BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XIII
G
22
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

THEMA.

Quoniam reſpexiſti humilitatem meam, ſalvaſti de neceſſitatibus animam meam; nec concluſiſti me de manibus inimici. Pſalm. 30. verſ. 8.

Diabolus vel maxime vincitur humilitate.

S. Bonav. Tom. 6. in Diaet. ſalut. Tit. 7. a 1.

S. Bonav. ſer. 2. de uno Conf.

1. MAgna equidem hæc eſt ex humilitate in animam noſtram redundans utilitas, ſcilicet quod nos ab inimici infernalis eripiat laqueis; *Quoniam reſpexiſti humilitatem meam &c.* Nec immerito, ſubjungit Seraphicus, quoniam *humilitas deſpicit & parvi pendes diabolum, ejus laqueos evadendo*; quemadmodum in S. Antonio magno apparet, qui dum omnes laqueos; in terra videret, & ſuſpirans diceret, *domine quis poterit iſtos effugere? audivit Antonius; humilitas; cum enim diabolus ſit ſuperbiſſimus*, ſubjungit S. Bonaventura, *& propter hoc ſit de cœlo ejectus, à nulla re ſic vincitur, ſicut à virtute, quæ ſuperbiæ immediate opponitur.*

Job. 1. v. 20.

Quam Primum Job ſedit in ſterquilinio, ceſſarunt omnes inſultus diaboli.

S. Paulin. Epiſt. 10. ad Sever.

Hildebert. Cenoman. Epiſc. Biblioth. Tom. 3. Epiſt. 71.

2. Ad debellandum patientiſſimum Jobum, totus conjurans infernus, omnes ſuas vires adhibuit, ita ut nullus ſupereſſet laqueus, quem ei non tenderet, nec ullum ſtratagema, quo non uteretur, & tamen turpiter devictus, & detriumphatus fuit; eo quod ſe uſque ad ſterquilinium inſidendum humiliavit: in cujus proinde laudem S. Paulinus ait: *Poſtquam ſedit in ſtercore, tentari deſtitit. Conſumpſerat tentatoris invidiam humilitate perfecta, qua facilius ſurgere, quam dejici poteſt, quia in fimo ſedens, unde cadat non habet, & habet, unde conſurgat, per eum qui ſuſcitat de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem, & in ſtercore redigit ſuperbos.* Hildebertus in quadam Epiſtola, quam ad Comitiſſam quamdam, quæ ex ſæculo in quo molles inter delicias vixerat, ad auſteram religionis vitam tranſierat, ſcripſit, ita eam alloquitur: *Amplectis humilitatem memineris* (erat hoc primum documentum, quod ei dé præ cunctis aliis tenacius impreſſum eſſe volebat, ut eodem, veluti forti & valida armatura, munita, omnes à ſe inimici ſagittas repellere poſſet) *ſciens nihil eſſe quo glorioſius de Satana triumphetur. Illius jaculis ſcutum humilitatis oppone.* Ad confundendos namque exercitus inimicos, impetusque militares illudendos, turres fabricantur & muniuntur; ita quoque inquit S. Joannes Climacus: *Humilitas eſt turris fortitudinis à facie inimici, nihil proficiet inimicus in eo, & filius, ſeu potius cogitatio iniquitatis non apponet nocere ei, & concidet à facie ejus inimicos ejus, & eos qui oderunt eum, in fugam convertet.* S. Bern. quoque ait: *Per hanc, ſcilicet humilitatem, nonnulli poſſedere etiam portas inimicorum: quæ enim virtutum poteſt æque dæmonum debellare ſuperbiam.* Verum quidem eſt quod etiam fortiſſimæ turres, & propugnacula bene munita, inimicum arcere nonnumquam minime ſufficiant, maxime quando improviſi utitur inſidiis, & ſtratagematibus, & conſequenter cum de Satana ſcriptum ſit, *ſerpens erat callidior*; cumque ipſe laqueos tendat continuo, quibus etiam cautiores irretiuntur, quis non timebit; ſed ecce vobis præſentiſſimum remedium, humilitas inquam quæ omnia diſcernit, devitatque ſtratagemata dicente S. Ephræmio: *Humilitatem diligito, & numquam diaboli laqueis capieris, velociſſimis enim humilitatis alis ſemper ſublevatus, ſublimior eris, quam ut inimici retibus capi poſſis.*

Humilitas illudit omnes tentationes diaboli.

S. Joan. Climac. grad. 25. n. 13.

S. Bern. L. 2. de Conſid. c. 6.

S. Ephrem. de recta vivendi forma.

Humilitas fugit laqueos applauſus, &

3. Aſtutus ille ſerpens animabus perfectioribus vanæ gloriæ venenum inſtillare tum vel maxime ſatagit cum inter applauſus mundi hujus exaltatæ inque veneratione conſtitutæ eſſe conſpiciuntur; ſed laqueos hoſce B. Petrus Damianus facile ab iis juxta exemplum & inſtructionem Apoſtoli evitari poſſe ſcribit, qui quamvis ſe æſtimari vellet in prædicatione Evangelii, idemque poſtularet in aliis idem Evangelizantibus; Licet humilitatis limites nequaquam à ſe aut ab aliis tranſgredi vellet, unde ad Theſſalonicenſes ita ſcribit: *Rogamus autem vos fratres, cum noveritis eos qui laborant in vos, & præſunt vobis in Domino, & commonent vos ut abundantius habeatis illos in charitate propter opus illorum. Hinc quoque eſt quod de Epaphradito ad Philippenſes dicat: Excipite illum cum omni gaudio in Domino, & ejuſmodi cum honore habetote, ſi ergo Apoſtolus*, inquit prædictus Damianus *reverentiam fugiendam omnino decernere, dum auditoribus præcipit; ut doctori ſuo honorem exhibeant, ſuadet profecto ut eum de ſuis finibus, honore proſequente, expellant.* Hoc tamen ſuppoſito Idem Damianus modum tradit quo viri perfectiores, qui in divino ſervitio ferventiores exiſtunt copioſioremque animarum meſſem colligunt, hunc ſcopulum, in quem, ut plurimum, præ aliis impingunt, effugere debent, dum in hæc verba ſcribit: *Hoc monere videtur prædicator egregius, ut diſcretus vir, & honorem ſibi delatum exterius pro fratrum utilitate ſuſcipiat, & eumdem honorem intrinſecus pro ſua humilitate contemnat, quatenus undique circumſpectus, ſic illorum ſaluti provideat, ut ipſe tamen elationis vitio non ſuccumbat.* Idem quoque paulo ante humilitatem ſcuti nomine inſigniverat, quo intentati ab inimico ictus avertuntur, vel eliduntur. De reverentia namque qua perfectiores affici ſolent, diſſerens, inquit: *Quaſi quando ante mentis noſtræ januam vana gloria vento ſubmurmurat, ſcutum protinus humilitatis opponitur, & quo violentior ictus impingitur, eo nobis locupletius peracta victoriæ præmium cumulatur.*

vanæ gloriæ.

B. Pet. Dam. L. 3. Epiſt. 12.

Eos diabolus maxime ſtruis prædicatoribus.

4. Ad præſens quoque propoſitum illa Pſalmiſtæ verba conſiderari merentur, quibus dicitur: *Et præcinxiſti me virtute ad bellum, & ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me*; quibus verbis hic Rex Deo ſe gratum exhibet, pro armatura quadam impenetrabili, qua adverſus omnes inimicorum ictus munitus fuerat. Sed qualis hæc armatura erat, num forte lorica fortiſſima, qua à capite ad pedes uſque præcinctus gigantibus ſe opponeret, omniaque inimicorum tela imperterritus excipere poſſet? minime; quin potius Hugo Cardinalis per hanc armaturam humilitatem intelligit Davidis, ut ſenſus ſit: *præcinxiſti me virtute, ſcilicet humilitate, quæ antonomaſtica virtus dicitur, ſicut ſuperbia maximum peccatum*, Pſalm. 18. *Emundabor à delicto maximo.* Unde ſuperius aliquoties diximus, quod quando Apoſtolus de ſuis gloriabatur infirmitatibus, dicens: *Gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*, per hanc virtutem, humilitas, quæ ſpecialis Chriſti virtus eſt, intelligatur. S. Aug. verbum illud *præcinxiſti* obſervans ad pedum Apoſtolorum lotionem à Salvatore factam ſe reflectit de qua dicitur: *Præcinctus eſt linteo, & lavit pedes diſcipulorum ſuorum; omnis autem fortitudo in humilitate quia fragilis eſt omnis ſuperbia*, & ideo omnes victoriæ, quas ſervi Dei de inimico infernali reportant; per unicam humilitatem acquiruntur. Rupert. Abbas ſuper illa verba *Ego vici, & ſedi cum patre meo in throno ejus*, inquit: *In iſto gradu vincere eſt per maturitatem ſapientiæ cunctam jactantiæ & inanis gloriæ levitatem procul abigere, & cum ipſe magnus aliis videatur, parvulus ipſe in ſuis oculis eſt. Humilitas ab hujus ſocietate ſapientiæ num quam deſuit, in cœlum volare conſuevit*, ait ergo

Pſal. 17. v. 40.

David humilitate præcinctus, vicit omnes hoſtium inſultus.

Hugo Card. Ibid.

Pſ. 18. v. 14.

2. Cor. 12. v. 9.

S. Auguſt. ibid.

Docet nos Chriſtus ſuo exemplo quomodo hoſtem vincere, & exaltari debeamus.

Apoc. 3. v. 21.

Rup. Abbas L. 2. in Apoc. v. 12.

ergo qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo, non ut exæquetur divinitati, ſed ut conſocietur æternitati. Sicut & ego vici inquit. Quomodo is, qui hæc loquitur; *Chriſtus vicit, niſi per ineſtimabilem magnitudinem ſuæ humilitatis?* Lucifer irreconciliabile Dei Filio bellum movit, quando hic ad ejus debellandam tyrannidem; hominemque à ſervitutis ipſius vinculis liberandum de cœlo deſcendit; at vero quando Chriſtus *humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis,* tunc tartareus hic Tyrannus totaliter proſtratus & devictus remanſit: *Nunc princeps mundi hujus ejicietur foras;* ac proinde S. Leo Magnus jure merito inquit: *Tota Victoria Salvatoris, qua & diabolum ſuperavit, & mundum, humilitate eſt concepta, humilitate eſt confecta.*

Philipp. 2. v. 8.

Joan. 12. v. 31.

S. Leo ſer. 7. de Epiph.

Humilitas eſt fortis machina ad diſſipandum infernum.

5. Ad diſſipandum infernum nullam habemus ſecuriorem machinam quam humilitatem. Unde B. Laurentius Juſtinianus ait: *Pernecesſaria eſt humilitatis virtus peregrinantibus, & in hoc ſæculi ſtadio pugnaturis. Hanc malignorum ſpirituum innumerabilis exercitus, tamquam flagellum, perhorreſcit & fugit.* In vita S. Caroli Borromæi refertur, quod dum S. hic Cardinalis die quadam in Eccleſiam ingrederetur, dæmon per os eujusdam energuminæ altum inclamavit: *O ſi mihi in tacitiam purpurea chlamydis tua vel modicum ſuperbia immittere liceret,* qui tamen, ut in diſcurſibus præcedentibus diximus, ſine ulla dilatione abyſſum repetere, & miſeram illam energuminam liberam relinquere coactus fuit. Cum in Thebaide celebris quidam è ſenioribus Eremitis oblatum ſibi habuiſſet dæmoniacum, ut illum adjuraret, hic dæmon ſerio, ut egrederetur, præcepit; qui reſpondit: recedam quidem, verumtamen prius à te ſcire volo, quænam ſit differentia inter Hœdum & Agnum, cui ſanctus vir Dei reſpondit: *Hœdi tales ſunt, qualis ego; agni qui ſint, Deus ſcit;* quod audiens dæmon exclamavit dicens: *Ecce propter humilitatem tuam exeo, & exivit eadem hora.* Idem quoque dæmon alia quadam vice Macario Abbati obviam occurrit, falcem in manu ſua habens, qua meſſores uti ſolent cumque eum hac falce percutere niteretur, non potuit, ſed dixit ei: *Multam à te patior violentiam, quia non poſſum prævalere tibi. Quidquid tu facis, facio, jejunas, & ego non comedo, vigilas, & ego non dormio; unum eſt ſolum in quo me ſuperas, & dicit Macarius, quid eſt illud? reſpondit Humilitas tua per quam non poſſum prævalere adverſum te.* S. Ephrem ſe quemdam cognoviſſe refert, qui vitam quamdam ducebat quietam, religioſam, ſummaque cum obedientia ordinatam, accidit vero quod in eodem loco ubi demorabatur, alius quidam à dæmonio vexatus ſimul habitaret; ambo autem ſub eadem alterius monachi diſciplina conſtituti erant. Videns autem ille vir Dei afflictionem alterius dæmoniaci, eidem, ut ſibi ſerviret, inque ſui cuſtodiam advigilaret, præcepit cui alter prompte obediens, cum primitus in cellam ingrederetur, impoſitum ſibi executurus miniſterium, energuminus ſe ex tunc à ſolitis vexationibus dæmoniacis notabiliter ſublevatum eſſe confeſſus eſt, eumque ſimul colloquerentur, alter à dæmone agitatus clamare cœpit: *Tu iterum huc male per malam venis viam; mali ſunt tui occurſus, mala ſi dixeris, mala etiam audies, Primumque tu me ejeciſti atque ligaſti per humilitatem tuam. Rurſumque ad eum dæmon: ne extolleris bone vir, ne quæſo extollaris, viſitandus enim mihi & tu eris, niſi humilitate tua protegaris, nam ea & nunc ego crucior impugnorque,* qua recenſita hiſtoria S.

B. Laurent. Juſtin. de caſto connub. c. 1.

Exemplum S. Caroli Borromæi. Et aliorum variorum Sanctorum & Eremitarum.

In Manip. Exempl.

Ibid. in Manip. Exemp.

S Ephrem. Paran. 3.

Dæmones maxime horrent humilitatem.

Ephrem ſequens format argumentum: *quod ſi igitur ipſi quoque dæmones, quantumvis inviti, confitentur ſe nihil cum humilitate poſſe ſed eam timere atque horrere, quare nos tantam illius dignitatem adeo parvi facimus.*

6. Hanc ſpirituum infernalium fugam, in virtute humilitatis impetratam SS. Patres antiqui veræ perfectionis magiſtri ſæpenumero experti fuere. Unde S. Joannes Climacus ait: *Quemdam ex providentiſſimis fratribus, maligni ſpiritus, oculis ejus ſpectabili forma obſervantes, beatum prædicabant; quibus ille ſapientiſſimus: Si me,* inquit, *in anima mea laudare deſieritis, ex diſceſſu veſtro me magnum & eximium exiſtimabo: ſi vero laudare perrexeritis, ex veſtra laudatione meas ipſius ſordes & impuritatem facile conſectabor.* D. B. Franciſco Borgia ſcribitur quod cum quemdam obſeſſum ab immundo ſpiritu liberaſſet, ſubjunxerit: *Mirum non eſt quod dæmon ſemel voluntatem meam perfecerit, quando ego tot repetitis vicibus ejus ſum obſecutus voluntati.* Idem quoque ſanctus dicere ſolebat: fieri quidem poteſt quod dæmones alias fingant virtutes, veruntamen hanc humilitatis virtutem imitari numquam poterunt, qui ab eadem infinitam quamdam habent averſionem & antipatiam: *Una hæc virtus humilitatis eſt quam nemo diabolorum imitari poteſt.* S. Dorothæus in ſermone 2. *de cordis humilitate & modeſtia* inquit: *Humilitate cordis omnia inimici & adverſarii noſtri tela confringuntur.* D. Chryſ. ait: *Hæc magna eſt munitio hæc murus inexpugnabilis, hæc turris inconcuſſa.* Similiter S. Dorothæus in prædicto ſermone aſſerit: *Humilitate cordis adverſarii noſtri tela omnia & omnes ejus molitiones, & conatus extinguuntur & pereunt.* Regius Propheta David ſe quaquaverſum aſtutiſſimi inimici laqueis circumdatum videns inquit: *Poſuerunt laqueum mihi; laqueum paraverunt pedibus meis; abſconderunt ſuperbi laqueum mihi, & funes extenderunt in laqueum juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi,* & tamen dicere non dubitavit: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium, laqueus contritus eſt & nos liberati ſumus.* Undenam vero orta eſt hæc tam ſubita Prophetæ liberatio: nimirum tametſi rex diademate regni cinctus eſſet, ſe tamen in conſpectu Dei humiliavit, unde ait: *Ego autem humiliatus ſum nimis,* & alibi: *elegi abjectus eſſe in domo Dei mei.* S. Iſidorus ait: *Humilitas caſum neſcit, humilitas caſum non novit, humilitas ruinam numquam incurrit, numquam lapſum paſſa eſt.*

Sæpe per iſtam effugatur.

S. Joan. Clim gr. 25. n. 7.

Dæmones fingere poſſunt alias virtutes, ſed non humilitatem.

S. Doroth. ſer. de cordis humil.

D. Chryſ. Hom. 25 in Gen.

S. Doroth. ibid.

Pſal. 118. v. 110

Pſal. 56. v. 7.

Pſal. 139. v. 6.

Pſal. 123. v. 7.

Pſ. 37. v. 9.

Pſ. 83 v. 11.

Pſ. 115. v. 10.

Pſ. 83. v. 11.

7. S. Mariam Magdalenam ſeptem dæmoniorum cubile aliquamdiu fuiſſe legimus: *de qua ſeptem dæmonia exierunt.* Cum igitur per æternæ veritatis teſtimonium conſtet, quod Spiritus fornicationis numquam quieſcant, donec in animam è qua ejecti fuerunt, denuo revertantur; *cum immundus Spiritus exierit de homine, &c.: quærens requiem, & non inveniens dicit: revertar in domum meam, unde exivi, &c. Aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi, & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus:* quemnam obſecro modum Sancta hæc pœnitens adhibuit, ut hiſce ejectis dæmonibus omnem in animam ſuam aditum præcluderet? Cardinalis Viguerius in laudem humilitatis dicit, *Quid vero firmius, quid ſolidius, quid immobilius humilitate? hæc mundum vincit, & ſpernit; diabolum fugat, carnem penitus ignorat?* Hac igitur humilitate Magdalena, tamquam ſcuto, uſa fuit, ut omnes adverſarii inſultus à ſe repelleret. Unde S. Hieronymus ſuper illa verba apud S. Marcum 9. *Amplius ne introeas in eum,* inquit; *Numquam revertitur, ſi cor ſuum clavis*

S. Iſid. Syn. l. 2. c. 5.

Luc. 8. v. 2.

Luc. 11. v. 24 & 26.

Septem dæmones ejecti ex S. Maria Magdalena ad illam redire nequibant propter ejus humilitatem.

Card. Vig. in Decach. Chriſt. Chord. 7. Con 10.

S. Hieron. Marc. 9. v. 24.

ſerave-

ſtraverit humilitatis. S. Bernardinus Senenſis merito ſanctam Mariam Magdalenam pœnitentem interrogat: *Quare ſemper cadis ad pedes Jeſu?* Ex eo namque momento quo Chriſtus ſeptem illos dæmones ab ejus anima pepulit, ipſa ſemper ex ejuſdem profundiſſimæ humilitatis motivo, quo Publicanus ſtimulabatur, ne oculos ſuos in cœlum levare auderet, ad pedes ſe humiliavit Salvatoris: *Stans retro ſecus pedes ejus*, imo ut Dionyſius Carth. circa ipſam obſervat; ſi in domo Phariſæi peccata ſua deflet, ipſam ad pedes ejus procumbentem invenimus; ſi divinum ejus verbum auſcultat, ad pedes Domini ſedet: *ſedens ſecus pedes Domini audiebat verbum illius*; ſi per odoroſam unguentorum pretioſorum fragrantiam Salvatori obſequia exhibet, circa pedes occupatur, quia *unxit pedes Jeſu.* Unde hiſce omnibus præmiſſis S. Bernaedinus in perſona illius reſpondet: *Quia tibi reperio meam defenſionem*: quaſi dicere vellet, humiliari ad pedes Salvatoris nihil eſt aliud quam ſtare ſub protectione adverſus omnes inferni poteſtates.

S. Bern. Bern. Tom. 4. ſer. 12. 1. part. princ.
Sempre inveniebatur ad pedes Jeſu.
Luc. 7. v. 38.
Dion. Cart. in Luc.
Luc. 10. v. 39.
Joan. 12. v. 3.

8. S. Ephrem. in ſermone *de armatura monachi*, inquit: *Pro calceamento ſume tibi humilitatem, ſicut enim calceamentum calcatur jugiter, ita & quem humilitas ſancta repleverit, ſtudet ab omnibus conculcari, & tu itaque frater humilitatem poſſide, hæc namque calceamentum eſt, non carnale, ſed ſpirituale, cuſtodietque te, ne unquam offendat ad lapidem pedem tuum; lapis Chriſtus eſt. Humilitas tua cuſtodiet te ne offendas Chriſtum,* Si pes noſter nudus fuerit, facile à ſerpente vulnerari & intoxicari poterit, ſi autem fuerit calceamento munitus, caput ejus facile contemnes. Calceamus nos igitur myſtico hoc humilitatis calceamento; *ipſa enim conteret caput ejus; Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Lucifer omnes machinas ſuas ad Baptiſtam præcipitandum adhibuit, dum ipſi altiſſimam meſſiatus dignitatem offerri fecit, & tamen ſemper victor triumphavit, quia hoc calceamento indutus, proteſtatus eſt dicens: *Non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus.* S. Joannes Climacus proinde huic humilitatis virtuti, hoc perhibet teſtimonium, quod ſcilicet à latronibus infernalibus nos liberet: *Humilitas,* inquit, *eſt altiſſima & ſubtiliſſima vilitatis propria cognitio furibus cunctis inacceſſa.*

S. Ephrem. ſer. 8.
Humilitas comparatur Calceamento.
Pſalm 90. v. 13.
Luc. 3. v. 16.
S. Joan. Clim. grad. 25. n. 13.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Quanto quis majori lumine à Deo eſt præditus, Deoque vicinior factus, tanto magis ſe humiliat, ſuumque nihilum agnoſcit; idque Beatiſſima Virginis Maria exemplo ſpecialiter probatur.

THEMA.

Quanto magnus es, humilia te in omnibus, Eccl. 3. verſ. 20.

1. EGregium eſt hoc Eccleſiaſtici documentum, quod quotidie opere ipſo exequuntur, quotquot in via Dei magis magiſque proficere contendunt, quia quanto plus luminis ſibi acquirunt, tanto magis in conſpectu Dei humiliantur, ſibique ipſis viluſcunt. Cum enim luna verum ſit perfectionis ſymbolum (*ſicut luna perfecta in æternum*) quis eſt qui neſciat eamdem, poſtquam ad ſuam plenitudinem pervenit, majuſque à Sole lumen recepit, ſubito in claritate & luce deficere & minui: Ut proinde Eccleſiaſticus de illa dicat: *luminare quod minuitur in conſummatione.* Similiter ſtellæ & planetæ lumi noſiſſimi, quanto proximius in noſtro Horizonte ad Solem accedunt, tanto velocius lucem ſuam amittunt. Idem igitur ſervis Dei evenit, quanto enim vero Soli Juſtitiæ propinquiores ſiunt, tanto magis proprium ſuum nihilum agnoſcunt, teſte S. Gregorio dicente: *Sancti omnes quanto in Dei viſione proficiunt, tanto magis ſe nihil eſſe cognoſcunt.* Patet idipſum in Abrahami Exemplo, qui poſtquam ad hunc ſupremum honorem aſſumptus fuit, ut tres divinas perſonas in tabernaculo ſuo ſub ſpecie Angelica recipere mereretur, ab iiſq; divinorum ſecretorum factus particeps, & ad Dei colloquium admiſſus fuiſſet, tunc, & non antea, ſe pulverem & cinerem appellavit. *Nuſquam quippe legitur*, ut idem D. Gregorius obſervat, *quod Abraham pulverem & cinerem ſe eſſe profeſſus eſt, niſi cum habere meruit Dei collocutionem, ait enim: Loquar ad Dominum meum, cum ſim pulvis & cinis;* Et quidem attente ponderandum eſt, qualiter ſe ad infimam uſque humilitatem ſubmiſerit ſiquidem non ſolum dixit quod pulvis eſſet, quia hæc aquis permixta fertilis & fœcunda efficitur, verumetiam cinerem ſe nominavit, ut ſe totaliter inutilem eſſe monſtraret.

Quanto quis eſt humilior, tanto fit Deo proximior
Pſal. 88. v. 38.
Eccli. 3. v. 7.
S. Greg. l. 18. mor. c. 27.
Patet in Abraham.
S. Gregorius.
Gen. 18. 27.

2. S. Bonaventura arborum utitur ſimilitudine, quæ quanto magis fructibus ſunt onuſtæ, tanto amplius earum rami terram verſus ſe demittunt: *ſicut ramus,* inquit *in quo pendet fructus, & ſicut ſpica plena grano reſpicit & declinat verſus terram, ſic anima humilis qua inſtar rami eſt onuſta fructibus bonorum operum, & ad modum ſpica granata eſt plena granis virtutum, reſpicit terram, id eſt, propriam fragilitatem: Econtrario ramus erectus monſtrat quod in eo nullus eſt fructus; & ſpica erecta, quod eſt gracilis & vacua; ita homo per ſuperbiam rectus, eſt ad modum rami ſterilis & infructuoſus, & ideo dicit Salvator in Matthæo; à fructibus eorum cognoſcetis eos.* Quiſnam fructibus S. Paulo onuſtior erat, qui de ſemetipſo ſancte gloriari non dubitabat: *Abundantius .. omnibus laboravi,* cuique S. Mater Eccleſia totius mundi converſionem attribuit; de eo vero S. Bernardus notat quod dixerit: *Ego ſum minimus omnium Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus*; ideoque ſubjungit idem Bernardus: *vides hic magnus quam parvus ſibi erat? & miro modo fit, ut his quibus conſcientia ſecura eſt. qui nihil ſibi conſcii ſunt, tam humilia de ſemetipſis ſentire contingat.* Quando ei altiſſima divinitatis myſteria revelata fuere, quando immediate erudiebatur à Chriſto ei viſibiliter apparenre; quando *circumfulſit eum lux de cœlo,* quando tot ineffabilium & cœleſtium particeps fiebat illuſtrationum, tunc lumen amiſit oculorum, ita ut nihil videret, & quodnam in hoc latere exiſtimas myſterium? nimirum Chriſtus qui *omnia cum ſapientia fecit*, nos per hoc intelligere voluit, quod ſervi Dei, quanto magis ab ipſo illuminantur, tanto magis ſe cæcos eſſe arbitrantur. Unde Rupertus Abbas ſuper illa verba Apocalypſis: *Collyrio inunge oculos tuos ut videas,* ita ſcribit: *collyrium quo oculorum vitia purgantur humilitatis ſuavitatem ſignificat, qua parvulos adjuvat, ut ea qua ſapientibus & prudentibus abſcondita ſunt, illis revelentur myſteria, Collyrio ergo inunge oculos tuos ut videas, id eſt, cor tuum vera humilitate purifica.* Vix quoque idem Apoſtolus ad eminentem Apoſtolatus dignitatem ſublimatus vas factus fuerat electionis, & doctor gentium, cum ecce ſubito nomen Sauli in Pauli nomen commutavit, quod idem ſignificat, quod parum, Sciſne cauſam cur id fecerit audi S. Dorotheum dicentem:

Simile arborum fructibus onuſtarum.
S. Bonav. Tom 6. in Diæt. ſal. l. 7. c. 1.
S. Paulus quo magis proficiebat in ſanctitate, eo fiebat humilior.
1. cor. 15. 10.
Ibid. v. 9.
S. Bernar. l. de Paſſ. Dom. c. 17
Act. Ap. 9. v. 3.
Apocal. 3. v. 18.
Rup. Abb. l. 2. Ibid.

[S. Doroth. v. 14.] *Omni Sanctorum profectus, atque perfectio, acceſſus quidam eſt, & progreſſus ad humilitatem quanto quiſque Deo ſit propior, & conjunctior, tanto ſe magis agnoſcit & intelligit peccatorem.*

[2. Reg. 23. v. 8.] [David ſanctiſſimus ſe comparavit ligni vermiculo.] 3. Quo putas nomine David, *vir ſecundum cor Dei*, & in divinorum ſecretorum ſuorum penetralia admiſſus, ſe appellavit? *Quaſi teneriimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno.* Ejus quidem heroica opera & facinora abſcondi non poterant, & tamen ſe vili vermiculo aſſimilabat, qui ingentem quamdam trabem ſenſim & pauletim corrodens, eam cadere facit ſubque ejus ruina ingentem ſepelit hominum multitudinem. Hugo Cardinalis proinde ſuper præcitata verba ita ſcribit: *[Hugo Card. ibid.]* *Deſcribitur qualis debet eſſe, qui eligitur in prælatum, fortis in operibus, conſpicuus in moribus, humilis in ſermone, imo magis humilis corde.*

[Moyſes poſt colloquium cum Deo habitum, ſe plus humiliavit.] 4. Poſtquam Moyſes cum Deo locutus, ſupremum ab eodem recepiſſet populi imperium, divinaque conſilia & determinationes ei revelatæ fuiſſent, tunc vel maxime ſe humiliavit, proteſtando quod elinguis eſſet & loqui neſciret, nec deeſſe alios ad illud officium ſe habiliores: *[Exod. 34. v. 29.]* *Ignorabat Moyſes, quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini.* Hoc enim eorum, qui vere humiles ſunt, proprium eſt, quod dum aliis ſunt admirationi, ſummisque à Deo afficiuntur favoribus, nullum prorſus de ſeipſis conceptum & exiſtimationem habeant. Similiter in præfatione Miſſæ quotidie auribus noſtris hæc verba inſonant: *Quem laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt poteſtates*; Circa quæ verba obſervandum quod *poteſtates*, quæ Deo [Hoc faciunt omnes Deo familiares.] proxime aſſiſtunt, tremere dicantur; *Dominationes* vero, quæ à Deo magis diſtant, quam poteſtates, eumdem adorent, cum tamen omnino oppoſitum dici debuiſſe videatur, quia inter nos homines, ii, qui principi alicui intimiores & familiariores aſſiſtunt, minorem erga illum concipiunt timorem, quam illi qui procul à principe abſunt, quibusque non tanta cum principe intercedit familiaritas. Verum tamen licet hæc regula quoad homines vera ſit, non tamen in ordine ad Deum; quanto enim ſervi Dei Divinæ majeſtati propinquiores ſunt, majusque magnitudinis ſuæ lumen habent, tanto magis coram illo contremiſcunt, tantoque magis humiliantur, quanto intimius ejus excellentiam & proprium nihilum agnoſcunt.

[Magna de ſe præſumens, humilius agnoſcit imperfectionem ſuam.] 5. D. Chryſoſtomus ſimilitudinem adducit hominis in planicie quadam conſtituti, huic enim cœlum vicinius eſſe videtur, quod tamen poſtea tanto magis à ſe diſtare aperitur, quanto magis in altum aſcendendo progreditur: Ita quoque homo aliquis longe à perfectione remotus, velut ſi magnum rerum divinarum lumen habeat, magna de ſe præſumit, cum tamen poſtea quanto amplius in ſpiritu proficit, tanto magis propriam imperfectionem agnoſcit, magisque humiliatur. *[D. Chryſ. Hom. 36. in Matth.]* *Age igitur, nos quoque quantum in virtute proficimus, tantum noſmetipſos conteramus*; inquit D. Chryſoſtomus, *[D. Chry. ibid.]* *quoniam & hoc magna virtutis eſt, ſicut enim quanto altius viderimus, tanto magis diſcimus quam longe à cœli regione diſtamus, ſic etiam quanto ſuperius ad virtutis aſcendimus excelſum, tanto amplius docemur, quam ſit inter Deum & nos grande diſcrimen. Ille eſt maxime ſeipſum ſciens, qui ſe nihil eſſe exiſtimat; propterea quippe & David & Abraham poſtquam ad ſummum jam virtutis evaſerant, iſtud videntur impleſſe; nam unus quidem dixit ſe eſſe terram & cinerem, alter vero ſe vermem vocabat.* Quod aliquis meritorum, virtutum, & honorum expers, ac in mediocri conditione conſtitutus humilis ſit, mirum non eſt, quod vero vel maxime mirandum, eſt illud, quod notat S. Bernardus inquiens: *Non magnum eſt eſſe humilem in abjectione, magna prorſus & rara virtus humilitas honorata.* *[S. Bern. Hom. 4. ſuper Miſſus eſt.]* Unde ſalutare eſt illud S. Iſidori Peluſiotæ conſilium dicentis: *Qui virtutes ſuas magnas reddere cupit, ne eas magnas eſſe æſtimet.* *[S. Iſid. Pel. l. 3. Ep. 373.]* Quod optime conſonet cum eo, quod S. Bernardus in alio loco his verbis dicit: *Magna & rara virtus profecto eſt, ut magna licet operantem, magnum te neſcias; & manifeſtam omnibus, tuam te ſolum latere ſanctitatem. Mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare; hanc ego ipſis virtutibus mirabiliorem judico.* *[S. Bern. ſer. 13 in Cant.]*

[Matth. 1. v. 19.] [S. Joſeph Chriſti pater putativus factus humilior effectus fuit.] 6. S. Joſeph Chriſti nutritius ad altiorem dignitatis gradum conſcendere non poterat, quam ut ſponſus fieret virginis & Filii Dei Pater putativus, & tamen poſtquam ad hunc ſublimem gradum pervenit, tunc vel maxime nihilum ſuum agnovit, prout idem S. Bernardus ſuper illa verba: *voluit occulte dimittere eam*, notat inquiens: *Accipe in hoc, non meam, ſed patrum ſententiam. Propter hoc Joſeph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum à ſe repellebat dicens: Exi à me Domine quia homo peccator ſum; propter quod & centurio à domo ſua eum prohibebat.* *[Matth. 1. 19.]* *[S. Bern. Hom 2. ſuper Miſſ. eſt.]*

[Deſcribitur humilitas B. V. Mariæ.] 7. Verum enimvero efficacius humilitatis exemplum habere non poſſumus, quam ſi illud quod in Magna Dei Matre & Virgine Maria conſpicimus, quæ quanto altius ſublimata fuit, tanto ſe humiliorem, viliorem, & indigniorem eſſe æſtimavit, inquiens: *reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ*; *[Luc. 1. v. 48.]* Ubi S. Auguſtinus, vel quisquis eſt tractatus illius author, *[S. Auguſt. Tom. 9. Tr. 24. ſuper Magnific.]* inquit: *Quia ſe humiliavit, & quod ancilla erat cogitavit, ideo quod non erat ſublimitatis, mater eſſe meruit, quia humilitatem oſtendit ſervientis.* Quando Dei electa eſt mater, quando Verbum æternum Patris concepit, oculum ſuum non ad dignitatis ſublimitatem, qualis maternitas Dei erat, nec ad Verbi incarnati generationem, ſed ad humilitatem & ſubmiſſionem ſuam direxit, dicens: *Ecce ancilla Domini.* Unde ipſamet humillima virgo S. Brigittæ revelavit: *Ut quid enim ego me tantum humiliabam, aut unde promerui tantam gratiam, niſi quia cogitavi & ſcivi me nihil à me eſſe, vel habere.* *[S. Brigittæ revelat. l. 3. c. 33.]* Eadem ſanctiſſima virgo *ſedes*, appellatur *ſapientiæ*, ipſaque patris ſapientia in ejus utero incarnata fuit; qualem Deo [Hanc dicit à Filio ſuo.] exiſtimas Mariam à Filio ſuo didiciſſe ſapientiam? Audite B. Laurentium Juſtinianum dicentem. *[B. Laur. Juſt. de ligno vitæ c. 3.]* *Ipſa beata Virgo non à Filio ſuo Domino noſtro cœlos didicit fabricare, non angelos creare, non mirabilia & divinitatis inſignia perpetrare, ſed ſe humiliare, unde & in ſe ſolam humilitatem reſpexiſſe fatetur Dominum.* Hanc [Hanc exercuit cum maxime ſublimaretur.] autem humilitatem tunc ſpecialiſſime exercuit, quando vel maxime ſublimata & exaltata fuit. Archangelus ex parte ſupremi Conſiſtorii ſanctiſſimæ Triados ei Chriſti maternitatem annunciavit: *[Luc. 1. v. 31.]* *Ecce concipies in utero & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum*, tunc enim hæc ſe dignitate indignam exiſtimans, cum profundiſſima humilitate dixit: *Ecce ancilla Domini* quaſi diceret, inquit Guerricus Abbas: *[Guerric. Abb. ſer. 3. de Nativ.]* *O Domine tu matrem me dicis, ego ancillam me profiteor*; nimirum conſilium Eccleſiaſtici exequi voluit dicentis: *Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam*, *[Eccli. 3. v. 20.]* id quod in ipſa *ad litteram* adimpletum fuit, quando ab Angelo *gratia plena* fuit ſalutata, tali nimirum gratia, *quæ dedit cœlis gloriam*, Ut D. Chryſologus inquit: *[D. Chryſol. ſer. 143.]* *terris Deum fœminam gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus diſciplinam.*

§. Con-

Et in Imperatricem Cœli, genitricem Dei, & ſponſam Spiritus S. eligeretur.

8. Conſideratione dignum eſt quoque tempus, in quo ſe ancillam eſſe profeſſa eſt, tunc omnium, quando genitrix erat Dei, imperatrix cœli, ſponſa Spiritus Sancti, æmula Patris æterni, in generatione verbi filii ſui, tunc inquam *non de ſingularitate meriti ſe extollit, ſed ſuæ conditionis, & divinæ dignationis per omnia memor, ſe ancillam illius eſſe fatetur, cujus mater eligitur*, inquit Gloſſa. Vix Verbum æternum conceperat cum ecce ſe famulam & ancillam eſſe probat, quia ſine dilatione montana Judææ conſcendit, ut Eliſabethæ ex præcurſore gravidæ ancillaretur, & ſerviret: *Abiit in montana cum feſtinatione*. Ubi S. Ambroſius ait: *Diſcite virgines pudorem Mariæ, diſcite humilitatem: decet ut quanto caſtior virgo; tanto humilior ſit*. Quanto enim altius dignitatem evehebatur, tanto majori cum ſtudio ſe humiliabat & contemnebat. Quamvis illi filium Dei parituri promiſſum fuerit ab Archangelo: *Dabit illi Dominus ſedem patris ejus, & regnabit*, attamen dum in Bethlehem civitate David ſe ab omnibus rejectam, & in ſtabulum remiſſam vidit, licet ſe illum pariturum eſſe ſciret, *in cujus fæmore ſcriptum eſt: Rex Regum & Dominus dominantium*, ne minimum tamen querulosum verbum ipſam protuliſſe conſtat. Quamvis etiam in adoratione trium regum orientis, theſauros pedibus ſuis advolutos haberet, quia *apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrrham*, attamen intra quadraginta dies veriſimile eſt illam totum hoc omnium inter pauperes diſtribuiſſe, quia ſolitam factura in templo oblationem, ea obtulit, quæ à vilibus & pauperibus parentibus per legem offerri ſolebant. At vero ut S. Bernardinus Senenſis optime notat, juxta humiliatis ſuæ menſuram, innumeris & inæſtimabilibus gratiarum theſauris locupletari meruit. Nam *gratia ſanctificationis, quæ eam omni virtute replevit, ſic à principio mentem ejus in abyſſo humilitatis fundavit, quod ſicut nulla poſt Filium Dei Creatura, tantam aſcendit in gratia dignitatem, ſic nec tantum deſcendit in abyſſum humilitate profunda; nec inſuper alicui puræ creaturæ in hoc ſæculo eſt datum, tantum guſtare nihilum creaturæ, nec tantum ſe humiliare & annihilare*. Ubi nos legimus: *Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ*, legunt alii *nihilitatem*; Unde Exemplo ipſius veriſſimum eſſe deducitur, quod quanto anima illuminatior, Deoque vicinior exiſtit, tanto magis ſe humiliet ſuumque nihilum confiteatur & agnoſcat.

Glossa.

Luc. 1. v. 39.

S. Ambr. l. 2. in Luc. c. 1.

Luca 1. v. 32.

Apoc. 19. 16.

Matth. 2. v. 11.

S. Bernard. Tom. 0. ſer. 51. c. 3.

Luca 1. v. 48.

Adducuntur diverſæ opiniones, quid ſimul ſit maximum & minimum.

9. Olim inter eruditos hoc motum eſt dubium, quidnam illud eſſet, quod uno eodemque tempore ſimul & maximum & minimum appellari poſſet; fueruntque qui ſolem eſſe dicerent, qui oculis noſtris parvus quidem eſſe videtur, cum tamen centies & ſexagies major eſſe probetur. Alii ſtellam eſſe dixerunt, quæ nobis velut quædam ignis ſcintilla apparet, cum tamen una illorum centies major ſit mundo terreſtri. Alii pupillam oculi eſſe aſſerebant, quæ ad contemplandam altiſſimam cœli empyrei partem extenditur, cum tamen inſtar atomi minutiſſimæ ſit. Nec defuere qui illud intellectum humanum eſſe affirmarent, qui non ſolum ad capiendum cœlum terram, & totum univerſum dilatatur, verum etiam extra illum per imaginationem plures mundos capit. Subjunxerunt alii, non minus ingenioſe, illud eſſe animam, quæ cum inviſibilis ſit, & purus ſpiritus, in ſe tamen tres potentias reſtringit & includit, & in quavis corporis animati minima parte eſt tota in toto & tota in qualibet parte. At vero aptius ad propoſitum noſtrum affirmare libere poſſumus, id quod ſimul maximum & minimum eſt, eſſe humilitatem & nihilum beatiſſimæ Virginis, quæ dicit: *reſpexit nihilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. fecit potentiam in brachio ſuo, fecit in me magna qui potens eſt*; nemo enim imaginari ſibi poteſt humilitatem magis infimam, nec dignitatem magis ſublimem. Unde S. Bernardus Mariam interrogat, inquiens: *Unde tibi humilitas & tanta humilitas ô Beata? digna plane quam reſpiceret Dominus, cujus decorem concupiſceret rex, cujus odore ſuaviſſimo, ab æterno illo paterni ſinus attraheretur accubitu. Vide quam manifeſte ſibi concinant virginis noſtræ canticum & nuptiale carmen, nimirum cujus uterus ſponſi thalamus fuit. Audi Mariam in Evangelio: reſpexit inquit humilitatem ancillæ ſuæ; audi eamdem in Epithalamio; cum eſſet rex, inquit, in accubitu ſuo, Nardus mea dedit odorem ſuum. Nardus quippe herba humilis eſt, ut manifeſtum ſit humilitatem Nardi nomine deſignari, cujus odor & decor invenerit gratiam apud Deum*. nec mirum, qui ut S. Dorotheus in ſermone de humilitate cordis ait: *Viri ſancti quanto magis adhærent Deo, & illi propius accedunt tanto ſe magis peccatores agnoſcunt, & deteriores ducunt*.

Concluditur eſſe humilitatem B. Virginis Mariæ.

S. Bernard. ſerm. 4. de Aſſumpt.

S. Doroth. ſer. 2. de cordis humilit.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur indicia, ex quibus vera agnoſci poteſt humilitas.

THEMA.

Humiliatus ſum uſquequaque Domine vivifica me ſecundum verbum tuum. Pſal. 118. verſ. 107.

Quænam ſint vera ſigna humilitatis.

1. Regius Propheta hiſce verbis ſe omnes conditiones adimpleviſſe declarat, quæ ad veram humilitatem requiruntur, ac proinde ſe à Deo per divinæ gratiæ ſuæ vitam vivificari poſtulat, *Humiliatus ſum uſquequaque &c.* quænam vero hujus virtutis infallibilia ſigna ſint, & indicia, in præſenti diſcurſu fuſius examinabimus.

Adducuntur duodecim gradus & ſigna veræ humilitatis.

2. S. Antoninus ex doctrina S. Benedicti in ejus regula ex variis humilitatis ſignis duodecim præcipue enumerat in gradibus ſcalæ Jacob præfigurata; quæ etiam inquit idem S. Archiepiſcopus, dici poſſunt præfigurata in duodecim ſtellis, quibus exornata & locupletata fuit magnæ illius mulieris Apocalypticæ corona, cujus tamquam Sole amictæ mentio fit in eadem Apocalypſi Cap. 12. *Primus gradus eſt, corde & corpore ſemper humilitatem oſtendere defixis in terram aſpectibus; Secundus; ut pauca verba & rationabilia loquatur aliquis, non clamoſa voce. Tertius ut non ſit facilis aut promptus in riſu; Quartus, taciturnitas uſque ad interrogationem; Quintus, tenere quod habet communis regula monaſterii; Sextus, pronunciare & credere ſe omnibus viliorem; Septimus, ad omnia ſe indignum & inutilem confiteri & credere. Octavus, confeſſio peccatorum; Nonus pro obedientia in duris & aſperis patientiam amplecti; Decimus ut cum obedientia ſe ſubdat ſuperiori; Undecimus, ut voluntatem propriam non delectetur adimplere; Duodecimus, ut Deum timeat, & memor ſit omnium quæ præcipit.*

Apoc. 12.

S. Antonin. ſumm Th. 4. p. Tit. 4. c. 12. §. 2.

1. Gradus eſt demiſſio oculorum.

3. S. Antonius de Padua ex Publicani exemplo verum humilem in demiſſione oculorum agnoſcendum eſſe dicit; Hic enim *nec audebat oculos ad cæ-*

lum

Luc. 18. v. 13. *S. Anton. de Pad. in Dom. 11. p. Pent.* *Eccli. 23. v. 5.* *2. Paralip.*

lum levare. propter quod à Chriſto principaliter de virtute humilitatis commendatus fuit. Unde ait: *inſigne humilitatis ſolet apparere in oculis, unde Eccleſiaſticus à Deo petiit: Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi.*

2. Signa humilium collecta. *S. Joan. Damaſc. Parall. l. 3. c. 84.*

4. S. Joannes Damaſcenus Iſaiæ Abbatis doctrinam ſectatus alia indicat hujus virtutis ſigna, prognoſtica inquiens: *Opus humilitatis eſt ſilentium colere, ſeſe cum nemine metiri; non contendere; ſubjectum eſſe; oculos humi demiſſos habere; mortem ſibi ob oculos proponere; à mendacio abhorrere; inanibus ſermonibus operam non dare, majori non reluctari; ſermonem ſuum conſtabilire nolle; Contumeliam ferre; requietem odiſſe; ad labores ſe adigere.*

Sententia Caſſiani, quæ ſit vera humilitas. *Caſſ. l. 4. de inſtit. renunciant. c. 39.*

5. Caſſianus quoque multa alia veræ humilitatis ſigna adducit, quæ tametſi vitæ monaſticæ & religioſæ conformia ſint, multa tamen illorum ſæculari etiam ſtatui accommodari facile poſſunt. *Humilitas* inquit, *his indiciis comprobatur: Primo ſi mortificatas in ſe habeat omnes voluntates? Secundo, ſi non ſolum actuum ſuorum, verum etiam cogitationum nihil ſuum celaverit ſeniorem; Tertio ſi nihil ſuæ diſcretioni, ſed judicio ejus univerſa committat; ac monita ejus ſitiens ac libenter auſcultet; Quarto ſi omnibus ſervet obedientiam, manſuetudinem, & patientiæ conſtantiam; Quinto ſi non ſolum injuriam inferat nulli, ſed ne ab alio quidem ſibimet irrogatam doleat atque contriſtet; Sexto ſi nihil agat, nihil præſumat, quod non vel communis regula, vel majorum cohortantur exempla; Septimo ſi omni vilitate contentus ſit, & ad omnia quæ ſibi præcipiuntur, vel operarium malum ſe judicaverit & indignum; Octavo, ſi ſemetipſum cunctis inferiorem, non ſuperficie pronunciat labiorum, ſed intimo cordis credat affectu.*

Item S. Bonaventura. *S. Bonav. 7. p. 6. in Diæt. ſalut. Tit. 7. c. 1.*

6. S. Bonaventura virtutis hujus ſigna ad quinarium numerum reſtringit, dicens; *Quinque ſunt ſigna inter alia humilitatis demonſtrativa. Primum humilitatem amare; ſecundum honores & laudes fugere; tertium opprobria & contumelias æquanimiter tolerare, quartum vilia officia non recuſare, quintum, libenter obedire.*

3. Gaudere ſi contemnatur.

7. Excellentiſſimus autem index humilitatis eſt, ſi quis ſuiipſius amet contemptum, ac proinde gaudeat ſi contemnatur, hic enim eſt eminentiſſimus humilitatis gradus. Ad hunc gradum S. Philippus Nerius pervenerat, qui ex motivo mortificationis, in conſpectu ingentis populi, in atrio S. Petri ad vincula; prima die Auguſti, qua præcipuum Eccleſiæ illius feſtum celebratur, ſaltitans à nonnullis velut ſenex delirus digito monſtratus fuit, imo hoc fine nonnumquam per Romanæ urbis vicos manipulum florum manu ſua deferens præceſſit, ut ab omnibus tamquam fatuus, & inſanus derideretur. Similiter in actibus Apoſtolorum legimus, quod Apoſtoli non ſolum libenter ludibria ſuſtinebant, verum etiam particulare in iiſdem habuerint gaudium: *Ibant gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.* Similiter S. Gregorius poſtquam hiſtoriam recenſuiſſet Conſtantii Mon. ſanctitate celeberrimi, poſtea tamen ob ſtaturæ ſuæ humilitatem; tamquam ſi inſanus eſſet, non ſine magno illius viri Dei gaudio deriſi, demum ſubjungit: *ut ſuperbi honoribus, ſic humiles ſua deſpectione gratulantur.* S. Thom. de Villanova Exemplo S. Martini idem adducit veræ humilitatis indicium: *Qui ita gaudet in deſpectu,* inquit, *ſicut ſuperbus in honore, hic vere humilis eſt* Et paulò poſt ſubjungit: *humilis nemini facit injuriam, & illatam ab aliis patienter ſuſtinet; gaudet cum contemnitur, quia cognoſcitur, neque injuriam reputat ſi quiſquam ei præferatur.* S. Ephrem factum memorat Davidis regis, quando à Semei tot improperiis oneratus, magno cum ardore ſe ſuis oppoſuit, ne moleſtaretur, oſtendendo ſe tamquam humilem, ex hoc ſui contemptu magnum concepiſſe gaudium, unde S. Ephrem ipſum in hac virtute optime radicatum fuiſſe concludit. Beatus quoque Laurentius Juſtinianus inquit: *Reddit hominem humilem injuriarum patientia, quia humilis gloriam non quærit, injurias non ſentit, nec veretur confundi in præſentia hominum, qui ſolum gloriam quærit apud Deum.* Et in cap. 7. ejuſdem libri de vero humili dicit: *Cum irridetur gaudet, cum deſpicitur exaltat, quando perſecutionem patitur ſecurus eſt; ſi maledicitur è contrario benedicit; quidquid applaudit fugit; omne quod abjectum eſt gratantes ſuſcipit ac veneratur.* Petrus Bleſenſis in ſermone quodam de ſanct. Auguſtino dicit: *Vera humilitas eſt, injuriam non poſſe facere, & factam poſſe tolerare.*

Hoc fecit S. Philippus Nerius.

Sti Apoſtoli. *Act. Apoſt. 5. v. 41.*

Exempl. ſancti. *S. Greg. l. 1. Dial. c. 6.*

S. Thom. de Villanov. Conc. 1. de S. Martino.

S. Ephrem. Paran. 32. 2. Reg. 16.

B. Laurent. Juſtin. de Ligno vitæ c. 5. Ibid. c. 7.

Pet. Bleſ. ſer. 30.

Refert S. Baſilius in monaſterio quodam virginem quamdam fuiſſe religioſam, quæ ſe ſtultam & dæmoniacam eſſe fingebat, adeo, ut ab omnibus aliis monialibus in tanta haberetur abominatione, ut ne quidem in eadem cum ipſa menſa ſedere potuerint; ex induſtria vero ſe ſtultam ſimulabat, ne illam à culinæ obſequiis dimoverent, in qua ſe abjectis & laborioſis miniſteriis occupari gaudebat; imo præter hæc laborioſa ſervitia, in quibus jugiter occupabatur, ſæpius etiam pugnis & fuſtibus vapulabat. Deus autem ſublimem ancillæ ſuæ humilitatem manifeſtare volens, angelum ſuum ad ſanctum quemdam virum, Procherium nomine, direxit, ut illum interrogaret, an mulierem quamdam, quæ ad ſummum ſanctitatis apicem perveniſſet, videre cuperet, cui hanc anxie videre cupienti angelus dixit: *Vade ad Tabrinas ſetatarum monaſterium, & unam ex ipſis invenies habentem in capite coronam ipſamque agnoſce eſſe te meliorem; cumque illa fuiſſet exhibita, omnibus aliis prius viſis, vidiſſetque frontem ejus panno involutam, projecit ſe ad pedes ejus dicens: Benedic me; quod & ipſa ad pedes ejus fecit. Omnes autem ſorores obſtupuerunt dicentes: Noli Abbas talem injuriam ſuſtinere; fatua eſt enim iſta.*

S. Quædam Virgo ſtultam ſe ſimulabat, ut in humilitatis officiis maneret poſſet.

S. Baſil. In manuſ. Exempl.

Tum Sanctus omnibus ait: Vos eſtis fatuæ; deprecor Deum ut tam dignus ac ipſa in die Judicii merear inveniri. Quo audito omnes ad ejus pedes prociderunt, confitentes ſe dictæ virgini diverſas injurias irrogaſſe; Ecce tibi veræ humilitatis infallibile indicium, non ſolum tolerare, verum etiam ardenter quærere, quæ ab aliis irrogantur, improperia; quia vero humiles oblatos honores fugiunt, ipſa pariter per fugam ſuam probavit humilitatem; *Poſt paucos enim dies non ferens illa tantam ſuam gloriam, egreſſa eſt de Monaſterio illo occulte, & quo ivit, vel quo fine defecerit, ad nullius potuit notitiam pervenire.*

8. B. Laurentius Juſtinianus aliud agnoſcit veræ humilitatis ſignum, nimirum ſi quis honores, applauſus, & exiſtimationem humanam abhorreat: *Humilis enim,* inquit, *omnem altitudinem abhorret, dignitates fugit, latere appetit, apparere refugit, dejici concupiſcit, neminem odit, vilipendit ſe foris, intus nihili ſe pendit, pro voto ſubjicitur cunctis contumeliis non irritatur.* In ore ſancti Philippi Nerii frequentia erant verba illa, quæ cordi ſuo tenaciter impreſſerat, ſuiſque frequenter repetendo inculcabat, ſcilicet: *Ama neſciri, & pro nihilo*

Verus humilis horret honores & applauſus, & hinc magis emicat.

B. Laur. Juſt. de caſto Conn. c. 20.

B. Laurent. Juſtin. de Ligno vitæ cap. 5.

lo reputari. B. Laurentius Juſtinianus inquit: *Verus humilis parcit animæ ſuæ, qui ne putetur quod non eſt, quantum in ſe, vult neſciri quod eſt.* Veri etenim humiles recepta à Deo dona occultant, propriaſque imperfectiones manifeſtant, eaſque omnium conſpectui exponunt, ut omnibus vileſcant & contemnantur ab omnibus. D. Chryſoſtomus inquit: quod quando humilis ſe virtutibus præditum, & à mundo æſtimatum, variiſque gratiis cœleſtibus cumulatum eſſe novit, tunc vel maxime curandum ipſi ſit, ut ſemetipſum ignoret: *Humilitas eſt*, inquit, *ſi te excelſum per virtutum officia, humilem per opinionem reddas.* Auctor Summæ prædicantium ſequentem adducit ſimilitudinem, *Ad oculum apparet*, inquit, *quod quanto ſtella altius in cœlo ſituatur tanto minoris apparet quantitatis: Itaquanto quis major eſt in gratiis & apud Deum, tanto minoris debet apparere vanitatis, & majoris humilitatis.* Sanctus Bonaventura aliis ſimilitudinibus idipſum illuſtrat; inquiens: *Si formica novit ſub terra grana celare; ſi apes ſua mella noverunt abſcondere, nonne homo probat ſe ſtultum eſſe, qui theſaurum nobiliſſimum, quo emitur regnum cœlorum, negligit occultare, & pro vanis laudibus non curat illum amittere?* Idem quoque exemplum vini adducit, quod citius virtutem perdit, ſi clauſum in vaſe non ſteterit, ſed evaporare poterit. *Similiter aromata ſi teneantur aperta, perdunt virtutem & efficaciam; ſimiliter ignis cito extinguitur, niſi cineribus cooperiatur. Ergo homo cito omnia bona perdit, niſi ea ſub humilitatis cinere cooperiat, ſic enim per humanam laudem evaneſcere poſſent.* Præter quæ idem Sanctus alio in loco *de religioſorum profectu* fuſius tractans, frequentem in hæc verba inſinuat doctrinam: *Humiles eſſe debemus in nobis, humiles ad proximum, & humiles ad Deum.* Qualiter autem humilitatem in proximum exercere debeamus, immediate ſubjungit dicens: *Ad proximum debemus eſſe humiles, meliores & digniores ipſos reputando, non deſpiciendo, vel temere judicando.* Quare Divus Chryſoſtomus humilitatem indifferenter circa omnes practicandam eſſe demonſtraturus ita diſcurrit: *Si humilis eſſe velis, nec verbis nec habitu ſolo, ſed & re & voce hanc virtutem oſtendito, & ut ſis erga iſtum humilis, adverſum illum inſolens, ſed erga omnes humilis, ſive amicus ſit, ſive inimicus, ſive magnus ſit, ſive parvus, hæc enim eſt humilitas animi.* Circa quoſcumque igitur exercenda eſt humilitas, omnes nobis indifferenter meliores reputando & digniores; quare & Laurentius Juſtinianus, ad idem intentum tres aſſignat hujus virtutis gradus dum ait: *Hæc eſt humilitas ſufficiens & abundans, quæ tres habet gradus: Primus, ſubdere ſe majori, & non ſe æquali præponere; Secundus eſt, ſubdere ſe æquali, & non ſe præferre minori; Tertius, ſubdere ſe minori, & hæc eſt perfectio omnis humilitatis.* Cujus ultimi gradus facilitandi modum nobis Sanctus Thomas tradit, dum illum Apoſtoli ad Philippenſes textum (*Superiores ſibi invicem arbitrantes*) explicat dicens: *Non hoc ita debemus æſtimare, ut nos æſtimare fingamus; ſed vere æſtimemus poſſe eſſe aliquid occultum in alio, quo nobis ſuperior ſit, etiamſi bonum noſtrum, quo illos videmus ſuperiores eſſe, non ſit occultum.*

D. Chryſ. Hom. 30. de incomprehenſibili Dei nat. 5.

Summ. Prædic.

Probatur variis ſimilitudinibus SS. Patrum.

S. Bonav. ſer. 2. de uno S. Confeſſ.

S. Bonav. Tom. 7 de profect. rel. l. 2. c. 30.

D. Chryſ. Tom. 6. h. 7. de humil.

Verus humilis alios reputat ſe digniores eſſe.

B. Laurent. Juſtin. de Lig. Vitæ cap. 6.

Philipp. 2 v. 3.

S. Thom. 2. 2. Q. 161. A. 3.

Humilitatis ſignum eſt, omnibus ſe ſubjicere

9. Aliud veræ humilitatis ſignum eſt, dum quis obedientiæ ultro citroque ſe ſubjicit, dicente Sancto Dorotheo: *Humilitas eſt, cum te nullius exiſtimas valoris ac momenti; cum tuam ipſius voluntatem abnegas, & eam in omnibus abrumpere omnino ſtudes, ita ut omnibus ſubditus ſis & obediens, & quidquid evenerit conſtanter feras.* Quod & B. Laurentius Juſtinianus confirmat, dum ait: *Libenter obedire, certum eſt humilitatis ſignum, quod exemplo Chriſti magis quam authoritatibus probari poteſt, de quo Apoſtolus: Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem;* cui & illud conſonat, quod Richardus Victorinus in hæc tradit verba: *Quæ ſit vera humilitas, & non ficta, ipſis verbis expreſſit loquens ad patrem dicens: Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Hæc eſt vox veræ humilitatis, quæ ſemper humanæ voluntati præponit divinam, nec hoc ſolum, ſed etiam alterius hominis, non ſolum majoris, vel pacis, ſed etiam inferioris voluntati ſuæ præponit.*

S. Doroth. ſer. 21.

B. Laurent. Juſtin. de ſig. vitæ c. 5.

Philip. 2. v. 8.

Rich. de S. Vict. ſer. in die Paſchæ.

10. Nazianzenus aliud inſigne pariter inſinuat humilitatis ſignum, quando ſcilicet propriæ quis cedit opinioni, intellectum captivat, proximoque cedit in certamine ſcientiæ & ingenii; quia ut Poëta cecinit: *Quis velit ingenio cedere, rarus erit;* Ideoque Nazianzenus ait: *Turpe eſt profecto in veſte ac victus ratione, non ſublimiorem, ſed viliorem eligere, ac genuum callo, lachrymarum fontibus, jejuniis, vigiliis, chamæuniis, labore, atque omni corporis maceratione humilitatem præ ſe ferre, ac propriam imbecillitatem agnoſcere, in divinis autem diſputationibus, & principatum & tyrannidem ſibi vendicare, nec cuiquam omnino cedere, verum ſupra omnes ſupercilium efferre, ubi humilitas non ſolum gloriam habet, ſed etiam ſecuritatem.*

Signum humilitatis eſt, propriæ opinioni cedere.

Nazian. Orat. 26.

11 Sanctus Dorotheus ſequentia humilis veraciter animæ aſſignat indicia: *Si moleſti quidpiam viro humili & demiſſo contigerit, confeſtim ad ſe revertitur; ſe contrahit, ſecum habitat vir humilis corde, ſe dijudicat, & quavis pœna & ſupplicio dignum ſe cenſet, nec vult quemquam accuſare, nec cauſam rejicere in alium patitur, proinde non immerito abſque perturbatione degit, & moleſtia, imo incredibilem animo ſuo ſentit quietem.*

S. Doroth. Serm. 2 de ord. Hum.

Item ad omnes moleſtias illatas ſtatim ad ſe reverti.

12. Sanctus Joannes Climacus de humilitate ſub ſponſæ alluſione tractans, quinam ejus ſint partus, his docet pariter verbis: *Qui cum hac velut ſponſa ſponſus copulatus eſt, lenis, placidus, pronus in compunctione, miſericors, ſuper omnia vero ſerenus & tranquillus, lætus & alacer, obſequens, omnium moleſtiarum expers, vigil & impiger eſt, & ut uno verbo complectar omnia, imperturbatus; ſiquidem in humilitate noſtra memor fuit noſtri Dominus, & liberavit nos de inimicis noſtris, & animi morbis, & inquinamentis noſtris.* Quam eamdem viri humilis imperturbabilitatem ſanctus quoque Ephræmus aſſignat, dum ait: *Humilis egeſtate preſſus non abjicit animum, & in proſperitate ac gloria non inſoleſcit, ſed in eadem perpetuo virtute perſiſtit.* Tandem S. Bonaventura hoc nonum humilitatis ſignum in medium adducit: *Gradus humilitatis eſt, quando etiam in magnis virtutibus & donis & honoribus homo nihil extollitur; nihil ſibi ex hoc blanditur, totum illi refundens, & in integrum reſtituens, à quo fluit omne bonum.*

S. Joan. Clim. Grad. 25.

Enumerantur varii partus humilitatis.

S. Ephr. Tom. 2. adhort. 2.

S. Bonav. T. 7. l. de prof. relig. c. 33.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Quiſquis humilis eſſe deſiderat, vilitatem originis, ortuſque ſui, nec non naturæ humanæ conſideret finem.

THEMA.

Humilia valde ſpiritum tuum. Eccli.7. v.19.

Optimum motivum humilitatis, eſt cognitio proprii nihili.

1. MOtiva cur homo ſe humiliare debeat, innumerabilia ſunt; præſertim vero illa quæ ex profunda noſtriipſius, propriique nihili promanant cognitione, dicente Sancto Thoma de Villanova: *Radix & origio humilitatis eſt cognitio ſui; radix ſuperbiæ ignorantia ſui. Ignoras ſe penitus omnis ſuperbus, nam ſi ſciret quis eſſet, non uſique ſuperbiret.* Ideoque Beatus Laurentius Juſtinianus ad conſervandam humilitatem, ſuiipſius cognitionem adeo neceſſariam eſſe docuit, quanto ad vitam requiritur cibus, ad navigationem navis, & lux ad diſcernendos colores. *Quemadmodum* inquit ille, *ad ſuſtentandum corpus humanum neceſſarius eſt cibus ad transfretenda maria opportuna eſt navis, nec non diſcernendum colores & corpora expediens eſt lux, ſic ad adipiſcendum cordis humilitatem, ſuimet debet cuique ineſſe cognitio.* Dicit autem S. Bernardinus: *Tria ſunt quæ radicatam nutriunt humilitatem, aſſiduitas ſubjectionis, conſideratio propriæ fragilitatis, & comparatio melioris. Si primum Lucifer habuiſſet, non de cælo ruiſſet; ſi Adam ſecundum habuiſſes, non de paradiſo ejectus eſſet; ſi Antichriſtus tertium haberet, non ſe Deo præferret.*

S. Thom. de Villanova.
Probatur ſimilitudinibus.
B. Laurent. Juſtinian. de Humilit.
S. Bern. Tom. 3 ſer. de Conv. peccat. Art. 3. c. 3.

Naturalis origo noſtra, docet nos humilitatem.

2. Et quidem in primis neceſſarium eſt, ut ad natales noſtros ſerio nos reflectamus. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Reputa tecum naturam tuam, & fabricam, & ſufficit tibi iſtud ut perpetuo te in officio contineat.* Idem quoque in homilia 12. ſuper Geneſin metallum è quo fuſi ſumus conſiderans ait: *formavit Deus hominem, pulverem accipiens de terra. Hinc ſi attendere volumus, non parva nobis humilitatis offeretur doctrina; nam cum cogitaverimus unde conſtitutionis, ſubſtantium natura noſtra ſuſceperit, etiamſi ſexcenties ſupercilia ſurrigamus, ea reprimemus & humiliabimur;* Quod quidem remedium unum eſt ex excellentioribus, atque ab omnibus communiter ſpiritualis vitæ magiſtris inſinuatum. Unde & B. Laurentius Juſtinianus ait: *Recogita ô homo, ut humilioris, originem tuam, intellige unde venis, & erubeſce; adverte ex quo conciperis, & humiliare; nam in putredine conciperis; in ſordibus generaris, in latebris confoveris, & in doloribus parturiris. Formatus es nempe ô homo de pulvere, de luto, de cinere, quodque vilius eſt, ſpurciſſimo & fœtidiſſimo ſanguine, in prurito carnis, in fervore libidinis, in fœtore luxuriæ, & quod deterius eſt in labe peccati, in obligatione delicti.* Hæc viliſſimorum natalium noſtrorum agnitio, ad omnem ſuperbiam noſtram reprimendam ſufficit, *Unde enim ſuperbiet terra & cinis*, inquit Petrus Bleſenſis, *vermis fœtens, repens in paludem ranuncula, cadaver putridum, lutum vermibus ſcatens & vile morticinium?*

D. Chryſoſt. Tom. 6. Hom. 7. de Humilit. animi.
D. Chryſ. Hom 12. in Gen.
B. Laurent. Juſtin. de Ligno vitæ c. 4.
Pet. Bleſ. opuſc. de Confeſſ. Sacram.

Homo dicitur ab humo, ut nobis humilitas ſit.

3. Nomen noſtrum à terra deducimus è qua ſumus plaſmati, nam *homo ab humo* ideoque humilitas nobis connaturalis eſſe deberet, quia & *humilitas ab humo.* Ut Agricola Evangelicus arborem ficus infructuoſam fertilem fructuum redderet operæ pretium eſſe duxit, ſi illam ſtercore undequaque circumdaret: *fodiam circa illam & mittam ſtercora;* quo textu Evangelico S. Paulinus utitur, ut nobis per noſtri ipſius & vilitatis natalium noſtrorum notitiam, humilitatem inſinuaret: ait enim: *In quo mihi videtur æterna piæ humilitatis utilitas indicari, quæ ſterilem fœcundat animam, ne per vacuam arrogantiæ ſpeciem ſibi juxta illum Phariſæum placens, velut arbor infœlix frugibus, inutili fronde luxuriaquam bonum autem & utile ad culturam ſalutis hujuſmodi ſtercus ſit docemur in eo B. Job, qui poſtquam ſedit in ſtercore, tentari deſtitit.* D. Chryſologus ſimiliter de hac arbore, per quam homo denotatur, ait: *ut viliſſimis adjuta fomentis redeat ad fructum.*

connaturalis.
Luc. 13. v. 9.
S. Paulin. Epiſt. 10. ad Sever.
D. Chryſol. ſer. 106.

4. S. Bonaventura interrogat, cur ſupremus ille artifex (de quo dicitur *non erit impoſſibile apud Deum omne verbum*) naturam humanam non eodem modo formavit, quo fecit angelicam? quo fine hoc corpus noſtrum ex terra & luto agri Damaſceni plaſmavit? cur non etiam illud purum ſpiritum creavit, ſicut creavit angelum? *Cum Deus omnia poſſit ut quod non fecit nos æquales angelis in gloria, niſi ut ipſa depreſſio noſtra humiliet nos, ne elevemur, ſic ut ſuduli & ſeductores Angeli? & corruamus & pereamus? inde eſt quod cum Deus in Baptiſmo tollat penitus reatum peccati originalis, pœnam tamen corruptionis non tollit in hac vita, ut ſemper maneat nobis memoriale humiliationis, quo cauti ſimus, ne ſuperbiamus, ſicut primi parentes noſtri, ex quorum ſuperbia & transgreſſione, omnes corruimus in culpam.* Quo fine Deus hominem ſimul ex anima, & corpore, quorum unum tam nobile, aliud tam vile eſt, componere voluit? Divus Chryſoſtomus inquit: *Idcirco duabus ex ſubſtantiis Deus nos compoſuit, ut cum ſuperbia quidem elatus fueris, reprimat te carnis vilitas.* Eandem conſiderationem diu ante Sanctus Gregorius Nazianzenus his verbis expreſſit: *Haud equidem ſcio*, inquit, *quo pacto ſimul & imago Dei ſim, & cum cœno volutor*, quaſi diceret, primâ facie imperceptibilis mihi videtur illa tam elevati cujuſdam ſpiritus, qualis anima eſt, & corporis tam abjecti, quale lutum eſt, à Deo homine facta conjunctio; Tandem vero ſapienter ita concludit: *Hæc noſtra temperatio eſt, ut cum imaginis dignitas nobis animos extulerit, pulvis eoſdem reprimat, contrahatque,*

Luc. 1. v. 37.
S. Bonav. Tom 7. de Profect. relig. l. 2. c. 33.
Cur Deus naturam noſtram non formaverit, ſicut angelicam & purum ſpiritum.
D. Chryſ. ubi ſup. Hom. 7. cit.
Nazianz. Orat. 16.

5. D. Chryſoſtomus in præcitata homilia ſuper Geneſin modum obſervat quem ſacer Chroniſta in recenſenda hominis creatione obſervavit: *Propterea*, inquit, *Deus, cui tanta ſalutis noſtræ cura ad noſtri eruditionem, Prophetæ linguam hic direxit; quippe cum ſuperius dixiſſet divina ſcriptura: & fecit Deus hominem, ſecundum imaginem Dei fecit eum, & dedit illi omnium viſibilium poteſtatem, ut ne ignorando quomodo conſtitutus ſit, magnus ſibi videatur & præſcriptos ſibi limites tranſeat, propterea & repetendo docet, & formationis ejus originem, & unde, ac quomodo primus homo productus eſt;* non enim Moyſes ſemel tantum, ſed ſæpius hominem è terra plaſmatum fuiſſe repetit, ut ſciret quænam viliſſimorum natalium ſuorum fuerit origo. Homo non in cœlo empyreo creatus fuit, ſicut Spiritus angelici, ſed in terra, in brutorum animalium ſocietate, quia eadem die, qua beſtias produxit, homo pariter creatus fuit. *Deus non retinuit eum in cælo*, inquit quidam interpres, *ſicut inter angelos, ſed inter animalia ſylveſtria; quod certe ſine myſterio non fecit: non factus fuerat in paradiſo*, id eſt cœleſti;

D. Chryſ. Hom. 12. in Gen.
Homo non in Cœlo ſed in terra, & inter beſtias creatus fuit ut diſceret humilitatem.
Guid. Pepin.

S. Thom. in Gen.

ſti; *ut ex hoc eſſet humilior.* Magni apud nos primogenita æſtimantur, & ideo ea eorum numero hominem eſſe noluit, quia homo poſt omnes alias res viſibiles creatus fuit.

Multi in dignitate poſiti humiles permanſerunt ex memoria natalium ſuorum.

6. Multa legimus diverſorum hominum exempla, qui in dignitatibus ſublimibus poſiti humiles permanſerunt, per propoſitam ſibi ante oculos vilium natalium ſuorum memoriam. Sanctus Hieronymus ſuper illa verba Danielis: *Intellige fili hominis*, rationem aſſignat cur Deus hunc Prophetam filium hominis appellarit, ſicut & Ezechielem; & Zachariam, hoc eodem nomine ſæpe inſignivit; *Quia* inquit, *ſæpe inter angelos eſſe ſe cernunt ne eleventur in ſuperbiam, & angelica, vel natura, vel dignitatis ſe eſſe credant, admonentur fragilitati ſuæ, & filii hominum nuncupantur, ut homines ſe eſſe noverint.*

Dan 8. v. 17. S. Hieron. in Dan. ib.

Æneas Sylvius in Hiſt. Bohem.

Sic Primaſius Rex Bohemiæ.

De Primaſio Bohemiæ Rege in ejusdem regni hiſtoriis refert Æneas Sylvius, quod cum ex ſtatu ruſticano & ſceptrum promotus fuiſſet, idem rex in die coronationis ſuæ ſagum quoddam ruſticum ſibi ob oculos explicari præceperit, ne ruſticanæ ſuæ oblivisceretur originis. Quanam exiſtimatis fuiſſe cauſam, cur David ex paſtore ad thronum Iſraëliticum ſubvectus, in priſtina ſua ſemper humilitate permanſerit? Nimirum quia primam nativitatis ſuæ originem ſemper ob oculos habuit, unde Deum hiſce verbis affatus dixit: *quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, qui adduxiſti me huc uſque?* de quo proinde Divus Chryſoſtomus vel quisquis alius author eſt inquit: Agnoverat iſte Sanctus, *quod Geneſeos 18. dixit Abraham Deo: Ego ſum terra & cinis, & ſinguli ita Deo dixerunt, ut forma eſſet perfecta humilitatis. Ergo quis ſum ego Domine mi? Ecce ſe nihil eſſe dixit, & ſervum ſe eſſe non negavit, quia omnis qui confitetur ſervitutem, meretur gratiæ libertatem. Ergo dicit: quis ſum ego Domine mi: videtis ubique regnare gratiam, cor humile illuſtrate. Noverat ſe paſtorem eſſe ovium, & non genere nobilitatum, ſed quanto factus eſt nobilis, agnovit ſe ex nihilo fuiſſe ſublevatum, & quia non eſt oblitus qui natus eſſet, perſeveravit in culmine regali.*

David. 2 Reg. 7. v. 18.

D. Chryſ. Tom. 1.

Willigiſus Archiepiſcopus Moguntinus.

Willigiſus Archiepiſcopus Moguntinus ex patre curtifice natus, rotam inſignium loco ſibi aſſumpſit, ut ſemper natalium ſuorum abjectorum ob oculos haberet memoriam. B. Petrus Damianus, ut Deſiderium Abbatem montis Caſſiani, ad Cardinalitiam dignitatem evectum in ſua humilitate conſervaret, in Epiſtola quadam ſequentia ad eum verba ſcripſit: *Age, noli frater, quod pleique faciunt, tantummodo ſi quid eſt in te virtutis attendere, & vitia quaſi poſt tergum poſita negligas judicare. Imitare naturalis in Pavone diverſitatis exemplum, qui nimirum pullinos, & velut ignobiles pedes præ oculis ſemper habet, inſignem vero caudæ pulchritudinem poſt ſe ſpectabilem præbet, videt in pedibus ruſticum aliquid quod deſpiciat, ignorat in cauda quod eum mirabilem reddat. In promptu eſt unde ſe debeat in humilitate deprimere; poſt tergum gerit, unde valeat quaſi præ cæteris avibus ſuperbire;* quod exemplum humilitatem amantibus applicans ſubjungit: *Te quoque quodammodo quod in te virtutis eſt lateat, ſi quid vero vitioſum & correctionis eſt dignum ab aſpectus tui judicio non recedat.* Verum quidem eſt quod animam quamdam, ad imaginem & ſimilitudinem Dei creatam habemus, verumtamen ut humiles maneamus neceſſum eſt oculus ad pedes, id eſt ad corpus, ad lutum, quo anima tegitur dirigere. Prima veſtis qua Deus corpus noſtrum induerit, ex pellibus animalium facta fuit. *Poſt lapſum & prævaricationem*

B. Petr. Dam. l. 2. Epiſt. 11. Similitudo Pavonis.

Ut humiles ſimus; oculos convertamus ad pedes.

vetiti, inquit B. Laurentius Juſtinianus: *Adam cum omni ſua poſteritate tunica pellicea, & carni corruptibili & mortali contexit; atque in hac miſeriarum valle collocavit peregrinaturum, ut ex qualitate exterioris hominis, diſcat non elate præferre ſe cæteris, ſed ex continuis punctionibus, quas indeſinenter propter infirmitates & neceſſitates corpus patitur, Spiritus materiam ſumat ſe in humilitate cuſtodiendi.* Sanctus Bernardus ad Eugenium, qui ex clauſtri latebris ad vaticani majeſtatem evectus fuerat his verbis ſcribit: *Salubris eſt copula ut cogitans te ſummum Pontificem, attendas pariter viliſſimum te eſſe cinerem; imitetur cogitatio naturam, & quod dignius eſt authorem naturæ, ſumma, imaque conſocians. Nonne natura in perſona hominis vili limo colligavit ſpiraculum vitæ? nonne author naturæ in ſui perſona verbum limumque contemperavit? Ita tibi ſume formam ut altus ſedens, non alta ſapiens ſis, ſed de te ſentiens humilia, & conſentiens humilibus.*

B. Laur. Juſt. de diſciplin. monaſt. c. 4.

S. Bernard. ſer. de Conſid.

Cur manus Moyſi infecta fuerit lepra

7. Quisnumquam in toto antiquo teſtamento dignitatem aſſecutus eſt ſublimiorem Moyſe, qui Deo colloquebatur *ſicut ſolet loqui amicus ad amicum* domeſticum & familiarem atque inſuper verus Thaumaturgus fuit? & tamen Deus voluit ut manus illa, quæ tot portentorum eſſe debebat inſtrumentum lepræ defœdaretur contagio; ſcitiſne cauſam cur id factum fuerit? inquit Theodoretus: *Moyſen admonuit non ſuperbire debere, ſed agnoſcere naturam cum recordatione dextra lepra prius infecta.* Quid nam in eo latet myſterium, quod ingens illa Nabuchodonoſoris ſtatua ex tot pretioſis validisque metallis fabricata, tandem nihilominus in minutiſſimas comminueretur partes? Ideo nimirum, quia lutum ad pedes poſitum, caput vero aureum erat. *Omnia in figura contingebant illis* Erit nonnumquam anima aliqua, quæ per multos virtutis & meriti eorum heroicos actus, conſpicuam ſibi erexerit ſtatuam, & tamen eadem in proximo habet miſerum ſui præcipitium & lapſum; cur ita; quia in mente ſua ſemper aurum volvit, & revolvit, & illud quidem ſolum, id eſt, honores, & applauſos mundanos, propriæ autem miſeriæ & mortalitatis lutum pedibus ſubſtratum habet, nec quidquam de illo cogitat, & ideo mirum non eſt, quod nonnumquam parvulus quidam vanitatis & vanæ gloriæ lapillus, coloſſum illum, in virtute & ſanctitate ſublimem, turpiter cadere faciat. S. Paulus vas electionis, in paradiſum raptus, & Sacroſanctæ Triados Secretarius (*audivit arcana verba*) ad continuas viſiones, apparitiones, & revelationes cœleſtes admiſſus, copioſiſſima converſionis univerſi mundi meſſe locupletatus, oculos ſuos tamen ad lutum directos habebat, quia priorem vitam ſuam in memoriam revocans, inquit: *Non ſum dignus vocari Apoſtolus quia perſecutus ſum Eccleſiam Dei.*

Theodor. Q. 10. in Exod.

Inſignis illius ſtatuæ caput aureum, & luteos pedes ſtatuæ Nabuchodonoſoris.

1. Cor. 15. v. 9.

8. De quatuor illis animalibus, quæ *plena erant oculis ante & retro*, inquit Rupertus Abbas: *In circuitu, & intus plena ſunt oculis, id eſt ſciunt unde veniant aut quo vadant. Scire namque unde veniant, multum valet illis ad profunda humilitatis cuſtodiam, ſcire autem quo vadant, proficit illis ad fortitudinem ſuam legitime cuſtodiendam. Unde enim veniunt aut quo vadunt? de nihilo veniunt, quia de nihilo creati ſunt, & hoc oculis retro aſpiciunt; vadunt autem ad revelationem gloriæ filiorum Iſrael, & iſtud oculis ante ſe proſpiciunt.* D. quoque Chryſoſtomus nos monet, ut omni cum induſtria nihilum noſtrum conſideremus: *Cogitemus*, inquit, *naturam noſtram, reputemus peccata, diſcamus* qui

Apoc. 4. v. 6.

Rup. Abbas ibid.

Multum nos humiliat ſcire unde veniamus, & quo tendamus.

D. Chryſ. Tom 6. Hom 7. de Humilit.

S. Bonav. T. 6. in Diat. ſal. Tit. 7. c. 1.
qui ſimus, & ſatis nobis eſt ad totius humilitatis materiam, hic enim maximè ſe novit, qui nihil ſe eſſe putat. Seraphicus Doctor inquit: *Humilitas ſe annihilat, ut de novo creetur, ipſa eſt enim illud nihilum, ſuper quod Deus fundavit terram, ut dicit Job: qui appendit terram ſuper nihilo, id eſt animam ſuper humilitatis fundamento.*

Præclare hujus documenta ex SS. Patribus.
Magnam profecto habemus humilitatis conſervandæ occaſionem, ſi miſerias, quas cum aliis creaturis communes habemus, ſerio conſideremus, unde in eodem loco idem Seraphicus Doctor paulo poſt inquit: *Cum homo conſiderat proprias vilitates, tunc humilitas reſumit vires; ſicut enim muſcus in locis fœtentibus ſuperat odorem, ſic humilitas fragrantior efficitur, cum quis conſiderat propriam vilitatem.* Salutare proinde eſt illud S. Bernardi Conſilium dicentis:

S. Bernard. in Formul. honeſtæ vitæ.
Iſta tria ſemper in mente habeas, quid fuiſti? quid es? quid eris? quid fuiſti? quia ſperma fœtidum; quid es? quia vas ſtercorum; quid eris? quia eſca vermium. Innocentius tertius ad probandum hactenus dicta ita ſcribit:

Innoc. lib. de contempt. mundi.
O vilis conditionis humana indignitas! O indigna vilitatis humana conditio! herbas & arbores inveſtiga; illa de ſe producunt flores, & frondes, & fructus, & tu de te lendes, & pediculos & lumbricos. Quot ſunt arbores, quot herbæ, floribus, odoribus, virtutibus medicinalibus, oleo, balſamo; pomis fœcundæ, cum tamen homo nihil ſpiret niſi fœtorem, nihil ſpumet niſi ſaniem, nihil ex ipſo redondet niſi ſtercus & putredo? *Illa de ſe effundunt oleum, vinum & balſamum & tu de te ſputum, urinam, & ſtercus; illa de ſe ſpirant ſuavitatis odorem, & tu de te reddis abominationem fœtoris. Qualis arbor talis fructus, non enim poteſt arbor mala fructus bonos facere.*

9. Eſt & alia S. Bonaventuræ de humilitate diſſerentis ingenioſa ponderatio: *Debet*, inquit, *creaturas corporales diligenter conſiderare, & ex illis humilitatem haurire; ſi enim conſideret terram, videt proprium ſepulchrum; ſi attendat ignem ſuper terram, videt ſupplicium peccatorum; ſi conſideret quadrupedia, videt ea fortiora; ſi volatilia, videt ea leviora & agiliora; ſi terra naſcentia, videt meliora, ſicut ſunt fructus, & pulchriora ſicut flores, ſi conſideret proprium ſubjectum, videt quod in principio eſt ſemen immundum, in medio ſaccus ſtercorum, & in fine cibus vermium, ut dicit Bernardus meditationum cap. 3. Vide unde veneris, & erubeſce; ubi es & ingemiſce; quo vadis, & contremiſce.*

S. Bonav. ibid.
Alia inſignis hujus motiva, ex conſideratione aliarum creaturarum.

B. Laurentius Juſtinianus multa animalia variis prærogativis nos excellere his verbis conſiderat: *Conſiderare non negligas*, inquit, *quod ſingula quæque naſcentia propria quædam habens munimenta, quibus naturam ſuam ab incommodis defendunt. Cortex ambit arborem; pluma tegit volucrem, piſcem ſquama operit; lana ovem induit, pellis jumenta & feras veſtit; concha teſtudinem excipit; ſolus homo inermis naſcitur, & nudus, ut eo ad humilitatem fiat pronior, quo cæteris rebus in ipſo ſuo nativitatis primordio conſpicitur abjectior.*

B. Laurent. Juſtin. de ligno vitæ c. 4.

Quod ſi quis metallum ex quo formati ſumus ſerio conſiderare voluerit, ſibimetipſi improperare poterit dicens: *Quid ſuperbis terra & cinis? cogitatio mortis & corporis reſolutio*, inquit B. Laurentius Juſtinianus, *virtutem in nobis gignit humilitatis. Quo fine claudatur hominis caro, inſinuant ſepulchra oſſibus plena, fœtoribus intolerabilia, vermibus referta; nam poſt hominem vermis generatur, poſt vermem fœtor & horror exhalat, ſicque in non hominem vertitur omnis homo.* D. Chryſoſtomus, ut nos in humilitate ſtabiles eſſe faciat, ſequentem nobis doctrinam inſinuat: *Cum videris eum, qui non ita pridem tumipſe incedebat in vermes, & ſaniem, & cinerem, & pulverem eſſe reſolutum, licet ipſius diabolis arrogantia intumeſcat, metu contrahitur, reprimitur, modeſte ſe geret, philoſophari docetur, bonorum parentem humilitatem ſuam mentem introducit.*

Eccli. 10. v. 9.
B. Laur. Juſtin. ib.
D. Chryſoſt. Tom. 5. h. 1.
ad eos qui ſcandalizati ſunt.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Ad conſervandam humilitatem alia adducuntur motiva.

THEMA.

In Spiritu humilitatis ſuſcipiamur. Dan. 3. verſ. 39.

1. HAnc obſecrationem: *In ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur*, quælibet anima divinæ majeſtati proponere debet, cum enim gratia pignus ſit gloriæ, nemo ſe ad hanc perventurum eſſe ſperare poteſt, niſi veræ humilitatis ſpiritum præhabuerit, quia *Deus humilibus dat gratiam.* In hoc igitur diſcurſu modos examinabimus, quos ad hanc virtutem conſervandam & augendam adhibere oportet.

Nemo ad pignus gratiæ pervenit niſi per humilitatem.
Jacob. 4. v. 6.

2. In primis igitur conſideranda eſt anima, in quantum ad imaginem & ſimilitudinem Dei creata eſt, tametſi enim hoc modo conſiderata infinitam quamdam in ſe habeat ad capacitatem, excellentiam, nihilominus quamdiu huic humani corporis luto conjuncta eſt, quanta cum facilitate ab eodem ſeparatur? in quonam enim hæc unionem conſiſtere exiſtimatis? nimirum in unica dumtaxat reſpiratione, & in anhelitus continuante duratione; hoc enim deficiente, homo in eodem momento, cadaver effectus mortuum, in cineres reſolvitur, dicente Scriptura: *Auferes ſpiritum eorum & deficient, & in pulverem ſuum revertentur.* Omnes quidem creaturæ viſibiles, Sol videlicet, Luna, Stellæ, firmamentum, cœli, terra, animalia quadrupedia &c. ſuos ab unico Dei præcepto trahunt natales, mox enim ut Deus dixit: *fiat Lux, facta eſt lux; fiat firmamentum, germinet terra*, hæc quoque ſubito eſſe ſuum habuerunt & ſic de aliis. At vero animam Deo humano corpori unica reſpiratione & anhelitu infudit: *Inſpiravit enim in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem;* Quidnam vero reſpiratione exilius aut tenuius eſſe poteſt? ac proinde quam facile hæc anima, licet Dei capax, & ad regnum cœlorum poſſidendum creata ſit, amitti poteſt; *cum metu igitur & tremore ſalutem veſtram operamini.* Sanctus Iſidorus in libro *de conflictu vitiorum & virtutum* ſtatim poſt principium ita ſcribit: *Quam denſiſſimis putamus inter ea ſuperbiæ tenebris lutum noſtrum involvi, ſi potuit in cœlo Stella quæ mane oriebatur lucis ſuæ globos amittere? audi potius Lucem veritatis dicentem: Qui ſequitur me non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.*

Ex eo humiliari debemus quod anima, eſt in ſe levi halitu, à nobis auferatur.
Pſal. 103. v. 29.
Gen. 1. v. 3.
Gen. 2. v. 7.
Phil. 2. v. 12.
S. Iſidor. de conflictu vitæ & vitiorum.

S. Bonav. quoque hac de re ſequentibus verbis loquitur: *Notandum*, inquit, *quod omnis homo debet ſe pulverem & cinerem reputare, ex parte carnis, de qua certus eſt, quod efficietur pulvis & ſimiliter ex parte animæ quilibet ſe pulverem & cinerem reputare debet.* Enimvero quod homo pulvis ſit ex parte corporis, difficultatem non habet, quod vero etiam ex parte animæ homo ſe cinerem & pulverem æſtimare debeat, paradoxum quidem prima facie eſſe videtur, & tamen idem Seraphicus Doctor hujus dicti ſui ſequentem aſſignat rationem: *Propter tria homo ſe ex parte animæ pulverem debet cenſere. Primo propter vilitatem; ſicut enim cinis eſt vilis quantumcumque fue-*

S. Bonav. T. 6. in Diat. ſal. Tit. 7. c. 1.
Homo, etiam ex parte animæ debet ſe reputare cinerem, & ſe humiliare.

rit

rit de pretioſa materia, ſic anima valde vilis eſt ex culpa, quamvis ſit valde nobilis ex natura. Secundo propter reſiſtendi difficultatem, quia ſicut cinis ſtatim diſpergitur, & non poteſt reſiſtere modico flatui, ſic homo non poteſt reſiſtere modicæ tentationi, imo frequenter cadit ad ſibilum modici verbi. Tertio propter reſurgendi impoſſibilitatem, nam ſicut cinis non poteſt redire ad ſtatum ſuæ materiæ; ſic homo peccator non poteſt redire ad ſtatum gratiæ, niſi ſola Dei virtute.

Motiva, animam inducentia ad humiliationem

B. Laurent. Juſtin. de Ligno vitæ cap. 7.

3. B. Laurentius Juſtinianus multa quoque conſiderat motiva, quibus anima ad ſui humiliationem moveri debet, præcipue quando à ſuperiori illuſtrata lumine ſemetipſam cognoſcit. *Primus gradus* eſt inquit: *ſe peccatorem vel contemptibilem eſſe agnoſcere; cum namque mens ex infuſione gratiæ cœleſtis irradiari cœperit, & juſtificari, tunc revelantur quæ prius fœda latebant, tunc animi deformitas, peccandi pronitas caſus frequentia, omniumque vitiorum ſomites deteguntur, & ex hoc lumine convincitur. Mens cognoſcere infirmitatem ſuam & horrere per gratiam; quod ante ignorabat per culpam.* Idem paulo

Idem c. 4.

ante in Cap. 4. in hæc verba moverat, *Nonne ſe ipſe humilitatem deſpiciet homo, ſi ſolerter conſpicias in ſe negligentiam proficiendi, difficultatem ſtandi, facilitatem cadendi, laborem reſurgendi, & debilitatem vitia vincendi?* Similiter ab bonorum naturæ & fortunæ mutabilitatem & fragilitatem, nec non ad anxietates & inquietudines continuo nos conturbantes ſe paulo ante reflectens dixerat: *Humores tumidant, dolores extenuant, ardores deſiccant, inſania morbidant; eſcæ inflant jejunia macerant, triſtitia conſumit; ſolicitudo coarctat; ſecuritas hebetat, divitiæ jactant, paupertas dejicit, juventus extollit; ſenectus incurvat, infirmitas frangit & poſt hæc omnia mors interimit.* Quis igitur ſuam in humilitate vitam non tranſigat? quis propriæ ſalutis metu non exagitetur, quando per univerſum laborioſæ vitæ ſuæ decurſum ſcire nequit (niſi per divinam revelationem illuſtretur) an in gratia aut vero in ira Dei conſtitutus ſit? quia *neſcit homo utrum amore vel odio dignus*

Eccl. 9. v. 1.

S. Thom. de Villanov. Conc. 1. de S. Martino

ſit. Quæ tibi cauſa tumoris. Interrogat S. Thomas de Villa nova? *de quo gloriaris? de quo intumeſcis inter mille ſortes, inter mille diſcrimina rerum? quæ utique ſi agnoſceres, tibi ad omnem humilitatem ſufficeret. Omitta nunc perpetrata facinora, quæ te coram Deo ad nihilum redegerunt; omitto inſtantem mortem, ægritudines aſſiduas, quæ te vel invitum cogunt agnoſcere temetipſum. Numquid jam regnas, numquid de ſalutis præmio ſecurus es? an non hiantem infernum ſub pedibus attendis, & judicem deſuper vibrantem gladium, diramque mortis ſententiam comminantem? quænam eſt igitur iſta inflatio.*

S. Franciſcus in maxima veneratione, ſeipſam vilificabat.

S. Bonav. Tom 6. in Diæt. ſalut. Tit. 7. c. 1.

Adducuntur cauſæ cur nos merito humiliare debeamus.

4. S. Franciſcus de Aſſiſio quando in maxima veneratione ſe poſitum videbat, ſeipſum humiliandi cauſam filium Bernardonis appellare, majoremque totius mundi peccatorem reputare ſolebat. S. Bonaventura ad perſuadendam humilitatem ſequens format indiſſolubile argumentum, inquiens: *Cauſa humilitatis conſideratio ſtatus inferioris. Omnis homo aut ſcit ſe eſſe peccatorem, aut juſtum; ſi ſciat ſe eſſe peccatorem, multum habet humiliari, quia quantum ad hoc deterior eſt cane vel bufone, quia peccator eſt debitor temporalis & æternæ mortis; ille vero ſolum temporalis, & in illis ſolum eſt miſeria pœna, in peccatoribus vera pœna & culpa, & in hoc ſolum ſimiles diabolo; ſi autem fuerit peccator aliquando, neſcit utrum juſtificatus ſit à peccato, quia dicitur in Eccleſiaſte: Neſcit homo utrum amore an odio dignus ſit, ſed omnia in futura ſervantur incerta: ſi autem ſciat aliquis ſe eſſe in gratia, tamen ſe humiliare debet propter quatuor, quæ interdum etiam viris juſtis & perfectis nocent: ſcilicet negligentia proficiendi, difficultas ſtandi vel præſervandi; facilitas cadendi, difficultas reſurgendi, homo enim per ſe poteſt ire ad culpam, & per ſe non poteſt ire ad gratiam.* Enimvero Deum nos graviter ſæpius offendiſſe certum eſt, dubii vero ſumus an illum pro peccato placaverimus, & an dignam ei reddiderimus veræ pœnitentiæ ſatisfactionem; ſimiliter tametſi nos conſcientia non remordeat, in continuo tamen metu & tremore videndum nobis eſt, quando etiam Apoſtolus ille, de quo æterna Veritas pronunciaverat: *Vas electionis eſt mihi iſte*, proteſtatur eſt dicens: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum, qui judicat me, Dominus eſt.* Hugo Cardinalis ſuper illa verba Pſalmi: *Quoniam doloſè egit in conſpectu ejus*, addit: *ſcilicet in conſcientia ſua, ubi Deus conſpicit; quaſi dicat non veraciter, & diligenter diſcuſſit.* Nam ut S. Bernardus inquit: *Ad ſe humiliandum, nihil vivacius invenire poteſt anima, quam ſi ſeipſam in veritate inveniat, tantum non diſſimulet; nec ſit in ſpiritu ejus dolus.*

Act. 9. v. 15.

1. Cor. 4. v. 4.

Hug. Card. in Pſ. 35. v. 3.

Alio ejuſdem motiva.

S. Bonav. Ibid.

Potentia hoſtium noſtrorum.

5. S. Bonaventura inſuper conſiderat, magnam nos habere humiliationis noſtræ cauſam & occaſionem, ſi conſideremus potentes inimicos, qui lateribus noſtris inceſſanter aſſiſtunt: *Cauſa*, inquit, *humilitatis eſt conſideratio hoſtis adverſantis, cui ſine Dei adjutorio non poſſumus reſiſtere, cujus tanta crudelitas eſt, ut omni hora nos deglutiret, niſi divina potentia nos cuſtodiret.* Eſt quoque efficax ad nos humiliandos motivum, mirum frequenter recordari moniti illius, quod per S. Apoſtolum nobis perhibuit æternæ Veritatis Spiritus Sanctus inquiens: *Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Unde S. Auguſtinus ait: *Domine gratiæ tuæ deputo, quæcumque non feci mala.* Et S. Paulus alibi dicebat: *gratia Dei ſum id quod ſum*, & ideo D. Chryſoſtomus eumdem ſe ultimum omnium Apoſtolorum appellaſſe conſiderans ait: *Neque ſolum ſe pronunciat eſſe ultimum, & indignum qui appelletur Apoſtolus, ſed offert cauſam dicens: Quoniam perſecutus ſum Eccleſiam. Atqui omnia illa fuerant remiſſa, ſed tamen ipſe nunquam eſt eorum oblitus. Volens oſtendere gratiæ magnitudinem ſubjungit dicens: gratia autem Dei ſum id quod ſum. Vidiſti aliam humilitatem? nam delicta quidem ſibi attribuit, ex recte autem factis nihil, ſed totum Deo adſcribit.* Hoc quoque documentum idem Apoſtulus diſcipulo ſuo S. Timotheo his verbis tradit: *Depoſitum cuſtodi.* Enimvero qui aliquam magni pretii gemmam in depoſito habet, non inde effertur, aut inflatur, ſciens eamdem non eſſe ſuam, imo potius in continuo verſatur timore, ne ei auferatur. Porro dona, virtutes & gratias è cœlo habemus velut depoſitum quoddam nobis conſignatum. Quidquid boni operamur totum ex virtute proficiſcitur auxilii, à Deo nobis liberaliter communicati, unde apud Iſaiam dicitur, *omnia opera noſtra operatus eſt nobis*; ideo quoque cœleſtis ſponſa dilectum ſuum his verbis invitat: *veniat dilectus meus in hortum ſuum, & comedat fructum pomorum ſuorum.* S. Gregorius verba illa Ezechielis exponens: *Animalia ibant & revertebantur, in ſimilitudinem fulguris corruſcantis*, cauſam aſſignat cur hæc animalia illuminatiſſimos Dei ſervos repræſentantia hoc modo Prophetæ in viſione delineata fuerit, dicens: *Vadunt & revertuntur in ſimilitudinem fulguris corruſcantis; quia poſtquam mira Sancti inter homines faciunt, poſtquam corda audientium ſparſo lumine incendunt, ad quamdam authoris ſui gloriã redeunt,*

D. Chryſoſt. Hom. 38. ad 1. Cor. 15.

Inſufficientia noſtra ad operandum bonum.

2. Cor. 3. v. 5.

S. Aug. L. 2. Conf. c. 7.

1. Tim. 6. v. 20.

Iſa. 26. v. 12.

Cant. 5. v. 1.

Ezech. 1. v. 14.

S. Greg. Lib. 1. in Ezech. Hom. 5.

ut illi laudem reddant, per quem ſe poſſe talia ſciunt. Ponderatione proinde digniſſima eſt illa S. Bonaventuræ ſententia dicentis: *Duo ſunt, quæ admonent nos ut humiles ſimus videlicet quod ſumus & quod non ſumus, quod ſumus non habemus à nobis, nec ex meritis noſtris, & ideo non oportet nos inde extolli, quia alienæ poteſtatis eſt & bonitatis, quidquid boni ſumus & habemus.*

S. Bonav. ibid.

6 B. Laurentius Juſtinianus efficax ad nos humiliandos medium eſſe dicit, ſi proprias imperfectiones frequenter conſideremus; *Propheta*, inquit, *ſancti viri, ut humilitatis in ſe pariant & nutriant virtutem, cum quadam mirabilia faciunt, ante mentis oculos ſtudent revocare quod nondum agere queunt, ut dum ex una parte conſiderant infirmitatem ſuam, ex ea parte qua perfectus eſt eorum animus non ſe extollant.* Authoſ ſummæ Prædicantium de quodam refert, quod cum humilibus eſſet parentibus ortundus, piſtoris videlicet cujuſdam filius, tandem ad ſupremos honores evectus, in Camera ſua furnum fabricari fecerit, ut vilium natalium ſuorum præſente ſemper haberet memoriam. Sic quoq; Amicus Epiſcopus Aquilanus à Paulo II. S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalatu inſignitus, quia ovium Paſtor fuerat, pro Notalitiis in ſignibus ſuis agnum librum in capite deferentem exprimi voluit; Hæc enim propriæ vilitatis & imperfectionum, ſive naturalium, ſive moralium agnitio, & memoria, humilitatem in nobis mirabiliter excitant, & enutriunt, ad eum modum, quo ignis ſub cineribus ſuis vivus conſervari ſolet. Joſeph Paſtor ovium fuerat, tandem vero poſtquam velut mancipium Madianitis divenditus fuit, *humiliaverunt, in compedibus pedes ejus; manus ejus in cophino ſervierunt*; ad thronum Ægypti evectus fuit. Sed quomodo in ſublimi hoc culmine poſitus modeſtiam & humilitatem ſuam conſervare potuit? Rupertus Abbas ait: *Sicut in Domo, ſicut in carcere, ſic & in curru Pharaonis tam humiliter ſervivit, quam fideliter, illud ſemper attendens, quia ſervus emptitius eſt, non illud quia per prudentiam Pater Pharaonis effectus eſt.* Ad hæc cur eo tempore, quo ei in ſomno Regnum prognoſticatum fuit, manipuli grano pleni ei demonſtrati fuerunt, & non potius regium quoddam diadema, vel ſceptrum? ni fallor eo id fine à Deo factum eſt, ut ſe hominem ruſticum, agricolam, & vilis conditionis hominem fuiſſe recordaretur; vel etiam ideo in factum eſſe dici poteſt, quia ſicut ſpicæ quanto pluribus ſunt granis referte, tanto magis terram verſus ſe inclinant, ita quoque electi, quanto ſunt meritis opulentiores, tanto ſe magis humiliare debeant.

B. Laur. Juſt. de Ligno vitæ c.4.
Conſideratio noſtrarum imperfectionum, & natalium.
Auth. ſum. Prædicant.
Varia hujus exempla
Flor. Exempl. T.m. 4. Tr. 30. c.7. §.4.
Pſal. 80. v.7.
Rup. Abb. L. 8. in Joan. 1.40.

7. Obſervandum quoq; eſt ad idem propoſitum, quod incarnata Sapientia S. Petrum Regni Pontificii, poſſeſſione & inveſtitura decora volens, eumdem non ſemel ſed ternies Simonem Joannis appellarit dicendo? *Simon Joannis diligis me?* nam ut Toletus obſervat. *In his omnibus interrogationibus ſemper Dominus nomine proprio uſus fuit & parentis etiam nomine. Simon inquit Joannis; nec Petrum appellat, quod nomen dignitatis & officii erat; volens eum in hoc admonere, ut quamvis ſit in tantam dignitatem profectus, ut ſuper omnes ſit fidelis, & totius Eccleſiæ caput, præ oculis habeat, ſe piſcatorem fuiſſe & hominem communem, ne ſe extollat, ne ſuis ad meritis adſcriberet, quo enim in altiorem effertur, & erigitur gradum, oblivisci non debet ſe hominem eſſe, & aliquando ex humili & ignota familia.*

Car Chriſtus S. Petrum ter nominarit: Simon Joannis.
Joan. 21. v.15 & 16. Toletus ibid.

8. Aliud quoque documentum à S. Bernardo diſcere poſſumus, qui ait: *Noli te homo comparare majoribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli humili, quid ſcis enim ô homo, unus ille quem forte omnium viliſſimum, atque miſerrimum reputas, cujus vitam ſceleratiſſimam atque fœdiſſimam horres, & propterea illum putas ſpernendum, non modo præ te, qui ſobrie & caſte vivis, ſed etiam præ cæteris omnibus ſceleratis, tamquam omnium ſceleratiſſimum; quid ſcis inquam, ſi melior te & illis mutatione dextræ excelſi in ſe quidem futurus ſit, in Deo jam ſit?* his addi poteſt illa Apoſtoli ſententia dicentis: *qui ſe exiſtimat ſtare videat ne cadat*; quot enim ſunt qui ex ſtatu perfectionis in horrenda præcipitia corruunt? *Dicitque Beatus* (ut Poëta olim cecinit) *ante obitum nemo, ſupremaque funera debet.* S. Thomas de Villa nova unicuique humilitatis ſtudioſo ſuadet, ut ad agnoſcendam imperfectionem propriam, ſe perfectioribus commetiatur, & comparet; dicit enim: *Si te ſapientia elevat confer te cum doctoribus; Si patientia, confer te cum Martyribus; Si caſtitas cum virginibus; qui tibi magnus videbaris, illis compoſitus exiguus apparebis*; Cui conſonat illud à B. Laurentio Juſtiniano traditum monitum dum inquit: *Reſpectus meliorum acquiſitio eſt humilitatis.*

S. Ber. ſer. 37. in Cant.
Quibus humilis ſe comparare debeat.
1. Cor. 10. v.12.
S. Thom. de Villa nova. Conc. 1. de S. Martino.
B. Laurent. Juſtin. ib. c.4.

9. In hujus tamen virtutis ſtudio unus præcipue cavendus eſt ſcopolus, ne in ſuperbiam urgeamur, patiamurque animæ noſtræ naufragium; multi enim ſunt, qui ab humilitatis exercitiis abhorrent, timentes, ne digito ab aliis monſtrentur, quaſi vero hæc virtus hominum dumtaxat abjectorum & vilium propria exiſtat; quos proinde Gillebertus Abbas his verbis perſtringit: *Quid tu dices, qui humilitatem ſervitutem putas? ſervilis non eſt, quam regalis nobilitas purpura, ornamentum eſt enim purpura regium; hos ſi tu dedignaris, vel horres gradus, reſpice quod purpurei ſunt. Humilitas ſuſcepta pro Chriſto, Regiam refert dignitatem.* Unde Heraclius Imperator ut crucem Domini ad Montem Calvariæ deportare dignus eſſet, inſignia & ornamenta imperialia deponere, & ſaccum cilicinum induere nudiſque pedibus incedere debuit. Quot ſunt hodie Reges & Imperatores, quos cœlum pariter & terra ſuſpicit & admiratur, non propter pompam & faſtum, ſed propter humilitatis exercitia, in quibus ſe ex virtutis hujus amore ſtrenue exercuerunt? David non tam laudatus fuit propter omnes ſuos triumphos, quam propter ſaltus, quos ante arcam Domini edidit, quando à conjuge ſua deriſus reſpondit; *Vilior fiam plus quam factus ſum*: Tritiſſima eſt illa proinde S. Gregorii ſententia dicentis: *Ego David plus ſaltantem ſtupeo, quam pugnantem.* Cum S. Eduardus Rex Angliæ, cum prope Eccleſiam quamdam S. Petro dedicatam ſuam haberet Regiam, à quodam Hyberno qui pedum ſuorum impos erat, eo quod nervi tibiarum retracti greſſum impedientes, per terram ut reperet, urgebant, conventus fuiſſet, quidam Regis Cubicularius, nomine Hugolinus, idipſum videns, Regem ut ad compaſſionem erga pauperem commoveretur, rogavit; cumque Rex pauperem, quid illi beneficii præſtare poſſet, interrogaſſet, reſpondit ei egenus ſexies ſe limina Apoſtoli pro recuperanda ſanitate ſine ullo fructu viſitaſſe, firmam tamen totalis ſalutis ſuæ recuperandæ promiſſionem accepiſſe, ſi Rex illum humeris ſuis in eamdem inferre Eccleſiam dignaretur; quod cum S. Eduardus Rex intellexiſſet, *ut ſpiritualis ille aſinus fortis accubans in terris, ſuppoſuit humeros ſuos ad portandum. Pendet de humero tanti Principis plenus ſordibus, ſqualidis manibus crurib iſque ſquamoſis, regium illud pectus collumque complectitur. Interea ex aſſiſtentibus videbant nonnulli, alii à paupere Regem deluſum jocabantur; alii ſimplicitatem juſti fatuitatem judicabant. Cum itaque Rex paululum proceſſiſſet, ſubito ner*

Humilitas eſt virtus regis.
Gill. Abb. ſer. 18. in Cant.
Illius admonitus fuit Heraclius Imperator in portatione Crucis.
Illam exercuit David, ſaltando ante arcam.
2. Reg. 6. v.22.
Flores Exempl. ibid. §.20.
Stupendum humilitatis exemplum S. Eduardi Regis Angliæ.

vi-

vi extenduntur, rigantur oſſa, carnes marcida re-valeſcunt, emergunt à carne articuli, pedes à nati-bus ſolvuntur; Diſtendit homo crura, poplite jam fle-xibili, & ſanie cum ſanguine profluente, veſtis re-gia ornatur potius, quam fædatur; Quam hiſto-siam tandem author illius his verbis concludit: *Quo tam novo & inſolito in perſona Regia humilitatis exemplo, quantopere divinus Apoſtolus humilitatis virtutem coluerit, & quanto in pretio habuerit, ſatis aperte monſtravit.* O quam glorioſui & admirá-bilis magnos ille Rex fuit, cunctisque ſæculis ad Deum & univerſom mundum, propter unicum tam profundæ humilitatis actum futuros etu. Cum veriſſimum ſit, *qui ſe humiliat exaltabitur?* S. Dorothæus dictum quoddam refert à S. quodam Eremi patre pronunciatum, dum ait: *Dicitur in libro Seniorum, quod interrogatus quidam ſenex à fratre quopiam quid ſit humilitas, reſponderit dicens: Magnum opus eſt humilitas atque divinum.* S. Ber-nardus quoque ad Eugenium Papam ita ſcribit: *Neſcio quo pacto vis ejus major in maioribus, & in clarioribus comprobatur. Nulla ſplendidior gemma in omni pracipue ornatu ſummi pontificis. Quo enim celſior cateris, eo humilitate apparet illuſtrior.* Idem

S. Dorotb. Ser. 2. de cordis Humilit.

S. Bern. L. 2. de Conſid. c. 6.

S. Dorothæus hanc virtutem per exactam præcep-torum Dei obſervantiam magis magisque ſemper radicari his verbis inſinuat: *Quo magis recte & cum virtute ſe gerit, eo magis humilitatem cordis amplecti-tur, & cuſtodit; rurſus quanto magis humilitatem ſecta-tur, tanto magis auxilium ſentit divinum, ac proin-de in via Dei per cordis humilitatem ulterius progre-ditur ac proficit.* Paolo ante vero dixerat: *Viri ſancti omnes humilitatem ex obſervatione mandato-rum Dei poſſidebunt.* Unde S. Joannes Climacus poſt varias allatas humilitatis definitiones loquit: *Hic quidem ajebat humilitatem eſſe perpetuam ſeu continuam omnium recte factorum oblivionem.* Pro-fecto ſi quis in æqua bilance heroica Apoſtoli fa-cinora trutinare poſſet, quibus reſplendebat quan-do ait: *Qua retro ſunt obliviſcens,* ingentes utique meritorum in cœleſto illo ærario obſtupeſceret theſauros, & tamen omnem illorum depoſuerat memoriam; veris etenim humilibus proprium eſt, quod ſe in via Dei jam pridem incipere, nec ullum umquam bonum opus feciſſe exiſtimat; unde idem Apoſtolus ait: *Ego me non arbitror compre-hendiſſe ad ea qua ſunt priora extendens me-ipſum.*

S. Joan. Climac. in Scala Parad. c. 25.

TRACTATUS XXXIII.

DE HYPOCRYSI.

CONTINET DISCURSUS XV.

DISCURSUS I. Hypocriſis abominabi-lis eſt Deo, ejuſque contra nos iram graviter provocat.

II. Hypocriſis indigna eſt cœlo; ut-pote ad ignem infernalem deſtinata.

III. Varia conſiderantur ſupplicia, quibus Hy-pocritæ ſubjacent, & à Deo puniuntur.

IV. In maledictione ficul à Chriſto interminata, multa in Hypocritarum perniciem denotantur Myſteria.

V. Dæmon in Angelum ſe lucis transformans multa per Hypocriſin ſeducit animas, quas à Deo, & à fide apoſtatare facit; quod idem Antichriſtus primo genitus ejus efficiet.

VI. Hypocritæ, tamquam præde dæmonis, in ejus ſpecialiter ſont poteſtate conſtituti; eique in-diſſolubiliter alligati.

VII. Vitium hoc cum multis aliis eſt conjunctum peccatis; unde variæ ejus malitiæ conſiderantur.

VIII. Hypocriſis Deum, & quidquid ad divi-num ejus cultum ordinatur, ſibi ſervire facit. Propter quod in transgreſſionibus ſuis inexcuſa-bilis exiſtens ſevere punietur.

IX. De damnisque ex Hypocriſi in Rempubli-cam reſultant; quæ ſæpe numero majora ſont illis quæ ex ſcandalis proveniunt.

X. Difficillimum eſt Hypocriſin & fictionem à veritate diſcernere, utpote quæ inferiori hominis ſinu ſub virtutis larva occultata lateant.

XI. Deus primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus noſtris requirit, ſiquidem opera noſtra, quantumvis extrinſecus bona ſiot hae inu-tilia ſunt & mortua.

XII. Hypocritā operum bonorum merita amit-tit; ubi damnum hoc quam ingens ſit graviter con-ſideratur.

XIII. De ſtultitia Hypocritæ, qui laborando, & patiendo, in hac & in altera vita infernum ſu-ſtinet.

XIV. Hypocriſis ſæpe magna cum ignominia detegitur, & tametſi hominibus ſæpe lateat, Deo tamen occultari nequaquam poteſt.

XV. Variis examinantur indicia, per quæ Hy-pocritæ à veris virtuoſis diſcerni poſſunt.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Hypocriſis abominabilis eſt Deo ejuſque contra nos iram graviter provocat.

THEMA.

Væ vobis Hypocritæ. Matth. 23. v. 13.

1. NUllum vitium ab incarnata Sapientia in uni-verſo hiſtoriæ Evangeliſtæ volumine adeo frequenter reprehenditur, & arguitur; quam hoc Hypocriſis peccatum, adeo ut in hoc ſolo capite 23. S. Matthæi Chriſtus Scribas & Phariſæos, hac lepra contaminatos, non ſemel, ſed octies acriter reprehendat, iisque per verbum hoc *Væ*, ſempi-ternarum ærumnarum expreſſivum, æternam co-mi-

Nullum vitium ſæpius & durius increpatur à Chriſto quam hypocriſis.

Luc. 12. v. 1.

minetur damnationem. In S. Lucæ Cap. 12. legimus, quod Chriſtus diſcipulos ſuos (qui univerſum mundum docturi, ſuæque Eccleſiæ baſes futuri erant) inſtruere volens, ſpecialiter eoſdem de Hypocriſi fugienda commoverit, ita tamen ut hanc illis doctrinam non in privato tradiderit, ſed eam præſtolatus fuerit occaſionem, in qua ingens populi multitudo congregata eamdem audire poſſet, ut hac ratione unicuique conſtaret, quam illa ſit abominabilis, omneſque ad eam deteſtandam inducerentur; dicit enim Evangeliſta: *Multis autem turbis circumſtantibus, ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos: Attendite à fermento Phariſæorum quod eſt Hypocriſis.* Præmittit vero ex induſtria hoc verbum *attendite*, ut Albertus Magnus obſervat, ut eorum excitet attentionem, quod non ideo facit, quod multum difficile ſit, quod docet, ſed quia eſt valde utile doctoribus veritatis, qui verbo & exemplo fundare debebant Eccleſiam. Magnopere videlicet Chriſto cordi erat, ut hujus Reipublicæ tam perniticioſi (prout in progreſſu hujus materiæ videbitur) (& ſpecialiter Chriſtianæ Religionis noſtræ ſtabilimento damnoſiſſimi horrorem diſcipulis ſuis imprimeret; nam ut idem Albertus Magnus ſubjungit: *Omnis hæreſis hypocriſi confirmatur.* Unde Richardus de S. Victore in prædictorum confirmationem inquit: *Hoc eſt illud crimen peſſimum & præ cæteris abominandum, quia Deo præ omnibus odioſum, de quo Joſeph fratres ſuos apud Patrem accuſat; vitium, quod Deus ſingulariter deteſtatur, nullum aliud quam hypocriſis rectius intelligitur.*

Severe præmonuit Apoſtolos, ut illud caveant.

Luc. 12. v. 1.

Alb. Magn. in Luc.

Rich. Vict. p. 1. c. 69. Benjamin minor.

2. Tametſi Salvator noſter peccata, & exceſſus aliorum occultos, & interiores, ſub ſilentio abſcondere & diſſimulare ſumma cum induſtria conſueverit, ne illos apud populum diffamaret: Attamen hypocriſin, quæ malignitas quædam, & venenum abſconditum eſt, ſemper detexit; publicè manifeſtavit, omneſque ad illius cautelam & deteſtationem admonuit? Unde B. Laurentius Juſtinianus de humilitatis virtute ab hypocriſi adulterata diſſerens ait: *Hypocritarum genus plus quam cæteros inſecutus eſt Dominus, eorum cauterizatam conſcientiam patefecit populis, atque æternum ſupplicium illos manere teſtatus eſt.*

Licet Chriſtus alia vitia occulta diſſimularet, non tamen hypocriſin.

B. Laur. Juſt. de Humilit. c. 15.

3. Deus in veteri lege populo ſuo præcepit dicens: *Veſte quæ ex duobus texta eſt, non indueris*, ſed quonam obſecro fine ſublimis illa ac ſuprema altiſſimi Sapientia & Majeſtas eouſque ſe demiſit, ut ad tales uſque minutias præſcribendas, quale eſt hoc præceptum de non faciendis ex materia variegata veſtibus deſcenderet. Utique is qui *omnia in ſapientia fecit, propter nos utique hoc dicit*, inquit Apoſtolus. Dionyſius itaque Carthuſianus dictum interpretans textum ita diſcurrit: *Veſtis animæ eſt operatio ejus, veſtis autem ex duobus contexta, eſt operatio apparenter bona & foris clara, intus autem infecta, & ex vana emanans intentione.*

Levit. 19. v. 9.

Veſtis ex duobus contexta, deſignat hypocriſin.

Pſ. 103. v. 24.

1 *Cor.* 9. 10.

D. Carth. in Levit.

4. Non abſimilem in Deuteronomio in hæc verba legimus factam prohibitionem. *Non indueris veſtimento, quod ex lana linoque contextum eſt.* Horum verborum Myſterium S. Gregorius declarat, dum ait: *Veſtem ex lana linoque contextam induit, qui in locutione, vel actione, qua utitur, intus ſubtilitatem malitiæ operit, & ſimplicitatem foris innocentiæ oſtendit.* Qui igitur veſtem exterius laceram portat, & ex panno rudi, intus vero juxta carnem linum fovet delicatiſſimum, & interioribus indulget deliciis, is veſtem portat ex lino, lanaq; confectam, dicente Sancto Antonino: *Veſtis quæ corpus circumſtat, eſt converſatio exterior noſtra, in qua apparemus hominibus lana*

Deut. 22. 11.

S. Gregor. l. 8. Mor. c. 58.

Similiter veſtis ex lana, & lino contexta.

S. Anton. ſum. Theol.

quæ calida eſt, & fructus ovis animalis innocentis, ſunt opera charitatis, id eſt de genere bonorum, quæ propriè fiunt ab ovibus Chriſti; linum quod frigidum eſt, & fructus terræ, ſunt opera iniquitatis, quæ frigidam reddunt animam, & oriuntur ex cupiditate. In veſte autem lana linoque contexta, lana apparet, & linum quaſi ſub ea latet, & ideo congruè ſignat converſationem hypocritarum, in quibus opera deforis bona patent, ſed intus in corde opera prava latent, & cupiditate plena. Unde & ob eumdem finem Deus in eodem Deuteronomii Capite prohibet dicens: *Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea, abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc.* Oculi namque noſtri interiora penetrare non valent cordium, & intentionum alienarum, ut ideo exterior apparentia ſæpius non fallit, cum igitur hypocriſis, ut ſuo loco videbimus, in larvata forma ſymbolizetur, maximamque cum ea proportionem habeat, hinc Deus ait: *Abominabilis enim eſt &c.* Ut oſtendat quanto odio hujuſmodi perſequatur deceptionem, unde & S. Antoninus ait: *Prædicatio Chriſti multum fuit contra Hypocritas; & nullum hominum genus videtur ita & tam acriter & frequenter reprehendiſſe ſicut Hypocritas.*

Tit. 4. p. 2. c. 2.

Deut. 22. v. 5.

Prohibetur viris ne induant veſtem muliebrem, & econtra.

S. Anton. ib. §. 2.

5. Rupertus Abbas conſimiliter ad ea quæ diximus, reflexionem facit, ad vehementes ſcilicet invectivas Sapientiæ incarnatæ contra Scribas & Phariſæos hypocritas, prout fuſius legere eſt in Cap. 23. Matthæi: *Quam magna fuerit religionis illius hypocriſis* (de Hebraiſmo loquitur autem) *ipſe Dominus ſatis acerbo innuit, toties ſub uno ductu ſermonis dicendo: væ vobis Scribæ & Phariſæi Hypocritæ, ubi cum ſepties væ ſuper illos detonuerit; per ſingulas vices hypocritæ dixit, excepta una dumtaxat vice, ubi taliter dixit, væ vobis Duces cæci.*

Rup. Abb. l. 1. in Habac. c. 2.

Hypocritis interminatus Væ à Chriſto.

6. Alia inter per Sophoniam Prophetam ſeveriſſima divinæ juſtitiæ contra transgreſſores intentata ſupplicia, unum quoque legitur hoc ſequens: *Viſitabo... ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrina.* Quem textum idem Rupertus Abbas taliter ad noſtrum exponit propoſitum: *Putasne, hypocriſis veſtis eſt peregrina? utique nimirum peregrina, quid enim in veſtibus magis peregrinum, quam ſunt lupis rapacibus veſtimenta ovium? quid unquam magis peregrinum, quam eum, qui intus eſt plenus iniquitate, foris hominibus juſtum apparere?*

Sophon. 1. v. 8.

Quid deſignet veſtis peregrina prohibita.

Rup. Abb. l. 1. in Sophon. 1.

7. Idem ante citata Deuteronomii verba, in quibus veſtis ex lino & lana contexta prohibetur, examinans, ſequens deſuper format documentum: *Quid vero per hanc veſtem, niſi hypocritarum natura ſignatur, qui benignitatem erga proximos oſtendunt, & dolo ſuæ iniquitatis quà loquuntur, cooperiunt? Veſtis enim quæ ex lana linoque fit, lanam ſemper in faciem reddit, & linum ſubter abſcondet; quid ergo per lanam, niſi ſimplicitas? quid vero per linum, niſi ſubtilitas deſignatur? & ſæpe homo ſubtilis & acutus exterius ſimplicitatem manſuetudinis oſtendit, & interius ſubtilitatem malitiæ contegit. Iſte ergo veſte ſe actionis ſuæ quaſi ex lana & lino induit, quando ab eo & ſimplicitas monſtratur in ſuperficie, & ſubtilitas malitiæ ſervatur in mente.*

Rup. Abb. l. 1. in Deut. 18.

8. Alias inter S. Joanni in Inſula Pathmos exhibitas Viſiones, una quoque notabiliſſima fuit, de quadam muliere manibus poculum abominatione plenum portante: *Et mulier erat circumdata purpura & coccino & inaurata auro,... habens poculum aureum in manu ſua plenum abominatione.* Quem textum S. Auguſt. ad hypocriſin applicans ait: *Aurum immunditiarum hypocriſis eſt, quia foris quidem parent hominibus quaſi juſti, intus autem ſunt pleni omni im-*

Apoc. 17. v. 4.

Hypocriſis eſt poculum aureum plenum abominatione.

S. Aug. 1. 9. Hom. 14. in Apoc.

munditiæ. Sed quare obſecro S. Joannes eam immunditiarum congeriem, per quam variè deſignantur vitia, hypocriſin concomitantia, titulo afficit abominationis? Nimirum, ut quàm peccatum hoc coram Deo abominabile ſit, edoceremur, quam veritatem fuſius probare poſſumus ex Sapientis teſtimonio, dum ait: *Pondus & pondus, menſura & menſura, utrumque abominabile eſt apud Deum.* Quibus verbis, quantumvis Salomon ad menſuras & pondera, quibus mercatores in comparandis vendendiſque rebus utuntur, inæqualitatem alludere voluerit, S. nihilominus Bernardus adagium ad hypocriſin doctè applicat dum ait: *Time ne de teipſo legas, quoniam doloſe egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Pondus, inquit, & pondus abominatio eſt apud Deum. Quid enim? tu depretiaris in ſecreto apud teipſum, veritatis trutina ponderatus, & foris alterius pretii mentiens, majori te pondere vendis nobis, quam ab ipſa accepiſti.*

Prov. 20. 10. Eſt pondus & menſura falſa.

S. Bern. ſer. 42. in Cant.

Job maximè abominabatur hypocriſin.

9. Nequaquam vero, quantùm vitium hoc divinam provocet iram, exprimere licet, cujus ſceleris ſe juratum hoſtem profeſſus eſt S. Propheta Job, unde & inſigne hoc à Deo meruit encomium: *vir ſimplex.* Ubi Origenes ait: *Simplex, non fictus, non erat in illa duplicitas, non loquebatur aliud in ore, aliud verò cogitabat in animo, non aliud dicebat verbis, & aliud cogitabat corde.* Moxque in ejuſdem Prophetæ laudem ſubjungit dicens: *Quod eſt omnium maximum, verax in conſpectu omnia inquirentis Dei.* Imo & ipſemet Job alio in loco proteſtatur dicens: *Et ipſe erit Salvator meus, non enim veniet in conſpectu ejus omnis hypocrita;* adeo namque Deus abominatur hypocritas, ut illos à ſuo arceat conſpectu; quod & Pſalmiſta confirmat dum ait: *Diſſipavit Deus oſſa eorum, qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos.* Quas minas dictus author cum hoc alio Jobi confert teſtimonio dicentis: *Simulatores & callidi provocant iram Dei;* ubi Hebraica verſio habet: *Hypocritæ falſi cordis iram coacervabunt;* ſiquidem longe amplius eſt, coacervari, ita ut ſenſus ſit, hypocritas vindictam Dei non modo in ſuam provocare, ſed & accumulare perniciem. Unde & meritò Apoſtolus ait: *Theſaurizabunt ſibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei,* ubi Septuaginta legunt: *Ordinabunt furorem* atque hanc ipſiſſimam cauſam Salvator noſter (cæteroquin benigniſſimus & manſuetiſſimus) quoties de hypocritis ait, ut plurimùm cum magna in eos invehitur indignatione & quaſi ſemper tremendum hoc præmittit verbum: *Væ.*

Job. 1. v. 1. Orig. L. 1. in Job.

Job 13. 16. Hypocritæ coacervant ſibi iram Dei.

Pſ. 52. v. 6.

Job 36. 13. Hebraic. Text.

Rom. 2. v. 5.

Septuaginta.

10. Deus in Iſaia quondam obſequia Hebræorum, quæ circa divinum ejus cultum præſtabant, ſe abominari proteſtatus eſt dicens: *Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtra; incenſum abominatio eſt mihi.* Forſitan talem Deus declarationem facit propter vicinum legis novæ Evangelicæ tempus, in quo loco veterum ſacrificiorum incruentum ſucceſſurum erat Unigeniti ejus? Nequaquam; ſiquidem à diebus Iſaiæ, uſque ad Chriſti adventum, plurima intercurrerunt ſæcula: cur itaque tantam Deus circa ſacrificia illa oſtendit nauſeam, præſertim cum illa ipſemet ad divinam iram placandam conciliandamque benevolentiam ejus erga Hebræos ſanctè inſtituiſſet? Hebraicus fortè textus nobis difficultatis nodum ſolvit, quo dicitur *ſacrificium mendacii.* Imò ex alio quodam ejuſdem Prophetæ textu cauſa evidenter deducitur hujus abominationis, utpote quæ hypocriſis erat, ſiquidem pietatem & devotionem fingebant, & humilia inclinabant colla, interius autem divinæ rebellabant majeſtati; unde per dictum Prophetam ita Dominus in alio loco contra Hebræorum lamentatur jejunia: *Numquid tale eſt jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam ... numquid iſtud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino? Nonne hoc eſt magis jejunium, quod elegi, diſſolve colligationes impietatis?* Nullo equidem totius anni tempore homines impietas ſuis magis fræna relaxat diſſolutionibus, quàm in bacchanalibus; nec ullum anni tempus, magis divinam irritat iram, quàm iſtud; Sancta itaque mater noſtra Eccleſia noſtræ competiens ruinæ, charorumque ſuorum invigilans filiorum ſaluti, in quadrageſimæ principio ſummo cum ſtudio nos ad pœnitentiam & reconciliationem invitat cum Deo, quem quia hypocriſis vitio inimiciſſimum novit, primo omnium loco ſolicitè ex fidelium cordibus & mentibus dictum conatur eradicare flagitium, quando illa intonat Evangelii verba, *nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes &c.* quemadmodum enim ſponſus fidelis adulterium odit conjugis ſuæ, ita quoque zelotypus animarum noſtrarum ſponſus Deus fictionem odit & hypocriſin. *Non amat falſum author veritatis* (verba ſunt Tertulliani) *adulterium eſt apud illum omne quod fingitur.* Nec enim exteriora animæ amantis opera ſatisfaciunt Deo, ſed & inſuper internum exigit cor, ipſe namque jubet animæ fideli: *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum;* principale namque quod à nobis exigit Deus, bonæ intentionis rectitudo eſt, & cor noſtrum, ſecundo autem loco opera bona; ideoque ſubjungit: *Et ſignaculum ſuper brachium tuum.*

Iſa. 1. v. 13.

Cur Deus rejecerit incenſum & ſacrificia Hebræorum.

Iſa. 58. v. 5.

Iſa. 58. 5.

Ibid. v. 6.

In initio quadrageſimæ proponitur nobis Evangelium, quo deterreamur ab hypocriſi.

Matth. 6. 16.

Tertull. de ſpectac. n. 23.

Cant. 8. v. 6.

Ibid.

11. Quemadmodum conjux ſevero ſupplicio adulterium vindicat conjugis, ut ſuum repetat honorem, ita quoque Deus cum omnimodo rigore hypocritam punit, qui virtutem adulterat & perfectionem; Unde S. Cyrillus Alex. ait: *Deum audivimus dicentem; cum proximo ſuo loquitur pacem, at in ſeipſo continet inimicitiam. Num ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut de tali gente non ſumet ultionem anima mea? fraus enim & ſeductio, & abſcondita amarulentia deteſtabiles ſunt coram Deo.* Ad eamdem igitur menſuram, qua hypocritæ hominibus placere ſatagunt, Deo diſplicent. *Quid iſta cæcitate tenebroſius?* inquit S. Auguſt. *hominibus de falſo bono placere ſtudes, de vero malo diſplices Deo?* At vero longè expreſſius S. Bern. in libro *de ordine vitæ* adverſus hoc vitium ita ſcribit: *quanto hominibus placent, tanto ſiunt Deo odibiles, ſicut ſcriptum eſt: Aſtuti & ſimulatores provocant iram Dei. Boni enim viri timentes Deum, idipſum quod eſſe meruerunt, videri refugiunt. Sanè laus humana bonos cruciat, malos lætificat. Dupliciter autem damnantur hypocritæ, ſive pro occulta iniquitate; ſive pro aperta ſimulatione, nam non ſemper latent hypocritæ.*

Hypocritæ adulterant virtutem: Unde placentes hominibus, diſplicent Deo.

S. Cyrill. Alex. in Apol. ad Theodor.

S. Aug. T. 4. l. 4. in Expoſ. Epiſt. ad Galat.

S. Bern. de ordine vitæ.

12. Conſideranda quoque eſt averſio, qua divina ſapientia & Spiritus S. animam fictam & hypocritam abhorrent, ſiquidem ambo proteſtantur dicentes: *In malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis, Spiritus enim S. diſciplinæ effugiet fictum.* Præterea ſicut Spiritus S. primarius & originarius omnium gratiarum, virtutum, donorum, omniſque ſolidæ & veræ ſanctitatis eſt author, ita hypocriſis hæc omnia deſtruit, ſi credere volumus divo Chryſologo dicenti: *Hypocriſis ſubtile malum, ſecretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea ſanctitatis;* ſiquidem ſanctitatem, quæ Spiritus Sancti partus eſt, extinguit, atque ideo Deus meritò hypocriſin adeo abominatur.

Spiritus S. maximè deteſtatur hypocriſin.

Sap. 1. v. 4.

D. Chryſ. ſer. 7.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Hypocrıſis indigna eſt cœlo, utpote ad ignem infernalem deſtinata.

THEMA.

Poſſedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis? Iſa. 33. v. 14.

Hypocritarum Centrum, eſt infernus. 1. Hic Iſaiæ textus gloſſa non indiget, ſiquidem evidenter docet centrum hypocritarum infernum eſſe. Unde & S. Matthæus, poſtquam Salvator noſter vitii hujus impietatem pluri-
Matth. 23. v. 33. bus exaggeraſſet, tandem concludit dicens: *Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à judicio Gehennæ?* & in fine cap. 24. apud eumdem Evangeliſtam; ubi eadem Incarnata Sapientia de pœna, perverſo ſervo; qui conſervos ſuos percutiebat, peſſimeque habebat, debita tractat, hunc
Matth. 24. v. 50. funeſtum prænunciat eventum. *Veniet Dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat, & dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis*; quis autem horum ſit locus, aperte demonſtrat, quando immediate ſubjungit dicens:
Ibid. v. 51. *Illic erit fletus & ſtridor dentium.*

Job. 20. v. 6. Licet hypocritæ videantur in Cœlum conſcendere, tamen in fine vitæ detrahentur in ſterquilinium inferni. 2. Job Propheta de peſſima hac tractans generatione, ſequens de ea perhibet teſtimonium: *Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti; ſi aſcenderit uſque ad cœlum ſuperbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent: ubi eſt?* ſimilitudo equidem accommodatior dari non potuiſſet, ſiquidem in mundi oculis hypocritæ ſagaciores, perfecti præ cœliquis, & ſancti apparent, exiſtimanturque extaſibus & contemplationibus ſuis cœlum contingere, quando juxta rei veritatem Inferno ſunt viciniſſimi;
S. Greg. l. 15. Mor. c. 3. Unde S. Gregor. ait: *Superbia hypocritæ uſque ad cœlum aſcendere dicitur, quando ejus elatio cœleſtem agere vitam videbitur, cujus etiam caput quaſi nubes tangit, quando principalis pars, videlicet intellectus illius, Sanctorum præcedentium coæquari meritis creditur, ſed quaſi ſterquilinium in fine perdetur, quia in morte ſua, cum ad tormenta ducitur ſtercoribus vitiorum plenus à malignis ſpiritibus conculcatur*;
Rup. Abb. Tuitien. quam pariter expoſitionem Rupertus Abbas in medium adducit.

Lucifer primus hypocrita aperuit centrum terræ. 3. Umquamne reflexionem feciſtis, quoniam hypocriſis abyſſum pandit, barathrumque ſtabilit perditionis æternæ? Veritatem diſcite & obſtupeſcite. Supremus fabricæ univerſi Artifex infernum non conſtituit, quoniam *Deus mortem non*
Sap. 1. v. 13. *fecit, nec lætatur in perditione vivorum.* Sed Lucifer cum à ſequacibus Apoſtatis ſuis, centrum aperuit terræ, in quod infœliciſſimus corruit, ut ardeat æternum, Lucifer inquam primus hypocritarum pater, prout ex hoc ſubjuncto patebit Lucæ textu, ubi diſcipuli 72. poſt plurimas in Judaiſmo factas converſiones, gloriabundi ad cœleſtem
Luc. 10. v. 17. ſuum redierunt Magiſtrum dicentes: *Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo.* Quibus mox Chriſtus hoc celebre dedit reſponſum:
Ibid. v. 18. *Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.* Circa quem loquendi modum ſcire percuperem, cur
Cur Lucifer comparetur fulguri. Lucifer fulguri potius, quam alteri Meteorologicæ impreſſioni aſſimiletur? Pro hujus difficultatis enodatione ſciendum, hanc inter noſtrum, & fulminis ignem dari differentiam, quod noſter conſumat, inque cinerem redigat materiam combuſtibilem, ita ut ne veſtigium quidem ligni V. G. lini aut ſimilia relinquat materiæ, præter ſolos cineres, ignis autem fulguris ſæpè totum abſorbebit in vaſe vinum, abſque ullo vaſis damno; totum argentum & aurum, deſtruet in crumena hac penitus permanente illæſa, totum exuget corporis humani ſanguinem, & nihilominus vivum apparebit, quemadmodum prius, non obſtante quod in cadaver tranſierit. Ecce igitur vobis Myſterium propter quod Chriſtus dæmonem fulguri comparavit, quis tametſi inimicus, & rebellis ſit Dei, atque ad tenebroſum abyſſi ignem condemnatus, nihilominus, ut hominem decipere poſſet, in ſpecie Angelica & lucida comparere ſatagit, dum *trans-* 2. Cor. 11. 14.
Primus hypocrita inter Angelos fuit Lucifer. *figurat ſe in Angelum lucis.* Sic enim dæmonem in habitu ficto Filius Dei tamquam primum hypocriſis auctorem de cœlo deciduum videre fecit; Alias quoque in ficta ſpecie primæ matri noſtræ ſe pariter in paradiſo terreſtri præſentavit, tentaturus, annon ei ſicut & toti poſteritati ipſius occludere poſſet & cœleſtem; & proinde ſerpentis ſibi ſpeciem aſſumpſit: *Serpens autem erat callidior cunctis animantibus* Gen. 3. v. 1. *terræ*, Septuaginta legunt, *prudentiſſimus*; Chaldæus, *ſapientior*, quam vero fictionem hac majorem deſiderare poteſtis? Similiter è cœlo proſcriptus, & in abyſſum projectus, ſub ſimilitudine draconis repræſentatus fuit dicente S. Joan. in Apoc. *Projectus* Apoc. 12. v. 9. *eſt draco ille magnus*; & tametſi draconis ſpecie nulla excogitari poſſit horribilior, nihilominus per hypocriſin illam adeo occulte re novit; ut hac non obſtante in Angelum lucis ſe transfiguraverit; Primus quoque omnium hominum præſcitus, qui ut
Primus inter homines Cain. omnibus notum eſt, maledictus Cain fuit, eamdem pice coinquinatus fuiſſe noſcitur, ac proinde totius humani generis primus fuit, quia flammas infernales præceps eſt actus, licet idem quoque primus inter omnes homines fuerit, qui ſacrificium Deo obtulit, neque enim idipſum Adam patrem ejus feciſſe uſpiam legitur; Abel quidem frater ejus ſuas quoque Deo oblationes obtulit, verumtamen poſt Cain idipſum fecit; ac proinde non obſtante quod Cain primus obtulerit, *reſpexit Dominus ad Abel &* Gen. 4. v. 4. *ad munera ejus, ad Cain vero & ad munera illius non reſpexit.* Quiſnam vero hujus nobis pandet Myſterium? nullum profecto idipſum S. Aug. luculentius explicaſſe exiſtimo, ſiquidem in libris de civitate
S. Aug. l. 15. de Civ. Dei cap. 7. Dei ait: *Nonne ſi recte offeras, recte autem non dividas, peccaſti? datur* inquit, *per hoc intelligi propterea Deum non reſpexiſſe in munera ejus, quia hoc ipſo male dividebat, dans Deo aliquid ſuum, ſibi autem ſeipſum; quod omnes faciunt, qui non Dei, ſed ſuam ſectantes voluntatem, id eſt, non recto, ſed perverſo corde viventes, offerunt tam Deo munus, quo putant eum redimi, ut eorum non opituletur ſanandis pravis cupiditatibus, ſed explendis.*

Matth. 25 Applicatur hypocritis parabola 5. Virginum fatuarum. 4. Ad hoc quoque propoſitum optime deſervit illa myſteriis turgida decem virginum à Chriſto propoſita parabola; omnes namque virginitatis florem illibatum in ſe conſervabant, & tamen quinque illarum à cœleſti ipſarum amantiſſimo ſponſo hucuſque tam ſublimis virtutis ardentiſſimo Zelote audierunt: *Neſcio vos*: Patenaque cœli porta coram oculis earum clauſa fuit & remanſit: *Clauſa eſt janua*: Joachimus Abb. ſuper illa Apoc. verba: *Non enim invenio* Apoc. 3. v. 2.
Joachim. Abb. ibid. *opera tua plena*, ita ſcribit: *Habent & Hypocritæ opera quæ oſtendant hominibus, ſed non habent coram Deo, qui etſi habent lampades, quas accendant, oleum tamen in vaſis ſuis cum lampadibus non aſſumunt, ſic plerum-*

que

quæ teſta nucis vacua eſt pinguedine nuclei & tamen in forma ſpetie plenam ſe ad integrum eſſe mentitur. Multæ quidem ſunt in corporibus virgines, non vero in conſcientia; dum enim eis ad adimplendum carnales appetitus ſuos occaſio deficit, carnem quidem non maculant, & tamen contaminant mentem, licet oculis noſtris fragantia lilia eſſe videantur.

Apoc. 6. v. 8. Per equum pallidum ſignantur hypocritæ.

5. In Apocalypſi ſequens recenſetur viſio. *Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum.* Quo loco equus extenuatus, macilentus, & pallidus Hypocritas præfigurat, qui coram oculis hominum *exterminant facies ſuas*, ut quaſi mortui & mortificati eſſe videantur, unde Hugo Card. ibidem ait: *Congregatio hypocritarum, qui hodie multum abundant in Eccleſia Dei, recte per equum pallidum deſignantur, quia ut de religione laudentur, jejuniis & afflictionibus multis ſe ipſos opprimunt coram hominibus, ut viribus ſubtractis, & ſanguine minorato, quaſi jam moribundi palleſcant.*

Hug. Card. ibid.

S. Ant. de Padua ſer. in Dom. 6. poſt. Pent. Hypocritæ ſunt arbores infructuoſæ.

S. Ant. de Padua ſimiliter ait: *Equus pallidus ſignificat falſos fratres, ſimulatores, & callidos, qui ſuper ſe provocant iram Dei*, & ideo ſuper hoc equo dæmon ſedere dicitur, eumdemque ut S. Joan ait: Infernus proxime conſequitur, quia quocumque ſe hypocriſis recipit, illuc quoque ignem infernalem ſuum conducit, quia omnes Hypocritæ homines ſunt deſperatæ ſalutis.

Matth. 7. 15.

6. Poſtquam Salvator noſter apud Matth. Cap. 7. hypocriſin graviter perſtrinxiſſet dicendo: *Attendite à falſis Prophetis qui veniunt ad vos &c.* mox arborum ſubiectit ſimilitudinem: quæ verminoſos ex ſe fructus producunt. Obſervandum vero, quod in eodem diſcurſu Salvator noſter ligna ſimiles fructus producentia igni adjudicat inquiens: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, exſcindetur, & in ignem mittetur.* S. Bernardus per hasce arbores hypocritas deſignari aſſerit: *Omnis arbor inquit Dominus Jeſus, quæ non facit fructum bonum, excindetur, & in ignem mittetur. Timeant ergo arbores infructuoſæ hypocritæ.*

Ibid. v. 19.

S. Bern. ſer. 12. in Cœna Dom.

Matt. 22. 13. Homo carens veſte nuptiali, deſignat hypocritas.

7. Nota eſt omnibus illa nuptiarum parabola, in quibus cum etiam temerarius ille veſte nuptiali carens cum aliis accubuiſſet, horrendam illam audiit ſententiam: *Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium.* At vero dicat aliquis cur in medio tantæ lætitiæ nuptialis, tam inopportuna ſeveritas adhibebatur? in quonam hujus delicti tam enormis conſiſtebat gravitas? ſi enim veſte ornata & compta indutus non fuit, facile id excuſari potuiſſe videtur, quando in via non vero domi, & ex improviſo ad eaſdem nuptias invitatos fuit, præterea numquid pœna hæc differri poterat, donec convivium terminatum fuiſſet: Cur igitur in medio lætitiæ nuptialis tam violenter in ipſum manus conjiciuntur? pro reſolutione ſciendum eſt, in hac parabola Chriſtum de puniendis hypocritis ſermonem inſtituiſſe, ideoq; per hanc parabolam declarare voluit, hoſce hypocritas ſine ulla remiſſione aut dilatione promereri inferoum. S. Ambroſius in quodam ſermone inquit: *Nec ſocietatem habere poterant immundus & Sanctus, in cætu Sanctorum invitatus ad nuptias venire auſus eſt, veſtem non habens nuptialem, & cum alius niteret juſtitia, alius luceret fide, alius caſtitate fulgeret, ille ſolus conſcientiæ fœditate pollutus, cunctis ſplendentibus, deformi horrore ſordebat, & quanto plus ſimul diſcumbentium candebat ſanctitas tantò magis peccatorum illius apparebat improbitas, qui poterat minus diſplicuiſſe forſitan, ſi in conſortium juſtorum minime ſe dediſſet.* Tandem vero idem S. Doctor eumdem ad ignem condemnari meruiſſe, quia ficta veſte amictus, videri volebat, qualis minime erat, his verbis concludit: *Propterea ergo ſublatis manibus & pedibus in tenebras exteriores expellitur, non ſolum quia peccator erat, ſed quia cum peccator eſſet, ſanctitatis ſibi meritum vindicabat.*

S. Ambr. ſer. 4. in Dom. 2. Adv.

Cant. 5. v. 7. Pulchre nodatur cur ſponſus permiſerit ſponſæ auferri pallium.

8. Ab hac veſte nuptiali, ſi placet, ad pallium ſponſæ tranſeamus, de quo ipſa in ſacris canticis his verbis lamentatur: *Invenerunt me cuſtodes qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi.* At vero quis umquam vidit, quod ſponſa aliqua, quæ veſtibus quidem concionandis, & corpori eleganter adaptandis, ſolicita eſſe conſuevit, de pallio quoque ſuperimponendo curam habeat? Idem S. Ambr. de Rebecca, Iſaac ſponſo ſuo occurrente diſſerens ita ſcribit: *Bene quidem quaſi ſponſa veniebat cum pallio, quo obnuberet caput ſuum, cum ſponſus occurreret, ſicut Rebecca, quæ cognito quod Iſaac ſibi veniret obvius, deſcendit de camelo, & pallio ſe operuit: Ita & hæc anima nuptialis veſtis præferebat inſignia, ne forte rejiceretur, quaſi veſtem non habens nuptialem.* At vero novum hic naſcitur dubium, cur videlicet ſponſus permiſerit, ut amantiſſima ſponſa ſua hoc pallio a cuſtodibus ſpoliaretur priuſquam Jeroſolymæ aditum habuiſſet? veriſimiliter namque timere poterat, ne hoc modo ſpoliata, veſte debita carens, confunderetur in publico. Audiamus quid ad hoc reſpondeat idem S. Ambroſius: *Tulerunt ei pallium,* inquit, *quærentes ſi verum decorem unde virtutis afferent. ſciebant etenim quod multi lupinam rapacitatem ovina tegerent pelle. Attendite à falſis Prophetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium intrinſecus autem ſunt lupi rapaces;* Ac proinde experiri volebant, an interiora ejus exterioribus conformarentur. Idem quoque Sanctus aliam quamdam adducit rationem, propoſito noſtro non minus idoneam; dicit enim: *Vel quia ſine integumento quis in illam civitatem cœleſtem debeat introire, nulla deferens ſecum operimenta fucorum.* Jeroſolyma enim manſionem præfigurabat cœleſtem, in quas nemo introire poterit, qui hypocriſi contaminatus aut infectus, fuerit, quia *Deus illuminabit abſcondita tenebrarum & manifeſtabit conſilia cordium.*

S. Ambr. l. de Iſaac. c. 6.

S. Ambr. ibid.

Matth. 7. v. 15.

Idem ibid.

1. Cor. 4. v. 5.

Bellovac. ſpec. mor. p. 3. l. 3. diſt. 10. Hypocritæ comparantur veſpertilioni per aptam fabulam.

9. Bellovacenſis in ſpeculo ſuo morali de veſpertilione ſequentem refert fabulam; dum enim omnes volucres in unum conveniſſent conſortium, hoc quoque animalculum cæteris ſe avibus commiſcens, quatuor pedibus occultatis, ſuas dumtaxat diſtendit alas, ut ſe de earum, & non quadrupedum ſpecie eſſe perhiberet. Poſtmodum autem dum & quadrupedia conventum inſtitueret, iiſdem pariter ſe aſſociavit veſpertilio, aliſque occultatis quatuor cœpit gradi pedibus. Quam fraudem ubi intellexerunt aves & animalia terreſtria, omnia veſpertilionem odio perſequi cœperunt, & unanimi conſenſu fraudulentum à ſe expulerunt. Hanc igitur fabulam noſtro adaptat propoſito, oſtendens, Hypocritas cum ſervis Dei convenire, perfectiorem & ſanctitatem fingere, contemplationis diſtendere alas & exterius ſe uſque in cœlum elevari jactitantes. Qui ubi in perſonas inciderint licentioſas & diſſolutas, ſe monſtrant animalia eſſe barathro immerſa brutalium appetituum, quæ eorum duplicitas ubi innotuerit, omnibus tam bonis quam malis odio odibiles fiunt. Tandemque concludit dicens: *Ideo tamquam aves noctis lumen æternum ſuſtinere non poterunt, nec Dei faciem videbunt.*

Semper hypocriſi comminatur æternum, væ. D. Carth. in Matth. 23.

10. Ut plurimū Scriptura Sacra tam veteris quam novi Teſtamenti, dum vitii hujus meminit, particulam *Væ* præmittere ſolet; quam Dionyſius Carth. exponens ait: *Hoc eſt æterna damnatio, ſic enim accipi ſolet væ in divinis ſcripturis.* Unde & Job aperte hypocritas deſperatæ eſſe ſalutis homines proteſtatur ad dum inquit: *Spes hypocritæ peribit. Quæ eſt enim ſpes hypo-*

Job. 8. v. 13

erit a avare rapiunt & non liberet Deus animam ejus? Job 27. v. 8. *numquid Deus audiet clamorem ejus cum venerit ſuper eum anguſtia?* Quæ verba Rupertus Abbas ita interpretatur: *Quæ merces ſperanda? nulla.* Videlicet quia *nulla ſpes hypocritæ ſupereſt, ſi avare rapiat, id eſt ſi per ambitionis intemperantiam, laudem* Rup. Abb. ibid. *in præſenti præoccupet, & non liberet Deus animam ejus, videlicet in futuro. quia nunc recepit mercedem ſuam, numquid Deus audiet clamorem ejus ſcilicet dicentis, Domine, Domine aperi nobis, cum venerit ſuper eum anguſtia, ſcilicet cum ſicut alibi ſcriptum eſt, irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit?*

11. Sophonias Propheta has tremendas nobis intonat minas: Sophon. 1. v. 15. *Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis.* Sed quorſum tantos iræ divinæ turbines ſpectare putatis? *Super angulos excelſos.* Hi namque, ſcilicet hypocritæ, in mortis hora, quæ dies caliginoſus eſt & furoris, æternam experientur damnationem dicente Hieronymo Sancto: *Opera perverſa & à recta via deviantia*, unde & à Salvatore arguuntur, Phariſæi, *quod adorent in Angulis platearum, via enim recta, & tendens ad paradiſum arcta, & anguſta eſt quæ ducit ad vitam; via autem fracta habens Angulos, & tortuoſa, lata & ſpatioſa eſt, quæ ducit ad mortem.*

Hypocritæ in morte ſua experientur caliginem tenebrarum damnationis.

12. Pſalmiſta in conſpectu Dei, ſe juſtificaturus, quoniam divinorum ejus præceptorum viam graderetur, quondam proteſtatus eſt dicens: Pſ. 37. v. 10. *Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus.* Quæ verba S. Gregorius ita interpretatur: S. Greg. ib. *De reprobis dicitur; Non apparebit in conſpectu Dei omnis hypocrita, hypocrita nequaquam cœlos penetrat, quia per opus bonum non Deum, ſed humanas laudes, vel tranſitorios queſtus affectat.*

13. Incarnata Sapientia duo potiſſimum infiniti damni mala ex hoc indicio promanare oſtendit, dum ait: Matth. 23. 13. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi Hypocritæ? Quia clauditis regnum cœlorum ante homines, vos enim non intratis nec introeuntes ſinitis intrare.* Unde & S. Antonius de Padua citatum Apocalypſis textum hypocritis, qui iram Dei contra ſe provocant, applicat dicens: Apoc. 11. v. 2. *Hi ſunt in atrio, de quo Apocalypſis. 11. Atrium quod eſt extra templum ejice foras; à Civitate enim Jeruſalem falſi hypocritæ ejiciuntur foras cum claudetur janua.* S. Anton. de Padua Dom. 6. poſt. Trin. Atque hanc ipſam ob cauſam poſtquam Baptiſta Regnum annuntiaſſet cœlorum dicens: Matth. 3. v. 2. *Pœnitentiam agite appropinquavit enim Regnum cœlorum*; Salvator omnibus innoteſcere voluit ſæculis, quam hic ſanctus ejus præcurſor, in omnibus rigoribus & auſteritatibus ſuis, ab omni hypocriſi alienus eſſet; hinc reliquas inter laudes, quibus eum prædicabat inſigniter, hanc quoque ſtatuit: Matth. 11. 7. *Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?* Ubi S. Antonius de Padua ſequentem inſtituit diſcurſum: S. Anton. de Pad. ſer. in Dom. 2. Adv. *Arundo dicta, quaſi aura ducta, vel quaſi arida; notat quod arundo radicem habet in luto, in quo gula & luxuria; vacua interius, pulchra exterius, in quo hypocriſis & vana gloria. Infœlix & maledictum illud clauſtrum, in quo talis arbor plantatur & concreſcit, ad radicem cujus ſecuris jam poſita eſt, ut excidatur, & in ignem mittatur.*

Hypocriſis comparatur arundini.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De variis hypocritarum ſtultitiis & pœnis.

THEMA.

Væ duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus viis. Eccli. 2. v. 14.

1. ABulenſis ſe ad verbum Væ reflectens, quod in S. Matthæo Chriſtus ſæpius intonat Matth. 23. v. 7. Scribis & Phariſæis, hoc ipſum ſuæ ſtatum maledictionis nuntium eſſe docet, dum ait: Abul. ib. *Væ vobis, ad maledictionem pertinet.* Merito itaque Eccleſiaſticus fictionem & hypocriſim in ſervitio Dei condemnaturus, præmittit particulam *Væ*, quia ſuper illam omnia depluent juſtitiæ divinæ ſupplicia. Væ namque duplici corde de hypocrita intelligit Spiritus Sanctus; duplicatum cor habente, utpote eum aliud interius ſentiat & aliud exterius monſtret; quæ perverſitas pariter per duas differentes vias exemplificatur. Unde S. Gregorius illa de Jobo conſiderans verba: *Simplex & rectus*, ita ſcribit: Job. 1. v. 1. S. Greg. Lib. 1. Mor. c. et. *Sunt nonnulli qui in bonis, quæ faciunt, ſimplices non ſunt, dum non in his retributionem interius, ſed exterius favorem quærunt; unde bene per quemdam Sapientem dicitur: Væ peccatori terram ingredienti duabus viis.* Moxque, quales hæ ſemitæ ſint demonſtrat dicens: *Duabus viis peccator quippe terram ingreditur, quando & Dei eſt, quod opere exhibet, & mundi, quod per cogitationem quærit. Væ igitur illis, væ autem ad maledictionem pertinet.*

Hypocritæ ſunt duplici corde.

2. Hinc Iſaias prout & in principio diſcurſus præcedentis diximus de hypocritis agens, dicit: Iſai. 33. v. 14. *Poſſedit tremor hypocritas.* Quæ verba Lyranus de illis explicat templi miniſtris, qui exterius hominibus videbantur pietatis cultores, ſed ſecundùm ſenſus interiores, & mores impietatem ſectabantur. Lyran. ib. *Quia erant*, inquit ille, *in ſtatu miniſtrandi domino & ſic apparebant boni & devoti exterius, ſed nihil habebant interius dignum ſacerdotis*; ſeptuaginta legunt: *Apprehendet tremor impios*, quia tanto magis impii ſunt Hypocritæ, quanto magis ſe pios ſimulant & devotos. Ideoque S. Hieronymus ſubjungit: S. Hieron. in Iſa. *Conterriti ſunt; tremor poſſedit Hypocritas, quibus Dominus in Evangelio loquebatur; Væ vobis Scribæ & Phariſæi Hypocritæ.*

Hypocritæ eo ſunt pejores, quo ſe ſimulant Sanctiores.

3. Hugo Card. pariter eumdem S. Matthæi textum conſiderans, maledictiones quas Filius Dei adverſum hypocritas fulminavit, perpendit dicens: Hug. Card. in Matth. 23. *Nota quod Matthæus ponit octo Væ, quæ reſpondent quaſi per contrarium octo beatitudinibus ſupra poſitis; a quibus privati ſunt per octo peccata mortalia, de quibus reprehendit eos Dominus per ordinem.* S. vero Antonius de Padua illum Iſaiæ textum (Iſa 29. 15. *Væ qui profundi eſtis corde*) contra duplices fallaceſque contorquet animas dicens: S. Anton. de Pad. ſer. in Dom. 2. Adv. *Id eſt, celantes iniquitatem veſtram; ut à Domino abſcondatis conſilium, quorum ſunt in tenebris opera & dicunt: Quis nos videbit? Quis novit nos? Hypocrita claudicat uno pede, unum enim pedem ſuſpendit à terra, & alterum ponit in terra, Dum vilitas in veſte, humilitas in voce, pallor in facie apparet, à terra levat pedem; ſed cum probus laudari appetit, Sanctus videri quærit, tunc procul dubio alterum pedem in terra ponit.* Contra hoc itaque claudicandi genus, æterna intonatur maledictio dum dicitur: Iſaia. 29. 15. *Væ qui profundi eſtis corde.*

Octies repetitur Væ contra octo beatitudines.

4. Job

4. Job de peſſima hac generatione agens, illam ita deſcribit: *Simulatores & callidi provocant iram Dei, ... morietur in tempeſtate anima eorum.* Ubi Sanctus Gregorius Ly, *provocat*, ſingulariter perpendens ait: *Bene cum diceret, ſimulatores & callidi, non ſubdidit, moriuntur, ſed provocant iram Dei, iram quippe Dei mereri, eſt etiam neſciendo peccare; provocare vero, eſt etiam mandatis illius ſciendo contraire; ſcire bonum, ſed deſpicere, facere poſſe, nec velle. Perpetratione nequitiæ intrinſecus tenebreſcunt, & oſtentatione juſtitiæ ſuperficietenus dealbantur, quibus voce dominica dicitur: Væ vobis Scribæ & Phariſæi Hypocritæ.* Quod & Jeremias ſequentibus delineavit verbis, quando ad Deum converſus ait: *Prope es tu ori eorum, & longe à renibus eorum, Et tu Domine noſti me, vidiſti me & probaſti cor meum tecum.* Ubi Jeremias ſeſe juſtificare conatur, & ab hoc ſe alieniſſimum vitio monſtrare apud illum, qui *ſcrutatur renes & corda*, ſimulque hypocritam exprimit, qui ſemper in verbis & lingua ſanctitatem circumfert, loquiturque ſancta, ad Deum, pietatem & cœlum ſpectantia: *Prope eſt Dominus ori eorum.* Aſt ſi affectus ejus, & interiores examinaveris appetitus, quam remotiſſimum eam eſſe deprehenderis, ab apparentia externa, unde D. Hieronymus ait: *Cum Chriſti nomen ſæpius replicent, habitatorem ſuum non habent Deum, juxta illud Matthæi: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt à me* ſed quo tandem fine? audite Jeremiam: *Congrega eos quaſi gregem ad victimam & ſanctifica eos in die occaſionis. Uſquequo lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur, propter malitiam habitantium in ea.* Ecce igitur vobis quoniam non modo mortem, ſed & ſupplicia, ſterilitatem, annonæ caritatem, aliaque ſimilia cauſat infortunia.

Job.36. v. 13. — *S.Greg. L. 26. Mor. c.23.* — Quomodo intelligendum quod hypocritæ provocent iram Dei. — *Jerem. 12. v. 2.* — *Ibid. v. 3.* — *Pſ.7.v.10.* — *S. Hier. ib.* — *Matth.15. 8.* — *Jerem. 12. 3.* — *Ibid. v. 4.*

5. Alphonſus Rex Arragoniæ manifeſtatam intelligens hypocriſin Antonii Picentini, qui ficta ſanctitate ſua, & rariſſima abſtinentia vitæ æſtimatione, magnum ſibi in Italia & Hiſpania acquiſierat nomen, ita etiam ut ſtrictam ſe cum Angelis familiaritatem habere fingeret, qui diſcooperta tandem fictione, & in vitæ termino ex juſto Dei judicio conſtitutus, à vermibus devoratus, & blaſphemans mortuus fuit; hæc inquam de impio illo ſapientiſſimus intelligens Rex, in ſequentia prorupit verba: *Propterea Deus in hypocritas tantoperè ſævit, quod dum homines decipiunt, interponunt Deum ipſum tamquam ſceleris mediatorem, ideo ut plurimum viventes adhuc plectuntur, in oculis hominum, quot Dei nomine fefellerunt, ut intelligant mortales, à tali monſtro maxime ſibi cavendum eſſe, quod Deum ipſum non tantum poſt mortem, ſed etiam in vita ipſa indubitatum habent ultorem.*

Horrenda punitio hypocritæ, & pulchrum circa illum dictum Alphonſi Regis.

6. Compaſſionem utique exterminium & deſolatio meretur domus Job, ſub qua tota ejus corruit oppreſſa progenies, ſed modum obſervetis velim, quem in hac pugna inimicus obſervavit infernalis: *Ventus vehemens irruit a regione deſerti, concuſſit quatuor angulos domus.* Quod putatis in eo latere myſterium, quod turbo ventoſus, non tectum, non trabes, non muros, ſed quatuor in terram proſtravit angulos? *omnia in figura contingebant illis*; hæc itaque ruina Pœnas deſignabat hypocritis imminentes, quamvis autem tales nequaquam fuerint Filii Job; Origenem nihilominus deſuper audite invenit dicentem. *Eo vero quod quatuor domus angulos ventus contigit, hiſce in angulis platearum hypocritas ad orandum conſiſtere.* Voluit itaque per hoc divina denotare juſtitia, quod iræ ſuæ fulmine in eos ſingulariter fulminet peccatores, qui huic dediti ſunt vitio.

Job. 1. v. 19. — Ita Dei ſingulariter fulminat hypocritas. — *Origen. in Cat. Græca.*

7. S. Cyrillus Jeroſolymitanus ſtricto pariter in hypocritas invehitur gladio, quando eos Simoni comparans Mago dicit: *Si quis eſt inter vos homo hypocrita, & oſtentatur, devotionem quidem ſimulans, non ex corde autem credens, Simonis Magi habens hypocriſin, qui non ut gratiæ particeps ſit, accedit, ſed ut perſcrutetur, anxieque ſpeculetur id quod datur, audiat & ipſe à Joanne: Jam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, omnis igitur arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Inexorabilis eſt Judex, relinque hypocriſim.* Numquid horribiliores poſſent eſſe minæ, quam, ut dicitur, æternum judicem contra hoc vitium penitus inexorabilem eſſe?

S. Cyrill. Jeroſol. Catechef. 3. — Comparantur Simoni Mago.

8. Multæ extant fructiferæ arbores, quæ ubi fructum ferre deſierunt, amputantur; inque ligna conſcinduntur ad ignis uſum, eadem quoque hypocritarum eſt ſemperque erit conditio, dicente Chryſologo: *Sicut ſterilis arbor, quæ vernali tempore, tum tota candeſcit in florem, fructum non dat illa, ſed fallit; ita iſta charitas, quæ putatur & non eſt, occaſionum concuſſa fluctibus evaneſcit, ac lædit ſolicitos, & decipit incautos.* Hæ autem arbores ſteriles taliter ſuccisæ ad nihilum deſerviunt, præterquam ad ignem.

Item arbori infructuoſæ. — *D. Chryſ. ſer. 162.*

9. Infirmatus cum eſſet Abias Regis Jeroboam Filius, præcepit Rex conjugi ſuæ: *Surge & commuta habitum ne cognoſcaris, ... & vade in Silo ubi eſt Abias*; Ab hoc namque Propheta, quia illa Regnum prædixerat, ſi filius à dicto infirmitate reſurrecturus eſſet, certificari volebat. Sed quale putatis fuiſſe reſponſum: *Quare Aliam te eſſe ſimulas? ego autem miſſus ſum ad te durus nuntius*; hæc autem mulier eos repræſentabat, qui viam Dei fictè ambulant, contra quos divina excandeſcit ira. Ideoque & exterminium totius ſtirpis annuntiavit illi Propheta, verbis admodum horrendis, & tanto pavore plenis, qualia vix in tota reperiuntur Scriptura; Inſuper quin & Abſalon hypocritam repræſentarit, nulli dubium eſt, ſiquidem ſubditis, en quod non audirentur, cauſæque eorum minime expedirentur, ſe compati ſimulabat; ſed interius nihil aliud, præterquam eorum ſibi affectus conciliare ſtudebat, ut rebellionem contra patrem ſuum adoptatum poſſet perducere exitum, ideoque coram popularibus ſe humiliabat perſonis, in corde interim inſignem nutriens ſuperbiam & ambitionem; quin ut perverſam ſuam tanto certius exequeretur intentionem, habito ſe induit religionis cum dixit: *Vadam & reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron.* Cum tamen buccinam ibi inſonare diſpoſuiſſet; ſeque in Regem coronari: *ſtatim ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Abſalom in Hebron.* Sed quis tandem hujus fictionis & duplicitatis fuit exitus? tribus lanceis in corde duplici confoſſus, expiravit; quia ſcilicet *væ duplici corde*; ſuſpenſus in aere ad quercum infeliciſſimus periit.

3. Reg.14. v. 2. — Uxor Jeroboam ſignat hypocritas. — *Ibid. v.6.* — *2. Reg.15. v. 1.* — Abſalon hypocrita, miſere periit. — *Ibid. v.7.* — *Ibid. v.10.*

10. Herodes quoque hypocrita fuit, qui coram tribus regibus cultum & adorationem promittebat Chriſti, quando dicebat: *Ut & ego veniens adorem eum*, & nihilominus in corde ſuo mortem machinabatur præſentem; quæ in finem tyrannidem aggreſſus eſt funeſtiſſimam in ſtrage innocentium, ita ut proprio vix parceret filio. Ita & Judas in Schola Chriſti religioſus inter Apoſtolos, imo in tota Galilæa & Judæa, ſuam ita novit obtegere nequitiam & bonitatem fingere, ut nullus umquam, quid mali de eo

Herodes fuit hypocrita. *Matt. 2. v.8.* — Similiter Judas.

Matth. 26. v. 49. Act. Apost. 1. v. 18.

ſuſpicatus fuerit; imo uſque ad ultimum vitæ ſuæ diem, in tali apud conſodales conceptu erat, ut cum Chriſtus ſe ab aliquo eorum tradendum eſſe aſtrueret, ſinguli timerent magis de ſe, quam de illo; Sed tandem quis eſſet interius, patefecit exterius in horto, quando Magiſtrum ſuum in manus tradidit ſatellitum armatorum, eique oſculum dedit, dicens: *Ave Rabbi, & oſculatus eſt eum*; quo facto poſt breve temporis ſpatium, de propria penitus deſperans ſalute, *ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.* Nec enim obſtante replicata potentiſſimi magiſtri prædictione, admonitione, frequenti inſpiratione interna, & obſequio vario pedibus ejus exhibito, nec non participatione ſacratiſſimi corporis Chriſti, ne de aliis auxiliis efficacibus ſermonem faciam, in barathrum ſe præcipitavit deſperationis, cum econtra eodem quaſi tempore, vi paucorum verborum paradyſum ſibi acquiſierit latro in calvaria, ſed quæ obſecro tantæ differentiæ ratio, reſponſum ex B. Laurentio Juſtiniano favorabile forſitan haoriemus, quando de hypocriſis peccato tractans ait: *Juxta ſententiam ſapientiæ, eſt peccatum irremiſſibile, nec non inexpiabile ſcelus. Hujuſmodi homines dolo ac ſimulatione imbuti, qui ut commodius ſuum ſupplantent proximum, humilitatis virtutem oſtentare conantur, difficile emendantur.* Plurima jam præterere ſæcula, in quibus populus Hebræus ex tot fidei noſtræ progreſſibus, ſuos potuiſſet agnoſcere errores, & nihilominus eum quotidie magis obſtinatum durumq; videmus, non obſtante, quod omne magis quam umquam meta conſtitutus ſit iræ divinæ, in omnia terrarum regna, cum maximo ſuo vilipendio diſperſus, & nihilominus non obſtantibus omnibus auxiliis hujuſmodi, continuo, inter ignorantiæ & cæcitatis propriæ tenebras contabeſcit. Quæ tantæ miſeriæ cauſa? aliud certe reſponderi nequit, quam quod hoc ipſum hypocriſis ejus ſit ſupplicium, quæ Deum conſtituit inexorabilem, viamque occludit pœnitentiæ, quoniam *difficile emendantur.*

B. Laur. Juſt. l. de Hom. c. 15.

Judæorum vilipenſio & diſperſio per mundum, eſt hypocriſis pœna.

11. Iſaias vindicativam Dei iram contra aliquos transgreſſores deſævituram exprimere volens, ſequenti utitur Phraſi: *Inebriatus eſt in Zelo gladius meus, ecce ſuper Idumeam deſcendet & ſuper populum interfectionis meæ ad judicium. Gladius Domini repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorum, & hircorum de ſanguine medullatorum arietum.* Quem textum S. Antoninus, ut ſeveritatem Chriſti judicis in puniendis Hypocritis oſtendat, ita interpretatur: *Gladius eſt poteſtas Domini, ulciſcens ſe de inimicis; repleta ſanguine & incraſſata adipe id eſt puniet peccata*; at vero quinam ſunt illi, qui omnium primo hoc gladio caſtigati fuerunt? *De ſanguine agnorum, id eſt hypocritarum, qui cum ſint lupi, agnos ſe ſimulant; hircorum, id eſt libidinoſorum, & medullatorum arietum, id eſt aliquorum pinguium Abbatum.*

Iſai. 34. v. 5.

Gladius primarie deſævit in hypocritas.

S. Ant. de Pad. ſer. in Dom. 2. Adv.

12. Conſideratione dignum eſt ſeveriſſimum illud ſupplicium, quod rex Jehu de Jezabel regina ſumpſit, quæ tamen in nulla re alia erraverat, quam quod ad novum hunc regem per illecebras ſuas alliciendum, per feneſtram proſpexerit; quam Jehu videns ſubito ex eadem feneſtra præcipitari mandavit, cujus carnes tandem, ſolis manuum extremitatibus, & cornia exceptis, à canibus in agro devoratæ fuerunt. Optime vero hoc Jezabel promerebatur ſupplicium, quia ipſa hypocriſis vivum erat ſymbolum. Quæ de re audire libeat S. Antonium Paduanum ita loquentem: *Depinxit oculos ſuo ſtibio, & ornavit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram. Nota iſta tria. Jezabel interpretatur ſterquilinium; ſterquilinium, id eſt, locus plenus ſtercore, ſterquilinium dictum, quod ſtercore liniatur, id eſt, inficiatur; ſignificat hypocritam, qui ſtercore vanæ gloriæ linitur. Stibium eſt idem quod ceruſſa vel ceruleus color, quo mulieres faciem ornant, & ſignificat laudem populi, qua hypocrita oculos ſuos depinxit, cum enim à populo laudatur, oculi ejus rident, facies hilareſcit, caput ornat cum ſua bona laudat, & ſic reſpuit per feneſtram, ut videat & videatur.*

2. Reg. 9. v. 30.

Jezabel miſerrime periit, quia fuit hypocrita.

S. Ant. de Padua ſer. in Dom. 18. poſt Trin.

13. Ananias & Saphyra videntes quod primitivi fideles redactas ex divendito patrimonio pecunias certatim ad pedes deferrent Apoſtolorum eorum exemplo permoti; voluerunt & ipſi eaſdem pietatis demonſtrationes exercere, verumtamen in oculis dumtaxat primitivæ illius Eccleſiæ, non vero in oculis Dei, qui corda & intentiones ipſorum videbat; Et tametſi unam facultatum ſuarum partem prompte quidem obtuliſſent alia ſibi furtive reſervata, omnia tamen ſe penitus dediſſe videri volebant. At vero ut ex nota ipſorum hiſtoria conſtat, ſubito & ex improviſo in ambos, licet ſeparatim, per Sanctum Petrum divina juſtitia per mortem ſubitaneam animadvertit, ut tam horribilis ſupplicii exemplo, primitivi fideles ab hac tam perniicioſa peſte deterrerentur. *Licebat initio Ananiæ poſſeſſiunculam ſuam Deo non polliceri, nec vovere, ſed poſtquam humanæ gloriæ cupiditate inductus, quidquid in bonis habebat, per profeſſionem Deo conſecravit, quo videlicet egregio iſtiuſmodi facto hominum de ſe admirationem excitaret, de pretio autem callide neſcio quid intervertet, ejuſmodi adverſus ſe indignationem Dei provocavit, cujus Petrus miniſter fuit, ut ne ad pœnitentiam aditum invenire potuerit*, inquit S. Baſilius.

Act. Apoſt. 5. v. 3.

Ananias & Saphyra morte ſubitanea puniti ob hypocriſin.

14. Una ex memorabilioribus à Deo factis ſtragibus, fuit illa qua univerſus Sennacherib exercitus deletus, fuit, dicente ſcriptura? *Factum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia.* Refert autem Lyranus ex Hebræorum traditione, quod omnia illa occiſorum militum cadavera, ſecundùm ſpeciem exteriorem, viſa fuerint quaſi viventia, ſine ulla veſtium & armorum læſione; cum tamen interius nil niſi cinis eſſet. Quot iuor obſecro hiſce diebus noſtris, qui ſecundùm exteriorem apparentiam, coram oculis mundi hujus videntur eſſe homines virtuoſi & perfecti, qui tamen intrinſecus vacui & vanitate pleni ſunt? præfigurant igitur hi Sennacherib milites doloſos Hypocritas, ac proinde mirum non eſt, quod Deus divinæ juſtitiæ vindicem gladium tam horribiliter in eos ſtrinxerit. Quonam obſecro motivo rex Balac motus fuit, ut ad Balaam falſum Prophetam recurreret, quando exercitum Iſraëlis, in ſuam perniciem adproperare vidit? cur non potius de acie inſtituenda, de civitatibus communiendis, de armandis ſubditis, de defendendis ſtatibus & Dominiis ſuis cogitavit? quamnam opem ab hoc Hypocrita ſperare poterat? magnam profecto; quia ſciebat hoſce ſcopum eſſe in quem divinæ iræ fulmina ut plurimum diriguntur, ſciebat illos inſtar magnetis vim habere attractivam maledictionum divinarum, ac proinde loco exercituum, hunc unicum ad diſſipandas populi Dei vires ſufficere exiſtimabat, iræ divinæ fulmina incitando. Unde Origenes in ſenſu allegorico ait: *Balaam hic; qui interpretatur, populus vanus, videtur mihi perſonam habere Scribarum & Phariſæorum Judaici populi.* Et paulo poſt ſubjungit: *Iſti ſicut iſte Balaam ſimulans ſe cuncta ad Deum referre, & zelo Dei agere.* Unus itaque hypocrita, ad totius cujuſdam populi exterminium abunde ſufficit.

4. Reg. 19. v. 35.

Lyran. ib. Milites Sennacherib ab Angelo occiſi, deſignant hypocritas.

Num. 22. Balaam falſus propheta, fuit hypocrita.

Origenes Hom. 14. in Num.

DIS-

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

In maledictione ficui à Chriſto interminata multa in hypocritarum perniciem denotantur myſteria.

THEMA.

Numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum; & areſacta eſt continuo ficulnea. Matth. 21. v. 19.

Ficus à Chriſto maledicta deſignat Judæos hypocritas.

1. STupendum profectò prima facie eſſe videtur facinus, quod S. Matthæus Sapientiam incarnatam narraſſe refert, quando in ficulnea fructum deſideratum minime reperiens, eidem maledixit adeo, ut ſubitò areſacta permanſerit. Cauſa autem majoris admirationis eſt, quia S. Marcus Evangeliſta hanc hiſtoriam pariter ſcribens, inquit: *Non enim erat tempus ficorum.* Porro Abulenſis ſequentem quæſtionem diffuſè examinat, *quid videlicet voluerit Chriſtus ſignificare per maledictionem & deſiccationem ficulneæ*, ac tandem ex communi ſacrorum interpretum ſententia, per arborem hanc foliis plenam, ſed fructibus vacuam, ſynagogam denotari dicit: *Per hujus arboris maledictionem ſignificatur maledictio ſynagogæ*; cum enim Dei Filius ad aſſumendam ex Judaiſmo carnem humanam in hunc mundum deſcendiſſet, ut primo loco Judæorum operaretur ſalutem, ab iiſdem minime receptus, aut acceptatus fuit, tametſi per prædicationem, miracula, beneficia, & alios diverſos modos, ipſos ad veram ſui notitiam perducere ſategerit, nihil tamen in iis profecit, ſiquidem Pontifices, Scribæ, & Phariſæi, & omnes alii, in incredulitate & obſtinatione ſua contumaciter permanſerunt, ac proinde æternam ſibi compararunt damnationem. Deſiderabat quidem Salvator noſter in illis bonorum operum invenire fructus, ſed præter folia id eſt, externam ſanctitatis apparentiam, nihil invenit. *Non invenit niſi folia*, inquit idem Abulenſis, *ſcilicet exteriorem apparentiam ſanctitatis, & ideo maledicti ſunt in æternum, ut fructus afferre non poſſint.* Cajetanus quoque hunc textum de hypocriſi Hebræorum exponit inquiens: *Invenit populum colentem Deum foliis tantum, hoc eſt, exterioribus tantum verbis, & oblationibus*; de quo apud Iſaiam Deus his verbis lamentabatur: *Populus iſte ore ſuo & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longe eſt à me.* Dionyſius Carth. de ſcribis, ſacerdotibus, & Phariſæis pariter ita ſcribit: *Simulatores & callidi, non veritatem, ſed apparentiam ſanctitatis habentes, induti veſtibus ovium, intus vero pleni hypocriſi, erant divinitus maledicendi.* Verum inquies, ex quo tempus illud, quo Chriſtus ficus in arbore invenire deſiderabat, ficubus producendis opportunum non erat, non enim quovis tempore ficulnea ficus habet, quæ igitur in ficulnea culpa erat, quod eam graviter caſtigaretur? reſpondit Albertus Magnus: *Maledictio iſta reprobationis, nec injuria eſt, quia creator utitur creatura ad ſignum & inſtructionem.* Porrò ſi examinare fuſius voluerimus, cur Salvator noſter, qui nihil ſine myſterio operatur, potius ficulneam, quam aliam arborem elegerit, reperiemus profectò, quod ad figurandam in ipſa populi hypocriſim, multa inter hanc & ficulneam interveniant ſymbola & analogiarum convenientiæ, de quibus in præſenti diſcurſu fuſius agemus.

Marci 11. v. 14.
Abul. Q. 117. in cap. 21. Matth.
Solum enim folia, & non fructus ferebant.
Cajetan. in Matth.
Iſai. 29. v. 13.
D. Carth. in Matth.
Alb. Magn. in Matth.

2. Et quidem in primis ficus præ cæteris arboribus folia habet ampliora & ſpecioſiora, eaque rudia & adinſtar cilicii aſpera, quæ proinde fructui minime correſpondet, utpote qui non ſolum interius dulcis eſt & ſuavis; verum etiam in ſuo cortice delicatus, & gratioſus. Merito igitur hypocritam præfigurat, qui in operationibus exterioribus ergo ſemetipſum rigidus & auſterus apparere ſatagit, cum tamen in interiori cordis & mentis ſuæ ad otia, delicias, commoditates, & gaudia totaliter inclinet. Unde S. Bernardus hanc adducens Evangelicam hiſtoriam ita ſcribit: *An ignoratis amantiſſimi mei, quod cùm eſurierit Dominus vidit ſecus viam ficulneam magnam, latam & ſpatioſam, habentem folia & frondes, qui in ea non inveniens fructum, maledixit ei, & areſacta eſt? Sic eſt omnis hypocrita, qui ſpeciem ſanctitatis habet, & virtutem non habet ſanctitatis, qui palliat ſanctitatem in veſte, quam non habet in mente.*

Adducuntur rationes, cur ficus deſignet hypocritas.
1. Ratione foliorum.
S. Bern. ſer. 10. in Cœna Dom.

3. Ficus frondes habet, quæ ſpeciem præ ſe ferunt manus humanæ, apertæ, & explicatæ, id quod author imperfecti obſervans inquit: *Vide folia fici quemodo ſecundum ſimilitudinem manus formata ſunt, folia autem viriditatis ſunt ſpecies tantummodo ſanctitatis in homine, & ſine fructu operum verba religioſa.* Frondes quidem ſunt ſimilitudinem manus referentes, at vero folia tantum ſunt, & non fructus; Opera quidem externa animæ alicujus fictæ & doloſæ, vitæ æternæ meritoria eſſe videntur, ſed revera præter folia nihil ſunt, deeſt enim illis rectitudo intentionis. Unde idem author imperfecti ait: *Quicumque homo religioſus, id eſt, arbor rationabilis, profitetur ſe eſſe Dei, & juſtitiam non operatur, arbor eſt tantummodo folia ſine fructu portans.* De quibus Sanctus Proſper pariter in hæc verba ſcribit: *Illos dico, qui velut converſi ex priſtinis moribus, nihil abjiciunt, non mente mutati, ſed veſte, nec actu, ſed habitu; Hi ſunt ſermone tantum, non opere ſæculo renunciaſſe contenti, ſæculariter vivunt, & vitia ſua inani profeſſione vitæ meliaris abſcondunt ac religionis imaginariæ nomine palliati opinionem virtutis pro virtute ſuſcipiunt. Prædicant magna nec faciunt; accuſant vitia, nec deponunt; publice ſibi diſplicere ſimulant, quod occulte committunt. Magni ſtudent videri non fieri. Jejunant,* ut vultus ſui pallorem perniciosis laudibus vendant.

2. Quia frondes ejus, habent ſpeciem manuum.
Auth. Oper. imperf. Hom. 39.
S. Proſper. lib. 2. de vit. Contemp. c. 4.
Deſcribuntur hypocritæ.

4. Neſcio an aliquando ad viſionem illam vos reflexeritis, quam S. Joannes in Myſtica ſua Apocalypſi, habuit, quando ei ſtellæ de cœlo ad inſtar præcoquorum ficuum, per impetuoſum ventum è ficulnea decuſſorum, cadentes repræſentatæ fuere; Verba ſacri textus velim audiatis: *Et ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cum à vento magno movetur.* S. Bernardus per haſce deciduas ſtellas hypocritas denotari exiſtimat, qui non immeritò ficubus hyberno tempore in arbore, ſine perfectione & maturitate ſui permanentibus aſſimilantur, hi enim à vento valido agitati facile corruunt, porro per experientiam quotidianam videmus in ficulneis remanentes aliquos fructus, qui à radicibus humorem vitalem attrahentes, & plus aliis Soli expoſiti, & minus ob umbra contecti facile matureſcunt, alii vero econtra à pruina decocti, oculis quidem noſtris pulchri & boni eſſe videntur, cum tamen revera ſint peſſimi, hi igitur mox ut à valido quodam vento arbor agitatur, in terram decidunt, & à viatoribus conculcantur, fiuntque tranſeuntium animalium cibus. Quæ ſimilitudo, in hypocritas aptiſſime quadrat. Mul-

Stellæ de cœlo cadentes aſſimilantur ficubus.
Apoc. 6. v. 13.
S. Bern. ſer. 19. in Cant.

ti

ti enim ſunt, qui ſecundùm exteriorem apparentiam mundo videntur eſſe homines virtuoſi, ſpirituales, & perfecti, at vero ventu aliquo contradictionis, perſecutionis, vel alterius adverſitatis ſuperveniente, cum interius omni ſolida virtute, charitate, mortificatione, conformitate ad divinam voluntatem, patientia vacui, & inanes ſint, ſubito produnt quales interius veraciter & realiter exiſtant:

S. Bern.

Bonarum ficuum habent ſpeciem, inquit Sanctus Bernardus, *ſeu ſimilitudinem, non vero ſaporem, forte hypocritas deſignantes.*

Jerem. 24. 2.

5. Apud Prophetam Jeremiam ſequens deſcribitur viſio: *Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut ſolent ficus eſſe primi temporis, & calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eo quod eſſent malæ. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Jeremia? Et dixit: ficus, ficus bonas, bonas valde, & malas, malas valde.*

Ibid. v. 3.

Ficus malæ peſſimi ſunt ſaporis; ſic & hypocritæ ſunt apud Deum abominabiles.

Ficus enim hujus eſt naturæ, quod quando bona eſt, ſupra modum ſuaviter ſapiat, at vero ſi mala ſit, peſſimum ſaporem edat; ſic quoque animæ fideles, ſi veraciter & cordialiter cum integritate intentionis virtuti & divino ſervitio operam dederint, Deo ſupra modum gratæ & acceptæ ſunt. At vero ſi ſanctitatem & perfectionem ſimulent, & fingant, incredibile dictu eſt, quantum culpam ſuam aggravent, Deique in ſe iram provocent, utpote qui ut in primo diſcurſu probavimus, & inferius in progreſſu diffuſius oſtendemus; vitium hoc in ſummo gradu deteſtatur. *Ficus bonas, bonas valde*; quia hypocritæ in oculis quidem hominum ſe ſupra modum auſteros, zeloſos, exemplares eſſe fingunt, *exterminant enim facies ſuas*, ut Chriſtus ait: At vero in conſpectu Dei, propter bene malitioſam fictionem, peſſimi & abominabiles exiſtunt: *ficus malas, malas valde.*

Matth. 6. 16.

Protoparentes ſub arbore fici tranſgreſſi ſunt mandatum Dei.

6. Protoparentum noſtrorum primum peccatum, quod in totam humanam progeniem æternam derivavit maledictionem, ſub arbore ficus in paradyſo terreſtri commiſſum fuiſſe, & ſub hujus arboris umbra illos vetitum manducaſſe pomum probabiliter ſatis aſſeritur, quia de Eva ſacer chroniſta inquit: *Tulit de fructu illius & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit, & aperti ſunt oculi amborum, cumque cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.* Perdita namque innocentia, & juſtitia originali ſe ab oculis Dei abſcondi poſſe credebant, dum comparebant veſtiti foliis ficus, ſicut antea veſte virtutis, & ſanctitatis amicti fuerant: *Foliis ficulneæ peccatores ſe tamquam fraudis veſte texerunt, ut conſcientiam velarent. Ergo folia ſuſpecta ſine fructu. Tales veſtes paradyſi exules habent*, inquit S. Ambroſius. Enimvero quod Deus ficulneæ frondes, quibus ſe primi parentes veſtierunt, tametſi aſperæ, & rudes, adeoque pœnitentiæ expreſſivæ eſſent, abominatus fuerit, vel ex eo ſatis deducitur, quod Deus illas deponi voluerit, ſubminiſtratis iiſdem veſtibus pelliceis, nam ut ſacer textus ait; *Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos*, ut ſcilicet oſtenderet, quantum abhorreret ab omni eo, quod vel ſolam hypocriſis continet umbram. Notandum autem qualiter protoparentes noſtri culpam ſuam abſcondere, ſeque de eadem purgare voluerint, quando Adamus in Evam, & hæc in ſerpentem conjecit ſcelus; hæc namque ipſiſſima eſt peſſimæ hujus generationis proprietas. Prout S. Bernardus obſervat: *Frondium ſuccinctoriis & verbis excuſatoriis quam late extare & deinceps omnem poſteritatem hæreditarium hypocriſis virus infecit? quem dabis de filiis Adam, qui quod eſt, non dico velit, ſed vel patiatur videri?* ideoque S. Bonaventura hanc pertractans materiam, ubi ad hypocriſis eſſentiam pervenit, ita reſolvit; *Hypocriſis ſic definitur à Rabano: Hypocrita eſt, qui vult videri quod non eſt, ſcilicet bonus, quaſi alterius perſonæ repræſentator. Item aliter definitur: hypocrita eſt qui vult videri bonus, cum non ſit.*

Gen. 3. v. 7.

S. Ambr. l. 15 in Luc. c. 22.

Gen. 3. v. 21.

Peccatum ſuum foliis fici abſcondere voluerunt.

S. Bern. ſer. 42. in Cant.

S. Bonav. Centiloq. p. 1. ſect. 30.

Ficus eſt etiam ſymbolum ingratitudinis.

7. Ficus inſuper, ut experientia docet, hanc peſſimam habet conditionem, ut quanto magis à ſuo foveatur agricultore, tanto magis inſipidos ingratoſque producat fructus, ideoque ingratorum exiſtit typus, qui quanto majoribus ditati ſunt beneficiis, tanto minorem exhibent retributionem, quis autem majus à Deo beneficium, lumenque obtinuit, quam hypocrita, qui exercitiis ſe applicat ſpiritus & pietatis, continua frequentat, tam corporalis, quam ſpiritualis miſericordiæ opera, & nihilominus unicuique Hypocritæ dici poteſt: *Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus.* Audite S. Gregorium: *Cum per accepta dona in ſua laude ſe elevans, ipſis muneribus contra largitorem pugnant, inde quippe contra dantem ſuperbiunt, unde amplius humiles eſſe debuerunt.* Nec mirum hanc arborem maledictam fuiſſe, ſiquidem immediate idem Sanctus contra dictos tranſgreſſores invectus ſubjungit: *Sed eos poſtmodum eo diſtrictior ſententia percutit, quo nunc ſuperna bonitas & ingratos largius infundit, fitque eis amplitudo muneris, incrementum damnationis.* Sanctus inſuper Matthæus dictam arborem ad Chriſti maledictionem ſubito exaruiſſe ſcribit: *Et areſacta eſt continuo ficulnea.* Nec enim pœnam divinæ differt juſtitia contra hypocritas, prout in Anania & Saphyra experti fuimus.

Pſ. 138. 12.

S. Greg. l. 8. Mor. c. 24.

Matth. 21. v. 19.

Hypocriſis comparatur fermento.

8. Quandoquidem vero hoc peccatum, prout ſuo loco videbimus latius, fermento in primis aſſimilatur, ideo nos quoque idipſum ſubito exterminandi nobis ſuadet ratio, quoniam *modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Inſuper numquam Salvator noſter ulli alteri arbori magis indignatus fuiſſe ſcribitur, quam ficulneæ, unde & aliqua quadam vice, cum eam fructibus nudatam offenderet, radicibus illius ferrum applicari juſſit, penituſque ſuccidi, prout patet ex 13. cap. S. Lucæ, ubi quoque dum mentio incideret de quorumdam Galilæorum ſtrage, per Pilatum facta, quorum ſanguinem cum ſacrificiis miſcuerat impius præſes, ita ſermocinatur Salvator: *Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt? Non, dico vobis, ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis; Sicut illi decem & octo, ſupra quos cecidit turris in Siloe & occidit eos.* Ubi notandum, quod poſtquam Chriſtus hæc ſubitanea mortis commemoraſſet ſupplicia, ſubito ficulneæ, quæ hypocritæ typus eſt, ſubnectat parabolam, inquiente Evangeliſta: *Dicebat autem & hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit; Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt, ex quo venio, quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio; ſuccide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* quod repentinum ſupplicium Jobi correſpondet Prophetiæ dicentis: *Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti*, ſiquidem, *in puncto ad inferna deſcendunt*; ideoque mox ſubditur: *Areſacta eſt continuo.*

Gal. 5. v. 9.

Chriſtus ſingulariter arbori fici indignatus fuit.

Luc. 13. v. 2.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 7.

Job. 20. v. 5.

Job. 21. v. 13.

9. Memorabile in præſenti Simonis magi nobis deſervit exemplum, qui tandem ſuſcepto baptiſmo viam mandatorum Dei ſincere ſe ambulare oſtendebat; quem proinde Salmeron in hoc nobis repræſentat diſcurſu, dicens: *Tunc Simon & ipſe credidit, & cum baptizatus eſſet, adhærebat Philippo; Intellige credidiſſe ficte, ut volunt multi Patres, & præſertim Euſebius Cæſarienſis, & Cyrillus Jeroſol. inquit in proœmio Cath. ſuarum. Acceſſerat aliquando Simon magus*

Matth. et. 19.

Simonis Magi hypocritæ punitio.

Salmer. Tom. 12. Tr. 26.

ad

ad hoc lavacrum, baptizatus eſt, ſed non illuminatus, & corpus quidem lavit aqua, cor autem non illuſtravit Spiritu. Proſequitur Salmeron: *Cum laudis aviſſimus eſſet, ut tradit Beda, credere ſe, quouſque baptiſma ſuſciperet, ſimulavit, ut ab aliis in pretio haberetur, quo artes edendi ſigna diſceret;* Romæ itaque divinam gloriatus eſt ſe eſſe virtutem, & Angelis ſe imperaturum, ideoque cœlum verſus volare cœpit, primo ſupra nubes, ad Dei uſque thronum ſe volatu ſuo fœliciter deventurum promittens, ſed volantem ſubito infirmavit præcipitavitque oratio S. Petri, vi cujus ex aëre corruens in terram pedes fregit, præque exceſſivis nimium doloribus & confuſione ex altiſſima rupe in profundiſſimum corruit inferni barathrum.

Baron. An. 68. n. 13.

Quid ſignificet ficum areſactam.

10. Myſterioſa autem illa ſunt Evangeliſtæ verba dicentia: *Areſacta eſt,* per quæ docere voluit, quod omne ſubito perdiderit humorem vitalem, & humido prorſus exuta fuerit radicali, quæ pœna interiorem Spiritus & devotionis ariditatem & ſterilitatem denotat in anima illa, quæ huic eſt immerſa vitio. Cui confirmando ſubſervit nobis quædam Hugonis Cardinalis gloſſa, quam ſuper illa inſtituit Eccleſiaſtici verba: *O præſumptio nequiſſima, unde creata es cooperire aridam malitia, & doloſitate illius? Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis adverſarius erit. Id eſt,* (exponit ille) *ſimulata ſive palliata hypocriſis; cooperire aridam nequitiam, id eſt, malitiam, quæ animam facit aridam, ſine pinguedine Charitatis. Miratur, unde habeat ortum hypocriſis.*

Eccl. 37. v. 3. Ibid. v. 4. Hug. Card.

Notatur tempus, quo Chriſtus ficulneam maledicto areſecit.

11. Ad tempus tandem vos reflectatis velim, in quo contra arborem hanc divinæ iræ fulmina vibrata fuerunt; poſtridie ſcilicet, poſtquam Populus Hebræus magnæ ediderat æſtimationis, honoris, obſequii & devotionis indicia in triumpho palmarum; qui quantam in his pompis foveret hypocriſin, per ſubſequentis ſeptimanæ decurſum patuit manifeſtiſſime; ad quod intendens S. Bernardus in hunc admirabundus prorumpit diſcurſum: *O quam diſſimile eſt: tolle, tolle, crucifige eum, ab illo: Benedictus qui venis in nomine Domini! quam diſſimile; Rex Iſrael, &: non habemus regem niſi Cæſarem! quam diſſimile: Rami virentes & crux, flores & ſpina! cui, prius ſternebantur veſtimenta aliena, ecce ſuis exuitur, & ſors mittitur ſuper ea; Hæc ille.* Quid igitur mirum, ſi ſuper ficulneam dictam, quæ generationem hanc fictam, ſimulatam, & ex hypocriſi compactam repræſentabat generationem, tanta depluerit maledictio?

S. Bern. ſer. 2. in Domin. Palm.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Dæmon, in Angelum lucis ſe transformans, multas per hypocriſin ſeducit animas, quas à Deo & fide apoſtatare facit, Quod pariter & Antechriſtus operabitur, diaboli primogenitus.

THEMA.

Ipſe Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis. 2. Cor. 11, verſ. 14.

Hypocritæ raro veréque pœnitent.

1. APoſtolus de quibuſdam lamentans, qui ſe Apoſtolicos jactabant, ut populum ſeducerent, inque ſuam attraherent ſequelam, ita ſermocinatur, atque diſcurrit: *Non mirum; ipſe enim Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis; non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurentur.* Quod hominum genus Tertullianus his maxime notabilibus perſtringit verbis: Quorum *individua cum diabolo amicitia eſt, quorum pœnitentia numquam fidelis.* Quamvis enim peccatores alii pariter cum dæmonio fœdus ineant, nihilominus per pœnitentiam multoties contra eum rebellant; aſt tale quid numquam ab hac perverſa ſperari poteſt generatione, *quorum pœnitentia numquam fidelis:* Numquam illi à dæmonio ſeparantur, *quorum individua cum diabolo amicitia eſt.*

Tertull. l. de Pœnit. n. 6.

Cur in initio quadrageſimæ ſpecialiter moneamur cavere hypocriſin.

2. In quadrageſimæ Exordio Eccleſia Sancta per Spiritum Sanctum directa, ex Chriſtianorum cordibus hypocriſin penitus depellere conatur, quam duillis in primo Evangelio proponit dicens: *Nolite fieri ſicut hypocritæ.* Cur etenim non potius mentibus noſtris imprimere ſatagit memoriam mortis, ut iiſdem tanto tenacius hanc inſculpat maximam: *Memento homo quia pulvis es?* cur non potius contra gulam, carnem aut vanitatem gaudiorum, deliciarumque mundialium, quæ paulo ante univerſale poſſederunt imperium, ſacram inſtituit dirigitque armaturam; quæ proportio eſſe poteſt inter pœnitentiæ principium, & hypocriſis exilium? reſpondet Divus Antonin. in hæc verba: *Primum vitium, à quo Eccleſia in principio quadrageſima docet abſtinere, eſt hypocriſis. Ratio eſt, quia hypocriſis eſt impeditiva fructus pœnitentiæ, ad quam inducere intendit Eccleſia in illo tempore; fructus enim pœnitentiæ eſt remiſſio culpæ & adeptio gloriæ, ſecundùm illud: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim in vobis regnum cælorum, ſed hoc aufert hypocriſis.* Qui idem Sanctus paulo poſt de diabolo, in ſua ſemper malitia & impœnitentia obſtinatiſſimo, tractans ad idem taliter diſcurrit intentum. *Magnus hypocrita eſt diabolus, ut ait Apoſtolus 2. Cor. 11. ipſe ſe transfigurat in Angelum lucis viſibiliter, & inviſibiliter. Viſibiliter, dum ſumit ſpeciem ſanctitatis, in qua corporaliter appareat, ſanctus æſtimatus perſuadeat malum.* Ita quondam Sancto apparuit Antonio, in figura Chriſti; Novitio cuidam in ſpecie ſanctiſſimæ virginis; multisque aliis in figura Angeli boni. *Inviſibiliter* (idem proſequitur Sanctus) *dum ſuggerit malum ſub ſpecie virtutis.*

S. Anton. ſumm. Th. p. 2. Tit. 4. c. 7. § 1.

Quia eſt impeditiva pœnitentiæ.

S. Antonin. ab. § 2.

Hypocrita ſimilis eſt Angelo Satanæ.

3. Certiſſimum eſt, Satanam ſub horribilis Draconis nomenclatura nobis repræſentari à S. Joanne, dum ait: *Projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus & ſatanas, & projectus eſt in terram.* Ex empyreo namque in terram tanto corruit impetu, ut ejus aperuerit & penetraverit centrum, ubi abyſſus eſt, dicente Spiritu Sancto: *Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi;* infernus igitur caligine, tenebris & igne lucis experte repletus eſt, & nihilominus *transfigurat ſe in Angelum lucis.* Quo autem titulo eundem ſpiritum infernalem cœleſtis affecit Magiſter? titulo fulguris, dum ait: *Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem,* quia ſcilicet totum ſtudium & induſtriam ſuam in eo collocat, ut ſuam occultet malitiam, unde venerabilis Beda dicit: *Quod autem ait, ſicut fulgur vel præcipitem de ſupernis, ad ima lapſum ſignificat, vel quia dejectus adhuc transfigurat ſe in Angelum lucis.* Cui ſimillimus quicunque eſt hypocrita, dæmoni indiſſolubiliter confœderatus, quem Bellovacenſis periodo ſequenti depingit colore: *Similis eſt Angelo Satanæ, qui ſe transfigurat in Angelum lucis, quia hypocritæ extra ſunt homines, ſed intus ſunt dæmonia; Angeli ſunt in exteriori apparentia, ſed interius ſunt Angeli ſatanæ in lucis Angelos transformati, ut decipiant homines ſimulata ſanctitate.*

Apoc. 12. v. 9.

Gen. 1. v. 2.

2. Cor. 11. 13.

Luc. 10. v. 18.

Beda ibid. in Catena.

Bellovac. ſpec. moral. p. 3. l. 3. diſt. 10.

Diabolus.

4. Certo certius, ſi primi parentes noſtri ſibi locifetum

in paradiſo ſimulabat ſe amicum primorum parentum.

ſerum conſultorē eſſe intellexiſſent, nunquam nec pomum attrectare, nec aures ſuggeſtui præbere præſumpſiſſent, utpote quem Dei & hominis noverant inimicum; deluſi itaque fuere, quia conſilium hujuſmodi credebant ſyncerum, & à bono derivatum amico, ideoque S. Bernardus ait: *Quam incongruè ſimplicitati duplicitas admiſcetur? quam indigne tali fundamento talis ſtructura committitur: Hujuſmodi ſibi verſutiam ſerpens induerat, cum ſe, ut deciperet, conſiliarium exhibebat, ſimulabat amicum.*

S. Bern. ſer. 82. in Cant.

5. Innumerabiles vero per hypocriſin, cum notabiliſſimo fidei noſtræ diſpendio aſtutus ſeduxit ſerpens; & alias quidem inter hiſtorias hæc ſequens in Annalibus traditur Eccleſiaſticis. Quidam enim, ex patria oriundus Bituricenſi, cum aliquando in Sylva ligna ſecaret, opera Spiritus maligni apium exercitu circumdatus, annisque duobus tamquam fatuus ab omnibus habitus fuit; quibus elapſis, per vicinas diſcurrens civitates, in Provinciam ſe contulit Areletenſem, ubi pellibus veſtitus, religioſi inſtar orabat, quando & à dæmonio concitatus, divinare ſeu vaticinari cœpit; verumtamen ut impietatum ſuarum ampliaret progreſſum, relictis hiſce locis in Gabalitarum abiit, dictitans, & divulgans ſe Chriſtum eſſe, ubi in ſocietatem ſuam quamdam aſſumpſit mulierem, quam ſuam aſſerebat ſororem eſſe, cui & nomen Mariæ impoſuit. Hic igitur innumerabilis ad eum concurrit populi multitudo, infirmos ante pedes ejus collocantis, quos impius vel ſolo multoties ſanabat attactu; veſtes ei, argentum, aurumque populi deferebant in abundantia, quæ omnia, ille ut tanto facilius deciperet incautos, diſpenſabat in eleemoſynam inter pauperes. In terram proſtratus ferventes ſe ſimulabat cum dicta muliere ad Deum fundere orationes, quibus finitis ſe erigens, circumſtantibus ſe adorandum exhibebat. Eventus prædicebat futuros, aliis infirmitatem, damna honoris & ſubſtantiæ aliis, paucis ſalutem, omnia operans per artes diabolicas. Atque in errores ſuos innumerabilem pertraxit multitudinem, non modo infimæ conditionis hominum, ſed & ſacerdotes: ſequelam nactus trium millium hominum & amplius; quorum potentiæ innixus peregrinantes ſpoliare cœpit, acceptaſque ab iis veſtes & pecunias diſtribuere inter inopes; quin & mortem minari Epiſcopis & civibus, qui eum hominem aſſerebant vilem, omnique indignum cultu. Bellum itaque Aurelio indixit Epiſcopo Bellovacenſi, jamque non paucos ſuorum præmiſerat, qui ſaltantes & ludentes, proximum Meſſiæ ſui eſſignarent adventum; quo ſpectaculo conterritus Epiſcopus, aliquot ablegavit prudentes ſapienteſque viros, ut mentem intelligerent advenientis, quando ipſemet in perſona ſupervenit impius, ad quem dum Epiſcopi Legatus accederet, ſe humillime inclinans, genua ejus exoſculari ſe velle ſimulavit, quando mox impius eum apprehendi & ſpoliari juſſit, ſed ille dexterior evaginato gladio, Prophetam deceptorem in minutiſſima ſecuit fruſtra; moxque omnes ejus diſpergi & evaneſcere cœpere adhærentes; Maria autem tormentis ſubjecta, omnia mirabilia per artem & præſtigia diabolica eum operatum fuiſſe profeſſa eſt; nihilominus ſequaces ejus ſuæ inſiſtentes perfidiæ atque pertinaciæ, hypocritam iſtum pro Chriſto martyrizatū fuiſſe ſuſtinuere conſtanter. Totus hic S. Gregorii Turonenſis eſt diſcurſus, à Baronio adductus.

Baron. An. 595. n. 82. Stupenda hiſtoria cujuſdam hypocritæ.

6. S. quoque Hilarius modum deſcribit, quem Conſtantius Auguſtus, ut multos ſectæ ſuæ ſibi conciliaret aſſeclas, obſervavit, dum plurimos honoravit, blanditiis, beneficiiſque affecit Catholicos, non ex benevolentiæ motivo, ſed ut ab orthodoxa eos apoſtatare faceret fide; ſed modum obſecro, quo ejus fictionem reprehendit, ex propriis ſancti viri verbis intelligatis velim, Ait igitur: *Chriſtum confitetur, ut neget; virtutem procurat, ne pax ſit; hæreſes comprimit, ne Chriſtiani ſint; ſacerdotes honorat, ne Epiſcopi ſint; Eccleſiæ tecta ſtruit, ut fidem deſtruat; nulla gravior jactura, quam ſub religionis ſpecie Chriſtum opprimere:* Moxque ad eumdem converſus, Chriſti ipſiuſmet armis, nomen & religionem ſacram ipſum oppugnare oſtendit in hæc verba: *Oſculo ſacerdotes excipis, quo & Chriſtus proditus eſt: Caput benedictioni ſubmittis, ut fidem calces; convivio dignaris, ex quo Judas ad proditionem egreſſus eſt, quæ tua ſunt, relaxas, ut quæ Dei ſunt amittantur. Hæc tua falſa ovis indumenta ſunt. Longeque perniculoſiores fuere impetus quos, in naviculam Petri fecit per hypocriſin, quam per apertas tyrannus perſecutiones;* Quoniam rupes quæ non videntur, neque timentur, longe periculoſius excidium creant navibus.

S. Hilar. lib. cont. Conſtantium Auguſtum. Conſtantius Auguſtus plus nocuit Eccleſiæ Dei ſua hypocriſi, quam gladio.

7. Notabilem quemdam noſtroque peraccommodum propoſito in Apocalypſi reperio textum, dicente S. Joanne; *Et cum aperuiſſet ſigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis; veni & vide, Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum, & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, & morte, & beſtiis terræ.* In qua viſione perſecutiones afflictæ Eccleſiæ per hypocritas inferendæ prædictæ fuere juxta ſententiam Hugonis Cardinalis ita diſcurrentis: *Quos tandem diabolus in Eccleſiam introduxit, & per eos domeſticos ejus ſecretius & familiarius turbare tentavit, unde & periculoſius; quando enim vidit diabolus, quod nec per apertas tribulationes, nec per apertas hæreſes proficere potuit, ſed per has Sanctam Eccleſiam robuſtiorem & cautiorem reddit, fratres in hypocriſi ambulantes ſubintroduxit, vulpes ſcilicet ſubdolas, ut latenter demoliantur vineam Domini.*

Apoc. 6. v. 7. Afflictiones Eccleſiæ inferendæ deſignatæ fuerunt per equum pallidum, id eſt, hypocriſin. Hug. Card. ibid.

8. Quis Eccleſiæ pernicioſior extitit, quam Julianus Apoſtata, à ſatana in principale electus inſtrumentum ad concutiendam Apoſtolicam navim? Sacrilegus iſte ut Conſtantii ſeſe gratiæ inſinuaret, capillos ſibi abſcindi fecit; Clericatum aſſumpſit, ſacros populo colligebat libros, qui ab unguiculis à gentili quodam viro in Paganiſmo eruditus fuerat, verumtamen ne ullam Imperatori ingereret ſuſpicionem, in religionis Chriſtianæ operibus ſeſe exercebat, templa ædificando, & martyres honorando; interim & cum incantatoribus, magis necromanticis famoſioribus converſabatur familiarius, ea tamen ſemper circumſpectione, ut ſub pelle ovina rapacitatem obtegeret lupi.

Baron. An. 345. n. 5. Julianus Apoſtata fuit Eccleſiæ pernicioſiſſimus ſua hypocriſi.

9. Lamentabiliter aliquando ingemuiſſe legitur Pſalmiſta, quando ad divinam converſus majeſtatem in hæc prorupit verba; *Salvum me fac Domine, quoniam defecit ſanctus, quoniam diminutæ ſunt veritates à filiis hominum.* Ubi S. Hieronymus legit: *diminuti ſunt fideles, regnant infideles.* Quinam iſti ſunt regnantes infideles? ſi eos hypocritas eſſe dicerem, fidem negaretis verbis, niſi probatione veritatem deduxero. Sciendum itaque, quod dum Sanctus Matthæus de illis tractans dicit: *Dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis,* S. Lucas idem commemorans aſtruit: *Partemque ejus cum infidelibus ponet.* Quod verò David iis, qui ſanctitatem ſimulant loqui voluerit, ex hoc ſequenti patet verſu: *Vana locuti ſunt unuſquiſque ad proximum ſuum, labia doloſa in corde & corde locuti ſunt.*

Hypocritæ ſunt infideles. Pſ. 11. v. 2. S. Hier. ib. Matth. 24. 51. Luc. 12. v. 46. Pſ. 11. v. 3.

10. D,

D. Chryſ. Hom. 74. in Matth. In hypocritis deficit intentio bene operandi, & hinc vivi mortui ſunt. *Apoc. 3. v. 1. Pſ. 48. v. 14. S. Aug. ib. Com. 2.* Cur comparentur ovibus, in inferno poſitis. *Pſ. 48. v. 14. Ibid. v. 1. Matth. 7. v. 15.*

10. D. Chryſoſtomus in quadam homilia ſuo ad quintum S. Joannis alludens caput, ubi hæc leguntur verba: *Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis*, ita noſtrum quoque confirmat intentum; *Cauſam expoſuit, quare non crediderunt, quia hypocriſi & iniquitate referti erant.* Si verò mihi objeceris, hypocritas nequaquam infideles dicendos eſſe, quia ſacrificia offerunt, eleemoſynas diſpenſant, jejunia & orationes inſtituunt, dieque toto ſanctum invocant Dei nomen. Reſpondeo ego, quia *nomen habent, quod vivant, & mortui ſunt.* Recta in iis deficit intentio, quam primò omnium loco exigit fides. *Hæc via illorum ſcandalum ipſis, & poſtea in ore ſuo complacebunt.* Ubi S. Auguſtinus legit: *Et poſtea in ore ſua maledicent. Nomen Dei, & nomen Chriſti audis in labiis, in corde non invenis, de quibus dictum eſt: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Notandum autem quod poſtquam Pſalmiſta dixiſſet: *Poſtea in ore ſuo complacebunt*, mox ſubjungit dicens: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt.* Sed quare obſecro hypocritæ in infernum præcipitati ovibus potius, quam lupis aſſimulantur? ratio eſt, quia *veniunt ad vos in veſtimentis ovium*; quia autem cum dæmonio confœderationem habent. Omnino conveniens eſt, ut in ejusdem quoque ipſis præparato degant hoſpitio.

Matth. 24. 51. S. Antonin. Sum. Theol. Ibid. 5. 0. Antichriſtus erit inſignis hypocrita. *Job. 34. 30. Gloſſa. Lyran. S. Greg. l. 25. Mor. c. 14.*

11. S. Antoninus proinde ſequentia Matthæi verba: *partem ejus ponet cum hypocritis*, ita interpretari non dubitat: *Id eſt, cum dæmonibus*, quaſi idem eſſet dæmonium & hypocrita. Qui idem quoque Sanctus Antichriſtum deteſtabilem ſatanæ miniſtrum pelle potiùs ovina veſtiendum eſſe tradit, dum ait: *Peſſimus ille hominum Antichriſtus maximè eum hypocriſi decipiet.* Cujus ſtygii monſtri fictio & tyrannis in illis Jobo verbis prædicta ſunt: *Regnare facit hominem hypocritam:* Utpote quæ verba Gloſſa & Lyranus de Antichriſto expoſuerunt, prætereaquam quod Sanctus Gregorius dictum textum ita interpretetur: *In eo quod dicitur, qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi, pateſt ipſum omnium hypocritarum caput Antichriſtus deſignari. Seductor quippe ille tunc ſanctitatem ſimulat, ut ad iniquitatem trahat; Omnes ejus membra ſunt, qui per affectata ſanctitatis ſpeciem appetunt videri quod non ſunt; ille namque principaliter hypocriſin ſumit, qui cum ſit damnatus homo, & nequam ſpiritus, ſe Deum eſſe mentitur, ſed procul dubio ex ejus nunc corpore prodeunt, qui iniquitates ſuas ſub tegmine ſacri honoris abſcondunt, ut profeſſione videri appetant quod eſſe operibus recuſant.*

S. Bern. ſer. 33. in Cant. Hypocritæ ſunt proditores Chriſti. *Diſcipulus ſer. 100. in Dom. 8. poſt Trin.*

12. S. Bernardus in quodam ſuper Cantica ſermone, hypocritas, ſecundùm exteriora, ſe Chriſti quidem ſequaces eſſe, in animo autem & mente Antichriſti mancipia veraciter ſe probare oſtendit, dum ait: *Miniſtri Chriſti ſunt, & ſerviunt Antichriſto.* Quin & diſcipulus in ſermone ſuper Dominicam octavam Trinitatis rationem indagat, quare benigniſſimus Salvator tanto cum ſeveritate hypocritas, non verò reliquos redarguerit peccatores; moxque propoſitioni per aliorum ſatisfacit ſequentia verba: *Ideo quia ſunt proditores, ſimulantes ſe eſſe ex parte Dei, & ſunt ex parte diaboli; Videntur eſſe amici, ſunt inimici, & ideo multum poſſunt nocere Eccleſiæ Dei, unde hæretici per hypocriſin homines decipiunt, & Antichriſtus, qui erit caput malorum, per hypocriſin homines decipiet.* S. Hilarius quoque in libro contra Conſtantium Imperatorem eumdem ſimiliter Antichriſtum appellat inquiens: *Pugnamus contra perſecutorem fallentem, contra Conſtantium Antichriſtum.*

S. Hilarius ibid.

Omnes hæreſes in Eccleſiam introductæ fuerunt per hypocritas & ſimulatores. *S. Bern. ſer. 33. in Cant.*

13. Enimvero ſi prima principia examinare voluerimus omnium hæreſium, quæ in Eccleſiam Dei introductæ fuerunt, eaſdem ut plurimum à talibus perſonis ſeminatas & nutritas fuiſſe inveniemus, quæ ſanctitatem, & Catholicæ religionis zelum ſimulatoriè præ ſe tulerunt. S. Bernardus in eodem *ſermone 33. ſuper Cantica* illud Propheticum oraculum de Eccleſia adimpleri dicit: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara prius in nece martyrum, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum.* Hæc enim ultima perſecutio omnium aliarum eſt truculentiſſima, alluditque ad eos, qui ſub perfectionis & ſanctitatis ſpecie ſuam occultant malitiam; hæc enim tempeſtas, & ſtratagema eſt inſigne dæmonis contra fidem; Unde idem mox ſubjungit Sanctus: *Sed inquam in pace? & pax eſt, & non eſt pax; pax à paganis, & pax ab hæreticis, & non profectò pax à filiis, vox plangentis in tempore iſto; filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me, Spreverunt & maculaverunt me à turpi vitâ, à turpi quæſtu, à turpi commercio, à negotio denique perambulante in tenebris.* Quod autem ſit negotium hoc in tenebris conſummatum, quo Eccleſia ſe contaminatam lamentatur, idem oſtendit Sanctus dum ait: *A negotio perambulante in tenebris, quod eſt hypocriſis, etenim iſta de ambitione deſcendit, & in tenebris habitatio ejus, quippe abſcondit quod eſt, & quod non eſt, mentitur; negotiatur autem omni tempore, formam retinens pietatis; ad ſeſe occultandum, virtutum autem ejus vendicans & emens honores.* Singulariter autem notandum eſt, quod Pſalmiſta immediatè ſubnectat dicens: *Ab incurſu & dæmonio meridiano;* quia nimirum hypocriſis dæmonium ſibi ſocium individuum habet, cum quo inceſſanter negotiatur, cum innumerabilium animarum jactura; quemadmodum & filius dæmonis primogenitus Antichriſtus, per hanc eamdem hypocriſin innumerabiles ſeducit animas, *Utpote homo peccati & filius perditionis.* Ad quam veritatem Albertus Magnus ſe reflectens ait: *Spiritus manifeſtè dicit, quod in noviſſimis diebus diſcedent quidam à fide.* Sed qualiter putatis hanc perverſionem tempore Anti Chriſti executioni mandandam eſſe: *Attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium.*

Hypocriſis, habet dæmonium individuum ſocium. *Pſ. 90. v. 6. 2. Theſſ. 2. v. 3. Alb. Magn. in cap. 23. Matth.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Hypocritæ ſpecialiter in poteſtate ſunt dæmonis, cui indiſſolubiliter alligati, ſtygia ſunt præda.

THEMA.

Vos ex Patre diabolo eſtis. Joan. 8. v. 54.

Hypocritæ ſunt progenies diaboli. *Matth. 23. S. Anſelm. ibid.*

1. MAgiſter noſter Phariſæos & Scribas hypocritas reprehenſurus, eos diaboli nuncupat progeniem, inquiens: *Vos ex patre diabolo eſtis*, quorum etiam impietatem apud Matthæum per octo maledictiones in totidem *Væ* contentas reprehendit; ad quod S. Anſelmus ſeſe reflectens, ita de hac peſſima hominum ſcribit generatione: *ſunt una civitas diaboli & unum corpus diaboli.* Id quod in progreſſu hujus diſcurſus manifeſtius patebit, ubi quantum hypocritæ diabolo inviſcerati ſint, ejuſque ſubjecti tyrannidi, fuſius probabimus. Et in primis quidem recordabimini illius, quam S. Joannes terebi-

bilem habuit viſionem de qnodam dracone, qui tertiam ſtellarum partem ſua puſt ſe cauda attrahebat; *Et ecce draco magnus, ... cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cæli, & miſit eas in terram*, ſane ſi myſterium hujus intelligere voluerimus, ad Sanctum Gregorium recurramus oportet dicentem: *Stellas in terram trahere, eſt eos, qui videntur ſtudio vitæ cœleſtis inhærere, ex amore terreno iniquitate aperti erroris involvere. Sunt namque nonnulli, qui ante humanos oculos velut in ignis operibus lucent, ſed quia hac ipſa opera à mundo corde non prodeunt, capti in occultis cogitationibus noctis hujus tenebris obſcurantur, qui ſæpe ea, quæ mundo corde non faciunt, etiam opera amittunt.* Nec draco hic in attrahendis ſtellis multum deſudaſſe ſcribitur, non ſuos adhibuit ictus, non venenum peſtiferum, ſed ſolam caudam, cauda eos trahebat; hypocritæ namque adeo ſubjecti ſunt tyrannidi diaboli, ut ad quoslibet ei obediant nutus. Sanctus quidem Petrus Apoſtolus antiquum nobis adverſarium exhibet prorſus inquietum, laborioſum, circumquaque diſcorrentem, ut animarum faciat prædas: *Adverſarius veſter diabolus, tamquam Leo rugiens, circuit, quærens quem devoret*; Veriſſimum enim eſt quod ad hoc ut alios peccatores deprædari poſſit, dæmon magnopere laboret, & huc illucque circumeat neceſſum ſit; at vero hypocritas ſemper ad ſuum arbitrium paratos habet, in iiſque velut in centro ſuo dormit, & requieſcit, adeoque illos illaqueatos tenet, ut fugam aut liberationem illorum neqoaquam timeat.

Apoc. 12. v. 4.
Deſignati per caudam magni draconis.
S. Greg. l. 4. Mor. c. 14.
1. Petr 5. v. 8.

2. Sanct. Propheta Job eumdem maligoum ſpiritum ſub nomine & ſpecie Behemoth nobis repræſentat, dum ait: *Sub umbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus; circumdabunt eum ſalices.* Sanctus Gregorius hujus arboris proprietatem his verbis manifeſtat: *Infructuoſa quidem arbores ſunt ſalices; ſed tamen tanta viriditatis ſunt, ut areſcere vel abſciſſa radicitus & projecta vix poſſint.* Ebem quam bene hi ſelices hypocritas præſignificant? hi enim per exteriorem apparentiam bonorum operum, viriditatem, totus divinæ gratiæ vita vegetari & vivere videntur, cum tamen revera mortui ſint; Calami pariter hypocrites ad vivum repræſentant, quia hi exterius quidem ſplendent, & pulchri eſſe videntur; cum tamen interius vacui ſint, & inanes, nec ullam habeant ſtabilitatem & ſubſiſtentiam; inter hos igitur calamos, & ſalices dæmon requieſcens, ſomnum ſuum capit, id eſt, in animabus fictis & hypocritis centrum ſuum poſſidet. Apud Sanct. Lucam Salvator noſter de dæmone quodam adeo inquieto mentionem facit, ut nullibi quietem reperire poſſet: *Cum immundus ſpiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi, & cum venerit, invenit eam ſcopis mundatam & ornatam.* Circa quæ verba merito quærendum venit, qua ratione dæmon in animam hanc mundatam, purificatam, nec non virtutibus Chriſtianis & operibus bonis adornatam aditum habere potuerit? Sed audire Sanctum Bernardum ad id his verbis reſpondentem: *An verò aliud eſt, quam fictio execranda, ſi peccata ſuperficie tenus radas, non intrinſecus eradices?* animam adpræſentabat hypocritam, quæ ſe ſecundùm apparentiam ſecuram & mundam eſſe oſtentat, interius autem nequaquam talis eſt in ſubſtantia; ideoque dicitur: *ſcopis mundatam*, quia ſcilicet anima talis ſecundùm ſolam apparentiam pura eſt, quia nimirum ſcopæ ſolam purificant ſuperficiem; ideoque tales homines merito à Deo & divina gratia derelicti ſunt, inque dæmonis ſunt conſtituti poteſtate. *Quod ſi nequaquam Spiritus diſciplina ſubditum manifeſte peccatoris corpus inhabitat, fictum utique non modo declinat, ſed & effugit atque elongatur ab eo.*

Job. 40. v. 16.
S. Greg. l. 33. mor. c. 6.
Hypocritæ ſimiles ſunt ſalicibus & calamis.
Luc 11. 24.
S. Bern. ſer 2. de Aſſumpt.

Ut autem cœleſtis Magiſter plenius oſtendat, quot quantiſque catenis hujuſmodi anima tea conſtringatur à diabolo, immediate ſubjungit dicens: *Tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi.* Supra quem proinde textum S. Bernardus hunc inſtituit diſcurſum: *Certus eſto, quoniam pullulabit uberius, & emundatam ſeu vacantem domum cum nequioribus ſpiritibus ſeptem, qui ejectus fuerat hoſtis malignus intrabit.* Qui autem hi ſeptem ſunt ſpiritus maligni, niſi ſeptem vitia capitalia hypocriſi aſſociata? alios inter textus hujus expoſitores id ipſum teſtificante V. Beda, dum illam præ reliquis particulam, *nequiores*, examinans dicit: *Quia non ſolum habebit illa ſeptem vitia, quæ ſeptem ſpiritualibus ſunt contraria virtutibus; ſed etiam per hypocriſin ipſas ſe virtutes habere ſimulabit.*

Hypocriſis multa poſt ſe trahit vitia.
Ibid. v. 26.
V. Beda ib.

3. Commune S. Auguſtini de hoc vitio tractantis hoc circumfertur axioma: *Simulata æquitas non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas.* Quam eamdem veritatem aliis licet verbis inſinuat dum ait: *Sunt ſeptem ſimulationes, quæ virtutes eſſe ſe ſimulant & mentiuntur, quæ ideo ſunt nequiores vitiis apertis, quia majorem habent malitiæ perverſitatem.* Singulariter autem in præſenti notanda ſunt verba illa: *habitant ibi*; quo ſtabilitatem & permanentiam denotant, quia ſcilicet dæmon pro domo atq; habitatione ſua animam habet fictam atque hypocritam.

S. Aug.
Anima ficta & hypocrita, eſt domus diaboli.

4. Quando Sanctus Petrus contra Ananiæ fictiones qui medietatem bonorum ſuorum ad pedes deferebat Apoſtolicos, reſiduo fraudulenter reſervato, excandeſcebat, ira commotus Spirituque Sancto agitante plenus reſpondiſſe ſcribitur: *Cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto?* Ubi Græcus & verſio Syriaca legunt, *implevit cor tuum.* Quia ſcilicet dæmonio & diabolica malitia plenum cor, quod virtutem fingit & pietatem; omneſque tales Spiritui Sancto ſe odibiles conſtituunt, quia, ut diximus, *Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum.* Quis equidem in Schola Chriſti majorem ſimulabat hypocriſin quam Judas, qui per trium annorum decurſum inter Apoſtolos & 72. diſcipulos ſe noverat abſcondere, ſuamque tegere nequitiam? ſed obſervaſtiſne umquam, qualiter incarnata Sapientia ea locuta fuerit? non dicit ipſum dæmonio ſubditum eſſe, ejuſque adimplere voluntatem in impietatibus ſuis, ſed: *Unus ex vobis diabolus eſt*, quaſi una eademque res eſſet hypocrita cum inimico infernali, ita Judæ cor centrum erat diaboli. *Cùm diabolus jam miſiſſet in cor ut traderet eum*; Ideoque dæmon quidquid vellet circa eum diſponebat.

Cor hypocritæ, plenum eſt diabolica malitia.
Act. Apoſt. 5. v. 3.
Patet in Anania.
Sap. 1. v. 5.
Et Juda.
Joan 6. v. 71.
Joan 13. v. 2.

5. Drogo in tractatu *de Sacramento Dominicæ paſſionis* execrandum Judæ conſiderans exitum ita diſcurrit: *Crepuit medius, ubi ſedes erat ſatanæ, crepuit ergo vas contumeliæ, quia non erat de vaſis figuli, quæ probantur in fornace*; Qui author paulo ante Abſalonis præmiſerat exemplum, qui oſculo pacis ſubditos ad bellum, contra regem patrem ſuum, invitare & extimulare ſatagebat: Ait enim: *Abſalon patris pax, ipſe eſt Judas, & quicumque in pace Chriſto eſt amaritudo amariſſima. Ave Rabbi. Voce, & oſculo patri pacem ferebat, ore ſuo benedicebant, & corde maledicebant. Homo*, inquit, *pacis meæ* in

Drogo de Sacram. Domin. Paſſione.
Corpus ſatanicæ ſunt, qui peccatis pleni, pietatem fingunt.

in quo ſperavi, magnificavit ſuper me ſupplantationem; unus eſt, & multi ſunt. Ecce Abſalon, Ecce Judas; Ecce corpus Satanæ. Ubi corpus ſatanicum eos appellat, qui bonitatem, & pietatem fingentes, poſtmodum cum mortalibus culpis & offenſis contra Chriſtum eriguntur. Et licet Simon de Caſſia longe minus aſſeruerit, dum hypocritas diaboli appellat pictores, nequaquam tamen in præſenti prætereundus eſt, dum hoc inſigne verbis ſequentibus tradit conſilium: *Nolite hypocritis ſimiles fieri, qui ſunt pictores Diaboli, periti ſua doctrina in arte pingendi. Non enim pictores, cum aliquam ex diverſis ſubjectis coloribus volunt formare imaginem, de interioribus curant, quomodo ſtomachus, cor, pulmo, jecurque locentur, aut qua ſerie inteſtina cætera diſponantur, ſed dumtaxat qualiter exteriora intuentium oculis aptiora reddantur. In ſimilitudinibus autem non veritas ſimulata, ſed potius falſitas invenitur & virtus, non ſimilitudo veris certatoribus ſit in voto.*

Simon. de Caſſia. l. 10. c. 36.
Tales, ſunt pictores diaboli.

Dan. 13.
Senes Babylonici fuerunt hypocritæ.

6. Seniores populi in Babylonia Judices teſte Daniele, honeſtatem caſtæ Suſannæ non modo maculatam attentarunt, ſed & inſuper poſtquam repulſi eſſent fœdis adeo illam affecerunt calumniis, ut ſimulatione dexterrime ficta atque occultata triumphaſſent, niſi Spiritus per Prophetam Danielem impietatem manifeſtaſſet. Ubi S. Zeno nequaquam nos admirari debere aſſerit, ſiquidem in fictis illis falſiſque judicibus diabolus loquebatur. *Non reſpexit caſtitas* (inquit ille) *quid falſi teſtes dicerent, non qualiter diabolus infamaret*; Muxque de Suſanna tractans ſubjongit: *Ibat ad ſupplicium non adulterum corpus, ſed quod infamaverat diabolus.*

S. Zeno de Daniele. ſer. 9.

Matth. 7. 15.
S. Ant. de Padua ſer. in Dom. 6. poſt Trin.
2. Reg. 14. 6.
Tegunt malitiam ſuam veſte ovina.

7. S. Antonius da Padua in ſermone ſuper illa Chriſti verba; *Veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*, ita diſcurrit: *Quæ conventio Chriſti ad Belial? ovis ad lupum? Ovis in veſte, lupus in mente.* In cujus confirmationem illam libri tertii regum adducit hiſtoriam, ubi uxor Jeroboam, ne à Propheta cognuſceretur; habitum mutaſſe ſcribitur; cui merito Propheta exprobravit; *Quare aliam te eſſe ſimulas?* eamdemque in ſenſu morali ita ad noſtrum applicat propoſitum: *Jeroboam interpretatur diviſio populi. Hic eſt falſus religioſus, qui in ovem & lupum diviſus, diviſionem & diſcordiam ſolet facere in clauſtris, & capitulis, eſt enim quaſi ſatan inter Filios Dei. Iſte eſt, ut dicit Pſalmiſta, negotium ambulans in tenebris.* Negotium hoc, prout in præcedenti aſſeruimus diſcurſu, opus eſt diaboli & hypocriſis vitium.

Pſ. 90. v. 6.

Equus pallidus, deſignat hypocritas.

8. Sæpius aliis in locis illum capituli ſexti Apocalypſis adduximus textum, in quo quartum ſigillum apertum fuiſſe docetur; quem in præſenti repetere non piget, dum eum Dionyſius Carth. ad noſtrum in hæc verba accommodatiſſime explicat propoſitum: *In apertione quarti ſigilli, per equum pallidum ſtatus Eccleſiæ tempore hypocritarum ſignatur. Hic equus eſt pallidus, quoniam deſignati ſunt per eum, qui Charitate & ſapientia quaſi aurum ſe fulgere fingunt, ſed ſimulatione palleſcunt. Et infernus ſequebatur eum, id eſt, æterna pœna morientem talem mox comitatur, ſed & multi diaboli currunt poſt eum, & ſuæ doloſitatis ſunt comites & conſortes.*

D. Carth. Ap. 6.

Catech. Hiſtor. Tit. 3. c. 10. n. 7.
Horrendæ pœnæ duorum hypocritarum.

9. Enthymius, ut catechiſmus tradit hiſtorialis, quondam hujuſmodi habuiſſe ſcribitur viſionem de quodam agonizante monacho, qui impudicus quidem vixerat, ſed in oculis vulgi magnam ſibi comparat ſanctitatis & honeſtatis famam; vidit itaque diabolum fuſcinola ream è corpore eruere animam, ſubitoque vocem inaudiit cœlitus delapſam, quæ omnes ejus manifeſtavit inhoneſtates & ſimulationes. S. quoque Antoninus de ſimili quodam diſcurrens, eum in tanta refert apud omnes fuiſſe opinione, ut orationibus ſuis mundum conſervare crederetur, à cujus proinde morte magnæ timebantur dependere ruinæ; ſed ſucceſſum audiatis velim ex ipſiuſmet S. Archipræſulis verbis: *Qui hypocrita erat, viſus eſt in morte à quodam Sancto, quod dæmones advenirent pro anima ejus, & dictum fuit uni eorum: Educ miſeram illam animam de corpore per violentiam, & qui numquam paſſus eſt me quiete habitare in ea, propter hypocriſin ſuam, ſic cum violentia & inquietudine ducatur ad inferna; ſubito unus dæmonum emiſſis uncinos ferreos per os ejus, & cum maxima violentia illam de corpore extraxit, quam multitudo dæmonum ſequebatur, verberando & cum magno impetu deducendo ad inferos.*

S. Antonin. ſum. Theol. p. 2. Tit. 4. c. 7. §. 4.

10. S. Joan. Climacus, ut nos ab hoc infernali præcipitio præſervet, ſequens nobis ſalutare dat Conſilium: *Caveamus ab hypocriſis præcipitio, & ſubdola verſutaque calliditatis lacu, attenti ad dictum illius, quoniam qui malignantur exterminabuntur, & quemadmodum olera herbarum cito decident; hujuſmodi enim ſunt pabulum dæmonum.*

S. Joan. Clim. Grad. 12. n. 5.
Sunt pabulum dæmonum.

11. S. Gregorius in dialogis ſuis quemdam perſonæ cujuſdam, quæ tempore ejus vixit, cujuſque ipſe oculatus extitit teſtis, in hunc ſenſum enarrat eventum: Monachus igitur quidam magnum ſibi acquiſierat ſanctitatis conceptum, modeſtiam, ſanctitatem inque omnibus actionibus ſuis meram ſimulando virtutem & perfectionem; quæ tamen omnia nil niſi ficta erant, ſiquidem qui jejunium oſtentabat, mandocabat in occulto; hic igitur moriturus omnes ad lectum ſuum convocavit Monachos; *At illi*, verba ſunt dicti S. Doctoris, *tali ut putabant viro moriente magnum quid ac delectabile ſe ab eo audire crediderant, quibus ipſe afflictus & tremens compulſus eſt prodere, cui hoſti traditus cogebatur exire.* Et quando Cygni ſperabantur affuturi, qui funerale proſequerentur, corvi apparuere; atque proinde hanc ſequentem coram omnibus fecit profeſſionem: *Quando me vobiſcum credebatis jejunare, occulte comedebam, & ecce nunc ad devorandum draconi traditus ſum, qui cauda ſua mea genua pedeſque colligavit, caput vero ſuum intra os meum mittens ſpiritum meum ebibens extrahit.* Atque ita infœlix expiravit anima. Ubi S. Gregor. immediate ad inſtructionem noſtram verba ſubjungit ſequentia: *Ut liberare ſe pœnitendo potuiſſet, à Dracone quem viderat, expectatus non eſt.*

S. Greg. l. 4. Dial. c. 38.
Aliud terribile exemplum cujuſdam hypocritæ morientis.

12. Neque minus terribilem hiſtoriam in quodam fide digniſſimo reperio authore, quem in hiſtoriis S. Dominici refert Bernardus Luxenburgenſis; Nam in Diœceſi Brixienſi quondam tantæ vixit homo famæ & exiſtimationis, ut S. Joanni Baptiſtæ propter innocentiam, & vitæ ſuæ auſteritatem aſſimilari crederetur, ideoque ex provinciis variis innumerabiles ad eum venerandum concurrebant homines, in veritate autem hæreſi & hypocriſi infectiſſimus erat; obiitque cum conceptu & opinione optima, cum qua vixerat; aſt quia juxta infallibile Chriſti axioma, *nihil opertum, quod non revelabitur*; ideo animadverſo errore ejus inquiſito, poſtquam eum per teſtes ſufficientes & ſufficienter examinatos tamquam hæreticum condemnaſſent, de conſilio & conſenſo Epiſcopi cadaver ejus effodi juſſum eſt, ut oſſa impii in omnium conſpectu comburerentur; quæ cum ſuper ignem projecta eſſent, ſubito è manibus inviſi-

Flor. Exempl. Tom. 3. Tit. 39. c. 6. §. 4.
Bern. Luxemb in Hiſtoriis S. Domin.
Alterius hæreſis & hypocriſis poſt mortem prius manifeſtata.
Matth. 10. v. 26.

 bili-

Digitized by Google

Et quid de oſſibus ejus actum.

bilibus ſublevari, inque aëre ſuſtentari viſa ſunt, idque mediantibus dæmonibus. Populus itaque id Dei miraculum eſſe credens, qui ſervum defendere intenderet, incandeſcens contra Epiſcopum ejuſque miniſtros, & condemnationis executores, cum ſententiam iniquam judicarent, eos interimere decreverunt; ideoque perterritus prælatus fugam inire ſtatuit; ſed à ſuis ſubito animatus, cauſam Dei fideique ſanctæ propugnare ſtatuit, inque eumdem finem ſacrificium offerre agni immaculati, miſſam itaque celebravit in honorem Virginis Mariæ, de qua Eccleſia cantat: *Cunctas hæreſes ſola interemiſti in univerſo mundo*, ſed quem tandem tragœdiæ hujus putatis fuiſſe exitum? *cum corpus elevaretur, ab Epiſcopo, dæmones in aëre exclamare auditi ſunt, O Guido de Lacha, te huc uſque quantum potuimus defendimus, ſed amplius non poſſumus, quia major nobis adeſt. Mox que in ignem oſſa ceciderunt, & combuſta ſunt, & fides ab omnibus exaltata*, ex quo diaboli dolus facili negotio perpendi poteſt; Deinde ſubjungit hiſtoricus: *Qui hæreticum hominem vita functum defendit, quo plures animas decipiat*: Nuntii qui Jobo ſervorum, armentorum, gregum, filiorumque interitum annuntiabant & mortem, dæmones fuiſſe creduntur, qui omnia hæc operati ſunt, ut Jobum præcipitarent; unde ille qui domus inſinuabat ruinam, ſequenti ſcribitur uſus fuiſſe Phraſi: *Ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt.*

Job 1. v. 19.

Quorſum namque neceſſum erat, ut quatuor dicerentur cecidiſſe anguli domus, ſufficiebat enim: Univerſam ejus progeniem ſub dicta ruina occubuiſſe aſſeruiſſe? reſpondet Origenes: *Tu videlicet es Spiritus ab eremo veniens* (ita dæmonem alloquitur) *tu quatuor angulos domus tetigiſti, atque filiorum internecionem feciſti. Tu qui aliquando in hoſtes prædantes te transfiguraſti.* Anguli hypocritarum ſunt figuræ, quia juxta obſervationem Evangelicam hypocritæ orationem inſtituunt in plateatum angulis, ut videantur. Dæmon itaque hujuſmodi angulos præ reliquis omnibus in ruinam detrahere conatur, id eſt, hypocritas in angulis figuratos, eorumque vel maxime inhiat interneciono.

Orig. cat.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Hypocriſis plurima habet ſibi aſſociata vitia; ideoque varia ejuſdem conſiderantur malitia.

THEMA.

A foris quidem paretis hominibus juſti; intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate. Matth. 23. verſ. 28.

Hypocritæ ſolam ſolliciti ſunt de exteriori apparentia.

1. COeleſtis amator per oraculum Propheticum jam multis ante ſæculis pulchritudinem animæ in interiori ſtatu conſiſtere proteſtatus eſt, dum ait: *Omnis gloria filiæ regis ab intus.* Primo namque cor & intentionem, poſtea vero opera vult exteriora, mentis correſpondentia. Ideo poſtquam dixiſſet: *Omnis gloria ab intus*, mox ſubjungit loquens: *In fimbriis aureis circumamicta varietatibus*:

Pſ. 44. v. 14.

Ficti equidem & ſimulati Scribæ & Phariſæi omne ſuum ſtudium in dilatandis collocabant fimbriis, id eſt, in apparentia exteriori, cum tamen deficerent plurimum in exterioribus, quem eorum errorem plene diſcooperuit Chriſtus, quando ait: *Dilatant phylacteria ſua & magnificant fimbrias.* Et in ejuſdem capituli progreſſu ſubjungit: *A foris quidem paretis &c.* Matth. 23. 5.

2. Deus ſuum quondam Prophetam Ezechielem in templum invitaſſe ſcribitur, atque præcepiſſe: *Fili hominis fode parietem, & cum fodiſſem, apparuit oſtium unum, & dixit ad me, ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic.* Hiſtoriam hanc ad noſtrum poſſumus accommodare propoſitum dicentes: *Neſcitis, quia templum Dei eſtis? neſcitis, quia membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti?* Vivum Dei templum Chriſtianus eſt; qui igitur ſuos in ſagacem quemdam & callidum hypocritam conjecerit oculos, exteriores quidem operationes ejus judicabit ex timore Dei procedere, hominisque eſſe, pietatem, modeſtiam & honeſtatem colentis; ſed in apparentia exteriori nequaquam ſubſiſtere debemus, ideoque dicitur: *Fode parietem, & ingredere, & vide abominationes peſſimas quas iſti faciunt.* Introeamus curioſius, reperiemusque hypocriſin ut plurimum omnium vitiorum habere ſibi annexam ſocietatem.

Ezech. 8. v. 8.
Hypocriſis interius conſiderata, plena repertus vitiis.
1. Cor. 3. v. 16.
1. Cor. 6. v. 19.
Ibid. v. 8.

3 Per totum quatuor Evangeliorum decurſum incarnata Sapientia nulli umquam peccatori tot tantaſque tranſgreſſiones & exceſſus, quot hypocritæ exprobraſſe ſcribitur, quando reliquis textibus omiſſis, c. 23. S. Matthæi eos viduarum aſſerit & pupillorum eſſe fures, extorſiones multiplicare, perjuria iterare, plenos vivere immonditia, cæcos eſſe ſtultos, alioſque in infernum præcipitare. Nihilominus non fures, non traditores, non perjuros tot umquam legitur affeciſſe ignominioſis titulis, niſi ſolos, ut dixi, hypocritas; quia nimirum ſolum hypocriſis vitium omnia alia in ſe eminenter recludit flagitia: quibus proinde merito dicitur: *Pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.* Subtiliter autem Hugo Cardinalis obſervat, Chriſtum in citato 23. capite Matthæi octo principaliter in fictis ſimulatiſque ſcribis reprehendiſſe vitia: *Primum eſt*, inquit ille, *exempli pernicies; ſecundum caſtrimargia, ſive ſpoliatio ſubditorum ſub prætextu prolixæ orationis; tertium perverſitas doctrinæ, quartum aſſertio falſitatis; quintum vitium cupiditatis; ſextum & ſeptimum ſimulatio ſanctitatis; octavum pietas ſimulata*, qui idem viſionem dictaque adducit Ezechielis verba: *Fode parietem, ſi quis conſcientias ſcinderet*, inquit ille, *multas vermes, multam ſaniem inveniret*, Inſuperque ad propoſitum noſtrum illa Sancti Pauli ad Epheſios adducit verba: *Quæ in occulto fiunt ab ipſis turpe eſt & dicere.*

Hypocriſis in ſe eminenter omnia includit vitia.
Hug. Card. in Matth. 23.
Eph. 5. v. 12.

4. Salmeron de Simone Mago tractans, conſiderat, quod ſicut Deus cum omni ſeveritate fictionem punire voluit Ananiæ & Saphiræ, qui votum paupertatis ſimulabant; Ita in hoc impio fideles ſuos admonere voluerit, ne ad ſervitium Dei ejuſque ſequelam ficto accederent animo, cujus hanc aſſignat rationem: *Nam hypocriſis omnium vitiorum eſt ſeminarium atque fomentum, & omnium verarum virtutum extirpatio*; Quæ ultima verba cum quadam concordant Sancti Bernardi propoſitione dicentis: *Non eſt apud hypocritas virtutes colere, ſed vitia, colore quodam quaſi virtutis minio.* Chryſol. quoque de hypocriſi tractans dicit, quod ſit *virtutum fucus, tinea ſanctitatis*, moxque ſubjungit: *crudeli arte virtutes truncat, mucrone virtutum, jejunium jejunii perimit.*

Salmer. Tom 12. T. 26.
Hypocriſis eſt omnium virtutum extirpatio.
S. Bern. ſer. 66. in Cant.
D. Chryſ. ſer. 17.

5. In tertio Apocalypſeos capite in illa ad Epiſcopum Sardenſem ſcripta littera ſolæ expreſſæ reperiuntur minæ, reprehenſiones, & proteſtationes; neque ulla laudis aut operis boni ſit mentio, ne per

Cur nulla fiat mentio ullius virtutum.
Apoc. 3.

tutis Epiſcopi Sardenſis.

umbram quidem, quemadmodum in aliis litteris ad reliquos Epiſcopos miſſis factum fuiſſe novimus. Si meam deſuper requiritis reſolutionem, reſpondeo rationem ex ſequentibus deduci inibi deductis verbis: *Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* Ille namque coram mundi oculis magnam ſibi acquiſiverat virtutis & ſanctitatis famam, qualis tamen revera non erat, ſed integritatem finxerat, ideoque illi per opprobrium dicitur: *Et mortuus es.* Ubi namque hoc regnat vitium, omnia opera bona inutilia ſunt & vana, imo quotquot ſub hoc ſimulationis pallio occultantur virtuoſi actus, vitioſi & reprehenſibiles efficiuntur.

Apoc 3. v. 1. — *Ibid. v. 1.*

6. Inſuper Christus hypocritas ſepulchris aſſimilat, dum ait: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.* Sepulchra magnatum pretioſis forinſecus exornantur marmoribus, ſtatuis, ſculpturis, ſimulacris, variiſque continent encomiorum & elogiorum expreſſivos characteres, in laudem eorum qui ibi ſepulti jacent: Aſt ſi tumulum aperueritis, nil niſi cineres, vermes, & oſſa arida, tineiſque plena invenietis. Ecce vobis ipſiſſimam hypocritarum proprietatem, Forinſecus namque hominem putabitis virtutis magnæ, humilitatis profundæ, ſed *nequiter humiliat ſe*, ut Eccleſiaſticus teſtatur; quare ſi veritatem penetrare vultis, ad cor deſcendite, reperietiſque hunc unicum tantæ humilitatis & exinanitionis eſſe ſcopum, ut majorem ſibi comparet æſtimationem & venerationem. *Interiora ejus plena ſunt dolo. Hominum genus* (verba ſunt B. Laurentii Juſtiniani) *qui ſub imagine ſanctitatis fingunt.* Quin & author operis imperfecti ad hanc ſepulchrorum ſeſe reflectens alluſionem, ita diſcurrit: *Sicut ſepulchrum, quamdiu clauſum eſt, pulchrum videtur foris, ſi vero apertum fuerit, horribile eſt; ſic & ſimulatores bonorum, quamdiu non cognoſcuntur, laudabiles ſunt, cum autem cogniti fuerint, abominabiles ſunt.* D. Chryſoſt. ad eamdem ſepulchrorum interiorem ſpurcitiem, oculis tamen noſtris, per exteriorum ornamentorum ſpecioſitatem, occultatam, ſe reflectens ait: *Si conſcientiam cernere poſſemus, multos ibi vermes, multam ſaniem atque intolerabilem comperiremus fætorē;* Quidnam S. Doctor, quidnam hæc putredo & ſanies in ſenſu morali ſignificet, his verbis declarat: *Cupiditates dico à ratione alienas, atque improbas, quæ vermes ſpurcitia mirum in modum excedunt.*

Matth. 23 v. 27. *Hypocritæ ſunt ſepulchra dealbata.* — *Eccli. 19. v. 23.* *Nequiter ſe humiliant* — *B. Laur. Juſt. de Humilit. c. 15.* — *Auth. imperf. hom. 45* — *D. Chryſ. Hom. 74. in Matth.*

7. Conſiderabilis eſt illa S. Gregorii propoſitio dicentis: *Mens hypocritæ numquam vacat à malitia cogitatione*; cujus ſententiæ veritate ſuppoſita, ſequitur, quod hypocrita continuo ſine intermiſſione vitia vitiis accumulet; Ideoque dici poſſit, *cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore.* Vincentius Bellovacenſis hactenus dicta ingenioſa quadam illuſtrat ſimilitudine, ante ipſum quoque ab aliis pluribus adducta: *Comparatur*, inquit de hypocrita, *ſterquilinio nivibus cooperto.* Sicut enim candor nivis oculis placet, mox vero ut nix reſoluta eſt, deforme ſub illa apparet ſterquilinium, vermibus, fœtore, & ſpurcitia adeo plenum, ut horrori ſit omnibus ad videndum: Eodem modo videbitis nonnumquam virum aliquem, qui in communi hominum conceptu celebris creditur eſſe in ſanctitate, quique extaſes pati, revelationes propheticaſque à Deo accepiſſe, & miracula patrare exiſtimatur, verumtamen paulatim hæc omnia merum Diaboli artificium, exterior tantum apparentia, & merus dolus fuiſſe detegitur; manifeſtantur enormia ab ipſo clam & furtive commiſſa peccata. Sic hiſce noſtris temporibus in præcipua quadam Italiæ civitate Canonicus quidam Eccleſiæ cujuſdam Cathedralis in tanta paſſim apud homines orbis illius erat opinione, ut infirmus ille fœlicem ſe æſtimaret, qui aliquid rerum ſuarum tangere, ſibiq; applicare potuiſſet; cujus tamen nequitia & impietas coram S. Officio tandem detecta fuit. S. Hieronymus in catena citatus de monumentis inquit: *Sepulchra forinſecus levigata ſunt calce, & ornata marmoribus, in auro, coloribusque diſtincta, intus autem plena ſunt oſſibus mortuorum; ſic & perverſi magiſtri, qui alia docent, & alia faciunt, mundiciam habitu veſtis, & verborum humilitate demonſtrant; intus autem plena ſunt omni ſpurcitia, & avaritia, & libidine.*

Comparantur ſterquilinio, nive operto. — *S. Greg. l. 12. Mor. c. 25.* — *Gen. 6. v. 5.* — *Bellovac. ſpec. mor. p. 1. l. 3. diſt. 10.* — *Exemplum cujuſdam Canonici.* — *S. Hieron. in Cat. Matth. 23.*

8. Deus olim in Levitico populo ſuo carnium cygni eſum ſevere prohibuit, inquiens: *Hæc ſunt quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vobis, aquilam, & gryphem, & cygnum.* Neque hæ cygni carnes ſolum à menſa populi ſui arcebantur, verum etiam proſcribebantur ab eorumdem ſacrificiis, & tamen avis hæc bene conſidera a pulcherrima eſſe videtur, in plumis candidiſſima, in cantus harmonia amabilis & grata. Quodnam vero ſub hac prohibitione lateat Myſterium, Origenes manifeſtat, dum ad ſimulationem & fictionem, quam Deus tantopere abominatur, alludens, inquit: *Cum albus ſit foris, intus nigerrima carne cooperitur, quia animum ſic ſolent & hypocritæ habere, qui cum caſtitatem exterius prædicant, intus deterrima labe luxuria maculantur.* Hugo Card. ſimiliter ait: *Exterius in pluma habet albedinem, & interius in carne nigredinem.* S. Bonavent. pariter in quodã ſermone Cygni adducens ſimilitudinem, oſtendit, qualiter hypocritæ, ne ſua detegant peccata, neve bonum apud homines de ipſis conceptum obſcurent, à ſacramento confeſſionis plurimum abhorrere ſoleant: *Hypocritæ*, inquit, *ne videantur mali, nolunt ſua peccata confiteri, ſed ad modū cygni ſub penna alba, id eſt, ſub vitæ apparentia, occultam carnem nigram, id eſt, animam habent peccatis infectam.*

Levit. 11. 13. *Cygnus eſt ſimile hypocritarum.* — *Origen ib.* — *Hug. Card. ib.* — *S. Bonav. ſer. 1. de S. Marc.*

9. Idem quoque Seraphicus Doctor in alio quodam loco ex S. Gregorio vitium hoc in Pardo deſignari his verbis dicit; *Pardus in Daniele habet quatuor alas: Hypocrita habet quatuor ſpecies. Prima eſt jactantia de bono manifeſto; ſecunda ſimulatio de bono occulto; tertia excuſatio de malo manifeſto; quarta diſſimulatio de malo occulto.* Quando Regius Pſalmiſta ex inſtinctu Spiritus veritatis omnem hominem labilem & peccatis ſubjectum eſſe pronuntiat, hac utitur phraſi loquendi: *Omnis homo mendax*, idque quia ut S. Joannes Climacus de hypocriſi ſcribit: *Hypocriſis eſt parens mendacii, ſæpe etiam argumentum ex materia; ſunt enim, qui docent hypocriſin nihil aliud eſſe, quam excogitationem ſeu meditationem, adeoque opificem mendacii; quæ conjunctum ſecum habeat, & connexum mendacium.* Apud Eccleſiaſticum ſuperbia omnis culpæ fons & origo eſſe dicitur: *Initium omnis peccati eſt ſuperbia.* Circa quæ verba S. Auguſtinus in Epiſtola quadam inquit: *Horum autem morborum mater ſuperbia eſt, & humana laudis aviditas, quæ etiam hypocriſin ſæpe generat*; eſt igitur vitium hoc velut primogenitus ſuperbiæ partus. Non enim hypocrita ad propriam reſpicit ſalutē, nec ad Dei cultū nec ad virtutis exercitium ſed omne ſtudium ſuum eo dirigit, ut æſtimationē & gloriam mundanam apud homines ſibi acquirat: Unde S. Gregorius ait: *mens hypocritæ nihil aliud in omni quod agit niſi opinionis ſuæ gloria cogitat, nec curat quo, poſt per meritum ducitur, ſed quid interim dicatur.*

S. Bonav. Centiloq. p. 1. ſect. 30. *Deſignantur per Pardum.* — *Pſ. 115. v. 11.* — *Eſt parens mendacii.* — *S. Joan. Clim. Grad. 11. n. 3.* — *Eccli. 10. 15.* — *S. Aug. Epiſt. 64.* — *S. Greg. l. 8. Mor. c. 27.*

10. Quando Scribæ & Phariſæi Chriſtum ſimulatorie conſulentes, eidem vel Cæſaris vel populi odium conciliare nitebantur, hanc ei propoſuerunt quæſtionem: *Num liceat cenſum dare Cæſari vel non*; qui-

Vitium hypocriſis, dicitur nequitia,

bus Salvator reſpondit: *Quid me tentatis hypocritæ?* veruntamen obſervandum, quo nomine Evangeliſta hanc Phariſæorum fictionem appellet: *Cognita autem Jeſus nequitia eorum*, ait. Nequitia autem nomen eſt genericum, quod multos malitiæ actus ſpecie diverſos includit; Unde & dæmon qui author & centrum eſt omnis mali, *Spiritus nequam* appellatur; Pſal 63. *firmaverunt ſibi ſermonem nequam, narraverunt, ut abſconderent laqueos.* Similiter is qui in infernum præcipitatus, hypocritam præfigurabat, ut in præcedentibus diſcurſibus diximus, ſub infami hoc nomine reprehenſus fuit: *Serve nequam.* Spiritus quoque maligni, in aëre circumvagantes hoc nomine à S. Paulo indigitantur, ſcilicet *ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* Origenes multorum declarat ſimulationem, qui in dignitate ſuperioritatis conſtituti, ubi bonum reliquis dare debent exemplum, virtutem fingunt, zelum pietate ſimulant, interius autem perverſam fovent intentionem: *Simulatores juſtitiæ cum ſint*, inquit ille, *ab intus iniqui, & alii aliarum virtutum ſimulatores exiſtunt, cum ſint ab intus contrariis vitiis pleni. Sunt quidam & martyrii ſimulatores, quidam autem Epiſcopatus vel Presbyteratus, vel Eccleſiaſtica ſcientia vel doctrina, tantum oſtentationem virtutum habentes, vere autem ſunt inimici earumdem virtutum quas ſimulant.* Eccleſiaſticus vitium hoc eodem afficit titulo, dum ait: *O præſumtio nequiſſima.* Quem textum Robanus ita ad noſtrum accomodiſſime interpretatur propoſitum. *Miratur vir ſapiens artum nequitiæ, quam tamen conſtat ex mala voluntate creatura ortam eſſe, & deteſtatur valde hypocriſin, quia peſſimum vitium hoc eſt, quemlibet hoc ſe fingere velle, quod penitus non eſt. Cum malus ſe ſimulet bonum, injuſtus juſtum, iniquus æquum, inimicus amicum, cooperiendo doloſitatem.*

quæ continet multos actus malitiæ. Matth. 22. v. 17. 18. 1. Reg. 16. v. 14. Pſ. 63. v. 6. Matth. 18. v. 32. Eph. 6. v. 12. Origen. Tr. 25. in Matth. 23. Multi in dignitate conſtituti zelum pietate ſimulant. Eccli. 37. v. 3.

11. Sane omnium maxime abominabilis atque execrabilis exceſſus fuit crucifixio Chriſti, quis autem tam horrendum flagitium umquam attentare præſumpſiſſet, niſi hypocritæ? ita ſane hypocriſis ſola apud Pilatum injurioſe & calumnioſe accuſavit Chriſtum, eumque ſuſpendit in cruce: *Nos legem habemus, & ſecundùm legem noſtram debet mori.* Ex alia vero parte ex invidia perfidus Chriſto mortem intentaſſe diſcimus: *Sciebat enim, quod per invidiam tradidiſſent eum. Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* prætorium intrare recuſabant, ne ſe contaminarent qui Paſcha jamjam celebraturi erant, & nihilominus ſine omni ſcrupulo manus ſuas ſanguine innocentis Chriſti cruentare non abhorruerunt.

Chriſti mortem promovit & ariſi hypocriſis. Joan. 19. v. 7. Matth. 27. 18. Joan. 11. v. 47.

12. *Pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.* Abulenſis hæc conſiderans verba ita diſcurrit in præſenti: *dicendum, quod hypocriſis eſt, imo magna iniquitas, quia bonitatem corrumpit & mentitur, imo plus quam iniquitas, nam ſimulata ſanctitas duplex eſt iniquitas.* Qui idem author hypocritam alio in loco vel ideo maxime reum eſſe oſtendit, quia gloriam mundi malis ſibi comparat mediis, operibusque vitioſis, quod pleruṁque in aliis evenire non ſolet peccatoribus. *Non dicitur quis habere gloriam niſi de factis bonis*, inquit ille, *ideo Salus ejus invehitur contra illos qui quærebant gloriam per malas artes, id eſt, per turpem modum vivendi, ſicut alii per virtutem. Hypocrita autem quærit gloriam per mala opera, nam cum bonitatem nullam habeat, per ſalam falſam repræſentationem bonitatis gloriam vult, & tamen quod falſum eſt, in moribus malum eſt, ideo per malum volunt iſti gloriam, & quantum ad hoc, hypocrita eſt injuſtus. Et ita ſunt tria peccata hypocritæ, ſcilicet mendacium, ſuperbia, & injuſtitia, & in omnibus errat.* Dida-

Matth. 23. 28. Abul. Q. 227. ib. Hypocriſis bonitatem corrumpit & mentitur. Hypocriſis eſt duplex iniquitas.

cus Stella proinde ad modum attendit, quo incarnata Sapientia hoc reprehendit peccatum, ideoque ait: *Quam malum hoc ſit, bene Chriſtus oſtendit, cum non obiter & velut in tranſitu, ſed tam efficaciter dixerit: Attendite, cavete & diligenter videte, ne hypocritæ ſitis, maximum hoc malum eſt.* Propter quod & Salvianus ſequens tradit in hæc verba documentum: *Magis damnabilis eſt malitia, quam titulus bonitatis accuſat, & reatus impii pium nomen.* Quod licet hic author de malis ſcripſerit Chriſtianis, nos nihilominus ad hypocritas applicare poſſumus, qui ſub perfectionis & ſanctitatis chlamyde occultam cooperiunt malitiam.

Did. Stella in Luc. 12. Salv. L. 4. de Gubern.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Hypocrita Deum, & quidquid ad divinum ejus cultum ordinatur, ſibi ſervire facit, propter quod in tranſgreſſionibus ſuis inexcuſabilis exiſtens ſevere punietur.

THEMA.

Servire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Iſa. 43. v. 24.

1. DEus noſter olim per Iſaiam lamentatus fuiſſe legitur, quod eum noſtris cogeremus ſervire peccatis, noſtriſque aggravaremus iniquitatibus. *Servire me feciſti &c.* id quod ſane *ad litteram* adimpletur in hypocrita, qui pietate, devotione, zelo, & religione internam ſuam cooperit malitiam; quorſum enim hypocritæ ſpectant reſpiciuntque jejunia, communiones, eleemoſynæ, orationes aliaque tam corporalia, quam ſpiritualia miſericordiæ opera, niſi ut lupinam rapacitatem ſub pelle cooperiant ovina; id eſt, ut peccata occulta charactere abſcondat occultetque ſpiritualitatis & religioſitatis? nullum violentia latet, quam Achab intulit Naboth, ut ejus obtineret vineam; à quo cum repulſam paſſus eſſet, cum dolore maximo, conſulente Jezabel regina iniquiſſimam exorſus eſt executionem, ut proinde merito Deus illi dicere potuerit: *ſervire me feciſti in peccatis tuis.* Sed modum obſervetis velim, quem in vindicta contra Naboth Rex impius obſervavit: *Prædicate jejunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi, & ſubmittite duos viros filios Belial contra eum, ut falſum teſtimonium dicant.* Hic litterarum fuit tenor, quas ad optimates & magiſtratus ſuos ablegavit. At vero quæ obſecro proportio eſſe poterat inter jejunium, & rapacitatem, ſeu extorſionem alienorum bonorum & alienæ ſubſtantiæ, ſive cum machinatione tam atrocis calumniæ, qualem ordiri ſunt, dum innocentem velut blaſphemum erga Deum, & læſæ Majeſtatis reum diffamarunt? Porro jejunium medium eſt opportunum ad placandam, non vero ad magis irritandam juſtitiam divinam. Hæc vero eſt hypocritarum deordinatio, quod jejunia, ſacramenta, ſacrificia, & omnia alia ad cultum Dei ordinata, ſuæ faciant ſervire vanitati, ſuperbiæ, ambitioni, odio, voluptatibus, & ſenſualitatibus ſuis, quia exterioris innocentiæ veſte ſe contegentes licitum ſibi eſſe judicant tanto majori cum licentia latenter & clandeſtine peccare. *Ideo juſſit quod prius prædicaretur jejunium*, inquit Abulenſis, *ad ſignificandum, quod aliquam rem magnam facere volebat, & illam non faciebat ex aliqua paſſione, ſed ex magna maturitate & zelo Dei;* Nimirum ſub colore divini honoris, adeo indignam & crudelem paſſionem occultavit; volebat enim intiman-

Hypocritæ faciunt Deum ſervire in ſuis ſceleribus. Hoc fecit Achab, qui per hypocriſin & ſpeciem pietatis machinatus fuit mortem Naboth. 3. Reg. 21. 9. Abul. ibid.

mando pœnitentiam & ſimul eodem tempore Naboth condemnando; per comparatam ſibi inde viri probi exiſtimationem, omnibus perſuadere, quod hoc faceret non ex motivo odii, vel vindictæ, ſed pro Dei honore contumeliato reſarciendo. Idem prorſus eſt quod ficti Chriſtiani, & hypocritæ per totum diem facere meditantur; qui multis devotionis operibus ſe deditos eſſe oſtendunt, non quod vere tales ſint, ſed ut per ejuſmodi ſimulationem ad hanc vel illam prælaturam, ad hos vel illos reditus Eccleſiaſticos pertingere valeant, habeanturque ab aliis in fama & exiſtimatione bona, & pro nata occaſione promoveantur.

Adducitur differentia inter hypocriſin, & alia peccata.

2. Peccatum hypocriſis in hoc differt ab aliis peccatis, quod in hiſce committendis ut plurimum velut inſtrumentum concurrat fomes concupiſcentiæ innatæ, vel dæmon cum ſuis ſuggeſtionibus, quibus nos tentat, vel mundus cum ſuis illecebris, quibuſcum nos allicit: Non vero idem fit in hoc vitio hypocriſis, in quod committendum, ipſummet Deum velut mediatorem & inſtrumentum adhibemus; huic enim per propria arma ſua bellum inferimus, ſiquidem per dona & gratias, quibus nos locupletavit, hoſtiliter eum aggredimur, iiſdem in ejus offenſam turpiter abutendo. *Sanctitatem vertit in crimen*, inquit de hypocriſi D. Chryſologus, *placationem facit reatum, generat de propitiatione diſcrimen.* Illa etenim opera, quibuscum Deum magis placare, ejuſque gratiam & amicitiam ſibi comparare deberet, ad inordinatas paſſiones ſuas fovendas, ad ſectandam vanitatem, ſuperbiam, & majorem Deum offendendi libertatem applicat & adhibet. Alii tranſgreſſores ſcelera committentes nequaquam à Deo videri deſiderarent, unde impii & diſſoluti viri illi apud Jobum dicebant: *Circa cardines cœli perambulat, nec noſtra conſiderat;* & Pſalmiſta ait: *Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus;* unde ſequitur: *Corrupti ſunt:* Hypocrita vero econtra Deum offendere gaudet in conſpectu ejus, huncque in finem ſe his illiſque inſinuat ingeritque conſortiis bonis, communionem frequentat publicam, ne ullus de eo quidquam mali præſumere poſſit, oratoria & Eccleſias frequentat, idque ut in certo quodam commodo & intereſſe proprio ſuum faciliter decipiat proximum. Ita & experientia docet, quod hypocritæ dum aliquem moliuntur inhoneſtatis actum Deo utantur tamquam medio, & Eccleſia, hanc illamve ſectabuntur ſtationem, ſolemnitatem aut concurſum, in quo nulla poſſit oriri ſuſpicio mali.

D. Chryſ. ſer. 7.
Hypocrita, bonis operibus, pugnat contra Deum, quibus illum placare deberet.
Job. 22. v. 14.
Pſ. 51. v. 1.

Exemplum cujuſdam mulieris, peſſimæ hypocritæ.

3. Ita in civitate quadam principali mulier quædam, quæ magnam fingebat ſanctitatem, inque domo ſua oratoria fabricabat, inſtituens devotiones, ad quas primariæ concurrebant matronæ; ſicque in ſecretioribus demorabantur ædium ſtationibus, quaſi minorem inibi inter orandum paſſuræ diſtractionem; in eas autem per portas ſecretas viri introducebantur; mulierum inescati amoribus, qui proinde inibi impuris earum fruebantur amplexibus.

Matth. 23 v. 14.
S. Thom. ib.
Hypocritæ peccant, contra Deum & proximum ſimul.

4. S. Thomas illa Chriſti contra ſcribas hypocritas fulminata verba (*propter hoc amplius accipietis judicium*) ſequenti ad intentum noſtrum illuſtrat commentario: *Id eſt amplius peccatis; & quare? quia ſi aliquis rapit per arma Diaboli peccat, & ſi per arma Dei, peccat dupliciter, quia peccat contra Deum & contra proximum.* Hinc Salmeron injuriam conſiderat quæ per vitium hoc Deo infertur; in cujus præſentia pietatis & devotionis exercitia, quæ ad honorem divinum ordinata ſunt, eique debita, in peſſimum dirigimus finem, ut ſcilicet noſtris per ea ſatisfaciamus inordinatis appetitibus. *Hypocriſis vitium*, monet ille, *magna ratione à nobis fugiendum eſt, & nullum in Evangelio Chriſtus eſt magis inſectatus, atque hypocriſis crimen quia mendacium eſt in factis, & pejus eſt adulterare virtutem quam aurum.* Deinde ita ad noſtrum ſubjungit propoſitum dicens: *Et grave eſt contempto Deo ſpectatore, ignorantibus hominibus velle placere, & neglecto præmio æterno, ab hominibus expectare mercedem, quam accipiunt.*

Salm. Tom. 5. Tr. 64.

5. Pilatus, qui innocentiam Chriſti declaravit dum ait: *Nullam cauſam mortis invenio in eo;* & poſtea nihilominus eumdem condemnavit, eodemque tempore, dum manus aqua abluit, ſanguine agni immaculati ſuam conſpurcavit conſcientiam cum diceret: *Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus;* Hic inquam Pilatus citra omne dubium hypocritam deſignabat, qui etiam laudes annuntiat Dei, ad ſacramenta accedit, verbum prædicat divinum, animas convertit, gratiam iis confert, Dei zelat honorem, ſed in eodem pariter tempore Deum mortaliter offendit in occulto, *rurſum ſibimetipſi Filium Dei crucifigens.*

Luc. 23. 22.
Pilatus fuit inſignis hypocrita.
Matth. 27. 24.
Hebr. 6. v. 6.

6. Plurimos nobis Sapientia exhibet reprobos, qui in perditionis barathro, hanc adducturi ſunt excuſationem: *Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis.* Quot namque ſunt, in via ſeu vita præſenti, qui in obſcuro ambulant, in propriæ ignorantiæ tenebris, abſque eo quod vel minimum ſuum elevent ſupercilium ad lucem illam, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum?* Nequaquam ita hypocrita, de quo potius liberrime aſſerere poſſumus; quod *cognovit voluntatem Domini ſui, & non præparavit, ideo vapulavit multis; ſicut tenebræ ejus ita & lumen ejus*, Unde Abulenſis ita in præſenti diſcurrit: *Habent autem hypocritæ ſpecialem damnationem inter cæteros homines, quia alii poterunt aliquam pœnarum allevationem ſentire quaſi ignorantes mala egerint; hypocritæ autem cum bona ſimulent, quia non faciant, non poſſunt bonitatis ignorantiam allegare.* Imo ipſemet Deus judex inexorabilis iis in faciem exprobrabit dicens: *Veruntamen ſervire me feciſti in peccatis tuis &c.*

Hypocritæ ſunt coram Deo inexcuſabiles.
Sap. 5. v. 6.
Joan. 1. v. 9.
Luc. 12. v. 47.
Abul. Q. 226. in Matth. 23.
Iſaiæ 43. 24.

7. Vita hæc noſtra nil niſi pugna eſt & certaminis locus dicente Jobo: *Militia eſt vita hominis ſuper terram.* Quantam vero pœnam miles promeretur, qui à ſuo Capitaneo diverſos conſecutus favores & gratias, confidenter admiſſus ad ſecretorum & reſolutionum ejus participationem nihilominus cum inimico ejus occultam haberet correſpondentiam, & in Capitanei mortem conjuraret? Hoc autem proprie hypocrita facit, qui in exteriori apparentia Dei partibus adhærere ſe ſimulat, utpote ad cujus honorem & cultum cooperatur, & cum quo in orationibus & oblatis ſacrificiis familiariter converſatur; interea vero clam & in abſcondito cum inimico infernali colludit, nec aliud quam Deum moraliter offendere nititur. Quod ſi creditum aliquod mille ſcutorum à principe tuo liberaliter tibi mutuatum; in ejus mortem machinandam adhiberes, numquid pro ejuſmodi atroci delicto expiando mille mortes promereri videreris; Similem vero infidelitatis & perfidiæ nequitiam hypocrita contra Deum committit, nam creditum tot donorum, gratiarum, & beneficiorum quæ Deus hypocritæ contulit, ipſe ad Dei offenſam; vel certe ad vanam mundi gloriam comparandam adhibet, & Dei gloriæ promovendæ adverſatur. Idipſum eſt quod D. Chryſologus dicere & reprehendere voluit dum ait: *De Dei credito humanum negotium perfeciſti.*

Job. 7. v. 1.
Perfidia hypocritarum duabus ſimilitudinibus declaratur.
D. Chryſ. ſer. 7.

8. Is qui ſe à concupiſcibili vel iraſcibili potentia ad

Hypocritæ

atrocius punientur quam alii peccatores.

ad Deum offendendum ſeduci permittit, culpabilis quidem eſt, quia inordinatum hunc motum minime reſtrænavit, ac proinde ſine dubio ſuo tempore punietur, verumtamen non tam atrociter, quam hypocrita, qui per æmulationem virtutis & innocentiæ, data opera & ſtudio, atque ſcienter, licet clam & abſcondite, Deum offendit, quem in oculis mundi ſe honorare & revereri fingit. S. Proſper inter alias S. Auguſtini ſententias hanc quoque recenſet: *Simulata innocentia non eſt innocentia; ſimulata æquitas non eſt æquitas, ſed duplicatur peccatum in quo eſt & iniquitas & ſimulatio.* S. Iſidorus æternæ condemnationis fulmen contra peſſimam hanc generationem vibrat dicens: *Dupliciter damnantur Hypocritæ, ſive pro occulta iniquitate, ſive pro aperta ſimulatione; ex illo enim condemnantur, quia iniqui ſunt; ex iſto, quia oſtendunt quod non ſunt.*

S. Proſper ſent. 219.

S. Iſid. Hiſpal. ſent. L. 2. c. 24.

9. S. Matthæus nulli non notiſſimam, adeoque celebrem de nuptiis nobis exhibet parabolam; quibus dum quemdam aſſidere contingeret veſte nuptiali deſtitutum, his ille fuit reprehenſus verbis: *Quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? at ille obmutuit*, nec in excuſationem ſui vel minimum reſpondit verbum. Cauſamne noſtis? ex figura diſcite figuratum; Reliqui namque peccatores omnes aliquam ſuarum tranſgreſſionũ poterunt adducere apparentem excuſationem; hic allegare, quoniam malis ſodalium ſeductus ſit exemplis; ille quod vehementia iræ & appetitus vindicativi fuerit abſorptus; alter quod voluptatum illecebris eum immerſerint ſyrenes, & ſic diſcurrendo de reliquis. Hypocrita autem in infœliciſſimo hoc homine (ut ſupra probavimus;) figuratus, qualiter ſe excuſare audebit: *Cognovit voluntatem Domini ſui & non præparavit, … vapulavit multis.* Sed quanto majus promerebitur ſupplicium, *qui cognovit voluntatem Domini ſui & præparavit*, ſed ſecundum exteriorem duntaxat operationem, inque majorem Dei offenſam? Temerarius itaque ille ſequenti fuit mulctatus ſupplicio; *Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Mirandum equidem, quod inter tot alios convivas veſte indutos nuptiali, charitatis figura, nullus penitus ad compaſſionem permotus fuerit, proque infœlici hoc viro interceſſerit, maxime in tempore tantæ feſtivitatis, quando Rex in gratiis ſuis diſpenſandis vel maxime liberalis eſſe debuiſſet. *Non veſtitum veſte nuptiali*, inquit S. Anſelmus, *non ornatum charitate, quæ maxima veſtis Dei dicitur.* Ipſemet ſe juſtificare potuiſſet dicendo, quod ex improviſo in plateis invitatus fuiſſet, errorem ſuum ex inadvertentia & ignorantia contigiſſe reſpondere potuiſſet, veniamque petere. Sed totaliter *obmutuit*; nec minimam auſus fuit adducere excuſationem; quia nimirum hypocritam repræſentabat, qui apud Deum inexcuſabilis erit, utpote cui Dominus improperabit: *Servire me feciſti in peccatis tuis.* Optime ſane ad intentum hanc ſuper parabolam S. Hilarius diſcurrit, dum ait: *Numquid invitatorum habitum deſignaverat? deinde cum invitari quoſque juſſiſſet, quomodo unus omnibus poterat eſſe veſtitus? aut ſi certus ex conſuetudine convivantium in nuptiis habitus ſoleret eſſe, ab invitantibus adminiſtris potuiſſet inhiberi. Sed quia malos intelligere non omnium eſt, & humana ſimplicitas difficile fraudulentiam ſimulatæ mentis intelligit, idcirco hunc malum & indignum cœtu nuptiali Deus ſolus invenit.* Quis enim umquam apud Deum pro ſalute ſe interpoſuit hypocritæ? apud Deum, inquam, qui per tale vitium ſe graviſſime offenſum lamentatur, ſiquidem *quem adorant dominationes, tremunt poteſtates*, eum hypocrita temerarius ſuis facit ſervire iniquitatibus.

Matth. 22, 12.

Hypocritæ nullam apparentem adducere poſſunt excuſationem ſui peccati, ſicut alii peccatores.

Luc. 12. 47.

S. Anſel. ib.

Hinc in judicio plane obmuteſcent.

S. Hilar. Can. 22. in Matth.

10. Salmeron de Scribis & Phariſæis tractans, eos aperte à Chriſto reprehenſos fuiſſe ſcribit, eo quod illos incorrigibiles eſſe cognoſceret. *Noverat Dominus*, inquit ille, *inſanabilem eſſe Phariſæorum malitiam, ideoque voluit eorum hypocriſin palam traducere.* Ratio autem quare dicti convivæ, qui paradyſi Sanctos, ſupernæ beatitudinis convivio aſſidentes figurabant pro infœlici illo non interceſſerint, ex S. Antonino deduci poteſt, quando in hypocriſin ita invehitur: *Hoc vitium ſumme ſunt deteſtati omnes Sancti, unde & Auguſtinus dicit; nolo habere hypocritas. Malum eſt cadere à propoſito, pejus eſt ſimulare propoſitum. Si non ſervat foris ſanctitatem, dimidium cecidit; Si intus habuit ſimulationem, totus cecidit, 12. Q. 1. Certe, ubi dicit gloſſa, quod vult dicere, quod eſt pejus per hypocriſin peccare, quam manifeſte, id eſt magis periculoſum ſibi & aliis, quia corrigi non poteſt, cum ſit occultum peccatum ejus. Aliis, quia non ita poteſt caveri, ad quod facit lex quæ dicit, plus eſt occidere veneno quam gladio. C. de maleſic. L. unica.*

Salm. T. m. 4. Tr. 18. Phariſæorum, & hypocritarum malum fuit inſanabile. *S. Antonin. ſum. Theol. p. 2. Tit. 4. c. 7. §. 1.*

11. Ob aliam adhuc cauſam idem infœliciſſimus irremiſſibilem expertus eſt condemnationem, eamque ex Gloſſa colligo, dum illa interpretatur verba: *Non veſtitum veſte nuptiali*, hanc namque deſuper adducit expoſitionem; *Id eſt fidem habentem, non opera Charitatis.* Hi enim qui in actibus exterioribus ſe fideles Chriſtianos, hominesque virtutis cultores eſſe monſtrant, interius autem omni deſtituti ſunt pietate & charitate, rei ſemper manent miſeriarum æternarum. Unde & S. Ambr. ait: *Qui calorem fidei non habet, tolerabilius illi fuerat, fidem non accepiſſe quam neglexiſſe.*

Qui fidem habentes carent charitate. *Matth. 19. 11. Gloſſ. in Matth.*

S. Ambr. ſer. 2. in Pſ. 118.

12. Quandoquidem Deus noſter, prout ipſemet proteſtatur, eſt *veritas & vita*, nequaquam à bono tramite & veritate deviare poſſunt ejus ſequaces, niſi data malitioſe opera; atque ità hypocritæ faciunt, qui *ſervire faciunt Deum in peccatis ſuis*, quos proinde debita pariter expectat pœna, dicente S. Gregorio: *Ante diſtrictum judicem, excuſationem jam de ignorantia ſic habere non poſſunt, quia dum ante oculos hominum omnem modum ſanctitatis oſtentant; ſibi ipſi ſunt teſtimonio, quia bene vivere non ignorant.*

Joan. 14. v. 6.

Iſa. 43. 24.

S. Greg. L. 26. Mor. c. 13.

13. Terribile prorſus eſt bene conſideranti illud ſupplicium, quo Deus in Lothi conjugem animadvertit, tunc præcipue, quando divinæ ultricis juſtitiæ enſem in pentapolim vibrans, nil adeo cupiebat, quam ut ſervi ſui Loth tantopere de ſe bene meriti familiam illæſam conſervaret: Hoc enim fine ad eumdem non unum, ſed plures Angelos amandavit; ſpecies autem ſupplicii ex ſequentibus verbis manifeſta evadit, dicit enim ſacer textus: *Reſpiciens uxor ejus poſt ſe verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Prætermiſſis hoc loco variis motivis, quibus juſtum Dei judicium ad hoc irrogandum ſupplicium moveri potuerat, hoc ſolum adduco, quod vel maxime præſenti propoſito deſervit, videlicet, mulierem hanc talem repræſentaſſe animam, quæ poſtquam vitam quamdam multo tempore duxit irreprehenſibilem, tandem à via bene cœpta retrogreditur; verumtamen quia in exteriori ſpecie hac de re notari erubeſcit, ſemper ſe talem eſſe exterius probat, qualis hactenus fuit, licet revera in corde talis non exiſtat; atque ideo uxor Loth in ſtatuam transmutata fuit. Audite hac de re his verbis loquentem Hug. Card. *Statua, inquit, habet ſpeciem hominis, ſed non habet ſpiritum vivificantem, quia talis habet habitum religioſi, ſed non habet animum, ad quem redit Diabolus cum ſeptem nequioribus ſe.* Sicut enim ſtatua licet oculos habeat, non videt, aures habens non audit, ita quoq; hypocritæ, tametſi lumen Dei habeant, oculos tamen ſuos eidem minime aperiunt. Unde Chriſtus internam illis cæcitatem ſæpius exprobravit, ſicut &
quod

Uxor Loth in ſtatuam ſalis converſa fuit; vera figura hypocritarum.

Gen. 19. 26.

Hug. Card. ibid.

Matth. 23. v. 24 & 25.

quod aures habentes ad aliorum tamen admonitiones ſurdi perſeverent, quia in malitia ſua obſtinati & incorrigibiles perſiſtunt.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De damnis, quæ ex hypocriſi in Rempublicam reſultant, quæ ſæpenumero majora ſunt illis, quæ ex ſcandalis proveniunt.

THEMA.

Attendite à fermento Phariſæorum quod eſt hypocriſis. Luc. 12. v. 1.

Vitium hypocriſis, comparatur fermento, quia bono publico damnoſum eſt.

1. Coeleſtis Magiſter noſter, ut Sanctus Lucas Evangeliſta obſervat, haſce contra hoc hypocritis vitium invectivas pronunciare nonniſi in innumeræ multitudinis præſentia voluit, dicit enim ſacer Evangelii Lucæ textus: *Multis turbis circumſtantibus, ita ut ſe invicem conculcarent cœpit dicere ad diſcipulos ſuos: Attendite à fermento Phariſæorum quod eſt hypocriſis*; nimirum vitium hoc bono publico damnoſiſſimum, ex univerſo mundo proſcribere, & à fidelium cordibus eradicare moliebatur, ac proinde illud fermento ſimile eſſe dixit; id quod in univerſa Sacra Scriptura tam veteris quam novi Teſtamenti in deteriorem ut plurimum partem ſumi ſolet. Sic enim oblationes panis, quæ juſſu Dei in ſacrificiis fiebant, ſine fermento eſſe voluit inquiens: *Cum obtulerit ſacrificium coctum in clibano, de ſimila panes ſcilicet abſque fermento.* Similiter ſub pœna mortis in ſeptem diebus Paſchalibus fermentum ne quidem in domo aſſervari voluit, prout legitur Exodi capite 12. Sanctus Apoſtolus pariter ad Galatas inquit: *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Incarnata igitur Sapientia ingentia hypocriſis damna his verbis denotare voluit; ſi enim obſcure locutus fuiſſet dicendo: *Cavete à fermento Phariſæorum*, & non addidiſſet: *quod eſt hypocriſis*, ad Gloſſas ut Cajetanus inquit: Recurrere opus fuiſſet, ſed ubi explicavit, *quod eſt hypocriſis*, non eſt opus Gloſſa.

Levit. 2. v. 4.

Exod. 12. v. 15.

Gal. 5. v. 9.

Cajetan. in Luc.

Ratio hujus comparationis.

V. Beda ib.

2. Venerabilis Beda hujus à fermento ſumptæ ſimilitudinis rationem his verbis aſſignat: *Sicut modicum fermentum totam farinæ maſſam corrumpit, ſicut ſimulatio animum, tota virtutum ſinceritate & veritate fraudabit* Sanctus Bonaventura verba illa Exodi & Levitici (*non apparebit fermentatum in omnibus terminis tuis*) adducens, pariter hæc Sancti Lucæ verba ſic exponit: *Quia hæc ſimulatio & hypocriſis debet elongari à cunctis operibus noſtris, ideo Scriptura docet hoc vitium eſſe vitandum, tamquam operum bonorum maxime corruptivum* D. Chryſologus hypocriſin peſtilentiæ titulo indigitat inquiens: *Fratres fugiendum eſt hoc virus*; peſtilentia autem cavenda eſt. Quis enim eſt qui neſciat, quantum ſe dilatet, quantumque pernitioſum ſit peſtilentiæ contagium, quantamque ſtragem & mortalitatem civitatibus & provinciis adferat. Abulenſis ad hujus vitii perniciem & damna ſe reflectens; non minora exinde diſpendia naſci exiſtimat, quam quæ Reipublicæ per falſam conciliantur monetam unde ait: *Sunt autem hypocritæ valde increpabiles, quia bonitatem falſant, & ſicut dicit Ariſtoteles de falſis amicis, quod gravius peccant quam falſatores monetæ, cum meliorem falſent, & ita hypocritæ ipſam bonitatem falſant, & aliena ſibi uſurpant; unde dupliciter peccant, primo quia mali ſunt, ſecundo quia per ſimulationem, honorem debitum bonis ſibi uſurpant.* Didacus Stella eamdem ſimilitudinis hujus notat proportionem, ſpecialiter obſervans, quod ſicut moneta exterius quidem argentum repræſentat, vel aurum, interius vero falſum continet metallum, ita pariter coram oculis noſtris hypocrita, virtuoſus quidem, & perfectus apparet, interius vero totus vitioſus eſt, & ſceleratus. Moneta autem, quæ regis ſuperni inſculptam habet imaginem, & per quam æterna comparatur beatitudo opera bona ſunt facta in gratia, V. G. eleemoſynæ, jejunia, orationes, auſteritates corporales; Hypocritæ autem talem falſificant eleemoſynam, eaque abutuntur, ut gloriam & exiſtimationem populi ſibi comparent, ſuamque occultam foveant malitiam.

S. Bonav. ibid.

D. Chryſ. ſer. 7.

Aſſimilatur peſtilentiæ.

Abul. Q. 226. in Matth. 23

Majus damnum infert Reip. quam falſa moneta.

Did. Stella in Luc. ib.

3. Fermentum intra maſſam operatur atque hanc ipſam ob cauſam hypocriſis fermento aſſimulatur; dicente Theophilacto: *Vocate fermentum hypocriſin, tamquam alterantem & corrumpentem intentiones hominum, quibus ſe ingeſſerit.* Innumerabiles ſane extitere illi, qui in occulto vitiis vacantes, publice ſimulationem finxerunt virtutum, qui proinde per longa tempora pro iis quales revera erant, agniti non fuere. ut proinde non immerito Jeremias dicat: *Pravum eſt cor omnium* (Hebræus legit, *deceptorium*) *& inſcrutabile, quis cognoſcet illud? ego Dominus ſcrutans corda, & probans renes.* Providentia itaque divina receſſus patefacere debet cordium & intentionum humanarum. Porro idem Propheta hypocritam depicturus, exemplum adducit perdicis inquiens: *Perdix fovet, quæ non peperit*. De qua ave Pierius ſcribit, quod ſumme perfida ſit, & fraudulenta, quod & Ælianus confirmat Lib. 1. Cap. 35. Plinius vero Lib. 11. Cap. 30. perdices in Paphlagonia cor aſſerit habere duplicatum. Sanctus vero Hieronymus in ejuſdem textus commentario, perdicis ait eſſe proprietatem, ut ova congreget aliena, è quibus cum pulli excluſi fuerint, vocemque audierint matris propriæ, genetricem deſerunt ſuppolititiam. Porro Pſalmiſta ad cordis hujus duplicitatem alludere voluiſſe videtur, dum ait: *Labia doloſa in corde & corde locuti ſunt.* Sed quis tandem eorum exitus?

Theoph. in Caten. in Luc.

Hypocritæ habent cor pravum.

Jerem. 17. v. 9.

Aſſimilantur Perdici.

Pier. Valer. L. 24. Hierogl.

Ælian. L. 1. c. 35.

Plin. L. 11. c. 30.

S. Hier. ib.

Pſ. 11. n. 3.

4. Annales Eccleſiaſtici poſt mortem Eutichii Patriarchæ Conſtantinopolitani ad eamdem certum quemdam monachum, cui nomen erat *Joannes jejunans*, invitatum fuiſſe ſcribunt; qui proinde hujuſmodi promotionem ſe abominari & fugere oſtentavit; ſed quo animo id faceret, paulo poſt clare perhibuit, quando ad throni hujus ſublimitatem fuit evectus, non enim modo Patriarchali contentus fuit honore, ſed & inſuper Oecumenicus appellari voluit; quem proinde Sanctus Gregorius Magnus in ſua Epiſtola reprehendit dicens: *Tu qui te nomine Epiſcopi indignum dicebas, eo progreſſus es vanitatis, ut fratres contemnens, ſoli non acquieſcas Epiſcopali titulo.*

Baron An. 586. n 8.

Hypocriſis cujuſdam Monachi.

S. Greg. Magnus.

5. *Attendite à fermento &c.* fermentem hypocriſin appellat, inquit Cajetanus, *eo quod latens virtutem habet elevativam ad ſimilitudinem fermenti, modicum enim fermentum elevat totam maſſam.* Prout clariſſime in jamjam memorato patet monacho, qui ſuperbiſſimus ex monachali ſolitudine ad Patriarcham Conſtantinopolitanum aſſumptus, titulos ambire non erubuit, ſua longe ſuperiores conditione. Ideoque & Salmeron ait: *ut fermentum conſperſionem elevat & acorem ſuum illi communicat, ita hypocriſis ſuperbiam & tumorem fovet, & corruptionem ſuam omnibus operibus communicat, & præcipua doctorum perniciosorum plaga eſt hypocriſis.* Per decem igitur annorum decurſum ſuum taliter occulit faſtum, ut in morte ſanctus haberetur à pluribus; hinc Nicephorus tradit, quod mutua ab Imperatore multa acceperit auri talenta, in

Cajetan in Luc. 12.

Ejuſdem Monachi ſimulatio ſanctitatis.

Salmer. Tom. 4. Tr. 18.

ſub-

ſubſidium pauperum, cum relicta chartula obligationis & reſtitutionis, cum autem Mauritius nihil in hæreditate ejus ſupereſſe videret, majorem ſanctitatis ejus concepit opinionem, inque imperiale palatium ſuum deferri juſſit exilem defuncti lectum, & aliquot viliores veſtes, quæ in uſum deſervierant hypocritæ; ſupra quod proinde grabatum in ſolemnibus jejuniis Imperator, poſtpoſitis aureis gemmeiſque thoris, nec non deliciis aliis contemptis, dormiebat; quin & populus Imperatoris inſiſtens veſtigiis eum tempore multo tanquam Sanctum veneratus eſt, cumque opinione tali nomen ejus ad poſteros propagatum fuiſſet, nihilominus illuminatiſſimus Chriſti Vicarius Sanctus ſcilicet Gregorius Magnus, tamquam redivivus Samuel eum velut alterum reprobum deploravit Saulem.

6. Si quis Giezi Eliſæo adhærentem continuo contemplatus fuiſſet, eum Sanctum eſſe minime dubitaſſet; & nihilominus qualis ſecundùm interiora fuerit, dona docuere Naaman, quæ hic Prophetæ offerebat, ſed ab eo repudiata, Giezi fraudulenti artificio ſibi vindicavit, quam hiſtoriam B. Petr. Dam. ſequenti illuſtrat Commentario dicens: *Regreſſus eſt leproſus quaſi nix; nix enim alba, ſed frigida, hypocrita nempe, qui ſe per ſanctitatis adumbrata figmentum transfigurat in Angelum lucis, nullis infervet æſtibus charitatis, atque ad inſtar nivis ſimul eſt albus, & frigidus, quia piis quidem ſe deſervire operibus ſimulat, ſed viſcera ſolidæ pietatis ignorat.* Lepra, ut omnes noſtis, ſaluti publicæ pernicioſiſſima eſt; ita quoque lepra hypocriſis generi humano ſumme præjudicialis eſt; hinc Chriſtus Magiſter noſter de ea tractans, præmonet ſolicite: *Attendite, cavete*, q. d. curate, ne hujuſmodi inficiamini morbo.

B. Petr. Dam. L. 6. Epiſt. 32.
Lepra Giezi deſignat hypocriſin.

7. S. Cyprianus in tractatu *de jejunio & tentatione Salvatoris* de hypocriſi agens, ſequens de ea perhibet teſtimonium: *Quaſi eruca quod integrum erat, rodit, & occupat, & ſanctitatis fundamenta evellit & diſſipat.* Numquid execrabilius quid de hypocriſi aſſerere poſſumus quam dicendo, quod fundamenta, ſuſtentacula, baſeſque ſanctitatis in terram proſternat? Sacerdotes, Scribæ & Phariſæi à Deo electi erant, ut populum bonis imbuerent moribus, bonoque reluceren exemplo, & nihilominus Chriſtus illis exprobrat dicens: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circumitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium Gehennæ duplo quam vos.* Cauſa autem, propter quam diſcipulos ſuos ad infernum præcipitarit, eſt eadem, quæ hiſce quoque temporibus in multis viget, qui bene docent, & abſcondite male vivunt. *Hypocrita verba Sanctorum habet*, inquit S. Iſidorus, *vitam non habet, & quos per ſermonem doctrinæ genuerit, non fovet exemplis, ſed deſerit, quia quos verbo ædificat, vita & moribus deſtruit.*

S. Cyprian. de jejun. & tentat. Chriſti.
Comparatur erucæ.
Matth. 23. 15.
S. Iſid. ſent. Lib. 3. c. 24.

S. Antonius de Padua hypocritas Herodi ſimiles eſſe dicit, qui Chriſtum contempſit: *Deus Pater*, inquit, *filium glorificavit, quem Herodes ſprevit. Prò dolor ſic fit hodie. Herodes interpretatur gloria pellis, & ſignificat hypocritam, qui in interiori converſatione, quaſi in pelle gloriatur, ſed cum omnis gloria filiæ, id eſt, animæ, regis cœleſtis ſit ab intus, hic Jeſum ſpernit & illudit; Spernit, cum crucifixum prædicat, & crucifixi ſtigmata non portat. Illudit cum ſub gloria pellis ſe abſcondit, ut Chriſti membra diripere poſſit.*

S. Anton. de Pad. in die Paraſc.
Item Herodi Chriſtum illudenti.

8. Sanctus Auguſtinus illa Pſalmiſtæ verba, *perſcrutati ſunt iniquitates, defecerunt ſcrutantes ſcrutationes*, ita exponit: *Id eſt acerba & acuta conſilia*: ſimulque modum explicat, quem Scribæ & Phariſæi in morte crucifixionis Chriſto machinanda ſervaverunt. Unde hoc modo illos introducit loquentes: *Non tradatur per nos, ſed per diſcipulum ſuum: non occidatur à nobis, ſed à Judice; totum nos faciamus & nihil feciſſe videamur.* Ecce tibi quam verum ſit mortem Chriſti hypocritis fuiſſe artificium. Subdit vero: *Et ubi eſt clamor linguæ, crucifige, crucifige, ſic cæci eſtis, ut & ſurdi ſitis? ſimulata innocentia non eſt innocentia, ſimulata æquitas non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas, quia & iniquitas eſt & ſimulatio*

S. Aug. in Pſ. 63.
Hypocriſis fuit artificium mortis Chriſti.

9. Si majus in rempublicam ex hypocriſi, quam ex ſcandalo damnum promanare aſſererem, nequaquam id mihi difficile probatu foret, multorum ſacrorum interpretum mihi ſuffragante authoritate, & in primis quidem apud S. Matthæum legimus dixiſſe Chriſtum: *Væ mundo à ſcandalis . . . væ homini illi, per quem ſcandalum venit*, Ubi Chriſtus tremendum illud *Væ*, cum de ſcandalo tractat, bis tantum repetit, ubi vero apud eumdem Matthæum de hypocriſi agere incipit, octies væ tremendum repetit, prætterquam quod Sanctus Hieronymus dum in Iſaiam ſcribit, eamdem clariſſime doceat veritatem in hæc verba. *Si caſtum eſſe me ſimulo, & aliud eſt in conſcientia mea, habeo non gloriam mercenarii, ſed ſupplicia peccatoris. & in comparatione duorum malorum, levius malum eſt aperte peccare, quam ſimulare, & fingere ſanctitatem.* In cujus confirmationem Salomon vobis in mentem veniat, à quo propter idololatriam decem tribus Iſraël ablatæ, Jeroboam adjudicatæ fuere; noverat perfectiſſime Deus, Iſraëlem ex regis hujus impii inſtigatione, & idololatriæ exemplo ſeducendum eſſe, & nihilominus eum à Salomone traduxit, qui aut ſolus, aut certe cum paucis dumtaxat ſua falſis nominibus incurvaverat genua; quid ad hæc reſpondere poſſumus? niſi quod externa Salomonis ſimulatio, qua humanos nequiter ſupplantabat oculos, apud Deum abominabilior fuerit reputata, quam impii Jeroboam in totius mundi conſpectu idololatrantis, unde & Theodoretus advertit, culpabilem admodum extitiſſe tribum Juda, ſiquidem Oſeæ præceperat Dominus, ut mulierem adulteram in matrimonium duceret, ad reprehendendam ſcilicet manifeſte decem illarum tribuum impietatem; quemadmodum enim minus æſtimatur impudicitia meretricis publicæ, quam occultæ, ita Deus magis occultæ tribus Judæ impietate & fornicatione ſe offendi perhibuit, quam manifeſta aliarum impietate. *Quoniam cum ſimul cum Deo videretur habitare, per templum* (verba ſunt Theodoreti) *clanculum ſerviebat idolis.* q. d, Minus Deo publicam diſpliciuſſe decem tribuum idololatriam, quam occultam tribus Juda, quæ latenter delinquens, divinum zelabat cultum, publice ſecundùm apparentiam.

Majus malum derivatur in rempub. per hypocriſin occultam quam publicum ſcandalum.
Matth. 18. 7.
S. Hieron. l. 6. in Iſa. circa fin.
Patet in Salomone, & Jeroboam Regibus.
Theod. ibid.

10. Quandoquidem meretricis meminimus, non abs re fuerit quamdam examinare viſionem, quam S. Joannes in ſua Apocalypſi habuiſſe deſcribitur ſuſius; Vidit namque mulierem quamdam famoſam; *in fronte ejus nomen ſcriptum myſterium.* Ubi Sanctus Auguſtinus ita ad intentum noſtrum diſcurrit: *Nulla eſt ſuperſcriptio, quæ fronti det ſignum, niſi hypocriſis. Spiritus autem non retulit, quod ſit ſcriptum in fronte; nam quis talem titulum aperte imponat? myſterium enim dixit eſſe, quod interpretatus eſt dicens: Et vidi mulierem ebriam de ſanguine Sanctorum & Martyrum Jeſu.* Sed ſequentia ſingulariter ejuſdem Sancti, quæ immediate ſubjungit, velim notetis verba, ait enim: *Unum eſt corpus, quod adverſatur Eccleſiæ intus & foris, id eſt, in Eccleſia, ficti Chriſtiani, & extra Eccleſiam, hæretici.* Tam enim Chriſtiani

Hypocritæ magis affligunt Eccleſiam quam hæretici.
Apoc. 17. v. 5.
S. Aug. T. 9. in Apoc. Hom. 14.

ficti,

ficti, quam hæretici, qui bonitatem & ſanctitatem fingunt, plus Eccleſiam affligunt quam manifeſti hæretici.

Hoc ulterius deducitur — *Alb. Mag. in Luc. 12. v. 1.*

11. *Attendite à fermento &c.* Quia *fermentum Phariſæorum*, inquit Albertus Magnus, *eſt Hæreſis, eorum hypocriſi ad decipiendum conformata.* Ita Simon Magus hæreſis author ficte ſuſcepit baptiſmum; ita innumerabiles hæretici hypocriſi & fictione ſua longe majus fidei Chriſtianæ intulere damnum; quam pagani perſecutionibus plurimis. Unde & quidam modernus interpres ita appoſitiſſime loquitur: *Hypocriſis eſt capitalior & pernicioſior aperta iniquitate, quoniam in virtutis imagine deliteſcit!* Quod à ſimilitudine confirmat ſcopulorum, qui ſub aqua delitеſcentes, majori navibus ſunt damno, quam rupes eminentes, quæ conſpectæ declinantur. *Sic hypocritæ*, inquit ille, *qui in animi receſſibus & latebris malitiam retinentes ſpeciem pietatis foris oſtendunt, capitaliores ſunt improbis illis, qui ſunt ab omni virtutis ſimulatione alieni, quoniam horum peſtem facile poteris fugere, illos autem non facile.* Hucquoque ſpectat illa Ciceronis ſententia dicentis: *Totius autem injuſtitiæ nulla capitalior eſt, quam eorum, qui tum, cum maxime fallunt, id agunt ut viri boni eſſe videantur.* Quod ſi Stellæ in cœlo emicantes, ut navigantibus portum oſtendant, adeo errarent, ut certum navigantibus cauſarent naufragium, quantum id damni allaturum eſſet iis, quibus negotiorum cauſa mare continuo ſulcandum eſt? Jam vero ut S. Antonius de Padua ait: *Hypocritæ ſunt ſydera errantia, aliis naufragii exiſtentes cauſa, & ideo procella & tempeſtate mortis percellentur.*

Hector Pintus in Iſa. c. 9. — *Cicero Lib. 1. de Offic.* — *S. Anton. de Padua ſer. in Dom. 4 poſt Paſcha.*

Malitia hypocritarum probatur ſimilitudinibus.

12. Magiſtri ſpirituales de vitii hujus damnis tractantes, hanc aliam plerumque adducere ſolent ſimilitudinem: Si enim in officina Pharmacopolæ cujuſdam vaſa, in quibus juxta inſcriptum vaſis titulum, pharmaca & medicinæ contineri ſalutares deberent, loco earumdem venenum continerent mortiferum, quantum per hoc bono publico inferretur præjudicium? inde enim neceſſario conſequeretur, quod infirmi, qui inde ad ſui convaleſcentiam remedium haurire debuiſſent ſalutiferum, econtra ad moriendum letiferum ſumerent toxicum. Hoc eſt, quod Didacus Stella his verbis inſinuat: *Ut in Pharmacopolæ officina ſunt aliqua vaſa litteris deſignantibus, aliquod medicamentum ſalubre ibi eſſe incluſum, cum tamen revera nihil niſi toxicum continent; ſic hypocritæ foris fingunt ſe virtute præditos eſſe, cum interius nefariis ſceleribus ſint imbuti;* & ut Pauli verbis utar, *repleti ſunt omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia.* Unde D. Chryſ. monet inquiens; *Fratres fugiendum eſt virus, peſtilentia cavenda, quæ de remediis creat morbos, conficit de medicina languorem.* Verumtamen advertendum eſt, quod una hypocriſis minus pernicioſa ſit altera, ac proinde ſicut minus culpabilis exiſtit, ita præ alia quoque eſt tolerabilior, ſic enim V. G. ſi agricula terram cum grano commiſceat, vel œnopola vinum aqua diluat, damnum quidem aliquod ea comparantibus adferret, tale tamen, quod haud difficulter reſarciri quadantenus poſſet: At vero ſi pharmacopola medicinam veneno commiſceret, venderetque toxicum pro ſalutari remedio, adeoque ſumenti vitam adimeret, damnum hoc utique nulla poſſet ratione reparari. Aſt vero quidnam per hanc ſimilitudinem dicere intendo? nimirum quod eodem modo ſi quis eleemoſynam copioſam faceret, ut nomen ſibi charitativi eleemoſynarii acquireret, vel ſi aliquis ſe pronum ad virtutem & vitam ſpiritualem eſſe ſimularet, ut per hoc Epiſcopi ſibi favorem conciliaret, ab eoque copioſis provideretur reditibus Eccleſiaſticis, id ſine dubio bono publico pernicioſum quidem eſſet, adeoque gravem culpam talis committeret: At vero hypocriſis hæc nequaquam comparanda venit cum alia, quæ etiam per ſacrificiorum celebrationem, & Sacramentorum participium ſacrilege committitur, dum inſtar Judæ alicujus ad menſam Euchariſticam, vel ad Confeſſionem Sacramentalem, quæ veræ ſunt animæ medicinæ, ficte & hypocritice accedunt, talis enim hypocriſis graviſſimam in ſe continet enormitatem, efficitque, ut verificetur, quod D. Chryſologus ait: *De remediis creat morbos, conficit de medicina languorem, placationem facit reatum &c.* Enimvero quis umquam ſufficienter æſtimari poterit, quantum damnum Pharaonis Magi in Ægypto cauſarint, quando eadem patrarunt portenta, quæ Moyſes operatus fuerat, tametſi ſolum apparentia, non autem vera eſſent: *Vocavit*, inquit ſacer textus, *Pharao ſapientes & maleficos, & fecerunt ſic.* Ex quibus verbis Oleaſter ſequentem elicit doctrinam moralem: *Nihil magis impios detinet in peccatis ſuis, quam facere quædam opera ſimilia Sanctis; nam ſi Sancti jejunant, idem hypocritæ faciunt: idem de oratione eleemoſyna, & aliis operibus; & quia talia faciunt, & iis ſua peccata operiunt, à peccatis ſuis non retrahuntur.* Imo vero, quod majus infert præjudicium, dum ita facientes magnum ſibi apud homines applauſum acquirunt, vitia ſua occulta in aliis tanto facilius inſinuant. Unde idem author ſubdit: *Hoc eſt iniquorum munus, obſcurare opera Sanctorum, nihilque magis nocet Sanctis operibus, quam opera hypocritarum; multi enim iniqui ſtrictius jejunant, quam Sancti: Et prolixius orant, & id genus multa faciunt, non ut faciant, ſed ut obſervent Sanctorum opera.*

Rom. 1. v. 29. — *D. Chryſ. ſer. 7.* — *Una hypocriſis eſt pernicioſior altera.* — *Graviſſima hypocriſis eſt ſacrilege celebrare & communicare.* — *D. Chryſ. ibid.* — *Exod. 7. v. 11.* — *Oleaſt. ib.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Difficilimum eſt hypocriſin & fictionem à veritate diſcernere, utpote quæ in interiori hominis ſinu ſub virtutis larva occultata latet.

THEMA.

Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Matth. 7. v. 15.

1. Salvator noſter hypocriſin ab oculis hominis, quantumvis ſagaciſſimi, occultam & abſconditam eſſe ſciens, de eodem vitio tractans, non ſine myſterio, illo verbo exhortatorio: *Attendite,* utitur. Sic enim pariter apud S. Lucam cap. 12. vitium hoc fermento aſſimilans idem adhibet verbum, inquiens: *Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.* Similiter in cap. 20. diſcipulos ſuos præmunite volens, ut caute ſibi ad hujus vitii ſcopulo proſpicerent, idem verbum, *attendite,* ſubinſert dicens: *Attendite à ſcribis, qui volunt ambulare in ſtolis &c ſimulantes longam orationem.* S. Paulus poſt ſuum à noviter converſis fidelibus diſceſſum, futurum eſſe prædicens, ut in gregem ſuum homines ſubingrediantur hypocritæ, idem uſurpat verbum: *Attendite,* inquiens: *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, ego ſcio, quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos,* S. Matth., S. Marcus, Lucas de hoc hypocriſis vitio tractantes ſæpius Chriſtum introducunt hoc verbum, *Cavete,* repetentem. Sic enim Matthæi c. 16. Chriſtus non ſolum dicit: *Intuemini,* verum inſuper addit, *& cavete à fermento Phariſæorum,* hoc eſt, ut Dionyſ. Carth. exponit: *Prudenter diſcernite ſolerter cavete.* Franc. Tol. ſuper Lucam ſcribens, verbum, *attendite,* ſeq. Gloſſa illuſtrat, inquiens *Cauti eſtote, & advertite hypocriſin iſtorum, quæ eſt veluti fermentum, hoc*

Chriſtus nos monens ab hoc vitio cavere, notanter utitur verbo attendite, & cavete. — *Luc. 12. v. 1.* — *Luc. 20. 46.* — *Act. 20. 28.* — *Matt. 16. 6.* — *D. Carth. ibid.* — *Toletus in Luc. 12.*

enim latet intra maſſam, & occulta actione & virtute totam corrumpit Tales ſunt iſti, qui etiamſi videantur exterius juſti, & zelum religionis & legis prætexere, tamen eorum malitia latens, & occulta eſt, & alios corrumpit; Atque ideo ad peſtem hanc agnoſcendam, diſcernendam, & fugiendam, homo magna opus habet cautela & circumſpectione, ſiquidem homo ſolum videt id quod exterius apparet. S. Bonaventura ſuper illa verba

Pſ. 90. v. 6. S. Bonav. ab S. Bonav. Centiloq. p. 5. ſect. 30.

Pſalmiſtæ: *A negotio perambulante in tenebris*, inquit: *Hypocrita bene ambulant in tenebris, nam abſcondunt quod eſt, & mentiuntur quod non eſt.* Idem quoque alibi vitium hoc definiens ait: *Hypocriſis eſt vitium clauſum ſimulatione virtutis palliatum*

2. Sanctus Auguſtinus perverſorum volens declarare aſtutiam, ſequentem adducit propoſito noſtro

S. Aug. Tom 4. l. 4. ex V. novi Teſtam. Hypocriſis, eſt ſimilis veneno latenti ſub melle.

congruam ſimilitudinem. *Sicut*, inquit, *mel veneno admiſcetur, per quod lateat, ita ut legi Diaboli quadam juſta malis admiſcent, & nomen applicant veritatis.* Idem quoque illi faciunt, qui perfectionem & ſanctitatem fingentes ſub exteriori bonorum operum apparentia, malitiam internam occultant. Hoc autem venenum abſconditum diſcernere non eſt adeo facile, nam ut B Laurentius Juſtinianus ait: *Omnem iſti adhibent diligentiam, quatenus humiles eſſe appareant, ſeculi contemptores, ſectatores virtutum, orationi deditti, paupertatis amatores, jejuniis macerati attenuati pœnitentiis, & corpore ob Spiritus nimium fervorem confecti.*

B. Laur. Juſt. l. de Humil. c. 15.

Quiſquis malum operatur, idipſum in abſcondito facere ſatagit, inquiens: *Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me*, quamvis hoc facientes, turpiter errent, nam ut Eccleſiaſticus de eo quiſquis talis eſt ait: *non cognovit quoniam oculi Domini lucidiores ſunt multo plus ſuper Solem circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes & abſconditas partes.* Hanc vero diſcernendi virtutem homo habere nequit; de quo ſcribitur, *homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor;* Hypocritæ autem, ut S. Greg. ait: *Multa in occulto mala faciunt, quædam vero bona in publico;* & ideo idem in alio quodam ejuſdem libri capite oſtendit, quam facile in formando de fictis his animabus conceptum falli poſſumus; dicit enim: *Cum corpus abſtinentia domat, cum largiendo quæ poſſides, ſtudio pietatis exudat, cum notitia ſacra legis eruditur, cum verbo prædicationis utitur, quis unquam tanta plenum largitate conſpiciens, à gratia æſtimet largitoris alienum?*

Eccli. 23. 25. 26. Eccli. 23. v. 26. Ibid. v. 28. 1 Reg. 16. 7. S. Greg. l. 8. Mor. c. 27. Ibid. c. 30.

3. S. Thomas ſenſum obſervat quem cœleſtis Magiſter per hoc verbum *attendite*, nobis inſinuare nititur; ait enim: *Non dicit, aſpicite, ſed attendite; ubi enim res certa eſt aſpicitur, id eſt ſimpliciter videtur, ubi autem incerta, attenditur, id eſt caute conſideratur; item dicit, attendite, quia firma tutela ſalutis eſt, ſcire quem fugias.* In Babylonia celeberrimum quoddam adorabatur idolum, cui Bel nomen erat, in cujus honorem oblata Victus annona à ſacerdotibus devorabatur, qui eamdem ab idolo conſumptam eſſe prædicabant, ac proinde Rex coram eo reverenter genua flectens una cum populo ſacrificia certatim offerebat, fumabantque in honorem ipſius ex thymiamatum incenſo & odoribus altaria. Hanc autem hypocriſin & abſconditam fictionem, nemo alius, quam ſolus Daniel, veri Dei ſervus, dignoſcere & diſcernere valebat, qui ait: *Ne erres rex, iſte enim intrinſecus luteus eſt, & forinſecus æreus: neque comedit aliquando;* Et quidem tametſi hæc à Daniele Regi dicerentur, difficilem tamen ei fidem adhibebat, donec evidens depoſitionis ſuæ ſpecimen in cineribus videret. Hugo Cardinalis ſuper illa verba S. Matthæi Cap. 23. *Intus autem pleni eſtis hypocriſi,*

S. Thom. in Cat. Matth. 7. Hypocriſis ſacrificulorum Idoli Bel. Dan. 4. v. 6. Matth. 23. 28.

ita ſcribit; *Iſti ſignificantur per Bel, qui extra æreus, intus luteus eſt.* Quot ſunt hodie qui inſtar ſacrorum numinum, à mundo, veluti homines eminenti ſanctitate conſpicui, in veneratione habentur, qui tamen interius turpi luto pleni ſunt? *ne erres, iſte intrinſecus luteus eſt. Habentes ſpeciem pietatis*, inquit Apoſtolus; Ecce tibi æs, ecce pellem ovinam; *Virtutem autem ejus penitus abnegantes;* Ecce tibi lutum, & lupi rapacitatem Salvator noſter ſcribis improperabat dicens: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum, & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum non eſſemus ſocii eorum in ſanguine Prophetarum.* Circa quæ verba prima quidem facie Salvatorem ſine data juſta occaſione hanc ſcribarum actionem reprehendiſſe videri non nemini poſſet, quia pietatis & gratitudinis opus eſt, ſi quis Prophetis & omnibus ſanctis, nobis in hac vita benefacientibus, & in alia vita pro nobis intercedentibus, altaria erigat, & adornet, præterquam enim quod per hoc Sancti honorem accipiant, ipſe quoque Deus in ſervis ſuis per hæc honorari cenſetur. Idem dubium Doctor Angelicus his verbis movet, inquiens: *Sed quid eſt? numquid ipſi male faciebant? nonne nos hos bene facimus, qui corpora Sanctorum in capſis argenteis & aureis ponimus?* Mox vero in ſententia plurium aliorum reſpondet, Phariſæos non propter opus, ſed propter intentionem fuiſſe reprehenſos: *Mala enim eorum erat intentio, faciebant enim ut memoria ſcelerum patrum ſuorum ad memoriam redigeretur hominum.* Quam quidem expoſitionem tametſi Angelicus Doctor non rejiciat, ſubjungit tamen: *Non vituperantur propter hoc, ſed quia non faciebant hoc niſi ut exterius oſtenderent ſigna pietatis.* Quæ cum ita ſe habeant, quis alius ad diſcernendos perverſos hominum finem & intentiones pertingere poteſt, præterquam ſolus Dei Filius, qui ut ſcriptura inquit, *ſcrutatur corda & renes Deus.* Subdit inſuper idem Angelicus: *Ornabant ſepulchra, & tamen habebant animum ad interficiendum propter ſimulationem.*

Hug. Card. ibid. Hoc dolum exterius æneum erat, intus vero Luteum. 2. Tim. 3. v. 5. Matth. 23. 30. In quo Phariſæi peccaverint adornando ſepulchra juſtorum. S. Thom. in Matth. Pſ. 7. v. 10

4. In Jeremia dicitur: *Calix aureus Babylon.* Sæpenumero in manu Sacerdotis calicem videbimus aureum, credemuſque quod idem ſacerdos charactert quem in anima ſua portat, per charitatis internæ aurum correſpondeat, & tamen decipiemur eo quod in corde & anima ſua veram quamdam Babyloniam foveat; ac proinde Chriſtus Phariſæos his verbis perſtringit: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis quod de foris eſt calicis, intus autem pleni eſtis rapina & immunditia.* S. Anſelmus hæc verba exponens inquit: *Phariſæos arguit ſimulationis, & mendacii, quod aliud oſtendatur hominibus foris, aliud agatur intus, non quod in Paropſide, id eſt, calice eorum, ſuperſtitio nominaretur; ſed quia foris hominibus oſtendunt ſanctitatem in habitu, in ſermone, in Phylacteriis, in fimbriis, in orationibus longis & talibus, intrinſecus autem ſunt pleni ſordibus vitiorum.* Hanc hypocriſin diſcernere ſupra modum difficile eſt, quia oculus noſter ſolam videt ovis ſpeciem exteriorem, ſub qua tamen lupus ſæpe abſconditur.

Jerem. 51. 7. Quid deſignet Calix aureus Babylonis. Matth. 23. 25. S. Anſelm. ibid.

5. In libro Numerorum Moyſes Deus his verbis precabatur: *Provideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc.* At vero numquid certum eſt, quod Moyſes diſcretione pollebat ſpirituum? numquid longam habebat habilitatis & aptitudinis omniuſcujuſque ſubditorum experientiam? numquid operum illorum oculatus ſemper teſtis extiterat? Cur igitur à Deo immediate aliquem eligi poſtulat, qui multitudinem illam gubernaret, dicendo, *Provideat Dominus Deus &c.*? Abulenſis

Num. 27. v. 15. Difficulter diſcernitur hoc vitium à vera virtute.

Abul. ibid.

ſis ad hoc reſpondet inquiens: *Pro tanta multitudine regenda requiritur optimus vir, qui erat in populo, Moyſes autem non cognoſcebat hoc, quia iſtud non apparet ſufficienter in actibus exterioribus.* Sanctus Bernardus ſuo ſæculo hanc peſtem inter Eccleſiaſticos ſpecialiſſime deteſtatur; quot enim ſunt etiam hiſce temporibus qui forinſecus honoris Dei zelum, exemplaritatem, & oſtentationem virtutis & ſpiritus præ ſe ferunt, ut tanto facilius ad gradus ſupremos promoveri poſſint? *Serpit hodie*, inquit, *putrida tabes hypocriſis per omne corpus Eccleſiæ, & quo latius, eo deſperatius, eoque periculoſius, quo interius.* Quanto enim hæc peſtis magis occultatur, tanto difficilius declinatur & diſcernitur. Idem quoque mellifluus Doctor Hypocritarum naturam in alio quodam ſermone his verbis delineat: *Hypocritæ oves ſunt habitu, aſtutia vulpes, aſtu & crudelitate lupi. Hi ſunt qui boni videri, non eſſe, mali non videri, ſed eſſe volunt. Mali ſunt & boni videri volunt.* Qua autem ratione is qui continuo faciem ſuam mutat, & ſub larvarum ac veſtium multiplicitate quotidie variatur, agnoſci & diſcerni poterit? repræſentabit non numquam in theatro aliquis perſonam S. Petri aut S. Franciſci, qui licet peccatis graviſſimis ſit onuſtus, & Dei & ſanctorum inimicus, nihilominus in tali ſcena Sancti perſonam ad ſtuporem ſpectantium repræſentat; tales in theatro hujus mundi comœdi ſunt viri hypocritæ.

S. Bern. ſer. 33. in Cant. Fuit olim, ſicuti & modo ſat frequens in Eccleſiaſticis.

S. Bern. ſer. 66 in Cant. Deſcribitur natura hypocritarum.

S. Baſil. Hom. 1. de Laud. jejunii.

Sanctus Baſilius in homilia *de laudibus jejunii*, inquit, *Noli obſcurare faciem tuam more hypocritarum: Obſcuratur facies, cum internus affectus externa ſpecie velut incruſtamento induto tegitur, ac mendacio, ceu velo obtento zelatur, ſiquidem hypocritis dicitur hiſtrio, qui in theatro perſonam ſuſtinet alienam, ſæpe heri cum ſit ſervus, hodie regis ſit privatus. Itidem hac vita plerique vitam ſuam velut è proſcenio ad oſtentationem componunt, aliud in corde gerentes, aliud in ſpecie hominum oculis præ ſe ferentes.* S. Joan. Clim. definitionem quamdam hujus vitii adducit, huic propoſito noſtro valde congruam; dicit enim: *Hypocriſis eſt contrarius corporis & animæ ſtatus, omni genere commentorum perplexus.* S. Anton. de Padua ſimiliter ad ſcenicam, quæ in hypocrita ſæpe videtur, & per quam vel maxime homines decipit & deludit, mutationem ſe reflectens inquit: *In oculis hypocritæ eſt multiplex varietas oculorum; aliquando elevat eos ad cœlum & ſuſpirat; & aliquando ad terram, & gemit. Nec eſt ſola in eo oculorum commutatio, ſed & color. Modo enim eſt pallidus, modo niger, modo habet veſtes deſpectas, modo compoſitas.*

S. Joan. Clim. Grad. 24. n. 4.

S. Ant. de Padua ſer. in Dom. 8. poſt Trin.

Matt. 22. 18.

S. Hier. ib. Ethymologia nominis, hypocrita.

6. S. Hieronymus ſuper illa verba Matthæi cap. 22. *Cognita autem Jeſus nequitia eorum ait: Quid me tentatis hypocritæ?* hunc in modum hypocritam definit inquiens: *Hypocrita appellatur, qui aliud eſt, & aliud ſimulat, id eſt, aliud opere agit, & aliud voce prætendit.* Videbis nonnumquam hiſtrionem in ſcena plangentem, flebilemque vocem naturaliſſime edentem, cum tamen interius aliud quam riſum & lætitiam non deſideret. Similes ſunt perverſæ hujus generationis hypocriſes & doloſæ fictiones. S. Auguſtinus ethymologiam hujus nominis, *hypocrita*, indicans ait: *Hypocrita Græco ſermone ſimulator interpretatur, qui cum intus malus ſit, bonum ſe palam oſtendit. Nomen autem, hypocrita, tranſlatum eſt à ſpecie eorum, qui in ſpectaculis tecta facie incedunt, diſtinguentes vultum cæruleo, miveoque colore, & cæteris pigmentis.* Quis viſis decem illis virginibus lampades manibus ſuis portantibus, aliquam inter illas notare potuiſſet differentiam, & tamen quinque illarum erant fatuæ, quæ ſibi dici audierunt; *clauſa eſt janua. Neſcio vos?* Porro cauſa hujus excluſionis erat, quia ſufficiens in lampadibus ſuis oleum non habuerunt. S. Auguſtinus per fatuas haſce virgines illos denotatos fuiſſe exiſtimat, qui virtuoſe operantur, non ut Deo placeant, ſed ut hominum ſibi applauſum concilient: *Boni operibus ſuis quando lampades ferre videntur, hominibus volunt placere; laudabilia faciunt, oleum ſecum non portant. Tu ergo tecum porta, intus porta. Ubi videt Deus, ibi porta teſtimonium conſcientiæ tuæ.*

S. Aug. ſer. 35 de diverſis.

Quinque virgines fatuæ, denotant hypocritam. Matth. 25. v. 10. & 12.

S. Aug. ſer. 23 de Verb. Dom.

7. S. Ambroſius ſequens movet dubium, videlicet cur optimus omnium artifex, qui *omnia in ſapientia fecit*, in aliarum creaturarum productione eas bonas fuiſſe declararit, de homine vero quoad bonitatem nihil ejuſcemodi dixerit: *Cum, inquit, omnia opera ſua laudaverit Deus, cœlum, terram, maria, noctem & diem, quod iſte profecerit ad uſum laboris, illa ad fructum quietis, laudaverit feras beſtias; ubi ad hominem ventum eſt, ſolus non videtur eſſe laudatus, propter quem omnia generata ſunt.* Cum igitur homo microcoſmus quidam ſit, cur non potius ille quam aliæ creaturæ à creatore ſuo laudari meruit, maxime cum ad imaginem & ſimilitudinem ejus creatus fuerit? *Quæ igitur cauſa eſt, niſi forte ea, quia alia in ſpecie ſunt, homo in occulto? nihil in beſtiis plus reperias quam quod videtur; in homine nihil eſt inferius, quam quod videtur, qui cum ex animo conſtet & corpore, hoc utique in eo ſervit quod videtur, illud quoque in eo regit, quod non videtur.* Ex qua obſervatione facile deducere poſſumus, quam ſit humano intellectui difficile de bonitate hominis ſolidum formare judicium, cum hæc ab interiori cordis & intentionis dependeat, quam penertare & ſcrutari nemo valet. Epiſcopus ille Sardorum, cujus in c. 3. Apocalypſis fit mentio, magnam ſibi apud populum ſuum comparaverat opinionem ſanctitatis, at vero ſine ullo fundamento & ratione, quia omnia opera ſua vana erant, unde de eo dicitur: *Nomen habes quod vivas, & mortuus es.* In exteriori apparentia videbatur mundo vir perfectus, cum tamen mere ficta & ſimulata ejus ſanctitas eſſet. Quis vero idipſum detexit? ſolus Deus, qui ait: *Et Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe: Hæc dicit, qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas, ſcio opera tua.* Quæ Richardus à S. Victore ita explicat; *Scio opera tua per meam ſapientiam; quod nomen habes, videlicet in vulgo, per inutilem famam, quod vivas per juſtitiam, & tu è converſo mortuus es per culpam.*

S. Ambr. l. de Inſt. Virg. c. 3. Cur in creatione homo non fuerit laudatus à Deo de bonitate, ſicut aliæ creaturæ.

Hypocriſis Epiſcopi Sardorum.

Apoc. 3. v. 1.

Rich. à S. Vict. p. 1 in Apoc. l. 2. c. 9.

8. S. Vincentius Bellovacenſis rationem aſſignat, cur hypocritæ ab incarnata Sapientia lupis aſſimilentur: *Dicit Ariſtoteles in lib. de natura animalium, quod lupi Africani ſibilos paſtorum fingunt, & oves eos eſſe paſtores credunt & ad eos conveniunt, & ipſi eas, poſtquam venerint, diripiunt.* Quot ſunt, qui fingere noverunt vocem paſtoris illius, qui de ſe ait: *Ego ſum paſtor bonus*, ut tanto liberius innocentiusq; gregem dilaniare poſſint. Idem qooqoe author aliam quamdam adducit ſimilitudinem, ex qua perſpicue cognoſcere poſſumus, quam facile in diſcernendis hypocritis decipi & falli poſſumus, dicit enim: *Sunt ſimiles arboribus Sodomorum, de quibus in hiſtoria Scholaſtica dicitur, quod ferunt juxta mare mortuum poma lucida apparentia exteriori, ſed cum matura creduntur, & aperiuntur, ſcintillis plena inveniuntur: Sic opera hypocritarum, quæ videntur modo viva, inveniuntur coram Deo & Sanctis morte plena.*

Aſſimilantur Lupis. *Bellovac. Spec. mor. p. 3. l. 3. diſt. 10.*

Joan. 11. 14.

Et arboribus Sodomorum.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Deus primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus noſtris requirit, ſiquidem opera noſtra quantumvis extrinſecus bona ſint, ſine hac inutilia ſunt & mortua.

THE-

enim latet intra maſſam, & occulta actione & virtute totam corrumpit. Tales ſunt iſti, qui etiamſi videantur exterius juſti, & zelum religionis & legis prætexere, tamen eorum malitia latens, & occulta eſt, & alios corrumpit; Atque ideo ad peſtem hanc agnoſcendam, diſcernendam, & fugiendam, homo magna opus habet cautela & circumſpectione, ſiquidem homo ſolum videt id quod exterius apparet. S. Bonaventura ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *A negotio perambulante in tenebris*, inquit: *Hypocritæ bene ambulant in tenebris, nam abſcondunt quod eſt, & mentiuntur quod non eſt.* Idem quoque alibi vitium hoc definiens ait: *Hypocriſis eſt vitium clauſum ſimulatione virtutis palliatum.*

Pſ. 90. v. 6. S. Bonav. ib. S. Bonav. Centiloq. p. 3. ſect. 30.

2. Sanctus Auguſtinus perverſorum volens declarare aſtutiam, ſequentem adducit propoſito noſtro congruam ſimilitudinem. *Sicut*, inquit, *mel veneno admiſcetur, per quod lateat, ita ut legi Diaboli quadam juſta malis admiſcent, & nomen applicant veritatis.* Idem quoque illi faciunt, qui perfectionem & ſanctitatem fingentes ſub exteriori bonorum operum apparentia, malitiam internam occultant. Hoc autem venenum abſconditum diſcernere non eſt adeo facile, nam ut B. Laurentius Juſtinianus ait: *Omnem iſti adhibent diligentiam, quatenus humiles eſſe appareant, ſæculi contemptores, ſectatores virtutum, orationi dediti, paupertatis amatores, jejuniis macerati attenuati pœnitentia, & corpore ob Spiritus nimium fervorem confecti.* Quiſquis malum operatur, idipſum in abſcondito facere ſatagit, inquiens: *Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me*, quamvis hoc facientes, turpiter errent, nam ut Eccleſiaſticus de eo quiſquis talis eſt ait: *non cognovit quoniam oculi Domini lucidiores ſunt multo plus ſuper Solem circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes & abſconditas partes.* Hanc vero diſcernendi virtutem homo habere nequit; de quo ſcribitur, *homo videt ea quæ parent. Dominus autem intuetur cor;* Hypocritæ autem, ut S. Greg. ait: *Multa in occulto mala faciunt, quædam vero bona in publico;* & ideo idem in alio quodam ejuſdem libri capite oſtendit, quam facile in formando de fictis his amoribus conceptum falli poſſimus; dicit enim: *Cum corpus abſtinentia domat, cum largiendo quæ poſſidet, ſtudio pietatis exudat, cum notitia ſacræ legis eruditur, cum verbo prædicationis utitur, quis umquam tanta plenum largitate conſpiciet, à gratia æſtimet largitoris alienum?*

S. Aug. Tom. 4. l. 4. ex q. novi Teſtam. Hypocriſis, eſt ſimilis veneno latenti ſub melle. *B. Laur. Juſt. l. de Humil. c. 15. Eccli. 23. 25. 26. Eccli. 23. v. 26. Ibid. v. 28. 1 Reg. 16. 7. S. Greg. l. 8. Mor. c. 27. Ibid. c. 30.*

3. S. Thomas ſenſum obſervat quem cœleſtis Magiſter per hoc verbum *attendite*, nobis inſinuare nititur; ait enim: *Non dicit, aſpicite, ſed attendite; ubi enim res certa eſt aſpicitur, id eſt ſimpliciter videtur, ubi autem incerta, attenditur, id eſt caute conſideratur; item dicit, attendite, quia firma tutela ſalutis eſt, ſcire quem fugias.* In Babylonia celeberrimum quoddam adorabatur idolum, cui Bel nomen erat, in cujus honorem oblata Victus annona à ſacerdotibus devorabatur, qui eamdem ab idolo conſumptam eſſe prædicabant, ac proinde Rex coram eo reverenter genua flectens una cum populo ſacrificia certatim offerebat, fumabantque in honorem ipſius ex thymiamatum incenſo & odoribus altaria. Hanc autem hypocriſin & abſconditam fictionem, nemo alius, quam ſolus Daniel, veri Dei ſervus, dignoſcere & diſcernere valebat, qui ait: *Ne erret rex, iſte enim intrinſecus luteus eſt, & forinſecus æreus: neque comedit aliquando;* Et quidem tametſi hæc à Daniele Regi dicerentur, difficilem tamen ei fidem adhibebat, donec evidens depoſitionis ſuæ ſpecimen in cineribus videret. Hugo Cardinalis ſuper illa verba S. Matthæi Cap. 23. *Intus autem pleni eſtis hypocriſi,* ita ſcribit; *Iſti ſignificantur per Bel, qui extra æneus, intus luteus eſt.* Quot ſunt hodie qui inſtar ſacrorum numinum, à mundo, veluti homines eminenti ſanctitate conſpicui, in veneratione habentur, qui tamen interius *turpi luto pleni ſunt? ne erres, iſte intrinſecus luteus eſt. Habentes ſpeciem pietatis*, inquit Apoſtolus; Ecce tibi æs, ecce pellem ovinam; *Virtutem autem ejus penitus abnegantes;* Ecce tibi lutum, & lupi rapacitatem Salvator noſter ſcribis improperabat dicens: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum, & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum non eſſemus ſocii eorum in ſanguine Prophetarum.* Circa quæ verba prima quidem facie Salvatorem ſine data juſta occaſione hanc ſcribarum actionem reprehendiſſe videri non nemini poſſet, quia pietatis & gratitudinis opus eſt, ſi quis Prophetis & omnibus ſanctis, nobis in hac vita benefacientibus, & in alia vita pro nobis intercedentibus, altaria erigat, & adornet, præterquam enim quod per hoc Sancti honorem accipiant, ipſe quoque Deus in ſervis ſuis per hanc honorari cenſetur. Idem dubium Doctor Angelicus his verbis movet, inquiens: *Sed quid eſt? numquid ipſi male faciebant? nonne nos hos bene facimus, qui corpora Sanctorum in capſis argenteis & aureis ponimus?* Mox vero in ſententia plurium aliorum reſpondet, Phariſæos non propter opus, ſed propter intentionem fuiſſe reprehenſos: *Mala enim eorum erat intentio, faciebant enim ut memoria ſcelerum patrum ſuorum ad memoriam redigeretur hominum.* Quam quidem expoſitionem tametſi Angelicus Doctor non rejiciat, ſubjungit tamen: *Non vituperantur propter hoc, ſed quia non faciebant hoc niſi ut exterius oſtenderent ſigna pietatis.* Quæ cum ita ſe habeant, quis alius ad diſcernendos perverſos hominum finem & intentiones pertingere poteſt, præterquam ſolus Dei Filius, qui ut ſcriptura inquit, *ſcrutatur corda & renes Deus.* Subdit inſuper idem Angelicus: *Ornabant ſepulchra, & tamen habebant animum ad interficiendum propter ſimulationem.*

S. Thom. in Cat. Matth. 7. Hypocriſis ſacrificulorum Idoli Bel. *Dan. 4. v. 6. Matth. 23. 28. Hug. Card. ibid.* Hoc idolum exterius æneum erat, intus vero Luteum. *2. Tim. 3. v. 5. Matth. 23. 30.* In quo Phariſæi peccaverint adornando ſepulchra juſtorum. *S. Thom. in Matth. Pſ. 7. v. 10.*

4. In Jeremia dicitur: *Calix aureus Babylon.* Sæpenumero in manu Sacerdotis calicem videbimus aureum, credemuſque quod idem ſacerdos charactéri quem in anima ſua portat, per charitatis internæ aurum correſpondeat, & tamen decipiemur eo quod in corde & anima ſua veram quamdam Babyloniam foveat; ac proinde Chriſtus Phariſæos his verbis perſtringit: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis quod de foris eſt calicis, intus autem pleni eſtis rapina & immunditia.* S. Anſelmus hæc verba exponens inquit: *Phariſæos arguit ſimulationis, & mendacii, quod aliud oſtendatur hominibus foris, aliud agatur intus, non quod in Paropſide, id eſt, calice eorum, ſuperſtitio nominaretur; ſed quia foris hominibus oſtendunt ſanctitatem in habitu, in ſermone, in Phylacteriis, in fimbriis, in orationibus longis & talibus, intrinſecus autem ſunt pleni ſordibus vitiorum.* Hanc hypocriſin diſcernere ſupra modum difficile eſt, quia oculus noſter ſolam videt ovis ſpeciem exteriorem, ſub qua tamen lupus ſæpe abſconditur.

Jerem. 51. 7. Quid deſignet Calix aureus Babylonis. *Matth. 23. 25. S. Anſelm. ibid.*

5. In libro Numerorum Moyſes Deus his verbis precabatur: *Provideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc.* At vero numquid certum eſt, quod Moyſes diſcretione pollebat ſpirituum? numquid longam habebat habilitatis & aptitudinis uniuſcujuſque ſubditorum experientiam? numquid operum illorum oculatus ſemper teſtis extiterat? Cur igitur à Deo immediate aliquem eligi poſtulat, qui multitudinem illam gubernaret, dicendo, *Provideat Dominus Deus &c.?* Abulen-

Num. 27. v. 15. Difficulter diſcernitur hoc vitium à vera virtute.

ſis

Abul. ibid.

ſis ad hoc reſpondet inquiens : *Pro tanta multitudine regenda requiritur optimus vir , qui erat in populo, Moyſes autem non cognoſcebat hoc, quia iſtud non apparet ſufficienter in actibus exterioribus.* Sanctus Bernardus ſuo ſæculo hanc peſtem inter Eccleſiaſticos ſpecialiſſime deteſtatur ; quot enim ſunt etiam hiſce temporibus qui forinſecus honoris Dei zelum , exemplaritatem , & oſtentationem virtutis & ſpiritus præ ſe ferunt , ut tanto facilius ad gradus ſupremos promoveri poſſint ? *ſerpit hodie*, inquit, *putrida tabes hypocriſis per omne corpus Eccleſiæ , & quo latius, eo deſperatius, eoque periculoſius, quo interius.* Quanto enim hæc peſtis magis occultatur, tanto difficilius declinatur & diſcernitur. Idem quoque mellifluus Doctor Hypocritarum naturam in alio quodam ſermone his verbis delineat : *Hypocritæ oves ſunt habitu, aſtutia vulpes, actu & crudelitate lupi. Hi ſunt qui boni videri, non eſſe, mali non videri, ſed eſſe volunt. Mali ſunt & boni videri volunt.* Qua autem ratione is qui continuo faciem ſuam mutat, & ſub larvarum ac veſtium multiplicitate quotidie variatur, agnoſci & diſcerni poterit? repræſentabit non numquam in theatro aliquis perſonam S. Petri aut S. Franciſci, qui licet peccatis graviſſimis ſit onuſtus, & Dei & ſanctorum inimicus , nihilominus in tali ſcena Sancti perſonam ad ſtuporem ſpectantium repræſentat ; tales in theatro hujus mundi comœdi ſunt viri hypocritæ. Sanctus Baſilius in homilia *de laudibus jejunii* , inquit , *Noli obſcurare faciem tuam more hypocritarum: Obſcuratur facies, cum internus affectus externa ſpecie velut incruſtamento induto tegitur , ac mendacio , seu velo obtento zelatur, ſiquidem hypocritis dicitur hiſtrio, qui in theatro perſonam ſuſtinet alienam, ſæpe heri cum ſit ſervus, hodie regis ſit privatus. Itidem hac vita plerique vitam ſuam velut è proſcenio ad oſtentationem componunt , aliud in corde gerentes , aliud in ſpecie hominum oculis præ ſe ferentes.* S. Joan. Clim. definitionem quamdam hujus vitii adducit, huic propoſito noſtro valde congruam; dicit enim : *Hypocriſis eſt contrarius corporis & animæ ſtatus, omni genere commentorum perplexus.* S. Anton. de Padua ſimiliter ad ſcenicam , quæ in hypocrita ſæpe videtur , & per quam vel maxime homines decipit & deludit, mutationem ſe reflectens inquit : *In oculis hypocritæ eſt multiplex varietas oculorum ; aliquando elevat eos ad cœlum & ſuſpirat; & aliquando ad terram, & gemit. Nec eſt ſola in eo oculorum commutatio , ſed & color. Modo enim eſt pallidus , modo niger, modo habet veſtes deſpectas, modo compoſitas.*

S. Bern ſer. 33. in Cant. Sunt olim, ſicuti & modo ſæ frequens in Eccleſiaſticis.

S. Bern ſer. 66. in Cant. Deſcribitur natura hypocritarum.

S. Baſil. Hom. 1. de Laud. jejunii.

S. Joan. Clim. Gra l. 24. n. 4.

S. Ant. de Padua ſer. in Dom. 8. poſt Trin.

6. S. Hieronymus ſuper illa verba Matthæi cap. 22. *Cognita autem Jeſus nequitia eorum ait : Quid me tentatis hypocritæ ;* hunc in modum hypocritam definit inquiens: *Hypocrita appellatur , qui aliud eſt , & aliud ſimulat, id eſt, aliud opere agit , & aliud voce prætendit.* Videbis nonnumquam hiſtrionem in ſcena plangentem , flebilemque vocem naturaliſſime edentem , cum tamen interius aliud quam riſum & lætitiam non deſideret. Similes ſunt perverſæ hujus generationis hypocriſes & doloſæ fictiones. S. Auguſtinus ethymologiam hujus nominis, *hypocrita*, indicans ait : *Hypocrita Græco ſermone ſimulator interpretatur, qui cum intus malus ſit , bonum ſe palam oſtendit, Nomen autem, hypocrita, translatum eſt à ſpecie eorum, qui in ſpectaculis tecta facie incedunt , diſtinguentes vultum cæruleo, niveoque colore, & cæteris pigmentis.* Quis viſis decem illis virginibus lampades manibus ſuis portantibus, aliquam inter illas notare potuiſſet differentiam , & tamen quinque illarum erant fatuæ, quæ ſibi dici audierunt ; *clauſa eſt janua. Neſcio vos* Porro cauſa hujus excluſionis erat , quia ſufficiens in lampadibus ſuis oleum non habuerunt. S. Auguſtinus per fatuas haſce virgines illos denotatos fuiſſe exiſtimat , qui virtuoſe operantur, non ut Deo placeant , ſed ut hominum ſibi applauſum concilient: *Bonis operibus ſuis quando lampades ferre videntur , hominibus volunt placere ; laudabilia faciunt , oleum ſecum non portant. Tu ergo tecum porta, intus porta. Ubi videt Deus, ibi porta teſtimonium conſcientiæ tuæ.*

Matt. 22. 18.

S. Hier. ib. Ethymologia nominis, hypocrita.

S. Aug. ſer. 35. de diverſis.

Quinque virgines fatuæ, denotant hypocritam. Matth. 25. v. 10. & 12.

S. Aug. ſer. 21. de Verb. Dom.

7. S. Ambroſius ſequens movet dubium, videlicet cur ſupremus omnium artifex, qui *omnia in ſapientia fecit*, in aliarum creaturarum productione eas bonas fuiſſe declaravit , de homine vero quoad bonitatem nihil ejuſcemodi dixerit : *Cum*, inquit, *omnia opera ſua laudaverit Deus, cœlum, terram, maria, noctem & diem, quod iſte profecerit ad uſum laboris, illa ad fructum quietis , laudaverit feras beſtias ; ubi ad hominem ventum eſt , ſolus non videtur eſſe laudatus , propter quem omnia generata ſunt.* Cum igitur homo microcoſmus quidam ſit , cur non potius ille quam aliæ creaturæ à creatore ſuo laudari meruit , maxime cum ad imaginem & ſimilitudinem ejus creatus fuerit? *Quæ igitur cauſa eſt, niſi forte ea, quia alia in ſpecie ſunt , homo in occulto? nihil in beſtiis plus reperias quam quod videtur ; in homine nihil eſt inferius, quam quod videtur , qui cum ex animo conſtet & corpore, hoc utique in eo ſervit quod videtur , illud quoque in eo regit , quod non videtur.* Ex qua obſervatione facile deducere poſſumus , quam ſit humano intellectui difficile de bonitate hominis ſolidum formare judicium , cum hæc ab interiori cordis & intentionis dependeat , quam penetrare & ſcrutari nemo valet. Epiſcopus ille Sardorum , cujus in c. 3. Apocalypſis fit mentio , magnam ſibi apud populum ſuum comparaverat opinionem ſanctitatis, at vero ſine ullo fundamento & ratione , quia omnia opera ſua vana erant, unde de eo dicitur : *Nomen habes quod vivas, & mortuus es* In exteriori apparentia videbatur mundo vir perfectus , cum tamen mere ficta & ſimulata ejus ſanctitas eſſet. Quis vero idipſum detexit? ſolus Deus, qui ait : *Et Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe : Hæc dicit, qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas , ſcio opera tua.* Quæ Richardus à S. Victore ita explicat ; *Scio opera tua per meam ſapientiam quod nomen habes, videlicet in vulgo, per inutilem famam, quod vivas per juſtitiam , & tu è converſo mortuus es per culpam.*

S. Ambr. l. de Inſt. Virg. c. 3. Cur in creatione homo non fuerit laudatus à Deo de bonitate, ſicut aliæ creaturæ.

Hypocriſis Epiſcopi Sardorum.

Apoc. 3. v. 1.

Rich. à S. Vict. p. 1. in Apoc. l. 2. c. 9.

8. S. Vincentius Bellovacenſis rationem aſſignat, cur hypocritæ ab incarnata Sapientia lupis aſſimilentur: *Dicit Ariſtoteles in lib. de natura animalium, quod lupi Africani ſibilos paſtorum fingunt , & oves eos eſſe paſtores credunt & ad eos conveniunt, & ipſi eas, poſtquam tenuerint , diripiunt.* Quot ſunt, qui fingere noverunt vocem paſtoris illius, qui de ſe ait : *Ego ſum paſtor bonus*, ut tanto liberius innocentiusq; gregem dilaniare poſſint. Idem quoque author aliam quamdam adducit ſimilitudinem, ex qua perſpicue cognoſcere poſſumus, quam facile in diſcernendis hypocritis decipi & falli poſſumus, dicit enim : *Sunt ſimiles arboribus Sodomorum , de quibus in hiſtoria Scholaſtica dicitur, quod ferunt juxta mare mortuum poma lucida apparentia exteriori, ſed cum matura creduntur , & aperiuntur, ſcintillis plena inveniuntur: Sic opera hypocritarum, quæ videntur modo viva, inveniuntur coram Deo & Sanctis morte plena.*

Aſſimilantur Lupis. Bellovac. Spec. mor. p. 3. l. 3. diſt. 10.

Joan. 11. 14.

Et arboribus Sodomorum.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Deus primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus noſtris requirit, ſiquidem opera noſtra quantumvis extrinſecus bona ſint, ſine hac inutilia ſunt & mortua.

THE-

THEMA.

Teſtis mihi eſt Deus cui ſervio in ſpiritu meo, Rom. 1. verſ. 9.

Deus in operibus bonis vel maxime requirit rectitudinem cordis & intentionis.
S. Anſelm. ibid.

1. S. Apoſtolus probe ſciens quantam Deus in ſervitio, quod illi exhibetur, cordis & intentionis rectitudinem deſideret, & quantum alia ex parte hypocriſin deteſtetur, eundem Deum in teſtem advocat, quod eidem in toto Spiritu & ſine fictione ſervierit. Unde S. Anſelmus hunc textum exponens inquit, *In ſpiritu meo, id eſt, in affectu mentis meæ, quia non per ſimulationem illi famulatum exhibeo, ſed quidquid foris erga ſervitutem ejus operor, hoc intus in voluntate cordis ſimiliter facio.* Porro eadem quæ naturam inter & artem eſt differentia, ſimiliter inter veram & fictam virtutem, ut Didacus Stella obſervat, reperitur. Sicut enim natura in generatione hominis à corde principium ducit, & poſtea ad aliarum partium formationem digreditur, ita pariter vera virtus incipit à corde, & à recta intentione, quam primo per virtuoſos actus internos expoliendo format, & poſtea ad exteriores tranſit operationes. Ars vero econtra interiora nihili facit, ſed de ſola ſuperficie ſollicita eſt: *Sic falſa & ficta virtus non curat de interiori animi ornatu, cura, & munditia, ſed externa tantum quærit, ut hominibus placeat, & illis bona appareat. Deus autem cum veritatem diligat, talem exteriorem ſimilitudinem non vult, & ut hoc inſinuaret, præcipiebat in Levitico, ut animal detracta pelle immolaretur, & ut membra igne comburerentur: exterior ſimulatio vult, ut auferatur, & quod interius igne charitatis exardeſcat, ideo ait: Fili præbe mihi cor tuum.* Poterat & S. Propheta David diu ante Apoſtolum in veritate dicere: *Teſtis mihi eſt Deus, cui ſervio in ſpiritu meo*, tum quia Deus de ipſo gloriabatur, dicens: *Inveni hominem ſecundum cor meum*; tum quia ipſemet ſe omnem à ſe fictionem proſcripſiſſe his verbis teſtatur: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*, quaſi diceret juxta expoſitionem Theodoreti: *cum integritate dixi non uſus ſum fraude; neque alius eram intus quam foris videbar, ſed occulta apparentibus reſpondebant.* Agellius proinde authoritatem Euſebii adducens ita ſcribit: *Plerique compoſito habitu ac ſumpta gravitatis perſona, in publico modeſti videntur ac probi, at vero domi mores ſuos detegunt & ſe improbos produnt: Ego vero in innocentia cordis mei, in medio domus meæ ambulavi, cogitationeſque malas ex intimo corde prodeuntes non habui.*

Did. Stella in Luc. 12.
Differentia inter operationes naturæ & artis.
Prov. 23. 26.
Acta Ap. 13. v. 22.
Pſal. 100. v. 2.
Theod. ib.
Agellius ibid.

2. In Apocalypſi c. 3. de hypocriſi in perſona Epiſcopi Sardenſis ſequens deſcribitur revelatio: *Hæc dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas ſcio opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Quem textum Hugo Cardinalis ad noſtrum propoſitum hoc modo exponit: *Hæc dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei: Id eſt, qui dat omnem vitam ſpiritualem & internam; quod eſt contra hypocritas, qui ſunt intus mortui.* In quonam vero vita hominis conſiſtit? in reſpiratione & in anima, quæ ſpiritus eſt & oculis corporeis non videtur; & ideo hypocritæ æſtimantur mortui, qui omne eſſe ipſorum in apparentia exteriori conſiſtit. de interiori vero nequidquam curant. *Hunc Epiſcopum arguit de hypocriſi. Recte prius loquitur de Spiritu, quia prius eſt vivere quam lucere. Hypocrita eſt corpus ſine Spiritu, quia habet opera ſine charitate, quæ eſt forma operum.* Aſſimilantur quoque iidem ſepulchris forinſecus dealbatis, quæ intus mortuorum plena ſunt oſſibus: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi Hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis; quæ a foris parent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum.* Ad quam ſimilitudinem alludens Origenes in deteſtationem hypocritarum ita ſcribit: *Hypocriſis cum ſit aliqua ſimulatio boni, nihil quidem habet vitale, ex eo bono quod ſimulat. Oſſium autem (ut ſic dicam) virtutis illius quam ſimulat, mortua juſtitia eſt, aut caſtitas. Si enim ſapienter audiamus, quod vult oſtendere ſermo præſens, intelligimus quod omnis juſtitia ſimulata, mortua juſtitia eſt? Sicut homo mortuus videtur quidem homo, ſed non eſt homo; Sic & mortua caſtitas, nec caſtitas eſt; mortua autem eſt, quæ non propter Deum, ſed in ſimulatione propter homines fit.* S. Cypr. ſub veneni mortiferi Metaphora de hoc vitio loquens inquit: *Mens hoc veneno imbuta, in miſeriis deliciatur, & occupata hac ſcabie, in ulceribus gloriatur. Religio fit ſuperſtitio, & ſuccedit ei ambitio ſubornata; extincto Spiritu, quatriduano cadaveri ſola ſuperſunt exuviæ, virtutis ſpecies exanimis, ſimulachrum ſanctitatis. Tanta eſt hypocritarum dementia, ut fœtoribus pro odoribus abutantur.*

Apoc. 3. v. 1.
Hug. Card. ibid.
Hypocritæ carent Spiritu.
Similes ſunt ſepulchris mortuorum.
Matth. 23. 27.
Origen. in Matth. 25.
S. Cypr. de jejun. & tent. Chriſti.

3. Abulenſis ſimiliter de motivis, ob quæ hypocrita ſepulchris aſſimilatur, diffuſe diſcurrens, idemque quod Origenes, obſervans, inquit: *Corpus mortuum ſimilitudinem quidem habet humanam, ſed homo non eſt, ita & hypocritæ videntur quidem juſti, ſed juſtitiam nullam habent. Qui autem vere boni ſunt, ſunt ſicut corpora viventia, quia illa ſimilitudinem habent humanam & vere ſunt homines, qui vitam habent & animam.* Doctiſſimus Salmeron in quonam anima operum noſtrorum, ad hoc ut viva Deoque grata ſint, conſiſtat, his verbis exponit: *Dictum eſt, ut caveamus ab hypocriſi, ut nihil ficte, nihil ſimulate faciamus, ſed omnia ex animo & veritate; nec enim curat Dominus quid facias, ſed quo animo facias, & juxta cor tuum potius, quam juxta facta tua à Domino judicaberis, Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ*, inquit Salvator; *qui mundatis quod de foris eſt calicis & paropſidis intus autem pleni eſtis rapina & immunditia.* Quæ verba Ven. Beda de interiori calicis purificatione ita exponit: *Hoc eſt, munda prius cor & conſcientiam à concupiſcentiis & pravis deſideriis à fraude & dolo, & ſic foris per opera oſtendes veraciter ſanctitatem.* Moxque errorem quemdam quo multi decipiuntur, his verbis manifeſtat, inquiens: *Hoc contra illos valet, qui peccata corporalia, fornicationem, furtum, & cætera talia, quaſi graviſſima, deteſtantur, ſpiritualia vero quæ non minus damnat Apoſtolus, hoc eſt amaritudinem, iram, indignationem, clamorem, ſuperbiam, & cætera, ut levia contemnunt.*

Abul. Q. 226. in c. 23. Matth.
Amplificatus eadem ſimilitudo.
Salm. Tom. 4. Tr. 58.
Matth. 23 v. 25.
V. Beda ib.

4. Illa Dei ſponſi ſui amore flagrans anima de ſemetipſa dicit: *Nigra ſum, ſed formoſa, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*; circa quorum verborum intelligentiam ſciendum eſt, tabernacula Cedar intus pulchra, ſpecioſa, & elegantia, quoad aſpectum vero exteriorem vilia fuiſſe; Similiter pelles quibus Salomon arcam contegi fecit, intus auro ſplendebant, gemmiſque & margaritis locupletiſſime diſtinctæ erant, foris autem rudes, viles, turpeſque cernebantur. Unde hiſce verbis ſponſa cœleſtis inſinuare vult, quod anima regi gloriæ in hac præſenti vita ſe deſponſare volens, hanc in ſe virtutem habere debeat, quod ſcilicet non ſit apparenter & extrinſecus in oculis hominum, ſancta, ſed interius & in divino conſpectu, quia ſancta eſſe, non vero apparere debet.

Cant. 1. v. 4.
Anima Deo placere volens, non exterius, ſed interius ſancta eſſe debet.

5. D. Chryſologus examinans illam à Chriſto diſcipulis ſuis traditam doctrinam, videlicet: *Attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus*; diverſitatem aſſignat, quæ eſt inter opera Deo accepta, & alia ob vanam oſtentationem elicita, dicitque *Juſtitia quæ per ſe ſibi abundat ad gloriam, ſpectaculum populi, vulgi laudes; favores hominum, mundi gloriam non requirit. A Deo genita culum ſpectat, in oculis agit divi-*

Matth. 6. 1.
D. Chryſ. ſer. 9.
Afferuntur differentia inter opera Deo grata.

nis

ta & ob oſtentationem facta.

nis ſupernis virtutibus mixta, ſemper à Deo ſolo, ut glorificetur, expectat. Hæc juſtitia quæ ex Deo eſt: Illa vero juſtitia quæ eſt hypocriſis, juſtitia non eſt, mentitur oculis, fallit aſpectum, videntibus illudit, decipit audientes, ſeducit turbas, trahit populos, famam vendit, emit clamorem, fit ſæculo, Deo non fit mercedem rapit præſentem, Deum non quærit in futuro. Idem aureus D. Chryſologi calamus de eleemoſyna ob auram popularem acquirendam, vel alios terrenos

D. Chryſ. ibid.

fines conſequendos facta ita ſcribit: *Oſtentationis nundinatio eſt, non commercium charitatis, ſi enim charitatis pretium mercaremur, utique talium vanorum finium facile obliviſceremur;*

Unde valor operum noſtrorum ſumatur.

Valorem enim operum noſtrorum unde deſumendum eſſe exiſtimas? utique non ab actione exteriori, ſed ab intentione ex qua fit, deſumi debet; Deus enim æquiſſima trutina voluntatem ponderat, nec non affectum & amorem quo ei ſervimus. Unde idem divus

D. Chryſ. ibid.

Chryſologus ait: *Deus judicat non ubi facias, quando facias, ſed qualiter facias, quia Deus de cordibus, non de manibus facta metitur.* Eccleſiaſticus inter prima & præcipua nobis tradita documenta in principio libri ſui hoc quoque recenſet:

Eccli. 1. v. 36.

Ne acceſſeris ad illum duplici corde. At vero inquies,

Quid intelligatur per duplex Cor.

quis umquam hominem duplici corde fuiſſe audivit? verum quidem eſt, nonnumquam viſos fuiſſe, qui plures in una manu quam quinque digitos, plures dentes, plures oculos, vel alias ſimiles corporis partes habuerint, ſed qui duo corda habuerit homo nuſquam nec umquam viſus eſt. Pro reſolutione igitur obſervandum Sapientem in ſenſu myſtico loquentem de Hypocriſi intelligendum eſſe, ideo enim immediate ſubjungit:

Eccli. 1. v. 37.

Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum. Unde Paulus de Palotio præſentem difficultatem his verbis exponit:

Paulus de Pal. ibid.

Duplex vocatur, qui vult gaudere cum ſæculo & regnare cum Chriſto; qui Dei eſt per fidem, mundi per amorem; Deo dedit intellectum, mundo affectum. Hi ſunt quos Elias dicit claudicare in duas partes colentes ſimul Deum & Baal. Hi ſunt Samaritani ſervantes legem Dei & ſervientes idolis ſuis. Præfatus Eccleſiaſticus in ejuſdem capitis fine ſubjungit:

Eccli. 1. v. 40.

Acceſſiſti maligne ad Dominum, & cor tuum plenum eſt dolo & fallacia. Græcos legit: *Quoniam non acceſſiſti in veritate timori Domini.* Cain quoque in prima Epiſtola Joannis, tamquam malignus his verbis reprehenditur:

1. Joan 3. v. 12.

Non ſicut Cain qui ex maligno erat; & occidit fratrem ſuum. Et propter quod occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus juſta.

Differentia inter oblationem Cain & Abel.

Verum inquies qua ratione opera Cain maligna eſſe poterant, quando ſacro textu atteſtante hic primos fuit, qui Deo oblationes & ſacrificia ſua obtulit: Abel namque quas obtulit oblationes, poſt ſacrificium Cain Deo immolavit:

Gen 4. v. 3.

Factum eſt autem poſt multos dies, inquit ſacer textus, *ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino;*

Ibid v. 4.

Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui. Verumtamen in promptu eſt ad hanc difficultatem reſponſio; Deus enim intentionem noſtram reſpicit, cum qua oblationes noſtras ipſi immolamus, ſi enim hæc defectuoſa fuerit, neutiquam ei placebit quidquid demum illi obtulerimus. Salubriter proinde nos monet Apoſtolus inquiens:

Hebr. 10. v. 22.

Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala & abluti corpus aqua munda, teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem. Circa quæ verba obſervandum, quod primo loco requirat quod interius eſt, poſtea vero quod eſt exterius: *Cum vero corde,* inquit, *in plenitudine fidei.* Unde Salomon in principio libri Sapientiæ nos monet dicens:

Sap 1. v. 1. & v. 5.

In ſimplicitate cordis quærite illum; moxque ſubjungit: *Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum.*

6. Apud S. Marcum Cap. 7. reprehenduntur Phariſæi ob quoſdam illorum ritus ſuperſtitioſos: *Phariſæi & omnes Judæi niſi crebro laverint manus non manducant, tenentes traditionem ſeniorum, & a foro niſi baptizentur non comedunt, & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum, & æramentorum & lectorum.* Marc. 7. v. 3

Mundatio hominis debet incipere ab interiori.

Circa quæ verba Albertus Magnus inquit: *Hæc obſervantia exterioris munditia non vituperatur, niſi per comparationem ad interiorem immunditiam, quæ non curabatur ab eis.* Ac proinde cœleſtis magiſter noſter eos monuit dicens: Albert. Magn. in Matth 23.

Phariſæe cæce, munda prius, quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id quod de foris eſt mundum; Ubi idem Albertus Magnus ait: *Calicis, hoc eſt cordis, à quo propinanda eſt ſapientia.* Unde Jeremias cap. 4. ait: *lava à malitia cor tuum Jeruſalem.* Hugo Cardinalis ſuper Matthæum ſimiliter inquit: *Munda prius quod intus eſt calicis, quaſi dicat: Utrumque mundari oportet, & corpus & animam, ſed mundatio hæc debet incipere ab interiori.* Matt 23. v. 26. Albert. Magn. ib. Jer. 4. 14. Hug. Card. in Matth. 23.

7. Regius Propheta David inquit: *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum;* quia tranſgreſſio divinæ legis ab intentione, & à Deo averſa voluntate derivatur, ac proinde hæc primo omnium loco regulanda eſt; neque enim Deus ſine myſterio in antiqua lege requirebat, ut omnis adeps victimæ in ejus honorem concremaretur, hic enim adeps intentionem rectam, affectum, & voluntatem noſtram præfigurabat, quæ omnium operationum noſtrarum, ſive malarum, ſive bonarum unica regula eſſe cenſetur; hunc autem adipem ſibi ſoli Deus reſervari volebat. Ps. 72. 7. Adeps, deſignat rectam, intentionem. Levit 3. v. 16.

Idem quoque præceptum Heſichius in favorem noſtrum his verbis interpretatur: *Quia adipem in æternum præcepit Domino offerri, manifeſtum eſt, quia conſervari Deo noſtrum deſiderium vult, idque in æternum, ne ad Deum illud, & ad mundum dividamus.* Heſichius l. 1. in Lev.

8. Laban hominis mundani reprobi, & veri Dei inimici typus erat; hic igitur mox ut cognovit Jacob generem ſuum una cum filiabus & ſubſtantiis ab eo meditari diſceſſum, obſtinate illum inſecutus eſt, quam perſecutionem ſacer textus his verbis exprimit: *Perſecutus eſt enim diebus ſeptem;* & licet Deus, qui ſervum ſuum Jacob defendebat, Laban apparens præcepiſſet dicendo: *Cave ne quidquam aſpere loquaris contra Jacob;* Ipſe tamen, mox ut illum aſſecutus eſt, de improviſa ejus diſceſſione his verbis lamentatus ſuit: *Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi, ut proſequerer te cum gaudio, & Canticis, & tympanis, & Citharis? non es paſſus ut oſcularer filios meos.* Ecce tibi evidentem hominis fictionem, & hypocriſin, qua iram & furorem ſuum cooperire ſatagebat; nimirum *veniunt in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Laban fuit inſignis hypocrita. Gen. 31. v. 23. Ib. v. 25. Ib. v. 28. Matth. 6. v. 7. Ib. v. 15.

9. Ob eumdem finem, apparentiam videlicet abominandi exteriorem, quando hæc cum interiori eſſentia minime conformatur, Salvator noſter hypocritas his verbis perſtringit: *Exterminant facies ſuas ut appareant hominibus jejunantes.* Vultus enim ſenſus indicat hominis interioris; Sic enim iratus vultum ſuum ſanguine habet perfuſum & ardentem: qui timore percellitur, ſubito in vultu palleſcit, & quaſi emoritur: Hypocrita autem adeo eſt doloſus & ſagax, ut faciem ſuam alia ſciat imbuere ſpecie, ſeque longe diverſum exhibere ab illo, qui revera eſt interius. Optime igitur S. Ambr. his verbis nos admonet dicens: *Lava faciem tuam, munda animam tuam peccatricem, lava illam, & omnem conſcientiam tuam. Index enim facies plerumque eſt conſcien-* Matth. 6. v. 16. Doloſus hypocrita, novit faciem ſuam alia, & alia imbuere Specie. S. Ambr. l. de Elia & jejun c. 10.

tiæ, & quidem tacitus ſermo mentis, cum aut peccato compungimur, aut integritate lætamur. Noli hanc exterminare faciem; lava illam, & omnem ſordem conſcientiæ tuæ dilue. Exterminat faciem ſuam ille, qui aliud corde gerit, aliud foris prætendit. Incarnata Sapientia de præcurſore ſuo, qui præparaturus erat viam ad regnum cœlorum, non ſine myſterio omnibus notam eſſe voluit auſteritatem corporalem, cum interiori rectitudine perfecte conjunctam.

Matt. 3. 3. Vitorum Spiritualium vita, ſimilis eſſe debet vitæ S. Joannis Baptiſtæ.

Porro S. Matthæus de ipſo ſcribit: *Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus: Ipſe autem Joannes habebat veſtimenta de pilis camelorum, eſca ejus erat locuſta & mel Sylveſtre.* Obſervandum vero eſt dictio illa: *vox clamantis*, quia, *ex abundantia cordis loquitur.* Tales quoque virorum ſpiritualium vita eſſe debet, ut opera quædam ex abundantia cordis promanatæ voces exiſtant;

Matth. 12. v. 34. S. Iſid. Pel. l. 1. Epiſt. 162.

nam ut S. Iſidorus Peluſiota ait: *Ad numeros omnes religioſæ vitæ abſolvendos, Joannis cibus, ac potus, & cubile minime ſufficit, verum ad perfectionem adipiſcendam Joannis quoque animus requiritur.* S. Auguſtinus in libro *de conflictu vitiorum & virtutum* ſimiliter ita ad noſtram eruditionem ſcribit: *Quia nihil boni in abſcondito facis, ne à cunctis cognitus deteſteris, finge te foris eſſe, quod intus non appetis. Religio vero reſpondeat. Imo magis ſatage eſſe, quod es, quam oſtendere te hominibus quod non es, nam oſtendere te hominibus quod non es, quid aliud quam damnatio eſt?*

S. Aug. T. 9. lib. de conflic. vit. & virt. c. 4.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Hypocrita operum bonorum merita amittit, ubi damnum hoc quam ingens ſit, graviter conſideratur.

THEMA.

Spes hypocritæ peribit. Job. 8. v. 13.

Opera hypocritæ, ſimilia ſunt telis aranearum.

1. SPiritus veritatis adhibito in teſtimonium Jobo, magno illo innocentiæ ſpeculo, ſpem hypocritarum tandem diſperdendam eſſe monere volens, inquit: *Spes hypocritæ peribit*, atque in illius confirmationem aptas quaſdam ſimilitudines ſubjungit: *Sicut tela aranearum fiducia ejus innitetur ſuper domum ſuam, & non ſtabit.* De hiſce vero aranearum telis ſanctus Gregorius hunc in modum diſcurrit. *Bene hypocritarum fiducia aranearum telis ſimilis dicitur, quia omne quod ad obtinendam gratiam exudant, ventus vitæ mortalis diſſipat, nam quoniam æterna non quærunt, bona temporalia cum tempore amittunt. Aranearum tela ſtudioſe texitur, ſed ſubito venti flatu diſſipatur, quia quidquid hypocrita cum labore peragit, aura humani favoris tollit.* Ad hoc idem propoſitum apte hiſtoria illa deſervit, quæ in lib. 4. Regum. c. 20. deſcribitur. Quia poſtquam Ezechias Rex corporis ſalutem miraculoſe recuperaſſet, nonnulli ad eum Jeroſolymam è Babylonia emandati fuere legati, quibus ipſe oſtentationis cauſa, quidquid in theſauris ſuis reconditum erat, jactabunde oſtendit: *Non fuit quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua & in omni poteſtate ſua.* At vero quis tandem oſtentationis hujus eventus fuit? nimirum Deus indilate ad eum Iſaiam Prophetam miſit ut ei diceret. *Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ ſunt in domo tua, ... non remanebit quidquam.* Verum inquies, quanam culpa bonus hic rex tam rigidum promeruit ſupplicium; numquid mundi hujus principibus paſſim uſitatum eſt, ut è longinquo advenientibus legatis quidquid in palatio raritatum, deliciarum, rerumque pretioſarum poſſident, oſtentare ſoleant? cur igitur Deus adverſus hunc regem adeo benemeritum, divinique cultus ſui zeloſum ſervum ſuum tam acriter animadverterit? vix aliud ad hoc reſponderi poteſt, quam quod *omnia in figura contingebant illis*, hic namque Ezechias in hac actione repræſentabat illum, qui ſpirituales operum bonorum, & gratiarum cœleſtium, comparatorumque meritorum theſauros aliis publice oſtentat, ſolo hoc fine motus, ut inde mundi ſibi applauſum comparet; Talis autem juſto Dei judicio omnibus hiſce bonis ſpoliari meretur. *Suſceptis Babylonici regis nuntiis*, inquit S. Gregorius, *bona omnia quæ poſſidebat oſtendit, ſed Propheta vocem protinus audivit: Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo tua ſunt, ... in Babylone: non relinquetur quidquam dicit Dominus. Sic, ſic nimirum hypocritæ, poſtquam magnis virtutibus excreſcunt, quia cavere malignorum ſpirituum inſidias negligunt, & celari in iiſdem virtutibus nolunt, bona ſua oſtendendo hoſtium faciunt, & prodentes ſubito amittunt, quidquid divitiis ſtudentes operantur; hinc per Pſalmiſtam dicitur: Tradidit in captivitatem virtutes eorum & pulchritudinem eorum in manus inimici; Virtus quippe & pulchritudo, arrogantium inimicorum manibus traditur, quia bonum quod per concupiſcentiam laudis oſtenditur, occulti adverſarii juri mancipatur.*

4. Reg. 20. v. 13. Ezechias Rex, figuravit hypocritas. Ib. v. 17.

S. Greg. ib. c. 30.

2. Tempore meſſis nonnumquam contingit, quod dum venti impetuoſi valide ſpirant, frumenti ſpicæ granis onuſtæ, & maturæ, per ventorum agitationem concuſſæ, in terram cadant, granaque hinc inde diſperſa intereant, adeo ut agricola, qui apparentem meſſis liberalitatem videns, granarium ſuum exinde adimplere ſperaverat, ſpe ſua deluſus remaneat. Theophylactus ſuper illa verba Oſeæ: *Quia ventum ſeminabunt & turbinem metent, culmus ſtans non eſt in eo?* de hypocritis ita ſcribit: *Similes vento perditis ſpicis, quæ thecas quidem plenas foriuſecus oſtendunt, intrinſecus vero fructum non continent, & vacuas ariſtas habent.* Unde haud ſecus ab agricola, qui poſtquam ſeminando granum, illudque mundando, cuſtodiendo, plurimum fatigavit, demum ſe ſpe ſua deluſum conſpiciens, lamentatur & mœſtus efficitur. Dicere quidem poſſum cum Apoſtolo: *Ego plantavi, Apollo rigavit, ſed Deus incrementum dedit*, quia ille qui ait: *Pater meus agricola eſt*, in agrum animæ ipſorum ſemen jacere illudque cultivare ſatagit, ut tandem illud ſuo tempore in granarium cœleſte congregare poſſit juxta illud: *Triticum autem congregate in horreum meum:* At vero eheu ſæpenumero accidit, ut ventus hypocriſis & applauſus humani illud auferat, & fructus meriti bonorum operum in paleas degeneret, ceſſuras in ignis inextinguibilis perpetuam eſcam, de quo proinde ſupernus agricola magnam habet lamentandi occaſionem. *Non enim vult diſciplina cœleſtis Magiſter*, inquit S. Maximus, *irreligioſe agi, quod fieri pro religione præcipitur, nec patitur invocantium ſe laborem, quibus æternam parat mercedem, infructuoſa jactantia vitio deperire.* Quod ſi aliquem videres, qui poſt adhibita in agrorum culturam multa diſpendia, poſt multos ſudores, & labores, ariſtas in ſpicas intumeſcentes amputaret; ut fœnum ſibi inde congregaret, numquid illum fatuum & delirum eſſe judicares? & tamen hoc ipſum hypocritis frequenter accidit, qui poſtquam per pœnitentiarum ſuarum ſudores copioſam in cœlo meſſem congregare poſſent, ab aura & vanitate mundi ſeducti, nil niſi fœnum ſolum & paleam flammis infernalibus deſervituram inde colligunt. *Multa contra hypocritas ſacer textus loquitur*, inquit Simon de Caſſia; qui idem poſtquam multa

Hypocritæ ſimiles ſunt Spicis vacuis à vento excuſſis.

Oſ. 8. v. 7.

Theoph. ib.

1. Cor. 3. 6.

Jo. 15. v. 1.

Matt. 13. v. 30.

S. Max. Hom. in duo Canonum.

Sim. de Caſſ. l. 10 c. 26.

multa adduxiſſet Sacræ Scripturæ teſtimonia, tandem ſubjungit: *receperunt mercedem ſuam*, moxque addit: *Et hu quibus poſſumus mercari cœleſtia, perfunctoria & terrena nanciſci, quid huic dementiæ poſſit æquari? in malo penitus ſimile non invenio.*

Matth. 6. v. 6.

3. Ex quo autem ſeminis mentionem fecimus opportunum hoc loco eſſe videtur, ut etiam parabolam à S. Luca c. 8. recenſitam pauliſper examineous. Dicit igitur ſacer textus: *Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum, & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud.* Ex omnibus autem ſeminis partibus intereuntibus, nullum invenio tot diſpendiis obnoxium ſicut illud quod ſecus viam cecidit, nam de aliis dicitur: *Aliud cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem: Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exorta ſpinæ ſuffocaverunt illud;* at vero ſemen illud quod *ſecus viam cecidit*, non ſolum conculcatum pedibus, ſed & à volucribus cœli devoratum fuit. At vero noſtisne quoſnam illud ſemen præfigurarit, nimirum opera bona: quibus ex motivo humano hypocritæ inſudant, juſtonamque Dei judicio fit, ut non ſolum talium bonorum operum meritum amittant, verum etiam ejuſmodi opera inimico infernali ſæpiſſime in prædam cedant: *Quia venit Diabolus & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.* Audite Origineoi hac de re his verbis loquentem: *Sed & illud admonendum neceſſarium duximus, ut fructus noſter non ſit ſecus viam, ſed in ipſa via, in illa quæ dicit: Ego ſum via; ſeminetur utique in ea, ne aves cœli comedant fructus noſtros.* Merito autem per hoc ſemen ſecus viam ſemioatum, hypocritam denotant, quia hi quidem extrinſecus ita ſe exhibent, ac ſi per bonam viam procederent, & velut ſi homines virtuoſi & timorati eſſent, & tamen non ſont in via, ſed ſecus viam, propter deordinationem cordis & intentionis ipſorum. Unde apud Jobum dicitur: *Congregatio hypocritæ ſterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum.* Circa quæ verba S. Gregorius ait: *Congregant bona opera, ſed eorum ſterilis & ipſa congregatio, quia per hoc quod agunt, fructum recipere in æterna retributione non appetunt. Fœcundi ac virides in ſuis operibus humanis oculis videntur, ſed in conſpectu occulti judicis infœcundi & aridi apparent.* Quod ſi aliquem videres per multos annos à morte non magis diſtantem, quantum ſubtile quoddam lignum, ſive tabula ab undis diſtat, oceanum inter tempeſtates, variaque pericula ſulcantem, & tamen cum ſudoribus & laboribus ingentem ſibi pecuniarum theſaurum comparantem, eo ſolum fine, ut eumdem in ventorum ludibrio diſſiparet, quidnam de ejuſmodi ſtultitia & fatuitate dicturus eſſes? Audite divum Chryſologum hanc ſimilitudinem ad propoſitum noſtrum adducentem dicit enim: *Hipocrita elaboraſti jejuniis ut labor tibi jejunii non prodeſſet. Hypocrita abſtinentia fluctus intraſti, continentia conſcendiſti undas, enataſti jejunii pelagus, & in ipſo portu jejunii naufragaſti; quia non comparaſti lucrum, ſed mercatus es vanitatem.*

Luc. 8. v. 5.
Semen quod cecidit ſecus viam, deſignat opera bona, ex motivo humano, ab hypocrita facta.
Ibid. v. 7.
Orig. Hom. 1. in Gen.
Job. 15. 34.
S. Greg. l. 12. Mor. c. 24.
Aliud ſimile.
D. Chryſ.

4. In Oſea dicitur: *Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui non reſervatur, comederunt alieni robur ejus;* Quæ verba à S. Greg. hypocritis adaptantur, dum is hunc in modum diſcurrit: *Panis ſubcinericius ſuper ſe cinerem portans, partem mundiorem deorſum premit, partemque ſuperiorem tanto ſordidiorem habet, quanto in eo cinerem tolerat.* Cinis enim, ut omnibus conſtat, pœnitentiæ ſignum eſt, quam pœnitentiæ ſpeciem ſibi aſſumunt illi, qui fingunt ſe coram vulgi oculis, ac ſi animæ puræ & mundæ eſſent, cum tamen in conſpectu Dei immundæ ſint, & tanto immundiores, quanto magis hoc pœnitentiæ ficto cinere ſe conſpergunt. Dicit inſuper Propheta: *Comederunt alieni robur ejus*, quia motiva propter quæ virtuoſos auſteritatum, jejuniorum, & orationum actus exercent, in malignorum ſpirituum beneficium cedunt; & ideo dicitur: *Volucres cœli comederunt illud.* Unde D. Chryſologus de hypocrita ita ſcribit: *Jejunium jejunio perimit, orationem oratione evacuat, miſericordiam miſeratione proſternit.* S. Greg. ſuper illa verba Jobi: *Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient;* ad oſſium ſoliditatem, per quam opera bona intelliguntur, reflectit, inquiens: *Habet hypocrita nonnumquam forte & validum aliquid in operatione, ſed dum multa bona ſe ſimulat habere; quæ non habet, perdit etiam quæ habet. Unde bene nunc dicitur: Oſſa ejus &c. Quia cum levis ac mobilis multa pueriliter facit, etiam in his quæ fortia egerit, in vitio molleſcit, quæ videlicet ejus oſſa cum eo in pulvere dormient, quia ſcilicet ſicut pulvis eſt omnis ſimulatio illa quam agit, ita & in illo ſi quid habet validum, omni ſoliditate vacuatur, ut per virtutis arrogantiam, hoc quoque perdat, quod in eo potuit eſſe virtutis; Oſſa ergo in eo cum pulvere dormire eſt, cum pravis ejus artibus etiam ſi quæ ſunt bene acta, deperire.*

Oſee. 7. 8.
S. Greg. l. 21. mor. c. 6.
Panis ſubcinericius inſigne eſt hypocriſis.
Oſea. 7. 9.
Luc. 8. v. 5.
D. Chryſ.
Job. 20. 11.
S. Greg. l. 15. mor. c. 5.

5. S. Paulus Apoſtolus magnus ſpiritualis vitæ magiſter egregie nos docet, quanta cum cautela in via Dei procedendum ſit, dirigendo ſemper oculos ad ſtabilitatem & firmitudinem fundamenti; cui operibus noſtris innitimur; *Unuſquiſque* inquit, *videat quomodo ſuperædificet, fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus. Si quis autem ſuperædificat ſupra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit.* At vero quinam ſunt illi, qui ſupra hoc fundamentum (quod idem Apoſtolus alibi ipſummet Chriſtum eſſe dicit: *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu:*) fœnum, ſtipulam, & ligna ſuperædificant? nulli profecto alii quam hypocritæ, qui ſecundum externam apparentiam virtuoſe, & cum merito vitæ æternæ operari videntur, ac proinde quidquid operantur, velut argentum, aurum, & gemmæ lucet & ſplendet, de quibus S. Thom. ait: *Quidam videntur ſuperædificare, aurum, argentum, lapidem pretioſum, qui tamen ſuperædificant lignum & fœnum, & ſtipulam, in rebus ſpiritualibus corporalia meditantes, puta lucrum vel favorem humanum.* Hi igitur poſtquam in noviſſimi judicii die ignis conflagrationis exarſerit, ſine ullis ſe meritis eſſe invenient, quia ignis ille fœnum & ſtipulam in cinerem rediget & favillam.

1. Cor. 3. v. 10.
Hypocritæ ſuper fundamentum quod Chriſtus eſt, ædificant fœnum, ligna ſtipulam.
Epheſ. 2. v. 20.
S. Thom. ib.

6. B. Laur. Juſtin. eoſdem hypocritas aliis ſimilitudinibus adumbrat; dicit enim: *Sepulchris deauratis, dealbatis parietibus, nubibus ſine aqua, infructuoſis arboribus, cæcis errantibus, excluſis à regno, & à proprio conditore aſſimilati ſunt iſti, nam aliud oſtentant in facie, aliudque gerunt in corde.* B. Petr. Dam. poſtquam artificioſas quaſdam recenſuiſſet S. Barbatiani inventiones, quibuſcum in miraculis, quæ frequenter patrabat, ab omni humano applauſu eminentia à Deo accepta dona occultabat, demum perſtringit illos qui de nullo alio æque curant, quam ut à mundo ſancti æſtimari & reputari poſſint: *Quantos*, inquit, *hodie cernimus, qui ſi de virtutibus admirabilis hujus viri vel ultimam particulam attingere potuiſſent, ad cœlum ſe in ſuperbia cornibus exaltarent, qui ſæpe forte aliquid de virtutibus faciunt: Sed per hoc non cœlum, ſed terram petunt; Affectantes nimirum laudes hominum, in ſemetipſis diſſipant fructum laborum, cumque ſe oſtendere alienis ocu-*

B. Laur. Juſt. lib. de Hum. c. 15.
Aliæ ſimilitudines hypocriſis.
B. Petr. Dam. ſer. de S. Barbatiano.
S. Barbatiani ars in occultanda ſanctitate.

oculis appetunt, ante divinæ majeſtatis intuitum damnant omne quod agunt.

Job. 8. 11. Hypocritæ aſſimilantur ſcirpo.

7. Baldad Suhites Jobum his verbis interrogat: *Numquid virere poteſt ſcirpus abſque humore, aut creſcere carectum ſine aqua.* Quibus verbis ad hypocritas alludit, ſiquidem, ut in principio diſcurſus notavimus, mox ſubdit, *ſic ſpes hypocritæ peribit.* Rupertus Abbas poſtquam Jobum à Baldad calumniatum pluribus defendiſſet, demum in ſenſu ſpirituali ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Numquid vireſcere poteſt &c. id eſt, virorem aut ſpeciem alicujus virtutis, poteſt habere ſcirpus; id eſt, hypocrita, abſque humore, id eſt, abſque aliquo dono ſupernæ gratiæ?* hanc autem cœleſtem gratiam impoſſibile eſt ut ſimulata & ficta aliqua anima obtineat, hæc enim quidquid operatur, facit ad captivandam non Dei gratiam; ſed hominum: *Ille hypocrita eſt*, inquit Rupertus Abbas, *qui eleemoſynam quidem dat, & orat, & jejunat, ſed intus aurum dilectionis non habens, dupliciter ambulat, penetralibus, ſive interioribus fœtidis, ſuperficie aurea.*

Rup. Abb. ibid.

Rup. Abb. l. 5. in Matth. 5.

Matth. 6. v. 25. S. Aug. ſer. 3. de div.

8. S. Auguſtinus ad illa ſe Redemptoris noſtri verba reflectens, (*receperunt mercedem ſuam,*) illudque verbum, *Suam*, præcipue obſervans inquit: *Signanter dicit: receperunt mercedem ſuam, hoc eſt, non Dei, ſed ſuam, laudati enim ſunt ab hominibus, quorum cauſa exercuere virtutes.*

Job. 8. 14. Hugo Card. Pineda. Hypocritarum opera aſſimilantur telis aranearum.

9. S. Job de Hypocrita inquit: *Sicut tela aranearum fiducia ejus.* De aranea autem Hugo Cardinalis ait: *Multum laborat, & cito diſſipatur opus ſuum.* Pineda inſuper inquit: *Aranea telam ſuam ingenti cum artificio fabricat;* circumferentiam per quatuor fila in crucem in quatuor partes deducta, in ſpacia æqualia dividit, quorum ſingula poſtea in girum diviſa, per alia fila intermedia contexit, relinquendo ex omni latere nexus æquales, donec tandem rete rotundum perfecte texuerit, quod octoginta continet lineas, per totidem nodos connexas, ac proinde adimplet idipſum quod Hugo dicit: *Multum laborat;* Sed quo fine id facit? nullo alio, quam ſolum ut muſcam deprædetur. Quis autem non videt, quantum ſe hypocritæ emacerent, & apparenter humilient & mortificent? idque non ob aliud, quam ex motivo vanæ gloriæ, ut ſcilicet bonam ſibi in vulgo opinionem acquirant; ſed *diſſipatur opus ſuum*, quia meritum omnium bonorum operum amittunt, quæ alioquin virtuoſa & æternæ retributionis meritoria eſſent, ſi cum rectitudine intentionis facta fuiſſent. Dicit inſuper idem Cardinalis de aranea: *Facit telam inutilem;* Nam vitii hypocriſis comes individuus eſt vana gloria, quia nihil aliud quam vanam penes vulgum gloriam ſibi acquirere prætendit. Unde S. Gregorius ait: *Qui pro virtute quam agit, humanos favores deſiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat, unde cœli regnum mereri potuit, inde nummum tranſitorii ſermonis quærit.* Utique ſtultus cenſeretur eſſe negotiator ille, qui merces ſuas projicit, quas ſine læſione & diminutione ſervare valens, novit continuo exceſſivo pretio comparandas; Cum igitur eleemoſynæ, jejunia, orationes, opera miſericordiæ corporalia & ſpiritualia, & omnia alia in gratia Dei facta, jus habeant ad æternam retributionem, ſintque moneta, qua cœleſtis comparari beatitudo poſſit, numquid maxima eſt hæc Chriſtianorum ſtultitia, qui ab hypocriſi ſeducti, omnia prædicta opera abjiciunt, dum illa ob vanum mundi applauſum tantum faciunt, vere de iis dici poteſt illud Aggæi Prophetæ: *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum; comediſtis, & non eſtis ſatiati; bibiſtis, & non eſtis inebriati; operuiſtis vos, & non eſtis calefacti, & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum.*

S. Greg. l. 8. Mor. c. 28.

Aggæi 1. 6.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De ſtultitia hypocritæ, qui laborando & patiendo, in hac, & in altera vita infernum ſolum ſibi acquirit.

THEMA.

Induc ſuper eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos. Jerem. 17. v. 18.

1. QUidnam S. Propheta hypocritis hiſce verbis ex cœleſti inſtinctu imprecetur, ex S. Bernardo facile colligitur, qui de hac perverſa Deoque vehementer abominabili veneratione ita ſcribit: *Duplici contritione conteruntur hypocritæ, quando & hic pro temporali gloria temporaliter ſe affligunt, & in futuro pro interna ſuperbia ad æterna ſupplicia protrahuntur.* Falſi Prophetæ Baal, videntes quod ignis ſuper ipſorum ſacrificium è cœlo minime deſcenderet; *Incidebant ſe juxta ritum ſuum cultris & lanceolis, donec perfunderentur ſanguine;* Qui utique felices & fortunati fuiſſent, ſi vel unicam dumtaxat ſanguinis ſtillulam pro Dei honore effudiſſent; qui pro unico calice aquæ frigidæ, in ejus nomine ſubminiſtrato, æternam promiſit remunerationem; nunc autem pro tot vulneribus, & tam copioſo ſanguine, aliud nihil præter æternæ retributionis barathrum promeruerunt: Quot ſunt hypocritæ, qui cruentas diſciplinas faciunt, per jejunia ſe extenuant, in continuis orationibus genua ſua callo obducunt, idque ſolum ut ſibi in oculis mundi hujus opinionem acquirant, quia omnia *opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus.* S. Auguſt. proinde de illis ait: *Hypocrita multa ſuſtinet, multa portat, & fortis in cunctis apparet, ſed væ hypocritæ, quia venando mundi gloriam, æternam pœnam meretur. Hic ſic trahit gloriam, hæc enim fortitudo non virtus eſt, ſed vitium.*

S. Bern. in Flor. c. 50. Hypocritæ per temporalem gloriam, quam hic venatur, æterna ſibi acquirunt ſupplicia.

3. Reg. 18. v. 28.

Matth. 23. 5.

S. Aug. ſer. 13. ad Fratr.

2. Optime proinde nos exhortatur S. Apoſtolus, ut de nobiſmetipſis vivum Deo eique acceptiſſimum offeramus ſacrificium: *Obſecro itaque vos fratres*, inquit, *per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.* Hypocrita quidem etiam de ſemetipſo ſacrificium offert, dum per actus pœnitentiæ exteriores ſe exercet; at vero cui tale ſacrificium offert & immolat? nulli alteri, quam dæmoni, quam Baal, nam ut Hugo Cardinalis de Hypocritis ait: *Significantur per Bel, qui extra æreus, intus luteus eſt.* Bellovacenſis ſimiliter inquit: *Comparatur idolo, ac proinde Zacharias cap. 11. de illo ait: O paſtor, & Idolum, quoniam nec habet vitam gratiæ, nec motum virtutis, vel affectionem ad bene operandum, nec ſenſum compaſſionis, magis vult apparere bonus, quam eſſe, magis habere ſimulachrum bonorum, quam vera bona:* B. Petr. Dam. pariter ad diabolicum hoc hypocritarum motivum ſe reflectit, dum ait: *Plerumque hypocritæ mira ſe abſtinentia affligunt, omne robur corporis atterunt, & quaſi carnis vitam funditus in carne viventes extinguunt, ſicque per abſtinentiam morti appropiant, ut pene quotidie morientes vivant.* Nimirum ſemetipſos martyrio afficiunt, eſtque ipſorum tyrannus mundi applauſus, & propria æſtimatio, quia ex nullo alio motivo corpora ſua conficiunt. Unde ſubdit: *ſed ad hoc humanos oculos quærunt, admirationis gloriam expetunt, veritate atteſtante quæ ait: Exterminant enim facies ſuas ut appareant hominibus jejunantes. Nam ora palleſcunt, corpus debilitate quatitur,*

Rom. 12. 1. Hypocrita de ſemetipſo ſacrificium offert diabolo.

Hug. Card. in Matth. 23. Bellov. ſpec. mor. p. 3. l. 3. diſt. 10.

B. Petr. Dam. ſer. de S. Barbatiano.

Mundi applauſus eſt hypocritarum tyrannus.

tur, pectus interrumpentibus ſuſpiriis urgetur; ſed inter hæc ab ore proximorum ſermo admirationis quæritur, nihilque pro tanto labore aliud, niſi æſtimatio humana cogitatur. Meritò igitur idem Sanctus nos ad hanc illorum ſtultitiam conſiderandam invitat, qui ſudores & auſteritates ſuas vanitati & dæmoni patri ipſorum, ut in diſcurſu ſexto probavimus, vendunt, cum tamen ſi eaſdem auſteritates in Dei honorem ex optimo corde direxiſſent, exceſſiva liberalitate remuneratæ fuiſſent. *Perpendite*, inquit, *dilectiſſimi fratres mei, quam miſerabilis vecordia eſt, laborioſe agere & ab ore hominum laudes quærere; ſoeti opere cæleſtibus præceptis inſervire, ſed terrenæ retributionis præmium ſectari.* Non enim cœleſte præmium ſperare poſſumus, ſi opera noſtra ab interiori cordis, & rectitudine intentionis, valorem ſuum non recipiant. *Intus fratres mei, intus ſervanda ſunt bona quæ agimus, ſi ab æterno judice vicem recipere noſtri operis expectamus.* Sed eheu hic pruritus acquirendi aurum & famam hominis virtuoſi, & probi, naturæ noſtræ adeo firmiter eſt impreſſus, ut Seneca moralis Philoſophus in Epiſtola quadam *ad Lucillum* ita ſcribat: *Quod pertinaciter ſtudes, ut te quotidie meliorem facias, & probo, & hortor, ut perſeveres; illud autem te admoneo ne eorum more, qui non proficere, ſed conſpici cupiunt, facias aliqua, quæ in habitu tuo aut genere vitæ notabilia ſint, aſperum cultum, & intonſum caput, & negligentiorem barbam, & indictum argento odium, & cubile humi poſitum, & quidquid aliud, ambitione, perverſa via ſequitur devita.* Demum vero ad ponderandam eorum ſtultitiam deſcendit, qui vanitatem pro auſteritatum pretio gratanter acceptant: *Videamus*, inquit, *ne iſta per quæ admirationem parare volumus, ridicula & odioſa ſint, nempe propoſitum noſtrum eſt ſecundum naturam vivere, hoc contra naturam eſt, ... ſqualorem appetere, & cibis non tantum vilibus uti, ſed tetris.* Quod ſi quis Simonem Cyrenæum crucem Chriſti humeris portantem Calvariæ montem aſcendere vidiſſet, utique crediturus fuiſſet, hunc vere conſilium adimpleſſe Evangelicum, quod cœleſtis Magiſter paulo ante diſcipulos ſuos docuerat, inquiens: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam & ſequatur me:* Magnum igitur Simon ille Cyrenæus videri poterat ſibi acquiſiviſſe meritum, dum Chriſtum in portanda ponderoſiſſima cruce ſua adjuvabat; & tamen ſacer textus inquit: *Angariaverunt eum, ut tolleret crucem ejus;* non igitur ad opus hoc, cæteroquin digniſſimum, maximeque meritorium, ultro & voluntarie ſubivit, tales autem Simones Cyrenæi veri ſunt hypocritæ, inquit Sanctus Bernardus, quos nos quidem crucem Chriſti libenter portare exiſtimamus, dum carnem ſuam crucifigunt, credimus ipſos ſimul convitiis & concupiſcentiis ſuis crucifigi, ſed graviter decipimur. *Arbores quæ fructum faciunt, ſed non ſuum hypocritæ ſunt, cum Simone Cyrenæo crucem portantes non ſuam, qui religioſa intentione carentes, angariantur, & quæ non amant, amore gloriæ, quam deſiderant, facere compelluntur.* S. Thomas ſimiliter inquit: *Quod dicitur, coegerunt eum, ſignificat illos qui exterius crucem ferunt, interius autem coacte ferunt, quia non propter Deum, ſed propter mundum.* Quin & Hugo Cardinalis in S. Marcum ſcribens, hanc aliam ex eodem textu eruit moralitatem: *Per iſtum Simonem, qui portat crucem Domini in angaria, ſignificantur hypocritæ, qui labores multos ſuſtinent in hoc mundo pro laude humana; tales namque crucem portant alienam, non ſuam, ideoque nec Chriſtum ſequuntur, qui dicit: Tollat crucem ſuam, ſuam autem portant crucem,* ut ait Hugo Cardinalis, *qui pro Chriſto laborant.*

Senec. ad Lucill. Ep. 5.

Simon Cyrenæus deſignat hypocritas.

Matt. 16. v. 24.

Matt. 27. v. 32.

S. Thom. in Matth.

Hug. Card. in Marc.

3. Job hypocritam (prout & in diſcurſu præcedenti diximus) araneæ aſſimilat dicens: *Spes hypocritæ peribit, non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia ejus.* Quam ſimilitudinem Salmeron examinans dicit: *Nam ut aranea de propriis viſceribus telam magnis laboribus conficit, quæ levi auræ flatu frangitur, vel ad ſummum ſi tela conſtet, muſcas venatur; ad hunc modum hypocritæ ſeipſos eviſcerant, ſua facta prodentes, quæ levi viſu aut verbo aut facto perdunt, ut ad ſummum laudes vanas & immundas venentur.*

Job. 8. 14.

Salm. Tom. 5. Tr. 64.

4. Petrus Bleſenſis hypocritas perditæ nuncupat ſalutis homines, ſiquidem eorum ſtultitiam ita in quadam epiſtola ſua perſtringit dicens: *Perditæ vitæ homines ſe laboribus torquent, cruciant curis, expenſis eviſcerant; telam texit, ut capiat muſcam viliſſimam. Quid eſt inanis gloria, quam venantur, niſi muſca?* Aſt longe terribilius Michæas in hypocritarum invehitur turbam, quando illi minatur dicens: *Tu ſeminabis, & non metes; tu calcabis olivam, & non ungeris oleo, & muſtum, & non bibes vinum,* cujus textus expoſitionem ſi intelligere volumus Stephanum Cantuarienſem audiamus oportet dicentem: *Tu calcabis olivam, & oleo non ungeris, id eſt, tu venaberis gloriam, de qua dicitur: Oleum adulationis, & tamen eam minime aſſequeris.* Quantumvis enim hypocrita quandoque gloriam acquirat, hujuſmodi tamen vera non eſt, ſed vana, quin & potiſſimum permittente Deo, confunditur, inque infamiam incidit, & opprobrium hypocrita, etiam in vita præſenti, ad majorem ſui confuſionem; Quemadmodum, ut alios taceam innumeros, cuidam accidiſſe monacho in vita ſcribitur S. Pachomii, cum enim ſinguli monachi ſtoream unam quotidie texere ſolerent, iſſus eorum ex motivo vanitatis duas die uno indefeſſe laborando perfecit, eaſque, ut viderentur ab omnibus, publice expoſuit, quod factum Sanctus advertens ſuſpirando ait: *Miſerabilem illum indefeſſo vacaſſe labori abſque quietis intervallo, ut dæmonio placeret, gloriam humanam præferens divinæ:* Quem poſtquam ſevere reprehendiſſet, tandem illi juſſit, ut utramque à ſe confectam ſtoream in humeris ſuis deferens, ad locum accederet orationis, quando reliqui monachi ad orandum conventuri eſſent; iiſque ſe commendaret, ut pro eo intercederent, qui duas ſtoreas pluris feciſſet, quam cœlum.

Petr. Bleſ. Epiſt. 14.

Hypocritæ ſunt homines perditæ ſalutis.

Steph. Cantuar. apud Tolem.

Monachus quærens ex labore vanam gloriam, à S. Pachomio confunditur.

5. Inſuper hypocrita novo evidenti ſe exponit diſcrimini, dum etiam in vita novum quaſi ſemper ſecum portat infernum; quod ſupplicium reliqui non experiuntur peccatores, utpote qui aliquam in hoc mundo experientes ſatisfactionem, *tenent tympanum & cytharam, gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos.* Ita avari accumulant theſauros; ambitioſi aſpirant ad honores & dominatus, quos ubi obtinnerint, ſe authoritate paſcunt & imperio; luxurioſi ſuos explent carnales appetitus, hypocritæ vero vitam ducunt auſteram inter humilitatis, contemptus mortificationis, abſtinentiarum, diſciplinarum, & ſolitudinis exercitia, ut proinde merito exclamet Hug. Vict. *Miſer talis homuncio, qui tanto labore & induſtria ſtudet non eſſe, imo potius non videri ſicut cæteri hominum? ſiccine non invenitur hypocriſis via, ut ita dicam, utrumque tolerabilior ad infernum? cur ſaltem illam, quam multi incedunt, viam latam, quæ ducit ad mortem, non eligunt, ut velut de gaudio, & non de luctu ad luctum tranſirent? O quam felicius eſt illis, quorum non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum, qui in labore hominum non ſunt,*

Hypocritæ etiam in vita novum ſemper circumferunt ſecum infernum.

Hugo de S. Vict. lib. 4. Tit. 18. Miſcell. 2. Tom. 3.

& cum hominibus non flagellabuntur. Qui etſi peccatores & pro temporalibus gaudiis perpetuis cruciatibus addicti, ſaltem abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias.

S. Bern.

Hypocritæ in finali judicio multos videbit damnari propter varia crimina & ſe ipſum propter virtutes mala intentione exercitas.

6. S.Bernardus ad memoratum ſe reflectens Simonem Cyrenæum, hoc aliud pariter contra hypocriſin adducit motivum dum ait: *Væ portantibus crucem, non ſicut Salvator ſuam, ſed ſicut Cyreneus alienam. Væ Citharœdis Citharizantibus non velut ipſi de Apocalypſi in Citharis ſuis, ſed vere ut hypocritæ in alienis.* Hypocrita equidem in judicio finali plurimos videbit damnatos, alios propter ambitionem, alios ob avaritiam & extorſiones, alios ob odium & vindictas propter adulteria, inceſtus & blaſphemias alios, ſed omnium maxime mirabile erit, quod ipſe quoque, qui nil aliud niſi honorem zelavit & laudes Dei, ejus ſanctum invocavit nomen, animas convertit, in vigiliis, auſteritatibus & rigoribus ſudavit, cilicia portavit; nihilominus & ipſe cum iis ad infernum condemnatus ſit, propter eadem opera, virtute quorum electi ad dexteram vocati ſunt, Hæc omnia in damna hypocrita incidet, propter defectum rectitudinis bonæ intentionis; ideoque apud S. Matth.

Matth. 7. v. 22.

Salvator proteſtatur inquiens: *Multi dicent mihi in illa die; Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia numquam novi vos; diſcedite à me, qui operamini iniquitatem.*

Ib. v. 23

Verumtamen ſi tot virtuoſa & pia fecere opera, qualiter ipſis dici poterit: *Operamini iniquitatem;* ſiquidem fornicationes, rapinas, homicidia, perjuria & cætera foverunt? facilis eſt reſponſio: *Omnia opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus;* non Deum ſed ſuperbiæ vitium, mundique applauſum, Deo inimicum, pro objecto habentes; Quorum proprietates ita deſcribit D. Chryſologus:

Matt. 23. v. 5.

D. Chryſol. ſer. 9.

Juſtitia quæ ſe humanis oculis locat, divini patris non poteſt expectare mercedem; voluit videri & viſa eſt; voluit hominibus placere & placuit, habet mercedem quam voluit; præmium quod habere noluit, non habebit. Porro S. Cyrillus Alexandrinus dictam Chriſti ad hypocritas reſponſionem ita quoque explicat. *Non enim*, inquit, *probe me quæſiſtis, nec ſanctimonia ſplendere voluiſtis, ſed mercaturæ modo religionem oſtentaſtis, propterea vos non cognovi.* Quod idem irreparabile damnum beatus quoque Laurentius Juſtinianus his attigit verbis: *Laudes hi tales dum quærunt humanas, æternæ remunerationis efficiuntur expertes; pro breviſſima & inani voluptate, delicias commutant perpetuas.*

S. Cyrill. Alex. l. 3. in Joan. c. 27.

B. Laur. Juſt. de Hum. c. 15.

Cur illi, qui præter filios Noe conſtruxerunt arcam, in illa Salvati non fuerint.

7. Dum Noe arcam ex præcepto divino fabricaturus eſſet, veriſimile eſt, Sanctum hunc ſenem præter filiorum ſuorum, ope pariter indiguiſſe externorum in hac fabrica conſummanda, qua ſuppoſita veritate dubium occurrit non leve, qualiter ſcilicet laboratores illi, ſcientes arcam contra diluvium deſervituram, timorem Dei non induerint, & juxta dictamen Dei & rationis vixerint? cur non & ipſi arcam intrare contenderunt? reſponderi poteſt, eos ad ſolum attendiſſe laboris ſtipendium; ita quoque hypocritæ in arca Eccleſiæ laborant quotidie, qua ſacramenta adminiſtrando, qua verbum Dei divulgando, qua ſtudendo, qua diſciplinam & obſervantiam religioſam zelando, ſed in his omnibus applauſus & conceptus quærunt mundi, *omnia faciunt ut videantur ab hominibus*, atque ideo extra arcam excludentur.

Jer. 12. 9.

S. Hier. ib.

Hypocritæ comparantur pavoni.

8. Ubi Jeremias dicit: *Numquid avis diſcolor hæreditas mea mihi, numquid avis tincta per totum?* S. Hieron. legit: *Numquid pavo?* moxque ſubjungit *venite congregamini omnes beſtiæ terræ, properate ad devorandum.* Ubi clare oſtenditur, hujuſmodi à dæmonibus devorandos eſſe; Si autem, cur in pavone hypocritæ deſignentur, curioſe me interrogaveritis, facile reſpondeo, quia nimirum pavo pulchras habet pennas eaſque plurimis oculis plenas; ſed quorſum deſerviunt, ſi eas vel tantillum è terra elevarit? ad nihil aliud, niſi ut intuentium in ſe convertat oculos; conſpectu quidem mundi hypocritæ tales eſſe videntur, quales illos Apoſtolus deſcribit dicens: *Quorum converſatio in cælis eſt*, ſed in iis prorſus ſit oppoſitum, non enim ſe à terra evehunt, ſed quidquid operantur, ad auram popularem acquirendam ordinatur, *ut videantur ab hominibus.*

Phil. 3. 20.

9. S.Remigius de duobus latronibus ſimul cum Redemptore noſtro crucifixis diſſerens inquit: *Per iſtos duos latrones deſignantur omnes, qui arctioris vitæ continentiam apprehendunt, quicumque enim ſola intentione placendi Deo id faciunt, deſignantur per illum qui à dextris Dei crucifixus eſt; Qui vero pro appetitu humanæ laudis, vel aliqua minus digna intentione, deſignantur per illum qui à ſiniſtris eſt crucifixus.* Hugo Cardinalis ad Caſum Eleazari ſe reflectens, qui in bello elephantem occidens, ſub ingenti illius mole extinctus, & ſepultus fuit, ſequentem eruit moralitatem: *Dum enim veſtis aſperitatem* (de hypocritis loquitur) *vilitatem cibi libenter patimur, dum labore calloſa ſqualet manus, & frigore cutis riget, & Sole nigreſcit, tunc Eleazarus elephantem occidit; cum vero in hujuſmodi favorem quærimus hominum, tum elephas cadens opprimit Eleazarum.* V. Beda de iis, qui profeſſione ſe Chriſtianos eſſe aſſerunt, operibus vero eidem profeſſioni efficaciter non correſpondent, his verbis optime ſcribit: *Qui fidem tranſitorie nec fixa intentione recipiunt, non ſolum nihil commodi credendo merentur, ſed & pœnam de pretio ſalutis miſeri mercantur æternam*, qui nimirum jejunia, cilicia, ſacramenta, ſacrificia, orationeſque frequentant, ut per labores & ſudores ad infernum perveniant.

S. Remig. in Cat. D. Tho. ad 27. Matth.

Latro à ſiniſtris Chriſti crucifixus deſignat hypocritas.

Hug. Card. ibid.

Sicut etiam Eleazarus, ab elephante oppreſſus.

V. Beda.

10. Rex Abimelech ſe à muliere proſtratum indignatus, cum id honoris ſui cenſeret præjudicium ſuo præcepit armigero, ut evaginato eum gladio interimeret: hanc ipſam hiſtoriam S. Antoninus de Padua ad noſtrum applicat favorem dicens: *Armiger qui arma gerit, & ipſis non pugnat eſt hypocriſis, per quam infelix Abimelech magis vult perire quam per mulierem, id eſt per opera carnalia.* Ita namque & hypocritæ, ut bonum acquirant conceptum, à peccatis exterius abſtinent carnalibus, ſed cor occulte contaminant laſcivia aliiſque peccatis ſpiritualibus, quæ mortem iis inferunt æternam.

Rex Abimelech maluit occidi à ſuo armigero, quam à muliere.

S. Anton. de Padua in Dom. 13. poſt Trin.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Hypocriſis ſæpe magna cum ignominia detegitur, & licet hominės ſæpius lateat, Deo tamen occultari nequaquam poteſt.

THEMA.

Attendite à fermento Phariſæorum quod eſt hypocriſis; nihil autem opertum eſt, quod non reveletur, neque abſconditum, quod non ſciatur. Luc. 12. v. 2.

1. NOverint hypocritæ ex primæ & æternæ veritatis teſtimonio ſe manifeſtandos & confundendos eſſe; poſtquam enim diſcipulos & ſequaces ſuos admonuiſſet dicens: *Attendite à fer-*

Hypocritæ eandem manifeſtati confundentur.

mento

mento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis, mox etiam hoc infallibiliter manifeſtandum eſſe docet, dum ſubjungit: *Nihil autem opertum eſt &c.* Quem textum Salmeron ſequenti illuſtrat gloſſa dicens: *Rationem affert vitandæ hypocriſis ex eventu contrarii, nam propterea homines hypocriſis vitium ſectantur, quia exiſtimant vitium ſuum latere poſſe, & propterea ſubjunxit, nihil eſſe tam opertum in præſenti vita, quod non ſit revelandum & diſcooperiendum non ſolum in alia vita, ſed etiam in præſenti.* Toletus pariter idem hujus conjunctionis verbum conſiderans, ita diſcurrit: *Hypocritæ quæ ſecreta cordis ſui ſciunt, occultant diſſimulatis intentionibus & cogitationibus; cumque intus mali ſint, boni tamen apparere procurant, idcirco dicitur nunc, quod occultum eſt, revelandum. Præterea hypocrita cum à nemine videtur, opera etiam exteriora mala facit, turpiterque vivit, contentus ea bona exteriora facere, quæ apparent; per hæc enim exiſtimant ſe gloriam hominum adipiſci, idcirco adjungit Dominus: Abſcondita etiam ſciri debere, & propalanda eſſe.*

Salmer. Tom. 4. Tr. 18.

Tolet ib.

2. Diu autem ante Salvatorem Eccleſiaſticus notabile hoc in libro ſuo dederat monitum: *Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum.* Quod ut vitium nobis deteſtabile & execrabile reddat, ipſum manifeſtandum eſſe ſubjungit dicens: *Ne forte adducat animæ tuæ inhonorationem, & revelet Deus abſconſa tua, & in medio ſynagogæ elidat te, quoniam acceſſiſti maligne ad Dominum, & cor tuum plenum eſt dolo & fallacia.* Utique nullus adeo ſtultus foret, qui hypocriſin ſectaretur, qui confuſionem ſuam manifeſtandam eſſe ſciret, nullus pœnitentias auſteras attentare & amore mundialis conceptus aggredi præſumeret, ſi hoc modo ſolam ſe infamiam ſibi comparaturum eſſe noſſet, & nihilominus infallibilis eſt primæ veritatis proteſtatio, quia *nihil opertum &c.* diſponit namque Deus juſto judicio ſuo, ut & gloria humana, & cœleſtis, in perpetuam hypocritæ cedant confuſionem. Dicente alibi per Prophetam: *Revelabitur ignominia tua & videbitur opprobrium tuum; ultionem capiam, & non reſiſtet mihi homo.* Quod namque in publico ſanctum proſcripſit excommunicavitque S. Inquiſitionis Officium? Ut proinde S. Cyprianus merito nos admoneat dicens: *Hæc eſt vera dementia, non cogitare, nec ſcire, quod mendacia non diu fallant; noctem tamdiu eſſe quam illuceſcat dies; clarificato autem die ac ſole oborto, luci tenebras & caliginem, & quæ graſſabantur per noctem, latrocinia ceſſare.*

Eccli. 1. v. 37.
Hinc ſtulti eſſent hypocritæ, ſi ſcirent confuſionem ſuam tandem manifeſtandam.

Luc. 12. 2.

Iſ. 47. v. 3.

S. Cyprian. ad Cæcil.

3. Ingens ſane matronæ honeſtæ & nobiliſſimæ eſt confuſio, ſi in conſpectu omnium calva detegatur, & multo magis ſi inceſtuoſam eſſe denotetur aut adulteram. In quadam principali orbis Romanæ Eccleſia accidiſſe conſtat, quod mulieri cuidam fictos habenti crines, quidam Helvetus, qui in porta vigilias agebat, bipenni ſua dictam in altum elevaſſet caſualiter cæſariem, moxque deformis fœminæ calvities cum deriſione apparuit in conſpectu multitudinis mirantis. Hanc ipſiſſimam pœnam Deus per Iſaiam filiabus Jeruſalem, id eſt virtuoſis minatur animabus, ut eas à fictione & hypocriſi abſtrahat; *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.* Circa quæ verba Sanct. Hieronymus inquit: *Hoc & nobis accidet, quorum peccata celantur, cum impletum fuerit illud, quod ſcriptum eſt: Nihil occultum quod non revelabitur; quamdiu enim protegimur crine, & veſte ignorantiæ, & homines nos putant ſepulchra dealbata, qui intus ſumus pleni oſſibus mortuorum, videmur aliquid habere munditiæ, cum autem paruerit, quod occultum eſt, auferetur univerſa cæſaries, & fœda calvities omnibus apparebit.*

Magna confuſio eſt honeſtæ matronæ, ſi calva detegatur.

Iſ. 3. v. 17.
S. Hier. ib.
Applicatur Hypocritis.

4. Hugo Cardinalis multorum in diſcernendis cordibus & mentibus aliorum detegit errorem, dum ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Dum diſcernit cœleſtis reges ſuper eam, nive dealbabuntur in Selmon,* ita ſcribit: Terreni homines non diſcernunt, niſi ea, quæ parent oculis, unde multoties approbant aliquos, quos Deus reprobat, qui interiora diſcernit. *Hi ſunt hypocritæ, qui ſunt nive dealbati, ſcilicet exterius tantum in oculis hominum, ſed interius ſunt pleni omni turpitudine, ſicut ſolet contingere in hyeme, quod ſterquilinia nive cadente reſperſa dealbantur exterius, ſed qui parum interius foderet, inveniret fimum nigrum & fœtentem.* Vix enim ardens Solis radius ſterquilinium attingit, cum ecce nix ſubito diſſolvitur, & quidquid in eo ſpurciciei eſt, manifeſtatur. Idem quoque purpuratus author Ly, *Selmon,* hoc modo declarat: *Quod interpretatur virtutis umbraculum, & ſignificat hypocriſin, quæ tantum umbram & ſpeciem virtutis habet, rem autem non.*

Pſ. 67. 15.
Hug. Card. ibid.
Qui comparantur ſterquilinio, nive cooperto.

5. Salvator noſter, qui in fine mundi univerſalis & rigoroſus futurus eſt judex, de horrore ultimæ illius diei diſſerens inquit: *Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus:* Circa quem textum ſcire percuperem, cur hæc æternæ damnationis comminatio mulieribus prægnantibus intimetur, quæ potius compaſſione dignæ eſſent, ſiquidem præter imminentis partus dolores, inſuper ſupervicturæ ſunt univerſalibus tremendi illius diei ærumnis, & in tenebris & caligine mundi, tempore partus ſui conflagrantis, ſunt parituræ. Pro declaratione horum verborum, maxime in ſenſu ſpirituali, ſciendum eſt, quod per haſce mulieres prægnantes animæ intelliguntur fictæ, ſimulatæ, & hypocritæ, quæ ſub pallio hypocriſis occulta peccata ſua occultari vellent, at vero inſtar prægnantis cujuſdam mulieris, illa occulere nequeunt, quia filius vim facit, ut ex utero materno egrediatur, ſeque per planctus & ejulatus, nec non matris ſuæ dolores & ſpaſmos manifeſtum reddat: Eodem modo in judicio finali *illuminabit Dominus abſcondita tenebrarum;* & ut S. Bonaventura ait: *Veniet dies illa, dies omni amaritudine plena, quando publicabuntur coram univerſo mundo omnia, non ſolum verba, ſed opera, ſed ipſa cordis ſecreta.* Et ſuper Lucam idem Seraphicus ita ſcribit: *Vitanda ſunt omnia mala, quantumque occulta, quia omnia fient manifeſta in judicio, & quod plus eſt, ad majorem confuſionem fient ibi manifeſta omnibus.*

Matth. 24. v. 19.
Et mulieres prægnantes.

1. Cor. 4. 5.

S. Bonav. Ser. 1. de S. Mart.
S. Bonav. in Luc. 12.

6. S. Jeremias Propheta de hypocritis tamquam ab hæreditate cœleſti excluſis diſſerens in Cap. 12. loquitur: *Numquid avis diſcolor hæreditas mea mihi:* ubi alia quædam verſio legit: *numquid cornix?* pro cujus intelligentia ſervire poteſt illa omnibus paſſim nota corniculæ fabula; dum enim hæc ab omnibus volucribus pennas aliquas ſibi mutuaſſet, adeo effecta eſt pulchra & elegans, ut ab omnibus concordibus votis in volucrum reginam fuerit electa: Singulis vero avibus poſtmodum pennas ſuas ab ipſa repetentibus, ipſa pene nuda, omnibus facta eſt in deriſum & improperium, idipſum quoque cuilibet animæ hypocritæ & fictæ eveniet, quando in noviſſimi judicii die coram oculis cœli & terræ, defectus & fictiones illius, peccata item occulta, deceptiones, & cordis ſui perverſitates manifeſtabuntur, tunc namque omnibus manifeſtum fiet omnia jejunia, eleemoſynas, auſteritates, cunctaque alia quæ actiones virtuoſæ eſſe videbantur, nil niſi mera fuiſſe peccata, tunc certe in quamdam confuſionis & erubeſcentiæ ſepelietur abyſſum: Quod ſimiliter aliquis ſub vexillo Capitanei cujus-

Jer. 12. 19.
Applicatur hypocritis fabula Corniculæ.

cojuſdam conſcriptus, apparenter quidem ſuam probet fidelitatem, occulte vero cum inimico colludat, ejuſque conatibus faveat, numquam idipſum tanta cum circumſpectione facere poterit, quin tandem dolos ejus manifeſtus evadat, & in aliorum exemplum atrociter caſtigetur, prout ex hiſtoriis ſæpius factum fuiſſe conſtat: Eodem modo licet hypocritæ, ſe ſub Chriſti vexillo militare ſimulent, furtive tamen & occulte inimici infernalis partes ſuſtineant, hunc tamen dolum diu continuare vix poterunt, quin cum maxima eorumdem confuſione in publicum erumpat. Unde ſaluberrimum eſt illud S. Cyrilli Jeroſolymitani monitum dicentis: *Cave ſimulatam mentem habere, O homo, propter illum qui ſcrutatur renes & corda. Quemadmodum qui milites ſunt conſcripturi, & ætatem, & corpora deligendorum ad pugnam diligenter excutiunt, ſic & dominus delectum faciens animarum, voluntatem illarum ſcrutatur, ac ſi quam hypocriſin deprehenderit occultatam, rejicit, hominem tamquam ad veram illius militiam non idoneum*, ad hoc quoque propoſitum optime deſervit ingenioſa illa Caſſiodori ſententia dicentis; *Amicum eſt crimini velle neſcire, at qui vias occulit, conſcientiam prodit.* Saul ſub prætextu religionis ſuam nitebatur cooperire avaritiam, cum enim contra expreſſum Dei mandatum greges & armenta viva, necnon alia multa Amalech ſpolia reſervaſſet, inque ſui excuſationem dixiſſet: *Pepercit populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo ſuo*, his quidem verbis avaritiam ſuam coram oculis Prophetæ abſcondere ſe poſſe credebat, verum vix hæc animalia in conſpectu Saulis prodierunt, cum ecce ſe balatibus ſuis prodiderunt; dixitque Samuel: *Et quæ eſt hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus meis, & armentorum quam ego audio*, quaſi dicere voluiſſet, ut inquit S. Gregorius: *Hæc vox te ſub falſa virtutis tuæ ſimulatione reconditum denudat.* Seniores illi qui judices populi erant, ſe quidem in caſtigandis adulteriis, & in patrocinando honeſtam adminiſtrandaque juſtitia zeloſos exhibuerant, & eo uſque technas ſuas redegerant, ut populus correptis lapidibus ad lapidandam Suſannam innocentem promptus eſſet; At vero Daniel, ex inſtinctu Spiritus Sancti, calumniam, & deteſtabilem ipſorum hypocriſin manifeſtavit. Quot non excogitarunt Judæi ſtratagemata, ut mundo conteſtarentur, ſe agni immaculati ſanguine coinquinare ſe nolle, neque ad machinandam Salvatori mortem ulla paſſione moveri, & tamen etiam intimæ cogitationes, & conſilia illorum prodierunt in lucem, & per omnem æternitatem magis magiſque manifeſtabuntur.

Hypocritæ ſimulant ſe militare ſub vexillo, Chriſti.

S. Cyrill. Jeroſol. Catech. 1.

Caſſiod. Var. L. 12. v. 17.

Hypocriſis Saulis adducitur.

1. Reg. 15. v. 14.

S. Greg. l. 6. in Lib. Reg. ibid.

Et ſeniorum judicum Babylonis.

Dan. 13.

7. Poſſunt quidem homines per fictiones hypocritarum decipi & ſeduci, ſed non Deus, ipſe enim *novit omnes, & opus ei non eſt, ut quis teſtimonium ei perhibeat de homine, ipſe enim ſcit quid ſit in homine.* In Apocalypſi quamdam tenore ſequenti ad unum Epiſcoporum legimus exaratam Epiſtolam: *Et Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe, hæc dicit, qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem Stellas; ſcio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* Quorſum obſecro neceſſum erat dicere Chriſtum ſeptem pollere donis Spiritus Sancti, ſiquidem verbum & Pater eumdem ſpirant ſimul Spiritum: *Qui ex Patre filioque procedit?* Myſteriumne penetrare vultis? Prælatus ille, ut in diſcurſibus præcedentibus inſinuavimus, homo quidem magna virtute & perfectione apparenter præditus eſſe videbatur (*nomen habes quod vivas*) hæc tamen virtus ficta & ſimulata erat, ac proinde ei manifeſtum eſſe volebat iniquitatem ſuam Deum minime latere; ſiquidem inter alia ſeptem dona, ab Iſaia enumerata, hæc quoque recenſentur: *Spiritus ſapientiæ, ſcientiæ, & intellectus.* Quaſi diceret inquit Richard. à S. Vict. *Tu qui te coram hominibus per hypocriſin bonum facis, ſed in occulto me contemnendo malus exiſtis, dum me audis ſeptem Spiritus Dei habere, animadverte me per eam ſapientiam non ſolum manifeſta, ſed & occulta, non ſolum opera, ſed & cogitationes ſpiritualiter penetrando videre, & dum me audis habere ſeptem Stellas; intellige me ad puniendum te & alios Epiſcopos, ſi deliquerint, potentem eſſe.*

Homines decipi poſſunt per fictiones, ſed Deus minime.

Joan. 2. v. 25.

Apoc. 3. v. 1.

Iſaia. 11. v. 2.

Rich. à S. Vict. p. 1. in Apoc. l. 2. c. 9.

8. Conſideratione digna ſunt illa apud S. Lucam Cap. 16. à cœleſti Magiſtro ad Scribas & Phariſæos pronunciata verba: *Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda veſtra, quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum.* Et ideo homines quidem decipere poſſumus, ſed non Deum, de quo Apoſtolus ait: *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.* Unde & præfato Epiſcopo ait: *Scio opera tua*, id eſt, ut Richardus de S. Victore exponit, *cognoſco te, quis ſis; omnipotentem namque Deum, ſicut nemo poteſt vel pretio corrumpere, quia juſtus eſt; vel excedere quia æternus eſt; nec loco effugere, quia ubique eſt; vel virtute ſuperare, quia fortiſſimus eſt: Sic nemo poteſt eum abſconſione latere, quia ſapientiſſimus eſt;* Bene ergo dicit, *ſcio opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.* In toto Teſtamento, tam veteri, quam novo, nullum reperimus vitium quod ſapientiſſimus Magiſter noſter majori cum vehementia reprehenderit, aut cujus malignitatem, & venenum occultum ſtudioſius propalarit, quam hujus vitii hypocriſis. Olim Deus in Levitico leproſis præcepit, ut veſtes circa latera portarent apertas; & quidem quantum ad ſenſum litteralem, nonnulli ideo id Deum præcepiſſe exiſtimant, ut leproſi majori cum facilitate veſtes induere & exuere poſſent; verumtamen convenientius id ad beneficium publicum factum fuiſſe dicitur, ut videlicet unuſquiſque infirmitatem & morbum ipſorum agnoſcere poſſet, quem, utpote contagioſum, omnes fugere debebant; hoc quoque fine illos aperto capite in medium procedere voluit, ut lepra ipſorum cunctis manifeſta fieret. *Omnia in figura contingebant.* Voluit nimirum Deus, ut intelligeremus, unum ex omnibus peccatis, quod minus tolerabit, quodque ſeverius caſtigabit, & unicuique manifeſtum eſſe volet, ſit hypocriſis, atque ideo ad inſtructionem noſtram de hoc vitio loquens toties hæc verba repetiit: *Attendite, cavete, intuemini;* Q. D. declinate ab illis qui cum leproſi ſint, ſanos ſe eſſe jactant.

Luc. 16. v. 15.

1. Cor. 4. 5.

Rich. de S. Vict. ib.

1. Cor. 4. 5.

Chriſtus in hoc vitium vehementius invehitur quam ullum aliud.

Iſtud vitium à nobis maxime cavendum.

9. Is qui larvatus eſt, aut perſonato indutus habito, ſibi perſuadet ſe ab aliis minime cognoſci, ideoque ab aliorum notitia abſconditus inſolentius agit. Idem quoque faciunt hypocritæ: *Exterminant facies ſuas.* Ubi D. Chryſologus ait: *Et ſi facies exterminatur, ornamentum corporis quod manebit? vere ſicut Dominus dixit: Si lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Hypocrita, ſit licet tibi facies inculta, neglecta cutis, triſtis vultus, exterminatus aſpectus, nec ab hominibus inveniſti laudem, & apud Deum fructum jejunii perdidiſti.* Mutet & fingat hypocrita faciem ſuam, quantum poteſt, Deo tamen illam celare non poterit. Simon de Caſſia verbum hoc, *exterminare*, ponderat ſequentibus verbis: *Exterminare* inquit, *eſt extra terminos proprios aliquid ponere, ſed ſi decipiunt homines intuentes, non decipient dæmones, à quibus decepti ſunt, neque decipient illum deſuper inſpectorem, cujus oculis omnia latentia intuentur.* S. Aug. verba illa Pſalmi: *Narraverunt ut abſconderent laqueos*, hoc modo legit: *Narraverunt ut abſconderent muſcipu-*

Hypocritæ aſſimilantur larvatis.

Matth. 6. v. 16.

D. Chryſol. ſer. 7.

Sim. de Caſſia l. 10. c. 16.

Pſ. 63. 6.

S. Aug. ib.

ſcipulas, dixerunt, quis videbit nos? moxque ſubdit: Latere putabant eum, quem occidebant, latere Deum. Ecce putas homo erat Chriſtus, ſicut & ceteri homines, neſciebat quid de illo cogitarent, numquid & Deus neſcit? O cor humanum, quare tibi dixiſti, quis videt me? cum ille videat qui te fecit? Phariſæi pelle ovina ſe contegebant, quando inſtar famelicorum luporum agnum immaculatum, ad eum dilaniandum invaſerunt, ideo enim zelum honoris divini prætexebant dicentes: *Ecce nunc audiſtis blaſphemiam, & ideo ſecundum legem debet mori*, ut ſub hoc zeli prætextu ſuam celarent iniquitatem: At vero non ſolum Deum decipere non poterant, ſed neque ipſum Pilatum, quin invidiam & malignitatem ipſorum manifeſtaret; *ſciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum.* Unde S. Aug. ſuper illa verba: *Exacuerunt tanquam gladium linguas ſuas*, inquit: *Non dicant Judæi non occidimus Chriſtum, etenim propterea eum dederunt Judici Pilato, ut quaſi ipſi à morte ejus viderentur immunes; nam cum dixiſſet eis Pilatus: Vos eum occidite, reſponderunt: Nobis non licet occidere quemquam: Iniquitatem facinoris ſui in judicem hominem refundere volebant, ſed numquid Deum judicem fallebant?* S. Greg. verba illa (*revelabunt Cœli iniquitatem ejus; & terra conſurget adverſus eum*,) hypocritis hunc in modum adaptat: *Hypocritæ cæli iniquitatem revelant, atque adverſus eum terra conſurgit, dum & hi qui cum Deo judices veniunt, & hi qui per judicium liberantur, pravitatis illius teſtes exiſtunt. Nihil ergo ex his quæ egit in tempore damnationis ejus abſconditur, unde apte ſubjungitur, Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei, tunc germen domus illius aperitur, cum omne malum quod in conſcientia illius naſcebatur oſtenditur. Modo quippe germen domus hypocritæ manet occultum, quia etſi bona imagine apparet ejus operatio, ſed latet intentio, aliud eſt namque quod agit, & aliud quod intendit.*

Judæi Chriſti mortem machinari ſunt per hypocriſin. Matt. 26. v. 65. Latere tamen non potuerunt. Joan 19. 7. Matt 27. v. 18. Pſ. 63. 4. S. Aug. ib. Job 20. 27. S. Greg. l. Mor. c. 19.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Varia examinantur indicia, per quæ hypocritæ a veris virtuoſis diſcerni poſſunt.

THEMA.

A fructibus eorum cognoſcetis eos. Matth. 7. v. 16.

Varia indicia detegunt ex quibus hypocritæ dignoſcantur.

1. INfallibilis eſt arboris cognitio, quæ ex ejuſdem habetur fructibus; aliquando nihilominus fallit regula hæc univerſalis, ſiquidem ſæpius arbori ſpecies inferitur diverſa, ſicque fructus producet non proprios. Tales quoque inter fictas, ſeu hypocritas, nec non inter virtuoſas, atque perfectas animas intercedit differentia, ita ut ſemper infallibile maneat Chriſti axioma dicentis: *A fructibus eorum cognoſcetis eos*; quia Angelico Doctore teſte: *Dicendum, quod poteſt vix aliquis hypocrita eſſe ita compoſitus, quod non appareat aliquid malitiæ vel verbo, vel facto; quomodo in aquis reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.* In præſenti itaque varia hypocritarum à ſacris expoſitoribus adducta examinabimus indicia.

2. Thom. ib.

Minima præfert maximis. S. Bonav. in c. 18. Luc.

2. Et in primis quidem S. Bonaventura illud adducit, quod & à Salvatore in ſpecie notatum fuit ſcilicet: *Hi ſunt qui minima præferunt maximis*; ideoque Chriſtus iis minatur dicens: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, judicium & miſericordiam & fidem.* Quod & idem Seraphicus author alio in loco repetens ait: *Magna ſcelera perpetrant, & modica peccata devitant, colantes culicem & camelum glutientes*; Quod ut confirmet, ſcrupulum ſcribarum & ſacerdotum manifeſtat, quem habebant in inferendo pedem in Prætorium Pilati ne contaminarentur, qui Paſcha celebraturi erant, ſiquidem ſe puros mundoſque rebantur, licet alia ex parte mortem Filii Dei urgerent quam inſtantiſſime; ideoque ait: *Magis timuerunt intrare Prætorium Pilati, quam nequiſſime procurare crimen homicidii.* Utpote qui abſque ſcrupulo clamabant, *tolle, tolle, crucifige.*

Matt. 23. v. 23. S. Bonav. in Biblio Pauper.

3. *A fructibus eorum &c.* D. Chryſoſtomus eadem carata (*decimatis mentham & anethum*) diſcutiens verba, ita pariter ad intentum noſtrum diſcurrit: *Minimarum rerum decimas offerebant, oſtendendæ religionis gratia, in judiciis autem erant injuſti in fratribus, ſine miſericordia, in veritate increduli.* Cui & S. Hieronymus conſonat dum ait: *Præcepta quæ magna ſunt, devoramus, & negligimus, & operationem religionis in parvis, quæ lucrum habent, cum diligentia demonſtramus.* Quibus merito exprobrat Chriſtus dicens: *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?*

Matt. 23. v. 23. D. Chryſ. in cat. ib. S. Hier. in Caten. Matt. 7. v. 3.

4. *A fructibus eorum cognoſcetis eos*; Hypocritæ enim ſolam ſectantur apparentiam exteriorem, non ſoliciti de ſubſtantia, *ut appareant hominibus jejunantes, omnia opera ſua faciunt ut videantur.* Hinc Salvator Apoſtolos, omneſque alios ſequaces ſuos ſolicite admonuiſſe legitur: *Cum oratis, non eritis, ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis & angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus*; vel juxta Theophylactum, *ut conſpicui ſint hominibus.* Ubi notandum eſt verbum, *amant*, quia ſcilicet affectant & concupiſcunt videri ab aliis. Quin & author operis imperfecti Chriſtum non prohibuiſſe advertit orationes in plateis, ſed in angulis fieri platearum. *Chriſtus non dixit, in plateis*, inquit ille, *ſed in angulis platearum; ut ne, ſi in plateis oraverint, quaſi religionis ſimulatores vituperentur ſed in angulis ut videantur abſcondite orare; o aſtuta vanitas, ſciunt enim quia hoc ipſum abſcondite orare laudabilius eſt, ideo fingunt ſe abſcondere, ut dupliciter laudentur; primo quia orant; ſecundo quia abſcondite, & in hoc amplius ſe manifeſtent, quod ſe abſcondunt.* Vel etiam dicere poſſumus, eos in angulis magis obſervatos fuiſſe, per angulos intelligendo platearum capita; hinc qui falſa adorabant numina hujuſmodi frequentabant ſtationes, ut à pluribus conſpicerentur undique, dicente Spiritu Sancto de quodam Idololatra: *Fecit ſibi altaria in univerſis angulis Jeruſalem.* Si namque hujuſmodi homines nemo contemplaretur, nec orationi nec ulli vacarent operi bono. Ita Diogenes Cynicus in majoribus hyemis rigoribus ſe immergebat in aquas, ut fortis, patienſque audiret apud omnes, idque faciebat ſæpius coram aliis, quos interdum Plato ſemel adveniret finemque Diogenis penetrare, cum circumſtantes hunc compati videret, ad eos converſus ait: *Si vultis ejus miſereri, diſcedite.* Idem quoque nos de hypocritis aſſerere poſſumus; ſi enim fictionem eorum ceſſare volumus, efficiamus ne videantur ab ullo, quia certiſſimum eſt, quod omnia *opera ſua faciunt ut videantur*; unde S. Gregorius inquit: *Studium eſſe hypocritarum ſolet, ut & quod ſunt ſupprimant, & hoc quod non ſunt, eſſe ſe hominibus innoteſcat.* Quando igitur eos apparere velle advertimus & videri,

Solam ſectantur apparentiam exteriorem. Matt. 23. v. 5. Matt 6. v. 5. Theophyl. ib. Auth. Imperfect. Hom 13. Quid intelligatur per angulos in quibus orabant hypocritæ. 2. Paralip. 28. 24. Acutum dictum Platonis, de Diogene hypocrita. Matt. 23. v. 5. S. Greg. l. 18. Mor. 6. 7.

hoc certum fictionis eſt ſignum; unde idem in eodem loco ſubjungit S. Doctor dicens: *Veraciter Sancti non ſolum gloriam ſupra modum ſuum omnino non appetunt, ſed etiam hoc ipſum videri refugiunt, quod eſſe meruerunt.*

Matth. c. 23. v. 6. S. Thom. ib.

5. S. Thomas ad Salvatoris exprobrationem (*magnificant fimbrias*) ſe reflectens, præceptum adducit libri Num. 15. ubi Pop[...]s Hebræus, ut à gentilitate diſtinguatur, fimbrias portare jubetur; hinc ad hypocritas rediens ſubjungit: *At iſti ut magis ſe oſtenderent religioſos, magnificabant fimbrias, & alligabant ſpinas, ut viderentur ſe pungere, non ergo exhibent niſi exteriora.*

Luc. 12. 1. Theoph. ib. Hypocritæ comparantur fermento. Matth. 7. v. 15. Et Lupis: additur differentia inter balatum Ovis, & ululatum Lupi. S. Greg. l. 8. Mor. c. 27.

6. *A fructibus eorum &c.* Hypocritæ apud S. Lucam fermento aſſimilantur, nec immerito, quia, ut Theophylactus advertit, *ſicut fermentum inflat, & inflando vanum facit, & ſic corrumpit; ſic ſuperbia inflando introducit vanitatem gloriæ, & hæc vanitas introducit falſitatem corrumpentem.* Non modo autem fermento duntaxat, ſed & lupis aſſimilantur hypocritæ à Chriſto dicente: *Intrinſecus ſunt lupi rapaces.* Quæ vero inter lupum & ovem eſt differentia? Nimirum hæc vultu terram verſus balatum edit, ille vero ululat vultu cœlum verſus elevato; ita quoque qui virtute ſolida pollet, de ſe humiliter ſentit, ſeque mortificari credit, dum laudatur & æſtimetur ab aliis; homo vero fictus virtutemque ſimulans, applauſus ſectatur, nec aliud quærit, niſi ut ab hominibus indigitetur & magnificetur; unde S. Gregorius inquit: *Multa hypocritæ in occulto mala faciunt, quædam vero bona in publico, cum ex bonis patentibus laudes recipiunt, ab occultis malis conſiderationis oculos avertunt, taleſque ſe exiſtimant, quales foris audiunt, non quales ſe intus noverunt.* Contriſtantur dum ſe ab aliis aſpernari & minores fieri vident; econtra vero, qui vere humilis eſt, contemni ſe gaudet & amat. Sæpe quidem accidet, quod & hypocrita ſemetipſum aſpernetur, & in profundos prorumpat humilitatis actus, hoc tamen non alio fine facit, quam ut ab aliis æſtimetur & in veneratione habeatur, ſciens nimirum humilitatem omnis eſſe perfectionis fundamentum.

Diſcipulus ſer. 100. in Dom. 8. poſt. Trin. Hypocritæ, omnia humilia de ſeipſis dicunt, quæ ab aliis audire nolunt. Patet in exemplo mulieris hypocritæ.

7. *A fructibus eorum &c.* Diſcipulus in quodam ſermone hoc novum hypocritas cognoſcendi ſignum adducit, inquiens: *Cognoſcuntur etiam, quando nimis humilia de ſeipſis dicunt, & eadem ab aliis de ſe dici audire nolunt, ſicut aliqui dicunt: ego ſum malus & peſſimus, ſed ſi hoc alius de illis proferret, hoc non ſuſtinerent, ſed protervis verbis contradicerent.* In cujus confirmationem, exemplum cujuſdam adducit mulieris, quæ vi[...]n ſpiritualem magnis paſſibus ſecundum apparentiam ſeſe currere oſtentabat; quæ confeſſarii ſui ſæpius ſe commendabat orationibus, ut pro ſe intercederet, utpote tantorum criminum rea, tantæ malæ vitæ fœmina, ut propter peccata ſua, non modo ſibi, ſed & ſeverum aliis timeret infligendum ſupplicium; *Tunc ſacerdos uti vir diſcretus voluit experiri, utrum eſſet ſibi fundamentum veræ humilitatis.* Sed qualiter eum veram à ficta virtute decreviſſe putatis? audite medium; Cum itaque eadem mulier alia vice replicaret, ſe omnium eſſe peſſimam, & flagitioſiſſimam, Mox tum ſacerdos ſubjungit: *Hoc ego ſæpius audivi antea de te dici: tunc illa immediate commota dixit: Mentiris ad collum veſtrum, & quicumque vobis dixit vel de me talia locutus ſimiliter mentitur, quia numquam fui talis ſicut vos aſſeritis: tunc ſacerdos humiliter reſpondit dicens. Modo ego intelligo tuam ſuperbiam & hypocriſin, quia tu loqueris de teipſa, quod ab aliis dedignaris audire.*

Hypocriſis provenit ex ſuperbia.

8. Fictionis igitur & deceptionis hypocritarum ex ſuperbia & exiſtimatione propria procedunt; Ideoque ſervi Dei, quanto majoribus abundarent cœleſtium donorum & gratiarum theſauris, tanto magis coram oculis mundi ſe occultabant, ut applauſum fugerent, è contra vero hypocritæ *magnificant fimbrias, amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis.* Matth. 23. v. 6.

Matth. 7. v. 16. Ex operibus cognoſcantur. D. Carth. in Matt. 7.

9. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* *Id eſt*, inquit Dionyſius Carth. *Ex operibus eorum cognoſcetis, quales extrinſecus ſunt, quia ſi diligenter conſiderentur, inveniuntur vane religioſi non humiles, ſapientes in oculis ſuis & proprii ſenſus, non veraciter patientes, ſed pleni privato amore & aliquibus ſingularibus vitiis deformati;* ſe ſpirituales oſtentant, alienas reformant domos, novas condunt leges; à quarum obſervantia ſeipſos eximunt, dicente cœleſti Magiſtro: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere.* Matt. 23. v. 4.

Hypocritæ nolunt moneri & corrigi. Matt. 7. 5. S. Bonav. in c. 6. Luc.

10. *A fructibus &c.* Agnoſcuntur inſuper hypocritæ ex repugnantia, qua admoneri & corrigi ſe moleſtiſſime ferunt; Hinc S. Bonaventura illa Chriſti conſiderans verba: *Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo*, ita diſcurrit: *Hypocritam vocat talem judicem temerarium, qui in judicando alios, oſtendit & prætendit zelum juſtitiæ, & ſeipſum non judicando, habet vitium intus latens ſuperbiæ; unde Gregorius: Hypocrita cæteros reprehendit, ut in aliorum comparatione ſanctior videatur.* Alios arguit, ſed ipſe corrigi & reprehendi non vult, utpote qui ſe aliis virtutis & ſanctitatis normam eſſe prætendit; hinc merito inquit Sapiens: *Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit*, peſtifer namque ille, hypocrita eſt, dicente Chryſologo in ſermone quodam ubi in hoc invehitur vitium verbis ſequentibus: *Fratres fugiendum eſt virus, peſtilentia cavenda, quæ de remediis creat morbos.* Quam eamdem hypocritæ proprietatem S. Gregorius attigit dum ait: *Sanctus eſſe non appetit, ſed vocari, & cum fortaſſe corripitur, quaſi in opinionis gloria detruncatur. Deprehenſum ſe in pravitate iraſcitur, loqui ſibi redarguentem prohibet, quia velut in occulto vulnere tactus dolet.* S. Proſper ſimiliter de peſſimis illorum qualitatibus diſſerens hoc punctum his verbis tangit: *Ad reprehendendos alios prompti, ſe non patiuntur a quibuslibet vel leviter reprehendi, ſuorum actuum negligentes, ſunt aliorum procaci libertate cenſores.* De iiſdem apud S. Matthæum dicitur: quod ſint *excolantes culicem*, quibus verbis ut S. Thomas ait: *Notatur eorum nimia ſeveritas, non quidem erga ſemetipſos, ſed erga alios, alienorum namque errorum rigoroſiſſimi ſunt cenſores: Oneroſa non faciunt, ſed aliqua quæ exterius patent, benefaciunt*, unde S. Bernardus ait: *Portant veſtes ſanctitatis, & hoc non eſt oneroſum, quod oſtendabant in phylacteriis & in fimbriis.* Ex quo Deus in Deuteronomio cap. 6. populo præcepiſſet, ut legem Domini manibus alligatam portaret, ut illam tanto promptius oculis objectam haberet: Dicit enim ſacer textus. *Ligabis in manu tua & ante oculos tuos:* ipſi verba hæc literaliter interpretati ſunt, cum tamen teſte S. Thoma verborum illorum ſenſus ſit: *In manu tua, id eſt, in completione operis, & ante oculos tuos, id eſt, in conſideratione tua; ipſi autem volentes gloriam, ut viderentur zelatores mandatorum Dei, ſcribebant mandata in ſchedula, & ponebant ante oculos, & illa phylacteria vocabatur, & dilatabant magis iſta, ut viderentur ab hominibus.* Seniores illi populi Babylonici judices,

Prov. 15. v. 12. D. Chryſ. ſer. 7. S. Greg. l. 8. Mor. c. 24. S. Proſper. L. 2. de vita Contemplat. cap. 4. Matth. c. 23. v. 24. S. Thom. ib. S. Bern. ib. Deut. 6. 8.

dices quantum non exhibuerunt zelum & ſeveritatem, in caſtigando adulterio, de quo ipſimet honeſtiſſimam Suſannam tentarant, licet poſtea ejus innocentiam hac calumnia onerarint? hoc autem eo præcipue fine fecerunt ne ulla de occulta illorum
Matth. 23 v. 24. malitia conciperetur umbra vel ſuſpicio: *Colantes culicem, Camelum glutientes; Vident feſtucam in oculo*
Matth. 7. 3. *fratris, trabem in oculo ſuo non conſiderant.*

S. Joann. Clim. Schol. 3. ad gr. 12
11. *A fructibus eorum &c.* S. Joannes Climacus ait: *Hypocrita quamdiu quidem videtur latere gloriam ex opinione venatus, juſtus apparet, ubi autem fuerit deprehenſus, virulentis & mortiferis calumniis de aliis*
Hypocrita invehitur in alios, ſui oblitus.
inſperſis ſuum dedecus & ignominiam tentat velare. Salvator noſter non ſine cauſa Phariſæis exprobravit, quod ſepulchra in honorem Prophetarum eri-
Matt. 23. Hug. Card. ibid.
gerent; *Quid enim eſt ædificare ſepulchra aliqua,* inquit Hugo Card. *Niſi corrumpere ea, vel eis detrahere, quod proprium eſt hypocritarum, & poſtea ornant ea; quoniam poſtquam detraxerunt, dicunt aliqua bona de eis, ut videantur non cauſa detractionis, ſed compaſſionis animo & affectu hoc dixiſſe.* Idem quoque hypocritis indicium Salmeron his verbis mani-
Salm. Tom. 8. Tr. 14.
feſtat: *Detegitur hypocritarum vitium, qui maximorum ſuorum peccatorum obliti, ſemper inveniunt in altera, quod calumnientur, & reprehendant.* Salva-
Matt. 7. 15.
tor noſter apud S. Matthæum de illis dicit: *Intrinſecus autem ſunt lupi rapaces;* oves quippe dentes
Pronus eſt ad detractionem.
non habent ſcindentes, quemadmodum lupi, qui ea quæ mordent dentibus velut ſerra dividunt; Porro electi qui per oves intelliguntur alienæ famæ minime detrahunt, hoc enim ſolorum eſt hypocritarum proprium, qui nihil æque libenter faciunt, quam quod detractionibus ſuis alios deprimant, ut per illorum vilipendium ipſi in conſpectu mundi
S. Prosper ibidem.
tanto magis eluceſcant. *Ad faciem publicam patientiam fingunt,* inquit S. Proſper, *& in animo iracundiæ virus abſcondunt, ad nocendum parati, cum nocendi tempus invenerint.*

Comparantur Idolo Bel.
12. *A fructibus eorum.* Quando incarnata Sapientia de hac materia loqui intendebat, ut ſuperius ſæpius ponderavimus, communiter his verbis utebatur; *Intuemini, cavete, attendite,* quia occulta cordium penetralia, in quibus hypocriſis latet, penetrare, vel aperire difficillimum eſt. Adorabatur in Babylonia certum quoddam idolum, nomine Bel, coram quo unuſquiſque genua flectebat, adeo ut neque ipſemet Rex huic et honorem exhibere erubeſceret; Idolum hoc foris æneum, intus vero luteum erat; ſcit vero, quomodo Daniel hanc ſacrificulorum deceptionem manifeſtavit? nimirum per pavimentum templi cinerem ſpargi juſſit, ut falſorum ſacerdotum, ad devorandas oblationes furtive ingredientium veſtigia, huic cineri impreſſa clare
Dan. 14. v. 14.
conſpici poſſent; *Video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium,* Eodem modo ſi lotum impudicitiæ eorum, qui extrinſecus ſanctitatem ſimulant, & veluti numina cœleſtia venerari volunt, detegere vultis, diligenter greſſus illorum obſervate & explorate, ſic enim dicetis; *video veſtigia &c.* Verum quidem eſt, quod ad hoc, *video,* neceſſum ſit, ut in denſiſſimis tenebris fiat; nam ut ſacer textus ait: *Oſtenderunt ei abſcondita oſtiola per quæ ingrediebantur.* Cognoſcuntur enim *ex vitæ qualitate;* inquit Abu-
Abul. Q. 28 in c. 7. Matt.
lenſis de Hypocriſis indiciis diſſerens) *quia hypocrita nec eſt bonus, nec vult eſſe bonus, ſed ſolum videri bonus; ideo vere malum operatur, ſed ſtudium ſuum eſt illud malum occultare, & bonitatis ſpeciem prætendere; ſi quis tamen ſolicite inquirat, faciliter inveniet hypocritam non eſſe id quod apparet; licet aliquando ſolicite caveant, ne videantur opera ſua, non poſſunt tamen ſemper ad hoc eſſe attenti, & ideo interdum ipſi*
Falſitas illorum non poteſt diu latere.
ſe manifeſtant, quia falſa non poſſunt diu latere. Idem quoque doctiſſimus author ulterius dicit, quod hypocritæ nonnunquam opera ſancta & perfecta operentur, quia tametſi voluntatem, ut ſint virtuoſi & ſancti nequaquam habeant, attamen ad virtuoſe operandum, ab æſtimatione & opinione mundi, quam deſiderant, ſe adeſcari permittunt, dicit enim *Tamen tunc etiam cognoſcentur ex operibus, quia non manebit diu bene operans, intendit enim gloriam hujus ſæculi & non futuri, operari autem bonum eſt difficile; unde niſi quis firmiter ſperat vitam æternam, illam cæteris præponens, non poteſt diu bene operari.* Adducitque ſequens Divi Chryſ. Teſtimonium dicentis: *Facile hypocritæ capiuntur, via enim qua juſſi ſunt ambulare laborioſa eſt, Hypocrita autem laborare utique non eliget, & ſic capitur ex fructibus, id eſt ex operibus, & iſti ſunt fructus carnis, de quibus Apoſtolus ad Galatas 5. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ*
Galat. 5. v. 19.
ſunt immunditia &c. S. Gregorius verba illa: *Tygris*
Job. 4. 11. S. Greg. 15. Mor. c. 16.
periit, exponens inquit: *Nimirum amnis hypocrita tygris eſt, quia dum mundus color de ſimulatione ducitur, vitiorum nigredine interrumpente variatur: Sæpe enim*
Comparantur Tygridi.
dum de caſtitatis munditia extollitur, ſorde avaritiæ fœdatur, ſæpe dum de virtute largitatis ſpecioſus oſtenditur, luxuriæ maculis inquinatur. Sæpe dum caſtitatis atque largitatis decore veſtitur, velut ex zelo juſtitiæ crudelitatis atrocitate fuſcatur. Sæpe largitate, caſtitate, pietate, & pulchra viſione induitur, ſed interfuſa obſcuritate ſuperbiæ notatur. Hoc peccatum non ſine Myſterio per fermentum denotatur, quia
1. Cor. 5. 6.
ſicut modicum fermentum totam maſſam corrumpit, ita unicus duntaxat actus vitioſus, multis actibus apparenter virtuoſis intermixtus, ad detegendum hypo-
Matt. 5. v. 18.
critam ſufficit, nam *Iota unum aut unus apex non præterebit à lege, donec omnia fiant,* ut plurimum vero in hypocritis videtur, quod humor aliquis peccans in illis reſidens in manifeſtum degeneret vitium & transgreſſionem.

13. *A fructibus eorum &c.* S. Antonius de Padua
S. Ant. de Padua ſer. in Dom. 8. poſt. Trinit.
inquit: *Attendite à falſis Prophetis, qui ut dicit Gloſſa, maxime per impatientiam diſcernuntur, in tempore adverſitatis, cum enim proſperitas arridet, pelle ſub agnina corda lupina latent, ſed cum adverſitas flaveſcit, pel-*
Hypocrita impatiens eſt, & contriſtatur in adverſis.
lis ovis laceratur. Infallibile veræ virtutis indicium eſt, ſi quis in adverſitatibus ſit patiens; *non enim contriſtabit juſtum quidquid acciderit ei.* Tangat quis
Prov. 12. v. 21.
Hypocritam in emolumentis, in æſtimatione & reputatione propria, vel in alia quapiam re, in qua neceſſum eſt, ut genium & inclinationem ſuam deponat, & ſtatim apparebit, quis ſit: *Tange montes*
Pſ. 143. 5.
& fumigabunt. Cum die quadam coram Alfonſo Rege Siciliæ moveretur quæſtio, cur ſcilicet hypocritæ natura ſua ſuperbi ſint, publici autem peccatores humiles, variique ex circumſtantibus varie reſpondiſſent, tandem Rex ſubjunxit: *Publicanorum vitia ut plurimum manifeſta eſſe, puta luxuriam, gulam, & cætera hujuſmodi, quæ quoniam oculis hominum ſubjecta forent, ſolverentur in ruborem, verecundiam & humilitatem: Hypocritarum vero vitia in occulto latere; utpote odium, invidiam, malevolentiam, quæ cum in arcano tolerari diutius non poſſint, erumpant in ſuperbiam neceſſe eſt, iram, arrogantiam & inſolentiam.* Didacus Stella ad allegatam à Chriſto luporum ſimilitudinem alludens, qui ſcilicet ovina veſtiuntur pelle, differentiam notat; quæ eſt inter pellem vivæ ovis, & pellem ovinam mortuam, qua lupus contegitur, & hunc in modum diſ-
Did. Stella in Luc. 22.
currit: *Ea qua ovis viva cooperitur, dum magis ſcinditur & tondetur, magis ac magis creſcit, quod idem ſi*

ſiat in ea quam induit lupus, deperditur & deſtruitur: Sic bonus dum majores perſecutiones & calamitates illi advenerint, in virtutum exercitio magis creſcit & augetur, ſed impius hypocrita in tribulatione ſtatim oſtenditur, quam ſalſa eſt, ſallax ſit ipſius virtus. Salmeron ſimiliter dicit: *In repentinis & ſubitaneis motibus hypocritæ larvam ſibi abſtrahunt, detrahuntque ſuam aſtutam vulpem, & ad ingenium redeunt, ita ut recte inſpicientes ſimulata ſanctitate non ſeducantur.* S. Bernardus quoque aliud hypocriſis exprimit indicium inquiens: *Nonnulli falſa opinione arrogantia ſe perfectos eſſe exiſtimant, dum non ſunt, qui obortis tentationibus innoteſcunt.*

Salmer. Tom. 4. Tr. 16.

S. Bern. de ordine vitæ circa fin.

TRACTATUS XXXIV.
DE
INFERNO
ET
ÆTERNITATE.
CONTINET
DISCURSUS XXXII.

DISCURSUS I. De cura, qua Prædicatores exemplo Chriſti & præcurſoris ſui de pœnis inferni ſæpe ad populum prædicare debent.

II. Ideo homo peccatis immergitur, quia de inferno nec quidquam cogitat, hujus enim aſſidua meditatio à culpa coercet.

III. Deus adeo nobis comminatur infernum, ne in illum corruamus, qui enim hunc frequenter cogitat, eumdem evadit, & in timore Dei aſſidue viver.

IV. Examinatur conſilium Davidis, ſuadentis, ut homines in infernum deſcendant viventes.

V. Pœnarum æternarum conſideratio ad pœnitentiam nos convertit, in divino ſervitio ferventes & profectos efficit.

VI. De ſitu & varietate nominum, quibus infernos appellatur; item de ejus capacitate, anguſtia, immobilitate & catenis damnatorum diſſeritur.

VII. Varia inferni tormenta in genere conſiderantur.

VIII. De voracitate ignis infernalis, nec non de quibuſdam noſtrum inter & inextinguibilem ignem verſantibus differentiis, cum hujus nutrimentum & ligna ſint hominum peccata.

IX. Ita Dei inferni ignem accendit & nutrit, qui cum ſit devorans non tamen conſumens, inextinguibilis exiſtit.

X. Deus ab igne infernali lumen ſuſtulit, ut perpetuo ſit tenebroſus, ſi tamen aliqua ex parte illuminet, hoc ſolum in majorem ſit damnatorum pœnam, ubi etiam tenebrarum illarum obſcuritas conſideratur.

XI. De abyſſi infernalis fœtore & horribili graveolentia.

XII. Dæmones damnatores carnifices per horribilem præſentiam conſortium & crudelitatem ſuam, eoſdem atrociter torquebunt.

XIII. Conſideratur fames & ſitis æterna quam reprobi in flammis infernalibus patientur.

XIV. De acerbitate frigoris quo damnati in inferno cruciabuntur, correſpondente nimirum eorumdem pigritiæ qua in vita torpuerunt.

XV. De quatuor dotibus corporum damnatorum, beatorum dotibus è diametro oppoſitis, & de pœnis quinque ſenſibus correſpondentibus, aliiſque multis; nec non de timore & tremore eorumdem.

XVI. Conſideratur diſſenſio quæ inter corpus & animam damnati futura erit, nec non potentiarum ſuarum depravatio, aliæque pœnæ internæ.

XVII. De verme malæ conſcientiæ, qui damnatos de propriis demeritis convictos, in æternum corrodet.

XVIII. De horribili damnatorum deformitate & confuſione, qua percellentur dum omnia ſcelera ſua in ſempiternum manifeſta videbunt.

XIX. Conſortium damnatorum pœnam eorumdem magis adaugebit, maxime eorum qui illis ſanguine juncti & amici fuerunt, nec non aliorum quibus malo præluxerunt exemplo cauſæque damnationis extiterunt.

XX. Deliciæ & voluptates præſentes ad ignem infernalem protrahunt reprobos, quorum pro culpa acerbior pœna erit præteritarum voluptatum memoria.

XXI. Pœna damnatorum multum augebitur propter invidiam, qua exagitabuntur ob beatorum gloriam, de tanto bono amiſſo perpetuo dolentes.

XXII. Examinatur pœna damni, eaque pœna ſenſus major eſſe oſtenditur.

XXIII. Ærumnæ hujus vitæ aliquam conjunctam habent conſolationem, at vero pœnæ infernales omnis ſunt ſolatii expertes.

XXIV. De deſperatione damnatorum.

XXV. Damnati propter voluntatis ſuæ obſtinationem, & malitiam, omnis ſunt pœnitentiæ & placationis Dei incapaces; unde hanc vitam ſolum pœnitentiæ tempus eſſe oſtenditur.

XXVI. De continua & inſeparabili morte qua damnati cruciabuntur, nec tamen umquam mori poterunt.

XXVII. Ex nonnullis hujus vitæ tormentis in aliqualem atrocitatis pœnarum infernalium notitiam devenire poſſumus.

XXVIII. Qui tormenta inferni aſſidue cogitat, dolores veræ pœnitentiæ & omnia alia tormenta conſtanti & intrepido animo tolerabit.

XXIX. Variæ adducuntur conſiderationes circa æternitatem, quæ pœnas infernales conſequitur.

XXX. Va-

XXX. Variæ examinantur rationes, cur damnati qui Deum temporaliter offenderunt, in inferno nihilominus in æternum ſint puniendi.

XXXI. Sola peccata ſunt, quæ nos ignem infernalem timere faciunt, utpote cujus pabulum & nutrimentum exiſtunt, qui tamen adverſus animas innocentes nihil facere prævaluit.

XXXII. Majorem eſſe numerum eorum qui damnantur, quam qui ſalvantur multifariam probatur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De cura, qua Prædicatores exemplo Chriſti & præcurſoris ſui de pœnis inferni ſæpe ad populum prædicare debent.

THEMA.

Ibunt in ſupplicium æternum. Matth. 25. v. 46.

1. VErbum æternum incarnatum, Sapientia patris, in quo omnes ſcientiæ & ſapientiæ divinæ theſauri recludebantur; & de quo Pſalmiſta jure merito dicit: *Omnia in ſapientia feciſti*, ultimam ſuam concionem ad turbas pronunciatam (Pſ. 103. v. 24.) non ſine Myſterio verbis propoſiti thematis, infernales pœnas nobis comminantibus ſigillare voluit. Enimvero primæ concionis thema fuit cœleſtis beatitudinis prædicatio: *Cœpit Jeſus prædicare & dicere pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.* (Matth. 4. v. 17.) Sane monita, quæ proximorum tenacius imprimere volumus mentibus, in finem uſque reſervare ſolemus, quemadmodum patres erga filios, ſuperiores erga ſubditos, & magiſtri ſpirituales verſus diſcipulos ſuo practicare ſolent. (Cur Chriſtus minas de inferno reſervavit, uſque ad finem vitæ ſuæ.) Cum itaque Chriſtus uſque in finem prædicationis & vitæ ſuæ has de inferno minas reſervarit, id utique fecit, ut ejus impreſſionem tanto majorem efficeret in animabus noſtris, nec non ut demonſtraret, quantum hujuſmodi exhortatio proficiat ad gloriæ conſiderationem; Teſte vero Sancto Matthæo, poſtquam Jeſus dixiſſet: *Ibunt in ſupplicium æternum; factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis: ſcitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis traditur ut crucifigatur.* (Matth. 25. v. 46. Matt. 26. v. 1.) Poſt trium namque annorum prædicationem, de judicio finali diſcurrere cœpit, diſcurſumque comminatione finivit æternæ damnationis, & quidem duobus ante mortem ſuam diebus, idque, ut Divus Chryſoſtomus advertit, non alio fine, quam ut *regni non ita memineris ſicuti gehennæ, metus enim majorem vim habet urgendi quam promiſſio.* (D. Chryſ. Hom. 2. in 2. ad Theſſ.) Et ideo incarnata Sapientia cordibus fidelium minus ſollicite inſculpere ſatagit Paradyſi, quam Inferni conſiderationem, hæc enim majori pollet efficacia in movendo voluntates perverſas ad emendationem; Imo juxta eumdem doctorem nulla omnino prædicatio, tam moralis quam ſpiritualis, tam proficua & utilis eſt animabus noſtris, quam iſta de inferno: *Nihil eſt æque utile*, inquit ille, *atque de gehenna diſſerere, quæ argento puriores nobis efficit animas.* (D. Chryſ. ibid.)

2. Petrus Apoſtolus nomine Apoſtolorum omnium aliquando ad cœleſtem ſuum converſus Magiſtrum, ita eum affatus eſt: *verba vitæ æternæ habes.* (Joan. 6. 69.) Omnes certe Chriſti admirabiles erant maximeque proficui diſcurſus, animas ad æternam inducentes vitam; unde ut ullius non capacitati ſeſe accommodaret, multoties ſermonibus ſuis parabolas admiſcebat, quoniam *ſine parabolis non loquebatur eis*: (Math. 13. v. 34.) poſtquam vero in S. Matthæo cap. 13. varias vice una adduxiſſet parabolas, tandem univerſum unica concluſit parabola diſcurſum, de æternis pœnis & ſuppliciis tractante: *Mittet eos in caminum ignis, ibi erit fletus & ſtridor dentium*; (Matt. 13. v. 42.) ubi S. Gregorius ait: *Poſtmodum pœnas inferni de malorum combuſtione narravit, atque in concluſione ſubjungit: Ideo omnis ſcriba &c.* (S. Greg. Hom. 11. in Evang.) Imo nec hoc monito contentus, ut auditorum percelleret, animos vehementiam recenſuit pœnarum infernalium, moxque ſubjunxit: *Intellexiſtis hæc omnia?* (Ib. v. 51.) quibus affirmative reſpondentibus ſuperaddidit, quemcumque prædicatorem etiam eruditiſſimum debere in regno cœlorum id eſt in Eccleſia militante, hanc tanti momenti annunciare & inculcare materiam: (Omnis prædicator hanc materiam ſæpius annunciet.) *Ait illis: ideo omnis ſcriba doctus in regno cælorum, ſimilis eſt homini Patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera. De theſauro ſuo*, (Matth. 13. v. 52.) (ita Hugo Card. præſentem exponit textum,) *id eſt de ſapientia ſua.* Prov. 21. *ſecundum aliam tranſlationem legitur: Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis*; (Hug. Card. ibid. Prov 21. v. 20.) debet enim omnem facundiam & ſcientiam ſuam in hoc adhibere argumentum, ut auditorum in animis conceptum formet pœnarum æternalium; *Nova & vetera*, ſubjungit ille, *id eſt, promiſſa & minas.*

5. Longe vero clarius Sanct. Gregorius in citata homilia diſcurrit, dum eadem exponens verba, ait: *Vetuſtum quippe humani generis fuit ad inferni clauſtra deſcendere, pro peccatis ſuis æterna ſupplicia tolerare.* (S. Greg. Hom. 11. in Evang.) Et paulo poſt: *Ille in S. Eccleſia prædicator eſt, qui & nova ſcit proponere, de ſuavitate regni, & vetuſta de terrore ſupplicii, ut vel pœna terreant, quos præmia non invitant.* Inſuper S. Matthæus de Chriſti prædicatione agens ita in quodam loco ejuſdem deſcribit circumſtantias: *Et factum eſt dum conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus, v. 29. erat enim docens eos, ſicut poteſtatem habens.* (Matt. 7. v. 28. Ibid. v. 29.) Curioſi indubie intelligere deſiderabitis, quam Chriſtus tanta cum energia, affluentia doctrinæ, & facundia prædicarit materiam, deſiderioque veſtro immediate antecedentia abunde ſatisfaciont verba, ſcilicet: *Omnis qui audit verba mea hæc & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam, Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam & cecidit, & fuit ruina illius magna.* (Matth. 7. v. 26. Ibid. v. 27.) Qua ſimilitudine, ut S. Chryſoſtomus opinatur; Chriſtus denotare voluit damnationem animæ cujuſdam, impetu agitatæ tentationum; aſſaltuumque inimici infernalis; Dicitur autem ruina ingens, quia ſcilicet omnium ruinarum maxima eſt, quæ æternitatem pœnarum, æternamque jacturam annexam habet; Ideoque D. Chryſoſtomus ſubjungit: *neque enim exiguarum leviumque rerum periculum eſt, ſed de animæ diſcrimine, de immortalibus ſuppliciis ſuſtinendis, de cæleſtis regni æternorumque bonorum amiſſione res agitur.* (D. Chryſ. Hom. 25. in Matth.) Unde Chriſtus poſtquam prolixam præmiſiſſet concionem, prout ex 5. 6. & 7. patet Matthæi Capite; hanc, ut cordibus imprimeret audientium, terminavit per mentionem inferni, deſignati in Ly *ruina magna*; ut ſcilicet omnes doceret Miniſtros Evangelicos, quod Diſcurſum & exhortationum ſuarum lineas, ad hoc ſingulariter centrum trahere debeant, ut auditores cum fructu recedentes ab irreparabili eximantur animæ ruina. (Ut animæ evadant ruinam æternam.)

4. Ideo Chriſtus ipſe poſtquam paupertatem Spiritus, tolerantiam injuriarum, munditiam cordis; aliasque res ſenſui contrarias annunciaſſet, ne hæc in ventum evaneſcerent, contemptoribus & negligentibus pœnas minatur æternas, id quod D. Chryſoſtomus caute advertens ſubjungit; *Ibi apto prorſus fine bona hæc præcepta concludens, eos qui non plene credunt futura de præſentibus vitia fugere, eſt cohortatus. Etſi enim majus longe doctrinæ pondus ſit quo futuris vel provocamur præmiis, vel deterremur ſuppliciis, tamen craſſiores quaſque animas hic magis ſermo cohibet, atque à ſtudio malignitatis abducit, propter quod etiam tali fine ſermo ejus impletus eſt, ut magis in eorum mentibus tam utilis ſententia figeretur.*

D. Chryſ. ib.

5. Epiſcopi, qui commiſſum ſibi gregem verbo Dei paſcere tenentur, hoc ſingulariter in conſecratione ſua, à conſecrante accipere ſolent documentum: *Annos æternos in mente habe*, quibus verbis ſingulariſſime commonentur, ut continuam æternitatis vitæque futuræ foveant memoriam, hocque punctum omnes ſibi commiſſos ſingulariter edoceant populos, quemadmodum iis hac in re gradu quidem Epiſcopis inferint, ſed multis forte ſanctitate ſuperior præluxit S. Pachomius, quando longam quamdam exhortationem ſuam ſequentibus terminavit verbis: *Ante omnia præ oculis habeamus ultimum diem, & momentis ſingulis æternorum dolorum ſupplicia formidemus*; ubi notetis velim Ly *ante omnia*; quia inter omnia, quantumcumque utilia themata, nullum ita ſalutem noſtram promovet, quemadmodum hoc de pœnarum infernalium propoſitum atrocitate. Quam veritatem, ut vitæ patrum perhibent, optime penetravit Macharius, nam quando ex monte Nitriæ multi ad ipſum ablegati fuere ſervi Dei, rogaturi eum, ut tanta ſanctitate celebris, tantique Spiritus Magiſter ad eos accedere dignaretur, ſin minus ſe omnes ad eum properare paratos eſſe: Abiit ille, cujus præſentia gaudentes fratres, avidis certatim auribus verba excipiebant Magiſtri, at ille lachrymis potius, quam verbis perorans, univerſam exhortationem, conferentiam & diſcurſum ſuum his pauculis quidem, ſed ſumme conſiderabilibus terminavit ſyllabis: *Ploremus & lacrymas O fratres noſtri oculi producant, antequam hinc eo migremus, ubi lachrymæ comburunt corpora.* Quæ doctrina tantum effecit, ut ſinguli in ferventes veræ compunctionis actus proruperint.

Pontif. Roman. Epiſcopis in conſecratione inculcatur æternitas.

In vita S. Pachomii.

Palagius l. 3. n. 9.

6. Jeremias quondam in hæc verba lamentatus fuiſſe legitur: *De excelſo miſit ignem in oſſibus meis & erudivit me.* Quis obſecro ignis ille fuit, qui virtute docendi & inſtruendi animas fideles, in quarum perſona Propheta loquebatur, eaſque immaculatas efficiendi pollebat? Reſpondit S. Paſchaſius dicens: *Porro anima peccatis obnoxia, dum pro ſuis iniquitatibus à Domino nonnumquam corripitur, ad ſe introrſus rediens, dum ſalubri dolore compungitur, quaſi de excelſo in ſuis oſſibus ac in medullarum cogitationibus ignem veniſſe non dubitatur, quo divinitus attacta caſtigatur & eruditur diſciplinis divinis.* Neque enim ad inducendas ad virtutem, Deique timorem animas, doctrinæ aliæ, eruditiones, aut conceptus requiruntur ingenioſi, ſed ſolus hic ſufficit infernalis ignis ad docendam quamcumque animam, prout in ſequentibus probabimus diſcurſibus.

Thren. 1. v. 13.

S. Paſchaſius ibid. ignis habet vim docendi.

7. Baptiſta à Deo electus erat, ut vias dirigeret; id eſt perverſos reformaret Hebræorum mores; *parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus*, idque per prædicationem ſuam operari debebat, dicente S. Luca: *Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem Zachariæ filium*; hoc eſt, ſubjungit Albertus Magnus; *vade prædica*; ſeu ut Theophylactus interpretatur: *Per verbum, intellige Spiritum Sanctum*; Spiritus itaque Sanctus præceperat ei officium prædicandi; ideoque *venit in omnem regionem Jordanis prædicans*; ſed quale putatis eum ex Spiritus Sancti inſtinctu habuiſſe thema? *prædicans Baptiſmum pœnitentiæ.* Sed ut populum hunc ad veram induceret pœnitentiam, ut *genimina viperarum* in columbas tranſmutaret, quibus eum argumentis, quibus rationibus, quave Rhetorica uſum fuiſſe putatis? *Exibat ad eum Jeroſolyma, & omnis Judæa & omnis regio circa Jordanem, & baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata ſua.* Publicani etenim certatim accurrebant, in dictis ſe abluentes aquis; *Venerunt autem & Publicani, ut baptizarentur.* Imo milites, de quibus Poëta cecinit: *Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur*, venerabundi & trementer interrogabant eum: *Quid faciemus & nos?* Quot equidem in ſæculis præteritis Prophetæ in auſteritatibus prodigiiſque magnis verbum Dei annuntiaverant; & nihilominus toto eo tempore tantam non potuere colligere meſſem, quam Baptiſta diebus paucis. Quæ tantæ operationis differentia? illi temporalia iræ juſtitiæque divinæ ſupplicia intentabant in vita præſenti inferenda; Baptiſta vero atrocitatem prædicebat inferni, inquiens: *Omnis arbor quæ non facit fructum excidetur & in ignem mittetur, paleas comburet igne inextinguibili.* Hinc S. Chryſoſtomus ſtupendam hanc converſionem admirans ita diſcurrit: *Quid factum eſt, quod cum impiorum eſſent, filii, tamque nequiter educati, ſuſceperunt ſubito pœnitentiam? unde hæc facta eſt repente tanta converſio? quis vulnera immedicabilia curavit? ignis infernalis inveteratas curavit plagas*, ideoque ſubjungit Sanctus: *Conſidera quemadmodum illos ab ipſis omnino principiis attonitos reddiderit, de gehenna ſcilicet inferendo ſermonem*; Huncque ignis infernalis timorem tanto incutiebat majorem, quanto dictam pœnam viciniorem, non vero remotam eſſe doceret, in deſerto illo exclamans: *Jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt.*

Matth. 3. v. 3.

Luc. 3. v. 2.

Alb. Magn. ib. Theoph. ib. Luc. 3.

Joan Baptiſta Prædicator egregius.

Matt. 3. 5.

Luc. 3. 12.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 9.

D. Chryſ. Hom. 11. in Matth. Ignis infernalis curat inveterata plagas.

Luc. 3. v. 9.

8. Propheta Ezechiel quondam à Deo electus erat, ut populo electo prædicaret, eum inſtrueret, inque viam reduceret ſalutis, utpote à divinæ legis, ſanctique cultus tramite deviantem; ſed quem putatis modum increatam Sapientiam hoc in præcepto obſervaſſe: *Et vidi & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber, & expandit illum coram me, qui erat ſcriptus intus & foris.* Sed quid putatis libro hujus fuiſſe contentum, ad contumacem rebellemque populum illum convertendum? *Scripta erant in eo, lamentationes, carmen, & væ; Et dixit ad me: Comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſraël.* *Væ* autem, ut noſtis omnes, in Scriptura Sacra minas denotat damnationis æternæ. Unde Hugo Card. in cujuſdam S. Joannis textus Commentario ita ſcribit: *In libro erant lamentationes, carmen & væ, Dominus lamenta proponit, & nos ſequimur carmina, & mundi gaudia, & ideo concludit væ æternum.* In ſeptimo pariter ejuſdem Prophetiæ capite minas expreſſas legimus iræ divinæ in hæc verba: *Terra plena eſt judicio ſanguinum, & civitas plena iniquitate.* Ad extirpandos itaque tantarum iniquitatum vitiorumque vepres, ignem jubet adhiberi æternum.

Item Ezechiel Propheta.

Ezech. 2. 9.

Ezech. 3. 1.

Hug. Card. in Joan. 16.

Ezech. 7. v. 23.

9. Myſterioſa in primis eſt per S. Lucam de muliere illa expreſſa parabola, quæ ut amiſſam gemmam reinveniret, totam ſuſque deque evertit domum, lucernamque accendit? *Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter donec inveniat.* Ubi ſcire percuperem, cur

Luc. 15. 8.

Quid profit lucerna

ad inveniendam gemmam.

cur non potius feneſtras aperuerit ut major lux ſubintraret, ſed lucernam accendere expeditius judicavit? Gemma hæc perdita animam figurabat, quæ ut plurimum inter ſordes perit bonorum terreſtrium, de quibus Apoſtolus dicebat: *Omnia arbitror ut ſtercora*; ut igitur animæ hujus cuperemur ſaluti, certiſſimum apprehendamus oportet medium, ſcilicet verbum Dei; dicente Pſalmiſta: *Lucerna pedibus meis verbum tuum*; vel etiam ideo factum fuiſſe dicere poſſumus, eo quod lucerna ignem annunciet infernalem; Lucerna enim ardet, fumat & ignita eſt; mulier vero Eccleſiam denotat, de fidelium ſuorum ſollicitam ſalute; quem conceptum his verbis expreſſit Hugo Cardin. inquiens: *Domum evertis, quando conſcientias hominum de reatu ſuo perturbavit, id eſt, comminatione pœnæ æternæ perterruit, quia plerique hominum non putabant ſe damnandos æternaliter pro peccatis, & ſic deterriti pœnituerunt; & ſic drachma eſt inventa, id eſt imago Dei in homine reparata.*

Philipp. 3. v. 8.

Pſ. 118. v. 105.

Hug. Card. ibid.

10. Epulo ex inferno oculos ſurſum elevans inque ſinum conjiciens Abrahæ, ſupplicam ei præſentavit, qua obteſtabatur inſtanter, ut magnus hic Patriarcha Lazarum ablegaret ad inſtruendos fratres ejus, ne & ipſi in tantæ perditionis barathrum præcipitarentur; ſed quid Abrahamum reſpondiſſe putatis? *Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos, at ille dixit; Non Pater Abraham; ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent*, cui mox replicavit Abraham: *Si Moyſen & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.* Ita ſane, nam ſi ex abyſſo illa infernali ipſemet aut Epulo, aut quicumque alius damnatus flammis cinctus prodiiſſet, ſuffeciſſet indubie ad totius illius familiæ converſionem, non vero anima aliqua paradyſi, hæc enim minus efficaciter contumaces illos ad virtutem convertiſſet. Imo ſufficiens, longeque potentior, & efficacior erat lectio Scripturarum ſacrarum, de hiſ tractantium pœnis, ut proinde S. Bonaventura merito dicat in præſenti: *Habent Moyſen & Prophetas audiant illos, id eſt doctrinam legis & Prophetarum*, juxta illud S. Petri Teſtimonium dicentis: *Habemus firmiorem Propheticum ſermonem cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat & lucifer oriatur in cordibus veſtris.* Quo & Hugo Ætherianus ad idem ſcribens propoſitum, in tractatu *de regreſſu animarum ab inferis*, ita ſcribit: *Si ab inferis regreſſio ad fidem conferret, frequenter humano generi Salvator hoc præſtitiſſet. O dives, tu obloquebaris cum dicentibus: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Quis ab inferis regreſſus eſt ut credamus ei? O fatue ſi pater tuus reſurrexiſſet, iterum moriturus, ei crediſſes? qui Scriptura docenti te fidem non adhibuiſti. Scrutentur ergo fratres tui ſcripturas, & fidem eis accommodent. Mortuos quippe per phantaſmata faceret etiam Diabolus reſurgere, à veritatis corde inſipientes, corde abduceret; & de his quæ in inferno ſunt, dogmata erroris & nequitiæ diſſeminaret, cujus verſutias ut non decipiamur, ſancta inſtruimur pagina: Ipſa eſt lucerna, qua lucente fur apparet & invenitur.* Lucerna namque verbi Dei, Miniſtri Evangelici, quibus dicitur (*Lucernæ ardentes in manibus veſtris, lucerna pedibus meis verbum tuum,*) infernales diſſipare debent tenebras, fidelibuſque rectam oſtendere viam, ne in obſcuro ambulantes in perditionis corruant barathrum.

Luc. 16. v. 27. Ib. v. 29. Ib. v. 31.

Epulo petit aliquem ex mortuis ad fratres ſuos convertendos ablegari.

S. Bonav. ibid.

2. Petri 1. v. 19.

Hugo Ætherianus c. 11.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ideo homo peccatis immergitur, quia de inferno ne quidquam cogitat, hujus enim aſſidua meditatio à culpa coercet.

THEMA.

Sicut oves in inferno poſiti ſunt. Pſal. 48. v. 15.

1. PRima quidem facie hæc Pſalmiſtæ ſimilitudo, qua infernales reproborum pœnas deſcribere intendit, impropria eſſe videtur; ſiquidem oves electorum ſunt ſymbolum dicente Chriſto: *Statuet quidem oves à dexteris.* Nihilominus qui animalis hujus conſideravit proprietatem, reperiet ad unguem præſcitos in eo deſignari, qui plerumque in barathrum corruunt perditionis, quia communem mundi ſequuntur torrentem. Talis enim ovis eſt proprietas ut quidquid ſociam ſacere viderit, & ipſa faciat; ita ut una ſaltante omnes ſaltent, una per devia ſe præcipitante, ſequantur & reliquæ. Quæ autem tot tantarumque animarum in abyſſum infernalem corruentium interitus cauſa eſt, & origo? Reſponſum habebimus, ſi D. Bonaventuram audire non diſplicuerit, dicentem: *Hæc eſt jam quaſi præcipua cauſa, quare ita multiplicata ſunt mala in Eccleſia, dum quilibet vult alios imitari, ſive quia aliud neſcit, quam quod videt in aliis, ſive quia non audet aliter vivere, quam illi cum quibus verſatur, ex malo pudore timens aliis videri diſſimilis.* Sane ſi quis ad inferni accederet atrium, damnatoſque intueretur; diſceret utique maximam eorum partem, innumerabilibus onuſtorum iniquitatibus, non ob aliud damnatos eſſe, quam, quia torrentem ſectati ſunt mundanorum, tantarum immemores pœnarum, ſiquidem S. Chryſoſtomo teſte: *Fieri non poteſt ut anima de gehenna ſollicita cito peccet; Audi enim optimam admonitionem; in memoriam revoca noviſſima tua, & in æternum non peccabis.*

Matth. 25. v. 33.

Proprietas ovis.

S. Bonav. T. 7. l. 1. de prof. Relig. c. 39.

Reperitur in damnatis.

D. Chryſ. Hom. 2. in 2. ad Theſſ.

2. Regius Pſaltes impium quemdam enormibus exceſſibus ſuis iram Dei contra ſe provocantem his verbis introducit: *Non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore*; vultiſne veram hujus tantæ abominationis cauſam percipere? Nimirum unica hæc fuit, quia *auferentur judicia tua à facie ejus*; neque enim peccator finem attendit, neque tormenta æterna quæ inde eſt reportaturus. Hugo Card. verba illa hoc modo exponit: *Non conſideravit pœnam infernalem, quæ ſibi & peccatoribus reſervatur; à facie ejus, id eſt à mente & memoria ejus.* D. Chryſoſtomus in expoſitione hujus Pſalmi, exemplum adducens cæci cujuſdam qui gradiendo in profundam præcipitatur foveam, conſiderat, quod poſtquam David dixiſſet: *Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore*: Mox cauſam ſubjungat, cur id factum fuerit: Cur nimirum: *Auferuntur judicia tua à facie ejus*, Q. D. non cogitant de fine, numquam tormenta memorantur æterna quæ inde ſunt reportaturi. Unde ita ſcribit: *Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore, vidiſti fructum vitii, lux ejus extinguitur, orba redditur ratio, traditur captivus improbitati; quemadmodum enim qui eſt luminibus orbus, frequenter incidit in barathrum, ita hic etiam, quoniam Dei timorem non habet præ oculis, nec gehennæ meminit, nec futuri judicii, nec reddendæ rationis.*

Pſ. 10. v. 5.

Hug. Card. ibid.

Peccator cæco aſſimilatur.

D. Chryſ. ibid.

3. Ante

3. Ante Redemptoris noſtri incarnationem plurimi ſcæna laxantes iniquitati, in abyſſum eruebant; dicente Propheta: *Omnes declinaverunt* (quæ verba ad omnia legem Evangelicam præcedentia ſæcula applicari poſſunt;) *non eſt qui facit bonum non eſt uſque ad unum.* Cujus ratio eſt quia diſtinctam pœnarum internalium non habebant notitiam, quam Chriſtus poſtea in Evangelio clare intimavit. Imo quando Chriſtus in mundum venit, ne vel minimam reperit pœnarum alterius vitæ fidem, ipſomet atteſtante dum ait: *Verumtamen filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?* hic autem innumerabilium iniquitatum torrens poſt Spiritus Sancti in terram deſcenſum ſiſti cepit; Quæ autem mutationis hujus aſſignabitur cauſa? Ecce vobis rationem: *Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia & de judicio; de peccato quidem quia non crediderunt in me.* Cujus textus interpretationem Hugo Cardinalis docte adducit dum ait: *Qui enim vere crederet pœnam peccantis, non peccaret.* Ita fideles qui veraciter credebant in Chriſtum, religionemque amplexati fuere Chriſtiani, nec non pœnas crediderunt infernales, ſeſe emendarunt, peccata & diſſolutiones ſuas retractantes. Equidem dives ille Epulo indubie uſque ad gulam pluribus erat immerſus vitiis *quoniam ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias.* Epulis, veſtibus, ſatellitio ſuperbo fruebatur indeſinenter; caneſque ſatians, mendicum præ fame mori ſinebat Lazarum: ſed totius hujus impietatis tantorumque exceſſuum cauſa unica fuit, quia ſuum non conſideravit finem, & ſupplicia æterna; hinc Abrahamo ſupplicabatur ad fratres ſuos ablegare dignaretur Lazarum, qui eos, de tantis flammis redderet certiores; ex quibus deducitur, quod familia illa ne quidem quid infernus eſſet, noviſſet; Ita Chryſoſtomus atteſtatur dum in homilia quadam ait: *Si dives ille illum ignem cogitaſſet, non peccaſſet, quoniam autem ejus numquam meminit, idcirco in eum incidit.*

Pſ. 13. 3. — *Pſ. 52. 2.* — Non habet fidem pœnarum alterius vitæ. — *Luc. 18. 8.* — *Joan 16. 8.* — *Hug. Card. ibid.* — *Luc. 16. v. 27.* — *Pſ. 72. 12.* — Idcirco incidit in eas. — *D. Chryſ. Hom. 2. in 2. ad Theſſ.* — *Pſ. 48. 15.* — *Mich. de Henon. ib.*

4. *Sicut oves in inferno poſiti ſunt, id eſt,* inquit Incognitus, *ponentur poſt ipſorum mortem, quia ſicut ovis ignoranter ducitur ad mortem, ſic iſti ignorantes vitam futuram in infernum ducuntur;* qui lamentabiliter in Libro ſapientiæ ingemiſcunt dicentes: *Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, ... viam Domini ignoravimus.* Ideoque S. Bernard. nobis conſulit, ut dum vivimus, nos in inferno abſcondamus; ſed replico ego, *quis ex nobis habitare poterit cum ardoribus ſempiternis?* modum ipſemet ſubito ſubjungit Sanctus dum ait: *Vivens in infernum deſcende;* percurrere mentalibus oculis tormentorum officinas, fuge ſcelera, & vitia, pro quibus ſcelerati homines & vitioſi perierunt. Ligna hujuſmodi flammas nutrientia peccata ſunt; hæc itaque tolle, & deſinet eſſe infernus. Unde Minutius Felix, errorem multorum, qui inordinatis ſuis appetitibus, omni cum libertate atque licentia habenas laxant, redarguit dicens: *Nec ignoro pleroſque conſcientia meritorum nihil ſe eſſe poſt mortem, magis optare quam credere, malunt enim extingui penitus, quam ad ſupplicia reparari. Quorum error augetur, & in ſæculo libertate remiſſa & Dei patientia maxima, cujus quanto judicium tardum tanto magis juſtum eſt. Et tamen admonetur hominum doctiſſimorum libris, & carminibus poetarum illius ignei fluminis, & de ſtygia palude ſæpius ambientes ardoris, quæ cruciatibus æternis præparata, & dæmonum indiciis, & de oraculis prophetarum cognita tradiderunt.*

Sap. 5. v. 7. — *S. Bern. ſer. de quinque negotiat.* — Ovis ignorantes ducitur ad mortem. — *Iſai 33. 14.* — *Minut. Felix in Octavio.* — Sic peccatori ignorans futura.

5. Totum percurrentes ſecundum ſapientiæ caput, quamdam inibi offendetis maxime effrænium impiorum turbam in id conjurantium, ut quodcumque execrabile committant flagitium. Sed quis tandem ſcopulus eos in tam deplorabilia impingebat naufragia? defectus crudelitatis, quia ſcilicet pœnas non credebant infernales: *Non eſt qui agnitus ſit reverſus ab inferis.* Quod ex Prato florido confirmare lubet, ubi impius quidam die quodam ad tabernam acceſſiſſe ſcribitur, ſeque circulo immiſcuiſſe plurium aliorum; quorum unuſquiſque quidquid occurrerer eructabat; quos inter unus memorare cœpit, qualiter parochus ejus in ſermone quodam mirabilia prædicaſſet de altera vita, & qualiter animæ noſtræ Deo præſentandæ ſint, ut rationem reddant de omnibus perpetratis malis. Quibus auditis ille novus advena præ reliquis temeratius & impudens ait; ne nugis credatis ſacerdotum illorum, quia mille vendunt mendacia, ut populum ſuis attrahant novitatibus, quibus dictis omnes in effuſum ſoluti ſunt riſum; quorum ille applauſum aucupatus docere cœpit, nec dæmonia, nec infernum nec animarum eſſe immortalitatem? inter hæc ſupervenit Diabolus formam humanam indutus ſtaturæque ſublimis, qui cum iis aſſidens, novum juſſit portari vinum, & circumſtantes ad bibendum invitans, quid rerum loquerentur interrogavit, cui ſacrilegus iſte: Ego ſodalibus meis recenſebam qualiter ſacerdotes noſtri millenas de animabus, dæmonibus, inferno, aliiſque ſimilibus inventionibus ventilant novitates. Sane quod me concernit, hanc ſi quis animam meam comparare vellet pro amphora vini eam venderem, quin & hanc ipſam cum ſociis meis ebiberem. Tunc omnibus aliis in riſum effuſis ſubjunxit dæmon, ego hujuſmodi quæro venditores, ioque hujuſmodi mercaturæ genere delector. Mox itaque inter eos iniquus factus eſt contractus, & juxta infelicis illius hominis diſpoſitionem omnes iterum bibere cœperunt; poſtque aliquantuli temporis inducias circumſtantes interrogavit dæmon, annon juſtum foret, ut qui comparavit equum, capiſtrum quoque jure ſibi vendicet, quo ligatur equus? quibus omnibus affirmative reſpondentibus, ſubjunxit ille: Tempus eſt, ut ſinguli ſuas denuo repetant ædes; tuncque miſer ille riſum in tremorem convertens, ſibi dici audiit à diabolo: *Veni mecum amice mi & diſce, utrum anima, infernus, & alia ſit vita.* Moxque eum rapuit per aëra nec amplius comparuit. Ecce vobis evidentem rationem, quare miſer ille in reprobum fuerit ſenſum datus, inque iniquitatum corruerit abyſſum, ipſas divinas res irridens; quia ſcilicet non modo de inferno non cogitabat, ſed nec ipſum credebat; ſola namque ejus conſideratio frenum eſt ſufficiens, ut nos ab omni præſervet ruina.

Sap. 2. v. 1. — *Prat. Florid. 1. p. L. 4. c. 29.* — Doctrina de inferno contemnitur a Temerario. — Juſto Dei judicio à diabolo abreptus ut veritatem experiatur.

6. S. Proſper poſtquam ingentem tormentorum infernalium texuiſſet congeriem, tandem concludit dicens: *Hæc & multa ſimilia cogitare, nihil eſt aliud, quam vitiis omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnalia refrænare.* Magiſter noſter Chriſtus ſuos vice quadam ad pœnitentiam exhortans auditores, iis mortuos propoſuit, qui ſub turri occubuerant Siloe, ac demum ſubjungit: *Si pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* Moxque parabolam ſubjungit de homine, qui arborem ficulneæ habens in vinea ſua, cum ſæpius in ea fructum quæreret, nec inveniret vinitori præcepit dicens: *Ecce anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac & non invenio; ſuccide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* Arbor hæc animam deſignabat in bonis ſterilem operibus, infructuoſam, vitaque indignam; Pro hujus conſervatione ſe interponit vinitor, id eſt, Angelus cuſtos, aut quicumque alius interceſſor, promittendo fructum,

S. Proſp. l. 3. de vit. Contempl. c. 12. — *Luc. 13. 4.* — *Ibid. v. 5.* — Parabola ficulneæ. — *Luc. 13. 7.* — Exponitur & applicatur ad propoſitum.

Ibid v. 8. fructum, ſed quonam putatis medio? *dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam* *Ibid. v. 9.* *ſtercora, Et ſiquidem fecerit fructum; ſin autem, in futurum ſuccides eam.* Per hunc autem fimum Beda pœnarum infernalium intelligit conſiderationem dicens: *Mittam ſtercora, fodiam circa illam; horro-* *Beda l. 4. in Luc.* *rem perpetuæ damnationis incutiens:* Hinc & David *Pſ. 9. v. 18.* orabat dicens: *Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviſcuntur Deum.* Aſt quis neſcit in abyſſo centrum eſſe deſperationis, nec ullum converſionis, aut pœnitentiæ locum ſupereſſe vel tempus? qualiter itaque Sapiens iſte illuminatusque vit ai: *Convertantur in infernum?* D. Chryſoſtomus aliam textus hujus propoſito noſtro præaccommodam adducit verſionem, dum ait: *Alias, convertentur.* Q. D. quemcumque peccatorem, quantumcumque impium & ſceleratum, ſi per ſeriam meditationem ad os accederet inferni, omnino convertendum eſſe, ſuosque deteſtaturum errores. Unde S. Bernardus ait: *Cum timore gehennæ, homo* *D. Chryſ. ib.* *S. Bern. ſer. 4. de mod. bene vivendi.* *recedit à peccato, & omnia bona quæ facit, non propter dilectionem Dei, ſed propter timorem inferni facit.*

7. Quod ſi quis in campo conſtitutus, profundam forte contemplaretur flammarum voraginem, Veſuvium V. G. vel Æthnam, ignem cœlum verſus evomantem, ſeque ſuper hujuſmodi flammas per filum ſericum cerneret ſuſpenſum, detentumque ab implacabili inimico ſuo, quem ſæpius offendiſſet, quantum utique ſibi non timeret & contremiſceret? numquid humiliter ab eo veniam peteret; numquid injurias deteſtaretur? numquid de offenſis doleret? atque omne impoſterum obſequium atque reverentiam ſponderet, ne filum ſuccideret? inque igneam abyſſum ſe cadere permitteret? Aſt ſi pro humilitate injurias multiplicaret & contumelias, eumque ad juſtum provocaret furorem, quam conveniens foret, ut reum illum in voraginem *Simile.* cadere permitteret? Ecce vobis caſum *in terminis* in peccatore completum, etenim fides nos docet, quod quando anima Deum mortaliter offendit, ſecundum præſentem juſtitiam rea ſit ignis infernalis, & inter hunc & illum nulla ſit alia diſtantia, quàm unius dumtaxat reſpirationis, vel halitus, qui longè minus quid eſt, quàm ex filo ſuſpenſum hærere. Hæc autem via noſtra pauxillo aëris, hoc eſt, unicæ reſpirationi innititur; eaque in manu Dei conſiſtit, qui per culpam factus eſt implacabilis & irreconciliabilis noſter inimicus; quid facimus igitur, dum qui illum placare debebamus, novis illum ſceleribus irritamus, neque de commiſſis peccatis pœnitemus? Dæmon qui animæ noſtræ inſidias ſtruit, hunc vitæ noſtræ filum detruncare nititur, adeoque evidentiſſimè nos cingunt pericula; utique nullum excogitari poteſt frænum efficacius & potentius ad dæmonem ab hoc conatu coërcendum, quam ſi quis imminens hoc tam vicini ignis æterni periculum actualiter credat & apprehendat. Unde S. Bernardus poſtquam dixiſſet: *Tam tremendam ma-* *S. Bern. ſer. 3. ſuper Salve Regina.* *jeſtatem audet irritare vilis pulvis, uno levi flatu diſpergendus, & minimè colligendus?* mox ſubdit: *Time gehennam. Contremiſce à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam. Time vermem rodentem, ignem torrentem, fumum & vaporem, ſulphur & ſpiritum procellarum; time tenebras exteriores & dicito: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut præveniam fletibus fletus, & ſtridores dentium.* Etenim unus ignis ad alium ignem compeſcendum, ne noceat, remedium eſt: *Memoria ignis gehennæ remedium igni concupiſcentiæ.* Juxta illud: *Ignis igni remedium eſt*, ſic enim experientia docet, quod dum caminus ex concepto igne luculentas flammas edit, unius dumtaxat ſclopeti exploſione flamma illa confeſtim extinguatur. Porro ignis concupiſcentiæ carnalis infeſtiſſimus præ cunctis aliis nobis eſt inimicus, qui continuo nos exagitat, & ſæpe vincit; quia *caro concupiſcit adver-* *Gal. 5. v. 17.* *ſus ſpiritum;* Quonam igitur ad hunc ignem extinguendum utemur remedio? Rabanus ad hoc reſpondit inquiens: *Illum gehennæ ignem, his quæ te nunc* *Rabanus l. 6. l. 3. de modo Pœnitentiæ c. 10.* *exagitant flammis libidinis & cupiditatis oppone, eſt enim hoc mirabile quoddam medicamenti genus, ut ignes ignibus extinguantur, ſi enim extinctæ non fuerint libidines iſtæ quæ te nunc exagitant, illos tibi æternos ignes acriores & inextinguibiles reddent.* D. Chryſoſtomus ſimiliter inquit: *Ignem illum oppone iſti, qui te occupat* *D. Chryſ. hom. 4. ad Theodor. lapſum* *nunc, concupiſcentiæ ardori, ut olim à gehennæ fornace liberetis.* In vita S. Antonii Magni à S. Athanaſio *Paræn. 1. S. Athan. in vita S. Anton. Magni* deſcripta legitur, quod cum à ſpiritu fornicationis vehementiſſimè tentaretur, ipſe, tamquam expertus miles, eidem inimico ſuo reſiſtebat, mente ſua recolendo ignes æternos: *Hic ultrices gehennæ flammas, & dolorem vermium recordans, ingeſta ſibi libidini opponebat.* Suggeſtiones porro vehementes erant, nam *Experitur hujus efficaciam S. Antonius Magnus.* diabolus per noctem in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta laſciviæ, veruntamen ignis æterni recordatio omnes diaboli machinas ſubito abegit.

7. S. Joannes Damaſcenus in hiſtoria de S. Joſaphat, de ſancto hoc juvene refert, quod eum ex incantationibus Teudæ Magi concitatus, in preſcinctu eſſet, ut puellarum coram ſe congregatarum in prædam cederet, eique ſub ſpecie & colore eamdem ad fidem convertendi deſponſaret, ſubito in extaſin raptus, ad pœnas infernales contemplandas ab Angelo ductus fuerit, moxque ab extaſi ſibi reſtitutus omnem in ſe ignem ſenſualem extinctum eſſe expertus fuerit: *Statim ad ſe rediens toto corpore con-* *S. Joan. Dam. Item S. Joſaphat.* *tremiſcebat, lachrymæ fluminum inſtar ex ipſius oculis fluebant, atque omnis impudica illius puellæ, reliquarumque aliarum pulchritudo, quovis cœno & fame fœtidior ipſi viſa eſt.* Tametſi Calvinus multos nimis manifeſtos contra veritatem Catholicam Romanam à Scripturis ſacris, ſanctis Patribus, pluribusque Con- *Calvinus habet plurimos ſectatores & quare?* ciliis œcumenicis, per tot ſæcula celebratis authenticatam ſeminaverit errores, attamen ſecta ejus habuit & etiamnum habet plurimos illius profeſſores. Scitisne cauſam? nimirum quia ſequacibus ſuis frænum laxat ad omnes voluptates & delicias carnales; ignemque infernalem metaphoricum, imaginarium & phantaſticum, non vero realem & verum eſſe docet, ſicut & quod damnati in inferno non realiter ab igne patiantur aut ardeant, ſed quod à continua quadam ignis apprehenſione, quam Deus iiſdem iratus immittit, crucientur, quodque omnis damnatorum pœna ad hanc ſolam apprehenſionem reſtringatur.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Deus ideo nobis comminatur infernum, ne in illum corruamus, qui enim hunc frequenter cogitat, eundem certò evadet, & in timore Dei aſſiduè vivet.

THEMA.

Dominus deducit ad inferos & reducit.
1. Reg. 2. v. 6.

1. IN Cantico Annæ matris Samuelis, quædam legitur propoſitio, quæ in ſuperficie, & ſecundùm ſonum exteriorem conſiderata, prima facie erronea eſſe videtur, dicitur namque ibidem: *Dominus deducit ad inferos & reducit*; cum tamen indubitata fidei veritas ſit, quod *in inferno nulla ſit redemptio*, æternæque damnationis ſententia irrevocabilis prorſus exiſtat; quopropter ut ad ſenſum ſpiritualem recurramus neceſſum eſt, qui à S. Gregorio ſequentibus verbis nobis inſinuatur: *Omnipotenti Deo ad inferos ducere, eſt peccatorum corda æternorum cruciatuum conſideratione terrere. Ei quoque ab inferis reducere, eſt territas pœnitentium, atque commiſſa lugentium mentes ſpe vitæ indeficientis attollere. Tum quippe peccare deſinimus, cum ſuperna gratia mollitis cordibus futura tormenta formidamus.* Sanctus Baſilius in oratione quadam de futuro judicio, poſtquam quemdam pœnarum infernalium contexuiſſet catalogum, tandem concludit dicens: *Hæc time, & horum timore inſtitutus, animam à malo veluti fræno quodam coerceas.* Quod ſi ego nos tantam erga Deum obligationem non habere dicerem, ex eo quod Paradyſum creaverit, eumque nobis in præmium dare promiſerit, quin potius exinde quia infernum condidit, illumque in pœnam ſcelerum noſtrorum nobis comminetur, non adeo extra orbitam rectæ doctrinæ digreſſum me eſſe exiſtimarem, utpote qui ſolidis rationibus idipſum probare poſſem. Ex quibus hæc unica ſufficiet.; Quis enim de cœlo cogitaret, aut quis in hac præſenti vita à peccatis abſtineret, & per virtutum viam ad viam beatam contenderet; ſi infernum non timeret? Imo ut D. Chryſoſtomus ait: *Si nimis gehennæ non eſſemus territi, omnes forte in gehennam præcipitaremur.* Major enim pars hominum libenter omni juri ad paradyſum cœleſtem renunciaret, ut deliciis in hac vita ſibi frui liceret, niſi ſupplicia infernalia ſempiterna timeret. Idem D. Chryſoſtomus in homilia 2. in Epiſtolam 2. ad Theſſalonicenſes ita ſcribit: *Nullus ex his qui gehennam habent ante oculos, incidit in gehennam; nullus ex his, qui gehennam deſpiciunt, effugit gehennam.* Et in Homilia 15. ad populum Antiochenum pariter inquit: *Quid gehenna gravius? ſed hujus metu nil utilius; gehenna namque timor regni vobis affert coronam.* Profectò ſi quis oculis ſuis in cœlum empyreum penetrare poſſet, multos utique animarum glorificatarum milliones viſurus eſſet, quæ ſalvatæ fuerunt ex eo, quod tempore vitæ ſuæ Dei timorem conceperint, non ſolum amore virtutis, verum etiam pœnæ timore? Idem quoque Chryſoſtomus ſuper Pſalmum 11. ita ſcribit: *Deum volunt ſe recreare, efficiuntque ut gehennæ non meminerint, per hanc ſecuritatem metuſque vacuitatem, in magnum interitus ſe barathrum imprudentes immittunt; & ideo rogo ut gehennæ memineris, de gehenna loquaris.*

Themaris apparens error elucidatus.

S. Baſil. orat. 23.

D. Chryſ. h. 6. de futuro Judic. Græcolat. fol. 914.

D. Chryſ. Hom. 2. in Epiſt. 2. ad Theſſal.

D. Chryſ. Hom. 15. ad pop. Antioch.

Nil utilius metu gehennæ.

D. Chryſ. in Pſal. 11. Tom. 3.

2. Hanc Abyſſi infernalis continuam memoriam eximius conſequitur fructus; licet enim abyſſus illa fumo, caligine, & horrore, plena ſit, indubitata tamen veritas eſt, quod fumus ille animam noſtram in oculis Dei elegantiorem & pulchriorem efficiat: Ita animam tuam compone, pulchramque & decoram effice: Non eam temere Deus minatus eſt, atque manifeſtam hinc reddit, ſed id fecit ut metu meliores redderet; & ideo diabolus omnia facit & molitur, ejus volens auferre memoriam. Sanctus Thomas de Villa Nova inferno ingeniolum quidem, ſed parum plauſibile attribuit epithetum inquiens: *O vere neceſſariam gehennæ pœnam, vere decoram inferni pyram!* At vero inquies, qua ratione illam carbonum ignitorum ſimulque tenebroſorum & obſcurorum catastam pulchram & decoram appellare potuit? ratio hujus epitheti eſſe poteſt, quia timor ignis illius animas noſtras purificat pariter & venuſtat, unde idem Sanctus Archipræſul ſubdit: *Vere decoram inferni pyram, quæ creatoris ſui injurias vindicat & inordinata per culpam reordinat per pœnam. Vere pulchram creaturam, mundoque utiliſſimam poſt reatum, quæ ſi poſt culpam deeſſet, defectuoſus & imperfectus mundus maneret.* Nulla quidem potest regni cœlorum excogitari pulchrior & opulentior fabrica, nec deformior & horribilior abyſſo infernali: & tamen D. Chryſoſtomus inquit: *Etſi cœlorum eſt regno gehenna contraria, ad unum tamen ambo finem reſpiciunt, hominum ſalutem, illud quidem ad ſe alliciens, hæc autem ad illud compellens, & timore corrigens ſe negligentius habentes.* Idem quoque Sanctus Doctor. lib. 1. *de providentia Divina* non minus admirandam eſſe dicit Dei clementiam, dum cœlum nobis promittit, quam dum nobis comminatur infernum; *Non minus*, inquit, *gehennæ comminatio, quam promiſſio regni ineffabilem ipſius clementiam commendat. Niſi enim ille gehennam minatus eſſet, non facile quiſpiam cœleſtibus bonis potiretur.*

S. Thom. de Vill. Conc. 1. de ſupr. Judicio.

Animas purificat.

D. Chryſ. Hom. 7. ad pop.

D. Chryſ. l. de Provid. Divina Tom. 4.

Clementiam Dei commendat.

3. Regius Pſalmiſta inquit: *Salvum me fecit, quoniam voluit me, & retribuet mihi Dominus ſecundùm juſtitiam meam, & ſecundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi, quia cuſtodivi vias Domini nec impiè geſſi à Deo meo.* At vero undenam immaculatam hanc cordis puritatem, adeoque vivam æternæ retributionis ſpem in tam lubrica regia dignitate, populi regimine, & in vocatione & ſtatu conjugali in medio ſæculi poſitus acquiſiverat? audiamus ad hoc ipſummet his verbis reſpondentem: *Quoniam omnia judicia ejus in conſpectu meo, & juſtitias ejus non repuli à me, & ero immaculatus cum eo, & obſervabo me ab iniquitate mea.* Nimirum oculum ſuum non ſolum ad cœlum, ſed vel maximè ad infernum directum habebat; ita enim aſſerit Hugo Card. inquiens: *Et vere non geſſi impiè, quoniam judicia ejus in conſpectu meo, ſcilicet præmia juſtorum & pœnæ damnatorum; in conſpectu meo, quia ea attendo.* In dubium quidem revocari non poteſt, quin regnum cœlorum à ſupremo artifice fabricatum fuerit propter hominem: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi:* Econtra vero infernus non propter hominem, ſed propter rebellem Angelum conditus fuit: *Maledicti diſcedite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus*; & tamen infernus quoque in multis ſcripturæ locis etiam homini comminando intentatur; ſed quonam potas fine? *propterea gehennam minatus eſt*, inquit D. Chryſoſtomus, *non ut eam infligeret ſed ne infligeret, & illam quidem paravit* dia-

Pſ. 17. v. 20.

Ib. v. 21.

Ib. v. 22.

Expertus eſt David.

Pſ. 17. v. 23.

Ib. v. 24.

Hug. Card. ibid.

Matth. 25. v. 34.

Ib. v. 41.

D. Chryſ. in Pſ. 44.

diabolo, ita enim inquit, in ignem qui paratus eſt diabolo, regnum autem hominibus, oſtendens ſe nolle hominem intrudere in gehennam.

4. In parabola de bono ſemine in agrum ſeminato denotata fuit electio juſtorum ad gloriam, & reprobatio præſcitorum ad infernum: Unde ait:

Matt. 13. 30.

Zizania alligate in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. At vero quærendum hic venit, cur ille paterſamilias rogatus an ſibi placeret ut ex agro ſeminato zizania eradicarentur, id à ſervis ſuis fieri noluerit, cum tamen juxta bonæ agriculturæ regulas in hunc laborem potius conſentire debuiſſet; ſiquidem mala hæc verba, niſi ab agro tollatur ſubſtantialiorem terræ humorem abſorbet, & grano vegetando eripit? difficultatem hanc facilè ſolvere poterimus, ſi finem conſideremus quo parabola hæc à Christo tradita fuerit. Zizania enim ignem denotabant infernalem, atque ideo prudens Paterſamilias illa jure merito ſimul cum tritico uſque ad meſſem creſcere voluit, ut anima per conſiderationem inferni in operibus virtuoſis & ſanctis ad mortem uſque perſeveret;

[margin: Ij probat zizania ſervata ad meſſem.]

D. Chryſ. ib.

Duabus igitur rationibus prohibuit, inquit S. Chryſoſtomus, *altera, quia fermento parum nocerent, altera quia niſi ſanarentur, extrema ſupplicia non evaderent.*

5. S. Auguſtinus illa Pſalmiſtæ conſiderans verba (*ignis ante ipſum præibit*) ſequens nobis ſalutare dat conſilium: *Timeamus, mutemur & non timebimus, ignem palea timet, auro quid facit?* Ut quis vas ferreum ab ærugine liberet, non ſufficit adhibuiſſe aquam, ſed igni applicetur neceſſe eſt; quam ſimilitudinem D. Chryſoſtomus verbis adducit ſequentibus: *Ut enim vaſa æruginata ſi aqua ſolum ablueris, & ſi multum temporis inſumas, nequaquam omni vitio expurgabis, qui autem ea in conflatorium immittit, brevi temporis momento ſplendidiora illa facit: Quam quæ nova ſunt, ita etiam anima peccata ſcoria infecta, ſi leviter & utcumque ſeipſam exterſerit, & per ſingulos dies pœnitentiam aſſumpſerit, nihil commodi nanciſcetur; quod ſi velut in fornacem Dei timorem ſe injecerit, brevi temporis momento quidquid vitii eſt, excoquet.*

[margin: Pſ. 96. v. 3. S. Auguſt. Pſ. 49. — D. Chryſ. T. 1. Hom. 12. de ſimultate & ira. — Simile.]

6. Prudentiſſimè proinde nobis conſuluit Eccleſiaſtes dum ait; *Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum convivii; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum ſit. Melior eſt ira riſu: quia per triſtitiam vultus, corrigitur animus delinquentis.* Ita ſunt non pauci qui convivium ſibi repræſentant gloriæ cœleſtis, alii vero qui mentis ſuæ oculos in pœnas conjiciunt infernales; aſt hi ultimi longè majorem ſibi comparabunt profectum, certioremque obtinebunt emendationem, ſiquidem pœnarum meditatio efficaciam habet, ut animam ab omni eximat culpa & flagitio, magis quàm ſpes præmii & beatitudinis contemplatio, cui Sanctus Bernardus in ſermone quodam cui titulus: *De primordiis & noviſſimis noſtris*, ſubſcribit in hæc verba: *Hic timor initium ſapientiæ dicitur, non pudor, non dolor, quia neuter eorum ſe initiat ad ſapientiam.* Quin & D. Chryſoſtomus, propterea populum ſuum Antiochenum aſſecurare non dubitavit & dicere: *Si quis gehennæ ſemper meminiſſe laboret, omnem mortem deridebit, & non præſenti tantum anguſtia liberabitur; ſed & ab illa flamma eripietur, Gehennam continue timens, numquam in gehennæ ignem incidet, continue hoc caſtigatus metu.*

[margin: Eccl. 7. v. 3. — Hic timor eſt initium ſapientiæ. — S. Bern. ſer. de primordiis & noviſſimis noſtris. — D. Chryſ. Hom. 5. ad pop.]

7. Propheta Regius quondam Deo gratias egiſſe legitur, quod per ejus miſericordiam ex inferno liberatus eſſet; *Domine eduxiſti ab inferno animam meam.* Quis umquam Davidem in voraces illas flammas præcipitatum fuiſſe audivit? & nihilominus clara ejus ſunt verba. Sanctus itaque Baſilius textum hunc de recuperata à graviſſimo morbo ſanitate exponit dicens: *De hac ſanitate Deo gratias agit, nam quando morbo affectus ad infernum deſcendit, inde per illius virtutem qui pro nobis pugnavit, contra eum qui imperium ſupra mortem habuit, eſt reductus.* Sanctus Bruno autem peccatum, quod infernus quidem portatilis eſt, per infernum intelligit dicens: *Salvaſti me ab omni peccato.* Denique Albertus Magnus Davidem gratias Deo egiſſe autumnat, quod eum à tormentis præſervaſſet æternis; ideoque ait: *Conſervans me & mihi cavens, ne deſcenderem in infernum.* Nam quæcumque anima per ſeriam meditationem ad inferni fores acceſſerit, ſecura fit, quia numquam in eum corruet, dicente Chryſoſtomo: *Si gehennam ſemper cogitemus, non cito in eam incidemus; Propterea ſupplicium minatus eſt Deus, ſi eam cogitare non magnum aliquod haberet lucrum.* Quam eamdem Doctrinam idem Sanctus in ſermone de S. Baſſo martyre his verbis plenius inculcat: *Prædicendo terret te ne reipſa in periculum incidas, Deus enim eum minatur, ſervare vult, cum vero ſilet, ſtatuit caſtigare. Poſſumus ex aliorum experimento hoc diſcere. Comminatus eſt Ninivitis, & pepercit, tacuit apud Sodomitas, & punivit, cupit gehennam otiari, cupit tenebrarum carcerem claudere, cupit iram omnem diabolo reſervare, væ nobis futurum eſſet, niſi ſacra ſcriptura in tot locis pœnarum illarum atrocitatem comminata fuiſſent, ſine dubio enim in longe obſcuriorem & profundiorem præcipitandi fuiſſemus abyſſum.* D. Chryſoſtomus nonnullis qui ad audiendos mœſtos hoſce de inferno diſcurſus inviti erant his verbis reſpondet: *At verborum times importunitatem; num ſi ſileas, gehennam extinxeris? num ſi dixeris accenderis: ſeu dixeris, ſeu non dixeris exardeſcet ignis. De ea dicatur aſſiduè, ut numquam in eam incidas.*

[margin: Pſ. 29. v. 4. — S. Baſil. ib. — S. Brun. ib. — Alb. Mag. ib. — Hic liberat David ab Inferno. — D. Chryſ. Hom. 2. in 2. ad Theſſ. — D. Chryſ. ſer. 66 de S. Baſſo Mart. T. 5. — Deus comminatur ut ſervet. — D. Chryſ. Hom. 2. ad Theſſ. cit.]

8. Myſteriis plena ſunt verba illa Pſalmi 119. *Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus deſolatoriis.* Quam enim relationem aut connectionem inter ſe habere poſſunt ſagittæ & carbones? Sanctus Baſilius ſuper illa verba Pſalmi 44. *Sagittæ tuæ acutæ populi ſub te cadent*, inquit: *Sagittæ potentis acutæ ſunt ſermones ſolerter & ingenioſè excogitati, audientium corda pertingentes, animaſque probè ſenſatas ferientes, atque ſauciantes*: Quænam vero eſt ratio, inquit idem Sanctus Doctor, quod hæ ſagittæ cum inextinguibilibus abyſſi carbonibus conjungantur? *Quærit item carbones ſibi adeſſe deſolatorios, ut quorum corda ob duritiem calloſam ſpirituales ſagittæ non contingunt, his paratum ſit ſupplicium, quos carbones deſolatorios appellavit, quicumque enim ſe privaverunt Dei præſentia; his carbonum deſolatoriorum apparatus eſt neceſſarius.* Verba enim Miniſtri Evangelici veluti ſagittæ corda feriunt, quando cum inferni comminatione conjunguntur. Chirurgus ad vulnus ſanandum primò utitur lenitivis & corroſivis medicamentis, ubi vero hæc nihil proficere viderit ad cruentam ſaniem ferro utitur & igne. Eodem pariter ſtylo uti debet ſpiritualis animarum Medicus, quando enim ſe per vicem amoris, vel per motivum æternæ remunerationis animam à vitii putredine liberare non poſſe videt, ad conſequendum ſanitatis ſpiritualis intentum neceſſum eſt ut æterni ſupplicii quoque ignem adhibeat.

[margin: Pſ. 119. v. 4. — Pſ. 44. v. 6. — S. Baſil. ib. — Simile.]

9. S. Lucas c. 6. refert quod dum Salvator noſter per agros diſcurreret in quibus maturæ ſegetes

ad meſſem paratæ erant, diſcipuli ejus ariſtas decerpſerint: *Cum tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli ejus ſpicas & manducabant, confricantes manibus*, omnes porro Chriſti & diſcipulorum ſuorum actiones, myſteriis turgidæ, & ad erudiendam Eccleſiam ſuam ordinatæ erant. Doctores igitur ſacri & miniſtri Evangelici tunc ſpicas evellunt, cum auditores ſuos à terrenorum bonorum amore avertunt, tunc vero eaſdem manibus confricant, quando eoſdem ad pœnitentiam inducunt. *Hic eſt rectus ordo*, inquit Hugo Cardinalis, *primum eſt avulſio à terrenis, ſecundum confricatio pœnitentiæ; tertium eſt incorporatio Eccleſiæ.* Ad propoſitum vero noſtrum probandum, advertendum eſt, quod quando ſpicæ etiamnum ſunt virides ignis adhiberi, aut vetuſpicæ ardentibus Solis radiis exponi ſoleant, hoc namque medio adhibito grana excutiuntur; in hujus confirmationem præfatus Hugo textum illud adducit Levit. c. 2. *Si obtuleris munus primitiarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis eas igne, & confringes &c.* Per ſata ſignificantur hominum corda; Per ſpicas ſignificantur virtutes; Per ſata vadunt prædicatores, corda hominum diligenter conſiderando; ſpicas velluot, virtutes à terrena intentione ſeparando; confricant omnia bona opera ſua dijudicando, ut Job. 9. *Omnia opera mea verebar*; & judicum 6. Gedeon excutit, & purgat frumenta, ut fugiat Madiam, id eſt diabolum. Spicæ virides non poſſunt fricari, niſi prius igne torreantur, nec homines agere pœnitentiam, niſi à peccatis ſeparentur, antequam comminatione extremi judicii, vel igne tribulationis aut inferni exurantur; Quia qui quoadusque vivit de his cogitat, pœnitentiam facere conabitur.

Luc. 6. v. 1.

Hug Card. ib.

Lev. 2. 14.

Hug Card. ib.

Spicæ virides igne torreantur.

Job 9. v. 28.

Judic. 6. v. 11.

10. De Davide in Pſalmo 38. legimus: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis; locutus ſum in lingua mea, notum fac mihi Domine finem meum.* Porro Difficultas hujus textus in illis præcipue verbis conſiſtit: *Concaluit cor meum intra me*; Quid enim opus erat dicere *intra me*; num forte David aliquando cor ſuum extra ſe poſitum habebat? Hugo Cardinalis inquit; *Intra me; multi enim ſunt qui non habent cor intra ſe, ſed extra, ad temporalia, ad mundana quæcumque; Unde Pſalmo 39. dicitur. Cor meum dereliquit me; & his fiat frigidus ventus Aquilo nec poſſunt caleſieri, & inde eſt quod refrigeſcit charitas multorum.* Vult igitur David dicere, quod cogitando de fine ſuo, id eſt de præmio & de igne ſeu pœna infernali, (*Notum fac mihi Domine finem meum:*) ſe ſenſerit amore Dei inflammatum; & ad contemnenda mundi bona permotum, ac proinde ſubito proteſtatur inquiens: *Verumtamen univerſa vanitas*; quia qui de bonorum æternitate, nec non æternitate pœnarum cogitaverit, confeſtim emendabitur, vitamque & mores ſuos reformabit, & in vita ſemper magis magiſque proficiet.

Pſ. 38. v. 4 & ſeqq.

David concaluit per meditationem ignis.

Hug. Card. ib.

Pſ. 39. v. 13.

Pſ. 38. v. 5.

Ibid. v. 6.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Examinatur Conſilium Davidis, ſuadentis ut homines in infernum deſcendant viventes.

THEMA.

Deſcendant in infernum viventes.

Pſ. 54. v. 16.

Iſ. 33. v. 14

1. Iſaias Propheta interrogat: *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* Unica enim ignis infernalis ſcintilla ad conflagrandum totum hoc univerſum ſufficeret: Quomodo igitur David nos in abyſſum illam viventes deſcendere ſuadet? num fortè ſententiæ Iſaiæ contrarius eſſe voluit. Porro literalis interpretatio ad ſupplicium reſpicit quod Divina Juſtitia de Dathan & Abiron ſumpſiſſe legitur, qui dehiſcente ſub pedibus eorum terra in æternæ perditionis barathrum vivi prolapſi ſunt. Caſſiodorus implicantiam conſiderat, quæ eſt inter mortem deſcendentis ad infernum & vitam ejuſdem, unde ait: *Quod utique fieri non poteſt, ut moriatur aliquis, & vivus deſcendat ad inferos.*; ac proinde pro loci hujus intelligentia ad ſenſum ſpiritualem recurrit inquiens: *Spiritualiter accipiendum eſt, quia more ſuo emendationem magis quam conſumptionem ventre poſtulat inimicis.* In infernum deſcendunt viventes, qui cogitationes ſuas peſſimas expaveſcunt, & ad melioris inſtitutionis tramitem Divina gratia transferuntur; Sic enim quaſi viventes in infernum deſcendimus, quando malorum noſtrorum recordatione terremur. Haymo ad Ly *viventes*, ſe reflectens, Davidem dicere voluiſſe inquit: Pœnarum illarum atrocitatem per ſeriam quamdam meditationem attende & ex propoſito eſſe conſiderandam. *Deſcendant*, inquit, *in infernum viventes non mortui, ſcilicet agilitate mentis, ſed attendentes pœnas infernales quæ parantur impiis, recedant à malis.* Sanctus Bernardus à Lorino citatus ad fratres de Monte Dei hanc ſuggerit expoſitionem: *Deſcendant in infernum viventes, ne deſcendant morientes, dolores ejus reviſant, ut horreant, & refugiant.* Incognitus Carmelitanus Michaël de Bononia verba hæc explicans inquit: *Pſalmiſta erat pro malis, ut convertantur; Ubi notandum, quod inter alia quæ peccatorem movent ad converſionem, eſt meditatio pœnarum inferni.* Aſſignans differentiam inter eos qui mortui ad infernum deſcendunt, & inter alios qui eò vivi commigrant, ſubdit: *Illi in infernum mortui deſcendunt, qui poſt mortem damnati in inferno cruciantur: Illi autem vivi deſcendunt, qui hic viventes mentem inclinant ad ipſum meditandum.*

Caſſiod. ib.

Haymo ib.

S. Bern. in Ep. ad Frat. de monte Dei à Lorino cit.

Mich. de Bon. ib.

2. Iſidorus Clarius Epiſcopus Fulginenſis in quadam oratione anguſtias conſiderat rei cujuſdam, qui à judice in carcerem horrendum, & ad ſupplicia acerbiſſima deſtinatus eſt; quantum enim hic horrorem ſupplicia illa in mentem revocando pateretur, priuſquam illis ſubjaceret? utique toto eo tempore quo id expectaretur, imago illa malorum etiam invito animo obſervaretur, & tamen illa cogitatio nihil imminuere de intentata pœna poſſet, ſed adderet potius præſentem mœrorem futuro dolori, qui ſi ſperaretur ita cogitando eſſe imminuendus, dies noctesque in ea cogitatione immoraretur. Ex quibus præmiſſis concluſionem quamdam deducit, valde utilem ad hoc, ut tormenta æterna continuo cogitemus. ait enim: *At cum iſta æternarum pœnarum contemplatio maximè idonea ſit efficere; ut eas evadamus, quæ hac hominum inſania tam rarò aut fortaſſe numquam, rem tanti ponderis, cui cætera ſi comparentur, nihil ſunt, in conſilium non adhibere?*

Iſid Clar. Ep. Fulg. or. 12. extraord. de Judicio.

3. Populus Electus, dum in terram promiſſionis proficiſceretur, diſponente Deo, columnam nubis habuit in die, & columnam ignis per noctem; quoniam *deduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis.* Populus hic Chriſtianos figurabat, qui

Pſ. 77. v. 14.

quod in vita hac ad veram, Deo duce, tendunt terram promiſſionis, ſcilicet ad cælum; ut igitur eo feliciter pertingant, nube, id eſt, fide, & Baptiſmo opus habent; dicente Apoſtolo: *Omnes ſub nube fuerunt, & ... omnes ſub Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari.* Per ignem vero juxta Sanctum Auguſtinum abyſſus intelligenda eſt infernalis, cujus conſideratio animas in cœlum ſecure deducit.

1. Cor. 10. v. 1.

Conſideratio ignis infernalis deducit ſecurè in cœlum.

4. Mirabantur olim Thebani Rempublicam Lacedæmoniorum ob miram eorumdem proſperitatem & pacem, virtutem atque obſervantiam, cujus gubernii ordinem ut & ipſi ſectari poſſent, quemdam eò ablegarunt Philoſophum, nomine Philonium, qui redux, quidquid vidiſſet, referret ad unguem. Sed quid eum poſt reditum feciſſe putatis? non eloquentem aliquem aut eruditum inſtituit diſcurſum, ſed tacens locutus eſt plurima, in theatro namque ingentem expoſuit omniumque objecit oculis quantitatem virgarum, laqueorum, nervorum bovinorum, flagellorum, cataſtarum, equuleorum, compedum, rotarum, patibulorum; Cumque tantiſper ſiluiſſet, tandem Thebanos allocutus eſt dicens: *Ecce vobis ô viri Thebani hæc quæ oculis veſtris videtis, leges ſunt, quibus Lacedæmonii ſuam ſtabiliunt quietem, atque optimum reipublicæ gubernium, nullus enim vitioſus debitum apud eos evadit ſupplicium.* Quibus verbis ſapiens ille Philoſophus ſolam externam ſuppliciorum ſpeciem ſufficientem eſſe opinabatur, ut populum Thebanorum ad veram induceret diſciplinam atque emendationē; quanto igitur efficacior erit vel unica ignis æterni ſcintilla, ut quemcumque diſſolutum reformet, omneſque tepidos & frigidos in viam animet & dirigat virtutis. *Si legum, quæ hic ſunt latæ, metus tantam vim habet*, inquit D. Chryſoſtomus, *ut nos à pravis abducat actionibus, multo magis futurorum memoria, ſupplicium immortale, pœna ſempiterna.*

Unde tanta proſperitas & pax apud Lacedæmonios.

D. Chryſ. Hom. 2. in 2. ad Theſſ.

5. Quamdiu hic vivimus ignis concupiſcentiæ carnalis infeſtus eſt nobis nosque ad flammas condemnat inextinguibiles dicente Vener. Beda: *Præcedit quidam ignis occultus, ignis ſcilicet incentivorum, qui per traducem peccati nobiſcum naſcitur, naturaliter enim in nobis eſt titillatio.* Hunc igitur ignem ſi quis vitare & in ſe extinguere velit, efficaciori medio uti non poterit quam ſi ſuinteum jugiter cogitet gehennæ incendium. Unde & D. Chryſoſtomus hoc nobis ſalutare atque paternum dat conſilium dicens: *Si libidinis igne flagras, ignem illum oppone, atque hic confeſtim extinguetur & evaneſcit. Si quid quod turpe & abſonum ſit, loqui geſtis, dentium ſtridorem cogita, & fræni inſtar tibi hic metus erit. Si animum inducis, cuipiam aliquid eripere, audi judicem imperantem & dicentem: Ligate manus ejus & pedes &c. Si vino deditus, nec à crapula abſtrahi potes, audi divitem illum dicentem: Mitte Lazarum, ut extremo digito ſuo linguam meam ignis ardore conflagrantem refrigeret, nec tamen id obtinentem. Si deliciarum amore teneris, afflictionem illam & anguſtiam cogita, & delicias ne quidem cogitabis.*

Beda in Pſ. 57.

D. Chryſ. Hom. 10. in 1. ad Cor.

Conſideratio ignis infernalis extinguit ignem concupiſcentiæ.

Pſ. 9. v. 7.

6. Quid equidem Pſalmiſtam inferre voluiſſe putatis, dum dixit: *Inimici fecerunt framea in finem, & civitates eorum deſtruxiſti?* nil aliud, niſi quod omnes inimici infernalis contra nos ictus, impetus atque inſultus penitus atterat & allidat conſideratio finis noſtri ſeu illius quem peccatum habet, termini memoria. Ita Hugo Cardinalis textum hunc explicat dum ait: *Framea, id eſt gladii, vel enſes, inimici, id eſt diaboli. Dicitur autem framea pluraliter, quia diabolus duos habet gladios, proſperitatem & carnalem delectationem, de quibus Ezechiel Cap. 21. Gladius, Gladius exacutus eſt, & limatus, bis dicat gladius, propter gladium qui eſt proſperitas, & gladium qui eſt carnalis delectatio?* & ſubjungit Ezechiel: *Ut cedat victimas exacutus eſt, ut puniat æterna pœna, ut fulgeat limatus eſt per tranſitoriam delectationem. Framea defecerunt in finem, id eſt, quando tentati conſiderant finem tentationum, id eſt, pœnam æternam quæ latet.* Citatque Sancti Gregorii authoritatem dicentis: *Dum culpa blandiri inchoat, ad quem interitum mens trahatur, neceſſe eſt agnoſcat.* Quonam vero modo Civitates Satanæ per conſiderationem finis noſtri deſtruantur, ſequentibus verbis declarat; *Et civitates eorum deſtruxiſti, id eſt colligationes & munitiones impiorum, in quibus diabolus regnat; Pſalm. 138. accipient in vanitate civitates ſuas. Has inquam civitates deſtruxiſti expellendo diabolum, & eos Dei ſervitio ſubjugando; vel civitates eorum, id eſt impiorum, quæ ſunt tres in regno diaboli, id eſt, in hoc mundo, ſcilicet avaritia, luxuria, ſuperbia;* omnia enim hæc vitia æternarum pœnarum conſideratione deficiunt.

Hug. Card. ib.

Ezech. 21. v. 9.

Ibid. v. 10.

S. Greg. ib.

Deſtruit civitates Satanæ.

Pſ. 138. v. 20.

7. Hinc Guilielmus Pariſienſis ſpiritualem quamdam qua ſuggeſtionibus inimici nos opponere debeamus, praxin exhibet in verba ſequentia, in illo igne ſempiterni ardoris, ardores concupiſcentiarum extinguo; *In omni æſtu tentationum mearum, fornacem illam infernalem refrigerium mihi facio, & quod eſt mirabilius, ab illa fugiens, ad illam fugio; Quantum ab illa fugio, tanto ipſa eſt mihi fortius refugium atque ſecurius; quanto enim illam magis timeo, tanto ab illa magis ſecurus ſum.* Certò namque ſibi perſuadebat ille hanc de igne infernali conſiderationem ſufficientiſſimam eſſe, ne in ipſum incideret, quia ignem Deus infernalem produxit, non ut in eo ardeamus, ſed ut mediante eo paradyſum acquiramus, prout Divus advertit Chryſoſtomus dum ait: *Gehennam propterea condidit, ut metus pœnæ intolerabiliſq; cruciatus ad regnum nos cogat.* Cui confirmando illud in primis deſervire poteſt; quod Bellovacenſis de quodam Monacho tradit, qui ſanctos eremi incolas interrogarat, remediumque ab iis poſtularat cuſtodiendæ cellæ & amandæ ſolitudinis; Cui reſponderunt omnes: *Quod ſi cogitaret de vermibus & de pœnis inferni, ſi haberet ibi uſque ad collum vermes pacifice ſuſtineret.* Qui idem author in libro 5. *de cladibus Judæorum*, de Egæſippo tractans narrat qualiter Titus Veſpaſiani filius in obſidione Jeroſolymitana dum ſuos milites ad intrepidum certamen animare vellet, exemplum iis propoſuerit Leonidis, qui unus fuit è ſociis Alexandri Magni; cùm enim Magnus hic Capitaneus innumerabilem Perſarum contra ſe adventitare cerneret exercitum, ſeque nonniſi trecentos numerare Lacedæmonios, ita eos allocutus eſt: *Prandeamus hodie in terris, quia ſumus cœnaturi apud inferos; quod dictum militibus tam generoſum ſuggeſſit animum ut nullus uno excepto, à prælio ſe ſubtraxerit, ſed adeo generosè pugnarint ut victores glorioſè evaſerint.* A quibus Bellovacenſis ad nos tranſitum faciens ita ſubjungit: *Qui cogitat quam mala ſit cœna inferni, viriliter dimicat ne vincatur, & victus & captus ad illam perducatur.*

Guilielm. Pariſ.

D. Chryſ. Hom. 3 in Gen.

Bellovac. ſpec. mor. p. 3. l. 2. diſt. 4.

8. Teſte Sapiente. *Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pavebit occurſum*, & tamen qui eum perterrefacere intendit, ignem objicit ferocienti, moxque de-

Prov. 30. v. 30.

depoſito furore atque ferocia profugiens intra ſpecum ſeſe recludit. Leo iſte dæmon eſt dicente Apoſtolo Petro: *Tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret*; qui igitur contra eum victoriam reportare deſiderat, meditatione ſe armet ignis infernalis; plurimi namque per hoc unicum medium ſuam emendantes vitam atque mores, ſe è ſervitute eripuerunt dæmoniaca; prout Drexelius, ut reliquos taceam, de quodam narrat Belga, cui nomen Bertrandus, feroci, turbido, vitioſo & belli coſo quin & crapulæ, & ebrietati, luſibus, choreiſque dedito adoleſcente. Hic enim dum pridie cinerum conviviis, ſaltationibusq; vacaret; interius ſe tangi advertit à Deo, radioq; illuſtrari æternitatis hinc ſub prætextu reſpirandi ſub aëre liberiori, tantiſper ſe ſubduxit à reliquis; quem paulò poſt ſequentibus ſodales dum triſtem offenderent, unanimiter exhortati ſunt, ut depulſa melancholia ad choreas & convivium rediret; Ille vero de morte, de rigoroſiſſimo judicio, deque æternitate diſcurrere cœpit; quod circumſtantes merum eſſe jocum exiſtimantes, facilè contempſerunt; ſed ubi ſeria verba eſſe adverterunt attentiores præbere aures, quibus ille in hunc cœpit proteſtari modum: Definitum eſt mihi ſocii deinceps alium agere hominem; hiſce ludicris abſtinere, mutare mores priſtinos legibus Chriſtianis vivere. Et certe ſi ſapio, nullam impoſterum occaſionem negligam conſequendæ ſalutis; nec puto ſero nimis reſipiſcere; quamvis doleo, non citius huic cogitationi animum adjeciſſe, cum jam ſatis intelligam fugaciſſimis his voluptatibus unam imminere æternitatem. Sic pergo, vos ſinguli rem veſtram agite. Hiſque dictis à Sodalibus ſuis ſe ſequeſtravit, quos ob ſubitaneam mutationem omnino reliquit attonitos. Eodem vero tempore ibidem præſens erat frater Eleuterius Pontanus Societatis Jeſu religioſus, qui olim Bertrando optimè notus in domum ejus hoſpes diverterat, cujus improviſam præſentiam cernens ſine mora ejus ſe pedibus advolvens in ſocietatem Jeſu admitti ardenter poſtulavit; Unde poſt aliqualem vocationis ſuæ factam experientiam, Anno 1602. in eamdem Lovanii receptus fuit, ubi magna cum exemplaritate & bonitate vitæ non vulgari vixit: Hinc igitur ſequens licet facere argumentum; Quod ſi enim modicum ab æternitate & inferno profectum lumen & quidem ſemel tantum, inter ſumma gaudia, diſſoluto cuidam juveni ſubminiſtratum, tantæ fuit efficaciæ, ut eumdem ſubito ex titione inferni in Angelum transmutarit paradyſi; Quantam igitur efficaciam in anima quadam jam dudum in via Dei provecta habitura erit continua quædam & ſeria pœnarum illarum meditatio? *ſi hæc in viridi, quid in arido.*

1. Pet. 5. v. 8.

Hierem. Drex. damnat. rog. c. 17.

Adoleſcens laſcivus ex iſta conſideratione converſus.

Patavin. Petr. Barocc. l. 2. de ratione bene moriendi.

9. Ibidem paulo poſt aliud quoddam narratur factum obſervatione digniſſimum; nam homo quidam doctus familiari amico ſuo poſt mortem apparuit, eique retulit, qualiter in agone dum cum morte luctaretur inimicus generis humani ſecum in materiis fidei noſtræ diſputans, eumdem ſeduxerit, ideoque ad infernum æternaliter damnatus fuerit, *in ignem*, inquit, *abire juſſus ſum, quem etſi maximus ſit, utcumque tamen tolerabilem judicarem ſi poſt mille annorum millia finiendus eſſet; ſed æternus eſt, idemque tantus quantum apud vos nulla conſpexit ætas. Maledicta ſcientia, quæ in tam immane præcipitium me dejecit. Dixit, & in auras abiit.* At vero qualem exiſtimatis amicum ejus ex hac apparitione collegiſſe fructum? *Superſtes alter, tum rei novitate, tum amici exilio æterno motus, amiciſſimos quoſque, qui ſuper ea re in melius conſulerent, interrogavit; moxque aliter vixit, ſanctius obiit.*

Exemplum

10. Sanctus Antoninus in ſumma ſua ſequentem refert hiſtoriam à pluribus quoque aliis ſcriptoribus enarratam. Nam Bononiæ juvenis quidam voluptuoſus impuriſque amoribus deditus ſtudiis operam dabat, nil niſi delicias & vitæ commoditates in mente ſua volvens. Cumque à priore Dominicanorum Patriota ſuo viſitaretur, timens ne fortè de rebus ſpiritualibus ad ſe à tam diſſoluta vita divertendum diſcurſus miſceret, eumdem prævenire volens, dixit ei ut de quacumque materia præterquam de rebus ſpiritualibus ſecum colloqueretur; Cui præfatus religioſus aſſenſum præbuit, ita tamen ut in diſceſſu ſententiolam quamdam animæ ipſius perutilem eidem pro valedictione relinqueret. Ecce tibi ipſiſſima Sancti Antonini verba: *Poſtquam de multis & variis rebus, de parentibus, & amicis, & notis, habuerunt ſermones demum ab eo recedere volens dixit: Illa duo verba ſcripturæ volo vobis dicere, ut convenimus. At ille, dicas cito & breviter; ſcriptum eſt ait: Iſaiæ 14. de unoquoque qui ſe tradit deliciis, & vanitatibus mundi; quod in alia vita hoc ei eveniet: Super te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes, & inde receſſit. Ita autem inhæſit firmiter hoc verbum menti ejus, ut nullo pacto poſſet à corde ejus illud excidere, ſed illud recolendo inde conſiderabat quomodo poſſet ſuſtinere talem luſum vermium & tinearum ſemper, qui nec morſum pulicis patienter ferret;* Cumque omnes ſe ab hac conſideratione, quæ menti ejus firmiter infixa hærebat, divertendi modos tentaſſet, nec tamen quidquam proficeret, tandem ſe religioſum ſtatum ingredi velle reſolvit. Hinc igitur tale formari poteſt argumentum. Quod ſi ſola moleſtia vermium & tinearum poſt mortem ſuſtinendarum apprehenſa tantæ fuit efficaciæ ut illum ad Deum converteret, quanto plus animam ad virtutem movere poterit infinitorum eorumque horribilium & ſempiternorum tormentorum inferni congeries.

S. Antonin. p. 4. Tit. 14. c. 5. §. 3.

Hiſtoria.

Iſai. 14. v. 11.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Pœnarum æternarum conſideratio ad pœnitentiam nos convertit, & in divino ſervitio ferventes & perfectos efficit.

THEMA.

Convertantur peccatores in infernum.
Pſ. 9. v. 18.

1. COmmunis, & à ſacris doctoribus concorditer recepta doctrina eſt, in inferno jam non amplius nec locum nec tempus ſupereſſe faciendæ pœnitentiæ. Unde Nazianzenus inquit: *His qui è vita exceſſerunt, non eſt in inferno confeſſio, nec morum correctio.* Similiter D. Chryſoſtomus ait: *Ne expectemus infernum, ubi pœnitentiæ remedium nihil valet.* Cùm vero hæc ita ſe habeant qua ratione David in propoſiti thematis verbis, peccatores exhortari poteſt, ut inter acerbas inferni flammas ad Deum ſe convertant? Sanctus Thomas verba illa hunc in modum

Nazianz. Orat. 15. D. Chryſ. T. 1. Hom. 77.

S. Thom. ib.

dum exponit : *Convertantur, id eſt puniantur ; Propheta enim dicit hoc per modum prænunciationis ; Pſalmo 62. introibunt in inferiora terræ ; vel per infernum*

Pſ. 62. v. 11.

intelligitur obſtinatio mentis in peccato ; etiam vivus in inferno convertitur peccator quando innititur in obſtinatione. D. Chryſoſtomus, ut in diſcurſibus præcedentibus diximus, lectionem quamdam adducit à vulgata differentem. Non enim legit *convertantur*, ſed *convertentur* in tempore futuro;

D. Chryſ. Hom. 2. in 2. ad Theſſ.

verumtamen per hoc minimè ſolvitur dubium, quia voluntas reprobi adeo eſt in odio Dei obſtinata, ut per totam æternitatem ad eum converti numquam poſſit. Neceſſum eſt igitur dicere, impium poſtquam in infernum præcipitatus eſt, fruſtra exſpectare ut ad pœnitentiam reducatur, quamvis id fieri poſſit in vita præſenti, ſi nimirum atrocitatem & æternitatem pœnarum illarum ex propoſito & induſtria recogitet. D. Chryſoſtomus efficax quoddam ad hoc perſuadendum format argumentum, nimirum ad effectum ſe reflectens, quem ut plurimum ad noſtram reſipiſcentiam in nobis mortui alicujus aſpectus operari ſolent; *Si mortuus*, inquit, *ſolum*

D. Chryſ. ib.
S. Aug. de ovibus.

videatur animum noſtrum ita reprimi, quanto magis gehenna, & ignis qui nequit extingui ? Sanctus Auguſtinus ſimilitudinem quamdam omnibus notam adducit inquiens: Si quis virgam viridem diſtortam rectam facere cupiat, ignem adhibere ſolet; dum

Simile.

enim virga calorem ſentit in quamlibet ſibi libitam partem eamdem flectit: Eodem modo quantumvis Chriſtianus aliquis diſſolutus ſit, & ſcandaloſus, ſi tamen per ſeriam conſiderationem in flammas æternas reſpiciat, perverſos mores ſuos ſine mora reformabit : Evigila igitur, inquit, ex dolore tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno male curvo noſti calorem ſolere adhiberi ; corrigat te dolor iſte, mundus eſt flamma ignis æterni tamquam calor voci admotus curvo cordi tuo, ut hinc admoneatur & corrigatur.

2. Ven. Thomas à Kempis de monacho quodam refert, quod cum poſt matutinum piger & ſomnolentus in Choro hæreret, alius quidam eidem vicinus ad eum à ſomno excitandum, auribus ejus inclamaverit : *Infernus, quo audito, ille ſubito perterritus, & expergefactus, omnem ſoporem à ſe abjecit.* Poſt-

S. Thom. à Kempis 3. p. ſer. 6.

quam relatam hiſtoriam magnus ille ſpiritualis vitæ magiſter hoc monitum ſubjungit : *Cogita ergo piger de inferno, & non dormitabis præ tædio.* San-

Cogitans de inferno non pigritabit.

cta Mater Eccleſia in optima Dominica adventus fideles ſuos à pigritiæ ſuæ lethargo ſuſcitare volens, hæc verba intonat : *Fratres, hora eſt jam nos de ſomno ſurgere, nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quam cum credidimus*; in eadem quoque Dominica Eccle-

Rom. 13. v. 11.

ſia Evangelium de finali judicio proponit, quod ſubſequetur vel æterna retributio, vel æterna damnatio. In Sancto Joanne Climaco de Anachoreta quodam legimus, quod cum in via perfectionis piger admodum & negligens fuiſſet, tandem ad extremum vitæ perveniens, per ſpatium unius horæ veluti mortuus permanſerit; demum vero in ſe re-

S. Joan. Clim. Grad. 6. de mortis mem.

verſus omnes circumſtantes ut à ſe recederent rogavit, ſtatutum ſibi eſſe ſubjungens deinceps vitam quamdam ducere auſteriſſimam, & ab omni conſortio humano penitus ſequeſtratam. Unde pauperculi tugorii ſui portam muro obſtruxit, parvulam dumtaxat in eo relinquendo aperturam, per quam modicum panis & aquæ ſubminiſtrari ſibi poſſet. In eoque tugurio per duodecim annorum decurſum permanſit, rigoroſum obſervando ſilen-

Verificatur in quodam Anachoreta.

tium, in pane & aqua jejunando, jugique meditatione inferni pœnas ruminando, copioſiſſimiſque lachrymis peccata ſua deflendo. Noviſſimè vero cum ad mortem uſque infirmatus fuiſſet, monachi dejecto ad terram muro quo oſtium obſtructum fuerat, ad illum ingreſſi ſunt; cumque morti proximus eſſet à monachis rogatus ut ſalutare quoddam documentum eis memoriæ loco poſt ſe relinqueret, profundo ducto ſuſpirio inquit : *Quiſquis mortem, quæ porta eſt, per quam intratur in æternitatem ſerio cogitaverit, in æternum non peccabit.* Sed quid

Ejuſdem ſalutare monitum ad fratres.

mirum eſt ſi vir ille tam rigoroſam vitam ducendo magnis paſſibus ad ſanctitatem properavit, qui per duodecim annos æternas inferni pœnas mente ſerio revolvit? obſervandum vero eſt, hiſtoriam de eodem ulterius aſſerere, eum amare planxiſſe, nec immerito, ſi ſequens ponderetur Bellovacenſis conſideratio dicentis. *Nota quod ſicut ignis & fumi propinquitas, fletum & lachrymas provocat, ſic & meditatio ignis & fumi infernalis lachrymas compunctionis extorquet ; unde quidam dixit : Si non potes habere lachrymas, pone oculos tuos ad fumum inferni, & ardorem ejus, & ad vehementiam Aquilonis, à quo panditur omne malum & ſic habebis.*

Bellovac. Spec. mor. p. 4. lib. 2. diſt. 4.

3. Sanctus Gregorius in Dialogis ſuis narrat ſe ſequentem à quodam ſibi conniveute monacho audiviſſe hiſtoriam. Cum enim is in eremo habitaſſet; eremitam quemdam Petrum nomine agnovit; in ſolitudine quadam Evaſa denominata demorantem; qui priuſquam in hac eremo vivum ſe ſepeliret; etiamnum ſæcularis exiſtens graviter infirmatus & mortuus ac paulo poſt in vitam revocatus fuit: *Qui inferni ſe ſupplicia, atque innumera loca flammarum vidiſſe teſtabatur. Qui etiam quoſdam hujus ſæculi potentes in iiſdem flammis ſuſpenſos ſe vidiſſe narrabat, qui cum jam ductus eſſet, ut in illas mergeretur, ſubito Angelum coruſco habitu apparuiſſe fatebatur, qui eum in ignem mergi prohiberet, cui etiam dixit : Regredere & qualiter tibi poſthac vivendum ſit cautiſſimè attende.* Tandem ulterius rigoroſam quam poſtea duxit vitam, idem Sanctus Gregorius his verbis enarrat : *Tantum ſe poſtmodum jejuniis vigiliiſque conſtrinxit, ut inferni eum vidiſſe & pertimuiſſe tormenta, etiamſi taceret lingua, converſatio loqueretur.*

S. Greg. l. 4. Dial. c. 36. Hiſtoria.

4. Cœleſtis Magiſter noſter ſalutare hoc nobis præſcribit conſilium inquiens : *Quærite ergo primum Regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*, quæ verba author operis imperfecti, ad propoſitum noſtrum exponens, per Ly *juſtitiam ejus* punitivam Dei juſtitiam intelligit, quæ in abyſſo Infernali præcipue centrum ſuum habet, ut proinde ſenſus verborum Redemptoris ſit, conſiderat non ſolum præmium quod eſt in regno Dei, verum etiam pœnam & ſupplicium inferni, ſiquidem tritum eſt axioma illud: *oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine pœnæ.* Verumtamen ecce tibi ipſiſſima authoris imperfecti verba : *Si ergo die ac nocte cogitas qualis erit gloria Sanctorum, vel quales erunt interitus impiorum, neceſſe eſt, ut aut propter timorem pœnæ territus recedas à malo, aut propter deſiderium excitatus feſtines ad bonum.* Sanctus Bernardinus ſenenſis quærit : *Quid faciendum eſt, ut infernum evitemus ?* & reſpondet, *quod Deus, qui ſecundùm Apoſtolum vult omnes homines ſalvos fieri duo nobis verba in Evangelio propoſuit*, quorum

Matth. 6. v. 33.

Auth. in operf. Hom. 16.

S. Bern. Sen. ſer. de contemptu mundi.

unum

1. Tim 2. v. 4. *unum dixit manens in carne, alterum dicturus eſt in ex-*
tremo judicio; in quibus verbis proponit nobis bonum &
malum vitam & mortem, benedictionem & maledictio-
nem. Elige ergo ô homo alterum illorum ſequi, elige er-
go quod volueris unum ex his duobus. Unum ex his duo-
bus oportet te eligere, primum ſcribitur Matthæi 3. Pœ-
Matth. 3. *nitentiam agite; ſecundum dicitur in diſtricto judicio, &*
a Matth. 25. 43. *ſcribitur Matthæi 25. Ite maledicti in ignem æternum.*
Ut autem ad ſubeundam pœnitentiam nos reſolva-
mus, ſufficit in propoſito modica hæc verba recole-
re: *Ignem æternum. Si primum accipies pœnitentiam*
agens, ſecurè evades ſecundum; ſi autem primum con
temnis, abſque dubio incides in ſecundum. Ut vero
nobis facilem reddat aſperam & difficilem vitæ pœ-
nitentis viam, authoritatem adducit Sancti Bernar-
di inquiens, de iſtis verbis ſimul junctis dicit San-
S. Bern. ib. ctus Bernardus: *Reſpondent nobis mundi amatores,*
cum pœnitentiam perſuademus, & dicunt: Durus eſt
hic ſermo & quis poteſt eum audire? Erratis inſani;
Durumne vobis videtur cum dicis: Pœnitentiam agite?
audituri eſtis duriorem: ſcilicet, ite maledicti in ignem
æternum. D. Chryſoſt. ſimiliter cuidam mœſtos
de inferno diſcurſus invito animo auſcultanti, ac
proinde illius reminiſcentiam à ſe repellenti
D. Chryſ. in Pſ. 11. his verbis reſpondet: *Noli eam è memoria*
ejicere. Ne dicas, quid me importuna afficiam tri-
ſtitia? Importuna erit juſtitia, quando angeris in
gehenna.

5. Regius Propheta David die quadam particu-
larem ſibi poſcebat audientiam & attentationem;
Pſ. 33. v. 12. inquiens: *Venite filii audite me.* Sed qualem exi-
ſtimatis fuiſſe doctrinam, quam auſcultantium ani-
S. Baſil. ib. mis imprimere ſatagebat? *Timorem Domini docebo*
vos; nimirum ut Baſilius Magnus exponit, audito-
res ſuos ad memoriam pœnarum infernalium diſ-
ponere conabatur. Unde idem S. ſubjungit: *Cum*
Cogitare barathrum inferni tollit appetitum peccandi. *te appetitus invaſerit peccandi, velim cogites profundum*
barathrum inferni; moxque multorum tormento-
rum ſerie enarrata ita concludit: *Hac time & horum*
timore inſtructus, animum à peccatorum concupiſcentia
tanquam fræno quodam reprime. Porro idem Regius
Pſaltes poſtquam dixiſſet: *Timorem Domini docebo*
vos, mox quoque quem ex hac doctrina perceperit
ibid. v. 14. fructum ſubjungit: dicens: *Prohibe linguam tuam à*
malo, labia tua ne loquantur dolum, diverte à malo & fac
bonum, perſequere pacem &c. hæc enim omnia timo-
rem Domini ex continua inferni memoria prove-
nientem conſequuntur. Sanctus Propheta Job vir
Probavit hoc S. Job. erat opulentiſſimus & nobiliſſimus inter omnes O-
rientales; multorum ſtatuum & Dominiorum pa-
tronus erat & Dominus, plurimos numerabat ſub-
ditos, conjugatus erat, in medio gentis perverſæ, &
inimicorum veri Dei vivebat, & tamen quam im-
maculatum ſe in vocatione illa adeo periculoſa con-
ſervaverit, teſtimonio æternæ veritatis conſtat, de
ipſo aſſerentis quod in univerſo mundo nullus ſuo
tempore fuerit paris cum ipſo ſanctitatis, quod non
ſuperavit ab inferno adverſus eum obſtinatè con-
jurato intentata certamina? At vero ſcitiſne cauſam
cur adverſus omnes inſultus infernales victor exi-
ſtens, omnes aſtuti ſerpentis laqueos & inſidias eva-
ſerit, & in ſua innocentia permanſerit? nimirum
tormentorum inferni atrocitatem continuo cogita-
bat; prout ex pluribus libri ſui locis clarè colligi-
Job. 31. v. 23. tur; dicit enim: *ſemper quaſi tumentes ſuper me fluctus*
timui Deum & pondus ejus ferre non potui; quem tex-
S. Greg. l. 21. mor. c. 17. tum Sanctus Gregorius in favorem noſtrum his
verbis exponit: *Fluctus cum tumentes deſuper immi-*
nent, cumque eam quam deferunt mortem minantur, nulla
tunc navigantibus rerum cura temporalium, nulla carnis
delectatio ad mentem reducitur; ea quoque ex navi pro-
jiciunt, pro quibus longa navigia ſumpſerunt cuncta res in
deſpectum mentis veniunt. Eumdem prorſus effe-
ctum operatur ſuppliciorum æternorum conſide-
ratio; hæc enim theſaurorum, ſceptrorum, delicia-
rum, delectationum nos facit concipere nauſeam ac
proinde Job à divitiis, à filiis, & imperiis adeo ſe ex-
hibuit alienum, ut diceret: *Nudus egreſſus ſum de* Job. 1. v. 21.
utero matris meæ, & nudus revertar illuc. Verunta-
men in alio loco idem Propheta clarius hanc à ſe ex-
ercitatam, ſibique familiarem inferni conſideratio-
nem exprimit, dum Deum his verbis interrogat:
Quis mihi tribuat, ut inferno protegas me, & ab- Job. 14. v. 13.
ſcondas me.

6. Sanctus Antoninus modum nos docet inten-
tatos nobis ab inimico communi ictus fugiendi,
dum inquit: *Cum tentatio urget. Sic conſideranda* S. Antonin.
eſt illa perpetuitas pœnæ, & timenda quia ſi momentane- 4. p. Tit. 14.
um eſt quod delectat, æternum tamen quod cruciat ait c. 5. §. 5.
Beatus Gregorius. Et quis umquam fuit qui ſi B. Greg.
ſciret ſe propter delectationem qualemcumque et-
iam diu duraturam, in ignem mittendum, & pœ-
nam ibi graviſſimam toleraturum diu, & ſi non
ſemper, vellet illam non conſequi? certe nul-
lus. Sanctus Propheta Job nos ab errore quodam
liberat, qui multos faſcinavit, ut tormenta inferni
ſempiterna non eſſe crederent; dicit enim: *Æſti-*
mabit abyſſum quaſi ſeneſcentem. Ubi Sanctus Gre- Job 41. v. 23.
gorius ait: *Abyſſum namque ſeneſcere æſtimant, qui* S. Greg. l.
terminare quandoque in ſuppliciis ſuperum animadver 34. mor. c.
ſionem putant. Igitur antiquus ille perſuaſor, in mem 16.
bris ſuis, id eſt in mentibus iniquorum, futuras pœnas qua-
ſi certo fine determinat, ut eorum culpas ſine termino cor-
reptionis extendat, & eo magis hic peccata non finiunt,
quo iſtic æſtimant peccatorum ſupplicia finienda. Ex
quo Sancti Gregorii diſcurſu clarè colligitur, majus
aut efficacius peccatis frænum injici non poſſe, quam
ſi jugiter homo tormentorum illorum conſideret
perpetuitatem & æternitatem; Unde & Eccleſia-
ſticus monet dicens: *In omnibus operibus tuis me-* Eccli. 7. v.
morare noviſſima tua & in æternum non peccabis; Ubi 40.
notandum eſt illud *Tua;* neque enim recogitan-
dæ à nobis ſunt flammæ illæ quæ torquent alios,
ſed potius ruminandæ ſunt eæ quibus corpora no-
ſtra conflagrabunt, haud ſecus ac ſi actualiter intra
illam voraginem & fornacem conſtituti eſſemus.
Sanctus Bernardus impium quemdam, qui novi-
tium perſuaſionibus ſuis extra religioſi ſepta ex-
traxerat, indignatus his verbis alloquitur: *Utinam* S. Bern.
ſaperes & intelligeres, ac noviſſima provideres. Sape Epiſt. 292
res quæ Dei ſunt, provideres quæ inferni ſunt; profecto
inferna horrores; ſuperna appeteres; & quæ ſunt mun-
di contemneres.

7. Vincentius Bellovacenſis modum recenſet quo Bellovac. ib.
idem mellifluus Doctor, poſtquam omnes fratres
ſuos ad ſtatum religioſum attraxerat, ad patrem
ſuum ad religionem quoque amplectendam indu-
cendum uſus fuit. Nimirum una cum patre in Quod non
quamdam Villam ſuam profectus ibidem ſub anti- facit ſuavis
quo quodam trunco in conſpectu patris ſui præ- monitio,
dicavit, videnſque patrem in obſtinatione ſua tandem
perſiſtere, præcepit circumſtantibus ad viri- efficit præ-
dem illum truncum ignem applicarent, ap- dicatio de
poſita tamen prius circumquaque ſufficienti inferno.
lignorum ſiccorum ſtrue; quæ ſubito concepe-

runt

runt incendium : *Truncus vero tardè circa medium ab uxtremis emittens humorem fætidum, & fumum teterrimum, diu ignem ſervavit. Tunc incepit ſanctus loqui de pœnis inferni, dixitque patri, quod eſſet ſimilis illi trunco, qui hic non poterat igne diurno ſuccendi, nec flere peccata ſua, nec ſuſpirare ad Deum, ſed ipſe in inferno, niſi pœnitentiam ageret, in æternum arderet, fleret, & fœtentem fumum emitteret ; ad quæ verba pater compunctus, eum ſecutus eſt, & monachus factus.* Enimvero tametſi motivum gloriæ & conſideratio retributionis efficacia ſint calcaria, nos ad ſtrennè currendum in via mandatorum Dei excitantia, longè tamen efficacior in hunc finem eſt ignis inferni, inquit Chryſoſtomus: quod enim utile eſt; tam in bonorum adeptione, quàm in malorum fuga conſiſtit; quæ quidem duo ſunt, cœlorum regnum, & gehenna. Cæterum poſterius, hoc eſt pœnam effugere, majorem vim habet, plerique enim eo ſunt animo, ut cum mulcta non ultra ſe porrigit, quam ut bona non accipiant, facilè id ferant, cum autem dolor etiam accedit non ita.

D. Chryſ. Hom. 10 in 1. ad Cor.

8. Cum tempus appropinquaret, in quo maligni Hebræi ex motivo invidiæ, Salvatori noſtro mortem machinaturi erant, ipſe omnia prævidens eoſdem ad pœnitentiam reducere conatus fuit, neutis eorum objiciendo inferni memoriam; at vero quia in malitia ſua obſtinati erant; merito miſericors Dominus de illis dicere potuit : *Curavimus Babylonem & non eſt ſanata, derelinquamus eam*, refert S. Joannes quod ante ſex dies Paſchæ Redemptor noſter in Bethaniam conceſſerit, ubi Lazarum à mortuis reſuſcitaverat, quodque ibidem à Martha hoſpitio receptus fuerit, ſibique & aliis pluribus ad menſam aſſidentibus, Idem quoque Lazarus accubuerit. Hugo autem Cardinalis ex authoritate S. Auguſtini de hoc Lazaro ita ſcribit : *Lazarus & Biathanatos dicebatur, & multa de locis pœnalibus referebat convivantibus, & de triſtegis inferni.* Verum inquies ex quo trita veteribus regula fuit, ne quis ad menſam mortuos nominaret, longe inconvenientius fuiſſe videtur quod ea in occaſione de pœnis inferni ſermones miſceret; ſed ecce tibi myſterium. Nimirum Salvator noſter per hunc diſcurſum, Judam qui illum traditurus erat, quique de effuſione pretioſi unguenti paulo ante murmuraverat, ad pœnitentiam reducere, omnibusque circumſtantibus ſalutaria documenta ad deferendam mortis ſuæ, quam poſtea tanto cum exceſſu procuratori erant, machinationem ſubminiſtrare conatus fuit, licet incaſſum! quia *impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*.

Jerem. 51 v. 9.
Joan. 12. v. 1.
Hug. Card. ib.
In Juda locum non habet.
Prov. 18. v. 3.

9. Regius Propheta David in Pſalmo 17. ait: *Aſcendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarſit. carbones ſuccenſi ſunt ab eo*; Quæ verba S. Auguſtinus hoc modo interpretatur : *Aſcendit lachrymoſa deprecatio pœnitentium, cum cognoviſſent quid minetur Deus impiis.* Sanctus Joannes Climacus refert, quod monaſteria ſibi ſubjecta viſitando fratrem quemdam invenerit culinarium, qui etiam inter coquendum dono fruebatur lachrymarum; quem cum interrogaſſet quonam modo hoc ſibi donum à Deo obtinuiſſet, frater ille reſpondit : *Eu ignis quem perpetuo cernebam conſpectu vaſta ignis inferni incendia animo verſabam, quæ conſideratio uberes ex oculis lachrymas ſolet elicere.* Sanctus Auguſtinus prædicta Pſalmi verba : *Carbones ſuccenſi ſunt ab eo*, exponens inquit: *Qui jam mortui erant, deſerti ab igne deſiderii, & luce juſtitiæ, ac frigidi, rurſus accenſi & illuminati revixerunt*; qui effectus connexionem habet cum illo, qui antea expreſſus fuit his verbis : *Aſcendit lachrymoſa &c.* D. Chryſoſtomus quadam vice cum de atrocitate pœnarum infernalium exaggeranter diſcurrens auditores ſuos tædio ſermonis affici animadverteret, his verbis eorundem ipſorum improperavit ſocordiam inquiens : *Ne ſitis ad iſtorum verborum gravitatem difficiles, nam iſta verborum gravitas, occaſionem animabus veſtris à peccatis reſurgendi parit*; idque duplici ſcripturæ probatur teſtimonio. Quorum primum eſt in Pſalm. 16. *Igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum.* Alterum vero 1. Corinth. 3. *Uniuſcujuſque opus quale ſit ignis probabit.* Natura & ars in omnibus quibus decipi poſſumus, de certis modis proſpexit, quibus rei de qua dubium naſcitur realitatem & ſinceritatem experiri valeamus, ita ignis aurum, lapis lydius gemmas probat; hæc vero in vita qualiter zizania à frumento, reprobos ab electis ſecernemus? facile decipi poſſumus; *ne forte colligentes zizania, eradicemus cum eis ſimul & triticum.* Sed ecce vobis infallibile certitudinis argumentum : *Uniuſcujuſque opus quale ſit ignis probabit*; id eſt ſi animam aliquam videritis pœnas contemplantem & meditantem infernales, ignisque æterni concipientem timorem, hanc de numero electorum eſſe vobis perſuadeatis, nemo enim infernum cogitans, eumque timens, corruit in infernum, cum probè ſciat ſolam legis divinæ tranſgreſſionem eum in hujusmodi præcipitare ſupplicia.

Pſ. 17. v. 9.
S. Aug. ib.
S. Joan. Cl. Grad. 4.
Pſ. 17. v. 9.
S. Aug. ib.
D. Chryſ. Hom. 2. ad Philipp.
Pſ. 16. v. 3.
1. Cor. 3. v. 13.
Matth. 13. 29.

10. Pſalmiſta aliquando de juſtis agens poſt diſcurſus varios, ita tandem concludit : *Lætabitur juſtus cum viderit vindictam, manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.* Aſt vero quænam eſt hæc vindicta de qua exultabit anima juſta? reſpondet Sanctus Auguſtinus : Numquid quando feriuntur homicidæ, debent illuc innocentes ire, & lavare manus ſuas? ſed quid eſt in ſanguine peccatoris, lavare manus ſuas? juſtus quando videt pœnam peccatoris, proficit ipſe; & mors alterius valet ad vitam ipſius. Quia ſcilicet reproborum in abyſſum infernalem præcipitium juſtos ſuſtinet atque electos, ne & ipſi corruant.

Pſ. 57. v. 11.
S. Aug. ib. Quid ſit lavare manus in ſanguine peccatoris.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM,

De ſitu & varietate nominum, quibus infernus appellatur; item de ejus capacitate, anguſtia, immobilitate & catenis damnatorum.

THEMA.

Dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino. Iſaiæ 5. v. 14.

1. EX Sacræ Scripturæ teſtimoniis, hiſtoriis profanis, commentis poëticis, viſionibus & apparitionibus & variorum librorum traditionibus; Infernum, qui damnatorum carcer eſt in centro terræ ſituatum eſſe clarè colligitur; Hinc inter alios Sanctus Hyeronimus inquit : *Inferi in corde terræ eſſe dicuntur*; Qui idem Doctor in Danielem ſcribens Zenonem quoque Stoicorum principem inferni in terræ centro ſituati meminiſſe teſtatur. Sanctus vero Bernardinus dictum inferni ſitum variis probat rationibus; Et inter cæteras quidem adducit ſequentem inquiens : *Quanto corpus eſt*

S. Hier. in Iſa. 7.
S. Hier in Dan. 1.
S. Bern.

Gen. 7. 4. Jer. 18. extraord.
nobilius tanto ei debetur locus nobilior ſi ergo nobiliſſimis corporibus, id eſt, glorioſis, debetur locus ſupremus, id eſt cœlum empyreum, reſtat, ut corporibus ignobilibus, puta damnatorum debeatur locus infimus, qui eſt ſub terra; Huncque in finem, illum citat Iſaiæ textum: *Infernus ſubter conturbatus eſt in occurſum adventus tui.* (Iſa. 14. v. 9.) Sanctus vero Antoninus hanc aliam aſſignat rationem dicens: *Locus conveniens gravibus eſt terra, & quia reprobi, quorum iniquitates ut ait Pſalmus 37. ſicut onus grave gravata ſunt ſuper eos, cum ipſo gravamine huic recedunt, aptè in centro terræ collocantur.*

S. Ant. ſum. Theol. p. 4. Tit. 14. c. 5. § 3.

2. Abulenſis ad inferni nomen, quod ad terræ profunditatem relationem habet, ſeſe reflectens idem in præſenti probat intentum, dum ait: *Infernus non poteſt poni niſi in terra, apparet ex nomine inferni, quod eſt infra nos.* Sanctus vero Antoninus idem per aliam viam argumentum confirmat, dum varia quibus cæca gentilitas infernum deſcripſit, adducit nomina dicens: *Dicitur Herebus à gentilibus, quia ſemper adhæret illi talis pœna unde etſi Diabolus vel anima damnata ad horam de illo loco exeat, ut appareat alicui, Deo diſponente, ſecum tamen portat infernum, ſemper ei illa pœna adhæret.* Cur autem infernus Acheron appelletur idem in hæc verba docet Author: *Dicitur Acheronta, id eſt, luctuoſus; vel Acheronta ab A, quod eſt ſine, & cheronta quod eſt ſalus, quia ſine ſalute ſunt lachrymæ illæ.* Sanctus Iſidorus Etymologiam barathri quoque explicat in præſenti dicens: *Barathrum eximiæ altitudinis nomen eſt, & dictum barathrum quaſi vorago atra, ſcilicet à profunditate.* Cui confirmando ſubjicere placet S. Antonini contemplationem, quam ſuper illa hymni Paſchalis verba (*conſurgit Chriſtus tumulo, victor redit de barathro*) inſtituens ait: *Barathrum dicitur, quaſi latitudo arcta, quia eſt latus locus ad ingrediendum, ſed arctus ad exeundum.* Quo & tartarus appellatur infernus; ad quam denominationem Sanctus Iſidorus ſe flectens ait: *Tartarus, vel quia omnia illic turbata ſunt; vel timore frigoris, quod eſt algere ſcilicet quia luce Soleque caret.* Sanctus vero Cyrillus Alexandrinus carceris hujus deplorans horribilitatem, in hos prorupit gemitus: *Heu qualis eſt locus, ubi fletus & ſtridor dentium, qui tartarus appellatur, quem vel ipſe Diabolus horret.* Quos eoſdem terrores Sanctus Bonaventura deſcribens, his variis utitur epithetis, *Aſpice chaos horribiliſſimum, lacum ſubterraneum puteum profundiſſimum, & totum ignitum.*

Abul. Q. 519. in 6. 25. Matth.
S. Ant. ib. Inferni varia nomina.
Acheron.
Barathrum. S. Iſid. l. 14. Origen. l. 9.
S. Ant. ib.
Tartarus.
S. Cyrillus Alex. Or. de exitu animæ & de ſecundo adventu.
S. Bonav. & 7. c. 3. in Faſcicular.

3. In variis Sacræ Scripturæ locis ſub profundi putei forma exhibetur dicente Pſalmiſta: *Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum*, quem textum Sanctus Hilarius ita explicat dicens: *In puteo inferna mortis ſedem ſignificari, & Pſalmus alius teſtis eſt, cum dicitur; ut vero domine deduces eos in puteum interitus, demerſum hoc, profundumque puteorum in inferno terræ ſignificari demonſtrans.* Quæ ſub metaphora Sanctus quoque Bernardus nobis infernum exhibet in ſermone de modo bene vivendi, quando, ne in eam voraginem incidamus, nos ita, admonet dicens: *Antequam puteus te abſorbeat, pœnite; priuſquam infernus te rapiat, peccata tua luge; priuſquam in profundum inferni mergaris, negligentias tuas plange.* Nomine autem magis accommodo infernus quoque gehenna appellatur; Quam denominationem idem Sanctus ita explicat: *Regio gehennalis dura, & extimeſcenda, terra afflictionis & miſeriarum, terra tenebrarum, terra turbinis & caliginis, terra maledictionis & mortalitatis, terra ſitis & famis, terra combuſtionis, & frigoris, in qua nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Gehennæ inſuper Etymologiam Sanctus Anton. explicat dicens: *Dicitur gehenna quaſi generans ignem, vel generans Æthnam, qui eſt mons in Sicilia, ignem eructans, & interpretatur vallis triſtitia, quia ex cruciatu ejus, anima habet magnam triſtitiam.* Singulariter autem notandum, quod in univerſo Sacræ Scripturæ volumine numquam mentio facta fuerit gehennæ, niſi primum omnium apud Sanctum Matthæum, ubi Chriſtus minitabundus ait: *Qui autem dixerit fatue; reus erit gehennæ ignis.* Qui locus vallis quædam erat cujuſdam viri, cui nomen Hinon, ubi gentiles, & ad imitationem eorum Hebræi, idolo Moloch honorem deferebant divinum, ſuos ei offerentes filios; Quem locum Joſias Rex oſſibus mortuorum immunditiis, ſordibuſque maxime peſtilentialibus repleri fecit; cœleſtis itaque Magiſter in valle hac rudibus Hebræis infernum repræſentavit, utpote, quæ & ignem evomebat, & ſummam continebat abominationem, dicente Sancto Iſidoro: *Gehenna eſt locus ignis & ſulphuris, quem putant ita nominatum à valle idolis conſecrata, quæ eſt juxta murum Jeruſalem, repleta olim cadaveribus mortuorum. Ibi olim Hebræi filios ſuos immolabant dæmonibus, & appellabatur locus iſte gehennon, futuri ergo ſupplicii locus, ubi peccatores cruciandi ſunt, hujus loci vocabulo deſignatur.*

Pſ. 68. v. 16.
S. Hil. ib.
Puteus. S. Bern. ſer. 7. de modo bene vivendi.
S. Bern. in Feſto S. Nicolai.
Gehenna. S. Anton. ib.
Matth. 5. 22.
Paul. de Pal. ib.
S. Iſid. ib.

4. Sanctus Antonius de Padua illum Iſaiæ in præſenti adducit textum: *Præparata eſt ab heri Topheth à Rege, præparata & dilatata;* quorum verborum interpretem agens, ad Ly Topheth ſingulariter ſe reflectit inquiens: *Topheth interpretatur latitudo, id eſt infernus, qui abſque ullo termino dilatavit animam ſuam; præparata ab heri, id eſt ab æterno à Rege id eſt Chriſto. Dicitur hæc infernitas profunda & dilatata; profunda, quia procul à fundo id eſt fine pœnarum; dilatata ad ſuſcipiendas animas damnatorum; unde infernus dicitur: Eo quod animæ igni inferuntur, cujus nutrimenta ſunt ligna multa, id eſt animæ peccatorum & flatus, id eſt ira Dei ſicut torrens ſulphuris, qui ardet, fœtet & ſuccendit eam.*

S. Ant. de Pad. Dom. 8. poſt Tr.
Topheth.

5. Sanctus Bernardus in ſermone *de quinque negotiationibus* ita nobis delineatum exhibet infernum. *Locus lethifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, vermis immortalis fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confuſio peccatorum, inundatio vinculorum, horribiles dæmonum facies.*

S. Bern. Ser. de quinque negotiat.

6. *Dilatavit infernus os ſuum* Inferni amplitudinem ipſemet declarat Pſalmiſta, dum immediatè ſubnectit dicens: *Aperuit os ſuum abſque ullo termino;* quod Sanctus Antoninus ut confirmet plenius, illum ſuperaddit Eccleſiaſtici textum: *Profundum abyſſi, id eſt inferni, quis dimenſus eſt? Q. D. nullus niſi Deus, aut fortè Diabolus.* Cornelius vero à Lapide capacitatem ejus dimetiens ſtrictius, eam eſſe dicit mille ſexcentorum milliarium, id eſt ducentorum milliarium Italicorum ſive 40. Germanicorum in omni circuitu ſuo; atque ita concludit profunditatem ejus ducenta continere milliaria, latitudinem ducenta, & tantumdem altitudinem. Quantum vero amplitudinem ſitus concernit, omnes concordare adverto, alios inter dicente S. Bonaventura: *Imaginare civitatem magnam; & horribilem & penitus tenebroſam, obſcuriſſimis & terribiliſſimis flammis ſuccenſam, clamantibus, ululantibus & plangentibus univerſis præ inexplicabilibus doloribus.* Cujus infernalis ſtationis vaſtitatem in Libro pariter Jobi expreſſam reperio verbis ſequentibus; *Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſime, & non habente fundamentum ſubter ſe.* Ubi S. Hieron. (vel quicumque demum alius ille fuerit author) ait: *Hoc in loco inferorum habitacula ab Helin deſcribuntur, quæ immenſa capacitate ſui fundamentum non habeant.* Cur autem os inferni admodum anguſtum ſit, ipſa vero viſcera admodum larga, hanc aſſignat rationem dicens: *Ore*

Ejus amplitudo.
S. Ant. ib.
Cornel. à Lapide in Matth. 7.
40. Milliarium Germanicorum.
S. Bonav. ib.
Job. 36. v. 16.
S. Hier. ib.

autem

autem anguſto inferi ideo appellantur, eo quod amplum ſit ad recipiendum anguſtum ad dimittendum. Quam eamdem veritatem in tertio ſupra Jobum libro Beda confirmans, hunc Pſalmiſtæ adducit textum: *Libera me de profundis aquarum, non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum.* Cui textui hanc immediatè ſubnectit gloſſam: *Proinde noverimus quia loca infernalium ergaſtulorum, ſecundùm fidem ſcripturarum, inter immenſas abyſſi aquas eſſe conſtituta.*

Pſ. 68. v. 15.

8. Abulenſis ad ejuſdem puncti perveniens diſcuſſionem, barathri capacitatem ita deſcribit: *Locus inferorum habet magnam capacitatem, & tamen an tanta ſit, quantum requirit omnium damnatorum & damnandorum, ſi ſigillatim & diſtinctè ponerentur, locabilitas, non conſtat; quia poteſt eſſe quod in parvo loco multi ponantur, & intra ſolidum, ſit aliquid ſolidum per dimenſionem penetrationem, & tunc quantumcumque parvum ſpacium pro omnibus illis ſufficiet, ſi tamen detur quod ſit tantum ſpacium, quantum pro omnibus requiritur, non videtur impoſſibile, quia divina virtus in his operatur.* Et nihilominus ſtante tanta carceris hujus amplitudine, damnati per omnem æternitatem ne vel minimum moveri poterunt, adeoq; inter atrociores pœnas, quas ſufferunt, una principalis erit infinita illa anguſtia qua continuo comprimuntur, & ſupra ſe invicè agglomerantur, quemadmodum uvæ in torculari, lateres in fornace, & ligna in cataſta, & carbones in fornace vaſtiſſima præſertim cum ibi innumerabiles corporum damnatorum præcipitandi ſint milliones, quando abſque ordine ullo in ſumma numquam finienda examinabuntur tortura; ut meritò quidam dixerit, quod *ibi nullus ordo ſed ſempiternus horror inhabitat.*

Abul. Q. 510. c. 25. Matth.

Anguſtia.

Job. 10. v. 22.

8. Pſalmiſta quondam ingemuiſſe legitur lamentabiliter: *Pericula inferni invenerunt me,* quorum diſcriminum qualitatem dum indagarem Cardinalis Bellarminus mihi ſatisfacit, dum verſionem Hebraicam ſecutus ait: *Vox Hebraica propriè anguſtias inferni ſignificat, qua voce deſignatur locus anguſtus, per quem qui gradiuntur, in periculo præcipitii verſantur, niſi ſingulos greſſus vigilantiſſimè obſervent & talis eſt via ſalutis, arcta atque anguſta, unde nullo negotio in præcipitium inferni ruunt qui non cautè ambulant, unde monet Apoſtolus: Videte quomodo caute ambuletis.* De qua damnatorum anguſtia doctores ſacri variè tractarunt, & clarè ſatis; dicente in primis S. Bernardino: *Compreſſa erunt mutuo corpora damnatorum, ita ut nec contrahere nec extendere ſe poſſint.*

Pſ. 114. v. 3.

Card. Bell. ib.

S. Bern. T. 4. ſer. 28. extraord.

9. Prima quidem facie impropria illa Pſalmiſtæ videtur ſimilitudo dicentis: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt;* ſiquidem judex ſupremus electos aſſimilavit ovibus, & non præſcitos; & nihilominus ut idem notat S. Bernardinus: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt, quia ſicut oves fortiter ſe comprimunt in hyeme propter frigus, & in æſtate ad umbram, ad declinandum æſtum: ſic peccatores in inferno ordinabuntur.* Quam eamdem ſimilitudinem S. quoque Antoninus explicat in hæc verba: *ſicut oves in inferno poſiti ſunt, unus ſuper alium conſtipati;* quando namque in laniena integri catervatim mactantur greges, ſuper invicem projiciuntur animalia, altiſſimosque efficiunt vertices. Imo corpora præſcitorum eomdem immobiliter in perpetuo conſervabunt ſitum, qualiter primitus corruerunt, quando damnati tremendam illam exceperunt ſententiam: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.*

Pſ. 48. v. 15.

S. Anton. ib. §. 2.

Matth. 25. 14.

10. Hinc & Pſalmiſta prænunciat dicens: *Pluet ſuper peccatores laqueos, ſulphur &c.* q. d. flammas, quaſi totidem catenas, damnatos conſtricturas, ut penitus immobiles, nequaquam ſe de loco in locum movere poſſint; quiſquis enim eum capite in abyſſum illam reſupino corruerit, ita manebit ſemper; unde alibi ſub inferni typo dicitur: *Deſcenderunt in profundum de ſuo loco.*

Pſ. 10. v. 7.

Ex. 15. v. 5.

quaſi lapis. Sane ſi quod è molendino ſaxum ex alto corruens in caverna quadam ſuam invenerit centrum inibi perpetuo perſiſtit immobile, ita quoque reprobis eveniet, quorum centrum profundiſſima eſt inferni abyſſus: quam veritatem S. Anſelmus clarius exponit dum ait: *Tanto pœnarum premuntur pondere, ut nec pedem vel manum impii movere poſſint.*

S. Anſ. in Elucidat.

11. S. Macharius aliquando in extaſi tormentorum infernalium contemplans acerbitatem, à quodam pagano intellexiſſe legitur, quod Chriſtiani in profundiſſimo barathri illius loco attinerentur, ex qua relatione deducere poſſumus quanta corporis damnati ſit anguſtia, atque inſupportabile pondus, quod quandoque ſuſtinere cogetur innumerabilium corporum ſupra ſe pondera abſque eo quod ſe vel ſemel (ne leviſſimè quidem) movere valeat, aut in commodum mutare ſitum, quem horrorem ulterius per ſimilitudinem quamdam explicare lubet, ſi quis enim veſtrum ex altiſſima corrueret turri, omnia q; cæmenta ſaxa, ligna, ferra ſuper ejus caderent humeros, utique is ſe ſub tam immenſo pondere movere numquam poſſet: Ita quoque erit in inferno.

Damnati in inferno quaſi immobiles.

12. Alia inter juſtitiæ divinæ flagella, quibus Ægyptus afflicta fuit, tenebræ fuere, quæ ad obſcuritatem damnatorum relationem habent, de illis namque dicitur: *Facta ſunt tenebræ horribiles, nemo vidit fratrem ſuum, & nec movit ſe de loco ſuo in quo erat.* At que hoc ipſum atrociſſimum inferni erit tormentum, ſcilicet ſe in æternum movere non poſſe, quam pœnam S. Bernardin. quoq; ex Chriſti eruit verbis, quando de Epulonis damnatione agens inquit: *Sepultus eſt in inferno.* Circa quæ verba ita dictus diſcurrit Sanctus: *Dicit autem ſepultum, ut oſtendat eis undiq; immobilem incarcerationem, ſeu alligationem, ſeu appreſſionem.*

Et ſepulti.

Exod. 10. v. 23.

S. Bern. T. 2. ſer. 22.

Luc. 16. v. 23.

13. Poſtquam David dictam adduxiſſet de ovibus coagmentatis ſimilitudinem dicens: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos,* immediatè ſubjungit: *Et auxilium eorum veteraſcet in inferno à gloria eorum;* Etenim quamdiu quidem in hac vita ſumus, ſpem habere poſſumus, ut carceris anguſtia per dona & munera carceris præfecto erogata, allevietur; vel qui ad triremes condemnatus eſt, per viam favoris, vel pecuniarum efficere poteſt, ut alius loco ipſius ſubſtituatur: At vero in altera vita Auguſti Cæſares & potentiſſimi Reges eodem loco habebuntur, quo vel infimi medici: *Auxilium eorum veteraſcet in inferno* id eſt ut incognitus Carmelitanus ait: *Auxilium quod hic viventes habebant, ut puta auxilium divitiarum, potentiæ, ſcientiarum, vel amicorum nihil ibi proficiet eis; Veteraſcet id eſt, ceſſabit.* Monarchæ qui in hac vita dominabantur provinciis, regnis, mundis, qui ad dilatandum fines ſuos copioſum effuderant ſanguinem humanum, in altera vita cum omnibus theſauris ſuis, ne palmum quidem ſitus acquirere poterunt, ut ſe ex uno latere ad aliud vertere aut volvere poſſint. *Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Is cujus pedes & manus, compedibus & manicis ferreis victi ſunt, ne unicum quidem greſſum ambulando facere poteſt, nec manus dirigere, aut pro neceſſitate uſurpare; Et ideo Lucas Burgenſis circa præfata verba ad propoſitum noſtrum inquit: *Ligantur vero mortis manus ne defendere; pedes ne fugere, utraque ne quovis ſe modo juvare poſſint.* Bellovacenſis de denſitate tenebrarum obſcuriſſimæ illius abyſſi differens ait: *Tanta ſunt condenſitatis, ut nullus de eis ſe movere videat vel valeat;* ac proinde de illis dici poterit illud Sap. c. 16. *Una catena tenebrarum omnes erant ligati, unde erant quaſi lapis in muro, quia non poterunt ſe movere pro voluntate;* ad eum fere modum quo ex Ægyptiis in Cymmeriis illis tenebris conſtitutis *vir non eſt motus de ſuo loco.* Alb. M. ſimiliter inter alia inferni ſupplicia haſce

Omni auxilio deſtituti.

Pſ. 48. v. 15.

Mich. de Bononia ib.

Matth. 22. v. 13.

Luc. Burg. ib.

Bellovac. ſpec. mor. p. 3. d. 2. diſt. 1.

Sap. 17. v. 17.

Exod. 10.

Alb. M. de mal. ſorte c. 16. §. 4. Etenim ſicut Lapis muro.

hasce catenas recenſet loquens: *Pœna eſt, catenæ ſtringentes, & urentes, & prementes; & illæ catenæ vocantur rudentes inferni, ſecunda Petri. Sunt autem catenæ iſtæ nihil aliud quam vincula ſpiritualia quibus ligantur impii ad pœnas, ex culpis ſuis* & jure quidem merito hiſce catenis irretiuntur damnati, quis cum in hac vita omni libertate ſua gaudere, ſuiſque appetitibus ſine ullo divinæ legis fræno ſatisfacere voluerint, ut proinde de iis dicatur: *Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem,* (*Pſ. 13. v. 3*) juſtum profecto eſt, ut per hanc immobilitatem, & arreſtum perpetuum debitum luant ſupplicium.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Varia inferni tormenta in genere conſiderantur.

THEMA.

Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum, Pſ. 10. v. 7.

Pœnæ infernales atrociſſimæ, juſtæ tamen.

1. Regius Propheta David enumeratis tormentis quibus reprobi in inferno cruciabuntur (*pluet ſuper peccatores*) immediatè proteſtationem ſubjungit, juſtam qua id non ideo fieri dicis quaſi in hoc ſupplicio æquitatis limites tranſcendat, quin potius inquit: *Quoniam juſtus Dominus & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.* Quia tametſi atrociſſima pœnarum & ſuppliciorum diluvia damnatis immittet, veruntamen in comparatione ad ipſorum demerita roſeis flagellis caſtigati videbuntur. Sanctus Baſilius, Prophetam Regium hoc loquendi modo ingentem quamdam multorum horribilem cruciatuum congeriem exprimere voluiſſe his verbis dicit: *Per hæc nomina multum habentia ſupplicii, condemnationem inevitabilem ſupplicii abundantiam, plagæ promptitudinem, vimq́; conſumendi exprimere volens, ſignificavit.* Bellvacenſis atrocitatē & congeriem inſinuatam pœnarum infernalium imperceptibilem eſſe oſtenſurus, illum Apoſtoli textum, de imperceptibilitate gloriæ beatorum differentis adducit, in quo dicitur: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum;* indeque argumentum format, unde oſtendat imperceptibilem pariter eſſe infinitam pœnarum infernalium congeriem & atrocitatem; dicit enim: *Sic profectò debemus agnoſcere, quod humanus oculus numquam vidit, nec auris hominis viatoris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quanta ſint mala quæ præparavit Deus his, qui offenderunt eum.*

S. Baſil in Schol. ib. — *1. Cor. 2. v. 9.* — *Bellovac. Spec. mor. p. 3. L. 2. diſt. 1.*

Optimè assimilantur pluviæ.

Prædictumque Davidicum textum adducta pluviæ ſimilitudine his verbis declarat: *Quia ſicut guttæ pluviæ ſunt innumerabiles, ſic & pœnæ malorum.* Deus quidem ſe ad caſtigandam Hebræorum incredulorum rebellionem & contumaciam ſe ſimul ſuper eos congregaturum eſſe proteſtatur, quæcumque illis ærumnæ irrogari poſſent; veruntamen quis eſt qui neſciat, ſupplicia, quæ in præſenti vita irrogantur, quantumvis ſeveriſſima ſint, nullam habere proportionem cum illis, quæ in inferno damnatis irrogabuntur? quia *finiti ad infinitum nulla eſt proportio. Congregabo,* inquit; *ſuper eos mala; & ſagittas meas complebo in eis;* id eſt, ut Oleaſter exponit: *Omne genus malorum in eos immittam, non unum, aut aliud.* S. Antonin. de hac materia tractans inquit: *De quolibet damnato poteſt illud Deutronomii 28. verificari: Percutiet te Dominus egeſtate, frigore, pœnæ ardore, & æſtu, & aëre corrupto, ac rubigine . . . Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, ſcabie. & prurigine, amentia, & cæcitate, quoque furore mentis. Augebit Deus plagas tuas magnas, & perſeverantes, infirmitates peſſimas & perpetuas, & convertet in te omnes afflictiones Ægypti quas timuiſti, & adhærebunt tibi.*

Deut. 32. v. 23. — *Oleaſt. ib.* — *S. Antonin. p. 4. Tit. 4. c. 5. §. 5.* — *Deut 28. v. 22. 27. & 60.*

Enimvero ſi nos in unum eundemque hominem omnia congregaremus tormenta, dolores & acerbitates quæ hactenus cruciarunt aut deinceps ad finem uſque ſæculorum cruciabunt non ſolum generis humani omnia & ſingula individua, verum etiam omnia ſenſibilia animalia hæc tamen omnis ne minimam quidem habitura eſſent proportionem, cum unica dumtaxat abyſſalis ignis illius favilla; ſiquidem *in uno igne omnia ſupplicia ſentiunt in inferno peccatores,* ut inquit S. Hieronymus. S. Auguſtinus ad omnes, quæ in hac valle lachrymarum ſunt, & hactenus fuerunt, ærumnas, oculum mentis dirigens, illas nihil omnino eſſe cenſet, in comparatione ad tormenta illa ſempiterna: *Quæ quiſque gravia valde patitur in hac vita, in comparatione æterni ignis, non tantum parva, ſed & nulla ſunt.*

Earum reſpectu omnesque à nobis excogitari poſſunt, nihil ſunt. — *S. Hier. Ep. 1. ad Pam.* — *S. Aug. ſer. 109.*

2. Iſaias de infernibarathro loquens, de eodem hunc in modum fatur: *Dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino.* (*Iſ. 5. v. 14.*) Cæci porro gentiles faucem in inferno Cerberum eſſe finxerunt, alludentes nimirum ad inſatiabilem carceris illius voracitatem, omnia pariter conſumentis; nec non ad fidem Chriſtianorum quæ conformiter ad oraculum Iſaiæ profitetur, quod *infernus aperiat os ſuum abſque ullo termino;* cum innumeri ejus cruciatus nullo prorſus limite conſtringantur; ſicut enim gloria paradyſi definitur, quod ſit *ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus,* ita quoque pœnarum illarum acerbitatem definire poſſumus, dicendo, quod ſit *ſtatus omnium malorum excogitabilium;* eſt etenim carcer aliquis in centro terræ poſitus, fumo, caligine, tenebris, igne, fœtore, & ut verbo dicam omni miſeria plenus, qui æternam in ſe includit omnium bonorum privationem, eſtque aggregatum quoddam malorum omnium excogitabilium. In illo ſunt ut S. Bonaventura ait: *Septem pœnæ, ignis, vermis, fœtor, fumus, tenebræ, vincula, frigus:* In illo horribili loco in ſuppliciom reproborum adimplebitur, quod in libro Sapientiæ dicitur: *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos; non omnibus creaturis,* ut Lyranus inquit, *utetur ad afflictionem reproborum.* Divina namque juſtitia omnia elementa, velut ſuppliciorum ſuorum inſtrumenta adhibebit. *Non ſolum igni reprobos inflammabit,* inquit S. Bonaventura, *ſed & cætera elementa confuſa & permixta in reprobos convertentur, ita quod erit ibi ignis ardens, aqua congelans, aer iniquinus & perturbatus, & terra fœtor.* Quod ipſum idem Seraphicus Doctor alibi diffuſius repetit; dum cruciatuum illorum multiplicitatem & horrorem examinans inquit: *Ibi eſt ignis inextinguibilis, obſcuriſſimus, frigus intolerabile, fœtor horribilis, tenebræ palpabiles.* Ven. Beda viſionem quemdam inferni à S. Paulo habitam recenſet, in quo inter alia tormenta hæc quoque enumerat: *Vidit fornacem ignis ardentem ſeptem flammis, & multi puniebantur in ea, & ſeptem plagæ erant in circuitu fornacis. Prima nix; ſecunda glacies, tertia ignis; quarta ſanguis; quinta ſerpentes; ſexta fulgur; ſeptima fœtor,* ſubditque, in eumdem locum immiſſas omnes illas animas quæ ex hac vita ſine pœnitentia emigrarunt; E quibus *aliæ flent, aliæ ululant, aliæ gemunt, aliæ ardent.* Hugo Ætherianus ad dæmonum ſe reflectit multitudinem, & aſpectum horrendum, inquiens: *Illic eſt palus, frequentia dæmonum horrenda, ad compediendum armata vinculis ferreis,* & paulo poſt ſubdit; *ibic pro peccatis noſtris non flagellemur, ferreis malleis ſedulo ibi quaſſabimur.* Sanctus Bernardinus caliginoſæ illius abyſſi lamenta, planctus, ſtridores meditatur inquiens: *Nihil aliud ibi audietur, niſi fletus, & planctus, gemitus, & ululatus, mœrores atque ſtridores dentium, nihilque ibi videbitur niſi vermes, & larvales facies tormentorum, atque deterrima mon-*

Bene dicitur ſtatus omnium malorum excogitabilium. — *S. Bonav. ſer. 2. in Sexag.* — *Sap. 5. v. 21.* — *Lyran. ib.* — *S. Bonav. Centiloq. 3. p. ſect. 4.* — *S. Anton in Faſciculor. T. 7. c. 3.* — *Beda T. v. ſer. 5. in die Ciner.* — *Hug. Æth. de regreſſu anim. ab inferis c. 12.* — *S. Bern. Medit. c. 3.*

monſtra dæmonum, vermes crudeles mordebunt intima cordis. Hinc dolor, inde pavor, gemitus, ſtupor, & timor horrens.

Hiſtoria.

3. Narrat Innocentius III. qualiter defunctus quidam ſcholaris, diſponente Deo, noctu quadam ſuo apparens Magiſtro, ſe in æternæ damnationis barathrum præcipitatum eſſe dixerit; nec interitum diſcipuli obſtupuit præceptor, utpote cujus peſſimam vitam, ſimili terminandam exitu probè noverat. Cum autem inter argumentantes facilè primus fuiſſet, dum viveret, eum interrogavit, utrum etiam in inferno diſputationes locum haberent; cui miſer: *Apud inferos ſolum quæritur, quid non ſit pœna*; eumque qua ratione quæſtio hæc reſolveretur eum interrogaſſet; reſpondit diſcipulus *pro parte negativa*, per hoc inſinuare volens, nihil adeo in inferno exile eſſe, quod dolore & exceſſivo careat tormento; ideoque omnes meritò damnati ingemiſcere poſſunt perpetuo dicentes: *Circumdederunt nos mala, quorum non eſt numerus.* Supra eos paradyſus eſt, ſed in æternum ipſis occluſus; ſub iis abyſſus eſt, ſed numquam aperienda, ne fugæ pateat locus; ante ſe æternitatem videbunt omnium tormentorum, perpetuo tolerandorum; à tergo te illos amariſſima cruciabit indelebiliter præteritarum voluptatum memoria; ad dexteram Dæmones experientur carnifices, furibundos, indefeſſos, & malignos tortores; ad ſiniſtram innumerabiles habebunt culparum comites, qui pœnas augebunt: Intus numquam moriturus ream conſcientiam mordebit vermis. & deſperatiſſima deſperatio; Hinc B. Laurentius Juſtinianus, poſtquam damni pœnam in inferno fuſius conſideraſſet, ſubjungit dicens: *Illis autem addita eſt ſocietas dæmonum; horrendus ipſorum aſpectus; ardor inextinguibilis ignis, ſtridor dentium, palpabiles tenebræ, inferiores lachrymæ, improperiorum vociferatio, intolerabilis ſitis, ſulphureus fœtor, conſcientiæ vermis, carcer abyſſi evadendi deſperatio, & interminabilis divinæ viſionis carentia.*

Pſ. 39. v. 13.

B. L. Juſt. de vit. Sol. c. 12.

4. Hugo Cardinalis ſuper illum Eccleſiaſtici textum (*non ſemines mala in ſulcis injuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum*) ita diſcurrit ad intentum præſens: *Quia ſicut boni habebunt ſeptem bona, in quibus eorum conſiſtit gloria; tria ex parte animæ, quatuor ex parte corporis, ſic & mali in inferno ſeptem dotes horribiles habebunt.* Et in primis quidem odium Dei, contra amorem & dilectionem, quam habebunt Beati, cæcitatem mentis & intellectus, contra claram divinæ eſſentiæ viſionem, triſtitiam & pavorem perpetuum, contra animarum glorificatorum gaudium. Contra vero dotes corporum beatorum, ſequentes damnatorum apponit dicens: *Contra claritatem habebunt obſcuritatem; contra agilitatem, ponderoſitatem, contra impaſſibilitatem, paſſibilitatem omnimodam, contra formoſitatem & ſubtilitatem, deformitatem & denſitatem.*

Eccl. 7. v. 3.

Hug. Card. ib.

Septem dotes horribiles damnatorum.

5. S. Bernardinus Senenſis in ſermone quodam, poſtquam fuſius de his iiſdem diſcurriſſet pœnis, tandem ita concludit dicens: *Quia voluntas damnati rebellis fuit contra ſuum, & omnium creatorem, & omni amaritudine plena erat, ideo tantam paſſibilitatem corpori ſuo communicabit, quod omnis creatura minima in immenſum poterit ei nocere.* Idque ex eo probat Sapientiæ textu: *Pugnabit pro illo orbis terrarum*, nec non ex illis Deuteronomii verbis; *Congregabo ſuper eos mala &c. quia cruciabuntur*, ſubjungit ille, *à beatis, à cælis, à ſideribus, & à plantis, à quatuor elementis, à dæmonibus, & ab aliis damnatis, & generaliter ab omnibus creaturis*; quod ut plenius confirmet, illa Sacræ Scripturæ verba (*& ſagittas meas complebo in eis*, hoc docto illuſtrat commentario dicens; *Sagittæ hæ, ſunt ſeptem pœnæ, in præſenti homini per peccatum infixæ, vel inflictæ, ſcilicet fames, ſitis, calor, frigus, infirmitas, laſſitudo, & mors, quæ licet in præſenti à Deo homini multipliciter infligantur, tamen in inferno perfectiſſimè complebuntur.*

S. Bern. ſer. T. 2. ſer. 22. Art. 2.

Sap. 5. v. 21.

Deut. 32. 23.

Patientur ab omnibus creaturis.

Ib. v. 23.

6. Albertus Magnus quinque decem principaliores carceris infernalis pœnas enumerat in hæc verba: *Calor ignis interius & exterius ardens, frigus interius & exterius perſequens, tenebræ interior & exterior, fœtor loci, horror ſocietatis, quæ eſt in loco illo, præſentia faciei dæmonis perpetua, catenæ ſtridentes & urentes, ſtridor dentium fletus oculorum, & ipſius carceris captivitas.* Qui idem Doctor in libro, cui titulus *de Compendio Theologicæ veritatis*, ubi quamdam Tullii conſiderat doctrinam, alia enumerat Inferni ſupplicia dicens: *Octo genera pœnarum in legibus eſſe ſcripſit Tullius, ſcilicet dannum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, mortem, ſervitutem.* Quæ omnia damnatis ita applicat: *Hæc omnia poſſunt pœnis infernalibus adaptari. Primum patet, quia damnati amiſerunt Deum, & omnia bona, tam gratiæ quam gloriæ, non ſolum in re, ſed etiam in ſpe. De ſecundo: ligatis manibus & pedibus projicite in tenebras exteriores. De tertio; Mallei percutientes impiorum corpora. Prov. 19. id autem non intelligitur de malleis materialibus, ſed de diverſitate pœnarum, quibus impii malleantur. De quarto; Apoc. 18. quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum. De quinto Iſaiæ 13. facies combuſtæ vultus eorum; Imo tam ignominioſum erit corpus peccatorum, quod anima reſumens ipſum ſtupebit, quando tam terribile illud videbit, & vellet habere tale ſicut fuit, quando dimidium comeſtum fuit à vermibus. De ſexto; Projicite eum in tenebras exteriores &c.* De ſeptimo Gregorius: *Ibi mors ſemper vivit. De octavo; Thren. 1. Princeps provinciarum facta eſt ſub tributo, nota quod damnati ſub tributo pœnarum ſemper ſervient, & tamen numquam perſolvent.* Ex quibus omnibus dictus auctor multiplicitatem intenſiſſimorum tormentorum colligens, ſuum ita proſequitur diſcurſum: *Ex prædictis collige, quod erit ibi calor ignis, ſtridor rigoris, tenebræ, fumus lachrymæ, mœrores, aſpectus dæmonum, clamor improperii, ariditas, ſitis, fœtor ſulphureus, vermis conſcientiæ, vincula, carcer, timor, dolor, pudor, invidia, rancor, carentia viſionis divinæ, ablatio ſpei omnis ſalutis; ipſum etiam eſſe, quod omnis creatura appetit, erit eis pœna, quia quærent mortem naturalem & non invenient.*

Alb. M. l. de mulier. fort. c. 16. l. 4.

Alb. M. l. 7. Comp. Th. Verit. c. 22.

Prov. 19. 29.

Apoc. 18. 7.

Iſa. 13. 8.

Matth. 22. 13.

Thren. 1. 1.

7. *Pluet ſuper peccatores &c.* per hanc pluviam Bruno Aſtenſis innumerabilem tormentorum infernalium multitudinem intelligit inquiens: *Quare dixit pluet? quia innumerabilia tormentorum genera ſuper peccatores effundet, à quibus ſemel detenti, numquam amplius expediri poterunt.* Quam & S. Bonav. ad pœnam ſe reflectit exceſſivam purgatorii, omnes vitæ hujus tranſcendentem cruciatus, ut ex eo inferni deducat horrorem: dicit enim: *Graviſſima pœna quæ in hoc mundo poteſt tolerari, minor eſt pœna purgatorii ut ait Auguſtinus, quanto magis pœna inferni?*

Pſ. 10. v. 7.

Brun. Aſtenſis ib.

S. Bonav. in Diæta ſal. tit. 10. c. 1.

8. Hugo Cardin. accuratè obſervat qualiter Epulo in inferno ſummo cum cruciatu & anguſtia damnationem fratrum ſuorum adhuc viventium impedire voluerit; & ex eo dolore, novum colligit tormentum dicens, *Notatur cumulus ſupplicii, novum enim genus tormenti eſt ſolicitum eſſe de parentibus ſuis, unde præter propria tormenta dupliciter torquebatur dives, & quia videbat Lazarum in gloria, quem malè deſpexit, & quia timebat de ſupplicio fratrum quos malè amavit.* Suppliciorum equidem in inferno plurima ſunt manifeſta; aſt illa quæ in intimo latent conſcientiæ rex penetrali, longè citra dubium graviora ſunt, & plura, quàm nos penetrare poſſimus.

Luc. 16.

Hug. Card. ib.

Solicitudo de parentibus novum genus tormenti.

9. Quam

9. Quam obſecro rationem eſſe putatis, quod dæmon cum ſequacibus ſuis, horrendam adeo expertus tormentorum atrocitatem, atque æternitatem, propter unicum ſuperbiæ peccatum, in ſua perſeverans malitia, Deum inceſſanter blaſphemans, eique conſtanter ſe opponens, imo infirmitas alias cauſans offenſas, ſeverius nequaquam pertimeſcat ſupplicium?

Abulenſis. Supplicio infernali non poteſt dari majus.

reſpondet Abul. *Non timet facere quidquid potuerit, ſcit enim nullam jam ſibi ex hac futuram pœnam, nam damnatis non poteſt advenire major damnatio, quidquid faciant aut velint.* Adeo namq; atrox eſt inferni cruciatus, quamvis puniat citra condignum, ut Scholæ loquuntur, nequaquam tamen major illo dari poſſit, nec imaginari: Hinc S. Bern. ait: *Damnatorum pœnæ innumerabiles exiſtunt quibus explicandis nec vox nec humana lingua ſufficeret, juxta illud Pſ. Circumdederunt me mala quorum non eſt numerus.*

S. Bernard. Tom. 4. ſer. 16. ante.

10. Ideo Sanctiſſimi quique ad æternæ hujus perditionis & barathri memoriam totis contremuere artubus, inter alios S. proteſtante Bern. *Totus tremo, atq; horreo, ad memoriam regionis iſtius & concuſſa ſunt omnia oſſa mea.* Quod idem in alio quodam ſermone cui titulus eſt *de quinque negotiationibus*, & in ſermone 16. repetit dicens: *Contremiſco à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam, horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum, & vaporem, & ſulphur & ſpiritum procellarum. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum ut præveniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium, & manuum pedumque dura vincula, & pondus catenarum fremantium ſtringentium, urentium, nec conſumentium.*

S. Bern. ſer. in Feſto S. Nicolai. S. Bern. ſer. de 5. negot. & ſer. 16. in Cant.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De voracitate ignis infernalis, ejusque (cui pro lignis ſunt peccata) & noſtri differentia & perpetuitate.

THEMA.

Devorabit eum ignis qui non ſuccenditur.
Job. 20. v. 26.

1. JOb ex inſtinctu Spiritus S. de pœnis infernalibus quas Juſtitia Divina reprobo præparavit, tractans, eas ad vivum deſcripſit dum ait: *Devorabit eum ignis qui non ſuccenditur.* Ubi S. Greg. ait: *Miro valde modo paucis verbis expreſſus eſt ignis gehennæ, Omnipotentis juſtitia futurorum preſcia, ab ipſa mundi origine gehennæ ignem creavit, qui in pœna reproborum eſſe ſemel inciperet, ſed ardorem ſuum, & etiam ſine lignis numquam finiret.* Hinc S. Anton. de Pad. Etymologiam ſubtiliter conſiderans inferni, ad intentum pariter ait: *Infernus dicitur eo quod anima igni inferuntur.* Ut autem de his flammis fructuoſe diſcurreremus, una nobis neceſſaria foret, de linguis iſtis, de quibus dicitur: *Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis,* ſiquidem ipſum magnum Eccleſiæ lumen S. Aug. qui in ſcientia & eloquentia parem ſibi non habuit, in quodam ſermone proteſtatur dicens: *Ignis illius potentiam nulla vox exponere, nullus poterit ſermo explanare.* Si enim igni proprium eſt areſacere & exſiccare fauces, quanto magis effectum hunc flamma præſtabit infernalis?

S. Greg. l. 15. mor. c. 17.

S. Ant. de Pad. ſer. in Dom. 8. poſt Trinit.

Act. Apoſt. 2. v. 3.

S. Aug. ſer. 59. in Append. de diverſis c. 8.

2. Et quidem quantumvis flammarum harum veritatem nos doceat fides, nihilominus etiam multæ eam perhibent conjecturæ, ſiquidem in multis locis profundæ voragines, fumum, caliginem, ignem, ſulphur, abſque intermiſſione exhalant, prout in Veſuvio, Ætna, aliisque ſimilibus patet locis, è quibus providentia divina, non abſque myſterio grandi, tot flammarum eructat globos, ut impios terrefaciat, frænumque iis injiciat, atque ideo primo loco voracitatem ignis hujus examinabimus.

3. *Devorabit eos ignis,* Scriptura S. ut incendii hujus tartarei exprimat voracitatem, ſæpius dicto utitur verbo *devorare*, ita Pſ. namque ait; *Devorabit eos ignis,* & Joël: *Ante faciem ejus ignis vorans & poſt eum exurens flamma.* Sane crudelior & ſenſibilior corpori humano nequit inferri cruciatus, quam ſi ſuper carbones ardentes comburatur; ſi igitur quis non ſemel, ſed millies, vivus aſſari poſſet, quam exceſſivam talis pateretur pœnam? Indubitata autem fides nos docet, damnatos in igne illo inextinguibili per omnem æternitatem inceſſanter arſuros. Experimentum capere ad medium horulæ ſpacium in digito ad candelam accenſam applicato, poſtea in manu tota, tandem in ferrea ignitaque craticula, vel ad breviſſimum temporis ſpacium ſe quis extendat quemadmodum S. Laurentius quot quantosq; talis patiens non ſubibit ſpaſmos atque cruciatus? *Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis,* ſi temporaneam & momentaneam flammam ſufferre non poſſit? præſertim cum omnes Doctores ſacri hanc inter ignem noſtrum & infernalem aſſignent differentiam, quod hic virtutem habeat & efficaciam, ſuos æqualiter extendendi ardores ad partes exteriores, & interiores, ita ut horum activitas, ſimul pellem, carnem, oſſa, medullas, nervos, arterias, viſcera; omnesq; alias intimas partes, quin & ipſam animam ejuſque potentias excruciet; cum è contra ignis noſter elementaris calorem ſuum in parte generet externa, & poſtmodum ad internam gradatim penetret: *Quantum putatis vobis futurum fore tormentum, ſi oculorum veſtrorum pupillæ duo forent ardentes carbones? ſi flammeus Ætna veſtrum continuo cruciaret corpus?* Audite Card. Bar. quoddam memorantem factum ex relatione Petri Abb. Cluniac. de ſupplicio ſumpto divinitus de quodam diſſolutæ vitæ presbytero agonizante. *Sartaginem illi objecerunt dæmones bullienti adipe plenam, circum circa ignitam, in qua reus frigendus erat, ex qua dum una liquoris igniti proſiliens gutta in peccatoris manum cecidiſſet, ſubito pellem, carnem, atque intimam oſſis partem abſumpſit, tuncque reus cum doloroſo gemitu exclamavit: ecce indubitatum damnationis meæ ſpecimen, ſicuti enim guttula ſartaginis illius unicam partem devoravit carnis meæ, ita ignis infernalis vorago me totum conſumet. Et quidem poſt mortem ejus, licet diebus aliquot ſepultus fuiſſet, in miſerrimi manu ſignum repertum fuit quod dicta efformarat & excaverat gutta damnationis ejus prænuntia.*

Pſ. 20. v. 10.
Joel. 2. v. 3.
Ignis illius voracitas examinatur.

Iſ. 33. v. 14.
Differentia inter ignem iſtum & noſtrum.

Baron. an. 1100. n. 25.
Abb. Clun.
Eam experitur Presbyter vitæ diſſolutæ.

4. Hinc Abulenſis ait: *Ignis erit violentior, & fortior apud inferos, etiam naturaliter, quam alibi; nam ignis fortificatur, ex conditione rei ignitæ, nam quanto res ignita eſt ſolidior, & compactior, tanto eſt actio fortior, & intenſior caliditas; Alia etiam intenſionis cauſa eſt, ſcilicet per antiperiſtaſin, qualis ibi erit. Nam erit illa concavitas inferni in corde terræ, & quia ibi eſt locus valde frigidus, cum terra ſit nimis frigida, ibiq; ſit elongata ab omni calore, frigiditas totius terræ circumſtantis faciet congregari virtutem ignis, & erit efficacior in actione & intenſior in calore.*

Abul. Q. 520. in c. 25. Matth.
Ignis inferni intenſior per antiperiſtaſin.

5. Quantumvis enim, ut ſuo loco dicemus, exceſſiva in abyſſo regnent frigora, quoniam *ad nimium calorem tranſiet ab aquis nivium,* nihilominus gelu hoc, voracitatem numquam temperare poterit harum flammarum, dicente Bellovacenſi: *nec aqua poterit ignem extinguere, nec ignis aquam conſumere; quin imo glacialis aquæ frigiditas in nullo ignis mitigabit ardorem, nec ardoris ignis immenſitas in aliquo glacialem temperabit rigorem.* Qui idem author de iiſdem alibi pœnis tractans ait: *Vis quæ diffunditur per diverſa, minor eſt, quæ in unum tendit, major eſt; cum ignis iſte habeat diverſos effectus*

Job. 24. v. 19.

Bellovac. ſpec. mor. p. 4. L. 2. diſt. 3.

Bellovac. ſpec. mor. p. 3. L. 2. diſt. 2.

fectus per quos dividimur; ille ignis totam ſuam vim ponit in torquendo. Item quanto fortius eſt combuſtionis ſubjectum, & durabilius, tanto vehementior eſt ardor, unde acrius ardet in ferro quam in palea; ſic in anima eſt acerrimus quæ eſt immortalis. Porro ut flammæ infernalis ardorem perpetuam intelligamus, quamdam à S. Anton. adductam audire non pigeat hiſtoriam, ait enim: Quod quidam

S. Ant. 4. p. Tit. 14. c. 5.

Pariſiis ſtudens, dum in morbum incideret, cum lachrymarum abundantia confeſſus & Sacramentis munitus fuerit, ſicq; diſcedens, opinione omnium ad ſalutem pertigiſſe credebatur. Quidam vero Doctor, qui ejus fuerat Magiſter, eumq; ſæpius inviſerat à vivente petierat inſtanter, ut ſi Deo ita placaret, ita ſtatum ſuum poſt mortem manifeſtaret. Elapſo itaque aliquo tempore, nocte quadam ei apparuit veſtem induens ex pergamento, plenam ſophiſmatibus, igneque contextam; quem ubi recognoſceret præceptor, quis ejus ſtatus eſſet interrogavit, cui hic ſe damnatum eſſe aſſeruit; Tunc ille obſtupeſcens, cauſam requiſivit interitus, cui reſpondit damnatus. *Pœnitentia mea, & lachrymæ non fuerunt ex amore Dei, & principaliter propter Deum offenſum ſed propter timorem inferni, ne ad illum deportarer, & ideo mihi non valuit.* Præceptori autem myſterium dictæ veſtis interroganti reſpondit damnatus: Eam ſibi in ſuperbiæ & vanæ gloriæ, quam in argumentando & diſputando habuit, obtigiſſe ſupplicium, eamq; longè ſibi ponderoſiorem eſſe quam ſi vaſtiſſimam portaret turrim. Ignis autem veſtimenti in pœnam ei datus erat vanitatis, quam in veſtitu quæſierat vivens: *Federatura ignis ſibi erat pompa veſtium.* Cumq; Doctor tantarum pœnarum acerbitatis peteret indicium; tunc miſer: *Aperi* inquit, *manum tuam & ſuper eam impanam unam guttam ſudoris ex fronte mea egredientis; quod cùm ille feciſſet & guttam parvam ſudoris immiſiſſet, perſenſit ille pœnam intolerabilem ad mortem uſque inducentem. Sic ardea, exclamans diſparuit.*

6. Experientia teſte quemcumque voracem mundi ignem ſufficiens extinguit aquæ quantitas, at vero licet totus in infernum confluerer oceanus, ne minimam quidem ignis illius poterit extinguere ſcintillam, dicente S. Bern. *Si aliquis in inferno tantum lachrymarum funderet, quanta eſt aqua in toto mundo, non ſufficeret ad ablutionem maculæ unius mortalis.* Quæ verba ad noſtrum applicantes intentum liberrimè dicere poſſumus, ne integrum quidem mare & vaſtiſſimum lachrymarum pelagus, vel unicam dicti ignis poſſe extinguere favillam, cum tamen hodie vel unica veri planctus ſtilla totum illud poſſit delere incendium.

S. Bern. T. 4. ſer. 18. extraord.

Totus oceanus lachrymarum non extinguet unam favillam ignis.

7. Ignis, ut experientia docet, inſatiabilis eſt, quam cumq; materiam combuſtibilem ſibi approximantem totaliter conſumens & devorans, abſq; ſacietate ulla, unde & Sapiens ait: *Tria ſunt inſaturabilia & quartum quod numquam dicit ſufficit.* Horum autem quatuor inſatiabilium duo enumerat noſtro accommoda propoſito, primum ſcilicet & ultimum; id eſt infernus & ignis: *Infernus & os vulvæ, & terra quæ non ſatiatur aqua, ignis vero numquam dicit ſufficit.* Non enim ignis ille noſtro ſimilis eſt, qui ligno aut alimento deficiente extinguitur; ſed *in inferno dicunt ignem inextinguibilem,* loquit Hug. Vict. *& quia ſemper ardeat, nutrimento non egeat.* Sane flamma hæc inextinguibilis per ſex millium ſexcentorum & plurium annorum decurſum jam arſit, nec tamen ullius unquam ſylvæ ligna ad ejus conſervationem ſubminiſtrata fuere. Nec id mirum; ſi enim artificium humanum naturaliter ignem conſervare poteſt, abſque nutrimento, & continua eum fomenti ſubminiſtratione, quanto magis juſta Dei voluntas ignem hunc facere poterit inextinguibilem? *Per operationem artis,* inquit Sanctus Bernardus *aliqui quod poteſt fieri, quod ignis non extinguatur, ſicut dicunt aliqui, qui experti ſunt, quod ſi ignis includatur in vaſe, ex quo nulla poſſit fieri evacuatio,*

Prov. 30. 15.

Ib. v. 16.

Hugo de S. Vict. Tom. 3 de Sacr. Fidei l. 12. p. 16. c. 4.

Non foventur lignis.

S. Bern. ib.

æternum duraret ſine nutrimenti appoſitione.

8. Quam veritatem S. Hier. ab ignis ſenſibilis proprietate deſumit & irrefragabiliter evincit dicens: *Ignis tamdiu ſuccenditur, quamdiu habet materiam, qua vorax flamma paſcatur.* Nune itaque quodnam ignis infernalis eſt pabulum? peccata reproborum, hæc autem inexpiabilia ſunt, per omnem duratura æternitatem, imo magis amplianda, ſiquidem rea damnati voluntas magis magisq; ſemper pervertetur & obdurabitur; Ideoq; D. Seraph. ait: *Ille ignis non agit, niſi per diſpoſitionem peccati, & reatus & maculæ, ex improbitate libidinis procedentis, & hæc non eſt æqualiter in omnibus; hinc eſt, quod ab eodē igne alii cremantur plus, alii minus ſic ut ab eodem igne aliter uritur palea, & aliter comburitur lignum.*

S. Hier. in c. 63 Iſa.

Sed peccatis.

S. Bonav. Breviloq. p. 7. c. 6.

Adeoque diverſimode.

9. Quidam vero Iſaiæ textus, prima quidem facie, has pariter flammas ignis quoque, ut noſtras nutriri docere videtur, ſiquidem de abyſſo tractans ait: *Nutrimenta ejus ignis & ligna.* Sed quænam hæc ſunt ligna? Sive ea quibus arboribus ſuccidentur hi ſtipites? vultisne ſcire quænam ſint hæc ligna? Nimirum: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignē mittetur.* Ita Chriſtus; cujus præcurſor quoque impiis proteſtatus eſt, dicens: *Jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt;* de quibus etiam ligna Eccleſiaſtes tractat dum ait: *Si ceciderit lignum ad auſtrum aut ad aquilonem, in quocumq; loco ceciderit, ibi erit.* In arbore igitur deſignatur homo, dicente Spiritu S. *lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Video homines velut arbores ambulantes* quemadmodum igitur ligna ſterilia & inutilia, nec ad alium apta miniſterium, in ignem projiciuntur, ita quoq; reprobi, qui nullum in myſtica Eccleſiæ vinea fructum reddant, in infernales conjicientur flammas. Quarum pabuli qualitatem annales Eccleſiaſtici quoq; recenſent, dum de quodam Dei ſervo agunt; qui vitam ſolitariam in alta quadam rupe agebat quæ publico itineri territorii Neapolitani vicina erat. Hic itaq; dum pſalleret per noctem cellæ ſuæ aperiret feneſtram, ut quæ hora eſſet adverteret, plurimos vidit homines æthiopum inſtar nigros, qui per longum ſpatium plurimas ſecum deferebant fœni vecturas. Hos itaq; quinam eſſent, quidq; portarent, interrogavit, cui illi, ſe ſpiritus malignos eſſe, reſponderunt, ſeq; materiam præparare non in animalium paſtum, ſed in hominum combuſtionem. *Hæc paramus non pabula decoribus alendis; ſed fomenta potius ignium hominibus comburendis.* Qua præmiſſa hiſtoria Baronius ad illum Apoſtoli textum ſe reflectit in quo dicitur: *Supra fundamentum hoc alii ædificant fœnum & ſtipulam, quale cujuſq; opus ſit, ignis probabit. Per fœnum & ſtipulam* (ſubjungit) ille *peccata ſignificans, quæ gehenna accenſa incendio perpetuo peccatores incendunt.* Inſuper iidem adjunxerunt dæmones, ſe Pandolfo Principi Capuenſi & Joanni Duci militum in urbe Neapolitana invigilare ſolicite, quorum ultimus ſervus Dei, mortuo jam primo, convenit, viſionemq; narravit, eodem itaq; tempore, Otto II. Imperator in Calabriam ſeceſſerat, pugnaturus cum Saracenis; Quare & Joannes illi obviare conſtrictus, licentiam petiit, promittens ſe hac expeditione completa nuntium mundo daturum, vitamq; monaſticam amplexturum. Nihilominus ut de viſionis veritate certificaretur, quemdam ablegavit Capuam verſus, qui qualiter circa Pandolfum ageretur intelligeret, mortuumq; eſſe didicit: Qui & ipſe priuſquam Imperator dictis in partibus prælium exorſus eſſet, infra quindecim dierum ſpatium vivere deſiit; *Quo mortuo* (verba ſunt Baronii) *Veſuvius, unde videlicet gehenna frequenter eructet, in flammas erupit, ut liquido pro-dicunebaretur, quia fumum quod à dæmonibus portaretur, nihil aliud fiat niſi ignis trucis incendii, qui pravis & reprobis hominibus debebatur. Nam quandocumque in illis partibus reprobus dives moritur, ignis erumpere de prædicto mon-*

Iſ. 30. v. 33

Matth. 7. v. 19.

Matth. 3. 19.

Eccli. 11. v. 3.

Pſ. 1. v. 3.

Marc. 8. v. 24.

Baron. An. 981. n. 1. Hiſtoria.

1. Cor. v. 12

monte videtur, & tamquam ſulphureæ reſina congeries, ex ipſo Veſuvio protinus fluit, ut torrentem faciat, atque decurrente impetu in mare deſcendat, ubi videlicet corporaliter videri poteſt, quod in Apocal Joannis de reprobis dicitur: Quia pars illorum erit in ſtagno ardenti, igne & Sulphure quod eſt mors ſecunda. Quia ex hiſtoria manifeſtè colligitur, veriſſimum eſſe id quod in diſcurſu præſenti aſſeruimus videlicet majus vel minus eſſe ignis infernalis nutrimentum: juxta peccatorum numerum quæ iſtuc deferuntur. Tandemque Baronius in hæc ſequentia verba concludit:

Baron. ib.

Licet autem poëticè magis, quàm theologicè credita ſint ejuſmodi ora terræ, evomentia jugiter flammarum globos, eſſe inferni portas, & quod idem ignis ſit ille inferni, peccantibus præparatus, atque id ſcripſiſſe reperiantur aliqui Theologi non vulgares, ut alias ſuperius meminiſſe recolimus, tamen certum, iſta potius ſimilitudinem gerere illius gehennæ, mortalibusque in exemplum vel indicium poſita gehennalis ignis illius, quæ ſine luce ardens, animas ſimul comburit, & corpora, cui tantum peccata fomenta miniſtrent.

10. Hugo Ætherianus quoque qualiter hic ignis & accendatur & diminuatur verbis nos docet ſequentibus:

Hug. Æth. de regreſſu animarum ab inferis c. 12.

Unus gehennæ ignis eſt in inferno, ſed non uno modo omnes cruciat peccatores; unicuique enim quantum exigit culpa, tantum illic ſentitur & pœna, nam cur hic unus Sol non omnia corpora æqualiter calefacit, ita illic unus ignis animas pro qualitate criminum diſſimiliter exurit. Hinc & Sanctus Ephremus ait:

S. Ephrem de Virginit. & contin.

In illo igne, loco lignorum papyri & ſtipularum, impii ac peccatores divino igne eoque ſempiterno comburuntur, & ipſorum peccata in ipſos exeunt, ac vehementiorem in ipſos flammam accendunt. Cui confirmando ſubjicere placet quamdam *in vitis patrum* repertam hiſtoriam eoque noſtrum terminare diſcurſum; Sanctus namque Macarius, aliquando per deſertum gradiens, cranium invenit hominis mortui, quod baculo attingens, cujus fuiſſet in vita, interrogavit; reſpondit que, cujuſdam eodem in loco gentilis ſacerdotis,

S. Antonin. ib. § 3.

adjiciens, quod, quantum diſtabat cœlum à terra, tantum habebat de igne ſuper caput ſuum cum aliis paganis, & tantumdem ab infra ſubeo eſſe ignem, in quo cruciabantur mali Chriſtiani.

Mali Chriſtiani magis cruciantur quam pagani.

Quia ſcilicet citra omnem comparationem peccata noſtra longè graviora ſunt quàm infidelium; utpote qui vero Dei lumine & notitia deſtituti ſunt; atque ideo non pariter ardebimus crudelius.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Ira & Juſtitia Dei ignem nutriunt infernalem, qui inextinguibiliter devorat, ſed non conſumit.

THEMA.

Flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eum. Iſaiæ 38. v. 33.

1. POſtquam Iſaias Propheta his infernum deſcripſiſſet verbis: *Præparata eſt ab heri Tophet profunda & dilatata, nutrimenta ejus ignis & ligna multa*, mox pariter quinam folles eamdem inextinguibilem flammam foveant, de qua dicitur: *Ignis eorum non extinguetur*, docet, dum ait: Juſtitiam ſeu flatum Dei incendium hoc infernale continuo accendere: *Flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eum.* Quæ ſupplicia dum aliquando Sancto Joanni repræſentarentur, hanc minitabundam audiit ab Angelo proferri ſententiam.

If. 66, v. 24.

Si quis adoraverit beſtiam, & imaginem ejus, & acceperit Characterem in fronte ſua, aut in manu ſua, & hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero, in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure, . . . ante conſpectum agni; Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſecula ſeculorum, nec habent requiem die ac nocte.

Apoc. 14. v. 9. Ib. v. 10. Ib. v. 11.

2. Punitiva Dei Juſtitia ſuum ſpecialiſſimè in inferno centrum habet idque quamdiu durabit Deus, *in æternum & ultra* ita ut ne vel breviſſimo temporis ſpatio de inferno ſit egreſſura, ſed ſemper in reprobos debacchatura *de toto rigore juſtitiæ*, licet ira Dei & juſtiſſima ejus indignatio reprobos puniat citra condignum; Ideoque Apoſtolus dum viveret, ita reprobum ſæpe eſt allocutus: *Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor theſaurizas tibi iram.*

De juſtitia non ceſſat punire unico momento.

Rom. 2. v. 5.

3. Albertus Magnus dictum Apocalypſis examinans textum ita diſcurrit: *Aſcendet fumus in ſecula ſeculorum, id eſt, ſine fine perſeverabit, ubi enim fumus ſemper aſcendit, ibi ignis numquam deficit;* Unde & Sanctus Antonius de Padua ſubjungit dicens: *Cujus nutrimenta ſunt ligna multa; id eſt animæ peccatorum, & flatus, id eſt ira Domini, ſicut torrens ſulphuris, qui ardet, fœtet, & ſuccendet eam.* Ira Dei quamdiu reſpirat homo per veram pœnitentiam mitigari poteſt, & extingui; aſt ubi damnatus impœnitens atque inceſſanter blaſphemans, in abyſſum corruerit, non modo illam non placare poterit, ſed ſemper eam magis magiſque irritabit, inque ſupplicium ſuum provocabit. Hincque Spiritus Sanctus furorem Dei contra damnatos exprimere volens per Chroniſtam ſacrum, iram divinam titulo afficit furoris dicens: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.* Quod & Hug. Vict. ubi de flammis agit infernalibus, clariſſimè expreſſit in hæc verba: *Ignis corporeus ut eſſe ignis valeat, corporis indiget fomentis, qui cum neceſſe ut ſervetur, per congeſta ligna procul dubio nutritur. At contra gehennæ ignis cum ſit corporeus, & univerſos reprobos corporaliter exurat, nec ſtudio humano ſuccenditur, nec lignis nutritur, ſed creatus ſemel, durat inextinguibilis, & ſuccenſione non indiget.* Imo tanta ignis infernalis eſt voracitas; ut de eo ad noſtrum comparato veraciter dici poſſit juxta Sancti Bonaventuræ ſententiam. *Ignis ille ad ignem noſtrum tanti dicitur eſſe caloris, quanti noſter ignis eſt ad depictum.* Noſter enim ignis activitatem limitatam habet, juxta naturalem virtutem ſuam, neque ſuos tranſcendit terminos; Imo nec in ullam imprimi poteſt materiam, in quam majorem exerceat voracitatem, quam eam, quam naturaliter obtinet, utpote intra limites operans naturales ſphæræ ſuæ. Ignis vero ille infernalis utpote omnipotentis & rigoroſiſſimæ juſtitiæ divinæ inſtrumentum ſuum intra in furore atque voluntate divina quæ contra damnatos exacerbatiſſima eſt, fundamentum habet. Sicut enim Deus creaturas illas, quæ ad nobis benefaciendum formatæ ſunt, per infinitam ſapientiam & potentiam ſuam eo elevat, ut omnem propriam exuperent naturalem virtutem, ut videre eſt in aquis baptiſmalibus, quæ ad mundandas & purificandas animas à macula culpæ originalis imo & actualis in adultis per diſpoſitionem Divinam elevantur, ita quoque Juſtitia vindicativa Dei, ignem infernalem adhibet, ut per eum omni cum ſeveritate impios puniat, idque citra proprium ignis vigorem, ſiquidem cum ignis noſter ele-

Alb. M. in Apoc.

S. Ant. de Pad Dom. 8 poſt Pent.

Ira ejus per veram pœnitentiam, hic mitigatur.

Deut. 32. v. 22.

Hug. de S. Vict. T. 3. l. 2. de Sacr. Fidei. p. 16. c. 5.

S. Bonav. o. 7. in Faſc. c. 3.

Ignis infernalis tantum excedit elementarem quantum hic ignem depictum.

elementaris in abyſſo illa nonniſi corpus cruciare poſſet, infernalis ipſas quoque excruciat animas: Cùm enim ex communi Philoſophorum axiomate ignis noſter ſit calidus *ad octo*, quidni Deus per omnipotentiam & voluntatem ſuam, juxta ſcelerum & flagitiorum proportionem efficere poterit, ut ignis infernalis ad 30. 60. imo centum & plures pertingat excedatque caloris gradus, juxta divinæ iræ proportionem? quia *quis novit poteſtatem iræ tuæ & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* (*Pſ.* 89. v. 12.) Nam S. Paulus ait: *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* (*Hebr.* 10. v. 31.) Ex qua verborum phraſi præſcitorum in barathro ſupplicia indicante, quam impetuoſus ſit Dei flatus, qui hujuſmodi accendit flammas, clarè deducitur. Notandum verò eſt Apoſtolum dicere quod Deus utramque applicet manum: *In manus Dei viventis.* (Deus punit utraq; manu damnatos.) Quia ſcilicet vitæ hujus ſupplicia etiam acerbiſſima in una tantum Dei deſignantur percutiente manu; Hinc Job totius inferni in damna ſua conjurantis cinctus furiis, in ſimeto reſidens, à capite uſque ad pedes ulceribus plenus, una dumtaxat Dei manu ſe percuſſum eſſe lamentabatur dicens: *Extende paululum manum tuam. Manus Domini tetigit me.* (*Job.* 1. v. 11. *Job.* 19. v. 21.) Quin & David ſuppliciorum divinorum, quibus ob adulterium & homicidium affectus fuerat deſcribere volens acerbitatem dicebat. *Gravata eſt ſuper me manus Domini.* (*Pſ.* 31. v. 4.) Imo cum Dominus Balthaſari funeſtiſſimam mortem inſinuare vellet, duo apparuerunt digiti unius manus; (*Dan.* 5. v. 5.) aſt vero ubi de pœnis æternæ perditionis agitur, de duabus manibus fit mentio dicente Pſalmiſta: *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem.* (*Pſ.* 73. v. 3.)

4. Idem Apoſtolus in eadem paulo ante citata Epiſtola præmiſerat dicens: *Terribilis quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.* (*Hebr.* 10. v. 27.) Quo loquendi modo Apoſtolum dicere voluiſſe exiſtimo, ignem illum veluti ſi ſenſibilis, animatus, rationalis, & à zelo creatoris offenſi ſtimulatus eſſet, longè voraciſſimum fore in excruciandis inimicis ejus, (Conferens igni activitatem voraciſſimam.) ſicut enim Romani olim in theatris publicis feras irritabant atque exacerbabant, ut tanto magis ferocientes deſævirent in martyres; ita & Deus noſter abſque ulla compaſſione voraciſſimam igni illi, tamquam juſtiſſimi furoris ſui inſtrumento conferet activitatem; Unde alibi damnatis exprobrat dicens: *Ignem ſuccendiſti in furore meo, uſque in æternum ardebit.* (*Jerem.* 17. v. 4.) Ex quibus verbis clarè deducitur ignis hujus folles furorem Dei eſſe.

5. Ut vero intenſiſſimum incendii hujus ardorem penitus penetremus ad annales Eccleſiaſticos tantiſper declinare non abs re fuerit, in quibus narratur, qualiter Henricus II. Imperator tempore Conradi Patris ſui, (*Baron. An.* 1047. n. 10) à quodam Clerico fiſtulam receperit argenteam, (Hiſtoria,) qua pueri ludicrè attrahere, ſolent aquas, in ejus vero recompenſam Epiſcopatum eidem Clerico promiſerit mox ubi Imperator foret; ſuo itaque tempore ut regio ſatisfaceret promiſſo, rogatus, deſiderio ſatisfecit petentis, & poſt paucos dies poſtea infirmatus, in eam tandem incidit mortis anguſtiam, ut per dies tres omnibus manſerit deſtitutus ſenſibus, mutus, nec ullum ſignum ediderit vitale, niſi exilem reſpirationem. Circumſtantes itaque Epiſcopi, trium dierum indicto jejunio pro agonizantis vita devotiſſimas ad Deum lachrymas effudere vi quarum, ut pium eſt credere, ſanitati priſtinæ reſtitutus, dictum ad ſe vocavit Clericum, qui malè ad Epiſcopatum ab eo promotus fuerat, eumque per concilii ſententiam depoſuit, commorans, qualiter per tres illos dies dæmones vidiſſet, qui per fiſtulam quamdam, mordaces adeo ignes in eum jaculabantur, ut in comparatione ad flammas noſtras illi ſoli calidi, noſtri autem ignes frigidi dicendi eſſent, inſuper idem Imperator retulit elegantem ad ſe veniſſe juvenem, qui media quidem ex parte aſſatus, ſed lætus, magnum manu deferens calicem aureum, aqua plenum, quo eum aſpergebat, refrigerabat & ſanabat. Atque hic ipſe Sanctus Laurentius erat, cujus dictus Imperator Eccleſiæ tectum ædificarat, cuique calicem aureum donarat.

6. Nova quoque eſt ignis illius à noſtro differentia videlicet, quod ille ardeat quidem, carnemque excruciet, illam tamen nequaquam mortificet aut conſumat dicente Euſebio Emiſſeno. *Hanc ſolam debet damnato homini rationabilis ille ardor, ac vindex flamma reverentiam, ut traditas ſibi reos, cum poſſit punire, non poſſit extinguere, ſed deputata in pabulum ſuum corpora & conſumat & nutriat.* (*Euſeb. Emiſſ. Hom.* 2. *de Symb.* Ineffabiliter cruciat ſed non conſumit.) Noſter vero ignis adeo carnem mortificat, ut prima conflagratione facta ejus voracitas minus vivaciter ſentiatur; in damnatis vero idem ſemper continuabitur ardor abſque ulla diminutione, poſt mille annorum imo & ſæculorum milliones; eoſdem ſemper experientur ſpaſmos, quos, dum in barathrum illud, primitus inciderunt, ſubiere. *Longe alius eſt ignis,* inquit Tertullianus, *qui uſui humano, alius qui Dei juſtitiæ deſervit; hic enim non abſumit quod exurit, ſed dum erodit, reparat. Quid mirum ſi æternaliter ardebit? æterna erit materia æternum pabulum, anima & peccatum.* (*Tertull. in Apolog.*)

Quam eamdem utriuſque ignis differentiam Sanctus quoque Auguſtinus aſſignat dum ait: *Ignis hic qui eſt in vita præſenti, abſumit cuncta quæ recipit, ille vero quos ſuſcepit ſemper cruciat, & pœna ſua ſemper integros ſervat: propterea enim, & inextinguibilis dicitur, non ſolum quia ipſe non extinguitur, ſed quia nec eos quos ſuſceperit, extinguet, & perimet.* (*S. Aug. ſer.* 59. *in Append. de diver. c.* 18.)

7. *Flatus Domini ſicut torrens &c.* Nequaquam ab eodem ſenſu ille libri Judith diſcrepat textus in quo dicitur: *Dabit ignem . . . in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſempiternum.* (*Judith.* 16. v. 21.) Hinc Sanctus Bernardus evincentes aliquot vivaciſſimi & voraciſſimi hujus ſed numquam conſumentis incendii rationes inveſtigans, commotus fuit ut diceret. *Urit & non conſumit, quia pabulum non requirit, & eſt exemplum manifeſtum, in inflammatione auri ab igne, quod quidem inflammatur, ſed non conſumitur, quia igni non præbet pabulum, ſic nec humanum corpus igni infernali.* (*S. Bern. ſer.* 18. *extra. ord. T.* 4.) Quod confirmaturus idem Sanctus Author ſe in vita Sancti Nicolai legiſſe narrat, qualiter in partibus Orientalibus quædam ignis ſpecies reperiatur, quæ manum quidem graviter cruciet, aſt numquam abſumat, cujus hanc aſſignat rationem dicens: *Si autem quæratur ratio hujus dicendum eſt, quod hoc venit ex parte agentis, & ex parte patientis, iſti enim igni data eſt virtus ad inflammandum, non ad conſumendum, & corpori data eſt virtus paſſibilis.* (*S. Cyprian ad Deme* [illegible] Simile.) *Si autem quæratur ratio hujus, dicendum, quod à parte naturæ paſſibilitas eſt ad ſuſcipiendum, & ex parte Dei eſt poteſtas ad dandum, ex parte finis eſt congruitas ad ſic faciendum, quia in infinitum debet homo in corpore cruciari, ut manifeſtetur Juſtitia Dei infinita.* (Ratio cur corpora non conſumantur.) Hinc & Sanctus Cyprianus de abyſſi hujus incendio tractans, ſcribere non dubitat: *Cremabit addictos ardens ſemper gehenna, & vivacibus flammis vorax pœna nec erit, unde habere poſſint tormenta vel requiem vel finem.*

8. Si igni noſtro ſubtraxerimus ligna, aut in eum conjecerimus aquam, aut deficiet, aut penitus extinguetur; flamma autem tartarea, ut inter alios advertit Hugo Ætherianus, *adeo pertinax eſt incendio, ut ſi mare influeret, caloris nullam remiſſionem haberet.*

Hugo Æth. de anim. regreſſu ab inferis.

S. vero Auguſtinus variis vigorem diuturnum ignis naturalem argumentis evincere conatus, exemplum adducit Salamandræ, quæ in ipſis quoque vivit incendiis, præterquam quod eamdem ignis efficacitatem à variis, quos in Sicilia natura operatur, probet effectibus dicens: *Et quidam notiſſimi Siciliæ montes, qui tanta diuturnitate temporis, atque vetuſtate, usque nunc, & deinceps flammis æſtuant, atque integri perſeverant, ſatis idonei teſtes ſunt, non omne quod ardet abſumi, & anima judicat, non omne quod dolere poteſt poſſe etiam mori. Quid adhuc à nobis rerum poſcuntur exempla, quibus doceamur non eſſe incredibile, ut hominum corpora ſempiterno ſupplicio punitorum, & in igne animam non amittant, & ſine detrimento ardeant, & ſine interitu doleant? Habebit enim tunc iſta carnis ſubſtantia qualitatem in illo inditam, qui tam miras & varias tot rebus indidit, quas videmus, ut eas, quia multa ſunt, non miremur.*

S. Aug. l. 2. de Civ. Dei cap. 4.

Salamandra ab igne non conſumitur.

9. In quorum confirmationem author hic pavonis adducit proprietatem, cujus carnibus, ut menſium & annorum docet experientia, hanc Deus contulit prærogativam, ut nequaquam putreſiant; dicit enim: *Quis paleæ dedit vel tam frigidam vim, ut objectas nives ſervet, vel tam fervidam, ut poma immatura maturet? de ipſo igne mira quis explicet, quo quæque aduſta nigreſcunt, cum ipſe lucidus, & penè omnia, quæ ambit, & lambit, colore pulcherrimo decolorat, atque ex pruna fulgida carbonem deterrimum reddit?* Quandoquidem vero carbonum meminimus, S. Antoninum nequaquam præterire licet, qui S. Auguſtini innixus authoritati ait: *Quid in carbonibus? nonne miranda res eſt, & tanta infirmitas, ut ictu leviſſimo frangantur, preſſu facillimo conterantur, & tanta firmitas, ut nullo humore corrumpantur, nulla ætate vincantur, usque adeo, ut eos ſubſternere ſoleant, qui limites figunt ad convincendum litigatores? quis eos in terra humida infoſſos, ubi ligna putreſcerent, tam diu durare incorruptibiliter poſſe, niſi rerum ille corruptor ignis efficit?* Qui idem Sanctus alios admirandos naturæ coram oculis noſtris poſitos commemorat, ſubjungit effectus dicens: *Agrigentinum Siciliæ ſalem perhibent, cum fuerit admotus igni, velut in aqua flueſcere, cum vero ipſi aquæ, velut in igne crepitare; Apud Garamantem quemdam fontem tam frigidum diebus, ut non bibatur, tam fervidum nocte, ut non tangatur. In Epiro alium fontem, in quo faces, ut in cæteris, extinguuntur accenſæ, ſed non ut in cæteris accendantur extinctæ. Aſbeſtum Arcadiæ lapidem propterea ſic vocari, quod ſemel accenſus jam non poſſit extingui. Pyritem lapidem Perſicum tenentis manum ſi vehementius prematur, adurere propter quod ab igne nomen accepit.* Ex quibus naturalibus adeo ſtupendis effectibus clarè deducitur, quod per potentiam ſupernaturalem juſtitia atque Omnipotentia Divina longè potentiorem ignem creare poſſit, qui inflammet, comburat, devoret quidem, nec tamen conſumat, nec corpora in cineres reducat, ſemperque maneat inextinguibilis & absque lignis, aliove pabulo nutriatur.

Pavonis carnes non putreſiunt.

S. Antonin. Sum. p. 4. Tit. 14. c. 5. §. 4.

Carbonum infirmitas & mira firmitas.

Alia mirabilia in naturalibus.

10. S. Antoninus idem conſolidaturus propoſitum teſtimonium adducit S. Auguſtini l. 21. de Civitate Dei cap. 6. qui quemdam gentilium ritum, quem circa Veneris templum obſervabant, in hæc deſcribit verba: *Ibi Candelabrum & in eo lucernam ſub divo ſic ardentem ut eam nulla tempeſtas, nullus imber extinguat, unde lucerna inextinguibilis nominata eſt.* Quod dogma noſtro in primis deſervit argumento; ſi namque dæmones ad deludendos cæcos mortales hujuſmodi operati ſunt præſtigia, quanto magis Sapientia & Omnipotentia Dei, quæ omnia ſcit, & poteſt, inextinguibilem poterit producere ignem, quo eoſdem dæmones omnesque legi ſuæ rebelles puniat, uniens in barathro illo qualitates omnino contrarias ignis & nivium, caloris & gelu: Ideoque Sanctus Antoninus concludit dicens: *Si hoc immundi dæmones poſſunt, quanto potiores ſunt Angeli ſancti? quanto potentior eſt omnibus Deus, qui tantorum miraculorum effectores etiam ipſos Angelos fecit?*

S. Aug. l. 21. de Civ. Dei c. 6.

Ope dæmonum erat apud Gentiles Lucerna inextinguibilis.

S. Anton. ib.

11. Jam ſex mille & plures præteriere anni, à quibus terra & aquæ illi Dei Creatoris imperativæ obedieere voci: *Fiat lux; germinet terra; producant aquæ reptile* jamque per tot ſæculorum decurſum, ne vel ſemel hoc primum infregerunt præceptum; quidni igitur pari ratione nos in præſenti dicere poterimus, quod ignis ille à mundi principio inextinguibilis creatus, juxta Dei beneplacitum conſervandus ſit, de quo Innocentius III. ita diſcurrit: *Ignis gehennæ nec lignis nutritur, nec flatu ſuccenditur, ſed à Deo creatus eſt inextinguibilis, ab origine mundi.* Cujus activitatem Albertus Magnus, ut ſuos aliquando promoveret auditores, ita depingit: *Quamvis ille ignis ſit corporeus, nec poſſit agere in ſpiritum, ipſum calefaciendo, agit tamen in ipſum ut inſtrumentum Divinæ Juſtitiæ ipſum lædendo, & ille dolor eſt maximus, tum propter potentiam Divinæ manus, ipſum ignem moventis, tum propter ſenſibilitatem patientis.*

Ignis inferni ab origine mundi inextinguibilis.

Innoc. III. De Contemptu mundi c. 6.

Alb. Mag. l. 7. Comp. Th. Verit. c. 22.

12. Quamnam ex hiſce Prophetæ verbis: *Quis de vobis habitare poterit cum igne devorante* inferendam putatis conſequentiam? hæc ſane evidentiſſima eſt, ſi namque ne vel per minimum unius *Ave Maria* ſpatium quis digitum tenere poteſt ſuper carbonem accenſum, qualiter cum anima, & poſt judicium finale cum corpore in flammis infernalibus ardere poterit æternum? audite S. Bonaventuram dicentem: *Nunc videmus, quod homo non poſſit ſine maximo tormento ignem in parte unius digiti ſuſtinere per unam horam, quantus ergo erit dolor, quando totus homo ardebit in igne?* Ideoque S. Auguſtinus ſæpe ad Deum converſus, ſupplicabat: *Hic ſeca, hic ure, ut in æternum parcas.* Si itaque ab hoc incendio nos eximere volumus, Chriſtum audiamus & exaudiamus dicentem: *Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent & ardet:* Palmes quamdiu viti unitus eſt, aut uvas profert, aut ad minus pampinis ſuis umbram creat, aſt ubi abſciſſus fuerit, ad nihilum niſi ad ignem deſervit, teſte Deo qui ait: *Quid fiet de ligno vitis?* ſcilicet amputato? ad nihilum utile eſt, niſi ut comburatur; hinc S. Auguſtinus ait: *Unum de duobus palmiti congruit, aut vitis, aut ignis; ſi in vite non eſt, in igne erit, ut ergo in igne non ſit, in vite ſit;* Quænam vero eſt vitis illa? Salvator noſter ipſe, hic namque de ſemetipſo dicit: *Ego ſum vitis vera, & vos palmites;* Si itaque tamquam veri palmites huic viti vivere volumus uniri, igne ardeamus oportet charitatis, quoniam *qui manet in charitate in Deo manet & Deus in eo.*

Iſai. 33. v. 14.

Infertur ſalubris conſequentia.

S. Bonav. in Diæt. Salut. Tit. 10. c. 2.

S. Aug. ib.

Joan. 15. v. 6.

Ezech. 15. v. 2.

S. Aug. Tr. 81. in Joan.

Joan. 15. v. 5.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Deus ab igne infernali lumen ſuſtulit, ut ſemper ſit tenebroſus, ſi tamen aliquatenus illuminet, hoc in majorem ſit damnatorum pœnam, ubi etiam abyſſi hujus perpenditur obſcuritas.

THEMA.

Terram tenebroſam, & opertam mortis caligine.
Job. 10. v. 21.

1. JOb Propheta profundum æternæ damnationis barathrum, tenebrarum atque mortalis caliginis noncupat terram dicens : *Terram tenebrarum &c.* Quantumvis enim in fornace illa flammæ ardeant inceſſanter, nequaquam tamen illuminant; Cui veritati omnes unanimiter ſacri Doctores teſtimonium perbibent, & in primis quidem Sanctus Cyrillus dum ait : *Gehennam timeo interminatam, exhorreo tartarum ut cui nimium inſit caloris, paveo tenebras, quoniam nihil admittunt lucis.*

S. Cyrill. Orat. de exitu animæ

S. Baſil. in Pſ. 28.

Vis juſtoria & illuminatoria in igne iſto

2. Sanctus Baſilius illum Pſalmiſtæ textum (*vox Domini intercidentis flammam ignis*) interpretans; idem quoque confirmat in hæc verba propoſitum; *Arbitror quod ignis præparatus Diabolo & Angelis ejus, diſſecetur voce Domini, ut, quoniam duæ ſunt in igne facultates, uſtoria una & illuminatoria; acris quidem & punitoria vis ignis permaneat apud eos, qui digni ſunt ut urantur; illuminatoria vero ac ſplendida ipſius facultas ad exhilarandos beatos gaudio fruentes cedet.* Vatablus pro Ly *intercidentis* legit : *Dividentis*; Theodoretus autem : *Separantis flammam ignis.* Quin & Albertus Magnus dictam Sancti Baſilii expoſitionem ſecutus, ita diſcurrit : *Vox Domini, id eſt, præceptum Domini; intercidentis, id eſt, dividentis; flammam, id eſt, lucem ignis; hoc eſt, ab ardore ignis; ut lux ſubſerviat Sanctis ſuperius, calor autem proſequatur injuſtos inferius.* Quam eamdem Sancti Baſilii doctrinam idem author alibi adducit in hæc verba : *Secundum Baſilium Deus facta mundi purgatione, dividet à calore ſplendorem, & totum calorem mittet ad regionem damnatorum, ut amplius crucientur; & totum ſplendorem mittet ad regionem damnatorum, ut amplius jucundentur.* Quibus teſtimoniis coætaneum Sancti Baſilii, ſummeque ab eo veneratum ſubnectere lubet Sanctum Ephremum, ita in oratione de futuro Judicio ſermocinantem : *Tunc ignis ille, qui in ſupplicium à diabolo præparatus eſt, & Angeli ejus, diſſecabitur voce Domini, ut cum duplex inſit igni facultas, aduſtiva una, & illuminativa altera; acris quidem vis ignis, & punitoria repoſita eſt iis, qui uſtione ſunt digni; illuſtratoria vero his, qui claritate perennis gaudii perfruituri ſunt, ſuccedet.*

Vatablus

Theodoret.

Alb. M. l. de muliere forti c. 16. §. 4.

Alb. M. l. 7. Comp. Th. Verit. c. 21.

S. Ephrem. Orat. de fut. iud.

3. Abulenſis non facilè prima fronte ſolvendum in præſenti movet dubium, dum ſcilicet proprietatem ignis illuminationem eſſe conſiderans, vix fieri poſſe ambigit quin tam amplæ inferni flammæ nullum contineant lumen; ſed quæſtionem ipſemet reſolvit in hæc verba : *Dicendum, quod ille ignis erit in pœnam damnatorum, & non ad aliquid aliud, & ideo ut magis torqueantur, erit ignis obſcurus & fumoſus, ut ſic ſimul in fumo & ardore puniantur; & poteſt accidere ei fumoſitas ex natura materiæ, in qua eſt, ſcilicet quia eſt picea, & nigra, & fæculenta.* Sanctus Iſidorus nihilominus aliqualis luminis ſcintillam in igne illo admittit; ſed audite quo fine : *Ignem gehennæ, inquit; ad aliquid lumen habere, ad aliquid non habere; hoc eſt, habere lumen ad damnationem, ut videant impii unde doleant, & non habere ad conſolationem, ne videant unde gaudeant.* His conſonat quæ Hugo de Sancto Victore in hæc verba ſcribit : *Illa ultrix flamma vitiorum cremationem habet, lumen nam habet. Illic ignis & ad conſolationem non lucet, & tamen, ut magis torqueat, ad aliquid lucet; nam ſequaces quoque ſuos ſecum in tormento reprobi, flamma illuſtrante, viſuri ſunt, quorum vivi amori deliquerunt, quatenus quorum vitam carnaliter contra præcepta conditoris amaverant, ipſorum quoque intuitus eos in augmento ſuæ damnationis affligat.* Habebunt igitur damnati inter illas tenebroſas flammas lumen ſufficiens ad Dei iratum vultum conſpiciendum.

Abul. Q. 37. in c. 8. Matth.

Ignis fumoſus & obſcurus.

S. Iſid. l. 1. ſent. c. 28.

Lucet tamen ut

Hugo de S. Vict. de Sacram. Fidei T. 3. l. 2. p. 16. c. 5.

Videant complices

4. Sanctus Bernardinus damnatis contra opponit jucundam viſionem quam Beati habituri ſunt, conſpiciendo benigniſſimum erga illos Dei vultum, qui erga damnatos implacabilis erit; dicit enim : *Si quis autem intelligere cupit, quam magna erit confuſio hæc, penſet quanta erit beatis exultatio glorioſa, videre ragem, & Dominum JEſum Chriſtum, in glorioſo decore, & tunc è contrario intelligere poterit, quanta damnatis confuſio erit, Chriſtum videre iratum. Pſalmiſta ait : Abſcondam faciem meam ab eis*; intellige, quantum ad viſionem beatificam, cæteroquin enim idem Pſalmiſta ait : *Vultus autem Domini ſuper facientes mala*; & in Pſalmo 20. Damnatis pariter imprecatur dicens : *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis, dextera tua inveniat omnes qui te oderunt; pones eos ut clibanum ignis, in tempore vultus tui, Dominus in ira ſua conturbavit eos, & devoravit eos ignis.* Et in Pſalmo 79. inquit : *Incenſa igni & ſuffoſſa, ab increpatione vultus tui peribunt.* Verum quidem eſt quod Deus apud Jeremiam dicat : *Dorſum, & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum*; hoc tamen duobus modis declarari valet; primo videlicet dici poteſt, quod privabit eos beatitudine, quæ in viſione divinæ faciei conſiſtit; ſecundus modus eſt, quod Filius Dei damnatos perterrefaciet eos, monſtrando illis dorſum ſuum percuſſum, & flagellatum, ut illos redimere, & è dæmonis ſervitute, nec non tormentis ſempiternis, liberare poſſet, vehementer quoque exprobrando illis, quod ſanguine in flagellatione ſua effuſo tam turpiter abuſi fuerint : *Videbunt in quem transfixerunt.* Unde Albertus Magnus ait : *Terribilis intuitus judicis horribilis pœna eſt tanta, videlicet quod potius vellet operiri montibus, quam videre filium in forma ſervi judicantem, & tamen neceſſe eſt videre*; hocque improperium abuſus, & ingratitudinis, nec non repudii tot auxiliorum, quæ Deus in propriam illorum ſalutem eis ſubminiſtravit, continuo illis ob oculos verſabitur, & præſens erit, juxta illud : *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, dicentes intra ſe pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes. Nec mirum*, inquit Dionyſius Carthuſianus : *Quia horrendum incidere in manus Dei viventis. Videntes inquam Judicem omnipotentem iratum, quem offenderunt, blaſphemaverunt, ſpreverunt*; Idem quoque Carthuſianus viſionem illam adducit Sancti Joannis cujus mentio fit Apoc. cap. 1. *Oculi ejus tanquam flamma ignis; Et pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti; . . . De ore ejus gladius utraque parte acutus exibat . . . Cum vidiſſem eum, cecidi ad pedes*

S. Bern. 02 ſer. 22. l. 0. c. 2.

Et vultum Dei iratum.

Pſ. 33. v. 17.

Pſ. 20 v. 9.

Pſ. 79. v. 17.

Jerem. 18. v. 17.

Et exprobrantem ingratitudinem.

Joan. 19. v. 37.

Alb. M. l. de muliere fort. c. 16. § 4.

Sap. 5 v. 2.

D. Cart. ib.

Apoc. 1. v. 14.

Ib. v. 15.

Ib. v. 16.

Ib. v. 17.

des ejus tamquam mortuus. Unde idem Carthuſianus ad horrorem, quem S. Joannes in hac occaſione conceperat, ſe reflectens, ſequens format argumentum: *Si ergo imaginaria viſio judicis hujus fuit ita terribilis etiam Sancto Joanni, quod ex ejus horrore cecidit tantus Apoſtolus tamquam mortuus, quid mirum ſi iniqui & reprobi ex reali & ſenſitiva Judicis hujus viſione turbabuntur timore horribili?* hæcque terribilitas Dei irati, perpetuam quamdam apprehenſionem & viſionem damnatos torquebit.

D. Carth. ib.
Terribilitas Dei irati eſt perpetua.

5. *Terram tenebrarum.* Cœleſtis Magiſter noſter in parabola nuptiarum, condemnando infœlicem illum hominem, qui veſtem nuptialem non habebat, quoad tormenta æternalia inſtruere nos volens terribilem hanc pronunciavit ſententiam: *Mittite eum in tenebras exteriores*, id eſt, ut Vener. Beda exponit: *In æternam noctem damnationis.* Per haſce tenebras exteriores Sanctus Auguſtinus in Epiſtola quadam conſortium intelligit rebellium ſpirituum, quo reprobi perpetuo cruciabuntur; Alii vero ideo haſce tenebras exteriores denominari exiſtimant, ut illas diſtinguant ab interioribus, quæ damnatorum obſcuratrunt intellectum; Alii ideo illas exteriores vocari dicunt, quia ſunt foris extra hunc mundum viſibilem, in infernali abyſſo recluſæ, quo nunquam vel minimum lucis ſpiraculum penetrare poterit, quæ etiam tenebræ nullo unquam Solis radio diſſipabuntur. Janſenius ideo exteriores dici exiſtimat, quia obſcuriſſimæ ſunt, & profundiſſimæ, ac quam longiſſimè ab ipſa luce diſtantes. Quibus conſonat illa Doctoris Angelici doctrina dicentis: *Locus ille tenebroſus eſt, ſed ex divina diſpoſitione eſt ibi aliquid luminis, quantum ſufficit ad videndum illa quæ animam torquere poſſunt.* Sanctus Ambroſius interrogat inquiens: *Quæ ſunt tenebræ exteriores? Numquid illic quoque carcer aliquis, latumiaque ſubeundæ ſunt? Minimè, ſed quicunque extra promiſſa ſunt cœleſtium mandatorum, in tenebris exterioribus ſunt, quia mandata Dei lumen ſunt, & quicumque ſine Chriſto eſt, in tenebris eſt, quia lumen in tenebris eſt Chriſtus.* Et quidem quis eſt qui neſciat quod peccata & divinæ legis tranſgreſſiones à Spiritu Sancto tenebrarum nomine appellentur? *Abjiciamus ergo opera tenebrarum; Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi;* quot vero peccata, quot & quantæ tenebræ profundam illam voraginem obfuſcant, quæ omnium eſt ſcelerum ſentina?

Matth. 22. v. 13.
Beda ib.
S. Aug. Epiſt. 120.
Tenebrarum exteriorum & interiorum diſtinctio.
Janſenius Concord. Evang. 125.
S. Thom. in addit. 3. p. Q. 97. A. 5.
S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 15.
Rom. 13. v. 12.
Gen. 1. v. 2.

6. Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam poſtquam hanc conſideraſſet condemnationis ſententiam: *Projicite in tenebras*, interrogat, an ſola ibi futura ſit hæc obſcuritatis pœna; dicit enim: *Age quid poſtea? tenebræ erunt, & dolor non erit? abſit. Non ſolum tenebræ erunt, non ei ſolæ tollitur ſpecies, qua gaudebant, ſed datur etiam, quod in æternum gemant. Unde Chriſtus poſtquem dixiſſet: Projicite eum in tenebras exteriores* immediatè ſubjungit: *Ibi erit fletus:* quod idem Sanctus Doctor ad propoſitum noſtrum conſiderans, ſequentia verba ſubnectit: *Ne contemneres enim tenebras, ô quiſquis es flagitioſus, qui ſoles propter tua mala facta, & propter laſciva adulteria, non ſolum tenebras non horrere, ſed quærere, qui ſoles plus gaudere, quando lucerna extinguitur, non tales tenebras habebis, ubi gaudeas, ubi lateris, ubi te voluptatibus carnis oblectes, non ſic erunt iſtæ tenebræ. Quomodo erunt? Ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Conſideratione quoque dignus eſt textus ille, Apoc. c. 9. in quo Sanctus Joannes inquit: *Vidi ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clavis putei abyſſi, & aperuit puteum abyſſi, & aſcendit fumus putei ſicut fumus fornacis magnæ, & obſcuratus eſt Sol, & aër de fumo putei.* Per unicam nimirum abyſſi illius aperturam pro breviſſimo temporis ſpatio patulam, in tanta copia fumus egreſſus eſt, ut ad obtenebrandum univerſum aërem, & Solem obſcurandum abundè ſufficerit. De hiſce tenebris Bellovacenſis ita ſcribit: *Tenebræ ita ſpiſſæ ſunt, quod nulla luce poſſunt fugari vel penetrari.* Conſideranda quoque ſunt ad præſens propoſitum illa ſapientiæ verba: *Ignis quidem nulli vis poterat illis lumen præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.* Ubi de tenebris Ægyptiacis, quæ decem plagarum una fuerunt, ſermo eſt, de quibus porrò Spiritus Sanctus ſubjungit: *Una catena tenebrarum omnes erant colligati.*

Matth. 25. 30.
S. Aug. ſer. 44 de Sanctis c. 5.
Ibid. v. 30.
Apoc. 9. v. 1.
S. Joannes vidit fumum putei obſcurantem ſolem.
Bellovac. ſpec. mor. p. 1. l. 2. diſt. 1.
Sap. 17. v. 5.
Ib. v. 17.

7. Obſervaſtis indubiè qualiter prædicatores gloriam cœli empyrei ad vivum delineantes, eam repræſentare ſoleant, veluti luminoſam & ſplendoribus radiiſque plenam; Unde ſequitur quod infernus econtra tanto eſſe debeat obſcurior, caliginoſior, tetrior, quanto paradyſus eſt pulchrior & venuſtior; ille namque eſt *terra miſeriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Porro Bellovacenſis abyſſi hujus obſcuritatem deſcribens, ſequentem caliginis tantæ aſſignavit rationem: *Erunt ibi tenebræ ex ipſa obſcuritate loci, propter denſitatem aëris, & carentiam luminis ſolaris, vel cujuslibet alterius luminaris. Ignis etiam infernalis non præbet ſplendorem, ſed lumen ſœtidum & obſcurum. Item erunt ibi tenebræ ex turpitudine, & opacitate corporum damnatorum, quæ omni fuligine nigriora horrendas tenebras ex ſe reddent; quantæ ergo erunt ibi ex tanta multitudine turpiſſimorum corporum reſultantes? erunt ibi tenebræ inferiores, quia reprobi interius excæcati omni intellectus lumine privabuntur, & omni cognitione carebunt, niſi eorum dumtaxat, quæ deſolationem eis & ſupplicium miniſtrabunt.* Quin & Sanctus Bernardus citatis in principio diſcurſus Jobi verbis (*terram tenebroſam & opertam mortis caligine*) inſiſtens, non exteriores duntaxat, ſed & interiores ex illis colligit tenebras: *Cujus ratio eſt, quia intellectus hominis damnati horribili caligine obſcuratus, damnatoque corpori junctus, tantum ei communicabit obſcuritatis, quod impoſſibile eſt calamo ſcribere aut mente penſare.*

Job. 10. v. 22.
Bellovac. ib. diſt. 3.
Caliginis tantæ ratio.
Job. 10. v. 21.
Inexplicabilitas.
S. Bern. T. 2. ſer. 22. A. 2.

8 Sanctus Gregorius quoque illum Pſalmiſtæ textum (*ſupercecidit ignis & non viderunt Solem*) præſenti applicat propoſito dicens: *Ignis enim ſuper impios cadet, ſed ſol igne cadente non cernitur, quia illos quos gehennæ flamma devorat, à viſione veri luminis cæcat, ut foris eos dolor combuſtionis cruciet, & intus pœna cæcitatis obſcuret.* Sanctus vero Bernardinus eamdem abyſſi infernalis obſcuritatem alia quadam convincenti in hæc verba probat ratione: *Angeli qui ſunt luminoſi per gratiam, oportet quod ſint in loco ſupremo & luminoſo, & damnati qui ſunt obſcuri per culpâ, debent eſſe in loco tenebroſo; ſed nullus locus in mundo eſt tenebroſus, niſi medium terræ, ſicut patet ad viſum, quia cœlum eſt luminoſum, & ignis & aer, & aqua & terra, in ſuperficie illuſtratur, & ſic nullus locus præter centrum terræ manet tenebroſus;* Hæ autem ad centrum terræ, in quo infernus eſt, eſt pertinentes tenebræ, magis magiſque condenſatur, prout Sanctus Bernardus docet in hæc verba: *Obfuſcæ tenebræ cumulatis indenſantur.*

Pſ. 57. v. 6.
S. Greg. l. 9. mor. c. 38.
S. Bern. T. 4. ſer. 18. extraord.
S. Bern. ſer. de S. Nnel.

9. *Terra tenebrarum &c.* Porro qui expertus non eſt, quantus in cæcitate ſit cruciatus, idipſum ex reſpon-

Digitized by Google

reſponſo diſcat Tobiæ, qui per hirundinum ſtercora excæcatus, dicenti ſibi archangelo: *Gaudium tibi ſit ſemper:* In hæc mœſtos replicavit verba: *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo & lumen cæli non video?* Hanc ille cæcitatem non ex culpa, ſed dum virtutum opera, per quæ magnum cœleſtium meritorum cumulum comparare intendebat, exerceret, contraxit; adeoque licet Sanctus & in patientiæ virtute ſtabilitus eſſet, per hanc tamen miſeriam plurimum affligebatur. Quam igitur longè intolerabilior æterna damnatorum cæcitas erit, cujus illi ipſimet, per proprias iniquitates, quæ veraciter tenebræ ſunt authores fuere & artifices.

Tob. 5. v. 12. Tenebræ plurimum ſunt afflictivæ.

10. Salmeron illam Chriſti conſiderans comminationem: (*Mittite eum in tenebras exteriores*) ita diſcurrit pariter ad intentum præſens: *Mittitur in tenebras exteriores, ſive in carcerem ſubterraneum, qui extra damnum ſitus eſt, & ſignificat lacum inferni, remotiſſimum à lumine divina gloria. qui locus tenebras habet æternas, internis in mente tenebris in quibus in vita verſatus eſt, reſpondentes.* Quam enim vixerunt reprobi, tenebras amarunt, non ſolum interiores, ſed etiam exteriores; interiores quidem, quia ſectati ſunt voluptates & appetitus ſuos carnales; De quibus interioribus tenebris Chriſtus loquitur, dum inquit: *Hoc eſt autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem;* Quales vero hæ ab ipſis amatæ tenebræ fuerint, mox declarat cum ſubjungit: *Erant enim eorum mala opera; omnis enim qui malè agit odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Enimvero quia reprobi ſuas quidem iniquitates celare vellent, ideo tenebras quoque amant exteriores, ut illas abſcondant, unde reprobus ille apud Eccleſiaſticum hunc in modum diſcurrebat: *Quis me videt? tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me; quem verear? delictorum meorum non memorabitur altiſſimus;* juſtum eſt igitur ut, qui in hac vita tenebras interiores & exteriores dilexerunt, iiſdem in infernali abyſſo immergantur in ſempiternum, juxta illud axioma: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.*

Matth. 22. 13. Salm. T. 7. Tr. 37. n. 28. Peccator plus amavit tenebras quàm lucem. Joan 3. v. 19. Eccl. 23. 26.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De abyſſi infernalis fœtore & horribili graveolentia.

THEMA.

De cadaveribus eorum aſcendet fœtor.
Iſaiæ 34. v. 3.

1. FOetor Inferni horrendus, qui ex filiis perditionis exhalabitur, unum eſt ex acerbiſſimis ſuppliciis, quibus damnati inter alia innumera cruciabuntur. Lucas Burgenſis in c. 5. Matthæi in quo gehennæ fit mentio ita ad propoſitum noſtrum ſcribit: *Hoc cujus loci nomen, tranſlatum eſt ad infernum deſignandum ob fœtidam atque abominabilem loci ſpurcitiem, qui aliquando amœniſſimus ac delicioſiſſimus fuerat, Ne quis enim amplius filium ſuum aut filiam per ignem dæmoniis ſacrificaret, & Deus quidem occiſorum illic magna multitudine cadaveribus locum contaminavit;* Idque ex c. 7. v. 32. Jeremiæ, & c. 19. deducit dicens: *Joſias pius Rex, mortuorum hominum oſſibus jumentorumque cadaveribus excrementis & ſordibus, quas è vicina Jeroſolymorum civitate omnes eo deferri juſſit, ſpurcum reddidit atque abominandum;* in quorum pleniorem confirmationem caput adducitur 23. 10. lib. 4. Regum. Merito itaque incarnata Sapientia pœnarum infernalium in nobis formatura conceptum, eas dicto aſſimilat gehennæ loco, quæ omnium maximè abominabilium horrendorumque fœtorum, quos ſibi quis ſuper terram imaginari poſſet, erat congeries; ut ſcilicet *ex his quæ animus novit* (ut cum S. Gregorio loquar) *ſurgat ad incognita quæ non novit.*

Fr. Luc. Burg. in Matth. 5. Fœtor inferni acerbiſſimum ſupplicium. Jerem. 7. 32. Jerem. 19. 4. Reg. 23. v. 10. S. Greg. Hom. 11. in Evang.

2. Abyſſus equidem infernalis in pluribus Apocalypſeos textibus, ſub ſtagni figura nobis exhibetur; *Stagnum ignis ardentis ſulphure, Deſcendit ignis à Deo de cœlo, . . . & diabolus . . . miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris. Timidis, incredulis & execratis, homicidis & fornicationibus, & veneficis, & idololatris & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure,* ſed quare titulo hoc infernum affici creditis? Experientia teſte aqua paludis ſtagnantis inter majores æſtatis ardores fœtet, imo ſi per menſem aut annum immobilis perſtiterit, aërem inficit, atque corrumpit, ita quoque in inferno qui omnium totius univerſi immunditiarum cloaca eſt, longè majores fœtores in omnem æternitatem aſſervari neceſſum eſt, ſiquidem inde nullæ umquam ſordes egrediuntur ſed omnes omnino in ipſum tamquam in proprium ſuum centrum confluunt, ibique ſubſiſtunt. Unde Bellovacenſis unumquemque noſtrum ſolicitè admonet in hæc verba ſcribens: *Cogita quod ineffabilis erit fœtor, in multitudine innumerabilium corporum fœtidorum; de ardore ſimul & fœtore dicitur Apoc. 20. Miſſi ſunt in ſtagnum ignis & ſulphuris. Unde in figura hujus cum Deus Sodomam & Gomorram punire decreviſſet, punivit eos igne & ſulphure; ſic etiam peccatores, qui & perverſis deſideriis, & fœtore carnis arſerunt, juſtè in igne, & ſulphure pœnas luunt. Infernus eſt lacus fœtidus & immundus, ubi omnes ſordes hujus mundi tam ſpirituales confluunt, quàm etiam corporales poſt judicium congreganda creduntur. Unde & quaſi ſentina viliſſima, & Latrina fœtidiſſima hujus mundi. Pſalmiſta de impiis ait: Ut lutum platearum delebo eos, quod ſcilicet lutum per plateas colligitur, & in foveam conjicitur; propter hoc vocatur infernus, puteus abyſſi: & poteſt dici puteus à puteo putes, id eſt fœteo fœtes.*

Apoc. 19. v. 10. Apoc. 20. v. 9. Apoc. 21. v. 8. Infernus merito ſtagnum dicitur & quare. Bellovac. Spec. mor. p. 1. l. 2. diſt. 1. Apoc. 20. Obeamdem rationem puteus abyſſi dicitur.

3. *De Cadaveribus &c.* Si quis ex tumulo duo aut tria erueret recenter ſepulta cadavera, totam Eccleſiam quantumcumque amplam inficeret; Quantus itaque in barathro infernali fœtor erit, ubi cadaverum milliones & milliones, ſuper ſe invicem coagmentantur? audite Sanctum Bernardum: *Ibi fœtor intolerabilis ex corporibus damnatorum exoritur.* Quo pariter Sanctus Antoninus reſpexit in illius verſus Commentario: *Eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fœcis;* ſequentem namque peraccommodum circa verba hæc inſtituit diſcurſum; *Id eſt de inferno. Dicitur puteus Apoc 9. de puteo abyſſi obſcuratus eſt aër, & poteſt dici puteus à puteo id eſt à fœtore, eſt enim quaſi latrina mundi, & quaſi ſentina, ubi omnes ſordes confluunt.*

S. Bern. ſer. de S. Nicol. Pſ. 39. 3. S. Ant. p. 4. ſum Tit. 14. c. 5. §. 3.

4. Albertus Magnus ut eumdem naribus fœtorem temporaliter, ingerat ne æternaliter cruciet, illum Amos textum (*Aſcendere fecit putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras*) ita explicat: *Caſtra dicuntur damnati, qui armaverunt ſe contra Deum:* Idque ex illo probat Iſaiæ textu: *Egrediuntur & videbunt* ca-

Amos. 4. 10. Alb. M. de muliere forti. 16. 5. 4.

Iſai. 66. v. 24 *cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me, ſancti egredientur paſſibus contemplationis, & videbunt decorem juſtitiæ vindicantis in cadaveribus & corporibus cadentibus in vermes fœtoris & putredinis ſuæ.* Quam eamdem conſiderationem Sanctus Bernardinus, hanc

S. Bernard. T. 2. ſer. 11. A. 3 c. 3. pertractans materiam, inſtituit dicens: *Propter immunditiam infernus dicitur lacus, ubi ſcilicet omnes ſordes fluunt quaſi in latrinam, unde Pſalmiſta; Imminuam eos ut pulverem ante faciem venti, ut lutum platearum delebo eos, quoniam collectum in foveam mittitur.*

Ap. 14. 19. *Ideo infernus dicitur lacus divinæ iræ, Apoc. 14. Miſit in lacum iræ Dei magnum. Per hunc lacum propriè notatur infernus, qui eſt lacus miſeriæ, in quo eſt lutum fæcis peccatorum.*

Item lacus divinæ iræ. Ex hiſtoriis manifeſtum eſt crudele illud tormentum, ad crucianda & lenta morte afficienda corpora humana à Maxentio Tyranno inventum. Hic enim cruciandorum corpora recens defunctorum cadaveribus adeo ſtrictè alligari præcipiebat, ut os ori, manus manibus, pedes pedibus, oculis oculi; pectus pectori correſponderet, ut hac

Maxentii Tyranni cadaverum intolerabilis fœtor. ratione cadaveribus paulatim putreſcentibus, ex iiſque ſcaturientibus vermibus, tandem ex graveolentibus fœtoribus & ſanie vivi quoque infirmarentur, peſtiferoque extinguerentur fœtore: *Aſcendet fœtor de cadaveribus eorum.* Ad hunc modum cadavera damnatorum ad invicem arctabuntur, adeo, ut non ſolum unum alteri arctiſſimè conjunctum ſit, verum etiam unum intra alterum repoſitum, vermibus utrimque ſcateant (*Vermis eorum non morietur,*) nec non & ſanie, putredine, ſulphure commixtis ſeſe invicem affligant: Id vero quod vel maximè fœtorem hunc adaugebit, erit innumerabilium inexpiatorum ſcelerum congeries, quæ abyſſum illam ſqualidam & fœtidiſſimam efficiet.

Mendoza ſer. 5. in Dom. Quadr. Pater Mendoza in nonnullis in lucem editis concionibus funeſtum hunc caſum refert: Apparuit inquit, cuidam religioſo ſpiritus damnatus qui ex triſti hoc ſpectaculo (maximè quia hic eum in finem appáruiſſe audierat, ut aliquod ei pœnarum infernalium ſpecimen ederet, ideoque quale ſibi exhiberi vellet, ab eo interrogaretur) obſtupefactus,

Horrendum ſpectaculum. reſpondit; Velim ut unum ex minoribus minuſque terrefacientibus mihi exhibeas; cumque, per quem ſenſum illud percipere deſideraret, Spiritus interrogaſſet, & religioſus illud ſibi per odoratum exhiberi petiiſſet; reprobus ille Spiritus luctuoſa chlamyde coopertus nihil aliud fecit, quam quod ſola illius fimbria levata pectus monſtravit, è quo tam horrendum exhalavit fœtorem, ut ſubitò religioſus ille in terram mortuus conciderit, & per diffuſam per univerſum monaſterium peſtilentialem puteolentiam omnes illius religioſos pariter mori fecerit, cujus monaſterii ſitus adeo deſolatus fuit, ut in ruinam declinans, vix lapidem ſuper lapidem reſiduum habuerit. Sane ſi effectum hunc vel tunica damnati animæ operari potuit, quanto magis poſt univerſale judicium putridum fœtenſque erit, ſpurcum & immundum cadaver illius.

5. Vener. quoque Beda quamdam de pœnis infernalibus Sancto Paulo factam viſionem ad idem

Beda Tom. 6. ſer. 2. in die Ciner. Viſio S. Pauli exhibita. intentum commemorat in hæc verba: *Flevit Paulus, & ait Angelus ei: Paule cur fles ſuper humanum genus? nam videbis adhuc majores pœnas., & oſtendit ei puteum ſignatum ſeptem ſoribus, & dixit ei, ſta longius ut poſſis ſuſtinere fœtorem; & aperuit os putei, & ſurrexit fœtor magnus ſuperans omnes pœnas.* Sancta equidem Catharina Senenſis, prout in vita ejus legitur, inter alios heroicos virtutum actus, hunc quoque exercuit, ut per longum tempus cuidam cancro fœtido laboranti ſerviret fœminæ; adeo quidem malè olenti, ut nullus ad eam accedere poſſet; at verò longè moleſtius quid damnatis contingct, horum enim corpora à capite uſque ad pedes exulcerata ſcatentis putredine, vermibus, omnique alia immunditia, dicente Propheta: *De cadaveribus eorum aſcendet fœtor,* hæcque ipſa numero infinita, tenaciſſimè veluti lateres in fornace ſibi mutuo jungentur.

6. De Antiocho utique ſæpius audieritis, qualiter potens hic Rex in deliciis regiis enutritus, cum à Deo in præſenti vita caſtigandus eſſet, infirmitate oppreſſus fuerit adeo fœtida, ut tuti & numeroſiſſimo exercitui ſuo penitus intolerabilis extiterit, quantumvis cæteroquin milites ad delicias nequaquam aſſueti eſſe ſoleant; Unde ſcriptura 2. Mach. 9 v. 9.

de ipſo loquens ait: *Manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans, ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur, & qui paulo ante ſidera cœli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.* Antiochi intolerabilis fœtor inficit exercitum.

Quot vero ſacrilegi Deoque inimici Antiochi in horrendo illo infernali ſqualebunt fœtore, de quibus longè melius quam de illo dici poterit: *Cum nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet.* Si itaque proprium reprobi non poterunt tolerare fœtorem, quando magis tot innumerabilium millionum cadaverum fœtor eos excruciabit? Si regem illum à fœtore nequaquam liberare poterant omnia Arabiæ thura atque aromata, utpote qui juſtiſſimæ Dei, contra ſe irati ſubjacebat vindictæ, multo minus damnatos allevisbunt pix, ſulphur, fumus, omneſque aliæ ſordes, quibus abundat infernus tamquam omnium mundi ſpurcitiarum ſentina & cloaca.

7. Tantum fœtoris exceſſum dæmones augebunt numero innumerabiles, qui teſte D. Chryſologo: *Cœcum petunt ruentes cœlo, ambiunt volutabra porcorum;* deliciantur ſeque oblectant in rebus D. Chryſ. ſer. 16.

peſtilentialibus; unde & Salvatorem rogabant dicentes *Mitte nos in porcos;* ob idem Sanctus hanc Marci. 5. v. 12.

fœtidiſſimam dæmonis inclinationem conſiderans ſubjungit: *Vide ubi Satanas ſedem deſiderat collocare, de ſepulchris in porcos, ſemel infectus putredine, habitacula fœtida & immunda perquirit, ſordibus delectatur & cœno qui utique ſemper fœtore criminum & ſqualore paſcitur vitiorum.* D. Chryſ. ſer. 17.

Sed ſic eſt odor ejus tartareus & crudelis, ut eum nec porcorum natura ſufficeret ſuſtinere. Denique demergi in mare, & fluctibus maluit deperire, quam ejus immunditiem pati & putredinem tolerare. Dæmonum fœtor eſt ineffabilis.

Ita quoque damnati ſecundùm majorem partem, vita hic vixerunt animalium immundorum, & licet Dæmonum exemplo omnis fuerint immunditiæ amatores, fœtorem tamen qui à Dæmonibus (quos ſocios ſemper habent & carnifices) proficiſcitur, ſufferre nequaquam poſſunt; Et licet eum declinare contendant, eum tamen per omnem æternitatem effugere nequeunt umquam; Ut hunc fœtorem evadant, mortem quidem ambiunt & deſiderant, mors tamen magis ſemper magiſque ab iis fugit.

8. Dæmon aliquando, ut narrat Severus Sulpitius, Severus Sulpitius in vita S. Martini Epiſcopi.

ſpecioſam indutus formam, in capite coronam, in corpore deferens purpuram, Sancto apparuit Martino, eique dixit: Vide nunc quo me honore profo-

qui

qui debent; ego enim ſum Chriſtus; Moxque Senctus fraudulenti ſerpentis freudem cognoſcens, reſpondit: Dominus meus non ſe in hac forma apparituruṁ eſſe promiſit, ſed ſanguineum, ſpinis coronatum, inque crucem pendentem, ſe videndum exhibet; Et ideo regem hunc peregrinum non agnoſco. Quibus dictis Dæmon diſparuit, talemque poſt ſe reliquit fœtorem ut S. Mertinus ſe in inferno poſitum eſſe puteret, diceretque apud ſe: *Si vel diabolorum unus ſic fœtet, quis tam diabolorum, quam damnatorum fœtor erit?* nec mirum, quia ut S. Chryſologus veraciter atteſtatur: *Dæmones paſcuntur cadaveribus, putredine ſaginantur, deliciantur fœtore.* Unde ab oppoſito hanc pariter deducere poſſumus conſequentiam: Si enim ut indubitata eſt veritas, In Peradyſum *non intrabit aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens*, quidni etiam in infernum tamquam in amplam cloacam omnes ſcelerati reique mundi confluent immunditiæ? Habuerunt quidem & electi plurimi aliquas per culpam contractas animarum maculas, ſed has ipſas aut per pœnitentiam in hac vita, aut per purgatorium poſt mortem mundarunt; nequaquam verſo reprobi, ſiquidem certiſſimum eſt quod poſt Judicium finale purgatorium cum inferno commune futurum ſit, adeo ut nullæ amplius, nec amplius luſtrales futuræ ſint flammæ; unde ſequitur quod omnes ſordes, quas in flammis iis Sancti reliquerunt, in infernum exonerandæ ſint, unde putredo & exinde naſcens nauſea notabiliter augebuntur; adeoque locus ille centrum erit non ſolum omnium ſpurcitiarum & immunditiarum quæ à reprobis, verum etiam earum, quæ ab electis in flammis luſtralibus purgatis per omnium ſæculorum decurſum provenerunt.

Id expertus eſt S. Martinus.

D. Chryſ. ſer. 16.

Apoc. 21. v. 27.

Infernus erit centrum omnium immunditiarum.

perjuri, uſurarii, incantatores, homicidæ; & ut uno verbo dicam: *Sicut omnia flumina intrant in mare*, ita omnes abominationes & impietates execrabiles in ſempiternum ad inferos deſcendant, ac proinde ſi unaquæque earum in particulari intolerabilem exhalet fœtorem; quid futurum erit in inferno, ubi omnes execrandæ iniquitates ſimul conglomeratæ erunt?

Eccle. 1. v. 7.

9. Deus olim per Iſaiam comminatus eſt dicens: *Et erit pro ſuavi odore fœtor*: Cujus cauſam Albertus Magnus adducens inquit: *Quia cum juſtis in odorem unguentorum Chriſti currere noluerunt.* Q. D. ex quo præſciti, quoadusque vixerunt, in hoc omnem dederunt operam ut immundis appetitibus ſuis ſatisfacerent, juſtum eſt, ut & ſpurcitiarum, quibus ſe coinquinarunt, pœnas experiantur. Enimvero peccatum peſſimè olet in naribus ſervorum Dei, prout ex variis hiſtoriis liquide conſtat. Etenim in vita Sancti Philippi Nerii legitur, Deum huic Sancto talem communicaſſe gratiam ut ex odore ſubito vitium agnoſceret puritati contrarium, adeo ut dum in plateis nonnumquam laſcivias obvias haberet mulieres ſudario naribus adhibito fœtorem declinare, eaque facere conſueverit, quæ ii, qui rem aliquam odoratui ingratiſſimam olfaciunt facere ſolent; Unde & dicere ſolebat ad præſens noſtrum propoſitum fœtorem hujus vitii adeo aſſe intolerabilem, ut nullus ad ejus vehementiam fœtor pertingere poſſet. In ejuſdem Sancti vita narratur, quod cum manum ſuam cujuſdam dæmoniacæ capiti impoſuiſſet, tam peſtiferum fœtorem eidem manui ſuæ impreſſum ſenſerit, ut tametſi eamdem aquis odoriferis ſæpius laviſſet, fœtor tamen ille manibus ſuis per plures dies continuo adhæſerit; Unde eamdem manum multis poſtea olfaciendum dedit, ut ex peſſimo eidem impreſſo odore ab illo peccato declinando occaſionem caperent. Unde ſequens fieri poterit argumentum: Apud inferos non ſolum recluſi erunt fornicarii, adulteri, Sodomitæ, inceſtuoſi; ver●n etiam Simoniaci, blaſphemi,

Iſai 3. v. 24.

Alb. M. in Pſ. 4.

Tanti fœtoris ratio.

Vita S. Philippi Nerii l. 2. c. 13. n. 12.

S. Philippus Nerius eum experitur.

Lib. 3. c. 23. n. 16.

In dæmoniaca.

10. Chriſtus Redemptor noſter in Evangelio reprobos hædos appellat, inquiens: *Statuet oves quidem à dextris ſuis, hædos autem à ſiniſtris.* At verò cur non potius illos vocat lupos, urſos, leones, tigrides, aſpides, vel dracones? Lucas Burgenſis ait: *Propter vitæ immunditiam & fœtorem peccatorum; peſſimè enim olent & intolerabilem emittunt fœtorem.* Sanctus Gregorius in dialogis de quodam refert, quod in inferno manantem viderit fluvium peſſimum fœtorem ſpirantem: *Fœtentem* inquit, *fluvium accurrentem vidit, qui ad ima defluit quotidie, hic carnalium putredo vitiorum, & quorumdam habitacula fœtoris nebula tangebat, quorumdam vero ab ea tangi non poterant, quia ſunt plerique, qui multa jam bona opera faciunt, ſed tamen adhuc carnalibus vitiis in cogitationis delectatione tanguntur; & juſtum valde eſt, ut illic nebula fœtoris aſſideat, quos hic adhuc carnis fœtor delectat.* Nam ut Hugo Cardinalis in Pſalmum 29. inquit: *Fœtor eſt in peccato; & Iſaia* 34. *dicitur: Fumus ejus convertetur in ſulphur, & Joelis.* 1. *Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo;* quibus verbis peccatores velut jumenta in ſtercore ſuo computreſcentia deſcribuntur, *computruerunt;* jumenta enim mortua in ſterquilinium projecta fœtore ſuo nimio, ipſum quoque aërem inficiunt: Similibus autem jumentis impii haud immeritò comparantur, Unde dicitur: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis;* ſiquidem quoadusque vixerunt, *Computruerunt . . . in ſtercore ſuo*, quia bonis hiſce terrenis, quæ Apoſtolus *arbitrabatur ut ſtercora*, corde ſuo nimium adhæſerunt, ſeque à voluptatibus carnalibus paſſi ſunt ſeduci.

Matth. 25. v. 33.

Luc. Burg. ibid.

S. Greg. l. 4. Dial. c. 36.

Fluvius fœtorem ſpirans.

Hug. Card. in Pſ. 29. v. 4.

Pſ. 48. v. 13.

Joel. 1 v. 17.

Phil. 3. v. 8.

11. In Prato florido refertur, quod Sanctus Dominicus Spiritus infernales, qui certum quemdam dæmoniacum poſſidebant, interrogarit, quinam inter Chriſtianos potiſſimum damnarentur; moxque dæmoniacus è naribus edere inceperit ſanguinem immundum & craſſum, ex auribus vero lutum deforme, venenoſum edens odorem, è faucibus denique ſpumam evomuerit horribilem, & ſupra modum fœtentem; tuncque Sanctus Vir Dei malignis ſpiritibus, ne inde recederent, præceperit, niſi prius ad propoſitam quæſtionem reſponderent. Quapropter magnam oſtendentes renitentiam, tandem ululando reſponderint. Nos ingentem poſſidemus Prælatorum Eccleſiæ & Principum multitudinem, ruſticorum vero aliorumque opificum paucos habemus, quia tametſi hi quoque ad perfectionem non contendant, tot tamen tamque gravium malorum rei non ſunt, ſicuti hujus ſæculi viri potentes. Verum quidem eſt, quod agricolæ peſſimum de ſe ſpirent odorem propter continuos ſudores quibus laborando perfunduntur, verumtamen quia ut plurimum vitam innocentia Chriſtiana conſpicuam agunt, in naribus divinis bono odore fragrent; putredo autem, quæ cloacam infernalem graveolentem efficit, ſola eſt illa; quæ ex pec-

Prat. Flor. p. 2. l. 3. c. 24.

Hiſtoria.

peccato oritur, quo magis abundant illi, qui inter divitias & ſæculi hujus delicias vitam agunt.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Dæmones damnatorum carnifices per horribilem præſentiam, conſortium, & crudelitatem ſuam, eoſdem atrociter torquebunt.

THEMA.

Collegit furorem ſuum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus ſuis, hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt. Job 16. v. 10.

1. S. Propheta Job, adverſus quem univerſus conjuraverat infernus, exiguam, imo nullam habebat inſultus & inſidias malignorum ſpirituum timendi cauſam; ſiquidem Satan ſerium à Deo mandatum acceperat, ne tentando eum, animæ ipſius quidquam noceret: *Verumtamen animam illius* (Job. 2. v. 6.) *ſerva*, & tamen hoc non obſtante acerbè lamentatur dicens: *Collegit furorem ſuum in me &c.* Longè igitur majorem damnati habebunt ſine intermiſſione de dæmonibus lamentandi cauſam, ſiquidem hi & animas & corpora ipſorum in ſua habent facultate ſine ulla exceptione, ut illa diabolica impietate ſua in ſempiternum torqueant. De quibus proinde Sanctus Ephrem ait: *Heu quales ſunt Angeli tormentis præpoſiti, qui immites atque immanes in ſuppliciis illis jugiter conviciando exprobrant, & graviter admodum increpant.* (S. Ephrem. de patient. & conſummat. ſæculi)

2. Sapiens in libro Sapientiæ de ærumnis æternis, quibus damnati in ſempiternum cruciabuntur, diſſerens, inquit: *Turbabuntur timore horribili.* (Sap. 5. v. 2.) Porro Sanctus Bonaventura terrorem hunc ex pluribus capitibus horribilem futurum eſſe dicit; Nimirum *propter remordentem conſcientiam*; Spiritus (S. Bonav. ib.) namque maligni damnatis exprobrabunt, quod tametſi ipſi utpote Spiritus Angelici longè ſint nobiliores, nihilominus propter unum dumtaxat ab ipſis commiſſum ſuperbiæ peccatum, in barathrum ſempiternum præcipites facti fuerint, abſque eo quod Deus illos redimeret, aut pro ipſis moreretur, ſicuti mortuus eſt pro nobis, qui vermes & lutum ſumus; improperabit quoq; nobis, tot à Deo in propriam ſalutem promovendam recepta auxilia; *Turbabuntur* inſuper *timore horribili propter judicii irrevocabilem ſententiam, nec non propter præſentiam horribilem tortorum, & propter ſuppliciorum viſam crudelitatem*; nam ut Abulenſis ait: Præſcitorum Carnifices futuri ſunt dæmones & non alii: *Mali*, inquit, *in inferno à dæmonibus ſolis cruciantur.* (Abul. in c. 12 Exod.) Sanctus Bernardinus de horrendo diabolicorum monſtrorum aſpectu inquit: *ſunt horribilia monſtra.* (S. Bern. T. 4 ſerm 18. extraord.) Sanctus Antoninus dicit. Quod inter alias ipſorum qualitates, una ſit *horribilitas & deformitas*: (S. Anton. ſum. Theol. p. 4. Tit. 14 c. 5. §. 8.) Quam Sanctus Sebaſtianus his verbis depingit: *Quorum brachia capita Draconum ſunt, quorum dentes ſicut elephantis prominent, & ſtimulant ad tormenta, ut cauda Scorpionum, quorum voces ut fremitus leonis ſonant, quorum aſpectus timorem, & dolorem, & mortem incutiunt.* (Deformitas dæmonum horribilis.) *Quidam Patrum dixit, quod ſi quis videret dæmones in illa deformitate, in qua vident damnati, non poſſet vivere.* Videant igitur, quotquot in hac vita ſunt, vani & laſcivi homines, quanto horrore lucre debeant complacentiam, qua in hac vita facies pulchras & venuſtas aſpiciendo fuerunt delectati. Idem Sanctus Antoninus de (S. Anton. ib.) quodam ordinis ſui religioſo refert; quod viſo dæmone horribiliter exclamarit: Unde Sodales perterrefacti, accurrentes, eumdem ſemimortuum (Hiſtoria.) repererunt, quem cum demum ſibi reſtitutum interrogaſſent, unde adeo perterritus fuiſſet, reſpondit ſolum dæmonis aſpectum tantum ipſi incuſſiſſe terrorem, ut tantum non mortuus fuerit; interrogatus vero de dæmonis effigie, illum ſe deſcribere nequaquam poſſe dixit, ſimulque proteſtatus eſt, quod ſi optio daretur, mallet fornacem quamdam accenſam ingredi quam viſam dæmonis faciem de novo conſpicere.

3. Regius Propheta David illum ſub ſpecie aſpidis baſilici, leonis & draconis deſcribit dicens: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*, (Pſ. 90. v. 13.) quiſnam vero noſtrum adeo eſt cordatus, qui viſis ſimilibus animalibus venenoſis, & ferocibus, humanumque ſanguinem ſitientibus, non expaveſcat, & toto corpore non contremiſcat. Sanctus Joannes quoque in Apocalypſi ait: *Projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas.* (Apoc. 12. 9.) Eumdem quoque diabolum Sanctus Job his verbis deſcribit: *De ore ejus lampades procedunt, ſicut tædæ ignis accenſæ, de naribus ejus procedit fumus, ſicut ollæ ſuccenſæ atque ferventis, halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur;* (Job. 41. 10.) Eheu! Qualis igitur pœna erit, hæc horrenda monſtra, irreconciliabiles hoſce inimicos noſtros, (Ejus deſcriptio.) perpetuos & indefeſſos habere corporum noſtrorum carnifices? Nero hortos quoſdam amœniſſimos habebat; in quibus cœnando ad majorem ſui recreationem, loco tædarum ardentium, multos in palos infigi fecerat Chriſtianos, qui lento igne ardebant, (Neronis crudelitas.) ad quorum lucem cœnando magno cum gaudio manducabat. Cogitetis velim, quales fuerint miſerorum martyrum illorum ejulatus, & horrendi clamores, quos in martyriorum ſuorum crudelitate edebant. Imaginemini vobis centies millenos videre crucifixos, in medio ardentis fornacis, adeo vaſtæ, ut civitatis cujuſdam amplitudinem excedant, hinc inde diſpoſitos, item totidem alios, quibus luxata & quaſi in rota confracta ſint corporum oſſa, quique non alios habeant carnifices, quam Diocletianos, Domitianos, Valerianos, Nerones, aliosque ſimiles potentes beſtiales & truculentos homines; & tamen ſi horum martyria cum damnatorum tormentis comparetis, fateamini neceſſum eſt, illa ne minimam quidem cum hiſce tormentis, ſive cum dæmonum barbarie habere proportionem; hæc enim tanto erunt crudeliora, quanto implacabilius dæmones adverſus hominem à tot ſæculis conceperunt odium; *ille homicida erat ab initio*, inquit Salvator noſter de dæmone; (Joan. 8. v. 44.) Numquam enim dæmon amariſſimum hunc bolum deglutire potuit, videlicet quod homo, qui lutum & cinis eſt, à Deo plaſmatus fuerit, ad ruinas Angelorum in cœlo reſtaurandas, (Cur dæmon hominem tantopere odit.) nec non ad ſedendum in thronis illis, è quibus maligni Spiritus irreparabiliter ceciderunt. Eccleſiaſticus de dæmonibus inquit: *Sunt Spiritus qui ad vindictam creati ſunt*; (Eccli. 39. 33.) quæ verba Lyranus de dæmonibus exponit (qui poſtquam in inferni barathrum deciderunt, deſtinati ſunt, ut tamquam Divinæ Juſtitiæ miniſtri, homines reprobos in inferno torqueant; *ut qui fuerunt eis voluntariè ſubjecti in culpa, eis voluntariè ſubjiciantur in pœna.* (Lyran. ib. P. 1. lib. c. 62.) In Chronicis

nicis Franciſcanis refertur, quod cum Seraphicus Franciſcus dæmonem quemdam facietenus conſpexiſſet, fratri Ægidio illum adeo deformem eſſe dixerit, ut nemo illum per unius Ave Maria ſpacium videre poſſit, quin præ horrore moriatur, niſi à divina gratia confortetur. Sancta Catharina Senenſis eadem dæmonis viſione habita tanto fuit horrore & tremore perculſa, ut liberè faſſa fuerit, quod data ſibi à Deo optione ad diem uſque univerſalis judicii in igne ardere mallet, quam adeo horrendam figuram iterato conſpicere; quænam igitur erit damnatorum miſeria, qui non ſolum unum vident dæmonem, ſed integros milliones, omneſque contra damnatos ſævientes carnifices? *Illic eſt palus*, inquit Hugo Ætherianus, *frequentia dæmonum horrenda, ad compediendum armata vinculis ferreis.* Albertus Magnus continuum hoc tormentum quod damnati dæmonum faciem ſemper videndo patientur, conſiderans, inquit: *Pœna eſt præſentia faciei dæmonis perpetua; ſicut enim Sancti aſſiſtunt ante faciem Dei ita damnati vident ante faciem dæmonem, qui eas affligunt; & facies illa deſcribitur Job. 41. ſternutatio ejus ſplendor ignis.* Quam ſternutationem Sanctus Hieronymus ita exponit: *Sternutatio ſordes cerebri egerit, diabolus ergo qui totus ſordidus & fœtidus eſt, malitia ſua ſordes in perniciem hominum cum delectatione effundit*; omnes namque faſtidioſiſſimas immunditiei ſuæ in reprobos evomet Beatus Jordanus primus poſt Sanctum Dominicum Prædicatorum Ordinis Generalis, ut Sanctus Antoninus refert, poſtquam dæmonem ad nomen ſuum edicendum adſtrinxiſſet, hoc ab eo retulit reſponſum, videlicet *quod mille artifex diceretur, quia mille modos haberet ad nocendum.*

De Divina provid. c. 38.

Ejus deformitatem viderunt S. Franciſcus & S. Cath. Sen.

Hug. Æth. de regreſſu anim. ab inferis c. 12.

Alb. M. l. de mulier. fort. c. 16. §. 4.

Job 41. 9.

S. Hier. ib.

S. Ant. ib.

4. Sanctus Auguſtinus textum illum Sancti Lucæ cap. 22. ubi vulgata noſtra legit: *Ecce ſatanas expetivit ut cribraret vos ſicut triticum*, vertit: *Vexaret vos ſicut triticum; & ſubdit: Quid eſt vexare ſicut triticum? quomodo ab homine triticum non manducatur niſi primo attritum, et panem faciat ſic neminem manducat diabolus, niſi primo evertis, conterit ut manducetur.* Devorat enim & deglutit reprobos ad æmulationem ignis; ac proinde Poëtæ cerberum triſaucem apud inferos eſſe finxerunt, qui fauces ſemper apertas habeat ad deglutiendum; Unde ſicut ſerpens ad terram comedendam damnatus fuit; ita pariter aſtutus ſerpens infernalis ad devorandos reprobos eſt deſtinatus; Unde Sanctus Petrus Damianus ait: *Pabulum diaboli ſunt omnes reprobi, quibus ille tamquam lupus ovibus paſcitur, eorumque pernicie velut epulis ſaginatur.*

Luc. 22. 31.

S. Aug. in Pſ. 100.

5. Apud Jeremiam dicitur: *Mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos.* Serpentes quidem, dum ad mordendum nos approperant, calcare pedibus poſſumus, non vero item ſerpentes infernales, hi enim hominibus longè prævalent, utpote qui *ligatis manibus & pedibus* ſe defendere aut illis reſiſtere nequeunt. *Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos*; erunt enim damnati velut oves in ore luporum, quæ eorum voracitati & crudelitati reſiſtere neſciunt. Sanctus Remigius ait: *Mors depaſcet eos, id eſt, diabolo erunt refectio, qui in devoratione eorum quaſi in cibo delectatur.* Sapiens in proverbiis inferni inſatiabilitatem his verbis deſcribit: *Infernus & perditio nunquam implentur; id eſt*, Dionyſius Carthuſianus exponit: *dæmonum infernalium appetitus, qui*

Jerem. 8. v. 17.

Pſ. 48. v. 15.

S. Remig. ib.

Prov. 27. v. 20.

D. Carth. ib.

cupiunt ad damnationem perducere homines, non ſatiatur uſque ad ſæculi finem. In hac quidem præſenti vita Deus noſter Cerberum hunc infernalem ligatum ſemper tenet; nec umquam liberè in homines debacchari permittit, cui proinde quoad Jobum præcepit: *Verumtamen animam ejus ſerva*; at vero in inferno frænum ei omnino relaxat; atque ideo ſi dæmones adeo hic contra nos ſæviunt, dum ſunt ligati, & quando rabies & crudelitas illorum limitata eſt, quanto crudelius in homines deſævient, quando futuri erunt iræ divinæ miniſtri, & tamquam tales, pro arbitrio ſuo odium & malignitatem ſuam adverſus humanum genus evomere poterunt, maximè cum, ut Divus Chryſologus ait: *Tota illorum voluptas eſt homines interire*; qui idem in ſermone 96, inquit: *Diabolus non quærit hominem, ſed hominis interitum quærit. Ille malis noſtris gaudet, ſurgit ruinis noſtris vulneribus convaleſcit.* Experientia quidem quotidiana teſtatur, quod dum quis vindicta ardens odium ſuum per illatam inimico necem explevit, mox illum trucidatum videns, in animo ſuo quieſcat, non vero ſic dæmon; imo hic *ſurgit ruinis noſtris*; quia quanto majoribus damnatos cruciatibus ſubjectos videbit, tanto magis crudelitas ipſius adaugeſcet, ut acerbius eoſdem affligat; *Noſtrum ſanguinem ſitit, noſtra ſaturatur ex carne.* Mendoza in ſermone quodam refert Deum cuidam ſervo ſuo die quadam pœnas monſtraſſe infernales, quas dum ille conſideraret, miſer quidam reprobus in eaſdem perductus fuit, ad quem omnes dæmones magno cum gaudio accurrentes compedibus pedes ejus ſtrinxerunt, ejus inſuper collari ferreo collum, manicis vero item ferreis manus onerantes, quem poſtea in lectum igneum procumbere fecerunt, & quaſi illum ex itinere defatigatum refocillare volentes, calicem ei propinarunt ardentibus carbonibus refertum, eumque pariter ad cantandum invitarunt, utpote qui vivens tantopere laſcivis cantionibus delectatus fuiſſet, quibus cum miſer reſponderet: Eheu quomodo hic cantabo, cum fauces meæ ex ignitis carbonibus ſuccenſæ ardeant? nequaquam reſponderunt dæmones, ſed cantare oportet, prouti potes; quin potius reſpondit infœlix reprobus, plangam & ululabo; & hoc nobis ſufficit reſponderunt diabolici carnifices; quapropter in hunc modum ſuum exorſus eſt lamentum: Maledicta ſit dies illa in qua natus ſum; maledicti ſint mater quæ me peperit; & pater qui me generavit; maledictæ ſint deliciæ in quibus hactenus vixi; maledicti amici, qui me ſeduxerunt. Cui unus illorum reſpondit, & hos tibi ex latere vicinos habes; progreſſus eſt infœlix ille ulterius dicendo: Maledicta ſint peccata quæ patravi; ſed ad quid hoc tibi lamentum ſervit? dixit alter: Maledictus, ſubjunxit reprobus, ſit creator qui me creavit, redemptor qui me redemit, & judex qui me condemnavit; Et quantum exiſtimatis, dæmonum eſſe gaudium, ejuſcemodi blaſphemias audientium? ad has damnatos inceſſanter inſtigant, ut acerbiſſimorum ſuppliciorum Divinæ Juſtitiæ contra illos adaugeatur congeries, creſcatque odium adverſus Deum, illos hoc modo torquentem.

Job. 2. v. 6.

D. Chryſ. ſer. 16.

D. Chryſ. ſer. 96.

Diaboli gaudent malis & interitu hominum.

Mendoza ſer. 5 Dom. Quadr. n. 24.

Hiſtoria.

6. Dæmones licet gratiam amiſerint, dona tamen conſervarunt naturalia, ideoque tamquam perſpicaciſſimi artificia & inventiones excogitant ſemper novas ad cruciandos reprobos; Dicente

Dæmonis inventores novorum cruciatuum.

Pſ. 73. v. 23. Pſalmiſta: *Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper.* Infælices itaque iis referunt filiorum, cognatorum amicorumque ſucceſſus; hinc epulo propter fratres ſuos ſummè afflictus erat; inſuper peccata illis manifeſtant; quæ propter eos committuntur, ut pœna augeatur accidentalis: necnon conſortium iis exhibent eorumdem complicum: Quam diabolorum perfidiam Rabanus ponderans *Rab. Tom. 5. in Alleg.* ait: *Poteſt inferni nomine diabolus ſignificari, qui de perditione hominum ſatiari non poteſt.* Quaſi diceret: maximè tormentorum infernalium pars ex crudelitate illorum derivatur carnificum. Quod idem tormentum horribiliſſimum Sanctus Antonius de Padua, quando de igne tartareo tractans, illa ſupremi Judicis perpendit verba (*Diſcedite ... in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo*) *Matth. 25. 41.* nobis repræſentat in diſcurſu ſequenti: *S. Ant. de Pad. Fer. 2. poſt Dom. 1. Quadr.* *Tremendus, cui ſubmittuntur, ſcilicet diabolus. Paratum diabolo, qui erit princeps veſter. Clamabunt ſiquidem ululantes & dicentes: Saltem Domine praeſta nobis pacificum & tranquillum rectorem qui paterno affectu noſtræ calamitati compatiatur; quibus Dominus reſpondebit: Nunquam fiet, ſed eritis ſubditi patris veſtri, quia ex patre diabolo eſtis.* Quod cruciatuum genus & Sanctus Antoninus expreſſit dum ait: *S. Anton. ib.* *De qualitate & conditione tortorum in inferno, id eſt dæmonum dicit B. Gregorius: Quos habuerunt ſcilicet reprobi incentores in culpa, habebunt tortores in pœna* juxta illum Jeremiæ textum: *Servietis diis alienis id eſt* (explicat ille) *dæmoniis, quæ non dabunt vobis requiem.* *Jerem. 5. v. 19.*

7. De Satana Job Propheta diſcurrens aſſeruiſſe legitur: *Job 41. v. 24.* *Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt, ut nullum timeret:* hunc vero Cerberum Deus, quamdiu vivimus, in terris ligatum tenet; aſt in regno ſuo infernali, ubi in throno conſidet, Nerones, Diocletianos, atque Monarchas qui totius mundi fuere pavor, conculcat, & *Diaboli poteſtas in damnatos.* *tamquam vas figuli confringit eos*; *Pſ. 2. v. 9.* ita ut omnium ſint luſus & infamia, nec quiſnam eorum ad proximum ſuum dicere poſſit, quod Saul quondam, dum ſe à Philiſtæis victum videret, ad ſuum ait armigerum, ſcilicet: *Evagina gladium tuum, & percute me, ne forte veniant incircumciſi iſti, & interficiant me, illudentes mihi*; omnes namque reprobi ſcopus erunt ludibriorum, irriſionum, inſultuum, injuriarum, convolſionumque dæmonum: nec in æternum umquam à tot horroribus, & angoribus, per ullam ſe mortem eximere, aut ſe eximendos ſperare poterunt, ſiquidem hæc ibi æterna erit.

8. Aldegundis ſtirpis regiæ filia & Abbatiſſa, quæ vixit Anno 640. diabolum aliquando inconſolabiliter plangentem vidit, qui fletus rationem edicere juſſus, reſpondit: *Ejus rabies unde.* *Quod illud Adæ filias conſpiceret aſcendere, unde ipſe cum ſuis ſemper exulare cogeretur.* Lucifer enim à ſex mille & pluribus annis præ furore inſanit, quod hominem ſuas, ſuorumque ſequacium, in empyreo videat occupare ſedes; in quem cum rabiem ſuam vindicativam aliter exercere non poſſit, generis humani ſtirpem, ſuæ ſubjectam tyrannidi, peſſimis tractat modis, quos utcumque Sanctus Antoninus, diverſos Sacræ Scripturæ textus conglomerans, expreſſit in hæc verba: *Colligit furorem ſuum, ſcilicet diabolus, in me, hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt Jerem. 6. Crudelis eſt & non miſerebitur, ſcilicet diabolus; ubi B. Hieronymus: Crudelis diabolus eſt juſtis, crudelior ſuis, crudeliſſimus ſibi ipſi.* Quibus præmiſſis, omnium ejuſdem tortoris docturus pariter inſatiabilitatem, quamdam adducit hiſtoriam, in vita Sancti Martini in hæc expreſſam verba: *Cum is cum ſociis pergeret juxta quoddam ſtagnum, cernens mergulas inſidiantes aliis piſcibus, & ſe de eis ingurgitantes, ait ſociis: Forma hæc dæmonum. Inſidiantur incautis, captos devorant, ſaturarique nequeunt devoratis.* Ideoque Sancto Antonino teſte *S. Ant. ib.* hic in carnificibus præ reliquis proprietatibus præeminent, *nocendi ſtudioſitas, ſagacitas, diverſitas*; Idque Sanctus Præſul ex quodam Apocalypſis confirmat textu, ubi Satan ſeptem deſcribitur habere capita, & cornua decem; *quæ* (verba ſunt Sancti Archiepiſcopi) *ſignificant varios modos nocendi.*

9. Quibus cruciatibus merito ſubjacent reprobi, quia *irritaverunt eum in adinventionibus ſuis* ideoque tam horrendo ſubjacent ſupplicio, prout idem *Pſ. 105. v. 29.* mox ſubjungit Pſalmiſta dicens: *Et multiplicata eſt in eis ruina*; *Ibid.* illi namque iræ & juſtitiæ divinæ magiſtri effræenes, ſagaces atque crudeliſſimi, novos omnibus momentis excogitant modos, ut cruciént atque conficiant perverſos, qui dum viverent novas excogitabant quotidie, quibus Deum offenderent, adinventiones, ſingulariter autem in præſenti notanda eſt quædam Sancti Bernardini doctrina dicentia: *Cum conſtet dæmonem velle quod pejus eſt, ſi ejus poteſtas eſſet quoad omnia libera, & ſoluta, ineffabili modo, ſine omni ordine & menſura ſubverteret totum ſtatum inferiorum, cum dicatur Job. 41. non eſt poteſtas ſuper terram quæ comparetur ei.* *S. Bern. T. 3. ſer. 6. Art. 2. c. 3.* *Hic diabolus eſt alligatus.* Sciendum vero eſt, hanc doctrinam procedere quoad hanc vitam præſentem, quia idem Sanctus ſubjungit: *Contra quod dicitur prima Corinth. 10. fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis*; *1. Cor. 10. v. 13.* at vero in abyſſo infernali, hic canis, ut dictum eſt, ſolutus erit, imo in throno majeſtatis ſedebit: Ubi *quis novit poteſtatem iræ ſuæ?* ac proinde Job funeſtam illam manſionem appellat: *Terram miſeriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*; Ubi ſpecialiter ly: *nullus ordo*, notandum eſt. *In inferno ſolutus* Sanctus Antoninus aliam *S. Ant. ib.* horum malignorum ſpirituum tangit malignitatem, dicens: *Maligna eorum falſitas; nam vera exprobrat, & falſa opponit Apoc. 12. Projectus eſt in terram Diabolus accuſator noſter, qui accuſabat fratres, die, ac nocte Job. 16. Suſcitatur falſiloquus adverſus faciem meam, collegit furorem ſuum in me, gaudet de pœnis & malis reproborum, & irridet eos.* *Apoc. 12. v. 10.* *Job. 16. v. 9.* Unde Sanctus Bonaventura hoc format argumentum: *Videmus ſi nunc appareret nobis unus ſolus diabolus, magnus horror, & quaſi intolerabilis eſſe, quid ergo erit tunc, cum tot horribiles apparebunt.* *S. Bonav. in Diæt. Sal. Tit. 10. c. 1.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Conſideratur fames & ſitis æterna, quam reprobi in flammis infernalibus patientur.

THEMA.

Famem patientur ut canes.
Pſ. 58. v. 7.

1. TAmetſi hæc Davidici oraculi comminatio litteraliter ad Hebraiſmum dirigatur, in ſenſu tamen ſpirituali de damnatis quoque intelligitur, qui inter alia ipſorum ſupplicia canina quadam

dam fame cruciabuntur. Unde S. Gregorius Nyſſenus verba illa de reproborum, æternas flammas patientium fame interpretari poſſe his verbis declarat: *Quibus ſalutis viaticum non ſuppetit, his neceſſario conſequetur ex fame penuria bonorum. Sic eſurivit in inferno dives.* Quintilian. peſtem, bella, ſtrages, aliasq; ſimiles quantumvis funeſtas ærumnas, in comparatione famis, ex violis, & rogis contexta flagella eſſe cenſet, dum ait: *Fælix peſtilentia fælix præliorum ſtrages, denique omnis mors facilis. Fames aſpera, duriſſima neceſſitatum, deformiſſima malorum.* In hiſtoriis tam profanis quam ſacris, quibus indubitata adhiberi debet fides, matres ab inedia euſque extimulatas eſſe legitur ut propriis filiis necem inferentes, ſuper prunis ardentibus eoſdem aſſaverint. Sic in obſidione qua Benadad Rex Syriæ Civitatem Samariæ arctiſſimè cinxerat, Rex Iſraël infœlicis cujuſdam matris audivit lamentum dicentis: *Mulier iſta dixit mihi, da filium tuum ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras, coximus ergo filium meum & comedimus; dixitque ei altera: Da filium tuum ut comedamus eum, quæ abſcondit filium ſuum.* Ex qua aliisque ſimilibus hiſtoriis famem inter cæteros cruciatus, fragilitati humanæ intolerabiliorem eſſe clarè colligitur.

S. Greg. Nyſſ. in Pſ. 58.
Quintil. Decl. 12. c. 21.
Fames eſt neceſſitatum deformiſſima.
4. Reg. 6. v. 28.

2. Undenam vero fames & ſitis procedat, Abulenſis his verbis inſinuat: *Fames eſt appetitus calidi, & ſicci, ſitis eſt appetitus frigidi & humidi, & iſtud provenit ex digeſtione conſummata in ſtomacho, nam poſtquam facta eſt plena digeſtio cibi, cum calor naturalis non habeat aliquid alienum quod digerat, digerit quod proprium eſt, ſcilicet humidum radicale.* Calor autem reproborum intenſiſſimus erit, neque per totam æternitatem quidquam habebit, unde nutriatur, ſiquidem bonorum ſuorum digeſtio in puncto mortis terminata fuit: *Ducunt in bonis dies ſuos* inquit Job, *& in puncto ad inferna deſcendunt*; & reprobi quandoſque vivunt ajunt; *Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* In præfata Samariæ obſidione, ut facet textus inquit: *Facta eſt fames magna, & tamdiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi ſtercoris columbarum quinque argenteis.* In aliis obſidionibus propter famem mures, canes, & excrementa humana devorata fuiſſe leguntur. In obſidione Pariſienſi ab Henrico IV. facta, Caterino de Avila referente, oſſa mortuorum molita fuerunt, ut inde panes conficerentur. Seneca moralis pariter de extrema fame Teſtimonium perhibet, quæ Cambyſis exercitum afflixit, in qua ipſi quoque milites occiſi & in cibos præparati fuerunt. *E militum numero decimum quemque.* Quod ſi igitur fames brevi trium, quatuor, vel decem dierum ſpacio tolerata, inſupportabilis eſt, qualis erit acerbiſſima inferni fames, quæ ſemper per omnem æternitatem magis magiſque adaugebitur? Hæc autem fames reprobum tanto magis cruciabit, quanto lautius & abundantius appetitum ſuum in hac vita per diverſi generis delicata edulia explevit; unde Chriſtus reprobis comminatur dicens: *Væ vobis qui ſaturati eſtis, quia eſurietis.* S. Bonav. ſuper illa verba Iſaiæ 5. *Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem, quia eſurietis*, inquit: *Saturitas hæc inducet perpetuam famem*, ſecundùm illud Job 20. *Cum ſatiatus fuerit arctabitur, æſtuabit, & omnis dolor irruet ſuper eum.* Pſal. quoq; poſtquam de reprobis dixiſſet: *Manducaverunt, & ſaturati ſunt nimis*, mox illos hanc ſaturitatem perpetua quadam diæta luituros eſſe pronunciat dicens: *Famem patientur ut canes.*

Abul. Q. 8. in c. 19. 3. Reg.
Unde fames & ſitis procedat.
Job 21. v. 13.
Iſ. 22. v. 13.
4 Reg. 6. 25.
Fames in obſidione Samariæ & Pariſienſi.
Seneca l. 3. de ira c. 20.
In exercitu Cambyſis.
Luc. 6. v. 25.
S. Bonav. in Luc.
Iſa. 5. v. 22.
Job. 20. v. 22.
Pſ. 77. v. 29.

3. Dionyſius Carthuſianus Salvatorem noſtrum hoc loquendi modo nequaquam cibum convenientem condemnaſſe obſervat, ſed ſolum ſuperfluum, unde ait: *Væ vobis guloſis, qui non ad neceſſitatem, ſed ad voluptatem vos reficitis, & fœtidam carnem ſic perſine adimpletis*; citatque ſequentem Sancti Hieronymi ſententiam dicentis: *Non eſt poſſibile, ut quis hic impleat ventrem, & in futuro mentem.* Oſtendit quoque juſte guloſos in pœnam ingluviei fame torqueri; ait enim: *Quamvis guloſi in inferno eſurient per omnium bonorum delectabilium carentiam, tamen vitio ſuæ guloſitatis ſpecialiter promerentur famis & ſitis afflictionem*; cum enim reprobi quamdiu hanc vitam egerunt in virtute abſtinentiæ & ſobrietate ſe exercere noluerint; ad perpetuam famem meritò condemnantur, quia ut bene probat Sanctus Baſilius ab eodem Carthuſiano adductus: *Subjectio corporis per nihil aliud ſic obtinetur, ficut per abſtinentiam, quæ ſicut quodam fræno decet compeſcere juventutis fervorem. Eſt ergo abſtinentia interemptio criminum, amotio paſſionum, vita ſpiritualis initium, obtundens in ſe illecebrarum aculeum*: Hugo Cardinalis hunc textum exponens inquit: *Væ vobis qui ſaturati eſtis, quia ſaturitas famem parit æternam.* Iſaiæ 65. *Ecce ſervi comedent & vos eſurietis &c. Et hanc rationem aſſignat hic dominus, quaſi fortiſſimam, quia totum damnum hominis eſt fames æterna, id eſt defectus boni æterni. Væ vobis, qui ſaturati eſtis, deſideriorum veſtrorum adimpletione; & peccatorum delectatione, quia talis ſaturitas corrumpit palatum animæ, & aufert ſaporem cœleſtium ciborum.*

D. Carth. ib.
S. Hier. ib.
S. Baſil. ib.
Hug. Card. in Luc.
Iſa. 65. v. 13.
Pœna guloſitatis.

4. Cardinalis Toletus hæc Chriſti verba prima quidem facie contraria videri dicit illis, quæ antea dixerat, nimirum: *Beati qui eſuriunt . . . quoniam ipſi ſaturabuntur*; veruntamen inter ſe facile conciliari poſſe, ſi nos reflectamus ad finem, quo Chriſtus hæc dixit, ſcilicet ut crapulas condemnaret: *Damnat ciborum uſum immoderatum, gulæque vitium; quod etiam radix eſt multorum peccatorum, & qui id ſequuntur, ventrem pro Deo habere cenſentur à Sancto Paulo ad Philippenſes 3. hi autem in futuro ſæculo fameſcent in æternum, non quod graviores alias pœnas non ſint paſſuri, ſed quod particulariter hac vexabuntur, ac torquebuntur, ſicut hoc peccati genere maximè in præſenti delectati ſunt.* Enimvero quiſquis peccata diligenter examinat quæ vel maximè abundant, majorem illorum partem ſuam ex gula originem & fomentum trahere reperiet. *Ex uno gulæ vitio*, inquit S. Gregorius, *innumera vitiorum agmina ad conflictum animæ producuntur, & cum idem gulæ vitium reciditur, alia nobis vitia multa ſubjugamus. Unum quidem gulæ, vitium, ſed aculei libidinis innumeri ſunt, qui præcedentem illum quaſi regem ſequuntur, qui læta quidem ſuggerunt, ſed ad æterni fletus lamenta producunt.* Toletus vero concludit dicens; *Saturi, & gulæ dediti, famis ac ſitis pœna maxime, & modo peculiari ſuper cæteros torquebuntur, ſicut Lucæ 16. legimus divitem illum linguam præcipuè, in qua guſtus eſt, refrigerari petiiſſe.*

Matth. 5. v. 6.
Tolet. in Luc. ib.
Gula plurimorum peccatorum origo & fomentum.
S. Greg. ib.
Luc. 16.

5. Seriam in præſenti reflectionem meretur parabola, ſeu hiſtoria illa, quam de Epulone nobis tradidit Sapientia incarnata, ut nos inferni certiores memoreſque redderet; præſertim cum nec in toto veteris novique Teſtamenti decurſu, diſtincta adeo & clara inferni fiat mentio, quam in loco iſto. Circa hanc igitur parabolam interrogaverit quis curioſius; cur Chriſtus primum reprobum nobis exhibiturus in flam-

Cur potius epulo in inferno ſepultus dicitur quam alii peccatores

flammis infernalibus, non potius aliquod adduxerit lugens aliud impietatis monſtrum, quale fuit Antiochus, vel Veneris mancipium Balthaſar, aut Diabolus veluti incarnatus Herodes aliique ſimiles? cur nominibus his poſtpoſitis, ſolum ob oculos poſuit eum, qui epulabatur lautè, de eoque ait: *Sepultus eſt in inferno?* Difficultati forſitan ſatisfacit S. Joannes Climacus dum ait: *Princeps eſt dæmonum, qui cecidit Lucifer, & princeps vitiorum concupiſcentia gulæ.*

S. Joan. Clim. Grad. 14.

Sed quod longe majorem exigit conſiderationem, obſtupeſcendum valde, quod innumerabiles inter damnatorum cruciatus Epulo iſte de ſolo conqueſtus fuerit ardenti ſiti; non enim torrentes aquarum petit ab Abrahamo, ad extinguendum ignem: non legiones armatas ad retundendos dæmones crudeles carnifices; non lumen, ad illuſtrandas denſas tenebras, ſed unicam aquæ guttam qua palatum refrigeraret.

Cur de ſiti plus quam de cæteris ſuppliciis conqueritur.

Circa quod factum quid alios inter ſacros interpretes Sanctus Bonaventura reſpondeat audiatis velim, ait namque: *Apprehendit eum quaſi aquæ inopia, ibi plus cruciabatur, quia per eam plus peccaverat.* Quin & Lyranus Salvatorem per hanc narrationem nos docere voluiſſe autumat, quod reliquas inter principaliores barathri pœnas vel unius ſolius ſtillæ aquæ nos quoque penuria cruciabit; Quæ quidem longe incomparabilius affliget eos, qui hic in lacubus nectareis & ambroſiæ antea potitarunt, quis enim in mundo hoc adeo eſt deſolatus, qui aqua ſaltem non abundet, utpote quæ omnibus ſolet eſſe communis? Merito proinde Sanctus Chryſoſtomus nos exhortatur dicens: *Illam vero paupertatem refugiamus, quæ nos conſtituit in ſqualore vitiorum, per quam ille dives verſus in paupertatem eſt, qui ne unius quidem erat guttæ Dominus, quam certe ſummis precibus ambiebat. nec eſt omnino inter nos quiſpiam, qui tanta egeſtate teneatur.* Et paulopoſt ad noſtrum propoſitum idem Sanctus Doctor ſubjungit: *Quantumlibet aliqui nimia tabeſcant fame aquæ tamen non gutta, ſed copia aqualiter perfruuntur.* Cæſares autem & Auguſti cum omnibus theſauris ſuis, æternum linguæ patientur ardorem, nec vel minima umquam iis ſubminiſtrabitur aquæ ſtilla, canum inſtar præ fame & ſiti rabioſis, ita namque epulo iſte non lactis, non vini vas petebat integrum; imo nec aquæ ſed unicam dumtaxat aquæ ſtillam: *Intingat extremum digiti ſui in aquam:* Et licet per mille ſexcentos & plures annos uſque in præſens tempus iteratas ſemper fuderit preces, attamen in æternum, ne minimam quidem obtinebit guttulam, ſit, verum enimvero tametſi quod de ſiti damnatorum diximus veriſſimum ſit, attamen ſacra Scriptura aliquem exhibet potum, quo delibuti damnati ſitim ſuam non tam reſtringuent quam potius in majorem rabiem exacuent.

S. Bonav. ib.
Lyran. ib.
D. Chryſ. Hom. 9. in Matth.
Luc. 16. v. 24.

Nam ut Bellovacenſis in Deuteronomium ſcribens ait: *Bene ſitient illi, de quibus dicitur; Fel draconum vinum eorum & venenum aſpidum inſanabile; ignis, ſulphur & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.* Quod & D. Hieronymus, dum illum Iſaiæ textum (*luxit vindemia, infirmata eſt vitis*) proſequitur, in hæc confirmat verba dicens: *In conſummatione mundi præteritarum deliciarum recordatio, erit materia cruciatuum; unde & dives ille convivio purpuratus, qui receperat bona ſua in vita ſua, elevans oculos ſuos de inferno, Lazarum cernit in requie; Et Dominus increpat divites, & luxurioſos atque ridentes: Væ vobis divitibus, quoniam recepiſtis conſolationem veſtram. Væ vobis, qui nunc ſaturati eſtis, quoniam eſurietis; Quando Judicii dies advenerit, tum lugebit vinum, atque vindemia, de qua Moyſes loquitur: De vinea Sodomorum, vinea eorum, propago eorum de Gomer, uva eorum uva fellis, botrus amaritudinis eorum, fel draconum vinum eorum & furor aſpidum inſanabilis. Tunc omnis potio quæ ſtatum mentis evertit, & homines vigilare non patitur, amaritudine commutabitur, quæ ad tempus utentibus ſe mella mentitur, & in noviſſimo amarior felle reperietur.*

Bellovac. ſp. mor. p. 3. L. 6. diſt. 1.
Potus damnatorum fel draconum.
Iſa. 24.
Deut. 32 v. 32.

7. Imperator Nero aliquando dum profugus ſiti arderet, nec ullum poſſet habere potum, præter quamdam vermibus & putredine ſcatentem paludem, voce exclamavit lamentabili dicens: *Hæc ſunt decocta Neronis;* ſed neque ſimilis refectio in inferno erit, quin potius vermes ibi erunt inextinguibiles: *Vermis eorum non morietur*, nulla tamen ibi aqua erit; Quod ſi vero mihi objeceris, verba illa: *Bibent omnes peccatores terræ, verumtamen fæx ejus non eſt exinanita;* reſpondeo amari illius calicis fæces, nihil aliud erunt, quam fel draconum. In Iſaia pariter alius quidam damnatorum calix his verbis inſinuatur: *Bibiſti de manu Domini calicem iræ ejus, uſque ad fundum calicis. Soporis bibiſti, & potaſti uſque ad fæces.* Hi autem calices rabidam inferni ſitim non extinguunt, ſed magis proritant. Sanctus Gregorius uvam quamdam deſcribit ex vinea Sodomæ productam qua damnati potandi erunt; dicit enim: *Vinearum appellatione mentis concupiſcentia rectè figurantur, quia reproborum corda inebriant, & à cognitione veritatis, alienant: Ex Sodomorum quippe vinea vitem, & ex Gomorrha ducit propaginem, qui nefandiſſimis concupiſcentiis mentem replet, quaſi enim vineam facit, qui inde æterna obliviſcitur, unde per concupiſcentias ebriatur, & qui ſe quaſi ſub umbra vineæ, & amœnitate prava delectationis refrigerat, æterni ſibi incendii retributionem parat; unde hujus vineæ fructus ſunt uva fellis, & botrus amaritudinis, uva quippe in viſu eſt, fel in ſapore, viſum oblectans guſtum amaricans, quia nimirum reproba menti valde placet; quod concupiſcit, ſed in æterna pœna, quod ſibi modo eſt dulce, amareſcit.*

Neronis decocta.
Iſa. 66. v. 24.
Pſ. 74. v. 9.
Iſa. 51. v. 17.
Nequidem habebunt.
S. Greg. l. 4. in I. Reg. c. 4.
Sed uva fellis & botro amaritudinis potabuntur.

8. Salmeron eorum adducens opinionem, qui ſitim, quam Chriſtus in Calvariæ monte paſſus eſt, ex omnibus, quos in decurſu paſſionis ſuæ expertus eſt, doloribus, acerbiſſimum fuiſſe cenſuerunt (ſiquidem de nullo adeo, quemadmodum de hoc cruciatu in cruce lamentatus fuit,) aſſerit illius hanc aſſignat rationem, dicens: *Ut igitur Chriſtus, qui totum hominem ab anguſtiis & cruciatibus gehennæ eripere venerat, eas tam animo, quam corpore ſuo voluit ſuſtinere.* Et in primis quidem, quod dolores concernit corporales, de his lamentatus eſt dicens: *Deus, Deus meus ut quid dereliquiſti me?* de cruciatibus vero & doloribus internis Chriſti, idem author agens, hus in ſiti principaliter ſuſtinuiſſe atteſtatur dum ait: *Ita anguſtias animi interiores, per iram & intolerabilem ſitim expreſſit, ut ſciremus, Chriſtum illas eſſe expertum, quo animas omnium noſtrum qui credimus, liberatas eſſe intelligeremus.* Et licet fabulis fidem adhibere non debeamus, nihilominus eas noſtris quandoque volupe eſt innectere ſermonibus, ut tanto magis verba dicentis animis inhæreant audientium, Tantalus itaque in inferno in aquis uſq; ad fauces hærere fingitur, ſemper ſitibundus, ita tamen ut numquam ex iis bibere poſſit; unde Poëta cecinit: *Tantalus à labris ſitiens fugientia captat flumina.* Ut bibat, faucibus accedit miſer, ſed ſubitò ſe retra-

Salm. ib.
Chriſti ſitis in cruce dolorum acerbiſſimus.
Tantali fabula applicatur damnatis.
Horat. L. 1. Satyr. 1.

hic

hic aqua, quod tormentum ſitis æternæ exprimit cruciatum. Ita Zeno quondam Imperator vivus ſepultus, dum à lethargo ſuo reſurgeret, præ fame nimia proprias abſumpſiſſe ſcribitur manus; ſed hujuſmodi crudelitatem numquam in carnem propriam permitterent exercere damnati; quantumvis enim Scriptura Sacra de damnatis tractans dicat: *Erit populus quaſi eſca ignis, vir fratri ſuo non parcet. & ... eſuriet: & comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur, unusquiſque carnem brachii ſui vorabit;* nihilominus (accurata quod notandum) immediatè præmiſerat ibidem dicens: *Comedet & non ſaturabitur;* Quia ſcilicet damnati dentes habebunt, non tam ut cibum maſticent, quam ut iis ſtrideant, dicente Chriſto: *Ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Cujus tormenti vim perpendens S. Gregorius, ſequentem horum verborum à S. Thoma citatus, aſſignat rationem, dicens: *Ut illic dentes ſtrideant, qui de edacitate gaudebant, illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiſcentias verſabantur, quatenus ſingula membra ſupplicio ſubjaceant, quæ hic ſingulis quibusque vitiis ſubjecta ſerviebant.*

Baron. An. 491.

Iſa. 9. v. 19.

Dentes habent ſolum ut ſtrideant.

S. Greg. à S. Tho. in Catena citat.

9. Juxta concordem ſacrorum doctorum ſententiam, tanta cœleſtium deliciarum, quibus fruentur beati, erit abundantia, ut quæcumque corporis glorificati pars, propriam ſuam poſſideat ſatisfactionem; Ideoque in lingua & palato, ſuaviſſimos guſtabunt ſapores, quos Poëtæ profani nectar & ambroſiam deorum intitularunt; Hinc & ipſe Salvator beatitudinem exprimere volens, eam ut plurimum ſub figura expreſſit convivii lautiſſimi; dum inter alia dixit. *Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. Convivium pinguium, ... medullatorum.* Ita quoque Spiritus Sanctus atrocitatem tormentorum infernalium aliqualiter adumbrare volens, damnatus ut ſummè famelicos nobis exhibet, dum ait: *Famem patientur ut canes.* Et alibi: *Ecce ſervi mei comedent & vos eſurietis, ecce ſervi mei bibent & vos ſitietis ... Ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis.* Unde & Sanctus Ambroſius ait: *Epulantibus fidelibus & in illo cælorum regno recumbentibus, perfidia jejuna torquebitur.* Quod ſi vero in inferno aquas frigidas, gelidasque ad potandum, atque ad faucium ardorem temperandum reperiri oppoſuerit, eo quod ibidem *ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium*, reſpondeo id Epulonem minimè expertum fuiſſe, utpote qui in igne refrigerium invenire non valens ad Abraham clamabat: *Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam & refrigeret linguam meam*, à cujus epulonis miſeria, ut alibi tetigimus, Tantali ſitis haud multum abfuit. Et quidem ut idem Sanctus Doctor optimè advertit: Epulo non petiit, ut Lazarus è ſinu Abrahæ aquam ſecum deportaret, ſed ut Lazarus; ab Abraha in lacum infernalem immittendus, extremum digiti ſui in aquam intingeret, linguamque ejus refrigeraret: *Quid eſt autem quod dicis? Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti in aquam, non vere petis ut deferat aquam? Ergo juxta te eſt aqua? & ſi juxta eſt, quare de proximo non ſumis? quare? quia vincta ſunt manus tuæ;* Eheu quot ſunt in illis flammis ad ſempiternam ſitim & famem condemnati, eo quod in adimplendis propriis appetitibus, nimis licentioſi, & diſſoluti fuere? qui ut Spiritus Sanctus ait: *Biberunt quaſi aquam iniquitatem?* Quibus proinde in juſtè promeritam pœnam, & ſupplicium, impoſitum eſt, ut per totam æternitatem, etiam vel unius guttæ aquæ penuriam patiantur.

Beatorum deliciæ convivii nomine exprimuntur.

Luc. 22. v. 30.

Iſai. 25. v. 6.

Damnatorum cruciatus per famem.

Pſ. 58. v. 7.

Iſ. 65. v. 13.

Ibid. v. 14.

S. Ambr. L. 5. in Luc. cap. 5.

Job. 24. v. 19.

Luc. 16. v. 24.

D. Chryſ. ſer. 122.

Joh. 55. v. 16.

Ebrioſi æternam

Liſimachus Rex Helleſponti in Tracia, ſitim ulterius tolerare non valens, cum univerſo exercitu ſuo ultro ſe hoſti in prædam dedit, & poſtquam bibiſſet, exclamavit dicens: *O dii quam puſillæ voluptatis gratia in ſervitutem me ex tanto Rege conjecis;* quæ verba damnati æterna illa ſiti cruciati jure merito in perpetuum lamentari poterunt.

ſitim patientur.

Cælius Rhodigin. L. 9. c. 13. antiq.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De acerbitate frigoris, quo damnati in inferno cruciabuntur, correſpondente nimirum eorumdem pigritia, qua in vita torpuerunt.

THEMA.

Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium.
Job. 24. v. 19.

1. IN controverſiam revocari nequaquam poteſt, quin Job hiſce verbis de inferno locutus fuerit, quia immediatè poſt factam mentionem aquarum nivium; quibus reprobi in abyſſo infernali cruciantur, ſubjungit: *Et uſque ad inferos peccatum illius.* Hugo Æthetianus de gelidis hiſce aquis, ad hunc textum ſe reflectens inquit: *Intolerabile frigus penes inferna eſſe dicitur, ſcriptum eſt enim: Ad calorem nimium tranſibunt ab aquis nivium, quod quidem in conſtringendo tam efficax eſſe putatur, ut igneos montes cum tactu in glaciem permutarunt; hinc fletus & ſtridor dentium oboritur.* Pro cujus intelligentia, fundamenti loco ſupponendum eſt, quod in barathro perditionis ignis, frigus, tenebræ, fœtor; aliaque quæ cruciant, non operentur dumtaxat intra propriæ ſphæræ limites, quin Omnipotentia Dei, ejuſque ſeveriſſima juſtitia haſce creaturas velut implacabilis furoris ſui inſtrumenta aſſumens, virtutem illatum ad collibitum ſibi gradum elevat, adeo ut glacies & frigus aucto graduum, quod ſecundum Philoſophos eſt *maximum quod ſic*, in illa abyſſo damnatis generabit frigus & gelu ut centum graduum; ac proinde minimè mirandum eſt, quod author ille, frigus nivium illarum ſufficiens eſſe dixerit, ut ſolo contactu montes etiam igneos in glaciem & gelu transmutare valeat. Etenim ſi vera eſt illa viſio quam S. Paulus habuit, quæque intra V. Bedæ opera inſerta conſpicitur, in inferno aquas eſſe clarè inde deducitur; dicit enim: Viſum ibi fuiſſe *flumen horribile, in quo multa beſtiæ Diabolicæ erant quaſi piſces in media maris, quæ animas peccatorum devorant. Ibi vidit Paulus multas animas peccatorum demerſas; alteras uſque ad genua; alteras uſque ad umbilicum alteras ad labia; alteras ad ſupercilia.*

Hugo Æth. de regreſſu anim. ab inferis c. 12.

Intolerabile frigus inferni.

Hoc ſtridor & fletus.

Beda Tom. 7. ſer. 2. in. die Cin. Viſio S. Pauli.

2. Apud Iſaiam abyſſus infernalis ſub nomine lacus hiſ verbis deſcribitur: *Congregabuntur congregatione unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcere;* Quæ verba Innocentius III. ad propoſitum noſtrum de inferno exponit dicens: *Claudentur in Carcerem ſcilicet in infernum;* quod ſi igitur in inferno lacus ſunt, aquæ pariter gelidæ ibidem dari poterunt. Ad hæc Salvator noſter de gehenna diſſerens ſæpe inquit: *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*, quæ verba apud Sanctum Matthæum ſepties repetuntur, & pariter apud Sanctum Lucam c. 23. v. 28. Hic autem dentium ſtridor ſine dubio exceſſivi cujuſdam frigoris effectus eſt, prout communiter interpretes ſacri concordiier ducent, ipſaque

Iſa. 24. v. 22.

Innoc. III. de contemptu mundi c. 10.

Matth. 8. v. 12.

Matth. 13. v. 42.

experientia idipſum in multis exceſſivo frigore cruciatis manifeſtum reddit; ut proinde Sanctus [Luc. 23. 28. Matth. 22. 13. Matth 24. 25.] Hieronymus jure indicat *quod ſtridor dentium de rigore frigoris oriatur*; ſimiliter Dionyſius Carthuſianus ait: *Stridor dentium eſt propter gelicidium.* Innocentius III. pariter in Lib. 3. *de contemptu mundi* de [S. Hier. in Job. 24. D. Cart in Job 24. Innoc. III. de contemp mundi L. 3. c. 4.] hac pœnarum infernalium materia diſſerens; hanc frigoris pœnam acerbiſſimam eſſe cenſet, ſeque ad idem incarnatæ Sapientiæ teſtimonium reflectens, quod dicitur: *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*; ſubdit: *Erit ibi fletus propter fumum ignis, ſtridor dentium propter frigus*; Et quidem ſi cauſam aliquam hujus gelo naturalem inveſtigare libeat; operæ pretium erit ut illam advertamus Abulenſis doctrinam, quam circa voracem abyſſi illius ignem affert, hæc enim pariter, unde extremum ejuſdem abyſſi frigus derivetur oſtendit; Dicit igitur doctiſſimus ille Præ- [Abul. Q. 520. in c. 25. Matth.] ſul: *Ignis erit violentior & fortior apud inferos etiam naturaliter, quam alibi, nam ignis fortificatur ex conditione rei ignitæ; nam quanto res ignita eſt ſolidior, & compactior, tanto eſt actio fortior, & intenſior caliditas. Alia etiam intenſionis cauſa eſt, per antiperiſtaſin qualis ibi erit. Nam erit illa concavitas Inferni in corde terræ, & quia eſt locus valde frigidus, cum terra ſit nimis frigida, & ibi ſit elongata ab omni calore, frigiditas totius terræ circumſtantis faciet congregari virtutem ignis, & erit efficacior in actione & intenſior in calore.* Verum enimvero non ſunt inquirendæ cauſæ & effectus naturales, ubi juſtitia punitiva Dei rerum moderatur, eaque omnipotenti Dei dexteræ aſſociata & conjuncta; melius igitur difficultas hæc Regii [Pſ. 148. v. 8.] Pſalmiſtæ verbis explanabitur, qui dicit: *Ignis, grando, nix, glacies, Spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus.* Sciendum namque eſt quod ſeveriſſimus Judex damnatos puniturus omnes adhibeat creaturas, ac proinde exceſſivum frigus intenſiſſimos ſoleat cauſare dolores, ideo gelu & frigori apud inferos rigorem ſubminiſtrabit, *non ut octo, ſed ut centum & ultra.*

3. Dionyſius Carthuſianus hujus tormenti acer- [D. Carth. in Job. 24.] bitatem indicat ſequentibus verbis: *Itaque præcogitanda, metuenda, atque cavenda eſt pœna hæc.* Sanctus Hieronymus flammarum infernalium pœnalitatem, & frigoris ſupplicium pari paſſu procedere exiſtimat; nam ſuper præcitati Thematis ex Jobo [S. Hier. ib. Ignis & frigus duæ gehennæ. S. Aug. de tripl. habitaculo c. 2.] deſumpta verba ſcribens, inquit: *Quaſi duas gehennas Sanctus Job dicere mihi videtur, ignis & frigoris*; ubi, ut videtis, ſeparatim tam igni, quam frigori, inferni, ſeu gehennæ nomen ex æquo attribuit. Sanctus Auguſtinus ſimiliter inquit: *Duo ſunt principalia tormenta in inferno, frigus intolerabile, & calor ignis inextinguibilis*; Et quidem dum ignem & frigus æqua lancis trutina ponderat, huic primatum attribuens, illud voraciſſimæ incendii illius flammæ præferre videtur.

4. Magna quoque conſideratione dignus eſt ſubitaneus ille tranſitus, qui ab igne exceſſivo, immediatè ad frigus, pariter extremum, inſtituetur: [Job. 24. v. 19.] *Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium*; Quæ verba Sanctus Hieronymus hunc in modum expo- [S. Hier. ib. Tranſitus immediatus ab uno ad alterum.] nit: *Forte in ipſa gehenna talis ſenſuum cruciatus fiet illis, qui in ea torquebuntur, ut nunc quaſi ignem ardentem ſentiant, nunc nimium algoris incendium, & pœnalis commutatio nunc frigus ſentientibus, nunc calor fit, ut quaſi de Loco ad Locum tranſitus æſtiment.*

5. Idem Propheta Job alibi de hoc perditionis [Job. 10. v. 22.] barathro diſſerens, inquit: *Ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Quem textum Innocentius III. ad propoſitum noſtrum hunc in modum explicat: *Ordo quidem erit in quantitate pœnarum,* [Innoc. III. ib. c. 8. Fit ut majorem inferat cruciatum.] *quoniam in qua menſura menſi fuerint, remetietur eis, ut qui gravius peccaverunt, gravius puniantur, ſed ordo non eſt in qualitate rerum, quia de aquis nivium tranſibunt ad calorem nimium ut ſubita contrariorum mutatio majorem inferat cruciatum.* Dionyſius Carthuſianus ſuper eadem verba ita ſcribit: *Hoc communiter* [D. Carth. in Job. 24.] *de pœna infernali, exponitur, quod ibi ſit viciſſitudo, commutatioque pœnarum, de maximo frigore ad ſummum calorem, ad majorem afflictionem.* Unde Albertus ait: *Ad nimium calorem æſtuantis gehennæ propter fervorem libidinis, tranſeat ſucceſſione pœnarum ab aquis nivium, quibus infunditur gelu mortificans, & quod per cupiditatem terrenorum refriguit in eo ignis charitatis. Eſtque miſerabile, quia in hac vita non tranſitur de frigidiſſimo in calidiſſimum niſi per medium, quod eſt temperatum; in inferno autem de excellentia frigoris mortificantis, tranſitur ad æſtum ignis urentis, & ita quod numquam erunt in medio.* Titel. pariter hunc textum declarans in eaſdem incidit conſiderationes, dum ait: *Deſcendens per abrupta vitiorum in loca in-* [Titelm. in Job. 24. Intenſiſſimo frigori ſaccedit intenſiſſimus ignis.] *ferna tormentorum, ubi erit cumulus & viciſſitudinaria ſucceſſio omnium cruciatuum, ita ut nunc intenſiſſimo crucientur frigore, cujuſmodi frigus eſt aquarum quæ reſolvuntur ex nivibus, nunc intolerabili affligantur æſtu, exceſſivi caloris.*

6. Quod ſi quæſieris, qua ratione inter ſe conjungi hæc duo extrema poſſint, ſcilicet ardor ignitus, & frigus, aut gelu pariter exceſſivum? Breviter reſpondeo: *Non eſt impoſſibile apud* [Luc. 1. v. 37.] *Deum omne verbum.* Salomon in Libro Sapientiæ id quod in flagellis Ægyptiacis, quæ tenoræ cruciatuum tartareorum umbræ fuerunt, accidit, his verbis breviter exprimit: *Negan-* [Sap. 16. v. 16.] *tes te noſſe impii, per fortitudinem brachii tui flagellati ſunt novis aquis & grandinibus & pluviis perſecutionem paſſi, & per ignem conſumpti; quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus igne valebat.* Veritas porro eſt infallibilis: *O-* [Pſ. 134. v. 6.] *mnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyſſis.*

7. Albertus magnus practicum quoddam adducit exemplum hominis febricitantis, qui uno eodemque tempore toto corpore contremiſcit ex frigore, cum tamen intrinſecus in venis exceſſivus calor prædominetur: *Frigus*, inquit, *intus & exterius per-* [Alb. M. l. de muliere forti c. 16. §. 4. Exemplificatur in febricitante.] *ſequens, ſed non mitigans calorem, ſicut videmus in febricitante, qui maximo calore aduritur, & tamen etiam frigus ſentit.* Ex quo exemplo tantiſper videtur, qualiter frigus hoc, minimè ad mitigandum flammarum illarum ardorem prævaleat, ſicut nec flammam nivium gelu & frigus attemperare poſſunt; imo per viam antiperiſtaſis frigora majorem ex igne concipient rigorem. *Similiter*, inquit idem Sanctus Præſul, *affligunt ſupplicia etiam contraria, non ſucceſſivè, cum enim pœna pœnæ pariter coexiſtit, pœna-* [Imo potius ſunt ſimul frigus & æſtus.] *rum confuſio plus affligit: Inde eſt quod anima reprobi ſimul & ſemel intenſiſſimum frigus patitur & ardorem, quoniam in ejus culpa inventi ſunt ſimul, & charitatis carentia, & ardens voluptatis concupiſcentia.* Ecce tibi ipſiſſimam rationem, ob quam juſtus judex exceſſivo & tranſcendente quodam frigore cruciet damnatos, nimirum: *Quia illum ignem*, ut Albertus Magnus inquit, *vel extinxerunt, vel repu-* [Alb. M. in Pſal. 6.] *lerunt, de quo Luc. 12. dicitur: Ignem veni mittere in terram.*

8. Ad hæc Lucifer cum ſequacibus ſuis primus

omnis

omnium ſui, qui inferni ſibi barathrum aperuit; quid igitur mirum eſt, ſi ad illum locum ſeptentrionale quoque frigus & gelu deſcenderit; ſiquidem de ſemetipſo gloriatus eſt dicendo: *Sedebo . . . in Lateribus Aquilonis.* In quibus verbis ſpecialiter notandum eſt Ly illud, *Sedebo*, ſedere enim pigrorum & inertium hominum proprium eſt; Qui autem inertes & pigri ſunt, & quoadusque viatores ſunt, ad comparandam ſibi ſalutem æternam nihil operantur, juſtè merentur, ut in futura vita frigus & gelu patiantur ſempiternum, nam *ab aquilone pandetur malum.* Dicito ſodes quonam tempore aſtutus hoſtis noſter zizania, quæ figura ſunt reproborum, in ignem æternum projiciendorum, ſuperſeminavit? *Cum autem dormirent homines venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici. Inſidiator vigilantes fugit,* inquit D. Chryſol. *appetit dormientes.* Frigus autem extremum, manus rigidas, & ad operandum impotentes & torpidas efficit. Porro per aquas niveas Gloſſa ſuper Jobum, iniquitates intelligendas eſſe dicit: *Iniquitas enim frigori comparatur, quia peccantis mentem torpore conſtringit:* Huic igitur iniquitatis gelu glacies infernalis correſpondet in pœnam. *Propter frigus piger arare noluit,* inquit Sapiens; ſed quid inde ſubſequitur? *Mendicabit ergo æſtate.* Talis enim frumentum colligere non poterit; nec dicere valebit: *Triticum congregabo in horreum meum.* Hæc igitur cauſa eſt, cur adeo popularis fiat infernus, frigus videlicet, id eſt iniquitas. Hinc enim manus velut immani frigore rigeſcentes obtorpeſcunt. *Omnis ars ſæculi hujus,* inquit Sanctus Iſidorus *ſtrenuos amatores habet, & ad exequendam fortiſſimos, & hoc proinde fit, quia præſentem habet operis ſui remuneratorem: Ars vero divini amoris pleroſque habet ſectatores languidos, tepidos, pigritia inertiæ congelatos; ſed hoc proinde fit, quod Labor earum non pro præſenti, ſed pro futura remuneratione defertur.*

Iſ. 14. v. 13. — *Jerem. 1. v. 14.* — *Mat. 13. 25.* — *D. Chryſ. ſer. 97.* — *Glo. in c. 24. Job.* — *Prov. 20. v. 4.* — *S. Iſid. l. 2. de ſummo bono c. 10.*

9. Quis poſſibile eſſe diceret, quod hujus gelu & glaciei infernalis aſpectu animæ in divini amoris igne effervescerent & inflammarentur? Et tamen revera ita eſt, cujus pulchrum audire libet exemplum à graviſſimis diverſiſque authoribus relatum; In Provincia Nurtbumbriæ paterfamilias quidam, nomine Tritbelmus, cum ex vi infirmitatis ſuæ ad extremum redactus, in principio noctis moriturus videretur, jamque ad uſque diei diluculum crederetur mortuus, mane ad ſe reverſus, omnibus præſentibus, & attonitis ſtantibus vitam ſibi à Deo prolongatam eſſe dicebat, ut illam deinceps longè alio modo, quàm hactenus ad illud uſque tempus fecerat, per virtutis exercitium inſtitueret; quapropter facultatum ſuarum unam partem filiis, aliam vero pauperibus aſſignavit; ſicque ab omnibus ſæculi rebus expeditus, vitam inchoavit auſteriſſimam, & humana fragilitate quaſi ſuperiorem, referebat autem horrenda ſupplicia, quæ ſibi in inferno repræſentata fuerant: nimirum ignem inextinguibilem, fœtorem horrendum, atroces ſtridores, planctus acerbiſſimos, crudeliſſimos dæmonum inſultus, ignitorum ſerpentium multitudinem, voracium flammarum globos, at vero ſuper omnia vidiſſe ſe dicebat, damnatos ex igne immediate in glaciem conjectos: quorum omnium horrendus aſpectus eum ipſum permovit, ut ſe in anguſtam quamdam cellam flumini contiguam recluderet, in qua per ſuſpiria & gemitus inceſſanter lachrymabatur: hyberno autem tempore in gelidas præterlabentis fluminis aquas ſe immergebat, ad revocandum in memoriam viſos in inferno acerbiſſimos frigoris dolores. Interrogatus vero qua ratione tam aſpera frigora tolerare poſſet, reſpondit: *Frigidiora vidi.* De quadraginta glorioſiſſimis Martyribus, in lectionibus matutinis quæ in eorumdem honorem leguntur, hæc verba habentur: *Hyemis tempore frigidiſſimo nudi ſub aperto aere pernoctare juſſi ſunt, ut frigore congelati necarentur.* At vero quonam putas medio ſe in hoc crudeli ſupplicio conſtantes fortesque probarunt? Nimirum uno oculo gloriam, altero vero glaciem infernalem reſpiciebant, ac proinde *Frigidiora videbant. Una erat omnium oratio: Quadraginta in ſtadium ingreſſi ſumus, quadraginta item domine corona donemur.* Is vero qui oculos ſuos nec ad gloriæ coronam, nec ad tormenta inferni directos habebat, è frigoris perpeſſione ſe præcipuit in tepefactum balneum, verum tamen ut gelu & frigus longe aſperius ſuo tempore experiretur. *Unus ex illo numero, cui animus ad frigus ferendum defecerat, in proximum tepefactum balneum deſilüit;* at vero ſcitiſne quid illi acciderit; hoc videlicet quod in Job Deus comminatur: *Qui timet pruinam irruet ſuper eum nix;* hic enim *ad nimium calorem tranſivit ab aquis nivium,* vel etiam dicere poſſumus *ab aquis nivium tranſivit ad gelu æternum,* quia miſeram animam ſubito expiravit. Unde S. Gregorius ait: *Nonnulli dum temporalia adverſa pertimeſcunt, diſtrictioni ſe æternæ animadverſionis objiciunt.*

Baron. An. 696. n. 12. Beda Hiſt. Angl. l. 5. c. 13. Hiſtoria. — *In Lectionibus Quadrag. Mart.* Horum conſideratio accendit igne amoris divini. — *Job. 6. v. 16* — *S. Greg. l. 7. mor. c. 11.*

10. In Annalibus Eccleſiaſticis factum quoddam recenſetur, quod Cardinalis Baronius ipſemet ſe à Michaële Mercato de Sancto Miniatio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Protonotario, viro vitæ bonitate & doctrina valde conſpicuo, ſe audiviſſe teſtatur, hic igitur de avo ſuo, qui pariter Michaël appellabatur, narrat, quod cum Marſilio Ficino amiciſſimus eſſet, ambuque in Philoſophia Platonis doctrinam conſtanter ſectarentur, inter ſe diſputationem quamdam quæ ſolito diutius protrahebatur, circa ſtatum alterius vitæ in ſententia prædicti Philoſophi inſtituerit, tandemque diſputatione terminata datis utriuſque manibus per juriſjurandi ſacramentum ſibi mutuo promiſerint, quod qui primus illorum moreretur, alterum ſubito (dummodo Dei voluntas ita permitteret) de rebus alterius vitæ informaret. Accidit autem quod poſt tempus aliquod mane ſummo diluculo, dum Mercatus ſtudio incumberet, ex improviſo ſonitum ungularum equi properè currentis audierit, accurenſque ad portam inſuper etiam auribus perceperit vocem Marſili clamando dicentis: *Michaël, Michaël, vera ſunt illa, de quibus locuti ſumus, vera ſunt omnia:* Ad quam vocem Michaël confeſtim ſurrexit, & diſtinctius amicum ſuum aſpiciendo, illum poſt tergum alba veſte amictum, & candido equo inſidentem vidit, eumque ex nomine vocavit dicens: Marſili, Marſili, eumque oculis ſuis eſt proſecutus; donec omnino diſpareret. Adhibita autem à Michaële debita diligentia & induſtria, ad hoc, ut, num vere Marſilius fuiſſet agnoſcere poſſet (nam Marſilius Florentiæ habitabat) illum in eodem temporis momento, in quo ipſum hoc modo audierat & viderat, mortuum fuiſſe deprehendit; ex hac autem viſione Michaël Mercatus in virtutibus Chriſtianis vehementer ſe exercuit, quantumvis hactenus vitam vero Philoſopho dignam laudabiliter duxiſſet; ac deinceps relicta Philoſophia pro tempore reſiduo mundo mortuus ſoli vitæ futuræ adipiſcendæ operam dabat; factuſque eſt exactum perfectiſſimi Chriſtiani exemplum.

Baron. An. 413. n. 69. Amicus apparet amico poſt mortem. inſtruit illum de rebus alternis vitæ

11. In

Tilm. Bredemb. Coll. ſatr. l. 8. c. 12. Alia notabilis hiſtoria.

11. In alia quadam hiſtoria de Walthero de Metre nobili viro; qui Carolo Quinto ab obſequiis erat, legimus, quod dum in partibus Borealibus vento propitio in Islandiam navigaret, contigerit, quod inciderit in aliam quamdam navim, quæ vento pariter ſavorabili ad ei occurendum ſolverat, in puppi vero navigii monſtrum quoddam erat, partes agens naucleri, nigrum, & deforme. Cumque nota Waltheri monſtrum interrogaſſet, quas merces veheret, & quonam tenderet? dæmon (hic enim nauclerus erat) confeſtim ei ſe Archiepiſcopum &c. vehere reſpondit, clamavitque: *Tendimus ad montem Heclam.* Quæ verba à Walthero audita, eumdem ad mutandam vitam & mores, efficaciter permoverunt. *Quo audito*, inquit hiſtoria, *totus contremuit, & vitæ ſuæ rationes ſubducere incipiens, cum primum Leidam Hollandiæ reverſus eſt, amplexus eſt, inſtitutum S. Franciſci.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

De quatuor dotibus corporum damnatorum beatorum dotibus è diametro oppoſitis, & de pœnis quinque ſenſibus correſpondentibus, aliiſque multis, nec non de timore & tremore eorundem.

THEMA.

Omnis dolor irruet ſuper eum.

Job. 20. v. 22.

S. Bern. Sen. Tom. 2. ſer. 22. A. 2. Pœna damnatorum ſunt differentes & variæ. *Job. 20. v. 28.*

1. SAnctus Bernardinus Senenſis de pœnarum infernalium atrocitate diſſerens, hæc Sancti Jobi verba de reprobis in inferno patientibus exponit: *Omnis dolor irruet ſuper eum; Qui quidem undique erit, intus & extra ſubtus & ſupra, ante & retro, à dextris & à ſiniſtris.* Myſterio quoque turgida eſt illa Jobi propoſitio, qua paulo ante in eodem capitulo ad præſens propoſitum de damnato reprobo inquit: *Juxta multitudinem adinventionum ſuarum ſic ſuſtinebit;* Quamdiu enim impius vivit nulli alteri rei adeo ſolicite intendit, quam ut novos inveniat modos, quibus effræni appetitui ſuo ſatisfacere poſſit; quod cum revera ita ſe habeat, juſtum omnino eſt, ut Divina Juſtitia in inferno, ad reddendas impiis inventionibus vices, novos quoq; ſemper illis cruciandi excogitet modos. *Quamvis damnatorum omnium*, inquit S. Gregorius, *ſit dolor infinitus, graviora tamen tormenta recipiunt, qui multa in iniquitatibus ex ſuis qu[illegible]e deſideriis invenerunt.*

S. Greg. l. 15. mor. c. 12.

S. Bern. ſen. Tom. 4. ſer. 6. 2. p. principal. Quatuor dotibus glorioſorum corporum, correſpondent quatuor pœnæ principales damnatorum. Prima pœnæ...

2. Idem Sanctus Bernardinus in alio quodam ſermone conſiderat, quod ſicut quatuor ſunt dotes, quæ corporibus glorificatis attribuuntur, ita pariter in corporibus damnatorum totidem correſpondebunt pœnæ principales, contrariæ dotibus glorioſis, quæ ſunt hæ ſequentes: *Levitas, luciditas, impaſſibilitas, & ſubtilitas.* In impiis igitur quatuor his oppoſitæ imprimentur qualitates: *Prima eſt gravitas, quæ eſt contraria levitati beatorum, quia unum corpus damnatum ponderat plus, quam ſi totus mundus, & quæ in eo continentur, eſſent ſimul collecta in una maſſa plumbi; & in tantum ponderat; quod ſi eſſet in cœlo empyreo, frangeret omnes cœlos, & perforaret terram, & tranſiret uſque ad infimum centrum abyſſi.* Lucifer purus erat Spiritus, & in eminentiori ſupremæ hierarchiæ throno, in ordine Seraphinorum conſidebat, & tamen propter unum vanitatis & ſuperbiæ peccatum adeo ponderoſus effectus eſt, ut cœli, qui ære ſolidiores ſunt, illum ſuſtinere non potuerint, ac proinde in profundiſſimum cecidit centrum abyſſi. Peccatum enim pondus immenſum continet; unde David quem, ſolo peccato Uriæ excepto, Deum mortaliter offendiſſe non conſtat, attamen corde contrito confitebatur dicens: *Iniquitates meæ ſicut . . . onus grave gravatæ ſunt ſuper me;* quanto igitur majus erit damnatorum pondus, ex innumeris peccatis mortalibus conſtans, quibus in Judicio Divino inventi ſunt rei? Idem quoque Sanctus in alio quodam ſermone ex Sancto Anſelmo in libro de ſimilitudinibus c. 9. repetit dicens: *In inferno tanta ponderoſitas eſt in damnatis, ut nec pedem, nec manum, nec aliquod membrum ſui corporis poſſint movere.* In ſermone à principio hujus diſcurſus allegato ad immenſam corporum damnatorum gravitatem deſcendens, obſervat, quod anima plurimum immenſo ponderi additura ſit augmentum cadaveri reprobi; dicit enim: *Anima pondere peccatorū preſſa, corporiq; unita: corpori tantum pondus præſtabit, quod ſi ſic per terram eſſet corpus damnati, terraq; adamantina uſq; ad inferos fieret, ictu oculi corpus illud in infernum demergeretur, tantoque pondere corpus damnatum firmabitur in inferno, quod nullum cruciatum poterit vitare.* Bellovacenſis quoque de ponderoſiſſima hac corporis damnati gravitate diſſerens ita ſcribit: *Corpus ejus erit pondus ei graviſſimum, & ſarcina importabilis, quam tamen deponere non licebit. Oppreſſi erunt ſuorum pondere peccatorum, & catenarum & compedum. Item pondere dæmonum opprimuntur, dicente Pſalmiſta: Conculcaverunt me inimici mei tota die* Unde Eccleſiaſt. 22. dicitur: *Super plumbum quid gravabitur? . . . arenam & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre, quam . . . impium Hujus impii pondus ferre non potuit firmamentum.* Pharao typus fuit reprobi, in profundum infernalis abyſſi prolabentis; audite vero quibus verbis ipſum cum ſuis ſequacibus deſcribat Spiritus Sanctus: *Submerſi ſunt*, loquit, *quaſi plumbum in aquis vehementibus.*

3. Reg. 15. v. 5. Pſ. 37. v. 5. S. Bern. ſen. T. 2. ſer. 20. a. 2. S. Anſelm. l. de ſimilit. c. 9. S. Bern. ſen. T. 1. ſer. 12. A. 2. Bellovac. ſpec. mor. p. 3. l. 2. diſt. 1. Pſ. 55. v. 3. Eccli. 22. v. 17. 18. Exod. 15. 10.

Secunda pœna eſt obſcuritas correſpondens Luciditati.

3. *Secunda dos eſt obſcuritas*, inquit Sanctus Bernardinus, *quæ eſt contraria lucidítati Beatorum, quia unum corpus damnatum excedit omnes tenebras hujus mundi;* porro de confuſione & horribilitate eorum, ſuo loco ſeorſum, in diſcurſu particulari tractabitur, præterquam quod hactenus de tenebris & obſcuritate hujus barathri fuſius ſupra egerimus.

Tertia pœna eſt paſſibilitas, correſpondens impaſſibilitati.

4. *Tertia dos eſt paſſibilitas; unde corpora damnatorum ſunt ita receptibilia paſſionum, quod ſi tu tangeres unum corpus damnatum in quacumque parte unius corporis, cum uno capillo, haberet tantam paſſionem, & majorem, ſi major cogitari poteſt omni paſſione, quam homo vivens pati poſſit, adinſtar habentis unum vulnus in loco nervoſo, ſicut tangitur nervus* cum uno filo generatur dolor quaſi ſpaſmaticus, ita generatur ſpaſmaticus *dolor in toto corpore damnato toto paſſibili.* Quos non dolores & ſpaſmus patitur corpus alicujus contracti vel paralytici? *Totius corporis languor*, inquit idem Sanctus in alio quodam ſermone, *erit ubique, languoribus enim quantumcumque diverſis damnatorum corpora affligentur, totum corpus occupantibus, ut febre, lepra, paralyſi &c.* Citatque textum illum Deuteron. c. 28. ubi dicitur: *Percutiat te Dominus ulcere peſſimo . . . à planta pedis uſque ad verticem.*

S. Bern. T. 4. ſer. 18. Deut. 28. 35.

ticem. Paulo poſt vero ulterius progrediuntur hanc ſpaſmorum & dolorum explicando congeriem, & dicit: *Singulorum membrorum dolor proprius & maximus; nam ibi eſt torſio inteſtinorum, & dolor capitis, oculorum, aurium, dentium &c. ut per ea per quæ peccaverit, per ea torquetatur.* Cum vero ad paſſibilitatem ſpectet debilitas & infirmitas corporalis de hac Sanctus Anſelmus apud Bellovacenſem dicit: *Quod quilibet reproborum ſic erit imbecillis, ut nec vermem poſſit à ſuis oculis amovere. Si enim ſic efficitur debilis homo, ut non poſſit ſurgere, ab una infirmitate, quanto magis ibi, ubi plus patietur, quam ſi habeat omnes?* Probat quoque idipſum ex propoſiti thematis verbis ex Jobo deſumptis: *Omnis dolor irruet ſuper eum;* nec non ex verbis illis Iſaiæ: *Erit fortitudo veſtra, ut favilla ſtuppæ.* Similiter ex gloria & ſtatu beatorum ad miſerias damnatorum explicandas hoc modo argumentatur: *Sicut in beatis erit perfecta ſanitas, tam in ſingulis membris, quam in toto corpore, ſic in corporibus reproborum, & ſingulis eorum membris, erit infirmitas incurabilis, & dolor incomparabilis.* Idem quoque author alibi de eadem paſſibilitate tractans hanc habet reflexionem: *Magis dolebunt,* inquit, *in omnibus membris, quam ſi illorum ſingula evellerentur, vel ſcinderentur à locis ſuis. quia omnia intus & extra comburentur. Attende quantus eſt dolor, ubi ignis ille ſe diffundet per omnes partes, ut fit in ferro, & aliis metallis in fornace poſitis. quando homo pro toto mundo non ſuſtineret combuſtionem unius membri ſui in igne iſto materiali.*

Bellovac. ib. — *Job 20. v. 22.* — *Iſa. 1. v. 31.*

5. *Quarta dos eſt,* inquit Sanctus Bernardinus, *quia eſt groſſum, contrariam ſubtilitati corporis glorificati; nam unum corpus damnatum eſt adeo groſſum, quod ſi totus mundus eſſet una porta, non poſſet inde pertranſire.*

Quarta pœna eſt groſſities, correſpondens ſubtilitati.

6. *Omnis dolor irruet ſuper eum;* ſicut enim præſcitus per quinque ſenſus corporis creatorem offendit, ita pariter omnibus pœna ſua proportionata reſpondebit. Nam ut Sanctus Bonaventura ſcribit: *Pœna erit in omni ſenſu. In viſu per horribiles viſus & aſpectus dæmoniorum,* quam vero hic aſpectus pœnoſus ſit, in diſcurſu duodecimo examinavimus. Sancto Antonio Magno, inſigni Dei amico in ſimilitudine horrendorum monſtrorum ad eum exterrendum comparuerunt, aſſumentes ſibi figuras leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſcorpionum, urſorum, aliorumque ferocium beſtiarum; quanto igitur terribiliores futuri erunt, in regia ipſorum infernali propria, ubi furor illorum in caſtigandis reprobis implacabilis erit? Sanctum Antonium per horribiliſſimum aſpectum aggreſſi ſunt ungulibus, dentibus, cornibus, ejuſque carnes intolerabili cum dolore dilaniarunt; *ſi hæc igitur in viridi quid in arido?* Sanctus ille vir Dei, eximius erat Dei amicus, dæmones verò manus ſuas ligatas habebant, non poterant plus, quam eis à Deo permitteretur, at vero in inferno omnes manus ſolutas & expeditas habebunt. Sanctus Antonius de Padua in quodam ſermone ſuo circa pœnam hujus oculorum ſenſus ita loquitur: *Ad oculos vero tenebræ palpabiles excæcantes viſum; fumus turbulentiſſimus, & ſuffocativus: Lacrymæ obruentes oculos & faciem; aſpectus pœnarum, tortorum & tormentorum.* Porro cœleſtis magiſter noſter in pluribus locis apud Sanctum Matthæum inferni nobis notitiam declarare volens ſpecialem planctus & lacrymarum ab oculis damnatorum manantium mentionem facit: *Ibi erit fletus.* Spiritus Sanctus pariter in libro Sapientiæ patientes in barathro illo damnatos nobis repræſentare volens inquit: *Præ anguſtia Spiritus gementes;* ſicut enim major pars peccatorum ſuam ab oculis minus bene cuſtoditis habuerunt originem & cauſam, ita quoque iiſdem in abyſſo infernali unum ex majoribus correſpondebit ſupplicium.

S. Bonav. T. 7. c. 3. in Faſcic. — *Damnati cruciabuntur per quinque ſenſus corporis in viſu.* — *S. Ant. de Pad. Fer. 2 poſt Dom. 1. Quadr.* — *Sap. 5. v. 3.*

7. *In auditu quoque patientur,* inquit Sanctus Bonaventura, *per lamentabiles gemitus & clamores de miſerabili ſocietate & crudelitate tortorum qui ſine omni miſericordia in torquendo non fatigantur, & inſultabunt dicentes: Ubi nunc gloria? ubi nunc altus ſtatus? ubi ſuperbia? cogita, quomodo ibi per membra, quibus quis peccavit eiſdem punietur, & omnibus membris malus pœnam ſuſtinebit.* Reſonabunt in damnatorum auribus, ululatus, ſtridores, mugitus, ſibili, latratus, boatus, rugitus & omnes aliæ horrificæ & monſtruoſæ voces. Sanctus Bernardus de reprobis in inferno cruciatis inquit: *Habebunt in oculis continuas lacrymas, & mœrores; in auribus horrendum timorem & terrorem; in naribus inſupportabilem fœtorem, in guſtu inexpreſſibilem amaritudinem; in dentibus terribilem ſtridorem; in ore horribilem clamorem; in corde inconſummatum dolorem, in toto corpore ardorem, & inconſumptibilem pudorem.* Albertus Magnus illum adducit Exodi textum c. 15. *deſcenderunt in profundum quaſi lapis, ſubmerſi ſunt, quaſi plumbum in aquis vehementibus;* nec non illum textum Apoc. 8. *Lapidem magnum quaſi molarem &c.* moxque ſubjungit; *hoc impetu mittetur Babylon. ſcilicet in infernum, in mare, quia hoc eſt amarum. In pondere graves ſunt, & ideo majori impetu deſcendunt in profundum inferni.* Unde reprobus dicere poteſt: *Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me,* quia ſi per aquas ſalſas & amaras, ærumnæ, pœnæ & cruciatus denotantur, his omnibus circumquaque cinctus erit damnatus.

S. Bonav. ib. Et auditu. — *S. Bern. T. 2 ſer. 22. A. 2* — *Exod. 15. 5* — *Apoc. 18. v. 21.* — *Alb. M. l. de malore ſeras c. 6. §. 4.* — *Pſ. 67. v. 3.*

8. Sanctus Bernardus omnia elementa ad impios caſtigandos concurſura eſſe exiſtimat: *Quatuor elementa eſſe creduntur ad perfectam damnatorum punitionem, ignis, aer, ſulphur, ſpiritus procellarum, aqua, terra, ut omnis creatura excandeſcat in tormentum contra injuſtos, & armetur in ultionem creatoris, & per eadem puniantur, ex quibus conſtituuntur.* Decem illa flagella, quibus juſtitia Dei ad iracundiam provocata olim caſtigavit Ægyptum, aliqua ſaltem ex parte pœnas figurarunt infernales, fuit namque Ægyptus percuſſa ab omnibus creaturis; *pugnavit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos, armavit creaturam ad ultionem inimicorum.* Deus velut juſti furoris ſui inſtrumentis uſus eſt, igne, terra, aëre, aqua, nec non & mixtis, nimirum grandine & ſanguine, irritavit quoque contra illos animalia, etiam minutiſſima, cujuſmodi ſunt, muſcæ, ranæ, ciniphes, locuſtæ, lugubri veſte obduxit ſolem cymerias quaqua verſum ſpargendo tenebras, fuere puniti in gregibus & armentis, in ſegetibus & arboribus in filiis primogenitis, in argento & auro, aliaque pretioſa ſupellectile, in corporibus ulceroſis, in aſpectu oculorum propter tenebras, in auditu per terræ motus; in naribus ob cadaverum peſtilentiam devoratorum putredinem, in guſtu, quia ob aquæ de-

S. Bern. T. 4. ſer. 18. extraord. — *Omnia elementa concurrent ad illos caſtigandos.* — *Sicuti contigit Ægyptiis.*

defectum coacti fuerunt ad bibendum ſanguinem; denique in tactu, quomodo tot plagis & ulceribus fuere afflicti: at vero omnia hæc flagella ne minimam quidem cum ærumnis inferni habent proportionem, ſiquidem *finiti ad infinitum nulla eſt proportio.* Sanctus Bernardinus in alio quodam ſermone inquit: *Erit pœna in corpore ratione elementorum contrariantium ſibi ad invicem, & ſic qualibet pars corporis, reſpectu elementorum ad invicem contrariantium, in toto corpore totum quamlibet partem corporis damnati affliget & cruciabit; & ſic ſine corruptione ſemper in æternum quæret una pars corporis ſe ab invicem ſeparare.* Albertus Magnus omnia elementa ſimul conjuratura eſſe dicit; ad onerandum in abyſſum illam omni id, quod ad communis creatoris rebelles torquendos aliquo modo ſervire poterit: *Orbis terrarum* inquit, *hoc eſt mundus pugnabit cum ipſo contra illos. Quia quidquid eſt ignobile in elementis mundi, ſicut calidum, frigidum tenebroſum, & hujuſmodi, totum divident à ſe elementa, & miniſtrabunt inferno, ut per illa crucientur reprobi.* Bellovacenſis multa alia enumerat tormenta, quibus damnati ibidem cruciabuntur: *Ex parte corporis*, inquit *erunt ibi, acerbitas doloris, atrocitas algoris, fœtoris immenſitas, fumi obſcuritas, tenebræ palpabiles, procellæ terribiles, penuria famis, ariditas ſitis, attritio verberum, conſtrictio catenarum, morſus ſerpentum, turpitudo horribilis, ponderoſitas importabilis, imbecillitas debilis, ululatus & gemitus, dolores & torſiones, amaritudines & ægritudines.* Inſuper exiſtimat unumquemque reproborum, præter communem damnatorum infernum? ab alio quodam inferno particulari, & unicuique proprio cruciandum eſſe. *Habebunt reprobi*, inquit, *intra ſe quaſi alium infernum ex contrarietate qualitatum diverſarum, quia cum ipſorum corpora compoſita ſint ex elementis, perpetuo pugnabunt qualitates elementares in ipſo corpore. Erit autem hæc pugna graviſſima & ineffabili modo tanto atrocius, quanto intimius afflictiva.* Sanctus Antonius de Padua in eodem ſupra citato ſermone, hactenus dictis inſuper adjungit, in hunc modum loquens: *Ad odoratum fœtor intolerabilis ex ſulphure horrendo. Item conſcientia marcida generabit fœtorem maximum; item vermes qui ſcaturient in carne & ſimiliter tinea, Ad guſtum, quia amaritudo peccati redundabit in guſtum: Fel draconum vinum eorum. Item ſerpentes horrendi, qui ingredientur per os; item fames perpetua & ſitis cruciatus: Ad tactum, vermis, ignis, frigus, ulcera, tortores, tinea.*

S. Bern. T. 4 ſer. 62. p. primo.

Bellovac. ib. diſt. 1.

S. Ant. de Pad. ib. Et reliquis corporis ſenſibus, pariter puniuntur.

9. Citat Bellovacenſis quamdam ex Venerando Beda hiſtoriam, cujus alibi quoque mentionem fecimus: in qua viſio quædam Sancto Paulo de pœnis infernalibus exhibita deſcribitur: *Vidit*, inquit, *in inferno mulieres nigras indutas pice & ſulphure, & dracones, & ſerpentes torquentes eas; habebant cornua ignita, & ſerpentes, & viperæ circa colla earum eas ſugentes & torquentes.* Idem quoque Bellovacenſis alibi ex Sancto Gregorio obſervat, quod *non erit ibi ordo naturæ ſecundum Gregorium. 9. Moral. quibuslibet rebus in pœnam ſurgentibus propria qualitas non ſervatur, quia ibi ſimul eſt timor cum dolore, & dolor pariter cum timore.* De quo timore quo damnati continuo percellentur Sanctus Bernardus pariter in ſuis meditationibus mentionem his verbis facit: *Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor incomparabilis, mors animæ & corporis.* Sanctus Antoninus ſimiliter timorem & formidinem ſuppliciis annumerat infernalibus dicens: *Erit in anima perturbatio timoris indeficientis. In præſenti etenim vita, ut ait Gregorius: dum pœna infligitur, timor quieſcit apud inferos pœna inflictio eſt timoris augmentatio, unde de quolibet damnato poteſt intelligi illud Job 15. ſonitus terroris ſemper in auribus ejus. Cum habeant omnia mala ſemper timebunt & expectabunt pejora.* Et quidem ſi Cain, qui primus reprobus fuit, priuſquam in abyſſum deſcenderet, ſemper pavidus, & tremulus erat, quanto magis in inferno, expaveſcet, & contremiſcet, quia ut in libro Sapientiæ dicitur: *Turbabuntur timore horribili*, id eſt, ut Dionyſius Carthuſianus exponit; *Turbabuntur videntes omnipotentem iratum, quem offenderunt, blaſphemaverunt, ſpreverunt. Turbabuntur quoque tam horribiliter ex magnifica apparitione & inſpectione juſtorum, quos pro nihilo reputaverunt & anguſtiaverunt.* Quin imo Monarchæ, coram quibus totus mundus contremiſcebat, ut obſervat Sanctus Hieronymus, ab eodem Dionyſio relatus, inſtar tenuis folii trepidabunt, & contremiſcent; *Potentiſſimi quondam Reges undo latere palpitabunt.* Hic autem horrendus timor continuus erit, & ſine intermiſſione, ſi Sancto Bernardino credimus, damnatos affliget, unde ab illo vocatur, *pavor continuus.* Deus olim populo ſuo, ſi quando perfidus, & infidelis futurus fuiſſet, comminatus eſt dicens; *Dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium, terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugiet quaſi gladium, cadent nullo perſequente, & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos.* Imaginemini igitur vobis, qualis in damnatis tremor futurus ſit, qui totidem lateribus ſuis aſſiſtentes habent carnifices, qui illos exagitent, quod ſunt innumerabiles dæmones: præterquam quod ſupplicia, quibus cruciabuntur, non ſint folia à vento agitata, ſed tormenta graviſſima, & inexplicabilia. Sanctus Joannes in Apocalypſi multos enumerat reprobos, ſceleratos, & ad flammas illas deſtinatos, inter quos tamen primo loco timidos recenſet. *Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure.* Hoc autem verbum, *timidis*; ſimiliter bene concordat, cum alio quodam textu libri Sapientiæ, ubi dicitur: *Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, id eſt*, ut Dionyſios Carthuſianus exponit, *ex remorſu conſcientiæ, & conſiderationes ſuorum exceſſuum, cum inæſtimabili timore.*

Terrebit eum tribulatio, inquit diu ante
Sanctus Job, *& anguſtia vallabit eum*,
id eſt damnatum,

Bellov. ib. Aſſeruntur alia damnatorum horrenda tormenta.

Bellov. p. 4 L. 2. diſt. 3.

S. Bern. in medit.

S. Antonin. p. 4. Theol. Sit. 14. c. 5. §. 8.

Sap. 5. v. 2. D. Cart. ib.

Illi coram quibus totus mundus contremiſcebat horrendo concutientur timore.

S. Bern. T. 4. ſer. 18 extraord.

Levit. 28. v. 36.

Apoc. 21. v. 8.

Sap. 4. v. 20. D. Carth. ib.

DIS-

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Conſideratur diſſenſio, quæ inter corpus & animam damnati futura erit, nec non potentiarum ſuarum depravatio, aliaque pœna interna.

THEMA.

Pones eos ut clibanum ignis, in tempore vultus tui, dominus in ira ſua conturbabit eos, & devorabit eos ignis. Pſ. 20. v. 10.

Damnati ſimul patiuntur horrenda tormenta in corpore & anima.

1. POſtquam Pſalmiſta juſtitiæ divinæ contra reprobos meminiſſet dicens: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis, dextera tua inveniat omnes qui te oderunt;* Immediate ſubjungit dicens: *Pones eos ut clibanum ignis &c:* quaſi nobis interna, quæ coram oculis non apparent, quibuſque damnatorum animæ & potentiæ cruciantur, denotare voluiſſet ſupplicia & cruciatus, de quibus Bellovacenſis fuſius agens, cuidam S. Greg. innixus doctrinæ ait: *Sciendum vero eſt quod reprobi, quia ex anima ſimul & carne peccaverunt, illic in carne patiuntur, & in anima cruciantur; Unde bene per Pſalmiſtam dicitur: Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui; Dominus in ira ſua conturbabit eos, & devorabit eos ignis; nam clibanus intrinſecus ardet; is vero qui devoratur ab igne, ab exteriori parte incipit concremari; ut ergo ſacra eloquia reprobos ardere interius & exterius demonſtrarent, eos ab igne devorari, & ut clibanum poni teſtantur, ut per ignem devorentur in corpore, & per dolorem ardeant in mente.* Quod idem duplex tormentum Albertus Magnus pariter in illis colligit Pſalmiſtæ verbis: *Remitte mihi ut refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero;* in hujus namque textus commentario totalem condemnati quantum ad corpus & animam deſolationem exprimit in hæc verba: *Damnatus amittit in morte quaſi totum eſſe naturale; tunc enim perdit res ſuum eſſe naturale, quando calor naturalis mutatur in incentivum, & naturalis ſubſtantia in congruum illi incentivo, quia caro mutatur in ſulphur, & ſanguis venarum in picem ardentem. Carebunt etiam eſſe gratia & eſſe gloriæ; propter hoc de damnato diabolo Ezech. 28. nihili factus es, & non eris in perpetuum.*

Bellovac. ſpec mor p. 3 L. 2. diſt. 1.

Alb. M. in Pſ. 38. v. 14.

Ezech. 28. 19.

Inter corpus & animam damnati erit perpetua diſcordia & odium.

2. Porro tanta animam inter & corpus diſſenſio exurget atque diſcordia, ut major nec dari nec imaginari poſſit; Ideoque Sancti Anſelmi authoritatem ſecutus Bellovacenſis ait: *In diſcordia tanta mali perſiſtent, ut eorum corpus & anima ſemper diſſideat, nam & corpus animam odio habebit, eo, quod ſemper male cogitaverit, & anima corpus, eo quod male cogitata opere compleverit, pro quibus omnibus torquentur in pœnis.* Anima corpori ineffrænem appetitum licentiam, hocque illi pariter exprobrabit incuriam, dum corpus animam regere & frænare neglexit, ne corrueret, ſiquidem ipſa dominium habebat in corpus; Quem perpetuum conflictum Albertus Magnus in hæc ſequentia expreſſit verba: *Tanta diſcordia erit inter animam & corpus, quod libentiſſimè ſepararentur, ſi fieri poſſit, ſed per judicium juſtiſſimum Dei ſimul tenentur, ut, ſicut ſimul peccaverunt, ita etiam ſimul puniantur.* Quæ quamvis doctrina clara ſit, nihilominus nequaquam prætereundam duxi, quam idem author immediatè in hæc verba præmiſerat dicens: *Bellum continuum corporis ad animam & è converſo; eo quod corpus convitiatur animæ, quod ipſa debebat regere ipſum ad bonum, & direxit ad malum; anima autem corpori e converſo, quod delectationes corporales ſeduxerunt eam, & quod prona fuit ad malum caro omni tempore, ad bonum autem pigra & infirma.*

Bellovac. ib.

Alb. M. I. de muliere forti c. 16. l. n. 4.

Illa diſcordia erit perpetua.

3. Imo ut idem advertit author contentio hæc corpora inter & animas damnatorum perpetua erit atque inceſſanter duratura; ait enim: *Vermes ſtrangulant corpus & animam, mutuis, & vicariis improperiis.* Quam pariter altercationem Sanctus Bernardinus his ſequentibus tradit verbis: *Anima odiet corpus, & corpus odiet animam, & ipſam abhorrebit; & omnes partes corporis ſimiliter ad invicem erunt diſcordes; & appetent ſeparari ab invicem nec poterunt diſſolvi; unde oportebit affligi utrumque; corpus, quia à ſua anima torquebitur in æternum; anima vero, quia videbit & intelliget corpus ſuum in æternum torqueri, & diliget naturaliter habere gloriam quam deſperabit attingere.*

S. Bern. T. 4. ſer. 6. 2. p. prim.

Quænam tormenta ſpecialiter pertineant ad animam.

4. Bellovacenſis in hanc eamdem ſe diffundens materiam, plurimos internos animæ reæ enumerat cruciatus, coram noſtris plerumque abſconditos oculis; omiſſis namque reliquis ejus authoritatibus, quodam in loco ait: *Ad animam pertinet timoris perturbatio, pudoris confuſio, vehementia doloris, corroſio odii & rancoris, ira, triſtitia, & furoris, remorſus conſcientiæ, excæcatio rationis, tædium vitæ, & deſiderium mortis, conſortium dæmonum, ſervitus, deſperatio & blaſphemia.* Ad hæc arguere hoc modo poſſumus, quod ſi Beatus Petrus Damianus animam in hac vita affectibus inordinatis coinquinatam, ſuorumque appetituum tyrannidi ſubjectam, portatilem quemdam ſecum infernum portare cenſuit, quanto magis ad ipſum adimplebitur, quando in ipſummet infernum ejecta fuerit? Porro verba B. Petri Damiani hæc ſunt: *Non mens odioſa, cupida, curis tantummodo ſæcularibus dedita, libidinis igne ſuccenſa, nonne ibi videtur infernus, in quo videlicet & Diabolus habitat, & concupiſcentiarum ignes æſtuare non ceſſant? Hæc flebilis anima gehenna facta eſt.* His igitur effrænis concupiſcentiæ flammis, quibus in hac vita exarſit, multo magis in futura vita in ſempiternum conflagrabit. Sanctus Antoninus in ſumma ſua hanc in anima reprobi in portione ſuperiori numquam intermiſſam pugnam his verbis conſiderat: *Sicut ipſi habent contra ſe continuum bellum malarum cogitationum, ſic & creaturæ bellant contra eos, affligendo diverſis modis & pœnis.* Et quidem appetitus tunc vel maxime effrænes & licentioſi inſanient, quantumvis numquam iis ſatisfacere ſit poſſibile; Continuæ namque variarum paſſionum furia agitabuntur damnati; continuum patientur fluxum, atque refluxum, longe importuniſſimum, dicente Propheta: *Cor impii quaſi mare fervens quod quieſcere non poteſt.* Omnes enim damnati velut à totidem tempeſtatibus agitati, timore, triſtitia, odio, invidia, deſperatione, furore, rabie, concutientur; imaginationem paſſuri turbatam phantaſmatibus monſtroſis, draconibus, baſiliſcis, aliiſque tremendis ſpectris.

Bellov. ib.

B. Petr. Dam. L. 2. Epiſt. 5.

S. Anton. 4. p. Tit. 14. c. 5. § 10.

Iſ. 57. v. 20.

Amos 4. v. 2. 3.
Deſcribuntur pœnitus damnatorum tormenta.
Alb. M. ib.

5. Quæ varia, eaque horribilia ſupplicia Albertus Magnus non obſcurè nobis inſinuet, dum illa Prophetæ Amos interpretatur verba: *Juravit Dominus Deus in Sancto ſuo; quia ecce dies venient ſuper vos, & levabunt vos in contis: & reliquias veſtras in ollis ferventibus, & per aperturas exibitis altera contra alteram, & projiciemini in Armon dicit Dominus.* Huic namque textui ſequentem adjungit expoſitionem dicens: *Juramentum Domini eſt immobile decretum judicii. Tunc dæmones tortores levabunt damnatos in contis: eſt autem conta inſtrumentum, quo macellarii levant boves excoriatos, intrudentes lignum per nervos crurium poſteriorum & ita levantes ſuſpendunt ad diſſecandum; & illud lignum, quod ſic intruditur per nervos crurium, dicitur conta & ſignificat vinculum quo ligantur damnati ad ſupplicium. Reliquiæ ſunt oſſa, quæ erunt in olla; & eſt integritas corporis, in qua reſurgent, & fervent in ipſa ſicut in olla; apertura autem una eſt ſepulchri, & exibit corpus, & altera apertura erit inferni, & exibit anima altera contra alteram id eſt anima contra corpus, & jungentur, & projicientur in Armon, qui interpretatur Anathema Mœroris & ſignat infernum cum damnatis, qui ſunt anathematizati à Deo, & in mœrore æterno.*

Innoc. III. ſer. 2. in dio Cin.
Erunt in continua anguſtia.

6. Innocentius III. in ſermone quodam internas damnatorum anguſtias ſequentibus pariter expreſſit verbis dicens: *Tantam in pœnis reprobi ſuſtinebunt anguſtiam, ut nihil cogitare valeant præter pœnas, ſed illuc dirigent impetum cogitationis, ubi ſentient vim doloris, Salomone dicente: Nec opus, nec ratio, nec ſcientia, nec ſapientia eſt apud inferos, quo tu properas.* Deus namque animabus damnatis vivaciſſimam, eamq; continuam imprimet pœnarum infinitarum, quas per omnem æternitatem ſufferunt & ſufferent, apprehenſionem, abſque eo, quod vel ad minimum temporis momentum ſe ad alia divertere poſſint. Quam eamdem doctrinam idem Pontifex alio in loco confirmat; dum hiſtoriam adducit cujuſdam ſcholaſtici, qui poſt mortem magiſtro ſuo apparens, eique de ſtatu ejus interroganti reſpondit, ſe damnatum eſſe; Interrogatus vero quænam in Inferno quæſtiones cogitarentur; ſubjunxit: *Apud inferos quæritur ſolummodo, quid non ſit pœna.* Ubi dictus author ſubnectit dicens: *Erit tanta in reprobis mentis oblivio, tanta cæcitas animi, tanta confuſio rationis, ut raro vel numquam ad cogitandum quidquam de Deo poſſint aſſurgere.* De Deo namque (prout inferius dicemus) cogitabunt animæ illæ, ſed nonniſi in odium & blaſphemiam ejus.

Innoc. III. L. 3. de. cont. mundi c. 7.
Exemplū damnati ſcholaſtici

7. Abulenſis inter alios dubium movet, qualiter animæ damnatæ extra abyſſum exiſtentes crucientur? reſpondetque juxta opinionum diverſitatem, alios autumaſſe, eas ignem ſecum deferre; prout ex diverſis, videtur colligi apparitionibus, id quod ipſe nequaquam admittere videtur ita namque flamma infernalis eos inceſſanter concomitans omnia ſuccenderet, per quæ tranſiret loca: *Ureret cuncta vicina, per quæ moveretur, cum ſit verus ignis ſicut noſter, niſi ponatur miraculum.* Tandem dubium reſolvit dicens: *Quod vere punitur anima, ab igne detinente eam. ſed iſta pœna non eſſet pœna, niſi æſtimaretur, id eſt apprehenderet anima nocivum ſibi eſſe ignem, in quantum detinet, & tamen iſta apprehenſio ſemper manet in anima; ideoque ſemper affligere poteſt.* Idipſum quoque in alia quadam quæſtione confirmat dicens: *Erit modus afflictionis, in quantum apprehenditur ut nocivus, manebit enim ſemper iſta cogitatio in anima damnati: & in veritate ipſe ignis habebit vim ſemper retinendi.* Hugo Cardinalis de præſcitis in barathrum perditionis cruciatibus interpretatur illa Pſalmiſtæ verba: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit; lacum aperuit, ſupple in ſerui.* Quod vero ad propoſitum noſtrum vel maximè fervit, eſt, quod ſequitur: *Convertetur dolor ejus in caput ejus.* Quod enim in eo latere putas myſterium, quod ſolius capitis mentionem faciat, quando totum quoque corpus damnati in inferno cruciabitur? *In caput ejus*, inquit, *id eſt, in mentem ejus, quando pro eo punietur; & in verticem ipſius, id eſt in rationem, iniquitas ejus deſcendet, id eſt æterna pœna pro iniquitate: Ratio enim maximè punietur in inferno.* Porro intellectus damnati erroribus, ignorantia, & deceptionibus obfuſcabitur, neque aliud diſtinguere poterit, præterquam hoc quod majorem illi afferet confuſionem. Unde Sanctus Anton. inter alias pœnas infernales hanc quoque recenſet: *Excæcatio ſeu obfuſcatio rationis;* Loquitur vero de illis qui in ſcientiis edocti, vel ſingulares ſunt in aliqua arte, qui videlicet veritatis illius ſcientiæ ſpeculari gaudent: at vero in inferno intellectus damnati hac conſolatione carebit: *Egreſſæ animæ talium ſapientium hujus ſæculi de mundo, ſcientiam hic acquiſitam ſecum deferunt, nec eam obliviſcuntur, ſed nullam delectationem, vel refrigerium recipiunt in tali ſcientia, pœnis abſorpti, ſed augmentum doloris, quia conſiderant; quod ſi rectè vixiſſent eorum ſcientia in alia vita fuiſſet in eis perfecta in Deum videndo, & quia quanto magis in mundo notitiam habuerunt in mundo agendorum, tanto magis puniuntur, ut gravius peccantes.* Subjungit ulterius quod Platonem, Ariſtotelem, Socratem, Tullium, Demoſthenem, Virgilium & Homerum in inferno ſcientia & facundia ipſorum nec quidquam juvabunt: *De his enim dicit Hieronymus illud intelligi quod ait Salomon Eccl. 10 Labor ſtultorum affliget eos, quod neſciunt in urbem pergere, & quia non habuerunt Sapientiam perierunt propter ſuam inſipientiam.*

Abul. Q. 509. in Matth. 25
Qualiter animæ damnatorum extra abyſſum exiſtentes crucientur
Abul. ib. Q. 514.
Pſ. 7. v. 16.
Hug. Card. ib.
S. Ant. ib. §. 8.
Obfuſcabitur damnatorum ratio intellectus.
S. Hier. in Eccl. in. 15.

8. Quod ſi vero alteram animæ conſideremus potentiam, quæ eſt memoria pœna damnati pariter augebitur, dum recordabuntur delectationum, quæ omni cum libertate frui fuerunt. Specialis namque damnatorum pœna erit, *Memoria præteritarum delectationum, & earum defectus*, inquit idem Sanctus Antoninus, idque probat ex eo quod Abraham Epulone dixit, videlicet: *Recordare quia recepiſti bona in vita tua, quaſi dicat: Defecerunt tibi omnia illa, quæ bona, & maxima bona putabas, & amabas. quanto autem magis quis aliquid amat, & illud conſequi non poteſt, tanto magis affligitur.* Sanctus Bernardus de tormento animæ impiæ in igne illo recluſæ diſſerens inquit: *Durante anima, durat & memoria. ſed qualis? fœda flagitiis, horrida facinoribus, vanitate tumida, contemptu hiſpida, & neglecta. Quæ priora tranſierunt, & non tranſierunt; tranſierunt a manu, ſed non à mente; non tranſibit cum tempore, quod tempora tranſit. In æternum ergo neceſſe eſt cruciet, quod perperam te egiſſe in æternum memineris.* Sanctus Bonaventura inquit: *Internæ paſſiones maximè regnabunt in eis, erunt enim maximè iracundi, & invidi: & erunt ita ſimul ſicut canes rabidi recordabuntur priorum delectationum, ad augmentum pœnæ.*

Cruciabuntur etiam in memoria.
Luc. 16. 25.
S. Ant. ib.
S. Bern. de Conſid. l. 5. c. 12.
S. Bonav. ſ. 7. c. 3.
Faſcicul.

9. Quod ſi vero ſermo ſit de tertia animæ potentia ſcilicet voluntate, etiam hæc ſolito magis in malitia pertinax & perverſa erit; nam in *inferno privati*

Voluntas illorum erit magis

ſunt

pertinacia malitia. S. Bern. T. 4. ſer. 18. extraord. *ſunt lumine gratiæ, ſcilicet fide, per quam cognoſcimus Creatorem & creaturas ſimiliter; & lumine gloriæ id eſt, viſione beata. Exteriores tenebræ intelligi poſſunt quædam malignitas odii, & voluntas, quæ tunc excreſcet in mentibus reproborum, & quædam oblivio Dei.* Numquam damnatus boni aliquid velle poterit, neque vel unam cogitationem, aut deſiderium bonum concipere valebit, quia totaliter à Deo eſt derelictus, cum *non ſimus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*; Et ideo ſine Deo ne vel minimam cogitationem bonam concipere poſſumus. 2. Cor. 3. v. 5. Qui Deum non amat, concipere nequaquam poteſt, quam horrenda ſit pœna animæ, dum ſe ad odiendum conſtrictam videt, & ad concipiendam amandi Deum voluntatem incapacem; Etenim tametſi verum ſit, quod Deus, qui in ſemetipſo ſummum bonum eſt, objectum odii eſſe nequeat, attamen ob pœnam atrociſſimam, quam divina juſtitia ab animabus damnatis exigit, illum inceſſanter odio proſequuntur & blaſphemant: ac proinde Sanctus Ignatius dicere ſolebat, unum ex aſperiſſimis inferni tormentis eſſe, quod videlicet damnati in corde ſuo inſeparabiliter, & in ſempiternum recluſum habeant mortale hoc odii contra Deum venenum, quod tanto magis eſt afflictivum, quanto ipſi certius noverunt, quod de Deo ſe numquam vindicare poterunt, ſicut ardenter, licet inutiliter, deſiderant. S. Ignatius. Sempiternum odium habeant contra Deum. Alb. M. inquit: *Sicut dicitur Ezech. 32. adeo ſigillata ſunt iniquitates eorum, in oſſibus eorum quod ita habent obſtinatam in malo voluntatem, quod quamvis vellent eſſe ſine pœnis, tamen in gloria nollent eſſe cum Deo judice & ſanctis, quia ut dicitur Pſalmo 73. Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper.* Alb. M. in Luc. 16 Ezech. 32. Pſ. 73. v. 23. Sicut enim animæ glorioſæ in cœleſti beatitudine Deum inceſſanter amant, neque ſe ab hoc objecto beato umquam divertere poſſunt, ita reprobi ſine intermiſſione ipſum odio habebunt, & ab hoc odio ceſſare numquam poterunt. S. Ant. ib. §. 10. *Accipiunt Sancti ex viſione Dei*, inquit Sanctus Antoninus, *ſummam firmitatem in bono, quia cum continue repræſentetur Deus menti, ut ſummum bonum, non poſſunt ad momentum diverti ab eo, & ipſum non ſumme amare, nec valent, in aliquo peccare, ſine macula enim ſunt ante thronum Dei Apoc. 14. damnati autem è contrario ſunt ita averſi à Deo, quod non poſſunt eum diligere, ſed ſicut dæmones, ut dicit Dionyſius, habent phantaſiam protervam, id eſt, ſuarum intellectus perverſum, nec averti poſſunt à malis deſideriis eorum, quæ habuerunt in mundo ſed nihil eorum poſſunt obtinere; Pſalmo 111. Deſiderium peccatorum peribit, ſcilicet ut non conſequi valeant deſiderata ab eis.* Apoc. 14. v. 5. Pſ. 111. 10.

Dolebunt quod non poſſint ſe vindicare de Deo. 10. Eamdem rabioſam hanc damnatorum impotentiam, dum numquam de Deo ſe vindicare; aut perverſos conceptus ſuos adimplere poterunt, Sanctus quoque Bernardinus in hæc ſequentia exprimit verba dicens: *Pœna eſt malum velle, ſed impotens; quia quod malum volent, perficere nequeunt; ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores; & hoc propter eorum ſuperbiam, quanta putas pœna eſt ſuperbia, quando non poterunt ſe vindicare, & non poterunt ſuum malum expellere.* S. Bern. T. 4. ſer. 18. extraord. Deum namque, propter nimiam ultricem manum; quam ſubterfugere non poterunt, blaſphemabunt continuo: *Blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas*; quia ſcilicet cum ſe ab iis ſuppliciis eximere non poſſent, percutientem & punientem blaſphemabant. Apoc. 16. v. 9. Cruciabuntur etiam odio, invidia & ira.

11. Albertus Magnus alia inter ſupplicia infernalia pariter annumerat ſequentia, dicens: *Odium, invidia, & ira, quibus replentur loco dilectionis Sanctorum in patria. Ad ſe invicem habent odium, iram autem contra Deum judicem eorum; & invidiam contra Sanctos Dei, & electos regni ejus.* Alb. M. de mul fort. c. 16. §. 4. In quæ horum confirmationem illum Ezechielis textum, ubi damnati cum armis ſuis ad infernum deſcendiſſe ſcribuntur, adducit: *Deſcenderunt in infernum cum armis ſuis*; textumque hunc ſequenti illuſtrat commentario dicens: Ezech. 32. v. 27. *Arma enim iracundorum ſunt ira, odium, & mala voluntas, & invidia, quæ ſunt peccata quæ non abſcidit mors, ſed remanent in inferno ut dicit gloſſa. Gladii autem quibus impugnabunt ſe, ſunt maledictiones & blaſphemiæ.* Si enim teſte apud Sanctum Matthæum Salvatore, *ex abundantia cordis os loquitur*, quid ni facile fuerit, odii, voluntatiſque perverſæ filiorum perditionis venenum ex blaſphemiis deducere, quod inceſſanter contra divinam evomitant majeſtatem: Matth. 12 v. 34. Quam impietatem omnis obſtupeſcat voluntatis, ſiquidem excæcatum habent intellectum; Unde idem author alios inter damnatorum cruciatus ſerpentes pariter annumerare non ambigit dicens: *Perverſia intellectus, & rationis, quia verum cognoſcunt, ſunt etiam dæmones, & tamen contra veritatem proterviunt & certant.* Alb. M. ib.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM,

De verme malæ conſcientiæ, qui damnatos de propriis demeritis convictos, in æternum corrodet.

THEMA.

Vermis eorum non morietur.
Iſai. 66, v. 24.

1. DUbitari nequaquam poteſt, quin Propheta Evangelicus de verme, qui damnatos in æternum rodet, loqui intendat, ſiquidem immediatè ſubjungit dicens: *Et ignis eorum non extinguetur.* Damnati cruciabuntur morſibus vermium & ſerpentum. Enimvero inter ſacros interpretes controvertitur, an in illa ignis abyſſo veri reperiantur ſerpentes, ſcorpiones, baſiliſci, vermes, aliaque ſimilia animalia ad hominem infeſtandum producta! Et quidem quod Salamandram attinet, hanc inter flammas naturaliter vivere, per experientiam compertum habemus, ac proinde multo magis Deus per ſuam omnipotentiam in igne vivos conſervare poterit omnes alios ſerpentes, ut vermes, ut fœtida reproborum cadavera corrodant & devorent, nec tamen conſumantur, & in cineres redigantur.

2. *Vindicta carnis impii*, inquit Eccleſiaſticus, *ignis & vermis.* Eccli. 7. v. 9. Ubi Sanctus Auguſtinus miram vermis & ignis conjunctionem his verbis conſiderat: *Cur dictum eſt: Vindicta carnis, niſi, quia utrumque ignis ſcilicet & vermis, vindicta erit carnis*: S. Aug. l. 21. de Civ. Dei c. 9. S. Baſilius voracitatem iſtorum vermium inſatiabilitatè his verbis demonſtrat: *Inde vermium innumerabilium genus venenoſum & carnivorum, eſitans quidem ſemper nec tamen ſe exatians, intolerabiles dolores morſibus infligens.* S. Baſil. in Pſ. 33. 1 & additione ignis inextinguibilis. Poëtæ gentiles apud inferos vultures eſſe

finxerunt, qui damnatorum ibidem degentium corda paulatim & ſenſim rodunt & devorant: quorum fabula ad hunc utique ſcripturæ locum alludere voluit." Cæterum de vermis iſtius immortalitate (*Vermis eorum non morietur*) nonnulla habemus ſanctorum Patrum teſtimonia. Sanctus Bernardus in quodam ſermone explicans verba illa: *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*, hanc illorum verborum reddit rationem: *Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur, ſtridor vero ob vermem qui non moritur.* Sanctus Baſilius in oratione de futuro judicio, ita ſcribit: *Vermium quoddam genus, quod venenum emittit, carnibusque veſcitur quodque etſi mirandum in modum voret, numquam tamen ſamem explere poteſt intolerandos dolores corrodendo inurens.* At vero Sanctus Auguſtinus qualitates hujus vermis examinans aliter in hunc modum diſſerit: *In pœnis autem malorum & inextinguibilis ignis, & vivaciſſimus vermis, ab aliis atque aliis, atque aliter eſt expoſitus. Alii quippe utrumque ad corpus, alii utrumque ad animam retulerunt; Alii quippe ad corpus ignem, vermem vero tropice ad animam, quod credibilius eſſe videtur.* Porro Innocentius III. Vermem hunc uno eodemque tempore corpus pariter & animam rodere exiſtimat, præcitatumque Eccleſiaſtici textum: *vindicta carnis, vermis & ignis*, adducens ſubdit: *uterque duplex interior & exterior, interior, qui rodit & urit cor; exterior, qui rodit & urit corpus.*

S. Bern. ſer. 8 ſuper Pſ. Qui habit.

S. Baſil. or. 23. de fut. jud.

Vermes errunt inſatiabiles.

S. Aug. de Civ. Dei l. 10. c. 12.

Simul corrodent animam & corpus.

Innoc. III. de Cont. mundi l. 3. c. 2.

3. *Vermis eorum.* Per hunc vermem communiter Synderesis & malæ conſcientiæ remorſus intelligitur, qui velut crudeliſſimus carnifex damnatos cruciabit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Inter omnes tribulationes humanæ animæ & innumerabiles afflictionum moleſtias, nulla eſt major afflictio, quam conſcientia delictorum.* Advertendum porro eſt Chriſtum de pœnarum illarum acerbitate diſſerere volentem, non ſine myſterio ignem ſimul cum verme conjunxiſſe; Siquidem non tantum ſemel, ſed triplex in ſolo capite 9. Marci hæc verba repetuntur: *In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur.* Et ideo Sanctus Auguſtinus quærit: *Se ipſum quo fugiturus eſt homo? Quocumque fugeris ſe ſalem trahit poſt ſe, & quocumque talem trahit poſt ſe, cruciat ſe. In ſe eſt pœna ſua, quem torquet conſcientia ſua.* Idem quoque Sanctus Doctor ſoli Deo reſervatum eſſe dicit, hujus cruciatus penetrare acerbitatem, ſiquidem ab ipſo immediatè hic cruciatus animæ corpori reprobi infligitur: *Deus ſcit tantam pœnam animæ, tanta tormenta.* Sanctus Bernardus in Meditationibus hunc cruciatum expendit ſequentibus verbis: *Ardebuntque miſeri in igne æterno in æternum & ultra. In carne cruciabuntur per ignem, in ſpiritu per conſcientiæ vermem.* Quod & S. Proſper confirmat dicens, damnatos *edaciſſimis in æternum dilaniari vermibus, nec puniri.*

Communiter per hunc vermem intelligitur ſynderesis & remorſus conſcientiæ.

S. Aug. in Pſ. 45.

Marc. 9. v. 42.

S. Aug.

S. Bern. c. 3. Medit.

S. Proſper. de Vit. Contempl. l. 3. c. 12.

4. Nihilominus & hic ipſe author ad ſenſum myſticum ſe convertens, tormentum hoc de reatu & malæ conſcientiæ remorſo intelligendum eſſe docet in hæc verba: *Vermis eorum non morietur, & ignis illorum non extinguetur, ad totam refertur Damnati hominis pœnam, quem inefficacis pœnitentiæ ignis exurit, & conſumentis conſcientiæ vermis immortaliter rodit.* Quam eamdem doctrinam alto in loco fuſius, dum ad Eugenium Papam ſcribit, expreſſit Sanctus Bernardus dum ait: *Hic eſt vermis qui non moritur, memoria præteritorum. Semel injectus, vel potius innatus per peccatum, hæſit firmiter nequaquam deinceps avellendus. Nec ceſſat rodere conſcientiam, eaque paſtus eſca, utique inconſumptibili, perpetuat vitam. Horreo vermem mordacem, & mortem vivacem.*

Vermis ille non moritur.

S. Bern. de Conſid. l. 5. c. 12.

5. Quin & Sanctus Hieronymus, quemdam Iſaiæ textum, ubi Electi damnatorum pœnas contemplaturi ſcribuntur in hæc verba (*Egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me*) explicans, ad præſens pariter alludit propoſitum verbis ſequentibus: *Egredientur non loco; ſed intelligentia; vermis qui non morietur, & ignis qui non extinguetur, a pleriſque conſcientia accipitur peccatorum, quæ torqueat in ſuppliciis conſtitutos.* Hujus autem infernalis vermis tyrannidem Innocentius III. clariſſimè demonſtrat dum ait: *Vermis conſcientiæ tripliciter lacerabit: affliget memoria, exacerbabit pœna, torquebit anguſtia; venient enim in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates eorum, dicentes: Quid profuit nobis ſuperbia & jactantia divitiarum quid contulit nobis? tranſierunt omnia cum ingenti turbatione recogitabunt quæ cum nimia delectatione geſſerunt, ut ſtimulus memoriæ pungat ad pœnam, quos aculeus nequitiæ ſtimulavit ad culpam.*

S. Hieron. Iſa. 66. v. 24.

Vermis ille tripliciter lacerabit.

Inn. III. ibi.

6. *Vermis eorum &c.* Damnatus enim innumerabilia vivaciter & continuo apprehendet auxilia, quæ illi per quinquaginta & ſeptuaginta annorum decurſum contulit Salvator, ad æternam operandam ſalutem, quæ illa temeraria cum ingratitudine reſpuit, inſpirationes recogitabit internas; & invitationes, quas per prædicatores, confeſſarios, amicos, conſanguineos, ſuperiorum parentumque admonitiones, bona aliorum ejuſdem ætatis, conditionis, & profeſſionis exempla accepit. Imo ut Contemplativi aſſerunt non pauci, dæmones damnatis exprobraverunt inceſſanter tantarum gratiarum, donorum, & auxiliorum cœleſtium, quas large adeo in animarum ſuarum bonum obtinuerunt cœlitus, efficaciam & multitudinem; objicient iis Sacramenta, ſacrificia, verbum Dei, patientiam ejus in expectando pœnitentiam ipſorum, facilitatem acquirendi paradiſi, labores, quos ut in infernum ſe præcipitarant, ſubierunt. Exprobrabunt illis, qualiter in comparatione ad ſe, longè horribiliorem mercantur pœnam juſtitiæ divinæ; utpote cum diaboli propter unicum ſuperbiæ peccatum ſemel in infernum prolapſi, ſemper à communi creatore derelicti fuerint, nec redemptionis umquam facti ſint participes, cum tamen pro hominibus, poſt tot ſcelera, Dei Filius crucem ſubito & mortem non detrectarit.

Quænam dæmones damnatis exprobraturi ſint.

7. *Vermis eorum &c.* De verme hoc Albertus Magnus ita ſcribit: *Pro viſione fruitionis divinæ, accipiunt vermem conſcientiæ, quia viſa in corde peccata continuo mordent dente immortali & acuto. Vermes ſunt ſpirituales remorſiones, de omiſſo bono, & perpetrato malo.* Animam enim ream remorſus torquebit, non modo propter malum admiſſum, ſed & propter bonum culpabiliter neglectum, maxime autem propter tempus perditum, cujus ne minimum quidem per omnem æternitatem poterunt recuperare momentum; unda

Alb. M. l. de mul. fert. c. 16. §. 4.

Recordatio neglecti temporis multum torquebit damnatos.

S.

S.Bern.T. 1.ſer.13. Art.3.c.4. Specul. Exempl.

S.Bernardinus inquit: *Tempus malè expenſum obligat ad tormentum æternum*; prout ſatis ex ſequenti patet Petri Reginaldi relatione, ſcribentis, qualiter vice quadam Sanctus aliquis, dum orationi vacaret, mœſtam & lamentabilem audierit vocem: Cumque illa quis eſſet, cauſamque fletus interrogaſſet; reſpondit alter: Ego ſum damnatus, & amare plango, quia ego, cum omnibus ſociis meis, in nullo magis affligor, quam in temporis male collocati jactura, ſiquidem vel in unica hora, id nobis comparare poteramus fœlicitatis culmen, quod nobis in omnem denegabitur æternitatem; quia ſcilicet Deus *vocavit adverſum nos tempus*.

Vermis conſcientiæ implacabilis erit damnatorum accuſator.

8. *Vermis eorum &c.* Vermis iſte implacabilem aget accuſatorem animæ damnatæ, quaſi totidem montes, ſingula objiciens peccata; quantumcumque levia propter quæ ſimul cum mortalibus æternam ſuſtinebunt pœnam. Ille juſtitiam perhibebit tam atrocia infligentem tormenta, docebitque tantorum cruciatuum æternitatem, atque ita in deſperationem adiget; quando ad litteram verificabitur: *Omnis iniquitas oppilabit os ſuum.* Cujus tormenti horrorem conſideranti, quidam ſe offert pſalmiſtæ textus optantis: *Deſcendant in infernum viventes*; quid enim regium Vatem, per verba hæc dicere voluiſſe arbitramini? niſi id, quod in præſentis loci commentario ſcriptum reliquit Sanctus Auguſtinus, dum ait: *Quid eſt viventes? ſcientes quia pereunt. Si mortuus deſcenderes, quid ageres ignorares, cum vero ſcis malum eſſe quod facis, & tamen facis, nonne vivus deſcendis ad inferos?* Major namque reproborum pars Deum ex malitia, non ex ignorantia, aut fragilitate offendit; tunc itaque vermis, id eſt, conſcientia mala eis exprobrabit, qualiter ſæpius ob canis, quam Dei juſti Judicis timorem in peccatum conſenſerint; quia ſcilicet propter canis vigilis præſentiam, ab hoc illove furto vel adulterio abſtinuerunt, non vero ex timore offenſæ divinæ; Vermis iſte exprobrabit impiis, qualiter canem potius, quàm Deum amarint, quando pro ejus alimento, proque eo delicate fovendo pecunias expoſuere, cum demulſerunt, denique canis jactura plurimum indoluerunt; econtra vero Chriſtum in paupere præſentatum, præ fame mori permiſere & deſeruere; flocci pendentes diſpendium amicitiæ, & gratiæ divinæ; imo aliquando etiam in eodem gaudentes. Ut proinde merito exclamet Thomas de Villanova in hæc verba: *O quam juſtè damnatur æterno ſupplicio, qui perpetuo maluit ardere, quam amare, ſi enim ex charitate diligeret, in inferno non arderet. Nimis, non dico te, ſed ſeipſum odiſſe convincitur, qui potius elegit ardere quam diligere. Quid vidiſti in Deo tuo, ô damnate, quid vidiſti? qui, ne diligeres, ardes? quam excuſationem afferre poteris, qui neque juſſus quidem infinitam Dei bonitatem amare potuiſti?*

Pſ.108. 42.

Major pars reproborum peccat ex malitia, quam ex ignorantia & fragilitate.

S.Thom. de Villa nova in Dom.17 poſt Pent.

Chriſtiani reprobi majorem pœnam merentur quam alii damnati infideles.

9. *Vermis eorum &c.* Ipſemet Chriſtianus Character vermis erit, crudeliter cor rodens impii; unde illuminatus quidam dicere ſolebat: Mahometani ad infernum, Atheiſtæ ad infernum, Pagani ad infernum, Hebræi ad infernum; Chriſtiani vero ad infimam inferni abyſſum; de quibus ſcilicet illud verificatur Spiritus Sancti dictum: *Sicut lumen eorum ita & tenebræ.* Omnes itaque damnati intra ſe dicent, *Merito hæc patimur*; utpote à malæ conſcientiæ ſuæ Synderesi convicti, videntesque adverſum ſe tamquam totidem Tigrides & Leones, innumerabilia flagitia ſua, quæ iis obſtinationem & duritiem exprobrabunt, qua ſe divinorum auxiliorum oppoſuerunt efficaciæ. Quam veritatem ut penetremus ſolidius, ſequentem auſcultare placuerit Sancti Bernardini ſimilitudinem, quam ita ad noſtrum accommodat propoſitum, clareque oſtendit, omnes reprobos unanimiter confeſſuros, *Juſtus es Domine & rectum judicium tuum.* Ita namque diſcurrit: *Si dicas, non me creavit Deus, ut me damnaret, nec tanta paſſus eſt pro me, ut me perderet; reſpondeo: ſi aliquis emiſſet à Saracenis unum captivum, & conſtituiſſet eum ſupra domum ſuam, tradidiſſetque ei in cuſtodiam uxorem propriam, & omnia bona: ipſe vero uxorem pollueret; & filios interficeret, & omnia bona diſſiparet, nonne Dominus hunc ſervum in reditu ſuo puniret, non obſtante quod eum redemiſſet?* ita quoque maxima divinæ pietatis eſt gratia, quod univerſam Adæ progeniem contaminatam, in dictas non præcipitet pœnas infernales, quia ut Sanctus Auguſtinus docet: *Univerſa maſſa pœnas debet, & ſi omnibus debitum damnationis ſupplicium redderetur, non injuſte procul dubio redderetur.* Omnes in prævaricatione protoparentum noſtrorum exilium promeruimus è cœlis, per omnes alienæ rei ſumus transgreſſores; quanto igitur crudelius conſcientia remordebit damnatos, quando videbunt, ſe non ob culpam alienam, ſed ob innumerabiles noxas proprias, non unum, ſed mille promeruiſſe inferos? Ideoque idem Sanctus Præſul ſubjungit dicens: *Qui inde per gratiam liberantur, non vaſa meritorum ſuorum, ſed vaſa miſericordiæ nominantur. Cujus miſericordiæ, niſi illius, qui Chriſtum JEſum miſit in hunc mundum, peccatores ſalvos facere, quos præſcivit, & prædeſtinavit, & vocavit, & glorificavit? quis igitur uſque adeo dementiſſime inſaniat, ut non agat innumerabiles gratias miſericordiæ, quos voluit, liberantis, qui recte nullo modo poſſet culpare juſtitiam, univerſos omnino damnantis!* Quod idem maximi momenti documentum ab eodem Sancto alio in loco in hæc reperio quam feliciſſimè inculcari verba: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum, mandaſti juſtitiam, teſtimonia, & veritatem tuam valde. Hæc itaque juſtitia Dei, rectumque judicium, & veritas, omni eſt metuenda peccanti. Hac enim damnantur divinitus, quicumque damnantur; nec eſt omnino, qui de ſua damnatione contra Deum juſtum recte conqueri poſſit.* Singulis namque propria reſpondebit conſcientia, eoſque adeo convincet & confundet, ut non unum, ſed plures infernos ſe meruiſſe ſint agnituri. Ideoque unicuique reprobo dicetur: *Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.* Paulo enim ante præmiſerat Deus inquiens: *Hæc feciſti, & tacui; exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis?* juſtus namque judex ille reprobum per 20. 30. 50. annos patienter ſuſtulit; *hæc feciſti, & tacui.* Sæpius inſinuavit, qualiter vitæ ejus filum abrumpere differret; ut ſe emendaret, minitans ſeverè, tanto ſeverius ſupplicium, quanto minus ad pœnitentiam reſipiſceret, dicente Apoſtolo: *An divitias bonitatis ejus, patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundum autem duritiem tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ejus.* Totum hoc ad unguem in damnatis adimplebitur, quo-

bus

S.Bern.T. 4.ſer.18. extraord. Declaratur apta ſimilitudine.

S.Aug.l.de Nat.& grad.c.3.

S.Aug.ib.

S.Aug. Conc.28.in Pſ.118. Propria conſcientia convincet damnatos, quod merito ſint damnati.

Pſ.49.v.21.

Rom.2.v.4.

bus diu ante damnatio ipſorum prædicta fuit : *ſi, opus noſtrum arſerit*, inquit S. Ambroſius, *non habebimus quod excuſare poſſimus.*

S. Ambr. l. 6. in Luc. c. 9.

Vermis ille mordebit damnatos ex eo quod ſcient ſe potuiſſe ſalvari ſi peccata ſua deteſtati voluiſſent.

10. *Vermis eorum &c.* In æternum præſcitum rodens vermis erit, ſcire quod eadem illa peccata, quæ veluti totidem ligna inextinguibiles ei flammas accendunt, eidem pro gradibus ſervire potuiſſent, per quos in cœlum aſcenderet, ſi ea deteſtatus fuiſſet, Sacramentique confeſſionis ſubjeciſſet clavibus ; nam ut Sanctus Auguſtinus inquit : *De vitiis noſtris ſcalam nobis facimus , ſi vitia ipſa calcamus, elevabunt nos, ſi fuerint infra nos.* Sanctus Thomas ſuper prædicta Pſalmi verba : *Arguam te & ſtatuam contra faciem tuam*, hanc gloſſam adjungit : *Id eſt tu ipſe te condemnabis.* Sanctus Hieronymus ſuper eumdem Pſalmum valde ſalutare nobis tradit monitum, quod licet ad reprobos judicandos dirigatur, adaptari tamen etiam poteſt iiſdem jam in inferno conſtitutis ; dicit enim : *Cum in ſiniſtra parte ſedis fuerit collocatus in futuro judicio, ſtatuam illa contra faciem tuam, ut his confuſus , damneris in morte perpetua, hoc eſt, per illa mandata, quæ non cuſtodiſti. Utinam nos & in hoc ſæculo poneremus ante nos peccata noſtra, & non Deus ea in judicio ſtatueret ante faciem noſtram. Intelligite hæc qui obliviſcimini Deum, ne quando rapiat & non ſit qui eripiat. Vox Prophetæ admonet unumquemque , ut non ponat Dominum in oblivione, nec ſua mandata, ut quando rapiat ad diem judicii, unde dixit : Et non eſt qui de manu mea poſſit eruere.* Sanctus Bernardus optimum nos docet remedium, ne vermis in abyſſo infernali devorare nos poſſit, nimirum ſi vermis hic in hac vita, quam diu reſpiramus, nos rodat, ſeque ſentiri faciat , curemus, ne inſenſibiles ſimus aut conſcientiæ remorſum ſurda aure excipiamus. *Optimum*, inquit, *eſt hunc ſentiri vermem, cum poſſit etiam ſuffocari. Ita que mordeat nunc , ut moriatur , & paulatim deſinet mordere. Mordendo rodat interim putredinem , ut rodendo conſumat , & ipſe quoque pariter conſumatur , ne foveri incipiat in immortalitatem.* Quanta enim impiis pœna futura erit, ſi in hac vita puniti ſint ut in æternum puniantur ? *Laſſati ſumus* , dicent impii, *in via iniquitatis, . . . ambulavimus vias difficiles.* Glorioſus ille Angliæ Martyr & Cancellarius Thomas Morus dicere ſolebat : Si medietatem laborum, quibus ſibi damnati acquirunt infernum, pro Deo faceremus utique valde eminentes gloriæ gradus nobis acquiſituri eſſemus in paradyſo. Pſalmiſta ait : *Die ac nocte gravata eſt ſuper me manus tua, . . . dum configitur ſpina* Ubi Sanctus Auguſtinus ait : *Confixa eſt mihi ſpina , compuncta eſt conſcientia mea. Quid fecit confixa ſpina ? peccatum meum cognovi.* Deus enim damnatis aperte infinitam revelabit innumerabilium offenſarum gravitatem, quibus enim injuriati & contumeliati fuerunt, hæcque viva peccatorum cognitio & appreҺenſio, ſemper manebit, ut ream conſcientiam inceſſanter rodendo affligat : *Vermis eorum non morietur* ; eritque hic vermis morſus , non ſpina tantum , ſed & clavus , corda & animas impiorum inceſſanter transfigens , adeoque in infernum in centro terræ ſituatum , alium quemdam ſecum deferent infernum, qui eſt mala conſcientia, de qua Sanctus Bernardus inquit : *Infernus quidam & carcer animæ rea conſcientia eſt.*

S. Aug. ſer. 176. de temp.

S. Thom. in Pſalm. 49.

S. Hier. in Pſ. 49. v. 21.

Optimum remedium ne vermis ille nos corrodat in altera vita.

S. Bern. de Converſ. ad Cleric. c. 6.

Sap. 5. v. 7.

Pſ. 31 v. 4

S. Aug. ib.

Iſ. 66. 24.

S. Bern ſer. 4. in Aſſu.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De horribili damnatorum deformitate , & confuſione, qua percelluntur, dum omnia ſcelera ſua in ſempiternum manifeſta videbunt.

THEMA.

Nudabo ignominiam tuam, . . . & videbunt omnem turpitudinem tuam. Ezech. 16 v. 37.

1. Sanctus Baſilius æqua lance infernalium ſuppliciorum ponderans multiplicitatem & horribilitatem , iis recte ponderatis, opprobrium & confuſionem damnatorum , omnia alia tormenta longè exceſſuram eſſe dicit ; Poſtquam enim ſuper Pſalmum 33. ſcribens , vermis conſcientiam rodentis feciſſet mentionem ſubjungit inquiens ; *Poſtremo omnium duriſſimam pœnam eſſe crede probrum illud, & verecundiam ſempiternam. Hæc tu time , & ejuſmodi timore eruditus , quaſi fræno quopiam abarce animam, & inhibe ad vitioſam concupiſcentiam propendentem.* Hæc autem pœna denotatur in præcitatis Ezechielis verbis , ſcilicet : *Nudabo ignominiam &c.*

Graviſſimum damnatorum ſupplicium, erit probrum & verecundia ſempiterna.

S. Baſil. in Pſ. 33.

2. Enimvero ſi probroſam damnati deformitatem conſiderare velimus , de hac Bellovacenſis S. Anſelmi authoritati innixus ita ſcribit : *De turpitudine corporum damnatorum ait Anſelmus, quod quilibet eorum erit cano & omni cadavere fœtidior , & omni fuligine turpior, & ſicut lilium, & ſicut odor balſami erunt ante te ; Et illud : fulgebunt juſti ſicut Sol ; ſic de reprobis dici poteſt, quod fœtebunt ſicut ſterquilinium, & ſicut cadaver putridum erunt ; Nullus fœtor eſt illorum fœtori comparabilis , nulla turpitudo poteſt inveniri eorum turpitudini ſimilis in hoc mundo.* Sapientia increata de reprobis in infernum damnatis diſſerens ait : *Videntes turbabuntur timore horribili* ; & qui dem ſi ſcire vultis, unde hic horror proceſſurus ſit, audite Dionyſium Carth. dicentem : *Turbabuntur ex ſui ipſorum inſpectione, quia deformiora & horribiliora erunt eorum corpora , quam fuerunt , quando in monumentis erant pro media parte , à vermibus ſerpentibus que corroſa.* Nullum profecto excogitari poteſt vilius, & abjectius ſpectaculum, quam ſi quis corpus aliquod humanum vivum videat in medio vermium & tinearum, in ſterquilinio expoſitum; talis autem erit ignominioſus & abominabilis damnati ſtatus, de quo Iſaias prædixit : *detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum, ſubter te ſternetur tinea & operimentum tuum erunt vermes. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*, inquit in lamentis ſuis Jeremias, *& non ſunt cogniti . . . adhæſit cutis eorum oſſibus, aruit, & facta eſt quaſi lignum.* Cadaver enim damnati apta & diſpoſita materia erit , ad concipiendum gehennæ incendium , adeoque veluti lignum quoddam erit, ſed tamen lignum inconſuptibile. Et quidem ſuper omnia vultus damnatorum ſupra modum horrendi erunt. Unde Albertus Magnus ſuper illa verba : *denigrata eſt &c.* inquit : *Quia ſunt titio ignis inferni, & torris fumans in incendio, qui denigrari poteſt, ſed non illuminari.* Sanctus Antoninus hunc in modum diſcurrit : *Si Æthiopes ſunt ita nigri propter calorem Solis immenſum in illa patria , quanto magis corpora damnatorum in illo igne?* & paulo poſt ſubjungit : *Si ignis*

Bellovac. ſpec mor. l. 2. p. 3. diſt. 1.

Corpora damnatorum erunt horrendum in modum deformia & fœtida.

Sap. 5. v. 2.

Dion. Cart. ib.

Iſ. 14. v. 11.

Thren. 4. v. 8.

Vultus damnatorum erunt ſupra modum horrendi.

Thren. 4. v. 8.

Alb. M. l. de mul. fortis c. 16. ſ. 4.

qui

Digitized by Google

S. Antonin. 4. p. Tit. 14. c. 5. §. 5. *Job. 30. 30.* *Bellov. ib.* *Joël. 2. v. 6.* *Nahum. c. 2. v. 10.* Monſtroſa deformitas animarum damnatarum.

qui dicitur S. Antonii ita deturpat membra humana, quanto magis ille ignis inferni, cum ille ſit umbra vel ſignum ejus; Unde poteſt dicere quilibet damnatus illud Job. 30. Cutis mea denigrata eſt. Bellovacenſis textum illum Joëlis c. 2. citat, ubi dicitur: *Omnes vultus redigentur in ollam;* nec non verba illa Nahum pariter c. 2. *facies eorum quaſi nigredo ollæ;* & vero quam ſit horribilis animarum damnatarum monſtroſitas, facile colligere licebit, ſi quis ad apparitiones à damnatis animabus factas reſpiciat. Et quidem inter alios eventus qui in hac materia acciderunt, notabilis eſt hic ſequens: *Viator enim quidam, dum iter ageret, accidit, ut juxta molendinum equo inſidens pertranſiret; & ecce repente monſtrum immane conſpexit, quo viſo ſubito eum terror invaſit, & ſtupefactus intremuit. Videbatur monſtrum illud in aures aſelli, caudamque deſinere, cætera urſus erat; cumque viator ad hoc portentum territus obrigeſceret fugamq; præcipitem formidoloſus iniret, informe prodigium humanæ vocis verba formavit, noli,* inquit: *O vir expaveſcere hominem me olim fuiſſe, ſicut & ipſe nunc es, procul dubio crede, ſed quia beſtialiter vixi, poſt finem vitæ, beſtiæ referre ſpeciem merui. Porro cum ille perquireret quis fuiſſet; Ego, ait, ſolo nomine Benedictus fui, qui nuper apoſtolicæ ſedis apicem obtinui. Inquiſitus autem quidnam retributionis haberet; nunc,* inquit, *uſque ad diem judicii per dumoſa atque ſqualentia, per ſulphurea loca atque fœtorem exhalantia, atque incendiis conflagrata rapior; poſt extremum vero judicium corpus meum ſimul & animam irremediabilis cruciatus & gehennalis barathri irrevocabilis olla deglutiet.*

Flor. Exemp. Tit. 4. Exemp. 1. Tom. 4. Oſtenditur terribili exemplo.

Prat. Florid. p. 2. lib. 3. c. 75. In horrenda figura apparuit diabolus S. Franciſcæ Romanæ.

3. Sancta quoque Franciſca Romana diabolum quondam in ſequenti conſpexit figura; ſuper immenſam, namque igneam conſiſtebat trabem, cum majeſtate horribili; brachia habens aperta, draconi ſimilis, à ſuprema uſque ad infimam abyſſi partem penetrabat. Caput habebat adeo tremendum, atque vaſtum, ut cum eo, & cornibus (quibus in formam diadematis circumdatus erat) totam primam, à ſummo uſque deorſum videretur occupaſſe ſtationem, eque cornibus intolerabilem diffundens fœtorem, brachia, totumque reſiduum buſtum uſque ad genua habebat in ſecunda inferni parte; cruribus autem & pedibus uſque ad barathri pertingebat profundum. Ecce vobis quales ſint animæ damnatæ, ſpiritusque maligni, qui infernum habitant, nunne deformes, ignominioſi & opprobroſi? ſed totum hoc omnium minimum eſt.

In Inferno erit merum confuſum Chaos.

4. *Nudabo ignominiam tuam.* Quod namque confuſum chaos erit, ſe in ingenti faſciculo, veluti totidem zizaniorum ſuſpenſum pendulumque videre inter illas flammas ſimul cum tot regibus, Imperatoribus, Monarchis, mediaſtinis, ſatellitibus, carnificibus, aliaque innumera viliſſima & ignominioſiſſima plebe? Ut juſtiſſime proinde dixerit Job, dum hæc tormenta cogitaret: *Terram miſeriæ & tenebrarum; ubi umbra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Quis horror, quæ ignominia erit quempiam regem agricolæ pedibus advolutum aſpicere? Hic quidem in terris aliqualis viget juſtitia diſtributiva; in inferno autem nullus conditionis, aut ſtatus perſonarum, habetur reſpectus, quin potius *potentes potenter tormenta patientur;* quantoque magis hic fuerint honorati, tanto magis ibi vilipendentur & contemnentur. Princeps ſubditorum ſubjacebit pedibus, Dominus conculcabitur à ſuis mancipiis, dives irridebitur à paupere; *nullus ordo;* qui in terris fuerint ludibriis perſecuti alios, iiſdem capita ſua, verticesque ſuos coronatos ſubſternent in ſcabellum pedum eorum quos fuere perſecuti.

Job. 10. 22. *Sap. 6. v. 7.*

Hiſtoria Tamberlani applicatur Monarchis damnatis.

5. Tamberlanus totum univerſum veluti folium quoddam contremiſcere fecit, quando Bajazeth Turcarum Imperatorem vicit, quem incarceratum ferreæ incluſit eique ſtrictiſſimæ caveæ; quem taliter vinctum per tres ſolidos annos, in ſignum victoriæ circumduci juſſit. Similem quoque eventum multi ex iis Monarchis qui in terris cum Deo conflixerunt, poſt hanc vitam ſunt habituri, ſiquidem in obſcuro illo abyſſi infernalis carcere ſtrictiſſime compingentur, ut Deus ſuam cœlo & inferno exhibeat juſtitiam, quantoque magis electi in cœlis exaltati fuerint & honorati, tanto majoribus reprobi in inferno exponentur probris & ignominiis, dicente prima veritate: *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles:* quod damnatis ſumme dolorosum accidet, quia quemadmodum pater eorum, de quo dicitur (*Vos ex patre diabolo eſtis,*) ita & ipſi ſuperbiſſimi ſunt; & ideo extremos in eo experturi cruciatus, dum ſe non modo contemni, ſed & turpiſſime conculcari viderint. Ideoque Bellovacenſis ait: *In confuſione pudoris ſciendum, quod cum ſint ſuperbiſſimi, erit eis ſumma miſeria, quando ſentiunt ſe vilipendi, conculcari & dejici.* Id quod maxime locum habebit in Regibus & Imperatoribus, *qui* (verba ſunt dicti authoris) *ſervitute viliſſima & graviſſima comprimentur, & tamquam ſervi nequam ſerviliter punientur, & in viliſſimo carcere ſerviliter tenebuntur, & in catenis igneis arctabuntur.* Idque confirmat teſtimonio Sancti Anſelmi dicentis: *Ad omnia quæ noluerit impius, cogetur, & ab omnibus quæ voluerit, prohibebitur. Sic exhonorabitur, ut in viliſſimum fœtorem dejectus etiam vermium Domino ſubjiciatur.* Auguſtus cui mundus ad nutum parebat in hac vita, in futura vita ne tantam quidem habebit potentiam, ut vel unicum fœtidum vermem à ſe repellere poſſit, ſed conſtringetur, ut ſe per omnem æternitatem ab illo rodi & morderi permittat, adeoque vermis ſervus & mancipium fiet.

1 Reg. 2. v. 30. *Joan. 8. v. 44.* *Bellovac. ibid.*

Bellov. l. 2. p. 4. diſt. 3. Damnati magnum habebunt horrorem ex conſortio damnatorum aliorum. *D. Chryſ. Hom. 1. ad Hebr.*

6. Idem Bellovacenſis in alio quodam loco ſequentem habet reflexionem: *Erit,* inquit, *ibi horror ex conſortii vilitate, ſcilicet omnium damnatorum, qui erunt turpiſſimi, & inæſtimabiliter horridi.* Etenim nemo eſt qui neſciat, quantum vilipendium & confuſionem homo aliquis nobilis & dignitate conſpicuus ſibi irrogatam eſſe exiſtimet, dum ſe in carcere inter condemnata ad triremes mancipia, atque infimæ plebis promiſcuam fæcem poſitum & abjectum eſſe videt: *Si quis ex iis qui liberaliter ſunt educati,* inquit Divus Chryſoſtomus *hic in carcerem injectus, fœtorem ſolum, & jacere in tenebris & in vinculis eſſe cum homicidis quavis morte ducit eſſe gravius, cogita quid ſit, quando urimur cum hujus orbis terræ homicidis.* Quale opprobrium ſempiternum in inferno damnatos confundet, dum ſe aſtrictos eſſe videbunt, ut in ſempiternum ſocietatem habeant cum fæce hominum ignominioſiſſimorum, maximeque abominabilium, qui vixerunt ſuper terram? Quam triſte olim erat ſpectaculum videre Valerianum Imperatorem, Regi Perſarum Sapori equum conſcendere volenti, ſcabelli loco tergum ſuum ſubjicientem? Hoc autem ſpectaculum in illa infernali abyſſo continuo videbitur, in qua tot Reges, Imperatores, & Monarchæ à Lucifero

Maxime Imperatores & Reges.

fero cunctiſque aliis ſpiritibus rebellibus ad perpetuam ipſorum confuſionem & deriſum calcari videbuntur. *In die illa*, inquit Iſaias, *Viſitabit Dominus ſuper militiam cœli in excelſo, & ſuper reges terræ, qui ſunt ſuper terram, & congregabuntur in congregatione unius faſcis.* Ecce vobis quoniam nulla inter reges & foſſores ſeu mediaſtinos habebitur differentia in inferno; quin potius omnes promiſcue conſtricti ſunt & ligati in uno faſce, ut inſeparabiliter ardeant in æternum; ubi vel maxime adimplebitur illud Actuum Apoſtolicorum; *In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor DEUS.*

Iſai. 24. v. 21.

Act. Apoſt. 10. v. 34.

Damnati in maximam pœnam erunt invicem ludibrio & irriſui.

7. Horret animus nobilis digito monſtrari probroſe; ſcopuſque ſtatui alienorum ludibriorum; reprobi autem, quia DEUM irriſerunt, & contempſerunt, (quoniam *impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit*) ideo extremam ſubibunt ignominiam; Unde immediate ſubjungitur: *Sed ſequitur eum ignominia & opprobrium*: non enim perverſi ſolummodo ſe invicem, in majorem ſui cruciatum illudent ut ſuo loco dicemus, & Pſalmiſta clare inſinuat, dum ait: *Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem & deriſum his qui ſunt in circuitu noſtro.* Sed & ipſa dæmonia, quin & DEUS ipſemet animæ reprobæ augebit confuſionem, diceique damnatis: *Deſpexiſtis omne conſilium meum & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo & ſubſannabo.* Quam vero intolerabilis pœna ſit deriſio, ex quodam Jobi lamento clare deduci poteſt, utpote qui non ingemiſcit propter perditas opes, amiſſos ſervos, & filios, neque ad impatientiam concitatus eſt, quod in fimeto ſqualeret, ſed quod inſolentium juvenum cachinnis & deriſionibus fuerit affectus: *Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei.*

Prov. 18. v. 3.

Pſal. 43. v. 14.

Prov. 1. v. 25.

Job. 30. v. 1.

8. *Et videbunt omnem turpitudinem tuam, ut juſtus DEUS* (Diſcurſus eſt Cardinalis Bellarmini) *ab omnibus comprobetur, ratio manifeſta erit, tum præmii, tum ſupplicii omnium hominum, tunc illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſta erunt conſilia cordium.* Citatque Sanct. Thomam docentem, quod ſingulis manifeſta & aperta erit, tam propria quam aliena ſententia, cauſa, ratio, & juſtitia ejuſdem. Sane ſi quis à dæmonio inſtigatus ad furtum, in eoque deprehenſus; ad perpetuam ignominiam ſuam per reſiduum vitæ tempus, publicum aliquod talis furti ſignum in conſpectu omnium portare cogeretur, quantam putatis hujuſmodi confuſio foret? reprobi autem per omnem æternitatem, in conſpectu omnium Spirituum Angelicorum, omnium animarum beatarum, omniumque Dæmonum & damnatorum rei apparebunt innumerabilium à ſe patratorum ſcelerum, ac ſi illa in præſentia eorum admiſiſſent. Unde Sanctus Bernardinus ait: *Sciunt ſcelera omnibus eſſe nota ideo, quia cognoſcunt ſe contemptos eſſe à DEO & ab angelis & à beatis animabus, atque ab ipſis dæmonibus, & ab aliis damnatis, ſicut per ſimilem homo verecundatur, ſtare nudus coram aliis, & maxime ſi habet aliquam deformitatem; quanto magis apparere nudus & tam deformis coram angelis & hominibus, & omnibus, cum anima damnata ſit magis deformis, quam excogitari poſſit?* Si enim pulcherrimus cœli angelus, per unicum ſuperbiæ peccatum in ſtationem, imo in monſtrum mutatus fuit horribilius, quam ullos umquam humanus, aut angelicus ſibi imaginari pot-

Card. Bellarm. T. 3. p. 1. lib. c. 6.

S Thom. in 4. ſent. diſt 41. Q. 1. Art. 5 Quæſtiunc. 2.

Magna pœna damnatorum quoad omnia illorum crimina, & damnationis cauſæ omnibus erunt manifeſta.

S. Bern. Tom. 4. ſerm. 18. extraord.

eſt intellectus; quanto magis terrificæ, & atræ erunt animæ illæ, quæ innumerabilibus iiſque omnibus abominandis ſe contaminarunt flagitiis? audite Sanctum Bernardum dicentem: *Et videntur ut confundantur, & non vident, ut non conſolentur; nec modo à luce, ſed in luce videntur. A quo vel à quibus? ab omni vidente, ut pro multitudine intuentium ſit confuſio multa. At nullus de tanta numeroſitate ſpectantium moleſtior oculus ſui cujuſque, non eſt aſpectus ſive in cœlo, ſive in terra, quem tenebroſa conſcientia ſuffugere magis velit, minus poſſit. Non latent tenebræ vel ſeipſas, ſe vident, quæ aliud non vident; opera tenebrarum ſequuntur illas, nec eſt quo ſe abſcondant ab illis, ne in tenebris quidem.*

S. Bern. l. 5. de Conſid. cap. 12.

9. Experientia teſte nullus adeo eſt impudens, qui non etiam ipſas cœli aves, ſuum velit latere delictum; quod ſi innotuerit erubeſcit & confunditur; in inferno autem, non unus, ſed omnes, etiam in mediis tenebris, ſigillatim, ab univerſa natura creata videbuntur & conſiderabuntur. David equidem quantum per potentiam & prudentiam ſuam homicidium Uriæ, & adulterium Betſabeæ occulere ſtuduerit, noſtis omnes, ſed Deus vindex publicavit ſcelus, dicens: *Tu feciſti abſcondite, ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael.* Ideoque Sanctus Chryſoſtomus nos admonet, dicens: *Videte & admiramini fratres, quantum malum ſit delictis & peccatis obnoxium fieri; Rex militem timet; coronam capite geſtabat, & confuſionis opprobria metuebat.* Imo quamvis animæ illæ rex à continua opprobriorum ſuorum apprehenſione ſe divertere vellent, numquam tamen id iis concedetur, dicente Spiritu Sancto: *Illos Dominus irridebit. Et erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum. ... Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates ipſorum.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis ait: *Impii qui modo diſſimulant peccata ſua, & nolunt cogitare de eis ad dolendum, ad confitendum, ad ſatisfaciendum, tunc velint, nolint, memores erunt omnium*; Obſervetis autem velim, quo fine hanc continuam habituri ſint reminiſcentiam; nimirum *ad eorum confuſionem. Tunc dicetur eis: Quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis?* Vatablus legit: *Tunc prodibunt providi peccatorum ſuorum reputatione.* In vanum vero confugient ad montes, ut illi ſuper eas corruentes, abſcondant illus: *Dicent montibus & petris, cadite ſuper nos, & abſcondite nos.*

Probatur hoc ipſum exemplificatione in Davide.

2. Reg. 12. v. 12.

D. Chryſ. in Pſalm. 50.

Sap. 4. v. 18.

Ibid. v. 19.

Ibid. v. 20.

Hug. Card. ibid.

Vatablus.

Apocal. 6. v. 16.

10 Deus apud Ezechielem inquit: *Nunc finis ſuper te, & immittam furorem meum in te, ... & ponam contra te omnes abominationes tuas, Et non parcet oculus meus ſuper te, & non miſerebor.* Etenim tametſi verum ſit, quod immenſa futura ſit reprobi confuſio, quam in judicio finali eſt ſubiturus, nullam tamen hæc proportionem habet cum illa, quam in inferno habiturus eſt, ſiquidem hæc æterna erit; quæ proinde ſi horrorem incutit illam cogitanti, quanto magis illam in ſemetipſo experienti? *Quid? an non erubeſcitis?* inquit Divus Chryſoſtomus, *quod ſiunt re nondum præſente, ſed effuſa dumtaxat, atque animo adumbrata, conſcientia noſtra pene nos examinat*, quid *tandem faciemus cum dies ille venerit?* Quid ſi cui neceſſitas incumberet, occultum à ſe commiſſum adulterium decem perſonis manifeſtandi, quantum putas talis erubeſceret? & quanto major erubeſcentia foret, ſi illud coram univerſa civitate quadam confiteri cogeretur? Longe igitur major confuſio & ignominia damnatorum erit, quando

Ezech. 7. v. 3.

Ibid. v. 4.

Magna pœna eſt damnatis, manifeſtatio omnium ſcelerum illorum, etiam occultorum.

D. Chryſ. Hom. 10. in 2. ad Corinth.

quendo per omnem æternitatem, non unum, ſed omnia peccata & ſcelera ſigillatim, cum omnibus ſuis circumſtantiis, tempore, loco, fine, & intentione; in conſpectu totius mundi manifeſte videbuntur? *Erit horror cuilibet*, loquit Bellovac. *de propria turpitudinis, & vilitatis conſideratione, adeo namque ſemetipſos horrebunt inſpicere, cum ſint ſuperbiſſimi, qui tamen non poterunt ſe videre, qui præ confuſione vellent omnino deficere, &, ſi eſſet poſſibile, nihil eſſe.* Quam eamdem confuſionem Sanctus Bernardinus in hæc repræſentat verba: *Patientur confuſionem ab angelis, quos videbunt de eorum damnatione exultare cum Sanctis; confuſionem patientur à Chriſto; nimia enim confuſio erit, cum viderint, quid Chriſtus pro liberatione eorum fuerit paſſus, quem ipſi tam viliter contempſerunt, & conculcaverunt ejus ſanguinem, de hac confuſione Joannes ſubdit: Et ante conſpectum agni, ſcilicet confundentur. Si quis intelligere cupit, quam magna erit confuſio hæc, penſet quanta erit exultatio beatis glorioſa, videre Regem & Dominum JEſum Chriſtum in glorioſo decore; & tunc è contrario intelligere poterit, quanta damnatis confuſio erit Chriſtum videre iratum.* Quam eamdem pœnam Innoc. III. ex illo Danielis textu (*libri aperti*) eliciens, ita diſcurrit: *Erit tunc confuſio peccatorum, tunc enim erunt libri aperti, id eſt conſcientia hominum erunt omnibus manifeſta.* Non enim ſuam improbitatem poterunt negare, aut excuſare malitiam, quando nil præter pudorem & confuſionem videbitur; nam teſte Alberto Magno, *pœna eſt manifeſtatio omnium peccatorum.* Atque hæc ipſa propalatio oblivionis erit incapax, quæ circumſtantia plurimum aggravabit tormenta; unde & in præſenti idem Innocentius III. teſtimonium adducit Jeremiæ dicentis: *Dedi vos in opprobrium ſempiternum & ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur.*

Bellov. ib. diſt. 3.

Patientur damnati confuſionem ab omnibus.

S. Bern. Tom. 1. ſer. 22. Art. 2. c. 2.

Innoc. III. l. 3. de cont. mundi. c. 4.

Alb. M. ib.

Innoc. III. ibid. c. 10.

11. Idem hoc confuſionis tormentum S. Antoninus adducit, dum ait: *Erit tunc confuſio inevitabilis doloris, quia nudabuntur, & manifeſtabuntur omnes turpitudines, & ſcelera malorum, omnibus hominibus, bonis & malis, & angelis & dæmonibus,* idque ex illo confirmans Prophetæ Nahum textu: *Revelabo pudenda tua in facie tua, & manifeſtabo gentibus ignominiam tuam,* inquit, *ô quanta confuſio, & verecundia erit illa reprobis, cum videbunt & ſcient omnia ſcelera ſua turpiſſima omnibus nota.* Idque ſequenti irrefragabili convincit argumento; Si enim ad vitandam confuſionem & pudorem, peccatum ſuum confeſſario ſuo vix aperire audet in ſecreto, ut ejus veniam aſſequatur; quæ illarum animarum damnatarum erit confuſio, quarum ſcelera ſemper Deo, angelis, ſanctis, dæmonibus, omnibusque aliis damnatis in omnem æternitatem publica erunt? Sanct. Ephrem ſane ruborem hunc in ſanctuarii pondere trutinavit, quando eum ſequentibus depingit verbis: *Horribilior tenebris, igneque illo æterno pudor erit, atque confuſio, in qua perpetuo converſabuntur peccatores, ſemper ob oculos retinentes veſtigia illa peccati in carne admiſſi, quaſi nota alicujus tincta, nec eluibilis unquam in memoria animæ, æternum duratura.*

S. Antonin. p. 2. Tit. 14. c. 5. §. 8.

Nahum. 3. v. 5.

Manifeſtatio omnium ſcelerum illorum erit inevitabilis confuſio.

Probatur à ſimili.

S. Ephrem. Orat. de futuro judic.

12. Bellovacenſis idem promoturus intentum, quamdam in Jeremia inſinuatam conſiderat ignominiam, ubi Propheta ad latronem alludit, cui furtum in majorem ſui confuſionem ad collum appenſum eſt; ait namque dictus author: *Si fur confunditur in furto, ſcilicet quando res furtiva ad collum ejus ligatur, in propatulo, & omnibus oſtenditur; ita &c.* Unde & S. Ephremus alibi ait: *Obviabit eis ibi horrenda illa facies ſuorum delictorum, quæ omni tormento acerbior erit; quocumque peccator ſuos tunc oculos convertit, imagines ſuorum delictorum contemplabitur.*

Alia ſimilitudo.

Bellov. ib. diſt. 1.

S. Ephrem. de Univerſali reſurrectione.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Conſortium damnatorum, pœnam eorumdem magis adaugebit, maxime eorum, qui illis ſanguine juncti & amici fuerunt, nec non aliorum, quibus malo præluxerunt, exemplo, cauſaque damnationis extiterunt.

THEMA.

Dolores inferni circumdederunt me, præoccupaverunt me laquei mortis. Pſ. 17. v. 6.

Magnum reproborum & dæmonum conſortium, plurimum auget damnatorum pœnam.

1. QUotidiana nos docet experientia, quod in hac miſeriarum valle non mediocre homini tribulato afferat refrigerium, quod videlicet plures in adverſitatibus habeat ſodales vel conſortes; Unde vulgo dicitur: *Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum*; verumtamen in inferno, ex conſortio aliorum, tam innumerabilium dæmonum, quam damnatorum, uniuſcujuſque damnati magis adaugebitur tormentum, ac proinde merito anima rea lamentabitur dicendo: *Dolores inferni circumdederunt me, præoccupaverunt me laquei mortis*; Ubi Sanctus Thomas dicit: *Hi circumdant qui inevitabiles ſunt*; hoc autem inevitabile eſſe cenſetur, à quo ſe reprobus per omnem æternitatem numquam, ne quidem per unum dumtaxat momentum valet ſubducere. Hugo Cardinalis inquit: *Dolores inferni, id eſt, mali ſocii, in inferno torrendi; & recte mali ſocii dicuntur dolores inferni, quia unus de magnis doloribus inferni erit malorum ſocietas, ſicut è contrario, unum de gaudiis paradiſi erit, ſocietas bonorum.* Nam ut S. Auguſtinus inquit: Gloria uniuſcujuſque Beati accidentalis, per ſingulorum augebitur beatitudinem; *tantum enim unuſquiſque gaudebit de beatitudine alterius, quantum de ſuo ineffabili gaudio, & quot ſocios habebit, tot gaudia habebit*: ſicut enim ſi in Eccleſia centum accendantur tædæ, lumen inde oriundum majus erit, quam ſi triginta tantum accenderentur; eodem modo quanto numerus damnatorum major erit, tanto magis eorumdem pœna multiplicabitur; at vero ut veridicus Spiritus Sancti calamus atteſtatur, *ſtultorum*, id eſt damnatorum, *infinitus eſt numerus*; quosque ſuo loco majorem præſcitorum, quam electorum numerum eſſe probabimus: Eadem quoque, vel pene ſimili S. Vincent. Ferrerius utitur ſimilitudine, inquiens: *Pro quolibet damnato augmentatur pœna eorum, ſicut ſi titioni ardenti addatur alius titio, magis ardebit, & quanto plures adduntur, tanto magis ardent.* Divus quoque Chryſoſtomus fallacem refellit fiduciam, quam multi ex communi hoc concipiunt axiomate; *Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum*; oſtendendo illud minime habiturum locum in barathro æternæ perditionis: *Habere ærumnarum ſocios,* inquit, *& videre multa ejuſmodi exempla, viſum eſt multis eſſe quid magni ad conſolationem. Hic autem nihil eſt hujuſmodi, neque enim adeſt aliquis, qui conſoletur, ſed eſt ſolitudo maxima amicorum.* Omnes enim quotquot damnatus habebit in inferno conſortes, inimici erunt DEI, & ſic ab illa omnique terra tenebroſa omnis charitas, & conſequenter omnis lex amicitiæ exulabit, eruntq; corda eorum plena ſemper

S. Thom. in Pſ. 17.

Hugo Card. ibid.

S. Aug. lib. de Spiritu & anima.

Eccle. 1. v. 15.

S. Vincent. Ferrer. ſerm. unic. in Fer. 5. poſt Pent.

D. Chryſ. in Pſ. 49.

per veneno & felle odii & rabiei contra Deum, contra dæmones, omneſque alios earumdem pœnarum conſortes. Unde S. Antoninus ait: *Beati ex viſione Dei conſequuntur perfectam amicitiam ad DEUM, & ſocios. Ita ſe perfectè diligunt, quod gloriam majorem Sanctorum magis eis volunt, quam ſibi, quia magis meruerunt; econtra damnati oderunt DEUM, ut punientem, nulla dilectio vel amicitia eſt in eis. Quos ſecum vident ſocios in tormentis, odiunt, omnes Sanctos, etiam propinquos genere, vellent ſecum eſſe in inferno.* Idem quoque Sanctus in eadem de pœnis infernalibus materia circa hoc axioma: *Solatium eſt miſeris, &c.* ita ſcribit: *Nec ibi ſervabitur, quod videlicet communiter dicitur: Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum; Nam ut S. Auguſtinus ait: Non hi quos monemus agere pœnitentiam, quærunt ſibi comites ad ſupplicia, nec gaudent, quia multos habebunt ſibi ſimiles, videlicet in pœnis, nam non propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt 2. q. 1. multi. Imo plus cruciabuntur, & præcipue quoad eos, quos ſuo exemplo vel occaſione traxerunt ad malum*; Idemque probat epulonis in inferno ſepulti exemplo, qui pro cruciatus ſui ſublevamine, impedire cupiviſſet, quo minus fratres ſui in eamdem deſcenderent abyſſum, non quia ad hoc moveretur ex motivo charitatis, vel ſalutis æternæ, quia reprobi in nullo alio, ſicut in malo alterius gaudent, idque ne ſibi tormenta adaugerentur; unde idem S. ait: *Dives ille ſepultus in inferno petebat mitti Lazarum, ad monendum fratres ſuos, ut agerent pœnitentiam, ne irent ad locum tormentorum; non quia ex charitate compateretur eis, ſed quia ſibi majus parabatur ſupplicium ex damnatione fratrum, cum exemplo, vel aliis modis eſſet occaſio peccatorum illorum. Sicut ex multitudine, ubi eſt ordo, reſultat pulchritudo quæ delectat, & quanto major rectitudo, tanto major pulchritudo & delectatio, ita ubi non eſt ordo, quanto major multitudo, tanto major confuſio & afflictio in eis.*

S. Antonin. 4. p. Tit. 14. c. 5. §. 10.

S. Antonin. ibid. §. 3.

Cur dives Epulo voluerit moneri fratres ſuos ut pœniterent.

2. Funeſtam hanc manſionem S. Job hoc modo deſcribit, vocans illam *terram miſeriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* In qua etiam Albertus M. pœnæ augmentum ex conſortio & multiplicitate ſociorum accreſcere his verbis confirmat: *Pœna eſt horror ſocietatis illorum, qui in illo loco congregantur. Horror autem ille generatur ex inimicitia eorum adinvicem; ſe invicem deridere dicuntur & convitari.* Omnes enim deſperatione & tormentorum atrocitate extimulati blaſphemant, & DEO maledicunt, ſeque invicem reciprocis injuriis laceſſunt. Hanc namque pœnarum participationem & communicationem mutuam S. Bernardinus his verbis declarat: *Eſt*, inquit, *cruciatus participationis. Sancti enim beati, alter alterum conſpicientes, etiam in gloria ex mutua charitate ita congaudent, ut quilibet eorum de alterius gloria, quantum de ſua, lætetur extenſive, non tamen intenſive, propter quod inenarrabilis gloria accidentalis, in æternum in eorum affectibus redundabit. Conſimiliter in damnatis per oppoſitum erit. Licet enim quilibet eorum, per ſua demerita propriam damnationem ſuſtineat, aliorum tamen tormenta per quamdam communicationem participat.* Ad eum fere modum quo in fornace, ubi ingens eſt multorum carbonum conglomeratorum congeries, major eſt calor & ardor, quam ſi ſinguli carbones à ſe invicem diviſi & ſeparati eſſent. Idem quoque Sanctus Pater in alio quodam ſermone mutuam hanc pœnarum communicationem per aliam explicat ſimilitudinem, inquiens: *Unusquiſque ſentit tormenta omnium aliorum, quemadmodum ſi eſſet unus pater cum ſeptem filiis moritu-*

Job. 10. 22.

Alb. Mag. de muliere forti. c. 16 §. 4.

Damnati Deum, & ſe invicem maledicunt.

Declaratur bina ſimilitudine.

S. Bern. T. 4. ſer. 6.

rus, ipſe Pater haberet dolorem ſuum, & omnium filiorum ſuorum, & econtrario, & dolor unus tranſiret ad alium participatione, ita quod haberet & ſentiret ſuum dolorem, & participaret de dolore aliorum filiorum ſuorum, & econtrario; Sic & in Inferno apud damnatos; Et hoc eſt, quod dicit: Quod ſumus tranſibit de ſæculo in ſæculum. Idem quoque Sanctus paulo ante propoſitionem illam quoque confutaverat, videlicet: *Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum*, oſtendo hanc nullum in inferno habere locum: *Nota*, inquit, *quod illa regula fallit in Inferno, quæ dicit, quod ſolatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum, quia quanto plures ſunt damnati, tanto magis augentur pœna ipſis damnatis, ſicut in Paradyſo, quanto plures ſalvantur, tanto plus augentur gaudia Paradyſi.*

2. parte principali.

S. Bern. ib.

3. Quod ſi porro conſortium conſideremus, quod damnati habituri ſunt ad invicem, quam eſt hoc horridum, terrificum, & deforme? Jeremias Propheta in ſenſu myſtico de ſuperna Jeroſolyme diſſerens: inquit: *Ingredientur per portas civitatis hujus Reges & Principes:* Hi enim qui in hac vita pauperes, & à fortunæ ſede dejecti fuerunt, in Cœlis coronati Reges erunt: *Feciſti nos Deo noſtro regnum, & regnabimus*; Omnes enim corona & diademate regio redimiti erunt: Econtra vero Reges & Monarchæ hujus mundi in Inferno abjectiſſimæ hominum fæci commiſcebuntur, ipſorumque tempora non jam coronis & diadematibus aureis, ſed ceraſtis, aſpidibus, tetriſque & nigris caliginoſi illius ignis flammis redimita & cincta conſpicientur: Omnes Dæmones, omneſque damnati monſtra horrenda & abominabilia erunt: *Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum: Cutis mea denigrata eſt ſuper me.* Quem Jobi textum Sanct. Bernardinus de abominabili ſocietate exponit, quam in illa abyſſo habituri ſunt præſciti: *Conſortium iniquorum.* Sicut enim beati propter perfectam unionem & Conſortium Principatuum, Thronorum, virtutum, Cherubinorum, Seraphinorum, Prophetarum, Patriarcharum, Apoſtolorum, Martyrum, cunctorumque aliorum, quod inter ſe mutuum habituri ſunt, ineffabiliter gaudebunt, ut proinde de illis canat ſancta Mater Eccleſia: *O quam glorioſum eſt regnum, in quo cum Chriſto gaudent omnes Sancti*: ita econtra damnati extreme patientur & confundentur, dum ſe in conſortio perpetuo & pœnarum infallibili & indeclinabili participio conſtitutos eſſe videbunt cum abjectiſſima & abominabili tam Angelorum quam hominum fæce quæ pariter communis eſt Creatoris inimica. O quanta pœna, qualiſque nauſea erit damnatis, quod per omnem æternitatem adſtricti ſint ad converſandum & vivendum cum infinitis Dæmonibus? cum innumeris adulteris, inceſtuoſis, Simoniacis, ſacrilegis, blaſphemis, latronibus, homicidis, veneficis & incantatoribus, aliiſque perverſiſſimis, quos ulla umquam ſæcula protulerunt, hominibus? *Erit ibi horror*, inquit Bellovacenſis, *ex conſortii vilitate, ſcilicet omnium damnatorum qui erunt turpiſſimi.*

Societas pœnæ in inferno nullum affert ſolatium.

Jerem. 17. v. 25.

Apoc. 5. v. 10.

Job. 30. 29.

Conſortium beatorum, auget illorum gaudium, & econtra.

Bellovac. ſpec. mor. l. 2. p. 4. diſt. 3.

4. Conſiderandum quoque eſt, pœnam damnatorum notabiliter auctum iri per prava exempla, quæ aliis tam exteris, quam cognatis, & amicis dederunt, per quæ illos ad ſui imitationem protraxerunt. Et ideo Sanct. Antoninus inquit de Inferno: *Locus ille eſt tumultuoſus.* Ibi namque ut Iſaiæ 3. dicitur: *Tumultuabitur puer contra ſenem, & ignobilis contra nobilem, filius objurgabit patrem, & patrem filius.* Idipſum S. Antonius de Padua in quodam ſermone his verbis confirmat: *Erunt ibi clamores Cruciantium, & mutuo exhortantium; Item blaſphemia exprobrantium,*

Damnatorum pœna notabiliter augetur per prava exempla.

S. Antonin. Ibid. §. 3.

Iſai. 3. 5.

S. Anton. de Pad.

Fer. 2. poſt. Dom. 1. Quadr. S. Bern. T. 4. ſer. 18. extraord. Horrendum exemplum.

tiæ, & ſibi mutuo maledicentium, Patris Filio, & econverſe. S. Bernardinus ad idem hoc propoſitum funeſtum quoddam factum refert, cujus hæc ſunt verba: *Pœna erit iracundia contra inflictionem pœnæ; iracundi enim ſunt ſicut furioſi; Peccator videbit & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet.* Quibus præmiſſis, ſequentem ex vitis Patrum adducit hiſtoriam, de uſurario quodam, qui duos habebat filios, quorum unus cum Patre in ſæculo permanſit, alter vero Religionem ingreſſus in eadem permanſit. Paulo poſt vero mortuus eſt Pater cui ſucceſſit filius qui in ſæculo permanſerat, qui tamen nec ipſe diu poſt Patrem in vita ſuperſtes manſit. Filius autem religioſus cupidus ſciendi ſtatum Patris, nec non & fratris in altera vita, Deum, ut hanc ei gratiam concederet, ardenter rogavit, quam & obtinuit, nam ut præfatus S. Bernardinus ait: *Raptus ad infernum neminem eorum videbat; & cum diligenter inſpiceret, egrediebantur de uno puteo inflammati, & ligati & ſibi invicem maledicentes; Pater dicebat filio: Maledictus tu ſis fili, quia fui uſurarius propter te; & hanc pœnam intravi. Filius vero dicebat Patri. Maledictus tu ſis Pater, quia ſi tu uſurarius non fuiſſes & injuſte non exegiſſes, ego injuſte non poſſiderem, & hanc pœnam non ſuſtinerem.* Unde S. Gregorius in moralibus ſuis inquit: *Eos quos inordinate nunc reprobi diligunt, miro judicii ordine tunc in tormentis videbunt, ut pœnam propria perditionis exaggeret illa Creatori propoſita carnalis cognatio, pari ante oculos ultione damnata.* Hæc

S. Greg. l. 9. mor. c. 39.

Ciſterus in Dom. 21. poſt. Pent. Aliud non minus horrendum.

autem à S. Bernardino adducta hiſtoria, confirmari poteſt per aliam, quæ refertur in libro de viris illuſtribus ordinis Ciſtercienſis, ubi de mercatore quodam legitur, quod dum morti proximus, ſana adhuc mente vigeret, in præſentia teſtium ſequens condiderit teſtamentum dicendo: Relinquo corpus meum terræ, animam vero diabolo conſigno, quia hæc propter injuſtitias meas ad ipſum pertinet; Huic inſuper conſigno animas uxoris & filiarum mearum, quæ dum ſuperbis indui voluerunt veſtimentis, me coëgerunt, ut ad illa requiſitas *per fas & nefas* congregarem pecunias. Commendo quoque eidem Diabolo animam Confeſſoris mei, qui mihi abſolutionem impertitus eſt à peccatis meis, nec tamen me umquam ob illa reprehendit, aut ad reſtitutionem inique partorum adſtrinxit. Et quidem pœnæ hujus augmentum, quod propter cognatos noſtros ſæpe mire accreſcit, S. Gregorius ibidem probat exemplo divitis Epulonis, qui *ab Abrahamo petiit, ut ad fratrum ſuorum eruditionem Lazarum mitteret, ne illuc eos quandoque venientes par pœna cruciaret. Qui igitur ad doloris ſui cumulum propinquorum abſentium meminit, conſtat procul dubio, quia eos ad augmentum ſupplicii paulo poſt poterit etiam præſentes videre.* Idem quoque punctum Sanctus Iſidorus his verbis tangit: *De Charorum quoque ſuorum ſuppliciis additur etiam pœna defunctis, ſicut apud inferos divitis ſermo prædicat evangelicus.* Idemque præter adductum Epulonis exemplum, per illa Pſalmiſtæ verba confirmat, quibus ad Judæ apud Inferos ardentis tormenta alludens inquit: *Diabolus ſtet à dextris ejus; cum judicatur, exeat condemnatus; fiant filii ejus Orphani, & uxor ejus vidua, nutantes transferantur filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitaculis ſuis, ſcrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam ejus.* Ut enim Dæmones, velut ſævi Carnifices, reprobos tanto atrocius affligant, illis omnia hæc triſtitia nuntia de proximis cognatis recenſent, ut magis illorexcruciens: *Pro augendo Judæ ſupplicio*, inquit S. Iſidorus, *dicit etiam Pſalmus; commotione commoveantur filii ejus, & mendicent.* Magis vero hæc de cognatis allata nuntia probos affligunt, ſi hæc ideo illis eveniant, quia propria culpa bonis filiis dare admonitiones, educationem, & bona exempla, quæ tamquam parentes exhibere debuiſſent, neglexerunt, ut proinde & ipſi ex horum neglectu damnentur.

Probatur exemplo Epulonis divitis. S. Greg. ib.

S. Iſid. lib. 1. ſent. c. 29.

Pſ. 108. v. 7.

S. Iſidorus.

5. S. Baſilius illum Apoſtoli textum adducens, in quo in Epiſt. 1. ad Timoth. cap. 5. dicit: *Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium, quoſdam autem & ſubſequuntur*; poſtquam locutus fuiſſet de præmiis, quibus beati in cœlo fruentur, digreditur quoque ad exponendas pœnas, quæ circa reprobos augebuntur, tam ante, quam poſt illorum judicium & condemnationem, dicit enim: *Sic contra; alii quidem præcedunt peccata eorum, qui peſſimis ſermonibus & operibus læſi, atque impediti à virtutis tramite in Infernum præceſſere ſupplicia ſuæ damnationis, quæ auctoribus illis parantur: Alia vero etiam ſequentur, eorum ſcilicet qui poſt ipſorum mortem per ſeminatam nequitiam, & exempla peſſima, quæ in mundo reliquere, dum eos imitari pergunt, maxime læduntur.*

1. Ad Tim. 5. S. Baſil. L. de vera virginitate. Pœnæ damnatorum augentur ex damnatione illorum, quibus fuerunt occaſio peccati.

6. Poëtæ obſcœni qui per laſciva ſcripta ſua cauſæ fuerunt, quod tot animæ laſcivi & impudici amoris igne exarſerint, dum hæ in Inferno ob prædictorum poëmatum lectionem torquebuntur, ſuas quoque inde ſentient multiplicari ærumnas. Quantum proinde Calvinus, Lutherus, Mahometh, aliique hæreſiarchæ, qui tot in propriis ſectis habuere ſequaces, præ cunctis aliis cruciabuntur, ob multitudinem innumerabilium animarum, quæ ob illorum errorem condemnantur? Vincentius Bellovacenſis de diſcordiis, quas parentes in Inferno cum filiis ſuis habituri ſunt, ita ſcribit: *Inter ipſos ſimiliter eſt ſemper jurgium, quia ſicut ait Sapiens Eccli. 41. De patre impio conqueruntur filii, quia videlicet non eos ad ſalutem neceſſaria docuerunt, nec eos delinquentes corripuerunt, nec compeſcuerunt à malis, nec eos utilia monuerunt. Parentes vero de filiis, qui pro eis laboraverunt, & ſoliciti fuerunt, & forſican multa mala acquiſierunt, & male acquiſita non reſtituerunt.*

Hoc fiet ſpecialiter Poëtis obſcœnis, & hæreſiarchis.

Vinc. Bell. L. 2. p. 3. diſt. 1. Eccli. 41. v. 10.

7. Inter alias S. Birgittæ revelationes legitur ſanctam hanc viduam quamdam vidiſſe damnatæ animæ horribilem ſpeciem, quæ inſtar umbræ cujuſdam à caliginoſo quodam lacu egrediebatur ſine corde, detruncatis labiis, ſemi devoratis naribus, oculos habentem in genas uſque pendulos, pectuſque à vermibus jugiter corroſum; hæc anima admodum lamentabatur de filia, quam in ſæculo reliquerat, quamque peſſimis exemplis dum in hac mortali vita degeret, imbuerat; mœſtaque voce gemens dicebat: *Heu, heu, filia, non filia, ſed Lacerta, Veneno fœtidiſſima, miſeram me, quæ te genui! Miſerrimam quæ te exemplo meo peccare docui; Quoties enim peſſimos meos imitata mores etiamnum peccas! quoties hæc inferni quæ propter te patior tormenta, novis actibus recrudeſcunt?*

Revel. S. Brigit. l. 6. cap. 52. Revelatio facta S. Brigittæ de vidua damnata.

8. *Præoccupaverunt me laquei mortis*, Paterfamilias ille Evangelicus zizania in faſces colligari, & in ignem projici præcepit dicens: *Zizania alligate in faſciculos ad comburendum.* Quonam vero id eum feciſſe exiſtimatis myſterio? Audite S. Iſidorum: *Sicuti*, inquit, *faſciculi lignorum ad combuſtionem de ſimilibus colligantur, ita in Judicii die, ſimiles culpæ rei, ſuis ſimilibus jungentur, ut ex æquo pœna coeſtringat quaſi in faſciculum, quos actio ſimiles fecit in malum.*

Matth. 13. v. 30. S. Iſid. ib.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Deliciæ & voluptates præſentes ad ignem infernalem protrahunt reprobos, quorum præ culpa acerbior pœna erit præteritarum voluptatum memoria.

THEMA.

Quantum glorificavit ſe & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Matth. 18. v. 7.

Superbi & luxurioſi ex memoria ſuarum voluptatum, maximè cruciabuntur. *Dion. Cart. ibid.*

1. EX hac terribili ſententia decretoria clare deducitur, quod quanto plus reprobus aliquis in hac vita voluptatibus operam dederit, tanto illum atrocius ignis infernalis ſit exagitaturus; ac proinde Dionyſius Carthuſianus ſuper hunc textum optime dicit: *Quæ verba ſuperbis & luxurioſis præſertim timenda ſunt, & penſanda, quia quo nunc amplius intumeſcunt, & in carnis viliſſima fœdiſſimis delectationibus ſe reſolvunt, eo durius in infima tartari deprimentur, atque intenſius torquebuntur.*

Unde ortum habeat nomen gehenna.

Ad majorem vero hujus ignis incutiendum terrorem ſciendum eſt, qualis locus gehennæ fuerit, cujus nomine cœleſtis Magiſter noſter Infernum frequenter appellat. Venerab. Beda de Joſia Rege differens, quando ut habetur in Lib. 4 Reg. cap. 23. *Contaminavit Topheth, quod eſt in convalle filii Ennon*, ita ſcribit: *Eſt autem vallis Ennon juxta murum Jeruſalem, contra Orientem, in qua nemus pulcherrimum Siloë fontibus irrigatur. Taphet autem ſive Topheth (utrumque enim ſcribitur) erat locus in eadem convalle juxta piſcinam Fullonis, cujus meminit Scriptura, uſque hodie demonſtratur ad auſtralem plagam montis Sion. Solebant autem in Topheth, qui locus erat amœniſſimus, unde hodie uſque hortorum præbet delicias; poſita ara ſacrificare Dæmonibus, neſandoque igne ſuos conſecrare liberos, ſive holocauſta offerre.* Et paulo poſt ſubdit: *Vallis autem Ennon dicitur Hebraice Gehennon (cujus nomine in novo Teſtamento pœna inferorum gehenna cognominatur) quia ſicut illi in convalle Ennon, qui idolis ſervierunt, in ea Prophetis atteſtantibus perierunt, ita peccatores ex his quæ peccaverunt, æterna damnatione punientur*; Incarnata igitur Sapientia Chriſtus Dominus noſter, qui *omnia in Sapientia fecit.* Infernum exprimere volens, non ſine myſterio hujus amœnæ & delicioſæ vallis mentionem fecit, in qua omnis generis muſica inſonabant inſtrumenta, quando impia Dæmonibus holocauſta offerebantur, ut inde intelligeremus, quod inter hujus vitæ gaudia ignis infernalis vel maxime vires ſibi acquirat.

4 *Reg.* 23. v. 10. *Beda Tom.* 4. *in Lib. Reg.* Q. 30.

Pſal. 103. v. 24.

Lucifer pulcherrimus angelorum primus aperuit infernum.

2. Nuſquam ſupremus ille rerum omnium conditor, univerſam mundi hujus fabricans machinam, Infernum condidiſſe legitur, ſed Lucifer primus fuit, qui per peccatum ſuum eumdem aperuit, ut in eo una cum aſſeclis ſuis, cunctiſque aliis reprobis in ſempiternum arderet. At vero obſerveris velim, quibus elogiis illum apud Ezechielem repræſentet Spiritus Sanctus. *Tu ſignaculum ſimilitudinis, lapis pretioſus operimentum tuum:* Iſaias vero c. 14. funeſtum ejus lapſum deplorans inquit: *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum, ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* S. Bernardus eumdem Luciferum his verbis alloquitur: *Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? Omnis Lapis pretioſus operimentum tuum. Modo ſubter te, ſternetur tinea, & operimentum tuum vermis. O DEUS quanta diſtantia inter delicias Paradyſi, & tineam corrodentem Inferni.*

Ezech. 28. v. 12. *Iſa.* 14. v. 11.

S. *Bern. ſerm. de* quinque negotiat.

Job vicit in ſterquilinio. Adam tute prius lapſus eſt in paradyſo.

3. Protoparens noſter, tot à Creatore virtutum; donorum, & gratiarum cœleſtium præſidiis, ſpecialiter vero juſtitia & innocentia originali communitus fuit, (*Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum*) & tamen enormem illam paſſus eſt ruinam, per quam reus eſt factus Inferni; Job vero è contra licet adverſus eum omnes conjuraſſent furiæ tartareæ, in ſua tamen ſanctitate & innocentia conſtanter permanſit; ſcitiſne diſcriminis hujus cauſam? Job ſterquilinio, nudus & famelicus inſidebat, & è carnibus & ulceribus ejus ſcaturiebant vermes: at vero Adam in terreſtri deliciabatur Paradyſo; *ſed quanto jucundior ille amœnitatis locus*, inquit S. Eucherius, *tanto hic in lapſum pravior fuit.* Et S. Auguſtin. ſimiliter ait: *vicit homo in ſtercore, victus eſt in Paradyſo.*

Pſ. 8. v. 6.

S. *Eucher. de laud.* S. *Auguſt. in Pſ.* 47.

4. Advertendum eſt autem, quod priuſquam Propheta Evangelicus inferni mentionem faceret, eamque ampliſſimam voraginem ſuam aperuiſſe diceret, præmiſerit inquiens: *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam; Cythara & lyra & tympanum, & tibia & vinum in conviviis veſtris.* Et paulo poſt ſubjungit: *Dilatavit infernus animam ſuam & aperuit os ſuum abſque ullo termino.* S. Hieronymus ſuper hunc textum ita ſcribit: *Voluptate ac deliciis occupati opus Domini reſpicere noluerunt. Quidquid vero de populo diximus Judæorum, tropologice referri poteſt ad eos, qui ſæculi deliciis occupati, nec reſpicientes opera Dei, captivi ducuntur in peccatum, & idcirco detrahentur in gehennam, ibique æternis cruciatibus deputati, potentiam & ſuperbiam, miſeria cernent & humilitate mutari.* S. Propheta Job. c. 21. longum texit proſperitatum Catalogum, quibus ii perfruuntur homines, qui deliciis ad gulam uſque immerſi, in cytharis & canticis vitam agunt: *Tenent tympanum, & cytharam, gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos*; at vero quiſnam tandem eſt vitæ hujus exitus? *& in puncto ad inferna deſcendunt.*

Iſa. 5. v. 11.

Deliciæ & voluptates parant viam ad infernum.

S. *Hieron. ibid.*

Job. 21. v. 13.

5. Quis non admiretur illam ſimilitudinem, qua Pſalmiſta damnatos, dum in perditionis barathrum deturbantur, ovibus aſſimilat, dicens: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos, auxilium eorum veteraſcet in inferno à gloria eorum.* Quod ſi damnatos ab illa abyſſo, veluti hædos, lupos, aut vipe ras depaſcendos eſſe dixiſſet, facile quidem intelligi potuiſſet, at vero difficile eſt intelligere, quomodo damnati depaſcendi ſint velut oves. Pro intelligentia igitur obſervandum, quod oves priuſquam ad macellum ducantur, in agris floridis & vireſcentibus ſaginentur: Equi autem, jumenta, & boves ſæpe macilenti, & ſub impoſito onere vel aratro extenuati moriantur, Sequentia vero verba: *Auxilium eorum veteraſcet in inferno à gloria eorum*; Incognitus Carmelitanus ita exponit: *Veteraſcet, id eſt, ceſſabit; ſi quæras qualiter? reſpondetur: à gloria eorum, id eſt, juxta quantitatem gloriæ ipſorum, quam in præſenti vita habuerunt, quia quanto aliquis magis in præſenti vita viſus eſt habere gloriam inter homines, tanto in inferno ampliorem corruptionem patietur.* S. Auguſt. ſuperba illa verba: *Mors depaſcet eos*, inquit, *Quibus id continget? illis, qui præſentia ſolum attendunt, dum futura non cogitant, illis, qui vitam non putant niſi iſtam, quæ mors dicenda eſt.* Dion. Carth ad ſupradicta Jobi verba (*& in puncto ad inferna deſcendunt*) ſe reflectens inquit: *Ecce quam vana, fallax falſa, brevis & impia eſt mundi proſperitas & voluptas.*

Pſal. 48. v. 15.

Quomodo intelligatur quod damnati in inferno ponantur ſicut oves.

Incognitus in Pſ. 48.

S. *Aug. ib.*

Dion. Cart. in Job 21.

Hanc

Hanc cordialiter aſpernemur, ne delectatione breviſſima, numquam finienda incidamus tormenta.

6 Inter alia Jeremiæ lamenta, hoc quoque recenſetur: *Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, quæ ſubverſa eſt in momento.* Nimitum amœna & delicioſa regio illa omnibus abundabat bonis terrenis, *Sicut paradyſus Domini*, & ideo in illa erat *ſaturitas & abundantia panis*; at vero hinc factum eſt quod paulo poſt ſulphur experiri debuerint & ignem infernalem; quia *quantum in deliciis fuerunt, tantum datum eſt illis tormentum, &c.* Chriſtus prima & æterna veritas de nullo tanta cum certitudine, ſicut nec aliæ ſcripturæ loca aſſeruerunt damnatum & in inferno ſepultum eſſe quempiam, quemadmodum id dixit de divite epulone, qui in deliciis & voluptatibus vitam ſuam tranſegit, de hoc enim idem Salvator claris verbis dicit: *Sepultus eſt in inferno*; illæ namque deliciæ & voluptates, quibus inceſſanter indulgebat, inextinguibiles illi flammas accenderunt, teſte Abrahamo dicente: *Recordare quia recepiſti bona in vita tua*; non dicit illum in infernum præcipitatum fuiſſe, eo quod fuiſſet adulter, inceſtuoſus, uſurarius, ſacrilegus, latro, blaſphemus, ſed quia quoad uſque vixit, voluptatibus indulgens, in lacu quaſi butyri & mellis natavit. S. Bernardus proinde interrogat: *Haccine cruciatuum cauſa tota, quod in hoc ſæculo bona recepit? ita plane, neque enim ad hoc nos de paradiſo voluptatis animadverſio divina ejeciſſe videtur, ut ſibi hic paradiſum adinventio humana pararet.* Ingenioſa profecto eſt illa ſimilitudo qua S. Bernardinus ad præſens propoſitum de infelici Epulone in inferno ſepulto loquens utitur: *Sicut fulgur tonitrua portat, ita proſperitas ſupplicia ſempiterna prænunciat.* Ludovicus Granatenſis In c. 1. L. 1. memorialis ſe à fide digno ſequentem audiviſſe viſionem dicit, quæ facta eſt viro cuipiam de animo ad infernum damnata. Hæc namque à dæmonibus Lucifero præſentata fuit, qui in ignea quadam ſede conſtitutus eamdem expectabat, eamque in eamdem ſecum ſedem collocabat, dicens: *Volo te magnifico hoc ſedili honorare, poſtquam cum magno honore apud homines fuiſti, ſemper gloriam ambiviſti; quæ mox funeſtum hunc honorem lachrymabili voce deflevit. Tum alii dæmones aderant offerentes ei poculum amariſſimo & fœtidiſſimo potu plenum, & cogebant bibere, dicentes: Ita decet, fuiſti enim amicus nobiliſſimorum vinorum, proba nunc vinum iſtud quod nos bibimus in hac regione. Hos ſecuti alii duo, qui duas tubas igne plenas ſufflabant, in aures ejus vociferantes: Hunc concentum tibi præparamus, ſciebamus enim te, cum viveres, harmoniarum amatorem. Poſt hos alii duo in pectus illius viperas injiciebant, dicentes: quia fuiſti appetitor amplexuum, & oſculorum impudicorum, his nunc voluptatibus te oblecta, his fruere iſtarum loco, quas in mundo habuiſti.* In qua viſione ad unguem adimpletum fuit oraculum à principio diſcurſus ex Apocalypſi propoſitum, nimirum: *Quantum glorificavit ſe & in deliciis fuit, tantum date illi tormenti & luctus.*

Thren. 4. v. 6.
Gen 13. v. 10.
Juxta Ab. 18. v. 7.
Dives Epulo à deliciis tranſit in infernum.
Luc. 16. v. 22.
Ibid. v. 25.
S. Bern. in declam. ſuper: Ecce nos reliquimus omnia.
S. Bern. ſerm. 23. in Fer. 5. poſt Dom. 2. Quadr. Art. 3. c. 3.
Ludov. Granat. L. 1. c. 3. Memor.
Horrenda Viſio animæ damnatæ.
Apoc. 18. v. 7.

7. Obſervaſtiſne aliquando, qualia ſint futura colloquia, quæ damnati in inferno inter ſe miſcebunt? Num forte de commiſſis latrociniis, extorſionibus, homicidiis, ſimoniis, ſacrilegiis, apoſtaſiis, vel aliis ſimilibus enormibus ſceleribus inter ſe colloquentur? nequaquam; hoc enim liber Sapientiæ non refert, ſed potius de perpetuo remorſu quo corda ipſorum dilaniabuntur, recogitantes luxus, delicias, voluptates, honores, divitias, quibus congregandis ſtuduerunt; dicent enim inter ſe: *Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? tranſierunt omnia illa tanquam umbra.* Divina quoque Sapientia illis, qui in hac vita in dignitatum culmine poſiti fuerunt, comminatur, quod quanto in hac vita digniores fuerunt, tanto acerbius in illo igne ſint torquendi; *potentes potenter tormenta patientur.* S. Thomas verba illa: *Quantum glorificavit ſe & in deliciis fuit*, ita exponit: *Quantum glorificavit ſe in honore dignitatum, & pompa divitiarum: homines enim in his duobus ſe glorificant, id eſt, gloriantur apud ſe, & ab hominibus glorificari quærunt, tantum date illi tormentum; tormentum in corpore, luctum in anima, quia corpore & anima ſe glorificavit & oblectavit.*

Qualia damnati miſceant colloquia.
Sap. 5. v. 8.
Sap. 6. v. 7.
Apoc. 18. v.
S. Thom. ib.

8. Inter tormenta, quibus damnati cruciantur, non ſolum numerandus eſt ignis, aliorumq; ſuppliciorum pœnoſiſſima congeries, verum etiam, & præcipue, perpetua in corde reprobi damnati reſidens voluptatum & gaudiorum præteritorum memoria & recordatio; ac proinde Abraham Epuloni pro augmento ærumnarum ſuarum dixit: *Recordare quia recepiſti bona in vita tua*; vult enim Deus tamquam juſtus & ſeverus judex, ut illa præteritarum deliciarum apprehenſio, & recordatio, damnatorum mentibus indelebiliter infixa hæreat, eo quod illarum memoria, ut Hugo Cardinalis ait, valde augeat afflictionem, *hoc eſt enim, quod maxime cruciat damnatos, ſcilicet præteritarum deliciarum recordatio, quas mallent non habuiſſe*; Unde Boëtius ait: *In feliciſſimum genus infortunii eſt, recordari ſe fuiſſe felicem. Recepiſti bona in vita tua, renovat dolorem*, inquit idem Hugo, *dolent enim reprobi in inferno, quia vixerunt ſibi, non Deo.* Divus Chryſoſtomus de Epulone & Lazaro utiliſſimam quamdam habet conſiderationem; dicit enim: Quod ſi quis in centum annorum decurſu unica tantum nocte jucundum quoddam habuiſſet ſomnium, in eoque pariter ſomnio multis perfruitus fuiſſet deliciis; demum vero hoc delicioſum ſomnium luere deberet per centum annos pœnarum, diceresne gaudia illa in ſomno habita præponderare pœnis tam longo tempore ſuſtinendis? certe nequaquam id diceres. *Hoc* jam, inquit Sanctus, *& de futura vita cogita, nam quod eſt ſomnium unum, ad centum annos, hoc eſt præſens vita, ad vitam futuram, imo multo minus. Quod eſt exigua gutta ad pelagus immenſum, hoc ſunt mille anni ad futuram illam fruitionem: quantumcumq; intereſt inter ſomnia & res veras, tantum intereſt inter hujus vitæ ſtatum & illius. Voluptas temporaria eſt, dolor vero perpetuus.*

Deus vult ut damnati recordentur deliciarum, in hoc mundo habitarum.
Luc. 16. v. 25.
Hug. Card. Ibid.
Boëtius.
Accommoda ſimilitudo.
Hoc D. Chryſ. Conc. 1. de Lazaro.

9. Celebre fuit certamen illud, quod Thomas Morus Magnus Angliæ Cancellarius (qui ſub Henrico VIII. impio apoſtata, tamquam verum fidei Catholicæ fulcrum occiſus fuit) cum ſua conjuge & filiis, poſtquam in carcere turris condemnatus erat, ſuſtinuit; dum enim hi inſtanter illum deprecarentur, ut Regiæ iræ cederet, votisque Regis ſatisfaceret, ipſe auditis ſuorum lamentis, conjugi, & filiis indignatus, his verbis uxorem interrogavit: *Quot annis me ſuperſtitem futurum cenſes?* quæ cum reſpondiſſet, viginti ad minus & amplius annis; vir Deo plenus confeſtim ſubjungit: *Hoc igitur agis, ut æternitatem totam vicenis annis commutem? ſi viginti annorum millia dixiſſes, videri poſſes non impudenter furere; hæc ipſa viginti vel triginta annorum millia, quid oro ſunt ad æternitatem?* Eheu nemo eſt qui conſideret, vel in pondere ſanctuarii trutinet illa quidem trita, ſed numquam ſufficienter ponderata verba: *Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat.* Quot ſunt qui à deliciarum illecebris decepti, nequaquam ſe reflectunt ad id, quod Spiritus S. in plu-

Schiſm. Angliæ. Lib. 1.
Thomas Morus optime agnovit æternitatis mercaturam.
Prov. 7. v. 17.

ſi-

ribus locis de domo impudicæ mulieris proteſtatur, dicens: *Via inferi domus ejus?* Optime igitur monet S. Bernardus dicens: *Ardor gehennæ extinguat in te ardorem luxuriæ, major ardor minorem ardorem ſuperet, ſtridor flammarum horribilis, amorem depellat libidinis.* In vita S. Brigidæ refertur, quod dum quædam pediſſequarum ſuarum, poſt inſpectum incaute juvenem, adeo impuro erga illum amore arderet, ut igne libidinis creſcente, diſpoſita jam fuerit ad conſentiendum eff[r]eni illius appetitui. Unde nocte quadam facinus eggredi ſtatuit, quando dormiente Sancta ad locum abiit deſtinatum, ubi cum amantem expectaret, Deus cordi illius ſuggeſſit, ut ad periculum ſe reflecteret, in quo verſabatur; ſingulariter autem ad infernum, ad quem propter brevem voluptatulam ſe condemnaret. Pedem itaque unum lumini appoſuit, experturs an ignem illum tolerare poſſet, vivacitterque ardorem ſentiens, exinde ad flammam æternam meditandam inducta, doluit de ſcelere, profanosque amores ſuos deteſtata, ad cellam ſuam redit, ibique ceſum ſuum teneriime deflevit.

S. Ber. ſer. 23. de modo bene vivendi.
Ignis infernalis extinxit in aliqua puella ignem libidinis.

Cur mons Veſuvius ſitus ſit prope Neapolim.

10. Inter omnes totius Europæ regiones & conſequenter totius mundi ſitus amœnior floreatiorque dici poteſt Neapolis, delicioſus merito totius univerſi appellandus hortus; cum autem deliciæ voluptatum ſint incentivum, divinæ providentiæ non abſque myſterio in viciniſſimo ei loco quoddam aperuit ampliſſimum os inferni, montem ſcilicet Veſuvium, qui globos igneos, ſulphurque evomit, ut ſcilicet in antidotum, præſervativum & frænum contra voluptates & luxurias mons iſte victois ſerviat oculis. Quem finem facillime ex quodam colligo Caſſiodori Commentario, quem ſuper illa Pſalmi inſtituit verba: *Convertantur peccatores in infernum omnes gentes quæ obliviſcuntur Deum*, ait enim: *Convertantur, id eſt, ab hujus mundi delectatione tollantur, ne diutius poſſint in ſua voluptate gaudere. Obliviſci Dominum eſt, cœno voluptatis involvi.*

Pſ. 9. v. 18.
Caſſiodorus. Ibid.

11. S. Antoninus, ut noſtram nobis exprobret ſtultitiam, qui momentaneam ſectamur voluptatem, cui æterne correſpondet pœna, ſequentem in medium adducit ſimilitudinem dicens: Ruſticus quidam ad nuptias regias invitatus erat, dumque regiam adiret cum aliis, in via ſitire incipiens, paludes potare ſtatuit aquæ corruptæ; quem proinde ſocii ad patientiam exhortantes, ut tantillum expectaret, donec ad convivium vinis pretioſis abundans pertingerent, rogarunt, ille vero talibus nequaquam acquievit conſiliis. Sed quo putatis ſucceſſu? aquis verminoſis abunde potatus, dum ad palatium perveniret, vomitare cœpit, ideoque à menſis nuptialibus repudiatus fuit. Omnes nos viatores ſumus, inquit Sanctus, & ad nuptias, ceu gloriæ tendimus convivium: aſt quam diu vivimus, ut ſitim noſtram deliciis & guſtibus carnalibus, qui aquis putridis aſſimulantur extinguamus; inceſſanter tentamur; *ut bibamus quaſi aquam iniquitatem.* Albertus Magn. ſuper illa verb. Apoc. *Miſſi ſunt in ſtagnum*, inquit: *Nota, pœna inferni dicitur ſtagnum, quia demergit illos, qui voluptatem hujus mundi quaſi aquam biberunt.* De his aquis ſcribitur in Jeremia: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, ... Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? ... Arguet te malitia tua; ... ſcito, & vide, quia malum, & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum*; quid igitur mirum eſt ſi qui Deo tergum verterunt, iis haud ſecus ac virginibus ſtultis porta claudatur cœlorum, & à nuptiis cœleſtibus repellantur? Hugo Cardinalis ſupra illum verſum Pſal. 48. *Auxilium eorum veteraſcet in inferno*, inquit: *Divitiarum amicorum, viriumcorporalium, auxilia in quibus hic confidebant, veteraſcent in inferno, id eſt, ad nihilum redigentur. Videntes turbabuntur timore horribili* at vero ſcitiſne cur timor ille adeo futurus ſit horribilis? nimirum quia in uno momento ſe à ſummo deliciarum culmine in extremum quoddam tormentorum & ærumnarum dejectos eſſe videbunt, & de gloria ad pœnam perductos, ut Interlinearis exponit. S. Bonaventure ſuper illa eorumdem reproborum lamenta: *Quid nobis profuit ſuperbia, &c.* huncillorum ſenſum eſſe ait, q. d. *nihil, imo nocuit, quia dicitur in Pſalmo: Retribuet abundanter facientibus ſuperbiam.* Hugo Cardinalis ſimiliter inquit: *Quid contulit nobis?* q. d. *nihil profuit; modo nocet: Quid contulit nobis? nihil niſi pœnam.* Quotidianæ Epulæ (*epulabatur quotidie ſplendidè*) diviti epuloni præter alios cruciatus rabidum quemdam in lingua ejus cauſarunt ardorem, pro quo mitigando, in perpetuas æternitates, ne unicam quidem aquæ ſtillam habere potuit. D. Chryſologus interrogat impium dicens: *Ubi ſunt tamen [?]es torcularium tuorum? Omnia tibi perierunt;* & V. Beda ait: *Quidquid jucunde hic ingerit, triſtiſſime in inferno digerit, & cujus vita hic benedicitur, ſpiritus ejus in inferno torquetur.* S. Hieron. gaudia præſentia in æternas ærumnas terminanda eſſe his verbis docet: *Tunc omnis potio, quæ ſtatum mentis evertit, amaritudine commutabitur, quæ ad tempus utentibus ſe mella mentitur, & in noviſſima, amarior felle reperietur. Tunc omnis dulcedo lætantium & tympanorum ac cytharæ ſonus in planctum vertetur ac gemitum.* Quod & illis Jobi confirmat minis: *Panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus.*

S. Antonin. p. 4. Tit. 14. c. 5. §. 21.
Pulchra ſimilitudo.

Job. 15. v. 16.
Apoc. 19. v. 20.
Alb. Mag.
Jerem. 2. v. 13. & 18.
Ib. v. 19.

Pſ. 48. v. 15.
Hug. Card.
Sap. 5. v. 2.
Damnati concutientur timore horribili, & quare.
Gloſſ. Interlin.
Sap. 5. v. 8.
S. Bonav. Ibid.
Hug. Card. Ibid.
Luc. 16. 20.
D. Chryſ. ſer. 122.
V. Beda in Pſal. 48.
Job. 20. v. 14.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Pœnam damnatorum plurimum augebit invidia, qua ob beatorum gloriam, de tanto bono amiſſo lamentaturi perpetuo, exagitabuntur.

THEMA.

Videntes turbabuntur timore horribili. Sap. 5. v. 2.

1. SAnctus Bernardinus Senenſis, quinam hi damnatis adeo formidabiles futuri ſint conſpectus, de quibus Sapiens ait: *Videntes turbabuntur timore horribili;* fuſius declarans, eos conſiſtere docet in gaudii, lætitiæ, cœleſtiſque beatorum gloriæ viſione; maximo enim cum ſupplicio *vident gloriam beatorum*, inquit, *maxime eorum, quos in hac vita contempſerunt;* idque ſequentibus probat eodem in textu citatis verbis: *Videntes turbabuntur timore horribili, dicentes intra ſe, & præ anguſtia ſpiritus gementes, hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii; nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam; ecce quomodo computati ſunt inter Filios DEI, & inter Sanctos ſors illorum eſt.* Quod Sancti hujus aſſertum ex aliis quoque ſacræ Scripturæ locis ſtabilire poſſumus: quantumcumque enim præſciti in tenebroſa & obſcura fuerint ſepulti abyſſo, divinæ nihilominus juſtitiæ oculos eorum tantiſper illuminabit ut videant illud, quod ad majorem eorum cedet pœnam, intellectum illuſtrabit, ut illud, quod magis torquebit, cognoſcat; ideoque Pſalmiſta de quodam damnato agens dicebat: *Videbit & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet.* Quod idem ſupplicium ſuis in ſententiis pariter

S. Bern. T. 4. ſer. 18. extraord.
Plurimum torquebit damnatos gloria beatorum illorum quos ipſi hic contempſerunt.
Pſ. 111. v. 10.

S. Iſid. L. 1. ſent. c. 29.

titer in hæc verba expreſſit Iſidorus: *Impii ex hoc durius in judicio puniendi ſunt mentis dolore, ex quo viſuri ſunt juſtos gloriæ beatitudinem meruiſſe.*

S. Bern. ſer. 8. ſuper Pſalm. Qui habitat.

Ea de cauſa juſti prius audient: Venite benedicti, ipſi vero poſtea: Diſcedite maledicti.

2. Eumdem hunc diſcurſum format S. Bern. dum Chriſtum prius ad electos: *Venite benedicti!* poſtea vero ad reprobos dictarum ponderat: *Diſcedite à me maledicti!* Ita namque diſcurrit ad intentum noſtrum: *Hoc grave eis plane eſt tormentum, & magnus quidam malorum cumulus erit, forte enim quodcumque ſolatium videretur, eorum, quos tam malitioſe impugnaverint, in tormentis ſuis, vel conſcientiam latere, vel ipſos ſaltem declinare poſſe conſpectus. Verumtamen etſi illis ex hac noſtra conſideratione immenſum quoddam accedat miſeriæ pondus, nobis quæ neceſſitas erit, quæ utilitas, quæ voluptas? attamen ſicut videbit peccator & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet; prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti ejiciantur in caminum ignis æterni, quo videlicet acrius doleant, videntes quid amiſerint) ſic juſti quoque videbunt & lætabuntur, conſiderantes quid evaſerint.*

Beati à damnatis quandoque conſpiciuntur in flammis infernalibus.

1 Theſſal. 4. 16.

S. Bernardin. T. 2 ſer. 11. A. 3. cap. 3.

Et hoc ad eorum majus tormentum.

3. Imo etiamſi Deus oculos damnatorum ad videndam electorum in paradyſo beatitudinem non aperiret, in cruciatum nihilominus indelebilem viva deſerviret apprehenſio & memoria, quam de gloria & exaltatione habebunt electorum conſpecta, quando *rapientur in nubibus obviam Chriſto in aëra & ſic ſemper cum Domino erunt.* Nihilominus S. Bernard. Senenſis Beatos à præſcitis in flammis infernalibus conſpiciendos eſſe docet dum ait: *Vident reprobi uſque ad diem judicii, quandoque beatorum gloriam in univerſali.* Hancque doctrinam ſuam hac ſequenti captu faciliima confirmat ſimilitudine dicens: *Sicut pauperes extra domum cogitant delectationes comedentium, tamen in particulari neſciunt quid divites comedant;* Pauperi namque famelico & ſitibundo maximum eſt tormentum, præ inedia deficere, linguam præ ſiti ardere, viſcera à calore naturali corrodi; maxime vero ſi lautas epulas in divitum & epulonum domibus præparari recogitet. Quanta autem inter miſerabilem & deplorabilem inferni pauperumque inferni ſtatum, & ſtatum Empyrei eſt diverſitas? De Beatorum enim ſtatu dicitur: *Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. Convivium pinguium medullatorum;* De damnatorum vero: *Famem patientur. Cœlum in quo eſt vita beata,* inquit S. Bernardinus, *eſt locus ubi eſt abundantia ſine indulgentia, lætitia ſine triſtitia, claritas ſine nebula, quia ſicut dicit Bernardinus: Civitas cœleſtis totum continet quod delectat; Ergo oportet alium locum eſſe, ubi omnia contraria his inveniantur, ſcilicet indigentia ſine ulla abundantia, triſtitia ſine lætitia, infirmitas ſine ſanitate, obſcuritas ſine aliqua claritate; iſte locus talibus miſeriis repletus, dicitur infernus.* Eamdem doctrinam idem S. Bernardin. in alio quodam tradit ſermone, authoritatem adducens S. Bonavent. in 4. diſt. 50. *Beati,* inquit, *nunc vident & etiam videbunt poſt judicium in ſpeculo æterno miſeriam damnatorum, quia hoc erit eis ad augmentum gloriæ & oſtenſionem divinæ juſtitiæ. Damnati vero vident nunc gloriam beatorum, & videbunt uſque ad diem judicii; nec hoc quidem erit niſi ad eorum completam deſolationem; triſtantur propter carentiam ſuæ beatitudinis; triſtantur etiam quia intelligunt ſe videri à Beatis, illiſque gaudium cumulare, propter quod inexpreſſibili verecundia confunduntur.* Idque probat per illum Pſalmiſtæ textum: *Erubeſcant impii & deducantur in infernum, muta fiant labia doloſa;* & immediate poſt idem S. Bernardinus ſubdit: damna-

Luc. 22. v. 30.

Iſa. 25. v. 6.

Pſ. 58. v. 7.

S. Bern. Tom. 4. ſer. 18. extraord.

S. Bern. T. 1. ſer. 21. Art. 2. c. 2.

S. Bonav. in 4. diſt. 50

Beati econtra vident miſeriam damnatorum.

Pſ. 30. v. 18.

tos erubeſcendam ſubituros confuſionem, ob ſpiritus angelicos, quos propter ſuos cruciatus videbunt lætantes, ob adimpletam, & benemeritis damnatorum ſuppliciis, voluntatem, & juſtitiam divinam: *Confuſionem patientur ab Angelis quos videbunt de eorum damnatione exultare cum Sanctis;* qui improbos eis exprobrabunt inſultus: Cuſtodiam, exhortationes, conſilia, auxilia, quæ in eorum ſubminiſtrarunt ſalutem, objicient, ipſi namque *ſunt adminiſtratorii ſpiritus in miniſterium miſſi, propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis.* Tunc Angeli inſultabunt reprobis dicentes: *Curavimus Babylonem & non eſt ſanata, derelinquamus eam.* Tunc illud Prophetæ Regii verificabitur aſſertum: *Lætabitur juſtus cum viderit vindictam.* Unde & S. Bernard. eodem in ſermone ait: *Cumulabitur confuſio damnatorum, nam ſicut peccaverunt in conſpectu Dei, & Angelorum, imo quantum in eis eſt, in conſpectu omnium; ita etiam coram dæmonibus & damnatis eorum confuſio creſcet.*

Confunduntur ab Angelis, quia illorum monita neglexerunt

Hebr. 1. v. 14.

Jerem. 51. v. 9.

Pſ. 57. v. 11.

Ibid. cap. 3.

4. Liber. Apocal. uniuſcujuſque damnati qualia futura ſunt tormenta commemorat, dum ait: *Bibet de vino iræ Dei quod mixtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum & ante conſpectum agni.* Ecce vobis quantam pœnam, cruciatuſque augebit reproborum, ubi ſe in conſpectu agni, pro eorum redemptione eviſcerati, mortuique conſpexerint, cujus ſanguinem non ſemel, ſed ſæpius, propter unicam voluptatulam conculcarunt. Quin & in conſpectu Angelorum ſanctorum ſtabunt, qui teſtes veridici & implacabiles erunt contra damnatos, eos de iniquitatibus convicturi, ſimulque oſtenſuri, quanta cum ſolicitudine eorum gloriæ cooperati fuerint, ſed ſemper ab iiſdem temerariam fuerint paſſi repulſam.

Apoc. 14. v. 10.

5. Hoc damnatorum ſupplicium Iſidorus Clarius olim Epiſcopus Fulginienſis in quadam ad populum ſuum concione, ſequenti explicavit ſimilitudine, inquiens: Si ergo, quantumvis exilis ſim, nihilominus tamquam Epiſcopus veſter, uni ex vobis, ut ex Eccleſia ſecederet, præciperem, neque ullam mandati hujus adjicerem cauſam, crederem ſane ego hoc ei longe gravius obventurum, quam ſi vulneraretur aut moreretur; ſiquidem toto vitæ ſuæ tempore conſtantem cenſeretur circumferre notam & probroſum publicæ ignominiæ ſignum tam in ordine ad ſe, quam familiam: ſi vero præcepto hujuſmodi verba ſuperadderem injurioſa, infamia, & probroſa, longe magis invaleſceret afflictio. Longe magis vero ſi eum ad perpetuum condemnarem exilium? Ex qua ſimilitudine tranſit ad deducendam confuſionis conſequentiam, quam damnati habituri ſunt in conſpectu non ſolum inferni, ſed quod majoris momenti eſt, in præſentia omnium Angelorum, & electorum Dei; nec non ex eo quod detectæ ſint omnes illorum ignominioſæ labes, ſinique non ſolum à cœlo excluſi, verum etiam exprobrari ſibi audiant gratias, auxilia, & quidquid ſive ab æterno Patre, ſive ab ejus Filio, ſive à Spiritu S. beatiſſima virgine, Angelis, Sanctis, cunctiſque cæteris electis pro ipſorum ſalute operatum fuit; quam obſtinate, in deſpectum cœli, pro unico terræ pugillo negligere & perdere non dubitarunt. Obſervandum vero quomodo Propheta Evangelicus prophetiam ſuam terminet; dicit enim: *Egredientur & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me; vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni.* Chaldæus legit: *Erunt impii judicati in gehennam, donec dicant ſuper eos juſti: ſatis vidimus.*

Iſid. Clar. Orat. 11. extraord.

Explicatur inſigni ſimilitudine damnatorum confuſio.

Iſa. 66. v. 24.

vidimus. Porro quale tormentum reprobi paſſuri ſint, jam audiſtis ex verbis propoſiti thematis: *Turbabuntur timore horribili, ... Præ anguſtia ſpiritus gementes*; videbunt enim Sanctiſſimæ Triadis amicos, & ſervos, in ſummo honore, & in ſupremæ autoritatis dignitate poſitos, quos hic contempſerunt & conculcarunt; idemque dicent: *Ecce quomodo computati ſunt inter Filios DEI:* Quale tormentum diviti Epuloni fuit videre ſeſe vel unicam aquæ ſtillam in flammis illis habere non poſſe; ex altera vero parte Lazarum à ſe contemptum, & deſpectum, in torrente nectaris & ambroſiæ, in ſinu Abrahæ conſtitutum videre, ſeque qui ſuperbus, inhumanus, & crudelis erga ipſum fuit, jam ad eum ſtatum videre redactum, in quo ſe coram illo humiliare, ejusque implorare ſubſidium debeat: *Ut intingat extremum digiti in aquam, & refrigeret linguam meam.*

Sap. 5. v. 2. Ibid. v. 3. Sap. 5. v. 5. Luc. 16. v. 24.

6. S. Hieronymus in Gloſſa ſuper ultimum caput Iſaiæ, præcipue vero ſuper illa verba: *Videbunt cadavera virorum, &c.* in ea ſimiliter eſt opinione, quod beati reproborum pœnas diſtincte ſint viſuri, dicit enim: *Omnium ſanctorum oculis eorum ſupplicia monſtrabuntur, qui pro auro, & argento, & lapide pretioſo, ædificaverunt ſuper fundamentum Domini, fœnum, ligna ſtipulam, igni pabulum ſempiternum*; Quæ viſio beatis infinitam conciliabit conſolationem, eo quod ſe ærumnas illas evaſiſſe conſpiciant, indeque monebuntur ad referendas ſupremæ majeſtati inceſſabiles gratias, pro eo quod illis in hunc finem auxilio & ſubſidio fuerint, dicentque ſinguli certatim: *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea*; Item: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Super omnia vero laudes & benedictiones Deo referent, quod palam demonſtratus ſit toti mundo juſtus judex, in caſtigandis injuriis & contumeliis, ab impiis & rebellibus ſuis receptis: *Lætabitur juſtus, cum viderit vindictam.* S. Bernardinus in quodam ſermone inquit: *Deus, & Angeli, & ſancti, de ipſis damnatis gaudebunt. Et primo quidem gaudebit Deus, placent enim ei tormenta malorum; primo quia bona ſunt, utpote ut creatura ejus. Secundo propter pulchritudinem juſtitiæ quæ in eis inæſtimabiliter miranda eſt, & laudanda*; unde Prov. 1. inquit: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo; ſi enim non puniret damnatos, aut eſſet apud Deum otioſa juſtitia, aut enormiter diminuta.*

Iſai. 66. v. 24. S. Hier. ib. Beati damnatorum pœnas diſtincte videbunt, ad ſuum ſolatium. Pſ. 93. v. 17. Pſ. 123. v. 7. Et pro eis Deum laudabunt. Pſ. 57. v. 11.

7. Dicet vero aliquis, in quem finem ab Altiſſimi Sapientia & infallibili providentia ordinatus eſt hic beatorum aſpectus, in infelicem illam penetrans abyſſum, ex altera vero parte reciprocus damnatorum obtutus ad gloriam electorum conſpiciendam elevatus? ſerviet aſpectus ille reis ad majorum ipſorum pœnam; nam S. Antoninus inter alios animarum damnatorum cruciatus hunc quoque enumerat: *Tabefactio invidiæ, & livoris. Invident enim gloriæ beatorum, quam in generali intelligunt, etiamſi fuerint amici, & conſanguinei in mundo, & tanta eſt perverſitas eorum, quod vellent omnes ſecum eſſe damnatos. ſic zelus invidiæ finem non habet, permanens jugiter ſine fine ut dicit Gloſſa ſuper Epiſtolam ad Corinth. Et quanto ille cui invidetur, ſucceſſu majori profecit; tanto majoris livoris incendio mundus inde deficit. Huic vultus minax, torvus aſpectus, pallor in facie, tremor in labiis ſtridor in dentibus, verba rabida, effrænata convitia, manus ad violentiam prompta, quæ ſi interim gladio vacet, odio tamen furibundæ mentis armata eſt, ex his ſignis quæ apparent in corpore invidi, oſtenditur rabies & magna paſſio mentis, unde & Joannes in Apocalypſi dicit de eis, quod præ dolore manducaverunt linguas ſuas & blaſphemaverunt DEUM.* Quanto enim majus eſt bonum quod invidus in aliis conſpicit, tanto magis præ invidia & rancore crepat, unde conſequens eſt, quod invidia hæc in damnatis in infinitum creſcere debeat, ſiquidem beatitudo definitur: quod ſit *ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus.*

Adducitur ratio cur mutuus ille aſpectus beatorum & damnatorum à Deo ſit ordinatus. S. Antonin. 4. p. Tit. 14. c. 5. §. 8.

8 Dives epulo Evangelicus in inferno poſitos Abrahamo, ut Lazarum in domum fratrum ſuorum mitteret, ſupplicavit, qui eoſdem de ſua damnatione certiores redderet, ut ſe emendantes pariter in barathrum illud non inciderent. Sed quo motivo idipſum feciſſe exiſtimatis? num forte ex motivo charitatis? hoc dici profecto nequit, quia ut paulo ante diximus, præſciti omnes etiam amicos, & proximos ſanguine junctos ærumnarum ſuarum optarent habere conſortes. V. Beda ait: *Ut ergo peccatores amplius in ſupplicio puniantur, & eorum vident gloriam, quos contempſerant, & de illorum etiam pœna torquentur, quos inutiliter amaverunt.* Albertus Magn. de impio hoc Epulone diſſerens, eum pro fratribus ſuis: non ex motivo charitatis erga illos rogaſſe dicit, *ſed ut minus ipſe arderet, ſi fratres à criminibus, ad quæ ipſe eos induxerat abſolverentur; vel ut non ſuſtineret convitia ipſorum improperantium ſibi, quod ad vitia docuerat, & vulneraverat ipſos.* Advertendum vero eſt, divitem hunc Epulonem non ſemel, ſed bina vice Lazarum è ſinu Abrahæ removere tentaſſe; Primo enim petiit, ut in abyſſum infernalem demitteretur, ad refrigerandum per ſtillam aquæ linguam ſuam; quod cum obtinere non potuiſſet, ſecundam fecit inſtantiam, ficta quadam charitate palliatam, ut ſcilicet mitteretur in domum fratrum ſuorum, ut eoſdem à via ad idem præcipitium inclinante diverteret: ſcitiſne vero quemnam duæ hæ petitiones finem reſpexerint? nimirum ad mitigandum ardorem, & rabidum invidiæ incendium, quod in maligni hujus corde ardebat, qui in rabiem agi videbatur, dum Lazarum, quem adeo contempſerat, in tantæ felicitatis culmine conſpexit; & ideo omnibus modis eum ab hac felicitate conatus eſt dimovere; Unde D. Chryſologus ait: *Petit Lazarum ad ſe mitti, ut eum cui durus fuerat in vita, etiam nunc in regno in infernum deponeret.* Obſervanda autem ſunt verba ejusdem Sancti immediate ſequentia: *Zelo*, inquit, *magis inceditur, quam gehenna, eſt illis incendium non ferendum, quos aliquando habuerunt contemptui videre felices.*

Luc. 16. v. 27. Expenditur ratio cur dives epulo Lazarum bis à ſinu Abrahæ dimovere conatus fuerit. V. Beda. Alb. Mag. L. de muliere forti c. 16. §. 4. D. Chryſ. ſerm. 122.

9. Pſalmiſta ait: *Dolores inferni circumdederunt me*; Ubi S. Auguſtinus legit: *Dolores invidiæ &c.* Albertus Magnus verba illa S. Lucæ: *Vidit à longe, &c.* intelligenda eſſe dicit, *de loci, & meriti diſtantia, quia ut dicitur* Pſalmo 118. *Longe à peccatoribus ſalus*; & Prov. 15. *Longe eſt Dominus ab impiis, vidit Abraham & Lazarum. Hos duos ſpecialiter ad ſuæ vidit cumulum damnationis. Unum quidem comparatione cujus condemnatus eſt, alterum autem quem contempſit.* Iſai. 16. *Videant & confundantur.* Quando ſuperbiſſimus Aman, qui Mardochæum mortali, & implacabili proſequebatur odio, juſſu Aſſueri Regis adſtrictus fuit, ut eum, quem oderat, manibus ſuis per tam ſublimem gloriæ exceſſum honoraret, inquit ſacer textus: *Feſtinavit Aman ire in domum ſuam lugens, & operto capite.* At vero quænam hujus luctus & triſtitiæ cauſa fuit, num forte ex Regis Aſſueri gratia exciderat? nequaquam; An ergo magnam divitiarum, filiorum aut amicorum jacturam paſſus fuerat? multo minus; num igitur aliquam forte mortalem formidabat infirmitatem? minime; cur igitur lugebat? propter invi-

Pſ. 17. v. 6. S. Aug. ib. Alb. Mag. in Luc. 16. Epulo ille plurimum tortus fuit invidia aſpiciendo Abraham & Lazarum. Eſth. 6. v. 12. Applicatur hiſtoria Aman & Mardochæi.

dia

diæ rabiem, quia nimirum viderat tantopere exaltatum illum, quem paulo ante adeo contempſerat. Ecce tibi igitur hic depictam damnatorum in inferno pœnam, hi enim ſunt in inferno *præ anguſtia ſpiritus gementes*; ſed cur gementes? dicant idipſum damnati ipſimet: *Hi ſunt*, inquiunt, *quos aliquando habuimus in deriſum, ecce quomodo computati ſunt inter Filios DEI.* Chriſtus in Evangelio de inferno loquens ſæpius dixit: *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium*: quibus verbis ad tabidam alludit invidiam, quæ damnatorum devorabit corda, ob immenſam triſtitiam, quam habituri ſunt de gloria beatorum. *Obſervabit enim peccator juſtum, & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis.* Videbunt Imperatores carnifices, & miniſtros juſtitiæ, per quos martyres cruciarunt, ad fidem converſos, in cœli coronis & diadematibus regiis conſpicuos, ſe vero à viliſſima rebellium ſpirituum fæce in abyſſo infernali conculcatos.

Sap. 5. v. 4.
Matth. 8. v. 12.
Iſa. 36. v. 12.

10. S. Lucas invidiam Hebræorum, qua contra S. Stephanum exagitabantur exprimere volens, inquit: *Diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum*; ubi ponderandum eſt quod non ſolum *diſſecabantur cordibus*, verum inſuper *ſtridebant dentibus*; cur obſecro? *intuentes vultum ejus tamquam vultum angeli ſtantis inter illos*; qua ſtrigitur in damnato cordis anguſtia erit, dum gloriam viſuri ſunt non unius angeli, ſed omnium hierarchiarum cœleſtium, non unius tantum S. Stephani, verum omnium ſanctorum & electorum DEI? D. Chryſologus de hac irregulata & pœnoſa invidiæ paſſione inquit: *Hanc qui receperit, ſua ſuſtinet ſine fine ſupplicia quia domeſticum ſemper diligit habere tortorem.* S. Bruno in quadam Homilia de divite epulone iis ſcribit: *Videt Abraham, videt & Lazarum in ſinu Abrahæ, & quamvis longe poſitus, videt tamen omnes delicias illis antepoſitas; videt, & concupiſcit; cruciatur & non eſt qui ejus miſereatur. & tanto quidem amplius cruciatur, quanto majores delicias contemplatur: viſus enim multones parit appetitum, & ea quæ non videmus, minus appetere ſolemus.* S. Bernardinus inter alias animarum damnatarum pœnas hanc quoque enumerat: *Invidia beatorum & omnium ſalvandorum*; citatque authoritatem S. Bonaventuræ in 4. diſt. 50. Qui ait: *Invidia inſurgit ex defectu charitatis, & amore proprii boni, ſed utrumque in damnatis eſt, ergo in eis eſt maxima invidia. Si ergo invidus nollet aliquem videre bonum, nec beatum, ergo damnati vellent quod omnes cum eis eſſent damnati. Dentibus ſuis fremunt & tabeſcent, quoniam vigebit in eis odium, & invidia, & vehementer triſtabuntur, & tabeſcent in gloriam electorum, & ideo ad faciendam ſuam impiiſſimam æmulationem, vellent nullos eſſe bonos, imo omnes miſeros, & quia nec ipſi ad beatitudinem poſſunt pertingere, nec alios poſſunt a ſtatu beatitudinis removere, ideo in ſeipſis vehementer tabeſcunt & confunduntur.*

Act. Ap. 7. v. 54.
Damnati maxime torquentur invidia de fœlicitate beatorum.
D. Chryſ.
S. Bruno Aſten. Hom. in Fer. 5. poſt Dom. 2. Quadr.
S. Bernard. T. 4. ſer. 18. extraord.
S. Bonav. in 4. diſt. 50.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Examinatur pœna damni, eademque pœna ſenſus major eſſe oſtenditur.

THEMA.

Abſcondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem, invenient eum omnia mala. Deut. 31. v. 17.

Privatio

1. SI maximum damnatorum in inferno ſupplicium cognoſcere voluerimus, ponderaſſe ſufficerit hæc præſentia verba: *Abſcondam faciem meam, &c.* Has namque minas Hugo Cardin. de pœna explicat damni, quæ omnium atrociſſima eſt; quod & Lorinus confirmaturus, ſequentes duas in hæc verba adducit authoritates: *Hugo agnoſcit in abſconſione faciei divinæ pœnam damni, quæ eſt carentia viſionis DEI, ſic dicta, quoniam damni majore afficit in noviſſimis pœna ſenſus quæ ſunt tormenta gehennæ, gravius quoad ſenſum. Unde & Stephanus Cantuarienſis apud Godefridum Tilmannum idem docet de graviſſima pœna conſiſtente in privatione Viſionis DEI & conſortiis ſanctorum Abſconſionem faciei DEI ut importat privationem viſionis ejus, præcedit abſconſio plerumque faciei ejuſdem.* Quemadmodum enim in viſione Dei noſtra conſiſtit Paradyſiaca beatitudo, tamquam in perfectiſſimo omnium bonorum compendio, ita quoque ejuſdem viſionis privatio, pœna eſt omnium acerbiſſima, quæ animabus illis infligi poteſt, utpote alia innumera habens annexa mala, ideoque ſubditur: *Erit in devorationem, & invenient eum omnia mala.*

viſionis Dei, eſt omnium maximum ſupplicium damnatorum.
Hug. Card. ex. à Lorino Stephan. Cantuar.

2. S. Antoninus illum Iſaiæ textum in præſenti explanans: *Non videbit gloriam meam*; ita ad noſtrum applicat intentum: *ſcilicet damnatus, ubi alia tranſlatio? Tollatur impius ne videat gloriam DEI; & hæc eſt eis maxima pœna ſuper alias*; idque S. Auguſtini confirmat authoritate, dicentis: *Nulla pœna major quam carentia divinæ viſionis*: quin & quamdam S. Chryſoſtomi propoſitionem in libro cui titulus *de compunctione cordis*, in medium adducit ad idemmet propoſitum, ubi S. hic Doctor potius mille infernos ſe electurum proteſtatur, quam ſolam pati viſionis divinæ carentiam. Quibus præmiſſis S. Antoninus ſubdit dicens: *Hæc viſio, ut ait Photinus, & ut refert B. Auguſtinus, eſt tantæ pulchritudinis, tantoque amore digniſſima, ut ſine hac animam quibuslibet bonis quantislibet præditam, æſtimet infelicißimam.* In præſenti namque vita prout in majori hominum parte experimur, anima noſtra per affectum ſuum, terrenis hiſce immerſa bonis, nec Deum, nec infinitum viſionis beatificæ bonum in cœlo conſiderat, nec cognoſcit; aſt ubi à corpore ſeparata fuit, tunc perfectiſſimam habebit notitiam, & vivaciſſimam objecti perfectiſſimi gloriæ apprehenſionem. *Separata autem anima* (verba ſunt dicti S. Archipræſulis) *à corporis gravamine, tunc intelligit Deum ſummum bonum, & quod ad illud adipiſcendum eſt creata; & quia immediate ipſum ſummum bonum poſſideret, ſi non eſſet in ea impedimentum.* Tunc enim Deus animæ damnatæ vivaciſſimam, indelebilem perpetuamque boni infiniti, perditi, contempti, nequiterque propter unicam ſordidam voluptatulam, aut vile intereſſe, ſeu commodum rejecti, communicabit apprehenſionem. *Conſiderans ergo*, ſubdit idem Sanctus, *quod propter ſui defectum, ſcilicet peccata, talis boni conſecutione privatur in æternum, ſumme dolet.* Quem horribiliſſimum cruciatum Sapientia æterna nobis non obſcure exhibet, dum ait: *Turbabuntur timore horribili, præ anguſtia ſpiritus gementes*; idque propter viſionem beatorum in cœlis; quia ſcilicet *tunc ſtabunt juſti in magna conſtantia.* Ideoque S. Bonaventura textum hunc ita explanat: *Gementes ex conſideratione gloriæ quam perdiderunt.* Et Hugo Cardinalis inquit: *Gementes, quia noluerunt anguſtiam aliquam pro Chriſto pati; tunc maximam patientur, propter præſentiam omnis mali, & abſentiam omnis boni; Præ anguſtia ſpiritus gementes, hoc repetit, quia de duobus erit an*

S. Anton. ſum. Theol. 4. p. Tit. 14. c. 5. § 10.
S. Auguſt.
D. Chryſ. Lib. de compunct. cordis.
Potius eſſet mille ſuſtinere infernos quam pati viſionis Dei carentiam.
Anima à corpore ſeparata, ſtatim agnoſcit jacturam boni amiſſi per peccatum.
Sap. 5. v. 2.
S. Bonav. Ibid.
Hug. Card. Ibid.

guſtia ſpiritus, & de omiſſione bonorum, & de commiſſione malorum.

Damnatos maxime cruciabunt verba Chriſti, Diſcedite à me maledicti. *Matt.* 25. *v.* 41.

3. Quantum equidem viſceribus damnatorum cruciatum allatura putatis in omnem æternitatem minatoria illa Chriſti verba & condemnationem finalem in ſe continentia: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*, præſertim poſtquam audierint aliis dici: *Venite benedicti Patris mei*; nec non poſtquam cæteris aperire cœlum, ſibi vero perpetuo occludi viderint? Vivaciter admodum tormentum hoc coram noſtris depictum reliquit oculis S. Bernard, dum ait: *Unde vero impii tanto animi furore tabeſcerent, niſi in regno ſumma beatitudinis coram ſeſe viderent alios introduci, & tunc demum in illos ſeſe fœtores, in illos horrores, in illos æterni incendii cruciatus, in illas denique immortalis mortis miſerias gemerent eſſe damnatos?* Unde & Gloſſa verba illa *diſcedite à me*, de pœna damni explicat, dum ait: *A vultu Dei.* Cui & S. Chryſoſt. conſentit dum ait: *Hæc pœna major eſt quam cruciatus ille flammarum.* S. tamen Bruno in ſermone *de Judicio finali*, longe clarioribus verbis hoc ipſum confirmat veritatem dicens: *Addantur tormenta tormentis, & pœnæ pœnis ſæviant ſævius ſæviſſimi miniſtri; at Deo non privemur.* Si enim præſciti in inferno viſione beatifica frui poſſent, inque mediis detinerentur flammis; nihilominus trium inſtar puerorum in fornace Babylonica ignis ipſius ſplendore gaviſuri eſſent inferei, calorem vero aut combuſtionem, minime experturi, quin potius hic veluti ſuavis, placidusque ros eos recrearet.

S. Bern. ſer. 27 *de modo bene vivendi.* *Matth.* 25. *v.* 41. *Gloſſa ibid.* *D. Chryſ. Hom.* 24. *in Matth.* *S. Brun. ſer. de jud. fin.*

4. David Rex Abſalonis ab exilio revocationi quondam acquieſcens, ſequentem ſupplicæ adjecit conditionem: Verumtamen *faciem meam non videat.* Quæ quidem mortificatio ad breve ſpatium duratura erat, & nihilominus adeo Abſaloni intolerabilis viſa fuit, ut dicere non dubitavit: *Aut videam tandem faciem patris, aut moriar.* Nunc itaque quanto horribilius erit tormentum damnati, dum eo vultu ſe ſemper privatum viderit, *in quem deſiderant Angeli proſpicere*; eo vultu qui paradyſum efficit paradyſum?

2 *Reg.* 14. *v.* 24. Abſalon potius elegit mori, quam privari aſpectu patris ſui. 1 *Petr.* 1. *v.* 12.

5. Sane ſi cui animæ damnatæ Divina promitteret majeſtas ut aliquam peteret gratiam, quam ab ea poſtulandam eſſe putaretis? Forſitan ut à flammis eximeretur? aut vero ut à ſemper rodente verme liberaretur? vel ut à ſpirituum rebellium conſortio ſepararetur? nequaquam, ſed unicam hanc utique petitura eſſe gratiam, quam quondam à Chriſto illuminatus petiit cæcus: Cum enim Chriſtus quæreret: *Quid tibi vis faciam?* mox ſubjecit ille: *Domine ut videam.* Ita quoque damnatos omnibus libenter acquieſceret pœnis infernalibus dummodo vel ſemel ſaltem ſuos poſſet conjicere oculos in vultum illum qui cœlum empyreum beatificat; tunc namque dicere poſſet: *Tenui eum nec dimittam.* Sed numquam hujuſmodi obtinebit gratiam quin potius *uſque in æternum non videbit lumen.* Cujus rationem aſſignat Pſalmiſta dum ait: *Homo cum in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis.* Et quia contempſit eum in vita, qui *erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; Ideo totalis quoque hujus lucis fruitio illi denegabitur poſt mortem.

Si damnato daretur optio aliquid petendi à Deo, aliud non peteret, quam videre DEUM. *Luc.* 18. *v.* 41. *Cant.* 3. *v.* 4. *Pſal.* 48. *v.* 21. *Joan.* 1. *v.* 9.

6. Hugo Cardinalis non modo damni, ſed & ſenſus pœnam eo hic colligit Chriſti verbis dicentis: *Qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.* Circa quem proinde textum ita diſcurrit: *Duplex pœna exprimitur, ſcilicet pœna damni quia non videbit vitam; & pœna ſenſus, quia ira Dei manet ſuper eum, id eſt, vindicta; per verbum autem manendi, notatur pœnæ perpetuitas, per ſuper eum, notatur pœnæ gravitas.* Sanctus vero Ephrem pœnam exhorreſcens damni in damnatis, in citati Pſalmiſtæ textus commentario ita ad noſtrum clarius ſermocinatur intentum: *Dei abalienatio atque averſio inter omnes pœnas, quæ in gehenna expectantur, intolerabilior graviorque eſt ei qui patitur, quam oculo lucis privatio, etiamſi dolore careat.* Longe tamen accuratius S. Antoninus ejuſdem ſupplicii gravitatem mihi ponderaſſe videtur dum ait: *Sancti ex beatiſſima viſione conſequuntur maxima gaudia; delectationes in dextera tua uſque in finem. Dextera DEI eſt vita æterna. Auguſtinus Delectationes ſunt ex viſione DEI uſque in finem, id eſt uſque ad perficiendum omnem appetitum. E contra damnati ex privatione hujus viſionis habent ſummam triſtitiam; Et ſicut beati ex omni parte, ſupra, intus, infra, extra, & circumcirca pleni ſunt gaudio, propter quod dicitur cuilibet illorum: Intra in gaudium Domini tui: Ita damnati ex omni parte circumdati ſunt dolore, ex conſideratione præmiorum quæ amiſerunt.*

Expenditur ulterius gravitas pœnæ damni. *Joan.* 3. *v.* 36. *Hug. C. ibid.* *S. Ephr. Orat. a futuro judic.* *S. Anto. in ibid. Pſalm.* 5.

7. Ratio, cur juſtiſſimus & ſeveriſſimus Judex Chriſtus coram damnatis in judicio finali, priusquam hi in æternæ damnationis barathrum præcipitentur, Paradyſum cœleſtem aperire conſtituerit hæc inter alias non infima aſſignari poteſt, ſcilicet *ut acrius doleant, videntes quid amiſerint.* Vel ut S. Gregorius ait: *Ut peccatores in ſuppliciis amplius puniantur, dum eorum vident gloriam, quos contempſerunt.* Et ſane ſi tritum hoc veriſſimum eſt axioma, ſcilicet *quod oppoſita juxta ſe poſita magis eluceſcant*; quis hinc extremum facile non colliget ſupplicium damnatorum, maxime cum perfectum poſſeſſuri ſint lumen, ut bona cognoſcant cœleſtia, quæ per culpam propriam amiſerunt; *videntes quid amiſerint.* Ubi proinde B. Laurentius Juſtinianus exclamat dicens: *O qualem fecerunt commutationem, ut videlicet exultarent in exiguo tempore, & æterno cruciarentur ſupplicio. Quis illorum valet conſiderare jacturam? duplicia enim receperunt de manu Domini, pro univerſis iniquitatibus ſuis damni pœna torquentur & ſenſus. Amiſerunt namque DEUM, cœli delicias, Angelorum conſortium, merita electorum, agni nuptias, beatam reſurrectionem, immortalitatis ſtolam & beatam viſam. In his potiſſimum damni conſiſtit pœna.*

Cur Chriſtus velit electis aperiri Cœlum, antequam damnati præcipitentur in infernum. *S. Bern. ſer.* 8. *in Pſ.* 90. *S. Greg. hom.* 40. *in Evang.* *B. Laur. Juſtin. de vit. ſolit. cap.* 10.

8. Hinc enim vorax inceſſanter rodet vermis cor impii, objiciendo intolerabiles, quos ut ad eas flammas ſe condemnaret, ſuſtinuit labores; dicent enim damnati omnes: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles, ergo erravimus, juſtitiæ lumen non luxit nobis.* Ex alia vero parte vel unicam torrentis illius, qui Civitatem Dei mundat, & de quo dicitur: *Fluminis impetus lætificat Civitatem DEI. Torrente voluptatis tuæ potabit eos*; vel unicam dico torrentis hujus guttam præponderare intelligent omnibus totius mundi theſauris, voluptatibus, deliciis & magnificentiis. Quis hic non obſtupeſcat? quis ut Lyranus ait, ipſoque nos docet quotidiana experientia. *Frequenter plus laborant homines ad perficiendum ſua peccata, quam juſti ad juſtitiæ opera.* Cum tamen certiſſimum ſit, ſummam in via virtutis facilitatem eſſe & dulcedinem, ut proinde non immerito Pſalmiſta nos exhortetur dicens: *Guſtate & videte quoniam ſuavis eſt Dominus; Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia.* Et nihilominus ſpiritualibus his contemptis deliciis, impii ultro citroque, ut ſe ad infernum condem

Reprobi plus laborant ut damnentur, quam juſti ut ſalventur. *Sap.* 5. *v.* 7. *Pſ.* 45. *v.* 5. *Pſal.* 35. *v.* 9. *Lyran. ib.* *Pſal.* 33. *v.* 9. *Pſal.* 83. *v.* 11.

damnatent, innumeris ſe implicaverunt tribulationibus, & moleſtiis, quia: ſcilicet quamdiu præſens durat vita, infinitum illud non apprehendunt bonum, neque debitum de gloria paradyſi formant conceptum; *quorum* ſcilicet *DEUS venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum qui terrena ſapiunt.* In inferno autem, diſtinctam, perfectamque bonorum infinitorum qui amiſerunt, impiis cognitionem & apprehenſionem communicabit DEUS. Cujus noſtræ in hac vita cæcitatis rationem D. Chryſoſtomus aſſignat ſequentem, dicens: *Neque enim novimus eorum beatitudinem præmiorum, ut infelicitatem quoque de eorum amiſſione perſpicue ſcire poſſimus. Cæterum Paulus qui iſta cognita habebat, certiſſime novit, quoniam excidere à DEI gratia omnium ſit profecto miſerrimum. Nos autem hoc tunc abſque dubio diſcemus, cum experimento cœperimus doceri; ſed iſtud ut ne patiamur, faxis. O unigenite Fili DEI! neque experiamur intolerabile iſtud horrendumque ſupplicium quam grave ſit.*

Philipp. 3. v. 19.

D. Chryſ. Hom. 24. in Matth.

Pœna damni major eſt omnibus pœnis. Hoc declaratur apta ſimilitudine. *B. Laur. Juſtin. ib.*

9. B. quoque Laurentius Juſtinianus hanc ipſam damni pœnam omnibus aliis majorem & intolerabiliorem eſſe ſuſtinet dicens: *Interminabilis divinæ viſionis carentia, quæ dolores ſupereminet univerſos.* Quam veritatem ſequenti facile explicari poſſumus ſimilitudine. Si enim Rex quiſpiam filium aliquem juvenem adoptaret, humili loco natum, eo tamen pacto, ut, ſi Magiſtro ſuo obediens in litteris proficeret & bonis moribus, ei in regno ſucceſſurus eſſet, ſin minus triremem expertūrus. Si itaque juvenis iſte libros projiceret, ſuoque inobediens pædagogo, ſe vitiis in prædam daret, ideoque in dictam incideret pœnam; hic utique longe gravius remi duceret eſſe pondus, quam ſceptri Regis delicias; magiſque affligeretur propter Regni jacturam; quam ob continua quibus ſubjaceret, flagella. Ecce vobis utcumque adumbratum animæ damnatæ tormentum, huic enim Deus vivacem injiciet apprehenſionem finis, propter quem creata erat, ſcilicet, ut in cœlis regnaret; huic infinitum ſemper, quod prodidit, bonisque terrenis poſtpoſuit, ob oculos ponet bonum.

Alia ratio, cur pœna damni aliis pœnis præponderet.

Præter quam rationem, alia quoque, cur pœna damni omnibus aliis pœnis præponderet, aſſignari poteſt; quia ſcilicet pœna ſenſus, inferiorem dumtaxat cruciat hominis portionem; pœna autem damni, ſimul cum pœna ſenſus, portionem inceſſanter cruciabit ſuperiorem, ſcilicet animam; atque ita quemadmodum beatis longe maximam voluptatem affert viſio divina, quæ omnes alias paradyſi ſimul unitas excedit delicias; ita quoque longe crudeliſſimo damnatos afficiet tormento ejuſdem privatio viſionis, in qua beatitudinis conſiſtit eſſentia; ita ut reliquos inferni cruciatus, quaſi nihili faciant, in comparatione illius.

In majorem reprobi pœnam Deus illum cogit apprehendere cæleſtium gaudiorum æſtimationem.

10. Verum enim vero forſitan quis veſtrûm mihi objiciet id, quod in ſuperioribus diſcurſibus probavi, ſcilicet, quod damnati cor plenum habeant veneno odii & execrationis contra Deum, ipſumque continuo blaſphement; atque ideo de ejus viſione non ſint curaturi, quin potius libenter ſe ignem ei obverſuri, quemadmodum fecerunt, dum viverent. Huic igitur reſpondeo, quod Deus in majorem reprobi pœnam, ipſum conſtringet, quantumvis involuntarium, ut infinitum quod perdidit, vivaciter apprehendat bonum; & incomparabilem concipiat cœleſtium gaudiorum æſtimationem; nec non infernalibus ea comparans miſeriis, longe majus ex cæli jactura, quam ex ignis arſure concipiat turmentum.

Ideoque D. Chryſoſtomus ait: *Si mille dixeris gehennas, nihil illius par dices doloris, quem ſuſtinet anima; intolerabilis gehenna eſt, confiteor, tamen intolerabilior hæc regni amiſſio.* Cujus ejuſdem S. Doctoris aliam quamdam ejuſdem propoſiti corroborativam S. Bonaventura, in hæc verba adducit authoritatem: *Si mille gehennas mihi proponas, non tantum reputo, ſicut ab illius glorioſa ſocietatis jucunditate expelli, & exoſum fieri Creatori. O anima! terribilis eſt gehenna, ſed terribilior facies Judicis irata.* Damnatus enim faciem Dei intuebitur ſed coactus, utpote iratam, furibundam, inque damnationem ejus & attritionem horribiliter excandeſcentem; dicente Pſalmiſta: *Vultus autem Domini ſuper facientes mala ut perdat.* Hinc & S. Bonaventura ſubdit dicens: *Quod omnium vincit terrorem, eſt à beatiſſima & jucundiſſima Trinitatis contemplatione elongatio æterna.* Quod & D. Chryſoſt. in ſexto operum ſuorum Tomo, ubi de judicio finali tractat in hæc efficaciſſime confirmat verba: *Gehenna metus regni coronam nobis afferet, ſcio quod multi ſolam gehennam horreant, Ego vero amiſſionem gloriæ cœleſtis pœnam multo acerbiorem eſſe dico quam gehennam.*

D. Chryſ. Hom. 49. ad pop.

S. Bonav. Tom. 7. Soliloq.

Pſal. 33. v. 17.

D. Chryſ. T. 6. de futuro judic.

Unica pœna damni virtualiter continet omnes alias pœnas damnatorum.

11. In parabola de decem virginibus incarnata Sapientia præmium animarum electarum in virginum prudentum ad nuptias ingreſſu, præſcitorumque ſupplicium in inferno in ſtultarum virginum excluſione nobis manifeſtatura, duobus dumtaxat verbis univerſam innumerabilium omniumque atrociſſimorum ſuppliciorum circumſcripſit congeriem dicens: *Neſcio vos.* Nonne longe graviora eas animas manebant tormenta? Nequaquam; quia in hac unica pœna, ſcilicet damni, omnes aliæ virtualiter, & eminenter recluduntur; Ideoque idem D. Chryſoſtomus in alia quadam jam citata homilia inquit: *Si mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus eſt, quale eſt à beata illius gloria honore repelli, exoſumque eſſe Chriſto, & audire ab illo: Non novi vos.*

Matt. 25. v. 12.

D. Chryſ. Hom. 24. in Matth.

Cur tot animæ incidant in pœnam damni.

12. Sed quænam eſt cauſa, quod tot animæ in hanc incidant damni pœnam, id eſt, viſione Dei priventur? Sola bonorum terreſtrium, noſque decipientium aviditas, quia ſcilicet hæc perdere recuſamus; ut non paucos proinde ſenioribus illis Suſannæ inſultantibus ſimillimos dixerim, de quibus Daniel ſcribit: *Everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum juſtorum.* Imo in nos, dum vivimus, illud quadrat Pſalmiſtæ dictum: *Supercecidit ignis, & non viderunt Solem:* Ignis namque concupiſcentiæ noſtræ impedit nos, quo oculos noſtros in Solem defigamus æternum, qui tribus luminibus in uſde luce reſplendet. S. Gregorius tamen hæc eadem verba ita explanat dicens: *Ignis ſuper impios cadit, ſed Sol igne cadente non cernitur, quia illos quos gehennæ flamma devorat, à viſione veri luminis cæcat.*

Dan. 13. v. 9.

Pſ. 57. v. 9.

S. Greg. l. 9. mor. cap. 38

13. Unicuique ex gloria in gehennam præcipitato id objici jure meritiſſimo poteſt, quod S. quondam Propheta Samuel Sauli exprobravit dicens: *Quia projeciſti ſermonem Domini, & projecit te Dominus, ne ſis Rex ſuper Iſraël.* Si vero mihi dixeritis, vos de Regno Dei neutiquam ſolicitos eſſe, nec regnare cum DEO velle, vobis reſpondebo, poſt judicium finale nullum pro adultis medium ſupereſſe locum, præter æternitatem bonorum, aut æternitatem malorum, & pœnarum. Proindeque ſequens auſcultate & amplectamini S. Auguſt. conſilium dicentis: *Qui dulcedinem ſapientiæ & veritatis utcumque ſentire cœperunt, noverunt quod dico, quanta pœna eſt, tantummodo à facie DEI ſeparari. Qui autem illam dulcedinem non guſtaverunt, ſi nondum deſiderant, DEI faciem, timeant vel ignem, ſupplicia timeant*

1 Reg. 15. v. 26.

Poſt judicium finale pro adultis nullus ſupereſt locus, quam cœlum, vel infernus.

S. Aug. in Pſalm 49

reaut, quem præmia non invitant. Vile tibi eſt, quod Deus pollicetur? contremiſce quod minatur.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM,

Ærumnæ hujus vitæ aliquam conjunctam habent conſolationem, at vero pœnæ infernales omnis ſunt ſolatii expertes.

THEMA.

Terra miſeriæ & tenebrarum, ubi ... nullus ordo ſed ſempiternus horror inhabitat. Job. 10. v. 22.

Infernus vocatur terra miſeriæ.

1. NOn ſine myſterio barathrum Infernale terra miſeriæ appellatur, ubi nullus eſt ordo, ſed horror ſempiternus, quia nulla ibi eſt conſolatio nec ullum refrigerium, ſed omnia ad pœnæ ſerviunt incrementum, omniaque perturbationem & confuſionem ſecum adferunt. Unde Bellovacenſis ait; *Formidanda ſuppliciorum ac miſeriarum diverſitas innumerabilis, acerbitas intolerabilis, & æternitas interminabilis.* Et quidem quod formidandam ſuppliciorum diverſitatem attinet, primo loco conſiderare poſſumus id, quod S. Joannes de damnatorum tormentis diſſerens, his verbis ait; *Cruciabuntur igne, & ſulphure, & fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum, nec habent requiem die ac nocte.* Enimvero tametſi martyres longo tempore in crudeliſſimorum tormentorum carnificina cruciati fuerint, nihilominus priuſquam ab uno tormento transferetur ad aliud, aliquod interjiciebatur intervallum, ne in ſequenti ſupplicio ſubito nimis conficerentur, hæc autem intermiſſio in inferno nequaquam erit; nam ut S. Bernard obſervat, S. Joannes notanter dicit: *Die ac nocte, non quod damnatis ſit dies in pœnis, quibus nox perpetua erit, ſed tunc dies damnatis eſt, quando de pœnis ſuis eis manifeſte per experientiam innoteſcit. Nox autem dici poteſt quidquid expectant, quod prævidere non poſſunt: quaſi B. Joannes dicat in eis requiem habere non poſſunt, quia etſi duriſſima ſint quæ tolerant, duriora tamen eſſe ſuſpicantur, quæ ſibi ſuperventura expectant.* Unde Job. 20. dicitur de damnato: *Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum. Arma ferrea, pœnæ duriſſimæ dici poſſunt, quibus tunc in præſenti, quaſi à propinqua damnati continue feriuntur, & hic quidem eorum eſt dies; pœnæ autem quibus in futuro continue feriendi ſunt, quaſi arcus æreus, & nox futura merito dici poſſunt.* Albertus Magn. hunc textum exponens, continuatam conſiderat, nec umquam intermiſſam ſuppliciorum æternalium carnificinam, unde ait: *Continua erit pœna; poſſet enim eſſe æterna, & tamen non continuari:* Id quod infirmi alicujus febre tertiana laborantis ſimilitudine explicat, hic enim ſemper febrim habere dicitur, quia ipſi adhæreſcit ſemper cauſa, ſive origo illius, tametſi non continuo ex eadem affligatur; *Non vero erit ſic in eis qui erunt in inferno, quia in æternum, & continue dolebunt, unde ſubditur die ac nocte, id eſt continue; unde ſicut nox & dies ſibi ſuccedunt continue, ſic pœna pœnæ.* Unde reprobis ad infernum damnatis, ut notat S. Antoninus, adaptari poſſunt verba illa Jeremiæ, *ſervietis Diis alienis, id eſt dæmoniis, qui non dabunt vobis requiem.* De beatis dicitur: *Lætabuntur in cubilibus ſuis*, quia lectus eorum factus eſt ad requieſcendum; unde Eccleſia electis precatur cantando: *Requiem æternam dona eis Domine:* At vero in damnatis adimpletur illud: *Requiem non habent die ac nocte.* Etenim carnifices illorum, id eſt, dæmones, indefatigabiles ſunt, nec umquam à ſomno intercipiuntur. Unde S. Bonav. ait: *Ibi torquens & puniens non fatigabitur ibi qui torquetur numquam morietur.*

Bellovac. Spec. mor. l. 2. p. 2. diſt. 1.

Apoc. 14. v. 11.

Propter diverſitatem ſuppliciorum, & illorum continuationem.

S. Bern. T. 2. ſerm. 22. A. 3. c. 1.

Alb. Mag. in Apoc.

S. Antonin. ſum. Th. p. 4. Tit. 14. c. 5. § 8.

Jer. 5. 19.

Pſ. 149. v. 5.

S. Bonav. in Soliloq. cap. 3.

2. S. Propheta Job de impio in flammis gehennæ conſtituto inquit: *Luet quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur*; & ratio eſt, quia licet ignis ille animam & corpus accendat, neutram tamen harum partium conſumit, aut in cineres redigit. Infelix ille homo, qui per juſtitiam ad ignem condemnatur, ærumnarum ſuarum finem brevi tempore aſſequitur, quia à prima ardoris flamma ſuffocatur, non vero idipſum damnato continget; *luet quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur.* Cain poſt quinque & amplius annorum millia nunc pridem quaſi ardere incipit, nec tamen umquam conflagrabit. Quod S. Bonav. his verbis confirmat: *Sic ignis ille conſumet, ut vitam tamen ſemper ſervet, ſic vetera tormenta patientur, ut ſemper renoventur.* S. Proſper quoque de hujus ignis conditionibus ita ſcribit: *Sibi deputatos ignis non extinguit, ut permanente ſentiendi vita, pœna permaneat; ad dolorem magis quam ad vivendum æternis corporibus compeditos habeat, quos in flammis vivacibus immortalitas ſecunda mortis occidat.* Apud nos ignis vorax, ipſa quoque ſaxa, & duriſſima marmora conſumit, & in pulverem redigit, prout in calce manifeſte videtur; ſimiliter ignis, qui ſemel brachium hominis incineravit, illud ipſum in hac præſenti vita numquam amplius torquebit, quia brachium eſſe deſiit, nec umquam reproducetur, uſque ad univerſalem corporum humanorum reſurrectionem. Unde idem Sanctus ait: *Quemadmodum nullum eſt apud nos ſupplicium, quod igne acrius torqueat, ſic nullum eſt, quod citius torquere deſinat & conſumat. Quis ergo ignis ille, qui & acutiſſime cruciat, & cruciare numquam ceſſat?*

Job. 20. 18.

Ignis inferni agit in animam & corpus damnati, nec tamen illa umquam conſumet.

S. Bonav. ibid.

S. Proſp. l. 3. de Vita Contempl.

S. Proſp. ib.

3. Merito autem abyſſus infernalis *terra miſeriæ* appellatur, quia centrum eſt, in quo omnes ærumnæ poſſibiles conveniunt, & perpetuo durant. Porro ipſa nos experientia docet, quod in hac præſenti vita, nullum ſit malum, quod non aliqua ex parte aliquali refrigerio mitigetur; ſic enim V. G. licet quis ſit mendicus, ſanitate tamen corporali conſtanter gaudebit; alius quidem claudus erit, vel podagra exagitabitur, cum tamen aliunde in bonis temporalibus abundet; alius denique mutus quidem, & ſurdus erit, cum tamen perſpicaci viſu polleat; adeoque difficulter fiet, quod in uno eodemque ſubjecto, omnia, & ſingula mala concurrant: At vero in illa terra miſeriarum, *nullus eſt ordo*, ideoque eorum, qui ibi morantur, *ſtatus eſt omnium malorum aggregatione perfectus.* Hugo Card. ſuper illa Epulonis verba: *Ne veniant in hunc locum tormentorum*, ita ſcribit: *Bene dicit locum tormentorum, ibi enim omnia genera tormentorum ſunt congregata, ſicut aquæ maris in alveo ſuo; Eccleſiaſtæ. Omnia flumina intrant in mare*; nec immerito pœnæ damnatorum aquis marinis aſſimilantur, utpote quæ omnis ſaporis, omniſque dulcedinis incapaces exiſtunt. Bellovac. ad illa Jobi verba: *terram miſeriæ* ſe reflectens ait: *Vere magna miſeria eſt, ubi pro omnibus mundi divitiis non poſſet haberi unica gutta aquæ. Homo quidam erat dives, qui... epulabatur quotidie ſplendide*, qui tamen in inferno à mille ſexcentis & amplius annis vel unius ſtillæ aquæ paſſus eſt continuam inopiam. S. Auguſt. in Pſ. 105. inquit; *Tolerabiliorem quoſdam excepturas damnationem, in quorumdam comparatione legimus; Alicujus vero mitigari eam cui traditus eſt, pœnam; Vel quibuſdam intervallis*

habere

Abyſſus infernalis eſt centrum, in quo omnes ærumnæ poſſibiles conveniunt.

Luca 16. v. 28.

Hug. Card. ibid.

Eccl. 1. 7.

Job. 10. 22.

Bellovac. Spec. mor. l. 2. p. 3. diſt. 3.

Luca 16. 19.

S. Aug. in Pſ. 105.

habere aliquam pauſam, quis audacter dixerit, quandoquidem unam ſtillam dives ille non meruit. Quem eumdem de hoc miſero Epulone (cui vel minima in æternum negabitur aquæ gutta) conceptum format S. Bruno in hæc verba: *Non enim licet malis videre, quod volunt; quamvis liceat bonis videre, & audire, & habere quæcumque volunt.*

S. Bruno Aſten. Hom. in Fer. 5. poſt Dom. 2. Quadr.

4. S. Bernard. eidem in ſermone de damnatis inſiſtens contemplationi ita ſermocinatur: *Omnes partes corporis, alia contra aliam appetet juvamentum, & ſic habebit homo appetitum comedendi, bibendi, infrigerandi, calefaciendi, quieſcendi; ita ut pars corporis, in quantum erit frigida appetet caleſieri & è contrario, & erit iſte appetitus mutuus, ſine fine, in æternum, ita quod appetitus ſemper erit appetibilis, & numquam attingibilis ad id quod appetet.* Quod ut penetretis facilius alia inter innumerabilia epulonis tormenta, quam horrendum ſit ardentiſſimæ nec in æternum extinguibilis ſitis ſupplicium conſiderate; Unam enim dumtaxat aquæ ſtillulam ſemper petit, ſemperque negabitur ei; qui cruciatus tanto acerbior erit, quo magis continua in illo, nec umquam intermiſſa vinorum delicatorum, & ambroſiarum, quibus inter epulandum indulgebat, fovebitur reminiſcentia; quantumvis enim damnatus omnium eorum obliviſcatur, ex quibus aliquod refrigerium capere poſſet, ſemper nihilominus tenaciſſimam eorum fovet memoriam, quæ illi pœnam augere poſſunt, dicente S. Antonino: *Damnatus obliviſcitur omnium, ex quibus poſſet in aliquo conſolari; nam ſi memoriæ occurrunt falſa gaudia, & delectationes, quas habuit in mundo, hoc eſt eis ad cruciatum.*

S. Bern. Tom. 4. ſer. 6. 2. p. principali.
Damnati in nulla omnino re invenient levamen & auxilium.
S. Antonin. ibid. §. 3.

5. Equidem quid Iſaiam his verbis dicere voluiſſe putatis: *Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida, & non invenietur de fragmentis ejus teſta, in qua portetur igniculus de incendio aut hauriatur parum aquæ de fovea;* nil aliud judicio meo, his verbis Propheta inferre voluit, quam quod ne minima quidem ex toto igne infernali ſcintilla participari poterit ad temperandum extremum damnatorum gelu; nec ex univerſo gelu, tantiſque aquis congelatis (ſiquidem *tranſibunt ab aquis nivium*) vel unica ſola ſtilla haberi valeat, ad temperandum incendium infernale, ut proinde ſapiens veraciter dixerit: *Quod mirabile erat in aqua quæ omnia extinguit, plus ignis valebat;* ad modum enim quo in uſtrina ſuper carbones accenſos & ignitos ſtillæ aquæ diſperguntur, ut illi magis magiſque inflammentur, eadem prorſus ratione, in igne infernali nives, gelu, & aquæ flammas illas magis magiſque provocabunt, quem pœnarum horrorem S. Bonav. nobis ob oculos poſuit dum ait: *Illic ignis, non ſolum inextinguibilis, ſed etiam irrefrigerabilis eſt, cum nihil ibi ad temperamentum caloris haberi poſſit, nam guttam unam aquæ dives ille petiit, quam habere non potuit, quam etſi accepiſſet, nihil ſibi penitus profuiſſet, ſi fontem, vel fluvium maximum accepiſſet, nec ſitim illam mortiferam mitigaſſet, nec ad modicum temperaſſet incendium. Dicit enim Auguſtinus, quod tanta eſt vis illius ignis, quod ſi totum mare in ipſum flueret, nec ipſum in modicum temperaret; eſt enim quædam ignis ſpecies, quæ etiam in aqua ardet, ſicut in legenda S. Nicolai dicitur, Unde ſi aliquis damnatorum in mari profundo poneretur, ibi ab igne torqueretur.*

Iſai. 30. v. 14.
In inferno aquæ, gelu, & nives, ignem magis ac magis incendent.
Sap. 16. 17.
S. Bonav. ſer. 1 de S. Laur.

6. Sane ſi quis paralyticus fuerit, nec ſe proinde movere totaliter contractus poſſit, aliquam nihilominus corporis partem ſanam, liberamque habebit linguam, v. gr. oculos vel aures, ac proinde non ex omni penitus parte offenſam patietur, quantumvis enim de Jobo dicatur: *A planta pedis uſque ad verticem non erat in eo ſanitas;* nihilominus in aliquâ ſaltem parte reſpirabat, in corpore autem damnati, nec minimus erit nervus, nec os, nec cartilago, nec arteria, nec muſculus, qui ab intolerabilibus cruciatibus ſit futurus immunis; ſed *corpus illud circumdabunt ex omni parte mala, quorum non erit numerus.* Iterum quas in præſenti ſufferimus pœnas, noſtris utiles ſunt & fructuoſæ animabus, inque meritum creſcunt vitæ æternæ, ſi eas patienter toleremus, noſtram voluntatem conformantes divinæ, in inferno autem pœnæ ad nihilum aliud deſerviunt, niſi ut tormentum, & deſperationem augeant tribulatorum; ideoque S. Bonav. inquit: *Pœna præſentis vitæ brevis eſt levis, & fructuoſa, ſed futura eſt longiſſima, & graviſſima, & infructuoſa.* De certo quodam Scytiæ Monacho legitur, quod cum dæmon continuas circa mulierem quamdam, quam in ſæculo viderat, ſuggereret tentationes, is eamdem mortuam eſſe intelligens, furtive ad ſepulchrum ejus ſe receperit, ſumptiſque inde fœtidi cadaveris illius vermibus, & ſanie, ad cellam ſuam eoſdem ſecum aſportarit, hocque remedio omnem deinceps carnalis concupiſcentiæ ſtimulum repreſſerit: At vero remedium hoc in inferno damnatos, inter omnia illa putrida cadavera, nihil juvabit, quia *vermis eorum non morietur*, quantumcumque enim vindex Dei ira & juſtitia damnatis intulerit ſupplicium, inde tamen non ſolum non emendabuntur, ſed malitia eorum, ut ſuo loco dicemus, ſemper magis magiſque indurabitur, & obſtinatior evadet, & quantaſcumque per omnem æternitatem præſcitus toleraturus eſt pœnas, per eas tamen numquam ſatisfaciet, ne quidem pro unico tantum peccato veniali.

In corpore damnati nec minima pars eſt immunis à cruciatu.
Job. 2. v. 7.
Infernales pœnæ ſemper augent tormenta tribulatorum.
S. Bonav. in Diæta Salut. Tit. 10. c. 1.
In vitis Patrum. lib. ſent. § 10.
Monachus inſigni ſtratagemate repreſſit ſtimulos carnis.

7. In hac miſerabili vita hoc habemus ſolatium, quod tametſi corpus patiatur, impoſſibile tamen ſit, ut anima, quæ purus eſt Spiritus, ab igne accendatur, vel à gelu congeletur, vel aliquam à quantumvis ſenſibili elemento alterationem experiatur: Non tamen idipſum in inferno damnati experientur, ſiquidem divina omnipotentia, & rigida juſtitia, ibidem corpus pariter & animam torquere poterit, & porro torquebit, per omnia inſtrumenta, quæ ad hunc finem diriguntur. Imo anima etiam à corpore ſeparata adeo torquebitur, ut quocumque ſe recipiat, tametſi etiam extra eamdem abyſſum commigret, ſuum ſecum infernum inſeparabiliter portabit, cum tamen in hac vita locum mutando, aliquod ærumnarum noſtrarum experiamur levamen, ad quod beneficium infelix præſciti anima numquam pertinget; quia ut Innoc. III. ait: *Omnis locus reprobo eſt pœnalis, qui ſemper ſecum defert cruciatum, & ubique contra ſe tormentum incurrit. Producam,* inquit, *ignem de medio tui, & qui comedet te.* Idem quoque in alto ejuſdem libri capite ita ait: *Impius, quia ſemper habebit in ſe reatum ex culpa, ſemper ſentiet contra ſe cruciatum ex pœna, quia quod ipſe per pœnitentiam non delevit, Deus per indulgentiam non remittet.*

Juſto Dei judicio, etiam anima, quæ eſt purus ſpiritus torquebitur ab igne.
Innoc. III. l. de contemptu mundi c. 6.
Ibid. c. 10.

8 Quod ſi forſitan in vulnere quopiam naſcantur vermes, facile eſt reperire modū, quo iidem extingui valeant; neque eſt dolor aliquis quantumvis exceſſivus, qui non ſucceſſu temporis aliquas inducias, vel qui per aliquod opportunum non mitigetur remedium: At vero in damnatis *vermis eorum non morietur.* In hac vita porro hujus remorſus corroſiones tanta cum vehementia non experimur, quia per recreationes ludorum, conviviorum, & converſationum, per ſomnium, per ſtudia, per negotia & labores adeo divertimur, ut remorſus illos minime ſentiamus; at vero in inferno ne quidem per unicum momentum

Vermis conſcientiæ nec per unicum momentum ceſſabit rodere damnatas.

mentem

Digitized by Google

mentem noſtram ab hujus vermis dente qui inceſſanter & crudeliter nos rodet, divertere poterimus.

Deus omnino deſerit damnatos ut careant omni ſolatio.
Pſal. 36. v. 25.
Sap. 5. v. 18.

9. *Terram miſeriæ ubi nullus ordo.* In hac vita porro nonnumquam invenietur aliquis, omni ope, & ſubſidio humano deſtitutus, verumtamen talis à Deo numquam derelinquetur dummodo viva cum fide ad illum confugiat, teſte Davide, qui ait: *Non vidi juſtum derelictum*: At vero in inferno reprobus totaliter deſeretur, imo idem Deus contra ipſum omnes armabit Creaturas: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum.* Tametſi etiam in hac vita frequenter experiamur, quod multorum earumdem afflictionum habentium participium ſocietas aliquod afflictis præbeat ſolatium, inter reprobos tamen in inferno conſtitutos omnino contingit oppoſitum, prouti in diſcurſu 19. latius probavimus. Unde S. Antonius de Padua ait: *Horrendum conſortium cui nectuntur. Heu, Domine clamabunt, ſaltem da nobis ſolatium grata ſocietatis, ut poſſimus reſpirare aliqualiter, ſed econverſa, Dominus clamabit: Non, ſed eritis cum angelis & ſpiritibus improbis, qui eſſe cum Sanctis in tribulationibus noluiſtis.*

S. Anton. de Padua Fer. 2. poſt Dom. 1. Quadrag.

Nullus in inferno alteri ſubvenire poteſt.
Sap. 5. v. 8.

10. *Terram miſeriæ.* Hi qui in hoc mundo vaſta regna habuerunt tributaria in illo abyſſo neminem invenient, qui vel vultum illorum reſpicere dignetur; ad evadenda infortunia, plurimum in hac vita ſerviunt favores, divitiæ, & authoritas, non vero item in infelici regno inferni; unde omnes damnati reges, & principes cogentur dicere: *Quid nobis profuit ſuperbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? tranſierunt omnia illa tamquam umbra.* Unde S. Auguſt. de pœnis inferni diſſerens ait: *Ibi nec divitiæ, nec parentes, nec conjuges, nec filii, nec vicini poterunt ſubvenire. Cum interierit non ſumet omnia,* inquit Pſalmiſta, *id eſt*, ut S. Antonius exponit: *Nihil ex iis, quæ hic amabat, & in eis delectabatur, neque deſcendet cum eo gloria ejus.* In hac præſenti vita in adverſitatibus noſtris, ſemper aliquis ſe prodit, ut alterum ſublevet, & auxilium porrigat, non vero item in barathro æternæ perditionis; ibi enim ut S. Bernard. ait: *Auxilium mutuum ſibi exhibere neſciunt, eorum erunt deſperabiles cruciatus, tum quia mutuum auxilium intra ſe non habebunt, tum quia etiam aliunde habere non poterunt.*

Pſ. 48. v. 18.
S. Antonin. ibid. §. 8.
S. Bern. T. 4 ſer. 22. Art. 3. c. 1.

11. *Terram miſeriæ.* Deplorabilis pariter & inevitabilis miſeria eſt, pro nullo tempore in inferno, cuique tormento, & ſupplicio damnatis imminente, nullam reſiſtentiam facere poſſe. Unde Pſalmiſta ait: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt*; ſicut enim oves ad macellum ductæ, nequaquam reſiſtunt, aut recalcitrant, ita quoque damnati, etiam illi, coram quibus totus contremiſcebat mundus, in illis flammis inſtar folii fragilis trepidabunt: *Ita concidentur, ita funditus peribunt, & tam facile devenient ad inferos, tam breviter, tam expedite, tam nullo negotio, quam oves quæ mactantur,* inquit D. Chryſoſtomus.

Pſ. 48. v. 15.
D. Chryſ. ibid. in Pſ.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

De deſperatione damnatorum.

THEMA.

Spes impiorum peribit. Prov. 10. v. 28.

Deſperatio eſt graviſ.

1. SApiens in hiſce verbia atrociſſimum quoddam damnatorum tangit tormentum, deſperationem videlicet æternam, quæ illos inceſſanter cruciabit. S. Bernardus inter alias inferni pœnas hanc quoque doloroſiſſimam futuram eſſe meditatur; *mortem videlicet animæ & corporis, ſine ſpe veniæ & miſericordiæ.* Adeo enim atrox erit hic cruciatus, ut S. Cypr. hunc cum aliis abyſſi infernalis pœnis comparans, deſperationem omnibus aliis abyſſi infernalis pœnis præponderare exiſtimet; *Omni*, inquit, *tormento atrocius deſperatio condemnatos affliget; non miſerebitur ultra Deus, neque tunc audiet pœnitentes.* In inferno enim miſericordia Dei locum non habet, niſi forſitan propter unicam hanc rationem, quia videlicet poſt adhibitam ſuppliciorum illorum immenſam atrocitatem, nihilominus adhuc punit citra condignum.

ſimum ſupplicium damnatorum.
S. Cypr. de Aſcenſ.

2. Ad hunc propoſitum revocandæ ſunt in memoriam ingentes illæ Babylonicæ fornacis flammæ, de quibus Danielis 3. dicitur: *Effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem.* Quonam enim myſterio Spiritum Sanctum adeo diſtinctè hunc cubitorum numerum, in quos ignis ille excreverat, expreſſiſſe exiſtimaris? *Omnia in figura contingebant illis*; hæc enim flamma, ignis gehennæ flammas præfigurabat; potuiſſet quidem Deus; utpote naturæ author, efficere, ut flammæ illæ ad quinquaginta & amplius cubitos, qui perfectus eſt numerus, pertingeret, verumtamen ob certum myſterium, illas ad hunc numerum nequaquam pertingere, ſed in quadraginta novem cubitis terminari voluit, ut per hoc inſinuaret, quod cum numerus quinquagenarius remiſſionis veniæ & indulgentiæ ſit indicativus, ſiquidem ad annum jubilæi alludit, qui quinquageſimo quoque anno celebrabatur, in quo tempore omnia debita, quibus onus alteri adſtringebatur, remittebantur, ignis ille infernalis per omnem æternitatem, ne quidem per figuram, vel per umbram, quacumque etiam crudeliſſima inflictione, prolixiſſimo etiam peccato expiari aut remitti poſſit; *Spes enim impiorum peribit*, quia *in inferno nulla eſt redemptio.* Unde Euſebius Emiſſenus in quadam homilia ait: *Expiatura erit illic inextinguibilis concrematio, quidquid hic non ſtuduerit ſanare correptio. Ardens inferni puteus aperietur, deſcenſus erit, reditus non erit, de hoc puteo Propheta commemorat; neque abſorbeat me profundum, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum: ideo autem dixit neque urgeat ſuper me os ſuum, quia cum ſuſceperit reos, claudetur ſurſum, & aperietur deorſum, dilatabitur in profundum nullum ſpiramen, nullus liber anhelitus, clauſtris deſuper urgentibus relinquetur. Detrudentur illuc valedicentes rerum naturæ, ultra neſcientur à Deo, qui Deum ſcire noluerunt.* Deus enim damnatorum in ſempiternum obliviſcitur, unde S. Antoninus ait: *Eſt locus obliviaſus, locus damnatorum; Unde à gentilibus Lethes dicitur. & interpretatur oblivio, quia ſcilicet ſui, id eſt ejus, qui eſt damnatus, tradunt eum oblivioni, & Deus etiam videtur eorum obliviſci.* S. Bernardus in ſermone quodam de modo bene vivendi ait: *Priuſquam infernus te rapiat, peccata tua lue; priuſquam in profundum inferni mergaris, negligentias tuas plange, ubi jam non eſt locus indulgentiæ, ubi non pœnitendi licentia.* Idem mellifluus Doctor in alio quodam ſermone *ſuper Pſalmum qui habitat,* rationem reddit, cur præſciti in inferno ſurdam & implacabilem deprehenſuri ſint divinam miſericordiam, quantumvis etiam lachrymarum imbrem ex oculis ſcaturiant; dicit enim: *Nec ulla omnino credenda eſt erga impios futura illic miſeratio, ubi nec ulla ſperanda eſt correctio.* Verum quidem eſt, quod in libro Sapientiæ iidem præſciti repræſententur tamquam pœnitentes, & peccata

Flamma fornacis Babylonicæ, præfiguravit ignem inferni.
Dan. 3. v. 47.
Cur illa flamma excreverit tantum ad numerum 49. cubitorum.
Euſeb. Emiſſ. Hom. 3. de Epiphan.
Deus videtur damnatorum in æternum oblivisci.
S. Antonin. P. 4. ſum. Tit. 14. c. 5. §. 3.
S. Bern. ſerm. 27. de modo bene vivendi.
S. Bern. ſerm 8. ſuper Pſ. Qui habitat.
Quare à damnatis excludatur omnis

ſua

Omnino miſericordia. Sap. 5. v. 3. 2 Mach. 9. v. 13. S. Bonav. in Dieta ſal. Tit. 10. cap. 1. Sap. 4. v. 19. Hug. Card.

ſua deplorantes; verumtamen in libris Machabæorum ſacrilegi quoque Antiochi recenſentur lachrymæ, compunctio, & pœnitentia, & tamen his non obſtantibus ſacra Scriptura dicit: *Orabat hic ſceleſtus Dominum à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.* Imo S. Bonav. ait: *Si damnatus flendo tantum de lachrymis emitteret, quantum eſt de aqua in mari, non ſufficeret ad lavandum maculam unius peccati mortalis.* In ejuſdem libr. Sapientiæ præcedenti capite Spiritus Sanctus dixerat: *Et erunt gementes*, ſcilicet ut Hugo Cardinalis ait: *In pœnis, quia nulla conſolatione relevabuntur.* In hac quidem vita planctus & lachrymæ ad aliquale ſerviunt ſublevamen ærumnæ, in futura autem vita ad aliud nihil ſervient, quam ad augendam, & magis exacerbandam damnatorum miſeriam. Sacer Textus in ejuſdem libri Sapientiæ

Sap. 5. v. 3.

capite ſequenti ſubjungit: *Præ anguſtia ſpiritus gementes*, ut nimirum inſinuet, illos gemere & ejulare ob exceſſivos cruciatuum ſuorum dolores, non vero quia Deum offenderunt, quin potius eum magis offendunt, continuo ei maledicendo, eumque quantum poſſunt blaſphemando. Unde Innocen-

Innoc. III. l. 3. de cont. mund. c. 10.

tius III. ait: *Non humiliabuntur reprobi jam deſperati de venia, ſed malignitas odii tantum in illis excreſcet, ut velint illum omnino non eſſe, per quem ſciunt ſe tam infeliciter eſſe*; & ideo tametſi inconſolabiliter plorabunt, numquam tamen exaudientur, ſed quia aures ſurdas præbuerunt divinis inſpirationibus, datis ad pœnitentiam ſtimulis, confeſſariorum conſiliis ſpiritualibus, exhortationibus, verbi Dei explanationibus, bonis ſuperiorum monitis, ſuorumque angelorum cuſtodum internis perſuaſionibus, ſurdas quoque Dei aures in æternum experientur.

D. Chryſ. Hom. 1. ad Hebr. Deus, & ſancti damnatorum gemitus & ejulatus deridens, unde pœna illorum augetur. Prov. 1. v. 26.

2. *Cogitemus*, inquit D. Chryſoſt. *quantum ſit malum uri perpetuo & eſſe in tenebris, & innumerabiles emittere ejulatus, & ſtridere dentibus*; verumtamen quod has pœnas vel maxime exacerbat, eſt hoc, quod ſubjungit S. Bernardus: *Et ne audiri quidem*; aut vero ſi nonnumquam Deus aut Cœlites gemitus illorum auſcultent, id non eo fine fiet, ut exaudiantur, vel aliquem in cœlo compaſſionis affectum ſuſcitent, ſed potius in ærumnis ſuis derideantur, juxta illud: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.* S. Propheta Job inter omnia acerba adverſitatum genera, de nullo magis lamentabatur, quam quod nullus eſſet, qui ei compateretur, ſed potius deriſui eſſet omnibus, qui eum in ſterquilinio ſedentem conſpiciebant:

Job. 9. v. 23.

Non de pœnis innocentem rideat, inquit: At vero in inferno reprobi, in omnem æternitatem damnati, ut diximus, à juſtitia Dei, & ab omnibus paradyſi beatis, ut ex infallibili Scripturæ veritate conſtat, deridebuntur, quia *lætabitur juſtus cum viderit vindictam.* Diſcipulus in ſermone quodam de inferno ait: *Sciendum, quod ſi beata virgo, cum omnibus ſanctis, uſque ad noviſſimum diem pro una anima damnata ſupplicaret, Chriſtus eam nullatenus exaudiret, quia damnati ſunt citra ſtatum & terminum gratiæ & miſericordiæ, itaque quod nulla gratia poteſt pertingere ad eos, Domino dicente per Prophetam Malachiam cap. 1. Iſti vocabuntur termini impietatis, & populus cui iratus eſt Dominus uſque in æternum.*

Pſal. 57. v. 11. Diſcipulus ſerm. 101.

Deus pro damnatis eſt inexorabilis, & quare.

Ex rationibus vero, quibus Deum inexorabilem futurum eſſe probat, una hæc eſt, quia Deus non poteſt mentiri, & quia in ſuis determinationibus, quemadmodum homo, non eſt mutabilis; Deus autem per Jeremiam Cap. 15. juravit, ſe non daturum aures ad audiendum & exaudiendum preces populi illius in æternum maledicti; *Dixit Dominus ad me; ſi ſteterit Moyſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum: ejice, illos à facie mea.*

Jerem. 15. v. 1.

Citatque auctoritatem S. Auguſt. dicentis: *Si ſcirem patrem meum in inferno, non plus orarem pro eo quam pro Diabolo.* S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Gemunt ſine intermiſſione, ſed nullus eſt qui miſereatur; Vociferantur ex profundo, ſed nullus eſt qui exaudiat; lamentantur, ſed nullus eſt qui liberet; exclamant & plangunt, ſed nullus eſt qui commoveatur.* Apud Ezechielem de Vindice Divinæ juſtitiæ enſe legitur: *Ut ſciat omnis caro quia ego Dominus, eduxi gladium meum de vagina ſua irrevocabilem.* Porro quamdiu in hac vita degimus, Deus enſem ſuum in vagina reconditum tenet quia patiens eſt, & ad pœnitentiam nos expectat; Poſt hanc vitam vero in inferno gladium ſuum, ſtringere incipit, idque irrevocabiliter; unde S. Auguſtinus æternam condemnationem, *Incommutabilitatem divinæ ſententiæ* appellat.

S. Cyrill. Alex. orat. de exitu animæ. Ezech. 21. v. 5. S. Auguſt. Tom. 4. l. QQ. Evang. Q. 37.

3. Albertus Magn. ad propoſitum noſtrum circa Evangelicam divitis epulonis hiſtoriam hanc habet conſiderationem: *Magnum Chaos firmatum eſt*, inquit Abraham, *ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint. In quo tangitur, quod etſi ſancti ex inclinatione naturæ, quæ perfectiſſima eſt in eis (qui volunt tranſire ultra chaos, compaſſionis affectu quia, ſicut dicitur Eccleſiaſtici 44. Sunt viri miſericordiæ) ad vos damnatos juvandos deſcendere vellent, non poſſunt, propter congratulationem juſtitiæ, cui adhærent; lætabitur juſtus, cum viderit vindictam.*

Alb. Mag. Luc. 16. Pſ. 57. v. 11.

4. *Spes impiorum peribit.* Hæc damnatorum deſperatio in damnatis notabiliter augebitur, dum ſe illorum ex omnibus bonis ſpiritualibus & cœleſtibus in ſempiternum privatos eſſe conſpicient, juxta illud: *Uſque in æternum non videbit lumen.* Apud Sophoniam ſex dierum fit mentio, quibus impii in æternæ perditionis profundo barathro cruciabuntur; dicit enim: *Dies iræ, Dies illa*; Ecce primum Diem: *Dies tribulationis & anguſtiæ.* Ecce ſecundum: *Dies calamitatis & miſeriæ.* Ecce tertium: *Dies tenebrarum & caliginis*; Ecce quartum: *Dies nebulæ & turbinis*, Ecce quintum: *Dies tubæ & clangoris*, Ecce ſextum. At vero quodnam in eo latet myſterium, quod nulla diei ſeptimæ mentio fiat? nimirum ratio hæc eſt, quia Sabbathum dies erat Deo dedicatus, & deſtinatus quieti, damnati autem, ut in Diſcurſu præcedenti diximus, nullam in pœnis habituri ſunt requiem, ideo in mediis tenebris illis ne minimum quidem cœleſtis luminis videbunt veſtigium. Confirmat idipſum Rupertus Abbas dicens: *Quia de ſeptima die nihil ibi erit, nihil de Sabbatho Domini, ſed ſine requie, ſine ulla requietionis ſpe tribulabitur.* Bellovacenſis ſuper illa verba Jobi *terram miſeriæ & tenebrarum*, inquit: *Summa profecto miſeria eſt, cum illo non eſſe, ſine quo non poteſt bene eſſe. Ita ſimul miſeriæ & tenebrarum terra eſt, quia quiſquis ad ejus mala toleranda deſcenderit, ad divinæ claritatis aſpectum ulterius nullo modo redibit*; cum enim damnatus à Deo proſcriptus & derelictus ſit, omni conſequenter divino ſubſidio in ſempiternum deſtitutus erit. S. Antoninus proinde hanc inter alias damnatorum pœnam recenſet: *ſubtractionem videlicet omnium ſubſidiorum à Deo, ſeu perſonis divinis; ab angelis; à ſanctis; à notis: ab Eccleſiæ ſuffragiis; à bonis peractis; à locis ſacris. In vita præſenti habent etiam maximi peccatores ſubſidium multiplex à Deo, præcipue pœnitentiam, per quam placatur, in qua pater cor lapideum frangit per potentiam contritionis; filius illuminat per manifeſtationem confeſ-*

Deſperatio illorum ex eo augetur quod in æternum ſint privati omnibus bonis ſpiritualibus. Sophon. 1. v. 15. Rup. Abb. ibid. Bellov. Spec. mor. l. 2. p. 3. diſt. 3. Et à Deo proſcripti & derelicti. S. Antonin. ibid. § 11.

ſionis ; & Spiritus Sanctus dignificat fructum ſatisfactionis; ſed damnatus non dabit Deo placationem ſuam,
Pſ. 41. v. 8. ut dicitur Pſal. 48. *Quia pœnitere non poteſt.* Unde ſequitur, quod dum omnes haſce conſolationis vias ſibi recluſas eſſe conſpicit, tanto majora in eo deſperatio ipſius incrementa habebit.

5. D. Chryſoſtomus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Auxilium eorum veteraſcet in inferno*, ita ſcribit:
D. Chryſ. in Pſ. 48. A nemine ſperare poſſunt auxilium. *Non habebunt qui defendant, & opem ferat, & manum præbeat, & eorum ſupplicium conſoletur. Itaque nec virgines prudentes ſtultis opem ferre potuerunt, non Abraham diviti, non Noe & Job, & Daniel, filiis & filiabus, ſpes impiorum peribit.* S. Gregorius ſuper illa verba Jobi: *Ad terram tenebroſam*, ita ſcribit:
S. Greg. l. 9. mor. c. 38. *Quid terra tenebroſæ nomine, niſi terra tartari clauſtra ſignamur? quæ æterna mortis caligo operit, quia damnatos quoſque in perpetuum à vera luce disjungit. Nec immerito infernus terra dicitur, quia quicumque ab eo capti fuerint, ſtabiliter tenentur, ſcriptum quippe eſt, generatio præterit, & generatio advenit,*
Apoc. 20. v. 14. *terra vero in æternum ſtabit.* Albertus Magnus ingenioſe notat titulum quem S. Joannes inferni
Alb. Mag. ibid. baratho attribuit, inquiens: *Miſſi ſunt in ſtagnum ignis,*
Cur inferuus vocetur ſtagnum. quærit enim cur non potius illud torrentem, lacum, vel pelagum appellaverit? & reſpondet, *quia tormentum inferni ſtabile eſt & immobile, ut ſtagnum plenum ardore & fœtore.* Enimvero hujus vitæ cruciatus cito tranſeunt, & ideo ſemper ſpes ſupereſt, ut unius vel plurium annorum decurſu fortuna mutetur; hæc autem ſpes deſperatos illos conſo-
D. Chryſ. in Pſ. 49. lari in æternum non poterit. *Non longitudo temporis mollit dolorem*, inquit Divus Chryſoſtomus, *quomodo enim, cum flamma perpetuo illos premat? non ſpes liberationis, eſt enim æternum ſupplicium; non mortis expectatio, eſt enim pœna æterna, & ſunt etiam quæ puniuntur corpora immortalia.* Idem quoque S. Doctor paulo ante ad præſens propoſitum dixerat: *Hic quidem & mors adveniens ſolvit calamitates, & amici conſolantes, & finis qui expectatur, ſæpe etiam rerum quæ ſperatur mutatio, & diuturnitas temporis mollit atque mitigavit perturbationem animi.* Enimvero quiſ-
In hoc mundo calamitoſi finem aut mutationem ſperare poſſunt. quis Hiſtorias pervolvit, infortunia & calamitates publicas talem ſemper habuiſſe fluxum & refluxum inveniet, ut tribulatis, aliquo ſaltem tempore à bellis, fame, mortalitate, aliiſque ſimilibus infortuniis reſpirare licuerit: At vero in inferno pœna quam damnatus habiturus eſt ab initio, dum infernum ingreditur, continuo, & in ſempiternum, ſine ulla intermiſſione durabit. Nullum ibi favebit tempus, quod miſeriarum noſtrarum ſolet eſſe remedium, ſed ſola erit æternitas. Si quis hic in terris podagram, calculum, aut ſimile aliud patitur accidens, in ſpe mortis, poſt centum, aut ducentos annos ad
Damnati autem minime. ſummum imminentis, conſolationem ponit. Damnatus autem in extremis cruciatibus ſuis ne minimum, aut momentaneum quidem ſolatium, vel refrigerium expectare poterit in æternum; quia
Apocal. 10. v. 6. *juravit* Angelus *per viventem in ſæcula ſæculorum... quia tempus non erit amplius:* Non enim ſuper tenebroſam abyſſum illam primum mobile, Sol, aliique planetæ unde quies, horæque diſtinguantur, gyrabuntur, non erunt dies, non ſeptimanæ, non menſes, non anni, ſed caliginoſæ & æternæ noctis
Job. 10. 22. erunt hœrnea; ipſa enim eſt *terra miſeriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.*

6. *Spes impiorum peribit.* Dionyſius Carthuſ. deſperationem inter graviſſimas reputans pœnas ait:
Dionyſ. *Deſperatio ſempiterna præ cæteris pœnis deprimit, tranſfodit, excruciat mentem. Hoc quoque præ aliis pœnis tranſ-*
Carthuſ. in opuſc. Dial. de vita & regimine Principiſſa Art. 12. *verberat cor damnati, quod in tot tormentis, ſcit & perpendit ſe ſine ſpe evadendi manſurum.* Conſiderabilis quoque eſt illa S. Bernardi de deſperatione diſſerentis propoſitio; dicit enim: *Quomodo perfectionem ſibi Sapientiæ vendicat amor Dei, ita deſperatio ſibi*
S. Bern. ſerm. 37. *omnium malitiæ conſummationem*; ac proinde cum juxta proportionem malitiæ, flamma quoque augeſcat
Deſperatio mirum in modum auget tormenta damnatorum. gehennæ, conſequens eſt, quod deſperatio intra tormentis illis addat incrementa. Enimvero ſi damnati ſe dilaniare, & dilacerare, ſibique ipſis mortem violentam inferre poſſent, ô quam libenter idipſum exequerentur? at vero hoc facere minime poterunt, ſiquidem *ligatis manibus & pedibus miſſi*
Matth. 22. v. 13. *ſunt in tenebras exteriores*; atque ideo nec pedem, nec manum illis extendere, aut movere promittetur. Deſperati in hac vita, ut ærumnis ſuis finem imponant, ſed vel ex rupe quadam præcipites agunt, vel enſe cor ſibi tranſadigunt: At vero reprobus damnatus etiamſi liber eſſet, ſi ſe in profundam quamdam deturbaret voraginem, hoc ad aliud nihil ei profuturum eſſet, quam ad pœnas ſuas magis augendas. Videmus communiter, quod homini irato nullum obviare poſſit malum, in quod ſemetipſum non urgeat, unde ſtrictis ſe gladiis objicit, penetrat in ardentiſſimas flammas, carnes ſibi dilaniat, vultum lacerat, in prærupta ſe præcipitat; at vero quid de anima damnata & deſperata dicemus, quæ in centro omnium acerbiſſimorum ſuppliciorum conſtituta conſiſtit? me-
rito S. Bernardus infernum & *portas inferi cæcam de-* S. Bern. in ſentem.
ſperationem appellat.

7. *Spes impiorum peribit*; Seneca Philoſophus mo-
Seneca Epiſt. 101. In hac vita ſpes ſolatur omnes afflictiones. ralis inquit: *In malis optimum eſt, ſupplicii finis*; quando enim in adverſitatibus noſtris finem ſperamus, magnam inde conſolationem percipimus; at vero tormentum infernale infinitum eſt, adeoque nullum umquam finem habebit. Spes in hac vita omnium paſſionum, & dolorum eſt ſublevamen. Agricola frumentum magnis cum laboribus, diſpendiis, & ſudoribus in terram ſpargit, illudque aëris injuriis expoſitum relinquit, idque libentiſſime, & ſine ulla contradictione, quia nimium copioſam inde ſegetum meſſem ſe habiturum ſperat. Nauta inter tempeſtates fluctuumque procellas vitam agit, unica dumtaxat aſſeris latitudine à morte diſtans, idque quia ſe ex mercibus, ab uno polo, ad alterum tranſportatis, locupletandum eſſe confidit; miles quoque quotidianæ morti continuo ſe exponit, ſperans ſe apud belli ducem ſtrenui & generoſi militis nomen obtenturum; Martyres denique læti, & conſtantes ſuppliciorum ingrediebantur carnificinam; quia vivam æternæ retributionis ſpem cordibus ſuis infixam habebant. Unde S. Eccleſia in ipſorum honorem canit: *Traduntur igni martyres, & beſtiarum dentibus, armata ſævit ungulis tortoris inſani manus, nudata pendent viſcera, ſanguis ſacratus funditur, ſed permanent immobiles vitæ perennis gratia.* Denique nullus in hac vita
libenter quidpiam patitur, niſi alicujus boni ſpem Damnati
inde promanaturam concipere poſſit: At vero de econtra
damnato prima & infallibilis veritas inquit: *Spes* omni ſpe
impiorum peribit; cruciabuntur enim, minime ſpe- ſunt privati.
rantes, ſe per hoc rem Deo gratam facturos, vel meritum aliquod, & retributionem inde recepturos, aut vero pro peccatis ſuis aliquam habituros eſſe ſatisfactionem, cum extra omnem ſatisfaciendi aut merendi ſtatum conſiſtant, nullum inde quoque lucrum ſperare poſſunt; quin potius aucta ſemper magis magiſque illorum deſperatione, crucia-

tus

tus illorum in immenſum augebuntur, ſine ulla ſpe mitigationis. Unde S. Bonaventura damnatorum deſperationem exprimere volens, merito cum S. Hieronymo exclamat dicens: *O mors quam dulcis eſſes, quibus tam amara fuiſti, te ſolummodo deſiderant, qui te tam vehementer oderunt! O quam amarum eſt*, inquit S. Proſper; *eduiſſimis in æternum dilaniari verminibus nec finiri.*

S. Bonav. T. 7. Soliloquior. S. Hieron. ib. citatus. S. Proſp. de Contempl. l. 3. c. 12.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Damnati, propter voluntatis ſuæ obſtinationem, & malitiam, omnis ſunt pœnitentiæ & placationis Dei incapaces; Unde hanc vitam ſolum pœnitentiæ tempus eſſe oſtenditur.

THEMA.

Non dabit Deo placationem ſuam, ... laborabit in æternum. Pſalm. 48. v. 8.

Deus numquam reconciliabitur damnatis.

1. INfallibile Spiritus Sancti oraculum, per Pſalmiſtam, cui jugiter aſſiſtebat, damnato per omnem pœnarum infernalium atrocitatem & perpetuitatem, divinam juſtitiam numquam in æternum reconciliandam eſſe dicit; quia *laborabit in æternum*, Cujus ratio eſt, quia Deum offenſum numquam placare poterit: *Non dabit Deo placationem ſuam*; Idque ut S. Antoninus ait: *Quæ pœnitere non poteſt*; atque ideo S. Proſper pœnam infernalem pro culpæ ſatisfactione infructuoſam eſſe dicit, de damnato inquiens: *Quem inefficacis pœnitentiæ ignis exurit.* Enimvero ut anima divina juſtitiæ pro contracto peccati debito convenienter ſatisfaciat, neceſſario requiritur, ut in Dei gratia conſtituta ſit, id eſt, ut Deo grata ſit, & accepta: At vero reprobus damnatus Deum à conſpectu ſuo ſemper repellit, imo per malitiam, & obſtinationem ſuam, in qua vixit, & in qua in æternum inſeparabiliter continuabit, arctatam ad peccandum voluntatem, in ſempiternum & indiſſolubiliter habebit, abſque eo quod eamdem umquam mutare poſſit; & ideo *ſi ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* In eadem namque perverſa voluntate, per quam in abyſſum infernalem deturbatus eſt, inflexibiliter continuabis, & ideo in odio Dei ſemper conſiſtet. Quod ſi objeceris locum illum Sapientiæ cap. 5. in quo reprobi damnati pœnitere dicuntur: *Pœnitentiam agentes*; imo & confiteri, dicentes: *Ergo erravimus*, in promptu eſt reſponſio, pœnitentiam illam inutilem prorſus eſſe, prout ex verbis S. Bernardi in ſermone quodam *de modo bene vivendi*, clare deducitur; dicit enim: *Ubi non eſt licentia emendationis, ubi jam non eſt locus confeſſionis; Quare? quia in inferno nulla eſt redemptio.* S. Bernardinus hæc verba; *Dicentes intra ſe pœnitentiam agentes, & præ anguſtia Spiritus gementes*, ex S. Auguſtino, *de fide ad Petrum cap. 26.* diſtinctius his verbis exponit: *Qui in hac vita fructuoſam non fecerit pœnitentiam, habebit quidem in alio ſæculo pœnitentiam de malis ſuis, ſed indulgentiam in conſpectu Dei non inveniet, quia etſi ibi erit ſtimulus pœnitudinis, nulla ibi erit correctio voluntatis, à talibus enim ita culpabitur iniquitas ſua, ut nullatenus poſſit ab eis diligi vel deſiderari juſtitia. Sicut illi qui cum Chriſto regnabunt, nullas in ſe malæ voluntatis reliquias habebunt, ita illi qui erunt in ſupplicio ignis, cum diabolo, & angelis ejus deputati, ſicut nullam habebunt requiem, ſic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem.* Idem S. Bernardinus in eodem ſermone paulo ante ex S. Bonaventura de animabus damnatis dixerat: *Timor ſervilis damnatis non aufert habitum malæ voluntatis, ſed aufert actum*: tametſi enim Deum per opera offendere non poſſint, quia in carcere pedes compedibus, ferreiſque manicis manus conſtrictas habent: *Ligatis manibus & pedibus*, eorum tamen voluntas contra Deum ſemper perverſa manet, utpote à quo ſine intermiſſione flagellari experiuntur.

S. Antonin. ſum Theol. 4. p. 4. Tit. 14. c. 5. §. 11. S. Proſp. de Vit. Contempl. l. 3. c. 12. Nam illum à ſe repellunt per malitiam & obſtinationem voluntatis malæ. Eccl. 11. 3. Sap. 5. v. 3. S. Bern. ſerm. 27. de modo bene vivendi. S. Bern. T. 4 ſer. 18. extraord. S. Aug. lib. de Fide ad Petrum c. 26. Pœnitentia illorum erit infructuoſa. S. Bern. ib. Matt. 22. v. 13.

2. V. Beda verba illa Prov. *Infernus & perditio numquam implentur*, exponens, idipſum confirmat, dum ait: *Inſatiabiles ſunt* (damnati nimirum) *in deſiderio peccandi.* Citatus quoque S. Bernardinus in alio quodam ſermone inquit: *Licet actus peccati tranſeat, tamen ejus habitualis, & radicalis affectus in damnatis æternaliter perſeverat, & ſuum appetibile vellet, & vult ſibi naturaliter perdurare.* Paulo poſt vero ſubjungit: *Numquam pœnitentes, nec numquam pœnitere volentes, quia etiam ſemper durat in eis Dei injuria, id eſt, peccatum, durat tamdiu in unoquoque, quamdiu minime emendatur de eo, ſed nulla emendatio poteſt in eis eſſe, ſicut Pſalmiſta teſtatur, inquiens: In inferno autem quis confitebitur tibi? q. d. nullus.* Et iterum Iſaias 38. ait: *Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te, non expectabunt qui deſcendunt in lacum, veritatem tuam.* Quemnam obſecro ſenſum fuiſſe exiſtimatis verborum illorum; quibus Abraham diviti Epuloni hunc in modum reſpondit: *In his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum eſt, ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare?* nimirum manifeſtam facere voluit hanc veritatem, quod ſicut Beati numquam in æternum ab amore & charitate ſua erga Deum recedere poterunt, juxta illud: *Ego autem dixi in abundantia mea non movebor in æternum*; ita damnati ab odio, & malitioſæ ac perverſæ propriæ voluntatis obſtinatione numquam recedent. *Hoc Chaos immeabile*, inquit Alb. Magn. *eſt ſententia obſtinationis in malis, & ſententia confirmationis in bonis.* S. Antoninus proinde dicit: *Nec dolent de peccatis commiſſis, in quantum offenſa Dei, ſed quia inde cruciantur, & ideo infructuoſa eſt eorum pœnitentia.*

Prov. 27. v. 20. in Bedal. 2. c. 24. ibid. Quia ſemper in illis manet deſiderium peccandi. Luc. 16. 26. Pſ. 29. v. 7. Alb. M. ib. S. Antonin. ſum Theol. ibid. §. 8.

3. Optime igitur S. Ephrem *de univerſali corporum reſurrectione* diſſerens, nos monet, ut in hac præſenti vitam veram pœnitentiam agamus, dicens: *De anima noſtra certamen agitur, pro qua ſi negligentiores fuerimus, & periculum immenſum eſt, & ſupplicium ſempiternum, non eſt enim in inferno confeſſio, non ſunt lachrymæ ibi, non gemitus atque ſuſpiria quæ judicis ſententiam avertant.* Sicut enim debitor aliquis, qui ob æs alienum carceris vinculis conſtrictus tenetur, numquam inde dimittitur, quamdiu pecunia illi deeſt, qua creditori ſuo ſatisfacere poſſit: Ita quoque hæc eſt indeclinabilis damnati infelicitas, quod ex inferno numquam ſit dimittendus, quia nec habet, nec umquam habere poterit ſummam infinito peccati debito exſolvendo neceſſariam, cenſus enim, quo divinæ ſatisfit juſtitiæ, pro culpa commiſſa, eſt averſio à creatura, & converſio ad creatorem; at vero voluntas damnati in odio Dei irrevocabiliter obſtinata, ad eum converti numquam poterit, & ideo ſemper in æternum audiet: *Non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*; circa quæ verba Abulenſis ita diſcurrit: *Verum eſt, quod peccatores detruduntur in infernum, quia debitores ſunt, &*

S. Ephrem. de univerſali Reſurrect. In præſenti vita pœnitendum eſt, cum hic ſit locus ſatisfactionis. Matth. 5. v. 16. Abul. Q. 136.

in cap. 18. Matth.

donec ſolvant , ibi manent , & tamen quia numquam ſolvent , manebunt ibi in æternum ; non ſolum numquam perſolvent totum debitum, ſed etiam numquam incipient ſolvere minimam partem debiti. Solvere debitum peccatorum, eſt ſatisfacere Deo , in quem peccavimus , & ad ſatisfaciendum Deo , oportet quod ille acceptet ea qua offeruntur , ſed Deus non acceptat factum aliquod , vel toleratum à peccatore , quia extra charitatem eſt ; ergo numquam poterit ſatisfacere , neque incipere ſatisfacere , ſed manebit ſemper debitum integrum. S. Bernardus rationem aſſignat , cur peccatum in hoc vita commiſſum , & præteritum, æterno ſubjici debeat ſupplicio; dicit enim: *ob hoc procul dubio inflexibilis & obſtinata mentis ſumitur æternaliter malum, licet temporaliter perpetratum, quia quod breve fuit tempore , vel opere, longum eſſe conſtat in pertinaci voluntate.* Ille namque contumacia , & mentis obſtinatio , quo eum peccator in hac vita Deum offendit, niſi illam in hac vita corrigat , in perpetuas æternitates incorrigibiliter perſeverabit.

S. Bern. Epiſt. 253.

Dæmones ſunt inflexibiles, in odio contra Deum concepto.

4. Primi tenebroſi carceris infernalis incolæ fuerunt rebelles angeli, qui in ſempiternum inflexibiles, in concepto adverſus Deum odii veneno in perpetuum perſeverabunt, iisque conformabuntur omnes alii, qui in infernum deturbabuntur. Cardinalis Bellarminus proinde in controverſiis ſuis ita ſcribit : *Dæmones ſunt obfirmati in actuali odio Dei, & rerum ipſius, & præſertim humani generis, id enim pertinet ad ſtatum damnationis , ſicut confirmatio in actuali amore Dei & proximi , pertinet ad ſtatum felicitatis ; & ideo non eſt mirum, ſi quidquid faciunt , malum eſt , quoniam ad malum illum finem omnia referunt.*

Bellarm. Controv. l. 5. c. 12. T. 3.

Luc. 16.

Ex quo motivo dives Epulo petierit Lazarum mitti ad fratres ſuos.

Exiſtimaſne forſitan, bono fine motum fuiſſe divitem epulonem, quando ab Abrahamo petiit, ut mitteret Lazarum in domum fratrum ſuorum , ut hi pœnas illas per vitæ emendationem evaderent? nequaquam , ſed , ut in præcedenti diſcurſu demonſtravimus , invidia , qua Lazaro felicitatem ſuam minime faciebat, eum impulit, ut Lazarum à beato illo ſinu removere conaretur ; præterea fratrum ſuorum apprehendebat conſortium, malumque illis in hac vita præbitum exemplum, unde tormenta ſibi adaugenda fore metuebat , ac proinde eorum emendationem , pro cruciatuum ſuorum aliquali ſublevamine , ſatagebat procurare : *Sub ſpecie pietatis ad priſtina vulnera*, inquit D. Chryſologus , *ad præteritos gemitus Lazarum vult redire, quem prima petitione ad ſuos revocare non potuit cruciatus.* Videns enim, quod eum à ſinu Abrahæ, ſub prætextu inſtillandæ in linguam ſuam aquæ dimovere non poſſet , de novo illum inde diſtorquere conatus eſt, ſub dolore compaſſionis, & prætextu ſalutis animarum fratrum ſuorum. Idem D. Chryſologus in ſermone præcedenti obſervaverat, divitem ab Abrahamo petiiſſe , ut Lazarus in infernum ad ipſum deſcenderet , non vero ut ipſe perduceretur ad Lazarum , ideoque ſubdit : *Non eſt novelli doloris, ſed livoris antiqui & zelo magis accenditur quam gehennæ ; non ſe ad Lazarum duci poſtulat , ſed ad ſe Lazarum vult deduci.* Quando vero radix infecta eſt, fructus quoque , qui ſuum ab illa vigorem, & humorem recipiunt , vitiis ſuis non carent. Atque ideo cum voluntas damnati plena ſit odio contra Deum, iiſdemque peccatis, & eodem prorſus malitia agitetur, quo imbutus erat , priuſquam in illam abyſſum præcipitaretur, ideo hanc deinceps in ſempiternum retinet , quia *ſemper quidquid faciunt malum eſt.*

D. Chryſ. ſerm. 123.

D. Chryſ. ſerm. 122.

5. Obſervandus ad hoc propoſitum eſt modus, quo incarnata Sapientia de reprobis ad gehennæ ignem deſtinatis loquitur; ait ait: *Multi dicent mihi in illa Die , Domine , Domine , nonne in nomine tuo Prophetavimus ? ... & in nomine tuo virtutes multas fecimus ? Et tunc confitebor illis , quia numquam novi vos ; diſcedite à me , qui operamini iniquitatem.* At vero cur non potius dicit : *Qui operati eſtis ?* Cur in tempore præſenti loquitur, cum pro eo tempore, quando illis maledicturus eſt , ex timore pœnæ non peccabunt , ſed potius culpam omnem abhorrebunt? ita quidem videri nonnemini poſſet , ſed revera res ſic ſe non habet ; *ſed ſi ceciderit lignum ad Auſtrum, &c.* reprobi enim, qui in puncto mortis ſuæ , cum voluntate à Deo averſa, & peccato adſtricta , ex hac vita emigrant, in eadem obſtinatione in perpetuum perſeverabunt. Hujus quoque difficultatis, circa eumdem textum ſcribens Hugo Cardinalis meminit , dum ait : *Tunc enim non facient , quomodo ergo dicit operamini ? nimirum quia affectus malus adhuc remanet cum eis, & ideo dicit: qui operamini, ſcilicet affectu interiori.* Authoritatem quoque adducit D. Chryſoſtomi dicentis: *Non dicit : diſcedite à me , qui operati eſtis, ſed qui operamini , quia iniqui poſt mortem non deſinent eſſe iniqui, quia etſi peccare non poſſunt , peccandi tamen voluntatem non amittunt.* Idem quoque Hugo ſuper illa verba Chriſti apud S. Lucam : *Diſcedite à me omnes operarii iniquitatis* , quaſi idipſum his verbis inſinuat: *Quia iniqui nec poſt mortem deſinunt eſſe iniqui , quia etſi peccare non poſſunt, peccandi tamen propoſitum tenent ; quia autem in propoſito mendax eſt , numquam deſinit eſſe mendax , nec poſt mortem , nam mors animam à carne ſeparat, ſed anima propoſitum non amittit.* Audiatis velim, qualiter Salmeron verba illa Evangelii exponat, ſc. *ligatis manibus & pedibus mittite, &c.* dicit enim: *Poſtquam quilibet fuerit convictus de merito damnationis, jubetur ligari manibus , & pedibus , quo vel morem expreſſit magiſtratuum facinoroſos in vincula conjicientium, vel ſecundum Theophilactum ſignificare voluit, quod poſt hanc vitam non ſit amplius futura poteſtas operandi aliquid , quo vel bonum vel malum promereamur, quia ſcriptum eſt : Venit nox, quando nemo poteſt operari. Vel ne valeat ſe à pœnis manibus defendere , vel pedibus effugere , quas neceſſario cogitur conſiderare , & pati ; affectu etiam neceſſario vult operari mala, ideo etiam pedibus ligatus eſt.* Gloſſa ſuper illa verba à principio diſcurſus citata: *Infernus & perditio numquam implentur*, ex S. Hieronymo ita ſcribit : *Ideo ſine fine puniuntur , quia voluntatem habuerunt ſine fine peccandi, ſi naturam haberent ſine fine vivendi ;* hanc autem eamdem perverſam voluntatem ſecum ad infernum deferunt , & per omnem æternitatem retinent.

Matth. 7. v. 22.

Dæmones & damnati, quoad affectum interiorem operantur malum.

Hug. Card. ibid.

D. Chryſ.

Luc. 13. v. 27.

Hug. Card. Ibid.

Matt. 22. v. 13.

Salmer. T. 7 Tr. 37. a 27.

Quomodo intelligatur, quod ligatis manibus & pedibus ſint projecti in infernum.

Prov. 27. v. 20.

Gloſſa ex S. Hierom.

6. S. Mater Eccleſia non ſine myſterio primo die quadrageſimæ fideles his verbis exhortatur: *Emendemus in melius quæ ignoranter peccavimus , ne ſubito præoccupati die mortis, quæramus ſpatium pœnitentiæ, & invenire non poſſimus.* Pœnitentia enim ſolum quamdiu hæc vita durat , & non amplius, Deo accepta eſſe poteſt ; in inferno enim damnati continuo Deo maledicunt , eumque blaſphemant. Unde Innocentius III. ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui , in inferno autem quis confitebitur tibi ?* ita ſcribit : *De morte gehennali ſic debet intelligi , quod non eſt in morte qui memor ſit Dei , quoniam in gehenna non eſt recordatio ad ſalutem , ſed potius ad tormentum, quia damnati maledicent Altiſſimo, & blaſphemabunt Excelſum , conquerentes eum eſſe malignum , qui creaverit illos ad pœnam, & numquam inclinetur ad veniam, optantes illum omnino*

In inferno nullus eſt locus pœnitentiæ.

Pſ. 6. v. 6.

Innoc. III. in Pſalm.

omnino non eſſe, per quem conqueruntur ſe tam infeliciter eſſe. Idem quoque ſuper illa verba Apoc. ſe reflectens, quibus homines Deum blaſphematuri eſſe dicuntur, eo quod ab ipſo grandine percuſſi fuerint, ſequens à minori ad majus format argumentum, inquiens: *Quanto magis blaſphemabunt in inferno homines Deum, propter incendii cruciatum, qui vehementior erit, quam poſſit etiam umquam excogitari?* Cum igitur Damnati in inferno blaſphemiis in Deum evomendis prorſus ſint intenti, eum utique placare, ſibique propitium reddere non poſſunt, quin potius eum magis provocabunt, eumque ad iram & furorem majorem provocabunt.

Apoc. 16. v. 21.

Nunc eſt tempus ut adhibeatur ratio ad operandam animæ ſalutem.

7. Operæ igitur pretium erit ſi ad monitum Eccleſiaſtis ſequendum, animum noſtrum applicemus; ita enim hic ſuadet: *Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare, quia nec opus nec ratio, nec Sapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas;* quod, ut Rupertus Abbas notat, non ideo dicit, *quia deficere poſſit hominis rationalitas, ſed quia ſempiterna illic fatiganda erit inſania.* Nunc igitur, nunc inquam tempus eſt, ut ratio, & diſcurſus ad operandum æternam ſalutem adhibeantur; *venit nox quando nemo poteſt operari.* Sanctus Joannes in nocte illa tenebroſa impoſſibile eſſe dicit in opera lucis ſe exercere, ſiquidem tempus illud ſolum eſt operibus tenebrarum deſtinatum. Omne enim opus bonum à Deo & divina gratia radicem ſuam habet, juxta illud S. Jacobi: *Omne datum optimum,... de ſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum;* ibi vero perpetua quædam nox erit, & inter Deum, animamque damnatam irreconciliabilis erit inimicitia, atque ideo depravata reprobi mens, ne vel minimam cogitationem bonam elicere poterit. Salubriter igitur S. monet Apoſtolus, inquiens: *Dum tempus habemus, operemur bonum,* id eſt pœnitentiam in aliam uſque vitam non differamus, quia in Apoc. S. Joannes ſe vocem angeli cujuſdam audiſſe ſcribit, qui poſt hanc vitam nullum ad bene operandum tempus ſuperfuturum eſſe ſub jurejurando aſſerit: *Et angelus quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cælum, & juravit per viventem in ſæcula ſæculorum, qui creavit cælum, & ea quæ in eo ſunt... & mare, & ea quæ in eo ſunt.* Quodnam vero erat juramenti à prima & infallibili veritate præſtiti ſubjectum? *quia tempus non erit amplius;* quapropter nemo ſibi blandiatur ſpe temporis, & divinæ miſericordiæ, quia ſe in ſempiternum deluſum & deceptum inveniet: poſt hanc enim vitam nullum erit amplius tempus refugii, ac proinde S. Bernardus ſaluberrime monet dicens: *I ergo tu, & in medio gehennæ expectato ſalutem, quæ jam facta eſt in medio terræ. Quam tibi ſomnias proventuram inter ardores ſempiternos, facultatem veniam promerendi, cum jam tranſiit tempus miſerendi? non deſcendit ad inferos ſanguis qui effuſus eſt ſuper terram. Bibernut omnes peccatores terræ; non eſt quod ſibi ex eo vendicent dæmones, ad reſtinguendum focos ſuos, ſed neque homines ſocii dæmonum.* Sanguis enim Redemptoris juſtificat animas, quamdiu hæ illo in hac præſenti vita utuntur, non vero penetrat in centrum terræ, ubi infernus poſitus eſt, quia *in inferno nulla eſt redemptio.* Major pars hominum, aliam poſt hanc ſupereſſe vitam, minime credit: *Non eſt inquit, qui agnitus ſit reverſus ab inferis,* at vero iis eveniet quod apud Jeremiam ſcribitur: *Congrega eos quaſi greges ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis.* At vero inquies, qua ratione damnati in æternæ damnationis barathro ſanctificari poterunt, ubi Deum continuo blaſphemant? optime idipſum ſequentibus verbis declarat S. Gregorius: *In die occiſionis,* inquit, *ſanctificantur reprobi, quia tunc ſancta quæ debuerunt agere, cum ſentiunt condigna pravitatis ſuæ ſupplicia jam declinare non poſſunt.* Quotidie namque prô dolor videmus pœnas infernales à majori impiorum parte derideri, & ſacerdotum ac Monachorum invectiones eſſe jactari, at vero apud inferos magno ſuo infortunio confitebuntur, dicentes: *Ergo erravimus à via veritatis, &c. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, &c.*

Eccl. 9. 10.
Rup. Abb. l. 2. in Gen. c. 21.
Joan. 9. v. 4.
Jac. 1. 17.
Gal. 6. v. 10.
Apoc. 10. 5.

In inferno nullum ſupereſt tempus veniæ & miſericordiæ.

S. Bern. ſer. 75. in Cant.
Sap. 2. 2.
Jer. 12. 3.
S. Greg. l. 27. mor. cap. 14.
Sap. 5. v. 6. Ibid. v. 4.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

De continua & inſeparabili morte, qua damnati cruciabuntur, nec tamen umquam mori poterunt,

THEMA.

Quærent homines mortem, & non invenient eam, & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Apoc. 9. v. 6.

1. INfelices damnati, inter acerbiſſimas inferni pœnas, ſe aliquod conſolationis refrigerium percipere arbitrarentur, ſi acerbiſſimas pœnas ſuas tandem aliquando per mortem terminare poſſent, at vero conſolatio hæc in æternum non concedetur: *Quærent mortem & non invenient eam, & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis;* quibus verbis ad Antichriſti alluditur perſecutiones, quæ adeo truculentæ erunt, ut etiam ferventiſſimos, & pro amore Dei patiendi avidiſſimos Dei ſervos inducturæ ſint, ad mortem avide deſiderandum; Unde Gloſſa ait: *Per hoc ingens ſuppliciorum magnitudo ſubindicatur. Solent enim qui magnis cruciatibus detinentur, mortem invocare, & exoptare.* Verumtamen perſecutiones Antichriſti, quantumvis crudeliſſimæ futuræ ſint, nullum tamen habent cum inferni tormentis proportionem; damnati enim, à continua quadam, nec umquam intermiſſa morte cruciabuntur, quæ tamen mors ſuum numquam habitura eſt finem; nam ut S. Bonaventura ait: *Sic damnati vetera tormenta patientur, ut ſemper innoventur, ſic ſine ſpe miſericordiæ ſemper vivent, ut quotidie moriantur; ſic moriuntur, ut numquam conſumantur.* Nullum eſt animal, quod facilius conculcetur, & occidatur, quam vermis, ſiquidem tener eſt, ſine pelle, ſine ſquamis, vel aliis tegumentis, quibus alia animalia à natura veſtiuntur, & tamen vermis ille qui damnatos in medio flammarum conſtitutos rodit non morietur in ſempiternum: *Vermis eorum non morietur.*

Acerbiſſimum damnatorum ſupplicium eſt, quod pœnæ illorum per mortem numquam terminentur.

Gloſſa ib.
S. Bonav. in ſolilog. cap. 3.
Iſ. 66. 24.

2. In Apocalypſi ſecundæ mortis fit mentio, quando dicitur: *Beatus, & Sanctus, qui habet partem in reſurrectione prima, in his ſecunda mors non habet poteſtatem.* Quis umquam binæ morti ſubjacuit? Sane ſi de morte civili ſermo eſſet, facilis textus hujus foret intelligentia; aſt S. Joannes non de hac, ſed de alia anima, quæ æterna eſt, in præſenti diſcurrit dicente Gloſſa: *Id eſt damnatio æterna, quæ erit in corpore & anima;* & Lyrano juxta eamdem mortalitatem inquiente: *Mors ſecunda, ſcilicet mors inferni;* hæc namque mors durationem habebit, malitiæ, & culpæ animarum reatum correſpondentem, ſcilicet æternam; Unde S. Auguſtinus, de

Apoc. 20. 6.

Quid intelligatur per mortem ſecundam damnatorum.

Gloſſa ibid. Lyran.

dam-

S. Aug. l. 19. de Civ. Dei c. 28.

damnatione infernali ita ſcribit: *Secunda mors dicitur; quia nec anima ibi vivere dicenda eſt, quæ à vita Dei alienata erit; nec corpus, quod æternis doloribus ſubjacebit, ac per hoc ideo durior iſta ſecunda mors erit, quia finiri morte non poterit.* Cui documento hoc aliud S. Proſperi, de cruciatibus æternis, conſonat aſſertum inquientis: *In exteriores tenebras mitti, nihil aliud erit, niſi à Domino, qui eſt mentium lumen, expelli. Continuus gemitus, cruciatus æternus, dolor ſummus, pœnalis ſenſus torquent animas, nec extorquent, puniunt corpora damnata, nec finiunt, quos ideo ignis inextinguibilis ſibi deputatos non extinguit, ut permanente ſentiendi vita, pœna permaneat; & ad dolendum magis quam ad vivendum æternis corporibus impeditos habeat, quos in flammis vivacibus immortalitas ſecunda mortis occidat.*

S. Proſper. l. 3. de vit. Contempl. c. 12.

3. *Quærent mortem &c.* S. Auguſtinus circa verba hæc ita diſcurrit: *Ubi mors quæritur, & non invenitur. Quare in inferno mors quæritur, & non invenitur? quia quibus in hoc ſæculo vita offertur & nolunt accipere, in inferno quærent mortem & non poterunt invenire.* Hanc ſiquidem Juſtitia divina pœnam infligit damnatis, ut continua, & numquam intermiſſa crucientur morte, qui eo quod perpetuam beatamque reſpuerint vitam, tunc mortem finiri optabunt, ſed hæc fine carebit; Unde idem ſanctus Doctor alibi ait: *Illi qui torquebuntur in pœnis, velle habent mori; & non poſſunt.* O miſeranda metamorphoſis, quanto enim reprobi magis magisque *per fas & nefas* ſuam conati ſunt hic prolongare vitam, tanto magis ibi deſudabunt ut accelerent mortem, ſed irrito ſemper effectu; ut proinde Sanctus Auguſtinus non immerito dixerit: *Quantum laborat homo, quando mors imminet, fugiendo, latendo, quidquid habet dando, & ſe redimendo, laborando, cruciatus, moleſtiasque ſuſtinendo, medicos adhibendo, & quidquid aliud homo poteſt? videte quam conſultis laboribus & facultatibus ſuis, ut aliquantum vivat, poteſt facere, ut ſemper vivat, non poteſt.* Ex quibus præmiſſis S. hic Doctor conſequentiam infert notabiliſſimam, ab omnibus nobis maxime ponderandam, ne mortem incurramus ſempiternam. Subdit namque: *Si ergo labore tanto, tanto conatu, tantis impendiis, tanta inſtantia, tanta vigilantia, tanta cura agitur, ut aliquantulum plus vivatur, quomodo agendum eſt ut ſemper vivatur? Et ſi prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt, ut differant mortem, & vivant paucos dies, ne perdant paucos dies, quam ſtulti ſunt qui ſic vivunt, ut perdant diem æternum.*

S. Aug. ſer. 52. de temp.

Cor damnati quærent mortem & non invenient.

S. Aug. ſer. 64. de Verb. Dom.

S. Auguſt.

4. *Quærent mortem, &c.* Albertus Magnus hæc eadem Apoc. conſiderans verba, ita diſcurrit: *Deſiderabunt mori, & mors fugiet ab eis, quia tanta diſcordia erit inter animam & corpus, quod libentiſſime ſepararentur ſi fieri poſſet.* Et tamen licet duæ hæ partes hominis à ſe invicem diviſæ forent adhuc, per juſtitiam Divinam vindicem tormentis immortalibus & morte continua cruciarentur ſeorſim. Pro cujus intelligentia quoddam Innoc. III. occurrit proponendum dogma, quando illi Pſalmi verſiculum (*quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi?*) explanans tres mortis diſtinguit ſpecies, dum ait: *Mors corporalis, ſpiritualis, & gehennalis. Mors naturæ ſeparat corpus ab anima; mors culpæ ſeparat animam à Deo; mors gehennæ ſeparat animam & corpus à gloria. De morte gehennali debet intelligi, quod non eſt in morte qui memor ſit Dei.* Qui idem Pontifex in lib. 3. *de contemptu mundi*, ad infernalis mortis tyrannidem ſe reflectens, ita eam alloquitur: *O mors! quam dulcis eſſes, quibus tam amara fuiſti? te ſolam deſideranter optabunt, qui te ſolam vehementer abhorruerunt.* Pro quorum intelligentia non abs re fuerit Apoſtolicum quoddam jacere fundamentum ex S. Paulo deſumptum, quando ait: *Stipendium enim peccati, mors eſt.* Siquidem non modo corporis ſed & animæ mors effectus & pœna eſt peccati; Cum itaque infernus omnibus omnium ſcateat dæmoniorum & damnatorum criminibus, quid mirum ſi inibi pariter mors triumphat?

Alb. Mag. de muliere forti c. 14. §. 4.

Damnati modo mortem quærunt, quam in vita omnibus modis fugerunt.

Pſ. 6. v. 6.

Innoc. III. ibid. in Pſ.

Tres ſunt mortis ſpecies.

Innoc. III. l. 3. de Contemptu mundi c. 9.

Rom. 6. v. 23.

5. *Quærent mortem & non invenient.* Hugo Cardinalis in quodam ſuper Locum diſcurſu ſequentem Iſaiæ adducit Textum: *Quomodo ceſſavit exactor, quievit tributum, &c. detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum, ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Circa quæ verba dictus Eminentiſſimus ita ad noſtrum diſcurrit intentum: *Quaſi dicat, non ceſſavit exactor in culpa, ideo non ceſſabit tributum in pœna. Quamdiu durabit veſtis, durabit tinea. Quamdiu erit cadaver, erunt vermes; Quamdiu erit anima, erit ignis, cujus ipſa eſt materia.* Superaddamus & nos quod quouſque peccatum in inferno durabit, inibi quoque locum mors habitura ſit, quia *ſtipendium peccati mors*, Sed quæ putatis mors erit hæc impiorum? *Mors peccatorum peſſima* reſpondet Pſalmiſta; vere equidem peſſima quia non modo *corpus & animam perdit*, ſed & in æternum durabit, ita ut peccator in inferno cum Jeremia lamentari poſſit: *Factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis, renuit curari.* Inæſtimabile namque ſanguinis Redemptoris noſtri balſamum non pertinget ad infernum, neque ullum plagis illis mortalibus afferet remedium, cum *in inferno nulla ſit redemptio.*

Hug. Card. inc. 18. Luc.

Explanatur ad intentum textus quidam Iſaiæ.

Pſ. 33. v. 22.

Matth. 8. v. 28.

Jerem. 15. v. 18.

6. *Quærent mortem, &c.* Sanctus Auguſtinus efficax quoddam in præſenti in hæc verba format argumentum: *Sicut anima eſt vita corporis, ſic animæ eſt vita Deus; & ſicut expirat corpus cum animam remittit, ſic expirat anima, cum Deum amittit; Deus amiſſus mors animæ, ſicut anima amiſſa mors corporis eſt.* Atque hæc ipſa Dei Divinæque gratiæ, quæ ſola animam vivificare poteſt, jactura, omnino irreparabilis eſt & perpetua.

S. Aug. ſer. 5. de verb. Dom.

7. *Quærent mortem, &c.* Idem de damnatis aſtruit Propheta Job, quando de certo quodam reprobo loquitur in hæc verba: *Luet quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur, ſecundum multitudinem adinventionum ſuarum, ſic & ſuſtinebit.* Hunc namque textum S. Gregorius ita ad noſtrum explicat præſens intentum: *Flammis ultricibus traditus ſemper moritur, quia ſemper in morte ſervatur; non enim in morte conſumitur, quia ſi conſumeretur vita morientis, cum vita etiam pœna finiretur; ſed ut ſine fine crucietur, vivere ſine fine in pœna compellitur; ut, cujus vita hic mortua fuit in culpa, illic ejus mors vivat in pœna. Dicat ergo, luat quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur, quia cruciatur, & non extinguitur, moritur, & vivit, deficit, & ſubſiſtit, finitur ſemper, & ſine fine eſt. Hæc ſolo auditu valde ſunt terribilia, quanto magis paſſione.*

Item alius textus S. Job.

Job 20. v. 18.

S. Greg. l. 15. mor. c. 12.

8. Propheta Regius de animabus damnatis agens, ovibus eas aſſimilat dum ait: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt.* Quæ ſimilitudo prima fronte admodum impropria videtur, præſertim cum ſupremus Judex Chriſtus, electos huic gregi in Judicio finali ſit aſſimilaturus dum ait: *Statuet quidem oves à dextris, hædos autem à ſiniſtris.* Cur igitur non potius eos urſis leonibus, tigribus, aliiſve crudelibus feris aſſimilavit

Pſ. 48. v. 15.

Cur Chriſtus damnatos comparaverit ovibus.

Matt. 25. v. 33.

Variæ hujus adducuntur rationes.

milavit Propheta? pro hujus itaque difficultatis enodatione, ſciendum, quod nullum omnino animal ove ſit timidius, minuſque contra mortem & Lanienam reſiſtat, atque hoc ipſum ſingulariſſimum inter reliqua damnatorum erit tormentum, ſcilicet quod dolor in iis non ſegregabitur à timore, ideoque Rabanus talem in præſenti inſtituit diſcurſum:

Raban. l. 9. c. 5. in Eccl.

Iſaias Propheta de reprobis, & ſupplicio mancipatis longe ante prædixit: Vermis eorum non morietur & ignis eorum non extinguetur, & erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni. Quid enim horribilius dici, quid cogitari poteſt, quam damnationis vulnera ſuſcipere, & dolores vulnerum numquam finire? in hujus viteſimor tormentis dolorem habet, quia nequaquam mentem metus cruciat cum pati jam cœperit, quod metuebat. Inferni ignibus reprobi traditi, & in ſuppliciis dolorem ſentiunt, & in doloribus anguſtia pulſante, ſemper pavore feriuntur, ut, quod timent, tolerent, & rurſum quod tolerant, ſine ceſſatione pertimeſcant. Hic metus amittitur, cum tolerari jam cœperit, quod timebatur; illic & dolor dilaniat, & pavor anguſtat. Quin & Dionyſius Carth. hanc oves inter & damnatos comparationem inſtituit dicens:

Dion. Cart. in Pſ. 48.

Quemadmodum oves repente & improviſe ad mortem ducuntur & occiduntur, ita maligni ſubito, & inopinato condemnabuntur. Cajetanus vero genium damnatorum examinans, utpote qui torrentem mundi hujus ſequi catervatim gaudent, hanc aliam in præſenti ab ove ad damnatos tranſlatam adducit

Cajetanus ibid.

proprietatem in hæc verba: *Multitudo ovium ſequens capita poſiti ſunt in fovea inferni, in quam foveam ceciderunt, ſequendo ſapientes mundi, ita quod mors continuis tormentis paſcet eos.* S. autem Joannes Chryſoſt. ſimilitudinem dictam eo tendere arbitratur, ut ſcilicet doceamur, quod damnati, quia vitam animalem & beſtialem duxerunt, beſtiarum quoque

D. Chryſ. ibid.

inſtar in infernum ſint præcipitandi, ait enim: *Sicut bruta vixerunt, etiam ut bruta peribunt.* Moxque

Pſ. 48. 15.

ad ſequentia (*mors depaſcet eos*) progrediens perpen-

S. Chryſ. ib.

denda verba, ſubnectit: *Perſiſtit in metaphora, quoniam enim dixit oves; earum quoque paſtorem oſtendit, quis autem hic eſt? vermis venenatus.* Denique Doctor Angelicus hanc aliam ſuper eadem verba inſtituit

S. Thom. ib.

obſervationem dicens: *Oves non habent auxilium à natura ad defendendum, & ideo expoſita ſunt ad cædem;* in cujus confirmationem illi Pſalmi textum adducit,

Pſ. 43. 22.

quo dicitur: *æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis;* Ubi S. hic Doctor ſubjungit: *Quia ergo mali in inferno ſunt omnino pœnis expoſiti, ideo ſunt ſicut oves. Alia littera habet: Mors paſtor eorum erit; & loquitur ſic: In vita iſta ſunt ſicut oves deputandi ad infernum, & diabolus eſt paſtor eorum.*

Gen. 3. 14. Diabolus numquam ſatiatur pœnis damnatorum.

9. Diabolo penitus inſatiabili in cibum, ut noſtis, terra aſſignata fuit, quando ei dictum fuit, *Terram comedes*; id eſt, ut ſacri explicant interpretes, illi Dæmonum erunt cibus, de quibus Pſalmiſta ait: *Conglutinatus eſt in terra venter noſter.* Quem inexplebilem diaboli appetitum Hugo Cardinalis

Pſal. 43. v. 25. Iſa. 5. v. 14. Hug. Card. Ibid.

fuſius proſequitur, quando illum Iſaiæ textum (*dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino* exponens, loco *infernus*, *diabolus* legendum putat, ait enim: *Animam ſuam, ideſt, affectum devorandi; non enim habet animam diabolus, ſed ſecundum humanam conſuetudinem loquitur Propheta, eo quod inſatiabilis ſit infernus, & Diabolus, numquam enim mortuorum multitudine complentur.* Quem diſcurſum S. Bruno, dum & ipſe prædicta

S. Brun. in Pſal. 48. Continuatur ſimili-

diſcutit verba, (*mors depaſcet eos*) docte ſtabilire non dubitavit dum ait: *Ponentur in inferno, ut ſint ſicut oves, ideſt, devorentur à morte perpetua, ad ſimilitudinem ovium quæ ad hoc nata ſunt ut devorentur, ne vero*

tudo ovium, ad damnatos.

putarentur, ſic devoraturi ut ex toto perirent ſicut oves, & ſic poſtea mortis tormenta non ſentirent, addit; mors depaſcet eos, ideſt, ita conſumet, ut tamen in tormentis vivant, ad modum herba quæ cum depaſcatur, tamen reſtat, hoc autem dicit ad exaggerationem calamitatis eorum, melius enim eſſet ex toto mori, quam depaſci dico quod depaſcentur à morte. Quam eamdem ovium herbas, quæ continuo regerminant, depaſcentium ſimilitudinem, alii quoque interpretes attigerunt, & in primis quidem S. Bonaventura in primo de S. Laurentio ſermone, gloſſæ authoritati innixus, ita diſcurrit:

S. Bonav. ſer. 1 de S. Laur.

Sicut herba ab ovibus carpitur, ſed non radicitus evellitur, ut continue renaſcatur, ut ſic ſemper ſit quod carpatur, ſic homo in inferno ſemper moritur, & ut ſemper mori poſſit ad vitam continue reparatur. Quam eamdem herbæ proprietatem nobis quoque ob oculos ponit Innocentius III. dum ait:

Innoc. III. l. 3. de cont. mund. c. 9.

Mors depaſcet eos; Æternitatem hanc notat his verbis: ductum eſt hoc à ſimilitudine jumentorum quæ non radicitus evellunt herbas ſed ſummitatem ſolummodo carpunt, unde herbas iterum renaſcuntur ad paſtum, ſic & impii quaſi morte paſti in inferno reviviſcunt ad mortem, ut æternaliter moriantur, tunc erit mors immortalis, tunc vivent, mortui. Nec minus proportionati verbis S. Bernardi continuam æternamque damnatorum mortem deſcribit dum ait:

S. Bern. T. 2. ſer. 51. Art. 3. c. 3.

In eadem pœna nec acerbitas æternitatem, nec æternitas tollit acerbitatem, unde Pſalmiſta: Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos, ſcilicet mors æterna, ſicut enim animalia depaſcunt herbas, quia penitus non eradicant eas, ſed remanent radices, unde iterum creſcit herba, ſic miſeri in inferno corrodentur à morte, ſed afflicti iterum reſervabuntur ad pœnas. Quam eamdem nobis proprietatem Haymo inſinuat dicens:

Haymo in Pſalm 48.

Sicut oves ſæpe tondentur & iterum, & ſubſtantia remanet, ſic illi ſemper affligentur ſuppliciis, & tamen ſubſtantia non peribit. Quod pœnaliſſimum ſempiternæ mortis ſupplicium S. Auguſtinus plenius conſiderans, ita diſcurrit:

S. Aug. de Civit. Dei, L. 19. c. 28.

Quod bellum gravius aut amarius cogitari poteſt, quam ubi voluntas ſic adverſa eſt paſſioni & paſſio voluntati, ut nullius earum victoria, tales inimicitiæ ſiniantur. & ubi ſic, confligit cum ipſa natura corporis, vis doloris, ut neutrum alteri cedat? hic enim quando contingit iſte conflictus, aut dolor vincit, & ſenſum mors adimit, aut natura perdurans vincit & dolorem ſanitas tollit. Ibi autem & dolor permanet ut affligat, & natura perdurat ut ſentiat, quia utrumque ideo non deficit, ne pœna deficiat quæ adeo continua eſt, ita ut ſi anima rea extra infernum foret, nequaquam tamen ab hac morte libera, aut ab hoc mortifero perpetuoque cruciatu exempta eſſet, prout V. Beda, quando de ſpiritibus Diabolicis tractat id quod de omnibus indifferenter damnatis aſſeri poteſt) atteſtatur fuſius in hæc verba:

Anima damnati etiam extra infernum poſita, numquam eſt libera a cruciatu.

Ubicumque vel in aëre volitant vel in terris, aut ſub terris vagantur, ſive detinentur, ſuarum ſecum ferunt ſemper tormenta flammarum, inſtar febricitantis, qui etſi in lectis eburneis, etſi in locis ponatur apricis, fervorem tamen vel frigus inſiti ſibi languoris evitare non poteſt. Sic ergo dæmones etſi in templis colantur auratis, etſi per aëra diſcurrant, igne ſemper ardent gehennali.

V. Beda in c. 3. S. Jacob. Apoſt.

Denique S. Bernardus circa hanc eamdem continuam atque immortalem mortem, quæ damnatos ſemper atque inſatiabiliter devorabit, ſequentem format contemplationem dicens:

S. Bern. Medit. c. 3.

Ubi nec qui torquet aliquando fatigatur, nec qui torquetur aliquando moritur; ſic enim ignis ibi conſumit ut ſemper reſervet, ſic tormenta aguntur ut ſemper renoventur.

10.

Sap. c. 13.
Si non fuiſſet peccatum, nec mora, nec infernus fuiſſet.
Ibid. v. 16.

10. Sapientia notabiliſſimam quamdam nobis ob oculos poſuit veritatem dum ait: *Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.* Qui itaque mortis æternæ, & inferni fuerint fabricatores, & conſummatores, immediate ſubnectit dicens: *Impii manibus & verbis accerſierunt illam.* Si namque non fuiſſet peccatum, nec mors, nec infernus foret, cum quanta autem ſolicitudine impii peccata multiplicant? juſtiſſimum itaque eſt cum mors peccati ſit partus, pariter ab anima reproba inſeparabilis perſiſtat, & ut præſciti qui mortem in hac vita quæſierunt, eam inveniant poſt obitum, ſemperque crucientur per illam.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Ex quibus vitæ hujus paſſionibus, & tribulationibus, in aliqualem pœnarum infernalium atrocitatis notitiam deveniri poteſt.

THEMA.

Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie arcus. Pſalm. 59. v. 6.

Per tribulationes hujus vitæ, aliqualiter cognoſci poſſunt pœnæ damnatorum.
S. Aug. ib.
Job. 16. v. 14.

1. PSalmiſta in præſenti gratias agit Deo quod illis qui ipſum timent, ſignum dederit, extenſum furoris ſui arcum, id eſt, æternam declinandi damnationem, ut S. Auguſtinus explicat dicens: *Per tribulationes temporales ſignificaſti tuis, fugere ab ira ignis ſempiterni*: in quem pariter ſcopum S. Job collimaſſe videtur dum ait: *Cum vix parvam ſtillam ſermones ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?* Equidem maxime deplorabiles vitæ hujus calamitates gravant intolerabiliter, & nihilominus ſi omnes in unum congregarentur, vix unicam efficerent ſtillam ſeu guttam in comparatione ad ampliſſimum mare & amariſſimum pœnarum oceanum; nihilominus, *quot tribulationes, quot infirmitates patimur* (verba ſunt Hugonis Cardinalis) *tot ſtillas de judicio Dei ſentimus. Si ergo tanta eſt ſtilla, quanta erit abyſſus ipſius?* Sane ſi quis omnes miſerias, tormenta, ſupplicia & cruciatus acerbiſſimos ſimul unire poſſet, quotquot unquam paſſa eſt, aut ad ſæculorum finem tota patietur natura humana, liberrime aſſerere poſſet, omnes hos cruciatus ſimul conjunctos, ne quidem vel unicam ignis æterni æquare ſcintillam, quia *finiti ad infinitum nulla proportio.*

Hug. Card. in cap. 16. Joan.

Deus mandavit Hebræis ut filiis ſuis narrent plagas quibus percuſſit Ægyptios, & quare.
Exod. 10. v. 2.

2. Deus olim Hebræis Ægyptum egreſſis præcepiſſe legitur, ut filiis ſuis ſupplicia narrarent, & flagella quibus percuſſerat Pharaonem, quem poſt varias pœnas tandem cum univerſo exercitu in Mari Rubro ſubmerſit, ut ſcilicet poſteri tot tantasque audientes divinæ juſtitiæ demonſtrationes, divinis legibus obedientes eſſe diſcerent: *Narres in auribus filii tui & nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, & ſigna mea fecerim in eis, & ſciatis quia ego Dominus.* Ubi Hebræus juxta Cajetanum habet: *Quoties illuſi Ægyptios.* Circa quem proinde textum intelligere cupio qualiter tantæ ſeveritatis ſupplicia, quæ juſtitiæ divinæ gladius contra Pharaonem multiplicavit, ludi appellentur? Reſpondet autem Cajetanus aptiſſime in hæc verba; *Ex hoc apparet omnia ſupplicia hujus vitæ eſſe potius jocum quam pœnam.* Cruciatus namque alterius vitæ, vel ut melius dicam inferni, veraciter pœnæ ſunt, quia ipſam quoque torquent animam, abſque remedio & in æternum. Ideoque S. Hieronymus peraccommode nos inſtruit dicens: *Poſſibile eſt conſiderare ex his maxime doloribus quos in hoc corpore poſiti ſentimus, qui quamvis magni ſint, brevis ſunt certe temporis, pro eo quod ſi paulo vehementiores extiterint, continuo etiam vitæ ſcelerum deferunt finem. Denique multi ſi res popoſcerit proprietatis confeſſione in ipſis tormentis animam reddunt, alii vero in ipſo jam coronæ aditu poſiti denegant fidem, quam uſque ad mortem propoſuerant confiteri, & hoc non utique diminutione propoſiti patiuntur, ſed vi doloris nimia & inſuperabili ſuperati.* Ex quibus præmiſſis S. Doctor hanc ad dignoſcendas pœnarum infernalium atrocitates deducit conſequentiam: *Si ergo in hac præſenti vita tam intolerabiles ſunt pœnarum dolores, cum jam craſſiori anima utitur indumento, quid putandum eſt, cum id ſpirituale effectum ex reſurrectione recipiet, & eo vehementius utique quo ſubtilius ſentiet vim doloris?*

Cajetan.
Supplicia hujus vitæ jocus ſunt, reſpectu illorum vitæ futuræ.
S. Hieron. Tom. 9. pro Orig. Pamph. Apolog.

Comparantur ſupplicia hujus vitæ cum tormentis damnatorum.
D. Joan. Chryſoſt. Hom. 10. in 2. ad Cor.

3. S. Joannes Chryſoſtomus pro eadem confirmanda veritate practicum cujuſdam adducit exemplum, quem arctus multorum reorum & ad varia ſupplicia condemnatorum terreſacit conſpectus carcer; ait enim: *Si cum in carcerem quemdam ingreſſi ſumus, atque alios ſqualore confectos, alios catenis vinctos, ac fame laborantes; alios in tenebris clauſos conſpicimus, animis commovemur, atque perhorreſcimus nihilque non facimus, ut ne in eum locum incidamus: cum ad ipſos gehennæ equuleos trahemur quinam futuri ſumus! non enim vincula illa ex ferro confecta ſunt, ſed igne perpetuo ardente.* Sed ſi aliquando Eccleſia rueret aut alta quæpiam turris, ſub qua quis veſtrum moreretur; ſi inſuper omnes trabes fornicis, ſaxa, marmora, ferra, omniaque alia cæmenta in oppreſſi devolverentur humeros, tantumque pondus per centum & plures annos ſuſtinere deberet abſque ullo poſſibili motu, imo ſemper in pedes erectus ſine quiete, potu & cibo, quin & inſuper atrociſſimos ſubiret ſpaſmos, quam horrenda, continua hæc, & numquam intermiſſa mors accideret? damnatus autem ſupra dorſum ſuum immenſum & grave ſuſtinebit pondus, non unius, ſed mille turrium propter immenſam corporum reproborum ponderoſitatem, ut in Diſcurſibus præcedentibus probatum eſt; inque ſitu prorſus incommodo intra ignem hærebit, non per centum aut mille ſæcula, ſed per omnem æternitatem.

Declaratur alio ſimili.
Bellovac. ſpec. mor. l. 2. p. 3. diſt. 2.

4. Bellovacenſis S. Anſelmi ſimilitudinibus diſcurſibusque innixus, acerbitatem ſupplicii infernalis in hoc ſequenti caſu pariter utcumque adumbrare conatur: *Si ante oculos cordis noſtri poſitus ſit homo, exempli cauſa, qui tam in ipſis oculorum ſuorum pupulis, quam etiam in ſingulis membris ferrum ignitum & candens infixum habeat, ut nec medulla, nec inteſtina, nec omnino quidquam in tota ipſo cruciatu immanitate careat, vel eam levius quam in oculis aliquatenus ſentiat, quid dicam? anguſtiatur, quis hunc ſanæ mentis æſtimet inter iſta, ſi tanta erit acerbitas in uno tormento, quid ergo in tanta diverſitate & pluralitate tormentorum, quæ ſimul concurrent in uno damnato?*

Pſal. 89. v. 11.
Deus in hoc mundo non relaxat iræ ſuæ habenas, ſicut in Inferno.

5. S. Baſilius in illius Pſalmi commentario: *Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Deum in vita iræ atque indignationi ſuæ neutiquam relaxare habenas dicit, quemadmodum in inferno; pœnæ namque & paſſiones, & flagella mundi hujus roſæ ſunt, ſi infernalibus comparentur tormentis; hic & Symachus legit: *Quis novit robur furoris tui?* quando enim juſtitia & ira divina in mundo

hoc

hoc impios bello, peſtilentia, fame morbis, mendicitate, aliiſque magis pœnalibus affligit infortuniis, nequaquam ſuum totaliter exerit furorem; aſt, *quis novit robur furoris ejus? ſi moderata indignatio*, inquit dictus Sanctus, *tantam nobis correptionem intulit, quis conſiderare valebit, quanta ſit pœna ab ira tua illata? notat hic ſermo ſempiternam pœnam.*

S. Baſil. in ſcholiis. Pſ. 89. v. 11.

Similitudo hominis inter innumerabiles dolores morientis & dolores damnati.

6. Moribundum vobis imaginemini, eumque in agone inter ſpaſmos & convulſiones agitatum non die, non ſeptimana, aut menſe, ſed anno integro, imo non anno aut annis quibuſcumque ſed per integrum centum aut mille annorum decurſum; imo in ſempiternum, *quaſi quærat mortem & non inveniat eam.* Et tamen hæc omnia luſus ſunt & joci in comparatione mortis infernalis; de qua Sanctus Bernardus ita ſcribit: *Horreo mortem viventem; horreo incidere in manus mortis viventis & vitæ morientis; hæc eſt ſecunda mors quæ numquam occidit, ſed ſemper occidit. Quis det illis ſemper mori, ut non moriantur in æternum?* Si quis innumerabilem omnium poſſibilium, eorumque acerbiſſimorum vitæ hujus dolorum congeriem in unum conglomeraret, hi omnes in comparatione tormentorum infernalium unica dumtaxat forent ſcintilla, & quaſi leviſſimus pulicis morſus. Quam obſecro amplecteremini de eo opinionem; qui vobis diceret, ſe maximum habere deſiderium, utque eo omnes ſuas verſari delicias, ſi cor ejus clavo perforaretur, ut morti dederetur? utique talem in deſperatiſſimo ærumnarum ſtatu poſitum eſſe cenſeretis. Damnati autem hoc unicum avidiſſime poſtulant refrigerium, quod omnium maxime acerbum & horrendum mortali alicui in hac vita accidere poſſet, ſcilicet ut corda eorum acuto transfigantur ferro: *deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.*

S. Bern. l. 6. de conſid. c. 12.

Comparatio fumi montis Veſuvii ad fumum infernalem.

7. Mons Veſuvius experientia teſte fumum exhalat adeo copioſum, ut Solem obtenebret, globoſque evomitat terræ caliginis. Si itaque reus aliquis ad mortem condemnatus ſuper eum pedibus ſuſpendi juberetur in aëre, capite deorſum, vel per unicam dumtaxat noctem, quam hæc atrox & intolerabilis foret pœna? forſitanne illam perferre poſſet? de fumo autem abyſſi infernalis in Apoc. atteſtatur S. Johannes dicens: *Fumus tormentorum ſuorum aſcendet in ſæcula ſæculorum.* Simile fere tormentum Rex Abimelech, prout liber docet Judicum, intulit Sichemitis, nam per aliquot ramos virides, ſubſidio militum tum ſucciſſos fumo circa præſidium inimicum excitato, mille ſuffocavit milites; dicente Scriptura: *Ita factum eſt ut fumo & igne mille homines necarentur, viri pariter & mulieres habitatorum turris Sichem;* at vero ſubdere hic licet verba illa Redemptoris, *ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet* quaſi enim pro nihilo ducendum eſt hoc ſi cum tormentis damnatorum comparetur.

Apoc. 14. v. 11.
Judic. 9. v. 49.
Luc. 23. v. 31.
Ibid. v. 31.

Comparantur tormenta SS. Martyrum & aliorum SS. ad tormenta damnatorum.

8. Imo Catalogum texite paſſionum acerbiſſimarum, quas Chriſtus pertulit, quaſque ad imitationem ejus innumerabiles alii ſubiere ſequaces ejus, Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, omneſque alii. Si enim tantum illi paſſi ſunt, licet Deo grati & accepti eſſent, vitamque agerent innocentem & immaculatam, quem non cruciatuum exceſſum evaginatus juſtitiæ vindicativæ Dei gladius conglomerabit in inferno contra præſcitos, qui eam innumerabilibus ſcelerum irritarunt exceſſibus? audite S. Gregorium: *Dum recognoſco Job ſedentem in ſterquilinio. Joannem eſurientem in eremo, Petrum pendentem in patibulo, Jacobum decollatum Herodis gladio; cogito qualiter Deus in futurum cruciabit quos reprobat, quia ita dure affligit quos amat. Si enim intimis amicis ſic agitur tempore gratiæ, quid hoſtibus fiet tempore vindictæ ac juſtitiæ?* Quod & Jeremias non obſcure confirmat dum ait: *Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem, bibentes bibent, & tu quaſi innocens relinqueris:* quibus verbis Propheta inferre voluit; Si electi ut ſe capiti ſuo Chriſto innocentiſſimo conformarent, amariſſimum in vita hac ebiberunt tribulationum calicem, quanto amarior, quanto execrabilior erit ille damnatorum in inferno, ubi ſeveritas iræ & juſtitiæ iratæ Dei judicis implacabilis deſæviet? *Si ſic percuſſit acriter Diabolus Sanctum Job*, inquit Bellovacenſis, *in præſenti permiſſus, qui aliter non poterat, niſi quantum Deus ſuſtinebat interius ut ipſe dicit, exterius percutiens eum vulnere peſſimo à planta pedis uſque ad verticem.*

S. Gregor.
Jerem. 49. v. 12.
Bellovac. Spec. mor. p. 3. l. 2. diſt. 1.

Deus in hac vita miſerando oſtendit omnipotentiam ſuam

9. Certiſſimum eſt Deum in hac vita indulgendo & parcendo ſuam manifeſtare omnipotentiam, prout in quadam oratione his verbis atteſtatur Eccleſia; *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miſerando manifeſtas;* aſt *ſi Deus tam aſpere percutit*, inquit S. Gregorius, *ubi parcit? quam aſpere percutiet, ubi ſæviet?* In inferno quidem ſuam Deus pariter oſtendit omnipotentiam, ſed per ſeveritatem, & exceſſivum contra damnatos eumque implacabilem rigorem, utpote ubi tota ejus exercebitur furietque ſeveritas; cum è contra juſtitiæ divinæ quantumcumque ſeveræ in hac vita exhibitæ demonſtrationes, omnino tolerabiles ſint. Ideoque S. Hieronymus ad Pammachium ſcribens ita nos alloquitur: *An putamus fratres, quod jocando Prophetæ prædicent; ridendo loquantur Apoſtoli, Chriſtus infantiliter commutetur? Joci non ſunt ubi ſupplicia intercedunt: ſi jocandi paſſi ſunt credantur & jocando locuti. Iſaias ſerra ſecatur, Daniel Leonibus deputatur, Paulus gladio truncatur, Petrus in cruce Domini exemplo ſuſpenditur, & hoc totum ut à peccatis, & pœnis homines ſua doctrina revocarent.*

S. Gregor.

In inferno autem per implacabilem rigorem.

Hic morſus culicis nos inquietat, quid ibi non faciet vermis numquam moriens?

10. Experientia teſte ingentem quandoque inquietudinem in nocte cauſat ſtrepitus dumtaxat, aut morſus culicis, ita ut quieſcere non poſſimus, niſi eum interemerimus; quid itaque de verme illo dicemus, qui veluti clavus corda æternum perforabit impiorum, quia *vermis eorum non morietur?* appoſitè Dionyſius Carth. in tractatu *de vita & regimine principiſſæ*, ita ad præſens diſcurrit intentum: *Vides quam multi more pecudum converſantur, ita intenti terrenis divitiis, carnis deliciis; tranſitoriiſque honoribus, quaſi non ſit vita alia poſt præſentem. Et quid facient poſt hanc vitam, delicatæ & nobiles iſtæ perſonæ, quæ nunc pati vix poſſunt, pulicum morſus, cum cœperint deſcendere in infernum, & ignitis infinitis illis gehennæ malleis cædi, atque ſulphureo illo æſtuantiſſimo igne incendi?*

Iſa. 66. v. 24.
Dion. Carth. in opuſc. de vita & regim. Principiſſæ.

11. Nobili genere natus, inque deliciis enutritus, quantum putatis tormentum experiretur ſi ſe à vermibus devorari inque ſordium illuvie contabeſcere videret? audiant, & auſcultent, quotquot tales ſunt, conſilium paternum S. Ephrem dicentis: *Meminerimus infirmitatis naturæ noſtræ, quid culice minus aut vilius? & hujus minas ſufferre nequimus. Quid ergo adverſus venenatum & non quieſcentem vermem faciemus?*

S. Ephrem. Parænſ. 47.

12. Celebre notumque eſt ſupplicium, quod quidam ſubiit, qui melle conſperſus ardentioribus Solis radiis expoſitus fuit, ut à veſpis, apibus, muſcis, aliiſque

Martyr. Comparatur tormentum

Martyrii, qui morſibus veſparum & muſcarum expoſitus fuit, contra morſus vermis infernalis. Item Martyrium S. Caſſiani. Matth. 22. v. 13. Iſa. 66. v. 24.

que ſimilibus inſectis morderetur. Sed quæ inter ardores ſolis, ac ignis voracitatem; quæ inter veſparum morſus, & alios aſpidum, draconum atque baſiliſcorum eſt proportio? quæ comparatio inter paſſionem ſolius corporis, & cruciatus corporis ſimul, & animæ, non per breve tempus, ſed per omnem æternitatem durantes. Martyrium equidem grave cenſuit poſteritas illud S. Caſſiani, quod illi lenta manus pungentium intulit puerorum: *Ad forum Syllæ crudeliſſimo ſupplicio aſſectus eſt Caſſianus Martyr, qui vinctis poſt tergum manibus, puerorum, quos erudiebat, ferreis ſtylis configendus excarnificandusq; traditur, quorum quanto erat infirmior vis, tanto ejus pœna Martyrii gravior ac diuturnior.* Damnati autem in inferno, *ligatis manibus & pedibus projicientur,* ubi *vermis eorum non morietur;* ubi eos non muſcæ, non apes, non ſtylorum puncturæ, ſed dæmones indefatigabiles carnifices inceſſanter cruciabunt, neque miſeri vel minimum poterunt movere digitum, ut vel unicam à ſe favillam amovere poſſint.

Climac. Grad. 7. Memoria ignis infernalis ſemper nobiſcum dormiat. Iſa. 14. v. 11. S. Bernardin. T. 4. ſer. 18. extraord. S. Anton. Theol. mor. 4. p. Tit. 14. c. 5. §. 5.

13. Salutare proinde nobis conſilium S. Joan. Climacus dedit inquiens: *Memoria æterni ignis tecum ſingulis noctibus dormiat.* Si namque lectus aliquis è mollibus factus plumis tædium cauſat, & inquietudinem, ſi vel unicam in eo noctem ducamus vigiles; quale putatis barathri illius futurum tormentum, ubi *ſubter nos ſternetur tinea, & operimentum noſtrum erunt vermes?* audite S. Bernardinum ſuum poſt varias enumeratas inferni pœnas, ita terminantem diſcurſum: *Omnium iſtarum perpetuitas. Satis ſuave eſt jacere in uno lecto, & mundo, & tamen ſi alicui poſito in tali ſtatu diceretur: Jace, & quieſce, quia oportebit te ita jacere viginti annis, ipſe reſponderet: potius vellem eſſe mortuus. Quid ergo & de illo, qui erit in igne ardenti, & ſcis ſe ibi manſuram non per menſem, & annum, ſed per infinita ſecula ſeculorum?* atque hac quidem conſideratione, Fulconem, quia poſtea Epiſcopus Tolofanus evaſit, ad perfectam ſanctamq; vitam permotum fuiſſe, dictus autumat Sanctus, S. quoque Antonius hanc damnati in lecto infernali immobilitatem nobis repræſentat, dum ait: *Non poterunt ſe movere ad aliquid agendum, vel ſe elongare à rebus eos affligentibus,* idque præcitatis illis probat verbis: *Ligatis manibus & pedibus, &c.* Atque hinc ſubdit. *Si quis maneret diu in lecto ſatis molli, & plumoſo, nec poſſet ſe movere, etiam in capite unius diei, valde anguſtiaretur; quid ergo, ubi eſt ignis, fœtor & tenebræ?*

Comparatio quieſcentis in molli lecto ad 100 annos, ut regnum adipiſcatur

14. Neſcio ſane ſi ullius regni integri poſſeſſionem omnino pacificam ad viginti annos adire vellet, cum hoc dumtaxat adjecto pacto oneroſo, ut per centum annos in morbido quodam lecto extenſus jaceret, ita ut ne digitum movere, nec pupillam elevare poſſet, ſub pœna perdendi jus ad dictum regnum: ſane etiamſi omnes ibi adhiberentur muſicæ, harmoniæ, refocillationes, honores, recreationes, ſimileſque mentem divertentes gaudiorum circumſtantiæ; nihilominus tanto tempore ingens hoc tædium nequaquam tolerare poſſet, neque dictam acceptaturus eſſet conditionem. Quanta igitur tot, tantorumque

Sap. 5. v. 7.

eſt ſtultitia, de quibus dicitur: *Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, ambulavimus vias difficiles;* qui inquam in ſuis impietatibus deſudant, non ut regnent in cœlis, ſed ut per omnem æternitatem ſuper lectum ignis infernalis diſtendantur, regnumque perdant beatum?

Expenditur Martyrium S. Laurentii, contra illud damnatorum.

15. Admirabile, maximeque præ omnibus reliquis pœnoſum reputatur S. Laurentii Martyrium, eo quod paucis horis ſuper lectum arſerit igneum, quando nihilominus ſolum affligebatur corpus, anima vero ejus deliciis abundabat cœleſtibus, ſiquidem *miſit Dominus Angelum ſuum & liberavit me de medio ignis,* gloriabatur ille, *& non ſum æſtuatus:* quin & ad Tyrannum converſus illi inſultabat dicendo: *Carbones tui mihi refrigerium præſtant.* Cœlum intuebatur apertum, ideoque omnis ſuavis ei erat paſſio, dicente Tertulliano: *Nihil crus ſentit in nervo dum animus eſt in cœlo. Nec enim poteſt in viſceribus,* ut cum S. Auguſtino loquar, *ignium tormenta ſentire, qui ſenſibus paradyſi refrigeria poſſidebat.* Damnati autem, præter quam quod infinitos alios patiantur cruciatus, & anguſtias, inſuper ſuper lectos igneos extendentur in ſempiternum. *Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis.* Inſuper damnati non modo unica illorum, qui civitatem Dei inundant, torrentium privabuntur gutta, ſed & ob jacturam acerbiſſime cruciabuntur illorum infinitorum bonorum, quæ ſe amiſiſſe inceſſanter apprehendent, ut probavimus in diſcurſu 21.

Tertull. S. Aug. ſer. de S. Laurent. Iſa. 33. v. 14.

Nauſea Mannæ. Num. 21. v. 5. Deut. 32. v. 33.

16. Iſraëlitæ manna omnem in ſe recludens ſuavitatem & ſaporem adeo faſtidire cœperunt, & Ægyptum repetere, inque infidelium ſervitute torqueri potius conſtituerint, dicebant enim: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo.* Quid autem de præſcitis in inferno, quibus amariſſimus hic calix propinabitur in perpetuum, dicemus? ſcilicet *fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile: uva eorum uva fellis & botri amariſſimi.*

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Qui pœnas conſiderat infernales; ad ſubeundas in hac vita vera pœnitentiæ paſſiones, aliaſque tribulationes animatur.

THEMA.

Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui; & meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar & ſcopebam ſpiritum meum. Pſalm. 76. v. 7.

Infernalium pœnarum meditatio utiliſſima eſt ad reformandos mores. S. Aug. ſer. 109. de temp.

1. AD reformandos mores noſtros, ad vivendum in diſciplina Chriſtiana, ad rigores vitæ pœnitentis omneſque alias adverſitates, cum patientiæ merito conſtanter tolerandas, medium potentius dari nequit quam pœnarum infernalium æternitatis meditatio dicente S. Auguſtino: *Dura ſunt, moleſta ſunt, horrent, quando narrantur quæ quiſque gravia valde patitur in hac vita, in comparatione autem æterni ignis non parva, ſed nulla ſunt.* Maxima animarum pars in æternæ perditionis barathrum corruit, ob pœnitentiæ quæ ad ſalutem via eſt conceptum timorem, ne forte nimis futura ſit aſpera & intolerabilis, hic autem timor exinde naſcitur, quia pœnas inferni ſibi ob oculos non ponunt, & ideo illic *trepidaverunt timore ubi non erat timor;* quos Hugo Cardinalis Textu quodam proverbiorum uſus ita deſcribit: *Hi ſunt qui timent aggredi pœnitentiam, qui dicunt ſicut piger Leo eſt in via, ſcilicet in via pœnitentiæ, nimia eſt auſteritas; in medio platearum occidendus ſum, quaſi dicat: Morerer fame, frigore, & hujuſmodi, ſi facerem pœnitentiam; ſed ſine dubio ibi non eſt timendum, quia ut dicitur Job. 6. qui timet pruinam, irruet ſuper eum nix. Pruina quæ naſcitur ex terra, ſignificat pœnam temporalem; Nix quæ deſuper cadit, ſignificat pœnam æternam, quæ à Deo injungetur peccatoribus cum dicet: Ite maledicti in*

Pſ. 13. v. 5. Hug. Card. ibid. Prov. 26. v. 13.

Qui in hac vita affligi per pœnitentiam merentur stulti sunt.

ignem æternum. Pruina enim hic in terris, ob frigiditatem aëris ambientis congelatur, & paſſiones denotat in hac vita homini advenientes; nix vero de cœlo depluens, ſupplicia denotat, & ſeveritatem alterius vitæ; quisquis igitur in hac vita pati, aut affligi formidat, utroque, ac deliciis vacare ſtatuit, quoadusque vivit huic utique tormenta ſupervenient æterna. Unde Sanctus Gregorius ait: *Nonnulli dum temporalia adverſa pertimeſcunt, diſtrictioni ſe æternæ animadverſionis ſubjiciunt.* Quod ſi quis domi ſuæ ligna haberet, ſcalæ ad cœlum usque pertingenti fabricandæ idonea, futurusne eſſet talis adeo delirus & fatuus, ut ex lignis illis ignem accenderet, in eumque ſe vivum concremandum ſponte propria conjiceret? haud quaquam; & tamen hæc eſt hominis ſtultitia, & amentia, quod cum, ſive velit, ſive nolit, in hac lacrymarum valle neceſſario laborare & adverſis ſubjacere debeat, quæ libenter tolerata compendioſam ad Paradiſum viam ſternunt, cum deſperatione vero & impatientia accepta, ignem infernalem adaugent, mavult per impatientiam in adverſis ſcalam ſibi fabricare, ad aſcendendum in cœlum.

S. Greg. l. 7. mor. c. 11.

Quod declaratur apta ſimilitudine.

2. Ut quis cœlorum regnum conſequatur, neceſſarium eſt, ut de inferno ſæpius & ſerio meditetur. Unde D. Chryſoſtomus de S. Paulo ait: *Vides quomodo quæ ſunt hic omnia, crebraque & denſa pericula deſpiciat Beatus Paulus, quare? quoniam meditatus erat etiam gehennam deſpicere pro iis quæ Deo placent;* quaſi diceret, oculum ſuum ad infernum directum habebat, hocque ei ſufficiebat ut omnes hujus vitæ ærumnas & paſſiones deſpiceret. S. Bernardus *ad Robertum nepotem ſuum* ſcribens, ut illum ad conſtanter ſub diſciplinæ monaſticæ jugo perſeverandum animaret, ita diſcurrit: *Vigilias times, manuumque tuarum labores? ſed levia ſunt hæc meditanti flammas perpetuas. Recordatio tenebrarum, facit non horrere ſolicitudinem? ſi futuram de verbis otioſis cogitas diſcuſſionem, non diſplicebit ſilentium; fletus ille, & ſtridor dentium, ante oculos mentis ſæpe reducti, pares tibi reddunt, mattant, & calcitrant.* Et ideo dum nos ad delicias & lautitiem cibi, & potus propendere animadvertimus, neceſſum eſt, ut illam cogitemus damnatorum famem, & ſitim ſempiternam, de qua Pſalmiſta ait: *Famem patientur ut canes;* & iterum: *uva eorum uva fellis, & botri amariſſimi, fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile;* de divite Epulone quidem legimus: Quod *epulabatur quotidie ſplendide,* & tamen idem in inferno poſitus, aliud nihil petiit quam unicam dumtaxat aquæ guttulam, extremitate digiti à Lazaro ſibi propinatam, quem adeo in vita contempſerat, ut illum pari cum canibus ſuis loco haberet; ſciebat inſuper eumdem Lazarum à vertice capitis ad plantam pedis usque ulceribus plenum, leproſum, & putcolentum fuiſſe, & tamen unicam extremo digiti hujus Lazari ſubminiſtratam aquæ guttulam, nectar cenſebat eſſe, & ambroſiam, optimumque remedium, ad refrigerandum linguæ ſuæ ardorem, quæ hactenus per tot annos vinis delicatis & pretioſis, exquiſitisque epulis aſſueverat. Quod ſi oculos veſtros in S. Hieronymum direxeritis, in deſerto ſiti intolerabili cruciatum, exceſſivis ſolis ardoribus decoctum, ſilice pectus ſuum validis ictibus percutientem, factumque ſocium ſcorpionum & ferarum, invenietis utique illum inter omnes haſce aſperitates, fortitudinem ſibi, & conſtantiam comparaſſe, quia nimirum ibidem continuo cruciatus meditabatur inferni, ipſomet teſte, qui ad

D. Chryſ. Hom. 1. in 2. ad Theſſ.

S. Bern. ep. 1. ad Robertum.

Ærumnæ hujus vitæ nihil æſtimantur ſi comparentur cum æternis.

Pſal. 58. v. 7.

Deut. 32. v. 33.

Luc. 16. v. 18.

Pater in. Epulone.

S. Hieronymus conſideratione pœnarum infernalium, rigidiſſimam fecit pœnitentiam.

Euſtochium Virginem ita ſcribit: *Ille ego qui ob gehennæ metum, tali me carcere damnaveram, ſcorpionum tantum ſocius & ferarum.* Quod ſi quis oculis ſuis in paradiſum usque penetrare poſſet, inveniret utique innumerabiles ibidem cœlites, beatifica Dei viſione fruentes, qui prius in hac vita per inferni aſſiduam meditationem perterrefacti, magno cum fervore mortificationi carnis & veræ pœnitentiæ exercitio ſe dedicaverunt, ut ab illis ſe pœnis eximerent.

S. Hier. Ep. 22. ad Euſtoch.

3. Pater Jeremias Drexelius ſe à viro fide digno audiviſſe refert, quod Theodoricus Epiſcopus Trajectenſis ſervum quemdam habuerit Eberbach nomine, qui licet domino ſuo ob egregiam prudentiam induſtriam & fidelitatem acceptiſſimus eſſet, nihilominus æmulorum ſuorum perfidiâ victus, ut ſe de illis vindicaret, ſemetipſum deſperatus in dæmonis tradidit poteſtatem. Elapſis vero aliquot annis, mortuus eſt, ejusque anima in mare quoddam flammarum conjecta fuit, à quibus adeo exceſſivè vehementem patiebatur dolorem, & pœnam, ut ſæpius proteſtatus fuerit, malle ſe in igne, ex omnibus totius mundi lignis excitato, ad noviſſimum judicii diem usque ardere, quam in hoc flammarum mari per unam horam cruciari. Dum vero in maximis tormentis eſſet; Angelus quidem ei apparens, dixit illi; hanc eſſe retributionem, quam dæmon dare ſolet illis, qui ultro ſe ejus poteſtati devoverunt verumtamen confeſtim ſubjunxit: Dic ſodes quid ſi Deus hanc tibi gratiam concederet, ut in vitam denuo mortalem redire poſſes; facturusne eſſes ſinceram de peccatis tuis pœnitentiam? imo vero, reſpondit infelix, & quidem aſperrima me pœnitentia afficerem; cum igitur cadaver ejus etiamnum inſepultum domi conſiſteret, defunctus è feretro reſurgens, redditur ad vitam, & pœnitentiam agere cœpit adeo rigoroſam, ut Ottonem Epiſcopum in terram ſanctam comitatus, nudis pedibus poſt equum illius, inter ſilices & ſentes cucurrerit, ſanguisque è pedibus ejus abundanter manarit. pauperibus quoque omnes facultates ſuas diſtribuit, quotidie in pane & aqua jejunavit; monitusque à nonnullis, ut hunc vitæ rigorem nonnihil temperaret, ſe atrociores paſſum fuiſſe pœnas reſpondit; unde vitam profeſſus eſt religioſam, in qua inter auſteritates exceſſivas ad finem usque perſeveravit.

P. Jerem. Drexel.

Apparitio refertur cujuſdam damnati, qui deſperatus obierat.

4. Conjungatis velim, in mente, ſeu in memoria veſtra ſi poteſtis, omnia Martyrum tormenta, quascumque ab omnibus tyrannis exercitas crudeliſſimas barbaries, taurum æneum Phalaridis, S. Euſtachii fornaces, feras, cruces, rotas, & omnia tormenta, quibus humana natura hactenus affecta fuit, aut deinceps ad finem usque ſæculorum afficietur, & poſtquam omnia cum flammis infernalibus comparaveritis, omnia hujus vitæ tormenta, ſomnium quoddam, & merum nihil eſſe reperietis, nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Hæc omnia quæ hic patitur, merus ludus, ac riſus ſunt, ſi cum illis ſuppliciis in contentionem veniant.* Vincentius Bellovacenſis, id quod *in vitis patrum* legitur, de quodam tradit, qui ut dæmonem ſuperaret & deluderet, ſe Soli ardenti nudum expoſuit, ut ab ejus æſtibus aſſaretur; interrogatusque qualiter dolorem tantum tolerare poſſet, reſpondit: *quomodo poſſem ſuſtinere inferni ignem, ſi non poſſem Solem ſuſtinere?* Hinc & Iſidorus Clarius Epiſcopus Fulginienſis in ſua de judicio finali oratione, populum circumſtantem ita aliquando aggreſſus eſt, dicens: *Quis veſtrûm uno die ignem ferre eligat, accepto mille nummorum aureorum pretio? & pro* longe

Omnia hujus ſæculi tormenta ſunt merum ſomnium reſpectu flammarum infernalium.

D. Chryſ. Hom. 9. in 2. ad Cor.

Bellovac. Spec. mor. l. 2. p. 4. diſt. 4.

Iſid. Clar. Or. 11. ante

longe minori interdum re, non veremini, perferendi æterni ignis periculo, vosmetipſos exponere?

Quænam ſit principalior cauſa damnationis tot animarum
Luc. 16. v. 25.
S. Bern. ſer. ſuper Ecce nos reliquimus omnia
2. Cor. 4. v. 17.

5. Principaliſſima tantarum animarum damnationis cauſa, ex illis deducitur primi credentium patris Abrahami ad epulonem verbis: *recordare, quod recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* Ubi Sanctus Bernardus ſubjungens interrogat: *Heccine cruciatuum cauſa tota, quod in hoc ſæculo bona recepit?* Ita ſane, nam paſſio ad cœlum, gaudium vero ad infernum nos conducit. Ut itaque paſſiones amemus, ut nos mortificemus voluntatem abnegemus & appetitus noſtros peſſumdemus, unicum eſt remedium, cogitatio miſeriarum ſempiternarum, ſiquidem *momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ ... æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Imo vitæ hujus adverſitates, patienter toleratæ nos non modo in cœlum conducunt, ſed & inſuper è pœnis eximunt infernalibus. Et ideo dic ſodes quid eſt quod te à vitæ religioſæ rigoribus deterret? Num forſitan habitatio anguſta & cella exigua? Cogita infernum, hic enim carcer erit vobis adeo anguſtus ut nec pedem extendere valeatis, pondus ſuper vos habentes innumerabilium damnatorum. Num forte continua abſtinentia, jejunium, gulæque mortificatio tibi nauſeam creat?

Pſ. 58. v. 7.

Cogita quod reprobi in inferno *famem patientur ut canes;* perpetua erit ibi vel unius etiam aquæ guttæ penuria. Num forte difficile tibi videtur inimicis ignoſcere? Certe in inferno inimicos & carnifices tolerare debebis dæmones omnes, damnatique ipſimet ſe mutuo deglubere & devorare vellent, ſi poſſent.

S. Joan. Climac. Scal. Parad.
Quo medio hujus vitæ mala patienter tolerari poſſint.

6. Abbas Olympius, ut refert S. Joannes Climacus, aliquando interrogatus, qualiter ſpeluncæ ſuæ inhabitare poſſet anguſtias, & exceſſivos ſupportare calores, præter apium, muſcarum, & culicum ſanguinem continuo elicientium, morſus & puncturas? reſpondit, culices ſuſtineo, quia vermem timeo immortalem, floccifacio calorem quia ignem pertimeſco æternum; Hæ afflictiones finem habebunt, non illæ. Cui confirmando ſequentem, quam in ſcriptore famoſo reperi, ſubjicere placet hiſtoriam.

P. Ludov. Richeom. in Valed. animæ. Coll. 5.
Lepidum exemplū cujuſdam paralytici.

In Arles quemdam Jeannem Berle fuiſſe accepimus, qui cum admodum longo tempore à Medicis deploratus, lecto affixus ex paralyſi jacuiſſet; quadam die in domo ſua ignem conſpicatus fuit, qui cum jamjam tabulatum cubiculi ſui lamberet, ac popularetur, repente ille horrore perculſus, & jam mortem ſibi inſtantem animo imprimens, ita ſpiritus animales perculit, nervorumque contractorum nodos abrupit confeſtim, ut lecto exilierit, & feneſtra forte fortuna apprehenſa, animoſo per eam ſaltu ſe ejecerit, & velut metu ac terrore perſequente, & ignem & paralyſin diuturnam effugerit.

Ejus applicatio.

Ita quoque plurimi velut congelati inque malorum habituum ſuorum lethargo ſepulti jacent, Dei æternæque vitæ prorſus immemores, totidem ſane paralytici ſpiritualiter; ad quos excitandos (ſiquidem *hora eſt jam nos de ſomno ſurgere,*) efficaciſſimum remedium eſt, ſeria ignis infernalis apprehenſio, dicente D. Chryſoſtomo: *Itaque ſi futuræ ſenſus gehennæ nos teneret, & intolerabiles illas cogitaremus pœnas, etiamſi rem & animam, & corpus, Dei legibus tradidiſſemus, non doleremus, ſcientes, quod majora lucrabimur, à futuris malis liberationem.*

Rom. 13. v. 11.
D. Chryſ. Hom. 13. ad pop. Antioch.

Nihil grave reputari debet quod nos eripit à miſeriis æternis.

7. Equidem paſſiones, mortificationes, rigoresque vitæ præſentis (qui alterius beatæ & immortalis vitæ ſunt pretium,) ſubito finientur, nosque à miſeriis eripiunt ſempiternis; ideoque Gorgonia ſoror Nazianzeni, prout hic idem Sanctus atteſtatur, *nihil reputabat grave, quod finem habere conſiderabat.* Hanc ipſammet quoque ob cauſam S. Hermenegildus, Leovigildi Regis Hiſpaniarum filius, Martyrium ſubiit intrepidus, cum enim, niſi hæreſi adhæreret Arianæ, juxtaque hujus ritum communione potiri acquieſceret, cervicem gladio ſubjicere juberetur, per ſatellitem à patre ſubmiſſum, reſpondit generoſus Martyr, ſe floccifacere damnum regni, quo diu frui non poſſet, ſe quæ omnino cujuſque Chriſtiani cogitationes eſſe deberent, ſcilicet meditari, quam ſubito felicitates deficiant humanæ, iiſque miſeriæ ſuccedant infernales, eæque æternæ.

S. Naz. de S. Gorgonia. ſorore ſua.
S. Hermenegildus hoc fecit.

Hæc ipſa conſideratio martyres in crudeliſſimorum ſuppliciorum carnificina conſtantes effecit, ideoque Sanctus Auguſtinus interrogabat dicens: *Qui nolit ad horam uri Laurentii igne, ne æternum gehennæ patiatur incendium?* Neque enim alios in tormentis, intrepidos & perſeverantes fuiſſe invenietis, niſi qui oculorum unum in cœlis, alterum vero in inferno defixum habuerit. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Si nemo fert verba, quæ fiunt de gehenna, eſt perſpicuum, quod ſi comprehenderit perſecutio, adverſus ignem & ferrum nemo reſtiterit.*

Hæc conſideratio martyres conſtantes fecit.
S. Aug.
D. Chryſ. Hom. 2. in e. ad Theſſ.
Mirabilis converſio cujuſdam magni peccatoris ex conſideratione pœnarum inferni.

Converſiones quoque peccatorum contumacium & habituatorum ut plurimum per hanc eamdem viam ſeriæ ſcilicet meditationis & applicationis ad pœnas inferni ſubſecutæ fuerunt. In vita S. Liduinæ virginis, apud Surium hæc ſequens legitur hiſtoria. Cum enim hæc virgo ſanctitate, & patientiæ virtute celeberrima eſſet, triginta octo annorum ſpacio acerbiſſimas ſuſtinuit infirmitates: hujus autem virginis ſæculo vir quidam perverſiſſimis indutus moribus vivebat, qui numquam in tota vita ſua ſacramentali confeſſione ſe expiaverat, per ſæpius replicatas tamen amicorum aliorumque graviſſimorum virorum inſtantias, tandem ad S. hanc virginem viſitandam inductus fuit, eique, licet per deriſum, malæ ſuæ conſcientiæ ſtatum aperuit, quæ graviſſimas haſce enormitates libentiſſime auſcultans, & ſummopere deteſtans, illum ut taceret rogavit, eaque peccata ſub Sacramentali ſigillo ſacerdoti non vero ſibi aperire juſſit, at vero temerarius peccator ille confeſſionem ſuam coram virgine proſequens, per ſannas & riſum omnia ſua expoſuit ſcelera; ſancta igitur virgo eum interrogavit, num contentus eſſet, ut ipſa interpretis munus, peccata ipſius loco confitendo obiret; cui ille omnino contentum ſe eſſe dixit, dummodo ego ab iiſdem confitendis liber remanerem. Ut igitur ſancta hæc virgo deſperatæ huic animæ opem ferret, per magnæ compunctionis actus omnia miſeri illius peccatoris ſcelera ſacerdoti recenſuit, haud ſecus, ac ſi illa ipſamet commiſiſſet; qui ad virginem ſanctam reverſus, num quod ſe facturam promiſerat, executa fuiſſet? interrogavit, cui cum illa plene ſe promiſſioni ſatisfeciſſe reſpondiſſet, hic ſubridendo eam, quamnam pro peccatis ſacerdos pœnitentiam impoſuiſſe, interrogavit? ſolum reſpondit illa, per integram quamdam noctem in lecto tuo jacebis ſupinus, abſque eo quod in aliud te latus commoveas; hanc pœnitentiam igitur facito, mihique quod reliquum eſt, curæ relinquito; quo reſponſo accepto temerarius peccator vehementer ridere cœpit, hancque tam levem ſatisfactionem ſummopere admirans dixit: Si tam facilis pro peccatis meis pœnitentia injungitur audacter mihi peccare licet. Veruntamen ad exequendam impoſitam ſibi pœnitentiam digreſ-

ſus

Google

ſus, ſubito ut aliquantulum in lectulo quieverat, ingentem cœpit experiri moleſtiam & faſtidium, ex eo quod ſe in alterum latus nequaquam movere liceret; unde lectus ei videbatur durus, & rigidus, licet molliſſimus, & plumeus eſſet; Deoque interius in corde ipſius operante, in hunc modum intra ſemetipſum diſcurrere cœpit: Ego per Dei gratiam ſanus ſum, ſatur ſum, robuſtus ſum, & in mollibus plumis quieſco, & tamen tantam in memetipſo experior inquietudinem, eo quod in aliud latus me movere non poſſim, quid erit ſi moleſtia hæc & faſtidium, uſque ad matutinum diluculum duraverit, imo vero qualis pœna futura eſſet, ſi mihi per integrum diem, vel per duos, vel per decem, per viginti dies hoc modo jacendum eſſet? inter quas cogitationes aliquod excitantis gratiæ lumen in ejus animo lucere cœpit, ideoque ad immobilem & ſempiternum atque igneum damnatorum lectum ſerio conſiderandum ſe contulit. vitaque & moribus omnino mutatis generalem quamdam fecit confeſſionem, ſeque Deo totaliter conſecravit. Poterat uti-
Pſ.76.v.5 que peccator ille cum regio Pſalte dicere: *Anti-*
Ib.v.6. *cipaverunt vigilias oculi mei, turbatus ſum; . . . Co-*
Ib.v.7. *gitavi dies antiquos & annos æternos in mente habui;*
Et meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar & ſcopebam ſpiritum meum; Numquid in æternum proji-
Ib.v.8. *ciet Deus? aut non apponet, ut complacitior ſit adhuc?*
Ib.v.9. *Aut in finem miſericordiam ſuam abſcindet . . . Aut*
Ib.v.10. *oblviſcetur miſereri Deus? aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas? Et dixi nunc cœpi; hæc mutatio*
Ib.v.11. *dexteræ excelſi.* Quæ omnia ad unguem in hujus hominis converſione adimpleta fuerunt, ſiquidem in illius noctis vigilia, tormentorum inferni perpetuitatem conſiderando totum ſe Deo conſecravit.

(Clericus mortuus damnatus, alteri apparet, & ipſi declarat gravitatē pœnarum inferni.) 8. In Catechiſmo Hiſtoriali legitur quod Anno 1090. duo Clerici ſummo amicitiæ vinculo ſibi mutuo adſtricti reciproce ſe obligarint, quod qui primus illorum moreretur, poſt mortem ſi ita Deo placitum eſſet, ſubito apparere, eumque, qui ſuperſtes manſiſſet, de ſtatu ſuo certiorem facere deberet. Triginta igitur elapſis diebus unus illorum moriens, poſt mortem ſodali ſuo, nocturno tempore, dum adhuc vigil eſſet, exanguem & pallidam præ ſe ferens faciem apparuit, eumque interrogavit dicens: *Agnoſcis me? agnoſco, reſpondit ille. &*
Catech. Hiſt. T.4. *miror quod ita tarde apparueris; ſempiternis datus ſum*
Tit.18.§.2. *ſuppliciis*, inquit infelix anima, cui amicus reſpondit: *Ego juvabo te orationibus meis, jejuniis, eleemoſynis; at vero damnatus reſpondit: Sine pœnitentia ſunt judicia Dei in inferno; dum rotat aſtra polus, dum pulſat littora pontus, pro criminibus meis puniar; ſi totus mundus mihi remedia exquiret, æterna tamen & innumera pœnarum genera patiar. Et ut aliquam ex meis rationabilibus pœnis cognoſcas; En una. Protendit manum ſanioſo ulcere ſtillantem. Videturne tibi, ait ille, levis; Cumque ille videri ſibi levem referret, ille curvatis in volam digitis, tres guttas defluentis tabis ſuper eum jaculatus eſt, quarum duæ tempora, tertia frontem contingentem, cutem ſicut ignito jaculo penetraverunt, vora men nucis capax efficientes. Ille magnam pœnam eſſe doloris clamore proteſtante: Hoc, inquit mortuus; erit tibi quamdiu vixeris, & pœnarum mearum grave documentum, & niſi neglexeris; ſalutis tuæ ſingulare monimentum.* Et revera ita factum eſt, nam tres illæ defluentis tabis guttæ ad illum, ut rigoroſiſſimam ſtrictiſſimamque diſciplinam quamdam monaſticam amplecteretur, inducendum, ſufficientiſſimæ fuerunt, nam omnia vendens, danſque pauperibus, *S. Melanium adiit & Monachus ibi factus optime converſatus eſt.* Bellovacenſis de pœnarum infernalium conſideratione diſſerens ait: *Conſortat*
Bellov. diſt.4. *da patientiam, quia præſentes pœnas, & adverſitates levigat, ut reſpectu futurorum leviſſima reputentur;* unde Sanctus Gregorius ait: *ſanctis temporalem pœnam* S.Greg.
levem putant, quia per hanc æternam evadere non formidant. Ideo quoque Sanctus Auguſtinus in hæc trita quidem ſed numquam ſufficienter meditata verba prorupit: *Hic ſeca, hic ure, ut in æternum par-* S.Aug.
cas. Pater Jeremias Drexelius Martyrum Japonenſium deſcribit anguſtias, quas perpeſſi ſunt in ſtrictiſſimo quodam carcere, in quo quatuor annis, priuſquam martyrio afficerentur, variis quotidie exercebantur tormentis; & licet Martyrum illorum labores, pœnæ, fames, ſitis, gelu, fœtor, arctitudo, vigiliæ omniaque alia tormenta adeo tremenda fuerint, ut etiam illa tantum audientibus horrorem incutere poſſint, attamen SS. Martyres, haud ſecus ac ſi in paradiſo fuiſſent, inter illa tormenta deliciabantur. Unde P. Carolus Spinola Societatis JEſu in ſua ex carcere exarata Epiſtola ita ſcribit: *Hoc ergaſtulum mihi paradiſus eſſe videtur;* hujus autem ratio eſt illa, quam idem Drexelius, poſt recenſita exceſſiva Martyrum illorum tormenta, ſubjungit, inquiens: *Et revera hic talis carcer, quamvis ipſa morte atrocior, ſi tamen ad inferorum carceres comparetur, paradiſus eſt.* (Drexel. in Damnatorum rogo c.5.§.4. Horrenda afflictio SS. Martyrū Japonenſium.)

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur conſiderationes circa æternitatem, quæ pœnas infernales conſequitur.

THEMA.

Dabit ignem & vermes in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſempiternum. Judith. cap. 16. v. 21.

1. SAnctus Auguſtinus pœnarum infernalium æternitatem variis modis probare fatagit: S.Aug. l. 21. de Civ Dei c. 23.
Specialiter vero per decretoriam ſupremi judicis in judicio finali contra præſcitos pronunciandam Matth.25. v.41.
hanc condemnationis ſententiam: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum;* quibus verbis ignis clarè exprimitur, ſimulque perſpicuis verbis, quod æternus futurus ſit, declaratur. (Probant pœnas infernales eſſe æternas.) Probat quoque eamdem æternitatem per verba illa Apoc. cap. 20. *cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorum.* Format- Apoc.20. v.10.
que inſuper ad idem propoſitum ſequens argumentum: futura eſt beatorum in cœlo retributio æterna; Ergo ob eamdem rationem ſempiterna quoque futura erit reprobis in inferno infligenda pœna. *Deinde quale eſt æternum ſupplicium pro igne diuturni temporis non exiſtimare, & vitam æternam credere ſine fine, cum Chriſtus in eodem ipſo loco, in una eademque ſententia dixerit utrumque complexus: ſic ibunt iſti in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam?* eodem quoque argumento Sanctus Ephrem utitur in quadam oratione de extremo judicio, cujus ſunt hæc verba: *Si æternorum aliquando tor-* S. Ephrem Or. de fut.
mentorum erit finis, fine & vita æterna; ſin autem de judicio.
vita hoc accipere, & ſtatuere nolumus, quonam pacto,

 quaſo,

quaſo rationi conſonum eſſe poterit. ſuppliciis æternis finem proponere velle, cum æterni adjectio æqualem in utriſque vim habeat.

Job. 10. v. 21.
Iſa. 32. v. 14.
S. Bonav. ſer. 1. de S. Laur.
Ignis infernalis ut conſervetur, non indiget fomento.

2. Iſaias de inferno (de quo Job ait, quod ſit *terra tenebrarum, & operta mortis caligine,*) mentionem faciens inquit: *Tenebræ, & palpatio facta ſunt uſque in æternum.* Sanctus Bonaventura in ſermone 1. *de Sancto Laurentio,* inquit: *Ignis æternus nullis umquam temporibus finiendus.* Enimvero, ut alii ignes longo tempore conſerventur, continuo opus habeant fomento, non vero ſic ignis infernalis, quia ut in Diſcurſu 9. probavimus, ignis ille ſola Dei juſtitia & iracundia, quæ in inferno inexorabilis erit, accendetur. Deus ſemper erga reprobos juſtus & iracundus erit, quoad uſque vivet, *uſque in æternum & ultra.* Iſaias de gehenna inquit: *Flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam;* atque ideo ſicut ignis in concavo lunæ ſubſiſtens, abſque ulla materia combuſtibili, per ſolam Dei omnipotentiam, & ſapientiam conſervatur, cur non pariter ob eamdem rationem flammæ infernales inextinguibiles, & perpetuæ in centro terræ conſervari poterunt? quamvis etiam dici poſſit, quod ligna illius ignis, & nutrimentum ejus futuri ſint ſpiritus infernales, & animæ reprobæ, utræque autem ſubſtantiæ immortales ſunt, & in ſempiternum durabunt; Hi qui hunc ignem inſufflabunt, numquam ceſſabunt.

Iſa. 30. v. 33.

S. Aug. ſer. 44. de Sanctis. c. 5.

Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Erit ibi tortor ſine affectu, tortus ſine defectu; nec qui torquet fatigatur, nec qui torquetur, moritur.*

Bellov. ſp. mor. l. 2. p. 3. diſt. 2.
Alia ratio æternitatis pœnarum.

Vincentius Bellovacenſis ex Sancto Bernardo æternitatis pœnarum infernalium aliam, eamque efficacem adducit rationem, dicens: *In inferno, peccati & carnis ſimilis videtur eſſe conditio, quia culpa ſemper poterit ibi puniri, & numquam poterit expiari; ſic nec in corpore poterunt tormenta finiri, nec corpus ipſum tormentis exanimari.* Nullum aliud tempus; quam quod in hac vita agitur, capax eſt ad expiandam culpam, quæ hujus incendii eſt alimentum; reprobus autem numquam in hunc mundum redire, & viator effici poterit; & tametſi ſacer textus de deſperatis illis animabus dicat quod ſint *pœnitentiam agentes & præ anguſtia ſpiritus gementes,* illa tamen pœnitentia, Deo numquam grata & accepta erit, quia oritur ex timore pœnæ; non vero ex culpæ horrore.

Sap. 5. v. 4.

S. Bonav. Diæta ſal. Tit. 10. c. 1.
Perpetuus fletus damnatorum illis nihil prodeſt.

Unde Sanctus Bonaventura ait: *Si damnati ſingulis diebus flerent, & in fletu emitterent modicam lacrymam plus de aqua, per proceſſum temporis, de oculis unius damnati exiret, quam ſit aqua totius mundi;* & tamen totus hic fletus numquam ad abſtergendam unicam dumtaxat unius peccati venialis maculam pertinget. D. Chryſoſtomus ad illa ſe verba reflectens: *Tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum,* interrogat, quo modo debitor ille immenſam hanc ſummam, quæ etiam potentiſſimum quemdam Monarcham in ſolvendi anguſtias, & impoſſibilitatem redigere potuiſſet, liquidare poterat? & ad damnatum quemdam alludens reſpondet: *Tradidit eum, ait, tortoribus, donec univerſum debitum perſolverit, id eſt, ad perpetuitatem eum ſupplicii tradidit, numquam enim perſoluturus eſt.* Apud Jobum ſequens legitur ſententia: *Memento quia ventus eſt vita mea, & non revertetur oculus meus, ut videat bona.* Numquam enim anima damnata ad ſtatum merendi, vel bene, & meritoriè operandi redire poterit, ſed in malitia, qua cum hunc mundum egreſſa fuit, in ſempiternum obſtinata perſeverabit. *Ad videnda bona extincti oculus non redit,* inquit Sanctus Gregorius, *quia ad exhibenda recta opera, exuta carne anima non recurrit.*

Matth. 18. v. 34.
D. Chryſ. Hom. 81. ib.
Job. 7. v. 7.
S. Greg. L. 2. c. 8.

Deſcriptio æternitatis

3. Æternitas ab Authore quodam hoc modo deſcribitur: eſt circulus quidam cujus centrum ſempiternum quid eſt, hujus vero circumferentia nuſquam eſt. Eſt enim globus quidam rotundus, ex omni parte ſimilis ſibi, qui nec principium habet, nec finem, eſt item annus quidam, qui perpetuo volvitur, & ubi finitur, & moritur, ibi quoque ſubito reinchoatur & renaſcitur: Sanctus Auguſtinus illa Pſalmi ſecundi verba: *Ego hodie genui te,* explicans inquit: *Quamquam etiam poſſit illa dies in prophetia videri, qua ſecundum Chriſtus ſecundum hominem natus eſt, tamen hodie, quia præſentiam ſignificat, atque in æternitate nec præteritum quidquam eſt, quaſi eſſe deſierit nec futurum, quaſi nondum ſit, ſed præſens tantum, quia quidquid æternum eſt, ſemper eſt.* Ad hoc quoque propoſitum conſiderari poſſunt illa Eccleſiaſtis verba: *Generatio præterit, & generatio advenit, terra autem in æternum ſtat; oritur Sol, & occidit, & ad locum ſuum revertitur, ibique renaſcens gyrat per meridiem &c.* præterit enim una generatio, huicque confeſtim altera ſuccedit, terra autem ſemper eadem, & immobilis perſeverat; oritur Sol, & occidit; & ſemper ad locum ſuum revertitur, ſeque omni anno per eadem zodiaci ſigna volvendo, ſemper unus idemque perſeverat; omnia quoque flumina revertuntur ad mare, nec tamen hoc inde redondat; eodem modo omnes ærumnæ, tormenta, & dolores acerbiſſimi, ad inſtar totidem fluminum in æternitatem exonerabuntur pœnarum infernalium; illa vero inſtar Pelagi & Oceani miſeriarum ſemper eſt eadem, non mutabilis ſed immutabilis penitus.

Pſal. 2. 7.
S. Aug. ibi.
Æternitas ſemper eſt.
Eccl. 1. v. 4.

S. Bonav. ib.
Alia deſcriptio æternitatis

4. Sanctus Bonaventura eorumdem cruciatuum immortalium æternitatem nobis ob oculos ponere volens; ita de damnatis ſermocinatur: *Erunt in inferno per plura mille millia, quam ſint pennæ omnium volatilium; plus quam pili & capilli omnium animalium; plus quam flores, & fructus, & folia omnium arborum; plus quam omnes herbæ camporum, montium, & pratorum, plus quam arenæ omnium fluviorum; plus quam ſint in Oceano, mari, & in fluminibus omnibus, puteis, & fontibus guttæ aquarum, & adhuc ultra hæc omnia in infinitum.*

S. Bernardin. Tom. 3. ſer. de contempt. mundi.
Æternitas exemplificatur apta ſimilitudine.

5. Sanctus quoque Bernardinus ſuos in æternitatem conjiciens oculos; in ſequentia prorumpit verba: *O æternum, numquam finem habiturum in Deo? O finis ſine fine. O mors gravior morte! ſemper mori, mori non poſſe.* Quam infinitam æternitatis durationem ſequenti exemplificat ſimilitudine, dicens: quod ſi per impoſſibile moles reperiretur tanta, quæ univerſam cœli complecteretur circumferentiam, ſeu ambitum; ſique avicula aliqua poſt ſingulos centum mille annos tantum ex ea raderet: quantum decima foret pars grani milii, atque ita decies idem faceret poſt centum alios mille annos, ita ut ſpatio unius millionis annorum, tantum ex ea tolleret, quantum eſt unicum granum illius: *En pro dolor!* (proſequitur idem Sanctus) *nos miſeri gratulati multum & conſolati eſſemus, quia poſt longam*

&

& plenam conſummationem totius lapidis, finem haberet ſententia noſtra damnationis æterna. Et nihilominus quando hujusmodi immenſa moles, poſt tot millionum, & millionum ſæculorum deficere inciperet, tunc ſuum quaſi exordium caperet æternitas, nec vel minimum ejus tranſiſſet momentum, utpote ubi nullus tempori locus eſt ideoque Sanctus Antoninus de damnatis ait : *Haberent pro maxima gratia, & ſummo beneficio ; ut in illis pœnis eſſent tot annis ; quot ſunt grana arenæ maris, & guttæ aquæ ejus, illa etſi à nobis numerari non poſſunt præ multitudine, at à Divina tamen Sapientia numerantur, quæ omnia conſtituit in pondere, numero & menſura.*

S. Antonin. 4. p. Tit. 14. c. 3. §. 5.

Alia deſcriptio Iſidori Clarii. *Iſid. Clar. orat. 12. extraord. de judicio.*

6. Eamdem diverſis licet verbis, & inotato conceptu, veritatem expreſſit Iſidorus Clarius Epiſcopus Fulginienſis, dum in quadam oratione de judicio finali ſuos ita allocutus eſt auditores : *Si mille annorum ultio intentaretur, deberent omnes ſane exhorreſcere, nam qui in hac vita aliquot horarum ſpatio acerbius torquentur, miſerrimi exiſtimantur ; at vero mille annis ignibus tradi cruciandum, quanto eſt acerbius ? multo vero magis ſi decem, aut centum millibus annorum hæc pœna eſſet duratura, quod tamen ſpatium breviſſimum videretur & tamquam momentum, ſi dictum prius eſſet, ut annorum millibus eſſe in igne commorandum ; quod arenæ minutila grana in hoc templo concluderentur. Rurſus hoc etiam amplum ſpatium (quæ enim ſæcula arena illam exhaurirent, ſi milleſimo quoque anno dumtaxat granum unum auferretur,) pro nihilo haberetur, ſi in hanc pœnam ea commutaretur, qua tenerentur in igne damnati tot annorum millibus eſſe, quantus arenæ numerus in hoc, quod inter cœlum & terram interjacet, ſpatio, comprehendi poſſet ; & tamen contemplatione æternitatis (heu horrendam rerum faciem.) hoc etiam tam pene infinitum tempus pro re gratiſſima optaretur, & centies ac millies etiam repetitum, modo finis aliquis tandem aliquando inciperet apparere, nam ſine ullo umquam fine quempiam eſſe torquendum, hoc vero ultra omnes deſperationis terminos fertur. Quid enim gravius, quam ſemper velle, quod numquam erit ; & ſemper nolle, quod numquam non erit ? in æternum peccator non aſſequetur quod vult, & quod non vult in æternum nihilominus cogetur pati.*

7. Memineritis utique, quid Chriſtus Redemptor noſter à Caipha aliquando interrogatus, reſponderit, ſcilicet *amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.* Si quis textum hunc ita intelligendum diceret, quo poſt breve ſpatium, ad dextram patris ſeſſurus eſſet, prout factum eſt in die aſcenſionis ejus, facilis intellectu hic textus foret, aſt qualiter Ly *amodo* cum adventu ad judicium univerſale ſtare poteſt, ſiquidem exinde mille ſexcenti & plures præterlapſi ſunt anni, pluresque (Deus novit quot) adhuc tranſibunt ? reſpondeo itaque incarnatam Sapientiam in præſenti lingua alterius vitæ locutam fuiſſe, in qua mille anni, quaſi momentum reputantur, in æternitatis comparatione, juxta illud, *mille anni ante oculos tuos tamquam dies heſterna quæ præteriit.*

Matth. 26. v. 64. Tempus uſque ad Judicium nihil eſt reſpectu æternitatis.

Pſ. 89. v. 4.

Audiamus quoque Doctorem angelicum hac de re ex Origene ita ſcribentem : *Totum tempus mundi, comparatum ad æternitatem, nihil eſt, ſicut unum momentum ; mille anni ante oculos tuos, tamquam dies heſterna quæ præteriit, ideo dicit amodo, quia nihil eſt tempus uſque ad judicium, reſpectu æternitatis.* Quod ſi vaſtum illud & quaſi infinitum ſpatium, quod centrum terræ inter, & convexum cœli empyrei conſiſtit, chartis repleretur numeris plenis, indeque ultima quædam omnium ſummarum ſumma extraheretur, ac tum demum diceretur, æternitatem poſt totidem ſæculorum milliones finem ſuum habituram, mentireris utique, ſiquidem omnibus illis ſæculis evolutis, ne minimum quidem æternitatis inſtans diminutum eſſet ; Unde antiquus quidam author in quadam homilia de hac materia tractans ita ſcribit : *Cogito mille annos, cogito millies mille annos, cogito tot annorum millia ; quot ſunt momenta, ſeu puncta, in toto tempore, à condito mundo, uſque ad ejus conſummationem, & de æternitate nihil adhuc habeo.*

Alia hujus ſimilitudo.

Adamus Saſbout Hom. in Dom. 1. Quadrag.

Alius quidam interrogatus quamdiu æternitas duratura eſſet, reſpondit : licet imaginemur nobis centum millia annorum, attamen ne vel unum punctum æternitatis apprehenderemus ; adjungamus decem alios milliones, non jam annorum, ſed ſæculorum, nec tamen æternitati minimus atomus ademptus erit, Tranſeant centum millia millionum millionum ſæculorum ; & tamen æternitas adhuc in principio ſuo erit.

Quamdiu duratura ſit æternitas.

8. Sanctus Gregorius cauſam aſſignat ; cur tot in horridum illud perditionis barathrum præcipites agantur : dicit enim : *Hi vitam carnis, quaſi permanentem diligunt, qui quanta ſit vitæ ſequentis æternitas non attendunt, cumq; ſoliditatem perennitatis non conſiderant, exilium patriam, tenebras lumen putant.* Non vero eadem erit electorum conditio, de quibus idem S. Pontifex paulo poſt ſubjungit : *Sancti autem viri, qui ad æterna cor elevant, quam breve ſit, quod fine clauditur, penſant. Cum infinitatem perennitatis aſpiciunt, nequaquam jam pro magno deſiderant, quidquid finis anguſtat ;* Jure igitur merito damnati *inſenſatos* ſe appellant, quia nulla eſt major inſania, quam bona ſectari tranſitoria, brevibusque inhiare delectationibus, ut ærumnis ſubjiciantur æternis. Raban. proinde optime monet inquiens : *Non putemus, qui ſuppliciorum nimietas donabit nobis finem dolorum ; peccata pœnas aſcendunt, incorruptio vero animæ & corporis nullum ſuppliciis terminum dabit. Dic nunc quanta tempora luxuriæ, quæ deliciarum ſpatia, comparare vis talibus pœnis ? centum placet annos deliciis dare ; adde & alios centum ; ſi libet, decies centum adde, & quæ erit ex his ad æternitatem comparatio ? nonne omne tempus vitæ hujus, quo deliciis perfrui videtur, & indulgere libidini, quaſi unius noctis ſomnium ad æternitatis comparationem videtur eſſe ?* De viro quodam mundano, deliciis, & voluptatibus hujus vitæ dedito, refertur, quod die quadam ſemetipſum his verbis interrogare cœperit : *ſi poſt mille annos animæ damnatorum à pœnis liberarentur ? reſpondebat ei cogitatio quod non ; ſi poſt centum millia ? non : ſi poſt tot millia annorum quot ſunt guttæ in mari ? non, & ideo talia cogitando perterritus, cœpit attendere, quam miſeri ſunt hujus mundi amatores.*

S. Greg. L. 8. mor. c. 8.

Ratio cur tot in perditionis barathrũ præcipites agantur.

Sap. 5. v. 4.

Raban. T. 6. L. 3. de modo pœnit. c. 10.

Mirabilis converſio cujusdam mundani.

Manip. Exempl. verbo. Infernus. n. 6.

9. Habacuc Propheta olim cecinit inquiens : *Incurvati ſunt colles mundi ;* quaſi diceret ; hi qui mundum ſequuntur, humores ſuos divinæ legis jugo ſubjicere volentes, ſe incurvarunt ; at vero undenam hæc eſt nata illorum reſolutio ? *ab itineribus æternitatis ejus,* ideo enim vita mundana relicta, meliorem inſtituere meditabantur, quia oculos

Abac. 3. v. 6.

Conſideratione æternitatis, emendatur vita.

oculos ſuos in æternitatem defixos habebant. Uode D. Chryſoſtomus ita diſcurrit: *Cum igitur quæ videntur temporalia, quæ autem non videntur æterna, ad hæc oculorum aciem intendamus; & ſi ſuave eſt, quod præſens eſt minime tamen perpetuum; at vero ea acerbitas, quæ ex hac ſuavitate naſcitur; ejuſmodi eſt, ut nec finem habeat, nec veniam.* Per quotidianam videmus experientiam, quod etiam in rebus, quæ vel maxime nos delectant, tædium, faſtidium, & nauſea ſubingrediatur; ſic enim ſi quis aſtrictus ſit, ut per integram ſeptimanam lecto affixus hæreat, quantum ille inquietabitur? quanto igitur magis inquietandus foret, ſi per integrum annum ipſi in lecto commorandum eſſet? ſic quoque cantus, quantumvis ſuaves, diu protracti nauſeant, comœdiæ ſimiliter, quantumvis gratæ ſint, & jucundæ, ſi per integram ſeptimanam ſpectentur, tandem tædio hominem afficiunt, denique quis eſt qui per integrum menſem, continuo, & ſine intermiſſione manducando, & bibendo non nauſearet? Quod ſi igitur talis eſt nauſea & faſtidium in ludis, cantibus, harmoniis, comœdiis, ſomnis, conviviis, & in quavis alia re, quæ nos delectat, quam primum convenientiæ limites tranſire incipit, quid de tormentis infernalibus dicendum erit, quæ ſemper, & ſemper, eadem ſunt futura? Rabanus Maurus ait: *Verumtamen concedamus tibi, vivere te poſſe annos plurimos, & nullam permutationem temporum pati, & quantum quæſo illud ſpatii ad æterna ſupplicia? quantum hoc voluptatis eſt ad illas execrabiles, & intolerabiles pœnas? nam & in hac quidem vita, ſive bona, ſive mala, terminum ſuum norunt, eumq; velociter ſortiuntur, in futuro autem ſæculo utraque immortalibus ſpatiis protenduntur.* Quidquid faſtidioſè in hac vita toleratur, tandem aliquando finem ſuum ſortitur, ac proinde libenter à nobis ſuſtineri debet, ut æternas inferni ærumnas evadamus; *Hæc tormenta temporanea ſunt*, inquit Chryſoſtomus *illic autem nec vermis moritur, nec ignis extinguitur.* Id quod S. Thereſia juvencula dum martyrii avida è paternis cum fratre ædibus recederet, probe penetrabat, utpote quæ ex vitis Sanctorum irrefragabilem hujuſmodi hauſerat veritatem, eamque ſuo imprimens cordi, replicabat ſæpius *ſemper, ſemper, ſemper*; ſuum in æternitatem bonorum atque pœnarum, quæ vitæ præſenti ſuccedit, oculum jugiter intentum habebat, ideoque nec mirum ſi cupida admodum martyrio inhiabat, quia ut bene Sanctus Auguſtinus docet: *Quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennalem? & quis non contemnat dulcedinem ſæculi, inhians dulcedini vitæ æternæ? majori timore majora contendimus, & majori æternitatis cupiditate omnia temporalia faſtidimus.*

D. Chryſ. Hom. 9 in 2 ad Cor. — Omnes mundanæ deliciæ, diu continuatæ, generant tandem nauſeam. — Multo magis inferni tormenta. — *Raban. Ibid.* — Hoc bene ruminabat S. Thereſia. — *S. Aug. in Pſ. 68.*

10. Licentioſiſſimum, lætiſſimumque mundi hujus ex omnibus unum eligamus hominem, eique ad fornacem igneam conducto, omnes carnis, quas lingua petere poſſet, afferamus delicias, omnes terræ theſauros, omnes honores ſupremos, eo tamen pacto, ut vel unica hora in dictis flammis ſqualeret; utique ne vel unus, vel ad minimum ſalutationis angelicæ ſpatium, dictam conditionem inire vellet, & nihilominus faciliter adeo Chriſtiani, qui in aliam vitam credunt, ad ignem ſe condemnant infernalem; inextinguibilem, atque inevitabilem, per omnem æternitatem. Hinc Lucas Burgenſis ait: *quid non faciat homo ut æternum beatus, evadat miſeriam æternam? parum eſt quidquid aut magni faciat, aut patiatur in tempore, quod finitur, modo bene ſit ipſi illo in tempore, quod non finitur.*

Apta hujus ſimilitudo. — *Luc. Burg. in c. 15.* — *Matth. in catena.*

11. Æternitas ſeria mentis meditatione agitata auſteriſſimas fundavit, auxitque religiones, deſerta & ſpeluncas in habitacula erexit, cilicia, diſciplinas, & catenas ferreas adinvenit; ſuaves Sancto Laurentio carbones, dulces Sancto Stephano lapides, gratas Sanctæ Catharinæ rotas, delicatum nudæ terræ lectum reddidit Sancto Carolo Borromæo; Meditatio hæc Regum atque Imperatorum manus ſceptris, vertices coronis judicavit, eoſque in anguſtis cellis per rigoroſam exercuit pœnitentiam; quia nimirum hi omnes cum famoſo illo Herbipolenſi Epiſcopo replicabant dicentes: *Omni momento ad oſtium æternitatis ſto.* Cujus praxis juſtiſſimam illi habuere cauſam, ſiquidem vita noſtra à ſubtiliſſimo dependet filio ſeu flatu, quo deficiente in æternitatem immediate ingredimur. Zeuxes quondam interrogatus, cur picturas ſuas ad tantum tempus publicare diſtuliſſet, reſpondiſſe legitur: *æternitati pingo.* Atque hoc ipſum uniuſcujuſque omnibus in operibus eſſe deberet, ſcilicet ut ea in æternitatem dirigeret, *opera enim illorum ſequuntur illos.*

Conſideratio æternitatis auxit religiones & deſerta monachis, & ſuavia reddidit omnia tormenta.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Variæ diſcutiuntur rationes, propter quas damnati, qui Deum temporaliter offenderunt, ad æternos nihilominus inferni cruciatus condemnantur.

THEMA.

Numquid in æternum projiciet Deus? aut non apponet ut complacitior ſit adhuc? Pſalm. 76. v. 8.

1. PRima quidem facie rationalibus eorum videtur inſtantia, qui objiciunt, qualiter culpa breviſſimo ſpatio admiſſa, ſupplicio puniatur æterno; Hinc & Pſalmiſta quærebat dicens: *Numquid in æternum projiciet Deus, aut non apponet, ut complacitior ſit adhuc?* & in Deuteronomio dicitur: *Pro menſura peccati erit & plagarum modus*; cum igitur nullus Deum æternaliter offendat, ſed temporaliter & tranſeuntes, per tranſgreſſionem divinæ legis, quæ eſt tranſitoria, Juſtum videri poſſet, ut Deus delinquentem non æternaliter, ſed temporaliter puniret. S. Auguſtinus divitem Epulonem in inferno cruciatum ita contra Deum lamentantem introducit: *Torquetur & clamat: O juſte & integer judex, vel ſecundùm peccata mea compenſentur ſupplicia, vel contra ſpatia annorum meorum, quibus habui bona, mala recipiam; aut certe in duplum, vel quadruplum. Cur per tot millia annorum me teneri jubes in flamma?* Qui idem poſtmodum Sanctus in Ep. 49. in ſolutione quæſtionis quartæ, cui titulus eſt (*quomodo perpendenda peccatorum & æternæ pœnæ proportio, quodque juſte Deus pro temporariis delictis reddit æterna ſupplicia?*) in hunc ſequentem diſcurrit modum: *Minatur Chriſtus ſibi non credentibus æterna ſupplicia; & alibi ait: In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. Satis inquit, ridiculo atque contrarie, nam ſi ad menſuram redditurus eſt pœnam, & omnis menſura circumſcripta fine tempo-*

Examinantur rationes, cur Deus breves culpas temporales, puniat pœna æterna. — *Deut. 25. v. 2.* — *S. Auguſt. Ser. 127. de temp.* — *S. Auguſt. Epiſt. 49.*

temporis, quid ſibi volunt mina infiniti ſupplicii? Quam eamdem difficultatem pariter monet Hugo Cardinalis ſuper illa verba Capitis 4. S. Marci: *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, ſed culpa eſt temporalis, ergo & pœna.* Reſponſiones autem quæ huic difficultati diſſolvendæ deſerviunt, multæ & variæ ſunt, eæque omnes à Claſſicis ſcriptoribus bene diſcuſſæ & ventilatæ.

Hug. Card. in cap. 4. Marci.

2. S. Bernardinus inter alias hujus æternitatis pœnæ damnatis debitæ convenientias, hanc quoque adducit: *Sicut juſti debent à Deo ex miſericordia æternaliter præmiari, ita & injuſti ex juſtitia æternaliter cruciari.* Rationem vero hujus convincentem confirmat ſequentibus verbis: *Plerique ſolam immenſitatem divinæ miſericordiæ conſiderantes, magnitudinem divinæ juſtitiæ non attendunt, cum nec minor nec minus æterna ſit Dei juſtitia quam ejus miſericordia; nec minor, nec minus æternus debet eſſe ipſius effectus in damnandos, puniendos, quam affectus miſericordiæ in ſalvandos & beatificandos.* In progreſſu vero ejuſdem ſermonis idem Sanctus univerſalem oſtendit utilitatem, quæ in rempublicam exinde reſultat, quod Divina juſtitia ſempiternam culpæ ſtatuerit pœnam, ſiquidem hac ratione tranſgreſſoribus divinarum legum, eorumque licentiæ & diſſolutioni, tanto majus & efficacius frænum injicitur.

S. Bern. T. 2. ſer. 12. A. 2. c. 4. Sicut juſti æternaliter præmiantur, ſic injuſti merito æternaliter puniuntur. *S. Bern. ib. A. 3. c. 3.*

Debent, inquit, *damnati æternaliter cruciari ratione utilitatis; nobiliſſimus enim fructus, & utilitas magna eſt, divinarum ſcripturarum, æternas pœnas comminantium tranſgreſſoribus ſuæ legis; ex hoc enim fortius, cautius, & ſolicitius nos cohibemus à malis, & ejus judicia amplius metuimus, & humilius, & timoratius reveremur, atque ejus præceptis obedientius & reverentius, & ſubjectius cohæremus.* Nec currit conſequentia, inquit Hugo Cardinalis, quod videlicet tranſgreſſioni, quæ in hac vita tranſitoria fuit, minime reſpondere debeat pœna æterna; ſed pariter tranſitoria & temporalis; idque per aptam quamdam oſtendit ſimilitudinem, quam etiam Sanctus Bernardinus, ut mox dicemus, tetigit: *In contractu*, inquit, *fit temporalis actio, & jus perpetuum emptorum*; & Sanctus Bernardinus ait: *Licet peccati actus ſit ſecundùm eſſentiam ſuam tranſitorius, & finitus, ejus tamen reatus eſt infinitus. Peccati perpetratio, quaſi contractus eſt, & emptio infernalium tormentorum, nec non & venditio, qua pretio breviſſimæ voluptatis, ſeipſum, tam anima, quam corpore, vendit peccator inſanus. Cui autem dubium, quin ex emptione, & venditione, quantumcumque brevi tempore fiant, jus perpetuum rei emptæ acquiratur emptori, & quin transferatur res empta perpetua alienatione a venditore?* In hac pœnarum infernalium materia, utiliſſima eſt ſequens Sancti Thomæ Aquinatis doctrina dicentis: *Pœna peccato proportionatur ſecundùm acerbitatem, tam in judicio Divino, quam in humano; ſed ſicut Auguſtinus dicit lib. 21. de Civitate Dei, in nullo judicio requiritur, ut pœna adæquetur culpæ, ſecundùm durationem; non enim quia adulterium, vel homicidium in momento committitur, propter hoc momentanea pœna punitur, ſed quandoque quidem perpetuo carcere vel exilio, quandoque etiam morte, in qua non conſideratur occiſionis mora, ſed potius quod in perpetuum auferatur à ſocietate viventium.* Sanctus Auguſtinus hac de re ſequens format argumentum: *Quid in vinculis? numquid ibi tamdiu quiſque judicandus eſt eſſe debere, quamdiu fecit unde meruit alligari, cum juſtiſſime annoſas pœnas ſervus in compedibus pendat, qui verbo, aut ictu celerrime tranſeunte, vel laceſſivit Dominum, vel plagavit?* In eodem Capite idem Doctor probat idipſum quod Sanctus Thomas ſuperius dixerat: *Peccata quæ vindicantur longiſſimi temporis pœnis, breviſſimo tempore perpetrantur, nec quiſquam extitit, qui cenſuerit tam cito nocentium finienda eſſe tormenta, quam cito factum eſt vel homicidium, vel adulterium, vel ſacrilegium, non temporis longitudine, ſed iniquitatis & impietatis magnitudine metiendum.*

Hoc declaratur optima ſimilitudine.

S. Bern. ib. A. 1. c. 1.

Peccati perpetratio eſt contractus & emptio infernalium tormentorum.

S. Thom. 1. 2. Q. 87. A. 3.

S. Aug. l. 21. de Civ. Dei c. 11.

3. Sanctus Bernardinus aliam quamdam perpetuitatis, quæ in pœnis eſt, rationem aſſignat, nimirum quia pœna correſpondere debet continuationi perpetuæ culpæ, dicit enim: *Erit ibidem in acerbitate æternitas, quia peccatum, quod quis committit, & de quo numquam pœnitet, tria in homine operatur. Primo perpetuo in anima durat, ſecundo à vita perpetua ſeparat; tertio à voluntate procedit, quæ vellet perpetuo delectari.* Porro quod peccatum in anima damnata per omnem æternitatem duret, veriſſimum eſt, quia peccatum non aboletur ab anima, quæ in eo moritur obſtinata, ſed perſeverat. Hugo Cardinalis authoritatem adducens Iſaiæ Cap. 14. *Operimentum tuum erunt vermes*, ita eumdem confirmat conceptum: *Sicut enim quamdiu humor eſt in cadavere, vermes naſcuntur ex putredine, ſic ex ipſa materia peccatorum ſupplicia gignuntur.* Peccata vero in damnatis ſemper, aut numquam finientur, quia ſemper in odio Dei perſiſtent, eumque inceſſanter blaſphemant. Sanctus quoque Antoninus ad illa Prophetæ verba (*vermis eorum non morietur*,) ſe reflectens, eidem noſtro peraccommodè in hæc verba favet propoſito: *Quamvis vermis iſte communiter exponatur de conſcientia continue remordente; B. Auguſtinus tamen non negat, quin & de verme materiali poſſis intelligi, corpora damnatorum corrodente abſque conſumptione.* Quia vero communiter per hunc vermem mala intelligitur conſcientia, hancque ipſam damnatus ſecum deferat ad infernum, quid mirum, ſi ab hoc verme immortaliter corrodatur?

S. Bern. T. 2. ſer. 11. Art. 3. c. 3.

Pœna correſpondere debet perpetuæ continuationi culpæ.

Iſai. 14. v. 11.

Hugo Card. Ibid.

Peccata in damnatis numquam finientur.

Iſai 66. v. 24.

S. Antonin. 4. p. Tit. 14. c. 9. §. 5.

4. Albertus Magnus eorum præſcitorum nobis manifeſtat impœnitentiam dum inquit: *Damnatus de peccato perpetrato; numquam habebit veram pœnitentiam, ideo Deus numquam mutabit conditionis illius ſententiam.* Quibus verbis paulo ante idem author præmiſerat dicens: *Materia ignis eſt æterna, ſcilicet macula peccati, ergo & pœna.* Quamdiu durant ligna, flamma pariter ardere ſolet, ſed alia in igne infernali non ſunt ligna, præter reproborum peccata, & hæc numquam inibi deficient, ergo & pœna æterna, ſeu flamma perpetua inibi perſeverare debet. Quem diſcurſum Sanctus Bernardinus ſequentibus confirmat verbis, dum ait: *Damnati in inferno ſuper crimina ſua impœnitentiam, & continuationem addunt, numquam pœnitentes, nec umquam pœnitere volentes; ſemper durat in eis Dei injuria, id eſt peccatum, & ideo ſemper eis datur pœna. Durat tamdiu in unoquoque injuria*

Alb. Magn. l. 7. Comp. Theol. verit. c. 21.

Damnati de peccatis ſuis numquam habebunt veram pœnitentiam.

S. Bern. T. 1. ſer. 11. A. 1. c. 1.

Dei, id eſt, peccatum, quamdiu minime emendatur de eo, ſed nulla emendatio poteſt in eis eſſe, ſicut Pſalmiſta teſtatur: In inferno autem quis confitebitur tibi? Quaſi dicat, nullus. Idem quoque Sanctus in alio quodam ſermone ex Sancto Bonaventura in pœna durationem diſtinguit & acerbitatem, inquiens: *Duo ſunt in pœna, duratio, & intenſio. Intenſio reſpondet intenſioni libidinis, quæ finita eſt; Duratio vero, reſpondet durationi peccati, & in hac vita, quoad voluntatem, & in alia, quoad obſtinationem, quia in inferno in ea voluntate, qua diſcedit, in ea remanet; Peccatum enim licet ſit finitum, tamen durat in infinitum, ideo punitur pœna infinita duratione, acerbitate tamen finita.* Certum quidem eſt neminem à peccato reſurgere poſſe, niſi Deus auxiliatricem ei manum porrexerit, divinamque gratiam ſuam illi ſubminiſtrarit, Damnatus autem *uſque in æternum non videbit lumen*, ideoque numquam in æternum ab illa perditionis abyſſo reſurgere poterit. *Reddit hominem impoſſibilem ad reſurgendum*, inquit Sanctus Bernardinus de culpa, *& per hoc cauſaliter quantum in ſe eſt in æternum duratura.* Idem quoque in progreſſu ejuſdem ſermonis inquit: *Licet actus peccati tranſeat, tamen ejus habitualis & radicalis affectus in damnatis æternaliter perſeverat, & ſuum appetibile vellet, & vult ſibi naturaliter perdurare. Per ſe enim manifeſte patet, quod qui ſemper ad peccatum ſuum impœnitentiam, ſeu continuationem addit, de jure etiam pœnam adjungit, atque juſtiſſime quantum datur in unoquoque Dei injuria, tantum in eo datur pœna.* Porro qui in peccato mortali mortuus eſt, offenſam & injuriam Deo factam numquam retractabit, nec umquam ab ea recedet, vel illius pœnitebit, quia perverſa illius voluntas inflexibilis, & in duritia ſua immutabilis perſeverabit, & ideo damnati numquam à culpa avertentur; & tametſi nonnumquam ſcriptura illos pœnitentes eſſe dicat, hæc tamen pœnitentia in illis ortum ſuum non habet ex odio peccati, ſed ex pœnæ atrocitate.

S. Bern. T. 4. ſer. 18. eminentiſſ. (marg.)

Deus damnatis ſubtrahit ſuum auxilium, & hinc numquam reſurgere poſſunt ad pœnitentiam. (marg.)

S. Bern. T. 2. ſer. 12. A. 1. c. 1. (marg.)

5. Peccatum ſæpius cenſus nomine appellatur; is vero qui cenſum quemdam fundavit, intra 20. vel 25. annorum curriculum, per receptos ex cenſu fructus, totum capitale ſuum recipere poteſt, ſorte nihilominus principali ſemper integra remanente: Eodem modo de pœnis infernalibus diſcurrere licet; quia tametſi damnatus in ſcelerum ſuorum pœnam, per mille annos flammas gehennæ patiatur, ſemper tamen in principio erit patiendi, quia capitale ſemper manet, nec umquam illud diluere poterit, cum meriti & ſatisfactionis omnino incapax exiſtat. Sanctus Bonaventura de hac materia pariter tractans, nonnullas adducit rationes, haud multum abſimiles iis, quas hactenus adduximus; dicit enim: *Quoniam Divina juſtitia peccatorem impium debet punire ſecundum exigentiam culpæ, & culpa mortalis, ad quam ſuccedit finalis impœnitentia, ipſa habet rationem deordinationis perpetuæ, neceſſe eſt, quod ipſa puniatur pœnarum æternitate, acerbitate & multiformitate. Primo igitur deordinationis perpetuæ pœna, debet eſſe perpetua, quia peccatum, quod quis committit, de quo numquam pœnitet, perpetuo in anima durat, & à vita perpetua, ſcilicet à Deo ſeparat, & à voluntate procedit, quæ in peccato vellet perpetuo delectari. Sicut contra infinitum peccavit, pœnam habeat infinitam; Sicut voluntas ejus poſt mortem ſemper malo adhæret, ſine ſuſceptione pœnitentiæ, ſic Deus ſemper affligat ſine mutatione ſententiæ.* Idem quoque S. alibi authoritatem adducit Sancti Gregorii in Dialogis ſuis, evidentem tradentis rationem, cur damnati ſemper crucientur; Quærit enim Seraphicus Doctor: *Quare punitur æternaliter, quod committitur temporaliter?* & reſpondet cum Sancto Gregorio: *Iniqui libenter voluiſſent ſine fine vivere, ut potuiſſent ſine fine in iniquitatibus permanere. Ad diſtricti ergo Judicis juſtitiam pertinet, ut numquam careant ſupplicio, quorum mens in hac vita numquam voluit carere peccato.* Sanctus Hieronymus verba illa Proverbiorum exponens: *Infernus & perditio numquam implentur*, de reprobis in inferno patientibus, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Inſatiabiles ſunt in deſiderio peccandi, qui & ideo ſine fine pœnas luunt, quia voluntatem habuerant ſine fine peccandi, ſi naturam haberent ſine fine vivendi.* Sanctus Gregorius quoque ad unguem citari meretur; hic enim interrogatus: *Quomodo juſtum ſit ut culpa quæ cum fine perpetrata eſt, ſine fine puniatur?* reſpondet: *Hoc recte diceretur, ſi ſtrictus judex non corda hominum, ſed facta penſaret. Iniqui enim ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt, nam voluiſſent utique, ſi potuiſſent ſine fine vivere, ut potuiſſent ſine fine peccare. Oſtendunt enim; quia in peccato ſemper vivere cupiunt, qui numquam deſinunt peccare, dum vivunt; ad magnam ergo juſtitiam judicantis pertinet, ut numquam careant ſupplicio, qui in hac vita numquam voluerunt carere peccato.* Vincentius Bellovacenſis pariter ad malitiam voluntatis reprobæ non vero ad actum peccaminoſum recurrens, illam à juſtitiæ æquiſſimo pondere trutinari his verbis dicit: *Deus non tantum extrinſecas conſiderat actiones, verum etiam intrinſecas voluntates, nec conſiderat quantum, ſed ex quanto in ejus ſacrificio quis impendit, vel in flagitio, quod committit. Cum igitur impius ex improba voluntate non opponat modum in delectatione peccati, nec tantam delectationem umquam invenire poteſt, quin vellet ſemper, ſi poſſet, amplius delectari, ideo Deus qui corda penſat, non facta, pœnas infligit non ſecundum delectationem habitam, ſed quæſitam.* Quam doctrinam Bellovacenſis ni fallor ex Sancto Auguſtino deſumpſit, qui in Epiſt. 49. ſupradicta de damnato ita concludit: *Quia æternam voluit habere peccati perfruitionem, æternam vindictæ inveniet ſeveritatem.* Idem quoque punctum Sanctus Bernardus memorat dum de impio ita ſcribit: *Ita ut ſi numquam moreretur, numquam velle peccare deſineret, imo ſemper vivere vellet, ut ſemper peccare poſſet.* Sanctus Thomas ſimiliter poſt adductum Sancti Gregorii teſtimonium ſubjungit: *Dicitur autem aliquis in ſuo æterno peccaſſe, non ſolum ſecundum continuationem actus in tota hominis vita durantis, ſed quia ex hoc ipſo quod finem in peccato conſtituit, voluntatem habet in æternum peccandi.*

Probatur inſigni ſimilitudine. (marg.)

S. Bonav. Brevil. p. 7. cap. 6. (marg.)

Adducuntur aliæ rationes hujus congruentiæ. (marg.)

S. Bern. T. 7. in ſolil. (marg.)

S. Greg. in Dial. l. 4. n. 4. (marg.)

Quia impii voluiſſent hoc ſine fine vivere & peccare, juſtum eſt ut ſine fine puniantur. (marg.)

Prov. 27. v. 21. (marg.)

S. Gregor. (marg.)

S. Hieron. (marg.)

Bellov. ſpec. mor. l. p. 4. diſt. 5. (marg.)

Deus non ſolum conſiderat actiones externas, ſed etiam intrinſecas voluntates. (marg.)

S. Auguſt. in Epiſt. 49. (marg.)

S. Bernardus Epiſt. 253. (marg.)

S. Thom. ibid. (marg.)

6. Sanctus Auguſtinus hac de re nos alia quadam ratione convincit inquiens: *Quanto magis homo fruebatur Deo, tanto majori impietate dereliquit eum, & factus eſt malo dignus æterno, qui hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſit æternum.* Non igitur conſideranda eſt actio peccaminoſa extrinſecus, ſed quoad infinitam illius deordinationem, ut obſervat Sanctus Bernardinus inquiens: *Licet delectatio peccati in anima tranſiens, & momentanea ſit, deordinatio tamen ejus tenet rationem perpetuitatis, ideo pœna huic reſpondens, non debet habere carentiam finis.* Idem quoque

S. Aug. l. 21. de Civ. Dei c. 21. (marg.)

Quia homo in ſe per peccatum peremit bonũ, quod potuiſſet eſſe æternum hinc jure in æternum punitur. (marg.)

S. Bern. T. 2. ſer. 11 A. 3. c. 3. Alb. Mag. l. 7. Comp. Th. verit. c. 21. 0. Bern. T. 4. ſer. 18 extra-ord.

que motivum Albertus Magnus his verbis tradit: *homo per peccatum perimit in ſe bonum, quod poſſet eſſe æternum bonum, & merito perpetuum incurrit malum.* Quia enim bonum quod reprobus contempſit, & à ſe repulit, infinitum eſt, juſte pœnam meretur huic contemptui proportionatam. *Qui mortaliter peccat*, inquit Sanctus Bernardinus, *præponit commutabile, bono æterno, & infinito, ergo contemnit, & offendit bonum æternum, & infinitum; ſed tanta eſt offenſa, quantus eſt is qui offenditur, ergo cum ipſi ſit infinitus, offenſa debet judicari infinita, cùm ergo debeat pœna proportionare offenſæ, neceſſe eſt quod peccato mortali reddatur pœna infinita.* Eamdem quoque doctrinam in aliis ejuſdem Sancti ſermonibus traditam reperio: dicit enim de peccato mortali: *A vita perpetua ſeparat*, unde hanc de damnatis infert conſequentiam: *Sicut in infinitum peccavit, ſic pœnam habeat infinitam, ſed quia infinitam non poteſt habere intenſione, habeat tunc ſaltem infinitam duratione. Unde Pſalmiſta ait: Laboravit in æternum, & vivet adhuc in finem.* In alio quoque ſermone ſequenti idem S. ita ſcribit: *Damnati debent æternaliter cruciari, ratione malitiæ, ſcilicet culpæ, quæ reſpectu Dei, qui offenſus eſt, infinita dici poteſt. Quanto major eſt, contra quem perpetratur culpa, tanto culpa gravior reputatur; Mortalis culpa offendit infinitum Deum; ſed quantus eſt ſanctitate, & bonitate, & omnimoda nobilitate, & dominationis juriſdictione, & amicitia & gratia, atque magnificentia magnitudine ille qui offenditur, tanto magis eſt ponderanda ejus offenſa, cum his omnibus ſit infinitus, offenſa contra ipſum eſt infinita, ideo ei aliqualiter infinita pœna debetur; Pœna autem intenſive infinita non poteſt eſſe; quia nihil creatum infinitum ſic poteſt eſſe; relinquitur ergo quod culpæ mortali debetur pœna infinita duratione.*

S. Bern. ibid. ſer. 12. A. 1. c. 1.

Pœna debet eſſe infinita propter contumeliam Deo illatam.
S. Bern. ib. A. c. 2.

7. In progreſſu ejuſdem ſermonis idem Sanctus Bernardinus aliam adfert rationem, qua conveniens eſſe oſtendit, ut ſupplicium infernale damnatorum æternitatem conjunctam habeat, ſcilicet: *Ratione divinæ contumeliæ, quam infert Deo; nam quanto minus eſt bonum quod Deo præfertur, ſive propter quod ipſe deſeritur, tanto major ei contumelia irrogatur. Quia igitur omne quod eſt, vel eſſe poteſt, in infinitum minus eſt ipſo bono, quidquid ei præfertur, infinita ei contumelia irrogatur. In omni autem mortali culpa aliquod ei præfertur, & pro illo deſeritur.* Adducit quoque definitionem quamdam Sancti Auguſtini, qua gravitatem peccati mortalis ita exponit: *Peccatum eſt ſpreto incommutabili bono rebus commutabilibus adhærere. Ex quo patet*, inquit Sanctus Bernardinus, *quod in omni peccato mortali infinita Deo contumelia irrogatur, infinitæ autem injuriæ vel contumeliæ infinita de jure debetur pœna, & intelligitur infinita duratione.*

S. Auguſt.

S. Bern. ibid. Art. 2. c. 3.

Quanto in majorem peccatur, tanto peccatum gravius cenſetur.

8. Idem Sanctus Bernardinus in cap. 3. ejuſdem articuli idem propoſitum his verbis confirmat & quaſi novam rationem addocit: *Quanto in majorem peccat; tanto magis peccatur, quare ſi in infinitum majorem, in infinitum magis; Quia ergo Deus in infinitum major eſt quocumque alio, ideò in infinitum magis peccatur in Deum, quam in hominem, eodem genere culpæ; V. G. ſi occiditur homo Deus, & occiditur homo qui non eſt Deus, in infinitum majus eſt peccatum occiſio Dei, quam hominis: Eodem modo ſi conſpuitur homo, vel conſpuitur Deus, vel percutitur homo, & Deus, in infinitum majus eſt peccatum; longe gravius eſt æternam quam temporalem lædere majeſtatem.* Cui eidem conſiderationi Albertus Magnus inſiſtens, objectum offenſum nobis in hæc verba repræſentat: *Peccatum eſt contra illum qui eſt infinitus, ergo pœna debet eſſe infinita, ſed hoc non poteſt eſſe acerbitate, unde oportet quod fiat diuturnitate.* Cui ſententiæ & Belloacenſis ſubſcribit dum ait: *tanta eſt offenſa, quantus ille qui offenditur, unde non eſt æqualis culpa, nec æqualis pœna ejus, qui percuſſit ruſticum, vel qui militem; vel ejus qui militem, vel qui regem; propter quod conſtat, quod omnis culpa mortalis, perquam Deus, bonitate, & majeſtate infinitus offenditur, merito debet infinita judicari, & infinita meretur pœna puniri.*

Alb. Mag. ibid.

Bellon. ibid.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Sola peccata ſunt, quæ nos ignem infernalem timere faciunt, utpote cujus pabulum & nutrimentum ſunt qui tamen adverſus animas innocentes nihil facere prævalet.

THEMA.

Miſericordia tua magna eſt, ſuper me, & eruiſti animam meam ex inferno inferiori. Pſal. 85. v. 13.

1. PRopheta Regius Deum laudare, benedicere, eique gratias agere ſe velle proteſtatur, eo quod ipſum ex inferno inferiori liberaſſet; ideo namque gloriatur dicens: *Confitebor tibi Domine Deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum, Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me; & eruiſti animam meam &c.* Davidem, dum vixit, ad infernum deſcendiſſe, indeque à miſericorde Deo ereptum fuiſſe non conſtat; cum itaque ex inferno inferiori nihilominus ſe exemptum dicat, de alio ſane inferno intelligendus eſt, differente ab illo, qui in terræ centro eſt ſituatus. Cujus dubii ſolutionem Sanctus Hieronymus docte reſolvit dum, ait: *Non quod duo inferni ſint, ſed iſte ſuperiorem infernum peccatum dixit; inferiorem vero, qui eſt vetus infernus, in quo peccatores damnantur.* Imo non modo peccatum, ſed & peccatores inferni titulo afficiuntur juxta Rabanum dicentem: *Inferni nomine omnes iniqui deſignantur*, idque ex illo Apocalypſeos textu, ubi de judicio futuro ſermo eſt, ſufficienter probat, quando dicitur. *Infernus eſt mors, miſſi ſunt in ſtagnum ignis.*

Pſ. 85. v. 12.

Ipſa peccata dicuntur infernus.

Ibid. v. 13.

S. Hieron. ibid. in Pſal. 85.

Rabanus Tom 5. in Allegorus.

2. Sanctus quoque Bernardus illa Pſalmiſtæ examinans verba, (*Non derelinques animam meam in inferno*) conſcientiam ream infernum nominare non dubitat dum ait: *Infernus quidam, & carcer animæ, rea conſcientia eſt.* Abulenſis autem, dum & ipſe, quænam portæ infernales dicantur, diſcutit, ita diſcurrit: *Dicendum, quod portæ accipiuntur per metaphoram, quia ſicut per portam intratur in domum, ita id quod ad inferos ducit, porta inferni dicitur, & quia ad infernum trahitur homo per peccatum immediate, & per paſſiones mediate, quibus ad peccandum allicitur, & magis mediate per homines malos, qui nos ad illas movent, omnia*

Pſ. 15. 10.
S. Bern. ſer. 4. de Aſſumpt.

Rea conſcientia eſt carcer & infernus.

Abul. Q. 70. in cap. 16. Matth.

hæc tria porta inferi appellari poſſunt : De illis dicit Hieronymus; Ego portas inferi vitia reor atque peccata. Totum equidem percurrentes ampliſſimum Sacræ Scripturæ volumen, numquam invenietis, quod ſupremus artifex, univerſæ hujus machinæ fabricator, infernum creavit, ſed abyſſus hæc, per Luciferi ejusque ſequacium peccata, formata fuit, ſi enim non fuiſſet peccatum, numquam extitiſſet infernus, ideoque Sanctus Bonaventura illa Sapientiæ verba, (*non eſt in illis medicamentum exterminii, nec infernorum regnum in terra:* ita exponit : *Id eſt perditio æterna; in terra, id eſt, in homine facto de terra; intendit oſtendere, quin mors peccati, & perditio ſupplicii æterni, non ſunt à natura, ſed à voluntate perverſa.* Cœlum quidem empyreum, non vero infernum pro homine fabricavit Deus, ideoque dicet : *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Ubi vero de flammis infernalibus ſermo erit, talis fiet proteſtatio; *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Ubi S. Chryſoſtomus ait : *Illis qui ſupplicio afficiebantur, dixit : diſcedite à me in ignem, qui paratus eſt diabolo, nam regnum quidem hominibus paravi, gehennam autem non hominibus, ſed diabolo, & angelis illius paravi; quod ſi vos talem vitam exhibuiſtis ut pœna digni, & ſupplicio fieretis, id vobismetipſis imputare merito poteſtis.* Diaboli à principio creationis erant angeli pulcherrimi, ex quibus tamen peccatum turpiſſimos dæmones effecit. Unde Sanctus Auguſtinus ait : *Ipſi mali angeli, non à Deo mali ſunt conditi, ſed peccando facti ſunt mali.* Et ideo Hugo Cardinalis de reprobis diſſerens, eos incendii tartarei ligna, & pabulum eſſe dicit, ratione peccatorum ſuorum, hæc enim illarum ſunt flammarum proprium alimentum. *Mali,* inquit, *dicuntur comburendi, ſicut ſpina, propter avaritia aſperitatem, & punctionem; ſicut palea, propter ſuperbiam & levitatem; ſicut Naphta, propter invidiam & ira ac odii diſcordiam; ſicut ſarmenta, propter ſterilitatem & acedioſam infructuoſitatem.*

Deus infernum non creavit, ſed Lucifer cum ſuis ſequacibus per peccatum.
Sap. 1. *v.* 14.
S. Bonav. ibid.
Matth. 25 *v.* 35.
Ibid. v. 41.
D. Chryſ. Hom. 33. *de perditione filiorum Zebedæi.*
S. Auguſt. Tom. 6 *lib. de Natura boni adv. Manich. c.* 33.
Hug. Card. in cap. 15. *Ioan.*

3. Cœleſtis Magiſter noſter de damnatis, ſub zizaniorum metaphora diſſerens, angelis ſuis ſe præcepiſſe ait : *Alligate in ea faſciculos ad comburendum.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis ex S Iſidoro inquit : *Similis culpa reos conſimilis cruciatus conſtringet; in faſciculos, non vero in unum faſcem, quia pro modo perverſitatis ſuæ unusquisque punietur.* Sanctus Bernardinus de hiſce faſcibus in ignem conjiciendis, eamdem pariter habet conſiderationem dum inquit; *Notabiliter dicit faſciculum, ſicut enim habetur, quod reſurget unusquisque in ſuo ordine, & ſic nunc præmiantur, ſicut Apoſtoli in ſuo ordine, ſcilicet Apoſtolorum, martyres in ordine martyrum; ita omnes peccatores qui erunt infecti uno genere peccati, erunt uno faſce conſtricti, nam de omnibus uſurariis, fiet unus faſciculus, de omnibus adulteris &c.* tametſi enim in illa abyſſo quædam futura ſit innumerabilium, eorumque acerbiſſimorum tormentorum congeries, attamen Redemptor noſter de geheona mentionem faciens, non ſemel, ſed ſæpius, ſolius ſtridoris dentium, & fletus meminit; *Ibi erit fletus & ſtridor dentium;* cujus myſterium hoc eſſe videtur, quia cum peccatum ſit, ignis illius inſtrumentum, & plurimum vero oculi incautè cuſtoditi, ex una parte, potiores transgreſſiones noſtras pariunt, ut proinde David dixerit: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam;* ex alia vero parte gula pariter multorum ſit fomentum peccatorum, ideo Salvator noſter illarum pœnarum ſpecialiter meminit, quæ expreſſivæ ſunt majoris partis culparum.

Qvid intelligatur per faſciculos zizaniorum in ignem mittendos.
Matth. 13 *v.* 38.
Hug. Card. Ibid.
S. Bern. T. 4 *ſer.* 18. *extraord.*
Matth. 8. *v.* 12.
Pſ. 118. *v.* 136.

4. Juxta gravitatem transgreſſionum, erit pariter proportio pœnarum, quas animæ reprobæ in inferno ſuſtinebunt, nam ut Sanctus Gregorius ſuper illa verba Jobi : *Ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat,* inquit, *Neque enim omnipotens Deus, qui mala bene punit, inordinata eſſe nullo modo vel tormenta permittit, quia ipſa quoque ſupplicia, quæ ex lance juſtitiæ prodeunt, inferri ſine ordine nequaquam poſſunt.* Quis autem in tantæ confuſionis & diſordinis loco obſervari poterit ordo? reſpondet idem S. Doctor : *Quomodo namque in ſuppliciis ordo non erit, dum damnatum quemque juxta modum criminis retributio ſequitur ultionis? ſicut in domo patris manſiones multæ ſunt, pro diverſitate virtutis; ſic damnatos diverſo ſupplicio gehennæ ignibus ſubjicit diſparitas criminis,* hinc & S. Iſid. inquit : *Sicut unusquisque Sanctus in futuro judicio pro quantitate virtutum glorificabitur, ita & unusquisque impius pro quantitate facinorum condemnabitur.* Cui ſtabiliendo illa in primis S. Pauli deſervit viſio, quam Venerabilis Beda in ſequentia adducit verba: *Ibi vidit Paulus multas animas peccatorum demerſas; alteras uſque ad genua, alteras uſque ad umbilicum, alteras ad labia, alteras ad ſupercilia. Flevit Paulus, & ſuſpirans interrogavit, qui eſſent demerſi usque ad genua, & dixit Angelus : Hi ſunt, qui detrahunt alienis ſermonibus; & qui ad umbilicum, hi ſunt qui fornicatores & adulteri, qui non ſunt reverſi ad pœnitentiam, qui vero ad labia, hi ſunt, qui intrantes Eccleſiam, non audiunt verbum Domini, qui ad ſupercilia, hi ſunt, qui gaudent de malo proximi ſui.* Ita quoque Sancta Franciſca Romana, in quadam de pœnis infernalibus viſione, uſurarios intuita eſt à dæmonibus extenſos, atque confixos ſuper menſas ardentes, in faucibus habentes, atque deglutientes argentum & aurum liquefactum, qui poſtmodum in aliqua vaſa immergebantur, argento pariter & auro liquefacto eoque ardenti pleno. Ita blaſphemos vidit uncis ferreis ignitis ſecundùm linguas dilacerari, haſque ipſas gladiis & ferris acutis perforari, Traditores contemplata eſt ſecundùm pectus & cor lacerari atque diſcerpi. Homicidarum intima verubus ignitis excruciari, eosque in amplas præcipitari vaſa ſanguine bulliente referta; apoſtatæ indeſinenter à dæmonibus in duas diſſecabantur partes, ſubitoque priſtinæ reſtituebantur formæ, & quia fidei renunciarant, dæmonia fauces eorum male olenti replebant pice. Inceſtuoſi pro mollibus lectis fœtidum obtinuere lutum, quacumque maxime abominabili plenum ſpurcitie quibus ex pœnis patet, quod juxta peccatorum qualitatem, & gravitatem, tormenta correſpondeant damnatis.

Pro gravitate peccati, etiā & ratio pœnæ.
Iob 10. *v.* 22.
S. Greg. l. 9. *mor. c.* 39.
S. Iſid. l. 1. *ſent. c.* 29.
Probatur quadam Viſione S. Pauli.
Ven. Beda. Tom. 7. *ſer.* 2. *in die Cinerum.*
Pratum florid. 1. 9 *l.* 3. *c.* 75.
Et alia S. Franciſcæ Romanæ.

5. Sanctus Gregorius idem confirmat intentum ex illis Jobi verbis : *Secundùm multitudinem adinventionum ſuarum, ſic & ſuſtinebit.* Ita namque in hujus Textus Commentario diſcurrit : *Qui enim multa invenit ad culpam, novis inventionibus cruciatur in pœna,* unde & capite ſequenti idem Sanctus Doctor ait : *Quamvis damnatorum omnium ſit dolor infinitus, graviora tamen tormenta recipiunt, qui multa in iniquitatibus ex ſuis quoque deſideriis invenerunt.*

Iob 20. *v.* 18.
S. Greg. l. 15. *mor. c.* 11.
S. Greg. ibid. c. 12.

6. Myſterioſa equidem illa ſunt Davidis verba, quibus Deum ſic affatur : *Domine eduxiſti ab inferno*

Pſ. 29. *v.* 4.

Peccatum vocatur infernus. *ferno animam meam.* Quomodo enim David ex inferno ereptus fuit? Reſpondet Sanctus Bruno: *Salvaſti me ab omni peccato.* Aſt clarius fuſiuſque in ejuſdem loci Commentario diſcurrit Incognitus dum ait: *Per lacum intelligitur profunditas peccatorum, & abundantia iniquitatis, & ſuperbia, invidiæ, crudelitatis &c. Qui ergo ſe immergunt in libidine, & terrenis deſideriis, illi in lacum deſcendunt.* Hugo quoque Cardinalis per infernum peccatum intelligendum eſſe cenſet, dum ait: *Eduxiſti ab inferno, id eſt à peccato; peccatum enim dicitur infernus;* idque ex illo probat Regis Ezechiæ apud Eſaiam dicto: *Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas inferi;* ita namque hæc eadem interpretantur verba: *Ad portas inferi vadit, qui delectatur citra conſenſum; portas autem inferi intrat, qui conſentit in peccatum mortale: unde dicitur in Pſ. 54. Deſcenderunt in infernum viventes, id eſt, in mortale peccatum, quod bene dicitur infernus propter multas rationes.* Hinc & ipſemet David lamentabatur dicens: *Dolores inferni circumdederunt me,* qui autem hi, undique eum circumdantes, futuri ſint dolores, ipſe paulò ante declarat cum diceret: *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me, præoccupaverunt me laquei mortis.*

S. Bruno ib. Michael de Bononia ibid. Hug. Card. ibid. *Quæ ſint portæ inferni.* *Eſai. 38. v. 10. Pſ. 54. v. 16. Pſ. 17. v. 6. Ibid. v. 5.*

7. Sanctus Thomas hanc aliam inſtituit in præſenti obſervationem: *Nota quod iſta tria ſic ſunt ad invicem ordinata, iniquitas, mors, & infernus, quod ex iniquitate homo inducitur ad mortem, & per mortem deducitur ad infernum.* Eumdem fortaſſis ſcopum reſpexit Pſalmiſta, dum ingemiſceret: *Pericula inferni invenerunt me;* ita namque dictum Textum Sanctus Bruno explanat: *Pericula, id eſt, vitia, quæ ſunt pericula, per quæ pervenitur ad infernum.* Aſt omnium accommodatiſſime ad noſtrum loquitur intentum Sanctus Hieronymus dum ait: *O nos infelices, & miſeros, & lugendos, quia ſemper nos peccatum quærit: ſi autem ſemper nos quærunt peccata, ergo nos feſtinemus, ut non nos inveniant: Hæc autem diſtantia eſt inter dolores mortis, & pericula inferni: dolores mortis malæ cogitationes ſunt, pericula inferni opera mala ſunt.* Sane ſi quis in via in ardentem fornacem ſe præcipitem agendum timeret, aliam eligeret ſemitam; Nos vero, quos fides docet, quod peccatum ad inferni nos ignem trahat, idipſum perpetrare omnibus modis & viis conamur. Ideoque merito Sanctus Auguſtinus lamentabatur, dicens: *Quæ niſi aberrantem abs te non invenirent me, nunc autem illa me invenerunt. Gaudebant proſperis ſæculi in quibus plus fallunt pericula inferni.* Dionyſius Carthuſ. ſimiliter per hæc inferni pericula peccata intelligit mortalia, inquiens: *Pericula inferni, id eſt, peccata mortalia,* quia per ea perit anima in æternum projicienda in infernum. Hugo Cardinalis pariter de peccati occaſionibus hæc inferni pericula exponit: *Electi Eccleſiæ filii,* inquit, *non quærunt occaſiones peccatorum, in quibus ſunt pericula inferni, ſed quærunt tribulationes, in quibus eſt via Paradiſi. Unde & ſubdit: Tribulationem & dolorem inveni.* Obſervandum vero, Davidem ſe à periculis quæſitum eſſe dicere, non vero ſe hæc pericula inquiſiviſſe, dicit enim: *Invenerunt me, non ego ea, reprobi enim inveniunt iſta pericula, quia quærunt occaſiones peccati.* Porrò non eſt opus ſtudioſè inquirere qua via præſciti ad infernum procedant, ſiquidem ipſimet id fatentur, dicentes: *Laſſati ſumus in via iniquitatis. Ut inique agerent, laboraverunt,* inquit Sanctus Bonaventura, *nec mirum, ſi laſſati ſumus virtute noſtra; quia ambulavimus vias*

S. Thom. ibid. *Quænam ſint pericula inferni.* *Pſ. 114. v. 3. S. Bruno ibid. S. Hieron. ibid. S. Auguſt. ibid. Dion. Cart. ibid. Hug. Card. ibid. Sap. 5. v. 7. S. Bonav. ibid.*

difficiles de ſui natura, ſcilicet viam peccatorum, quæ multum affligunt animam in præſenti per conſcientiæ remorſum, non enim patitur ordo divinæ juſtitiæ, ut vel ad momentum ſit culpa ſine pœna.

8. Sanctus Auguſtinus egregiè nos docet, quo modo ignis æternus à nobis minime ſit timendus, nam ſuper illa verba: *Ignis ante ipſum præcedet,* inquit: *Timeamus, mutemur, & non timebimus. Ignem palea timet, auro quid facit? eſt autem nunc in poteſtate quid facias, ne illud quod & te nolente venturum eſt, non correctus experiaris.* Si enim aurum fuerimus, non eſt quod flammas illas formidemus. Non ut Sanctus Bernardus in quodam ſermone *de modo bene vivendi,* inquit: *Qui perfectè vivit, non habet unde in inferno damnetur, ſed unde in cœlo coronetur: qui perfectam habet in ſe charitatem, non timet in inferno puniri, ſed ſperat in cœlo cum Deo gloriari.* Quod ſi enim contingeret quempiam ſine peccato in infernum deſcendere, ibique per integrum quoddam ſæculum moraretur, ignis gehennæ ne minimo quidem fumo illum obfuſcare auderet: nam *auro quid facit ignis?* ac proinde Divus Chryſoſtomus dicebat: *Qui ſanæ mentis eſt, offenſam Dei magis timet, quam ullam gehennam.* Sanctus Hieronymus verba illa Jobi dicentis: *Et in noviſſimis abyſſi deambulaſti,* de Salvatore noſtro explicat dicens: *Porro ſecundùm myſticos intellectus hoc dixiſſe Deum puto, quod circa finem ſæculi pro redemptione hominis ad inferos eſſet deſcenſurus, ubi pro poteſtate deſcendentis, deambulaſſe eum dixit, quia impoſſibile erat, ut quaſi reus peccati infernalibus vinculis teneretur.* Idem quoque Sanctus ſuper caput ultimum Iſaiæ ita ſcribit: *Ignis tamdiu ſuccenditur, quam diu habet materiam, qua vorax flamma paſcetur.* Pabulum vero incendii infernalis ſola ſunt peccata, ac proinde anima innocens ac immaculata damnis ejus ſubjacere non poteſt. Fornax Babylonica quadantenus illam ignis præfiguravit abyſſum; in ea enim tres pueri liberi, & ab omnibus vinculis ſoluti ambulabant, & haud ſecus ac ſuavi rore reſperſi refrigerabantur. Unde Sanctus Gregorius ſuper eadem verba Jobi ita ſcribit: *Vigilanti eſt cura penſandum, quod in noviſſimo abyſſi perambulaſſe ſe perhibet. Deambulare quippe non conſtricti, ſed liberi eſt, quem enim vincula ſtringunt, ejus nihilominus greſſus impediunt; quia igitur nulla peccati vincula pertulit, in inferno deambulavit.* Quod ſi anima aliqua beata in æternæ perditionis barathro conſtituta eſſet, non ob id ibidem Deum videre eoque perfrui deſiſteret; nam ut Abulenſis ait: *Poteſt eſſe contemplatio Beatorum in terra, ſicut in aqua, aut igne, vel quacunque parte univerſi, aut in ipſo inferno, cum ibi fuerit aliquando Paradiſus, ut quando Chriſtus dixit latroni: Hodie mecum eris in Paradiſo, & tamen manifeſtum eſt, quod illa die anima Chriſti apud inferos fuit.* In fornace Babylonica ignis, ut paulo ante diximus, tres pueros illæſos conſervavit; quia *ambulabant in medio flammæ laudantes Deum & benedicentes Domino. Et fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit:* Et tamen de eadem flamma Daniel dicit: *Erupit, & incendit, quos reperit juxta fornacem de Chaldæis:* Quod certè ingens prodigium fuit; videbatur enim ignis ille, velut animatus, diſcernere potuiſſe, unum ab alio, id eſt Chaldæos, à tribus hiſce pueris. Audiamus hac de re Euſebium Emiſſenum in hæc verba ſcribentem: *Extra fornacem Sapiens ignis iraſcitur, intus in fornace famulatur; quantus caſtis viſceribus honor debeatur arbitrer*

Animæ juſti ignem inferni non timet. S. Aug. in Pſal. 96. *S. Bern. Ser. 4. de modo bene vivendi.* *Nec ipſo inferno minimum quid pateretur.* *D. Chryſ. h. 5. de S. Ann. Job 38. v. 16. S. Hieron. ibid. S. Hieron. in Iſai. 66.* *Fornax Babylonica, ejuſque ignis, præfigurarunt infernum ejuſque ignem.* *S. Greg. l. 29. mor. c. 7.* *Abulenſ. q. 59. in c. 18. Matt.* *Dan. 3. v. 24. Ibid. v. 50. Ibid. v. 48.* *Euſeb. Emiſſ. h. de tribus pueris.*

ter ignis agnoſcit. Erat igitur ignis fornacis illius vetus quidam ignis infernalis typus; cum enim hic divinæ iræ & juſtitiæ ſit inſtrumentum, reprobos ab innocentibus diſcernere valens, illos ſolum adurit, hos vero liberos abire permittit, nam ut Div. Chryſoſtomus ait: *Inevitabile ſupplicium eſt his, qui rectam vitam habere neglexerint*: De tribus pueris autem, in prædicta fornace conſtitutis, in homilia de iiſdem inquit: *Ubi inceditur, illis refrigerat.* Propter peccatores igitur incendium illud in altum excreſcit, innocentibus vero conſolationem & refrigerium ſuggerit. Non dubito quin paradoxa vobis prima facie videbitur eſſe illa Jobi à Deo facta poſtulatio, qua à ſeveritate extremi judicii ſe ſubtractum deſiderans, in infernum ſe mitti expoſcit dicens: *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me donec pertranſeat furor tuus*: dicit enim fortaſſe aliquis, numquid Job ſciebat, quod *non eſt agnitus qui ſit reverſus ab inferis*, ut vero illam crudeliſſimorum ſuppliciorum carnificinam nequaquam formidabat? cui reſpondeo, minime hanc ipſum extimuiſſe; ſciebat enim optimæ conſcientiæ ſuæ innocentiam; noverat etiam ignem illum nequaquam adverſus innocentes prævalere poſſe; ſed ſolum in animas peccatrices & reprobas ſuam exercere activitatem. Hinc eſt quod illuminati ſervi Dei ſe infernum nequaquam timere, ſed ſolam culpam, & peccatum, quod longe eſt inferno deterius; clarum namque eſt axioma illud Philoſophicum: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*; ac proinde cum peccatum apperuerit, & fabricarit infernum, conſequens eſt, ut tamquam cauſa illius magis à nobis timendum, fugiendum & abominandum ſit. Unde Divus Chryſoſtomus ait: *Etſi multi gehennam omnium malorum ſupremum atque ultimum putant, ego tamen ſic cenſeo, ſic aſſidue prædicabo, multo acerbius eſſe Chriſtum offendere, quam gehenna malis vexari.* Peccatum igitur ſolum eſt, quod ad infernum condemnare nos poteſt, ſine peccato autem, nec ipſe quidem nobis nocere poterit infernus.

D. Chryſ. h. 21. in Matth.
D. Chryſ. h. de tribus pueris

Quomodo intelligendum ſit, quod Job in inferno petebat abſcondi a judicio extremo.
Job. 14. v. 13.
Sap. 2. v. 1.

D. Chryſ. h. 37 in Matth.

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

Majorem eſſe numerum eorum, qui damnantur, quàm qui ſalvantur, multifariam probatur.

THEMA.

Lata porta, & ſpacioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam. Matth. 7. v. 13.

1. IDem ipſe Salvator, qui apud Joannem Cœli portam eſſe proteſtatur, dicens: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur*; quique pariter de ſe atteſtatur inquiens: *Ego ſum via, veritas & vita*, idem inquam per Evangelicæ veritatis verbum univerſo generi humano manifeſte inferni portam ſpacioſam & amplam eſſe indicat, magnamque eorum qui illam terunt fore multitudinem: *Lata porta, & ſpacioſa &c.* Notandum verò eſt, quod priusquam hoc diceret, prius hæc verba præmiſerit: *Intrate per anguſtam portam ... Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam*; quæ deciſio utique adeo eſt manifeſta, ut nullo indigeat Commentario, vel Gloſſa, patenter enim concludit incomparabiliter majorem futurum eſſe numerum illorum, qui æternæ perditionis ingrediuntur barathrum, quam eorum qui in cælis æterna remunerabuntur beatitudine. *Quam anguſta porta*, inquit, *& arcta eſt via, quæ ducit ad vitam? non ſimpliciter & abſolutè*, inquit Sanctus Joannes Damaſcenus, *illud à ſumma Sapientia dictum eſt, verum perinde ac ſi quis per admirationem diceat, quam pauci ſunt, qui ſalvantur?*

Joan. 10. v. 9.
Joan. 14. v. 6.
Porta ad infernum lata eſt
Matth. 7. v. 13.
Ibid. v. 14
Illa ad vitam vero, arcta eſt.
S. Joan. Dam.

2. Salvator noſter apud Sanctum Lucam cap. 13. circa numerum ſalvandorum à non nemine interrogatus fuit: *Ait autem illi quidam: Domine ſi pauci ſunt qui ſalvantur?* quale autem ab incarnata Sapientia huic datum reſponſum eſſe exiſtimatis? nimirum diſcurſum ſuum non ſolum illos, à quibus interrogatus fuit, ſed ad omnes direxit, ut in negotio tam arduo, quale hoc eſt ſalutis noſtræ æternæ negotium, omnes timerent & toto corpore contremiſcerent; dicit enim Evangeliſta: *Ipſe autem dixit ad illos: Contendite intrare per anguſtam portam.* Verum inquies, quænam eſt cauſa, quod porta Paradiſi adeo ſtricta eſſe dicatur, via vero inferni adeo ſit ſpacioſa? Abulenſis verba illa: *Intrate per anguſtam portam*, exponens inquit: *Iſta porta, & obſervatio præceptorum, quæ vocatur anguſta, metaphoricè, quia, ſicut per anguſtum locum difficile eſt intrare, ita per obſervantiam præceptorum inflexibiliter ambulare difficile eſt homini carnali.* Via beatitudinis ubique plena & obſepta eſt tribulis, & ſpinis paſſionum, mortificationum, & adverſitatum, ac proinde ſenſui eſt omnino contraria, nihil eſt ibi quod eis placere poſſit. *Operari autem malum*, inquit Abulenſis, *non habet difficultatem, cum ſit ſecundùm inclinationem naturæ noſtræ depravatæ: virtus autem eſt ſemper contra inclinationem depravatæ naturæ, peccare eſt agere quidquid delectat, ideo nihil facilius, & nihil difficilius quam bene agere.* Idem quoque multos eſſe conſiderat, qui per viam ſalutis greſſus ſuos dirigere incipiunt, ſed à voluptatibus hujus vitæ ſeducti fatigantur, & per viam largam perditionis duci ſe ſinunt; unde ad illa Chriſti verba *pauci ſunt qui inveniunt eam*) ſe reflectens, inquit: *Non dixit ſolum pauci ambulant per eam, ſed etiam pauci inveniunt eam; ſi interdum aliqui inveniunt, & ingrediuntur in eam, capti voluptatibus ſæculi, de medio itinere revertuntur ut ait Hieronymus ſuper Matthæum: De via perditionis non dixit multi inveniunt eam, ſed multi intrant per eam, nam tam lata eſt, quod omnibus patet, & non oportet illam quæri, quia ſe omnibus offert.* Chriſtus vero cum cœli porta ſit, per hanc portam ingredi volentibus, id eſt, ipſum imitari ſtatuentibus, neceſſum eſt, ut pungantur, quia viam ſpinis & ſentibus plenam inveniant, hanc autem viam, ut Abulenſis ait: *Omnes ad unum uſque fugiunt, nemo enim non invitus patitur: Omnes homines appetunt delectabilia, & fugiunt labores, & difficultates, in via autem quæ ducit ad vitam ſunt difficultates multæ.*

Luc. 13. v. 23.
Cur porta Cœli dicatur anguſta, & illa inferni lata.
Luc. 13. v. 24.
Matth. 7. v. 13.
Abul. q. 26. in c. 7. Matth.
Via ad beatitudinem ubique eſt obſepta & plena tribulis & mortificationibus.
Matth. 7. v. 14.
Via ad perditionem lata eſt & omnibus patens.

3. Magna pars fidelium de miſericordia Dei præſumens, ad finem uſque vitæ pœnitentiam procraſtinat, quorum error & deceptio eos ad infernum præcipites aget, eſt enim tritiſſima illa ſancti Auguſtini ſententia, dicentis: *Pœnitentia quæ ab infirmo petitur, infirma eſt, quæ autem à moriente, timeo ne & ipſa moriatur.* Multi quidem Chriſtianorum moriuntur Sacramentis Eccleſiæ bene communiti, licet male hactenus vixerint, at vero quiſnam tales aſſecurare poterit confeſſiones illorum fuiſſe legitimas & va-

Pœnitentiam uſque ad finem vitæ differentes, ſunt in periculo damnationis.
S. Aug. ſerm. 57. de temp.

& validas? nam ut plurimum dolent de peccatis, non propter adverſionem qua ab illis alieni ſunt, ſed ex puro timore jodicii Dei, & pœnarum inferni. Plurimi equidem in peccatis habituati vix poſt pœnitentiam reſpirarunt; quando iterum ad priorem redeunt conſenſum & delicias, ut plurimum autem, *qui ſic vivit, ſic moritur.* Sane quem Parabola de decem Virginibus non falleret, credentem omnes ad ſponſum cæleſtem intraſſe, quod enim Deo gratius donum offerri poteſt quam virginitas? præſertim cum omnes ſimul acceperunt lampades ſuas, quin & unitæ exierunt obviam ſponſo & nihilominus illarum quinque portam ſibi occludi viderunt, hiſque tremendis rejectæ fuere verbis: *Neſcio vos!* idque dumtaxat, quia deficiebat illis oleum, quando ad convivium nuptiale ingredi debebant, ita quoque qoam pauci admodum ad finem uſque perſeverant? audite Sanctum Gregorium in hæc verba Abulenſi citatum: *Nonnulli bona neque incipiunt, nonnulli vero in bonis quæ inceperunt minime perſiſtunt.* Sed ex hac forte Parabola quiſpiam veſtrum inferre voluerit, medietatem ad minus fidelium ſalvandam eſſe, ſiquidem ex decem virginibus, quinque ſalvatæ ſunt, reliquis quinque pereuntibus; At vero Cajetanus nequaquam hoc modo ratiocinandum eſſe dicit, per has namque virgines, non omnes Chriſtiani præfigurantur, ſed ſolum illi, qui ab aliis ſequeſtrati vivunt, & ad ſtatum perfectionis contendunt: *Parabola iſta,* inquit, *tractat non de omnibus Chriſtianis, nam multorum extrinſeca opera manifeſte ſunt mala, ſed de illis tantum, qui profitentur ſe ſtudere factis ad continuum progreſſum verſus patriam cæleſtem.* Ex his igitur, quos nos etiam perfectos, & ſanctos eſſe arbitramur, in conſpectu Dei medietas, quoque peribit, quia hypocriſin, & occulta illorum peccata non videmus.

Pœnitent enim timore judicii Dei, & pœnarum inferni. *Matth. 25. v. 1.*

Probatur per parabolam fatuarum virginum.

S. Greg. citat. ab Abulenſi q. 69. in c. 22. Matth.

Cajet. ibid.

Matth. 7. v. 13. *Abul. q. 69 in c. 16. Matth.*

4. *Lata porta & ſpacioſa eſt via quæ ducit ad perditionem.* Circa quæ verba Abulenſis inquit: *Portæ inferni dicuntur ea, per quæ in infernum tenditur, quaſi aliquid neceſſe ſit poni ad intrandum ad infernum, ſed non eſt neceſſe, ſemper per diem & noctem eſt aperta janua inferni: dicitur autem ſemper clauſa janua, ad hoc, quod numquam quiſquam exeat, & ideo vocantur æternales portæ, id eſt, quæ in æternum non aperiuntur ad emittendum inde quemquam, & ad deſignandum difficultatem exeundi.* S. Bonaventura de hac porta per quam in infernum intratur, dicit: *Facilis eſt in ingreſſu, quaſi ſtrata floribus, ſcilicet præſentis delectationis dulcore, & temporali jucunditate. Spacioſa eſt via, quia ut apud Iſaiam dicitur: Dilatavit infernus animam ſuam, id eſt,* ut Hugo Cardinalis exponit, *affectum devorandi; Inſatiabilis infernus numquam mortuorum multitudine completur.* Pater Cornelius à Lapide occaſione verborum illorum in Apoc. c. 14. *Miſit Angelus falcem ſuam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum. Et calcatus eſt lacus extra civitatem, & exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos equorum, per ſtadia mille ſexcenta;* horum inquam verborum occaſione circa magnam inferni capacitatem copioſe diſcurrit, innixuſque ultimis citatis verbis, in ea eſt opinione, quod tanta ſit abyſſi illius capacitas & amplitudo: *Stadia hæc ſpectant ad immenſiones,* inquit, *loci reproborum, hic enim eſt lacus iræ Dei. Senſus ergo eſt: Tanta erit impiorum & reproborum qui in fine mundi occidentur & damnabuntur, ſtrages, ut ſi locus ille, quem illi in inferno obtinebunt, torcular eſſet, quo ſanguis eorum exprimeretur, ſanguis hic via Regia excurreret ad mille ſexcenta ſtadia.* Computat igitur hic Author barathrum illud ducentis milliaribus Italicis ex omni parte altum, profundum & largum eſſe; cui ſi objicias nomen abyſſi, quod profundum ſine fine ſignificat, rationem aſſignat cur licet determinatam profunditatem & latitudinem habeat, nihilominus innumeros damnatos capere poſſit; dicit enim: *Damnati in inferno non inſiſtent pedibus, nec huc illucque diſcurrent, ſed colligentur in cumulum inſtar carbonum, vel lignorum ardentium, ſi ſingulis corporibus damnatorum demus ſex pedes quadratos (qui abunde ſufficiunt,) tamen una leuca, id eſt, menſura viginti millium pedum cubicata ſeu cubice multiplicata, capere poterit pluſquam octingenta millia millionum corporum.* Hac igitur abyſſi illius amplitudine & capacitate ſuppoſita, via pariter quæ ad illam ducit ampla eſſe perhibetur: *Spacioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam,* quia omnes ut plurimum impiorum hominum ſequuntur torrentem, *Spacioſa via,* inquit Abulenſis, *& lata porta non ducit ad vitam æternam, ſed ad gehennam, & dicitur ſpacioſa, quia ad infernum mille modi ſunt eundi.* Citatque authoritatem Ariſtotelis in l. 2. Ethicorum, dicentis: *Peccare contigit infinitis modis, bene autem agere ſolum uno modo.* Pauci admodum ſunt, qui per vias & ſemitas anguſtas, & aſperas progrediuntur, cujuſmodi ſunt conſilia Evangelica, & via perfectionis; obſervantia enim divinarum legum, majori Chriſtianorum parti difficilis eſſe videtur, & moleſta, ut quotidiana docet experientia, & ideo pauci ſunt qui leges Dei & Eccleſiæ perfecte & adæquate obſervent: *Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus,* ut inquit S. Jacobus Apoſtolus. Multi quidem virtuoſe vivunt, non tamen quantum ſufficit ad æternam beatitudinem acquirendam. Pſalmiſta ad Deum converſus, his eum verbis alloquitur: *Tunc non confundar cum perſpexero in omnibus mandatis tuis.* Sæpius in Diſcurſibus præcedentibus varias adduximus conſiderationes ſuper illum verſum ejuſdem Regii Prophetæ: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt:* Genebrardus legit: *Sicut oves gregatim, & magno numero in infernum detruſi ſunt.* Cardin. Bellarm. ad hanc pariter damnatorum alludit multitudinem, dicens: *Ubi demonſtratur tum multitudo, tum imbecillitas hominum, qui poſt mortem ad inferos detruduntur: oves enim gregatim conjiciuntur in ſtabula, & ſine ulla reſiſtentia ducuntur ad macellum. Itaque minori labore Deus multitudinem impiorum, quamvis in mundo ditiſſimi & potentiſſimi fuerint, detrudet in infernum, quam ſoleat Paſtor oviculas inermes trudere in ſtabulum vel educere ad cædem.* Dici quoque poteſt, quod reprobi ſicut oves dejiciantur in ſtabulum inferni, quia reprobi ut plurimum ſequuntur multitudinem & peccatorum torrentem, haud ſecus ac oves, quibus proprium eſt, quod una in foveam ſaltante, omnes aliæ idipſum faciant.

Porta inferni ſemper patet ingredientibus: ſemper clauſa exire volentibus. *S. Bonav.* *Sap. 5.* *Iſa. 5. v. 14.* *Hug. Card.*

Apoc. 14. v. 19. *Ibid. v. 20.*

Agitur de profunditate & latitudine inferni.

Corn. à Lap.

Quis ſit ſitus corporum damnatorum.

Matth. 7. v. 13. *Abul. q. 26 in c. 7. Matth.* *Ariſt. l. 2. Ethic.*

Pauci ingrediuntur per anguſtam viam perfectionis.

Jacob. 2. v. 10. *Pſ. 118. v. 6.*

Damnati detruduntur in infernum ſicut oves. *Pſ. 48. v. 15.* *Genebr. ib.* *Card. Bellarm. ibid.*

Cur electorum ſint tam pauci, & reproborum tam multi.

5. *Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Incarnata Sapientia non ſemel, ſed bimes in variis occaſionibus non ſine magno myſterio proteſtata eſt, dicens: *Multi vocati ſunt, pauci vero electi;* videlicet Matth. cap. 20. & pariter cap. 22 ejuſdem Evangelii. Circa quæ verba S. Gregorius in Catena à S. Thoma citatus ita ſcribit: *Ad fidem plures veniunt, & ad cæleſte regnum pauci perducuntur plerumque, etiam Deum vocibus ſequuntur, moribus fugiunt.* Idem quoque Salvator in alia quadam occaſione Apoſtolos ſuos animare volens ne animis deficerent, ſed idipſum conſiderent, dixit eis

Matth 22. v. 14. *S. Greg. cit. à S. Thom in Cat. 20 Matth.*

Nolite

Luc. 12. v. 32.

Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum. Ubi ſpecialiter obſervanda ſunt verba illa: *puſillus grex*; nam ut Venerabilis Beda ait: *Puſillum gregem electorum ob comparationem majoris numeri reproborum nominat.*

Ven. Beda l. 4. c. 54. in Luc.

Michæas Deum noſtrum his verbis lamentantem introducit: *Væ mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ, non eſt botrus ad comedendum. Periit Sanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt.*

Michææ 7. v. 1.

Quo loquendi modo Deus inſinuare vult dæmonem eſſe qui fere ſolus animatum facit vindemiam, ſe vero factum eſſe ſicut qui abſoluta vindemia hinc inde reliquos colligit neglectos racemos. Cui conſonat illud Iſaiæ cap. 24. ubi alia quædam haud diſſimilis à priori legitur ſimilitudo: *Quomodo*, inquit, *ſic pauca olivæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit finita vindemia.*

Iſai 24. v. 13.

Idem quoque Propheta c. 17. ſimilem fere adducit comparationem, inquiens: *Et erit ſicut congregans in meſſe, quod reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget, & erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim.*

Iſai. 17. v. 5.

S. Petrus cui Paradiſi claves conſignatæ fuerunt, de animabus in diluvio ſalvatis diſſerens ait: *Cum fabricaretur arca in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt.*

1. Petr. 3. v. 20.

Arca Noë in qua pauci ſalvati fuerunt, figuravit Eccleſiam.

Per arcam vero, ut omnes Interpretes cenſentiunt, Eccleſia figurabatur, cujus filii in pauciſſimo numero pœnarum infernalium diluvium evadunt; neque idipſum mirum videri poterit, ſi mentem reflexeritis ad Diſcurſum quem S. Auguſtinus c. 12. l. 21. de civ. Dei, his verbis facit: *Univerſa generis humani maſſa damnata eſt, quoniam qui hoc primitus admiſit, cum ea quæ in eo fuerat radicata ſua ſtirpe unitus eſt; ut nullus ab hoc juſto debitoq; ſupplicio niſi miſericordia & indebita gratia liberaretur, atque ita diſpertiatur genus humanum, ut in quibuſdam demonſtretur, quid valeat miſericors gratia, in cæteris quid juſta vindicta*; ubi obſervandum eſt, quod S. Doctor dicat illos, in quos divina juſtitia ſuam eſt oſtenſura ſeveritatem, in majori numero eſſe dicat, ſubdit vero ulterius: *Neque enim utrumque demonſtraretur in omnibus, quia ſi omnes remanerent in pœnis juſtæ damnationis, in nullo appareret miſericors gratia redimentis; rurſus ſi omnes à tenebris transferrentur in lucem, in nullo appareret ſeveritas ultionis. In qua propterea multo plures quam in illa ſunt, ut ſic oſtendatur quid omnibus deberetur, quod ſi omnibus redderetur, juſtitiam vindicantis juſte nemo reprehenderet.*

S. Aug. l. 21. de civ. Dei c. 12.

In ſecundo Tomo operum S. Auguſtini quædam recenſetur à S. Cyrillo ad S. Auguſtinum conſcripta Epiſtola, in qua nonnullæ S. Hieronymi laudes exprimuntur, ad propoſitum vero noſtrum inter cætera dicitur: *Ad æternorum gaudiorum patriam deveniendi arctiſſima, & ſine ambiguitate aliqua à pauciſſimis certe unica exſtat via, eundi ad perditionem iter latiſſimum.* Paulo poſt vero ſubdit: *Concludi debet quod ad æternæ beatitudinis gaudia rariſſimi gradiantur; infinita, quin imo omnes penè S. Scripturæ authoritates atteſtantur.*

S. Aug. To. 2. S. Cyrill. Epiſt. 18. ad S. Aug.

6. Salvator noſter in mente Thabor transfiguratus, ſpecimen aliquod cœleſtis gloriæ exhibere volens, tres dumtaxat Apoſtolorum ſuorum gloriæ illius ſpectatores elegit, quaſi per hunc modicum numerum denotare volens quam pauci futuri ſint digni Regni illius beati Poſſeſſores. *Tres ſoli, & tres electi*, inquit S. Ambr. *ducuntur ad montem.*

Chriſtus tres tantùm Apoſtolos ſumpſit ſecum in montem Thabor.

S. Ambr. l. 7. in Lucam.

S. Paulus in 1. Epiſt. ad Cor. inquit: *Nolo vos ignorare fratres, quoniam Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt... Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo, nam proſtrati ſunt in deſerto; hæc autem in figura facta ſunt noſtri.*

1. Cor. 10. v. 1.

Ibid. v. 5

Syriaca legit: *In typum*, Vatablus: *In exemplum facta ſunt*: Theodoretus inquit: *Illa erant noſtrorum typus mare enim imitabatur piſcinam, ſeu lavacrum; nubes gratiam ſpiritus, Moyſes ſacerdotem, virga crucem; Iſrael vero ſignificabat eos qui baptizabantur; egreſſus igitur ac tranſitus per mare, baptizatorum ac vocatorum multitudinem refert. Quin nunc duo illi? Paucitatem ſalvandorum.*

Syriaca lectio. Vatablus. Theodor. ibid.

Hugo Cardinalis ſimiliter ſuper illa verba: *Multi ſunt vocati, pauci vero electi*, ita ſcribit: *Timendum eſt Chriſtianis, ne eo modo introeant in regnum cœlorum, quo filii Iſrael in terram promiſſionis ſcilicet duo ſolum.*

Matth 22 v. 14. Hug. Card. Ibid.

Duo ſolum intrarunt in terram promiſſionis.

Quo & Pſalmiſta fortitan reſpexit cum ad Deum converſus ait: *Domine à paucis de terra divide eos*, ubi Chaldæis legit: *à juſtis*, quod idem eſt ac *ab electis*.

Pſal. 16. v. 14. Chaldæus textus.

7. S. Joannes cœleſtis quondam Jeruſalem, per quam Empyreum denotat, fundamenta intuitus, ea ex lapidibus pretioſis ſtrata eſſe atteſtatur, inquiens: *Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioſo ornata.*

Apoc. 21. v. 19.

Per lapides pretioſos deſignantur animæ electorum.

Per quos lapides pretioſos animæ denotantur electæ, id autem quod in præſenti ad noſtrum deſervit propoſitum, ex S. Iſidoro deſumpſi, qui accurate obſervans, quod *pretioſus* idem ſonat quod *rarus*; ita diſcurrit: *Gemmæ pretioſi lapides vocati, quia rara ſunt, omne enim quod rarum eſt, pretioſum vocatur; ſicut legitur: Et ſermo Domini pretioſus erat in Iſrael hoc eſt rarus*, voluit itaque S. Joannes inferre, quod quamvis Paradiſi fundamenta ex gemmis inæſtimabilibus, quæ animæ ſunt electæ, conſtent quidem, aſt illæ ipſæ numero ſunt paucæ & raræ, quemadmodum lapides ſunt pretioſi.

S. Iſid. l. 16. Etymolog. c. 6.

Ideoque S. Baſilius ſequens probæ cuidam animæ dat conſilium, dicens: *Apta ut ſis de numero paucorum, rara, ſiquidem quæ bona; quæ quidem etiam cauſa eſt, quamobrem pauci cæleſte regnum introeant.*

S. Baſil. l. de abdicatorum.

8 Ingenioſam Paulus de Palatio obſervationem inſtituit ſuper illa Matthæi verba: *Aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus.* Ita enim in præſentis Textus Commentario diſcurrit: *Non inquit navim, ſed naviculam, ſicut elegantiſſimè dicta navis eſt vita Chriſtiana, quæ ad portum ſalutis affert; Ita horrende & lachrymabiliter dicta navicula eſt; utinam navis grandis & nimium capax fuiſſet, ſed navicula eſt, arcta eſt, anguſta eſt, brevis eſt, quia pauci ſunt qui intrant per eam.*

Matth. 8. v. 23. Paulus de Palat. ibid.

9. Eamdem veritatem ex hiſtoriis ordinis Carthuſiani ſtabilire non abs re fuerit, ubi Innocentius III. dum Cardinalis eſſet, quemdam aliquando legitur inviſiſſe Eremitam; cujus cum portam pulſaret, nec motum aut ſtrepitum audiret interius cellam ingreſſus, religioſum in extaſi reprehendit, qui ſenſibus reſtitutus, in ſequentia poſtmodum prorupit verba: *Vidi mirabilia, vidi horribilia: ductus ad infernum vidi decidere animas, ſicut nives denſiſſimas aerem obnubilantes; ad purgatorium vero ſicuti nivem rariſſimam, ſed ad paradiſum tres tantum vidi introire animas, illius ſcilicet Epiſcopi, & illius Prioris Carthuſienſis, & illius viduæ Romanæ, ſingulas nominans.*

Viſio horrenda alicujus Carthuſiani.

In lib. de ortu Carthuſian.

Id quod & D. Chryſoſt. dum aliquando coram numeroſiſſimo ultra centum millium perſonarum cætu concionaretur, in hæc legitur prorupiſſe verba: *Quot eſſe putatis qui in civitate noſtra ſalvantur? manifeſtum quidem eſt, quod dicturus ſum, dicam tamen: Non poſſunt in tot millibus, centum inveniri qui ſalventur: quin & de his dubito.*

D. Chryſ. h. 40. ad pop.

10. Refert P. Hieron. Platus, quod dum aliquando immediate poſt Religionis Franciſcanæ fundationem inſignis concionaretur Prædicator Bertoldus, certumque quoddam de pulpito reprehenderet vitium,

Hier. Platus l. 1. de ſtatu relig. c. 5.

mulier

Alia viſio cujuſdam mulieris redivivæ. mulier quædam, eo ſcelere infecta, ceci dit mortua in Eccleſia. Moxque univerſus populus ferventes pro ejus ſalute ad Deum effudit preces, in quorum merito revixit. Interrogata itaque quid in altera vita vidiſſet, reſpondit quod dum ante Dei Tribunal exiſteret, animas inibi ſiſti viderit ſeptuaginta mille in eodem temporis momento per univerſum mundum mortuas, ex quibus tres dumtaxat ierant ad purgatorium, reliquæ omnes ad infernum. S. quoque Vincentius

S Vincent. Ferr. ſer. 6. in Septuag. Ferrerius de Sancto quodam viro tradit, quod poſtquam ſolitariam eamque auſteriſſimam per 25. annos in deſerto tranſegiſſet vitam, eodem obierit die, quo S. Bernardus ad cœlos avolavit; ſequenti autem nocte anima illa ſuo apparuerit Epiſcopo, totaliter fulgida, eumque ad pœnitentiam, emendationem, Deique timorem, ſi ſalvari vellet, exhortata eſt, ſiquidem pridie in illo ipſo tempore, quo S. Bernardus & ipſe expirarat, inſuper triginta millia animarum è vivis excellerant, quarum duæ dumtaxat ad Paradiſum admiſſæ fuere, ſcilicet S. Bernardus & ipſe, tres ad purgatorium, reliquæ omnes ad infernum damnatæ.

11. Idem S. hanc ſequentem movet difficultatem dicens: *Unde eſt quod plures damnentur quam ſalventur,* S Vincent. Ferrer. ſer. 1. in Sept. Authoritatemque S. Thomæ adducit dicentis: *Plures Angeli permanſerunt, quam peccaverunt, ſed in hominibus pluries oppoſitum verum eſt.* Hanc autem perniciem à perverſa hominis voluntate oriri docet S. Vincentius, dum ait: *Eſt malitia voluntatis eorum, qui poſſent ſalvari ſi vellent, & nolunt, accuſando divinam prædeſtinationem, dicentes, quod non poteſt deficere, cum tamen non cogat aliquem, nec auferat liberum arbitrium; Sicut in ea ſcientia & viſio quod eſtis hic, non cogit vos eſſe hic.* Idque ex illo probat Eccleſiaſtici textu: *Deus ab initio conſtituit hominem & reliquit eum in manu conſilii ſui; ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. Si dicatur, ſi illud quod placet homini datur, ergo omnes ibimus ad Paradiſum, quia omnes volumus ire illuc. Reſpondeo, hoc nego, quia licet verbo omnes velint ſalvari, non tamen opere ſeu de facto, ſicut de illo qui dicit ire Bononiam, & recipit viam Nuſciæ; ſic ſuperbus verbo dicit ſe ire ad Paradiſum, ſed de facto recipit viam inferni, Unde non dicitur voluntas, ſed velleitas.* Totus hic Sancti Vincentii diſcurſus eſt.

Unde provenit quod plures damnantur, quam ſalventur.

Eccli. 15. v. 14.

TRACTATUS XXXV.

DE INIMICIS, EORUMQUE DILECTIONE

CONTINET

DISCURSUS XXX.

DISCURSUS I. Verus character, quo Chriſtiani ab aliis diſcernuntur, eſt dilectio, & venia inimicis exhibita.

II. Præceptum dilectionis inimicorum, non ſolum in antiquo Teſtamento, verum etiam inter multos gentiles viguiſſe probatur.

III. Deus nos pacem cum inimicis conſervare per creaturas docuit inſenſatas & irrationales; unde cum feræ humana induſtria manſueſcant, vindicativus his deterior eſſe oſtenditur.

IV. Diligendus eſt inimicus, quia Chriſti præceptum eſt; ubi verba illa ponderantur: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.*

V. Divinæ gratiæ adjutorio præceptum dilectionis inimicorum adimpleri poſſe ex Davidis erga Saulem in ſpelunca Odolla exhibita diffuſè probatur, ſimulque veniam inimicis dare facile eſſe oſtenditur.

VI. Exponuntur rationes cur majoris meriti ſit amare inimicum quàm amicum; ſimulque oſtenditur, inimicos diligendos eſſe tum propter præceptum Dei, & ex amore ipſius, non vero ob illorum demerita.

VII. De complacentia & ſpeciali affectu quo Deus fertur erga illos, qui male ſe tractantibus bonum pro malo reddunt.

VIII. Dilectio inimicorum æque grata, vel etiam gratior eſt Deo quam ſacrificium, id quod variis bonis & beneficiis nec non miraculis circa illos qui inimicis condonarunt patratis ſæpius demonſtravit.

IX. Eos qui erga inimicos mites & benefici ſunt in hac vita proſperari & exaltari, variis exemplis, maximè vero Davidis & Joſephi oſtenditur.

X. Cor Dei ſit proprium reddere nobis bonum pro malo, amando & benefaciendo his qui oderunt nos, ſimiles nos ei efficimus.

XI. Per veniam & dilectionem inimicis exhibitam filiationem Dei nobis comparamus.

XII. Amare inimicos iiſque benefacere divinum quid in ſe habet, ac proinde per hoc ſimiles Deo efficimur; Unde & Chriſtus per hoc ipſum Filius Dei agnoſci voluit.

XIII. Super illa Redemptoris verba: *Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt*, variæ conſiderationes adducuntur.

XIV. Quam grata Deo, & potens ſit ad impetrandum, quod petimus, oratio pro inimicis noſtris ad eum effuſa.

XV. Venia inimico exhibita cœlum nobis aperit, eſtque certum ſignum æternæ noſtræ ſalutis.

XVI. Lucrum, quod offenſas nobis illatas remittendo, comparamus, variè conſideratur, præcipuè vero, quia ex hac inimicis data venia, veniam quoque offenſarum Deo irrogatarum ab eodem Deo recipimus.

XVII. Perſtringuntur illi, qui in oratione Dominica verba illa recitantes: *Dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, odium adverſus inimicos etiamnum fovet.

amare, cui genus profeſſionis excelſius; ſtudium quoque debet eſſe virtutis uberius, ut diligat etiam non amantes. Porro certum eſt, juxta axioma ſancti Pauli univerſam legem Evangelicam, huic dilectionis

Rom. 13. v. 10.

fundamento niti: *Plenitudo legis eſt dilectio*: hanc proinde liveream Chriſtus ſequacibus ſuis aſſignavit: *In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*; veræ autem charitatis conditiones & proprietates, idem Apoſtolus has eſſe dicit: *Patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur.* Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Si patiens eſt, debet patientiam verberanti; ſi benigna eſt, non debet reſpondere maledictis; ſi non quærit quæ ſua ſunt, non debet reſiſtere diripienti; ſi non æmulatur, odiſſe non debet inimicum.*

Joan. 13. v. 35. 1. Cor. 13. v. 4. S. Ambr. ib.

Cur à fidelibus portanda eſt dilectio inimicorum.

4. Chriſtus Redemptor noſter cuidam diſcipulatum ejus ambienti, opus eſſe reſpondit, ut humeros ſuos cruci portandæ ſubmittat: *Qui vult venire poſt me*, inquit, *tollat crucem ſuam.* At vero quænam eſt hæc crux, quam portare debet quilibet Chriſtianus? audiamus B. Petrum Damianum *ſermone ſecundo de exaltatione crucis*, in hæc verba diſſerentem: *Duo notabilia ſunt, quæ in hac crucis portatione nos habere oportet, ut læſi non lædamus, & beneficiamus lædentibus.* Hujus rei ipſemet Chriſtus admirabile præbuit exemplum, poſtquam in crucis patibulum ſuffixus fuit, imo poſtquam inde depoſitus, à ſepulchro triumphabundus reſurrexit, ſiquidem eum inimicos infernalis ſe Judaiſmum diſperſum & exterminatum viſurum eſſe ſperaret, in vindictam enormis illius ſceleris, quo Meſſiam ſuum in crucem confixerant, ipſe nihilominus, poſtquam eis ab æterno Patre ſuo veniam impetraſſet, cum ex gentiliſmo aliquos in Eccleſiæ ſuæ cardines eligere potuiſſet, voluit nihilominus eumdem illum populum, qui illum reprobaverat, improperiiſque & flagellis onuſtum jam ignominioſa morte affecerat, ſpeciali hoc privilegio decorare, ut primi Eccleſiæ Cardines à Judæis aſſumerentur, inſinuans per hoc, ſe bonum pro malo reddere; Id quod D. Chryſoſtomus ſequentibus verbis egregiè ponderat dicens: *Exiſtimabat diabolus, quod etiamſi Chriſtus mundum per crucem ſalvaſſet, ut eos quidem certe qui ipſum crucifixerant, perderet: ille autem non perdidit, ſed etiam eorum aliquos Eccleſiæ primitias acquiſivit.*

Matth. 16. v. 24. B. Pet. Dam. ſer. 2. de exalt. S. Crucis.

Ipſemet Chriſtus hujus dedit exemplum.

D. Chryſ. in Pſ. 40.

5. Advertendum quoque eſt, inter alia Apoſtolis à Chriſto tradita præcepta, hoc quoque fuiſſe: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, ..: Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam.* Ex quibus verbis ultima præcipuè aliquam mihi ingerunt difficultatem, quid enim reſerebat, quod diſcipuli iter per univerſas mundi partes, per difficiles vias nudis pedibus agentes, virgam ſive baculum portarent? Ratio hujus præcepti hæc erat, quia cum virga ſignum & inſtrumentum ſit ſupplicii, & percuſſionis, voluit Chriſtus, ut Apoſtoli, qui fidem plantaturi erant, illam prorſus à ſe abjicerent, tametſi etiam illa non alio fine uterentur, quam ut feſſi & laſſi ei inniterentur, ut hoc pacto omnem ſeveritatis & vindictæ umbram ab illis arceret: *Quid eſt virga*, inquit Sanctus Ambroſius; *niſi præferendæ poteſtatis inſigne, & ulciſcendi inſtrumentum?* Sciebat equidem Salvator noſter Apoſtolos ſuos futuros eſſe omnibus hominibus opprobrium, unde Sanctus Paulus dicebat: *Se omnium peripſema*; & in Actibus Apoſtol. de iiſdem Apoſtolis dicitur: *Ibant gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*; ac proinde illos baculo, virga, & quovis alio ſimili inſtrumento carere volebat, ut fideles, quorum Apoſtoli Magiſtri futuri erant, inde docerentur, propriam illis eſſe ultroneam in acceptis injuriis patientiam, neque injuriantibus indignandum eſſe. Idem S. Ambroſius in alio quodam loco monitum memorat, quod Joſeph fratribus ſuis dederat, ſcilicet *ne iraſcamini in via*, illudque Apoſtolis adaptat, dicens: *Dimiſit autem fratres ſuos; & abierunt, & dixit illis Joſeph: Nolite iraſci in via. Quam bene docet ab iracundia præcavendum quod ea poſſet etiam amantes ſui ſeparare Germanos? Quid autem aliud ait Dominus Jeſus ex hoc corpore receſſurus, cum diſcipulos dimitteret ſuos niſi ne iraſcerentur in via, dicens, pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. ubi enim pax eſt iracundia locum non habet. Hoc eſt ergo quod ait, pacem meam do vobis. Nolite iraſci in via: & vide ne in hac via dicat, hoc eſt in hoc curſu vitæ indignationem cavendam. Unde Dominus Jeſus dimittens ad Evangelizandum diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine virga, id eſt, ut incentiva litis & inſtrumenta eriperet ultionis.*

Matth. 10. v. 9. & 10.

Cur Chriſtus prohibuerit Apoſtolis ne portarent Virgam in via.

S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 10.

1. Cor. 4. v. 13. Act. 5. v. 41.

S. Ambr. l. de Joſ. c. 13.

Joſeph Prohibuit fratribus ſuis ne iraſcerentur in via.

6. Apoſtolus, qualiter diſcipuli Chriſti à gentilibus myſteria fidei noſtræ, ignorantibus dignoſci deberent, nos docet, dum eos una ex parte deſpectos, & viles, laceros, famelicos, & mendicos exhibet, *omnium peripſema*; ex alia vero parte illos bonum reddidiſſe pro malo, eoſque à quibus vituperabantur honoraſſe demonſtrat, hinc enim ait: *Maledicimur & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus, blaſphemamur & obſecramus*; hæc enim videntes gentiles, eos legem humana conditione ſuperiorem profiteri concludebant, dicente Sancto Hieronymo: *Glorificatur nomen Domini, quando viderint homines perſecutorum ferociam noſtra frangi patientia, & verberantem te manum, alterius manus obverſione confundi.*

Per dilectionem inimicorum dignoſcuntur fideles ab infidelibus.

1. Cor. 4. v. 12.

S. Hier. Iſa 66.

7. Neſcio ſi quando obſervaveritis, quod licet Chriſtus de ſe proteſtatus fuiſſet, dicens: *Ego ſum Paſtor bonus*, Apoſtolis tamen ſuis dicere non dubitavit: *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum.* Cum tamen bonum Paſtorem nil minus deceat, quam oves ſuas lupis objicere, potius enim tyrannis & fidei perſecutoribus contra fideles & diſcipulos Chriſti inſtar luporum deſævientibus, Chriſtus illos velut urſos & leones armare debuiſſet, ut iis pro fidei quam plantaturi erant, defenſione reſiſtere poſſent. Verumtamen dubitandum nequaquam eſt, quin ſapientiſſimè Chriſtus Paſtor bonus omnia fecerit, dum Apoſtolos ſuos ſicut oves in medio luporum dimiſit; Armatura enim non corporali, ſed ſpirituali, Scholæ ſuæ diſcipulos, cæleſtis voluit præmunire Magiſter, ut fidei Evangelicæ oppugnatores vincerent, & debellarent. Quæ autem hæc armatura? *Melior eſt patiens, viro forti*, inquit Sapiens. Sciebat enim Præceptor cœleſtis, quod diſcipuli ejus per injuriarum tolerantiam, perque manſuetudinem domituri eſſent contumaciora corda, ideoque D. Chryſoſtomus conſulit, dicens: *Etiamſi paſſus fueris innumerabilia, mane ovis, & ita lupos ſuperabis, hic eſt improbus & profligatus, ſed habes tantas vires, ut vel malis ſuperior evadas. Quid eſt ove manſuetius? Quid vero Lupo agreſtius? Ille tamen ab hac ſuperabitur: id autem oſtenſum eſt in Apoſtolis. Nihil eſt enim manſuetudine potentius, nihil lenitate validius ac firmius.* Obſervat autem idem hic Doctor nequaquam ſuffeciſſe Chriſto quod diceret: ſe mittere Apoſtolos veluti oves in medio luporum, ſed inſuper addidiſſe, ut ſimplicitatem columbinam imitarentur, ideoque ſubjungit dicens: *Jubet nos eſſe tamquam oves, & columbas in medio luporum, ut & illos meliores reddamus, & ipſi bona cæleſtia conſequantur.*

Joan 10. v. 11. & 14. Matth. 10 v. 10.

Cur Chriſtus Paſtor bonus fideles oves ſuas miſerit inter Lupos.

Prov. 16. 32.

Apoſtoli per injuriarum tolerantiam domuerunt Mundum.

D. Chryſ. in Pſal. 119

Columbam itaque imitemur oportet, fellis carentem manſuetam, pacificam, non rapacem aut vindicativam.

Exod. 5. v. 8.

8. Quo ex inditio Ægyptum totamque ſacrilegam Pharaonis aulam, quin & univerſos maleficos, atque incantatores ejus cognoviſſe putatis, quod Moyſes veri Dei ſervus eſſet, humanamque excederet conditionem; ſimulque confiterentur dicentes: *Digitus Dei eſt hic?* Tunc ſcilicet quando eum mirabilis portenta, ad quæ ipſi cum omnibus præſtigiis ſuis pertingere non poterant, operari viderunt. Sed quorſum hoc exemplum ſpectare putatis? Non alio certe quam ut verum Chriſtianum, verumque legis gratiæ profeſſorem, in nodiſtinguis à falſo, unde enim hunc ſecernendum putatis? Forſitan ex amore & beneficiis erga parentes & amicos? Nequaquam, *Nonne enim & Ethnici hoc faciunt?* Sed tunc igitur quis verus Chriſtianus eſſe agnoſcetur, quando videlicet charitas ejus ad compenſandas beneficiis injurias ad honorandos eos, à quibus diffamatur, ad orandum pro offendentibus ſe extendet, tunc enim veraciter dici poterit: *Digitus Dei eſt hic.* Hoc enim certum eſt Dei in nobis operantis indicium.

Exod. 8. v. 19. Verus Chriſtianus ex eo cognoſcitur, ſi pro injuriis præſtet beneficia.

Ignis Eliæ, devorans holocauſta & aquam, quæ aſperſa erat, deſignavit dilectionem inimicorum. 3. Reg. 18. v. 38.

9. Quem putatis ab Elia ſervatum fuiſſe modum, ut falſis Baal Prophetis ſe verum Deum adorare perſuaderet? Nimirum ignem de cœlo deſcendere fecit, qui univerſa victimæ ſubſtrata ligna abſumeret, quod autem in ſacrificio vel maximè prodigioſum occurrit, in eo conſiſtit, quod ligna aſperſa fuerint, licet aqua conſperſa fuiſſet, nec non quod eadem flamma ipſos quoque lapides, qui pariter madefacti fuerant, exuſſerit: *Voravit holocauſta & ligna & lapides.* Verum quidem eſt quod de lapidibus calcem formare ſoleamus, aſt miraculum principaliter in eo conſiſtit, quod flammis haud ſecus quam ſi ipſa ligna, aqua vero oleum fuiſſet lambendo abſumpſerit aquam, hæcque bina elementa, veluti ſi naturalem inter ſe ſimpathiam haberent, unde animi conatu omnia depopulata fuerint: *Pulverem quoque & aquam, quæ erat in aquæ ductu lambens.* Quod miraculum ut vidit populus, alta voce unitim exclamavit: *Dominus ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus*, ex hoc namque prodigio indubitanter fidem Deumque Eliæ verum, nec non adoratione & cultu latriæ dignum eſſe populus ſtatuit. Hæc autem populo illi in figura accidiſſe nequaquam dubitandum eſt, quorum figuratum in ultimis legis gratiæ temporibus adimplendum erat, quando ſcilicet Dei Filius terram deſcenſurus erat, de quo ſcriptum eſt: *In dextera ejus ignea lex*: qui que de ſeipſo proteſtatur, dicens: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur?* Qui proinde non modo ligna conſumere voluit, id eſt, amorem ſuum ad ſolos extendere amicos, ſed & ipſos abſumere lapides, id eſt, proximos aſperos, malos & defectuoſos diligere; quin & aquam ignis hujus voluit eſſe pabulum, id eſt, inimicum ipſum charitate ſibi inſertum; Quare ea re efficaciam & veracitatem legis Evangelicæ & gratiæ denotare prætendit; Ideoque ipſemet nobis omnibus conſulit dicens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos . . . Ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cœlis eſt.*

Deut. 33. v. 2. Luc 12. v. 49.

Matth. 5. v. 44.

S. Pachomius exemplo dilectionis inimicorum con-

10. S. Pachomius ſub Conſtantini Imperatoris labaro in annis juvenilibus militans, idola venerabatur: aſt qualiter eum ad veræ fidei noſtræ notitiam perveniſſe putatis? Cum exercitus Imperialis neceſſariorum penuria laboraret, videns Pachomius Chriſtianos militum neceſſitatibus compatientes, abundè eiſdem providere, licet Imperator eos perſequens horrendis ſuppliciis illos afficere, hanc ipſam legem, quæ bonum pro malo reddere docebat, quæque hoſtibus benefacere jubebat, non poſſe non veram eſſe eamque neceſſario à vero Deo & cœlo promanaſſe, firmiter in animo ſuo concluſit, eandemque protinus amplexus fuit.

verſus ad Chriſtum.

11. S. Hilarius illa Evangelii verba (*Audiſtis quia dictum eſt antiquis oculum pro oculo &c.*) ad præſens quoque applicat intentum, dicens: *Lex infidelem Iſraël intra metum continebat, & injuria voluntatem injuria viciſſitudine coercebat. Fides autem nullius tam gravem dolorem eſſe patiatur injuria, ut ultionem expetat & illata ſibi quiſquam vindex ſit contumelia, quia in judicio Dei, & perpeſſis injuriam plus eſt conſolationis, & pœna ſeverior injurioſis.* Quiſquis legibus ſe accommodat mundanis, pugnum pugno compenſat: in Schola autem Chriſti *maledicimur & benedicimus*; cujus doctrinæ & perfectionis Chriſtianæ excellentiam Sanctus Paulinus nobis ob oculos ponit, dum ait: *Præſtat vinci bono, quam vincere malo: itaque vinci videtur in hoc ſæculo, cui tunicam ſuam alter abſtulerit, at in Chriſto triumphat, qui tunicam auferenti dimittit & pallium.* Imo ut ſanctus Auguſtinus docet, nullus omnino Chriſtianus cum Chriſto partem habere poteſt, niſi cum proximo bene conſentiat; ait enim: *Nec poteſt concordiam habere cum Chriſto, qui diſcors voluerit eſſe cum Chriſtiano.* Lex enim Evangelica omne excludit odium, & rancorem, ſiquidem omnia præcepta in unico dilectionis proximi concurrunt; ideoque ſupplicabat David, dicens: *Exurge Domine Deus meus in præcepto quod mandaſti id eſt*, ut Beda commentatur, *fac nos proficere in hoc tuo præcepto; hoc eſt, præceptum meum ut diligatis invicem ſicut dilexi vos. Scilicet ut dilectio veſtra uſque ad inimicos extendatur.*

Matth. 5. 38. S. Hilar. Can 4. ib. Chriſtianus debet habere pacem cum proximo, & maledicentem non maledicere.

S. Paulin. Epiſt. 2.

S. Auguſt. in append. de divers. ſer. 7.

Pſ 7. v. 7. Ven. Beda. Ibid.

Lex gratiæ nullum agnoſcit inimicum niſi diabolum.

12. Tertullianus pariter de ſæculi ſui Chriſtianis ita ſcribit: *Scito nos ad redundantiam benignitatis etiam pro inimicis Deum orare, & perſecutoribus noſtris bona precari.* Nec mirum, quia lex gratiæ alium non cognoſcit inimicum, niſi infernalem, dicente Divo Chryſoſtomo: *Unum inimicum juſſi ſumus habere diabolum, cum illo numquam in gratiam redeas.* Pro quorum majori intelligentia ſciendum, aliud eſſe, ab inimicis oppugnari, aliud vero eos tales reputare, primum namque veriſſimum eſt, non ſecundum; Unde idem S. Doctor ſubjungit dicens: *Neque Chriſtus hos juſſit nos non habere inimicos, ſed non odiſſe, hoc enim eſt in noſtra poteſtate; illud vero omnium non eſt. Ne autem ſine cauſa odio habeamur, non eſt in noſtra poteſtate ſed in eorum qui oderunt; Improbi enim bonos nulla omnino de cauſa odiſſe conſueverunt, etenim Chriſtum quoque ſine cauſa odio habuerunt, quemadmodum dicit: Oderunt me gratis.* Præter quæ ſingularem nobis conſolationem offert, quod lex ipſa quam profitemur, cum ſit lex gratiæ, virtutem nobis comparat, ut faciliter odia beneficiis compenſemus, bonumque pro malo reddamus.

Tertull. Apol. c. 31.

D. Chryſ. o 1. hom. 22.

D. Chryſ. in Pſ. 7.

13. *Noſtra equidem natura eſt, qua inimicum odit*, inquit Paulus de Palatio, *grata autem (ut à Deo profecta & à Chriſto comparata) eumdem inimicum diligit. Cur ergo nos Chriſtiani, tantam gratiæ irrogamus injuriam, tamque noſtra culpa enervem efficimus, ut non poſſe inimicos noſtros diligere aſſeveremus? ſi Chriſtianum nomen habemus & legem gratiæ profitemur, ingenium gratiæ exeramus.* Quin & hinc ſanctus Paulus legis gratiæ prærogativam demonſtrare volens dicebat: *Acceſſiſtis . . . ad Eccleſiam primitivorum, . . . Et teſta-*

Paul. de Palat. in c. 5. Matth. Per gratiam Dei facile erit diligere inimicum.

Heb. 12 v. 23.

teſtamenti novi mediatorem Jeſum, & ſanguinis aſperſionem, melius loquentem quam Abel? Nec immeritò; Sanguis enim Abel vindictam urgebat, ſanguis verò agni immaculati, ſuper quem fundata & ſtabilitis eſt Eccleſia, veniam indulgentiamque implorat;
Ib. v. 25. ſubjungit autem notanter Apoſtolus: *Videte ne recuſetis loquentem;* quaſi nos ad imitationem benignitatis pariter invitaret.

14. Sanctus Auguſtinus idem confirmat intentum, dum illa Joannis verba: *In hoc cognoſcimus quia in ipſo ſumus, ſi in ipſo perfecti fuerimus;*
S. Aug. Tr. in 1. Joan. c. 2. explicans ita diſcurrit: *De ipſa perfectione diligendorum inimicorum Dominus admonens ait: Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Qui ergo dicit ſe in ipſo manere, id eſt, in Chriſto, debet ſicut ipſe ambulavit, & ipſe ambulare. Forte hoc nos monet, ut ambulemus in mari? abſit. Hoc ergo, ut ambulemus in via juſtitiæ, in qua via? jam commemoravi: Fixus in cruce erat, & in ipſa via ambulabat: Ipſa eſt via charitatis. Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt, ſi ergo didiceris orare pro inimico tuo, ambulas viam Domini.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Præceptum dilectionis inimicorum non ſolum in veteri Teſtamento, ſed etiam inter multos gentiles viguiſſe probatur.

THEMA.

Audiſtis quia dictum eſt: diliges proximum tuum & odio habebis inimicum tuum. Matth. 5. v. 43.

1. EX his verbis ſiniſtre intellectis, perſuaſere ſibi aliqui, malevolentiam adverſus inimicum in lege veteri permiſſam fuiſſe, ſed ut bene obſervat D. Angelicus, nihil hujuſmodi conceſſionis in veteri Teſtamento eſt reperire, ait enim:
S. Thom. ib. *Iſtud numquam invenitur in lege, ſed additio eſt ex parte Judæorum,* Quod & Abulenſis advertit, dum Scripturam non dicere docet, quod inimicum odiſſe debeamus, unde nec Chriſtus hanc approbat propoſitionem, ſed exinde talem viguiſſe aſſerit opinionem, quia ſcilicet aliqui Rabbini id ex Scripturis deduci arbitrabantur: *Scriptura non dixit hoc,* inquit ille, *odio habebis inimicum, ſed dicitur dictum eſſe, quia Judæi hoc putabant ex Scriptura colligi, & ſic illam interpretabantur; nam cum Deus juſſerit amicum diligi, putabant ex oppoſito inimicum eſſe odio habendum,* Sic dicit Sanctus Thomas 3. *ſent. diſt.* 30. *art.* 1. *ibidem Gloſſa inquiens: Sciendum eſt in toto corpore legis non eſſe ſcriptum: Odio habebis inimicum tuum, ſed hoc dicitur, quantum ad traditionem Scribarum, quibus viſum eſt hoc addendum, quia Dominus præcepit filiis Iſrael, perſequi inimicos ſuos, & delere Amalech ſub cœlo.* Idem quoque in alia quæſtione paulò poſt idipſum repetit, inquiens: *Non fuit Judæis præceptum odire inimicos, nec habetur iſtud in tota lege eorum, ſed Scribæ & Sapientes eorum iſtam doctrinam dabant populo, tamquam ſequeretur ex eis quæ in lege ſcripta erant.* Citat tamen circa hæc aliquas Sancti Auguſtini Doctrinas inquiens: *Dici poteſt ſecundùm Auguſtinum lib. de ſermone Domini, quod lex Moyſi quemdam gradum poſuit Juſtitiæ Phariſæorum, quæ erat diligere amicum, & odiſſe inimicum, cum eſſet omnino malum odiſſe inimicum, & etiam amicum; eſt autem perfectio diligere amicum, & inimicum. Ad deſignandum autem gradum juſtitiæ Phariſæorum, dixit Scriptura: Diliges amicum tuum & odio habebis inimicum tuum; & dixit, quod iſta vox, non eſt tamquam jubentis juſto, ſed tamquam permittentis infirmo;* Adducitque alium quemdam ejuſdem Sancti Doctoris locum *in lib. contra Fauſtum*, in quo adverſus Manichæos ſcribit, qui ad antiquam legem ſpectare aſſerebant, odiſſe inimicum: *Intuentes quod lex vetus mala erat, & à malo Deo. Sed dicit quod ſicut Apoſtolus inquit, quoſdam homines Deo odibiles, cum tamen Chriſtus dicat, quod Deus facit oriri Solem ſuum ſuper bonos & malos, per quod intelligitur, quod Deus diligit in nobis naturam bonam, quam fecit, & odit maliciam, quam nos fecimus: ita & nos debemus in quolibet homine facere, ſcilicet diligere bonum quod eſt, & odiſſe malum quod facit; & hoc dicit Auguſtinus intelligi in his verbis: Diliges amicum, & odio habebis inimicum, ſcilicet quod idem homo ſit amicus & inimicus: amicus quidem propter bonum, in quo nobiſcum convenit, inimicus verò propter malum in quo non convenit, ſed adverſatur:*

Abul. Q. 344. in c. 5. Matth.

Abul. Q. 347. ib.

Judæis odium inimicorum non fuit præceptũ.

Ib. Q. 344.

Quomodò intelligendum ſit, odio habebis inimicum tuum

Hug. Car. ib. Hugo Cardinalis poſtquam pariter hanc ſtatuiſſet concluſionem, ſcilicet quod in antiquo teſtamento odium adverſus inimicum permiſſum non fuerit, in eam deſcendit opinionem, nimirum cœleſtem Magiſtrum ad Rabbinorum alludere voluiſſe traditiones, in quibus inter cætera inimicum odio haberi poſſe docebant; idque ex eo, quod Deus populo ſuo præceperit, ut inimicos ſuos perſequerentur, videlicet Cananæos, & alios gentiles, inde namque Rabbini interpretati fuerant, idipſum quoque licere extendi ad inimicos privatos
Rabbini docuerunt inimicos odio haberi poſſe
Dionyſius Carthuſianus cum prædicta Sancti Auguſtini reſponſione conſentit, dicens: *Odio habebis inimicum, non odiendo naturam ſed culpam, non perſonam, ſed vitium quod utique odium ex charitate procedit, & ad perfectionem pertinet, de quo in Pſalmis cantatur: Perfecto odio oderam illos.*
Dion. Cart. ib.
Dici quoque poſſet hoc modo intelligendum eſſe, quod ſcilicet odio habendus ſit inimicus noſter, id eſt, dæmon, adverſus hunc namque implacabile, & irreconciliabile conſervandum eſt odium; quia hic eſt major inimicus, qui vel maxime animæ noſtræ inſidiatur. Hanc quoque veritatem confirmat Abulenſis, poſtquam enim multas diſcuſſiſſet rationes & difficultates, tandem ſtatuit Judæos quoque obligatos fuiſſe, ſicut & nos Chriſtiani obligamur ad inimicos diligendos. *Judæi,* Inquit, *obligabantur diligere inimicos ex charitate, ſicut nos obligamur, quia iſtud non eſt præceptum ceremoniale, nec judiciale, ſed morale, & tamen moralia, quæ ſunt de jure naturæ, omni tempore obligaverunt.* Verum tamen eſt, ut ipſe probat, magis nos peccaturos per transgreſſionem hujus præcepti, quam illos, quia præceptum hoc nondum cum tanta ſollicitudine, & ſolemnitate ipſis promulgatum, & inculcatum fuerat, ſicut impreſſum eſt nobis, qui legem profitemur novam Evangelicam: *Gravius,* Inquit, *nos peccamus odiendo inimicos quam Judæi, eo quod præceptum diligendi inimicos, non fuit tam expreſſum in Veteri Teſtamento, ut in Novo, in quo nihil aliud jubetur, niſi charitas, & dicitur quod in hoc conſiſtit tota Lex & Prophetæ.*

Chriſtiani gravius peccant odiendo inimicos, quam Judæi. Abul. ib. q. 346

2. Sanctus Paulus ad Hebræos ſcribens, viæ cujuſdam novæ mentionem facit, quam nobis à Chriſto demonſtratam eſſe dicit: *Habentes itaque fratres fiduciã in introitu Sanctorum, in ſanguine Chriſti, quã ini-*
Heb. 10 v. 19

Dilectio inimicorum vocatur via nova. *Joan.* 13. *v.* 34.

initiavit nobis viam novam; quænam vero alia eſſe poterat via nova, præterquam illa de qua Chriſtus apud ſanctum Joannem dicit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*? verum inquies, ergone dilectio reciproca in lege gratiæ novum quid fuit? ſi ita eſt, ergo nequaquam in uſu fuit, aut requirebatur à Deo in lege ſcripta? Reſpondeo igitur, præceptum hoc de diligando inimico, eique benefaciendo, & orando pro ipſo, in lege nova Evangelica ſolemnius & diſtinctiua præceptum ordinatum, & promulgatum fuiſſe, prouti apparet in hoc cap. 5. ſancti Matthæi, cæterum vero nemini dubium eſſe poteſt, quin tam antiqui Veteris Teſtamenti, quam nos ad amandum illum, qui odio nos proſequitur, obligati fuerint.

Gen 9. *v.* 4. Omnis appetitus vindicativus extirpandus eſt.

3. Deus olim præcepit, dicens: *Carnem cum ſanguine non comedetis*: quid autem homini nocere poterat, ſi ex æquo carne pariter & ſanguine nutrietur? *Omnia in figura contingebant*; volebat namque Deus ab hominum cordibus omnem extirpare appetitum vindicativum, id quod ex verbis ſequentibus manifeſte colligitur; ſubditur enim: *Quicumque fuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius.* (*Ib. v.* 6.) Unde conſiderabilis eſt illa Sancti Cyrilli Alexandrini Doctrina, dicentis: *Conatur perſuadere, ut ipſos quoque diligamus, qui nos offenderunt, & iram, qua adverſus inimicos incitamur, ſuperemus, ne à malo vincamur, ſed potius vincamus in bono malum.* Idem quoque Sanctus Doctor illa adducit populo Hebræo quondam ordinata præcepta, reducendi in domum inimici bovem vel aſinum nobis obvium, ne fugientes amittantur, indeque ſequens format argumentum, inquiens: *Intelligitur igitur, quemadmodum elegantiſſimè nos ad præſtantem, perfectamque virtutem ducat, jubens, ut cura in ejus jumenta, qui nos offendit impenſa, velut exercitatione ad obliviſcendas injurias utamur. Si tanta fuit cura Legislatoris, ut ſi tui animanti rationis experti ejuſmodi caſus accidiſſet, nos ferremus auxilium, quomodo non multo magis illi gratum fuerit impenſum in homines conſervandos ſtudium, & in eos qui ſocietate naturæ nobiſcum conjuncti ſunt, debita amoris viciſſitudo.* Idem quoque Sanctus adducit Auguſtinum in eumdem Textum ſcribentem, ad probandum ſummam cæleſtis Legislatoris etiam in antiqua lege circa inimicorum dilectionem ſollicitudinem. Hic enim in hæc verba ſcribit: *Si videris aſinum inimici tui jacentem in luto, non præteribis niſi prius alleves eum: quo loco diligenter unusquiſque conſideret, quod ſi aſinum inimici, non licet in luto dimittere, quanto magis homo ad imaginem Dei factus non debet odio haberi, nec negligi.*

S. Cyrill. Alex. l. de adorat. in Spirit. & verit. *Exod.* 23. *v.* 1. *Deut.* 22. *v.* 4. Beſtiæ inimici oberrantes, & in luto jacentes, reduci, & ſublevari jubentur. *S. Auguſt. ſer.* 168. *de temp.*

Dilectio inimicorum etiam inter Philoſophos gentiles & alios infideles habuit locum. Illam agnovit Seneca. *Senec. l.* 2. *de ira c.* 32. *Lib.* 3 *ibid.* Plato.

4. Neque ſolum in antiqua lege apud eos, qui veri Dei nomen & notitiam habuerunt, dilectio inimici locum habuit, verum etiam inter Philoſophos gentiles, & inter multos alios, licet pluribus vitiis maculatos, & ſolo naturali lumine præditos, remiſſio injuriarum, & dilectio adverſariorum agnita fuit, prouti tam ex dictis, quam ex factis, & exemplis, ad poſteritatis memoriam ſcripto relictis, facile colligere poſſumus. *Sæpe ſatius fuit*, inquit Seneca, *diſſimulare, quàm ulciſci.* In lib. 3. de ira idem Philoſophus injuriarum diſſimulationem non ſolum utilem eſſe dicit, verum etiam eamdem magnum nobis conciliare decorem & ornamentum: *Quanto pulchrius eſt*, inquit, *veluti nulli penetrabilem telo, omnes injurias, contumeliaſque reſpuere? ultio doloris confeſſio eſt.* Porro quid Plato in hac injuriarum materia faciendum eſſe cenſuerit, Origenes in libro *contra Celſum* his verbia refert: *Eſt præterea & his aliud quiddam injunctum, nil eſſe in eo qui injuriam fecerit vindicandum; vel ſi quis inquit tibi maxillam percuſſerit, alteram exhibe; priſcum ſane id, & olim jam dictum, ab his tamen rudius commemoratum, nam & à Platone Socrates introducitur, cum Critone ſic diſputans: Non igitur inferenda injuria eſt. neque mala ſunt cuiquam homini irroganda, utcumque ab his quiſpiam ut hæc patiatur neceſſe eſt. Hæc Plato.* Conſilium ſummæ perfectionis Evangelicum à Salvatore noſtro nobis traditum fuit, ſcilicet, ut percutienti maxillam ſiniſtram præbeamus & alteram, de quo Sanctus Ambroſius ita ſcribit: *In Evangelio Dominus Jeſus doctus virtutem atque inſigne patientia ait: Qui te percuſſerit in maxillam, præbe ei & alteram; vult enim diſcipulos ſuos & injuriarum eſſe patientes, nec referire facile, ne dum ferire potens injuriam faceret, indicium humilitatis non exhiberet; patientia enim humilitatis indicium eſt.* Similis quidam heroicæ virtutis actus de gentili quodam Philoſopho recenſetur, cui dum ab impio quodam homine colaphus in faciem impactus fuiſſet, aliud non dixit, præterquam quod magnopere conveniat homini ſcire, quando Galea armatus in publicum prodire debeat, hoc enim armaturæ genus genas & faciem tuetur & defendit. In Seneca ſequens memorabile factum his verbis deſcriptum traditur: *Ducebatur Athenis ad ſupplicium Ariſtides, cui quisquis occurrebat ingemiſcebat, non tamquam in hominem injuſtum, ſed tamquam in ipſam juſtitiam animadverteretur. Inventus eſt tamen qui in ejus faciem ſpueret; at ille abſterſit faciem, & ſubridens ait, comitanti ſe Magiſtratui: admone iſtum ne poſtea tam improbè oſcitet.* Idem quoque Seneca in l. 3. de ira refert, quod cum Cambyſes Rex vino potando nimium deditus fuiſſet, Preſaſpes amicus & domeſticus illius, eum, ut ſibi temperaret, magna cum reverentia admonuerit, dicendo. *Turpem eſſe ebrietatem in Rege, quem oculi omnium aureſque ſequerentur*: quale vero hunc à Rege reſponſum retuliſſe exiſtimatis? *Ad hoc ille: Ut ſcias, inquit, quemadmodum numquam excidam mihi, approbabo jam, & oculos poſt vinum in officio eſſe, & manus, bibit deinde liberalius, quam alias capacioribus ſcyphis, & jam gravis & temulentus, objurgatoris ſui filium procedere ultra limen jubet, allevataque ſuper caput ſiniſtra manu ſtare. Tunc intendit arcum, & ipſum cor adoleſcentis (id enim ſe petere dixerat) figit, reciſoque pectore hærens in ipſo corde ſpiculum oſtendit, ac reſpiciens patrem an ſatis certam haberet manum interrogavit, ac ille negavit Apollinem potuiſſe melius dimittere.* Idem vero Seneca poſtquam Cambyſis hac in re deteſtatus fuiſſet iniquitatem, nec non Preſaſpis adulationem, ex relata hiſtoria ſequens elicit documentum: *Pater iram ſupprimi poſſe. Non maledixit Regi, nullum miſit, ne calamitoſi quidem hominis verbum, cum æque cor ſuum quam filii transfixum videret. Poteſt dici merito devoraſſe verba.* Idem quoque verba refert quæ Harpago protulit, dum ab impio Perſarum Rege ad convivium invitatus, filiorumq; ſuorum carnes manducare juſſus, interrogaretur, ſi hæc ei condimenta placerent, quibus in fine convivii demandato Regi ipſa quoque occiſorum capita ſubillata fuerunt. Ait enim; *Non defuerunt miſero verba, non os concurrit: apud Regem, inquit, omnis cœna jucunda eſt.* Ac proinde concludit Seneca, dicens: *Hoc interim intelligo poſſe etiam ex ingentibus malis naſcentem iram abſcondi, & ad verba contraria ſibi cogi.*

Orig. l. 7. *contra Celſum.* *S. Ambr. in Pſal.* 118. *ſer.* 10. Alius Philoſophus. *Seneca in conſolat. ad Helviam.* Ariſtides. Preſaſpes. *Sen. lib.* 3. *de ira c.* 14. Harpagus. *Ibid. c.* 15.

5. Sanctus quoque Baſilius argumentum noſtrum

Socrates.

ſtrum

S. Baſil. h. 24. de leg. lib. gentil. Ælian. l. 12. ſtrum variis veterum Philoſophorum confirmat exemplum, dum inter alia ait: *Quidam vehementi impetu Socratis faciem cecidit, Socrates nihil commotus, aliud non fecit, quam quod propria fronti inſcripſerit: Talis fecit; uti ſtatuæ nomen Authoris inſcribitur.* Ita

Photio. quoque Photio dum innocens injuſte ab æmulis ad mortem condemnatus, calicemque venenatum ſibi oblatum accipiens, à miniſtro juſtitiæ interrogaretur, ſi quid filio ſuo priusquam moreretur, commendatum vellet, generoſiſſimè reſpondit: *Mando ei, ut obliviſcatur potus hujus.* De Marco Ca-

Marcus Cato. tone pariter ab impio homine nequiter percuſſo tractans Seneca, ſequens perhibet teſtimonium:

Senec. l. 2. de ira c. 32. *Marcum Catonem in balneo quidam percuſſit imprudens, quis enim, illi ſciens faceret injuriam? poſtea ſatisfacienti Cato, non memini, inquit, percuſſum me; melius putavit non agnoſcere quam vindicare.* Lycurgum pa-

Plutarch. in Lycurgo. Lycurgus. riter, teſte Plutarcho, robuſtus quidam percutiens juvenis, cui nomen Alexander, oculum ei excuſſit: cumque reus juvenis in percuſſi Lycurgi manus, ut ſeverum de eo ſupplicium ſumeret, à populo conſignatus fuiſſet, hic nequaquam indignatus, imo eum benigne receptum per tempus aliquod in honorum morum diſciplina erudivit; ac poſtmodum ad theatrum revertens, reum populo reconſignavit, dicens: *En juvenem, quem à vobis injurium, & violentum accepi, jam frugi & popularem vobis reſtituo.* Cujus ejuſdem Origenes quoque in octavo contra Celſum lib. terminis tamen nonnihil variatis in hæc meminit verba: *Lycurgus cum inditionem accepiſſet,*

Orig. l. 8. contra Celſum. *qui oculum ſibi excuſſerat, non modo illatam injuriam nil vindicavit, ſed illum tamdiu enixe commonefecit, quoad tandem, ſe, ut ad Philoſophiam conferret, ſuaſit.* Sanctus Bernardus nos Chriſtianos, qui ad condonandum inimicis noſtris tam difficiles ſumus, confundere ſatagit exemplo gentilium, quorum multas adfert authoritates, & egregia documenta, citat enim Lucanum de Cæſare his verbis ſcribentem: *Cum quædam perſona vilis ei ſe opponeret impor-*

S. Bern. T. 2. ſer. 50. Art. 2. c. 3. *tune, contra eum iraſci contemnens ait: Dignum ſe Cæſaris ira nullus honor facict.* In Annalibus Eccleſiaſticis refertur, gentiles, priusquam ad profanorum numinum ſuorum cultum conſecratas menſas accederent, in uſu poſitum habuiſſe, omne prius deponere odium, & rancorem, & ad invicem ſe reconciliare. Citat quoque ſequentem Ariſtotelis doctrinam lib. 1. Ethicorum traditam: *Injuriam*

Ariſt. l. 2. Ethic. *pati, melius eſt, quàm alteri nocere. Sapientem perfe-*

Dicta veterum Philoſophorum. *ctum eſſe non poſſe dixit Plato, niſi cæteris ingenio præſtet & artibus, & pœnitentiæ partibus imbutus ſit; denique Sapiens nec in ſecundis rebus effertur, nec contrahitur in adverſis, cum ſe ornamentis ſuis ita inſtructum ſciat, ut ab his nulla vi ſegregetur. cum talem non ſolum inferre, ſed ne quidem referre oportet injuriam.* De Solone ſcribitur, quod interrogatus, quid faciendo obtinere poſſet, ne injuriæ inter homines locum haberent, aut ſubnaſcerentur, hoc reddidit reſponſum: *Si*

Laertius l. 1. c. 3. *qui injuria affecti non ſunt, æque doleant, atque hi qui*

Seneca l. 3. de ira c. 5. *affecti ſunt.* Seneca pariter injuriarum inſenſibilitatem his verbis inſinuat: *Ille ingens animus, & verus æſtimator ſui, non vindicat injuriam, quia non ſentit. Ut tela à duro reſiliunt, & cum dolore cædentis ſoliferiuntur, ita nulla magnum animum injuria ad ſenſum ſui adducit, fragilior eo quod petit.* Poſſent quidem hoc loco aliæ adduci gentilium ſententiæ & exempla, quæ in receptis injuriis manſueti fuerunt, & patientes, atque ad condonandum inimicis perfaciles; his tamen omiſſis unicam dumtaxat referemus hiſtoriam in Annalibus Eccleſiaſticis, de quodam Turcarum Imperatore conſcriptam. Cum enim

Stupendum hujus exemplum alicujus Imperatoris Turcarum. Romanus Diogenes Imperator, acerrimo quodam cum Turcis inito prælio, in Sultani fuiſſet poteſtatem redactus, hic ipſum ſuæ propriæ menſæ accumbere juſſum, & benevolè tractatum interrogavit: quidnam obſecro facturus eſſes, ſi me in tua poſitum poteſtate haberes; cui Diogenes reſpondit:

Baron. An. 1071. n. 12. Multis utique te vulneribus confecerem; Ego vero, ſubjunxit Turca, crudelitatem tuam non imitabor, veſtrum namque Chriſtum vobis imperaſſe ſcio, ut pacem habeatis, & injuriarum omnem prorſus deponatis memoriam; quapropter eum amplexatus eſt, factaque cum eo pace ipſum una cum omnibus militibus captivis, quos libertati, ſub conditione Turcas deinceps amplius non moleſtandi, reſtituit, Conſtantinopolim remiſit. Quia vero in hac civitate infœlicis prælii, captique Diogenis fama pervulgata fuerat, Deus (ut eſt veriſimile) crudelem illius animum caſtigare volens, Michaëlem VII. in Imperatorem eligi permiſit, unde Andronicus exercitum Diogeni obviam mittens, illum accepit captivum, & cum magno ludibrio mulæ impoſitum per civitatem circumduxit, ac tandem Imperator noviter electus, oculos ei erui, & communibus totius plebis inſultibus exponi fecit, ſub quibus miſerabiliter occubuit. Quisquis igitur Chriſtianorum vindictæ deditus eſt, ſequens auſcultet à D. Chryſoſtomo vindicativis objectum

Inſigne monitum D. Chryſoſtomi. D. Chryſ. T. 17. in Math. improperium; dicit enim: *Philoſophos conſiderate gentilium & diſcite quanto ſimus digni ſupplicio, qui divinæ legis præcepta contemnimus, quandoquidem inveniuntur illi propter humanam hanc honeſtatem innumera feciſſe.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Deus nos pacem cum inimicis conſervare, per creaturas docuit inſenſatas & irrationales; unde cum feræ humana induſtria manſueſcant, vindicativus his deterior eſſe oſtenditur.

THEMA.

Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos; & pluit ſuper juſtos & injuſtos. Math. 5. v. 45.

1. SAlvator noſter novæ legis Evangelicæ ſequentibus, ſanctum dilectionis inimicorum præceptum inculcare volens eoſdem ad hujus præcepti

Creaturæ inſenſatæ nos doceat diligere inimicos. adimpletionem creaturarum inſenſatarumque, Solis videlicet, & nubium exemplo extimulavit; ille namque indifferenter radios ſuos, tam bonis, quam malis illuminandis immittit; hæ vero ſalutares ſuas pluvias ad agros tam juſtorum, quam impiorum fœcundandos derivant: *Solem ſuum oriri facit &c.* *Solem ſuum,* inquit Dionyſius Carthu-

Math. 5. 45. Dion. Carth. ib. ſianus, *in cœlo fulgentem, ac diſcurrentem, oriri facit ſuper bonos & malos, omnibus enim hominibus Sol miniſtrat, & naſcitur, radios ſuos omnibus influendo, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.*

Sol oritur etiam ſuper injuſtos. *Invitat nos Chriſtus ad inimicorum dilectionem, exemplo Dei, qui naturalia beneficia nemini ſubtrahit.* Deus enim tametſi ſciat lucem Solis ſervitutam huic vel illi impio, ut eadem in ſui offenſam abutatur, eaque dignus non ſit, utpote tenebrarum infernalium reus, non tamen illum quotidie, & continuo illuminare ceſſat;

Di.

Abul. ib. *Dixit quod eſſemus ſimiles Patri noſtro cœleſti*, inquit Abulenſis, *& oſtendit in quo; ſcilicet quia ille eſt ſuperabundanter miſericors, faciendo bonum tam bonis, quam malis & ingratis; ita & nos benefacere debemus malis, ſcilicet inimicis, licet ab eis malum recipiamus.*

Abul. ib. Pluviæ fœcundant etiam agros injuſtorum. 2. Obſervandum vero eſt, Chriſtum non ſine myſterio dicere *Solem ſuum*, quia ut idem Abulenſis ait: *Ille ſuus eſt, & non alterius, eo quod ipſe ſolus creavit illum.* Pluviæ quoque, quæ terram fœcundant omniumque fructuum abundantiam proferunt, ſæpe numero magis atque opportuniori tempore terris immittuntur infidelium quam Chriſtianorum: Turcicæ enim regiones ſic noſtris incomparabiliter fertiliores ſunt Provinciis; ita & Pentapolis paradiſi inſtar terreſtris delicioſa, amœna, omnibusque fructibus copioſa erat; unde alios inter ſcopulos, qui populum iſtum in miſerabile atque execrabile æterni interitus naufragium præcipitarunt, Ezech. 16. 49. *erat ſaturitas panis & abundantia*: quis autem neſcit, hanc ipſam terram Deo ita inimicam fuiſſe, ut ſolo Loth excepto, nullus omnium vix umquam de Deo cogitaret?

Abul. ib. 3. *Pluit ſuper juſtos & injuſtos. Quia alias in terra fidelium*, inquit Abulenſis, *ubi nullus eſt juſtus, Deus pluvias numquam daret, dat tamen illas ad copiam; & tamen licet noverit plurimos ipſorum numquam ad ſalutem perventuros, pluvias eis non negat, quia miſericors eſt, & nihil odit eorum quæ fecit.* Salmeron quoque Salmer. To. 5 Tr. 42. in textus hujus expoſitione ſequentem in hæc verba inſtituit obſervationem: *Pluere beneficium eſt indebitum, & voluntarium, quia Deus nihil debet: Et ex voluntate ejus, & non ex natura, vel præter, vel contra eam eſt, quod Sol oriatur, poſſetque Deus facere, ut Sol iſte ſubtraheret radios, vel homines percuteret acriſia, vel tenebras efficeret, quæ non poſſent Solis radiis illuminari, ut illæ Ægypti, vel ejus influxu privare: beneficium autem Solis, & pluviæ, etſi commune ſit, tamen quantum* Cur Chriſtus ſpecialiter exemplo Solis & Lunæ nos docere voluerit dilectionem inimicorum. *ad utilitatem perinde eſt, ac ſi cuivis eſſet ſingulare.* Qui idem author dubium movet in præſenti, cur ſcilicet Incarnata Sapientia, per hæc potius de Sole & pluviis exempla, nos ad inimicorum dilectionem animare voluerit, quam per ſpiritualia v. g. cuſtodiæ Angelorum, doni legis gratiæ, aut ſimilia beneficia, reſpondetque dicens: *Quia non ſunt omnibus nota, nec cognoſcuntur à Deo procedentia ab his qui experiuntur*: Atque exinde Chriſtum per lucem Solis & pluvias, communia noſtræ ſuſtentationi neceſſaria bona intellexiſſe probat in hæc verba: *Per hæc duo intellige omnia Dei beneficia, ad vitam hominis corporalem neceſſaria ſuſtinendam, quæ nulli Deus denegat, imo voluit omnibus eſſe communia, quamobrem debèret injuria affectus his bonis naturæ, à quibus ita dependemus, excitari ad diligendum inimicos, cum Deus poſſit ultionem, quam velit, de inimicis ſuis confeſtim ſumere.* Ut autem ad tanti beneficii maturiorem ponderationem nos magis extimolet, ſequenti per inductionem utitur ſimilitudine inquiens: *At non magnum beneficium eſſet, ſi quis inimico ſuo, in ſylva tenebroſa erranti, facem præferret, qua viam ejus dirigeret? an non grandis beneficentia, ſi quis campos inimici ſteriles adaquaret, & irrigaret? quanto magis Deus eſt beneficus, qui nobis vitam contra ejus voluntatem inſtituentibus, & in ſylva mundi errantibus, lumen Solis non denegat, ad jucundè & latè vivendum, & pluvias opportunas ad agros noſtros fœcundandos mittit, unde vitam poſſimus ſuſtinere?* quot exceſſus inceſſanter non perpetrant impii, quorum fœtor cœlum inficit, ſicut Gen. 18. v. 20. de iis dicitur: *Clamor Sodomorum venit ad me*; & nihilominus omnibus benignis cœleſtibus fruuntur influxibus abſque diminutione ulla; ut proinde Sanctus Auguſtinus in illius Pſalmi Commentario (*Quoniam ſecundum altitudinem cœli à terra*) ita diſcurrere non dubitet: Pſ. 102. v. 11. S. Aug. ib. *Peccant homines ſub cœlo, faciunt omnia mala ſub cœlo, tamen proteguntur cœlo. Inde Lux ad oculos, inde aer, inde ſpiritus, inde pluvia ad terram propter fructus, inde omnis miſericordia à cœlo. Tolle auxilium cœli à terra, ſtatim deficiet.*

4. Quot equidem modis & viis cœli ſerenitatem Probatur exemplis aliarum creaturarum inſenſatarum. ſuis fœtidis exhalationibus & vaporibus offuſcare laborat terra, & nihilominus cœlum hos ipſos vapores terræ reſtituit, in benignas transmutatos influentias, pluvias, rores, aut nives, quibus tellus magis fœcundatur. Iterum elementa quamvis contrarias inter ſe habeant qualitates nihilominus tam ad univerſi conſervationem, quam ad operandam corporum noſtrorum ſanitatem uniuntur concordantque ſimul. Terra quo magis fodiendo percutitur, quoque abundantiori gravatur fimo, tanto copioſiorem reddit fructum; vites aliæque arbores quantumvis putatæ, ferroque inciſæ fuerint, abundantioribus replentur uvis & pomis; nuces, quanto magis percutiuntur, tanto fertilius ſinum noſtrum ſuis implent fructibus; imo arbores aliquæ quanto magis ponderibus aggravantur, obſtinatiuſque terram verſus inclinantur, tanto magis fructiferæ evadunt, quidni igitur & nos, quanto majores ab inimicis perſecutiones perpeſſi fuerimus, tanto gratiores eſſe debemus?

5. Ab his creaturis inſenſatis, quæ nos bonum Etiam irrationabilium animalium. pro malo reddere docent, etiamſi injuriam patimur ad ipſa irrationabilia animalia, quantumcumque feroeia deſcendere lubet, ut & ab his diſcamus, quantam erga inimicos exerceant manſuetudinem. Equi, jumenta, multaque animalia alia, quamvis percutiantur, & cædantur, non tamen propterea ferociunt adverſum nos, nec à ſuo deſiſtunt ſervitio, imo canes percuſſi, cauda potius adblandiri ſolent, hinc Cardinalis Bellarminus in quadam concione ſua ait: *Nonne canes aliquando vehementiſſimè verberamur, & ipſi ſtatim omnium injuriarum obliti motu caudæ nobis blandiuntur?* Equidem negari non poteſt, quin ejuſdem quandoque ſpeciei animalia inter ſe conflagrant, ſed & hæc ipſa mutuam ſubito deponunt iram invicemque reconciliantur, idèoque Sanctus Bernardinus noſt. am nobis inhumanitatem ita exprobrat, dicens: *Mira res, ſi aves, paſſeres, gallinæ & grues & cæteræ volucres cœli, animalia, & cunctæ beſtiæ terræ, licet quandoque in genere ſuo naturaliter pugnent, & altera alteri adverſetur, tamen ſtatim pacificè ſimul ad paſtum atque ad potum currunt, ſimul pacificè commorantur. & vivunt, & ad omnem familiaritatem conveniunt. ſolus homo ferociſſimus beſtiarum, & in hoc cunctis crudelior animantibus terræ, ad pacem redire non poteſt. Diſce infelix mulier, quæ tibi injurianti parcere non potes, diſce à gallina tua.* Obſerva ſtiune quando animalia ſæva maximè ferociant? quando ſcilicet non ab aliis feris, ſed ab hominibus irritantur, & provocantur, & nihilominus in hoc pariter caſu furorem deponunt. Unde veriſſimum eſſe deduci poteſt, id quod Sanctus Bernardinus ait, ſcilicet: *Homo ſolus ferociſſimus beſtiarum*, ita ut ſemper locum habeat tritum illud dictum: *Homo homini lupus*,

6. Feræ

Homo vindicativus, eſt ferocior feris.

6. Feræ fame exagitatæ, in alia involant animalia, ſed ut propriam ſuſtentent vitam, homo autem longe crudelior, propter unicum acerbum verbum, imo quandoque propter ſolam levem ſuſpicionem, ſtragem proximi ſui patrare non abhorret. Equidem in mundi principio, quando Deus hominem creavit in ſtatu innocentiæ, juſtitia originali veſtitum, omnia ei ſubjecit animalia, dicens: *Dominamini univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram.* Quod Dominium, ut multæ docent vitæ Sanctorum, non pauci horum in virtute ſemper illibatæ innocentiæ ſuæ perpetuo conſervarunt, imperium habentes in feras. Aſt homo vindicativus, omni intractabilior, & indomabilior eſt fera; ſiquidem nec hominum Sanctorum conſilia, nec Dei reſpectus, nec ulla lex, naturalis, poſitiva, divina, aut Eccleſiaſtica eum avocare poteſt à vindicta, cum tamen ex altera parte vel unicum hominis ſancti verbum, aut ſimplex nutus ad mitigandas feras ſufficeret.

Gen. 1. v. 28.

Homines feras reddunt placidas, & ſeipſos feroces.

7. Experientia teſte beſtiæ in caveis nutritæ, aut in domibus privatis educatæ, dum in ætate ſunt tenera, placidas ſe exhibent erga eos, à quibus cibantur; homo autem quantumvis alimentum & alia continuo innumera à Deo recipiat beneficia, contra proximum tamen ſuum omni humanitate depoſita ferocire non deſiſtit. Hinc Divus Chryſoſtomus ſequenti nos adhortatur Diſcurſu, dicens: *Illa quamquam naturaliter ſæviant, ſi humana tamen natura palpentur, plerumque manſueſcunt, tu autem, qui illarum profecto naturalem feritatem, in tam quæ contra naturam eſt, manſuetudinem, ſæpe commutas, quam habebis excuſationem? tuam manſuetudinem naturalem in feritatem, quæ natura tuæ eſt inimica, convertens; cumq; naturaliter feram ad manſuetudinem trahis te manſuetum naturaliter, in ferarum rabiem natura repugnante perducis, & leonem quidam mitigas, redditq; tractabilem, furorem vero animi tui omni prorſus efficis leone ſæviorem? & certe cum ibi ſint duo impedimenta, vel maxima, quod vera ipſa & ratione privata, & longe omnium alterius generis animalium excedit furorem; tu autem de copia donata tibi à Deo ſapientia, ipſam ſuperas arte naturam. Qui igitur naturam vincis in beſtiis, cur in temetipſo una cum natura etiam voluntatis bonum prodidiſti? itaq; ſi te ut alium hominem manſuefaceret juberem, nihil hic quidem impoſſibile viderer imponere, quamquam excuſare poſſes, non te eſſe Dominum voluntatis alienæ, neque cuncta in tua voluntate conſiſtere. Nunc vero tua hæc proprie fera eſt, & cui certiſſimo jure domineris. Quam igitur habes Apologiam, quemve reperies honeſtum excuſationis colorem, qui cum ſolerti ſtudio hominem quodammodo facias de leone, tu tamen negligens, leo efficiaris ex homine?* quod ſane argumentum indiſſolubile eſt. Homo enim, qui humana eſt natura præditus, feræ per artem & induſtriam manſuetudinem inſtillat, urſo v. g. leoni, aut tigridi, quibus licet oppoſita manſuetudini innata ſit qualitas, ejus tamen diſciplinam poſt tempus longum tandem apprehendunt dictæ beſtiæ. Qua igitur ratione homo, ſi benignitatem exuerit, ſe excuſare poterit, ſiquidem ad eam propria ipſum, qua veſtitus eſt, inclinat humanitas, divinum adſtringit præceptum, & lex quam profitetur impellit Evangelica. Feræ ſævitiam ad unicum deponunt nutum hominis, à quo nutriuntur & conſervantur, homo vero ferociet adverſus præceptum Dei, qui ipſum creavit, redemit, quotidie conſervat & nutrit, ipſumque in cœlo peramanter expectat, ut illum regni ſui participem

D. Chryſ. h. 4. in Matth.

Patet in leonibus, urſis, &c.

faciat; Seneca vindicativos rubore ſuffundit, cum de gladiatoribus differens in hæc verba propoſito noſtro facile accommodabilia prorumpit: *Ferarum iſte conventus eſt*, inquit, *niſi quod illa inter ſe placida ſunt, morſuq; ſimilium abſtinent, hi mutua laceratione ſatiantur. Hoc uno ab animalibus mutis differunt, quod illa manſueſcunt alentibus, hominum rabies, ipſos à quibus eſt nutrita depaſcitur.*

Seneca l. 2. de ira c. 8.

8. Divus Chryſoſtomus in alia quadam humilia *de odio & inimicitiis*, eumdum jam adductum Diſcurſum format, quo probare nititur, facile eſſe appetitum vindicativum reprimere, dummodo velimus. Dicit enim: *Vis porro intelligere, facile eſſe, ſi modo velimus, omnem hominem male erga nos affectum, quantumvis improbus quis, & perditus, & incorrigibilis ſit, reconciliare? quid quæſo leone ferocius? illum tamen homines manſuetum reddunt, & naturam ars coercet, & quavis ove mitior, & lenior evadit, qui alioquin omnibus beſtiis ſævior eſt & auguſtior, jamq; per medium forum ambulans, nemini ullum terrorem ob manſuetudinem incutiat. Quam igitur excuſationem habebimus, quam veniam ſperabimus, ſi belluas quidem domuerint, homines interim numquam nos mitigare, aut ut bene erga nos afficiantur, efficere poſſe dicamus? maxime enim manſuetudo præter naturam beſtiarum, ferocitas autem ab hominum natura aliena ſit?* Sanctus Antonius de Padua in ſermone quodam hominem iracundum & vindictæ cupidum in Baſiliſco adumbrat, dicens: *Recte iracundus ſignatur per Baſiliſcum, qui eſt ſerpens ſemipedalis longitudine, ſingulare malum in terris, qui flatu ſuo extinguit herbas, necat arbores, & animalia cætera occidit, & incendit, ipſas etiam auras corrumpit, ita ut in aëre nulla avium impune tranſvolet. & infecta ſpiritu peſtilenti aura ſibilum ejus et ani ſerpentes pavere facit, & cum acceperint fugam, omnia ventuo inficit, & ab eo quidquid morſum eſt, occiditur, nec depaſcitur fera, nec attrectat ales: A muſtelis tamen vincitur, quas ideo homines inferunt cavernis, in quibus delitescit: Sic iracundia veneno aliquis hujus ſæculi potens infectus, quaſi Baſiliſcus flatu ſua malitia extinguit herbas, id eſt, pauperes; necat arbores, id eſt, hujus ſæculi divites mercatores; animalia, id eſt, ſuos domeſticos occidit, & incendit; ipſas etiam auras, id eſt, vitam religioſorum corrumpit, ponit in cœlum os ſuum, & lingua ejus tranſit in terram, ſibilum ejus etiam ſerpentes pavent, id eſt, amici & ſocii, virus malitia conſequi perhorreſcunt, hujus cum incanduerit ira, quilibet fugam petit.*

D. Chryſ. T. 6. h. 18.

Appetitum vindicativum facile vincere poſſumus, ſi velimus.

S. Anton. de Pad. in Dom. 6. poſt Trin.

Iracundus vindicativus comparatur Baſiliſco.

9. Lactantius Firmianus iracundos, & vindicativos, in eodem ordine cum beſtiis ponit, dicens: *Quid bono viro poteſt eſſe tam calamitoſum, tamq; contrarium quam ira fræna permittere, quæ illum non modo boni, ſed etiam hominis appellatione deſpolies? ſiquidem nocere alteri (ut ipſe ait veriſſime) non eſt ſecundum hominis naturam; nam & pecudes, ſi laceſſas, aut calce, aut cornu repugnant; & ſerpentes, ac feras, niſi perſequaris ut occidas, negotium non exhibent. Et ut ad hominum exempla redeamus, imperiti quoque & inſipientes, ſi quando accipiunt injurias, cæco & irrationabili furore ducuntur, & iis qui ſibi nocent, vicem retribuere conantur.* Idem quoque hominem vindicativum & iracundum hominis nomine indignum eſſe his verbis probat: *Ira non modo boni ſed hominis appellatione deſpoliat, ſiquidem alteri nocere non eſt ſecundùm hominis naturam.* Seneca in Epiſtola quadam homines in odio proximi pertinaces nihil huma-

Homines iracundi & vindicativi, ponuntur in ordine beſtiarum.

Lactant. Firmian. l. 6. de vero cultu c. 18.

Participant enim

de ferocia beſtiarum. Senec. Epiſt. 103.

manitatis habere, ſed animalium ferociam participare aſſerit his verbis: *Rari ſunt caſus, etiamſi grave, naufragium facere vehiculo everti; ab homine homini quotidianum periculum. Adverſus hoc te expedi, hoc intentis oculis intuere: nullum enim malum frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius. Tempeſtas minatur antequam ſurgat: crepant ædificia antequam corruant; prænunciat fumus incendium; ſubita eſt ex homine pernicies. Erras, ſi iſtorum, qui occurrunt tibi, vultibus credis, hominum effigies habent, animos ferarum, niſi quod illarum perniocioſior eſt primus incurſus, quos tranſire non queunt, nunquam enim illas ad nocendum, niſi neceſſitas adigit, aut fame, aut timore coguntur ad pugnam; homini, perdere hominem libet.* Ex quibus verbis clare deducitur, appetitum vindicativum, & crudelitatem, deteſtabiliorem eſſe in homine, quam in beſtiis, quia hæ ferociunt, à nobis extimulatæ, aut famis violentia coactæ, homo vero, ſolum ut guſtui ſuo ſatisfaciat, ut ſtrages proximi ſui, & ſanguinis ipſius prorumpit: *Homini perdere hominem libet.* S. Iſidorus Peluſiota de injuriis, quæ ut plurimum ſcintillæ ſunt, qui in magnum iræ & vindictæ incendium prorumpunt, ita ſcribit: *Quoniam autem ſcripſiſti. Quid igitur ſi nulla eum, qui contumeliam infert, ſatietas capit, verum ejus, quem contumelia affecit, patientia pejor atque inſolentior redditur? Reſpondeo primum, incredibile hoc eſſe, deinde hujuſmodi hominem, tamquam indomitam belluam, averſandum eſſe atque fugiendum.* Idem tamen conſiderat, quod ad vindicativum hunc appetitum reprimendum, imitari poſſemus aſpidem, ejuſque exemplo nos animate ad manſuetudinem, & injuriarum irrogatarum diſſimulationem; at vero quia vix reperitur inter vindicativos, qui hoc crediturus eſſet, audiant, qui tales ſunt, quid S. Auguſtinus dicat; hic enim ſuper illum verſum: *Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium,* ita ſcribit: *Ita ergo & hic data eſt quædam ſimilitudo de Marſo; qui incantat, ut educat aſpidem de tenebroſa caverna; utique in lucem vult deducere; illa autem amando tenebras ſuas, quibus ſe involuta occultare dicitur, quod exire noluerit, recuſans tamen audire illas voces, quibus ſe cogi ſentit, allidit unam aurem terræ, & de cauda obturat alteram, atque ita voces illas quantum poteſt evitans, non exit ad incantantem.* Hoc idem merito facere deberet, quiſquis injurias ab aliis paſſus, aut in pugnam à proximo provocatus eſt, nimirum aures ſuas occludere, ſeque injurias minime audire, ſimulare deberet, diceréque cum Pſalmiſta: *Ego autem tamquam ſurdus non audiebam;* Et quidem ut ad hoc faciendum inducatur multa ſunt motiva, quæ illum extimulare poſſent: *An forte quærimus aliquid,* inquit idem S. Auguſtinus, *& in eo quod dicitur aſpis ita aures claudere, ut unam earum in terram premat, alteram cauda oppilet? quid ſibi vult hoc? in cauda poſteriora utique intelliguntur. Ergo non in præterita, quo jam tergum oportet ponere, ſed in ea quæ nobis promittuntur intendamus; ergo nec in præterita vita noſtra, nec ex præſenti delectari debemus, hoc enim Apoſtolus monet dicens: Quem ergo aliquando fructum habuiſtis in his, in quibus nunc erubeſcitis?* Mox enim ut iracundiæ impetus nonnihil in vindicativo fuerit mitigatus, à vindicta deſiſtens, reflectere deberet ad maniam & furorem quo adverſus proximum excanduerat, nec non ad pericula, quibus maniſeſte expoſitus erat; hoc enim faciendo utique ſemetipſos erubeſcerent; opus quoque eſt, ut ſerio conſideret, quiſnam vindictæ ſit finis, & damna irreparabilia quæ ab his in illum reſultant; ſic enim facile illi erit ex neceſſitate facere virtutem,

S. Iſid. Pel. l. 3. Ep. 7.

Ad appetitum Vindicativum reprimendum, imitemur Aſpidis exemplum.

Pſal. 57. v. 5.

S. Auguſt. ibid.

Pſal. 37. v. 14.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Diligendus eſt inimicus, quia Chriſti præceptum eſt; ubi verba illa ponderantur? Ego autem dico vobis diligite inimicos veſtros,

THEMA.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.
Matth. 5. v. 44.

Dilectio inimicorum eſt; præceptum Domini.

1. S. Joannes Apoſtolus, cum in ultimis ætatis ſuæ annis frequenter coram diſcipulis ſuis celebre illud Spiritus Sancti repeteret oraculum: *Filioli, diligite alterutrum,* hi, licet ſine cauſa, verba illa toties repetita nauſeantes, dixerunt ei: *Magiſter cur hoc ſemper loqueris? Qui reſpondit dignam Joanne ſententiam: Quia præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit.* Videor igitur mihi pariter in præſenti propoſito noſtro idipſum me haud immerito aſſerere poſſe: *Præceptum Domini eſt;* Eſt enim dilectio inimici expreſſum mandatum Chriſti, dicentis: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros;* hoc enim ſolum ſufficere unicuique deberet ad refrænandam vindictam: *Si hoc fiat ſufficit,* quia omnia præcepta, cunctæque leges, in hac dilectione reciproca compendioſe clauduntur, quia *Plenitudo legis eſt dilectio, & qui diligit proximum, legem implevit.*

Joan. 15. v. 9.

Rom. 10. v. 13.

Rom. 13. v. 8.

2. Simon Caſſianus illa verba: *Ego autem dico vobis,* hunc in modum exponit: *Ego Deus factus homo, authoritatem habens præcepta de novo condere, impertinentia reſecare; dico vobis auditoribus primis, ut & dicatur ſubſequentibus cæteris.* D. Chryſoſt. ad quemdam huic præcepto repugnantem Diſcurſum ſuum dirigens, his eum verbis alloquitur: *Quid ceſſas? Quid ſubterfugis? quid detrectas? Deus iſta facienda præcipit,* Enimvero Chriſtus Redemptor noſter, ſupremus eſt Legiſlator, ab æterno Patre ſuo abſoluta authoritate delegatus, juxta illud: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* S. Bernardinus authoritatem adducit S. Auguſtini, per quam nobis inſinuat, quod ſi ad amorem inimici nos non moveat univerſalis amor proximi, eo quod nos injuriis oneravit, ad minus moveamur authoritate illius, qui hoc ipſum præcepit, ut ipſum quoque diligamus inimicum: *In peccatis dimittendis,* inquit, *etſi non moveat nos amor offendentis, ſaltem vel moveat authoritas admonentis.* Habent Principes terræ authoritatem promulgandi leges, quibus ſubditos, ad illarum obſervantiam, in earum tranſgreſſione obſtringat, per pœnam auferendam facultatum vel vitæ adimendæ; quanto igitur magis hanc poteſtatem habebit Chriſtus, qui jure dicere potuit: *Per me Reges regnant, & legum conditores juſta decernunt;* In cujus quoque fæmore ſcriptum legitur: *Rex Regum & Dominus dominantium?* Hinc eſt quod priuſquam incarnata Sapientia diceret: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos,* prius per S. Joannem præmitti voluerit hæc verba: *Sciens Jeſus, quia omnia dedit ei Pater in manus.* Per quotidianam videmus experientiam, quod ut Princeps ſupremus ſubditum ſuum, quantumvis contumacem,

Simon de Caſſ. l. 10. c. 23.

D. Chryſ. t. 1. h. 20.

Virtute hujus præcepti Chriſti, moveri debemus ad diligendos inimicos.

Pſal 2. v. 6.

S. Bernardin. t. 1. ſer. 28. A. 1. c. 1.

S. Auguſt.

Probatur exemplo Principum terrenorum.

Prov. 8. v. 15.

Joann 15. 12.

Joan. 13. v. 3.

macem, ſibi obedire faciat, unicum dumtaxat verbum, imo unicus nutus ſufficiat; quod ſi igitur Regibus terræ à ſubditis ſuis tam prompte obeditur, quanto æquius eſt, ut nos Regi cœlorum obediamus? *In quacumque creatura ſcrutari volueris*, inquit Chryſoſtomus, *invenies immenſam opificis potentiam, & quod ſua voluntate gubernat omnia.* Ita quidem ignis natura eſt, non modo illuminare, ſed & ardere, atque conſumere, & nihilominus in fornace Babylonica, ne minimum quidem trium puerorum crinem, aut veſtes eorum adorere præſompſit: ſotasque egreſſus miniſtros abſumpſit Nabuchodonoſoris, unde idem ſubdit S. Doctor dicens: *Vidiſti, quod quando Dominus vult, elementa omnia in contrariam mutat eſſentiam. Conditor enim eſt, & Dominus, & pro ſua voluntate omnia diſpenſat.* Aquæ Maris Rubri floridam populo Hebræo præbuere viam, eædemque reunitæ, obſtinatum Regem cum univerſo ejus exercitu ſubmerſerunt. *Ita ſolent elementa revereri ſervos Domini* (proſequitur idem Sanctus) *& à ſuo ſe continere impetu. Audiamus nos, quotquot feroces & iracundi ſumus, & imitemur tantam ratione carentium elementorum obedientiam, nos qui ratione inſigniti ſumus. Nam ſi ignis, qui ita edax, ita vehement, corporibus tam teneris pepercit, quam meretur veniam homo, ſuum refrænare furorem, propter mandatum Domini, & iram erga proximum ſuum è proximo ſuo eliminare nolens? & quod majus eſt, ignis tantam urendi vim habet, & ſuam operationem non oſtendit; Homo autem manſuetum animal, & rationale, & benignum, contraria ſua natura facit, & negligentia ſua mores ſuos in feroces vertit.*

D. Chryſ. h. 12. in Gen.
Etiam mutæ elementa obediunt Creatori contra naturam ſuam.
S. Chryſoſt. Ibid.

3. Qualem putatis gratitudinem præſtiturum ſculptori ſuo lutum, quod hic ex arte, ingeniiq; ſui induſtria in eam efformavit ſtatuam, ut in altaribus venerationi publicæ exponatur, cum prius conculcaretur ab omnibus? Sane ſi ſenſu & rationis uſu polleret, artifici ſuo, qui ei nobile adeo eſſe dedit, obedientiſſimum foret. Homo vero vermis viliſſimus, ex pugillo limi manibus Dei efformatus divinam induit imaginem, inſuper donis, virtutibus, gratiisque cœleſtibus dotatus (ſiquidem *minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria et honore coronaſti eum*) qualiter itaq; ſi recalcitret, ſi divino factori ſuo, ejusque beneplacito reſiſtat, ſe excuſare poterit? atque ideo forſitan Chriſtus authoritative dicit: *Ego autem dico vobis*; homo namque divinarum manuum opus eſt & factura, dicente Eccleſiaſtico: *Quaſi lutum figuli in manu ipſius plaſmare illud & diſponere*; Quod clarius Jeremias confirmat dum ait: *Ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea.* Quis limus in manu figuli ei reſtitit, & non potius quaſcumque factori beneplacitas induit formas? *Væ qui contradicit fictori ſuo; ... Numquid dicet lutum figulo ſuo; quid facis?*

Cum lutum obediat figulo, cur non etiam homo Deo factori ſuo?
Pſal. 8. v. 6.
Joan. 10. v. 9.
Eccli. 33. v. 13.
Jerem. 18. v. 6.
Iſa. 45. v. 9.

4. *Ego autem dico vobis.* Ubi Ly *vobis* ſingularem meretur conſiderationem, Chriſtus enim tunc nos æterno Patri reconciliavit, quando maximi inimici eramus, dicente Apoſtolo: *Cum adhuc peccatores eſſemus.* Voluit igitur hoc loquendi modo quaſi inferre Dominus; Vobis id præcipio, quod ego primus executioni mandavi, in commodum & utilitatem veſtram. Hinc & Divus Chryſoſtomus in homilia cui titulus eſt *de ſimultate*, hanc efficaciſſimam inſtituit conſiderationem, dicens: *Si legem Cæſar ſtatuiſſet, ut omnes inimici in gratiam redirent, aut capite plecterentur, quid putas? Annon omnes feſtinarent ad mutuas reconciliationes? Ego quidem ſic arbitror.* Aſt ſi inſuper partem imperii ſui tibi promitteret, ut tuo ignoſceres inimico, quanto promptius pareres? & quidem, experientia teſte, non modo inter Principes ſupremos, ſed & alios authoritate pollentes perſonas, pacis fœdera contrahuntur, quibus alias irreconciliabile intereat bellum. Et nos nihilominus Deo veniam dare præcipienti, imo & oranti, quin & filiationem cœleſtem promittenti, deque Regni æterni acquiſitione alleçuranti, nec non omnia innumerabilia peccata noſtra remittenti contumaces ſumus.

Joan. 10. v. 9.
Rom. 5. v. 8.
Aliæ rationes inducentes ad dilectionem inimici, continentur in Verbo: Vobis.
D. Chryſ. t. 1. h. 22.

5. Apud Jeremiam Prophetam ſequens Hiſtoria, ſeu potius lamentum à Deo adverſus populum ſuum editum recenſetur. Deus enim Jeremiæ præcepit, ut congregaret in exedra templi omnes Rechabitarum filios, appoſitisque eis ſcyphis & calicibus vino plenis ad bibendum eosdem invitaret. Hæc autem proſapia talium erat hominum, qui à Jethro Moyſis ſocero ſuam trahebant originem; ex qua certus quidam Rechab, Pater Jonadab (à quo Rechabitæ denominati fuere) numeroſam prolem ſuam ad vivendum in agris ſub tabernaculis, ad abſtinendum à vino, vineisque plantandis inſtituit. Porrò Jeremias mandatum à Deo ſibi impoſitum executus quidem eſt, filii autem Rechab unanimiter factam ſibi vini propinationem recuſarunt, obedientiam allegantes & reſpectum, quem ſemper erga Jonadab hactenus conſervarant, Deus igitur ad Prophetam ſe convertens, ait: *Vade & dic viris Juda, & habitatoribus Juruſalem; numquid non recipietis diſciplinam, ut obediatis verbis meis dicit Dominus? Prævaluerunt ſermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis ſuis, ut non biberent vinum, & non biberunt uſque ad diem hanc; ... Ego autem locutus ſum ad vos, & non obediſtis mihi?* Ehem quot ſunt hodie, quibus Deus jure merito promptam, quam Dominis, amicorum precibus, imo nonnunquam impudicæ cujusdam fœminæ inſtantiis exhibuerunt obedientiam, exprobrare poſſet, quando ex altera parte Deo inimicorum dilectionem præcipiente nullam mandatis ipſius exhibent obedientiam ſive Deo debitum reſpectum? *Ego autem dico vobis*, &c. Ideſt, *ego autem locutus ſum ad vos, & non obediſtis mihi?* Quaſi diceret: Fuit aliquando non nemo, qui qualis fuerit, ignoratis, qui genti inhumanæ & barbaræ per multa ſæcula perſuaſit, ne vinum biberent, vites plantarent, ſeminarent granum, aut domos incolerent, ſed velluti totidem feræ, in magno numero in agris vitam traducerent, fueruntque illi Rechabitæ; & tamen ego, inquit, Deus, qui populo meo res tam faciles, atque ad ipſorum utilitatem ordinatas præcipio, nullam ab iis obedientiam obtinere poſſum. Ego illis impeto, non ut in fraternum ſanguinem deſæviant, caveantque ne tamquam feræ ferociam induant, publicamque quietem perturbent, & tamen mihi non paretur: *Ego autem dico vobis*, &c.

Inobedientes huic præcepto, confunduntur exemplo filiorum Rechab.
Jerem. 35. v. 13.
Ibid. v. 14
Joan. 10. v. 9.
Joan. 10. v. 14.

6. In libris Regum de Joab legitur id, quod in bene diſciplinatis militum exercitibus quotidie videtur; dum enim generoſus hic belli dux exercitui ſuo, perſtrepente buccina, ut receſſûs ſignum daret, atque ab omni prælio & hoſtilitate ceſſarent, præcepiſſet; hi licet in inimicos ſuos ferociter debaccharentur, jamque deſideratam in manibus haberent victimam, ſubito depoſitis armis ad buccinæ ſonitum prompti obedierunt: *Inſonuit Joab buccina, & ſtetit omnis exercitus, nec perſecuti ſunt ultra Iſraël, neque iniere certamen*: Deus autem qui *Deus exercituum*, *Dominus fortis & potens in prælio*, à Pſalmiſta Regio appellatur, hominem ſtragibus, inimicorumque ſuorum cædibus deditum videns, tubam intonat Evangeli-

Præcepto Chriſti obediendum eſſet ſicuti buccinæ Joab obedierunt Hebræi.
2. Reg. 2. v. 28.
Pſal. 23. v. 8.

Digitized by Google

Joan. 1. v. 14.

cam, dicendo: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros*; & tamen à pauciſſimis auditur, eique obtemperatur, cum tamen ille ipſe Deus ſit, de quo dicitur: *Qui reſpicit terram & facit eam tremere.*

Pſal. 103. v. 32.

Fulgoſ. l. 2. rerum memorab. c. 5.

Stupenda aliqua obedientiæ exempla.

7. De certo quodam Aſſyriorum Principe legitur, quod tum in cujusdam Legati præſentia de militum ſuorum prompta obedientia gloriaretur, ut illius quoddam coram illo ſpecimen ederet, quemdam militum ſuorum in ſublimi turri conſtitutum, ex nomine advocavit, qui ſubito ſe præcipitem egit, & in mille partes diſcerptus comparuit. Scipio quoque Africanus in hoc gloriari ſolebat, neminem eſſe in univerſo exercitu ſuo militem, qui non ſe confeſtim ad minimum à ſe datum nutum, vel ſignum, ex ſublimi turri ſe præcipitem acturus eſſet. Imo quotidie videmus, quod milites in baliſtarum ignes & globos evomentium conſpectum ultro occurrant, nulliusque pretii vitam ſuam ducant, ut promptam ducibus ſuis obedientiam exhibere queant. Sanctus Philippus Nerius de meritis obedientiæ die quadam juxta piſcinam quamdam in medio ſuorum conſtitutus diſſerens, inquit: Quisnam ex vobis adeo futuris erit obediens, qui me præcipiente, in haſce ſe aquas præcipitaret? Ad quæ verba eorum unus, Sancti viri quæſtionem, præcepti loco habens, ſubito in eaſdem ſe aquas conjecit: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*, inquit Job, cujus militiæ generalis quidem archiſtrategos Chriſtus ipſe eſt, & tamen licet in hac militia Chriſtiana hac gaudeamus prærogativa, quod Chriſtus Dux noſter per Evangelii tubam nobis minime præcipiat, ut periculis nos mortalibus exponamus, quin potius ea fugiamus, quia in vindictis ſalus corporis ut plurimum periclitatur, ſalus autem animæ in continuo & præſenti verſatur periculo, nec tamen ei paremus.

Job. 7. v. 1.

8. Quot videmus in aulis Principum miniſtros, qui propter certum quoddam, quod à Principe ſuo ſperant, emolumentum, ne ex ejusdem gratia excidant, amariſſimos deglutiunt bolos, ut intento ſuo minime præjudicent? *Notiſſima vox eſt ejus*, inquit Seneca, *qui in cultu Regum conſenuerat, cum illum quidam interrogaret, quomodo rariſſimam rem in aula conſecutus eſſet, ſenectutem? injurias, inquit, accipiendo & gratias agendo.* Aman cor habebat venenoſo rancore atque irreconciliabili odio adverſus Mardochæum pleniſſimum, adeo ut jam illi patibulum erexiſſet, & tamen mox ut Regem Aſſuerum audivit præcipientem: *Feſtina, & ſumpta ſtola, & equo, fac ut locutus es Mardochæo Judæo, . . . Cave ne quidquam de his quæ locutus es prætermittas*; Immediate ſine ulla contradictione, ut ſacer Textus inquit: *Tulit Aman ſtolam & equum, indutumq; Mardochæum in platea civitatis, & impoſitum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus eſt, quemcumq; Rex voluerit honorare.* Verum quidem eſt quod in trutinam Amani odium, quo Mardochæum proſequebatur, quam maxime præponderarit, verumtamen dum ex ea altera bilancis parte præceptum Regium, perdendique favoris & gratiæ Regiæ periculum ponderaret, vim odii ſui vicit, & compeſcuit, infimum curiæ Regiæ honorando miniſtrum. Quod utique factum multos coram tribunali Dei reddet inexcuſabiles, dum iis exprobrabitur, quod ineffabilis Dei Majeſtas uni Aman, vel Aſſuero poſtpoſita fuerit, idque à fidelibus ſuis, quos ſanguinis ſui pretio regeneravit, quibusque inimicorum dilectionem non præcepto ſolum, ſed & exemplo proprio, tam firmiter & ſolicite impreſſit: *Cave ne quidquam de his quæ locutus es prætermittas: Ego autem dico vobis*, &c.

Senec. l. 2. de ira c. 33.

Quomodo Aman ſuppreſſerit odii & vindictæ affectum contra Mardochæum.

Eſth 6. v. 10.

Ibid. v. 11.

Eſth. 6. v. 10.

Joan. 1. v. 14.

9. Cum Jacob Patriarcha una cum uxoribus ſuis, & univerſa familia ſua ex domo ſoceri inſalutato hoſpite diſceſſiſſet, hic furibundus, & ad ſe de hac injuria vindicandum, plane reſolutus; eum perſecutus eſt: *Qui aſſumptis fratribus ſuis perſecutus eſt eum diebus ſeptem, & comprehendit eum in monte Galaad.* At vero quemnam tandem hujus furoris, & à tam impio viro conceptæ vindictæ finem fuiſſe exiſtimatis? Pacificis nimirum, & omnino manſuetis verbis eum eſt allocutus, neque enim alia protulit lamenta quam hæc: *Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi, ut proſequerer te cum gaudio & canticis, & tympanis & cytharis?* Sed unde hæc tam repentina derivata eſt mutatio? Sacer Chroniſta ait: *Vidit in ſomnis dicentem ſibi Deum, cave ne quidquam aſpere loquaris contra Jacob.* Solum igitur Dei præceptum, tametſi eidem in ſomno inſinuatum, ad reprimendum conceptum adverſus Jacob vindictæ appetitum, ſufficiens fuit, cum tamen ſocer Jacob vir eſſet ſacrilegus, paganus, falſorum numinum adorator, peſſimiſque moribus imbutus. Quot igitur Chriſtianorum vir ille paganus condemnabit, qui huic divino præcepto: *Ego autem dico vobis*, &c. rebelles ſunt, & obſtreperi. Obſervandum vero quod Laban genero ſuo dixerit: *Deus Patris veſtri heri dixit mihi, Cave ne loquaris contra Jacob quidquam durius.* Unde liquet Laban in Deum Jacob minime credidiſſe, ſiquidem idolis latreuticum deferebat cultum, & tamen divino ejus præcepto tam prompte obediens fuit, nos vero qui Filios adoptivos Dei nos eſſe profitemur, ideoque ipſum quotidie invocamus dicentes: *Pater noſter qui es in cælis*, præceptum ejus Evangelicum audientes, ſurdis illud auribus excipimus, eique repugnamus.

Laban vir impius ad unicum præceptum Dei in ſomnis acceptum pepercit Jacob.

Gen. 31. v. 23.

Ibid. v. 27.

Ibid. v. 24.

Qui ſuo exemplo confundet multos Chriſtianos vindicativos.

Joan. 13. v. 14.

Ibid. v. 29.

10. Ex quo de Jacob mentionem facere cœpimus in memoriam revocandæ ſunt benedictiones, quas in Ægypto filiis ſuis impertiens, mortuus eſt, his namque datis, filii ejus memores injuriæ, quam Joſeph fratri ſuo irrogarant, dum illum primo occidere volentes, poſtea Madianitis in ſervum & mancipium vendiderunt, timentes, ne Joſeph frater eorum, injuriæ receptæ memor, de ea ſe vindicaret, unanimiter eum allocuti ſunt, culpam ſuam ingenue agnoſcentes; Dicit enim ſacer Textus: *Quo mortuo*, ſcilicet Jacob, *timentes fratres ejus, & mutuo colloquentes, ne forte memor ſit injuriæ quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum, quod fecimus, mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcipit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ, quam exercuerunt in te, nos quoque oramus, ut ſervis Dei Patris tui dimittat iniquitatem hanc.* Joſeph utique, utpote ſpiritu Prophetico à Deo dotatus, probe ſciebat, fratres ſuos ex formidine, quam ex remorſu malæ conſcientiæ conceperant, verba hæc, non ex ore patris excepiſſe, ſed de induſtria excogitaſſe; & tamen audito Patris ſui nomine, tantum abeſt quod aliquam machinaretur adverſus illos vindictam, ut ſacer Textus dicat: *Quibus auditis flevit Joſeph; quibus reſpondit, nolite timere, num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* Nimirum adeo ſe erga illos mitem exhibuit, ut ne quidem minimæ culpæ illos

Joſeph ad ſolam memoriam præcepti Patris ſui Veniam conceſſit perfidis fratribus ſuis.

Gen. 50. v. 16.

Ibid. v. 17.

Digitized by Google

illos redarguerit, Hanc autem Hiſtoriam propoſito noſtro breviter applicemus; Dico igitur, ſi hi fratres, qui duodecim fuere Patriarchæ, exiſtimarunt ſplum præceptum & reſpectum patris ſui Joſephum, in tantæ dignitatis culmine poſitum, ab omni vindicta coërcere potuiſſe, quam efficax frænum omni Chriſtiano eſſe debet, ne aliquam prorumpat vindictam, quod ſciat Deum ipſum ejusmodi vindictam ſeveriſſime prohibuiſſe: *Ego autem dico vobis, diligite*, &c.

Joan. 1. v. 14.

Manſuetudo Chriſti patientis, impedivit ne Creaturæ inſenſatæ vindicarent mortem ſuam.

11. In Paſſione Redemptoris noſtri, creaturæ inſenſatæ lictoribus, communis Creatoris mortem machinantibus, ſeſe oppoſuerunt, Sol enim obſcuratus eſt, aëra tenebris offuſcata fuerunt, contremuit â fundamentis ſuis univerſa terra, monumenta aperta ſunt, duriſſimi ſilices ſciſſi fuerunt, jamque ex communi quaſi ſuffragio ad inferendam illis vindictam ſe accingebant; At vero dic ſodes quidnam illas à vindicta inferenda prohibuit? Aliud nihil, quam præceptum Chriſti, volentis ut exemplo ſuo etiam duriſſimæ alpeſtres petræ erga ſacrilegos hoſce emollirentur: Unde ſanctus Leo ait: *Pendente in patibulo Creatore, univerſa creatura congemuit, & crucis clavos omnia ſimul elementa ſenſerunt. Debebat hoc teſtimonium ſuo mundus auctori, ut in occaſum conditoris ſui vellent univerſa finiri, ſed patientia Dei in illum potius vocat affectum, ut eorum ſalutem petamus, quorum crimen horremus.*

S. Leo ſer. 6. de paſſione.

Ipſum mare docet compeſcendum eſſe furorem in proximum.

12. Mare tumidum & ſpumans terram undis ſuis ſubmergere velle minatur, fremit, ſtridet, & in finibus ſuis quandam aperire videtur abyſſum, & tamen unico & ſemel audito Creatoris ſui præcepto: *Hucusq; veniet, & non procedes amplius, hic confringes tumentes fluctus tuos*, eidem præcepto jam ab elapſis ſexies mille ſexcentis & ſexaginta quinque anois obediens, tumidum & elatum furorem ſuum repreſſit, & in littore rupit: *Erubeſce Sidon ait Mare*; Quot enim ſunt iracundi, & vindicativi Chriſtiani, quibus Oceanus improperare poterit, quod appetitum ſuum iraſcibilem, ob Dei præceptum oequaquam refrænarint, cum tamen ipſe Dei præceptum, ſemel dumtaxat perceptum, numquam præterierit. In operibus Gregorii Nazianzeni ſequentia S. Cæſarii verba leguntur, quibus ad propoſitum noſtrum ita loquitur: *Pulchrum ſpectaculum mare, cum neque violenter terram pulſat, neque penitus quieſcens, ſed pacificis quibusdam amplexibus littora ſua ſalutans, ad ſemetipſum reſiſtit.* Semel enim impoſito ſibi à Deo præcepto, non ſolum eidem obedit, verum inſuper littoris areoas, amplexari & oſculari velle videtur; Unde idem Sanctus Cæſarius ſubjungit: *Pulchrum item quod divinum præceptum reveretur.* Mare igitur divinum præceptum ab hinc tot ſæculis, à principio mundi videlicet inviolabiliter veneratur, qua igitur ratione fieri poteſt, ut Chriſtiani, Filii Dei ſanguine redempti, idipſum contemnant? *Ego autem dico vobis*, &c. *Erubeſce ô Sidon ait Mare.* Rupertus Abbas ſuper hæc verba: *Ego autem dico vobis*, in favorem noſtrum his verbis concludit: *Audiri debet præceptum, quod præceptoris roboravit exemplum. Ecce Filius Dei, Præceptor & Doctor de cœlo venit quod præcipit, fecit, quod docet, opere oſtendit. Dilexit inimicos, nam cum inimici eſſemus reconciliavit nos Deo.*

Job. 38. v. 11.
Iſai. 23. v. 4.
S. Cæſarius Dial. 1.
Joan. 1. v. 14.
Rup. Abb. l. 5. de gloria & honore filii hominis. c. 5.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Divina gratia adjuterio præceptum dilectionis inimicorum adimpleri poſſe, ex Davidis erga Saulem in ſpelunca Odolla exhibita dilectione, diffuſe probatur, ſimulq; veniam inimicis dare facile eſſe oſtenditur.

THEMA.

Vox Domini in virtute, . . . Vox Domini intercidentis flammam ignis. Pſalm. 28. v. 4. & 7.

Chriſtus, legislator hujus præcepti confert gratiam ad illud obſervandum, ſi gratiæ cooperari velimus.

1. INter Principes, & Legislatores terrenos, & Deum noſtrum; in cujus manu ſunt corda uniuscujusque noſtrum, hæc eſt differentia, quod illi quidem leges condere, & promulgare, atque ad earumdem obſervantiam ſubditos ſuos obligare poſſint, vires tamen & virtutes ad hunc finem ſufficientes conferre nequeant; at vero de Deo noſtro dicit Pſalmiſta: *Vox Domini in virtute ... Vox Domini confringentis Cedros, & confringet Dominus Cedros Libani, . . . vox Domini intercidentis flammam ignis.* Enimvero cum ignis lumen pariter & calorem habeat, Deus harum qualitatum unam ab altera novit dividere, ut hic nec conſumat, nec comburat. Eodem modo licet ira in nobis injuriarum occaſione naturaliter accendatur, attamen ſi nos ex parte noſtra divinæ ejus gratiæ coöperemur, odii & appetitus vindicativi incendium in nobis poteſt extinguere. Moyſi apud Deum legationis munus apud Pharaonem obeundæ deprecanti, eo quod balbus eſſet, à Deo reſponſum fuit: *Quis fecit os hominis?* Cum igitur ira quæ ad vindictam nos extimulat, nihil ſit aliud, quam *Accenſio quadam ſanguinis circa cor*, quis eſſe poterit, qui cor illud in Dei poteſtate abſoluta poſitum eſſe neſciat? Si enim *Cor Regis eſt in manu Domini, & quocumque voluerit inclinabit illud*, quanto magis corda aliorum Deo ſubjecta ſunt, cum hi ab eo dependeant, quorum illi Domino & imperio ſubjiciuntur?

Exod. 4. v. 11.
Prov. 21. v. 1.

2. Simon de Caſſia verba illa: *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos*, &c. exponens inquit: *Quis poteſt conqueri de mandato altiſſimo Domini? Quis cauſabitur reluctans facere, quod novimus Deum velle? Quis dicet impoſſibile, quod eum faciendi gratia mandat æqua & inobliqua juſtitia, ſumma veritas & æterna?* Blaſphemum utique eſſet dicere Deum nobis aliquid præcepiſſe, quod ſphæra capacitatis noſtræ ſit ſuperius; nam ut S. Baſilius ait: *Sine dubio non præcepiſſet hoc qui bonus ac juſtus eſt, niſi etiam facultatem qua id faceremus, eſſet largitus; quam quidem etiam in natura ipſa expreſſe inſitam videri voluit. Bene enim de ſe meritos etiam beſtiæ naturaliter diligunt.* S. Auguſt. in ſermone quodam objectioni cuidam reſpondet, quæ à vindicativis opponi communiter ſolet, ſcilicet quod hujus ſint Spiritus incapaces: *Multi*, inquit, *præcepta Dei ſua imbecillitate non Sanctorum viribus æſtimantes, putant eſſe impoſſibilia quæ præcepta ſunt, & dicunt ſufficere virtutibus non odiſſe inimicos, cæterum diligere plus præcipi, quam humana natura patiatur. Sciendum eſt ergo, Chriſtum non impoſſibilia præcipere, ſed perfecta, quæ David fecit in Saul & Abſalon; Stephanus quoque Martyr pro inimicis ſe lapidantibus deprecatus eſt; & Paulus Anathema eſſe cupit pro perſecutionibus ſuis; Hæc Jeſus & docuit & fecit.* Similem quoque iisdem verbis in præſenti doctrinam adducit Ven. Beda, præterquam quod eam novis ſtabiliat exemplis, dicens: *Quia ad Moyſes, Samuel, & Stephanus pro inimicis orabant, & mortuus David planxit inimicos*; Moyſes antem, Samuel, &

Joan. 1. v. 14.
Simon de Caſſia l. 10. c. 23.
Blaſphemum eſt dicere hoc præceptum ſervare non poſſe.
S. Baſil. in Reg. brevior. Interrog. 176.
S. Auguſt. ſer. 35 in Append. ac deverſis.
Ven. Beda l. 2. c. 6. in Luc.

 David,

David, veteris erant teſtamenti, neque tot circa dilectionem inimici viderant exempla, quemadmodum nos, qui majoribus gratiæ auxiliis inſuper gubernamur.

Joan. 1. v. 14. Rom. 7. v. 25. Gratia Dei adjuvante hoc præceptum facilitatur. *Pſ. 131. v. 4. Pſ. 129. v. 4.*

3. Qui nobis inimici amorem præcepit inquiens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros*, teſte S. Joanne, eſt *plenus gratiæ*; quod Apoſtolus alius confirmat verbis, dicens: *Gratia Dei per Jeſum Chriſtum.* Hæc autem gratia facilitat, quidquid ſenſui noſtro eſt contrarium, quale in præſenti eſt diligere inimicum. David adverſariorum ſuorum ſe perſequentium factus veluti ſcopus, de ſua tamen æquanimitate nihil umquam diminuit, unde gloriabundus ait: *Memento Domine David & omnis manſuetudinis ejus.* Sed unde tantus illi obtigit vigor? Ipſemet alibi tantæ virtutis originem docet, dum ait: *Propter legem tuam ſuſtinui; ſuſtinuit anima mea in verbo ejus, ſperavit anima mea in Domino.* Non enim, ut inimicos diligamus, in noſtris viribus, ſed in auxiliis confidamus oportet gratiæ divinæ, quæ noſtræ prompte voluntati numquam deerit.

Quid intelligatur per manum aridam, quam ſanavit Chriſtus. *Matth. 12 v. 13.*

4. Maligni Phariſæi, ut S. Matthæus tradit, Salvatori aliquando hominem obtulerunt aridam & mancam habentem manum, interrogaveruntque ſi in die Sabbati cura ejus licita foret: moxque illi beniginiſſimus Dominus præcepit, dicens: *Extende manum tuam, & extendit, & reſtituta eſt ſanitati, ſicut altera.* Hac autem Hiſtoria Author operis Imperfecti ad præſens utitur propoſitum, per hunc miſerum intelligens populum Hebræum, qui amicum amabat, inimicum vero minime, idq; ex falſa Rabbinorum traditione licitum eſſe putabant. Ait itaque: *Populus ille manum habet aridam, id eſt, boni homines, qui erant inter Judæos, aridas manus habebant ſub lege contractas, quia opera juſtitiæ facere non poterant, ut puta amicum diligere ſecundùm legem, & ei benefacere, non erat hoc benefacere, ſed male non facere. Itaque ſanavit manus iſtorum Chriſtus per gratiam, ut non ſolum amicos, ſed etiam inimicos ament, bene omnibus facientes. Vides, quia laxata eſt manus eorum, quaſi accipiens gratia nervos.* Ita ſane quando vix lex gratiæ inchoata fuerat, S. Stephanus hac corroboratus, non modo ſuis ignovit lapidatoribus, ſed & genuflexus pro eorum venia atque ſalute precatus eſt Dominum.

Vindicativi excuſatio refellitur exemplo Chriſti. *S. Aug. ſer. 170. de tempore.*

5. Aſt quia multi in hujus virtutis exercitio difficultatem ſentiunt non exilem, S. Auguſtinus eorum, qui magnam in remittendis inimicorum injuriis contradictionem experiuntur, excuſationem, Chriſti Crucifixi refutat exemplo, inquiens: *Et tu dicturus es, & quando ego hoc poſſum, quod Dominus potuit? Quare hoc dicis? attende ubi hoc facit, attende quia in cruce hoc fecit, non in cælo; ſemper enim Deus in cælo cum Patre, in cruce autem pro te homo, ubi ſe imitandum præbuit omnibus. Sed ſi multum eſt ad te Dominus, non ſit ad ſe multum ſervus. Non potes imitari Dominum tuum, cum penderet in cruce, Stephanum ſervum ejus, cum lapidaretur, attende.* Quem eumdem Protomartyrem nobis alibi longe vivacius ob oculos ponit, dum ait: *Homo erat ſicut & tu; De maſſa peccati creatus, ſicut & tu; eo pretio redemptus, quo & tu. Diaconus erat, Evangelia legebat, quæ legis vel audis & tu; ibi invenit ſcriptum: Diligite inimicos veſtros. Didicit legendo, perfecit implendo.*

Voluntate & præcepto Dei etiam ferociſſimæ beſtiæ in arca Noë fuerunt pacificæ.

6. Curioſa quæ circa arcam Noë ab aliquibus movetur difficultas, in qua juxta Dei præceptum animalia cujuscumque ſpeciei, quadrupedia, & volatilia recluſa erant, ita ut inibi concorditer morarentur ſimul lupus & ovis, vulpes & gallina; canis & lepus, atque ita de reliquis etiam crudelioribus, v.g. urſis & tigribus, diſcurrendo; omnes hæ feræ pacificam habebant converſationem ad invicem, quæ cæteroquin mutuis carnibus veſci ſolitæ erant. Præterquam quod mirandum ſit, qualiter lupus carnibus comedendis aſſuetus, fœno & palea ſe aluerit, nec non tot alia animalia contra uſum, naturamque propriam bolos deglutierint, ſtomachis eorum parum conducentes? aliud certe reſponderi nequit, quam quod Providentia & voluntas divina, dictas animalium ſpecies, pro bono univerſali conſervare volens, feris virtutem indiderit manſuetudinis, ut ferocitate depoſita, antipathias vincerent, idque ſolum manducare contentæ, quod Noë in nutrimentum præparabat. Ex quo facto ſequens in favorem noſtrum formemus argumentum.

Quid igitur non faciat homo ad mandatum Dei.

Si Deus beſtiis ferocibus virtutem indidit propriæ mitigandæ crudelitatis, idque ut animalium conſervarentur ſpecies, ſi lupi veluti totidem oves, ob eumdem finem redditi manſueti, quanto magis ad ſolidandam fidelium quietem & pacem, iracundis & vindicativis virtutem conferre poterit reprimendi appetitum iraſcibilem, & deglutiendi bolos amaros, id eſt, non curandi & diſſimulandi injurias aliasque perſecutiones: præſertim cum *vox Domini ſit in virtute, vox Domini intercidentis flammam ignis.* Id quod Eccleſia ſancta forſitan inſinuare voluit, quando in quadam Collecta nos ita orare docet: *Oblationibus noſtris quæſumus Domine placare ſuſceptis, & ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates: Præceptum poſuit,* inquit Pſalmiſta, *& non præteribit.*

Pſal. 148. v. 6. Oratio Eccleſiæ.

Multi ad inſtantiam amicorum deponunt odia: Cur non potius mandante Deo. *S. Thom. de Villanova ſer. in Fer. 6. Ciner.*

7. Ratio efficaciſſima, quæ præceptum hoc humanæ naturæ noſtræ, quantumvis flaccidæ, vires non excedere probat, fundatur in eo, quod multi odia deponant, & inimicis ignoſcant, ad ſolam amicorum, conſanguineorum, perſonarum potentium, aut aliorum, cum quibus intereſſe urgens intercedit, inſtantiam. Quod motivum S. Thomas de Villanova ſequentibus exprimit verbis, dicens: *Deus ita vult & præcipit, & hoc gratum eſt illi; quanta quotidie facimus pro amicis, quot à nobis alienatos, & inviſos, orantibus amicis in noſtram gratiam recipimus, ut illis placeremus? O Chriſtiane! facis hoc pro amico, & non facis pro Deo maxime cum hoc non ſolum conſulat, ſed præcipiat?* Adam, ut S. Auguſtinus ſentit, Evæ participationem divinitatis, modo pomum guſtaret, promittenti, ex ſolo inordinato, quo in conjugem ferebatur amore conſenſit, ſcilicet *amicabili quadam benevolentia* (verba ſunt ſancti Auguſtini) *qua ſæpe offenditur Deus, ne offendatur amicus.* Pro dolor, quot quantique à præcepti Chriſti ſe excuſant adimpletione dicentes: Ipſum nimis aſperum & intolerabile eſſe, noſtræque naturæ ſuperius debilitate; & nihilominus cum maxima quandoque facilitate, ne hunc illumve contriſtent amicum, Dominum Principem, imo ne aliquod inordinatum objectum, quod veluti idololatræ adorant, offendant, inimicis ignoſcunt?

2. Reg. 13. v. 28. Quibus verbis animaverit Abſalon ſervos ſuos ut

8. Abſalon ſervis ſuis præcipiens, ut Ammon fratrem ſuum conficerent, his eos legitur animaſſe verbis: *Obſervate cum temulentus fuerit Ammon,... Et dixero vobis: Percutite eum & interficite, nolite timere, Ego enim ſum qui præcipio vobis, roboramini & eſtote viri fortes.* Utinam verba hæc in noſtrum applicaremus favorem, nobis imaginantes nos à Chriſto animari, non ad fundendum inimici nos offendentis ſanguinem, ſed ad reprimendum & ſuffocandum odium, iram, appetitum vindicativum,

occiderent Ammon. Ibid.

Prov. 16. 32.

vum, atque indignationem noſtram: *Ego ſum qui præcipio vobis, roboramini & eſtote viri fortes.* Nec timendum, quod hoc agendo honoris paſſuri ſimus præjudicium, ſiquidem *melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo.* Memorabiliſſimus eſt actus ille heroicus, quem David in ſpelunca Odollæ, circa Saulem implacabilem perſecutorem ſuum Scriptura teſte exercuit. Quam hiſtoriam ut omnibus notam, fuſius non referam, ſola Davidis ad Saulem ſequentia verba prætereire nequeo: *Quare audis verba hominum loquentium: David quærit malum adverſum te? Ecce hodie viderunt oculi tui quod tradiderit te Dominus in manu mea in ſpelunca, & cogitavi ut occiderem te, ſed pepercit tibi oculus meus.*

1. Reg. 24. v. 11.

David præclaro exemplo pepercit Sauli hoſti ſuo infenſiſſimo, licet illum haberet in ſua poteſtate.

Ex quibus ultima verba admodum conſiderabilia ſunt; ſi enim dixiſſet: Pepercit tibi manus mea, non inferendo ictum; vel cor, non volendo vindictam, facilis foret intellectu ſermo; ſed quam cum iraſcibili proportionem habet oculus? certe craſſe non eſt dicendus, qui nominatur *ſedens in cathedra Sapientiſſimus.* Reſponderi quidem poſſet, aliquos adeo feroces eſſe, ut oculum habere vellent Baſiliſci, ut inimicos ſuos per ſolum aſpectum veneno & morte conficerent; aſt Davidi oculus erat columbinus, qui dicebat: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ*, ſed melius reſpondetur id, quod ipſemet alibi inſinuavit, inquiens: *Oculi mei ſemper ad Dominum*; ſciebat enim David, quod Deus amorem præcepiſſet inimici, velletque ut huic bonum redderetur pro malo, ad quod præceptum tunc vel maxime ſe reflectebat David, in Saule diſtinguens odium, invidiam, ingratitudinem & impietatem, quæ omnia tamquam Dei ſuaſque offenſas oderat; ſed & inſuper in eodem diſcernens ordinem & beneplacitum divinum, quo Deus inimicum vult amari; ideoque hoc ipſum executioni mandavit, dicens: *Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, Chriſto Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Chriſtus Domini eſt.* Qua actione David oſtendit quantum divinæ gratiæ valeat auxilium, ad reprimendam iram, quantumvis tanta cum feritate perſecutionem pateretur à Saul uſque ad mortem, ab eoque per illam necem vindictam ſumere poſſet.

2. Reg. 13. v. 8.

Pſ. 54. v. 7.

Pſ. 24. v. 15.

1. Reg. 24. v. 7.

Afferuntur alii virtutum actus Davidis in hac re.

D. Chryſ. To. 2. h. 5. de David & Saul.

Sed varios ponderemus fuſius inſignium virtutum actus, quibus ſanctus hic Rex ſuam admirabilem manifeſtavit manſuetudinem, eoſque à D. Chryſoſtomo excipiamus: *Non ulciſci eum, quem ſimpliciter inimicus læſit, nihil miri eſt. At qui hominem multis à ſe affectum beneficiis, ſed qui pro benefactis beneficium ſemel atque iterum, imo frequenter interficere conatus ſit, poſteaquam in manus incidiſſet, ut jam liceret occidere, ſuſtinuit non ipſum dimittere tantum, verum etiam ex aliorum inſidiis eripere, præſertim cum ſciret illum poſt eadem moliturum.* Probe enim noverat David, Saulem hoc vitæ beneficio iterum in ejus damnum abuſurum, mortemque ut prius illi machinaturum. Quam eamdem virtutem idem ſanctus Doctor homilia cui Titulus (*De odio & inimicitiis*) tamquam ſumme laudabilem iterum nobis ante oculos proponit, dicens: *Cum in ſua poteſtate illum haberet, à nece tamen ejuſdem abſtinuit, non ignarus fore, ut poſtquam ei perperciſſet, denuo ſe invaderet, illud præcipuum eſt, decies millies voluntate mortuum eſſe. Decies millies vero propter Deum mortuus, multas Martyrii laureolas obtinet.*

D. Chryſ. T. 6. h. 18. de odio & inimicitiis.

Specialiter quod cohibuerit milites

9. Idem quoque S. Doctor in prima ſuper Saulem & Davidem homilia conflictum conſiderat, quem ſanctus hic Rex ſeipſum, ſuoſque milites, vincendo, uſque ne Saul offenderent, reſiſtendo habuit. Dicitur enim: *Non ipſi modo adverſus ſeipſum, propriamque cupiditatem erat prælium, ſed adverſus milites qui aderant; etenim ſi noluiſſet animo moderari, ac parcere ei qui læſerat, conſentaneum erat, ut & illos metueret, ne forte ipſum trucidarent in ſpelunca, tamquam qui illorum ſalutem prodidiſſet exitiumque attuliſſet.* Quotquot enim Davidem ſequebantur, odium incurrerant Saulis Regis, reique cenſebantur ab illo læſæ majeſtatis; hinc rationabiliter jacturam omnium bonorum, vitarumque ſuarum timere poterant, & conſequenter improperare Davidi: *Proditis amicis hoſtem ſervare ſtudes?* Nos vitam pro te periculo expoſuimus, & modo dum inimicum habemus in manibus, tu eum defendis, noſque mortalibus ſubjicis periculis Regis inhumani, implacabilis & potentis? *Si tuam ſalutem negligis, noſtræ certe vitæ parcas.* Neque hoc Diſcurſu contentus ſanctus hic Præſul, magis magiſque eamdem Davidis humanitatem exaltat, dicens: *Egreſſus è ſpelunca tanta cum gloria, cum quanta tres pueri egreſſi ſunt de camino ardente; nam quemadmodum illos non exuſſit ignis, ita hic non conflagravit iræ incendio. Et illis quidem foris ignis nihil, in quo verſabantur, nocuit; hic vero cum intus haberet carbones accenſos, cum foris videret Diabolum, caminum incendentem idque variis modis, ab inimici conſpectu, ab exhortatione militum, à facilitate perficiendi cædem, à ſolitudine eorum, qui Sauli poſſent auxiliari, à præteritorum memoria, à futurorum periculorum metu; ſiquidem hæc & ſarmentis, & ſtipulis, ac cæteris omnibus, quibus caminus ille Babylonius incendebatur, lucidiorem excitabant flammam, tamen non exarſit David.* Præter hæc idem Sanctus ad motiva digreditur, quibus milites Davidem exhortabantur, ad mortem Sauli inferendam, dicentes: Non hanc eſſe vindictam, ſed ſolam divinæ voluntatis executionem, adeoque actum eſſe virtuoſum & meritorium, ſcilicet divinum implere beneplacitum; ideoque apud ipſum inſtiterunt, & dixerunt ſervi David ad Eum: *Ecce dies de qua locutus eſt Dominus ad te; Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei ſicut placuerit in oculis tuis. Allegant illi divinum Authorem. Deus illum tradidit, quo videlicet judicium à Deo profectum revereris, promptior erat ad homicidium, non enim, inquiunt, tuam ipſius vitam ulciſceris, Deo ſubſervis, ac miniſter es, illius ſententiam comprobas.* Nihilominus David utpote in virtute maxime radicatus, ne vel leviſſime his fuit commotus verbis: *Intelligebat enim, quod Deus ideo tradiderat eum, ut ipſi majores occaſiones probandæ virtutis ſuppeditaret.*

ſuos ne nocerent Sauli.

D. Chryſ. h. 1. citata.

D. Chryſ. h. 2. de David & Saul.

Quamvis illum ad vindictam inſtigarent validis rationibus.

D. Chryſ. h. 1. ibid.

10. Idem Sanctus inſuper ad conſiderandam digreditur cordis amaritudinem, quam David ſenſit in eo, quod veſtis Saulis extremitatem amputaſſet, dicente Scriptura: *Præcidit oram chlamydis Saul ſilenter; Poſt hæc percuſſit cor ſuum David, eo quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul? Dixitque ad viros ſuos; Propitius ſit mihi Dominus ne faciam hanc rem Domino meo. Quoniam videbat hanc Philoſophiam ſuperare pene naturam humanam,* (verba ſunt dicti Sancti) *cæleſtique opus habere momenti, ſeque propemodum collabefactum ad eadem, precatur ut Dominus conſervet illi manum impollutam, quid tandem hos animo poſſit eſſe mitius.* Ecce vobis ſuper quid hæc Davidis virtus fundata fuerit, ſcilicet ſuper auxilium divinæ gratiæ: *Propitius ſit mihi Dominus ne faciam hanc rem &c.* Ad divinum præceptum ſuos convertebat oculos, dicebat enim: *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.*

David ſummopere doluit quod præcideret oram chlamydis Saul.

1. Reg. 24. v. 5. 6 & 7.

D. Chryſ. h. de David & Saul.

Pſal. 16. v. 4

11. Sanctus Auguſtinus in quodam ſermone ſuo ad quemdam injuriis affectum ſe convertens, ut eum ad veniam dandam inducat, ſequenti utitur Diſcurſu, dicens: *Suſcipis ex præcepto Domini tui ora-*

S. Aug. 11 ſerm.

454 de temp. c. 8.

eo pro maligno inimico ſuo illo quod facturus es, Dominus juſſit: dura juſſit, ſed magna promiſit. Quæ dura juſſit? diligite inimicos veſtros, benefacite illis, qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus vos. Dura ſunt, ſed propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras. Unde tibi viribus tuis cuſtodire vias duras, niſi quia miſericordia ejus ante oculos meos eſt?

Philipp. 4. v. 13.
Nihil nos excuſare poteſt a remiſſione injuriæ.

12. Ita gloriabatur Apoſtolus, dicens: *Omnia poſſum*; ſed in virtute cujus? *in eo qui me confortat* Propter quam pariter cauſam, priusquam Chriſtus nobis præciperet, dicens: *Diligite inimicos veſtros*. præmiſit inquiens: *Ego autem dico vobis*, q. d. ſi ego id vobis præcipio, etiam idem adimplendi virtutem roburque vobis communicabo. Divus vero Chryſoſtomus ejusdem virtutis facilitatem ex alia deducit parte, quando in homilia, cui Titulus eſt: *De ſimultate & ira*; ita diſcurrit: *Quid facilius, dic quæſo, quam homini qui te læſerit; iram remittere? non enim longis ad id peregrinationibus opus eſt, non pecuniarum inſumpta, non aliorum exhortationibus. Sufficit ut tantum velis: ac jam virtus illa ſuum opus explevit.* Et licet voluntas recalcitret, divinæ tamen gratiæ auxilio efficaciter adjuvatur, Neque his contentus Sanctus hic Doctor, ſuum in eadem homilia ita proſequitur diſcurſum, dicens: *Si dixero, jejuna; corporis imbecillitatem mihi excuſas. Si dixero: Da operam ſacra Synaxi, ſeculares curas; ſi dixero: Attende concionibus: imperitiam, Si dixero: Iram dimitte, quid iſtorum allegare poteris? non corporis imbecillitatem, non imperitiam, non paupertatem, non occupationes, quapropter minime omnium hoc peccatum veniale eſt.*

D. Chryſ. T. 1. h. 22.

Proſecutio ejusdem ſententiæ.
S. Auguſt. ſer. 35. in append. de diverſis.

13. Sanctus quoque Auguſtinus varias inſtituit conſiderationes, quibus eos, qui à præcepti dilectionis inimicorum adimpletione ſe ſubtrahunt, inexcuſabiles eſſe convincit, dicens: *In reliquis operibus bonis interdum poteſt aliquis qualemcumque excuſationem prætendere, in habenda vero dilectione nullus ſe poterit excuſare. Poteſt mihi aliquis dicere non poſſum jejunare: numquid poteſt dicere: Non poſſum amare? poteſt dicere: Propter infirmitatem corporis mei non poſſum à vino & carnibus abſtinere; numquid poteſt dicere: Non poſſum diligere? poteſt aliquis dicere: Virginitatem non poſſum ſervare; poteſt dicere, non poſſe res ſuas vendere, & pauperibus erogare; numquid poteſt dicere: Non poſſum diligere inimicos? non enim ibi aut pedes laborant currendo, aut aures audiendo, aut manus operando laſſantur, ut nos per ipſam excuſationem liberare conemur; nam nobis dicitur: Ite ad Orientem & quærite charitatem; navigate ad Occidentem & invenietis dilectionem. Intus in corde noſtro eſt; non in longinquis regionibus invenitur, quod à nobis petit.*

D. Chryſ. in Pſ. 5.
Amare, facillimum eſt.

14. Divus Chryſoſtomus ſuper Pſalm. 5. hanc aliam conſiderationem efformat, dicens: *Amare facile eſt & expeditum: ſi enim dixiſſet: Vos cum homines ſitis, diligite beſtias: præceptum fuiſſet difficile: ſi autem qui homines ſunt, homines amare juſſit, quidnam habeat difficultatis?* Quot autem ſunt qui immoderato amore animalia proſequantur. Si vero ſubdit Sanctus, mihi replicaveritis dicentes: Homines quamvis tales, vobis nihilominus inimicos & crudeles eſſe, reſpondeo feras pariter homini inimicas eſſe & nihilominus homines plurimi dictas nutriunt foventque feras, aut propter emolumentum aut propter pompam. Minusne ergo in nobis efficere poterit præceptum & amor Dei circa homines, quantumvis feroces? *Quamnam poteris afferre excuſationem, qui leones quidem manſuefacimus, & in iiſdem nobiſcum ædibus collocamus: quod eſt autem nobiſcum ejusdem generis non attrahimus.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Majoris meriti amor eſt inimici, quam amici, quos propter Dei præceptum & amorem, non vero propter demerita eorum amare debemus.

THEMA.

Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Matth. 5. v. 46.

Dilectio inimicorum plurimum præfertur dilectioni amicorum.
Prov. 16. v. 2.
Matth. 5. v. 46. & 47.

1. EX hac incarnatæ Sapientiæ propoſitione deducere poſſumus, quod dilectio amicorum atque inimicorum trutinæ uni impoſita, hæc ex una, illa ex altera parte, iſta ultima longe gravius præponderet in oculis atque æſtimatione Dei, qui *ſpirituum ponderator eſt*; qui eos, qui chariores ſuos diligunt, amore inimicorum neglecto, flocci æſtimare oſtendit, ſiquidem de talibus ſubjungit, dicens: *Nonne & Publicani hoc faciunt? Et ſalutaveritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt?* Hinc Sanctus Auguſtinus in quodam ſermone ſuo ita diſcurrit: *Qui ſolos amicos diligunt, in hac parte Publicanis & gentibus, & beſtiis ſimiles ſunt; ut ergo ſuperiores ſimus & gentibus & beſtiis, etiam inimicos & adverſarios diligamus.* Quia ſcilicet ipſimet etiam gentiles ſuos diligunt amicos; Dilectio autem inimicorum opus eſt gratiæ divinæ, & ad nos ſpectat Chriſtianos, qui per eam à gentilibus ſecerni debemus; quod & ſanctus Hilarius confirmat, dum ait: *Non ſolum iram ab ultione depellens, ſed etiam in amorem mitigans injurioſi, quia gentium ſit amantes amare, & communo ſit diligere diligentes.*

S. Auguſt. ſer. 61. de temp.

S. Hilar. Can. 4. in Matth.

S. Thom. 2. 2. q. 27. art. 7.
Adducuntur hujus variæ rationes.

2. Doctor Angelicus hunc examinans articulum: *Utrum ſit magis meritorium diligere inimicum quam amicum?* Hanc tandem ſtatuit concluſionem: *Quamquam diligere amicum ſit rem meliorem diligere, ſecundum tamen rationem diligendi, qua Deus eſt, magis meritorium eſt inimicos quam amicos diligere.* Cui doctrinæ egregiam adjicit diſtinctionem, ſcitu neceſſariam, ſequentibus expreſſam verbis: *Dupliciter iſtæ dilectiones comparari poſſunt, uno modo ex parte proximi, qui diligitur, alio modo ex parte rationis, propter quam diligitur; primo quidem modo dilectio amici præeminet dilectioni inimici, quia amicus & melior eſt & magis conjunctus; unde eſt materia magis conveniens dilectioni, & propter hoc actus dilectionis ſuper hanc materiam tranſiens melior eſt, unde & ejus oppoſitum eſt deterius; pejus enim eſt odire amicum quam inimicum. Secundo autem modo dilectio inimici præeminet propter duo; Primo quidem, quia dilectionis amici poteſt eſſe alia ratio quam Deus, ſed dilectionis inimici ſolus Deus eſt ratio. Secundo, quia præſuppoſito quod uterq; propter Deum diligatur, fortior oſtenditur eſſe Dei dilectio, qua animum hominis ad remotiora extendit, ſcilicet uſque ad dilectionem inimicorum, ſicut virtus ignis tanto oſtenditur fortior, quanto & remotiora diffundit ſuum calorem. Tanto ergo oſtenditur divina dilectio eſſe fortior,*

Digitized by Google

fortior, quanto propter ipſam difficiliora implemus; ſicut & virtus ignis tanto eſt fortior, quanto comburere poteſt materiam minus combuſtibilem.

Tria motiva cur dilectio inimicorum maximi ſit meriti, præ dilectione amicorum.

S. Bonav. T. 6. Comp. Theol. verit. l. 5. c. 32.

3. Doctor vero Seraphicus tria exigit motiva, in quorum amorem erga inimicos majoris eſſe meriti docet, quam erga inimicos, licet primo omnium loco, proprii in nos amoris debitores nos eſſe fateatur; dicit erga: *Diligere inimicum, magis eſt remiſſionis pœna meritorium, & ad multa valet. Primo, quia magis accedit ad perfectionem virtutis, majores, enim perfectionis, quia magis gratuitum. Secundò, quia motus charitatis, quo diligimus inimicum, magis meritorius eſt remiſſionis pœna, & hoc ratione difficultatis. Tertiò, quia inimicum diligere eſt expreſſius ſignum charitatis quia contra motum naturæ eſt; unde valde difficile eſt, niſi adſit gratia, per quam vincatur natura.* Quam eamdem opininionem tenet S. Bernardus ſequentibus illam corroborans rationibus: *Primò, propter majorem charitatem. Secundò, propter majorem liberalitatem. Tertiò, propter majorem difficultatem. Propter majorem charitatem, nam dilectio inimicorum ex motu gratiæ eſt, non naturæ; unde niſi adſit gratia, qua vincatur natura, valde difficile eſt diligere inimicos. Secundò, propter majorem liberalitatem. Quia non ex debito meriti præcedentis; ideo diligere inimicum accedit ad perfectionem virtutis; majoris enim virtutis eſt & perfectionis, quia gratuitum comprobatur: Tertiò, propter majorem difficultatem, & arduitatem, quia ad diligendum inimicum, agens invenit majorem difficultatem ex parte ſua, quia oportet eum ſupergredi ſuas naturales inclinationes, nec poteſt in hunc actum exire ſine forti & magno conatu, nec habet motivum, cui innitatur, niſi tantummodo Deum. Præterea iſte actus in ordine naturali præſupponit amicorum dilectionem, & ultra hoc etiam addit:*

S. Bern. T. 2. ſer. 50. A. 2. c. 4.

Etiam bruta diligunt benefactores ſuos.

S. Bern. T. 4. in ſer. 6. Cin. ſerm. 1. p. 3. Princip. Alb. Magn. l. 5. comp. Theol. veris. c. 32.

4. *Si diligitis eos qui vos diligunt, &c.* Idem Sanctus ſequentem hujus aſſerti rationem aſſignat, dicens: *Quia naturale eſt, quod etiam animalia bruta diligunt illos, qui ſibi benefaciunt, & cognoſcunt eos, ut equus, canis & alia animalia, quæ non diligunt, niſi eos, qui dant ſibi comedere propter ſuam utilitatem.* Quas eaſdem rationes pariter Albertus Magnus in lib. 5. de compendio Theologicæ veritatis in medium producit, ut & ipſe dilectionem inimicorom, illi quæ amicorum eſt, præferendam eſſe doceat.

Unde reſultet meritum dilectionis inimicorum.

Rupp. Abb. l. 5. de glor. & bon. Filii hominis c. 5. S. Anton. de Pad. ſer. in Fer. 6. Cin.

5. Rupertus Abbas vero meritum conſiderat dilectionis inimici, quod ex difficultate reſultat, & repugnantia, quam in hoc actu imbecillis noſtra experitur natura. *Ubi opus laborioſius*, inquit ille, *ubi labor eſt operoſior, ubi vel unde merces major, & corona acquiritur glorioſior.* Quod idem punctum de merito ſanctus quoque Antonius de Padua attingit, inſuper obſervans, amorem amici plerumque parum meritorium eſſe, ſecus vero dilectionem odientis & perſequentis nos. Ait igitur: *Nam ex amicorum dilectione nullam homo conſequitur mercedem, in quantum diligit, licet poſſet conſequi ex cauſa propter quam diligit. Ideoque ait Salvator: Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* Aſt ubi de inimici amore ſermo eſt, magna nobis promittitur merces, propter difficultatem, qua nosipſos devincimus. Simon quoque de Caſſia, Chriſti de inimici dilectione præceptum exponens, eidem merito proponendo inſudat, dum ait; *Et quoniam dilectio neſcit in ſua natura feriari, & benefacitus & munifica eſt, nec merita examinans, ſed ſeipſam tribuens in aliorum commodum, ad quod ſe factam agnoſcit, & eo ipſo validior in ſui natura conſiſtit, quo ſe tradere potuit in obſequium inimici, ut ei tribuat beneficium, à quo & maleficium ſumpſit.*

Simon de Caſſia in l. 1. c. 23.

Cum juſtiſſime Deo omnem debeamus noſtrum amorem ille non minus juſte unam partem aſſignat inimico noſtro.

Matth. 22. v. 37.

6. Ad hunc eumdem naturæ noſtræ contrarium facilitandum amorem nos reflectamus oportet, nos non amare aut benefacere perſequenti aut odienti nos, quaſi ipſe dignus eſſet, aut ita mereretur: ſed quia in ipſo imaginem recognoſcimus Dei, ejuſque præceptum divinum, & quia ita meretur Deus, cui totum noſtrum debemus amorem. Pro quorum omnium meliori intelligentia ſequens jaciamus oportet fundamentum, ſcilicet quod Deo totum noſtrum debeamus amorem: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua, &c.* Deus namque hominem ad ſuam creavit imaginem & ſimilitudinem, ut hic totum amorem & affectum ſuum, in ſuo collocet Creator. Qua veritate ut irrefragibili ſuppoſita, intentum noſtrum quadam explanemus ſimilitodine dicendo: Si quis veſtrum mille ſcuta deberet Petro, hic autem illi præciperet ut quingenta numeraret Joanni nequaquam amico, imo & inimico, perque manus ſuæ ſubſcriptionem ſibi ſatisfactum eſſe atteſtaretur, numquid ulla timere poſſet ex parte Petri repugnantia? nulla penitus: ita quoque in præſenti homo totum amorem ſuum Deo debet, hic autem illi præcipit (*Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros*) id eſt, ut partem hujus debiti amoris transferat in ſuum inimicum eumque amet, ſeque pro ſatisfactione debiti id acceptaturum: numquid illum rationabile recalcitrandi motivum ſubeſſe poterit? reſpondebitis utique, ut non mereri inimicum, utpote qui eum offendit, illi injuriatus eſt inſuper, malignus, ingratus, impius. Verumtamen reſpondeo, verum eſt quod non mereatur ut amicus, ſed in Deum, qui id meretur, conjiciendus eſt oculus; ex corde namque noſtro monetam ſolvimus amoris & dilectionis in ſatisfactionem debiti, quo Deo obſtringimur. Hinc ſanctus Antoninus ait: *Dilectionis inimici ſolus Deus eſt ratio dilectionis.*

Probatur ſimilitudine.

Matth. 5. 44.

S. Antonin. 4. p. Tit. 6. c. 46. § 4.

Petrus Bleſenſ. Ep. 50.

Deus veraciter diligi non poteſt, niſi ſimul diligatur inimicus.

7. Petrus Bleſenſis in quadam Epiſtola ita quoque ad præſens ſcribit intentum: *Divinæ reſiſtimus voluntati ſi proximum non diligimus propter Deum, cum Dominus in eo diligi petat, & ſit in negotio diligendi tanquam Chriſti vicarius; ex dilectione proximi noſtros Deus metitur affectus.* In dubium autem revocari non poteſt, quin inimicus noſter ſit proximus, ejuſque dilectio ſub præcepto cadat. Si quis vero dicere auderet, ſe Deum amare, licet inimicum oderit, hunc ego non modo blaſphemum, ſed hæreticum denunciarem, ſiquidem clariſſimæ ſe opponeret Spiritus S. deciſioni, quam Eccleſiæ ſuæ per S. Joannem Apoſtolum annunciavit in hæc verba: *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt, qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere? Et hoc mandatum habemus à Deo ut qui diligit Deum, diligat & Fratrem ſuum.* Quod & Cardin. Toletus in Comment. ſuper Luc. confirmat, dum ait: *Non jubemur dimittere proximo, propter ipſummet qui nos offendit, ſed propter Deum. Quis eſt ita rationis & ſenſus expers, cui ſi Deus viſibiliter diceret, remitte huic propter me, & mei gratia, non remitteret? cum ſæpe hominum precibus, amicorum & Principum id fiat? at Deus id dicit, exhortatur, & præcipit per ſuas Scripturas.*

1. Joan. 4. v. 20.

Ibid. v. 21.

Tolet. in c. 6. Luc. Annot. 70.

Summe ignominioſum eſt, inimico amore Dei nolle ignoſcere. *D. Chryſ. h. 78. in Joan.*

8. Divus verò Chryſoſtomus ulterius progreſſus, convincens quondam adducit argumentum, quo obſtinatos in odio & viodicta Chirſtanos perpetuæ involvit verecundiæ, atque ioſamiæ dicens: *Non vides amantes? Hi namque meretricum amore quot mala perferunt alapis verberibusque caſi, irriſi, innumeris injuriis laceſſiti, blando tamen morbo comprehenſi, omnia ſibi fælicia arbitrantur, dum vel ſemel ſuave aliquid & placidum inde accipiunt, priorum omnium obliviſcuntur. Omnia ſecunda proveniunt, ſive paupertas, ſive morbus, ſive quodcunque aliud vel moleſtiſſimum, neque humanam gloriam, neque infamiam curant; ſed & contumelias, & omnia cum voluptate propter illius amorem facile tolerant; Et ſi maledicat, ſi in faciem inſpuat, roſis abſtergi ſe putant. Date ut hoc in loco Apoſtolicum illud in medium afferam;* (*Rom. 6. v. 19.*) *ſicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Ex quibus præmiſſis Sanctus hic quamdam deducit conſequentiam, ſumme ignominioſam illis, qui Dei amore inimico ignoſcere recuſant, cum tamen propter unius quaodoque improbæ mulieris affectum innumerabiles diſſimulent injurias, ideoque ſubnectit, dicens: *Et ego dico, ut ſi illas diliximus, invicem diligamus; & quid invicem dico? Ita Deum diligamus. Nonne horretis audientes, tantam me à vobis in Deum dilectionem exigere, quantam in meretricem conferimus? ſed ego horreo quod neque tantam proferamus. Amata amantibus nihil boni offert, ſed turpitudinem, ignominiam, contumeliam. Deus autem cælum, & cæleſtia bona nobis proponit, & in filios & unigeniti fratres nos adoptavit & viventi tibi multa largitur, & tanta daturum pollicetur, quanta ne animo quidem complecti poſſumus. Illa omnia vult conſumas, ac ſi in voraginem projiceres. Deus tibi cælum ſemines, jubet, & centuplum reddit & vitam æternam.*

Alia Argumenta nos conſtringentia, quod obligemur ad amorem inimicorum. *S. Greg. h. 72. in Evang.*

9. S. Gregorius in quadam homilia ſua, Scripturam ſacram quoties nos ad inimici dilectionem exhortatur, eamve præſcribit, ſimul Dei, pro cujus amore illam exercere debemus, meminiſſe docet, inquiens: *In Plerisque Scriptura ſua ſententiis & amicos jubet diligi in ſe, & inimicos propter ſe. Ille enim veraciter charitatem habet qui & amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum.* Sanctus Thomas de Villanova efficaciſſima quadam ratione eos conſtringit, qui obſervantiæ legis divinæ, quæ dilectionem, amoremque ſuum præcipit, ſe ſubtrahere nolunt: dicit enim: *Quid tantum potuit tibi proximus nocere, ut non magis Dei amor & beneficia ponderent apud te?* ſi mihi reſponderis? Deum pro dicta reconciliatione ſe non interponere, te ego mendacem dico, ipſe enim in Evangelio ſuo nos alloquitur, inquiens: *Ego autem dico vobis:* (*Matth. 5. v. 44.*) *Diligite inimicos veſtros.* Si mihi oppoſueris, inimicum tuum; nec de venia curare, nec eam quærere, replico ego, quod loco ejus ipſemet illam inſtanter poſtulet Deus, quod longe amplius eſt. *At inimicus meus non petit à me veniam,* inquit Toletus, *illata mihi injuria. Hæc excuſatio nullius eſt momenti, imo auget vim argumenti, nam ſi ille non petit, rogat Deus ipſe pro eo, præcipit enim Chriſtus; pluris igitur facienda eſt petitio & præceptum Dei pro illo, quam ipſius preces ac petitio veniæ.* Si vos excuſaveritis, dicendo: inimicos veſtros impios, indignos eſſe, nec ulla mereri veniam, vobis reſpondeo, cum Sancto Auguſtino: *Non, ut opinor, Magiſter ille cæleſtis impietatem nos diligere præcipit, ut noſtros diligamus inimicos, benefaciamus eis, qui nos oderunt; oremus pro eis, qui nos perſequuntur; cum procul dubio ſi piè Deum colimus, inimicos, atque odiis adverſum nos acerrimis incitatos, ac perſecutores, niſi impios habere non poſſimus. Num igitur diligendi ſunt impii? num impiis benefaciendum eſt? ita plane; qui enim hoc præcipit, Deus eſt: nec tamen nos hoc pacto adjungit ſocietati impiorum, quibus & ipſe parcendo, & vitam ſalutemq́; largiendo, non utique ſocietur. Conſilium quippe ejus, quantum homini pio noſſe donatum eſt, exponit Apoſtolus, dicens: Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? ad hanc volumus adduci, pro quibus intervenimus, non eorum peccatis, vel parcimus vel favemus.*

S. Thom. de Villanova ser. in Fer. 6. Cinr. *Tolet. ibid.*

10. Magnum in eo conſiſtit meriti augmentum, quando ad præſtandam Deo, divinoque ejus bene placito obedientiam, quando odientem nos, quamvis noſtro indignus ſit amore, & impius, nihilominus ut amicum diligimus, & tamquam veneratione dignum, & veluti ſi tali dilectioni ſenſus non repugnaret: de quo proinde amore ita diſcurrit Author operis Imperfecti: *Qui amicos diligit, non propter ſe diligis, non propter Deum, & ideo nullam habet mercedem; delectat enim eum ipſa dilectio: Qui autem inimicum ſuum diligit, non propter ſe diligit, ſed propter Deum; ideo magnam habet virtutem, qui contradicit motibus ſuis.*

Inimicus diligendus, eſt propter Deum. *Auth. Imp. h. 13.*

11. Sanctus quoque Auguſtinus eamdem inimicorum dilectionem, quantumvis perverſi ſint, & omni noſtro indigni favore, nobis facilitaturus, ita ſermocinatur: *Si mali non eſſent, pro quibus oraremus, quando nobis diceretur, orate pro inimicis veſtris? An forte vellemus bonos habere inimicos? unde fieri poteſt? non habebis bonum inimicum, niſi fueris malus: ſi autem fueris bonus, inimicus tuus non erit niſi malus. Orate pro inimicis veſtris. Ergo boni orate pro malis. Redi ad cor tuum. O tu qui in iſta fornace purgaris, ſi potuit eſſe vox tua? proba me Domine & tenta me, ure renes meos, & cor meum, quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt, ecce redi ad cor tuum. Sub Deo es, orationem fuſurus es: occurrit tibi qui te læſit: occurrit tibi qui te ſpoliavit: occurrit tibi qui te in carcerem miſit. Eja attende cor tuum; reſpice Dominum tuum. Ecce malus inimicus tuus, ecce bonus Dominus tuus. Tuus equidem inimicus venia indignus eſt, ſed Deus illa digniſſimus, & ut amore ejus illi ignoſcas, ipſe meretur: reſpice Dominum tuum.*

Quantumvis ſit perverſus & noſtro amore indignus. *S. Aug. ſer. 25. de temp. c. 7.*

12. Sanctus pariter Antonius de Padua hac inſigni ſimilitudine quemcumque Chriſtianum ad hanc veniam amare ſatagit: *Debet diligere opus Dei, in quantum ejus opus.* Videbitis quandoque figuram Crucifixi maculatam, & conſpurcatam, & nihilominus à ſolito ejus cultu, & adoratione non abſtinetis, quia in illo Filium Dei veneramini, licet ſpurcities ejus diſpliceat. Ita quoque licet vitium, malitiam, invidiam & omnem aliam adverſarii veſtri impietatem oderitis, non tamen ab ejus amore deſiſtere debetis, quia imaginē portat Chriſti, qui ejus vobis amoram præcipit. Quod & S. Hier. ſuper illa verba *Philemoni dilecto*, confirmat dicens: *Non habetur in Græco quod dilectus dicitur, ſed diligibilis. Inter dilectum autem & diligibilem hoc dicitur, quod dilectus appellari poteſt & ille, qui dilectionem non meretur. Diligibilis vero is tantum, qui merito diligitur. Deniq; & inimicos noſtros diligere, præcipimur, qui ſunt dilecti, ſed non diligibiles, amamus quippe illos, non quia amari merentur, ſed quia præcipitur nos odio non habendos.* Hugo denique Card. quo inimicos amore proſequi debeamus oſtendit, dum ait: *Diligendi autem ſunt propter Deum,* *propter*

Probatur inſigni ſimilitudine. *S. Anton. de Pad. ibid.* *Philem. 1. S. Hieron. ad Philemon.* *Hug. Card. in Matth. 5*

Digitized by Google

propter nos, propter ſeipſos, quia omnia dilecti diligenda ſunt, non ſolum & agri & ſegetes, ſed & ſpina & ſepes. Item quia filii Dei ſunt, licet inſani ſ & fratres noſtri, licet ægroti. Sane ſi hic aut ille honoratur ſervus, quia gentilitias talis Principis portat veſtes; cæteroquin male excipiendus, quidni idem in præſenti ſtatuendum.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De complacentia & ſpeciali affectu, quo Deus fertur erga illos, qui male ſe tractantibus; bonum pro malo reddunt.

THEMA.

Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt. Matth. 5. v. 48.

Dilectio inimicorum, aſſimilat nos Deo.

1. CHriſtus Salvator noſter poſt traditum de dilectione inimicorum, & beneficentia erga eoſdem præceptum, tandem in hæc verba concludit: *Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* In quonam vero hæc æterni Patris ſui ſanctitas & perfectio conſiſtat, paulo ante

Matth. 5. v. 45.

his verbis declaraverat: *Ut ſitis filii Patris veſtri qui in cælis eſt, qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.* Hujus vero præcepti à Chriſto traditi rationem Albertus Magnus

Alb. Mag. Ibid.

aſſignat, dicens: *Quia cæleſtia nulla moventur turbulentia, ſicut & Pater Deus, peccatis in ſe factis non turbatur ad inimicitias ira, ut non benefaciat.* Porrò ex quo perfectio ſuam in charitate menſuram poſitam habet, major profectò hac charitas dari nequit, quam ſit illa, qua quis amat eum, à quo odio habetur; proinde hæc dilectio Deo tantopere placet, ut eamdem dilectioni æterni Patris ſui parem faciat, dicens: *Eſtote ergo perfecti*, &c. Et ideo S. Thomas

S. Thom. ibi

Doctor Angelicus ait: *Cum ad hoc nos vocat, ad ſimilitudinem ſuam vocat, quia Trinitas ipſa gaudet condonatione offenſarum.*

2. Sancta quædam, & eminenti perfectione prædita mulier, ut Taulerus, magnus vitæ ſpiritualis Magiſter refert, quonam modo ad illum perfectionis gradum pertigiſſet, interrogata, reſpondit: *Eos qui mihi moleſti, vel infeſti erant, ſingulari amore dilexi, atque illi à quo læſa fueram, peculiare ſemper beneficium contuli, quod alias ei non contuliſſem.* Conſideratione quoque digna eſt illa D. Chryſoſtomi obſervatio, quam fecit ſuper prædicti verba Thematis, quæ in cap. 5. ultima ſunt, in quo, ut videre licet, incarnata Sapientia præſtantiora ſpiritualis vitæ & perfectionis puncta; quæ in toto Capitis illius Diſcurſu ſparſim traduntur, quæque tandem præcepto dilectionis inimicorum terminaverat, ore ſuo tradidit: Dicit enim: *Perſpice obſecro, quemadmodum ultimam poſuit coronidem bonorum*; Et paulo poſt ſubjungit: *Neque utcumque inimicos amari docuit, ſed pro inimicis etiam ſupplicari. Vidiſti quantis ad perfectionem gradibus aſcenderit, & quemadmodum nos ad ipſum virtutis acumen adduxerit?* Poſt traditas quoque Apoſtolis ſuos octo Beatitudines inquit:

Taul. à Corn. à Lap. cit. in c. 5. Matth.

Inimici non ſolum diligendi ſunt ſed etiam ad exemplum Chriſti pro illis orare debemus.

Matth. 5. v. 16.

Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt; Tandem vero concludere volens ſubjecit: *Eſtote ergo perfecti ſicut & Pater veſter cæleſtis eſt.* Hinc vero non immerito dubitare licet, num verba illa ultima referenda ſint ad omnia alia in eodem capite tradita, an vero ſolum ad inimicorum dilectionem relationem dicant? Cui dubio S. Paſchaſius in favorem noſtrum reſpondet, dicens: *Præterea quærendum exiſtimo, utrum hæc ſententia pendeat ex eo tantum ubi dictum eſt: Diligite inimicos veſtros, an ad omnia quæ ſupra præmiſſa ſunt. Liquet igitur ſatis, quia illa hac ſola dilectione, per quam & inimicos diligere jubemur, complentur, & in ea cuncta recapitulantur.* Propheta Evangelicus multa venturi Meſſiæ encomia, ſpecialiter autem vitæ & mortis ſuæ myſteria prædicens, tandem capitulum iſtud concludere volens, *ultimam poſuit coronidem bonorum*; At vero in quonam hanc coronidem poſitam fuiſſe exiſtimatis? Num forte quod genus redemerit humanum? aut vero quod latroni aperuerit Paradiſum? Vel denique quod lictores converterit ad meliorem frugem, qui *revertebantur percutientes pectora ſua*? Nequaquam; has enim actiones quantumvis eximias Iſaias non exaltat, ſed per hæc memorabilia verba caput concludit, inquiens: *Et pro tranſgreſſoribus rogavit.*

S. Paſch. l. 3. in Matth.

Luc. 23. 48.

Iſai. 53. v. 12.

3. Sanctus Petrus omnibus fidelibus legem annunciare volens Evangelicam, in quanam virtute Chriſtum ſpecialiter eos imitari deſiderabat? Nimirum in manſuetudine erga inimicos exhibenda; Dicit enim: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.* Sed quænam ſunt illa veſtigia, quæ fidelibus æmulanda eſſe præcepit? videlicet. *Quia cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur.* Inter tot enim injurias & contumelias ne verbum quidem reſpondit, neque inter flagellorum, ſpinarum, clavorum, & crucis dolores crucifigentibus ſe indignatus ſuit, ut vobis daret Exemplum, nullam nobis irrogatam injuriam ulciſcendi: *Vobis relinquens Exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.* Jacob à Deo magnopere dilectus fuit, econtra vero Eſau ab eodem non ſine magna cauſa fuit reprobatus, non obſtante, quod fratres eſſent, eodem partu nati, atque ab iiſdem ſanctiſſimis progenitoribus procreati: *Jacob dilexi, Eſau odio habui.* Ab hoc autem Patriarcha Jacob duodecim Vet. Teſtam. Patriarchas naſci, & in progreſſu ſæculorum Eccleſiam ſuam in ejus poſteris fundari voluit, prout S. Gabriël B. Mariæ Virgini prædixit, quando eidem incarnationem verbi annunciavit, dicens: *Regnabit in domo Jacob in æternum & Regni ejus non erit finis.* Huic quoque Patriarcha cœlum aperuit, eique myſticam illam ſcalam conſpiciendam præbuit, per quam Angeli aſcendebant & deſcendebant, ut proinde exclamarit, dicens: *Non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cæli.* In ejus quoque auxilium Angelicorum ſpirituum exercitus miſit: *Caſtra Dei ſunt hæc*; Nomen quoque ejus *Jacob* in *Iſraël* commutavit, quod idem ſignificat, quod *videns Deum*: Econtra vero Eſau à Deo repudiatus ſemper permanſit, neque in ulla umquam æſtimatione à Deo habitus fuit: *Eſau odio habui*, at vero ſcire percuperem quænam fuerit hujus erga Jacob ſpecialioris affectus divini ratio. Pro cujus intelligentia notandum, Eſau hominem fuiſſe ferocem, aſperum, & vindicativum, Jacob vero ſemper mitem, & manſuetum fuiſſe; Qui proinde pro viribus cavebat, ne ſe injuriantes offenderet, ſed bonum ſemper pro malo compenſaret. Unde S. Aug. ait: *Conſiderandum quanta in B. Jacob fuerit charitas, ut odientem ſe fratrem ſuum maluerit in longinquis regionibus fugere, quam vitem odiis repenſare, quem ſicut vitare ſcivit, ita odiſſe neſcivit, & reverſus multis muneribus ut eum ſibi placatum faceret,*

Quænam Chriſti veſtigia ſequi debeamus.

1. Petr. 2. v. 22.

Deus Jacob ſingulariter dilexit, & multis gratiis cumulavit.

Rom. 9. v. 13.

Luc. 1. v. 35.

Gen. 28. 17.

Gen. 32. v. 2.

Eſau econtra odio habuit, & quænam utriuſque fuerit ratio.

S. Aug. ſer. 188. de temp.

honoravit. Ab ipſo materno otero Eſau cum fratre ſuo contenderat: *Collidebantur in utero ejus parvuli*, nemo enim quam Eſau aliquis cum Jacob aliquo mitiſſimo & benigniſſimo contendere poterat, qui enim tales ſunt, divinam ſibi ſemper conciliant benevolentiam, etiam priuſquam ſint nati,

Gen. 25. v. 22.

4. Regius Propheta David, tanto à Deo amore excultus fuit, ut Deus ſe in illo hominem reperiſſe gloriaretur qui cordi ſuo conformiſſimus eſſet: *Inveni David, Filium Jeſſe, virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*. Multæ quidem io ſancto hoc Rege eluxere virtutes, varii quoque fuerunt actus heroici, in quibus eximium ſe eſſe probavit, at vero quænam inter omnes virtutes illa fuit, per quam ſibi cor Dei adeo intime devinxit? utique nulla alia; præterquam quam ſemper erga inimicos ſuos exhibuit manſuetudinis virtus. Confirmat hoc ipſum S. Dion. Areopag. ad Demophilum ita ſcribens: *Quid porro David amicum Deo reddidit? nempe quod in hoſtes benignus fuit; inveni, inquit ille, prabenignus benignitatis amator, hominem ſecundùm cor meum.* Verum quidem eſt, quod die quadam adeo perturbatus fuerit, ut diceret: *Tabeſcere me fecit zelus meus* (nimirum quo adverſus adverſarios ſuos ardeſcebat) ſed cur obſecro tanto zelo contabuit? num forte propter perſecutiones quibus infeſtabatur? aut propter caluminias quibus eum onerabant? vel denique propter ſtructas illi inſidias afflictus fuit? nequaqitam, ſed ipſiſſimam rationem indignationis ſuæ ipſemet declarat, dum ſubdit: *Quia obliti ſunt verba tua inimici mei:* Solum ergo diſplicebant ipſi offenſæ contra Deum commiſſæ, non vero ſibi irrogatæ injuriæ vel contumeliæ.

Act. 13. v. 22. Quia David in hoſtes ſuos fuit benignus, Vir ſecundùm cor Dei vocatus fuit. Dionyſ. Areop. Ep. 8. Pſ. 118. v. 139. Ibid.

5. Cœleſtis Sponſus in ſacris Canticis ait: *Deſcendi in hortum nucum ut viderem ſi floruiſſet vinea & ſi germinaſſent mala punica*. Enimvero quod Sponſus amœnum iogrediatur hortum animi cauſa, nihil in ſe mirum habet, at vero quod hortus ille plenus ſit non floribus, herbis, vel aliis delicatis & nobilibus plantarum generibus, ſed arboribus oucum, hoc eſt, quod in oon exiguam me rapit admirationem, maxime cum eo ex induſtria & propoſito ſe receperit, quaſi animum in eo dilataturus. Quidnam igitur ad hoc reſpondere poterimus? pro reſolutione neceſſum eſt, ut integ[...]nucis hujus medullam & nucleum penetremus, non vero in ſola ejus cortice ſiſtamus. Certum eſt igitur, ſponſum hunc præfigurare Deum animæ noſtræ amantiſſimum conſortem; per arbores vero nucum ſervi ejus denotantur, qui in hac vita contumeliis & injuriis male tractantur, quia nuces in cortice amariſſimæ ſunt, atque ex arboribus lapidibus, virgis, & baculis decutiontur, ideoque typus ſunt illorum, qui io perpeſſis perſecutionibus, inimicis ſuis bonum pro malo reddunt, nuces enim eodem tempore, quo tam inhumaniter ex arborum ramis decutiuntur, percuſſorum ſuorum gremium abundanti nucleorom dulcedine adimplent: In his igitur qui perſecutionibus infeſtati, bonum pro malo reddunt, divinus Sponſus ſuas ſe reperire delitias profitetur; *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum*, iis nimirum, qu[i] male ſe tractantibus bonum pro malo rependunt. Porro ſacer textus eodem in loco ſubdit: *Ut viderem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica*; Etenim inter omnes arbores nulla eſt, quæ magis expreſſiva ſit dilectionis erga inimicos, quam mala punica & vites; tametſi enim hæ moltoties, & in ploribus partibus amputentur, adeo ut ſuis quoque temporibus copioſas effundere videantur lachrymas, attamen in hujus putationis, & præſcindentium vinitorum retributionem vaſa illorum vino ſapidiſſimo replent. Similiter ſi pomum puoicum ejuſque viſcera, ad compeſcendam ſitum, aridaſque fauces recreandas ferro tranſegeris, innumeris te gratiis cumulabunt: Similiter quanto ardentioribus Solis radiis mala punica percuſſa fuerint, tanto elegantius rubeſcere incipiunt, magiſque perficiuntur: ipſa quoque per innumerabilium granorum, in cellulis ſuis conſiſteutium, uuionem, perque coronam qua malo granati vertex cingitur, ſe expreſſa charitatis ſymbola eſſe aperte profitentur; de hac enim Apoſtolus ait: *Major autem horum eſt charitas*. Quid igitur Spiritus S. hiſce verbis aliud dicere volult, quam quod ſibi complaceat io illis habitare animabus, inque illis reſidere cordibus, quæ unionem & pacem amant, quodq; in corda illorum libenter deſcendat, ut illa cœleſtibus benedictionibus adimpleat.

Cant. 6. v. 10. Arbor nucum deſignat hominem benignum erga hoſtem ſuum. Prov. 8. v. 31. Similiter Vitis, & mala punica. Cant. 6. v. 10. 1. Cor. 13. v. 13.

6. Quando Moyſes ex inſtinctu Dei Tribus Iſraël benedicturus erat, jamq; ad tribum Joſeph benedicendam ordo deveniſſet, in hæc verba prorupit: *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Joſeph . . : , quaſi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua Rhinocerotis*: nimirum majorem in benedictione hujus tribus oſtendit amoris teneritudinem, quam in aliarum tribuum benedictione, in hac enim egregia Joſephi merita commemorat, qualiter ſcilicet mitem ſe & benignum fratribus ſuis exhibuerit, à quibus venditus fuerat in Ægyptum: at vero quodnam in eo latet myſterium, quod cornuum Rhinocerotis mentionem faciat? pro reſolutione ſciendum, cornu in ſacra Scriptura communiter ſumi, velut ſymbolum fortitudinis: hæc autem eſt proprietas Rhinocerotis, quod videlicet non ſicut aliæ feræ, in hominis conjuret damnum & perniciem, ſed potius in ejus beneficium cooperetur & juvamen, dum enim Rhinocerotis cornua in aqua merguotur, omne illis adimitur venenum: voluit igitur Moyſes in ſupradictis verbis dicere, quod Joſeph ad ſolium Regium evectus, & potens factus, licet ad eum deveniſſet ſtatum, in quo condignam, de facta ſibi à fratribus ſuis injuria, vindictam ſumere poſſet, ipſe tamen potius authoritate & imperio ad magis fratribus ſuis benefaciendum uti voluit; ac proinde *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat, &c.* Quia qui bonum pro malo reddunt, unicus gratiarum divinarum & benedictionum ſcopos & meta ſunt.

Deut. 33. v. 16. Moyſes in benedicendo Joſeph, ſpecialem erga illum oſtendit amorem, eo quod non ſumpſerit Vindictam de fratribus ſuis. Aſſimilat illum cornibus Rhinocerotis.

7. Enimveuo ex quo diſcurſu de Joſepho immoramur, nequaquam extra orbitam propoſiti noſtri me iturum exiſtimo, ſi obſervare vos jubeam id, quod de fratre ejus Ruben, in eodem capitulo narratur, nimirum quod Moyſes Ruben pariter, ſicut fratres ſuos, benedixerit, & tamen ex libro Geneſeos conſtat, eumdem Ruben quadanteous à Jacob patre ſuo his verbis maledictum fuiſſe: *Primogenitus meus. Et principium doloris mei, . . . effuſus es ſicut aqua, non creſcas*; Moyſes vero poſtea de eodem dixit: *Vivat Ruben & non moriatur*. Quonam obſecro hæc inter Jacob & Moyſen in benedicendo Ruben reſpicit differentia? Numqoid ambo à Deo eruditi & illuminati fuerunt? Ita quidem eſt: verumtamen hinc conjicere licet, quanti Deus manſuetudinem æſtimet, quæ in eos exercetur, à quibus injuria illata fuit. Etenim Diodorus in Catena Græca inquit: *Non poterat Jacob non benedicere intemperanti filio ad poſteros deterrendos, debuit autem Moyſes criminis illum culpa liberare, quia fratri Joſeph ſemper pepercerat.* Tametſi

Cur Moyſes benedixerit Ruben, cum tamen à patre ſuo quodammodo maledictus fuerit. Gen. 49. v. 3. Deut. 33. v. 1. Diod. in Cat. Græc. Hoc factum eſt intuitu

Manſuetudinis ejus, qua Joſeph eripere conatus fuit à morte, à fratribus ei inferenda.

etſi enim & ipſe odio inſtigatos, & invidia contra Joſeph extimulatus fuiſſet, eo quod is incaute per ſomnium ſe fratribus ſuis dominaturum eſſe prædixerat, nihilominus pro ejus liberatione ſe interpoſuit, omniaque media tentavit, ad ſubducendum eum à morte, quam odii veneno intoxicati fratres adverſus illum machinabantur; onde deducitur, quod tametſi aliquis nonnumquam aliorum ſit ſcelerum reus, nihilominus ſi ſe mitem & benignum erga eos, à quibus injuriam paſſus eſt, exhibuerit, Deus antecedentes offenſas diſſimulando auxilia ei præbiturus ſit, quibus ad emendationem vitæ perducatur, benedictionumque cœleſtium particeps fiat.

Matth. 6. v. 12. & Ibid. v. 14.

Chriſtus in oratione dominica, ac ſtatim poſt illam iteratum monuit Veniam inimicis dandum.

Euthim.

Chriſtus vocatur Vir ſpecioſus, quia oravit pro crucifixoribus ſuis.

S. Aug. ſer. 50 de verb. Dom.

8. Salvator noſter poſtquam in cap. 6. S. Matthæi in oratione Dominica nos ita orare docuiſſet: *Dimitte nobis debita noſtra*: Illa tamen terminata ſtatim de novo reperiit: *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater cœleſtis delicta veſtra: ſi autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* At vero quid neceſſum erat, idipſum repetere, quando jam ſuffienter hoc idem antea edixerat? Reſpondet Euthymius: *Iteravit de hac re ſermonem, ipſumq́, dilatat, oſtendens hujuſmodi opus eſſe Deo maxime acceptabile.* Ad hoc propoſitum optime deſervit ingenioſa quædam obſervatio S. Auguſtini, qui orationem quam Chriſtus in cruce æterno Patri ſuo pro remiſſione crucifixorum propoſuit, conſiderans, Chriſtum hac oratione Virum ſpecioſum appellavit; cum tamen ipſum in cruce ſuſpenſum, ſputis infœdatum, livoribus, ſanguine deformatum fuiſſe conſtet, ita enim S. Doctor Judæos alloquitur: *Ille qui vos quaſi ſudos toleravit, pro vobis formoſus oravit: Pater, inquit, ignoſce illis*; quaſi dicere vellet, numquam Filius Dei coram oculis æterni Patris ſui adeo viſus eſt eſſe ſpecioſus, quam tunc quando pro crucifixoribus ſuis oravit. Ideo etiam S. Lucas de Protomartyre S. Stephano inquit: *Viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli*, tunc videlicet, quando ad ſtuporem Hebræorum manſuetudo ipſius erga illos qui ipſum ad mortem uſque lapidibus impetebant vel maxime reſplenduit: *Sicut in matre Domini*, inquit: S. Fulgent. *non potuit virginitas violari, ſic in Martyris mente non potuit Chriſti charitas tanto ſævientium agmine ſuperari.* Enimvero tantus fuit jubilus, quo heroica S Stephani erga truculentiſſimos inimicos ſuos exhibita manſuetudo, cœlum & ſpecialiter Dei Filium perfudit, ut cœlum Empyreum patefactum fuerit, ad ipſum tanto liberius & plenius conſpiciendum: Ipſe quoque Dei Filius ad dexteram Patris ſedens hoc ſpectaculo commotus in pedes ſe erexit, unde S. Protomartyr ait: *Ecce video cœlos apertos, & Jeſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Deus ſpecialem ſuum erga illos qui ad ipſi complacendum, vindicativum in ſe appetitum ſupprimunt, amorem & affectum variis in occaſionibus variè demonſtravit; ſic enim Jacob iter facienti numeroſos Angelicorum ſpirituum cœlitus demiſſorum exercitus obviam miſit: *Caſtra Dei ſunt hæc.* Econtra vero Tobias Junior, tametſi præter merita propria meritis quoque gauderet Patris ſui, Deo adeo chari, ut Angelus eidem dixerit: *Acceptus eras Deo*, attamen in prolixo & difficili itinere ſuo, unicum tantum in comitatu ſuo Angelum habuit, & hunc quidem ſibi minime notum, Jacob autem Angelos perfecte agnovit, ideoque dixit: *Caſtra Dei ſunt hæc*; Et tamen quis eſt qui neſciat, quantus fuerit meritorum Tobiæ Senioris cumulus, ob intactam veri Dei ab ipſa pueritia conſervatam Religionem, & ob exercitata miſericordiæ opéra, per Eleëmoſynas, & mortuorum ſepulturas, nec non ob invictam ejus patientiam, qua cum Jobo decertare potuiſſet? Hanc vero difficientiam S. Ambr. egregie denotat, dum in Jacob ſolam invictam & continuatam manſuetudinem conſiderat; hæc etenim virtus adeo eſt accepta Deo, ut illam omnibus aliis operibus bonis & ſanctis anteponat, illamque maximis prærogativis condecoret. Tametſi Jacob multos ſecum habuerit homines, quorum auxilio Eſau fratri ſuo, qui eum tot annis perſecutus fuerat, facile reſiſtere potuiſſet, nihilominus cum eo contendere noluit, ſed potius ejus reconciliationem, per dona & munera, perque actus humiliationis & obſequii acquirere conatus fuit. Unde S. Ambroſ. ait; *Perfectus qui cogitabat de reconciliatione fraterna, ita ut humilitate invitaret, officiis acquireret, muneribus quoque emendam eam putaret.* Merito igitur Deus, ob viſam illius adeo admirabilem charitatem, & virtutem, in ejus obſequium Angelicos de cœlo dimiſit exercitus. *Caſtra Dei ſunt hæc.* Et vero quonam fine eoſdem cœleſtes exercitus in nativitate Salvatoris ſopra Bethlehemiticum tugutiolum deſcendiſſe exiſtimatis? Non alio fine profecto quam ut pacem mundo annunciarent, immenſamque Dei admirarentur bonitatem, qui *Cum adhuc peccatores eſſemus*, ad nos redimendos deſcenderat. S. Paulus quoque ad Corinth. ſcribens ſe alioſque Apoſtolos Angelis in ſpectaculum datos eſſe ſcribit: *Spectaculum*, inquit, *facti ſumus mundo, & Angelis & hominibus.* At vero quidnam in iis erat, quod illos non terræ ſolum, ſed & cœlo ſpectabiles adeo reddit, ut Deus Angelos de cœlo miſerit, ut illos ſpectarent & admirarentur? Hoc nimirum, quod Apoſtolus paulò poſt ſubdit, dicens: *Maledicimur & benedicimus; perſecutionem patimur & ſuſtinemus, blaſphemamur, & obſecramus.* Merito igitur Paulus de Palatio nos ad exhibendam inimicis beneficentiam his verbis exhortatur: *Accendamur ad benefaciendum inimicis, ubi adverterimus quod qui pro inimicis orat, quiq́, inimicos diligit & favet, ſpectaculum eſt mundo, & Angelis, & hominibus; ſpectat Deus, ſpectant Angeli, ſtupet mundus, attoniti redduntur homines cum vident Chriſtianum reddentem non malum pro malo, ſed pro malo bonum.*

Act. Apoſt. 6. v. 15.

Eadem de cauſa S. Stephanus apparuit in vultu angelico.

Act. 7. v. 55.

Deus ſingulariter ſibi complacet in illis qui appetitum vindicativum ſupprimunt.

Gen. 32. v. 2.

Tob. 12. v. 13.

Patet in Jacob.

S. Ambr. l. 2. de Jacob c. 6.

Quare in nativitate Christi cœleſtes exercitus apparuerint ſuper Bethlehemiticum tugutiolum.

Rom. 5. v. 8.

1. Cor. 4. v. 9.

Apoſtoli ſpectaculum fuerunt mundo & Angelis, & quare.

Paul de Palat in c. 9. Matth.

Cur Deus Eliam ſemel per Corvum, & ſemel per Angelum nutrierit.

9. Neſcio ſi quando obſervaveritis quod divina Providentia binis vicibus Eliam miraculosè nutrierit; Primo quidem per corvum, ſecunda vero vice per quemdam Paradiſi Angelum. Quorſum hæc obſecro differentia? numquid unus idemque erat utrimque Propheta & Proviſor? Forſitan temporis progreſſu majorem acquiſierat perfectionem, & excellentiora merita? ita ſane: Mitis evaſerat Elias, ſpiritum induerat manſuetudinis. Quando enim per corvos illum aluit Dominus, injurias ulciſci quærebat Propheta, Deumque ut cœlum, quaſi ferreum populo illi clauderetur, campi & agri ſterilitatem induerent, annisque multis ne minima quidem deſcenderet pluviæ gutta rogaverat: Aſt vero Angelum ei ſubmiſit Dominus, quando ad mortem ab impia Jezabele impetitus, licet elementis præcipere potuiſſet, ut de impia muliere vindictam ſumeret, elegit tamen potius fugere, Deoque omnem injuriam ſibi illatam remittere.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Inimici dilectio Deo æque grata, imo gratior eſt, quam ſacrificium, prout Deus variis id bonis, & miraculis comprobavit, quæ circa eos operatus eſt, qui inimicis ignoverunt.

THEMA.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te, . . . vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Matth. 5. v. 23.

Deus reconciliationem inimicorum præfert ſacrificio ſibi offerendo.

1. IN eodem S. Matthæi capite, ubi Salvator tanta cum ſolicitudine præceptum dilectionis inimici præſcripſit, poſtquam in ejusdem progreſſu injurias deteſtatus fuiſſet, graviſſimamque vindicativis intentaſſet pœnam; ſubdit, ut quicumque ad altare, pro offerenda victima, aut ſacrificio faciendo accedens, recordaretur proximum ſibi offenſum, ſubito à ſacrificio deſiſteret, & reconciliatione præmiſſa poſtmodum ad altare rediret: *Si offers munus tuum,* &c. Ubi D. Chryſoſt. exclamat dicens: *O admirabilem benignitatem atq; ineffabilem erga homines amorem Dei, honorem ſuum deſpicit, dum in proximo charitatem requirit, interrumpatur, inquit, cultus meus, ut tua charitas integretur; ſacrificium mihi eſt fratrum reconciliatio.* Quamvis enim inter omnes Religionis actus, & verſus Divinam Majeſtatem obſequia, omnium ſupremum, & acceptiſſimum, ſit ſacrificium, nihilominus longe ſibi gratiorem eſſe proteſtatur inimicorum reconciliationem; quod magnus Gregor. ſubtiliter ſe penetraſſe oſtendit dum ait: *Virtus eſt coram hominibus adverſarios tolerare, ſed virtus coram Deo, diligere; quia hoc ſolum Deus ſacrificium accepit, quod quidem ante ejus oculos in altari boni operis, flamma charitatis incendit.* Quemadmodum enim ad holocauſtum (quod ſacrificium reliquis eſt perfectius) conſummandum ignis requiritur; ita quoque amor & affectus, per quem injurianti nobis ignoſcimus, flamma vorax eſt, atque ad victimam hujusmodi in conſpectu Dei incendendam & conſumendam aptiſſima.

D. Chryſ. h. 16. in Matth.

S. Greg. part. 3. curæ paſt. admonit. 10.

2. Alia inter dilectionis inimici motiva, quæ Paul. de Palat. in illorum verborum Commentario (*benefacite his qui oderunt vos*) adducit, in primis notabile eſt illud, quod ſequitur, in hæc expreſſum verba: *Erit facile intelligamus, quod cum beneficium inimico impendimus, non ſolum illi, ſed Deo, imo vero nobis impendimus. Imo vero forſitan multo majorem coronam pariet mihi beneficium quod inimico dedi; quam ſi Deo aut mihi dediſſem. Ut enim idem Deo, non magna charitas requiritur; ut mihi dem, nulla exigitur charitas; ut dem inimico, charitas multa in pectore debet ardere.*

Matth. 5. 44. Paul. de Palat. in c. 5. Matth.

Motivum ad dilectionem inimicorum inducens.

3. Ad ſtabiliendum autem ſolide Diſcurſum noſtrum, Eccleſiaſticum adeamus oportet, ab eoque quid Deo omnium gratiſſimum ſit; audiamus. Hic autem quod valde mirum eſt, tria Deo acceptiſſima recenſens, nullam ſacrificii facit mentionem, quamvis hoc ſuper omnes Dei cultus atque obſequia ſupremum ſit. Sed ecce ipſamet Eccleſiaſtici verba: *In tribus placitum eſt ſpiritui meo quæ ſunt probata coram Deo, & hominibus; concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene ſibi conſentiente;* Sed & hoc ipſum omnium Deo acceptiſſimum eſt ſacrificium: *Sacrificium mihi eſt fratrum reconciliatio.* Ut proinde idem Chryſoſtomus in quadam Concione de manſuetudinis encomiis dicere non dubitarit: *Si injuſtam quis patiatur rapinam, atque pro hac injuria gratias agat Deo, innumera per illam gratiam actionem præmia conſequitur.* Quaſi diceret, quisquis pro injuriis acceptis grates Deo referre non dubitat, maximam, omnique ſpe majorem promiſſionem expectare habet, ſe dignum reddens, præmiis & remunerationibus innumerabilibus. Hujusque immenſæ retributionis cauſam aſſignat ſequentem, dicens: *Nihil enim Deo ita jucundum eſt, quam malum pro malo non reddere.*

Reconciliatio fratrum eſt Deo gratiſſimum ſacrificium. *Eccli. 25. v. 1.*

D. Chryſ. h. 6. Ecloga de manſuetudine.

4. Redemptor noſter alio quodam in loco de divinæ Majeſtatis cultu agens, miſericordiam longe ſibi præ ſacrificio gratiorem eſſe proteſtatur, inquiens: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium.* Ubi quidem ſacrificium non excludit, ſed ipſum miſericordiæ comparando, hanc præ illo, quam verſus inimicos noſtros exercemus, longe magis acceptam eſſe dicit, nec mirum ſiquidem nos Deo ſimillimos reddit, prout S. Auguſt. in quodam ſermone in hæc atteſtatur verba: *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt: Quis autem hoc facit, niſi plene perfecteq; miſericors? Perfectio miſericordiæ qua plurimum animæ laboranti conſulitur; ultra dilectionem inimicorum porrigi non poteſt.* Qui idem S. Doctor alio in loco circa idem punctum ita diſcurrit: *Primum medicamentum eſt animæ ægrotanti, plena & perfecta dilectio, per quam poſſit non ſolum amicos, ſed etiam inimicos diligere.*

Reddit nos Deo ſimillimos. *Matth. 9. v. 13.*

S. Auguſt. ſer. 35. in apend. de diverſis.

S. Auguſt. ſer. 167. de temp.

5. Conſiderabilia illa ſunt Pſalmiſtæ verba: *Dominus illuminatio mea & ſalus mea.* Ubi Propheta Regius ad Deum converſus, eum dicit ſuam eſſe ſalutem & illuminationem; cur enim tunc potius quam alias in hujusmodi prorupit verba, & in talem cognitionem devenit? Reſponderi poteſt eum tunc temporis majus ſenſiſſe lumen interius & abundantiores ſolito participaſſe gratias divinas. Sed quo id merito tunc potius quam aliis vicibus expertus eſt Propheta? Difficultas ex ſequentibus enodatur verbis. *Tribulant me inimici mei.* Quia tunc ab inimicis ſuis ſe impetitum videns, actus exercebat mortificationis, charitatis, tolerantiæ, manſuetudinis, quos proinde heroicos actus mirificis illuſtrationibus Deus compenſare voluit. Unde S. Aug. hæc ejusdem lamentantis Prophetæ verba: *Dum appropiant ſuper me nocentes, ut carnes meas edant,* ita interpretatur: *Cum accedunt ad me nocentes ad inſultandum, ut ſe mihi præferant, mutaſti me in melius, ut maledico dente, non me conſumant, ſed potius carnalia deſideria mea.*

Pſ. 26. v. 1. Illuminavit Davidem.

S. Auguſt. Ibid.

6. In vita S. Catharinæ Senenſis legitur, quod dum vetula quædam gangræna in pectore laboraret, quæ continuo ejus devorabat carnes, adeoque tetrum ſpirabat fœtorem, ut nullus ad eam propius accedere poſſet; S. Virgo hujus lucri comparandi occaſionem nequaquam perdendam eſſe cenſens, læto vultu ſe ad illi inſerviendum obtulit, maxime cum illam ab omnibus derelictam eſſe, & in horrore haberi videret. Inimicus vero infernalis heroico huic mortificationis & charitatis actui, quem exercebat, invidens, prius in ipſa vomitum & abominabilem quamdam nauſeam provocare conatus eſt, ut illam à charitativo hoc miniſterio revocaret: at vero quia ipſam adeo conſtantem in cæpto miniſterio eſſe vidit, ut etiam os gangrænæ admovens, ejus fœtidiſſimam ſaniem inde exugeret, eamdem ex hac parte deinceps tentare nequaquam præſumpſit; ſed potius aliam quamdam illam pervertendi viam, qua puriſſimam virgineum

Vita S. Cathar. Sen. l. 2. c. 8.

Stupendum exemplum S. Catharinæ Senenſis in condonando injuriam.

gineum

ginem vehementius ab hoc miniſterio revocandam eſſe credidit, ingreſſus eſt; Nam infirmam, ad S. Virginem in publico de impudicitia infirmandam, inſtigavit adeo, ut fama illius, ſeu potius infamia, totam pervagaretur civitatem, unde commoti Superiores, miſſis ad illam Juris Procuratoribus proceſſum eidem intimarunt. Sancta autem virgo ad hanc impoſturam, abſque eo quod calumniatricem minimo verbo increparet, modeſte ſemper ſe virginē eſſe reſpondit, neque minimo greſſu à cœpto infirmæ miniſterio receſſit, quin potius majori cum charitate eidem inſervire ſtuduit; quamvis in cellam ſuam ſe ſubducens, coram ſponſo ſuo cœleſti ſuper hac ſibi irrogata infamia conqueri & lamentari non omiſerit, amariſſimas effundendo lachrymas, quam ut conſolaretur, Salvator viſibiliter apparuit, tenens in dextera coronam auream, margaritis & aliis gemmis decoratam, in alia vero coronam ex acutiſſimis ſpinis contextam, dixitq; ei: ſciendum tibi eſt, quod pro diverſitate temporum ambabus hiſce coronis rediміri debeas, eligito igitur ex illis eam quæ magis tibi placet, hoc tibi perſuadens, quod ſi ſpineam acceperis, aurea corona in vita futura tibi ſit reſervanda; Exporrecta igitur manu coronam ſpineam apprehenſam capiti ſuo impreſſit, & tametſi aliquanto tempore exinde in capite ſuo acerbiſſimos ſentiret dolores, attamen ſuprà modum ſimul conſolata permanſit, adeo ut merito dicere potuerit: *Secundùm multitudinem dolorum in corde meo, conſolationes tua lætificaverunt animam meam.* Opportune igitur Author Imperfecti ſequens nobis ſalutare ſuggerit conſilium: *Vis diligere inimicum tuum?* inquit, *ſi injuriam pateris, noli injuriam præſentem aſpicere, ſed conſidera gloriam, quam pro mercede conſecuturus es; ſi æquanimiter ſupportare volueris, ſi damnum paſſus fueris, noli hoc damnum aſpicere, ſed illud patientiæ lucrū, illis enim totum videtur difficile, qui retributionem non ſperant.*

Pſal. 93. v. 19.

Auth oper. Imp ef. h. 13.

Extollitur factum Davidis in ſpelunca Odolla.

7. D. Chryſoſt. ad illam ſe Davidis reflexit virtutem, quam in ſpelunca Odolla Sauli exhibuit, de qua in Diſcurſu V. fuſius egimus, S. enim Doctor Davidem circumquaque militibus ſuis ad mortem Saulis anhelantibus circumdatum, illus vero pro viribus ab hoc conatu retrahentem conſiderans, inquit: *Præerat illis, non ut belli Dux militibus, ſed ut ſacerdos, jamq; ſpelunca illa erat Eccleſia. Neque enim aliter atque aliquis Epiſcopi fortitus munus, ad illos concionem habebat, ac peracta Concione ſacrificium obtulit, idq; admirabile quoddam, dictuq; incredibile, haud quidem mactato vitulo, aut occiſo agno, ſed quod his erat multo honorificentius, manſuetudinem offerens Deo, atque irrationabili animi motu mactato, occiſaq; iracundia, videlicet mortificatis membris quæ ſunt ſuper terram, & factus eſt idem, cum victima, tum ſacrificus, tum altare.* Cujus ſententiæ occaſione opportune mihi alia quædam occurrit, ejuſdem S. Doctoris in alia quadam homilia conſideratio, dicentis: *Præſul Eccleſiam ingreditur, dicit pax omnibus; quando concionatur, pax omnibus; quando benedicit, pax omnibus; quando ſalutem optare jubet, pax inquit omnibus*; Tantæ enim perfectionis eſt inimicorum dilectio, ut incarnata Sapientia tunc pridem perfectionis mentionem fecerit, & non antea, poſtquam hoc promolgavit præceptum: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.* Ita enim obſervavit S. Remigius, dicens: *Quia vero perfectio dilectioni ultra dilectionem inimicorum non poteſt procedere, ideo poſtquam Dominus præcipit diligere inimicos, ſubjunxit: Eſtote ergo & vos perfecti ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt,* hæc enim perfectio omnes cæli benedictiones ſecum trahit.

D. Chryſ. h. 2. de David & Saul.

D. Chryſ. h. 3. ad Coloſſ.

Inimicorum dilectio, eſt ſumma perfectio.

Joan. 1. v. 19.

S. Remig. in Caten. S. Thom. in c. 5. Matth.

8. D. Chryſologus ingenioſe reſpondet verbis S. Petri Magiſtri ſuum hunc in modum interrogantis: *Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſq; ſepties? dicit illi Jeſus: Non dico tibi uſque ſepties, ſed ſeptuagies ſepties*; circa hæc enim verba prædictus S. Doctor acute indagat, cur Salvator noſter numero hoc uſus fuerit ſeptuagenario, hunc enim ſine myſterio nequaquam expreſſit: *Septimus numerus, qui numero videtur parvus invenitur ampliſſimus Sacramento, nam ſeptimus numerus per dies gradiens, Sabbathum facit, quod bene dixit Dominus*; quibus verbis ſanctos hic Doctor inſinuare voluit, quod remiſſionem offenſarum nobis illatarum, conſequantur neceſſario cæleſtes benedictiones. Unde ſubdit: *Benedixit & reputavit ad requiem tam tui operis quam laboris humani.* Quisquis enim mitis eſt, quisquis injurias remittit, in interiori conſcientiæ ſuæ, nec non in exteriori mundi converſatione altiſſima fruitur pace,

Cur Chriſtus dixerit ſeptuagies ſeptieſ ignoſcendum eſſe inimico.

Matth. 18 v. 22.

D. Chryſ. ſer. 139.

9. In Levitico legitur Deum à ſacrificiis ſuis rejecto melle, omnem oblationem ſale conſpergi præcepiſſe: *Nec quidquam mellis adolebitur in ſacrificio Domini*, inquit ſacer Textus, & paulò poſt ſubjungit: *Quidquid obtuleris ſacrificii ſale condies.* Præterea lumina, quæ in tabernaculo & templo ardere præcepit, pro ſui alimento oleum non vero ceram habere voluit, cum tamen hæc ad ardendum materia ſit potior, & nobilior; at vero conſiderandum eſt, quod tam mel, quam cera, apum opera conficiantur, apes autem vindicativos typice repræſentant, quia qui eos moleſtat, ipſarum non evadet aculeum, unde Pſalmiſta ab inimicis ſuis ſe circumdatum videns, dicebat: *Circumdederunt me ſicut apes*; Deus igitur tantam habet à vindicativis averſionem, ut ipſorum quoque umbras & figuras, quantumvis remotas, à ſe & divino cultu ſuo rejiciat. Quænam vero eſt ratio, quod Deus in omnibus oblationibus ſal adhiberi voluerit? hujus præcepti motivum, ni fallor, hoc eſt, quia ſal typus eſt illorum, qui unionem, pacem, concordiam diligunt, quia in compoſitione ſalis duo elementa, licet inter ſe ſint contraria, aqua nimirum & ignis, inter ſe conjunguntur, & ligam quamdam faciunt. Unde diſcimus, quod quando homines, contrarii genii, & propter receptas injurias inimici facti, inter ſe uniuntur, & ut Deo placeant, ſibi invicem reconciliantur, hi tales verum adhibeant condimentum in divinis ſacrificiis acceptiſſimum; unde hoc unum forte fuit ex myſteriis, ob quæ Deus præcepit ut in erectione altarium nullum adhiberetur ferrum: *Ædificabis altare Domino Deo tuo ex lapidibus, ... quos ferrum non tetigit.* Circa quæ verba Origenes interrogat, cur potius Altare ſacrum ex ſaxis rudibus & impolitis, quam ex marmoribus ſectis, & affabre elaboratis erigi voluerit? *omnia in figura contingebant*; lapis enim qui ſcalpello ſectus non eſt, Chriſtianum ſignificat, qui ferrum ob vindictam numquam apprehendit, ſed pacem ſemper amavit; hic igitur lapis optimus eſt ad fabricandum altare Deo acceptiſſimum, in quo gratiſſimum eidem offeratur ſacrificium: *Ex lapidibus quos ferrum non tetegit*, inquit Origenes, *qui ferrum pugnæ, ferrum belli, ferrum litium numquam recepit, ſed ſemper pacificus fuit ſemper quietus & mitis. Iſti ſunt ergo lapides vivi ex quibus Jeſus Dominus noſter Altare conſtruxit, ut offerat ſuper eo holocauſta, & ſacrificium ſalutis.* Verum enimvero ex quo lapidum mentionem facere cœpimus, obſecro vos, ut oculos veſtros in lapides

Levit. 2. v. 12.

Deus voluit ſacrificia ſua condiri ſale & non melle, & quare.

Lev 2. v. 13.

Pſal. 117. v. 12.

Joſue 8. v. 31.

Voluit etiam altare ſibi erigi ex lapidibus, quos ferrum non tetigit.

Orig. h. 9. in Joſue.

des illos ditigatis, quos temerarius Simei in Davidem jacere non erubuit, ſimul ei per improperii verba maledicendo: *Maledicebat, mittebatq; lapides contra David*; Quos tamen lapides David haud ſecus ac gemmas pretioſas libenter acceptabat; dicebat enim: *Dimitte eum*; Ex his porro lapidibus, eximium quoddam in corde ſuo Altare erigere novit, in quo acceptiſſimum Deo ſacrificium obtulit, quo eum placavit, videlicet dilectionem inimicorum, ſuique vindicativi appetitus frequentem ſuppreſſionem, ſiquidem niſi hanc adhibuiſſet, illatas ſibi injurias ſevere caſtigare potuiſſet. Unde Sanctus Bernardus ait: *Vetuit ergo prohiberi maledicum convitiantem, quaſtum, aſtimans maledicta, ſaviebat lingua maledica, & ille intendebat quid in occulto ageret Deus.* Quando idemmet Regius Propheta David Saulem non ſolum è manibus ſuis illæſum abire permiſit, verum etiam eumdem à militum ſuorum violentia defendit, qui illum in poteſtate ſua habentes ad prædam aſpirabant & vindictam, ingratus ille Rex eidem poſtea dixit: *Quis cum invenerit inimicum ſuum, dimittet eum in via bona? ſed Dominus reddat tibi viciſſitudinem hanc pro eo, quod hodie operatus es in me.* Circa quæ verba Cajetanus in Hebræo hoc modo legi obſervat: *Reddet tibi bonum pro eo, quod hodie operatus es in me, prædicit enim quod Deus non relinquet ſine præmio tantum virtutis opus.* Nam ut in ſequenti Diſcurſu videbimus, Deus iis, qui inimicis ſuis bonum pro malo reddunt, temporaliter etiam benefacit. Porro priusquam materiam hanc terminemus, nonnulla adducamus exempla, in quibus Deus mundo miraculoſe oſtendit, quam grati & accepti ſint illi, qui inimicos ſuos per dilectionem, & remiſſionem offenſarum vincere norunt.

2. Reg. 16. v. 6. David lapides, quos Simei in illum conjecit, magni fecit.

S. Bern. ſer. 34. in Cant.

1. Reg. 24. v. 20.

Cajetan. ibid.

Præclarum exemplum militis, qui amore Crucifixi rogatus, veniam dedit occiſori patris ſui. Annal. Eccl. Rayn. An. 1232. n. 31.

10. In Annalibus Eccleſiaſticis de nobili quodam refertur, quod die quadam egreſſus, ut ſe de eo, qui patrem ſuum occiderat, ulciſceretur, tandem illum obvium habens, dum in procinctu eſſet, ut ferro illum transfigeret, hic ei ſupplex factus, amore crucifixi eum, ut ſibi dimitteret, rogavit; qui crucifixi nomine audito compunctus, & placatus ferrum in vaginam recondidit; cumque poſtmodum idem nobilis tamquam legum ſtatus equeſtris transgreſſor à Richardo Angliæ Rege, exilio omniumque bonorum ſuorum confiſcatione mulctaretur, tandem poſt longum exilis tempus Eccleſiam aliquam ingreſſus, Deum orare cœpit, ut cor Regis emolliret in veniam, & pœnæ ſuæ remiſſionem: Factumque eſt; ut quoties hunc in finem coram crucifixi imagine genua flectebat, toties quoque crucifixus, quem venerabatur caput illi inclinavit: *Contigit ut quoties procumberet in genua, toties Chriſti e cruce pendentis imago, in ara expoſita caput inflecteret: quo conſpecto ingenti miraculo, Richardus Rex evocavit Equitem ſqualore obſitum, percunctatur quod Dei graviſſimum opus aliquando ediđiſſe putaret, eoque ſubjiciente parentis interfectori veniam per crucifixi vulnera exoranti ignoviſſe, audita rei ſerie, & cauſa exilii in patriam priſtinos honores, fortunaſque reſtituit.*

Aliud ſimile S. Joannis Gualberti.

11. Neque minus memorabile eſt illud S. Joannis Gualberti exemplum, qui dum juvenis eſſet paternis obſecundaturus placitis; inimico inſidiabatur uſque ad mortem, quem cum aliquando inermem in ſtricta ſemita, ubi effugere non poterat, offendiſſet, miſer ille ad hujus ſe pedes provolvit, vitamque donari petiit amore Chriſti crucifixi. Quibus verbis emollitus Gualbertus eum è terra ſublevatum amplexatus eſt, eumque ſecurum eſſe juſſit, utpote qui bono uſus fuiſſet advocato. Suum itaque perſequens iter Joannes Eccleſiam intravit in via, ibique orare cœpit coram quodam crucifixo, qui illi caput inclinavit quaſi propter ſervitium, quod ſibi, inimico propter amorem Dei parcendo, præſtiterat gratias acturus. Qua miraculoſa Domini correſpondentia tunc confuſus adoleſcens, interius ſe illuminatum ſenſit, moxque mundo renunciare, ſubque Chriſti labaro impoſterum militare ſtatuit, quod & fecit, quando religionem ingreſſus, alterius ipſe religionis fundator evaſit.

12. Philippus Alfieri Baro Aqnilanus, aliquando vulnus ex bombarda mortale accepit in genu, & latere, unde menſibus multis de vita periclitatus fuit, ad ignoſcendum igitur exhortatus, reſiſtebat, & quantumvis ſe id facturum ſæpius promitteret, in propoſito tamen conſtans non perſeverabat. Femur magis magiſque intumuit, morbuſque ita auctus eſt, ut pene moreretur. Poſt varios itaque graveſque aſſultus, ex corde toto injuriam remittere ſtatuit, ideoque inimicum vocatum amplexatus eſt, eique reconciliatus. *Statim non ſolum mortem imminentem evaſit, ſed à morbo illo convaluit, ut ſanus factus ſit, pluſque virium habebat in femore olim vulnerato quam in altero.*

Aliud. Hiſt. ſelect. Auguſt. Manni. t. 280.

13. In iiſdem hiſtoriis ſeqoens pariter, quod in civitate Romana contigit, narratur prodigium. Juvenis quidam ſecundum latus glande percuſſus erat per bombardam directa: cumque plaga malè curata aperta remaneret, tandem incurabilis effecta eſt; Ideoque moleſtiis & faſtidiis ulceris quotidie exagitatus vindictam machinari cœpit inimici, qui mediantibus amicis inſtantiſſime pacem rogabat, quin & ad hunc finem perſonas, authoritate pollentes, & Principes adhibebat, ſed irrito ſemper effectu; *ſemper cum ulceri mederetur, videns illud incurabile, & dolorem ſuſtinens indignabatur, & ultionem meditabatur.* Religioſi plurimi infirmum ad ſanam mentem reducere ſatagebant, ſed incaſſum, Audiens autem vice quadam concionem cujuſdam Capucini de inimicorum dilectione ſe ad veniam concedendam diſponere cœpit, ſed vix vulnus ſuum curari vidit, quando propoſitum immutavit. Conſiderabilis autem eſt exhortatio illa, quam ei dictus Prædicator in privato fecit, & ab hiſtorico in hæc traditur verba: *Aggreſſus eſt illum Concionator privatis colloquiis, oſtendit non eſſe prudentis viri eum qui corporis ſalutem per vulnus alienum amiſiſſet, velle per odium proprium quaſi per gladium animam trucidare, majuſque damnum ſibiipſi inferre, inimicum odio habendo, quam inimicus intuliſſet, vulnus inferendo.* Atque his idem Hiſtoricus internum, quem dictus vulneratus, efficaci illius Capucini exhortatione commotus, diſcurſum formare cœpit, ſubjicit, inquiens: *Quid patravit contra me hoſtis meus? intulit mihi vulnus injurioſum, violavit Chriſtianam charitatem, aſtrinxit ſe ſcelere peſſimo! Ego ſi vices rependam, & evaginato gladio illum repercutiam, ſanguinemque ejus fundam, particeps ero ſceleris ſui, illudque committam, quod ipſum improbe commiſiſſe contendam? uterque noſtrum reus erit ſanguinis ante Deum. Attendebunt me mundi hujus amatores, ſi illud inultum relinquam, ſed ſi me deriſerit mundus, gloriam conſequar apud Deum, apud Angelos, apud viros juſtos,* vivis hiſce rationibus convicto intellectu, voluntas quoque ad reconciliationem mota fuit. Unde miſit ad Capucinum,

Aliud. Ibid. t. 279.

cinum, eique inſinuari fecit gratum ſibi futurum, ſi certa quadam hora præfixa inimicum in ſpecificatam à ſe Eccleſiam perduceret, ut eumdem ibidem amplexaretur. Sed à propoſito reſiliens hora præfixa non comparuit, idenque plaga priſtinum induit malum. Secunda itaque vice idem ſpondere cœpit, ſed iterum ut prius deficiebat; quare lamentans Capucinus, cognoſcensque univerſam culpam ex aſperata plaga procedere eo præcipue tempore, quo vulneri adhibebatur emplaſtrum, illum exhortatus eſt, ut plagæ curam eo die omitteret. Obedivit ille, nec vulnus curavit: & inimicum requirens, ei reconciliatus eſt in loco aſſignato, mirabile dictu, domum rediens, dum vulnus curare vellet, ipſum perfecte ſanatum reperit.

Baron. an. 799. Aliud memorabile Leonis Papæ III. 14. Memorabilis illa quoque eſt hiſtoria in Annalibus Eccleſiaſticis memorata de Leone III. ſummo Pontifice. Nepotes enim Adriani Papæ invidia propter Leonis electionem excæcati, oculos illi eruentes, ad radices uſque linguam ei abſciderunt. Deus autem innocentium defenſor, intercedente S. Petro, cui ſe commendarat, nocte ſequenti vitam, linguam, totalemque ſalutem illi reſtituit miraculoſe, ita ut merito gloriari poſſit: *Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus defenſor vitæ meæ, à quo trepidabo?* (Pſ. 26. v. 1.) ſed quam putatis tam prodigioſi miraculi fuiſſe originem? Cum Carolus Magnus ſacrilegos illos Adriani nepotes pœna capitali mulctare decrevisset, Leo animi cum zelo & ſpiritu ſe opponens, id effecit, ut loco mortis in exilium tantum ablegarentur.

Aliud Seraphin. Raz. in horto exempl. Tit. de dilect. inim. 15. In aliquibus Simonis Berti manuſcriptis ſermonibus, qui Florentiæ in Bibliotheca S. Martini aſſervantur, ſequens pariter refertur factum, de quodam privatæ conditionis viro, qui cum fratrem cujuſdam nobilis occidiſſet, neque hujus indignationem aliter declinare poſſet, Eccleſiam ingreſſus, ibi homicidium confeſſus eſt, illius pœnituit, ſeque Deo ex corde commendans, ſe reſolvit ſuſpenſo ad collum capiſtro dicto nobili ſe ſiſtere, ab eoque veniam petere; quod & in die Veneris, interceſſionem JEſu Chriſti in die illo implorans, aggreſſus eſt. Hoc igitur ſpectaculo adeo permotus fuit nobilis, ut venia indulta reum amplexatus fuerit, dicens: *Vade in pace frater, Deus remittat tibi in cælis ſicut remitto tibi in terra.* Nocte autem ſequenti eidem nobili Chriſtus apparuit, dicens: *Quoniam heri amore mei condonaſti inimico tuo, noveris me animam fratris tui occiſi hac hora è purgatorio liberaſſe: inſuper animam patris tui prius mortui, ex eadem pœna exemiſſe, & ambos mecum duxiſſe in gloriam cæleſtem.* Deinde idem ſuperaddit Author, quod Chriſtus ei dixerit, ut infra dies octo ſe ad vitam æternam adeundam diſponeret, unde paulo poſt infirmatus, omnibusque Eccleſiæ Sacramentis munitus, animam ſuo tradidit Creatori Paradiſo inferendam.

16. D. Chryſoſt. poſtquam heroicum Davidis actum quando in ſpelunca Odolla illæſum Saulem, quem occidere poterat, abire permiſit, conſideraſſet, ita unumquemque noſtrum exhortatur, dicens: *Proinde tu quoq; ſi quando hoſtis tuus inciderit in manus tuas cave putes eſſe datam tibi ulciſcendi opportunitatem, ſed ſervandi hoſtis oblatam occaſionem. Itaq; tunc maxime parcendum eſt inimicis, cum illi forte venerunt in poteſtatem noſtram.* (*D. Chryſ. T. 2. h. 1. de David. & Saul.*)

Tho. Cantip. l. 2. Apum. c. 18. §. 3. Aliud. 17. Thomas Cantiprat. eidem ſuffragatur intento, quando refert qualiter nobilis quidam, videns fratrem ſuum uterinum à quodam humilis conditionis viro occiſum, reum cum pluribus aliis inſecutus eſt, quem ubi eſt aſſecutus, gladium ſtrinxit ut homicidam mortaliter feriret. Aſt ille mox vitam ſibi donari petiit, quibus precibus emollitus perſecutor, ferrum in vaginam recondidit, collaterales vero ejus ipſum ignavum appellantes, tantum effecere, ut iterum gladium ſtrinxerit ad feriendum; Reus itaque iterum veniam petens hanc impetravit; ſicque vicibus ternis & à ſociis inſtigatus nobilis gladium exacuit in mortem, ſed & toties precibus acquieſcens ſupplicis homicidæ, veniam indulſit. Atq; ita indemnem dimiſit. *Eadem die* (verba ſunt dicti Epiſcopi) *ut audiret Miſſam Eccleſiam introgreſſus, ubi coram imagine Crucifixi tertio genua flexit, viſus eſt à quodam ſancto viro, ad ſingulas genuflectiones nobilis illius, Crucifixus caput ſuum humiliter inclinare. Seorſum ergo vir ſanctus ille, qui ſolus hoc viderat, nobilem evocavit, quis eſſet interrogans. At ille, miles,* inquit, *dicor in terra, qua natus ſum. Et rurſum ille; dicas mihi chariſſime, nihil celes. In quo confidis te magis divinam miſericordiam meruiſſe. Tunc miles, peccator ſum & ſæculo deditus, in nullo prorſus, niſi hodie forſitan meruiſſe veniam.* Sicque totam illi facti ſeriem enarravit.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eos, qui erga inimicos ſuos manſueti & benefici vivunt, exemplis plurimis, præſertim autem Davidis, & Joſephi, proſperari atque exaltari probatur.

THEMA.

Nunc ſcio quod certiſſime regnaturus ſis; & habiturus in manu tua regnum Iſrael. 1 Reg. 24. v. 21.

1. SI numquam de Saule verificari potuit illud Proverbium: (*Num & Saul inter Prophetas*) (1 Reg. 10. v. 12.) certe in præſenti maxime locum habet, quando Davidi, quod ipſe Regnum Iſraël poſt ſe obtenturus eſſet prædixit, inquiens: *Nunc ſcio quod certiſſime regnaturus ſis, &c.* Quam obſecro notitiam de futuro eventu habere poterat reprobus ille, præſertim cum David ſtatum ageret privatum filiusque eſſet Iſai, divitiarum, honorum, ac dignitatum expers, nec ullis Principum innixus favoribus, imò cum Saul ipſe uſque ad mortem eum perſequebatur, ſed attendatis velim ad particulam, *nunc* David enim contra omnem rationem ſtatus, & politiæ humanæ, Saulem dimiſerat illæſum, quando eum in defenſionem ſuam morti dare poterat; quem heroicum manſuetudinis actum ponderans Saul, non minorem ei retributionem conferendam concludebat ab illo, qui ait: *Mihi vindicta, & ego retribuam*, (Rom. 12. v. 19.) quam coronam & ſceptrum Regium, ſiquidem hic beneficentiæ divinæ per omnia ſæcula viguit ſtilus, ut ſemper proſperitatibus vitæ præſentis cumularit eos; qui bonum pro malo reddere geſtiunt, omniumque obliviſcuntur injuriarum. Cajetan. autem dictum Textum exponens, inquit: *Juxta Hebræum, habetur; & nunc ecce novi, quod regnando regnabis, & firmabitur in manu tua regnum Iſrael.* (Cajet. ibid.) Ubi ſingulariter notandum eſt verbum *firmabitur*: omnes namque quæ in terra hac ſua habuere fundamenta, monarchiæ, progreſſu temporis collapſæ ſunt: regnum autem Davidis numquam deficit, de quo ad Mariam prædixit S. Gabriël: *Dabit illi Dominus Deus ſedem David Patris ejus, & regnabit... in æternum, & regni ejus non erit finis* (Luc. 1. v. 32.) qui ſcil. ut S. Chryſoſt. ait: *Et hoc manifeſtum, quod multa magnoque ſint, quæ juſtorum vitam exornant: hoc tamen præcateris efficit, ut clariſſimi evadant, ſi manſueti* (D. Chryſ. T. 5. ſer. 46.)

Margin notes beside § 1: Deus eos, qui injurias remittunt, magnis accumulat bonis. — Clare patet in Davide.

de manſuet.

ſueti vivant, & erga illos placidi ſint, à quibus injuriis afficiuntur. Qui idem in homil. 2. ſuper David & Saulem, poſtquam manſuetudinem Davidis in dicta ſpelunca exercitam maturius conſideraſſet, ita nos ad ignoſcendum injuriis, veniamque faciliter

D. Chryſ. T. 2. h. 2. de Davide & Saul.

hoſtibus concedendam exhortatur: *Ne quid offendat eum qui læſit, omnia tum faciat, tum patiatur magna à Deo expectans præmia. en hic noſter David etiam regnum adeptus eſt, nec tamen inquinavit cæde manus, ſed dexteram habens puram, ſic corona redimitus eſt, ſic ad thronum aſcendit, honeſti nominis argumentum geſtans purpura ac diademate magnificentius, videlicet quod hoſti pepercisſet.* Inque eadem homilia in ejusdem Davidis favorem, hanc ſequentem ſtatuit concluſionem,

D. Chryſ. Ibid.

dicens: *Omnes illius actiones proſperans*, id quod de ſingulis, qui inimicis ſuis ignoſcunt & Davidis manſuetudinem imitantur, dici poteſt; nam S. Doctor de ſupremo benefactore & remuneratore loquitur, qui eos, qui injurias, inimicis ſuis remittunt, maximis accumulat bonis.

Unde Saul cognoveſit Davidem infallibiliter poſt ſe regnaturum. Abul. q. 27. inc. 24. l. 1. Reg.

2. Abulenſis poſtquam variis quæſtionibus diſcuſſiſſet, quamobrem eum regnum Iſraël ſucceſſione deberetur Saulis prolibus fœeundi, ipſe nihilominus aſſeveranter adeo prædixerit: *Nunc ſcio certiſſime &c.* variisque præmiſſis hinc inde rationibus tandem concludit, inquiens: *Ideo Saulem tam firmiter ſibi perſuaſum habuiſſe, quod David in regno ei ſucceſſurus eſſet, quia videbat Davidem benignitate & manſuetudine ſua omnium ſibi animos devinxiſſe: Saul viderat, quod omnes Iſraelitæ diligebant nimis David, & obediebant ei in omnibus, honorabant eum ut Regem.* Hoc enim præmium Deus in vita præſenti largitur manſuetis, & pacis amatoribus, ut aliorum dominetur cordibus, optimique efficiantur gubernatores: ideo

Matth. 5. v. 4.

Chriſtus ipſe ait: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terrã:* quod & ipſemet David diu ante in hæc prædi-

Pſal. 36. v. 11.

xerat verba: *Manſueti autẽ hæreditabunt terram:* Hinc & alia quadam in occaſione, quando David Sauli poterat adimere vitam, ſolum abſtulit calicem & haſtam, quem manſuetudinis actum obſtupeſcens

1 Reg. 26. v. 25.

ingratiſſimus Saul ille dixit: *Benedictus tu fili mi David & quidem faciens facies, & potens poteris.* Sed quid hoc loquendi modo Saulem inſerere voluiſſe putatur?

Abul. ibid. q. 27.

dupliciter poteſt intelligi, inquit Abulenſis, *uno modo, quod David faceret, id eſt, ſicut nunc fecerat miſericordiam cum eo, ita aliàs faceret miſericordiam, & ſicut nunc habuerat poteſtatem ſuper ipſum, ita aliàs haberet, quaſi dicat: Sancta erit virtus David, quod ſicut nunc ei dederat Deus poteſtatem ſuper Saulem, ita etiam poſtea multoties daret. Aliter poteſt intelligi, quod David faceret & poſſet, id eſt, quod Deus daret ei poteſtatem ad faciendum quidquid vellet, ſcilicet quod daret ei regnum, & tunc poſſet facere quidquid vellet.* Hinc & Saul non ſemel, ſed bis, quando vidit quod David ferociſſimas contra ſe ab eo excitatas perſecutiones continuata heroica beneficentia & manſuetudine compenſaret, regnum illi infallibiliter dandum annunciare non dubitavit.

3. D. Chryſoſt. de Laudibus Davidis agens, deque virtutis hujus encomiis fuſius tractans ſequentem format Diſcurſum:

D. Chryſ. T. 6. Ecloga de manſuetudine.

Quot coronis non fuerit dignus David, cum adeo ſua manſuetudine & modeſtia Saulem ſuperaverit, ut ei propriam condemnare crudelitatem, virtutemque illius celebrare perſuaſerit? ſi enim, inquit, quis inimicum ſuum in tribulatione conſtitutũ invenerit, & in via bona ipſum dimiſerit, Dominus ei bona retribuet: Sicut tu mecum feciſti hodie, & ecce agnoſco quod regnans regnabis, quodque regnum Iſraël conſtituetur in manu tua. Et nunc jura mihi per Dominum, quod non aboliturus ſis ſemen meum poſt me. Et unde quæſo hoc noſti? Penes te ſunt exercitus, penes te ſunt pecuniæ, arma, civitates, equi, militee, omnis denique jus Regii apparatus, hic contra deſertus & nudus, nec civitatem, nec domum, nec familiam habens. Unde igitur, dic mihi, ita loqueris? Sciebat itaque Saul, quod Deus ad gradus ſupremos exaltet eos, qui bonum reddunt pro malo:

Deus illos exaltat qui reddunt bonum pro malo.

Et nunc ſcio certiſſime, &c. Tales namque exercitibus non indigent, quia corda lucrantur hominum, amoremq; ſibi conciliant populorum. Quemadmodum patet in Ferdinando Hiſpaniarum Rege, cui in civitate Barcellonenſi ſequentia fuere attributa elogia:

Exemplum Ferdinandi Regis.

Chriſtiani propagator Imperii, Africæ terror, hæreſum vitiorumq; hoſtis acerrimus. Nec mirum, quia manſuetiſſimus fuit, prout in ſequenti patet exemplo, nam dum aliquando publicas more ſolito populo dans audientias:

Ann. Eccl. Rayn. An. 1492. n. 3.

Inſidiis peritus, ac ferro ſauciatus eſt ab homine ruſticano furibundo, hunc inſigni clementia trucidari vetuit, quamquam poſtea inſcio eodem Rege de ſceleſto ſumptum ſit ſupplicium. Et ideo in iisdem Annalibus hoc ſequens in perpetuam hujus Regis laudem traditur encomium: *Nulli majorum ſuorum potentia ſecundus, ut qui limites Imperii, gloriaque Hiſpaniæ propagaverit.*

Ann. Eccl. Rayn. An. 1278. n. 43.

Aliud Rudolphi VI Regis Romanorum.

4. Iidem pariter Annales de Rudolpho VI. Romanorum Rege, referunt, quod cum Rex Bohemiæ ingens promiſiſſet præmium ei, qui ipſum occiſurus eſſet, miles quidam hac illectus lucri ſpe, vitam ſuam diſcrimini expoſuerit, Regemque aggreſſus, eum ex equo detraxerit; unde in manifeſto erat imminentis mortis periculo, niſi etopitulati fuiſſent Aulici ejus, quamvis & ipſe humi jacens adverſus tranſeuntem ſuper ſe equitatum ſuo ſe conſtanter defenderit ſcuto; è periculo itaque ereptus, victoriam proſecutus eſt, in qua ſtragem edidit, quatuordecim millium hoſtilis exercitus; eumque poſt prælium dictus ille miles à quo ex equo in terram projectus fuerat, vinctus oblatus eſſet, impium liberari juſſit: *Militem qui in vitæ diſcrimen ipſum adduxerat, ſibi oblatum illæſum abire juſſit, dictitans, non exiguum damnum fore, ſi adeo generoſus, ac fortis miles periretur.* Quam eandem hiſtoriam idem Author ſequentibus immediatè proſequitur verbis: *Præmium porro tantæ victoriæ non Auſtria modo fuit; verum magna etiam Bohemiæ pars, quam in ſuam poteſtatem redegit.* Dubitare autem quis poſſet, an hæc ultima verba de victoria de hoſtibus ſuis per milites obtenta, an vero de alia, quam de ſeipſo tulit, dum hoſti ignovit, intelligenda ſint, præſertim cum Scriptura dicat: *Manſueti hæreditabunt terram:* Et quidem ego verba illa de ſecunda victoria intelligenda eſſe arbitror, ſiquidem Rex ille ex tunc Imperii ſui cæpit dilatare habenas, ſeque longe robuſtiorem in hoc facto oſtendit, quam in perpetrata inimicorum ſuorum ſtrage, ſiquidem *melior eſt patiens viro forti; & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.*

Prov. 16. v. 32.

Præclara hujus exempla habemus in Patriarcha Jacob.

5. Sed ab inceptis nequaquam recedamus hiſtoriis ſacris. Jacob itaque Patriarcha admirandam opum ſuarum à Deo obtinuit proſperitatem, ſucceſſionemque poſterorum omnino numeroſam, cui inſuper proprium impoſuit nomen, ſiquidem ab Iſraële Hebræi cognominati ſunt Iſraelitæ, hanc autem proſperitatem S. Cyprianus amori Jacob, quem erga crudeliſſimum ſuum monſtravit Perſecutorem Eſau, adſcribit, dicens:

S. Cypr. de bono patientiæ.

Jacob fugatus à fratre, de terra ſua patienter excedit, & majore patientia poſtmodum ſupplex adhuc, magis impium & perſecutorem, muneribus pacificis ad concordiam redegit. Quod idem S. August[illegible] in hæc confirmat verba: *Quem ſicut vitare ſ[illegible] ita odiſſe neſcivit, & reverſus multis muneribus, ut eum ſibi placatum faceret, honoravit.*

S. Auguſt. ſer. 168. de temp.

Sed quod evidentius ex Veteri Teſtamento exemplum adducere poterimus, quam de Joſeph,

Digitized by Google

Joſeph, ejuſdem Jacobi filio, è carceribus ad thronum exaltato? *Joſeph pro fratricidii crimine* (inquit idem Sanctus) *impiis & inimicis fratribus ſuis, non odii amaritudinem, ſed charitatis dulcedinem repenſavit; oſculabatur enim ſingulos, & per ſingulos flebat.* Quod idem apud S. Cyprianum in hæc reperio expreſſum verba: *Joſeph venumdatus à fratribus, non tantum patienter ignoſcit, ſed & gratuita frumenta venientibus largiter & clementer impertit.* Jacob duodecim habebat filios, populi Judaici Patriarchas; & quamvis vir eſſet ſumma prudentia & Sapientia pollens, optimeque noſſet, quantum innumeras filiorum familia partialitas præjudicaret, nequaquam tamen ſe continere poterat, quin majoris amoris teneritudine proſequeretur Joſephum: *Iſraël autem diligebat Joſeph ſuper omnes filios ſuos.* Sed tantæ prærogativæ meritum ſi dignoſcere cupitis D. auſcultate Ambroſium dicentem: *Quid autem eſſet, quod præferri Joſeph mereretur cæteris, ſi aut lædentes læſiſſet, aut diligentes dilexiſſet? hoc enim plerique faciunt, ſed illud mirabile, ſi diligas inimicum tuum, quod Salvator docet. Jure ergo mirandus, qui hoc fecit ante Evangelium, ut læſus parceret, appetitus ignoſceret, venditus non referret injuriam, ſed gratiam pro contumelia ſolveret, quod poſt Evangelium omnes didicimus, & ſervare non poſſumus.* Quam eamdem Patriarchæ hujus virtutem in ſuis ſuper Geneſin homil. Divus quoque Chryſoſtomus in hæc proſequitur & exaltat verbe: *Quis pro dignitate admiretur viri hujus virtutem, qui novæ legis Philoſophiam magna adimplevit diligentia? & id quod Chriſtus admonet diſcipulos: Diligite inimicos veſtros, orate pro &c. Hoc ille & multo magis fecit. Neque enim ſolum tantam declaravit charitatem erga eos, qui ſe occiderant, quantam in eis erat, ſed omnia facit ut demonſtret eis, quod nihil in ſe peccarint. O Sapientia excellentiam! ò benevolentiæ coacervationem, & dilectionis Dei largitatem. Non vos, inquit, hæc mihi feciſtis, ſed Dei erga me providentia hæc fieri permiſit.* Imo idem Sanctus ejusdem Joſephi plenius inſiſtens deprædicandis laudibus in alia quadam homilia, qualiter Patriarcha hic potius in ſilentio, Dominæ ſuæ injuriam, atque calumniam, in mediis etiam ſuppliciis potius diſſimulare, quam accuſando vindictam ſumere voluerit, oſtendit dicens: *Poſſet omne negotium Regi ſignificare; non Ægyptiam reprehendit, non Dominum affert in medium, non fratres; non dicit cauſam propter quam condemnatus eſt in carcerem, neque ſcelus in ſe commiſſum narrat, ſed hoc tantum curat, non ut illos condemnet, ſed ut pro ſe ſolo dicat, & fratrum quidem cauſam occultavit, dicens: Furto adductus ſum de terra Hebræorum.* Sedecim erat annorum, quando fratres eum interimere volebant, & per ſuadente Juda ipſum pro mancipio vendiderunt, ſane tanta inter Ægyptum & domum ejus paternam non erat diſtantia, quin patri ſuo inter tot annorum ſpatia, quidquid ſibi accidiſſet, intimare potuiſſet, maxime cum in ſervitute egeret, citra omnem culpam ſuam, in patria aliena, ubi falſa adorabantur Dii, inque aliorum poteſtate conſtitutus: *Manus ejus in cophino ſervierunt, In ſervum venundatus eſt Joſeph, humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertranſiit animam ejus.* Cur obſecro factum fuiſſe putatis, quod ſuum patri non intimarit infortunium, neque ſe à carceribus eripere laborarit; niſi quia exercitam contra ſe fratrum ſuorum impietatem manifeſtare detrectabat, ideoque potius patiens & motus pœnoſiſſimæ tot afflictionum Iliadi ſubjacere decreverit, quam crimen fraternum manifeſtare: *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, ut ignoſca-*

Et ejus filio Joſeph.
S. Cypr. ib.
Gen. 37. v. 3.
S. Amb. l. de Joſeph. c. 1.
D. Chryſ. h. 64. in Gen.
D. Chryſ. h. 63. in Gen.
Pſ. 80. v. 7.
Pſal. 104. v. 17. & 18.

mus perfectum virum (inquit Sanctus Ambroſius) *non moveri ulciſcendi doloris invidia, nec malorum rependere vicem; unde & David ait: Si reddidi retribuentibus mihi mala.*

6. Sanctus quoque Auguſtinus eamdem raram hanc & ſingularem obſtupeſcit manſuetudinem, inquiens: *Mirati eſtis caſtitatem: Aſpicite nunc benignitatem. Ille pro odio reddit charitatem, & cum videret fratres ſuos, imo inimicos ex fratribus, cumque ab eis agnoſci vellet, dilectionis affectum pio dolore teſtatus eſt ad eos. Oſculabatur ſingulos, & per ſingulos flebat, & irriguis fletibus, paventium corda perfudit. Odium fratrum charitatis lacrymis abluebat. Conſtat vivo Patre atque mortuo, quod germano ſemper amore dilexit, nec recordatur illum, in quo ad necem fuerat dejectus in lacum, non cogitavit addictam pretio germanitatem, ſed pro malis bona reſtituens, jam tunc necdum data Apoſtolica præcepta complevit.*

7. Primum autem quem Joſeph habuit filium, qualiter ab eo denominatum fuiſſe putatis? Iſraëlem forſitan aut Jacob à nomine Patris? Iſaac forſitan à nomine avi? Nequaquam ſed Manaſſes dictus eſt; aſt quale hujus denominationis arbitramini ſubeſſe myſterium? quia Manaſſes *oblivio* interpretatur. Verum enimvero cujusnam oblitus fuit Joſeph? forſitan gratitudinis erga patrem? forſitan debiti reſpectus erga Regem? aut cultus & religionis in Deum? minime equidem, ſed injuriarum duntaxat ſibi è fratribus, & Putiphare injuſte illatarum, quando hic conjugi ſuæ adulteræ credens, eum incarceravit, oblitus fuit. Tales à DEO itaque exaltantur & elevantur ad imperium; *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Sed quænam ſodes cauſa fuit, quod infallibili DEI providentia Joſephum ad Regium ſolium exaltare volens, idipſum per ſomniorum Pharaonis interpretationem præſtare voluerit? alii forſitan, quibus eum in Regis gratiam inſinuaret, DEO deficiebant modi: ſomnii memento te, quod juvenis habuit de manipulis, de luna & ſtellis ſe adorantibus; quando & fratres eum irriſerunt, ac perſecuti ſunt, dicentes: *Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum, ... tunc apparebit quid illi proſint ſomnia ſua.* Hos ille vultu læto pertulit inſultus, nec verbum repoſuit, atque ideo propter has patienter toleratas injurias, diſpoſuit Deus, ut pariter per ſomnia ſublimaretur ad regnum.

8. Quantum Moyſes, ne ad populi gubernium aſſumeretur, recalcitravit? neque hoc mirum, quandoquidem *negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo ſuo.* Deus nihilominus ut ſupremum illum honorem aſſumeret, abſolute ei præcepit, dicens: *Conſtitui te Deum Pharaonis.* Sed quod tantæ exaltationis arbitramini fuiſſe meritum? ſola erat manſuetudo, ſiquidem *erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra;* adeo ut cum Deus idololatram vitulique adoratorem populum exterminare vellet, Moyſes non obſtante maxima Hebræorum impietate, qui ipſum lapidare conati fuerant, ſeſe apud Deum velut mediatorem interpoſuerit: Unde Deus ad Moyſen dicit: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.* Sed quis eſt qui neſciet, quam Moyſes ab imperio fuerit alieniſſimus? atque ideo merito quærendum venit, cur Deus illi hanc fecerit promiſſionem: *Faciam te in gentem magnam?* Scilicet ut nos diſceremus, quod hi qui pro inimicis ſuis intercedunt & orant, digni ſint, qui pro Republicæ & po-

S. Amb. ib.
Pſ. 7. v. 5.
S. Auguſt. ſer. 83. de temp.
Cur Joſeph primogenitum ſuum vocaverit Manaſſen.
Matt. 5. 4.
Gen. 37. v. 18.
Hebr. 11. v. 24.
Exod. 7. v. 1.
Quo ſuo merito Moyſes exaltatus fuerit in Ducem populi.
Num. 12. v. 3.
Exodi 32. v. 10.

pulo-

populorum beneficio, ad regimen publicom ſublimentur. Hinc S. Cyprian. inquit: *Moyſes ab ingrato & perfido populo contemnitur frequenter, & pene lapidatur, & tamen lenis & patiens pro eiſdem Dominum deprecatur.*

S. Cypr. ib.

9. Ita quoqoe quia Judas apud alios fratres pro Joſeph intereeſſit, ne ſuas ſanguine fraterno commacularent manus (*dixit Judas fratribus ſuis, quid nobis prodeſt, ſi occiderimus fratrem noſtrum*) qualem propterea illum à Deo accepiſſe putatis remunerationem? Solium nimirum & diadema Iſraëlitieum, imo io hujus actionis remunerationem obtinuit, ut ex lioea ejus ille naſceretur, qui in ſermone ſuo ſcriptum habet: *Rex Regum & Dominus Dominantium*; Unde Jacob decrepitus filiis ſois benedicens, dum ad Judam perveoiret, ita ait: *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt.* Quis immenſum & tranſcendentem honorem explicare pro dignitate poterit ad quem ſublimata fuit progenies illa ex qua David deſcendit? Siquidem hæc in Genealogia Chriſti primum inter omnes Patriarchas & Reges obtinet locum dicente Scriptura: *Liber Generationis Jeſu Chriſti, filii David*, &c. Rupert. Abbas eximiom hoc encomium, Davidis manſuetudini adſcribere non dubitat, dum ita in Regis hujus prorumpit laudes: *Porro de David quærendum, quam ob virturem maxime Deus illum dignum judicaverit, & juraret illi, ſicut teſtatur ipſe*, &c. *Et quidem non ita manifeſte de illo Scriptura refert, ſicut de Abraham, quod dixerit illi Deus, per me ipſum juravi, quia feciſti rem hanc, vel illam; de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Sed ratio docet non multo minoris eſſe meriti peperciſſe inimico propter Deum, quam non peperciſſe unigenito Filio prater Deum, ſed hoc fecit David, inimico ſuo infeſtiſſimo quærenti animam ſuam, inimico Regi, cujus Regnum ſine dubio ſe ſuſcepturum ſciebat. Ob hanc maxime cauſam juratum illi eſſe arbitramur, quod ſemen vel caro ejus aſſumenda foret in Filium Dei, quia maxime cauſa iſta facit filios Dei.* D. autem Chryſoſtomus in præſenti obſervat, quod dictus Rex David menſæ ſuæ adbibuerit Mephiboſeth, Jonathæ filiom, onicum poſteritatis Saulis germen, licet mancom pedibosque claudum: *Cum eſſet claudus & debilis cruribus, in ſuam ipſius domum induxit, ſuaque menſa fuit participem, ſummoque dignatus eſt honore, nec erubuit nec occultavit, nec ſe Regiam menſam claudicatione pueri dehoneſtare arbitratus eſt, ſed in eo ſibi complacebat potius & gloriabatur. Quis enim eorum qui cum eo cœnabant, dum filium videret Saulis, qui tot malis Davidem affecerat, tanto in honore apud illum haberi, etiam ſi feris omnibus immitior eſſet, non cum omnibus inimicis ſuis, pudore ac rubore ſuffuſus, in gratiam redibit?* Eidem quoqoe ſuffragator propoſito Areopagita, quando ad Demophilum ſcribens, myſterium aperit, quare S. Matthæus in Genealogia Salvatoris, ex S. Spiritus inſtinctu; dum Chriſtum Filium Dei appellat, primo omnium loco Filium quoque Davidis nuncupet dicens: *Liber generationis Jeſu Chriſti Filii David.* Ubi dictus Sanctus ſequentem ſobjungit Commentarium: *Quid porro David illum Dei genitorem amicum Deo reddidit? nempe quod in hoſtes benignus fuerit.*

Gen. 37. v. 26. Unde Judas meruerit ut ex ſemine ſuo naſceretur Chriſtus.

Gen. 49. v. 10.

Mat. 1. 1. Hoc ipſum mirandum eſt in Davide.

Rup. Abb. l. 4. de Victor. verbi c. 27.

Cur David in genealogia Chriſti præponatur Abrahæ.

D. Chryſ. o. 6. Eclog. de manſuetud.

S. Dionyſ. Areop. ep. 8.

Mat. 1. v. 1.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Quandoquidem DEO proprium eſt bonum nobis pro malo reddere, & amore beneficiiſque odientes ſe proſequi, ſi idem & nos fecerimus, ipſi ſimiles efficiemur.

THEMA.

Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. Luc. 6. v. 36.

1. POſtqoam incarnata Sapientia in S. Luca dilectionem præſcripſiſſet inimicorum dicendo: *Verumtamen diligite inimicos veſtros*; Mox nos æterno Patri per miſericordiæ actus ſimiles effici ſubnectit, inquiens: *Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.* In quo vero divina maxime relucet pietas? Certe in eo dum quotidie innumerabiles easque graviſſimas nobis ignoſcit injurias atque offenſas; atque hæc indiviſibilis eſt Dei proprietas, quam præ reliquis omnibus in noſtram exercet utilitatem, dicente Eeeleſia ſancta: *Deus cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere.* Non enim io immenſitate, infinite, omnipotentia, ſapientia, aliiſque ſimilibus attributis divinis eum imitari poſſumus ſimileſque effici, bene tamen ſi ad ejus imitationem injurias nobis factas condonemus. Unde & ipſe Dei Filius omnes inter virtutes, quæ in ipſo reſplenduerunt, maxime ſibi corde habuit benignitatem & manſuetudinem, & ad hujus virtutis exercitium ſingulariter nos iovitans dicebat: *Diſcite à me quia mitis ſum.*

Luc. 6. v. 35. Per dilectionem inimicorum aſſimilamur DEO.

Matt. 11. v. 29.

2. *Eſtote miſericordes ſicut*, &c. S. Ambroſius ex illis Apoſtoli verbis (*plenitudo ergo legis eſt dilectio*) præſentem quoqoe eruit veritatem dicens: *Inimicum diligere quid aliud eſt, quam optare deſinere illum ab odio, & nihil aſperum quærere adverſus illum? Hoc eſt, amare illum. Ea illi optare, per quæ Deum habeat propitium; hæc eſt cæleſtis juſtitia, hæc Deo Patri ſimiles facit.* Imo ipſimet Philoſophi Geotiles, ſolo lumine naturali dotati, eamdem penetrarunt veritatem exiſtimantes, quod quid neſcio divini participet is, qui bonum reddit pro malo, & inimico benefacit; Ideoque in quadam Tullii pro Marco Marcello Oratione ita dicitur: *Non ſummis viris æquandum cenſeo, ſed Deo ſimillimum judico*, illum ſcilicet qui ignoſcit, & inimicum ſuum amat. D. quoque jamjam citatus Chryſoſt. ad idem propoſitum ait: *Nihil eſt quod ſic Deo ſimiles faciat, ut maliguis atque lædentibus eſſe placabilem.* S. pariter Bernardinus aliam ejuſdem S. Doctoris ad præſens inſtitutum in hæc verba citat aothoritatem inquiens: *Chryſoſtomus ait: Nihil ita Deo aſſimilat, ſicut injuriam ſibi facientibus indulgere. Sed ſicut idem ait: Carnales filii non ſunt culpabiles, ſi parentibus non ſunt ſimiles, quia non eſt in in poteſtate eorum ſuum figurare corpus, ſed ſpirituales filii niſi Deo conſimiles fuerint, eorum eſt culpa, qui patris ſimilitudinem perdiderunt.*

S. Ambr. Rom. 13. v. 10.

Gentiles etiam notarunt aliquid divinum eſſe in dilectione inimicorum.

Cic. orat. Marc. Marcello.

D. Chryſ. hom. 20. in Matth.

S. Bern. T. 2. ſer. 50. A. 1. c. 4.

3. Ne igitur qualiter æterno Patri ſimiles efficiamur quiſqoam ignorare queat aut dubitare, cœleſtis noſter Magiſter nos clariſſime docet; nam poſtquam nobis præcepiſſet dicens: *Diligite inimicos veſtros benefacite his qui oderunt vos, orate pro perſequentibus & calumniantibus vos*; immediate ſubjungit: *Ut ſitis filii Patris veſtri qui in cœlis eſt, qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos*; Poſtquam vero non modo amicorum, & inimicorum quod longe difficilius eſt, nobis ſuaſiſſet amorem, ſubdit, quod per hoc exercitium perfectionem acquiſituri ſimus Patris æterni perfectioni ſimilem: *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt*; Circa quæ verba S. Baſilius ita diſcurrit: *Quemadmodum Deus promiſcue omnibus lucem impertitur*

Per dilectionem inimicorum efficimur filii Dei.

Matth. 5. 44.

Ibid. v. 45.

Et accedimus ad ipſius perfectionem.

Matth. 5. 48.

S. Baſil. de

Digitized by Google

inſtit. Monach ſer. 2.

titur, ſic imitatores Dei, charitatis ipſorum radium æqualiter communicare omnibus debent; Quandoquidem ubi deliquium patitur charitas, ejus loco ſuccedit odium. Cui Doctrinæ S. quoque Auguſtinus aſſentitur, dum in illorum Chriſti apud S. Matthæum verborum Commentario (*Qui Solem ſuum, &c.*) ita ſermocinatur: *Diſce diligere inimicum. In quantum in te charitas creſcit, efficiens te & revocans ad ſimilitudinem Dei pertendit uſque ad inimicos, ut ſit ei ſimilis, qui facit Solem ſuum oriri ſuper bonos & malos. Quantum accedis ad ſimilitudinem, tantum proficis in charitate.*

Matt. 5. 45. S. Aug. in Pſal. 99.

Mititas facit nos Dei imitatores.

D. Chryſ. t. 5. ſer. 46.

4. *Eſtote miſericordes, ſicut, &c.* D. Chryſ. in quodam de manſuetudine ſermone, qui adducitur in Tomo 5. operum ejus; Similitudinem Dei, ad quam nos homines aſpirare poſſumus, in injuriarum remiſſione conſiſtere affirmat, inquiens: *Quisquis aſſimilari vult Deo, pro virili manſuetus ſit ac mitis.* Atque ex inde proprias gentilitias Chriſtiani veſtes, per quas tamquam Chriſti ſectator dignoſci debeat, manſuetudinem eſſe demonſtrat, inquiens: *Proinde congruum eſt, ut quando quis contumelia nos afficit, ſuſtineamus manſuete, conſiderantes quod Dei imitatores mititas facit.*

2 Reg. 9. v. 1. Ibid. v. 3.

David non ſolum beneficus fuit in Jonatham amicum ſuum, ſed etiam in poſteros Saulis, hoſtis ſui.

5. David pacificam Regni Iſraëlis poſſeſſionem nactus, utrum quis ex ſtirpe Saulis, in quem miſericordiam exercere poſſet, ſupereſſet, quæſiſſe legitur in hæc verba: *Putaſne ſupereſt aliquis qui remanſerit de domo Saul, ut faciam cum eo miſericordiam propter Jonathan?* Idem quoque David poſtea unum à ſervis ſuis Sibam nomine interrogavit: *Numquid ſupereſt aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo miſericordiam Dei?* Circa quæ verba notandum, quod prius poſuerit utrum quis ex progenie Saulis ſuperſtes eſſet, cui amore Jonathæ benefacere poſſet: *Ut faciam cum eo miſericordiam propter Jonathan*; poſtea vero ſubjunxerit: *Ut faciam cum eo miſericordiam Dei.* Quorſum hæc differentia? Unus idemque erat David, qui eamdem beneficentiæ virtutem erga poſteros Saulis exercere volebat, & nihilominus differenti utitur phraſi loquendi. Primo enim petit num aliquis ſuperſit ex domo Saulis cui benefaciat propter Jonathan: Poſtea vero non Jonathæ, ſed ſolius meminit Saulis. Quia ſcilicet licet Jonathas, Saulis eſſet filius, familiaris tamen erat amicus Davidis, propter maxima & fideliſſima præſtita ſervitia; benefacere autem amicis, debitus actus erat gratitudinis & exilis meriti: benefacere autem poſteris Saulis, uſque ad mortem perſecutoris, ſicque bonum reddere pro malo, ſingulariſſimæ erat virtutis actus, atque ideo merito dicebat: *Ut faciam cum eo miſericordiam Dei,* quia ſcilicet divinam in hoc facto imitabatur miſericordiam, *quæ Solem ſuum oriri facit*, &c.

Oleaſter.

Qualis ſit differentia inter miſericordiam Dei, & noſtram.

Oſeæ 11. c. v. 9. Ibid.

6. Oleaſter quæ noſtram inter, & aliam Deo propriam miſericordiam verſetur differentia ſequentibus docet verbis: *Noſtra in hoc diſtare videtur à divina Miſericordia, quod noſtra ad noſtros tantum ſe extendit, diligentes tantum eos, qui nos diligunt, amicos, non inimicos: Miſericordiam autem Domini præcipue ad inimicos.* Quem conceptum ex iis forte formaverit Dei noſtri apud Oſeam verbis: *Non faciam furorem iræ meæ, non convertar ut diſperdam Ephraim;* Cujus hanc aſſignat rationem: *Quoniam Deus ego, & non homo, in medio tui Sanctus*, q. d. Quandoquidem ego Deus ſum, propterea ad me ſpectat diſſimulare offenſas. Ubi S. Cyrillus Alexand. ſequentem format quæſtionem, dicens: *An hoc illi non merebantur? Merebantur, inquit, ſed Deus ſum, non homo: Bonus nimirum, nec motibus iræ victoriam cedens: Humana enim eſt talis affectis.* Porro Moyſen & Aaro-

S. Cyril. Alex. ib.

Cur

Moyſes & Aaron prohibiti fuerint ab ingreſſu terræ promiſſionis.

nem Deo gratiſſimos, deque divino ejus ſervitio benemeritos fuiſſe nemo eſt qui ignorat; Et tamen licet ſummo cum labore per annos plurimos populum Hebræum verſus terram duxerant promiſſionis, ipſi ſuum terræ iſti pedem inferre non potuerunt, idque propter diffidentiam qua de beneficentia & miſericordia Dei deſperabant, ob populi ingratitudinem & rebellionem. Quam hiſtoriam lib. Num. c. 20. fuſius recenſet; Quando enim in procinctu erant, ut ex petra aquam elicerent, Moyſes his verbis populum eſt allocutus: *Audite rebelles & increduli: num de petra hac nobis aquam poterimus ejicere.* Qui ſermo ſummè Deo diſplicuit, ſiquidem his verbis Moyſes populo occaſionem dedit ſuſpicandi, quaſi Deus mutata indole ſua bonum pro malo reddere nollet, ſed potius ipſorum demerita non beneficiis, ſed juſtis pœnis compenſare vellet; Non enim Moyſes de Omnipotentia Dei, ſed de ejus beneficentiæ dubitabat continuatione; cum tamen ut Rupertus Abbas ait: *Ubicumque murmurationes & jurgia, ibi & beneficia Dei ſponte venientia.*

Num. 20. 10.

Rup. Abb. l. 3. in Exod. c. 19.

Licet indies peccemus in Deum, attamen nobis benefacit, & ad pœnitentiam nos allicit.

7. Ipſa namque omnium temporum experientia hanc ipſam comprobat veritatem, quod ſcilicet Deus, quantumvis à peccatoribus graviter offenſus atq; injuriatus fuerit, propterea tamē nequaquā deſiſtat ſua ipſis continuo ſubminiſtrare divina auxilia & gratias, & ad veniam & pœnitentiam eos invitare. Unde Paul. de Palatio ait: *Si attollis oculos, videbis nihil aliud Deum & Angelos meditari, quam ad ſalutem & pœnitentiam peccatores provocare.* Ideoque S. Cyprian. parum mini dixiſſe videtur, quando de patientia Dei diſſerens, ita in divinæ bonitatis commendationem ſcribit: *Cum crebris, imo continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperari.* Siquidem non tantum juſtum ſuum reprimit & mitigat furorem, ſed inſuper nobis benefacere non ceſſat, quia *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.* Neque enim ceſſat divinam peccatoribus porrigere manum, id eſt, excitantem dare gratiam, ut peccatores ex barathro ſublevet perditionis æternæ, eosque in amicitiam & gratiam ſuam readmittat. Subdit vero eodem in loco idem S. Cyprian. *Quisquis lenis, & patiens, & mitis eſt, Dei Patris imitator eſt*; Quamvis homo in eo à divina bonitate deficiat, quod ſcilicet aliquando ex neceſſitate faciat virtutem, dum ideo ſe offendenti ignoſcit, quia vindictam in ſua non habet poteſtate, qui caſus in Deo noſtro locum non habet, prout idem in hæc verba inſinuat Sanctus: *Cum habeat in poteſtate vindictam, mavult diu tenere patientiam.*

Paul. de Palat. in c. 5. Matth.

S. Cypr. de bono patientiæ.

Matt. 5. 45.

8. Eruditiſſimus Idiota in contemplationibus ſuis piiſſimis hiſce verbis Chriſtum alloquitur: *Magnum eſt, dulciſſime Domine JEſu Chriſte, qui nihil odis, ſi erga hominem, qui nihil mali mihi fecit, ſum benevolus, & pacificus. Sed Domine illud multo majus eſt, & magnificentiſſimæ benignitati tuæ ſimilius, ſi meum diligam inimicum, & ei qui malum mihi intulit, & adhuc inferre vult, ſi poſſit, bonum ſemper velim, & faciam; ſi poſſim; à tua gratia, & benignitate hoc procedit. Nihil tibi in natura ſimilius eſt, quam homo qui malevolis & inimicis ſe lædentibus placabilis eſt, qui enim diligit inimicum, imitatur te, qui dilexiſti nos cum adhuc inimici eſſemus.* Quod idem punctum Rupertus Abbas attingit, oſtendens qualiter Deo ſimiles fieri debeamus, ſcilicet, non ut Lucifer, nec ut primi parentes, ad hujus ſuggeſtionem ſcientiam æmulantes divinam, ſed exemplo ejus, offenſas nobis factas remittendo: *Non magnificentia ſcientiæ, de qua præſumens Sathanas, dixit in corde ſuo: Similis ero*

Idiot. l. 1. de Contempl. de divino amore.

Qualiter Deo ſimiles fieri debeamus.

Rup. Abb. l. 11.

Al-

s. 18. de divin. offic. *Altiſſimo ; vel quam veſtris parentibus promittens dixit : Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum. Non inquam ſcientia, ſed supereminens ſcientia charitas, cauſa eſt efficiens, ut Altiſſimo ſimiles ſimus.* Præſertim

1 Joan. 4. v. 16. quia teſte S. Joanne, *Deus charitas eſt, qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo.* Major autem charitas dari nequit, quam ſi quis amore Dei ſuum amet, & beneficiis afficiat inimicum: Quo igitur dilectio ferventior fuerit, tanto nos Deo ſimiliores efficiet.

9. Quis intimam Moyſis in veteri lege non obſtupeſcit cum Majeſtate divina familiaritatem? *Loquebatur Dominus ad Moyſen facie ad faciem, ſicut ſolet homo loqui ad amicum ſuum.* Intime adeo charitatem, lumenque cœleſte participabat Moyſes, ut in vultus ejus ſplendores, utpote humanam excedentes conditionem, ſuos filii Iſraël non poſſent defigere obtutus. Undenam tanta Moyſis prærogativa & ſimilitudo divina proceſſit? Forſitan hanc meruit, quia Hebræos ex Ægyptiacæ ſervitutis compedibus liberavit? Aut vero quia ſceptrum coronamque Regiam Ægypti contempſit, quando *Negavit ſe eſſe filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo ſuo?* Vel denique prodigioſis virgæ ſuæ prodigiis, quibus ita maleficos confudit, ut dixerint: *Digitus Dei eſt hic?* Reſolutionem à S. Ambroſio diſcamus dicente: *Quantas Moyſes à populo illatas abſorbebat contumelias, & cum Dominus in inſolentes vindicare vellet, ſe tamen pro populo offerebat frequenter, ut indignationi divina plebem ſubduceret? Quam miti ſermone poſt injurias appellabat populum conſolabatur in laboribus, deliniebat oraculis, fovebat operibus? Merito æſtimatus eſt ſupra homines, ut & vultus ejus non poſſent intendere, & ſepulturam ejus non repertam crederent, quia ſic ſibi totius plebis mentes devinxerat, ut plus eum pro manſuetudine diligeret, quam pro factis admirarentur.*

Exod. 33. v. 11.
Unde provenerit quod Moyſes adeo familiaris fuerit Deo.
Hebr. 11. v. 24.
Ex. 8. 19.
S. Ambr. l. 2. de off. ſic. c. 7.

10. S. Bernardinus ad illa reflectens Chriſti verba: *(Ut ſitis filii Patris veſtri qui in cœlis eſt)* ad idem ſic diſcurrit propoſitum: *Non natura ſed imitatione & gratia, quaſi dicat: Jam eſtis in ſpe ſatagite ut ſitis in re. Advertendum eſt autem, quod quia eſt amor, & dilectio inimicorum, eſt actus mirabiliter arduus, atque difficilis, ideo dicens: Ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cœlis eſt, oſtendit in his verbis hujus actus ſimul ſublimitatem, & formalem & finalem. Primo quidem formalis ſublimitas eſt perfecta participatio divinæ conformitatis, ſeu perfecta imitatio divina natura quæ utique eſt charitas ſumma & pura, hac participatio, & imitatio per nomen filii, qui dicitur à Philos, quod eſt amor, optime deſignatur.* S. Antoninus propoſitionem quandam addnecit S. Chryſoſtomi ſuperius adductam, in qua ita loquitur: *Nihil ſic Deo placabilem facis, ſicut malignis & lædentibus eſſe placabilem, & per conſequens diabolus eſt moleſtior, quia magis ſe per hoc homo elongat ab ejus ſimilitudine, qui obſtinato odio hominem perſequitur.*

Matth. 5. 45.
S. Bern. 2. ſ. 8. A. 3. c. 2.
Dilectione inimicorum ſimus DEO ſimiles imitatione & gratia.
S. Antonin. p. 4. tit. 6. cap. 5. §. 5.

11. Nullus porro eſt qui magis dæmonem imitetur, quam vindicativus; de dæmone enim dicitur: *Ille homicida erat ab initio*; & conſequenter à ſenſu contrario nemo eſt qui perfectius Deum imitetur, eique ſimilis ſit, quam qui mitis eſt, & erga inimicos benignus. Unde S. Proſper ſuadet, ut pro male nos tractantibus oremus, duplici de fructo inde naſcituro nihil dubitantes: *Orandum*, inquit, *pro inimicis, ut aut obtineatur eorum converſio, aut in nobis divina bonitatis inveniatur imitatio.* S. Auguſtinus de homine ad imaginem & ſimilitudinem Creatoris ſui creato diſſerens, qua ratione divinam hanc ſimilitudinem in nobis exprimere valeamus, his verbis oſtendit: *Non locorum intervallis acceditur ad Deum, aut receditur ab eo: diſſimilis factus longe receſſiſti, ſimilis factus proxime accedis. Vide quomodo nos vult accedere Dominus, faciens primo ſimiles, ut accedamus: Eſtote, ait, ſicut Pater veſter, qui in cœlis eſt, qui Solem ſuum oriri facit, ſuper bonos, &c. Diſce diligere inimicum ſi vis cavere inimicum. In quantum autem in te charitas creſcit, efficiens te, & revocans te ad ſimilitudinem DEI, pertendit uſque ad inimicos, ut ſis ei ſimilis qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit non ſuper juſtos tantum, ſed ſuper juſtos & injuſtos.* Quæ etiam doctrina à Chryſoſtomo nobis inſinuata fuit in homilia, *de David & Saul*, ubi Davidem in hoc ſpecialiter viſum ſecundum cor DEI fuiſſe probat, quod erga inimicos ſuos mitis fuit, id quod per ſpiritum Propheticum ab eo didicit, qui carnem humanam ab ejus erat proſapia aſſumpturus, utpote qui particulariter de virtute manſuetudinis ſibi uſitata gloriaturus erat dicendo: *Diſcite à me quia mitis ſum.* Conſonat quoque hæc doctrina cum eo quod in S. Cæſario Arelatenſi de Davide legitur: Dicit enim hic Sanctus: *David licet multis virtutibus fuerit exornatus; nulla tamen eum actio familiarius Deo conjunxit, quam dilectio inimicorum ſuorum.* Sanctus Bernardus ad hoc ſe reflectens, quod nos ad Dei imaginem & ſimilitudinem creati ſimus, quanam in re ſpecialius nos ei conformare debeamus his verbis docet: *Oportet id quod ad imaginem eſt, cum imagine convenire, & non in vanum nomen imaginis participare; præſentemus ergo in nobis imaginem ejus in appetitu pacis.* Inſignis eſt hæc hominis prærogativa, quæ etiam, ut ita dicam, ipſos Angelos in aliquam quaſi invidiam trahere poſſet, quod ſcilicet viliſſimus terræ vermiculus, & turpis luti pugillus, ad eam uſque dignitatem evectus ſit, ut fieri poſſit Altiſſimo ſimilis; certiſſimum vero eſt, quod ſupremum hunc honorem, à prima & æterna veritate nobis promiſſum, conſequi poſſimus, dummodo inimicis condonemus illatas nobis injurias, eoſque ad imitationem Dei amemus, divinoque ejus præcepto obediamus, quo dicitur: *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.*

Joan. 8. v. 44.
Alia motiva cur pro inimicis orandum ſit.
S. Proſp. ſent. 202.
S. Aug. in Pſ. 100.
D. Chryſ. h. 2. de David & Saul.
Matt. 11. v. 29.
S. Cæſar. Arelat. hom. 11.
S. Bern. ſ. 1. de anima.
Inimicus diligendus eſt, quia eſt imago DEI.
Matth. 5. 48.

12. Neſcio an aliquando obſervaveritis, quod incarnata Sapientia prudentiam nos docere volens, ad ſerpentes nos remiſerit, dicens: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes:* ad diſcendam vero ſinceritatem & ſimplicitatem Chriſtianam, nobis propoſuerit columbam: *Simplices ſicut columbæ*; Ad concipiendam firmam in ejus providentiam cordis fiduciam, inquit: *Conſiderate lilia agri*; Ut nos à pigritiæ noſtræ lethargo exſuſcitet, ad formicam nos remittit, inquiens: *Vade ad formicam ô piger*; at vero cum de amando eo, qui nos odit, de orando pro inimicis, iiſque benefaciendo ſermo eſt, vult ut æternum Patrem ſuum velut Prototypon reſpiciamus, ut hac ratione ſimiles ei efficiamur: *Ut ſitis filii Patris veſtri, &c. Eſtote ergo perfecti ſicut & Pater veſter qui in cœlis eſt.* Sanctus Gregorius Nyſſenus rationem inquirit, ob quam præcipua Deum inter & hominem ſimilitudo in remiſſione injuriarum conſtituatur; Et reſpondet id inde fieri, quia ad Deum ſolum, non vero ad alios ſpectat, remittere, & condonare offenſas: *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Præſcribit Dominus qualem velit eſſe eum, qui ad eum eſt acceſſurus, ad hoc ut ipſi Deo per virtutem ita aſſimiletur, ut Deus eſſe videatur, dum ſcilicet faciat ea, quæ ſolius Dei eſt facere, debitorum enim remiſſio proprium eſt Dei munus.*

Ut diſcamus inimicos diligere, remittit nos Chriſtus ad Patrem ſuum.
Matt. 10. v. 16.
Matth. 6. v. 28.
Prov. 6. v. 6.
Matth. 5. 48.
S. Greg. Nyſſen. de Orat. Dom.
Luc. 5. v. 21.

13. In

Cur facies Eſau Jacob viſa fuerit quaſi vultus DEI? *Gen.* 33. *v.* 10. *Rom.* 9. *v.* 13.

13. In libro Geneſis legitur, quod Jacob, (cui nomen Iſraëlis attributum fuit, quod idem ſignificat quod videns Deum) Eſau fratrem ſuum intuens, eidem dixerit: *Vidi faciem tuam quaſi viderim vultum Dei.* At vero numquid Eſau reprobus erat? Hoc enim Scriptura Sacra manifeſte indicat, dum ait: *Eſau odio habui.* Qua igitur ratione Jacob in Eſau ſe faciem Deo ſimillimam videre dixit? Pro reſolutione obſervanda eſt occaſio, in qua Jacob poſitus idipſum dixit; tunc enim hæc verba locutus fuit, quando poſt tot annorum inveteratum odium, cum eo pacem init, eique ſe reconciliavit: Hæc enim reconciliatio adeo Deo placuit, quod tametſi ob alios reſpectus illum execraretur, & odio haberet, propter merita tamen hujus manſuetudinis divinam ei communicaverit ſimilitudinem, Unde Lyranus in hujus loci expoſitione, inquit: *Quia ejus indignatio mutata eſt in pietatem, ita pacificatum & mitem cum vidit, ut Dei vultum videre ſe æſtimaret.*

Lyran. ib.

Pſal. 80. *v.* 16.

14. Conſideratione digna ſunt verba illa Regii Pſaltis: *Inimici Domini mentiti ſunt ei; & erit tempus eorum in ſæcula.* At vero quamnam Deus ab illis vindictam ſumpſit? Explicat idipſum idem Pſalmiſta dum immediate ſubjungit: *Et cibavit eos ex adipe frumenti, & de petra melle ſaturavit eos;* At vero quanto excellentiora fuere beneficia, quibus liberaliſſima Dei providentia ingratum Hebræorum populum per 40. annorum ſpatium indeſinenter proſecuta fuit, tanto magis ſe ingratos, rebelles, & contumelioſos exhibuerunt; in cujus confirmationem hoc unicum dicere ſufficiat, quod *Male locuti ſunt de Deo.* Deus autem *Solem ſuum oriri fecit ſuper malos*, imo contentus non fuit, eos illos Solis luce colluſtraſſe, niſi inſuper illis continuo per Angelum quemdam aſſiſteret, idque per diem in columna nubis, ut ab ardentibus Solis radiis illos obumbraret: Per noctem vero in columna ignis, ut illos calefaceret & illuminaret: *Pluit ſuper injuſtos*, non ſolum efficiendo ut, è petra limpidiſſimarum aquarum cryſtallinus fons ſcaturiret, verum inſuper manna illis depluendo, quod omnes in ſe continebat ſapores deſiderabiles. Imo vero Deus ſe hiſce rebellibus graviter eum offendentibus, & indigne tractantibus beneficentiorem exhibuit quam iis qui eum carne noſtra indutum ſequebantur aſſidue, promptaque deferebant obſequia. Vultiſne hujus veritatis aliquod audire ſpecimen? Nimirum illi poſt multa à Deo recepta beneficia etiamnum beneficentiæ divinæ diffidebant, dicentes: *Numquid poterit Deus parare menſam in deſerto?* & tamen hac illorum de providentia & beneficentia Dei concepta diffidentia non obſtante, illos per 40. annos liberaliter ſuſtentavit in deſerto; Cum tamen econtra eis qui in deſertis Tyberiadis, devote illum ſequebantur, vix panem hordeaceum & paucos piſces diſtribuiſſe legatur. Ad Chriſtum etiamque alludunt ſacra Cantica dum ait: *Ego flos campi & lilium;* De anima vero ſponſa Chriſti divinus hic amator pariter immediate ſubjungit: *Sicut lilium inter ſpinas; ſic amica mea inter filias.* At vero in quonam hæc Chriſtum inter & animam conformitas conſiſtit? Reſpondet ad hoc S. Bernardus inquiens: *Non mediocris titulus profecto virtutis inter pravos vivere bonum, & inter malignantes innocentia retinere candorem, & morum lenitatem; magis autem ſi his qui oderunt pacem, pacificum & amicum ipſis te exhibeas inimicis. Id plane tibi ſimilitudinem dabit de lilio jure quodam proprietatis ſpecialiter vindicabit, quod ipſas utique pungentes te ſpinas, candore proprio illuſtrare & venuſtare non ceſſas.* Huc quoque ſpectat celebris illa S. Paulini ſententia, dicentis: *Vicem injuria reddere humana ultio eſt, at inimicos etiam diligere vindicta cæleſtis eſt.*

Ibid. v. 17. Deus, Hebræis illum magis ac magis offendentibus, ſemper ſe magis beneficum exhibuit.

Pſal. 77. *v.* 19.

Cant. 2. *v.* 1. Ignoſcentes inimicis, ſunt lilium inter ſpinas. *S. Bern. ſer.* 48. *in Cant.*

S. Paulin. Ep. 1. *ad Severum.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Per veniam & dilectionem inimicis exhibitam, filios nos Dei efficimus.

THEMA.

Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos, ut ſitis filii Patris veſtri qui in cælis eſt. Matth. 5. v. 45.

1. S. Leo Papa de Salvatore noſtro in ſermone quodam ita ſcribit: *Ideo Filius hominis eſt factus ut nos filii Dei eſſe poſſimus*, quaſi diceret, ut hoc lutum, unde formatus eſt homo, ad filiationem divinam aſpirare poſſet, verbum Divinum hanc mortalitatem noſtram aſſumens, factum eſt Filius hominis. Hic autem honor, eſt unus ex ſublimioribus, ad quos umquam humana natura noſtra exaltari potuit; Unde S. Gregorius ait: *Omnia dona excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem.* Verum enimvero quonam adhibito modo eximium hoc privilegium comparare nobis poterimus? Ecce tibi idipſum propoſiti thematis verbis clariſſimè expreſſum, quibus dicitur: *Diligite inimicos, &c. ut ſitis filii, &c.* Euthym. non legit *ut ſitis filii*, ſed *ut efficiamini filii Patris veſtri, qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Illi DEI filii ſunt, qui per virtutes ſimiles ipſi efficiuntur, quantum eſt homini poſſibile, nam filii proprium eſt, ſuo aſſimilari Patri. Ut ſitis, inquit, filii Dei, non natura, ſed ſimilitudine, amando videlicet inimicos noſtros.* Author Imperfecti nullum alium modum ſupereſſe dicit, quo nos filiatione divina dignos reddamus quam ſi nos DEO ſimiles efficere ſatagamus. *In quo enim*, inquit, *alio cognoſcemur, quia filii ſumus DEI, niſi fuerimus nos ſimiles DEO? filii enim carnales frequenter ſimilantur carnalibus Patribus in facie, in loquela, aut in viſu, aut in aliquo corporis ſigno: filii autem ſpirituales in ſanctitate;* Sanctitas autem & perfectio Dei, ut Unigenitus Dei Filius ipſemet inſinuat, in eo præcipue conſiſtit, quod indifferenter bonis & malis benefaciat: *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos;* ac proinde ſi nos ei in hoc aſſimilaverimus, ut videlicet amore proſequamur tam inimicos, quam amicos, tunc verè in ejus perfectione communicabimus: *Eſtote ergo perfecti, ſicut &c.* Et conſequenter divina hac filiatione nos dignos efficiemus. Hunc autem honorem nobis acquirere debemus vim & violentiam inferendo naturæ noſtræ iraſcibili, & vindicativæ, eam reprimendo, & excitando ad dilectionem & beneficentiam erga eos qui oderunt nos. Unde Rupert. Abbas ait: *In hoc dicto, cum dicit, ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt, magna ſubjungitur differentia filiorum mulierum; non ipſius unici Filii Dei. Ille namque non ut eſſet Filius Dei, ſed quia erat Filius Dei dilexit inimicos;* Chriſtus quia Filius non hominis ſed Dei erat, ideo inimicos dilexit, nos vero ſi adoptionem filiorum æterni Patris ſui ejuſque ſimilitudinem comparare nobis volumus, idipſum quoque facere debemus, juxta illud: *Diligite inimicos, &c. ut ſitis filii, &c.* Idem quoque V. Abbas

S. Leo ſer. 6. *de Nat.* Per dilectionem inimicorum efficimur filii DEI.

S Gregor. hom. 19. *in Ezech.*

Euthym. Ibid.

Auth. Imperf. h. 13.

Ut honorem filiationis Dei per dilectionem inimicorum acquiramus, oportet ut vim inferamus naturæ noſtræ iraſcibili & vindicativæ.

Rup. Abb. l. 5. *de gloria &*

ſuper

honore filii Dei. c. 5.

ſuper illa verba: *Eſtote perfecti*, ita ſcribit: *Non dico ſicut Dei, ſed ſicut filii Dei. Eſtote, inquam, ita perfecti, ſecundum modum perfectionis, quo Pater veſter cœleſtis perfectus eſt, id eſt, non odiendo amicum Dei, quod ut fieret ſerpens ſuaſit, ſed diligendo etiam inimicos, cujus rei vobis exemplum præbet ipſe Pater cœleſtis.* Unde

1 Joan. 3. 10.

S. Joannes Apoſtolus ait: *In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli; nam filii diaboli ſunt, qui non amicos diligunt, in hoc imitantes diabolum qui non dilexit, imo odio habuit Creatorem ſuum. Filii Dei ſunt econtra, qui etiam inimicos diligunt, optando ut amici fiant, imitantes ipſum Deum, qui cum inimici eſſemus, ultro nobis obtulit reconciliationis gratiam, tanta dilectionis abundantia, ut proprio filio ſuo non parceret, ſed pro nobis omnibus traderet eum.*

Dilectio inimicorum eſt quidem difficilis in actu, ſed ſuaviſſima in proemio. *S. Fulg. ſer. de cha. rit. Dei & proximi.*

2. Verum quidem eſt, quod difficilis ſit dilectio eorum qui nos odio proſequuntur, facultatibus nos exeunt, famam lacerant, & nonnumquam vulneribus ad mortem usque illatis cruentant; Verumtamen ut bene monet S. Fulgentius: *Cum diligendos præciperet inimicos, amarum forſitan erat quod audientibus jubebatur, ſit quæſo dulce quod obedienti promittitur. Teneatur igitur dulcedinis hujus in corde ſuavitas, & amaritudinis illius ſuperabitur difficultas, qui enim dilexerint inimicos ſuos, & benefecerint iis qui eos oderunt, filii Dei erunt. Quid vero accepturi ſunt iſti filii Dei, Apoſtolus enunciat dicens: Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro quia ſumus filii Dei, ſi autem filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes*

Probatur ſimilitudine.

autem Chriſti. Quod ſi quis, ex iis qui te injuriis & contumeliis affecerunt, hanc Domui tuæ inferre poſſet fortunam, & ſupremam dignitatem, ut in Filium Regis vel Imperatoris cujusdam adoptareris, ejusque in Imperio fieres cohæres, numquid illū amantiſſime amplexareris, numquid ejusmodi inimicos plures habere deſiderares, ut ſupremos hos tibi adſciſcere honores liceret? Jam vero infallibilis eſt & à Spiritu Sancto Evangeliſtarum calamis ſtipulata veritas, quod Sapientia increata vivæ vocis oraculo nobis promiſerit, quod reddendo bonum pro malo inimicis, futuri ſimus filii æterni Patris ſui & conſequenter cohæredes Chriſti in Regno cœlorum. Sanctus Au-

S. Aug. Enchirid. c. 73.

guſtinus inquit: *Illud magnificentiſſimæ bonitatis eſt, ut tuum quoque inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult, & ſi poteſt, facit, tu bonum ſemper velis, faciasque cum poſſis, quoniam perfectorum ſunt iſta filiorum Dei, quo quidem ſe debet omnis fidelis extendere.* Sanctus Antoninus ad hocce ſe reflectit, quod Chriſtus Redemptor noſter immediate poſtquam præceptum prima facie adeo ſenſualitati noſtræ durum, de dilectione inimicorum promulgaſſet, mox ſubjunxerit: *Ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt*, unde ex Sancto Auguſtino ſubdit:

S. Antonin. 4. p. Tit. 6. c. 6. §. 5.

Quanta gratia, quod nos qui ſervi digni non ſumus, inimicorum dilectione filii Dei efficiamur. Veriſſimum eſt proinde, unumquemque Chriſtianum hanc innocenter concipere poſſe ſanctam ambitionem, ut plures habeat inimicos, ſibique adverſantes, ut per exhibitam illis beneficentiam, ad ſublimem adeo ſuſpirare poſſet dignitatem.

Altiſſimus honoris vertex eſt filiatio Dei, ad quam pervenitur per dilectionem inimicorum.

3. Quintus Curtius de quibusdam extraneorum populorum Legatis refert, quod poſtquam multa ad Alexandri laudem dixiſſent, tandem omnia ejus præconia brevi Epilogo his verbis annunciarint: *Tu Philippi es filius.* Poterat utique probeque noverat incarnata Sapientia plurima excellentiſſima in eorum, qui injurias inimicis remittunt, honorem ac laudem accumulare præconia; at vero hoc unicum ei ſufficere videbatur: *Ut ſitis Filii Patris veſtri, qui in cælis eſt;* hic enim altiſſimus eſt honoris vertex, ad quem homo poteſt pertingere, plus enim intellectus creatus prætendere nequit, multo minus comprehendere. Ad hanc ſublimitatem pertingere nequit natura angelica, quantumvis nobiliſſima ſit ejus ſubſtantia. Sanctus Paulus eximias filii Dei prærogativas magnifacere volens, excellentius invenire non potuit præconium, quam iſtud: *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit, cui enim aliquando Angelorum dixit: Filius meus es tu? & rurſum ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium?* Sterilis utique non erat in inveniendis ad exaltandum Redemptorem glorioſioribus honorum titulis ſuper humana Sancti Pauli eloquentia & Sapientia; poterat utique de illo dicere, quod eſſet *plenus gratia & veritate, Rex Regum & Dominus Dominantium, ſplendor paternæ gloriæ*, vel alia ſimilia adducere præconia, verumtamen in hoc titulo Filii Dei comprehendiſſe ſe putabat eminentiſſima quæque titulorum & laudum præconia, quæ illi umquam attribui potuiſſent.

Heb. 1. v. 4.

Eſſe filium Dei eſt ſumma merces Dei. *Ven. Beda in c. 6. Luc. 6. v. 27.*

4. Venerabilis Beda in cap. 6. Lucæ, ubi cœleſtis Magiſter nobis legem præſcribit amoris inimicorum, cum adoptionis divinæ promiſſione diſcurrit: *Nulla major poteſt eſſe merces, quam filios hominum terrigenis, effici filios Altiſſimi, qui in cælis eſt.* Quam eamdem affiliationem ponderans Simon de Caſſia ſequens in hæc verba adducit dogma: *Neſcio quid amplioris præmii poſſit habere in adverſarios diffuſa dilectio, quam ſi adoptiva cum unigenito ab æterno filiatio, & ſubſequatur hæreditas æterna.* Propter quam forte rationem Paulus de Palatio in illorum verborum Commentario (*ut ſitis filii Patris veſtri qui in cælis eſt*) ſe continere non potuit, quin exclamaret: *O mortales quorum pectora honoris ambitio vexat, accurrite: En via ſummi honoris comparandi. Ego quidem non memini, quo loco Chriſtus vocavit filios Dei, niſi hic, nam ſupra dixit: Filii Dei vocabuntur, ii, qui pacifici ſunt; ut in hoc loco, ut ſitis, inquit, filii Patris veſtri, qui in cælis eſt.* Quando enim pacis amatores beatos denominat, filios Dei eos nuncupandos aſtruit: *Vocabuntur filii*; aſt vero in præſenti ait: *Ut ſitis filii*: realitas vero longe major eſt, quam ſola denominatio. Sanctus quoque Cyprianus ſuper illa verba: *Ut ſitis filii &c.* dicit: *Sic perfectos dixit fieri Dei filios, ſic conſumari oſtendit & docuit cæleſti nativitate reparatos.* Quam forte eamdem ob cauſam Apoſtolus Epheſios admonet, ut Deum tamquam filii chariſſimi imitari ſtudeant; ait enim: *Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi.* Sed in quonam putatis hanc ab Apoſtolo collocatam fuiſſe imitationem, ut ſpem concipere poſſent Epheſii dictæ adoptionis filialis? ipſe reſpondet, dicens: *Ambulate in dilectione.* Sed quo modo arbitramini voluiſſe Apoſtolum, ut ſui diſcipuli per hanc viam graderentur? *ſicut Chriſtus dilexit nos & tradidit ſemetipſum pro nobis*, cum enim nos peccatores & inimici ejus eſſemus ipſumque mortaliter ſæpe offendiſſemus, ipſe non modo nobis veniam conceſſit, tantarum offenſarum, ſed & inſuper ſe Patri ſuo pro redemptione noſtra exhibuit in ſacrificium, dicente Apoſtolo: *Tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam DEO in odorem ſuavitatis.* Quam charitatem obſtupeſcens Sanctus Bernardus ita Chriſtum alloquitur: *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, tu majorem habuiſti Domine, ponens eam pro ini-*

Paul. de Palat in c. 5. Matth.

S. Cypr. de bono patient. n. 18.

Epheſ. 5. v. 1.

Illam mercedem acquirimus diligendo proximum, ſicut Chriſtus dilexit nos.

Eph. 5. 2.

inimicis. Ad ejus itaque imitationem proximos noſtros diligere debemus; *ſicut Chriſtus dilexit*; quantumvis nos offenderint, atque inſuper ipſos beneficiis proſequi.

Soli pacifici vocantur Filii Dei.

5. Inter octo beatitudines nullis Filii Dei titulum honorificentiſſimum obtigiſſe, aut à Chriſto conceſſum fuiſſe, niſi iis, qui pacem, unionem atque concordiam amant conſervantque in

Matth. 5. v. 9.

proximis, ait enim: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*: Ubi ſanctus Leo Papa ſequentem format Diſcurſum: *Dicente autem Domino: Beati*

S. Leo ſer. 11. de Quadr.

pacifici quoniam filii DEI vocabuntur, deponantur omnium diſcordiarum, odiorumque certamina, nec putet ſe quiſquam in Paſchali Feſto habiturum eſſe conſortium, qui fraternam pacem redintegrare neglexerit. Apud enim ſummum Patrem, qui non fuerit in charitate fratrum, non habebitur in numero filiorum.

Reconciliatio inimici, aſtruitur ſimilitudine.

Sane ſi quis ditiſſimi viri filius inimicitia perſequeretur & odio amiciſſimum Patris ſui familiarem, genitorque illum ex hæreditate minaretur, niſi inimico reconciliaretur, utique non taliter ille à paternis facultatibus alienus futurus eſſet, quin propter tantum intereſſe in inimici ſui rueret amplexus; non quidem authoritate paterna, ſed tanti damni timore & præjudicio ſtimulatus, quod ipſiſſimum argumentum Sanctus Auguſtinus in

S. Aug. ſer. 254. de temp. c. 8.

hæc efformat verba: *Ecce dura juſſit, amara juſſit; vide quæ promiſit; orate pro perſequentibus vos, ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt. Si tibi diceret: Ora pro inimico tuo, ut ſis filius Patris tui, ut exheredet te pater carnalis, quia hoc tibi eſt relicturus eſt, quod hinc non eſt ablaturus: timeres, & faceres. Promittitur tibi, pro his duris ut ſis filius Altiſſimi, cogita Patrem, & agnoſce hereditatem.* Omnes quotquot vivimus à naturali & unigenito Patris æterni Filio edocti ſumus modum quo nos quoque filii adoptivi & cohæredes ejus eſſe poſſimus; ideo enim voluit, ut audacter illius nobis hæreditatem, quæ cœlorum regnum eſt, à Patre æterno peteremus, dicentes: *Pater noſter, qui es in cælis... adveniat regnum tuum.* Sed qualiter hunc filiorum titulum, ſupernamque hæreditatem nos promerituros putatis? *Dimittimus debitoribus noſtris*, ſi nempe proximis noſtris injurias, quas ipſi nobis intulere, ignoſcamus; Si enim venenum odii in noſtris foveremus cordibus, ſicque æternum Patrem ſuum titulo patris afficere & invocare præſumeremus, nequaquam ille nos pro ſuis agnoſceret filiis; quia ut Sanctus

S. Cypr. de orat. Dom.

Cyprianus docet: *Quando Patrem DEUM dicimus quaſi filii DEI agere debemus, ut quomodo nos nobis placemus de DEO Patre, ſic nobis ſibi placeat & ille de nobis filiis*; qui vero vivam cum fratre ſuo inimicitiam fovet, & conſervat, ut jam probavimus, filius convincitur eſſe dæmonis, non Dei; Audi igitur quid Sanctus Auguſtinus dicat: *Quanta cura animum tangit, ut qui dicit Pater noſter, tanto Patre non ſit dignus.*

Benefaciendo inimicis, ſimus filii Patris, qui eſt in cœlis.

6. Notandum quoque eſt, quod quando cæleſtis Magiſter apud Sanctum Matthæum de eleëmoſynæ faciendæ cautela tractat, ita nos admoneat dicens: *Sit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Ubi Chriſtus Deum Patrem noſtrum vocat, utpote ſuppo-

Matth. 6. v. 4.

nens, quod jam filii adoptivi facti fuerimus, per inimicorum dilectionem, offenſarumque remiſſionem, prout in fine capitis præcedentis apud eundem Evangeliſtam inſinuaverat. Ad quæ proinde verba ſeſe reflectens Rupertus Abbas ſequentem format Diſcurſum: *Unde Pater tuus? nimirum*

Rup. Abb. l. 5. de

ex eo, quod non contentus eſſes obſervare illud antiquis di-

ctum: Diliges amicum tuum, & odies inimicum tuum, ſed ad illud dicti ſupplementum; ſi eſuriente inimico tuo, cibaſti illum; ſitiente illo, dediſti illi potum, ut vinceres in bono malum, quæ totius eleemoſynæ laudanda perfectio eſt: Inde eſt ille pater tuus, & tu tanti & Patris Filius juxta conditionem dicentis: Benefacite his, qui oderunt vos, ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt.

glor. & honor. filii.

7. Idem Author inſignem aliam propoſito noſtro opportunam ſpeculationem in præſenti inſtituit, quærens, unde David tantum promeruerit honorem ut Filius Dei, de quo ſcriptum eſt: *Unigenitus qui eſt in Sinu Patris*, in Genealogia ſua ſe Filium ejus appellare non dubitarit, dicente Evangeliſta: *Liber generationis JEſu Chriſti filii David.* Totam vero tantæ ſublimitatis rationem manſuetudini Davidis, quam circa Saulem exercuit, adſcribit, inquiens: *Inimico ſuo infeſtiſſimo quærenti animam ſuam, inimico Regi, cujus regnum ſine dubio ſe ſuſcepturum ſciebat, pepercit. Ob hanc maxime cauſam juratum eſſe illi arbitramur, quod ſemen vel caro ejus aſſumenda foret in Filium Dei, quia maxime cauſa iſta facit filios DEI.* Ubi notandum ſingulariter, quod David, eo quod Sauli, omnibuſque inimicis ſuis pepercerit, non Filius DEI, ſed quod longè majus eſt, pater evaſerit ipſiuſmet unigeniti Filii Dei; dicitur enim: *Liber generationis JEſu Chriſti Filii David.*

Cur Chriſtus vocetur filius David.
Joan. 1. v. 18.
Matth. 1. v. 1.
Rup. Ab. ibid.

8. Quandoquidem verò præſentem de Davide inchoavimus Diſcurſum, eumdem vobis repræſentetis velim in ſpelunca Odolla lateutem, ubi heroicum illum manſuetudinis actum, juratum perſecutorem ſuum Saulem illæſum abire permittendo permittens, atque inſuper è ſuorum in impii necem conſpirantium manibus eripiendo exercuit. Mox enim ſe ex diſcrimine illo liberatum vidit Saul, miræ teneritudinis affectu Davidem filium appellavit, dicens: *Numquid vox hæc tua eſt fili mi David? & levavit Saul vocem ſuam, & flevit, dixitque ad David: Juſtior tu es quam ego, tu enim tribuiſti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala.* Circa quæ verba Divus Chryſoſtomus in homilia, cui Titulus eſt: *De odio & inimicitiis*, ait: *Ex homicida patrem fecit*, q. d. manſuetudo Davidis in Saulem, hunc ex homicida in patrem mutavit, ſi quidem ex tunc paterno cum affectu Davidem filium ſuum appellavit, quem ante uſque ad mortem perſequebatur. *Eum vocavit filium*, inquit Abulenſis, *quamquam eſſet hoſtis ſicut ipſe dixit; quis enim cum invenerit inimicum ſuum, dimittet eum in via bona, vocavit tamen eum filium, quoniam ſe habuerat ad illum tamquam Filius ad Patrem.* Obſervatque idem Author, quod David in præſenti quoque Sauli titulum attribuerit Patris, inquiens: *Quin potius pater mi, vide, & cognoſce oram chlamydis tuæ in manu mea &c. His vocavit David Saulem patrem* (verba ſunt dicti Authoris) *ſupra vero vocavit eum Regem; & ratio eſt, quia Rex eſt nomen honoris & timoris, pater autem eſt nomen dulcedinis, ut patet 2. Polit. c. 1. David autem à principio vocavit Saulem Regem ad exhibendum reverentiam; nunc autem vocavit eum patrem, ad ſignandum dulcedinem clementiæ, quam habuerat erga eum cum potuiſſet occidere eum, tamquam hoſtem & non occidit.*

Saul Davidem filium ſuum vocavit, cum vitæ illius parceret in ſpelunca Odolla.
1 Reg. 24. v. 17.
D. Chryſ. T. 6 h. 18.
Fecitque illum ex homicida Patrem.
Abul. ibid. q. 24.
1 Reg. 24. v. 12.

9. *Ut ſitis filii Patris veſtri.* Lucas Burgenſis ſequentem circa verba hæc format Diſcurſum: *Ut non degeneres filii imitemini, & operibus referatis patrem veſtrum. Quid ab homine optari poſſit divinius atque beatius, quem ut ſit & opere ipſo eſſe ſe declarat Dei Patris Filium? Porro ut ſit Deus Pater, ſummum bonum, ſummeque bonus nulla certior eſt germani filii nota, quam bo-*

Matth. 5. v. 49.
Luc. Burg. in c. 5. Matth.
Ut ſimus filii Dei

Ipſi aſſimilari debemus in dilectione. *Arnold. Carnot. de ſeptem verbis.* *S. Bern. T. 2. ſer. 50. A. 1. c. 4.*

nitate, charitate ac beneficentia erga homines ei conſimilem eſſe. Cui confirmando dogmati aptiſſime illa Arnoldi Carnotenſis, de Chriſto pro crucifixoribus ſuis orante differentia, ſubſerviunt verba: *Voluit ut à capite, patientia forma prodiret in membra, & in hoc æmulatio filiorum probaretur, ſi non ſe degeneres exhiberent.* De quadam eadem divina filiatione Sanctus Bernardinus ita ſcribit: *In quibus verbis oſtendit ſublimitatem, quæ eſt, ut homo in honorem à DEO, tamquam Filius, erigatur, & quaſi in omnibus jura filii in paternitate æternaliter conſequatur. Hoc autem ipſum ad quintam beatitudinem pacificorum Chriſtus appoſuit, cum Matth. 5. ait: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, cujus ratio eſt, quia quod quis diligat maximos inimicos, fieri non poteſt ſine magna, & ineffabili exuberantia divinæ pacis.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Amare & benefacere inimicis, quid divinum eſt, noſque per hunc actum DEO aſſimilamur, & Chriſtus pariter in eo Filium ſe DEI eſſe demonſtravit.

THEMA.

Videns autem centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Vere hic Homo Filius Dei erat. Marc. 15. v. 39.

Centurio in monte Calvariæ certo cognovit Chriſtum eſſe Filium Dei, ex eo quod oraret pro inimicis ſuis.

1. PEriodos Paſſionis Redemptoris noſtri intuitus centurio in Calvariæ monte, inde firmiter intra ſeipſum veraciter Dei Filium eſſe concluſit, ait: *Vere hic homo Filius DEI erat.* Et quidem licet L*y ſic clamans*, non modo ad ultima verba, quæ Chriſtus in cruce protulit, relationem dicant, ſed etiam ad omnia antecedentia, nihilominus quæ ipſi ad talem fidei confeſſionem calcaria addiderunt, prima illa fuere, quæ Chriſtus protulit, quando pro crucifixoribus ſuis veniam petiit; ſciebat enim à nullo, præterquam à ſolo Deo tam heroicam exhiberi poſſe charitatem. Pro cujus meliori intelligentia ſciendum, qualiter Spiritus ſanctus per calamum Evangelicum nos certiores reddat de motivo, quod dictus Paganus centurio habuit, ut hunc ipſum Dei Filium eſſe indubitate crederet, dicens:

Marc. 15. 39.

Vere hic homo Filius Dei erat. Non enim ad id credendum inductus fuit, dum Solem lugubri vidit veſtiri amictu, nondum terræ fundamenta concuſſa fuere, non quia templi velum ſciſſum fuit, rupti montes, aperta monumenta; ſed quando Chriſtus animam expiraturus ſuam elevavit vocem; hinc enim Scriptura dicit: *Videns quod ſic clamans, &c.* Audierat namque quod Redemptor bis ſuum invocaſſet Patrem; primo quidem quando dixerat: *Pater dimitte illis*; ſecundo autem: *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum.* Cum enim ante ipſemet prædicaſſet, docens: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt.* Hancque ipſam doctrinam modo executioni mandaret, ſupplicans: *Pater dimitte illis*; ſuamque poſtea Deo animam cum invocatione Patris commendaſſet; quid mirum, ſi ex hujuſmodi præmiſſis dictus centurio hanc deduxerit concluſionem: *Vere hic homo Filius Dei erat?* Nec enim errare poterat, ſiquidem amare & orare pro inimicis ſuis, divinum quid in ſe continet. Unde B. Petrus Damianus in

Matth. 5. v. 44.

S. Pet. Dam. ſer. 2 de exalt. S. Crucis.

quodam ſermone inquit: *Magnum quidem & ultra hominem eſt, aſperitatem verborum, & verberum, non ſolum pati, ſed & non reddere; illud vero majus eſt, & divinum quiddam ſapit; benefacite his qui oderunt vos.* Id quod Chriſtus in cruce adimplevit, quia non modo injurias & offenſas, quibus oneratus fuit, diſſimulavit, ſed & inſuper ex toto corde efficaciſſimam æterno Patri ſuo, ut perfidis ignoſceret, obtulit ſupplicam.

Marcus Antonius Imp. recuſavit uxori ſuæ ſumere vindictam de hoſte ſuo Avidio Caſſio.

2. Teſte Vulcatio Gallicano Marcus Antonius Imperator, litteris Fauſtinæ conjugis ſuæ ſollicitans, ut vindictam ſumeret de Avidio Caſſio, qui ſe in Oriente Imperatorem proclamari fecerat, negative reſpondit hac ſequenti aſſignata ratione: *Non enim quidquam eſt, quod Imperatorem Romanum melius commendet gentibus, quam clementia; hæc Cæſarem Deum fecit, hæc Auguſtum conſecravit.* Imo & ipſi gentiles deorum Catalogo adſcribendos præſumebant homines illos, qui appetitum iraſcibilem & vindicativum reprimere, bonumque reddere pro malo noverant.

Act. Ap. c. 9. Qualiter Saulus mutatus fuerit in Paulum.

3. Acta Apoſtolorum de Saulo tractantia, inter cætera in loco quodam ita eum deſcribunt: *Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini*, fulmina namque iræ & ſuppliciorum in Chriſti ſequaces evibrabat, omnes carceribus mancipans quotquot hujus fidei profeſſores aſſequi poterat. Dum itaque Damaſco appropinquaret, ex equo dejectus, hanc cælitus ſibi factam audiit vocem: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* ſed quod putatis Saulum reddidiſſe reſponſum? *qui dixit: Quis es Domine?* cui protinus reſponſum: *Ego ſum JEſus, quem tu perſequeris.* Circa quam rei geſtæ ſeriem notandum, quod in momento quaſi verum Deum agnoverit Saulus, ſiquidem dicebat: *Quis es Domine?* cujus hæc poteſt aſſignari ratio, quia *circumfulſit eum Lux de cælo.* Gratia enim cæleſtis interius in corde ejus operans, ipſum in eam deduxit notitiam, videlicet hunc cujus hæc vox erat alium quam Deum eſſe non poſſe, utpote qui perſecutiones adeo crudeles, tam benignis favoribus, tamque exceſſivis recompenſare remunerationibus, ipſum ad primos vocando hierarchiæ Eccleſiaſticæ honores: Nam divinum quid ſapit: *Benefacite his qui oderunt vos.* Unde ſine mora divinis ſe manibus conſignavit Saulus, dicens: *Domine quid vis me facere?* atque è Saulo in Paulum feliciter mutatus fuit.

Unde Jacob cognoverit, non Angelum, ſed DEUM fuiſſe, cum quo luctatus fuerat. *Gen. 32. v. 26.* *Ibid. v. 30.*

4. Simile factum ſancti Patriarchæ Jacob obtigiſſe novimus; Nam poſtquam hic poſt integræ noctis cum Angelo habitam pugnam, tandem victor factus poſtulatam à victo Angelo obtinuiſſet benedictionem (*Non dimittam te niſi benedixeris mihi, ... Et benedixit ei in eodem loco*) tandem ad præteritam ſe reflectens tragœdiam, hunc ipſum, quocum decertarat, non Angelum ſed Deum fuiſſe, concludit. Unde & gloriabatur, dicens: *Vidi Deum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea.* Qua pariter in occaſione nomen Jacob in Iſraël, quod idem eſt, ac *videns Deum*, illi mutatum fuit. At verò ſcire percuperem, ex quo ſigno Jacob, dictum adverſarium ſuum, non ſpiritum Angelicum, ſed DEUM ipſum fuiſſe agnoverit? ni fallor talem Jacob apud ſe formavit Diſcurſum: Per totam noctem meum adverſario luctatus, tandem ipſum dejeci & vici; Et licet victum poſt obtentam victoriam livor animi occupare ſoleat, & invidiæ æmulatio, non ſolum hujus nullum in illo adverti veſtigium, ſed ſuis inſuper benedictionibus me ditavit, tituloque Iſraëlis adeo ſublimi me inſignivit. Certus ſum igitur hunc victum non hominem, nec Angelum, ſed ipſummet fuiſſe Deum, utpote cui pro-

prium

Digitized by Google

prium eſt bonum reddere pro malo: *Divinum quoddam ſapit.*

Quomodo idem Jacob faciem Eſau viderit quaſi vultum Dei. *Gen. 33. v. 10. Abul. ib.*

5. Quandoquidem Jacobi meminimus, idem vobis in memoriem veniet, quando ad fratrem ſuum Eſau dicebat: *Vidi faciem tuam, quaſi viderim vultum Dei.* Quomodo namque qui nocte præcedenti divinam fuerat intuitus faciem (*Vidit eum facie ad faciem*) vultum ſacrilegi & reprobi hujus Deo ſimilem ceputare potuit? Abulenſis nobis in hæc reſpondet verba: *Ut eum placaret, dixit ſe gaviſum eſſe in viſione ejus, quaſi videret Angelum Dei, de cujus viſu valde conſolaretur.* In lingua eutem Hebraica teſte Cajetano, Textus iſte tam de Angelo quam de DEO intelligi poteſt; juxta Abulenſem nihilominus Eſau Jacobo, eo quod ipſum placatum & conciliatum videret, tamquam DEUS quidam eſſe videbatur, partier & Angelus; In primis namque dicit: *Cum eum cerneret ita placatum & benevolum, DEUM exiſtimavit:* Poſtea vero ſubdit: *Cum Jacob vidit Eſau, verum eſt quod lætatus eſt quaſi viderit Angelum, quia jam pace perfecta frueretur.* Angelorum namque proprium eſt, imperturbabili gaudere pace, nec iraſcibili ſubjici; cum itaque Eſau ſeipſum viciſſet, inveteratum contra fratrem odium deponendo, ſeque benevolum & benignum ei exhibendo, Angelicum & divinum videbatur exprimere vultum.

Cajet. ib.

Re remiſſione vindictæ, qua David pepercit Sauli, ad Angelicam ſublimatur conditionem. *D. Chryſ. h. 5. h. 5. de Saul & David.*

6. Quia milites Davidem in perſecutione persequentes, viderunt ipſum glorioſam de ſeipſo per omiſſam, quam de Saule petere poterat vindictam reportaſſe victoriam, *ideo poſtea Davidi*, inquit Divus Chryſoſtomus, *non jam ut homini, ſed ut Angelo parebant*; tam heroicus namque actus Davidem ex humana ad Angelicam ſublimarat conditionem; Idem ſanctus Doctor ad conflictum ſe reflectens, quem David in ſe experiebatur, quando Saulem in ſua habebat poteſtate, illiusque compendioſa morte ſe ſuosque ab innumeris eripere periculis, & caput ſuum de diademate Regio eſſecurare poterat, & nihilominus appetitum vindictæ reprimendi gratiam à Deo petiit; exinde generoſum hunc actum humana natura ſuperiorem & Angelicæ conſentaneum fuiſſe concludit, dicens: *Precatur ut Dominus conſervet illi manum impollutam. Quid tandem hoc animo poſſit eſſe mitius. An hunc poſt hæc dicemus hominem, qui in natura humana vitam præſtiterit angelicam.*

Moyſes à Deo in Deum Pharaonis conſtitutus, manſuetiſſimus factus eſt. *Exod. 7. v. 1.*

7. Neſcio ſi quando patentem illam conſideraveritis literam, quam Deus exercituum Moyſi dedit, quando eum ſuum generalem conſtituit totius populi Locotenentem ſeu Vicarium. Hujus namque erat tenoris: *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.* Quibus verbis, ut aliqui opinantur, ampliſſimam illi Deus authoritatem delegavit, operandi miracula, juxta placitum ſuum, quantumcumque prodigioſa: alii vero Moyſen opinentur in hac licentia poteſtatem accepiſſe, ut Ægyptum, prout vellet, flagellis cædere poſſet. Quidquid ſit de horum opinionum veritate, certiſſimum eſt, quod Moyſes ſæpius ſe coram illo Atheiſta, qui publicè proteſtabatur *neſcio Dominum*, ſeſe ſiſtens, ſemper ab eo repudiatus fuerit, fidemque ei datam ſæpius fefellerit. Cognoſcebat quidem Moyſes probiſſime, ſed ab hoc obſtinato Rege deludi, verumtamen ad illum in propria perſona caſtigandum virgam non adhibuit, quemadmodum ex juſſu Dei in regno ejus ſæpius fecerat, quia Deum ſe Pharaonis declaratum fuiſſe ſciebat: *Divinum quiddam ſapit benefacere his, qui oderunt vos:* Et ideo licet Moyſes ante adeo ad iracundiam proclivis eſſet, ut videns Hebræum cum

Exod. 5. v. 2.

Ægyptio contendentem, hunc ſtatim occiderit. Attamen poſtquam in Deum Pharaonis electus fuit, factus eſt manſuetiſſimus omnium, qui tunc in terra vivebant, adeo ut quando ipſe & frater ejus à conſpectu Regis contumeliati & contempti receſſerunt, bonum pro malo referentes, Regi benedixerit, dicens: *Abeuntes benedicite mihi*; adeoque ante Sancti Pauli tempora dicere poterant: *Maledicimur & benedicimus.* Dionyſius Areopagita ad Timotheum de Moyſe ita ſcribit: *Cæterum ubi in ipſum conjuraſſent, priſtinaſque exprobrando minas intentaſſent, jamque fere impetum feciſſent, tum demum manſuetus ille bonum quidem Deum in ſalutem advocabat, magna vero conſtantia ſingularique modeſtia conteſtatus eſt, ſe innocentem eſſe calamitatem omnium, quæ ſubditis advenirent, quippe noverat ei qui bono Deo familiariter utitur, pro viribus pugnandum, ut eidem quantum poteſt fieri, ſimilliſſimus evadat.* Porrò quodnam ſit opus, in quo divina bonitas ſibi quam maxime complacet, Divus Chryſoſtomus his verbis diſſerit: *Quodnam eſt opus*, inquit, *Filii Dei? inimicis remittere, pro crucifigentibus orare, pro his, qui oderunt ſanguinem effundere. Hæc ſunt digna Filio Dei.*

Exod. 12. 32. *1 Cor. 4. 12.* *S. Dionyſ. Areop. Ep. 8.* *D. Chryſ. h. 14. ad Eph.*

8. Divus Chryſologus quoque ad injuriarum remiſſionem nos cohortans, hoc utitur motivo: *Age homo*, inquit, *mandante Deo dimitte, eſto miſericors ad delicta, in te commiſſorum tu remiſſor eſto peccatorum, tu modo ne perdas in te divinæ inſulas poteſtatis.* Quaſi dicere vellet in hoc nos Deo aſſimilamur, divinæque beneficentiæ ejus participes efficimur, ſi ad ejus imitationem inimicis noſtris dimiſerimus, ſicut ipſe injurias & contumelias ſibi illatas dimiſit. Sanctus Cyprianus poſtquam ſequens hoc conſideraſſet divinum præceptum: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos; Eſtote ergo perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt:* ſubjungit dicens: *Sic perfectos fieri dixit filios Dei, ſi patientia Dei Patris maneat in nobis; ſi ſimilitudo divina manifeſtetur, & luceat in actibus noſtris; Quæ gloria eſt ſimilem Deo fieri?*

D. Chryſol. ſer. 139. Aſſimilamur Deo per remiſſionem injuriarum. *Matth. 5. 44.* *Ibid. v. 48.* *S. Cypr. de bono patientiæ.*

9. Sanctus Gregorius Nyſſenus illa orationis Dominicæ verba: (*Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*) ſequenti ad propoſitum noſtrum accommodatiſſimo, amplificat Commentario, dicens: *Progrediens ſermo venit ad ipſum extremum punctum virtutis; præſcribit enim per verba orationis, qualem velit eſſe eum qui ad Deum acceſſurus ſit, qui propemodum non amplius intra terminos humanæ naturæ conſpiciatur, ſed ipſi Deo per virtutem aſſimiletur, ut alias ille ipſe Deus eſſe videatur, dum faciat ei, quæ Dei ſolius eſt facere. Debitorum enim remiſſio proprium ac peculiare Dei munus & officium eſt; dictum eſt enim, quod nemo poteſt remittere peccata niſi ſolus Deus.*

Conclusio ejuſdem. *Matth. 6. 12.*

10. Euthymius eam, qua Deus noſtras nobis remittit offenſas, miſericordiam ac una, & noſtram quam in remittendis amore Dei, contra nos perpetratis injuriis, experimur repugnantiam, ad maximam omnium noſtrorum confuſionem, ex altera collocans parte, & utramque ad invicem comparans, ait: *Tu quidem à conſervis pateris, ille vero à ſervis, & tu ſane pauca ac modica eis præſtabis bona; ille autem plurima & maxima; & tamen tribuit tibi, ut ob talem imitationem ipſi ſimilis efficiaris, ejusque filius nomineris.* Et pauIo poſt illa Chriſti explicans verba (*Ut ſitis filii Patris veſtri*) talem aſſerti hujus aſſignat rationem: *Aſſimilati videlicet filiis ejus, qui innumeras ab inimicis ſuis paſſus injurias, ipſos amabat, & beneficia eis conferebat, linguarum ſagittis petitus, & tandem ab eis crucifixus,*

Remiſſio qua Deus nobis offenſas remittit, comparatur ad noſtram remiſſionem. *Euthym. in c. 5. Matth.* *Matth. 5. 45.*

pro ipſis orabat. In eadem quoque ad Demophilum homilia, idem propoſitum confirmat Areopagita dum inquit: *Omnes Theologia bonos prædicat, qui ne aliorum quidem malitia bonum deſerunt, ſed è diverſo Deiformiter pravis benefacientes, benigne illos ad ſimile quoque provocant.*

S. Dion. Areop. ib.

Certiſſimum Divinitatis Chriſti indicium fuit beneficentia erga perſecutores ſuos.

11. Neque minus efficaciter eidem ſuffragatur propoſito Sanctus Cyprianus, dum certiſſimum divinitatis Chriſti indicium, beneficentiam, quam erga perſecutores exercuit, ſolliſe proteſtetur in hæc verba: *Quia ad hoc deſcendiſſe ſe dixerat, ut voluntatem Patris faceret, inter cætera admirabilia virtutum ſuarum, quibus indicia divinæ Majeſtatis expreſſit, paternam quoque patientiam tolerantia tenore ſervavit, omneſque denique actus ejus ab ipſo ſtatim adventu patientia comite ſignantur.* Et quidem ſufferentia atque æterni Patris æquanimitas illis ſane abundentiſſimè exprimitur verbis ſæpius à nobis adductis: *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, pluit ſuper juſtos & injuſtos.* Hoc autem in ſuum transfuderat filium, dicente Tertulliano: *Nec enim mentitus fuerat Propheta, imo ipſius DEI conteſtatio, ſpiritum ſuum in filio, cum tota patientia collocantis.* Chriſtum quidem falſis afficiebant imputationibus & calumniis Judæi, dicentes: *Hic non ejicit dæmones, niſi in Beelzebub Principe dæmoniorum;* idque eo fine faciebant, ne populus eum Dei Filium eſſe crederet; ille vero ſe contra omnes impoſtures non modo defendebat, ſed & inſuper manifeſta, quod Dei Filius eſſet, dabat indicia, dum quaſcumque injurias & offenſas admiranda cum manſuetudine ſopportabat; quam obſtupeſcens Divus Chryſoſtomus ſequentem format Diſcurſum: *Chriſtum videmus, his aliiſque contumeliis, & injuriis affectum, non modo ultum non fuiſſe, ſed nec commotum quidem, quippe qui etiam poſthac maledicta. urbes & vicos Judææ circuiret, prædicans in Synagogis illorum Evangelium regni, & curans omnem morbum, manſuetudinem oſtendens, & hac ratione illorum maledicentiam redarguens*, quin & per hanc conſuetudinem ſuam clariſſimum malignis illis argumentum præſtitit, ex quo agnoſcerent, miracula ejus divinitatis eſſe effectus, & nequaquam præſtigia dæmonum. *Conviciorum probra* (verba ſunt Sancti Cypriani) *patienter audita, contumeliarum tolerata ludibria. & inſultantium ſputamina patienter excepit. Qui ſputo ſuo cæci oculos paulo ante formaſſet.*

Matth. 5. v. 45.

Tertull. l. de patiem. c. 3.

Matt. 12. v. 24.

D. Chryſ. h. 33. in Matth.

Pulchrum exemplum S. Martini.

12. Neque myſterioſa quædam Sulpitii Severi, quæ in Sancti Martini Epiſcopi laudem profert, hic prætereunda ſunt verba. Ita namque ſcribit: Jumento inſidebat vir Dei, quando forte fortuito aliquot obvios habuit nobiles equis inſidentes, qui vix viſo Sancto inſolescentes ſinguli ſuum in terram dejecere ſeſſorem: *Illi caſum indignantes, Epiſcopo immodeſtius inſultarunt ita ut nec manibus temperarent;* Dum vero rurſus ſuos ſinguli conſcendiſſent equos, hi ad quoſcumque virgarum & calcarium impetus penitus ſubſtitere immobiles: *Tuncque divinam in homine virtutem, quem improbe vexaverant, animadverterunt & repente ante ipſum ſuppliciter provoluti, peccatum confitentur, & veniam expoſcunt. Tunc ille pro injuria beneficium referens eos amice amplexatus eſt, equis autem ut Dominis ſuis obedirent imperavit, qui quaſi vinculis carceribuſque ſoluti ſtatim abiere.* Quibus præmiſſis hiſtoricus hæc immediate ſubnectit verba: *Meritò belluis imperare potuit, qui ſuperborum hominum offenſam tam moderatè tulit; meritò miracula fecit, qui læſus iraſci neſcivit.*

13. Increduli Hebræi aliquod divinitatis ſignum non raro à Chriſto petierunt, dicentes: *Volumus à te ſignum videre*, ſed cæci erant, & apertiſſimum divinitatis indicium, quod Chriſtus edebat quotidie, non videbant; Injuriarum namque tolerantia, & beneficentia Chriſti ergo contumelioſos, clariſſimum divinæ ejus eſſentiæ argumentum erat; unde Tertullianus ita eos alloquitur dicens: *Hinc vel maxime Dominum DEI Filium agnoſcere debuiſtis, patientiam hujuſmodi nemo hominum perpetraſſet.* Quæ ſingulariter etiam in illo eminuit actu, quando Petro gladium contra ſatellites educenti ictum inhibuit, dicens: *An putas quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum?* q. d. tu me vis defendere ferro tuo contra inimicos? tu qui me Filium Dei confeſſus es? ſane ſi me talem eſſe credis, neceſſum eſt, ut ſi me talem mundo probare velim, mitem, & erga inimicos placidum me exhibeam, abſque indignatione ulla. *Ac ſi diceret Petro*, inquit S. Paſchaſius, *quid eſt quod tu mihi auxilium præſtare feſtinas, & in gladio tuo humano vincere æſtimas?*

Matth. 12.

v. 38.

Chriſtum vere Filium Dei eſſe, ex ipſius patientia in tolerandis injuriis colligi potuit.

Tertull. l. de patiem.

Matth 26. v. 53.

S. Paſch. l. 12. in Matth.

14. Quale putatis reprobos in monte Calvariæ petiiſſe divinitatis Chriſti indicium, ut ei crederent: *deſcendat nunc de cruce & credimus ei.* Redemptor vero demonſtraturus, quod non de cruce deſcendere, imò quod in ipſa, tamquam Dei Filius, humanam redemptionem operari deberet, juxta præceptum patris, omniumque ſacrarum Scripturarum Vaticinium, aliud evidens atque infallibile divinitatis ſuæ argumentum ipſis dare ſtatuit, quale erat, quod non modo non propter injurias indignaretur, ſed & inſuper pro crucifixoribus ſuis veniam poſceret: *Hinc vel maxime DEI Filium cognoſcere debuiſtis.* Circa quam benigniſſimi Salvatoris manſuetudinem D. Chryſoſt. ſe delectabiliter occupans, ita ſermocinatur: *Ille vero elaborabat quo modo illos ſalvaret, illos inquam, à quibus opprobria patiebatur, & illudebatur.* Longe acutiori viſu bonus latro præditus fuit, quando Chriſtum Deum eſſe agnovit, quamvis eum à principio cum ſocio ſuo blaſphemiis & injuriis inhonoraſſet: *Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo improperabant ei.* Sed qualiter Chriſtum DEI Filium cœlique Monarcham eſſe, poſtmodum bonus ille agnovit latro? *Memento mei cum veneris in Regnum tuum?* Forſitan ex titulo Regio à Judæis ſupra crucem poſito? Minime, quia hunc ex ludibrio affixum fuiſſe noverat. Forſitan ex diademate? ſed hoc ſpineum erat. Ex throno forſan? Ligneus hic truncus & patibulum erat. Fors ex ſceptro? hoc clavi erant; ex purpura forte? Rupta hæc erat atque divolſa. Unde igitur in divinitatis Chriſti notitiam devenit? Audite Theophylactum dicentem: *Unus eorum cordatior agnoſcens bonitatem & divinitatem JEſu ex voce quam fecerat pro crucifigentibus, Pater, dicens, remitte eis; Non enim dixit, Domine ora, dimitte eis; ſed ſimpliciter & magna poteſtate; remitte eis; quæ vox non ſolum omni miſericordia plena eſt, ſed & magnam authoritatem præ ſe fert. Ex hac igitur voce, ut agnovit, qui prius erat blaſphemus JEſum verum Regem, confutat & alterum latronem, & ad JEſum dicit: Memento mei in Regno tuo.* Sed quare Chriſtum in hac interceſſione nomen Patris adhibuiſſe exiſtimatis? Cum de ſeipſo loquens dixerit: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me.* Certe non abſque myſterio; Voluit namque Chriſtus per hoc manifeſtare ſe Filium eſſe Patris æterni, ipſe enim apud S. Matthæum prædicaverat, dicens: *Diligite inimicos veſtros, ... orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cœlis eſt.* Volens itaque

Matt. 27. v. 42.

Judæi petebant ſignum divinitatis à Chriſto, deſcenſum de cruce Chriſtus contrarium illis dedit in Cruce manens ſignum, orando pro inimicis.

D. Chryſ. orat. in Paraſc.

Unde bonus latro agnoverit divinitatem Chriſti.

Matt. 27. v. 44.

Luc. 23. v. 42.

Theophyl. in Lucam.

Cur Chriſtus in oratione pro inimicis ulus fuerit nomine Patris.

Matt. 27. v. 46.

Matth. 5. v. 44.

ſe

ſe Filium monſtrare in præſenti ſopplica pro ſatellitibus impiis oblata, Deo titulum attribuit Patris.

Chriſtus bis a Patre ſuo vocatus fuit Filius. 15. Binis vicibus Pater verbum æternum, ſuum declaravit eſſe Filium, utrimque dicens: *Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi complacui*, in Jordane ſcilicet & ſuper montem Tabor. At vero cur Pater æternus in his ſingulariter conjuncturis divinæ
Matth. 3. 17. filiationis Chriſti teſtimonium coram univerſo
Matt. 17. 5. mundo perhibere voluit? Audite S. Augoſtinum in hunc modum loquentem: *Ipſe ſiquidem natura-*
S. Auguſt. *lis & unigenitus Dei Filius, talis è cœlo prædicatus & deſignatus eſt, cum ſe inimicis præbuerit benevolum ſi velimus recolere, tum in Jordane, tum in Tabor à Patre dictus eſt Filius, cum de inimicis ſibi patrique conciliandis agebat.* Denique S. Cyprianus de patientiæ excellentia tractans noſtrum ita concludit, noſque cum eo terminamus Diſcurſum: *Eſt no-*
S. Cypr. ib. *bis cum Deo virtus iſta communis, inde patientia incipit, inde clar*[illegible] *ejus & dignitas caput ſumit: origo, & magnitudo* [illegible]*ntia Deo authore procedit.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Super ſequentia Redemptoris in cruce pro crucifixorum venia prolata verba, variæ adducuntur conſiderationes.

THEMA.

JEſus autem dicebat: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Luc. 23. v. 34.

1. JUre meritiſſimo S. Lucas, qui in Actis Apo-
Actor. 1. v. 1. ſtolicis de noſtro Salvatore tractans ait: *Cœpit JEſus facere & docere*; jure inquam meritiſſimo idem hic Evangeliſta atteſtatur, quod Redemptor præceptum illud dilectionis, beneficentiæ, & interceſſionis pro inimicis ipſemet adimplerit,
Matth. 5. v. 44. verbo & facto nobis prædicans: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* Ita ut veraciter dicere potuerit: *Non veni legem ſolvere ſed adimplere*; *Optimus enim Magiſter*, ut cum Alberto Magno loquar, *fecit charitatem quam docuit.*

Chriſtus in Cruce pro inimicis oravit ut facto oſtenderet quod docuerat.

Gloſſa, quare inter reliquos Evangeliſtas, ſolus Lucas heroicum hunc Chriſti actum nobis tradiderit, rationem aſſignat ſequentem: *Quia Lucas*
Alb. Mag. ibid. *Chriſti Sacerdotium ſcribere diſpoſuit, recte Damnat*
Gloſſ. ibid. *aut apud Deum pro perſecutoribus jure Sacerdotis intercedit.* Solus itaque S. Lucas poſteritati manifeſtum fecit, quod ſummus Pontifex Chriſtus ſe ſuper crucis altare æterno ſuo Patri pro Redemptione noſtra in holocauſtum & ſacrificium offerent, interceſſionem pro inimicis ſuis ſingulariſſime interpoſuerit. Sed quæ obſecro ipſum urgebat neceſſitas, ut hanc in publico coram innumerabili populo offerret ſupplicam, ſiquidem eam in ſilentio Patri ſuo conſignare, reſcriptumque favorabile recipere, minime ei difficile erat? Nimirum id fecit Chriſtus, ut nullus, ſe id non audiviſſe dicere poſſet, & ut per omnes ſæculorum futurorum curſus exemplum ejus generi humano calcaria adderet, ut pro inimicis ſuis intercederent, omnesque orationem illam imitarentur, quam Chriſtus manifeſtam pro ſatellitibus effuderat in cruce; quia ut S. Augu-

Et ut nos haberemus ipſius exemplum.

S. Aug. ſer. 170. de temp. ſtinus ait: *Semper Deus in cœlo cum Patre, in cruce autem pro te homo, ubi ſe imitandum præbuit omnibus. Pro te enim miſit ipſam vocem, ut ab omnibus audiretur, nam potuit pro illis orare in ſilentio, ſed tu non haberes exemplum.* Quæ veritas magis ex quodam Iſaiæ textu elucidatur, ubi vitæ & mortis Chriſti periodos prædicens Propheta, inquit in Perſona Chriſti: *Tacui ſemper, ſilui, patiens fui; ſicut* Iſai. 42. v. 14.
parturiens loquar, diſſipabo & abſorbebo ſimul. Hoc enim Propheticum oraculum omnes quotquot eo tempore Chriſtum in hæc verba deprecatoria pro inimicis prorumpentem audiebant, credere utique poterant adimpletum iri, utpote qui uſque ad tempus illud ſtrictiſſimum ſervarat ſilentium. *Ita ut* Matt. 27. v. 15.
miraretur præſes vehementer; juxta id quod prophetatum fuerat, *Quaſi agnus coram tondente ſe obmu-* Iſa. 53. v. 7.
teſcet. Licet alias in cruce videri potuiſſet tempus adeſſe urgentiſſimum compaſſionem erga ſe implorandi æterni Patris ſui, ad ſumendam de innumerabilibus, ſibi illatis injuriis vindictam. Inſuper quis non ſibi perſuaſiſſet, quod quandoquidem afflictiſſimam ſibi præſentem habebat in Calvaria matrem ſuam, primo omnium loco eam commendaturus fuiſſet dilecto diſcipulo? Qui enim multas alicui Principi præſentandas habet ſupplicas, illam primo porrigit, eamque ante omnes ſubſignari petit, quæ maxime premit; Ut igitur Chriſtus doceret hanc pro crucifixorum ſuorum impetranda venia, petitionem maxime ſibi cordi eſſe præ omnibus aliis, ſumma cum ſolicitudine, hanc ipſam tamquam primam & principalem Patri æterno Advocatus offert in cruce.

2. *JEſus autem dicebat*, &c. S. Anſelmus in libro cui titulus eſt: *Incentivum amoris*, hæc ipſa ponderans verba, ita exclamat: *Qualis eſt hic, qui* S. Anſel. in ſpec. vel ſtimulo amoris. c. 12.
in omnibus preſſuris ſuis, nec ſemel os ſuum aperit, ut aut querelæ, aut excuſationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum adverſum maledictos canes illos proferret? Et noviſſime verbum benedictionis, quale à ſæculo non eſt auditum, ſuper inimicos ſuos effudit. Suarum namque oblitus preſſurarum, & injuriarum, quibus diffamabatur, nullum quo ſe juſtificaret, protulit verbum, non petit à Patre ut ſuas ſanet plagas, ſanguinemve ſiſtat, ut crucifixionis ſuæ ſpaſmos mitiget, ſed ut iis ignoſcat, qui ſibi venas aperiebant, qui manus ejus pedesque clavis perforabant, qui caput ejus ſpinatum puncturis transfigebant, qui ipſum blaſphemabant & maledicebant. Filiæ Jeruſalem ipſum uſque ad patibulum comitatæ fuerant flentes; Simon Cyrenens crucem ſimul cum eo portarat; S. Joannes ſolus inter Apoſtolos, nulla penitus contra divinum Magiſtrum odii habita ratione, prima captivitatis nocte conſtantiſſime eum ſecutus fuerat; ac proinde quis non crediđiſſet, quin Chriſtus in præſenti occaſione cœleſtem dictis fidelibus amicis ſuis, pro tantis beneficiis imploraſſet retributionem? Nec tamen id fecit: Quinimo cum inter omnia corporis ſui membra ſola libera eſſet lingua, hanc efficaciter pro inimicis adhibuit, non obſtante, quod eam paulò poſt felle ab illis amaricandam eſſe ſciret; quodque perfidiſſimi Hebræi, paulo antequam Redemptor ad montem perveniſſet, ipſum linguis ſuis cruci affixiſſent, prout S. Auguſtinus iis in hæc exprobrat verba: *Acuerunt tamquam gladium linguas ſuas: non dicant Judæi: Non occidimus Chriſtum,* S. Auguſt. Pſal. 63.
unde occidiſtis? Gladio linguæ; acuiſtis enim linguas veſtras, & quando percuſſiſtis niſi quando clamaſtis: Crucifige, crucifige? Sed ecce retributionem Chriſti; ipſe linguam ſuam pro iis, qui ſua ipſum lingua patibulo affixerant, & contumeliis, opprobriis, improperiisque oppreſſerant, cum maxima energia atque efficacia in implorandam eorum veniam adhibet: *JEſus autem dicebat: Pater dimitte illis.*

Chriſtus in cruce pendens, non oravit pro fidelibus amicis ſuis ſed pro crucifixoribus.

Chriſtus tunc ferventius pro ſuis inimicis oravit, cum crudelius contra ipſum ſævirent.
Joan 19. v. 10.
Hebr. 5. v. 7.

3. Ad quatuor tribunalia condoctus fuit Redemptor, ſcilicet Annæ, Caiphæ, Herodis & Pilati; & nihilominus tot tantiſque interrogationibus, tot impoſturis & falſis calumniis ne minimum in ſui juſtificationem repoſuit verbum, ita ut Pilatus iratus ei dixerit: *Mihi non loqueris?* Aſt vero ubi pro crucifigentibus ſe cœleſtem in ſignatura cœli veniam petiturus erat, ſuum protinus tamquam facundus Advocatus os aperuit, dicens: *Pater dimitte*, &c. imo id fecit, *cum clamore valido & lachrimis*, tantumq; effecit, ut non modo auditus fuerit, ſed etiam *exauditus pro ſua reverentia.* Credibile eſt, quod Pater æternus debita juſtæ iræ ſuæ fulmina jam armaverit contra ſacrilegos & impios hoſce unigeniti ſui crucifixores; ideoque Chriſtus ſubito primum verbum, primamque ſupplicam ſuam ad Patrem ſuum direxit, ut imminenti occurreret periculo, & neceſſitati. Porro Advocati & intercellores non pro Clientibus ſuis intercedere ſolent, quando debite rogantur, & non prius, imo nec tunc ipſe faciunt, niſi condignè remunerentur? Sed in hoc maxime heroica & mirabilis ſupereminet hæc Chriſti actio, quod tunc maximè pro ipſiſmet carnificibus intercedere voluerit, quando maxime ipſum deridebant, & ſubſannabant, ſupraque ſe divinæ Juſtitiæ tela jacienda irritabant.

4. *JEſus autem dicebat, Pater, &c.* S. Joannes Evangeliſta pridie paſſionis quid contigerit, deſcripturus, ait: *Sciens JEſus, quia omnia dedit ei Pater in manus*; Quærendum igitur, cur Chriſtus qui omnes ſibi & Patri ſuo illatas offenſas peccatrici, publicanis, paralytico, multiſque aliis dimiſerat, & de cujus poteſtate delicta remittendi nulla poterat oriri controverſia, cur inquam is non dixerit potius: *Dimitto vobis*, abſque recurſo ad æterni Patris ſui tribunal? num forte hic diſtinctum à Filio habet judicium? minime; nam *Qualis Pater talis Filius.* Reſponſum igitur à S. Ambr. excipiamus, dicente: *Quod verbo dixit, exemplo probavit, denique & in cruce poſitus, de perſecutoribus ſuis ſibi convitiantibus ait, Pater dimitte illis quia neſciunt quid faciunt, ut oraret pro calumniantibus, quibus poterat ipſe dimittere.* Quamvis nec hoc Ambroſii reſponſum propoſitum enodet dubium, ſed potius augeat; Cur enim à Patre dictam poſtulat veniam, quando ipſemet ſcelus remittere poterat? Aliud ſane reſponderi nequit, quam quod licet merita Redemptoris propter ſanguinis ſui effuſionem, & crucifixionem ſuam tunc maxima eſſent, ea tamen in iſto temporis puncto Patri ſuo præſentare tardarit, ut eum hoc pretio ipſum verſus crucifixores tanto magis propitium efficeret. Imo Chriſtus qui non modo Deus, ſed & homo erat, *minor Patre ſecundùm humanitatem*, Deum in præſenti titulo Patris nominavit, volens potius Filius Dei audire quam homo, ut ſic interceſſionem longe certiorem redderet. D. autem Chryſoſtom. à S. Thom. in Catena citatus, hanc aliam ejuſdem dicti aſſignat, rationem, inquiens: *JEſus autem dicebat: Pater dimitte illis, non quia non poſſet ipſe relaxare, ſed ut nos pro perſequentibus orare doceret, non ſolum verbo ſed & opere.*

Jean. 13. v. 3.
Quare Chriſtus per ſe ipſum non dederit Veniam ſuis crucifixoribus ſed recurſum habuerit ad tribunal Patris ſui.
S. Ambr. de interp. Job. l. 2. c. 2.
D. Chryſ. in Cat. D. Thom.

Nomen Patris expreſſit, ut illum efficacius ad miſericordiam inclinaret.
Matth. 27. 46
S. Bern. T. 2. ſer.

5. *Pater*, &c. Hoc loquendi modo uſus eſt Chriſtus, ut Patrem ad compaſſionem induceret; nam pro ſe orans dicebat: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Quia Ly Deus, Majeſtatis eſt expreſſivum, Pater vero teneritudinis amoris: *Ait Pater dulciſſime*, inquit S. Bernardinus, *Pater amantiſſime, Pater deſideratiſſime, à paterno nomine amoroſus Filius capit, & ſuo blandiens genitori, tali filio nihil debere negari concludit.* Poterat equidem filius hic dicere veraciter: *In capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam Deus voluntatem tuam*; Paternam in generis humani Redemptione operando adimplere ſatagebat voluntatem, atque idem huic pariter ſupplicæ à Patre annuendum cenſebat, ut videlicet Pater tam benignæ filii ſui petitioni acquieſcens, ejus quoque adimpleret voluntatem, ideoque audacter dicebat: *Pater dimitte illis.*

50. a. 3. c. 4.
Heb. 10. v. 7.

Probatur ex oratione Dominica.
S. Bernard. s. 1. ſer. 6. poſt D. Oct. C. 1. ſer. 55.

6. S. Bernardus orationem diſcutiens Dominicam Ly *Pater* ſingulariter examinat, ex eoque ita ad præſens diſcurrit inſtitutum: *Oratio quæ à paterno dulceſcit nomine, omnium petitionum impetrandarum mihi fiduciam præbet.* Qui idem Sanctus alio in ſermone ſequentem circa idem punctum conſiderationem inſtituit in hæc verba: *Conſidera quam ſupereffluens fuit amor dulcis Domini Dei noſtri ſuper impios hoſtes ſuos, quando non ſolum pleno corde fuit indultor, ſed etiam efficaciſſimus interceſſor & piiſſimus excuſator, Unde nec allocutus eſt judicem, qui prece non flectitur, ſed paterno nomine ſuo blandiens genitori, ſibi quaſi conluſit, nihil tanto Filio denegandum.*

Chriſtus utens nomine patris imitatur infantes.

7. *Pater*, &c. S. quoque Bernard. myſterium hujus vocis indagans, ait: *Quare nomen Patris apponit?* Seque ad infantes reflectens, quorum proprium eſt, genitorem ſuum titulo Patris compellare, ut quod petunt, illis concedat: *Ut naturalem dilectionem ipſius* (verba ſunt dicti Sancti) *ad memoriam reducant, per quam facilius petitionis ſuæ ſalutarem conſequantur effectum.* Quo & in veteri Teſtamento Deus ſeratum eſſe demonſtrare volens, his communiter utebatur verbis: *Ego Dominus qui loquor.* Aſt quando ſe benignum placidumque ſiſtere volebat, dicebat: *Ego ero eis in Patrem.* Atque ob hanc ipſiſſimam cauſam, Salvator noſter ab æterno ſuo Patre aliqua impetraturus, bis utitur verbis: *Pater mi, Pater ſancte.*

Chriſtus non petit ut Pater examinet delicta illorum, ſed ut abſolute dimittat.
S. Bern. s. 2 ſer. 50. A. 3. c. 4.
Matth. 26. v. 39.

8. *Dimitte*, &c. Quamvis titulus Patris reſpectum importet & reverentiam, nihilominus poſt quam Chriſtus dixiſſet, *Pater*, hoc imperativum immediate ſubnectit verbum: *Dimitte*; ubi S. Bernardus ait: *Denique efficaciſſime petit, dicens ignoſce, nec ait examina, conſidera, pondera, ſed ignoſce, inquit. ut noſtras doceat offenſas non examinare, non ponderare, non etiam conſiderare, ſed oblivioni omnino tradere, & toto corde & pleno ore atque efficaci opere indulgere.* In horto equidem Gethſemani, Patri ſupplicaturus, ut amariſſimum paſſionis ſuæ calicem deprecando noſtram præ ſe ferret infirmitatem, quibus verbis putatis quodſnam expreſſerit ſupplicam? *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte*; in præſenti autem abſolute præcipere videtur, non enim dicit, *Si fieri poteſt*, ſed abſolute *dimitte*; adeoque Titus Boſtrenus in hujus S. Lucæ textus Commentario ita ſcribere non dubitat: *Perinde tum eo loquitur, atque par cum pare, & patrem vocat, & cum magna libertate, dimitte illis clamat. Non enim dixit: Domine, rogo te, ut hanc illis offenſam condones, ſed dimitte illis.* Rationem vero cur à Patre æterno quoque veniam pro crucifixoribus petierit, hanc aſſignat, quia injuriæ quas ipſe Chriſtus recipiebat, non modo propriam ejus offendebant perſonam, ſed & Patris, cujus ipſe Filius erat: *Oſtendit per hæc autem, quæ Judæi per injuriam & contumeliam in illum committebant, ea propter utriuſque naturæ & divinitatis identitatem, in ipſius quoque Patris injuriam & contumeliam redundaſſe.*

Tit. Boſtr. in Bib. ſecth. vet. Patr. T. 2.

Quibusnam Chriſtus petierit ignoſci & dimitti.

9. *Dimitte illis.* Quare eos, quibus à Divino genitore ignoſci volebat, non indigitat? D[illegible]lis namque, quam de ſolis crucifixoribus, Ly *illis*, abſque denotatione ſpeciali intelligi poterat. Quibus igitur veniam dari petebat? Forſitan Apoſtolis, qui eum deſeruerant? Nequaquam; ſiquidem miniſtris Pilati jam præceperat, dicens: *Si*

Joan. 18. v. 8. Luc. 22. v. 61.

Si me quæritis, ſinite hos abire. Remiſſionem forſitan poſtulabat Petro perjuro? Minime; quia hunc jam in ſuam readmiſerat gratiam, quando *Reſpexit Petrum... & flevit amarè*. Numquid pro converſione Judæ ſe interponebat; nequè hoc dici poteſt; ſiquidem ille jam deſperatus & ſuſpenſus erat. Ad quos igitur pronomen *illis* referebatur? Utique non ad alios, quam ad flagellatores, coronatores, crucifixores, & injurios qui eum tot affecerant improperiis perſecutores; Quare igitur non dicit crucifixoribus meis, inimicis meis? Quia nimirum talis ac tanta amoris erat teneritudo, atque exceſſiva pietas, qua Chriſtus eos ipſos, à quibus lacerabatur & dilaniabatur, intime ſovebat, ut ne quidem his ipſis vel minimum verbum aſperum dicere vellet.

Zach. 13. v. 6.

Quin interrogatus aliquando: *Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum?* Amiciſſime reſpondit: *His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me. Non enim ſciunt quid faciunt*.

Luc. 23. 34. S. Bern. lib. de præcepto & diſpenſat.

Ubi Sanctus Bernardus ait: *Et quaſi quæreretur indulgentiæ ratio, in tam horrendo facinore, ſequitur: Quia neſciunt quid faciunt; ac ſi diceret: Eo digni venia quo & puſilli ſcientia ſunt, ideo ignoſco illis, quia non agnoſcor ab illis*. Et quidem ut veritatem aſtruamus, majus nec verbo nec mente concipi poterat in crucifixorum favorem, quod eos excuſaret, quam ignorantiæ ipſorum allegatio.

S. Bern. 1. 4. Fer. 6. majoris hebdom. Chriſtus etiam excuſat crimen ſuorum maleſactorum. S. Bern. T. 2. ſer. 50. c. 4.

10. *Dimitte illis*, Sanctus Bernardinus in præſenti hæc manſuetiſſima Chriſti examinans verba, ita diſcurrit: *Primò Chriſtus efficitur excuſator & defenſor perſequentium ſe. Vadit tamquam ad Patrem, non tamquam ad Judicem, accuſando & petendo vindictam & punitionem; ſed tamquam Excuſator & Advocatus, & ſupplex filius, dicit dimitte, & non dicit: Conſidera culpam illorum*. Quod idem motivum ab eodem Sancto alio quodam in ſermone in hæc verba adducitur: *Inſuper & viſcera cordialis compunctionis ſuper crucifigentes eum effundens, ait: illis; quia ſunt cæci, ſunt infirmi, nec non ex infectione naturæ, ad malum proni: quaſi dicere velit: Non permaneat Pater Spiritus indignationis tuæ in illis, cum non ſint ſpiritus ſeparati, qui ex impia malignitate offendunt, ſed ex pondere ſuæ infectæ carnis, his ſceleribus immerguntur. Demumque ſubdit: quia neſciunt, ſcilicet creationis beneficium, amoris mei infinitiſſimum donum, redemptionis meæ inæſtimabile pretium, æternæ gloriæ interminabile præmium, ſui ſceleris inconſiderabile malum, neque æterni ſupplicii infinitum tormentum, ideo neſciunt quid faciunt*.

Hoc ipſius exemplum imitari debemus. Gen. 50. v. 16.

11. Quis itaque tanti exempli ſpeculator ad dilectionem inimicorum non commovebitur, maxime ſi legem Chriſti profitetur Evangelicam? Fratres Joſephi indignationem hujus ſe placaturos eſſe arbitrati ſunt, dicendo: *Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro ut obliviſcaris ſcelerum fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te*. Quidni igitur & nos Redemptori patrique noſtro obtemperabimus, qui priuſquam ex hac vita diſcederet: nobis præcepit, inquiens:

Matth. 5. 44.

Ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Quod præceptum ipſemet ante mortem ſuam executioni mandavit; ſed quo puta iſ fine?

Joan. 13. 15.

Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Quapropter ſi id adimplere neglexerimus, quanta cum ratione nobis exprobrari poterit illud apud Malachiam DEI verbum:

Malach. 1. v. 6.

Filius honorat Patrem & ſervus Dominum ſuum; ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? Et ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus?

12. *Dimitte illis*. S. Auguſt. excuſationes illas, quas vindicativi allegare ſolent, ne quis à Chriſti imitatione ne ullatenus ſe ſubtrahere poſſit, refutare conatur, ideoque illas in medium adducit, inquiens: *Dicturus es; Et quando hoc poſſum, quod Dominus potuit? Quare hoc dicis? Attende ubi hoc fecit, attende quia in cruce hoc fecit, non in cælo; in cruce, ubi ſe ad imitandum omnibus præbuit*.

S. Aug. ſer. 170. de temp.

Ubi, quibus & quando Chriſtus veniam petierit pro hoſtibus.

Sane quantum injuria gravior, tanto minus eſt indulgentiæ motivum. Sed ne divagemur latius, in ſanctuarii pondere offenſas diſcutiamus, quas illi ipſi, pro quibus intercedebat Chriſtus, Salvatori intulere. Præ reliquis maximum à Deo beneficium obtinuerant Hebræi, majoribus quam omnes, quotquot unquam fuere aut erunt, favoribus affecti fuerant, ab eodem illo Deo, cui injuriabantur, quemque tumultuosè ut qui cum violentia ad crucem condemnarant, Barabbæ eum contumelioſe poſtponentes; mors ejus omnium maxime infamis erat: utpote crucifixi in medio duorum latronum, tempore quo Jeroſolymam, tamquam ad Metropolim totius Palæſtinæ, milliones concurrebant hominum, ex variis partibus; tunc perfidi maleſactores Chriſtum morti dederunt, ita ut eum exacerbari, ut vel minimam aquæ guttam, quam petebat, ipſi denegarent. Atque inſuper innumerabilibus improperiis, blaſphemiis, ludibriis, ac pœnoſiſſimorum tormentorum acerbitate crudeliter confecerunt. Et nihilominus cum Chriſtus omnium horum oblitus, pro ipſorum venia intercesſerit, quis tandem ſe excuſare, aut ab inimicorum ſuorum dilectione ſubtrahere ſe poterit? Audite Hildebertum, illius quaſi poteſtis reſpondere, ſin minus, obedire propoſitioni, inquientis: *De charitate quod loquar, cui hoc ſolum ſufficit, ut teſtimonium, quod cum crucifigeret eum Judæus, orabat ut illi indulgeret Deus? Charitas iſta, charitas admiranda, dum clavi manibus, lancea lateri, fel ori admoverentur ab inimicis, manus & latus & os agebant pro inimicis*.

Hildebert. l. 3. ſer. de Chriſti beneſic. in Bibl. vet. Patr.

Quam eamdem immenſam Redemptoris manſuetudinem S. Auguſtinus in ſermone citato in hæc ulterius proſequitur verba:

S. Aug. ib.

Hic jam attende Magiſtrum & Dominum tuum non in cathedra ſedentem, ſed in ligno pendentem, circumſpectis undique turbis inimicorum, & dicentem: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Vide Magiſtrum, audi imitatorem: numquid tunc Dominus Chriſtus pro rogantibus oravit, & non potius pro inſultantibus & interficientibus? Numquid deſeruit Medicus officium ſuum, quia phreneticus ſæviebat? Dic enim, ignoſce illis quia neſciunt quid faciunt.

13. Quamvis corda noſtra ad Inimicorum dilectionem extimulata eſſe non dubitem, propter, & per motiva adducta, Diſcurſum nihilominus ſequenti efficaciſſima S. Bernardini authoritate terminandum duxi, qua tantam Chriſti benignitatem in hæc deprædicat verba: *O inæſtimabilis dignatio Redemptoris! O incomprehenſibilis latitudo ſui amoris & oris, qui ſicut Bernardus ſupra Canticum ait: Flagellis cæſus, ſpinis coronatus, clavis confoſſus, patibulo affixus, opprobriis ſaturatus, omnium tamen dolorum immemor, inquit: Pater ignoſce illis*.

S. Bern. t. 4. ſer. 50. A. 3. c. 1.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Quam grata ſit DEO atque efficax noſtra pro inimicis noſtris oratio.

THEMA.

Orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Matth. 5. v. 44.

Exemplo Chriſti inimicis non ſolum ignoſcere, ſed & pro Ipſis orare debemus. *Matth. 5. 48. S. Ambr. in obitu Valentiniani Imp.*

1. Salvator noſter qualiter ad æterni Patris ſui ſimilitudinem (*Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt*) aſpirare atque pertingere poſſimus, nos edocturus, præſcribit, ut pro inimicis & perſecutoribus noſtris oremus; Quod ipſemet priusquam ex hac vita diſcederet ſe adimpleturum noverat; ut ad idem faciendum ſuo nos animaret exemplo: Nam ut Sanctus Ambroſius docet: *Rogare quis debet & pro inimicis ſuis, orare etiam pro perſequentibus, ſicut Dominus orabat, dicens: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Vide Clementiam magnam. Illi ſuum perſequebantur Authorem, ipſe adverſariis etiam gravia peccata donabat quin etiam ignorantiæ velamine excuſabat admiſſum, dicens: Quia neſciunt quid faciunt; nam ſi ſcirent, Dominum non perſequerentur ſuum, in cujus poteſtate ac jure ſalutem eſſe ſuam arbitrarentur. Et quia non ſola Chriſti perſecutores erant morte contenti, addebant maledicta, atque convicia, ut ait ipſe; Maledicent illi, & tu benedices, docuit nos quod timere maledicta perſequentium minime debeamus, cum habemus perſecutionis Authorem, nec movere nos convitia debeant, ubi præſul eſt, qui poſſit auferre maledicta.* Ob hunc itaque finem cœleſtis Magiſter pro crucifixoribus ſuis, ſuum in cruce oravit æternum Patrem, ut ſcilicet nos diſcipulos & ſequaces ſuos inſtrueret, ut non modo malefactoribus noſtris ignoſcamus, ſed & inſuper eos amemus, quin & pro iiſdem intercedamus.

Hoc enim ſignum eſt perfectiſſimi amoris.

5. *Orate pro perſequentibus.* Sanctus Bernardinus ſequentem circa hæc verba format Diſcurſum: *Signum eſt perfectiſſimum, & meriti maximi, ſi injuriantem corde diligis, ore gratiam pro eo à Domino expoſcis, in oratione & opere etiam extra neceſſitatem utiliter ei deſervis.* Quin & Magnus Gregorius in Homilia quadam ita diſcurrit: *Virtus vera orationis eſt celſitudo charitatis, & tunc quis, quod recte petit, adipiſcitur, cum ejus animus in petitione, nec inimici odio fuſcatur, ſed plerumque reluctantem animum vincimus, ſi etiam pro inimicis oramus.*

S. Bern. T. 1 ſer. 28. A. 3. c. 3.

S. Greg. h. 27.

3. Sancto Luca teſte, Protomartyr Stephanus *Faciebat prodigia & ſigna magna in populo*, & nihilominus ne vel unicum, quod patrarit, in Scriptura exprimitur miraculum, quæ tanti ſilentii cauſa? Diſcite rationem: Quando Protomartyr genoflexus pro ſuis ferventer orabat lapidatoribus, maximum, quod umquam operari poterat, rariſſimumque edidit prodigium. Quod ut penetremus profundius, vos ego interrogo; Quis in mirabilibus atque portentis prodigioſior fuit Sancto Paulo? Hic autem de ſeipſo deque Apoſtolatu ſuo ipſemet atteſtatur, dicens: *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia; in ſignis, & prodigiis, & virtutibus.* Similiter tolerantia perſecutionum conjuncta cum redditione boni pro malo nec non continua pro inimicis oratione inter præclariſſima, quæ Apoſtoli operabantur prodigia computatur. Nemo eſt quem tritiſſima illa lateant verba: *Si Stephanus non oraſſet, Eccleſia Paulum non haberet.* Orationes namque Sancti Stephani, quas pro lapidatoribus (quos inter Saulus erat, qui uniuscujusque veſtes cuſtodiens Stephanum occidebat manibus omnium) fudit. Deum permoverunt, ut ex Saulo Paulum, & ex perſecutore fecit Apoſtolum.

Act. 6. v. 8. Quando S. Stephanus maximum operatus fuerit prodigium.

2 Cor. 12. v. 12. Similiter S. Paulus.

4. Idem ſanctus Paulus de Pontifice æterno, Chriſto Redemptore noſtro, quando ſuper crucis altare ſuas Patri obtulit preces, agens, ita actionis hujus ſubſtantiam deſcribit & circumſtantias: *Qui in diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationesque, cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.* Circa quæ verba ſanctus Cyprianus ſequentem, propoſito noſtro mire favorabilem format Diſcurſum: *Ad hac Sacerdotalis auctoritatis Privilegium in medium proferens, Mediator inter nos & Patrem orat pro his, qui ad dolorem vulnerum tuorum opprobria addiderunt, & pro inimicis impetrat veniam, ſupplicas & obſecras, ut hac eis iniquitas dimittatur, & a morte tua habeantur innoxii ipſi qui ſanguinem tuum ſuper ſe & ſuper filios ſuos manere precantur.* Idem vero ſanctiſſimus Martyr poſtquam ingratitudinem, ignorantiam, cœcitatem, atque impietatem Hebraiſmi fuſius oſtendiſſet, tandem ad demonſtrandam orationis Chriſti efficaciam deſcendit, inquiens: *Dimiſſum eſt ergo Chriſto orante peccatum, & ex parte maxima cæcitas illuminata eſt, & malignantium perfidia demum credidit, & intellexit, & de torculari crucis muſtum expreſſit, accepit, & bibit.*

Quando Chriſtus in Cruce, & quomodo oraverit pro inimicis ſuis. *Heb. 5. v. 7.*

S. Cypr. ſer. de Paſſione.

5. Huc pariter ſpectant memorabilia illi ſancti Leonis Papæ, orantem in cruce Redemptorem conſiderantis verba, Dicit enim: *Cujus etiam circa interfectores ſuos tanta erat pietatis affectio, ut de cruce ſupplicans Patri, non ſe vindicari, ſed illis poſtularet ignoſci, dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt, cujus utique orationis potentia fuit, ut prædicatio Petri Apoſtoli ex iis qui dixerunt: Sanguis illius ſuper nos, & ſuper filios noſtros, multorum ad pœnitentiam corda converteret, ut uno die baptizarentur tria fere millia Judæorum, fierentque omnium cor unum & anima una, paratorum jam pro eo mori, quem popoſcerant crucifigi.* Unde & Judas traditor, licet peccati quaſi inexpiabilis reus factus fuiſſet, nihilominus remiſſionem ſperare, propriamque vincere potuiſſet obſtinationem, niſi, prout idem bene advertit ſanctus Leo, nec non ex textu deducitur ſancti Matthæi, priusquam dictam Patri pro crucifixorum venia obtuliſſet ſupplicum, jam ſuſpenſus crepuiſſet medius. Unde præfatus Sanctus Pontifex ait: *Potuiſſet conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum*; Quæ veritas ex converſione boni latronis elucidatur, ſiquidem & hic in principio, una cum ſocio ſuo Chriſtum blaſphemabat, eique inſultabat; aſt poſtquam Chriſtus pro omnium lictorum, ſaqua Vendentium venia patrem precatus eſt, ad ſanam rediit mentem, compungi cœpit, notitiam & finem ejus hauſit, Regemque profeſſus eſt Paradiſi; quin & Centurio multique alii *Revertebantur percutientes pectora ſua, & confitentes: Vere hic homo Filius Dei erat.*

S. Leo ſer. 11. de Paſſione. Qualis fuerit effectus orationis Chriſti pro hoſtibus.

S. Leo ſer. 11 de Paſſ. Dom.

Luc. 23. v. 48.

6. Pſalmus 68. prout ex lectione ejus patet, ad improperia alludit, & ſupplicia, quibus Filius Dei afflictus fuit in cruce: Poſtquam igitur Pſalmiſta multorum opprobriorum, cruciatuumque recenſuiſſet ſeriem, tandem ſubjungit, dicens: *Ego vero orationem meam ad te Domine, tempus beneplaciti Deus, in multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me*: Ubi imperative ſe exaudiri petit. Circa quem verſiculum olim Incognitus, ſed notiſſimus hodie Carmelita Michaël Aygnanus ita diſcurrit: *Sciendum quod in perfectio.*

Pſal. 68. v. 14. Tempus Deo placitum ad exaudiendas preces noſtras eſt.

cum condonamus injuriam, ab hoſtibus illatam

cuntionibus maximum remedium eſt, pro perſecutoribus orare, quo Chriſtus facere nos ſuo docuit exemplo, quando in cruce poſitus Patrem pro perſecutoribus oravit, dicens: Pater ignoſce &c. Quod prævidens Pſalmiſta hic in perſona Chriſti dixit, quod illi adverſum me loquebantur, ego vero orationem meam ad te Domine, ſupplex dirigo. Ubi gloſſa: *Hic Chriſtus prædictis malis orationem opponit ut nos diſcamus non rixas ſed orationes jurgiis opponere.*

Incognitus Ibid.

Sed conſideratione dignum eſt, quod Pſalmiſta dicat: *Tempus beneplaciti Deus*; cujus ſenſus difficilis videtur; numquid enim Deus preces noſtras quovis tempore acceptat? aut vero orationem aliis temporibus ad æternum Patrem directam eidem minime gratam & acceptam futuram fuiſſe dicemus, niſi præcisè facta fuiſſet illo tempore, de quo dicit: *Tempus beneplaciti Deus?* Abſit; ipſemet enim Dei Filius apud Sanctum Joannem capit. 11. loquit: *Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me, ego autem ſciebam, quia ſemper me audis.* Verumtamen licet revera ita ſit, quod ſcilicet oratio Chriſti quovis tempore ad Deum Patrem fuſa grata fuerit, nulla tamen oratio æterno Patri ſuo tantopere placuit, quantum illa, quam pro inimicis ſuis Filius Dei in cruce ad Patrem direxit, quando pro inimicis ſuis rogavit; hoc enim tempus aptiſſimum erat, ad obtinendum ſupplicationis ſuæ gratioſum reſcriptum: Unde idem Incognitus ait: *Hic loquitur de oratione, quam pro perſecutoribus fecit tempore paſſionis, dicens: Tempus beneplaciti Deus, quaſi facta oblatione condonationis inimicorum, fuerit tempus beneplaciti, id eſt, opportunum ad impetranda omnia.*

Pſ. 68 14.
Joan. 11. v. 41.
Incognitus ibid.

7. In Chronicis Franciſcanis de Sancta Eliſabetha vidua Regis Ungariæ filia, & tertium ordinem ſancti Franciſci profeſſa legitur, quod dum in ſtatu viduali multis oneraretur injuriis, & probroſis contumeliis ipſa copioſe lachrymans, efficaciter pro illis, à quibus contumeliata fuerat, Deum rogarit, & ſpecialiter pro qualibet injuria, ſingularem quamdam illis poſtulavit gratiam. In medio autem hujus tam ferventis orationis poſita, vocem audivit ſibi dicentem: *Numquam effudiſti orationem mihi gratiorem & acceptiorem, quam hæc fuerit, quæ viſcera mea penetravit, ac proinde inimicis tuis omnia condono peccata, meamque illis impertior gratiam:* quibus verbis permota ſanctæ & perfectæ cuidam vitæ ſe deinceps addixit. Sanctus Bernardinus ex Sancto Gregorio in quodam ſermone ita ſcribit: *Conditoris auribus illa maxime oratio commendatur, qua pro inimicis quoque intercedere nitimur; Quid eſt quod Moyſes, Samuel, & Elias in poſtulatione aliis præferuntur, niſi quod iſti tantum in ſerie Veteris Teſtamenti pro inimicis oraſſe leguntur? Moyſes à populo lapidibus impetitur & pro lapidantibus deprecatur; Samuel à principatu ejicitur, & ait: Abſit à me ut ceſſem orare pro vobis,* 4. *Regum* 12. *Elias etiam oravit pro Achab inimico ſuo. Quantum grata ſit tamen in Deo erga inimicos exceſſiva charitas, patet exemplo Beati Bernardi primi ſocii ſancti Franciſci, de quo legitur, quod cum propè obitum eſſet, raptus ſupra ſeipſum in extaſin, in ſe reverſus ad fratres ait: Deo gratias mecum agite fratres quia miſericors Dominus à pœna purgatorii me abſolvit, nec vere dicere poſſum quia fuerim frater minor, niſi in uno tantum: Cumque quod eſſet illud unum, fratres inter ſe rogarent, ait: Illud unum eſt quod numquam offendit me homo, quin ſpecialis mihi amor quidam naſceretur in corde ad illum magis diligendum quam ante.* Moyſes adeo cum Deo familiaris erat, ut ipſemet ita ſcribat: *Loquebatur Dominus ad Moyſen facie ad faciem, ſicut ſolet loqui ad amicum ſuum*; nullam quoque à Deo poſtulabat gratiam, quam non protinus obtineret; at vero ſcitiſne divini illius favoris cauſam? nimirum hoc factum eſt, quia *erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines qui morabantur in terra.* Idem hic populi Iſraëlitici generaliſſimus & Aaron frater ejus à Core, Dathan & Abiron, aliiſque eorum aſſeclis impiiſſime exagitabantur; & nihilominus pro eorum reconciliatione ſupplices intercellerunt, iramque Dei placare conati ſunt: quam manſuetudinem ſerio conſiderans Origenes ait: *Volo de bonitate Dei admonere diſcipulos Chriſti: Moyſes & Aaron priores fecerunt hoc, quod poſtmodum Evangelium docuit. Ecce diligit Moyſes inimicos, & orat pro perſecutoribus ſuis, quod utique Chriſtus fieri in Evangelio docet. Audite enim quomodo cadentes in faciem ſuper terram orant pro illis, qui ad interficiendum eos inſurrexerant.* Quæ eadem Moyſis manſuetudo in eodem capitulo plenius edocetur; nam cum populus contra Moyſen, velut tantæ ſtragis cauſam inſurrexiſſet; Deus autem temeritatem hanc juſtitiæ divinæ ultore gladio punire vellet, Moyſes fratri præcepit, ut thuribulo arrepto ad populum accurreret; qui in mandatis exequendis haud ſegnis, ſubito accurrens, *ſtanſque inter mortuos ac viventes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.* Prodigium ſane maximum! qualiter namque tantillum incenſi virtutem habebat, ut furibundum Dei gladium in vaginam recondere? reſponſum ab eodem accipiamus Origene dicente: *Intuere virtutem repropitiationis ejus, & incenſi myſterium erubuiſſe Angelum vaſtatorem, & in hoc mortem quidem finitam, vitam vero reparatam.* Incenſum enim orationis ſymbolum erat; ſed à quibus afferebatur? ab iis ſcilicet, qui juxta dictamen ſenſus vindictam potius poſtulare debuiſſent; quod videns Angelus, ſcilicet hos ipſos, qui maxime offenſi erant, pro venia intercedere, quaſi erubeſcens, ſupplicium continuare deſtitit.

S. Franc. Stupendum hujus exemplum in S. Eliſabetha.
Lib. 9. p. 1. c. 12. Chron.
S. Bern. t. 2. ſer. 50. A. 2. c. 4.
Moyſi, Samuelis, & Eliæ.
B. Bern à Quintavalle.
Num. 12. v. 3.
Num. 16. v. 1.
Speciale hujus exemplum dedit Moyſes.
Orig. h. 9. in Num.
Num. 16. v. 48.
Orig. ibid.

8. In capite 13. libri Regum haud diſſimile nobis traditur exemplum, quando ſcilicet ſacrilego Jeroboam incenſum offerente Idolis, quidam ad eum acceſſit Propheta à Deo miſſus, qui ſuam ei exprobrabat impietatem; ſed impius Rex ſubito eum in vincula conjici juſſit, inquiens: *Apprehendite eum,* propter quod flagitium eum manus Regis exaruiſſet, & altare confractum eſſet, dictus nihilominus Propheta eidem Regi, inſtanter idipſum ab eo poſcenti, non ſine evidenti miraculo ſalutem reſtituit, quamvis poſt reſtitutam Regi incolumitatem paulo poſt in itinere à leone occiſus fuerit. Circa quod factum ſcire percuperem, cur divina bonitas confeſtim tam ſingularem Regi iſti conceſſerit gratiam, qua eum utpote in ſua infidelitate perſeverantem abuſurum eſſe ſciebat? *Oravitque vir Dei faciem Domini; & reverſa eſt manus Regis ad eum, & facta eſt ſicut prius fuerat.* Ut itaque difficultatis punctum nodemus, ad eum nos reflectamus oportet, qui dictam Regi gratiam contulit. Hic enim idem ille Propheta erat, quem Rex offenderat, qui quum bonum pro malo reddere ſatagebat; Unde Theodoretus inquit: *Supplex rogavit Prophetam, ut ſibi peteret ab eo, qui miſerat, non ſceleris remiſſionem, ſed manus curationem. Oſtendit autem & Propheta manſuetudinem, & Deus clementiam.* Ipſe namque Propheta offenſus efficaciſſimus factus eſt interceſſor, quando interceſſit pro eo, à quo injurioſè tractatus fuerat: *Propheta petiit, & Deus dedit medelam.*

Propheta Domini Jeroboamo reſtituit manum aridam, qui illum occidere voluerat.
3. Reg. 13. v. 4.
Ibid. v. 6.
Theodor. l. 3. Reg. q. 42.

Qui pro ſuis inimicis orant, certi ſunt preces eorum exaudiendas eſſe.

9 *Orate pro perſequentibus.* In tota Scriptura ſacra vix aliquem majori cum confidentia, majorique ad Deum inſtantia nec non certiori cum gratiarum ejus obtinendarum ſpe oraſſe reperio præterquam illos, qui ſuis pro inimicis orant; hinc forte Sanctus Ambroſius dicebat: *David tacendo vicit adverſarios ſuos, & quia ſicut mutus factus eſt, vocem recepit, quia converſus ad Dominum loquebatur, dicens: Quoniam in te ſperavi, tu exaudies me Domine Deus meus.* Qui idem David alio in Pſalmo ita divinam alloquitur Majeſtatem: *Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum, intende voci orationis meæ, quoniam ad te orabo, Domine mane exaudies vocem meam.* Ubi Sanctus Propheta non modo ſe audiendum, ſed inſuper infallibiliter exaudiendum promittit, unde Divus Chryſoſtomus inquit: *Hoc dicit audacter, & liberè, quando orator adverſus inimicos, quando adverſus eos, qui moleſtia aliqua affecerunt, ea non ſunt verba hominis, ſed diaboli; ſi ergo dicas auribus percipe verba mea, dic ea verba, quæ ſunt hominis manſueti ac humani, & qui nihil habet diabolicum,* q. d. illi qui non modo nullum contra inimicos conſervant odium, ſed & inſuper pro iis orant, hi ſibi promittere poſſunt ſuas certiſſime à Deo exaudiendas orationes, ſuasque ſupplicas ipſi fiducialiſſime repræſentandas.

S. Ambr. in Pſ. 37.

Pſ. 5. v. 1.

Et hinc audacter & fiducialiter orant ſicut David.

D. Chryſoſt. Ibid.

10. Propheta Regius Pſalmo ſuo 54. hoc ſtatuit principium: *Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam, Intende mihi & exaudi me.* Sed undenam tantam ſe infallibiliter exaudiendum ſpem concipiebat? audite ſequentia: *Contriſtatus ſum in exercitatione mea, & conturbatus ſum à voce inimici.* Circa quæ verba Sanctus Auguſtinus ita ſermonicatur: *Audiſtis fluctus & ventos tamquam humiliato inſultabant, & ille orabat. Undique illi ſtrepitu inſultationis ſeviebant, at ille intus invocabat, quem non videbant. Cum aliquid tale patitur Chriſtianus, non debet facile velut odio ire in eum, à quo patitur & velle ventum vincere, ſed convertere ſe ad orationem, ne amittat dilectionem.* Et ne ſingula movendo, nauſeam creem, uni inhærebo, quod videlicet idem Pſalmiſta alio in Pſalmo ſe in medio inimicorum & perſequentium poſitum fuiſſe lamentetur, inquiens: *Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me, Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ.* Contra quos inultus ſe jejuniis, ciliciis, & oratione munivit: ideoque ſubdit: *Ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio, humiliabam in jejunio animam meam.* Sed quis hujus exercitii fructus fuit? *& oratio mea in ſinu meo convertetur.* Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Hæc eſt oratio, quæ in ſinum convertitur deprecantis fructum referens eorum, quæ voluit impetrare.* Ideoque in quadam Epiſtola ſua ita nos ad Davidis imitationem invitat, dicens: *Imitamini ſanctum David, quem tamquam bonus Magiſter reliquit Dominus, quem imitemur, dicentem; Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.* Quæ eadem verba idem Sanctus alibi ponderans ait: *Advertimus arma juſti, quibus omnes adverſariorum repellat impetus;* alibi ait: *Circuierunt me, & expugnaverunt me gratis, pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam. Hic ait: Quod ſtudium ei non exercendæ ad belli artes fuerit juventutis, non decipiendi adverſarii aſtutia ulla cordis, ut illum vinceret, quem videbat, ſed adverſum eos præliabatur, quos non videbat; majorque in eo pietas, quam virtus corporis militabat.*

Pſ. 54. v. 2. & 3.

Adducitur ulterius exemplum Davidis.

Ibid. v. 4.

S. Auguſt. ibid.

Pſal. 34. v. 11.

Ibid. v. 12.

Ibid. v. 13.

Ibid. v. 13.

S. Ambr. ibid.

S. Ambr. l. 3. Epiſt. ult.

Pſ. 108. 4.

S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 3.

Recurſus ad oratio-

11. Imo hic ad orationem recurſus Regi Davidi, quoties ab adverſariis ſuis premeretur, familiariſſimus erat. hinc alio in Pſalmo eum dixiſſe novimus: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me: Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui... Concaluit cor meum intra me & in meditatione mea exardeſcet ignis.* In ſua namque meditatione ad charitatem & amorem contra proximos accendebatur, etiam erga illos, à quibus indignè tractatus fuerat; hæc autem oratio prorſus omnipotens eſt, unde idem Sanctus Ambroſius inquit: *Inſirmus pro te foras, fortis pro inimico tuo oras.* Prece namque quas Deo offerimus pro nobis, minoris ſunt efficaciæ, quam illæ, quas pro noſtris offerimus inimicis: utpote quæ valore pollent immenſo, prout ex quodam deduci poteſt Textu Prophetæ Jobi, qui dum innocens à tribus amicis pateretur calumniam, utpote qui ejus infortunia iniquitatum ipſius effectus eſſe dicebant; quapropter Deum in illorum perniciem iratum advertens, ad divinam recurrens pietatem, dixit ad Eliphaz Themanitem, ut victimas offerrent, aſt illi potius ad interceſſionem Jobi confugerunt jubente Domino: *Ite ad ſervum meum Job, & offerte holocauſtum pro vobis, Job autem ſervus meus orabit pro vobis, faciem ejus ſuſcipiam, ut non vobis imputetur ſtultitia,* Sanctus Job graviſſime ab iis injuriatus fuerat, atque ideo Deum ipſum ad iracundiam provocarunt; ſed ecce præſentiſſimum reconciliationis remedium; *Ite ad ſervum meum Job, &c,* ut ſcilicet nos omnes diſceremus, quod oratio pro inimicis effuſa, omnipotens ſit & prorſus infallibilis. Unde ſanctus Ambroſius idem intentum noſtrum dicto Jobi exemplo confirmans ait: *Divino judicio Job ſanctus electus eſt, cujus oratio pro Regum illorum calumniantium juſto aboleret offenſam;* idque illo corroborat Pſalmi verſiculo: *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.* Ubi per bonam voluntatem intelligi poteſt Evangelicæ adimpletio legis, quæ amare inimicum, proque eo orare præcipit, de qua idem Pſalmiſta alibi dicebat: *In lege Domini voluntas ejus.* Quam orationem ſanctus Ambroſius ſcutum denominat, inquiens: *Bonum ſcutum oratio, ſi pro inimico tuo oras. Tu oras, & Dominus te protegit: Bonum ſcutum etiam triumphantis, ut inimicum tuum, quem poſſis ferire, defendas, ne ab aliquo trucidetur, & quod majus eſt, à Chriſto, qui dixit: Mihi vindictam, & ego retribuam.*

nem in perſecutionibus, Davidi fuit familiariſſimus.

Pſ. 38. v. 2. 3 & 4.

S. Ambr. in Pſ. 98

Preces pro inimicis oblatæ ſunt efficaciores, quam pro nobis ipſis.

Job. 42. 7.

Probatur exemplo Job.

S. Ambr. in Pſ. 38.

Pſ. 5. v. 13.

Pſ. 1. v. 2.

12. Maximum de ſeipſo Chriſtianus reportat triumphum, quando non modo ſuo ignoſcit inimico, ſed inſuper ſuis eum ſuffulcit precibus, eumque apud Deum defendit, hoc enim modo orationes ejus omnipotentes evadunt. Olim dum quis victor triumphabat, coronam in capite gerebat ſcutis plenam, quam inimicis victis ademerat; unde & poſtmodum mos invaluit, ut Sancti, qui mundum, dæmonem, carnemque vicerunt, diademate in formam ſcuti efformato coronentur. Oratio igitur quæ Deo pro inimicis offertur, non modo magni eſt valoris, ſed & inſuper victoriæ ſignum exiſtit, qua ſcilicet noſmetipſos, appetitum vindicativum reprimendo, bonumque pro malo perſecutoribus reddendo, vincimus. Hinc ſanctus Auguſtinus in quodam ſermone ſuo nos admonet, dicens: *Sub Deo es, orationem fuſurus es, occurrit tibi, qui te læſit, occurrit tibi, qui te ſpoliavit, occurrit tibi, qui te in carcerem demiſit. Eja attende cor tuum, reſpice Dominum tuum. Ecce malus inimicus tuus, ecce bonus Dominus tuus, nocet tibi inimicus tuus malus, ora pro inimico tuo, dicit tibi Dominus tuus bonus. Inter inimicum tuum malum, & Dominum bonum, quid tu facturus es? contra hunc oraturus aut huic obtemperaturus.*

In oratione pro inimicis, eſt magnus Chriſtianorum triumphus.

S. Auguſt. ſer. 254. de temp.

13. S. Ste-

Oratio S. Stephani efficaciſſima inter lapidantes.

13. S. Stephanus ſe in recompenſam fidelis prædicationis, qua illos in fide Dei vivi & veri erudire ſatagebat, ab impiis Hebræis lapidari videns, non ideo curam illorum abjecit, nec pro eorum ſalute efficaciter precari deſtitit; Quam verò grata hæc Deo fuerit illius oratio, exinde patet, quod Chriſtus ad eam audiendam & exaudiendam de cælo reſpexerit; hinc ſanctus Auguſtinus Redemptorem Saulo ita loquentem introducit: *Contra tanta mala, quæ commiſis in me, olim quidem debui perdere te, ſed Stephanus ſervus meus oravit pro te*; Et paulo poſt ſubjungit, dicens: *Ideo de terra erectus eſt Paulus, quia in terra inclinatus exauditus eſt Stephanus.*

S. Auguſt. ſer. 4. de Sanctis.

Aliud exemplum Clerici occiſi.

14. Juvenis quidam Clericus, propter malos mores ſuos in carcerem conjectus, ut Annales perhibent Eccleſiaſtici; in eodem a equite peremptus fuit; qui cum moriens omnem expiaſſet culpam, tranſiit ad gloriam; *cujus anima expiato ſcelere cœleſti gloria donata non aliam vindictam de homicida repoſcit, quam ut criminis in ſe perakti pœniteret. Animæque huic talis in cœlo facta fuit optio: Pete quod vis, & fiet tibi: Et anima: Pro occiſore, inquit, meo peto, qui me occidit; qui ſtatim valde pœnituit, anima autem ad Dominum Apoſtolicum confeſtim iter arripuit, ut ipſe miſericordiam conſequatur; & mox reſponſum accepit: Sicut dignè petiſti anima, fiet tibi.* Iidem quoque Annales memorant, quod S. Eberhardus, traditorie invaſus, dum membratim diſſecaretur, pro ſuis inimicis ipſiſſimam Protomartyris orationem effuderit, dicens; *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.*

Ann. Eccl. Rayn. An. 1242. n. 18.

Baron. An. 1008. n. 9.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Inimicis data venia cælum nobis aperit, magnumque æternæ ſalutis noſtræ eſt indicium.

THEMA.

Ecce video cælos apertos... Clamavit voce magna dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, & cum hoc dixiſſet, obdormivit in Domino. Act. Apoſt. 7. v. 55. & 59.

1. QUo fine S. Stephano aperti ſint cœli, ut in eu Regem gloriæ facis litera ſpiceret, clare ex ſacro Textu deducitur, nimirum id ideo factum eſſe, ut idem Rex gloriæ, magnæ hujus Protomartyris animæ, in ipſo acto pro remiſſione lapidatorum ſuorum perorandi, expiranti peramanter occurreret: *Clamavit voce magna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, & cum hoc dixiſſet, obdormivit in Domino.* Circa quæ verba Sanctus Auguſtinus ait: *Primo S. Stephanus ſtans oravit pro ſe, & ait: Domine Jeſu, accipe ſpiritum meum, deinde genu flexo ait: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, hoc dicto obdormivit. O felix ſomnus, & requies vera! Ecce quid eſt requieſcere pro inimicis orare.* Preces etenim noſtras pro inimicis noſtris ad Deum effundere, idem eſt, quod Paradiſum nobis patulum facere. *Hoc verbo prolato,* inquit Dionyſius Carthuſ. *mox ſpiritum exhalavit.*

S. Aug. ſer. 237. de temp.

Dion. Cart. Ibid.

2. Sanctus Lucas viperinam Hebræorum adverſus S. Stephanum conceptam rabiem vivacius exprimere non poterat, quam dicendo: *Diſſecabantur cordibus ſuis & ſtridebant dentibus in eum; ... impetum fecerunt unanimiter in eum, & ejicientes extra civitatem lapidabant*; ac proinde alia ex parte tanto magis admiranda eſt mira hujus Protomartyris erga ſuos perſecutores benignitas, & manſuetudo, utpote quos patres & fratres appellare non dubitavit, dicens: *Viri fratres & patres audite*, nec mirum, quia lapides à perſecutoribus in ſe conjectos ſummi beneficii loco habeat, ideoque dulces illi erant, canente in ejus laudem Eccleſia: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.* S. Gregor. Nyſſen. de ſacrilegis illis lapidatoribus ita ſcribit: *Manus lapidibus armabant, obtutu, anhelatione, dentium colliſione ſævitiam præ ſe ferentes, hic vero tamquam fratres aſpiciebat, tamquam patres ſalutabat.* Reſplendebatque vultus ejus tranquillus & imperturbabilis, veluti ſi vultus angelicus fuiſſet; *Viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli*; id quod internæ quietis & pacis ſuæ evidens ſignum erat. Unde Sapiens illa mulier Thecuitis Davidi ait: *Sicut enim Angelus Dei, ſic eſt Dominus meus Rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur.* Qua enim ratione alias, inter tot lapidum ictus, S. Protomartyr adeo conſtans manere potuiſſet? numquid enim inſenſibilis fortaſſe erat, & ſaxa in ſilicem durtiſſimum, & non potius in corpus vivum, ex fragili luto compoſitum, totque paſſionibus & pœnalitatibus ſubjectum conjiciebant? audiatis imperturbabilitatis hujus myſterium: *Nec mirum ſi eis neſcit iraſci,* inquit Euſebius Emiſſenus, *per quos ſibi videt aulam regni cæleſtis aperiri, per quos ſe æternis ſæculis intelligit conſecrari.* Tametſi enim aliorum electorum animæ in cœlum quoque recipiantur, nuſquam tamen legitur, quod Dei Filius illis ſe in terra videndum exhibuerit, aut quod illis in Majeſtate occurrerit, vel quod cœlos iiſdem apertos monſtraverit; At verò in morte S. Protomartyris Stephani mox ut hæ voces auditæ fuerunt: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum*, magna illius anima à cæleſti curia in Paradiſum magnifice fuit introducta. Audiatis velim, quo titulo S. Ambroſius eos, qui injurias ſurdis auribus excipiunt, condecoret, nimirum beatos illos vocat, inquiens: *Beatus qui maledicta non ſentit, beatus quem maledicta non permovent.*

Mira erga ſuos lapidatores benignitas.

Actor. 2. 5.

S. Gregor. Nyſſ. de S. Steph.

Act. Apoſt. 6. v. 15.

2. Reg. 14. v. 17.

Vultus ejus inſtar Angeli fuit imperturbabilis.

Euſeb. Emiſſen. de S. Steph.

Actor. 7. v. 21.

S. Ambr. in Pſ. 118 Oct. 6.

3. S. Auguſtinus in alio quodam ſermone idipſum, quod paulò ante diximus, obſervat, videlicet, quod protinus ut S. Protomartyr pro lapidatoribus ſupplicavit, cælum ſibi patulum eſſe viderit: *Cum hoc dixiſſet, obdormivit in requie dilectionis; pacem pinguiſſimam invenit, quia pacem inimicis optavit.* Dixerat alibi Salvator noſter, quod regnum cælorum obtinere volentibus, neceſſarium ſit aliquam cælis inferre violentiam; quia *regnum cælorum vim patitur & violenti rapiunt illud*: ac proinde merito cælum huic Protomartyri aperiebatur, qui magna illud ſibi aperiebat violentia, non ſolum lapidatoribus remittendo, & condonando, ſed etiam orando pro iiſdem. Audiamus hac de re loquentem Sanctum Auguſtinum: *Vide,* inquit, *quomodo pro ſe ſtans oravit, & pro illis genuflexus, putamus fratres quia plus eos diligit quam ſeipſum? Pro ſe vero ſtans tamquam juſtus, facile exaudiebatur, nam pro iniquis genu figendum erat,* Quid mirum igitur, ſi ad heroicum hunc manſuetudinis & fortitudinis actum (quia *melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium*) cælum Empyreum ſeſe aperuerit: *Ecce video cælos apertos*, ſeque huic Protomartyri dediderit, nam ut S. Auguſtinus ait: *Quam verum eſt, quod regnum cælorum vim patitur, & qui vim faciunt diripiunt illud? quanta enim vi opus eſt, ut homo diligat inimicos?*

Poſt orationem pro inimicis ſtatim obdormivit in Domino.

S. Aug ſer. 107. de temp.

Matth. 11. v. 12.

S. Auguſt. Ibid.

Pro ſe ſtans orat, pro inimicis genuflexus.

Prov. 16. v. 32.

S. Aug. T. 4. de ſerm. D. in mont. l. 1. c. 15.

4. In die paſſionis Dominicæ cælum poſt quinquies millenos & amplius annos, à quibus fabrica-

Poſtquam Chriſtus in cruce

A. Ap. 7. v. 54. S. Stepha-

Digitized by Google

Qui pro ſuis inimicis orant, certi ſunt preces eorum exaudiendas eſſe. S. Ambr. in Pſ. 37.

9 *Orate pro perſequentibus.* In tota Scriptura ſacra vix aliquem majori cum confidentia, majorique ad Deum inſtantia nec non certiori cum gratiarum ejus obtinendarum ſpe oraſſe reperio præterquam illos, qui ſuis pro inimicis orant; hinc forte Sanctus Ambroſius dicebat: *David tacendo vicit adverſarios ſuos, & quia ſicut mutus factus eſt, vocem recepit, quia converſus ad Dominum loquebatur, dicens: Quoniam in te ſperavi, tu exaudies me Domine Deus meus.* Qui idem David alio in Pſalmo ita divinam alloquitur Majeſtatem: *Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum, intende voci orationis meæ, quoniam ad te orabo, Domine mane exaudies vocem meam.* Ubi Sanctus Propheta non modo ſe audiendum, ſed inſuper infallibiliter exaudiendum promittit, unde Divus Chryſoſtomus inquit: *Hoc dicit audacter, & liberè, quando orator adverſus inimicos, quando adverſus eos, qui moleſtia aliqua affecerunt, ea non ſunt verba hominis, ſed diaboli; ſi ergo dicas auribus percipe verba mea, dic ea verba, quæ ſunt hominis manſueti ac humani, & qui nihil habet diabolicum,* q. d. illi qui non modo nullum contra inimicos conſervant odium, ſed & inſuper pro iis orant, hi ſibi promittere poſſunt ſuas certiſſime à Deo exaudiendas orationes, ſuaſque ſupplicas ipſi fiducialiſſime repræſentandas.

Pſ. 5. v. 1. Et hinc audacter & fiducialiter orant ſicut David. D. Chryſoſt. Ibid.

10. Propheta Regius Pſalmo ſuo 54. hoc ſtatuit principium: *Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam, Intende mihi & exaudi me.* Sed undenam tantam ſe infallibiliter exaudiendum ſpem concipiebat? audite ſequentia: *Contriſtatus ſum in exercitatione mea, & conturbatus ſum à voce inimici.* Circa quæ verba Sanctus Auguſtinus ita ſermonicatur: *Audiſtis fluctus & ventos tamquam humiliato inſultabant, & ille orabat. Undique illi ſtrepitu inſultationis faciebant, at ille intus invocabat, quem non videbant. Cum aliquid tale patitur Chriſtianus, non debet facile velut odiſſe ineum, à quo patitur & velle ventum vincere, ſed convertere ſe ad orationem, ne amittat dilectionem.* Et ne ſingula movendo, nauſeam ceream, uni inhærebo, quod videlicet idem Pſalmiſta alio in Pſalmo ſe in medio inimicorum & perſequentium poſitum fuiſſe lamentetur, inquiens: *Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me, Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ.* Contra quos ioſuitus ſe jejuniis, ciliciis, & oratione munivit: ideoque ſubdit: *Ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio, humiliabam in jejunio animam meam.* Sed quis hujus exercitii fructus fuit? *& oratio mea in ſinu meo convertetur.* Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Hæc eſt oratio, quæ in ſinum convertitur deprecantis fructum referens eorum, quæ voluit impetrare.* Ideoque in quadam Epiſtola ſua ita nos ad Davidis imitationem invitat, dicens: *Imitamini ſanctum David, quem tanquam bonus Magiſter reliquit Dominus, quem imitemur, dicentem; Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.* Quæ eadem verba idem Sanctus alibi ponderans ait: *Advertimus arma juſti, quibus omnes adverſariorum repellat impetus;* alibi ait: *Circuierunt me, & expugnaverunt me gratis, pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.* Hic ait: *Quod ſtudium ei non exercendæ ad belli artes fuerit juventutis, non decipiendi adverſariis aſtutia ulla cordis, ut illum vinceret, quem videbat, ſed adverſum eos præliabatur, quos non videbat; majorque iis ea pietas, quam virtus corporis militabat.*

Pſ. 54 v. 2. & 3. Addacitur ulterius exemplum Davidis. Ibid. v. 4. S. Auguſt. ibid. Pſal. 34. v. 11. Ibid. v. 12. Ibid. v. 13. Ibid. v. 13. S. Ambr. ibid. S. Ambr. l. 3. Epiſt. ult. Pſ. 108. 4. S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 3.

11. Imo hic ad orationem recurſus Regi Davidi, quoties ab adverſariis ſuis premeretur, familiariſſimus erat, hinc alio in Pſalmo eum dixiſſe novimus: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me; Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui... Concaluit cor meum intra me & in meditatione mea exardeſcet ignis.* In ſua namque meditatione ad charitatem & amorem contra proximos accendebatur, etiam erga illos, à quibus indignè tractatus fuerat; hæc autem oratio prorſus omnipotens eſt, unde idem Sanctus Ambroſius inquit: *Infirmus pro te ſoras, fortis pro inimico tuo oras.* Preces namque quas Deo offerimus pro nobis, minoris ſunt efficaciæ, quam illæ, quas pro noſtris offerimus inimicis: utpote quæ valore pollent immenſo, prout ex quodam deduci poteſt Textu Prophetæ Jobi, qui dum innocens à tribus amicis patetur calumniam, utpote qui ejus infortunia iniquitatum ipſius effectus eſſe dicebant; quapropter Deum in illorum perniciem iratum advertens, ad divinam recurrens pietatem, dixit ad Eliphaz Themanitem, ut victimas offerrent, aſt illi potius ad interceſſionem Jobi confugerunt jubente Domino: *Ite ad ſervum meum Job, & offerte holocauſtum pro vobis; Job autem ſervus meus orabit pro vobis, faciem ejus ſuſcipiam, ut non vobis imputetur ſtultitia,* Sanctus Job graviſſime ab iis injuriatus fuerat, atque ideo Deum ipſum ad iracundiam provocarunt; ſed ecce præſentiſſimum reconciliationis remedium; *Ite ad ſervum meum Job, &c.* ut ſcilicet nos omnes diſceremus, quod oratio pro inimicis effuſa, omnipotens ſit & prorſus infallibilis. Unde ſanctus Ambroſius idem intentum noſtrum dicto Jobi exemplo confirmans ait: *Divino judicio Job ſanctus electus eſt, cujus oratio pro Regum illorum calumniantium juſto aboleret offenſam;* idque illo corroborat Pſalmi verſiculo: *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.* Ubi per bonam voluntatem intelligi poteſt Evangelicæ adimpletio legis, quæ amare inimicum, proque eo orare præcipit, de qua idem Pſalmiſta alibi dicebat: *In lege Domini voluntas ejus.* Quam orationem ſanctus Ambroſius ſcutum denominat, inquiens: *Bonum ſcutum oratio, ſi pro inimico tuo oras. Tu oras, & Dominus te protegit; Bonum ſcutum etiam triumphantis, ut inimicum tuum, quem poſſis ferire, defendas, ne ab aliquo trucidetur, & quod majus eſt, à Chriſto, qui dixit: Mihi vindictam, & ego retribuam.*

Recurſus ad orationem in perſecutionibus, Davidi fuit familiariſſimus. Pſ. 38. v. 2. 3. & 4. S. Ambr. in Pſ. 98. Preces pro inimicis oblatæ ſunt efficaciores, quam pro nobis ipſis. Job. 42. 7. Probatur exemplo Job. S. Ambr. in Pſ. 38. Pſ. 5. v. 13. Pſ. 1. v. 2.

12. Maximum de ſeipſo Chriſtianus reportat triumphum, quando non modo ſuo ignoſcit inimico, ſed inſuper ſuis eum ſuffulcit precibus, eumque apud Deum defendit, hoc enim modo orationes ejus omnipotentes evadunt. Olim dum quis victor triumphabat, coronam in capite gerebat ſcutis plenam, quam inimicis victis ademerat; unde & poſtmodum mos invaluit, ut Sancti, qui mundum, dæmonem, carnemque vicerunt, diademate in formam ſcuti efformato coronentur. Oratio igitur quæ Deo pro inimicis offertur, non modo magni eſt valoris, ſed & inſuper victoriæ ſignum exiſtit, qua ſcilicet noſmetipſos, appetitum vindicativum reprimendo, bonumque pro malo perſecutoribus reddendo, vincimus. Hinc ſanctus Auguſtinus in quodam ſermone ſuo nos admonet, dicens: *Sub Deo es, orationem fuſurus es, occurrit tibi, qui te læſit, occurrit tibi, qui te ſpoliavit, occurrit tibi, qui te in carcerem dimiſit. Eja attende cor tuum, reſpice Dominum tuum. Ecce malus inimicus tuus, ecce bonus Dominus tuus, nocet tibi inimicus tuus malus, ora pro inimico tuo, dicit tibi Dominus tuus bonus. Inter inimicum tuum malum, & Dominum bonum, quid tu facturus es? contra hunc oraturus aut huic obtemperaturus.*

In oratione pro inimicis, eſt magnus Chriſtianorum triumphus. S. Auguſt. ſer. 254. de temp.

13. S. Ste-

Oratio S. Stephani efficaciſſima inter lapidantes.

13. S. Stephanus ſe in recompenſam fidelis prædicationis, qua illos in fide Dei vivi & veri erudire ſatagebat, ab impiis Hebræis lapidari videns, non ideo curam illorum abjecit, nec pro eorum ſalute efficaciter precari deſtitit; Quam verò grata hæc Deo fuerit illius oratio, exinde patet, quod Chriſtus ad eam audiendam & exaudiendam de cælo reſpexerit; hinc ſanctus Auguſtinus Redemptorem Saulo ita loquentem introducit: *Contra tanta mala, quæ commiſiſti in me, olim quidem debui perdere te, ſed Stephanus ſervus meus oravit pro te*; Et paulo poſt ſubjungit, dicens: *Ideo de terra erectus eſt Paulus, quia in terra inclinatus exauditus eſt Stephanus.*

S. Auguſt. ſer. 4. de Sanctis.

Aliud exemplum Clerici occiſi.

14. Juvenis quidam Clericus, propter malos mores ſuos in carcerem conjectus, ut Annales perhibent Eccleſiaſtici; in eodem nequiter peremptus fuit; qui cum moriens omnem expiaſſet culpam, tranſiit ad gloriam; *cujus anima expiato ſcelere cæleſti gloria donata non aliam vindictam de homicida repoſcit, quam ut criminis in ſe peracti pœniteret. Animæque hunc talis in cœlo facta fuit optio: Pete quod vis, & fiet tibi: Et anima: Pro occiſore, inquit, meo peto, qui me occidit; qui ſtatim valde pænituit, anima autem ad Dominum Apoſtolicum confeſtim iter arripuit, ut ipſe miſericordiam conſequatur; & mox reſponſum accepit: Sicut digne petiſti anima, fiet tibi.* Iidem quoque Annales memorant, quod S. Eberhardus, traditorie invaſus, dum membratim diſſecaretur, pro ſuis inimicis ipſiſſimam Protomartyris orationem effuderit, dicens: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.*

Ann. Eccl. Rayn. An. 1242. n. 18.

Baron. An. 2008. n. 9.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Inimicis data venia cælum nobis aperit, magnumque æternæ ſalutis noſtræ eſt indicium.

THEMA.

Ecce video cælos apertos... Clamavit voce magna dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, & cum hoc dixiſſet, obdormivit in Domino. Act. Apoſt. 7. v. 55. & 59.

1. Quo fine S. Stephano aperti ſint cœli, ut in eo Regem gloriæ facialiter aſpiceret, clare ex ſacro Textu deducitur, nimirum id ideo factum eſſe, ut idem Rex gloriæ, magnæ hujus Protomartyris animæ, in ipſo actu pro remiſſione lapidatorum ſuorum perorandi, expiranti peramanter occurreret: *Clamavit voce magna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, & cum hoc dixiſſet, obdormivit in Domino.* Circa quæ verba Sanctus Auguſtinus ait: *Primo S. Stephanus ſtans oravit pro ſe, & ait: Domine Jeſu, accipe ſpiritum meum, deinde genu flexo ait: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, hoc dicto obdormivit. O felix ſomnus, & requies vera! Ecce quid eſt requieſcere pro inimicis orare.* Preces etenim noſtras pro inimicis noſtris ad Deum effundere, idem eſt, quod Paradiſum nobis patulum facere. *Hoc verbo prolato,* inquit Dionyſius Carthuſ. *mox ſpiritum exhalavit.*

S. Aug. ſer. 237. de temp.

Dion. Carth. Ibid.

2. Sanctus Lucas viperinam Hebræorum adverſus S. Stephanum conceptam rabiem vivacius exprimere non poterat, quam dicendo: *Diſſecabantur cordibus ſuis & ſtridebant dentibus in eum; ... impetum fecerunt unanimiter in eum, & ejicientes extra civitatem lapidabant*; ac proinde alia ex parte tanto magis admiranda eſt mira hujus Protomartyris erga ſuos perſecutores benignitas, & manſuetudo, utpote quos patres & fratres appellare non dubitavit, dicens: *Viri fratres & patres audite*, nec mirum, quia lapides à perſecutoribus in ſe conjectos ſummi beneficii loco habeat, ideoque dulces illi erant, canente in ejus laudem Eccleſia: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.* S. Gregor. Nyſſen. de ſacrilegis illis lapidatoribus ita ſcribit: *Manus lapidibus armabant, obtutu, anhelatione, dentium colliſione ſævitiam præ ſe ferentes, hic vero tamquam fratres aſpiciebat, tamquam patres ſalutabat.* Reſplendebatque vultus ejus tranquillus & imperturbabilis, veluti ſi vultus angelicus fuiſſet: *Viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli*; id quod internæ quietis & pacis ſuæ evidens ſignum erat. Unde Sapiens illa mulier Thecuitis Davidi ait: *Sicut enim Angelus Dei, ſic eſt Dominus meus Rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur.* Qua enim ratione alias, inter tot lapidum ictus, S. Protomartyr adeo conſtans manere potuiſſet? numquid enim inſenſibilis fortaſſe erat, & ſaxa in ſilicem duriſſimum, & non potius in corpus vivum, ex fragili luto compoſitum, totque paſſionibus & pœnalitatibus ſubjectum conjiciebant? audiatis imperturbabilitatis hujus myſterium: *Nec mirum ſi eis neſcit iraſci,* inquit Euſebius Emiſſenus, *per quos ſibi videt aulam regni cæleſtis aperiri, per quos ſe æternis ſæculis intelligit conſecrari.* Tametſi enim aliorum electorum animæ in cœlum quoque recipiantur, nusquam tamen legitur, quod Dei Filius illis ſe in terra videndum exhibuerit, aut quod illis in Majeſtate occurrerit, vel quod cœlos iiſdem apertos monſtraverat; At verò in morte S. Protomartyris Stephani mox ut hæ voces auditæ fuerunt: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum,* magna illius anima à cæleſti curia in Paradiſum magnifice fuit introducta. Audiatis velim, quo titulo S. Ambroſius eos, qui injurias ſurdis auribus excipiunt, condecoret, nimirum beatos illos vocat, inquiens: *Beatus qui maledicta non ſentit, beatus quem maledicta non permovent.*

Act. Ap. 7. v. 54.

S. Stephani erga ſuos lapidatores benignitas.

Act. 7. 2. 1.

S. Gregor. Nyſſ. de S. Steph.

Act. Apoſt. 6. v. 15.

2. Reg. 14. v. 17.

Vultus ejus inſtar Angeli fuit imperturbabilis.

Euſeb. Emiſſen. de S. Steph.

Act. 7. v. 21.

S. Ambr. in Pſ. 118 Oct. 6.

3. S. Auguſtinus in alio quodam ſermone idipſum, quod paulò ante diximus, obſervat, videlicet, quod promtuam S. Protomartyr pro lapidatoribus ſupplicavit, cælum ſibi patulum eſſe viderit: *Cum hoc dixiſſet, obdormivit in requie dilectionis; pacem pinguiſſimam invenit, quia pacem inimicis optavit.* Dixerat alibi Salvator noſter, quod regnum cælorum obtinere volentibus, neceſſarium ſit aliquam cælis inferre violentiam; quia *regnum cælorum vim patitur & violenti rapiunt illud*: ac proinde merito cælum huic Protomartyri aperiebatur, qui magna illud ſibi aperiebat violentia, non ſolum lapidatoribus remittendo, & condonando, ſed etiam orando pro iiſdem. Audiamus hac de re loquentem Sanctum Auguſtinum: *Vide,* inquit, *quomodo pro ſe ſtans oravit, & pro illis genuflexit, putamus fratres quia plus eos diligit quam ſeipſum? Pro ſe vero ſtans tamquam juſtus, facile exaudiebatur, nam pro iniquis genu figendum erat.* Quid mirum igitur, ſi ad heroicum hunc manſuetudinis & fortitudinis actum (quia *melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium*) cælum Empyreum ſeſe aperuerit: *Ecce video cælos apertos,* ſeque huic Protomartyri dediderit, nam ut S. Auguſtinus ait: *Quam verum eſt, quod regnum cælorum vim patitur, & qui vim faciunt diripiunt illud? quanta enim vi opus eſt, ut homo diligat inimicos?*

Poſt orationem pro inimicis ſtatim obdormivit in Domino.

S. Aug ſer. 107. de temp.

Matth. 11. v. 12.

S. Auguſt. Ibid.

Pro ſe ſtans orat, pro inimicis genuflexus.

Prov. 16. v. 32.

S. Aug. T. 4. de ſerm. D. in monte l. 1. c. 15.

4. In die paſſionis Dominicæ cælum poſt quinquies millenos & amplius annos, à quibus fabricatum

Poſtquam Chriſtus in cruce

Pro inimicis oravit, ſtatim cælum patuit.

Ioan. 10. v. 9.

Luc. 23. v. 42. & 43.

tum fuerat, prima omnium vice homini ingreſſum permiſit, nam is qui paulò ante dixerat: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit ſalvabitur*, Chriſtus videlicet, bono latroni, qui Paradiſo verbis illis: *Memento mei dum veneris in regnum tuum*, ſe dignum fecerat, ingentem hanc ei præſtitit ſtipulatam promiſſionem: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* At vero obſervanda eſt occaſio, in qua illud beatitudinis regnum generi humano aperire diſpoſuerit, tunc videlicet, quando paulo ante crucifixoribus remiſerat injuriam, iiſque ab æterno Patre ſuo poſtulavit veniam.

5. Equidem non dubito, quin vobis admirationem ingeſſerit illa, qua Deus Jacob inſignivit, nomenclatura, proprium ejus nomen commutando in *Iſraël*, quod idem eſt ac *videns Deum*; qui

Gen. 32. v. 28.

Enarrantur ſtupendæ viſiones à Deo Patriarchæ Jacob exhibitæ.

idem Patriarcha myſterioſam in ſomnis ſcalam vidit, per quam aſcendebant & deſcendebant Angeli; exercitus quoque intuitus eſt Angelicos, quando dicebat: *Caſtra Dei ſunt hæc:* quin & cælum in terram deſcendiſſe arbitrabatur, quando in hæc prorumpebat verba: *Vere ... non eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cæli.* Aſt quæ tandem tot, tantarumque prærogativarum, in ſolo, ſuper omnes Veteris Teſtamenti quocumque merito excellentes Sanctos, Jacobo aſſignari poterit ratio? S. Auguſtinus difficultatis nodum ſolvit, quando advertit Jacobum perſecutori Eſau ſe minime opponere voluiſſe, ſed potius illi per fugam ceſſiſſe in Meſopotamiam, cumque poſtea de tot injuſtis vindictam ſumere potuiſſet, potius ſe humiliare, fratremque donis & obſequiis placare elegit. Nec mihi reſpondeat quiſquam, dictos Angelorum Choros, qui Jacobo occurrerunt itineranti, de paradiſo deſcendiſſe, ut eum contra Eſau fratris ſui furorem defenderent; ſiquidem ad hanc ſecuritatem præſtandam, vel unicus ſufficiebat Angelus, prout unus ſolus, ſpatio unius noctis ſtragem perpetravit centum octoginta quinque millium militum in exercitu Sennacherib. Gloſſa itaque dicti occurſus myſterium acute explicat, dum ait: *Pulchre ad fratrem iturus inimicum Angelorum ſe comitantium excipitur choris.* Angelus namque annumeratus eſt, ad cæli pertinet familiam, & ſpiritibus aſſociatus eſt beatis, qui inimicis bonum pro malo reddit. Hinc & S. Stephanus quamvis inter nos degeret mortales, figuram induerat angelicam. Propter quod pariter motivum Mephiboſeth Davidi titulum tribuit Angeli dicens: *Te autem Domine mi Rex ſicut Angelus Dei es.* Tunc enim hæc ad Davidem dicebat ille, quando beneficentiam ejus Regiam erga poſteros crudeliſſimi perſecutoris ſui Saulis commemorabat, inquiens: *Neque enim fuit domus Patris mei niſi mortis obnoxia Domino meo Regi; tu autem poſuiſti me ſervum tuum inter convivas menſæ tuæ.* Quin & in ſpelunca Odolle, ubi David Saulem non modo dimiſit illæſum, ſed & inſuper eum ſolicitiſſime militum ſuorum manibus eripuit, ita ut ne veſtimentum ejus attingerent, qui vitæ illius inſidiabantur, juxta Divum Chryſoſtomum tantam David à militibus ſuis obtinuit obedientiam, ut *poſtea Davidi non jam ut homini, ſed ut Angelo parerent.* Qui idem Sancti Regis hujus præconia fuſius proſequens, hæc de eodem præclariſſime pronunciat verba: *Egreſſus eſt poſt illum & David, liberis deinceps oculis cælum intuens, ac tum temporis magis exultans, quam cum Goliath dejeciſſet.* Exiens namque ex dicta ſpelunca David, longè majori cum libertate ſuos ad cælum elevabat oculos, tunc vel maxime æternam

Gen. 32. 2.

Gen. 28. v. 17.

S. Auguſt. ſer. 168. de temp.

Gen. 32.

Adducitur tot ac tantarum gratiarum cauſa.

Gloſſ. ex S. Hieron.

1. Reg. 19. v. 27.

Cur David comparetur Angelo.

D. Chryſ. h. 2. de David & Saul.

ſperans beatitudinem, jubilanſque de tanta ſui ipſiuſmet ignoſcendo Sauli victoria. Nec mirum ſiquidem in ſpiritu Prophetico conſilium forte prævidebat Evangelicum Chriſti, qui ex ejus progenie carnem aſſumens dicturus erat: *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos, ... gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.*

Matth. 5. v. 11.

6. Idem Pſalmiſta alia quadam vice magnam ſe in ſupportandis inimicis patientiam habuiſſe teſtatur, dum ait: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me obmutui, & humiliatus ſum, ... concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis;* Tunc enim, quando bonum pro malo reddere intendimus, corda noſtra ignis ardenter ſuccendit charitatis erga inimicorum dilectionem. Notandum autem quid dictus Vates hic immediate à Deo requirat. *Notum fac mihi,* loquit, *Domine finem meum.* Quibus verbis nequaquam inſtat pro dierum ſuorum hauriendâ notitia; ſed ſuos in ultimum finem, ad quem omnes creati ſumus, ſcilicet ad cœlum converſos haberet oculos; quaſi tum temporis in manſuetudinis ſuæ recompenſam à liberaliſſimo remuneratore Deo certum æternæ ſalutis ſuæ pignus poſtulare voluiſſet. Hinc S. Ambroſius ad dictam ſe reflectens ſupplicam ait: *Non de ſua morte quærit, ſed de eo fine quærit, de quo Apoſtolus dixit; quia ille finis, quando Dominus Jeſus tradet regnum Deo Patri, & evacuabit omnes Principatus, & poteſtates, & quando mors noviſſima omnium deſtruetur, ut mala deficiant, & bona æterna ſuccedant.*

Pſal. 38. v. 2.

Cum inimicis bona pro malis reddimus, cor noſtrum exardeſcit in dilectione Dei & inimicorum.

S. Ambr. ibid.

7. In lamentationibus Jeremiæ quidem nobis injurias patiens, neque iis verbulo reſpondens exhibetur, cum dicitur: *Tacebit ... ponet in pulvere os ſuum ... dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis;* ſed notandum eſt, quod immediatè præmiſerit, dicens: *Si forte ſit ſpes.* De qua autem ſpe verbum hoc intelligendum eſſe putatis? reſpondet S. Bonaventura: *Si forte ſit ſpes vitæ æternæ obtinendæ.* Moyſes in monte Sinai, prout docetur in l. Exod. magna cum audacia aliquando à Deo petiit, dicens: *Oſtende mihi faciem tuam, Oſtende mihi gloriam tuam.* Et nihilominus alia quadam vice, quando per 40. dies familiariſſime cum Deo tractarat, pluriumque myſteriorum revelatione honoratus fuerat, confidenter adeo ſe inſinuare non præſumpſit: cur itaque tanta cum confidentia tunc viſionem divinæ faciei poſtulavit: præſertim cum non neſciret illam Dei proteſtationem, dicentis: *Non enim videbit me homo & vivet?* reſpondere poſſumus, charitatem, quæ Paradiſum aperit, magis excellentem in prima, quam in ſecunda vice emicuiſſe, tunc ſcilicet, quando pro populi venia, cum vitæ animæque propriæ diſpendio, non obſtantibus injuriis maximis, ſeſe interpoſuit, dicens: *Dimitte eis hanc noxam, Aut ſi non facis, dele me de libro tuo.* Hæc itaque interceſſio tanto cum ardore facta in beneficium illius populi, qui non modo ingratus & rebellis fuerat, ſed & inſuper lapides ad lapidandum Moyſen elevarat, animos illi addit, ut viſionem Dei audacter peteret. Quemadmodum S. Dionyſius Areopagita ad Demophilum ſcribens in hæc atteſtatur verba: *Hebræorum Hiſtoria tradunt, ſanctum illum Moyſen, propter magnam ſuam manſuetudinem, Dei conſpectu dignum fuiſſe judicatum, ac ſi quando ipſum divina viſione fruſtratum ſcribunt, non prius eum à Deo, quam à manſuetudine excludunt. Ipſi ſcilicet inſoleſcenti admodum, & divinis conſiliis reluctanti, iratum afferunt furore Dominum.* Ubi vero decretis

Thren. 3. v. 28. 29. & 30. ibid.

S. Bonav. ibid.

Exodi 33. v. 13. & 18.

Exod. 33. v. 20.

Quando Moyſes audacter petierit videre faciem & gloriam Dei.

Exod. 32. v. 31.

S. Dion. Areop. Ep. 8.

illi

Digitized by Google

illi à Deo dignitatibus illuſtrem prædicant, ac præminente benigni Dei imitatione commendatur. Idem quoque rationem aſſignat, cur Sanctus hic Dei Propheta, inter omnes Vet. Teſtamenti Sanctos; divinæ faciei viſionem, etiamnum adhuc vivens, audacius cæteris poſtulare præſumpſerit, nimirum, quia *erat admodum manſuetus, atque ideo Dei famulus nuncupatur, cæteriſque Prophetis dignior ad videndum Deum.*

Pſ. 36. v. 11. Mitibus promittitur cælum.

8. In Pſal. 36. dicitur: *Manſueti autem hæreditabunt terram*, viventium videlicet, ac proinde ſubditur: *Et delectabuntur in multitudine pacis.* Hiſce enim veræ pacis delectationibus, Beati in cæleſti Jeroſolyma perfruuntur, qui veluti lapides, ex quibus cæleſtis Jeruſalem ædificata fuit; prius contuſi & expoliti in hac vita fuerunt, unde Eccleſia canit: *Tunſionibus, preſſuris expoliti lapides*; Fueruntque hi lapides ſupremæ Jeruſalem ædificandæ maximè idonei, quia perſecutionum & adverſitatum malleis contuſi, & percuſſi, nullum ediderunt ſoni ſtrepitum, id eſt, nec indignati ſunt, nec murmurarunt. Audite obſecro quibus S. Leo Beatitudinem cœleſtem promittat! ſiquidem ſuper illa verba: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*, ita ſcribit: *Mitibus atque manſuetis, & omnium injuriarum tolerantiam præparatis, poſſidenda terra promittitur; Nec parva æſtimanda eſt hæc, aut vilis hæreditas, tanquam à cæleſti habitatione diſcreta ſit, cum regnum cœlorum alii non intelligantur intrare. Terra ergo promiſſa mitibus, & in poſſeſſionem dandam manſuetis, caro ſanctorum eſt, quæ ob humilitatis meritum fælici reſurrectione mutabitur, & immortalitatis gloria veſtietur. Tunc mens videndo Deo intenta, nullis corporeæ dignitatis impedietur obſtaculis.* Idem paulo ante verba illa: *Beati qui lugent*, exponens, dixerat: *Magis plangendus eſt faciens maligna, quam patiens, quia injuſtum malitia ſua demergit ad pœnam, juſtum autem tolerantia ducit ad gloriam.*

Matth. 5. v. 4. S. Leo ſer. in feſt. omn. Sanctor.

Matth. 5. v. 5. S. Leo ib.

Baron. an. 599. n. 10. Memorabile exemplum cujuſdam Monachi. condonatione injuriarum ſalvati.

9. In Annalibus Eccleſiaſticis de Monacho, quodam legitur, qui negligenter vixerat, quod dum ad mortem usque infirmaretur, vultu ſemper ſereno permanſerit, atque ſine ulla perturbatione, ſuum ad aliam vitam tranſitum imminentem expectarit, haud ſecus, ac ſi litteras ſecuritatis de Paradiſo poſſidendo habuiſſet, videbaturque velut alter quidam S. Laurent. jamjam dicturus eſſe: *Gratias tibi ago Domine, quia januas tuas ingredi merui*, cum ecce unus Monachorum eum acceſſit, monens illum, ut timeret, & toto corpore contremiſceret potius, memor videlicet, quantum diſciplinam monaſticam abhorruiſſet, quamque vitam regularem duxiſſet negligenter; cui moribundus reſpondit: Verum quidem eſt, me valde inter vos negligenter converſatum fuiſſe, vobis tamen manifeſtum eſſe velim, Angelos Domini in hac ipſa hora chartam ad me tuliſſe, in qua peccata mea ſcripta erant, iiſque mihi prælectis, me interrogaſſe, num ea à me commiſſa fuiſſe ultro faterer & agnoſcerem; quibus affirmative quidem reſpondi, monens tamen, ut pariter memores eſſent, nunquam me aliquem temere judicaſſe, neque ullius receptæ injuriæ diuturnam foviſſe memoriam, aut vindictam; Ac proinde indubitatum mihi eſſe, futurum fore, ut circa me adimpleretur illa æternæ veritatis promiſſio, qua dicitur: *Nolite judicare & non judicabimini: ... Dimittite & dimittemini*; Quibus dictis Angeli folium, in quo peccata præſcripta fuerant, dilacerarunt, ac proinde ego lætus & ſecurus ad cœlum me recipio, iiſque verbis dictis expiravit.

Luc. 6. 37.

Aliud exemplum Eulogii Presbyteri. *Marul. l. 5. c. 2.*

10. De Eulogio Presbytero Alexandrino legitur, quod quemdam quindecim annorum ſpatio lepra infectum ingenti cum charitate curarit; *Tandem vero pro tanto pietatis officio convicia excipiens, & ab eo, cui pro amore Chriſti, contempto contagioſi morbi periculo, ſuis ipſe manibus miniſtrabat, contumelias, aſſidue affectus, jam quid ageret neſciebat. Antonium ergo Abbatem conſuluit, utrum illum dimittere deberet, à quo talia patiebatur. Utrique conſultum eſt modicum adhuc ſuſtinerent, donec alter ſicut pietatis, ſic & patientiæ meritum impleret, alter ingratitudinis vitium emendaret, ne graviorem animi quam corporis lepram incurreret; Itaque cum admoniti tranquillius manere ſimul cœpiſſent, Eulogius dies 40. ſupervixit, leproſus die tertio poſt illum obiit. Pius ergo ac patiens Eulogius Conſilio ſaniore uſus, gemina tandem virtutis diademate meruit coronari.* S. Baſil. Magnus nos ab illis, qui indigne nos tractant, majora recipere beneficia aſſerit, quam ab amicis, illudque ſequenti evidenti argumento convincit; inquiens: *Verum quod eſt tandem, quod ab amico magnum adeo beneficium poſſit proficiſci, quantum eſt illud, quod ab inimicis nobis datur? Quorum opera fit, ut beatitudinem illam aſſequamur, de qua loquens Dominus ait: Beati eſtis cum male dixerint vobis.* S. Auguſt. nos ad libenter tolerandas injurias animare volens, aliis idipſum rationibus confirmat, dicens: *Neque enim timendum eſt, ne aliquid faciat homo inimicus. Quid enim facturus eſt? multa mala dicturus, opprobria jaculaturus, in conviciis ſæviturus. Sed quid tibi? Gaudete, inquit, & exultate quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Ille in terra geminat convitia, tu in cœlo lucra. Sed ſæviat amplius, poſſit & aliquid amplius. Quid te ferturus, cui dictum eſt. Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere?*

Majora beneficia recipimus ab inimicis quam ab amicis. *S. Baſil. de regul. brevior. Interrog. 176.*

S. Auguſt. in Pſ. 54.

11. At vero inquies numquid dura res eſt improperia perpeſſa remittere, bonum reddere pro malo, inimicis ignoſcere? Sed hanc facile difficultatem ſuperabit, qui ſequentem S. Iſid. Peluſiotæ conſideraverit doctrinam dicentis: *In altera vita à Deo maxima obtinebis præmia. Quod ſi dixeris injuriarum tolerantiam multo conſtare ſudore & labore, ne ipſe inficias iverim ſed illud dixerim, maximos labores parere coronas.* Quantum equidem matrem deſudaſſe putatis in reportanda de ſeipſa victoria, quando non modo ignovit, ſed etiam benefecit, ſecuritatemque præſtitit illi qui proprium ejus Filium occiderat? Hiſtoriam capite à multis quidem relatam, ſed particularius in Catechiſmo exemplorum in hæc verba expreſſam: Vidua quædam unicum habebat filium, nobilem juvenem, multarumque opum hæredem; quem dum quidam ejus occidiſſet inimicus; atque in fuga conſtitutos miniſtros juſtitiæ ſibi imminere adverteret: mater occiſi eum jamjam capiendum videns, atque interius Dei præcepto, quo inimicos amare, iiſque benefacere jubemur extimulata, homicidam periculo eripuit, equum, pecunias, omniaque alia neceſſaria ſubminiſtrando ut ſecurius omne evaderet periculum. *Quod cum feciſſet ingreſſa eſt oratorium ſuum, & pro filii anima oravit: Cui oranti aſtitit Filius, luce ornatus, matremque ſic affatus eſt: Cum inimico peperciſti, & pro me oraſti, mater mea vere effecta es, plus quam cum me genuiſti; inſigni enim tua charitate & oratione à Deo obtinuiſti veniam omnium meorum peccatorum, & indulgentiam conſecutus ſum multorum annorum, qui mihi remanebant in purgatorio exſolvendi; ſicque in matris oculis cœlum aſcendit.* De qua certe matre illud aſſerui poteſt, quod de S. Monica in ejus lectionibus in hæc verba legitur: *Dupliciter mater, quia eum mundo & cœlo peperit.*

S. Iſid. Pel. l. 4. ep. 196. Tolerantia injuriarum dura eſt, ſed magnas parat Coronas.

Flor. Exempl. T. 1. Tit. 25. c. 4. § 14. Notabile exemplum Viduæ, quæ occiſorem filii ſalvavit, ne comprehenderetur.

Matth. 6. v. 12.

5. D. Chryſol. ad illa ſe verba reflectens: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris;* In noſtra facultate poſitum eſſe dicit, debita noſtra extinguere, eorumque condonationem à Deo obtinere; *Homo, penes te eſt poteſtas veniæ,* inquit, *in te eſt indulgentiæ jus, tu tibi remiſſionis Author es conſtitutus. Gratis petis veniam, qui tibi in alio indulgere contemnis. Homo tu mihi miſericordiæ factus es ipſe menſura, quantum quæris miſericordiæ, fac tantum.* Verum enimvero S. hic Doctor in ultimis hiſce verbis exceſſive nimis loqui videtur, ſiquidem inter infinitum debitum, cujus nos Deo debitores ſumus, ob injurias ei illatas, & inter illas, quæ nobis à proximis noſtris irrogantur, nulla eſt proportio, & conſequenter non poteſt procedere ex paritate utriuſque debiti condonatio. Pro cujus reſolutione notatu dignus eſt diſcurſus quem Corn. à Lap. ad propoſitum noſtrum his verbis efformat: *Hominis in hominem, qui non niſi vanitas eſt, offenſa levis eſt, tum quia in parem parvum & abjectum: tum quia parvi parva ſunt omnia: quare quidquid ei per injuriam auſers, vel inſers, parvum eſt. Hominis vero in Deum offenſa infinita eſt, quia contra Deum infinitum, peccato enim offenditur infinita Majeſtas, ejuſque divina, inviolata Trinitas, Pater, Filius & Spiritus S. ergo ſi quantus eſt offenſus, tanta eſt ejus offenſio, cum Deus ſit immenſus, ejus quoque offenſio erit immenſa: Homo vero cum ſit puſillus, & quaſi nihil; ejus quoque offenſa erit puſilla, & quaſi nihil. Igitur quis non ſtupeat, ſi videat eum donantem nobis in Chriſto omnia delicta graviſſima, & delentem quod contra nos erat chyrographum condemnationis? Quis audeat injurias ſuas ſervare vel vindicare, ſciens ſe hac ratione Dei in ſe vindictam graviſſimam, utpote graviſſimorum peccatorum provocare? quis non ultro omnia condonet, ut à Deo tantarum condonationem accipiat?* Si daretur caſus, quod quis unius ſcuti creditum habens, ex altera vero parte integri millionis ſcutorum in eadem charta inſtrumentali debitor exiſteos, hanc fortunam haberet, ut ei per pactum promitteretur, quod ſi quitaret, & condonaret unicum illud ſcutum, viciſſim à creditore ſuo obtenturus eſſet totius immenſi debiti ſui abſolutionem, numquid talis unicum ſcutum illud remittendo exceſſivum quoddam lucrum facturus eſſet? Ecce igitur ubi hic *caſum in terminis* oblatum, ſiquidem offenſæ quæ nobis irrogantur, qui viliſſimi ſumus terræ vermiculi, nec quidquam conſiderabiles ſunt, ſi comparentur cum offenſis innumeris & graviſſimis, quas quotidie contra Deum committimus, & tamen hic tale nobis pactum offert: ſi amore mei condonaveris offenſas, quas à proximis tuis accepiſti, contentus ſum tibi remittere & condonare omne debitum, quo mihi propter offenſas tuas mihi irrogatas obſtringeris, hoc enim ſonant verba illa: *Dimittite & dimittemini.*

D. Chryſol. ſerm. 71.

In noſtra poteſtate ſitum eſt obtinere peccatorum noſtrorum remiſſionem.

Corn. à Lap. in Eccluſ. 28. v. 1.

Pulchrum ſimile.

6. Ingenioſe eſt ratio illa, quam S. Thom. de Villanov. aſſignat, cur videlicet S. mater Eccleſia à Spiritu S. gubernata, in primis Quadrageſimæ diebus, Evangelium de dilectione inimicorum fidelibus proponat; hoc enim eo myſterio fieri dicit, quia cum eo tempore ſpecialiter Deum nobis per pœnitentiam pro peccatis commiſſis placare contendamus, modum facilem docere nos voluit, quo placationem hanc obtinere valeamus, nimirum ſi inimicos noſtros dilexerimus; *Ad hoc forte,* inquit, *canitur hoc Evangelium in principio Quadrageſimæ, ut ſi quæritis veniam à Deo, primo dimittatis proximo, ne fruſtra laboretis. O Domine, quam bona & utilis eſt hæc conventio: libenter accepto pactum, ut pro tantillo, mihi tanta dimittantur.* D. Chryſoſt. ut utilitatem ex dilectione inimicorum in nos redundantem melius intelligamus, ſequentem format Diſcurſum: *Cum rei iſtorum facinorum* (de vindicativis per juſtitiam vindicatis jam punitis loquitur) *ad judicium trahebantur, ac flamma intus incendebatur, circumſtantibus carnificibus ac latera diſcerpentibus, ſi quis ibi aſſiſtens, ita eos ex tranſverſo allocutus fuiſſet: ſi habetis inimicos, omittite ſimultatem, & ex iſto ſupplicio vos liberabo. Quid putas? An non cum oſculis ad illius pedes ſe devolviſſent? imo quid de pedibus loquor? ſi quis ſervitutem illis propoſuiſſet, non tam conditionem aſpernati fuiſſent. Quod ſi humana pœna, quæ terminum habet, quaslibet iras ſuperat, multo majus futurum ſupplicium, ſi memoria ejus perpetuo noſtras mentes teneret, non ſolum ſimultates, ſed omnes pravas cogitationes ab animo excluderet.* Enim verò ob peccatorum noſtrorū demerita infernalium pœnarum rei ſumus, utpote ad quas, ſecundū præſentem juſtitiam, ſumus condemnati; ſecurus vero has pœnas evadendi modus eſt, amplexari inimicum, eique nos reconciliare, quia *dimitte, & dimittemini.* Et quidem quis eſt, ait, inveniri poterit, qui Deum non offenderit, inquit Nazianzenus, contentus ſum ut injurias veſtras nequaquam remittatis, dummodo vos nullam Deo injuriam intuleritis: at vero quis eſt qui excuſare ſe poterit; dicendo, ſe nullam umquam Deo offenſam ad minus venialem intuliſſe? *Tu ne leve dixeris,* inquit S. Bernardus, *in quo offenditur Deus.* Et Nazianzenus inquit: *Si tu non affeciſti injuria Deum, nec tu remittas proximo, at quis eſt iſte, qui non affecerit Deum ulla injuria, velitque remitti ſibi?* S. Leo, vel quiſquis eſt Author ſermonis ultimi *de Martyribus,* inter ejus opera relati, ita ad propoſitum noſtrum diſcurrit: *Sed dicit aliquis: Tanta mala mihi inimicus meus compulit ſuſtinere, ut eum ulla ratione poſſim diligere. Attendis quid tibi fecerit homo, & non attendis, quid tu feceris Deo? ſi conſcientiam diligenter diſcutis & inquiris, ſine ulla compenſatione majora tu commiſiſti in Deum peccata, quam in te commiſerit homo; & qua fronte vis ut Deus tibi dignetur dimittere multum, cum tu non acquieſcis dimittere parum?*

S. Thom. de Villanova ſer. in Fer. 6. Cin.

Cur Eccleſia in initio quadrageſimæ proponat evangelium de dilectione inimicorum.

D. Chryſ. h. 12. de ſimult. t. 1.

Ob noſtra delicta promeriti ſumus infernum, quem evadere poſſumus condonatione injuriarum.

Nazianz. infent. Ie. trach. ſen. 40.

S. Bern.

Nazianz.

S. Leo ſer. de Martyr.

7. S. Joannis dicit: *Advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum;* Hic igitur probe ſciens nos propter offenſas Deo irrogatas penes divinam Juſtitiam reos factos eſſe mortis æternæ, memoriale quoddam nos facere docuit, quod coram ejus tribunali præſentemus, ut à reatu abſolvamur; inter alias vero illius petitiones hæc quoque continetur: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Qui te docuit orare,* inquit S. Auguſtinus, *ipſe pro te allegat preces, quia tu reus eras. Gaude quia ille erit tunc judex tuus, qui modo Advocatus tuus eſt. Ideo ergo quia oraturus es, acturus es cauſam tuam, paratis verbis venturus ad illa verba: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Dicit enim tibi Deus: Quid mihi das, ut ego dimittam tibi debita tua? Quale munus offers? Quale ſacrificium conſcientiæ tuæ impoſuiſti altaribus meis? Continuo docui te, quid petas, & quid offeras. Petis, dimitte nobis debita noſtra, & tu offers. Quid? ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Debitor es ei qui falli non poteſt; Habes & tu debitorem. Dicit tibi Deus: Tu debitor meus es, ille debitor tuus, hoc facio ergo tibi debitori meo, quod tu feceris debitori tuo: rogas me pro miſericordia tua, noli eſſe piger in miſericordia, attende quod Scriptura dicit: Miſericordiam volo magis, quam ſacrificium; noli offerre ſacrificium ſine miſericordia, quia non remittuntur tibi peccata tua, niſi offeras eum miſericordia.* Euthymius valde efficax nobis inſinuat motivum, ut noſtram inclinemus rebellem voluntatem ad inimicorum dilectionem; Dicit enim: *Conſidera mihi obſe-*

1. Joan. 2. v. 1.

Dummodo Deo offeramus ſincere hanc ſupplicam: Dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus.

S. Aug. ſer. 170 de temp.

Euthym. in c. 5. Matth. Efficax motivum ad [illegible]

dimittendat injurias. *obſecro humanitatis magnitudinem, in noſtra conſtituit poteſtate peccatorum noſtrorum remiſſionem. At dices fortaſſe, quod in multis delinquens injuria te affeceris. Verum tu in pluribus & majoribus, & ille quidem in conſervum, tu vero in Dominum. Tu indigens remiſſione remittes, Deus vero nullius indigens eſt.* Principes mundi hujus leges ſuas ſæpiſſime ſub pœna capitis injungere & præſcribere ſolent, easque ſine ulla remuneratione, aut præmio obſervari volunt. Longe vero benignior eſt Deus noſter; Verum quidem eſt quod nobis præcipiat, dicens: *Dimittite; diligite inimicos veſtros*; at vero ſimul etiam nobis promittit remunerationem videlicet peccatorum noſtrorum remiſſionem; *Et dimittemini*; atque inſuper *ut ſitis filii Patris veſtri qui in cælis eſt.* Poterat quidem hoc de dilectione inimicorum præceptum præſcribere cum impoſitione pœnæ, quod tamen non fecit, ſed potius præmium promiſit, ut nos ſpe remunerationis, & ſpecialiter ſpe hujus remiſſionis & indulgentiæ peccatorum noſtrorum, ad dimittendum inimicis noſtris promoveret. Neque contentus fuit hanc promiſſionem in unico dumtaxat Evangelii loco inſinuari, quia præter adductum in principio Textum S. Lucæ, inſuper apud S. Matthæum c. 6. poſt orationem Dominicam hæc verba leguntur: *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater cæleſtis debita veſtra; ſi autem non dimiſeritis hominibus nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Ubi Cajetanus obſervat cœleſtem Magiſtrum noſtrum non dixiſſe: ſicuti remiſeritis hominibus offenſas vobis irrogatas, ita & Pater veſter vobis condonabit, ſed claris verbis dixiſſe: *Si remiſeritis, & ſimiliter ſi non remiſeritis, ut omnem ſpem auferat conſequendæ veniæ à Deo ſi non remittimus aliis offenſas, & ſimiliter plenam præbeat fiduciam conſequendi veniam ſi aliis remittimus offenſas.*

Matth. 6. v. 14.

Cajet.

Quomodo remittentibus injurias. Deus remittat peccata.

8. Verum inquies, ergone homo aliquis fornicarius, Simoniacus, uſurarius, perjurus, ſacrilegus, ſpem concipere poterit, omnia ſibi dimittenda eſſe ſcelera, licet aliud non faciat, quam quod inimicis ſuis illatas ſibi injurias condonet. Movet hoc idem dubium S. Bernardinus, & in terminis ſcholaſticis hoc modo reſpondet, nimirum vere ita eſſe. *De congruo & diſpoſitive; Nam abſque dubio tenendum eſt, quod in mortali exiſtens, indulgendo aliis, multum ad ſe trahit miſericordiam Dei, & ſeipſum ad charitatem vehementer præparat, & diſponit.* Etenim inter octo beatitudines hæc quoque legimus: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Remittere autem aliis offenſas, eſt actus miſericordiæ, in quo imitamur Deum, qui ſe nobis miſericordem exhibet, quando offenſas ſibi irrogatas liberaliter condonat. Cajetanus quoque ad propoſitam difficultatem reſpondet; ſperare poſſe hominem indulgentiam omnium peccatorum ſuorum, etiam graviſſimorum, & innumerabilium plenariam, dummodo condonet male ſibi facientibus, ſiquidem Chriſtus, ad quem hæc ſpectat remiſſio, indefinite de quovis loquitur peccato: Hoc tamen intelligendum eſſe dicit, dummodo nos ex parte noſtra nullum ponamus obicem, habeamusque veram de peccatis pœnitentiam, firmumque emendationis propoſitum, mox que ſubjungit: *Hæc reſponſio ſecundum Theologici juris regulas procedit; crediderim tamen ego, hominem qui tanto Dei amore agitur, ut hominibus offendentibus ipſum, remittat ex corde, propter Deum, etiam ſi in fornicatione perſeveres, tandem à Deo converti, ita quod Deus remittat ei omnia peccata ſua, convertendo cor ejus ad veram pœnitentiam. Unde Dominus non dicit, quod vobis remittentibus Deus remittit, ſed dicit in futuro remittet.* Ut vero alterum hoc efficacius confirmet, ſubjungit: *Novit enim ſolus Jeſus, quam acceptum, gratumque ſit Deo, remittere aliis offenſas, & ideo ipſe ſolus potuit hoc revelare.*

S. Bern. 1. 1. ſer. 28. A. 1. c. 1.

Matth. 5. v. 7.

Cajet. ibid. in Luc.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Perſtringuntur illi, qui in oratione Dominica verba illa recitantes: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, odium adverſus inimicos etiamnum fovent.

THEMA.

Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Matth. 6. v. 12.

1. IDem ipſe Dei Filius, cui poſt ſanatum Paraliticum, primo loco omnium delictorum ſuorum indulgentia donatum (*remittuntur tibi peccata tua*) applaudebant turbæ, *glorificantes Deum qui dedit poteſtatem talem hominibus*, idem, inquam, in oratione Dominica modum nos docuit, quo ab omnibus offenſis, quæ continuo adverſus æternum Patrem ſuum committimus, abſolvi valeamus, ſi nimirum petamus: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Ubi advertendum eſt, quod hanc peccatorum noſtrorum veniam, nos per modum imperativum petere præceperit: *Dimitte nobis*, quaſi dicere vellet, quod dum ex amore Dei nobis illatas injurias, nos contumeliantibus remittimus, tunc certo quodam modo veniam injuriarum, quas Deo irrogavimus authoritative prætendere poſſimus. In capite 5. Sancti Matthæi Chriſtus, poſt promulgatum dilectionis inimicorum præceptum, ad æterni Patris ſui nos invitat imitationem dicens: *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* At vero in hac petitione orationis Dominicæ quam nos ore ſuo docuit, jubet ut Patri ſuo dicamus, ut exemplum capiat à nobis, eaque imitetur; dicimus enim: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, idque non ex præſumptione aut arrogantia nos facere jubet, ſed quia amorem inimicorum tanti facit, ut per hunc quaſi cum æterno Patre ſuo quodammodo concurrere valeamus, utpote cui inſeparabiliter proprium eſt, miſereri ſemper & parcere. Omnis homo veriſſime dicere poteſt: *Ecce in iniquitatibus conceptus ſum, in peccatis natus ſum totus*; Septies in die cado ac proinde unicuique hominum magnopere æſtimandum eſt infinitum hoc beneficium, quo nobis Deus, tam promptum & facile pro culparum noſtrarum expiatione dignatus eſt præbere remedium, quale eſt offenſas contra nos factas ejus amore libenter remittere; *Modum veniæ nos ipſi definimus*, inquit Cajetanus, *ut ſic Deus dimittat nobis, quod illi debemus, quemadmodum nos dimittimus debitoribus noſtris* Notandum vero eſt, Chriſtum nequaquam nos docuiſſe, ut in tempore futuro diceremus: *Sicut nos dimittemus*, ſed in tempore præſenti, *ſicut nos dimittimus*; vult enim, ut quando coram æterno ejus Patre compareamus, ad implorandam plenariam peccatorum noſtrorum indulgentiam, prius impoſitum nobis de dilectione inimicorum adimpleverimus præceptum; quid enim Deo retribuemus pro eo, quod infinitum, quo obſtringebamur,

Matth. 9. v. 8.

In oratione dominica docemur modum quo faciliter delictorum veniam conſequamur.

Matth. 5. v. 48.

In illa oratione præſcribimus Deo modum quo nobis dimittat peccata noſtra.

Pſ. 50. 7.

Cajetan. ib.

Vult Chriſtus nos dicere ſicut dimittimus, non vero, ſicut dimittemus.

mur, debitum nobis remiſerit? Certe non aliud, quam debitorum remiſſionem, id eſt, condonationem injuriarum nobis illatarum: *Petis dimitte nobis debita noſtra*, inquit ſanctus Auguſtinus, *& offers, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Ac proinde merito deſiderare deberemus ab aliis injuriis & contumeliis affici, ut præſto nobis ſit moneta ejus valoris, ut per eam exceſſivam delictorum noſtrorum apud eum contractorum ſummam diluere valeamus: *Si debitor es, gratulare te habere debitorem, in quo facias, quod fiat in te.*

S. Aug. ſer. 170. de temp.

2. Controverti equidem nequit, quin omnes nos debitores ſimus, dicente Joanne Evangeliſta: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt . . . ſi dixerimus, quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis.* Sane is qui iram Dei incurrit, & æternum è cœlo exul eſt, atque ad infernum condemnatus; nullam habere poterit in condonandis proximorum offenſis repugnantiam, quandoquidem in faciendo ipſe quoque altera ex parte in amicitiam Dei reſtituitur, cœlum recuperat, è barathro perditionis ſe ſubtrahit, veniamque conſequitur debitorum omnium quibus coram Juſtitiæ divinæ tribunali obligabatur. Quapropter S. Auguſt. illam Chriſti proteſtationem (*Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater meus cœleſtis delicta veſtra, ſi autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter, dimittet vobis peccata veſtra*) ita ad præſens applicat propoſitum, dicens: *Ad tam magnum tonitruum qui non expergiſcitur, non dormit, ſed mortuus eſt*

1. Joan. 1. v. 8.
Mirum eſt quod cit-ca dilectionem inimicorum habeamus repugnantiam.
Matth. 6. v. 14.
S. Aug. ſe. 3. Enchir. c. 73.

3. Eleëmoſyna quidem etiam culpam extinguendi pollet virtute, ut ex illis patet Tobiæ verbis: *Eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat.* Attamen quantum hac in re dilectio inimicorum Eleëmoſynam præcellat, ut à S. Auguſtino diſcamus, abs re non fuerit, qui in hæc nos inſtruit verba: *Multa ſunt genera eleëmoſynarum, quæ cum facimus, adjuvamur, ut dimittantur nobis peccata noſtra, ſed ea nihil eſt majus, quæ ex corde dimittimus, quod in nos quiſque peccavit.* Quod præſtantiſſimum antidotum contra culpæ venenum, D. Chryſologus in noſtram nobis utilitatem unicè commendat, dum ait: *Multa deliquimus, in magnis offendimus, & Dominum noſtrum irritavimus, dedit ex ſua humanitate hanc viam reconciliationis; ne igitur deſtruamus hunc pulchrum theſaurum, numquid non in illius poteſtate fuit, præcipere reconciliationem ſine ulla propoſita mercede? non enim habet qui ſua præcepta corrigat, attamen ex ſua multa benignitate mercedem ſpopondit nobis, & magnam & ineffabilem, & quam maxime deſideramus, nimirum veniam noſtrorum peccatorum. Quam veniam habebimus, cum & tantum præmium accepturi, nec ſi quidem obſequimur legiſlatori, ſed perduramus in ejus contemptu?*

Tob. 4. 11.
Inimicorum dilectio eſt maxima eleëmoſyna.
S. Auguſt.
D. Chryſol. ſer. h. 22.

4. Nec eſt, quod ſibi quiſquam perſuadeat novum hoc de inimicis diligendis eſſe præceptum legis gratiæ, ſiquidem Eccleſiaſticus nos admonet, dicens: *Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſolventur. Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam? in hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? ipſe cum caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petit à Deo? Quis exorabit pro delictis illius?* Peccatorum condonatio per injuriarum nobis illatarum remiſſionem obtinetur tamquam per indulgentiam plenariam, ſiquidem per illam, *Peccata ſolvuntur quoad culpam, maculam & pœnam.* Quid an-

Eccli 28. v. 1.
Præceptum dilectionis inimicorum non eſt novum, cum & in V. L. fuerit.

tem ulterius deſiderare poterimus? Audite eumdem Hug. Cardin. dicentem: *Tibi peccata ſolventur à Domino ſicut cera ſolvitur ab igne, & glacies à Sole; Dominus & Sol & ignis eſt.*

Hug. Card.

5. Paul de Palat. illum citatum Scripturæ Textum, (*Quis exorabit pro peccatis illius*) ita pariter ad noſtrum explicat intentum, dicens: *Senſus eſt; quivis forſan audebit orare Deum pro eo qui peccata proximo donat, ſed impoſſibile erit veniam impetrare, decretum enim Dei eſt minime remittere ei qui non remittat; etiamſi omnes Sancti tam remiſſionem à Deo precentur, & propitiationem, id eſt, remiſſionem petit à Deo, quaſi dicat, præſumptio eſt, orationis fruſtratio.* Quam enim temeraria futura eſſe ſubditi alicujus debitoris præſumptio, qui cum Principi integrum auri millionem deberet, ad illius computum centum ſcuta ei, cui Princeps per expreſſum ſuum mandatum ſolvi præcepit, cum annexa promiſſione condonandi liberaliter quod eſt reliquum, ſolvere renueret? At vero qui Deum mortaliter offendit, longe majori debito ſe obſtrinxit quam unius millionis auri, ſiquidem penes divinam juſtitiam tale contraxit debitum, quod quamdam infiniti habet rationem: *Oblatus eſt ei unus, qui debebat illi decem millia talenta*, cui Deus in diminutionem hujus debiti certam quamdam ſummam proximo ſuo ſolvere præcepit, id eſt, remiſſionem & condonationem unius offenſæ ab aliis ſibi irrogatæ; quod ſi vero idipſum facere renuat, quomodo, aut qua fronte ſe coram ſuo Principe præſentare audebit, ut debiti ſui totius, ejuſque immenſi ab eo poſtulet condonationem? Et tamen ut S. Greg. Nyſſen. ait: *Oboli quidem revera viles & numeratu faciles ſunt, cum innumeris talentis comparati, adverſum nos debita fratrum, ſi cum noſtris adverſus Deum delictis conferantur.* Theophylact. conſiderans verba illa propoſiti thematis: *Dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, inquit: *Sic autem dimitte quemadmodum & nos; ſi vindictæ avidi, & memores fuerimus, non remittet. Habet me Deus ut exemplar, & quod facio aliis, facio mihi.* Unde inſolubile eſt illud ab Eccleſiaſtico his verbis formatum argumentum: *In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur*, quaſi diceret vellet: Licet is, qui te offendit, ex natura ſua corrupta proclivis ſit ad culpam, tu tamen propter hoc ei minime compateris, ut commiſſam in te culpam ei dimittas, qua igitur fronte coram Deo comparere audebis, poſtulaturus ab eo injuriarum juſto Judici illatarum veniam? Tu ergo conſortem naturæ tuæ nulla moventia compaſſione, quomodo igitur præſumere audebis, ut Deum ad veniam tibi impertiendam roges, qui tanto eſt te ſuperior & excellentior.

Eccli. 3. 4.
Paul de Palat. in Eccl.
Nulliſ ſanctorum precibus à peccatis liberabimur, niſi condonemus inimicis, qui nos læſerunt.
Matth. 18. v. 24.
S. Greg. Nyſſ. orat. 5. de orat. Dom.
Matth 6. v. 12.
Deus nobis dimittit, ſicut nos dimittimus.
Theoph. in c. 6. Matth.
Eccli. 28. v. 4.

6. Conſideret vindicativus notabiliſſimum, quod in eum redundat præjudicium; ex eo quod hæc verba *ſicut & nos dimittimus &c.* coram Deo recitet, cum tamen ipſe odium in corde ſuo erga inimicum retineat. Nam ut Sanctus Auguſtinus monet: *Sane ante omnia illud antidotum non recedat, quod contra omnes putredines, contra omnia peccatorum venena plurimum valet, ut dicas, & vere dicas Domino Deo tuo: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Ubi præcipuè ponderanda ſunt verba illa *verè dicas.* Idem quoque S. Doctor alibi in quadam homilia ita ſcribit: *Conſiderate fratres mei. Hoc Dominus Jeſus Chriſtus orare docuit diſcipulos ſuos; illos magnos primos Apoſtolos ſuos, arietes noſtros. Si ergo pro peccatis ſuis dimittendis arietes orant, agni quid debent facere, de quibus dictum eſt: Afferte Domino filios arietum?* Hoc igitur jacto fundamento, quod videlicet unicuique ne-

In notabile ſuum præjudicium orant vindicativi: Dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus.
S. Aug ſer. 34. de div. c. 6.
Hom. 42.

neceſſitas incumbat, hanc recitandi orationem, ſequentem ſubjungit doctrinam: *Induxit nobiscum Deus pactum, & placitum, firmamque Chyrographum, ut dicamus, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Si hoc quod eſt poſterius, aut non dicit, aut fallaciter dicit, illud quod prius eſt, inaniter dicit.* Idem quoque Sanctus in alio ſermone unicuique hanc orationem recitanti ſequens tradit monitum, dicens: *Si debitor es, gratulare te habere debitorem, in quo facias, quod fiat in te. Audi me, & diſcute te, quia vel de paucis prodis, qui poſſunt veraciter orare, orationem Dominicam veraciter dicere, Domine, dimitte mihi, ſicut & ego dimitto. Non fallaciter, non ficte, ex corde vero fac, ut & in te verum fiat, ſi enim qui te læſit, qui in te peccavit, petit à te veniam, & ignoſcis, jam potes ſecurus dicere: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* S. Bernardinus Senenſis damna recenſens, quæ illi obveniunt, qui mortale erga inimicos odium conſervans, Dominicam recitare præſumit orationem, inquit: *Deum contra ſe provocare videtur, cum dicit; Dimitte mihi, ſicut ego dimitto aliis: Etiam Auguſtinus ait; non dimittis injuriam, quæ tibi facta eſt; non orationem pro te facis; ſed maledictionem ſuper te inducis, cum dicis; Dimitte nobis debita noſtra ſicut &c.* Neceſſum igitur eſt, quod dum orationem, *Pater noſter*, recitamus, nos à Deo eodem modo peccata noſtra nobis dimitti rogemus, prout nos illatas nobis à proximis injurias condonamus; ac proinde Deus nobis reſpondere poterit, memoriale tuum ſubſcribens, libenter poſtulatam tibi facio gratiam, cum hac tamen conditione, cum qua eamdem à me poſtulaſti. Væ igitur nobis ſi proximis noſtris offenſas non remiſerimus, quia nec noſtrarum offenſarum veniam umquam conſequemur. *Tu legem ſcribis de venia, & pœna,* inquit D. Chryſoſtomus, *tu in tui cauſa fers ſententiam, dimitte nobis, ſicut dimittimus; Vide quid dicis, ne contra te enſem ut inſanus & furens ſtringas.*

S. Aug. ſer. 170. de temp.
Non ficte, ſed ex corde dimittenda eſt injuria illata.

S. Bern. s. s. ſer. 28. art. 1. c. 2.
Orationem Dominicam orantes, maledictionem ſuper nos inducimus, ſi ex corde non dimittimus injurias.

D. Chryſ. h. 38. in Joan.

7. Sanctus Jacobus Apoſtolus ſequentem tradit terribilem ſententiam, videlicet: *Judicium ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam.* Deus enim tamquam ſeverus Judex, nos caſtigabit, ſi ſine pietate & compaſſione erga offendentes nos proximos coram illo compareamus. Divus Chryſologus ſuper illa verba: *Dimitte nobis debita noſtra,* ita nos monet: *Sic dicendo, ò homo! indulgentiæ modum, menſuramque veniæ tu tibi dediſti: qui à Domino Deo tantum tibi petis dimitti, quantum dimiſeris ipſe conſervo. Dimitte igitur delinquenti in te totum, ſi vis ipſe de tuis nihil omnino habere delictis: in altero dimitte tibi, ſi vis ipſe vindicem vitare ſententiam.* Quod ſi à Deo ſeverè condemnaberis, eo quod in cupidine vindictæ pertinax perſeveres, nullam utique haberes lamentandi occaſionem; *Ipſe igitur tibi ſis judex,* inquit ſanctus Gregorius Nyſſenus, *ipſe te tua ſententia abſolve, ac ſerva. Remitti tibi à Deo debita deſiderans, tu dimitte.* Idem quoque Sanctus in ejuſdem orationis progreſſu vindictæ cupidum ita monet: *Ne à juſto judice ejuſmodi quid audiat: Medice, cura teipſum: me ad humanitatem hortaris, quam tu proximis non impertiris: remiſſionem debitorum petis, quo fit ergo, ut tu ſuffoces obæratum? tuus debitor eſt in carcere & tu in oratori ille ob debita cruciatur, & tu remitti tibi debitum vis; exaudiri oratio tua non poteſt, ſuperat enim ſonus & ſtrepitus vocis ejus, qui cruciatur: ſi tu corporale debitum dimiſerit, ſolventur tibi animæ vincula.*

Jac. 2. 13.
Miſericordiam à Deo non expectet, qui injurias non dimittit.
S. Greg. Nyſſ. or. 5. de or. Domin.

8. *Dimitte nobis debita noſtra &c.* D. Chryſologus verba illa in quodam ſermonum ſuorum ſequenti amplificat Commentario, dicens: *Qui ſic petit, & debita non relaxat, iſte ſe etiam, per quod orat accuſat.* Quod ut penetremus ſolidius, ſequentem non abs re fuerit adducere ſimilitudinem, ſeu ut verius dicam, cauſam fictum. Eſt v. g. qui ſe ad alicujus veſtrum pedes abjicit, veniam petens offenſæ graviſſimæ, quam ei intulit, inſuperque proteſtans, ſe amore illius omnibus ſuis ignoviſſe inimicis. Sed mentitur temerarius, utpote odium mortale contra inimicum in ſuo corde conſtanter fovens; dum itaque ille ita proſtratus jacet pro venia ſupplex, caſu unum adverſariorum ejus tranſire contingit, moxque ille in pedes erectus, gladium arripit, ut trucidet hoſtem; pauloque poſt, ad pedes, ut prius, ſe provolvit, veniamque petit, quemadmodum ipſe ſuo pepercit inimico in gratiam ejus, à quo ſibi veniam dari poſtulat. Nonne talis duplici eſſet mulctandus pœna; altera propter impudens mendacium, altera propter illuſionem & deriſionem? Sed ecce ipſiſſimam vindicativi operationem, coram Deo, *Pater noſter,* recitaturus ſe proſternit, indulgentiam peccatorum ſuorum petit, dicens ſe amore Dei omnibus ſuis ignoviſſe inimicis; aſt *Deus qui ſcrutatur renes & corda,* probe novit cor ejus odio plenum eſſe. Annon itaque hoc ipſum eſt irridere Deo, ſupraque ſe ſeveriſſimum provocare ſupplicium? Ut proinde Hugo Victorinus dicere nequaquam dubitarit: *Quam multis timenda, & periculoſa eſt iſta oratio, multis enim plus confert detrimenti, quam augmenti. O infœlix præſumptio, iram Dei adverſus ſe precibus provocare dicitur, cum homo homini ſervat iram, & à Deo quærit medelam.* Homini equidem, ſed non Deo illudere aut mentiri poſſumus: *Ergo Chriſtum decipere quæris,* interrogat Angelicus Doctor, *ſed certè non decipis: nam Chriſtus qui hanc orationem fecit, bene recordatur ejus, unde non poteſt decipi.*

D. Chryſ. ſer. 68.
Explicatur inſigni ſimilitudine.

Applicatio.

Hug. Vict. de orat. Dom.

S. Thom. ibid.

9 *Dimitte nobis debita noſtra &c.* Climacus de vindicativo tractans, ita in ipſius duritiam invehitur: *Erubeſcat hic ex Chriſti precatione, quam injuriarum memores, cum illo pronunciare non poſſumus.* Qui idem Author in annotationibus hoc nobis ſequens utiliſſimum veriſſimumque tradit dogma, dicens: *Quando non dimittimus, noſipſos redarguente conſcientia pudore afficimus, quemadmodum ipſe explicando dicit: Erubeſcere facit illos Domini Jeſu oratio.* Quod ut confirmetur, ſolidius ſequens ex Catechiſmo exemplorum libet ſubnectere factum; nam homo quidam, Tholoſæ habitans, Eccleſias frequentare ſolitus fuerat quotidie, multamque furioſe eius oſtentare devotionem; aſt in corde ſuo venenum fovebat malevolentiæ contra inimicum ſuum; diſpoſuitque Deus, ut per ſeptem menſes integros, ne vel ſemel orationem Dominicam proferre potuerit. Quod ubi cum quodam Societatis Jeſu Presbytero contuliſſet, hic eum ad plenam cum adverſario reconciliationem exhortari cœpit, cui ut paruit ille, *Pater noſter,* abſque difficultate ulla recitare cœpit: *Facta reconciliatione ad eam precationem lingua ſoluta eſt.*

Clim. gra. 9. n. 5.
Confundimus noſipſos orando Pater noſter, ſi non dimittimus injurias.
Scholion. 2. Ibid.
Cat. exe. T. 1. Tit. 25. c. 2. §. 9.
Notabile exemplum

10. Sanctus Joannes Eleëmoſynarius, teſte Surio, dum aliquando Miſſam celebrans, offertorio jam vicinus, recordaretur proximum ſuum aliquod contra ſe odium concepiſſe, mox illius memor Chriſti præcepti: *Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adverſum te, vade prius reconciliari fratri tuo;* ſubito ſub alio prætextu altare deſeruit; & ad clericum offenſum adve-

Sur. 23. Jan.
Alia duo præclara exempla.
Matth. 5. v. 23.

nieos,

niens, ſe ad ejus pedes poſtravit, qui iram Dei pertimeſcens, ſe quoqoe in terram ante pedes ſancti viri adjecit placatus. Moxque Sanctus magna cum lætitia regreſſus, *Pater noſter* recitavit. Aſt longè diverſum eſt, quod ad contumaciam noſtram contendendam refert Catechiſmus exemplorum; Nam com in translatione corporis ſancti Donatiani in Flandria Comes Balduinus multos Magnates, Primoresqoe invitaſſet, unus fuerit inter eos, qui ſacras reliquias exoſculans, Sanctum obteſtatus eſt, ut ſuorum peccatorum ſibi remiſſionem impetraret, quam proinde occaſionem quidam alius, cui hic iratus erat, ancupari certus, eidem ſupplicavit humiliter pro venia; aſt dum ille ſemel, & iterum iterumque repugnaret, nec quibuſcumque tam adverſarii, quam ipſiusmet Cleri obſecrationibus emolliri poſſet, in ſuæ pertinaciæ pœnam exceſſivis doloribus internis oppreſſus fuit; & oculorum lumine privatus, Quapropter in ſemetipſum reverſus, inimicum amplexatus eſt, moxque amiſſam lumen & priſtinam recuperavit ſanitatem.

Cate. exempl.

11. *Dimitte nobis debita noſtra, &c.* S. Gregorius Nyſſenus in citata oratione ſequentem circa hæc verba format Diſcurſum, inquiens: *Non quæ de hoc animum meum ſubit cogitare, temerarium quidem eſt, vel mente concipere, temerarium item vel oratione cogitationem, & mentis conceptum pateſacere, atque aperire. Quid enim eſt quod dicitur? quemadmodum Deus bene ac recte agentibus ad imitandum propoſitus eſt, ſicut dixit Apoſtolus: Imitatores mei eſtote ſicut & ego Chriſti, ita vice verſa, tuam affectionem Deo ad bonum pro exemplo eſſe vult, atque ordo quodammodo invertitur, ut audeamus quemadmodum bonum in nobis imitatione divini amoris perficitur; ita ſperare futurum, ut Deus noſtra facta imitetur, cum aliquid boni confecerimus, ut tu item ad Deum dicas quod ego feci, fac; Imitare ſervum tuum, tu Domine, pauperem & egenum, remiſi debita. Lætum & alacrem dimiſi meum debitorem, talis item tuus fiat; ne tuum debitorem meo debitore triſtiorem reddas. Solvi, ſolve; dimiſi, dimitte; magnam ego proximo exhibui miſericordiam, imitate tu Domine ſervi tui humanitatem.*

S. Greg. Nyſſen. ib. Proſecutio ejusdem argumenti.

12. *Dimitte nobis, &c.* D. Chryſoſtomus in homilia, cui Titulus eſt: *De ſimultate ſive ira*, vindicativum alloquitur, dicens: *Quomodo poteris manus in cælum extendere, aut linguam movere, aut veniam poſtulare? ſi enim voluerit tibi Deus peccata condonare, tu id non permittis, cum adverſus conſervum, offenſum animum retineas.* Sed quorſum his confirmandis immoror longius? ſiquidem S. Thomas à Villa Nova nobis abundantiſſime ſatisfacit, quando alias inter remiſſionis injuriarum utilitates, noſtrarum culparum annumerat, veluti principaliſſimum effectum, remiſſionem, dicens: *Grande meritum & gloria peccatorum venia* Unde Pſalmiſta: *Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos, & impietatibus noſtris tu propitiaberis.* S. Bernardinus quoque plurimorum conſulentis miſeriis, & conſolaturus anguſtias, authoritatem in præſenti adducit S. Cæſarii dicentis: *Quia captivos redimere, & pauperes paſcere, vel veſtire non prævalet, contra nullum odium in corde reſervet, & inimicis ſuis non ſolum malum pro malo non reddat, ſed etiam diligat, & pro eis orare non deſinat; certus de promiſſione & miſericordia Domini ſui. Libera conſcientia ante tribunal dicere poterit: Dimitte, quia dimiſi.*

D. Chryſ. h. 22. v. 1. Vindicativus non permittit ut Deus illi peccata remittat.

S. Thom. de Villanova ſer. in fer. 6. cin.
Pſal. 64. v. 4.
S. Bern. T. 2. ſer. 50. art. 2. c. 1.

13. Tempore S. Philippi Nerii, prout in vita ejus legitur, quidam erat juvenis, qui ad omnes orationes penitus ſurdaſter, injuriam capitalem fovebat in corde ſuo hujus itaque aliquando præſentiam nactus ſanctus vir, maximo cum ſpiritu crucifixum arripuit, atque ita juvenem allocutus eſt: Ecce hic, cogita quantum pro amore tuo Dominus iſte ſanguinem profuderit, & ſuis non modo ignoverit inimicis, ſed & inſuper pro eorum venia Patrem æternum rogaverit; An non vides miſer, qualiter quotidie recitans, *Pater noſter*, loco veniæ peccatorum tuorum, vindictam petas? quibus dictis illi præcepit, ut ſecum genuflecteret, & aliqua verba per modum orationis coram eodem crucifixo ſecum pronunciaret, quibus Sanctus duritiam & obſtinationem cordis ejus exaggerans, inſuper gravitatem peccati juvenis iſtius demonſtrare cœpit. Paruit ille, genuflectit, cumque orationem incipere vellet, ne verbulum quidem pronunciare potuit, quin potius totus contremiſcere cœpit, in eoque ſitu per longum remanens tempus, tandem ſe in pedes erexit cum dicto: Ecce me patee paratum ad obedientiam præſtandam: Ego omnem ignoſco injuriam, & quamlibet ſatisfactionem præſtare paratus ſum, ita dixit, & fecit promptiſſime.

Inſigne exemplum. *L. 2. c. 9. n. 4. vita S. Phil. Ner.*

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De ejus, qui in dilectione inimicorum reperiuntur charitate & effectibus.

THEMA.

Diligite inimicos veſtros. Matth. 5. v. 44.

1. Reginæ virtutum omnium charitatis videlicet de qua dicitur: *Major autem horum eſt charitas*, munus officiumque eſt, diligere & fovere inimicos; *Diligite inimicos veſtros.* Nec mirum, in hoc namque ſingulariter amor relucet & noſtra erga Deum dilectio quando ſcilicet amore & intuitu ejus, bonum reddimus pro malo, ita ut in nobis verificetur aſſertum illud: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Quod clarius evincere volens S. Bruno illa Chriſti verba (*Etſi ſalutaveritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis* adducens ait: *Quid eſt aliud ſalutare, niſi charitatis & dilectionis affectum oſtendere? ſic igitur augetur amor, & concordia creſcit.*

Amor Dei in nobis elucet per dilectionem inimicorum.
1. Cor. 13. v. 13.
Cant. 8. 7.
Matt. 5. v. 47.
S. Bruno h. in ſer. 6. Cin.

2. Audientis indubie, qualiter ſponſa aliquando, quæ animæ juſtæ electæque figura eſt, male in ſacris Canticis tractata fuiſſe deſcribatur: *Percuſſerunt me, & vulneraverunt me tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum.* Anne magis injurioſæ inſultationes atque inſolentiæ contra fœminam adeo innocentem exerceri poterant? & nihilominus ne vel minimum indignationis protulit verbum. Niſi quod aliquando in aliarum Jeroſolymitarum filiarum conſortium incidens, iis dixerit: *Adjuro vos filiæ Jeruſalem, ſi inveneritis dilectum meum, ut nuncietis ei:* Aſt quidnam dilecto nunciare debebant? fortaſſe offenſas illatas; ut vindictam caperet? fortaſſe de receptis injuriis querelas & lamenta? minime equidem, ſed tacet ſimulatione injurias, percuſſiones & verbera; cauſamne noſtis? vera charitate ardebat, ideoque ſtatum ſuum dilecto patefieri cupiens, dicebat: *Ut nuncietis ei, quia amore langueo*, nec mirum, quia *delicta non videt ejus amoris.*

Sponſa in Canticis de nullis conqueritur illatis injuriis.
Cant. 5. 7.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 8.

3. *Diligite inimicos veſtros.* S. Fulgentius in quodam ſermone, cui Titulus eſt: *De charitate Dei & proximi*, quærit cuinam charitatem debeamus ad quam omnia alia tendunt legis præcepta, dicente Apo-

Rom. 13. v. 10. Quibusnam exhibenda ſint

opera charitatis.
S. Fulg. ſer. de char. Dei & proximi.
S. Antonin. ſumm. Theol. p. 4. tit 6. c. 4. §. 1.

Apoſtolo: *Plenitudo legis dilectio*. Ita enim ſcribit: *Sed dicit aliquis; cui hanc debeo? vel cui oportet me hanc reddere charitatem, respondeo: omnibus hominibus, id eſt, notis, & ignotis, bonis, & malis, & amicis & inimicis.* Nec id cuipiam durum videri debet, quia ut S. Antoninus in ſua ſumma diſcurrit: *Cum ex charitate diligatur proximus propter Deum, quanto magis aliquis diligit Deum, tanto etiam magis ad proximum dilectionem oſtendit, nulla inimicitia impediente; ſicut ſi aliquis multum diligeret aliquem, amore ipſius ejus filios amaret, etiam ſibi inimicos.* Qui idem Author in hujus Tractatus progreſſu, qualiter odium & malevolentia verſus perſecutores noſtros, per ignem charitatis in cordibus noſtris ardentem, ſimultates & in nobis,

Ibid. §. 5.

& in aliis extinguatur, oſtendit, dicens: *Hujuſmodi dilectio, id quod deſtruendum in inimico magis, deſtruit, quam aliquid aliud, ipſa enim eſt ignis inimicitiam in inimico annihilans.* Amor namque verſus inimicum, hæc duo in nobis operatur bona, ſcilicet, quod odium ex noſtris, inimicorumque noſtrorum cordibus eradicet; hi enim ſe à nobis beneficio affici odiumque in amorem converſum eſſe videntes, placantur, reconciliantur, lucrantur.

S. Auguſt. T. 9. Tr. 8. c. 4. in Joan. 1. Epiſt.
Quid inimicis optandum ſit.

4\. *Diligite inimicos veſtros.* S. Auguſtinus in primæ S. Joannis Epiſtolæ Commentario ita ad noſtrum diſcurrit propoſitum, dicens: *Ne putetis Joannem nihil de dilectione inimici præcepiſſe, quia de fraterna charitate non tacuit; Fratres diligitis. Quomodo, inquis, fratres diligimus? quæro quare diligas inimicum? quare illum diligis? ut ſanus ſit in hac vita? quid ſi non illi expedit? ut dives ſit. Quid ſi ipſis divitiis excæcabitur? ut uxorem ducat. Quid ſi amaram vitam inde patietur? ut filios habeat; quid ſi & mali erunt? incerta ſunt ergo iſta, quæ videris optare inimico tuo, quia diligis eum; incerta ſunt, opta illi ut habeat tecum vitam æternam; opta illi ut ſit frater tuus, & cum diligis, fratrem diligis, non enim amas in illo quod vis ut ſit,* Ex quibus verbis venuſtas relucet amoris erga inimicos, quam Deus ille à nobis requirit, qui nil niſi charitas eſt; ſcilicet ut iis primo loco non temporalia, & terrena, ſed ſpiritualia & æterna, quæ vera bona ſunt optemus.

S. Valer. h. 12.
Odium, dilectione compenſare, eſt cumulus dilectionis.

5\. S. Valerianus in quadam homilia intitulata *De bono conſervandæ pacis*, ita quoque ad præſens ſcribit intentum: *Primus dilectionis gradus eſt, charitatis affectum amicitiis nutrire; integra autem dilectionis eſt cumulus, odium amore recompenſare.* Quanto majus enim bonum noſtris deſideramus, præſtamus, conferimusque inimicis, tanto evidentius datur ſignum, quod divini amoris ignis in noſtris ardeat animabus; unde in dictæ homiliæ progreſſu idem ſubjungit Sanctus: *Ille dilectionis plenus affectus eſt, ſi obliteratis contumeliis, infirmitatibus miſerearis alienis.*

S. Paſch. l. 3. in Matt.
Latitudo charitatis extenditur ad inimicos.

6\. *Diligite inimicos veſtros.* S. Paſchaſius ſequens verbis iſtis annectit Commentarium, dicens: *Hæc eſt latitudo charitatis, & conſummata armatura juſtitiæ, quæ uſque ad dilectionem inimicorum extenditur.* Nec eſt quod quiſquam reſpondeat, cor noſtrum naturaliter anguſtum ſtrictumque, adeoque inimici diligendi incapax eſſe; ad amandum namque inimicum, generoſo, magnanimo, amploque opus eſt corde; ideoque ſanctus Auguſtinus nos admonet, dicens: *Si anguſtiantur vaſa carnis, dilatentur ſpatia charitatis.* Ad amorem divinum enim cæleſtemque ejus gratiam ſpectat noſtrum ampliare & dilatare cor, utpote ſine qua ampliatione noſtros naturaliter vix umquam amaturi ſumus inimicos,

Tertull. in Apol. c. 31.
Auth. Imp. h. 13.

propter quod Tertullianus inquit: *Scio præceptum eſſe nobis ad redundantiam benignitatis, etiam pro inimicis Deum orare.*

Si non eſſent inimici, præceptum dilectionis proximi in actum redigi vix poſſet.

7\. Author operis Imperfecti neceſſitatem proximos diligendi conſiderans, exilem nobis id faciendi occaſionem futuram fuiſſe aſtruit, niſi Deus amorem præcepiſſet inimicorum, cujus hanc aſſignat rationem, dicens: *Cum ſit mundus iſte ſcandalis plenus, ſi amicos voluerint diligere tantum, non potuerunt invenire, quos diligant: hodie enim iſte illum offendit in tali re, cras ille iſtum offendet in altera re, & ita fit, ut ſi decreverit homo inimicos ſuos odire, neceſſe eſt ut odiat omnes, & odiatur ab omnibus.* Quod autem noſtrum magis promovet propoſitum, in ſequenti ejuſdem Doctoris conſiſtit doctrina, qua ne ſenſus & appetitus iraſcibilis impulſum, utpote per quem præcepti dilectionis inimicorum executio intolerabilis redderetur, ſequamur, ullatenus, nos in hæc admonet verba: *Caro quidem inimicum ſuum diligere non poteſt, quemadmodum nec eſt poſſibile, ut injuriam non ſentiat ſibi allatam. Anima autem inimicum diligere poteſt, quia dilectio vel odium carnis in ſenſu eſt, anima autem in intellectu. Quando ergo nocemur ab aliquo, & ſi odimus eum, non tamen exequimur odium noſtrum, conſiderantes Dei juſtitiam, ſed magis confringentes motus doloris noſtri: & benedicimus ei & benefacimus. Cognoſce, quia caro quidem noſtra odit inimicum ſuum, quæ nos ita diligere non poteſt, anima autem diligit inimicum.*

S. Aug. Ep. 126. c. 6.
Ut autem hoc præceptum circa inimicum in actum redigatur, conſideranda eſt ipſius natura, non vero qualitates.

S. Auguſtinus ut hanc dilectionis praxin nobis facilem reddat, oculos jubet ut convertamus, non ad offenſas, & peſſimas inimici qualitates, ſed ad naturam, in qua convenit nobiſcum, idcoque ſequens nobis tradit documentum, inquiens: *A militia non anguſtis finibus terminanda eſt, omnes enim, quibus & dilectio debetur, amplectitur, quamvis in alios propenſius, in alios ſuſpenſius inclinetur. Pervenit autem uſque ad inimicos, pro quibus etiam orare præcipimur, ita nemo eſt in genere humano, cui non dilectio, & ſi non pro mutua charitate, pro ipſa tamen communis naturæ ſocietate debeatur.* Ita S. Auguſt. ut in dicta nos praxi habituatos reddat. Quod idem confirmaturus S. Bernardinus illum Apoſtolicum adducit Textum: *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra;* circa quæ proinde verba ita ſermocinatur: *Sicut patenter experientia docet, nam ſi pes caſu offenditur, ſtatim ſubvenit ei manus: ſi caput fuerit læſum, manus ſtatim ſuccurrit illi, ſimiliter ſi manus, vel dens linguam læſerint, omnes ſibi invicem parcent, compatiuntur, & ſolertes ſubvenire non ceſſant, quis enim tam demens, ut ſi maſticando dens momorderit linguam, ad vindictam lingua extrahat ſibi dentem! aut ſi manus ſcindendo panem, alteram vulneravit manum, manus læſa de lædente vindictam ſumat?* Hunc autem Diſcurſum authoritate confirmat S. Auguſtini aſſerentis, quod anima vitam corpori numquam infundat, niſi membra hujus prius ſimul unita fuerint & concordia; ideoque ſubnectit, inquiens: *Auguſtinus de civitate Dei ait: Spiritus humanus numquam vivificat membra, niſi fuerint unita.* Si quod corporis noſtri membrum nocivum fuerit, dolorem afferens, mortemve minitans, omnia in ejus medelam adhibentur remedia, quotquot haberi poſſunt. Ita inimicus eſt proximus noſter, & ipſe membrum putridum eſt, conveniens eſt itaque ut per amorem beneficientiam & benignitatem noſtram eum in ſalutis ſtatum reducamus, & mortale odii venenum ex anima extirpemus, compenſantes injurias nobis factas beneficiis noſtris, *quia ſumus invicem membra,* ſic enim veraciter in nobis locum habuiſſe teſtabimur illud Chriſti præceptum: *Benefacite his, qui oderunt vos.* Ad quod propoſitum S. Hieronymus ita ſcribit: *Peto quod hunc affectum*

S. Bern. T. 2. ſer. 50. art. 3. c. 1.
Probatur comparatione membrorum, ſibi invicem compatientium.

Matth. 5. v. 44.
S. Hier. T.

erga

8 *l.* 3. *in Cant.*

erga proximos habere debeamus, ut eos non quaſi aliena corpora, ſed veluti membra noſtra diligamus. Secundum hominem ergo, quod membra noſtra invicem ſumus, æqualem erga omnes habere dilectionem ſimilemque convenit.

Alia apta ſimilitudo. S. Anton. de Pad. ſer. in fer. 6. Cin.

9. S. Antonius de Padua in quodam de inimicis ſermone idem Apoſtolicum aſſertum ſequenti amplia Diſcurſu, dicens: *Juxta dictum Apoſtoli habent nobiſcum corpus ſuum in Chriſto, nunc autem membro ſano eſt bonum faciendum, non tamen propter hoc, malo aut infirmo eſt male faciendum, ſed potius eſt ſubveniendum, & medicinæ remedium apponendum, imo quod plus eſt, interdum alia membra ſunt affigenda, pro membri infirmi ſalute, ſicut patet, quod infirmitate exiſtente in oculo, fit in ore minutio, procuratur evacuatio in ſtomacho, & interdum cauterium in capite.* Neque cuipiam doctrina hæc difficilis videatur, quia ſicut dum nobis hic aut ille diſplicet morbus, aut iſta partis contaminatæ, atque infectæ putrefactio, ſubito ſanitatis perfectæ ſpe illecti applicamus remedia, ita quoque in præſenti pariter ſpiritualis infirmitatis (inimicitiæ dico) remedia propoſita ſunt applicanda.

S. Aug. 2. 8. cit. Alia ſimilitudo S. Auguſtini.

10. S. Auguſtinus idem ſequenti ſtabilire conatur ſimilitudine, dicens: *Faber optimus vidit lignum nondolatum, de ſilva præciſum, adamavit, neſcio quid inde vult facere; non enim ad hoc amavit, ut ſemper ſic maneat. In arte vidit quod futurum eſt; non in amore quod eſt. & amavit quod inde facturus eſt, non illud quod eſt; ſic & nos Deus amavit peccatores, ait enim: Non eſt opus ſanis Medicus, ſed male habentibus. Numquid ad hoc amavit peccatores, ut peccatores remaneamus? quaſi lignum de ſilva vidit nos faber, & cogitavit ædificium quoddam, quod inde facturus eſt, non quod erat in ſilva; ſic & tu reſpicis inimicum tuum adverſantem, ſævientem, mordentem verbis, exaſperantem contumeliis, inſectantem odiis: attendis ibi quia homo eſt. Vides iſta omnia quæ adverſa ſunt ab homine facta & vides in illo, quod à Deo factus eſt; quod autem homo factus eſt à Deo factus eſt: quod autem te odit, ipſe fecit: quod invidet, ipſe fecit: & quid dicis in animo tuo? Domine propitius illi eſto, dimitte illi peccata, incute illi terrorem, muta illum: non amas in illo quod eſt, ſed quod vis ut ſit, ergo cum inimicum amas, fratrem amas: quapropter perfecta dilectio eſt in dilectione inimici.* Quin imò ut idem Sanctus alibi advertit, Deus perſecutiones offenſas & improperia, quibus nos ab inimicis afficimur, in hunc ipſum applicat finem, ut charitatem & amorem, qui perfectionis & ſanctitatis animæ eſt fundamentum, in noſtris adaugeat cordibus: *De malis exercet nos,* inquit ille, *flagellat nos. Ad quam rem flagellat? utique ad regnum cælorum: flagellat enim omnem filium, quem recipit, & quis eſt filius, cui non det diſciplinam pater ejus? quod cum facit Deus, ad hereditatem ſempiternam nos erudit, & hoc nobis præſtat ſæpè de malis hominibus, in quibus exercet & perficit dilectionem noſtram, quam vult extendi uſque ad inimicos. Neque enim perfecta eſt dilectio Chriſtiani, niſi cum implet, quod Chriſtus præcepit: diligite inimicos veſtros benefacite his qui oderunt vos, orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos.*

Id. in Pſ. 93. Dilectio Chriſtiani perfecta non eſt, niſi diligantur inimici.

Matt. 5. v. 23. Chriſtus præcepit reconciliari fratri ſuo antequam offerat munus.

11. Salvator noſter vice quadam nobis præcepiſſe legitur: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo.* Cauſamne noſtis præcepti hujus? voluit per hoc nos docere Dominus, quod ſanctiſſimo corpori ejus inimicus ſit, qui diſcordiam fovet cum proximo, tum quia ille eſt, de quo ante communionem pectora noſtra percutientes, dicimus: *Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* Tum etiam, quia, ut Apoſtolus ad Corinth. ſcribit: *Unus panis unum corpus multi ſumus, . . . qui de uno pane participamus.* Tum denique quia Euchariſtia communio appellatur, quia ſcilicet nos omnes cum ſancta charitate unit, prætorquam quod *ſynaxis* idem ſonat ac *congregatio*; Et ſacrum Concil. Trident. Sacramentum Altaris appellare non dubitet *ſignum unitatis, vinculum charitatis, pacis & concordiæ ſymbolum,* hinc & fideles olim jamjam communicaturi ſibi invicem oſcula dabant in unionis ſignum. Verumtamen ad aliam dicti Textus conſiderationem mea properat contemplatio, nimirum ea quo motivo cœleſtis Magiſter nobis præceperit, ut ad illum, qui nobis offenſus eſt, placandum properemus; non enim ſupponit quod nos contra illum male affecti ſimus, quin potius ait: *Si frater tuus habet aliquid adverſum te:* Poſſet namque quis reſpondere, ego nihil habeo adverſus eum, ego eum amo, ego ipſum non odi, adeoque ex parte mea diſpoſitus ſum ad ſacrificium offerendum; ſed falleris, ait Dominus, quinimo cum tu per humilitatis, benignitatis, manſuetudinis & charitatis actus, quodcumque ex corde proximi odium exſtirpare poſſis, eumque in ſtatum reducere poſſis ſalutis; ſi id omiſeris, ſignum manifeſtum eſt, quod animam bonumque ejus parvi facias; in hoc namque vera & perfecta inimici conſiſtit dilectio, quando ita amatur, ut etiam animæ ejus ſalus procuretur. Circa quam veritatem S. Ambroſium audiamus latius ita diſcurrentem: *Quid enim? læſus eſt meo facto, ut habeat lædentis affectum? ergo cum non ſuppetit cauſa lædendi, non poteſt culpa eſſe propoſiti. Ergo ſi juſtus ſum, afficior propter charitatem, propter dilectionem, propter Eccleſiæ damnum, propter corporis detrimentum. Poſſum etiam illum dolere, quod etiam ego lædentem non læſerim, & non ſim mihi conſcius, quod eum in me aliquibus injuriis excitaverim, tamen cauſa illi fuerim lapſus ejus, quod innocentem me lædendo, delinquat, quod factus ſum ei materia peccati.*

Auſ ad altare.

1. Cor. 10. v. 17.

Ratio cur Chriſtus hoc præceperit.

S. Ambroſ. in Pſ. 118. Oct. 7.

12. Ecquando Spiritum Sanctum ſuper Apoſtolos deſcendiſſe putatis? utique non quando *facta eſt contentio inter eos,* ſed quando *erant omnes pariter in eodem loco:* Ideoque B. Laurent. Juſtin. ait; *Deſcendit Spiritus ſuper unanimes ſedendes: diligit hic ſpiritus unitatem, amat pacem, diligit concordiam: hunc ſi ſuſcipere cupis, noli diſſidere cum fratribus, noli diviſus eſſe in te.* Quæ ut bene advertit D. Chryſoſtom. ſi vel cum unico duntaxat inimicitiam habuerimus, cum nullo penitus amicitiam fovere poterimus, *quid enim,* inquit ille, *ſi cum iſto quidem pacem habuerimus, cum altero vero bellum & pugnam? quid hoc profuerit? neque enim in corpore, ſi quædam ex elementis bene quidem, & pacifice habeant, reliqua vero diſſideant, ſanitatem umquam conſiſtere poſſibile fuerit, ſed illa conſiſtit ex omnimoda omnium moderatione, conſonantia & pace.*

Luc. 22. v. 24. Act. Ap. 2. v. 1. B. Laur. Juſt. ſer. de Pent. Spiritus S. Venit in concordes.

D. Chryſ. h. 3. ad Gal.

13. Eſt hæc ſerpentis antiqui mira aſtutia, quod ſcilicet non obſiſtat homini, quo minus has illaſve diverſas exerceat virtutes, & opera perpetret bona ac meritoria, modo aliquod in corde ſuo foveat odium; hoc enim ſolum ſufficit, ut omnes hominis actiones bonæ inutiles efficiantur, prout ex ſequentibus patet Apoſtoli verbis: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, &c.* Quod totum capitulum ſi quis perlegerit, clare inveniet, quod opera cæteroquin bona, nullius ſint valoris, ſi charitate deſtituantur, prout theatrum vitæ humanæ confirmat, quando ita de S. Annone Archiepiſcopo Coloniensi ſcribit, quod ſcilicet ſanctus hic Præſul, ultimo ante mortem ſuam anno, ſequentem habuerit

Sufficit Diabolo ut in corde noſtro conſervet aliquod odium, ut omnes noſtræ virtutes reddantur inutiles.

1. Cor. 13. v. 1. Theat. vit. hum. verb.

Purgat fol. 836. Probatur inſigni hiſtoria S. Annonis Epiſcopi.

viſionem. Domum ingredi ſibi videbatur, admodum reſplendentem intoſque & foris ornatiſſimam, ubi diverſis in ſedibus tamquam in totidem tribunalibus reſidebat Heribertus Archiepiſcopus Coloņienſis, Bardus Archiepiſcopus Moguntinus, Poppus & Eberhardus, Archiepiſcopus Trevirenſis, aliique Epiſcopi Galli, quorum aliquos cognoverat viventes, alios ex ſola fama agnoſcebat; omnes itaque nivis inſtar candidas habebant veſtes, quin & ſeipſum habitu vidit Pontificali indutum, in pectore tamen ſuo deformem obſervavit maculam, quæ totius habitus venuſtatem obfoſcabat. Quam quidem labem manu tegere, & ad præparatam ſibi auguſtiſſimam ſedem conſcendere contendit, ſed unus dictorum Epiſcoporum eum repulit dicendo, cum tali macula in hujuſmodi apparere conſeſſu, nequaquam convenit, vel igitur tollito eam, aut hinc abito: Cumque S. Archipræſul exinde contriſtaretur, jamque in procinctu abeundi fuiſſet, unus Epiſcoporum eum conſolatus eſt, juſſitque ne inde recederet, dummodo ſuam elueret maculam. Expergefactus itaque ſanctus Anno prudenti & illuminato cuidam viro ſuum enarravit ſomnium ſeu verius viſionem; tuncque intellexit S. Præſul hanc maculam aliud non denotare, quam vivam quam in corde fovebat memoriam injuriæ, quam illi anno præcedenti, per ejectionem ex urbe Colonienſi ſui intulerant cives. Ad quod ſe reflectens S. Anno advertit, ſe revera etiamnum aliqualem contra civitatis illius incolas fovere rancorem, quem protinus è corde eliminans, cum grege ſuo ſe reconciliavit, illique rebenedixit, exules quoque in patriam revocans, omnia quæ confiſcaverat, ipſorum bona plenarie reſtituit, ac paulò poſt vitam ſuam ſanctiſſimo fine clauſit.

Præclara doctrina de dilectione inimicorum. *S. Greg. h. 27. in Evang.*

14. Nequid in præſenti præterire liceat inſigniſſimam quamdam de inimicorum dilectione doctrinam, quam Gregorius Magnus in hæc nobis tradit verba: *In odium exardeſcimus, & cum foris invicti eſſe cupimus, intus graviter ferimur, dum parva foris defendimus; intus amittimus maxima, quia dum rem diligimus temporalem, veram amittimus dilectionem. Omnis quippe qui noſtra tollit inimicus eſt. Sed ſi odio habere cœperimus inimicum, intus eſt quod perdimus, Cum ergo aliquid exterius a proximo patimur, contra occultum raptorem interius vigilemus, qui nunquam melius vincitur, niſi cum raptor exterior amatur. Una quippe & ſumma eſt probatio charitatis, ſi & ipſe diligatur, qui adverſatur. Hinc eſt quod ipſa veritas & crucis patibulum ſuſtinet, & tamen ipſis ſuis perſecutoribus affectum dilectionis impendit, dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Quid ergo mirum, ſi inimicos diligant diſcipuli, dum vivunt, quando & tunc inimicos diligit Magiſter, cum occiditur, cujus dilectionis ſummam exprimit, cum ſubjungit, majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis; Mori enim pro inimicis Dominus venerat, & tamen poſiturum ſe animam pro amicis dicebat, ut profecto nobis oſtenderet, quia dum diligendo lucrum facere de inimicis poſſumus, etiam ipſi amici ſunt, qui perſequuntur.* S.

Evidens ſignum veræ charitatis in corde Chriſtiani. *S. Bern. T. 4. in Fer. 6. Cin. ſer. 30. 2. part. Princip.*

Bernardinus evidens aſſignat charitatis & dilectionis veræ, in corde Chriſtiani flagrantis indicium, hancque affert omnibus notam ſimilitudinem: *Sicut ſi unus digitus dolet, totum corpus ſentit, ſed ſi incidis digitum, poſtquam inciſus eſt, & ſeparatus, ſi poſtea fruſtratim inciditur, nihil ſentit; ſic evenit, ſi charitas eſt unita ad invicem, ſi vides aliquid adverſi proximo, compateris ſibi, ſed ſi eſt diviſa charitas, nihil ſentis de paſſione proximi, ſicut in mortuo, qui nihil ſentit, & quando proximo non compateris, eſt malum ſignum.* D. Chryſoſtomus reprehendit illos, qui ſe indigne tractantes, non amant, neque illos lucrari aut amicos ſibi facere ſatagunt. Ita enim ſcribit: *Si videris membrum abſciſſum, omnia facis, ut conglutines corpori, idem fac in fratribus tuis, quando videris eos abſciſſos à tua amicitia, propera celeriter ad amplexus, ne expectes, donec ipſi ad te veniant, ſed teipſum priorem invita ad bravium.* Nam ut inter alia Seraphici Franciſci documenta: *Ille veraciter diligit inimicum ſuum, qui non dolet de injuria quam ſibi fecit, ſed de peccato animæ ſuæ uritur propter amorem Dei, & oſtendit ei ex operibus dilectionem.*

D. Chryſoſt. h. 1. h. 22.

S. Franc. o. 1. opuſc. c. 4.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De virtute quæ exercetur, præveniendo illos qui nos offenderunt, in curanda reconciliatione mutua, quam ſæpe inimicum in amicum transformare oſtenditur.

THEMA.

Vade prius reconciliari fratri tuo. Matth. 6. v. 24.

Utiliſſimum & honorificum eſt, prior accurrere etiam læſus ad reconciliationem.

1. NOn modo Salvator noſter præceptum dilectionis inimicorum nobis præſcripſit, ſed & inſuper ut inimicum pro reconciliatione adeamus & requiramus, commendavit; ex quo ſalutari conſilio fideliter adimpleto ingentia penitus bona haurire poſſumus; Unde D. Chryſoſtomus inquit: *Non dixit expecta donec ille veniat ad te, aut ut aliquo alio interceſſore reconciliationem inſtituas, aut deprecatorem alleges, ſed tu ad illum accurre, abi prius, reconciliari fratri tuo.* Quando lucrum aliquod inſigne conſequi poſſumus, utique non præſtolamur, donec ipſum ædibus noſtris inferatur, ſed nos ſolicite illi occurrimus, omnique ſtudio noſtro & accurata induſtria illud procuramus. Hanc igitur diligentiam & ſolicitudinem ſimiliter pro reconciliandis inter nos inimicis adhibere debemus, ſiquidem maximum inde apud Deum lucrum facimus & apud omnes, dicente Sancto Bernardino: *Signum largiſſimæ indulgentiæ, & magni meriti eſt, quod offenſus non expectet, quod ab offendente indulgentia requiratur. Sed præveniat offendentem, & ab eo humili corde & ore, & humili genuflexionis ſigno veniam petat;* Et de hoc Chryſoſtomus inquit: *Quæris ſi tibi injuriatum eſt à fratre, utrum debeas ejus amicitiam quærere? & reſpondeo quod ſic, ut duplicem gloriam conſequaris, ſcilicet quia injuriam paſſus es, & indulſiſti, & quia prior rogaſti.* Idem D. Chryſoſtomus in homilia quadam *de ſimultate ſive ira*, Tom. 1. confutat illos, qui credunt reputationem eorum diminutam iri, ſi ab aliis læſi, primi reconciliationem & amicitiam cum inimico procurarent; *Imò verecundiæ eſſe debet,* inquit, *ſi in eo affectu perſiſtas, expectesque, donec injuriæ Author pro reconciliatione te adeat; id probrum, id vitium, id ingens damnum. Qui enim prior venit, is totum lucrum anticipat; ſi enim ab alio exoratus iram relinquit, illi imputatur, cujus precibus impetratum eſt, non enim Deo obtemperans, ſed illi gratificans legem adimplevisti; quod ſi nemine intercedente, neque illo qui læſit adeunte aut preces adhibente, ipſe rejecto ipſo pudore, nihil cunctatus, ad injuriæ Authorem accurreris, eique iras tuas reſolveris, tuum ex toto ſit illud officium, & opus virtutis, univerſamque mercedem ipſe recipies.* Idem quoque Chryſoſtomus in progreſſu ejuſdem homiliæ, ut nos confundat, quando primi reconciliationem hanc ob varios mundi reſpectus quærere aut procurare tergiver-

D. Chryſoſt. loc. cit.

S. Bern. T. 1. ſerm. 28. art. 3. c. 3.

Chryſoſt. loc. cit.

Proponitur ad hoc exemplum Chriſti.

giverſamur, Chriſti nobis proponit exemplum, inquiens: *Ipſe, ut reconciliaret te patri, ne mactari quidem recuſavit, aut ſanguinem effundere, tu autem ut reconcilieris conſervo, nec verbum vis emittere, aut prior accedere?* Quiſnam gravius non ſolum verbis injurioſis, verum etiam lethiferis vulneribus ſauciatus fuit Stephano? *Stridebant dentibus in eum; ... impetum fecerunt unanimiter in eum*, tamquam blaſphemum illum lapidarunt; & tamen ex motivo propriæ, non vero alienæ charitatis permotus eſt, ut pro lapidatoribus ſuis intercederet, adeo ut S. Bernardus illum obſtupeſcat, utpote qui ſe majorem ſalutis inimicorum ſuorum, quam propriæ ſolicitudinem habere demonſtravit: *Quod in ipſo mortis articulo pro perſequentibus, quam pro ſeipſo ſolicitudinem gereret ampliorum, vinceretque in eo ſenſum corporee paſſionis, interne compaſſionis affectus, ut illorum magis ſcelera, quam ſua vulnera plangeret.* Ejuſdem quoque conditionis S. Job erat, qui ut S. Ambr. notat in improperiorum cumulo gaudebat: *Ecce video in opprobriis, & non loquar, nec reſpondebo conviciis veſtris.*

Act. 7. 54.
S. Bern. ſer. in Nat. SS. Innocentiorum.
S. Ambr. l. 2. de Interpell. Job. c. 2.

2. Apoſtolus Philippenſes ita aliquando exhortatus fuiſſe legitur: *Ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravæ & perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* Admirabilis ſanè loquendi modus; Quæ enim inter illos qui in medio nationis perverſæ tamquam filii Dei vivunt, nec non inter luminaria cœleſtia eſt proportio? Juxta Diſcurſus undecimi probationem in tractatu præſenti, illi qui bonum pro malo reddunt, injuriaſque beneficiis compenſant, vere adoptivi ſunt filii Dei: virtoſque horum perverſos inter & malos, inſtar cœleſtium planetarum illos relucere facit. Unde S. Auguſtinus pulcherrimam hanc obſervationem inſtituit, dicens: *Quomodo vides luminaria cum tota patientia dirigere curſus ſuos, & non curare quæ in ſe dicant homines, ſic & tu non cures quidquid tibi fecerit caro.* Quot equidem ſunt qui Soli, Lunæ, Stellis, Sphæriſve maledicunt cœleſtibus; quot Planetis nomina attribuerunt hominum vitioſorum & ſceleratorum, v. g. Jovis, Martis Mercurii, Veneris, & nihilominus benignos influxus ſuos imparcialiter impertiri non dedignantur, etiam ſibi injurioſis, ex diſpoſitione ſcilicet ejus, qui *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.*

Phil. 2. v. 15.
Probatur exemplo Planetarum.
S. Aug. in Pſ. 93.
Matth. 5. v. 45.

3. Hæc autem præventio, redditioque boni pro malo, inimicum plerumque in amicum convertit, quemadmodum patet in Saüle, qui licet Davidem uſque ad mortem perſequi non ceſſaret; hic tamen cum aliquando in propriæ vitæ defenſionem eum perimere poſſet, nequaquam id attentare præſumpſit, quin & ſuriter repreſſit Abiſai, qui audacter dicebat: *Ergo perfodiam eum lancea in terra, ſemel.* Evigilans igitur Saül & ex cratere & lancea ſublata, beneficium immenſum condonatæ ſibi vitæ ſuæ agnoſcens, vocem elevavit, dicens: *Peccavi, revertere fili mi David, nequaquam ultra tibi malefaciam, ... apparet enim quod ſtulte egerim, & ignoraverim.* Ex quibus verbis patet, quod manſuetudo Davidis Saülem ex perſecutore patrem effecerit, ſiquidem ait: *Revertere fili mi David*; quin inſuper tantæ fuit efficaciæ, ut Saülem ad impietatem & ingratitudinem ſuam confitendam, deteſtandamque ſtultitiam ſuam, & firma ſtabilienda propoſita, quod numquam eum amplius perſequi, ſed impoſterum ſemper loco filii habere vellet, promovit, cum tamen conſtet, quod Principes nunquam ſe errare videri velint, ſed ſuos potius ſemper tegant defectus;

Præventio ad reconciliationem, ex inimico facit amicum.
1. Reg. 26. v. 8.
Ibid. v. 21.
Patet in Saül & Davide.

unde D. Chryſoſtomus de Saüle tractans ait: *Affectu uno depoſito alium ſumpſit; ejecta enim ex animo ira, benevolentiam ac miſerationem ſuſcepit; ex homicida patrem fecit, ex lupo ovem.* *Quid eſt glorioſius*, inquit Seneca, *quam iram amicitia commutare? Quos populus Romanus fideliores habet ſocios, quam quos habuit pertinaciſſimos hoſtes? quod hodie eſſet imperium, niſi ſalubris providentia victos miſcuiſſet victoribus?* Paulo autem ante idem Philoſophus præmonuerat, dicens: *Illud quoque occurrat, quantum commendationis nobis allatura ſit clementiæ fama, & quam multos venia amicos utiles fecerit.* Cum enim inimicus, qui ſiniſtris actionibus ſuis & offenſis plurimum apud nos ante demeruit bonis moribus noſtris devictus confundi incipit, ut plurimum odium in amorem tranſmutat. Hinc S. Ambroſius ait: *Sæpe maximæ cauſæ amoris exiſtunt, compatientia inſolentiæ, gratia refertur injuriæ.*

D. Chryſoſt. t. 6. h. 18.
Senec. l. 3. de ira c. 34.
S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 16.

4. Alia quadam vice eundem Saül in ſpelunca Odolla in ſua habens poteſtate, poſtquam eum egregie adverſus militum ſuorum iram atque furorem defendiſſet, tandem periculo ereptus Saül, cum perſecutionem adeo infenſam tanto beneficio compenſatam vidiſſet, ſe continere non potuit, quin paterne exclamaret, dicens: *Numquid vox hæc tua eſt, fili mi David? & levavit Saul vocem ſuam, & flevit, dixitque ad David: Juſtior tu es quam ego, tu enim tribuiſti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala.* Ubi D. Chryſoſtomus obſervat, quod licet David ſuas ſanguine Regio nullatenus voluerit inficere manus, nihilominus honoratam de eo ſumere potuiſſet vindictam, v. g. immenſa à ſe illi præſtita beneficia ob oculos illi ſtatuendo, Videlicet quod in capite ejus Regium ſi malle diadema, ſæpiuſque ab eo ſpiritum propulſaſſet malignum, quod nobiliſſimas pro eo reportaſſet victorias, verumtamen ne hanc quidem voluit induere vindictæ ſpeciem. *Et tu ergo ſi quando in manus inimicum tuum nactus fueris*, inquit D. Chryſoſt. *ne hoc cogites, ut ipſum ulciſcaris, & infinitis contumeliis afficiens, ejicias, ſed ut ipſum cures, ut ad manſuetudinem ipſum adducas, nec prius omnia facere & dicere deſiſtas, donec crudelitatem ipſius bonitate ſuperes.* Idque ſanctus ille Davidis exemplo à nobis faciendum eſſe ſubjungit, inquiens: *Dum hoſtem contra ſalutem ſuam armari videret, non modo non efferatus eſt, ſed magis etiam ei condoluit; & quo majores inſidias ei ſtruxit, tanto magis ipſum deflevit, nec ante deſtitit omnia facere, donec ipſum quoque cum fletu & lachrymis ad excuſationem excitaret*, Tandemque concludit, dicens: *Quid Davide beatius? qui brevi temporis momento ita inimicum transformavit, & animam ſanguinis & cædis ſitientem nactus in lacrymas & ululatus repente conjecit? non ita Moyſen admiror, quod ex prærupta petra aquarum fontes eduxerit, quam illum ſuſpicio, quod ex talibus oculis ſcatebras deduxerit lacrymarum.*

Aliud exemplum Davidis.
1. Reg. 24. v. 17.
D. Chryſoſt. T. 6. hom. de manſuet.

5. S. Auguſt. fructum orationis, quam Redemptor in patibulo pro ſuis profudit perſecutoribus, accuratius ponderans, ita quoque ad præſens diſcurrit intentum: *Quando in cruce pendens orabat, videbat & prævidebat omnes inimicos, ſed multos ex illis futuros amicos prævidebat, & ideo veniam omnibus poſtulabat, illi ſæviebant, & ille orabat. Illi dicebant Pilato crucifige, ille clamabat pater ignoſce. In aſperis clavis pendebat, ſed lenitatem non amittebat, illis jam petebat veniam, à quibus tantam accipiebat injuriam. Illi ſæviebant, illi circumlatrabant, illi inſultando caput agitabant quod ſanum non habebant, quia caput quod eſt Chriſtus non habebant, & quaſi in uno ſummo Medico, in medio conſtituto, Phrenetici circumquaque ſæviebant. Pendebat ille, & ſanabat. Pater*, inquit, *ignoſce illis; Attendite fratres: magna pietas pendebat, & tamen petebat & non deſcendebat,*

Expenditur oratio Chriſti, pendentis in cruce, pro inimicis.
S. Aug. de SS. ſerm. 4. c. 2.

debat, quia de ſanguine ſuo medicamentum Phreneticis faciebat. Denique poſt reſurrectionem ſanavit, quas pendens inſaniſſimas toleravit, & ſanguinem quem fuderunt ſævientes, biberunt credentes, & facti ſunt ſequentes, qui erant perſequentes. Tandemque ita ad noſtrum concludit propoſitum, dicens: *Ecce quare venit Chriſtus, ut diligendo ſævientes inimicos, faceret credentes amicos.*

Exod. 23. v. 4.

Quo tendat præceptum Dei de reducendo bove errante, & ſublevando Aſino inimici.

Deut. 22 v. 1.

1. Cor. 9. v. 9.

S. Iſid Peluſ. l. 3. Ep. 389.

6. Supremus Legiſlator tale quondam populo ſuo legitor dediſſe mandatum: *Si occurreris bovi inimici tui aut aſino erranti, reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo,* quod præceptum ut Deus ſummæ ſibi curæ eſſe oſtenderet, in Deuteronomio iterum fusè repetivit. *Sed numquid de bobus cura eſt Deo?* ut cum Apoſtolo loquar; *an propter nos utique hoc dicit? nam propter nos ſcripta ſunt.* Sine dubio Deus ad has de bove & aſino ſublevando præſcribendas leges, nequaquam deſcendit, abſque myſterio magno, & utilitate noſtra; circa quem proinde Textum quid S. Iſid. Peluſ. tenſem, audiamus: *Si ta in hujuſce oraculi penetrale oculorum aciem intendere nequis, ego tibi illud interpretari,* inquit ille, *ac Legiſlatoris mentem explicare conabor. Non enim quod animantis cura tantopere tangeretur, ſed ipſorum, præſertim hominum cauſa, hanc legem tulit. Nam inimicus ad prolapſum animum erigendum accedens, inimicum omnino alloquetur ac dicit: Tu iſthinc erige: Ego hinc. Colloquium porro reconciliationis præludium eſt, ac via ad amicitiam ducens. Qui beneficio affectus eſt, niſi ſenſu magis quam lapides privatus ſit ei à quo beneficia acceperit, par pari referre curabit. Alter vero beneficus audiens inimicum, non amplius eo nomine definiet.*

Chriſtus increpavit Jacobum & Joannem quod ipſius manſuetudinem impedire voluerint.

Luc. 9. 53. Ibid. v. 54. Ibid. v. 54. Ibid. v. 56.

7. Porro inſignis quædam hiſtoria Evangelica, qualiter manſuetudo erga inimicos exercita eos placet, reconciliet, amicitiamque ſtringat, aperte docet, per S. Lucam commemorata, qui S. Evangeliſta refert, qualiter dum vice quadam Salvator noſter Jeroſolymam properaret, aliquot que ſuorum eum in finem ante ſe ablegaſſet in Samariam, acciderit ut ei orbem intrare volenti, portas occluſerint: *Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem: Cum vidiſſent autem diſcipuli ejus Jacobus, & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos? Et converſus increpavit illos dicens: Neſcitis cujus ſpiritus eſtis: Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare.* Scio equidem quid mihi dicturi ſitis, mirum eſſe quod Chriſtus ita diſcipulis ſuis reſpondere, illudque ab iis practicari voluerit,

Matth. 11. v. 29.

quod alibi dixerat, ſcilicet: *Diſcite à me, quia mitis ſum, &c.* cum tamen duobus hiſce fratribus Jacobo & Joanni indignatus fuerit, dicente Scriptura: *Et converſus increpavit illos?* facilis ad hæc eſt reſponſio, ſcilicet, quod Chriſtus ideo hiſce diſcipulis indignatus iratuſque fuerit, quia ipſum ad vindictam provocare, & ne manſuetudinem ſuam exerceret, impedire ſatagebant: hæc autem indignatio digna eſt virtutis, ſummi meriti, atque imitationem noſtram

Quis fuerit affectus benignitatis Chriſti erga Samaritanos.

meretur. Verumtamen ut ad Hiſtoriam redeamus, quinam tandem ſummæ hujus Chriſti cum Samaritanis uſitatæ benignitatis fuere effectus? Nimirum Judæi, qui Omnipotentiam Chriſti, in tot tantiſque experti fuerunt miraculis, qui ſuper naturalem ejus in tot prædicationibus ſuis agnoverant ſapientiam, ſummamque beneficiis ſibi collatis, ſemper nihilominus increduli, contumaces, rebelleſque manſerunt; Samaritani autem tantæ Chriſti manſuetudinis memores? in diſſimulandis offenſis ſibi illatis, imo videntes quod injurias tanta compenſaret charitate, qualem in impudicæ illius mulieris Samaritanæ converſione demonſtrarat; *Multi crediderunt in eum;* nam ut Scriptura dicit: *Cum veniſſent ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret, & manſit ibi duos dies, Et multa plures crediderunt in eum, propter ſermonem ejus; Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audivimus & ſcimus, quia hic eſt vere Salvator mundi.* Imo poſt

Joa. 4. 39. Ibid. v. 40. Ibid. v. 41. Ibid. v. 42.

crucifixionem Chriſti, quando multo tempore pluirimi Palæſtinæ incolæ fidem in Chriſtum pertinaciter diſtulere, nuncius ad Apoſtolos venit, dicens, quod Samaritani verbum divinum ultro citroque admitterent: *Cum audiſſent Apoſtoli, qui erant Jeroſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem, qui cum veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum.* Quod univerſum bonum S. Ambr. mitiſſimæ Chriſti benignitati adſcribere non dubitat, inquiens: *Quod diſcipulos increpavit, quia ignem ſuper eos deſcendere geſtiebant, qui non receperant Chriſtum; Oſtenditur nobis, non ſemper in eos qui peccaverunt, vindicandum; Quia nonnunquam prodeſt tibi clementia ad patientiam, lapſo ad correptionem. Denique Samaritani citius crediderunt, à quibus hoc loco ignis arcetur.*

Act. 8. 4.

S. Ambr. l. 1. in Luc.

S. Martinus Brictium ſibi inſurgentem patientia vicit, & ſanctum effecit.

8. Quot quantaſque injurias ſanctiſſimo Epiſcopo ſuo non intulit Brictius, innumerabilibus eum maxima cum petulantia onerando improperiis? & nihilominus Martyrologium Romanum ejuſdem commemorationem facit 13. Novembris, duobus poſt feſtum S. Martini diebus, eumque nobis catalogo adſcriptum repræſentat Sanctorum, & Succeſſorem in Epiſcopatu ejuſdem S. Martini, qui eum patientia & invicta manſuetudine ſua lucratus eſt. Hinc S. Auguſtinus, poſtquam oſtendiſſet, quod Deus ſæpius hominum improborum opera ad exercendas juſtorum virtutes utatur, ſubjungit dicens: *Utinam ergo, qui nos modo exercent, convertantur, & nobiſcum exerceantur; tamen quamdiu ita ſunt, ut exerceant nos, non eos oderimus, quia in eo quod malus eſt quis eorum, utrum uſque in finem perſeveraturus ſit, ignoramus. Et plerumque cum tibi videris odiſſe inimicum, fratrem odiſti & neſcis.*

S. Aug. in Pſ. 54.

Gratitudo Samaritanorum erga Chriſtum propter ipſius benignitatem.

Luc. 17. v. 15. Luc. 10. v. 33.

9. Verumenimvero ſufficientibus needum Samaritanos laudibus extolimus, adeoque in favorem eorum notandum inſuper, quod ſe verius Redemptorem ſuum adeo gratos, dociles, & obſequioſos reddiderint, in virtute exercitæ circa eos benignitatis, ut inter decem leproſos unicus duntaxat, qui Samaritanus erat, redierit, gratias acturus Domino. Iterum qui erga illum, qui ad mortem vulneratus & à latronibus ſpoliatus fuerat, ſe benignum exhibuit Samaritanus erat. Quis autem S. Joanni, quando inſinuatam cœleſtis Magiſtri ſui injuriam, igne cœleſti vindicare ſatagebat, prædicere præſumpſiſſet, dicendo: Scias te infra breve tempus, huc amandandum eſſe, non quidem ut populos illos igne conficias elementari, ſed flamma accendas Spiritus S. ac plenitudine locupletes gratiarum donorumque divinorum (*Oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum S.*) Quis inquam hoc Joanni propheizare præſumpſiſſet? Jure igitur merito S. Auguſt. ait: *Ecce quare Dominus dicit: Diligite inimicos veſtros, quia diligendo inimicum, facis amicum*

S. Aug. ſer. 4. de S S.

Pulcherrimum ſimile

10. Accidit quandoque, ut induſtrius ſculptor lignum in terra offendat, igni deſtinatum, rude, durum, deforme, ad nihilum deſerviens, præterquam ad ignem, & nihilominus arte & induſtria ſua, licet poſt multos labores & dies, tandem formam ex eo educit crucifixi aut aliam Sancti cujuſpiam ſtatuam, quæ ſuper altare

altare cultui & adorationi exponitur fidelium. Ecce vobis præſentiſſimum *in terminis* caſum; Ita namque ſæpe etiam multis vindicativis, ſanguinariis, in odia & homicidia exardeſcentibus contingere ſolet, ſi enim homines virtute & perfectione pollentes, ejuſmodi ſceleratos ſupportarint, iis benefecerint & erudierint, tandem emendantur, facti pœnitent, mores immutant, & ſancti evadunt. Id quod ex ſequenti vobis planiſſimum fiet æterna memoria digno exemplo, quod circa quemdam S. Columbani Abbatis diſcipulum, tantique Patris dignum Filium accidiſſe ſcribitur in hæc verba: *Agiſius Monachus, Columbani Abbatis diſcipulus, cum manum areſactam ei, qui ſe in itinere educto gladio ferire voluerat, ſanitati reſtituiſſet, Theodoricum Regem, ad quem ibat, Abbati ſuo Columbano iratum, antequam audiſſet, fama miraculi præveniente placavit, ita ut quem ille dudum de Monaſterio expulerat, protinus revocaret. Igitur in Agilio benigna patientiæ virtus manum alterius maleaffectam ſanavit, Regis iram mollivit, Abbatem in gratiam reduxit, qui ſi pro inimico orare neglexiſſet, nihil horum proculdubio efficere potuiſſet.*

Lib. 5. c. 8. Probatur etiam exemplo.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Magni meriti vindicta eſt, qua vincitur, confunditur, & comparatur inimicus, quando ei bonum pro malo redditur.

THEMA.

Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum; ſi ſitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus. Rom. 12. v. 20.

Bonum pro malo ſemper reddendum eſt. Rom. 12. v. 17. Ib. v. 18. Ib. v. 19.

1. APoſtolus Paulus in Epiſtola ad Romanos alia inter ſaluberrima Documenta, ſingulariter eos ad pacem & concordiam reciprocam, nec non ad deteſtandum cujuſcumque injuriæ & vindictæ appetitum exhortatur, dicens: *Nulli malum pro malo reddentes, providentes bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus: Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes: Non vosmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ, ſcriptum eſt enim: Mihi vindicta, & ego retribuam.* Quibus præmiſſis, hæc immediate ſubjungit verba: *Sed ſi eſurierit, &c.* Et prima quidem facie, per hunc loquendi modum, ad vindictam extimulari videmur, quandoquidem ſuperaddit dicens: *Carbones ignis congeres ſuper caput ejus.* Aſt huic ſenſui aperte contradicit id quod immediate ſequitur, ſcilicet: *Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.* Ubi S. Auguſtinus ad myſterium, qualiter ſcilicet ſuper adverſarii noſtri caput, quando cibatur, carbones igneos congeramus; ſubtiliter recurrens ait: *Caput in homine ſenſus rationalis intelligitur, qui ſenſus, cum à fervore charitatis recedens, factus fuerit frigidus; unde ſcriptum eſt: quia abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum, neceſſe eſt, ut quod obeſt ſaluti, contrarium ſapiat, ut cui deberet eſſe amicus, inimicus exiſtat. Ad ſanandum ergo talem phreneticum, homines ſanctos, & charitatis igne ſuccenſos hortatur Spiritus ſanctus dicens: Carbones ignis congeres ſuper caput ejus, cum enim inimico tuo pio animo frequentius benefeceris, quamlibet ſit impius, & crudelis, barbarus & cruentus, tamen tandem aliquando erubeſcit & dolet, & pœnitere incipit, quod admiſit, nam cum pœnitentiam cœperit agere, ſenſus rationalis, hoc eſt, caput ipſius incipit charitatis igne ſuccendi, & quia prius quaſi frigidus & phreneticus contra te conſueverat iracundiam retinere, ſpirituali calore, de tua bonitate ſuccenſus, incipit toto corde diligere.*

Ib. v. 20. Ib. v. 21. Quomodo carbones ignis ſuper caput inimici congerere poſſimus. S. Aug. ſerm. 168. de temp.

2. S Anſelmus per hos carbones ardentes beneficia intelligit, per quæ non tam benefacimus inimicis, quam eos ſuperamus, & lucramur, efficiendo, ut de injuriis nobis illatis pœniteant: *Carbones ignis congeres ſuper caput ejus,* inquit, *id eſt, accumulabis ſuper mentem ejus carbones ignis, id eſt ferventes & urentes pœnitentiæ dolores. Beneficiis enim tuis victus, dolebit ſe injurias tibi feciſſe, à quo bona recipit, & convertetur ad pœnitentiam, ſicque lucraberis eum Chriſto.* D. Chryſoſtomus pariter in quodam ſermone, in expoſitionem hujus Textus latius diffunditur, dum hoc præceptum obſervandum eſſe dicit, eo quod nobis ſit utile & valde ſalutare: *Præclarum,* inquit, *mandatum eſt, at tum agenti, tum patienti perutile: ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi;* Quia & inimicus proximus tuus eſt, ac proinde ei in neceſſitate extrema poſito, victum & ſuſtentationem, ad conſervandam ejus vitam ſubminiſtrare tenemur; ſi ſecus enim fecerimus, verificabitur in nobis illud S. Ambroſii: *Si non paviſti, occidiſti.* Verba vero ſequentia majorem in ſe continent difficultatem; ſcilicet: *Hoc enim faciens, carbones, &c.* nam ut idem S. Doctor ait: *Minime videtur cum ejus, qui priora dixit, ſententia convenire; Quidnam vero illud eſt? quod dicat hoc autem faciens carbones ignis congeres ſuper caput ejus? His enim verbis, & eum qui agis, & eum qui patitur, afficit injuria, cum iſtius caput exurat, & ignis carbones imponat (quod enim tantum bonum obveniat ex eo quod cibetur, & potetur, quantum malum ex accumulatione carbonum?) Itaque illum qui beneficio afficitur, inquit, hoc pacto afficit injuria, cum in majus ſupplicium illum conjiciat, eum vero qui beneficium contulit, alio rurſus modo lædit. Quid enim referre lucri poteſt ex eo, quod de inimicis benemereatur, cum illud ſpe ſupplicii faciat? Nam qui idcirco cibat, vel potat inimicum, ut in caput ejus carbones congerat, non benignus, & clemens, ſed crudelis, & immitis dicendus eſt, qui per exiguum beneficium, ſupplicium immenſum inferat. Quid enim aſperius fieri poteſt eo, qui propterea nutriat, ut in caput ejus, qui nutritur, congerat carbones ignis?* Tandem vero ad propoſitas difficultates diffuſe reſpondens hunc illius Textus dicit eſſe ſenſum: *Noverat hoc probe magnus ac generoſus ille vir, rem gravem ac moleſtam eſſe celeriter cum inimico reconciliari, grave ac moleſtum non ex ſua natura, ſed ob noſtram ignaviam; At ipſe non reconciliari tantum juſſit, ſed etiam alere, quod priori multo gravius fuit. Si enim conſpectu tantum illis, qui ſe moleſtia affecerint, efferantur nonnulli, quo pacto adducerentur, ut alerent eſurientes.* Paulo poſt vero ſequentem adducit piſcatoris ſimilitudinem, hamum quo piſcis capitur eſca cooperientis: *Quemadmodum enim piſcator hamum illecebra contegit undique, tuncque piſcibus objicit, ut ad conſuetum cibum accurrentes, illo facile capiantur, ac detineantur, ſic nimirum & Paulus eum affectum injuria vellet ad beneficium conferendum incitare, in illum qui injuriam intulerat non nudum Philoſophiæ vel patientiæ objicit hamum, ſed tamquam illecebra quadam carbonibus ignis objectum, & contumeliam paſſam ſpe ſupplicii ad beneficium in eum conferendum qui læſit, invitat.* In progreſſu vero ſermonis hæc verba ſubjungit: *Hu propemodum verbis illum affatur; Non tu pietatis cauſa cibate*

S. Anſ. ib. Aliæ diverſorum SS. PP. explicationes de iſtis carbonibus ignitis.

D. Chryſ. t. 5. ſer. 16.

S. Ambr.

Simile piſcatoris.

bare illum, qui te læſit? Saltem ob ſpem ultionis ciba: ſcit enim fore, ut ſi beneficium in illum conferre aggrediatur, jam tum initium fiat, ac via ſternatur reconciliationi. Nemo enim, nemo unquam poterit à ſe nutritum hominem ac potatum infeſtum habere, licet initio ſpe ultionis id fecerit. S. Ambroſius ſuper hæc verba aliam habet expoſitionem, à Divi Chryſoſtomi explicatione diverſam; Dicit enim:

S. Ambr. ibid.

Non nudam vindictam Deo reſervari debere oſtendit, ſed & beneficia dari inimicis, ut vere oſtendamus, non meritis noſtris habere nos inimicos, quos ut ab inimicitiis deſinant, obſequiis vincere nitimur. Qui ſi in inimicitiis perduraverint, impietate mentis ſuæ, noſtra obſequia proficient illis ad pœnam, aut certe obſequiorum noſtrorum ſedulitate compuncti veluti carbones mortui reviviſcent. S. Hieronymus priora verba interpretando ſenſum illorum litteralem his verbis declarat, inquiens:

S. Hier. ib.

Noli illi negare quod Deus nulli negat; hoc enim faciens, carbones, &c. Ut cum ſibi carbones intellexerit per ſuam indebitam miſericordiam congregari, excutiat eos, hoc eſt, convertatur, & diligat te, quem habuerat aliquando peroſum. Paulo poſt vero ſubdit: *Cibando inimicum & potando eum, ad pacem vel conciliationem provocamus, ut ſi ille in malitia perſtiterit, ignem ſuo congerat capiti.*

Inimicos noſtros non ſolum corporaliter ſed etiam ſpiritualiter cibare debemus.

3. Idem quoque S. Hieronymus verba conſiderat Sapientis c. 25. Prov. Unde S. Paulus ſuam eruit doctrinam, dictumque textum etiam de corporalibus ſimul ac ſpiritualibus alimentis intelligi poſſe probat, inquiens: *Non de incendiis pœnarum dicit, neque enim docet Sapientia, ut bona faciendo inimico perditionis ejus cauſam miniſtrares, ſed per prunas ſuper caput ejus ardorem charitatis in corde ejus ſignificat; fit enim nonnunquam, ut inimicus crebris victus beneficiis, odiorum rigore emollito, calorem in mentem charitatis excipiat, ac de inimico amicus fieri, & eum quem injuſte oderit, redamare incipiat.* S. Anſelmus nihilominus hanc aliam ſuper prædicta verba (*Carbones ignis congeres, &c.*) inſtituit contemplationem, dicens:

S. Anſel. ibid.

Id eſt charitatem, igne S. Spiritus ferventem congeres ſuper cor ejus: hoc eſt dicere: Si ut carbones ardentes incendunt corpus, ſuper quod congeruntur, ſic bona facta tua, inflammabunt ad dilectionem cor ejus, qui te perſequebatur, ſicque ad fervorem S. Spiritus exemplo tuo provocabis eum ut bene agat.

4. Nulla poteſt dari vindicta honorificentior, nec Deo gratior, quam ſi quis inimico ſuo benefaciat, hoc enim eſt proprie, quod S. Paulus poſt verba propoſita dicere voluit, dum ait: *Vince in bono malum.* D. Chryſoſtomus in homil. quadam *de ira & furore*, interrogat: *Accepiſti injuriam, & eum qui intulit ulciſci cupis? beneficiis eum affice, & ultus es.*

Rom. 12. v. 21.
D. Chryſ. t. 6. h. 20.
Benefacere hoſtibus ſuis, eſt honorificentiſſima Vindicta, Deoque gratiſſima.

In procinctu erat, ut Samaria à validiſſimo Regis Syriæ exercitu interciperetur; Eliſæus autem per donum Prophetiæ occulta cordium penetrando, omnia inimici conſilia revelabat, unde Rex indignatus quaſdam militiæ ſuæ copias ad eum miſit, ut illum vinctum adducerent, eoque fine Dotham obſidione cinxerunt: *Hoſtes deſcenderunt ad eum.* At vero quonam medio S. Dei Propheta hoc evaſit periculum?

4. Reg. 6. v. 17.
Patet in exemplo Eliſæi

Porro Eliſæus oravit ad Dominum dicens: Percute obſecro gentem hanc cæcitate; percuſſitque eos Dominus, ne viderent, juxta verbum Eliſæi. Dixit autem ad eos Eliſæus; non eſt hæc via, neque iſta eſt civitas, ſequimini me, & oſtendam vobis virum, quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam. Quid vobis de hoc Eliſæi facinore videtur? num forte Eliſæum hunc in finem inimicum ſuum in Samariam duxiſſe exiſtimatis, ut de illis ſumat vindictam? Nequaquam, quin potius ſuſpendatis hac in re veſtrum judicium, contrarium enim ex ſequentibus intelligetis. Cum enim Rex Iſrael Eliſæum interrogaſſet, dicens: *Numquid percutiam eos, Pater mi*, Eliſæus ſe illi oppoſuit, dicendo: *Non percuties: neque enim cepiſti eos gladio & arcu tuo, ut percutias, ſed pone panem & aquam coram eis, ut comedant, & bibant, & vadant ad Dominum ſuum; Appoſitaque eſt eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt, & dimiſit eos.* Cui beneficentiæ adeo ſe agnoverunt eſſe obſtrictos, videntes bonum ſibi pro malo reddi, ut ſacer textus ſubjungat: *Ultra non venerunt latrones Syriæ in terram Iſrael*, idque ut Lyranus exponit: *Ex gratitudine beneficii ſibi collati ab Eliſæo.* Hic enim ut Gloſſa ait: *Maluit hoſtem ſervare quam perdere, quia decorum foret, hoſti parcere, & adverſario donare ultionem.* D. Chryſoſtomus obſervat Eliſæum primum fuiſſe, qui nos bonum pro malo inimicis reddere docuit: *Docuit prior inimicis faveri, docuit primus hoſtibus parci, docuit adverſariis pro pœna epulas exhiberi.* Author operis imperfecti ſuper illa verba: *Benefacite his, qui oderunt vos*, ita ſcribit: *Ideo jubet nos benefacere inimicis, ut eorum odia noſtris beneficiis, compeſcantur, ſi enim dando & accipiendo amicitia naſcitur, quæ non erat prius, conſequenter & odium, & omnis inimicitia, beneficiorum aſſiduitate compeſcitur. Ergo benefacite obedientibus, ut ex veſtra benevolentia ipſi ſe judicent, qui injuſte vos oderunt.*

Ib. v. 21.
Ib. v. 22.
Ib. v. 23.
4. Reg. 6. v. 23.
Lyran. ib.
Gloſſ. ibid.
Quodnam bonum provenerit inde Iſraelitis.
D. Chryſ. in gloſſ. cit.
Auth. Imp. hom. 13.

In Annalibus Eccleſiaſt. legitur, quod cum Theodoſius Imperator Catholicis ſacra templa reſtituiſſet, quæ Arriani quadraginta annorum ſpatio ſub ſectæ ſuæ Imperatoribus profanaverant, ſanctoque Gregorio Nanzianzeno Eccleſiam conſignaſſet majorem, atque ad eundem à furore ſacrilegorum hæreticorum, defendendum multis ſeptum cuſtodibus per plateas deduxiſſet, ipſi ſe nihil efficere poſſe videntes, fremendo & ſeditionem excitando, tanto crudelius ſævire cœperunt, in ejuſque mortem per ſequens ſtratagema conſpirarunt. Nimirum traditorem quemdam ad eum miſerunt, qui ei ob corporis indiſpoſitionem lecto attento necem inferret, hic autem ad eum introductus non ſolum illum vulnerare non potuit, verum etiam ad pedes ejus ſe proſternens, multis cum lachrymis veniam ab eo petiit ſimulque finem aperuit, ob quem ab Arrianis ſubordinatus ad eum miſſus fuiſſet; Sanctus igitur Præſul petitam ab eo veniam prompte eidem offerens, aliud ab eo non poſtulavit, niſi ut hæreſim dimitteret. Quod ſacerdotalis manſuetudinis exemplum, per Conſtantinopolim divulgatum, exaſperatos hæreticorum animos adeo mitigavit, ut deinceps erga illum optime affecti manſerint & devoti.

Bar. an. 380. num. 10.
Exemplum inſigne S. Gregorii Nazianzeni.

5. S. Hieron. conſilium Salvatoris conſiderans, quo percutienti ſiniſtram maxillam, dexteram quoque porrigi ſuaſit, inquiens: *Si te percutit inimicus, tu ei præbe & alteram maxillam*, ita ſcribit: *Si tibi ille malefacit, tu illi fac bene; ſi enim hoc feceris, carbones ignis congeres ſuper caput ejus. Quod dicit hoc eſt; mundabis eum à peccato, vincitur enim crudelitas illius patientia tua. Si ſagittam dirigas in lapidem, & lapis durus fuerit, non ſolum non infigitur, ſed reſilit, ſic inimicus tuus, ſi te percuſſerit, & repercuſſus non fuerit, patientia tua ſuperatus ad meliora convertitur.*

S. Hieron. in Pſ. 92.
Percutienti maxillam, præbenda eſt altera.

De quodam magnæ virtutis Epiſcopo legitur: Quod cum à quodam ſubdito ſuo, ſacerdote diſcolo, qui peſſimam habebat linguam, vitamque agebat licentioſam, calumniatus & gravem injuriam paſſus fuiſſet; die quadam eidem ad ſe in ſecreto acceſſito omnium ſcelerum ſuorum ſigillatim expreſſorum proceſſum prælegerit, ſimulque ſingula quæ contra eum machinatus fuerat ſpeciatim recenſuerit, ac demum interrogarit: quodnam putas me

Præclarum exemplum cujuſdam virtuoſi Epiſcopi.

me tibi pro omnibus Iuſcr injuriis inferre velle ſupplicium? moxque in amplexus illius & oſcula prorumens his eum eſt verbis affatus: deinceps bene erga me affectus vitam ſacerdote dignam agere contendas; quibus auditis & viſis diſcolus ſacerdos ille ad pedes Epiſcopi proſtratus veniam popoſcit, tantæque beneficentiæ indiſſolubilibus catenis vinctus, non ſolum vitam & mores emendavit, verum inſuper beneficum paſtorem ſuum, coram omnibus & ſingulis, tamquam virum integerrimum vereque ſanctum præconizavit. S. Thomas de Villa Nova in ſermone quodam ait; *Tolle malitiam à fratre, & non te perſequetur, non tibi male faciet: ſed quomodo? Ciba illum dicit Apoſtolus. hoc faciens carbones ignis congeres ſuper caput ejus: accendetur charitas, & deſtruetur malitia, & ceſſabit inimicitia, & erit frater, quem inimicum putabas. Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum, ut ait Apoſtolus. Certamen enim eſt magnum inter fratris malitiam, & tuam bonitatem, certa viriliter, ut beneficiis vincas illum, qui te aggreditur incommodis, grandis enim tibi gloria eſt, ſi in hoc certamine victor evaſeris, & grandis eſt confuſio, ſi ſuperatus fueris;* quid enim perſecutori noſtro dum beneficiis ſe cumulari videt ab eo, à quo ſeveriſſimam merebatur vindictam, aliud ſupereſt, quam ut ob malitiam ſuam confundatur, pœniteatque, ſe homini virtute & merito conſpicuo intuliſſe injuriam? *O quanta gloria,* inquit idem S. Thomas, *coram Deo, & hominibus, & coram ipſis inimicis, videre illum confuſum, verecundantem, non audentem aſpicere, & attollere oculos ad faciem tuam, dolentem quod tam bonum hominem perſecutus fuerit.*

S. Th. à Vill. ſer. in fer. 6. Ciner. Quomodo lucrari poſſimus inimicum.

6. Idem quoque punctum S. Bernardin. his verbis tangit: *Nulla honeſtior vindicta de hoſte ſumi poteſt, quam indulgentia liberalis, proinde etiam paganus Seneca de quatuor virtutibus ait: Scio magnum vindictæ eſſe genus, poſſe ignoſcere.* Idem quoque Sanctus in progreſſu ejuſdem ſermonis, verum nos modum docet bonam & dignam de inimicis ſumendi vindictam; dicit enim: *Triplex offenſæ genus poteſt homini irrogari, cordis, oris, operis: corde odiendo, mala deſiderando. Ore, detrahendo, infamando. Opere, offendendo animam, perſonam, ſubſtantiam. Vis de omnibus his honeſtiſſimam ſumere vindictam? Vis quod nil relinquatur inultum? ignoſce liberaliter, corde, ore, & opere. Si odit te corde, dilige eum amoroſo corde. Si nocuit tibi ore, in his, in quibus licitum eſt, lauda illum; ore, devotam orationem ad Deum pro eo funde: ſi vero opere te aut tuos plurimum læſit, aliquod ſervitium, vel beneficium illi impende. O vindicatio benedicta, & omni pietate & honeſtate præcipua: & ſibi bene conſcia, proximo pacifica, atque Deo ſummo grata.* Legatis velim in cap. 26. Gen. injurias & moleſtias ab Iſaac in Gerari receptas; ſimulque eum ſacro Chroniſta teſte bonum reddidiſſe pro malo invenietis: *Vicit in bono malum, quia fecit eis convivium.* Ac proinde D. Chryſoſtomus ait: *Quæ ab eo facta ſunt, non ſolum manſuetudinem juſti indicabant, ſed & præcepta Chriſti, ſuis illum operibus implere oſtendebant, nam id quod Chriſtus diſcipulis ſuis præcipiens, & admonens dicebat, ne ſolos diligentes diligerent, ſed & inimicis charitatem exhiberent, hoc ille nunc multo antea implebat, & tanta hoſpitalitate tractabat eos, qui tanto odio ipſum proſecuti fuerant, omnemque vindictæ cupiditatem animo excludebat. Qua igitur venia nos digni erimus, qui poſt gratiam, & tantam doctrinam, & Salvatoris præcepta, neque ad hujus juſti menſuram pervenire valeamus?* Verum enimvero quiſnam fuit fructus, quem Iſaac ex hac ſua manſuetudine percepit? nimirum confœderatio, unio, & ſtricta amicitia, quam cum ipſo firmiter inierunt: *Juraverunt ſibi mutuo, dimiſitque eos Iſaac pacifice in locum ſuum.*

S. Bern. tom. 2. ſer. 50. a. 2. c. 2. Verus & bonus modus ſe vindicandi de hoſte.

Hoc præticavit Iſaac. Gen. 26. v. 30.

D. Chryſ. h. 52. in Gen.

Ibid. v. 31.

7. Memorabilis profecto eſt, huicque propoſito apte inſervit conſuetudo illa, qua S. Eliſabetha Regis Panoniæ filia multos ſibi & Deo lucrata fuit: *Poſtquam enim amiſſo viro, diſtractiſque fortunis, Deo in paupertate ſervire cœpiſſet, forte per ſemitam pergens hinc inde lacunoſis ſilicibus voraginoſam, notæ cuidam fœminæ, & in quam non pauca quondam beneficia contulerat, facta eſt obvia; quæ contemptim admodum ſuperbeque occurrens, ipſam quam antea coluerat, obſervaveratque hanc per injuriam adverſo impulſam latere evertit in lutum, atque præterit. Multo ergo deturpata cœno Chriſti ancilla, nihil indignationis præ ſe tulit, ſed tacita tantum ſubriſit, gaudens ſe ab hominibus deſpici, ut placeret Deo.* Nimirum obſecuta eſt aureæ illi Senecæ ſententiæ dicentis: *Iraſcetur aliquis? tu contra beneficiis provoca. Cadit ſtatim ſimultas, ab altera parte deſerta, niſi par non pugnat.*

Memorabile exemplum S. Eliſabeth. M. Marul. c. 2. de pa... tientia.

Sen. l. 2. de irac. 34.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Inimici ſaluti noſtræ cooperantur, efficiendo, ut irreprehenſibiliter vivamus, vel per vitæ emendationem, vel per obtentam a Deo, propter exhibitam inimicis veniam & dilectionem, peccatorum noſtrorum remiſſionem.

THEMA.

Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos, Luc. 1. v. 71.

1. AUthor operis imperfecti Chriſtum inimicorum dilectionem, non tam propter eorum, quam ob noſtram utilitatem, nobis præſcripſiſſe exiſtimat, dicens: *Puto quod Chriſtus non tantum pro inimicis noſtris illa mandavit, quantum pro nobis, non quia illi digni ſunt, ut diligantur ab aliquo, ſed quia non ſumus nos digni, ut aliquem odiamus.* Enimvero igitur conabor in diſcurſu præſenti, & probare, quod præcepti hujus adimpletio, modo ob fines debitos & cum circumſtantiis convenientibus fiat, nobis utiliſſima ſit, æternæque ſaluti noſtræ mirabiliter cooperetur, juxta citata illa verba: *Salutem ex inimicis noſtris, &c.* & inprimis quidem Plutarchus, in libro, cui titulus eſt (*de utilitate capienda ab inimicis*) ita ad noſtram ſcribit inſtructionem: *Recte dictum eſt ab Antiſthene Philoſopho, ad tuendam ſalutem opus eſſe, aut ingenuis amicis, aut acribus inimicis, propterea quod illi, dum admonent peccantes; hi, dum maledicunt, revocant à vitiis: ſed quia ad libere admonendum pene vocem amiſit amicitia, ſupereſt, ut ab inimicis veritatem audiamus.*

Dilectio inimicorum nobis ipſis plurimum prodeſt. Aut. Imp. hom. 13.

Plut. l. de util. cap. ex inimicis.

2. Neſcio ſi quandoque obſervaveritis illam Davidis comparationem, qua ſe cervo aſſimilat, dicens: *Quemadmodum cervus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus.* Quam utique ſimilitudinem non abſque myſterio inſtituit; cervi namque proprium eſt, ſerpentes per ſtomachi calorem in ſuum convertere nutrimentum, licet iidem ab aliis animalibus ſumpti veneno ſuo mortem accelerent. In prætactis itaque verbis Pſalmiſta ad ardentem ſuam erga inimicos alludebat charitatem, quorum opprobria peſſimoſque inſultus calore digerebat divini amoris, qui in corde ejus exardeſcebat, patienter omnes illorum ſuſtinendo inſidias, iiſque ad animæ ſuæ ſalutem utendo,

Pſ. 41. v. 2. David ſe comparat cervo, ob dilectionem inimicorum.

S. Ambr. in Pſal. 118. octav. 6.

do. Hinc ſanctus Ambroſius ait: *Bonus cervus in medio viperarum innocuus paſcebatur: illi triſulcis ore linguis micabant, hunc autem ſanila paſcebat oratio, imo cibum obtrectantibus offerebat.* Offenſæ enim & injuriæ hominibus imperfectis Deique timore vacuis ſtimuli eſſe ſolent, quibus ad vindictas, odia, & irreconciliabiles inimicitias præcipitari ſolent. Davidem magis magisque urgebant, ne in amore erga Deum, neque charitate erga proximos, ac probitate vitæ excellentiſſime proficeret.

S. Antonin. ſum. Theol. p. 4. tit. 6. c. 4. §. 5.

Dilectio inimicorum utilior nobis eſt, quam amicorum.

3. *Salutem ex inimicis &c.* S. Anton. in ſumma ſua Theologica ita ad idem ſcribit intentum: *Dilectio inimicorum eſt utilior nobis, quam amicorum, quia valet ad ſanandum peccata.* Idque ex authoritate S. Auguſtini confirmat dicentis: *Ego ad dilectionem vos moneo inimicorum, quia ad ſanandum vulnera peccatorum, nullum medicamentum efficacius eſſe cognoſco.* Prout in Davide patet, qui quamdiu æmulorum patiebatur perſecutiones, facta ejus obſervantium, ut ipſum reprehenderent, ſemper irreprehenſibilem ſe præſtitit, inque omnibus operibus ſuis ſumma cum cautela & circumſpectione proceſſit, quem ſaluberrimum effectum ipſemet adverſarius adſcribere non dubitat, dum ait: *Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo, quia in æternum mihi eſt.* Qui enim in medio impiorum vivit, oculos apertos habet, & ne accuſationi locum præbeat, ſuos caute circumſpicit mores. Ubi vero David thronum conſcendit, perſecutionibusque finitis omnes ei obſequioſe aſſurgebant gloriari amplius ut prius non poterat: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ. Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam, facientes prævaricationes odivi;* ſcimus namque qualiter adulterio & homicidio turpiter ſe deinceps contaminarit.

Pſ. 118. v. 98.

Pſ. 100. 2.

Pulchra ſimilitudo hujus utilitatis.

4. Sane ſi quæ ſtatua marmorea in Altaribus adorationi fidelium expoſita rationis uſu polleret, maxime ſe obligatam reputaret ferris, & ſcalpellis, quorum ictus atque percuſſiones tam nobilem ei figuram impertierunt, quæ ſi non acceſſiſſent tamquam rudis petra in fundamenta ſubtus terram collocata fuiſſet. Sed quid hac ſimilitudine me inferre velle putatis? Id ſcilicet, quod continuo ſacræ tradunt hiſtoriæ, nimirum unicam cauſam, ob quam tot tantique viri ſancti in virtutibus ac perfectione gradum conſcenderunt eminentem, hanc fuiſſe quod contradictionibus, & perſecutionibus, quibus viventes impetebantur, ad ſuum noverint uti profectum; qui proinde magnam erga perſecutores obligationem habebant, utpote qui hoc circa illos munus exercuerunt, de quo canit Eccleſia: *Tunſionibus, preſſuris expoliti lapides, ſuis coaptantur locis, per manus artificis diſponuntur permanſuri in ſacris ædificiis;* In vitis patrum de Joanne Thebæo Ammonis Abbatis diſcipulo refertur, hunc duodecim annis ſancto huic ſeniori omni cum diligentia amantiſſime inſerviiſſe, nec tamen ab eodem vel minime benevolo verbo fuiſſe dignatum: Tandem vero *ſenex moriturus coram aliis ſenibus tenuit manus ejus, & dixit ei tertio: Salveris, ſalveris, ſalveris, & tradidit illum ſenibus dicens: Iſte non homo eſt, ſed angelus; qui tot annos mihi infirmanti ſerviens, nec bonum ſermonem audiens, fecit tamen obſequium cum magna patientia.* Et merito quidem illum angelo comparavit, quia tot angeli cuſtodes noſtri quotidie à nobis recipiunt offenſas, & injurias, nec tamen ob illas à noſtra cuſtodia & miniſterio deſiſtunt, nec benefacere nobis ceſſant? Sanctus Iſidorus Peluſiota in quadam Epiſtola eandem paulo ante ex Plutarcho adductam tradit doctrinam, inquiens: *Ab inimicis utilitatem capiunt. Perſæpe enim obortum maledictum, animi morbum, aut ignoratum, aut neglectum curari, ſiquidem probi & clari viri, aut veris amicis aut acribus, & inflammatis inimicis opus habent; illi ſiquidem admonendo, iſti vero conviciando a peccatis avertunt. Quoniam vero nunc amicitia tenuem vocem habet, imo potius muta eſt ad libere loquendum, atque ad garriendum quidem, & aſſentandum loquax, & clamoſa eſt, ad admonendum vero, ac reprehendendum muta, ab inimicis audienda eſt veritas, vitaque emendanda.*

Exemplum mirabilis patientiæ.

Vit. PP. l. 7. c. 19.

S. Iſid. Pel. l. 3. ep. 28.

Ab inimicis auditur veritas.

5. Conſideratione digna ſunt Cardinalis Toleti ad præſens propoſitum congrua ſequentia verba: *Si quis nos offendit,* inquit, *& ſe nocere intendat, tamen revera offenſa ipſa in noſtram utilitatem, ſpiritualem cedit ſi volumus; non ergo difficile videri debet remittere illud quod utile eſt nobis ipſis.* Adducitque ſequentem S. Greg. authoritatem in homilia 14. ſuper Evangelia ita ſcribens: *Ferrum animæ noſtræ nequaquam ad acumen ſubtilitatis perducitur, ſi hoc non evaſerit alienæ limæ pravitatis.* Experientia quotidiana docet, civitates illas, quæ inimicum ſibi vicinum habent, magna cum vigilantia vivere, nec portas ſuas duntaxat, verum etiam omnes ſtatuum ſuorum fines, diligenter cuſtodire; ſciunt enim hoſtes nihil æque meditari, quam inſidias; hæc autem vigilantia ad ſalutem publicam cooperans, bonum quoddam eſt, à malevolentibus & inimicis illatum procedens. Quot ſunt qui ſine dubio propriæ ſalutis obliti viverent, ſuæque ſenſualitati fræna laxarent, niſi omnes operationes ſuas ab æmulis ſuis diligenter explorari & inveſtigari ſcirent? Scipio Naſica ſuaſit Romanis, ne Carthaginem deſtruerent, eo quod hæc juventuti illorum in armis exercitandæ continuo deſerviret; ob hunc quoque finem ipſemet Deus in terra promiſſionis multos permiſit vivere populos, Iſraelitis minime ſubjectos, ſed potius continuo illis inſidiantes, *ut in eis erudiret Iſraelem.* Et ideo author quidam inimicos ingenioſe appellat frænum vitiorum, ſtimulos virtutum, nec non directivas bonorum morum regulas; non eſt igitur conſideranda à nobis ejus, qui nos odit, malignitas, ſed potius profectus, quem ad ingens animarum noſtrarum bonum ab eadem referre poſſumus; *Salutem enim ex inimicis noſtris & de manu omnium, qui oderunt nos.* Quod ſi turri cuipiam incluſus, fame ibidem mori cogereris, eſſetque non nemo, qui te percutere & indigne tractare volens, nec habens quod in te jaceret, panes ad te lædendum in faciem tibi projiceret, profecto nihil inde mali patereris, quin potius ingens inde perciperes bonum; pari quoque modo verum quidem eſt, quod is qui te perſequitur, qui famam & reputationem tuam dilacerat, quique facultates tuas injuſte tibi ereptas uſurpat, aliud nihil in animo ſuo moliatur, quam ut te contriſtet, & vivum quaſi ſepelire contendat; verumtamen ſi hac occaſione bene uti noſſes, quam is tibi ſubminiſtrat, in hac vita bene merendi, peccatorum veniam tibi impetrandi, teque in amore divino excitandi, atque ingens meritorum lucrum comparandi ad cœlum poſſidendum, utique lucrum iſtud æqua lance ponderatum omnibus injuriis ab inimico tibi intentatis longe præponderare depræhenderes. *Amicus videtur, qui te perſequitur.* inquit S. Thomas de Villa Nova, *nam ille facit, ut cognaſcas teipſum, dicit tibi vera, & vitia tua tibi pandit; ille facit te vivere ſolicitum, ne turpia agas, ſciens quia non parcet tibi; ille excitat te, & exercet ad omnia opera virtutum, humiliat te, & præbet tibi materiam patientiæ, manſuetudinis, fortitudinis, & charitatis, & illuſtrem facit & præſtantem in bonitate; ille licet cum magno detrimento ſuæ conſcientiæ & famæ, fabricat*

Tol. in c. 6. Luc. annot. 70.

S. Greg.

Explicatur utilitas illa apta ſimilitudine.

Ulterius declaratur utilitas inimicorum.

Inſignis ſimilitudo.

S. Tho. de Vill. nov. ſer. 1. Cin.

bricat tibi coronam, & grandem coram Deo gloriam parit, & magni meriti occaſionem tribuit.

Apoc. 21. v. 27.

Efficax via animas purificandi, eſt oratio pro inimicis.

S. Aug. ſer. 254. de tempor. 4. 8.

6. Axioma eſt infallibile à S. Joanne, de Jeroſolyma cœleſti diſſerente, dictatum: *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens*: quænam vero eſt efficacior via animas noſtras ab omnibus ſordibus purificandi, ut pure & munde in cœlo præſentari valeant? audiamus S. Aug. in ſermone quodam ad hoc ita reſpondentem: *Incipe orare pro inimico tuo illo magno, qui tibi multa mala fecit, qui in te multa dura congeſſit, incipe pro illo orare. & vide cor tuum tecum litigare, quod ergo vis, quod tibi placet, quod delectaris ſecundum interiorem hominem, quod obtemperas domino tuo, & oras pro inimico tuo, aurum eſt. Quod vero cum orare cœperis: incipit tecum carnalis infirmitas litigare, ipſa ſunt ſordes, a quibus te vult Deus in fornace purgare.* Ipſe quoque Plutarchus de utilitate, quæ ab inimicis in nos redundat, diſſerens

Plut. ibid.

ait: *Quid impedit, quo minus gratis docentem magiſtrum admittentes inimicum, utilitatem capiamus, & aliquid eorum, quæ nos latebant diſcamus?* quot defectus no-

Defectus noſtros occultos, cognoſcimus per inimicos.

bis ipſis occultos non agnoſcimus, non æſtimamus, quos tamen corrigimus & emendamus, mox ut à malevolis noſtris nobis improperantur? ex quadam D. Chryſoſt. homil. clare deducitur inimicos eſſe ob ingentem, quam nobis adferunt utilitatem non ſolum amandos, verum etiam ſolicite quærendos eſ-

Chryſoſt. to. 1. h. 22.

ſe, ita enim ſcribit: *Tu ut frugi ſervum compares, & aurum dinumeras, & cum mercatoribus multis verba facis, & longas interdum peregrinationes ſuſcipis: ut autem inimicum amicum facias, curam non adhibes? ſervi poſſeſſio non magna emolumenta afferre poteſt, inimicus contra amicus factus eſt, & Deum nobis propitium, & benevolentem facit, & facile noſtra peccata reſolvet, & inter homines laudem, & vitæ noſtræ magnam ſecuritatem conciliabit.*

Nullum brevius & ſecurius remedium ſalutis noſtræ habemus, condonatione injuriarum.

7. *Salutem ex inimicis noſtris.* Nullum habemus aliud æternæ ſalutis noſtræ obſtaculum, præterquam Dei offenſam; ad illam vero abolendam inter omnia efficaciora remedia (ut ipſamet prima & infallibilis veritas ſæpius nos docuit) nullum eſt ſecurius, brevius, magisque indubitatum, quam indulgentia offenſarum, quas inimici noſtri nobis irrogarunt; per hanc namque nos viciſſim à Deo omnium offenſarum; quas in illum commiſimus indulgentiam conſequimur. Hugo Cardinalis de

Hug. Card.

inimicis inquit: *Utiles ſunt nobis, qui adducunt nos ad portum, quia debita noſtra perſolvunt.* Hi qui nos perſequuntur, cauſa ſunt, quod mores noſtros reformemus, quodque effrænibus appetitibus noſtris morem minime geramus; nam ut D. Chryſoſtom.

Chryſ. to. 6. h. 18.

in homil. *de odio & inimicitiis* optime notat: *Fit odium maximæ utilitatis occaſio. Frequenter quæ laudando & gratificando effecerunt amici noſtri, hæc præſtiterunt inimici laceſſendo maledictis, & ſi vera objiciant. Illi enim gratificantes, ſive etiam aſſentantes ſuperbiæ malum in nobis augent, hi vero odio perciti crimina exprobrant, & nos ad vitiorum correctionem compellunt.*

De hoc certi ſumus ex promiſſione divina.

Præterea ut in Diſcurſibus XVI. & XVII. probavimus, Deus ſe peccata remiſſurum nobis promiſit, quoties injurias & contumelias nobis illatas remiſerimus. *Si proximo remiſeris peccata*, inquit in alia

Chryſ. to. 1. h. 22. de ſimultate.

quadam Homil. D. Chryſoſt. *Ea quæ tum retegenda erunt, nunc in hoc ſæculo abolebuntur, veniesque ad judicium, nihil tecum trahens ex tuis peccatis, adeo ut multo plus recipias, quam de tuo remiſiſti.* Idem quoque Sanctus in ejuſdem homiliæ progreſſu ait: *Tot peccata, tanta ſupplicia, tantum pudoris elicere licet per condonationem offenſa, nihil enim eſt huic virtuti æquale. Vis cognoſcere hujus vires? ſi ſteterit Moyſes & Samuel ante faciem meam, non eſt anima mea ad eos. Attamen quos non potuerunt Moyſes & Samuel eripere ab ira Dei, hujus præcepti obſervatio eripere potuit, ac proinde illis quibus iſta dixit, aſſidue præcepit, inquiens: Remitte* (Zach. 7. v. 20.) *malefacta unusquisque fratri ſuo, ne ſitis memores offenſarum in cordibus veſtris, de malefactis proximi ne cogitaveris.* Iſidorus Clarius Epiſcopus Fulginas in quadam oratione illa Dominicæ orationis verba ponderans: *Dimitte nobis debita no-*

Matt. 6. 20. Iſid. Clar. orat. 52. in Matt.

ſtra, ſicut & nos, &c. inquit: *Facilitatem remiſſionis conſequendæ confirmat hæc adjecta conditio, qua tamquam ſigno quodam nos certos de ſua voluntate facit Deus, noſtramque imbecillitatem, ac diffidentiam confirmat, ac corrigit, quod ſcilicet remittenti ſit remittendum quod ut exploratius haberemus, non contentus hæc verba in hac precatione poſuiſſe, peracta hac precandi forma, mox adjecit, proinde ſi remiſeritis hominibus peccata eorum, remittet & vobis Pater veſter peccata veſtra.* Magnifica plane & liberalis conditio, & quæ os *inimicorum obſtruere idonea ſit, ne queri poſſint cur in gehennam condemnati fuerint, nam judicium de nobis futurum in noſtra poſuit poteſtate. Quare ſi attentius cogitaretur, optare quisque deberet (quod tamen ſine proximi cujusque damno eſſet) habere aliquos quorum offenſiones eſſent remittendæ.* Ad melius vero comprehenden-

Confirmatur inſigni ſimilitudine.

dum immenſum quod Divina liberalitas nobis offert beneficium, ſequentem adducit aptiſſimam ſimilitudinem. Fingamus enim, inquit ipſe, Regem quendam liberaliſſimum multos habere exceſſivæ cujusdam ſummæ debitores, deſiderareque, ut debita, quibus unus alteri obſtringitur, perfecte dilueret, ideoque hanc promulgaſſe legem, quod quisquis creditum alteri debitori ſuo remiſerit, immunis quoque, & exemptus futurus ſit ab omni debito, quantumvis exceſſivo, quo ærario & cameræ regiæ obſtringitur, cum hoc tamen pacto & conditione ut quisquis nullum habet debitorem, ærario ſuo ad minimum uſque quadrantem ſatisfacere obligetur. *In hac lege* (verba ſunt prædicti Clarii) *quisquis debitorem nullum habuiſſet, & multa Regi deberet, multo deteriori, quam cæteri, eſſet conditione, optaretque aliquos habere, qui ſibi quidquam deberent. At hæc ipſa eſt lex cœleſtis Patris, qui etiam cupiens habere occaſionem ignoſcendi, permittit offenſiones inter homines accidere, ut omnes habeamus debitores aliquos, quibus remittendum ſit, ut poſſit ipſe maxima nobis remittere debita, quæ illi debemus. Sed nos ſtolidi, ut cætera omnia erga nos collata à Deo beneficia, ſic & hoc tam ingens non intelligimus, & in proximi cujusque offenſione excandeſcimus cum hinc maxime lætandum eſſet, oblatam nobis eſſe occaſionem, qua exigui debiti remiſſione maxima illa quæ nobis cum Deo intercedunt, liceret diſſolvere.* Quisquis

Aliud ſimile.

millionem auri alteri debet, & ex alia parte mille aureorum creditum ab alio poſcendum habet, quam maxime ſe obligatum illi cenſere debet, ſiquidem cauſa eſt, cur illi immenſum integri millionis debitum ſuum, propter condonationem tam parvæ ſummæ remittatur. Certum namque eſt, quod in Divinæ juſtitiæ menſa Collybiſtica infinito quodam obſtricti ſumus debito, nimirum innumerabilium peccatorum noſtrorum multitudine, hæc autem totaliter nobis dimittitur, ſi illatas nobis à proximis injurias ex corde remittamus. Hoc ſine dubio S. Valer. dicere voluit, quando in Homilia *de bono con-*

S. Valer. h. 13.

ſervanda pacis, ita ſcribit: *Diligite inimicos veſtros. Nemo ſub hoc mandati titulo æſtimet, ſe aliquod inimico præſtare beneficium. Qui inimicum diligit, ſe diligit:* Lucrum & emolumentum noſtrum proprium amamus, dum eum, qui nos odit, diligimus, quia utili-

Noſtrum emolumentum

tates ex hac dilectione redundantes magnam in ſe

amemus, dum inimicum diligimus. *S. Bern. tom. 1. ſer. 28. art. 3. c. 1.*

habens conſequentiam. Utile eſt ex hac dimiſſione, inquit S. Bernardus, gloriam conſequi ſempiternam. *Utile inſuper eſt, quod homo pacifice vivat, ne gravius offendatur, quia vindicari deſiderans, & vindictam exquirens, ſpirituale, æternale, & temporale damnum, & ſui, & ſuorum incurrit. At econverſo, ſecundum Bedam, ſi proximum nos offendentem placamus, Deum nobis reconciliamus, ſic quod pro malo quod leviter dimittimus magnum donum à Deo largiter recipimus.*

Cur nobis Deus potius ob dilectionem inimicorum, quam alium virtuoſum actum peccata noſtra dimittere voluerit.

7. Idem Sanctus in eodem ſermone quærit, quodnam in eo lateat myſterium, quod incarnata Sapientia remiſſionem peccatorum nobis potius indulgere voluerit, in vicem dilectionis inimicorum, quam ob quemlibet alium actum virtuoſum? & reſpondet: *Licet charitas quidem ad omnes actus ſibi neceſſarios hanc remiſſionem impetret, ſeu hominem vivificet, Chriſtus tamen attribuit ei principium, ad prædictum miſericordiæ actum, & hoc ex triplici ratione. Primo propter ejus excellentiam. Secundo propter ejus correſpondentiam. Tertio propter ejus experientiam. Primo propter ejus excellentiam, ut oſtendatur ſingularitas virtutis ejus, & quod ſingulariter Deus actum iſtum dilectionis præcipue exigit & acceptat; in cujus myſterium pariter & exemplum, Chriſtus in cruce pendens cunctis aliis præpoſuit illud verbum* Luc. 23. *Pater dimitte illis, &c. Secundo attribuit ei hoc propter ejus correſpondentiam, habet enim quandam condignitatem & proportionabilitatem correſpondentiæ mutuæ, quia indulgere, & indulgentiam impetrare ſibi mutuo correſpondent. Tertio hoc illi attribuit propter ejus experientiam, hoc eſt, ut oſtendatur, quod in præſenti vita amoris actus prout in Deum abſolute refertur, non utique eſt perfectus, ac per conſequens nec Deo perfecte gratus, niſi ad dilectionem proximi uſque ad inimicos, & uſque ad indulgentiam offenſarum ſe attenter extendat. Quia enim inviſibilis eſt, proximus autem viſibilis, quia etiam quidam actus divini amoris ſæpius habent nimis falſam ſimilitudinem puri & ſinceri amoris, quam habeat actus, quo quis ex corde injurias parcit, & amplectitur inimicos, idcirco vult Deus, quod veritas ſui amoris in homine viſibili comprobetur. Quia tamquam Dei imago nobis proponitur loco ejus, & in quo ſenſibilius & infallibilius probari poteſt, ſi homo vere diligit eum, ſaltem in iis actibus, qui ſenſibiliter noſtræ naturæ repugnare videntur.*

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur motiva, quæ nos ad remittendas acceptas ab inimicis injurias extimulare poſſunt.

THEMA.

Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum, Rom. 12. v. 21.

Inter omnes de ſenſualitate noſtra victorias principem locum obtinet condonatio injuriarum, & beneficentia erga inimicos.

1. Difficiliores inter de ſenſualitate victorias, primum illa locum obtinet, quam Apoſtolus in præſenti nobis ſuadere nititur, ut ſcilicet vincamus noſmetipſos, inimico noſtro bonum pro malo reddendo, quia ſcilicet in eo ipſo ſumma inferenda eſt violentia appetitui iraſcibili, qui juxta corruptam naturam noſtram admodum proclivis eſt ad ultionem & vindictam. Et ideo cum ratio ſenſui dominari debeat, & imperare neceſſum eſt, ut multa et efficacia, proponantur motiva ad conterendum & ſubjugandum vindicativum; juxta illud Apoſtoli monitum: *Vince in bono malum.* Et quidem quotidiana experientia teſte, multi reconciliantur invicem cum inimicis cæteroquin graviter offendentibus ad magnatum, quin & quandoque ad amicorum, aut aliorum intercellatorum inſtantiam; numquid igitur minus in nobis valebit Deus ille, in cujus ſæmore ſcriptum eſt *Rex regum? in cujus manu corda ſunt regum?* numquid illi obedire detrectabimus dicenti: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.* Sane qui ſervitio cujuſdam Domini, aut gratia principis excidere, aut notabile aliud præjudicium damnumve incurrere timet, ad veniam facilis eſt, & placat, nos gratiæ atque amicitiæ divinæ jacturam flocci faciemus eique rebelles erimus? audite, quam longe contrarium cenſuerit Thomas de Villa nova, dum ita Deum alloquitur: *O Domine vere ne tuam perdam amicitiam, omnes turcas imo & ipſos dæmones, ſi perciperes, diligerem.*

S. Th. de Vill. nov. ſerm. in for. 6. can.

Ad exemplum Attilæ Regis Hunnorum, omnem feritatem deponere debemus.

2. Attila vobis in memoriam veniat Rex Hunnorum, ferus & barbarus, qui ſe *flagellum iræ Dei* nominans, agros ſanguine perfundebat humano, omnes pellimdabat civitates, ſubjugabat provincias & regna; hic enim dum ad Italiæ ſtragem ſitibundus anhelaret, formidabilibus ſeptus exercitibus, ſanctum Leonem Magnum obvium habuit, qui tanta cum gravitate, prudentia & eloquentia eum fuit affatus, ut pedem ulterius promovere non potuerit, ſuamque depoſuerit feritatem, quam in Italiæ exacuerat perniciem. Ecce vobis vel unicus homo tantum efficere potuit cum illo crudelitatis monſtro, & Deus à Chriſt. nec audietur, nec exaudietur, quando eum ut omnem odii vindictæque ſpiritum deponat, paterne admonet, dicens: *Ego autem dico vobis:* Nec id per alium, ſed per ſemetipſum urget, dum ait: *Ego autem dico vobis.* Et quidem cogita quot ille offenſas devorarit, qui hoc nobis tradidit præceptum? ſane injuriæ noſtræ, quas nos Deo inferimus, nullam proportionem habent cum iis, quas nos patimur ab adverſariis noſtris, quia *finiti ad infinitum nulla eſt proportio.* Ut proinde Divus Iſidorus Peluſiota aliquando dixerit: *Neminem ego arbitror tot tantiſque injuriis & contumeliis affectum eſſe, quot quantiſque affectus eſt cœleſtium Rex.* Judas divinum Magiſtrum ſuum ſumme ſibi beneficum, non modo pro viliſſimo vendidit pretio, ſed etiam calumniis improperiiſque oneravit, quin & ducem ſe fecit ſatellitum in captura Chriſti, & nihilominus benigniſſimus Salvator, quot quantiſque modis eum ad ſtatum ſalutis reducere non eſt conatus? In cœna ſapidiſſimum illi obtulit cibum, pedes illius lavit, & oſculatus eſt, ſacerdotem ipſum creavit, ſuoque ſacratiſſimo corpore eum pavit, oſculum ab eo in Getzemani recepit, eum quantumvis traditorem titulo amici affecit, nec umquam ſcelus ipſius, ad vitandam confuſionem ejus & ruborem, manifeſtare voluit; quæ omnia Chriſtus fecit, ut ſuo exemplo datum nobis de inimicorum dilectione dogma & præceptum corroboraret. Nec eſt quod objicias, Chriſtum Deum ſimul & hominem fuiſſe, adeoque nos longe impares ad tantam victoriam aſpirare non poſſe, reſpondeo enim cum Sanct. Auguſtino: *Tot viri, tot mulieres pueri, tantæ & tam delicatæ puellæ, flammas & ignes & beſtias æquanimiter pertulerunt, & nos ſtultorum hominum convitia dicimus tolerare non poſſe? quæ nobis malorum hominum nequitia inferuntur, ſi poſſumus, etiam uſque ad mortem illorum noſtras injurias vindicamus, unde neſcio qua fronte, vel qua conſcientia, cum omnibus ſanctis in æterna beatitudine partem habere deſideramus, quorum exempla ſequi in rebus minimis non acquieſcimus.*

S. Iſid. Peluſ. l. 4. ep. 279.

Chriſtus erga Judam proditorem ſumme beneficum & manſuetum ſe oſtendit.

S. Aug. ſer. 61. de temp.

3. *Vince*

Dum injuriis afficimur, omnium primo, & gravius læditur, & tamen ignoſcit.

3. *Vince in bono malum.* Umquamne ad hoc vos reflexiſtis, quod dum ab inimico veſtro injuriam patimini, primus omnium Deus offendatur, infinitæ majeſtatis & omnipotentiæ Dominus, ſecundo vero loco vos? qui namque proximum ſuoiu offendit notabiliter, certum eſt quod eodem tempore, Deo ſit injurius, divinæque legi, ſe rebellem declaret, ſanguinem unigeniti Dei, quantum eſt in ſe, conculcet, & de novo crucifigat Chriſtum. Nunc itaque quis magis offenditur Deus, an vos? utique Deus ille namque à vili luti pugillo, à terræ vermiculo vilipenditur; & tamen nequaquam Deus ille fulmina jacit ſui juſti furoris, prout experimur, & Apoſtolus in hæc docet verba: *Suſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, Ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ.* Quapropter S. Cyprianus paterne nos admonet dictis: *Qui ad vindictam ſuam nimium feſtinat, conſideret, quia nec dum vindicatus eſt ipſe, qui vindicat. Quanta patientia ejus, ut qui in cælis adoratur, necdum vindicetur in terris.*

Rom. 9. 22.
Ib. v. 23.
S. Cypr. de bono pat.

Quid ergo nobis non eſt faciendum?

Si igitur Deus indulgens eſt, numquid ratio exigit, ut eum imitemur, imo illi obediamus, ne ſcilicet cum inimicis noſtris odium continuando, Deum pariter ad eorum imitationem offendamus? Cui ſtabiliendo fortiſſimum Toleti, in Sanctuarii pondere accurate examinandum ſubnecto argumentum dicentis: *Si Deus illi dimittit quod gravius eſt, & graviorem injuriam condonat ei, ergo & tu debes dimittere quod tuum eſt, & multo minus, & levius.*

Tol. annot. 70. in c. 6. Luc.

Chriſtus in Cruce vicit in bono malum.

4. Deus quidem à petra multis diebus aquæ limpidæ ſapidæque rivos melle dulciores populo ſuo in potum manare fecerat, dicente Pſalmiſta: *De petra melle ſaturavit eos, conſequente eos petra:* Et tamen, licet dum ardentiſſima iti cruciaretur in Calvaria, & vel unicam aquæ guttam in ardoris ſui refrigerium petens, nec ipſam impetrare poſſet, longe liberalior quam umquam ſuum aperuit latus, atque exinde aquam & ſanguinem promanare fecit, quæ ſymbolum fuere Sacramentorum, iiſdemque corpus & animam illuminavit Longini, qui tanta cum crudelitate in cadaver ſuam contorſerat lanceam, an non igitur vere ab eo adimpletum fuit illud Apoſtoli præceptum: *Vince in bono malum?* *At dices forcaſſe*, inquit Euthymius, *quod in multis delinquens, injuria te affecerit, verum tu in pluribus & majoribus, & ille quidem in conſervum, tu vero in Dominum.* Quid ad hæc? Ergone Deo ad veniam facili exiſtente, homo obſtinatus manebit & contumax?

Pſ. 80. 17.
Euth. in c. 6. Matth.

Maximum ſupplicium injuriantis eſt, quod ſit in disgratia Dei, & in manibus Dæmonis.

5. *Vince in bono malum.* Quodnam inimicus noſter ſeverius poterit experiri ſupplicium, quam eſſe in diſgratia Dei, inque manibus Dæmonis, propter injuriam nobis illatam? hæc igitur, utpote maxima pœna ei ſufficiat, ſine alia quam illi de novo superaddatis; quia *non eſt addenda afflictio afflicto.* Circa quam veritatem explicandam ſe diffundit Paulus de Palat. dum ait: *Tantopere infelix eſt caſus inimici cui in peccato, tam eſt miſera conditio, ut vel hoc unum debeat tibi lachrymas miſericordiæ excutere, & ſtimulos addere, ut quacumque potueris arte, vel ope, erigas fratrem in cœno jacentem, liberesque à morte eum, qui in inferni faucibus eſt. Si aſinum inimici ſub onere jacentem lex antiqua ſublevare jubet, quanto magis animam?*

Paul. de Pal. in c. 5. Matt.

Accommoda ſimilitudo.

Utique ſi quis noſtrum ſciret inimicum ſuum Turcarum factum eſſe mancipium, & ad igneam condemnatum fornacem, numquid compaſſione moveretur ad liberandum & obligandum eum, ut ſcilicet vitam ſuam ei debitam agnoſcens; ſe in perpetuum illius manciparet ſervituti? Porro inimicus tuus, propter odium quo te proſequitur, in ſervitutem redactus eſt, non jam Algerinorum, ſed infernalis tyranni, quia ſecundum præſentem juſtitiam condemnatus eſt ad infernum, quod ſi vero ei condonaveris, bonumque pro malo reddideris, è dæmonis ipſum manibus eripies, ipſumque lucratum totum tibi vendicabis, neque enim ad repellendum à corde ſuo odii venenum, alia re opus habet, quam amore & benignitate tua.

Reddendo bonum pro malo, expellimus Diabolum ab anima inimici.

6. Chriſtus Salvator noſter de Juda inimico ſuo occulto diſſerens, frequentem dæmonis facit mentionem: *Cum diabolus jam miſiſſet in cor Judæ, poſt buccellam introivit in eum Satanas; unus ex vobis diabolus eſt*, idque non alia de cauſa, quam quia qui odio locum præbet, dæmonem intra ſe recipit, *ille enim homicida erat ab initio.* Hunc autem demonem ab anima inimici repellere poſſumus, dummodo ei bonum pro malo reddamus; ſimulque eodem tempore in nobiſmetipſis eximium hoc lucrum acquirere vellemus, ut efficiamur dæmonis victores. S. Athanaſius bene obſervat quod S. Paulus dum Epheſiis ſuadet dicens: *Induite vos armaturam Dei ut poſſitis ſtare adverſus inſidias Diaboli*, ſimul etiam bonum pro malo reddendum eſſe docuerit, dicit enim: *Perſecutoribus benefaciendum docuit, ſic enim facilius de Diabolo, omnique militia ejus victoria obtinebitur, quam ſi noſipſos vindicemus.* Eruditiſſimus Idiota in ſuis contemplationibus de divino amore, pariter ex S. Auguſtino dicit: *Sicut homo vincitur humana fœlicitate, ſic diabolus vincitur inimici dilectione.* Hildebertus in quodam ſermone *de Chriſti beneficiis* poſtquam Chriſti erga crucifixores manſuetudinem ponderaſſet, ad hominem Chriſtianum diſcurſum ſuum dirigens inquit: *Oſtenſa ſunt tibi arma fortia, arma victricia, arma quibus pugnatur adverſus principatus, & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitia in cœleſtibus.* S. Auguſtinus ſuper Pſalmum 54. hac de re in favorem noſtrum diffuſe in hunc modum diſcurrit: *Quid te ſecurius, cui dictum eſt: nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere? quid eſt ergo timendum quando pateris inimicum? ne conturbetur in te dilectio, qua diligis inimicum. Etenim inimicus ille caro & ſanguis, quod videt in te appetit, alius vero inimicus occultus (rector harum tenebrarum quas tu pateris in carne & ſanguine) alterum occultum tuum petit, theſauros tuos interiores deprædari & vaſtare molitur. Duos ergo inimicos conſtitue tibi ante oculos; unum apertum; & alterum occultum; apertum hominem occultum Diabolum. Unum dilige, alterum cave, inimicus enim quem vides, hoc in te vult humiliare, unde vincitur; ſi divitiis tuis vincitur, pauperem te vult facere; ſi honore tuo vincitur humilem te vult facere; ſi viribus tuis vincitur, debilem te vult facere. Ea ergo attendit in te, vel dejicere, vel auferre, quibus vincitur, & ille occultus inimicus illud tibi vult tollere, unde vincitur. Homo enim hominem vincis humana felicitate, diabolum autem vincis inimici dilectione. Cura in corde ſervare inimici dilectionem, qua diabolum vincit. Sæviat homo, quantuum poteſt; auferat quidquid poteſt; ſi diligitur aperte ſæviens, victus eſt occulte ſæviens.* Angeli mali pejus à nobis haberi non poſſunt, quam dum nos vident manſuetos eſſe, offenſarum illatarum oblivisci, atque in mente ſerena & tranquilla ſemper perſeverare, quia in hoc Angelos imitamur bonos, inimicos illorum, de quibus B. Petr. Dam. ita ſcribit: *Quotidie illos, ad noſtri cuſtodiam deputatos, multipliciter offendimus, & offenſam negligentia cumulamus. Ipſi autem licet à nobis frequenter injurias patiantur, ſuſtinent tamen, & compatiuntur peccantibus, nec minor illorum circa nos cuſtodia, imo major ſolicitudo, cum boni cuſtodis ſit infirmis magis quam ſanis operam exhibere.*

Joan. 13. 2.
Joan. 6. 71.
Eph. 6. 11.
S. Athan. ho. de paſſ.
Erde illo facile obtinemus victoriam.
Idiot. de am. div. c. 1.
Hildeb ſer. de Chriſto benef.
S. Aug in Pſal. 54.

Angeli mali maxime torquentur noſtra manſuetudine.

S. Petr. Dam. ſer. 2. de ex alt. S. Cruc.

7. Vince

Digitized by Google

neſciunt enim quid faciunt. Unde Rechabitæ quidam exclamavit dicens: *Quid agitis? juſtus pro vobis deprecatur.* Verum opponat forte aliquis non omnes ſimili pollere ſpiritu hoc Apoſtolico, quali viri ſancti prædicti præditi fuerunt. Vana autem eſt hæc & inepta objectio, quandoquidem ſexus debilis, mulieris cujuſdam non in cœnobiis inſtructæ, ſed vitam profeſſæ ſæcularem nos confundit. Cum enim Cajetæ quondam occiſus fuiſſet certæ cujuſdam Dominæ filius; atque ad capiendum homicidam magiſtratus juſſu omnes urbis portæ clauſæ manſiſſent, ut ſic omnis fugæ præcluderetur occaſio, reus ad paternas occiſi ædes accurrens ibidem ſub lectum matris ſe abſcondit; quid vero illam quæ nec cauſam quæſiti latibuli noverat, neque ullam adhuc homicidii filii ſui habebat notitiam, feciſſe arbitramini? num forſitan malefactorem juſtitiæ miniſtris prodidit? audite hiſtoriam: *Illa conſtanti animo ſublevatis in cœlum oculis, benedictum ſit, inquit, nomen Domini, ſicut Domino placuit ita factum eſt. Et ut erat generoſe & Chriſtiano ſpiritu prædita, non modo à vindicta abſtinuit, ſed ejus ſaluti conſulens, in abditiſſimo loco ſervavit occultum.* Imo non ſolum à periculo eum eripuit, ſed ut pro capienda fuga ſecuritati ejus conſuleret pecuniam ſubminiſtravit.

Hiſt. ſelect. Aug. Manni c. 211. Exemplum cujuſdam mulieris.

10. *Vince in bono malum.* Is qui ob inimico offenſus, vel læſus eſt, inſuper etiam memoriæ deberet, num ab eodem inimico ſuo alias aliquo ſaltem modo, honore aut beneficiis affectus fuiſſet, nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Nec modo, quia vitu peras modo aliquis, cogita, verum etiam ſi quid boni umquam ab illo in te profectum eſt, diligenter conſidera, & confeſtim ad clementiam redigeris.* Porro dura fuit illa à Davide contra Mephiboſeth, in favorem Sibæ ſervi ſui, ſine præmiſſo cauſæ examine, ſolum ex adhibita falſæ deceptoris relationi fide, pronuntiata ſententia; imo quod magis admirandum eſt, poſtquam ſuam Mephiboſeth clare oſtendiſſet innocentiam Rex ſe deceptum cognoſcens, adhuc in ſententia lata perſtitit, inquiens: *Fixum ſit, quod locutus ſum, tu & Siba dividite;* nec tamen eumdem Mephiboſeth vel minimo verbo contra Davidem conqueſtum fuiſſe conſtat, imo prima vice hoc eum titolo honoravit: *Tu autem Domine mi Rex, ſicut angelus Dei es, fac quod placitum eſt tibi;* demum vero poſtquam per adductas varias rationes ſuam conatus fuiſſet oſtendere ab omni culpa immunitatem, nec tamen quidquam apud Davidem obtinere potuiſſet, iterum reſpondit: *Etiam cuncta accipiat, poſtquam reverſus eſt Dominus meus Rex pacifice in domum ſuam.* Cujus rei interpres quidam modernus nobis explicat myſterium dicens: *Non queritur de injuſto aut ſevero nimis regis judicio, quo à paternis bonis dejectus eſt, cum loco beneficii ponat, quod vivat, quare concludit ſibi nefas eſſe, queri de regis decreto, cum plura acceperit, quam à regia liberalitate ſperare debuerat.* Memor etenim erat ingentis, quod à Rege acceperat, beneficii, quo eum honoraverat, perpetuum ſuum commenſalem eum declarando: memor quoque erat manſuetudinis & beneficentiæ erga Saulem & Jonathum exercitatæ. Ex quo exemplo diſcamus oportet, quod tametſi nobis nonnumquam aliquid faſtidii vel injuriæ ab aliquo inferatur, à quo aliis in occaſionibus beneficia & obſequia accepimus, illa minime nos movere, aut ad impatientiam adigere debeant, ſed recogitanda à nobis ſint beneficia aliis temporibus ab eodem recepta.

Cogitet inſenſus an non aliquando ab inimico honorem aut beneficium acceperit.
Chryſ. hom. in Matth.
2. Reg. 19. 26.
Ibid. v. 29.
Ibid. v. 27. Prout fecit Mephiboſeth in Davide.
Ibid. v. 30.
Sanctius ibid.

11. *Vince in bono malum. Memento noviſſimorum,* inquit Eccleſiaſticus, *& deſine inimicari, Tabitudo enim & mors imminent in mandatis ejus.* Quæ verba Hugo Cardinalis ita exponit: *Memento mortis, judicii, ſuppliciorum inferni, gaudiorum Paradiſi, & deſine inimicari, id eſt deſine.* Paulus de Palatio pariter ita ſcribit: *Plane deponet furorem, qui furorem Dei in morte, judicio, & inferno, novit explicandum, & in non remittentem effundendum. Qui intelligens præſcindi ſibi iram, non velut leo iraſcitur, ſed ſicut pullus hirundinis clamat, meditatur ut columba.*

Vindicativo cogitandum eſt de judicio extremo.
Eccli. 28. 6. 7.
Hug. Card. ibid.
Paul. de Pal.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Per varia eximiorum virorum (è quibus nonnulli gentiles fuerunt) exempla oſtenditur illos ſummæ ſibi gloriæ duxiſſe offenſas acceptas remittere.

THEMA.

Doctrina viri per patientiam noſcitur, & gloria ejus eſt iniqua prætergredi. Prov. 19. v. 11.

1. SAlomon Regum ſapientiſſimus & gloriæ captandæ avidus in parabolicis documentis ſuis experientiam doctrinæ & ſapientiæ virtuoſi cujuſdam hominis, à patientia & tolerantia injuriarum deſumendam eſſe inſinuat, gloriamque & honorem ſuum in diſſimulandis contumeliis, iiſque minime vindicandis præcipue relucere pariter dicit: *Doctrina viri per patientiam noſcitur, & gloria ejus eſt iniqua prætergredi.* Alia quædam verſio legit: *Prudens homo differt iram ſuam, & delicta diſſimulando major & major fit.* Cajetanus quoque in expoſitione hujus textus, ad gloriam alludit, quæ per injuriarum tolerantiam acquiritur; dicit enim: *Gloria viri eſt, occurrentes rebelliones, hoc eſt contemptum aliquem ſurda aure pertranſire.* Simili modo eadem verba Dionyſius Carth. exponens inquit: *Præclarum meritum & honor viri patientis conſiſtit in hoc ut aliorum improbitatem ac perverſitatem æquanimiter ferat.* Quanta igitur fuit, cunctiſque ſeculis futuris futura erit Davidis gloria, qui cunctas ſibi illatas injurias tam glorioſe vicit, ſuiſque perſecutoribus bonum ſemper pro malo retribuit? quique cum poſt rebellionem Abſalonis in pacificam throni Iſraëlitici poſſeſſionem reſtitutus fuiſſet, ad ſumendam de Semei vindictam provocaretur, reſpondit: *cur efficimini mihi hodie in Satan, ergone hodie interficietur vir in Iſraël? an ignoro me hodie factum Regem ſuper Iſraël?* et vero jam dudum à Samuele viſu Dei in regem Iſraëlis conſecratus fuerat multiſque ante annis omnes Iſraëlis tribus debitam ei ſpoponderant obedientiam; quomodo igitur ſe eo die inthronizatum, ſceptrumque regium manibus ejus inſertum fuiſſe dicit? nimirum hiſce verbis, ni fallor, inſinuare voluit, ſe eo die, ob exercitum adeo heroicum facinus, quale erat tam notabilium injuriarum remiſſio regia corona & ſceptro dignum factum fuiſſe, ideoque iis, qui eum ad ſumendum de inimicis ſupplicium proritabant, indignans illos ſibi in Satanam converſos eſſe dicebat. *Hoc eſt,* inquit Cajetanus, *vos creditis partes meas fovere, & tamen in hoc eritis mihi hodie in adverſarii officium; & rationem ſubjungit, quia dies hodiernus eſt tamquam dies creationis mihi in regem, & ideo oportet me agere tamquam novum regem, & obliviſci præteritorum. An hodie morietur vir* in

Sapientia viri virtuoſi cognoſcitur ex tolerantia injuriarum.
Prov. 19. 11.
Tygur.
Cajetan.
Dion. Carth. ibid.
Patet in exemplo Davidis erga Semei. 2. Reg. 19. 22.
Cajetan.

Digitized by Google

in Iſraël? quia nonne novi quod hodie ſum rex ſuper Iſraël? Abulenſis proteſtationem hanc à Davide factam, non ex politica humana, vel ratione ſtatus, ſed ex vera ejus manſuetudine profectam eſſe dicit: *Noluit*, inquit, *quod occideretur aliquis in illa die ex ſola benignitate. quia remiſit liberaliter injurias omnibus qui eum contempſerant*. Similiter poſtquam Saul vidiſſet à Davide donatam ſibi vitam fuiſſe, ſeque ab eo fuiſſe defenſum, ne ab ejus militibus internecioni traderetur, hanc inde deduxit infallibilem conſequentiam: *Nam quia ſcio quod certiſſime regnaturus ſis.* At vero unde nam hoc colligere Saul poterat, qui ad eum uſque diem imperii Iſraëlitici habenas gubernabat? nimirum intellexit, quod redditio boni pro malo, Injuriarumque remiſſio, virtus ſit glorioſiſſima & rege digna. Et ideo Saul adeo indubitata fide Davidem regnaturum eſſe aſſeruit, ut ei totam ſuam commendarit progeniem. Unde D. Chryſoſt. ait: *Preces Rex privatas offert, & diademate cinctus ſupplicem agit, pro filiis ſuis exulem rogans, hoſtem filiis ſuis relinquit Tutorem, ſuoſque poſteros in illius manibus depoſuit.* Idem quoque Saul Davidi prædixit: *Faciens facies, & potens poteris.* Ubi Chaldæus legit: *Regnando regnabis, & proſperando proſperaberis.* Nec ſemel, ſed ſæpius eum in tam heroicæ manſuetudinis præmium filii titulo honoravit. Unde ex mente Carth. dicere voluit: *Faciens facies, id eſt magna, ut conderet Regem, ages juxta illud* Iſaiæ 32. *Princeps ea, quæ digna ſunt principe, cogitabit, & potens poteris, id eſt, mihi jam prævalens, adhuc amplius prævalebis, & Rex præponenseris.*

Abul. 7. q. 5. ibid.

Et Saulem.

1. Reg. 24. v. 21.

Chryſ. tom. 4. de mansuetud.

1. Reg. 26. v. 25.

Chaldæus.

Dion. Carth.

Iſai. 32. 8.

2. S. Matthæus ex peculiari Spiritus ſancti inſtinctu Davidem in Genealogia Chriſti omnibus illius majoribus, etiam Abrahamo, antepoſuit, titulo patris filii Dei eum honorando: *Liber generationis Jeſu Chriſti, filii David, filii Abraham*; quod vero majori admiratione dignum eſt, Davidem non ſemel tantum, ſed bis regem appellavit, dicendo: *David Rex*; & iterum *David autem Regem*, cum tamen conſtet, quod coram illo, in cujus fœmore ſcriptum eſt: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*, ſeniores illi in Apocalypſi coronas & diademada ſua ad pedes agni reverenter depoſuerint. Quidnam vero aliud in eo latet myſterium, quam quod David, qui in hac manſuetudinis virtute, filio Dei ideo conformis erat, ſimul cum eo Regis titulo honorari pariter meruerit, ſiquidem inimicis condonare certo quid divinum in ſe habet?

Matt. 1. v. 1.

Cur David in genealogia Chriſti præponatur aliis Patriarchis.

Apoc. 19. v. 16.

3. Neſcio an aliquando notabilem illam obſervaveritis differentiam circa modum, quo Joſeph Patriarcha ſeſe in ordine ad ſuam venditionem & in ordine ad illatas ſibi à fratribus ſuis offenſas habuerit. Enimvero quando Pharaonis rogavit Pincernam, ut à carcere illum compedibus liberari faceret, ait: *Furto ſublatus ſum de terra Hebræorum*: at vero quando cum fratribus ſuis in Ægypto egit, ſolam fecit ſomniorum quæ habuit mentionem: *Recordatuſque ſomniorum, quæ aliquando viderat, &c.* At vero cur ei in memoriam non incidit fratrum ſuorum odium, & invidia; improperia item, quibus illum oneraverant, iniquum denique attentatum inferendæ ei necis, niſi id ipſi diſſuaſum fuiſſet? fertiſne quid ad hoc reſponderi poſſit? nimirum quando ait: *Furto ſublatus ſum &c.* In carcere inter compedes & catenas vinctus morabatur, & in ſtatu privato degebat: Quando vero recentatorum injuriorum immemorem ſe oſtendit, jam in regio Ægypti throno poſitus erat, animi vero regii individua virtus eſt injuriarum oblivio: *Non dicit eum memorem venditionis*, inquit Oleaſter, *aut mortis ſibi intentatæ, ſed ſomniorum, ut nos doceat, non eſſe memores, ſed oblivioni tradere injurias* Verum quidem eſt, quod paulo poſt in cap. 45. venditionis illius fecerit mentionem, hoc tamen iden factum eſt, ut omnem etiam minimum indignationis ſuæ metum ab eis arceret: dicebat enim: *Nolite pavere, neque vobis durum eſſe videatur, quod vendidiſtis me in his regionibus, pro ſalute enim veſtra miſit me Deus ... in Ægyptum.* Notat inſuper idem Oleaſter ſuper hoc caput ſcribens, quod *non vindicat peccatum, neque ſaltem exprobrat, ſed ex peccato opus bonum efficere nititur, imo opus Dei*, Sanctorum omnique proprium eſt, ex malo ſemper elicere bonum, intentionemque excuſare, quando opus, & actio defendi non poteſt Id quod in S. Stephano & Chriſto Domino exemplificat dicens: *Quod opus in rerum natura deterius lapidatione innocentis? & tamen B. Stephanus etiam ignorantia lapidantium excuſat, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, quia neſciunt quid faciunt. Didicerat id a magiſtro, qui opus peſſimum crucifigentium patri, quaſi non malum offert dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt, ſit nunc juſtus, nefandiſſimum venditionis opus, & maximæ clementiæ Dei fuiſſe oſtendit, & grave facinus in eorum utilitatem convertere nititur.* Unde ſequitur, quod cum malum in bonum convertere opus ſit Dei, in hoc divinam bonitatem imitantes, ſummam acquiramus gloriam, tam in hac, quam in alia vita.

Joſeph eorum pincerna Pharaonis peperit honori fratrum ſuorum.

Gen. 40. 15.

Gen. 41. 9.

Animi Regii eſt oblivisci injuriarum, ſic fecit Joſeph.

Oleaſ. ibid.

Gen. 45. 5.

4. Apud Oſeam de Deo noſtro legitur: *Non faciam furorem iræ meæ, non convertar ut diſperdam Ephraim*; At vero quamnam Deus hujus ſui affectu aſſignat rationem? nimirum *quoniam Deus ego, & non homo, in medio tui ſanctus.* Quæ verba Rupertus Abbas explicans Deum hunc in modum loquentem introducit: *Non ita mutabor ab inſita mihi clementia, ut taliter compleam furorem meum, quoniam Deus ego, & non homo, in medio tui ſanctus. Homo dum iraſcitur, accepta injuria profunde læſus, eo totus intendit, ut vindictam exigat, & de pœnis ſatietur ejus, qui læſit, nec enim pœnitentiam, ſed ſolum quærit vindictam.* At vero ſcire jam velim quinam imitatione dignior ſit, homo, an Deus? quemnam illorum majori cum gloria & famæ noſtræ exiſtimatione ſequi poſſumus ad exemplum Dei, an vero viliſſimi vermis, & pugilli terræ exemplum, enim vero Deus, ut S. Paulus ad Romanos ſcribit, potentiam ſuam manifeſtam facere volens, quanam in re eamdem demonſtravit: *Quod ſi Deus volens oſtendere iram*, inquit Apoſtolus, *& notam facere potentiam ſuam*; num forte id fecit cœli aperiendo cataractas, ut terram de novo inundet? aut vero evibrando fulmina, vel denique mundum per inſolitos terræ motus quatiendo? minime; *Sed ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum.* In hoc enim Deus ſuam facit elucescere magnificentiam & omnipotentiam, quod ſcilicet irrogatas patienter ſuſtineat injurias, nec in illas per juſtiſſimæ iræ ſuæ fulmina animadvertat.

Oſee 11. 9.

Ibid.

Rup. Abb. ibid.

Deus veniam peccatoribus tribuens, potius imitandus, quam homo vindictam quærens.

Rom. 9. 22.

Ibid.

5. Hiſtorias pervolvendo reperiemus clementiam ut plurimum in perſonis ſublimibus maximeque illuſtribus ſuum habuiſſe prædominium, cum ſit virtus generoſo & magnanimo corde digniſſima Refert D. Chryſoſt. quod cum Conſtantini M. ſtatua ingenti fuiſſet injuria affecta, iſque ad eam vindicandam irritaretur, vultu manu ſua tacto reſponderit: *Ego nuſquam vulnus in fronte factum video, ſed ſanum quidem caput, ſana vero & facies tota.* Quem heroicum

Præclara exempla injurias condonantium. Conſtantini Magnis.

Chryſoſt. ho. 20. ad popul.

actum

ictum poſtquam S. Doctor recenſuiſſet, tandem exclamat dicens; *Hoc verbum bellicus canunt omnes, nec tantum temporis labefecit, aut hujus memoriam extinxit. Quod non ſit hoc trophæis ſplendidius.* De Theodoſio Auguſto, refert S. Auguſt. l. 5. de Civ. Dei ſequentia manſuetudinis illius exempla: *Non ſolum vivo ſervavit, quam debebat, fidem, verum etiam poſt ejus mortem, pulſum ab ejus interfectore Maximo, Valentinianum ejus parvulum fratrem, in ſui partes Imperii, tamquam Chriſtianus, excepit pupillum, & paterno cuſtodivit affectu, quem deſtitutum omnibus opibus nullo negotio poſſet auferre, ſi latius regnandi cupiditate magis, quam benefaciendi charitate flagraret.* De Theodoſio II. Annales Eccleſiaſtici referunt, adeo eum benignum & clementem fuiſſe, ut nullus umquam eum viderit iratum, nec injuriis perſonæ propriæ illatis indignari potuerit. A quodam ſuo familiari aliquando interrogatus, cur necem non intuliſſet cuidam, qui graviter illum offenderat, reſpondit? *Utinam potius mihi poteſtas eſſet, eos, qui mortui ſunt, ad vitam denuo revocandi.* De Urbano IV. qui ex infimo fortunæ ſtatu, ad ſupremos fuit evectus honores, leguntur ſequentia: *Egregium Urbanus Chriſtianæ manſuetudinis exemplum in remittendis hoſtibus injuriis explevit, cum enim ad efferendas, tuendaſque Gulielmi regis Romanorum partes, Nuntii Apoſtolici partes in Germania ſuſtineret, à nonnullis hoſtibus captus, traditusque vinculis, è quibus non ſine miraculo ereptus eſt, glorioſiſſimè pepercit, cum adepto pontificatu injuriam ulciſci poterat.* In quadam ejus Epiſt. Deo gratias ſequent. verbis agiſſe legitur: *Spinam omnis odii, ſeu rancoris à corde noſtro præcidimus, & dilectionem illorum in ipſo firmiſſimè ſolidamus, qui noſtram innocentiam quandoque calumniis, & interdum gravibus afflixere jacturis.* Hiſtoria quædam, quæ in iiſdem Annalibus de Bonifacio VIII. recenſetur, hanc inimicis condonandi magnanimitatem in perſonis eminentibus communiter relucere confirmat. Cùm enim hic Pontifex Anagniæ à Sciara Colonna carceri mancipatus, contemptus, multiſque injuriis affectus, poſtea à civibus & Cardinali Urſino liberatus, ſummoque cum pompa Romam triumphabundus introductus fuiſſet, Anagnienſes in ejus defenſionem armati, cum manus cuidam injeciſſent, qui præcipuus injuriæ illatæ author fuerat, Papa idipſum rejiciens, ſubito eum à vinculis eximi juſſit. *Capitur qui maximus eorum extiterat, ſummuſque pater jam carcere liber, protinus hunc ſolvit, rediens feſtinus in almam urbem, numquam ſic glorioſus.* De Carolomanno potentiſſimo & invictiſſimo Franciæ Rege ſcribitur à Baronio, quod cùm incognitus ab Abbate montis Caſſinenſis habitu religioſo indutus fuiſſet, atque in viliſſimis culinæ ſervitiis conſtitutus, ob ſuam in illis obſequiis inexperientiam quemdam commiſiſſet errorem, coquus calore vini ſucconſus, inſignem ei impegerit alapam, cui ille ſine ulla mentis turbatione facie ſerenò reſpondit, condonet id tibi ô frater, Dominus, & Carolomannus. Et tametſi idem coquus hunc ictum aliis temporibus non ſemel, ſed tricies repetiviſſet, ipſe tamen ſemper conſtans ſibique ſimilis nullum oſtendit indignationis veſtigium, tametſi ejus in ſervitio collega has injurias diutius tolerare nequiens, eaſdem in coquo ultus fuerit. Joannes Papa XXII. Philippum Franciæ Regem his verbis ad manſuetudinem hortatus fuiſſe ſcribitur: *Cùm ſili miſereri poſſe ſit opus potentiæ, virtuſque potentis, & ignoſcere genus optimum ſit vincendi, &c.*

Theodoſii Auguſt.
S. Aug. l. 5. c. 26.
Theodoſii II.
Bar. an. 415. n. 16.
Urbani IV.
Bzov. an. 1264. n. 30.
Bonifacii VIII.
an. 1303. n. 42.
Bar. an. 743. n. 28.
Carolomanni Regis Franciæ.
an. 1317. n. 6.

6. Sed quid mirum eſt, quòd manſuetudo communiter reperiatur in viris illuſtribus Chriſtianis, ad præceptum dilectionis inimicorum obligatis; quando eamdem quoque gentiles exercuiſſe, atque inter eoſdem viris inſignibus reſplenduiſſe deprehenditur. Seneca porro ſequentem habet ſententiam, ad confundendum Chriſti fideles efficaciſſimam, dicit enim: *Iracundiſſima, ac pro corporis captu pugnaciſſima ſunt apes, aculeos in vulnere relinquunt; Rex verò ſine aculeo eſt, noluit illum natura nec ſæ ſævum eſſe, nec ultionem magno conſtituram petere, telumque detraxit, & iram ejus inermem reliquit. Exemplar hoc magnis regibus ingens eſt: Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cùm tantò hominum moderatior eſſe animus debeat, quantò vehementiùs nocet.* Idem quoque autor in variis operum ſuorum locis exempla adducit magnatum diverſorum, qui contra ſe offendentes, modo damnum publicum ceſſaret, ſe placidos manſuetoſque exhibuerunt. Ita Rex Antigonus dum aliquando graves contra reputationem ſuam ab aulicis & ſe circumſtantibus militibus murmurationes audiret, manſuetior ille molum benignitate compeſcavit; *quia cùm inter dicentes & audientem palla intereſſet, quam ille leviter commovit, & longiùs, inquit, diſcedite, ne vos Rex audiat.* Ita pariter Marcus Cato ab inſolente aliquando percuſſus, injuriam ſe recepiſſe negavit, quia melius putavit non agnoſcere (verba ſunt Senecæ) *quam vindicare. Nihil inquit poſt tantam petulantiam mali factum eſt? Imo multum boni; cœpit Catonem noſſe. Magni animi eſt injurias deſpicere. Multi leves injurias altius ſibi dimiſere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis eſt, qui more magnæ feræ, latratus minutorum canum ſecurus exaudit.* Et in tertio de ira libro, hanc quoque pulcherrimam adducit propoſitionem, inquiens; *Non eſt magnus animus, quem incurvat injuria:* nec non in ejuſdem libri progreſſu idem aliis confirmat verbis. Dicit enim: *Illud non venit in dubium, quin ſe exemerit turba, & altiùs ſteterit, quiſquis deſpexit laceſſentes; proprium eſt magnitudinis veræ non ſe ſentire percuſſum.*

Gentiles etiam exercuerunt dilectionem inimicorum.
Sen. l. 1. de clem. c. 19.
Seneca.
Antigonus Rex.
Marcus Cato.
Sen. lib. 2. de ira c. 32.
Ibid. c. 25.

7. Salmeron quoque S. Auguſtini authoritati innixus non minùs efficaciter idem promovet intentum, quando ait: *B. Auguſtinus Epiſtola ad Marcellinum, Tomo ſecundo, Epiſtola quinta ante medium, eleganter reſpondit iis, qui propter hoc præceptum, & alia ſimilia, calumniabantur Chriſtianam Religionem, quaſi contrariam bono reipublicæ, in qua hæc ſervari non poſſunt, ubi oſtendit, ſimilia etiam à Gentilibus laudata eſſe. Quomodo Cæſaris adminiſtratoris utique Reipublicæ, mores ejus extollens Cicero dicebat, quod nihil oblviſci ſolebat, niſi injurias. Dicebat enim hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator? Sed ſi laudator, talem Cæſarem noverat; ſi autem adulator, talem eſſe debere oſtendebat principem civitatis, qualem illum fallaciter prædicabat. Quid eſt autem non reddere malum pro malo; niſi abhorrere ab ulciſcendi libidine? Quid eſt acceptam injuriam ignoſcere malle, quam perſequi, & nihil niſi injurias oblviſci? Hæc cum in eorum leguntur authoribus, exclamatur & plauditur; deſcribi atque prædicari mores videntur, quibus dignum eſſet exurgere civitatem, quæ tot gentibus imperaret, quod accepta injuria ignoſcere, quam perſequi mallebant.*

Salm. tom. 5. tr. 41.
Julius Cæſar.

8. Sanctus etiam Bernardin. ejuſdem S. Auguſtini Epiſt. meminit, quando, qualiter Cæſar injuriarum oblitus fuerit, in hæc docet verba: *Lucanus quoque refert,*

S. Bern. tom. 2. ſerm. 30. qu. 2. c. 3.

refert, quòd cùm quædam perſona vilis ei ſe opponeret importunè, contra eum iraſci contemnens, ait: Dignum te Cæſar nullus honor faciet. *Veſpaſianum etiam Imperator, ſicut hiſtoria Romanorum narrat, injuriarum immemor factus, nunquam extitit vindicator. Nam & Vitellii inimici ſui, qui eum præceſſerat in imperio, & omnem ejus domum incendio tradiderat, filiam, quæ ex illo ſuperſtes erat, altè maritavit.* In eodem quoque ſermone idem Sanctus doctrinam adducit Ariſtotelis, qui quarto Ethicorum hoc tradit documentum: *Magnanimus non eſt memor mali accepti.* Quam eandem veritatem Senecæ confirmat authoritate, qui in libro de quatuor virtutibus ita diſcurrit: *Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri de inimicis. Dices: Non nocuit mihi, ſed animum nocendi habuit, & cum illum in poteſtate tua videris, vindictam putabis, vindicare potuiſſe.* Romanis uſitatum erat proverbium, ut Titus Livius in hiſtoriis eorumdem refert: *Amicitias immortales, inimicitias mortales debere eſſe.* Aſt verò, inquies, ex quo inimicitiæ mortales ab omnibus legibus naturalibus, divinis, politicis & Eccleſiaſticis damnatæ fuerint, quomodo ſubſiſtet proverbium aſſerens: *Inimicitias mortales debere eſſe?* Nimirum per hoc innuitur, inimicitias ſubito mori debere, & deficere, abſque eo, quod repetantur, aut reſuſcitentur. Cæſar capitaliorem non habebat inimicum ipſo Pompejo, & tamen ad imperium aſſumptus ſuum erga ipſum affectum quàm maximè demonſtravit, de quo proinde dicitur: *Cæſar Pompeii ſtatuas everti vetuit, ſuas ſtabilivit.* De Tito in Annalibus Eccleſiaſticis ſcribitur, quòd cùm de patricii imperium affectaſſe convicti fuiſſent, ipſe hoc reſciens aliud non fecit, quàm quòd eos monuerit, dicendo, quòd principatus per deſtinationem dari ſoleant, cæterùm ipſis promittebat, quòd ſi aliud quidpiam deſideraſſent, eorum voluntati libenter obſecundaturus fuiſſet.

Veſpaſianus Imperator.

Veri Magnanimi negligunt injuriam.

Livius dec. 4. lib. 40. Inimicitiæ debent eſſe mortales.

Titus Imp.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Condonando inimicis injurias nihil de honore deperdimus, quin potius illum augemus, Deo id præcipienti obediendo, cùm è contra vindicta de inimicis ſumpta magnam afferat ignominiam.

THEMA.

Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quàm mille theſauri pretioſi, Eccli. 41. v. 15.

1. Unus ex præcipuis erroribus humanas mentes in hac tam delicata injuriarum materia infaſcinantibus, eſt timor, ne ſi non ſe vindicaverint, viles, abjecti & inermes eſſe cenſeantur. Unde ad hoc propoſitum aptiſſima mihi eſſe videtur illa à S. Greg. Naz. his verbis facta conſideratio: *Quemadmodum eadem terra ſtat quidem ſanis & non ægrotantibus, movetur autem vertiginoſis, & his qui ſeſe circumvolvunt, cùm videntium paſſio ad id quod cernitur transmutatur, ita & nos facilè decipimur propter inimicitias.* Homines ut plurimum paſſionem ſibi prædominari ſinunt iraſcibilem, mundique torrentem ſectantes, nec Dei habent timorem, nec divinam ejus legem magnifaciunt, & ideo honorem ſibi diminuendum eſſe metuunt, niſi injurias ſibi illatas vindicent: At verò homines prudentes, & timorati, qui ſe ſapientiorum judicio regulari ſinunt, in famam eſſe cenſent, ſibique honori ducunt ſi eamdem remiſerint. Ex quo Dei filius tanta cum ſolicitudine non ſemel tantùm, ſed ſæpius inimicorum nobis impoſuit dilectionem (prouti hactenus in præcedentibus diſcurſibus vidimus) ſimulque nobis per Spir. S. ut magnâ curâ honorem, & famam, utpote quovis theſauro opulentiorem, conſervemus, præceperit, neceſſariò inde conſequitur, quòd juxta infallibile ipſius judicium, quod errare aut fallere non poteſt, nihil nobis adimatur honoris, dum injurias remittimus, ſecus enim inimicorum nobis nec ſuaſiſſet, nec præcepiſſet dilectionem: *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille theſauri pretioſi.*

Turpiter errant qui ex condonatione injuriarum timent viliſicari & puſillanimes reputari.

2. Pervolvatis velim quaquaverſum tam vetus quàm novum Teſtam. nuſquam tamen Deum nobis ſuaſiſſe reperietis, ut honorem & æſtimationem noſtram peſſumdaremus, quin potiùs Sapiens monet: *Ne des alienis honorem tuum;* imò verò variis in occaſionibus illum honorem noſtrum ſtatiè defendiſſe deprehendemus. Sic enim fecit Abraham ſervo ſuo, ſiquidem cùm Sara conjux ejus ei erepta & in curiam Pharaonis Regis perducta fuiſſet, Deus pudicitiæ ejus conſervandæ curam in ſe ſumpſit, nam *flagellavit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus propter Sarai uxorem Abraham;* quorum exemplorum plura alia adduci poſſent, ex quibus perſpicuè deducitur, quanta cum cura & ſolicitudine Deus amicorum ſuorum honorem & reputationem defendere ſoleat. Enimverò in dubium revocari nequit, quin actio abominabilis & reprehenſibilis ſit, ſi quis legi juſtæ & rationabili à principe ſuo promulgatæ rebellem ſe & contumacem exhibeat. Quis igitur infamatum cenſebit ſubditum, qui Domini ſui præcepto exactè obedire contendit? Porrò præceptum de dilectione inimici nobis impoſitum juſtiſſimum eſt, hominique à Deo præſcriptum, quis igitur ita inſanus erit, qui per illius impletionem honorem eidem obedienti imminuendum eſſe credere poſſet? niſi fortè ſibi perſuadeat, plus homini Chriſtiano faciendum eſſe principis terreni reſpectu, quàm Regis cœleſtis; *quibus te indiciis ego fidelem potero agnoſcere;* quærit D. Chryſoſt. *an quia ſacrati aquas fontis ingreſſus es? At hoc ipſum quod datum tibi fuerat ad ſalutem, fit tibi gravioris cauſa ſupplicii, honoris ſiquidem magnitudo, his, qui digne non vivunt honore cumulus incipit eſſe pœnarum.* Cùm igitur Deus nos ad tam ſublimem honorem evexerit, qualis eſt hominem aliquem Chriſtianum eſſe, quanam in re tanto honori correſpondere cenſebimur, ſi divinæ ejus legi divinisque præceptis rebelles ſimus? & quis eſt qui neſciat, omnia Dei præcepta in unico dilectionis proximi præcepto, velut in brevi compendio, contineri? juxta illud: *Qui diligit proximum, legem implevit.*

Deus nuſquam præcepit ut honorem noſtrum peſſumdemus, cujus ipſe curam habet.

Prov. 5. v. 9.

Gen. 12. v. 17.

Præceptum dilectionis inimicorum juſtiſſimum eſt, & nullatenus nocet honori noſtro.

D. Chryſoſt. hom. 4. in Matth.

Rom. 13. v. 8.

3. Notum eſt omnibus, præceptum illud Abrahæ à Deo olim impoſitum, quo filium ſuum Iſaac in ſacrificium offerre jubebatur; at verò ſi quis bonum hunc ſenem manu cultello armata ad filium ſuum unicum, innocentem, & ſempiterna vita dignum, jugulandum paratum, ignem item ad eumdem in cinerem redigendum vidiſſet, numquid illum quavis tygride ſæviorem & ferociorem eſſe judicaſſet? verumtamen ſi idem ille ſciviſſet, Abrahamum hac de re ſpeciale à Deo ſibi impoſitum habuiſſe præceptum, eumque id faciendo divinam executum fuiſſe voluntatem, Abrahamum utique ſuper omnes Seraphinos laudibus extoliſſet. At verò quidnam per hanc hiſtoriam nobis inſinuare contendo? nimirum homines mundani, qui exiguam Dei habent notitiam vel lumen, homines illos viles, ignavos, & abjecti animi eſſe cenſent, qui verbum injurioſum im-

Obſervantia mandati Dei, eſt valde honorifica.

impactâ alapâ cum indignatione non rependunt, aut qui ad impactum colaphum enſem vel cultrum ſuum non ſtringunt, at verò homines ſapientes & prudentes, qui per divinam legem ſuas regulare

Matth. 5. 44.

norunt paſſiones, ſcientes Deum præcepiſſe: *Diligite inimicos veſtros*, illos qui bonum pro malo reddunt, illataſque ſibi injurias condonare ſciunt, admirantur, & ad cœli uſque ſtellas exaltant.

Baſil. Seleuc. or. 7.

Abraham ſenio confectus, inquit Baſilius Seleucus, *intrepida manu chariſſimæ proli gladium intentat, quia imperantis Dei charitate vincit naturæ difficultatem, ut hoſtia minimè cæſa Domino ſacrificium imitaretur*. S. Hieronymus ſuper illa Apoſtoli verba:

1. Cor. 3. 18. S. Hiero. ibid. Tanta etiam eſt præceptum dilectionis inimicorum.

Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe, &c. ita ſcribit: *Si quis ad reddendam vicem injuriæ, ſi eadem fecerit, putet ſe eſſe ſapientem, ſtultus fiat, in hoc enim ſæculo ſtultus eſt, qui evangelica voluerit implere præcepta, qui enim percutienti alteram præbet maxillam, voluntate ſtultus eſt, non natura, ſapientia enim hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum. Nihil ſtultius eſt, quam ut velit ſe, qui non poteſt, vindicare, & Deo ſuam non reſervat injuriam, & ita de contumelia vindictam apud Deum perdet, & de patientia mercedem*. D. Chryſoſtomus in quadam homilia *de ſimultate & ira* ita ſcribit:

D. Chryſoſt. ſerm. 2. de ira, &c.

Qua pœna digni non fuerimus, ſi ſæcularium rerum cauſa & ſervilia ſuſtineamus miniſteria, & præter dignitatem inſerviamus, pecunias expendimus, ſceleſtis hominibus adulamur, omnia denique & dicimus & facimus, ut propoſita efficiamus; pro divina autem lege fratrem qui læſit, non ſolùm non ſuſtinemus exorare, ſed inter probra ducimus eum priores adire! an verò tibi probro eſſe putas, ſi ea prior præoccupes?

Probatur ſimilitudinibus.

In quot occaſionibus nobilis quidam & equeſtris ordinis vir, qui honoris conſervandi ſpecialem facit profeſſionem, contemnitur & deridetur, & tamen inter haſce deriſiones patiens eſſe perſeverat, e contra verò cùm de dilectione inimici agitur, honorem ſibi diminuendum eſſe metuit, ſi legem illam adimpleat.

D. Chryſoſt. hom. 17. ad pop.

Imo vero verecundia eſſe debet, inquit idem Chryſoſtomus, *ſi in eo affectu perſiſtas, expectaſque donec injuriæ author pro reconciliatione te adeat; id probrum, id vitium, id ingens damnum, qui enim prior venit, is totum lucrum anticipat*. Idem S. Doctor in alia quadam homilia id ipſum conſiderat, quod frequenter iis accidere ſolet, qui impuris capti ſunt amoribus, hi enim à dilecta ſua multas libenter ſuſtinent injurias & deriſiones, ut tandem indigno fine ſuo potiri valeant. Sic Aulicus ille, prout apud Senecam legimus,

Seneca.

injurias accipiendo, & gratias agendo, in curia conſenuerat. Porro ut fines aſſequamur nobis propoſitos vel voluptatis carnalis, vel ambitionis, omnia nobis obvia, etiam indigniſſima, & honori noſtro adverſantia libenter ſuſtinemus, pro adimplenda verò lege Dei, in condonando inimicis, nos vituperio dignos eſſe cenſebimus? Abſit.

D. Chryſoſt. ibid. in moral.

Morbus iſte, inquit idem D. Chryſoſtomus, *aut ex inflammatione fit, aut ex frigiditate, verùm utrique dilectionis virtus ſuo calore mederi conſuevit. Non vides turpes illos amatores alapas, ſputa, opprobria, innumeraque alia incommoda, quæ fornicariæ illæ mulierculæ infligunt, patienter ferre? quid igitur amorem hunc eximet? illata convitia? nequaquam; imò magis inde accenditur. Quamquam iſtæ facientes mulierculæ præterquam quod fornicantur, obſcuro etiam ac vili genere ſint, qui vero talia ab ipſis patiuntur, illuſtres ſæpenumero progenitores numerare, neque tamen hoc ab amata cohibet. An non erubeſcimus, quòd tantam erga Deum dilectionem, quantam habet potentiam diabolicus ille ac dæmoniacus amor, oſtendere nequimus.*

Cupit ſcire difficultates circa materiam injuriarum decidere

4. Scire utique percuperem, unde & à quo difficultates circa injuriarum materiam occurrentes decidendas expectare debeamus nos Chriſtiani, fortaſſis an ab hominibus mundi hujus, rudibus & vanis, an verò à perſonis illuminatis & ſapientibus, utique vulgus judicium certum non format. Sed Doctores ſacri cum prudentia & ſcientia veridica nobis veritatem edicent, ad hos itaque convertamur, & in primis quidem ad S. Ambroſium, qui ſuper illa Pſalmi verba, (*Aufer à me opprobrium*) ita ſcribit:

Pſ. 118. v. 39. S. Ambr. in eod. v. 5.

Pro nomine tuo pati opprobrium, glorioſum eſt; & alibi ait: *Maledicent illi & tu benedices. Docuit nos, quòd timere maledicta perſequentium minimè debeamus, cùm habeamus perſecutionis authorem, nec movere nos convitia debeant, ubi præſul eſt, qui poſſit auferre maledicta*.

Mirabilis luſus Thuſciæ.

In aliquibus Thuſciæ urbibus quidam viget luſus, Italice calcio appellatus, in quo bacillus, qui princeps dicitur, permittit, ut quicumque ſocium ſuum licitè colaphis, pugnis, calcibus percutere poſſit, eâ tamen conditione, ut priuſquam luſum finiant, pacem promittant, nec ullus per hujuſmodi alapas, aut calces ſe injuriâ affectum eſſe reputet, ſiquidem princeps vult & decidit, ne eo opprobrium imputentur, *nec movere vos convitia debent, ubi præſul eſt, qui poſſit auferre maledicta*. Numquid autem Deus noſter minus poterit, quàm talis fictitius princeps eum ſubditis ſuis? numquid, inquam, Deus minùs poterit cum fidelibus & ſequacibus ſuis?

S. Greg. Nyſſ. orat. 4. cont. Eunomium.

5. Quin ſi S. Gregorio Nyſſeno credimus, *dedecus eſt viro prudenti, non ſanè convitiatorem audire, ſed ea quæ dicantur convitia, retorquere*. Quod idem dogma nobis in hæc verba tradit S. Iſidorus Peluſiota:

S. Iſid. Peluſ. l. 3. ep. 7. Improbi animi eſt, injurias ulciſci.

Acceptarum injuriarum memoriam retinere haud generoſi animi eſt, verùm improbi ac miſeri. An non hoc in quodam circa Davidem facto relucet? qui cùm ſemper generoſum omnibuſque injuriis ſuperiorem monſtraſſet animum, ſemel nihilominus peſſimè exceptus à Nabal, dum vindictam ſumere vellet, his eum verbis repreſſit Abigail, dicens:

1. Reg. 25. v. 31. Patet exemplo Davidis erga Nabal.

Cùm fecerit tibi Dominus Domino meo omnia hæc, quæ locutus eſt bona de te, & conſtituerit te ducem ſuper Iſraël, non erit tibi hoc in ſcrupulum cordis, quod ipſe te ultus fueris. Quibus verbis mulier hæc tamquam prudens ſapienſque à ſacro textu laudata, Davidi oſtendit, eum poſtquam paſſio deferbuiſſet, tandem pœnitudine, agendum eſſe, de ſumpta ultione, & ad thronum regium evectum vindictæ numquam ſine indignatione futurum eſſe memorem, tamquam actionis minùs honoratæ, & virum magnanimum dedecentis plurimùm. Unde Lyranus præmiſſorum verborum Abigailis hunc fuiſſe ſenſum exiſtimat:

Lyranus.

Malitia non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ, quia non decet tantam dignitatem. Hæc namque vindicta ſufficiens fuiſſet ad obfuſcandam aliarum heroicarum actionum ejus gloriam, maximè autem, ad obliterandam toties ab ipſo circa Saul exercitam manſuetudinem. Atque ob eamdem fortè cauſam David mortuo Nabal, Abigaëlem tamquam mulierem prudentiſſimam in uxorem accepit.

Sen. l. 6. nat. q. 23. Occiſio Caliſthenis reddidit Alexandrum vilem & infamem.

6. Idem confirmat intentum Seneca verbis ſequentibus: *Hoc eſt Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla bellorum felicitas redimet. Nam quoties quis dixerit, occidit Perſarum multa millia, apponetur; & Caliſthenem. Quoties dictum erit, occidit Darium, penes quem tunc magnum regnum erat, apponetur; & Caliſthenem. Quoties dictum erit, Oceano tenus vicit, ipſum*

quoque tantum novis claſſibus, & imperium ex angulo Thraciæ uſque ad Orientis terminos protulit, diceretur; ſed Caliſthenem occidit. Omnia licèt antiqua ducum, regumque exempla tranſierit ex his, quæ fecit, nihil tam magnum erit, quàm ſcelus in Caliſthenem commiſſum. Detur mihi nobilis aliquis, in cunctis aliis actionibus ſuis virtuoſus, qui tamen alia ex parte iracundus ſit & vindicativus, hoc unicum ad obſcurandam omnium aliarum virtutum ſuarum gloriam abunde ſufficiet. Enimvero quiſquis es

Vindicativi & duelliſtæ reputantur pro Atheis & barbaris.

vindicativus, te interrogatum velim, num legem Dei profitearis, an verò leges duelli, teque declares Atheiſtam, barbarum, vel paganum, ſiquidem ipſi quoque Gentiles, ut in præcedentibus diſcurſibus probavimus, licèt Evangelio fidem non habuerint, injuriarum remiſſionem ſummè reputarunt glorioſam, vindictam verò actionem maximè vituperioſam æſtimarunt. D. Chryſoſtomus iis, qui nec digitis monſtrentur, atque à mundo contemptui habeantur, niſi injurias ſentiant & ulciſcantur, plenè metuunt, his verbis reſpondet: *Miſer homo, & ærumnoſe, non vis à conſervo derideri, ſed odio haberi à Domino tuo? non vis contemni à conſervo tuo, & contemnis Dominum? non putas indignari Deum, quod illum contemnis, & quòd illum derideas? non vis illi obtemperare?* quo putatis nomine appellari vin-

D. Chryſoſt. hom. 41. in Act.

dictam? *Puſillanimitatis opus*; ſed quid remittere appellatur? *opus magnanimitatis.* Cuinam adhibenda eſt fides hac in re? an homini cuidam ſanguinario, an verò Deo, primæ & æternæ veritati? Hic autem Deus expreſſis verbis inſinuat, quòd quiſquis ipſum contemnet, plebejus, vilis, & infamis reputabitur: *Qui contemnunt me*, inquit, *erunt ignobiles.* Qui verò divinæ de dilectione inimici præcepto inverecundè ſe opponit, illudque pedibus ſuis conculcat, univerſam legem Evangel. proterit, quia

Quantumvis ſunt nobiles, apud Deum tamen ſunt ignobiles.
1. Reg. 2. 30.

plenitudo legis eſt dilectio. Meritò igitur D. Chryſoſtomus contra illos, qui ex timore, ne ab aliis derideantur, inimicis iraſcuntur, deque illis ſe vindicant, hiſce verbis ſe opponit: *Videamus, non quid dicant, ſed quid nos deceat. Aliqui autem dicunt: Non me deriſerit, & gloriantur quidam. O inſipientiam! Nullus me lædens deriſit me, inquis, hoc eſt, ultus ſum; quin ob hoc derideri mereris, quia ultus es. Unde hæc verba introducta, quæ confuſio, perditioque noſtra vita ſunt? nonne illa, quæ licèt Deo adverſa ſunt, ſequimur? non ulciſci enim, Deo facit æqualem. Riſumne hoc putas? nonne propter hoc rideri meremur, & à noſtris, & à gentibus, ut contradicentes Deo? mundus quod ſuum eſt, diligit.* Et ideo mundus vindictam nobis ſuadet jucundam eſſe, quia id quod amat, ſunt iræ, diſſenſiones, inimicitiæ mortales, ſtrages, & ut uno verbo dicam, quodvis noſtrum præcipitium & exterminium.

Rom. 13. 10.

7. Cujuſnam is, qui aliquam ab inimico accepit injuriam, implorat conſilium? communiter cum milite, vel alio ſimili ferociori homine de vindicta deliberat, de quibus etiam Poëta canit: *Nulla fides pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur.* Vindicativus eorum explorat opinionem & ſententiam, qui omni ſunt timore Dei deſtituti, qui licentioſè vivunt, non verò conſulit homines qualificatos, & timoratæ conſcientiæ, vel ſi nonnumquam ad illos recurrat, dum nihilominus interiùs ad vindictam ſe urgeri ſentit, illos ſibi conſultores eligit, qui partem Dei non ſuſtinent, ſed ad quodvis malum conniventes.

A quibus conſilium quærant vindicativi, injuriam ulciſcendi.

Quòd ſi Rex aliquis talem promulgeret legem, quòd qui deinceps in vindictam injuriarum prorumperet, carnificis manu infallibiliter ſit fuſtigandus, aut ad triremes condemnandus, quis adeo futurus eſſet

Simile Regis, vindictam prohibentis.

temerarius, qui non ſubitò enſem in vaginam recondert, ne ejuſmodi infami plecteretur pœnæ? jam verò Deus ex una parte dicit: *Per me Reges* Prov. 8. 15.
regnant, & legum conditores juſta decernunt; per me principes imperant; & potentes decernunt juſtitiam; qui idem ſequentem quoque promulgavit legem: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos;* ex altera verò parte dicit: *Qui contemnunt me, erunt ignobiles.* Quomodo igitur inter Chriſtianos reperiri potuit, qui honoratam cenſeat eſſe actionem, ſi quis contrarium illius, quod Deus præcepit, operatus fuerit? omnes legiſlatores, & principes dependenter ab eo ſuas promulgant leges, & ideo ſi legem Evangelicam ſequi detrectas, leges ſaltem revereare civiles à republica emanatas, quæ ſub graviſſimis pœnis vindictam prohibent, tranſgreſſores verò perpetua infamiæ caſtigandos eſſe decernunt. Regulæ quidem directivæ cujuslibet boni regiminis juſtam permittunt defenſionem, non tamen vindictam, quia ſi hæc concederetur, genus humanum in totalem deſolationem corrueret.

8. Una excuſationum apparenter magis rationabilium, qua vindicativi uti ſolent, hæc eſſe videtur, cùm ajunt, quid alii de me dicent? ab omnibus tamquam homo ignavus digito monſtrabor, cenſeborque meum ſtultè prodegiſſe honorem. At verò nequaquam hoc verum eſt, quia ſi in aliis actionibus tuis timorem Dei pro regula habere ſolitus fueris, non ſolùm ſapientiores, verum etiam licentioſiores homines exiſtimabunt, quod dum inimicis non dedignaris, ab eodem movearis fine, qui ab eadem timoris Dei radice derivetur, non verò ab ignavia, unde David ait: *Tunc non confundar, cùm perſpexero in* Pſ. 118. v. 6.
omnibus mandatis tuis; at verò ſi alias vivere ſolitus fueris diſſolutè, unum te interrogatum velim, cur ſolicitus, qui adeo es ſolicitus honoris & reputationis tuæ conſervandæ, illam nunc ſolùm abſcondere velis, quando agitur de ſpernenda voluntate Dei, ejuſque lege prævaricanda, de inimicis tuis te vindicando, cùm tamen alia ex parte in tot actionibus ſceleratis tam ſis honoris tui prodigus, committendo uſuras, illicitos ſtipulando contractus, inſtituendo iniquas ſubditorum extorſiones, committendo fraudes, ſuſpectas frequentando converſationes, totque alia patrando ſcandala publica? tibine honori eſſe videtur defraudare juſtas aliorum mercedes, divitemque te facere ex aliorum facultatibus, calumnias ordiri per invidiam, inſidias machinari ſodali, bonam proximis auferre famam (hæc enim & longè deteriora mundani homines quotidie operantes, nullam ſibi videntur infamiæ maculam contrahere) & non potiùs honorificum tibi videbitur condonare inimicis, qui eſt actus glorioſiſſimæ virtutis? Enimvero ad hanc rem tibi tanto efficacius perſuadendam ſequenti utamur ſimilitudine, ſeu potiùs caſu quodam ficto, ponamus enim quòd Rex quidam potens in conſpectu totius aulæ ſuæ, à quodam ſervo, vel mancipio ſuo in faciem percuſſus fuerit, cui idem Rex, licèt dictum ſervum trucidare poſſet, acceptam injuriam facilè condonet; quòd ſi verò alius quidam hujus Regis aulicus, à quodam æmulo ſuo minorem quamdam recipiens injuriam, inhonorificum ſibi futurum eſſe cenſeret, ſi exemplo Regis ſui, acceptam hanc pariter condonaret offenſam, numquid ſtultum & inſanum hominem illum eſſe diceres, qui honorem ſuum majori quam Rex ipſe in pretio haberet? Quot obſecro Deus à te quotidie recipit contumelias, contemptus, injurias & offenſas? nec tamen, dum omnia tibi clementer condonat, ob id aliquod honori ſuo præju-

Mundani ex ſola condonatione injuriarum putant ſe reddendos infames, non verò ex aliis gravibus delictis, quæ in dies committunt.

Pulchra & apta ſimilitudo.

præjudicium inferri cenſet, imo honorificum ſibi eſſe reputat: *Deus enim omnipotentiam ſuam parcendo maximè & miſerando manifeſtat*, quoties hanc tibi injuriam remittit, & tu honorem tuum lædi exiſtimabis, ſi ad imitationem Dei illatas tibi injurias remittas? Nuli quæſo tantam tibi perſuadere ſtultitiam. Ponamus itaque, quod Rex aliquis cum toto ſuo comitatu, principibus regni ſtipatus, in magnifica pompa per medium civitatis incedens, aliquem à temerario quodam ſubdito patiatur inſultum, v. g. luto conſpurcetur, aut lapidum experiatur imbres, ipſe tamen hanc non ſolum diſſimulet, verùm etiam clementer condonet injuriam, nec tamen inde ſuum æſtimet lædi majeſtatis honorem, ſicque alius quidam vilis ſtabularius, qui eamdem accipiens injuriam adeo ſit præſumptuoſus, ut non ſolùm ſe vindicare velit, ſed etiam ſe infamatum eſſe reputet, niſi rigoroſam de injuriante ſumat vindictam, illum jugulando, vel omnium bonorum ſuorum procurando confiſcationem, vel domum ejus ſolotenus demoliendo, vel denique totam ipſius diſperdendo progeniem & familiam, cùm tamen non ſit *ſervus major domino ſuo*; quâ lege talem judicandum eſſe exiſtimabis?

Aliud exemplum.

Joan. 13. 16.

9. Regius Propheta David Pſalm. 57. ab his verbis orditur: *Si verè utique juſtitiam loquimini, recta judicate filii hominum, etenim in corde iniquitates operamini, in terra injuſtitias manus veſtræ concinnant.* Nos porro leges nobis modo noſtro formamus, ſecundùm quod nobis furor vel appetitus iraſcibilis & vindicativus ſuggerit, & ſæpe mala peſſimorum ſequendo exempla, eorum ſcilicet, qui ſine anima & conſcientia in terris vivunt, noſtros defendimus furores, ſub mundani honoris & reputationis prætextu. Hebræus loco illius dictionis *etenim*, legit *attamen*; *injuſtitias manus veſtræ concinnant*; S. Hieronymus legit, *appendunt*: vindicativi enim in una bilancis parte reſpectum ponunt humanum, vel opinionem falſam hominis cujuſdam ſanguinarii, & homicidæ; at alia verò parte Deum collocant una cum ſuo Evangelio, eum ſuo regno cœlorum, eùm animæ propriæ ſalute, & tamen his omnibus falſa & deceptoria reputatio & honor apud illos præponderat.

Pſ. 57. v. 2. Vindicativi ſibi pro ſuo furore formant leges ſecundum ſuum appetitum iraſcibilem.

S. Hier. ibid.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Offenſas remittere glorioſum eſt, & quidam eſt eximiæ fortitudinis actus, cùm è contra vindicta nobis in ignominiam redundet.

THEMA.

Nequaquam ultra tibi male faciam, … apparet enim quòd ſtultè egerim, & ignoraverim, 1. Reg. 26. v. 21.

1. S. Ambroſius de agnitione Davidis, quâ reprehenſus à Nathan, culpæ ſe reum eſſe fatebatur, diſſerens, hoc illum encomio exornavit: *Peccavit David, quod ſolent Reges, ſed pœnitentiam geſſit, flevit, ingemuit, quod non ſolent Reges.* Reges enim ſcelera ſua defendere ſolent, ſemper præſto habent adulatores, qui eorum facta canonizant, nec illos errâſſe monſtrare volunt, & tamen Saul, tametſi etiam Rex eſſet, Davidis à ſe implacabiliter ad mortem uſque perſecuti manſuetudine ſe ſuperatum eſſe cernens, videnſque quòd dum in propriam defenſionem ſibi vitam eripere potens, illæſum ſe abire permiſiſſet, alta voce exclamavit, & confeſſus eſt, dicens: *Nequaquam ultra tibi male faciam … apparet enim quod ſtultè egerim & ignoraverim.* Hanc igitur ſibi gloriam David acquiſivit, ut Regem quemdam ſuum coëgerit confiteri propriam ignorantiam & ſtultitiam, quàm illum perſequendo & mala tractando commiſerat. Poteratne ſublimiorem ambire honorem? Paulò ante, quando in ſpelunca Odolla iterata vice vitæ ejus pariter pepercit, eumdem ut in hos paternæ teneritudinis affectus protumperet, coëgit; *Numquid vox hæc tua eſt fili mi?* hinc quoque ipſum ad errorem ſuum confitendum extimulavit, ut diceret: *Juſtior tu es quam ego, tu enim tribuiſti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala.* D. Chryſoſt. diffuſè Davidis texuit encomia & glorias, quas in hac ſibi occaſione acquiſivit; hanc namque victoriam, quam in illa occaſione de ſemetipſo retulit, cum alia, quàm contra Goliath obtinuit, comparans ait: *Tunc temporis magis exultans, quam cùm Goliath dejeciſſet; ſiquidem hæc illa magnificentior erat victoria, hæc magnificentiora ſpolia, hæc præda illuſtrior, hoc glorioſius trophæum. Siquidem illic & funda, & lapidibus, & acie habebat opus, hic vero cuncta prudentia rationeque peracta ſunt.* Idem quoque in ejuſdem homiliæ progreſſu, Davidem è ſpelunca pedem efferentem his verbis proſequitur: *Egreſſus eſt David, dexteram illam totius orbis pretio parem, ſimul cum capite coronatum geſtans. Quemadmodum enim ſæpenumero fit, ut imperatores eorum qui ſeſe in pugilum certamine, aut in reliquis certandi generibus geſſerunt, unà caput coronant dexterum, ita & Deus manum illam coronavit, quæ gladium parum potuerit educere, eumque Deo nullo contaminatum ſanguine oſtendere; denique tantam adverſus iracundiæ procellam reſiſtere, non egreſſus eſt geſtans Saulis diadema, ſed egreſſus eſt geſtans coronam juſtitiæ.* Quis ubi, obſecro, invenietur, qui injuriæ remiſſionem, tamquam actionem magnanimam & heroicam ad cœli ſtellas uſque non exaltet? dummodo ſolus impios excipias, de quibus ſemper verum eſt, quòd *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei. Magni animi eſt proprium*, inquit Thomas Cantipratenſis, *placidum eſſe, tranquillumque, & injurias atque offenſiones ſupremè deſpicere, ſi magnanimus fueris, numquam tibi injuriam fieri judicabis.*

1. Reg. 24. v. 21.

Quantum victoria Davidis fuerit illuſtrior, de Goliatho, an de Saule.

Ibid. v. 17.

Ibid. v. 18.

D. Chryſoſt. tom. 3. hom. 3. de David & Saul.

1. Cor. 2. 14.

Thom. Cant. l. 2. Apum 3. 26. §. 1.

2. In vita S. Spiridionis legitur, quod Imperator Conſtantius Antiochiæ ex dolore quodam & incurabili vulnere infirmus exiſtens, Deo ſe commendaverit, cui proinde nocte quadam angelus apparuit, integrum ei ſanctorum Epiſcoporum chorum demonſtrans, & inter illos duos præcipuè, dicendo ei: Hi ſoli ſunt, qui te curare poſſunt. Cumque multos ad ſe accerſiri feciſſet, illos inter etiam S. Spiridion Cypri Epiſcopus acceſſit, quem cùm intuitus fuiſſet, ſubitò illum unum ex demonſtratis ſibi ab angelo eſſe agnovit. At verò audite obſecro, quid eo in Palatio Imperiali comparente, acciderit: Cùm enim pauperibus veſtimentis indutus eſſet, temerarius quidam Aulicus, eum non agnoſcens, validum illi colaphum impegit, utpote qui temerè nimis ad penetralia Regis ſe ingeſſiſſet; qua in occaſione quis & qualis eſſet manifeſtè demonſtravit, ſcilicet vir ſummæ virtutis, ſummaque gloria & æſtimatione dignus, quia ſubitò alteram percutienti maxillam præbuit, quâ iteratum reciperet colaphum; percuſſor igitur confuſus exiſtens, magnum de ſanctitate ejus formavit conceptum, atque ad pedes ejus proſtratus, temeritatis ſuæ veniam popoſcit, & quis eſſet exinde agnovit.

Præclarum exemplum S. Spiridionis Epiſcopi.

S. Ambr. ap. de David. l. c. 2.

Offenſas remittere, eſt actus Regius.

vit. Quod ſi S. Spiridion illatam ſibi per colaphum injuriam ulciſci voluiſſet, numquam hanc ſibi apud Deum & mundum acquiſiviſſet æſtimationem & meritum. Hæ etenim exiſtimationes ab Hiſtoricis ad perpetuam facti memoriam ipſorum inſeruntur Annalibus, non verò ultiones & vindictæ de inimicis ſumptæ, hæ enim vindicativis æternam conciliant confuſionem. *Magna gloria eſt*, inquit S. Bernardus, *ſi cui nocere potuiſti, parcas. Nobile vindictæ genus eſt ignoſcere victo.*

S. Bernard. ſerm. 43. de diver. dom.

Aliud exemplum S. Joan. Eleëmoſynarii.

3. In vita S. Joannis Eleëmoſynarii Patriarchæ Alexandrini legitur, quòd dum quidam ejus nepos dolens domum rediiſſet, ſanctum adiens Epiſcopum, ſingultibus, & voce ſuſpiriis interrupta, irrogatam ſibi à quodam tabernario ſignificarit injuriam. Sanctus verò Patriarcha, ut illum conſolaretur, dixit ei: Quomodo poſſibile eſt, aliquem adeò fuiſſe temerarium ut hac te injuriâ afficere præſumeret? talem utique de illo ſtatuam vindictam, ut tota Alexandria inde rapienda ſit in admirationem. Quibus verbis auditis, ita nepotis nonnihil conquievit, exiſtimans Epiſcopum ſeverum de injuriante ſumpturum eſſe ſupplicium; at verò quid accidit? Nepotem ſuum amplexatus eidem dixit, quòd ſi ſe agnoſcere cognatum, & viciſſim ut talis ab eo agnoſci vellet, ſe ad remittendam injuriam, eamque patienter ferendam diſponeret, eò quòd vera parentela non à carne & ſanguine, ſed à ſpiritu & virtute derivaretur. Unde eum ſumma omnium admiratione, & cum incredibili ſua gloria, hoc de illo ſtatuit vindictæ genus, quòd ſcilicet illum à quodam tributo annuo, quo ei obligabatur, in perpetuum remitteret. D. Chryſoſtomus *de ira & furore*, quærit: *Accepiſti injuriam, & eum qui intulit, ulciſci cupis? Beneficiis eum affice, & ultus es. Si enim ulciſcaris, ſimiliter & te & illum vituperabunt omnes: Si verò ſeleras, te quidem ſuſpicient, de illo autem malè loquentur, quod verò majus malo & acerbius contingere inimico poſſit, quam videre inimicum omnibus eſſe admirationi, plauſuque excipi, ſe verò ſuo culo inimici ab omnibus vituperari?* S. Iſidorus Peluſiota in quadam Epiſtola ſua ita ſcribit: *Probè novi, ipſam injuriarum improbitatemque aliena tolerantiam, & in hac vita gloriam parere, tum in altera decus eſſe allaturam maximum: Injuriam vero facienti, at lædenti, gratias agere, rem eſſe, quæ ad majorem vitæ perfectionem hominem impellat, ac præſertim ſi ad ipſum ſapiens agat, etiam honorem referat ac laudem. Non quod dicam, aut velim nos lauream ex alienis debere malis contexere, id enim permagnum eſt, & meis longè impar viribus per quas poſſim & injurias perpeti & contumelias, nequeam tamen inde emendari, atque injuriam inferenti gratiam habere, & ſyncerè orare pro calumniantibus nos.* S. Baſilius ad Andronicum præſidem ſcribens, eundem ad manſuetudinem, & injuriarum remiſſionem his verbis invitat: *Illud tibi animadvertendum fuerit, quod de iis, qui deliquerunt, multi quidem eorum, qui ante nos vixerunt, ſupplicia ſumpſerunt, quorum jam apud poſteros nulla prorſus eſt ratio. Qui vero in Philoſophia quamplurimos excelluere, animi indignationem remiſerunt, quorum immortalis memoria per omnia ſæcula durat.*

D. Chryſoſt. tom. 1. h. 20.

S. Iſid. Peluſ. l. 5. ep. 398.

S. Baſil. ep. 164.

Magna gloria eſt humanis injuriarum remiſſio.
D. Chryſolog. ſerm. 139.

4. D. Chryſologus de virtute diſſerens, quam anima electa, compatiendo illis, qui nos injuria afficiunt, exercere debet, honoris & gloriæ mentionem facit, quæ eos conſequitur, qui injurias beneficiis compenſant: *Furis frater*, inquit, *dabis tu prudenter infirmitati culpam, fratri veniam, ut illius ſanitas ad tui gloriam recurrat.* Ingens eſt Medici alicujus gloria, quod alterius curavit infirmitatem, maximè quando hæc infirmi offuſcabat & inturbidabat judicium, & partem rationalem; *furit frater, in magnam igitur tibi gloriam cedet*, ſi adferre noveris opportunum alienæ phreneſi remedium & antidotum. S. Bernardinus incomparabilem conſiderat prærogativam, ad quam illi, qui injurias remittunt, ſublimantur, videlicet filiationem divinam: *Sublimitas*, inquit, *finalis eſt, ut homo à Deo, ut filius in honorem erigatur, & ſublimetur quaſi in omnibus jura filii obtineat in paterna hæreditate.* Idem in alio quodam ſermone inquit: Deum nobis occaſionem præbere, ut ad ſublimiorem gradum exaltemur, dum nobis occaſionem ſuggerit injurias remittendi: *Magna*, inquit, *gloria & honor ſit homini, & eſt, magnanimitate injurianti & injurias ſuperare.* S. Thomas de Villa nova in quodam ſermone de dilectione inimicorum, verba illa Pſalmiſtæ exponens: *Et gloriam meam in pulverem deducat*, inquit, *quod non ſolum de gloria illa beatitudinis æternæ, ſed etiam de gloria illa & corona ex victoria virtutis & patientiæ, de qua diximus intelligi poteſt, quam habuiſſet coram Deo & angelis, ſi inimici malitiam ſuperaſſet*; addi quoque potuiſſet, *coram hominibus*, quia etiam apud ſapientiores ſummæ gloriæ loco ducitur remiſſio injuriarum, maximè quando aliquis facilè ſe de iis vindicare poteſt.

S. Bern. tom. 3. ſerm. 9. a. 3. 2. 2.

tom. 2. ſerm. 10. a. 1. 2.

S. Th. de Vill. ſerm. in fer. 6. Cin.

Dimiſſio injuriarum eſt actus ſummæ fortitudinis.

5. Ingens eſt error, quòd nonnulli ſe per omiſſionem vindictæ vilitatem & contemptum contracturos eſſe exiſtiment, quia dimiſſio injuriarum actus eſt ſummæ fortitudinis. S. Fulgentius S. Protomartyrem, velut contra ſuos lapidatores, de quibus glorioſam reportavit victoriam, armatum introducit: arma verò, quibus munitus fuit, actus fuerunt heroici patientiæ, manſuetudinis, charitatis, in quibus ſe erga peccatores exercuit: *Neceſſarium eſt nobis, fratres chariſſimi, agnoſcere, quibus armis præcinctus Stephanus, ſævitiam Judæorum potuit ſuperare. Haud vero vilibus armis potuit præmuniri, qui à multis non potuit ſuperari. Invicta namque in eo enituit inſigne virtutis, quæ nec frementium ſævitiam formidavit, nec lapidantium ictibus devicta ſuccubuit. Quod tam magnum atque inſeparabile genus armorum, quo munitus ſævientes arguere, lapidantes non percutiens, ſed patiens ſuperares?* Bellovacenſis de Alexandro M. refert, quòd dum hic ſe erga quemdam, qui illum offenderat, implacabilem & inexorabilem oſtendiſſet, ſurdiſque auribus quorumlibet preces auſcultaſſet, Ariſtoteles eumdem hoc argumento convicerit: *O Rex nobilis, documentum docebo te cæteris utilius, ſi feceris, quo reſpondente, præſto ſum, ait: Quis eſt, qui ſuperavit omnia regna mundi, regna & reges? certè nobilem coronum & ſtrenuum. Sed majorem victoriam hodie acquiris cæteris, ſi vincas animum, qui tibi dicit, quòd non remittas injurias, ipſum dico alium victorem, qui ſi te non viceris, non es victor, ſed victus; ad quæ verba placatus eſt.*

S. Fulg. ſerm. de S. Steph.

Quomodo Ariſtoteles placaverit Alexandrum iratum alteri. Bellov. ſpec. mor. l. 3. p. 5. diſ. 2.

6. Moyſes Deum noſtrum ad indulgentiam populi, à quo graviter adeo offenſus fuerat, concedendam exhortaturus, quali putatis uſus fuerit phraſi loquendi? *Magnificetur*, inquit, *fortitudo Domini, ſicut juraſti, dicens: Dominus patiens*; ecce itaque vobis in quo fortitudo Dei conſiſtat, ſcilicet in offenſarum tolerantia, atque ideo meritò dicitur: *Melior eſt patiens, viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.* Quam ob cauſam pariter Caſſianus, magnus ille ſpiritualis vitæ magiſter, dum veterum Patrum ſelectiores inſinuas

Quo argumento Moyſes placaverit Deum ſummè iratum.
Num. 14. 17.
Prov. 16. 32.

nunt conferentias, & de veris virtutum maximis tractat, eos, qui ad injurias aliis inferendas faciles ſunt, ignavos nuncupat, dicens: *Notandum etiam illud eſt, infirmorum naturam ſemper eſſe ejuſmodi, ut prompti quidem & faciles ſint ad contumelias ingerendas, & jurgia conſerenda, ipſi verò ne minima injuria velint ſuſpicione contingi.* Eamdem igitur ob cauſam quoque aſſerere poſſumus, illos, qui injurias vindicant, ignavos eſſe & viles, quia ad illas æquanimiter tolerandas, ſufficientibus non ſunt virtutibus inſtructi & communiti. In ſpelunca Odolla Saul ſolus & inermis in poteſtate erat Davidis, quem ad mortem uſque perſequebatur, David verò armatus, & validis militibus ſuis, adverſus perſecutorem ſævientibus einctus erat; nec tamen dubito, quin veſtrum aliqui illum majorem exiſtiment reportaturum fuiſſe victoriam, ſi Sauli necem intuliſſet, quàm dum illæſum abire permiſit; verùm non ita ſe res habet. *Alter, qui ſtatuerat invadere,* inquit D. Chryſoſtomus, *nudus & inermis, omnibusque deſtitutus auxiliis, non aliter quàm captivus in manus inimici traditus jacebat; hic verò dum cedit, & ubique dat locum, dumque ut juſtè quidem vult manum injicere, ſine machinis, ſine armis, ſine comitatu, ſine militibus hoſtem in poteſtatem ſuam accepit, & quod eſt omnium maximum, Deum erga ſe benevolentiorem reddidit.* Idem quoque S. Doctor paulò ante eamdem hanc Davidis victoriam ſequentibus ponderaverat verbis: *Haud intempeſtivum fuerit,* inquit, *ſi quis hic meminerit etiam Danielis; quemadmodum enim ille aſcendit è lacu ſuperatis feris leonibus, itidem hic è ſpecu prodiit, aliis beſtiis longè ſævioribus devictis; nam ſicut juſto illi leones hinc atque illinc aſſidebant, ita hunc omnibus leonibus efferatiores ac validiores animi motus invaſerunt, hinc indignatio de præteritis, illinc futurorum metus; verùm horum utrumque hic coërcuit, ora beſtiæ occludens.* Idem quoque in alia quadam homilia glorioſam ponderat victoriam, quam de ſeipſo refert is, qui inimicum ſæpius dilexit, eumque in locum expectatæ vindictæ beneficiis affecit, dicit enim: *Ab affectione non vinci, non eſt contemptibilium hominum; ita autem timere externum riſum, ut propter hunc affectioni propriæ ſubjaceres, & Deum offendere, ac eopſum ulciſci velis, utique contemptiſſimorum fuerit; hæc revera digna ſunt riſu.*

Vindicativi ſunt pusillanimes, & viles. — D. Chryſoſt. hom. 8. de Laud. ep. Paul. — Et Daniele in lacu leonum. — D. Chryſoſt. hom. 41. in acta.

7. *Apparet, quòd ſtultè egerim,* fatetur de ſemetipſo Saul vindicativos, quia aliorum factus eſt perſecutor, quique proximum odit, inſanum ſe & ſtultum eſſe declarat, qui verò illatas ſibi injurias vindicat, in eumdem impingit ſcopulum. Talis enim omne perdit judicium, & rationis diſcurſum. *Fatuus ſtatim indicat iram ſuam,* inquit Sapiens, *qui autem diſſimulat injuriam, callidus eſt.* Mentis ſe & prudentiæ ac virtutis inopem eſſe oſtendit, qui ab iræ & vindictæ tyrannide ſe ſuperari permittit. *Callidus,* inquit Hugo Cardinalis, id eſt, *ſapiens eſt* citatque verſionem 70. qui legunt: *Imprudens eadem hora enunciat iram ſuam.* Textus Hebræus loco verborum illorum, *diſſimulat injuriam,* legit, *operione ignominiam callidus eſt,* injurias enim ulciſci probroſum eſt & ignominioſum. *Sæpe ſuggerit adverſarius noſter,* inquit S. Bernard. *quòd niſi vindicemus de noſtrorum & noſtris illatis injuriis, veluti viles ac vecordes reputabimur à plerisque.* Audi quid Prov. 13. dicitur: *Deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala. Nonne inſaniſſimus eſſes, ſi domo ſuper te ruente, propter aliorum deriſionem, à ruina & mortis periculo aufugere nolles? longè quidem majore laboras inſania, ſi ex vecordia detineris parcere inimicis, cùm evadas non tantùm ſupplicia æterna, verùm etiam multa temporalia damna; inſuper conſequaris divinam gratiam, & gloriam ſine fine manſuram.* Trita eſt illa propoſitio: *Ira furor brevis eſt;* appetitus namque iraſcibilis tollit diſcurſum in vindicativis, & offuſcat rationem; id quod verum eſſe, clarè videri potuit in fratribus Joſeph Patriarchæ; hi enim eum à Jacob patre ſuo vehementer amari ſcientes, dum in ætate ſedecim annorum conſtitutus eſſet, velut mancipium Iſmaëlitis vendiderunt, non conſiderantes, patrem ſubitò de ſui ſervitute certiorem fieri, eumque redimere poſſe, eorum interea malitia detectâ, & ſummi probri loco habitâ. Præterea ſcientes quòd frater ipſorum eſſet, *(frater & caro noſtra eſt)* non poterat in illorum non cedere infamiam, quod hominibus extraneis in ſervum & mancipium venderetur: *Manus ejus in cophino ſervierunt,* Et ut S. Propheta Job ait: *Stultum interficit iracundia.* Potiùs igitur ſubſtantias paternas impugnare debuiſſent, ut illum ad nominis domus paternæ conſervationem, à tam abjecto ſtatu, qualis ſervitus eſt, redimerent. Præterea licèt quidem delictum ſuum coram patre celare contendentes, veſtes ejus in ſanguine hædi intinctas attulerint, dicentes: *Fera peſſima devoravit eum,* attamen niſi Jacob doloris vehementiâ nimiùm oppreſſus fuiſſet, ex propriis illorum verbis eos contra ipſum ſævìiſſe conjicere potuiſſet; nam ſe eum minimè in fratrem ſuum agnoſcere voluiſſe, clare ſatis inſinuabant dicendo: *Vide utrum tunica filii tui ſit.* Et quidem meritò dixerunt, *fera peſſima devoravit eum,* quia vindicativi feræ potiùs naturam ſortiti ſunt, quàm hominis. Hinc Pittacus ab aliis ad vindictam aliquando extimulatus, reſpondit: *Venia ultione melior eſt, illa namque mitis eſt ingenii, hæc feritatis;* ſuperbi & etiam omnibus abominabiles ſunt & contemptibiles, teſte Sapiente, qui ait: *Ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia, ubi autem humilitas, ibi & ſapientia;* is verò qui injurias ulciſcitur, ſuperbum ſe eſſe ſignificat, è contra verò qui illas tolerat, humilem, virtuoſum, patientem, prudentem & ſapientem ſe eſſe oſtendit. Juxta Hebræum legendum eſt, inquit Cajetanus: *Venit impietas, & venit ignominia. Communi impietati deſcribitur ignominia. & verificatur tàm activè, quàm paſſivè, nam adveniens impius, & infert aliis ignominiam, & ipſe meretur, & frequenter incurrit ignominiam.* Hugo quoque Cardinalis ſimiliter in hæc verba ſcribit: *Nemo ingerit aliis contumeliam, vel ſentit illatam, niſi per ſuperbiam.* Dion. Carth. hanc illius reddit rationem: *Superbi cùm ſint magni in oculis ſuis, faciliter arbitrantur ſibi factam injuriam, quamvis quandoque non ſit, & injuriam ſibi factam reputant nimis magnam, ſicque in contumelioſa verba prorumpunt.*

Vindicativi, & odientes proximum, declarant ſe eſſe inſanos. — Prov. 12. 16. — Hug. Card. ibid. — S. Bern. tom. 2. ſerm. 50. c. 3 & 4. — Appetitus vindictæ, offuſcat rationem. — Potentia fratribus Joſeph. Gen. 37. 27. — Pſ. 80. v. 7. — Job. 5. v. 2. — Geneſ. 37. 20. — Ibid. v. 32. — Stob. ſerm. 17. — Prov. 11. 2. Vindicativi ſunt animo feroces. — Cajet. ibid. Ex plerumque ſuperbi. — Hug. Card. ibid. — Dionyſ. Carthuſ. ibid.

D I S C U R S U S XXVI.

A R G U M E N T U M.

Vindicativus majus ſibimetipſi damnum infert, quàm inimico, ſiquidem animæ ſuæ mortem conciliat, omnemque claudit aditum, ad recipiendam à Deo remiſſionem peccatorum.

T H E M A.

Gladius eorum intret in corda ipſorum, & arcus eorum confringatur. Pſalm. 36. v. 15.

1. UNum ex efficacioribus motivis, quibus à vindicta inimicorum revocamur, eſt amor & in-

Ultio injuriarum magis nobis damnoſa.

Infert quam injurianti.

& intereſſe proprium, certum eſt enim ultionem injuriarum, majus nobis malum creare, quàm nos inferre poſſimus injurianti. S. Thomas de Villanova ex authoritate S. Auguſt. ita hac de re ſcribit: *Omnis qui alium perſequitur in corpore, priùs ipſe perſecutionem ſuſtinet in corde, unde Pſalmiſta: Gladius eorum intret in corda ipſorum, alium non vulneraſti, & jam animam tuam jugulaſti, nam qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, & bis ſcilicet homicida, ſui & proximi, ſi non facto, certè animo.* S. Bernardinus quoque ad probandum homicidium ſpirituale, quod vindicativus ſibiipſi machinatur, eumdem adducit Pſalmiſtæ textum, inquiens: *Qui odium erga proximum in corde habet, & illi nocere deſiderat, ſecundùm Auguſtinum ſimilis eſt illi, qui gladio ſeſe tranſfodit, ut inimici ſui tunicam ſcindat;* unde 1. Joan. 3. dicitur: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, ſcilicet ſuiipſius, & de talibus Propheta ait: Gladius eorum intret in corda ipſorum.* S. Antoninus quoque eamdem habet conſiderationem, fundatus nimirum in adducta authoritate S. Auguſtini, dicit enim: *Non potes nocere inimico, quin tibi noceas.* Auguſtinus ait: *Quòd malitia tua alteri non noceat, fieri poteſt, ſed quod tibi noceat, fieri non poteſt. Solùm ex hoc, quòd odium portat, nocet multum ſibiipſi, quia & peccat, & remiſſionem peccatorum præteritam evacuat, quoad fructum.* Author operis imperfecti poſtquam Salvatorem noſtrum præceptum de dilectione inimicorum ipſum et promulgaſſe demonſtraſſet, intendens nimirum magis ad promotionem boni noſtri, quàm ipſorum, hanc illius ſubjungit rationem: *Non tantùm ideo jubet diligere inimicos, ut illos diligamus quantum ut à nobiſipſis, quod malum eſt, repellamus, & ideo non dicam; ſi læſeris inimicum; ſed ſi oderis eum, tantum ampliùs tibi nocuiſti ſecundùm animam, quàm illi ſecundùm corpus. Ac illi forſitan nihil noces, odiens eum, te autem ipſum ſine dubio lædis. Si ergo peperceris inimico, tibi ampliùs pepercisti, quàm illi, & ſi benefeceris ei, tibi jam plus præſtitiſti.* Quòd ſi tu adverſario tuo inſidias ſtruas, viſceraque ejus ferro tranſfigere contendas, numquid reflectis quod eodem tempore animæ tuæ vulnus lethale infligas, dum illam vita gratiæ & amicitia Dei deſtituis: *Qui non diligit, manet in morte.* Idipſum quoque Sapiens de vindicativis diſſerens, dicere voluit, dum ait: *Ipſi quoque contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.* Nulla umquam dari potuit generoſior animoſitas, quàm fuerit illa Davidis, quam in primis adoleſcentiæ annis exhibuit, quando urſos & leones dilaceravit, idem quoque dicere non dubitavit: *Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum;* & tamen ipſum alibi invenimus formidoloſum & toto corde trepidantem: *Cor meum,* inquit, *conturbatum eſt in me, & formido mortis cecidit ſuper me.* At verò quidnam Davidi acciderat, unde vir ille imperturbabilis, qui in evidentiſſima mortis pericula ſe ſæpius ultro conjecerat, adeo trepidare cogeretur? non eſt quòd nobis perſuadeatis, ipſum mortalem Saulis perſecutionem timuiſſe, utpote qui infallibile cœli noverat decretum, quo à Deo ſtatutum fuerat, ſe Sauli in regno ſucceſſurum; neque etiam ullo alio tum inimicorum metu percellebatur, quin ſe illos victurum eſſe certus erat, ideoque dicebat: *Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos,* quos tamen ita perſequebatur, ut perſequentem in ſua habens poteſtate, eidem benefaceret; idem quoque Regius Propheta alibi ait: *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum, ſi ambulavero in medio umbræ mortis non timebo mala,* at verò ſi ita eſt, cur igitur dicebat: *Formido mortis cecidit ſuper me?* Reſpondeo, quod quia David à Deo illuminatus optimè agnoſcebat periculum, quod animæ propriæ imminet, quando indignè ab inimico tractatur, dum videlicet contra illum odium concipit, & ſpiritum vindictæ, ideo de hoc ſolo, & non de aliis timebat, & formidabat: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in Gehennam.* Talis verò inimicus odium eſt & vindicta, hæc enim timenda eſt omnibus etiam fortiſſimis, quia irreparabilem animæ mortem conciliat, eamdemque in infernum perturbat, ſæpe etiam ab inimico magis irritato vindicativus mortem illi corporalem adſciſcit.

S. Thom. Vill. ſer. in fer. 6. Cin.
S. Bern. tom. 2. ſer. 40. art. 1. cap. 1.
S. Anton. p. 4. tit. 6. c. 4. §. 5.
Auth. imperf. ho. 13.
Vindicans ſe, lethale vulnus infligit animæ ſuæ propriæ.
1. Joan. 3. v. 14.
Prov. 1. 18.
Pſ. 26. v. 3.
Pſ. 54. v. 5.
Cur David quondam totus fuerit pavidus, & formidaverit mortem.
Pſ. 17. v. 38.
Pſ. 143. v. 1.
Pſ. 22. v. 4.
Matt. 10. v. 28.

2. Eccleſiaſticus illos, qui ſe in ulciſcendo animoſos exhibere geſtiunt, hoc ſalutari monito inſtituit: *Iracundia enim animoſitatis illius, ſubverſio illius eſt,* quia non tantùm ſunt cauſa ruinæ ſibi, verùm etiam toti ab ipſis deſcendenti poſteritati, nam ut S. Ambroſius ait: *Is qui effuderit ſanguinem hominis, ipſe quaſi ſanguis effunditur, quod ſpem ei poſteritatis eripiat.* S. Aug. ſuper illa verba: *Gladius eorum intret in corda ipſorum,* ita ſcribit: *Quia in corpore voluerunt occidere, & in anima moriuntur.* Neſcio an vos aliquando ad illam reflexeritis ſimilitudinem, quam David Pſal. 117. de truculentioribus adverſariis ſuis diſſerens, his verbis adducit: *Circumdederunt me ſicut apes.* At verò ex quo Davidi animus erat adverſariorum ſuorum exprimere ferociam & implacabilitatem, aptiùs locutus fuiſſe videretur, ſi dixiſſet: Circumdederunt me ſicut urſi, leones, tygrides, & tamen apum ſimilitudine non ſine myſterio uti voluit. Tametſi enim hæ mel in ore habeant, habent tamen ſimul & aculeum, quo nos feriunt. Ingenioſum eſt illud Hiſpanorum proverbium, quo in ſua lingua dicere ſolent, quot ſunt qui manum illam oſculantur, quam amputatam videre mallent? quot ſunt qui ſecundùm apparentiam externam nos honorant, nobiſque adulantur, qui tamen interiùs nos miſerabiles & deſolatos videre mallent, quique in occaſionibus obviis nos traducunt, & in occulto famam noſtram lacerant? vel etiam dici poſſet, Davidem dixiſſe *ſicut apes,* propter fructum, quem ſæpius ab inimico percipimus ut in Diſc. 21. vidimus, quia tametſi apes aculeum ſecum deferant, quo nos pungunt, ſua tamen induſtria mellis compoſitione ſalutifera nobis medicamenta præparant ad ſalutem. Refert Pierius Valerianus de urſis, eos mellei hujus liquoris avidiſſimos eſſe, adeout eum tanto impetu alvearia invadant, ut apes inde exaſperatæ illos ex omni parte pungentes, copioſum ex capite illorum ſanguinem extrahant, id quod tamen ad ipſorum confert ſanitatem, dum hoc facto caput exoneratur; ita quoque nos de Davide dicere poſſumus, quòd videlicet per hanc ſimilitudinem nobis indicare voluerit, quòd ex inimicorum perſecutionibus magnum pro animæ ſuæ ſalute perceperit profectum. Verumtamen germanior ſenſus hic eſſe videtur, quòd ſicut apes dum ſæviunt aculeum in vulnere impreſſum relinquentes inde moriuntur, ac proinde majus ſibi ipſis damnum accerſunt, quàm aliis inferant. Eodem modo vindicativi majus malum ſibiipſis adſciſcunt, quàm aliis, de quibus ſe ulciſcuntur, quia animæ propriæ mortem inferunt, inimicos verò ſuos vel in facultatibus tantùm, vel in honore & fama, vel denique in vita damnificant, animæ verò nullum præjudicium inferre poſſunt. *Ipſas ulciſcendi avidos,*

Eccl. 1. v. 28.
S. Ambr. l. 2. de Noë c. 26.
Pſ. 36. 15. S. Aug. ib.
David comparat adverſarios ſuos apibus, & quare.
Pſ. 117. v. 12.
Ingenioſum Hiſpanorum proverbium.
Urſi ex punctiuris apum magnum conſequuntur emolumentum.
Apes pungentes ſibiipſis inferunt damnum, & mortem.

avidus, inquit D. Chryſoſtomus, *primùm perdis ultionum meditatione.*

D. Chryſ. hom. 45. in Act. Phil. Hebr.

Cogitationes Vindictæ, ſunt fœtus viperini.

3. Philo Hebræus cogitationes hominis vindicativi partus viperinos appellat, quia hujus ſerpentis fœtus in lucem egrediendi impatientes, priuſquam naſcantur in lucem, viſcera matris rodunt, eamdemque occidunt. Eodem modo qui illatas ſibi injurias repellere & ulciſci intendit, priuſquam inimicum fauciet, animæ propriæ mortem infert S. Auguſtin. quâ ratione is, qui odit, homicida eſſe dicatur, ita declarat: *Non venenum paraſti*, inquit, *non ad perimendum inimicum cum gladio proceſſiſti, non miniſtrum ſceleris perpetraſti, non locum, non tempus; poſtremò ipſum ſcelus non feciſti? Tantum odiſti, & priùs te, quàm illum occidiſti.* D. Chryſoſtomi ingenio & Spiritu dignus eſt ille diſcurſus, quem ad ipſitus vindicationis in nobis reprimendos inſtituit, probat enim quod ſemper major ſit injuria, quam nobiſmetipſis facimus, eâ, quâ ab adverſariis noſtris moleſtati ſumus. Dicit igitur: *Corripe iram, extingue furorem, ſive quis afficiat invidia, ſive contumelia, lachrymis illum proſequere, ne indigneris in, condole; ne exacerberis, ne dicas in anima, patiet injuriam. Nemo eſt in anima injuriam patiens, niſi nosipſos in anima injuria afficiamus*, Et quidem ratio hæc eſt efficaciſſima, quia quantumcumque inimicus ferociat, & implacabilis exiſtat, nulla tamen injuria animam noſtram maculare poteſt, niſi nos ad hoc præbeamus conſenſum: At verò ſi nos contra injuriam in corde ſpiritus vindictæ concipiamus, tunc nosipſi animam turpiſſima & vituperoſiſſima injuria quam recipere poſſet, contaminamus, quia illam filiatione Dei privamus & mancipium dæmonis conſtituimus. Unde D. Chryſoſt. ait: *Convicîis te quiſpiam & contumeliis affecit? te nil in anima læſit, ſed nec in corpore, tu teipſum in anima læſiſti, eorum quæ dixiſti, illic pœnas ſubiturus.* Idem Sanctus in ſequenti homilia ſequens tradit monitum: *Ne dilecte, dum ulciſci inimicum vis, teipſum præcipites, aut Dei præſidio ſpolies*; quod ſi inimico tuo condonabis, eodem tempore tibimetipſi primo loco condonabis, qui in te prius peccatorum tuorum remiſſionem recipies, juxta illud: *Dimittite, & dimittemini.* Nulli igitur mortaliter offenderis animam tuam per odium & vindictam, Inſuper etiam inimicum tuum lucrari poteris, eumdem in hac vita, atque per remiſſionem injuriæ tuamque benignitatem ab omni iræ veneno in corde liberando. De S. Stephano S. Fulgentius ita ſcribit: *Charitatis virtute ſuffultus vicit Saulum ſævientem, & quem habuit in terra perſecutorem, in cælo meruit habere conſortem.*

S. Aug. ſer. 237. de temp.

Quomodo is, qui alterum odit, dicatur homicida.

D. Chryſ. tom. 1 hom. 21. ad pop. Antioch.

Per Spiritum Vindictæ privamur filiatione Dei.

D. Chryſ. tom. 1 hom. 22.

Luc. 6. 37.

S. Fulg. ſer. de S. Steph.

4. Legatis velim illam de debitore decem millium talentorum à Chriſto traditam parabolam, cui quidem immenſum hoc debitum condonatum fuit, at verò quia erga alterum conſervum ſuum adeo ſævus & crudelis fuit, Rex illum in carcerem conjecit, & ingentem hanc ſummam ab illo ad noviſſimum uſque quadrantem repeti præcepit: *Et iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum.* Quis hic non videt damnum quod infœlix illi ſibimetipſi fabricavit, longe majus fuiſſe illo, quod conſervo ſuo intulit? tandem verò incarnata ſapientia præfatam parabolam his verbis concludit: *Sic & pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris. Hoc valde terribile eſt exemplum*, inquit Alb. Mago. *omnibus hiſce, qui nolunt injurias illatas ex corde dimittere*; niſi enim illi irrogatas injurias remiſeris, præparare te potes ad reddendum divinæ juſtitiæ rigoroſiſſimum computum omnium illorum, quæ in tot annis commiſiſti: *Sic & pater meus cæleſtis faciet vobis*; obſervandus verò hic eſt modus, quo Chriſtus loquitur, quando de vindicativis diſſerit, dicit enim: *Sic pater meus*, non dicit *pater veſter*, ſicuti aliàs in tot occaſionibus dicere ſolitus fuit; tunc enim digniſſimus filiorum Dei titulus nobis cum Chriſto communis eſt, ſi inimicis noſtris illatas injurias remiſerimus; unde Matth. 5. de dilectione inimicorum loquens, ait: *Et diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, ut ſitis filii patris veſtri, qui in cælis eſt;... eſtote ergo perfecti ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt*; hic verò poſtquam dixiſſet: *Si non dimiſeritis*; mox nos jure divinæ filiationis deſtituit: *Sic pater meus cæleſtis faciet vobis*: jam enim non amplius erga vindicativos ſe patrem, ſed inexorabilem exhibet judicem; quia ut Theophylactus ait: *Indigni ſunt tales, qui Deum habeant patrem.* D. Chryſoſtomus quoque ſuper hæc verba ita ſcribit: *Non dixit pater veſter, ſed meus; non enim digni ſunt iſti quorum pater Deus vocetur, cùm ita nequam ſint ut homines odio proſequantur*, S. Auguſt. odium hominis vindicativi per ſequentia S. Jacobi Apoſtoli verba hunc in modum ponderat: *Qui univerſam legem compleverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus, quid eſt hoc unum, niſi quod ſupra diximus mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis? quid eſt inquam hoc unum, niſi id quod Apoſtolus dicit: Omnis lex in uno ſermone completur: diliges proximum tuum ſicut teipſum; etiam inimicos diligere, quia quicumque hoc implere nolunt, reliqua illis operà bona prodeſſe non poterunt.*

Damnum vindicativi majus eſt damno illato, quam conſervo ſuo decem millium talentorum.

Matt. 18. v. 34.

Ibid. v. 35.

Alb. Mag. ibid.

Titulus filiationis Dei cum Chriſto nobis eſt communis, ſi condonemus injurias.

Matth. 5. v. 44.

Theoph. ib.

D. Chryſ. hom. 62. in Matth.

Jacob 2. v. 10.

S. Aug. ſer. 61. de temp.

5. Scire percuperem quamnam vindicativus ex ultione utilitatem percipiat, certè non aliam, niſi quòd vincens inimicum ipſemet eodem tempore victus ſervus, & truculentiſſimi inimici, dæmonis ſcilicet, mancipium evadat, à quo tantis improperiis in perpetuum contemnetur & cruciabitur? qui verò ad injurias remittendas ſe diſpoſuerit, univerſum infernum impugnat. S. Ephrem in tractatu, *deeo, qui à maledictis & contumeliis alienus eſt*, inquit: *Beatus ac fœliciſſimus, qui maledictis & contumeliis proſcindendo proximum, linguam ſuam non maculat, qui maledicentia & contumelia ſpiritum vitat; ab improborum ſe conſuetudine ſervat, exercitusque dæmonum fugat ac ſuperat.* Quiſquis injuriatus non iraſcitur, nec acceptas ulciſcitur injurias, tantò ampliùs & faciliùs dæmonem ſuperabit. D. Chryſoſtomus de Davide, poſtquam Saulem inimicum dimiſerat, è ſpelunca Odolla egredientem, ita ſcribit: *Aſcendit hoſte vulneribus innumeris ſauciato, ut qui tametſi ſervaſſet ſalutem, tamen illum verè ra hoſtem diabolum multis plagis afflixit.* Alibi quoque in laudem manſuetudinis ita effatur. *Nihil ſecurius eſt, quam inimicis parcere, neque periculoſius quidquam, quam ſuam perſequi injuriam, & ſeipſum ulciſci velle. Qui enim occiderit, ſeipſum ſæpe condemnabit, & ſceleratam habebit conſcientiam, in ſingulos dies & horas ab illo peccato velut ſtimulis punctus.* S. Propheta Job ait: *Verè ſtultum interficit iracundia.* Quòd ſi quis eſſet, qui ut adverſarium ſuum cruento vulnere ſauciaret, ſibimetipſi cor proprium pugione transfoderet, numquid talis verè ſtultus, catenâ vinciendus cenſendus eſſet? Hæc autem eſt deplorabilis hominis Chriſtiani ſtultitia, qui manus ſuas inimici ſui ſanguine conſpurcat, non reflectens ſe ad hoc, quod dum illi necem infert corporalem, ſemetipſum in anima occidat, quod longè eſt majus malum, talis cum Lamech dicere poteſt;

Vindicans ſe de inimico, fit mancipium Dæmonis.

S. Ephr. de vit. & vit.

D. Chryſ. hom. 2. de Dav. & Saul tom. 2. idem eclog. de manſuet.

Job. 5. v. 2.

Vindicativus occidit ſeipſum.

Gen. 4. 23. poteſt: *Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum.*

6. Ponderari omninò merentur illa Eccleſiaſtici verba directa ad illos qui ad vindictam ſunt proclives, dicit enim: *Eccli. 28. 3* *Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam? in hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? ipſe cùm caro ſit reſervat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius?* ubi ſingulariter notanda ſunt verba illa, *cùm caro ſit.*

7. Homo in corrupta natura ſua ad peccatum quotidie contra Deum committendum proclivis eſt, ſiquidem *ſepties in die cadit juſtus, & in peccatis natus eſt totus;* adeoque continuam Deo pro delictis ſuis remittendis ſupplicandi habet neceſſitatem; qualiter itaque ſalutis animæque ſuæ amans offenſas ſuas ſibi à Deo indulgeri petit, quando ipſe in ignoſcendis ſibi factis injuriis ſe difficilem præbet? nequaquam ſimile quid ſperet homo, niſi ipſemet priùs injuriam remiſerit. Celebre equidem illud notumque eſt, quod de Nicephoro & Sapritio tradunt Annales Eccleſiaſtici. Hic enim odio flagrabat contra Nicephorum obſtinatiſſimus in malo, neque illi ullatenus remittere volebat, licèt ille per varios humilitatis & ſubmiſſionis actus ad quamcumque ſatisfactionem præſtandam ſeſe obligaret, ut placaret inimicum. Cùm itaque hic ad martyrium duceretur, occurrit ei Nicephorus, iterum inſtantiſſimè pro venia ſupplicans; ſed tunc magis ille induratus perſtitit, atque ideo permiſit Deus, ut dum carnifex ictum ei infligere vellet, ipſo Chriſto renuncians, idolis ſacrificarit: Ecce vobis odii effectum adeo miſerabilem, ſiquidem etiam glorioſiſſima nos privat martyrii corona, fide quoque & anima; Nicephorus itaque longè fortior per Dei gratiam ſe carnifici ſtitit, Chriſtum pro Apoſtata confitens, palmam martyrii eripuit vindicativo.

Prov. 24. 13. Vindicativus fruſtra petit remiſſionem peccatorum à Deo.

Bar. an. 260. n. 32. Horrendus lapſus Sapritii, nolentis reconciliari Nicephoro.

8. Alia inter, quibus Eccleſiam ſuam tempore Antichriſti, conquaſſandam prædixit Dominus, infortunia, unum quoque fuit his expreſſum verbis: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.* Aſt quare tunc charitatis ignis remittet in multis, ut iniquitas abundare incipiat? reſpondet D. Chryſoſtomus: *Quid autem magis ridiculum, & quid frigidius anima, quæ ſemper iraſcitur, & vult ulciſci?* In alia quoque homilia idem Sanctus hoc ſequens pro extinguendo iracundiæ igne efficax aſſignat remedium in hæc verba: *Quomodo flammam extinguemus? ſi noſtra ipſorum peccata mente verſemus, quantum Deo debeamus, & ad ea reddendam rationem, ſimus obnoxii. Si cogitemus, quòd non ulciſcimur inimicum, ſed noſipſos; ſi cogitemus, quod diabolum lætitia afficimus.* Et paulo poſt in ejuſdem homiliæ progreſſu, eumdem proſequitur diſcurſum, dicens: *Vis acceptæ injuriæ eſſe memor, & inimicus? ſis inimicus, ſed diaboli, non membri tui. Propterea nos animo & ira armavit Deus, non ut enſem in noſtra corpora adjiciamus, ſed ut totum gladium in diaboli pectore immergamus.*

Matt. 24. 12. Nihil frigidius anima ulciſci volentis.

D. Chryſ. hom. 41. in acta.

Hom. 14. ad Eph.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur pericula, timores, remorſus, anxietates, & alia mala, quibus vindicativus interiùs & exteriùs agitantur.

THEMA.

Impii autem quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt. Iſai. 57. v. 20.

1. HÆc de mari ſemper agitato & tempeſtuoſo ſimilitudo, eos mirabiliter exprimit vindicativos, continuò impetuoſis agitatum ventis, ſibique per iram, furorem, & vindictam invicem contrariis. Quam infœlicem eorum, qui ab injuriarum ultione ſe ſiſtunt ſeduci, conditionem, *D. Chryſoſtomus* in homilia quadam, cui titulus *de ſimulat.* in hæc deſcribit verba: *Dum vindictam adornas, primùm teipſum tormento afficis, veluti ſi carnificem iram tibi appoſuiſſes, dilanians tua ipſius viſcera. Quid enim miſerius homine perpetuo irato? Quemadmodum furioſi numquam fruuntur tranquillitate, ita qui ſimul ultatem gerit, & inimicum habet, numquam fruitur pace, perpetuo æſtuans, tempeſtatemque cogitationum in dies aggravas, verba factaque ſecum reputat, ipſius quoque nominis infeſtus, qui injuriam dedit.* S. Thomas de Villa Nova homini ſanguinario verba illa Davidis adaptat dicentis: *Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas, &c.* Tandem verſum illum declaraturus, in quo David dicit: *Comprehendat, & conculcet in terra vitam meam,* inquit: *O quam conculcatam & vexatam habet à diabolo vitam qui odit, quando premitur illo odio quaſi quodam veneno; ſic furit, vexatur, fatigatur, torquetur graviſſimo tormento, ſemper triſtis, & turbulentus, & furioſus. O miſer, ſi non parcis proximo, parce tibi, quem vexaris.*

Vindicativus ſibi ipſi parcere deberet.

Chryſ. tom. 1. hom. 22.

Deſcribitur miſera conditio odientis.

Pſ. 7. v. 4.
Ibid. v. 6.
S. Thom. de Villa nov. ſer. in fer. 6. cin.

2. Aman irreconciliabile quoddam adverſus Mardochæum conceperat odium, idque non ob aliam cauſam, quàm, quia caput coram illo aperire omiſerat; fuitque rancor inde natus tam magnus, ut ad turbandam deliciarum & gaudiorum ſuorum ſerenitatem, ſolus ei ſufficeret, ex hoc enim continuum in ſe experiebatur furoris, vindictæ, conceptæ ſtragis & mortis fluxum & refluxum; unde dicebat: *Cùm hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum ſedentem ante fores regias;* hicque adverſus Mardochæum conceptus animi rancor tantum apud ipſum obtinuit, ut mortem ei machinatus fuerit, erecto domi ſuæ patibulo, ad eumdem in eo ſuſpendendum, ad quod Aſſueri Regis juſſu ipſemet ſuſpenſus fuit. *Veniat illi laqueus, ... & captio quam abſcondit, apprehendat eum, & in laqueum cadat in ipſum.* Enimvero multis privata authoritate receptas offenſas per vulnera & mortes vindicare volentibus ſæpe contingit, quòd per manum juſtitiæ publicæ vincti, tandem à carnifice contemptibili morte afficiantur. *Plerique inſipientes,* inquit S. Bernardus *non conſiderant, quòd mala ſpiritualia & temporalia oriuntur ex diſcordia & diviſione.* Quando civitas aliqua arcta cincta eſt obſidione, in quot non languet anguſtiis & ærumnis? Sub hoc autem obſidionis nomine, D. Chryſoſt. mentem deſcribit illius, quæ furoris & odii paſſione agitatur, vocat enim illam, *animi obſidionem,* & ſubdit: *Quod ſi nec gehenna immineret odio laborantibus, ſaltem ob ipſius odii cruciatum, peccata proximorum condonanda eſſent; cum autem æterna ſupplicia nos maneant, quid ſtultius, quàm hic, & illic ſemetipſum mulctare, dum de altero ſe credit ultionem ſumere.* Omnes quidem inordinatæ paſſiones & appetitus, teſte experientia, pacem & tranquillitatem animi in nobis perturbant, nulla autem paſſione vehementius agitamur, quàm appetitu vindictæ. *Impii enim quaſi mare fervens*

Odium & vindicta Aman contra Mardochæum, in ipſum recidit Aman.

Eſth. c. 13.

Pſ. 34. v. 8.

S. Bern. to. 2. ſerm. 50. a. 3. c. 1.
Simile civitatis obſeſſæ.

Chryſ. ib.

Sim. de Caſſ. l. 10. c. 23.

venis; & ideo Simon de Caſſia inquit: *Nil tamquam odium animum fœdat & turbat.*

Vindicativi comparantur circumeuntibus in gyrum.

Pſal. 149. v. 11.

3. Neſcio an vos aliquando ad illam reflexeritis phraſin, qua David utitur, de ſuis diſſerens adverſariis, in quorum medio poſitus erat: *Circumiedederunt me*, inquit, *& in nomine Domini quia ultus ſum eos.* Etenim hi, qui in gyrum circumeunt, vertiginem facillimè patientes in terram concidunt, capiteque dolent; ita quoque accidit illis, qui furori dant locum; à vehementia enim paſſionis illius perturbantur in iiſdem ipſorum judicium & intellectus. Seneca *de ira* ſcribens, hanc nobis tradit inſtructionem: *Qui levem injuriam ſilentio ferre noluerant, graviſſimis malis obruti ſunt, indignatique aliquid ex pleniſſima libertate deminui, ſervile in ſeſe attraxerunt jugum.* Quot ſunt, qui per factam injuriarum ultionem, familias ſuas turpi infamiæ nota conſpurcarunt, quas ſi prudenter diſſimulaſſent, à ſapientibus reportaſſent laudem, & à Deo æternam retributionem? propter vindictas evertuntur domus, factionibus & diviſionibus ab invicem diſcinduntur, multi quoque ſub carnificis manibus vitam ſuam ſumma cum infamia claudere coguntur. Idem Seneca *lib. 3. de ira*, ita ſcribit: *Quanto ſatius erat amicos parare, inimicos mitigare, rempublicam adminiſtrare, transferre in res domeſticas operam quam circumſpicere, quid alicui poſſis facere mali? Cum id tibi contingere ſine certamine ac periculo non poſſit, etiamſi cum inferiore concurſes?* Enimvero ut quis ad remittendum inimicitias inclinetur, ſufficit vincere ſemetipſum, itaque & odii appetitum reprimere: ut verò quis ſe ulciſcatur, ſuoque potiatur intento, quot malas noctes inter anxietates, inquietudines, & vehementes animi perturbationes agere debet inſomnes? quot illum difficultates apprehendunt? quot diſpendia, quot pericula? *Ulne doloris confeſſio eſt*, inquit Seneca, *non eſt magnus animus, quem incurvat invidia; aut potentior te, aut imbecillior læſit; ſi imbecillior, parce illi; ſi potentior, tibi.* Remiſſio injuriarum in majorem tuam redundabit gloriam, quando facile tibi eſt repellere offenſam; quod ſi tibi dimicandum eſt cum eo, qui te potentior non eſt, prudentia à te exigit, ut diſſimules injuriam, quia ſemper ſic ſubſterneris. S. Joannes Climacus de injuriarum memoria diſſerens, ait: *Qui hanc ſervat, in ſemetipſo memoriam, aſpis nidificavit eſt, lethale virus ſecum ubique circumferens.* Quod ſi quis aſpidem quamdam in corde haberet, quo ſuam ille paſſurus eſſet dolores, quos continuo ſenſurus eſſet cruciatus acerbiſſimos? talis enim eſt, inquit hic magnus ſpiritus magiſter, continua injuriarum non remiſſiarum in corde vindicativi memoria; aſpis enim quædam eſt, qui in corde nidificat, aliaſque aſpides venenoſas in anima homicidæ continuo parturit, rabies eſt & ſpecies quædam veneni. Audiamus quid D. Chryſoſt. in ſermone quodam *de manſuetudine* dicat, hic enim de hominibus vindictæ cupidis ita ſcribit: *ſemper inſaniunt, rabidi ſunt, & vincere alios conviciis & verberibus cogitant; accuſationes meditantur eorum, quæ neque audierunt, neque viderunt; & in die quidem ſicut canes rabidi quærentes inimicum, noctem autem cogitando inſumentes, quomodo malum aliquod machinentur, & inſidias parent. Talibus neque ſomnus affectibus vacat, ſed putant quòd ad hoc adſint apud inimicum, & criminentur, & percutiant, & è ſomnis repente evigilantes, magis cædem mutuam, quam epulas diligunt.*

Sen lib. 2. de ira cap. 14.

Vindicativi ſæpe ſub carnificis manu vitam coguntur claudere.

Sen. c. 28.

Lib. 3. de ira, Præclarum monitum Senecæ.

Clim. Gr. 9. Qui injuriam in corde terinet, aſpidem ſervat in corde.

Chryſ. to. 5. ſerm. 45. de manſuet.

1. Reg. 22. v. 8. Saul propter odi-

4. Saul die quadam ad totam ſuam aulam regiam converſus eiſdem improperavit dicens: *Non eſt, qui vicem meam doleat ex vobis.* At verò, dic ſodes, quia de re Rex ille dolebat? Num fortè de miſeriis ſuis? Nequaquam, quia de Agaſonis conditione ad Regium Iſraëlis thronum evectus fuerat; num igitur de ſpiritibus malignis, qui ipſum cruciabant? Sed nec hoc dici poteſt, quia David per Pſalterium & ſuavem cantum ſuum illos agebat in fugam; forſitan de validis inimicorum exercitibus, qui regnum ejus infeſtabant? Sed nec hoc ipſum affligere poterat, quia Davidem habebat in promptu, qui illos generosè aggrediens, glorioſè debellabat. Legatis igitur capita antecedentia & ſubſequentia, & invenietis, omnem ejus dolorem hinc promanaſſe, quia implacabile adverſus benefactorem ſuum conceperat odium, metuens ne per illum à regno deturbaretur; hoc igitur venenum erat, quod viſcera ejus continuò torquebat. Thomas Epiſcopus Cantipratenſis Senecam citat, ex quo ſequentem allegat ſententiam: *Si quis iraſcitur, & ab aliquo pœnas excutit, à ſe exigit.* Habet enim vindicativus mentem odii & rancoris veneno, & felle amariſſimo contaminatam; converſatur ut plurimum cum hominibus proſcriptis, exulibus, aſſaſſinis, proditoribus, & ſanguinariis; vel, ut melius dicam, cum feris beſtiis, ſanguinis humani ſitibundis, numquam de facultatibus, de vita, de fama, de reputatione, multò minùs de anima vivit ſecurus; ſubjacet continuò traditionibus, deceptionibus, rebellionibus; ac proinde *nihil perniciosius, quam velle ulciſci*, inquit D. Chryſoſtomus. Quænam excogitari poteſt major miſeria, quàm ſi quis continuo lorica cinctus ferrea, & ſicariis circumdatus incedat, qui non tam perſonam illius defendunt, quàm facultates ejus pro viribus dilapidant ſtragum; quòd ſi contingat ut ſuo fruatur intento, occidendo, vel ſupplantando inimicum, primo omnium loco, quiſquis ſe ultus eſt, ſuas amittit facultates, quæ confiſcantur, proſcribitur à patria, parentibus, amicis, ſæpe etiam à justitia publica in carceres conjectus homicidium vita ſua propria luere debet; vel ſi ab hoc periculo evadat, hydræ fit ſimilis, cujus ſi unum caput amputetur, ſeptem alia in locum ejus repullulant, qui enim inimicum proſtravit, in locum ejus, tot alios videbit, in ejus perniciem conſpirantes inimicos quot occiſus habet parentes, amicos, alioſque de vita occiſi intereſſatos, adeoque in ejuſmodi vindicativis adimpletur, quod in Levitico ſcribitur, ſcilicet, *dabo pavorem in cordibus eorum, ... terrebit eos ſonitus folii volantis*, ſemper enim ſuſpicantur & metuunt inſidias; mox ut enſem ab aliquo ſtringi conſpiciunt, vel ſtrepitum aliquem aut excitatas rixas audiunt, ſubitò cor illorum in pectore palpitat. Quocirca S. Valerianus in quadam homilia, *de bono conſervandæ pacis*, hoc ſuggerit conſilium: *Reſpiciat, quicumque eſt, ad vitæ ſuæ quietem, & intelliget, quia inimicum dilexiſſe, viciſſe eſt. Mirum autem eſt, quantum periculi hominis incumbat, cùm duos æmulos, furore conſimiles, ad pugnam ille diabolus, magiſter litis, armaverit.*

um in Davidem ſemper erat dolens & inquietus.

Th. Cant. l. 2. Apum c. 15. §. 3. Vindicativus ſemper habet mentem repletam veneno odii & rancoris.

Chryſ. hom. 2. de Dav. & Saul.

Et pro uno ſi ſe ulciſcitur, ac quirit multos alios.

Hinc ſemper eſt pavidus. Lev. 26. 36.

S. Val. hom. 12.

5. Infelix homo ille, cui decem millia talenta condonata fuerant, quique conſervo ſuo debitum tenue dimittere detrectabat, figura fuit hominis cujuſdam poſt acceptas injurias irreconciliabilis, prout ex verbis à Salvatore pronunciatis clarè deducitur: *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo.* Id verò quod propoſito noſtro quàm maximè deſervit, eſt, quòd [illegible] tota Regis illius numeroſa aula, omnes in perniciem d[illegible] illius hominis ſe exercerint. *Videntes autem conſervi ejus, quæ fiebant, contriſtati ſunt valde, & venerunt, & narraverunt Domino ſuo, omnia quæ facta fuerant*, quia poſtquam vindicativus dumos, fami-

Debitor ille 10000 talentorum figura fuit hominis irreconciliabilis.

Matt. 18. v. 35.

Ibid. v. 31.

milias, civitates ſuſque deque evertit, ab omnibus & ſingulis in abominatione & deteſtatione habetur, omneſque ſibi licitum eſſe ducunt, imò honeſtum, ſi officium exploratorum, accuſatorum & fiſcalium obeant, ut peſſimam hanc generationem à republica extirpent. At verò, inquies, cur hi truculentiam ſervi illius apud Regem accuſarunt, cùm Spiritus Sanctus omnes velit eſſe unanimes, compatientes, fraternitatis amatores? cur non priùs ex compaſſione erga ipſum, eum non correxerunt? Reſpondet Lucas Burgenſis: *Optimi quique homines dum vident tyrannidem quorumdam hominum, qui tantum ipſi Deo debent, quantum nemo verbis exprimit, in alios, à quibus offenſi fortè fuerint, non ſe continent, quin gemant, & querelas exponant:* Tales enim non merentur compaſſionem, utpote qui Deo exoſi ſunt, & hominibus. D. Chryſologus internos vindicativi actus his verbis expendit: *Quantum putas tormentum eſſe hominis afflictu animæ, quotidie cogitare, ut ulciſcatur inimicum? Neceſſarium ſemper apud ſe flagrare ignem. Ipſe teipſum mordes ſemper flammam vigeſcentem ferens, & animam in ſe quieſcere non ſinens, ſed ſemper in exaſperatione, & intempeſtivè mentem habent. Quid hoc inſanius meipſum? ſemper contriſtari, & ardere; tales enim ſunt animæ eorum, qui ultionem meditantur, nam ubi viderint eum, quem volunt ulciſci, ſtatim perculſi ſunt, ſi vocem audiant, concidunt, tremunt; ſi in lecto fuerint, innumeras pœnas apud ſe ſcribunt, dilacerantes, torquentes inimicum. Ad hæc ſi illum clareſcere viderint, papæ! O pœnas! Remitte illi, & libera teipſum à tormento. Cur perſeveras ut te puniat, ut illum ſemel flagelles, & in eum animadvertas? Quid paras tibi ipſi morbum? Quare beſtiam in viſcera tua includis? Meliùs eſſet viperam vel ſerpentem in corde poſitum eſſe, quàm iram, nam ille quidem ſtatim nos liberaret, hæc autem manet ſemper, dentes fortiter infigens, immiſſoque veneno peſſimarum cogitationum exercitus producit.* Etenim tametſi malæ conſcientiæ ſynderesis reum omnis alterius culpæ mortalis inceſſanter cruciet, attamen homicidium, ſanguiniſque humani effuſio acutiùs mentem pungit & transfigit, quàm cujuſvis alterius reatus conſcientiæ, quemadmodum à principio mundi conditi in primo fratricida perſpicuè videtur, cui dicebatur: *Vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra.* At verò dices: Abel mitis erat & benignus, adeò ut ne moriens quidem fratri minimo verbo indignaretur, quomodo igitur hic dicitur, ſanguinem ejus alta voce poſtulaſſe vindictam? S. Ambroſius ait: *Bene ait, vox ſanguinis fratris tui clamat de terra, non dixit, de fratris clamat corpore ſed de terra clamat; etſi frater parcit, terra non parcit; ſi frater tacet, terra condemnat, ipſa eſt in eo teſtis & judex.* Quidnam verò Deus huic fratricidæ dicere voluit, dum ait: *ſtatim in foribus peccatum aderit?* vel ut in Hebræo legitur, *accubabit?* nimirum ad fores domus canes latrare ſolent, & ideo Deus his verbis inſinuare voluit, quòd homicida & fratricida ille, ad inſtar continui latratus habiturus ſit in corde ſuo continuum ſanguinis à ſe effuſi remorſum. Vix Cain adverſus innocentem fratrem ſuum odium conceperat, cum ecce confeſtim factus eſt macilentus, pallidus, vultuque in terram demiſſo, taciturnus, unde Deus eum interrogavit: *Cur concidit facies tua?* Præterea poſt commiſſum ſcelus, nullum invenire poterat in terra locum, qui eum, ſuſtentaret, unde ait: *Ecce ejicis me hodie à facie terræ,* cumque occiſo Abele, nullus in mundo præter patrem ſuum, & matrem viveret, nihil omnino ab omni ſe creatura occidendum eſſe metuebat, unde ait: *Omnis qui invenerit me, occidet me.* Ecce tibi in hoc impio expreſſas vindicativorum anguſtias, & cordis moleſtias.

Omnes contra illum inſurgunt.

2. Petr. 3. v. 8.

Luc. Burg. ibid.

Chryſol. ſer. 4. in aſia. Recenſentur miſeriæ vindicativi.

Homicidium præ omnibus criminibus, crudelius conſcientiam cruciat.

Gen. 4. 13.

S. Ambr. l. 2. de Cain & Abel c. 9. In Cain clariſſimè patent vindicativorum, & ſanguinolentorum anguſtiæ.

Gen. 4. 6.

Ibid. v. 14.

Ibid.

6. Hic Romæ tempore Clementis VIII. in Eccleſia S. Mariæ in Montecelli, ſequens accidit caſus, cùm enim quidam ibidem ſepultus eſſet, qui exiſtimabatur mortuus, licèt reverà mortuus non eſſet, ſed ſolùm ab aliquo accidente, quod eum inſenſibilem reddiderat, correptus, poſtquam evigilavit, in lecto ſuo ſe poſitum credens, ſuos advocavit, quibus non reſpondentibus, ſurrexit, & manibus circumquaque palpitans, in oſſa incidit mortuorum, unde in hac obſcuritate tumuli ſe ſepultum eſſe animadvertit; cumque clamans à nemine audiretur, bona ſua fortuna accidit, quod dum ad alium quemdam mortuum, intra eumdem tumulum ſepeliendum, aperiretur ſepulchrum, expectans veſpillonem in ſepulchrum deſcendentem, eumdem videns, vivum ſe eſſe dixit, à quo in ſcalam conſtitutus, foras egreſſus eſt. Interrogatus verò poſtea, quidnam pro eo tempore, quo è ſenſibus alienatus fuerat, cogitaſſet? Reſpondit, quòd cùm multis ante annis aliquem occidiſſet, videbatur ei, quòd anima occiſi ſemper illi homicidium exprobraret, & ad Dei tribunal provocaret, in quo miſero verè adimpletus fuit ille Scripturæ textus: *Vox ſanguinis fratris tui clamat;* ſed quo modo illud oraculum Evangelicum in eo verificatum fuit, quo dicitur: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt;* ſiquidem ut experientia docet, non omnes homicidæ gladio ſubjacent juſtitiæ publicæ aut privatæ; & ideo de multis non verificatur illud: *Qui gladio ferit, gladio perit.* Ad myſterium itaque recurramus oportet, dicamuſque, quòd omnes inviſibilem illum, de quo in diſcurſu præcedenti egimus, ſcilicet (*gladius eorum intret in corda eorum*) experiantur gladium juſtitiæ divinæ, quotquot vindictas exercent; nam cordium eorum trepidatio, teræ conſcientiæ ſupplicium, divini ſupplicii timor, metuſque continuus, ne & ipſi ab inimicis invadantur, quaſi ferrum acutiſſimum exprimunt, quod corda & viſcera eorum excruciat.

Hiſtoria valde notabilis ad hanc rem faciens.

Ibid. v. 10.

Matt. 26. v. 52.

Pſal. 36. v. 14.

7. D. Chryſoſt. de Davide, qui pluribus in occaſionibus ſe ex mortalibus Saulis inimici ſui perſecutionibus eripere per Regicidium poterat, & nihilo minus eum illæſum abire permiſit, ſuſius tractans hanc inter cæteras adducit doctrinam, dum ita loquitur: *Ipſis factis docent, nihil eſſe tutius, quàm parcere inimico; contra nihil periculoſius, quàm velle ulciſci.* Inque ejuſdem homiliæ progreſſu ſubjungit, inquiens: *Multò magis, ac lucroſius parcere, quam perdere eum, qui nos læſit. Is, qui occidit inimicum, frequenter & ipſe ſeſe condemnabit, dum pravam gerit conſcientiam, dumque in ſingulos dies, & ſingulas horas à peccato urgente affligitur; at qui pepercit, brevique tempore vicit affectus ſuos, poſt exultat ac delectatur optimis ſpe fultus, ac tolerantiæ præmia expectans à Deo.*

Tutiſſimum eſt parcere inimico.

Chryſ. hom. 2. de David. & Saul.

8. S. Dorotheus in ſermone cui titulus, *De ira & injuriarum memoria non habenda,* facilem nobis modum, qualiter nos à vindicta & ultionis periculis, moleſtiiſque eripere debeamus, & poſſimus, in hæc tradit verba: *Si ſtatim ubi mitio excuſationem omnem, & omnem culpam in teipſo convertiſſes & verbulum illud fratris tui æquo animo pertuliſſes, nec te ulciſci voluiſſes, nec pro uno verbulo, duo etiam, aut quinque rependiſſes, nec malum pro malo retuliſſes; haberes profectò unde mala hæc omnia à te propellere quàm facillimè poſſes.*

Facilis modus vindictam ſugerandi.

S. Dor. ſer. 8.

Atque

Atque ita ſaoe eſt, quisquis enim vindictam quærit, in continuo vivit timore & periculo, ne alia ab inimico offenſo & exaſperato caperiatur infortunia, majoresque uffenſas, qui autem injuriam remittit, ſecurius agit & quietus, tam apud Deum, quàm homines.

Alia duo motiva. Lact. Firm. l.6. de vero cultu c. 18. S. Val. hom. 13.

6. Neque minùs conſiderabile eſt quoddam Lactantii Firmiani motivum, dicentis: *Qui referre injuriam nititur, eum ipſum à quo læſus eſt, geſtit imitari; itaque malum imitatur, bonus eſſe nullo pacto poteſt.* Tandem diſcurſum hunc præclariſſimâ quadam terminare licet S. Valeriani doctrina, qui in quadam homilia *de bono conſervandæ pacis* agens, hoc alio motivo nos ad patientiam exhortari conatur: *Infinitum eſt autem, quantum uni patientia ſua præſtet, ſi alter ſolus inſaniat; nam ſicut duplicatas in ſe plagas excitat, qui repugnat, ita majoris rixæ lucrum facit, qui manus ſuas alio feriente continuit.*

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Quam abominabile Deo ſit odium inimicorum, quamque ſe Deus ſeverum & inexorabilem adverſus hoc peccatum exhibeat.

THEMA.

Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, 1. Joan. 2. v. 11.

Odio habens fratrem ſuum obcæcatus eſt, & Deo contrariatur.

1. S. Joannes Apoſtolus odii gravitatem nobis exprimere volens, ſæpius eum, qui proximum ſuum odit, in tenebrarum obſcuritate ambulare aſſerit: *Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat, quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.* Et paulò ante ſcripſerat: *Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit, in tenebris eſt uſque adhuc.* At verò quodnam exiſtimatis in eo latere myſterium, quod S. Joannes de odio diſſerens, adeo ſæpe tenebrarum mentionem faciat? nimirum, ut denotaret, quàm grave ſit hoc peccatum, & quantopere Deo contrarietur, de quo dicitur: *Lucem inhabitat inacceſſibilem*, & quantum illud abominetur Filius ejus, qui de ſeipſo dicit: *Ego ſum lux mundi*, denique quantum illud pariter deteſtetur Spiritus Sanctus, cui ſimiliter lucis titulus attribuitur ab Eccleſia canente: *O lux beatiſſima, reple cordis intima tuorum fidelium.* Enimvero per tenebras ſignificantur peccata: *Abjiciamus ergo opera tenebrarum*; *Qui malè agit, odit lucem*; qui vero proximum ſuum odit, profundiſſimo immerſus eſt iniquitatum tenebroſo barathro.

1. Tim. 6. v. 16. Joan. 8. 12. Rom. 3. 12. Joan. 3. 20.

S. Val. hom. 12.

2. S. Valerianus in homilia 12. *De bono conſervandæ pacis*, inquit: *Odiorum ſemina abundantiſſimos iniquitatis fructus reddunt.* Author quoque operis imperfecti ſcribit: *Odium, ſpiritus eſt tenebrarum & ubicumque inſederit, ſordidat pulchritudinem divinitatis.* Ipſemet quoque Seneca, licèt gentilis fuerit, & ſine veræ fidei lumine, in obſcuro ambulaverit, attamen dicit: *Nihil eſt iniquius, quàm aliquem heredem paterni odii fieri.* Quisquis in obſcuro ambulat, ita ut nec videre, nec videri poſſit, dum alios percutit, amicum loco inimici percutere poteſt. Idem quoque eſt error, in quem is incurrit, qui ſe ab odio ſeduci permittit, hic enim indigne tractat, & vulnerat fratrem, credens quòd iram & malevolentiam ſuam adverſus inimicum evomat. *Inimicus autem diligendus eſt ſicut proximus*, inquit S. Thomas de Villa Nova, *& non eſt excludendus à dilectione generali proximorum, quia per hoc, quod factus eſt inimicus, non deſinit eſſe proximus.* S. Aug. quærit: *Quid mali eſt, quod odit homo inimicum ſuum? Odiſti fratrem tuum, ſed ſi odium contemnis, audi quòd non attendis, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.* Odium directè naturæ legi contrarium, ac proinde intrinſecè malum eſt, quia tametſi inimicus ſit, proximus tamen eſt, & loco fratris habendus. S. Joannes in eadem epiſtola dicit: *Nos ſcimus quoniam translati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte, omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.* Vindicativus autem eſt homicida ſui ipſius, & proximi ſui, ut in diſcurſu 26. probavimus. S. Aug. proinde inquit: *Expaveſce, vel quando dicitur, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt; gladium non eduxiſti, non vulnus in carne feciſti, non corpus plaga aliqua trucidaſti; cogitatio ſola odii in corde tuo eſt, & teneris homicida. Reus es ante oculos Dei, ille vivit, & tu occidiſti; quantum ad te pertinet, occidiſti, quem odiſti.* Idem S. Doctor alibi illa Pſalmi verba, *Formido mortis cecidit ſuper me*, exponens, quomodo is, qui proximum odit, ſibimetipſi mortem inferat, his verbis declarat: *Vita noſtra dilectio eſt, ſi vita dilectio, mors odium eſt. Cùm cœperit homo timere, ne oderit quem diligebat, mortem timet, & acriorem mortem, & interiorem mortem, quâ occiditur anima, non corpus. Attendebat hominem ſævientem in te. Quid erat facturus, contra quem tibi ſecuritatem tuus Dominus dederat, dicens: Nolite timere eos, qui occidunt corpus? Ille ſæviendo corpus occidit, tu odio habendo animam occidiſti; & ille corpus alienum, tu animam tuam.* Eamdem hanc doctrinam Beda ſuper illa verba Pſalmi 41. *Apud me oratio Deo vitæ meæ &c.* tradit, inquiens: *Quaſi dicat, quia cantandum eſt Domino canticum in nocte, ideo canticum eſt apud me, non recedens ſcilicet à me, cantatum Deo Patri auctori vitæ meæ, ſcilicet qui me facit adeo in charitate proficere, ut etiam pro inimicis orem, & ſic verè vivere. Sicut enim odio habere inimicum, mors eſt, quia quisquis odit fratrem ſuum, homicida eſt, ideo & ſeipſum interficit, ita quoque diligere inimicum, & pro ipſis orare, vita eſt.* Specialiter verò conſiderari merentur adverſus eos, qui alios odio habent, verba illa S. Joannis: *Non habent vitam æternam.* S. Ambroſius ſalutare hoc nobis ſcriptum reliquit documentum: *Peccanti in te non retribuas ſecundùm culpam, ſciens quòd in te venturum eſt judicium, nam non habebis indulgentiam, niſi alteri donaveris; odium enim ſeparat à regno, à cœlo ſubtrahit, à paradiſo dejicit.* Regius Propheta ſe nullum propriæ ſalutis conſequendæ metum habere demonſtrat, de quo proinde S. Auguſt. in quodam ſermone dicit: *Securus in Pſalmo dicebat illud, quòd omnes homines ſatis attento, & trementi animo dicere debent: reddidi, inquit, retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis; perſequatur inimicus animam meam, apprehendat & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem deducat. Ecce quali maledicto ſeipſum condemnat, qui de inimicis diligendis Dei præcepta contemnens, odium in corde ſervare non metuit*; probè nempe David ſciebat, ne umbram quidem odii in corde ſuo nidificaſſe, atque ideo tanta loquebatur cum ſecuritate. S. Fulgentius in quodam ſermone de Protomartyre, ita de Salvatore no-

S. Th. de Villa nov. ſer. in fer. 6 Cin. S. Aug. ſer. 237. de temp. Odium eſt legi naturæ contrarium, & hinc intrinſecè malum. 1. Joan. 3. v. 14.

S. Aug. hom. 42. c. 7. tom. 10. Vindicativus eſt homicida ſui ipſius, & proximi ſui. Pſalm. 54. v. 5. S. Aug. ibid.

Pſalm. 41. v. 9. V. Beda ib.

S. Ambr. l. 4. epiſt. 29.

Cur David nullum habuerit metum conſequendæ ſalutis. S. Aug. ſer. 161. de temp.

S. Fulg. ſerm. de S. Steph.

noſtro ſcribit: *Magnum donativum ſuis militibus attulit, quod eos non ſolum copioſè ditavit, ſed etiam ad certandum invictiſſimè confortavit, attulit namque donum charitatis, quæ produceret hominem ad conſortium Deitatis.* Et paulò poſt de Protomartyre ſubdit: *Charitatem pro armis habebat, & ſic ubique vincebat,* quidnam verò eſt illud, quòd hiſce armis vincitur? odium nimirum, quod eſt inimicus ille de quo ſcribitur: *Animam & corpus perdere in gehennam,* de quo inimico ſi victoriam reportaverimus, de corona gloriæ ſecuri omnino eſſe poſſumus.

Matth. 10. v. 28.

1. Joan. 3. v. 10.
Qui odium fovet in corde, diabolum in illo habet.
S. Baſil. de inſtit. mon. ſerm. 2.

3. Advertendum quoque eſt, S. Joannem in eodem capitulo præmiſiſſe: *In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum.* Unde S. Baſilius tale format argumentum, dicens: *Quod ſi, ut Joannes ait, Deus charitas eſt, ſine dubio neceſſe, diabolum odium eſſe. Ut igitur qui charitatem habet, Deum habet; ſic qui odium habet, is diabolum in ſeipſo nutrit.* Quapropter D. Chryſoſt. ut ſoniorem nobis mentem ingerat, ad Davidem contemplandum nos invitat, in ſpelunca Odulla conſtitutum, ubi maximam in ſeipſo pugnam ſenſit, quando Saul in manibus ſuis habens, eumque pro ſecuritate ſuipſius occidere potens, imo & morte ejus de throno Iſraëlitico ſecurus eſſet, nihilominus ipſum dimiſit immunem. Unde dictus ſanctus Doctor hunc format diſcurſum, dicens: *Et illis quidem foris, nihil ignis in quo verſabantur, nocuit; hic verò cùm intus haberet carbones accenſos, cùm foris videret diabolum caminum incendentem, idque variis modis, ab inimici conſpectu, ab exhortatione militum, &c.* Diabolus namque odii inſtigator eſt & author, utpote de quo ſcriptum eſt: *Ille homicida erat ab initio.* Ac proinde quàm Deo abominabile ſit odium, ne verbis quidem exprimi poteſt, ut proinde ſanctus Cyprianus hanc meritò inſtituerit conſiderationem, dicens: *Admonet Apoſtolus, & docet: Nolite contriſtare Spiritum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in diem redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor auferatur à vobis. Si enim Chriſtianus à furore & contentione, tamquam de maris turbinibus exceſſit, & tranquillus, & lenis in portu Chriſti eſſe jam cœpit; nec iram, nec diſcordiam debet intra pectus admittere, cui nec malum pro malo reddere liceat, nec odiſſe.* Ut autem illi, qui proximos ſuos odio proſequuntur, magis magiſque percellantur, & à peſſimo propoſito amoveantur, ſententiam audiant Divi Chryſoſt. dicentis: *Nihil omnium Deus ita odit, & averſatur, ut hominem ultionis avidum; tantum ejus peccati dignum eſt, ut miſericordiam Dei revocet, nec locum habere ſinat.* Quæ veritas ex parabola confirmatur, de decem millibus talentorum, in qua, ut ſupra diximus, incarnata Sapientia damnum nobis exhibet, quod in eos, qui inimicis offenſas non remittunt, redundat. Qua eadem proinde idem D. Chryſoſt. utens, ita diſcurrit: *Vidiſti miſericordiam Domini? ille procidit, ſupplicat, orat, ut longius ſibi tempus præfiniatur, ſed bonus Dominus miſericors, noſtrique curam habens, ſupplici benevolus, non ſolùm quantum petiit, ſed quantum ne cogitare quidem auſus fuit, dedit.* Notandum autem pro majori ejuſdem argumenti confirmatione, quo titulo Rex ſervum illum, qui debitum conſodali remittere noluerat, affecerit; ait illi: *Serve nequam.* Equidem qui abſque veſte nuptiali ad nuptias intrarat, quamvis & hic in infernum protruderetur, amicus nihilominus denominatus fuit: *Amice, quomodo huc intraſti?* Traditorem quoque Judam, ſatellitum ducem, Chriſtus amicum appellavit, dicens: *Amice, ad quid veniſti?* Cur igitur huic unico tàm exoſus obtigit titulus? præter quam quòd Paulus de Palatio advertat, quòd *nequam non eſt, qui jure ſuo utitur, nec eo privatur, licet ſuam gratiam à ſuo hero receperit.* Numquid autem iſte aliud præter ſuum petebat creditum? Ita quidem; ſed ut bene nihilominus obſervat Hugo Cardinalis, ſervus ille dictus eſt *nequam, quaſi non æquus in miſericordia facit exhibenda, quæ ſibi priùs exhibita eſt.* Secus namque ille eum repræſentabat, qui peccatorum ſuorum veniam à Deo conſecutus, atten eſt ſibi à proximis factos remittere detrectat; contra hos igitur Deus graviter indignatur, eos abominatur, & deteſtatur, ac propterea dicitur: *Iratus Dominus tradidit eum tortoribus.* Quem conceptum in D. Chryſoſtomo ſequentibus reperies expreſſum verbis: *Tunc accerſito eo, inquit: Serve male. Vero hic videre eſt, quantum malum ſit injuriarum reminiſci, quoniam cùm decem millia talenta conſumpſiſſet, non vocavit eum malum, ſed nunc quia conſervo crudelis fuit. Vide & num ipſum iraſci ob inhumanitatem erga ſervum, & tortoribus illum tradere, id quod primò non fecit, cùm tot debitorum remiſſet, nunc fieri jubet. Magna & ineffabilis Dei clementia, cùm in ſe quidem peccatum eſt, ad nudas tantùm preces totum remittit; cùm autem in conſervum videt crudelem & inhumanum, ſuam revocat liberalitatem, monſtrans illi re ipſa, quod non tantùm illum, quàm ſe ipſum offendiſſet.* Quam eamdem veritatem nobis Pſalmiſta inſinuat, dum de reliquis quidem peccatoribus agens, dicit: *Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mendacium:* Aſt verò de ſanguinem humanum fundentibus tractans, ait, eos Domino abominabiles eſſe: *Virum ſanguinum abominabitur Dominus.*

Deus nihil ita ac odium averſatur.
Chryſoſt. hom. 87. in Gen.
Matth. 18. v. 24.
Joan. 8. 44.
Cypr. lib. de bon. pat.
Exemplum Davidis in ſpelunca Odolla.
Chryſoſt.
Cur debitor decem talentorum vocatus fuerit ſervus nequam.
Matth. 18. v. 32.
Matth. 22. v. 12.
Matth. 26. v. 50.
Paul. de Pal. ibid.
Hug. Card. ibid.
Chryſ. ibid.
Pſal. 5. v. 7.
Pſal. 5. v. 7.
Eccli. 28. v. 1.

4. Nec minùs in Eccleſiaſtico vindicta juſtitiæ divinæ contra vindicativos nobis repræſentatur, cùm dicitur: *Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit.* S. verò Bonaventura ad citatum Evangelicum textum, (*ſerve nequam,*) ſe reflectens ait: *Eccleſia ſcinditur, quæ eſt tunica Domini inconſutilis, unde rancoroſi pejores videntur crucifixoribus, qui dixerunt: Non ſcindamus eam. Imo non ſolùm tunicam, ſed etiam membra corporis Chriſti ſcindunt, quod crucifixores non fecerunt.*

Vindicativi ſentient vindictam divinæ juſtitiæ.
S. Bon. ſerm. 2. in Dom. 22. poſt Pent.

5. S. Antoninus de vindicativis tractans, eos qui contra proximum offenderunt, ſpiritualiter mortuos appellat, dicens: *Ipſe enim in ſe quaſi manus injecit, eum injuriam fecit.* Quia juxta Sapientiam, *per malitiam occidit homo animam ſuam.* Quo ſuppoſito fundamento, ad eos, qui injurias ulciſci volunt, ſuum convertit diſcurſum inquiens: *Crudeliores fuiſſe videntur, qui Chriſto mortuo non pepercerunt, quàm qui vivum vulneraverunt; quis eſt autem adeo cæcus, qui non intelligat dedecus non eſſe, ſi quis de inimico mortuo non vult ſe vindicare?* Imo vindicta adeo deteſtabilis eſt coram Deo, ut etiam injuriæ, quæ ejus eſt origo, infernum directè minetur, inquiens: *Qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quin non modo actualem contra inimicos ultionem abhorret Dominus, ſed etiam ne de malo ejus lætemur, ſub pœna indignationis ſuæ prohibet, prout S. Aug. ſt. in hæc clariſſimè docet verba: *Per Salomonem Spiritus Sanctus clamat, & dicit; ſi cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, ne fortè te videat Deus, & diſpliceat illi, & avertat iracundiam ſuam ab eo, & uſque cum ab eo averterit, ad illum derigat,*

Sunt ſpiritualiter mortui.
S. Ant. p. 4. tit. 6. c. 4. §. 5.
Et deteſtabiles coram Deo.
Matth. 5. 22.
S. Aug. ſerm. 106. de tempo.

rigat, qui de inimici ſui ruina gaudeat, ſecundùm illud: Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus.

Sunt inexcuſabiles.
Matt. 22.

6. Conſiderandum verò, quòd idem omnino ſupplicium infelix ille expertus fuerit, qui abſque veſte nuptiali ad nuptias introivit, quale alter, qui debitum conſodali ſuo remittere noluit, nec alteruter vel minimum verbum in ſui defenſionem proferre auſus fuit. Quia ſcilicet inexcuſabiles ſunt illi, quibus cùm Deus eorum culpas ignoſcat, ipſi tamen injurias ſibi illatas amore Dei remittere nolunt. Equidem quænam veſtis erat illa, ob cujus defectum ad convivium accedens punitus fuit? Hugo Cardinalis reſpondet: *Veſtimentum mixtum ſanguine, erit in combuſtionem & cibus ignis.* Homo namque ſanguinarius erat, charitate & amore erga Deum & proximum deſtitutus.

Hug. Card. Ibid.

7. Porro quid magis dedecet fideles, quam vindicta, fideles, inquam, de quibus Apoſtolus ait: *Unus panis, unum corpus, multi ſumus, omnes, qui de uno pane participamus?* Proindeque dicto miſero hæc merito incubuit pœna: *Ligatis manibus & pedibus, &c.* Ubi idem Hugo Cardinalis ita diſcurrit: *Hoc de juſtitia factum eſt, Sap. 11. Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur, pedes enim fuerunt veloces ad effundendum ſanguinem.* Quod idem Paulus de Pala io ex illis Eccleſiaſtici verbis, (*Ipſe cùm caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petit à Deo? Quis exorabit pro delictis illius?*) confirmat, dum ea ſequenti illuſtrat commentario, dicens: *Senſus eſt; quæris forſan audebit orare Deum, pro eo, qui peccata proximo donat; ſed impoſſibile erit, non condonandi, veniam impetrare. Decretum enim Dei eſt, minimè remittere ei, qui non remittit, etiamſi omnes Sancti eamdem remiſſionem à Deo precentur. Propitiationem; id eſt, remiſſionem petit a Deo; q. d. præſumptio eſt, & orationis fruſtratio. Quis exorabit pro delictis illius, cum effectu impetrationis? q. d. nullus. Ecce fraternum odium eſt ſimile peccato in Spiritum Sanctum, de ſimili eſt, 1. Joan. 5. eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis; omnis iniquitas peccatum eſt, & eſt peccatum ad mortem.* Vindicta igitur peccatum ad mortem dici poteſt, quia corporis eoimæque mortem infert.

1. Cor. 10. v. 17.
Matt. 22. v. 13.
Fruſtrà à Deo veniam petunt, eam proximo denegantes.
Hug. Card.
Eccli. 28. v. 5.
Paul. de Pal.
1. Joan. 5. v. 16.

8. Sancti in cœlis charitatem non emittunt, quam in terris erga proximos habuerunt, imò potiùs eam adaugent; & nihilominus ubi de ſanguinariis agitur; *quis orabit pro delictis eorum?* nullus namque Sanctorum pro iis intercedere vult, ſciens ſe in hoc rem Deo ingratam facturum. Equidem ille decem millium talentorum debitor, Regem ſibi benignum & liberalem, quando ei pro debito dimittendo ſupplicavit, expertus eſt; non enim tunc vel verbum protulit alterationis aut indignationis, quaſi ſumma nimis exceſſiva eſſet; aſt verò quando in conſodalem tam enormem exercuit duritiem: *Iratus Dominus.* Per quam rei geſtæ ſeriem docemur, quod licèt Deus ſæpe diſſimulet, patienterque ſufferat innumerabilia contra eum admiſſa peccata, ſe tamen continere non poſſe, quin divinæ juſtitiæ gladio nos feriat, quando ob ejus amorem & reſpectum offenſas non remittimus nobis illatas; præſertim cùm *Deus*, (ut D. Chryſoſt. diſcurrit,) *iiſdem, majoribusque injuriis pulſatus; idque quotidie ferme ab omnibus, in manſuetudine ſua, & tolerantia perſeverat.* Quod, ut nos è vindicte avocet, efficaciſſimum eſt, ſiquidem Deus per illam graviſſimè ſe offendi atteſtatur, dum ait: *Iratus Dominus.* Quem parabolam Chriſtus adducit, ut immenſam peccati hujus gravitatem nos edoceret. Unde & alio in lo-

Nullus Sanctorum orabit pro vindicativo.
Matt. 18. v. 34.
Chryſ. hom. 21. de ſimili. eſt. 1.
Inſignis ſimilitudo.

co ait: *Sic Pater meus cœleſtis faciet vobis, &c.* Quam veritatem ut pleniùs elucidemus, ſequentem formemus caſum: Si quis Princeps uni ſubditorum ſuorum inimicum ejus à quo is graviter læſus fuiſſet, in manus ejus conſignaret, ut juxta beneplacitum ſuum iram ſuam & furorem, in eo per ſpatium unius horæ, & non amplius, explere poſſet, cum ea tamen conditione, ut ipſe poſtea ſeveriſſimæ juſtitiæ ſuæ ſuppliciis per unius ſeptimanæ decurſum, ſubjaceret; numquid hic vel minimum talis adverſarii ſui crimen tangere auderet? Neutiquam credo, itaque quoque Chriſtus inquit: *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis, &c.* Si enim vos vindicare volueritis, ſeveriſſimam in vita ſequenti per omnem æternitatem, recipietis vindictam à Deo. Circa quæ proinde verba S. Hieronymus ita diſcurrit: *Formidoloſa ſententia ſi juxta noſtram mentem ſententia Dei flectitur atque mutatur, ſi parva fratribus non dimittimus, magna nobis à Deo non dimittentur.*

Matt. 18. v. 35.
S. Hier. ib.

9. Iſaias hinc aliquando legitur populo ſuo prophetaſſe pœnam: *In ira Domini exercituum conturbata eſt terra, & erit populus quaſi eſca ignis.* Ecquem putetis eſſe cauſam, quòd integræ nationes in hoc æternæ perditionis barathrum irremiſſibiliter præcipitentur? eam ipſemet Propheta immediate ſubjungit, dum ait: *Vir fratri ſuo non parcet*; quaſi diceret, quia homines ſe invicem devorare volent, nec unus parcere alteri. Ite ſanè nos edocet caput 16. libri Judicum, ubi Philiſtæi magnam leguntur inſtituiſſe ſolemnitatem, Diis ſuis gratias acturi, pro vindicta in Samſonem exercita, quem erutis ei oculis, in vertendo lapide molari laborare fecerant. Cumque in medio inter feſtiva gaudia, ut miſero illuderent Samſoni, eumdem è carcere eductum coram ſe ſaltare juſſiſſent, mox ſuper eos ira depluit divina, quando ſub corruentis vaſtæ domus machina omnes ſepulti, ad infernum deſcenderunt. Eamdem quoque veritatem diſcimus in Eſau, quem Deus utpote prævisum reprobum, oderat, dicens: *Eſau autem odio habui.* Sed quare eum exoſum Deo fuiſſe putatis, quia ſcilicet vindicativi etiam nondum in lucem editi, eſca ſunt ignis æterni in conſpectu Dei; talis autem Eſau erat, qui etiamnum in matris utero conſtitutus eum Jacob conſligebat, ſiquidem tradit Scriptura: *Collidebantur in utero ejus parvuli.*

Iſai 9. 19.
Vindicativi erunt eſca ignis æterni.
Ibid.
Judic. 16.
Rom. 9. v. 13.
Gen. 25. v. 22.

10. Quam veritatem Theophylactus ſuper illum S. Matthæi textum, (*Quod ſi non remiſeritis hominibus, neque Pater veſter remittet vobis delicta veſtra,*) confirmat, dicens: *Nihil ita odit benignus Deus, ut crudelitatem.*

Theoph. in c. 6. Matt.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Cùm Deus ſupplicium de inimicis ſibi aſſumat, utpote quod ad ejus juriſdictionem propriè ſpectat, atque inimicos diligendo, multis perfruimur prærogativis, nam Deus illos maximè in hora mortis neutiquam impunitos eſſe ſinit.

THEMA.

Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore, Deut. 32. verſ. 35.

1. Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos, hunc Deuteronomii adducens textum, nos, ut U n u u … eppe

Ultio injuriarum Deo teliq.

quenda eſt.

appetitum vindicativum reprimamus, admonet, dicens: *Non vosmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ; ſcriptum eſt enim: Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus.* Ubi D. Chryſoſt. quærit: *Cui iræ? Dei. Quandoquidem enim hoc potiſſimùm, qui injuriis affectus eſt, videre cupit, ut ultione fruatur, hoc ipſum Deus copiosè & abunde dabit, nam ſi teipſum non feceris ultus, Deus erit, qui te juvando ulciſcetur.* S. quoque Cyprianus, ut injuriam patienter ſufferamus, ſpe vindictæ per Deum conſum mandæ, nos exhortatur, inquiens: *Injuria accepta patientiam tenemus, & ultionem Deo relinquimus. Ne dixeris: Ulciſcar me de inimico meo, ſed ſuſtine Dominum, ut tibi auxilio ſit.* Idem non minùs efficaciter nobis Tertullianus in hæc verba promittit: *Sanctitudenis patientiæ ſequeſter Deus; ſi injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt; ſi damnum, reſtitutor eſt; ſi dolorem, medicus eſt; ſi mortem, reſuſcitator eſt; quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem.*

Rom. 12. v. 19. Chryſ. hom. 22. ad Rom.

S. Cypr. l. 3. ad Quirin. n. 106.

Tertul. de patient.

Cur filius Dei pacificus in hunc mundum veniens, juſſus fuerit accingere ſe gladio.

2. Filius Dei in mundum veniens, tempore univerſalis pacis naſci voluit, unde dicitur: *Tere orbe in pace compoſito*; inſuper à ſpiritibus angelicis pacem hanc terræ annunciari diſpoſuit; quis igitur hoc eidem ab æterno Patre impoſitum, non miretur mandatum? *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum.* Quid pacis authori gladius conducet? Dubium hoc S. Paſchaſius verbis ſequentibus reſolvit: *Imperatur à Patre, ut accingatur gladio ſua fortitudinis, ad conſervanda omnium rerum jura, ut in pace ſint omnia, quæ poſſidet, nec ullus de vindicta cogitet ſervorum, dum viderit præſtantem Dominum, mucronem ultionis accinctum.* Unde idem Propheta, quantumvis Filium Dei ſummè miſericordem futurum prædixiſſet, nihilominus eum quoque de iis, qui amore ſuo injurias toleraſſent, judicium formaturum, ſubjungit, dum ait: *Faciens miſericordias Dominus, & judicium omnibus, injuriam patientibus.* Atque ideo idem David nullos umquam, quantumvis iratos & potentes inimicos, quales inter Saul primus erat, expaveſcebat; quia nimirum noverat, quòd conſignata Deo vindicta ab eodem defendi poterat; unde aliquando in præſentia aulicorum ſuorum gloriabatur, dicens: *Non timebo millia populi circumdantis me, quoniam tu percuſſiſti omnes adverſantes mihi ſine cauſa, dentes peccatorum contriviſti.* Sanè, quando ferarum dentes & ungues contriti ſunt, & comminuti, nihil nobis nocere queunt, ita nec inimici, pugnante pro nobis Deo. Deus enim, per potentiam ſuam inimicum proſternit, ne nocere queat, ſimulque noſtram aſſumens defenſionem, ſupplicium ſumit de injuria facta. In capite quarto & ſequentibus libris Job, multi ſociorum ejus injuriis calumniiſque ipſum affeciſſe, leguntur; nec tamen Deus aliquod indignationis ſignum edidit: At verò, quando Eliu eumdem longo ſermone aggreſſus eſt, qui à cap. 32. uſque ad 37. deſcribitur; tunc Deus cauſam Jobi in ſe ſuſcepit, adverſariumque ejus impugnare aggreſſus eſt, dicente Scriptura: *Reſpondens autem Job de turbine, dixit: Quis eſt iſte involvens ſententias ſermonibus imperitis?* Ubi meritò quærendum venit, quænam ſit cauſa, quòd Deus prima vice tacuerit, ſecunda verò vice promptè, tamquam calumniati ſervi ſui advocatus, ejus in ſe defenſionem ſuſceperit? Hujus rei myſterium in eo conſiſtit, quia prima vice Job à ſemetipſo innocentiam ſuam defenderat, ſecunda verò vice tacuerat, ſeque ipſum vincendo, contra ſe allatas accuſationes non repulerat.

Pſ. 44. v. 4. S. Paſch. ibid.

Pſ. 102. v. 6. David nullum hoſtem timebat, ſciens Deum pro ſe pugnare.

Pſ. 3. v. 7.

Job. 4. Deus defendit cauſam Job contra Eliu.

Job 40. v. 1.

Lyranus.

3. Nicolaus Lyranus obſervat, quod cum Maria & Aaron contra Moyſen maledicas linguas ſuas laxaſſent, ipſe verò Moyſes patienter omnia ſuſtinuiſſet, Deus ipſius loco in vindictam proruperit, dicente Scriptura: *Quod cùm audiſſet Dominus, iratus eſt, Erat enim Moyſes vir mitiſſimus;* Mariamque ſororem ejus lepra caſtigavit. Unde Rup. Abbas ait: *Moyſes nullo modo ſeipſum defendebat, & hoc pacto quaſi legitimum cauſæ defenſorem ſuæ Deum, magis incendebat ſtudebat.* S. Ambroſius Davidem introducit dicentem: *Maledicebant, ego autem benedicebam; quàm bonum eſt ferre convitium, & non referre? Deum præſulem acquiris, qui convitiantes neſcit iraſci.* D. Chryſoſtomus id, quod inter Moyſen & Mariam accidit, his verbis conſiderat: *Ut autem diſcatis, tametſi nos oremus pro inimicis & injurioſis; Deum non dimittere illis peccata, ſi ex noſtra tolerantia deteriores fiant; veterem hiſtoriam vobis recenſebo. Obtrectavit Moyſi Maria. Quid hic Deus? leproſam eam & immundam fecit, probam alioqui & caſtam, deinde Moyſe deprecante, qui eam injuriam paſſus eſt, ut crimen remitteret, noluit Deus, ſed quid inquit? Si inſpuens inſpuiſſet frater in faciem ipſius, non confuſa fuiſſet? Maneat extra caſtra ſeptem dies.* Cùm die quadam perverſus quidam ſicarius magnum quemdam nobilem morte violenta ſuſtuliſſet, uxor quidem ejus marito viduata omnem adhibuit diligentiam, ut homicida ille in publicæ juſtitiæ deveniret manus, quia tamen eventus votis ejus non reſpondit (habebat enim ſicarius ille in aula principem quemdam, valde potentem, qui eum protegebat,) ipſa tandem poſt multorum importunas preces, eidem commiſſum ſcelus condonavit. Quod cùm ad aures cujuſdam, qui ſicarii illius amicus erat, deveniſſet, is mox ad eum menſæ accumbentem, properavit, dicens: *Exoptatum ad te nuncium defero; quo audito, ſicarius tanto eſt timore, & tremore perculſus, quòd continuè velut demens exclamare cœpit: Heu me perditum! de me actum eſt, nam ſi mulieris ultionem evaſi, juſti tamen Dei manus non effugiam; & paulo poſt, tranſacta circiter hora, è domo egrediens, gravi cujuſdam tegula, quæ è tecto in ejus caput decidit, ictu percuſſus, illico animam efflavit.* Optimè igitur nos item Propheta monet, dicens: *Nolite timere opprobrium hominum.* At verò quo motivo nos inducere voluit ad hunc tam amarum bolum deglutiendum? Subdit confeſtim, ex ore Dei loquens Propheta. *Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos vermis, & ſicut lanam, ſic devorabit eos tinea, ſalus autem mea in ſempiternum erit, & juſtitia mea in generationes.* Etenim Deus eo modo operabitur, ut talis calumnia in noſtrum beneficium diluatur, omneſque falſas accuſationes ab inimicis noſtris contra noſtram famam & reputationem machinatas, cum illorum infamia diſſipabit, & illos quidem per omnem æternitatem puniet, nobis verò, in præmium illius, quod omnem noſtram vindictam Deo remiſerimus, corporalem & ſpiritualem ſalutem impertietur. Unde S. Hieronymus ait: *Sicut veſtimentum conſumitur verme, vel tempore, & ſicut lana à tinea devorantur; ſic omne perſecutorum opprobrium cum perſecutoribus pertranſibit: Unde & Apoſtoli gloriabantur, quod digni eſſent habiti pro Domino pati contumelias.* D. Chryſoſtomus diſcurſum quemdam habet valde illis proficuum & conſolatorium, qui cauſam ſuam in materia calumniarum Deo committunt, dicit enim: *Multas injurias tuliſti? ſæpe convitia audiſti? ac proinde deſideras pœnam inimici? Atqui in hoc utilis tibi condonatio offenſarum, ſi enim ipſe vindictæ incumbas, ultionemque proſequaris, ſive per verba, ſive per facta,* *ſive*

Et cauſam Moyſi contra Aaron & Mariam Convertantes illum.

Num. 12. v. 2.

Rup. Abb. l. 1. in Num. c. 14

S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 6.

D. Chryſ. hom. 22. tom. 1. de ſimult.

Hiſt. ſelect. Ant. Mon. c. 182. Inſignis hiſtoria vindicantis Dei injuriam ab injuriato condonatam.

Iſai. 51. v. 7.

Ibid. v. 8.

Omnes condonatæ injuriæ cedunt in noſtrum bonum.

S. Hier. ib.

D. Chryſ. ibid.

ſive per imprecationem, Deus ipſe à ſumenda ultione ſuperſedebit, utpote te ſatagente circa tui ipſius vindictam. Imo non ſolùm non proſequeris pœnas injuriarum tuarum, quam paſſus es, ſed à teipſo mulctam exiges, ut injuriosè à te habitus. Meretur enim is, qui ſemetipſum vindicat, ut à Deo ſeverè caſtigetur, quia falcem ſuam in meſſem mittit alienam, utpote qui juriſdictionem illam ſibi uſurpat, quæ Deo eſt propria. In nulla bene ordinata republica permittitur, ut perſona aliqua privata, per ſe, & pro ſe juſtitiam exerceat. Unde Apoſtolus ait: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit.* Propheta Regius ait: *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum liberè egit.* Ubi bis ultionum Dominum Deum appellat, ſicut pariter Spiritus S. in eadem ſcriptura, ut à principio diximus, bina vice proteſtatur, dicens: *Mea eſt ultio, & ego retribuam, mihi vindicta, &c.* ut intelligamus, quanto zelo Deus hoc punctum, & juriſdictionem ſuam proſequatur. Pergit ulteriùs David, dicens: *Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem ſuperbis.* D. Chryſoſtomus in eadem homilia, eamdem habet conſiderationem, dum ait: *Quod ſi in hominibus id ſit, ut vulnerato à nobis alieno ſervo, dominus illius indignetur, ac pro contumelia accipiat, ipſi quoque ſi injuriis afficiamur, ſententia Judicum & Dominorum expectanda eſt.* Ideo quoque Sanctus idipſum perſuadere nititur ſequenti motivo: *Si in rebus humanis,* inquit, *nemo ſibi ipſi jus dicit, & pro arbitrio ultionem diſpenſat, quantomagis id obſervandum in rebus illis, ubi Deus ipſe vindex conſtitutus eſt?* Idem quoque punctum S. Bernardinus his verbis commemorat: *Graviter injuriatur Deum, & turpiter inhonorat illum, ſi homo aufert ſibi aliquid, quod ſibi ſoli reſervat Deus. Tria autem ſunt quæ ſibi ſoli reſervat, gloriam, judicium, vindictam. Gloria, ſicut* Iſaiæ 42. *ipſe Dominus ait: Gloriam meam alteri non dabo. Secundo reſervat ſibi judicium, hoc eſt, finaliter judicare; unde* Joannis 5. *dicitur: Dedit Pater omne judicium Filio, quia Filius hominis eſt, id eſt, quia Deus & homo eſt. Tertio ſibi reſervat vindictam, ideo ad* Romanos 13. *ait: Da mihi vindictam, & ego retribuam; qui ergo de inimico ſe vindicare contendit; rapinam perpetrat contra Deum.*

Qui ſeipſum vindicat, meretur ut à Deo ſeverè caſtigetur.
Rom. 14. v. 4.
Pſ. 93. v. 1.
Ibid. v. 2.
Chryſ. ibid.
S. Bern. tom. 1. ſer. 50. a. 1. cap. 2.

4. S. Bonaventura ad propoſitum noſtrum ſequentem de antiquo quodam Romano refert hiſtoriam: *Marcus Bibulus vir ampliſſima dignitatis, & ſummis honoribus functus, dum in Syria moraretur, duos nobiliſſimos ſuos filios à militibus Ægypti occiſos cognovit, quorum interfectores ad eum vinctos Cleopatra Ægypti Regina miſit; ut ex eis quam vellet, appeteret ultionem; at ille hoc accepto beneficio, quo nullum majus lugenti dari poterat, dolorem cedere virtuti coëgit, & carnifices filiorum intactos ad Reginam remiſit dicens: Hanc vindictam non ſuam, ſed Senatus eſſe debere.* Idem verò Seraphicus Doctor poſt recenſitam hanc hiſtoriam, in hæc verba ſubjungit: *Utinam nos ſic, cùm offendimur, Divino Senatui vindictas relinqueremus, quia dicitur: Mihi vindicta, & ego retribuam; nullam enim injuriam inultam relinquere, ſi ſe homines vindicare nollent.* D. Chryſoſtomus in eadem homilia, *de ſimultate ſive ira,* inquit: *Injurias aliquis tibi fecit? læſit? infinita mala inflixit? cave pœnam tuam proſequare, ne Dominum tuum contumelioſè tractes; cede Deo, ipſe negotium multò meliùs adminiſtrabit, quàm tu cupis; tibi ſolummodo juſſum eſt, ut pro eo, qui te læſit, preces fundas; quid autem de eo ſtatuendum ſit ſibi reſervari juſſit.* Nos in cauſa propria competentes judices eſſe non poſſumus, non ſolùm quia cauſa propria eſt, verum etiam quia judicium & mens noſtra ab ira & appetitu vindicativo conturbata rectè judicare neſcit. Venerabilis Beda ſuper prædicta verba ita ſcribit: *Date locum iræ, ac ſi dicat; Quid opus eſt, vosmetipſos veſtras ulcìſci injurias, qui nec corda hominum noſſe, nec agnita eorum ſcelera tranquillo valetis animo judicare? Ego retribuam, mihi vindicta. Id eſt, omnia mala, quæ vobis irrogantur, mihi fiunt, licèt ſim impaſſibilis, ſed ego vindictam mihi pro his retribuam, puniens æternaliter eos, qui temporaliter vos affligunt.* Poëta ille olim cecinit: *An neſcis longas Regibus eſſe manus?* quod longè veriùs de Dei providentia dicere poſſumus, ac proinde, dic, ſodes, quemnam exiſtimas inimicum tuum melius, plectere poſſe? Tene, an verè Deum? Certum eſt, quod inimicus tuus priori loco Deum offenderit, & poſtea te, adeoque Deus per juſtitiam ſuam inimicum tuum ex pluribus titulis caſtigabit, tum ut infallibiles ſuas adimpleat promiſſiones, quia *juſtus Dominus, & juſtitias dilexit,* tum ne te defraudet, qui cauſam tuam ipſius manibus remiſiſti. Numquid magnus futurus eſſet favor tuus, ſi te à potenti aliquo viro indignè tractato, princeps ſupremus ſe tibi obligaret, quod injuriam tibi factam æquali rigore caſtigare vellet, ac ſi offenſa propriæ ſuæ perſonæ irrogata fuiſſet? hunc autem favorem Filius Dei omnibus injuriam patientibus promittit, quas enim illi patiuntur injurias, ſibi irrogatas eſſe cenſet unde ait: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis;* ac proinde ſe nobis obligat, quòd vindicaturus ſit omnes nobis illatas offenſas, idque duplici titulo: Primò, quia ipſemet per eaſdem offenſus fuit, deinde vero, quia nobis cauſam noſtram (dummodo hanc illi committamus) defendere promiſit. Ac proinde ubicumque noſter & ejus inimicus fuerit, ipſum ſuo tempore viſitabit; *Si aſcendero,* inquit David, *in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum ades: Si ſumpſero pennas meas, &c.*

Præclara hiſtoria hominis Ethnici.
S. Bonav. de S. Ag.
Chryſ. ibid.
Læſus non poteſt eſſe judex in cauſa propria.
Beda in cap. 12. ad Rom.
Deus melius plectere poteſt adverſarium quam homo læſus.
Pſ. 10. v. 8. Similiter.
Matt. 25. v. 40.
Pſ. 138. v. 8.

5. Objicies fortaſſe, ſæpe contingere, quòd inimici per factam illis condonationem inſolentiores evadant, alia verò ex parte divinum ſupplicium non ſemper illis immittatur, ſed ſæpe ab omni pœna immunes ad mortem uſque vivant. Ac proinde reſpondeo, Deum noſtrum (de quo Pſalmiſta ait: *De vultu tuo judicium meum prodeat, oculi tui videant æquitates,*) non ſine cauſa dicere: *Ego retribuam in tempore.* Quodnam eſt tempus illud, quod Deus ad puniendum expectat? nimirum tempus tranſitus ex hac vita ad aliam. Eccleſiaſticus vindicativo minatur dicens: *Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit.* Verum quidem eſt, quòd Deus pro quovis tempore peccatorum promiſerit remiſſionem, cum hac tamen conditione, ſi nos noſtras quoque offenſas dimittamus, ſecus vero minimè; Deus igitur ad punctum uſque mortis peccata vindicativi caſtigare ſæpe differt; tunc verò illa infallibiliter & ſeveriſſimè caſtigabit; tametſi enim Deus pro aliis peccatis facile reconciliatur, verſus odium tamen, inimicitias, & vindictas implacabilem ſe & inexorabilem exhibebit, ideo dicit Scriptura: *Cor durum malè habebit in noviſſimo;* & iterum: *Judicium ſine miſericordia illi, qui non fecerit miſericordiam.* Vatablus legit: *Cupidum ultionis, ulciſcetur à Domino.* Complutenſis verò vertit: *Vindicans à Domino inveniet vindictam.* Hugo Cardinalis prædicta Eccleſiaſtici verba ita exponit: *Et peccata illius ſervans ſervabit; id eſt, peccata illius injuriantis ſervans Dominus ad pœnitendum, ſervabit ad puniendum, ſi non pœni-*

Tempus tranſitus ex hac vita ad aliam eſt Dei tempus ultionis.
Pſ. 16. v. 2.
Eccli. 28. v. 1.
Promiſit nobis Deus veniam peccatorum ſi nos offenſas aliorum dimittamus.
Eccli. 3. v. 27.
Jac. 2. 13.
Vatabl.
Complut.
Hug. Card. in Eccli.

pœnituerit hic; & ideo Job 21. dicitur: *In diem perditionis ſervabitur malum.*

6. Apud Ezechielem ſequens legitur à Deo facta

Ezech. 25. v. 15 & 16. comminatio: *Pro eo, quod fecerunt Palæſtini vindictam, & ulti ſe ſunt toto animo, &c. Ecce ego extendam manum meam ſuper Palæſtinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimæ regionis.*

Qui ſpiritum vindictæ fovent in hora mortis indurati moriuntur.

Deus enim juſto ſuo judicio permittit, ut familiæ, civitates, provinciæ, & regna integra in ruinam abeant, & diſperſionem. Paulo poſt vero ſubditur: *Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manuum ſuarum, Dabis eis ſcutum cordis.* Quodnam vero eſt

Thren. 3. v. 64 & 65.

hoc ſupplicium, quod Deus comminatur, ſcilicet dare illis qui ſe vindicant, ſcutum cordis? ergone ſagittæ iræ Dei in ipſos penetrare non poterunt? ſiquidem circa cor ſcutum portant, per quod defendantur? enimvero non eſt hic ſenſus verborum Dei, nec hoc vult dicere Deus, ſed potiùs verba illa concordant cum iis, quæ paulò ante citavimus, nimirum: *Cor durum malè habebit in noviſſimo;* nam circa corda illorum, qui ſpirant vindictas, in hora mortis cingentur veluti ferro & chalybe odiis, inimicitiis, rancoribus, quibus quoad uſque vixerunt, fuerunt immerſi, adeo ut verbum, vox, & gratia Dei ad corda illorum penetrare non poſſent, ideóque à ſe repellant conſiliariorum monita, exhortationes religioſorum, propoſitaſque illis de ſuppliciis æternis comminationes ſurdis auribus excipient. Unde

Bellov. Spec. mor. lib. 3. p. 5. d. 11. Ezech. 30.

Bellovacenſis de iſta ſcribit: *Tales deſcendunt in infernum cum armis ſuis, ſicut dicitur Ezechielis 30. qui ſcilicet armati odio, & mala voluntate moriuntur. Sic dicit Magiſter Jacobus de quodam Comite, qui cùm inungeretur, & moreretur, & diceretur ei ab inungente: Pax tecum, cùm habuiſſet guerram cum quodam vicino ſuo, credidit, quòd rogaretur de pace facienda cum eo, cùm autem totis viribus reclamaret, & contradiceret paci faciendæ, in illa contradictione ſpiritum exhalavit, & ſic cum odio & ira armatus ad inferos deſcendit.*

Stupenda hiſtoria vindicativæ Vetulæ.

7. S. Bernardinus ad hoc propoſitum terribilem quemdam refert caſum, qui in monte Calvariæ juxta Chriſti ſepulchrum, videlicet Anno 1419. contigit. Cùm enim ibidem in triremi quadam diverſi viatores ad viſitandam Terram Sanctam ex Hiſpania appuliſſent, accidit,

S. Bern. in 2. ſerm. 50. a. 3. c. 4.

quòd vetula quædam ſos circumiens, ad adoleſcentis cujuſdam pedes offendens in terram corrueret, levi quidem caſu, corporeque illæſa. Exinde tanta indignatione & odio contra illum adoleſcentem repleta eſt, quòd cùm perveniſſet cum cæteris peregrinis ad locum noſtræ redemptionis, id eſt, ad Calvariæ montem, adoleſcente ab ea humiliter veniam poſtulante, illa talem levem offenſam parcere noluit, ac ut moris eſt, convenientibus aliis peregrinis ad humilem & devotam confeſſionem, atque ad ſacram communionem, antequam viſitent illa loca ſacra, inter alios acceſſit ad confeſſionem adoleſcentulus ille, qui inadvertenter læſerat mulierem; hoc narravit confeſſori ſcandalum, quod de illo ſumpſerat vetula illa innocenter. Statim mittitur ad vetulam illam poſtulaturus veniam, & innocentiam nihilominus oſtenſurus, quod quidem eo humiliter in præſentia peregrinorum implente, & illam exhortantibus ad hoc etiam aliis, illa verò remittere denegante, ad confeſſorem revertitur adoleſcens, indicans duritiem mulieris; remittitur bis, & tertiò ad eamdem genibus flexis, & brachiis cancellatis, cunctis peregrinis ad indulgendum adoleſcenti innocenti, exhortantibus. Illa indignata & à diabolo jam obſeſſa, oblita animæ ſuæ, oblita laborum atque diſcriminum præteriti itineris, oblita ſacrati loci, ſanguinis Salvatoris, oblita illius, qui in cruce ibidem pendens, non tantùm largè pepercit, verùm etiam ardenti charitate Patrem pro ſuis crucifixoribus exoravit, oblita divinæ miſericordiæ atque juſtitiæ tantùm memor injuriæ, ad indulgendum adoleſcentulo, nullo modo potuit inclinari. Nimirum *ad litteram* in ea adimpletum fuit: *Cor durum male habebit in noviſſimo. O judicium ſummi Dei!* exclamat S. Bernardin. *O tremenda juſtitia divinæ ſeveritatis! dum juvenis ille cum cæteris peregrinis ſuſcepit Dominicum Sacramentum, vetula illa à dæmone jam arrepta, in ciſternam, quæ quaſi per viginti paſſus diſtabat, abiens, veloci ſe impetu præcipitavit, & quod mirabile eſt, multis circa ciſternam exiſtentibus ut haurirent aquam, ſatis de parva ciſternæ ore, nullus de ejus præcipitio percepit.* Unde dictus Sanctus concludit, dicens: *Diſcant hic omnes animæ duri cordis, ac nolentes parcere inimicis, quòd ſicut Jacobi 2. ſcriptum eſt: Judicium ſine miſericordia fiet illi, qui non* *Jac. 2. 13.* *fecit miſericordiam.* Veriſimile equidem eſt, eamdem mulierem aliis quoque temporibus vindictæ cupidam fuiſſe; ac proinde *quæ ſic vixit, ſic moritur.* Porrò quàm tenaciter odium cordi humano adhæreat, exinde colligi poteſt, quod, ut in hiſtoriis Indiarum ſcribitur, quidam ex induſtria è Luſitania

Sacchin. an. 1560. n. 273. to. 2.

navigavit in Indias, nullo alio fine motus, quàm ut inimicum ſuo in Indiis commoranti, necem inferret; qui tamen converſus eſt concionem auſcultans Domini Alboredi, in qua de inimicorum dilectione peroravit. David in Pſal. 40. mortale quoddam inimicorum ſuorum erga ſe odium his verbis expreſſit: *Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur, & peribit nomen ejus?* verumtamen quia cauſam ſuam Deo commiſit, ab eo defenſus, atque ad vitam immortalem perductus fuit: *Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti, & confirmaſti me in conſpectu tuo in æternum.* *Pſ. 40. v. 6* *Ibid. v. 13.*

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Acceptarum injuriarum remiſſio ex corde proficiſci debet; ubi etiam nonnulla conſiderantur ad illam facilitandam opportuna media.

THEMA.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo,
Levit. 19. v. 17.

1. DEus olim in Levitico ſeverè vetuiſſe ſcribitur, ne quis venenum odii contra fratrem ſuum in corde ſuo fovere præſumeret, prout ex illis in his patet: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo;* nomine autem fratris quilibet homo comprehenditur, ut Cajetanus exponit, dum ait: *Et ratio repugnans actus aſſignatur, frater enim non eſt materia odii ſed amoris; & quia propria odii ſedes cor eſt, non ideo adjungitur in corde tuo, quia extra cor poſſit eſſe odium, ſed ut intelligatur, non odio occulto habendum eſſe fratrem.* Eamque diſordinationem in Abſalone exemplificat, qui Amnon mortali odio proſequens, in externa tamen forma omnem erga eum exhibebat benevolentiam & amorem, ita etiam ut ipſum ad convivium invitaret, cui mortem machinabatur occultè.

Odium, ſicut non oſtendendum exterius, ſic nec fovendum in corde. Cajet. ibid.

2. In parabola de decem millibus talentorum, cœleſtis Magiſter ſeveriſſimum æterni Patris ſui ſupplicium eis minitans, qui in remittendis pec proximos illatis offenſis obſtrepeſi forent, ſequentibus

Monet Chriſtus injurias remittendas non

ſolum externus ſed & ex corde. Matt. 18. v. 35. Hier. ibid.

his verbis uſus fuiſſe legitur: *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Ubi S. Hieron. Chriſtum magno cum myſterio, *de cordibus veſtris* dixiſſe advertit, inquiens: *Quia poteſt unuſquiſque dicere, nihil habeo contra eum; ipſe novit, habet Deum judicem, omnem ſimulationem ficta pacis evertit, dicens: Si non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Quem textum ſimili penitus commentatio

Cajet. ibid.

amplificat Cajetanus, dum inquit: *Non vult ſimulatam remiſſionem, ſed ex intimo corde, qui cordium ſcrutator & judex eſt Deus:* Adeoque non ſufficit inimico reconciliari, ſecundùm oculos mundi, ſiquidem Deus, qui cor noſtrum penetrat, quæ dilectionis noſtræ ſit ratio, an ſcilicet verè animi ſit, optimè cognoſcit; quapropter S. Auguſt. hoc ſalutare

S. Auguſt. ſerm. 15. de verb. Dom. in cat. cit. Dion. Carthuſ. ibid.

nobis tradit dogma dicens: *Melius eſt, ut clames ore, & dimittas in corde, quam ſis blandus ore, & crudelis in corde.* Neque minus efficaciter & aptè eadem Chriſti verba explicat Dionyſ. Carth. dicens: *Cordialiter diligendo injuriantem, & culpam penitus dimittendo, ita ut nihil amaritudinis, ira vel impatientia inhæreat anima veſtra.*

3. S. Bernardinus authoritati S. Bernardi in quodam ſuper Cantica ſermone innixus, ita eamdem

S. Bern. to. 2. ſer. 50. a. 2. c. 1.

confirmat veritatem, dicens: *Sunt quidam ſic donantes injuriam, ut non ulciſcantur, ſæpius tamen improperent. Sunt etiam alii qui licet ſileant, manet tamen odium altà mente repoſtum, & rancorem tenent in animo, quorum neutrum plena indulgentia eſt.* Sa-

Qui ita dimittunt injuriam ut odium ſervent in corde, nihil boni faciunt nec merentur.

ne ſi quis Cainum vidiſſet Deo ſacrificia offerentem, numquid eum virum reputaſſet, religione & pietate inſignem & nihilominus Deus, qui intima ſcrutator cordium, oblationem ejus benigno non eſt intuitus oculo, quia ſcilicet venenum odii fraterni in corde ejus contemplabatur, quapropter S. Bernar-

S. Bern. ſer 24. in Cant. Patet in Cain.

dus illi improperat, dicens: *Quid miraris ò Cain, ſi non reſpicit ad te, qui ita dicisſus es in te, ſi manum devotioni, quid animam das livori?* Ita pariter quot ſunt proditores, qui ſecundum externam ſpeciem ſe reconciliatos perhibent offendentibus, qui tamen interius viperinum fovent odii venenum? quot S.

S. Aug to. 10. h. 42.

Auguſt. ſaluberrime his admonet verbis: *Ibi dimittite, ubi Deus videt, aliquando enim homo dimittit ore, & tenet odium in corde, non timens oculos Dei: Prorſus dimittite, quia quod propter homines dimittitur, non apud Deum valet; quod autem propter Deum dimittitur, apud Deum valet, & apud homines prodeſt.*

Ex corde condonanda eſt injuria.

Forſitanne amore Dei offenſam vos remiſiſſe inimico veſtro dicetis? Advertite quoniam Deus videt cor veſtrum, voſque mentitos ille cognoſcit, ſiquidem in nobis non amor ſuus, ſed odium nidificat contra proximum. Unde S. Auguſtin. quemdam, in danda indulgentia offenſæ difficilem ſic interro-

S. Aug. ſer. 170. de temp.

gat: *Quid dicis? reſpondebis forte per infirmitatem non poſſum. Sed preſſe, & age ut poſſis, maxime quia oraturus es judicem, quem fallere nemo poteſt, qui acturus eſt cauſam tuam.* Ubi notandum S. Auguſt. dicere: *Judicem, quem fallere nemo poteſt.* Deus enim judex erit, quem nemo poteſt decipere, ac proinde cum ille cor noſtrum penetret, neceſſum eſt ut circumſpecti ſimus, in abolendo ab eo omni rancore, omni malevolentia, omni amaritudine.

Inimicis benefaciendum eſt, & orandum pro illis. Matt. 5. 44.

Neſcis, an aliquando obſervaveritis quod incarnata ſapientia Matth. 5. præceptum de dilectione inimicorum præſcribens, juſſerit, ut illos amaremus, illis benefaceremus, & rogaremus pro illis: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro perſequentibus & calumniantibus vos;* numquid ſuffeciſſet dicere: diligite illos? nequaquam; cum enim *probatio dilectionis exhibitio ſit operis,* ut hic amor in nobis eluceſcat, illos à nobis beneficiis affici voluit: *Benefacite his, qui oderunt vos;* atque inſuper ut hunc amorem ex corde procedere demonſtremus, voluit, ut cor noſtrum in oratione pro ipſis elevaremus ad Deum. S. Bernardinus naturam & conditionem deſcribit illorum, qui

S. Bern. ib. a. 1. c. 2.

ſolum extrinſecus condonant. *Sunt plerique,* inquit ille, *qui ſe dicunt parcere inimicis ſuis, nec velle eis nocere, tamen non poſſe eos videre, neque inſuper volunt cum eis loqui; contra quos Chryſoſtomus de compunctione cordis, tractans illud: Dimitte nobis debita noſtra, ait: Si tantummodo non lædas eum qui te læſit, avertis te tamen ab eo, nec libenter eum videas, manet ſine dubio vulnus in pectore, & dolor angeſcit in corde, quod ſi eſt, nondum utique, quod Chriſtus mandavit, expletur. Numquid tu ita vis propitium tibi Deum fieri, ut non quidem lædat, avertat tamen ſe à te, & peccatorum tuorum veniam poſcas, talem exhibere te debis his, qui delinquunt in te.*

5. Salmeron de hac eadem inimicorum dilectionis materia tractans idem promovet intentum doctrina ſequenti: *Eſt magna virtus ita linguam poſ-*

Salm. to. 5. tr. 42.

ſidere, ut bonum pro malo reddat, cum tamen certiſſimus ſit cordis index. Non tamen ergo pro inimicis orandum, ſed etiam illis eſt bene precandum. Diligite corde, benefacite opere, orate verba; diligite, danda primo cor; benefacite largiendo temporalia; orate, ſpiritualia communicanda. Cui ſententiæ S. Gregorius pleniſſime ſubſcribit, quando & ipſe, qualiter ex corde inimicum diligere debeamus, ita nos in-

Quomodo inimici veraciter ſint diligendi.

S. Greg. lib. 22.

ſtruit dicens: *Sciendum eſt, quia inimici dilectio tunc veraciter cuſtoditur, cum nec de profectu abjicimur nec de ruina illius lætamur. Nam ſæpe in dilectionis imagine erga inimicum, animus fallitur, ſeque tunc diligere æſtimat, ſi ejus vita contrarius non exiſtat; ſed dilectionis vim occulte & veraciter aut profectus inimici, aut caſus interrogat. Hac enim de re ad plenum ſemetipſam mens hominis neſcit, niſi eum quem ſibi adverſarium credit, in defectu vel profectu mutaſſe modum ſui ſtatus invenerit. Si eum de proſperitate adducitur, & de calamitate odientis lætatur, conſtat quia non amat, quem non vult eſſe meliorem, eumque etiam ſtantem voto proſequitur, quem cecidiſſe gratulatur.*

Ad exemplum S. Job. Job. 31. 29.

Quo in puncto Job veraciter ſe juſtificatum oſtendit, dum ait: *Si gaviſus ſum ad ruinam ejus, qui me oderat, & exultavi quod inveniſſet eum malum; non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus.* Circa quæ verba S. Gre-

S. Greg. ib.

gorius ita diſcurrit: *Peccaret quippe, ſi hoc optaret à Deo fieri, quod ipſe facere vel omnino non poſſet, vel ſi poſſet, minime deceret; nam qui maledictionibus inimicum impetunt, quid aliud in illo facere Deum volunt, niſi quod ipſi facere aut nequeunt, aut erubeſcunt?*

6. S. Bonaventura quandonam inimico veniam petenti, offenſam remittere teneamur, examinans,

S. Bonav. compend. theol. ver. l. 3. c. 17.

quærit: *Utrum teneatur quis remittere injuriam inimico petenti;* reſpondetque ſub diſtinctione, inquiens: *Ex injuria ſolent oriri tria; Primum eſt rancor in affectu, ſecundùm eſt rancoris ſignum in effectu; tertium eſt actio contra injuriam. Primo tenetur quis ſtatim remittere etiamſi non rogetur; ſecundo tenetur remittere veniam veraciter petenti, id eſt, parato emendare ſecundùm facultatem ſuam; tertium non tenetur remittere.*

7. Salmeron citata examinans verba: *Si non remiſe.*

Matt. 18. 35.

Salm. ibid. *miſeritis ... de cordibus veſtris*, in eumdem propoſito noſtro accommodat textum: *Addit, ex cordibus veſtris, quia injuriæ condonatio ab omni fuco & fictione debet eſſe aliena.* Pro cujus confirmatione quædam nobis deſerviet cæremonia Miſſæ; poſt *Pater noſter* enim in Sacrificio Miſſæ recitatum (ubi coram Deo, debita, id eſt, offenſas à proximis noſtris illatas nos remiſiſſe proteſtamur,) Sacerdos proſequitur dicens; *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, & paulo poſt pax porrigitur, quæ in Miſſis ſolemnibus ad omnes defertur, id autem quod in præſenti notandum, documentum eſt, quod D. Chryſoſt. circa hanc cæremoniam in ſequentia tradit verba dicens: *Nam oſculum pacis porrigere, tempore quo munera offeruntur, in uſu eſt; ſed vereor, ne forte plures ex nobis labiis hoc tantummodo faciant, cum Chriſtus pacem non ex ore, ſed ex corde deſideret, & affectu velit proximum, non labiis honorari. Si enim pax non habetur in corde, quaſi in ſcena res agi videtur, & ludo, unde per hæc exacerbari Deus credendus eſt potius, quà placari. Puritas enim & veritas eſt, quæ placet Deo, reſpuit autem & odit omne quod ſimulatur & fingitur.*

Hoc ipſum nos docet aliqua cæremonia in Miſſa.

D. Chryſ. l. 1. de compunct.

8. Ad facilitandam vero cordialem hanc injuriarum remiſſionem, efficiendumque ut eadem ſit permanens, advertendum eſt, quod S. Anſelmus in eamque quondam crimine ſolus eſt: *Ratio, quomodo inimici diligi poſſint*, his verbis tradit: *Ad hoc conſiderandum eſt, qualiter is, qui in bono proficere deſiderat, ſibi ipſi vim inferre debet, ut proficere valeat, licet carnalis ſeu naturalis appetitus meus damnum appetat, non tamen hoc ore confiteri debeo, ſed potius damnum ejus plangere, & contra appetitum carnis meæ illius proſperitati favere. Si rationem conſideramus, rectius agimus, quando Deo obedimus, quam faciamus quando carnali voluptati conſentimus; præceptum enim Domini eſt, ut inimicos diligamus. Si ergo eos affectuoſe diligere nequeo, quoniam carnalitatem meam ad amorem eorum adhuc flectere non valeo, tamen velle debeo eos me poſſe amare, & donec valeam hoc agere, verbum quod poteſtati meæ ſubjacet bonum, & non malum, de illis promulgare. Cumque hoc ago, non mentior quando dico me illos diligere quoniam velle adjacet mihi, perficere autem non habeo. Condelector tamen Dominico præcepto ſecundùm rationem ſpiritus mei ut eos diligam, quamvis corruptibilitas carnis meæ repugnet.* Unde conſideratione quoque dignus eſt dictatus quem S. Auguſtinus ad hoc idem propoſitum facit, dicens; *Sævit in te homo; ille ſævit, tu deprecare; ille odit, tu miſerere. Febris animæ ipſius te odit; ſanus erit, & gratias aget tibi. Quomodo medici diligunt ægrotos? numquid ægrotos diligunt? nam ſi hoc diligunt ut ægroti permaneant, ſed ut ex ægrotis ſani fiant. Et quanta plerumque patiuntur à phreneticis? quales contumelias verborum? plerumque & percutiuntur. Perſequitur ille febrem, ignoſcit homini. Et quid dicam fratres? Amat inimicum ſuum? imo odit inimicum ſuum, morbum enim ipſius odit, & amat hominem à quo percutitur, odit febrem. A quo enim percutitur? à morbo, ab ægrotatione, à febre. Illud tollit, quod illi adverſatur, ut remaneat illud unde gratuletur. Sic & tu; ſi odit te inimicus tuus, & injuſte te oderit, noveris quia cupiditas ſæculi in illo regnat, propterea te odit. Si odiſti illum, & tu contra reddis malum pro malo. Quid facis reddere malum pro malo. Unum ægrotum flebam qui te oderat, jam duos plango, ſi & tu odiſti: Sed perſequitur rem tuam; tollit tibi neſcio quæ habes in terra. Ideo illum odiſti, quia anguſtias tibi facit in terra. Noli pati anguſtias mi grata cælum, ſurſum cor ibi habebis, ubi beatitudo eſt, ut nullas anguſtias patiaris in ſpe vita æterna. Atten-* de, quæ tibi tollit, nec illa tibi tolleret, niſi ille permitteret, qui flagellat omnem filium quem recipit. Quodammodo ferramentum Dei eſt quo ſanaris, ipſe inimicus tuus. Si novit Deus, utile tibi eſſe ut expoliet te, permittit illum; ſi novit Deus, utile tibi eſſe ut vapules permittit ille ut cadaris. Deillo te curat, opta ut illo ſanetur.*

Quid ſcilicet cordialem condonationem injuriæ.

S. Anſelm. de ſimilit. c. 62.

S. Auguſt. tr. 8. in 1. Joan. c. 4.

9. Sciendum vero, quod non ſolum rigoroſam Deo rationem reddere debeamus de injuriis abſque cauſa per nos illatis, & multiplicatis contra proximum noſtrum, ſed & de iis, quibus vindices de contumeliis & improperiis quæ nobis fiunt, nos ulciſcimur; ſiquidem Lex Evangelica, ut hujuſmodi ſupportemus, præcipit, dom ait: *Nulli malum reddentes pro bono.* Quam doctrinam S. Bonav. per argumentum à minori ad majus procedens ſtabilire nititur in hæc verba: *De omni verbo otioſo quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii, ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis; ſi enim de omni verbo otioſo reddemus rationem in die judicii, multo potius de verbis injurioſis. Sed quia mors & vita in manibus linguæ, ſecundùm Gloſſam, ideo dicit: Ex verbis tuis, ſcilicet bonis juſtificaberis; & ex verbis tuis, ſcilicet malis, injurioſis, condemnaberis; quando coram tota curia cæleſti propter ea vituperaberis & culpaberis.* Qui idem Sanctus illa Chriſti verba (*qui dixerit fratri ſuo, Raca, reus erit judicio*) ponderans in ejuſdem termonis progreſſu ſubjungit dicens: *De iſto autem judicio dicitur in Epiſtola Judith: Ecce venit Dominus in Sanctis ſuis facere judicium contra omnes impios, de omnibus duris quæ locuti ſunt. Certe ſi hoc judicium attenderent iracundi, numquam fratrem ſuum crucifigerent veneno convitiationis.*

Rigoroſa ratio in judicio reddenda erit de injuriis ſine cauſa illatis.

Rom. 12. v. 17.

S. Bon. ſer. 1. in Dom. 5. poſt Pent.

Matt. 5. 22.

S. Bonav. ibid.

10. Inſuper præſentiſſimum, ad abolendum ex corde odium, eſt remedium, ſi injuriatum ſubito obliviſcamur, juxta Apoſtoli doctrinam dicentis: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Quod & Eccleſiaſticus admonet dum ait: *Omnis injuriæ proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuriæ.* Ariſtoteles aliquando, ut Laertius lib. 1. c. 3. atteſtatur, interrogatus, quid ſenectutem vel mortem accelerare, quidve tardaret, reſpondit: *Gratia & injuria.* Unde nec immerito Beneficia in aqua currente ſignantur, injuriæ vero in lapidibus molaribus, dicente Philoſopho, *injuriæ memoriam tenaciſſimam eſſe, beneficiis vero longe breviſſimam.*

Injuriæ cito obliviſcendum eſt.

Eph. 4. 26.

Eccli. 10. 6.

11. Dion. Carth. Gloſſam ſecutus, circa illud Sapientis dictum: *Qui diſſimulat injuriam callidus eſt*, ita denique eidem ſuffragatur propoſito: *Callidus non vult occultare iram, ſeu injuriam ſuam, ut duret, ſed ut omnino deleatur; eſt enim natura iræ, ut prolata plus fervcat, occultata langueſcat. Hoc modo Saul adhuc bonus in principio regni ſui diſſimulavit ſe audire verba injuriantium ſibi, quæ nec poſtea voluit vendicare, data opportunitate.* Quare Hugo Victorinus ad eamdem nos virtutem ſolicite invitat dicens: *Lites nullas habeatis aut quam celerrime finiatis, ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam.*

Prov. 12. 16

Dion. Carthuſ. ibid.

Et diſſimulanda.

Hug. Vict. hom. 9. in reg. D. Aug. c. 9.

12. S. Auguſtin. iræ eſſentiam indagat, ut nos ab ejuſdem viſu horrore avellat dicens: *Quid eſt ira? libido vindictæ. Quid odium? ira inveterata; ira inveterata ſi facta eſt, item odium dicitur. Quid videtur confiteri ille. qui cum dixiſſet, turbatus eſt præ ira oculus meus; addidit, inveteravi in omnibus inimicis meis? Quod erat ira, cum eſſet nova, odium factum eſt, quia in vetuſtate converſum eſt. Ira feſtuca eſt, odium trabs eſt.* Ac proinde, ut quantocius dum primi iracundiæ motus pullulare incipiunt, eos ſupprimamus, ſolicite nos admo-

S. Aug. l. 41. c. 7. in reg.

Iracundiæ motus ſtatim ſupprimendi ſunt.

admonet, dicens: *Si in domibus veſtris ſcorpiones eſſent, aut aſpides, quantum laboraretis ut domos veſtras purgaretis, ut ſecuri habitare poſſetis? iraſcimini; invecerantur iræ in cordibus veſtris, ſiunt tot odia, tot trabes, tot ſcorpii, ſerpentes, & domum Dei, cor veſtrum purgare non vultis?* Quod idem documentum S. Iſidorus Peluſiota nobis in hæc tradit verba dicens: *Inimicitiam in aqua ſcribere oportet, ut quamprimum oblitteretur; amicitiam autem in ære incidere, ut perpetuo firma & immota conſervetur. Neque enim ne odio ſimus, (hoc quippe noſtri arbitrii haud eſt, ac fortaſſe ne fieri quidem poteſt, omni enim modo præſtantiſſimi quique viri improbis inviti ſunt, ac propterea ſancti viri hujuſmodi odium ſubierunt:) ſed ne homines; ſed improbitatem, qua laborant, odio habeamus, nobis imperatum eſt.*

Iſid. Peluſ. l. 3. ep. 282

TRACTATUS XXXVI.

DE INJURIIS.

CONTINET

DISCURSUS XVII.

DISCURSUS I. De gravitate & malitia injuriarum honorem lædentium.

II. Author & inſtigator injuriarum dæmon eſt, ac proinde peſſima hæc zizania ad ignem infernalem ſunt deſtinata.

III. Conſiderantur ruinæ & damna ex injuria in rempublicam ſæpe redundantia, utpote quæ pacem turbant, rumpuntque amicitiam.

IV. De damnis quæ in injuriantem reſultant; item de periculis quibus exponitur, necnon de ſupplicis quibus Deus in illum animadvertit.

V. Egregium eſt virtutis ſpecimen & exercitium, ſi quis adverſus injurias ſe mitem oſtendat, ac ſi eas non ſentiret, nec eas indigne ferat, ſed erga injuriantem magis ſe benignum exhibeat.

VI. Viri perfecti injurias cum lætitia & aviditate accipiunt, in exercitium virtutis, & meriti lucrum; ubi etiam oſtenditur quibus in caſibus ultio injuriarum licita ſit.

VII. De injuriarum tolerantia, quam Chriſtus exemplo ſuo nos docuit, & per quam Deo ſimiles efficimur.

VIII. Primitivæ Eccleſiæ Chriſtianos ſcopum injuriarum fuiſſe probatur, ſimulque oſtenditur, recipere & diſſimulare injurias, proprium eſſe Chriſtiani hominis characterem.

IX. Qui injurias libenter tolerat, Dei ſibi benevolentiam conciliat, & gloriæ coronam ſibi fabricat, econtra vero cum memoria & ultio injuriarum graviſſimum ſit peccatum, damnationis æternæ pignus eſt certiſſimum.

X. Injuriatores utiles nobis ſunt, quia noſtros nos faciunt emendare defectus; dumque illos patienter toleramus, remiſſionem peccatorum pro mercede recipimus.

XI. In irrogatis nobis injuriis divinam erga nos diſpoſitionem recognoſcere debemus, quæ illas in noſtrum ordinat emolumentum, cum ex multis capitibus nobis ſint utiles.

XII. Injuriatoribus haud ſecus ac phreneticis, delirantibus & arreptitiis compatiendum eſt; & tametſi deteſtanda ſit injuriæ malitia, ipſe tamen injuriator, velut proximus noſter, amandus eſt.

XIII. Majorem eſſe victoriam, injurias patienter ferre, quam eaſdem ulciſci.

XIV. De benignitate & humilitate, qua reſpondendum eſt injuriatoribus, ut ira illorum mitigetur, illoſque lucrifaciamus.

XV. Laudabile eſt, ſi quis injurias accipiens taceat, non verò acriter à ſe repellat; niſi juſtum & debitum reſpondendi motivum urgeat.

XVI. Varia conſiderantur damna, quæ in illos reſultant, qui verbis amaris injurias à ſe repellere contendunt.

XVII. Indignè ferendo injurias, illas cor noſtrum vivacitus vulneraſſe demonſtramus, ſecus enim bona conſcientia nos impertubabiles reddere debet; nec eſt alius injurias vindicandi modus efficacior, quam ſi nos illas minimè curare demonſtremus.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De gravitate & malitia injuriarum, honorem lædentium.

THEMA.

Qui autem dixerit fratri ſuo: Raca; reus erit concilio; qui autem dixerit: fatue; reus erit gehennæ ignis. Matth. 5. v. 22.

1. INcarnata ſapientia, quæ tranſgreſſionum humanarum competens eſt judex, eamdem in juſtitia & æquitate convenienti ponderans (*Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum,*) cum ei injuriarum gravitas & pondus æqua lance ponderanda eſſet, in hæc verba prorupit: *Qui dixerit fratri ſuo, &c.* quibus verbis, ut Cardinalis Baronius optimè obſervat, ad uſum alludebat Judæorum, qui tam in civilibus quàm in criminalibus varia habebant tribunalia & judices; in quorum tribunalium uno tres admittebantur, qui cauſas judicabant minores, in alio viginti tres præſidebant Judices, à quibus cauſæ decidebantur capitales, in tertio ſeptuaginta duo erant aſſeſſores, & hoc ſupremum erat, in quo res tractabantur arduæ & maximi momenti ſcilicet de Lege, de Rege, de Propheta, de ſummo Sacerdote; & hoc Jeroſolymis tantum agebatur, alia vero in qualibet tribu diſperſa erant. Hac autem veridica notitia ex annalibus Eccleſiaſticis extracta præſuppoſita, ecce tibi quantum in divinæ juſtitiæ trutina, injuria præponderet, de hac enim dicitur: *Qui dixerit fratri ſuo &c.* Quibus verbis delictum hoc à concilio Septuaginta duorum judicum, qui maximum tribunal adminiſtrabant, judicandum eſſe oſtendit. At vero ſi quis in alios graviores prorumperet injurias, fratrem ſuum vocando fatuum, hujus injuriæ exceſſum adeo gravem eſſe cenſuit, ut nullum exiſtimarit eſſe tribunal, quod illud ſufficienter punire ſciret, vel poſſet; ac proinde injuriantem, pœnarum infernalium directè reum eſſe judicavit; Unde Divus Chryſoſtomus de injuriis diſſerens ait: *Non eſt omnino, non eſt intolerabilius aliquid injuriis; quodque poſſit magis* ho-

Pſ. 118. v. 137.

Bar. ann. 32. 10.

Injuriæ illatio, graviter Deum offendit, & maxime animam injuriati moider.

D. Chryſ. hom. 10. in Matth.

hominis animam mordere. Non dicit injurias mordere corpus ſed animam. Paulus de Palatio in expo-

Paul. de Pal.

ſitione hujus textus quærit, *cur Dominus numquam de concilii ſeveritate alicubi, niſi in ſola fratris meminit injuria?* moxque adæquatè per efficaces reſpondet rationes, dicens: *Hic apertum habes judicium, quanti Deus æſtimet charitatem fratrum, quam nulla vel levi ratione vult à nobis violari; & ſi, ut humana miſeria ſolet, violetur, ſtatim à concilio velit reſarciri. In cæteris velut connivet, & velut dormitat Divina juſtitia; hic vero numquam non attentiſſimè vigilat jubet, urget.* Lucas Burgenſis, quoad ſenſus litterales accuratiſſimus interpres, verba hæc de Concilio *Synedrii*, intelligenda eſſe cenſet:

Luc. Burg. ibid.

Reus erit concilio, intelligens concilium ſive ſynedrium illud magnum Septuaginta duorum ſenatorum, quo deferebantur cauſæ graviſſimæ: Eum, qui iratus fratri ſuo, Racha aut ſimile aliud improperaverit, hujuſmodi quid admiſiſſe docet, quod ad Synedrion deferri mereatur, id eſt, ob quod Dei judicio certo damnandus ſit; ſed incertum qua pœna, ceterum jam gravi, quod ab ipſo Synedrio ſive ſumma inter homines authoritatis tribunali pro ſcelere graviſſimo infligi poſſit?

Quid ſignificet verbum Racha. D. Chryſ. ibid.

D. Chryſ. verbum hoc *Racha* juſta bilancis trutina ponderans, illud non valde grave eſſe exiſtimat, dum ait: *Racha non grandis admodum eſt verbum convitii, ſed magis de contemptu veniens, impatientiaque dicentis, ut ipſi nonnumquam vel ſervulis, vel inferioribus quibuſque aliquid imperantes dicimus; vade tu, dic tu illi. Sic etiam qui lingua utuntur Syrorum, Racha pro eo, quod eſt tu dicere ſolent.* Rationem verò aſſignat, cur nihilominus Salvator hanc culpam adeo aggravet; dicit enim: *Miſericors Dominus cum majoribus etiam minima quæque delicta pariter evellit, præcipiens, ut mutuo nobiſmetipſis, & honorabiliter utamur, & cautius, ut per hæc majora quoque peccata auferantur.* Alb. Magnus ſenſum hujus dictionis *Racha* decla-

Alb. Magn. S. Hilar.

rans diverſæ eſt opinionis, inquit enim: *Eſt ſignum indignationis cum contumelia ſine criminis impoſitione* S. Hilarius pariter inquit: *Vacuitatis opprobrium*

S. Hieron.

eſt. Cui conſentit S. Hieron. inquiens: *Hoc verbum propriè Hebræorum eſt, & ſignificat inanis, vacuus; quem nos poſſumus vulgata injuria abſque cerebro nuncupare.* S. Bonav. in ſermone 1. in Dominicam V. poſt Pentecoſten, in cujus Evangelio propoſita

S. Bonav. ſer. 1. in Dom. 5. poſt Pent.

recitantur verba, ita ſcribit: *Iraſcitur aliquis fratri ſuo duro verbo injurioſa convitiationis in ore; & hunc motum exteriorem removet Dominus, cum dicit: Omnis qui dixerit fratri ſuo Racha, vel fatue; quod fit, quando motus interior prorumpit in vocem exteriorem.* Conſideratione quoque dignus eſt diſcurſus; quem Hugo Cardin. ſuper hunc S. Matthæi textum inſtituit, obſervat enim, quod per hæc tria, ſcilicet

Hug. Card. Matth. 5. Chriſtus comminatur injurianti pœnam infernalem

judicium, concilium, & gehennam, Salvator injurianti pœnam infernalem comminetur; quia ſecundùm qualitatem culpæ, pœna quoque variari debet; vult igitur cœleſtis magiſter noſter, per varietatem nominum, ſuppliciorum quoque diverſitatem indicare. Ira & furor internus minus eſt malum, quam verbum expreſſivum alicujus vilipendii, quale eſt verbum *Racha*, hoc enim verbum majorem continet iræ interioris malitiam, ſicut & injurioſum verbum *fatue*. Iræ igitur comminatur judicium; excandeſcentiæ vero, quæ in verbum probroſum & ignominioſum prorumpit, comminatur concilium; injuriam denique deſtinat ad gehennam. In judicio accuſatur reus, eſtque in illo defenſioni locus, qua furor reprimatur. In Concilio ventilatur ſententia; unde ibi melior eſt conditio, quam quando fulminatur condemnatio. Poſt gehennam verò fulminatam, nulla ſupponitur eſſe evaſio. Paulus de Palatio illis, qui Salvatoris noſtri, alias adeo benigni, admirantur ſeveritatem, dum adeo aſperè caſtigat injurias, maximè verò hanc *qui autem dixerit: Fatue; reus erit gehennæ ignis*, hunc in modum reſpondet:

Paul. de Pal.

Qui ita ſentiunt, reſpublicæ Chriſtianæ majeſtatem non ſentiunt, neque enim Chriſtianos Chriſtus humiles ſolum eſſe voluit, ſed in ſuam protectionem adſcivit, ſub umbra alarum ſuarum locavit; fecit, ut Chriſtiani eſſent gens ſancta, populus acquiſitionis, fecit, ut eſſent filii Dei, fratres Chriſti, hæredes Dei, cohæredes Chriſti, fecit, ut eſſent cæleſtes, & angeli, & ſuper rerum naturalium ordinem evecti; & ut nihil deeſſet tantæ celſitudini, voluit in Chriſtianis habitare, & quod omnem ſuperat intellectum, conſortes fecit ſuæ divinæ naturæ. Annon tibi videtur æquum, ut qui fatuos dicit hujuſmodi homines, quos Deus ſibi fecit amicos & filios, gehennâ dignus efficiatur.

2. D. Chryſoſt. in ſupradicta homilia dictionem

D. Chryſ. hom. cit. Graviter delinquit, qui Virum honoratum vocat fatuum.

hanc *fatue*, exponens his verbis nos monet; *Ne leve aliquid exiſtimes fratrem fatuum vocare, quando enim iſte, quo ab irrationabilibus ſeparamur, & quo maximè homines ſumus, intellectu ſcilicet atque prudentia, fratrem ſpolias enim illum nobilitate privaſti. Non ergo verborum tantummodo ſonum ſimpliciter audiamus, ſed in res ingredientes ipſas, & vim illam convitii ponderantes, conſideremus, quantum ſermo iſte operetur dolorem, atque ad quantum malum ſæpe perveniat;* nam ut Seneca Philoſophus ait: *Quoſdam*

Senec. l. 2. de irac. 14 Auth. Imp. hom. 11. Adducitur hujus ratio.

unius verbi contumelia, non æquo animo lata, in exilium projecit. Author operis imperfecti de hoc verbo *Racha* ita ſcribit: *Racha dicitur hebraicè vacuus, quamvis quantum ad ſenſum verbi, unum eſt dicere fatue, & Racha; nam qui vacuus eſt, ille fatuus eſt, ſi Racha iracundiæ cauſa non dicitur, quare peccatum eſt? Quia contemptionis cauſa dicitur, nam etſi perſona illius tibi contemptibilis videatur, tamen dignitas Chriſtianitatis illius contemptibilis non erat, etſi illam aſpicere non volebas, tamen Chriſtum, qui in ea eſt, aſpicere debuiſti.* Enimvero unicum tantum verbum, unicus geſtus, unicus ſubriſus, unicus motus manus vel pedis, unicus obtutus, ad hominem quemdam honoratum contumeliandum & vituperandum nonnumquam ſufficit. Paulus de Palatio

Paul. de Pal. ibid.

eamdem dictionem *Racha*, ponderans, inquit: *Poteſt eſſe culpa mortalis ſi malo animo vindicavit;* idque ſequenti probat practico exemplo: *Sicut furatus obulum, volens aureum nummum ſuffurari, mortaliter peccat, ita qui miſerabilem dixit, majorem contumeliam dicere cupiens.* Abulenſis ſuper c. 5. S. Matth. q. 102. pro hujus dictionis intelligentia, hanc tradit doctrinam, inquiens:

Abul. q. 102. in c. 5. Matth.

Eſt Racha dictio hebraica, nihil ſignificans per modum conceptus, ſed ſolum per modum affectus. Poteſt ſignificari qualibet irriſio, vel contumelia, apud nos facta per ſigna aliqua ſine voce, quæ ſigna æquipollent vocibus non ſignificativis, ut eſt in motu capitis vel aliorum membrorum, ſecundùm diverſam hominum conſuetudinem. De injuria, qua proximus vapulat, dum eum ſtultum appellamus, S. Bonav. per authoritatem gloſſæ, ita ſcribit:

S. Bonav. ibid.

Non modicus furor eſt, quem Deus ſale ſapientiæ condivit, infatuatum vocare, & ſaliendi Deo derogare. Paulus de Palatio infernum promereri conſiderat, qui cauſa eſt convitii proximi ſui; dicit enim:

Paul. de Pal. ibid.

Si frater tuus infirmus, & animo tener eſt, audiens à te vocari fatuum, odium contra te concipit, percuſſiſti ergo fratris conſcientiam infirmam, nulla ergo tibi juſtior pœna, quam gehenna. Idem quoque gravitatem ponderat

derat injuriæ, per quam honor & exiſtimatio proximi vulnerantur, ſubjungit eum: *Et quidem ex quo ad Dei imaginem conditi ſumus, honorem cupimus, honoremque maxime pendimus.*

S. Bonav. in Luc. c. 6. v. 29.
Honor & exiſtimatio primum locum tenent inter bona temporalia.

5. S. Bonaventura hunc textum S. Lucæ: *Qui te percutit in maxillam*, de injuria verbali interpretatur, dicens: *Inferendo ſcilicet injuriam, ponit maxillam pro parte corporis nobiliori, qua cum percutitur, præcipua injuria irrogatur.* Honor etenim & exiſtimatio inter bona temporalia primum locum obtinent, ideoque facultatibus & vitæ imo à multis ipſimet animæ, licet male, anteponuntur; injuria autem directe ad bonam famam denigrandam tendit, atque ideo injuria flagelli nomine appellatur, diciturque *flagellum linguæ*, eſt enim flagellum inſtrumentum aliquod, quo ſervi & mancipia aliique viles homines cum ignominia cæduntur. Unde impii illi apud Jeremiam dicebant: *Venite & percutiamus eum lingua.* S. Bernardinus de injuriis ita ſcribit: *Pati poteſt juſtus perſecutionem in fama, quod maxime per contumeliam ſit, ſecundum enim magiſtrum Alexand. de Ales in 2. q. 43. Contumelia eſt peccatum ex improperio ſermonis, manifeſte tendens in proximi nocumentum.* S. Baſilius injuriam hoc modo definit: *Quid eſt maledictum, ſi‿econ‿itium? reſpondeo: omne verbum, quod eo animo profertur ut ex eo contumelia, ſive ignominia alter afficiatur.* In Theatro pariter vitæ humanæ dicitur: *Contumeliæ vocabulum à contemptu tractum volunt Ulpianus & Seneca, eſtque alieni honoris injuſta & aperta violatio. Differt à detractione, quod hæc circa famam alterius, injuriam faciat, idque occulte ſeu in abſentia. Hæc autem injuria ſive dictis, ſive ſignis inferri poteſt, idque præſenti, ſive abſenti tanquam præſenti; unde & rapinæ comparatur, ſicut detractio furto: quippe contumelia velut vi illata, ſcienti & renitenti honorem aufert, detractio vero occulte famam denigrat, & ignorante altero, ſicut fur pecunias.*

Eccli. 26. 9.
Jer. 18. 18.
S. Bern. to. 3. Ser. 6. a. 1. c. 1.
Quid ſit contumelia.
S. Baſil. in reg. brev. interr. 24.
Theatr. vit. hum. v. contum.

4. Volens Spiritus S. Divinæ juſtitiæ in caſtigando exprimere ſeveritatem, ita per Nahum loquitur; *Revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam gentibus nuditatem tuam & regnis ignominiam tuam, & projiciam ſuper te abominationes, & contumeliis te afficiam*, qui enim injuriantur nobis, noſtra, quæ ſæpe occulta ſont, quæque ſecretiſſima vellemus, publicant & manifeſtant. Hæcque una eſt, per quam delicta innoteſcunt, via; Porro quando in proceſſibus publica inquiritur flagitii notitia, tormenta applicantur reo, quibus excruciatus ſuum confitetur ſcelus, ac proinde injuria partes ſubit tormentorum, ſiquidem occulta noſtra manifeſtat delicta, unde & in Sapientia dicitur: *Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus.* Tormentum vero nobili animo acerbiſſima eſt injuria, circa quem textum Dionyſ. Carth. proinde ſic ſcribit: *Contumelia & tormento interrogemus eum, id eſt, inferendo ei opprobria & tormenta;* ubi ut videtis tormenta conjunguntur cootumeliæ.

Nahum. 3. v. 5.
Contumelia comparatur torturæ.
Sap. 2. 19.
Dion. Carth. ib.

5. Aſſerti hujus confirmationem accipite à S. Jobo, quem quidem providentia Divina ſæculis omnibus veluti ſpeculum exhibuit patientiæ Chriſtianæ, utpote quem nec ſubſtantiæ licet opulentiſſimæ jactura, nec omnium filiorum ſuorum ſtrages, nec ſterquilinium, aut ulcerum horrores, nec totius inferni contra eum armati furiæ vel leviſſime commovere potuerunt; ad uxoris nihilominus, amicorum, omniumque aliorum contumelias, omni alia tantarum plagarum carnificina contempta lamentari viſus eſt, cum diceret: *Uſquequo affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus?* ulcera intimas oſſium ipſius medullas cruciabant, aſt injuriæ intima animæ flagellabant penetralia; ideoque ſe opponebat, inquiens: *Arguitis me opprobriis*, circa quem textum S. Ambroſius ita diſcurrit: *Tamquam pugno eos validiore percuſſit, qui verborum ſuorum ſaxis lapidabant inimicum. Amiſerat omnia ſua, id eſt patrimonium cum filiis, patiebatur vulnera caro ejus, manebat ut tentationes verborum vinceret.* Moxque Sanctus hoc ipſum prælium, omnium quæ ſuſtinuit Propheta iſte, crudeliſſimum fuiſſe ſubjungit, dicens: *Non mediocre certamen, nihil ſic penetrat animam, nihil ſic mordet, ut durior ſermo. Multi cum vicerint adhibita tormenta ſermonum, duritiam non ſuſtinuerunt. Laborabat Job, ſed ſuſtinebat, & verborum ictus juxta vulnerum onera portabat.* Cui ultro citroque S. Athanaſius ſubſcribit, quando de injuriarum pravitate & acerbitate tractans, & ad Conſtantinum ſcribens ait: *Contumeliam gravius ferire, quam lapides.* Saxa namque corpus quidem lædere poſſunt, aſt injuria reputatioriem percutit, animamque ferit. Unde & ipſe redemptor noſter non ſe taliter flagellis, ſpinis, clavis aliiſque vexis & cruciatibus atrociſſimis ſe offenſum reputavit, quam contumeliis & opprobriis, quibus exagitatus fuit, unde D. Chryſoſt. in quadam Homilia ait: *In patibulo pendentem videntes transeuntes omnes amaris impetunt verbis.* Alii quidem cruciatus à militibus Romanis, atque juſtitiæ publicæ miniſtris inflicti fuerunt, at vero Hebræi ad evomendam contra ipſum conceptam rabiem, illum percutiebant & onerabant injuriis, unde S. Auguſt. merito ait: *Exacuerunt tamquam gladium linguas ſuas; non dicant Judæi: Non occidimus Chriſtum; Unde occidiſtis? gladio linguæ; acuiſtis enim linguas veſtras.*

Conſirmatur exemplo Job.
Job. 19. 2.
Job. 19. 5.
S. Ambr. l. 2. de interpell.
S. Athan. apol. ad Conſtant.
Chriſtus in cruce ſolis gravius improperiis, quam alia tormenta.
D. Chryſoſt. hom. 88. in Matt.
S. Aug. in Pſalm. 63.

6. D. Chryſologus poſtquam ex una parte ab Hebræis Chriſto illatas ponderaſſet injurias, ex alia vero parte, crucem, flagella, coronam ſpineam, fel, clavos, cunctoſque alios atrociſſimos paſſionis & mortis ipſius dolores, tandem de his concludit: *Quæ* (ſcilicet opprobria) *rebus ipſis mihi graviora videntur:* Apud S. Joannem c. 7. iidem Judæi acerbiſſima Chriſtum onerarunt injuria dicentes: *Dæmonium habes;* at vero ſcitiſne illatæ hujus contumeliæ cauſam? inquit Theophilactus, nimirum: *Contumelioſe & audacter dicunt: Dæmonium habes, eo quod putabant ſe terrere illum, & animam ejus contumeliis cruciari.* Quotidiana nos docet experientia, nullum nobis infligi ictum poſſe, qui os hominis honorati vivacius penetret, quam contemni & contumelias pati, hæc enim injuria eſt, quæ ad famæ & æſtimationis detractionem dirigitur; ac proinde Doctor Angelicus ita ſcribit: *Contumelia importat dehonorationem alicujus, quod contingit, cum aliquis id, quod eſt contra honorem alicujus, deducit in notitiam ejus, & aliorum, & hoc proprie pertinet ad contumeliam, quod quidem fit per aliqua ſigna ſed ſicut Auguſt. dicit in ſecundo de doctrina Chriſtiana: Omnia ſigna verbis comparata pauciſſima ſunt, verba enim inter homines obtinuerunt principatum ſignandi quæcumque animo concipiuntur, & ideo contumelia proprie loquendo in verbis conſiſtit.* Unde Paul. de Palatio hanc nos à nobiſmetipſis docet deducere conſequentiam, quam ſcilicet injuria corporalibus doloribus graviter præponderet: *Quam ſit grave*, inquit, *in alium jactare contumeliam, ex te ipſo diſce, quam eam gravare patiaris.*

D. Chryſol. h. 88. in Matt.
Joan. 7. 20.
Theoph. ib.
Contumelia graviſſime lædunt animam.
S. Thom. 2. 2. q. 72. art. 5.
Paul. de Pal. ibid.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Author & inſtigator injuriarum dæmon eſt, ac proinde peſſima hæc zizania ad ignem infernalem ſunt deſtinata.

THEMA.

Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me. Pſalm. 38. v. 2.

Diabolus, regit linguam contumeliantis.

1. PRophera regius in principio Pſal. 38. ſe ab hominibus perverſis per injurias provocatum unice ſtatuiſſe reprimere linguam ſuam, ne in verba erumpat impatientiæ, his verbis proteſtatur: *Dixi cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea; poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me;* quibus verbis ut S. Ambr. declarat, in eo qui infert injurias, dæmonem obſervat, utpote qui linguam injuriantis principaliter movet; *Adeſt,* inquit S. Doct. *ſemper inimicus, qui ſemper inſidiatur, etſi illum non vides, adeſt, etſi illum non ſentis incurſat.* Et vero ſi per verba improperii ab aliquo dæmoniaco vituperareris, cuinam vibratas in te adſcriberes injurias? utique dæmoni, Jam vero ſi S. Ambr. fidem habere volumus, ſpiritus malignus, tamquam inſtigator & author injuriæ, cum injuriante haud ſecus ac cum dæmoniaco cooperatur. Idque per Semei probat hiſtoriam, qui S. Davidem Regem tam vituperioſis turpiter oneravit contumeliis & injuriis. *Videbat David,* inquit, *conſiſtere adverſum ſe peccatorem quando Semei maledicebat, & lapidabat Regem ſuum, & clamabat: Exi vir ſanguinum; neque enim tam præruptus foret, ut nec tanti regis reverentia moveretur, nec armatum ejus timeret exercitum, cum unus de exercitu ejus convitiantem potuiſſet occidere, ſed amentem diabolus fecerat, qui eum impellebat ad mortem; Ideo David adverſus authorem magis prœliabatur, quam miniſtrum perſequebatur. Quod enim magnum ſi de homine invalido vindicaret, quem ad furorem alter urgebat, in cujus nece peccator habuiſſet voluntatis affectum? non gladio Diabolus, ſed verbo Dei vincitur.* Nulla inter homines etiam virtuoſos & juſtos ſeminari poſſunt peſtifera magis & pernitioſa zizania, quam injuriæ, & contumeliæ. Quis vero illa ſpargit? *Venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania;* ac proinde mirum non eſt, quod cœleſtis agricolæ juſſu, in ignem conjici juſſa fuerint: *Qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Injuriæ igitur, quæ odii & inimicitiarum fomentum ſunt zizania ſicut infernalis inimici; id quod S. Auguſt. in ſermone quodam his verbis confirmat: *Quid exerces inimicitias,* inquit, *quas evadere potuit nec ille, qui eas primus invenit? Initio namque inimicitias in protoplaſtum dum ſerpens exerit, interficitur, dum homini invidet, ipſe proſternitur; Ille homicidia erat ab initio.*

S. Ambr. ib.

Probatur per hiſtoriam Semei.

Matt. 13. v. 25.

Matt. 5. v. 22.

S. Auguſt. ſerm. 7. in appen. de diverſ.

2. Inter alias petitiones ab incarnata ſapientia orationi Dominicæ inſertas, ultima hæc eſt. *Libera nos à malo,* quibus verbis ut Euthymius declarat, nos à Dæmone liberari petimus: *Malum quidem,* inquit præfatus Euth. *hoc in loco Diabolum nominavit, non quod natura malus ſit, ſed voluntate. Per antonomaſiam autem malum eum appellavit, tamquam in extremo poſitum malitia. In eo vero quod nos precari jubet, ut ab eo liberemur, oſtendit quod atrociſſimum & irreconciliabile contra nos gerat bellum, nobiſque divino ſit opus auxilio. Solum autem explicavit, ut ab eo liberari precemur, docens omnis mali hunc eſſe cauſam, & ita ſolum contra eum inimicitias convenit evertere, & non contra eos, qui ex inconſiderantia ab eo inducti ſunt, nobiſque nocuerunt, quorum miſereri potius oportet, utpote ab eo ſuperatorum.* Noſtro igitur propoſita aptiſſima eſt illa in vitis Patrum deſcripta propoſitio: *Angelorum eſt nulli iraſci, ſed eſſe in pace perpetua, dæmonum autem irrevocabiles per omnem vitam exercere inimicitias.*

Matt 6. v. 13.

Euthym.

A quo malo liberari petamus in oratione Dominica.

L. 3. in vit. PP. n. 85.

3. Probroſior dari non poterat inſultus, quam ille quo Britius prælatum quemdam ſuum adeo Sanctum adeoque dignum, qualis S. Martinus erat, aggreſſus fuit, attamen omnes ab illo ſibi irrogatas injurias S. Præſul. patienter ferebat, quia ut ejus hiſtoria nobis fidem facit, prope Britium duos Dæmones conſpiciebat, qui illum ad opprobria S. Martino inferenda irritabant, & accendebant. Cum Abiſai Davidi contumeliatum honorem ſuum zelanti promiſiſſet dicens: *Vadam & amputabo caput ejus;* prudens Rex non ſolum manus ſuas in temerarii hominis illius ſanguine cruentari noluit, verum etiam partes ejus defendendas ſibi vindicavit, opponendo ſe illi qui injurias Regi illatas vindicare paratus erat, ipſe namque velut à Deo illuminatus probe agnoſcebat, Dæmonem in Semei operari, huncque eſſe omnium contumeliarum, quibus ipſum affecerat, authorem & inſtigatorem.

Juxta conviciantem duo apparent dæmones, illum inſtigantes.

2. Reg. 16. v. 19.

David agnoſcebat Semei inſtigatum à Diabolo ad conviciandum.

4. Optima conſideratione dignus eſt textus ille S. Joannis: *Et cœna facta, cum diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iſcariota;* His namque verbis Dæmon traditionis per Judam completæ author fuiſſe inſinuatur; quod etiam in aliis occaſionibus, in quibus de hoc eodem ſcelere agitur, haud obſcuris verbis innuitur; ſic enim dicitur: Et *poſt bucellam introivit in eum Satanas;* alibi pariter Christus Apoſtolos ſuos de Juda traditore his verbis alloquitur: *Ex vobis unus diabolus eſt,* & tamen quot æſtimationis & affectus teſtimonia incarnata erga ipſum exhibuit ſapientia? Etenim illum ad ſublimem Apoſtolatus apicem elegit, illum collegii ſui Apoſtolici œconomum conſtituit, eleemoſynas & peculium eidem conſignandi; illi donum attribuit miraculorum, non minus quam aliis Apoſtolis, illum ad pedum lotionem admiſit, in cœna ſapidiſſimum illi propriis manibus porrexit cibum, ipſumque ſacratiſſimo corpore ſuo communicavit, imo in ipſomet captivitatis ſuæ in horto completæ articulo amici titulo illum compellavit, ſuaveque labiis illius oſculum impreſſit, cum tamen ſciret, quod ab eo triginta denariorum pretio Judæis divenditus eſſet. Quid vero ad hæc omnia reſpondebimus? præterquam illud quod Origenes ingenioſe obſervavit, nimirum quod injuriam hanc, quæ major erat inter omnes, quæ infinitæ majeſtatis Deo inferri poterat, Chriſtus non tam Judæ, quam Dæmoni traditionis & venditionis authori attribuebat: *Unus ex vobis diabolus eſt. Scriptum eſt enim de Juda, & poſt bucellam introivit in eum Satanas; non eſt enim vobis pugna adverſus carnem & ſanguinem, licet videantur ex carne & ſanguine, qui nos perſequuntur; non eos oderimus, quin potius diligamus, licet inimici noſtri velint permanere, miſereamur eorum, dæmonium habent, illiusque patiuntur inſaniam.*

Jo. 13. v. 2.

Chriſtus proditionem Judæ attribuebat Diabolo.

Ib. v. 27.

Jo. 6. v. 71.

Orig. ho 13. in Ezech.

5. Filii Sarviæ quondam extimulabant David, ut de Semei inſolentia ultionem ſumeret; ſed qualiter manſuetiſſimus Rex eos placarit audiatis velim: *Quid mihi & vobis eſt filii Sarviæ, Cur efficimini mihi hodie in Satan?* illos enim, qui ad ulciſcendas injurias provocabant, Satanæ partes ſubire cenſebat, quandoquidem aliud non meditatur Satan, quam zizania odii, rancoris injuriarum, inimicitiarum, rixarum ſeminare, utpote de quo dicitur: *Ille homicida erat ab initio:* armans Cainum contra innocentem Abel, quapropter S. Bernardus in uno ſermonum *de modo bene vivendi,* authoritatem S. Auguſt. ſecutus, ita unumquemque noſtrum, præſertim autem potentiores, admonet dicens: *Hominem*

Qui ad ultiones inſtigant agunt partes Satanæ.

2. Reg. 16. v. 10.

Ib. 19. 22.

Jo. 8. v. 44.

vincis

Digitized by Google

S. Bern. ſer. 13 de mod. bene viv.

vincis humana felicitate, diabolum vincis inimici dilectione. Nec enim fulmen ullum Dæmonem magis ferit, quam inimici dilectio, redditioque boni pro malo.

Manſuetudo Chriſti contra conviciantes.

6. Ingenioſam quamdam pro eodem propoſito conſiderationem inſtituit Salmeron, quando Judæis Chriſtum calumniantibus & dicentibus: *Dæmonium habes;* oſtendit, qualiter Chriſtus manſuetiſſime reſponderit: *Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum;* circa quod proinde reſponſum ita ſermocinatur dictus author: *Tam manſueto reſponſo oſtendit ſe dæmonem non habere, non enim dæmonum eſt ad convitia patientes & manſuetos ſe præſtare.* At vero V. Beda in hactenus dictorum confirmationem notat, quod cum calumnioſe Salvatori impoſuiſſent dicentes, *Samaritanus es tu, & dæmonium habes,* hoc ipſum facere non potuiſſent, niſi à Dæmone ſpecialiter inſtigati fuiſſent: *Niſi impleti dæmonio,* inquit, *tam perverſe de Deo loqui non poſſent.*

Joan. 8. 49. Salm. tom. 8 tr. 42.

Joan. 8. 48.

V. Bed. ib.

7. Regius Pſalmiſta Deum interrogat inquiens: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Porro alios inter æterni hujus tabernaculi incolas annumerat illos, qui proximis ſuis nullas inferunt injurias: *Qui opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos, nec fecit proximo ſuo malum,* id eſt, ut Hugo Cardinalis explicat, *non acceptavit illatum à ſe vel ab alio; vel non accepit neque in corde ad cogitandum, neque in ore ad loquendum.* Quiſquis enim taliter ab omnibus tam inferendis quam ulciſcendis injuriis alienus eſt, omnes infringit proſternitque inimici machinas; ideoque proſequitur David inquiens: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus.*

Pſ. 14. v. 1.

Diabolus vincitur tolerantia opprobriorum.

Hug. Card. ibid.

Ibid. v. 4.

8. Neque dubium conſequenter eſſe poteſt, quin hæc zizania ignis infernalis ſint eſca, ut evidenter ex minacibus illis deducitur Chriſti verbis, inquientis: *Qui autem dixerit: fatue, reus erit gehennæ ignis;* quot equidem humanæ malitiæ exceſſus atrocitatem æternitatemque merentur pœnarum infernalium? & nihilominus prima omnium vice, qua Juſtitia Divina gehennæ meminit in amplo ſacræ Scripturæ volumine, eam ipſam non idololatris, maleficis, adulteris, ſimoniacis, aut homicidis, ſed iis qui proximos ſuos injuriis onerare audent minatur; Quod D. Chryſoſt. advertens ait: *Eum qui fratri, fatue, dixiſſet, gehennæ ignibus deputat, modo certe primum nomen gehennæ commemorans: cum enim prius de regno multa dixiſſet, tunc iſtius intulit mentionem.* Unde & idem Sanctus Apoſtolum plurimos è cœlo excluſos numerantem maledicorum pariter meminiſſe advertit inquiens: *Paulus non adulteros tantum, & maſculorum concubitores, ſed etiam maledicos à regno Dei excludit, & merito. Conviciator quippe bonum charitatis omnino corrumpit, & mille proximum involvit incommodis, ac juges inimicitias frequenter operatur, & Chriſti membra diſcerpit, ac deſiderabilem Deo pacem ſingulis quibuſque diebus exagitat, ampliſſimam diabolo viam per convitia parans, eumque efficiens fortiorem.*

Convitia ſunt eſca ignis infernalis.

Matth. 5. v. 22.

Chryſ. ho. 16. in Matth.

Quando in S. Scriptura primo fiat mentio ignis gehennæ.

9. S. Joannes Damaſcenus cuidam, qui proximum ſuum non ex odio, ſed ex joco ſeu deriſione ſe offendiſſe prætendebat, ita reſpondiſſe legitur: *Ais te non inimica & infeſta mente, ſed per jocum, atque animi cauſa, ac veluti aliud agentem inter pocula convitia in probos viros jacere? igitur per ludum quoque ac lætitiam, ſempiternum cruciatum ſubi, ac veluti aliud agens, ad ignem illum cujus acerbitas nulla oratione explicari poteſt, proficiſcere.* Ad cujus doctrinæ confirmationem aptiſſime deſerviet doctrina illa, quam Doctor Angelicus, injuriæ malitiam demonſtraturus in hæc adducit verba: *Nihil meretur pœnam æternam inferni, niſi peccatum mortale, ſed convitium vel contumelia meretur pœnam inferni ſecundum illud* Matth. 5. *qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis, ergo convitium vel contumelia eſt peccatum mortale. Cum convitium ſeu contumelia de ſui ratione importet quamdam dehonorationem, ſi intentio proferentis ad hoc feratur, ut aliquis per verba quæ profert, honorem alterius auferat, hoc proprie & per ſe eſt dicere convitium vel contumeliam, & hoc eſt peccatum mortale, non minus quam furtum & rapina, non enim homo minus amat ſuum honorem, quam rem poſſeſſam. Si vero aliquis verbum convitii vel contumeliæ alteri dixerit, non tamen animo dehonorandi, ſed forte per correctionem, vel propter aliquod hujuſmodi, non dicit convitium, vel contumeliam formaliter & per ſe, ſed per accidens, & materialiter, in quantum ſcilicet dicit id quod poteſt eſſe convitium, vel contumelia; unde poteſt eſſe quandoque peccatum veniale, quandoque autem abſque omni peccato; in quo tamen neceſſaria eſt diſcretio, ut moderate homo talibus verbis utatur, quia poſſet eſſe ita grave convitium, quod per incautelam prolatum auferret honorem ejus contra quem proferretur, & tunc poſſet peccare mortaliter, etiamſi non intenderet dehonorationem alterius.*

Qui per jocum alium conviciatur, etiam per jocum ibit ad infernum.

S. Jo. Dam. l. 2. paral. cap. 81.

S. Thom. 2. 2. q. 72. a. 2.

10. S. Antoninus contumeliam ſub hiſce terminis circumſcripſit: *Eſt expreſſio defectus alterius coram eo, per verba ad ipſum dehonorandum.* Citatque Gloſſam ſuper cap. 1. Epiſt. ad Romanos ſuper verbum illud: *Contumelioſos,* dicentem: *Contumelioſi ſunt qui dictis, vel factis injurias & turpia aliis inferunt, ut ſi quis projiceret lutum vel ſputum in aliquem, & hujuſmodi. Eſt autem differentia inter contumeliam, convitium, & improperium; nam contumelia eſt, cum refertur defectus culpæ in vituperium ejus, ut cum vocatur quis fur, adulter, vel hujuſmodi convitium cum refertur defectus culpæ vel pœnæ, ut cum quis vocatur claudus, cæcus, mendicus, & hujuſmodi; Improperium autem importat defectum nimorationis, cum reducitur ad memoriam ſervitium in neceſſitate collatum. Sæpe tamen ſumitur unum pro altero, & nomine contumeliæ vel etiam opprobrii, quolibet horum hic intelligitur.* In omnibus hiſce caſibus parum vel multum charitas offenditur proximi; idem vero, ut plurimum in fama & exiſtimatione læditur, quæ à quovis viro honorato cuilibet rei hujus vitæ anteponitur.

S. Anton. p. 2. tit. 7. c. 6.

Rom. 1. v. 30

Quid ſit contumelia, convitium, improperium.

11. Paulus de Pelatio vocabulum *Racha* ita quoque explanat: *Etiamſi ſit culpa venialis, vult Dominus ut à Concilio cognoſcatur, prodit certe ea culpa ex animo, labe ſuperbiæ contaminato, & parum fratris amatore, & ad majores contumelias præparato, quia igitur Dominus vehementer odit ſuperbiam, ſimul & vehementer fraternam requirit charitatem, & proximorum agnoſcit cauſas ut ſuas, idcirco vult & hanc cauſam ab Eccleſiaſtico Concilio cognoſci.* Sanctus vero Antoninus radicem peſſimæ propaginis hujus, ſcilicet injuriæ examinans ait: *Contumelia proponitur à Gregorio in libro moralium filia iræ, & quamvis oriatur aliquando ex aliis vitiis, magis tamen directe & communiter ex ira, & ideo eſt, quia finis iræ eſt vindicta, ſed nulla vindicta magis eſt in promptu irato, quam contumeliam inferre alteri. Aliquando oritur ex ſuperbia,* idque ex illo proverbiorum textu (*ubi ſuperbia, ibi contumelia,*) deducit inquiens: *Ratio eſt quia ſuperbi æſtimant alios inferiores ſe, ideo facilius contemnunt alios, & aliis iraſcuntur, inde naſcitur contumelia.* Propter quas ſicut & alias rationes culpabilis, æternæque pœnæ meritoria eſt injuria, ſiquidem ut plurimum in corde maligno, ſuperbo, charitate deſtituto erga Deum & proximum ædificare ſolet.

Paul. de Pal. in Matth. 5. v. 22.

Contumelia eſt filia iræ & ſuperbiæ.

S. Ant. ib.

quenda eſt.

oppetitum vindicativum reprimamus, admonet, dicens: *Non vosmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ; ſcriptum eſt enim: Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus.* Ubi D. Chryſoſt. quærit: *Cui ira? Dei. Quandoquidem enim hoc potiſſimùm, qui injuriis affectus eſt, videre cupit, ut ultione fruatur, hoc ipſum Deus copioſè & abunde dabit, nam ſi teipſum non fueris ultus, Deus erit, qui te juvando ulciſcetur.* S. quoque Cyprianus, ut injuriam patienter ſuffeſamus, ſpe vindictæ per Deum conſium mandæ, nos exhortatur, inquiens: *Injuria accepta patientiam tenemus, & ultionem Deo relinquimus. Ne dixeris: Ulciſcar me de inimico meo, ſed ſuſtine Dominum, ut tibi auxilio ſit.* Idem non minùs efficaciter nobis Tertullianus in hæc verba promittit: *Satis idoneus patientiæ ſequeſter Deus; ſi injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt; ſi damnum, reſtitutor eſt; ſi dolorem, medicus eſt; ſi mortem, reſuſcitator eſt; quantùm patientiæ licèt, ut Deum habeat debitorem.*

Rom 12. v. 19.
Chryſ. hom. 22. ad Rom.
S. Cypr. l. 3. ad Quirin. n. 106.
Tertul. de patient.

2 Filius Dei in mundum veniens, tempore univerſalis pacis naſci voluit, unde dicitur: *Toto orbe in pace compoſito;* inſuper à ſpiritibus angelicis pacem hanc terræ annuntiari diſpoſuit; quis igitur hoc eidem ab æterno Patre impoſitum, non miretur mandatum? *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum.* Quid pacis authori gladios condocet? Dubium hoc S. Paſchaſius verbis ſequentibus reſolvit: *Imperatur à Patre, ut accingatur gladio ſuæ fortitudinis, ad conſervanda omnium rerum jura, ut in pace ſint omnia, quæ poſſidet, nec ullus de vindicta cogitet ſervorum, dum viderit præliantem Dominum, mucrone ultionis accinctum.* Unde idem Propheta, quantumvis Filium Dei ſummè miſericordem futurum prædixiſſet, nihilominus eum quoque de iis, qui amore ſuo injurias tolerâſſent, judicium formaturum, ſubjungit, dum ait: *Faciens miſericordias Dominus, & judicium omnibus, injuriam patientibus.* Atque ideo idem David nullos umquam, quantumvis juratos & potentes inimicos, quales inter Saul primus erat, expaveſcebat; quia nimirum noverat, quòd conſignata Deo vindicta ab eodem defendi poterat; unde aliquando in præſentia aulicorum ſuorum gloriabatus, dicens: *Non timebo millia populi circumdantis me, .. quoniam tu percuſſiſti omnes adverſantes mihi ſine cauſa, dentes peccatorum contriviſti.* Sanè, quando ferarum dentes & ungues contriti ſunt, & comminuti, nihil nobis nocere queunt, ita nec inimici, pugnante pro nobis Deo. Deus enim, per potentiam ſuam inimicum proſternit, ne nocere queat, ſimulque noſtram aſſumens defenſionem, ſupplicium ſumit de injuria facta. In capite quarto & ſequentibus libris Job ,. multi ſociorum ejus injuriis calumniiſque ipſum affeciſſe, leguntur; nec tamen Deus aliquod indignationis ſignum edidit; At verò, quando Eliu eumdem longo ſermone aggreſſus eſt, qui à cap. 32. uſque ad 37. deſcribitur; tunc Deus cauſam Jobi in ſe ſuſcepit, adverſariumque ejus impugnare aggreſſus eſt, dicente Scriptura: *Reſpondens autem Job de turbine, dixit: Quid eſt iſte involvens ſententias ſermonibus imperitus?* Ubi meritò quærendum venit, quænam ſit cauſa, quòd Deus primo vice tacuerit, ſecunda verò vice promptè, tamquam calumniati ſervi ſui advocatus, ejus in ſe defenſionem ſuſceperit? Hujus rei myſterium in eo conſiſtit, quia prima vice Job à ſemetipſo innocentiam ſuam defenderat, ſecundo verò vice tacuerat, ſeque ipſum vincendo, contra ſe ollatas accuſationes non repulerat.

Cur filius Dei pacificus in hunc mundum veniens, juſſus fuerit accingere ſe gladio.
Pſ. 44. v. 4.
S. Paſch. ibid.
Pſ. 102. 6.
David nullum hoſtem timebat, ſciens Deum pro ſe pugnare.
Pſ. 3. v. 7.
Job. 4.
Deus defendit cauſam Job contra Eliu.
Job 40. v. 2.

3. Nicolaus Lyranus obſervat, quod cum Maria & Aaron contra Moyſen maledicas linguas ſuas laxaſſent, ipſe verò Moyſes patienter omnia ſuſtinuiſſet, Deus ipſius loco in vindictam prorumperit, dicente Scriptura: *Quod cùm audiſſet Dominus, iratus eſt, Erat enim Moyſes vir mitiſſimus;* Mariamque ſororem ejus lepra caſtigavit. Unde Rup. Abbas ait: *Moyſes nullo modo ſeipſum defendebat, & hoc pacto quaſi legitima cauſa defenſorem ſui Deum, magis tacendo conſtituebat.* S. Ambroſius Davidem introducit dicentem: *Maledicebant, ego autem benedicebam; quàm bonum eſt ferre convitium, & non referre? Deum præſulem acquirit, qui convitianti neſcit iraſci.* D. Chryſoſtomus id, quod inter Moyſen & Mariam accidit, his verbis conſiderat: *Ut autem diſcatis, tametſi nos oremus pro inimicis & injurioſis; Deum non dimittere illis peccata, ſi ex noſtra tolerantia deteriores fiant; veterem hiſtoriam vobis recenſebo. Obtrectavit Moyſi Maria. Quid hic Deus? leproſam eam & immundam fecit, probam alioqui & caſtam, deinde Moyſe deprecante, qui eam injuriam paſſus eſt, ut crimen remitteret, noluit Deus, ſed quid inquit? Si ſpuens inſpuiſſet frater in faciem ipſius, non confuſa fuiſſet? Maneat extra caſtra ſeptem dies.* Cùm die quadam perverſus quidam ſicarius magnum quemdam nobilem morte violenta ſuſtuliſſet, uxor quidem ejus marito viduata omnem adhibuit diligentiam, ut homicida ille in publicæ juſtitiæ deveniret manus, quia tamen eventus votis ejus non reſpondit (habebat enim ſicarius ille in aula principem quemdam, valde potentem, qui eum protegebat,) ipſa tandem poſt multorum importunas preces, eidem commiſſum ſcelus condonavit. Quod cùm ad aures cujuſdam, qui ſicarii illius amicus erat, deveniſſet, ja mox ad eum menſæ accumbentem, properavit, dicens: *Exoptatum ad te nuntium defero; quo audito, ſicarius tanto eſt timore, & tremore perculſus, quòd continuò velut demens exclamare cœpit: Heu me perditum! de me actum eſt, nam ſi mulieris ultionem evaſi, juſti tamen Dei manus non effugiam; & paulo poſt, tranſacta circiter hora, è domo egrediens, gravi cujuſdam tegulæ, quæ è tecto in ejus caput decidit, ictu percuſſus, illico animam efflavit.* Optimè igitur nos Iſaias Propheta monet, dicens: *Nolite timere opprobrium hominum.* At verò quo motivo nos inducere voluit ad hunc tam amarum bolum degluttiendum? Subdit confeſtim, ex ore Dei loquens Propheta. *Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos vermis, & ſicut lanam, ſic devorabit eos tinea, ſalus autem mea in ſempiternum erit, & juſtitia mea in generationes.* Etenim Deus eo modo operabitur, ut talis calumnia in noſtrum beneficium dilatatus, omneſque falſas accuſationes ab inimicis noſtris contra noſtram famam & reputationem machinatas, cum illorum infamia diſſipabit, & illos quidem per omnem æternitatem puniet, nobis verò, in præmium illius, quod omnem noſtram vindictam Deo remiſerimus, corporalem & ſpiritualem ſalutem impertietur. Unde S. Hieronymus ait: *Sicut veſtimentum conſumitur verme, vel tempore, & ſicut lana à tinea devorantur; ſic omne perſecutorum opprobrium cum perſecutoribus pertranſibit: Unde & Apoſtoli gloriabantur, quod digni eſſent habiti pro Domino pati contumelias.* D. Chryſoſtomus diſcurſum quemdam habet valde illis proficuum & conſolatorium, qui cauſam ſuam in materia calumniarum Deo committunt, dicit enim: *Multas injurias tuliſti? ſæpe convitia audiſti? ac proinde deſideras pœnam inimici? Atqui in hoc utilis tibi condonatio offenſarum. ſi enim ipſe vindictæ incumbas, ultionemque proſequaris, ſive per verba, ſive per facta,*

Lyranus.
Et cauſam Moyſi contra Aaron & Mariam Convertantes illum.
Num. 12. v. 2.
Rup. Abb. l. 2. in Num. c. 34.
S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 6.
D. Chryſ. hom. 22. tom. 1. de ſimult.
Hiſt. ſelect. Ant. Man. c. 282.
Inſignis hiſtoria vindicantis Dei injuriam ab injuriato condonatam.
Iſai. 51. 7.
Ibid. v. 8.
Omnes condonatæ injuriæ cedunt in noſtrum bonum.
S. Hier. ib.
D. Chryſ. Ibid.

ſive

ſive per imprecationem, Deus ipſe à ſumenda ultione ſuperſedebit, utpote te ſatagente circa tui ipſius vindictam. Imo non ſolùm non proſequetur pœnas injuriarum tuarum, quam paſſus es, ſed à teipſo mulctam exiget, ut injurioſè à te habitus.

Qui ſeipſum vindicat, meretur ut à Deo ſeverè caſtigetur.

Meretur enim is, qui ſemetipſum vindicat, ut à Deo ſeverè caſtigetur, quia falcem ſuam in meſſem mittit alienam, utpote qui juriſdictionem illam ſibi uſurpat, quæ Deo eſt propria. In nulla bene ordinata republica permittitur, ut perſona aliqua privata, per ſe, & pro ſe juſtitiam exerceat. Unde Apoſtolus ait: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit.*

Rom. 14. v. 4.

Pſ. 93. v. 1.

Propheta Regius ait: *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum liberè egit.* Ubi bis ultionum Dominum Deum appellat, ſicut pariter Spiritus S. in eadem ſcriptura, ut à principio diximus, bina vice proteſtatur, dicens: *Mea eſt ultio, & ego retribuam, mihi vindicta, &c.* ut intelligamus, quanto zelo Deus hoc punctum, & juriſdictionem ſuam proſequatur.

Ibid. v. 2.

Pergit ulteriùs David, dicens: *Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem ſuperbis.* D. Chryſoſtomus in eadem homilia, eamdem habet conſiderationem, dum ait:

Chryſ. ibid.

Quod ſi in hominibus id ſit, ut vulnerato à nobis alieno ſervo, dominus illius indignetur, ac pro contumelia accipiat, ipſi quoque ſi injuriis afficiamur, ſententia Judicum & Dominorum expectanda eſt. Ideo quoque Sanctus idipſum perſuadere nititur ſequenti motivo: *Si in rebus humanis,* inquit, *nemo ſibi ipſe jus dicit, & pro arbitrio ultionem diſpenſat, quanto magis id obſervandum in rebus illis, ubi Deus ipſe vindex conſtitutus eſt?* Idem quoque punctum S. Bernardinus his verbis commemorat:

S. Bern. tom. 1. ſer. 50. a. 1. cap. 2.

Graviter injuriatur Deum, & turpiter inhonorat illum, ſi homo aufert ſibi aliquid, quod ſibi ſoli reſervat Deus. Tria autem ſunt quæ ſibi ſoli reſervat, gloriam, judicium, vindictam. Gloria, ſicut Iſaiæ 42. *ipſe Dominus ait: Gloriam meam alteri non dabo. Secundo reſervat ſibi judicium, hoc eſt finaliter judicare; unde* Joannis 5. *dicitur: Dedit Pater omne judicium Filio, quia Filius hominis eſt, id eſt, quia Deus & homo eſt. Tertio ſibi reſervat vindictam, ideo ad* Romanos 13. *ait: Da mihi vindictam, & ego retribuam; qui ergo de inimico ſe vindicare contendit; rapinam perpetrat contra Deum.*

Præclara hiſtoria hominis Ethnici. *S. Bonav. de S. Ag.*

4. S. Bonaventura ad propoſitum noſtrum ſequentem de antiquo quodam Romano refert hiſtoriam: *Marcus Bibulus vir ampliſſimæ dignitatis, & ſummis honoribus functus, dum in Syria moraretur, duos nobiliſſimos ſuos filios a militibus Ægypti occiſos cognovit, quorum interfectores ad eum vinctos Cleopatra Ægypti Regina miſit; ut ex eis quam vellet, appeteret ultionem; at ille hoc accepto beneficio, quo nullum majus lugenti dari poterat, dolorem cedere virtuti coëgit, & carnifices filiorum intactos ad Reginam remiſit, dicens: Hanc vindictam non ſuam, ſed Senatus eſſe debere.* Idem verò Seraphicus Doctor poſt recenſitam hanc hiſtoriam, in hæc verba ſubjungit: *Utinam nos ſic, cùm offendimur, Divino Senatui vindictas relinqueremus, quia dicitur: Mihi vindicta, & ego retribuam; nullam enim injuriam inultam relinquere, ſi ſe homines vindicare nolint.* D.

Chryſ. ibid.

Chryſoſtomus in eadem homilia, *de ſimultate ſive ira,* inquit: *Injuriam aliquis tibi fecit? læſit? infinita mala inflixit? cave pœnam tuam proſequare, ne Dominum tuum contumelioſè tractes; cede Deo, ipſe negotium multò meliùs adminiſtrabit, quàm tu cupis; tibi ſolummodo juſſum eſt, ut pro eo, qui te læſit, preces fundas; quid autem de eo ſtatuendum ſit ſibi reſervari juſſit.*

Læſus non poteſt eſſe judex in cauſa propria.

Nos in cauſa propria competentes judices eſſe non poſſumus, non ſolùm quia cauſa propria eſt, verum etiam quia judicium & mens noſtra ab ira & appetitu vindicativo conturbata rectè judicare neſcit. Venerabilis Beda ſuper prædicta verba ita ſcribit:

Beda in cap. 12. ad Rom.

Date locum iræ, ac ſi dicat; Quid opus eſt, vosmetipſos veſtras ulciſci velle injurias, qui nec corda hominum noſſe, nec agnita eorum ſcelera tranquillo valetis animo judicare? Ego retribuam, mihi vindicta. Id eſt, omnia mala, quæ vobis irrogantur, mihi fiunt, licèt ſim impaſſibilis, ſed ego vindictam mihi pro his retribuam, puniens æternaliter eos, qui temporaliter vos affligunt. Poëta ille olim cecinit: *An neſcis longas Regibus eſſe manus?* quod longè verius de Dei providentia dicere poſſumus, ac proinde, dic, ſodes, quemnam exiſtimas inimicum tuum melius plectere poſſe? Tene, an verè Deum?

Deus melius plectere poteſt adeo tem quam homo læſus.

Certum eſt, quod inimicus tuus priori loco Deum offenderit, & poſtea te, adeoque Deus per juſtitiam ſuam inimicum tuum ex pluribus titulis caſtigabit, tum ut infallibiles ſuas adimpleat promiſſiones, quia *juſtus Dominus, & juſtitias dilexit,* tum ne te defraudet, qui cauſam tuam ipſius manibus remiſiſti.

Pſ. 10. v. 8. ſimile.

Numquid magnus futurus eſſet favor tuus, ſi te à potenti aliquo viro indignè tractato, princeps ſupremus ſe tibi obligaret, quod injuriam tibi factam æquali rigore caſtigare vellet, ac ſi offenſæ propriæ ſuæ perſonæ irrogata fuiſſet? hunc autem favorem Filius Dei omnibus injuriam patientibus promittit, quas enim illi patiuntur injurias, ſibi irrogatas eſſe cenſet unde ait: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis;* ac proinde ſe nobis obligat, quòd vindicaturus ſit omnes nobis illatas offenſas, idque duplici titulo:

Matt. 25. v. 40.

Primò, quia ipſemet per eaſdem offenſus fuit, deinde verò, quia nobis cauſam noſtram (dummodo hanc illi committamus) defendere promiſit. Ac proinde ubicumque noſter & ejus inimicus fuerit, ipſum ſuo tempore viſitabit: *Si aſcendero,* inquit David, *in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum ades: Si ſumpſero pennas meas, &c.*

Pſ. 138. v. 8.

Tempus tranſitus ex hac vita ad aliam erit Deo tempus ultionis.

5. Objicies fortaſſe, ſæpe contingere, quòd inimici per factam illis condonationem inſolentiores evadant, alia verò ex parte divinum ſupplicium non ſemper illis immittatur, ſed ſæpe ab omni pœne immunes ad mortem uſque vivant. Ac proinde reſpondeo, Deum noſtrum (de quo Pſalmiſta ait: *De vultu tuo judicium meum prodeat, oculi tui videant æquitates,*) non ſine cauſa dicere: *Ego retribuam in tempore.*

Pſ. 16. v. 2.

Quodnam eſt tempus illud, quod Deus ad puniendum expectat? nimirum tempus tranſitus ex hac vita ad aliam. Eccleſiaſticus vindicativo minatur dicens: *Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit.*

Eccli. 28. v. 1.

Promiſit nobis Deus veniam peccatorum ſi nos offenſas aliorum dimittemus.

Verum quidem eſt, quòd Deus pro quovis tempore peccatorum promiſerit remiſſionem, cum hac tamen conditione, ſi nos noſtras quoque offenſas dimittemus, ſecus verò minimè; Deus igitur ad punctum uſque mortis peccata vindicativi caſtigare ſæpe differt; tunc verò illa infallibiliter & ſeveriſſimè caſtigabit; tametſi enim Deus pro aliis peccatis facile reconciliatur, verſus odium tamen, inimicitias, & vindictas implacabilem ſe & inexorabilem exhibebit, ideo dicit Scriptura: *Cor durum malè habebit in noviſſimo;* & iterum: *Judicium ſine miſericordia illi, qui non fecerit miſericordiam.*

Eccli. 3. v. 27. *Jac. 2. 13.*

Vatablus legit: *Cupidum ultionis, ultio manet à Domino.*

Vatabl.

Complutenſis verò vertit: *Vindicans à Domino inveniet vindictam.*

Complut.

Hugo Cardinalis prædicta Eccleſiaſtici verba ita exponit:

Hug. Card. in Eccli.

Et peccata illius ſervans ſervabit; id eſt, peccata illius injuriantis ſervans Dominus ad pœnitendum, ſervabit ad puniendum, ſi non

pœnituerit hic; & ideo Job 21. dicitur: *In diem perditionis ſervabitur malum.*

6. Apud Ezechielem ſequens legitur è Deo facta comminatio: *Pro eo, quod fecerunt Paleſtini vindictam, & ulti ſe ſunt toto animo, &c. Ecce ego extendam manum meam ſuper Paleſtinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimæ regionis.* Deus enim juſto ſuo judicio permittit, ut familiæ, civitates, provinciæ, & regna integra in tormentum abeant, & diſperſionem. Paulo poſt vero ſubditur: *Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manuum ſuarum, Dabis eis ſcutum cordis.* Quodnam vero eſt hoc ſupplicium, quod Deus comminatur, ſcilicet dare illis qui ſe vindicant, ſcutum cordis? ergone ſagittæ iræ Dei in ipſos penetrare non poterunt? ſiquidem circa cor ſcutum portant, per quod defendentur? enimvero non eſt hic ſenſus verborum Dei, nec hoc vult dicere Deus, ſed potiùs verba illa concordent cum iis, quæ paulò ante citavimus, ominoſum: *Cor durum malè habebit in noviſſimo;* nam circa corda illorum, qui ſpirant vindictas, in hora mortis cingentur velut ferro & chalybe odiis, inimicitiis, rancoribus, quibus quoad uſque vixerunt, fuerunt immerſi, adeo ut verbum, vox, & gratia Dei ad corda illorum penetrare non poſſent, ideóque à ſe repellant confeſſariorum monita, exhortationes religioſorum, propoſitaque illis de ſuppliciis æternis comminationes ſurdis auribus excipient. Unde Bellovacenſis de iis ita ſcribit: *Tales deſcendunt in infernum cum armis ſuis, ſicut dicitur Ezechielis 30. qui ſcilicet armati odio, & mala voluntate moriuntur. Sic dicit Magiſter Jacobus de quodam Comite, qui cùm inungeretur, & moreretur, & diceretur ei ab inungente: Pax tecum, cùm habuiſſet guerram cum quodam vicino ſuo, credidit, quod rogaretur de pace facienda cum eo, cùm autem totis viribus reclamaret, & contradiceret paci faciendæ, in illa contradictione ſpiritum exhalavit, & ſic cum odio & ira armatus ad inferos deſcendit.*

Ezech. 25. v. 15 & 16.

Qui ſpiritum vindictæ fovent, in hora mortis induratì moriuntur.

Thren 3. v. 64 & 65.

Bellov. ſpec. mor. lib. 3 p. 5. d. 8 1.

Ezech. 30.

7. S. Bernardinus ad hoc propoſitum terribilem quemdam refert caſum, qui in monte Calvariæ juxta Chriſti ſepulchrum, videlicet Anno 1419. contigit. Cùm enim ibidem in tertiam quadam diverſi viatores ad viſitandam Terram Sanctam ex Hiſpania appuliſſent, accidit, *quòd vetula quædam eos circuiens, ad adoleſcentis cujuſdam pedes offendens in terram corrueret, levi quidem caſu, corporeque illæſo. Exinde tanta indignatione & odio contra illum adoleſcentem repleta eſt, quòd cùm perveniſſet cum cæteris peregrinis ad locum noſtræ redemptionis, ad eſt, ad Calvariæ montem, adoleſcente ab ea humiliter veniam poſtulante, illa tamen levem offenſam parcere noluit, ac ut moris eſt, convenientibus aliis peregrinis ad humilem & devotam confeſſionem, atque ad ſacram communionem, antequam viſitent illa loca ſacra, inter alios acceſſit ad confeſſionem adoleſcentulus ille, qui inadvertenter læſerat mulierem; hic narravit confeſſori ſcandalum, quod de illo ſumpſerat vetula illa innocenter. Statim mittitur ad vetulam illam poſtulaturus veniam, & innocentiam nihilominus oſtenſurus, quod quidem eo humiliter in præſentia peregrinorum implente, & illam exhortantibus ad hoc etiam aliis, illa vero remittere denegante, ad confeſſorem revertitur adoleſcens, indicans duritiem mulieris; remittitur bis, & tertio ad eamdem genibus flexis, & brachiis cancellatis, cunctis peregrinis ad indulgendum adoleſcenti innocenti exhortantibus. Illa indignata & à diabolo jam obſeſſa, oblita animæ ſuæ, oblita laborum atque diſcriminum præteriti itineris, oblita ſacrati loci, ſanguinis Salvatoris, oblita illius, qui in cruce ibidem pendens, non tantùm largè pepercit, verùm etiam ardenti charitate Patrem pro ſuis crucifixoribus exoravit, oblita divinæ miſericordiæ atque juſtitiæ tantùm memor injuriæ, ad indulgendum adoleſcentulo, nullo modo potuit inclinari.* Nimirum ad litteram in ea adimpletum fuit: *Cor durum male habebit in noviſſimo. O judicium ſummi Dei!* exclamat S. Bernardin. *O tremenda juſtitia divinæ ſeveritatis! dum juvenis ille cum cæteris peregrinis ſuſcepit Dominicum Sacramentum, vetula illa à dæmone jam arrepta, in ciſternam, quæ quaſi per viginti paſſus diſtabat, abiens, velociſſimè impetu præcipitavit, & quod mirabile eſt, multis circa ciſternam exiſtentibus ut haurirent aquam, ſatis de parvo ciſternæ ore, nullus de ejus præcipitio percepit.* Unde dictus Sanctus concludit, dicens: *Diſcant hic omnes animæ duri cordis, ac nolentes parcere inimicis, quòd ſi, ut Jacobi 2. ſcriptum eſt: Judicium ſine miſericordia fiet illi, qui non fecit miſericordiam.* Veriſimile equidem eſt, eamdem mulierem aliis quoque temporibus vindictæ cupidam fuiſſe; ac proinde *qua ſic vixit, ſic moritur.* Porrò quàm tenaciter odium cordi humano adhæreat, ex inde colligi poteſt, quod, ut in hiſtoriis Indiarum ſcribitur, quidam ex induſtria è Luſitania navigavit in Indias, nullo alio hinc motus, quàm ut inimico ſuo in Indiis commoranti, necem inferret; qui tamen converſus eſt concionem auſcultans Domini Alboredi, in qua de inimicorum dilectione perorarit. David in Pſal. 40. mortale quoddam inimicorum ſuorum erga ſe odium his verbis expreſſit: *Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur, & peribit nomen ejus?* verumtamen quia cauſam ſuam Deo commiſit, ab eo defenſus, atque ad vitam immortalem perductus fuit: *Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti, & confirmaſti me in conſpectu tuo in æternum.*

Stupenda hiſtoria vindicativæ Vetulæ.

S. Bern. to. 1. ſerm. 50. a. 3. c. 4.

Jac. 2. 13.

Sacchin. an. 1560. n. 673. tit. 2.

Pſ. 40. v. 6

Ibid. v. 13.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Acceptarum injuriarum remiſſio ex corde proficiſci debet; ubi etiam nonnulla conſiderantur ad illam facilitandam opportuna media.

THEMA.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo,
Levit. 19. v. 17.

1. DEus olim in Levitico ſeverè vetuiſſe ſcribitur, ne quis venenum odii contra fratrem ſuum in corde ſuo fovere præſumeret, prout ex illis verbis patet: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo;* nomine autem fratris quilibet homo comprehenditur, ut Cajetanus exponit, dum ait: *Et ratio repugnans actus aſſignatur, frater enim non eſt materia odii ſed amoris; & quia propria odii ſedes cor eſt, non ideo adjungitur in corde tuo, quia extra cor poſſit eſſe odium, ſed ut intelligatur, non odio occulto habendum eſſe fratrem.* Eamque diſordinationem in Abſalone exemplificat, qui Amnon mortali odio proſequens, in externa tamen forma omnem erga eum exhibebat benevolentiam & amorem, ita etiam ut ipſum ad convivium invitaret, cui mortem machinabatur occultè.

Odium, ſicut non oſtendendum exterius, ſic nec fovendum in corde.

Cajet. ibid.

2. In parabole de decem millibus talentorum, cœleſtis Magiſter ſeveriſſimum æterni Patris ſui ſupplicium eis minitans, qui in remittendis per proximos illatis offenſis obſtreperi forent, ſequentibus

Monet Chriſtus injurias remittendas non

ſolum exterius ſed & ex corde. bus verbis uſus fuiſſe legitur: *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Ubi S. Hieron. Chriſtum magno cum myſterio, *de cordibus veſtris* dixiſſe advertit, inquiens: *Quia poteſt unuſquiſque dicere, nihil habeo contra eum; ipſe novit, habet Deum judicem, omnem ſimulationem fictæ pacis evertit, dicens: Si non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.*

Matt. 18. v. 35.
Hier. ibid.

Quem textum ſimili penitus commentario amplificat Cajetanus, dum inquit: *Non vult ſimulatam remiſſionem, ſed ex intimo corde, qui cordium ſcrutator & judex eſt Deus:* Adeoque non ſufficit inimico reconciliari, ſecundùm oculos mundi, ſiquidem Deus, qui cor noſtrum penetrat, quæ dilectionis noſtræ ſit ratio, an ſcilicet verè aurum ſit, optimè dignoſcit; quapropter S. Auguſt. hoc ſalutare nobis tradit dogma dicens: *Melius eſt, ut clames ore, & dimittas in corde, quam ſis blandus ore, & crudelis in corde.* Neque minus efficaciter & aptè eadem Chriſti verba explicat Dionyſ. Carth. dicens: *Cordialiter diligendo injuriantem, & culpam penitus dimittendo, ita ut nihil amaritudinis, iræ vel impatientiæ inhæreat animæ veſtræ.*

Cajet. ibid.
S. Auguſt. ſerm. 15. de verb. Dom. in cap. 10.
Dion. Carthuſ. ibid.

3. S. Bernardinus authoritati S. Bernardi in quodam ſuper Cantica ſermone innixus, ita eamdem confirmat veritatem, dicens: *Sunt quidam ſic donantes injuriam, ut non ulciſcantur, ſæpius tamen improperent. Sunt etiam alii qui licet ſileant, manet tamen odium alta mente repoſitum, & rancorem tenent in animo, quorum neutrum plena indulgentia eſt.* Sanè ſi quis Cainum vidiſſet Deo ſacrificia offerentem, numquid eum virum reputaſſet, religione & pietate inſignem & nihilominus Deus, qui intima ſcrutatur cordium, oblationem ejus benigno non eſt intuitus oculo, quia ſcilicet venenum odii fraterni in corde ejus contemplabatur, quapropter S. Bernardus illi improperat, dicens: *Quid miraris ô Cain, ſi non reſpicit ad te, qui ita diviſus es in te, ſi manum devoveas, quid animam das livori?* Ita pariter quot ſunt pro dolor, qui ſecundum externam ſpeciem ſe reconciliatos ſe exhibent offendentibus, qui tamen interius viperinum fovent odii venenum? quos S. Auguſt. ſaluberrimè his admonet verbis: *Ibi dimittito, ubi Deus videt, aliquando enim homo dimittit ore, & tenet odium in corde, non timens oculos Dei: Prorſus dimittite, quia quod propter homines dimittitur, non apud Deum valet; quod autem propter Deum dimittitur, apud Deum valet, & apud homines prodeſt.* Fortitanne amore Dei offenſam vos remiſiſſe inimico veſtro dicetis? Advertite quoniam Deus videt cor veſtrum, voſque mentitos eſſe cognoſcit, ſiquidem in nobis non amor ſuus, ſed odium nidificat contra proximum. Unde S. Auguſtin. quemdam, in danda indulgentia offenſæ difficilem ita interrogat: *Quid dicis? reſpondebis forte per infirmitatem non poſſum. Sed proſi.e, & age ut poſſis, maximè quia oraturus es judicem, quem fallere nemo poteſt, qui actorum eſt cauſam tuam.* Ubi notandum S. Auguſt. dicere: *Judicem, quem fallere nemo poteſt.* Deus enim judex erit, quem nemo poteſt decipere, ac proinde cum ille cor noſtrum penetret, neceſſum eſt ut circumſpecti ſimus, in abolendo ab eo omni rancore, omni malevolentia, omni amaritudine. Neſcio, an aliquando obſervaveritis quod incarnata ſapientia Matth. 5. præceptum de dilectione inimicorum præſcribens, juſſerit, ut illos amaremus, illis benefaceremus, & rogaremus pro illis: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro perſequentibus & calumniantibus vos;*

S. Bern. in 2. ſer. 50. & 2. 6. 1.
Qui ita dimittunt injuriam ut odium ſervent in corde, nihil boni faciunt nec merentur.
S. Bern. ſer. 24. in Cant.
Pater in Cain.
S. Aug. to. 10. h. 42.
Ex corde condonanda eſt injuria.
S. Aug. ſer. 170. de temp.
Inimicis benefaciendum eſt, & orandum pro illis.
Matt. 5. 44.

numquid ſuffeciſſet dicere: diligite illos? nequaquam; cum enim *probatio dilectionis exhibitio ſit operis*, ut hic amor in nobis eluceſcat, illos à nobis beneficiis affici voluit: *Benefacite his, qui oderunt vos;* atque inſuper ut hunc amorem ex corde procedere demonſtremus, voluit, ut cor noſtrum in oratione pro ipſis elevaremus ad Deum. S. Bernardinus naturam & conditionem deſcribit illorum, qui ſolum extrinſecus condonant. *Sunt plerique,* inquit ille, *qui ſe dicunt parcere inimicis ſuis, nec velle eis nocere, tamen non poſſe eos videre, neque inſuper volunt cum eis loqui; contra quos Chryſoſtomus de compunctione cordis, tractans illud: Dimitte nobis debita noſtra, ait: Si tantummodo non lædas eum qui te læſit, avertis te tamen ab eo, nec libenter eum videas, manet ſine dubio vulnus in pectore, & dolor angeſcit in corde, quod ſi eſt, nondum utique, quod Chriſtus mandavit, expletur. Numquid tu ita vis propitium tibi Deum fieri, ut non quidem lædat, avertat tamen ſe à te, & peccatorum tuorum veniam poſcas, talem exhibere te debes his, qui delinquunt in te.*

S. Bern. ib. a. 1. c. 2.

5. Salmeron de hac eadem inimicorum dilectionis materia tractans idem promovet intentum doctrina ſequenti: *Eſt magna virtus ita linguam poſſidere, ut bonum pro malo reddat, cum tamen certiſſimum ſit cordis index. Non tamen ergo pro inimicis eſt orandum, ſed etiam illis eſt bene precandum. Diligite corde, benefacite opere, orate verbo; diligite, dando primo cor; benefacite largiendo temporalia; orate, ſpiritualia communicando.* Cui ſententiæ S. Gregorius pleniſſimè ſubſcribit, quando & ipſe, qualiter ea corde inimicum diligere debeamus, ita nos inſtruit dicens: *Sciendum eſt, quia inimici dilectio tunc veraciter cuſtoditur, cum nec de profectu abjicimur nec de ruina illius lætamur. Nam ſæpe in dilectiones imagine erga inimicum, animus fallitur, ſeque tunc diligere æſtimat, ſi ejus vitæ contrarius non exiſtat; ſed dilectionis vim occultè & veraciter aut profectus inimici, aut caſus interrogat. Hac enim de re ad plenum ſemetipſam mens hominis neſcit, niſi eum quem ſibi adverſarium credit, in defectu vel profectu mutaſſe modum ſui ſtatus invenerit. Si enim de proſperitate adſicitur, & de calamitate odientis lætatur, conſtat quia non amat, quem non vult eſſe meliorem, eumque etiam ſtantem voto proſequitur, quem cecidiſſe gratulatur.* Quo in puncto Job veraciter ſe juſtificatum oſtendit, dum ait: *Si gavisus ſum ad ruinam ejus, qui me oderat, & exultavi quod inveniſſet eum malum; non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus.* Circa quæ verba S. Gregorius ita diſcurrit: *Peccaret quippe, ſi hoc optaret à Deo fieri, quod ipſe facere vel omnino non poſſet, vel ſi poſſet, minimè deceret; nam qui maledictionibus inimicum impetunt, quid aliud in illo facere Deum volunt, niſi quod ipſi facere aut nequeunt, aut erubeſcunt?*

Salm. to. 5. tr. 42.
Quomodo inimici veraciter ſint diligendi.
S. Greg. lib. 22.
Ad exemplum S. Job.
Job. 31. 29.
S. Greg. ib.

6. S. Bonaventura quando nam inimico veniam petenti, offenſam remittere teneamur, examinans, quærit: *Utrum teneatur quis remittere injuriam inimico petenti;* reſpondetque ſub diſtinctione, inquiens: *Ex injuria ſolent oriri tria; Primum eſt rancor in affectu, ſecundùm eſt rancoris ſignum in effectu; tertium eſt actio contra injuriam. Primo tenetur quis ſtatim remittere etiamſi non rogetur; ſecundo tenetur remittere veniam veraciter petenti, id eſt, parate emendare ſecundùm facultatem ſuam; tertium non tenetur remittere.*

S. Bonav. compend. theol. ver. l. 3. c. 17.

7. Salmeron citata examinans verba: *Si non remiſe.*

Matt. 18. 35.

Salm. ibid. *miſericiis ... de cordibus veſtris*, ita eumdem propoſito noſtro accommodat textum: *Addit, ex cordibus veſtris, quia actio injuria condonatio ab omni fuco & fictione debet eſſe aliena.* Pro cujus confirmatione quædam nobis deſerviet cæremonia Miſſæ; poſt *Pater noſter* enim in Sacrificio Miſſæ recitatum (ubi coram Deo, debita, idest, offenſas à proximis noſtris illatas nos remiſiſſe proteſtamur,) Sacerdos proſequitur dicens: *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, & paulo poſt pax porrigitur, quæ in Miſſis ſolemnibus ad omnes defertur. Id autem quod in præſenti notandum, documentum eſt, quod D. Chryſoſt. circa hanc cæremoniam in ſequentia tradit verba dicens: *Nam oſculum pacis porrigere, tempore quo munera offeruntur, in uſu eſt; ſed vereor, ne forte plures ex nobis labiis hoc tantummodo faciant, cum Chriſtus pacem non ex ore, ſed ex corde deſideret, & affectu velit proximum, non labiis honorari. Si enim pax non habetur in corde, quaſi in ſcena res agi videtur, & ludo, unde per hæc exacerbari Deus credendus eſt potius, quã placari. Puritas enim & veritas eſt, qua placet Deo, reſpuit autem & odit omne quod ſimulatur & fingitur.*

Hoc ipſum nos docet aliqua cæremonia in Miſſa.

D. Chryſ. l. 1. de compunct.

8. Ad facilitandem vero cordialem hanc injuriarum remiſſionem, efficiendumque ut eadem ſit permanens, advertendum eſt, quod S. Anſelmus in capite quodam cui titulus eſt: *Ratio, quomodo inimici diligi poſſint*, his verbis tradit: *Ad hoc conſiderandum eſt, qualiter tu, qui in bono proficere deſideras, tibi ipſi vim inferre debes, ut proficere valeas, licet carnalis ſeu naturalis appetitus meus damnum opponat, non tamen hoc ore conſiteri debeo, ſed potius damnum ejus plangere, & contra appetitum carnis mea illius proſperitati favere. Si rationem conſideremus, rectius agimus, quando Deo obedimus, quam faciamus quando carnali voluptati conſentimus, præceptum enim Domini eſt, ut inimicos diligamus. Si ergo eos affectuoſe diligere nequeo, quoniam carnalitatem meam ad amorem eorum adhuc flectere non valeo, tamen velle debeo eos me poſſe amare, & donec valeam hoc agere, verbum quod poteſtati mea ſubjacet bonum, & non malum, de illis promulgare. Cumque hoc ago, non mentior quando dico me illos diligere quoniam velle adjacet mihi, perficere autem non habeo. Condelector tamen Domini præcepto ſecundum rationem ſpiritus mei ut eos diligam, quamvis corruptibilitas carnis meæ repugnet.* Unde conſideratione quoque dignus eſt diſcurſus quem S. Auguſtinus ad hoc idem propoſitum facit, dicens: *Sævit in te homo; ille ſævit, tu deprecare; ille odit, tu miſerere. Febris animæ ipſius te odit; ſanus erit, & gratias aget tibi. Quomodo medici diligunt ægrotos? numquid ægrotos diligunt? nam ſi hoc diligunt ut ægroti permaneant, ſed ut ex ægrotis ſanificant. Et quanta plerumque patiuntur à phreniticis? quales contumelias verborum? plerumque & percutiuntur. Perſequitur ille febrem, ignoſcit homini. Et quid dicam fratres? Amat inimicum ſuum? imo odit inimicum ſuum, morbum enim ipſius odit, & amat hominem à quo percutitur, odit febrem. A quo enim percutitur? à morbo, ab ægrotatione, à febre. Illud tollit, quod illi adverſatur, ut remaneat illud unde gratuletur. Sic & tu; ſi odit te inimicus tuus, & injuſte te oderit, noveris quia cupiditas ſæculi in illo regnat, propterea te odit. Si odiſti illum, & tu contra reddis malum pro malo. Quid facis reddere malum pro malo. Unum ægrotum flebam qui te oderat, jam duos plango, ſi & tu odiſti: Sed perſequitur rem tuam; tollit tibi neſcio qua habes in terra. Ideo illum odiſti, quia anguſtias tibi facit in terra. Noli pati anguſtias mi grate cœlum, ſurſum cor ibi habebis, ubi beatitudo eſt, ut nullas anguſtias patiaris in ſpe vitæ æterna. Attende, qua tibi tollit, nec illa tibi tolleret, niſi ille permitteret, qui flagellat omnem filium quem recipit. Quodammodo ferramentum Dei eſt quo ſanaris, ipſe inimicus tuus. Si novit Deus, utile tibi eſſe ut expoliet te, permittit illum; ſi novit Deus, utile tibi eſſe ut vapules permittit ille ut cadaris. De illo ſecuras, opus ut ſic ſaneris.*

Quid facilitet cordialem condonationem injuriæ.

S. Anſelm. de ſimilit. c. 62.

S. Auguſt. tr. 8. in 1. Joan. c. 4.

9. Sciendum vero, quod non ſolum rigoroſam Deo rationem reddere debeamus de injuriis abſque cauſa per nos illatis, & multiplicatis contra proximum noſtrum, ſed & de iis, quibus vindices de contumeliis & improperiis quæ nobis fiunt, nos ulciſcimur; ſiquidem Lex Evangelica, ut hujuſmodi ſupportemus, præcipit, dum ait: *Nulli malum reddentes pro bono.* Quam doctrinam S. Bonav. per argumentum à minori ad majus procedens ſtabilire nititur in hæc verba: *De omni verbo otioſo quod loquuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii, ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis; ſi enim de omni verbo otioſo reddemus rationem in die judicii, multo potius de verbis injurioſis. Sed quia mors & vita in manibus linguæ, ſecundum Gloſſam, ideo dicit: Ex verbis tuis, ſi dixeris bonis juſtificaberis; & ex verbis tuis, ſi dixeris malis, injurioſis, condemnaberis; quando coram tota curia cœleſti propter ea vituperaberis & culpaberis.* Quidem Sanctus illa Chriſti verba (*qui dixerit fratri ſuo, Raca, reus erit judicio*) ponderans in ejuſdem ſermonis progreſſu ſubjungit dicens: *De iſto autem judicio dicitur in Epiſtola Judith: Ecce venit Dominus, in Sanctis ſuis facere judicium contra omnes impios, de omnibus duris quæ locuti ſunt. Certe ſi hoc judicium attenderent iracundi, numquam fratrem ſuum tranſfigerent veneno conviciationis.*

Rigoroſa ratio in judicio reddenda erit de injuriis ſine cauſa illatis.

Rom. 12. v. 17.

S. Bon. ſer. 1. in Dom. 5. poſt Pent.

Matt. 5. 22.

S. Bonav. ibid.

10. Inſuper præſentiſſimum, ad abolendum ex corde odium, eſt remedium, ſi injuriarum ſubito obliviſcamur, juxta Apoſtoli doctrinam dicentis: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Quod & Eccleſiaſticus admonens dumnou: *Omnis injuriæ proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuriæ.* Ariſtoteles aliquando, ut Laertius lib. 5. c. 3. atteſtatur, interrogatus, quid ſenectutem vel maximè accelerare, quidve ſtaderet, reſpondit: *Gratia & injuria.* Unde nec immerito Beneficia in aqua currente figurantur, injuriæ vero in lapidibus molaribus, dicente Philoſopho, *injuria memoriam tenaciſſimam eſſe, beneficiis vero longe breviſſimam.*

Injuriæ cito obliviſcendum eſt.

Eph. 4. 26.

Eccli. 10. 6.

11. Dion. Carth. Gloſſam ſecutus, circa illud Sapientis dictum: *Qui diſſimulat injuriam callidus eſt*, ita denique eidem ſuffragatur propoſito: *Callidus non vult occultare iram, ſeu injuriam ſuam, ut duret, ſed ut omnino deleatur; eſt enim natura iræ, ut prolata plus ferveat, occultata langueſcat. Hoc modo Saul adhuc bonus in principio regni ſui diſſimulavit ſe audire verba injuriantium ſibi, quæ nec poſtea voluit vindicare, data opportunitate.* Quare Hugo Victorinus ad eamdem nos virtutem ſolicite invitat dicens: *Lites nullas habeatis aut quam celerrime finiatis, ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam.*

Prov. 12. 16.

Dion. Carthuſ. ibid.

Et diſſimulandi.

Hug. Vict. tom. 2. in reg. D. Aug. c. 9.

12. S. Auguſtin. Iræ eſſentiam indagat, ut nos ab ejuſdem vitii horrore evellat dicens: *Quid eſt ira? libido vindictæ. Quid odium? ira inveterata; ira inveterata ſi facta eſt, item odium dicitur. Quid videtur confiteri ille, qui cum dixiſſet, turbatus eſt præ ira oculus meus; addidit, inveteravi in omnibus inimicis meis? Quod erat ira, cum eſſet nova, odium factum eſt, quia in vetuſtate converſum eſt. Ira feſtuca eſt, odium trabs eſt.* Ac proinde, ut quamtocius dum primi iracundiæ motus pullulare incipiunt, eos ſupprimamus, ſolicite nos admo-

S. Aug. l. 42. c. 7. in 50.

Iracundiæ motus ſtatim ſupprimendi ſunt.

admonet, dicens: *Si in domibus veſtris ſcorpiones eſſent, aut aſpides, quantum laboraretis ut domos veſtras purgaretis, ut ſecure habitare poſſetis? iraſcimini; inveteraſcit ira in cordibus veſtris, fiunt tot odia, tot trabes, tot ſcorpii, ſerpentes, & domum Dei, cor veſtrum purgare non vultis?* Quod idem documentum S. Iſidorus Peluſiota nobis in hæc tradit verba dicens: *Inimicitiam in aqua ſcribere oportet, ut quamprimum oblitteretur; amicitiam autem in æs incidere, ut perpetuo firma & immota conſervetur. Neque enim ne odio ſimus, (hoc quippe noſtri arbitrii haud eſt, ac fortaſſe ne fieri quidem poteſt, omni enim modo præſtantiſſimi quique viri improbis inviſi ſunt, ac propterea ſancti viri hujuſmodi odium ſubierant;) ſed ne homines; ſed improbitatem, qua laborant, odio habeamus, nobis imperatum eſt.*

Iſid. Peluſ. l. 3. ep. 282

TRACTATUS XXXVI.

DE INJURIIS.

CONTINET DISCURSUS XVII.

DISCURSUS I. De gravitate & malitia injuriarum honorem lædentium.

II. Author & inſtigator injuriarum dæmon eſt, ac proinde peſſima hæc zizania ad ignem infernalem ſunt deſtinata.

III. Conſiderantur ruinæ & damna ex injuriis in rempublicam ſæpe redundantia, utpote quæ pacem turbant, rumpuntque amicitiam.

IV. De damnis quæ in injuriantem reſultant; item de periculis quibus exponitur, necnon de ſuppliciis quibus Deus in illum animadvertit.

V. Egregium eſt virtutis ſpecimen & exercitium, ſi quis adverſus injurias ſe mitem oſtendat, ac ſi eas non ſentiret, nec eas indigne ferat, ſed erga injuriantem magis ſe benignum exhibeat.

VI. Viri perfecti injurias cum lætitia & aviditate accipiunt, in exercitium virtutis, & meriti lucrum; ubi etiam oſtenditur quibus in caſibus ultio injuriarum licita ſit.

VII. De injuriarum tolerantia, quam Chriſtus exemplo ſuo nos docuit, & per quam Deo ſimiles efficimur.

VIII. Primitivæ Eccleſiæ Chriſtianos ſcopum injuriarum fuiſſe probatur, ſimulque oſtenditur, recipere & diſſimulare injurias, proprium eſſe Chriſtiani hominis characterem.

IX. Qui injurias libenter tolerat, Dei ſibi benevolentiam conciliat, & gloriæ coronam ſibi fabricat, econtra vero cum memoria & ultio injuriarum graviſſimum ſit peccatum, damnationis æternæ pignus eſt certiſſimum.

X. Injuriatores utiles nobis ſunt, quia noſtros nos faciunt emendare defectus; dumque illos patienter toleramus, remiſſionem peccatorum pro mercede recipimus.

XI. In irrogatis nobis injuriis divinam erga nos diſpoſitionem recognoſcere debemus, quæ illas in noſtrum ordinat emolumentum, cum ex multis capitibus nobis ſint utiles.

XII. Injuriatoribus haud ſecus ac phræneticis, delirantibus & arrepitiis compatiendum eſt; & tametſi deteſtanda ſit injuriæ malitia, ipſe tamen injuriator, velut proximus noſter, amandus eſt.

XIII. Majorem eſſe victoriam, injurias patienter ferre, quam eaſdem ulciſci.

XIV. De benignitate & humilitate, qua reſpondendum eſt injuriatoribus, ut ira illorum mitigetur, illoſque lucrifaciamus.

XV. Laudabile eſt, ſi quis injurias accipiens taceat, non verò acriter à ſe repellat; niſi juſtum & debitum reſpondendi motivum urgeat.

XVI. Varia conſiderantur damna, quæ in illos reſultant, qui verbis amaris injurias à ſe repellere contendunt.

XVII. Indignè ferendo injurias, illas cor noſtrum vivaciter vulneraſſe demonſtramus, ſecus enim bona conſcientia nos imperturbabiles reddere debet; nec eſt alius injurias vindicandi modus efficacior, quam ſi nos illas minimè curare demonſtremus.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De gravitate & malitia injuriarum, honorem lædentium.

THEMA.

Qui autem dixerit fratri ſuo: Raca; reus erit concilio; qui autem dixerit: fatue; reus erit gehennæ ignis. Matth. 5. v. 22.

1. INcarnata ſapientia, quæ tranſgreſſionum humanarum competens eſt judex, eamdem in juſtitia & æquitate conveniens ponderans (*Juſtus enim es Domine, & rectum judicium tuum,*) cum ei injuriarum gravitas & pondus æqua lance ponderanda eſſet, in hæc verba prorupit: *Qui dixerit fratri ſuo, &c.* quibus verbis, ut Cardinalis Baronius optimè obſervat, ad uſum alludebat Judæorum, qui tam in civilibus quàm in criminalibus varia habebant tribunalia & judices; in quorum tribunalium uno tres admittebantur, qui cauſas judicabant minores, in alio viginti tres præſidebant Judices, à quibus cauſæ decidebantur capitales, in tertio ſeptuaginta duo erant aſſeſſores, & hoc ſupremum erat, in quo res tractabantur arduæ & maximi momenti ſcilicet de Lege, de Rege, de Propheta, de ſummo Sacerdote; & hoc Jeroſolymis tantum agebatur, alia vero in qualibet tribu diſperſa erant. Hac autem veridica notitia ex annalibus Eccleſiaſticis extracta præſuppoſita, ecce ubi quantum in divinæ juſtitiæ trutina, injuria præponderet, de hac enim dicitur: *Qui dixerit fratri ſuo &c.* Quibus verbis delictum hoc à concilio Septuaginta duorum judicum, qui maximum tribunal adminiſtrabant, judicandum eſſe oſtendit. At vero ſi quis in alios graviores prorumperet injurias, fratrem ſuum vocando fatuum, hujus injuriæ exceſſum adeo gravem eſſe cenſuit, ut nullum exiſtimarit eſſe tribunal, quod illud ſufficienter punire ſciret, vel poſſet; ac proinde Injuriantem, pœnarum infernalium directè reum eſſe judicavit; Unde Divus Chryſoſtomus de injuriis differens ait: *Non eſt omnino, non eſt intolerabilius aliquid injuriis; quæque poſſit magis*

Pſ. 118. v. 137.

Bar. ann. 32. 10.

Injuriæ illatæ, graviter Deum offendit, & maxime animam injuriati mordet.

D. Chryſ. hom. 1c. in Matth.

ho-

bominis animam mordere. Non dicit injuriae mordere corpus ſed animam. Paolus de Palatio in expoſitione hujus textus quærit, *cur Dominus numquam de concilii ſeveritate alicubi, niſi in ſola fratris meminit injuria?* moxque adæquatè per efficaces reſpondet rationes, dicens: *Hic apertum habes judicium, quanti Deus æſtimet charitatem fratrum, quam nulla vel levi ratione vult à nobis violari; & ſi, ut humana miſeria ſolet, violetur, ſtatim à concilio velit reſarciri. In cæteris velut connivet, & velut dormitat Divina juſtitia; hic vero numquam non attentiſſimè vigilat jubet, urget.* Lucas Burgenſis, quoad ſenſus litterales accuratiſſimus interpres, verba hæc de Concilio *Synedrin*, intelligenda eſſe cenſet: *Reus erit concilio, intelligens concilium ſive ſynedrium illud magnum Septuaginta duorum ſenatorum, quo deferebantur cauſa graviſſimæ: Eum, qui iratus fratri ſuo, Racha aut ſimile aliud improperaverit, hujuſmodi quid admiſiſſe docet, quod ad Synedrion deferri mereatur, id eſt, ob quod Dei judicio certo damnandus ſit; ſed incertum qua pœna, cæterum tam gravi, quod ab ipſo Synedrio ſive ſumma inter homines authoritatis tribunali pro ſcelere graviſſimo infligi poſſit.* D. Chryſ. verbum hoc *Racha* juſta bilancis trutina ponderans, illud non valde grave eſſe exiſtimat, dum ait: *Racha non grandis alicujus eſt verbum convitii, ſed magis de contemptu venient, impatientiaque dicentis, ut ipſi nonnumquam vel ſervulis, vel inferioribus quibuſque aliquid imperantes dicimus; vade tu, dic tu illi. Sic etiam qui lingua utuntur Syrorum, Racha pro tu, quod eſt tu dicere ſolent.* Rationem verò aſſignat, cur nihilominus Salvator hanc culpam adeo aggravet; dicit enim: *Miſericors Dominus cum majoribus etiam minima quæque delicta pariter evellit, præcipiens, ut mutuo nobiſmetipſis, & honorabilius utamur, & caveamus, ut per hæc majora quæque peccata auferantur.* Alb. Magnus ſenſum hujus dictionis *Racha* declarans diverſæ eſt opinionis, inquit enim: *Eſt ſignum indignationis cum contumelia ſine criminis impoſitione.* S. Hilarius pariter inquit: *Vacuitatis opprobrium eſt.* Cui conſentit S. Hieron. inquiens: *Hoc verbum propriè Hebræorum eſt, & ſignificat inanis, vacuus; quem nos poſſumus vulgata injuria abſque cerebro nuncupare.* S. Bonav. in ſermone 1. in Dominicam V. poſt Pentecoſten, in cujus Evangelio propoſita recitantur verba, ita ſcribit: *Iraſcitur aliquis fratri ſuo duro verbo injurioſa convitiationis in ore; & hunc motum exteriorem removet Dominus, cum dicit: Omnis qui dixerit fratri ſuo Racha, vel fatue; quod fit, quando motus interior prorumpit in vocem exteriorem.* Conſideratione quoque dignus eſt diſcurſus; quem Hugo Cardin. ſuper hunc S. Matthæi textum inſtituit, obſervat enim, quod per hæc tria, ſcilicet *judicium, concilium, & gehennam,* Salvator injuriantii pœnam infernalem comminetur; quia ſecundùm qualitatem culpæ, pœna quoque variari debet; vult igitur cœleſtis magiſter noſter, per varietatem nominum, ſuppliciorum quoque diverſitatem indicare. Ira & furor internus minus eſt malum, quam verbum expreſſivum alicujus vilipendii, quale eſt verbum *Racha*, hoc enim verbum majorem continet iræ interioris malitiam, ſicut & injurioſum verbum *fatue*. Iræ igitur comminatur judicium; excandeſcentiæ vero, quæ in verbum probroſum & ignominioſum prorumpit, comminatur concilium; injuriam denique deſtinat ad gehennam. In judicio accuſatur reus, eſtque in illo defenſioni locus, qua furor reprimatur. In Concilio ventilatur ſententia; unde ibi melior eſt conditio, quam quando fulminatur condemnatio. Poſt gehennam verò fulminatam, nulla ſupponitur eſſe evaſio. Paulus de Palatio illis, qui Salvatoris noſtri, alias adeo benigni, admirantur ſeveritatem, dum adeo aſperè caſtigat injurias, maximè verò hanc *qui autem dixerit: Fatue; reus erit gehennæ ignis*, hunc in modum reſpondet: *Qui ita ſentiunt, reipublicæ Chriſtianæ majeſtatem non ſentiunt, neque enim Chriſtianos Chriſtus humiles ſolum eſſe voluit, ſed in ſuam protectionem adſcivit, ſub umbra alarum ſuarum locavit; fecit, ut Chriſtiani eſſent gens ſancta, populus acquiſitionis, fecit, ut eſſent filii Dei, fratres Chriſti, hæredes Dei, cohæredes Chriſti, fecit, ut eſſent cæleſtes, & angeli, & ſuper rerum naturalium ordinem evecti; & ut nihil deeſſet tantæ celſitudini, voluit in Chriſtianis habitare, & quod omnem ſuperat intellectum; conſortes fecit ſuæ divinæ naturæ. Annon tibi videtur æquum, ut qui fatuos dicit hujuſmodi homines, quos Deus ſibi fecit amicos & filios, gehenna dignus efficiatur.*

Paul. de Pal. — *Luc. Burg. ibid.* — Quid ſignificet verbum Racha. — *D. Chryſ. ibid.* — *Alb. Magn.* — *S. Hilar.* — *S. Hieron.* — *S. Bonav. ſer. 1. in Dom. 5. poſt Pent.* — *Hug. Card. Matth. 5.* — Chriſtus comminatur injuriantibus pœnam infernalem — *Paul. de Pal.*

2. D. Chryſoſt. in ſupradicta homilia dictionem hanc *fatue*, exponens his verbis nos monet; *Ne leve aliquid exiſtimes fratrem fatuum vocare, quando enim iſto, quo ab irrationabilibus ſeparamur, & quo maximè homines ſumus, intellectu ſcilicet atque prudentia, fratrem ſpolias omni illum nobilitate privaſti. Non ergo verborum tantummodo ſonum ſimpliciter audiamus, ſed intra ingredientes ipſas, & vim illam convitii ponderantes, conſideremus, quantum ſermo iſte operetur dolorem, ut quo ad quantum malum ſæpe perveniat;* nam ut Seneca Philoſophus ait: *Quoſdam unius verbi contumelia, non æquo animo lata, in exilium projecit.* Author operis imperfecti de hoc verbo *Racha* ita ſcribit: *Racha dicitur hebraicè vacuus, quamvis quantum ad ſenſum verbi, unum eſt dicere fatue, & Racha; nam qui vacuus eſt, ille fatuus eſt, ſi Racha iracundiæ cauſa non dicitur, quare peccatum eſt? Quia contemptionis cauſa dicitur, nam etſi perſona illius tibi contemptibilis videatur, tamen dignitas Chriſtianitatis illius contemptibilis non erat, etſi illam aſpicere non volebas, tamen Chriſtum, qui in ea eſt, aſpicere debuiſti.* Enimvero unicum tantum verbum, unicus geſtus, unica ſubriſus, unicus motus manus vel pedis, unicus obtutus, ad hominem quemdam honoratum contumeliandum & vituperandum nonnumquam ſufficit. Paulus de Palatio eamdem dictionem *Racha*, ponderans, inquit: *Poteſt eſſe culpa mortalis ſi malo animo vindicavit;* idque ſequenti probat practico exemplo: *Sicut furatus obulum, volens autem nummum ſuffurari, mortaliter peccat, ita qui miſerabilem dicit, majorem contumeliam dicere cupiens.* Abulenſis ſuper c. 5. S. Matth. q. 102. pro hujus dictionis intelligentia, hanc tradit doctrinam, inquiens; *Eſt Racha dictio hebraica, nihil ſignificans per modum conceptus, ſed ſolum per modum affectus. Poteſt ſignificari qualibet irriſio, vel contumelia, apud nos facta per ſigna aliqua ſine voce, quæ ſigna æquipollent vocibus non ſignificativis, ut eſt in motu capitis vel aliorum membrorum, ſecundùm diverſam hominum conſuetudinem.* De injuria, qua proximus vapulat, dum eum ſtultum appellamus, S. Bonav. per authoritatem gloſſæ, ita ſcribit; *Non modicus furor eſt, quem Deus ſale ſapientiæ condivit, infatuatum vocare, & ſalienti Deo derogare.* Paulus de Palatio infernum promereri conſiderat, qui cauſa eſt convitii proximi ſui; dicit enim: *Si frater tuus infirmus, & animo tener eſt, audiens à te vocari fatuus, odium contra te concipit, percuſſiſti ergo fratris conſcientiam infirmam, nulla ergo tibi juſtior pœna, quam gehenna.* Idem quoque gravitatem ponderat

D. Chryſ. hom. cit. — Graviter delinquit qui Virum honoratum vocat fatuum. — *Senec. l. 2. de irac. 14.* — *Auth. Imp. hom. 11.* — Adducitur hujus ratio. — *Paul. de Pal. ibid.* — *Abul. q. 102. in c. 5. Matth.* — *S. Bonav. ibid.* — *Paul. de Pal. ibid.*

derat injuriæ, per quam honor & exiſtimatio proximi vulnerantur, ſubjungit enim: *Et quidem ex quo ad Dei imaginem conditi ſumus, honorem cupimus, honoremque maxime pendimus.*

S. Bonav. in Luc. c. 6. v. 29.

Honor & exiſtimatio primum locum tenent inter bona temporalia.

5. S. Bonaventura hunc textum S. Lucæ: *Qui te percutit in maxillam,* de injuria verbali interpretatur, dicens: *Inſerendo ſcilicet injuriam, ponit maxillam pro parte corporis nobiliori, quæ cum percutitur, præcipua injuria irrogatur.* Honor etenim & exiſtimatio inter bona temporalia primum locum obtinent, ideoque facultatibus & vitæ imo à multis ipſimet animæ, licet male, anteponuntur; injuria autem directe ad bonam famam denigrandam tendit, atque ideo injuria flagelli nomine appellatur, diciturque *flagellum linguæ*, eſt enim flagellum inſtrumentum aliquod, quo ſervi & mancipia aliique viles homines cum ignominia cæduntur. Unde impii illi apud Jeremiam dicebant: *Venite & percutiamus eum lingua.* S. Bernardinus de injuriis ita ſcribit: *Pati poteſt juſtus perſecutionem in fama, quod maxime per contumeliam fit, ſecundum enim magiſtrum Alexand. de Ales in 2. q. 43. Contumelia eſt peccatum ex improperio ſermonis, manifeſte tendens in proximi nocumentum.* S. Baſilius injuriam hoc modo definit: *Quid eſt maledictum, ſive convitium? reſpondeo: omne verbum, quod eo animo profertur ut ex eo contumeliâ, ſive ignominia alter afficiatur.* In Theatro pariter vitæ humanæ dicitur: *Contumeliæ vocabulum à contemptu tractum volunt Ulpianus & Seneca, eſtque alieni honoris injuſta & aperta violatio. Differt à detractione, quod hæc circa famam alterius, injuriam facit, idque occulte ſeu in abſentia. Hæc autem injuria ſive dictis, ſive ſignis inferri poteſt, idque præſenti, ſive abſenti tamquam præſenti; unde & rapinæ comparatur, ſicut detractio furto: quippe contumelia velut vi illata, ſcienti & renitenti honorem aufert, detractio vero occulte famam denigrat, & ignorante altero, ſicut fur pecunias.*

Eccli. 26. 9. Jer. 18. 18. S. Bern. to. 3. Ser. 6. a. 2. c. 1.

Quid ſit contumelia.

S. Baſil. in reg. brev. interr. 24. Theatr. vit. hum. v. contum.

4. Volens Spiritus S. Divinæ juſtitiæ in caſtigando exprimere ſeveritatem, ita per Nahum loquitur; *Revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam gentibus nuditatem tuam & regnis ignominiam tuam, & projiciam ſuper te abominationes, & contumeliis te afficiam,* qui enim injuriantur nobis, noſtra, quæ ſæpe occulta ſunt, quæque ſecretiſſima vellemus, publicant & manifeſtant. Hæcque una eſt, per quam delicta innoteſcunt, via; Porro quando in proceſſibus publica inquiritur flagitii notitia, tormenta applicantur reo, quibus excruciatus ſuum confitetur ſcelus, ac proinde injuria partes ſubit tormentorum, ſiquidem occulta noſtra manifeſtat delicta, unde & in Sapientia dicitur: *Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus.* Tormentum vero nobili animo acerbiſſima eſt injuria, circa quem textum Dionyſ. Carth. proinde ſic ſcribit: *Contumelia & tormento interrogemus eum, id eſt, inferendo ei opprobria & tormenta;* ubi ut videtis tormenta conjunguntur contumeliæ.

Nahum. 3. v. 5.

Contumelia comparatur torturæ.

Sap. 2. 19. Dion. Carth. ib.

Confirmatur exemplo Job.

5. Aſſerti hujus confirmationem accipite à S. Jobo, quem quidem providentia Divina ſæculis omnibus veluti ſpeculum exhibuit patientiæ Chriſtianæ, utpote quem nec ſubſtantiæ licet opulentiſſimæ jactura, nec omnium filiorum ſuorum ſtrages, nec ſterquilinii, aut ulcerum horrores, nec totius inferni contra eum armati furiæ vel leviſſime commovere potuerunt; ad uxoris nihilominus, amicorum, omniumque aliorum contumelias, omni alia tantarum plagarum carnificina contempta lamentari viſus eſt, cum diceret: *Uſquequo affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus?* ulcera intimas oſſium ipſius medullas cruciabant, aſt injuriæ intima animæ flagellabant penetralia; ideoque ſe opponebat, inquiens: *Arguitis me opprobriis,* circa quem textum S. Ambroſius ita diſcurrit: *Tamquam pugno eos validiore percuſſit, qui verborum ſuorum ſaxis lapidabant inimicum. Amiſerat omnia ſua, id eſt patrimonium cum filiis, patiebatur vulnera caro ejus, manebat ut tentationes verborum vinceret.* Moxque Sanctus hoc ipſum prælium, omnium quæ ſuſtinuit Propheta iſte, crudeliſſimum fuiſſe ſubjungit, dicens: *Non mediocre certamen, nihil ſic penetrat animam, nihil ſic mordet, ut durior ſermo. Multi cum vicerint adhibita tormenta ſermonum, duritiam non ſuſtinuerunt. Laborabat Job, ſed ſuſtinebat, & verborum ictus juxta vulnerum onera portabat.* Cui ultro citroque S. Athanaſius ſubſcribit, quando de injuriarum pravitate & acerbitate tractans, & ad Conſtantinum ſcribens ait: *Contumeliam gravius ferire, quam lapides.* Saxa namque corpus quidem lædere poſſunt, aſt injuria reputationem percutit, animamque ferit. Unde & ipſe redemptor noſter non ſe taliter flagellis, ſpinis, clavis aliiſque vexis & cruciatibus atrociſſimis ſe offenſum reputavit, quam contumeliis & opprobriis, quibus exagitatus fuit, unde D. Chryſoſt. in quadam Homilia ait: *In patibulo pendentem videntes transeuntes omnes amaris impetunt verbis.* Alii quidem cruciatus à militibus Romanis, atque juſtitiæ publicæ miniſtris inflicti fuerunt, at vero Hebræi ad evomendam contra ipſum conceptam rabiem, illum percutiebant & onerabant injuriis, unde S. Auguſt. merito ait: *Exacuerunt tamquam gladium linguas ſuas; non dicant Judæi: Non occidimus Chriſtum; Unde occidiſtis? gladio linguæ; acuiſtis enim linguas veſtras.*

Job. 19. 2. Job. 19. 5. S. Ambr. l. 2. de interpell.

S. Athan. apol. ad Conſtant.

Chriſtus in cruce tulit gravius improperia, quam alia tormenta.

D. Chryſoſt. hom. 88. in Matt. S. Aug. in Pſalm. 63.

6. D. Chryſologus poſtquam ex una parte ab Hebræis Chriſto illatas ponderaſſet injurias, ex alia vero parte, crucem, flagella, coronam ſpineam, fel, clavos, cunctoſque alios atrociſſimos paſſionis & mortis ipſius dolores, tandem de his concludit: *Quæ* (ſcilicet opprobria) *rebus ipſis mihi graviora videntur:* Apud S. Joannem c. 7. iidem Judæi acerbiſſima Chriſtum onerarunt injuria dicentes: *Dæmonium habes;* at vero ſcitiſne illatæ hujus contumeliæ cauſam? inquit Theophilactus, nimirum: *Contumelioſe & audacter dicunt: Dæmonium habes, eo quod putabant ſe terrere illum, & animam ejus contumeliis cruciari.* Quotidiana nos docet experientia, nullum nobis infligi ictum poſſe, qui os hominis honorati vivacius penetret, quam contemni & contumelias pati, hæc enim injuria eſt, quæ ad famæ & æſtimationis detractionem dirigitur; ac proinde Doctor Angelicus ita ſcribit: *Contumelia importat dehonorationem alicujus, quod contingit, cum aliquis id, quod eſt contra honorem alicujus, deducit in notitiam ejus, & aliorum, & hoc proprie pertinet ad contumeliam, quod quidem fit per aliqua ſigna ſed ſicut Auguſt. dicit in ſecundo de doctrina Chriſtiana: Omnia ſigna verbis comparata pauciſſima ſunt, verba enim inter homines obtinuerunt principatum ſignandi quæcumque animo concipiuntur, & ideo contumelia proprie loquendo in verbis conſiſtit.* Unde Paul. de Palatio hanc nos à nobiſmetipſis docet deducere conſequentiam, quam ſcilicet injuria corporalibus doloribus graviter præponderet: *Quam ſit grave,* inquit, *in alium jactare contumeliam, ex te ipſo diſce, quam eam gravare patiaris.*

D. Chryſol. ſ. 88. in Matt. Joan. 7. 20.

Theoph. ib.

Contumelia graviſſime lædunt animam.

S. Thom. 2. 2. q. 72. art. 5.

Paul. de Pal. ibid.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Author & inſtigator injuriarum dæmon eſt, ac proinde peſſima hæc zizania ad ignem infernalem ſunt deſtinata.

S. Bern. ſer. 13 de mod. bene viv.

vincis humana felicitate, diabolum vincis inimice dilectione. Nec enim fulmen ullum Dæmonem magis ferit, quam inimici dilectio, redditioque boni pro malo.

Manſuetudo Chriſti coram conviciantes. *Joan. 8. 49. Salm. tom. 8 tr. 42.*

6. Ingenioſam quamdam pro eodem propoſito conſiderationem inſtituit Salmeron, quando Judæis Chriſtum calumniantibus & dicentibus: *Dæmonium habes;* oſtendit, qualiter Chriſtus manſuetiſſime reſponderit: *Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum;* circa quod proinde reſponſum ita ſermocinatur dictus author: *Tam manſueto reſponſo oſtendit ſe dæmonem non habere, non enim dæmonum eſt ad convitia patientes & manſuetos ſe præſtare.* At vero V. Beda in hactenus dictorum confirmationem notat, quod cum calumnioſe Salvatori

Joan. 8. 48.

impoſuiſſent dicentes, *Samaritanus es tu, & dæmonium habes,* hoc ipſum facere non potuiſſent, niſi à

V. Bed. ib.

Dæmone ſpecialiter inſtigati fuiſſent: *Niſi impleti dæmonio,* inquit, *tam perverſe de Deo loqui non poſſent.*

Pſ. 14. v. 1. Diabolus vincitur tolerantia opprobriorum. *Hug. Card. ibid.*

7. Regius Pſalmiſta Deum interrogat inquiens: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Porro alios inter æterni hujus tabernaculi incolas annumerat illos, qui proximis ſuis nullas inferunt injurias: *Qui opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos, nec fecit proximo ſuo malum,* id eſt, ut Hugo Cardinalis explicat, *non acceptavit illatum à ſe vel ab alio; vel non accepit neque in corde ad cogitandum, neque in ore ad loquendum.* Quiſquis enim taliter ab omnibus tam inferendis quam ulciſcendis injuriis alienus eſt, omnes infringit proſternitque inimici machinas;

Ibid. v. 4.

ideoque proſequitur David inquiens: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus.*

Convitia ſunt eſca ignis infernalis. *Matth. 5. v. 22.*

8. Neque dubium conſequenter eſſe poteſt, quin hæc zizania ignis infernalis ſint eſca, ut evidenter ex minacibus illis deducitur Chriſti verbis, inquientis: *Qui autem dixerit: fatue, reus erit gehennæ ignis;* quot equidem humanæ malitiæ exceſſus atrocitatem æternitatemque merentur pœnarum infernalium? & nihilominus prima omnium vice, qua juſtitia Divina gehennæ meminit in amplo ſacræ Scripturæ volumine, eam ipſam non idololatris, maleficis, adulteris, ſimoniacis, aut homicidis, ſed iis qui proximos ſuos injuriis onerare audent minatur;

Chryſ. ho. 16. in Matth. Quando in S. Scriptura primo fiat mentio ignis gehennæ.

Quod D. Chryſoſt. advertens ait: *Eum qui fratri, fatue, dixiſſet, gehennæ ignibus deputat, modo certe primum nomen gehennæ commemorans: cum enim prius de regno multa dixiſſet, tunc iſtius intulit mentionem.* Unde & idem Sanctus Apoſtolum plurimos è cœlo excluſos numerantem maledicorum pariter meminiſſe advertit inquiens: *Paulus non adulteros tantum, & maſculorum concubitores, ſed etiam maledicos à regno Dei excludit, & merito. Conviciator quippe bonum charitatis omnino corrumpit, & mille proximum involvit incommodis, ac juges inimicitias frequenter operatur, & Chriſti membra diſcerpit, ac deſiderabilem Deo pacem ſingulis quibuſque diebus exagitat, ampliſſimam diabolo viam per convitia parans, eumque efficiens fortiorem.*

Qui per jocum alium conviciatur, etiam per jocum ibit ad infernum. *S. Jo. Dam. l. 1. paral. cap. 81.*

9. S. Joannes Damaſcenus cuidam, qui proximum ſuum non ex odio, ſed ex joco ſeu deriſione ſe offendiſſe prætendebat, ita reſpondiſſe legitur: *Ais te non inimica & infeſta mente, ſed per jocum, atque animi cauſa, ac veluti aliud agentem inter pocula convitia in probos viros jacere? igitur per ludum quoque ac lætitiam, ſempiternum cruciatum ſubi, ac veluti aliud agens, ad ignem illum cujus acerbitas nulla oratione explicari poteſt, proficiſcere.* Ad cujus doctrinæ confirmationem aptiſſime deſerviet doctrina illa, quam Doctor Angelicus, injuriæ malitiam demonſtraturus in hæc adducit verba: *Nihil meretur pœnam*

S. Thom. 2. 2. q. 72. a. 2.

æternam inferni, niſi peccatum mortale, ſed convitium vel contumelia meretur pœnam inferni ſecundum illud Matth. 5. *qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis, ergo convitium vel contumelia eſt peccatum mortale. Cum convitium ſeu contumelia de ſui ratione importet quamdam dehonorationem, ſi intentio proferentis ad hoc feratur, ut aliquis per verba quæ profert, honorem alterius auferat, hoc proprie & per ſe eſt dicere convitium vel contumeliam, & hoc eſt peccatum mortale, non minus quam furtum & rapina, non enim homo minus amat ſuum honorem, quam rem poſſeſſam. Si vero aliquis verbum convitii vel contumeliæ alteri dixerit, non tamen animo dehonorandi, ſed forte per correctionem, vel propter aliquod hujuſmodi, non dicit convitium, vel contumeliam formaliter & per ſe, ſed per accidens, & materialiter, in quantum ſcilicet dicit id quod poteſt eſſe convitium, vel contumelia, unde poteſt eſſe quandoque peccatum veniale, quandoque autem abſque omni peccato in quo tamen neceſſaria eſt diſcretio, ut moderate homo talibus verbis utatur, quia poſſet eſſe ita grave convitium, quod per incautelam prolatum auferret honorem ejus contra quem proferretur, & tunc poſſet peccare mortaliter, etiamſi non intenderet dehonorationem alterius.*

10. S. Antoninus contumeliam ſub hiſce terminis circumſcripſit: *Eſt expreſſio defectus alterius coram eo, per verba ab ipſum dehonorandum.* Citatque Gloſſam ſuper cap. 1. Epiſt. ad Romanos ſuper verbum illud: *Contumelioſos, dicentem: Contumelioſi ſunt qui dictis, vel factis injurias & turpia aliis inferunt, ut ſi quis projiceret lutum vel ſputum in aliquem, & hujuſmodi. Eſt autem differentia inter contumeliam, convitium, & improperium; nam contumelia eſt, cum refertur defectus culpæ in vituperium ejus, ut cum vocatur quis fur, adulter, vel hujuſmodi convitium cum refertur defectus culpæ vel pœnæ, ut cum quis vocatur claudus, cæcus, mendicus, & hujuſmodi; Improperium autem importat defectum minorationis, cum reducitur ad memoriam ſervitium in neceſſitate collatum. Sæpe tamen ſumitur unum pro altero, & nomine contumeliæ vel etiam opprobrii, quolibet horum hic intelligitur.* In omnibus hiſce caſibus parum vel multum charitas offenditur proximi; idem vero, ut plurimum in fama & exiſtimatione læditur, quæ à quovis viro honorato cuilibet rei hujus vitæ anteponitur.

S. Anton. p. 2. tit. 7. c. 6. Rom. c. v. 30. Quid ſit contumelia, convicium, improperium.

11. Paulus de Pelatio vocabulum *Racha* ita quoque explanat: *Etiamſi ſit culpa venialis, vult Dominus ut à Concilio cognoſcatur, prodit certe ea culpa ex animo, labe ſuperbiæ contaminato, & parum fratris amatore, & ad majores contumelias præparato, quia igitur Dominus vehementer odit ſuperbiam, ſimul & vehementer fraternam requirit charitatem, & proximorum agnoſcit cauſas ut ſuas, idcirco vult & hanc cauſam ab Eccleſiaſtico Concilio cognoſci.* Sanctus vero Antoninus radicem peſſimæ propaginis hujus, ſcilicet injuriæ examinans ait: *Contumelia proponitur à Gregorio in libro moralium filia iræ, & quamvis oriatur aliquando ex aliis vitiis, magis tamen directe & communiter ex ira, & ideo eſt, quia finis iræ eſt vindicta, ſed nulla vindicta magis eſt in promptu irato, quam contumeliam inferre alteri. Aliquando oritur ex ſuperbia,* idque ex illo proverbiorum textu (*ubi ſuperbia, ibi contumelia,*) deducit inquiens: *Ratio eſt quia ſuperbi æſtimant alios inferiores ſe, ideo facilius contemnunt alios, & aliis iraſcuntur, inde naſcitur contumelia.* Propter quas ſicut & alias rationes culpabilis, æternæque pœnæ meritoria eſt injuria, ſiquidem ut plurimum in corde maligno, ſuperbo, charitate deſtituto erga Deum & proximum ædificare ſolet.

Paul. de Pal. in Matth. 5. v. 22. Contumelia eſt filia iræ & ſuperbiæ.

S. Ant. ib.

Frivola excuſatio contumelioſorum. *Chryſoſt. h. 16. Ibid.*

12. Nec dicere ſufficit, inquit D. Chryſoſtomus, quoniam contumelia nihil eſt præter unicum verbum, quoniam *qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehenna ignis. Multi hoc grave atque operoſum putant eſſe mandatum, ut ſcilicet pro uno nudoque ſermone tanta nobis pœna ſubeunda ſit; unde quidam iſtud exaggeratione magis ſive per hyperbolen dictum eſſe voluerunt; ſed vereor, ne nosmetipſos his verbis omnino frivolis, vel potius infidelibus ſeducentes, ibi rebus ipſis ſupplicia extrema ſolvamus.*

S. Bern. ſerm. 24. in Cant. Malitia verbi Racha ulterius declaratur. *Auct. Imp. hom. 11.*

13. S. Bernardus de vitio detractionis agens, ſequentem ejus duplicem aſſignat effectum in hæc verba: *Omnis qui detrahit* (dicamus nos, qui injuriam infligit) *primum quidem ſeipſum prodit vacuum charitate, deinde detrahendo intendit, ut hic cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis apud quos detrahit;* idem autem circa injuriam fieri contendit. Sed longe efficacius intentum promovet author operis imperfecti, dum illa apud Sanctum Matthæum Chriſti verba (*qui dixerit fratri ſuo Racha*) conſiderans, malitiam & peſſimas vocabuli hujus conſequentias manifeſtat verbis ſequentibus: *Alia ratione peccatum eſt dicere Racha, quia etſi ille vanum aliquid audire merebatur, te tamen dicere vanum aliquod non oportebat, cum ſic ſcriptum eſt: Amen dico vobis, quod de omni verbo otioſo, quodcumque locuti fueritis, dabitis rationem. Quidquid non eſt lumen, tenebra eſt; ſic & quidquid bonum non eſt, malum eſt. Dicit Apoſtolus: Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, & non dicit, ſi quis bonus tantummodo, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei. Si ergo nec bonum verbum ſine cauſa dicere debemus, niſi fuerit pro occaſione ædificationis, ne ipſum verbum bonum, dum ſine cauſa dicitur, ſit otioſum & fiat malum; quanto magis illud verbum dicere non debemus, quod à ſemetipſo naturaliter malum eſt, & ad injuriam pertinet audientis?*

Ex gravitate ſupplicii, colligitur gravitas culpæ. *Matth. 5. v. 22. Cajet. ibid.*

14. Sane ex pœnæ qualitate in gravitatis culpæ devenitur notitiam; ſupplicium autem injurianti intentatum gravius eſſe nequit, utpote æternum; ſiquidem illi minatur Dominus; *Reus erit gehennæ ignis,* circa quem textum Cajetanus ita diſcurrit: *A valle juxta Jeruſalem à filiis Ennon, dæmoniis dicata ad filiorum per ignem conſecrationem creditur gehennæ nomen derivatum, & à Salvatore ad ſignificandum pœnam alterius vitæ aſſumptum, unde dicere fatri ſuo fatue definiti jam concilii & judicii pœna certa (gehennæ ſcilicet ignis) reus dicitur.* Nec minus efficaciter ejuſdem vocabuli, Racha, vim explicat Lucas Burgenſis, quando ſimul ſupplicium, quod eum ſequitur,

Luc. Burg. ibid.

Qui dixerit fatue (ſcilicet *reus erit gehennæ ignis,*) examinans, dicit: *ſupplicii æterni majus ille peccatum admiſit, quam ut pro merito ab humano tribunali puniri poſſit, æternarum pœnarum reus, quas ſolus Deus inferre poteſt.* Sed longe terribiliora ſunt D. Chryſo-

Chryſ. l. 1. de comp. cord.

ſtomi verba, inquientis: *Sive fatuum quis dixerit, ſive vanum, ſive latronem, ſive quolibet alio nomine injuriam vel maledictum fratri ingeſſerit, ex quolibet horum vocabulo ſub maledicti titulo gehennæ ignis ſuppliciis condemnatur.*

Pſ. 119. 3. Contumelioſus meretur pœnam æternam. *Genebr. ib.* Patet in Dathan & Abiron.

15. Pſalmiſta aliquando petiiſſe legitur: *Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam?* qualem autem pœnam experitur lingua maledica & injurioſa? reſpondet idem Pſalmiſta: *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus deſolatoriis.* Ubi Genebrardus, per ſagittas temporalia, per carbones vero æterna intelligit ſupplicia. Ita experti ſunt Dathan & Abiron, qui cum Moyſen improperiis onerarent, ſubito infernus ſub eorum & ſociorum pedibus ſe aperuit, vivique in Abyſſum illam deſcenderant; unde D. Chryoſt. ait: *Os ſuum aperuit,* ſcilicet infernus, *adverſus eum qui os improbe aperuerat.* Quemadmodum & ſuo damno didicit quidam Valentis Imperatoris aulicus, qui, ut in hiſtoria Eccleſiaſtica refert Theodoretus, cum Aphraati injuriam intuliſſet, juxta conſuetudinem ſuam balneum Domino ſuo præparaturus abiens, quaſi ratione deſtitutus ſe in ferventes illas aquas præcipitavit inque iis ſubmerſus expiravit. *Sparſa eſt fama per totam civitatem, quales infelix ille luerit pœnas contumeliæ, qua affecerat Aphraatem.*

Chryſ. in Pſalm. 3.

Theod. l. 4. cap. 26.

Bar. an. 370.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Conſiderantur ruinæ & damna ex injuriis in rempublicam ſæpe redundantia, utpote quæ pacem turbant, rumpuntque amicitiam.

THEMA A.

Regnum à gente in gentem transfertur propter ... injurias & contumelias. Eccli. 10. v. 8.

1. Eccleſiaſticus cap. 11. id quod experientia quotidiana docet, ſcilicet unicam dumtaxat ſcintillam ad ingentem accendendum focum ſufficere, his verbis confirmat: *A ſcintilla una augetur ignis.* Idipſum vero de injuria quoque aſſerere poſſumus, nam unicum verbum pungens & contumelioſum ad inextinguibilem odiorum, rixarum, inimicitiarum, ſtragum, bellorum, calamitatum, & deſolationum publicarum ignem accendendum abunde ſufficit. Idem porro Sapiens in præcedenti capite dixerat: *Regnum à gente in gentem,* &c. pro cujus intelligentia ſciendum, quod in eodem capite prius affirmarit dicens: *Odibilis coram Deo & hominibus ſuperbia;* hoc enim elationis vitium præcipuum eſt inter alia, quod parturit injuriam, quæ ad contemptum & vilipendium aliorum tendit, & ideo nil mirum quod odio pariter habeatur à Deo & hominibus propter irreparabilia damna quæ ab ipſo derivantur.

Eccl. 11. v. 14. Sicut à parva ſcintilla magnus ignis, ſic à verbo contumelioſo magnum oritur odium & ſtrages.

Eccl. 10. 7.

2. Agapetus Diaconus Juſtinianum Imperatorem pro ſtabili imperii ſui regimine ad repellendam ab eo omnem injuriam his verbis exhortatur: *Juſtiſſimam arbitrare ſalutis tuæ cuſtodiam, nulla quemquam ex ſubditis afficere injuria, qui enim offendit neminem ſuſpicioni habet neminem, quod ſi nulla quemquam afficere injuria, tutelam concilias, longe beneficiis collatis magis id præſtabit, nam ut tutelam exhibet, ita charitatem non prodit.* Idem Eccleſiaſticus c. 28. de linguæ non refrenatæ damnis diſſerens inquit: *Multos turbabit pacem habentes; lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem, civitates muratas divitum deſtruxit, & domus magnatorum effodit, virtutes populorum concidit & gentes fortes diſſolvit,* injuriæ enim cauſæ ſunt rixarum, duellorum, inimicitiarum, & ſtragum, quæ in factiones diſſolvunt familias & populos, quia *à ſcintilla una augetur ignis.* Vatablus vertit: *Exagitavit multos, & eos ex alia in aliam gentem tranſtulit, urbes diruit validas, potentumque domos evertit, confecit vires populorum, genteſque potentes diſſipavit.*

Agap. Diac. n. 47. Nullum afficere injuria, conciliat ſecuritatem.

Eccli. 28 v. 15.

Unica mala lingua plurima cauſat mala.

3. S. Jacobus Apoſtolus de damnis linguæ ita ſcribit: *Lingua, modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat, ecce quantus ignis quam magnam ſylvam incendit; & lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis.* Unica ſcintilla ad quantamcumq; magnam ſylvam quamdam

Jac. 3. v. 5. Patet in Aſia.

S. Hier. in c. 3. ad Gal. *Et Luthe ro.*

dam accendendam ſufficit. *Alius in Alexandria parva ſcintilla fuit*, inquit S. Hieron. *ſed quia non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem flamma ejus eſt populata.* Lingua Lutheri quantumvis parva fuerit, per totam tamen Germaniam ſe extendit, eamque ſuis erroribus infecit.

Prov. 16. v. 26.

Vir impius fodit malum, inquit Sapiens, *& in labiis ejus ignis ardeſcit.* Unica injuria, ab homine arrogante & ſuperbo illata, ad integra regna & ingentem populum exacerbandum & ruinandum ſufficit, maxime ſi relata ulterius & ponderata vindictam excitet. Idem Sapiens in eodem capite ait:

Prov 16. v. 28.

Homo perverſus ſuſcitat lites, & verboſus ſeparat Principes. Qui geſta ſuperiorum temporum in memoriam revocat, inveniet utique qualiter verba aſpera regna ſubverterint, diſcordiam inter principes excitarint, & irreconciliabilia in nationibus bella accenderint.

Taracagnota l. 8. hiſt. **Memorabilis hujus hiſtoria.**

Unde obſecro ſuam habuere originem felices Imperatoris Ottomanni progreſſus, & immanes Turcarum adverſus imperium Romanum, & Rempublicam Chriſtianam tyrannides? profecto non aliunde, quam ex unica illicita Iojaria, prout ex ſequenti patet hiſtoria. Cum enim vivente Heraclio Imperatore immoderata eſſet miniſtrorum ſuorum avaritia, accidit ut dum Theſaurarius ipſius Saracenis quos ex Arabia ad militandum in ſuo exercitu acciverat, ſtipendia ſua poſcentibus, cum furore, ſe panem canibus ſubminiſtrandum non habere, reſponderit; quæ injuria illos adeo atrociter transfixit, ut reverſi in Arabiam, jugum, quo imperio ſubdebantur, excuſſerint, in Ducem ſibi generalem Mahometum eligendo; hacque ratione principium dederint bello deſperato, talesque fecerint progreſſus, ut hiſce noſtris diebus magnam quamdam mundi partem cum infinito fidei Chriſtianæ damno poſſideant.

S. Greg. Naz. or. de quadr. fil.

Quis, quot mala ex lingua oriantur, inquit S. Greg. Nazianzenus, *oratione conſequi poſſit? Domum cum domo, ſi ita voluerit, urbem cum urbe principem cum populo, populum rurſum cum principe, ſtatim, atque ſine ullo negotio committit. Non aliter atque igniculus ſi pulæ admotus in magnum incendium cito excreſcens, convictores, filios, fratres, parentes, amicos, uxores, maritos, omnes denique facile in mutuam perniciem armat.* Quis digne ponderare poterit, quantorum damnorum cauſa extiterit à tot retro ſæculis uſque in præſentem diem, non in una tantum domo, ſed in toto univerſo illa ab Heraclii Theſaurario militibus Saracenis illata injuria? Apte huic propoſito illa congruunt S.

S. Bern. ſerm. 24. in Cant.

Bernardi verba: *Unus eſt qui loquitur*, (quia unicus eſt injuriator,) *& unum tantum profert verbum, & tamen illud unum verbum uno in momento multitudinis audientium animas interfecit, ut & aliquando corpora.*

Eccli. 28. v. 22.

Eccleſiaſticus proinde optime inquit: *Multi ceciderunt in ore gladii; ſed non ſic, quaſi qui interierunt per linguam ſuam*; unica injuria eſt inſtar gladii acuti, qui integræ familiæ, filiis & ſervis vitam ademit, interque parentes, amicos, & innumeros alios deplorandam ſtragem fecit. S. Dorotheus in ſermone

S. Doroth. ſerm. 8. de ira & injur. memoria non habenda. **Similis ſcintillæ cadentis in ſtramen.**

quodam *de ira & injuriæ memoria non habenda*, ita ſcribit: *Conſiderate quæſo, ut ab uno verbo tam ingens malum & vehemens incendium eruperit.* Quod ſi unica ignis ſcintilla in ſtramina vel in ligna arida ad incendium concipiendum diſpoſita inciderit, dici nequit, quam ſubito flamma ſerpat, quantumque damnum efficiat. Ita quoque ſæpe fit, quod unicum verbum aſperum, ex iracundia prolatum, ſi auribus hominis exaſperati inciderit, facile ignem concipiat, flammaque iracundiæ ejus mirabiliter excreſcat, & in vindictas ac ſtrages prorumpat: ac proinde ſicut non juvat dicere, unicam duntaxat fuiſſe ignis ſcintillam, quando hæc ad magnum ignem excitandum abunde ſufficit, eodem modo non valet excuſatio dicentis, injuria illata in unico tantum verbo conſiſtit, quia etiam unicum verbum injurioſum & contumelioſum eſſe potuit, & de facto eſt ingentium cauſa ruinarum.

Matth. 5. v. 22. *Chryſ. ho. 16. in Matth.* **Injurioſa verba ſunt cauſa ſubverſionis urbium & regnorum.**

4. D. Chryſoſtomus illam Chriſti comminationem ponderans, *qui dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis*, inquit: *An forte neſcis, quia plurima pars culparum atque pœnarum ex verbis ſumat exordium? noli aſpicere quod unum hoc verbum ſit, ſed quantum periculi habeat, expende. An ignoras inimicitiarum tempore, excandeſcente, animoque prorſus ardente, etiam minimum aliquid magnum videri? tunc quippe & quod non valde injurioſum eſt, nimis tamen putatur oneroſum; nam hæc ipſa paruula, & homicidia ſæpe pepererunt & urbes crebro integras ſubruerunt.* Paulus de Palatio

Eccli. 10. 8 *Paul de Pal. ibid.*

ſuper prædicta Eccleſiaſtici verba: *Regnum à gente in gentem transfertur*, ita ſcribit: *Nota vehementiſſime cauſas cur regnum ab aliquibus transfertur; contumelia, id eſt, probrum jactum in alium.* Gloſſa hanc

Gloſſ. ibid.

veritatem ab omnibus præteritorum ſæculorum hiſtoriis confirmari his verbis aſſerit: *Hoc fere omnes gentium teſtantur hiſtoriæ. Chaldæorum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum.* Quando maligni Hebræi calumnioſa hac contumelia Salvatorem onerarunt dicentes:

Luc. 11. v. 15. *Ibid. v. 17.*

In Beelzebub, principe dæmoniorum, ejicit dæmonia, Incarnata ſapientia merito iisdem reſpondit: *Omne regnum in ſeipſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet*; volens illis verbis & Judæos erudire, & ſuam aſtruere innocentiam, nec non hac occaſione oſtendere, quod injuriæ cauſæ ſint ruinarum & deſolationis populorum.

Eccli. 28. v. 16. *Paul. de Pal. ibid.*

5. Eccleſiaſticus ait: *Lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem*; Circa quæ verba Paulus de Palatio ait: *Lingua tertia vocatur, quæ inter duos ſeminat diſcordias, quæ inter amicos inimicitiam facit*: Talis autem lingua eſt injuria, qua rixæ & diſcordiæ ſeminantur. *Hæc turbat pacem aliorum, facit ut is qui amiſit famam, amittat & patriam. Bella movet, qua cauſa civitates divites, & domus Principum diruuntur, populi currunt ad arma, eorum vires concidunt, & eorum fortitudo diſſipatur.* In fine ſæculorum fiet id, quod Chriſtus prædixit;

Matth 24. v. 7.

Nimirum *Conſurget gens in gentem, regnum in regnum*; Anti-Chriſtus enim univerſam terram tyrannico ſuo jugo ſubjiciet; quonam vero modo id faciet? Audite S. Cyrillum Jeroſolymit.

S. Cyrill. catech. 15. **Decem tribus Iſrael defecerunt à Roboam propter quotidianas injurias, & comminationes.**

Fraternum odium locum dabit Anti-Chriſto. Præparat diabolus ſchiſmata populorum, ut tanto facilius hoſtis recipiatur. Quænam obſecro cauſa fuit, quod decem tribus Iſrael à tribu Juda ſe ſeparaverint, eligendo potius jugum ſervi alicujus, qualis Jeroboam erat, quam proprio obedire Regi, vel è Regia Davidis ſtirpe deſcendenti Roboam? num forte id cauſarunt gravamina tributorum, quibus ſe ſubjectos eſſe videbant? nequaquam, tametſi hæc enim cauſam dederint querelis, quibus lamentabantur, nec non ſolicitationibus, ut ab iis exonerarentur; attamen cauſa impulſiva rebellionis ſuæ unica hæc fuit, quia ſe videbant contemptos & tamquam mancipia quotidianis injuriis onuſtos:

3. Reg. 12. v. 10.

dixerunt ei juvenes, qui nutriti fuerant cum eo, ſic loqueris populo huic, qui locuti ſunt ad te dicentes: Pater tuus aggravavit jugum noſtrum, tu releva nos, ſic loqueris ad eos: ... Pater meus cecidit vos flagellis, ego

Ibid. v. 11. *Ibid. v. 13.*

autem cædam vos ſcorpionibus ... Reſpondit Rex populo dura; at vero quisnam ex hac injuria fructus ſubſecutus fuit? nimirum inter ſe conſpirantes dixerunt;

Ibid. v. 16.

quæ nobis pars in David? Receſſit Iſrael à

domo

ibid. v. 19. *domo David*; itaque elegerunt Regem Jeroboam, qui regnavit in Samaria, & ſucceſſive per multa ſæcula molti alii Reges Iſraelis regnare continuarunt, à Rege Juda prorſus diviſi. Injuria enim, ut in primo Diſcurſu probavimus, gravius nobilem quemdam animum concutit, quam quodvis flagellum, quantumvis aſperum corpus divexare poſſit.

Joan. 2. *Tol. ibid.*
6. Apud S. Joannem c. 2. Templum ſanctum Jeroſolymitanum ab emptoribus & venditoribus profanatum fuiſſe legitur; notat vero Card. Toletus profanatores hoſce binis vicibus ex eodem templo fuiſſe eliminatos, nimirum in principio prædicationis ſuæ, & in fine paulo ante Chriſti paſſionem; de hac ſecunda ejectione mentionem faciunt S. Matth. c. 21. S. Marc. c. 11. & S. Luc. c. 19. Primæ vero expulſionis ſolus Joannes contexit hiſtoriam. De ultima ejectione inquit Toletus: *Fuit acerbior, quæ poſt tot Chriſti prædicationes, adhuc nihil illis proficientibus facta eſt; hæc autem prior ſuavior.* Verumtamen quiſquis utramque ejectionem mature conſiderat, prima facie dictum Toleti ei minime verum eſſe videbitur, videlicet quod prima ejectio fuerit ſuavior, quam ultima; ſiquidem in prima ejectione ſacer textus Chriſtum flagello uſum fuiſſe dicit, ad illos caſtigandos ſacrilegos, & propriis manibus ſuis percutiendos, in ultima vero vice Chriſtum flagello uſum fuiſſe. Evangeliſta non dicit. Reſpondetur nihilominus, Chriſtum hac ultima vice majori cum furore illos flagellare voluiſſe quam in prima, & ideo illum flagello uſum fuiſſe aſperiori, ut illos acerbius percuteret; flagellum autem hoc injurioſa fuit illa reprehenſio, qua ait: *vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum*, quibus verbis illos manifeſte latrones appellat, quod verbum magnam in ſe injuriam continet.

Quale fuerit flagellum quo Chriſtus ſecunda vice ejecit vendentes, & ementes è templo.

Matt. 21. v. 13.

Quid ſit flagellum linguæ.

7. S. Propheta Job injuriam vocat *flagellum linguæ*; etenim ſicut flagellum corpus percutit, ita contumelia animam vulnerat; unde Eccleſiaſticus ait: *Flagelli plaga livorem facit; plaga autem linguæ comminuet oſſa; multi ceciderunt in ore gladii, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam.* S. Baſilius injuriarum finem his verbis conſiderat: *Omni contumelia per linguam conſumpta, ad manus venitur & pugnam, ira namque certamen excitat, certamen vero convitium, convitia verbera, verbera demum vulnera, ex quibus & mortes ſæpe ſequuntur.* S. Bern. idipſum conſiderat, inquiens: *Ut Chryſoſt. ait, non eſt aliquid contumelia moleſtius, & quod maxime poteſt mordere hominis animam nam ſicut idem inquit, inimicitia tempore ira accenſa, & anima ardente quod minimum eſt magnum apparet, & quod non valde injurioſum eſt, oneroſum eſſe videtur, occiſiones enim peperit & civitates integras evertit.* D. Chryſoſtomus in eadem Homilia, de qua S. Bernardinus hæc verba deſumpſit, cœleſtem Magiſtrum noſtrum Luciferi cornua confringere, ejuſque tyrannidem infirmare voluiſſe dicit, quando injuriantibus proximos tam aſperas comminatus eſt pœnas, utpote qui eſca ſunt & fomentum omnis mali, omniſque damni, quod in rempublicam redundat. *Propterea Chriſtus nervos potentiæ ejus exſcindens*, inquit dictus Sanctus, *induxit hanc legem. Eſt quippe illi cura maxima charitatis, omnium enim mater eſt bonorum, & certum an diſcipulus Chriſti ſis experimentum, & ea quæ in nobis ſunt bona cuncta complectens. Jure igitur radices inimicitiarum ipſoſque fontes, per quos charitas necari ſolet, multa cum vehementia Chriſtus intercipit.* Salvator enim Eccleſiam ſuam, fideliumque congregationem ſtabilire volens, eos hoc charitatis & fraterni amoris vinculo ſtrinxit; ipſum vero injuria & contumelia rapit, ideoque idem Author in eadem de Salvatore noſtro homilia ſubjungens, ait: *vehemens animadverſor atque punitor eſt eorum, qui præceptum tale contemnunt; nihil quippe eſt, quod ita omnem malitiam, & pariat & firmet, ut in exemptio charitatis.*

Job. 5. 21. *Eccli. 28. v. 21.* *S. Baſil. ho. 10. de ira.*

Recenſentur fructus contumeliarum.

S. Bern. to. 3. ſer. 9. a. 8. cap. 1.

Cur Chriſtus tam aſperas pœnas comminatus fuerit injuriantibus.

Chryſoſt. h. 16. in Matth.

8. Prima quidem facie ſevera nimis illa Sapientiæ incarnatæ videtur eſſe determinatio (*Qui dixerit fratri ſuo raca, reus erit concilio*) nihilominus, ut Paulus de Palatio docet: *Etiamſi ſit culpa venialis, vult Dominus, ut à concilio cognoſcatur, licet enim venialis ſit, eſt tamen multorum cauſa malorum.* Unicum enim verbum ignominioſum, cum actibus vilipendii prolatum ad intepeſcendam & infrigidandam charitatem ſufficit: *Quia Dominus fraternam vehementer requirit charitatem, proximorum cauſas agnoſcit ut ſuas.* Adducitque Nazaræorum exemplum, quibus non ſolum vinum bibere, verum etiam uvas guſtare interdictum fuit: *Olim enim Nazaræi arcebantur a vino, ſicera, muſto, uvis & uvis paſſis, & earum acinis. Cur ita? certe ne guſtu ab uvarum acinis irritato, uvas, & tandem vinum concupiſcerent. Ita & nunc, verbum contumelioſum à Concilio debes compeſci, ne hoc foramine laxato, tota in homicidium prorumpat ira.* Quod ſi pax, concordia, & unio civium à Republica tollatur, paulatim ad ſui deſtructionem inclinabit; quis vero eſt, qui neſciat, aut per experientiam non videat, qualiter injuriæ ſint illæ, quæ quietem privatam & publicam perturbant. *Rogate, quæ ad pacem ſunt Jeruſalem & abundantia diligentibus te*, inquit Regius Pſaltes; ubi notandum, quod poſt pacem confeſtim abundantiæ fiat mentio, quia quando charitas regnat, omnia bona ſuperabundant; & paulo infra, *fiat pax in virtute tua*, inquit idem David; circa quæ verba D. Chryſoſtomus quærit: *quid eſt in virtute tua? in ſubſtantia tua in iis qui in te habitant in proſperitate tua. Quoniam enim bellum res eſt pernicioſa, idque omnia perdidit, ei pacem precatur.* Quis etenim eſt, qui neſciat, quod per rixas & inimicitias familiæ depauperentur, corruant domus, integræque ſurſum deorſum vertantur civitates? *& abundantia in turribus tuis*, id eſt, ut idem Chryſoſt. exponit; *jucunditas, quies; non ſolum enim prædicit futuram à malis liberationem, ſed etiam innumerabilium bonorum acceſſionem, pacem, abundantiam, fertilitatem.* Enimvero unum ex majoribus bonis, quibus genus fruitur humanum quodque rempublicam pace & quiete frui facit, eſt amicitia reciproca, ac proinde Sapiens ille ait: quod qui hanc mundo eripit, idem ei damnum pariat, ac ſi Solem annihilaret, hujus autem amicitiæ peſtis eſt injuria, quæ inimicitiarum & diſcordiarum irreconciliabilium eſt fomentum. *Ante ignem camini vapor* inquit Eccleſ. *& fumus ignis inaltatur, ſic & ante ſanguinem maledicta & contumeliæ*; ubi Gloſſa ait: *ſicut fumus præcedit ignis incendium, ſic dura verba homicidium, unde ſermo durus ſuſcitat rixas.* Syriaca legit: *Coram igne ſumat fumus, & coram effundente ſanguinem contumelia*, communiter enim quando ad effuſionem ſanguinis & ſtrages devenitur, aliqua utrimque præceſſit injuria. Unde Paulus de Palatio ait: *Nulla ratione diſſolvitur amicitia, niſi convitio & improperio. Non accenditur ignis in ligno camini niſi vapor & fumus præcedant, & fumus exaltetur ſurſum, ita non effunditur ſanguis in rixa, niſi præcedant convitia; hæc reſcinde, & ſanguinem non effundes.* Eccleſ. in eodem capite ait: *Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa, ſic & qui conviciatur amico, diſſolvit amicitiam. Quod eſt magnum malum*, inquit Lyranus: *nam amicitia multo pretioſior eſt*

Injuriantes plurima cauſant mala. *Matt. 5. 22* *Paul. de Pal.*

Tollunt pacem è republica.

Pſ. 121. 6. *Ibid. v. 7.* *Chryſ. ibid.* *Pſ. 121. 7.* *Chryſoſt.*

Per convitia, devenitur ad rixas & homicidia.

Eccli. 22. v. 30. *Gloſſ. ibid.* *Paul. de Pal.* *Eccli. 22. v. 25.* *Lyranus.*

eſt quam pecunia. *Dejiciet, id eſt diſperdet*, inquit Hugo Card. *ſicut jactu lapidis grex avium diſſipatur, ſic verbo convitii vis amicitiæ violatur.* Cornel. à Lapide ſupra hunc textum ita ſcribit: *Huc facit Gnome P. Syri: Amicum lædere ne joco quidem licet, & amicum perdere, eſt damnorum maximum. Tanti homo eſt abſque amico, quanti corpus ſine Spiritu.*

Corn. à Lap.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De damnis, quæ in injuriantem reſultant; item de periculis quibus exponitur; nec non de ſuppliciis, quibus Deus in illum animadvertit.

THEMA.

Qui profert contumeliam, inſipiens eſt. Prov. 10. v. 18.

Injuria illata, maxime afficit injuriantem. Lyran. Senec. 30. l. de ira c. 26.

1. SApiens ex inſtinctu Spiritus Sancti loquens injurianti proximo ſtulti nomen attribuit, non quod jam rationis uſum & Diſcurſum amiſerit, inquit Lyranus; ſed quia dum alteri injuriam infert, ſe cerebro vacuum & inſipientem eſſe oſtendit. Unde Seneca ait: *Maxima eſt facta injuria pœna, feciſſe*, & ideo quando quis poſt prolatum verbum contumelioſum ad ſe revertitur, priſtinæque ſanitati reſtituitur, mox pœnitere incipit, quia damna exinde ſibi imminentia agnoſcit, velletque ſe proximum ſuum numquam offendiſſe. Septuaginta legunt: *qui proferunt contumelias, inſipientiſſimi ſunt.* S. Thomas, authoritatem citans S. Greg. injuriam iræ portum eſſe probat, dicens: *Magnam habet propinquitatem contumelia ad finem iræ, quæ eſt vindicta; nulla vindicta eſt irato magis in promptu, quam inferre contumeliam alteri, & ideo contumelia maxime oritur ex ira;* citat quoque teſtimonium Ariſtot. l. 7. Ethic. dicentis: *Ira non perfecte audit rationem, & ſic iratus patitur rationis defectum, in quo convenit cum ſtultitia, & propter hoc ex ſtultitia oritur & contumelia, ſecundum affinitatem quam habet cum ira.* S. Ambroſius de hac injuriarum materia diſſerens, ita ſcribit: *Quod non mediocriter Scriptura condemnat, dicens: Ex ore ſtultorum baculus contumeliæ. Stultitia igitur condemnatur, qui contumeliam facit.* Idem S. Doct. illa Pſalmi verba exponens: *Auſer à me opprobrium & contemptum*, inquit: *Multi ſunt, qui volunt inferre opprobrium ſervis ſuis, ſed ipſi ſunt magis probroſi.* Injuriator famam & exiſtimationem injuriati contaminare prætendit, & non cognoſcit, quod ſuper ipſum illa recidat infamia & vilipendium. Idem quoque docet D. Chryſoſtomus ut nos animo & ne ob injuriam conturbemur, dicit enim: *ſi contumelia affecerit, magno feret forti animo, ſeipſum enim, non te afficit injuria, & ſi percuſſerit, ne dexteram contra tendas; ipſe eſt enim qui feritur, te quidem manu, ſeipſum vero ira pulſans, & ſibi malam ab omnibus exiſtimationem comparans.* Severinus Boetius ad propoſitum noſtrum ita diſcurrit: *Si cognitor reſideres, cui ſupplicium inferendum putares? eine qui feciſſet, an qui pertuliſſet injuriam?* & reſpondet: *nec ambigit, quin perpeſſo ſatisfacerem dolore facientis.* Et ſubjungit: *Miſereor igitur tibi injuria illator, quam acceptor eſſe videretur.* Ac tandem concludit, inquiens: *Hac igitur aliiſque de cauſis, ex ea radice nitentibus, quod turpitudo ſuapte natura miſeriores faciat, apparet illatam cuilibet injuriam, non accipientis, ſed inferentis eſſe miſeriam.*

S. Tho. 2. 2. q. 72. a. 4. Ariſt. l. 7. Ethic.

Ira ex qua oritur injuriatio, convenit cum ſtultitia.

Pſal. 118. v. 22. S. Ambr. l. 3. de off. c. 4. Oct. 3. ibid.

Injuriatio recidit in infamiam injuriantis. Chryſoſt. in Pſalm 7. Boet. de conſ. Phil. l. 4. proſa 4.

Syn. ep. 67. Majus malum eſt inferre, quam pati injuriam.

2. Huic doctrinæ conſonat, quod in Epiſt. quadam S. Sin. Epiſc. Ptolemaidis viri admirabili ſanctitate, nec minori ſapientia conſpicui, his verbis legitur: *Majus malum eſt inferre, quam perpeti injuriam, illud enim proprium malum eſt, hoc alienum.* S. Aug. quoque idipſum in quodam confirmat ſermone, dicens: *Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo gravi ſeipſum vulnere percuſſit.* Quænam vero dari poteſt major ſtultitia, quam alteri pugnam impingere, ut ſemetipſum pugione ſauciet? injuriator per verbum contumelioſum (apparenter quidem & ſecundum cæci vulgi conceptum, quod non examinat veritatem, & facile eſt ad credendum,) injuriati honorem aliqualiter denigrat, ſed apud homines ſapientes alterius reputationem non diminuit, ſed propriam ſuam famam potius contaminat: *Ad ſtultos enim pertinet dicere contumelias*, inquit Abul. *dicente Salomone, quod inter ſtultos ſemper ſunt jurgia, id eſt, contentiones vocales, quæ ad contumelias pertinent, vir autem ſapiens ab illis abſtinet.* Hugo Cardin. ſuper prædicta verba inquit; *Inſipiens eſt, quia inſipidum habet palatum, quia venenum ſapit ei.* Injuria enim venenum eſt charitatis & dilectionis fraternæ; hoc autem venenum injuriator in corde ſuo defert, quemadmodum lingua ejus manifeſte declarat, quia *ex abundantia cordis os loquitur.* Dum vero calumniator calumnioſe proximum contumelia afficit, ipſe ſe malignum, mendacem & impoſtorem eſſe declarat; unde improperium in ipſum recidit: quod ſi vero ex alia parte contumeliam hanc ob malos ſuos mores & converſationes meretur, qui injuria afficitur, ipſe tamen injuriator exiguum ſe Dei timorem habere, divinæque legis tranſgreſſorem ſe eſſe oſtendit, quia Salvator noſter expreſſe comminatur dicens: *qui dixerit fratri ſuo Raca; reus erit concilio;* non enim quis authoritatem habet vituperandi & injuriandi proximum ſuum. Dion. Carth. ſuper illa verba: *qui profert contumeliam, inſipiens eſt*, ita ſcribit: *Id eſt, impatiens, paſſionatus, & improbus, non attendens ſeipſum, & proximum lædere non formidans, quod charitati atque juſtitiæ eſt contrarium.*

S. Aug. de ver. Dom. ſer. 16. c. 4. Abul. q. 102. in c. 5. Matth. Hug. Card. in c. 10. Proverb.

Injuria eſt Venenum Charitatis. Matt. 12. v. 34. Matt. 5, 22. Prov. 10. v. 18. Dion. Carth. in c. 10. Proverb.

3. De charitate ſcribitur: *Charitas operit multitudinem peccatorum*, at vero qui per injuriam alteri contumeliam infert, vel errores ſuos exprobrat, vel falſo imponit, non ſolum illos non cooperit, ſed manifeſtat, ac proinde opponitur charitati. S. Hier. ſuper illa verba, *ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia*, ita ſcribit: *quia ſuperbi vel contumelioſi ſe gerunt per contemptum, quem proximis contumeliis ingerunt.* Et ideo injuriatores ſe homines ſuperbos & elatos, vel etiam impios eſſe oſtendunt, ut exponit Cajet. juxta verſionem Hebraicam: *Venit impietas & venit ignominia: Comes impietatis deſcribitur ignominia, & verificatur tam active quam paſſive, nam adveniens impius, & infert aliis ignominiam, & ipſe meretur, & frequenter incurrit ignominiam.*

Illique directe contrariatur. 1. Petr. 4. v. 8. Prov. 11. v. 2. S. Hier. ib. Cajet. ib.

4. Pſalmiſta de eodem hoc hominum genere tractans, ait: *Labor labiorum ipſorum operiet eos.* Ubi obſecro cur injuria *labor labiorum* appellatur? quia ſcilicet cum plerumque calumnioſa ſit, aut certe ad eripiendam reputationem proximo ordinetur, labore atque ſudore opus eſt. Atque ideo ſuperadditur *operiet eos*, quia ſcilicet ſuper ipſum injuriantem cadit. Utpote qui in conceptum veniet viri imprudentis, iracundi, vindicativi, maligni, temerarii, cujus ejuſdem vitii idem Pſalmiſta alibi meminit, dum ait: *Sagitta parvulorum factæ ſunt plagæ eorum;* quia linguæ contumelioſæ inſtar ſagittarum fulmina evibrantes injuriarum, ſemetipſas primo loco offendunt, dicente Theodoreto: *Quemadmodum jacula à pueris emiſſa nihil damni afferunt, his qui petuntur, ſic iſtorum lingua nihil offendunt eos, qui configuntur.* Unde & Pſalmiſta immediate ſubdit, *& infirmatæ ſunt contra*

Pſ. 139. v. 10. Injuriatio alterius, eſt labor labiorum & quare. Pſ. 63. 8. Thood. ib. Injuriatio eſt ſagitta parvuli.

Digitized by Google

Ibid. v. 9.

tra eos lingua eorum; Ubi Chaldæus vertit: *offendunt ſeipſos lingua ſua.* Et certe ſi juxta commune axioma, *honor eſt in honorante*, quidni etiam (quandoquidem *contrariorum eadem eſt diſciplina*) conſequenter inferendum erit, quod vilipendium, quo injurians proximum diffamare intendit, in ipſummet injuriantem retorqueatur? Hinc D. Chryſ. cuidam de injuria ſibi facta lamentanti. (*ſed coram, inquiens, omnibus & verbis & verberibus me duriter vexavit*) ita reſpondet, dicens: *Coram omnibus dedecore atque infamia ſe notavit, & multorum adverſus ſeipſum aperuit ora.* Quæ veritas nec ipſosmet quidem latuit gentiles, ſiquidem, ut Val. Maximus tradit, dum aliquando Antiſteni annunciaretur, qualiter quidam mala de eo dixiſſet, reſpondit generoſe: *Non male dixit mihi ſed ſibi; in ſe, quod ille culpat, agnoſcit, ſed etiam ſi mihi maledicere curet, non curo, quia auditus lingua debet eſſe robuſtior, cum ſingulis hominibus linguæ ſint ſingulæ, ſed aures binæ; aliquatenus tamen curo, quia eo ipſo me fateor eſſe ſuperiorem, quia ſuperioris perſona uſus eſt hos pati, inferioris facere. Gauderem itaq; niſi urgente humanitate, homini compaterer infelici.*

Chryſ. hom. 62. in Matt.
Pulchrum dictum Antiſtenis, injuria affecti.
Val. M. l. 1

Convitiantes, ordinarie habentur mendaces, & arrogantes.

5. Sapientiſſima ſane reſponſio ſimul & veriſſima, ſiquidem, in peſſimo apud homines prudentes & ſapientes ſunt concepto, quotquot ad injurias inferendas ſunt proclives; non enim judicium temerarium eſt, credere eos iracundos, arrogantes, & exilis aut nullius hominis eſſe virtutis, præterquam quod ordinarie tamquam mendaces & calumnioſi reputentur & agnoſcantur, dum nullus non videt, injuriatos non tam opprobrio, quam honore dignos eſſe. Unde David aliquando, juxta D. Chryſ. Commentarium ita de æmulis ſuis dixiſſe fertur: *Illi quidem verbis calumniantur, & ego re ipſa me purgo, ipſiſque factis depello crimen.* Quin & Plato de injuriis aliquando ſibi illatis certificatus, hoc legitur reddidiſſe reſponſum: *At ego ita mores componam: ut illis fides nulla adhibeatur.*

Chryſ. ho. 1. de Saul & Dav.

Sunt ſimiles Echoni.
S. Baſil ho. 10. de ira.

6. His omnibus ſtabiliendis ingenioſa quædam ſuffragatur S. Baſilii ſimilitudo, ab echo deſumpta; ſi quis enim vocem elevat, eaque concavitatem ſoni percutit, eadem cum eodem redit ſono & expreſſione, ita quoque ſæpius injurianti accidit, cum enim contumelia eum, in quem direxit injurioſus, utpote ſummæ virtutis & innocentiæ virum ferire non poſſit, in ipſum recidit injuriantem; *neque enim ſic in locis deſertis echo in ipſos clamantes intempeſtive infringitur, ſicut in hominem injuſtum & contumelioſum contumelia revertitur. Imo ſonus quidam illic idem revertitur, contumelia vero augmentata recurrit.* D. Chryſ. in alia quadam homilia ita ſcribit: *Non ergo injuriam pati, ſed injuriam facere malum eſt. Quot quantaſque injurias ferebat David? quot quantaſque faciebat Saul? uter enim iſtorum fortior fuit ac beatior, & uter miſerior aut miſerabilior? nonne qui injurioſe faciebat?*

Chryſ. ho. 43. in Matth.

Acuto reſponſo convitia, in convitiantes retorta.
Bruſ. l. 2. c. 40.
Eraſ. l. 9. Apoph. ex Plutarch.

7. Eſt & alia ratio, propter quam injurians merito judicio & ratione deſtitutus eſſe credendus eſt, quia ſubjacet periculo, ne injuria ei replicetur, & ne diſcooperiantur occulta ejus peccata. In quodam fide digno Authore ſequentia ſcripta reperio: *Catulus Philip. Oratori dicenti, quid latras? reſpondit: Furem video; convitium latrandi in ipſum retorquens, notavit hominis rapacitatem.* Lucius Craſſus Cenſor, cum improperaſſet Domitio, fleviſſe illum ob delicatum quemdam piſcem in ejus piſcina mortuum, pro reſponſo eidem regeſtum fuit, tu vero ob trium conjugum tuarum mortem ne unicam effudiſti lachrymulam. Anacharſes cuidam natalium ſuorum objecit vilitatem dicendo, quod in Scythia natus eſſet; quam injuriam is ſagaciter in injuriatorem reverberare novit, dicendo: *Mihi probro eſt patria, tu patriæ.*

Laert. l. 1. cap. 6.

Sæpe injurianti non ſolum verbis, ſed etiam factis reſpondetur.

8. Conſiderandum quoque eſt, quod præter infamiam, quæ reſultare poteſt in eum, qui alteri affert injuriam, ſæpe etiam, ut quotidiana nos docet experientia, eidem correſpondeatur per ultionem, non ſolum quæ in verbis, ſed etiam quæ in factis conſiſtat; attrahit ſibi inimicitiam & odium, non ſolum eorum qui injurias acceperunt, verum etiam omnium aliorum illis adhærentium. *Non iis qui injuriam accipiunt*, inquit S. Iſidorus Peluſ. *Sed iis qui inferunt periculum omne impendet, eoſque trepidare, atque contremiſcere oportet, quod ſi ita eſt, injuriam perpeti malum non eſt, ſed eam inferre, nec illatas injurias perferre ſcire.* Paulus de Palat. pariter hoc conſiderat periculum, cui ſe injuriator exponit; dicit enim: *Quantus timor eſt, quamque miſera vita, ſemper cavere eum quem injuria læſiſti cupit ille de te vindicari, tu non ſemper ejus inſidias fugere potes; an non tua tranquillitati conſuluit, tuæque vitæ proſpexit, qui te ab injuria dicenda ſemovit.* Tritum eſt Proverbium, quod dicitur, quod *beneficia aquis injuria vero æri inſcribantur;* horum enim memoria indelebilis eſt, earumque ultio nonnumquam etiam poſt longum tempus, quando minus timetur, inſtitui ſolet.

S. Iſid. Ep. l. 3. Ep. 100.
Paul. de Pal. in c. 5. Matt.

Injuriam in ſe provocativam Dei, ejus ſupplicia.

9. *Qui profert contumeliam, inſipiens eſt;* injuriator enim ſuum nititur evomere furorem, ſuaſque explere vindictas, non ſe reflectens quod adverſum ſe Dei provocet iram & ſupplicia, ſeque ipſum in parte nobiliori, id eſt, anima mortaliter ſauciet, *quæ pœna gravior*, inquit S. Ambr. *Quam interioris vulnus conſcientiæ? quod ſeverius judicium, quam domeſticum, quo unuſquiſque ſibi eſt reus ſeque ipſe arguit, quod injuriam fratri indigne fecerit?* D. Chryſ. in quadam Homilia ſuper acta Apoſtolorum miſeram conſiderat injuriantis conditionem inquiens: *Vide oro quemdam qui contumelia afficit, & non ſupplicio affectum, non propter hoc ſolum debet lachrymari, quia non contumelia das pœnam, ſed etiam propter aliam cauſam ut lugeat, dignus. Et qualis hæc? quia impudentior facta eſt anima. Nam unumquodque peccatum ubi patratum fuerit & ad finem pervenerit, relinquit in anima venenum;* neque enim ſolum in corde venenum recludit, quod in proximum effundit, verum etiam cauſa eſt, quod in injuriato aliud ſæpe regeneretur venenum odii & vindictæ. Quod ſi ſacras pervolvaris hiſtorias, multa hujus culpæ reis irrogata invenietis ſupplicia. S. Anton. proinde monet, magna cum cautela & circumſpectione in hac materia procedendum eſſe, nequidem ſuos cuipiam naturales exprobrando defectus: *Debet quis abſtinere*, inquit, *ab improperio, ſeu convitio defectus naturæ, videlicet non vocando illegitimum vel cæcum, vel hebetem, vel ſtultum, & hujuſmodi*, idque in Phenenna exemplificat, inquiens: *Phenenna quæ multos habebat filios, quia exprobravit Annæ, & improperabat, ſeu conviciabatur ei, quod Dominus concluſiſſet vulvam ejus, & quod ſterilis eſſet, punita eſt, quia filios amiſit.* Michol verbis injurioſis deriſit Davidem, qui ex mera devotione in conſpectu totius populi in proceſſione Arcæ ſaltaverat, inquiens: *Nudatus eſt quaſi ſi nudetur unus de ſcurris:* paulo poſt vero ſacer Textus ſubjungit: *Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius, uſque in diem mortis ſuæ;* hæc autem filiorum orbitas una erat ex probroſioribus maledictionibus ſexus illius. Pueri item qui Eliſæum conviciabantur, clamantes: *Aſcende calve, aſcende calve.* Per experientiam didicerunt, quam exacte divina juſtitia in ſua bilance improperia trutinet, etiam illa, quæ à linguis proferuntur eorum, qui ob teneram

S. Ambr. l. 3 de off. c. 4.
D. Chryſ. ho. 41. in acta.
Variæ punitiones exprobrantibus, ex S. Scriptura.
S. Ant. p. 2. tit. 7. c. 6.
2. Reg. 6. v. 20.
Ib. v. 23.
4. Reg. 2. v. 23.

ætatem

ætatem malignitate interna peccare nondum poterant: *Nam egreſſi ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.* In Scriptura quoque infelix mors Nabal deſcribitur, quam nulla præceſſit infirmitas, cujus mortis auctrix ipſamet divina juſtitia directe fuiſſe traditur. Nam ſacer Textus loquit: *Percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt*; quod ſi vero infelicis hujus mortiae cauſam ſcire vultis obſervate quam probroſis verbis Davidem virum adeo dignum & juſtum excepit, dixerat enim: *Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? Hodie increverunt ſervi, qui fugiunt Dominos ſuos.*

Ibid. v. 4. — *1. Reg. 25. v. 38.* — *Ibid. v. 10.*

10. Surius in vita S. Ludovici Regis Franc. refert, quod cum Gelda nuntium quemdam qui regias illi litteras attulerat, interrogaſſet an Regem in perſona vidiſſet, iſque reſpondiſſet: *Vidi miſerum illum Papillardum, griſea veſte indutum; ad ſcapulas caputium gerentem. Vix is verba finierat, per convitium hoc illuſorium quin ſtatim facies ejus retrorſum acta eſt, & ſic contorta permanſit.* Terribilis eſt illa comminatio, quam Eccleſiaſticus illis, qui ad alios injuriandos ſe aſſueverunt, intentat, dicit enim: *Homo aſſuetus in verbis improperii, in omnibus diebus ſuis non erudietur*, quaſi diceret, tales ſunt incorrigibiles, quia Deus illos totaliter deſerit. Et licet nonnumquam corrigantur, nihilominus quia frequenter injuriando malum contraxerunt habitum ad novas denuo injurias evomendas facile revertuntur, nec datas illis admonitiones in bonam partem recipiunt. Alia quædam verſio legit: *Homo verbis probroſis aſſuetus, diſciplinam per omnem vitam ſuam non admittit.* Dionyſ. Carth. hunc textum ita exponit: *Homo aſſuetus in verbis improperii, id eſt, aſſuetus aliis improperanter, & opprobrioſe loqui, omnibus diebus vitæ ſuæ non erudietur ad bonos mores, ſcientiamque ſalubrem, non quia erudiri nequeat, ſed quia difficulter & raro.* D. Chryſ. notat, Redemptorem noſtrum in monte Calvariæ benignos oculorum ſuorum obtutus, non deflexiſſe in illos, qui illum injuria affecerant, quantumvis ſe erga alios, qui illum torquebant & crucifigebant, miſericordem exhibuerit: *quamquam ſequens turba etiam lapides fletu ſuo flexiſſet, nullo tamen modo atrociſſimas illas belluas commovit, propterea turbam quidem allocutione dignam putavit, illos vero minime.* Paulus de Palat. prædictum Eccleſ. textum exponens, inquit: *Cave, ne linguam aſſueſcas, jaculari in alios contumelias, adeoque id ſignum æternæ reprobationis eſt, non enim tales homines à Deo erudiuntur, at verò ut beatus eſt, quem tu erudieris Domine, ita reprobus, & omni infelicitate infelicior, quem tu non erudieris.* Baſilius Seleucus conſiderat, Davidem, de Victoria adverſus Goliath obtinenda, ſecurum fuiſſe eo quod ab eo improperiis multis oneratus fuerat inde namque infallibiliter futurum eſſe prævidebat, quod divinæ in illum juſtitiæ ſeveritas animadverſura eſſet. *Percutiam te*, dicebat adoleſcentulus ille, *& auferam caput tuum à te*, q. d. *maledicam inimici linguam, victoriæ pignus teneo.*

Sur. in vita S. Ludov. Pœna injuriantis S. Ludovicum Regem Franciæ. — *Eccli. 23. v. 20.* Deus deſerit injuriantes, tamquam incorrigibiles. — *Tigur.* — *Dion. Carth. Ibid.* — *Chryſoſt. 58. in Matth.* — *Paul. de Pal. in Eccli. ibid.* — *1. Reg. 17. v. 46.* — *Baſil Seleuc. or. 15.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Egregium eſt virtutis ſpecimen, & exercitium, ſi quis adverſus injurias ſe mitem oſtendit, ac ſi eas non audiret, nec eas indigne ferat, ſed erga injuriantem magis ſe benignum exhibeat.

Manſi Bibliotheca Moralis Tom. II.

THEMA.

Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris ... à voce exprobrantis & obloquentis, à facie inimici & perſequentis; hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus te, ... & non receſſit retro cor noſtrum. Pſ. 43. v. 14.

1. Pſalmiſta Iſraëlitas alienorum opprobriorum metam effectos eſſe, ſimulque conſtantiſſimos obſervatores divinarum legum perſiſtere conſiderans, hoc ipſum ſummæ reputat virtutis actum, ideoque ad Deum glorIabundus converſus ait: *nec obliti ſumus te, & non receſſit retro cor noſtrum.* Nec immerito; ſiquidem patientia in injuriis, veri Spiritus & perfectionis eſt probatio, dicente S. Greg. *Qualis quiſque apud ſe latet, contumelia illata probat*: ſi namque quis calicem veneni mortiferi ſibi propinatum, alio compenſaret, qui nectare & Ambroſia plenus eſſet, quam non heroicum ille exerceret virtutis actum? S. Valerianum audite, qui in quadam Homilia, cui titulus eſt *de bono conſervanda pacis* ita diſcurrit: *Infinita virtus eſt, odia viciſſe beneficiis, nam ille inter cæteros palmam perfectæ virtutis obtinet, qui ad vicem veneni, pocula dulci melle companit.*

Vere generoſus eſt, qui convicia diſſimulat, & beneficio compenſat. — *S. Greg. l. 1. dial. c. 5.* — *S. Val. ho. 22.*

7. Agriculturæ experientiam habentes, juxta roſas allium plantare ſolent, ut acutior & pungens hujus odor eas extimulet ad majorem tranſmittendam odoriferam fragrantiam; quo in facto obligatio exprimitur uniuſcujuſque animæ virtuoſæ, & ad perfectionem tendentis, ſcilicet ut ab homine aſpero & injuriante occaſionem accipiant exercendæ virtutis, ſe mortificando, nec reſiſtendo, quin potius bonum pro malo reddendo; quia ut bene Lact. Firm. docet: *Niſi contumeliis fuerit affectus* (ſcilicet homo juſtus) *quantum habeat fortitudinis in ſeipſo cohibendo ignorabitur.* Neque minus efficaciter S. Bern. ad ejuſdem virtutis exercitium nos inducere conatur, quando de injuriarum oblivione, & harum ſuperioritate tractans, ſequentia notatu digniſſima pronuntiat verba: *eſt actus magni & generoſi cordis injuriæ oblivisci.* Idque ex authoritate Ariſtotelis quantumvis Pagani confirmat, qui 4. Ethic. ait: *magnanimus non eſt memor mali accepti.* Ac proinde S. Joannes Clim. inter alios ſcalæ Paradiſiacæ gradus hunc quoque ſtatuit, ſcilicet, quod, quando quis continuis agitatus opprobriis, ob ea tamen non iraſcitur: *Felix ille*, (verba ſunt dicti Authoris) *qui quotidiè Dei causâ, convitiis agitatus & contemptus, violenter ſeipſum per patientiam vincit.* Imo S. hic tales generoſos animos Martyribus Spiritibuſque Angelicis aſſimilare non dubitat, unde proſequitur, ſubjungens: *Nam ille cum martyribus tripudiabit, & inter Angelos liber ut Angelus incedet.* Hinc & S. Valer. immarceſcibilem capiti ejus, qui injurias conſtans aſpernatur, texere non dubitat coronam, dicens: *Sicut illum qui injuriam fratri infert, gravis peccati manet culpa, ita ſe maxima protegit virtutis corona, ſi accepta non iraſceris injuria.*

Cur juxta Roſam plantetur allium. — *Lact. Firm. l. 6. de vero cultu c. 18.* — *S. Bern. ſe. 3. ſer. 9. a 1. c. 3.* — Eſt gradus ſcalæ Paradiſi, ad injuriam non iraſci. — *Clim. gr. 4. n. 52.* — *S. Valer. ib.*

3. Aquila generoſa eſt atque magnanima, unde & à veteribus in ſymbolum aſſumpta fuit hominis conſtantis, & ad contumelias patientis. Eam itaq; depingere volentes, non oculis minitabundam, non terribilem roſtro non alis horridam, non unguibus fulminantem, ſed ſedentem efformarunt in quiete, juxtaq; illam cornicem collocarunt, quæ identidem pro viribus ſuis eam mordere, pungere & irritare non ceſſat,

Aquila ſymbolum eſt hominis inter injurias, conſtantis.

4. No-

hominis animam mordere. Non dicit injurias mordere corpus ſed animam. Paulus de Palatio in expoſitione hujus textus quærit, *cur Dominus numquam de concilii ſeveritate alicubi, niſi in ſola fratris meminit injuria?* moxque adæquatè per efficaces reſpondet rationes, dicens: *Hic apertum habere judicium, quanti Deus æſtimet charitatem fratrum, quam nulla vel levi ratione vult à nobis violari; & ſi, ut humana miſeria ſolet, violetur, ſtatim à concilio velit refateri. In cæteris velut connivet, & velut dormitat Divina juſtitia; hic vero numquam non attentiſſimè vigilat jubet, urget.* Lucas Burgenſis, quoad ſenſus litterales accuratiſſimus interpres, verba hæc de Concilio *Synedrii*, intelligenda eſſe cenſet: *Reus erit concilio, intelligens concilium ſive ſynedrium illud magnum Septuaginta duorum ſenatorum, quo deferebantur cauſæ graviſſimæ: Eum, qui iratus fratri ſuo, Racha aut ſimile aliud improperaverit, hujuſmodi quid admiſiſſe docet, quod ad Synedrion deferri mereatur, id eſt, ob quod Dei judicio certo damnandus ſit; ſed incertum qua pœna, cæterum tam gravi, quod ab ipſo Synedrio ſive ſumma inter homines authoritatis tribunali pro ſcelere graviſſimo infligi poſſit?* D. Chryſ. verbum hoc *Racha* juſta bilancis trutina ponderans, illud non valde grave eſſe exiſtimat, dum ait: *Racha non grandis alicujus eſt verbum convitii, ſed magis de contemptu veniens, impatientiaque dicentis, ut ipſi nonnumquam vel ſervulis, vel inferioribus quibuſque aliquid imperantes dicimus; vade tu, dic tu illi. Sic etiam qui lingua utuntur Syrorum, Racha proto, quod eſt tu dicere ſolent.* Rationem verò aſſignat, cur nihilominus Salvator hanc culpam adeo aggravet; dicit enim: *Miſericors Dominus cum majoribus etiam minima quæque delicta pariter evellit, præcipiens, ut mutuò nobiſmetipſis, & honorabiliter utamur, & caveamus, ut per hæc majora quæque peccata auferantur.* Alb. Magnus ſenſum hujus dictionis *Racha* declarans diverſæ eſt opinionis, inquit enim: *Eſt ſignum indignationis cum contumelia ſine criminis impoſitione.* S. Hilarius pariter inquit: *Vacuitatis opprobrium eſt.* Cui conſentit S. Hieron. inquiens: *Hoc verbum propriè Hebræorum eſt, & ſignificat inanis, vacuus; quem nos poſſumus vulgata injuria abſque cerebro nuncupare.* S. Bonav. in ſermone 1. in Dominicam V. poſt Pentecoſten, in cujus Evangelio propoſita recitantur verba, ita ſcribit: *Iraſcitur aliquis fratri ſuo duro verbo injurioſæ convitiationis in ore; & hunc motum exteriorem removet Dominus, cum dicit: Omnis qui dixerit fratri ſuo Racha, vel fatue; quod fit, quando motus interior prorumpit in vocem exteriorem.* Conſideratione quoque dignus eſt diſcurſus; quem Hugo Cardin. ſuper hunc S. Matthæi textum inſtituit, obſervat enim, quod per hæc tria, ſcilicet *judicium, concilium, & gehennam,* Salvator injurianti pœnam infernalem comminetur; quia ſecundùm qualitatem culpæ, pœna quoque variari debet; vult igitur cœleſtis magiſter noſter, per varietatem nominum, ſuppliciorum quoque diverſitatem indicare. Ira & furor interius minus eſt malum, quam verbum expreſſivum alicujus vilipendii, quale eſt verbum *Racha,* hoc enim verbum majorem continet iræ interioris malitiam, ſicut & injurioſum verbum *fatue.* Iræ igitur comminatur judicium; excandeſcentiæ verò, quæ in verbum probroſum & ignominioſum prorumpit, comminatur concilium; injuriam denique deſtinat ad gehennam. In judicio accuſatur reus, eſtque in illo defenſioni locus, qua furor reprimatur. In Concilio ventilatur ſententia; unde ibi melior eſt conditio, quam quando fulminatur condemnatio. Poſt gehennam verò fulminatam, nulla ſupponitur eſſe evaſio. Paulus de Palatio illis, qui Salvatoris noſtri, alias adeo benigni, admirantur ſeveritatem, dum adeo aſperè caſtigat injurias, maximè verò hanc *qui autem dixerit: Fatue; reus erit gehennæ ignis,* hunc in modum reſpondet: *Qui ita ſentiunt, reipublicæ Chriſtianæ majeſtatem non ſentiunt, neque enim Chriſtianos Chriſtus humiles ſolum eſſe voluit, ſed in ſuam protectionem adſcivit, ſub umbra alarum ſuarum locavit; fecit, ut Chriſtiani eſſent gens ſancta, populus acquiſitionis, fecit, ut eſſent filii Dei, fratres Chriſti, hæredes Dei, cohæredes Chriſti, fecit, ut eſſent cœleſtes, & angeli, & ſuper rerum naturalium ordinem evecti; & ut nihil deeſſet tantæ celſitudini, voluit in Chriſtianis habitare, & quod omnem ſuperat intellectum, conſortes fecit ſuæ divinæ naturæ. Annon tibi videtur æquum, ut qui fatuos dicit hujuſmodi homines, quos Deus ſibi fecit amicos & filios, gehennæ dignus efficiatur.*

Paul. de Pal.

Luc. Burg. ibid.

Quid ſignificet verbum Racha.

D. Chryſ. ibid.

Alb. Magn.

S. Hilar.

S. Hieron.

S. Bonav. ſer. 1. in Dom. 5. poſt Pent.

Hug. Card. Matth. 5.

Chriſtus comminatur injurianti pœnam infernalem

Paul. de Pal.

2. D. Chryſoſt. in ſupradicta homilia dictionem hanc *fatue,* exponens his verbis nos monet; *Ne leve aliquid exiſtimes fratrem fatuum vocare, quando enim iſto, quo ab irrationabilibus ſeparamur, & quo maximè homines ſumus, intellectu ſcilicet atque prudentia, fratrem ſpolias omni illum nobilitate privaſti. Non ergo verborum tantummodo ſonum ſimpliciter audiamus, ſed in res ingredientes ipſas, & vim illam convitii ponderantes, conſideremus, quantum ſermo iſte operetur dolorem, atque ad quantum malum ſæpe perveniat;* nam ut Seneca Philoſophus ait: *Quoſdam unius verbi contumelia, non æquo animo lata, in exilium projecit.* Author operis imperfecti de hoc verbo *Racha* ita ſcribit: *Racha dicitur hebraicè vacuus, quamvis quantum ad ſenſum verbi, unum eſt dicere fatue, & Racha; nam qui vacuus eſt, ille fatuus eſt, ſi Racha iracundiæ cauſa non dicitur, quare peccatum eſt? Quia contemptionis cauſa dicitur, nam etſi perſona illius tibi contemptibilis videatur, tamen dignitas Chriſtianitatis illius contemptibilis non erat, etſi illam aſpicere non volebas, tamen Chriſtum, qui in ea eſt, aſpicere debuiſti.* Enimverò unicum tantum verbum, unicus geſtus, unicus intuitus, unicus motus manus vel pedis, unicus obtutus, ad hominem quemdam honoratum contumeliandum & vituperandum nonnumquam ſufficit. Paulus de Palatio eamdem dictionem *Racha,* ponderans, inquit: *Poteſt eſſe culpa mortalis ſi malo animo vindicativo;* idque ſequenti probat practico exemplo: *Sicut furatus obolum, volens aureum nummum ſuffurari, mortaliter peccat, ita qui miſerabilem dicit, majorem contumeliam dicere cupiens.* Abulenſis ſuper c. 5. S. Matth. q. 102. pro hujus dictionis intelligentia, hanc tradit doctrinam, inquiens: *Eſt Racha dictio hebraica, nihil ſignificans per modum conceptus, ſed ſolum per modum affectus. Poteſt ſignificari qualibet irriſio, vel contumelia apud nos facta per ſigna aliqua ſine voce, quæ ſigna æquipollent vocibus non ſignificativis, ut eſt in motu capitis vel aliorum membrorum, ſecundùm diverſam hominum conſuetudinem.* De injuria, qua proximus vapulat, dum eum ſtultum appellamus, S. Bonav. per authoritatem gloſſæ, ita ſcribit; *Non modicus furor eſt, quem Deus ſale ſapientiæ condivit, infatuatum vocare, & ſapienti Deo derogare.* Paulus de Palatio infernum promereri conſiderat, qui cauſa eſt convitii proximi ſui; dicit enim: *Si frater tuus infirmus, & animo tener eſt, audiens à te vocari fatuus, odium contra te concipit, percuſſiſti ergo fratris conſcientiam infirmam, nulla ergo tibi juſtior pœna, quam gehenna.* Idem quoque gravitatem pon-

derat

D. Chryſ. hom. cit.

Graviter delinquit, qui Virum honoratum vocat fatuum.

Senec. l. 2. de ira c. 14.

Auth. Imp. hom. 11.

Adducitur hujus ratio.

Paul. de Pal. ibid.

Abul. q. 102. in c. 5. Matth.

S. Bonav. ibid.

Paul. de Pal. ibid.

Digitized by Google

detat injuriæ, per quam honor & exiſtimatio proximi vulnerantur, ſubjungit enim: *Et quidem ex quo ad Dei imaginem conditi ſumus, honorem cupimus, honoremque maxime pendimus.*

S. Bonav. in Luc. c. 6. v. 29.
Honor & exiſtimatio primum locum tenent inter bona temporalia.

5. S. Bonaventura hunc textum S. Lucæ: *Qui te percurit in maxillam,* de injuria verbali interpretatur, dicens: *Inferendo ſcilicet injuriam, ponit maxillam pro parte corporis nobiliori, quæ cum percutitur, præcipua injuria irrogatur.* Honor etenim & exiſtimatio inter bona temporalia primum locum obtinent, ideoque facultatibus & vitæ imo à multis ipſimet animæ, licet male, anteponuntur; injuria autem directe ad bonam famam denigrandam tendit, atque ideo injuria flagelli nomine appellatur, diciturque *flagellum linguæ*, eſt enim flagellum inſtrumentum aliquod, quo ſervi & mancipia aliique viles homines cum ignominia cæduntur. Unde impii illi apud Jeremiam dicebant: *Venite & percutiamus eum lingua.* S. Bernardinus de injuriis ita ſcribit: *Pati poteſt juſtus perſecutionem in fama, quod maxime per contumeliam fit, ſecundum enim magiſtrum Alexand. de Ales in 2. q. 43. Contumelia eſt peccatum ex improperio ſermonis, manifeſte tendens in proximi nocumentum.* S. Baſilius injuriam hoc modo definit: *Quid eſt maledictum, ſive convitium? reſpondeo: omne verbum, quod eo animo profertur ut ex eo contumeliâ, ſive ignominia alter afficiatur.* In Theatro pariter vitæ humanæ dicitur: *Contumelia vocabulum à contemptu tractum volunt Ulpianus & Seneca, eſtque alieni honoris injuſta & aperta violatio. Differt à detractione, quod hæc circa famam alterius, injuriam faciat, idque occulte ſeu in abſentia. Hac autem injuria ſive dictis, ſive ſignis inferri poteſt, idque præſenti, ſive abſenti tamquam præſenti; unde & rapina comparatur, ſicut detractio furto: quippe contumelia velut vi illata, ſcienti & renitenti honorem aufert, detractio vero occulte famam denigrat, & ignorante altero, ſicut fur pecuniam.*

Eccli. 26. 9.
Jer. 18. 18.
S. Bern. to. 3. ſer. 6. a. 1. c. 1.
Quid ſit contumelia.
S. Baſil. in reg. brev. interr. 24.
Theatr. vit. hum. v. contum.

4. Volens Spiritus S. Divinæ juſtitiæ in caſtigando exprimere ſeveritatem, ita per Nahum loquitur; *Revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam gentibus nuditatem tuam & regnis ignominiam tuam, & projiciam ſuper te abominationes, & contumeliis te afficiam,* qui enim injuriantur nobis, noſtra, quæ ſæpe occulta ſunt, quæque ſecretiſſima vellemus, publicant & manifeſtant. Hæcque una eſt, per quam delicta innoteſcunt, via; Porro quando in proceſſibus publica inquiritur flagitii notitia, tormenta applicantur reo, quibus excruciatus ſuum confitetur ſcelus, ac proinde injuria partes ſubit tormentorum, ſiquidem occulta noſtra manifeſtat delicta, unde & in Sapientia dicitur: *Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus.* Tormentum vero nobili animo acerbiſſima eſt injuria, circa quem textum Dionyſ. Carth. proinde ſic ſcribit: *Contumelia & tormento interrogemus eum, id eſt, inferendo ei opprobria & tormenta;* ubi ut videtis tormenta conjunguntur contumeliæ.

Nahum. 3. v. 5.
Contumelia comparatur torturæ.
Sap. 2. 19.
Dion. Carth. ib.

5. Aſſerti hujus confirmationem accipite à S. Jobo, quem quidem providentia Divina ſæculis omnibus veluti ſpeculum exhibuit patientiæ Chriſtianæ, utpote quem nec ſubſtantiæ licet opulentiſſimæ jactura, nec omnium filiorum ſuorum ſtrages, nec ſterquilinii, aut ulcerum horrores, nec totius inferni contra eum armati furiæ vel leviſſime commovere potuerunt; ad oxoris nihilominus, amicorum, omniumque aliorum contumelias, omni alia tantarum plagarum carnificina contempta lamentari viſus eſt, cum diceret: *Uſquequo affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus?* ulcera intimas oſſium ipſius medullas cruciabant, aſt injuriæ intima animæ flagellabant penetralia; ideoque ſe opponebat, inquiens: *Arguitis me opprobriis,* circa quem textum S. Ambroſius ita diſcurrit: *Tamquam pugno eos validiore percuſſit, qui verborum ſuorum ſaxis lapidabant inimicum. Amiſerat omnia ſua, id eſt patrimonium cum filiis, patiebatur vulnera caro ejus, manebat ut tentationes verborum vinceret.* Moxque Sanctus hoc ipſum prælium, omnium quæ ſuſtinuit Propheta iſte, crudeliſſimum fuiſſe ſubjungit, dicens: *Non mediocre certamen, nihil ſic penetrat animam, nihil ſic mordet, ut durior ſermo. Multi cum vicerint adhibita tormenta ſermonum, duritiam non ſuſtinuerunt. Laborabat Job, ſed ſuſtinebat, & verborum ictus juxta vulnerum onera portabat.* Cui ultro citroque S. Athanaſius ſubſcribit, quando de injuriarum pravitate & acerbitate tractans, & ad Conſtantinum ſcribens ait: *Contumeliam gravius ferire, quam lapides.* Saxa namque corpus quidem lædere poſſunt, aſt injuria reputationem percutit, animamque ferit. Unde & ipſe redemptor noſter non ſe taliter flagellis, ſpinis, clavis aliisque vexis & cruciatibus atrociſſimis ſe offenſum reputavit, quam contumeliis & opprobriis, quibus exagitatus fuit, unde D. Chryſoſt. in quadam Homilia ait: *In patibulo pendentem videntes tranſeuntes omnes amaris impetunt verbis.* Alii quidem cruciatus à militibus Romanis, atque juſtitiæ publicæ miniſtris inflicti fuerunt, at vero Hebræi ad evomendam contra ipſum conceptam rabiem, illum percutiebant & onerabant injuriis, unde S. Auguſt. merito ait: *Exacuerunt tamquam gladium linguas ſuas; non dicant Judæi: Non occidimus Chriſtum; Unde occidiſtis? gladio linguæ; acuiſtis enim linguas veſtras.*

Confirmatur exemplo Job.
Job. 19. 2.
Job 19. 5.
S. Ambr. l. 2. de interpell.
S. Athan. apol. ad Conſtant.
Chriſtus in cruce tulit gravius improperia, quam alia tormenta.
D. Chryſoſt. hom. 88. in Matt.
S. Aug. in Pſalm. 63.

6. D. Chryſologus poſtquam ex una parte ab Hebræis Chriſto illatas ponderaſſet injurias, ex alia vero parte, crucem, flagella, coronam ſpineam, fel, clavos, cunctoſque alios atrociſſimos paſſionis & mortis ipſius dolores, tandem de his concludit: *Quæ* (ſcilicet opprobria) *rebus ipſis mihi graviora videntur:* Apud S. Joannem c. 7. iidem Judæi acerbiſſima Chriſtum onerarunt injuria dicentes: *Dæmonium habes;* at vero ſcitiſne illatæ hujus contumeliæ cauſam? inquit Theophilactus, nimirum: *Contumelioſe & audacter dicunt: Dæmonium habes, eo quod putabant ſe terrere illum, & animam ejus contumeliis cruciari.* Quotidiana nos docet experientia, nullum nobis infligi ictum poſſe, qui os hominis honorati vivacius penetret, quam contemni & contumelias pati, hæc enim injuria eſt, quæ ad famæ & æſtimationis detractionem dirigitur; ac proinde Doctor Angelicus ita ſcribit: *Contumelia importat dehonorationem alicujus, quod contingit, cum aliquis id, quod eſt contra honorem alicujus, deducit in notitiam ejus, & aliorum, & hoc proprie pertinet ad contumeliam, quod quidem fit per aliqua ſigna ſed ſicut Auguſt. dicit in ſecundo de doctrina Chriſtiana: Omnia ſigna verbis comparata pauciſſima ſunt, verba enim inter homines obtinuerunt principatum ſignandi quæcumque animo concipiuntur, & ideo contumelia proprie loquendo in verbis conſiſtit.* Unde Paul. de Palatio hanc nos à nobiſmetipſis docet deducere conſequentiam, quam ſcilicet injuria corporalibus doloribus graviter præponderet: *Quam ſit grave,* inquit, *in alium jactare contumeliam, ex te ipſo diſce, quam eam gravare patiaris.*

D. Chryſol. h. 88. in Matt.
Joan. 7. 20.
Theoph. ib.
Contumelia graviſſime lædunt animam.
S. Thom. 2. 2. q. 72. art. 5.
Paul. de Pal. ibid.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Author & inſtigator injuriarum dæmon eſt, ac proinde peſſima hæc zizania ad ignem infernalem ſunt deſtinata.

S. Bern. ſer. 53. de mod. bene viv.
vincis humana felicitate, diabolum vincis inimici dilectione. Nec enim fulmen ullum Dæmonem magis ferit, quam inimici dilectio, redditioque boni pro malo.

Manſuetudo Chriſti contra convitiantes.
Joan 8. 49.
Salm. tom. 8 tr. 42.
6. Ingenioſam quamdam pro eodem propoſito conſiderationem inſtituit Salmeron, quando Judæis Chriſtum calumniantibus & dicentibus: *Dæmonium habes*; oſtendit, qualiter Chriſtus manſuetiſſime reſponderit: *Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum*; circa quod proinde reſponſum ita ſermocinatur dictus author: *Tam manſueto reſponſo oſtendit ſe dæmonem non habere, non enim dæmonum eſt ad convitia patientes & manſuetos ſe præſtare.* At vero V. Beda in hactenus dictorum confirmationem notat, quod cum calumnioſe Salvatori
Joan. 8. 48.
impoſuiſſent dicentes, *Samaritanus es tu, & dæmonium habes*, hoc ipſum facere non potuiſſent, niſi à
V. Bed. ib.
Dæmone ſpecialiter inſtigati fuiſſent: *Niſi impleti dæmonio*, inquit, *tam perverſe de Deo loqui non poſſent.*

7. Regius Pſalmiſta Deum interrogat inquiens:
Pſ. 14. v. 1.
Diabolus vincitur tolerantia opprobriorum.
Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Porro alios inter æterni hujus tabernaculi incolas annumerat illos, qui proximis ſuis nullas inferunt injurias: *Qui opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos, nec fecit proximo ſuo malum*, id eſt, ut Hugo Cardinalis explicat,
Hug. Card. ibid.
non acceptavit illatum à ſe vel ab alio; vel non accepit neque in corde ad cogitandum, neque in ore ad loquendum. Quiſquis enim taliter ab omnibus tam inferendis quam ulciſcendis injuriis alienus eſt, omnes infringit proſternitque inimici machinas;
Ibid. v. 4.
ideoque proſequitur David inquiens: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus.*

Convitia ſunt eſca ignis infernalis.
Matth. 5. v. 22.
8. Neque dubium conſequenter eſſe poteſt, quin hæc zizania ignis infernalis ſint eſca, ut evidenter ex minacibus illis deducitur Chriſti verbis, inquientis: *Qui autem dixerit: fatue, reus erit gehennæ ignis*; quot equidem humanæ malitiæ exceſſus atrocitatem æternitatemque merentur pœnarum infernalium? & nihilominus prima omnium vice, qua juſtitia Divina gehennæ meminit in amplo ſacræ Scripturæ volumine, eam ipſam non idololatris, maleficis, adulteris, ſimoniacis, aut homicidis, ſed iis qui proximos ſuos injuriis onerare audent minatur;
Chryſ. ho. 16. in Matth.
Quando in S. Scriptura primo fiat mentio ignis gehennæ.
Quod D. Chryſoſt. advertens ait: *Eum qui fratri, fatue, dixiſſet, gehennæ ignibus deputat, modo certe primum nomen gehennæ commemorans: cum enim prius de regno multa dixiſſet, tunc iſtius intulit mentionem.* Unde & idem Sanctus Apoſtolum plurimos è cœlo excluſos numerantem maledicorum pariter meminiſſe advertit inquiens: *Paulus non adulteros tantum, & maſculorum concubitores, ſed etiam maledicos à regno Dei excludit, & merito. Conviciator quippe bonum charitatis omnino corrumpit, & mille proximum involvit incommodis, ac juges inimicitias frequenter operatur, & Chriſti membra diſcerpit, ac deſiderabilem Deo pacem ſingulis quibuſque diebus exagitat, ampliſſimam diabolo viam per convitia parans, eumque efficiens fortiorem.*

Qui per jocum alium conviciatur, etiam per jocum ibit ad infernum.
S. Jo. Dam. l. 2. paral. cap. 81.
9. S. Joannes Damaſcenus cuidam, qui proximum ſuum non ex odio, ſed ex joco ſeu deriſione ſe offendiſſe prætendebat, ita reſpondiſſe legitur: *Ais te non inimica & infeſta mente, ſed per jocum, atque animi cauſa, ac veluti aliud agentem inter pocula convitia in probos viros jacere? igitur per ludum quoque ac lætitiam, ſempiternum cruciatum ſubi, ac veluti aliud agens, ad ignem illum cujus acerbitas nulla oratione explicari poteſt, proficiſcere.* Ad cujus doctrinæ confirmationem aptiſſime deſerviet doctrina illa, quam Doctor Angelicus, injuriæ malitiam demonſtraturus in hæc adducit verba: *Nihil meretur pœnam*
S. Thom. 2. 2. q. 72. a. 2.
æternam inferni, niſi peccatum mortale, ſed convitium vel contumelia meretur pœnam inferni ſecundum illud Matth. 5. *qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis, ergo convitium vel contumelia eſt peccatum mortale. Cum convitium ſeu contumelia de ſui ratione importet quamdam dehonorationem, ſi intentio proferentis ad hoc feratur, ut aliquis per verba quæ profert, honorem alterius auferat, hoc proprie & per ſe eſt dicere convitium vel contumeliam, & hoc eſt peccatum mortale, non minus quam furtum & rapina, non enim homo minus amat ſuum honorem, quam rem poſſeſſam. Si vero aliquis verbum convitii vel contumeliæ alteri dixerit, non tamen animo dehonorandi, ſed forte per correctionem, vel propter aliquod hujuſmodi, non dicit convitium, vel contumeliam formaliter & per ſe, ſed per accidens, & materialiter, in quantum ſcilicet dicit id quod poteſt eſſe convitium, vel contumelia; unde poteſt eſſe quandoque peccatum veniale, quandoque autem abſque omni peccato in quo tamen neceſſaria eſt diſcretio, ut moderate homo talibus verbis utatur, quia poſſet eſſe ita grave convitium, quod per incautelam prolatum auferret honorem ejus contra quem proferretur, & tunc poſſet peccare mortaliter, etiamſi non intenderet dehonorationem alterius.*

10. S. Antoninus contumeliam ſub hiſce terminis circumſcripſit: *Eſt expreſſio defectus alterius coram eo, per verba ab ipſum dehonorandum.* Citàtque
S. Anton. p. 2. tit 7. c. 6.
Rom. 1. v. 30
Quid ſit contumelia, convitium, improperium.
Gloſſam ſuper cap. 1. Epiſt. ad Romanos ſuper verbum illud: *Contumelioſos*, dicentem: *Contumelioſi ſunt qui dictis, vel factis injurias & turpia aliis inferunt, ut ſi quis projiceret lutum vel ſputum in aliquem, & hujuſmodi. Eſt autem differentia inter contumeliam, convitium, & improperium; nam contumelia eſt, cum refertur defectus culpæ in vituperium ejus, ut cum vocatur quis fur, adulter, vel hujuſmodi: convitium cum refertur defectus culpæ vel pœnæ, ut cum quis vocatur claudus, cæcus, mendicus, & hujuſmodi; Improperium autem importat defectum minorationis, cum reducitur ad memoriam ſervitium in neceſſitate collatum. Sæpe tamen ſumitur unum pro altero, & nomine contumeliæ vel etiam opprobrii, quodlibet horum hic intelligitur.* In omnibus hiſce caſibus parum vel multum charitas offenditur proximi; idem vero, ut plurimum in fama & exiſtimatione læditur, quæ à quovis viro honorato cuilibet rei hujus vitæ anteponitur.

11. Paulus de Pelatio vocabulum *Racha* ita quoque explanat: *Etiamſi ſit culpa venialis, vult Dominus*
Paul. de Pal. in Matth. 5. v. 22.
Contumelia eſt filia iræ & ſuperbiæ.
ut à Concilio cognoſcatur, prodit certe ea culpa ex animo, labe ſuperbiæ contaminato, & parum fratris amatore, & ad majores contumelias præparato, quia igitur Dominus vehementer odit ſuperbiam, ſimul & vehementer fraternam [illegible]quirit charitatem, & proximorum agnoſcit cauſas ut ſuas, idcirco vult & hanc cauſam ab Eccleſiaſtico Concilio cognoſci. Sanctus vero Antoninus radicem peſſimæ propaginis hujus, ſcilicet
S. Ant. ib.
injuriæ examinans ait: *Contumelia proponitur à Gregorio in libro moralium filia iræ, & quamvis oriatur aliquando ex aliis vitiis, magis tamen directe & communiter ex ira, & ideo eſt, quia finis iræ eſt vindicta, ſed nulla vindicta magis eſt in promptu irato, quam contumeliam inferre alteri. Aliquando oritur ex ſuperbia,* idque ex illo proverbiorum textu (*ubi ſuperbia, ibi contumelia,*) deducit inquiens: *Ratio eſt quia ſuperbi æſtimant alios inferiores ſe, ideo facilius contemnunt alios, & aliis iraſcuntur, inde naſcitur contumelia.* Propter quas ſicut & alias rationes culpabilis, æternæque pœnæ meritoria eſt injuria, ſiquidem ut plurimum in corde maligno, ſuperbo, charitate deſtituto erga Deum & proximum nidificare ſolet.

Frivola excuſatio contumelioſorum. *Chryſoſt. h. 16. Ibid.*

12. Nec dicere ſufficit, inquit D. Chryſoſtomus, quoniam contumelia nihil eſt præter unicum verbum, quoniam *qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis. Multi hoc grave atque operoſum putant eſſe mandatum, ut ſcilicet pro uno nudoque ſermone tanta nobis pœna ſubeunda ſit; unde quidam iſtud exaggeratione magis ſive per hyperbolen dictum eſſe voluerunt; ſed vereor, ne nosmetipſos his verbis omnino frivolis, vel potius infidelibus ſeducentes, ibi rebus ipſis ſupplicia extrema ſolvamus.*

S. Bern. ſerm. 14. in Cant. Malitia verbi Racha ulterius declaratur. *Auct. Imp. hom. 15.*

13. S. Bernardus de vitio detractionis agens, ſequentem ejus duplicem aſſignat effectum in hæc verba: *Omnis qui detrahit* (dicamus nos, qui injuriam infligit) *primum quidem ſeipſum prodit vacuum charitate, deinde detrahendo intendit, ut hic cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis apud quos detrahit;* idem autem circa injuriam fieri contendit. Sed longe efficacius intentum promovet author operis imperfecti, dum illa apud Sanctum Matthæum Chriſti verba (*qui dixerit fratri ſuo Racha*) conſiderans, malitiam & peſſimas vocabuli hujus conſequentias manifeſtat verbis ſequentibus: *Alia ratione peccatum eſt dicere Racha, quia etſi ille vanum aliquid audire merebatur, te tamen dicere vanum aliquod non oportebat, cum ſic ſcriptum eſt: Amen dico vobis, quod de omni verbo otioſo, quodcumque locuti fueritis, dabitis rationem. Quidquid non eſt lumen, tenebra eſt; ſic & quidquid bonum non eſt, malum eſt. Dicit Apoſtolus: Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, & non dicit, ſi quis bonus tantummodo, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei. Si ergo nec bonum verbum ſine cauſa dicere debemus, niſi fuerit pro occaſione ædificationis, ne ipſum verbum bonum, dum ſine cauſa dicitur, ſit otioſum & fiat malum; quanto magis illud verbum dicere non debemus, quod à ſemetipſo naturaliter malum eſt, & ad injuriam pertinet audientis?*

Ex gravitate ſupplicii, colligitur gravitas culpæ. *Matth. 5. v. 22. Cajet. ibid.*

14. Sane ex pœnæ qualitate in gravitatis culpæ devenitur notitiam; ſupplicium autem injurianti intentatum gravius eſſe nequit, utpote æternum; ſiquidem illi minatur Dominus; *Reus erit gehennæ ignis*, circa quem textum Cajetanus ita diſcurrit: *A valle juxta Jeruſalem à filiis Ennon, dæmoniis dicata ad filiorum per ignem conſecrationem creditur gehennæ nomen derivatum, & à Salvatore ad ſignificandum pœnam alterius vitæ aſſumptum, unde dicere fratri ſuo fatue definiti jam concilii & judicii pœna certa (gehennæ ſcilicet ignis) reus dicitur.* Nec minus efficaciter ejusdem vocabuli, Racha, vim explicat Lucas Burgenſis, quando ſimul ſupplicium, quod eum ſequitur, *Qui dixerit fatue* (ſcilicet *reus erit gehennæ ignis,*) examinans, dicit: *ſupplicii æterni majus ille peccatum admiſit, quam ut pro merito ab humano tribunali puniri poſſit, æternarum pœnarum reus, quas ſolus Deus inferre poteſt.* Sed longe terribiliora ſunt D. Chryſoſtomi verba, inquientis: *Sive fatuum quis dixerit, ſive vanum, ſive latronem, ſive quolibet alio nomine injuriam vel maledictum fratri ingeſſerit, ex quolibet horum vocabulo ſub maledicti titulo gehennæ ignis ſuppliciis condemnatur.*

Luc. Burg. ibid. *Chryſ. l. 1. de comp. cord.*

Pſ. 119. 3. Contumelioſus meretur pœnam æternam. *Genebr. ib.* Patet in Dathan & Abiron.

15. Pſalmiſta aliquando petiiſſe legitur: *Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam?* qualem autem pœnam experitur lingua maledica & injurioſa? reſpondet idem Pſalmiſta: *Sagitta potentis acuta cum carbonibus deſolatoriis.* Ubi Genebrardus, per ſagittas temporalia, per carbones vero æterna intelligit ſupplicia. Ita experti ſunt Dathan & Abiron, qui cum Moyſen improperiis onerarent, ſubito infernus ſub eorum & ſociorum pedibus ſe aperuit, vivique in Abyſſum illam deſcenderunt; unde D. Chryoſt. ait: *Os ſuum aperuit*, ſcilicet infernus, *adverſus eum qui os improbe aperuerat.* Quemadmodum & ſuo damno didicit quidam Valentis Imperatoris aulicus, qui, ut in hiſtoria Eccleſiaſtica refert Theodoretus, cum Aphraati injuriam intuliſſet, juxta conſuetudinem ſuam balneum Domino ſuo præparaturus abiens, quaſi ratione deſtitutus ſe in ferventes illas aquas præcipitavit inque iis ſubmerſus expiravit. *Sparſa eſt fama per totam civitatem, quales infelix ille luerit pœnas contumeliæ, qua affecerat Aphraatem.*

Chryſ. in Pſalm. 3. *Theod. l. 4. cap. 26.* *Bar. an. 370.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Conſiderantur ruinæ & damna ex injuriis in rempublicam ſæpe redundantia, utpote quæ pacem turbant, rumpuntque amicitiam.

THEMA.

Regnum à gente in gentem transfertur propter ... injurias & contumelias. Eccli. 10. v. 8.

Eccl. 11. v. 34. Sicut à parva ſcintilla magnus ignis, ſic à verbo contumelioſo magnum oritur odium & ſtrages.

1. Eccleſiaſticus cap. 11. id quod experientia quotidiana docet, ſcilicet unicam dumtaxat ſcintillam ad ingentem accendendum focum ſufficere, his verbis confirmat: *A ſcintilla una augetur ignis.* Idipſum vero de injuria quoque aſſerere poſſumus, nam unicum verbum pungens & contumelioſum ad inextinguibilem odiorum, rixarum, inimicitiarum, ſtragum, bellorum, calamitatum, & deſolationum publicarum ignem accendendum abunde ſufficit. Idem porro Sapiens in præcedenti capite dixerat: *Regnum à gente in gentem*, &c. pro cujus intelligentia ſciendum, quod in eodem capite prius aſſirmarit dicens: *Odibilis coram Deo & hominibus ſuperbia;* hoc enim elationis vitium præcipuum eſt inter alia, quod parturit injuriam, quæ ad contemptum & vilipendium aliorum tendit, & ideo nil mirum quod odio pariter habeatur à Deo & hominibus propter irreparabilia damna quæ ab ipſo derivantur.

Eccl. 10. 7.

2. Agapetus Diaconus Juſtinianum Imperatorem pro ſtabili imperii ſui regimine ad repellendam ab eo omnem injuriam his verbis exhortatur: *Juſtiſſimam arbitrare ſalutis tuæ cuſtodiam, nulla quemquam ex ſubditis afficere injuria, qui enim offendit neminem ſuſpicioni habet neminem, quod ſi nulla quemquam afficere injuria, tutelam conciliat, longe beneficiis collatis magis id præſtabit, nam ut tutelam exhibet, ita charitatem non prodit.* Idem Eccleſiaſticus c. 28. de linguæ non refrenatæ damnis diſſerens inquit: *Multos turbabit pacem habentes; lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem, civitates muratas divitum deſtruxit, & domus magnatorum effodit, virtutes populorum concidit & gentes fortes diſſolvit*, injuriæ enim cauſæ ſunt rixarum, duellorum, inimicitiarum, & ſtragum, quæ in factiones diſſolvunt familias & populos, quia à *ſcintilla una augetur ignis.* Vatublus vertit: *Exagitavit multos, & eos ex alia in aliam gentem tranſtulit, urbes diruit validas, potentumque domos evertit, confecit vires populorum, gentesque potentes diſſipavit.*

Agap. Diac. n. 47. Nullum offecre injuria, conciliat ſecuritatem. *Eccli. 28. v. 15.* Unica mola lingua plurimo cauſat mola.

3. S. Jacobus Apoſtolus de damnis linguæ ita ſcribit: *Lingua, modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat, ecce quantus ignis quam magnam ſylvam incendit; & lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis.* Unica ſcintilla ad quantamcumq; magnam ſylvam quandam

Jac. 3. v. 5. Patet in Ario.

Digitized by Google

S. Hier. in c. 3. ad Gal. dam accendendam ſufficit. *Alius in Alexandria parva ſcintilla fuit*, inquit S. Hieron. *ſed quia non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem flamma ejus eſt populata.* Lingua Lutheri quantumvis parva fuerit, per totam tamen Germaniam ſe extendit, eamque ſuis erroribus infecit. *Vir impius fodit malum*, inquit Sapiens, *& in labiis ejus ignis ardeſcit.* Unica injuria, ab homine arrogante & ſuperbo illata, ad integra regna & ingentem populum exacerbandum & ruinandum ſufficit, maxime ſi relata ulterius & ponderata vindictam excitet. Idem Sapiens in eodem capite ait: *Homo perverſus ſuſcitat lites, & verboſus ſeparat Principes.* Qui geſta ſuperiorum temporum in memoriam revocat, inveniet utique qualiter verba aſpera regna ſubverterint, diſcordiam inter principes excitarint, & irreconciliabilia in nationibus bella accenderint. Unde obſecro ſuam habuere originem felices Imperatoris Ottomanni progreſſus, & immanes Turcarum adverſus imperium Romanum, & Rempublicam Chriſtianam tyrannides? profecto non aliunde, quam ex unica illicita injuria, prout ex ſequenti patet hiſtoria. Cum enim vivente Heraclio Imperatore immoderata eſſet miniſtrorum ſuorum avaritia, accidit ut dum Theſaurarius ipſius Saracenis quos ex Arabia ad militandum in ſuo exercitu acceverat, ſtipendia ſua poſcentibus, cum furore, ſe panem canibus ſubminiſtrandum non habere, reſponderit; quæ injuria illos adeo atrociter transfixit, ut reverſi in Arabiam, jugum, quo imperio ſubdebantur, excuſſerant, in Ducem ſibi generalem Mahometum eligendo; hacque ratione principium dederint bello deſperato, talesque fecerint progreſſus, ut hiſce noſtris diebus magnam quamdam mundi partem cum infinito fidei Chriſtianæ damno poſſideant. *Quis, quot mala ex lingua oriantur*, inquit S. Greg. Nazianzenus, *oratione conſequi poſſit? Domum cum domo, ſi ita voluerit, urbem cum urbe principem cum populo, populum rurſum cum principe, ſtatim, atque ſine ullo negotio committit. Non aliter atque igniculus ſi pula admotus in magnum incendium cito exereſcens, convictores, filios, fratres, parentes, amicos, uxores, maritos, omnes denique facile in mutuam perniciem armat.* Quis digne ponderare poterit, qui totorum damnorum cauſa extiterit à tot retro ſæculis uſque in præſentem diem, non in una tantum domo, ſed in toto univerſo illa ab Heraclii Theſaurario militibus Saracenis illata injuria? Apte huic propoſito illa congruunt S. Bernardi verba: *Unus eſt qui loquitur*, (quia unicus eſt injuriator,) *& unum tantum profert verbum, & tamen illud unum verbum uno in momento multitudinis audientium animas interfecit, ut & aliquando corpora.* Eccleſiaſticus proinde optime inquit: *Multi ceciderunt in ore gladii; ſed non ſic, quaſi qui interierunt per linguam ſuam*; unica injuria eſt inſtar gladii acuti, qui integræ familiæ, filiis & ſervis vitam ademit, interque parentes, amicos, & innumeros alios deplorandam ſtragem fecit. S. Dorotheus in ſermone quodam *de ira & injuriæ memoria non habenda*, ita ſcribit: *Conſiderate quæſo, ut ab uno verbo tam ingens malum & vehemens incendium erupperit.* Quod ſi unica ignis ſcintilla in ſtramina vel in ligna arida ad incendium concipiendum diſpoſita inciderit, dici nequit, quam ſubito flamma ſerpat, quantumque damnum efficiat. Ita quoque ſæpe fit, quod unicum verbum aſperum, ex iracundia prolatum, ſi auribus hominis exaſperati inciderit, facile ignem concipiat, flammaque iracundiæ ejus notabiliter excreſcat, & in vindictas ac ſtrages prorumpat: ac proinde ſicut non juvat dicere, unicam duntaxat fuiſſe ignis ſcintillam, quando hæc ad magnum ignem excitandum abunde ſufficit, eodem modo non valet excuſatio dicentis, injuria illata in unico tantum verbo conſiſtit, quia etiam unicum verbum injurioſum & contumelioſum eſſe potuit, & de facto eſt ingentium cauſa ruinarum.

Prov. 16. v. 26.

Prov 16. v. 28.

Turcagnota l. 8. hiſt. Memorabilis hujus hiſtoria.

S. Greg. Naz. or. de quadr. fil.

S. Bern. ſerm. 24. in Cant.

Eccli. 28. v. 22.

S. Doroth. ſerm. 8. de ira & injur. memoria non habenda. Simile ſcintillæ cadentis in ſtramen.

4. D. Chryſoſtomus illam Chriſti comminationem ponderans, *qui dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis*, inquit: *An forte neſcis, quia plurima pars ſupplicium atque pœnarum ex verbis ſumat exordium? noli aſpicere quod unum hoc verbum ſit, ſed quantum periculi habeat, expende. An ignoras inimicitiarum tempore, excandeſcente, animoque prorſus ardente, etiam minimum aliquid magnum videri? tunc quippe & quod non valde injurioſum eſt, nimis tamen putatur oneroſum; nam hæc ipſa paucula, & homicidia ſæpe pepererunt & urbes crebro integras ſubruerunt.* Paulus de Palatio ſuper prædicta Eccleſiaſtici verba: *Regnum à gente in gentem transfertur*, ita ſcribit: *Nota vehementiſſime cauſas cur regnum ab aliquibus transfertur; contumelia, id eſt, probrum jactum in alium.* Gloſſa hanc veritatem ab omnibus præteritorum ſæculorum hiſtoriis confirmari his verbis aſſerit: *Hoc fere omnes gentium reſtantur hiſtoriæ. Chaldæorum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum.* Quando maligni Hebræi calumnioſa hac contumelia Salvatorum onerarunt dicentes: *In Beelzebub, principe dæmoniorum, ejicit dæmonia*, Incarnata ſapientia merito iiſdem reſpondit: *Omne regnum in ſeipſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet*; volens illis verbis & Judæos erudire, & ſuam aſtruere innocentiam, nec non hac occaſione oſtendere, quod injuriæ cauſæ ſint ruinarum & deſolationis populorum.

Matth. 5. v. 22.

Chryſ. hom. 16. in Matth.

Injurioſa verba ſunt cauſa ſubverſionis urbium & regnorum.

Eccli 10 8

Paul de Pal. ibid.

Gloſſ. ibid.

Luc. 11. v. 15.

Ibid. v. 17.

5. Eccleſiaſticus ait: *Lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem*; Circa quæ verba Paulus de Palatio ait: *Lingua tertia vocatur, quæ inter duos ſeminat diſcordias, quæ inter amicos inimicitiam facit:* Talis autem lingua eſt injuria, qua rixæ & diſcordiæ ſeminantur. *Hæc turbat pacem aliorum, facit ut is qui amiſit famam, amittat & patriam. Bella movet, quæ cauſa civitates divites, & domus Principum diruuntur, populi currunt ad arma, eorum vires concidunt, & eorum fortitudo diſſipatur.* In fine ſæculorum fiet id, quod Chriſtus prædixit; Nimirum *Conſurget gens in gentem, regnum in regnum*; Anti-Chriſtus enim univerſam terram tyrannico ſuo jugo ſubjiciet; quonam vero modo id faciet? Audite S. Cyrillum Jeroſolymit. *Fraternum odium locum dabit Anti-Chriſto. Præparat diabolus ſchiſmata populorum, ut tanto facilius hoſtis recipiatur.* Quænam obſecro cauſa fuit, quod decem tribus Iſrael à tribu Juda ſe ſeparaverint, eligendo potius jugum ſervi alicujus, qualis Jeroboam erat, quam proprio obedire Regi, vel è Regia Davidis ſtirpe deſcendenti Roboam? num forte id cauſarunt gravamina tributorum, quibus ſe ſubjectos eſſe videbant? nequaquam, tametſi hæc enim cauſam dederint querelis, quibus lamentabantur, nec non ſolicitationibus, ut ab iis exonerarentur; attamen cauſa impulſiva rebellionis ſuæ unica hæc fuit, quia ſe videbant contemptos & tamquam mancipia quotidianis injuriis onuſtos: *dixerunt ei juvenes, qui nutriti fuerant cum eo, ſic loqueris populo huic, qui locuti ſunt ad te dicentes: Pater tuus aggravavit jugum noſtrum, tu releva nos, ſic loqueris ad eos: ... Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus ... Reſpondit Rex populo dura*; at vero quisnam ex hac injuria fructus ſubſecutus fuit? nimirum inter ſe conſpirantes dixerunt; *quæ nobis pars in David? Receſſit Iſrael à*

Eccli. 28. v. 16.

Paul. de Pal. ibid.

Matth 24. v. 7.

S. Cyrill. catech. 15.

Decem tribus Iſrael defecerunt à Roboam propter quotidianas injurias, & comminationes.

3. Reg. 12. v. 10.

Ibid. v. 11.

Ibid. v. 13.

Ibid. v. 16.

ibid. v. 19.

domo David; itaque elegerunt Regem Jeroboam, qui regnavit in Samaria, & ſucceſſive per multa ſæcula molti alii Reges Iſraelis regnare continuarunt, à Rege Juda prorſus diviſi. Injuria enim, ut in primo Diſcurſu probavimus, gravius nobilem quemdam animum concutit, quam quodvis flagellum, quantumvis aſperum corpus divexare poſſit.

Joan. 2. *Tol. ibid.*

6. Apud S. Joannem c. 2. Templum ſanctum Jeroſolymitanum ab emptoribus & venditoribus profanatum fuiſſe legitur; notat vero Card. Toletus profanatores hoſce binis vicibus ex eodem templo fuiſſe eliminatos, nimirum in principio prædicationis ſuæ, & in fine paulo ante Chriſti paſſionem; de hac ſecunda ejectione mentionem faciunt S. Matth. c. 21. S. Marc. c. 11. & S. Luc. c. 19. Primæ vero expulſionis ſolus Joannes contexit hiſtoriam. De ultima ejectione inquit Toletus: *Fuit acerbior, quæ poſt tot Chriſti prædicationes, adhuc nihil illis proficientibus facta eſt; hæc autem prior ſuavior.* Verumtamen quiſquis utramque ejectionem mature conſiderat, prima facie dictum Toleti ei minime verum eſſe videbitur, videlicet quod prima ejectio fuerit ſuavior, quam ultima; ſiquidem in prima ejectione ſacer textus Chriſtum flagello uſum fuiſſe dicit, ad illos caſtigandos ſacrilegos, & propriis manibus ſuis percutiendos, in ultima vero vice Chriſtum flagello uſum fuiſſe, Evangeliſta non dicit. Reſpondetur nihilominus, Chriſtum hac ultima vice majori cum furore illos flagellare voluiſſe quam in prima, & ideo illum flagello uſum fuiſſe aſperiori, ut illos acerbius percuteret; flagellum autem hoc injurioſa fuit illa reprehenſio, qua ait: *vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum,* quibus verbis illos manifeſte latrones appellat, quod verbum magnam in ſe injuriam continet.

Quale fuerit flagellum quo Chriſtus ſecunda vice ejecit vendentes, & ementes è templo.

Matt. 21. v. 13.

Quid ſit flagellum linguæ.

Job. 5. 21.

7. S. Propheta Job injuriam vocat *flagellum linguæ;* etenim ſicut flagellum corpus percutit, ita contumelia animam vulnerat; unde Eccleſiaſticus ait: *Flagelli plaga livorem facit; plaga autem linguæ comminuet oſſa; multi ceciderunt in ore gladii, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam.* S. Baſilius injuriarum finem his verbis conſiderat: *Omni contumelia per linguam conſumpta, ad manus venitur & pugnam, ira namque certamen excitat, certamen vero convitium, convitia verbera, verbera demum vulnera, ex quibus & mortes ſæpe ſequuntur.* S. Bern. idipſum conſiderat, inquiens: *Ut Chryſoſt. ait, non eſt aliquid contumelia moleſtius, & quod maxime poteſt mordere hominis animam; ſicut idem inquit, inimicitia tempore ira accenſa, & anima ardente quod minimum eſt magnum apparet, & quod non valde injurioſum eſt, oneroſum eſſe videtur, occiſiones enim peperit & civitates integras evertit.* D. Chryſoſtomus in eadem Homilia, de qua S. Bernardinus hæc verba deſumpſit, cœleſtem Magiſtrum noſtrum Luciferi cornua confringere, ejuſque tyrannidem infirmare voluiſſe dicit, quando injuriantibus proximos tam aſperas comminatus eſt pœnas, utpote qui eſca ſunt & fomentum omnis mali, omniſque damni, quod in rempublicam redundat. *Propterea Chriſtus nervos potentiæ ejus exſcindens,* inquit dictus Sanctus, *induxit hanc legem. Eſt quippe illi cura maxima charitatis, omnium enim mater eſt bonorum, & certum an diſcipulus Chriſti ſis experimentum, & ea quæ in nobis ſunt bona cuncta complectens. Jure igitur radices inimicitiarum ipſoſque fontes, per quos charitas necari ſolet, multa cum vehementia Chriſtus intercipit.* Salvator enim Eccleſiam ſuam, fideliumque congregationem ſtabilire volens, eos hoc charitatis & fraterni amoris vinculo ſtrinxit; ipſum vero injuria & contumelia rapit, ideoque idem Author in eadem de Salvatore noſtro homilia ſubjungens, ait: *vehemens animadverſor atque punitor eſt eorum, qui præceptum tale contemnunt; nihil quippe eſt, quod ita omnem malitiam, & pariat & firmet, ut in exemptio charitatis.*

Eccli. 28. v. 21.

S. Baſil. ho. 10. de ira.

Recenſentur fructus contumeliarum.

S. Bern. to. 3. ſer. 9. a. 2. cap. 1.

Cur Chriſtus tam aſperas pœnas comminatus fuerit injuriantibus.

Chryſoſt. h. 16. in Matth.

8. Prima quidem facie ſevera nimis illa Sapientiæ incarnatæ videtur eſſe determinatio (*Qui dixerit fratri ſuo raca, reus erit concilio*) nihilominus, ut Paulus de Palatio docet: *Etiamſi ſit culpa venialis, vult Dominus, ut à concilio cognoſcatur, licet enim venialis ſit, eſt tamen multorum cauſa malorum.* Unicum enim verbum ignominioſum, cum actibus vilipendii prolatum ad intepeſcendam & infrigidandam charitatem ſufficit: *Quia Dominus fraternam vehementer requirit charitatem, proximorum cauſas agnoſcit ut ſuas.* Adducitque Nazaræorum exemplum, quibus non ſolum vinum bibere, verum etiam uvas guſtare interdictum fuit: *Olim enim Nazaræi arcebantur a vino, ſicera, muſto, uvis & uvis paſſis, & earum acinis. Cur ita? certe ne guſtu ab uvarum acinis irritato, uvas, & tandem vinum concupiſcerent. Ita & nunc, verbum contumelioſum à Concilio debet compeſci, ne hoc foramine laxato, tota in homicidium proruat ira.* Quod ſi pax, concordia, & unio civium à Republica tollatur, paulatim ad ſui deſtructionem inclinabit; quis vero eſt, qui neſciat, aut per experientiam non videat, qualiter injuriæ ſint illæ, quæ quietem privatam & publicam perturbant. *Rogate, quæ ad pacem ſunt Jeruſalem & abundantia diligentibus te,* inquit Regius Pſaltes; ubi notandum, quod poſt pacem confeſtim abundantiæ fiat mentio, quia quando charitas regnat, omnia bona ſuperabundant; & paulo infra, *fiat pax in virtute tua,* inquit idem David; circa quæ verba D. Chryſoſtomus quærit: *quid eſt in virtute tua? in ſubſtantia tua in iis qui in te habitant in proſperitate tua. Quoniam enim bellum res eſt pernicioſa, idque eam perdidit, ei pacem precatur.* Quis etenim eſt, qui neſciat, quod per rixas & inimicitias familiæ depauperentur, corruant domus, integræque ſurſum deorſum vertantur civitates? *& abundantia in turribus tuis,* id eſt, ut idem Chryſoſt. exponit; *jucunditas, quies; non ſolum enim prædicit futuram à malis liberationem, ſed etiam innumerabilium bonorum acceſſionem, pacem, abundantiam, fertilitatem.* Enimvero unum ex majoribus bonis, quibus genus fruitur humanum quodque rempublicam pace & quiete frui facit, eſt amicitia reciproca, ac proinde Sapiens ille ait; quod qui hanc mundo eripit, idem ei damnum pariat, ac ſi Solem annihilaret, hujus autem amicitiæ peſtis eſt injuria, quæ inimicitiarum & diſcordiarum irreconciliabilium eſt fomentum. *Ante ignem camini vapor* inquit Eccleſ. *& fumus ignis inaltatur, ſic & ante ſanguinem maledicta & contumeliæ;* ubi Gloſſa ait: *ſicut fumus præcedit ignis incendium, ſic dura verba homicidium, unde ſermo durus ſuſcitat rixas.* Syriaca legit: *Coram igne fumat fumus, & coram effundente ſanguinem contumelia,* communiter enim quando ad effuſionem ſanguinis & ſtrages devenitur, aliqua utrimque præceſſit injuria. Unde Paulus de Palatio ait: *Nulla ratione diſſolvitur amicitia, niſi convitio & improperio. Non accenditur ignis in lignis camini niſi vapor & fumus præcedant, & fumus exaltetur ſurſum, ita non effunditur ſanguis in rixa, niſi præcedant convitia; hæc reſcinde, & ſanguinem non effundes.* Eccleſ. in eodem capite ait: *Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa, ſic & qui conviciatur amico, diſſolvit amicitiam. Quod eſt magnum malum,* inquit Lyranus: *nam amicitia multo pretioſior eſt*

Injuriantes plurima cauſant mala.

Matt. 5. 22. *Paul. de Pal.*

Tollunt pacem è republica.

Pſ. 121. 6.

Ibid. v. 7. *Chryſ. ibid.*

Pſ. 121. 7. *Chryſoſt.*

Per convitia, devenitur ad rixas & homicidia.

Eccli. 22. v. 30. *Gloſſ. ibid.*

Paul. de Pal.

Eccli. 22. v. 25. *Lyranus.*

eſt quam pecunia. *Dejiciet, id eſt diſperdet*, inquit Hugo Card. *ſicut jactu lapidis grex avium diſſipatur, ſic verbo convitii vis amicitiæ violatur.* Cornel. à Lapide ſupra hunc textum ita ſcribit: *Huc facit Gnome P. Syri: Amicum lædere ne joco quidem licet, & amicum perdere, eſt damnorum maximum. Tanti homo eſt abſque amico, quanti corpus ſine Spiritu.*

Corn. à Lap.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De damnis, quæ in injuriantem reſultant; item de periculis quibus exponitur; nec non de ſuppliciis, quibus Deus in illum animadvertit.

THEMA.

Qui profert contumeliam, inſipiens eſt. Prov. 10. v. 18.

Injuria ſtulta, maxime afficit injuriantem.
Lyran.
Senec. 30. l. de ira c. 26.

1. SApiens ex inſtinctu Spiritus Sancti loquens injurianti proximo ſtulti nomen attribuit, non quod jam rationis uſum & Diſcurſum amiſerit, inquit Lyranus; ſed quia dum alteri injuriam infert, ſe cerebro vacuum & inſipientem eſſe oſtendit. Unde Seneca ait: *Maxima eſt facta injuria pœna, feciſſe*, & ideo quando quis poſt prolatum verbum contumelioſum ad ſe revertitur, priſtinæque ſanitati reſtituitur, mox pœnitere incipit, quia damna exinde ſibi imminentia agnoſcit, velletque ſe proximum ſuum numquam offendiſſe. Septuaginta legunt: *qui proferunt contumelias, inſipientiſſimi ſunt.* S. Thomas, authoritatem citans S. Greg. injuriam iræ portum eſſe probat, dicens: *Magnam habet propinquitatem contumelia ad finem iræ, quæ eſt vindicta; nulla vindicta eſt irato magis in promptu, quam inferre contumeliam alteri, & ideo contumelia maxime oritur ex ira;* citat quoque teſtimonium Ariſtot. l. 7. Ethic. dicentis: *Ira non perfecte audit rationem, & ſic iratus patitur rationis defectum, in quo convenit cum ſtultitia, & propter hoc ex ſtultitia oritur & contumelia, ſecundum affinitatem quam habet cum ira.* S. Ambroſius de hac injuriarum materia diſſerens, ita ſcribit: *Quod non mediocriter Scriptura condemnat, dicens: Ex ore ſtultorum baculus contumeliæ. Stultitia igitur condemnatur, qui contumeliam facit.* Idem S. Doct. illa Pſalmi verba exponens: *Auſer à me opprobrium & contemptum*, inquit: *Multi ſunt, qui volunt inferre opprobrium ſervis ſuis, ſed ipſi ſunt magis probroſi.* Injuriator famam & exiſtimationem injuriati contaminare prætendit, & non cognoſcit, quod ſuper ipſum illa recidat infamia & vilipendium. Idem quoque docet D. Chryſoſtomus ut nos animo & ne ob injuriam conturbemur, dicit enim: *ſi contumelia affecerit, magno feras forti animo, ſeipſum enim, non te afficit injuria, & ſi percuſſerit, ne dexteram contra tendas; ipſe eſt enim qui feritur, te quidem manu, ſeipſum vero ira pulſans, & ſibi malam ab omnibus exiſtimationem comparans.* Severius Boetius ad propoſitum noſtrum ita diſcurrit: *Si cognitor reſideres, cui ſupplicium inferendum putares? eine qui feciſſet, an qui pertuliſſet injuriam?* & reſpondet: *nec ambigit, quin perpeſſo ſatisfacerem dolore facientis.* Et ſubjungit: *Miſereor igitur tibi injuriæ illator, quam acceptor eſſe videretur.* Ac tandem concludit, inquiens: *Hac igitur aliisque de cauſis, ex ea radice nitentibus, quod turpitudo ſuapte natura miſeros faciat, apparet illatam cuilibet injuriam, non accipientis, ſed inferentis eſſe miſeriam.*

S. Tho. 2. 2. q. 72. a. 4.
Ariſt. l. 7. Ethic.
Ira ex qua oritur injuriatio, convenit cum ſtultitia.
Pſal. 118. v. 22.
S. Ambr. l. 3. de offic. c. 4. Orat. 3. ibid.
Injuriatio recidit in infamiam injuriantis.
Chryſoſt. in Pſalm. 7.
Boet. de conſ. Phil. l. 4. proſa 4.

Syn. ep. 67.
Majus malum eſt inferre,

2. Hinc doctrinæ conſonat, quod in Epiſt. quadam S. Syn. Epiſc. Ptolemaidis viri admirabili ſanctitate, nec minori ſapientia conſpicui, his verbis legitur: *Majus malum eſt inferre, quam perpeti injuriam, illud enim proprium malum eſt, hoc alienum.* S. Aug. quoque idipſum in quodam confirmat ſermone, dicens: *Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo gravi ſeipſum vulnere percuſſit.* Quænam vero dari poteſt major ſtultitia, quam alteri pugnam impingere, ut ſemetipſum pugione ſauciet? injuriator per verbum contumelioſum (apparenter quidem & ſecundum cæci vulgi conceptum, quod non examinat veritatem, & facile eſt ad credendum,) injuriati honorem aliqualiter denigrat, ſed apud homines ſapientes alterius reputationem non diminuit, ſed propriam ſuam famam potius contaminat: *Ad ſtultos enim pertinet dicere contumelias*, inquit Abul. *dicente Salomone, quod inter ſtultos ſemper ſunt jurgia, id eſt, contentiones vocales, quæ ad contumelias pertinent, vir autem ſapiens ab illis abſtinet.* Hugo Cardin. ſuper prædicta verba inquit; *Inſipiens eſt, quia inſipidum habet palatum, quia venenum ſapit ei.* Injuria enim venenum eſt charitatis & dilectionis fraternæ; hoc autem venenum injuriator in corde ſuo defert, quemadmodum lingua ejus manifeſte declarat, quia *ex abundantia cordis os loquitur.* Dum vero calumniator calumnioſe proximum contumelia afficit, ipſe ſe malignum, mendacem & impoſtorem eſſe declarat; unde improperium in ipſum recidit: quod ſi vero ex alia parte contumeliam hanc ob malos ſuos mores & converſationes meretur, qui injuria afficitur, ipſe tamen injuriator exiguum ſe Dei timorem habere, divinæque legis tranſgreſſorem ſe eſſe oſtendit, quia Salvator noſter expreſſe comminatur dicens: *qui dixerit fratri ſuo Raca; reus erit concilio;* non enim quis authoritatem habet vituperandi & injuriandi proximum ſuum. Dion. Carth. ſuper illa verba: *qui profert contumeliam, inſipiens eſt*, ita ſcribit: *Id eſt, impatiens, paſſionatus, & improbus, non attendens ſeipſum, & proximum lædere non formidans, quod charitati atque juſtitiæ eſt contrarium.*

quam pati injuriam.
S. Aug. de ver. Dom. ſer. 16. c. 4.
Abul. q. 102. in c. 5. Matth.
Hug. Card. in c. 10. Proverb.
Injuria eſt Venenum Charitatis.
Matt. 12 v. 34.
Matt. 5, 22
Prov. 10. v. 18.
Dion. Carth. in c. 10. Proverb.

3. De charitate ſcribitur: *Charitas operit multitudinem peccatorum*, at vero qui per injuriam alteri contumeliam infert, vel errores ſuos exprobrat, vel falſo imponit, non ſolum illos non cooperit, ſed manifeſtat, ac proinde opponitur charitati. S. Hier. ſuper illa verba, *ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia*, ita ſcribit: *quia ſuperbi vel contumelioſe ſe gerunt per contemptum, quem proximis contumeliis ingerunt.* Et ideo injuriatores ſe homines ſuperbos & elatos, vel etiam impios eſſe oſtendunt, ut exponit Cajet. juxta verſionem Hebraicam: *Venit impietas & venit ignominia: Comes impietatis deſcribitur ignominia, & verificatur tam active quam paſſive, nam adveniens impius, & infert aliis ignominiam, & ipſe meretur, & frequenter incurrit ignominiam.*

Illique directe contrariatur.
1. Petr. 4. v. 8.
Prov. 11. v. 2.
S. Hier. ib.
Cajet. ib.

4. Pſalmiſta de eodem hoc hominum genere tractans, ait: *labor labiorum ipſorum operiet eos.* Ubi obſecro cur injuria *labor labiorum* appellatur? quia ſcilicet cum plerumque calumnioſa ſit, aut certe ad eripiendam reputationem proximo ordinetur, labore atque ſudore opus eſt. Atque ideo ſuperadditur *operiet eos*, quia ſcilicet ſuper ipſum injuriantem cadit. Utpote qui in conceptum veniet viri imprudentis, iracundi, vindicativi, maligni, temerarii, cujus ejuſdem vitii idem Pſalmiſta alibi meminit, dum ait: *Sagitta parvulorum factæ ſunt plagæ eorum;* quia linguæ contumelioſæ inſtar ſagittarum fulmina evibrantes injuriarum, ſemetipſas primo loco offendunt, dicente Theodoreto: *Quemadmodum jacula à pueris emiſſa nihil damni afferunt, his qui petuntur, ſic iſtorum lingua nihil offendunt eos, qui configuntur.* Unde & Pſalmiſta immediate ſubdit, *& infirmatæ ſunt contra*

Pſ. 119. v. 10.
Injuriatio alterius, eſt labor labiorum & quare.
Pſ. 63. 8.
Theod. ib.
Injuriatio eſt ſagitta parvuli.

tra

ætatem malignitate interna peccare nondum poterant: *Nam egreſſi ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.* In Scriptura quoque infelix mors Nabal deſcribitur, quam nulla præceſſit infirmitas, cujus mortis auctrix ipſamet divina juſtitia directe fuiſſe traditur. Nam ſacer Textus inquit: *Percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt*; quod ſi vero infelicis hujus mortis cauſam ſcire vultis obſervate quam probroſis verbis Davidem virum adeo dignum & juſtum excepit, dixerat enim: *Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? Hodie increverunt ſervi, qui fugiunt Dominos ſuos.*

Ibid. v. 4.
1. Reg. 25. v. 38.
Ibid. v. 10.

10. Surius in vita S. Ludovici Regis Franc. refert, quod cum Gelda nuntium quemdam qui regias illi litteras attulerat, interrogaſſet an Regem in perſona vidiſſet, iſque reſpondiſſet: *Vidi miſerum illum Papillardum, griſea veſte indutum; ad ſcapulas caputium gerentem.* *Vix is verba finierat, per convitium hoc illuſorium quin ſtatim facies ejus retrorſum acta eſt, & ſic contorta permanſit.* Terribilis eſt illa comminatio, quam Eccleſiaſticus illis, qui ad alios injuriandos ſe aſſueverunt, intentat, dicit enim: *Homo aſſuetus in verbis improperii, in omnibus diebus ſuis non erudietur*, quaſi diceret, tales ſunt incorrigibiles, quia Deus illos totaliter deſerit. Et licet nonnumquam corrigantur, nihilominus quia frequenter injuriando malum contraxerunt habitum ad novas denuo injurias evomendas facile revertuntur, nec datas illis admonitiones in bonam partem recipiunt. Alia quadam verſio legit: *Homo verbis probroſis aſſuetus, diſciplinam per omnem vitam ſuam non admittit.* Dionyſ. Carth. hunc textum ita exponit: *Homo aſſuetus in verbis improperii, id eſt, aſſuetus aliis improperare, & opprobrioſe loqui, omnibus diebus vitæ ſuæ non erudietur ad bonos mores, ſcientiamque ſalubrem, non quia erudiri nequeat, ſed quia difficulter & raro.* D. Chryſ. notat, Redemptorem noſtrum in monte Calvariæ benignos oculorum ſuorum obtutus, non deflexiſſe in illos, qui illum injuria affecerant, quantumvis ſe erga alios, qui illum torquebant & crucifigebant, miſericordem exhibuerit: *quamquam ſequens turba etiam lapides fletu ſuo flexiſſet, nullo tamen modo atrociſſimas illas belluas commovit, propterea turbam quidem allocutione dignam putavit, illos vero minime.* Paulus de Palat. prædictum Eccleſ. textum exponens, inquit: *Cave, ne linguam aſſueſcas, jaculari in alios contumelias, adeoque id ſignum æternæ reprobationis eſt, non enim tales homines à Deo erudiuntur, at verò is beatus eſt, quem tu erudieris Domine, ita reprobus, & omni infelicitate infelicior, quem tu non erudieris.* Baſilius Seleucus conſiderat, Davidem, de Victoria adverſus Goliath obtinenda, ſecurum fuiſſe eo quod ab eo improperiis multis oneratus fuerat inde namque infallibiliter futurum eſſe prævidebat, quod divinæ in illum juſtitiæ ſeveritas animadverſura eſſet. *Percutiam te*, dicebat adoleſcentulus ille, *& auferam caput tuum à te*; q. d. *maledicam inimici linguam, victoriæ pignus teneo.*

Sur. in vita S. Ludov. Pœna injuriantis S. Ludovicum Regem Franciæ.
Eccli. 23. v. 20. Deus deſerit injuriantes tamquam incorrigibiles.
Tigur.
Dion. Carth. Ibid.
Chryſoſt. 58. in Matth.
Paul. de Pal. in Eccli. ibid.
1. Reg. 17. v. 46. Baſil. Seleuc. or. 15.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Egregium eſt virtutis ſpecimen, & exercitium, ſi quis adverſus injurias ſe mitem oſtendit, ac ſi eas non audiret, nec eas indigne ferat, ſed erga injuriantem magis ſe benignum exhibeat.

Manſi Bibliotheca Moralis Tom. II.

THEMA.

Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris ... à voce exprobrantis & obloquentis, à facie inimici & perſequentis; hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus te, ... & non receſſit retro cor noſtrum. Pſ. 43. v. 14.

1. PSalmiſta Iſraëlitas alienorum opprobriorum metam effectos eſſe, ſimulque conſtantiſſimos obſervatores divinarum legum perſiſtere conſiderans, hoc ipſum ſummæ reputat virtutis actum, ideoque ad Deum gloriabundus converſus ait: *nec obliti ſumus te, & non receſſit retro cor noſtrum.* Nec immerito; ſiquidem patientia in injuriis, veri Spiritus & perfectionis eſt probatio, dicente S. Greg. *Qualis quiſque apud ſe lateat, contumelia illata probat*: ſi namque quis calicem veneni mortiferi ſibi propinatum, alio compenſaret, qui nectare & Ambroſia plenus eſſet, quam non heroicum ille exerceret virtutis actum? S. Valerianum audite, qui in quadam Homilia, cui titulus eſt *de bono conſervanda pacis* ita diſcurrit: *Inſinita virtus eſt, odia viciſſe beneficiis, nam ille inter cæteros palmam perfectæ virtutis obtinet, qui ad vicem veneni, pocula dulci melle componit.*

Vere generoſus eſt, qui convitia diſſimulat, & beneficio compenſat.
S. Greg. l. 1. dial. c. 5.
S. Val. ho. 10.

7. Agriculturæ experientiam habentes, juxta roſas allium plantare ſolent, ut acutior & pungens hujus odor eas extimulet ad majorem tranſmittendam odoriferam fragrantiam; qua in facto obligatio exprimitur uniuſcujuſque animæ virtuoſæ, & ad perfectionem tendentis, ſcilicet ut ab homine aſpero & injuriante occaſionem accipiant exercendæ virtutis, ſe mortificando, nec reſiſtendo, quin potius bonum pro malo reddendo; quia ut bene Lact. Firm. docet: *Niſi contumeliis fuerit affectus* (ſcilicet homo juſtus) *quantum habeat fortitudinis in ſeipſo cohibendo ignorabitur.* Neque minus efficaciter S. Bern. ad ejuſdem virtutis exercitium nos inducere conatur, quando de injuriarum oblivione, & earum ſuperinitate tractans, ſequentia notatu digniſſima pronuntiat verba: *eſt actus magni & generoſi cordis injuriæ oblivisci.* Idque ex auctoritate Ariſtotelis quantumvis Pagani confirmat, qui 4. Ethic. ait: *magnanimus non eſt memor mali accepti.* Ac proinde S. Joannes Clim. inter alios ſcalæ Paradiſiacæ gradus hunc quoque ſtatuit, ſcilicet, quod, quando quis continuis agitatus opprobriis, ob ea tamen non iraſcitur: *Felix ille*, (verba ſunt dicti Authoris) *qui quotidiè Dei cauſâ, convitiis agitatus & contemptus, violenter ſeipſum per patientiam vincit.* Imo S. hic tales generoſos animos Martyribus Spiritibuſque Angelicis aſſimilare non dubitat, unde proſequitur, ſubjungens: *Ita ille cum martyribus tripudiabit, & inter Angelos liber ut Angelus incedet.* Hinc & S. Valer. immarceſcibilem capiti ejus, qui injurias conſtans aſpernatur, texere non dubitat coronam, dicens: *Sicut illum qui injuriam fratri infert, gravis peccati manet culpa, ita ſe maxima protegit virtutis corona, ſi accepta non iraſceris injuria.*

Cur juxta Roſam plantetur allium.
Lact. Firm. l. 6. de vero cultu c. 18.
S. Bern. to. 3. ſer. 9. à 2. c. 3.
Eſt gradus ſcalæ Paradiſi, ad injuriam non iraſci.
Clim. gr. 4. n. 52.
S. Valer. ib.

3. Aquila generoſa eſt atque magnanima, unde & à veteribus in ſymbolum aſſumpta fuit hominis conſtantis, & ad contumelias patientis. Eam itaq; depingere volentes, non oculis minitabundam, non terribilem roſtro non alis horridam, non unguibus fulminantem, ſed ſedentem effomarunt in quiete, juxtaq; illam cornicem collocarunt, quæ identidem pro viribus ſuis eā mordere, pungere & irritare non ceſſat,

Aquila ſymbolum eſt hominis inter injurias, conſtantis.

 4. No-

Tertull. l. de Pat. c. 8. Multi rigidæ ſe exercent pœnitentia, & ad leve Verbum dejiciuntur.

4. Notabilia ſunt quædam Tertull. verba, quibus nos ad monſtrandam in injuriarum tolerantia virtutem exhortatur, dicens: *Ipſam animam ipſumque corpus in ſæculo iſto expoſitum omnibus ad injuriam gerimus ejuſque injuriæ patientiam ſubimus, minorum delibutione lædemur?* q. d. ſane ſi tot patimur corporis injurias, cur non etiam illas quæ animam feriunt tolerabimus cum virtute minus à æquali? *Abſit à ſervo Chriſti* (ſubjungit idem Author) *tale inquinamentum, ut patientia majoribus tentationibus præparata, in frivolis excidat.* Non pauci ſe diſciplinis everberant, carnes lacerant proprias ciliciis pungentibus, ferreis uncinis rigoroſis extenuant jejuniis, & nihilominus poſtmodum vel unico opprobrii verbo dejiciuntur. Magnifacienda eſt promiſſio illa, quam S. Valer. facit illis, qui contumelias patienter ferendo virtuoſos ſe probant, dicit enim: *Nec habet in eo locum pruina vitiorum, qui calcatis odiis integrum charitatis cuſtodit affectum.* Qui enim vera eſt virtute præditus, nullum ex corde ſuo impatientiæ, quantumvis minimum aditum dare poteſt imo ne quidem ſentit injuriam, multo minus ulciſcitur eamdem Lactant. Firmianus ad quamdam ſe reflectens Tullii ſententiam, *Cap. 7. lib. 1. de Officiis* traditam, ad noſtrum propoſitum ita diſcurrit: *Si quis voluerit animi ſui complicationem evolvere, jam ſeipſe doceat, eum virum bonum eſſe, qui proſit quibus poſſit, noceat nemini, niſi laceſſitus injuria. O quam ſimplicem veramque ſententiam duorum verborum adjectione corrupit; quid enim opus fuerat adjungere, niſi laceſſitus injuria ut vitium bono viro quaſi caudam turpiſſimam apponeret, patientiaque, quæ omnium virtutum maxima eſt, faceret expertem? nociturum eſſe dixit bonum virum, ſi fuerit laceſſitus. Jam ex hoc ipſo boni viri nomen amittat neceſſe eſt, ſi nocebit; non minus enim mali eſt referre injuriam quam inferre.*

S. Valer ib.

Lact. Firm.

Qui patientem Job onerabant impoſturis vocantur ejus amici. *Job. 2. v. 11.*

5. Obſervandum eſt nomen quo Spiritus S. illos appellavit, qui patientiſſimum Jobum falſis impoſturis & calumniis onerarunt; dicit enim ſacer Textus: *Igitur audientes tres amici Job omne malum quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo. Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites.* At vero cur calumniatores illi amici appellantur, cum potius partes inimici ſuſtinuerint? nimirum cum de viro virtuoſo & patiente agitur, is talis neminem reputat inimicum, ſed omnes indifferenter amicorum loco habet & amat. Unde S. Gregorius ait: *Nec mirum, quod, qui adverſantium formam exprimunt, nominentur amici, cum ipſi quoque traditori dicatur: Amice ad quid veniſti?* differentia quæ intercedit inter hominem reprobum, & vera virtute præditum, in Davide nobis demonſtratur, qui cum à Saül tot modis tam factis quam verbis contumeliatus fuiſſet, ne verbum tamen adverſus illum protulit, quo debitum illi reſpectum & reverentiam quidquam diminueret, nec umquam illum inimicũ ſuum appellare præſumpſit: Econtra vero Saul Davidem proprio nomine appellare dedignabatur, ſed per vilipendium eumdem filium Iſai appellavit: *Non eum filium ejus, ſed dignitatis nomine vocavit; Non enim injiciam manum meam, inquit, in Chriſtum Domini; ſic ab ira mundus erat, & ab injuriarum omni memoria. Chriſtum Domini vocat eum, à quo tot affectus erat injuriis, qui ſanguinem ejus ſitiebat, & poſt innumera beneficia multoties illum aggreſſus eſt interimere.* Idem D. Chryſoſtomus ſuper Pſalmum 7. hoc inimici nomen homini juſto & virtuoſo incognitum eſſe his verbis oſtendit: *Quando odio habeor, & odio non habeo, ille me inimicum, non ego eum habeo, quando ei bene precor, quando ei volo benefacere, quomodo ego illi ſum inimicus.* Optime profecto loquitur Seneca, dum de homine bono & manſueto diſſerens inquit: *Ille ingens animus, & verus æſtimator ſui, non vindicat injuriam, quia non ſentit, ut tela à duro reſiliunt, & cum dolore cædentis ſolida feriuntur, ita nulla magnum animum injuria ad ſenſum ſui adducit, fragilior eo quod petit.* Idem quoque Philoſophus modum nos docere volens, quo pertranſeunda à nobis ſit injuria, eamdem ſubridendo, diſſimulando, refert idipſum quod Socrati magnæ virtutis viro accidit, inquiens: *Circumſcribenda multis modis ira eſt; pleraque in luſum jocumque vertuntur. Socratem ajunt colapho percuſſum nihil amplius dixiſſe quam moleſtum eſſe, quod neſcirent homines quando cum galea prodire deberent.* Inter alta veræ perfectionis documenta quæ Arnolphus Abbas Monachis ſuis tradit, hoc fuit: *Nos qui ſeptem fratres ſumus, ſi vultis ut maneamus ſimul, efficiamur ſicut ſtatua hæc, quæ contumeliis affecta non turbatur.* Ad hoc ut inter injurias imperturbabiles maneamus plurimum ſervit ſequens à D. Chryſoſtomo inſinuata doctrina, dicit enim: *Sicut cum dicit qui fratrem ſuum fatuum vocat, reus erit gehennæ, non de ſola iſtud pronunciat illius ſermonis injuria, ſed de omni profecto maledicto, ita hic quoque non ut tantummodo palmis cæſi fortiter feramus jubet, ſed quidquid nobis fuerit illatum abſque ulla conturbatione patiamur.* B. Petrus Damianus non ſolum ut ab omni iracundia procul abſimus ſuadet, verum etiam ut contumeliarum obliviſcamur, exhortatur ſuis verbis: *Sicut oblivio mandatorum Dei procul dubio vitium eſt, ſic illatæ contumeliæ oblivio non parva virtus eſt. Multi ſunt,* inquit Seraphicus Franciſcus, *qui perfectionem & ſanctitatem in actibus mortificationis corporalis conſtituunt, non intelligentes, quanto majus ſit lucrum in tolerantia injuriarum: Multi ſunt, qui orationibus & officiis inſiſtentes, multas abſtinentias & afflictiones in ſuis corporibus faciant, ſed de ſolo uno verbo, quod viderint injuriam eſſe, ſcandalizantur ſtatim, & conturbantur. Hi non ſunt vere pauperes ſpiritu, quia qui verè pauper eſt ſpiritu, ſeipſum odit, & alios diligit; quia ipſum percutiunt in maxillam.*

S. Greg. l. 3. mor. c. 14.

Differentia hominis improbi, & virtuoſi demonſtratur in Davide. *1 Reg. 20. 27.*

Chryſ. tom. 5 ſerm. 16.

Chryſoſt.

Sen. l. 3. de ira. Præclara dicta Senecæ de ſufferentia injuriæ.

Senec. ibid. cap. 11.

In vit. PP. l. 5. c. 15. n. 12. de hum.

Chryſ. h. 16. in Matth. Item D. Chryſ.

B. Petr. Dam. l. 6. Ep. 5.

S. Franc. ep. 1. c. 14.

Homines à Planetis diſcant ſufferentiam injuriarum.

6. Neſcio an aliquando ad hoc vos reflexeritis quod mortalium ignorantia ſeu potius temeritas Planetis cœleſtibus ignominioſa & indigna impoſuerit nomina; communiter enim dicitur; hæc eſt ſtella Veneris, illa Jovis, iſta Mercurii. *Quanta de ipſis luminaribus fingunt homines,* inquit S. Auguſtinus, *Et patienter ferunt; quomodo juſti patienter ferre non poſſunt de ſe omnes etiam falſas criminationes? hoc ipſum quod jam dudum dixi, quia illa eſt ſtella Mercurii, & illa Saturni eſt, & illa ſtella Jovis eſt, convitia ſunt ſtellis.* Quis enim neſcit Venerem impudicam fuiſſe, Mercurium latronem, Saturnum impium, Jovem adulterum? nec tamen ob hoc hi Planetæ benignos ſuos influxus in commodum eorumdem qui illos hoc modo criminantur, terræ immittere deſinunt. *Quid illa, cum audiunt tanta convitia, numquid moventur? nunquid non exercent curſus ſuos? ſic & Homo.* Homo enim virtuoſus à luminaribus cœleſtibus exemplum capere debet, & ad hoc formari ut bonum pro malo reddat, neque à benefaciendo ſe criminantibus deſiſtat: *Quædam de Luna mentiuntur homines,* ſubdit idem S. Auguſtinus, *quando vident obſcurari; non curat tamen iſta verba hominum quæ in cælo eſt, ſed quid eſt in cælo? in firmamento cali eſt. Cujus ergo cor in firmamento libri Dei eſt, iſta non curat.*

S. Aug. in Pſalm. 93.

7. Nota

Chriſtus in cruce injuriis & contumeliis affectus maximo efferbuit amore.

7. Nota omnibus eſt illa S. Bernardi propoſitio: *A Chriſto dicti ſumus Chriſtiani*, inquit, *nonne & viâ, quâ Chriſtus ambulavit, & nos debemus ambulare?* Cum enim omnis Chriſti actio noſtra debeat eſſe inſtructio, neceſſum eſt ut conſideremus, quod quando Chriſtus, vel maximè à malignis Hebræis, in monte Calvariæ paſſus eſt injurias, contumelias, deriſiones, & calumnias, tunc vel maximè in dilectione & amore erga illos efferbuerit, apud æternum Patrem ſuum illos excuſando & implorando illis veniam, ipſorumque & noſtram efficaciter operando Redemptionem. D. Chryſoſtomus ſuper illa verba: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus, cum loquebar illis, impugnabant me gratis*, ita ſcribit: *Ne dixeris eſt improbus, nec ferre poſſum, tunc enim maximè attendenda eſt manſuetudo, cum res nobis eſt cum ſævis & agreſtibus hominibus quando cum his qui ſunt ab humanitate & manſuetudine longè alieniſſimi, tunc ejus virtus oſtenditur.* Obſervans vero verba illa: *cum loquebar illis impugnabant me gratis*, inquit: *In ipſo tempore collocutionis, quando maximè oſtendebant charitatem, quando verba amica emittebant, tunc efferebantur, & nihil eos flectebat, tunc fraudes & doles ſtruebant, ego tamen propriam oſtendebam virtutem.*

Pſ. 119. v. 6. Chryſ. ib.

Quando Chriſtus præclariores ſcire debeat fructus.

8. Salvator noſter quondam ficui illi maledixit, eo quod fructus in illa quærens, non invenerit, & tamen S. Marcus inquit: *Non enim erat tempus ficorum*; at vero cur igitur hanc arborem igni deſtinavit? Origenes in ſenſu myſtico reſpondet: per hanc arborem denotari animam, quæ fructificari debet etiam eo tempore quod ſibi videtur eſſe intempeſtivum ſeu inopportunum; per fructus autem illos agnoſcit, de quibus S. Paulus ait: *Fructus autem ſpiritus, charitas, gaudium, pax, patientia, manſuetudo &c.* horum fructuum proferendorum fertilis eſſe debet anima quælibet fidelis, quando minus opportunum eſt tempus, id eſt, tunc vel maximè mites & benigni eſſe debemus, quando vel maximè injuriis oneramur & indigni habemur, *tunc fructus profert ficus in tempore non ſuo.* S. & Seraphicus D. Franciſcus dicere ſolebat, invidere ſe terræ, quæ quanto magis ligonibus, & aratris proſcinditur, tanto magis ad proſcindentium commodum fructibus rependit injuriam, & quanto pluribus conſpurcatur ſordibus & immunditiebus, tanto abundantiores & ſapidiores parturit herbas & fructus. Quanto etiam profundius ejus viſcera excavantur, tanto pretioſiores ad eos locupletandos aperit argenti & auri mineras. Merito hoc exemplum cujuslibet animæ juſtæ oculis propoſitum eſſe deberet, ut inde diſceret, quod quanto plus contumeliis, injuriis, aliisque indignis modis exagitatur, tanto ardentiores in ſemetipſa excitaret amoris, manſuetudinis, benignitatis, & beneficentiæ actus erga illos qui illam indigne habet. Recepta ab omnibus ſpiritualis vitæ Magiſtris eſt hæc propoſitio: *Tantum proficies, quantum tibiipſi vim intuleris. Virtus circa ardua & contraria verſatur.*

Marc. 11. v. 14. Orig. in Matth. tr. 16. Gal. 5. v. 22.

Quomodo S. Franciſcus invideret terræ fructificationem.

9. Cœleſtis magiſter noſter inquit: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*; ac proinde qui in cœlum contendit conſcendere, ei neceſſum eſt, ut contra torrentem navim ducat, & violentiam ſibi inferat, vimque malis ſuis inclinationibus faciat, quæ dum quis injuriatur, ad iraſcendum & vindicandum ſemper propendent. In Annalibus Eccleſiaſticis in laudem Clementis VI. qui *ſicut nomine, ita & re Clemens* fuit, ſcribitur, quod die quadam ſtrenuè contra ſemetipſum pugnans ſe vicerit, efficiendo ut non iraſcendo injuriantibus, virtus ejus tanto magis eluceſceret, prius quam vero factum Annales recenſeant, hoc de illo encomium præmittunt, *non invenitur contra aliquem, quantumcumque inimicus ſibi aut contrarius extiterit, aliquam ultionem exercuiſſe aut expetiſſe vindictam*; id quod magis perſpicuè ex facti Hiſtoria eluceſcet, quod tale fuit. Dum enim in ſtatu privato degeret, peſſimis à certo quodam homine in propria perſona affectus fuerat injuriis; poſtquam vero jam longo tempore ad ſublimem Papatus dignitatem evectus fuiſſet, injuriator credens Clementem nimia arduorum negotiorum mole obrutum, vel injuriarum factarum non poſſe recordari, vel illum minimè agniturum eſſe, quamdam ei porrexit ſupplicam, in qua pro ſemetipſo eximium quemdam poſcebat favorem; Clemens libellum ſupplicem magna quidem cum benevolentia, quoad exteriorem apparentiam, in manus proprias acceptavit, verumtamen interius ſe ad præcedentium injuriarum vindictam per petitionis repulſam ſumendam ſtimulari ſenſit, & tamen ſemetipſum glorioſè ſuperavit. En tibi ipſiſſima Hiſtoriæ verba: *Qui licet ſupplicationem hujuſmodi benignè in propria recepit, tamen in ſuo ſecreto exiſtens, dum eam perlegiſſet, ſuper vindicta de ipſo aſſumenda per petitionis denegationem aut alias, quoddammodo tentatus, ipſam projecit ad terram, pedibusque conculcavit, quam demum jam ſumit, & ſicut primo ſimiliter fecit, & ea poſtremo reaſſumpta, ſibiipſi loquendo, audientibus tamen aliquibus ſuis cubiculariis ibi adſtantibus, dixit: Vade Diabole, quia hodie facere non poteris, quod me vindicem de quocumque, & hoc dicto ſupplicationem prædictam illico, ut perhibetur, ſignavit.* D. Gregorius Nazianzenus proinde quemlibet Prælatum Eccleſiaſticum qui in ſtatu perfectionis eſſe ſupponitur, his verbis admonet: *Conviciis lacerabitur? vincet, convitia non regerendo. Perſecutionibus affligetur? ſuſtinebit. Maledictis proſcindetur? exhortabitur. Calumniis agitabitur? Orabit. Probris impetitur? Chriſti ſocietate honorabitur. Percutietur in dexteram maxillam? Præbebit & alteram, imo tertiam ſi habebit.*

Matth. 11. v. 12. Ardua eſt remiſſio injuriarum, ſed per illam conſcendimus cœlum. An. Eccle.

Rayn. An. 1352. n. 21.

Piæ & inſigne exemplum Clementis VI. circa remiſſionem injuriæ.

Greg. Naz. or. con. Max.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Viri perfecti injurias cum lætitia & aviditate accipiunt in exercitium virtutum, & meriti lucrum; ubi etiam oſtenditur, quibus in caſibus ultio injuriarum licita ſit.

THEMA.

Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis. Thren. 5. verſ. 30.

1. Jeremias Propheta in ſuis Lamentationibus de homine ad perfectionem aſpirante, virtutibusq. & ſpiritu conſpicuo dicit: *Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.* Idem paulo ante dixerat: *Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua, ſedebit ſolitarius & tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe*; circa quæ verba S. Baſilius ait: *Se elevat ſupra ſe, quia Deum eſuriens anima à terrenis ſe rerum cibutibus eriget, & in Divinæ contemplationis arce ſuſpendit.* Harum autem magnarum animarum proprium eſt, ad receptas injurias non iraſci, imo gaudere; ſicut enim homo cibi avidus & vorax ex illis ſaturatur epulis, quæ majoris ſunt ſubſtantiæ, magisque palato ſapiunt; ita Spiritus S. qui Prophetæ hujus calamum direxit, gaudium exprimere volens, quo homo ſanctus perfunditus,

Viri ſublimes virtutibus conſpicui lætè ſuſtinent injurias. Thren. 3. 27.

S. Baſil. tr. de laud. vitæ ſolit.

tur, dum contumeliis afficitur, eamdem adducit hominis guloſi ſimilitudinem, inquiens : *Saturabitur opprobriis, id eſt*, ut Carthuſianus exponit, *plurima ſuſtinebit, & in ipſis, quaſi in epulis lætus erit.* Unde Hugo Card. dicit : *Saturabitur, id eſt, gaudebit opprobriis.* Talis enim contumeliis infeſtatus gaudet, quia interius inexplicabiles delicias percipit, memor retributionis quam à Deo ſe accepturum eſſe ſperat. D. Chryſoſtomus ait [1]: *qui pepercerit, & æquo animo tulerit, lætabitur poſt hæc, & deliciis perfruetur ; præmia injuriarum oblivionis à Deo ſperans.*

Dionyſ. Carthuſ. ibid.
Hug. Card.
D. Chryſ. tom. 6. Eclog. de manſuet.

2 Quemnam exiſtimatis fuiſſe ſenſum verborum Tertulliani, quando injuriam beneficii nomine appellavit ? inquiens : *Vocis vero poſt injuria beneficium &c.* Nimirum anima quæ ad perfectionem contendit, nullamque prætereire vult occaſionem, in qua mereri & in ſpiritu proficere poſſit, beneficii loco habere debet, ſi per injurias exagitetur, quia per tolerantiam in ſemetipſa actus charitatis, manſuetudinis, certificationis &c. excitando, apud Deum liberalem bonorum operum remuneratorem ingens ſibi comparat locrum meritorum. D. Chryſoſtomus gaudium & jubilum internum quem anima Sancta opprobriis, & injuriis expoſita percipit, his verbis declarat : *Vellem poſſe oſtendere*, inquit, *qualis ſit, qui vituperat, & qualis qui philoſophatur, & nudum utrinſque animum in medium ducere. Videres alterum pelago fluctibus exagitato ſimilem eſſe, alterum vero tranquillo portui & quieſcenti.* Elcana Annam conjugem habebat, quæ longo tempore ſterilis fuerat, Phenenna autem fæcunda erat ; quæ proinde Annæ ſuam maledictionem improperabat : *Affligebat quoque eam æmula ejus, & vehementer angebat, in tantum ut exprobraret quod Dominus concluſiſſet vulvam ejus, ... & ſic provocabat eam.* Quæ exprobratio temeraria, petulans, & intolerabilis erat, ut ſequentibus verbis docet Abulenſis dum ait : *Affligebat, provocando eam ad magnas amaritudines, proferendo verba duriſſima in illam, & vehementer angebat, id eſt, erat duriſſima afflictio, quam Phenenna provocabat ſuper Annam, ſcilicet affligebat eam quantum poterat ; exprobrabat ei, quod eſſet ſterilis, & non ſolum quod eſſet ſterilis, ſed etiam quod Deus feciſſet eam ſterilem. q. d. Deus voluit te facere infeliciſſimam mulierem, quia erat peſſima inter omnes, & ſic te repudiavit, ideo inflixit tibi pœnarum maximam, ſcilicet ſterilitatem.* Et nihilominus in omnibus illis continuatorum opprobriorum annis, ne verbum indignationis quidem protuliſſe conſtat, unde & ſancta ſua partumque adeo dignum, qualis fuit Propheta Samuël, gignere meruit ; quin potius inter has injurias gaudii ſigna edebat, unde in cantico ſuo gloriabatur dicens ; *Exultavit cor meum in Domino, ... dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos, quia lætata ſum in ſalutari tuo ; ... famelici ſaturati ſunt, donec ſterilis peperit plurimos.* Infæcunda enim exiſtens contumelias eſuriebat pro amore Dei tolerandas ; *Saturata fuit opprobriis*, ideoque retributionem dignam accipiens, *peperit plurimos.*

Tert. de Pallio. c. 1. num. 5.
Injuria, debet nobis eſſe beneficium, & quare.
D. Chryſ. hom 88. in Matth.
Exemplum Elcanæ & Annæ.
1. *Reg.* 1. *v.* 6.
Abul. ibid.
Mira patientia Annæ in exprobrationibus Elcanæ.
1. *Reg.* 2. *v.* 1.

3. Quodnam putatis ultimum fuiſſe octo beatitudinum documentum quo Chriſtus ſublimiſſimam omnium perfectionum, ſuamque concluſerit prædicationem : *Beati eſtis, cum maledixerint vobis ... & dixerint omne malum adverſum vos, mentientes, ... gaudete & exultate* q. d. in calumniis, falſis imputationibus, contumeliis virtutem colite ſolidam fideles mei, jubilate, feſta inſtituite ; *gaudete & exultate* : *ait* : Quod præceptum Sanctus quidam Religioſus nomine Stephanus fideliſſime adimplevit, de cujus honoratiſſima memoria. Gregorius tractans ita ſcribit : *Fuit quidam diebus noſtris Stephanus nomine, Pater Monaſterii juxta Reatinæ urbis mœnia conſtituti, vir valde Sanctus, virtute patientiæ ſingulari. Virtus patientiæ in eo vehementer excreverat, ita ut ſibi eum amicum crederet, qui ſibi moleſtia aliquid irrogaſſet, reddebat contumeliis gratias* ; cujus veſtigiis conſtantiſſimè inſiſtit S. Liduina virgo, de cujus admirabili in tolerandis injuriis lætitiæ & exultatione, Hiſtoria vitæ ejus ita loquitur : *Venit aliquando ad Liduinam, magnæ ſanctitatis virginem, mulier quadam tremens & furens innumeris eam injuriis, contumeliis, & convitiis proſcindens, ut poſſet ejus commovere animum ; ſed cum hac ratione nihil proficeret, in faciem mitiſſimæ virginis fœdiſſime expuit : At vero nec ſic eam quidquam permoveri ſentiens, clamoribus & maledictis tamquam vim paſſa vicinos concitare cœpit ; Sed S. Virgo in patientia animam poſſidens, adeo manſit immota, ut mirarentur univerſi. Maleficium vero beneficio compenſare volens, clam ei munuſculum tranſmiſit dicebatque ſuis ; illis ego debere me fateor, qui viam mandatorum Dei quorum plenitudo dilectio eſt, me currere compellunt.*

Quomodo Chriſtus concluſerit ultimam beatitudinem.
Matth. 5. 11.
Abbas S. Stephanus exultavit in injuriis.
S. Greg. hom. 35. *in Evang.*
Stupenda ſufferentia injuriarum in S. Lid.
In vita S. Liduinæ. c. 1.

4. *Dabit percutienti &c.* S. Paſchaſius in hujus Textus Commentario advertit, quod Spiritus ſanctus non dixit : *ſubibit opprobria, ſed ſatiabitur, quia facile eſt unam aut alteram ſuſtinere contumeliam ; unde additur ; ſaturabitur opprobriis ; omnis ſaturitas ex aviditate ſumendi naſcitur.* S. verò Bonaventura loco *ſaturabitur, delectabitur* exponit, ſubjungens : *Quaſi ſaturitate in multis opprobriis ſuſtinendis.* Quem eumdem ſenſum Lyranus exprimit, dum per ſatietatem, jubilum & lætitiam in contumeliis intelligit, dicens : *Saturabitur opprobriis, in ipſis gaudendo.* Enimvero ſi quis Redemptorem noſtrum injuriis & improperiis impinguatum fuiſſe diceret, ut tanto acceptior ejus victima in paſſionis ſuæ holocauſto fieret, ad æternum Patrem ſuum placandum, nihil utique à veritate alienum dicturus eſſet, quia S. Ambroſius Textum illum S. Lucæ : *occidiſti illi vitulum ſaginatum*, de Chriſto interpretatur, inquiens : *Memorare quia pro te Chriſtus occiſus eſt, qui ante fuit vitulus ſaginatus*, injuriis videlicet & opprobriis ; Saturabitur igitur ſecundùm hanc prædictionem opprobriis, etiam continuatis quadraginta dierum & quadraginta noctium jejuniis. Imo ut idem quoque S. Ambroſius alibi de Chriſto, in cruce pendente, inquit : *Saginabatur veneratorum ſermonibus.* Salvator noſter poſtquam Lucæ cap. 6. dilectionem inimicorum præcepiſſet hoc nobis ſuggerit conſilium : *Et qui te percutit in maxillam, præbe ei & alteram*, id eſt, ut S. Bonaventura exponit, *inferendo ſcilicet injuriam ; præbe illi & alteram maxillam, id eſt, paratus ſis alteram percuſſionem ſuſtinere, exemplo Magiſtri, de quo David : percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis ; David utique non invitando ad percuſſionem, ſed non apponendo defenſionem, ſecundùm illud : non vos defendentes chariſſimi ſed date locum iræ.*

S. Paſch. l. 3. *in Thren.*
S. Bon. ib.
Sancti ſatiati opprobriis, in illis gaudebant.
Lyranus.
Chriſtus in cruce, ſuis Victima, opprobiis impinguata.
S. Ambr. ſer. 35.
S. Ambr. in Pſ. 118. *Oct.* 6.
Luc 6. *v.* 19.
S. Bon. ib.

5. S. quoque Auguſtinus ſuper ſermonem Domini in monte, ubi de hac remiſſionis injuriarum materia tractat, pro eodem intentu promovendo ita diſcurrit : *Parum videtur Domino, ſi pro malo quod acceperis nihil reddas mali ; niſi etiam & amplius ſis paratus accipere ; quapropter non ait : ego autem dico vobis, non reddere malum pro malo (quamquam hoc etiam magnum præceptum ſit) ſed ait : Non reſiſtere adverſus malum.* Progredi autem

S. Auguſt. Tom. 4. *l.* 1. *de ſer. Dom. in mont. c.* 19.

Supremus gradus dilectionis eſt, in ipſis injuriis gaudere, & ad amorem accendi.

tem ulterius, id eſt, non modo injurias ulciſci ſed nec ſentire, imo reddere bonum pro malo, in iis exultare alteram percutienti genam porrigere hic ipſe ſupremus eſt virtutis gradus. Silex quantumcumque durus, ſi fornaci imponatur in calcem albam & candidam traſmutatur, quæ quanto magis madeſit, tanto magis bullit; & igneſcit, quantoque magis extinguitur, tanto amplius accenditur. Unde S. Auguſtinus inquit: *Jam vero quam mirum eſt, quod cum extinguitur, tunc accenditur?* ecce vobis expreſſum hominis vera charitate præditi ſymbolum, qui quanto magis improperiis & injuriis percutitur, tanto magis in amore erga Deum, & dilectione verſus proximos accenditur. Pro emblemate aliquando maſſa bituminis accenſa depicta fuit; ſuper quam, dum arderet, depluebat aqua; eique Epigraphe adjuncta fuit hujuſmodi: *etiam in flammis*: hanc enim proprietatem terra conſervat bituminoſa, ut per aquam magis magiſque accendatur. Ita quoque in præſenti de anima Sancta, injuriarum patiente veraciter dici poteſt: *Aquæ multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Non enim talis vel minimam amoris Divini aut charitatis amittit ſcintillam, quantumcumque ingens injuriarum & contumeliarum inundet torrens; quin imo eo magis magiſque in intenſis amoris actibus exardeſcere incipit; dicente Pſalmiſta: *dum ſuperbit impius, incenditur pauper*; Ubi Hugo Card. inquit: *Incenditur amore Dei.* Qui autem eſt pauper iſte? idem reſpondet inquiens: *pauper ſpiritu.* Qui enim eſt humilis, ſi ſi quando impiorum, ſuperborum, malorumque injuriis ſe gravari advertit, non modo non rejicit, reconditque opprobria, ſed potius iis utitur, ut mediantibus illis magis accendatur in amore Divino. Quin & propterea inter alia lætitiæ ſigna, quibus gaudebant contenti Apoſtoli, unum erat quod contumeliarum & opprobriorum ſcopus effecti eſſent, hinc S. Paulus ad Corinth. ſcribens ait: *Placeo mihi ... in contumeliis*; inque prima ad eoſdem Epiſtola exultans dixerat: *Facti ſumus omnibus peripſema.* Nec mirum quod S. Paulus hujuſmodi habuerit animum, ſiquidem de ſe proteſtatur quod in Chriſto viveret, inquit enim: *Vivo autem jam non ego, vivit vere in me Chriſtus.*

S. Aug. l. 21. de Civ. Dei c. 4.

Ad ſimilitudinem ſilicis in calcem mutati in fornace igneo.

Pulchrum emblema bituminis.

Cant. 8. v. 7.

Pſ. 10. v. 21.

Hug. Card.

2. Cor. 12. v. 10.

1. Cor 4. 13.

Gal. 2. v. 20.

6. Quapropter Sanctus Bernardus hanc ſtatuit maximam, dicens: *Cum ſic amor Chriſti totum abſorbuerit affectum hominis, ut negligens & immemor ſui, non niſi Jeſum Chriſtum, & ea quæ ſunt Jeſu Chriſti ſentiat, tunc demum, ut arbitror, perfecta in eo eſt charitas. Iſte non ſentit injurias, ridet opprobria, contemnit damna.* Quin & Seneca, ſolius naturalis luminis virtute ductus, hominem omni contumelia ſuperiorem admiratur dicens: *Illud non venit in dubium, quin ſe exemerit turba, & altius ſteterit, quiſquis deſpexit laceſſentes, proprium eſt magnitudinis veræ, non ſe ſentire percuſſum; Sic immanis fera ad latratum canum lenta reſpexit; ſic irritus ingenti ſcopulo fluctus aſſultat. Qui non iraſcitur inconcuſſus injuria perſtitit; qui iraſcitur, motus eſt.*

S. Bern. de inter. domo c. 7.

Charitas perfecta non ſentit injurias.

Sen. l. 3. de ira c. 25.

7. Quantumvis voluis ex ſignis Chriſtum cognoſcere potuiſſet Nathanaël, nihilominus, ut notat D. Chryſoſtomus, cum Chriſtus ab eodem Nathanaële his verbis illuſus eſſet: *à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Et nihilominus injuriam Redemptor non modo diſſimularet, ſed etiam eam beneficio compenſaret, his honorificis eum laudando verbis: *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt.* Ibid. v. 47. ex hoc ſingulariter facto in Chriſti notitiam devenit: Unde Sanctus Doctor ait: *Demonſtravat animi ejus cogitationes ſe planè intellexiſſe, præſertim cum, quæ agrè ferenda videbantur, ea non reprehendit, ſed laudat.*

Joan. 1. 46.

D. Chryſoſt. Hom. 19. in Joan.

Unde Nathanael devenerit in notitiam Chriſti.

8. Comes Elzearius à conjuge ſua aliquando interrogatus, qualiter omnes ſibi factas injurias, eaſque pluſimas, pacato ſemper ſerenoque animo ſupportare poſſet: mox quærenti ſapientiſſimè ſatisfecit, prout ex ſequentibus totius rei geſtæ verbis colligitur: *ſedate vultuque placido & jucundo, admirans eam inſignem, tamque invictam in illo patientiam, utque ejus certius periculum faceret intra conclave ita ait ad eum: Quid hominis es tu Elzeari, qui nunquam erga illos qui te injuria afficiunt, commineris? videris eſſe trunci inſtar, aut ſtatuæ nihil ſentientis, & tamen patibilis; Aut fortaſſe vel neſcis, vel non potes iraſci? & quid obſecro efficeret malis, qui interdum injuſtè te lædunt, ſi te quandoque illis iratum oſtenderes? ad hæc homo leniſſimus reſpondit: Ecquid verò Delphina prodeſt iraſci? nihil profectè; attamen explicabo tibi arcanum pectoris mei. Noveris me interdum ſentire aliquam in anima adverſus infeſtantes me indignationem, ſed illico me converto ad meditandas injurias Chriſto illatas; dico mihi ipſi: Etiamſi famuli tui barbam tibi convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil eſſet ad Dominum tuum, qui majora perpeſſus eſt. Certum habeas me nunquam ceſſare ab injuriis Salvatoris commemorandis, donec animus meus planè ſit tranquillatus; atque hanc fateor me habere à Deo peculiarem gratiam, ut eos qui mihi injurioſi ſunt vel æque, ut ante, vel plus etiam amem, & pro eis ſpecialiter orem, agnoſcamque & confitear me majoribus & atrocioribus injuriis dignum eſſe.*

B. Elzearius ſingulari modo diſſimulavit injurias.

Flor. Exempl. tit. 42. ſ. 4.

9. Alia inter, quæ Jeremias domino præſentavit, merita, hoc ipſum principale fuit: *Scito, quoniam ſuſtinui propter te opprobrium*; ſciendum autem quod hæc immediatè præmiſerat verba, dicens: *tu ſcis Domine*, q. d. tu noſti, ponderas, accurateque obſervas omnes actus quos offeoſi elicimus in reprimendo appetitu iraſcibili, bonumque pro malo reddendo, quibus innixus bonis operationibus ſubjungit, dicens: *Recordare mei & viſita me, & tuere me ab his qui me perſequuntur.* Circa quem eumdem Textum S. Hieronymus ita commentatur: *felix eſt autem illa conſcientia, quæ pro Deo ſuſtinet opprobrium.*

Jer. 15. 15.

Fœlix eſt qui pro Deo ſuſtinet opprobria.

Ibid.

S. Hier. ib.

10. Notandum nihilominus, non ſemper laudabile eſſe injurias diſſimulare, ſiquidem caſus dantur, in quibus debita cum correctione ſeu reprehenſione injuriantium petulantia retundenda eſt. Ita namque Salvator, quando verbis illis injurioſè laceſſebatur: *Samaritanus es tu & dæmonium habes*, ſubito, reſpondit: *Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis me.* Cauſam ne noſtis, ſubjungit Cajetanus? Reſponditque: *Non ad contumeliam propriam, qua appellatus eſt Samaritanus, ſed ad injuriam Dei, qua dictum eſt: Dæmonium habes: Reſpondit. Hæc enim directè tollebat fidem credentium, tollebat veritatem doctrinæ, nocebat populo.* Injurias itaque proprias toleremus, ſed Deo illatas, aut Reipublicæ pernicioſas nequaquam conniveamus. Ad imitationem Jobi, qui cum ad multa amicorum & conjugis improperia ſemper patiens fuiſſet, ſe una tamen vice, quando ſibi dici audiit: *Adhuc permanes in ſimplicitate tua? benedic Deo, & morere*, mox cum indigna-

Quando injuriæ non ſint diſſimulandæ.

Joan. 8. 48.

Ibid. v. 49

Cajetanus.

Qualem injuriam Job non diſſimulaverit.

Job. 2. v. 9.

tione reſpondit : *Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es.* Et nihilominus ut vidimus in Diſcurſu primo incarnata Sapientia proteſtatur, inquiens :
Matth. 5. v. 22. *Qui dixerit fratri ſuo, ... fatue, reus erit gehennæ ignis.* Job autem uxorem ſuam ſtultam nominavit, & tamen Deus illum non reprehendit, quin potius
Job 2. v. 10. facer Textus immediate ſubjungit : *In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis.* Quia ſcilicet injuriatum Dei honorem defendere ſtatuit, quando ab uxore ſua ad blaſphemandum Deum ex[s]timulabatur; ſiquidem in præſenti *benedic*, idem eſt quod *maledic*.

Quando & quo modo peccetur in diſſimulatione injuriæ. 11 Ut igitur quilibet, qualiter ſe circa punctum hoc gerere debeat probè intelligat, ſequatur enim S. Baſilii accipiat doctrinam dicentis: *Si quis injuria affectus ab aliquo tacenda animi ſui lenitatis cauſa, patientiaque, ea dare cum nemine loquatur, atque hoc modo exiſtimet ſe reddere judicium Deo, numquid*
S. Baſil. Reg. brevib. interr. 232. *hic facias ſecundùm Deum? reſpondeo. Cum Dominus dixerit : Modo dimittite ſi quid habetis, modo ſi peccaverit frater tuus, vade & corripe; hic lenitatis quidem animi tui fructum in eo oſtendere debet, ut preces Deo in ſincero animi affectu, pro eo à quo læſus ſit, adhibeat, verbaque illa uſurpet; Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum; ne ut iratus, fratri ſuo reus efficiatur, judicio; admonitione vero leni & caſtigatione adverſus ipſum injuriæ auctorem utatur, quo videlicet illum quoque ab ira liberet, quæ venit in ſiliis contumaciæ. Si vero in hoc negligens fuerit, & tacenda videlicet patientia ſua cauſa, id diſſimulanter tulerit, dupliciter peccatum incurrit, & quod præcepto illi non paret, caſtigatione caſtigabis fratrem tuum, & non ſumes propter eum peccatum; & taciturnitate illa peccantis paſtit ipſe eſſicitur, & quod quem caſtigationibus lucrari potuerat, ſicut Dominus præcepit, in malo eum paſſus perire.* Cui ſimillima Doctor Angelicus, quando de hac injuriarum materia diffusè tractat, his verbis tradit doctrinam: *quandoque oportet*
S. Thom. 2. 2. q. 72. art. 3. *ut contumeliam illatam repellamus, maximè propter duo. Primò quidem propter bonum ejus qui contumeliam infert, ut videlicet ejus audacia reprimatur, & de cætero talia non attentet, ſecundùm illud* Prov. 27. *reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur. Alio modo propter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas*, unde Gregor. dicit 1 Super Ezech. Hom. 9. *Hi quorum vita in exemplo imitationis eſt poſita, debent ſi poſſunt, detrahentium ſibi verba compeſcere, eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant, & ita in pravis moribus remanentibus, bene vivere contemnant.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De injuriarum tolerantia quam Chriſti nos exemplum docet, & per quam Deo ſimiles efficimur.

THEMA.

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, ... vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus, ... qui cum malediceretur, non maledicebat. 1. Petr. 2. verſ. 21.

Veſtigia, per quæ Chriſtum ſequi debemus, ſunt ſufferentia injuriarum. 1. S. Petrus omnium ſub Chriſti Inſignibus militantium fidelium director in prima Epiſtola ſua hoc nobis documentum tradit, ſcilicet quod Dei Filius pro nobis paſſus ſit, ut nos ſuo doceret exemplo, noſque ipſius veſtigia ſequeremur: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, ... vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus*; ut autem ſciamus, quænam ſint veſtigia, per quæ gradi debemus, ſufferentiam propoſuit injuriarum, dicens: *qui cum malediceretur, non maledicebat.* Et S. quidem Iſidorus Peluſiota nullum numquam tot, quot Salvator noſter, adeoque graves injurias ſuſtinuiſſe opinatur, dicens: *neminem ego umquam tot tantiſque arbitror* S. Iſid. Pelus. l. 4. ep. 179.
injuriis, & contumeliis affectum eſſe, quot quantiſque affectus eſt cæleſtium Rex cum in terris veniſſet, & quidem ab illis quos ſervatum venerat; qui neque latroni & homicidæ prælatus eſt, ſed & colaphis cæſus. Qui porro Sanctus injuriarum gravitatem, nec non dignitatem & infinitam perſonæ injuriatæ Majeſtatem conſiderat, dicens: *Et ſi enim ſimilia forte quis perpeſſus eſt (detur enim ita eſſe) attamen hæc diſſimilia, & in pares oſtendit perpeſſiones, quod illi qui perpeſſi eas ſunt, non à pari dignitate deſcenderunt. Non enim idem injuria afficere Regem & hominem* Chriſtus omnibus modis à Judæis injurias patienter ſuſtinuit.
privatum, neque dominum & ſervum, ſed quæ adverſus Regem quidem committuntur, quamtumvis per ſe exigua ſint, magna tamen ut judicentur, ejus, qui talia patitur, dignitas efficit; quæ vero in aliquem privatum perpetrantur, ut minima ſint, tamen iram minorem habent, & ſæpe ad veniam ſpectant.

2 S. Senex Simeon de Chriſto, dum adhuc infans eſſet, aliquando ipſum maledictionum & contumeliarum ſcopum futurum eſſe prædixit: *Poſitus* Luc. 2. v. 33.
eſt hic in ſignum, ... cui contradicetur, & quidem in primis quot quomodocumque modis Hebræi ipſi inſultarunt ac vilipenderunt? in parentela; *nonne* Matth. 13. 55.
hic eſt fabri filius? nonne mater ejus dicitur Maria? in patria: *à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* à Provincia, ubi natus erat : *A Galilæa Propheta non ſurgit.* Joan. 1. 46. Joan. 7. 52.
In propria perſona: *In furorem verſus eſt*; in moribus; *ſcimus, quia hic homo peccator eſt.* In profeſ- Marc. 3. 21.
ſione fidei & religionis: *non eſt hic homo à Deo, qui* Joan. 9.
Sabbatum non cuſtodit. In converſatione civili: *Ecce homo vorax & potator vini, amicus publicanorum & peccatorum.* De ambitione pariter & ſuperbia v. 24. Joan. 9. v. 16 Matth. 11. v. 19.
eum incuſarunt, putantes, quod ad dignitates aſpiraret, regiumque thronum imputarunt ei quod in virtute Beelzebub Principis dæmoniorum, Spiritus malignos ex obſeſſis pelleret corporibus, & nihilominus per hæc omnia opprobria & impoſturas, ut notat Toletus, *nihil effecerunt, nam hic per-* Tol. in Luc.
ſiſtit & firmus permanſit in vexillum contradictionis, & ſagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum. Ecce vobis exemplar in quod intueri debeamus, ut ei ſimiles efficiamur: *Inſpice, & fac ſecundum exemplar,* Hinc nobis ſumendum exemplum. Exod 25. 40.
quod tibi in monte demonſtratum eſt. S. quoque Ambroſius poſtquam prolixius de paſſionibus Chriſti egiſſet, tandem ad injurias deſcendens, ita ſcribit: *Injurias paſſus eſt, ne tu injuriam tuam doleres; grande remedium, ſolatium habere de Chriſto. Ille enim pro* S. Ambr. l. 2. de fide c. ult.
nobis hæc patientius tulit, & ſumus qui patienter hæc pro illius nomine ferre nequeamus? Idem S. Præſul verba illa Pſalmi : *Ego autem tamquam ſurdus non* Pſ. 37. v. 14.
audiebam, ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Inimici hoc agunt, ut provocent ad iracundiam, male* S. Ambr. ibid.
dicunt, ut maledicamus criminantur, ut crimen referre queamus, conviciantur, ut excitent nos ad viciſſitudinem contumeliæ. At vero quonam remedio vim iraſcibilem in nobis reprimere, & inter injurias conſtantes & patientes manere poterimus? ſi nimirum cogitemus ad illud, quod Chriſtus nobis reliquit exemplum; S. enim Ambroſius ſubjungit: *Unde præclarè Petrus de Domino Jeſu in Epiſtola ſua poſuit; qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur. Ad ejus ergo ſimilitudinem atque imaginem, juſtus cupiens ſua vita inſtituta formare*

mare, accuſatus tacet; læſus remittit, diſſimulat laceſſitus, & non aperit os ſuum, ut illum imitetur, qui ſicut agnus ad victimam ductus, ſic non aperuit os ſuum, & cum poſſit habere quod referat magis vult ſilere quàm dicere. Nec eſt, quod quis ſibi perſuadeat, quod tacendo, injuriaſque, minime ulciſcendo ſuam ſit diminuturus exiſtimationem, qua ſi D. Chryſ. actionum honoratarum hominis Chriſtiani competenti judici credere volumus; *longè glorioſius eſt ad imitationem Chriſti injuriam tacendo tolerare, quàm ſuperare reſpondendo.*

D. Chryſ. hom. de Suſan.

Luca. 8. 50.

3. S. Gregorius conſiderat, quod quando Chriſtus hanc contumeliam accepit, ut illum Samaritanum & dæmoniacum appellarent, reſpondit: *Ego autem non quæro gloriam meam, eſt qui quærat, & judicet;* unde ita ſcribit: *ſcimus certè, quod ſcriptum eſt, quia Pater omne judicium dedit Filio, & tamen ecce idem filius injurias accipiens, gloriam ſuam non quærit. Illatas contumelias Patris judicio reſervat, ut nobis profectò inſinuet, quantum nos eſſe patientes debemus, dum ſe adhuc ulciſci non vult, & ipſe qui judicat.* Sed numquid Salvatorem injurias non vindicando quidquam de honore ſuo amiſiſſe exiſtimatis? nequaquam profectò, quia ipſemet dicit: *Gloriam meam alteri non dabo;* quibus verbis ſignificat majorem gloriam ſe acquiſiviſſe patienter tolerando opprobria, quàm ſi ille repuliſſet; nam *melior eſt patiens viro forti; & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.* Dicite ſodes, quodnam ſignum homines illi in libro Sapientiæ à Chriſto requiſiverunt, ut, an Chriſtus, verus æterni Patris ſui Filius eſſet, neſcire poſſent? Idipſum ſequentia apud eumdem Sapientem verba declarant, dicunt enim: *Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius; morte turpiſſimâ condemnemus eum. Id eſt inferendo ei opprobria & tormenta, inquiramus & perſcrutemur, an ſit Filius Dei, & eruendus ex manibus noſtris, ut ſciamus reverentiam ejus, id eſt, an verè ſit honorandus ut Filius Dei, & Rex Meſſias, & probemus patientiam illius.* Et ideo Jeremias Propheta de eadem prædixerat infallibile divinitatis ſuæ ſignum futurum eſſe, ſi nimirum *maxillam præberet ſe percutienti, & ſaturaretur opprobriis.* Circa quæ verba Hugo Card. hanc habet obſervationem: *In contumeliis & tormentis finivit vitam Dominus, alteram per humilitatem, alteram ſuperans per patientiam, dans nobis exemplum, ut ſimiliter faciamus ſi volumus ire poſt ipſum.*

S. Greg. h. 18. in Evang.

Chriſtus injurias remittendo, de honore ſuo nihil perdidit.

Prov. 16. 32.

Sed ex hoc ſigno agnitus fuit pro Filio Dei.

Sap. 2. v. 19.

Dion. Carth. ibid.

Thren. 3. 30.

Hug. Card. in cap. 2.

4. Conſiderat S. Gregorius, quod quando Chriſtus ab incredulis Hebræis per contumelias & Calumnias dæmoniacus fuit appellatus, tanta cum manſuetudine reſponderit: *Ego dæmonium non habeo. In quibus verbis, quid aliud niſi ſuperbia noſtra confunditur, quæ ſi exagitata vel leviter fuerit, atrociores injurias reddit, quàm acceperit; facit mala quæ poteſt, minatur & quæ facere non poteſt. Ecce injuriam ſuſcipiens Dominus non iraſcitur, non contumelioſa verba reſpondit, qui ſi eiſdem iſta dicentibus reſpondere voluiſſet, dæmonium vos habetis, verum profectò diceret, quia niſi impleti eſſent dæmonio, tam perverſa de Deo loqui non poſſent, ſed accepta injuria, etiam quod verum erat, dicere veritas noluit, ne non dixiſſe veritatem, ſed provocatus contumeliam reddidiſſe videretur; ex quare, quid nobis innuitur niſi ut eo tempore, quo à proximis ex falſitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus, ne miniſterium juſtæ correptionis in arma vertamus furoris?* Quod ſi dixeris nimis altum ſignum eſſe Chriſti exemplum, qui Deus ſimul & homo erat, ac proinde fragilitatem humanam ad illud pertingere nequaquam poſſe; reſpondeo cum ſancto Auguſtino dicente: *Tot viri, tot mulieres, clerici, pueri, tantæ & tam delicatæ puellæ, flammas & ignes, & beſtias æquanimiter pertulerunt, & nos ſtultorum hominum convitia dicimus tolerare non poſſe? quæ nobis malorum hominum nequitia inferuntur, ſi poſſumus etiam uſque ad mortem illorum noſtras injurias vindicamus; unde neſcio qua fronte, vel qua conſcientia cum omnibus Sanctis in æterna beatitudine partem habere deſideramus, quorum exempla ſequi in rebus minimis non acquieſcimus.* Injuriæ & improperia atrociſſima quæ Chriſtus in monte Calvariæ toleravit, in conſpectu infinitæ cujuſdã populi eidem irrogata fuerunt, unde D. Chryſoſt. nos ad ſimilem tolerantiam ejus exemplo ſubeundam animandos ſequens facit argumentum: *Ille univerſa ſpectante civitate, imo verò & Judæis & advenis, & indigenis quibus miſericorditer nimium locutus eſt, tu paucis præſentibus ferre non poteris?* Tertullianus de invincibili Chriſti in illatis injuriis patientia diſſerens ita ſcribit: *Non contendit, non reclamavit, nec quiſquam in plateis eorum vocem ejus audivit, arundinem quaſſatam non fregit, linum fumigans non reſtinxit, nec enim mentitus fuerat Propheta, imo ipſius Dei conteſtatio, Spiritum ſuum in filio cum tota patientia collocantis.*

Jean. 8. 49.

S. Greg. ibid.

Falſo injuriari, ne quidem calumnias veras rependamus.

Refellitur objectio difficultatem in hac re pariendam.

D. Chryſ. hom. 85. in Matth.

Tertull. l. de pat. c. 3.

5. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis &c.* S. Ambroſius ad hæc S. Petri (qui Chriſti operationum oculatus teſtis exiſtens, inter reliquos ſummam ejus patientiam admiratur) verba conſiderans, ita diſcurrit: *Humilitati putavit etiam patientiam copulandam, quin ipſe quoque juxta teſtimonium Petri cum malediceretur, non maledixit, cum percuteretur non percuſſit. Hoc eſt ergo dicere imitatores mei eſtote ulcionis ſtudia deponite, inſolentiam vesbrrantium non injuriæ relatione, ſed magnanimitate patientiæ ſupportate.* Siquidem ſui ad injurias juxta Chriſti imitationem non indignatur, ſe Deo ſimilem reddit, & quaſi neſcio Divinæ participat bonitatis. Unde S. Iſidor. Peluſiota aliquando dicere ſolebat: *qui læſus injuria, ſcit eam non ulciſci, divinum id opus exiſtimo.* Quod idem confirmat S. Baſilius, dum hominem, qui contumeliarum impiorum hominum ſcopus effectus, non modo ictus non retundit & corde emanitetur, ſed etiam pro injuriantibus orat & intercedit, humana conditione ſuperiorem reputet, loquens: *Quale enim ſpectaculum, quam grave & admirandum, ac ſane non nihil etiam ipſam humanam naturam exuperans; hominem multis convitiis jactatum, & qui etiam vulnus in facie accepit, quique alia ſexcenta perpeſſus eſt, quæ & verbis & re ipſa ad extremam infamiam tendunt, non ira incendi, nec ultionem parare, ſed manſuetum, pro eo qui ſibi injurias intulit, preces fundere.* Sane non eſt quiſquam, qui non ſanctè ſimilitudinem ambiat Dei; hanc autem participat, qui in injuriis patiens, eas tolerat cum æquanimitate, dicente Chryſoſtomo: *Quiſquis aſſimilari vult Deo, pro virili manſuetus ſit ac mitis.* Quod argumentum fuſius proſequens, probat, quod licet omnes virtutes, Chriſtiani hominis ſint dotes, illa nihilominus manſuetudinis ſuper omnes alias eum monſtrat, verum eſſe Chriſti imitatorem eumque ipſi ſimilem efficit. *Multæ ſunt virtutes,* inquit ille, *quæ Chriſtianum virum bene decent, maxime autem omnium manſuetudo; nam eos ſolos, qui hac conſpicui ſunt, Dei imitatores Chriſtus nominat, proinde congruum eſt, ut quando quis contumelia nos afficit, ſuſtineamus manſuete, conſiderantes ſuſtineamus, quod Dei imitatores mitiſtas facit.*

S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 10.

Pati more Chriſti in ſuſtinendis injuriis nobis imitanda proponitur.

S. Iſid. Pel. l. 5. epiſt. 232.

Injuriam notam non ulciſci, divinum opus eſt.

S. Baſil. or. 9. de ira.

D. Chryſ. hom. 5. ſerm. 46.

6. Conſideravi ſæpius, qua virtute David tam in-

Unde David.

teo-

evaſerit in Virum ſecundum Cor Dei.
Act. Apoſt. 13. 22.

tenſum ſibi conciliaverit Dei amorem, ut hic proteſtatus fuerit ipſemet, ſe hominem reſpexiſſe, qui ſit juxta cor ejus; id eſt, ſimilem ſibi: *Inveni David filium Jeſſe, virum ſecundum cor meum.* Meo ſane judicio libere aſſerere poſſumus, meritum hoc ab heroica ejus proceſſiſſe benignitate erga eos, à quibus male tractabatur, injuriasque rejiciebat. Nam quando ad ſumendam contra Semei, à quo coram univerſo populo nequiſſime exagitatus fuerat, ultionem extimulabatur, potius contra ipſos ultionis ſuaſores excandeſcere videbatur; ut proinde S. Bern. exclamare non dubitarit: *O verè hominem ſecundum cor Dei, qui ſe ulciſcenti potius, quam exprobranti ſuccenſendum putavit.* Cui S. Auguſtinus per omnia & in omnibus aſſentire videtur, dum in quodam ſermone ita in ejusdem Regis laudem diſcurrit: *B. David, licet virtutibus multis fuerit exornatus, nulla tamen eum actio familiarius Deo conjunxit, quam dilectio inimicorum ſuorum.*

S. Aug. ſerm. 168. de temp.

7. D. Chryſoſtomus illum Apoſtoli explicans textum: *Et vos Patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros, ſed educate illos in diſciplina, & correptione Domini*, nos, in quo principalis hujus bonæ educationis ſcopus conſiſtat, verbis docet ſequentibus: *Educemus in diſciplina & admonitione Domini, & magna nobis reponetur merces; nam ſi homines, qui Regum faciunt ſimulacra, & pingunt imagines, tantum honorem aſſequuntur, nos qui regiam ornamus imaginem (Dei enim imago eſt homo) non bonis fruemur innumerabilibus, id reddentes, quod eſt ad ſimilitudinem?* qualiter autem ſpecialiſſime ad imaginis hujus ſimilitudinem pertingere valeamus, immediate ſubdit, dicens: *Nam hoc eſt ſimile, virtus animæ, quando filios erudierimus, ut ſint boni, quando ut non ſint ad iram prompti, quando ut non ſint injuriæ memores; hæc ſunt Dei propria.*

Epheſ. 6. v. 4.
D. Chryſ. hom. 21. in Eph.
In quo conſiſtat ſcopus bonæ educationis prolium.

8. Neque minorem meretur conſiderationem doctrina quædam Origenis, qui dum multos hujus virtutis manſuetudini, & tolerantiæ injuriarum gradus recenſuiſſet, tandem omnium maxime eminentem in eo conſiſtere aſſerit, quando non modo de injuriis non contriſtamur, ſed etiam lætamur. *In nullo penitus ex illatis maledictis* (verba ſunt dicti Authoris) *ex conviciis contriſtamur, ſed ſumus præ nimia mentis conſtantia & patientia, velut ſenſu doloris carentes, & per multam manſuetudinem (ut audeam ita nominare) velut imitatores efficimur quodammodo Dei; Deus enim maledicitur ab Hæreticis, blaſphematur ab his, qui providentiam ejus negant; culpatur ab his, qui theſauros Sapientiæ ejus ignorant; Numquid potes hoc cogitare, quod pro his omnibus injuriis doleat quidem Deus, ſed non patiatur, ſicut nos?* quam S. Gregorius ad diſſimulanda opprobria nos ita in quadam homilia ſua exhortatur, dicens: *Nemo ſe contra acceptas contumelias erigat, nemo conviciis convitium reddat, imitatione etenim Dei glorioſius eſt injuriam tacendo fugere, quam reſpondendo ſuperare.*

Supremus gradus tolerantiæ injuriarum eſt, in illis lætari.
Orig. h. 1. in Pſalm. 38.
S. Greg. h. 17.

9. In hujus virtutis praxi ſingulariter eminuit toties memoratus Propheta Regius, quem S. Antoninus, ita ad Deum converſum loquentemque introducit. *Tu ſcis improperium meum, ... & reverentiam meam; quam ſcilicet habui ad te Deus in ipſis improperiis, quia non receſſi à timore tuo, & dilectione, propter hujusmodi injurias & contumelias, ſed voluntarie & patienter ſuſtinui, ut quemadmodum dicit Petrus, Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, patienter ferendo contumelias, ut ipſe fecit; unde Liberius Papa non vos à pio mentis propoſito afflictionis amaritudo coerceat recedere, conſiderantes quanta creator Dominus pro nobis pertulerit, quibusque contumeliis afficiendum*

In hoc eluxit David.
Pſ. 68. v. 20.
S. Ant. p. 2. t. 7. c. 6. § 7.

tradiderit, pro veſtra liberatione. S. Bernardinus authoritati D. Chryſoſtomi innixus, eamdem his verbis confirmat veritatem, loquens: *Nihil ita Deo aſſimilat, ſicut injuriam tibi facientibus indulgere.* Id quod B. Elredus longe efficaciſſime clariſſimeque confirmat, dum ait: *Quid divinæ tranquillitatis tam proximum quam illatis contumeliis non moveri, nullo ſupplicio, nullave perſecutione terreri, unam mentis & in proſperis, & in adverſis habere conſtantiam, inimicum & amicum eodem oculo intueri.* Quæ quamvis doctrina clariſſima ſit, nihilominus tamen hanc aliam ſubnectere S. Cypriani, eaque Diſcurſum terminare libet, dicentis: *Patientia, Dei res eſt, & quiſquis lenis & patiens, & mitis eſt, Dei Patris imitator eſt.*

S. Bern. 32. ſer. 50. art. 1. c. 4.
B. Elred. in ſpecul. char. c. 7.
S. Cypr. l. de bono pat. num. 18.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Chriſtianos in primis Eccleſiæ temporibus injuriarum ſcopum extitiſſe; hunceque proprium noſtrum eſſe Characterem probatur, ſcilicet recipere & diſſimulare injurias.

THEMA.

Maledicimur & benedicimus, ... blaſphemamur, & obſecramus, tamquam purgamenta hujus mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc. 1. Corinth. 4. v. 13.

1. EX hoc Apoſtoli, aliiſque multis ſimilibus Novi Teſtamenti textibus evidenter deducitur, ſequaces Evangelii vel ab ipſis Eccleſiæ naſcentis principiis ſcopum fuiſſe illuſionum, injuriarum, & inſultuum impiorum hominum, eosque tolerantia & charitate ſua omnia ſuperaſſe opprobria, imo ea beneficiis compenſaſſe: *Maledicimur & benedicimus &c.* & in primis quidem quo titulo Chriſtianam profeſſionem in diebus illis denominatam fuiſſe putatis? nomine penitus probroſo, prout ex actibus patet Apoſtolicis, in quibus dicitur: *de Secta hac, notum eſt nobis, quia ubique ei contradicitur*; id eſt, ut Interlinearis exponit, *de ſecta Chriſtianorum.* Nec id cuiquam mirum videri debet, quia de Salvatore Senex prædixerat Simeon: *Poſitus eſt hic in ſignum, cui contradicetur.* S. verò Hieron. ad figuram, ad populum inquam Hebræum, ſe reflectens, quid in ea præceſſerit ad inſtructionem noſtram, ita in medium adducit, inquiens: *Incipit poſſeſſio à Thamar, à palma videlicet, victoriaque vitiorum uſque ad aquas contradictionis, ſemper enim virtutibus contradicitur; unde & prædicationi Evangelicæ Judæi contra Paulum diſſerentes, in toto orbe aſſerunt contradici, & in Evangelio legimus Simeonem dicentem: Hic erit in ſignum, cui contradicetur. Omnis autem contradictio eſt ſanctitatis, quod interpretatur Cades, dicente Pſalmiſta: Concutiet Dominus deſertum Cades.*

Chriſtiani ab exordio Eccleſiæ fuerunt ſcopus illuſionum & injuriarum impiorum hominum.
Act. Ap. 28. 22.
Gloſſ. Int.
Lucæ 2. 34.
S. Hier. c. 47. in Ezech.

2. Idem Apoſtolus aliquando ad Hebræos ſcribens, deque ſanguine Redemptoris, quem in Calvaria pro redemptione noſtra fudit, tractans, nos ut in improperiis, qualia ipſe amore noſtro toleravit, ſequaces, ac imitatores præſtemus, ita adhortatur, dicens: *Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes, id eſt, vilitatem pro eo patienter ferentes*, ut explicat Hugo Cardin. vel ut Cajetanus commentatur: *Improperium portantes, ad ſimilitudinem Jeſu qui ſuſtinuit tot ignominias, imitando ipſum in toleratione ludibriorum.* Et quidem tanta hujus aſſerti eſt veritas, ſcilicet Characterem

Exemplum Chriſti nobis proponitur imitandum.
Hebr. 13. 13.
Hug. Card.
ibid.
Cajet. ibid.

Chri-

Chriſtiani hominis fuiſſe metam contumeliarum & improperiorum exiſtere, ut Tertullianus, qui in ſecundo ſæculo vixit, fidelibus, quos inter ſeipſum quoque reputabat, ſcribere non dubitarit: *Injuriarum titulo poſtulamur.* Et Arnobius Chriſtianorum titulos, quibus afficiebantur ab aliis, referens, dixerit: *Nos impiorum religioſos vocatis, & Atheos.* Sicuti ergo nullus bonus honoratusque majus poteſt recipere improperium, quam ſi Atheiſta ſacrilegus, vel impius appelletur; ita in temporibus illis legis Evangelicæ Profeſſores magis vilipendi & contemni non poterant, quam per hujuſmodi vituperoſa improperia. Hinc & Lactantius Firmianus, Arnobii diſcipulus, qui ſub implacabili omnis Chriſtiani inimico Diocl. Imperatore vixit, dum ad ultimos pervenit annos, quibus Conſtantinus Magnus ad imperium evectus eſt, ita ſcribit: *Jam cultores Dei pro ſceleratis ac nefariis non habemur*; ſub fortunatis namque hujus Imperatoris auſpiciis Chriſtianiſmus reſpirare incipiebat; ideóq; immutatam rerum faciem hic Author contemplans dicebat: *Jam emergente & illuſtrata veritate, non arguimur, ut anguſti: Nemo jam nobis Dei nomen exprobrat, nemo irreligioſus appellatur.*

Tertull. Apol. c. 42.
Arnob. l. 3. adv. gentes.
Lact. Firm. l. de div. præmio c. 26.

3. Aſt quia Apoſtolus difficultatem penetrabat, quam ex gentilitate ad Chriſtum converſi experiebantur in fortiter ſufferendis illuſionibus, injuriis, & contumeliis inimicorum fidei, ideo illos ad contemplandum pendentem in patibulo, tamque gravibus oneratum improperiis Dei Filium invitat, dicens: *Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, Aſpicientes in authorem fidei, & conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, ... Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictionem, ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes. Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis.* Quaſi novellas iſtas plantas exemplo Chriſti animare vellet, qui non modo verbis probroſis appetitus, ſed et à ſpinis, clavis, lanceisq; confoſſus fuerat; quid enim rationabilius, quam ut eū ad minus in verborū tolerantia imitentur, quando pro ejus amore ne guttam quidem ſanguinis fundere coguntur.

S. Paulus recenter converſis proponit exemplum Chriſti Crucifixi, ut diſcant ſufferre patienter injurias.
Hebr. 12. v. 1. 2. & 3.
Ibid. v. 4.

4. Ex Annalibus pariter Taciti, quo in conceptu, primæ legis gratiæ Profeſſores fuerint, clare liquet, ſiquidem hic de religione noſtra tale perhibet teſtimonium; dicens: *In qua cuncta atrocia & pudenda*; qua propter S. Petrus dum Chriſtianorum opprobria, contumeliasque paſſivas multiplicari univerſimque invaleſcere videret, ita eos in prima Epiſtola ſua admonet, dicens: *Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis, quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor; Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat, glorificet autem Deum in iſto nomine.* Ad quam difficilem pugnam ſuos mature Apoſtolos Chriſtus animavit, cum diceret: *Abſque Synagogis facient vos, ſed venit hora ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.* Ubi Albertus Magnus in Commentario ſuo ſuperaddit: *Tamquam excommunicatos*; illi itaque Chriſtiani, *ludibria & verbera experti* (ut cum Apoſtolo loquar) injurias ſufferebant, in reputatione illuſionum, & in perſona verbera inſtar viliſſimorum mancipiorum ſupportantes. Ita cæcus à Chriſto Domino illuminatus, mox ut cæleſti benefactori ſe gratum exhibere volens, ejus defenſorem agere, & ſequacem ſe profiteri cœpit, improperiis exagitatus eſt impiorum dicentium; *In peccatis natus es totus & tu doces nos? & ejecerunt eum foras.* Conviciis & injuriis (inquit Lucas Burgenſis, *dejicere conati ſunt quem rationibus non poterant.* Contra quem proinde Toletus ſancta invidia extimulatur, dicens: *Fœlix cæcus, qui primus pro nomine Jeſu contumeliam paſſus, & abſque ſynagogis factus eſt, quod Jo. 15. Apoſtolis futurum Dominus prædixit*; ſibi namque perſuadebant impii, quod hoc ignominioſo agendi modo cæcum hunc omni apud populum fide privaturi eſſent, dicente Luca Burgenſi: *Futurum ſperarunt, ut excommunicatus, ac proinde declaratus infamis, & indignus conſuetudine Iſraelitarum fidem apud populum non mereretur ſi ulterius promulgaret miraculum.* Contra quas proinde contumelias S. Paulinus in Epiſt. ad Severum, viriliter nos munit, dum ita ſcribit: *Nec metuenda eſt offenſio talium, quæ quidem & optanda nobis eſt, quoniam de horum opprobriis, atque maledictis, naſcitur illa merces, quam copioſam Deus promiſit in cœlis. Non eſt, inquit diſcipulus ſupra magiſtrum, nec ſervus ſupra Dominum ſuum, & ſi patremfamilias Beelzebub vocaverint, quantò magis domeſticos ejus.* Hoc namque dogma Sapientia incarnata nobis tradidit, ut præſentiſſimum contra omnes injurias antidotum ſubminiſtraret, ſcilicet: *non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum, nec ſervus ſuper Dominum ſuum, ſufficit diſcipulo ut ſit ſicut Magiſter ejus, & ſervo ſicut Dominus ejus. Si Patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus? ne ergo timueritis eos.*

Convitium Taciti de primis fidelibus.
Tacit. ann. 15.
1. Pet. 4. 14.
Ibid. v. 15.
Pro Chriſto exprobrari, beatum eſt.
Ibid. v. 16.
Joan. 16. v. 2.
Alb. Magn. ib.
Cæcus natus, illuminatus, ut Chriſto gratias egit, ſtatim improperiis exagitatus fuit.
Hebr. 11. 37.
Luc. Burg. ibid.
Tolet. ibid. ſect. 9. 34.
Luc. Burg. ibid.
S. Paul. l. 1. ep. 6. ad Sever.
Munimen contra contumelias.
Matth. 10. v. 25.

5. Quando Apoſtoli in die Pentecoſtes prima omnium vice Chriſtum crucifixum prædicaturi in publico, inſignia crucis explicare, Evangelium annunciare, & multa Judæorum millia convertere cœperunt, mox dictum Chriſti oraculum adimpletum fuit, ſiquidem Apoſtoli tamquam ebrii ab impiis deriſi fuere, dicente Scriptura: *Alii autem irridentes dicebant? Quia muſto pleni ſunt iſti.* At vero S. Petrus Eccleſiæ viſibile caput, ſpeculumque, in quod omnes Evangelii ſequaces ſuos erant conjecturi oculos, eoſdem qualiter circa injurias ſe gerere debeant, docere volens, ſumma cum benignitate reſpondit: *Non enim ſicuti vos æſtimatis, hi ebrii ſunt, cum ſit hora diei tertia; ſed hoc eſt quod dictum eſt per Prophetam Joel &c.*

Apoſtoli primo prædicantes Chriſtum in publico, judicabantur ebrii.
Act. Ap. 2. v. 13.
Ibid. v. 16.

6. S. Gregorius Nyſſenus idem hoc dogma non obſcure confirmat exemplo S. Gregor. Thaumaturgi, quando qualiter is in juventute ſua, quæ ætas eſt maximè lubrica, omnibus venerabilis extiterit, recenſens ait: *Grave atque moleſtum ejus æqualibus erat ſpectaculum, adoleſcens ſupra ætatem, ſupra canitiem, ſobrietate & pudicitia ornatus.* Sed quinam demum affectu talis fuit? nimirum *ejus vita puritatis atque integritatis laus impiorum ac nequam juvenum probrum erat, atque dedecus.* Sed quid hoc exemplo me inferre velle putatis? id ſcilicet, quod ipſa docet experientia, male namque viventes dum timoratos à torrente mundi abhorrere vident, eorumque integritatem in oculis eorum ſpinas eſſe experiuntur, cum aliter eos à Chriſti ſequela abſtrahere nequeant, injuriis, improperiis, & illuſionibus exagitant, juxta illa iniquorum apud Sapientem verba: *Contrarius eſt operibus noſtris, improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ, Gravis eſt nobis ad videndum, circumveniamus juſtum?* id eſt, ſannis & ludibriis vitæ ejus ſanctitatem explodamus & ridiculam efficiamus; hinc eſt, quod ut idem liber atteſtatur, in inferno lamententur, dicentes: *Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii.*

S. Greg. Nyſſ.
Patet in exemplo. S. Gregor. Thaumaturgus.
Impii juſtos ſannis & illuſionibus conantur avertere à pietate.
Sap. 2. v. 12.
Ibid. v. 15.
Sap. 5. v. 4.

7. Cum igitur Chriſtiani character proprius ſit, improperiorum eſſe metam, nec non injuriis contumeliisque ſubjici conſequens eſt, propriam quoque ejuſdem virtutem eſſe, non indignari ad illas, ſed potius cum manſuetudine & benignitate eas ſup-

Propria virtus Chriſtiani eſt, eas manſuetè ſupportare.

portare. Quemadmodum S. Bonav. S. Auguſt. authoritate uſus, cæci illius modo memorati & ex Synagoga ejecti exemplo probat, dicens: *Illi pellunt, excipit Dominus, magis enim quia pulſus eſt, Chriſtianus factus eſt.* Quanto majoribus namque ꝑpetiti injuriis amore Dei ſolidi perſiſtimus, tanto magis veros nos perhibemus Chriſtianos, quemadmodum Apoſtoli, qui omnibus fidelibus tamquam norma actionum ſervire debebant, ad improperia & inſultus nequaquam indignabantur, quin potius jubilabant, dicente S. Luca, *illi quidem ibant gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.*

S. Bonav. Joa. 9. v. 38

Act. Ap. 5. v. 41.

8. Arnoldus Carnotenſis verba iſta Chriſti (*Pater ignoſce illis*) ponderans, quænam inter legem Moſaicam & Evangelicam ſit differentia, clare docet, dum ait: *Oculum pro oculo, dentem pro dente evelli lex præcipit, nemini parcit Moyſes, omnes injurias perſequitur, & ulciſcitur, & abſque ulla miſeratione decretorum ejus contemptor occiditur. Tempore gratiæ temperantur edicta, & Evangelica manſuetudo à populo acquiſitionis iram & convitium & contemptum excludit.*

Arn. Carn. in Bib. vet. Patrum tom. pr.

9. Nec minus conſiderabilia ſunt illa Apoſtoli verba, quando Romam ſcribens, quæ toti Chriſtianiſmo tamquam norma vivendi ſervire debebat, eique formam præſcribens profeſſionis Evangelicæ inquit: *Non in contentione, & æmulatione, ſed induimini Dominum Jeſum Chriſtum.* Tota namque lex gratiæ, in proximorum dilectione comprehenditur; dicente alibi eodem Apoſtolo: *Plenitudo legis eſt dilectio, … qui diligit proximum, legem implevit.* Imo gentilia ſequacium Chriſti teſſera in reciproca dilectione conſiſtit, dicente eodem Salvatore: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Qui namque veram erga proximos dilectionem habet, factas ſibi injurias non experitur, quin potius eas patienter tolerat. Quod B. Lanfr. Archiepiſc. Cantuarienſis, illa Apoſtoli ad Galatas verba (*alter alterius onera portate*) explicans, ſanctique Auguſtini authoritate innitens, confirmat, dicens: *qui portant invicem onera ſua, niſi qui habent charitatem? qui non habent charitatem, graves ſunt ſibi; qui autem habent charitatem, portant ſe. Læſit te aliquis? petit veniam? ſi non dimittis, non portas onus fratris tui, ſi dimittis, portas infirmum.*

Tota Lex gratiæ conſiſtit in dilectione inimicorum.

Rom. 13. v. 13.

Ibid. v. 10.

Joan. 13. 35.

Gal. 6. v. 2.

B. Lanfr. Archiep. Cant. in c. 6 ad Gal.

10. Imo S. Baſilio illi, qui injurias patienter ſuſferunt, veri ſervi diſcipulique Chriſti approbantur, quemadmodum econtra, qui eas impatienter excipit, tamquam dæmonis ſectator eſſe videtur; ac proinde talem inſtituit Diſcurſum, inquiens: *quorum tu, dic mihi, cupis eſſe diſcipulus? beatorumne hominum, & Deo gratorum, an eorum, qui Spiritu referti ſunt maligno? quando enim verborum contumelia tentaris, illud exiſtima, periculum de te fieri, an Deo per patientiam adhæreas, ſeu per iram in adverſarii partes inclines.* Ad quod idem intentum Joan. Climacus quam ab omni charitate & dilectione proximi injuriarum vindices remoti ſint, oſtendit: dicens: *Injuriarum memoria valde remota eſt à ſolida & genuina charitate cui facile miſcetur impurus amor.*

Injurias patienter ferentes, ſunt veri Chriſti diſcipuli.

S. Baſil. hom. 10. de ira.

Clim. ſcala parad. grad. 9. n. 4.

11. Alias inter orationis Dominicæ petitiones cœleſtis Magiſter noſter oblivionem ſeu injuriarum remiſſionem collocat, dicens: *dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Ubi idem S. Climacus ad quemdam improperiorum impatientem converſus ait: *Erubeſcat hic ex Chriſti precatione quam injuriarum memores cum illo pronunciare non poſſumus.* S. vero Hilarius ad præcitata illa verba (*audiſtis, quia dictum eſt, oculum pro oculo &c.*) ſe reflectens, ad idem meʒ intentum ſic diſcurrit: *Extenſam fidei noſtræ in æternum ſpem rebus ipſis Dominus vult probari, ut ipſa diſſimulanda injuria tolerantia, teſtis judicii ſit futuri. Lex infidelem Iſraël intra metum continebat, & injuria voluntatem, injuriæ viciſſitudine coërcebat. Fides autem nullius tam gravem dolorem eſſe patitur injuriæ, ut ultionem expetat, & illata quiſquam ſibi vindex ſit contumeliæ, quia in judicio Dei, & perpeſſis injuriam plus eſt conſolationis, & pœna ſeverior injurioſis.*

Oblivio injuriarum petitur in oratione dominica.

Climac. ib. n. 5.

Matth. 5. 38.

S. Hilar. can. 4. in Matth.

12. Quod autem notam meretur ſingularem, nulla alia penitus lex hanc injurianti benefaciendi obligationem & retributionem præſcribit præterquam Chriſtiana, ut proinde Nazianz. merito dixerit: *ubinam autem quæſo, & apud quos homines ſancitum eſt, ut qui maledicuntur, benedicant, qui blaſphemantur, obſecrent, (quod ſcilicet non tam objectum crimen, quam veritas ipſa nos lædat) qui perſecutionem patiuntur, cedant qui veſtibus ſpoliantur, amplius adhuc ſe exuant, qui maledictis & execrationi afficiuntur, pro maledicentibus orent, atque ut uno verbo dicam audaciam & importunitatem, benignitate vincant; eoſque à quibus injuriam accipiunt, patientia ſua meliores efficiant?* Ubi Elias ejuſdem Nazianzeni Commentator ſubdit: *Nonne apud ſolos Chriſtianos? hoc enim ſubauditur.*

Injuriarum oblivio apud ſolos repetitur & præcepta eſt Chriſtianos.

Nazianz. orat. 3.

13. Porro ex quodam in Annalibus Eccleſiaſticis citato facto clariſſime deducitur, quod manſuetudo in injuriis genuinum prodat ſignificetque fidei Chriſtianæ partum. Abrahamus itaque Anachoreta in Diœceſi Lampſacenſi, in oppido quodam cui nomen Tenia, magno admodum & populoſo, Paganis illis longo tempore prædicans, quamdam inibi extruxit Eccleſiam, in qua miſſam celebrabat, continuaſque Deo offerebat preces; idola gentium illorum deſtruxit, & exterminavit, quam ob cauſam præter injurias & improperia, ligna & ſaxa furentium Paganorum ſuper ſe concitavit in tanta copia, ut veluti mortuus manſerit, & ſemivivus ad Eccleſiam ſuam ductus fuerit, ubi paulatim ſibi reſtitutus, ferventes, pro populi illius illuminatione, ad Deum preces effudit quidem, ſed gratiam hanc pro tunc huic populo minime impetravit; nam poſtridie reduces pagani, cum eum vivum, precibuſque vacantem invenirent, iterum in eum debacchari cœperunt, per dictum ſuburbium, illum trahentes & majori quam umquam crudelitate eum ludificantes, idque non una ſed multis vicibus; ſuperſtes nihilominus ille domum ſuam repetiit, iterum orationi vacaturus pro iis, ſeque vultu ſereno ſemper ad omnes injurias imperturbabilem monſtrans. Tandem vero, poſt trium annorum conſtantiſſimam tolerantiam invictamque ſanctioris vitæ conſuetudinem, & exhortationem ferventiſſimam, ad lucem cæleſtem capiendam illuſtrati, hanc ipſam veram fidem, verumque Deum eſſe, quem dictus Anachoreta annunciabat, agnoverunt, idque ex eo præcipue motivo, quia ſcilicet Eremita ille poſt tot injurias & inſultus ſemper patiens & mitis, mala peſſima beneficiis & orationibus compenſaſſet; Plurimi igitur ex populo ſe converterunt, quos ipſe in myſteriis Divinis omnes inſtruxit.

Ann. Eccle. Baron. ann. 337. n. 42.

Stupenda ſufferentia injuriarum trium annorum in Abrahamo Eremita, qua convertit Idololatras.

14. Turſellinus quoq; in vita S. Franciſci Xaverii tradit, qualiter P. Ferdinandus ſocius ejus, in publico prædicans dum à quodam tranſeunte notabiliſſimũ ſputi in faciem jacti opprobrium accepiſſet, ſibique ipſũ abſq; ulla animi perturbatione ſudariolo abſterſiſſet, unus è circumſtantibus tam heroica convictus man-

Turſell. lib. 4. c. 6.

Primus infidelis in Jeponia converſus fuit ex ſufferentia injuriæ.

manſuetudinem Patrem adiit, dicens; quod ex hoc ipſi facto veram quam ipſe annunciabat fidem eſſe comprehenderet, ideoque ſe ab ejuſdem veritate convictum eſſe; Qui proinde inter omnes in Japonia converſos Chriſtianos primus fuit.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Qui injurias libenter tolerat, Dei ſibi benevolentiam conciliat; & gloriæ coronam fabricat; econtra verò cum memoria & ultio injuriarum graviſſimum ſit peccatum, damnationis æternæ pignus eſt certiſſimum.

THEMA.

Beati eſtis cum maledixerint vobis,... & dixerint omne malum adverſum vos ... gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Matth. 5. verſ. 11.

1. SAlvator noſter meritum, quod animæ fideles ex opprobriis & injuriis patienter toleratis capiunt, probe cognoſcens, eas his ad patientiam exhortatur verbis: *Beati eſtis cum maledixerint &c.* Ad quem illuſtrandum Textum in primis deſerviunt verba illa Pſalmiſtæ, quibus Divinæ Majeſtati, opprobria ſibi illata, patienter à ſe tolerata fuiſſe oſtendit, inquiens: *Propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam, ... adverſum me loquebantur, qui ſedebant in porta & in me pſallebant qui bibebant vinum.* Sed qua ratione idem David hiſce inſultibus improperiiſque correſpondit? *Ego vero orationem meam ad te Domine.* Si autem fructum inde conſequentem dignoſcere vultis, audite quod ſequitur: *Tempus beneplaciti Deus, in multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me in veritate ſalutis tuæ.* Et paulo poſt exauditi, divinamque miſericordiam ſuper ſe pluere audacter poſtulat inquiens: *Exaudi me Domine quoniam benigna eſt miſericordia tua, ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me, intende animæ meæ, & libera eam.* Quæ omnia ſibi in recompenſam petit obtingere propter injurias & contumelias amore Dei toleratas. *Tu ſcis improperium meum & confuſionem meam & reverentiam meam.* D. Chryſoſtomus nihil penitus tantam Deo ſatisfactionem afferre poſſe ſuſtinet, quam injuriarum oblivionem; ita ut tunc merito quilibet illud canere poſſit: *Tempus beneplaciti Deus.* Unde S. hic ait: *Nihil æque Deum lætificat, ut injuriarum immemorem eſſe.* Unde etiam forte propter eamdem cauſam Chriſtus de contumeliis agens ad eas cum jubilo & lætitia excipiendas invita dicens: *Gaudete & exultate*, ubi ſingulariter advertendum, quod Chriſtus, dum hæc diceret, Diſcurſum ſuum ad Apoſtolos converterit, quaſi docturus, quod injurias & inimicitias cum jubilo & lætitia tolerare proprium ſit ſpiritus Apoſtolici, hominumque conſummatæ ſanctitatis ſtrictumque amicitiæ cum Deo habentium fœdus.

David propter patienter toleratas injurias, inſignem à Deo petiit recompenſam.
Pſ. 68. v. 8. & 13.
Ibid. v. 14.
Ibid. & v. 15.
Ibid. v. 17.
Ibid. v. 20.
D. Chryſ. Hom. 14. ad Philipp.

2. Chryſoſt. Annam ſanctiſſimam Samuelis Matrem, tot tantaque improperia ſumma cum patientia ac amoris Divini incremento toleraſſe conſiderans, ita nobis hujus rei geſtæ ſeriem exponit: *Domi exprobrabat æmula; venit in Templum, & ſacerdotis puer afficit illam contumelia, & increpat ipſe ſacerdos. Effugerat domeſticam tempeſtatem, venit in portum, & rurſum invenit undas, venit acceptura medicamen, & vulnus exaſperatum eſt.* Deinde virtutis ejus excellentiam, qua non modo ſummi ſacerdotis injurias (id quod tolerabilius erat) ſed etiam inferiorum opprobria patienter ſuſtinuit, ſublimiter admirans ait: *Nam ſi ſacerdos fuiſſet conviciatus, non erat perinde miranda tolerantia, propterea quod dignitatis magnitudo ac magiſtratus authoritas vel invitam ipſam impuliſſet ad moleſtiam; nunc vero nec adverſus ſacerdotis puerum indignata eſt.* Sed quis hujus tandem virtutis fructus fuit? *Quo magis ſibi conciliavit Deum, ſi enim ſe res habet; quoties opprobriis, milleque malis affecti conviciantes excelſo ferimus animo, majorem nobis à Deo benevolentiam conciliamus.*

D. Chryſ. Hom. 2. de Anna.
Anna Mater Samuelis plurimis fuit impetita injuriis.

3. S. Ambr. Davidem contemplans, qui ab inimicis agitatus ad orationem recurrebat perque illam Deum precabatur, ita ad præſens diſcurrit interetum: *Bonum ſcutum oratio, qua contumelia excluditur, maledictum repellitur, & in ipſos qui maledixerunt frequenter retorquetur, ut ſuo telo vulnerentur. Maledicent inquit, & tu benedices. Ambienda hominum maledictio, qua acquirit Dominicam benedictionem.* Nec mirum, injuriæ namque reſpectu animæ juſtæ, ad inſtar gemmarum ſunt, inæſtimabilis valoris, ad locupletandos eos corona immarceſcibili. Propter quod & S. Baſilius virtutem hominis mitis atque benigni, quem nullæ turbant injuriæ, laudans ait: *Sic talionem illi ſecurius reddes oſtendeſque quam ſis contumeliis vulnerabilis, ac præſlatam tibi patienter coronam comparabis, dum alterius inſaniam occaſionem Philoſophiæ, ac tuorum feceris meritorum.*

David injuriis appetitus, ad orationem recurrebat.
S. Amb. l. 3. hexæm.
S. Baſil. hom. 10. de ira.

4. Annales Franciſcanorum huic noſtro mirabiliter ſuffragantur propoſito, quando de fratre Juniperο tractantes, referunt, qualiter hic multis alio quando impetitus contumeliis, veſtimentum extenderit dicens: *Amice projicias huc liberaliter, imple gremium iſtud lapidibus pretioſis, imple, ne timeas.* Atque hic ipſe Sanctorum erat ſpiritus, injurias ſcilicet reputare tanquam gemmas, ſiquidem illæ diadema nobis in cœlis præparant. Hugo Card. ſuper illum Proverbiorum Textum *vir prudens tacebit*) ita quoque ad intentum præſens ſcribit: *Non reſpondens tamquam ſordes colligit enim in ſinu patientiæ contumelias, quaſi lapides pretioſos, quibus ornabitur corona ſua.*

Wad. Annal. An. 1 10. n. 35.
Mira patientia S. Junipeti in injuriis.
Prov. 11. v. 12.
Hug. Card.

5. Liduina virgo, prout in vita ejus legitur, poſtquam poſt triginta octo annos continuam eamque graviſſimam toleraſſet infirmitatem, tandem Martyrii deſiderio exardeſcens in extaſin rapta fuit, ubi coronam inæſtimabilis valoris pretioſam vidit, cujus needum terminatus erat circulus; cum igitur eam ſibi in cœlis præparari audiret, facileque cauſam, cur nondum finita eſſet, intelligeret, à cœleſti ſponſo ſuo pœnas paſſionesque ſibi inferri petiit, uſque dum dictus perficeretur circulus. Sed quas putatis ejuſdem fuiſſe gemmas? Deus poſt aliquantulum temporis milites ei immiſit, & ab illis per injurias, improperia, aliaſque ſimiles inſolentias male eam tractari permiſit; quibus tranſactis Angelus Solem ſplendore ſuo referens ei apparuit, dicens *Salve chariſſima ſoror; ecce nunc abſoluta eſt corona quam nuper imperfectam vidiſti; ludibria & verbera corpori tuo impoſita fuere gemmæ, quas in illa corona, & adeſſe vidiſti & deeſſe.*

Surius.
Corona S. Liduinæ in cœlis perfecta fuit, ſufferenta injuriarum.

6. Job quondam Orationis actum eliciturus, capite tonſo ſe in terram proſtraviſſe legitur, dicente Scriptura: *Tonſo capite corruens in terram adoravit.* Sed huic quare, interrogat Origenes, reſpondenſque ſubjungit: *Imperatores, qui victores extiterunt, non ſtantes ſed adorantes coronam accipiunt, ſic Job, ad adorationem, e proſtra-*

Job. 1. v. 20.
Orig. ibid.

Job coronatus fuit injuriis.

ſtravit, *ut perfectat tolerantiæ ſuæ à Deo acceperet coronat.* Quot namque improperia, quot contumelias, quot ab amicis receepit injurias, ab uxore & pluribus aliis? ideoque caput merito inclinavit, ut pretioſo cingeretur diademate, quod ejus meruerat tolerantia & incomparabilis patientia. Quæ ut penetremus ſolidius, à D. Chryſoſtomo ex ſermone, cui titulus, *ut benedicamus maledicentibus,*

D. Chryſoſt. Differentia inter pugnas ſpirituales & mundanas.

differentiam dicamus oportet, quæ inter ſpirituales & mundanas verſatur pugnas: in his igitur victores reputantur, præmia & coronas veluti triumphantes accipiunt illi, qui injuriam vindicant, inimicumque proſternunt; palæſtra autem Chriſtiana illi vincunt, & veluti victores coronantur, qui inſultus atque injurias per ſufferentiam virtuoſam tolerant, & ſuperant. Hinc Abbas Joannes, ut in vitis Patrum legitur, portam cœli injuriarum tolerantiam eſſe aſtruebat, inquiens: *Porta cœli eſt injuriarum perpeſſio, & Patres noſtri per multas injurias in eam gratulantes ingreſſi ſunt.* Cujus veritatis tanta eſt infallibilitas, ut unus illorum Patrum, dum magna cum ſolicitudine à ſuperiore ſuo exercitium, per quod de æterna ſalute ſua aſſecuraretur, poſtularet, dicens: *Da mihi Pater unam rem, quam cuſtodiam, & per eam ſalver.* Hoc à ſuperiore ſuo, viro maxime illuminato inque materiis ſpiritualibus exercitato acceperit reſponſum: *Si potueris injuriari, & affici convitiis, & portare & tacere; magna eſt hæc res & ſuper alia mandata,* hancque Evangelicam à nobis in principio adductam ſæpe reiterabat veritatem: *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines... & dixerint omne malum,... Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.*

Vit. PP. l. 7. c. 4. n. 12.
Ibid. l. 7. n. 57.
Injuriæ ſunt porta cœli.
Matth. 5. 11.
Ibid v. 12.

7. In Jeremia Spirit. S. taciturnum quemdam, ne verbulum opprobriis reſpondentem, quin potius ea vincentem, aliasque injurias majoris in hac vita meriti comparandi amore experiri geſtientem deſcribit dicens: *Ponet in pulvere os ſuum, ſi forte ſit ſpes, Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis,* moxque eumdem certum ſalutis ſuæ pignus habere ſubjungit, dum ait: *Quia non repellet in ſempiternum Dominus.* Quaſi injuriarum tolerantia certiſſimum eſſet & beatitudinis æternæ pignus, quemadmodum & S. Auguſtinus evincere conatur, dum nullam penitus virtutem Davidi adeo meritoriam fuiſſe docet, quam redditionem boni pro malo, ac proinde quam ſecure æternam propterea retributionem ſperare potuerit, ſubjecit dicens: *Ideo ſecurus in Pſalmo dicebat: ſi reddidi, inquit, retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis, perſequatur inimicus animam meam & conculcet vitam meam; ecce qualis maledicto ſeipſum condemnat, qui de inimicis diligendis, Dei præcepta contemnens odium in corde ſervare non metuit.* Quin & ex eadem cauſa S. Ambroſius eum, qui injurias patienter tolerat, easque non ſentit, beatum nuncupare non dubitat dicens: *Quam bonum eſt ferre convitium, & non referre? Deum præſulem acquirit, qui convitianti neſcit iraſci. Denique quanta patientia gratia dicentis; maledicent illi & tu benedicas? Beatus qui maledicta non ſentit; beatus quem maledicta non permovent.*

Tolerantia injuriarum eſt certum pignus Vitæ æternæ.
Thren. 3. v. 29. 30.
Ibid v. 31.
S. Auguſt. ſerm. 168. de temp.
S. Ambr. in Pſalm. 118. Oct. 6.

8. Quis eſt quem probroſæ lateant contumeliæ, quibus coram tota curia & exercitu Regio Davidem oneravit Semei, dicente Scriptura: Ita loquebatur *Semei, cum malediceret Regi; Egredere, egredere vir Sanguinum, & vir Belial.* Et nihilominus mitiſſimus David ad Deum converſus ſupplicabat: *Memento Domine David & omnis manſuetudinis ejus:* aures improperiis præbebat, ſperans firmiter ſe propter heroicam patientiam ſuam æternas è cœlo recepturum benedictiones; ideoque dicebat: *Reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna,* ubi D. Chryſoſtomus inquit: *Vides quã juſtos intellexit magno animo perpeti convitia, occaſionem eſſe adeptionis gloriæ.* Cui eidem argumento ſtabiliendo inſudat S. Iſidorus Peluſiota, quando poſtquam in una Epiſtolarum ſuarum damna opprobrii in injuriantem cadere demonſtraſſet, tandem æternam retributionem in cœlo mitibus & benignis præparatam eſſe probat hiſce verbis: *Qui & contumelia & injuria altior eſt, is & hic ab omnibus immortalibus coronabitur encomiis, quod non modo hoſtem, ſed animos iramque ſuam ſuperaverit, & in altera vita à Deo maxima obtinebit præmia.* Quod ut evincat irrefragabilius S. Baſilius injuriantem inter & injuriatum comparationem inſtituit, hujusque manſuetudinem & præmium conſiderans ait: *Hic contumelioſus, tu magnanimus vocaberis. Hic iracundus & durus, tu longanimis & mitis, eum quandoque pœnitebit horum quæ loquitur; te numquam bene facti aut virtutis pœnitebit. Quid plura? Ubi contumelia regnum cœlorum clauſit, quod contumelioſi regnum Dei non conſequantur, tibi taciturnitas idem aperuit.* Jacob ab Eſau fratre ſuo tamquam impoſtor injuria affectus, & ad mortem uſque odio habitus, & perſecutionem paſſus, furori illius cedens, & in regionem longinquam & peregrinam fugiens, cœlum ſupra ſe apertum aſpexit: Unde ait: *Vere non eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cœli.* Conſiderat idipſum D. Chryſoſtomus, quando in quadam homilia hæc in verba ſcribit: *Hic diſcimus, quod quando injuria nobis fit, noſque manſueti & mites & tolerantes fuerimus, majori, & largiori Divino auxilio fruemur.* Deus olim Laban iratus apparuit, eique præcepit: *Cave ne quidquam aſpere loquaris contra Jacob;* Eidem quoque Jacob è paradiſo exercitum obviam miſit Angelorum, dicente Scriptura: *Fuerunt ei obviam Angeli Dei,... ait: caſtra Dei ſunt hæc;* hunc autem favorem Jacob nullo alio merito à Deo comparavit, quam quia ſolicitus erat, ne factas ſibi injurias vindicaret, diſſimularet contumelias, ſuosque ſibi reconciliaret amicos. Hugo Cardinalis poſtquam Chriſtum vitam ſuam, in mediis tormentis & injuriis terminaſſe monſtraſſet, tandem ſubjungit: *In contumeliis & tormentis finivit vitam Dominus, alteram per humilitatem, alteram ſuperans per patientiam, dans nobis exemplum, ut ſimiliter faciamus; ſi voluerimus ire poſt ipſum: hæc ſunt duo latera ſcalæ, per quam aſcenditur in cœlum, cætera virtutes ſunt gradus.*

2. Reg. 16. v. 7.
Tolerantia Davidis in maledictione Semei.
Pſal. 131. v. 1.
2. Reg. 16. 11.
Chryſoſt. ho. 2. de Anna.
S. Iſid. Peluſ. l. 4. Ep. 206.
Præmia contumeliam ſufferentis, recenſentur.
S. Baſil. hom. 10. de ira.
Gen. 28. 17.
Exemplum. Jac. adduc.
Chryſoſt. ho. 57. in Gen.
Geneſ. 31. 24.
Gen. 30. v. 1. & 2.
Hug. Card. in c. 2. Sapient.

9. Sicut vero diſſimulatio & oblivio injuriarum, cœlum nobis aperit, ita proportionaliter injuriarum memoria & vindicta idem nobis claudit, & æternæ perditionis barathrum aperit. Unde S. Ephrem ait: *Ne ſis memor injuriarum apud fratrem tuum, nam ſcriptum eſt, via eorum qui reminiſcuntur injuriarum in mortem ſunt.* S. Dorotheus inſignis Magiſter vitæ ſpiritualis in ſermone quodam *de ira & injuriarum memoria* non habenda, eamdem injuriarum reminiſcentiam *peſtiferæ paſſionis amaritudinem* appellat; eſt enim cupido vindictæ, peſtis quædam, quæ ſane corpori non ſolum, verum etiam animæ infallibiliter, & ſemper mortem accerſit; qui enim eſt in odio apud Deum, nullam ipſum cum Deo partem habere poſſe certum eſt; *Nihil autem* ut S. Joannes Damaſcenus ait: *Deus perinde odit, ut hominem injuriarum memorem.* Idem quoque in eodem loco hujus culpæ gravitatem declarans illam æternam damnationem promereri his verbis tradit: *Cum omne peccatum grave eſt, tum nihil gra-*

Injuriarum memoria & Vindicta claudit Cœlum.
S. Ephr. de timore Dei.
S. Doroth. ſerm. 8.
S. Joan. Damaſc. l. 1. Paral. c. 11.

vius

vius injuriarum recordatione. Grave hoc peccatum eſt, & nefarium. Etenim reliqua peccata etſi mala ſunt, tamen ad breve duntaxat tempus durant ut quæ unius horæ momento peraguntur. Stuprum perpetravit quiſpiam? una hora perpetrato hoc malo, reliquas horas quieſcere poteſt. Furtum admiſit quiſpiam? una hora hoc ſcelere admiſſo, deinceps pœnitentiam fortaſſe agit. Cædis crimine ſe conſtrinxit aliquis? malum eſt id quoque, cæterum una hora commiſſo hoc facinore, reliquis horis pœnitere poteſt. At qui injuriarum memor eſt, ſingulis horis peccat, ac vitium in pectore circumfert. Etiamſi in Templum ingrediatur, non tamen putas ad Deum preces mittere poteſt, cum pravo, & infeſta ad proximum ſit anima. Animus injuriarum memor, numquam à peccato purus eſt; Numquam eleemoſynam impertit, nam qui charitatis expers eſt, nec miſericordia commovetur, nec opitulatur. Qui probus atque innocens eſt, hoſtem, non habet, qui autem acceptam injuriam recordatur numquam hoſte caret ut qui propriam conſcientiam hoſtem habeat. Certum eſt quod S. Joannes Climacus in ſua paradiſi ſcala injuriarum memoriam, inter cæteros ſcalæ illius gradus minime reponat; ſed ut oſtendat, quantum nos earumdem injuriarum remiſſio & oblivio, gloriæ obtinendæ ſecuros reddat, malitiam animæ vindictam machinantis, vivamque receptarum contumeliarum memoriam conſervantis, his verbis deſcribit: *Injuriarum memoria eſt randa in quam ira deſinit, peccatorum cuſtos, odium juſtitiæ, peſtis virtutum, virus animæ, vermis mentis, orationis exterminatio, charitatis averſio, clavus animæ infixus, perpetuum peccatum, pervigil iniquitas, continua malitia. Unum eſt hoc ex abſtruſis & triſtibus vitiis memoria injuriarum.* Paulo poſt de quodam Anachoreta loquens ſubjungit: *Anachoreta injuriarum memoriam retinens in pectore, eſt, aſpidis nidus, mortiferum ſecum venenum ubique circumferens.* Author quidam eximiæ ſcientiæ & Spiritus, ſequentem tradit ſententiam: *Injuriarum*, inquit, *recordatio lepra eſt animæ*, idem namque damnum, quod lepra infert corpori, imo majus proportionaliter ob injuriarum recordationem in animam redundat. S. Iſidorus Peluſiota, in quadam Epiſtola ait: *Acceptarum injuriarum memoriam retinere haud generoſi eſt animi, verum improbi ac miſeri; ſeu potius improbi & reprobi.* Baſilius Seleucus quærit: Quomodo David ſibi promittere potuerit quod Goliath gigantem occiſurus eſſet, dicendo: *auferam caput tuum à te*, & reſpondet, *quia maledicam inimici linguam vicem pignus tenebat.* David enim multis à Goliat contumeliis affectus fuerat.

Deſcribitur mali tia animæ, vindictam machinantis.
Clim. ſcal. parad. gr. 9. n. 1.
Thaloſ. Monachi Hecatonta 3.
S. Iſid. Pel. lib. 3. Epiſt. 7.
1. Reg. 17. 46. Baſil. Seleuc. orat. 15.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Injuriatores utiles nobis ſunt, quia noſtros nos faciunt erudare defectus, dumque illos patienter toleramus, remiſſionem peccatorum pro mercede recipimus.

THEMA.

Dimittite eum ut maledicat, … ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem meam & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac. 2. Reg. 16. verſ. 12.

David ſuis interdixit ultionem contra Semei ſibi maledicentem.

1. CUm David Rex à Semei ignominioſe contumeliatus provocaretur ad vindictam, non ſolum ſe oppoſuit, ſuiſque qui illum armatum circumdabant, ut temerarium illum multis vulneribus ſancium dilaniarent, omnem ultionem interdixit, verum etiam iiſdem præcepit, ne illum à maledicendo & contumeliando impedirent, ſperabat enim magnum ſe exinde afflictionis habiturum ſublevamen, copioſamque à Deo remunerationem recepturum, ſi vilipendium illud æquanimiter & manſuete ſupportaret. *Maledictionem illius*, inquit S. Ambroſius, *ſibi non ſolum non nocere, ſed etiam prodeſſe memoravit, ſicut ſcriptum eſt: Et dixit David ad Abeſſa, & ad omnes pueros ejus: Ecce filius meus, qui exivit de femine meo, quærit animam meam, quanto magis filius Jemini? Granditer impetum fregit ultoris. Quomodo enim maledictum extranei, pro Regis injuria vindicaret, cum filii adhuc parricidium inultum remaneret?*

S. Ambr. in Pſalm. 118. oct. 7.

2. Ad tolerandas æquanimiter injurias, imo ad eaſdem ingenti cum aviditate deſiderandas, efficaciſſimum eſt motivum, ſi quis ſciat, & noſcat, injurias nobis minime nocere ſed magni emolumenti cauſam eſſe. In vitis Patrum de Sancto quodam Monacho deſcribitur, quod quando injurias patiebatur, gaudebat, & injuriatorem dignum demonſtrans, dicere ſolitus erat: *Illi ſunt qui nobis occaſionem præbent ad profectum noſtrum, qui autem beatificant nos, conturbant animas noſtras.* Nota eſt Diſcipuli illius Hiſtoria, qui per integrum trieннium nonnullos juſſu Magiſtri ſui ſtipendiis præmiabat, ut eum injuriis aſſidue onerarent, ut per eaſdem in patientia ſe exercere, virtutemque manſuetudinis ſibi comparare poſſet; Poſt hoc vero tempus quando Athenas veniens, à quodam Philoſopho conviciatus, non ſolum inde non conturbatus fuit, ſed gaudens & ſubridens eaſdem accepit; cauſam hujus ſui gaudii & riſus interrogatus, reſpondit; Tribus ab hinc annis injuriatorem ſtipendio conduxi, nunc vero me illum ſine meo diſpendio reperiſſe magnopere gaudeo; cui Philoſophus dixit: *Ingredere in civitatem quia dignus es.* S. Gregorius conſiderans Davidem ſuis prohibuiſſe, ne de Semei calumniatore ſuo acciperent ultionem, ad noſtram doctrinam ita ſcribit: *Contumelioſa verba, non tam convitia, quam adjutoria credidit, quibus ſe purgari, ſibique miſereri poſſe judicavit.* Plutarchus in libro *de utilitate capienda ab inimicis*, inquit: *Recte dictum eſt ab Antiſthene Philoſopho, ad tuendam ſalutem opus eſſe, aut ingenuis amicis, aut acribus inimicis, propterea quod dum illi admonent peccantes, hi dum maledicunt revocant a vitiis; ſed quia ad libere admonendum pene vocem amiſit amicitia, ſupereſt ut ab inimicis veritatem audiamus.*

Ad tolerandas injurias, prodeſt ſcire illas nobis eſſe mag. emol. cauſam.
Vit. PP. l. 3. n. 80.
Probatur duobus Exemplis
S. Greg. l. 10 mor. cap. 17.
Plutarch. l. de utilit. capien. ab inim.

3. Porro charitas Chriſtiana neminem excludit, ſed ad omnes indifferenter ſe extendit, & tamen D. Chryſoſt. ſuadet inquiens: *Si averſari nonnullos docet, adulatores magis quam contumeliantes adverſ. oportet; major enim non attendentibus ex adulatione peſtis, quam ex vituperatione oriri ſolet, & facilius hanc, quam illam paſſionem ſuperare.* Idem quoque S. Doctor in alia quadam homilia potens quoddam adducit motivum, ne illos à quibus injuria afficimur, odio proſequamur, videlicet, quia magnam nobis adferunt utilitatem: *qui nos contumeliis afficiunt, inquit, qui traducunt, qui uſque ad ipſius vitæ diſcrimen inſidiantur, utilitatem adferunt, dum alii Martyrii coronam nobis plectunt, & alii rurſum, dum peccata nobis exprobrant, ea ſubducunt, noſque ex injuſtis reddunt juſtos, quemadmodum accidit in Publicano.* Dum enim ſuperbus ille Phariſæus, Publicanum velut ſceleratum & indignum hominem in conſpectu omnium digito monſtraret, ipſe injuriam

S. Chryſoſt. Hom. 88. in Matth.
Utilitates quas habemus ex conviciatoribus.
Chryſoſt. Hom. u. de Anna
Adducitur Exemplum Publicani & Phar.

ſibi

ſibi illatam humiliter tolerans, cum vero emendationis propoſito compunctus, ſubito juſtificatus, & ſanctificatus fuit: *Deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam.* De eodem Publicano D. Chryſoſtomus in alia quadam Homilia ait: *Accepit probrum, & abluit probrum; probra convitiaque Phariſæi, qui videbatur illum contumelia afficere, pepererunt juſtitiæ coronam.* S. Iſidorus ad quemdam ſuorum ſcribens eumdem exhortatus fuit, ne iraſceretur iis, qui verbis contumelioſis ſuos ei exprobrant defectus: *Quid enim injuria afficere ſtudes, quem potius charum habere debebas ut qui tibi, quæ de te omnium exiſtimatio ac ſententia eſſet, aperuerit? Simultates enim ac diffidia, homines acutos, ac ſolertis ingenio præditos perſæpe correxerunt, damnt, quæ ab iis contumelioſe perpetrata fuerunt, ſanarentur, effecerunt; Quocirca ſi contumelia ducis ea, quæ audiſti, cura ut per probas actiones teipſum ab omni contumelia purum, atque immanem cuſtodias, nam ſi opera emendaveris, maledicta quoque & convitia de medio tollentur.* Enimvero ſi quis te moneat, quod veſtem tuam luto vel aliis turpibus ſordibus conſpurcaverimus, nequaquam eaſdem veſtes per lutum trahis, ſed potius gratum habens judicantis monitum, eaſdem à ſordibus purgare contendis: Eodem modo ſi quis tibi defectum aliquem, etiam cum animo contumelioſo improperet, non ob id contra eum concipienda eſt vindicta, ſed potius vita emendanda eſt; Plutarchus de Lacide Rege refert, quod dum Promethen mortem machinaretur, acciderit, quod ictum gladii eidem inferens, caſualiter locum illum transfoderit, ubi putridum quoddam apoſtema diu habuerat reconditum quo aperto ingens egreſſa eſt putredinis ſanies, priſtinæq; fuit ſanitati reſtitutus, cujus malum antea incurabile erat.

Luc. 18. v. 14.
Chryſoſt. ho. 3. de David. & Saul.
S. Iſid. Peluſ. l. 1. Epiſt. 480.
Similitud.
Regi Lacidi utilis fuit vindicta Promethei.
Plutarch. ibid.

4 S. Auguſtinus in confeſſionibus ſuis Hiſtoriam quamdam refert, propoſito noſtro valde congruam, cum enim S. Monica Mater ejus in primis annis vinum extra prandii tempus bibere conſuevisset, etiam hac de re à quadam maturæ ætatis muliere, domus ſuæ familiari monita, & increpata, admonitionem flecci fecit, & furtive bibere continuavit: *Quid tunc egiſti Deus meus?* inquit S. Auguſtinus, *unde curaſti, unde ſanaſti? nonne protuliſti durum, & acutum ex altera anima convitium tamquam medicinale ferrum ex occultis proviſionibus tuis, & uno ictu putredinem illam providiſti? Ancilla enim cum qua ſolebat accedere ad cuppam litigans cum domina minore ut fit, ſola cum ſola objicit hoc crimen amariſſima inſultatione vocans merobibulam, quo illa ſtimulo percuſſa, reſpexit fœditatem ſuam, confeſtimque damnavit atque exuit.* De quo eodem hujus materiæ puncto D. Chryſoſtomus de Davide & Saule tractans fuſius agit, modum nos edocendo quem in injuriis recipiendis ſervare debeamus; quem in finem irrefragabilia aliquot ut convincentia formans argumenta, ita diſcurrit: *Pleriſque ab inimicis affici convitiis, videtur omnibus mortibus intolerabilius. Age igitur & iſtud expendamus. Aliquis tibi male dixit, adulterum ac ſcortatorem appellavit; hoc ſi vere dicit, corrige, ſin falſo, irride: ſi tibi ipſe conſcius es eorum quæ tibi objiciuntur, reſipiſce, ſi non es, deſpice. Imo potius, non ſolum deride, at neglige, verum etiam gaude; atque exulta juxta Domini ſermonem, qui nos id jubet ita facere; cum inquit exprobraverint vos & dixerint omne malum verbum adverſum vos, gaudete & exultate quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Ac rurſum gaudete, & exultate, cum ejecerint nomen veſtrum tamquam malum mentientes. Cæterum ubi convitiator quidem vera dixerit, tu vero modeſte pertuleris ea verba non ingerens contumeliam, neque convitia convitiis retalians ſed amare ingemueris, damnare tua delicta, haud minorem fere mercedem quam ille prior, idque vobis ex Scripturis approbare tenabor, ut pernoſcatis, quod tantum utilitatis non afferunt amici dum laudant, & ad gratiam loquuntur, quantum utilitatis afferunt inimici vituperando, etiamſi vera dixerint, nam amici frequenter ad gratiam adulantur, contra hoſtes delicta proferunt in medium. Quoniam cum nos contra peccata non videmus ob amorem noſtri nobis inſitum, illi quia propter odium ea melius quam nos percipiunt, exprobrando nos ad correctionis neceſſitatem impellunt, ut illorum malevolentia nobis cedat ad maximam utilitatem, non ob id tantum, quod per illos admoniti intelligimus errata noſtra, ſed quod ea deponimus quoque.*

S. Monica à famula ſua convitiata emendavit defectum.
S. Aug. l. 9. confeſſ. cap. 8.
Docetur modus, in recipiendis injuriis ſervandus.
Chryſoſt. hom. 3. de David & Saul.

5. Verba vilipendii quibus Magiſtri diſcipulos, parentesque ſuos reprehendunt filios, ad horum utilitatem ordinantur, ut ſtudio exercitiisque ſuis & diſciplinæ tanto magis intenti & applicati vivant. Quem eundem in contumeliis & opprobriis quibus nos ſæpe onerari permittit Deus: finem habet, ut ſcilicet per hujuſmodi emendemur, perq; rectū virtutis tramitem gradiamur; præter quem improperiorum effectum adhuc alius ſupereſt; ſcilicet venia quam per illa facile impetramus; Cujus meminit S. Ambroſius quando duobus in locis patientiam Davidis cum Semei conſiderans, & ad illa (*Si forte reſpiciat, &c.*) ſe verba reflectens, ita ſcribit: *Vides igitur quod à convitiantibus adjuveris, ut Dominus audiat te, & peccatum tuum remittat;* Deinde in prima de eodem Rege Apologia, eadem explanans verba, ad idem propoſitum ſic exclamat: *O altitudo prudentiæ! O altitudo patientiæ! O decoranda contumelia! grande inventum; Ecce verborum contumelia parricidii levavit ærumnam; Quis ſecum talem non compenſet injuriam, ut, quem homo læſit, eum Deus meliorum retributione ſoletur?* S. quoque Bernardus idem inæſtimabile injuriati ſimulque patientis lucrum nobis ob oculos ponit, dum ait: *Ego plagis conſcientiæ meæ nullum judico accommodatius medicamentum, probris & contumeliis. Non eſt proinde quod commovear, homuncio ſum, omni opprobrio dignus & deſpectione.* Et quidem quis eſt noſtrum, qui ſupremam illam Altiſſimi Majeſtatem variis offenſis & injuriis, non affecerit? veniam quæritis? Ecce vobis præſentiſſimum indulgentiæ remedium; injurias à proximis vobis illatas, amore Dei remittite, Dei inquam, à nobis injuriati atque offenſi; ſicque veniam & remiſſionem prætendere poteſtis, quemadmodum Pſalmiſtæ quando dicebat: *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me,* ſed qua in virtute tam audacter culpam ſibi remitti poſtulat Propheta? *opprobrium inſipienti dediſti me.* Unde & alibi ait: *Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos, & impietatibus noſtris tu propitiaberis,* ubi Hugo Card. advertit, non dicere Prophetam *in nobis*, ſed *ſuper nos. Super bonos enim prævalent* (proſequitur dictus eminentiſſimus) *quia non prohibentur mali, quin eos detrahendo conculcent, ſed non in eis prævalent quia corda eorum ad impatientiam vel odium non provocant. Deus non propitiatur eis, qui habent odium in corde, ſed eis qui injurias dimittunt.*

Injuriantes nobiſcum agunt ſicut Magiſtri cum diſcipulis, & parentes cum filiis.
2. Reg. 16. v. 12.
S. Ambr. in Pſalm. 37.
S. Ambr. Apol. 1. de David. 16.
S. Bern. Epiſt. 280. ad Eug.
Cum veniam ſperemus de peccatis noſtris nos prius veniam concedamus nos offendentibus.
Pſ. 38. v. 9. Ibid.
Pſ. 64. v. 4.
Hug. Card.

6. Porro Sanctus quidam ſuque doctrinis perfectionem concernentibus illuminatus, ſcilicet Joannes Climacus, in ſcala Paradiſi, ubi de hac eadem virtute agit, injuriarum oblivionem veræ pœnitentiæ indicium eſſe affirmat dicens: *Vera germanaque pœnitentiæ certum argumentum eſt oblivio injuriarum*

Condonatio injuriarum eſt indicium veræ pœnitentiæ.
Clim. gr. 9. n. 4.

Et

Thren. 3. 30.

Et bene quidem dicit injuriarum, non vero injuriæ in ſingulari, ſiquidem de Jeruſalem pœnitente in lamentationibus Jeremiæ dicitur: *Saturabitur opprobriis*; quem loquendi modum conſiderans S. Ambroſius ait: *Non dixit ſubibit opprobrio; facile eſt enim unam aut alteram contumeliam ſuſtinere; addidit ſatiabitur in opprobriis, quo facilius Dominus moveat miſericordiam opprobriorum complurium deformitate miſerabilis.* Miſericordia etenim Divina gratiarum ſuarum liberalior eſt diſpenſatrix erga illos, qui injurias paſſi fuerunt, dummodo illas patienter & cum gaudio ſuſceperint: *Injuriæ remiſſio*, inquit S. Antonius de Padua, *purificat à peccatis, unde Dominus* Matth. 6. *ſi dimiſeritis hominibus &c.* Pro hujus tamen veritatis meliori intelligentia ſequens oportet præmittere fundamentum; Etenim S. Bernardus in ſermone quodam *de modo bene vivendi* inquit: *Quando aliquis tibi convitiatur, propter tua peccata, contingit tibi, quando tibi injuriatur, mala tua hoc faciunt.* Eamdem quoque doctrinam S. Thomas de Villa nova tradit, qui ex authoritate S. Baſilii inquit: *Quid quaſi canis fremens lapidem inſequeris? aſpice manum quæ illum projecit, attende ſcilicet peccata tua, quibus hæc promeruiſti; ille enim à Deo miſſus eſt, ut te premat in tuum commodum, ſi forte converteris, & te pœniteat.* Evidens autem veræ cujuſdam pœnitentiæ (ut ex ſententia S. Climaci ſuperius diximus) ſignum eſt, totalis injuriarum oblivio. S. Leo de S. Laurentio inquit: ſupplicia quibus ille in ſuo Martyrio excarnificatus fuit, cooperata fuiſſe ad ſui gloriam triomphi. *In honorem tranſierunt triumphi etiam inſtrumenta ſupplicii*; Idem quoque de contumeliis dicere licet, nam opprobria & contumeliæ, quæ nobis inferuntur, earum ſunt injuriarum & offenſarum, quas Deo irrogavimus, condigna ſupplicia; Deus enim nos ob amorem ipſius injurias nobis illatas libenter condonare, & diſſimulare videns, temporalia & æterna nobis libenter condonat ſupplicia, quorum cæteroquin habebamus reatum.

Et puriſicat animam.

S. Ant. de Pad. in Dom. 2. poſt. Epiph.

S. Bern. de modo bene vivendo ſerm. 42.

S. Thom. à Villa nova ſerm. in fer. 6. cin.

S. Leo. ſer. de S. Laur.

7. David ſe coram Divina juſtitia adulterii cum Bethſabea commiſſi, necnon homicidii circa Uriam patrati, indeque toti populo ſubnati ſcandali reum agnoſcens, atrociſſimas ſibi imminere pœnas ſciebat, Deus autem cum illi occaſionem præbuit hæc iræ ſuæ flagella à ſe removendi, permittendo ut tanto cum vilipendio Semei illum convitiaretur, ex altera vero parte efficiendo, ut per horum convitiorum remiſſionem Deum placare, ejuſque flagella à ſe repellere poſſet, David idipſum egregie præſtitit, unde ait: *obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti.* Sub ipſis quoque ſibi irrogatis contumeliis, confeſſus eſt, dicens: *Dominus præcepit illi, ut malediceret*: quem vero effectum hæc Davidis manſuetudo parturivit? nimirum ingens illa tempeſtas rebellionis Abſalonis, & tumultuantis populi ſubſidit, & in magnam converſa eſt ſerenitatem, Davide in pacificam Regni ſui poſſeſſionem reſtituto, *nonne ideo*, inquit S. Ambroſius, *obmutuiſſe ſe dicit, & non aperuiſſe os ſuum, & patienter ſe pertuliſſe, ut ſatisfieret Domino per opprobrium pro peccatis? unde & adjunxit amove à me plagas tuas, Quomodo hoc ſibi congruit, quod in ſuperiori Pſalmo flagellis ſe obtulit, hic flagella à ſe poſtulat amoveri, niſi quia ſolvit jam de manu Domini duplicia peccata ſua, erubeſcendo, opprobria ſuſtinendo.*

David manſuetudine & condonatione injuriarum, delevit crimina commiſſa in Uriam.

Pſ. 38. v. 10.

2. Reg. 16. v. 10.

S. Ambr. ibid. in Pſal. 38.

8. S. Hieronymus ad illa ſe verba reflectit: *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me; ſcilicet præteritis, præſentibus, & futuris.* In vita S. Bernardi refertur ipſum à quodam clerico pugno percuſſum fuiſſe, eo quod eumdem in ſuam religionem ſuſcipere renuiſſet, & tametſi S. Abbas ex hoc impacto colapho in vultu ex livore intumuiſſet, ex integro tamen corde eidem hanc condonavit injuriam, dicendo: *oportet eum aliis ignoſcere, cui toties ignoſcitur à Deo.* Rabanus ſuper Davidis ſuperius adductam hiſtoriam idem ſcribit, quod in S. Greg. c. 9. l. 30. Moralium ſuorum legitur, inquitum: *Judicat quia perpetrata cum Bethſabea ſcelere exurgentem contra ſe ſugiens filium reducit ad animum malum, quod perpetravit, & æquanimiter pertulit, quod audivit, & contumelioſa verba, non tam convitia, quam adjutoria credidit, quibus ſe purgari, ſibique miſereri poſſe, judicavit.* S. Joan. Climacus facilitatem conſiderat, qua is, qui injuriam paſſus eſt, ſecurum ſe reddere poteſt de peccatorum ſuorum remiſſione, ſi nimirum injurias diſſimulet: *magnos nonnulli labores*, inquit, *& dolores exantlarunt, ut venia donarentur, ſed qui memoriam omnem injuriarum abolet, illos anteverſit.* Idem quoque Sanctus hanc injuriarum remiſſionem nonum ſcalæ Paradiſi gradum conſtituens, inquit: *nonum hunc gradum qui aſcendis, ſecure Jeſum Authorem ſalutis veniam peccatorum ſuorum roges.* Inter documenta ejuſdem Sancti Doctoris adjuncta, hæc quoque legitur Abbatis Zoſimi ſententia: *Dæmones ubi viderint quempiam vel contumelia affectum, vel ignominia notatum, vel damno aliquo mulctatum, vel quodcumque aliud damnum perpeſſum non affligi, quod aliquid mali ſuſtinuerit, ſed quod illud ipſum generoſe & fortiter pertulerit, hujus vim & conatum magnopere pertimeſcunt.* In Diſcurſibus præcedentibus mentionem quoq; fecimus cujuſdam ſententiæ D. Chryſ. dicentis: *Nihil æque Deum lætificat atque injuriarum immemorem eſſe*; & immediate ſubdit: *Hæc te à peccatis, liberat, hoc delet crimina.*

Pſ. 38. v. 9.

S. Hier. ib.

S. Thom. l. 3. c. 6. vitæ

S. Bernard.

Mirabile exemplum S. Bernardi.

Raban. l. 2. c. 17.

Injuriam diſſimulans, ſecurum ſe reddit de peccatorum ſuorum remiſſione.

Clim. gra. 9. n. 5.

Chryſoſt. Hom. 14. ad Philip.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

In irrogatis nobis injuriis divinam circa nos diſpoſitionem agnoſcere debemus, quæ illas in noſtrum ordinat emolumentum, cum ex multis capitibus nobis ſint utiles.

THEMA

Opprobrium inſipienti dediſti me; obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti. Pſal. 38. verſ. 9.

1. PRopheta Regius opprobriis infeſtatus ſe os ſuum ad refrenandas injurias non aperuiſſe, ſed tacuiſſe dicit, eaſdem heroica cum patientia tolerando, idque ſe ex eo præcipue motivo feciſſe declarat, quia videlicet illas à manu Dei profectas fuiſſe agnoſcebat; *quoniam tu feciſti; opprobrium inſipienti dediſti me.* Quæ verba S. Ambs. in favorem noſtrum exponens, Davidem in improperiis Dei voluntatem agnoviſſe dicit: *agnovit voluntatem tuam, nonne ideo obmutuiſſe ſe dicit, & non aperuiſſe os ſuum, qui agnovit Domini voluntatem.* Eodem quoque modo Cajetanus hæc verba interpretatur, dum ait: *Tu fuiſti author injuriarum, propterea non debui ſiltere à bono nec debui murmurare, conſiderando quia tu feciſti.* Bellarm. Davidē rationem aſſignare voluiſſe, inquit, cur inter improperia obmutuerit, quia ſcilicet illa à Deo immiſſa fuiſſe agnoſcebat: *quoniam tu feciſti, nimirum ut opprobria in me jactarentur, tu enim es, qui poſuiſti me opprobrium*

Injuriæ nobis illatæ proveniunt ex diſpoſitione Dei, quod patet in Davide.

S. Ambr. ib.

Caj. in Pſ. Ibid.

Bellarm. Ibid.

brium inſipientibus. Dion. Carth. hæc verba ita exponit: *Tu feciſti, id eſt, permiſiſti; vel præcepiſti, ulciſcendo culpam meam per pœnas temporales; ſic & nos facere debemus, dum improperia toleramus, adſcribentes hæc noſtris exceſſibus, & ſubmittentes nos divino judicio.* Bellarm. ſuper hunc verſum illam adducit l. 2 Reg. c. 16. deſcriptam hiſtoriam, quando David à Semei injuria affectus, & ad ultionem faciendam à ſuis excitatus, idipſum eis prohibuit, dicens: *dimittite eum, ut maledicat, Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.* At vero S. Bern. circa prædicta verba interrogat, qua ratione dici potuerit, Deum cum hoc temerario homine ad tam execrandum exceſſum committendum concurriſſe? *Numquid in ore blaſphemi Deus? abſit;* qua igitur ratione hic Propheta dicit: *Dominus præcepit illi &c.* reſpondet Abul. Davidem omnino exiſtimaſſe Semei nequaquam in tantam prorumpere potuiſſe temeritatem niſi idipſum à Deo ei præceptum fuiſſet, major enim non poterat committi temeritas, quam quod contumelias & vituperoſa opprobria inferre, qui potentiſſimus Rex erat, conjiciendo in ipſum lapides, & pulveres, qui ſolus erat, nec habebat qui ipſum defenderet, & hoc quidem in facie cujusdam numeroſi & potentis exercitus militum, quorum ſinguli facili negotio ipſi necem inferre poterant, *ideo*, inquit Abul. *putavit; quod nullo modo ageret à ſeipſo, ſed Deus miſiſſet ei, & ob hoc non formidabat, & ſic dixit: Dominus præcepit ei, ut malediceret; Deus tamen nihil præceperat.* S. Bern. tamen in eodem ſermone inquit: *vetuit prohiberi maledicum convitiantem, quæſtum æſtimans maledicta, & addidit. Dominus miſit illum ad maledicendum David. Prorſus ſecundum cor Dei, qui de corde Dei ferebat ſententiam. Sæviebat lingua maledica, & ille intendebat, quid in occulto ageret Deus,*

Dion. Carth. 6

Bellar. in Pſ.

2. Reg. 16. v. 10.

S. Bern. ſerm. 34. in cant.

Abul. q. 11 in c. 16. 2. Reg.

S. Bern. ib.

Qualiter Deus concurrit ad injurias Semei.

2. Porro quonam modo Deus ad injurias quas Semei evomebat, concurrerit, ex ſacrorum interpretum ſententia eruamus: S. Auguſt. inquit: *Deus voluntatem Semei vitio ſuo malum in hoc peccatum maledicendi David inclinavit;* id eſt, ut Cornelius à Lapide declarat, *inclinatum ad maledicendum direxit, frænavit; & impedivit, ne in alium quam in Davidem ſe exereret, & permiſit ut in eum omne rancoris virus ſuum effunderet;* Qui idem ſequentem adducit leonis ſimilitudinem, qui catena quadam vinctus in noſtra eſt poteſtate conſtitutus, licet enim multi eum circumſtent canes, non tamen, ut aliquem illorum invadat, permittimus, ſed ſolum ut moloſſum quemdam ingentem aggrediatur, catenam verſus illum laxamus, quo facto dicere quidem quis poſſet, leonem illum à nobis in canem fuiſſe adactum, & tamen falſum dicere, cum nos ſolum catenam quâ vinctus fuerat relaxaverimus: Eodem modo inquit ipſe Deus cum Semei feciſſe dici poteſt; citatque authoritatem. S. Auguſtini ita ſcribentis: *Dicit Deus Semei, ut malediceret David, id eſt, cor ejus malum miſit, vel dimiſit.* Abulenſis vero ad hanc difficultatem alio modo reſpondet inquiens: *Dicendum autem quod verum erat, quod Deus movebat Semei ad maledicendum David, non quidem directe, in quantum iſte erat actus malus, & deordinatus, ſed in quantum erat in pœnam David. Dicitur Deus ſuſcitare aliquem ad faciendum talia mala in quantum permittit, quod illa faciat.* Cajetan. eodem modo dubium hoc reſolvit, dicens: *Agnoſcit, & fatetur David maledictionem illam, quatenus pœnalem ſibi procedere à Deo propter peccata ſua, & propterea dicit: Deum dixiſſe Semei, maledic Davidem; dixit ſiquidem Deus non verbo, ſed facto, efficiendo per Semei maledictionem illam, non quatenus*

S. Aug. l. de gratia & libero arbitrio c. 20.

Corn. à Lap. ibid. in c. 16.

Apta ſimilitudo.

Abul. ib.

Cajet. ibid.

erat peccatum, ſed quatenus erat pœna ipſius Davidis. Quando igitur Deus diſponit, ut injuriis afficiamur, non concurrit ad culpam improperii, à lingua & corde de maligni & irati in nos evibrati, ſed dumtaxat ad pœnam & ſupplicium, per quod nos ad correctionem & emendationem noſtram nos ponere intendit. S. Ambr. poſt diligenter examinatam hanc hiſtoriam concludit, Davidem hunc in modum introducendo loquentem: *quod maledicit mihi, Dominus dixit ei, maledicere David Primam igitur culpam ejus excuſavit & cauſam ad Domini retulit voluntatem. Secundo in ſuum meritum retorſit, ut non illum erraſſe, ſed ſe meruiſſe ſignificaret.* In medium quoque adferri merentur verba, quibus Sanctus hunc textum exponit. Poſtquam enim notaſſet, Prophetam agnoviſſe has à Deo directe proficiſci injurias, ſubdit, dicens: *Graviſſimum hoc documentum & fortaſſe nullum potentius, ad ſedandum animum confirmandumque contra omnes hominum injurias, ſi conſideremus non fortuito, aut caſu, aut à mortalium perfidia fuiſſe profecta, ſed potius à vidente atque jubente & annuente Domino contigiſſe, adverſus quem velle quidquam moliri, & quam putamus injuriam vindicari, ejus eſſet, in quo neque pietas eſſet ulla, neque pudor aut mens.* Quotieſcumque igitur injurias patimur, ad Deum reſpicere debemus, qui contumeliam in beneficium noſtrum diſponit, & permittit, quia vel vult, ut nos emendemus, dum nobis aliquis improperatur defectus, cujus rei ſumus; vel intendit, ut per noſtram manſuetudinem earum mereamur injuriarum remiſſionem, quibus ipſum offendimus, vel denique coronam gloriæ nobis fabricare ſatagit, dum irreprehenſibiles exiſtentes injurias læti toleramus.

S. Ambr. in Pſal. 118. O. 7.

Sanctus ib.

3. Unde Chriſtus Salvator noſter ait: *Beati eſtis, cum maledixerint vobis ... & dixerint omne malum ... gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Verum quidem eſt improperium nobis illatum reprehenſibile eſſe ex parte improperantis, at verò cum à Deo in noſtrum profectum ordinetur, eidem eſt applaudendum. Nos crucem adoramus à ligno formata, & à vermibus exeſam quæ cæteroquin conjiceretur in ignem, ex eo ſolum motivo, quia patibulum Redemptoris noſtri repræſentat; eodem modo tametſi contumelia nobis ab impio quodam homine ingeratur, cujus cor plenum eſt veneno odii, rancoris, & invidiæ adverſum nos conceptæ, attamen quia Deus idipſum ordinat & dirigit, ut bonum pro malo reddamus (ſiquidem nec folium moveri poteſt ſine divina ipſius voluntate) ideo contumeliam gratam habere debemus, quia ſcit Deus contumeliam hanc, ſi velimus, ad animarum noſtrarum cooperaturam eſſe profectum, ac proinde virtuoſe, & æquanimiter à nobis eſt toleranda & diſſimulanda.

Matth. 5. v. 11.

Licet injuria ab impio inferatur toleranda tamen eſt. Probatur ſimilitudine.

4. Inter alia motiva quæ S. Thomas de Villanova ad reddendos nos inter opprobria immobiles & imperturbabiles, unum hoc extat: *Conſideratio valde utilis eſt ad hoc,* inquit, *ut conſideres, quia licet æmulus tuus injuſte te perſequatur, tamen tu juſte pateris propter peccata tua. Quid hominem aſpicis? attende divinam juſtitiam, cujus eſt miniſter ille; non hunc læſiſti; ſed Deum maxime offendiſti.* Quis eſt, qui ad patibulum ob ſcelera ſua juſte condemnatus, odio proſequatur lictores & carnificem, qui eum conducunt ad mortem? quot nos per tot peccata mortalia Deo intulimus injurias? igitur Deus per ſuam juſtitiam juſte diſponit, ut illatas ei injurias, per injurias à proximis noſtris nobis factas libenterq; toleratas diluamus, his enim Deus utitur veluti juſtiſſimi ſuroris ſui miniſtris; cur igitur iram tuam in

S. Thom. à Villanov. ſer. in fer. 6. Cin.

Ad tolerantiam injuriæ prodeſt conſiderare quod juſte patiamur propter peccata noſtra.

illos

illos convertis? *attende divinam juſtitiam; reſpice* demerita tua; quoties enim tu aliis feciſti iojurias; quoties contumeliatus es alios? conſiderandum eſt inſuper Deum ita diſpoſuiſſe, ut injurias patienter & pro ejus amore tolerando, immenſo ſatisfacies debito, quod per tot iojurias Deo irrogatas apud eumdem contraxiſti. S. Bernard. proinde ait: *Dum penſamus quales contra alios fuimus eſſe contra nos tales alios minus dolemus, quia aliena juſtitia in nobis vendicat, quod in ſe juſte noſtra conſcientia accuſat, & ſic indulgere efficitur delectabile.* Quin & cogitatio, quod Deus vilipendia & probra in noſtram ordinavit utilitatem, in divinæ juſtitiæ ſuæ ſatisfactionem, in voluntatis ſuæ adimpletionem, motiva nobis potentiſſima ſuggerit, ut opprobria non modo non ſentiamus, ſed & inſuper avide illa optemus, iiſque obviemus. Hinc D. Chryſ. adictus hujuſmodi perferendos ita nos animat: *Quod ſi arduum ſit negotium operoſum cogita, quod ob Deum talia pateris, & plenam percipies conſolationem animamque ſubterfugientem, reformidantem, erubeſcentem, pudeſcentem evacua, eique continuo iſta accine: quid ceſſas? quid ſubterfugis? quid detrectas? non de pecunia, non de aliis rebus momentaneis ſed de noſtra ipſorum ſalute agitur. Deus iſta facienda præcipit.* Deus namque qui hoſtium noſtrorum perverſitate, injuriiſque ad noſtram utitur ſalutem, idem quoque ille nobis præcipit, ut injurias remittamus, earumque immemores, bonum pro malo reddamus, adimplentes illud: *maledicimur, & benedicimus.*

S. Bern. tom. 1. ſer. 18. art. 1. c. 1.

Deus vilipendiis noſtris utitur ad noſtram utilitatem.

Chryſ. tom. 1. Hom. 22.

1. Cor. 4. 12.

5. Rabanus de Davide per Semei injuriato tractans, eamdem, quam in S. Greg. invenio doctrinam in hæc verba tradit: *Tunc illata convitia bene toleramus, cum in ſecreto mentis ad mala perpetrata recurrimus*, quemadmodum faciebant illi fratres Joſeph, qui cum in totius Regii Palatii conſpectu tamquam exploratores haberentur, *exploratores eſtis* (*ut videatis infirmiora terræ veniſtis*) intra ſeipſos intrantes, ſuamque impietatem, quam in venditione Joſeph ejuſque contemptu admiſerant, rememorantes, dicebant ad invicem, *merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum, videntes anguſtiam animæ illius, dum deprecaretur nos & non audivimus, idcirco venit ſuper nos iſta tribulatio.* Hinc S. Joan. Damaſc. ad conſtantem injuriarum tolerantiam nos animare volens, ſequens tradit monitum: *Cum in mentem nobis veneris, quid injuriarum à conſervis acceperimus, conſideremus etiam, quæ adverſus Dominum commiſimus ita fiet, ut peccatorum noſtrorum metu, iracundiam ob alia peccata conceptam, confeſtim propellamus.* Quam eamdem ob cauſam S. Greg. nos ad conſcientiam noſtram, quoties injurias patimur, nos remittit, ut ibi offenſas noſtras Deo factas, & contra proximum illatas contemplantes ad odium injuriantium nobis deponendum inducamur. *Leve qui pe videbitur*, inquit ille, *quod injuria percutimur, dum in actione noſtra conſpicimus, quia pejus eſt, quod meremur, ſicque fiet, ut contumeliis gratia magis quam ira debeatur, quarum interventu, Deo judice, pœna gravior declinari poſſe confiditur;* ita quidem David in adulterii & homicidii ſui pœnam Regno erui merebatur, præſertim cum per longum tempus, cum publico ſcandalo, io peſſima ſua conſuetudine perſeveraſſet, uſque dum à Nathan Propheta admoneretur. Nihilominus quia Deus illum omnibus ſæculis futuris quaſi veræ pœnitentiæ ſpeculum exhibere volebat, ut ſuum aboleret crimen, malitia uſus eſt Semei, ut hic Regem impie adeo laceſſeret, quod David maxima cum virtute ſufferens ſperatum inde fructum capturus eſſet, prout S.

Raban. in l. 2. Reg. c. 17

Gen. 42. 9. Fratres Joſeph convicti, ſe reflecterunt ad injuriam fratris illatam.

Ibid. v. 21.

S. Jo. Dam. l. 1. parall. c. 21.

Cum injuriis laceſſimur, veniant in mentem injuriæ à nobis Deo illatæ.

S. Greg. l. 30 mor. c. 9.

Ambr. in hæc advertit verba: *Cum David datus in opprobrium fueris, nudis pedibus Domino ſatisfecerit, in maledictionem non permiſerit vindicari, & poſt hæc Regno ſuo integro reſtitutus ſit, liquet, quia opprobrium à Domino ſit, & proſit magis ſuſtinere, quam repellere.*

S. Ambr. in Pſ. 38. cit. à Gloſ.

6. Quæ ita vera ſunt, ut ſi injurians nobis deficeret, noſipſimet maxima cum diligentia talem inveſtigare deberemus; propter maximam ex injuriarum tolerantia in nos redundantem fructum; ad quem dum S. Bern. ſe reflectit, S. Auguſt. citat auctoritatem, dicentis: *In manibus noſtris & in noſtro arbitrio poſuit Deus, unde ſalvemur, & damnemur; dimitte, & dimittetur tibi; ſi non dimiſeris, nec Deus dimittet tibi; ineffabilis eſt Dei Clementia, qua neminem vult punire, vitamque brevem ſalutis inveniendæ oſtendit.* Et quidem, ut probavimus in Diſcurſu nono injuriæ libenter toleratæ totidem ſunt gemmæ ſeu lapides inæſtimabilis valoris, qui nobis coronam gloriæ exornant, artifex autem qui opus hoc perficit, Deus ipſe eſt: *Dominus præcepit ei ut malediceret;* martelli denique & limæ, ſunt linguæ injuriantium; quodnam igitur eſt damnum, quod contumelia animæ adfert? idem videlicet, quod limæ & martelli auro & lapidibus pretioſis conciliant, nimirum ut tanto elegantius elaborentur. *Deus eſt faber*, inquit S. Bernard. *Et ipſi ſunt mallei ſeu lima ad removendam rubiginem peccatorum noſtrorum, & ad fabricandum nobis coronam in gloria ſempiterna.* Eodem modo S. Anton. de Padua de illis ſcribit, à quibus indigne habemur, his enim Deus utitur velut miſericordiæ ſuæ inſtrumentis, ſunt inſtar limarum quæ iam etſi ferrum rodant, id tamen ad ipſius faciunt utilitatem tollendo nimirum ab eo omnem rubiginem: malevoli qui per opprobria nos vituperant, ut irreprehenſibiles deinceps vivamus, noſtroſque emendemus errores, cauſa nobis inſtant. *Sunt inſtrumentum Dei, quia ſunt lima amovens rubignem ſive malum. Unde Chryſoſt. ſuper Pſalmum: Inimici nobis frequenter talia præſtant, qualia dulciſſimi amici præſtare non poſſunt.* Unde majorem nos erga inimicos obligationem habere, & conſequenter inimicos magis diligendos à nobis eſſe, S. Auguſt. his verbis probat: *Plus diligendi ſunt inimici, quam amici; qui enim inimici ſunt, corpori adverſantur, & animæ præparant æterna præmia, quia qui carnalia noſtra & terrena rapiunt, cæleſtia nobis & ſpiritualia congregant. Nonne magis diligendus eſt, quam odiendus, qui nobis dat æternas opes, amici carnis noſtræ nobis ſuavia ſuadere contendunt, quæ animæ noſtræ præparant æternam mortem.*

Propter magnam noſtram utilitatem, injuriantes à nobis quæri deberent.

S. Bern. tom. 1 ſer. 18. art. 1

2. Reg. 16. v. 10.

S. Bern. tom. 3 ſer. 8. art. 3. c. 2.

Injuriantes hoc ſunt nobis quod eſt lima ferro.

S. Anton. de Pad. ſer. in ſer. 6. Cin.

Inimici plus diligendi ſunt, quam amici.

S. Aug. ſer. 35. in app. de diverſ.

7. S. Iſid. Pel. ad immenſa, quæ ab inſultibus & improperiis recipimus bona, ſi voluntarie & amore Dei illa toleremus, ſe reflectens, in Ep. quadam ait: *Non iis qui injuriam accipiunt optime vir, ſed iis, qui inferunt, periculum omne impendet, eoſque trepidare atque contremiſcere oportet; quod ſi ita eſt, injuriam perpeti malum non eſt, ſed eam inferre, nec illatas injurias perferre ſcire.* D. Chryſ. nobis inſinuare volens, quam ſimus illis, qui nobis convitiantur, obligati, apte ad propoſitum noſtrum hunc in modum loquitur: *Si dimiſerimus hominibus delicta illorum, dimittet vobis Pater meus cæleſtis;* ſciens etenim Deus, quam faciliter & frequenter eum offendamus, de remedio ſecuro nobis proſpicere voluit, ut eum placare valeamus, offenſarumque obtineamus veniam; medium autem hoc eſt, ſi nimirum aliorum nos per contumelias aggravantium malignitate utamur, ut eos, nos ſupplantare cupientes, amore Dei ſufferendo, mercedis loco culparum noſtrarum à Deo recipiamus remiſſionem: *ne igitur putemus quod dum benefaciamus, alteri gratificamur, aut magnum quoddam beneficium apud illum deponamus;*

Plurimum obligemur illis, qui nobis convitiantur.

S. Iſid. Pel. l. 3. ep. 100.

Chryſoſt. Hom. 27. in Gen.

Apta ſimilitudo.

nam ipſi ſumus, qui beneficio fruimur, & multum lucri inde nobis conciliamus. Quod ſi quis alteri vitrum aliquod daret, ut ab illo viciſſim reciperet adamantem, numquid is exceſſive lucrari diceretur? jam vero nos Deo placendi cauſa injurias nobis factas remittimus, in hujus vero charitatis retributionem Deus infinita peccatorum noſtrorum, quibus illum injuria affecimus, condonat debita: *Feſtinemus igitur & anhelemus, ut paratum inde lucrum reputantes, tam officioſi illis ſimus, qui nos offendere ſatagunt, quam ſumus in eos, qui nobis benefaciunt.* Imo amici ſæpe animæ inimici exiſtunt, æternamque ſalutem noſtram frequenter impediunt: At inimici nos caute vivere faciunt, charitatem, manſuetudinem, pacem, patientiam exercendi occaſionem nobis præbent, noſtrorumque peccatorum veniam obtinere nos faciunt: quapropter *ſi ſapimus, non ita nobis prodeſſe poterunt, qui benevoli in nos ſunt, & demereri cupiunt, atque iſtorum cultus & obſervatio divinum favorem nobis conciliabit, noſque ſarcina peccatorum levabit.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Injuriatoribus haud ſecus ac Phreneticis, delirantibus, & arreptitiis compatiendum eſt, & tametſi deteſtanda ſit injuria malitia, ipſe tamen injuriator velut proximus noſter amandus eſt.

THEMA.

Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis. Prov. 26. v. 4.

Injuriantes aſſimilantur ſtultis.

1. SApiens in Parabolis ſuis ſtultorum hominum improperiis circumſpecte ut reſpondeamus nos monet, ne ſimiles illis efficiamur: *ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis.* Quod ſi ſtultus aliquis injuriis, & contumeliis nos laceſſeret, ei utique non iraſcemur, eo quod ipſum rationis uſum amiſiſſe ſciamus, quin potius eidem compataremur: Eodem modo habenda nobis eſt compaſſio, cavendumque ne injuriantibus nos iraſcamur, ira enim eſt velut quædam ſtultitiæ ſpecies, juxta illud: *Ira furor brevis eſt*; S. Joannes Damaſcenus ex S. Baſilio ita ſcribit: *cum quiſpiam præ phreneſi mentis errore affectus, contumelioſis verbis te inſectatur miſeratione potius, quam odio dignum eum cenſes.* Injurians autem furioſus eſt & à rationis rectitudine alienatus; unde & idem Sapiens eumdem alibi ſtultum appellat, dicens: *Fatuus ... indicat iram ſuam, qui autem diſſimulat iracundiam, callidus eſt.* Ubi teſte S. Hieronymo alia quædam verſio legit: *ſtultus eadem hora pronuntiat iram ſuam.* Quaſi ille inſipiens eſſet, qui in verba prorumpit injurioſa, ut ſuam oſtendat indignitatem, ſiquidem injuria iræ & choleræ partus eſt, unde & Salvator noſter poſtquam iræ meminiſſet, dicens: *qui iraſcitur fratri ſuo*, immediate de contumeliis agere incipit, dicens: *Qui autem dixerit ... Raca, qui fatue, &c.*

S. Jo. Dam. parall. l. 2. cap. 81.

Prov. 12. v. 16.

S. Hieron. l. 2. in Prov. c. 12.

Matth. 5. v. 22.

Ibid.

2. Seneca de hac eadem iræ paſſione tractans, ſuum ad quemdam, cui opprobria patienter ſufferre grave videbatur, Diſcurſum convertit in hæc verba: *Quare fers ægri rabiem & Phrenetici verba: puerorum protervas manus? nempe quia videntur neſcire, quid faciant.* Ita quoque qui ſe ab iraſcibili & appetitu vindicativo vinci permittit, non regitur ratione, non ſcit quid faciat aut dicat; ideoque Redemptor noſter Hebræos rabie atque ira contra eum furentes, linguiſque maledicis tantas in ipſum ſuper montem Calvariæ effutientes contumelias, apud æternum Patrem ſuum his excuſavit verbis: *neſciunt quid faciunt*, ad cujus proinde imitationem S. Auguſt. paterne nos invitans ait: *Et nos cum patimur ab inimicis, hoc clamare debemus: quia neſciunt quid faciunt: Phrenetici enim ſunt.* Accidit quandoque, ut quis amicorum veſtrorum infirmetur, febrique creſcente delirare incipiat, eoque in delirio execrabilibus forſitan vos provocet improperiis; quo in caſu tantum abeſt, ut eum odiſſe, injuriaſque aut contumelias vindicare retundereque moliamini, ut potius ad compaſſionem inducti nullos non adhibeatis modos poſſibiles, ut miſer in ſalutis ſtatum reducatur. Eadem penitus eſt ratio in præſenti, quia ut D. Chryſoſt. docte diſcurrit: *Fratrem frater eſt in febre cum lædit, eſt in ſide proximo cum delinquit, eſt ſui neſcius: huic, qui per comparationem non ſubvenit, hunc, qui per patientiam non curat, non per veniam ſanat, ſanus non eſt, ægrotat, infirmatur; viſcera non habet, & ab humano ſenſu monſtratur alienus. Furit frater, adſcribe ægritudini, tu illum juva ut frater; adſcribe m, quod ſi geritur, febri, & fratri non poteris imputare commiſſum, dabiſque tu prudenter infirmitati culpam, fratri veniam, ut illius ſanitas ad tui gloriam recurrat.* Sane ſi quis infirmus febricitans Medicum invaderet, qui ad eum ſanandum venerat, verbiſque ipſum afficeret probroſis & infamibus, quam hic ſapiens prudenſque vir indignationem propterea conciperet, reſponſum accipit S. Ambroſ. dicente: *us bonus Medicus primo monet, deinde etiam ſi gravia patiatur, tamen ille tamquam ægrum etſi cædatur, ſuſtinet; etſi maledicatur, non relinquit; & quidquid poteſt medicina adhibere non denegat, nec tamquam contumacem deſerit, ſed tamquam bene de ſe meritum omni ſtudio ſanare contendit, exercens non ſolum artis peritiam, ſed etiam mentis benignitatem. Ita ergo etiam juſtus, & dum contemnitur à peccatore non avertitur, & cum læditur, furoris illud putat eſſe non improbitatis, magiſque vulneri ejus medicinam afferre deſiderat, & compatitur & dolet.* Quod idem motivum D. Chryſ. ut nos ad injurias & improperia fortiter ſufferenda animet, in medium adducit, inquiens: *Cogita quia non eſt in ſe qui vituperat, ſed inſanit, & modeſte feres contumelias ejus.* Quod & S. Bernard. ne injuriantibus aures præbeamus, nos inducturus, per hæc eadem motiva Div. Chryſ. authoritati innixus, in hæc ſequentia probat verba: *Remedium tribuit Chryſ. dicens: Cum convitiatus fueris ab aliquo, intellige quo ſupplicio torquetur, & non ſolum non habebis iram, ſed lacrymas emittes. Adverſus autem febricitantem nullus exacuitur, neque adverſus inflammatum, ſed miſeretur omnium talium. Sic contingit de illo, qui contumeliam infert, compatiendum eſt ei tamquam febricitanti.*

Præclarum dictum Senecæ.

Sen. l. 3. de ira c. 26.

Ejus applicatio.

S. Aug. ſerm. 61. de temp.

Declaratur ſimilitudine.

Chryſ. ſer. 139.

Medicus non deſerit infirmum, quamvis illo inſaniente convitietur.

S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 7.

Chryſoſt. Hom 18. in Matth.

S. Bern. tom. 3. ſerm. 9. art. 1, c. 1.

3. Qualiter putatis generatur febris? per nimiam caloris accenſionem; ita quoque ira in nobis producitur & indignatio, eſt namque cholera *accenſio ſanguinis circa cor*, quæ etiam ut alibi diximus, *eſt furor brevis*; quando vero in injurias prorumpit, quando improperia contra proximos multiplicat, jam non furor brevis ſed prolixus eſt. Equidem homines aliqui bile abundant, qui potius ob malæ naturæ ſuæ, quam voluntatis defectum igne exardeſcunt furoris, ſubitoque linguas in verba relaxant contumelioſa; ideoque tunc D. Chryſ. conſilium ſequamur oportet, dicentis: *Furit frater? adſcribi ægritudini.* Quin & Deo gratias agamus, quod non adeo phlegmaticam nos ipſi habeamus naturam, proximoque laboranti compatiamur.

Ira & febris eodem modo generantur.

4. S. Ambr.

Digitized by Google

S. Ambr. ibid.
Nihili faciendum eſt, ſi quis à ſtulto & febriente phraenetico male habeatur: ſic & ab iracundo.

4. S. Ambr. nos in vilipendiis vituperiisque conſolari & animari volens, exemplum patris, à filio phraenetico peſſime tractati adducit in hæc verba: *ſicut bonus pater in phraeneſi conſtituti filii, cum ab eo malediatur, verberetur, afficiatur injuriis, non ſuam ſed ægroti deflet ærumnam, & contumeliam dolet, non quod ſibi ſit irrogata, ſed quia per furorem quid faciat æger, ignorat.* Quo eodem argumento, ut nos ab omni contra proximum odio atque rancore alienet, utitur Boetius Severius, dicens: *qui fit, ut apud Sapientes nullus prorſus odio locus relinquatur: nam bonos quis niſi ſtultiſſimus oderit? malos vero odiſſe ratione caret;* tametſi enim ſcelerati & perverſi ſint, à quibus indigne tractamur & vilipendimur; tametſi alium in hunc finem non habeant, quam ut nos offament, attamen nihili à nobis illata ab iis contumelia fieri debet, neque enim alicujus æſtimatur, quod à ſtulto quodam probro quis habeatur, vel à febricitante qui delirat. Idem vero digniſſimus Author ſubjungit: *nam ſicuti corporum languor, ita vitioſitas quidam eſt quaſi morbus animorum; cum ægrot corpore minime dignos odio, ſed potius miſeratione judicemus; multo magis non inſequendo, ſed miſerandi ſunt, quorum mente omni languore atrocior urget improbroſitas.* Seneca ſolo naturæ luminæ illuſtratus, probaturus quanta cum æquanimitate diſſimulandi ſint, à quibus indigne habemur, ita philoſophatur: *Ignoverunt multi hoſtibus, ego non ignoſcam pigris, negligentibus, garrulis? puerum ætas excuſet, fæminam ſexus, exteraneum libertas; domeſticum familiaritas. Num primum offenditur? cogitemus quamdiu placuerit ſæpe, & alias offendit? feramus quod diu tulimus. Amicus eſt? fecit quod noluit. Inimicus eſt? fecit quod debuit. Prudentiori cedamus, ſtultiori remittamus* Ecce qualiter & hic ſtultum & amentem appellereum, qui nos contemnit, & contumeliatur. Idem quoque Philoſophus *de conſtantia & virtute hominis ſapientis* diſſerens evidenter demonſtrat, nequaquam nobis poſt acceptas injurias, convenire, ut iraſcamur, & vindictam cogitemus, cujus hanc aſſignat rationem: *Contumelia à contemptu dicta eſt, quia nemo niſi quem contempſit, tali injuria notat; nemo autem majorem melioremque contemnit, etiamſi facit aliquid, quod contemnentes ſolent. Nam & pueri os parentum feriunt, & crines matris turbavit, laceravitque infans, & ſputo aſperſit, aut nudavit in conſpectu ſuorum tegenda, & verbis obſcœnioribus non pepercit & nihil horum contumeliam dicimus, quare? quia qui fecit contemnere non poteſt.*

Boet. l. 4. de conſol. Philoſoph. proſa 4.

Senecæ præclarum dictum ad hoc propoſitum.

Seneca l. 1. de ira c. 24.

Seneca l. de conſt. ſap. cap. 11.

Contumelioſi habendi pro ſtultis, ſemetipſos lædentes.

5. Quod ſi tu bonitate morum tuorum maledicentiis alienis ſuperior extiteris, vitamque irreprehenſibilem duxeris, injuriator verbis ſuis contumelioſis præjudicare tibi minime poterit, quia factis & actionibus tuis, quæ omnibus patent, illum impoſtorem, calumnioſum, malignum, & mendacem eſſe oſtendis, & conſequenter contumeliator infamat ſemetipſum, idque faciendo ſe mentis inopem eſſe aperte ſatis oſtendit. Furioſi funibus ligantur, ſecus enim vulneraturi eſſent ſemetipſos. Contumelioſi vero jure merito ſtultorum nomine appellantur, quia calumniarum & maledicentiæ ſuæ fulmina, in hominem virtuoſum & innocentem evibrantes, eadem in ſemetipſos retorquent, efficiuntque, ut ſuper ſemetipſos recidat vituperium, quo alienam famam maculare machinabantur, audite ad hoc propoſitum eximii authoris cujuſdam egregiam doctrinam; dicit enim *ad convitium propulſandum patientia præſto erit, neque enim laborem, neque afflictionem ſupate natura convitium iis, qui id audiunt, infert, ſed decretum quod in nobis eſt, ſive vanum ſive iracundum. Illud quidem tantum facit, ut improbet convitiatorem. Ne igitur ex affectu noſtro illa improbatio fiat, cognoſcenda quidem eſt convitiatoris improbitas (aut enim falſo convitiatur, aut ob ſimultatem aliquam) ipſum vero convitium ferendum, cum nihil nobis noceat. Quid vero ſi convitiatoris improbitas vel hac de cauſa, quod is ipſe læditur, ferenda eſt, qui voluntatem ſuam, hoc eſt, qui ſeipſum contaminarit.* Totum enim damnum ſuper injuriatorem recidit, ac proinde D. Chryſ. monere volens, ut in opprobriis patientes & imperturbabiles ſimus, inquit: *ſed injuria me vexavit, inquiens. Miſerere igitur ejus, non avertaris ab eo, ſed lachrymis & fletu ipſe auxiliare non enim te, ſed Deum ille offendit.* Imo præter offenſam animæ propriæ aſperſam, quæ ut plurimum mortalis eſſe ſolet, dum alios vituperare nititur, ſemetipſum infamat, cum enim eorum, quibus injurias inferunt, omnibus nota ſit innocentia, manſuetudo, & patientia, ipſi apud circumſtantes, maligni mendaces, perditæque ſalutis homines audire incipiunt.

Simplic. in c. 14. Ench. Epict.

D. Chryſ. Hom 61. in Matth.

Calumniatoribus compatiendum ſicut dæmoniacis.

6. Incidet quis fortaſſe in hominem quemdam dæmoniacum & obſeſſum, & licet magna cum ignominia graviſſima ab illo patiatur convitia, nihil inde turbatur, quin potius eidem compatitur, utpote quem à malignis Spiritibus agitari novit, probeque ſcit, verba illa deriſoria & vituperoſa ab auditoribus nihil æſtimari, cum Author illorum, ſit ſerpens infernalis & pater mendacii. D. Chryſoſt. in Homilia de odio & inimicitiis, de illatis nobis injuriis diſſerens, ita ſcribit: [illegible] *in mentem tibi venerint, Diabolo imputa.* S. Auguſtinus quoque idipſum docet, nimirum quod maledicam injuriatoris linguam Diabolus dirigat & moveat: *a contrario*, inquit, *ſpiritu poſſidentur & ut nos perſequantur, majorem perſecutionem à Diabolo patiuntur, & ideo magis ut liberentur, quam ut damnentur, orare debemus.* [illegible]dem quoque ſententiæ Author operis imperfecti fuit, dum ſimile nobis documentum his verbis tradidit: *qui te innocentem injuriatur, ſi incipias conſiderare, quomodo à Diabolo poſſidetur, & agitur, quomodo voluntatem ſuam adimplet per miniſterium ejus, non ſolum non iraſceris ei, ſed adhuc miſereberis ejus, miſeratio autem excitat affectum.* D. Chryſoſtomus in alia quadam Homilia eamdem docet veritatem, poſtquam enim injuriatori ſtulti nomen impoſuiſſet, ſequentia verba ſubjungit: *Dæmoniaci plerumque nos verberant, nec ſolum non movemur, verum etiam eos deflemus. Ita igitur & tu facito, miſereat te contumeliantis; magna enim bellua, ira ſcilicet, & furore pernitioſo, ſcilicet dæmone detinetur; ſolve ipſum qui ab hujuſmodi dæmone vexatur.* Quiſquis enim Dei lumine præditus eſt, perſpicue cognoſcit aliom improperii authorem & inſtigatorem eſſe non poſſe, quam Dæmonem, ut in ſecundo Diſcurſu probavimus. *Verumtamen*, inquit S. Ephrem, *non ex ſeipſo contumelia & ignominia me affecit, ſed hoc inimicus machinatus eſt;* & ut amaros hoſce contumeliarum bolos tanto facilius deglutiamus, ſequens adducit motivum: *quamvis me contumeliis inſectatus ſit, frater tamen meus eſt, ego vero convitiis ſum dignus*, qui enim ſe nihil æſtimat, neque aliquem ſublimem de ſe conceptum format, non turbatur ab injuriis, imo illas libenter recipit ſe illas promeritum eſſe credens. Nam ut S. Baſilius ait: *Qui ad ſummum uſque pervaſit vera humilitatis, dum maledicitur, per hoc quod prius ſibi probe conſcius fuit propria vilitatis, non jam animo commovebitur, probroſis verbis ignominia laceſſitus.* Verumtamen aliud quoque punctum nonnihil ponderemus, quo ſcilicet S. Ephrem ait: *Frater meus eſt.*

D. Chryſ. hom. 6. b. 18

S. Aug. ſer. 61. de temp.

Auth. perf. B. hom. 13.

D. Chryſoſt. hom. 88. in Matth.

Non homo, ſed Dæmon eſt inſtigator improperiorum.

S. Eph. paræn. 32.

S. Baſil. in Pſalm. 61.

Non Calumniator, ſed vitia ipſius odio habenda ſunt.

7. Pater quidam filium ſuum à ſerpente quodam cinctum videns, arcu apprehenſo ſagittam adeo ſagaciter in ſerpentem vibravit, ut illæſo filio ſerpentem transfixerit; idem quoque facere debet quælibet anima juſta, quando injuſte oneratur injuriis, nimirum, concipere debet odium adverſus culpam offendentis, utpote qui eodem tempore Deum offendit, diſplicere illi debet invidia, malignitas, iracundia, quæ in injuriatore prædominatur: Ex alia vero parte illum tamquam proximum diligere, eique tamquam fratri benefacere debet. Quod ſi etiam fortaſſe arcus te læſerit, noli iraſci contra illum, nec illum minutim confringas, culpa enim fuit brachii, quod illum tetendit & evibravit. Eodem modo non eſt ſumenda vindicta de proximo, qui te injuria affecit, quemque ex Dei præcepto amare debes tamquam fratrem, ſed odium tuum dirigendum eſt adverſus malas illius qualitates, adverſus perverſam inimici tui inclinationem, rogando Deum, ut hanc ab illo extirpet, & eradicet. Sic David cum in ſui defenſionem Sauli necem inferre poſſet, utpote qui vitæ ipſius tot modis inſidiatus fuerat, totque improperiis aggravarat, ſolam tamen illi haſtam ſuſtulit.

1. *Reg.* 26.

8. Et vero quandoquidem Davidi- mentionem fecimus, Textum Eccleſiaſtici qu... ponderemus velim, ita in præconium hu... diſcurrentem: *In tollendo manum ſaxo funda ...cit exultationem Goliæ,* quaſi diceret, elegit ...vid petram, non ut dejiceret Goliath, ſe... ſuperbiam & faſtum ejus, per quem tanto cu... (ex judicio univerſo Iſraeli inſultabat, atterer... quo loquendi modo diſcimus nos, ni fallor, ... numquam contra perſonam nobis injuria... ſed contra vitium illius, & malos ejus ...s indignari debeamus. Duo namque diſtincta in offenſore conſiderare debemus, ſcilicet naturam, ſecundum quam eſt ſimilis nobis, deinde offenſam ſeu malitiam ejus, quam omni modo deteſtari debemus, ſique Deus hanc à nobis diligi ordinaret, lex injuſta & intolerabilis foret; ſolam itaque perſonæ, de qua veraciter dicere poſſumus; *Os noſtrum & caro noſtra eſt;* & in qua imaginem Dei revereri debemus, dilectionem nobis præcipit. Ne quiſquam hanc ſeparationem & diſtinctionem fieri poſſe neget, reſpondeo namque, & objectionem hujuſmodi practico tali convinco exemplo. Pater ille filium caſtigat, & nihilominus eumdem tenere amat; verbera namque paterni affectus ſunt demonſtrationes, eum itaque percutit Pater, quia vitium illi diſplicet, dumque per hanc reprehenſionem filium ad emendationem inducere tentat, ipſum veraciter à ſe amari oſtendit. Qua de re S. Cæſarium Arelatenſem audire placeat in hæc verba diſcurrentem: *Dilige ergo in eo, carnem & animam, hoc eſt, proximum tuum quem Deus fecit; & odio habe malitiam, quam ipſo conſentiente Diabolus intromiſit.* Quemadmodum & Medicus infirmitatem quidem odio, ſed ipſum infirmum amore proſequitur. Quam eamdem diſtinctionem Lucas Burgenſis, ubi de inimicis & adverſariis noſtris tractat, verbis adducit ſequentibus, inquiens: *Diligendi ſunt non quatenus inimici agunt, ſed quatenus homines ſunt, non obſtante odio quo nos proſequuntur ſeu malitia ipſorum, æſtimati ſcilicet ex communi natura, non ex vitio, quod vitium ad majorem potius benevolentiæ affectum movere nos debet, quemadmodum Medici quando calce feriuntur à Phreneticis, tunc etiam magis miſerentur illorum.*

Eccl. 47. *v.* 5.
Duo in convitiatore conſideranda ſunt.
Probetur ſimilitudine.
S. Cæſar. Arel. h. 11. *de dilig. inim.*
Luc. Burg. Matth. 5.

Aliud ſimile.

9. Contingit quandoque, ut ſaxum aliquod quod paucis ante diebus conculcabatis, modo ſuper altare adoretis, quia ſcilicet Salvatoris imaginem repræſentat, & ſtatuam; ita quoque licet malevolus hic vel ille vos injuriis affecerit, nihilominus quia imaginem Dei in ipſo recognoſcitis, quia proximus veſter eſt, ipſum honorare, ipſique benefacere debetis, unde & S. Auguſtinus ita aliquando ſermocinatus fuiſſe legitur: *Dicitur quidem in veteri Teſtamento: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, ſed qui ſano intellectu Scripturæ Divinæ ſenſum agnoſcere cupit, ſententiam iſtam hoc modo intelligat, ut diligat omnem hominem proximum ſuum, odio habeat Diabolum inimicum ſuum, quod etiam in uno homine malo implere poteſt, in ipſo enim uno qui malus eſt, & proximum habes & inimicum; nam quod homo eſt, proximus tuus eſt; quod malus eſt, non ſolum tuus, ſed etiam ſuus inimicus eſt. Dilige in eo carnem & animam, hoc eſt, proximum tuum quem fecit Deus, & odio habe malitiam, quam ipſo conſentiente Diabolus, intromiſit, quod cum ſancto & pro animo feceris, vices caſtis Medici ages, odio habens morbum, & diligens ægrotum.*

S. *Aug. ſer.* 168. *de temp.*

10. Neque minus efficax in præſenti Diſcurſu occurrit S. Thomas de Villa nova, quando de inimicorum dilectione, deque manſuetudine erga injuriantes exhibenda tractans ait: *Ego tibi veros inimicos oſtendam, quos oderis, quos deſtruas, dæmones, peccata tua, & vitia; hæc ſunt quæ te perdunt, quæ te deſtruunt, quæ tibi gehennam parant; contra hos inimicos ora, ut deſtruat Deus, & tu quantum vales deſtrue illos. Sed & caro iſta, quam tu tantum diligis, & foves, in qua nutrienda vitam perdis, maximus inimicus tuus eſt, hanc caſtiga, ſubjice, doma; quia fratrem & proximum tuum odis, & perſequeris? O ſtulte, non eſt ille inimicus, ſed proximus; non te perſequitur homo quem fecit Deus, ſed malitia quam fecit homo. Illa eſt inimicus tuus, illam oderis, illam perſequaris, illam deſtruito. Tolle malitiam à fratre, non te perſequetur, non tibi malefaciet, fac ergo deſtruas illam.*

Quinam ſint veri inimici noſtri.
S. Thom. à Villa nova ſer. in fer. 6. *Cin.*

DICURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Majorem eſſe victoriam injurias patienter ferre quam eaſdem ulciſci.

THEMA.

Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium. Prov. 16. v. 32.

1. UNum ex motivis, ob quæ homines in injuriarum prorumpunt vindictas, quas alias diſſimulaturi fuiſſent, eſt; quia timent ne à mundo ignavi, viles, abjecti, & propriam reputationem parvi facientes exiſtimentur; ac proinde Sapiens per hanc ſententiam à ſpiritu veritatis, qui mentiri non poteſt, ei dictatam, ab hoc eos errore eximere volens inquit: *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.* Circa quæ verba Cajetanus ait: *Qui novit ſe continere ab iræ impetu, melior eſt quam potens viribus exercere vindictam, & ſimiliter longe melior eſt dominator ſpiritus proprii, quam expugnator urbium, eo quod iſte adverſus alios prævalet, ille vero ſeipſum poſſidet, ſeipſum ſibi ſubjicit, quod eſt maximum in virtute morali.* Hugo Card. aliam aſſignat rationem, cur glorioſior ſit victoria, qua quis vincit ſemetipſum, quam qua multæ civitates expugnantur, dicit enim: *Qui expugnat urbem toto ſe pugnat extra, id eſt, quod intra*

Major victoria eſt condonare quam ulciſci injurias.
Cajet. ibid.
Hug. Card.

ſe eſt

ſe eſt, qui autem animum ſuum expugnat, dimidio ſe contra ſeipſum pugnat, & idem glorioſior eſt tibi victoria.

Cur Sancti pinguntur redimiti diademate in capite.

Porro Sancti ab Eccleſia diademate vel corona in capite redimiti repræſentantur, quæ evidens eſt victoriæ ſignum; at vero quaſnam illi reportarunt victorias? Idem Hugo eaſdem his verbis indicat: *Sancti nunquam, aut raro gloriantur in hoc, quod ſtrenue agunt, ſed in eo quod patiuntur.* Nam ut D. Chryſ. ait: Magna eſt differentia inter militiam, quæ hic in terris agitur, & eam, quæ ad triumphum in cœlis obtinendum ordinatur: *In bellis oſtenſo bellis eſt ſi miles occiderit; illa fulgentiſſima victoria eſt, qua inferendam injuriam patiendo ſuperaſti; Deus eas tibi vires conceſſit, non ut conſertione manum, ſed ut patientia vincas.*

D. Chryſ. ho. m. 85 in Matth.

V. Beda ad hoc propoſitum de iis qui honorem ſuum diminuendum eſſe metuunt, niſi injurias ulciſcantur, ita ſcribit: *glorioſius eſt injuriam tacendo ſuperare, quam reſpondendo vindicare, melius eſt bene vinci quam malo vincere.*

Beda in Proverb.

Nobilior eſt victoria, quam de nobiſmetipſis reportamus, quam ea in qua inimici externi proſternuntur, ut optime ex S. Gregorio Gloſſa ſuper hunc Textum probat inquiens: *Minor eſt victoria urbes expugnare, quia ex ira ſunt quæ vincuntur, majus eſt autem, quod per patientiam vincitur, quia à ſe animus ſuperatur, & ſeipſum ſibimetipſi ſubjicit, & patientiæ humilitate ſubſternit.*

Gloſſa ibid.

Cic. pro Marcello.

Hanc quoque veritatem ipſimet gentiles agnovere, ſiquidem Tullius pro Marcello ita ſcribit: *Domuiſti gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, locis infinitas, omni copiarum genere abundantes, ſed tamen ea viciſſe, quæ & naturam, & conditionem, ut vinci poſſent, habebant. Nulla eſt enim tanta vis, tanta copia, quæ non ferro aut viribus debilitari frangique poſſit; verum animum vincere, iracundiam cohibere &c. hæc qui faciat, non ego eum cum ſummis viris comparo, ſed ſimillimum Deo judico.*

Suadetur injuriarum condonatio.

Ann. Eccl. Rayn. Ann. 1317. n. 6.

2. In Annalibus Eccleſiaſticis Joannes XXII. Philippum Regem Franciæ ad condonandas per clementiam ſuam injurias his verbis exhortatus fuiſſe legitur: *Cum fili miſereri poſſe ſit opus potentiæ, virtuſque potentis, & ignoſcere genus optimum ſit vincendi, manſuetudinem tuam rogamus, & in illo, cujus eſt proprium miſereri ſemper, & parcere, exhortamur attentius &c.* manus enim in humano coinquinare ſanguine, truculentiam ſapit & barbariem: At vero bonum pro malo reddere, & benefacere his qui oderunt nos, animum indicat, magnanimum, nobilem, omnique contumelia ſuperiorem; unde & Valerius Maximus ita ſcribit: *ſpecioſius injuriæ beneficiis vincuntur, quam mutui odii pertinacia.*

Valerius Maximus l. 4.

Nazianz. orat. 19.

In laudem Patris ſui digniſſimus ejus filius Epiſcopus Nazianzenus ita perorat: *Inter omnia ipſius ornamenta mihi atque pulchrum, atque proprium, ac multitudini etiam cognitum erat, ut ſimplicitas, & mores doli expertes, atque injuriarum oblivio.* Nimirum gloriam, ornamentum, & ſummum Patris honorem eſſe reputabat; injuriarum oblivionem.

Maxima victoria vincere ſeipſum.

Ratio autem cur majoris æſtimanda ſit victoria, qua quis vincit ſemetipſum, ea qua civitates & Provinciæ expugnantur, eſt, quia ad urbes ſuperandas & expugnandas Princeps ſua aperit æraria, exercitibus numeroſis & pugnatoribus; ſua numerat ſtipendia, ſuas quoque adhibet machinas militares, multaque alia habet ſubſidia, quibus mediantibus, conſiliorum ſuorum finem aſſequitur: at vero quando quis vincere nititur ſemetipſum, neceſſum eſt ut contra ſe pugnet, cum unam ſui partem ſibi contrariam habeat: neceſſum quoque eſt ut ratio & Diſcurſus timore Dei communitus, appetitum proſternat & dejiciat iraſcibilem, qui ei forinſecus contumaciter reſiſtit, tantoque majorem exhibet rebellionem, quanto magis ei intereſſe proponit famæ & honoris, quod adeo eſt potens, ut non ſolum apud homines mundanos, verum etiam apud illos qui timoratam habent conſcientiam, plurimum prævaleat.

D. Chryſ. non ſatiatur admirando heroicam Davidis in ſpelunca Odolla exhibitam virtutem, ſimulque rationem aſſignat, cur victoria quam de ſemetipſo reportavit, condonando Sauli (quando eidem pro defenſione vitæ propriæ, licite poterat eripere vitam, glorioſior fuerit illa quam de Goliath reportavit victoria, dicit enim: *Hoc glorioſius trophæum, ſiquidem illic ex funda & lapidibus, & acie opus habebat, hic vero cuncta prudentia, rationeque peracta ſunt, ac ſine armis contigit victoria, atque in cruentum trophæum evectum eſt, itaque rediit, non Barbari illius caput geſtans, ſed animi commotionem mortificatam, ſed iram enervatam, neque hæc ſpolia repoſuit Jeroſolymæ, ſed in cœlo; nunc haud quaquam in choris obviam veniebant fœminæ, excipientes illum cum laudibus, ſed angelicus populus è ſublimi applaudebat; egreſſus eſt è ſpelunca tanta cum gloria, cum quanta tres pueri egreſſi ſunt è camino ardenti; nam quemadmodum illos non exuſſit ignis, ita hunc non conflagravit iræ incendio.*

D. Chryſ. hom. 2. de David & Saul.

In quo conſiſtat inſignis victoria.

3. Reflexiſtiſne vos aliquando ad titulum, quem Pſ. 65. præ ſe fert, qui talis eſt: *Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem, cum fugeret à facie Saul in ſpeluncam?* S. Hieron. legit: *Victori ut non diſperdas;* at vero inquies, qua ratione victor appellari poterat, qui Saulem fugiebat: nimirum *melior eſt patiens viro forti.*

Pſ. 56. v. 1. S. Hieron.

Vatablus vertit: *Ut non perdas inſignem aureolam Davidis.*

Vatabl. ib.

S. Greg. Nyſſen. quoque hanc admiratur inſcriptionem dicens: *quoties longanimitatis iſte pugil ob coronam hujus victoriæ à ſeipſo tamquam Agonotheta prædicatur, ipſo fortaſſis Spir. Sanct. mirabiliter ſæpius hanc vocem iterante, quaſi præſtantior ſit virtute humana ut ſupra naturæ fines evecta.*

S. Gregor. Nyſſ.

Porro in quonam victoria aliqua inſignis, cunctiſque aliis ſuperior conſiſtat S. Iſid. Peluſiota in quadam Epiſtolarum ſuarum his verbis inſinuat: *qui præclaram ac luculentam victoriam adipiſci ſtudent, acceptas injurias, & contumelias, non modo forti ac ſtrenuo animo ferre debent, verum etiam plura ei, à quo injuria afficitur, præbere, quam ipſe accipere cupiat. Quod ſi hæc tibi ab hominum ſenſibus & judicio, remota eſſe videntur à cœlis ſententiam feremus, illincque hanc legem recitabimus.*

S. Iſid. Peluſ. lib. 2. Epiſt. 6.

Cur altera maxilla percutienti ſit præbenda.

Idem quoque Peluſiota hanc deciſionem in cœleſti tribunali ſtabilitam, conſilium dicit eſſe Evangelicum, à Sapientia incarnata nobis propoſitum, quando ſuaſit, ut percuſſi in unam maxillam, ſubito præberemus & alteram. *Neque enim dixit Salvator,* inquit, *ſi quis in dexteram maxillam alapam tibi impegerit, forti animo id patere, ac conquieſce (hoc enim nullo etiam præceptis & conſiliis inſtructi quidam Philoſophiæ laude clari, atque inſignes homines, atque ex lege ipſis à natura inſita vitam moderantes præſtiterunt) verum illud adjecit, ut alteram quoque ad excipiendam plagam promptam ac paratam habeas. Nam in hoc demum præclara, & ſplendida victoria ſita eſt; illud enim Philoſophicum eſt, hoc natura præſtantius & cœleſte.*

Luc. 6. 29.

Sententia Philoſophorum, quiſnam pro fortiori & generoſiori ſit habendus.

4. Enimvero ex quo Philoſophorum gentilium cæpimus facere mentionem, interrogatos vos velim, quemnam ex mente horum, nullam legis Chriſtianæ notitiam aut reſpectum habentium, majori generoſitate & fortitudine præditum eſſe cenſeatis, an illum qui injuriam ulciſcitur, an vero eum qui illam tolerat patienter? audite Ariſt. id decidentem dum ait: *Sicut debilis ſtomachi eſt cibum duriorem non poſſe concoquere, ita puſillanimis eſt, verbum durinſculum non poſſe ſuſtinere.* S. Auguſt. interrogat: *Vis vincere inimicum*

Ariſt. l. 4. Ethic. c. 3. S. Auguſt. ſerm. 73.

Digitized by Google

ad fratres.

micum tuum? Moxque reſpondet: *Attende intrinſecos tuos, ne ibi habeas quod vincere debeas.* Appetitus namque iraſcibilis, qui ad injuriarum ultionem nos continuo inſtigat, implacabilis ille eſt inimicus, quem intra nos habemus, quique à nobis eſt vincendus.

Inſigne monitum Ariſtotelis ad Alexandrum.

S. Bern. tom. 2. ſerm. 50. art. 2. c. 3.

S. Bernardus refert: quod cum Alexander Magnus gravi quadam injuria affectus, irreconciliabilem ſe injurianti exhibuiſſet, Ariſtoteles Magiſter ipſius eum conveniens interrogavit: *quis eſt qui omnes mundi potentias ſuo potentatui ſubjugavit, niſi cor tuum magnificum? quis omnes Reges terræ tuæ ditioni ſubjecit, niſi metus magnifica tua? quis mundi regna ſua potentia ſuperavit, niſi nobiliſſimus & ſtrenuiſſimus animus tuus? Attamen docebo te conſequi altiorem triumphum atque dominium omnibus prædictis præſtantius, ſi ſequi volueris conſilium meum. Cui Alexander: Profecto ſequar conſilium tuum. Tunc Ariſtoteles ait illi: Vince cor tuum, vince animum tuum, vince teipſum, tunc dominaberis illi, cujus imperio totus mundus ſubjectus eſt;* ſubdit vero S. Bernardus poſt recenſitam hanc Hiſtoriam: *Hoc Scriptura aſſerit Prov. 16. Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore urbium.* Quod ſi quis univerſum expugnaret & debellaret infernum, numquid is tibi ſupra modum videretur generoſus, & dignus qui in cœlo

S. Aug. in Pſalm. 93.

triumpharet? audite S. Auguſtin. dicentem: *Neque enim perfecta eſt dilectio Chriſtiani niſi cum implet quod Chriſtus præcepit: diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro eis qui vos perſequuntur; hinc ipſe Diabolus vincitur, hinc victoriæ corona perficitur.* D. Chryſoſtomus jacturam nobis ob oculos ponit, quam patimur, dum inimicos noſtros vin-

D. Chryſ. Hom. 8. in 1 tob.

cere, & acceptas injurias ulciſci conamur: *Non quæramus igitur,* inquit, *ubique victoriam, nec ſemper ſuperari vereamur, eſt enim quandoque victoria detrimentum, offenſio vero emolumentum adducit.*

Victoria contra injuriantem obtenta, magnum infert damnum Victori.

5. Ex quo in Diſcurſibus præcedentibus injurias nobis multis ex capitibus utiles eſſe probavimus, reſtat nunc, ut examinemus, qua ratione intelligendum ſit, quod victoria magna ſæpe damna conciliet. Idem igitur D. Chryſoſtomus hac de re ita diſcurrit. Qui par pari retulit injurianti, deque eo ſe ultus eſt verbis mordacibus & pungentibus omnemque contra illum furorem ſuum effudit, is quidem ſe illo ſuperiorem factum eſſe, eumque viciſſe ſibi perſuadet, cum tamen res ita ſe non habeat, quin potius ab ira, furore & impatientia ſua turpiter ſit ſuperatus: *Etenim in ira qui valde contumeliatus alium eſt, ſuperaſſe videtur, cum revera ipſe maxime à turpi hac perturbatione victus, non parum ſibiipſi nocuerit. Qui autem magno animo tulit injuriam, hic profecto, & quidem cum laude ſuperavit, ille namque ne ſuam quidem ægritudinem compreſſit, hic etiam alienam extinxit, & ille ſuo morbo ſuperatus eſt, & etiam alienum curavit, nec ſolum ipſe inflammatus non eſt, verum etiam ingentem alterius flammam extinxit.* S. Auguſtinus adverſus injuriarum ultorem ſequens format argumen-

S. Aug. ib.

tum: *Quando vindicari vis, ſine dubio vincere vis; vide ne dum vis hominem vincere, ab ira vincaris. Quia læſit, & vis tu lædere, quia nocuit, vis & tu nocere; & ſi tu vincas amplius quam ille nocuit, quomodo vincis malum in malo? non hoc dixit Apoſtolus, non hoc audiſtis: Ego nolo vinci à malo. Audiſtis? & forſitan reſpondebis, hoc & ego volo, ſed nemo me vincit, dixit enim Apoſtolus: vince in bono malum, hoc eſt, ut qui te læſit ſua iracundia, tu illum vince tua patientia.* Idem

Rom. 12. v. 21.

S. Anſelm. ibid.

quoque Apoſtoli conſilium: *Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.* S. Anſelmus his verbis conſiderat: *Contende non malo, ſed bonitate. Ipſa eſt enim vera contentio, vel certamen ſalubre, ut ſit bonus contra malum, non ut ſint duo mali. Si tu jam non es malus, obſta malo, ut ſis bonus. Si diſplicet tibi malus, noli fieri malus, nam ſi repercutis, malo vis vincere malum. In ſenſibus vel motibus animorum ille dicitur viciſſe, qui alterum ad ſuam traxerit partem; ſi ergo mali viciſſitudinem ad te receperit ille, te vicit, & paſſionis ſimilitudine vitio ſuo ſubdidit; ſi autem per patientiam tuam ceſſare eum ab ira, vel injuria feceris, tu viciſti, & de peccato ad ſalutem lucrando proximum, triumphaſti.* Porro in oculis hominum mundanorum (qui actionem virtuoſarum & Chriſtianarum nequaquam ſunt competentes judices) ita quidem videtur, quod is qui inter opprobria patiens eſt, nec illis refert viciſſitudinem, ignavus ſit & honorati nominis ſui oblitus; verumtamen alia debet eſſe Chriſti fidelium opinio, qui actiones ſuas per duelli legem minime regulare debent. Etenim *qui lædit, ſuperare læſum videtur,* in-

D. Chryſ. ibid.

quit D. Chryſoſtomus, *ſed pernicioſas ſibi victorias ſuperat. Læſus autem ſi magno animo perfert injuriam, quamquam victus videatur coronam tamen ſplendidam adeptus eſt; Sæpenumero ergo vinci quam vincere præſtantius eſt; optimus profecto iſte victoriæ modus eſt.*

Glorioſior victoria obtinetur cedendo, & non reſiſtendo.

6. Idem quoque punctum ex communi opinione à multis aliis ſanctis diſcuſſum fuit, ſcilicet an glorioſior ſit victoria, majorque virtus, ſi quis inimicum ſuum vincat cedendo, an vero eumdem impugnando.

S. Baſil. h. 10. de ira.

S. Baſilius de ira diſſerens ita ſuadet: *Ne fratres dilectiſſimi malum malo curate, nec contendite invicem calamitate mutua vincere, in rixa enim is inferior eſt, qui victor eſt, ac peccatis longe gravior diſcedit.* De Demoſthene celeberrimo Oratore refertur

Eraſm. l. 4. Apoph.

quod improperiis irritatus dixerit: *Committor incertamen, in quo qui ſuperior evaſerit, inferior eſt, & qui vicerit victus.* Notatu quoque digna eſt quædam S.

S. Bern. ad milit.

Bernardi ſententia dicentis: *Infelix victoria eſt, qua hominem ſuperans ſuccumbis vitio, os pravi tanti non eſt, ut quis illud dignetur reſponſo.* Vilis enim eſt victoria (ſi tamen vel hunc titulum meretur) homine contentioſo, impio, arrogante, maligno, felliſque pleno ſuperiorem eſſe, S. Valerianus merito nos

S. Valerian. hom. 12.

admonet dicens: *Plena victoria eſt ad clamantem tacere & non reſpondere provocanti.* Hinc & frater Algidius S. Franciſci ſodalis ſimili in occaſione cuidam injuriato, quem modum circa improperia excipienda ſervare deberet, ſequentem dedit inſtructionem: *Quando quis contendit tecum, ſi vis vincere, perde; ſi vincis teipſum, omnes inimicos tuos viciſti.*

D. Chryſ. hom. 12. ad Roman.

7. D. Chryſoſtomus in alia quadam Homilia ſuper Epiſtolam ad Romanos ad idem propoſitum ita diſcurrit: *Injuriæ memoriam adhuc retinere, à malo vinci eſt. Sed iſtud primo loco non dicit, neque enim rum tempus erat. Poſtquam vero iram illius evacuavit, tunc ſubjunxit dicens: ſed vince in bono malum, quandoquidem & iſtud vincere eſt. Pugnans enim tunc potiſſimum vincit, non quando ſuum ipſius corpus pugnæ exponit, ut plagas excipiat, ſed quando ſeipſum eruens efficit, ut omnem ſuam potentiam adverſarius in aëra, fruſtra & inaniter effundat, ſic enim nec ipſe plagas excipit, & omnes adverſarii vires diſſolvit, id quod & in conviciis fit; nam quando viciſſim convitia regeris, vinceris, non ab homine, ſed quod turpius eſt, ab illibero illo iræ affectu permotus exuperaris. Si vero tacueris, vincis & trophæum figis, & innumeros acquiris qui te coronet.* Qui idem Sanctus in Homil. ſuper Acta Apoſtol. eamdem tractans materiam, vindicativis præjudicium eorum

S. Ambr. in c. 4. ad Coloſſ. x.

ob oculos ponit in hæc verba: *Volunt ulciſci de his qui contriſtarunt. Igitur ipſi riſu digni. Etenim iræ impetum ferre puerilis animi eſt, imperare autem fortitudi-*

nis

D. Chryſ. Hom 41. in Act.

nis fuerit. Quod idem paucillimis his verbis tradit S. Ambroſius: *Vincis dum cedis.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De benignitate, & humilitate, qua reſpondendum eſt injurioſis, ut ira illorum mitigetur, illoſque lucrifaciamus.

THEMA.

Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. Prov. 15. v. 1.

Suavi reſponſo mollitur ira. Bercher. in var. inſtr.

1. SApiens modum incendium iræ & excandeſcentiæ noſtræ contra injuriantem ſopiendi in verbis mitibus, benignis, & humilibus conſiſtere docet, dum ait: *Sermo mollis frangit iram.* In aliquibus Lyciæ montibus talis habetur ignis, ut, quidquid ſibi offeratur, conſumat uſque ad ipſos etiam duriſſimos lapides, neque niſi per terram, aut fænum extingui poteſt. Quid aliud injuriantis eſt indignatio, quam ignis, utpote *accenſio ſanguinis circa cor?* hæc igitur inflammatio verbo miti, placido, humilique extingui poteſt, ſiquidem *reſponſio mollis frangit iram,* ubi Theodotius legit: *Reſponſio delicata;* Tygurina: *Reſponſio mitis;* Syriaca: *verbum molle avertit iram.* Ubi Cajetanus ita diſcurrit: *Experimur quod reſponſio mollis efficit, ut iratus retrahat iram ſuam, quo contra ſi reſponſum fuerit, verbum contriſtans aſcendet furor irati, creſcit ira in furorem. Et ratio in promptu eſt, quia multiplicatur cauſa iræ, dicendo ſermonem contriſtantem, ira enim ex triſtitia ſurgit, reſponſione vero molli minuitur iræ materia, iratus enim videns humiliatum contra quem iraſcitur, retrahit iram tamquam deſierit contra quem iraſcatur.*

Theodot. Tygurina. Syriaca. Cajetanus.

Probatur variis ſimilitudinibus.

2. Si ſagittæ in materiam mollem, teneramque incidant, facile enervantur, ſi vero in reſiſtentem & duram, vires exercent. Unde S. Baſilius ita in præſenti diſcurrit: *Nonne vides quemadmodum ſagittæ ſi duriora offendant, reſultant ac excidunt, in mollibus vero ac obedientibus facile figuntur; ita & in contumeliis evenit; qui eis occurrit & reſiſtere quærit, illas in ſeſe recipit, qui autem manſuetudine ac patientia armatus ad eas excipiendas ſe præparavit, omnino excutiet ac evitabit.* D. Chryſoſtomus ad eumdem finem aquæ adducit proprietatem, cujus proprium eſt flammam extinguere, eumdem namque effectum, iracundiam injuriantis extinguendo, manſuetudo & benignitas operatur. *Nihil manſuetudine violentius,* inquit ille, *nam ſicut rogum cum valde accenditur, aqua injecta reſtinguit, ita & animum camino magis exardeſcentem verbum cum manſuetudine prolatum extinguit, & duplex inde nobis lucrum accreſcit, tum quod nos manſuetudinem declaramus, tum quod fratris indignationem ceſſare facimus, & mentem ejus à turbatione liberamus,* S. Ambroſius ad conſilium ſe reflectens Evangelicum de præbenda maxilla ſiniſtra poſt dexteram percuſſam, inquit: *Quid tam mitem quam percutienti maxillam præbere alteram? nonne omnis indignationis frangitur impetus, ira ſedatur? nonne ſic per patientiam, ut ſua amplius pœnitentia reverberes verberantem? ita erit, ut & injuriam repellas, & gratiam quæras,* quaſi diceret, hic aptus eſt modus, tum ſe ſuaviter vindicandi de acceptis injuriis tum ſibi eodem tempore injuriantem reconciliandi; Unde Spiritus S. de quo S. Mater Eccleſia canit, dulcis hoſpes animæ, cujus etiam S. Paulus benignitatem & manſuetudinem fructus eſſe agnovit, ſequentem Eccleſiaſtico dictavit ſententiam: *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.*

S. Baſil. h. 10. de ira. D. Chryſ. h. 58 in Gen. in fine. S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 6. Gal. 5. 23. Eccli. 6. 5.

Doctrina S. Auguſtini. S. Aug. in regul. Tom. 1. cap. fin. Hug. Card. Prov. 15.

Duo præclara exempla manſuetudinis injuria affectorum.

3. Inter alias à S. Auguſtino Monachis ſuis præſcriptas regulas hæc quoque legitur: *à verbis durioribus parcite; quæ ſi emiſſa fuerint ex ore veſtro, non pigeat ex ipſo ore proferre medicamenta unde facta ſunt vulnera;* hoc autem medicamentum lenitivum eſſe debet, id eſt, mitis quædam & benigna reſponſio. Hugo Cardin. factum quoddam refert, quod etiam diverſis cum circumſtantiis à Dionyſio Carth. narratur; ambo vero Hiſtoriam hanc ex vitis Patrum deſumpſerunt. Cum enim Abbas quidam Monachum quemdam juxta morem ad civitatem miſiſſet, ut neceſſariam Monaſterio proviſionem compararet, in proſcriptum quemdam hominem incidens zelo quodam non tamen ſecundum ſcientiam moderato abreptus eumdem interrogavit dicens: *quo vadis Dæmon? & ille reſpondit: Tu experieris me eſſe Dæmonem; & extracto gladio occidit eum.* Abbas vero à quo prædictus Monachus miſſus fuerat eidem latroni obvius factus amicabiliter eumdem ſalutavit; *quem raptorem iterum Abbas inveniens* inquit Hiſtoria: *dixit ei ſalve frater, & ille reſpondit, non frater tuus, ſed frater Dæmonum ſum, & ſecutus Abbatem factus eſt Monachus;* Circa quam Hiſtoriam S. Hieron. ait: *Vide quid lenitas ſermonis fecerit, & quid auſteritas.* In Prato ſpirituali aliud quoddam ſimile refertur exemplum. Ruſticus enim quidam citra cauſam Abbatem Servium inurbane tractarat, qui cum improperia non modo patienter toleraret, ſed & inſuper benigne ruſtico reſponderet, non modo impium placavit, ſed & in tantum convertit, ut ad pedes Abbatis proſtratus, veniam petierit, monaſticumque ſtatum amplexus fuerit, nec mirum, quia ut S. Chryſoſt. ſcribit: *Quis non mirabitur eum, qui opprimentium contumelias æquo animo perfert? quemadmodum enim etiam cum juſte quiſpiam torquetur, ſi magno animo patitur, injuſte cruciari multis videtur; ſic qui cum injuria vexatur, ſi non perfert, jure puniri putabitur, ac deridebitur, quaſi mancipium ab ira diſtractus, & animi nobilitatem furori ſubjiciens.*

Sophron. prat. Spir. c. ult. D. Chryſ. hom. 38. in Matt.

Aliud præclaræ mitiatis exemplum. Sur. 10. Octob. c. 9

4. Scopulum hunc Sanctus quidam cui nomen Joannes, Religionis Canonicorum Regularium dexterrime evitavit, de quo Surius in hæc diſcurrit verba: *quidam è fratribus monaſterii hujus magno furore commotus, procaciter ingreſſus in aulam, ubi vir manſuetus cum quibuſdam familiariter conferebat, multa in eum convitia contumelioſe jactitabat, minis & clamoribus id ſe effecturum ſperans, ut ira promoveretur. At ille fellis expers, ne verbum quidem ei reſpondit. Id cernens quidam, præ cæteris vero Dei familiarior, cur tam inquit atrocia hujus hominis dicta perfers, cum verbo uno edicere poſſis, ut redeat ad cubiculum ſuum? vide quas ſuis verbis rationes prætexit, ut quæ ex latentis nequitiæ fovea tumens ſuperbia innocentiæ proculcatrix caput exerat ſuum? quid ita negligis exiſtimationem tuam, honoriſque tui injuriam? cur tanta nequitia ad miniſtrum non reprimis? Ei beatus vir ſic reſpondit: ſi flamma vorax ædificii tecta lambens in ſublime feratur, num tu conſulte facturum putabis, eum, qui plus etiam materiæ in flammam injicere velit? frater iſte ad præſens magno ardet furoris æſtu, cui ſi ego comminationum faculas admovere velim, furor ejus magis magiſque inflammabitur, atque ita fiet, ut in rectam viam facile & amanter revocari non poſſit; ſed ubi hæc flamma deferbuerit, tunc demum ad opportuna remedia animo deliberato accedemus.*

5. Sapiens in Parabolis ſuis eamdem materiam tractans, ita ſcribit: *Fatuus ſtatim indicat iram ſuam,* Prov. 12. v. 16.

qui

Ira, eſt proprietas fatuorum.
Dion. Carthuſianus ibid.

qui autem diſſimulat injuriam, callidus eſt. Ubi Carthuſianus ita ad præſens diſcurrit intentum: *Foris erumpit per iracundiæ ſigna, & flammam ſuæ commotionis evaporat per verba & geſtus diſtortos* (de iracundo loquitur injuriante) *non attendens quàm inhoneſtum ſit hoc, nam paſſioni ſubjectus nec per manſuetudinem refrænare ſe didicit, idcirco per iram totaliter excæcatur ejus ratio, propter quod rectè ſtultus vocatur,* ſi quando mare ſpumans tempeſtuoſas inflatasque ſuas cœlum verſus elevat undas, qualiter mitigantur & ſedantur? *& dixit uſque huc venies & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Suam itaque iram & faſtum arenæ terræque tactu reprimit; quam ipſiſſimam ſimilitudinem Nazianz. ita ad præſens applicat intentum, dicens: *Verbis tuis frangatur, atque moribus blandiſſimis ſolutus inſtar fluctuum ad terram illico.* Mitis ſiquidem & placida vox injuriantem reprimit, ſedat & humiliat: *Reſponſio mollis frangit iram.*

Job. 38. 11.
Nazianz. in arm. adv. iram.

6. Circa hæc ipſa verba Sapientis Cornelius à Lapide talem format Diſcurſum: *Injuria frangitur ſubmiſſione, mitique reſponſo, quo quis ſe irato quaſi ſubjicit & proſternit, domatur & vincitur. Tunc enim iratus & injuria affectus, videtur ultionem peregiſſe, & honorem ſuum recuperaſſe, cum reum vel æmulum ſibi ſubjectum & quaſi ſupplicem aſpicit.* Sæpe namque fieri ſolet, ut alium improperiis impetens, ſe prius ab eodem offenſum fuiſſe injuriamque ab eo, cui inſultat, accepiſſe, arbitretur, quem proinde poſt acceptas injurias minime iraſci, ſed potius patientem & mitem eſſe conſpiciens, quid mirum, ſi & ipſe placetur.

Corn. à Lap. in Prov. 15.
Iracundia contumeliantis frangitur verbis manſuetis.

7. Servus Dei Joannes Baptiſta Fulginienſis ſuo aliquando conſilio & directione, ut in vita ejus traditur, juvenem induxerat, ut Capucinorum ſe dederet obſervantiæ, quod dum pater filii conſilio & ſuaſu hujus ſancti viri factum eſſe intelligeret, injuriis, minisque in eum acribus invectus, verbera illi intentavit, prima data occaſione eidem infligenda. S. Vir Dei autem hoc audito ad ejus ſe pedes proſtravit, promptum ſe eſſe dicens, ad quamvis ab eo pœnam recipiendam, ſiquidem deteriora ſe pro peccatis ſuis meruiſſe agnoſceret. Quibus humilitatis & manſuetudinis actibus viſis arrogans vir ille ad cordis redactus eſt teneritudinem, oculisque lachrymantibus inſultum ei factum deteſtans de terra eum elevavit, dicens: optime à ſe factum eſſe, quod filium ſuum ad religionem dimiſerit, quia ſi in ſæculo permanſiſſet in eminenti fuiſſet periculo, ne malo vitam ſuam fine clauderet. S. Anſelmus ſuper illud Apoſtoli monitum in Epiſtola ad Roman. *Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes, non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ,* ita ad propoſitum noſtrum ſcribit: *Ille dat locum iræ, qui iram ſuperbientium humiliter fugiendo declinat, non ſe contra receptas contumelias erigens, ſed de loco pia humilitate recedens.*

l. 2. c. 19. vita Joan. Bapt. Vitell. Fulginat.
Inſigne exemplum manſuetudinis & patientiæ contra contumeliantem.
Rom. 12. v. 18.
S. Anſ. ib.

8. S. Ambroſius illa Pſalmi exponens verba: *poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me.* Textum hunc de injuria intelligendum eſſe cenſet, quam David à Semei recipiens, nullum defenſionis protulit verbum, ſed potius ſumma cum humilitate ſuos in vindictam paratos cohibuit; quam virtutem dictus Sanctus admirans ait: *quid enim magnum de homine invalido vindicari, quem ad furorem aliter urgebat, in cujus nece peccator habuiſſet voluntatis effectum? Non gladio Diabolus, ſed verbo Dei vincitur.* Per actus itaque humilitatis ſuæ, quæ hac in occaſione ſingulariter in eo emicuit, victoriam retulit contra dæmonem, qui contumeliantem inſtigabat. Hinc & S. Dorotheus in ſermone cui titulus eſt (*de ira & injuriarum memoria non habenda*) ita diſcurrit: *ubi cordis demiſſio ſeu humilitas ineſt, quid moliri, quid efficere obſecro poterit furor, & præteritarum injuriarum reminiſcentia? ajebat Zoſimus Abbas: ſi univerſa præſtigia, machinas & artes ſuas moveret ac strueret, Diabolus una cum omni ſuo illo dæmonum cuneo, nulla erunt omnes ejus inſidiæ artes & conatus.*

Pſ. 38. v. 2.
David per actum humilitatis vicit Diabolum & Saulem.
S. Ambr. ibid.
S. Doroth. ſerm 8.

9. In obſtinatioribus urbium inexpugnabilium obſidionibus, obſeſſi integras bombardarum, aliarumque machinarum militarium tempeſtates ejaculari ſolent; ſed qualiter hæ omnes ab arte & induſtria militari reprimuntur ac redduntur inutiles? materia iis objicitur mollis V. G. lana, terra, faſces aut ſimilia alia, quæ omnem impetus illius deſtruit vigorem, ſicut enim glandium ictus materiam lædunt duram, & lapides fortiſſimos rumpunt, ita econtra per materiam teneram ac mollem penitus enervantur. Ita quoque in præſenti, nam *reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem.*

Simile glandium bombardarum.

10. Jeremias quemdam nobis perfectæ virtutis virum, multisque non unius ſed plurium exacerbarum improperiis deſcribere volens, ita diſcurrit: *Saturabitur opprobriis, Sedebit ſolitarius & tacebit, quia levavit ſuper ſe,* ex eo namque ſono quis utrum magno Spiritu polleat, dignari poteſt; quare igitur ex omnibus his improperiis commodum vel incommodum hauſit? forſitan ea ulciſci ſtatuit? forſitan offenſas vindicare, ſe juſtificare aut defendere molitus eſt? nequaquam; ſed *dabit percutienti ſe maxillam, ponet in pulvere os ſuum.* Quis iſte eſt pulvis? ille ſcilicet, qui bombardarum ictibus ad omnem eorum vigorem atterendum opponi ſolet; *reſponſio mollis frangit iram,* nec hoc ipſum cuipiam difficile accidet, præſertim ſi quis omni injuria ſe dignum eſſe reputavit, tunc enim cum ſubmiſſione, & benignitate reſpondebit, ſicque ſuperbum placabit; Interl. circa prædictum textum ita diſcurrit: *dabit in ſepultura vel in foſſura os ſuum, memorans, quia pulvis eſt, & in pulverem revertetur.* Et Gloſſa ordinaria ait: *principium eſt profeſſionis noſtræ in pulvere os ponere, & momentis ſingulis quod ſumus pulvis cogitare.* Lyranus autem longe aptius ad præſens diſcurrit intentum, quando inquit: *ponet in pulvere os ſuum, humiliter loquendo;* ubi & verba illa præcedentia (*ſedebit ſolitarius & tacebit*) conſiderans ſubjungit *& quia quanto quis in Deum elevatur, tanto verius humiliatur, cogitans ſuam fragilitatem juxta divinam Majeſtatem, ideo ſubditur; ponet in pulvere os ſuum.* Quem eumdem Jeremiæ textum conſiderans Rupertus Abbas, ita acute ſermocinatur: *Non in cœlo, ſed in pulvere ponet os ſuum, audiens ſibi dicentem Magiſtrum bonum, diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Cui & Dion. Carth. ſubſcribit, dum ait: *Ponet in pulvere os ſuum, id eſt, pulverem & cinerem ſe eſſe fatebitur, nec ſuperba loquetur.* Cui Comment. illud S. Bonav. ſimillimum eſt dicentis: *Profunditas humilitatis Rabanus: Ille in pulvere os ſuum ponit, qui humiliter ſentiens, fragilem ſe eſſe cognoſcit.*

Thren. 3. 30 & 28.
Quisnam ſit Vir perfectæ virtutis in opprobriis.
Interl.
Gloſſa ibid.
Lyran.
Rup. Abb. c. 68. in Jer.
Dion. Carth. ib.
S. Bonav.

11. Quis majoribus umquam opprobriis quam Christus in vita & morte ſua oneratus fuit? contra quem exacerbati impii dicebant ad invicem: *Contumelia & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus;* quem textum Hugo Card. diſcutiens, Chriſtum pro Dei Filio propter ſuam in improperiis monſtratam humilitatem agnitum fuiſſe concludens, ita diſcurrit: *ut ſciamus reverentiam ejus, id eſt, humilitatem & patientiam, de qua Hebr. 5. exauditus eſt pro ſua reverentia. Quaſi ſapiens Diſputator reſpondit ad primam objectionem, id eſt, ad contumelias humilitatem.* Quæ humilitas ſufficiens fuit,

Chriſtus pro Dei Filio agnitus fuit ex humilitate, in improperiis exhibita.
Sap. 2. 19.
Hug. Card. ibid.

fuis, ut latronem in Apoſtolum & ſatellites in Chriſtianos commutaret, dicente Evangeliſta: *percutientes pectora ſua revertebantur &c.* hiſque omnibus dictis eminentiſſimus authoritatem ſubnectit S. Bern. ita de Redemptore loquentis: *Ad vulnera patiens fuit, ad opprobria humilis.* Et ita quidem revera contingit, qui namque vere dotatus eſt humilitate, eam dum injuriatur, manifeſtat, quia ſcilicet injurias non ſentit, aut placide manſueteque reſpondet, omni ſe dignum reputans vilipendio. *Qui ſtudet humilitati*, quondam dicebat S. Joannes Climacus: *non curat convitia.* Cui accinit S. Bernardus, quando in libro *de interiori domo*, hoc ſequens tradit documentum: *qui laudem non appetit, nec contumelias ſentit.*

Luc. 23. v. 48.

Schol. 25. ad grad. 25. Clim.

S. Bern. de inter. domo c. 43.

12. S. Baſilius ex illis Pſalmiſtæ manſuetiſſimi verbis: *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea?* hanc eamdem in verba ſequentia eruit veritatem, inquiens: *Eliminata omni ſuperbia, rite quis virtutem humilitatis aſſequetur. Impoſſibile enim fit, eum qui, non ſibi perſuaſit omnium opera indigere, omniumque eſſe ſe noviſſimum, poſſe aliquando dum inceſſitur quodam convitio pervincere iram.* Quo forte etiam ſponſus in ſacris Canticis reſpexit, quando dilectam ſuam ita laudat: *Sicut vitta coccinea labia tua & eloquium tuum dulce.* Sed dicet quis quæ inter vocem benignam & vittam rubeam poteſt eſſe proportio? vitta ſparſos ſimul unit connectitque capillos; atque ita inferre voluit Salomon, quod anima electa, divinique amantis ſponſa omnes cogitationes & ſermones ſuos in charitate (*charitas quod eſt vinculum*) per colorem rubeum denotata onire debeat; in charitate inquam, quæ *non agit perperam* non percutit, non retundit injurias, ſed verbis ſuavibus placide reſpondet: *Et eloquium tuum dulce.*

Pſ. 61. 2. S. Baſil. ib.

Proſecutio ejuſdem argumenti.

Cant. 4. v. 3.

Col. 3. 14.

1. Cor. 13. v. 4.

13. Equidem quod improperium animæ alicui amanti gravius impingi poſſet, quam eam brutam nigramque appellare? hic autem ipſe titulus ſponſæ datus fuit, ſed quid eam reſpondiſſe putetis? *Nigra ſum, ſed formoſa filia Jeruſalem.* Ubi S. Bernardus ita diſcurrit: *Non reddidit maledictum pro maledicto, ſed etiam benedixit, filias Jeruſalem vocans, quæ magis pro ſua nequitia filiæ Babylonis vel filiæ Baal appellare meruerant.* Ita quoque Anna Samuelis mater, quando de ebrietate redarguebatur, ſuaviter reſpondit: *nequaquam Domine mi.* Circa quæ verba ſubtiliter commentans D. Chryſ. ait: *qui contumelioſe locutus fuerat, eum appellat Dominum*, ita & in die Pentecoſtes quando Apoſtolis à Synagoga injuriam paſſis, utpote de ebrietatis vitio injuſte reprehenſis (*quia muſto pleni ſunt iſti*) nomine omnium reſpondit S. Petrus: *non enim ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt.* Uti idem dictus S. Doctor eamdem notat virtutem inquiens: *non dixit ſicut vos ſubſannatis, neque ſicut vos ridetis, ſed ſicut ſuſpicamini.* Quæ adeo mitis reſponſio tantæ fuit efficaciæ, ut mortale plurimorum Judæorum odium placarit, eoſque permoverit, ut benigno prædicationi S. Petri aures præberent, & aliquot eorum millia ad Chriſti fidem perducerentur; & quid mirum? *reſponſio mollis frangit iram.*

Contumeliæ retundendæ manſuetis verbis.

S. Bern. ſerm. 25. in Cant.

1. Reg. 1. v. 15.

D. Chryſ. Hom. de Anna.

Act. Ap. 2. v. 13.

Ibid. v. 15.

D. Chryſ. Hom. 5. in Acta.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Silere, nec injuriantem retundere, modo juſtum & debitum abſit reſpondendi motivum, maxima eſt virtutis.

THEMA.

Ponet in pulvere os ſuum, ... dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis. Thren. 3. v. 29. 30.

1. Jeremias hominem mitem inque injuriis patientem his verbis deſcribit, qui non modo eas ſuffert, ſed & ipſas in ſe provocat, vultum colaphis porrigens, ſeque opprobriis veluti delicato cibo ſaturans: *dabit percutienti ſe maxillam ſaturabitur opprobriis.* Id autem quod in præſenti nobis ſingulariter ponderandum erit, ſilentium eſt, atque taciturnitas, qua omnia improperia modeſtiſſime excipere debemus, ſiquidem *in ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra.* Ita ut injuriantibus non reſpondeamus, niſi per ſapiens prudenſque ſilentium. Porro Vulgata legit: *ponet in pulvere os ſuum*, alii vertunt *in ſepulturam*; quam verſionem S. Ambr. ſecutus ita diſcurrit: *quod ait dabit in ſepulturam os ſuum, oſtendit quamdam ſupra modum patientiæ taciturnitatem, ut tamquam ſepeliat os proprium, ne loquatur, & velut quodam virtutum aggere obſtruat, ne vocem doloris emittat; tantum pondus afferens patientia, quam ſpes foveat, ut vocem ipſam vel quodam buſto ac tumulo ſepeliat ac includat, quam nulla exterquere, & nulla excitare poſſit injuria.* Quod idem in S. Paſchaſio expreſſum invenimus dogma.

Optimum remedium contra improperia, eſt ſilentium.

Iſa. 30. 15.

S. Ambr. ſer 10. in Pſ. 118.

2. In tota Scriptura à nullo penitus meliorem pro injuriis ſufferendis eruditionem expectare poſſumus, quam à Davide, qui ideo *vir erat ſecundum cor Dei*, ut ſupra diximus, quia hæc manſuetudinis virtus ſingulariter in eo relucebat hinc & exemplo ſuo nos ad eamdem ſæpe invitat; quando inter alia dum aliquando hujuſmodi adverſariorum ſuorum inſultus & maledicta commemoraſſet, ſubjongit inſpiciens: *Ego autem tamquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum, & factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.* Et in ſequenti Pſalmo proſequitur, inquiens: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me, obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.* Ubi S. Ambr. advertit Davidem non dixiſſe ſe ſurdum aut mutum fuiſſe, ut injurias vel non audire, vel iis reſpondere non potuiſſet, ſed potius ſe geſſiſſe, inſtar alicujus, qui nec loquelam nec auditum habet. Unde ita ſanctus hic diſcurrit Doctor: *Non dixit, quia ſimulabam me non audire, quæ dicerent, ſed non audiebam dixit, quod quando intentione mentis vocem loquentis excluderet, nec aperiret os ſuum ſicut mutus. Beatus qui poteſt tantam habere virtutem, ut laceſſitus non iraſcatur, commotus ſi nolit ulciſci.* Hinc & Hugo Card. illa ejuſdem Pſalmiſtæ verba (*obmutui & non aperui os meum*) conſiderans, hunc ipſiſſimum arrogantiam injuriantium reprimendi & confundendi aptiſſimum modum eſſe, reſolvit in hæc verba: *nec melius reprimitur aut confunditur exprobratio inſipientis, quam tacendo & patienter & manſuete ſuſtinendo*, juxta illud S. Petri aſſertum: *ut benefacientes obmuteſcere faciatis improborum hominum ignorantiam.*

Hoc optime novetis David.

Pſ. 37. 14.

Pſ. 38. v. 2.

S. Ambr. in Pſal. 37.

Pſal. 38. 3. Hug. Card.

1. Petr. 2. v. 15.

3. Alb. M. Davidem poſtquam ſe improperiis impetitum fuiſſe dixiſſet, modum ſubito, quo illa ſuſtinuerit ſubjungere advertit, dicens: *quia ſilenter omnino, ait enim ita: dediſti opprobrium inſipienti, & ego quid? obmutui, ut non reſponderem juxta illud Prov. 26. Ne reſpondeas ſtulto ſecundum ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis, & hoc ſecundum Conſilium Ariſtotelis, hoc enim fuit de ænigmatibus ejus: Ignem gladio confodiat, iracundiam verbo ne laceſſas.* Quod idem Pſalmiſtæ ſilentium novis conſiderationibus proſequitur & ſublimat S. Ambr. dicens: *David tacendo vicit adverſarios ſuos.*

Alb. Mag. ibid.

David tacendo vicit adverſarios.

S. Ambr. in Pſalm. 37.

Quod ſilentium tanto admirabilius, tantoq; magis meritorium extitit, quanto magis ad irritandum ipſum omnes adhibitæ fuere in contrarium machinæ. *Tacebat David*, inquit dictus Sanctus, *loquebantur inimici provocabant ut aliquid & ipſe loqueretur.* Qua ſingulariſſima victoria nequaquam ſe ſaturare potens S. hic Doctor, ad ejuſdem delicias guſtandas, & ad opprobria patienter ſufferenda, exemplum nobis proponit ſilentii ejuſdem Vatis, ipſumque veluti normam quam imitemur, porro exhibet in hæc verba: *Quid enim eſt opus moveri, cum audimus convitia? cur non imitemur dicentem: obmutui & humiliatus ſum, & ſilui a bonis? an hoc dixit tantummodo, & non fecit, David? imo & fecit, nam cum ei convitiaretur Semei, tacebat David, & quamvis ſeptus armatis, non retorquebat convitium, non ultionem quærebat, confſque ut dicente ſibi Sarvia filio, quod vindicare in eum vellet, non permiſerit. Ibat ergo tamquam mutus & humiliatus, ita tacens, nec movebatur, cum vir appellaretur ſanguinũ, qui erat conſcius propria manſuetudinis.* Orig. ingenioſam & utilem ſcripſit homiliam ſuper hunc Pſ. 38. in quo David ſæpius ſe univeum opprobriorum inimicorum ſuorum ſcopum fuiſſe, eademque patienter & in ſilentio pertuliſſe repetit: in hac homilia inter cætera dicit: *dum conſiſtit peccator adverſum me, obmutui & ſilui a bonis. id eſt, ſi aliquando peccator aſtitit adverſum me, & loquebatur de me male, & obtrectabat, atque irritabat me, ut ſimilia ei redderem, & paria de meo ore proferrem ego in illo tempore ſilentium meditabar, ut nihil penitus reſponderem.* Pergit ideo Origenes ulterius oſtendendu, quod licet homines parum timorati contionio ſtudeant, ut invenire modum poſſit receptas vindicandi injurias, anima tamen hominis juſti in mediis injuriis taceat, & patientiam exerceat; horum namque verborum: *ſilui à bonis*, hunc ſenſum eſſe dicit: *non dixit, & ſilui tantummodo, ſed à bonis ſilui, in quo oſtendit, quod cum ſint in me bona & edoctus atque inſtitutus ſim bonis dogmatibus, atque diſciplinis, & poſſim etiam cæteros docere, quæ bona ſunt, tamen in eo tempore quo peccator conſiſtit adverſum me, & convitiis laceſſit, ac jurgiis, ego etiam bona verba cohibeo & reprimo, ne vel ille ignem ſuæ perditionis inflammem, dum non poteſt pariter parere malis, & conſpicere bona ne ſermonum meorum faciam detrimentum.* Idem quoque ulterius demonſtrat, quod virtus & perfectio animæ juſtæ in tacendo, & nonnumquam etiam in loquendo ſuo tempore conſiſtat, *ſi aliquantum profeci nondum tamen perfectus ſum, & taceo, & fero convitia patienter, neque quidquam omnino reſpondeo. Si vero ſum perfectus, non taceo,* at vero quiſnam eſt modus linguam innoxie laxandi? *cum maledicor benedico, ſicut & Paulus dicebat, maledicimur, & benedicimus.*

S. Ambr. 1. de offic. c. 7.

Orig. Hom. 1. in Pſal. 38.

Utiliſſima doctrina pro injuriato.

Caſſ. Coll. 16. c. 26.

4. Caſſianus eximius ille ſpiritualis vitæ Magiſter, ſequentem habet doctrinam monachis quidem traditam, attamen omnibus cujuſcumque demum ſint vocationis utiliſſimam, dicit enim: *Hæc ab his qui ſodalitatis affectum cupiunt inviolabilem cuſtodire, præ omnibus obſervanda cenſemus, ut primum cujuslibet injuriis laceſſitus, non ſolum labia ſed etiam profunda pectoris ſui Monachus tranquilla cuſtodiat, quæ tamen ſi ſenſerit, vel tenuiter fuiſſe turbata, omni ſemetipſum taciturnitate contineat, & illud quod Pſalmiſta commemorat, diligenter obſervet: turbatus ſum, & non ſum locutus, & dixi cuſtodiam vias meas &c. Nec præſentem conſiderans ſtatũ ea proferat, quæ ad horam turbulentus ſuggerit furor dictatq; animus exaſperatus, ſed vel recolat gratiam præteritæ charitatis, vel reformandæ pacis redintegrationem mente proſpiciat.* Myſterio utique non vacat phraſis illa Prophetæ, qua ſe ori ſuo cuſtodiam ſive vigiliam adhibuiſſe, dicit: *Poſui ori meo cuſtodiam:* Etenim vigilum officium poſtulat, ut ſe juxta portam ſtatuant, eamque cuſtodiant, ne quis inde egrediatur qui violenter in urbe retinetur; eodem modo David dicere voluiſſe videtur, ſe appetitum iraſcibilem intra ſe captivum, ligatum & timore Dei, patientia, manſuetudine & charitate (quæ vinculum perfectionis appellatur) aſtrictum & vinctum tenuiſſe, ne in verba iracunda prorumperet; quænam vero erat hæc cuſtodia? *Obmutui & ſilui*, cum enim veriſſimum ſit, quod patientia opus perfectum habet, ut Doctor Angelicus teſtatur: Veræ & perfectæ ſapientiæ indicium erit inter opprobria tacere: *Meritum ſumitur ex parte ſapientis*, inquit S. Thomas, *patientiam quam habuit oſtendit cum dicit: Obmutui. Signum patientia eſt, quod homo cum verba opprobrii inferuntur ei, non reddit malum pro malo? ſicut Chriſtus 1. Petri 2. cum malediceretur non maledicebat: Obmutui ab opprobriis contra proximum.* S. Valerianus in quadam homilia, *in bono conſervandæ pacis* ad noſtram inſtructionem ita ſcribit: *Beatos illos judico, qui verba labiorum ſuorum tacito ore cuſtodiunt, & memores cæleſtium mandatorum, alterius vocis contumeliam non requirunt. Ceſſant enim odia, ubi non reputatur injuria, nec habet ullam virtutem iracundia, ſi deſit unius in contentione perſona. Ita duplex patientiam manet victoria, hominem viciſſe proprios animorum motus & temperaſſe motus, alienos.*

Pſ. 38. 2.

Similitudo Vigilum ad portas Civitatis.

Coloſſ. 3. v. 14.

Jac. 1. 4.

S. Valerian. hom. 22.

5. Quotidiana nos docet experientia, quod quando ventus aliquid ſortitur, quod ipſum promoveat, ingentem excitet ſtrepitum & rumorem, quando vero nullum habet ſubſidium, placide ſe componat ſic enim videbitis, quod ſi unam portam ſolam alicujus conclavis aperueritis, ventus nullum prorſus ſtrepitum faciat; econtra vero ſi etiam directe ex oppoſito collocatam patulam eſſe feceritis, ſubito ventus furere omniaque quæ in conclavi ſunt, evertere ſolet: Idemquoque accidit, quando inter litigantes ambo ſimul, ſcilicet injuriatus & injuriatus ora ſua aperiunt, ita ut ſi unus verbum aliquod pungitivum in medium protulerit, alter viciſſim verbo magis injurioſo reſpondeat, hinc enim à verbis tranſitur ad rixas; ab his vero ad vulnera & tandem ad ſtrages & cædes. Unde Eccleſiaſticus monet, inquiens: *Audiſti verbum adverſus proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te diſrumpet.* Quidnam vero hiſce verbis inſinuare nobis voluit? hoc nimirum quod videlicet, ſi aliquam inaudieris contumeliam quæ famam & honorem tuum lædat, te mortifices non ulciſcendo eamdem; quando cor & mentem noſtram impetuoſus quidam aliquot furoris ventus ingreditur, non aperiamus oris noſtri portam ad illi ſe opponendum, faciendamque reſiſtentiam? ſed potius *commoriatur in te, fidens quoniam non te diſrumpet*; unicum enim verbum licet contumelioſum ſit, non te faciet crepare, ſi quieto animo illud exceperis, illudque minime ultus fueris. Conſerva ſemper accenſum lumen illud, quod habitationis tuæ tenebras in obſcuritate noctis diffugat, quod ſi vero portam vel feneſtram apperueris, & lumen extinguetur, & tu in tenebrarum obſcuritate hinc inde palpitabis. Quot ſunt, qui in æternæ damnationis barathrum præcipitantur, eo quod aperiendo portam, id eſt, os ad repellendam injuriam, charitatis erga proximos noſtros lumen extinxerunt? *qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet*, inquit S. Jo. *qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit, quo eat.* D. Chryſ. ad hoc propoſitum ita ſcribit: *non vides in ædibus quando ex adverſo & di-*

Aliud ſimile venti.

Eccli. 19. v. 10.

S. Joann. 2. v. 10.

D. Chryſoſt. Hom. 11.

ad 1. Theſ.

& directè ſteterint duæ januæ, ſicque ventus vehemens, ſi alteram clauſeris, nihil prodeſt ventus, ſed magna pars ejus iterum præſcinditur, nunc quoque duæ ſunt januæ, os tuum, & os ejus, qui te contumeliis afficit, & convitiis, ſi tuam clauſeris, extinguis totum Spiritum, ſin autem aperueris, non poteſt cohiberi. De hac quoque ſimilitudine prius his verbis dixerat: *Os eſt oſtium, claude & obſera, ut & lucem præbeat, & externam repellat irruptionem; ut exempli cauſa, ſi te contumelia affecit, os claude, nam ſi aperueris, ventum excitas & ventilas.*

Lepida hiſtoria.

6. Pater Drexelius curioſam quamdam huicque propoſito noſtro accomodam refert hiſtoriam. Cum enim mulier quædam apud virum quemdam ſapientem & diſcretum de marito ſuo conquereretur, quod quaſi ſemper ebrius quotidie cum ipſa contenderet, injuriis illam onerando, quas illa reciprocis injuriis rependens, pacem domus turbabat; vir autem ille huic mulieri de remedio providere volens, ne deinceps major in domo ejus accenderetur ignis, nec ipſa ad reciproca improperia prorumperet, aquam è vicino fonte hauſtam illam ſumere juſſit, eamdemque marito domum redeunte, in toto tempore quo vir ejus injurias evomebat clauſo ore retinere, quod conſilium ipſa prompte executa, virtutemque aquæ admirata fuit, utpote cui hanc attribuebat virtutem, quod iram ejus compeſcuiſſet, ne referret injurias, non re reflectens, quod eaſdem per taciturnitatem & ſilentium ſuperaſſet. Cui hiſtoriæ optime & appoſite quadrat dictum illud Sapientis: *Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum*; ſi enim mulier illa aquam expuiſſet ad reddendum improperia pro improperiis, irreconciliabiles excitaſſet contentiones, majorisque iræ & furoris ignem in ambobus accendiſſet. Unde D. Gregorius M. ait: *Aqua dimittitur, cum linguæ fluxus effunditur.* D. Chryſ. pariter ſilentium inter injurias ſequenti motivo ſuadet, dicit enim: *Malum hominem tacendo, & locum dando melius vincis, quam reſpondendo, quia malitia non inſtruitur ſermonibus ſed excitatur.* Sicut enim ignem extinguere volens, caveas ne oleum ei infundas, ſecus enim flamma ejus magis accenderetur, eodem modo verbum iracundum injuriatorem magis accendit, ad multiplicandum improperia juxta illud: *ſermo durus ſuſcitat furorem.* S. Valer. in præallegata homilia poſt conſiderata ſequentia Pſalmiſtæ verba: *Pone Domine cuſtodiam ori meo & oſtium circumſtantiæ labiis meis*, inquit, *ſi non vis injuriam pati, religa plectrum oris tui, & obtura aures tuas, ne ad te iraſcentis fratris verba perveniant, aut certe ſi pervenerint, ſi ſilentio deputentur, ſic fit ut conceptus furor virtutem perdat ſi una tacente alter ſolus inſaniat.* Epictetus inſignis Philoſophus ita hac de re diſcurrit: *Audire convitia, quid ipſum per ſe eſt? adſta lapidi, eique convitiare. Quid proficies? ſi quis ergo ut lapis audierit, quam è ſuis maledictis capiet utilitatem convitiator? ſin convitiator ejus cui maledicit imbecillitatem tamquam ſcalas prehenderit, tunc aliquid proficiet.* Agaton Abbas dicere ſolebat: *ſi habitas cum proximo, eſto ſicut columna lapidea, quæ ſi injuriatur, non iraſcitur.* S. Bern. in quodam ſermonum ſuorum *de modo bene vivendi*, modum nos docet vitam agendi tranquillam & imperturbabilem, tametſi foris maledicentiis & contumeliis impetamur; dicit enim: *quamvis te quiſquam irriſet, quamvis convitium dicat, quamvis injuriam faciat, quamvis afficiat contumeliis, tu ſile, tu tace, tu diſſimula, tu contemne, tu non loquaris, tu tene ſilentium, ad injuriam non reſpondeas, convitium non retorqueas.* Sed dicetis forſitan hoc ipſum ſignum eſſe hominis ignari, aſt contra eſt quia ut idem mox ſubdit Sanctus: *Tacendo citius vinces.*

Prov. 17. v. 14. — *S. Greg. l. 5. mor. c. 13.* — *Chryſoſt. Hom. 38. in Matth.* — Oleum igni infuſum excitat flammas; ſic verbum durum convitianti datum, ſtrat. — *Prov. 15. v. 1.* — *Pſ. 140. 3.* — *S. Val. ib.* — *Epiſt. ench. cap. 27.* — *Vit. Patrum l. 7. c. 42. n. 7.* — *S. Bern. ſerm. 42. de modo bene vivendi.*

7. Porro ſi meritum dignoſcere vultis excellens, quod quis ſeipſum vincendo & mortificando, ne reſpondeat lucratur, doctrinam audite in vitis patrum memoratam. Abbas itaque Pimenius, ut refert Rufinus, interrogatus aliquando qualiter hoc Chriſti dictum (*majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*) executioni mandari poſſet, ita reſpondit: *Si quis audit verbum malum à proximo ſuo, & cum poſſit ſimilia reſpondere, pugnat tamen in corde ſuo portare laborem & vim facit, ne reſpondeat malum, ut contriſtet illum, talis animam ſuam ponit pro amico ſuo.* Nihilominus ſi taciturnitas noſtra injuriantem magis extimulatura eſſet adverſum nos, ſicuti tunc iracundiam ejus magis accendere non convenit, ita quoque igni iſti aquam ſubminiſtrare decens eſt, id eſt, placide humiliterque reſpondere, quia *reſponſio mollis frangit iram.* Quapropter S. Ant. ita nos in præſenti admonet, dicens: *Aliquando contumelia eſt ſufferenda, & hoc ratione evitandæ temeritatis, juxta illud* Prov. 26. *ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ei ſimilis efficiaris. Tacere quippe, & non reſpondere contumelianti, quando quis hoc faceret, ut ſic tacens magis provocaret illum ad iracundiam, peccatum eſſet, ſed tacere, ne & ipſe reſpondens incurrat contumelias, vel magis illum ad iracundiam accendat, debitum eſt & virtuoſum.* Quod idem punctum diu ante S. Aug. attigerat, quando ita diſcurrit: *Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo gravi ſeipſum vulnere percuſſit. Tu vulnus fratris tui contemnis? tu eum vides perire, vel periiſſe, negligis? pejor eſt tacendo, quam ille convitiando. Quando ergo in nobis aliquis peccat, habeamus magnam curam non pro nobis (nam glorioſum eſt injuriam oblivisci) ſed obliviſcere injuriam tuam non vulnus fratris tui.* Si itaque benigno reſponſo venenum iræ & rancoris è corde fraterno extirpare poſſimus, nonne id facere omnino ratio ſuadebit, & charitas chriſtiana? ſiquidem *reſponſio mollis frangit iram.* Tandem S. Joan. Climacus qua alia in occaſione tacere non debeamus, nos verbis docet ſequentibus: *Cum nos ipſi dumtaxat contumelioſius tractamur, omnino tacendum eſt, tunc enim lucri comparandi eſt tempus; ubi vero contumelias in alterius quoque damnum redundat, tum mutua charitatis & pacis indiſſolubile vinculum exigit, ut pro altero reſpondeamus.*

Joan. 15. v. 13. — *Vit. Patr. l. 3. n. 201.* — Quando non ſit tacendum ad injurias. — *S. Ant. par. 2. tit. 7. c. 6. § 4.* — *S. Auguſt. de ver. Dom. ſer. 16. c. 4.* — *Clim. gra. 4. n. 100.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur damna eorum, qui verbis amaris injurias à ſe repellere conantur.

THEMA.

Fatuus ſtatim indicat iram ſuam, qui autem diſſimulat injuriam callidus eſt. Prov. 12. v. 16.

Pro magno reputandum quod nobis præceperit Deus oblivionem injuriarum.

1. SApiens diſſimulationem injuriarum laudare volens, eum exilis judicii ſtultumque eſſe affirmat, qui injuriatus iraſcitur, quandoquidem dexteritas, prudentia, & ſagacitas injurias contemnere & diſſimulare ſuadeant, *Fatuus ſtatim indicat iram, &c.* quod igitur Deus opprobriorum oblivionem nobis præſcripſerit, ſummi nobis beneficii loco id reputare debemus, ſiquidem ex hujus adimpletione me-

nam ipſi ſumus, qui beneficio fruimur, & multum lucri inde nobis conciliamus. Quod ſi quis alteri vitrum aliquod daret, ut ab illo viciſſim reciperet adamantem, numquid is exceſſive lucrari diceretur? jam vero nos Deo placendi cauſa injurias nobis factas remittimus, in hujus vero charitatis retributionem Deus infinita peccatorum noſtrorum, quibus illum injuria affecimus, condonat debita: *Feſtinemus igitur & anhelemus, ut paratum inde lucrum reputantes, tam officioſi illis ſimus, qui nos offendere ſatagunt, quam ſumus in eos, qui nobis benefaciunt.* Imo amici ſæpe animæ inimici exiſtunt, æternamque ſalutem noſtram frequenter impediunt: At inimici nos caute vivere faciunt, charitatem, manſuetudinem, pacem, patientiam exercendi occaſionem nobis præbent, noſtrorumque peccatorum veniam obtinere nos faciunt: quapropter *ſi ſapimus, non ita nobis prodeſſe poterunt, qui benevoli in nos ſunt, & demereri cupiunt, atque iſtorum cultus & obſervatio divinum favorem nobis conciliabit, noſque ſarcina peccatorum levabit.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Injuriatoribus haud ſecus ac Phreneticis, delirantibus, & arreptitiis compatiendum eſt, & tametſi deteſtanda ſit injuria malitia, ipſe tamen injuriator velut proximus noſter amandus eſt.

THEMA.

Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis. Prov. 26. v. 4.

Injuriantes aſſimilantur ſtultis.

1. SApiens in Parabolis ſuis ſtultorum hominum improperiis circumſpecte ut reſpondeamus nos monet, ne ſimiles illis efficiantur: *ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis.* Quod ſi ſtultus aliquis injuriis, & contumeliis nos laceſſeret, ei utique non iraſcemur, eo quod ipſum rationis uſum amiſiſſe ſciamus, quin potius eidem compateremur: Eodem modo habenda nobis eſt compaſſio, cavendumque ne injuriantibus nos iraſcamur, ira enim eſt velut quædam ſtultitiæ ſpecies, juxta illud: *Ira furor brevis eſt:* S. Joannes Damaſcenus ex S. Baſilio ita ſcribit: *cum quiſpiam præ phreneſi mentis errore affectus, contumelioſis verbis te inſectatur miſeratione potius, quam odio dignum eum cenſes.* Injurians autem furioſus eſt & à rationis rectitudine alienatus; unde & idem Sapiens eumdem alibi ſtultum appellat, dicens: *Fatuum ... indicat iram ſuam, qui autem diſſimulat iracundiam, callidus eſt.* Ubi teſte S. Hieronymo alia quædam verſio legit: *ſtultus eadem hora pronuntiat iram ſuam.* Quaſi ille inſipiens eſſet, qui in verba prorumpit injurioſa, ut ſuam oſtendat indignitatem, ſiquidem injuria iræ & choleræ partus eſt, unde & Salvator noſter poſtquam iræ meminiſſet, dicens: *qui iraſcitur fratri ſuo,* immediate de contumeliis agere incipit, dicens: *Qui autem dixerit ... Raca, qui fatue, &c.*

S. Jo. Dam. parall. l. 2. cap. 81.

Prov. 12. v. 16.

S. Hieron. l. 2. in Prov. c. 12.

Matth. 5. v. 22.

Ibid.

2. Seneca de hac eadem iræ paſſione tractans, ſuum ad quemdam, cui opprobria patienter ſufferre grave videbatur, Diſcurſum convertit in hæc verba: *Quare fers ægri rabiem & Phrenetici verba: puerorum protervas manus? nempe quia videntur neſcire, quid faciant.* Ita quoque qui ſe ab iraſcibili & appetitu vindicativo vinci permittit, non regitur ratione, non ſcit quid faciat aut dicat; ideoque Redemptor noſter Hebræos rabie atque ira contra eum furentes, linguiſque maledicis tantas in ipſum ſuper montem Calvariæ effutientes contumelias, apud æternum Patrem ſuum his excuſavit verbis: *neſciunt quid faciunt,* ad cujus proinde imitationem S. Auguſt. paterne nos invitans ait: *Et nos cum patimur ab inimicis, hoc clamare debemus: quia neſciunt quid faciunt: Phrenetici enim ſunt.* Accidit quandoque, ut quis amicorum veſtrorum infirmetur, febrique creſcente delirare incipiat, eoque in delirio execrabilibus forſitan vos provocet improperiis; quo in caſu tantum abeſt, ut eum odiſſe, injuriaſque aut contumelias vindicare retundereque moliamini, ut potius ad compaſſionem inducti nullos non adhibeatis modos poſſibiles, ut miſer in ſalutis ſtatum reducatur. Eadem penitus eſt ratio in præſenti, quia ut D. Chryſoſt. docte diſcurrit: *Fratrem frater eſt in febre cum lædit, eſt in fide proximo cum delinquit, eſt ſui neſcius: huic, qui per comparationem non ſubvenit, hunc, qui per patientiam non curat, non per veniam ſanat, ſanus non eſt, ægrotat, infirmatur; viſcera non habet, & ab humano ſenſu monſtratur alienus. Furit frater, adſcribe ægritudini, tu illum juva ut frater; adſcribe tu, quod ſi geritur, febri, & fratri non poteris imputare commiſſum, dabiſque tu prudenter infirmitati culpam, fratri veniam, ut illius ſanitas ad tui gloriam recurrat.* Sane ſi quis infirmus febricitans Medicum invaderet, qui ad eum ſanandum venerat, verbiſque ipſum afficeret probroſis & infamibus, quam hic ſapiens prudenſque vir indignationem propterea conciperet, reſponſum accipit S. Ambroſ. dicente: *ut bonus Medicus primo monet, deinde etiam ſi gravia patiatur, tamen ille tamquam ægrum etſi cædatur, ſuſtinet; etſi maledicatur, non relinquit; & quidquid poteſt medicina adhibere non denegat, nec tamquam contumacem deſerit, ſed tamquam bene de ſe meritum omni ſtudio ſanare contendit, exercens non ſolum artis peritiam, ſed etiam mentis benignitatem. Ita ergo etiam juſtus, & dum contemnitur à peccatore non avertitur, & cum læditur, furoris illud putat eſſe non improbitatis, magiſque vulneri ejus medicinam afferre deſiderat, & compatitur & dolet.* Quod idem motivum D. Chryſ. ut nos ad injurias & improperia fortiter ſufferenda animet, in medium adducit, inquiens: *Cogita quia non eſt ipſe qui vituperat, ſed inſanit, & modeſte feres contumelias ejus.* Quod & S. Bernard. ne injuriantibus aures præbeamus, nos inducturus, per hæc eadem motiva Div. Chryſ. anthoritati innixus, in hæc ſequentia probat verba: *Remedium tribuit Chryſ. dicens: Cum convitiatus fueris ab aliquo, intellige quo ſupplicio torquetur, & non ſolum non habebis iram, ſed lachrymas emittes. Adverſus autem febricitantem nullus exacuitur, neque adverſus inflammatum, ſed miſeretur omnium talium. Sic contingit de illo, qui contumeliam infert, compatiendum eſt ei tamquam febricitanti.*

Præclarum dictum Senecæ.

Sen. l. 3. de ira c. 26.

Ejus applicatio.

S. Aug. ſerm. 61. de temp.

Declaratur ſimilitudine.

Chryſ. ſer. 139.

Medicus non deſerit infirmum, quamvis illo inſaniente convitietur.

S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 7.

Chryſoſt. Hom. 88. in Matth.

S. Bern. tom. 3. ſerm. 9. art. 1. c. 1.

3. Qualiter putatis generatur febris? per nimiam caloris accenſionem; ita quoque ira in nobis producitur & indignatio, eſt namque cholera *accenſio ſanguinis circa cor,* quæ etiam ut alibi diximus, *eſt furor brevis;* quando vero in injurias prorumpit, quando improperia contra proximos multiplicat, jam non furor brevis ſed prolixus eſt. Equidem homines aliqui bile abundant, qui potius ob malæ naturæ ſuæ, quam voluntatis defectum igne exardeſcunt furoris, ſubitoque linguas in verba relaxant contumelioſa; ideoque tunc D. Chryſ. conſilium ſequamur oportet, dicentis: *Furit frater? adſcribi ægritudini.* Quin & Deo gratias agamus, quod non adeo phlegmaticam nos ipſi habeamus naturam, proximoque laboranti compatiamur.

Ira & febris eodem modo generantur.

4. S. Ambr.

Digitized by Google

S. Ambr. ibid.

Nihili faciendum eſt, ſi quis à ſtulto & ſebriente phrænetico male habeatur; ſic & ab iracundo.

4. S. Ambr. nos in vilipendiis vituperiisque conſolari & animari volens, exemplum patris, à filio phrænetico peſſime tractati adducit in hæc verba: *ſicut bonus pater in phrenesi conſtituti filii, cum ab eo maledicatur, verberetur, afficiatur injuriis, non ſuam ſed ægroti deflet ærumnam, & contumeliam dolet, non quod ſibi ſit irrogata, ſed quia per furorem quid faciat æger, ignorat.* Quo eodem argumento, ut nos ab omni contra proximum odio atque rancore alienet, utitur Boetius Severius, dicens: *quo fit, ut apud Sapientes nullus prorſus odio locus relinquatur: nam bonos quis niſi ſtultiſſimus oderit? malos vero odiſſe ratione caret;* tametſi enim ſcelerati & perverſi ſint, à quibus indigne tractamur & vilipendimur; tametſi alium in hunc finem non habeant, quam ut nos diffament, attamen nihili à nobis illata ab iis contumelia fieri debet, neque enim alicujus æſtimatur, quod à ſtulto quodam probro quis habeatur, vel à febricitante qui delirat. Idem vero digniſſimus Author ſubjungit: *nam ſicuti corporum languor, ita vitioſitas quidam eſt quaſi morbus animorum; cum ægros corpore minime dignos odio, ſed potius miſeratione judicemus; multo magis non inſequendo, ſed miſerandi ſunt, quorum mente omni languore atrocior urget improbitas.* Seneca ſolo naturæ luminæ illuſtratus, probaturus quanta cum æquanimitate diſſimulandi ſint, à quibus indigne habemur, ita philoſophatur: *Ignoverimus multi hoſtibus, ego non ignoſcam pigris, negligentibus, garrulis? puerum ætas excuſet, fœminam ſexus, extraneum libertas; domeſticum familiaritas. Num primum offenditur? cogitemus quamdiu placuerit ſæpe, & alias offendit? feramus quod diu tulimus. Amicus eſt? fecit quod noluit. Inimicus eſt? fecit quod debuit. Prudentiori cedamus, ſtultiori remittamus.* Ecce qualiter & hic ſtultum & amentem appellet eum, qui nos contemnit, & contumeliatur. Idem quoque Philoſophus *de conſtantia & virtute hominis ſapientis* differens evidenter demonſtrat, nequaquam nobis poſt acceptas injurias, convenire, ut iraſcamur, & vindictam cogitemus, cujus hanc aſſignat rationem: *Contumelia à contemptu dicta eſt, quia nemo niſi quem contempſit, tali injuria notat: nemo autem majorem melioremque contemnit, etiamſi facit aliquid, quod contemnentes ſolent. Nam & pueri os parentum feriunt, & crines matris turbavit, laceravitque infans, & ſputo aſperſit, aut nudavit in conſpectu ſuorum tegenda, & verbis obſcœnioribus non pepercit & nihil horum contumeliam dicimus, quare? quia qui fecit contemnere non poteſt.*

Boet. l. 4. de conſol. Philoſoph. proſa 4.

Seneca præclarum dictum ad hoc propoſitum.

Seneca l. 3. de ira c. 24.

Seneca l. de conſt. ſap. cap. 11.

Contumelioſi habendi pro ſtultis, ſemetipſos lædentes.

5. Quod ſi tu bonitate morum tuorum maledicentiis alienis ſuperior extiteris, vitamque irreprehenſibilem duxeris, injuriator verbis ſuis contumelioſis præjudicare tibi minime poterit, quia factis & actionibus tuis, quæ omnibus patent, illum impoſtorem, calumnioſum, malignum, & mendacem eſſe oſtendis, & conſequenter contumeliator infamat ſemetipſum, idque faciendo ſe mentis inopem eſſe aperte ſatis oſtendit. Furioſi funibus ligantur, ſecus enim vulneraturi eſſent ſemetipſos. Contumelioſi vero jure merito ſtultorum nomine appellantur, quia calumniarum & maledicentiæ ſuæ fulmina, in hominem virtuoſum & innocentem evibrantes, eadem in ſemetipſos retorquent, efficiuntque, ut ſuper ſemetipſos recidat vituperium, qui alienam famam maculare machinabantur, audite ad hoc propoſitum eximii authoris cujuſdam egregiam doctrinam; dicit enim *ad convitium propulſandum patientia præſto erit, neque enim laborem, neque afflictionem ſuapte natura convitium iis, qui id audiunt, infert, ſed decretum quod in nobis eſt, ſive vanum ſive iracundum. Illud quidem tantum facit, ut improbet convitiatorem. Ne igitur ex affectu noſtro illa improbatio fiat, cognoſcenda quidem eſt convitiatoris improbitas (aut enim falſo convitiatur, aut ob ſimultatem aliquam) ipſum vero convitium ferendum, cum nihil nobis noceat. Quid vero ſi convitiatoris improbitas vel hac de cauſa, quod is ipſe læditur, ferenda eſt, qui voluntatem ſuam, hoc eſt, qui ſeipſum contaminarit.* Totum enim damnum ſuper injuriatorem recidit, ac proinde D. Chryſ. monere volens, ut in opprobriis patientes & imperturbabiles ſimus, inquit: *ſed injuria me vexavit, inquiens. Miſerere igitur ejus, non avertaris ab eo, ſed lachrymis & fletu ipſe auxiliare non enim te, ſed Deum ille offendis.* Imo præter offenſam animæ propriæ aſperſam, quæ ut plurimum mortalis eſſe ſolet, dum alios vituperare nititur, ſemetipſum infamat, cum enim eorum, quibus injurias inferunt, omnibus nota ſit innocentia, manſuetudo, & patientia, ipſi apud circumſtantes, maligni mendaces, perditæque ſalutis homines audire incipiunt.

Simplic. in c. 14. Ench. Epict.

D. Chryſ. Hom. 61. in Matth.

6. Incidet quis fortaſſe in hominem quemdam dæmoniacum & obſeſſum, & licet magna cum ignominia graviſſima ab illo patiatur convitia, nihil inde turbatur, quin potius eidem compatitur, utpote quem à malignis Spiritibus agitari novit, probeque ſcit, verba illa deriſoria & vituperoſa ab auditoribus nihili æſtimari, cum Author illorum, ſit ſerpens infernalis & pater mendacii. D. Chryſoſt. in Homilia de odio & inimicitiis, de illatis nobis injuriis differens, ita ſcribit: *quæ in mentem ſibi venerint, Diabolo imputa.* S. Auguſtinus quoque idipſum docet, nimirum quod maledicam injuriatoris linguam Diabolus dirigat & moveat: *adverſario, inquit, ſpiritu poſſidentur & ut nos perſequantur, majorem perſecutionem à Diabolo patiuntur, & ideo magis ut liberentur, quam ut damnentur, orare debemus.* Ejuſdem quoque ſententiæ Author operis imperfecti fuit, dum ſimile nobis documentum his verbis tradidit: *qui te innocentem injuriatur, ſi incipias conſiderare, quomodo à Diabolo poſſidetur, & agitur, quomodo voluntatem ſuam adimplet per miniſterium ejus, non ſolum non iraſceris ei, ſed adhuc miſereberis ejus, miſeratio autem excitat affectum.* D. Chryſoſtomus in alia quadam Homilia eamdem docet veritatem, poſtquam enim injuriatori ſtulti nomen impoſuiſſet, ſequentia verba ſubjungit: *Dæmoniaci plerumque nos verberant, nec ſolum non movemur, verum etiam eos deflemus. Ita igitur & tu facito, miſereat te contumeliantis: magna enim bellua, ira ſcilicet, & furore pernicioſo, ſcilicet dæmone detinetur: ſolve ipſum qui ab hujuſmodi dæmone vexatur.* Quiſquis enim Dei lumine præditus eſt, perſpicue cognoſcit alium improperii authorem & inſtigatorem eſſe non poſſe, quam Dæmonem, ut in ſecundo Diſcurſu probavimus. *Verumtamen,* inquit S. Ephrem, *non ex ſeipſo contumelia & ignominia me affecit, ſed hoc inimicus machinatus eſt;* & ut amaros hoſce contumeliarum bolos tanto facilius deglutiamus, ſequens adducit motivum: *quamvis me contumeliis inſectatus ſit, frater tamen meus eſt, ego vero convitiis ſum dignus,* qui enim ſe nihil æſtimat, neque aliquem ſublimem de ſe conceptum format, non turbatur ab injuriis, imo illas libenter recipit ſe illas promeritum eſſe credens. Nam ut S. Baſilius ait: *Qui ad ſummum uſque pervaſit veræ humilitatis, dum maledicitur, per hoc quod prius ſibi probe conſcius fuit propriæ vilitatis, non jam animo commovebitur, probroſis verbis ignominiæ laceſſitus.* Verumtamen aliud quoque punctum nonnihil ponderemus, quo ſcilicet S. Ephrem ait: *Frater meus eſt.*

Calumniatoribus compatiendum ſicut dæmoniacis.

D. Chryſ. hom. 6. b. 18

S. Aug. ſer. 61. de temp.

Auth. perf. B. hom. 13.

D. Chryſoſt. hom. 88. in Matth.

Non homo, ſed Dæmon eſt inſtigator improperiorum.

S. Eph. parœn. 38.

S. Baſil. in Pſalm. 61.

Non Calumniatores, ſed vitia ipſius odio habenda ſunt.

7. Pater quidam filium ſuum à ſerpente quodam cinctum videns, arcu apprehenſo ſagittam adeo ſagaciter in ſerpentem vibravit, ut illæſo filio ſerpentem transfixerit; ideo quoque facere debet quælibet anima juſta, quando injuſte oneratur injuriis, nimirum, concipere debet odium adverſus culpam offendentis, utpote qui eodem tempore Deum offendit, diſplicere illi debet invidia, malignitas, iracundia, quæ in injuriatore prædominatur. Ex alia vero parte illum tanquam proximum diligere, eique tamquam fratri benefacere debet. Quod ſi etiam fortaſſe arcus te læſerit, noli iraſci contra illum, nec illum mutuum confringas, culpa enim fuit brachii, quod illum tetendit & evibravit. Eodem modo non eſt ſumenda vindicta de proximo, qui te injuria affecit, quemque ex Dei præcepto amare debes tamquam fratrem, ſed odium tuum dirigendum eſt adverſus malas illius qualitates, adverſus perverſam inimici tui inclinationem, rogando

1. Reg. 26. Deum, ut hanc ab illo extirpet, & eradicet. Sic David cum in ſui defenſionem Sauli necem inferre poſſet, utpote qui vitæ ipſius tot modis inſidiato fuerat, totque improperiis aggravarat, ſolam tamen illi haſtam ſuſtulit.

Eccli. 47. v. 5.

Duo in conviciatore conſiderenda ſunt.

8. Et vero quandoquidem Davidi- mentionem fecimus, Textum Eccleſiaſtici quo- de ponderemus velim, ita in præconium hu- diſcurrentem: *In tollendo manum ſaxo funda- ... cit exultationem Goliæ*, quaſi diceret, elegit ... vid petram, non ut dejiceret Goliath, ſed ... ſuperbiam & faſtum ejus, per quem tanto cu- ... ex judicio univerſo Iſraeli inſultabat, atterer- ... quo loquendi modo diſcimus nos, ni fallor, ... numquam contra perſonam nobis inſi-, ſed contra vitium illius, & malos ejus juris- ... indignari debeamus. Duo namque diſtincta in offenſore conſiderare debemus, ſcilicet naturam, ſecundum quam eſt ſimilis nobis, deinde offenſam ſeu malitiam ejus, quam omni modo deteſtari debemus, ſique Deus hanc à nobis diligi ordinaret, lex injuſta & intolerabilis foret; ſolam itaque perſonæ, de qua veraciter dicere poſſumus; *Os noſtrum & caro noſtra eſt*; & in qua imaginem Dei revereri debemus, dilectionem nobis præcipit. Ne quiſquam hanc ſeparationem & diſtinctionem fieri poſſe neget, reſpondeo namque, & objectionem hujuſmodi practico tali convinco exemplo. Pater ille filium caſtigat, & nihilominus eumdem tenere amat; verbera namque paterni affectus ſunt demonſtrationes, eum itaque percutit Pater, quia vitium illi diſplicet, dumque per hanc reprehenſionem filium ad emendationem inducere tentat, ipſum veraciter à ſe amari oſtendit. Qua de re S. Cæſarium Arelatenſem au-

Probatur ſimilitudine.

S. Cæſar. à Arel. h. 11. de dilig. inim.

dire placeat in hæc verba diſcurrentem: *Dilige ergo in eo, carnem & animam, hoc eſt, proximum tuum quem Deus fecit; & odio habe malitiam, quam ipſo conſentiente Diabolus intromiſit.* Quemadmodum & Medicus infirmitatem quidem odio, ſed ipſum infirmum amore proſequitur. Quam eamdem diſtinctionem Lucas Burgenſis, ubi de inimicis & adverſariis noſtris tractat, verbis adducit ſequentibus, inquiens:

Luc. Burg. Matth. 5.

Diligendi ſunt non quatenus inimici agunt, ſed quatenus homines ſunt, non obſtante odio quo nos proſequuntur ſeu malitia ipſorum, æſtimati ſcilicet ex communi natura, non ex vitio, quod vitium ad majorem potius benevolentiæ affectum movere nos debet, quemadmodum Medici quando calce feriuntur à Phreneticis, tunc etiam magis miſerentur illorum.

Aliud ſimile.

9. Contingit quandoque, ut ſaxum aliquod quod paucis ante diebus conculcabatis, modo ſuper altare adoretis, quia ſcilicet Salvatoris imaginem repræſentat, & ſtatuam; ita quoque licet malevolus hic vel ille vos injuriis affecerit, nihilominus quia imaginem Dei in ipſo recognoſcitis, quia proximus veſter eſt, ipſum honorare, ipſique benefacere debetis, unde & S. Auguſtinus ita aliquando ſermocinatus fuiſſe legitur: *Dicitur quidem in veteri Teſtamento: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, ſed qui ſano intellectu Scripturæ Divinæ ſenſum agnoſcere cupit, ſententiam iſtam hoc modo intelligat, ut diligat omnem hominem proximum ſuum, odio habeat Diabolum inimicum ſuum, quod etiam in uno homine malo implere poteſt, in ipſo enim uno qui malus eſt, & proximum habes & inimicum; nam quod homo eſt, proximus tuus eſt; quod malus eſt, non ſolum tuus, ſed etiam ſuus inimicus eſt. Dilige in eo carnem & animam, hoc eſt, proximum tuum quem fecit Deus, & odio habe malitiam, quam ipſo conſentiente Diabolus, intromiſit, quod cum ſancto & pro animo feceris, vices caſtis Medici ages, odio habens morbum, & diligens ægrotum.* S. Aug. ſer. 168. de temp.

10. Neque minus efficax in præſenti Diſcurſu occurrit S. Thomas de Villa nova, quando de inimicorum dilectione, deque manſuetudine erga injuriantes exhibenda tractans ait: *Ego tibi veros inimicos oſtendam, quos oderis, quos deſtruas, dæmones, peccata tua, & vitia; hæc ſunt quæ te perdunt, quæ te deſtruunt, quæ tibi gehennam parant; contra hos inimicos ora, ut deſtruat Deus, & tu quantum vales deſtrue illos. Sed & caro iſta, quam tu tantum diligis, & foves, in qua nutrienda vitam perdis, maximus inimicus tuus eſt, hanc caſtiga, ſubjice, doma; quia fratrem & proximum tuum odis, & perſequeris? O ſtulte, non eſt ille inimicus, ſed proximus; non te perſequitur homo quem fecit Deus, ſed malitia quam fecit homo. Illa eſt inimicus tuus, illam oderis, illam perſequaris, illam deſtruito. Tolle malitiam à fratre, non te perſequetur, non tibi malefaciet, fac ergo deſtruas illam.*

Quinam ſint veri inimici noſtri.

S. Thom. à Villa nova ſer. in fer. 6. Cin.

DICURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Majorem eſſe victoriam injurias patienter ferre quam eaſdem ulciſci.

THEMA.

Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium. Prov. 16. v. 32.

1. UNum ex motivis, ob quæ homines in injuriarum prorumpunt vindictas, quas alias diſſimulaturi fuiſſent, eſt; quia timent ne à mundo ignavi, viles, abjecti, & propriam reputationem parvi facientes exiſtimentur; ac proinde Sapiens per hanc ſententiam à ſpiritu veritatis, qui mentiri non poteſt, ei dictatam, ab hoc eos errore eximere volens inquit: *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.* Circa quæ verba Cajetanus ait: *Qui novit ſe continere ab iræ impetu, melior eſt quam potens viribus exercere vindictam, & ſimiliter longe melior eſt dominator ſpiritus proprii, quam expugnator urbium, eo quod iſte adverſus alios prævalet, ille vero ſeipſum poſſidet, ſeipſum ſibi ſubjicit, quod eſt maximum in virtute morali.* Hugo Card. aliam aſſignat rationem, cur glorioſior ſit victoria, qua quis vincit ſemetipſum, quam qua multæ civitates expugnantur, dicit enim: *Qui expugnat urbem toto ſe pugnat extra, id eſt, quod intra*

Major victoria eſt condonare quam ulciſci injurias.

Cajet. ibid.

Hug. Card.

ſe eſt

Digitized by Google

ſe eſt, qui autem animum ſuum expugnat, dimidio ſe contra ſeipſum pugnat, & idem glorioſior eſt tibi victoria.

Cur Sancti pinguntur redimiti diademate in capite.

Porro Sancti ab Eccleſia diademate vel corona in capite redimiti repræſentantur, quæ evidens eſt victoriæ ſignum; at vero quaſnam illi reportarunt victorias? Idem Hugo eaſdem his verbis indicat: *Sancti nunquam, aut raro glotiantur in hoc, quod ſtrenue agunt, ſed in eo quod patiuntur.* Nam ut D. Chryſ. ait: Magna eſt differentia inter militiam, quæ hic in terris agitur, & eam, quæ ad triumphum in cœlis obtinendum ordinatur: *In bellis oſtenſio belli eſt ſi miles occiderit; illa fulgentiſſima victoria eſt, qua inferendam injuriam patiendo ſuperaſti; Deus eas tibi vires conceſſit, non ut conſertione manum, ſed ut patientia vincas.* V. Beda ad hoc propoſitum de iis qui honorem ſuum diminuendum eſſe metuunt, niſi injurias ulciſcantur, ita ſcribit: *glorioſius eſt injuriam tacendo ſuperare, quam reſpondendo vindicare, melius eſt bene vinci quam male vincere.* Nobilior eſt victoria, quam de nobiſmetipſis reportamus, quam ea in qua inimici externi poſternuntur, ut optime ex S. Gregorio Gloſſa ſuper hunc Textum probat inquiens: *Minor eſt victoria urbes expugnare, quia ex ira ſunt quæ vincuntur, majus eſt autem, quod per patientiam vincitur, quia à ſe animus ſuperatur, & ſeipſum ſibimetipſi ſubjicit, & patientia humilitate ſubſternit.* Hanc quoque veritatem ipſimet gentiles agnovere, ſiquidem Tullius pro Marcello ita ſcribit: *Domuiſti gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, locis infinitas, omni copiarum genere abundantes, ſed tamen ea viciſſe, quæ & naturam, & conditionem, ut vinci poſſent, habebant. Nulla eſt enim tanta vis, tanta copia, quæ non ferro aut viribus debilitari frangique poſſit; verum animum vincere, iracundiam cohibere &c. hæc qui faciat, non ego eum cum ſummis viris comparo, ſed ſimillimum Deo judico.*

D. Chryſ. hom. 85 in Matth.

Beda in Proverb.

Gloſſa ibid.

Cic. pro Marcello.

Suadetur, injuriarum condonatio.

Ann. Eccl. Rayn. Ann. 1317. n. 6.

2. In Annalibus Eccleſiaſticis Joannes XXII. Philippum Regem Franciæ ad condonandas per clementiam ſuam injurias his verbis exhortatus fuiſſe legitur: *Cum fili miſereri poſſe ſit opus potentiæ, virtusque potentis, & ignoſcere genus optimum ſit vincendi, manſuetudinem tuam rogamus, & in illo, cujus eſt proprium miſereri ſemper, & parcere, exhortamur attentius &c.* manus enim in humano coinquinare ſanguine, truculentiam ſapit & barbariem: At vero bonum pro malo reddere, & benefacere his qui oderunt nos, animum indicat, magnanimum, nobilem, omnique contumelia ſuperiorem; unde & Valerius Maximus ita ſcribit: *ſpecioſius injuria beneficiis vincuntur, quam mutui odii pertinacia.* In laudem Patris ſui digniſſimus ejus filius Epiſcopus Nazianzenus ita perorat: *Inter omnia ipſius ornamenta nihil æque pulchrum, atque proprium, ac multitudini etiam cognitum erat, ut ſimplicitas, & mores doli expertes, atque injuriarum oblivio.* Nimirum gloriam, ornamentum, & ſummum Patris honorem eſſe reputabat; injuriarum oblivionem. Ratio autem cur majoris æſtimanda ſit victoria, qua quis vincit ſemetipſum, ea qua civitates & Provinciæ expugnantur, eſt, quia ad urbes ſuperandas & expugnandas Princeps ſua aperit æraria, exercitibus numeroſis & pugnatoribus; ſua numerat ſtipendia, ſuas quoque adhibet machinas militares, multaque alia habet ſubſidia, quibus mediantibus, conſiliorum ſuorum finem aſſequitur: at vero quando quis vincere nititur ſemetipſum, neceſſum eſt ut contra ſe pugnet, cum unam ſui partem ſibi contrariam habeat: neceſſum quoque eſt ut ratio & Diſcurſus timore Dei communitus, appetitum proſternat & dejiciat iraſcibilem, qui ei forinſecus contumaciter reſiſtit, tantoque majorem exhibet rebellionem, quanto magis ei intereſſe proponit famæ & honoris, quod adeo eſt potens, ut non ſolum apud homines mundanos, verum etiam apud illos qui timoratam habent conſcientiam, plurimum prævaleat. D. Chryſ. non ſatiatur admirando heroicam Davidis in ſpelunca Odolla exhibitam virtutem, ſimulque rationem aſſignat, cur victoria quam de ſemetipſo reportavit, condonando Sauli (quando eidem pro defenſione vitæ propriæ, licite poterat eripere vitam, glorioſior fuerit illa quam de Goliath reportavit victoria, dicit enim: *Hoc glorioſius trophæum, ſiquidem illic ex funda & lapidibus, & acie opus habebas, hic vero cuncta prudentia, rationeque peracta ſunt, ac ſine armis contigit victoria, atque incruentum trophæum evectum eſt, itaque rediit, non Barbari illius caput geſtans, ſed animi commotionem mortificatam, ſed iram enervatam, neque hæc ſpolia repoſuit Jeroſolymæ, ſed in cœlos: nunc haud quaquam in choris obviam veniebant fœminæ, excipientes illum cum laudibus. ſed angelicus populus è ſublimi applaudebat; egreſſus eſt è ſpelunca tanta cum gloria, cum quanta tres pueri egreſſi ſunt è camino ardenti: nam quemadmodum illos non exuſſit ignis, ita hic non conflagravit iræ incendio.*

Valerius Maximus l. 4.

Naziana. orat. 19.

Maxima victoria vincere ſeipſum.

D. Chryſ. hom. 2. de David & Saul.

In quo conſiſtat inſignis victoria.

Pſ. 56. v. 1.

S. Hieron.

Vatabl. ib.

S. Gregor. Nyſſ.

3. Reflexiſtisne vos aliquando ad titulum, quem Pſ. 65. præ ſe fert, qui talis eſt: *Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem cum fugeret à facie Saul in ſpeluncam?* S. Hieron. legit: *Victori ut non diſperdas;* at vero inquies, qua ratione victor appellari poterat, qui Saulem fugiebat: nimirum *melior eſt patiens viro forti.* Vatablus vertit: *Ut non perdas inſignem aureolam Davidis.* S. Greg. Nyſſen. quoque hanc admiratur inſcriptionem dicens: *quoties longanimitatis iſte pugil ob coronam hujus victoriæ a ſeipſo tamquam Agonotheta prædicatur, ipſo fortaſſis Spir. Sanct. mirabiliter ſæpius hanc vocem iterante, quaſi præſtantior ſit virtute humana ut ſupra naturæ fines evecta.* Porro in quonam victoria aliqua inſignis, cunctisque aliis ſuperior conſiſtat S. Iſid. Peluſiota in quadam Epiſtolarum ſuarum his verbis inſinuat: *qui præclaram ac luculentam victoriam adipiſci ſtudent, acceptas injurias, & contumelias, non modo forti ac ſtrenuo animo ferre debent, verum etiam plura ei, à quo injuria afficitur, præbere, quam ipſe accipere cupiat. Quod ſi hæc tibi ab hominum ſenſibus & judicio, remota eſſe videntur à cœlis ſententiam feremus, illinque hanc legem recitabimus.* Idem quoque Peluſiota hanc deciſionem in cœleſti tribunali ſtabilitam, conſilium dicit eſſe Evangelicum, à Sapientia incarnata nobis propoſitum, quando ſuaſit, ut percuſſi in unam maxillam, ſubito præberemus & alteram. *Neque enim dixit Salvator,* inquit, *ſi quis in dexteram maxillam alapam tibi impegerit, forti animo id patere, ac conquieſce (hoc enim nullis etiam præceptis & conſiliis inſtructi quidam Philoſophiæ laude clari, atque inſignes homines, atque ex lege ipſis à natura inſita vitam moderantes præſtiterunt) verum illud adjecit, ut alteram quoque ad excipiendam plagam promptam ac paratam habeas. Nam in hoc demum præclara, & ſplendida victoria ſita eſt; illud enim Philoſophicum eſt, hoc natura præſtantius & cœleſte.*

S. Iſid. Pelus. lib. 2. Epiſt. 6.

Cur altera maxilla percutienti ſit præbenda.

Luc. 6. 29.

Sententia Philoſophorum, quiſnam pro fortiori & generoſiori ſit habendus.

Ariſt. l. 4. Ethic. c. 3.

S. Auguſt. ſerm. 73.

4. Enimvero ex quo Philoſophorum gentilium cæpimus facere mentionem, interrogatos vos velim, quemnam ex mente horum, nullam legis Chriſtianæ notitiam aut reſpectum habentium, majori generoſitate & fortitudine præditum eſſe cenſeatis, an illum qui injuriam ulciſcitur, an vero eum qui illam tolerat patienter? audite Ariſt. id decidentem dum ait: *Sicut debilis ſtomachi eſt cibum duriorem non poſſe concoquere, ita puſillanimis eſt, verbum durinſculum non poſſe ſuſtinere.* S. Auguſt. interrogat: *Vis vincere ini-*

ad fratres. *micum tuum?* Moxque reſpondet: *Attende intrinſecos tuos, ne ibi habeas quod vincere debeas.* Appetitus namque iraſcibilis, qui ad injuriarum ultionem nos continuo inſtigat, implacabilis ille eſt inimicus, quem intra nos habemus, quique à nobis eſt vincendus. S. Bernardus refert: quod cum Alexander Magnus gravi quadam injuria affectus, irreconciliabilem ſe injurianti exhibuiſſet, Ariſtoteles Magiſter ipſius eum conveniens interrogavit: *quis eſt qui omnes mundi potentias ſuo potentatui ſubjugavit, niſi cor tuum magnificum? quis omnes Reges terræ tuæ ditioni ſubjecit, niſi meus magnifica tua? quis mundi regna ſua potentia ſuperavit, niſi nobiliſſimus & ſtrenuiſſimus animus tuus? Attamen docebo te conſequi altiorem triumphum atque dominium omnibus prædictis præſtantius, ſi ſequi volueris conſilium meum. Cui Alexander: Profecto ſequar conſilium tuum. Tunc Ariſtoteles ait illi: Vinco cor tuum, vince animum tuum, vince teipſum, tunc dominaberis illi, cujus imperio totus mundus ſubjectus eſt;* ſubdit vero S. Bernardus poſt recenſitam hanc Hiſtoriam: *Hoc Scriptura aſſerit Prov. 16. Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore urbium.* Quod ſi quis univerſum expugnaret & debellaret infernum, numquid is tibi ſupra modum videretur generoſus, & dignus qui in cœlo triumpharet? audite S. Auguſtin. dicentem: *Neque enim perfecta eſt dilectio Chriſtiani niſi cum implet quod Chriſtus præcepit: diligite inimicos veſtros, benefacite bis qui oderunt vos, & orate pro eis qui vos perſequuntur: hinc ipſe Diabolus vincitur, hinc victoria corona perficitur.* D. Chryſoſtomus jacturam nobis ob oculos ponit, quam patimur, dum inimicos noſtros vincere, & acceptas injurias ulciſci conamur: *Non quæramus igitur,* inquit, *ubique victoriam, nec ſemper ſuperari vereamur, eſt enim quandoque victoria detrimentum, offenſio vero emolumentum adducit.*

Inſigne monitum Ariſtotelis ad Alexandrum.
S. Bern. tom. 2. ſerm. 50. art. 2. c. 3.
S. Aug. in Pſalm. 93.
D. Chryſ. Hom. 8. in 1. Joh.

5. Ex quo in Diſcurſibus præcedentibus injurias nobis multis ex capitibus utiles eſſe probavimus, reſtat nunc, ut examinemus, qua ratione intelligendum ſit, quod victoria magna ſæpe damna conciliet. Idem igitur D. Chryſoſtomus hac de re ita diſcurrit. Qui par pari retulit injurianti, deque eo ſe ultus eſt verbis mordacibus & pungentibus omnemque contra illum furorem ſuum effudit, is quidem ſe illo ſuperiorem factum eſſe, eumque viciſſe ſibi perſuadet, cum tamen res ita ſe non habeat, quin potius ab ira, furore & impatientia ſua turpiter ſit ſuperatus: *Etenim in ira qui valde contumeliatus alium eſt, ſuperaſſe videtur, cum revera ipſe maxime à turpi hac perturbatione victus, non parum ſibiipſi nocuerit. Qui autem magno animo tulit injuriam, hic profecto, & quidem cum laude ſuperavit, ille namque ne ſuam quidem ægritudinem compreſſit, hic etiam alienam extinxit, & ille ſuo morbo ſuperatus eſt, & etiam alienum curavit, nec ſolum ipſe inflammatus non eſt, verum etiam ingentem alterius flammam extinxit.* S. Auguſtinus adverſus injuriarum ultorem ſequens format argumentum: *Quando vindicari vis, ſine dubio vincere vis: vide ne dum vis hominem vincere, ab ira vincaris. Quia læſit, & vis tu lædere, quia nocuit, vis & tu nocere: & ſi tu vincas amplius quam ille nocuit, quomodo vincis malum in malo? non hoc dixit Apoſtolus, non hoc audiſtis: Ego nolo vinci à malo. Audiſtis? & forſitan reſpondebis, hoc & ego volo, ſed nemo me vincit, dixit enim Apoſtolus: vince in bono malum, hoc eſt, ut qui te læſit ſua iracundia, tu illum vince tua patientia.* Idem quoque Apoſtoli conſilium: *Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.* S. Anſelmus his verbis conſiderat: *Contende non malo, ſed bonitate. Ipſa eſt enim vera contentio, vel certamen ſalubre, ut ſit bonus contra malum, non ut ſint duo mali. Si tu jam non es malus, obſta malo, ut ſis bonus. Si diſplicet tibi malus, noli fieri malus, nam ſi repercutis, malo vis vincere malum. In ſenſibus vel motibus animorum ille dicitur viciſſe, qui alterum ad ſuam traxerit partem: ſi ergo mali viciſſitudinem ad te receperit ille, te vicit, & paſſionis ſimilitudine vitio ſuo ſubdidit: ſi autem per patientiam tuam ceſſare eum ab ira, vel injuria feceris, tu viciſti, & de peccato ad ſalutem lucrando proximum, triumphaſti.* Porro in oculis hominum mundanorum (qui actionem virtuoſarum & Chriſtianarum nequaquam ſunt competentes judices) ita quidem videtur, quod is qui inter opprobria patiens eſt, nec illis refert viciſſitudinem, ignavus ſit & honorati nominis ſui oblitus; verumtamen alia debet eſſe Chriſti fidelium opinio, qui actiones ſuas per duelli legem minime regulare debent. Etenim *qui lædit, ſuperare læſum videtur,* inquit D. Chryſoſtomus, *ſed pernitioſas ſibi victorias ſuperat. Læſus autem ſi magno animo perfert injuriam, quamquam victus videatur coronam tamen ſplendidam adeptus eſt: Sæpenumero ergo vinci quam vincere præſtantius eſt: optimus profecto iſte victoriæ modus eſt.*

Victoria contra injuriantem obtenta, magnum infert nocumentum Victori.
S. Aug. ib.
Rom. 12. v. 21.
S. Anſelm. ibid.
D. Chryſ. ibid.

6. Idemquoque punctum ex communi opinione à multis aliis ſanctis diſcuſſum fuit, ſcilicet an glorioſior ſit victoria, majorque virtus, ſi quis inimicum ſuum vincat cedendo, an vero eumdem impugnando. S. Baſilius de ira diſſerens ita ſuadet: *Ne fratres dilectiſſimi malum malo curate, nec contendite invicem calamitate mutua vincere, in rixa enim is inferior eſt, qui victor eſt, ac peccatis longe gravior diſcedit.* De Demoſthene celeberrimo Oratore refertur quod improperiis irritatus dixerit: *Committor in certamen, in quo qui ſuperior evaſerit, inferior eſt, & qui vicerit victus.* Notatu quoque digna eſt quædam S. Bernardi ſententia dicentis: *Infelix victoria eſt, qua hominem ſuperans ſuccumbis vitiis, os pravi tanti non eſt, ut quis illud dignetur reſponſo.* Vilis enim eſt victoria (ſi tamen vel hunc titulum meretur) homine contentioſo, impio, arrogante, maligno, felliſque pleno ſuperiorem eſſe. S. Valerianus merito nos admonet dicens: *Plena victoria eſt ad clamantem tacere & non reſpondere provocanti.* Hinc & frater Algidius S. Franciſci ſodalis ſimili in occaſione cuidam injuriato, quem modum circa improperia excipienda ſervare deberet, ſequentem dedit inſtructionem: *Quando quis contendit tecum, ſi vis vincere, perde: ſi vincis teipſum, omnes inimicos tuos viciſti.*

Glorioſior victoria obtinetur cedendo, & non reſiſtendo.
S. Baſil. h. 10. de ira.
Eraſm. l. 4. Apoph.
S. Bern. ad milit.
S. Valerian. hom. 12.

7. D. Chryſoſtomus in alia quadam Homilia ſuper Epiſtolam ad Romanos ad idem propoſitum ita diſcurrit: *Injuriæ memoriam adhuc retinere, à malo vinci eſt. Sed iſtud primo loco non dicit, neque enim tum tempus erat. Poſtquam vero iram illius evacuavit, tunc ſubjunxit dicens: ſed vince in bono malum, quandoquidem & iſtud vincere eſt. Pugnans enim tunc potiſſimum vincit, non quando ſuum ipſius corpus pugnæ exponit, ut plagas excipiat, ſed quando ſeipſum eruens efficit, ut omnem ſuam potentiam adverſarius in aera, fruſtra & inaniter effundat, ſic enim nec ipſe plagas excipit, & omnes adverſarii vires diſſolvit, id quod & in conviciis fit: nam quando viciſſim convitia regeris, vinceris, non ab homine, ſed quod turpius eſt, ab illibero illo iræ affectu permotus exuperaris. Si vero tacueris, vincis & trophæum figis, & innumeros acquiris qui te coronet.* Qui idem Sanctus in Homil. ſuper Acta Apoſtol. eamdem tractans materiam, vindicativis præjudicium eorum ob oculos ponit in hæc verba: *Volunt ulciſci de his qui contriſtarunt. Igitur ipſi riſu digni. Etenim iram impetum ferre puerilis animi eſt, imperare autem fortitudi-*

D. Chryſ. hom. 12. ad Roman.
S. Ambr. in c. 4. ad Coloſſ. 2.

nis

nis fuerit. Quod idem pauciſſimis his verbis tradit S. Ambroſius: *Vincis dum cedis.* *D. Chryſ. Hom. 41. in Act.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De benignitate, & humilitate, qua reſpondendum eſt injurioſis, ut ira illorum mitigetur, illoſque lucrifaciamus.

THEMA.

Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. Prov. 15. v. 1.

Suavi reſponſo mollitur ira. Bercher. in voc. iracur.

1. SApiens modum incendium iræ & excandeſcentiæ noſtræ contra injuriantem ſopiendi in verbis mitibus, benignis, & humilibus conſiſtere docet, dum ait: *Sermo mollis frangit iram.* In aliquibus Lyciæ montibus talis habetur ignis, ut, quidquid ſibi offeratur, conſumat uſque ad ipſos etiam duriſſimos lapides, neque niſi per terram, aut fænum extingui poteſt. Quid aliud injuriantis eſt indignatio, quam ignis, utpote *accenſio ſanguinis circa cor?* hæc igitur inflammatio verbo miti, placido, humilique extingui poteſt, ſiquidem *reſponſio mollis frangit iram*, ubi Theodotius legit: *Reſponſio delicata*; Tygurina: *Reſponſio mitis*; Syriaca: *verbum molle avertit iram.* Ubi Cajetanus ita diſcurrit: *Experimur quod reſponſio mollis efficit, ut iratus retrahat iram ſuam, quo contra ſi reſponſum fuerit, verbum contriſtans aſcendet furor irati, creſcit ira in furorem. Et ratio in promptu eſt, quia multiplicatur cauſa iræ, dicendo ſermonem contriſtantem, ira enim ex triſtitia ſurgit, reſponſione vero molli minuitur iræ materia, iratus enim videns humiliatum contra quem iraſcitur, retrahit iram tamquam deſierit contra quem iraſcatur.* *Theodot. Tygurina. Syriaca. Cajetanus.*

Probatur variis ſimilitudinibus.

2. Si ſagittæ in materiam mollem, teneramque incidant, facile enervantur, ſi vero in reſiſtentem & duram, vires exercent. Unde S. Baſilius ita in præſenti diſcurrit: *Nonne vides quemadmodum ſagittæ ſi duriora offendant, reſultant ac excidunt, in mollibus vero ac obedientibus facile figuntur; ita & in contumeliis evenit; qui eis occurrit & reſiſtere quærit, illas in ſeſe recipit, qui autem manſuetudine ac patientia armatus ad eas excipiendas ſe præparavit, omnino excutiet ac evitabit.* D. Chryſoſtomus ad eumdem finem aquæ adducit proprietatem, cujus proprium eſt flammam extinguere, eumdem namque effectum, iracundiam injuriantis extinguendo, manſuetudo & benignitas operatur. *Nihil manſuetudine violentius,* inquit ille, *nam ſicut rogum cum valde accenditur, aqua injecta reſtinguit, ita & animum camino magis exardeſcentem verbum cum manſuetudine prolatum extinguit, & duplex inde nobis lucrum accreſcit, tum quod nos manſuetudinem declaramus, tum quod fratris indignationem ceſſare facimus, & mentem ejus à turbatione liberamus*, S. Ambroſius ad conſilium ſe reflectens Evangelicum de præbenda maxilla ſiniſtra poſt dexteram percuſſam, inquit: *Quid tam mirum quam percutienti maxillam præbere alteram? nonne omnis indignationis frangitur impetus, ira ſedatur? nonne fit per patientiam, ut ſua amplius pænitentia reverberes verberantem? ita erit, ut & injuriam repellas, & gratiam quæras*, quaſi diceret, hic aptus eſt modus, tum ſe ſuaviter vindicandi de acceptis injuriis tum ſibi eodem tempore injuriantem reconciliandi; Unde Spiritus S. de quo S. Mater Eccleſia canit, dulcis hoſpes animæ, cujus etiam S. Paulus benignitatem & manſuetudinem fructus eſſe agnovit, ſequentem Eccleſiaſtico dictavit ſententiam: *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* *S. Baſil. h. 10. de ira. D. Chryſ. h. 58. in Gen. in fine. S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 6. Gal. 5. 23. Eccli. 6. 5.*

Doctrina S. Auguſtini.

3. Inter alias à S. Auguſtino Monachis ſuis præſcriptas regulas hæc quoque legitur: *à verbis durioribus parcite; quæ ſi emiſſa fuerint ex ore veſtro, non pigeat ex ipſo ore proferre medicamenta unde facta ſunt vulnera;* hoc autem medicamentum lenitivum eſſe debet, id eſt, mitis quædam & benigna reſponſio. Hugo Cardin. factum quoddam refert, quod etiam diverſis cum circumſtantiis à Dionyſio Carth. narratur; ambo vero Hiſtoriam hanc ex vitis Patrum deſumpſerunt. Cum enim Abbas quidam Monachum quemdam juxta morem ad civitatem miſiſſet, ut neceſſariam Monaſterio proviſionem compararet, in proſcriptum quemdam hominem incidens zelo quodam non tamen ſecundum ſcientiam moderato abreptus eumdem interrogavit dicens: *quo vadis Dæmon? & ille reſpondit: Tu experieris me eſſe Dæmonem; & extracto gladio occidit eum.* Abbas vero à quo prædictus Monachus miſſus fuerat eidem latroni obvius factus amicabiliter eumdem ſalutavit; *quem raptorem iterum Abbas inveniens* inquit Hiſtoria: *dixit ei ſalve frater, & ille reſpondit, non frater tuus, ſed frater Dæmonum ſum, & ſecutus Abbatem factus eſt Monachus;* Circa quam Hiſtoriam S. Hieron. ait: *Vide quid lenitas ſermonis fecerit, & quid auſteritas.* In Prato ſpirituali aliud quoddam ſimile refertur exemplum. Ruſticus enim quidam citra cauſam Abbatem Servium inurbane tractarat, qui cum improperia non modo patienter toleraret, ſed & inſuper benigne ruſtico reſponderet, non modo impium placavit, ſed & in tantum convertit, ut ad pedes Abbatis proſtratus, veniam petierit, monaſticumque ſtatum amplexus fuerit, nec mirum, quia ut S. Chryſoſt. ſcribit: *Quis non mirabitur eum, qui opprimentium contumelias æquo animo perfert? quemadmodum enim etiam cum juſte quiſpiam torquetur, ſi magno animo patitur, injuſte cruciari multis videtur; ſic qui cum injuria vexatur, ſi non perfert, jure puniri putabitur, ac deridebitur, quaſi mancipium ab ira diſtractus, & animi nobilitatem furori ſubjiciens.* *S. Aug. in reg. l. Tom. 1. cap. fin. Hug. Card. Prov. 15. Duo præclara exempla manſuetudinis injuria affectorum. Sophron. prat. Spir. c. 116. D. Chryſ. hom. 88. in Matt.*

Aliud præclare mitiatis exemplum. Sur. 10. Octob. c. 9.

4. Scopulum hunc Sanctus quidam cui nomen Joannes, Religionis Canonicorum Regularium dexterrime evitavit, de quo Surius in hæc diſcurrit verba: *quidam è fratribus monaſterii hujus magno furore commotus, procaciter ingreſſus in aulam, ubi vir manſuetus cum quibuſdam familiariter conferebat, multa in eum convitia contumelioſe jactitabat, minis & clamoribus id ſe effecturum ſperans, ut ira promoveretur. At ille fellis expers, ne verbum quidem ei reſpondit.* *Id cernens quidam, præ cæteris vero Dei familiarior, cur tam inquit atrocia hujus hominis dicta perfers, cum verbo uno edicere poſſis, ut redeat ad cubiculum ſuum? vide quas ſuis verbis rationes prætexit, utque ex latentis nequitiæ fovea tumens ſuperbia innocentiæ proculcatrix caput exerat ſuum? quid ita negligis exiſtimationem tuam, honoriſque tui injuriam? cur tanta nequitia ad miniſtrum non reprimis? Ei beatus vir ſic reſpondit: ſi flamma vorax ædificii tecta lambens in ſublime feratur, num tu conſulte facturum putabis, eum, qui plus etiam materiæ in flammam injicere velit? frater iſte ad præſens magno ardet furoris æſtu, cui ſi ego comminationum facula admovere velim, furor ejus magis magiſque inflammabitur, atque ita fiet, ut in rectam viam facile & amanter revocari non poſſit; ſed ubi hæc flamma defervuerit, tunc demum ad opportuna remedia animo deliberato accedemus.*

5. Sapiens in Parabolis ſuis eamdem materiam tractans, ita ſcribit: *Fatuus ſtatim indicat iram ſuam,* qui *Prov. 12. v. 16.*

Ira, eſt proprietas ſtultorum.
Dion. Carthuſianus ibid.

qui autem diſſimulat injuriam, callidus eſt. Ubi Carthuſianus ita ad præſens diſcurrit intentum: *Foris erumpit per iracundiæ ſigna, & flammam ſuæ commotionis evaporat per verba & geſtus diſtortos* (de iracundo loquitur injuriante) *non attendens quam inhoneſtum ſit hoc, nam paſſioni ſubjectus nec per manſuetudinem refrenare ſe didicit, idcirco per iram totaliter excæcatur ejus ratio, propter quod rectè ſtultus vocatur,* ſi quando mare ſpumans tempeſtuoſas inflataſque ſuas cœlum verſus elevat undas, qualiter mitigantur & ſedantur?

Job 38. 11.

& dixit uſque huc venies & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Suam itaque iram & faſtum arenæ terræque tactu reprimit; quam ipſiſſimam ſimilitudinem Nazianz. ita ad præſens applicat intentum, dicens:

Nazianz. in arm. adv. iram.

Verbo tuo frangatur, atque moribus blandiſſimis ſolutus inſtar fluctuum ad terram illico. Mitis ſiquidem & placida vox injuriantem reprimit, ſedat & humiliat: *Reſponſio mollis frangit iram.*

6. Circa hæc ipſa verba Sapientis Cornelius à Lapide talem format Diſcurſum:

Corn. à Lap. in Prov. 15.
Iracundia contumeliantis frangitur verbis manſuetis.

Injuria frangitur ſubmiſſione, mitique reſponſo, quo quis ſe irato quaſi ſubjicit & proſternit, domatur & vincitur. Tunc enim iratus & injuria affectus, videtur ultionem peregiſſe, & honorem ſuum recuperaſſe, cum reum vel amulum ſibi ſubjectum & quaſi ſupplicem aſpicit. Sæpe namque fieri ſolet, ut alium improperiis impetens, ſe prius ab eodem offenſum fuiſſe injuriamque ab eo, cui inſultat, accepiſſe, arbitretur, quem proinde poſt acceptas injurias minime iraſci, ſed potius patientem & mitem eſſe conſpiciens, quid mirum, ſi & ipſe placetur.

l. 1. c. 19. vita Joan. Bapt. Vitell. Fulginat.
Inſigne exemplum manſuetudinis & patientiæ contra contumeliantem.

7. Servus Dei Joannes Baptiſta Fulginienſis ſuo aliquando conſilio & directione, ut in vita ejus traditur, juvenem induxerat, ut Capucinorum ſe dederet obſervantiæ, quod dum pater filii conſilio & ſuaſu hujus ſancti viri factum eſſe intelligeret, injuriis, minisque in eum acribus invectus, verbera illi intentavit, prima data occaſione eidem infligenda. S. Vir Dei autem hoc audito ad ejus ſe pedes proſtravit, promptum ſe eſſe dicens, ad quamvis ab eo pœnam recipiendam, ſiquidem deteriora ſe pro peccatis ſuis meruiſſe agnoſceret. Quibus humilitatis & manſuetudinis actibus viſis arrogans vir ille ad cordis redactus eſt teneritudinem, oculiſque lachrymantibus inſultum ei factum deteſtans de terra eum elevavit, dicens: optime à ſe factum eſſe, quod filium ſuum ad religionem dimiſerit, quia ſi in ſæculo permanſiſſet in eminenti fuiſſet periculo, ne malo vitam ſuam fine clauderet. S. Anſelmus ſuper illud Apoſtoli monitum in Epiſtola ad Roman.

Rom. 12. v. 18.

Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes, non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ, ita ad propoſitum noſtrum ſcribit:

S. Anſ. ib.

Ille dat locum iræ, qui iram ſuperbientium humiliter fugiendo declinat, non ſe contra receptas contumelias erigens, ſed de loco pia humilitate recedens.

Pſ. 38. v. 1.
David per actum humilitatis vicit Diabolum & Saulem.
S. Ambr. ibid.

8. S. Ambroſius illa Pſalmi exponens verba: *poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me.* Textum hunc de injuria intelligendum eſſe cenſet, quam David à Semei recipiens, nullum defenſionis protulit verbum, ſed potius ſumma cum humilitate ſuos in vindictam paratos cohibuit; quam virtutem dictus Sanctus admirans ait: *quid enim magnum de homine invalido vindicari, quem ad furorem aliter urgebat, in cujus nece peccator habuiſſet voluntatis effectum? Non gladio Diabolus, ſed verbo Dei vincitur.* Per actus itaque humilitatis ſuæ, quæ hac in occaſione ſingulariter in eo emicuit, victoriam retulit contra dæmonem, qui contumeliantem inſtigabat. Hinc & S. Dorotheus in ſermone cui titulus eſt (*de ira & injuriarum memoria non habenda*) ita diſcurrit:

S. Doroth. ſerm. 8.

ubi cordis demiſſio ſeu humilitas ineſt, quid moliri, quid efficere obſecro poterit furor, & præteritarum injuriarum reminiſcentia? ajebat Zoſimus Abbas; *ſi univerſa præſtigia, machinas & artes ſuas moveret ac strueret, Diabolus una cum omni ſuo illo dæmonum cuneo, nulla erunt omnes ejus inſidiæ artes & conatus.*

Simile glandium bombardarum.

9. In obſtinatioribus urbium inexpugnabilium obſidionibus, obſeſſi integras bombardarum, aliarumque machinarum militarium tempeſtates ejaculari ſolent; ſed qualiter hæ omnes ab arte & induſtria militari reprimuntur ac redduntur inutiles? materia iis objicitur mollis V. G. lana, terra, faſces aut ſimilia alia, quæ omnem impetus illius deſtruit vigorem, ſicut enim glandium ictus materiam lædunt duram, & lapides fortiſſimos rumpunt, ita econtra per materiam teneram ac mollem penitus enervantur. Ita quoque in præſenti, nam *reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem.*

10. Jeremias quemdam nobis perfectæ virtutis virum, multiſque non unius ſed plurium exacerbatum improperiis deſcribere volens, ita diſcurrit:

Thren. 3. 30 & 28.
Quisnam ſit Vir perfectæ virtutis in opprobriis.

Saturabitur opprobriis, Sedebit ſolitarius & tacebit, quia levavit ſuper ſe, ex eo namque ſono quis utrum magno Spiritu polleat, dignari poteſt; quare igitur ex omnibus his improperiis commodum vel incommodum hauſit? forſitan ea ulciſci ſtatuit? forſitan offenſas vindicare, ſe juſtificare aut defendere molitus eſt? nequaquam; ſed *dabit percutienti ſe maxillam, ponet in pulvere os ſuum.* Quis iſte eſt pulvis? ille ſcilicet, qui bombardarum ictibus ad omnem eorum vigorem atterendum opponi ſolet; *reſponſio mollis frangit iram*, nec hoc ipſum cuipiam difficile accidet, præſertim ſi quis omni injuria ſe dignum eſſe reputavit, tunc enim cum ſubmiſſione, & benignitate reſpondebit, ſicque ſuperbum placabit; Interl. circa prædictum textum ita diſcurrit:

Interl.

dabit in ſepultura vel in foſſura os ſuum, memorans, quia pulvis eſt, & in pulverem revertetur. Et Gloſſa ordinaria ait:

Gloſſa ibid.

principium eſt profeſſionis noſtræ in pulvere os ponere, & momentis ſingulis quod ſumus pulvis cogitare. Lyranus autem longe aptius ad præſens diſcurrit intentum, quando inquit:

Lyran.

ponet in pulvere os ſuum, humiliter loquendo; ubi & verba illa præcedentia (*ſedebit ſolitarius & tacebit*) conſiderans ſubjungit *& quia quanto quis in Deum elevatur, tanto verius humiliatur, cogitans ſuam fragilitatem juxta divinam Majeſtatem, ideo ſubditur; ponet in pulvere os ſuum.* Quem eumdem Jeremiæ textum conſiderans Rupertus Abbas, ita acute ſermocinatur:

Rup. Abb. c. 68. in Jer.

Non in cœlo, ſed in pulvere ponet os ſuum, audiens ſibi dicentem Magiſtrum bonum, diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Cui & Dion. Carth. ſubſcribit, dum ait:

Dion. Carth. ib.

Ponet in pulvere os ſuum, id eſt, pulverem & cinerem ſe eſſe fatebitur, nec ſuperba loquetur. Cui Comment. illud S. Bonav. ſimillimum eſt dicentis:

S. Bonav.

Profunditas humilitatis Rabanus: Ille in pulvere os ſuum ponit, qui humiliter ſentiens, fragilem ſe eſſe cognoſcit.

Chriſtus pro Dei Filio agnitus fuit ex humilitate, in improperiis exhibita.

11. Quis majoribus umquam opprobriis quam Chriſtus in vita & morte ſua oneratus fuit? contra quem exacerbati impii dicebant ad invicem:

Sap. 2. 19.

Contumelia & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus; quem textum Hugo Card. diſcutiens, Chriſtum pro Dei Filio propter ſuam in improperiis monſtratam humilitatem agnitum fuiſſe concludens, ita diſcurrit:

Hug. Card. ibid.

ut ſciamus reverentiam ejus, id eſt, humilitatem & patientiam, de qua Hebr. 5. exauditus eſt pro ſua reverentia. Quaſi ſapiens Diſputator reſpondit ad primam objectionem, id eſt, ad contumeliae humilitatem. Quæ humilitas ſufficiens

ſuit,

fuit, ut latronem in Apoſtolum & ſatellites in Chriſtianos commutaret, dicente Evangeliſta: *percutientes pectora ſua revertebantur &c.* hisque omnibus dictus eminentiſſimus authoritatem ſubnectit S. Bern. ita de Redemptore loquentis: *Ad vulnera patiens fuit, ad opprobria humilis.* Et ita quidem revera contingit, qui namque vera dotatus eſt humilitate, eam dum injuriatur, manifeſtat, quia ſcilicet injurias non ſentit, aut placide manſueteque reſpondet, omni ſe dignum reputans viliſpendio. *Qui ſtudet humilitati,* quondam dicebat S. Joannes Climacus: *non curat convitia.* Cui accinit S. Bernardus, quando in libro *de interiori domo*, hoc ſequens tradit documentum: *qui laudem non appetit, nec contumelias ſentit.*

Luc. 23. v. 48.
Schol. 25. ad grad. 25. Clim.
S. Bern. de inter. domo c. 43.

12. S. Baſilius ex illis Pſalmiſtæ manſuetiſſimi verbis: *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea?* hanc eamdem in verba ſequentia eruit veritatem, inquiens: *Eliminata omni ſuperbia, rite quis virtutem humilitatis aſſequatur. Impoſſibile enim fit, eum qui, non ſibi perſuaſit omnium opera indigere, omniumque eſſe ſe noviſſimum, poſſe aliquando dum inceſſitur quodam convitio pervincere iram.* Quo forte etiam ſponſus in ſacris Canticis reſpexit, quando dilectam ſuam ita laudat: *Sicut vitta coccinea labia tua & eloquium tuum dulce.* Sed dicet quis quæ inter vocem benignam & vittam rubeam poteſt eſſe proportio? vitta ſparſos ſimul unit connectitque capillos; atque ita inferre voluit Salomon, quod anima ejecta, diviniq; amantis ſponſa omnes cogitationes & ſermones ſuos in charitate (*charitas quod eſt vinculum*) per colorem rubeum denotata unire debeat; in charitate namque, quæ *non agit perperam* non percutit, non retundit injurias, ſed verbis ſuavibus placide reſpondet: *Et eloquium tuum dulce.*

Pſ. 61. 2.
S. Baſil. ib.
Proſecutio ejuſdem argumenti.
Cant. 4. v. 3.
Col. 3. 14.
1. Cor. 13. v. 4.

13. Equidem quod improperium animæ alicui amanti gravius impingi poſſet, quam eam brutam nigramque appellare? hic autem ipſe titulus ſponſæ datus fuit, ſed quid eam reſpondiſſe putetis? *Nigra ſum, ſed formoſa filia Jeruſalem;* Ubi S. Bernardus ita diſcurrit: *Non reddidit maledictum pro maledicto, ſed etiam benedixit, filias Jeruſalem vocans, quæ magis pro ſua nequitia filiæ Babylonis vel filiæ Baal appellare meruerant.* Ita quoque Anna Samuelis mater, quando de ebrietate redarguebatur, ſuaviter reſpondit: *nequaquam Domine mi.* Circa quæ verba ſubtiliter commentans D. Chryſ. ait: *qui contumelioſe locutus fuerat, eum appellat Dominum,* ita & in die Pentecoſtes quando Apoſtolis à Synagoga injuriam paſſis, utpote de ebrietatis vitio injuſte repræhenſis (*quia muſto pleni ſunt iſti*) nomine omnium reſpondit S. Petrus: *non enim ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt.* Uti idem dictus S. Doctor eamdem notat virtutem inquiens: *non dixit ſicut vos ſubſannatis, neque ſicut vos ridetis, ſed ſicut ſuſpicamini.* Quæ adeo mitis reſponſio tantæ fuit efficaciæ, ut mortale plurimorum Judæorum odium placarit, eoſque permoverit, ut benignas prædicationi S. Petri aures præberent, & aliquot eorum millia ad Chriſti fidem perducerentur; & quid mirum? *reſponſio mollis frangit iram.*

Contumeliæ retundendæ manſuetis verbis.
S. Bern. ſerm. 25. in Cant.
1. Reg. 1. v. 15.
D. Chryſ. Hom. de Anna.
Act. Ap. 2. v. 13.
Ibid. v. 15.
D. Chryſ. Hom. 5. in Acta.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Silere, nec injuriantem retundere, modo juſtum & debitum abſit reſpondendi motivum, maxima eſt virtutis.

THEMA.

Ponet in pulvere os ſuum, ... dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis. Thren. 3. v. 29. 30.

1. Jeremias hominem mitem inq; injuriis patientem his verbis deſcribit, qui non modo eas ſuffert, ſed & ipſas in ſe provocat, vultum colaphis porrigens, ſeque opprobriis veluti delicato cibo ſaturans; *dabit percutienti ſe maxillam ſaturabitur opprobriis.* Id autem quod in præſenti nobis ſingulariter ponderandum erit, ſilentium eſt, atque taciturnitas, qua omnia improperia modeſtiſſime excipere debemus, ſiquidem *in ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra.* Ita ut injuriantibus non reſpondeamus, niſi per ſapiens prudensque ſilentium. Porro Vulgata legit: *ponet in pulvere os ſuum,* alii vertunt *in ſepulturam;* quam verſionem S. Ambr. ſecutus ita diſcurrit: *quod ait dabit in ſepulturam os ſuum, oſtendit quamdam ſupra modum patientiæ taciturnitatem, ut tamquam ſepeliat os proprium, ne loquatur, & velut quodam virtutum aggere obſtruat, ne vocem doloris emittat; tantum pondus afferens patientia, quam ſpes fovet, ut vocem ipſam vel quodam buſto ac tumulo ſepeliat ac includat, quam nulla extorquere, & nulla excitare poſſit injuria.* Quod idem in S. Paſchaſio expreſſum invenimus dogma.

Optimum remedium contra improperia, eſt ſilentium.
Iſa. 30. 15.
S. Ambr. ſer. 10. in Pſ. 118.

2. In tota Scriptura à nullo penitus meliorem pro injuriis ſufferendis eruditionem expectare poſſumus, quam à Davide, qui ideo vir erat *ſecundum cor Dei,* ut ſupra diximus, quia hæc manſuetudinis virtus ſingulariter in eo relucebat hinc & exemplo ſuo nos ad eamdem ſæpe invitat; quando inter alia dum aliquando hujuſmodi adverſariorum ſuorum inſultus & maledicta commemoraſſet, ſubjungit reſpiciens: *Ego autem tamquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum, & factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.* Et in ſequenti Pſalmo proſequitur, inquiens: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me, obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.* Ubi S. Ambr. advertit Davidem non dixiſſe ſe ſurdum aut mutum fuiſſe, ut injurias vel non audire, vel iis reſpondere non potuiſſet, ſed potius ſe geſſiſſe, inſtar alicujus, qui nec loquelam nec auditum habet. Unde ita ſanctus hic diſcurrit Doctor: *Non dixit, quia ſimulabam me non audire, quæ dicerent, ſed non audiebam dixit, quod quando intentione mentis vocem loquentis excluderet, nec aperiret os ſuum ſicut mutus, Beatus qui poteſt tantam habere virtutem, ut laceſſitus non iraſcatur, commotus ſe nolit ulciſci.* Hinc & Hugo Card. illa ejuſdem Pſalmiſtæ verba (*obmutui & non aperui os meum*) conſiderans, hunc ipſiſſimum arrogantiam injuriantium reprimendi & confundendi aptiſſimum modum eſſe, reſolvit in hæc verba: *nec melius reprimitur aut confunditur exprobratio inſipientis, quam tacendo & patienter & manſuete ſuſtinendo,* juxta illud S. Petri aſſertum: *ut bene facientes obmuteſcere faciatis improborum hominum ignorantiam.*

Hoc optime nos docet David.
Pſ. 37. 14.
Pſ. 38. v. 2.
S. Ambr. in Pſal. 37.
Pſal. 38. 3.
Hug. Card.
1. Petr. 2. v. 15.

3. Alb. M. Davidem poſtquam ſe improperiis impetitum fuiſſe dixiſſet, modum ſubito, quo illa ſuſtinuerit ſubjungere advertit, dicens: *quia ſilenter omnino, ait enim ita: dediſti opprobrium inſipienti; & ego quid? obmutui, ut non reſponderem juxta illud Prov. 26. Ne reſpondeas ſtulto ſecundùm ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis, & hoc ſecundum Conſilium Ariſtotelis, hoc enim fuit de ænigmatibus ejus: Ignem gladio confodias, iracundiam verbo ne laceſſas.* Quod idem Pſalmiſtæ ſilentium novis conſiderationibus proſequitur & ſublimat S. Ambr. dicens: *David tacendo vicit adverſarios ſuos.*

Alb. Mag. ibid.
David tacendo vicit adverſarios.
S. Ambr. in Pſalm. 37.

Quod

ad 1. Theſ.

& directè ſteterint duæ januæ, ſitque ventus vehemens, ſi alteram clauſeris, nihil prodeſt ventus, ſed magna pars ejus iterum præſcinditur, nunc quoque duo ſunt januæ, os tuum, & os ejus, qui te contumeliis afficit, & conviciis, ſi tuam clauſeris, extinguis totum Spiritum, ſin autem aperueris, non poteſt cohiberi. De hac quoque ſimilitudine prius his verbis dixerat: *Os eſt oſtium, claude & obſera, ut & lucem præbeat, & externam repellat irruptionem; ut exempli causâ, ſi te contumelia affecit, os claude, nam ſi aperueris, ventum excitas & ventilas.*

Lepida hiſtoria.

6. Pater Drexelius curioſam quamdam huicque propoſito noſtro accommodam refert hiſtoriam. Cum enim mulier quædam apud virum quemdam ſapientem & diſcretum de marito ſuo conquereretur, quod quaſi ſemper ebrius quotidie cum ipſa contenderet, injuriis illam onerando, quas illa reciprocis injuriis rependens, pacem domus turbabat; vir autem ille huic mulieri de remedio providere volens, ne deinceps major in domo ejus accenderetur ignis, nec ipſa ad reciproca improperia prorumperet, aquam è vicino fonte hauſtam illam ſumere juſſit, eamdemque marito domum redeunte, in toto tempore quo vir ejus injurias evomebat clauſo ore retinere, quod conſilium ipſa promptè executa, virtutemque aquæ admirata fuit, utpote cui hanc attribuebat virtutem, quod iram ejus compeſcuiſſet, ne referret injurias, non re reflectens, quod easdem per taciturnitatem & ſilentium ſuperaſſet. Cui hiſtoriæ optime & appoſite quadrat dictum illud Sapientis: *Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum*; ſi enim mulier illa aquam expuiſſet ad reddendum improperia pro improperiis, irreconciliabiles excitaſſet contentiones, majoriſque iræ & furoris ignem in ambobus accendiſſet. Unde D. Gregorius M. ait: *Aqua dimittitur, cum lingua fluxu effunditur.* D. Chryſ. pariter ſilentium inter injurias ſequenti motivo ſuadet, dicit enim: *Malum hominem tacendo, & locum dando melius vincis, quam reſpondendo, quia malitia non inſtruitur ſermonibus ſed excitatur.* Sicut enim ignem extinguere volens, caves ne oleum ei infundas, ſecus enim flamma ejus magis accenderetur, eodem modo verbum iracundum injuriatorem magis accendit, ad multiplicandum improperia juxta illud: *ſermo durus ſuſcitat furorem.* S. Valer. in præallegata homilia poſt conſiderata ſequentia Pſalmiſtæ verba: *Pone Domine cuſtodiam ori meo & oſtium circumſtantiæ labiis meis*, inquit, *ſi non vis injuriam pati, religa plectrum oris tui, & obtura aures tuas, ne ad te iraſcentis fratris verba perveniant, aut certo ſi pervenerint, ſi ſilentio deputentur, ſic ſit ut conceptus furor virtutem perdat ſi uno tacente alter ſolus inſaniat.* Epictetus inſignis Philoſophus ita hac de re diſcurrit: *Audire convitia, quid ipſum per ſe eſt? adſta lapidi, eique conviciare. Quid proficiet? ſi quis ergo ut lapis audierit, quam è ſuis maledictis capiet utilitatem conviciator? ſin conviciator ejus cui maledicit imbecillitatem tamquam ſcalas prehenderit, tunc aliquid proficiet.* Agaton Abbas dicere ſolebat: *ſi habitas cum proximo, eſto ſicut columna lapidea, quæ ſi injuriatur, non iraſcitur.* S. Bern. in quodam ſermonum ſuorum *de modo bene vivendi*, modum nos docet vitam agendi tranquillam & imperturbabilem, tametſi ſocis maledicentiis & contumeliis impetamur; dicit enim: *quamvis te quiſquam irritet, quamvis convitium dicat, quamvis injuriam faciat, quamvis afficiat contumeliis, tu ſile, tu tace, tu diſſimula, tu contemne, tu non loquaris, tu tene ſilentium, ad injuriam non reſpondeas, convitium non retorqueas.* Sed dicetis forſitan hoc ipſum ſigonum eſſe hominis ignari, aſt contra eſt quis ut idem mox ſubdit Sanctus: *Tacendo citius vinces.*

Prov. 17. v. 14.

S. Greg. l. 5. mor. c. 11.

Chryſoſt. Hom 38. in Matth.

Oleum igni infuſum excitat flammas; ſic verbum durum conviciantidatum, rixas.

Prov. 15. v. 1.

Pſ. 140. 3.

S. Val. ib.

Epiſt. euch. cap. 27.

Vita Patrum l. 7. c. 42. n. 7.

S. Bern. ſerm. 42. de modo bene vivendi.

7. Porro ſi meritum dignoſcere vultis excellens, quod quis ſeipſum vincendo & mortificando, ne reſpondeat lucratur, doctrinam audite in vitis patrum memoratam. Abbas itaque Pimenius, ut refert Rufinus, interrogatus aliquando qualiter hoc Chriſti dictum (*majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*) executioni mandari poſſet, ita reſpondit: *Si quis audit verbum malum à proximo ſuo, & cum poſſit ſimilia reſpondere, pugnat tamen in corde ſuo portare laborem & vim facit, ne reſpondeat malum, ut contriſtet illum, talis animam ſuam ponit pro amico ſuo.* Nihilominus ſi taciturnitas noſtra injuriantem magis extimulatura eſſet adverſum nos, ſicuti tunc iracundiam ejus magis accendere non convenit, ita quoque igni iſti aquam ſubminiſtrare decens eſt, id eſt, placide humiliterque reſpondere, quia *reſponſio mollis frangit iram.* Quapropter S. Ant. ita nos in præſenti admonet, dicens: *Aliquando contumelia eſt ſufferenda, & hoc ratione evitanda temeritatis, juxta illud* Prov. 21. *ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ei ſimilis efficiaris. Tacere quippe, & non reſpondere contumelianti*, quando quis *hoc faceret, ut ſic tacens magis provocaret illum ad iracundiam, peccatum eſſet, ſed tacere, ne & ipſe reſpondens incurrat contumelias, vel magis illum ad iracundiam accendat, debitum eſt & virtuoſum.* Quod idem punctum diu ante S. Aug. attigerat, quando ita diſcurrit: *Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo gravi ſeipſum vulnere percuſſit. Tu vulnus fratris tui contemnis? tu eum vides perire, vel periiſſe, negligis? pejor es tacendo, quam ille conviciando. Quando ergo in nobis aliquis peccat, habeamus magnam curam non pro nobis (nam glorioſum eſt injuriam oblivisci) ſed obliviſcere injuriam tuam non vulnus fratris tui.* Si itaque benigno reſponſo venenum iræ & rancoris è corde fraterno extirpare poſſimus, nonne id facere omnino ratio ſuadebit, & charitas chriſtiana? ſiquidem *reſponſio mollis frangit iram.* Tandem S. Joan. Climacus qua alia in occaſione tacere non debeamus, nos verbis docet ſequentibus: *Cum noſipſi dumtaxat contumelioſius tractamur, omnino tacendum eſt, tunc enim lucri comparandi eſt tempus: ubi vero contumelias in alterius quoque damnum redundat, tum mutua charitatis & pacis indiſſolubilis vinculum exigit, ut pro altero reſpondeamus.*

Joan. 15. v. 13.

Vit. Patr. l. 3. n. 208.

Quando non ſit tacendum ad injurias.

S. Ant. par. 2. tit. 7. c. 6. § 4.

S. Auguſt. de ver. Dom. ſer. 16. c. 4.

Clim. gra. 4. n. 100.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur damna eorum, qui verbis amaris injurias à ſe repellere conantur.

THEMA.

Fatuus ſtatim indicat iram ſuam, qui autem diſſimulat injuriam callidus eſt. Prov. 12. v. 16.

1. SApiens diſſimulationem injuriarum laudare volens, eum exilis judicii ſtultumque eſſe affirmat, qui injuriatus iraſcitur, quandoquidem dexteritas, prudentia, & ſagacitas injurias contemnere & diſſimulare ſuadeant. *Fatuus ſtatim indicat iram, &c.* quod igitur Deus opprobriorum oblivionem nobis præſcripſerit, ſummi nobis beneficii loco id reputare debemus, ſiquidem ex hujus adimpletione ma-

Pro magno reputandum quod nobis præcepit Deus oblivionem injuriarum.

xima ſubterfugimus & irreparabilia damna; hinc Sanct. Iſidorus Peluſ. ſuadet, dicens: *Non modo pro acceptis beneficiis, ſed etiam pro eo, quod injuriam inferre prohibitus es, gratiam te Deo habere convenit, nam hoc quoque etiamſi tibi mirum atque ab hominum opinione alienum videtur, maximum beneficii genus eſt.* Porro Dion. Carth. obſervat, *Interdum accipitur callidus pro aſtuta ſeu ſagace ſitq; qui diſſimulat injuriam ſuam, habendo ſe ac ſi eam neſciret, atque ut penitus eam obliviſcatur, callidus eſt, id eſt, aſtutus & ſagax.* Enimvero cum injuria jam de facto recepta ſit, jamque ſit inflictum vulnus, illud quidem præteriri non poteſt, ſuadet tamen prudentia, ut vulnus inflictum curetur, non vero exacerbetur & acerbioribus & incurabilioribus vulneribus recipiendis homo non exponatur.

S. Iſid. Pel. l.3. ep. 244.

Dion. Carth. in Proverb.

2. Elias Cretenſ. Commentator Nazianz. authoritatem refert Platonis, qui inter alias ſuas ſententias hanc quoque tradit: *præſtabilius atque optabilius eſſe injuria affici, quam injuriam inferre; hoc enim vitium eſt nempe injuriam inferre, unde etiam vituperatur, ac legibus vindicatur, illud autem minime.* Lact. Firm. notabile quoddam injurias ulciſcentis conſiderat præjudicium, id eſt, imitationem hominis maligni, iracundi, & peſſimi; talis enim eſt perſona injuriatrix; cujus exemplo injuriam paſſus, per iracundiam ſe ſeduci permittit, ut laxat linguam ſuam ad ſimilitudinem illius, gravioribus magiſque vituperoſis contumeliis accepta retorquendo improperia: *Qui malum imitatur*, inquit, *bonus eſſe nullo pacto poteſt.* Priuſquam hoc loco argumentum quoddam à S. Baſilio formatum in medium adducam ſupponere vos velim, quod contumelia peſſimum quoddam ſit lolium & zizanium, ut in primo Diſcurſu probavimus, utpote quod ſemen eſt dæmonis, adeoque omnibus nobis eſt abominanda & deteſtanda, cur igitur nos quoque turpi hoc inquinamento maculare volumus viciſſim contumeliando eos, à quibus injuriam accepimus? nam ut D. Chryſ. ait: *nihil ita implet mentem ſordibus, ut ira intus conſiſtens.* Porro quod nos defendamus, noſtramque palam faciamus innocentiam, famam quoque & reputationem læſam reparemus, quid longe diverſum eſt ab eo, quod eſt injurias acceptas reciprocis injuriis compenſare. Jam vero inquit S. Baſilius, *ſi malum eſt contumelia, ejus incitationem fuge. Noli tuo adverſario pro magiſtra uti, nec quod odio proſequeris, hunc æmulari nec fieri velut ſpeculum irati velis, illius formam in teipſo oſtendens.* Tu in injuriatore reprehendis temeritatem, quia videlicet contra te linguam ad improperia laxavit; quod ſi tu idem contra ipſum feceris, conſequens eſt, ut eadem quoque pice tu maculeris. Præterea ut bene advertit S. Ambr. *Si habeas, quæ redarguas arguentem, melius tacebis, ne redarguendi viciſſitudine commotionem tuam prodas.* Seneca ut nos ab ultione injuriarum dehortetur, ita ad propoſitum noſtrum loquitur: *quanto ſatius eſt ſanari injuriam quam ulciſci? multum temporis ultio abſumit, multis ſe injuriis objicit, dum una dolet. Diutius iraſcimur omnes quam lædimur, quanto melius eſt igitur abire in diverſum, nec vitia vitiis componere?* quod ſi tu velut vitium fugiendum æſtimans contumeliam, quæ in proximum evomitur, utique ſi contra injuriatorem ſimiles per vindictam evomas, cum ipſo in eodem vitio communicabis vitiumque vitio augebis. Idem quoque Ambroſius poſt traditum prædictum conſilium ſubjungit: *Melius eſt diſſimulare injuriam quam eum redarguis vindicare: Bonus mutus qui male loqui neſcit cujus ex ore crimen exire non novit.* Quod ſi injuria injuriam rependis linguam tuam, imo & cor tuum iiſdem ſordibus contaminabis, quas in æmulo tuo exhorruiſti.

Elias Orat. 3. Nazianz.

Injuriam illatam retorquens fit imitator hominis maligni & peſſimi.

Lact. Firm. l. 6. de vero cultu c. 18.

S. Chryſ. t. 5. hom. 22.

S. Baſil. hom. 10. de ira.

Injuriam reiciens; eadem pice cum injuriante inquinatur.

S. Ambr. in Pſalm. 37.

Seneca l. 3. de ira c. 2.

S. Ambr. ib.

3. Quando Hebræi increduli Chriſtum velut dæmoniacum calumniabantur, facile ipſi erat reſpondere, ipſoſque tales eſſe perſpicue probare; & tamen ad noſtram inſtructionem idipſum facere noluit, nam ut V. Beda ait: *Accepta injuria, etiam quod verum erat, dicere veritas noluit, ne non dixiſſe veritatem, ſed provocatus contumeliam reddidiſſe videretur, ex qua re quid nobis innuitur, niſi ut eo tempore quo à proximis ex falſitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus, ne miniſterium juſtæ correptionis in arma vertatur furoris.* Quænam eſt excuſatio, dicebat olim cuidam vindicativo D. Chryſoſtomus, quod te defendas dicendo te eſſe provocatum ad iracundiam? *ſed valde me, inquies, ille irritavit. Quid hoc eſt? Tunc enim maxime oportet philoſophari; nam quando non incitantur, foras quoque manſuetas eſſe videmus, non enim ſemper furore ipſas ferri cernimus, ſed quando irritantur. Quare ſi tunc ſolummodo quieſcimus, quando nemo irritat; in quo belluis præſtabimus? illæ tamen juſte plerumque moventur; tu vero in ferarum incidens morem, unde tibi excuſationem parabis?* homo ratione præditus eſt, eſtque ferocire ab ejus natura alienum, utpote cui humanitas propria eſſe debet, ac proinde tametſi homo irritetur, ratio tamen ſenſui prædominari, & iraſcibilem vim reprimere & refrænare debet; ſecus enim ſi fecerit, feras imitabitur, quæ provocatæ, & irritatæ mordere incipiunt. Qui faciliter ad furorem & vindictas prorumpit natura ſua ferox & inhumanus eſſe ſolet; quod ſi igitur adverſus injuriatorem retorqueamus injuriam, & appetitu vindicativo nos ſeduci permittamus, ſimul injuriatoris truculentiam & barbariem participabimus. Hoc motivo Antoninus Imperator uſus eſt, ut ſe ab iracundia revocaret, dicere enim ſolebat: *Optima ratio eſt, ne ſimilis fias ei, qui injuriam fecit.* Videmus per experientiam, quod dum quis injuriis opprimitur, facile ad graviora improperia rependenda imo infligenda verbera inducatur; aliud vero nos S. Auguſtinus docet in libro *de ſermone Domini in Monte*; verba enim ſequentia Salvatoris noſtri declarans; *Audiſtis quia dictum eſt; oculum pro oculo, & dentem pro dente; Ego autem dico vobis non reſiſtere malo, ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram*, ſuper illa inquam verba ita ſcribit S. Doct. *Phariſæorum juſtitia minor eſt, non excedere vindictæ modum, ne plus rependat quiſque quam accepit; magnus hic gradus eſt, nemo enim facile invenitur, qui pugno accepto pugnum reddere non velit, & uno conviciante verbo audito, unum, & quod tantumdem valeat referre contentus ſit, ſed ſive ira perturbatus immoderate vindicat, ſive quia juſtum putat, eum qui læſerit prior, gravius lædi quam læſus eſt qui non læſerat. Talem animam magna ex parte refrænavit lex, in qua ſcriptum eſt, oculum pro oculo, dentem pro dente, &c. quibus nominibus ſignificatur modus ut injuriam vindicta non transeat, & hæc eſt pacis inchoatio. Perfecta autem pax eſt, talem penitus non noſſe vindictam.* Nimirum S. Doctor conſiderabat, quod ſæpius in praxi, ab iis qui injuriam paſſi ſunt, exerceri videmus, non enim illis ſufficit, injuriam illatam ſimilibus rependiſſe contumeliis, ſed ut plurimum ad verbera & vulnera prorumpunt, propriaſque facultates, parentes, amicos,

V. Beda ibi.

S. Chryſoſt. Hom. 88. in Matth.

Qui irritatus injuriis ſe vindicat, feræ ſimilis eſt.

Lib. 9. vita M. Anton.

Matth. 5. v. 38. Ibid. v. 39.

S. Aug. l. 4. l. 1. de ſerm. Dom. in monte c. 19.

A verbis injurias retundentibus, venitur ad verbera.

cos, vitam, ſæpe etiam famam & exiſtimationem manifeſtis periculis proſtituunt, dum per manum publicæ juſtitiæ mori coguntur, in pœnam homicidiorum, quæ committunt. Quanto igitor majus eſt lucrum, quod nobis comparamos diſſimulando & negligendo injurias, & oſtendendo nos illis longe eſſe ſuperiores? ſed *nemo facile invenitur, qui pugno accepto, &c.* Væ autem nobis, ſi dum irritamur, ab vi iraſcibili nos ſine fræno ſeduci patiamur, *A ſcintilla una augetur ignis*, inquit Eccleſiaſticus, *Et ab uno doloſo augetur ſanguis.* Myſtica quoque ſunt illa S. Jacobi Apoſtoli verba, de damnis linguæ ira differentis: *Ecce quantus ignis, quam magnam ſylvam incendit, & lingua ignis eſt*; Etenim unicum duntaxat improperii verbum ad accendendum inextinguibilem quemdam ignem ſufficit, qui denium integras familias, civitates, provincias, & regna devaſtat. Quot bellorum inquietudines ſuam ab unico verbo odioſo habuere originem? in hoc igitur viri ſapientis prudentia conſiſtit, ſi quando iracundiæ ignem in æmulo ſuo ardere conſpicit, in contumelias minime prorumpat, quin potius per prudentiam & diſcretionem ſuam eumdem extinguat, ne flamma illa ulterius exardeſcens, ſe cum omnibus ſuis conſumat, implacabiles nutriendo inimicitias.

Eccli. 11. v. 34.
Jac. 3. v. 5.
Ex unico verbo improperioſo maxima oriuntur mala.

4. S. Dorotheus in ſermone *de ira & injuriarum memoria non habenda* ſequentia tradit documenta inquiens: *Ignem qui accendit, primum quidem exiguam habet prunam ſeu carbunculum. Id ſane verbum ſignificat, quod fratrem attriſtat & affligit. Rurſum enim ecce parvula eſt pruna, quid enim obſecro eſt verbum fratris tui? ſi æquo animo tuleris illud, extinxiſti prunam illam ignitam; quod ſi perſtiteris, cogitando, & mente volvendo, cur illud, & illud mihi dixit, cur ita locutus eſt, habeo quod illi invicem dicam, en ligna, & fomenta abjeciſti; & fumum feciſti, quod eſt perturbatio. Perturbatio autem eſt motus, ſeu conflictatio, pugnave cogitationum, quæ cor noſtrum excitant, & audax animoſumque reddunt illud &c.* Paulo poſt idem S. nobis inſinuat, ſeu potius improperat, quod ignem illum à principio non extinxeris, qui poſtea in magnum crevit incendium: *Si æquo animo*, inquit, *verbulum illud tui fratris pertuliſſes, quam facillime prunulam illam potuiſſes extinguere, antequam animus tuus perturbaretur?* Moxque ſubjungit: *Si pergas ignem accendere, & fumum excitare, cor tuum ſcilicet variis cogitationibus irritando, & in audaciam temet his verbis hortando: cur illud, & illud mihi dixit? habeo & ego quod illi dicam, Ex hac veluti retaliatione & conflictu ſeu tumultu cogitationum cum exagitatur & accenditur cor, ſuboritur veluti quædam flamma & furoris accenſio.* Tertullianus in libro *de patientia* argumentum quoddam format, quo unicuique idipſum ſerio ponderanti facile perſuadet, ut ad quamvis illatam injuriam ſe ſurdum exhibeat; dicit enim; *Si parum æquanimiter, audiam dictum aliquod in me protervum, aut nequam, reddam & ipſe amaritudinis vicem neceſſe eſt, aut cruciabor impatientia muta. At qui hujuſmodi dictis aures obſtruxerit, ab utroque incommodo eripietur; neque loquens maledicet, neque tacens affligetur.*

S. Doroth. ſerm. 8.
Inſignis comparatio prunæ ardentis, ad verbum injurioſum.
Tertul. l. de patientia cap. 8.

5. Conſiderari quoque hoc loco aliud quoddam poteſt damnum, ſuper nos ipſos recidens ex offenſa quam proximis noſtris machinamur. Quando invidi Joſephi fratres mortem illi inferre ſtatuerant, Ruben ſe interpoſuit, ſequens adducens motivum: *Melius eſt ut venundetur Iſmaelitis, & manus noſtra non polluantur, frater enim & caro noſtra eſt; acquieverunt fratres ſermonibus illius.* Oleaſter legit: *Quæ utilitas ſi acciderimus, ſeu quæ vindicta?* & ſubdit: *Expendere debet qui alteri vult nocere, an ſibi etiam noceat, & magis: nam Judas hac conſideratione fratres ab homicidio deterruit, quibus ſuadebat, non ſolum puero, ſed ſibi malum facere, cum puer eſſet caro eorum & frater.* Enimvero ſi legi Evangelicæ fidem habere volumus, proximum utique fratris loco habere debemus & dicere: *Frater & caro noſtra eſt*; ac proinde ſi improperium nobis factum ulciſcimur, & ipſum offendimus, & noſmetipſos, præterquam quod ejus choleram adaugendo, eumque magis irritando, manifeſto nos exponimus periculo, ne tota tempeſtas ſuper nos redundet; Deus enim juſto judicio ſuo in pœnam non tolerati à nobis vel minimi verbi aſperi permittit, ut incidamus in rixas, duella, inimicitias mortales, perpetuæque jacturæ involvamur. Seneca inquit: *Plus mihi nocitura eſt ira, quam injuria. Quidni plus? Illius modus certus eſt, iſte quouſque me laturus ſit incertum eſt. Non poſſum, inquis, pati, grave eſt injuriam ſuſtinere. Mentiris. Quis enim injuriam non poteſt ferre, qui poteſt iram? adjice nunc quod id agis, ut & iram feras, & injuriam.* Qua ratione dicere potes te verbum quoddam mordax ſuſtinere non poſſe, cum tamen iraſcendo adverſario tuo, neceſſum ſit, ut intra viſcera tua ardere incipias bile, iracundia, rancore, & odio, onde cor tuum acerbiſſime cruciabitur? quomodo majores tolerare poteris inimici tui inſultus, dum is magis irritatus (ſiquidem *ſermo durus ſuſcitat furorem*) inſuper pericula ſuſcitat rixarum, homicidiorum, aliorumque malarum irreparabilium, quæ ex vindictis reſultant? numquid incomparabiliter utilius eſt unicum ſuſtinere verbum mordax, quam in tot ſe conjicere pericula? *plus nobis nocitura eſt ira, quam injuria. Ira furor brevis*, ideoque rationis nos judicio & Diſcurſu destituit. Hugo Cardinalis ſuper propoſiti thematis verba: *Fatuus ſtatim indicat iram ſuam*, hanc Gloſſam adjicit: *Contumeliam ſcilicet pro contumeliis ulciſcendo ſe reddens. Provenit autem hæc feſtinata indicatio iræ vel contumelioſa reprehenſio, de parvitate cordis.* Tametſi enim iracundus ſibi perſuadeat, quod ulciſcendo ſe ſuam probet generoſitatem, quodque exinde gloriam & honorem reportet, ipſiuſmet tamen Spirit. S. teſtimonio certum eſt, quod ſe judicio & ratione deſtitutum eſſe demonſtret, nam *fatuus ſtatim indicat iram ſuam*; præterquam quod ſe anguſti & ignavi cordis eſſe oſtendat; *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.*

Offenſa, quam proximo machinamur, recidit in nos.
Gen. 37. v. 27.
Senec. 3. de irac. 26.
Mendax eſt qui dicit quod verbum injurioſum ferre nequeat cum tamen iram ferre poſſit.
Prov. 15. v. 1.
Prov. 12. v. 16.
Hug. Card.
Prov. 16. v. 32.

6. Eleazarus quidem ex magnanimitate ſua ſibi perſuadebat, quod occidendo elephantem ipſi quoque Regi illi inſidenti necem afferre poſſet; & tamen proſtrato elephante ipſe quoque ſub occiſæ beſtiæ mole oppreſſus & ſepultus permanſit. Idem quoque eſt multorum error, qui ſe ulciſcendo de injuriis receptis, ſecuritati ſuæ conſulere, adverſarium vincere, ſibique penes mundum gloriam comparare poſſe exiſtimant, non conſiderantes peſſimas conſequentias, quæ ut plurimum in damnum proprium exinde reſultant. Optimum proinde eſt illud à D. Chryſoſt. nobis ſuggeſtum conſilium, qui ait: *Ne ergo volentes alios ulciſci, à portu excidamus; neque enim ſi quiſpiam navem fracturus, & ſubmergendus, te in terra ſedentem contumeliis afficeret, ex eo dolorem caperes, nec è terra excedens cum eo eſſe velles naufragii particeps. Hoc ergo apud te reputa, quod qui te contumelia afficit, & probris inſectatur, tamquam turbine, & procella aliqua agitatus, ſubmergitur, in ira naufragium incidens, tu autem qui fers fortiter, & in portu, & in littore agis ſuaviter, ſed ſi ad eamdem de-*

1. Mach. 6.
Multum errat, qui ſe ulciſcendo, adverſarium vincere, & ſuo honori conſulere prætendit.
Chryſoſt. in Pſalm. 7.

 feraris

tus illa quæ in facultate noſtra eſt coſtituta, quamque hic Sanctus nobis ſuadet? *ne afficere poſſit ut maxime velit*: ideſt vivere eo modo ut nullũ injuriator habeat fundamentum, cui ſuum poſſit inniti impropertum; quod ſi enim irreprehenſibilem haberemus conſcientiam, nihil utique eſſet, quod turbare nos poſſet, ſed omnes derideremus injurias, fieretque, ut dicere poſſemus cum Philoſopho illo: *Ego ita vivam ut illi nemo credat*. Ponderatione digna eſt illa D. Chryſoſtomi doctrina dicentis: *Si quando conviciis appetimur, cum oporteret excuſare, & in gratiam redire, frequentes excitamus incendium, ac ferarum in morem enitimus in conviciatores, revocantes obſtricto collo trahentes, ſupplicium expoſcentes atque his ipſis factis ſuſpicionem de nobis confirmamus, nam ſi cupis exprobantibus oſtendere te non eſſe temulentum, oſtende per manſuetudinem, oſtende per humanitatẽ, non per contumelias & convitia. Nam ſi pete afficeris eum qui te affecit conviciis, temulentiam ſuam condemnaturi ſunt omnes*. Unde S. Ambroſius ſuadet, ut non ſolum, quando innocentes ſumus verum etiam quando omni reatu caremus, in opprobriis tacentes, receptam non repellamus injuriam: *Tacere debet*, inquit, *qui recognoſcit objectum, ne vulnus exaſperet, & ſcindatur cicatrix, tacere, & qui non recognoſcit, audit enim alterius, non ſuum crimen; quod ſi referat, ſuum facit, ſi tacet, retorquet & convitiantem vulnerat*. Idemque quoque Sanctus in capite præcedenti dixerat: *Bonum eſt convitium convitio non referre, ne & nos inter detrahentes annumeremur. Imitemur hunc virum, qui ſilentio ſuo redarguebat convitiantes: oſtendebat enim virtutem animi ſui, quem contumeliæ non moverent, & conſcientia innocentiam manifeſtabat, qui objecta non recognoſceret*, (de Jobo loquitur ab amicis ſuis injuriis affecto) *ſed quaſi aliena videret. At vero ſi aliquid nobis objiciatur, dum nos purgare volumus, acerbamus, dum ulciſci cupimus confitemur, cum dicat Scriptura* Prov. 27. ℣. 12. *ut avertas dedecoris ſermonem, & auferas veſtimentum tuum, præterit enim injurioſus, taceamus ergo ut prætereat, ne veſtimentum noſtrum provocatus exurat, ſcriptum eſt enim, noli incendere carbones peccatoris*. Eccli. 8. *ne forte exuratis in igne flamma ejus.*

&c ideo obnoxia illorum viliperſonibus.

Chryſ. Tom. 2 Hom. 2. de ebrie.

Tacendo optime repellimus injurias. S. Ambr. l. 2 de interpel. Job. c. 3.

S. Amb. ib. cap. 2.

3. D. Chryſoſt. in Homilia *de ira & furore* pulchrum nos modum docet ſine offenſa Dei & animæ damno vindicandi injurias; ait enim: *Nihil ita caſtigare ſolet eos qui nos vituperant, quam ſi nos, dum oſtupeſcimus, vituperia irrideamus*. Alium vero modum Seneca his verbis perſcribit: *Ultionis contumelioſiſſimum genus eſt, non eſſe viſum dignum ex quo peteretur ultio*. D. Chryſoſtomus in Homilia quadam ſuper Epiſtolam ad Romanos diffuſe hanc materiam tractans ait: *Qui contradicit, ut qui conviciis morſum ſenſerit, contra luctari videtur. Morſum vero ſentiens, ſuſpicionem de ſe præbet dictorum ſe conſcium eſſe; ſi vero deriſeris, riſu ſtatim ſententiam, & judicium, quod qui audirent, contra te laturi erant, exolviſti. Et ſi nolueris apertum dictorum argumentum accipere, ipſum tuum inimicum interroga, quando magis doleat, an cum prorſus accenſus viciſſim conviciaris, an cum convitiantem derides? atque hoc poſtremum magis audies. Neque enim tantum juvat conviciis non impeti, quantum mordet quod te ad iram permovere, & accendere nequit*. Idem quoque Sanctus in alia quadam Homilia ſuper S. Matthæum idem tangens motivum ait: *Nihil ita lædentes coërcet, ut patientia, modeſtiaque læſorum, nec futurum modo coërcet impetum, ſed de præcedente exigit pœnitentiam, cogitque cadentem, ut à percuſſo cum modeſtia illius admiratione diſcedat*. Tertullianus quoque in libro *de patientia* meliorem inſolentiam injuriatorum vindicandi modum non eſſe quam non curare injurias, ait enim: *Fatigetur improbitas patientia tua, quovis ictus illi fit, dolore & contumelia conſtrictus gravius à Domino vapulat. Plus improbum illum cædis ſuſtinendo; ab eo enim vapulabit, cujus gratia ſuſtines.*

Optimum medium eſt, injurias deridere. Chryſoſt. Tom. 6. Hom. 20. Senec. l. 3. de ira c. 32. Chryſoſt. Hom. 22. ad Rom.

Chryſoſt. Hom. 18. in Matth.

4. Seneca in libr. 3. *de ira*, hominem protervum, dum nobis injuriatur, licet non reprehendatur à nobis ſuo tamen minime carere aſtruit ſupplicio, ſiquidem pœna illi eſt injuriam perpetraſſe. Ac proinde talem ille format Diſcurſum: *quid intereſt quo quiſque vitio fiat imprudens? imprudentia par in omnibus patrocinium eſt. Quid ergo? aliquis impune erit illi? puta, te velle, tamen non erit. Maxima eſt enim facta injuria pœna, feciſſe*. D. autem Chryſoſt. de eadem injuriarum remittendarum materia in quadam ſuper Matthæum Homilia tractans, alios inter non indignandi ſtimulos, pariter aſſignat ſequentem in hæc verba: *Ponamus mirabilem quemdam atque inſignem eſſe virum, quem omnes adulterum, furem, homicidam, latronemque prædicent, ille vero nec irritetur, nec moleſto feras, nec alicujus hujuſmodi rei ſibi conſcius ſit; qua igitur inde vituperatione læditur? nulla profecto. Quid inquies, ſi multi malam de ipſo habeant opinionem? nulla inquam omnium vituperatione ipſe læſus eſt, ſed illi ſe vituperaverunt, qui alium quam decet talem virum exſtimant. Dic quæſo: Si quis Solem tenebrarum authorem exiſtimet, Soli ne an ſibi detraxit? ſibi videlicet ipſi, cum inſanientis opinionem conſequatur*. Lingua enim maledica invidi, maligni, & contumelioſi, apud nullos prudentes locum habet, ideoque, rumor ſiniſter conceptum bonum de proximo neutiquam imminuit; quin potius ſæpe adauget, hominemque talem virtutis & perfectionis cultorem eſſe demonſtrat, quando hic mitis, patiens, voltuque ſereno & imperturbabili excipit improperium.

Senec. 3. de ira cap. 26. Qui alteri injuriatur, ſeipſum afficit ſupplicio.

Chryſoſt. Hom 18. in Matth.

5. Singulariter vero ponderari meretur in præſenti quidam S. Ambroſii Diſcurſus, quando pœnam injuriantis, quam ab injuriato, ſed patiente humilique recipit, in hæc probat verba: *Peccator eſt qui nos provocat, qui injuriam facit, & nos ſimiles ſui fieri deſiderat. Denique ſi taceas, ſi diſſimules, ſolet dicere quid taces? loquere ſi audes; ſed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas plus rumpitur, victum ſe reputat, irriſum, poſthabitum, atque illuſum. Si Reſpondeas, ſuperiorem ſe factum arbitratur, quia parem invenit, ſi enim taceas dicetur: Ille convitiatus eſt huic, contempſit iſte. Si referas contumeliam dicetur Ambo conviciati ſunt; uterque condemnatur, nemo abſolvitur. Ergo illius eſt ſtudium ut irritet, ut ſimilia illi Loquar ſimilia agam*. Quapropter S. Nilus ſæpe conſulebat dicens: *In omnibus in quibus injuria afficeris ad patientiam confugito*. Sed quem fructum homo patiens ex injuria reportabit? *& ſuper injuriantes nocumentum devolvetur*. D. Chryſoſtomus ad idem ſtabiliendum intentum, ſimili udinem corporis penitus impenetrabilis, & conſequenter inſtar adamantis contra quoſcumque ictus ſecuri in medium adducit, inquiens: *Et quemadmodum ſi corpus adamantinum haberemus, & ſi innumeris undique telis percuteremur, non tamen vulnera reciperemus, non enim à manu tela torquente, ſed à corporibus patientibus vulnera fiunt; ſic & hic non à petulantium inſania, ſed à patientium contumelias imbecillitate injuria & contumelia conſtituntur*. Neceſt, quod quis ſibi perſuadeat, quod impropera ridens, flocci que æſtimans, reus reputandus ſit; cujus hanc rationem idem Sanctus ſequentibus aſſignat verbis: *Aliquis injuriam intulit, non ſenſiſti, nec doluiſti? non ex injuriam paſſus, ſed & magis percuſſiſti*

Conviciantι non reſpondendum, ne & nos conviciatores ſiamus. S. Ambr. l. 1. de offic. c. 5.

S. Nilus Paran.

Chryſoſt. Hom. 3. ad popu. Antioch.

Impropera deridens reus computabitur.

cuſſiſti quam percuſſus es. Cum enim qui contumeliam intulit plagam ſuam ad patientium animam non provenientem viderit; ipſe majorem in modum roditur, & tacentibus iis, qui contumeliam patiuntur ſponte contumeliarum plaga contra mittentem converſa inſertur. Quia ut S. Baſilius *de ira* tractons advertit, dùm contra perſonam injuriantem non eſt qui ſe opponit, ſed potius injuriam paſſus vultum conſervat ſerenum atque tranquillum, & conſequenter contumelians omni ſe aditu prohiberi videt, tanto magis affligitur, ideoque ſanctus hic Doctor tale nobis dat conſilium: *Sine illum fruſtra te allatrare, in ſeipſo diſrumpi. Sicut enim ille qui minime ſentientem aut curantem verberat, ſeipſum lædit, & incommodo afficit, quod nec inimicum plectere, nec animam iramque exſatiare ſe videt; ſic & iis, qui contumelia in eum, qui nequaquam doleat, utitur, perturbati animi conſolationem invenire, nullo modo poterit; quin potius ardebit magis, & animo æſtuabit.* Cui ſimillimam aliam D. Chryſoſtomus, dum ad quemdam in opprobriis imperturbabilem ſe reflectit, in hæc verba aſſignat doctrinam: *Ille qui patitur injuriam nihil ſe grave exiſtimabit ſuſtinere, ſic ad philoſophandum paratus, nam ut ſenſum quidem ipſum experietur injuriarum, tu qui ſe certare potius, quam vapulare arbitretur; tum etiam percuſſor pudore ſuffundetur; nec jam illum inferet ſecundum, etiamſi omni prorſus fera exiſtas immanior, imo plurimum ſe etiam de priore culpabit.*

Si convicianti non reſpondeatur, magis affligitur.

S. Baſil. Hom. 10. de ira.

Chryſoſt. Hom 18. in Matth.

6. Porro S. Iſidorus Peluſiota hominem irreprehenſibilem atque perfectum improperiis ſubjacere non poſſe, ſequenti conatur evincere Diſcurſu inquiens: *Licet, ô admirande vir, aliis contumeliam inferentibus, non tamen affici injuria, & à lædentibus injuſte, non lædi. Quod ſi ænigma hoc tibi videtur, illico id tibi ſolvere conabor. Nam qui philoſophatur (hoc enim in rerum divinarum meditatione verſatur) & ab inimicis illatas contumelias atque injurias moderate ac manſuete fert, is neque illis contumeliam facientibus ullam accipit, ſed ſi verum dicendum eſt, illi ſunt qui injuriam & contumeliam patiuntur, qui & ab hominibus condemnantur, & ſermonibus differuntur. At qui contumelia & injuria altior eſt, is & hoc ab omnibus immortalibus coronabitur encomiis, quod non modo hoſtem ſed animos iramque ſuam ſuperaverit, & in altera vita à Deo maxima obtinebit præmia.* Neque minorem meretur notam, illa Epicteti Philoſophi ſententia: *Memento non eum qui convitietur aut verberet, auctorem eſſe contumeliæ, ſed opinionem de eis tamquam contumelioſis conceptum. Cum igitur te quiſpiam irritarit, opinione tua te irritatum eſſe ſcito.*

Vir perfectus injuriis ſubjacere non poteſt.

S. Iſid. Pel. l. 4. Ep. 296.

Epiſt. Enchir. c. 27.

7. Pro his omnibus confirmandis Diſcurſum Nazianzeni, quem in decima quarta orationum ſuarum format, audire placeat, ubi ita ſermocinatur: *Nec item me vel laudatores vel vituperatores immutabunt (quemadmodum qui cæno unguentum, aut unguento cænum admiſcent ac permixtionum qualitates confundunt,) & maledicos ſermones tamquam à meipſo mutuant, graviter & iniquo animo feram; nam alioqui multas pecunias laudatoribus numerarum, ſi me laudando meliorem efficerent. Verum aliter ſe res habet quod etiam ſum, hoc maneo, ſive maledictis afficiar, ſive laudibus in cœlum ferar. Ac quantum petram ſpuma, aut pinum vel aliquam aliam denſam & proceram arborem aura, tantum me lingua circumferunt, ac ſimul hujuſmodi quiddam mecum commentor; ſi falſa objicit accuſator, non me magis, quam eum qui loquitur, hæc oratio attingit, etiamſi me nominatim convitiis petat. Si vera, meipſum potius, quam qui loquitur accuſabo (à me enim illi ſermonis materia ſubminiſtratur, non autem illius ſermo cauſa eſt, cur talis ſim) ac vocibus præteritis, ut quæ nihil ſint, mei ipſius ero, hoc unum ex eorum improbitate commodi capiens, ut lautius vitam inſtituam.*

Proſecutio ejuſdem argumenti.

Nazianz. orat. 14.

8. Et quidem propriæ conſcientiæ mundo teſtimonium efficaciſſimum eſt ad contumelias irridendas remedium dicente S. Ambroſio: *Quid autem pulchrius, quam ridere cum maledicitur nobis? gaudere enim debemus, ſi aliis nadicantur. Primum quidem quia volens inimicus aliquid dicere adverſum nos quo crimen affingeret, non invenit quod verum eſt, ſed quod falſa pro verit compoſuit.* Hinc & S. Nilus paterne nos admonet dicens: *Quando convitiis peteris, conſidera, an aliquid à te factum ſit convitio dignum; ſi vero nihil à te admiſſum fuerit, fumum fugientem convitium eſſe exiſtimato.* Quod idem fortitan D. Chryſoſtomus inferre voluit dum ait: *Ni teipſum læſeris o homo, neque amicus, neque inimicus, nec ipſe quidem Diabolus poterit te lædere.* Quam veritatem S. Bernardinus Senecæ authoritate confirmat dicens: *Inſuper & Seneca de quatuor virtutibus ait; ſi magnanimus fuerit, numquam judicabis tibi contumeliam fieri de inimico, dices non nocuit mihi; ſed animum nocendi habuit, & cum illum in poteſtate tua videris, vindictam putas vindicare potuiſſe.*

Bona conſcientia optimum remedium eſt ad irridendas contumelias.

S. Ambr. de 2. de interpel. Job c. 3.

S. Nilus Paren.

Chryſoſt. hom. 2. de Anna Tom. 2.

S. Bern. Tom 3. ſerm 7. art. 2. c. 3.

9. S. Ephrem ne ad ultionem provolemus, nos avertere volens, ſequenti utitur Diſcurſu: *ſi affectus contumeliis contumeliam rependat duplici teipſum contumelia afficis; primo quidem quod contumelioſe tractatus, non patienter ac longanimiter tuleris, deinde vero quod imprudenter uſus viciſſim maledixiſti & convitiatus es.* Injuriam itaque Chriſtiana cum patientia tolerato, ſic enim fiet ut in ipſum recidat injuriantem, dicente S. Auguſtino: *Maledictum patientia repercuſſum in ſuum redit authorem illæſo eo qui petebatur.*

Ad ultionem non eſt provolandum.

S. Ephrem. Paran. 32.

S. Aug. ſer. 15 de reſurrect.

10. Seneca hoc nobis in præſenti ſalutare exhibet conſilium: *Potentiorum injuriæ* (idem quoque de æqualibus dici poteſt) *hilari vultu, non patienter tantum ferendæ ſunt; facient iterum, ſi ſe feciſſe crediderint.* Dum bombardæ ictus in irritum cadit, eo quod in materiam incidat levem, nullum edit ſonum, non reſilit, non diverſas ingreditur ambages, ſecus vero ſi reſiſtentem offenderit metam. Ita quoque injurians, ſi quem improperiis contriſtari, indignari, percellique advertit, exultat; ſecus vero, quando ſe contemptum, ſuaque verba nihil fieri advertit, hinc enim confuſus & cum pudore abſcedit.

Sen. l. 2. de ira cap. 33.

TRA-

TRACTATUS XXXVII.

DE INTENTIONE ET EJUS RECTITUDINE.

CONTINET

DISCURSUS IX.

DISCURSUS. I. Deus primo loco intentionem rectam, quæ bonorum operum baſis & fundamentum eſt, à nobis exigit.

II. Intentio opera noſtra ſpecificat, & meritoria reddit; illam reſpicit, & remunerat Deus.

III. Opera cæteroquin bona, ſi mala eum intentione fiant incaſſum cedere, ex variis probatur ſacræ Scripturæ Textibus.

IV. Dæmon rectam in operibus bonis intentionem io nobis abolere ſatagit, ur meritum earum perdamus.

V. per actiones noſtras indifferentes, & quæ nollius ſunt meriti, ſi recta inteotione veſtiantur, lucrari poſſumus apud Deum.

VI. Recta intentio ſub oculi alluſione exbibetur, ſimulque demonſtratur, quod opus alias malum, bonum non efficiet.

VII. Variæ inſtituuntur conſiderationes circa intentionem, nomine lucernæ, & lucis denotatam.

VIII. Deus juxta internam judicat intentionem, & non ſecundum apparentiam, idque ſemper & infallibiliter, quæ namque nobis minima videntur, apud Deum in pretio ſunt & æſtimatione, utpote qui intentionem, & amorem à quo procedunt.

IX. Defectus rectæ intentionis multas actiones in ſe bonas, Deo facit noo acceptas eſſe, imo & ſæpe demeritorias.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Deus primo loco intentionem rectam, qua bonorum operum baſis eſt & fundamentum, à nobis exigit.

THEMA.

In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos. Prov. 3. ỽ. 6,

Intentio noſtrarum operationum ſemper ad Deum eſt dirigenda. *Lyranus.*

1. SApiens omnes intentiones noſtras in Deum ut dirigamus, exhortatur, divinam in omnibus actionibus noſtris promittendo aſſiſtentiam in hæc verba: *In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos.* Quem textum de intentionis rectitudine ita explicat Lyran. *id eſt, in omnibus operibus tuis dirige intentionem tuam, ad ipſum, & ipſe diriget greſſus tuos, id eſt, opera tua ad finem bonum.* Unde & forſitan alibi Deus noſter cor noſtrum exigit, inquiens: *Prabe fili mi cor tuum mibi.* Nobiliorem utique corporis humani partem poſtulare non poterat quam cor, utpote primum mobile omnes ſecum trahens reliquas potentias & ſenſus noſtrot. Et chaldæus quidam legit: *pone fili mi cor tuum ad me* q. d. Quidquid cogitas, deſideras & operaris; totum per intentionis rectitudinem io Deum ordinate debes.

Prov. 23. 26.

Chaldæus.

Primum

2. Certi quidam diſcipuli, teſte S. Joanne, ſervitio Salvatoris ſe dedicare decreverant, quos ego primos autumo fuiſſe Chriſtianos, quia primo omnium Chriſtum ſecuti ſunt: *Converſus autem Jeſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: quid quæritis?* nonne ipſe intima noverat, & ſecretiſſima cordium omnium, quorſum igitur, quid vellent, interrogat, utpote probe ſciens, clareque diſcernens placitum meum? Doctor Angelicus Chriſtum hac interrogatione intentionem rectam, qua cum ſequelam ejus exorſi fuerant, declarare voluiſſe autumat; inſuper obſervans hæc ipſa verba prima fuiſſe, quæ Joannes in Evangelio ſuo retulit de Chriſto, in quibus quanta ſolicitudine rectam finium noſtrorum directionem orgeret, oſtendit. *Notandum*, inquit ille, *quod hoc eſt primum verbum, quod Chriſtus in iſto Evangelio loquitur, & congrue, quia primum quod quærit Deus ab homine, eſt recta intentio.* Hinc & Eccleſia ſancta in prima Officii divini à nobis recitari jubet verba illa: *Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos*, illa namque de rectitudine intentionis, quæ omnia opera noſtra, ut Deo grata ſint, & accepta comitari debet, intelliguntur; hinc & mox proſequimur, dicentes: *Oremus: dirigere, & ſanctificare, regere & gubernare, dignare Domine Deus Rex cœli & terræ hodie corda & corpora noſtra, ſenſus, ſermones & actus noſtros in lege tua.*

quod à nobis Deus exigit, eſt recta intentio. *Joh. 1. 38.*

S. Thom. ib.

3. Sanguis victimarum offerendarum olim ante Altare profundi debebat, adepsque earum honori & cultui divino conſecrari, prout ex his in Levitico contentis colligitur verbis: *Omnis adeps Domini erit jure perpetuo in generationibus & cunctis habitaculis veſtris, nec ſanguinem nec adipem omnino comedetis.* Nonne Deus noſter per Pſalmiſtam proteſtatur: *Numquid manducabo carnes taurorum aut ſanguinem hircorum potabo? immola Deo ſacrificium laudis, & redde Altiſſimo vota tua.* Cor, affectum, intentionem à nobis exigit Deus, quorſum igitur dictum de ſanguine & adipe immolanda præceptum? dubium hoc in ſuis ſuper Leviticum Commentariis reſolvit S. Cyrillus Alexandrinus in hæc verba: *Sanguis ſedes animi; qui ſanguinem is & animum adimit. Voluit ergo Deus in omni ſacrificio, voluntatem, cor, intentionem velut ſanguinem effundi coram ſe, nec guttula in aliquos uſus reſervata.* Quando igitur Deus totam victimæ pinguedinem ita ſolicite ſibi depoſcit, nil aliud præter intentionem, rectumque in operibus & oblationibus noſtris in honorem ejus factis, exigit finem, prout his verbis clare docet Heſychius, dicens: *Quia adipem in æternum præcepit Domino offerri, manifeſtum eſt, quia conſecrari Deo noſtrum deſiderium vult. In æternum autem hoc, ne ad Deum illud & ad mundum dividamus.* Porro idem Angelicus Doctor ad ſupradictos duos diſcipulos Chriſti ſequaces, ab eoque interrogatos, quid vellent, iterum ſe reflectens, ſequentem in hæc verba format Diſcurſum: *Examinat autem eos ſpecialiter de intentione, ſequentium namque Chriſtum non eadem intentio eſt; quidam enim eum ſequuntur*

Lev. 3. v. 16.

Pſ 49. v. 13.

Sub figura adipis & ſanguinis depoſcit à nobis Deus rectam intentionem

S. Cyril. Alexand. ibid. 2. Lev.

Heſych l. 1. in Lev.

S. Tho. ibid. Joan. 1.

propter bona temporalia, alii vero propter bona ſpiritualia, & ideo quid iſti intendant, Dominus quærit, dicens, quid quæritis? non quidem ut diſcat, ſed ut rectam intentionem aperientes magis familiares faciat, & oſtendat eos auditione dignos.

4. Sponſa in Canticis, per quam omnes animam electam intelligunt, à cœleſti Amatore in vultu, & quidem quoad ambas genas ſpecioſa dicitur: *Facies tua decora, pulchræ ſunt genæ tuæ.* Per faciem vero intentio denotatur; unde S. Gregorius de quatuor myſticis animalibus apud Ezechielem quadrigam Altiſſimi poſt ſe trahentibus diſſerens ait: *Facies eorum & pennæ eorum extentæ deſuper deſcribuntur, quia omnis intentio, omniſque contemplatio Sanctorum ſuper ſe tendit, ut illud poſſit adipiſci, quod in cœleſtibus appetit. Sive enim bona operi, ſive invigilet contemplationi, tunc veraciter hoc quod agit, bonum eſt, quando ei complacere concupiſcit, à quo eſt.* S. Ant. de Pad. ſimiliter ſupra illa verba ſe reflectens: *Ornaverunt faciem templi coronis aureis*, ita ſcribit: *facies dicta, eo quod facit homini notitiam opera noſtra ſignificat, de quibus Dominus* Math. 7 *à fructibus eorum cognoſcetis eos. Corona aurea in facie templi, eſt intentio pura in opera noſtra. Ornemus ergo noſtra opera coronis aureis puræ intentionis.* Hanc autem faciem, id eſt, intentionem Deus decoram eſſe deſiderat, non vero decoratam, id eſt, fucata pulchritudine affectam, non ceruſſa & ſtibio depictam, non apparentem, ſed in ſubſtantia pulchram & ſpecioſam. *Facies tua decora*; vult inſuper, ut ambæ genæ ſibi correſpondeant; *pulchræ ſunt genæ tuæ.* Unde S. Bernard. ait: *animam tuam facias ſponſam Dei, ſtude ambas ſpecioſas habere has genas tuæ intentionis.* Sciens quippe ſponſa quantum divino ſponſo rectitudo placeat intentionis, eidem dicit: *Recti diligunt te*; in Hebræo legitur, *rectitudo vel rectitudines diligunt te.* Anima namque dilectionis & amoris divini eſt recta intentio; hæc enim nullum reſpicit aliud objectum quam amatorem cœleſtem. Multi ſunt, qui ſe profitentur amare Deum, at vero ſimul cum illo alia nonnulla amare bona terrena; horum autem amor non eſt rectus, nec eſt pura eorum intentio. Unde Gregor. Magnus monet dicens: *Vigilanti cura per cuncta opera intentio noſtra penſanda eſt, ut nihil temporale in his quæ agit, appetat, totam ſe in ſoliditate æternitatis figat.*

Cant. 1. v. 15. Per faciem denotatur intentio. Ezech. 1. v. 11. S. Greg. hom 4. in Ezech. 1. Mach. 4. v. 57. S. Anton. in Dom. 18. poſt Pen. S. Bern. ſer. 40. in Cant. Cant. 1. v. 3. Intentio non debet eſſe fucata. S. Greg. lib. 28. mor. c. 6.

5. Deus noſter ſponſam ſuam quod hanc rectitudinem variis in occaſionibus laudibus extulit, ſpecialiter vero in c. 4. Cant. ubi ait: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa ... in uno crine colli tui.* Enimvero ſi ſponſus hoc loco ſe à fulmine vel à lapide, vel exploſo ſclopeto vulneratum fuiſſe dixiſſet, facile intelligi modus ejus potuiſſet, at vero unicus dumtaxat capillus, quomodo cor ejus penetrare & vulnerare potuit? reſpondetur per hunc capillum ſponſum exprimere voluiſſe intentionis unitatem; hæc enim eſt quæ cor Dei ſibi capit. *Unus crinis colli*, inquit Richardus de S. Vict. *Eſt unica cogitatio, & præcipua intentio qua laborat.* In textu Hebræo loco *vulneraſti*, legitur *rapuiſti cor meum.* Sponſa quoque in iiſdem ſacris Canticis dilectum ſuum laudans, inquit: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus; caput ejus aurum optimum.* Porro S. Ant. ſimilitudines ibidem circa elegantias capitis ſui delineatas *coma ejus ſicut*, &c. cum his quæ ſequuntur, conditionibus ad meritum & perfectionem operum bonorum requiſitis adaptat, & quidem primo loco ſtatuit intentionem, inquiens: *Prima dirigit intentionem, quæ ſignantur per caput; caput enim deſignat intentionem, quia ſicut caput eſt principium corporis, ita intentio principium operis.* S. Bonaventura ad laudem ſe reflectens, qua Deus Job ſervum ſuum deprædicavit, cui nullus erat alius ſimilis in univerſa terra, *Vir ſimplex & rectus*, inquit: *Talis diligit eum, ſecundum illud: Recti diligunt eum.* Prædictum vero textum Canticorum in eodem loco exponens, ſubjungit: *Vulneraſti cor meum ſoror mea, ſponſa, vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui; id eſt, in unitate & ſimplicitate intentionis rectæ, quæ ſola Deo placet. Et quia tales quidquid faciunt, ex charitate faciunt ideo totum rectum & bonum, & lucidum, ſecundum illud: ut filii lucis ambulate, fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate.* Mellifluus Bernard. inquit: *Neceſſaria eſt charitas in intentione, cujus ratio eſt, quia charitas intentione ad omnia illa, quæ ad finem ſunt, principaliter intenta dirigit, & extendit & per hæc actus unit, cum in omnibus unum intendit & ad unum tendit, & ad omnia quantum poteſt, cum illa unire quærit.* Idem quoque S. Doctor alibi faciem ſive bonam ſive malam intentionis his verbis delineat: *Pura erit intentio*, inquit, *ſi in omni actione noſtra, aut honorem Dei, aut ædificationem proximi, aut bonam conſcientiam quæramus. Duo quidem in intentione neceſſaria requiruntur, res & cauſa, id eſt, quid intendas, & propter quid. Ex his ſane duobus, animæ vel decus vel deformitas indicatur.*

Cant. 4. v. 9. Per unum crinem colli Sponſæ intelligitur unitas intentionis. Rich. de S. Vict. p. 2. c. 28. in Cant. Cant. 5. v. 10. Ibid. v. 11. S. Ant. p. 4. tit. 2. c. 4. S. Bonav. in c. 11. Luc. S. Bern. l. de præc. & diſpenſ. S. Bern. flor. cap. 117.

6. Cœleſtis ſponſus pro adaugendo ſuo erga animam affectu, & ad eam ſponſam ſuam declarandam ab eadem expoſcit, dicens: *Oſtende mihi faciem tuam*, quod ſi enim hæc facies deformis fuerit, id eſt, ſi defuerit recta intentio, non amabitur tamquam ſponſa, ſed tamquam adultera rejicietur. Salvator noſter cum Samaritana muliere circa novæ Legis Evangelicæ dogmata prolixe diſcurrit, inter alia vero hanc ei utiliſſimam doctrinam propoſuit: *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate, nam & Pater tales quærit, qui adorent eum; Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu, & veritate oportet adorare.* Ubi Cajetanus ait: *Hinc habes, erudite lector, quod exterior cultus non propter ſeipſum gratus eſt Deo, ſed pro quanto ordinatur ad interiora, qui fit in Spiritu & veritate. Hoc eſt in corde interno*, ut Carthuſ. ait, S. Gregor. verba illa primi cap. l. 1. Regum: *fuit vir unus de Ramathaimſophim, ... & nomen ejus Elcana*, ad propoſitum noſtrum exponens, ait: *vir namque dicitur, quia propoſita fortia eſt unus, quia amore ſingularis. Perfectio viri in præcunio ponitur unitatis, ut qui ſeculum patenter deſpicit mentem non dividat, ſolis ſupernis inhibet, & ad ea tantum aſpirat.* Finis enim & intentio quæ opus ſpecificant, eique valorem & meritum attribuunt, ad ſolum Deum dirigi debet, neque enim dividenda eſt intentio, vel quidquam de mundo vel alio objecto terreno participando.

Cant. 2. v. 14. Si facies intentionis ſit deformis, rejicitur ipſum opus. Joan. 4. v. 23. Ibid. v. 24. Cajet. ibid. 1. Reg. 1. v. 1. Dion. Carth. ibid. S. Greg. l. 1. in c. 1. Reg.

7. Recta intentio à ſacris Doctoribus fundamenti & baſis nomine deſcribitur. Unde S. Bonav. ex S. Greg. ita inquit: *Cum intentio actionem dirigat noſtram in operatione, ut dicit* Greg. l. 28. Mor. c. 6. *unaquæque actio intentionem ſuam quaſi intentionem oculum ſequitur. Idem cum intentio operi noſtro quaſi fundamentum ſimile præſtituatur, ut dicit* Greg. *ſicut fabrica columnis columnæ autem baſibus fulciuntur; ita vita noſtra virtutibus, virtutes vero in intima intentione ſubſiſtunt.* In Apoc. pariter legimus: *Qui vicerit, faciam illum Columnam in templo Dei mei.*

S. Bonav. de ſep. itin. æternitat. diſt. 1. S. Greg. lib. 28. mor. c. 6. S. Greg. lib 27. mor. c. 17. Apoc. 3. v. 12.

Digitized by Google

Recta intentio, eſt baſis & fundamentum operum bonorum.

mei. Idem vero Gregorius per hanc columnam cui proprium eſt ſuperædificatum ſuſtinere ædificium, intentionem intelligit, inquiens: *quiſquis enim in Dei opere recta intentione firmatur, columna in ſtructura fabricæ ſpiritualis erigitur, ut in hoc templo, quod eſt Eccleſia, poſitus, & utilitati ſit, & decori.* Sacramenta quoque Eccleſiæ à Spiritu S. columnarum nomine appellantur: *Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem*, quis autem ignorat, quod ad ſolidum eſſe hiſce Sacramentis omnino ſit neceſſaria intentio miniſtri? S. Antonius de Padua hac de re in quodam ſermone diſcurrens ait: *dilectio Deum & proximum ligat. Hæc eſt linea, de qua Dominus in* Job. c. 38. ait: *quis tetendit ſuper eam lineam? ſuper quo baſes illius ſolidatæ ſunt? Deus tendit lineam dilectionis ſuæ ſuper animam, ut ipſa ſe extendat uſque ad dilectionem proximi, ſuper quo niſi ſuper Jeſum Chriſtum, baſes, id eſt, animæ puræ intentionis, quibus tota fabrica virtutum innititur, ſunt ſolidatæ? baſis omnis intentionis niſi in Chriſto ſit ſolidata, totius operis fabricæ minatur ruinam, & ruina illa erit magna.* Quando vero fundamentum & columna ſeu baſis fortis eſt ac ſolida, nulli fabrica ſubjacet periculo, quin potius ſecure innititur iis.

Prov. 9. v. 5.

S. Anton. de Pad. in Dom. 13. poſt Trin.

Eccli. 51. 20.

Recto itinere intentionis eſt ambulandum.

8. Eccleſiaſticus aliquando glorіatus fuiſſe legitur: *Ambulavit pes meus iter rectum*; ubi Græcus legit: *aſcendit pes meus in rectitudine.* Vatablus autem: *Pes meus recta ingreſſus.* Quando itaque pes, id eſt, intentio noſtra, rectus eſt, Deus omnes noſtros numerat & remunerat greſſus, dicente Jobo: *poſuiſti in nervo pedem meum ... & veſtigia pedum meorum conſideraſti.* Ubi S. Greg. moralem format Diſcurſum: *in nervo Deus pedes hominis poſuit, qui pravitatem illius fortis ſuæ defenſionis ſententia ligavit, cujus omnes ſemitas obſervat, quia ſubtiliter ſingula quæque dijudicat. ſemita enim anguſtior ſolet eſſe, quam via quia autem vias actiones, non immerito ſemitas ipſas actionum cogitationes accipimus; Deus itaque omnes ſemitas obſervat, in ſingulis quibusque noſtris actibus etiam cogitationes penſat, & veſtigia pedum conſiderat, quia intentiones noſtrorum operum quam recto ponantur, examinat, ne hoc, quod bonum agitur, non recto deſiderio agatur.* Deus ipſemet Jobum ab intentionis rectitudine laudaverat, dicens. *homo ſimplex & rectus*, quid igitur mirum ſi omnes ejus dinumeraverit paſſus, omnesque actiones ejus tanquam meritorias ſuſceperit? *tu quidem greſſus meos dinumeraſti.*

Job. 13. v. 27.

S. Greg. l. 12. mor. c. 13.

Job. 1. v. 8.

9. Hæc intentionis rectitudo in radice arboris figurari videtur; quemadmodum enim hæc truncum, ramos, frondes, flores & fructus medulla, vigore, colore, ſapore, temperie, & quocumque alio locupletat bono, quo ipſa gaudet; ita & bonæ rectæque intentionis radix quemcumque voluntatis cordisque in Deum fixi actum & deſiderium verba, cogitationes, & opera noſtra meritoria eſſe facit; ac proinde S. Greg. intentioni epithetum radicis attribuit; & S. Thom. de Villanova rationem aſſignans, cur tanta inter fideles bonorum operum ſit penuria, defectum talem ſterilitati hujus radicis attribuere non dubitat, dicens: *unde fratres putatis, tanta in nobis ſterilitas, & ad omne opus bonum tanta & tam gravis difficultas, niſi ex ſiccitate radicis.* Ad quod & S. Paſchaſius alludere voluiſſe videtur, dum ait: *Voluntas ſi bona fuerit & recta intentio: fructus malos non facit, ſicut nec mala bonos facere poteſt. Quia omnia opera, licet bona videantur, vel mala radicis ſuæ ſuccum ad ſummos virorem trahunt.* Neque minus conſiderabilis eſt illa S. Bernardi de intentione tractantis ſententia: *Totum meritum eſt in voluntate quantumvis, tantum mereris; fac ergo magnam voluntatem, ſi vis habere magnum meritum.* Hinc & Seneca prudentiſſime monebat, dicens: *præſtabunt tibi fortaſſe præcepta, ut quod oportet, facias, non præſtabunt, ut quemadmodum oporteat; & ſi hoc non præſtat, ad virtutem non perducunt. Facies, quod oportet monitus concedo: ſed id parum eſt, quia non in facto laus eſt, ſed in eo quemadmodum fiat.*

Job. 14. v. 16.

Recta intentio eſt radix operum bonorum.

S. Greg. l. 28. mor. c. 6.

S. Thom. à Villanova ſer. de S. Nicol.

S. Paſch. l. 4. in Matt.

S. Bern. de inter. domo c. 8.

Seneca ep. 97.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Opera noſtra ſpecificat, & meritoria reddit intentio, quam Deus reſpicit & remunerat.

THEMA.

Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit. Prov. 4. ỽ. 23.

1. NOtabiliſſimum hoc eſt, Sapientis dogma, in eo namque meritum operum noſtrorum, à bonæ intentionis rectitudine derivari aſtruit; unde & Gloſſa inquit: *virtutes, id eſt, bona quæ agimus, ex ortu intentionis penſantur*; quæ inſuper Gloſſa illum Jobi textum (*dicebat enim, ne forte peccaverint, ... & benedixerint*) ita præſens accommodat propoſitum, inquiens: *id eſt, maledixerint in ſordibus, in corde maledixerit, qui recta opera non recta intentione facit.* S. autem Hieron. ab errore, in quem ſæpe impingere poſſumus, ſcilicet credendo opera aliorum apparenter bona Deo accepta eſſe, quæ tamen ſæpe propter bonæ intentionis defectum omni privantur merito, nos liberare volens, ita diſcurrit: *Sunt qui recte vivere videntur hominibus, ſed quia recta intentione non faciunt, à Deo, qui cor reſpicit prарum, vita eorum reprobatur, quæ credebatur bona.* Hinc & S. Bernardus dicere ſolebat: *Tale erit opus tuum, qualis fuerit intentio tua.* Ante quem diu præmiſerat S. Auguſt. inquiens: *Bonum opus intentio facit, intentionem fides dirigit. Non valde attendas, quid homo faciat, ſed quid cum facit, aſpiciat, quo lacertos optimæ gubernationis dirigat.*

Merita bonorum operum dependent à recta intentione.

Gloſſa in Job. c. 1. 5.

S. Hieron. in c. 4. Prov.

S. Bern. de inter. domo c. 45

S. Auguſt. in Pſalm. 31.

2. Huic propoſito doctrinam quamdam Senecæ Philoſophi de beneficiis tractantis applicare poſſumus, qua ait: *non quid fiat, aut quid detur refert, ſed qua mente, quia beneficium non in eo quod fit, aut datur, conſiſtit, ſed in ipſo dantis aut facientis animo*; quod idem de operibus noſtris aſſerere, poſſumus quæ apud Deum nullum habent meritum propter actum exteriorem, quantumvis bonum, ſed propter affectum, finem, voluntatem, & intentionem cum qua fiunt. Subdit vero idem Seneca: *Magnum autem eſſe inter iſta diſcrimen, vel ex hoc intelligas licet, quod beneficium utique bonum eſt, id autem quod fit, aut datur, nec bonum nec malum eſt. Animus eſt, qui parva extollit, ſordida illuſtrat, magna & in pretio habita dehoneſtat, ipſa quæ appetuntur, neutram naturam habent, nec boni, nec mali. Id refert, quod illa rector animus impellat, à quo forma datur rebus.* Adducitque victimarum quæ antiquitus falſis Diis in ſacrificium offerebantur, ſequens exemplum: *ſicut nec in victimis quidem, licet optimæ ſint, auroque præfulgeant, Deorum eſt honor, ſed pia ac recta voluntate venerantium.*

Senec. l. 1. de benef. c. 6.

Præclara ſententia Senecæ circa intentionem.

Gen. 4. v. 4. Sacrificium Cain, defectu rectæ intentionis, non fuit Deo gratum. *Gen. 4. v. 1.* *Ibid. v. 3.*

3. In Geneſi dicitur: *reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain vero & ad munera illius non reſpexit.* Ambo quidem fratres erant, inter quos Cain major erat ætate, primusque fuit, qui oblationem & ſacrificium Altiſſimo obtulit: & tamen Moyſes, cujus calamus à Spiritu veritatis motus fuit, teſtimonium perhibens inquit: *Ad Cain & ad munera illius non reſpexit*; cum tamen Eva illum parturiens dixerit: *Poſſedi hominem per Deum. Factum eſt autem, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino*; ubi actus quidem exterior ad cultum divinum dirigebatur, & tamen Deus, qui ſcrutatur renes & corda, illum minime acceptum habuit; pro cujus intelligentia neceſſum eſt præmittere ſequentem S. Bonav. doctrinam: *Intentio propriè & principaliter eſt actus voluntatis, ut elicientis, & liberè ordinantis, & moventis in finem, & à ratione directus, & nota quod iſta intentio, ut eſt à voluntate per gratiam formata, non ſolum actualis ſed & habitualis, facit actum & opus meritorium.* Quod cum ita ſit, aſſerere neceſſum eſt hanc intentionis rectitudinem in Caino defeciſſe, quando oblationem ſuam faciebat, & ideo à Deo acceptata non fuit. Deus enim ut S. Greg. ait: *Cor & non ſubſtantiam penſat, nec perpendit quantum ejus ſacrificium, ſed ex quanto proferatur.* Idem vero de duobus hiſce fratribus alibi ita ſcribit: *Omne quod datur Deo, ex dantis mente penſatur, unde ſcriptum eſt: reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, neque enim ſacrum eloquium dicit: reſpexit ad munera Abel ad Cain autem non reſpexit, ſed prius ait, quia reſpexit ad Abel, & deinde ait, ad munera ejus.* Prius enim Deus ad cor, animum, & intentionem offerentis oculum dirigit, ac tum demum in oblationem; cognoſcebat Deus, quod Abel ex devotione & pietate moveretur, Cain vero ex vana agebat oſtentatione. Unde Hugo Card. ait: *reſpexit ad offerentis devotionem, ipſa enim actio offerentis meritoria fuit, & inde primo dicit ad Abel, Deus enim non quantum, ſed ex quanto conſiderat.* De Cain vero Rupertus Abb. inquit: *nam ille Cain ſcilicet, cum Deo offerret ſua, ſeipſum ſibi retinuerat; hujuſmodi autem portionem Deus non accipit, ſed præbe, inquit, fili cor tuum mihi; at ille cor ſuum retinuit ſibi, & fructus terræ Deo obtulit. Porro Abel primo cor ſuum deinde rem ſuam offerendo plurimam hoſtiam per fidem obtulit.* De Cain quoque Gregor. M. ita ſcribit: *dicit, quia non reſpexit ad Cain, & deinde ſubdidit, nec ad munera ejus; ex dantis quippe corde id quod datur accipitur. Prius ad eum legitur Dominum reſpexiſſe qui dabat, quam ad illa quæ dabat.* Quod ſi quis munus aliquod pretioſum magnique valoris alteri cuipiam daret, ir vero ſciret, ſe à dante odio haberi, eumque ſibi machinari mortem, vel donum hoc offerre, ut illum ſuo tempore tanto ſecurius traderet, quanto minorem de illo concipere poterit diffidentiam, vel ob alios fines longe perniſioſiores, quomodo munus hoc et gratum eſſe poſſet? probe autem Deus ſciebat, quod in reprobi illius corde odii & invidiæ contra innocentem fratrem ſuum conceptum venenum lateret, videbat, quod in fide & religione erga ipſum vacillaret, unde nonnulli ſcribunt, ipſum hac de cauſa cum Abel fratre dimicaſſe, quia videlicet nullum futurum eſſe finale judicium nec expectandam eſſe à Deo juſtitiam, nec remunerationem bonorum, nec malorum punitionem, nec miſericordiam credebat; ad quid igitur ei hæc oblatio ex ſola oſtentatione facta ſervire poterat?

S. Bonav. de ſeptem itiner. æter. nit. diſt. 2.

S. Greg. h. 5. in Evang.

S. Greg. l. 22. mor. c. 8.

Sacrificium Abelis, unde gratum fuerit. *Hugo Card. ibid.*

Rup. Ab. l. 4. in Gen. 2.

S. Greg. ibid.

Inſignis ſimilitudo.

Corn. à Lap.

4. Paulo poſt in eodem libro Gen. de Noë juſto legitur, quod cum egreſſus ex arca in gratiarum actionem obtuliſſet ſacrificium, carnes animalium igne crematæ ſuavem coram Deo ſpirarunt odorem: *odoratus eſt Dominus odorem ſuavitatis.* At vero quærendum hic venit, quænam ex crematis hiſce carnibus ad Altiſſimũ odoroſa fragrantia aſcendere potuerit, quando etiam thymiama, quod ex ſuaviſſimis odoribus ex Arabia allatis componitur, in naribus Dei fœtorem & putrolentiam ſpirabat? dicit enim Deus: *quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum?... plenus ſum, holocauſta arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum, & agnorum & hircorum nolui.... Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtra incenſum abominatio eſt mihi.* Cur igitur Deus tantam habebat ſacrificiorum nauſeam, quæ venerabunda ſunt tributa, in quibus ſibi olim complacere ſolebat, utpote in obſequii noſtri teſtimonium ſupremæ illius Majeſtati oblata? D. Chryſoſtomus ait: *Odoratus eſt Dominus odorem fragrantiæ, at non ita de ingratis Judæis.* Sacrificium igitur Noë quidem bonum ſpirabat odorem, non vero quod ab incredulis Hebræis offerebatur, de quibus loquebatur Iſaias; *ſed quomodo? Audi Prophetam dicentem: Thymiama in abominationem mihi eſt. quaſi oſtendat voluntatis offerentium malitiam, quemadmodum enim hic juſti virtus firmum fecit odoris fragrantiam, & nitorem, ſic apud illos offerentium nequitia bene olens thymiama in abominationem convertit.* Subditque idem Chryſoſtomus: *Bonus Dominus non conſuevit attendere ad ea, quæ a nobis fiunt, ſed ad internam mentem, à qua ut hæc faciamus impellimur, & ad hanc ſpectans vel approbat ea quæ à nobis fiunt, vel averſatur.*

Quis fuerit odor ſuavitatis ſacrificii Noë. *Gen. 8. v. 21.*

Iſa. 1. v. 11.

Ibid. v. 13.

D. Chryſoſt. Hom. 27. in Gen.

5. Deus olim in Levitico præceperat, ut victimæ imponerentur manus offerentis: *Ponetque manum ſuper caput beſtiæ, & acceptabilis erit.* Quodnam obſecro in hac manus impoſitione latebat myſterium? Oleaſter idipſum declarat, dicens: *Voluit Deus, ut ſacrificaturus non ſolam hoſtiam offerret, ſed ſeipſum, inſuper cor, voluntatem, intentionem adjungeret, hoc omnino neceſſarium eſt, nam ſola per ſe, non Deo accepta ſunt, nec offerenti fructuoſa.* Unde D. Chryſoſt. in prædicta homilia, ut opera noſtra coram Deo accepta redderet, ita nos monet: *ſive precemur, ſive jejunemus, ſive eleemoſynam faciamus (illa enim ſunt ſpirituales noſtræ hoſtiæ) ſive aliud ſpirituale quoddam opus faciamus, hoc faciamus bona mente incitati, ut e laboribus dignam referamus coronam; eſſet enim per abſurdum laborem nos ſuſtinere, & retributione fraudari, quando non juxta leges ab illo nobis datas virtutem exercemus. Fieri autem poteſt, ut opere nondum completo coronam quis accipiat à ſola prava mente.* Unde S. Mechtildi à ſponſo ejus cœleſti judicatum fuit, quod licet coram illo compareret, maximo inſtructa virtutum apparatu, qui ulli quantumvis magno ſancto poſſibilis eſſet, illam tamen tunc vel maxime tamquam dilectam ſanctamque ſponſam amplexaturus eſſet, ſi illum apparatum ex corde deſideraret: *Et ego,* inquit, *amorem illum in te attendam, atque ſuſcipiam, non ſicut in te eſt, ſed ſicut velles eum eſſe in te.* Caſſianus ſpiritualis vitæ magnus Magiſter, loquit: *Non proventus conſiderandus eſt operis, ſed operantis affectus.* S. Thomas de villa nova in ſermone quodam *de aſcenſione Domini* docere nos volens, quibus gradibus aſcendere poſſimus ad Paradiſum, inquit: *Vis tibi oſtendam hos gradus? Prophetam audi: Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion; & iterum: Beatus vir cujus eſt auxilium abs te aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. In corde inquit:*

Lev. 1. v. 4.

Oleaſt. ibid. Cur offerens victimam juſſus fuerit capiti ejus imponere manus.

D. Chryſoſt. ibid.

Lib. 2. c. 17. Revelatio circa hoc facta S. Mechtildi.

Caſſianus collat. 6. c. 9.

S. Thom. à Villa nova ſerm. 2. de Aſcenſ. Quibus gradibus aſcendatur in paradiſum.

quit: Scala tibi erigenda eſt, per quam aſcendas in Paradiſum; non in habitu, non in ſermone, non in exteriori aliqua cæremonia, vel cultu, omnis namque gradus perfectionis, profectuſque virtutis, in corde potius, quam in opere & ſermone quærendus eſt, non enim aſpicit Deus quid, aut quantum agas, ſed quantum in ejus deſiderio & amore proficias.

Cant. 1. v. 9
S. Bern. ſer. 40. in Cant.
Duo in formanda intentione facienda ſunt.

6. In præcedenti Diſcurſu textum illum Cant. conſideravimus, in quo cœleſtis Amator ſponſæ ſuæ, per quam anima electa figuratur, dicit: *pulchra ſunt genæ tuæ ſicut turturis.* Ubi S. Bernardus ait: *Vide ne carnaliter cogites coloratam carnis putredinem, ſed animæ faciem, mentis intentionem, ex qua nimirum rectitudo operis, ſicut ex facie pulchritudo corporis æſtimatur.* Idem quoque mellifluus Doctor myſterium tangit, cur ſcilicet cœleſtis Sponſus nulla facta mentione vultus ambas genas exprimere voluerit; dicit enim: *Eſt ſine dubio cauſa, quæcumque illa ſit, cur pluraliter genas maluerit, quam ſingulariter faciem dicere. Et ſi tu melius non habes, ego quod mihi videtur aperio. Duo quædam in intentione (quam faciem animæ eſſe diximus) neceſſaria requiruntur, res, & cauſa, id eſt, quid intendas, & propter quid.* Idem quoque in quadam Epiſtola ſublimem hanc tradit doctrinam: *Rerum cauſa, non materia, nec exitus actuum, ſed intentionis propoſitum culpas diſcernit, & merita, dicente Domino: Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.* Porro quod ad diſcernendum noſtrarum & alienarum actionum meritum ad finem & intentionem cum qua fiunt neceſſario recurrendum ſit, S. Auguſt. his verbis tradit: *In diſciplina noſtra non tam quæritur, utrum pius animus iraſcatur, ſed quare iraſcatur; nec utrum ſit triſtis, ſed unde ſit triſtis, nec utrum timeat ſed quid timeat. Iraſci enim peccanti ut corrigatur, contriſtari pro afflicto ut liberetur, timere periclitanti ne pereat, neſcio utrum quiſquam ſana conſideratione reprehendat.*

S. Bern. ep. 63.
S. Aug. l. 5. de Civ. Dei c. 5.

Intentio bona juſtificavit actio Phinees, & Judith.

7. Quod ſi quis Phinees apprehenſo pugione Principem tribus Simeonis tranſadigentem vidiſſet neque facti rationem penetraſſet, eum homicidii reum rigoroſoque dignum ſupplicio reputaſſet; & nihilominus honorem cultumque Dei oſtenti zelabat, unde & exceſſivam obtinuit remunerationem. Iterum: qui Judith vidiſſet in obſcura nocte Bethul[illegible]gredi, & ad militum exercitus properare, ſpecioſe veſtitam, in ætatis flore, mireque pulchram, quantum judicii ſiniſtri meruiſſet periculum, neſciens, quod à Deo dirigeretur, quodque angelus ei continuo aſſiſtens ipſam tueretur, atque præcederet? Homo quidam ut S. Matthæus refert, Chriſtum olim in terris conſtitutum per omnia rerum diſcrimina ſequi ſtatuerat, ideoque dicebat: *Magiſter ſequar te quocumque ieris.* Sed quodnam putatis ipſum à Chriſto retuliſſe reſponſum? *vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Cur obſecro Salvator hanc ſibi ſignificavit non placere ſervitutem, præſertim cum S. Aug. dicat: *quid tam promptum, quid tam impigrum, quid tam paratum. & quid ad tantum bonum aptiſſimum, ſequi Dominum, quocumque ierit? miraris hoc dicens, quid eſt hoc, quod Magiſtro bono Domino Jeſu Chriſto invitanti diſcipulos, quibus daret Regnum cælorum, diſplicuit tam paratus? ſed quia talis Magiſter erat, qui futura prævideret, intelligimus fratres iſtum hominem, ſi ſequeretur Chriſtum, ſua quæſiturum fuiſſe, non quæ Jeſu Chriſti. Iſte eſt de quo Evangeliſta ait, non opus habebat, ut quiſquam ei teſtimonium perhiberet de homine, ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine.* Dignior equidem oblatio eſſe non poterat, ſiquidem ſequelam Chriſti vitamque proponebat Apoſtolicam, ſed intentionis rectitudo, quæ opus meritorium reddit, ei deficiebat.

Matth. 8. 19.
Defectu bonæ intentionis Chriſtus noluit ut Legiſperitus illum ſequeretur.
S. Aug. ſer. 7. de v. Dom.

Joan. 1. 45. & 46.
Expenditur verbum Nathanaelis: A Nazareth aliquid boni eſſe poteſt.
Ibid. v. 47.

8. S. Philippus Nathanaëlem ad Chriſti ſequelam his aliquando legitur invitaſſe verbis: *Quem ſcripſit Moyſes in Lege & Prophetæ, invenimus Jeſum Filium Joſeph à Nazareth*, qui autem eruditum illum, inque Scripturis ſacris apprime verſatum reſpondiſſe putatis? *à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Id quod per contemptum ab eo dictum eſſe videtur, & nihilominus incarnata Sapientia, quæ renum ſcrutatur intima, non modo in eo ſibi diſplicuit, ſed & commendavit: *Vidit Jeſus Nathanaël venientem ad ſe, & dicit de eo; ecce vere Iſraelita in quo dolus non eſt.* Ubi S. Thomas notat Chriſtum non abſque cauſa voluiſſe, ut eum doli inexpertum eſſe ſciremus, ne id quod dixerat, per ludibrium ab eo prolatum eſſe crederemus. *Dixit Dominus de Nathanaele* inquit ille, *in quo dolus non eſt, ne credatur quod malitioſe dixerit; à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?*

S. Thom. ibid.

Medulla bonorum operum, eſt recta intentio.
Pſ. 31. v. 11.
Pſ. 32. v. 1.
Pſ. 7. v. 11.
S. Thom.

9. Pſalmiſta eos qui recto ſunt corde exaltare non dubitat præ reliquis, dum ita unum è Pſalmis ſuis terminat: *Lætamini in Domino & exultate juſti, & gloriamini omnes recti corde.* Moxque ſubſequentem ita exorditur Pſalmum: *Exultate juſti in Domino, rectos decet collaudatio*; & alibi iiſdem ſalutis æternæ ſpem ingerit, dicens *qui ſalvos facit rectos corde.* Quem Textum S. Thomas ita exprimit: *rectitudo pertinet in ordine ad finem. & ad hoc eſt intentio & ideo oportet ut intentio ſit recta.* Clarius autem Hugo Card. in ejuſdem verſiculi Gloſſa ita diſcurrit, *Salvos facit à culpa per gratiam, à tentatione per augmentum gratiæ, à pœna in gloriam.* Et iterum idem Pſalmiſta alibi Deum ita alloquitur: *Holocauſta medullata offeram tibi, cum incenſo arietum.* Sed quid hoc loquendi modo Vatem inferre voluiſſe putatis? S. Auguſt. ſuper illa Pſal. 55. verba (*in me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi*) inquit: *Quid vovetis? quid redditis? Auferte animalia illa quæ afferebantur ad aras aliquando, nihil tale offeras, in te eſt quod voveas, & reddas de cordis arca profer laudis incenſum.* Quænam vero ſunt hæc holocauſta medullata clarius ſuper Pſ. 60. ſcribens his verbis declarat: *Quid eſt medullata? intus teneam charitatem tuam, non erit in ſuperficie, in medullis meis erit quod diligo te; nihil enim interius medullis noſtris. Interiora oſſa ſunt carne, medulla interiores ſunt ipſis oſſibus; quiſquis ergo in ſuperficie colit Deum, magis placere vult hominibus, aliud autem intus ſentiens non offert holocauſta medullarum.* At vero quinam illi ſunt qui hoc ſacrificium hoc modo offerunt, hi videlicet, qui operi externo intentionem rectam non conjungunt, dicit enim: *Aliud autem intus ſentiens non offert holocauſta medullarum, cujus autem medullam inſpicit, ipſum totum accepit.*

Hug. Card. ibid.
Pſ. 65. v. 15.
Pſ. 55. v. 12.
S. Auguſt.
S. Auguſt. in Pſalm. 65.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Opera cæteroquin bona, ſi mala cum intentione fiant, incaſſum cedere ex variis Scripturæ exemplis oſtenditur.

THEMA.

THEMA.

Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.
Apoc. 3. ℣. 2.

Opera bona mala intentione facta reputantur mortua. Apoc. 3. v. 1.

1. S. Joannes à Deo juſſus fuerat, ut per litteram Epiſcopo Sardis, quæ inſignis Lydiæ civitas erat, ſequentia inſinuaret: *Hæc dicit, qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas; ſcio opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Mors autem hæc de qua loquitur, utique non corporalis ſed ſpiritualis erat, loquebatur enim de culpa quæ animam a Deo ſeparat, qui vera eſt vita. Inſuper vero poſt præmiſſa inſinuata, hoc ei monitum dedit: *Eſto vigilans, & confirma quæ moritura erant, non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.* (Ibid. v. 2.) At vero undenam hic hujus Prælati error tam præjudicioſus proceſſerat, qui apparenter virtuoſe operans (*nomen habes quod vivas*) nihilominus opera mortua habebat (*& mortuus es? non invenio opera tua plena coram Deo meo*) nimirum quia licet opera ipſius in oculis mundi viſa fuerint exemplaria, in oculis tamen Dei contumax eique rebellis erat. (Ibid. v. 1.) Albertus M. omnem culpam intentionis ſuæ defectui attribuit; non enim recto fine operabatur, ut indicat hoc ei datum monitum: (Albert. M.) *Eſto vigilans, quaſi dicat, uſque nunc dormiviſti, non dirigendo intentionem tuam, ſed nunc aperi oculos tuos; unde dicit: Eſto vigilans, ſcilicet ut intentionem tuam in Deum dirigas, non ad homines, non ad mundum, & ſic erit ſimplex intentio. Et confirma cætera quæ moritura erant, q. d. ſi vis vivere in bonis quæ facis fac, fac ea intentione bona, non enim invenio opera tua plena, ſcilicet recta intentione opera enim hypocritarum ſunt vana, quia faciunt omnia pro inani gloria.*

Quod eſt corpus ſine anima, hoc eſt, anima ſine bona intentione.

2. Corpus aliquod à quo ſeparata eſt anima immobile fit, ſenſuum totalem uſum perdit, non audit, non loquitur, non videt, non reſpirat, non movetur, nec quidquam eſt aliud, quam quædam putredinis congeſta maſſa; ſimile quid nobis de anima imaginari licet, à qua abeſt recta intentio; quia tametſi ſecundum apparentiam exteriorem devotionum, & virtutum, bona exempla exhibeat, tametſi actiones in quibus ſe exercet, in ſe bonæ ſint, attamen in conſpectu Dei nihil valent quin potius abominabilia exiſtunt; nam ut Hugo de S. Victore in libro de ſtatu interiori ait: *Quod eſt corpus ſine vita, hoc eſt opus ſine intentione bona, qualibet actio quantumvis bona videatur, tamen quaſi mortua judicatur, ſi non per intentionem bonam animatur.*

Aggæi 1. v. 5. Omnia bona opera evaneſcunt, & fructu carent ſine recta intentione.

3. Apud Aggæum dicitur: *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum: comediſtis, & non eſtis ſatiati, bibiſtis & non eſtis inebriati, ... & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum.* At vero quænam eſt cauſa, quod omnia illorum opera bona evanuerint, & ſine fructu permanſerint? idipſum ex conſilio antecedenter dato perſpicue deducitur, nimirum: *Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras*; requirit enim Deus à nobis ut in omnibus actionibus noſtris intentionem & finem rectum nobis proponamus.

Pulchrum hujus exemplum.

Legitur de quodam ex ſanctis Patribus antiquis, quod ſemper quotieſcumque aliquid ipſi agendum erat, cogitabundus in principio operis nonnihil hæſerit; interrogatus vero cur id faceret, reſponderit: opera noſtra ex ſeipſis nihil valent, ſuntque velut tabula raſa, ideoque ut valorem accipiant, recta indigent intentione; ſicuti enim ſagittam in ſcopum evibraturus, primo ſtudioſe metam reſpicit, & in illam contendit, ita quoque ego priuſquam operi manum adhibeam, oculum rectæ intentionis dirigo. Etenim Salvator noſter, ut in ſequentium Diſcurſuum progreſſu videbimus, rectam intentionem oculo aſſimilavit; de quo in Eccleſiaſtico legimus: *nequius oculo quid creatum eſt?* (Eccli. 31. 15.) quod ſi enim oculus aliquis ſimilis baſiliſci oculo eſſet, omniaque veneno intoxicaret quæ reſpicit, an non oculus ille ſupra modum pernicioſus eſſe cenſeretur? peſſimum autem hoc venenum ſiniſtræ & depravatæ intentionis oculus in ſe recludit; unde incarnata Sapientia apud S. Lucam ait: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit, ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit; id eſt*, ut Didacus Stella explicat, *omnes operationes ſimul aggregatæ malæ erunt; cum non habeant bonitatem completam niſi ex intentione; quia dato quod alias operatio ſit bona ex genere ſuo, ſi intentio non eſt bona, non adhuc erit perfecta talis operatio, nec meritoria.*

Siniſtra intentio eſt peſſimum venenum noſtrorum operum. Luc. 11. 34. Didac. Stella.

Diu autem ante hunc authorem S. Bonav. in hæc verba ſcripſerat: *Cum obtenebratur intentio, & deformatur, obtenebratur, & deformatur opus; unde in Gloſſa dicitur: ſemper perverſa intentio præceſſit pravum opus, etiamſi juſtum videatur.* (S. Bonav. ibid.) Unde S. Greg. in quadam Homilia ſuper Ezechielem ait: *Penſandum eſt ut omne bonum quod agitur, per intentionem ſemper ad cæleſtia levetur; qui enim per bona quæ facit terrenam gloriam concupiſcit pennas ſuas, & faciem ſuam deorſum deprimit. Hinc enim per Prophetam de quibuſdam dicitur: Victimas in profundum deferebant. Quid enim ſunt lachrymæ orationis niſi victima oblationis noſtræ? ſicut ſcriptum eſt: ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Et ſunt nonnulli qui idcirco ſe in prece lamentis afficiunt, ut aut terrena commoda acquirant, aut hominibus ſancti eſſe videantur, quid iſti niſi victimas in profundum deferunt.* (S. Greg. l. 1. h. 4. in Ezech.)

4. Hinc & S. Bernardus in quodam ad Eccleſiaſticos in Synodo congregatos ſermone ita diſcurrit: *quid enim prodeſſet diſciplinam habere in converſatione ſcientiam in prædicatione, niſi adſit bonitas in intentione?* (S. Bern. ſer. ad paſt. in Synodo.) Ad quod idem propoſitum illa Bedæ applicari poſſunt verba dicentis: *Pœnam de pretio ſalutis miſeri mercantur æternam.* Multi enim bona quidem operantur, ſed ob finem malum, taleſque orationibus diſciplinis, eleëmoſynis, & auſteritatibus ſuis infernum ſibi comparant, dicente Caſſiano: *Deſtinatio mentis vel remunerat hominem vel condemnat, id eſt, intentio.* (Qui bone ad malum finem operantur ſibi infernum. Caſſian. coll. 17. c. 14.) Hinc & S. Thomas de Villa[illegible]va Dæmonis Martyres nuncupat eos qui in via Dei virtuoſe operari conantur; ſed ſecundum ſolam apparentiam, rectitudinem finis non habentes. *Habet ſuos Martyres Diabolus*, inquit ille, *qui etiam dicere poſſunt; propter te mortificamur tota die.* (S. Thom. à Villa nova ſer. de uno Mart.) Neque minorem in præſenti conſiderationem quædam S. Auguſtini ſibi depoſcit doctrina inquientis: *Finis, quo referuntur ea quæ facimus, id eſt, propter quem facimus quidquid facimus, ſi non ſolum inculpabilis, ſed etiam laudabilis fuerit, tunc demum etiam facta noſtra laude aliqua digna ſunt, ſin ille jure meritoque culpatur, quem ſpectamus, & intuemur, cum in aliquo verſamur officio, id quoque officium nemo improbandum, vituperandumque dubitaverit. De Catilina memoria proditum eſt, quod frigus, ſitim, famem ferre poterat. Hæc erant illi ſpurco ſacrilegoque etiam cum Apoſtolis noſtris communia; unde ergo diſcerneretur Parricida iſte ab Apoſtolis noſtris, niſi fine illo, quem diverſiſſimum ſequebatur? namque ille iſta tolerabat, ut immoderatiſſimas & immaniſſimas expleret cupiditates; illi econtra ut eas premerent, & dominanti rationi ſervire cogerent.* (S. Aug. ſerm. 1. de morib. Manich. l. 2. c. 13.)

5. S. Greg.

Oculi noſtri conjiciendi ſunt in finem ſupernaturalem. S. Greg. lib. 28. mor. c. 6.

5. S. Gregorius ut actiones noſtras utiles & fructuoſas efficiat, oculos noſtros in finem ſupernaturalem ut conjiciamus, verbis exhortatur ſequentibus dicens: *Totum ſe in ſoliditatem æternitatis figat, ne ſi extra fundamentum noſtræ actionis fabrica ponatur, totum opus in nihilum ſolvatur, quia etiam ſumma opera inaniter fiunt, ſi intentiones cordium extra æternitatis rectitudinem deflectuntur.* Si quis hinc ducentos & quinquaginta vidiſſet altare incenſantes, thuribulis ſuis, illinc vero ſolum Aaronem, quis ſibi non perſuaſiſſet obſequium cultumque numeroſæ illius turbæ præ hoc Aaronis in conſpectu Dei prævalere? & nihilominus exitus docuit, quod etiamſi manum externo applicuiſſent cultui Dei, eos nihilominus & intentionem direxerint in ejusdem offenſam; unde & in infernum corruerunt; quidquid enim faciebant; in hoc tendebat, ut duos fratres Moyſen & Aaronem quos odio & invidia perſequebantur populo inviſos redderent.

Num. 16. 33.

Patet in Aarone.

2. Reg. 15. 2.

Et Abſalone.

Ita & Abſalon coram ſubditis Regis Patris ſui ſe humiliabat, eoſque ad audientiam accedentes benigne excipiebat; quique intentionem ejus non penetraſſet, totum hoc ex benigna humanitate ortum fuiſſe ſibi perſuaſiſſet; & nihilominus nil niſi ſuperbiæ effectus erat, cum taliter affectum popularem ſibi demereri, inque rebellionem impellere nitteretur. Sceptri thronique Iſraelitici avidus Herodes Magos requiſivit, ut poſt completam à ſe nati Meſſiæ adorationem, eum ubi eſſet admonerent, ut & ipſe debitum ei cultum præſtare poſſet, *cum inveneritis renunciate mihi, ut & ego veniens adorem eum.* Interius autem mortem ei intentabat, prout Innocentium ſtrages probavit.

Matth. 2. 8.

Act. Apoſt. 5. v. 3.

Defectus bonæ intentionis perdidit Ananiam & Saphiram.

6. Ita & in naſcentis Eccleſiæ exordiis; quando maxime zeloſi Chriſtiani ut cœlum ſibi acquirerent, terrenas vendentes poſſeſſiones, earum pretium ad pedes Apoſtolorum deferebant, ſi quis duos conjuges vidiſſet Ananiam & Saphiram, exemplum ſequentes aliorum, quem non formaſſet conceptum? utique & hos ipſos à Spiritu S. motos fuiſſe ſibi perſuaſiſſet; & nihilominus S. Petrus Ananiæ exprobrat dicens: *Cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spir. S. & fraudare de pretio agri? … quare poſuiſti in corde tuo hanc rem?* partem enim pretii ſibi retinuerant, quique exterius pietatem, & bonorum terreſtrium contemptum, in corde & intentione ſua ſedem locarant Satanæ. Hinc merito Haimon ſuper illa Apocalypſia verba: *Non enim invenio opera tua plena*, ita ſcribit, *ſcilicet recta intentione, opera enim hypocritarum ſunt vacua.*

Haimon in Apoc.

Matth. 26. v. 50.

Tradidit Judas Chriſtum tradidit illum etiam Deus Pater; differtur utriusque differentia.

S. Petr. Dam. opuſc. 4.

7. Iterum quando Judas in horto Gethzemani Chriſto oſculum dedit dicens: *Avi Rabbi, & oſculatus eſt eum.* Si quis præſens fuiſſet, certus, hunc ipſum Chriſti Apoſtolum & Diſcipulum eſſe, tantis ab eo affectum beneficiis, nihil utique mali ſuſpicatus fuiſſet, & tamen perverſus oſculi finis in traditionem collimabat; quandoquidem antea turbis armatis oſculi dederat ſignum, circa quem proinde ſacrilegum B. Petrus Dam. talem format Diſcurſum. *Cenſesne ſemper debere juxta rerum atque verborum ſuperficiem judicari? quid enim juxta verborum ſtrepitum magis eſt abſonum, quam cum Deus Pater, & Filius, & Spir. S. mediatorem Dei & hominum dicitur tradidiſſe. Ecce Chriſtum tradidit Judas tradidit, & Deus Pater, numquid non quaſi ſimile factum videtur? ergone traditor eſt Judas & traditor Deus Pater?* qui idem Sanctus per aliquod ſacræ Scripturæ loca, SS. Trinitatem Chriſtum morti dediſſe conſequenter probans ſubjungit: *Audi Apoſtolum dicentem: qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quod autem ſe filius tradiderit, idem dicit Apoſtolus, qui me dilexit, & tradidit ſemetipſum pro me: quod autem & Spiritus S. tradiderit filium Sapientia perhibet & paulopoſt ſubdit: Ergo ſecundum te qui non de cordis intentione, ſed ſemper ex operis vis ſuperficie judicare, ſi Pater tradidit filium, & ipſe ſe tradidit filius inſuper & Spir. S. Judas quid mali fecit? facta eſt traditio à Patre, facta eſt à filio, nec non à Spir. S. facta eſt & à Juda, una res à pluribus facta eſt, ſed eadem res in operatoribus diſcernenda eſt. Quod enim Deus omnipotens ex charitate, hoc Judas fecit ex pecunia acquirenda cupidine; quod Deus fecit ad ſalutis noſtræ remedium, hoc ille fecit ad explendum inſatiabilis avaritiæ votum. Vides ergo quia non quid homo faciat debemus attendere, ſed quo animo & voluntate faciat diligenter examinare.* Utique ſi actiones Saulis & David examinare voluerimus, aliquando apparentem in iis reperiemus uniformitatem, ſed diverſiſſimum Dei circa illa judicium. Uterque ab eodem populo ad thronum ſublimatus eſt Regium, ille aſinos, hic cuſtodiebat oves uterque per divinam immediate providentiam, per ejusdem Prophetæ Samuelis manum promotus & conſecratus fuit. Ambo divinam graviter tranſgreſſi ſunt legem, ille in prælio contra Amalech, hic in adulterio cum Betſabæa, & homicidio Uriæ. Et quidem longe excuſabilior videbatur inobedientia Saulis, ſiquidem ex motivo compaſſionis, Agag videbatur conſervaſſe inimicis, cauſaque Religionis illæſus cuſtodiſſe greges & armenta ad ſacrificandum. Et nihilominus, ut exitus docuit Sauli Deus miſit Samuelem, qui tranſgreſſionem ei exprobraret, & ad Davidem ablegavit Nathan. Uterque igitur ſuum eſt confeſſus ſcelus dicendo *peccavi*, & nihilominus Saul à regno excidit, non modo terreſtri, ſed & cœleſti, cum tamen David ſibi dici audierit: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Uterque ſane exterius ſe pœnitentem exhibuit propriumque humiliter confeſſus eſt errorem. Aſt interius reprobus ille, cum corde & intentione non ſentiebat illud quod proferebat ore, non enim vera cum pœnitentia Deum placare ſatagebat, ſed exteriorem coram Propheta fingebat dolorem, ne exiſtimationem popularem amitteret, unde & poſtquam dixiſſet *peccavi*, immediate ſubjunxit, *ſed nunc honora me coram ſenioribus populi, porta quæſo peccatum meum.* David autem ſui pœnitens homicidii, ſuaque erga Deum ingratitudinis, auſteriſſimam aggreſſus eſt pœnitentiam, quam exinde per totius vitæ decurſum continuavit. Quam proinde utriuſque Regis hujus differentiam B. Petrus Damianus in hæc inſinuat verba: *Quid eſt niſi quia quod Saul habuit in ore non fuit, in corde? humilitas quæ more David extitit, etiam in corde radiavit.*

Examinatur differentia inter pœnitentiam Saulis & Davidis.

1. Reg. 15. v. 30.

2. Reg. 12. v. 13.

B. Petr. Dam. ſer. 2. de Andr.

8. S. Matthæus pretioſi effuſionem unguenti, quod Magdalena ſuper Salvatoris caput profudit, deſcribens, quid circa eam circumſtantium ſententiæ tulerint in hæc deſcribit verba: *Videntes diſcipuli indignati ſunt dicentes: ut quid perditio hæc? potuit enim iſtud venumdari multo, & dari pauperibus.* S. Joannes autem eamdem referens Hiſtoriam ſeriem rei factæ ſub aliis inſinuat terminis, quando non quorumlibet Apoſtolorum, ſed ſolius Judæ mentionem faciens, inquit: *dixit ergo unus ex diſcipulis ejus Judas Iſcariotes qui erat eum traditurus; quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis & datum eſt egenis?* Sed quæ utriuſque hujus Textus eſt diſſor-

Matth. 26. v. 8.

Varia judicia de Magdalena, caput Chriſti ungente.

Joan. 12. 4.

diſformitas? Ao non utrique Evangeliſtæ idem ſpiritus eamdem dictavit veritatem? Reſpondeo itaque S. Joannem, qui præſens aderat, optime noviſſe alios quoque conſodales ſuos contra eamdem pœnitentem verbis invectos fuiſſe; Aſt Spiritus S. revelatione edoctus reliquos bona intentione, zelo & charitatis motivo ductos fuiſſe intelligebat, ideoque non eorum, ſed ſolius, perverſum in hunc finem habentis meminit Judæ ioquiens: *dixit autem hoc, non quia de egenis pertingebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens ea quæ mittebantur portabat. Officium Domino præſtitum* (verba ſunt S. Cyrilli Alex.) *ſub pietatis obtentu reprehendit & deterrimum avaritiæ ſuæ crimen protexit officio in pauperes exhibendo. Cæteri propter pauperum curam ſimplici animo, & nihil mali ſuis verbis obvelante.* Hugo à S. Vict. ad hoc ut intentionem noſtram optime dirigamus, ne bonorum operum perdamus meritum, ita nos monet: *Ex corde conſilium de occulto oritur, & in ſecreto invenitur, & ex eo bona intentio procedit, quoniam per conſilium vita noſtra depravata corrigitur; nam mors & vita ex ipſo procedit, quoniam ſi ex conſilio intentio noſtra depravatur, quid juvat bonorum operum prolem gignere, & eam per pravam intentionem necare? quidam in ipſo propoſito eu mala intentione opera corrumpunt, alii poſt exercitia virtutum per vanam laudem a bona intentione evaneſcunt. Primo, abortivos faciunt parere; ſecundo natos vel adultos occidunt. Non eſt ſatius non parere, quam dormiendo partum opprimere, vel ex conſilio necare? melior eſt ſterilis quæ non parit, quam filiorum necatrix ſine miſericordia. Quid enim oſſa arida ſine anima, niſi opera ſine intentione bona.*

Cyrill. Alex. l. 8. in Joan. c. 7.

Hugo de S. Vict. tom. 3. erud. Theol. ex miſcell. 2. l. 4. tit. 33.

DISCURSUS. IV.

ARGUMENTUM.

Dæmon rectam in operibus bonis intentionem in nobis abolere ſatagit, ut meritum eorum perdamus.

THEMA.

In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros. 1. Reg. 11. ℣. 2.

Diabolus conatur viris ſpiritualibus eruere oculum dextrum putæ intentionis.

1. CUm Naas Ammonites, cum incolis Jabes Galaath pugnaret, iique ſe proſternendos & profligandos eſſe metuerent, cum Naas pacici cæperunt, & pacem poſtularunt dicentes: *Habeto nos confœderatos, & ſerviemus tibi,* quibus ſuperbus Naas reſpondit; *In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros.* Idque ea intentione faciebat, quia cum oculus ſiniſter ſub ſcuto abſcondatur, ſi Dexter eorum oculus erutus fuiſſet, conſequens omnino erat, ut quaſi utroque oculo deſtituti in caligine ambularent. Idem quoque pactum Tyrannus Tartareus cum ſuis paciſcitur, nimirum ut intentio, quæ dexter animi oculus eſt, offuſcetur, id eſt, depravetur, quia quantumvis opera, quæ exercentur, bona ſint, ſi tamen finis propter quem fiunt, terrenus eſt, illa nihil prorſus ad meritum vitæ cœleſtis valitura novit. Lyranus in moralitate hujus Textus ita ſcribit: *Per Naas, qui ſerpens interpretatur, Diabolus intelligitur; hic autem quærit eruere oculos dextros virorum Jabes, quæ calor interpretatur, nam viris charitate ferventibus malignus inſidiatur, per oculum autem ſignificatur intentio Matthæi 6. Si oculus tuus ſimplex fuerit, id eſt intentio tua, ſecundum Auguſtinum. Per oculum igitur dextrum intentio ad bona ſpiritualia, per ſiniſtrum autem ad temporalia deſignatur; per hoc igitur quod Naas oculos dextros virorum Jabes quærebat eruere, ſignificatur, quod Diabolus intentiones virorum in charitate ferventium quærit à bonis ſpiritualibus totaliter avertere.*

Lyran. ibid.

2. S. Bernardus æternam comminatur damnationem illis, qui corpus per jejunia, diſciplinas, aliaque ſimilia opera afflictiva macerant, intentionem tamen Deo placendi, propriæque ſaluti cooperandi non habent, ſed ab aliis terrenis finibus ſe moveri ſinunt; hos enim Simoni Cyrenæo ſimiles eſſe dicit, qui angariatus fuit ad portandum Redemptoris patibulum: *Væ*, inquit, *portantibus crucem, non ſicut Salvator ſuam, ſed ſicut ille Cyrenæus alienam. Duplici quippe contritione conteruntur qui hujuſmodi ſunt quando & hic pro temporali gloria temporaliter ſe affligunt, & in futurum ad ſupplicia æterna pertrahuntur; laborant cum Chriſto, ſed non regnant cum Chriſto, de torrente bibunt in via, ſed non exaltabunt caput in patria.* Inter alios ſerpentes Salamandra, ut Naturales ſcribunt, hunc habet inſtinctum, quod arboris radicem mordendo, illam exſiccet à vertice uſque ad arboris truncum, venenum namque illius a radice ad truncum, ad frondes, ad flores, ad fructus, & ad omnia alia, quidquid in arbore bonum eſt, ſe transfundit; quod an verum ſit, hujus fides ſit penes authorem; hoc ſaltem eſt certiſſimum, quod ſerpens infernalis hujus arboris myſticæ, hominis videlicet qui vocatur lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, radicem id eſt, finem intoxicare nitatur, quando enim intentio, quæ à S. Gregorio radix operis appellatur, depravata eſt, omnia opera, quantumvis illa bona ſint, infructuoſa remanent. *Si ſemel in intentione*, inquit S. Gregorius, *cor corrumpitur, ſequentis actionis medietas & terminus ab hoſte callido ſecure poſſidetur, quoniam totam ſibi arborem fructus ferre conſpicit, quam veneni dente in radice vitiabit.*

Æterna damnatio manet illos qui in operibus pœnitentiæ ſiniſtrum habent finem

S. Bern. apol. ad Gui Abb.

Radice bonæ intentionis veneno infecta, omnia areſcunt.

Pſ. 1. v. 3.

S. Greg. l. 28 mor. c. 6. S. Greg. l. 1. mor. c. 19.

3. In Lamentationibus Jeremiæ inter alia legitur: *cecidit corona capitis noſtri, væ nobis quia peccavimus;* dictio autem *væ* expreſſiva eſt æternæ damnationis; tunc igitur homo amittit coronam beatitudinis; quando in propriis operibus deficit rectitudo intentionis, id quod S. Antonius de Padua in quodam ſermone confirmat, inquiens: *Corona in capite eſt pura intentio in mente, de qua Jeremias Threnorum 5. cecidit corona capitis noſtri. Væ nobis, quia peccavimus, corona de capite cadit, cum homo intentionem puram amittit, & ideo væ ei.* Hanc vero coronam aſtutus ille ſerpens nobis è capite eripere ſatagit ne in cœlo occupemus ſedes, è quibus ipſe infœliciter cecidit. S. Auguſtinus hanc deordinationem finis in operibus noſtris, ſub nomine naufragii deſcribit, inquiens: *Fac hominem optime gubernare navim, & perdidiſſe quo tendit, quid valet, quia artemonem optime tenet, optime movet, dat proram fluctibus, cave ne latera inſligantur, tantis eſt viribus ut detorqueat navim quo velit, atque unde velit, & dicatur ei: uſquequo it & dicat neſcio; aut non dicat neſcio, ſed dicat ad illum portum eo, ne ducat in portum, ſed in ſaxa feſtinet. Nonne iſte quanto tibi videtur in navi gubernanda agilior & efficacior, tanto periculoſius eam ſic gubernat, ut ad naufragium præproperando perducat? talis eſt & qui optime currit præter viam.* Quod ſi enim aliquis in via veloci equo vectus eumdem

Thren. 5. 16

Recta intentio dotur corona beatitudinis

S. Anton. de Pad. in Dom. 2. poſt Paſc.

S. Auguſt. in Pſalm.

Pulchrum ſimile navarchi.

Simile equitantis

per

per abrupta.

per omnes equitandi regulas perfecte moderetur, velocique curſu progrediendo multas poſtas abſolvat, nec tamen itineris ſui metam & ſcopum certum præfixum ſibi habeat; per prærupta errando, tandem in præcipitia prolabetur. Idem quoque multis contingit, qui in hac præſenti vita viatores ſunt; nam tametſi eorum opera apparenter bona ſint, & virtuoſa, ſi tamen in iiſdem rectam ſibi intentionem & finem præfixum non habeant, omni merito & fructu privati remanebunt, imo nonnumquam in errores prolabentur manifeſtos. Unde Sapiens ait:

Prov. 14. v. 12.

Eſt via quæ videtur homini juſta, noviſſima autem ejus deducunt ad mortem. Sic enim ſi eleemoſyna, quæ erogata videtur pro populis mendicitate ſublevando, per intentionem dantis ordinetur, ad inſidiandum honeſtati pauperis familiæ, non ſolum bona non erit, ſed etiam dantem ad inferorum præcipitabit. Si quis in Templo Jeroſolymitano Phariſæum

Examinatur oratio Phariſæi in templo.

illum vidiſſet Evangelicum, in oratione abſorptum, audiſſetque ardentes coram Deo factas ab illo orationes, jejunia, eleemoſynas, atque inſuper ex ejus ore cognoviſſet illum eſſe hominem à mundi torrente prorſus ſequeſtratum:

Luc. 18. v. 11.

Non ſum ſicut cæteri hominum, talis utique illum connumeraſſet inter viros perfectiſſimos eximiaque ſanctitate præſtantes; & tamen quis eſt qui neſciat, illum à Deo reprobatum in domum ſuam conceſſiſſe? Porro orationia hujus Phariſaicæ errores Dionyſius Carthuſianus his verbis manifeſtat:

Dion. Car.

Orat ſimulatorie magis, quam vere, oratio enim eſt devota elevatio mentis ad Deum, cum impetrandi affectu, atque, ut ait Gregorius, orare eſt in compunctione amaros gemitus ex corde, non compoſita verba ſonare; Deus enim cor & intentionem reſpicit, ſonum vero verborum non attendit: Albertus Magnus notat S. Lucam dixiſſe:

Alb. Mag.

Hæc apud ſe orabat, unde ſubdit: *Reprehendit quod apud ſe orabat, non apud Deum, apud ſe enim orat, qui ſe, & quod ſibi placens eſt orat.* Origenes ad propoſitum noſtrum ſequentem facit utilem Diſcurſum:

Orig. tr. 25 in Matth.

Altare quod votum ſanctificat, eſt hominis cor, quod principale habetur in homine. Vota autem & dona quæ ponuntur ſuper altare, omne quod ſuperponitur cordi; ut puta, proponis orare, votum orationis poſuiſti ſuper cor tuum, quaſi ſuper quoddam altare, ut orationem offeras Deo. Propoſuiſti pſallere, votum Pſalmorum poſuiſti ſuper cor tuum, quaſi ſuper quoddam altare, ut offeras Deo votum Pſalmorum. Propoſuiſti eleemoſynas facere, votum eleemoſynarum poſuiſti ſuper cor tuum. propoſuiſti jejunare, venerabile ergo & ſanctum facit omne votum hominis, cor ejus, ex quo votum Deo offertur. Tandem verò ad eliminandam à nobis vanam gloriam pro inſtructione noſtra ita concludit: *cæcus eſt omnis, qui videt, aut eleemoſynas magnas, aut Pſalmos, aut preces magnas, aut jejunia & ſine judicio beatificat illa, & non conſiderat ex quali corde eleemoſyna offeruntur, vel Pſalmi, vel preces, vel jejunia, altare eſt enim cor, quod ſanctificat votum ejus, qui mundi eſt cordis.*

Phariſæorum ſanctitas revocatur ad interiora.

4. Salvator noſter Phariſæos, qui extrinſecus rigoroſi & auſteri erant, ſalubriter admonuit ut actiones ſuas ad interiora cordis revocarent, dicit enim: *Phariſæe cæce, munda prius quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id quod deforis eſt mundum.*

Matth. 31. v. 26.

Hugo Cardinalis ſuper illa verba Chriſti apud S. Matthæum:

Matth. 5. v. 20. Hugo Card.

Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum ita ſcribit: *Habebant exterius ſpeciem pietatis, veritatem ejus abnegantes.* S. Thomas ibidem eorumdem Phariſæorum declarat amorem, quo ſe coram mundo exhibebant, tamquam viros ſpirituales, & perfectos, intentionem depravatam interius abſcondendo: *Juſtitia*

S. Thom. ibid.

bonum, inquit, erat in oſtenſione operis, non in rectitudine intentionis. Origenes in eodem tractatu ita loquitur:

Orig. tr. 25 in Matth.

Hic ſermo nos inſtruit, ut feſtinemus eſſe juſti non apparere, qui enim ſtudet ut appareat juſtus, ea quæ à foris ſunt mundat, & quæ videntur curat, cor autem ſuum, & cogitationes ſuas, atque conſcientiam negligit, non conſiderans, quoniam qui ſtudet ea quæ intus ſunt mundare, conſequens eſt, ut ea etiam quæ à foris ſunt ſtudeat facere munda. Richardus de S. Victore damna

Damna pravæ intentionis

recenſet irreparabilia, quæ ab his qui cum prava intentione apparenter virtuoſe vivunt, reſultant; dicit enim:

Rich. de S. Vict. p. 2. l. 1. in Apoc. c. 5.

Sunt qui intra S. Eccleſiam boni videntur in manifeſto, ſed mali ſunt in occulto, & foris monſtrant ſanctitatis ſpeciem, ſed intus non habent ſanctitatis veritatem, quorum malitia tanto nonnumquam pernicioſius lædit, quanto occultior exiſtit, & quanto minus poteſt cognoſci, tanto difficilius poteſt vitari. Hujuſmodi igitur hominum qui ſe bonos verbo vel opere fingunt, ſed cordis intentione mali ſunt, pravam debemus vitam diligenter inveſtigare, & examinare, & eorum occultam malitiam, niſi ſe corrigant, omnibus propalare, ut quanto manifeſtius agnoſcitur, tanto melius caveatur.

5. Ad bene ordinandum operum noſtrorum finem notabilis eſt illa S. Antonini doctrina:

S. Antonin. p. 1. tit. 14. c. 6. §. 1.

Intentio ad hoc ut ſit recta, oportet quod reſpiciat tamquam ad ultimum finem, ad retributionem Dei. Juxta illum Lucæ Textum

Luc. 14. v. 12.

cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites. Quo immixto ſeu interjecto Textu Diſcurſum proſequitur idem Sanctus dicens:

Intentio reſpiciat retributionem Dei.

Qui inclinat cor ſuum, id eſt, proponit ad faciendas juſtificationes homini, id eſt ad ſervandum mandata, & ad faciendum bona propter hanc retributionem, ut ſcilicet proſperetur à Deo in temporalibus, non habet rectam intentionem, unde nec meretur. Sic & Chriſtus dixit quibuſdam non recta intentione eum ſequentibus;

Joan. 6. 26.

quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus meis, & ſaturati eſtis.

Operationes virgæ Moyſis applicantur intentioni operum.

6. Dum Moyſes virgam ſuam in cœlum elevaret, hæc portenta operabatur velut omnipotentiæ Divinæ inſtrumentum, in terram autem projecta, in ſerpentem venenatum converſa eſt. Idem quoque de intentione noſtra aſſerere poſſumus, ſcilicet quod actiones noſtras ad finem illum, qui Deus eſt, & ad gloriæ conſecutionem ordinantes bona acquiramus æterna, ſi autem bene propter fines faciamus terrenos, propter applauſum humanum aut ſimiles reſpectus, ſerpens infernalis dominium capit voluntatis, ſeque noſtræ inſinuat intentioni. Hinc S. Gregorius caute nos admonet dicens.

Greg. l. 1. Moral. c. 19.

Sciendum quod bona noſtra antiquus hoſtis inſequitur, ut videlicet hoc quod rectum coram hominibus agitur, in æterni judicis conſpectu vitietur. Et paulo poſt ſubdit: *Intentionem in bono opere polluit, ut in his quæ recta faciunt, ad appetenda ima fortitudine intentionis inclinetur. Unde recte ſub Judææ ſpecie de unaquaque anima miſera intentionis laqueo capta, per Prophetam dicitur. Facti ſunt hoſtes ejus in capite, ac ſi aperte diceretur: Cum bonum opus non bona intentione ſumitur, huic adverſantes ſpiritus, ab ipſo cogitationis exordio, principantur, tantaque eam plenius poſſident, quanta & per initium dominantes tenent.* Qui idem Sanctus illum Pſalmi verſiculum (*ipſi calcaneum meum obſervabunt*) ita conſequenter ad noſtrum applicat intentum, dicens:

Pſ. 55. v. 7.

Quia enim in calcaneo finis eſt corporis, quid per hunc niſi terminus ſignatur actionis, ſive ergo maligni ſpiritus, ſive pravi quique homines calcaneum obſervant. cum actionis bonæ finem vitiare deſiderant, unde & eidem ſerpenti dicitur: Ipſa tuum obſervabit caput, & tu calcaneum ejus.

7. Notam pariter meretur ſingularem in præſenti quædam D. Chryſoſt. ſententia ita nos admonentis: *Undequaque mentem noſtram bene muniamus, ut per eam fiant accepta quæ facimus*; verbum namque munire ad inimicum qui nobiſcum certat, rationem habet; accommode itaque, quia in hoc principaliter ſerpentis maligni conſiſtit aſtutia, ut rectitudini finis & intentionis noſtræ inſidias ſtruat, hæc ante omnia munita & fortificata eſſe debet. Job aliquando ſub alluſione Behemoth de Satana tractans ait: *Ecce abſorbebit fluvium & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.* Per Jordanem à Chriſto ſanctificatum homo virtute ſpirituque præditus intelligitur, hunc itaque Dæmon ſuam ſperat futuram prædam, interna depravata ejus intentione; ideoque ſanctus Gregorius caute nos admonet, dicens: *Nullum eſt bonum quod foris agitur, ſi non pro eo intus ante Dei oculos innocentiæ victima in ara cordis immolatur. Tota itaque virtute perſpiciendus eſt fluvius operis, ſi purus emanat ex fonte cogitationis, omni cura ſervandus eſt à malitiæ pulvere oculus cordis, ne hoc quod in actione rectum hominibus oſtentat, apud ſemetipſum per vitium pravæ intentionis intorqueat.* Ita D. Sanctus Doctor; qui idem in Dialogis ſuis quamdam propoſito noſtro accommodam in hunc ſenſum narrat hiſtoriam. Sanctus Fortunatus Epiſcopus Tudenſis Dæmonem ejecerat ex obſeſſo, ſub ſera ita nocte ſpiritus ille malignus aſſumpta peregrini forma, per urbis circumiens plateas clamabat: *O virum ſanctum Fortunatum Epiſcopum, ecce quid fecit. Peregrinum hominem de hoſpitio ſuo expulit, quæro ubi requieſcere debeam & in civitate ejus non invenio.* Quis autem neſcit quoniam nunquam non verum ſit illud ſacræ Scripturæ aſſertum: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ?* ecce itaque aſtutiſſimam ejus ſagacitatem: *Tunc quidam in hoſpitio cum uxore ſua, & parvulo filio ad prunas ſedebat, qui vocem ejus audiens, & quid Epiſcopus ei fecerit requirens, hunc invitavit hoſpitio & ſedere ſecum juxta prunas fecit, cumque viciſſim aliqua confabularentur, parvulum ejus filium idem malignus ſpiritus intravit, atque in eaſdem prunas projecit, ibique mox ejus animam excuſſit, quo orbatus miſer, vel quem ille ſuſceperit, vel quem Epiſcopus expulit agnovit.* Petrus vero Diaconus poſt facti hujus narrationem ſanctum Pontificem interrogavit: *Quidnam hoc eſſe dicimus ut occidendi auſum in ejus hoſpitio antiquus hoſtis acciperet, qui hunc peregrinum æſtimans, ad ſe hoſpitalitatis gratia vocaſſet?* reſponſio vero quam S. Gregorius huic interrogationi ſubjecit, nobis inſinuat, non omnia opera apparenter bona, grata eſſe Deo, imo nonnumquam directe ad ignominiam & offenſam Dei vergere. In hunc enim modum Sanctus Gregorius reſpondit: *Multa Petre videntur bona, ſed non ſunt, quia bono animo non fiunt, unde & in Evangelio veritas dicit: Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit, quia cum perverſa eſt intentio quæ præcedit, pravum eſt omne opus quod ſequitur, quamvis eſſe rectum videatur. Ego namque hunc virum qui dum quaſi hoſpitalitatem exhiberet, orbatus eſt, non pietatis opere delectatum æſtimo, ſed Epiſcopi derogatione, nam pœna ſubſequens innotuit, quia præcedens illa ſuſceptio non ſine culpa fuit; ſunt namque nonnulli, qui idcirco bona facere ſtudent, ut gratiam alienæ operationis obnubilent, nec paſcuntur bono quod faciunt, ſed laude boni quâ cæteros premunt. Qua de re exiſtimo hunc virum qui malignum ſpiritum in hoſpitalitatem ſuſcepit, oſtentationi potius boni intendiſſe, quam operi, ut meliora quam Epiſcopus feciſſe videretur, quatenus ipſe ſuſciperet Deum quem vir Domini Fortunatus expuliſſet.*

D. Chryſoſt. hom. 27. in Gen. — Malignus ſpiritus ſemper inſidiatur rectitudini finis & intentionis noſtræ. — *Job 40. 18.* — *S. Greg. l. 1. Mor. c. 19.* — Probatur inſigni hiſtoria S. Fortunati Epiſcopi. — *S. Greg. l. 1. Dial. c. 10.* — *Gen. 3. v. 1.*

8. Quod ſiquis Uriam privatum militem qui è campo redierat, in anticamera Davidis in conſpectu totius aulæ ſuæ, tanta cum benignitate acceptum, ciboque Regio honoratum vidiſſet: *Secutuſque eſt eum cibus Regius*, quis non crediſſet Regem per hanc amicabilitatem ejus voluiſſe præmiare fidelitatem, in bello exhibitam, ubi pro ſervitio coronæ vitam ſuam tanto expoſuerat diſcrimini, ut cæteri milites hanc erga Uriam exhibitam clementiam videntes, animum induerent generoſum ad fortiter deinceps pro Rege pugnandum? & tamen quantum talis deceptus fuiſſet? ſiquidem David in corde ſuo celavit finem adeo indignum, quem gratiam hanc exhibendo ſibi propoſuerat, ſcilicet ut Uriam ad dormiendum cum uxore induceret, hacque ratione quantum ei poſſibile erat, adulterium ſuum in oculis mundi abſconderet? nimirum interius ei machinabatur mortem, ut ejus uxore tanto majori cum libertate frui poſſet; erat igitur apparens quædam benevolentia, ſed ad crudelitatem ordinata, nimirum ad inferendam Uriæ necem.

Quâ intentione David Uriam cibaverit cibo regio. — *2. Reg. 11. v. 8.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Per actiones noſtras indifferentes, & quæ nullius ſunt meriti, ſi recta intentione veſtiantur, lucrari poſſumus apud Deum.

THEMA.

Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti. Coloſſ. 3. v. 17.

1. SAnctus Apoſtolus hiſce verbis ad Coloſſ. ſcriptis modum nobis apud Deum etiam per operationes indifferentes egregie merendi inſinuat, quia nihil excipit dicendo: *Omne quodcumque facitis in verbo aut opere &c.* Quod ſi enim etiam actiones indifferentes ad eum ordinentur, fiantque à nobis ad implendam divinam voluntatem, certum eſt, quod per hanc directionem actiones noſtræ elaventur adeo, ut quæ cæteroquin inutiles futuræ fuiſſent, per hanc dejectionem Deo gratæ fiant & acceptæ. Charta aliqua parvula parum vel nihil valet, aut æſtimatur, at vero quando Regio vel Principis ſubſcriptione aut ſigillo ſubſignata eſt, omnis eidem exhibetur reverentia & obedientia: Sic quoque multæ operationes noſtræ nullius futuræ eſſent meriti, ad conſequendam vitam æternam, vel ad augendam & acquirendam gratiam; at vero quando conjunctæ ſunt & ſignatæ ſigillo rectæ intentionis, meritoria fiunt & à Deo magnopere remunerantur. *Vult enim Deus*, inquit Didacus Stella, *ut opera noſtra in ipſum dirigamus, & ut ſigillo rectæ intentionis ea deſignemus, ne ea amittamus.*

Rectitudo intentionis etiam opera indifferentia reddit meritoria. — *Didac. Stella in c. 11. Lucæ.*

2. Pro hujus materiæ intelligentia ſciendum eſt, quod actiones humanæ nonnullæ ſunt moraliter bonæ, hujuſmodi ſunt jejunium, oratio, & eleëmoſyna; aliæ vero ſunt indifferentes, videlicet, ſtudium, negotium, recreatio, & ſimiles; at vero quomodo tam has quam illas apud Deum meritorias efficere poterimus? nimirum examinetur finis, ob quem jejunatur, an ſcilicet dirigatur jejunium ad maceratIonem corporis, ut hinc tanto promptius ſpiritui obediat, majorique cum facilitate caſtitatem conſervet; item an habeat intentionem obediendi præcepto Eccleſiæ, vel patiendi pro amore Dei, ad Chriſti Sanctorumque imitationem;

Quænam actiones humanæ ſint moraliter bonæ. & quæ indifferentes.

nem; eodem modo circa alia opera virtutis diſcurrere licet; ſtudium quoque quod in ſeipſo actio quædam eſt indifferens, pluribus modis ad finem ſupernaturalem ordinari poteſt, ut Deo gratum fiat, & acceptum, æternaque remuneratione dignum. Id quod Author theatri vitæ humanæ hunc in modum
Theat. vitæ hum. vers. studentis. exemplificat: *Primo, ſi quis ſtudeat, ut conſequatur veram Sapientiam, non vero plauſum inutilem, aut lucrum; Secundo, ut ſerio impendam talenta a Deo mihi conceſſa; Tertio, ut vitem otium, & prava conſortia; Quarto, ut excolam & perficiam animam meam; Quinto, ut ſim aliquando Eccleſiæ auxilio; Sexto, ut imiter illos Sanctos, qui ſtudiis olim fuerunt deditι; Septimo, ut juvem patriam ſive rempublicam; Octavo, ut ſiam aptum Dei inſtrumentum ad omnia; Nono, ut ſatis faciam deſiderio & expectationi aliorum; Decimo, ut adipiſcar aureolam illam de qua Dan. 12. qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad juſtitiam erudiant multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.*

Applicatur ad propoſitum fabula Midæ. 3. Poëtæ olim de Mida fabulati ſunt, quod quidquid manibus ſuis contigeret, hoc totum in purum converteretur aurum; & quidem tametſi hanc fabuloſam quamdam inventionem eſſe in controverſiam revocari nequeat, attamen, ut hene notat D. Chryſoſt. licitum nobis eſt ad noſtram utilitatem *ex mendacio aſtruere veritatem.* Etenim intentio & finis rectus, in actionibus noſtris, cæteroquin inutilibus, & indifferentibus, ad eaſdem dignas, & vitæ æternæ meritorias efficiendas, abunde ſufficit. Epi-
Apoc. 3. v. 17. ſcopo Laodicenſi in Apoc. dictum fuit: *Incipiam te evomere ex ore meo, quia dicis quod dives ſum & locupletatus, & nullius egeo. & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus & nudus;* quibus verbis innuere volebat, quod tametſi multa feciſſet opera bona; propter quæ ſe locupletem æſtimabat, attamen quia in eo deſiciebat recta intentio, omnia illa opera infructuoſa facta ſunt & inutilia; *neſcis*
Caput deſignat intentionem, & debet eſſe aureum. *quia & miſerabilis &c.* Notandum vero Ly illud *cæcus,* quia ut in ſequentibus Diſcurſibus dicemus, bona intentio per oculum denotatur, quo hic Epiſcopus orbatus erat, ac proinde ſubdit: *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias.*
Ibid. v. 18. Quæ verba de fine recto in operibus noſtris intelliguntur. Unde S. Antoninus de hac materia diſſerens, & ſequentia Canticorum verba: *Caput ejus*
Cant. 5. v. 11. S. Anton. p. 4. tit. 2. c. 4. *aurum optimum,* adducens inquit: *Caput deſignat intentionem, quia ſicut caput eſt principium corporis, ita intentio eſt principium operis;* Et paulo poſt ſubjungit: *Aliqui habent caput terreum, qui ſcilicet non intendunt, niſi congregationem ſubſtantiæ in ſuis operibus, etiam de genere bonorum, propter hoc jejunant, orant, & hujuſmodi faciunt, ut proſperentur. Alii caput carneum qui intendunt tantum ſatisfacere naturæ ut ea quæ fiunt propter parentelas, vel ſenſualitatem, ut multi ſub ſpecie ſpiritus, multa faciunt propter præſentiam corporalem perſonarum. Alii habent caput aureum; iſti ſunt ſancti, qui omnia quæ faciunt propter honorem Dei & amorem ejus; charitas enim aurum ſignificat Apoc, 3. ſuadeo tibi emere aurum, id eſt charitatem, quia ſicut aurum excellit omnia alia metalla, ita charitas omnes virtutes, & quanto quis ex majori intentione charitatis aliquid facit, tanto magis eſt Deo gratus, & meretur.*

Docetur Spiritualis Alchimia, qua ex re vili conficiatur aurum meritorum. 4 Quæ non adhibentur ſtudia, qui non impenduntur ſumptus, quanta ſupportantur propter Alchimiam perfecte addiſcendam? & quantumvis is locupletandus foret, qui in hac arte eo uſq; pertingeret, ut lignum vel plumbum in aurum transmutare poſſet? vera autem Alchimia eſt, per quam æternæ beatitudinis meritorias efficere poſſumus actiones, quæ cæteroquin indifferentes ſunt, & nullius in ſe ipſis meriti, hujuſmodi ſunt dormire, ſpatiari, manducare, ſtudere, ſervire, & aliæ ſimiles, circa quas S. Paulus ſuadet, inquiens: *Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* 1. Cor 10. v. 31. At vero dices quomodo mane & veſperi comedendo pro ſuſtentatione corporis, apud Deum mereri potero, ut ſimul eodem tempore animæ quoque lucrum accerſam? Theophylactus hunc Textum exponens, tunc id fieri ait: *Quando non ut* Theoph. ib. *guloſus, aut voluptatis ſectator epulatur, ſed velut is qui corpus conſervare velit ad virtutis operationem.* S. Aug. ſuper Pſ. 146. alium quemdam modum inſinuat, dicens: *Si quod manducas & bibis ad refectionem corpo-* S. Aug. in Pſ. 146. *ris ſumis, reparationemque membrorum, gratias agens ei, qui tibi tribuit mortali & fragili iſta ſupplementorum ſolatia tunc cibus tuus & potus laudat Deum.* S. Baſilius in regulis ſuis hunc in menſa merendi modum præſcribit: *Menſam accedat animo non nimium ſoluto, & in ſolum cibum hiante, qui tantum imperet, affer, affer; cibus eſt meus, è meo penore vivo, ideo curabo ut mihi bene ſit, & ſentiam me vivere; non ſic loquendum, neque ſic edendum, ſed iſtud animo volvendum; Inſpectorem habeo Deum; ergo cibum ita ſumam, ut nullus inde offendatur, Dei gloria non minuatur, nolo ventris mei eſſe mancipium, ut ſolam hic voluptatem ſecter, neque enim vivo ut edam, ſed edo ut vivam, & par ſim ferendis laboribus.*
Quomodo, & qua intentione comedendum ſit.
S. Baſil. in Reg. brev. Reg. 196.
Theodoretus ſuper eumdem Textum conſiderat Apoſtolum omnes noſtras actiones comprehendere voluiſſe, unde ait: *Pulchre omnia comprehendit, & ſedere, & ambulare, & differere, & miſereri, & docere,* Theod. ib. *ut omnium ſit ſcopus gloria Dei.* Eamdem quoque conſiderationem Cajetanus his verbis exprimit: *Ut* Cajet ib. *intelligamus, quod omnes liberas actiones, quantumcumque naturali neceſſitate opportunas, debemus ſic exercere, ut ſint ad Dei gloriam. Quantum ad intentionem dirigentem actualiter, vel virtualiter omnia ad Dei gloriam conſilium eſſe conſtat.* Non quidem hoc ita intelligendum eſt, ac ſi hoc eſſet præceptum, quia alias ſecus faciendo futuri eſſemus divini præcepti tranſgreſſores; ſed ſolum eſt conſilium à S. Paolo ad utilitatem & lucrum noſtrum tendens, quia rectam formando intentionem, elevamus opera, quæ alias ex ſemetipſis meriti capacia futura non eſſent. Quamvis doctiſſimus Salmeron in hoc propoſito aliter in hæc verba ſcribat: *Hæc hortatio ſive præceptum ſer-* Salmer. *vari debet ab omnibus, & in omnibus, ut ſaltem quiſque* Tom. 14 *habebat in voluntate, & animo ſe velle omnia in gloriam* diſp. 17. *Dei facere, quæcumque facit, quia omnis noſtra actio in illud tendere debet, ut glorificetur Deus.* Ubi dictus Author Ly, *ſive quid aliud facitis* ſingulariter conſiderans, ibi actum conjugalem conſervationi generis humani neceſſarium ab Apoſtolo circumſcribi autumat, dicens: *Honeſto vocabulo explicavit opus vacandi generationi,* ut explicat Orig. hom. 5. in Gen. dicens: *In verecunda conjugii negotia verecundo ſermone ſignavit, oſtendens etiam ipſa ad Dei gloriam geri, ſi poſteritatis ſolius contemplatione procurentur.*

5. In Exodo ſcriptum legimus: *Abominationes* Exod 8 v. 26 *enim Ægyptiorum immolabimus Deo noſtro.* Animalia namque illa, quibus Ægyptii cultum & honorem præſtabant divinum, Iſraëlitæ vero Deo in obſequii ſignum ſacrificabant. Sed quid hoc loquendi modo me inferre velle putatis? auſcultate: Ludi, qui mundanis incentivum ſunt ad vitia, iram, rixas, notabilemque pecuniæ & temporis jacturam, ſi recta cum intentione ad laborum ſublevationem, debitaque cum temperantia exerceantur, actus evadent virtutum & meriti: Unde Doctor Angelicus ait: *Circa ludos & jocos, qui nonnunquam ad animi ſolamen* S. Thom. 2. 2. q. 168.
Etiam bona intentione ludere poſſumus ſine peccato.

art. 2. *neceſſarii ſunt, ſi ſecundum rationem fiant, aliquam virtutem eſſe oportet, quam eutrapeliam vocant.*

6. Sponſa, animæ electæ figura, ſuum ita legitur allocuta aliquando fuiſſe amantem: *Omnia poma nova & vetera dilecte mi ſervavi tibi.* Sed quid per hæc verba eam inferre velle putatis? per fructus novos opera bona vi gratiæ in ſtatu legis Evangelicæ facta intelligere poſſumus v. g. orationes, confeſſiones, communiones, opera miſericordiæ corporalia & ſpiritualia, & ſimilia. Per poma autem vetera, opera intelligere poſſumus, quæ à prava & corrupta natura hæreditavimus, qualia ſunt indifferentia E. G. edere, dormire, veſtire, anima itaque Dei amans omneſque ſuos affectus & finem in Deo collocatos habens tam hæc quam illa Deo offert, quia omnia per voluntatem & intentionem rectam in gloriam ejus dirigit. Si poma ex arbore in terram decidant, ſubito deficiunt, & marceſcunt, non vero ſi ſuper arborem colligantur, inque loco elevato collocentur remoto à terra, ſic enim per longum durant tempus. Ita quoque plurima opera noſtra, ſi ad ſupernaturalem finem per intentionem ordinentur, æternitatem acquirunt conſervantque beatam.

Cant. 7. 13. Quid deſignetur per poma nova & vetera ſponſæ.

7. S. Ignatius Lojola alias inter regulas hanc patres ſuis utiliſſimam præſcripſit filiis: *Omnes rectam habere intentionem ſtudeant, non ſolum circa vitæ ſuæ ſtatum, verum etiam circa res omnes particulares, id ſemper in eis ſincere ſpectantes, ut ſerviant & placeant divinæ bonitati propter ſeipſam & propter charitatem, & eximia beneficia quibus prævenit nos.* Hinc & cæleſtis ſponſus ſuæ quondam dilectæ Gertrudi virgini ſanctæ præcepit, ut Bloſius ſcribit: Ut omnia ſua opera ei offerret & conſecraret, quidquid legeret, & ſcriberet, omnes voces quas proferret, omnes characteres, omnes cibi bolos, quibus nutriebatur, uſque ad ipſum etiam dormientis anhelitum. Cujus ut meritorios quoque particeps faceret S. Auguſt. hanc nobis veritatem imprimere conatur: *Non quid quiſque faciat, ſed quo animo faciat, conſiderandum eſt.* Licet enim hoc illudve opus nullius in ſe ſit valoris, non ideo ad ipſum, ſed ad intentionem attendendum eſt, quæ valorem confert operi, ad affectum, amorem Dei, finiſque rectitudinem reſpiciendum eſt.

S. Ign. Reg. 17. ſum. conſtit.

Inſtit. ſpir. c. 9. Monitum S. Gertrudi à Chriſto datum circa intentionem.

S. Auguſt. l. 2. de ſer. Dom. in monte c. 13.

8. Teſte Spiritu Sancto in Exodo, Moyſes & Aaron, Nadab & Abiu cum 70. ſenioribus, *viderunt Deum Iſraël & ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis Sapphirini, & quaſi cælum cum ſerenum eſt.* Textus Hebræus habet: *Lateris Sapphirini.* Sed qualis ſodes inter terram coctam ſeu lateres, & Sapphirum pretioſam gemmam poteſt eſſe proportio? Sciendum itaque Hebræos in Ægypto ſub Pharaonis ſervitute lateres confeciſſe; quos labores cum illi cum perfecta ad divinum beneplacitum conformitate patienter toleraſſent, lutum illud in conſpectu Dei in pretioſam gemmam, in Sapphirum commutatum fuerat, quia opera, quantumcumque vilia in ſe, ſi nihilominus rectam intentionem comitem habuerint, & amorem divinum, in maxima apud Deum exiſtimatione ſunt, ex valore: ſtatua lignea aut fictilis exigui quidem eſt valoris ſecundum materiam & formam; ſi nihilominus ſculptor eam fabricarit, famoſus, pretio exceſſivo digna reputatur propter artem, ita ut aliam ſuperet quandoque argenteam & auream. Numiſmata quoque in pretio ſunt, non propter metallum, ſed propter antiquitatem, propter imaginem & raritatem, ita quoque actio aliquando noſtra naturalis eſt homini neceſſaria, omnibus communis, ut edere, dormire, quæ ſecundum ſe apud Deum meritoria non eſt, ſi vero intentio eam actuarit, ita ut opus neceſſitatis per voluntatem ad Dei gloriam ordinetur, meritorium eſt, dicente Apoſtolo: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Econtra vero opera virtutum & perfectionis, ſi in illis hæc boni finis rectæque rationis directio deſit, à ſuo quoque valore deficiunt, unde S. Bonaventura ait: *Intentio operi tuo,* ut dicit S. Ambr. *nomen imponit.* Enimvero qui laborioſam paſtoris cujuſdam vel agricolæ vitam conſiderat, cujuſnam quantumvis auſteri Eremitæ eamdem comparare audebit? hic enim ut plurimum in ſolitudine vivit, jacet in terra tugurium domus loco habet, ſub dio ſæpe dormit, camiſiam cilicio aſperiorem geſtat, diſcalceatus incedit frugali & mundo pane veſcitur, aqua potatur, ab omnibus contemnitur & poſthabetur, ſui non eſt Dominus; quin potius tamquam mancipium indiſcreti Domini ſui nutibus obedit; quod ſi igitur in tali quadam vita tot incommoditatibus involuta finis proponeretur ſupernaturalis in his omnibus placendi Deo divinæque ejus voluntati ſe conformandi, numquid talis cum religioſorum etiam Reformatiſſimorum mortificationibus diſciplinis & jejuniis certare poſſet?

Exod. 24. v. 10. Quomodo cocti Lateres converſi cenſeantur in Sapphiros.

Rom. 8. v. 28.

S. Bonav. in cap. 14. Luc. Similitudo agricolæ, & Eremitæ.

9. S. Thomas Morus magnus regni Anglicani Cancellarius & Martyr glorioſiſſimus dicere ſolebat, multos iiſdem laboribus & ærumnis, quibus in hac vita infernum ſibi comparant, pari cum facilitate cœlum ſibi comparare poſſe, imo longè facilius, ſi nimirum illa ſuſtinerent ad placendum Deo, ſeque divino beneplacito conformandum. Aula quoque virtutum eſt ſchola palæſtra; quot enim in illa haberi poſſent occaſiones exercendi manſuetudinem, patientiam, charitatem, humilitatem, mortificationem, & propriæ voluntatis abnegationem, ſi vellemus & ſciremus ex neceſſitate facere virtutem. Porro quidnam intentio ſit S. Bonaventura his verbis declarat; *Videndum quid ſit intentio, & à qua potentia animæ oriatur, de quo notandum, quod ſicut dicit Anſelmus in libro de concordia præſentiæ & liberi arbitrii, voluntas eſt inſtrumentum ſeipſum movens, & omnia alia inſtrumenta, quibus ſponte utimur, & quæ ſunt in nobis, ut manum, linguam, viſum, & cætera hujuſmodi, & quæ ſunt extra nos, ut ſtilum, ſecurim & ſimilia, & facit omnes voluntarios motus, ipſa vero, ſe ſuis affectionibus movet in finem deſideratum, & ideo ſola voluntas elicit actum intentionis propriæ dictæ, & principaliter, ſe à ratione ſeu intellectu dirigente ſive dictante. Et nota quod hæc intentio non ſit ſine amoris deſiderio, quia quanto major eſt amor finis, tanto vehementior eſt motus intentionis in finem, ita quod amor movet in finem deſideratum, ſed intentio omnia per quæ amor poteſt conſequi hunc finem deſideratum, ordinat & diſponit ad illius finis conſecutionem.* Denique Didacus Stella aliquot rectæ intentionis, in bonis operibus noſtris indicia in hæc adducit verba: *Vis cognoſcere an ſit opus bonum & perfectum? conſidera ejus finem ad quem dirigitur; ſi intentio & finis fuerit rectus, bonum erit opus. Ob eam cauſam aſſerunt Mathematici circulum eſſe perfectam figuram, quia principium & finis idem eſt in illo; cum autem Deus ſit principium & cauſa prima, aperte concluditur, tunc opera noſtra eſſe perfecta, ſi eorum finis fuerit Deus. Deum autem eſſe principium & rerum omnium primam cauſam aſſerit ipſe, qui per Joannem de ſeipſo dicit: Ego principium, qui & loquor vobis & ipſe Joannes de eo loquens, inquit: Omnia per ipſum facta ſunt. Et D. Paulus ad Romanos ait; Ex ipſo & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Et ideo viri juſti opera ſua in Deum dirigunt, & propter ipſum ea efficiunt.*

Præclarum dictum S. Thomæ Mori.

Quidnam ſit intentio.

S. Bonav. de ſep. itin. æternit. diſt. 2.

Didac. Stella in cap. 12. Lucæ.

10. Homini quondam intimatum legimus: *In ſudore vultus tui veſceris pane.* Cum igitur indigemus, proque eo comparando laborare nos decet, ſed qualiter

In Gen. 3. 19. Agricultura porteſt reddi

liter

meritoria, & utilis animæ.

liter hic corporalis labor, agrorumque cultura animæ etiam utilis reddetur? ſi nimirum id fecerimus, ut Deo, qui per ſudores noſtros familiam noſtram à nobis ſuſtentari vult, obediamus, cum ſubordinatione ad divinam voluntatem, & dependentia à cœleſtibus influentiis, quia *neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* In diverſis nihilominus vocationibus uniforme poteſt eſſe lucrum & meritum, quia ut bene S. Ambr. inquit: *Operationes bono commendantur affectu, neque enim minus beatus Elias quam Moyſes, cum alter cibi indigus, melota de vili, ſine filiis, ſine ſumptu, ſine comite, alter populi Dux, lætus ſobole, ſuccinctus potentia diverſo genere meritum æquale fundarunt, quando cum Domino in reſurrectionis gloria refulſerunt.*

1. Cor. 3. 7.

S. Ambr. l. 1 de Jacob. & vita beata cap. 8.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Recta intentio ſub oculi ſymbolo exhibetur, ſimulque demonſtratur quod opus alias malum, bonum non efficiat.

THEMA.

Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Luc. 11. v. 34.

Per oculum denotatur recta intentio.

1. HÆc per cæleſtem Magiſtrum ex dictis præmiſſis impropriè videtur deducta conſequentia, ſiquidem prima facie nulla inter oculi ſimplicitatem, & totius corporis claritatem apparet relatio; & nihilominus dicit: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, &c.* quem ſimplicitatis effectum nec ratio nec experientia demonſtrat. Unde neceſſum eſt ad myſticum ſenſum recurrere. Per oculum igitur, ut ſacri Interpretes unanimiter exponunt, recta denotatur intentio. In S. Matthæo eadem verba leguntur, ubi Albertus Magnus ita ſcribit: *Naturam intentionis innuit per oculum, quando dicit oculus tuus, & dicitur oculus, quoad naturam, tuus autem quoad Dominum, quia inter ea quæ ſunt in poteſtate noſtra eſt intentio. Quo ad primum horum attende, quod ſecundum Platonem oculus videns (qui dirigit omnia opera membrorum corporis, & oſtendit) componitur ex igne claro & tunicis perſpicuis circumpoſitis, per quas egreditur radius luminis interioris, & incidit in res viſas.* Sicut igitur oculus corpus noſtrum dirigit, & regulat ad actiones exteriores, ita intentio dirigere debet opera & eorumdem fines.

Matth. 6. v. 22.

Alb. Mag.

Sicut oculi dirigunt operationes totius corporis, ſic recta intentio operationes animæ.

2. Advertendum vero eſt, quod incarnata Sapientia paulo ante de multis operibus bonis, eleëmoſynis videlicet, jejuniis, & orationibus diſſeruerat, unde opportune egregium hoc ſubjungit monitum, ut videlicet cum fine & intentione recta operemur, quia hæc ſpecificat actionem. *Quid per oculum exprimitur,* inquit S. Gregorius, *Niſi opus ſuum præveniens cordis intentio? quæ priuſquam ſe in actione exerceat, hoc jam quod appetit contemplatur; & quid appellatione corporis deſignatur, niſi unaquæque actio quæ intentionem ſuam, quaſi intuentem oculum ſequitur?* S. Paſchaſius rationem aſſignat cur incarnata Sapientia hanc oculi ſimilitudinem adduxerit, *Quia ſicut oculis iſtis carnalibus omnia corporis membra ordinatè ad operationem diriguntur, ita intentione mentis, & luce fidei cuncta virtutum genera ut lucidum corpus perficiant, illuſtrantur: vult ergo Chriſtus & bona fieri, & ex bono mentis propoſito illa oriri.* Lyranus in ſenſibus litteralibus admodum profundus, pro meliori noſtra intelligentia inquit: *Hæc eſt locutio metaphorica quia corpus accipitur hic pro congerie operationum, ſicut corpus materiale eſt quadam aggregatio membrorum diverſorum, & ideo ſicut oculus dirigit membra ad operandum, ut pedem ad ambulandum, manum ad ſcribendum, ſic intentio recta, prout includit fidem & charitatem, dirigit varias operationes in finem debitum, ideo ſubditur: Si oculus tuus ſimplex fuerit, id eſt, intentio tua recta ſine plica falſæ ſimulationis, totum corpus tuum, id eſt, congeries operationum tuarum, lucidum erit, id eſt meritorium vitæ æternæ.* Obſervandum quoque eſt Chriſtum non dixiſſe in numero plurali *oculi tui,* ſed in ſingulari *oculus,* quia *per hoc quod dicit oculus ſingulariter, ſignificat quod intentio debet eſſe ad unum.* Sic ſponſa in ſacris Canticis divinum Amatorem in corde ſuo vulneravit, idque non ambobus oculis, ſed uno dumtaxat: *Vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, hoc eſt,* ut Albertus Magnus ait: *In unitate & ſimplicitate, & hic eſt oculus, qui reſpicit æterna, & intentionem rectam.*

S. Greg. l. 28. Mor. c. 6.

S. Paſch. l. 4. in Matth.

Lyr. in Luc.

Alb. Mag. Matth. 6.

Cant. 4. 9.

Alb. Mag.

Inſignis hiſtoria Cyri, & Tygranis, cum uxore ſua.

3. De Cyro Perſarum Rege narratur, quod cum Tygranem Armeniæ Regem in bello ſuperatum una cum Regina conjuge ſua vinctum teneret, ad humanarum viciſſitudinum inſtabilitatem ſe reflectens ambos conjuges non ſolum magna cum benignitate viſitarit verum etiam ad Regiam menſam ſuam accumbere fecerit. Cumque Cyrus Tygranem interrogaſſet, quidnam pro redemptione Reginæ pendere ſtatuiſſet, univerſum Regnum meum niſi fortuna tua idipſum mihi invidens eripuiſſet, nunc vero cum præter caput hoc aliud mihi non ſupereſſit, hoc ipſum libenter pro ipſa tibi offero. Admiratus autem Rex tantum amoris conjugalis ardorem, ambos à vinculis liberos regno ſuo denuo reſtituit. Accidit autem quod cum Tygranes die quadam conjugem ſuam interrogaſſet, quidnam ſibi de magnanimitate Cyri ejuſque vultu videretur, ſapientiſſimum ei reddit reſponſum, dicendo: Se oculos ſuos non in Cyrum conjeciſſe ſed potius in illum dumtaxat Regem conjugem ſuum qui ſuam pro ipſius redemptione vitam prodigere paratus erat, in hunc, inquam, & non in alios ſuos confixos habebat oculorum obtutus; quam hiſtoriam propoſito noſtro facile applicare poſſumus, dicendo, juſtum & æquum eſſe ut anima quæ ſponſa Chriſti eſt: *Sponſabo te mihi in fide,* qui eamdem vitæ ſuæ impendio redemit, *empti enim eſtis pretio magno,* cuique proprii ſanguinis ſui pretio cœlorum regnum comparavit, intentionis ſuæ oculum in nullum aliud objectum quam in ipſum deflectat. Huc ſpectat illud ab Apoſtolis Epheſiis traditum conſilium: *Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate, ſervientes ſicut Domino, non hominibus;* quaſi dicere vellet in omnibus operibus noſtris intentio & finis primo loco in Deum eſt dirigendus, dicunt Anatomici, quod ambo oculi uno eodemque nervo lingentur; ac proinde ut experientia docet quo unus oculus deflectitur, eo pariter & alterum devolvi neceſſum eſt; neque enim fieri poteſt, ut homo uno eodemque tempore terram pariter & cœlum verſus recipiat, ſed ad idem objectum conſpiciendum neceſſitantur. Atque ideo nihil dari poterat, per quod rectæ intentionis conditiones, vivacius quam per oculum exprimerentur; hæc enim uno & eodem tempore pro fine habere nequit Deum ſimul & mundum, aut vero cœlum pariter & terram; neque enim jejunium illud Deo acceptum eſſe poteſt, quod ſit propter oſtentationem vel applauſum humanum, quia opus externum cum interno neceſſariam habet connexionem,

Applicatio iſtius hiſtoriæ.

Oſe. 2. 20.

1. Cor. 6. v. 20.

Epheſ. 6. v. 6.

Recta intentio vivaciter deſignatur per oculum.

Dddddd 3 4. In

Cant. 1. v. 14. Cant. 4. 1. Specialitas autem per oculos columbarum.

4. In duobus Canticorum locis oculi ſponſæ oculis columbarum à divino Amatore aſſimilati fuiſſe leguntur, *Oculi tui columbarum.* At vero cur potius hujus avis oculis aſſimilantur, quam oculis aquilæ, vel falconis, aut accipitris, vel aliarum volucrum quæ acutiſſimo viſu pollent? reſpondetur quod cum per oculum intentio denotetur, columba præ cæteris animalibus viſum habet directum, non vero diſtortum, præterea Cornelius à Lapide in hunc Textum ita ſcribit: *Oculi columbæ toti defiguntur in id quod aſpiciunt.* Chaldæus legit: *Et quam recta ſunt opera tua, & occupationes tuæ ſicut pullorum columbæ qui mundi ſunt ut afferantur ſuper altari meo.* Idem vero Cornelius à Lapide in eodem loco ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Intentio enim placendi Deo, eumque colendi & honorandi in quolibet opere, illud offert Deo, illique faciet quaſi holocauſtum: Hinc notatur per oculos columba, columba enim erat victima quam ſibi in holocauſtum depoſcit Deus Levit.* 1. Sanctus Gregorius Nyſſenus de myſtica hac columba tractans ita ſcribit: *Anima liberata a corporali affectione habet ſpeciem columbæ in oculis, hoc eſt, characterem vitæ ſpiritualis, ſic quoniam purus factus eſt animæ oculus, capax eſt characteris columbæ & Spiritus Sancti, propterea in eam cadit, ut contempletur ſponſi pulchritudinem; nunc enim primum in ſponſi formam intendit oculos, quoniam ſponſum habebat in oculis.* Sanctus Ambroſius ſuper illa verba Pſalm. 118. *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, quando conſolaberis me?* ſequentem in favorem noſtrum inſtituit conſiderationem: *Si oculi iſti ſignificati ſunt, quibus cernimus & videmus, dicere debuerunt, quando conſolaberis nos? hoc eſt non ſingulariter, ſed pluraliter. Sed quia oculus mentis & oculus carnis unus oculus ſiunt, & tunc homo conſolatione fulcitur, cum caro & mens diverſa non cupiunt, ſed unum deſiderant, & unum requirunt, ideo intenti ad eum qui ait: Ego & Pater unum ſumus, iſti quoque oculi unum eſſe ſe confitentur, quia uno atque eodem deſiderio, officioque funguntur.*

Corn. à Lap. ibid. Cujus variæ adducuntur rationes.

S. Gregor. Nyſſ. ho. 4.

S. Ambr. ſer. 11. in Pſ. 118.

5. Conſideratione digna ſunt illa Eccleſiaſtici verba: *Sapientis oculi in capite ejus, ſtultus in tenebris ambulat.* At vero quis umquam ſtultos oculos extra caput poſitos habere conſpexit? numquid tam ſapientes quam ſtultos oculos pariter in capite habere experientia demonſtrat? pro hujus loci intelligentia ad ſenſum recurrendum eſt myſticum. Et quidem S. Baſilius hanc illius adducit expoſitionem: *Sapientis oculi in capite ejus, id eſt, ut ea quæ ſunt in ſublimi contemplentur.* Cajetanus vero hunc Textum ita interpretatur: *Poteſt intelligi quod Sapientis oculi ſecundum officium videndi ſunt in capite, hoc eſt, in principio operis ejus, ſtultus operatur tanquam in tenebris non videns finem, qui principium eſt operis, nec videns media congrua ad finem; ſapientis vero oculi vident caput, hoc eſt principium operis, qui finis eſt, & conſequenter vident media,* In S. Gregorio hunc Textum duobus in locis interpretatum invenio, & primo quidem lib. 17. Moral. c. 5. ubi dicit: *Oculi ſapientis in capite ejus, quia videlicet ſapiens quiſque illum tota intentione conſiderat, cujus ſe membrum eſſe per fidem penſat.* In homilia vero ſecunda ſuper Ezechielem ita ſcribit: *Tunc in capite oculos habemus, cum vitam Redemptoris noſtri tacita cogitatione conſpicimus, cum omnis noſtra intentio in ejus imitationem ſe erigit, ne ſi vias lucis aſpicere oculus mentis neglexerit, ſtatim clauſus in tenebris erroris cadat.* Qua ratione porro intentio elicitus ſit actus voluntatis, communique nomine oculus appelletur, Sanctus Antoninus his verbis exponit: *Eſt tertius actus elicitus à voluntate. Hanc Chriſtus vocat oculum dicens* Lucæ 11. & Matthæi 6. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, id eſt, intentio recta, totum corpus tuum, id eſt, opus inde ſequens, lucidum erit. Quamvis autem oculus ſit inſtrumentum viſivæ potentiæ, quæ eſt apprehenſiva potentia, non tamen intentio eſt actus intellectus, ſed voluntatis. Dicitur autem oculus intentio, quia cognitionem præſupponit, per quam proponitur voluntati finis ad quem movet, ſicut oculo providemus quo tendere debeamus. Quod autem intentio ſit actus voluntatis,* Sanctus Thomas 1. 2. q. 12. *ſic declarat, art. 1. Intentio ſicut ipſum nomen ſonat, ſignat in aliquid tendere. In aliquid autem tendit & actio moventis, & motus mobilis, ſed quod motus mobilis in aliquid tendat, ab actione moventis procedit. Unde intentio primo & principaliter pertinet ad id quod movet ad finem; Unde dicimus Architectorem ſuo imperio movere ad id, quod ipſe intendit, & idem eſt in omni præcipiente aliquid. Voluntas autem eſt, quæ movet omnes alios ſines animæ ad finem, & ſic patet quod intentio eſt actus voluntatis propria.* Et hinc eſt, quod Deus primo loco voluntatem à nobis primo expoſcat, quia hæc eſt primum mobile, quod deſideria, affectus, & operationes noſtras volvit, & movet; Unde Gregorius Magnus ait: *Nihil quippe offertur Deo ditius bona voluntate.* Hæc enim omnibus operibus noſtris valorem præſtat & pretium.

Eccli. 2. v. 14. Quomodo oculi ſapientis dicantur eſſe in capite ipſius.

Caiet. ibid.

S. Greg. 17. Mor. c. 5.

S. Greg. ho. 2. in Ezech.

S. Anton. p. 1. tit. 4. c. 6.

S. Greg. ho. 5. in Evang.

6. Cum Julius Cæſar ſacrificiis dans operam moneretur, quod interiora victimarum infauſta ominarentur, auſpicia; reſpondit: *Erunt bona cum volo.* Idem quoque dicere poteſt quiſquis voluntate & intentione bene uti novit; ex qualibet enim ærumna & adverſitate magnum lucrum ſpirituale nobis comparare poſſumus, agnoſcendo divinam ſuper nos manum extenſam, ferulamque oſculando qua percutimur, unde Apoſtolus ait: *Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Enimvero bonum illud quod non fecimus, quod tamen fecisse vellemus, & propter quod non factum affligimur, veniamque à Deo poſtulamus, Deus nihilominus nobis adſcribit ad meritum. Unde B. Mechtildis dixiſſe fertur: *Ajo igitur & quidem conſtanter, quia per voluntatem poſſumus omnia, omnium labores ſuſtinere, omnium bona opera exequi, & quidquid demum boni excogitari poteſt. Si enim hac perfecte volo, & ſola deficit exequendi facultas, omnia coram Deo feciſſe arbitrabor; quando enim ſic voluntas eſt affecta, ut quidquid poteſt facere, velit idque non ſolum nunc, ſed etiam ſi mille adhuc annis ſuperviveret, tunc plane coram Deo totum hoc illi imputabitur, quod tanto interim annorum ſpacio perfici poſſet.*

Qui ſua voluntate & intentione bene utitur, illi omnia cedunt in bonum.

Rom. 8. v. 28.

Bloſ. c. 7. monial. ſpirit. Rusbr. c. 10.

7. Advertendum tamen eſt in hac materia quod non ſemper quando intentio eſt bona, opus pariter tale ſit, quia non ſufficit nuda intentio, ad opus aliquod meritorium, & laudabile reddendum; ac proinde Abulenſis examinans hæc verba: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit, id eſt, ſi fuerit intentio recta etiam omnes operationes erunt bonæ;* hanc movet quæſtionem: Utrum hoc ſit generaliter verum. Et reſpondet: *Dicendo quod intentio facit opus, quod alias erat bonum, ſcilicet ex genere ſuo, vel erat indifferens, eſſe bonum, ſi ſit intentio recta, ſi tamen opus malum ſit, intentio non poteſt illud facere bonum; unde dicendum generaliter de mala intentione, quod mala intentio ſemper facit opus eſſe malum, id eſt, inordinatum, & non meritorium, ſicut illud eſſet bonum, ſive malum. De intentione bona dicendum, quod non facit opus generaliter bonum ſed ſolum id quod erat bonum ex genere, vel indifferens,*

Qualis debeat eſſe intentio ut reddat opus aliquod bonum vel malum.

Abul. q. 178. in c. 6. Matth.

nam

nam id quod malum eſt ſecundum ſe, ut adulterari, vel odiſſe proximum, non poteſt bonum effici per bonam intentionem, ſed neceſſario ſemper eſt malum. Idem quoque dubium Salmeron his verbis tangit: *Quod dici ſolet communiter, rectam mentem ſive intentionem, opus bonum efficere, unde Ambroſius ait: Intentio imprimit ſpeciem operi ſuo, intelligendum eſt de intentione operi correſpondente, non de intentione operantis dumtaxat; non enim excuſatur qui hoſtem occidit, ut vivat pacifice.* Didacus Stella cœleſtem Magiſtrum noſtrum circa perſecutiones Apoſtolis ſuis intentandas prædixiſſe obſervat, Hebræos Perſecutores per has perſecutiones ſe Deo gratum & acceptum offerre ſacrificium exiſtimaturos eſſe: *Venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo;* unde dicit aliquem ſic arguere poſſe: Si Hebræi exiſtimabant quod Apoſtolos perſequendo Deo præſtarent obſequium, credi poſſe videtur, illos hac intentione id faciendi, aliquod inde ſperare potuiſſe meritum; ſed reſpondet: *Aliud eſſe intentionem rectam, & aliud bonam habere intentionem. Bona intentio eſt, quæ bonum finem habet ſed facile poteſt ſe error illi admiſcere, ita ut corrumpat illam, quia licet illa ex fine ſit bona, tamen aliæ circumſtantiæ illam depravare poſſunt; ut minus bona ſit, recta autem intentio eſt voluntatis noſtræ operatio, quæ illa vero modo, & medio tendit in bonum, quando ſcilicet tum lege Dei menſuratur, & dirigitur tum lumine legis recta. Fieri autem poteſt, ut aliquid cum bona intentione fiat & non ſit opus bonum, quia non ſit vero modo, & intentione recta. Quantumcunque finis & intentio bona ſit, ſi media bona non fuerint, nunquam opus rectum conſiſtet. De hoc operi ait Paulus* Rom. 5. *Non ſunt facienda mala ut eveniant bona; Et iterum: Zelum habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Error itaque perdit opus, dicente Domino per Prophetam: Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, Non ſufficit itaque quod intentio bona ſit, niſi ſit perfecta.*

Salmer. To. 9. tr. 66.

Didac. Stella in c. 11. Luca.

Joan. 16. v. 2.

Ponitur differentia inter bonam & rectam intentionem.

8. Sanctus Antoninus hanc aliam rectæ intentionis circumſtantiam obſervans ait: *Intentio debet eſſe immaculata, id eſt, quod ille qui facit aliquod bonum, & propter Deum, non habeat in ſe maculam peccati mortalis, quin de operibus hujuſmodi? etſi bona intentione factis retributionem à Deo non haberet in ſuperna gloria.* Unde Apoſtolus dicit: *Si diſtribuero facultates meas in cibos pauperum, &c. Charitatem autem, &c. Qui ergo eſt in aliquo peccato mortali, ut odio, luxuria, invidia, & hujuſmodi, quantacunque ſupplicia ſuſtineat pia intentione ſcilicet propter Deum, non tamen inde recipit retributionem gloriæ.*

S. Anton. 1. part. tit. 4. c. 6. §. 1.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Variæ inſtituuntur conſiderationes circa intentionem, nomine lucernæ & lucis denotatam.

THEMA.

Lucerna corporis tui eſt oculus tuus, ... Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint.
Luc. 11. v. 34.

1. LUcernæ titulo Sapientia incarnata afficit in præſenti oculum, in quo, ut ſupra diximus, intentio figuratur; circa quem proinde Textum S. Bonaventura ita ſcribit: *Corporis namque materialis oculus corporalis eſt lucerna, quia totum corpus dirigit & illuminat, corporis vero ſpiritualis, id eſt, congeriei bonorum operum lucerna, eſt oculus ſpiritualis, id eſt, intentio. Intentio namque dicitur oculus & lucerna Oculus in quantum illuminatur à Deo, ad totius hominis directionem, lucerna vero in quantum omnium actionum, cogitationum & affectionum coageriem dirigit, quaſi greſſus hominis in viam pacis ſecundum illud: illuminare his qui in tenebris ſedent, &c.* Per corpus autem noſtrum Hugo Cardinalis qualemcumque noſtram intelligit operationem, dicens: *Lucerna corporis tui, id eſt, totius operationis tuæ; oculus tuus, id eſt, mentis intentio. Oculus dicitur intentio, quia ſicut oculus membra ad operandum dirigit, & lucerna greſſus ad ambulandum, ita intentio congeriem operum dirigit & informat.*

Lucerna oculi noſtri eſt recta intentio.

S. Bonav. ibid.

2. Si quæ aula argento auroque reſplendens, picturis exornata rariſſimis, ſtatuiſque inſtructa valoris & exiſtimationis maximæ in obſcura noctis caligine ſubiretur, omnis hic apparatus abſque lucernæ aut Solis lumine in obſcuro illo Chaos pro dimidio reputabitur; ut primum autem aliquis ſe inſinuat radius, mox tenebras pellit, & quidquid inibi pulchri, boni, venuſtique continetur, oculis immediate exhibetur præſentium. Ita quoque ipſa bona opera in ſe v. g. eleëmoſynæ, orationes, jejunia, & ſimilia niſi recta ſanctaque intentione illuſtrentur, ſed econtra potius inſimulatæ hypocriſis aut finis ſiniſtri caligine ſqualent, pro nihilo reputantur & perdita, dicente S. Gregorio: *Lucerna corporis eſt, oculus quia per bonæ intentionis radium merita illuſtrantur actionis. Etſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, quia ſi recte intendimus, per ſimplicitatem cogitationis bonum opus efficitur, etiamſi minus bonum eſſe videatur, & ſi oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebroſum erit, quia cum perverſa intentione quid vel rectum agitur, etſi ſplendere coram hominibus cernitur, apud examen tamen æterni judicis obſcuratur.* Neque minus efficaciter eamdem inculcare nititur veritatem S. Auguſtinus quando de ſermone Domini in monte fuſius tractans, ubi ad horum verborum pervenit expoſitionem, ita ſcribit: *Qui locus ſic intelligendus eſt, ut noverimus omnia opera noſtra tunc eſſe munda, & placere in conſpectu Dei, ſi fiant ſimplici corde, id eſt, intentione ſuperna, fine illo charitatis; oculum hic accipere debemus ipſam charitatem, qua facimus quidquid facimus, quæ ſi munda fuerit, & recta, & illud aſpiciens quod aſpiciendum eſt, omnia opera noſtra quæ ſecundum eam operamur, neceſſe eſt bona ſint.* Dionyſius Carthuſianus ſuper S. Lucam, de hujus oculi, per quem intentio ſignificatur, myſterio diſſerens ait: *Non de corporali oculo principaliter loquitur, ſed per verbum probabilium innuit, quod ſicut oculus corporalis eſt ſenſibilis corporis noſtri lucerna, ſi oculus noſter interior, ſcilicet intellectus, ſeu ejus intentio, eſt oculus animæ noſtræ, operumque noſtrorum, quæ myſtice vocantur corpus.*

Neceſſe eſt ut opera noſtra illuſtrentur recta intentione.

S. Greg. l. 28. Mor. c. 6.

S. Aug. l. 4. de ſer. Do. in monte c. 13.

Dion. Cart. in Luc.

3. S. Lucas in cap. ſeq. 12. Salvatorem diſcipulis ſuis dixiſſe refert: *Et lucernæ ardentes in manibus veſtris;* ubi nequaquam credendum eſt, Salvatorem de lucernis lucentum fuiſſe materialibus, illæ namque in ſplendida meridiana luce inutiles futuræ fuiſſent, ſed per manus opera intelligens, inſinuare voluit, hiſce conjungendam eſſe rectitudinem intentionis. *Lucernæ ardentes,* inquit S. Auguſtinus *ut hoc ipſum quod facitis, vero fine & recta intentione faciatis.* Obſervandum quoque Chriſtum non ſine myſterio; poſt factam orationum, eleëmoſynarum, jejuniorum, & aliorum dilectionis operum mentionem, pariter meminiſſe lucernatum.

Luc. 12. v. 35. Intentio recta, eſt lucerna ardens.

S. August. l. 2. q. Evang. cap. 25.

narum, quia cum per has denotetur recta intentio, inſinuare voluit hanc ad prædictorum operum valorem omnino eſſe neceſſariam. *Lucerna operis tui,* inquit Rupertus Abbas, *eſt intentio tua, ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. & ſubintelligere debes quia ſecundum rei hujus ſimilitudinem, ſi intentio tua fuerit abſque hypocriſi tunc opus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit; ſive jejunium, ſive oratio, ſive eleemoſyna ſit. ſimplicem oculum, id eſt, intentionem bonam in corde habeas, & quomodo vis fac. Nam ſi fuerit ſimplex oculus ejuſmodi, tunc profecto acceptum eſt Deo, quod facis ſive cinere aſpergas, ſive oleo perungas caput tuum, cum jejunas? ſive brevem ſive longam orationem facias, ſive nullis videntibus, ſive nullo ſciente pauperi eleemoſynas porrigas.* Albertus Magnus pariter idipſum conſiderat, videlicet, quod Magiſter cœleſtis poſtquam de multis diſcurriſſet operibus virtuoſis & perfectis, doctrinam ſubjunxerit de recta intentione, ex qua operandum eſt nobis, per oculum præfigurata: *Poſt opera juſtitiæ,* inquit, *ad quæ exigitur recta intentio, (de qua docuit, quo intendere & pergere debet. quia in cælum) docet hoc in ultimo iſto capitulo, ſimplicitatem intentionis, ne una pars ejus tendat in cælum, & altera in mundum: ideo enim Dominus aſcendit in cælum ut illuc, ubi eſt ipſe, noſtra mentis intentio ſemper tendat.* Porro cur Salvator noſter intentionem lucernæ aſſimilaverit, hujus Lyranus hanc aſſignat rationem: *Lucerna,* inquit, *hic accipitur pro intentione recta; includit enim lumen fidei, & ardorem charitatis, ad modum lucernæ ardentis. Sicut lucerna in alto poſita, illuminat ea quæ ſunt in domo materiali, ſic intentio recta ea quæ ſunt & diſponuntur in domo Eccleſiæ, & etiam in domo conſcientiæ.* Enimvero quis diſcernere, poſſet, an actio hæc vel illa meritoria ſit, & Deo accepta, niſi illam bono fine factam fuiſſe ſciret? eleëmoſyna quidem in ſe, & in ordine ad pauperes, quos ſublevat, bona eſt; at vero ei qui illam facit, ſæpenumero eſt ſcopulus quidam ad quem alliden[s] æternæ perditionis patitur naufragium, ſi nimirum illam fecerit cum intentione hac, ut per illam inſidietur hujus vel illius perſonæ pudicitiæ, vel honeſtati, adeoque vel neceſſario examinandus eſt finis & intentio cum qua fit.

Rupp. Abb. l. 5. de gl. & hon. Filii Dei.

Chriſtus ſermoni de bonis operibus, ſtatim ſubjunxit ſermonem de recta intentione.

Alb. Mag. Matth. 6. v. 21.

Luc. 11. Lyran.

4. *Sapiens oculi in capite ejus,* inquit Eccleſiaſtes, *ſtultus in tenebris ambulat:* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Oculi interiores in capite ejus, id eſt, in corde ejus, jugiter illud intuens ſapiens oculos ſuos, id eſt, ſenſus, ad interiora ſua circumſpicienda ab exterioribus abducit: Stultus vero neglectis interioribus ſuis, oculos ſuos in exteriora diſpergit, unde* Prov. 12. *dicitur: Oculi ſtultorum in finibus terræ, & ideo quaſi cæcus ne ſcit quo vadat: unde ſequitur: Stultus in tenebris ambulat.* In tenebris nihil eorum quæ à potentia noſtra viſiva dependent, diſcerni poteſt, & ideo nobis opus eſt luce. Opera porrò noſtra in ſemetipſis obſcura ſunt, ideoque nec ſunt meritoria, neque Deo accepta, niſi illa lux rectæ intentionis diſtinxerit. Gloſſa Interlinearis verba illa: *Si fuerit oculus tuus ſimplex, &c.* ita exponit: *Id eſt, intentio, cujus merito, opera lucis, an tenebrarum ſint, diſcernuntur,* Gloſſa ordinaria pariter ita ſcribit: *Si pura intentione quæ potes bona agis, opera ſunt lucis, etiamſi non ita hominibus videantur. Si perverſa intentio eſt, pravum eſt quidquid agitur, etſi videatur rectum.*

Eccle. 2. v. 14.

Opera noſtra non ſunt meritoria niſi per lucem rectæ intentionis illuſtrentur.

Matth. 6. v. 22. Interlin. Gloſſ ord.

5. Non ſine ratione Salvator nos monet inquiens: *Vide ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint:* quia tametſi fieri nequeat, quod lumen ſint tenebræ, attamen per lumen intentionem intelligendo, fieri poteſt, ut hæc ſit defectuoſa, & depravata, unde neceſſario ſequitur, quod omne opus ab hac procedens, eumdem defectum participet. Unde ſuper illa verba; *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit; Si autem... nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit;* ait ſanctus Gregorius: *Fit pravum quod in opere ſequitur, quod non ex recta cogitationis intentione generatur, unde bene in Evangelio veritas dicit: Lucerna corporis tui eſt oculus tuus: ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, ſi autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit; quid enim per oculum exprimitur, niſi opus ſuum præveniens cordis intentio? quæ priuſquam ſe in actione exerceat, hoc jam quod appetit, contemplatur.* Lyranus verba illa S. Lucæ: *Si oculus tuus nequam fuerit,* inquit: *id eſt, intentio perverſa etiam corpus tuum tenebroſum erit, id eſt, congeries operationum mala erit quia opus bonum de genere, malum efficitur ex perverſa intentione, ſicut cum aliquis dat eleemoſynam mulieri paupercula, intentione trahendi eam ad peccatum luxuriæ.*

Omne opus à prava intentione procedens, ſit pravum.

Matth. 6. v. 22. Ibid. v. 23. S. Greg. l. 28. Mor. c. 6.

Luc. 11. v. 34. Lyran. ib.

6. Epiſcopus ille, cujus in Apoc. c. 3. ſit mentio, apparenter operabatur virtuoſe, et vero in conſpectu Dei opera ejus accepta non erant, unde his verbis reprehendi merebatur: *Non invenio opera tua plena coram Deo meo,* quia intentio & finis rectus non erat, quia in operibus ſe virtuoſis exercebat, ut auram ſibi popularem, & mundi æſtimationem compararet; unde Albertus Magnus ita ſcribit: *Si ergo non vigilaveris, id eſt, niſi fueris ſolicitus, dirigendo tuam intentionem, ut bona facias propter Deum, non propter favorem hominum.* At vero dicat aliquis, quodnam in eo latet myſterium, quod Spiritus Sanctus, ut prælatum hunc per viam rectam operum meritoriorum dirigeret, his uſus ſit verbis: *Eſto vigilans?* Albertus Magnus ad hoc ingenioſe reſpondet, illum hoc modo locutum fuiſſe; *quaſi dicat, uſque nunc dormiviſti, non dirigendo intentionem tuam, ſed nunc aperi oculos tuos.* Etenim qui evigilat, oculos aperit; oculus autem ſymbolum eſt bonæ intentionis, & hic aperiendus eſt nobis, id eſt, dum operamur, præfigendus nobis eſt bonus finis, & recta intentio, ut opera noſtra plena, id eſt, Deo grata & accepta ſint. *Unde dicit eſto vigilans, ſcilicet ut intentionem tuam in Deum dirigas, non ad homines, non ad mundum.*

Defectu rectæ intentionis opera noſtra non ſunt plena.

Apoc. 3. 2.

Alb. Mag.

Apoc. 3. 2.

Alb. Mag.

7. Certum eſt, quod Deus omnia in ſapientia fecerit, nihilque ſine myſterio operatus fuerit; primam autem & præcipua creatura, quam brachium omnipotentis artificis formavit, lux fuit: *Fiat lux;* hæc enim confuſum mundi Chaos diſtinguere debebat, omnibusque aliis operibus, complementum & perfectionem ſuam tribuere. Quæ enim utilitas & venuſtas eminuiſſet in mundo abſque luce? Solem è mundo ſi tolliti[s], quantis mox obſcuræ caliginis tenebris miſeri infelices involveremur! ita quoque niſi opera noſtra à recta intentione & fine bono lumen accipiant, tenebroſa, id eſt, infructifera, imo & ſæpius tenebris infernalibus digna erunt; hinc nobis conſulebat Apoſtolus, dicens: *Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis.* Ad quod confirmandum, notetis velim, Deum noſtrum poſtquam homini dixiſſet: *Præbe fili mi cor tuum mihi;* mox ſubjunxiſſe. *Et oculi tui vias meas cuſtodiant.* Quis neſcit divinorum præceptorum impletionem non ab oculorum cuſtodia, ſed à voluntatis dependere deliberatione? qualiter itaque ait: *Oculi tui vias meas cuſtodiant?* voluntas primum eſt ſenſuum noſtrorum mobile, ab eaque eorumdem dependet operatio. Sed facilis eſt difficult-

Primo omnium creavit Deus lucem, & non ſine myſterio. Gen. 1. 3.

Rom. 13. v. 12.

Prov. 23. v. 26.

Lux bonorum operum, eſt recta intentio.

cultatis reſolutio ſi per oculum intelligi conſideremus finem, intentionem, & voluntatem operationis, juxta illa verba; *ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit*; id eſt, ut exponit Hugo Cardinalis: *Oculi tui interiores* Chaldæus vero priorem verſiculum ita legit: *Pone fili mi cor tuum ad me*, unde deducitur, Deo animæ perſuadere velle, ut ſuam ad eum dirigat intentionem.

Matth. 6. v. 22. Hugo Card. Ibid.

8. In ejuſdem quinque libri cap. 4. Sapiens eam quæ inter juſtorum & reproborum operationes, differentiæ intercedit, allegaret dicens: *Juſtorum autem ſemita, quaſi lux ſplendens, procedit, & creſcit uſque ad perfectam diem; Via impiorum tenebroſa ... Fili mi auſculta ſermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi ea, in medio cordis tui.* Poſtea autem ſuadet divinorum præceptorum executionem nequaquam à noſtro elongandam eſſe oculo, id eſt, ſine recto regulari debet; ideoque ait: *Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos.* Quapropter ſanctus Antoninus communem admodum errorem, in quem incidunt plurimi, ut ab eodem quilibet nos præcavere poſſimus nequaquam nos lateat, his verbis manifeſtat: *Qui ſervat mandata, hac intentione principaliter, propter retributionem pœnæ infernalis ſcilicet vitandam, non habet intentionem, debitam nec meritorie operatur, oportet enim ſecundum Auguſtinum non ſolum timere Deum Judicem, & punitorem peccatorum, ſed juſtum diligere, non tantum pœnam timeat, ſed patiatur pro gloria; & regula juris dicit: Qui ex timore facit præceptum, etſi bonum eſt quod facit, non tamen bene facit* In Judicio finali *Deus noſter illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo.* Secundum oculum namque mundi judicantur multi viri magnæ virtutis & perfectionis, ſed ſiniſtri eorum fines in eo tempore patebunt, fictæque hypocriſes.

Prov. 4. v. 18. Ibid. v. 19. & 20. Ibid v. 21. Executionem divinorum præceptorum, debet præcedere recta intentio. Prov. 4. v. 25. S. Anton. 2. par. tit. 14. c. 6. §. 1. 1. Cor. 4. 5.

9. *Lucerna corporis tui, &c.* Sanctus Auguſtinus, cor ſub lucis nomine, tam bona quam male intentio noſtræ denotetur, ſequentem aſſignat rationem, dicens: *Lumen dicitur, quia novit quiſque quo animo faciat, etiam cum malo animo facit, ſed ipſum lumen tenebra ſunt, quia non in ſuperna dirigitur ſimplex intentio, ſed ad inferiora declinatur, & duplici corde quaſi umbram facit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ ſunt? hoc eſt, ſi ipſa cordis intentio, qua facis, quæ tibi nota eſt, ſordidatur appetitu rerum terrenarum, & temporalium, atque cæcatur, quanto magis ipſum factum hujus incertus eſt exitus, ſordidum & tenebroſum eſt.* Quam eamdem inordinationem ibidem Sanctus hic Antiſtes magis exemplificans, ſubjungit: *Multi multa pauperibus non miſericordia ſed ambitione largiuntur, & multi orant, vel potius videntur orare, non intuentes Deum, ſed hominibus placere cupientes. Et multi jejunant & mirabilem abſtinentiam prætendunt eis, quibus iſta difficilia videntur, & honore digna exiſtimantur, & hujuſmodi dolis eos capiunt, dum aliud oſtentant ad decipiendum, aliud exerunt ad deprædandum, vel interficiendum eos, qui ſub veſtitu ovino lupos videre non poſſunt. Hi ergo non ſunt fructus, de quibus cognoſci arborem monet, iſta enim aut cum bono animo in veritate fiunt, & propria ſunt ovibus veſtes, tum autem malo in errore non aliud quam lupos tegunt.* Quam eamdem veritatem S. Thomas de Villa Nova his inſinuat verbis: *Illa opera eleëmoſynarum & jejuniorum, quaſi ex charitate fierent, viſa meritoria eſſent, propter inanem gloriam, & humanam laudem effecta in peccata & vitia convertuntur.* Hinc S. Bernardinus inquit: *Operatio humana depravata & mala redditur, maxime ex mala intentione, juxta illud* Matth. 6. *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit. Per oculum intentio deſignatur, quæ ſi nequam eſt, totum corpus, id eſt, opus tenebroſum eſt.* Id ipſum quoque S. Antonius de Padua in quodam ſermone his verbis confirmat: *Si bona non ſit intentio, opus quod bonum videtur, perit candore lepra, totum inficitur, quod humana opinione rectum cernitur, & non recta intentione agitur.*

S. Aug. l. 4. l. 2. de ſer. Dom. in monte c. 13. Sub nomine lucis, denotatur intentio mala & bona. S. Auguſt. c. 24. Ibid. S. Thom. à Villa nov. ſer. de S. Nicol. S. Bern. T. 1. ſer. 41. art. 2. cap. 1. S. Anton. de Pad. in Dom. 14. poſt. Trin.

10. Salomon Jeroſolymis multorum millionum argenti & auri impendio templum erexit, nec tamen illum aliquam in eo amorum nil nominis ſui reliquiſſe conſtat memoriam; ſimiliter Conſtantinus Magnus ſumptuoſiſſimas erexit Eccleſias, & præcipuè illam quæ Romæ S. Petro & S. Paulo ab ipſo dicatæ fuerunt, nec tamen ſcimus, illum inſignia ſua vel aliam quampiam ſui in iiſdem plantaſſe memoriam. Quamnam vero nos timere poſſumus fuiſſe, & ſemper eſſe multorum ſpiritualem jacturam, qui pro ædificandis Eccleſiis, pro ſumptuoſis faciendis apparatibus & ſupellectile ſacra theſauros expendunt, non alio tamen fine, quam ut poſteris liberalitatis & magnificentiæ ſuæ memoriam relinquant, *ut videantur ab hominibus?* de quibus Chriſtus ait: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.* Nam ut S. Bonaventura ait: *Qui facit rem pro mercede temporali, fraudatur mercede æterna, quia nulli operi debetur cælum, quod fit propter mundum.* Albertus Magnus inſinuare volens, qualis debeat eſſe noſtra intentio, oculi compoſitionem conſiderans, in hunc modum diſcurrit: *Quamvis ſecundum Ariſtotelem, & ſecundum rei veritatem, oculus componatur ex aqua tunicis perſpicuis, tamen ſecundum formam eliciendi actum videndi, componitur ex lumine, & ideo dicit Plato: Quod componitur ex igne claro. & ſic oculus hominis eſt intellectus ejus & ratio; & ſunt duo oculi; unus agnitio veri; & alter agnitio boni operabilis, qui præcedere debent omnes vias hominis: & intentio eſt, quæ finem præfigit, quo per opera perveniatur.*

Salomon magnifico templo ſuo non inſcripſit nomen nec inſignia ſua. Nec Conſtantinus Magnus templo SS. Apoſt. Petri & Pauli, & quæ horum tertio. Matth. 6. v. 3. S. Bonav. in c. 14. Luc. Alb. Mag. in Luc. 11.

D I S C U R S U S VIII.

A R G U M E N T U M.

Deus juxta internam judicat intentionem & non ſecundum apparentiam, idque ſemper infallibiliter, quæ utique nobis minima videntur, apud Deum in pretio ſunt, & æſtimatione, utpote qui intentionem intuetur, & amorem, à quo procedunt.

T H E M A.

Non ſecundum viſionem oculorum judicabit, neque ſecundum auditum aurium arguet. Iſai. 11. v. 3.

1. POſtquam Propheta Evangelicus de Salvatore noſtro prædixiſſet: Quod *requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilii, ſpiritus ſcientiæ, &c.* Simul etiam indicare voluit, quod nequaquam operum noſtrorum judicium ſecundum externam judicaturus ſit apparentiam, *quia non ſecundum viſionem oculorum judicabit*; ipſe enim eſt, de quo dicitur: Quod ſit *ſcrutans corda & renes Deus*, de quo etiam David in Pſal. ait: *qui finxit ſigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.*

Iſaiæ 11. v. 2. Deus nos judicabit ſecundum internam noſtram intentionem. Ibid. v. 3. Pſ. 7. 10. Pſ. 32. 15.

2. Salvator noſter Phariſæos & Scribas diu quedem de ipſorum reprehendens hypocriſi hæc illis verba improperat: *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali. Ex abundantia enim*

Deus penetrat interiora cordis.

Matth 12. v. 34. *cordis os loquitur. Bonus homo de bono theſauro profert bona, & malus homo de malo theſauro profert mala.* Nimirum proferebant mala cordis ipſorum penetralia, quæ fictione, invidia, & malitia plena erant, & tamen extrinſecus perfectionem & ſanctitatem ſimulabant. Unde Gloſſa ſuper hunc Textum ait: *Gloſſ ib.* *Homo ſæpe fallitur, qui penſat corde, ore, & opere: ſed Deus, opus & verba ex corde, quod noſcit, judicat; ille ergo ex abundantia cordis loquitur, qui ſcit ex qua intentione exit. Theſaurus cordis intentio eſt, ex qua Deus judicat opera, ut & aliquando majora minorem habeant mercedem.*

Prov 16. v. 2. 3. Sapiens inquit: *Omnes viæ hominis patent oculis ejus, ſpirituum ponderator eſt Dominus*: Homo per *Et attendit ad ſpiritum & intentionem.* oculum videre nequit niſi ſolam actionem externam, Deus autem ad ſpiritum & intentionem, finemque, quo opus fit, ponderandum uſque pertingit. Unde de illo dicitur: *1. Reg. 16. v. 7.* *Nec juxta intuitum hominis ego judico, homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* Conſideratione digna eſt illa S. Ambr. ſuper illis verbis S. Lucæ, de progenitoribus Baptiſtæ ſcribentis, obſervatio; dicit enim Evangeliſta: *Luc. 1. 6.* *Erant ambo juſti apud Deum.* Ubi *S. Ambr. Ibid.* S. Ambr. ait: *Bene juſtos ante Deum dicit, non enim omnis qui juſtus eſt ante homines, juſtus eſt ante Deum: aliter vident homines, aliter videt Deus: homines in facie, Deus in corde: & ideo fieri poteſt, ut aliquis affectata bonitate populari juſtus videatur mihi, juſtus autem ante Deum non ſit, ſi juſtitia non ex mentis ſimplicitate formetur, ſed adulatione ſimuletur. Abſcondita enim mea homo non potuerit deprehendere.* Apoſtolus quoque ad Hebræos ſcribens, hanc eadem illis inculcat veritatem, dum ait: *Hebr. 4. v. 12.* *Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritus compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum, & intentionum cordis*: *Ibid. v. 13.* *Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus*: nec miror, quia ut Cornelius à Lapide probat verbum hoc, ſermo Dei idem eſt, quod *Filius Dei.* *Corn. à Lap.* *Diſcernit*, igitur, *cogitationes & intentiones*, inquit S. *S. Greg. l. 21. in Ezech.* Greg. *compages noſtræ cogitationes ſunt, medullæ autem, intentiones.* Apte quoque huic propoſito deſervit illa Origenis doctrina, dicentis: *Orig. h. 5. in Los.* *Sed ne illud quidem otioſè prætereo, quod addit Scriptura, quia accincti in conſpectu Domini. Non enim ſufficit, te apud homines videri ſervare veritatem, poſſibile namque eſt fallere homines, & veracem videri. ſed non ex eo in veritate ſuccinctus es, niſi & in conſpectu Domini ſervaveris veritatem, id eſt, non ſolum quæ voce homines audiunt, ſed & ea quæ in corde perſpicit Deus, ut nihil ſit falſum in lingua, nihil ſit corde ſucatum, ſecundum quod Propheta dicit de talibus: Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem ſunt in cordibus eorum.*

Vidua illa duabus minutis in gazophylacium miſſis, plus promeruit quam alii monetis aureis & argenteis. 4. Ex hac ponderatione & trutina finis, affectus, & intentionis, qua operans movetur, quam Deus facit, conſequitur id, quod paulo ante gloſſa monuit, ſcilicet *ut aliquando minora majorem, majora minorem habeant mercedem.* Quando divites illi Jeroſolymis die quadam monetas aureas in conſpectu Chriſti in gazophylacium certatim mittebant, paupercula quædam vidua ſupervenit, quæ eidem gazophylacio duo minuta immiſit. *Reſpiciens autem vidit eos qui mittebant munera ſua in gazophylacium divites. Vidit autem & quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.* *Luc. 21. 3.* *Aſſignatur hujus ratio.* Sed quolenam Salvatorem de utriſque judicium formaſſe exiſtimatis? audiatis velim ipſiſſima Chriſti verba, dicentis: *Marc 12. v. 43.* *Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit.* At vero quæ ratio paupercula hæc plus omnibus aliis dediſſe dicitur, quando oblationem ejus moneta cuprea, & in modica quantitate feciſſe conſtat, alii vero cum ingenti profuſione monetam ſuam in oblationibus expandebant? Victor Antiochenus ſuper S. Marcum inquit: *Neque enim Deus tam munerum magnitudinem conſiderat, quam animi alacritatem & magnitudinem ponderat.* *Vict. Ant. Beda in Marc.* V. Beda pariter ſupra S. Marcum ita ſcribit: *Hic locus nobis moraliter quidem intimat, quod ſit acceptabile Deo quidquid bono animo obtulerimus, qui non ſubſtantiam offerentium ſed conſcientiam penſat, nec perpendit quantum in ejus ſacrificio, ſed ex quanto proferatur.* S. Ambroſius in libro *de viduis*, inquit: *Uberior eſt nummus è parvo, quam theſaurus ex maximo, quia non quantum datur, ſed quantum reſideas, expenditur; non ergo quod faſtidio expuas, ſed quantum devotione conferas, æſtimandum eſt.* *S. Ambr. l. de viduis ante med.* Albertus Magnus ſuper eumdem S. Lucæ textum hanc offert expoſitionem: *Plus miſit, hoc eſt, in mittendo ipſa plus omnibus fuit, quia quamvis alii plus donaverint, tamen ipſa plus in mittendo fuit*; *Alb. Mag. in Luc.* *ſecunda* Corinth. 8. *ſi voluntas prompta eſt, ſecundum id quod habet, accepta eſt, non ſecundum id quod non habet. Prima Paralipomenon ultimo, ſcio Domine quod probas, corda, & ſimplicitatem diligas; unde & ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli univerſa.* S. Gregorius de Redemptore nato ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Cœli cives oſtenſi ſunt qui clamarent: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, hominibus bonæ voluntatis; ante Dei namque oculos, nunquam eſt vacua manus à munere, ſi fuerit arca cordis repleta bona voluntate.* *S. Greg. h. 5. in Evang.* Prima & infallibilis veritas hanc nobis ſtipulatam facit promiſſionem: *Quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis; calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.* *Matth 10. v. 42.* Ubi D. Chryſoſtomus quærit: *Numquid poculo aquæ frigidæ tenuius quid eſt? ſed animus pius mercedem inde ſibi conciliat.* *D. Chryſ. h. 27. in Gen.* Qui enim calicem aquæ, licet frigidæ, indigenti porrigit, huic à Deo retributio promittitur, quia finem, affectum, & intentionem remunerat, qua datur; unde Gloſſa dicit: *Deum magis ad pium affectum dantis reſpicere, quam ad quantitatem rei exhibitæ.* *Gloſſ. in Matth.* Intento quoque noſtro accommodare poſſumus illam Senecæ Doctrinam de beneficiis ita ſcribentis: *Si beneficia in rebus, non in ipſa benefaciendi voluntate conſiſterent, eo majora eſſent, quæ majora ſunt quæ accipimus, id autem falſum eſt nonnumquam enim magis nos obligat, qui dedit parva magnifice, qui Regum æquavit opes animo, qui exiguum tribuit, ſed libenter, Exiguum eſt quod in me contulit, ſed amplius non potuit.* *Seneca l. 1. de benef. c. 7.* *Beneficia non conſiſtunt in donis, ſed in benefaciendi voluntate.* Idem quoque Philoſophus in capite ſequenti exemplum adducit, quod hiſtoriis Evangelicis hactenus ponderatis adaptare licet, dicit enim. *Socrati cum multa multi pro ſuis quiſque facultatibus offerrent: Eſchines pauper auditor, nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi poſſim, invenio, & hoc uno modo pauperem me eſſe ſentio, Itaque dono tibi quod unum habeo, meipſum. Hoc munus rogo qualecumque eſt, boni conſulas, cogitesque alios cum multum tibi darent, plus ſibi reliquiſſe. Cui Socrates: Quidni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, niſi forte parvo magnum te æſtimas? habebo itaque curæ, ut te meliorem tibi reddam, quam accepi. Vicit Eſchines hoc munere Alcibiadis parem divitiis animum, & omnem juvenum opulentorum magnificentiam.* Tandem idem Philoſophus in hactenus dictorum confirmationem ita concludit: *Vides quomodo animus inveniat liberalitatis materiam etiam inter anguſtias.*

5. Rupertus Abbas de oblationibus olim pro fabrico tabernaculi erogatis diſſerens, ait: *Hæc ſunt autem* *Exod. 25. 3. 4. & 5.*

Deus non exigit quantitatem, ſed bonam in dono voluntatem.

Rup. Abb. l. 4. in Exod. c. 4.

autem quæ accipere debetis, Aurum, & argentum, & æs, Hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum, Et pelles arietum rubricatas. Circa quæ verba hanc inſtituit obſervationem: *Ergo ut primitiæ ſint, quæ offeruntur, non oblationum quantitas, ſed offerentium bona efficit voluntas; multum enim ab auro & argento, pili caprarum in pretio differunt, & tamen ſub eodem vocabulo primitiarum poſiti ſunt. Nec dubitandum pilos caprarum, & pelles arietum interdum auro, & argento, lapidibusque pretioſis, priora fuiſſe apud cordium inſpectorem Deum.* Quam propoſitionem per Evangelicam viduæ duo minuta offerentis hiſtoriam his verbis confirmat: *Nam ejuſdem tabernaculi Deus ac Dominus, cum ſederet contra gazophylacium, multique divites jactarent multa, venit una vidua pauper, & miſit duo minuta, quod eſt quadrans, & convocans diſcipulos ſuos ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit.* Utilis eſt illa ſancti Auguſtini doctrina, omnibusque, qui nihil habent, unde eleëmoſynas tribuant, viribusque carent, ut exercitiis devotionis applicare ſe poſſint, ſive ob ſalutis corporalis defectum ſive propter occupationes vocationi annexas, in quam Deus illos collocavit, ſcitu pernecesſaria, dicit enim: *Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem.* Huic conſonat illa Sancti Bernardi in quadam Epiſtola inſignis ſententia, dicentis: *Deus indubitanter tribuit bonæ voluntati, quod deſuit facultatis.* Unde ei qui non habet pecuniam, ad ſublevandam mendici inopiam, deſiderium & intentio, quam in corde ſuo gerit, alienam ſublevandi miſeriam ſi poſſet, nec non triſtitia concepta ex eo, quod non poſſit, abunde ſufficit, ut à Deo remuneretur; nam *ſi corde miſerearis,* ut inquit ſanctus Auguſtinus, *etiamſi non habeas quod porrigas manu, acceptat Deus eleemoſynam tuam;* imo nonnunquam majus erit meritum, quod redundabit in illos, quam in eos qui magnam ex burſa pecuniam diſpenſant. Sanctus Gregorius verba illa ſancti Jobi ponderat, dicentis: *Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi;* ecquamnam enim eleëmoſynam in oculis Dei digniorem magisque meritoriam fuiſſe exiſtimatis? an hanc compaſſionem & teneritudinem qua compatiebatur pauperibus, an vero aurum, argentum, frumentum, & vinum quod dum dives eſſet in pauperes liberaliter erogabat? audite ad id reſpondentem S. Pontificem: *Vir Sanctus,* inquit, *apud omnipotentem Deum aliquando majus datum noverat muneris eſſe, quam muneris;* cujus hanc aſſignat efficacem rationem: *Exteriora enim largiens rem extra ſemetipſum præbuit, qui autem fletum, & compaſſionem proximo tribuit, ei aliquid etiam de ſemetipſo dedit.*

S. Auguſt. in Pſ. 105.

S. Bern. 77.

Qui non habet quod det pauperi, ad minus det commiſerationis affectum, & ſufficit.

S. Aug. in Pſ. 125.

Job 30. 25.

S. Greg. l. 20. moral.

6. Obſervatione dignus eſt diſcurſus Didaci Stellæ ſuper illa verba Lucæ 11. *Si oculus tuus fuerit ſimplex &c,* ita ſcribentis: *Hoc eſt ſi intentio tua fuerit ſimplex, & recta, tota anima recte dirigetur ab intellectu, & luce ſapientiæ ejus clarior efficietur.* Docet locus iſte, ut in omnibus noſtris operibus ſemper ob oculos Deum præſentem habeamus, & ut ipſe ſit noſter finis, & præcipuus ſcopus. *Multa ſunt bona opera, quæ cum examinata fuerint, perpendiculo divinæ juſtitiæ, ab hac rectâ intentione deficient, intentio namque & finis operis eſt, qui meritum tribuit. Nam coram tribunali Dei, nec virtutes morales per ſe, nec labores corporis quantumvis magni ſint, aliquid valent, niſi ſpiritu amoris Dei, qui ad cælum mittitur, conjungantur. Nihil erat in templo, quod non eſſet ex auro puriſſimo*

Luc. 11. v. 34.

Did. Stell. ibid.

Si finis & intentio ſit recta, etiam minimo opere bono meretur cœlum.

confectum, vel ſaltem deauratum, atque ita in templo vivo animæ noſtræ nihil debet eſſe, quod non ſit charitas, vel ornamentum cum charitate. Quapropter non tantum oculos debes conjicere in id quod facis, ſed in id quod intendis, nam vilia & minima opera, dum divino Spiritu fiant, & intentione recta, maximi ſunt valoris, & econtra maxima & heroica opera, ſi debita intentione & recto fine careant, nullius ſunt valoris & ponderis. Cœleſtis Magiſter noſter regnum cœlorum aſſimilavit rebus minimis, ut fermento, grano ſinapis, quod minimum eſt inter omnia alia, ut exinde veriſſimum eſſe intelligeremus, quod apud S. Lucam ait: *Regnum Dei intra vos eſt;* porro gratia Dei, quæ beatitudinis ſemen eſt, in amore & charitate conſiſtit; hæc autem in corde hominum recluditur finemque & intentionem noſtram ſpecificat. *Regnum Dei intra vos eſt,* id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit: *Regnum gratiæ;* quod ſi igitur recto fine placendi Deo operatus fueris, unicum granum ſinapis, id eſt, unica operatio, quantumvis minima, regno cælorum æquivalebit.

Matth. 13. v. 31.

Luc. 17. v. 21.

7. Beata Catharina de Genua, quæ in ſæculo vivebat, religioſum quemdam dis quondam ſibi dicentem audivit, Deum plus amari poſſe in religione, quam in ſtatu ſæculari; cui ancilla Chriſti zelo ſancto repleta dixit: Quod ſi id verum eſſe ſcirem, iſtore habitu tuo religioſo ſpoliatem, ut eo induerer, indeque vel unicam charitatis ſcintillam mihi comparare poſſem; ſubjunxit vero religioſus, nullam creaturam eam unquam impeditam eſſe, quo minus Deum amaret, amore ferventiſſimo quo deſideraret; id quod ex celebri illo Sancti Pauli Textu 1. ad Corinth. cap. 13. deducitur, ubi Apoſtolus ait: Quod ſi omnes facultates ſuas inter pauperes diſtribueret, ſi linguis loqueretur Angelorum, ſi revelationes haberet cœleſtes, ſi ſuper prunas conjectus arderet, ob hæc tamen opera, quantumvis magna, non ſubito Deo acceptior foret, niſi illa ſimul cum charitate forent conjuncta; unde colligitur, quod à Deo non ideo quis magis remunerandus ſit, quia plus cæteris ſe flagellavit, quia liberalior erga pauperes fuerit, vel quia rigidiora jejunia ſuſtinuerit, ſed quia Deum plus aliis amaverit; intentio igitur & finis rectus in operando, cum dilectione & amore Dei conjungi debet.

Intentio ut recta ſit, amori Dei conjungenda eſt. Patet ex appoſito exemplo.

1 Cor. 13. v. 3.

8. Cœleſtis Sponſa dilecto ſuo in Canticis ait: *Recti diligunt te,* id eſt, ut S. Thomas exponit: *Illi qui recto corde ſunt, diligunt te;* Hugo Cardinalis eadem verba ſic interpretatur: *Illi ſunt recti, qui in ſuis operibus habent Deum principium & finem.* Sanctus Gregorius de Diabolo aſtuto ſerpente ait: *In bono opere intentionem polluit, ut omne quod in actione ſequitur eo purum mundumque non exeat, quo hoc ab origine perturbat.* Traditur in vita S. Ludovici Regis Franciæ, quod cum Damaſcum ad magnum Turcarum Tyrannum legatum miſiſſet Patrem Ivonem Dominicanum, hic cuidam aliquando obvius factus fuerit mulieri majoris ætatis, quæ ex una parte vas portabat carbonibus accenſis plenum, in altera vero phialam aqua plenam; quare attonitus Ivo finem myſteriumque hujus facti interrogavit: Cui illa: *Paradiſum igne hoc exurere, & aqua hac inferni flammas extinguere animo meo ſedet.* Tunc Ivo curioſior cauſam modumque ſollicitare cœpit, ad quem converſa reſpondit mulier: *Ne impoſterum quiſquam virtuti & bonorum operum praxi ſe dedat, ſpe mercedis, & ne à malo ſe temperet gehennæ timore, verum pure ob honorem Dei, & quem ei debemus ſingularem amorem.*

Cant. 1. v. 3.

S. Thom.

S. Greg. l. 2. Mor. 9. c. 10.

Joinvillius in vita S. Ludov.

Pulchra hiſtoria mulieris circa rectitudinem intentionis in Dei ſervitio.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Defectus rectæ intentionis multas actiones in ſe bonas Deo facit non acceptas eſſe, imo & ſæpe demeritorias.

THEMA.

Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum.
Lucæ 11. v. 36.

Defectus rectæ intentionis, etiam bona opera ſæpe reddit demeritoria.
S. Bonav. Ibid.

1. His verbis Magiſter cœleſtis nos inſtruere voluit, quod operationes noſtræ in ſe multoties virtuoſæ & perfectæ apud eum nihilominus nullius ſint meriti, quia lucem intentionis tenebræ offuſcant finis ſiniſtri, quem proinde Textum S. Bonaventura ita explicat, dicens: *Non habens aliquam partem tenebrarum, ut videlicet non ſit pravitas in intentione; nec cogitatione, nec affectione, nec locutione, nec operatione, quæ ſunt partes totalitatis noſtræ, & operationis meritoriæ, ſive demeritoriæ. Si igitur in his non fuerit ex aliqua parte impuritas, erit verum illud, quod ſequitur: Erit lucidum totum &c.* Ita oratio Phariſæi, grata Deo futura judicari poterat, utpote ex conſcientia & corde apparenter mundo puroque procedens (*Deus gratias ago tibi quia non ſum ſicut cæteri hominum, ... Jejuno bis in Sabbatho Decimas do omnium quæ poſſideo*) & nihilominus propter intentionis defectum repudiata fuit. Et nihilominus adimplebat illud Jeremiæ conſilium: *Levamus corda noſtra cum manibus ad Deum,* id eſt, ut S. Gregorius explicat: *Corda cum manibus levat, qui orationem ſuam operibus roborat.* Quod quin Phariſæus executioni mandarit dubitari non poteſt; ſed hinc ad orationem digrediamur Regis Ezechiæ, qui eumdem orationis tenorem legitur ſervaſſe, ut patet ex verbis ſequentibus: *Oravit Dominum, dicens: Obſecro Domine, memento quæſo quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum eſt coram te fecerim.* Et nihilominus quis duarum harum uniformium precum fuit exitus? certè diverſiſſimus; Phariſæus enim domum rediit reprobatus; Ezechiæ vero Dominus eumdem miſit Prophetam, qui ei mortem ante annunciarat, ut illi ex ſuo nomine, decretam vitæ prolongationem ad annos 15. prædiceret, decretumque mortis ſuſpenſum eſſe aſſecuraret: *Hæc dicit Dominus Deus David Patris tui; audivi orationem tuam, ... & ecce ſanavi te, die tertio aſcendens templum Domini, Et addam diebus tuis quindecim annos, ſed & de manu Regis Aſſyriorum liberabo te.* Undenam tanta differentia? dubium ſolvit Gloſſa dum ait: *Plerumque juſti neceſſitate aliqua, ſua coguntur opera fateri, quod cum injuſti audiunt, elationem putant, ex ſuis enim cordibus dicta illorum penſant.* Atque ideo poſtquam Phariſæi hujusque Regis ad invicem comparaſſet orationes, tandem ita concludit, inquiens: *Verba ſingulorum Deus penſat ex corde ipſorum.* Phariſæus igitur nil aliud ſpectabat, quam ut gloriaretur, ſanctosque appareret coram oculis mundi, & applauſus, popularemque famam aucuparetur; hinc lucem bonorum operum ejus caligo obtenebrabat ſuperbiæ occultæ. Quapropter D. Chryſoſtomus nos admonet, dicens: *Et ſi quis innumera bona fecerit, virtutemque omnem abſolverit, ſi tamen magnum quid de ſe ſentit, maxime omnium miſerabilis eſt, & miſer.*

Luc. 18. v. 12.
Thren. 3. v. 41.
S. Greg. l. 18. Mor. c. 3.
4. Reg. 20. v. 23.
Expenditur differentia inter orationem Phariſæi, & Regis Ezechiæ ex intentione.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 6.
D. Chryſoſt. hom. 51. in Gen.

2. In capite 1. S. Lucæ duas haſce conſcriptas legimus hiſtorias, cum enim Gabriel Archangelus S. Zachariæ Præcurſoris annunciaret nativitatem, ab eodem interrogatus: *Unde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit in diebus ſuis.* Qualenam idem Zacharias ad cœleſte hoc interrogatum retulit reſponſum? nimirum hoc: *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, uſque in diem quo hæc fiant.* Punitus itaque fuit obmuteſcentia, per novem menſium decurſum, qui à conceptione Baptiſtæ ad ejus uſque natalem præterierunt; *Egreſſus autem non poterat loqui.* Cumque eodem Evangeliſta enarrante idem Archangelus verbi Dei Incarnationem in utero Beatiſſimæ Virginis conſummandam eidem annunciaret, ab eadem pariter interrogatus: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* ſubinfert idem S. Lucas: *Et reſpondens Angelus dixit ei, Spiritus Sanctus ſuperveniet in te &c.* Unde merito quærendum venit, ſi verum eſt quod S. Petrus Chriſti Vicarius ex infallibili cathedra ſua poſtea pronunciavit: *In veritate comperi quia non eſt perſonarum acceptor Deus,* cur Deus Zachariam potius quam Beatiſſimam Virginem punierit, cum tamen utrimque dubitatio extiterit? reſpondet S. Auguſtinus: *Intelligimus quoniam Zacharias quando ait: Per quid cognoſcam hoc? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit in diebus ſuis, deſperando dixit non inquirendo; Maria vero quando contra ait: Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco? inquirendo dixit non deſperando, dum interrogavit, non de promiſſione dubitavit.* D. Chryſologus in eumdem quoque ſenſum ita ſcribit: *Ecce Maria interrogat, & ſi qui interrogat, dubitat; cur ſolus Zacharias; velut querulus percunctator incurrit? quia pectorum cognitor, non verba, ſed corda perpendit non quid dixerint, ſed quid ſenſerint judicavit, erat enim interrogantium cauſa diſſimilis.*

Luc. 1. 18.
S. Zacharias culpatur quod Angelo annuncianti nativitatem filii fidem non adhibuerit.
Ibid. v. 20.
Ibid. v. 22.
Lucæ 1. 34.
Ibid. v. 35.
Non vero B. V. Maria, quæ etiam videbatur dubitare de veritate annunciationis.
Act. Apoſt. 10. 34.
S. Aug. l. 44. c. 5. T. 10.
D. Chryſol. ſerm. 142.

3. Poſtquam S. Patriarcha Abraham tres illos cæleſtes viatores benevolo excepiſſet hoſpitio, fortunatum hoc illi nuncium indicatum fuit, nimirum quod uxor ejus concipiens filium ei paritura eſſet: *Revertens veniam ad te tempore iſto vita comite, & habebit filium Sara uxor tua; quo audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi.* Hic autem riſus magna cum ſeveritate in ea reprehenſus fuit, dicente Scriptura: *Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare riſit Sara dicens: Num vere paritura ſum anus? nunquid Deo quidquam eſt difficile?* Circa quæ verba inquit S. Auguſtinus: *Quæritur quare iſtum redarguat Dominus cum & Abraham riſerit; niſi quia illius admirationis & lætitiæ fuit, Sara autem dubitationis & ab illo dijudicari potuit, qui corda hominum novit.* Et vero quia magni hujus Patriarchæ mentionem fecimus, obſervationem quoque non minus meretur, quod in ſequenti capite Moyſes, infamium civitatum Sodomiticarum incendium recenſens, inter alia quoque dicat, uxorem Loth, eo quod in Segor fugiens retroſpexiſſet, ut compaſſivo obtutu populum igne cæleſti flagrantem intueretur, morte punitam fuiſſe, atque in ſtatuam ſalis converſam: *Reſpiciensque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Subdit vero confeſtim idem ſacer Textus: *Abraham autem conſurgens mane, ubi ſteterat prius cum Domino, Intuitus eſt Sodomam, & Gomorrham, ... viditque aſcendentem favillam.* Combinatis etenim utriuſque huſce Textibus, merito quærendum venit, cur uxor Loth propter unicum obtutum tanta cum ſeveritate caſtigata fuerit, Abraham vero idipſum faciens, ne minimum quidem acerbæ reprehenſionis verbum retulerit? inter-

Cur Sara reprehenſa fuerit ob riſum, & Abraham non.
Gen 18. v. 10.
Ibid. v. 13.
S. Aug. T. 4. q. 36. ſuper Gen. l. 1.
Uxor Loth morte punita fuit quod reſpexerit Incendium Sodomæ.
Gen. 19. v. 26.
Abraham vero non.
Ibid. v. 27.
Ibid. v. 28.

terpres quidam hanc difficultatem his verbis reſolvit: *Aliter intuitus eſt perditionem Sodomæ Abraham, & aliter uxor Loth, nam Abraham intuitus, commendans, & laudans in corde ſuo divinam juſtitiam ſe ulciſcentem de obſtinatis peccatoribus, uxor Loth, ut approbans Sodomorum nequitiam, & condemnans in corde ſuo divinam juſtitiam.* Eadem igitur actio in duabus perſonis laudabilis fuit & reprehenſibilis, pœnam merebatur & præmium, non obſtante quod uniformis eſſet, id vero à differente in ambobus intentione derivabatur, quæ in uno recta, in altero ſiniſtra & perverſa fuit. *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit.* Oculus autem, id eſt, finis uxoris Loth malitioſus erat. Unde Hugo Card. dictum Textum ita explicat: *Tenebroſum, id eſt, opus demeritorium erit.*

Matth. 6. v. 23.

Hug. Card. ibid.

4. Porrò in eodem Geneſis libro ſequens de Jacob Patriarcha legitur encomium: *Convocata omni domo ſua ait: Abjicite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt.* Moxque omnes prompte & punctualiter obedientes *Dederunt ei omnes Deos alienos quos habebant & aures quæ erant in auribus eorum; at ille infodit ea ſubter terebinthum.* Sed qualiter Jacob falſa illa ſimulachra ſepelire & abſcondere poterat, ſiquidem in Deuteronomio decretum exſtat cœleſte: *Maledictus homo qui facit ſculptile, & conflatile, abominationem Domino, ... ponetque illud in abſcondito.* Et nihilominus Jacob propter hoc factum, non modo non reprehenſus, ſed etiam à Scriptura Sacra commendatus fuit; reſpondet itaque Chyſoſtomus, dicens: *Abſcondit ea, & perdidit, ut ipſi erroris damna effugerent.* Ad finem igitur & intentionem dictæ legis in Deuteronomio promulgatæ recurramus oportet; Hæc itaque contra eos militat, qui falſa numina, timentes ne proditi caſtigarentur, abſcondebant, non vero qui eadem ut perpetuæ traderentur oblivioni, quemadmodum fecit Jacob, ſepelirent, ideoque S. Nilus ita diſcurrit in præſenti: *Contraria videntur abſcondere Deos in fictrinis & ponere idola in abſcondito: illud enim laudabile eſt, hoc vitioſum & exſecrandum, neque enim idem eſt in terra defodere in perpetuum; & in abſcondito ponere; nam quod in terra defoſſum eſt, & à ſenſu remotum tempore ipſo deletur etiam ex memoria; at quod in abſcondito poſitum eſt, eos fortaſſe, qui foris ſunt, latet, ſed cum ab eo qui poſuit aſſidue cernatur, memoriam ſui revocat & circumfert.*

Gen. 35. v. 2. & 4.

Cur Jacob punitus non fuerit infodiens idola in terra contra præceptum Dei.

Deut. 27. v. 15.

D. Chryſoſt. hom. 59. in Gen.

S. Nilus in Aſcet.

5. Authores de hac tractantes materia accommodam valde adducunt ſimilitudinem, dicentes: Chirurgus v. g. infirmo brachium ligat, venam ei aperit, ægrum ferit, ſanguinem elicit, membrum ſecat offenſum, præmiumque recipit, econtra vero aſſaſſinus brachium pauperi ligat peregrino, eumdem ferit, brachium abſcindit, & per juſtitiam publicam in mercedem ſuſpenditur; quæ igitur ejuſdem hujus actionis tanta eſt differentia? reſponſio in promptu eſt, Nam primus infirmi reſpicit ſanitatem, ſecundus mortem ſani. Quot Eccleſiæ Perſecutores vindex ferit divinæ juſtitiæ gladius, inque æternæ perditionis barathrum præcipitavit? & nihilominus licet de S. Paulo dicatur: *Saulus adhuc ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini &c.* tamen idem paulo poſt vas appellatur electionis, Doctor gentium, Apoſtolus & ſonora Spiritus Sancti tuba. Undenam tanta differentia? ſiquidem & hic implacabilis erat nominis Chriſtiani hoſtis? in eo ſane adimpletum mihi eſſe videtur, quod in Sapientia dicitur ſcilicet: *Juſtum deduxit per vias rectas & oſtendit illi regnum Dei.* Saulus itaque paulò ante bonam habuerat intentionem, non errabat per voluntatem, aut malitiam, ſed per intellectus errorem, ſiquidem Chriſtianos, ut gratiſſimum Deo præſtaret obſequium perſequebatur, ipſomet dicente: *Ignorans feci: Abundantius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum:* Nerones vero, Diocletiani, cunctique alii gentiles perſecutores falſorum numinum ſuorum cultum ſuſtinere volebant, ſuaſque manus propter politicam & rationem ſtatus in Chriſtianorum ſanguine cruentabant, credentes ſe per hoc tanto magis ſtabiliendos eſſe in ſubditorum dominio, populorumque pacem conſervaturos. Deus olim S. Eliæ Prophetæ dicebat: *Nonne vidiſti humiliatum Achab?* nec tamen hæc humiliatio, quæ in oculis mundi virtuoſa & meritoria reputabatur, ad placandum Deum idonea fuit.

Egregia ſimilitudo in hanc materiam accommoda.

Act. Apoſt. 9. v. 1.

Cur Saulus perſecutor fidelium, punitus non fuerit ſicut alii perſecutores.

Sap. 10. v. 10.

1. Tim. 1. v. 13.

Gal. 1. 14.

3. Reg. 21. v. 29.

6. Inter alias à S. Antonino circa rectitudinem intentionis præſcriptas obſervationes, hæc admodum notabilis videtur: *Qui cavent ſe à peccatis, inquit, vel bona aliqua faciunt, ut non flagellentur à Deo, & non alia intentione principaliter, parum vel nihil grati ſunt Deo, ſicut Achab Rex Iſraël, qui ex comminatione Eliæ humiliatus eſt exterius, deferendo ciſicium, & jejunando, ad evadendum pœnam ſibi comminatam.* In c. 6. 4. lib. Regum ſcribitur, quod Rex Samariæ per civitatem tranſiens duas viderit mulieres, quæ fame urgente de filiis ſuis manducandis inter ſe tractabant; jamque una illarum filio alterius in epulo fruita fuerat, quando altera filium ſuum induſtrie abſcondebat: *Quod cum audiſſet Rex, ſcidit veſtimenta ſua, viditque omnis populus cilicium, quo veſtitus erat ad carnem intrinſecus.* At vero num forte propterea vobis perſuadetis hanc pœnitentiam & auſteritatem Regis exteriorem Deo fuiſſe acceptam? minime: nam idem ſacer Textus immediate ſubjungit: *Et ait Rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi ſteterit caput Eliſæi filii Saphath ſuper ipſum hodie.* Ex quibus verbis ſatis conſtat, quod eodem tempore, quo circa carnem cilicio cinctus erat, virum digniſſimum, & ſanctiſſimum illius ſæculi in Iſraël, Eliſæum videlicet, horrendo homicidio trucidare ſtatuerat. *Ex abundantia cordis os loquitur. De corde exeunt ... homicidia &c.* Quis ſibi non perſuaſiſſet, quod Chriſtus Salvator noſter juſſu Pilati Herodi præſentatus ab eodem è manibus furioſi Hebræorum populi, qui contra ipſum conjuraverat, liberandus fuiſſet maxime cum Scriptura S. dicat: *Herodes autem viſo Jeſu gavisus eſt valde:* Ipſemet quoque Salvator paulo ante dixiſſet: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis, dico enim vobis quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis & non viderunt.* Et tamen non ſolum ab hoc Chriſti aſpectu nullam retulit utilitatem, aut profectum ſibi beneficium, verum etiam idem ei ceſſit in majorem ejus damnationem, nam *ſprevit illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba.* Quis autem veſtrum hujus mihi cauſam reddere poterit? cauſa hæc perſpicua ſatis ex Textu colligitur, nam finis quo Herodes motus fuit, vana ejus curioſitas fuiſſe noſcitur; *Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri: interrogabat autem eum multis ſermonibus.* Optime igitur S. Bonaventura ait: *Secundum diverſitatem concupiſcentiæ; ſive amoris, erit diverſitas intentionis: unde Bernardus ſuper Cantica ſermone 40. oſtendit: Quod ſi amans turpia appetit, etiam intentio turpis erit, & fœdans faciem animæ*

Rectitudo intentionis requiſitus ad operandum meritorie.

S. Anton. 1. p. tit. 4. c. 6. §. 1.

Patet in exemplo Regis Samariæ.

4. Reg. 6. v. 30.

Ibid. v. 31.

Matth. 12. v. 34.

Matth. 15. v. 19.

Et Herodis.

Luc. 23. 8.

Luc. 10. v. 23.

Luca. 23. v. 11.

Ibid. v. 8.

S. Bonav. de ſept. itiner. ætern. d. 3.

animæ vel ſpiritus, & ſi honeſta, etiam intentio honeſta erit.

Exod. 17. Num. 20. Cur Moyſes ſecunda vice à Deo petens aquam populo punitus fuerit.

7. Duos invenio Scripturæ locos, quorum unus eſt in Exodo c. 7. alter vero Numerorum cap. 20. in quibus Moyſes duabus vicibus quaſi iiſdem verbis populo ſitibundo aquam à Deo ſibi miniſtrari fecit, & tamen ſecunda vice à Deo punitus fuit non vero primo; quænam vero hujus differentiæ aſſignari poterit ratio? Dubium hoc ſolvit S. Auguſtinus ex illis verbis: *Et diſtinxit in labiis ſuis*, ſcilicet, quando ſecunda vice aquam poſtulavit; circa hæc enim verba idem hic S. Doctor ait: *Quod eſt diſtinxit? Dubitanter petram virga percuſſit, & ideo hoc miraculum diſtinxit à cæteris, in quibus non dubitaverat.* Etenim Deus cor & intentionem Moyſis penetrans, in eo latere novit hujus gratiæ recipiendæ diffidentiam; ſiquidem non quidem de omnipotentia divina; ſed de populi demeritis dubitavit, cujus porrò incredulitatis ſolus Deus conſcios eſſe poterat, qui *ſcrutans corda & renes.* B. Petrus Damianus in quodam opuſculo de controverſiis ſynodalibus ait: *Si ſola duntaxat exteriora perpendimus, invenimus ipſum Dominum Salvatorem, & dixiſſe quod prohibet, & aliter feciſſe quam jubet. Quiſquis ait: Dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis; & tamen ipſe reſurrectionis ſuæ die duobus de ſe dubitative loquentibus ait: O ſtulti, & tardi corde ad credendum. Dixerat etiam in monte diſcipulis: Si quis te percuſſerit in dextram maxillam, præbe illi & alteram: In paſſione vero poſitus, percutienti ſe in maxillam puero ſacerdotis, non modo non alteram præbuit, ſed inſuper dixit: Si male locutus ſum, exprobra de malo, ſin autem bene, cur me cædis? Et quomodo jam verum erit, quod de illo Lucas ait: Quia cœpit facere & docere, ſi quod docuit non implevit? ſed proculdubio intelligendum eſt, hoc eum præcepiſſe ad præparationem cordis, non ad oſtenſionem operis; quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cædi, qui pro hominum ſalute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma percuſſus juſſione Pontificis, ait: Percutiat te Deus paries dealbate, quod minus intelligenti videtur in verbo convitium, ſed in ſenſu Prophetico tenet oraculi Sacramentum. Paries enim dealbatus hypocriſis eſt, ſacerdotalem ſub hoc nomine præferens dignitatem, ſed occultans intrinſecus luteam malitiæ turpitudinem, nam quod humilitatis fuit mirabiliter cuſtodivit. Cum enim illi diceretur: Principi Sacerdotum maledicis? Reſpondit; neſcivi frater, quia Princeps eſſet ſacerdotum; ſcriptum eſt enim: Principem populi tui non maledices; ubi patenter oſtenditur, quanta illud tranquillitate dixiſſet, quod iratus intuliſſe videbatur. Quibus Scripturarum teſtimoniis quid aliud edocemur, niſi quia non juxta nuda verba ſemper debemus ſententias judicare, ſed quo animo, qua mentis intentione proferuntur inſpicere.*

S. Aug. in Pſ. 105.

Pſ. 7. 10.

B. Petr. Dam. opuſc. 4.

Secundum exteriora, videtur Christum aliter feciſſe, quam juſſerit faciendum

Quanti faciendo ſit recta intentio patet in duobus, latronibus, cum Chriſto crucifixis.

8. Permagni refert ſcite rectam formare intentionem, atque ex neceſſitate facere virtutem. Etenim ſimul cum Redemptore duo fuere crucifixi latrones, & quidem, ut credibile eſt, ob eadem ſcelera mortis condemnati; nec moriebantur pro amore Dei, neque pro veræ religionis Confeſſione, & tamen ſacri Doctores uni illorum, ſcilicet bono latroni, glorioſum Martyris titulum attribuerunt, Noſtiſne cauſam? nimirum bonus latro ex demeritis ſuis juſtam eſſe ſui condemnationem cognovit, inquiens: *Nos quidem juſte, nam digna factis recipimus*, ideoque ſupplicium cum patientia ſuſtinuit, ſuamque intentionem ad Deum direxit, ad cujus divinam juſtitiam & providentiam malefactores caſtigare pertinet; ideoque radio divinæ gratiæ tactus fuit, qui cor ejus penetravit, verique Dei quem adoravit, notitiam ſuggeſſit, unde ait: *Memento mei cum veneris in regnum tuum*, eumdemque innocentem declarando pro viribus defendit. *Crucem mutat paradiſo*, inquit S. Hieronymus, *& facit homicidii pænam martyrium.* Alter autem virtutem in doloribus ſuis intentionem facere vel noluit, vel ignoravit, Jure igitur merito in præſenti propoſito dicere poſſumus, quod S. Thomas à Villa Nova de Dæmonis Martyribus his verbis ſcriptum reliquit: *Quanta pro lucris, pro honoribus, pro deliciis tolerant? quantas patiuntur injurias? quantas ſuſtinet pœnas? Unde Pſalmographus horum bene conſcius clamat: Judica me Deus & diſcerne cauſam de gente non ſancta; ac ſi dicat: Nolo pœnam conſideres ſed cauſam, nolo quod patior attendas, ſed propter quem patior, acerbiora enim iſti pro mundo ſuſtinent, quam ego pro te ſuſtineam; neque me magnitudo laboris, ſed laborandi cauſa commendat.* Richardus de S. Victore de ſtatu interioris hominis diſſerens ait: *Quod eſt corpus ſine anima, hoc eſt opus ſine intentione bona.* Didacus Stella hiſtoriam adducens Moyſis contra Amalech ita ſcribit: *Sicut Moyſes, cum levabat manus, conſequebatur victoriam Iſrael contra Amalech, ſic cum bona opera noſtra, quæ per manus ſignificantur, levamus, & dirigimus in Deum, victoriam de mundo, Diabolo, & carne reportamus. Si autem eas in terrena direxerimus, laudem humanam captantes, & inanis gloriæ deſiderio flagrantes, ab inimicis ſuperabimur; Nam qui appetitu humanæ gloriæ ducuntur, & laudes hominum quærunt, in Deum opera non dirigunt: ideo Chriſtus in omnibus ſuis actionibus oculos levabat in cælum, inſinuare volens ut in omnibus noſtris operibus intentionem elevemus in Deum.* Sanctus Bonaventura eidem capitulo hunc titulum præfixit: *Per quæ ſigna recta & ſimplex intentio cognoſcatur:* In eo vero inter alia rectæ intentionis ſigna hoc primo loco poſuit: *Primum ſignum eſt*, inquit, *humanæ laudis deteſtatio & Dei glorificatio.*

Luc. 23. v. 40.

Ibid. v. 42.

S. Hier. Ep. 3. ad Paul.

S. Thom. à Villa nova ſerm. de uno Mart.

Rich. de S. Vict. c. 7. l. de interiori ſtatu hominis.

Did. Stell. in cap. 11. Luc.

S. Bonav. lib. deſt. 4.

TRA-

TRACTATUS XXXVIII. DE INVIDIA.

CONTINET DISCURSUS XIX.

DISCURSUS I. Traditur etymologia invidiæ, variæque ejus diſtinctiones eademque radix omnium malorum, pernitioſiſſimumque & peſſimum vitium eſſe oſtenditur.

II. Invidia in anima hominis omnia diſperdit opera bona; eſt genuinus ſuperbiæ partus, ſodales vero illius ſunt ira & odium, quæ ad homicidium uſque & quodvis aliud peſſimum malum prorumpunt.

III. Vitium hoc leges naturæ violare pro nihilo ducit, ideoque invidus contra proximos ſanguine junctos armare ſe ſatagit.

IV. Licet invidus per vitium hoc vitam ſibi abbreviet, attamen cum diſpendio propriæ ſalutis & boni publici, benefactori ſuo malum machinari non curat.

V. Invidia Judæorum contra Chriſtum, cujus varias perſecuti ſunt actiones, ſemper obſtinatiſſima fuit.

VI. Invidus Deo opponitur, & ideo procul ab eo recedit Deus, eumque in abominatione habet, ſuasque illi gratias ſubtrahit.

VII. Invidia certum eſt reprobationis ſignum, quod cælum nobis claudit & infernum aperit.

VIII. Livor primum fuit peccatum, primusque partus Dæmonis; qui proinde in invido tamquam imitatore ſuo imo ipſomet Dæmone pejore libenter nidificat.

IX. Invidia opponitur charitati, eſtque cum hujus effectibus incompatibilis.

X. Invidia propria eſt hominum vilium & puſillanimum, eſtque macula ignominioſa hominis; variæ quoque adducuntur contra invidos animalium abjectorum & fœtidorum ſimilitudines.

XI. Detractio invidiæ partus eſſe oſtenditur, quæ bonam alterius famam dilacerat & diminuit.

XII. Varia conſiderantur invidis à Deo inflicta ſupplicia, utpote quorum peccata calamitatum exterminiorum publicorum ſæpe cauſa exiſtunt.

XIII. De malitia invidi qui ex alienis bonis contriſtatus malum ſibi inde accerſit.

XIV. Invidia tormentum & pœna eſt invido, eumdem ob alterius felicitatem cruciaus & inquietum efficiens.

XV. Sæpe Deus eorum qui aliorum invidia exagitantur, felicitates adauget, ut tanto magis invidum torqueat & caſtiget.

XVI. Invidiam etiam viros ſpirituales ſæpe infeſtare, ac proinde magna cum circumſpectione fugiendam eſſe oſtenditur.

XVII. Variæ adducuntur rationes ob quas invidia morbus ſine remedio eſſe oſtenditur.

XVIII. Invidus inexcuſabilis eſt, ſiquidem ſibimetipſi omnium malorum eſt artifex, ſine ulla ſpe alicujus boni, voluntarie vitam ducens inquietam & miſerabilem.

XIX. Remedia contra invidiam ſunt charitas, bonorum æternorum, & vanitatis mundanæ conſideratio; contemptus ſui ipſius, imitatio creaturarum, quæ ſibi mutuo opem præſtant, nec non membrorum corporis humani, quorum quodlibet ſuo contentum eſt officio nec aliud ambit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Etymologia variaque invidiæ definitiones adducuntur, quæ etiam radix omnium malorum, pernitioſiſſimumque & peſſimum vitium eſſe oſtenditur.

THEMA.

Memento quoniam malus eſt oculus nequam; nequius oculo quid creatum eſt? Eccli. 31. v. 14.

1. QUemadmodum inter animæ potentias primum & nobiliorem locum, intellectus obtinet, ita inter ſenſus exteriores nomen intellectus corporalis, merito ſibi oculus vendicat, Cur igitur Eccleſiaſticus infami hoc & probroſo nomine oculum appellat, inquiens: *Nequius oculo, quid creatum eſt?* Promptam ad hoc reſponſionem verba ſubminiſtrant ſequentia, in quibus de invidia mentio fit, quam idem paulo ante cap. 14. in oculo livido nobis exhibuit, dum ait: *Nequam eſt oculus lividi*; quare enim ſupremus artifex nobili valdeque venuſto huic organo & inſtrumento nos honorare voluit? nimirum ut juxta Sapientem: *Oculi tui recta videant*; oculus vero invidi obliquus & diſtortus eſt; unde veraciter de eo dici poteſt: *Malus eſt oculus nequam.* Porro vitii hujus Etymologiam S. Bonaventura his verbis exponit: *Dicitur invidia à non videndo, quia non poteſt videre bona aliorum.* Et Seneca inquit: *Humanus oculus caligat in aliena luce*, quanto namque alienæ felicitatis lux magis coruſcat, tanto invidi oculus caliginoſior, lividiorque evadit. Quin & Sanctus Bernardinus ejuſdem invidiæ etymon ſimile adducens, inquit: *Dicitur invidia à non videndo, quia non poteſt videre aliorum bona: unde invidere quaſi non poſſe videre: nam odium boni, quod latet in corde, etiam inadvertenter monſtratur in facie: Proinde Seneca ait; Quidquid mente fugimus, ingeſta oculis vix videmus,*

Oculi invidi, obliqui ſunt & diſtorti.

Eccli. 14. v. 8.

Prov. 4. v. 25.

Invidia dicitur à non videndo.

S. Bonav. l. 3. c. 16. compen. Theol. verit. Sen. Ep. 51.

S. Bern. T. 3. ſer. de exercitu malig. ſpir. art. 3. c. 2.

2. Ab Etymologia ad varias, quibus Interpretes ſacri invidiam circumſcripſerunt digrediamur definitiones; Et in primis quidem ſanctus Bonaventura aliquorum coacervat opiniones, dicens: *Definitur autem ſic invidia à ſancto Auguſtino: Invidia eſt odium felicitatis alienæ; à Remigio ſic: Invidia eſt dolor de alieno bono; a Damaſceno: Invidia eſt triſtitia de alienis bonis, à Philoſopho: Invidia eſt triſtitia in apparenti felicitate alicujus inimicorum. Item aliter: Invidia eſt diſſenſio ab alieno bono exiſtimato diminuere proprium.* Doctor autem Angelicus definitionem ſancti Joannis Damaſceni adducens eam his, ſuis explicat verbis: *Dicendum quod objectum triſtitiæ eſt malum proprium. Contingit autem id quod eſt alienum bonum* appre-

Variæ definitiones invidiæ.

S. Bonav. centiloq. p. 1. ſect. 19.

S. Thom. 2. 2. q. 36. art. 1.

apprehendi ut malum proprium, & ſecundum hoc de bono alieno poteſt eſſe triſtitia; ſed hoc contingit dupliciter. Uno modo quando quis triſtatur de bono alicujus, in quantum imminet ſibi ex hoc periculum, alicujus nocumenti; Sicut cum homo triſtatur de exaltatione inimici ſui, timens ne eum lędat; & talis triſtitia non eſt invidia ſed magis timoris affectus, ut Philoſophus dicit 2. Rhetor. Alio modo bonum alterius æſtimatur, ut malum proprium, in quantum eſt diminutivum propriæ gloriæ vel excellentiæ, & hoc modo de bono alterius triſtatur invidia: Et poſtquam in Articulo ſequenti authoritati Philoſophi innixus, bujus de bono alieno triſtitiæ malitiam oſtendiſſet, hanc ejuſdem ſubdit rationem, inquiens; *Quia dolet de eo, de quo eſt gaudendum, ſcilicet de bono proximi.* Sanctus autem Antoninus apprehenſionem quæ invidum triſtitiæ

S. Anton. 2. p. tit. 8. c. 1.

de alieno bono involvit, declarat, dum ait: *Videtur ſibi quod ex hoc, quod aliquis excedit eum in bonis, vel æquiparatur: ipſe non ſit in tanta reputatione apud homines; Sicut ſi ſolus ille illa bona haberet ſupra omnes, & inde triſtatur.*

Invidia eſt peſtiferum venenum.

3. *Nequius oculo quid creatum eſt?* Plurimi ſacræ Scripturæ Textus, nec pauciora Sanctorum teſtimonia invidiam, prout in horum Diſcurſuum progreſſu videbimus, venenum aſſerunt eſſe peſtiferum; imo ſicut Baſiliſcus omnium ſerpentium eſt peſtilentiſſimus, ita & invidia inter omnia vitia ſcelus eſt maxime pernitioſum atque execrabile, ita ut ſanctus Bernardus dicere non dubitarit:

S. Bern. ſer. 13. ſuper. Pſ. Qui habit.

Naſſe cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum faſcinantem? invidiam cogitato. Quid vero invidere niſi malum videre eſt? Nemo alterius bonum invido aſpiciat oculo. Baſiliſcus venenum in oculo portat, ſuoque inficit, mortemque infert irreparabilem ſolo obtutu. *Baſiliſcus venenum in oculo gerit,* inquit dictus mellifluus; *peſſimum animal, & præ omnibus execrabile;*

Comparatur Baſiliſc. Gen. 3. 1. Sap. 2. 24.

4. Serpens qui Evam convenit, nomine generico à Moyſe ſerpens appellatur: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ;* Hunc autem Baſiliſcum fuiſſe, veriſimile eſt, quia *invidia Diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Unde ſanctus Bernardus ait:

S. Bern. ib.

Si non eſſet ille Baſiliſcus, numquam per ejus invidiam mors intraſſet in orbem terrarum. Invidia namque Dæmonem ad præcipitandos Protoparentes noſtros extimulavit; quæ eadem paſſio & hos, dum in ſcientia & eſſentia inferiores proprio Creatore haberi nollent, ut manum ad pomum extenderent, induxit, credentes, ita ſe divinitatem & ſapientiam Dei participaturos, cujus vitii progreſſum ſanctus Antoninus diſcutiens, inquit:

S. Antonin. ibid. c. 2. Omnes errores, ignorantiæ & pœnalitates prodierunt ex invidia.

Omnes errores hominum proceſſerunt ex primo errore primorum parentum, quem ſeminavit Diabolus ex invidia; unde dicitur Sap. 2. *Deus creavit hominem inexterminabilem, qui ſcilicet non potuiſſet errore decipi, vel corpore deficere, ſi obediſſet; invidia autem Diaboli mors, ſcilicet animæ & corporis, introivit in orbem terrarum, nam ex invidia ſua, ut hominem dejiceret, errorem & falſitatem propoſuit. dicens. Nequaquam moriemini; Ecce falſitas; ſcit enim Deus &c. quaſi dicat: Ex invidia Deus hoc prohibuit, ne efficiamini ei ſimiles in ſcientia: Ecce error; ſicque exinde errores in mundo multiplicati ſunt,* omnes enim errores, ignorantiæ, omneque peccatum, nulla non miſeria & pœnalitas, invidiæ effectus ſunt, quo proinde à ſacris Doctoribus omnium malorum radix merito appellatur, dicente inter alios S. Zenone in ſerm. *de livore, & invidia:*

S. Zeno ſer. de livore & invidia.

Omnia mala ex radice naſcuntur invidiæ, & hoc uno tamquam validiſſimo mucrone uſus ab initio mundi uſque ad conſummationem ejus, Diabolus omnes pene animas trucidavit. Cujus ejuſdem vitii malignitatem perſtringens S. Cyprianus eamdem illi tribuit verbis ſequentibus nomenclaturam:

S. Cypr. de zelo & livore.

Radix eſt malorum omnium, fons cladium, ſeminarium delictorum, materia culparum.

Mors prodiit ex invidia. D. Chryſoſt. hom. 41. in Matth.

4. Et in primis quidem, quis mortem, quæ *terribilium omnium ultimum* appellatur, parturiit, niſi invidia? *Invidia,* inquit S. Chryſoſtomus, *prima hominis cædes apparuit.* Ita reprobus Cain propter invidiam primus omnium falcem agitavit lethalem, innocentis Abelis ſpargens ſanguinem; *Invidia ſanguine hominis terra primo maculata eſt.* S. Cyprianus autem pernitioſas aliquot peſſimæ hujus radicis recenſet propagines, dum ait;

S. Cypr. ib.

Hinc Dominicæ pacis vinculum rumpitur, hinc fraterna charitas violatur, hinc adulteratur veritas, unitas ſcinditur. ad Hæreſes atque ad Schiſmata proſilitur: dum obtrectatur ſacerdotibus, dum Epiſcopis invidetur: dum quis, aut queritur, non ſe potius ordinatum, aut dedignatur alterum ferre præpoſitum; Quam veritatem Apoſtolus confirmat, quando de illorum, qui ante Salvatoris adventum vivebant, ſtatu tractans, eos in effrenatum appetituum prædam ceſſiſſe his verbis affirmat:

Tit. 3. v. 3.

Eramus enim aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Unde autem tanta proceſſerit malitia, cujuſcumque alterius vitii noverca, clare deducitur ex Apoſtolicorum connexione verborum, quibus dicitur: *In malitia & invidia agentes.*

2. Cor. 12. v. 20. Recenſentur mala ex invidia pullulantia.

5. Idem Apoſtolus ad Corinthios ita ſcripſiſſe legitur: *Timeo, ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos, & ego inveniar à vobis; qualem non vultis, ne forte contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos.* Sed undenam ortum fuiſſe putatis tam multiplicem Corinthiorum defectum? Reſpondet D. Chryſoſtomus:

D. Chryſ. h. 28. ibid.

Hæc omnia ex invidia oriebantur, nimirum, calumnia, accuſationes, diſſidia, ſiquidem invidia, velut pernitioſa quædam radix, iracundiam, accuſationem, arrogantiam, atque alia omnia pariebat; Et in alia ſuper ſancti Joannis Evangelium idem ſanctus Doctor inquit:

D. Chryſ. h. 63. in Joan.

Gravis quidam affectus eſt invidia: Hic orbem terrarum innumeris implevit malis. Et paulo poſt hanc notatu digniſſimam ad deteſtandum pro viribus noſtris hoc vitium, ſubinfert ſententiam, dicens: *Quodcumque videris malum ab invidia provenit.* Cui ſimillimam ſtatuit dictionem ſanctus Thomas de Villa Nova, inquiens:

S. Thom. à Vill. ſer. 6. poſt. Dom. Paſſ.

Infinita mala fecit invidia, Deus nos liberet à tam malo vitio. Sanctus Bernardinus Senenſis ob oculos nobis ponit caput Dæmoniacæ phalangis, ſcilicet invidiam, qua nos per innumera ab eadem procedentia infeſtat:

S. Bern. ib. Quinque filiæ invidiæ.

Hic ſpiritus cum exercitu ſuo exagitat atque impellit animas ad quinque invidiæ filias, videlicet ad odium, ut invicem homines velint ſibi malum, & nolint bonum, ad exultationem in proximorum adverſis; ad afflictionem in proximorum proſperis; ad ſuſurrationem latentem: ad detractionem patientem: ad tantam enim contrarietatem hic ſpiritus nequam ſeducit ſuos ſequaces, ut ita Deo adverſarii ſint: ut ſicut Deus tam bonus eſt; quod etiam de malis elicit bonum, ſic econverſa iſti tam mali ſunt, quod de bonis eliciunt malum: Et ſicut bonis etiam mala cooperantur in bonum, ita invidis omnia bona cooperantur in malum.

Amos 1. 12. Alb. Mag.

6. Albertus Magnus illum Amos Textum: *Mittam ignem in Theman, & devorabit ædes Boſra,* ita ad-

pta-

Alia invidiæ gemina.

præſens pariter exponit propoſitum, dicens: *Iſta pars ſpiritualiter exponitur de invidis, quorum tria & quatuor ſcelera ſunt: Primum quidem parvitas cordis, omnia enim parva reputat, quæ habet, quamdiu alium videt in proſperis.* Job. 5. *Parvulum occidit invidia.* Unde Eſther 3. *Aman, qui iniquus interpretatus, cum omnia haberet, nihil reputavit, quia vidit Mardochæum ſedentem ante fores palatii. Secundum eſt triſtitia de bono alterius: Torquetur enim invidus in bonis proximi Tertium, eſt machinatio continua.* Proverb. 6. *Corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat. Iſti ſunt tres ſpiritus.* Apoc. 16. *Vide de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore Pſeudoprophetæ exire ſpiritus tres immundos in modum ranarum, ſunt enim ſpiritus Dæmoniorum Quartum eſt pertinax fratris impugnatio, qua ſcilicet ſine ſcelere fratres impugnant.*

Continuatur eadem materia.

7. Sanctus Gregorius Nyſſenus de heroicis Moyſis actionibus, quæ alios ad livorem extimularunt, ex propoſito tractans, ſe continere nequit, quia vitium hoc deteſtabile vehementi hac perſtringat invectiva: *Poſt illos aſcenſus mirabiles, poſt glorioſas viſiones, poſt inaudita miracula, invidia malorum Princeps, mortis mater, prima peccati janua, vitiorum radix, doloris initium, calamitatis parens, inobedientiæ cauſa, ignominiæ principium.* Unde nec immerito Rupertus Abbas invidiæ per Antonomaſiam malitiæ titulum competere opinatur, dicens: *Hæc fuit iniquitas Ephraim, & hæc malitia Samariæ, quia videlicet Jeroboam de tribu Ephraim malum hoc iniquè geſſit. Et Samaria, per quam totum regnum ejus intelligitur, (fuit enim metropolis decem tribuum) hoc ipſum malitiosè ſuſcepit, ſcilicet invidendo domui David, invidendo & dedignando tribui Juda, quod ſibi tantum ex illa tribu Reges deberent eſſe deſtinati;* Poſtquam vero diviſionem hanc ex invidia proceſſiſſe oſtendiſſet, ſubjungit inquiens: *Ex dictis & factis hujuſcemodi palam datur intelligi, quanam illa fuerit malitia Samariæ, de qua nunc loquitur hic, quia nimirum ſciſſura illius cauſa fuit invidentia, quæ veraciter malitia dici poteſt, quia cuncta malitioſarum machinamenta cogitationum parit.* Id quod ex celebri illo Vicarii Chriſti, ſcilicet ſancti Petri probatur aſſerto, quo primos Christianos ita exhortatur: *Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes detractiones.* Omnia namque vitia, ut dicemus, tributum invidiæ pendunt, quæ genericum malitiæ uſurpat titulum, quia ut ſanctus Gregorius in Tractatu de Invidia ſcribit: *Quamvis per omne vitium, quod perpetratur, humano cordi antiqui hoſtis virus infunditur: In hac tamen nequitia, tota ſua viſcera ſerpens concutit, & imprimendæ malitiæ peſtem movet.*

S. Greg. Nyſſ. l. de vita Moſ.

Rup. Abb. l. 3. in Opuſ. cap. 8.

Ex invidia proceſſit diviſio Regni Iſraëlitici.

1. Petr. 2. v. 1.

Invidia opponitur omni bono.

8. *Nequint oculo quid crearum eſt?* Sanctus Bonaventura hanc contra invidiam ſtatuit concluſionem: *Spoliat hominem omni bono, & cauſa, quia odit, & impugnat omne bonum. Alia vitia opponuntur uni virtuti, ut ſuperbia humilitati, luxuria caſtitati, avaritia largitati, & ſic de aliis: Invidia vero opponitur omni bono.* & quidem quis execrabiliſſimum monſtrum, peccatum inquam, Deo, Angelis, hominibusque deteſtabile parturiit, præterquam invidia? illud cælum ſpoliavit, infernique aperuit abyſſum: Invidia in Empyreo Angelos mutavit in Diabolos; invidia omnium prima contra Deum ſe armavit, ipſumque offendit mortaliter; invidiæ autem pater alius non eſt niſi Lucifer. Hinc S. Zeno inquit: *Quid hoc morbo terrius? quid humanæ vitæ pernitioſius? quid tam naturæ inimicum? quid tam Deo ipſi adverſum? Nec mirum*

S. Bonav. in diæta ſalutis tit. 1. c. 4.

Invidiæ, deteſtabiliſſimi monſtri, deteſtabil. genimina.

S. Zeno ib.

nam & ipſum malitiæ Principem Diabolum adverſus humanum genus nihil aliud, quam invidiæ morbus accendit; per hanc namque ſtimulatus etiam Deo auſus eſt repugnare: Etenim adverſus Deum indignans, pro his donis quæ homini conceſſerat, quoniam in ipſum Deum nihil poterat homini quem diligebat, pernitiem mortemque molitus eſt. Contra hoc quoque monſtrum S. Joannes Damaſcenus ex S. Baſilio ita ſcribit: *Invidia nullus exitioſior affectus in hominum animis innaſci poteſt.* Idem vero S. Baſilius Magnus in hom. quadam de invidia inquit: *Quid hoc morbo pernitioſius eſſe poſſit? corruptela vitæ, pernities naturæ, inimicitia eorum, quæ nobis à Deo data ſunt, contrarietas adverſus Deum.* Imo invidiæ malignitatem humanus ſufficienter comprehendere nequit intellectus, nec verba exprimere poſſunt, teſte S. Proſpero dicente: *Quis facile poteſt, quale ſit hoc malum, verbis exprimere, quo invidus odio hominis proſequitur divinum munus in homine, cum potius amari homo debeat, etiam pro ſui meriti ſanctitate?* unde invidia vitium eſt omnium peſſimum, dicente S. Chryſologo: *Invidia omnibus malis pejer. Invidia delictorum venenum, criminum virus, peccatorum mater, origo vitiorum* Qui idem Doctor aureo calamo ſuo in alio quodam ſermone in ejusdem deteſtationem inquit: *Invidia malum vetuſtum prima labes antiquum virus, ſeculorum venenum* D Chryſoſt. vitium hoc in ſerpente ſymbolicè adumbrans, quærit: *Cuinam hujuſmodi animum contuleris? cui viperæ? cui ſerpenti? hoc certe animo neque deterius, neque ſceleratius quidquam.*

S. Jo. Dam. l. 3. Paral. c. 110.

S. Baſil. ho. de Invid.

S. Proſp. l. 3. de vita contempl. c. 5.

S. Chryſol. ſerm. 48.

Id ſerm. 4.

D. Chryſoſt. hom. 7. ad Rom.

9. Fratres illi, qui Joſephum germanum ſuum ex invidiæ motivo vendiderant, Jacob Patri ſuo illum à fera quadam dilaniatum fuiſſe perſuadere volentes, dixerunt: *Fera peſſima comedit eum*; at vero nulla unquam fera innocentem hunc juvenem dentibus vel unguibus aggredi præſumpſit, ſed ſola invidia, de qua D. Chryſ. de invido diſſerens ita ſcribit: *Omnium peſſima atque ſceleſtiſſima paſſione vexatur.* Et paulò ante in eadem hom. pariter dixerat: *Tale certe malum invidia eſt, qua nulla unquam malignitas pejor invenitur.* Sacer Chroniſta Joſephum fratres ſuos apud Jacob Patrem de crimine peſſimo accuſaſſe dicit: *Accuſavit fratres ſuos apud Patrem de crimine peſſimo.* Hoc vero crimen nonnulli murmurationem fuiſſe aſſerunt, qua Patri obtrectabant ob ſpecialem quo Joſephum proſequebatur affectum: alii vero per crimen illud peſſimum vitium nefandum intelligunt: At vero ſacer textus immediate ſubjungit: *Iſraël autem diligebat Joſeph ſuper omnes filios, eo quod in ſenectute genuiſſet eum, fecitque ei tunicam polymitam, Videntes... quod à Patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui.* Ex quibus verbis clarè deduci poſſe videtur, quod eos apud Patrem de invidia & odio accuſarit, quo ipſum proſequebantur; Hunc igitur livorem Spir. Sancti crimen peſſimum appellat, & merito; quod ſi enim peccatum Sodomiticum vitium peſſimum appellari meretur, majori certe jure invidia hoc nomine indigitari meretur; tametſi enim, ut S. Thomas probat, omnia delicta naturæ adverſentur, dicente Sancto Auguſt. *Omne vitium eo ipſo quod vitium eſt, contra naturam eſt*, id tamen de invidia, quam maximè verificatur, utpote quæ, ut diximus, radix & origo eſt omnium vitiorum & conſequenter plus cæteris omnibus naturæ contrariatur, omnem ejus legem violando, Hæc igitur *devorat hominem ſicut fera*, ut S. Bonaventura ſcribit,

& ideo bene dicunt: *Fera peſſima comedit eum, beſtia devoravit Joſeph.*

Invidia fera peſſima fuit, quæ devoraſſe dicebatur Joſeph.

Gen. 37. 33.

D Chryſoſt. hom. 41. in Matth.

Gen. 37. 2.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 4.

S. Tho. 1. 2. q. 71. art. 2.

S. Aug. l. 3. de lib. arb.

S. Bonav. in c. 6. Sap.

Gen. 37. 33.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Invidia in anima hominis omnia diſperdit opera bona; eſt genuinus ſuperbiæ partus; ſodales vero illius ſunt ira & odium, quæ ad homicidium uſque, & quodvis aliud peſſimum malum prorumpunt.

THEMA.

Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium invidia. Prov. 14. v. 30.

Beda ibid.
Malignitas invidiæ inficit omnia opera virtuoſa.

1. EX hac Sapientis ſententia peſtifera invidiæ malignitas deducitur, quæ omnia opera virtuoſa & perfecta animæ inficit, & ad nihilum reducit: *Per carnem infirma quædam, ac tenera*, inquit V. Beda, *per oſſa fortia acta ſignantur. Bene ergo dicitur: Vita carnium ſanitas cordis, quia ſi mentis innocentia cuſtoditur, & ſi quæ fortis infirma ſunt, quandoque roborantur. Et recte ſubditur: Putredo oſſium invidia, quia per livoris vitium, ante Dei oculos pereunt, ea quæ humanis oculis fortia videntur. Oſſa quidem per invidiam putreſcere, eſt quædam etiam robuſta deperire.* Quæ eadem verba etiam in S. Gregorio reperimus expreſſa.

S.Greg. l.5. mor. c. ult.
Peſtifero veneno invidiæ infectus amittit vitam gratiæ.
D.Chryſ. T.6. Eclog. de invid.

2. Si quis quantumcumque robuſtæ vigoroſæque complexionis, veneno inficeretur: evidens mortis certo certius incurreret diſcrimen; ita quoque quantumcumque ſanctus quis ſit, & perfectus, ſi peſtifero invidiæ veneno ſe contaminari permittit, vitam amittet gratiæ, jacturam faciet virtutum omnium, operum bonorum cujuſcumque doni & gratiæ cæleſtis, dicente D. Chryſoſtomo: *Sive ſigna quis faciat, ſive virginitatem, ſive jejunium, ſive humi dormitionem oſtenderit, ac per ejuſmodi virtutem ad Angelos uſque pervenerit; invidiæ vero ſubjectus ſit affectui, omnibus eſt execrabilior.* Quia ſicut tinea pannos granumque corrumpit, & rodit electius, ita invidia meliora animæ abſumit merita, dicente S. Auguſtino: *Invidia eſt illa peſſima tinea, quæ purpuramenta virtutum demolitur; ærugo, quæ theſaurum ſapientiæ deprædatur; bruchus, qui terrarum virentia comburit; quia quidquid boni operis vireſcit in homine, pene peſtis invidiæ perdit.* Et paulò ante in eodem ſermone idem Sanctus præmiſerat dicens: *Invidia omnes virtutes concremat, omnia bona diſſipat, omnia mala generat.* Et S. Baſilius de eodem vitio tractans ait: *Fugiamus hoc vitium intolerabile, impedimentum pietatis.*

S. Auguſt. ſerm 18. ad Fratr.
S. Baſil. h. de invid.

S.Greg. l.5. Mor. c.31.
Contaminat animam invidia.

3. S. Gregorius citatis Sapientis verbis innixus in hoc idem invehitur vitium, dicens: *Invidia cum mentem labefecerit, cuncta quæ invenerit bene geſta, conſumit:* unde bene per Salomonem dicitur: *Vita carnium ſanitas cordis &c.* Quando enim cor infectum eſt, omnes ſpiritus vitales, totus vigor vireſque humanæ deficiunt; invidia autem ipſiſſima illa peſtis eſt, quæ animam contaminat, quia ſcilicet inutilia & omni exuta merito noſtra efficit opera quantumcunque virtuoſa illa fuerint. Hinc S. Bern. ait: *Invidia cuncta germina virtutum concremat, cuncta bona peſtifero ardore devorat.* Et Bellov. inquit: *Invidia bonis omnibus ſpoliat.* Qui Author S. Greg. ſententiam ſecutus, ſuum ita aſſertum conſequenter probat: *Sicut enim homo ex charitate meretur in omnibus ſuis, & aliorum operibus in ſuis operando, in aliorum complacendo vel congaudendo: ita invidus in omnibus demeretur.*

S. Bern. ſer.34. de modo bene moriendi.
Bellov. ſpec. mor. l. 3 part. 4. diſt. 1.

4. *Putredo oſſium invidia.* Putredo omnium maxime mortifera eſt ſuperbia dicente Eccleſiaſtico: *Initium omnis peccati eſt ſuperbia;* Aſt certiſſimum eſt invidiam ejuſdem eſſe partum, prout S. Auguſt. in hæc atteſtatur verba: *Servo Dei, cui ſubrepſerit ſuperbia, continuo ibi eſt & invidia; non poteſt ſuperbus eſſe non invidus, invidia filia eſt ſuperbiæ; ſed iſta mater neſcit eſſe ſterilis, ubi fuerit, continuo parit.* Superbia generat invidiam, & invidia plurima alia vitia, prout in materiæ hujus progreſſu patebit. Hinc Venerabilis Beda ſuper illa Geneſeos verba (*Serpens erat callidior &c.*) ita diſcurrit: *Nonnulli dicunt, ipſum Diabolum fuiſſe lapſum à ſupernis ſedibus, quod inviderit homini facto ad imaginem Dei. Porro autem invidia ſequitur ſuperbiam, non præcedit, non enim cauſa ſuperbiendi eſt invidia, ſed cauſa invidendi ſuperbia. Cum igitur ſuperbia ſit amor excellentiæ propriæ, invidia vero ſit odium felicitatis alienæ, unde naſcatur, ſatis in promptu eſt. Amando enim quiſque excellentiam ſuam, vel paribus invidet, quod ei coæquentur; vel ſuperioribus, quod eis non coæquetur. Superbiendo igitur invidus, non invidendo quiſque ſuperbus eſt.*

Eccli.10. 15.
Invidia eſt partus ſuperbiæ.
S. Auguſt. ſerm. 53. de verb. Dom. c.5.
Gen. 3. v. 1. Beda Tom. 8. q. ſuper Gen.

5. Sanctus Proſper invidorum alienas felicitates in proprium ex mera ſuperbia ſupplicium convertentium ſtultitiam inſinuat, dicens: *Invidus certe qui alienum bonum, ſuum facit invidendo ſupplicium, nulla videtur ad invidendum concupiſcentia provocari, ſed tantum ſuperbiæ morbo vexari, ſed ſi animi ejus peſtem, qua præcipitatur incenſus, ſubtiliter alteque rimemini, invenietis eum, & perdiſionis ejus cupidum, cui cupit interitum, & ſuperbiæ malo teneri, quo ſibi jugiter ingemiſcit meliorem, cui invidet, anteferri.* Quam theſin S. Antoninus quadam Tullii ſententia in hæc verba confirmare nititur: *Tullius in Tuſcul. quæſt. ait: Invidentia eſt ægritudo ſuſcepta propter alterius res ſecundas, ſcilicet quæ etſi nihil noceant invidenti, tamen quia ſibi videtur, quod noceant, & diminuant ſui gloriam & reputationem, ideo appetit eum illis bonis privari; & ſi hoc non eveniat, magis triſtatur.* Qui idem Sanctus originem invidiæ paulo ante manifeſtarat, aſſerens, eam natales ſuos à vana gloria, quæ & ipſa ſuperbiæ eſt filia, certiſſimè trahere. Ideoque ita diſcurrit: *Invidia communius habet ortum ex vanagloria, unde Apoſtolus ad Gal. 6. non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes; prius ponit inanem gloriam, deinde invidiam, quia cauſa debet præcedere ſuum effectum.* Superbia enim omnes antecedere affectat, ſibique ſubjici æquales, atque ideo alieno contriſtatur honore & proſperitate, quodque notatu dignum, maxime inter ejuſdem conditionis & profeſſionis homines regnare ſolet, dicente S. Thoma: *Quia invidia eſt de gloria alterius, in quantum diminuit gloriam, quam quis appetit, conſequens eſt, ut ad illos tantùm invidia habeatur, quibus homo vult ſe æquare, vel præferre in gloria. Hoc autem non eſt reſpectu multum à ſe diſtantium; nullus enim niſi inſanus ſtudet ſe æquare, vel præferre in gloria his, qui ſunt multo eo majores, puta plebeius homo Regi, vel etiam Rex plebeio, quem multum excedit, & ideo his, qui multum diſtant, vel loco, vel tempore, vel ſtatu homo non invidet, ſed his qui ſunt propinqui, quibus ſe nititur æquare vel præferre.* Quin & B. Laurentius Juſtinianus faſtum invidiæ matrem eſſe docet, dum ait: *Invidia habet matrem ſuam ſuperbiam, ſuffoca matrem, & non erit filia.* Qui humilis eſt, bono alterius invidere neſcit, neque proximo ſuperior evadere geſtit.

S. Proſper de vita contempl. l. 3. c. 5.
Invidi ex mera ſuperbia, aliorum felicitates in proprium convertunt ſupplicium.
S. Anton. p. 2. tit. 8. c. 2. §. 2.
Invidia naſcitur à vana gloria.
S. Anton. ib. c. 1. §. 2.
S. Thom. 2. 2. q. 36. art. 1.
B. Laur. Juſt. de lig. vitæ c. 17.

6. V. Beda ad idem intentum, ita ſermocinatur: *Prior eſt in vitiis ſuperbia, deinde invidia, non enim invidia peperit ſuperbiam, ſed ſuperbia peperit invidiam. Non enim invidet niſi amor excellentiæ; amor excellentiæ ſuperbia vocatur. Cum ergo in ordine prior ſit ſuperbia, ſequatur autem invidia, Apoſtolus in laudibus charitatis noluit dicere prius: Non inflatur, & poſtea*

V. Beda To. 5. in 1. Cor. 13.

non

non æmulatur, ſed prius dixit: non æmulatur; poſtea: non inflatur. Quare hoc? quia cum dixiſſet non æmulatur, quaſi quæſiturus eras cauſam, quare non æmulatur, ſubdidit: Non inflatur. Et tandem S. Auguſtinus alibi eidem ſubſcribens ſententiæ invidiam ſuperbiæ filiam eſſe aſtruit, dum ait: *Invidentia diabolicum vitium eſt, ſed habet matrem ſuam, ſuperbia vocatur mater invidiæ, ſuperbia invidos facit.*

S. Aug. T. 9. tr. 1. c. 7. de diſcipl. Chriſtian.

Alia invidiæ germina.

S. Cypr. de livore.

7. Ex hac autem peſtifera & venenata propagine innumerabilia germinant mala juxta S. Cypriani teſtimonium, quando de livoris damnis tractans, ita ſcribit: *Inde odium ſurgit, animoſitas inde procedit, avaritiam zelus inflammat, dum quis ſuo non poteſt eſſe contentus, videns alterum ditiorem. Ambitionem zelus excitat, dum cernit, quis alium in honoribus auctiorem, zelo excæcante ſenſus noſtros, atque in ditionem ſuam mentis arcana dirigente; Dei timor ſpernitur, magiſterium Chriſti negligitur, judicii dies non providetur; inflat ſuperbia, exacerbat ſævitia perfidia prævaricatur, impatientia concutit, furit diſcordia, ira fervescit.*

Invidus, machinatur omne opus pravum.

S. Bened. c. ult. regul. Jacobi 3. v. 16.

Patet ex invidia Florentii Presbyteri, contra S. Benedictum.

8. S. Benedictus inſignis ſpiritualis vitæ Magiſter peſſimos invidiæ examinans effectus, hanc claro atque infallibili Apoſtolico oraculo innitentem ſtatuit concluſionem, dicens: *Ubi zelus & contentio, ibi inconſtantia, & omne opus pravum.* quid enim non tentat, quid non machinatur invidus? ipſemet hic Sanctus eſſe ctum invidiæ expertus eſt, quia ut in vita ejus legitur, Florentius Presbyter Eccleſiam ſuam vicinam habens monaſterio, in quo cum religioſis ſuis in exemplaritate & perfectione tanta Sanctus degebat, ille invidia motus, famæ bonoque nominis S. Benedicti & Monachorum ejus detrahere cœpit, deque hypocriſi redarguere. Aſt cum nihil aut factis aut dictis proficeret, ſua excæcatus paſſione, virum Sanctum veneno interficere decrevit. Quapropter panem ei veneno mortifero plenum ſubmiſit; ſervus autem Dei, qui omnia in ſpiritu prævideret, corvo, qui quotidie ad Sanctum advolitans, aliquid ab eo alimenti recipere ſolebat, præcepit, ut panem iſtum auferret, inque locum deportaret, ubi nullus eum invenire poſſet; crocitans itaque corvus, alaſque extendens prompte obedivit, licet extrinſecus magnam oſtenderet renitentiam; ſicque verificatum eſt, quod Pſalmiſta ait: *Superbia eorum* (addere poſſemus *invidia eorum*, *qui te oderunt, aſcendit ſemper*: videns autem in vanum ceſſiſſe omnes conatuum ſuorum machinas ſeptem excitavit adoleſcentulas ſpecioſas & laſcivas, cum iiſque pactus eſt, ut in hortum monaſterii nudæ ingrederentur, ibidemque aliquo uſque tripudiando moram traherent, ut earum aſpectu mortem filiis ejus accerſerent, quando Patri eorum necem inferre corporalem non poterant. Optime igitur S. Jacobus ait: *Ubi zelus & contentio, ibi omne opus pravum. Invidia mortifer ſtimulus*, inquit S. Greg. Nyſſen. *macro reconditus natura morbus, bilis venenoſa, tabes ſponte adhibita, telum amarum figens animam clavis, flamma cordis, inteſtinorum ignis. Hanc qui habet, non ſuis malis, ſed alienis bonis infelix eſt, & contra non ſuo bono, ſed malis proximi felix eſt, invidus enim felicitate aliorum dolet, calamitatibus gaudet.*

Pſ. 73. 23.

S. Greg. Nyſſ. l. de vita Moyſ.

Ab invidia oriuntur furor & iracundia.

Gen. 37. 4. S. Bonav. Centiloq. p. 1. ſect. 19.

9. Ab invidia ſæpe furor & iracundia derivantur, quia cum invidus alienam tolerare felicitatem non poſſit, non ſolum contriſtatur, verum etiam indignatur. Unde ſacer Textus de invidis Joſephi fratribus ait: *Nec poterant ei quidquam pacifice loqui*, & S. Bonaventura inquit: *Invidia dicitur aliquando nomine iræ, ut dicitur* Gen. 4. *Quare iraſceris? id eſt*, ut Gloſſa exponit, *livore torqueris: aliquando nomine odii, ut habetur in eodem: Oderant eum fratres, id eſt, invidebant.* Idem quoque Seraphicus Doctor definitionem citat S. Auguſtini, dicentis: *Invidia eſt odium felicitatis alienæ.* Porrò hoc alienæ felicitatis odium, ſæpe etiam ad perſonas tranſmittitur. *Cum invidia ſit triſtitia de bono proximi*, inquit S. Antoninus, *ſequitur quod bonum proximi reddatur nobis odioſum, & inde eſt, quod odium oritur ex invidia.* Qui vero ab ira & odio ſe percelli permittit, in quodvis ingens præcipitium corruit. Invidia enim in profundiſſimum quodvis iniquitatis barathrum invidum procedere, ſeu, ut melius dicam, utroque pede, ita nimirum & odio præcipitari facit. B. Laur. Juſt. in lib. *de diſciplina & perfectione monaſticæ converſationis* ad execrabilem fratrum Joſephi malitiam ſe reflectens inquit: *Feciſſent, invidia inſtigante tam immane ſcelus* (illum videlicet occidendo) *niſi diſſuaſiſſet Ruben; Verumtamen ipſi livore bacchante, puerum Iſmaëlitis vendiderunt* Et paulo poſt ſubjungit: *De hoc invidiæ morbo cum plenus eſt animus, ſuaſione Diaboli non indiget, ipſe namque ſibi ipſi laqueus & inſidiator eſt.*

S. Ant. ib. cap. 3.

B. Laur. Juſtin. cap. 13.

Invidia impellit ad homicidia.

S. Aug. l. 15. de civ. Dei c. 5.

Patet in Cain.

10. Primus homicida, impellentem ad hoc facinus habuit invidiam, qua inſtigatus, homicidium in fratrem innocentem & ſanctum commiſit. *Primus fuit terrenæ civitatis conditor fratricida*, inquit S. Auguſtinus, *non ſuum fratrem civem civitatis æternæ, in hac terra peregrinantem invidentia victus occidit.* Refert quoque S. Doctor ſequentem hunc verſum: *Fraterno primi maduerunt ſanguine muri. Sic enim condita eſt Roma, quando occiſum Remum à fratre Romulo Romana teſtatur hiſtoria, niſi quod iſti terrenæ civitatis ambo cives erant, & ambo gloriam de Romanæ reipublicæ inſtitutione quærebant, ſed ambo eam tantam, quantam ſi unus eſſet habere non poterant.* D. Chryſoſtomus quoque de invidia ita ſcribit: *Ita ſe habet mala hæc affectio, non ante deſiſtit, donec à ſe captum in præceps dejiciat, & ad homicidii currat ſcelus; radix enim homicidii invidia, & fructus invidiæ homicidium, ita & à principio fuit inter Abel & Cain.* Sanctus Bernardus aliam habet obſervationem, dicit enim: *Qui hominem odit, homicidam illum veritas ipſa teſtatur. Quidni & ille qui bonum odit in homine, numquid non homicida poterit appellari?* Fratribus Joſephi ira, odium, & invidia, minime ſatisfecit, niſi etiam illum deriderent, eique improperarent, minarenturque mortem, in ciſternam vinctum demitterent, ac eum in perpetuam ſervitutem divenderent; quid enim de eo facere ſtatuerint, veſtis Joſephi in ſanguinem intincta & patri oſtenſa ſufficienter oſtendit, quando dixerunt, *vide utrum tunica filii tui ſit.* Qua de re audiamus Baſilium Seleucum ita loquentem: *In ſpeciem cædis veſtem compoſitam patris offerunt manibus, quaſi ſine ſanguine invidentiam nequeant extinguere.*

Chryſ. ho. 54. in Gen.

S. Bern. ſer. 13. ſuper Pſ. Qui habitat.

Gen. 37. v. 32.

Baſil. Seleu. ora. 8.

Judæi ex mera invidia Chriſtum occiderunt.

S. Aug. tr. 116. in Jean.

11. Quin imo Chriſtus ipſe (quem Joſeph in figura præceſſerat) innocentiſſimo ſanguine ſuo rabidam Judæorum fratrum ſuorum ſecundùm carnem invidiam extinguere non potuit; nam poſt innumeras carnis ſuæ dilacerationes, cum juſſu Pilati crudeliſſime flagellatus, & ad oſſa uſque tot percuſſionibus excarnificatus fuiſſet, adeo ut ne ſpeciem quidem hominis haberet (propter quod ut agnoſceretur à populo, neceſſarium fuit, ut Pilatus eum populo demonſtrans diceret: *Ecce homo.*) nihilominus magis magiſque contra eum ferocientes crucifixionem ejus poſtulabant, ut proinde Sanctus Auguſtinus Judæos his verbis perſtringat: *Egreditur ad eos Jeſus portans ſpineam coronam, & purpureum veſtimentum, non clarus imperio, ſed plenus opprobrio, & dicitur eis: Ecce homo. At vero ſi Regi invidetis, jam parcite, quia dejectum videtis, flagellatus*

eſt, ſpinis coronatus eſt, ludibrioſa veſte amictus eſt, amaris convitiis illuſus eſt, feret ignominia, frigeſcat invidia. Sed numquid per hæc omnia invidia, & cum hac ira & odium, contra manſuetum & innocentem agnum conceptum, mitigatum fuit? nequaquam, quin potius quando eum viderunt lacera purpura ignominioſe veſtitum, corona ſpinea probroſe cinctum, arundinem loco ſceptri manu ſua ludibrioſe portantem, quando audierunt: *regem veſtrum crucifigam*,

Joan. 19. 15.

rabies eorum contra ipſum tanto magis exarſit; unde *responderunt Pontifices: Non habemus regem niſi Cæſarem.* Tametſi enim Imperatoris tyrannidem tolerare nequirent, ex motivo tamen invidiæ contra Chriſtum, humeros ſuos jugo Imperiali libenter ſubmiſerunt, & unanimiter vociferando dixerunt: *Tolle, tolle, crucifige eum.* Unde S. Auguſtinus compaſſivam hanc invidiam Hebraicam contemplans ſubjungit: *Non frigeſcit, ſed inardeſcit potius & intreſcit.* Invidia enim pro nihilo habet, ſi manus violentas ipſimet Dei filio injiciat, ſi venas ejus flagellando aperiat, ſi in durum crucis truncum in medio duorum latronum eum configat; hæc enim omnia invidia ſuadente ab iis facta fuerunt; unde

Matth. 27. v. 18.

ſcriptura ait: *Sciebat enim, quod per invidiam tradidiſſent eum.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Vitium hoc leges naturæ violare pro nihilo ducit, ideoque invidus contra proximo ſanguine junctos armare ſe ſatagit.

THEMA.

Poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum. Luc. 15. v. 30.

Invidia non parcit ſanguine junctis.

1. TAmetſi in ſcriptura ſacra nullum aliud ſuppeteret argumentum, quo convinceretur, quod invidus omnibus naturæ legibus nuntium remittat, hoc unicum ſufficeret, quod S. Lucas in præſenti themate ſubminiſtrat, quia licet hic cum fratre ſuo germanæ & fraternæ conſanguinitatis vinculo conjunctus eſſet, attamen à livoris paſſione ſtimulatus, eumdem tamquam fratrem agnoſcere noluit, abjectaque omni patri ſuo debita & convenienti reverentia & reſpectu eidem inciviliter nimis improperavit dicens: *Poſtquam filius tuus, &c.* Cur enim non

Chryſol. ſer. 4.

dixit: *frater meus?* D. Chryſologus ait: *Quem venire ad fratrem, & appropinquare domui, vocat ratio naturæ, hunc pervenire zelus non ſinit, livor non patitur introire.* S. Zeno ad hoc ſe reflectens, quod videlicet invidia ab ipſo mundi exordio fratricidium

S. Zeno ſer. de livore & invid.

machinata fuerit, ita ſcribit: *Natura jura confudit, ignorantiam conſanguinitatis invenit.* Quibus propoſitionibus optime conſonat illa ſententia Divi

A mundi exordio machinata eſt fratricidium.

Chryſoſtomi in quadam homilia de hoc vitio ita loquentis: *Hoc naturæ leges à ſuis compagibus motas revellit, hoc morti valvas adaperit.* D. Chryſologus

Chryſ. ho. 7. ad Rom.

in quodam ſermone de invidia ita ſcribit: *Ita primum contaminavit terras germano ſanguine; ipſa germanos compulit venumdare germanum; ipſa Moyſen fugavit; Aaron in fratris excitavit injuriam; Mariam maculavit livore germani.*

Chryſ. ſer. 48.

S. Antoninus pariter crudelitatem, nec amico, nec fratri parcit. D. Chryſologus id conſiderat, quod in duobus primis fratribus Abele & Caino accidit, qui tametſi totius univerſi domini eſſent, attamen ut ipſe animadvertit: *Fecit invidia, fecit, ut mundi tota anguſta eſſet duobus fratribus, latitudo namque ipſa Cain, junioris erexit in mortem, ut eſſe ſolum cæli livor faceret, quem primum fecerat lex naturæ.*

S. Anton. p. 2. t. 8. c. 1. §. 4. Chryſ. ſer. 4.

Porro cum Deus benigno & grato oculo ſacrificium Abelis reſpexiſſet, reprobus ille, qui de fratris bono gaudere debebat, inſtar araneæ, quæ venenum ex flore fragrantiſſimo exugit, ex manifeſtato erga germanum ſuum Dei amore venenum odii & livoris extraxit, quod eum ad inhumanum & barbarum fratricidium committendum extimulavit. *Mirum eſt,* inquit S. Antoninus, *quod cum gaudium & delectatio ſit ex conjunctione convenientis cum convenienti, & naturaliter invidus ſit bonus, & bonum omne appetat; de bono proximi gaudere deberet, & de malo dolere, ſed propterea contrarium accidit, quia invidia convertit naturam quodammodo in malitiam, & ideo de malo proximi gaudet.*

S. Anton. ibid.

2. Verumtamen ut propoſitæ in themate filii prodigi parabolæ conſiderandæ inſiſtamus, placet D. Chryſologi ponderatio, qui patris, licet à filio ſuo offenſi, multiſque modis contempti; erga eumdem teneritudinem amoris obſervat, qua eumdem tot benevolentiæ paternæ ſignificationibus excepit, quando frater non aliunde, quam ab invidia excitatus, amorem fratri ſuo debitum, reſpectuoſque & reverentiam communi genitori convenientem prorſus depoſuit.

Frater prodigi invidit illi reditum ad patrem & illius gratiam.

Qua de re D. Chryſologus ita ſcribit: *Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare illum. Cor patris anxium variis arctatur motibus filiorum, & inter diverſos pignorum caſus genitoris pietas ſtupefacta diſcurrit, quia videt fratrem fratris reditu mox fugari, & ſalute alterius ſibi alterum mox perire, ac mœrorem longum brevi gaudio penſatum, invidia livore turbari. O zeli tumor, duos non capit domus ampla germanos.*

Chryſol. ib.

Merito igitur D. Chryſoſt. inter alia deteſtabilia nomina, quibus invidos indigitat, hoc quoque illis imponit, quo ab eo vocantur *communes quidam inimici & hoſtes naturæ.*

Chryſ. to 6. Ecloga de invidia.

Porro id, quod Joſeph fratribus expoſuerat, nihil aliud quam ſomnium quoddam erat, verumtamen quia ſomnium hoc coronas ei & ſceptra prognoſticare poterat, hinc ne illis ſuperior evaderet, metuebant, ſomnium hoc adeo illos ad iram & livorem concitavit, ut ab illo momento concorditer ipſius præcipitium machinari fuerint.

Expenditur livor & invidia fratrum in Joſeph ob ſomnia.

Unde Baſilius Seleucus ait: *Fratres invidentia ſurgebant, neque notam ex ſomniis pueri ſuſtinebant felicitatem, ſed uſque ad ſomnia invidia ſtimulum extendentes, accepta occaſione necem meditabantur.*

Baſil. Sel. orat. 8.

Enimvero quidnam Joſeph fratres, qui homines agreſtes, armentis & gregibus paſcendis aſſueti erant, magis deſiderare debuiſſent, quam ut quemdam ex fratribus ſuis regem haberent, qui illos ad prima Regni munera ſublimare potuiſſet? numquid fame mori debuiſſent, niſi frater ipſorum, dum Vicerex Ægypti erat, illorum neceſſitatibus abundanter proſpexiſſet? verumtamen invidia nec rationem, nec diſcurſum admittit, dummodo malignitatem ſuam explere poſſit, non reſpicit ad ullam naturæ, aut ſanguinis legem. *O excellentem amentiam!* inquit D. Chryſoſt. *oportebat hoc ſcientes majorem erga illum benevolentiam declarare, & è medio tollere odii cauſam, & effugare invidentiæ affectum. Obtenebrati mente, & non videntes, quod contra ſemetipſos omnia faciant, multo majori odio in eum exarſerunt. Quare ô miſeri & calamitoſi tantam declaraſtis invidiam, non cogitantes, neque fraternum vinculum, neque quod inſomniorum revelatio, manifeſtam Dei erga illum declarat benevolentiam?*

Chryſ. ho. 61. in Gen.

Enimvero tametſi Joſephi fratres omni ſtudio fratrem ſuum venditum fuiſſe patri ſuo occultare conati fuerint, perſuadentes ei

filium

Digitized by Google

filium ſuum à fera dilaniatum & devoratum eſſe, inhumana tamen invidia illorum paſſionem celare non novit. Siquidem monſtrando patri veſtem hædi ſanguini intinctam eidem dixerunt: *Vide, utrum tunica filii tui ſit, an non?* quaſi hiſce verbis eum tamquam fratrem agnoſcere omnino renuiſſent. Divus Chryſoſt. quoque eorumdem fratrum inordinatam paſſionem conſiderans ait: *Decuit illum ſervare potius, quod totius familiæ corona, totiuſque generis decus erat futurus. Sed ejuſmodi res eſt invidia, pugnat adverſus domeſtica decora, mavultque lividus innumera perpeti mala, quam videre proximum in pretio habitum, etiamſi gloriæ pars ad ipſum ſit permanatura. Quo ſanè quid poſſit eſſe miſerius?* Idem quoque S. Doctor ingenioſe obſervat, quod eo præcipue tempore, quo Joſeph fratribus ſuis prandium adferebat, ipſi necem ipſius machinati fuerint, unde ait: *Cum vidiſſent illum procul venientem, ipſiſque cibum afferentem, inter ſe dicebant: Venite, interficiamus eum, ut videamus, quid ſint illius ſomnia. Ut fratrem non verearis, neque naturam agnoſcas, certe menſam ipſam conveniebat revereri, ipſumque miniſterii officium, quandoquidem altturus te veniebat.*

Gen. 37. v. 32.
Chryſoſt. Conc. 4. de Lazaro ex cap. 16. Luc.

3. In fratribus quoque Davidis, ſi ſacrum textum diligenter examinemus, hunc eumdem invidiæ livorem expreſſum inveniemus. Hi enim ſciebant fratrem ſuum adoleſcentem dum greges paſceret, manibus ſuis leonum fauces dirupiſſe, & urſos laniaſſe; ſciebant inſuper, variiſque in occaſionibus experti fuerant cor ejus intrepidum, & magnanimum; cur igitur cum ad malitiam Saulis proficiſcerentur, eumdem non ſecum conduxerunt, ut generoſitatem ſuam contra Philiſthæos probaret, & Regi Sauli illum proponerent? verum hoc illis minime conſultum eſſe videbatur, ideoque illum ad pecorum reliquerunt cuſtodiam, ipſique ſoli abierunt, dicente ſcriptura: *Tribus majoribus ſecutis Saulem*, hoc autem ſiniſtro faciebant fine, gloriæ ipſius invidentes prouti ex hiſtoriæ decorſu manifeſte deducitur; nam cum Iſai Davidem in caſtra miſiſſet, ut fratribus reficiendis edulia apportaret, ab Eliab fratre ſuo reprehenſus fuit, idque non ob aliud, quàm quia ſuſpicabantur, quod animoſitatis ſuæ probandæ avidus in caſtra veniſſet. Unde ſcriptura ait: *Iratus eſt contra David, & ait: Quare veniſti, & quare dereliquiſti pauculas oves illas in deſerto? ego novi ſuperbiam tuam & nequitiam cordis tui.* Circa quem textum D. Chryſoſt. ita diſcurrit: *Venit ad milites, atque ad ipſos: quid dabitur viro, qui caput ipſi ſuſtulerit? quid agitur fratres? rurſus invidia, rurſus livor; quare inquiunt pauculas iſtas oviculas reliquiſti? ſuperbiam tuam & cordis perverſitatem cognitam & exploratam habemus. O invidia perturbationis plena, ignis qui nulla ratione extinguatur.* Idem Chryſoſtomus in alia quadam homilia idipſum confirmat, ſcilicet quod fratres invidia ſtipulari Davidem in conſortio ſuo habere noluerint, ne in militia per generoſitatem ſuam illis anteferretur, qui natu minor erat; ait enim: *Invidia ipſis aures obturabat.*

1. Reg. 17. v. 28.
Fratres Joſeph ex invidia illum in bello ſocium habere noluerunt.
1. Reg. 17. v. 14.
Ibid. v. 28.
Chryſ. ho. 1. in Pſ. 50.
Chryſ. h. 24. in 2 ad Cor.

4. In capite antecedenti ſacer textus commiſſionem à Deo Samueli impoſitam recenſet dicens: *Imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Iſai Bethlehemitem, providi enim in filiis ejus mihi regem.* Ubi quærendum venit, cur Deus Prophetam in hac ambiguitate reliquerit, ut neſciret, quemnam ex ſeptem Iſai filiis ad regnum promoturus eſſet? *Ego oſtendam tibi*, inquit Deus, *quid facias, & unges quemcumque monſtravero tibi.* Porro ex his ſeptem ſolum ſex domi erant, & hos Samuel omnes ſigillatim coram ſe adduci fecit, omnibuſque repulſam dedit, tandem vero interrogavit Iſai patrem eorum; *Numquid jam completi ſunt filii? cui reſpondit: adhuc reliquus eſt parvulus, & paſcit oves, & ait Samuel ad Iſai: Mitte & adhuc eum, --- unxit eum in medio fratrum ejus.* Ecce tibi igitur invidiæ motivum, quo fratres adverſus eum agitabantur, ob quam videlicet eum olim à ſuo repulerant conſortio, ne juſſu Dei ſuper ipſos exaltaretur; unde ad imitationem fratrum Joſephi, *Nec potuerunt ei quidquam pacifice loqui.* Porro ſi Samuel à principio Davidem in Regem conſecraſſet, majorem utique fratrum ſuorum erga illum excitaſſet invidiam & odium, potuiſſetque ab illis magnam experiri perſecutionis procellam, uti Joſepho accidit, quamvis non ex integro livorem ipſorum evitare potuerit. *Attende quæſo quam diligentiſſime*, inquit D. Chryſoſt. *Non dixit ad eum Deus, vade, ac Davidem mihi unge, ſed vade, unge unum mihi ex filiis Jeſſe. Cur autem ambigue loquitur, nec nomen profert? nimirum ne idem Davidi accideret, quod Joſepho prius acciderat, quemadmodum enim illius fratres cum eum Regem ſuum fore intellexiſſent, inſidias illi ſtruxerunt, eodem modo periculum erat, ne iſti quoque idem facinus perpetrarent.* Quis eſt, qui neſciat, qualiter invidia duos germanos fratres, qui urbem Romanam totius univerſi Reginam fundarunt, adverſus ſeinvicem in arma concitarit? De quibus S. Auguſt. hiſtoriam referens ait: *Ambo gloriam de Romanæ reipublicæ inſtitutione quærebant,* (ut in primo diſcurſu diximus,) *ſed ambo eam tantam, quantam ſi unus eſſet habere non poterant, qui enim volebant dominando gloriari minus utique dominaretur ſi ejus poteſtas vivo conſorte diminueretur.* Atque ideo Romulus manus ſuas in fratris ſanguine cruentavit.

1. Reg. 16. v. 1.
Unde proceſſerit invidia fratrum in Joſeph.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 11.
Gen. 37. 4.
Chryſoſt. h. 1. in Pſ. 50.
S. Aug. l. 15. de civ. Dei cap. 5.

5. Eſau adeo dominandi cupidus erat, ut etiam in utero materno contra Jacob dimicarit, ut primus egrederetur, jure primogenituræ potiturus; at vero quia eamdem pro lentis edulio fratri ſuo poſtea ceſſit, iſque paternam benedictionem præoccupaſſet, dicit Moyſes: *Eſau irrugiit clamore magno.* Sciendum vero eſt, Eſau lugendo tunc ferociter irrugiiſſe quando nullam ei utilem & fructuoſam benedictionem ſupereſſe ſciebat; ac proinde dolor rugitum hunc exprimens, in eo præcipue conſiſtebat, quod Jacob ſibi prælatum, miráque proſperitate cumulatum cerneret. Unde Euſebius in Catena ait: *Non tam dolet præreptam benedictionem, quam fratris invidet dignitati.* S. Cypr. pariter Eſau ex ſolo livoris motivo Jacob fratrem ſuum odiſſe & perſecutum fuiſſe his verbis dicit: *Quod Eſau fratri ſuo inimicus extitit, zelus fuit, nam quia ille benedictionem patris acceperat, hic in odium perſecutionis facibus livoris exarſit, & quod Joſeph fratres ſui vendiderunt, cauſa vendendi æmulatione deſcendit. Poſtquam id, quod ſibi in viſionibus per ſpiritum fuerat oſtenſum ſimpliciter ut fratribus frater expoſuit, in invidiam malevolus animus exarſit.* Quis item eſt, qui neſciat Aaronem & Mariam contra Moyſen fratrem ſuum, cui proximo ſanguine conjuncti erant, livore accenſos tanta cum petulantia adverſus illum ſe erexiſſe, & arroganter murmuraſſe? *Ipſa Moyſen fugavit* (inquit D. Chryſoſt. de invidia.) *Aaron in fratris excitavit injuriam, Mariam maculavit livore germani.*

Gen. 27. v. 35.
Eſau dominandi cupidus in utero matris contra Jacob dimicabat ex invidia.
Euſeb. in Cat. P.
S. Cypr. de zelo & livore.
Num. 12. 1.
Chryſoſt. Serm. 48.

6. Apud S. Joannem c. 7. legitur, qualiter Salvatorem proximi ejus cognati, qui fratres ejus appellabantur, ut ab eis recederent, inſtigarint: *Dixerunt autem ad eum fratres ejus, tranſi hinc, & vade in Judæam ut & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis, nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo.* At vero credidiſne hoſce Chriſti cognatos id ipſi perſuaſiſſe, quia inde exaltationem & gloriam ipſius ſecuturam ſperarint? Minime hæc illorum mens erat, quinimo omnimodo huic

Cognati Chriſti ipſi ex invidia inſidiabantur.
Joan. 7. v. 3.

ſui contraria, intendebant namque interius (utpote à luce ſanctitatis, & infinitæ gloriæ, quam ſibi per prædicationem ſuam, & miracula patrata compararat, perſtricti) ipſum in Judæam adeundam, extimulare, ſiquidem probe noverant, quod ibi ei pararentur inſidiæ, & mors immineret. Unde Euthym. ait: *Fingunt quidem de bonis ſuadere tamquam cognati, finis vero eorum pravus erat ab invidia procedens, conabantur ſiquidem in Judæam pellicere, ut ab illis occideretur, qui illum quærebant.*

Euthym. ibid.

Pſ. 55. 1. Saul invidus gloriæ Davidis illum perſequebatur ad mortem, quamvis ſanguine ſibi junctum.

7. David olim in Pſal. 55. lamentando divinum his verbis imploravit auxilium: *Miſerere mei Deus, quoniam conculcavit me homo, tota die impugnans tribulavit me.* Ubi alludit ad c. 21. lib. 1. Reg. v. 12. prout denotatur in inſcriptione Pſalmi. Alludit quoque ad truculentam, quam patiebatur à Saule, perſecutionem, quando coactus eſt ſalutis ſuæ tuendæ cauſa, ad Regem Achis populi Hebræi inimicum confugere, idque non ob aliam cauſam coactus eſt facere, quam quia Saul invidus, Davidis applauſus & ſucceſſus proſperos tolerare non poterat. In textu Hebræo loco *conculcavit me homo* legitur, *aſpexit ſive intuitus eſt homo*; quia Saul oculo livido, Davidis, qui paſtor ovium fuerat, fœlices progreſſus, & totius populi, à quo ob victoriam de gigante reportatam in magna habebatur veneratione, applauſus conſiderabat. *Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat David à die illa.* At vero dicat aliquis numquid Saul Michol filiam ſuam Davidi in uxorem dederat? Numquid igitur David eidem cum tota ſua familia ſanguinis vinculo ſtrictiſſime conjunctus erat? Reſpondeo, id totum verum eſt, veruntamen invidia *natura jura confundit.* Licinius à Conſtantino in conſortem imperii aſſumptus fuerat, data ei in conjugem germana ſua ſorore, & tamen idem Conſtantinus contra eumdem Licinium invidia accenſus, tolerare non valens, hunc majorem ſibi penes populum conciliaſſe benevolentiam & amorem, variis modis mortem ei machinatus fuit, imo quia illum per orationes Chriſtianorum magis proſperari videbat, truculentiſſimas adverſus illos movit perſecutiones, diverſos Chriſtianorum Epiſcopos laniena ſubjiciendo. *Torvis igitur oculis intuebatur Davidem* (ut diſcurrit S. Athan.) *Obliquis jam inde eum oculis notans. Tales enim ſunt invidi, ideoque ſcriptura tibi dicit: Oculi tui recta videant, nihil obliquum, nihil lividum. Aſpice amicum tuum recte, nihil diſſimulanter, nihil virulenter. Sed enim Saul infenſis oculis aſpiciebat Davidem. Conſidera mihi, quid non ſtruat? videbat illum magni fieri. Cupiebat illi igitur dari filiam ſuam in uxorem. Heu mihi qualis tentatio invidiæ inſidiatur ei quem in generum accipit, neque filiæ parcendum putat, ut per ſpeciem magnificæ affinitatis filia marito inſidietur, & præmium quærit centum allophylorum præputia. Credebat enim ſi eum in bellum conjiceret, centum cum uno congreſſos facile eum confecturos eſſe, & ita ſe a ſua anxietate liberatum iri, quo loco, & inimicus vere inimicus erat, & Deus vero Deus. Abit David, & unus centum occidit Saul autem animadvertens Deum adverſario ſuo opitulatorem ne ita quidem pudore deterritus eſt, manſitque in parandis inſidiis pertinax, atque id non contra inimicum, ſed bene meritum*; tametſi enim ejus gener eſſet, ab eo tamen ad mortem perſequendo non ob id deſiſtebat, idque ex ſolo motivo livoris.

1. Reg. 18. v. 9.

Euſeb. lib. 9. cap. 7. Conſtantinus, invidus Licinio quærit illum occidere.

S. Athan. de ſemente.

Gen. 30. 1. Rachel ſorori Liæ invidet fœcunditatem.

8. Geneſeos c. 30. Rachel à Jacob conjuge ſuo ſequentem popoſciſſe petitionem legitur: *Da mihi liberos, alioquin moriar*; haud ſecus ac ſi in mariti ſui poteſtate, & arbitrio ejus fuiſſet repoſita fœcunditas, in qua ſola divina diſpoſitio præcipuam partem obtinet. Plures porro elapſi fuerant anni, in quibus ſterilitatem ſuam numquam ægre tulerat, cumque Jacob ex Lia Rachelis ſorore quatuor filios poſſideret, nullam habebat lamentandi cauſam, quaſi domus ejus ſucceſſione caritura eſſet; & tamen invidia ipſam extimulavit, ut contra ſororem pariter & conjugem exaſperaretur, dicit enim ſacer textus: *Cernens autem Rachel quod infœcunda eſſet, invidit ſorori ſuæ, & marito: Da mihi liberos, alioquin moriar*, neque mira cuipiam videri debet hæc ſororis adverſus ſororiam fœcunditatem invidia, quia ut eruditus quidam author in ſumma ſua de invidia diſſerens ait: *Facit hominem penitus immiſericordem, qua non parcit patri, fratri, amico, nec innocenti.* Denique quis neſcit Abſalonem in rebellionem egiſſe populum Iſraëlis, armiſque ſuis Davidem patrem ſuum fuiſſe aggreſſum, anhelus ad eripiendam ei vitam pariter & ſceptrum, ejus fortunæ invidens? Plinius de animalibus etiam ferociſſimis ita ſcribit: *Leonum feritas inter ſe non dimicat. Serpentum morſus non petit ſerpentes, nec maris quidem belluæ & piſces, niſi in diverſa genera ſæviunt; at mehercule homini plura ex homine ſunt mala*; quod conſiderans D. Chryſoſt. in homil. quadam ait: *Feræ eſca indigentes vel à nobis irritatæ adverſum nos armantur, invidi vero beneficiis affecti benemeritos maleficiis proſecuti ſunt.*

Ibid.

Alex. Angl. ſum. p. 7. c. 2. a. 1.

Plin. lib. 7. nat. hiſt.

Chryſ. h. 44. ad pop.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Licet invidus per vitium hoc vitam ſibi abbreviet, attamen cum diſpendio propriæ ſalutis & boni publici, benefactori ſuo malum machinari non curat.

THEMA.

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ſenectam adducet cogitatus. Eccli. 30. v. 26.

Invidia abbreviat vitam.

Hug. Card.

Prov. 17. 22.

1. INvidia, teſte Eccleſiaſtico, vitam abbreviat, & intempeſtivos accelerat canos & ſenectutem; hinc Hugo Card. hunc textum ita explicat: *Zelus invidiæ minuet dies vitæ præſentis ad litteram.* Idque probat ex illo Proverbiorum textu. *Spiritus triſtis exſiccat oſſa, & ante tempus determinatum à natura ſenectam adducet.* Hoc enim vitium, ut in diſcurſu I. diximus, in triſtitia & melancholia conſiſtit, qua quis propter bonum affligitur proximi. Unde & in iiſdem Proverbiis dicitur: *Putredo oſſium invidia.*

Prov. 14. 30.

Luc. 15. 25. Frater filii prodigi ipſi invidet, fœlicem reditum, & ſibi ipſi abbreviat vitam.

Chryſ. ſer. 4.

2. S. Lucas majorem natu filium illius patrisfamilias, qui tanta cum benignitate filium prodigum reducem exceperat, nobis repræſentare volens inquit: *Erat autem filius ejus ſenior in agro.* Quo titulo hic afficitur, quia credibile eſt, eum propter livorem & invidiam, immaturam induiſſe ſenectutem; ac proinde D. Chryſol. inquit: *De junioris filii reditu & ſalute gaudentes, ſenioris flebiliter pandimus & dolemus invidiam, qui ſummum frugalitatis bonum extremo zeli malo perdidit & livoris.* Et quidem ipſa nos docet experientia veritatem præſentem, ſiquidem paſſioni huic immerſi, pallidi, extenuati, & macilenti eſſe ſolent; propter quod S. Baſilius inquit: *Ipſo fatentur ore hoc vitium invidi, aſpectus eſt illis aridus, gena ſubtriſtis, & cava, ſupercilium demiſſum.* Unde & forſitan Syriaca verſio locu *putredo oſſium* legit *tinea oſſium invidia*, ſicuti enim tinea rodit, conſumitque granum delicatius, ita invidia medullas rodit, conſumitque & oſſa invidi.

S. Baſil. ho. de invid.

3. *Zelus*

Nazianz. orat. 27.

3. *Zelus & iracundia, &c.* Nazianzenus ſequens de invidia perhibet teſtimonium, dicens: *Solis ex omnibus affectibus iniquiſſimus ſimul & æquiſſimus eſt invidia.*

Quomodo invidia dicatur affectus æquiſſimus.

Cujus primam aſſerti partem, quod concernit, probavimus ſupra; ſed qualiter titulus æquiſſimi ei competere poteſt? reſpondet idem Sanctus: *Iniquiſſimus, quia bonis omnibus adverſus eſt; æquiſſimus, quia Dominos ſuos exedit & conficit.* Quod & S. Greg. Nyſſenus de invidorum oculis tractans confirmat his verbis:

S. Gregor. Nyſſ. lib. de beatit. c. 7.

Oculi aridi, intra palpebras tabidas & attenuatas recidentes, ſupercilium contractum, oſſa loca carnium tranſlucentia.

Alciat. Emb. 71. Emblema invidiæ.

Emblemata Alciati invidiam ſub tali nobis exhibent figura. Mulierem exprimunt ætatis maturæ, macilentam, extenuatam, oculos habentem lividos, propriumque rodentem cor, & carnes ſuas viperinas, ſpinoſo innixam baculo, manuumq; punctiis ſeipſam dilacerantem. Ponderatione quoque dignum eſt, quod S. Bonav. de hac peſtilentiali paſſione differens ait:

S. Bonav. in diæta ſalut. tit 1. c. 4.

Facit hominem penitus infelicem, inquit, *de bonis aliorum affligitur, & de melioratione deterioratur de profectu defecit, de pinguedine macreſcit, de ſanitate infirmatur.* Ex vultu autem exteriori, ut S. Greg. ait; in putredinis interioris notitiam devenire poſſumus:

S. Greg. lib. 5. mor. cap. 31.

Cum enim devictum cum levioris putredo corruperit, ipſa quoque exteriora indicant, quam graviter animum veſania inſtigat.

Effectus invidiæ enumerantur.

Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigeſcunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus ſtridor, cumque in latebris cordis creſcens abſconditur odium, dolore cæco tenebrat conſcientiam vulnus incluſum. Quod ut verum eſſe fatear, ſpeculemur nonnihil primum invidum, Cainum videlicet,

Qui apparuerint in Caino.

illum namque videbimus ambulantem vultu in terram demiſſo, fronte corrugata, ſupercilio dejecto, membris contremiſcentibus, præ pavore & continua cordis formidine.

Gen. 4. v. 6.

Dicit enim ſacer textus: *Concidit vultus ejus. Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies tua?* ubi Rupert. Abbas ait:

Rup. lib. 4. in Gen. c. 3.

Ira in odium verſa trabali pondere declinavit in terram, vultum & oculos ejus. Infirmitates porro quæ corpora noſtra affligunt, abbreviantque annos vitæ noſtræ numquam voluntariæ eſſe ſolent, ſed ſemper invitis accidunt: Invidia autem morbus eſt exitioſus, & tamen à propriæ voluntatis noſtræ malitia dependet; invidus enim torvo oculo alterius aſpicit felicitatem, ſeque inde affligit, nec quidquam curans proprium malum, quod inde conſequitur.

1. Reg. 22. v. 8.

4. Saul Rex aulicis ſuis circumſtantibus dolenter dicebat: *Non eſt, qui vicem meam doleat ex vobis.* At vero quidnam erat, quod regem hunc premeret, de quo lamentabatur.

Expenditur invidia Saulis contra Davidem, qua ſumme excruciabatur.

Quin potius hilari & jucundo animo eſſe debeat, is namque qui antea velut agaſo aſinos ſequebatur, nunc in Regio Iſraëlis throno glorioſe conſidet; & tametſi Philiſthæi ſe contra eum erexerint, ut diadema è capite ejus eripiant, habebat tamen Davidem, qui Goliathum proſtraverat, quique eum in pacifica Regni ſui poſſeſſione ſtabiliverat. Forte dices, dolorem ejus in hoc poſitum fuiſſe, quod videlicet à dæmone poſſideretur & agitaretur continuo; verumtamen licet hoc quidem verum ſit, David tamen plectro cytharæ ſuæ illum confeſtim in fugam agebat. Unde igitur hæc procedebat ejus tam vehemens afflictio? profecto non aliunde, quam ab invidia, qua contra Davidem extimulabatur, qui tametſi benefactor, imo redemptor ipſius eſſet, ejus tamen pro viribus mortem continuo machinabatur. At vero numquid David is erat, qui eum toties à Philiſtæorum ſtrage eripuerat? regnum ejus ſolidaverat? contra inimicos omnem ei procuraverat ſecuritatem? à malignorum ſpirituum vexatione liberum & immunem ſæpius reddiderat? Vera quidem ſunt hæc omnia; at vero invidus ſuiipſius eſt inimicus, nec quidquam facit omnes ſuam ſalutem omneque bonum ſuum, dummodo perſonam ejus, cui invidet, depreſſam videat.

Chryſ. hom. 24. in 2. ad Cor.

Horrenda res eſt invidia, inquit D. Chryſoſtomus, *Horrenda inquam, ac propriam ſalutem aſpernari perſuadet. Saul, qui pravum dæmonem adverſus animam ſuam accerſiverat, cumque accerſiviſſet, medico rurſus invidebat.* Vibravit in illum lanceam ſuam, ut necem ei inferret, eligens potius torqueri à Diabolo, quam ab invidia, quæ cauſa ipſi erat, ut applauſus & exiſtimationem æmuli livido ſemper oculo aſpiceret. *Ea enim invidiæ natura eſt, norat ſe ab eo ſervatum, malebátque perire, quam eum, à quo ſalutem accepiſſet, florentem conſpicere.* Nullus eſt, qui dum à ſpaſmis & doloribus exceſſivis penoſæ & atrocis cujuſpiam infirmitatis cruciatur, ad ſe ab illis eximendum, non libenter ſe ſubjiciat medici ſectionibus, ferro item & igni, potionibus amaris, ſiccis balneis, cunctiſque aliis quantumvis diſpendioſis & doloroſis remediis, quia novit, quod ſibi liceat inde ſperare ſalutem. Quousque exiſtimatis excreviſſe pœnam, quam Saul intra viſcera ſua experiebatur, quando à ſpiritu maligno infernali continuis agitabatur infeſtationibus, certe dolor hic tantus erat, ut majorem vix eſſe crederet, & tamen cum Davidem juxta ſe haberet, qui cytharam plectro ſuo tangendo, ab exceſſivo dolore illo eum confeſtim liberare poterat, minorem tamen in his cruciatibus ſe dolorem experiri credebat, quam erat ille, quem experiebatur, quando Davidem in omnibus proſpere agere videbat; *Malebat perire, quam eum à quo ſalutem accepiſſet, florentem conſpicere.*

Mirabilis hiſtoria invidi & avari

5. Antoninus notam quamdam recenſet hiſtoriam, aptiſſimam tamen ad demonſtrandam invidi adverſus eum, cui invidet, malignitatem, licet hanc quoque cum propriæ ſalutis diſpendio exercere debeat.

S. Anton. p. 2. tit 8. c. 1. §. 2.

Invidus vult potius aliquo bono carere cum aliis, quam ipſum habere communiter cum aliis, ad quod facit, quod dicit Horatius: Invidia Siculi non invenere tyranni tormentum majus, ubi tangitur quædam hiſtoria, cujus factum omnibus notum S. Archipræſul hiſce terminis recenſet. Cum enim in aola principis cujusdam Siculi duo eſſent milites, quorum unus invidus erat, alter vero avarus, ambo vero omnibus hiſce criminibus noti, princeps die quadam ſe cum aulicis ſuis recreare volens, ambos ad ſe accerſiri fecit, & conſpectu omnium eorum ſibi præſtita beneficia magnificans, eademque grato animo remunerare volens, illos à ſe petere juſſit, quidquid vellent, paratum enim ſe ad eorum deſideriis ſatisfaciendum ita tamen, quod poſtquam primus pro voto accepiſſet petita, alter eadem duplicata reciperet. *Tacebant ambo, & nullus nolebat eſſe primus; nam cogitabat avarus, ſi ſum primus, recipiam minus, quam ſi eſſem ſecundus, cum duplum ſit ei promiſſum, quam primo poſtulanti. Cogitabat invidus, ſi primus reſpondeo, iſte ſocius meus plus me recipiet, numquam hoc pateretur animus meus; potius nolo dimittere petitionem meam, & conſecutionem alicujus boni, cumque inter ſe diſceptarent, & alter alterum præponeret in petendo, demum voluit dominus; quod invidus eſſet primus in petendo. Cœpit iſte cogitare intra ſe, quid petere poſſum, ut iſte ſocius meus non excedat me in donis? Si petam unam veſtem vel equum, iſte duos habebit; ſi mille florenos, iſte duo millia, ſi unum caſtrum iſte unam civitatem obtinebit, Suſtinere hoc non poſſum, potius volo eligere aliquod malum pati, ut ipſe in duplo habeat, quam obtinere bonum, in quo ipſe me ſuperet.*

Dixit

Dixit ergo: Domine mi, ego peto, ut unus oculus mihi eruatur, & ſic ſocio duo extrahantur. Quid inde factum, ſi non dicitur, ſed bene fuiſſet invido factum, ut uno oculo evulſo, ſocius evaſiſſet illæſus, ex quo tam diabolica conditio fuit in eo. Profectò ſi huic invido res pro voto ſucceſſiſſet, majus quidem damnum æmulo ſuo procuraſſet, quam ſibimetipſi, illud tamen magno ipſi pretio conſtitiſſet, nimirum unius oculi carentia; verumtamen ſecundùm regulam ordinariam invidus omne malum ſibimetipſi infert, quando occulto veneno ſuo nullum poteſt proximo adferre nocumentum; nam ut S. Zeno ait: *Nemo triſtitia imminuere bona proximi potuit, æmulans tamen ſeipſum tabe conficit invidia.* Lyranus ſuper c. 3. Gen. poſt relatam prædictam hiſtoriam ſubjungit: *Sic dæmones tentant ex invidia homines, licet non ignorent eorum pœnam in futurum creſcere ex eorum damnatione.*

S. Zeno ſer. de livore, & invidia. Lyran in c. 3. Gen.

Principes Babylonis ex invidia machinantur Danieli mortem.

6. Nullus inficiari poterit, quin ſalus publica conſequenter in ſalutem redundet hominum privatorum; hoc tamen invidus parum curat, dummodo propriam paſſionem explere poſſit. Quis eſt, qui neſciat, quam utilis Daniel populorum regimini, deque monarchia Babylonica benemeritus fuerit, dignus proinde erat, ut conſiliarii Regis Babyloniæ per ejus interpoſitionem à morte liberati, quando ſomnium Regis explicare non valentes, mortis pœna ſuam luere debebant ignorantiam, debitam ei pro receptis beneficiis exhiberent gratitudinem, at longe ſecus accidit, nam quia Daniel apud Regem acceptiſſimus erat, cunctiſque aliis in dignitate præferebatur, omnes unanimiter in machinandum ei præcipitium conjurarunt. Qua de re Lyranus ita ſcribit: *Ponitur livor ex parte principum, qui ſolet vigere in curiis magnatum & quia invidus ſemper quærit occaſionem contra innocentem, ideo quærunt contra Daniel. Porro Rex cogitabat conſtituere eum*, ut ſacer textus ait: *Super omne regnum: unde principes, & ſatrapæ quærebant occaſionem ut invenirent Danieli ex latere Regis, nullamque cauſam, & ſuſpicionem reperiri potuerunt, eo quod fidelis eſſet, & omnis culpa, & ſuſpicio non inveniretur in eo.* Dixerunt igitur ad invicem: *Non inveniemus Danieli huic aliquam occaſionem, niſi forte in lege Dei ſui.* At vero quidnam hoc loquendi modo ſignificare volebant, nam forte Prophetam accuſare de aliqua tranſgreſſione in divinarum legum obſervantia? nequaquam, quin potius verba hæc inſinuabant eum in cultu Dei ſui fuiſſe exactiſſimum; hoc autem erat, quod ad invidiam eos extimulabat; *Tunc principes & ſatrapæ ſurripuerunt Regi, & ſic locuti ſunt ei .... Conſilium inierunt omnes principes regni tui, ... ut, ... exeat edictum, ut omnis, qui petierit aliquam petitionem, à quocumque Deo & homine, uſque ad triginta dies, niſi à te Rex, mittatur in lacum Leonum.* Quod decretum, licet eo tendere videretur, ut per illud adularentur regi, utpote quem pari cum Deo loco conſtituebant, attamen præcipue ad hoc ordinabatur, ut Danielem proturbarent in lacum leonum, ſciebant enim Danielem non propter hoc omiſſurum ſolitas ad Deum ſuum preces effundere, quemadmodum antea facere ſolitus erat. Audiſtisne umquam ſtultiorem hac reſolutionem, verumtamen non eſt, quod admiremini, ſiquidem invidia ſenſatiores reſolutiones dictare non novit.

Lyranus.

Dan. 6. 4.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 7.

7. D. Chryſoſtomus Phariſæos conſiderans, eorumque malignitatem adeo impiam, ut Chriſtum velut dæmoniacum calumniari non erubeſcerent, inquit: *Quamvis valde impudens illa calumnia erat, cum invidentes non conſiderent quid dicant ſed quidquid in buccam venerit, proferant.* Idem quoque in caſu noſtro aſſerere poſſumus, ſcilicet *invidentes non conſiderant, quid faciant.* Numquid ſi per triginta dies pluvia, ſerenitas, ſanitas, & propriæ cœli influentiæ neceſſariæ fuiſſent, numquid inquam Darius ſuper elementa, ſuper ſalutem publicam vel privatam dominium & authoritatem habebat? nequaquam; ſed invidus flocci facit, modo ſuam impleat paſſionem, ruinam Reipublicæ & ſalutis propriæ exterminium. Sacros inter expoſitores dubium non eſt, quin parabola de nuptiis à Chriſto adducta, reprobationem prætenderit populo Hebræo, in cujus locum gentiles ſubſtituendi erant, figurati in illis, qui deficientibus primis invitati fuere, quando ſervis ſuis juſſit rex: *Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcunque inveneritis, vocate ad nuptias.* Sed quale ſupplicium reportavit Judaiſmus. *Rex, cum audiſſet, iratus eſt, & miſſis exercitibus ſuis perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.* Quod exterminium juxta Lyranum accidit ſub Veſpaſiano. Et nihilominus, ſi hanc deſolationem in una bilancis parte, & in altera collocare voluerimus invidiam, quæ populum illum rodebat, eo quod nos gentiles nuptiis illis aſſeſſuri, id eſt, divinum beneficium participaturi eſſemus, hæc triſtitia magis eos, quam dicta cruciavit ruina, dicente Chryſoſt. *Itaque quoniam crebro dicebat, quod meretrices & publicani cœlos hereditabunt, fientque primi ultimi, & ultimi primi; id juſte fieri demonſtrat. Hoc quippe maxime omnium Judæos vexabat, & multo magis, quam ipſius urbis ruina illos mordebat, quia gentes introduci jam audiebant.*

Chryſoſt. 41 in Matth.

Invidia totus Reipublicam flocci facit, dummodo ſuum aſſequatur intentum.

Patet ex Judæis gentibus invidis.

Matth. 22. v. 9.

Ibid. v. 7.

Lyran. ib.

Chryſ. ho. 70. in Matth.

8. S. Ambroſius Sanctorum adhuc viventium, qui ſuis apud Deum interceſſionibus divinæ juſtitiæ flagella à populis avertunt. Patrocinium conſiderans, ait: *Magnus murus patriæ vir juſtus, illius nos fides ſervat, juſtitia ab excidio defendit:* Et tamen S. Stephanus invidis exprobravit Judæis inquiens: *Quem prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri?* Et licet de eodem S. Stephano atteſtetur S. Lucas, quod *faciebat prodigia & ſigna magna in populo; viderunt faciem ejus tamquam faciem angeli; non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur.* Et tamen licet invidi Hebræi S. Stephanum Deo in diſtribuendis donis, gratiiſque cœleſtibus adeo liberali acceptiſſimum eſſe ſcirent, per invidiam tamen excæcati *ſtridebant dentibus in eum*, eumque vivum ſub lapidibus ſepeliebant. Circa quod proinde factum S. Auguſtinus ita diſcurrit: *Vidit Jeſum ſtantem ad dexteram patris, vidit, ut non taceret. Non illi videbant, ſed invidebant, & ideo non videbant, quia invidebant.*

Judæi ex invidia S. Stephanum occiderunt.

S. Amb. l. 1. de Abrah. c. 6.

Act. Ap. 7. 52.

Act. Ap. 6. 8.

Act. Ap. 7. 54.

S. Aug. ſer. 94. de diver.

9. De iiſdem Hebræis alibi loquens Apoſtolus ait: *Si enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Sed qualiter propoſitio hæc cum illa ejuſdem Chriſti apud S. Matthæum in parabola adducta proteſtatione concordat: *Hic eſt hæres, venite, occidamus eum?* Et in S. Joanne idem Redemptor inquit: *Si non veniſſem, & locutus non fuiſſem eis, peccatum non haberent, nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo?* Reſpondet itaque Leo Imperator verbis ſequentibus ad noſtrum accommodatiſſimis propoſitum: *Hæredem eſſe faſſi invidia ebrii, gloriam ejus non intellexerunt, non cognoverunt, quia cognoſcere noluerunt, tota cogitatione ad invidiam converſa.* Neſcio, ſi quando ſeriem obſervaveritis hiſtoriæ Evangelicæ à Sancto Joanne contextæ, qui Sanctus Evangeliſta, poſtquam celebre reſuſcitationis Lazari commemoraſſet miraculum, immediate indilateque ſubjunxit dicens: *Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant, quæ fecit Jeſus, crediderunt in eum. Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis, quæ fecit Jeſus.*

& Chriſtum crucifixerunt.

1. Cor. 2. 8.

Matth. 21. v. 38.

S. Joan. 15. v. 22.

Leo Imp. orat. de orat. apud Greg. Tho. ſer. 10. 2.

Audito miraculo reſuſcitationis Lazari, invidia tabeſcebant in Chriſtum.

Joan. 11. v. 45. & 46. Ibid. v. 27.

JEſus. Sed quid hoc ipſos reſolviſſe putatis? *Colligerunt ergo Pontifices & Phariſæi Concilium.* Forſitan ad ventilandum an Chriſtus promiſſus eſſet Meſſias, juxta Concordantiam Scripturarum ſacrarum, vaticiniorum, miracula, prædicationem, vitæque ſuæ ſanctitatem? Forſitan ad inſtituendum proceſſum pro juſtificando miraculo? nihil horum, quid igitur; dicebant: *Quid facimus quia hic homo multa ſigna facit?* Ubi Salmeron, ita ſcribit: *Alibi petunt ſigna, ut credant, dum dicunt, Quod ergo tu facis ſignum, ut videamus & credamus tibi?* Joan. 6. *nunc ſigna confitentur, & propter illa Chriſtum perdere conantur.* Paulo ante confeſſi fuerant dicentes: *Chriſtus cum venerit numquid plura ſigna faciet?* Nicodemus quoque Synagogæ princeps vir in Scripturis ſacris verſatiſſimus confeſſus fuerat dicendo: *Scimus quia à Deo veniſti Magiſter, nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo;* & tamen ex omnibus hiſce mortis ipſi inferendæ deduxerunt conſequentiam, timentes ne Romani Jeroſolymam devaſtarent; cum tamen indubitatam ſtabilire debuiſſent concluſionem omnino contrariam, quia ut in Ezechiele legimus, poſtquam in oſſe & carne mortuorum per agrum diſperſe ſpiritus Dei ingreſſus fuiſſet, omnes mortui, quorum oſſa hæc erant, reſuſcitati fuerunt, formaruntque ingentem quemdam exercitum: *Steterunt ſuper pedes ſuos,* inquit ſacer Textus, *exercitus grandis nimis valde;* perſuadere igitur ſibi poterat, quod Chriſtus eadem voce, qua reſurgere fecerat Lazarum quatriduanum, vitam quoque omnibus defunctis reſtituturus fuiſſet, ut eoſdem in defenſione Jeroſolymæ armaret, *Si exurgat adverſum me prælium* dicebat David: *In hoc ego ſperabo:* Cum igitur Chriſtus, quot veſtigia Judææ ſolo impreſſit, quando *pertranſiit faciendo,* totidem illos bonos cumulavit, cum illa quinque hominum millia quinque dumtaxat panibus paverit, cum infirmos cujuſcumque generis infirmitatibus obnoxios ſanarit, cum elementis imperarit, cum denique ſe vitæ & mortis Dominum & moderatorem eſſe oſtendit, quidnam amplius in hoc & in alio mundo deſiderare poterant, ut fortunati & fœlices eſſent? & tamen ex propria invidia excæcati, elegerunt potius perire, quam in Salvatorem & benefactorem ſuum lividos oculos ſuos defigare. *Annon æmulationis ſuæ facibus ardebat,* inquit S. Gregorius, *cum Redemptoris noſtri ſigna conſpiciens per quoſdam ſuos dicens: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? vel certe videtis, quia nihil proficimus, ecce totus mundus poſt eum abiit. Videbant unde converti debuerant, quærebant extinguere, quem cernebant mortuos vivificare.* Apud S. Matth. c. 12. ſimiliter legitur, quod cum Chriſtus claudum quemdam ſano greſſui reſtituiſſet, Phariſæi ſimul congregati fuerint, ut de inferenda ei morte inter ſe conſultarent. Cum tamen potius in ejus ſe ſequelam recipere, eumque ardenter rogare debuiſſent, ut ſe erga illos ſemper beneficum exhibere continuaret: *Exeuntes autem Phariſæi,* inquit Evangeliſta, *concilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent;* ſcitiſne cauſam? inquit D. Chryſoſt. *multo magis aliena gloria offendit invidos, quam proprium damnum, collata beneficia magis irritabant.*

Joa. 11. 47. Salm. to. 8. tr. 53. Joan. 6. v. 30. Joan. 7. v. 31. Quod etiam in aliis Chriſti miraculis, ſtulte fecerunt. Joa. 3. v. 2. Ezech. 37. v. 10. Pſ. 26. v. 3. Act. Apoſt. 10. 38. S. Greg. lib. 18. mor. c. 19. Matt. 12. v. 14. Chryſ. h. 12. in Joan.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM,

Invidia Judæorum contra Chriſtum, cujus varias Manſi Bibliotheca Moralis. Tomo II.

perſecuti ſunt actiones, ſemper obſtinatiſſima ſuit.

THEMA.

Duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum. Luc. 4. v. 29.

1. QUouſque livoris rabies aſcendat, ex hac hiſtoria Evangelica facile deduci poteſt, in qua aperte videtur, quod Nazareni per invidiam exaſperati, longe plus circa Chriſtum auſi fuerint temere, quam ipſemet Satan facere præſumpſerit, hic enim auſus non fuit Salvatorem ex pinnaculo templi deorſum deturbare, ſed ſolum ei perſuaſit dicens: *Mitte te deorſum;* at vero Nazareni illum ex monte præcipitare cum jam ſtatuerant, niſi ſe per miraculum inviſibiliter ab eorum oculis proripuiſſet. Unde S. Bonav. ex V. Beda inquit: *Quod ille tantum dixit verbo, mitte deorſum, hoc illi conati ſunt facto.*

Nazarenorum invidia in Chriſtum major fuit quam illa diaboli. Matth. 4. 6. V. Beda à S. Bonav. cit.

2. Alia quadam vice Salvatorem à civitate pellere non dubitarunt: *Ejecerunt illum extra civitatem,* id eſt ut Dionyſius Carth. inquit. *Tamquam reum mortis irreverenter expulerunt.* At vero quodnam erat præcipuum hujus impietatis motivum? S. Ambroſius dicit: *Non mediocriter autem invidia proditur, quæ civica charitatis oblita, in acerba odia cauſas amoris inflectit, cum enim ipſe Dominus per populos beneficia diffunderet, illi injurias irrogabant.* Enimvero tametſi Judææ præſes ſolum de paſſione & morte Chriſti locutus fuerit quando ait: *Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum,* attamen ſi totum vitæ Chriſti decurſum conſideraverimus, inveniemus utique quod major perſecutio quam invidi Hebræi adverſus Chriſtum ſine intermiſſione moverunt, fuerit illa quæ ex livore invidiæ proceſſit. In Pſal. 138. David in perſona Redemptoris æterno ejus Patri dicit: *Tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam, mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me.* Quibus verbis æterno Patri ſuo gratias agit, quod ſe in incarnatione omnibus divinarum gratiarum theſauris, præferenda locupletarit. Obſervat autem S. Bruno verba illa *tu formaſti me,* idem ſignificare, ac ſi diceret: *Tu formoſum feciſti me; quia ſpecioſus erat forma præ filiis hominum.* Quid igitur mirum ſi ſubito ſubjunget, *forſitan tenebræ conculcabunt me, id eſt concepi apud me, quod tenebræ conculcabunt me in mortem, invidia formoſitatis.*

Luc. 4 v. 29. Dion. Carth. ibid. S. Ambr. in cat. lib. 4. in Luc. 4. Qua invidia moti Judæi Chriſtum perſecuti fuerint. Matt. 27. v. 18. Pſ. 138. v. 5. Pſ. 44. v. 3. S. Bruno ibid.

3. Vix Redemptor noſter in Bethlehem natus fuerat, cum ecce poſt adventum trium regum Orientalium, qui ad præſtandum Redemptori ſervitutis homagium, ductu prodigioſæ illius in cœlo comparentis ſtellæ, acceſſerant, Herodes ſubito præ invidia quaſi crepans, per cruentam illam innocentium ſtragem, mortem quoque Redemptori machinari ſtatuit, unde æternus Pater, ut Filium ſuum ab ejus furore eriperet, angelum è cœlis ad Joſephum deſtinavit, qui his eum verbis moneret: *Surge, & accipe Puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum.* Porro Ægyptus regnum quoddam erat, præ cunctis aliis mundi nationibus ſuperſtitionibus falſorum numinum quam maxime deditum; unde Poëta ille cecinit: *O ſanctas gentes quibus hæc naſcuntur in hortis numina!* ſiquidem ipſos quoque è terra in hortis naſcentes porro & cæpas adorabant, Pharao quoque Rex regni illius, Atheiſtam ſe eſſe manifeſte declararat dicens: *Neſcio Dominum.* Cur igitur æternus Pater ad unigenitum ſuum

Chriſtum vix natum, invidi Hebræi perſecuti fuerant. Matth. c. v. 13. Ex. 5. v. 2. Voluit

Deus pater Filium ſuum vix natum potius inter Ægyptios idololatras, quam invidos Hebræos commorari.

à furore Herodis eripiendum, eumdem ad populum illum deſtinavit, cujus multis ante ſæculis, omnes primogenitos occiderat, quemque decem illis horrendis plagis afflixerat, & in mari rubro inter undas ſubmerſerat? non eſt dubium quin idipſum ſumma cum ſapientia factum fuerit. Cum enim Herodes invidiæ ſtimulis agitaretur, meliorem cenſebat futuram eſſe filii ſui conditionem, inter Ægyptios, implacabiles Dei inimicos degere, quam ſi moraretur intra invidi, ficti & ſtimulati hujus Regis barbaras manus, nam ut S. Paſchaſius de hoc

S. Paſch. lib. 1. in Matth.

rege ait: *Simulato odio ac invidia Chriſtum perſequebatur.* Exinde vero in Herode, qui Rex Judæorum erat, Hebraiſmi adverſus filium Dei invidia ſe manifeſte direxit. S. Gregor. ſuper illa verba Canticorum:

S. Greg. in Cant. 8. 6.

Lampades ejus lampades ignis atque flammarum, hunc Judæorum livorem his verbis reprehendit: *Sicut ignis quæ incendit, conſumit, ſic Judæos omni fidei virtute invidia ſua deſtruxit, de quibus bene alibi dicitur: Et nunc ignis adverſarios conſumit, ac ſi diceretur: Antequam ad æternum ignem veniat, in præſenti conſummunt, quia in ſeipſis ignem invidia portant, qui ſine portantis combuſtione non portatur.*

Invidia Judæorum in varias Chriſti actiones exarſit.

Porro hoc Judaïſmi venenum in variis Salvatoris actionibus ſe diſperſiſſe invenimus, ſi hiſtoriam Evangelicam percurramus, quod tandem in eam uſque malitiam aſcendit, ut Judæos ad inferendam Chriſto acerbiſſimam mortem extimularit. Unde D. Chryſologus poſtquam multa hujus vitii mala recenſuiſſet, quibus genus humanum damnificavit, tandem in hæc verba concludit,

Chryſol. ſer. 48.

ac ne multis, quod paver mens, quod viſus tremit, quod auditus non capit, ipſum Chriſti attendit & pervenit ad ſanguinem. S. Antoninus ſequentibus conſiderationibus Pharisaicam aggravavit malignitatem, dicit enim:

S. Antonin. p. 2. t. 8. c. 1. §. 2.

Bona ſpiritualia ex hoc quod pluribus communicantur, non minuuntur, ſicut patet de ſcientia & virtutibus; ſed bona temporalia communicata utique minuuntur, ſicut patet in divitiis. Nam ex hoc quod unus qui habet centum florenos, alius non poteſt habere, niſi ſibi ſubtrahantur, & ita gloria mundi circa aliquid, cum unus habet, alius non habet, vel non ita magnam. Si quis autem ſcientiam ſuam communicat diſcipulo, nihil ex ea ipſe amittit, ſed magis proficit, & ex hoc Scribæ & Phariſæi invidebant Chriſto, quia ex virtute ſua & doctrina magis in honore & fama erat, quam ipſi, propterea dicit: Zelus domus tuæ comedit me, id eſt invidia, Scribarum & Phariſæorum & Sacerdotum comedit me.

4. Tymotheus presbiter Jeroſolymitanus in oratione quadam ſanctiſſimam virginem introducit, querulis verbis eum filio agentem, quando remanſit in templo, cum Doctoribus, cum ſtupore & admiratione audientium diſputans. Ita enim in perſona virginis loquitur:

Tim. orat. de occurſu Domini to. 4. in Bibl. vet. Patrum.

Cur pro ſapientia Doctore te geris? cur invidiam adverſum te concitas? cur me liberis orbare vis? ecce ardentibus oculis te utique aſpiciunt, jam dentibus ſuis ſtrident, tanquam fera beſtia, quæ adverſus agnum tenerum moventur. Cum Salvator noſter die quadam, ut paulo ante diximus, in Nazareth patriam ſuam veniſſet, in ſynagogam ingreſſus eſt, ut eos doceret:

Nam exiſſit in ejus doctrinam. Matth. 13. v. 54.

Et veniens in patriam ſuam docebat eos in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur. At vero exiſtimatisne hanc admirationem ex reverentia & reſpectu ejus fuiſſe conceptam? ſi id creditis, magnopere erratis, ac proinde audite D. Chryſol. dicentem:

Chryſol. ſer. 48.

Evangeliſta hodie Judæorum erga Chriſtum proditurus injuriam, ſic cœpit: Venit, inquit, JEſus in patriam ſuam &c. non ſic nubes cœlum, non diem, Solem, caligo, quomodo mentem cæcat & tenebrat invidia. Livor hoc Judaicus probat, qui Chriſti ſapientiam miratur, virtutes ſtupet, attollit dicta, ſuſcipit opera, & tamen ne in ipſo videatur divinitas, Deitas ſentiatur, carnalium parentum nomina commovet, & divulgat. Mirabantur indignatione, non gratia; ſtupebant livore non laude.

Vilipendebant ipſius Parentes, ut ipſum vilificarent. Matth. 13. 55. 56. 57.

Etenim ſeſe mutuo aſpicientes, ad Chriſti gloriam obſcurandam, eum contempta dicebant: *Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jacobus, & Joſeph, & Simon, & Judas? Et ſorores ejus nonne omnes apud nos ſunt? ... Et ſcandalizabantur in eo.* Hic autem livor, ut audiſtis, ad machinandam ei mortem illos protraxit, dum ad eum præcipitandum conabantur, ſub prætextu zeli & religionis occultando invidiam, & extrinſecus ſimulando ac ſi eum punirent tamquam Blaſphematorem. Unde Toletus ait:

Tolet. in Luc.

Reſponderi poteſt, vere illos invidia commotos fuiſſe, ut hæc facerent, prætexuiſſe tamen blaſphemiam, quod ſe Chriſtum & Meſſiam prædicaret. Porro vitium hoc ut pluriſmum inter perſonas domeſticas & familiares vigere ſolet. Unde S. Zeno ita ſcribit:

S. Zeno ſerm. de livore & invid.

Non Ægyptio invidet Scytha, aut Britanno Indus æmulatur, ſed unuſquiſque gentis ſuæ hominibus & contribulibus invidet, & ignotis quibuſque ſed vicinis, & proximis, ac familiaribus ſuis, imo vero his, qui vel artificii ejuſdem, vel officii, vel operis exiſtunt. Armat etiam proximas ætates morbus invidiæ, nonnunquam & in propinquo ſanguis, atque inter ipſa ſæpe fraternæ germanitatis jura graſſatur.

Joan. 1. v. 19.

Quo fine Judæi obtulerint S. Joanni Meſſiatum.

5. Quonam fine Judæos motos fuiſſe exiſtimatis, ut ſolemnem illam ad præcurſorem dirigerent legationem? nimirum Chriſtum ſecundum apparentiam externam ex gente paupercula natum eſſe ſciebant, videbant illum cum plebeis indifferenter converſantem, unde dicebant: *Numquid ex principibus aliquis credidit in eum? ſed turba hæc &c.*

Joan. 7. v. 48.

Videbant itidem illum quotidie in officina artem fabrilem exercentem cum Joſeph nutritio ſuo, unde ajebant:

Matt. 13. 55.

Nonne hic eſt fabri filius? Ex alia vero parte conſiderabant, quod Baptiſta ſummi Sacerdotis eſſet filius, quodque in deſertis Judææ tanta cum auſteritate viveret, ne proinde ſublimem illam Meſſiatus dignitatem ex parte Concilii Synedrim, quod præcipuum erat, ei offerebant, ut populum hac ratione à Chriſti ſequela retraherent. Toletus vero ex D. Chryſoſtomo ita ſcribit:

Tolet. in Joan. 1.

Judæos non eſſe motos opinione aut ſuſpicione ulla, qua Joannem Chriſtum eſſe ſuſpicarentur; ſciebant enim non eſſe Chriſtum, ſed odio potius, quo Chriſtum perſequebantur; & inde erat ut ægre ferrent, quod Joannes ſibi Chriſtum præponeret. S quoque Chryſoſtomus eamdem hanc ponderans legationem ait:

D. Chryſ. hom. 15. in Joan.

Grave vitium invidia eſt, grave & exitioſum, non his quibus invidetur, ſed ipſis invidentibus, quam porro hæc paſſio miſeros illos exagitarit, ex ſequentibus jam jam ſubjungendis plenius colligi poteſt Evangelicis hiſtoriis.

Cur Phariſæi, à Chriſto flagello in ſilum non inſurrexerint. Joan. 2. 15.

6. Teſte S. Joanne Chriſtus aliquando flagellum aſſumens in conſpectu omnium, Phariſæos, Sacerdotes, omneſque alios templi profanatores percutere cœpit, & tamen nullus eorum ad vindictam provolavit, ſed interrogarunt dumtaxat dicentes: *Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?* in aliis autem occaſionibus quando Chriſtus coram iiſdem miracula patravit, ad invicem congregati concilia inſtituerunt, ad machinandam mortem & tendendas Salvatori inſidias, prout ex c. 12. S. Matthæi & 11. S. Joan. clare patet.

Matt. 12. 46. Joh. 11. 46.

Quænam veritantæ hujus differentiæ ratio? D. auſcultate Chryſoſtomum dicentem:

D. Chryſ. hom. 22. in Joan.

Cur Judæi, qui in collatis beneficiis Chriſtum accuſabant, & perſequebantur, cum credibile eſſet tam gravi caſtigatione gravius excandeſcere, non adeo iniquo animo tulerunt? nulla enim

in

Et tamen ob beneficia aliis collata, irritati fuerunt.

in eum contumelia uſi ſunt, ſed quod ſignum, inquiunt, oſtendis nobis, quia hæc facis? Animadvertis invidiam incredibilem, & quonam pacto in alios collata beneficia eos magis irritabant. Et in alia quadam homilia idem ſequentem hanc inſtituit ponderationem, dicens: *Et ſtupebant dicentes: Numquid hic eſt filius David? Phariſæi audientes dixerunt: Iſte non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. Et certe nihil magni turba dixerunt, & tamen nec illud pati potuerunt, adeo, quemadmodum me dixiſſe memini, beneficiis aliorum, cen acerbo morſu exagitantur.* Quod namque verbum magis eos exagitare poterat, quam ipſis dæmonia filios nominare: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere.* Peſſimam, quam habebant eum interficiendi intentionem its detexerat, & nihilominus ad hanc ita factam exprobrationem nihil prorſus commoti ſunt: aſt vero quando Chriſtus dixit: *Antequam Abraham fieret Ego ſum.* Mox in rabiem acti ad lapidea convolarunt, Chriſtum oppreſſum, niſi ſe abſcondiſſet. *Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in Eum.* Quia ſcilicet invidi inimicos, illuſores, jacturam rerum, reputationis, propriæque vitæ ſupportant pericula, aſt fœlicitatem bonumque proximi ferre non poſſunt.

Chryſ. h. 41. in Matth.

Joan. 8. 44.

Joan. 8. 58.

Joan. 8. v. 59.

7. Chriſtus relicta Judæa ut S. Joannes ſcribit, iterum in Galilæam ſe contulit, & nihilominus in primo loco plurimum obſequioſi devotique populi à prædicatione ſua dependentis habebat concurſum; cur igitur in Galilæam abiit, ubi tyrannidem exercebat Herodes, juratus novæ legis Evangelicæ inimicus, qui inſuper præcurſorem Domini carceribus manciparat, ne veritati aures porrigere cogetur. Pro hujus itaque dubii ſolutione ſciendum, quod cum Scribæ & Phariſæi contra Chriſtum ex invidia irritati eſſent, Chriſtus longe ſibi inter inimicos ſecurius futurum duxit, quam inter invidos; unde S. Cyrillus Alexand. ait: *Magna utique perverſitatis accuſare Iſraelitas inde arbitror quod ſatius ille exiſtimat apud alienigenas reperiri, quam cum Judæis verſari* Hinc & S. Auguſt. de Judaica ſemper contra Chriſtum furente malignitate fuſius tractans, illa diſcutit S. Joannis verba: *Dominus autem hæc cum audiſſet, cognoviſſe Phariſæos, quod plures diſcipulos faceret, quam Joannes, & plures baptizaret, reliquit Judæam terram, & abiit iterum in Galileam.* Circa quem proinde textum S. Auguſtinus hanc adjicit Gloſſam: *Quia cognovit eorum ſcientiam ſimul cognovit & invidentiam.* Porro in ſequenti capitulo idem Evangeliſta miraculum recenſet paralytici juxta probaticam piſcinam poſt 38. annorum infirmitatem ſanati; quo proinde ſurgente, lectumque in humeros elevante, accurrerunt, ſeque oppoſuerunt Phariſæi dicentes: *Sabbathum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum. Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit; tolle grabatum tuum & ambula.* Ubi Phariſæorum malitiam caute obſervat Cajetanus inquiens: *Non interrogant quis eſt, qui te ſanum fecit, ſed ſolum quis eſt qui juſſit tibi tollere grabatum tuum, nam bona nullatenus profari poteſt, mala cito profert, proinde ſanitatem omittunt, & ſolam, quam cenſent, legis transgreſſionem objiciunt.* Ubique per Jeroſolymam in illa nocte falſos perquirebant teſtes, ad colorandum coram præſide Judææ mortis ſuæ prætextum; quorum multi quidem adverſus Redemptorem examinati fuerunt, *Et convenientia teſtimonia non erant.* Opportune tamen hoc loco quærendum venit, cur Redemptori pro crimine læſæ Majeſtatis non imputarint, quod miniſtris juſtitiæ publicæ ſeſe oppoſuerit; ſiquidem haud improbabiliter præſumi poterat, quod Petrus intimus ejus diſcipu-

Joan. 4. v. 3.
Chriſtus ſecurius ſibi degendum duxit inter inimicos, quam invidos Hebræos.

S. Cyrill. Alex. lib. in Joan. c. 5.

Joan. 4. v. 1.

S. Aug. tr. 15. in Joan.
Judæi invidebant miraculo ſanati paralytici.
Joan. 5. 10.
Ibid. v. 11.

Cajet.

Marc. 14. v. 56.
Et auriculæ Malcho reſtitutæ.

lus vel ipſo ſciente, vel ſaltem ad minus ratificante auriculam Malcho, qui lictorum caput erat, amputarit? at vero in promptu eſt reſponſio, ſi conſideretur, quod ad probandum corpus delicti, neceſſum fuerit ſimul etiam publicare miraculum, à benigniſſimo Redemptore patratum in ejuſdem auriculæ reſtitutione: quia igitur miraculum iſtud juſtificare potuiſſet ejus innocentiam, ſanctitatem, omnipotentiam, & divinitatem ſatius eſſe duxerunt, ſi prætenſum delictum iſtud ſub ſilentio præterirent, ut ſuam tanto commodius invidiam explere poſſent, *nam invidorum lingua bona nullatenus profari poteſt.*

8. Cum idem Redemptor noſter in civitate Capharnaum dæmoniacum curando, egregium patraſſet miraculum, *mirati ſunt omnes*, inquit S. Marcus, *ita ut conquirerent inter ſe dicentes, quidnam eſt hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Et proceſſit rumor ejus ſtatim in omnem regionem Galilææ.* At vero quamobrem hæc tam inſignis miraculi notitia, non etiam in Judæam ibidem contiguam ſeſe transfudit? D. Chryſoſt. reſpondet: *Non in Judæam non in Jeroſolymam; Doctores enim Judæorum invidentes Jeſu, rumorem egredi non ſinebant. Denique Pilatus & alii noverant, quod Phariſæi Jeſum propter invidiam tradidiſſent, rumor ergo ingreditur in eas aures, quæ invidia non clauduntur. Hoc totum quid dico? quid anima quæ ſemel poſſeſſa fuerit ab invidia, difficile eſt ut virtutes recipiat.*

Marc. 1. 27.
Sicut etiam miraculo ſanati dæmoniaci.

D. Chryſ. hom. 5. in Marc.

9. Ictus flagellorum quibus Pilatus Redemptorem noſtrum dilaniari fecit, fuerunt numero 6666. & tamen quis eſt qui neſciat, numerum ictuum flagellationis in Deuteronomio ad quadrageſimum uſque limitatum fuiſſe, ita ut plures addere ictus non licuerit: Judex illum ſæpius innocentem pronunciavit, non raro quoque cordis erga ipſum compaſſionem exhibuit, cur igitur plures quam ex lege liceret ictus ſacratiſſimo ejus corpori inflixit? ad hanc quæſtionem aliter reſponderi nequit, quam quod Pilatus omnino ſibi perſuaſerit crudelitatem Judæorum per hoc horrendum Chriſti flagellati ſpectaculum, quod dicens: *Ecce homo*, oculis eorum exhibuit mitigandam fore, at vero longe aberravit, quia invidia, quantumvis malum perſonæ cui invidet inferatur, mitigari nequit. Unde V. Beda ait: *Hoc autem Pilatus non ob aliud feciſſe credendus eſt, niſi ut ejus injuriis Judæi ſatiati ſufficere ſibi exiſtimarent, & uſque ad ejus mortem ſævire deſiſterent.*

Chriſtus in flagellatione plures ictus quam lex præſcribat inflicti fuerunt.
Deut. 25.

Beda. Joan. 19.

10. Chriſtus Redemptor noſter ad noſtram inſtructionem, variis in occaſionibus demonſtraverat reſpectum, quem Cæſari tamquam principi temporali deferebant, juxta illud: *Subditi eſtote... Dominis, ... etiam diſcolis*; nam quando turbæ ab ipſo in deſerto quinque panibus ſatiatæ ipſum viva voce in regem eligere parati erant, fugit in montem, ut hac ratione eorum conatus nullum ſortiantur effectum. Similiter quando ei tributi denarium obtulerunt, eum interrogando, *licetne cenſum dare Cæſari, an non?* reſpondit *quod eſt Cæſaris, date Cæſari.* Denique Petro præcepit ut conſuetum pro eo tributum penderet, & tamen velut crimen læſæ Majeſtatis ei imputarunt, quod ſe regem eſſe diceret, unde clamabant, *omnis qui ſe regem facit, contradicit Cæſari*; cum tamen idipſum evidens calumnia eſſet, nec ullam haberent rationem credendi, nec talem accuſationem probandi motivum aliquod ſuppeteret. Unde D. Chryſoſt ait: *Numquid ſeditionem docebat Chriſtus? num diſſuadebat cenſum dari Cæſari?* nonne

1 Petr. 2. 18.
Alia abominanda invidiæ Judæorum in Chriſtum exempla.
Matt. 22. v. 20.
Joan. 19. 20.

D. Chryſ. hom. 63.

[*in Joan.*] *nonne regem ipſum facere voluiſtis, & renuit? Hæc ſine ratione ulla dicebant, ſed ex invidia tantum.* Hæc autem invidia ſine dubio cauſa fuit, cur in duritie cordis, cæcitate & ignorantia ſua obſtinati permanſerint. In ejus quidem morte montes ſeſe diviſerunt, aperta fuerunt monumenta, defuncti reſuſcitati, obſcuratus Sol, aër totus lugubri ſeſe veſte contexit, velum templi ſciſſum eſt per medium, imo ipſemet centurio divinitatem ejus confeſſus eſt, dicens: *Vere Filius Dei erat iſte*; at vere Judæi emolliri non poterant, [*Matth. 27. v. 54.*] [*D. Chryſ. hom. 88. in Matth.*] unde D. Chryſoſt. ait: *Nec mortui ſolum excitantur, verum etiam lapides ſcinduntur, & terra concutitur, & hinc percipi poſſet illos quoque facile diſrumpere potuiſſe, nam qui lapides ſcidit, qui terrarum Orbem tenebris obduxit, multo magis illos, ſi voluiſſet perdere potuiſſet, verum noluit, ſed vires ſuas in elementis oſtendens, illos ex clementia ſalvare volebat, ſed non fuerunt illi remiſſiores. Talis quippe protervitas invidiæ eſt, ut non facile terminetur, ſed hinc quidem, vel adverſus ea quæ mirifice fiebant, impudentiſſime reſiſtebant.* Neque ſufficiebat Judæis, quod illum in patibulo crucis in duorum latronum medio expirare vidiſſent, quin [*Matt. 27. v. 63.*] imo poſtquam à cruce depoſitus fuit, *convenerunt principes Sacerdotum & Phariſæi ad Pilatum dicentes, Domine recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivens, poſt tres dies reſurgam, jube ergo cuſtodire ſepulchrum.* Adhæc ut Salvatorem noſtrum è vivis tollerent non deerant multa alia atrocis mortis genera, qualia nimirum deinceps martyribus illata fuerunt; [*Joan. 19. 15.*] cur igitur acclamarunt: *Tolle, tolle, crucifige Eum?* idipſum utique non ſine myſterio fecerunt; [*Matt. 27. v. 18.*] *Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent Eum.* Eadem enim [*Joan 12. 13.*] ſeptimana univerſus populus eum cum triumpho palmarum exceperat, laudibusque ei applauſerat, dicens: *Benedictus qui venit in nomine Domini rex Iſrael*; atque ideo ut gloriam hanc qua turba illum honoraverat, penitus abolerent, voluerunt ut in conſpectu infiniti populi in crucem in medio duorum latronum configeretur, ut ſic non benedictus, ſed maledictus eſſe crederetur, ſiquidem ut Scripturæ ait: [*Gal. 3. 13.*] *Maledictus omnis qui pendet in ligno.*

[*Cur illum potius crucifigere quam alio mortis genere, occidere voluerint.*]

11. Oecumenius ſequentem habet ad propoſitum noſtrum ingenioſam conſiderationem; ſiquidem ad miraculum illud ſe reflectens quod S. Petrus & S. Joannes ad portam ſpecioſam templi in claudo illo erigendo patrarant, notat; quod cum functi hi Apoſtoli è carcere ad tribunal adducti fuiſſent, ut examinarentur, hanc illis propoſuerint interrogationem: [*Act. Ap. 4. v. 8.*] *In qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos?* nimirum invidia cor illorum rodens, non permittebat illis, ut vel minimo verbo illud attribuerent miraculo, ſed contemptibiliter de re facta loquentes, voluiſſent, ut quidquid hac in re contigerat, ipſis adſcriberetur, non vero virtuti & nomini Chriſti, ideoque dicebant *in quo nomine feciſtis hoc?* non dicunt miraculum, ſed ſolum hoc, ipſumque factum non Chriſto, ſed Apoſtoli, attribuunt dicentes: *Feciſtis hoc vos*; *vide quam ſubdole interrogant*, inquit idem Oecum. *malebant enim Apoſtolos fateri ſuum eſſe opus, quam potentia Chriſti. Et adverte, quod neque nominare volebant claudi ſanitatem, neque enim dicunt quidnam ſit, ſed feciſtis hoc.*

[*Oecum.*] [*Ex invidia miraculum potius Apoſtolis quam Chriſti virtuti adſcribere voluerunt.*]

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Invidus DEO opponitur, & ideo procul ab eo recedit Deus, eumque in abominatione habet, ſuaſque illi gratias ſubtrahit.

THEMA.

Et non poterat ibi virtutem ullam facere. Marc. 6. v. 5.

1. EX quo apud S. Lucam c. 6. in laudem Salvatoris dicitur: *Virtus de illo exibat, & ſanabat omnes*; atque inſuper in Actis Apoſtolorum hoc ei perhibetur teſtimonium, quod ſcilicet *pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes*, mirum profecto eſt, cur in Nazareth patria ſua, teſte S. Marco, non ſolum ingratis ſuis diſtribuendis, non fuerit beneficus, verum ne quidem ad impertiendas illis cœleſtes ſuas benedictiones manus ſuas aperire potuerit? *Et non poterat ibi virtutem ullam facere.* S. Ambr. ait: *Hoc exemplo pariter & oraculo declaratur, quod fruſtra opem miſericordiæ cæleſtis expectes, ſi alienæ virtutis fructibus invideas; aſpernator enim Dominus invidorum eſt, & ab iis, qui divina beneficia in aliis perſequuntur, miracula ſuæ poteſtatis avertit.* [*Luc. 6. v. 19.*] [*Act. Apoſt. 10. v. 38.*] [*Apud invidos Chriſtus miracula facere non poterat.*] [*S. Ambr. l. 4. in Luc. 4.*]

2. S. Zeno in ſermone *de livore & invidia*, invidiam primam fuiſſe cenſet, quæ Deo ſe oppoſuit, ad eum offendendum, & rebellandum contra ipſum; unde dicit: *Prima adverſari Deo docuit.* Id quod veriſſime dicit, quia pulcherrimus totius cœli angelus naturæ humanæ invidens, quod divinitati hypoſtatice uniretur, fieretque quaſi cognata Dei, jugum obedientiæ & reverentiæ creatori ſuo debitæ penitus excuſſit; atque inſuper ex ſolius invidiæ motivo primos parentes in ſtatu juſtitiæ originalis eggreſſus eſt: *Invidia diaboli mors introivit in Orbem terrarum: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, … ſimilis ero altiſſimo*; neque enim ſufferre poterat creatorem ſibi eſſe ſuperiorem, quia invidus alterius primatum bono oculo intueri nequit, ac proinde contra Deum rebellis factus, tertiam naturæ angelicæ partem in barathrum ſecum præcipitem egit, adeoque veriſſimum eſt illud S. Zenonis. *Prima adverſari Deo docuit invidia.* Doctor Seraphicus inter alia peſſimi vitii damna, hoc quoque enumerat: *Deo contrariatur, quia tam bonus eſt Deus*, ut ait Auguſt. *ut etiam de malis bonum eliciat, ſed è contra tam mali ſunt iſti, ut de bonis malum eliciant.* S. Antoninus quoque de hoc veneno fuſe diſſerens, ait: *Deo contrariatur*, adducensque S. Dionyſii Areopagitæ authoritatem, ſubdit: *Bonum eſt ſui ipſius diffuſivum, & communicativum; hinc eſt, quod Deus qui eſt ſummè bonus, permaximè & copioſiſſimè communicavit bonitatem ſuam, innumerabiles creaturas formando, & cuilibet certum gradum bonitatis tribuendo*; unde Plato ait: *A Deo omnis invidia relegata eſt, id eſt, excluſa; quin imo adeo bonus eſt, & omnipotens*, ut dicit Auguſt. in Enchiridio, *quod nullum malum fineret eſſe in ſuo univerſo, niſi ex illo eliceret majus bonum. Invidus è contra non eſt communicativus, ſed ſibi ſoli vellet omnia, & quod alii non participarent ſecum bona, ut ſolus exaltaretur, & ex bonis alienum elicit mala, ſcilicet triſtitiam cordis ſui.* Cui diſcurſui conſonat argumentum, quod ad hoc idem propoſitum format S. Cyrill. Alexandr. inquiens: *Cum odis invidentia quempiam propter bonum, jam principaliter ipſius hoſtis es boni, quoniam cujus gratia eſt unumquodque, & illud magis, ſed cum ipſum bonum ſit Deus, à quo tanquam à ſuo fonte, vena bonitatis manans, in omnia derivatur, hinc ſanè convincitur, quod tu hoſtis Dei, & boni ſis, & tuiipſius, & omnium inimicus. Cæterum cum malitia bonitati ſit contraria, vide quanta te depravavit malignitas, cui tota bonitas eſt adverſa.* [*S. Zeno ſerm. de livore & invidia.*] [*Invidia fuit prima adverſaria & inimica Dei.*] [*Sap. 2. v. 24.*] [*Iſa. 14. v. 13.*] [*S. Bonav. comp. theol. verit. l. 3. c. 16.*] [*S. Ant. 2 p. tit. 8. cap. 1. §. 2.*] [Contrariatur Deo, qui ex malo elicit bonum, illa vero ex bono malum.] [*S. Cyrillus Alex.*]

3. Irrefragabilis veritas eſt, Deum omnis boni, naturæ,

naturæ, fortunæ, & gratiæ fontem eſſe, juxta illud: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*; invidus autem omni ſe bono opponit, quod in aliis conſpicit, indeque contriſtatur, imo & impedit quantum poteſt, & novit. Unde S. Martialis in epiſtola quadam nos exhortans ait: *Nulla ſit in nobis invidia, per hanc enim Spiritus ſanctus mentem derelinquit; recedente autem Spiritu ſancto a tabernaculo mentis, evacuatur homo dulcedine & impletur omni amaritudine.* Porro inter alia glorioſa epitheta, quibus ſancta Mater Eccleſia, Spiritum S. veneratur, unum hoc eſt: *Dulcis hoſpes animæ, dulce refrigerium.* Hanc autem dulcedinem, hoc invidiæ vitium intoxicat, invidique cor veneno perfundit ac proinde Spiritum S. ea anima turpiter expellit. Salvator noſter, qui erga Galilæam & Judæam adeo ſe benignum & beneficum ſe exhibuit, inter compatriotas ſuos ſibi invidos demorari noluit, qui livor Deum à corde procul arcet, & exulare facit. Unde S. Ambroſius ait: *Videte quid mali invidia afferat, indigna propter invidiam patria judicatur, in qua civis operetur, quæ digna fuit, in qua Filius Dei naſceretur.* Alius quidam author antiquus inquit: *Invidus etiam in Spiritum S. peccat, quia ſuam bonitatem criminatur, quando dolet bona ſua fratribus communicaſſe.* In quodam Seraphici Franciſci opuſculo ſequentia verba leguntur: *Ut ait Apoſtolus, nemo poteſt dicere Dominum Jeſum, niſi in Spiritu S. quicumque ergo invidet fratri ſuo de bono, quod Deus dicit, & facit in ipſo, pertinet ad peccatum blaſphemiæ, quia ipſi altiſſimo invidet, qui dicit & facit omne bonum.*

Jac. 1. v. 17.
Invidus ſe opponit omni bono.
S. Mart. ep. 1. c. 7. ad Burdigal.
Intoxicat dulcedinem Spiritus S.
S. Ambr. ibid.
Laur. Piſan. Euch. Ev. par. 4.
Opuſc. S. Franc. tom. 3. c. 8.

4. Invidia tanta cum averſione Deo, & religioni, ac cultui ipſius opponitur, ut D. Chryſoſtomus in quadam homilia affirmare non vereatur, dicendo: *Hoc malum, hoc inquam malum, Chriſtianorum conventus ſubvertit, hoc hæreſes peperit.* Inter alia Joannis Caſſiani documenta hoc quoque legitur: *Invidia, quaſi à regulo ſerpente effuſum virus, vitam ipſam religionis ac fidei, priuſquam vulnus in corpore ſentiatur, excludit.* Porro die ſodes unde hæreſis Lutheri, quæ innumerabilia & irreparabilia Eccleſiæ Catholicæ damna intulit, originem ſuam habuit? erat ipſe monachus Auguſtinianus, cumque ab Archi-Epiſcopo Moguntino ad colligendas pro bello contra infideles, eleëmoſynas, indulgentiæ cruciatæ promulgarentur, ipſe concurſum ad Eccleſias Dominicanorum multo majorem, quam ad ſuas eſſe videns, unde exaſperatus talem concepit diſplicentiam & furorem, ut calamum ſuum adinſtar gladii acuens, contra authoritatem Romani Pontificis, nec non contra indulgentias ſcribere cœperit; & hinc originem ſuam duxit ejus rebellio, qua tot alios una ſecum in tot errorum barathrum pertraxit. Quod ſi quis cœleſti empyreo ſuum pro eo tempore inferre potuiſſet oculum, quando cœleſtis & ſupremus artifex dixit: *Fiat lux*, id eſt, ſecundum opinionem S. Auguſtini, quando naturam angelicam creavit, eodemque tempore aſpexiſſet, ſeu potius admiratus fuiſſet Luciferum, tam rara donorum & gratiarum eximiarum pulchritudine ornatum & dotatum, ac demum eumdem oculum in tenebroſum perditionis deflexiſſet abyſſum, ibique eumdem una cum omnibus ſequacibus ſuis irreconciliabilibus communis creatoris inimicis, in horribilem vidiſſet transmutatum draconem, quidnam illum dicturum fuiſſe exiſtimatis? Ecce tibi quam ſit peſtifera & coram Deo abominabilis invidia? *Hæc Luciferum obſcuravit*, inquit Nazianzenus. S. Baſilius quoque ejus præcipitium & apoſtaſiam conſiderans, ait: *Proprius Diaboli effectus eſt invidia, non enim ſtatim diabolus creatus eſt diabolus, ſed angeli poteſtate accepta, converſus eſt in dæmonis naturam, & factus eſt pravus dæmon, hac pravitate velut charactere notatus, & à conſortio ad Deum abalienatus.*

Invidia peperit hæreſes.
D. Chryſ. hom. 7. ad Rom.
Caſſian. coll. 18. c. 17.
Hort. Paſt. tub. ſacerd. tr. 4. lect. 5.
Patet exemplo Lutheri.
Et Luciferi.
Naz. or. 27.
S. Baſil. conc. in Luc. 15.

5. Aptiſſima eſt illa ab aquila deſumpta ſimilitudo, quæ Deo attribuitur; aquila enim pullos ſuos ad radios Solis, an ſui ſint explorat, quod ſi enim irretortis oculis lucis illius reflexum conſtanter ſuſtinere poſſint, eos tamquam filios ſuos agnoſcit, & nutrit, ſecus vero tamquam adulterinos à ſe rejicit, & derelinquit. Deus noſter in Deuteronomio c. 32. aquilæ his verbis comparatur: *Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans.* Hic igitur eos, quos fælicitatis alienæ lucem conſtanter & irretortis oculis adſpicere poſſe videt, blande recipit, & tamquam filios adoptivos delicate demulcet; alios verò, qui ſplendorem boni alieni videre nequeunt, tamquam filios adulterinos gratias ſuas ſubtrahit, & deſolatos relinquit. D. Chryſologus ad illa Evangelii verba ſe reflectit, ubi dicitur: *Docebat in ſynagogis eorum*, & ſpecialiter ly illud: *eorum* notat; nam ut à principio diximus, quia cives Nazareni Chriſtum livido oculo reſpiciebant, ideo, inquit, ideo Sanctus, *ſynagoga non poterant ejus eſſe, in quibus conveniebat invidiæ populus non amoris, in quibus conſidebat concilium malignantium.* Idem quoque aureus ſcriptor conſiderat, quod tametſi Nazareni ſecum haberent ejus matrem, fratres & ſorores, patrem tamen ejus ſecum habere gloriari non poterant. Quia Deus procul eſt ab invidis, eiſque prorſus eſt contrarius: *Si mater, ſi fratres, ſi ſorores apud vos ſunt, pater ubi eſt? vobiſcum non eſt; quia Deus odit ſiltos, invidos deſerit, ſibi non ſinit crudeles & impios commorari.* Tametſi enim verum eſſet, quod ſanctiſſima virgo mater ejus filium ſuum in Nazareth conceperit, & educaverit in magnum tamen Chriſti vilipendium & contemptum, atque ad ejus gloriam obſcurandam dixerunt: *Nonne mater ejus dicitur Maria?* q. d. quid eſt mater ejus aliud, quam mulier quædam paupercula. Unde Theophylactus ait: *Aſcendit ad patriam, non ignorans ſe contemptum iri, ſed ne impoſterum dicere queant: Si veniſſet, utique credidiſſemus ei.* In Symbolo Niceno hæc verba inter alia recitantur: *Propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis, & incarnatus eſt de Spiritu S. ex Maria virgine, & homo factus eſt.* Ipſemet Chriſtus quoque dixit: *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.* At vero dicite obſecro, ubinam hoc incarnationis myſterium pro humana ſalute conſummatum fuit? utique in Nazareth, nam Evangeliſta ait: *Miſſus eſt angelus Gabriel ad Mariam virginem, in civitatem, cui nomen Nazareth.* Super hanc igitur civitatem cœli aperti ſunt, ut divinarum gratiarum influentias nobis depluerent; ibi S. Gabriel ad Mariam virginem dixit: *Ave gratia plena*; & tamen, ut diximus, illa inter omnes Judææ & Galilææ civitates de ſalute Salvatoris minime participavit, quia illum rejecit, imo ipſum de monte deorſum præcipitare voluit. S. Marcus de Chriſto ait: *Non poterat ibi*, ſcilicet in Nazareth, *virtutem ullam facere*; ſcitiſne cauſam? Theophylactus ait: *Reprehendebat autem invidiam illorum mentem. Oportebat ſane magis gloriari de Domino, qui ipſorum patriam ita ornaret, & doctrina & miraculis; at illi deſpexerunt illum ob humilitatem generis. Tam atrox malum eſt invidia, ſemper enim obſcurat bona, nec illa ab invidis videri ſinit.* Invidia igitur obſtaculum erat, quod omnibus ſe divinis gratiis opponebat. Toletus conſiderat, quod Deus monſtravit ſe amare patriam, non in communicandis ei gratiis ſuis, quia hæ eam

Alex. Aug. ſum. p. 7. c. 7.
Invidus, tamquam aquila adulterinus ſolem bonorum operum in aliis intueri nequit.
Deut. 32. 11.
D. Chryſol. ſerm. 48.
Deus procul eſt ab invidis.
Matth. 13. v. 55.
Theop. ibid.
Matt. 15. 25.
Lucæ 26.
Ibid. v. 28.
Marc. 6. v. 5.
Invidia obſtaculum ponit gratiis divinis.

reddidiſſent magis culpabilem & ream, ſciebat enim, quod iis abuſura eſſet, quia invidus, licet Dei beneficia recipiat, per hujus tamen vitii venenum nullum in corde ſuo inde profectum conſequitur. *Niſi fallor*, inquit Toletus, *notanda eſt reſponſio hæc; nam in hoc plus dilexit ſuos, quando enim beneficiis Dei homo abuſurus eſt, majus accipit beneficium, magiſque diligitur, ſi ea illi non conferantur.* S. Cyrillus Alexandrinus exiſtimat, quod fera illa, quæ juxta opinionem Jacob, ad lacerandum Joſephum in eumdem irruerat, nulla alia fuerit præterquam invidia: *Illud operæ pretium eſt videre*, inquit, *quo pacto invidia impium ſemper ingreſſum habet, & per qualia mala procedit. Inveniemus autem illam eſſe feram cæcam, Deoque repugnantem.*

Toletus in Luc. 4.

S. Cyrillus Alex. tom. 1. in Gen. l. 6.

6. Electus Dei populus adeo erat in Ægypto multiplicatus, ut Pharao ingentem illius multitudinem ſuſpectam habere cœperit, & tametſi gaudere debuiſſet, videndo ſubditos ſuos multiplicatos, & conſequenter tributa & lucra ejus augeri, attamen ob triſtitiam boni alieni, lividus omni conatu machinatus eſt totius Hebraiſmi exterminium, & deſolationem. Qua de re S. Auguſtinus ſuper illum verſum Pſalm. 104. *Et convertit cor eorum, ut odirent populum ejus*, ita ſcribit: *In eo, quod populum ſuum multiplicavit, hoc beneficio ſuo malos ad invidendum convertit; invidia eſt enim odium felicitatis alienæ. Sic enim convertit cor eorum, ut per invidentiam odiſſent populum ejus, & dolum facerent in ſervos ejus.* Verumtamen mirum non eſt, invidum Pharaonem odium hoc contra Iſraël, qui electus Dei populus erat, concepiſſe, quia jam de facto Deo renunciaverat, dicendo: *Neſcio Dominum*, invidi enim lumen & notitiam Dei amittunt, & quantum poſſunt, ſe ei opponunt. Quænam obſecro cauſa fuit, quod Roma, Imperatorum ſedes, totiuſque mundi caput, & metropolis, nullum inter alios Deos, Dei Filio locum dederit, cum tamen per innumera prodigia & miracula adeo eſſet conſpicuus & famoſus? S. Leo ait: *Omnium gentium ſerviebat erroribus & magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem.* Ex quibus verbis convincitur, Romam tantò magis religionem Chriſtianam admittere debuiſſe, quanto hæc dictamini naturæ conformior eſt, magiſque quieti publicæ, & bonis moribus cooperator. Quonam igitur myſterio Chriſtus Dei Filius nequaquam à Romanis receptus, ſed expulſus fuit? Pro reſolutione ſciendum eſt, quod Numina, & Dii, quos Roma in ſuum cultum admittebat, à Senatu Romano approbari debuerint, hoc enim indicabat ſuperioritatem, & poteſtatem, quam ſuper eoſdem Deos habebant, quia veneratio illorum à Senatorum Romanorum dependebat arbitrio: Chriſtus autem, qui ſuam ſuper elementa, ſuperque omnes alias ſuas creaturas oſtenderat omnipotentiam, atque in patrandis portentis adeo famoſus factus fuerat, magnam in illis excitavit invidiam, quæ ſola ad Chriſtum à numero Deorum excludendum, ſufficere poterat. *Vetus erat decretum*, inquit Tertullianus, *ne quis Deus ab Imperatore conſecraretur, niſi à Senatu probatus. Tiberius, cujus tempore nomen Chriſtianum in ſæculum intravit, annunciatum ſibi ex Syria Palæſtina, quæ illic veritatem iſtius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum, cum prærogativa ſuffragii ſui. Senatus quia non ipſe probaverat, reſpuit.* Sola invidia, Judæis de crucifixione Chriſti deliberantibus, eamdem proſequendam eſſe iiſdem perſuaſit, nam quando prodigioſiſſimum reſuſcitationis Lazari patravit miraculum, tunc congregatum eſt concilium, in quo tandem hæc ſententia emanavit: *Expedit... ut unus moriatur... pro populo.* Motivum vero hujus ſententiæ jam in præcedentibus diſcurſibus expoſitum fuit; jam enim ante dixerant: *Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit.* Unde S. Cyprianus ait: *Judæi nonne inde perierunt, dum Chriſto nolunt invidere, quam perdere.* Et Venerabilis Beda inquit: *Per invidiam Chriſtus crucifixus eſt, ideo qui invidet fratri ſuo, crucifigit Chriſtum.* S. Antoninus vero præcitatum Geneſeos textum adducens, ſcilicet: *Fera peſſima devoravit filium meum Joſeph, qui figurabat Chriſtum, quem fratres ex invidia vendentes, putabant ad nihilum deduxiſſe.*

Pharao ex mera invidia exterminare voluit Hebræos in Ægypto.

Pſ. 104. 25.

Exod. 5. v. 2.

Cur Roma non admiſerit Chriſtum in numerum Deorum.

S. Leo ſerm. de S. Apoſt. Petr. & Paul.

Quia à Senatoribus dependebat Deorum approbatio.

Tert. cap. 50. Apol.

Joan. 11. 50.

Joan. 11. 47.

S. Cypr. de zelo & livore.

Beda ſent. cap. 15.

Geneſ. 37. 20.

S. Ant. ib. §. 1.

7. S. Cyprianus obſervat vitium hoc ſpecialiter à Chriſtianis fugiendum eſſe, quia tota lex Evangelica, quam adimplere debemus, in charitate & dilectione proximi fundatur, cui invidia directè opponitur; & ideo per charitatem Deus nobiſcum commoratur: *Deus enim charitas eſt, qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Si quis penitus inſpicit*, inquit Cyprianus, *inveniet nihil magis Chriſtiano cavendum, nihil cautius providendum, quam ne quis invidia & livore capiatur.* Porro quàm primi fideles ab hac paſſione alieni fuerint, ſatis demonſtrarunt, ſiquidem cum hæc, ut in diſcurſu præcedenti probavimus, illis in Judaiſmo adeo impreſſa fuiſſet, nihilominus cum coram S. Petro conqueſti fuiſſent, quod ab eo Gentiles quoque in gremium Eccleſiæ fuiſſent admiſſi, (ſiquidem ſacroſanctum Baptiſmi lavacrum Cornelio Centurioni, cunctiſque aliis ad numeroſam ejus familiam pertinentibus contulerat) quando ab eo audiverunt viſionem, revelationem, & præceptum cælitus ei datum non fuere exaſperati, ſed de bono illorum, haud ſecus ac ſi proprium fuiſſet, gaudentes, divinæ bonitati gratias egerunt. *His auditis*, inquit ſacer Textus, *tacuerunt & glorificaverunt Deum, dicentes; ergo & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.* D. Chryſoſtomus textum illum S. Pauli adducens, in quo dicit: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus*, ſubjungit: *Flere cum flentibus eſt valde facile, gaudere autem cum gaudentibus non admodum facile; facilius enim cum iis, qui in calamitatibus ſunt, dolemus, quam cum iis, quibus ſunt res ſecundæ, gaudemus. Nam illic quidem ipſa calamitatis natura poteſt vel lapidem flectere ad commiſerationem, hic autem in rebus proſperis invidia & livor, eum qui non valde philoſophatur, non ſinit effici ſocium voluptatis; nam quemadmodum charitas ea quæ diviſa ſunt, conjungit & colligat, ſic invidia ea quæ unita ſunt, dividit.* Porro cauſa ob quam Chriſtiani primitivæ Eccleſiæ hac pice non fuerint contaminati, hæc eſt, quia in amore & charitate fraterna inter ſe perfectè erant uniti; unde S. Lucas in Actibus Apoſt. præclarum hoc de illis perhibet teſtimonium: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Enimvero quantum invidia Deo opponatur, in Herode liquidè patet, quia tametſi ipſe tamquam Rex Judæorum, præ cunctis aliis primus eſſe debuiſſet, qui natum veneraretur Meſſiam, attamen invidia ſtimulatus mortem ei machinatus eſt, ut benè his verbis notat Chryſologus: *Hæc Herodem in coævos ſic compulit deſævire, ut ante lac, quam ſanguis teneris funderetur ex membris.*

S. Cypr. ib.

Quare invidia Chriſtianis maximè ſit fugienda.

1 Joan. 4. 16.

Primi fideles ab hac paſſione invidiæ valde fuerunt alieni.

Act. Apoſt. 11. v. 18.

Rom. 12. 15.

D. Chryſ. tom. 1. hom. 43. de S. Roman.

Quia in charitate fraterna valde fuerunt uniti.

Act. Apoſt. 4. v. 32.

Chryſolog. ſer. 172.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Invidia certum eſt reprobationis ſignum, quod cælum nobis claudit, & infernum aperit.

THE-

THEMA.

Dura ſicut infernus æmulatio. Cant. 8. v. 6.

Invidia invido claudit cœlum, & aperit infernum, eſtque atrociſſimum ejus tormentum.

Pſal. 17. v. 6.

1. INvidiæ jure merito titulum inferni impoſuit Scriptura S. dicens: *Dura ſicut infernus æmulatio*, id eſt, ut S. Gregor. & Venerab. Beda expoſuit, invidia, hæc enim cælum claudit, barathrumque perditionis aperit invido, eum inſuper in æternæ ſalutis ſuæ præcipitans deſperationem. Ingemuiſſe quondam legitur Pſalmiſta, ſe infernalibus undique cingi doloribus, quando dicebat: *Dolores inferni circumdederunt me*; ſed quid hoc loquendi modo eum inferre voluiſſe putatis? forſitan quod ſpaſmus, vel atroces pœnalium infirmitatum aut acerbiorum mortaliumque vulnerum dolores perpeſſus eſſet? nequaquam; ſed de inimicorum, & particulariter quidem Saülis, eum uſque ad mortem perſequentis, lamentabatur æmulatione atque invidia; hinc & Pſalmo iſti talem præmiſit titulum, dicens: *In finem puero Domini David, qui locutus eſt Domino verba cantici hujus, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul.* Quem ſenſum clariſſime expreſſit D. Auguſtinus, cum loco dolores inferni, legit dolores invidentiæ, nec mirum, invidia namque atrociſſimum eſt invidi tormentum atque ſupplicium infernale, utpote infallibiliter in abyſſum præcipitans. Quod ut penetretis ſolidius, quis ſodes primus in eamdem corruit? Lucifer cum ſequacibus ſuis invidia agitatus; cum enim incarnationis myſterium ei revelatum eſſet, nequaquam ſufferendum duxit, quod poſtpoſita angelica natura, humana ignobilior unienda eſſet, ſiquidem *nuſquam enim angelos apprehendit*, ideoque rebellis, ipſimet creatori ſimilis evadere laboravit; invidia igitur fabricavit infernum. Unde S. Aug. ait: *Hæc eſt, quæ angelos de cœlo projecit*; & alio quodam in ſermone ſuper Joannem ita ſcribit: *Quid eſt invidere? horrendum malum; ipſo malo Zabolus dejectus eſt, ipſum dejecit multum maligna peſtis.*

S. Aug. ib.

Lucifer fuit primus invidus.

Hebr. 2. 16.

S. Aug. tr. 5. in Joan.

2. Juxta concordem Theologorum ſententiam, multi ſpiritus rebelles in media regione aëris cruciantur, dicente Apoſtolo: *Contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* Aſt quare hujuſmodi locum iis in tormentum obtigiſſe putatis? Reſponderi poteſt, id ideo factum, ut nobis viatoribus, qui noſtros continuo oculos ſurſum elevamus, æterna eorumdem ſpirituum inſinuetur damnatio; ut vitium invidiæ, utpote rupem & ſcopulum, ad quem impingentes naufragi demerguntur in perditionis abyſſum, abominari diſcamus. Paradiſus equidem terreſtris tot à Deo tantiſque inſtructus & præparatus erat deliciis, ut inibi homo viator tamquam in depoſito cœleſti demoraretur, ſed invidia ſubito eumdem expulit; unde D. Chryſoſt. ait: *Paradiſi nobis amœna flammeo cuſtode ſecluſit.* Quam eamdem conſiderationem clarioribus binæ verbis inſinuat S. Auguſt. dum ita de invidia loquitur: *Hæc eſt quæ hominem de Paradiſo emulavit.* Et S. Gregor. Nyſſen. *de vita Moyſis*, qui invidiæ ſcopus extitit, loquens, ita ſcribit: *Invidia nos longè à paradiſo exterminavit, verſa in ſerpentem adverſus Evam invidia repulit à ligno vitæ ſacriſque impaſſibilitatis veſtibus detractis ficulneis ignominioſè foliis induit.* Quis obſecro primus fuit, qui ex damnata Adæ maſſa in infernum præceps corruit? Non certe avarus quiſpiam, nec adulter, nec ſacrilegus, nec vindicativus, ſed invidus, qui ad execrabile fratricidii ſcelus exequendum ſe ſeduci permiſit; Cain videlicet primus ille reprobus, ac proinde S. Judas Apoſt. in epiſtola ſua canonica dicit: *Væ illis qui in viam Cain abierunt*, Etenim ly *væ* quædam eſt ſempiternæ damnationis comminatio. Porro beatitudo, ut omnibus notum eſt, in clara Dei viſione conſiſtit; ac proinde Moyſes à Deo petiit, dicens: *Si inveni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam.* Cain verò, poſtquam cor ejus hoc veneno infectum fuit, ſe in æternum à cœlo excludendum fore agnoſcens, coram Deo lamentatur, inquiens: *Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar.* Deus enim invidis faciem ſuam abſcondit, id eſt, beatifica illos viſione deſtituit; ſiquidem oculis lividi nequaquam diſpoſitus eſt, ut obtutum ſuum in Deum figere poſſit, qui quidam eſt omnium bonorum epilogus & compendium, quia *nequam eſt oculus lividi.* Saluberrime igitur S. Zeno nos exhortatur, dum ait: *Fugiamus invidiam obicem pietatis, obſtaculum regni cœlorum, viam gehennæ, pignus & primitias quaſdam pœnæ perpetuæ.*

S. Th. 1. p. q. 45 art. 4. Epheſ. 6. 12.

Invidia nos expulit ex paradiſo.

D. Chryſ. ſer. 172.

S. Aug. ſer. 18. ad Fratres.

S. Greg. Nyſſ. lib. de vita Moyſis.

Primus ex maſſa hominum damnatus fuit invidus Cain.

Judæ 1.

v. 11.

Exod. 33. 13.

Gen. 4. v. 14.

Eccl. 14. 8.

S. Zeno ſer. de livore & invid.

3. Obſervaſtiſne aliquando quo nomine incarnata Sapientia, quæ veluti Judex ſupremus in finali judicio comparebit, reprobos appellet? *Statuet*, inquit Evangeliſta, *oves quidem à dextris ſuis, hædos autem à ſiniſtris.* At vero ex quo Salvator illos animalibus quadrupedibus comparare voluit, cur non potius illos lupos, vel tygrides vocavit? Poterat utique & quidem convenienter illos nominare ſerpentes, quia ſub hac figura dæmon horrendum peccati & mortis monſtrum introduxit in mundum, cur igitur illos non appellavit ſerpentes? Angelicus Doctor hæc verba exponens, inquit: *Per hædos intelligit peccatores, quia eſt animal per præcipitia vadens.* Lucas Burgenſis de naturali horum animalium inſtinctu ita ſcribit: *Hædos propter ſtupiditatem, rixoſitatem, immodeſtiam, præſertim vero vitæ immunditiam, & fœtorem peccatorum; nec male additur, quod hircus locis altis & præcipitiis gaudeat.* At vero ut verba illa ad propoſitum noſtrum explicemus, ſciendum eſt, quod cum hædus capræ ſit partus, hæc autem ſupra omnia animalia eſt invidioſa. Audite hac de re loquentem authorem operis imperfecti: *Invidi*, inquit, *ſibi alterutrum invident, ſicut ſignificat Salomon de invidis dicens: Sicut capra, ſic aſpicit ruinam proximi ſui.* Plinius inquit: *Oleam ſibi lambendo capra contigerit depaverit que primo germinatu ſterileſcere author eſt Marcus Varro.* Oliva autem, ut omnibus notum eſt, ſymbolum charitatis eſt, quam invidia devorat ac deſtruit. Idem quoque Plinius alium memorat ejuſdem capræ naturalem inſtinctum, dum ait: *Capræ pinguedine ſterileſcunt.* Sic pariter invidus ex aliena felicitate macreſcit; prout ex illa lamentatione conſtat, quam filii prodigi frater natu major patri ſuo propoſuit, hic enim harmoniam, lætitiam & jubilum audiens, quem pater domi ſuæ inſtituerat, ob filii ſui quondam diſcoli, nunc vero pœnitentis & emendati fælicem reditum, *indignatus... nolebat introire*; quia ut D. Chryſologus ait: *Invidum fugat ſymphonia pietatis, chorus charitatis excludit.* Quod vero in hac hiſtoria ſpecialiter advertendum eſt, eſt querela, quam filius major genitori ſuo objecit; ait enim: *Numquam mihi dediſti hædum, ut cum amicis meis epularer.* At vero quale erat hoc hœdi donum in converſatione & convivio cum amicis conſumendum? aut quomodo illud filio Patris tam divitis & nobilis conveniebat? cur non potius vitulum tenerum & pinguem à patre ſuo popoſcit? maxime cum idem pater pro filio prodigo pinguiorem juvencum, quem in armentis ſuis habebat, mactari fecerit; *occidiſti illi vitulum ſaginatum.* S. Ambroſius idipſum in ſenſu myſtico exponit, inquiens: *Non enim pro invidia, ſed pro venia*

Matt. 25. 33.

Cur reprobi in finali judicio comparentur hædis.

S. Thom. ib.

Luc. Burg. ibid.

Auth. Imp. hom. 54.

Plin. ib. c. 50.

Quia hædus, eſt partus capræ, quæ ex natura ſua invida eſt.

Luc. 15. 28.

Chryſolog. ſerm. 4.

Ibid. v. 29.

Ibid. v. 30.

S. Ambr.

mundi

Digitized by Google

18. in Luc. c. 15.

mundi agnus eſt immolatus. Invidus hædum quærit, innocens agnum pro ſe deſiderat immolari; ideo & ſenior dicitur, eo quod cito aliquis per invidiam conſeneſcat. Ideo & foris ſtat, eo quòd malevolentia cum animi liventis excludat.

Frater filii prodigi à patre poſtulavit hædum.

Imaginemini vobis domum illam, in qua pater filii prodigi tot feſta & gaudia inſtituerat, eam domum præfigurare, de qua Chriſtus dicit: *In domo patris mei manſiones multæ ſunt*, in qua, ut idem apud S. Luc. teſtatur *gaudium erit coram angelis Dei in cælo, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*; non igitur ſine myſterio de hoc invido filio dicitur, *nolebat introire*; quia cœlum invidis occluditur, & merito, quia hoc vitium ſectantes tergum paradiſo obvertere, ſeque ipſos in propriam perniciem in profundum inferni præcipites agere non erubuerunt. Unde S. Martialis in epiſtola quadam de invido inquit: *Nullusque locus eſt ei in cælo, quia alienum ſe fecit à bonitate.* Filius igitur ille invidiæ livore plenus, non ſine cauſa hædum appetebat, quia juxta tritam illam regulam, *omne ſimile appetit ſibi ſimile*; cum enim de numero præſcitorum eſſet, qui hædi appellantur, hædum deſiderabant.

Joan. 14. v. 2.
Luc. 15. 10.
Ibid. v. 28.
S. Mart. ep. 1. ad Burdeg. c. 7.

Deus olim 3. invidis indixit æternam damnationem.

4. Spiritus S. in S. Scriptura tribus maxime invidis damnationem æternam manifeſte indixit, videlicet; Caino, de quo locuti fuimus; Eſau, de quo Deus apud Apoſtolum ait: *Eſau odio habui*, ac denique Sauli, cui Deus per Samuëlem regni terreni pariter & cœleſtis devolutionem intimari fecit, quia veriſſimum eſt, quod S. Gregor. Nyſſ. de æterna beatitudine diſſerens, in hæc verba ſcribit: *Quæ deſperatorum lethalia ſigna ſunt, ea ſæpenumero in iis, qui invidia contabeſcunt, exiſtunt.* Deus olim apud Iſaiam angelis ſuis, veluti iræ ſuæ miniſtris, ſequentem impoſuiſſe commiſſionem legitur: *Ite angeli veloces ad gentem convulſam & dilaceratam, ad populum terribilem, poſt quem non eſt alius.* At vero quiſnam ille erat populus adeo terribilis, qui tanta cum ſeveritate puniendus erat? Hug. Card. inquit: *Ad populum terribilem per invidiam.* Sed cur non potius invidi populus crudelis, rebellis, & ingratus nominantur? quamnam invidia cum terribilitate habet proportionem? D. Chryſoſt. in hujus inordinatæ paſſionis deteſtationem ita ſcribit: *Non erraverit quis, ſi belluis & dæmonibus pejores invidos appellaverit. Belluæ enim cum alimento indigent, aut cum prius à nobis ſunt concitatæ, tum demum ſe contra nos armant, hi vero beneficiis etiam affecti, frequenter eodem modo quo injuria ſe afficientes, benefactores tractaverunt.* Melius vero idem Hugo dubium hoc ſolvit dicendo: *Quia invidia facit ſimilem inferno.* De invido idem D. Chryſoſt. ait: *Propria mala negligens, aliorum bonis contabeſcit, inacceſſum ſibi ipſi faciens cælum.* Etenim qui aliis peccatis immerſus eſt, facilius ad pœnitentiam reducitur; at vero *ubi invidus captus ab hoc morbo fuerit*, ut D. Chryſoſt. ait: *Contra ipſius ſalutem facit omnia.* D. Chryſologus idipſum in ſermone quodam his verbis confirmat, *quos ceperit, liberari nequeunt, quos vulneravit, ad curam non veniunt, non redeunt ad ſalutem.* Adam & Eva à Deo ad examen poſtulati, primo quidem ſe excuſarunt, tandem vero errorem ſuum agnoverunt, fueruntque recepti ad pœnitentiam; at vero in primogenito ipſorum Caino, divina gratia, & offenſæ Deo & innocenti Abel illatæ, pœnitentia aditum habere non potuit, quia ad veniam petendam non confugit, imo ſe in deſperationis præcipitium irreparabiliter labi permiſit, dicens: *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear*, unde Deus videns illum ad pœnitentiam nequaquam rediturum, ei maledixit, atque ei tunc ſententiam illam ſempiternæ maledictionis, quam in judicio finali contra reprobos fulminaturus eſt, intimavit. At vero ad quod ſpectat hæc inter ſupplicium genitoribus & filio illatum intercedens differentia? nimirum parentes divinum prævaricati fuerant præceptum, tamquam inobedientes, Caio vero tamquam invidus illud eſt prætergreſſus; invidia autem ut plurimum peccatum eſt inexpiabile, quod per propriam malitiam venia ſe reddit indignum. Unde Caſſian. ait: *Sicut ille qui primus ejuſdem mali peſte corruptus eſt, nec medelam pœnitentiæ, nec fomentum unius curationis admiſit, ita & hi qui iiſdem ſe perimendos morſibus tradiderunt, omnem opem incantatoris ſancti excludunt.* S. Proſper de hoc reprobo ita ſcribit: *Verumtamen ſi invidi quoque ſicut alii peccatores divinitus inſpirati, in ſpem recuperatæ ſalutis aſſurgant, ac ſibi quales ſint, Deo placituri, diſpliceant, ſi non imitentur Cain, qui poſtquam dominantis invidiæ furore cæcatus, germano ſuo vitam per ſcelus extorſit, & animam ſuam fraterni corporis ſui morte percuſſam ſupplicio æternæ mortis addixit, conſequendæ veniæ deſperatione depreſſus ait ad Dominum: Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear, hoc eſt dicere Deo: Indulgere mihi non puto, quia peccatorum meorum magnitudine indulgentiæ tuæ vincitur magnitudo. Denique nuſquam legitur aut pœnituiſſe de ſuo ſcelere, aut veniam meruiſſe.*

Rom. 9. v. 13.
1 Reg. 13. 14.
S. Greg. Nyſſ. lib. de beatit. c. 7.
Iſa 16. v. 7.
Hugo Card. ibid.
D. Chryſ. to. 6. eclog. de invid.

Cur invidia dicatur peccatum terribile.

HugoCard. ibid.
D. Chryſ. ibid.
D. Chryſ. hom. 61. in Gen.
Chryſol. ſer. 48.
Gen. 4. v. 13.

Differentia inter ſupplicium primorum parentum & Cain primogeniti, ob illorum peccata.

Caſſianus coll. 18. c. 17.
S. Proſp. vit. contemplat. l. 3. c. 9.

5. Poſt univerſi creationem nullus omnino populus majoribus à Deo beneficiis, honoribusque affectus fuit, quam Iſraël, dicente Pſalmiſta: *Non fecit taliter omni nationi*: *Notus in Judæa Deus, in Iſraël magnum nomen ejus.* Et nihilominus ira Dei ſuper Hebræorum fulmina vibravit juſtiſſimæ vindictæ, eique uſque in ſæculorum finem gratitudinem ſuam exprobravit, ſed quam ob cauſam? reſolutionem capite ea ſubnectendis. Poſtquã Salvator noſter per multa aliquando miracula ſuã divinam manifeſtaſſet omnipotentiam, invidi eum interrogarunt Judæi, dicentes: *In qua poteſtate hæc facis, & quis tibi dedit hanc poteſtatem?* quorum proinde livorem diſcooperiens Dominus, ejus deteſtationem his inter alia manifeſtavit verbis: *Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei.* Moxque parabolam ſubjungit vinitorum qui Filium Domini ſui exilio & morte mulctarunt, qui Filium Dei præfigurabat, ex invidia, ad ſynagogæ inſtantiam, cruci affixum, quibus præmiſſis concluſit Dominus, dicens: *Auferetur à vobis regnum Dei*, q.d. veſtra vos invidia regno cœlorum indignos efficit; unde circa prædicta verba ita diſcurrit D. Chryſoſtomus? *His profecto de cauſis fornicatores ac publicani ad cœlos conſcendere potuerunt; invidiæ autem morbo laborantes, cum intus eſſent, à regno cælorum exciderunt.*

Pſ. 147. 20.
Pſ. 75. v. 2.

Invidia indignos facit regno cælorum.

Matt. 21. v. 23.
Ibid. v. 31.
Ibid. v. 43.
D. Chryſ. hom. 41. in Matth.

6. Homini in Paradiſo terreſtri lapſo quanta cum facilitate, benignitate & promptitudine ſuam Deus obtulerit gratiam & auxilia pœnitentiæ, nemo eſt qui neſcit; quo tamen beneficio angelicam minime affecit naturam in paradiſo cœleſti; neque tamen perſonarum acceptor Deus eſt, quæ igitur hujus tantæ differentiæ ratio? difficultati huic alterius ſatisfaciet ſolutio difficultatis, quam S. Cyprianus Epiſc. movet, dicens quare Filius Dei Lucifero ſe non manifeſtaverit in deſerto, quemadmodum diſcipulis Baptiſtæ, quando dixit: *Euntes renunciate Joanni, quæ audiſtis & vidiſtis; cæci vident, claudi ambulant, &c.* Ex S. Lucæ textu namque clarum eſt pariter, quod Chriſtus in præſentia eorum plurimis miraculoſam contulerit ſanitatem, dicente Evangeliſta: *In illa autem hora multos curavit.* Cur igitur Luciferum lapides offerentem in panem convertendos, repulit & repudiavit? Reſpondet S. Doctor: *Nec opus erat, ut hoc ſacto inſidiatori innoteſceret, quia*

Chriſtus homini in paradiſo lapſo prompte obtulit gratiam non vero Lucifero, & quare.

S. Cypr. de jejun. & tent.
Matt. 11. 4.
Luc. 7. v. 21.

nullo

nullo ſigno, ejus poterat invidia commutari, cujus incorrigibilem iniquitatem deſperatio ſigillavit. Ita quoque aſtruere poſſumus, quod Lucifer ſummus invidus, propter nullum omnino miraculum divinitatem in Deo profiteri voluiſſet, quemadmodum homo.

7. Eccleſiaſticus de eodem hoc vitio tractans, ait: *Zelus & iracundia minuunt dies*, quam diminutionem Hugo Card. de diebus beatis, quibus defraudantur invidi intelligit, inquiens: *Minuunt dies vitæ æternæ quam auferunt.* At S. Antonius de Padua, in quodam ſermone, S. Gregor. ſecutus, eumdem textum magis ampliat, ad præſentem quoque vitæ curſum eumdem extendens, quando ait: *Malos non ſolum ignis per vindictam poſt cruciat, ſed nunc etiam per livorem cremat, quia qui poſtmodum puniendi ſunt retributionis ſupplicio, nunc ſeipſos afficiunt vindictæ tormento.* Quod aſſertum in vita S. Eliſabethæ Reginæ Portugalliæ confirmatur, ubi quoddam narrator factum, ex quo evidenter deducitur, quod juſtitia divina invidos igne temporali, tamquam infernalis præludio punire incipiat in hac vita. Quidam itaque reginæ aulicus, optimorum vir morum, devotionique deditus, invidiam contra ſe provocavit cujuſdam conſodalis, eo quod hic illum præ ſe à ſancta æſtimari videret. Implacabile itaque ei bellum moturus, mortem ipſi machinari cœpit. Quid bellū geris (exclamat S. Baſilius contra invidum quemdam) *cum eo, qui in bonis aliquibus eſt, cum nihil de tuis imminuerit?* Invidus itaque ille calumnioſè regi detulit reginam, quaſi inhoneſtis in æmulum ſuum implicitam deſideriis & affectibus. O nequiſſimam malignorum impietatem, vitia aſtruentem, quorum ne minimum umquam apparuit veſtigium. Zelotypus igitur maritus fidem dedit imposturæ; & juxta initia cum calumniatore pacta, eumdem ephebum ſub prætextu nuncii quibuſdam carbonariis deferendi, ad eoſdem deſtinavit, cum expreſſo ordine, quod mox ut apud illos appuliſſet, in flammas ignis conjiceretur, at vero placuit divinæ infallibili providentiæ quæ innocentiam aſſidue protegit, ut ephebus ille in itinere tardaret, primam & ſecundam in quadam Eccleſia audiendo Miſſam, unde æmulus nuncii de morte ephebi illius audiendi impatiens, videns quod nuncius tardaret, ad ſciendum totius rei eventum, ipſemet in perſona ad carbonarios properavit, qui commiſſionem à domino acceptam exequentes, nec conoſcentes illum loco alterius eumdem in flammas injecerunt: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit, Convertetur dolor in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.*

Eccli. 30. 26.
Hugo Card.
Invidia minuit dies vitæ.
S. Anton. de Pad. ſer 4 in Paſſione.
Stupenda punitio invidi.
S. Baſil. h. de invid.
Moſcar. erat. 10.
Pſ. 7. v. 16.
Ibid. v. 17.

8. Neſcio an aliquando vos ad obſtinatiſſimi Judæ reflexeritis deſperationem, reſipiſcere nolentis tametſi tot ei à Salvatore auxilia ſubminiſtrarentur; etenim Scriptura de illo ait: *Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos*; confeſſus eſt item peccatum ſuum, dicens: *Peccavi tradens ſanguinem juſtum*, ad ultimum uſque ſpiritum divina vox eum vocavit, ad contritionem eum excitavit divina gratia, etiam quando jam collum laqueo inſertum habebat, ſiquidem dum nondum ſuffocatus eſſet, ex deſperatione tamen ſe quaquaverſum per terram volvit, & agitavit donec egrederentur viſcera ejus; *ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.* Quid ad hoc reſpondere poterimus? S. Petrus ipſum ſæpius additis perjuriis abnegavit; S. Thomas aliquando tempore poſt ejus reſurrectionem incredulus permanſit; eodem quoque die quo Judas damnatus fuit, bonus latro per pauca ſuſpiria cœlorum ſibi regnum comparavit, imo ipſimet carnifices *percutientes pectora ſua revertebantur*, cur igitur hic Apoſtolus deſperavit, & damnatus fuit? audiſtis jam S. Gregor. dicentem: *Quæ deſperatorum lethalia ſigna ſunt, ea ſæpenumero in iis qui invidia contabeſcunt, exiſtunt.* S. Paulinus interrogat cur idem Judas qui de pretioſo unguento ſuper caput Chriſti effuſo murmuraverat, illum poſtea tam vili pretio vendiderit? audire vero qualiter illum de livore invidiæ arguat & reprehendat, dicens: *Habere non potuit redemptorem, quem maluit habere venalem, & jure à commercio vitæ mortis contractor excluditur, ſuo ipſius damnandus judicio, quod triginta aureis vendidit eum, quem mulier, ut ipſe taxaverat, unxit trecentis. Sed in hoc perverſus, quod ipſum vili æſtimans Dominum, unguentum illud, quod in ſalutarem nobis ejus ſepulturam præmittebatur, cara æſtimavit, verum ut Zabulus ignarus gratiæ Dei, in qua illi non eſſet portio, non charitate, ſed invidia, magna æſtimavit pretium mortis ejus, quæ nos gratis ſervat, qui magno emit, non vendit.* Mortuus eſt igitur Judas deſperatus, quia irremediabili hoc invidiæ veneno infectus erat: Merito igitur Eccleſiaſticus poſtquam dixiſſet, *Nequam eſt oculus lividi*, ſubjunxit: *Deſpiciens animam ſuam.* S. Ambroſius invidos conſiderans Nazarenos, qui Salvatorem è Nazareth expulerunt: *Ejecerunt illum extra civitatem*, inquit, *nec mirum ſi perdiderunt ſalutem, quia ejecerunt de ſuis finibus Salvatorem.*

Matth. 27. 3.
Deſperatio & perditio Judæ ortæ fuerunt ex ejus invidia.
Act. Apoſt. 1. v. 18.
Luc. 23. 48.
S. Paulin. ep. 4. ad Sever.
Eccli. 14. 18.
S. Ambr. in cap. c. 4. Luc.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Livor primum fuit peccatum, primuſque partus dæmonis, qui proinde in invido, tamquam imitatore ſuo, imo ipſomet dæmone pejore, libenter nidificat.

THEMA.

Invidia autem Diaboli mors intravit in orbem terrarum; imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius, Sap. 2. ỽ. 24.

1. DEteſtabile hoc invidiæ monſtrum Sapiens proprium Luciferi abortum eſſe dicit, dum ait: *Invidia diaboli, &c.* S. Zeno ad hujus vitii deteſtationem nos exhortans, ait: *Fugiamus malum, quod magiſteria ſerpentis edoctum eſt, quod à dæmonibus adinventum eſt, quod inimicus homo bonis Dei ſeminibus ſuperſeminavit.* S. Baſilius ſimiliter vitium hoc diaboli adinventionem appellat inquiens: *Fugiamus vitium intolerabile, ſerpentis eſt documentum, dæmonum inventum, ſeminatio inimici.* D. Chryſoſtomus invidiam Luciferi partum eſſe, his verbis affirmat: *Haud quaquam aberravit, qui diaboli fœtum eam dixerit.*

Invidia fuit primus fœtus dæmonis
S. Zeno ſer. de liv. & invid.
S. Baſil. h. de invid.
D. Chryſoſt. hom. 14. in 2. ad Cor.

2. S. Joannes omnia mala paucis verbis & per compendium recenſere volens, ea omnia ad tria præcipuè capita reduxit, inquiens: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Porro ſacri Doctores optime probant, omnia hujus vitæ bona, ad bonum reducuntur, vel honeſtum, vel utile, vel delectabile; ac proinde omnes tranſgreſſiones, quæ contra divinam legem militant, ad appetendum inordinate aliquod ex his bonis ordinantur, videlicet vel ad utilia, cujuſmodi ſunt divitiæ, denotatæ per concupiſcentiam oculorum; vel honeſta, ut ſunt honores, qui inducuntur per ſuperbiam vitæ; vel etiam delectabilia, qualia ſunt voluptates, gulæ vel

1. Joa. 2. 16
Invidia trahit natales ſuos ex inferno.

carnis, quæ inſinuantur per concupiſcentiam carnis. At verò ſi rem hanc accurate examinaverimus, invidiam inter nulla hujuſmodi bona uſpiam inveniemus, utpote quæ in omnibus ſingulisque bonis contrariatur & opponitur: cur igitur S. Joannes nullam hujus peccati fecit mentionem? credo equidem aptius ad hoc reſponderi non poſſe, quàm ſi dicatur, S. Joannem ſolum intendiſſe ea recenſere peccata, quæ ſuam ex mundo trahunt originem, unde ait: *Omne quod eſt in mundo &c.* Invidia autem ſuos ex inferno habet natales, & à dæmone procreatur. Unde in Canticis dicitur: *Dura ſicut infernus æmulatio.* S. Anton. de Padua de patria ſeu potius ſede invidiæ tractans, inquit: *De ſede invidiæ, in qua habitat beſtia, id eſt, diabolus,* dicitur Apoc. 2. *Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatana. Invidi ſunt ſedes diaboli,* unde Job 37. *Ingredietur beſtia latibulum ſuum, & in antro ſuo morabitur, latibulum & antrum cordis deſignant invidorum, quæ fuligine invidiæ ſunt obſcurata.* S. Martialis in epiſt. quadam, cujus in diſcurſibus præcedentibus ſæpius fecimus mentionem, inquit: *Nulla ſit in vobis invidia.* Et paulo poſt ſubdit de anima hac pice contaminata: *Efficitur cubile draconum, & habitatio immundorum ſpirituum.*

Cant. 8. 6.
S. Anton. de Pad. in dom. 6. poſt paſc.
Apoc. 2. 13.
Job. 37. 8.
S. Martial. epiſt. ad Burdegal.

Propter invidiam receſſit ſpiritus domini à Saule.
1. Reg. 9. 2.

3. Samuël Propheta, ex revelatione Spiritus ſancti, de Saule hoc perhibet teſtimonium, quod ſcilicet in univerſo populo Iſraelis, nullus fuerit melior illo: *Electus, & bonus, & non erat vir de filiis Iſrael melior illo.* Quando ipſum Regem coronare & inthronizare volebant, ſe abſcondit, ne inveniri poſſet, unde convincitur, quòd habitaverit in eo Spiritus ſanctus, juxta illud: *Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem?* Inſuper prophetico ſpiritu præditus fuit, de quo proinde dictum eſt: *Num & Saul inter Prophetas?* At verò quando poſt reportatam à Davide de gigante victoriam, ab invidia ſe ſeduci permiſit, dixitque: *Dederunt David decem millia, & mille mihi dederunt, quid ei ſupereſt, niſi ſolum regnum?* Tunc inquam, ſacer textus de illo ait: *Non rectis oculis Saul aſpiciebat David à die illa & deinceps. Et factus eſt ſpiritus Domini malus in Saul,* ut in ſequenti capitulo legimus. Per invidiam igitur diabolus Saulem ingreſſus eſt, eumque crudeliter torſit; unde D. Chryſoſt. mentem invidi, *mentem ſatanicam* appellat. Et S. Auguſt ſimiliter inquit: *An non eſt peccatum diabolicum invidia? an non eſt pœna peccati, quæ pretinus ipſum, de quo oritur, vexat authorem?* S. Bernardinus Senenſis de Saule loquens, duo dicit; unum eſt, quòd propter livoris ſui vitium à Deo fuerit derelictus, alterum eſt, quòd in pœnam peccati ſui, quia nimirum innocenti & de ſe bene merito Davidi invidit, à dæmone fuerit poſſeſſus. *De hoc ſpiritu ſcriptum eſt,* inquit: *Spiritus Domini receſſit à Saul, & exagitabat eum ſpiritus nequam à Domino, id eſt, permiſſione Domini.*

1. Reg. 10. v. 11.
1. Reg. 18. v. 8.
1. Reg. 18. v. 9.
D. Chryſoſt. ho 6 ecloga de invid.
S. Aug. c. 7. l 6. cont. Jul. c. 1.
S. Bernard. tom. 3. ſer. de exer. malig. ſpir. art. 3. c. 2.

Invidia eſt vitium diabolicum.
S. Zeno ib.

4. Ingenioſum eſt illud, quo S. Zeno ad invidum Cainum ſe reflectens, utitur, epithetum, dum illum primo appellat ſatanæ ſcholarem. *Cain,* inquit, *primus diaboli diſcipulus, ab ipſo & invidiæ vitium, & homicidii opus edoctus.* In Actibus Apoſtol. Elimas magus livore rodebatur invidiæ, eo quod ingentia videret lucra eorum, quos S. Paulus ad fidem noſtram comparatat, & ſpecialiter poſt Sergii Pauli Proconſulis converſionem; huic igitur Apoſtolus ſe omni conatu opponere volens, his eum verbis perſtrinxit: *Saulus, qui & Paulus, repletus Spiritu S. intuens in eum, dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ.* Nec mirum eſt, quòd ab Apoſtolo hiſce titulis indigitetur, quia ut D. Chryſoſtomus ait: *Invidia hominem in diaboli conditionem, & in dæmonem immaniſſimum convertit.* Rupertus Abbas pariter de hoc vitio inquit: *Peccatum Diabolicum eſt, quia Diabolum imitatur, qui alterius juſtitiæ invidet.* S. Baſilius conſiderans ſerpentem infernalem, quando livoris ſui venenum in paradiſo terreſtri evomuit, ut æternam homini mortem conciliaret, ita ſcribit: *Poſtquam vidit hominem, animal quidem parvum, verum ſupra omnem creaturam honoratum, antiquior homine exiſtens, viderat quod natalitia omnia verbo creata erant; producant enim, inquit, aqua reptilia animarum viventium; verbo fecit cete, quæ in Athlantico pelago degunt, verbo fecit terreſtria, præcepto facta ſunt elephantorum magnitudines, itemque camelorum; quod magis mirum eſt, præcepto cœlum, præcepto ſol, omnia præcepto, verum homo manibus efformatus eſt. Vidit honorem hominis, & invidit diabolus.* S. Joannes Damaſcenus ad hoc venenum fugiendum nos exhortans, inquit: *Quocirca ſummo ſtudio evitandum eſt id vipereum & tartareum virus, quod humanis animis beſtia antiquus inſtillare annititur.* Idque authoritate S. Auguſtini confirmat dicentis: *Invidia vitium diabolicum, & quo ſolo diabolus eſt reus, & inexplorabiliter reus.* Porro hic idem S. Aug. demonſtraturus, quàm hoc invidiæ crimen dæmoni connaturale ſit, ſequenti id oſtendit diſcurſu, inquiens: *Non ei imputatur adulterium, non vinolentia, non fornicatio, non rapina rerum alienarum; ſola ſuperbia lapſus eſt, & quoniam ſuperbiæ comes eſt invidentia, fieri non poteſt ut ſuperbus non invideat, lapſus invidit ſtanti, & dedit operam ſeducere hominem, ne illo levaretur, unde dejectus eſt ille.* Sufferre namque non poterat, ut pugillus luti, qualis homo eſt, ſecundum corpus thronos illos aſcenderet, unde ipſe præcipitatus erat. Hinc & Caſſianus inquit: *Livoris & ſeductionis materia, quæ ut hominem deciperet inſtigatus eſt, anterioris ruina extitit cauſa, quod ſcilicet de limo terræ nuperrime figuratum, ad illam eam gloriam cerneret evocandum, unde cum eſſet unus de principibus, ſe meminerat corruiſſe; & idcirco priorem ejus lapſum, quo ſuperbiendo corruerat, quo etiam ſerpens meruerat nuncupari, ſecunda ruina per invidiam ſubſecuta eſt.*

Act. Apoſt. 13. v. 9.
Ibid. v. 10.
Chryſ. ho 4 in Matth.
Rup. Abb. l. 4. Gen. c. 3.
Convertit hominem in immanem dæmonem.
S. Baſil. conc. in Lauum.
S. Joan. Damaſc. lib. 2. orth. fid. c. 14.
S. Aug. de diſc. Chriſt. tr. 1. c. 7.
Eſt crimen dæmoni connaturale.
S. Aug. in Pſ. 58.
Caſſianus coll. 8. c. 10.

Objectum invidiæ, eſt triſtitia boni alieni.

5. Certum eſt, nil hominem mali intuliſſe dæmoni, ut hic tantum illi inferret malum damnum, ſed invidia aliud non novit objectum, niſi triſtitiam boni alterius. Imò quo hoc majus fuerit, etiamſi invidus beneficiis quoque ſe præveniri advertat, ſuum nihilominus peſtiferum evomit venenum, quemadmodum ſequenti diſcurſu declarat S. Ambroſius, dicens: *Quæ cauſa inimicitiarum niſi invidia? ſicut Salomon ait; quia invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. Invidiæ autem cauſa, beatitudo hominis in paradiſo poſiti. Et ideo quoniam ipſe diabolus acceptam gratiam tenere non potuit, invidit homini, eo quod figuratus è limo, ut incola paradiſi eſſet, electus eſt. Conſiderabat enim diabolus, quod ipſe, qui ſuperioris fuiſſet natura, in hæc ſecularia & mundana ceciderat, homo autem inferioris creatura ſperabat æterna, Hoc eſt ergo quod invidet, dicens: Iſte inferior adipiſcetur ego ſervare non potui? Iſte de terris migrabit ad cœlum, cum ego de cœlo lapſus in terram ſim?* Quam eamdem ponderationem S. quoque Gregorius inſtituit dum ait: *Quia ipſe malignus ſpiritus cœlum perdidit, condito ob hoc homini invidit.*

S. Ambr. l. de parad. c. 12.
Patet ex lapſu diaboli.
S. Gregor. par. 3. paſt. adm. 12.
S. Zeno ib.
Sicut proprium Dei eſt liberalitas, ſic proprium

6. S. Zeno, quemadmodum Deo bona ſua communicare, ita dæmoni iis invidere, proprium eſſe conſiderat, inquiens: *Sicut proprium eſt boni Dei liberalitas & largitas, ita proprium eſt diaboli livor & invidia, & ideo obſervemus fratres, vitii hujus incurſum, ne forte participes operum diaboli efficiamur,*

& pati

Diaboli eſt invidia.

& pari cum eo ſententia condemnemur. Quapropter & S. Bonaventura accommodam, quæ invidum inter & dæmonem verſatur, ſimilitudinem, in hæc adduxit verba: *Similis eſt diabolo; vellet diabolus quod nullus eſſet bonus.* Quin & S. Auguſt. inter alia de invido ſalutaria documenta, hoc pariter ſtatuit: *Semper furore plenus particeps dæmoniorum efficitur.* Quod & S. Gregorius dum vitii hujus enormitatem perpendit, confirmat verbis ſequentibus: *Ecce alius fratri in eodem ſuo tacitus invidet, & ſi occaſionem reperiat, eum ſupplantare contendit. Cujus alterius membrum eſt, niſi ejus de quo ſcriptum eſt: Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Idem quoque alibi invidos tamquam venenoſæ ac peſtilentiali antiquæ ſerpentis malignitati, ad fauces uſque immerſos depingit dicens: *Pensandum itaque eſt invidis, quia dum ſe a livore minimè cuſtodiant, in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demerguntur.*

S. Bonav. in dieta ſalut. tit. 1. c. 4. S. Aug. 4. de ſalut. docum. c. 22. S. Greg. lib. 29. mor. c. 6. S. Gregor. part. paſt. adm. 11.

Invidi ſunt filii & membra diaboli.

7. Nota eſt omnibus illa zizaniorum parabola. Bonus quidem ille paterfamilias bonum in agro ſuo ſemen ſeminarat, at ſubito ab inimico homine ſuperſeminata fuerunt zizania. Hæc autem zizania, ut ipſemet Salvator noſter apud Matth. cap. 13. declarat: *Filii ſunt nequam*, id eſt, *invidi. An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Hic etenim livor venenum ſuum bonis virtuoſiſque immiſcet operibus; at verò quiſnam hujus zizaniæ author eſt & origo? *Inimicus homo hoc fecit*; invidus enim licet homo ſit, miniſter tamen eſt dæmonis. S. Bernardus proinde in quodam ſermone de modo bene vivendi, optimè inquit: *Homo invidus membrum eſt diaboli.* S. Anton. de Padua idipſum confirmat ex S. Auguſtino, dicens: *Secundum ſententiam B. Auguſtini l. 5. de Civit. Dei, c. 8. ſicut omnes virtutes (ſi tamen virtutes ſunt veræ) conſtituunt hominem membrum Chriſti; ſic juxta ſententiam Doctorum, peccata conſtituunt hominem membrum diaboli. & ſicut charitas eſt membrorum corporis Chriſti connectio, ac etiam ligamentum, ſic invidia eſt malorum ligamentum, dæmonis ſcilicet capitis. Sicut igitur membra, quæ per charitatem ſunt connexa Chriſto, non poſſunt eſſe ſine debita operatione, ſic membra, quæ per invidiam dæmoni connectuntur, quieſcere non poſſunt, quin ſuo capiti conformiter operentur.* S. Thomas de Villa nova in ſermone de conciliabulo, in quo Judæi, impellente invidia, ad necem redemptori inferendam, congregati fuerunt, ita ſcribit: *Maxime contrariatur charitati, ac propterea ſicut charitas facit hominem filium Dei, ſic è converſo invidia facit eum filium diaboli.* D. Chryſoſtomus hoc vitium deteſtans, poſtquam multa in ejus vituperium dixiſſet, tandem de invidis ita concludit: *Non aliter profecto agunt, quam canes rabie concitati, inſtitique dæmones atque furiæ.* Idem quoque alibi eosdem invidos dæmonis procuratores appellat, qui illius nomine bello Eccleſiam infeſtant, ait enim: *Id genus homines una cum diabolo Eccleſiæ bellum inferunt, fortaſſe etiam & multo peſtilentius. Nam diabolum evitare facile poſſes, at hi ſumpta amicitiæ perſona, clam ignem ſuccendunt.* Idem quoque in progreſſu ejuſdem homiliæ, invidum hominem dæmoni ſæpius comparat, dicit enim, in primis invidus eſt *animo præditus ſatanico*, id quod in Caino exemplificans, ſub hiſce terminis deſcribit: *A diabolo ſtans animo ad confligendum parato, etenim diabolus idem tum una cum Cain belli ducem agebat, de fratricidio autem adimpleto ſubdit: Vides ut inſatiabilem diaboli animum impleverit?*

Matth. 13. v. 38. Matth. 20. v. 15. Matth. 13. v. 28. S. Bern. ſer. 34. de modo bene viv. S. Ant. de Pad ſer. fer. 4. Paſ. S. Thom. à Villa nov. ſer. 6. poſt Dom. Paſſ. Chryſ. ho. 41. in Matth.

Sunt Canes rabidi.

Chryſ. ho. 7. ad Rom.

Sunt ſimi-

8. Enimvero tametſi multa ſint ob quæ invidus diabolo comparari poſſit, in hoc tamen præcipue illius ſymbolum gerit, quod videlicet cum proprio damno alterius malum ſuſpicet & provocet. Licet enim inimicus infernalis merito curare deberet, ne popularetur infernus nimia damnatorum multitudine, quia ſicut in paradiſo ob beatarum animarum multiplicitatem, in quolibet beato gloria augetur accidentalis, eadem proportione in inferno pœna accidentalis creſcit & augetur, ob animarum reproborum multiplicationem; attamen dæmon hoc ſupplicii augmentum non curat, dummodo invidiam ſuam explere poſſit, trahendo hominem à ſedibus illis, à quibus ipſe infœliciter eſt prolapſus. Unde S. Gregorius omnes illos qui ſe ab hoc veneno intoxicari permittunt, ut ſuprà diximus, ita monent: *In antiquam hoſtis nequitiam demerguntur; quia enim ipſe malignus ſpiritus adverſarius noſter cœlum perdidit, & condito ad hoc homini invidit, ita damnationem ſuam perditus adhuc alios perdendo cumulavit.* Neque enim diabolus quidquam curat, quòd ſemetipſum infœliciter perdat, dummodo invidiam ſuam erga hominem evomere poſſit. Unde Rabanus ait: *Dum ſtimulante livore homini gratiam immortalitatis eripit, ipſe quoque id, quod prius ſuerat, amiſit.*

les diabolo, eo quod cum proprio damno, quærant damnum alterius.

S. Gregor. part. 3. paſt. adm. 11. Raban. l. 3. de pec. ſui, cap. 18.

9. Quod ſi quis hominem invidum dæmone pejorem eſſe diceret, à veritate utique non aberraret, quia conformiter loqueretur D. Chryſoſtomo hanc opinionem his verbis ſuſtinente: *Invidus ipſo diabolo magis diabolus eſt; invidet ſatan, ſed hominibus, non ſociis, tu verò homo cum ſis, invides hominibus, odium adverſus genus naturamque communem exerces, quod nec ſatan quidem fecit.* Idem quoque punctum alibi contra hoc vitium diffusè ſcribens, his verbis tangit: *& dæmones in nos quidem implacabile odium habent, iis autem, qui ejuſdem generis ſunt cum ipſis, non inſidiantur. Hi vero neque naturæ communitatem reverentur, neque propriæ ſaluti parcunt, ſed ante illos, quibus invident, ſuis ipſi animas pœnis afficiunt.* Et in progreſſu ejuſdem tractatus repetit dicens: *Dæmon invidet quidem, ſed hominibus, dæmonum verò nulli; tu verò homo cum ſis, hominibus invides.* Phariſæi Chriſtum miracula patrare, indeque numerum ſequacium ſuorum augeri videntes, unde mulier illa *extollens vocem de turba dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ ſuxiſti*, cum illum in virtute Beelzebub capitis dæmoniorum, ſpiritus à poſſeſſis depellere contumelioſè arguerent, eoſdem ſequenti argumento mendacii convicit, dicens: *Omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur . . . ſi autem & ſatanas in ſeipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit regnum ejus?* ac ſi diceret, ut exponit Cajetanus, id ſi verum eſſet, *dæmones agerent ad deſolationem proprii regni.* Si enim in inferno inter dæmones regnaret invidia, deſolarentur utique, jam verò arctiſſimè inter ſe uniti ſunt; ex quo clare deducitur, invidos dæmonibus longè pejores eſſe, eorumque malitia effici, ut integræ ſubvertantur civitates & regna; nam ut S. Auguſtinus ait: *Muros Jeruſalem evertit, Romam depopulavit, Carthaginem deſtruxit, Trojam devaſtavit.* Unde D. Chryſoſtomus malignos Phariſæos reprehendens, illos dæmone iniquiores eſſe, his verbis dixit: *Dæmone ipſo magis dolebant, quippe dæmon ab homine cito recedens, ac nihil dicens, fugam arripuit; illi verò modo interficiendi agitabant conſilia, modo exiſtimationem hominum de eo retundere conabantur.*

Probantur eſſe pejores diabolo. Chryſ. hom. 45. in Joan. Chryſ. to. 6. ecloga de invid. Luca. 11. v. 27. Luc. 12. v. 17. Cajetanus. S. Aug. ſer. 18. ad Fratres. Chryſoſt. hom. 41. in Matth.

10. Auſcultandum quapropter eſt S. Martialis conſilium dicentis: *Oculos veſtros aſſiduè ad miſericordiam* divinita-

S. Mart.

ep. 1. ad Burd. c. 7.

divinitatis ejus erigite, & malitiam diaboli calcate. Non eſt peccatum leve invidia, ideoque cum omni ſtudio nobis deteſtandum eſt. Audite Rabanum dicentem: *Illuſione diabolica celare quod bonum eſt, & invidere melioribus, leve apud quoſdam, & modicum crimen videtur, dumque exiſtimatur leve eſſe, & modicum, non timetur. Hinc diabolus inter initia ſtatim mundi, & periit primus, & perdidit.* Peccatum hoc primum fuit, primusque dæmonis partus, eſtque contagium quo dæmon animas frequenter intoxicat. S. Mater Eccleſia Domin. 17. poſt Pentecoſt. illud proponit Evangelium, in quo lividi Phariſæi Chriſtum tentarunt, ut eum velut erroris alicujus reum arguere poſſet: *Interrogavit eum unus ex eis legis doctor tentans eum.* Ubi Corn. Janſenius ait: *Invidia quadam contra Dominum concitati, convenientes in unum; conſultaverunt inter ſeſe de quadam quæſtione à ſe Domino proponenda, ut ſi forte ad eam non apte reſponderet, minueretur apud populum admiratio prudentiæ ejus, & majorem apud populum ipſi conſequerentur honorem, & laudem.* Obſervandum verò eſt, quod cum laudabilis ſit Eccleſiæ ritus, quo eas ſolet proponere Dominicarum collectas, quæ aliquam habeat cum Evangelio connectionem, Oratio in hac Dominica hæc ſit: *Da quæſumus Domine populo tuo diabolica vitare contagia,* id eſt, invidiam, quæ à ſacris Doctoribus pluribus in locis, ut infra dicetur, ſub nomine peſtis deſcribitur.

Raban to. 6 de agone Chriſt. l. 3.

Invidia fuit primum, & eſt graviſſimum peccatum.

Matth. 22. v. 35. Janſen. cap. 118. conc. Evang.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Invidia opponitur charitati, eſtque cum hujus effectibus incompatibilis.

THEMA.

Charitas non æmulatur, 1. Cor. 13. ℣. 4.

Idiota de amore Dei, cap. 26.

1. ERuditiſſimus Idiota, in eo tractatu, quem *de amore Dei* compoſuit, hæc poſt ſe verba ſcripta reliquit: *Quidquid latet, & quidquid patet in divinis ſermonibus, & in tota S. Scriptura, dilectio comprehendit, quia ſcriptum eſt: Plenitudo legis eſt dilectio, nam tota lex, imo tota ſcriptura, aut conſulit, aut præcipit ea; quæ faciunt ad tuam, & ad proximorum dilectionem.* Imò ipſemet Deus, qui omnis boni, omnis gratiæ omniumque donorum & virtutum objectum eſt & centrum, & charitatem nobis tanto arctius commendandam, ſemetipſum per divini amoris ſui Secretarium, titulo charitatis appellari voluit: *Deus charitas eſt.* Hoc autem eo præcipuè fine dico, quia invidus charitatem expugnat, proſternit, & extinguit; ac proinde Cajetanus ſuper prædicta verba thematis inquit: *Charitas invidiam omnem excludit;* atque ideo à contrario ſenſu nos aſſerere poſſumus: *Invidia charitatem omnem excludit,* quia infallibile eſt illud S. Paulo à Spiritu veritatis dictatum oraculum: *Charitas non æmulatur,* id eſt, ut Doctor Angelicus exponit: *Non invidet, quia ſcilicet facit cavere invidiam, unde & in* Pſal. 36. *dicitur: Noli æmulari in malignantibus.* Idem Angelicus Magiſter charitatem cum invidia incompatibilem eſſe his verbis concludit: *Cum per invidiam quis dolet de bonis proximi, directè contrariatur charitati, ad quam pertinet, quod homo diligat proximum, ſicut ſeipſum.* D. Chryſologus inter alios livoris effectus hunc quoque enumerat, quòd ſcilicet *charitatem violat.* B. Laurentius Juſtinianus in libro *de ſpirituali animæ interitu,* ſignificanter nobis exprimit damna, quæ invidia operatur in anima, utpote quæ ſpiritualem ſuam vitam à charitate recipit, & conſervat, quia axioma eſt irrefragabile: *Qui non diligit, manet in morte.* Verba autem Juſtin. inter alia hæc ſunt: *Charitatis fontem exhaurit.* Venerabilis Beda ſuper prædictum textum ita ſcribit: *Ubi eſt invidia, amor fraternus eſſe non poteſt. Intendant charitas veſtra. Qui invidet, non amat; peccatum diaboli eſt in illa, quia & angelus invidendo dejecit. Cecidit enim, & invidit ſtatim; non ideo voluit dejicere, ut ipſe ſtaret, ſed ſolus caderet. Tenete in animo invidiam non poſſe eſſe in charitate. Habes apertè cum laudaretur ipſa charitas: Charitas non æmulatur.* Idem quoque venerabilis Doctor in ſcintillis ſuis hanc memorat S. Ephrem ſententiam: *Invidia manifeſtat nos charitatem Dei penitus non habere.*

Invidia charitatem, & charitas omnem invidiam excludit. 1. Joan. 4. v. 16. Cajet. ib.

1. Cor. 13. v. 4. S. Tho. ib.

Chryſol. ſer. 172.

B. Laur. Juſtin. l. c. de ſpir. an. int.

Damna invidiæ.

1. Joan. 3. v. 14

Beda to. 5. ibid.

1. Cor. 13.

Beda ſcint. l. c 15.

2. Extra controverſiam eſt, quin videlicet ſedes charitatis ſit in corde Chriſtiani, dicente Apoſtolo: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis.* Inimicus ergo infernalis huc omnes ſuos dirigit conatus, ut hanc nobis in cordibus noſtris eripiat. Unde D. Chryſologus ejus nobis diſcooperiens inſidias, inquit, *Invidia inteſtinus hoſtis, non carnis quatit muros, non elidit ſepta membrorum, ſed in ipſam cordis arietat arcem, & antequam viſcera ſentiant ipſum, dominum corporis animam prædo cepit, & adduxit incluſam.* Alia vitia myſticæ hujus Jeroſolymæ muros quatiunt, & impugnant: At vero invidia eſt traditor ille, qui intra minutiſſimam optimeque cuſtoditam cordis arcem latitans, fidemque frangens animam in manus conſignat inimici (prout in diſcurſu præcedenti audiſtis) inde ejiciendo charitatem, quæ regina, & domina eſt omnium virtutum, imò & ipſum met Deum profligando. Quamnam exiſtimatis fuiſſe teſſeram, per quam Chriſtus Chriſtianos, acres & non fictos ſequaces ſuos eſſe agnoſci voluit? Cæleſtis Legiſlator apud S. Joannem inquit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem; in hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem;* ecce tibi veram veri Chriſtiani teſſeram, dilectionem nimirum proximorum; hujus verò antiteſſera ex parte dæmonis ordinata eſt invidia.

Rom 5. 5.

Teſſera Chriſti, eſt Charitas teſſera Diaboli invidia.

Chryſolog. ſerm. 4.

Joan. 13. 34.

3. Author operis imperfecti rationem aſſignat, cur Spiritus Sanctus ſuper Jordanem formam ſibi columbæ aſſumpſerit; indeque motivum ſibi eruit probandi, quòd ubi charitas eſt, ibi diabolica nidificare nequaquam poſſit invidia: *Ideo Spiritus Sanctus ſpeciem columbæ ſuſcipit,* inquit, *quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix eſt charitatis; omnes enim ſpecies juſtitiæ, quas habent ſervi Dei in veritate, poſſunt habere & ſervi Diaboli in ſimulatione. Habet enim Diabolus & manſuetos & humiles, habet caſtos; & eleëmoſynarios, & jejunos, & omnem ſpeciem boni; quam creavit Deus ad ſalutem hominum ipſam ſpeciem & Diabolus introduxit ad ſeductionem, ut inter bonum & verum, & bonum & ſimulatum confuſio fiat, ut ſimplices homines, qui boni viri, & boni ſimulati differentiam intelligere cautè non poſſunt, dum quærunt bonos Dei viros, incurrant in ſeductores Diaboli. Solam autem charitatem ſancti Spiritus non poteſt immundus ſpiritus imitari. Omnis ergo ſpecies juſtitiæ in impoſtoribus invenitur, ſola autem gratia vera charitatis non invenitur, niſi in ſolis ſervis Dei.* Ex quo diſcurſu certam hanc deducere poſſimus

Ubi vera charitas eſt, invidia non habet locum.

Auth. imperf. to. 4.

mus concluſionem, quod ubi invidia eſt, charitas & amor Dei ac proximorum eſſe non poſſit; ac proinde securè, non verò temerè judicabimus, ſi credamus, quod in anima hominis invidi Dæmon, non verò Deus habitet. Id quod ſequens Richardi de S. Victore, propoſito noſtro congruentiſſima confirmat ſententia, dicentis: *Invidia non penetrat pectus quod charitatis perfectione munitum invenerit.*

Rich. de S. Vict. p. 2. in Cant. c. 22.

Diabolus per invidiam conatur eliminare charitate.

S. Antoninus de hac materia diſſerens, inter alios Dæmonis inſultus hunc præcipuum eſſe dicit, quod videlicet: *Quotidie invidiam ſuggerendo, conatur fraternam charitatem diſſipare; inde Joannes Papa ait: Conatur verſutus hoſtis ab initio ruina ſua Eccleſiæ unitatem ſcindere, charitatem vulnerare, & bonorum operum dulcedinem felle invidiæ inficere, & omnibus modis, quibus poteſt, humanum genus evertere, & perturbare. Dolet enim ſatis, & erubeſcit, charitatem, quam ipſe nequivit habere, id eſt, conſervare in cœlis homines conſtantes ex lutea materia, poſſidere in terris. Et tanta eſt malitia invidiæ ejus, ut cum ex tentationibus quibus nos infeſtat, augeatur ei pœna accidentalis inferni, tamen potius eligit ſibi illam augeri, tentando nos, ut urere faciat, quam illa carere, deſiſtendo à tentationibus.* S. Thomas ex hac ratione deducit, invidiam ex ſuo genere peccatum mortale eſſe, quia directè opponitur charitati: *Dicendum*, inquit, *quod invidia ex ſuo genere eſt peccatum mortale; genus autem peccati ex objecto conſideratur. Invidia autem ſecundùm rationem ſui objecti contrariatur charitati, per quam eſt animæ ſpiritualis vita, ſecundum illud prima Joannis 3. Nos ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Utriuſque autem objectum charitatis & invidiæ, eſt bonum proximi, ſed ſecundum contrarium motum, nam charitas gaudet de bono proximi, invidia autem de eodem triſtatur.*

S. Ant. 5. p. tit. 8. c. 2. §. 2.

S. Tho. 2. 2. q. 36 art. 3.

Invidia ex ſuo genere eſt peccatum mortale.

5. Revocandum eſt hic in memoriam, quod de filii prodigi fratre natu majore Evangelium Lucæ refert, qui audiens gaudium feſtivum, ob fratris ſui reditum & reſipiſcentiam, in domo paterna celebrari, rodente cor ejus invidia, indignatus eſt contra genitorem ſuum, illamque muſicalium inſtrumentorum concordiam harmoniacam audiens, in fugam ſe recepit; idque mirum non fuit, inquit D. Chryſologus, nam *invidum fugat ſymphonia pietatis, chorus charitatis illam excludit.* Idem quoque S. Doctor ad indiſcretam ejus ſe reflectit querelam, quando apud Patrem lamentatus eſt, dicens: *Numquam dediſti mihi hædum.* Circa hæc enim verba ita ſcribit: *Fratri invidus animus, gratus non poteſt eſſe patri, & paternæ largitatis memor non eſt, qui eſt fraternæ immemor charitatis. Hædum ſibi datum negat qui ſubſtantiæ partem totam, tempore diviſionis accepit.* Alcuinus celeberrimus Author, qui Caroli Magni Præceptor fuit, de virtutibus & vitiis diſſerens, atque ad materiam de invidiæ livore deſcendens ad noſtram inſtructionem, ita ſcribit: *Nihil nequius poteſt eſſe invidia, quæ alienis torquetur bonis & quod ipſa non habet, alios invidet habere, omnibus inimica eſt bonis invidia. Ubi eſt invidia, Charitas eſſe non poteſt, & ubi Charitas non eſt; ibi nihil boni eſſe poterit. Qui invidet, ſimilis eſt Diabolo, qui per invidiam hominem de Paradiſi felicitate dejecit.* Porrò juxta B. Laurentii Juſtiniani Diſcurſum nullum vitium charitati magis opponitur, quam invidia: dicit enim: *Nullum profectò vitium opponitur dilectioni quemadmodum iſta.*

Luc. 15. v. 28.

Frater filii prodigi audiens muſicam in domo patris, fugam arripuit, & quare.

Chryſol. ſer. 4.

Luc. 15. v. 29.

Alcuin. l. de virt. & vitiis cap. 22.

B. Laur. Juſtin. ib.

6. Sanctus Paulus, Cor. ad reciprocam animaturus dilectionem, ſequentem adhibet doctrinam ſeu potius ſimilitudinem, inquiens: *Idipſum pro invicem ſolicita ſint membra. Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, ſive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra, Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.* Porrò lex naturæ poſtulat, quod dum unum membrum vel pars corporis gaudet, alterum non triſtetur de alterius bono; ſicut v. g. ſi oculus viſum habeat acutum, pes exinde dolere non debet, quia ducem greſſibus ſuis habebit certiſſimum; & ita de reliquis corporis membris diſcurrere licet. Quæ enim monſtroſitas futura eſſet, ſi ſtomachus contriſtetur, quod os ſolidos habeat dentes ad manducandum cibum, ut illum tanto melius digerere poſſit? vel ſi pes affligeretur ob capitis ſanitatem? eadem verò eſt invidi dementatio: *Sumus invicem membra*, & tamen invidus dolet, quod proximus ejus, quem veluti partem ſui agnoſcere debet, proſpere agat quoad honores, exiſtimationem & bona temporalia. Sanctus Antoninus hunc Sancti Pauli textum ponderans ait: *Experientia docet, ſi patitur unum membrum, patiuntur omnia membra, non lætantur, & econtra de exultatione unius membri, omnia gaudent. Si enim caput honoratur diademate, vel alio ornatu alia membra lætantur.* Unde ſanctus Auguſtinus invidis comminatur, dicens: *Cognoſcent omnes invidi, qui de aliorum, etiamſi inimici eorum ſint, tribulationibus gaudent, quia membra ſunt putrefacta, & abſciſſa & mortua, & ideo non habent ſenſum.* Charitas enim, ut diximus, eſt quæ vitam gratiæ confert, qua invidi carent, utpote membra à myſtico fidelium corpore reſciſſa. D. Chryſologus enim ait: *Sicut Deo jungit charitas, à Deo invidia ſic ſejungit.* Et B. Laurentius Juſtinianus ait: *Docemur in Scriptura proximum ſicut nos ipſos diligere, exemplo amoris membrorum corporis humani. Primum hoc quod unum membrum non invidet alii membro, licet non habeat idem officium, non omnia namque eundem actum habent membra, nec tamen ſibi invicem invident; ſic nec debet aliquis invidere proximo ſuo, habenti gratiam quam in ſe non habet.* Sanctus Auguſtinus, de invidia ita ſcribit: *Peccatum fratris ad mortem eſſe puto, cum poſt agnitionem Dei per gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quis oppugnat fraternitatem, & adverſus ipſam gratiam, qua reconciliatus eſt Deo invidentiæ facibus agitatur.* Ingenioſa eſt illa à Sancto Thoma à Villa nova circa ſequen[illegible] Apoc. Textum inſtituta obſervatio, in quo dicitur: *Et quintus Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ; id eſt*, inquit: *Prædicavit contra peccatum invidiæ, quæ eſt ſedes Diaboli*, Iſa. 53. *ſedebo in monte teſtamenti, id eſt, ſuperbiæ; in lateribus Aquilonis, id eſt invidiæ.* Quodnam vero in eo latet myſterium, quod Dæmon invidus in lateribus ſedeat Aquilonis? cur non ad Auſtrum ſedem ſuam locavit? nimirum pars Aquilonis frigida, gelida, & omnis expers caloris, per quem charitas denotatur; *In lateribus Aquilonis, id eſt, invidis*, inquit idem Sanctus Thomas à Villa nova, *qui nihil habent de igne charitatis. Et factum eſt regnum tenebroſum, id eſt, invidi excæcati ſunt per invidiam de bonis aliorum.* Job. 5. *Per diem incurrent tenebras, & quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie, & commanducaverunt linguas ſuas, per detractionem, quæ eſt filia invidiæ, ſecundum Gregorium, præ dolore habito aliorum felicitate.*

1. Cor 12. 25. 26. 27.

Invidiæ malignitas declaratur ſimilitudine membrorum humani corporis.

Epheſ. 4. v. 25.

S. Anton. ibid. §. 5.

S. Aug. ſer. 17. de append. de diver.

D. Chryſol. ſer. 4.

B. Laur. Juſt. de ligno vitæ c. 17.

S. Aug. ſer. in menſa c. 2[illegible].

Invidi deſignantur per Aquilonem frigidum.

Apoc. 16. v. 1[illegible].

S. Thom. à Villa nova ibid.

7. Inter effectus charitatis Sanctus Paulus hoc ſpecialiter, & præcipue enumerat, loquens: *Charitas*

1. Cor. 13. v. 4. 5. 6.

Invidus

Contrarietas omnibus effectibus charitatis, à S. Paulo enumeratis.

ritas patiens eſt, benigna eſt: charitas non æmulatur, non agit perperam; non inflatur, Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, Non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati; & quidem ſi diligenter hoſce effectus examinaverimus, invidiam omnibus hiſce effectibus directe opponi inveniemus. Sicut enim toxicum in omnes venas ſubito diffunditur, niſi confeſtim remedium adhibeatur; ita quoque idem facit invidia, quæ, ut Author quidam antiquus optimè dixit, venenum eſt, & *toxicum charitatis*. Porro *charitas patiens eſt*, qui autem invidia ſtimulatur contra proximum, cor illius repletur rabie, & furore, iraſcitur bono alterius, indeque injuſtum concipit odium. Unde ſanctus Bonaventura adverſus invidos illa Pſalmi verba adducit; *Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet, & tabeſcet.* *Subdit Apoſtolus benigna eſt*, quia ut ſanctus Gregorius ait: *Pro malis bona largiter miniſtrat.* In hoc enim ſe prodit calor charitatis, ſi inimico quis bonum pro malo reddere noverit: Invidia autem contrarium facit, quia ex bono proximi omne malum ſuſpicatur; & quanto major eſt felicitas, qua proximus gaudet, tanto majus in corde ſuo concipit venenum peſtilentialis livoris eſt odii. Pergit Apoſtolus, dicendo: *Non agit perperam.* Invidia autem, ut in primo Diſcurſu probavimus, omnis malitiæ eſt receptaculum & centrum. *Facit hominem penitus immiſericordem*, inquit Sanctus Bonaventura, *ſicut patet in Cain, qui ex invidia non pepercit Abel fratri ſuo innocenti. Sicut patuit etiam in filiis Jacob, qui invidia ſtimulante non pepercerunt Joſeph innocenti; ſicut patet etiam in Judæis, qui non pepercerunt Chriſto innocentiſſimo; cujus cauſa fuit invidia, ut patet in Matthæo, quia Pilatus ſciebat quod per invidiam tradidiſſent eum.* Eſt & alius charitatis effectus, quia ſcilicet *non inflatur.* Humili enim non diſplicet bonum alterius, imo de illo haud ſecus ac ſi proprium eſſet, gaudet, cujus contrarium facit is, cujus cor livore plenum eſt. Doctrina eſt ſancti Bernardi, dicentis: *Invidia duplices evomit flammas. Modo illum urit, qui meliori invidet in id quod ipſe non eſt; modo illum afficit, qui quemlibet conſimilem dolet ſibi eſſe æqualem. Ut hæc diſcernere habeas, iſta do tibi indicia. Superbia rubet, xenodoxia alget, invidia pallet: furor igneus in ſuperbis ex indignatione, candor in hyp[...]tis ex ſimulatione, pallor in invidis ex nimio dolore. Præterea charitas non eſt ambitioſa.* Invidia autem, ut in ſecundo Diſcurſu probavimus, ſuperbiæ genuinus eſt partus. *Charitas non quærit quæ ſua ſunt:* Nam, ut ſanctus Auguſtinus ait: *Quanto magis regnum cupiditatis deſtruitur, tanto regnum charitatis magis augetur*, invidia autem non ſolum omne bonum quod videt in aliis, deſiderat, verum etiam illud totaliter ſibi adſciſcere proximumque illo privare concupiſcit, tolerare enim nequit, quod aliquis ſit eo ſuperior. Unde ſanctus Ephrem in capite, cui titulus eſt: *De eo qui ab invidia & æmulatione alienus eſt*, ad diſcernendam animam quamdam ab hac pice immunem, ſequens tradit indicium: *Qui ab hoc morbo alienus eſt*, inquit, *numquam aliorum profectu cruciatur; de honore alterius non turbatur, neque de dignitate dolet, cunctos enim ſe meliores præſtantioreſque ducit, indigniorem ſe aliis, omniumque infimum reputans: gloriam propriam non quærit, non ſectatur honores; gaudet cum gaudentibus, adjuvat proficientes, & cum præclare incedentibus exultat, & bene beateque viventes laudibus celebrat.* Sequitur apud Apoſtolum: *Non irritatur.* Invidus autem non ſolum irritatur, ſed & in rabiem agitur. Unde ſanctus Cyprianus hominem invidiæ livore agitatum ita deſcribit: *Huic vultus minax, torvus aſpectus, pallor in facie, in labiis tremor, ſtridor in dentibus, verba rabida, effrenata convitia, manus ad cædis violentiam prompta, etiamſi à gladio interim vacua, odia tamen furiata mentis armata.* Præterea charitas *non cogitat malum*, qui enim veram habet charitatem, non judicat, nec ſuſpicatur malum de fratre. De invido autem Sanctus Antoninus ait: *Oriuntur ex invidia judicia temeraria*; unde Hieronymus: *O invidia primum tui mordax. Quidam (prô nefas) nomine Chriſtiani relicta trabe propriis in oculis, in alieno feſtucam quærunt, ſcilicet male judicant, de parvis defectibus aliorum.* Gilibertus Abbas inquit: *Invidam animam non poteſt intrare æſtimatio bona; quare? quia livor dum privatam excellentiam cogitat, alienam obſcurat.* Charitas inſuper *non gaudet ſuper iniquitate*, qui enim veram dilectionem fraternam in corde ſuo habet, hunc fratris iniquitas non lætificat; invidus autem de alterius miſeriis exultat, & ſpecialiter quando ſunt deplorabiliora, qualia ſunt illa quæ animam offendunt. Denique charitas *congaudet veritati.* Invidia autem, ut experientia docet, & æmulatio, veritatem frequenter impugnant, eique contradicunt, unde Poëta ille cecinit: *Qui velit ingenia cedere rarus erit.* Sanctus Antoninus ſcribit, quod *Philoſophus quidam ex invidia volens extinguere nomen & ſcientiam alterius, aliam opinionem inveniebat oppoſitam alterius ſententiæ, quam etſi animo non ſentiret, tamen perſuaſionibus aliquibus probare nitebatur. Hinc aliqui dicunt, Ariſtotelem motum fuiſſe, ad comburendum libros Platonis ſui Magiſtri quos potuit, & poſtea ad impugnandum eum.*

Helcoth. in Sapient. lect. 29.

Pſ. 111. 10.

S. Bonav. c. 6. Sap.

S. Bonav. de diæta ſalut. tit. 1. c. 7.

S. Bern. de ord. vitæ.

S. Aug. l. 3. de doctr. Chriſt. c. 10.

S. Ephrem. de virt. & vitiis.

S. Cypr. de zelo.

S. Anton. ibid. §. 4.

Gilib. cit. ab Hug. C. 1. Cor. 13

S. Anton. ibid 6. 2.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Invidia propria eſt hominum vilium & puſillanimium, eſtque macula ignominioſa hominis; varia quoque adducuntur contra invidos, animalium abjectorum & fœdiorum ſimilitudine.

THEMA.

Parvulum occidit invidia. Job. 5. ℣. 2.

1. SOrdida hæc invidiæ macula non coinquinat præterquam viles & abjectos homines, ignominioſamque humani generis fæcem ideo Job ait: *Parvulum occidit invidia.* Et Guerricus Abbas dignus S. Bernardi Diſcipulus in ſermone quodam, Operibus S. Bernardi inſerto ait: *Hæc eſt illa, quæ non magnos, ſed parvos ſemper torquet, dicente S. Job. Parvulum occidit invidia. In eo enim quod aliquis alicui invidet, minorem ſe oſtendit ei cui invidet.* Et quidem verba hæc proportionaliter ad vilipendia, quibus alii ſacri Doctores hoc vitium depinxerunt, comparemus, parum nimis ſanctum hunc Abbatem dixiſſe reperiemus. D. Chryſoſt enim in quadam homilia expreſſe ait: *Perdiſcendum tibi eſt turpiſſimum flagitium eſſe invidiam.* S. Proſper l. 3. *De vita contemplativa* in vituperium invidorum inquit, quod *pleni ſunt ſordium.* S. Thomas de Villa nova in ſermone quodam de conciliabulo ad inferendam Redemptori mortem à Judæis livore ſtimulatis congregato, ita Deum orat: *Deus nos liberet à*

Invidia eſt vitium hominum Vilium & abjectorum.

Guerr. Abb. in die Fu-reſ.

D. Chryſoſt. 41. in Matth.

S. Proſper. de vita contempl. l. 3. c. 9.

S. Thom. de

tom

Villanova Fer. 6. poſt Dom. Paſſ. Petr. Bleſ. Epiſt. 72.

tam malo, & ignominioſo vitio. Eſt enim ſpurcities quædam quæ omnes illi homines maxime abjectos & abominandos, ac undique ignominia digniſſimos afficit, & contaminat. Unde Petrus Bleſenſis ait: *Numquam invidiſſes, ſi qua tibi ineſſet generis, mentiſve nobilitas, quia teſtimonio Poetæ livor iners vitium, mores non exit in altos, ut quæ latens ima vipera ſerpit humo.* Romani qui univerſo dominabantur mundo, a ſacra Scriptura, prouti libro 1. Machabæorum legitur, ex eo vel maxime laudantur, quod ab hac macula prorſus liberi fuerint, & immunes, unde in cunctis ſæculis nobilitas & magnanimitas eorum omnibus in admiratione fuit: *Committunt uni homini Magiſtratum ſuum per ſingulos annos, dominari univerſa terra ſua, & omnes obediunt uni, & non eſt invidia, neque zelus inter eos.* Invidi porro invidendo nihilum ſuum agnoſcunt, ſunt enim in veritate debiles, iiſque quos livore proſequuntur, longe inferiores. Unde S. Gregorius ſuper prædicta verba ita ſcribit: *Invidere non poſſumus niſi eis, quos nobis in aliquo meliores putamus. Parvulus ergo eſt qui livore occiditur, quia ipſe ſibi teſtimonium perhibet quod & minor ſit, cujus invidia torquetur. Hinc eſt quod hoſtis callidus primo homini invidendo ſurripuit, quia amiſſa beatitudine minorem ſe immortalitate illius agnovit; hinc eſt, quod Cain ad perpetrandum fratricidium corruit, quia deſpecto ſuo ſacrificio, prælatum ſibi infremuit, cujus Deus hoſtiam accepit, & quem meliorem ſe eſſe exhorruit, & ne utrumque eſſet amputavit.* Idipſum quoque exemplificat in Eſau, qui contra Jacob invidia armatus fuit; & in fratribus Joſepho invidentibus, & in Saule contra Davidem æmulante. S. Thomas de Villa nova ait: *Invidia eſt vitium infame, & vile, non cadit in animum generoſum, parvulum occidit invidia, nam invidendo ſe abjectum & defectuoſum eſſe oſtendit.*

1. Machab. 8. v. 16.

S. Greg. l. 5. Mor. c. 31.

Generoſi, non ſunt invidi.

S. Thom. à Vill. nov.

Porro invidos inertes eſſe, ignavos, & puſillanimes, ſanctus Thomas Doctor Angelicus pariter aſſerit, ejusque hanc reddit rationem: *Quia omnia reputant magna, & quidquid boni alicui accidat, reputant ſe in magno ſuperatos eſſe, unde Job. 5. dicitur: Parvulum occidit invidia; & Gregorius dicit in 5 libro Moralium, quod invidere non poſſumus niſi eis, quos nobis aliquo modo meliores putamus.* Unde convincitur, quod invidus non ſolum ſit vilis in oculis aliorum, verum etiam ſibimetipſi in conceptu & æſtimatione propria vileſcat, quia eum cui invidet ſe ſuperiorem eſſe ſemper judicat. Sanctus Antoninus vitium hoc proinde fœminile, imbelle debileque & imperfecto ſexui proprium eſſe affirmat, dicens: *Mulieres quia plerumque ſunt puſillanimes, inanis gloriæ cupidæ, quia reputant magna quæ parva & vilia ſunt, & pulchritudinem, ornatum tripudium, fæcunditatem, & hujuſmodi, ideo de facili invidet una alteri.*

S. Tho. 2. 2. q. 36. art. 1.

S. Anton. 2. p. tit. 8. c. 1. §. 2.

Invidi comparantur rebus ſordidis, & vilibus.

S. Ant. ib.

Porro ſimilitudines quas SS. Patres adducunt, ad declarandam invidiæ deformitatem omnes ſordidæ ſunt & viles. Quis enim eſt qui neſciat quam ſit veſpertilio abjectus & abominabilis? huic autem invidia ab eodem Sancto comparatur, dum ait: *Similis eſt invidia veſpertilioni, quod animal non poteſt videre lumen diei, ſed amat tenebras noctis; ſic invidi proſpera hominum videre non poſſunt, ſed tantum adverſa, de quibus gaudent ubi dolere deberent.* S. Baſilius aliam adducit ſimilitudinem à vulture deſumptam: *Quemadmodum*, inquit, *vultures ad graveolentia feruntur, multa prata, multos jucundos & odoratos locus prætervolantes.* Lividus enim tunc vel maxime gaudet & lætatur, quando proximum ſuum ſub calamitatibus fatiſcentem conſpicit. *Unicam exſpectat à malo refocillationem*, inquit S. Baſilius, *ſicubi videat aliquem ex his quibus invidet œrumnis.* Eamdem quoque conſiderationem habet D. Chryſoſt. dum ita ſcribit: *Neque ullum ſolatii genus reperiri eſt, cujus ope, atque adjumento furorem compeſcat; uno dumtaxat excepto, nempe ut ei qui proſperis rerum ſucceſſibus utitur, calamitas aliqua accidat.* Abominabilia prorſus & vilia æſtimantur ab omnibus animalia illa, quæ ex humanis excrementis nutriuntur & ſaginantur; talis autem beſtia eſt invidus, qui ejus cui invidet ſaturatur miſeriis, vitiis, pravis qualitatibus, & peſſimis moribus, à quibus nos Clemens Alexandrinus his verbis dehortatur: *Cæterum ne forte ſicut vultures unguenta abhorreamus.* Bellovacenſis authoritatem adducit S. Gregorii, ſuper illa verba Jobi: *Putredo oſſium invidia*, ita ſcribentis: *Qualiter invidia ſit putredo oſſium, patet; quia invidus ita corruptus eſt, ut ei fœtentia redoleant, & redolentia fœtant, amara ſunt ei dulcia, & è converſo; unde ſimilis eſt infirmanti, cui etiam boni ſibi ſunt contrarii, quia ſicut mundis omnia munda ſunt, ita invidis omnia ſunt immunda.* S. Gregorius Nyſſenus quoque ad hoc nobis vitium declinandum vulturum ſimilitudinem his verbis adhibet: *Invidus malis proximi felix eſt, felicitate alterum dolet, calamitatibus gaudet. Vultures enim qua cadaveribus paſcuntur, unguento necari ajunt; videtur enim ipſorum natura putridum ac purulentum amare. Quando huic morbo ſubjectus eſt aliquis, amicorum commodis quaſi unguento tabeſcit, & ſi quid calamitoſi incidiſſe proximo intellexerit, illico advolat, roſtro incadit adunco, quo, ſi qua latent diſtrahit atque diſſipat, & in medium proponit omnibus.* Quod ſi enim nonnemo aliquod commiſerit fragilitatis peccatum, vel defectibus obnoxius ſit occultis, quibus publice maculari poteſt, invidus illa infallibiliter manifeſtat & ejus infamia gaudet.

S. Baſil. ho. de invid.

D. Chryſ. h. 27. in 1. ad Cor.

Invidus eſt abominabilis beſtia, quæ nutritur excrementis humanis.

Clem. Alex. l. 2. Pædag. c. 8.

Bellovac. ſpec. mor. l. 3. p. 4. diſt. 8.

S. Greger. Nyſſ. lib. de vit. Moyſis.

3. D. Chryſoſtomus invidos porcis immundis ſimiles eſſe dicit: Quia *quemadmodum porcus luto, & Dæmon pernitie noſtra gaudet, ita hic quoque proximi lætatur malis, at ſi quid triſte accidit, tunc refocillatur ac reſpirat.* Et in homil. 41. ſuper S. Matthæum, quaſi idipſum repetit, dicens: *Quemadmodum ſues lutoſa immunditia, & Dæmones noſtris damnis lætantur, ſic invidi calamitate proximorum exultant.* Plutarchus quoque, licet Author gentilis, inter alios recenſeri meretur, qui ſequentem pulchram adducit ſimilitudinem: *Sicut acanthanides maxime adultis vim frugibus, & roſis florentibus incumbunt, ita invidia maxime adoritur bonos, & ad virtutem proficientes, atque gloriam.* Quis autem ignorat hæc animalia inter viliſſima & contemptibiliſſima ab omnibus haberi? aptior autem eſt ſimilitudo quæ à bufonibus deſumitur, quam Albertus Magnus his verbis memorat: *Quanta hominum gaudia ſunt, tanti invidorum gemitus. Tales ſignantur per bufones, qui moriuntur de floribus vinearum.*

Invidi comparantur porcis.

D. Chryſ. T. 6. h. circa de invidia

Idem h. 41. in Matth.

Plutarch. de invid.

Bufonibus.

Alb. Magn. Apoc. 16.

4. Richardus de S. Victore de inordinata hac paſſione diſſerens, ſequentem adducit Textum Danielis c. 7. *Et ecce beſtia alia ſimilis urſo;* Et ſubdit: *Eſt autem urſus, ut omnes novimus, animal deforme, & quod in locis remotis & abditis ſoleat habitare, & in hoc ipſo formam gerit invidiæ: nam & ipſa quidem, utpote fœditatem ſuam erubeſcens, ſemper ſtudet latere. Urſus autem eſt animal malitioſum & ſævum, & forte ejuſmodi eſt invidia vitium. Invidia eſt odium fœlicitatis alienæ, & quid magis malitioſum? quid itaque aliud eſt invidia, quam lucifuga & tenebroſa malitia? Invidentia autem eſt malitia fervens, & in occulto ſæviens. Eſt autem urſus animal inquietum valde, ita ut ad ſtipitem ligatus,*

Dan. 7. 5.

Richard. de S. Vict. p. 1. l. 3. de erud. hom. inter. c. 8.

Urſus.

numquam

numquam pene deſinat, vel in circuitum pergere, vel pedibus fixis, caput nunc in hanc nunc in illam partem jactitare, & in hoc habet formam, non modo invidia, ſed invidentia quæ nuncum nullo pene momento ſinit e quieſcere. Quod ſi oculis urſi laminam aliquam auream & reſplendentem oppoſueris, oculorum ejus aciem ſubito obfuſcari & obtenebrari comperietis, quæ proprietas aptiſſime convenit homini livido, qui ex aliena felicitate conturbatur, cui proinde dicitur: *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?*

Matth. 20. v. 15.

Canibus.

5. Canes, ut experientia docet, hunc habent naturalem inſtinctum, quod ſcilicet de ſociorum malo lætari ſoleant, id quod aliis animalibus, quantumvis crudelibus, & ferocibus nequaquam contingit. Quamprimum canis aliquis baculo vel lapide percuſſus ad terram proſternitur, ſubito alii gaudentes eumdem aggrediuntur, ac eum ſtrangulent & dilacerant, cum tamen natura unumquodque animal ejuſdem ſpeciei individuum diligere ſoleat, unde D. Chryſoſt. hunc format Diſcurſum loquens: *Perſpicuus furor eſt proſperis aliorum rebus tangi. Hoc furientium canum eſt, rabieque laborantium.* Hanc quoque peſſimam propenſionem magno damno noſtro in invidis experimur, qui videntes aliorum calamitates, non ſolum inde gaudent, ſed etiam quoad poſſunt eaſdẽ augere ſatagunt.

D. Chryſ. ho. 27. in 2. ad Cor.

6. S. Baſilius invidos inſuper muſcis ſimiles eſſe dicit: *Muſca*, inquit, *ſanas corporis partes prætervolans, & ad ulcus feſtinant, ſic invidi vitæ ſplendores, & eximie factorum magnitudines ne aſpiciunt quidem, in marcida vero & putrida irruunt.* Omnium vero aptiſſima eſt illa comparatio, quam multi ſacri Doctores invidis Scarabæis aſſimilant. D. Chryſoſt. ait: *Sicut Scarabæi aluntur ſtercore, ita etiam iſti aliena adverſitatibus.* Hanc quoque ſimilitudinem Clemens Alexandrin. tangit his verbis: *Sicut Scarabæi hos enim roſaceo unguento delibutos mori inquiunt.* Sic quoque qui cor livore plenum habet, ex aliena felicitate, præ nimia pœna moriturum ſe eſſe cenſet. Habemus hujus exemplum in terminis in Juda, de quo tamen priuſquam loquar, examinemus prius ſi placet Textum illum Apoſt. in Epiſt. 2. ad Cor. ita ſcribentis: *Deo autem gratias qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco quia Chriſti bonus odor ſumus Deo: in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt, Aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam.* Sicut enim homo juſtus de bono alterius haud ſecus ac proprio gaudet, gaudet, inquam, *cum gaudentibus, flet cum flentibus*, ita invidus ex bono & felicitate alterius, venenum livoris, quod ei mortem adſciſcit, haurit: *Odor mortis in morte.* Quemadmodum Apoſtolo accidit Traditori, qui impudenter adeo contra effuſum à Magdalena ſuper cœleſtis Magiſtri ſui caput unguentum murmuravit, atteſtante his verbis Script. *Dixit unus ex diſcipulis ejus Judas Iſcariotes, ... quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum eſt egenis? Ut quid perditio hæc?* cujus unguenti fragrantiam expreſſurus S. Joannes inquit: *Domus impleta eſt ex odore unguenti*, hicque odor ſuaviſſimus in domo, id eſt, in Dei Eccleſia, uſque in ſæculorum finem ſpirabit, dicente Chriſto: *Opus bonum operata eſt in me, ... Amen dico vobis ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo dicetur, & quod hæc fecit in memoriam ejus.* Ecce igitur quam verum ſit, quod *aliis odor vitæ in vitam* (quemadmodum in Maria Magdalena adimpletum fuit) *aliis fit odor mortis in mortem*, quod in Juda verificatum vidimus, de quo

Muſcis. S. Baſil. ib.

Scarabæis. D. Chryſoſt. Eclog. de invid.

Clem. Alex. ibid.

1. Cor. 2. v. 14.

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 16.

Patet in Juda proditore.

Joan. 12. v. 4. 5.

Matth. 16. v. 8.

Joan. 12. 3.

Matth. 26. v. 10. & 13

immediate ſubjungit S. Matth. dicens: *Tunc abiit unus de duodecim qui dicebatur Judas Iſcariotes ad Principes ſacerdotum, Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Cauſamne dignoſcere cupitis hujus tragœdiæ? Eam paulo ante inſinuavimus ex S. Paulino, quia ſcilicet Judas invidia ardebat in Chriſtum, & livore; invidorum autem proprietas eſt, ut ſuo loco dicemus fuſius, detrahere & murmurare contra perſonas quibus invident.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 15.

7. Scarabæo proprium eſt ſtercoribus ali, unde & juxta Ariſtotelis doctrinam ad roſæ odorem expirat. Ecce vobis aptiſſimum invidi Prototypon, de quo S. Chryſoſtomus ita ſcribit: *Quemadmodum Scarabæi aluntur ſtercore, ſic invidi adverſa aliorum fortuna nutriuntur, cum ſint communes humano generi hoſtes, atque inimici.* At quod idem intentum S. Anſelm. in dicti Apoſtolici Textus commentario ita ſcribit: *Paulum Apoſtolum bene agentem, bene viventem, juſtitiam verbo prædicantem opere demonſtrantem, Doctorem mirabilem, fidelẽ diſpenſatorem, fama uſquequaque diſſeminabat, quidam diligebant, quidam invidebant; illi qui diligebant, bono odore vivebant, illi qui invidebant, bono odore peribant; ideo pereuntibus non malus odor, ſed bonus erat, inde enim magis invidebant, quia tam bona gratia prævalebat, nemo enim invidet miſero.* Et S. Bernardus inquit: *Nulla virtus eſt quæ non habeat contrarium invidiæ malum, ſola miſeria caret invidia. Quare? quia nemo invidet miſero.* Nihilominus licet nullus miſero invideat, certiſſimum tamen eſt, quod invidus felicem aliquem & fortunarum miſeriis implicari videns lætetur. Multi equidem Martyres intolerabile fœtoris Martyrium atque tormentum ſubiere pro fidei Chriſtianæ confeſſione, ita S. Marcellus, ut in lectionibus ejus habetur, *loci fœditate afflictus, obdormivit in Domino.* Eidem ſupplicio ſubjacuit S. Leocadia Virgo Toletana. Sed quis umquam inter Narciſſorum, liliorum, roſarumque fragrantiam in ſpaſmos incidiſſe legit mortales? ſoli invidi bono virtutis & fœlicitatis alienæ odore torquentur, ex eodemque ſpiritualem animarum ſuarum contrahunt mortem. Quam veritatem magis ſolidare nititur S. Auguſtinus verbis ſequentibus: *Non dixit: Bonus odor his qui ſalvi fiunt & malus odor in his qui pereunt, ſed quod ad nos attinet bonus odor ſumus & in iis qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt. Salvum fieri hominem bono odore non eſt improbabile neque incredibile. Perire autem hominem bono odore quæ ratio eſt?* Moſque ſancti Pauli ſubnectit exemplum, inquiens: *Ecce ipſe Paulus prædicabat Evangelium, multi illum amabant, bono odore ſalvabantur, qui illi invidebant, bono odore peribant; ideo & pereuntibus non malus odor, ſed bonus odor* Tandemque illo à nobis adducto S. Anſelmi concludit aſſerto, inquiens: *Quanto magis videbant in gloria prædicationis Evangelii & in vita inculpabili, tanto magis invidia torquebantur & occidebantur bono odore.*

Scarabæi nutriuntur ſtercore, & moriuntur odore roſæ.

Ariſt. de Mirab. c. 140.

D. Chryſ. h. 41. in Mat.

S. Anſelm. ibid. 2. Cor. 2.

S. Bern. ſerm. 34. de modo bene vivendi.

S. Auguſt. in Pſalm. 44.

8. Accommodatiſſimam aliam invidi ſimilitudinem Bellovacenſis adducit verbis ſequentibus: *Eſt invidia vitium venenoſum, quod primo ipſum invidentem inficit, deinde venenum ſuum circumquaque diffundit, ſicut aranea quidquid ſugit in venenum convertit, ſic invidus omnia bona proximorum in deteriorem partem interpretando corrumpit.* Ex eodem flore apis mel, & aranea ſugit venenum; ita quoque anima juſta ex bono & fœlicitate proximorum fructum haurit, quia *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; Econtra autem invidus ſuum inde cor livore odioque replet, de bono triſtis alieno; quam veritatem S. Bonaventura his clare ſuccincteque inſinuat verbis: *Sicut bonis mala cooperantur*

Bellov. Spec. mor. l. 3. part. 4. diſt. 1.

Invidia eſt vitium prorſus venenoſum.

Rom. 8. v. 28.

S. Bonav. Comp. Theol. verit. l. 3. c. 16.

rantur in bonum, ita invidis bona cooperantur in malum; unde eales aurum convertunt in cuprum, gemmas in lutum, granum in paleam, vinum in aquam, mel in fel, diem in noctem, balſamum in ſterquilinium, oleum in venenum. Hinc & S. Cyprianus in Tractatu *de invidia* in hoc idem vitium ſequenti invehitur Diſcurſo: *Quæ cogitationum tabes, pectoris quanta rubigo, zelare in altero vel virtutem ejus, vel felicitatem, id eſt odiſſe in eo, vel merita propria, vel beneficia divina: in malum proprium bona aliena convertere aliorum gloriam facere ſuam pœnam?* Nullus ſerpentium, quantum novimus, peſtiferum adeo in ſe recludit venenum, ut ipſemet eodem enecetur, ſolus invidus omnibus eſt peſtilentior ſerpentibus, ſe proximumque ſuum ſimul interimens, quia *qui non diligit, manet in morte.* Tandem Alcuinus & ipſe de invido tractans ait: *Quid infœlicius eſt homini, quam alterius bonum ſuum egiſſe ſupplicium? omnis invidus animo torquetur: unde igitur bonus proficit, inde invidus contabeſcit.* De flore namque virtutis alienæ invidus venenum haurit animæ propriæ. Quod deforme hominum genus S. Zeno nobis depingens inquit: *Abſtruſior his oculos obſcuriores gena, demiſſum & triſte ſupercilium.*

S. Cypr. de zelo & invid.

Ejus venenum magis peſtiferum eſt, quam aliius ſerpentis.

1. Joan. 3. 14.

Alcuin. l. de virt. & vit. cap. 21.

S. Zeno ſer. de timore & invid.

D I S C U R S U S XI.

A R G U M E N T U M.

Detractionem invidiæ partum eſſe docetur, quæ bonam alterius famam dilacerat & diminuit.

T H E M A.

Locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ; quidam autem ex iis dixerunt: In Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia. Luc. 11. ℣. 15.

Detractio eſt proprium invidorum vitium.

1. CUm Salvator noſter in conſpectu totius populi Dæmonem ingenti cum admiratione à corpore cujuſdam obſeſſi in fugam egiſſet, eique loquendi reſtituiſſet facultatem, invidi Scribæ & Phariſæi, ad obſcurandam tam inſignis miraculi gloriam, & ad Salvatorem noſtrum infamandum, fœtentia & maledica ora ſua in calumnias laxarunt objicientes ei quod & virtute Beelzebub ſpiritus maligni os ejiceret. *Quodque fiebat à ſpiritu S.* inquit S. Bonaventura, *attribuebant ſpiritui maligno.* Sed ut Albertus Magnus ait: *Excæcati per invidiam hæc dixerunt, & erraverunt, excæcavit enim illos malitia eorum.* Idipſum quoque S. Bonavent. confirmat inquiens: *In hanc blaſphemiam prorumpebant ex invidia.* Idem quoque Seraphicus Doctor obſervat quod S. Mater Eccleſia, dum in Dom. 3. Quadr. hanc in Evangelio prælegit hiſtoriam, eodem quoque tempore in officio divino recitari ordinaverit venditionem Joſeph, à ſtimulatis per invidiam fratribus ſuis factam; *Sicut enim fratres Joſeph ex invidia vocaverunt eum inventorem ſomniorum, ſic & iſti dicebant Chriſtum invocatorem Dæmonum.* Et quidem notandum eſt quod eodem tempore quo mutus linguam ſuam laxavit, ad reddendas benefactori ſuo laudes, lividi & maligni Phariſæi os ſuum ad Deum pro viribus diffamandum eique detrahendum aperuerunt: *Facientes Jeſum non ſolum virum malum*, ut inquit Cajet. *ſed peſſimum magnum*, divinaque opera fingunt Diabolica. Detractio enim eſt vitium invidiæ connexum ſiquidem lividi maledici ſunt & calumnioſi. Nam ut B. Laur. Juſtin. ait: *Frequenter face æmulationis & invidiæ livore quorumdam accendit animos. Replet autem hujuſmodi Diabolica malignitate, & invidiæ ſagitta transfixi, profectum fratrum ſuorum proprium judicant detrimentum. Propterea inſtigante livore detractionibus linguæ habenas laxant, & vitam proximorum murmurationibus dilaniare non ceſſant, obſervant greſſus, verba diſcutiunt, & mores illorum quibus invident ſemper dijudicant, eorum derogant devotionibus, eorum virtutibus laceſſuntur, eorumque bonis operibus affliguntur.* Richardus de S. Victore *de eruditione interioris hominis* diſſerens & ipſe aſſirmat hoc vitium detractionis invidiæ eſſe his verbis aſſerit: *Familiare eſt invidiæ alienam vitam rodere & morſibus obtrectationum lacerare.* Invidi enim bonam opinionem & exiſtimationem virtutis & operum inſignium æmulorum ſuorum tolerare nequeunt, ac proinde eadem, quoad poſſunt, depravare ſatagunt. Unde Petrus Bleſenſis ait: *Ecce quomodo invidia mel intoxicat, & dum aliena virtute torquetur, bonum quod apud ſe non invenit, malitioſe depravat. Opinionis enim alienæ diſpendium, ſuæ famæ reputat lucrum totumque ſibi detrahi credit, quod ad titulos vicinæ bonitatis accedit.* Et hæc eſt cauſa cur maledicas linguas ſuas ad derogandum bono æmulorum ſuorum nomini exacuat.

S. Bonav. in Luc.

Albertus Magn. ib.

Cajet. ibid.

Invidi calumnioſi ſunt & bonum con- vertunt in malum.

B. Laur. Ju.

Richard. de S. Vict. p. 1. l. 3. c. 9.

Petr. Bleſ. Epiſt. 102.

2. Obſervandus eſt ille Actuum Apoſtolicorum contextus, in quo S. Lucas perſecutionem refert, qua Synagoga Protomartyrum S. Stephanum exagitavit. Et primo quidem dicit Evangeliſta: *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia, & ſigna magna in populo.* Vix autem S. Stephanum hoc modo in miraculis, in ſanctitate, in æſtimatione populi tam eminentem depinxerat, cum ecce immediate proſequitur diſputationem, quam ingreſſus eſt cum multis, qui ex ejus ſapientia obſtupefacti & convicti fuerunt, *non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur.* Porro idem Evangeliſta ſtatim ſubjungit: *Tunc ſummiſerunt viros qui dicerent, ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum.* Ubi ſingulariter obſervanda ſunt verba illa: *Tunc ſummiſerunt viros &c.* Quia quando circa ſanctitatem, doctrinam, miracula, & quævis alia tam factis, quam verbis fuere convicti, adeo ut dubitare non poſſent, quin Deus hæc omnia in eo operaretur, tunc operæ pretium fore æſtimarunt, ſi famam ejus per impoſturas & falſa teſtimonia obſcurarent, efficerentque, ut tamquam blaſphemus omnibus abominabilis fieret: *Tanta enim res eſt invidia*, inquit D. Chryſoſtomus, *ſtultos efficiens captos, ut neque contueantur quæ vident.* Unde ſanctus Antoninus ait: *Hieronymo propter famam ejus celebrem ex translatione optima Scripturarum, multi ex invidia detrahebant, & calumniabantur. Gregorius etiam magnos habuit æmulos ſuos, qui poſt mortem manus poſuerunt ad comburendum libros ſuos, ſed obſtitit Petrus præclaro miraculo.* Sanctus Thomas de invidia diſputans, & ipſe detractionem invidiæ abortum eſſe agnovit, dum ait: *In conatu invidiæ eſt aliquid tamquam principium & aliquid tamquam terminus. Principium quidem eſt, ut aliquis diminuat gloriam alterius, vel in occulto & ſic eſt ſuſurratio; vel manifeſte, & ſic eſt detractio. Medium autem eſt quia aliquis intendens diminuere gloriam alterius, aut poteſt, & ſic eſt exultatio in adverſis; aut non poteſt, & ſic eſt afflictio in proſperis: terminus autem eſt in ipſo odio, quia ſicut bonum delectat & cauſat amorem, ita triſtitia cauſat odium.* Hæc de re Alcuinus, utpote dignus venerabilis Bedæ diſcipulus, diu ante Doctorem Angelicum in hæc verba ſcri-

Act. Apoſt. 6. 8.

Patet hoc clare in perſecutionibus S. Stephani.

Ibid. v. 10.

Ibid. v. 11.

Chryſ. ho. 15. Acta Apoſt.

S. Antonin. p. 2. tit. 8. c. 2.

Deſcribitur invidia fundamentaliter.

S. Thom. 2. 2. q. 36. art. 4.

Alcuin. l. de div. offic. c. 13.

pſerat: *De invidia ſive invido, qui ab invidendo alterius felicitati dicitur, naſcitur odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in adverſis proximi, afflictio autem in proſperis.* Idem quoque Textum quemdam S. Pauli ponderans ulterius dicit: *De hac Apoſtolus comminatur, dicens: Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, & qui invidet, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat.*

S. Ephr. l. de vir. & vit.

Ex invidia oriuntur horrenda homicidia

3. Sanctus Ephrem in ea eſt opinione, quod ab hac peſſima radice etiam horrenda homicidia deriventur: Etenim in capitulo, cui Titulus eſt: *De eo qui obnoxius eſt invidia & æmulationi*, ita ſcribit: *Grave & peſtiferum eſt invidia venenum; unde detractiones, odia ac cædes pullulans.* Nam ut in primo diſcurſu diximus peccatum hoc in ſerpente omnium aliorum venenoſiſſimo, Baſiliſco videlicet, cujus ſolus aſpectus intoxicat, adumbratur. *Invidus nemini parcit*, inquit Sanctus Thoma à Villa nova *ſic detrahit amico, ſicut inimico, unde bene comparatur Baſiliſco, qui ſolo viſu occidit, habet enim viſum faſcinantem & oculum venenoſum: Si te viderit lætum, & proſperum, ſtatim detractionis virus oſtendit; etiamſi eum genueris, neque ſcies effugere.* In cap. 16. Apoc. legitur quod ſeptem Angeli, miniſtri iræ Dei, phialam in perniciem viventium ſuper univerſam terram effuderint: *Et quintus Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ, & factum eſt regnum ejus tenebroſum, & commanducaverunt linguas ſuas præ dolore.* Quem Textum Albertus Magnus ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Et factum eſt regnum ejus tenebroſum, id eſt miniſtri ejus in quibus regnat; tenebroſum; quia excæcati ſunt.* Iſaiæ 6. *Excæca cor populi hujus & commanducaverunt linguas ſuas, alter alterius ſermo reſecans detrahendo veritatis & præ dolore, id eſt, præ invidia quam habent.*

S. Thom. à Villa nova ſerm. in fer. 6. poſt Dom. Paſſ.

Apoc. 16. v. 10.

Omne bonum quod invidus videt in proximo interpretatur in malam partem.

Job. 1. v. 9.

4. Cum Deus per æternam & infallibilem veritatem ſuam coram cœlo, terra & univerſo inferno de innocentia & ſanctitate S. Jobi laudabile illud perhibuiſſet teſtimonium, quod ſcilicet non ſit illi ſimilis ſuper terram ſimplex, rectus, ac timens Deum, ſubito invidus & malignus ſerpens impoſturas ordiri & detractiones machinari cœpit, dicens: *Numquid Job fruſtra timet Deum, nonne tu vallaſti eum ac domum ejus, univerſamque ſubſtantiam per circuitum?* Etenim quod malignus operibus quæ in ſeipſis ſancta & bona ſunt detrahere nequit intentioni cum qua facta ſunt derogare nititur, arguendo illam tamquam ſiniſtram & defectuoſam. B. Laurentius Juſtinianus lib. 1. *De ſpirituali animæ interitu* ita ſcribit: *Nullum profecto vitium ita ſe opponit dilectioni quemadmodum iſtud detractioni ſemper vacat, bonis alienis derogat, cordium occulta dijudicat, dicit (O quam ſæpe) bonum malum, & lucem tenebras.* Idem quoque punctum S. Zeno tangit his verbis: *Magnanimum quemque virum protervum vocant, ſobrium, acerbum, juſtum, crudelem, prudentem, callidum, liberum arrogantem criminantur, liberalem vero luxurioſum dicunt, parcum, avarum nominant.* Sanctus Baſilius in celebri illa homilia contra invidiam hanc malignitatem his verbis perſtringit: *Potentes præterea ſunt, id quod laudabile eſt, ad pejus pervertendo conſpurcare, & virtutem & vicino vitio calumniari; audacem enim dicunt eum qui fortis eſt; inſolentem & ſtultum qui temperatur, crudelem qui juſtus, maledicum qui prudens, cum vero qui magnificus eſt, velut jactabundum calumniantur, liberalem autem velut prodigum.* S. Ephrem magnus ille ſpiritualis vitæ Magiſter de invido ita diſſerit: *Proborum æſtimationem diminuit, recteque incedentibus ſcandalum conſtituit. Recte viventes vituperat, & pietate ac religione conſpicuos aſpernatur. Jejunantes appellat gloriæ avidos, alacres in bonis operibus gloriæ cupidos.* Bellovacenſis in ſpeculo ſuo morali de eadem malignitate ita ſcribit: *Invidia pervertit judicium, nam malum dicit bonum, & è converſo; contra tales dicitur Iſaiæ 5. Væ qui dicitis malum, bonum, & bonũ malum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.* Sanctus Proſper malam lividorum naturam his verbis deſcribit: *Invidi ſancte viventium merita, ſua faciunt invidendo peccata & quantum in eis eſt bonum corrumpit invidia quia quidquid boni fieri, vel dici à Sanctis audierint, aut omnino non credunt, aut res bene geſtas in malum male interpretando convertunt. Omne malum quod de illis mendax fama jactaverit; tamquam ſi ipſi viderent, credunt. Omnia ſuis æmulis fingunt.*

B. Laur. Juſtin. de ſpir. animæ interitu.

S. Zeno de livore.

S. Baſil. h. de invid.

S. Ephrem ibid.

Bellovac. ſpec. mor. l. 3. p. 4. diſt. 1.

S. Proſp. de vita contemp. l. 3. c. 9.

Probatur in miraculo cœci nati.

Joan. 9. v. 32.

5. Per univerſum Jeroſolymam divulgatum erat inſigne illud viſus cæco à nativitate reſtituti miraculum unde paſſim dicebant: *A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati*; veruntamen Phariſæi exinde per livorem ſuum tanto magis excæcabantur, & quia veritatem & gloriam tam eximii facinoris in controverſiam vocare non poterant, ad calumnias & detractiones contra Chriſtum confugerunt dicentes: *Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt; non eſt hic homo à Deo qui Sabbathum non cuſtodit.* De Paralytico illo, quem Chriſtus cum ſtupore omnium ſanavit, atque ut ſuper humeros ſuos lectum deferret præcepit, legimus in Evangelio, quod Phariſæi ſe eidem tamquam Sabbathi tranſgreſſori oppoſuerint; ubi malignitas horum impiorum conſideranda fuit non enim miraculum recenſent, ſed ipſum tacent & diſſimulant, calumniandique dumtaxat veluti culpæ reum Chriſtum; occaſionem inquirunt, quam circumſtantiam caute advertens Hugo Cardinalis ait: *Quis eſt qui dixit tibi tolle grabatum, non dixerunt, quis eſt qui te ſanum fecit, ſed hoc bonum tacuerunt, quod eos torquebat, & eam quæ æſtimabatur tranſgreſſionem in Medicum ducunt.* Ubi conſequenter S. Auguſtinus qualiter Phariſæi livore malitiaque propria excæcati fuerint conſiderans, inquit: *In hoc patet eorum excæcatio, ipſi enim in Sabbatho detrahebant Domino, & malum contra eum machinabantur, & ita violabant Sabbathum.*

Ibid. v. 24.

Ibid. v. 16.

Hug. Card. in Luc. 5. v. 8.

S. Aug. Tr. 44. in Joan.

Invidi inſtar muſcarum, non ſanam ſed putridam partem corporis infeſtantium.

S. Zeno ſer. de livore.

6. S. Zeno ſimilitudinem à muſcis, quæ non ſanam ſed infirmam ſemper putridamque infeſtant corporis partem, præſenti applicat propoſito, dicens: *Sicut muſca omiſſo ſano corpore ſicubi vulnus eſt, concitæ præcipiteſque conveniunt, ita & invidi; ſi quid ab aliquo in hac vita bene geſtum, ſi quid præclarum in actibus, in verbis probabile, in moribus admirandum eſt, nihil prorſus vident, nihil contractant, ſicubi autem quid aut culpabiliter geſtum, aut incaute ſermonis prolatum, ut accidere hominibus ſolet, hoc loquuntur, hoc proferunt, hoc in publicum ventilant.* Et paulo poſt in ejuſdem ſermonis progreſſu ad varia duplicitatis & fictionis quæ ab invidia pullulant, ſe reflectens ſubnectit; *Non vides quantum malum in vita hominum obtineat ſimulatio? & hoc de invidia ſtirpe procedit, nam bilinguem eſſe hominem, & duplici mente non aliunde, quam de invidia naſcitur, in profundo namque cordis odium tegit, in labiorum vero ſuperficie coloratam dulcedinem profert.*

7. Ita

Invidi in exſpoel. in exede ſel geruat.

7. Ita Saul ſe Davidi gratum futurum oſtentabat eique ſe per conſanguinitatem univit, dando ipſi in uxorem filiam ſuam Michol; & nihilominus mortem ipſi machinabatur interius; eumque ad optatum finem ſæpius intentum pertingere non poſſet, ſemper magis magiſque cor ejus iræ atque invidia replebatur. Quando David occiſi Goliath caput ejus deferebat in Jeruſalem, populus ei occurrit, cantans: *Saul percuſſit mille, & David decem millia.* Rex autem eum interrogavit, dicens: *De qua progenie es tu ò adoleſcens?* Certiſſimum erat eum ſæpius ipſi locutum fuiſſe, & particulariter quidem quando armis Regiis induendus erat, & Rex ab eo petierat numquid contra gigantem illum pugnare præſumeret: Præterquam quod in præcedenti capite dicatur: *Miſit ergo Saul nuntios ad Iſai dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui eſt in paſcuis;* David quoque Paſtorculus, quoties ſpiritus malignus agitabat Saulem, harmonico inſtrumenti ſui ſuavis in fugam conjiciebat ſpiritum, ac conſequenter Sauli notiſſimus fuit; qualiter itaque quis & unde ſit Saul ex ipſo requirit. Theodoretus hanc livoris tepores fuiſſe machinationem ut ſcilicet cognita humili Davidis progenia ejuſque profeſſione, tota aula eum vilipendere inciperet. *Invidia eum movit*, inquit Theodoretus, *ut non exacte ſciret undiuam eſſet.* Ut igitur conceptam de eo vulgi opinionem, applauſum & gloriam aboleret, eum opilionis filium eſſe omnibus innoteſcere volebat, immemor quod & ipſe, dum ad regnum pro[…]veretur, Agaſonem profeſſus fuerit. Aſt quando quidem de eo mentionem fecimus, qui præ omnibus aliis invidiæ exitur ſcopus, perſona illa, quæ Davidem, ut ante Saul lude ret, propoſuit, in mentem veniat, de qua ſacer Textus ait: *Et reſpondens unus de pueris ait: Ecce vidi filium Iſai Bethlehemitem, ſcientem pſallere, & fortiſſimum hominem, & virum bellicoſum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum, & Dominus eſt cum eo.* At vero cum in Regum aulis malevolentiam atque invidiam maxime regnare conſtet? qua ratione fieri potuit, ut tot inter Regis adeo lividi atque invidi aulicos reperiretur quiſpiam, qui David tantis extolleret præconiis, præſertim cum certiſſimum ſit illud proverbium: *A bove majori diſcit arare minor?* facilis eſt reſponſio, invidus rumæ inhians alterius cui invidet, eumdem exaltat, magnificat, & deprædicat apud illum, qui eadem infectus eſt pice, probe ſciens, quod hujuſmodi laudes magis provocent atque irritent perſecutionem, ſiquidem invidus ſuum tanto magis perſequitur proximum, quanto majores in eo videt reſplendere virtutes & merita. Ille itaque qui David laudabat, æmulus ejus erat, & perſecutor maximus, ſcilicet Doeg. Idumæus: laudibus iſtis tanto magis invidum Regem extimulare ſatagens, ut Rupertus Abbas docet, dum ait: *Omnia quæ de David in laudem dixiſſe videtur, in odium ejus dixiſſe dicitur, quia volebat inimicitiæ cauſa, & invidia livore ut ad Saul veniret, quatenus ibi qualibet occaſione aſcaretur.* Dum aliquando David, ad alleviandum Regis dolorem, pro more ſuo in cythara luderet, Saul lanceam, ut eum occideret, in parietem impegit; ſed ut ſuum protinus occultaret livorem, Dæmonem impieratis Authorem fuiſſe perhibuit, ideoque ipſum è domo paterna ad quam confugerat revocavit; Hic Lyranus inquit: *Saul revocavit eum, fingens quod non feciſſet ex propoſito, nec ex odio, ſed neſciens quid faceret, agitatus à Dæmone.* Aſt poſtquam variis in occaſionibus ſuum contra eum manifeſtaſſet, à livore procedens odium, inq; mortis periculum præcipitaſſet ſæpius, implacab ili huic

1. Reg. 17. v. 58.

Hoc probatur ad longum ex invidia Saulis contra Davidem.

1. Reg. 16. v. 19.

Theodor. q. 42. in 1. Reg.

1. Reg. 16. v. 18.

Rup. Abb. l. 2. in c. 1. Reg.

ſe ſubducere volens perſecutioni, ſe recepit in Geth. De quo Davidis ad Achis Regem, necnon de alio Jacobi fraternum Eſau odium declinantis fuga S. Hier. ad virginem Euſtochium, ita ſcribit: *Maluit uterque hoſtibus, quam invidis ſubjacere.* Goliath namque quem David cum Philiſtæis proſtraverat, natus erat in Geth, & inſuper Achis iratus erat Davidis inimicus, utpote qui ipſum variis in præliis acriter exercuerat, fortiſſimoſque multos illius proſtraverat milites irreparabilia denique damna ſtatibus illius intulerat; præterquam quod ritum & religionem obſervaret contrariam; qualiter itaque apud eumdem ſecuritatem ſibi ſpondere potuit. Omnem nobis difficultatem verba ſubmovent Hieronymi dicentis, ſatius eſſe, ut quis ſub virga degat inimici, quam ſub oculis invidi. Verumtamen hic non obſtante Davidem apud Achis non omnino ſine metu fuiſſe, ſacra atteſtatur Hiſtoria, dum ait: *Extimuit valde à facie Achis; ſed quænam obſecro metus hujus cauſa fuit? num forte datam ſibi ab Achis fidē ſuſpectam habebat?* Gloſſa metus hujus aſſignat rationem, dum ait: *Ne invidia motus aliquid mali machinaretur.* Ex verbis namque ſacri Textus clare deducitur, quæ timendi motiva habuerit David; ſubditur enim: *Poſuit autem David ſermones iſtos in corde ſuo, & extimuit.* Quinam autem hujuſmodi fuerant Davidem percellentes Diſcurſus? Nam forte conſiliarii ſtatus Regi & politica quadam agendi methodo perſuaſerant, ut Davidem occideret? nequaquam; Imo ratio ſtatus exigit, ut Principes benigne excipiant illos, qui alibi inimicorum magnatum gratia exciderunt & ad eoſdem confugiunt, ut ab his æmulorum ſuorum ſtatum & conſilia explorare queant. Sola igitur cauſa cur David apud Achis timuerit, in eo conſiſtebat, quia videlicet Davidi invidentes aulici magnificè quidem de illo apud Regem loquebantur, eo tamen fine, ut malum ei machinarentur. Quia enim Davidem apud Achis gratiam ſibi comparaſſe videbant, nec tamen de illo ſalva veritate malum quidpiam dicere poterant, in hoc unanimiter conſpirarunt, ut eum pro viribus commendarent & hac ratione invidiam ei conciliarent. Ac proinde ſacer Textus ait: *Dixeruntque ſervi Achis ad eum, cum vidiſſent David: Numquid non iſte eſt David Rex terræ, nonne huic cantabant per Choros dicentes: Percuſſit Saul mille, & David decem millia?* David igitur qui Achis non minus Saule lividum eſſe ſciebat, ſuſpicari cœpit, nec immerito, ne nec rationem ſtatus, nec politicam, ne intereſſe, nec fidelitatem debitam reſpicientes, contra ipſum ſævirent, ac proinde ut tam in Achis Rege, quam in omnibus ejus aulicis compaſſionem potius quam invidiam excitaret, amentem ſe & delirum eſſe ſimulavit; *Et immutavit os ſuum* inquit ſacer Textus, *coram eis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in oſtia portæ, defluebantque ſalivæ ejus in barbam; & ait Achis ad ſervos ſuos: Vidiſtis hominem inſanum: quare adduxiſtis eum ad me?* *Hæc autem dicebant:* (inquit Lyranus de aulicis Achis Davidi applaudentibus) *ut Achis eum detineret & occideret*, invidi enim ſi quando laudes, vel boni aliquid de proximis dicunt, nil aliud quam inſidias ſtruere intendunt.

8. S. Antonius de Padua ut invidorum naturam accuratè deſcribat, illum adducens Ezechielis c. 19. Textum: *Eduxit unum de leunculis ſuis &c.* inquit: *Invidi quaſi dracones à propria conſcientiæ ſpelūca tracti (non enim ſe poſſunt continere) aerem verbis implent, clamoribus concitant, blaſphemiis fœdant; quorum ſcilicet malitia non tantum in dentibus quod ad blaſphemiam, ſed maxime eſt in cauda quoad*

S. Hier. de obitu Blæſillæ.

David & Jacob maluerunt ſubire hoſtes quam invidos commorari.

1. Reg. 21. v. 12.

Gloſſ. Interl.

Invidi bonos laudant, intentione nocendi.

Ibid. v. 11.

Ibid. v. 13.

Ibid. v. 14.

Ezech. 19. 3.

S. Anton. de Pad. in Dom. 10. poſt Trin.

Comparantur Sodomitis. S. Iſid. lib. 3. ſum. c. 25.

vindictam, & injuriam quam inferunt manuolim. Sanctus Iſiodorus invidos pari cum peſſimis Sodomitis loco habet; dicit enim: *Ita requirunt invidi auditum malæ famæ, per quam bonorum vitam maculent, ſicut quærebant oſtium Sodomitæ, quo domum Loth nocituri introirent. Illi vero cæcitate erroris percuſſi, parietes videbant, oſtium non inveniebant. Non aliter invidendo invidi, velut parietem virtutes diſſimulant, vitia non perquirunt, per quæ eorum conſcientiam urant.* Porro quam proprium invidis ſit proximo detrahere, & contra illum murmurare, in parabola vineæ evidenter convincitur, ſiquidem dum ultimis laboratoribus, pari cum illis ſtipendio remuneratis inviderent, licet pactam recepiſſent mercedem, murmurare cœperunt: *Murmurabant adverſus patremfamilias.* Ubi Divus Chryſoſtomus ait: *Cum nullum ipſi detrimentum paterentur, nec de mercede ſua quidquam deminueretur, mærore ac moleſtia, propter aliorum bona, premebantur.* Gloſſa quoque circa hæc verba inquit: *Non dolent quaſi fraudati ſuam mercedem, ſed ritu invidorum, quod illi plus quam merentur accipiant, & non tam ipſi plus accipere deſiderant, quaſi alterius conſortio ſibi præmium minuatur.* Albertus Magnus verba illa Amos: *Olivcta veſtra, & ficeta veſtra comedit eruca,* Ita ad propoſitum noſtrum exponit: *Eruca ſignificat invidiam ſuperbiæ* ut dicit Auguſtinus, *pediſſequam. Hæc conſumit hortos, & vineas, quia quidquid viroris eſt in opere, & quidquid gaudii ſpiritualis in Sancti Spiritus conſolatione, areſcere facit per detractionem.* D. Chryſoſt. conſiderat, quod Judæi, ut Chriſtum contemptibilem redderent, filius matris ſuæ, quæ in oculis mundi paupercula, & vilis eſſe videbatur, fecerint mentionem, ſubticuerintque æterni Patris ſui nominando Patrem putativum, qui faber lignarius erat, dicendo *Nonne hic eſt fabri filius? nonne mater ejus dicitur Maria? unde ſubjungit: Judæi, Matris nomen clamas, occultas Patris, Patrem dicis, nomen non dicis; fabrum dicis, opus non dicis.* Si enim verum dicere voluiſſent oportuiſſet utique, ut dicerent eum talis eſſe artificis filium, qui totum fabricavit univerſum; at vero hæc invidi indoles non patitur, hic enim quidquid in laudem alterius cedit, ſub ſilentio abſcondit.

Matth. 20. 11. D. Chryſ. h. 65. in Matth. Gloſſ. ibid. & ſtrucis. Amos. 4. v. 9. Alb. Mag. ibid. D. Chryſ. ſer. 48. Matth. 13. 55.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur invidis à Deo inflicta ſupplicia, utpote quorum peccata calamitatum & exterminiorum publicorum ſæpe cauſa exiſtunt.

THEMA.

Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. Prov. 17. v. 5.

Invidi etiam in vita ſevere puniuntur. Eccli. 31. 14.

QUam gravis ſit hujus vitii malitia, & quantopere juſtiſſimam Dei iram provocet, ex ſuppliciis, tam privatis, quam publicis, quibus divina juſtitia in illud animadvertit, perſpicuè deducitur, ut proinde non immerito Sapiens dicat: *Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.* Enimvero quisquis tam ſacras quam profanas hiſtorias pervolvit, eos qui livori invidiæ aditum in corde ſuo præbuerunt, etiam in præſenti vita ſevere punitos eſſe animadverteret. *Memento,* inquit Eccleſiaſticus, *quoniam malus eſt oculus nequam. Nequius oculo quid creatum eſt? ideo ab omni facie ſua lachrymabitur.* Quæ verba Hugo Card. de pœna quam lividus in judicio finali incurret, exponit dicens: *Coram omnibus lachrymabitur in die judicii, judice revelante ea, quæ modo latent;* Quamvis Deus in puniendis hiſce malignis, ut plurimum & uſque juſtitiæ rigorem non differat, Etenim ut S. Antonin. ait: *Ex triſtitia de bono proximi, quæ eſt invidia, ſequitur exultatio de malo ejus, ſed ut dicitur Prov. 17. qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus. Hoc eſſe magnum malum Job ajebat, dicens. Si exultavi ad ruinam ejus qui oderat me, quod invenisset eum malum, ſupple, accidat mihi malum.* Unde S. Ambroſius cum videret quemdam lætari, & ridere de cauſa alterius in terram dixit: *Qui ſtat videat ne cadat, quo dicto ſubito ridens, concidit ipſe.* Sanctus Proſper. inquit: Non mirari ſa ſi invidi juſtam invidiæ ſuæ pœnam reportent, cujus hanc aſſignabat rationem: *Conſiderate obſecro* inquit: *qualiter invidos punitura ſint mala ſua, quos etiam bona puniunt aliena.* Numquid enim vobis conveniens eſſe videtur, ut mala quæ invidi aliis deſiderant, ſuper ipſos recidant? *Aliorum fælicitatem miſeriam ſuam arbitratur,* inquit D. Chryſ. de invido *nec magis conſiderat quid ipſe ſuave conſequatur, quam quid proximo calamitoſum inferatur. Nonne igitur tales homines lapidibus petendi, nonne omni cruciatu torquendi ſunt?*

S. Anton. p. 2. tit. 8. c. 1. §. 4. S. Proſp. de vita contemp. l. 7. c. 9. D. Chryſ. h. 41. in Matth.

2. De Elima Mago in actibus Apoſtolorum legitur, illum ſe pro viribus [illegible] S. Paulo Apoſtolo oppoſuiſſe, ut illum à fide Chriſtiana removeret; Sergius Paulus Proconſulantem, quem idem Apoſtolus Eccleſiæ comparaverat, tolerare nequivit quod Magus iſte per artes ſuas Diabolicas impediret, quo minus populus ad Evangelium concurreret, quod Apoſtolus tanto cum fructu annunciabat. At vero quodnam peſſimus Elimas inde ſupplicium reportavit? *Et nunc ecce manus Domini ſuper te,* inquit Sacer Textus, *& eris cæcus, non videns Solem.* Quæ equidem pœna myſterio non caruit, cum enim ille invidus eſſet, *malus autem ſit oculus nequam,* juſtum erat, ut pariter in oculo puniretur. Cain qui ſe ab invidia ad homicidium patrandum ſeduci permiſit, à Deo maledictus fuit: *Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, ... Cum operatus fueris eam non dabit tibi fructus ſuos, vagus, & profugus eris ſuper terram.* In libro numer. c. 12. Maria & Aaron contra Moyſen arctiſſimo conſanguinitatis vinculo iis aſtrictum invidia ſtimulante murmurarunt dicentes: *Num per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter eſt locutus?* & ſine mora divina juſtitia virgæ punienti manum admovit, nam *deſcendit Dominus in columna nubis;* nimirum ipſemet in propria perſona, ob hujus injuriæ diſplicentiam deſcendit, ut invidiam caſtigaret; *Et ecce Maria apparuit candens lepra quaſi nix;* Et tametſi Moyſes, qui cæteroquin adeo potens erat, ut à Deo aliis temporibus flagellum à manibus eripere potuerit per orationē ſe pro fratre & ſorore interponeret, attamen quia de peccato invidiæ agebatur, divinus furor mitigari nequaquam potuit.

Pater in Elima mago. Act. Apoſt. 13. v. 11. Gen. 4. v. 11. Cain. Ibid. v. 12. Num. 12. v. 2. Ibid. v. 5. Ibid. v. 10. Aarone, & ejus ſorore Maria.

2. Memorabile quoque exemplum eſt, quod narrat S. Gregor. de Florentio Presbytero, qui S. Benedicto ſanctitate vitæ & miraculis adeo conſpicuo ſupra modum invidebat: *Antiqui, hoſtis malitia percuſſus,* inquit S. Greg. *ſancti viri ſtudiis cœpit æmulari, ejusque converſationi derogare,* imò ut Diſcurſibus præcedentibus vidimus, eo uſque in malitia progreſſus

S. Greg. l. 2. Dial. c. 8. Florentio.

Presbytero æmulo S. Benedicti.

greſſus fuit, ut eum toxico à vivis tollere tentarit, quod quia Deo prohibente perficere non potuit, honeſtas putaſque ſuorum Religioſorum animas, nudatum mulierum aſpectu ad turpia excitare conatus fuit, cumque S. Patriarcha una cum omnibus ſuis ab eo monaſterio diſceſſiſſet, *ut invidiæ locum daret*, Florentius ſupra modum gaviſus eſt, eo quod ſibi viſum fuiſſet egregiam reportaſſe victoriam, at vero quid tandem accidit? cum prædictus *Presbyter ſtans in ſolario, benedictum diſceſſiſſe cognoſceret, & exultaret perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipſum tantum, in quo ſtabat, ſolarium cecidit, & Benedicti hoſtem conterens extinxit*. Collationes pariter Caſſiani ſequentem miſerabilem invidi cujusdam exhibent tragœdiam: *Invidus quidam, qui S. Paphnutio ætate inferiori, ſed ſacerdotii virtutiſque honore eminenti invidebat furtum libri flagitioſo conatu ab ipſomet cubiculo ejuſdem impoſitum impegit, quo nomine cum ipſe tacite graves pœnas libens ſumma humilitate ſubiret invidus à Dæmone poſſeſſus, nullius niſi ejuſdem opera liberari potuit.* Inſuper in vita S. Gregorii Epiſcopi Agrigentini, ut tradit Surius, quod cum ejus ad Epiſcopatum electio invidiam in ſe concitaſſet Sabini & Teſſentina, qui ipſimet gradum hunc ambiebant (eamque ex populi conſenſu quidem obtinuerant, ſed nondum adierant, eo quod S. Gregor. ex divina revelatione ad eumdem evectus fuiſſet) qui proinde exaſperati, hujuſmodi ei intentarunt impoſturam. Dum orationi in Eccleſia vacaret Sanctus, corruptis aliquibus per pecuniam domeſticis ejus impii in lectum ſancti viri famoſam urbis illius introduxerunt meretricem, ut S. Præſuli cum Presbyteris ſuis redeunti, ipſa è plumis proſiliens in præſentia omnium notam inureret impuritatis, quemadmodum & fecit coram plurimis, principaliter autem coram iſtis perſecutoribus, qui maxima cum illuſione eum in carcerem detruſerunt. Sed opem non diſtulit Dominus, ferre innocenti, quando Angelum de cœlis ad Sanctum ablegavit, qui compedes ejus ſolveret, ſimulque Dæmonem ex abyſſo ſolvit infernali, qui impudicam illam ingrederetur fœminam, quo mediante effectum fuit, ut in conſpectu centum quinquaginta Epiſcoporum ſuam confiteretur impoſturam, quodque duo invidi commination apud Jeremiam expreſſæ, ſcilicet, *denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*, ſubjacerent, ſiquidem facti ſunt in vultibus ſuis nigri tamquam carbones, contractiſque labiis loqui non valentes in conſpectu totius mundi horrida, exoſa, & infamia facti ſunt monſtra: Optime igitur Petrus Bleſenſis inquit? *Suſtine quod invidi & æmuli tui ſeipſos occidant, ut gladius eorum intret in corda ipſorum Sane Goliath interfectus eſt gladio, quo David exitium intentabat. Aman ſuſpenſus eſt in patibulo in quo ſupplicium deſtinaverat Mardochæo. Verbum Salomonis eſt: Qui mittit lapidem in altum ſuper caput ejus cadet; nec enim lex æquior ulla eſt, quam necis artifices arte perire ſua.* Aulici, Satrapæ, & Principes Babyloniæ præ invidia crepabant, dum tres illos Hebræos adoleſcentes officia & gubernia honorificentiora & utiliora occupare viderent, ac proinde ut illos ab iiſdem dejicerent, omnem operam adhibebant. At vero quænam fuit conſiliorum machina, quam contra illos inſtruxit invidia? nimirum Nabuchodonoſori Regi perſuaſerunt, ut famoſam illam erigeret ſtatuam auream, Regiam ipſius Majeſtatem repræſentantem, ederetque expreſſum decretum, de eadem ab omnibus adoranda, quodve id facere negligentes in contiguam ibidem projicerentur fornacem igneam, non dubitantes, quin adoleſcentes illi Hebræi, utpote in cultu & religione veri Dei Iſrael conſtantes, illam minime adoraturi eſſent, & conſequenter eosdem tamquam reos in flammas illas eſſent conjiciendi. At vero quid accidit? *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum*, cum enim Deus ingens illud patraſſet miraculum, ſervos ſuos illæſos conſervando, dicit ſacer Textus: *Effundebat ut flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem & erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem.* Qui utique alii eſſe non potuerunt, quam iidem, qui ad æmulos ſuos tam crudeli morte concremandos telam hanc orditi fuerant; hi enim prope fornacem ſtantes, eventum expectabant, gaudentes tandem aliquando ſe ab æmulis ſuis liberandos fore.

Caſſian. l. 18. collat. c. 15. Alia ſimilia exempla.

Sur. in vit. S. Greg. Ep. 23. Novemb. Stupenda hiſtoria S. Gregorii Epiſcopi Arigentini

Thren. 4. v. 8.

Petr. Bleſ. Epiſt. 20.

Qui invidebant tribus pueris in Babylone, morte puniuntur.

Pſ. 118. 137.

Dan. 3. v. 47.

4. Porro bina vice Danielem eorumdem Satraparum invidia in lacum leonum immiſſum fuiſſe, & tamen ambabus vicibus miraculoſe inde ſanum & ſalvum egreſſum fuiſſe legimus, invidi autem tam prima quam ſecunda vice eidem pœnæ, quam æmulo ſuo machinati fuerunt, fuere ſubjecti etenim de prima vice ſacer Textus ita loquitur: *Jubente Rege adducti ſunt viri illi, qui accuſaverant Danielem, & in lacum leonum miſſi ſunt, ipſi & filii & uxores eorum & non pervenerunt uſque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones; & omnia oſſa eorum comminuerunt* Secunda autem vice pariter manifeſtè ſe prodidit divina Juſtitia, nam ut ſacer Textus ait: *Porro illos qui perditionis ejus cauſa fuerant, intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo.* S. Antoninus id ponderat, quod Aman accidit, poſtquam Mardochæum livido oculo aliquamdiu reſpexiſſet: Nam *Aman Agagites*, inquit, *invidens gloriæ Mardochæi, quæſivit ab Aſſuero delere totum genus Judæorum, & ipſum Mardochæum in ligno præparato ſuſpendi, ſed mediante Regina Eſther, verſa eſt ſententia contra eum.* Enimvero quæ de tribus Hebræorum pueris, & de Daniele paulo ante diximus, ideo Sanctus Archipræſul his verbis memorat: *Babylonii videntes quod tres Juvenes Hebræi, ſcilicet Ananias, Azarias, & Miſael erant magni Principes in Curia Nabuchodonoſor, invidentes gloriæ eorum, inſtigaverunt Regem ad ſtatuam auream faciendam, & ut adoraretur præcipiendum ſub pœna ignis, ut per hunc modum mitterentur in fornacem non adorando, prout factum eſt, ſed Deus miraculosè in igne ſervavit illæſos ſimiliter in Curia Regis Darii Principes ejus moti invidia contra Danielem, quia cunctis erat honoratior.*

Dan. 3. v. 24. Invidi Danielis ſimiliter morte puniti fuerunt.

Dan. 14. v. 41. Sic etiam evenit invido Aman.

S. Anton. ibid.

S. Antonin. ibid. c. 2. §. 2

5. Sic quoque Pharaonem, ſola invidia ſtimulante extinguere voluiſſe populum Hebræum, ſupra Ægyptios magnopere multiplicatum, probat S. Auguſtinus ſuper Pſalmum 104. At vero quodnam inde dictus Pharao & univerſa Ægyptus reportavit ſupplicium? nimirum quod decem plecterentur flagellis, regnum illud ad ultimum uſque exterminium redigentibus; Pharao autem cum univerſo exercitu ſuo in maris rubri ſubmergeretur undis. Denique ad probandum, qualiter ira Dei in hoc vitio puniendo ſe habeat; hoc unicum dixiſſe ſufficiat, quod nimirum per infallibilem ſuam providentiam ita diſpoſuerit, ut primus qui deturbaretur in infernum invidus quidam fuerit nimirum Lucifer Angelus: Similiter primus qui ex genere humano ad infernum damnari meruit, invidus Cain fuit. Volvite & revolvite univerſum Sacræ Scripturæ volumen, & videte, an unquam Deus in alia quapiam occaſione propter exceſſum ſupra modum deteſtabilem, terram aperuit, infernumque avidas fauces ſuas dilatare juſſerit, ad devorandos corpore & anima tenus alios impios, præterquam invidos, Dathan enim, Core, & Abiron in pœnam livoris ſui à Deo puniri fue-

Invidus Pharao cum toto exercitu ſubmerſus fuit in mari rubro.

S. Aug. in Pſ. 104.

Primi invidi, Lucifer & Cain Primi deturbati ſunt in infernum.

Terram omnium primo Deus aperuit ad vorandos invidos

 runt

Num. 16. 31. D. Chryſ. h. 41. in Matth.

runt devorante eos terra: *Diruptaeſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum devoravit illos cum tabernaculis ſuis, deſcenderuntque vivi in infernum cooperti humo*, Ubi D. Chryſoſt. ait: *invidia factum eſt, ut hiatu ſuo Dathan, Chore Abiron, & univerſum illum populum vivos abſorpſerit*; id quod Eccleſiaſticus his verbis confirmat: *Quia contra illum ſteterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deſerto qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Chore.* S. Antoninus pariter invidiam hujus ſupplicii cauſam fuiſſe his verbis dicit: *Detrahebant Moyſi invidentes ei ex principatu.* S. Nazianzenus de invidia diſſerens, idipſum his verbis ſcribit: *Hac Dathan & Abiron adverſus Moyſen furentes vivos in terram defodit*, D. Chryſoſt. omnem à nobis hujus ſupplicii admirationem abigere nititur hoc argumento: *Illud libens vos interrogaverim. Si quem videremus ignem manibus ac ligonem geſtantem hanc ædem una cum altari demoliri, evertere, incendere, nonne fieret ut ab omnibus iis qui rem forte ſpectarent, lapidibus obrueretur, tamquam impius, & exlex? quid igitur? ſi quis flammam geſtet, hoc quo utimur igne edaciorem, invidentiam dico, non lapidum ædificia demolientem, neque aureum Altare evertentem, ſed quod longe, & altari, & lapidibus pretioſius eſt, præceptorum ædificium ſubvertentem, ac devaſtantem, hic qua tandem venia dignus eſſe queat.*

Eccli. 45. 22.

S. Anton. ibid. §. 3.

S. Nazianz. or. 27.

D. Chryſ. h. 7. ad Rom. in mor.

Invidi etiam publica damna inferunt Reginis, & Rebus publicis.

6. Verum enim vero neceſſum eſt, ut præter ſupplicia particularia, publica pariter damna, & ruinas in pœnam invidiæ populis irrogatas conſideremus. Et quidem S. Thomas à Villa nova in quodam ſermone ait: *Eſt vitium periculoſum, nam unus invidus ſufficit evertere integrum populum.* Cujus exemplum in Aman invido habemus, qui ob gratiam, qua apud Aſſuerum Mardochæus, pollebat, eidem invidens univerſum populum Hebræum extinguere machinatus fuiſſet, niſi Eſter Regina ſuas interpoſuiſſet preces. De Sophia Juſtini Imperatoris conjuge legimus, quod ex motivo æmulationis gloriam victorioſi Narſetis ob ſubjugatam Italiam, in die qua illi triumphus præparabatur, tolerare non volens, ipſa eidem Narſeti Eunucho *colum miſerit, & Eunuchum penſa inter mulieres dividere non vibrare haſtam decere indicaret, quo intellecto, ille victoriis clarus; atqui inquit, ego tibi & marito tuo telam texam, quam veſtrum nemo retexet.* At vero quiſnam hujus fœmineæ invidiæ fructus extitit? *Itaque in Italiam reverſus, ejus magnam partem Longobardis tradidit.* Fueruntque innumera pariterque irreparabilia damna, quæ propter bella, exterminia, & tyrannides Longobardorum in univerſam Italiam reſultarunt. Quis eſt cui manifeſtus non ſit invictus Beliſarii animus? etenim hic tamquam generalis Juſtiniani Imperatoris Archiſtrategus ex urbe Roma & univerſa Italia Gothos expulit; profligavit Perſas, Vandalos ſubjecit, Gelimerum regem ipſorum Conſtantinopoli in triumpho circumducendo; tributariam reddens Africam Imperium Romanum adauxit; unde Imperator in tanto eum pretio habuit, ut in monetis argenteis imaginem ſuam ex una, ex alia vero parte Beliſarii effigiem imprimi fecerit, cum hac ſubnexa Epigraphe: *Beliſarius decus Romanorum*; Et tamen licet totius Romani Imperii ſolidiſſima columna & fulcrum eſſet, invidia tamen ipſum totaliter proſternere non dubitavit; *Unus invidus ſufficit evertere unum populum, imo & integrum imperium*, cum enim æmuli ipſius eum apud Imperatorem accuſaſſent, quaſi affectaſſent Imperium, eodem Imperatore à dignitatis ſuæ ſublimitate in profundiſſimum ignominiæ & miſeriæ barathrum præcipitatus fuit, etenim eruti ei fuerunt oculi, atque eouſque paupertatis pervenit, ut ad mendicandum coactus fuerit, unde tritum eſt hoc quod miſer princeps ille mendicando dixerit: *Date obulum Beliſario, quem virtus extulit, invidia obſcæcavit.*

S. Th. à Vill. ſer. in Fer. 6. poſt Dom. paſſ.

Patet in Aman.

Paul. Diac. in Juſtino.

Sophia Imperatrice.

Et Beliſario

Lamentabilis hiſtoria invidiæ inter Regem Galliæ & Angliæ

7. Quiſquis ſuperiorum temporum legerit hiſtorias, inveniet utique magnorum principum miniſtros ob mutuam invidiam ab reportandis in bonum reipublicæ glorioſis victoriis fuiſſe prohibitos, ne collega in patrati facinoris gloria participaret. Anno 1187. cum Philip. Rex Franciæ civitatem Acon obſideret, & ad ejus partes Richardus Rex Angliæ cum univerſo exercitu ſuo accederet, poſt Inſulam Cypri devictam & ſubjugatam, ambobus hiſce regibus Regina quædam ſe aſſociavit, at vero audite ab authore hanc ſcribente hiſtoriam reginæ hujus proſapiam: *Venit autem cum iiſdem Regibus, omnium inventiva malorum, filia diaboli, potentiſſima Regina inferni, diſcordia, & ſedit in medio eorum, cum ſorore primogenita, macilenta & livida, invidia ſcilicet, & tam ipſos reges, quam totum Chriſtianorum exercitum in diverſas voluntates, & actiones diſtraxit, cum enim Francorum pugna contra civitatem placeret Anglico diſplicebat, quod placebat Anglo, diſplicebat Franco, & in tantum inter ſe aucta eſt diſcordia, quod ſere inter ſe inteſtinum moverent bellum.* Apte hoc loco, hacque occaſione commemorare poſſumus verba illa Petri Bleſenſis de invidia in hæc verba diſſerentis: *Hac eſt beſtia ſaltus, quæ devoravit exercitum Abſalon.* Etenim quis ſaluti publicæ in Iſrael David magis neceſſarius fuit, qui per ſundam regnum Saulis ſecuriſſimum reddiderat, qui ſolus integrum Philiſtinorum bellatorum exercitum diſſipaverat, quique ſolus pariter in breviſſimo temporis ſpatio aliquot hominum centena occiderat, & tamen ejuſdem regis à Davide beneficiis aucti invidia ſine ullo pacis, regni, & boni publici reſpectu illum ex ſolo invidiæ motivo perſequebatur usque ad mortem Similiter licet in Iſrael conſtans eſſet opinio, quod Meſſias temporaliter eſſet regnaturus, & à populo Iſrael Imperii Romani jugo excuſſo, eumdem reſtituturus in priſtinam libertatem, adeo ut etiam ipſimet Apoſtoli Chriſtum ante ſuam in cœlus aſcenſionem interrogarint dicentes: *Domine ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael?* Attamen Scribæ & Pharisæi invidiæ ſtimulis agitati, tametſi prædictam à Chriſto ſcirent Jeroſolymæ deſolationem & exterminium, quod ipſis propter machinatam Chriſto mortem imminebat; refrenare ſe nequiverunt, quin atrocius adverſus ipſum ſævirent, quia invidi non ſalutem univerſalem, & publicam reſpiciunt, ſed ſolum diabolicam paſſionem ſuam exſatiare contendunt, licet inde propria ſua exterminia & ruinas formidare habeant. Unde S. Antoninus ait: *Qui ex invidia occiderunt Chriſtum poſt exterminium maximum ſuæ civitatis, & gentis, amiſſa omni gloria ſua diſperſi ſunt per orbem*; Invidia enim, ut D. Chryſologus ait, *vaſtat populus.*

Flor. exemp. ex 3.2.c. tit. 16. §. 6.

Petrus Bleſ. epiſt. 87.

Act. Apoſt.

S. Anton. ibid.

D. Chryſol. ſer. 172.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De malitia invidi qui ex alienis bonis contriſtatus malum ſibi inde accerſit.

THEMA.

An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Matth. 20. v. 15.

1. Oculus

1. **O**Culus quidem humanus, teſte experientia cum ſit inter omnes ſenſus exteriores corporis noſtri delicatiſſimus, maximeque ſenſitivus, à pulveribus feſtucis, aliiſque ſimilibus impedimentis facile offenditur, & tamen à luce, dummodo illa temperata ſit, illuminatur & inclareſcit: Solus tamen invidi oculus peſſimam hanc habet indolem, quod à ſplendore virtutum & meritorum alienorum faſcinetur & obfuſcetur, unde enim dicitur: *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* toties oculis lividi patitur puncturas, quod in proximo ſuo videt proſperitates, *Malum multiplex*, inquit D. Chryſologus *imminet invidis; quot ſunt proſperitates hominum tot tormenta ſunt.*

Oculus invidi eſt peſſimæ indolis. *D. Chryſ. ſer. 172.*

2. Agricolæ ab optimo patreſamilias ad vineam ſuam excolendam invitati, licet ſerius, circa veſperam eamdem conſecuti ſunt mercedem, quam alii, qui à primo diei diluculo tota die laboraverant, unde hi *murmurabant dicentes: Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei & æſtus* Circa quæ verba D. Chryſoſt. ait: *Cum nullum detrimentum paterentur, nec de mercede ſua quidquam diminueretur, mœrore ac moleſtia propter aliorum bona premebantur.* Non enim de propria lamentabantur jactura, quia tamen nullam paſſi fuerant, ſed de aliorum lucro, ac proinde optimus paterfamilias illis improperabat dicens: *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? livoris ipſum atque nequitia condemnat dicens, nonne ex denario &c.* Author imperfecti hanc eamdem pariter notat malignitatem dum ait: *Ergo illi non dolebant quaſi fraudati de mercede ſua, ſed quia illi amplius quam merebantur acceperant, hoc eſt enim invidiæ proprium quando alteri aliquid additur ſic dolent invidi, quaſi illis ſit aliquid ſubductum, quod illi eſt additum; ut puta, ſi viderit fieri aliquem divitem, putat invidus ſe pauperem factum, ſi alter ſapientior fuerit factus, ita dolet quaſi ipſe ſit factus inſipiens.* Hanc quoque malitiam S. Baſilius in homil. quadam ponderat his verbis: *Fertilis fuit vicini agellus, abundat omnibus ad vitam hominis degendam commodis domus, non deficiunt homini animi voluptates, hæc omnia alimentum morbi ſunt, & invido doloris incrementum.*

Matth. 20. v. 11. Operarii vineæ invidebant ſerius venientium mercedem ſuam.

Auth. imperf. hom. 34.

S. Baſil. hom. de invid.

3. Alius quidam paterfamilias in agrum ſuum bonum quidem ſemen ſeminaverat, ut vero intempeſta nocte agricolis dormientibus, ſuperveniens inimicus fraudulenter in eumdem agrum ſuperſeminavit zizaniam. At vero quanam putas utilitate hoc fecit? num forte inde aliquem ſe fructum collecturum eſſe ſperabat? nequaquam; quia lolium illud univerſam ſuffocabat meſſem, quæ ex bono ſemine ſperari poterat. Unde D. Chryſol. ait: *Ut quid? ut periret Dominica meſſis, & hoc ad lucrum quid pertinebat inimici? niſi quod invidia ſpiritus hominum damnum, ſuum computat lucrum, & quod perierit hominibus, hoc ſe æſtimat acquiſiviſſe*, Deus in Palæſtina Iſaac ſervum ſuum tam abundanti proſperitate cumulaverat, ut ipſomet Moyſe teſte *invenerit in ipſo anno centuplum, benedixitque ei Dominus, & locupletatus eſt homo, & ibat proficiens, atque ſuccreſcens donec magnus vehementer effectus eſt; habuit quoque poſſeſſiones ovium & armentorum, & familiæ plurimum.* Unde licet juſtum fuiſſet, quod ex quo Deus, propter merita Iſaac, regionibus illis benignas cœli influentias depluerat, à Paleſtinis in pretio haberetur & amore, eumque inter ſe commorari permitteret, attamen ſacer textus immediate ſubjungit: *Ob hoc invidentes ei Palæſtini, omnes puteos quos foderant ſervi patris illius Abraham, illo tempore obſtruxerunt, implentes humo in tantum ut ipſe Abimelech diceret ad Iſaac, recede à nobis.* Ubi, ut clarè videtur, patet, quod illum à ſe non repulerint, quaſi aliquod ab ipſo damnum accepiſſent, ſed quia magnam illius attulerat utilitatem; *quoniam potentior nobis factus es valde.* Ubi D. Chryſoſt. populum illum his verbis perſtringit: *Cujus gratia abigis juſtum? nam aliqua in re tibi nocuit? num injuriam intulit? ſed ita ſe habet invidia, nihil cum ratione operatur.* S. Cyprianus de invido inquit: *Quanto ille, cui invidetur, ſucceſſu meliore profecerit, tanto invidus in majus incendium livoris ignibus mardeſcit.* D. Chryſoſt. ad eamdem Palæſtinorum tyrannidem contra Iſaac ſe reflectit inquiens: *Conſidera quanta illorum malitia, qui & aquas juſto invident, & neque Rex, qui in tanta poteſtate erat, invidiam continere potuit, ſed dixit, abi à nobis.* Oculus enim invidi, oculus eſt & obtutus baſiliſci, quia ſuum ſpargit venenum, dum alienam videndo felicitatem, apud ſe ſuſcitat odium. Unde S. Zeno ait: *Et ego quidem arbitror venenatis & mortiferis ſerpentibus morbi hujus eſſe venena graviora, nam ab illis ajunt cum prius morſus corpori defixerint, per vulnus dentium venena diffundi, invidia autem virus interdum etiam ſolo aſpectu infunditur oculorum; nonnumquam etiam ſolo concipitur auditu; continuo namque, ut viderit quis, vel audierit ea, quæ non vult de his quibus invidet, ſtatim dilabitur, ſtatim corruit, ſtatim tabeſcit.*

D. Chryſol. ſer. 79.

Gen. 26. 12. Licet Deus benedixerit Palæſtinis propter cohabitationem Iſaac, tamen invidebant illi proſperitatem ſuam.

D. Chryſ. h. 52. in Gen.

S. Cypr. de zelo.

D. Chryſ. ib.

S. Zeno ſer. de inv.

4. Inter benedictiones quas Jacob filiis ſuis eſt impertitus, conſideratione digna eſt illa qua Joſeph filio ſuo benedixit, inquiens: *Filius accreſcens Joſeph, filius accreſcens, & decorus aſpectu*; paulo poſt vero mentionem facit invidiæ fratrum ſuorum, qui illi ad eum Madianitis divendendum mori fuere; *Invideruntque illi habentes jacula*, inquit ſacer textus. Ubi non caret myſterio, quod ſcriptura, poſtquam illum tanta pulchritudine decoratum, & filium dignum eſſe dixiſſet, qui ſemper magis magiſque in virtutibus adaugeretur, ut immediate poſt ipſum invidiæ fraternæ ſcopum factum fuiſſe referat, notanda vero eſt phraſis qua ſapiens Vates loquitur, dicit enim: *Invidérunt habentes jacula*; ſciſne cur ita locutus fuerit? nimirum quia jacula & ſagittæ ſemper in album ſcopi collimant, ita quoque ſcopus & objectum invidiæ albedo & candor ſolet eſſe innocentiæ. Ideo Judæi deliberantes de genere mortis Salvatori noſtro inferendæ dixerunt: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* Ubi, ut vides, non ob aliud in mortem ejus conſpirant, niſi quia ipſe in ſanctitate & miraculis mire reſplendebat; & ideo *poſitus erat hic ... in ſignum cui contradicetur.* Peſſimum profecto ſignum eſt, quando ſtomachus cibos ſubſtantiales & ſalutiferos in malignos & nocivos convertit humores, cujuſmodi ſtomachum habent febricitantes, quibus proinde S. Bonavent. invidos aſſimilat dicens: *Invidus comparatur febricitanti, cui etiam boni cibi ſunt contrarii.* Alibi quoque idem Seraphicus D. aliam his verbis tradit ſimilitudinem: *Similis eſt invidus igni Græco, qui in aqua fortius inardeſcit, ſive ſuccenditur; ſic invidia in aquis gratiarum fortius exardeſcit, unde deberet extingui.* Comparat quoque invidum Caino dicens: *Comparatur invidus Cain, de quo dicitur: Quicumque invenerit me, occidet me; ſic invidum interficit omnis homo, quia aut videt bonum in homine, & tunc dolet, aut malum, & ſic gaudet, & ſic in omni homine peccat, vel moritur per peccatum.* S. Hieron. qui multis quoque invidiæ jaculis impetitus fuit in Epiſtol. ad Galat. ita ſcribit: *Invidia aliena felicitate torquetur, & in duplicem ſcinditur paſſionem, cum aut ipſe eſt aliquid in eo in quo alium eſſe non vult, aut alium eſſe videns meliorem, dolet ſe ei non eſſe conſimilem.*

Gen. 49. 22. Filii Jacob invidi fuerunt Joſeph propter morum ipſius elegantiam.

Sic & Judæi Chriſto. *Joan. 11. v. 47. Luc. 2. v. 34.*

Invidi ſimiles ſunt ſtomacho febricitantis. *S. Bonav. compend. theol. verit. lib. 3. c. 16. Idem in dieta ſalut. c. 3. & 4.* Et igni Græco.

S. Hier. ad Gal. c. 5.

5. De

Invidia Romanorum in Scipionem Africanum.

5. De Scipione Africano legitur, quod debellata eadeoque republica Romanæ tributaria facta magnam ſibi apud æmulos conciliavit invidiam; audite enim quænam fuerint ſpolia, qualeſque divitiæ, quas ex tot tantiſque victoriis reportavit; nimirum aliud inde ſibi non comparavit, quam Africani cognomen, quod & ipſum ad novum excitandum contra ipſum livorem ſufficiebat, unde ait: *Cum totam Africam veſtra ſubjecerim poteſtati, nihil ex ea quod meum diceretur, niſi cognomen retuli. Non igitur me punica, nec fratrem meum Aſiatica gaza avarum reddiderunt, ſed uterque invidia magis quam pecunia locupletior.* In Proverbiis, ubi vulgata noſtra legit: *Ne comedas cum homine invido*, in Hebræo legitur; *ne comedas panem mali oculi* ubi nonnulli Interpretes Sapientem ad veneficas illas alludere exiſtimant, quæ oculis ſuis inſontibus lactantibus elegantioribus venenoſas qualitates imprimunt, tranſmittendo ex oculis venenum quoddam ſubtile, quod in teneros illos infantes transfuſum, eoſdem macilentos reddit & pallidos; ac paulatim emori facit cui tamen periculo non ſubjacent infantes illi qui turpes ſunt, & deformes, id ipſum quoque invidi faciunt, non enim invidia proſequitur perſonas miſerabiles, *ſolos enim miſeros ignorat invidia*, ut Petr. Bleſenſis ait, ſed malum oculum ſolum in alienam proſperitatem defigunt. Unde Philo Hebræus ait: *Invidia magnarum fortunarum adverſatrix perpetua, domum Jacob fortunatiſſimam perpetuo conturbavit.* Ex Manna quæ totis conditionis cibus erat, ut omnes in ſe contineret exquiſitiſſimos ſapores vermes nihilominus ſuo tempore ſcaturiebant; quam ſimilitudinem S. Auguſt. ad propoſitum noſtrum his verbis adducit: *Legimus quod filiis Iſrael manna cælitus datum eſt, quo reſervato ſcaturiebat multitudo vermium. Sic ex cæleſti gratia fideli collata, occaſionaliter in animo ſuperbi invidia naſcitur, & quanto magis cæleſti gratia fidelis ſolidatur, tanto magis ſuperbi animus in invidiæ vermem reſolvitur:* Porro quænam ſunt hominis lividi & ſuperbi motiva hæc idem S. Doctor ſuper Pſ. 139. ita declarat: *Nemo invidet alteri in eo, quod non vult eſſe, vel videri. Alius tibi invidet quia dives es; aut dives vult eſſe, ut tibi invideat, aut putari vult dives. Alius tibi invidet, quia clarus es & nobilis aut hoc eſſe affectat, aut hoc ſe putari cupit.*

Val. Max. lib. 3. c. 7.
Prov. 23. v. 6.
Invidi comparantur quibuſdam veneficis.
Petr. Bleſ. Epiſt. 80. Philo. lib. de Ioſeph.
S. Aug. ſer. 18. ad Frat.
S. Aug. in Pſ. 139.

6. S. Antonius de Padua in quodam ſermone varia diſtinguit febrium genera, eaque ad diverſa vitia adaptans, quando ad invidiam deſcendit, ita ſcribit: *Quædam procedit ex inflammatione phlegmatis, & hæc vocatur quotidiana, & hæc appropriatur peccato invidiæ ad literam. Poteſt hunc vitium invidiæ adaptari, quæ procedit ex materia frigida, hoc pene eſt quotidiana quia ut ait Bernardus cum quodlibet vitium excæcat in brevi ſuum actum invidia continue ſtimulat invidentem. Iſti habent proprietatem quorumdam piſcium, de quibus legitur, quod guſtantes aquam pluvialem ſtatim moriantur, etiam ad modicæ aquæ guſtum, quia eſt eis quaſi venenum. Quidam vero ante excæcantur. Sic invidus moritur, dum ſentit ſtillam divinæ gratiæ, quam Deus immittit proximo. Idem excæcantur, quia bonum proximi habere non poſſunt.* Præterea invidi ab eodem Sancto avibus comparantur nocturnis, quæ inimicæ ſunt ſolis: *Sunt invidi*, inquit, *ut veſpertiliones, & noctuæ, quæ à luce diei excæcantur, quia lucem proximi videre non poſſunt.*

Invidia eſt febris quotidiana.
S. Anton. de Pad. Fer. 5. poſt 3. Dom. quadr.
S. Anton. de Padua in Fer. 4. paſſ.

7. Verum enim vero quoſnam hoc invidiæ monſtrum hic in terris habet natales? audite D. Chryſoſt. dicentem: *nihil livore, nihil invidia gravius, per eam mors in mundum venit, nam cum hominem honorari diabolus conſpexiſſet, ejus boni impatiens, omnia molitus eſt, ut eum perderet.* Invidia itaque nequaquam in agro ſudore Adami irrogato, qui præter ſtirpes & lolia nihil germinabat concepta fuit, ſed inter terreſtris paradiſi proſperitates, in ſtatu ſcilicet innocentiæ & juſtitiæ originalis, quia oculus lividus circa alienam ſævire incipit fœlicitatem. Sacer textus in cap. 3. 1. Reg. Samuelem introducit Deo ſummè acceptum & gratum Prophetam, inquiens: *Puer autem Samuel miniſtrabat Domino coram Heli & ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis.* Mox vero ſubdit: *Heli jacebat in loco ſuo & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre.* Circa quæ verba nequaquam dicere intendo, Heli concepiſſe adverſus Prophetam invidiam, eo quod illum in ſanctitate ſplendidum, evadere cernebat, ſolum adferam id, quod S. Antoninus de invido his verbis ſcribit: *Invidus figuratur per Heli ſacerdotem, de quo ſcribitur, quod lucernam Domini videre non poterat, donec extingueretur: Sic invidi lumen, id eſt, proſperitatem temporalem vel ſpiritualem, non poteſt clara mente videre, niſi extinctam, id eſt niſi ſubtractam, tunc gaudet de malo talis perſonæ.* Porro quam huic naturæ noſtræ corruptæ innata ſit hæc malignitas, Tacitus conſideravit dicens: *Inſitum eſt mortalibus natura, recentem vicinorum felicitatem ægris oculis introſpicere, modumque fortunæ a nullis magis exigere, quam ab iis quos in æquo videntur.* Sic Phariſæorum oculi à clara luce miraculorũ Chriſti perſtricti fuere, non vero illuminati; ejus namque innocentiam & ſanctitatem cognoſcebant quidem, at vero eam tolerare non poterant; quin potius per livorem & æmulationem, ad eam uſque rabiem adacti fuerunt ut dicere non erubuerint: *Quouſque animam noſtram tollis?* S. Gregorius illa verba Job. c. 5: *Per diem incurrent, tenebras, & quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie*, invidis Scribis adaptat dicens: *Judæi aperta ejus miracula viderant, & adhuc eum quaſi palpantes quærebant, cum dicerent: Quouſque animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palam. Ecce miraculorum lux ante oculos aderat & tamen in cordis ſui tenebras offendentes adhuc requirendo palpabant.*

Per invidiam mors intravit in mundum.
D. Chryſ. h. 47. in Joan.
Invidia concepta fuit in paradiſo & ſtatu innocentiæ.
1. Reg. 3. v. 2.
S. Antonin. 2. part. tit. 8. c. 6. §. 2.
Tacit. l. 2.
Sanctitas miracula Chriſti excæcavit Judæos invidos.
Joan. 10. 24.
Job. 5. v. 14.
S. Greg. 6. lib. mor. cap. 13.

8. Eccleſiaſticus oculum hominis lividi & maligni nequaquam rectum obtutum, ſed obliquum habere dicit: *Nequam eſt oculus lividi*; etenim bono oculo non reſpicit, niſi ſolas aliorum miſerias, & caſus ſiniſtros; addit quoque idem Sapiens de eodem oculo, avertens faciem ſuam; Unde D. Chryſoſt. invido optime in hæc verba exprobrat: *Quid enim quæſo te impalleſcis quid formidoloſus es? Quid tandem mali accidit? quod clarus, quod ſplendidus, quod bene audiens frater eſt? igitur coronari oportet, ac lætitia exſilire, Deumque glorificare, quod videlicet membrum tuum relucens ſit, & illuſtre.* Obſervandum quoque quod poſtquam David dixiſſet: *Cornu ejus exaltabitur in gloria*, ſine mora ſubjunxerit: *Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet, & tabeſcet.* Quæ verba D. Chryſoſt. exponens ita ſcribit: *Quis miſerius quando aliorum etiam recte factis mordetur, & aliorum laudem ſuam pœnam exiſtimat, & ipſe à ſeipſo ſupplicium exigit; ſuam conſcientiam lanians, & mentem excrucians, & ſeipſum in ſe carnificem exhibens?* quemnam exiſtimatis ſenſum eſſe verborum illorum Eccleſiaſtici: *Nequius oculo quid creatum eſt? ideo ab omni facie ſua lachrymabitur, cum viderit?* exiſtimo omnino illum ad invidum alludendo, inſinuare voluiſſe pœnam, quam invidus ex vitio ſuo ſibi adſciſcit, dum oculum ſuum quaquaverſum circumflectendo, bona videt, & fœlicitatem aliorum,

Eccli. 14. v. 8.
Invidus ſolum videt aliorum miſerias.
D. Chryſ. hom. 7. ad Rom.
Eſt ſibiipſi Carnifex.
Pſ. 110. 10.
D. Chryſ. ibid.
Eccli. 31. 15.
Invidus aliena felicitate ſibiipſi adſciſcit pœnam.

tunc

Digitized by Google

nunc enim lachrymabitur, & præ triſtitia affligetur. S. Bonavent. teſtimonium citat Senecæ dicentis: *Utinam invidi in omnibus civitatibus, oculos, & aures haberent, ut de omnium profectibus torquerentur.* S. Ambroſ. ponderationem quamdam habet, ex qua clare deducitur, quod dæmon ob proprium intereſſe invidia odioque inflammari cœperit contra Chriſtum, homo autem in paſſione adeo cæcus eſt, ut ſeipſum conficiat cum damno proprio, inſuper majoribus proximos accumulet bonis, ſiquidem providentia infallibilis Dei eos ſæpe magis proſperari facit, qui invidiam patiuntur alienam. *Zelum paſſus eſt Satanas, inquit S. Doctor adverſus Salvatorem, videns eum docere homines, quomodo ſibi propitium facerent Deum, renunciantes diabolo, & propter hoc occidit eum, neſciens futurum adverſum ſe.* Homo autem invidus probe novit, quod alienæ fœlicitatis invidia triſtitiam, tormentumque, & animæ propriæ conciliet damnationem, & tamen ab ea non deſiſtit, ideoque dæmone pejor eſt.

S. Bonav. comp. Theol. verit. l. 3. c. 16.

S. Ambr. 2. ad Cor. 5.

9. *Stultus complicat manus ſuas*, inquit Eccleſiaſt. *& comedit carnes ſuas.* Quem textum S. Hieron. præſenti noſtro applicat propoſito dicens: *Qui alienæ fœlicitati invides, & quaſi ſpiritu furoris raptatur, & invidiam in ſinu ſuo receperit, nutrieritque eam in pectore ſuo, ille comedit animam ſuam, & carnes ſuas. Quanto enim eum cui invidet, fœliciorem videt, tanto ipſe amplius contabeſcit, & deperit, & paulatim zelo & livore diſtillat.* Ideoque invidus merito ad illud S. Aug. dogma ſe reflectat dicentis: *Seipſum primo infeſtans, primo ſeipſum vulnerans & vexans. O invide quam paucos habes amicos, & forte neminem habes de cujus bono non doleas, & de cujus malo non gaudeas. merito omni amico privari debes, eo quod de nullo amicorum bono gaudere probaris. O invidia omni vitio pejor, & omni peſte deterior*, tempore contagionis, ut experientia docet, veſtes pretioſiores granum electius, linum delicatius, pannos rariores inficit venenum, ita quoque invidus malitiæ ſuæ contagio bona & fœlicitates inficit alienas ideoque dicitur: *Omni peſte deterior*, ſiquidem illa non mentem, animam, aut bona offendit ſpiritualia, invidus autem bona gratiæ, donorum, & virtutum lædit.

Eccl. 4. 5.
S. Hieron. ibid.
Et paulatim tabeſcit.

S. Aug. ſer. 18. ad fratr.
Eſt omni peſte deterior.

10. Numquid ſi quis viſo ſodali ſuo ſano, robuſto, & incraſſato, ipſe propterea macer fieret, talis juxta judicium veſtrum abominabili, nec unquam auditæ dicendus eſſet ſubjacere infirmitati? & nihilominus; ut canit Poeta: *Invidus alterius macreſcit rebus opimis.* Hinc & Bleſenſis in quadam ad invidum Epiſt. ita ſcribit: *Qui adverſus innocentiam tuam erigebat tormenta invidiæ ſuum gerebat in mente tortorem. Nam juxta verbum Ethici, juſtius invidia nihil eſt, quæ protinus ipſum authorem torquet, diſcrucians animam, nonne tormenta ſunt ex bonis aliorum marceſcere, ægreſcere, deperire.* Quam invidi ſtultitiam S. quoque Bonav. conſiderans ait: *Nimis errat qui idcirco ſibi vult oculum erui, ut aliis etiam unus eruatur, ſic facit invidus & diabolus, qui per hoc quod aliis invidet, ſibi magis nocet:* Quod idem punctum his verbis inſinuat Bellovacenſis. *Invidia animum cruciat; invidus enim de lætitia tabeſcit, de ſanitate langueſcit, de pinguedine macreſcit. O inſania & ſtultitia, invidia de alieno vulnere, ſuum vult ſanare vulnus, ſanitatem quærit in aliena infirmitate, bonum in alieno malo quod idem eſt, ac ſi quæreret ignem in aqua, & aquam in igne, in ſpinis uvas, in tribulis ficus.* Quo fine S. Auguſtini citat authoritatem, ita de homine invido loquentis: *De aliena pœna quærit ſibi medicamentum, & de ſalute acquirit grande tormentum; invidia enim eſt ægritudo animi, vel triſtitia de felicitate alterius.*

Diabolus & invidus, ſibi magis nocent quam aliis.

Petr. Bleſ. Epiſt. 80.

S. Bonav. compend. Theol.

Bellovac. ſpec. mor. lib. 3. p. 4. diſt. 1.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Invidia tormentum & pœna eſt invido, eumdem ob alterius felicitatem crucians, & inquietum efficiens.

THEMA.

Circumdederunt eum Judæi & dicebant ei, quouſque animam noſtram tollis. Joan. 10. v. 24.

1. JUdæi Chriſtum circumdantes præ nimio invidiæ livore morituros ſe credebant; *Circumdederunt eum Judæi, & dicebant ei: Quouſque animam noſtram tollis;* ſed quam hujus cruciatus ſui habebant cauſam? numquid redemptor noſter vera vita erat? *Ego ſum reſurrectio & vita; qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet.* Verum quidem id eſt, ſed quia innocentiæ ejus, multitudini populi ipſum ſequentis, nec non miraculis ejus invidebant, mirum non eſt quod dolores experti fuerint pœnoſiſſimos. *Quia invidi Judæi invidia pleni erant*, inquit S. Antonius de Padua, *idcirco inceſſanter ſtimulabantur in corde tanto lethaliter, quanto videbant Chriſtum plus clarificari prodigiis, & doctrina; quouſque inquiunt, animam noſtram tollis, id eſt ſuſpendis, vel crucias & affligis? ecce qualiter interius ſtimulantur.* Sanctus autem Iſidorus Peluſiota juſtum Dei de invidis, dum etiam in vita præſenti & poſt æternaliter puniuntur, ſupplicium conſiderat inquiens: *Non in futuro dumtaxat judicio, ac tribunali, verum etiam in hac vita meritas pœnas pendunt, qui invidia laborant.* Unam enim vitium hoc laudabilem habet conditionem, & meritum, ſcilicet quod condigne cruciat eum, qui ipſo infectus eſt, dicente S. Valeriano: *Pœna iſtos ſua pœna puniunt, ut videatur mihi ipſa invidia aliquid habere diſcretionis, cum authoris ſui cor repercutit, & male conſcium pectus cruento jugiter livore conſumit.* Quam reflectionem diu ante inſtruxerat Baſilius verbis ſequentibus: *Alius hic affectus in vita humana verſans & ſemper animis noſtris adhærens, & cor magis conſumens quam rubigo ferrum, ipſa invidia eſt, in qua multa quidem ſunt mala, unum vero utile eſt, quod malum eſt ipſam poſſidenti: Invidus enim ipſum invidioſum parum lædit, ſeipſum vero mœrore ac gemitu conſumit, ob proximi proſperum rerum ſucceſſum, & agrum quidem vicini non diminuit, ſeipſum autem per invidiam conſumit.* Quod in alia quadam oratione confirmat inquiens: *Unicum tamen ei ineſt bonum, nempe quod nocumento ſit illi ipſi, qui ea æſtuat, quodque cor ejus magis exedat quam rubigo ferrum.* Et in homilia ſequenti idem replicans ait: *Illud autem in hoc modo laudaverit quiſpiam, quod invidus quanto in proximum vehementius movetur tanto ſibimet majus parit incommodum.* Id quod ſimilitudine ſagittarum, quæ ſi in materiam rigidam, duram & reſiſtentem impingantur, ipſum jaculatorem ut feriant, repercutiunt; ita probat atque confirmat: *Quemadmodum ſagitta magna vi emiſſa, ſi in durum aliquod ac reſpuens inciderint, in emittentem facile redeunt, ſic invidia proximis triſtitiam nequaquam affert, tantum invidenti officit.* Quam eamdem ſimilitudinem S. Zeno, dum ipſum lividum primo omnium cruciari & affligi conſiderat, verbis inſinuat ſequentibus: *Sed & illud in cauſa hujus tanti languoris vel admirari quis poterit, vel laudare, quod quanto amplius creverit, tanto ſit perniſioſior ei cui creſcit, ſicut enim omne jaculum, quod vehementius fuerit intortum, ſi forte in aliquod ſolidum & durum corpus illiſerit, in eum continuo qui jecerat, repercuſſum jaculum retorquetur, ac reſilit,* ita

Judæi ad Chriſti doctrinam & miracula præ invidia ſe mori putabant.
Joan. 11. 25.

S. Ant. de Pad. ſer. 4. in paſſ.

S. Iſid. Pel. l. 1. ep. 257.
Laudabilis invidiæ conditio eſt, quod condigne puniat illum qui ea infectus eſt.

S. Valer. hom. 13.

S. Baſil. conc. in Lacinis habita.

S. Baſil. ora. 10. de invid. Idem. h. 11.

S. Zeno ſer. de livore.

ita etiam invidentis motus, & animorum telum cum nihil nocuerit ei cui intenditur, vulnus tamen intendentis efficitur.

Invidi ſibi ipſis ſunt maxima pœna.

2. Trita illa eſt regula, ſcilicet quod vitia ſint ipſorummet vitiorum carnifices, unde ſemper veriſſima eſt illa S. Aug. ſententia: *Juſſiſti Domine, & ſic eſt, ut omnis ſibi pœna ſit inordinatus amor.* Nihilominus nulla penitus noxa ita cruciat reum quemadmodum livor invidum, dieente S. Chryſol.

D. Chryſ. ſer. 172.

Omnia quidem vitia ad ſuorum ſemper intendunt & proſiliunt læſionem, ſed ſuos ſemper amplius invidia conſumit, invidia ſuorum carniſex ſemper exiſtit. Et paulo poſt in ejuſdem ſermonis progreſſu ejuſdem vitii effectus fuſius ponderat ſubjungens: *Torquet animos, diſcruciat mentes. Hanc qui receperit, ſua ſuſtinet ſine fine ſupplicia, quia ſemper in ſe domeſticum diligit habere tortorem. Quis ibi malorum finis ubi alterius bonum pœna eſt, ubi cruciatus eſt aliena felicitas.* Philoſophus quidam invidum ſibi notum mœſtum, & afflictum obſervans, eidem dixit; utique mœſtitiæ tuæ alia non eſt cauſa, niſi quia tibi ob bonum vicini tui mali quidpiam accidit; qui utique verum dixit, cum peſſimum hoc vitium ejus ſit indolis, quod ei obnoxium ob alterius affligat proſperitatem.

Patet in Aman.

Rex Aſſuerus Aman familiari aulæ ſuæ præfecto in mandatis dedit, ut æmulum ſuum Mardochæum regiis inſigniis velut triumphatorem amictum, equo regio impoſitum, per civitatis compita circumduceret, paſſim clamando:

Eſth. 6. 9.

Sic honorabitur quemcumque rex voluerit honorare; ſacer textus vero dicit, quod poſtquam hæc Mardochæo obſequia præſtiterat, poſtque applauſus & honores eidem attributos,

Ibid. v. 12. Ibid. v. 13.

feſtinavit ire in domum ſuam lugens, & operto capite, Narravitque Zares uxori ſuæ, & amicis omnia quæ eveniſſent ſibi. Scire hic percuperem, cur vir ille qui imperii Aſſueri manus dextera erat, qui ad ſuum nutum omnes Satrapas & vaſtæ illius monarchiæ Principes promptos & obedientes habebat, qui inexhauſtos poſſidebat theſauros, omnibusque dignitate ſuperior erat, poſt exhibitum Mardochæo obſequium lugere cœperit? num forte ex itinere laſſus erat? aut vero quid ei ſiniſtri accidit ut lugeret? nimirum transverſus in corde ejus clavus, erat honor, quem æmulus ipſius à rege acceperat. D. Chryſoſtomus invidorum malignitatem deſcribens inquit:

D. Chryſoſt. ho. 7. ad Rom.

Multi una cum flentibus flent quidem & ipſi, iidem tamen non etiam una cum gaudentibus gaudent, quin potius aliis gaudio exſilientibus illachrymantur, quod ipſum ſane eſt invidentia ac malignitas. S. Antonin. nonnullas hoc vitium conſequentes proprietates his verbis delineat:

S. Anton. p. 2. tit. 8. c. 2. §. 3.

Pectora felle virent, quia ſemper cogitant malum, & judicant prava de illo, cui invident. Lingua eſt ſuffuſa veneno, quia ſcilicet ſemper murmurat, nunquam ridet, niſi de malo alieno:

Similes ſunt Tineæ

Tinea communiter in optimo & ſubtiliſſimo panno naſcitur, illumque rodit & conſumit. Quæ utique optima eſt, & propoſito noſtro congruentiſſima ſimilitudo, quam proinde S. Cyprian. his verbis tradit:

S. Cypr. de livore.

Qualis eſt animæ tinea celare in alieno vel virtutem ejus, vel felicitatem, in malum proprium bona aliena convertere, aliorum gloriam facere ſuam pœnam, & velut quoſdam pectori ſuo admovere carnifices, cogitationibus & ſenſibus ſuis adhibere tortores, qui ſe inteſtinis cruciatibus lacerent.

Invidi ſunt omnium hominum miſerabiliores.

3. Porro de his qui ob bonum alterius contriſtantur, & affliguntur in veritate affirmari poteſt, quod ſint omnium aliorum hominum miſerabiliores; cujus ratio eſt, quia alii ſolum affliguntur ob mala propria; invidi autem non ſolum ob propria, verum etiam propter omnia bona & proſperitates quas vident in aliis, torquentur.

Salvian.

Cui non proſperitas aliena ſupplicium eſt? inquit Salvianus; *quis non bonum alterius malum ſuum credit: novum & ineſtimabile nunc in pluribus malum eſt parum alicui eſt, ſi ipſe ſit fœlix, niſi alter fuerit inſfœlix.*

lib. 5. de provid.

Rob. Epiſc. Linc. in teſtamento Jacob Simeonem repræſentat, qui filios ſuos ſequenti exhortatione affatur.

Rob. Linc. Epiſc. in teſt. 12. c. 2.

Et vos ergo filii mei diligite unusquisque fratrem ſuum in bono corde, & amovete à vobis ſpiritum invidiæ, quoniam ſilveſtrem facit animam & corrumpit corpus; non ſinit intellectum in hominibus operari; ſomnum aufert & tribulationem tribuit animæ, & tremorem corpori, in ſomnio ipſum corrodit, ſpiritibus pernicioſis conturbat animam ipſius & expaveſcere corpus facit, & conturbatione excitari mentem. Quos effectus exinde probat, quia fratrem ſuum Joſeph, omnes ejus odio perſequebantur Germani, de quibus dieit ſcriptura,

Gen. 37. 4.

oderant eum, nec quidquam ei poterant pacifice loqui.

Invidia eſt Lytannus.

Ita namque & invidia, indignatione, rabie, & furore tanto, corda eorum repleta fuere, ut D. Chryſoſt. paſſionem hanc tyrannidem appellare non dubitet, inquiens:

D. Chryſ. ibid.

Invidentia tyrannus. Circa quem textum ootandum eſt, non dixiſſe Moyſen quod aſperum aut contentioſum locuti fuerint verbum, ſed; nec poterant. Invidia namque cor inimici nimium poſſidet; atque conſtringit, omnemque affectus tollit libertatem, unde Chryſoſt. Clerico inquit:

D. Chryſ. h. in Gen.

Quid eſt nihil potuerunt ei loqui: Quia affectio dominabatur eis, & invidia quotidie creſcebat, quaſi captivi facti, & tyrannidem hujus mali ferentes nihil pacifice loqui poterant. Qui idem Sanctus triſtitiam Jacob propter Joſeph, quem mortuum credebat, conſiderans, alio in loco ita diſcrrit:

Idem h. 62. in Gen.

Maxima triſtitia afflixit Jacob propter Joſeph.

Dirupit veſtimenta ſua, & poſuit ſaccum ſuper lumbos ſuos, & luxit filium ſuum diebus multis. Quantis fuerint illi lacrymis, qui non ſolum fratrem barbaris vendiderunt, ſed & patrem in extrema neceſſitate in tantum luctum injecerunt. Congregati autem ſunt filii ejus, ut conſolarentur eum, & noluit, dicens: Deſcendam ad filium meum lugens in inferno. Opinor & hoc illis aliam fuiſſe plagam; videbant enim quod pater tantum, tamque ferventem amorem declarabat erga eum, qui non aderat, imo & putabatur à beſtiis diſcerptus, & majori tabeſcebant invidia.

4. S. Auguſtinus quemdam ita aliquando legitur allocutus fuiſſe invidum:

S. Aug. ſer. 18. ad fratres.

Tormentum ſine refrigerio, laborem ſine reſpiratione, pœnam ſine intermiſſione, famem ſine ſaturitate ſemper habere videris. O invide, vermis moreifere, qui in hedera Jonæ quotidie naſceris. O igneus ſerpens quo populus Iſraël pungitur.

Invidus ſimilis eſt ærugini.

S. Zeno quamdam adducit ſimilitudinem, qua deinceps magnus quoque Baſilius uſus fuit, videlicet æruginis, quæ ex ferro naſcitur, illudque corrodit & deſtruit:

S. Zeno ſer. de livore.

Sicut, inquit, *ærugo ferrum, ita invidia illam ipſam animam, in qua eſt, interimit & conſumit.*

Viperis.

Ambo vero SS. Doctores aliam quamdam adhibent in hac materia analogiam à viperis deſumptam, quæ ut ad lucem prodeant, materna rodunt & lacerant viſcera: *Et ſicut ajunt viperas dilacerato, ex exeſo illo ipſo materno utero, quo concepta ſunt, naſci, ita & invidia naturam illam ipſam ante omnes qua concepta eſt, vel ex qua generatur, animam conſumit & perdit.* D. Chryſoſtomus ſtultitiam conſiderat invidorum, utpote qui ab aliorum felicitatem infeliciter vitam ducunt; dicit enim:

D. Chryſ. o. 1. h. 28.

Invidi ſunt veri ſtulti.

Quid invidis hominibus eſt miſerabilius, quibus cum liceat gaudere, & fructum lætitiæ ſuæ capere, ipſi tamen malunt propter alienas felicitates dolere, & cum dolore ipſo pœnam à Deo, & ſupplicium intolerabile accerſere? Hinc quoque Bellovacenſis invidum ſtultum reputat & appellat dicens:

Bellovac. ſpec. mor.

Invidia ſtultum efficit; ſtultus enim eſt, qui veſtes ſuas dilaniat; car-

l. 1. p. 4. diſt. 1.

nem propriam laceras, alio ſibi panem dante, invadit eum dentibus, alio ſibi dante alapam, manum propriam amputat, oculum ſibi eruit, ut alius ſimiliter eruatur. Talis eſt invidus qui aliis invidendo, ſibiipſi nocet: & ſi aliis damnum temporale fecerit, ipſe ſibiipſi infert damnum ſpirituale; Sapiens ait: *Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Circa quam ſententiam merito quærendum venit de quanam morte hic Sapiens loquatur? num forte de morte animæ? aut vero de morte corporis? reſponderi poteſt quod ex æquo tam anima, quam corpus morte per invidiam afficiantur. Anima quidem, *quia non diligit manet in morte*; invidia enim hominem mancipium efficit mortis, non ſolum corporalis, ſed & ſpiritualis, eſt quoque inſtrumentum mortis in corpore, quia, ut in diſcurſu quarto probavimus, inordinata hæc paſſio vitam corporalem notabiliter abbreviat. Unde Petr. Bleſenſis ad quemdam qui invidiæ livore ſtimulatus, impedire nitebatur ne ad altiora promoveretur ita ſcribit; *Mihi ſufficit ad vindictam, quod proceſſu temporis in me promovendo miſericordiam altiſſimi videas, intabeſcasque videndo.*

Sap. 2. 24.

1. Jo. 3. 14.

Petr. Bleſ. Epiſt. 72.

Lividi Phariſæi ad miraculum reſuſcitati Lazari præ invidia agebantur in rabiem, Jo. 11. v. 47. Salm. t. 8. tract. 54.

3. Lividi Phariſæi & Scribæ qui perpetua quadam æmulatione perſecuti ſunt Salvatorem, quando miraculum illud adeo prodigioſum & inauditum viderunt reſuſcitationis cadaveris quatriduani & putreolentis, mortui Lazari, in crudeliorem acti ſunt rabiem, ac proinde congregarunt conſilium, ad machinandam illi mortem, atque anxii & frementes inter ſe dixerunt: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit.* Ecce tibi delictum quod ei objecerunt, nimirum *multa ſigna facit.* Ubi Salmeron ait: *Pro crimine, quod omni laude & admiratione dignum erat; ad hæc etſi ex livore illum vellent perdere, nihil mali tamen ei poterant objicere, niſi tantum benefacta ejus.* Albertus Magnus circa eadem verba ad propoſitum noſtrum inquit: *Eſt autem verbum anguſtiati dicere: Quid facimus*, invidia enim malignum interius inquietat, cruciat, & anxium efficit. Unde quando in Actibus Apoſtolorum, S. Apoſtoli per miracula, quæ in controverſiam revocari nequibant, ſe manifeſte conſpicuos reddebant, populique animos rapiebant, & per ſanctitatem vitæ, perque doctrinam & legem irreprehenſibilem, quam annunciabant, Sacerdotes & Scribæ in rabiem acti pariter dolentes dicebant: *Quid faciemus viri fratres hominibus iſtis? quoniam quidem notum ſignum factum eſt per eos omnibus?* ubi idem Albertus inquit: *Contriſtati & anguſtiati dicunt quid facimus? Anguſtia hæc provenit ex anguſtia invidia, qua Chriſto in gratia miraculorum florenti Judæi invidebant.* Similiter is qui ad rationes reddendas vocatus fuerat, *redde rationem villicationis tuæ, ... cum non haberet unde redderet*, in anguſtia tanto majori, quanto major ejus infamia erat, conſtitutus, dolenter intra ſe dicebat: *Quid faciam?* quod verbum eſt afflictionis & doloris expreſſivum. Unde S. Valerianus ait: *Illos plusquam miſeros puto, quos lucra alienæ felicitatis exagitant, & iracundia impia æmulatione concepta occultis cordis jaculis inquietat.* Quod ſi quis eſſet qui inimici ſui viſcera transfigere volens, ultro citroque eodem tempore ſibimetipſi cor ferro transfigeret, numquid illum ſtultum vel deſperatum eſſe, aut vero propriam mortem diligere diceres? Audiamus D. Chryſoſt. hac de re loquentem: *Illud etiam*, inquit, *tecum ſemper verte, quia non majorem illi cui invides, quam tibi ipſi facis injuriam, cum teipſum verſus mucronem impellas.* Eamdem quoque conſiderationem S. Cyprianus habet, cum enim dixiſſet, nullum eſſe peccatum, à quo Chriſtiano homini magis abſtinendum

Albertus Magn. ib.

Sicut etiam viſis miraculis Apoſtolorum. Act. Apoſt. 4. v. 16.

Luc. 16. 2.

Invidus ſeipſum perimit. S. Valer. h. 13.

D. Chryſ. h. 41. in Matt.

ſit, quam ab iſto, hanc ejus confeſtim rationem aſſignat: *Ne quis valentis inimici cæcis laqueis implicatus, dum Zelo frater in fratris odia convertitur, gladio ſuo neſcius ipſe perimatur.* Author quidam antiquus de invido diſſerens ita ſcribit: *Hoc ſolum invidus bene agit, quod ſe cruciat; cætera peccata in futurum punienda ſervantur, invidia ob magnitudinem ſceleris, etiam in præſenti digna accipit. Invidia quod malum hoſti optat, ſibi ipſa facit, quia igne quo urit, utitur.* D. Chryſoſtomus poſtquam huic vitio cœlum impenetrabile eſſe oſtendiſſet, inſuper terram quoque ei inimicam eſſe dicit, utpote quæ invido vitam quidem indulget, ſed acerbiſſimam: *Inacceſſum ſibi ipſi faciens cœlum, & ante cœlum ipſum, etiam præſentem vitam acerbant.*

S. Cypr. de Zelo.

Laurent. Presb. Piſan. enchir. Evang. parad.

D. Chryſ. ho. Eclogæ de invidia.

6. Idem quoque S. Chryſoſtomus ſuper Pſ. 50. ſcribens, ad livorem ſe reflectit quo fratres Davidis, eidem ad campum properanti, ut ad ſingulare cum Goliath certamen ineundum offerret, opponebant, ita ſcribit: *O invidia perturbationis plena. Quemadmodum enim ignis lanam exest, ad eumdem quoque modum invidia eum quidem qui invidit, conficit, eum autem cui invidetur illuſtriorem reddit.* S. Auguſtinus malignum invidum interrogat: *Quam mercedem recipiet niſi horribiles animæ tenebras, & confuſa mentis horrorem, qui vultu ſemper animoque mœrente, voto, quo vult aliis nocere, ſe cruciat. quem ſæviſſimis exagitatum ſtimulis, ab omni conſilio ac mentis ſobrietate deturbat?* Idem quoque in eodem ſermone de Joſepho per invidiam fratrum ſuorum exagitato diſſerens, paulo ante dixerat: *Venenum invidiæ quo fratres ſuos noverat fuiſſe percuſſos, Deo auxiliante ſtuduit de corde ſuo expellere; & revera fratres, quod in felici viro præſtat invidia, quem in ſecretis conſcientiæ quibusdam ungulis livor ipſe diſcerpit, & alienam felicitatem tormentum ipſius facit?* Idem quoque S. Doctor alibi invidum navi comparat in alto mari per tempeſtatum procellas hinc inde exagitatæ: *Invidus vir*, inquit, *ſimilis eſt navi, quæ jactatur fluctibus maris, in perturbatione eſt ſemper, ut lupus rapax inſanit inaniter, in miſeria detinetur, & tabeſcens ad nihilum redigitur, ſemper furore plenus.* S. Bernardus inquit, *juſtum eſt ut invidus torqueatur, qui non quærit niſi malum, & malum judicat, & ſuſpicatur, ubi malum non eſt.*

D. Chryſ. h. in Pſ. 50. Invidia fratrum Davidis, ipſoſmet excruciavit.

S. Aug. ſer. 83. de temp.

Sicuti & fratres invidos Joſephi.

S. Aug. to. 4. de ſalut. docum. c. 22.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Sæpe Deus eorum, qui aliorum invidia exagitantur, felicitates adauget, ut tanto magis invidum torqueat & caſtiget.

THEMA.

Videbis æmulum tuum in templo in univerſis proſperis Iſraël. 1. Reg. 2. v. 32.

1. Divina juſtitia Heli caſtigare volens, ob nimiam erga ſacrilegos aliisque gravibus transgreſſionibus obnoxios filios indulgentiam, pœnam ei qua puniendus erat prædixit dicens: *Videbis æmulum tuum in templo in univerſis proſperis Iſraël*, quaſi dicere voluiſſet, hæc eſt juſtiſſimi furoris divini indoles quod majori felicitate cumulet æmulos, ut tanto magis augeatur acerbum invidi ſupplicium. Abulenſis hunc textum exponens, ita ſcribit: *Æmulus dicitur eſſe invidus, ab æmulando, id eſt invidendo. Erat autem pœna magna Heli, & poſteritati ſuæ, quod prius habuiſſent ipſi ſummum ſacerdotium, & deinde viderent* tran-

Deus majori felicitate cumulat æmulos ut magis excruciet invidum.

Abul. Q. 30. in c. 2. lib. 1. Reg.

tranſlatum ad alios. Tanto autem magis pœna illorum augebatur, quanto amplius æmulorum creſcebat proſperitas, ut bene advertit Cajetanus, inquiens:

Cajet. ib.

Prædicitur tempus opulenti habitaculi in domo Dei tempore Salomonis, videndum ab ipſo Heli in filiis ſuis, non ad lætitiam, ſed ad anguſtiam. Sequentia autem verba in univerſis proſperis Iſrael, Abulenſis ita exponit, quod videlicet per illa prædictum fuerit incrementum in dignitate & divitiis quas Sadoch æmulus ejus habiturus erat: *Habebit omnia proſpera Iſraël, ſcilicet maximos honores, & maximos reditus in toto populo.*

Patet in Joſeph, per invidiam fratrum, ad regnum elevato.
Gen. 37.
Origen. ib.

2. Divinæ juſtitiæ ſeveritas, deteſtabilem fratrum Joſephi, ipſum pro viliſſimo pretio vendentium, exceſſum caſtigare volens, nullam aliam illis pœnam impoſuit, præterquam Joſephi ad regnum ſublimationem & exaltationem, ut ſcilicet viderent impletum eſſe ſomnium, quod unicum fuerat livoris ipſorum motivum; *Solet* enim *Deus invidos torquere*, inquit Oleaſter, *augendo bona iis quibus invident, non ſat fuit eo Joſeph ampliori dilectione facere dignum, ſed oſtendit fratribus fore eum eis præponendum in regno:* Divina enim & infallibilis cœli providentia iiſdem mediis, quibus ipſi uti ſtatuerunt, ad evanidanda Joſephi ſomnia, ipſa ad eum exaltandum, & ad ſomnia Joſephi, ad majorem ipſorum rabiem & tormentum adimplenda uſa fuit. Enimvero poſtquam in Ægypti carcere conſtricti hærebant, malæ conſcientiæ quidem confeſſi ſunt cruciatum, qui eos tot annis interius torſerat, unde dicebant: *Merito hæc patimur quia peccavimus in fratrem noſtrum;* ultra hanc tamen pœnam, aliam experti ſunt longe intenſiorem, illam videlicet quam livor iis accerſebat; nam *gravis hæc afflictio eſt* (inquit D. Chryſoſt. de eodem Joſepho loquens) *& quando animam inviſerit, non prius eam relinquit, donec in extremam abſurditatem, eam inducat, & lædens animam, à qua nata eſt, omnino aliter eum, cui invidet, afficit, quam vult, nempe clariorem, nobiliorem, illuſtriorem reddit, unde iterum alia plaga gravior invido naſcitur.* Idem S. Doct. ſuper Pſ. 50. ſcribens, invidiæ effectos his inſinuat verbis: *Eum, qui invidet, conficit; eum autem, cui invidetur, illuſtriorem reddit. Quod etiam in Joſeph & fratribus ejus uſu venit, nam qui invidia in eum affecti fuerunt, è libertate in ſervitutem redigebantur; is autem, cui illi inviderant, rex extitit.* Alibi quoque idipſum confirmat, ad hoc ſe reflectens, quod, qui invidet bonum alterius non minuat, ſed potius Deus illud nonnunquam ad majorem invidi pœnam adauget.

Gen. 42. 21
D. Chryſ. h. 61. in Gen.
Idem in Pſ. 50.

D. Chryſ. to. 6. eclog. de invid.
Invidia Cain profuit Abeli.

Ait enim: *Quid Abeli nocuit Cain? nonne illum quidem citius ad regnum invitus tranſmiſit, ſeipſum vero innumeris malis confodit? Quid Jacobo damni attulit Eſau? nonne ille quidem dives erat, atque innumerabilibus perfruebatur bonis, hic vero paterna etiam domo ejiciebatur? Fratres Joſephi quod gravius malum ipſi intulerunt? maxime cum ad ſanguinem uſque pervenerint? Nonne illi quidem famem paſſi ſunt, & extrema pericula adierunt, hic vero rex univerſæ terræ Ægypti factus eſt? Quando enim magis invides, tanto majora bona ei, cui invides, procuras.* Præterea invidia, qua Satan S. Jobo infeſtus erat, immortales ei præparavit gloriæ coronas. *Hoc enim omnis invidus alienis virtutibus præſtat, quod B. Jobo Satan præſtitit*, inquit S. Iſidorus, *nam dum æmulatur proſperitatibus, commovit adverſa, ſed dum credidit, eum diabolus poſſe proſterni, unde ejus aucta ſunt merita, atque inde claruerunt probabiliora potentiæ documenta.* Porro Deus ad augendam Satanæ pœnam, Jobum in totius conſpectu conſiſtorii cœleſtis, ad ſtellas uſque laudibus evexit: *Factum eſt autem*, inquit ſacer textus, *cum quadam die veniſſent filii Dei & ſtarent coram Domino; veniſſet quoque Satan inter eos, & ſtaret in conſpectu ejus, ut diceret Dominus ad Satan... numquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex & rectus, & timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam?* nam ut S. Proſper ait: *Tantos invidus habet pœna juſta tortores, quantos invidioſus habuerit laudatores, ſiquidem invidioſum facit excellentia meriti, invidum pœna peccati.*

Et Job. invidia Satanæ.
S. Iſid. lib. 3. ſenten. c. 25.
Job. 1. 1.
S. Proſp. l. 3 de vita contempl. c. 5.

Per invidiam Eſau Jacob locupletatus fuit.

3. Eſau Jacob fratri ſuo invidebat, eo quod ipſum à matre tenerius diligi videret, paternamque benedictionem præoccupando ei eripuiſſet, ac proinde dum fratrem ad mortem uſque perſequeretur, hic ad fugam capiendam, inque Meſopotamiam ad Laban peregrinandum coactus fuit; Deus autem ad invidum hunc fratrem acerbius torquendum, Jacobum ingenti bonorum cumulo, aliiſque proſperitatibus adauxit, adeo ut laudabiliter gloriatus fuerit, dicens: *In baculo meo tranſivi Jordanem iſtum, & nunc cum duabus turmis regredior.* Circa quem textum Petrus Bleſenſis ita ſcribit: *Jacob qui in baculo ſuo Jordanem tranſierat, non rediiſſet cum duabus turmis: niſi eum invidia Eſau agitaſſet.* Ita & in Ægypto populus Hebræus ſervituti ſubjacebat, deſudans pro Rege, plurimumque ei afferens bonum, & nihilominus hic livore in eos exarſit. *Filii Iſraël creverunt & quaſi germinantes multiplicati ſunt ac roborati nimis.* Quem profecto populum pacificum cernere impotens Pharao talem legitur feciſſe reſolutionem: *Ecce populus filiorum Iſraël multus & fortior nobis eſt, venite ſapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur.* Sed quem rei hujus exitum fuiſſe putatis? providentia divina multis Ægyptum ferit flagellis, ipſumque hunc invidum Regem, ſpectante toto Iſraële, ſemper miraculoſe per omnipotentiam Divinam defenſo atque protecto, internecioni dedit; hinc ſcriptura ait: *Mortua ſunt omnia animantia Ægyptiorum, de animalibus vero filiorum Iſrael nihil omnino periit & miſit Pharao ad videndum, nec erat quidquam mortuum de his, quæ poſſidebat Iſrael, ingravatumque eſt cor Pharaonis;* videns namque his, quos ipſe oderat, majores ſemper impertiri cœlitus proſperitates, in furorem convertebatur: Nec immerito, quia ut Oleaſt. ponderat, *vult Dominus impios cognoſcere bona piorum, ut inde magis invidia torqueantur & contabeſcant, & ut dupliciter gaudeant pii, ſemel de beneficiis collatis, & iterum de admiratione & invidia impiorum; Aggravavit ſe cor Pharaonis: non ſolum malis fiunt impii deteriores, ſed bonis piorum quibus invident.*

Gen. 32. 10
Petr. Bleſ. epiſt. 80.
Et filii Iſrael per invidiam Pharaonis in Ægypto multiplicari.
Exod. 1. 7.
Exod. 9. 7.
Oleaſt. ib.

4. Heli Dominus ſeveriſſime punire decreverat, ſed cui eum tandem putatis ſubjeciſſe ſupplicio? ecce vobis ipſiſſima minatoria Domini verba: *Verumtamen non auferam virum penitus ex te ab altari meo, ſed ut deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua.* Cauſa itaque quare Deus ab altari ſuo poſteros Heli removere nolebat, in majorem ejusdem cedebat pœnam; dicente ſcriptura: *Ut deficiant oculi tui &c.* In bibliis Sixtinis legitur, *ut deficiant oculi ejus, & defluat anima ejus;* Biblia Regia & Complutenſia legunt: *Faciam deficere oculos ejus, & defluere animam ipſius;* quibus verbis Deus indicare vult pœnoſum poſteris Heli futurum eſſe tormentum, ſi nimirum æmulos ſuos exaltatos, locupletatos, & in honore poſitos coram facie ſua videbunt; invido enim proprium eſt, non tam affligi propter ſuas miſerias; quam propter alienam felicitatem. Porro verbis illis: *Ego indurabo cor Pharaonis*, à ſacris Interpretibus variæ adhibentur expoſitiones; ex quo enim Deus corda peccatorum tam ſolicite ad compunctionem invitat, cur nunc ſe cor Regis illius induraturum eſſe ipſemet decla-

1. Reg. 2. v. 33.
Maximum ſupplicium Heli fuit videre æmulum ſuum in omni proſperitate.

Cor Pharaonis induratum fuit ex ejus invidia.

declarat? ſuperius diximus, ſi meminiſtis, Regem hunc invidiæ livore extimulatum fuiſſe adverſus Hebræos; quo ſuppoſito ſequitur, quod Deo ſervis ſuis benefaciente illoſque in bonis ſpiritualibus & temporalibus locupletante, non culpa Dei, ſed malignitate invidiæ, quæ tanto magis creſcit & angetur, quanto majori proximus proſperitate gaudet, livor & invidia invidorum obduretur; dum peſſimo oculo ſuo proſperitatem alienam aſpiciunt. *Nec enim aliter juxta Pſalmiſtam*, inquit Rupert. Abbas, alludens ad verba Pſ. 104. *convertit cor eorum ut odirent populum ejus) niſi dum benedicit & multiplicat populum ſuum; cor eorum invidens profecit, imo converſum eſt in aſperum odium. Eſt autem invidia vel odii proprium, ut quanto eis, quibus invidetur, majora conferuntur beneficia, tanto magis ipſa invidia vel odium confirmetur, ſiquidem quo amplius exſplendeſcit cui invidetur, tanto magis indureſcit, atque uritur invidus.* D. Chryſoſt. rationem aſſignat, cur Deus ad invidum magis caſtigandum, æmulorum ejus adaugeat proſperitatem; dicit enim: *Quanto magis invides, tanto majora bona ei, cui invides, procuras: Deus enim eſt, qui omnia inſpicit, at ſi injuria videat affici eum, qui injuriam nulli infert, magis extollit clariumque reddit, atque hunc in modum te caſtigat.*

Rup. Abb. l. 1. in Ex. c. 21.

D. Chryſ. ho. 6. de invid.

5. S. Bonavent. ingenioſam quamdam habet ponderationem, quæ etiam, ut paulo infra dicemus à S. Antonio de Padua adducitur: *Magnam*, inquit, *injuriam faceret Dominus invido, ſi eum poneret in Paradiſo, moreretur enim præ dolore, ubi videret alios gaudere.* Porro certum eſt nonnullos ex ſpiritibus rebellibus à Deo in aera collocatos eſſe, ibique manere, hoc enim verba illa Apoſtoli inſinuant: *Contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* At vero, inquies, quid pœnæ in ſe habet, in aere demorari illos, qui inexpiabilia & atrociſſima tormenta merentur? advertendum igitur ſpiritus illos relegatos eſſe in talem locum, ubi in medio inter Eccleſiam triumphantem paradiſi, & militantem quæ in terris eſt, poſiti degunt, ubi proinde ſurſum aſpicientes gloriam coangelorum ſuorum, quos in cœlis reliquerunt, & animarum beatarum ex horum corporum luto egreſſarum ad occupandum ſedes à quibus ipſi infeliciter prolapſi fuerunt; deorſum vero reſpicientes, quotidie vident aſcendentes ex nobis mortalibus ad gloriam, intenſiſſimam, experiuntur pœnam propter invidiam qua bonum noſtrum æmulantur. Unde S. Bern. ait: *Diabolus in pœnam ſuam locum in aere medium inter cœlum & terram ſortitus eſt, ut videat, & invideat, ipſaque invidia torqueatur.*

S. Bonav. in diaeta ſalut. tit. 1. c. 4.

Invidus in paradiſo poſitus moreretur ex livore, videns aliorum felicitatem.

Eph. 6. 12.

Cur aliqui dæmones relegati ſint ad medium aeris.

S. Bern. ſer. 54. in Cant.

6. Quænam obſecro eſt pœna illa ad quam fraudulentus ille ſerpens condemnatus fuit à Deo dicente: *Super pectus tuum gradieris?* in quonam hæc pœna conſiſtebat? numquid enim pectore per terram ſerpere naturalis eſt ſerpentium motus localis, ſiquidem natura illis de pedibus non proſpexit? quod ſi condemnatus fuiſſet, ut inſtar avis volaret, forſitan hanc aliquam pœnam eſſe ei videri potuiſſet, *naſcitur enim avis ad volatum*, non item ſerpens: Reſpondeo Deum punire dæmonem in ſerpente voluiſſe, utpote cujus induerat ſimilitudinem; ac proinde dicit ei *ſuper pectus tuum gradieris*, quod idem eſt ac ſi diceret, continuo in te experieris inexorabilem quemdam vermem, id eſt invidiam, quæ viſcera tibi corrodet & commordebit; ſicut enim is qui cogeretur ad ſerpendum corpore ſuper terram, is utique carnes ſuas per obvia ſaxa laceraturus eſſet, eodem modo Deus Dæmoni comminatur, quod acerbe cruciandus ſit, videndo felicitatem, beatitudinem, & inexhauſtos donorum & gratiarum cœleſtium theſauros, quos Deus homini æmulo ejus larga manu contulit. Diogenes quondam interrogatus quonam modo quis ſe inimico ſuo vindicare poſſet, reſpondit *veritate & argutia*, id eſt, bene & virtuoſe ſe habendo in cunctis operibus ſuis, hoc enim modo efficiet ut cor & viſcera adverſarii ſui per invidiam dirumpantur. Ideo quoque S. Auguſt. ait: *Numquid melius invidos torquere poteritis, quam virtutibus, & gloriæ ſerviendo?* S. Anton. de Padua rationem reddit cur invidus in Paradiſo ſupra modum affligendus foret; dicit enim: *Magnam pœnam faceret Deus invido, ſi ipſum poneret in gloria paradiſi, quia ibi totaliter excæcaretur a gloria proximorum & à luce beatitudinis ipſorum*; experiretur enim in paradiſo quemdam perpetuarum ærumnarum infernum, quia totidem habiturus eſſet carnifices, quot ſunt innumerabiles Angeli, & animæ beatæ quæ viſione beatifica fruuntur.

Gen. 3. 14.

Cur Deus pœnam ſerpenti impoſuerit ut graderetur ſuper pectus ſuum.

Job. 3. v. 7.

Quomodo ſe quis de inimico ſuo melius vindicare poſſit.

S. Aug. ſer. 18. ad fratr.

S. Ant. de Padua ſer. in fer. 4. paſſ.

7. Videri non nemini poſſet Salvatorem noſtrum poſt inſtitutum & conſummatum particulare animarum judicium (in quo unaquæque ſuam accepit vel abſolutionis vel condemnationis ſententiam) nequaquam aliud quoddam tribunal in judicio extremo de novo erigere debere, in quo repetita vice ſententientur; verumtamen quia certum & infallibile eſt axioma illud Davidicum: *Omnia in ſapientia feciſti*; hinc reſpondeo, & quidem, ut videtur, appoſite ad præſens intentum, videlicet, quod Deus per hoc intendat augere tormenta reprobis, ut videntes prius electos invitari ad dextram, & benedictionibus cœleſtibus cumulatos, tanta cum gloria tranſportari in paradiſum remanente in ipſis æternaliter impreſſa felicitatis & deliciarum æternalium memoria tanto magis ipſi præ livore & invidia contabeſcant: *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, dicentes intra ſe, & præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperii; nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, ... ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt.* Unde D. Chryſ. in quodam ſerm. ait: *Regnum cœlorum eſt præmium juſtorum, impiis pœna.* Et S. Bernardus ad idipſum alludens inquit de reprobis: *Ut acrius doleant videntes.*

Matth. 25 v. 34.

Cur præter particulare judicium animæ Deus in fine inſtituere velit aliud generale.

Pſ. 103. v. 24.

Sap. 5. v. 3.

D. Chryſoſt. ſer. 167.

S. Bern. ſer. 80. in Pſ. 90.

8. Apud S. Matth. de quibuſdam ſpiritibus malignis è corporibus obſeſſorum ejectis legitur, quod appropinquante ad obſeſſos Chriſto clamaverint dicentes: *Veniſti huc ante tempus torquere nos?* quod equidem non ſatis facile intelligitur, numquid enim dæmones etiam ante Salvatoris in hunc mundum adventum torquebantur? Cur igitur dicunt ipſum ad eos torquendos adveniſſe? reſpondet dæmonibus viſum fuiſſe, quod ſuam contra filium Dei conceptam iram, invidiam & furorem quadantenus ſatiare poſſent, quando ſe in falſis numinibus à genere humano adorari faciebant, idemque velut mancipium in ſervitute & tyrannide ſua tenebant conſtrictum; at vero poſt verbi incarnationem, quando homo tot à Deo beneficiis fuit auctus, ejuſque natura verbo hypoſtatice fuit unita, quando ignorantiæ & cæcitatis humanæ tenebras diſſipavit (*illuminavit omnem hominem*) quando illum in filium ſuum adoptavit (*dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*) quando cœleſtibus hominem theſauris locupletavit (*de plenitudine ejus omnes accepimus*) quando denique dæmon vidit hominem redimi, ipſo in ſempiterna damnatione relicto (*proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*) Quid mirum ſi dæmon lamen-

Matth. 8. v. 29.

Quomodo intelligendum ſit illud dæmonum: Veniſti ante tempus torquere nos.

Jo. 1. v. 8.

Rom. 8. 32.

mentetur dicens: *Veniſti torquere nos?* quia invido major pœna atrociusque tormentum infligi nequit, quam ſi videat æmulum ſuum in felicitate poſitum; plus torquebat ſerpentem, quod videret hominem beneficiis auctum, quam quod ſemetipſum videat à ſempiterna inferni pœna irremediabiliter cruciatum.

Luc. 16. 24.

Dives epulo ex mera invidia petiit Lazarum mitti ad ſe, & ad fratres ſuos.

9. Reflexiſtisne vos aliquando ad illam ab epulone Abrahæ ex inferno propoſitam petitionem quando *elevans oculos ... vidit in ſinu Abrahæ Lazarum* æternæ felicitatis primitiis perfruentem? *Pater Abraham*, inquit, *miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam.* Ubi quærendum venit, quidnam infelix hic epulo ſublevaminis ex unica aquæ ſtilla linguæ ejus immiſſa ſperare potuerat, ſiquidem per experientiam videmus, quod ſtillæ aquæ in ignem ardentem conjici ſoleant, ad augendum potius quam ad diminuendum flammæ ardorem? Dubium hoc ſolvit D. Chryſologus inquiens: *Ut video, quod agit dives, non eſt novelli doloris, ſed livoris antiqui, & zelo magis incenditur quam gehenna. Eſt grave illic malum, eſt illis incendium non ferendum, quos aliquando habuere contemptui, videre fœlices.* Ubi ſpeciali conſideratione digna ſunt verba illa: *Zelo magis incenditur quam gehenna.* Mittatur ex una parte bilancis pœnarum infernalium atrocitas & æternitas, & ex altera parte livor & pœna, quam annexam habet invidia, hoc enim facto inquit D. Chryſologus, hanc in reprobo præponderare videbis. Dic ſodes cur non petiit, ut ſibi liceat adire Lazarum, eique ſuam neceſſitatem præponere, ſed potius petiit ut Lazarus mitteretur ad ipſum? *Lazarum mitte, quo? ad infernum de gremio, de ſolio ſublimi ad profundiſſimum chaos, ad tormentorum ſtridorem.* Notandum quoque eſt quod ſacer textus dicat: *Videns Lazarum in ſinu ejus.* Ubi D. Chryſoſt. ait: *Diviti mortuo augebat exitium accubitus in gehenna, & proſpectus delectationis Lazari, ne ſolum tormentorum natura, ſed & collatione honoris illius intolerabilius ſentiret ſupplicium.* Deus igitur ex induſtria ita diſpoſuit, ut dives epulo ex inferno videret felicitates & gaudia Lazari, ut illis invidens, plus ab illis, quam à flammis cruciaretur; *Zelo magis incenditur quam gehenna.* Unde D. Chryſoſt. ad eum modum, quo ignis inferni eſt inextinguibilis invidiam quoque inextinguibilem eſſe dicit: *Invidia ignis inextinguibilis.* D. Chryſologus conſiderat divitem hunc ſub prætextu compaſſionis, qua erga ſuos inclinabatur, conatum fuiſſe, ut Lazarum è ſinu Abrahæ removeret, ex cujus felicitatis aſpectu ipſe tantopere torquebatur: *Sub ſpecie pietatis ad priſtina vulnera, ad præteritos gemitus Lazarum vult redire, quem prima petitione ad ſuos devocare non potuit cruciatus. Ante dixit mitte ad me: modo dicit mitte ad fratres meos: dolet, agit infelix, ne videat felicem, quem aliquando putaverat infelicem.*

D. Chryſol. ſer. 122.

D. Chryſ. con. 2. de Lazar.

D. Chryſ. in Pſ. 1.

D. Chryſol. ſer. 123.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Invidiam etiam viros ſpirituales ſæpe infeſtare, ac proinde magna cum circumſpectione fugiendam eſſe oſtenditur.

THEMA.

Ad invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat in vobis?
Jacob. 4. v. 5.

Invidia etiam viros ſpirituales infeſtat.

1. CAſſianus magnus ille ſpiritualis vitæ præceptor, inter alias inſtitutiones, quas viam rectam virtutis ingredi deſiderantibus poſt ſe ſcriptas reliquit, una hæc fuit, ut ſcilicet efficaciter divinum implorarent auxilium, ne à maligno invidiæ & livoris ſerpente morderentur, quaſi per hoc inſinuare volens, difficile eſſe declinare hoc vitium, etiam viris perfectis. *Quapropter ne totum quidquid in nobis vividum eſt, & quaſi vitali vegetatione S. Spiritus animatur, uno tantum hujus mali morſu baſiliſcus interimat, divinum (cui nihil impoſſibile eſt) jugiter imploremus auxilium.* Et quidem, ſi D. Chryſoſtomo fidem habere volumus, invidia talis eſt peſtis, quæ per fugam quidem evitari, non vero per certamen vinci poteſt: *Invidia*, inquit, *fuga vitari poteſt non poteſt ſuperari conflictu.* Filii prodigi frater natu major, ut ex contextu Evangelico apparet, vitæ honeſtæ deditus erat, etenim agris colendis intendebat, erga patrem ſuum obediens & venerabundus erat: *Ecce tot annis ſervio tibi*, inquit, *numquam mandatum tuum præterivi*, à conviviis & amicorum converſationibus alienus erat unde ait: *Numquam dediſti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer*, & tamen à livore invidiæ nequaquam reperitur immunis. Unde D. Chryſologus ſuper illa verba: *Erat filius ejus ſenior in agro* inquit: *Erat in agro terram percolens, ſe deſertans, duritiam ſolvit ceſpitis, perduras affectum, ſentes eradicas, & gramina, ſtimulos invidiæ non evellis.*

Caſſian. coll. 18. c. 17.

D. Chryſ. ſer. 48.

Filius prodigi frater natu major, alias bonus invidia torquebatur. *Luc. 15. 29.*

D. Chryſol. ſer. 4.

2. Beatus Laurentius Juſtinianus invidiam quoque in clauſtris, inter illos qui diſciplinam & perfectionem monaſticam profitentur, obſervat, dum ait: *Eſt & alia tentatio cæteris periculoſior, quam in cordibus ſervorum Chriſti in congregatione viventium, & minus caute converſantium humani generis adverſarius ad exterminandam charitatem, concordiam, & mentis tranquillitatem diſſeminare non deſinit.* Sanctus Jacobus Apoſtolus proinde primis fidelibus, magnis paſſibus ad perfectionem Evangelicam contendentibus, quaſi admirans ſcribit: *Ad invidiam concupiſcit ſpiritus qui habitat in vobis?* unde neceſſum eſt, ut viri quoque ſpirituales magna cum circumſpectione ab hoc ſibi contagio caveant, monente Sancto Cypriano qui ait: *Contra tantam mali perniciem vigilanter fortiter dicata & Deo pectora muniamus.* Quis enim ab hoc veneno in terris ſecu-

Beat. Lau. Juſt. de diſcip. & perf. mon. conver. c. 13.

Invidia etiam clauſtrales infeſtat.

S. Cyprian. de livore.

rus

S. Cypr. ib. Angelus malus, & primi parentes ceciderunt ex invidia.

rus eſſe poterit, quando etiam in cœlo in conſpectu Dei creatoris pulcherrimum Angelum cum ſequacibus ſuis infecit? *Quale malum eſt quo Angelus cecidit*, inquit S. Cyprianus, *quo circumveniri, & ſubverti alta illa & præclara ſublimitas potuit, quo deceptus eſt ipſe, qui decepit?* Primi parentes noſtri in ſtatu innocentiæ & juſtitiæ originalis, Deo ſcientiam & divinitatem ſuam inviderunt, & hæc æmulatio ſcopus fuit, ad quem allidentes lapſi fuerunt. Ipſi quoque ſcholæ Chriſti diſcipuli, ab hujus vitii tyrannide, ſe ſubjugari permiſerunt, qoia quando duorum ambitioſorum fratrum petitionem audiverunt, qua primas in regno Chriſti ſedes præoccupare nitebantur, ad iram & invidiam irritati fuerunt:

Matt. 20. v. 24. Janſen. concord. c. 104. Invidia nidum ſuum habet in aulis.

Et audientes decem indignati ſunt de duobus fratribus. Ubi Janſenius ita ſcribit: *Hi utrumrum ſunt affectus eorum, qui vivunt in aulis Principum.* De his enim, qui in aulis obſequuntur, Poëta ille cecinit: *Exeat aula, qui vult eſſe pius.* Livor autem & æmulatio, tamquam quintum elementum ſuum in aulis centrum habet: *Sibi quiſque placet, ſibi quiſque pollicetur primos honores, & aliis Prælatis invidet.* Ex quo vero livor ſuum in aulis nidum habet, qua fronte in illam præſumpſit ingredi ſcholam, in qua incarnata ſapientia nullam virtutem ſolicite magis docebat, quam humilitatem & charitatis dilectionem?

Matt. 11. v. 29. Jo. 13. 35.

Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

Diſcipuli Baptiſtæ invidi fuerunt ad Chriſtum.

3. Quis unquam inter homines eminentiorem docuit perfectionem & virtutem, quàm Baptiſta Joannes in Iſraël? & tamen ejus diſcipuli invidia erga Chriſtum fortiter ſtimulati fuerunt, eò quòd per miracula quotidie magis magiſque inclareſceret. S. Lucas poſtquam adoleſcentis Naimitici recenſuiſſet reſuſcitationem, ob quam totus populus in laudem Chriſti prorupit, dicens:

Luc. 7. 16.

Propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitavit plebem ſuam, mox quoque livorem ſubjunxit, quem ſequaces Baptiſtæ diſcipuli in corde ſuo conceperant:

Ibid. v. 18.

Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de omnibus his. At vero quoniam S. Joannes ad hunc morbum in diſcipulis ſanandum conſilio uſus fuit?

Ibid. v. 19.

Et convocavit duos de diſcipulis ſuis & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Ubi Alb. Magn. finem egregie explicat, quem diſcipuli ſibi in relatione S. Joanni facta, præfixum habuerant; dicit enim:

Alb. Magn. ib.

Cauſa autem eſt, quia diſcipuli hoc ex livore, quem habebant ad Chriſtum, ſibi nunciaverunt, tamquam Joannem pro ſe habere deberent, quia Chriſtus non remitteret ad Joannem, ſicut Joannes miſerat ad Chriſtum; unde ſimili livore dicunt, Joan. 3. Rabbi, qui erat tecum trans flumen, cui tu teſtimonium perhibuiſti; ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum, quaſi dicant: Inconveniens eſt, quod te ſic minorato, ille creſcit, & ad te non remittit multitudinem turbarum. Enimvero tametſi diſcipuli illi præcurſorem adeo ab honore & dignitatibus humanis alienum eſſe ſciverint, ut etiam altiſſimam Meſſiatus dignitatem repudiarit, attamen impulſum ſequentes naturalem, ſibique invidiam prædominari ſinentes Chriſtum majorem honorem accipere, quam Joannem, tolerare non poterant. Unde S. Antoninus ait:

S. Anton. 2. p. tit. 8. c. 1. §. 2.

Diſcipuli Joannis Baptiſtæ invidebant aliquantulum Chriſto, eo quod haberet majorem concurſum & famam, quam magiſter eorum, unde zelantes pro ipſo dixerunt ei, is cui teſtimonium perhibuiſti, plures diſcipulos facit.

Apoſtoli etiam ſtimulati fuerunt invidia.

4. Idem S. Archipræſul eodem in loco ponderare pergit invidiam, qua Apoſtoli in prædicta duorum fratrum prætenſione provocati fuerunt, dicit enim: *Similiter audientes decem de duobus fratribus, indignati ſunt. Amatores honoris & dignitatis ſunt invidi, ſcilicet ad eos, quibus poſſunt in honore & dignitate æquari, vel præferri.* Porro facile eſt, ut in perſonis devotioni & ſpirituali vitæ deditis, quæ ſimul cum aliis in congregatione religioſe conviviunt, invidia locum accipiat, niſi magna cautela ad ſerpentis aſtuti inſidias invigilent, quia ſæpe oculo livido aliorum aſpiciunt in ſpiritu fælices progreſſus & profectus, id quod graviſſimum eſt peccatum, ut Doctor Angelicus his verbis oſtendit:

Quæ etiam in congregatione religioſa invenit locum.

S. Thom. 2. 2. q. 36 art. 4.

Eſt quædam invidia, inquit, *quæ inter graviſſima peccata computatur, ſcilicet invidentia fraternæ gratiæ, ſecundum quod aliquis dolet de ipſo augmento gratiæ Dei, non ſolum de bono proximi; unde ponitur peccatum in Spiritum S. quia per hanc invidentiam homo quodammodo invidet Spiritui S. qui in ſuis operibus glorificatur.* S. Hieronymus quamdam tradit doctrinam, ex qua facile deducitur, quam ſit difficile evitare, ne quis aliorum patiatur invidiam, quando in vita ſpirituali ardentiorem ſectatur fervorem; ita enim ſcribit:

S. Hier. tom 9 ep. 4 ad Marcellam.

Sed dicet aliquis, quiſquis vitare invidiam cupit, timeat pluribus innoteſcere, vel placare. Ecce juſtus Abel nullos habuit quibus innoteſceret, vel placeret, & tamen invidia odium vitare non potuit. Errat enim, quicumque abſque hominum amicitiis contrahi non poſſe opinatur invidiam, cum illa non tam humanas amicitias; quam ſolam Dei amicitiam proſequatur. Unde nec ille quidem abſque invidiæ infeſtatione eſſe potuit, qui vel ſoli Deo placere geſtierit, ſufficit enim ad invidiæ ſtimulos incitandos, ſi ſe illi placere cognoverit, ultra quem alius eſſe non poteſt.

Cain ex odio & livore occidit fratrem ſuum.

5. Nuſquam ex S. Scriptura conſtat, quod Cain uſque ad illud tempus, in quo ab invidia ſtimulatus in reprobum ſenſum cecidit, in ulla alia re Deo rebellis extiterit; imo ex teſtimonio Spiritus S novimus quod mater ejus illo per partum enixo, proteſtata fuerit, dicens:

Gen. 4. v. 1.

Poſſedi hominem per Deum. Prima quoque actio, quam Scriptura de illo refert, in ſemetipſa meritoria fuit, quia proteſtativa divini cultus, religionis & reverentiæ erga Deum:

Ibid. v. 3.

Factum eſt, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino, & tamen quia ſacrificium fratris ſui benigniori oculo à Deo ſuſceptum fuiſſe deprehendit, ira percitus, in tam profundum & tenebroſum barathrum præcipitem ſe egit, livoris ſcilicet & fratricidii.

Differentia inter Zelum bonum & malum.

S. Bened. reg. cap. ult.

6. In nonnullis S. Scripturæ locis invidia ſub titulo zeli cognominatur, cum tamen zelum virtutem eſſe conſtet. At vero ut S. Benedictus in cap. ult. regulæ ſuæ, ſuis ſcriptum reliquit: *Sicut eſt zelus amaritudinis malus, qui ſeparat à Deo, & ducit ad infernum, ita eſt zelus bonus, qui ſeparat à vitiis, & ducit ad Deum & ad vitam æternam.* Porro ſæpe contingit, quod ſecundum exteriorem apparentiam zelus æſtimetur id, quod ab invidia procedit, idque ſpecialiter locum habet in viris ſpiritualibus; unde idem Benedictus ait: *Paſſione movemur, & zelum putamus.* Dum quidam Baptiſtæ diſcipuli in alia quadam occaſione illis quos Chriſtus in ſuam ſequelam adſciverat, inviderent, eouſque progreſſi ſunt iniquitatis, ut ad reprehendendum eumdem cœleſtem magiſtrum cum Phariſæis ſe conjungere non erubuerint, dicentes:

Matth. 9. v. 14.

Quare nos, & Phariſæi jejunamus frequenter, diſcipuli autem tui non jejunant? ubi D. Chryſologus inquit:

D. Chryſ. ſer. 3.

Diſcipuli Joannis, invidia contra Chriſtum, ſe junxerunt

Et cum diſcipulis Joannis quæ ſocietas Phariſæis? Et quidem exiſtimatiſne illos recto fine motos fuiſſe, videlicet, ut per abſtinentiam & macerationem corporalem, Deus quoque ab Apoſtolis glorificaretur? Audite quid idem Sanctus hac de re dicat: *Junxerat invidia, quos disjunxerat diſciplina. Hic jam ſua perdit jura zelus; junxit*

xit

runt Phariſæis.

xit disjungere conſuetus. Judæi poſtponi Moyſen Domino non ferebant, diſcipuli Joannis Chriſtum nolebant Joanni ullatenus anteferri; ſic in Chriſtum fremebant utrique livore communi. Porro Phariſæi in populo Hebræo eodem loco habebantur, quo apud nos in Eccleſia habentur religioſi reformati, majorique perfectione præelucentes, quia annunciabant legem, populum per doctrinam & exemplaritatem vitæ, in diſciplina morali, in cultu divino, & religione inſtruebant,

Cur Phariſæi ad invidiam concitati fuerint contra Chriſtum.

& tamen nullus in toto populo majori erga Salvatorem livore accenſus fuit, quam Phariſæi? cum tamen non ei inviderent ideo, quia ſcilicet habuerit authoritatem & dominium quoddam in populo; ſiquidem *opprobrium hominum erat & abjectio plebis*; nec quia dives erat, quia ut ipſemet ait: *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*; neque ei invidebant ob natalium ſuorum ſplendorem, utpote qui matris conditionem accurate noverant, ideoque dicebant:

Pſ. 21. v. 7. Matth. 8. v. 20.

Matt. 13. v. 55. Jo. 7. v. 48.

Nonne hic eſt fabri Filius? Nonne mater ejus dicitur Maria? Numquid ex principibus aliquis credidit in eum? quaſi dicerent, non, ſed turbæ & plebæi, homines ipſum ſequuntur. Cur igitur ex æmulatione contra ipſum fuere concitati? nimirum propter ſanctitatem vitæ, quæ irreprehenſibilis erat, propter donum prophetiæ miraculorum, arcanorum cordis revelationem, nec non ob doctrinam cœleſtem quam annunciabat, hæc enim communiter ſcopulus eſſe ſolet, ad quem multæ animæ naufragantur, quæ alias expanſis velis verſus paradiſi littora navigant. S. Paulus catenis & vinculis in carcere conſtrictus hærebat & tamen ita ſcribit: *Quidam quidem & propter invidiam, & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant, . . . quidam autem ex contentione Chriſtum annunciant, non ſincere, exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis.*

Phil. 1. 15. S. Paulus, etiam Vinculis conſtrictus, fuit ſcopus invidiæ.

Multi enim ſanctitati S. Pauli propter æmulationem inſidiantes, ejus deſiderabant mortem, ut ipſi tanto facilius exaltari poſſent, nec Evangelium ſincere prædicabant, ſed ad irritandum Neronem, ut illum tamquam errorum & doctrinæ falſæ ſeminatorem, interficeret. *O crudelitatem!* inquit D. Chryſoſt. *O diabolicam energiam! vinctum videbant, & tamen adhuc invidebant, acceptas nolebant ejus calamitates, majorique regis iræ obnoxium facere.*

D. Chryſ. ibid.

Principes Sacerdotum ex invidia uſurpant S. Joanni dignitatem Meſſiæ.

Si quis noſtrum illos ſacerdotum principes intuitus fuiſſet, à Concilio Synedrii ad S. Joannem Baptiſtam ablegatos, qui interrogarent, an ipſe Meſſias eſſet, ex bono religionis zelo id eos feciſſe ſibi perſuaſiſſent; præſertim quia ut Toletus advertit: *hi erant primi Judæorum, & quibus hoc negotium maxime incumbebat.* Flos erant ſacerdotum, Phariſæorum, ſcribarum, ſeniorum, aliorumque, qui reliquos bonitate & ſcientia antecellebant; deſumpti ex illo cœtu, de quo ita ſcribit Lucas Burgenſis: *Summus ſenatus, conſtans primariis viris.* Nihilominus ſi motivum quod in eo habuere, dignoſcere cupitis, Chryſoſtomum audite dicentem: *Joannem potius magiſtrum, quam Chriſtum habere maluiſſent: Mittunt autem ad eum, ut per adulationem ipſum alliciant ad confitendum ſe Chriſtum eſſe*; indigne namque ferebant, S. Joannem ſe ſubjicere Chriſto, dicente Toleto: *Inde erat, ut ægre ferrent, quod Joannes ſibi Chriſtum præponeret. Veniunt ergo, & adulatione quadam eum inducere tentant, ut ſe Chriſtum eſſe fateatur, ut hac ratione opinio Chriſti obſcuraretur.*

Joan. 1. 19. Toleo. ibid.

Luc. Burg. ibid.

D. Chryſ. h. 15. in Joan.

Toleo. ibid.

Vitium invidiæ etiam timoratiſſimos contaminavit.

7. Si alios Scripturæ textus pariter examinare voluerimus, vitio hoc etiam timoratiſſimos contaminari inveniemus. Abraham poſtquam juxta legem divinam è domo exiſſet paterna, ſecumque Loth, divinæ pariter majeſtati gratum, conduxiſſet, intimum cognatum ſuum, Deus in ejus fidelitatis præmium, hoc illi fecit promiſſum, dicens: *Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo uſque in ſempiternum.* Notat autem in præſenti acute Moyſes, quod Deus hanc illi promiſſionem facere diſtulerit, donec Loth ab eo ſeparatus eſſet: *Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam diviſus eſt ab eo Loth.* Numquid ſatius fuiſſet, ut ipſum & Loth audiſſet, hic enim tanto magis per hujuſmodi ſponſionem beneficii & liberalis remunerationis, quæ fit ſequentibus Deum, ad conſtantem Dei cultum ſervitiumque animatus fuiſſet? Unde Oleaſt. ad Dominum converſus ait: *Quid hoc eſt, Domine Deus, quod ad donandum terram Abra, expectas receſſum nepotis? Numquid, non poteras eo præſente donare? Sicut plus invidiam, aut odium nepotis timuit ipſi Abrahæ.* Quamvis enim Loth homo eſſet probatæ virtutis, vitæque innocentis, Deus tamen, qui etiam perfectiſſimorum novit periculum, eum in diſcrimen adducere noluit.

Gen. 13. 15

Ibid. v. 14.

Oleaſt. ib.

Saul, alias optimus, peſſimus factus eſt ex invidia.

Saul pariter optimus erat totius populi Iſraelitici, innocens, inſtar infantis unius anni, quando regium conſcendit thronum, ita humilis ut cum Samuel eum ex ordine divino conſecrare vellet, ipſe lateret abſconditus, & nihilominus invidia ipſum in tot iniquitatum præcipitavit abyſſum; dicente S. Antonino: *Saul peſſimus factus eſt ex invidia.* In toto mundo nullus omnino populus veri Dei lumen notitiamque habebat ſicuti Judaicus, in quo cultus Dei, veraque fides, & religio perſeveravit. Et nihilominus quis neſcit quomam depravatus, juſtiſſimæ Dei iræ evaſit ſcopus, unius vitio invidiæ? dicente D. Chryſ.: *Hæc Abrahæ progeniem, populum ſanctitatis, ad authoris ſui cædem, ad mortem ſui Salvatoris armavit.* Poſt mortem Joſue filii Iſrael ſimul convenerunt, his Deum verbis interpellantes: *Quis aſcendet ante nos contra Chananæum, & erit dux belli?* At vero numquid ipſimet immediate, & directe hanc electionem perficere poterant? cur igitur juſtum præſtolabantur? Abul. cauſam fuiſſe reſpondet *invidentiam de alterna præeminentia, nam de quacumque tribu unus ſumeretur princeps, illa tribus videbatur prælata cæteris, & ex hoc erat invidia quæ valde vitanda erat in tali actu, ubi oportebat omnes eſſe unanimes*; cum enim à Deo illuminati intelligerent, minime convenire, ut pro electione unius, omnes alii mutuam adverſus ſe invidiam provocarent, tametſi æquali reſignatione, & generoſitate præditi eſſent; hanc autem invidiam ſciebant ſe timere non poſſe, ſi Deus quoad eligendum divinam ſuam voluntatem manifeſtaret, hæc enim ad compeſcendum livorem & æmulationem, quæ etiam inter viros virtuoſos ſæpe ſe inſinuat, aptiſſima erat.

S. Antonin. p. 2. tit. 8. c. 1. §. 4.

D. Chryſoſt. ſer. 4.

Judic. 1. 1.

Abul. q. 18. in cap. 20. Judic.

8. Rabanus Maurus inquit: *Nihil magis Chriſtiano cavendum eſt, nihil cautius providendum, quam ne quis invidia & livore capiatur.* Cujus S. Ephr. hanc aſſignat rationem: Super fœlici ſucceſſu proximi non decet nos invidia tangi membra enim corporis Chriſti ſumus. B. Laur. Juſt. poſtquam demonſtraſſet reciprocam quam membra corporis humani inter ſe habent correſpondentiam & unionem, (cui S. Paulus unionem fidelium aſſimilat) ſubjungit: *In hoc etiam docemur, quod unum membrum non ſibi appropriat aliquod officium, ſed omnibus illud communicat gratis, ſic & nos, nam multi unum ſumus in Chriſto ſinguli autem alter alterius membra.* Et tamen hoc non obſtante hoc veneno etiam cor corporis myſtici, ſcilicet Eccleſiaſticos infectos eſſe, ſequentibus deplorat verbis D. Chryſoſtomus: *Quodcumque videris malum, ab invidia provenit, jam in Eccleſias irrepit, & à principio multa operata eſt mala.*

Raban. l. 3. de pec. ſatisf. c. 18.

S. Ephr. doct. var. c. 41.

B. Laur. Juſt. de ligno vitæ c. 17.

Omnia mala in Eccleſiam irrepunt ex invidia.

D. Chryſ. h. 63. in Joan.

DIS-

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Variis ex rationibus invidiam morbum eſſe irremediabilem, oſtenditur.

THEMA.

Ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos.
Jerem. 8. v. 17.

Caſſian. coll. 18. cap. 17.
Morbus invidiæ irremediabilis eſt.

1. QUinam hi incantationem non admittentes ſint ſerpentes, Caſſianus in ſuis collationibus ſpiritualiter explanat, cum ait: *Sciendum ſanè eſt, invidiæ morbo difficilius ad medelam, quàm cætera vitia provenire; nam eum, quem ſemel veneni ſui peſte corruperit, pene dixerim carere remedio. Ipſa namque eſt lues, de qua figuraliter dicitur per Prophetam Ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos. Rectè igitur à Propheta mortiferis baſiliſci venenis morſus invidiæ comparatur, quâ primus ille venenorum omnium author, & princeps, & periit, & peremit.* S. Hieronymus de Baſiliſco tractans, eum peſtifero flatu ſuo, avibus, quæ propè ad ipſum advolant, mortem inferre teſtatur; ita quoque invidus, quantum eſt ex ſe, omnibus proximis ſuis, qui alas elevant à terra, id eſt, qui in vita in proſperitate & honore degunt, mortem conciliat.

S. Hier. in Iſai 15.

Invidi comparantur aſpidi.
Pſ. 57. 5.

2. Eidem pariter invido, aſpidis, quæ ſuas incantatione obſtruit aures, competit ſimilitudo, dicente Pſalmiſtâ. *Sicut aſpidis ſurdæ obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium.* Invidus enim nullâ æmuli ſui virtute, beneficio, aut merito vincitur, aut à ſua removetur malitia, quin potius magis exaſperatur; quemadmodum in Hebræis patet, qui Protomartyrem livore perſequebantur, licèt plurima ab illo tum corporum, tùm animarum recepiſſent beneficia (ſiquidem *faciebat prodigia & ſigna magna in populo*, tùm infirmitates eorum curando, tùm eos in veri Dei notitia illuminando,) nihilominus *continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.* Circa quod factum ita diſcurrit S. Auguſtinus: *Non erant ſurdi, ſed fecerunt ſe ſurdos, quia enim aures patentes in corde non habebant, violentiâ tamen verbi per carnis aures irruens, etiam ipſis auribus cordis, vim faciebant; clauſerunt aures ſuas, & ierunt ad lapides. Ecce aſpides ſurdæ duriores lapidibus, quibus incantatorem ſuum lapidaverunt, non audierunt vocem incantantis, & medicamenti medicati à ſapiente*

Act. Apoſt. 6. v. 8.
Act. Apoſt. 7. v. 56.
S. Aug. in Pſ. ibid.

D. Chryſ. h. 5 in Marc.
Energumeni facilius curari poſſunt quam invidi.

3. *Ecce ego mittam vobis.* Conſiderabilis admodum in præſenti quædam D. Chryſoſtomi de invidis Phariſæis Redemptorem perimentibus, tractantis, occurrit ſententia, quâ inquit: *Anima quæ ſemel poſſeſſa fuerit ab invidia, difficile eſt, ut virtutes recipiat. Impoſſibile pene eſt remediari animam, quam invidia poſſederit.* Quàm Sanctus hic Doctor conſtanter id inſinuerit, ex alia quadam ejuſdem homilia deduci poteſt, ubi ita diſcurrit: *Quænam morbi hujus medela inveniri queat? conjunctim omnes preces fundamus, unam eandemque pro ipſis vocem, tamquam pro energumenis edentes. Hi enim hoc infæliciori ſanè conditione ſunt, quam illi, quòd furor hic nonniſi à certo animi propoſito ortum habet.* Id quod idem in ejuſdem homiliæ progreſſu confirmans, ſubjungit: *Morbus immedicabilis, ut vel ſexcentis pharmacis adhibitis pus ſcaturiret.* Et in quadam homilia ad Corinthios, ſerpentem ſatiùs eſſe aſtruit deferre in viſceribus, quàm hac agitari paſſione. *Sanè præſtat,* (verba ſunt S. Doctoris,) *ſerpentem in viſceribus provolutum habere, quam invidiam internè ſapientem, etenim ille & medicamentorum auxilio ſæpe evomi, & alimenti ope mitigari poteſt; invidia non in viſceribus ſeſe volutat, ſed in animæ ſitu verſatur, eaque eſt hujus morbi natura, ut ægrè deleri atque extingui poſſit.* Cujus ejuſdem ſententiæ S. Petrus Chryſologus ſe eſſe declarat, dum ait: *Iſte velociter fugiendus eſt morbus, quia quos contigerit, non patitur jam ſanari.*

D. Chryſ. h. 9. ad Rom.
D. Chryſ. h. 27. in 2. ad Cor.
D. Chryſol. ſer. 172.

4. Protomartyr, ut ſuprà inſinuavimus, plurima circa Hebræos operabatur portenta, dicente Scripturâ: *Faciebat prodigia & ſigna magna*, nihilominus nullum penitus ab hoc peſtifero morbo ſanaſſe legitur. Unde B. Petrus Damianus ita in præſenti ad hoc loquitur inſtitutum: *Mirum quia non revocantur inſueti novitate miraculi, quod luminoſa Protomartyris facies non refrænat inſanos. Videbant, inquit, faciem ejus, tamquam vultum Angeli ſtantis inter illos. Quid eſt Judæi? Lumine vultus Dei inſignitur glorioſus Levita, & vibranti ſplendore Stephanus ſerenatur, reverberantur oculi veſtri, & tamen injuriæ magnitudo viſionis majeſtatem occludit.* Sicuti enim flammam augmentat, magiſque voracem efficit injectorum copia lignorum; ita & æſtum invidiæ profectus & augmentum virtutis gloriæ meritique amplificat; ut proinde D. Chryſoſtomus ſequentibus in livorem non dubitarit invehi verbis: *O invidia perturbationis plena, ignis, qui nullâ ratione extinguatur.* Quamobrem fortè & Auguſtinus invidiam peſtem morbumque penitus noncupat irremediabilem dicens: *Tu invidia nequiſſima peſtis, tormentum ſine refrigerio, morbus ſine remedio.* Equidem quid de morbi judicaretis qualitate, quem remedia ſemper exaſperant? Hæc autem ipſiſſima eſt invidi conditio; ut proinde S. Baſilius contra eos, qui hujus vitii paſſione agitantur, ita ſcribat: *Quam beſtiam non ſuperant morum improbitate? Quas feras feritate non excellunt? Canes alimento dato manſueſcunt, leones curati tractabiles evadunt; verùm invidi curationibus amplius efferuntur.*

B. Petr. Dam. ſer. de S. Steph.
Invidi nullis portentis & miraculis ad ſaniorem mentem reduci poſſunt.
D. Chryſ. in Pſ. 50.
S. Aug. ſer. 18. ad frat.

5. S. Hieronymus Phariſæos & Sadducæos ſimul unitos, Chriſtum aggreſſos fuiſſe, eumque tentaſſe conſiderat, qui quamvis ab eo convicti eſſent, nihilominus in malitia ſua victores eſſe ſatagentes, mortem illi intentarunt. Etenim Scriptura quidem inquit: *Et nemo poterat reſpondere ei verbum, neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.* Malignam tamen eorum febrim non ſanavit Dominus, ſed longè hæc magis peſtilens effecta eſt; unde Sanctus Hieronymus inquit: *Quia in ſermonibus confutati ſunt, ultra non interrogant, ſed apertiſſimè comprehenſum Romanæ tradunt poteſtati, ex quo intelligimus, venena invidiæ poſſe quidem ſuperari, ſed difficilè conquieſcere.* Quin & antiquus quidam author de hoc eodem longè vetuſtiſſimo vitio ita ſcribit: *Immedicabilis morbus invidia eſt, quia ſalubria ſibi ægritudinem inferunt.* Quin & febris continua eſt, ut S. Cyprianus ſcribit, dum ait: *Ab invidis numquam livor deponitur, diebus ac noctibus pectus obſeſſum ſine intermiſſione laniatur. Mala cætera habent terminum; & quodcumque delinquitur, delicti conſumatione finitur. In adultero ceſſat facinus perpetrato ſtupro; in latrone conquieſcit ſcelus homicidio admiſſo & prædoni rapacitatem ſtatuit præda poſſeſſa, & falſario modum ponit impleta fallacia; zelus terminum non habet, permanens jugiter malum, & ſine fine peccatum.* Sanè quando ipſa in venenum convertuntur remedia, inque humores malignos, jam non ſublevant, ſed longè magis aggravant infirmum; ita quoque in præſenti de invidis præſumendum eſt.

Matth. 22. v. 46.
S. Hier. ib.
Chriſtus confutavit Phariſæos & Sadducæos, illorum tamen invidiam non curavit.
Laur. Piſan. Presb. Euch.
S. Cypr. de zelo.
Invidia eſt febris continua.

S. Proſper de vit. contempl. l. 3. cap. 9.
Invidi aliorum bonis exemplis & virtutibus fiunt pejores.
B. Laur. Juſt. de diſc. & perfect. mon. conv. c. 13.

6. S. Proſper de invido ſequens tradit teſtimonium: *Bonis utitur invidus male, quia omnibus bonis, quæ miſer execratur, adjunctus, aiunt ſin ſupplicio relinquetur affligendus. Et quis ei poterit ſubvenire, qui ſe ſibi exhibet invidendo carnificem? At unde ſibi parabit ſalutem, qui de ſalute male utendo facit perniciem?* Quam eamdem inſanabilis invidiæ malignitatis conſiderationem inſtituit B. Laurentius Juſtinianus, dum inquit: *Inſanabilis eſt prorſus ipſorum livor, non enim placantur blanditiis, non mulcentur obſequiis, non rationibus acquieſcunt, quin potiùs quemadmodum ignis accenditur, additione lignorum, ita & horum paſſio augetur multiplicatione virtutum.* Hæc namque inter iſtud & alia vitia eſt differentia, quòd dum alia aut bono proximi exemplo, aut exhortationibus, aut bonorum interceſſionibus curantur, invidus ad hæc omnia magis ferocire incipiat, ita mea v.g. ſuperbia, reprimetur, dum hunc aut illum conſideravero nobilem ex virtutis motivo ſe humiliantem & exinanientem; meam incontinentiam reſtrænabit contemplatio illius juvenis, qui in bullientis ſanguinis æſtu, inter delicias voluptatesque nutritus, in mediis malorum occaſionibus vitam puram & angelicam duxerit, Ita & odium, quæ me ad vindictam extimulant, mitigabuntur, ex notitiâ, quâ militem illum graviſſimas ſibi illatas injurias remiſiſſe novi, & ſic deinceps per alios inordinatos appetitus diſcurrere licet. At verò quonam remedio invidus emendabitur, cujus paſſio augetur multiplicatione virtutum? Idem verò S. Patriarcha, poſtquam hæc dixiſſet, ne ob ea invidus totaliter in deſperationem ageretur, ſubjungit: *Hominibus inſanabilis eſt hæc ſpiritualis infirmitas, Deo autem nihil eſt impoſſibile.*

Invidia remediis fit deterior.

7. Quænam obſecro Deus, ut Cainum in ſtatum ſalutis, & ad reſipiſcentiam reduceret, non dixit, aut fecit? prout ex c. 4. Gen. videre licet, & tamen in barathrum damnationis ſe præcipitari permiſit, dicendo; *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.*

Gen. 4. 13.

S. Zeno in ſermone de livore, pratiſeram hujus vitii conditionem, nimirum quòd remediis deterius fiat, his verbis pariter deſcribit: *Nihil his inimicitiis difficilius, quæ ex invidiæ amariſſimo fonte deſcendunt, quandoquidem his, qui ex aliis actionibus inimici ſunt, ſi alter forte aggrediatur alterum, vincere beneficiis, continuo ferocitas mitigatur, in invidum autem, ſi beneficia conferantur, multò ampliùs inflammatur, & quantò plura fuerit conſecutus, tanto majoribus incendiis conflagrabit, magis enim iraſcitur & dolet, quod ab eo boni aliquid conſequitur, quem nolit quidquam boni vel habere, vel poſſe præſtare.* S. Thomas de Villa nova, hanc invidi infelicitatem, quæ magno illius emendationi eſt impedimento, his verbis pariter conſiderat: *Si quis iratus eſt, eum aut placas, aut declinas; ſi offenſus reconciliari procuras; ſi damnificatus vel læſus, ſatisfacis; ſi lubricus, provides uxore; ſi latro rem tuam cuſtodis; ſed livido quid facies, ut non noceat? niſi miſerum te viderit, nocere non ceſſabit, ſola enim miſeria & paupertas caret invidia, unde invidus in inferno optimè locaretur, ubi quieſceret, quia non haberet, cui invideret.* S. Baſilius ſequentem invido interrogationem proponit: *Quid, inquit, te excruciat? Proprium malum, an alienum bonum? Canes equidem nutrientes manſuefacimus, invido autem, ſi benefecerimus, maligniorem ipſum efficimus; non enim gaudet beneficiis, quibus afficitur ſed mœrore affligitur ob tuam opulentiam, quod majorem habes, unde ipſius neceſſitati occurrere poſſis.* Idem quoque Sanctus in homilia de invidia idipſum repetit, dicens: *Intractabiliſſima inimicitiæ ſpecies invidia eſt, etenim eos, qui alias nobis inimici ſunt, beneficentia manſuetiores reddunt, in invidum autem & malignum collata beneficia ipſum ampliùs irritant.*

S. Zeno ſer. de livore.
S. Th. à Vill. fer. 6. poſt. Dom. ...
S. Baſil. conc. in Lacenſis habita.
Idem hom. de invid.

Invidia eſt peſſima fera.
Gen. 37. 33.
S. Zeno ib.
S. Bonav. in Sap. 6.
S. Jo. Dam. l. 2 orthod. fid. cap. 14.

8. Mœſtus de exiſtimata Joſephi nece Jacob Patriarcha, ait; *Fera peſſima comedit eum, beſtia devoravit Joſeph.* Nulla autem eſt truculentior fera, quàm ſit invidia. Unde S. Zeno ait: Quam feram belluam? *Canes beneficii memores videas, leones, cæteræque feræ miteſcunt, & vincuntur ad gratiam, ſoli invidi beneficiis pravius inflammantur.* S. Bonaventura ait: *Peſſima eſt ſocia, devorat enim hominem ſicut fera.* S. Joannes Damaſcenus ex S. Proſpero ita ſcribit: *Quanta felicium ſunt gaudia, tanti invidorum ſunt gemitus.* Quod ſi infirmum aliquem videres, cui omnia ex pharmacopolio allata antidota & medicinæ venena eſſent mortifera, numquid deſperatam ejus cenſeres ſanitatem? Invido autem omnia naturæ, fortunæ, & gratiæ bona, (ex quibus omnes alii vitam ſpiritualem pariter & corporalem recipiunt,) totidem ſunt animæ & corporis ejus venena; quam igitur de ejus ſalute ſpem & fiduciam concipere poteris? S. Bernardinus in perſona hominis lividi inquit: *Ex profectu eorum deficiebam;* invidus enim ex bono alterius exemplo, vel virtute, quæ aliis ſtimulus ad bonum eſſe ſolet, ſpiritualem animæ mortem nanciſcitur. *Hæc verò odia intra me abſcondebam, & in meos cruciatus enutriebam,* inquit ibidem S. Bernardinus, ac proinde *putredo oſſium invidia* eſt, quæ hæc alia quædam ratio ob quam irremediabilis eſt ille morbus, quia eſt occultus, in oſſibus & medullis abſconditur, conſumit calorem, *charitatis fontem exhaurit*, ut inquit B. Laurentius Juſtinianus, *de ſpirituali animæ interitu* diſſerens. Hanc eamdem occultam malignitatem S. Proſper quoque his verbis tangit: *Nec ei ab homine poteſt remedium adhiberi, cujus eſt vulnus occultum.* Quantalibet enim ſuper partes corporis exteriores ponantur unguenta, ſi morbus intra oſſa abſconditus lateat, difficillimum erit, ut eò virtus remediorum pertingat. *Inſanabilis eſt iſte morbus*, inquit D. Chryſoſtomus, *ut & innumeris medicamentis ſuperpoſitis, propriam ſcaturiat tabem.* Caſſianus hac de re ita ad propoſitum noſtrum diſcurrit: *Cunctis vitiis pernicioſiorem, atque ad purgandum difficiliorem eſſe conſtat invidiam, quæ ipſis remediis, quibus reliqua extinguuntur, accenditur. Nam v.g. qui damnum ſibi illatum dolet, largitatis compenſatione curatur; qui de illata indignatur injuria, humilitatis ſatisfactione placatur. Quid illi facias, qui hoc ipſo magis quòd te humiliorem ac benigniorem ſentit, offenditur, quem non ad iracundiam cupiditas, quæ præmio deliniitur, non injuria læſio, aut amor ultionis accendit, quæ officiorum vincitur blandimentis; ſed ſucceſſus tantum alienæ proſperitatis irritat?* Paulo ante citaveram illam Salomonis ſententiam: *Nihil ſuſtinet zelus*, ſubdendo: *Quantò enim ampliùs alius, aut humilitatis ſubjectione, aut patientiæ virtute, aut munificentiæ laude profecerit, tanto ille majoris invidiæ ſtimulis incitatur, qui non niſi ruinam, aut mortem ejus, cui invidet, concupiſcit.* S. Iſidorus Peluſiota ſimiliter peſſimam hanc invidi naturam his verbis deteſtatur: *Qui invidiæ facibus inflammantur, ne beneficiis quidem meliores fiunt; acceptis enim beneficiis magis irritantur.*

S. Bern. de inter. domo, c. 31.
Invidia eſt malum occultum, & hinc irremediabile.
Prov. 14. 30.
B. Laur. Juſt. c. 1. de ſpir. an. int.
S. Proſp. ub. ſ.
D. Chryſ. h. 53. ad Pop.
Caſſian. ib.
Quia remediis adhibitis magis accenditur.
S. Iſid. l. 3. epiſt. 41.

9. Poteſt & alia incurabilitatis hujus vitii aſſignari ratio, quia, cùm malum occultum ſit, & ſoli invido notum, is, qui eo infectus eſt, illud manifeſtare & confiteri erubeſcit. Unde Sanctus Zeno ait: *Nec interrogatus tamen poteſt indicare languorem, erubeſcit enim enunciare in publicum, qui tabeſcit invidia, quia amici bonis & ſucceſſibus proximi ipſe conſumitur, quia fratris bona, ſua mala ſunt; hoc enim dicturus eſt ſine dubio, ſi velit.*

Ideo etiam irremediabilis quod illo infectus, illud confiteri erubeſcat.
S. Zeno ib.

Digitized by Google

velit, quæ vera ſunt, dicere; verum quoniam erubeſcit horum aliquid confiteri, recondit, & celat intrinſecùs morbum; ipſa ejus interna viſcera conſumentem. Neque ergo medicum languoris ſui aſſumere, neque remedii aliquid invenire poteſt, cùm præcipue omnes Scripturæ repletæ ſint verbi Dei medicamentorum, quibus poſſint iſta curari, ſed inde quidem remedium non requirit. Quod idem verecundiæ punctum, Sanctus Baſilius, qui poſt Zenonem vixit, attingit, dum ait: *Hoc proprium diaboli malum eſt invidia, quæ medelam non ſuſcipit.* Cujus rationem aſſignans, cauſam inſinuat citatam verbis ſequentibus: *Qui caput dolet, manifeſtat medico capitis dolorem; qui ex invidia ægrotat, quid dixerit? Mœrore me affligunt fratris bona? Veritas quidem hæc eſt, verba autem hæc dicere unusquisque erubeſcit.* Et in homilia de invidia, idem repetit, dicens: *Nihil horum eloqui volens, morbum in profundo detinet tabefacientem viſcera ipſius & corrodentem.*

S. Baſil. conc. in Lacinis hebdo.

S. Baſil. ho. de invid.

10. Caſſianus, poſtquam baſiliſci inſtar vitium hoc nullam admittere incantationem, & irremediabiliter inficere probaſſet, de invidis ſubjungit, dicens: *Cum utique non culpis aliorum quibuslibet, ſed proſperitate crucientur, erubeſcentes ipſam prodere veritatem, intrinſecùs ſibi quaſdam ſuperfluas & ineptas cauſas offenſionis inquirunt, quarum, quia omnibus modis falſa ſunt, nulla curatio eſt, cum illud mortiferum virus, quod non vult prodire, lateat in medullis?* Hinc & Sanctus Cyprianus malitiam hujus vitii conſiderans, ipſum penitus incurabile, quia occultum eſt, nec exteriùs apparet, aut certè curatu difficillimum judicat, dicens: *Facilis cura eſt, ubi plaga perſpicua eſt, & cito ad ſanitatem, medela ſubveniente, producitur vulnus, quod videtur; zelo vulnera abſtruſa ſunt, & occulta, nec remedium curæ medentis admittunt, quæ ſe intra conſcientiæ latebras cæco dolore clauſerunt.* Legitur quidem de invido quodam in ſtatum ſalutis reducto, ſpeciale quoddam exemplum, ſed miraculoſum, quod propter annexas multas circumſtantias tranſire nequit in exemplum aliorum; factum autem à Bellovacenſi his verbis narratur: *Quidam ex antiquioribus fratribus, qui veteri odio plurimùm infeſtus erat Sancto Anſelmo, nec poterat ullatenus ſuper eum reſpicere ſimplici oculo, infirmitate preſſus ad extrema eſt perductus. Cumque fratres meridie in lectis ex more quieſcerent, ipſe in domo infirmorum jacens, cœpit miſerandas voces emittere, & quaſi quorumdam horrendorum aſpectus ſubterfugere geſtiret, pallens & tremens, vultum ſuum deliteſcendo, hinc inde commutare. Territi fratres, qui aderant, quid haberet, quærebant. At ille: Geminos immanes inter brachia ſua me tenere compreſſum, & guttur meum impreſſis dentibus jam ſuffocare videtis, & quid mihi ſit, quæritis?* Nuncium hoc ſubitò S. Anſelmo delatum fuit, qui confeſtim ferventem ad Deum orationem fundere cœpit, eâque completâ, ad infirmum accedens, paternam ei dedit benedictionem, viditque infirmus eodem tempore flammam ignis in ſpecie lanceæ ex ore Sancti egredientem, quæ in lupos illos vibrata, eoſdem diſpulit, & in fugam egit. *Tunc Anſelmus fratrem de ſalute animæ ſecretiùs alloquens, ad pœnitentiam & confeſſionem cor ejus inclinavit.* Hoc autem ut dixi, miraculoſum fuit, à Sancto patratum circa hunc religioſum, magno ſuo commodo, inter alios religioſos conviventem, *Quàm bonum autem, & quàm jucundum habitare fratres in unum*, ſiquidem orationibus multorum adjutus, invidiam depoſuit, eumque, quem priùs oderat, diligere cœpit; *ut plurimum* verò, experientiâ teſte, videmus, quod invidi moriantur impœnitentes, quia ſicut electis *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, ita reprobis, & ſpecialiter invidis, omnia cooperantur in malum, etiam virtutes, gratiæ, merita, & bona aliorum exempla; quia ex his longè magis pervertuntur, ut patet in ſummis Sacerdotibus, qui miracula & virtutes Chriſti videntes, in mortem ejus conſpirare cœperunt, dicendo: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* nimirum *quos oportebat in miraculo ſtupere, augent malitiam.* Unde Sanctus Cyrillus Phariſæis pariter improperat, dicens: *Cernis Phariſæe operantem divina ac ſuperna majeſtate, liberantem languentem, & mortem portas ex livore?* Divus Chryſologus ait: *Cum aliis vitiis animus poterit confligere Chriſtianus, invidiam quisquis antequam ſentiat, non fregerit non evadit;* hoc enim vitium numquam moritur, ut videre licuit in Hebræis, qui non obſtantibus tot in morte Redemptoris, in reſurrectione, in aſcenſione, in adventu Spiritus Sancti viſis miraculis, aliisque ab Apoſtolis, cæteriſque ſequacibus ſuis patratis portentis, nihilominus, rodente illos invidiâ, nomen Chriſti nec audire quidem poterant.

Caſſian. ib.

Continuatio ejuſdem argumenti.

S. Cypr. de zelo & invidia.

Adducitur miraculoſa converſio invidi cujuſdam.

Bellovac. ſpec. hiſt. lib. 25. c. 69.

Rom. 8. 28.

Joan. 11. v. 47.

Tit. Boſtr. in cat. D. Th. Cyril. Alex.

D. Chryſol. ſer. 172.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Invidus inexcuſabilis eſt, ſiquidem ſibimetipſi omnium malorum eſt artifex, ſine ulla ſpe alicujus boni, voluntariè vitam ducens inquietam, & miſerabilem.

THEMA.

Eris invidus vita tua. Eccli. 18. v. 33.

1. Ut invidum inexcuſabilem eſſe, probetur ſufficit, verba illa Sapientis, licet in alio ſenſu ab eodem prolata, ſcilicet, *eris inimicus vitæ tuæ*, maturè ponderare, in illis namque verbis, de vita loquitur corporali, & ſpirituali, ſiquidem invidus utriusque eſt inimicus capitalis. Unde Sanctus Cyprianus ait: *Quicunque es invidus, & malignus, nullius magis, quam tuæ ſalutis inimicus es;* & ideo eſt peccatum longè maximum, quod nullam admittit excuſationem, nec compaſſionem meretur. Albertus Magnus, ut invidiam peccatum in Spiritum Sanctum eſſe probet, ita diſcurrit: *Attende autem, quod tria exiguntur ad hoc, quod peccatum ſit in Spiritum Sanctum: Primum eſt radix, ſecundum, genus peccati, tertium proprium. Radix ſemper eſt malitia, non infirmitas trahens; neque error vel ignorantia decipiens. Genus peccati, quod ſemper ſit contra Spiritum Sanctum, manifeſtum eſt in actibus, vel donis. Proprium autem, quod non habet aliquod pallium excuſationis, nec à toto, nec à parte, ſicut habent peccata ex infirmitate, vel ignorantia facta. In genere autem quinque ſunt talia peccata; obduratio ſcilicet, præſumptio, finalis impœnitentia, invidia fraternæ gratiæ, & impugnatio veritatis agnitæ in divinis.* Porro Divus Chryſoſtomus invidiam omni venia indignam eſſe cenſens, inquit: *An ignoras omni venia hoc peccatum carere? An merito illud quidem, etenim fornicator cupiditatem prætendere poteſt; fur inopiam, & homicida iram; frigidas quidem cauſas, & minimè juſtas, habent tamen quas dicant, tu vero quas cauſas commemorabis? Dic mihi? Nullas, niſi vehementem tuam improbitatem. Si enim inimicos diligere jubemur, quam perſolvemus pœnam, ſi amicos quoque odio proſequamur. Nam*

Invidus ſuæ ſalutis eſt maximus inimicus.

S. Cypr. de zelo & invidia.

Alb. Magn. in Matth. 12.

D. Chryſ. tom. 6. eclo. 24 de invid.

Eſt omni venia indignus.

ſi is, qui amantes ſe diligit, nihil melius ſeſe habet, quàm Ethnici, quam habebit veniam, qui nullam injuriam inferentes vexat? Eſtque hoc argumentum fortiter ſtringens in deteſtationem & abominationem hujus vitii; ſi enim quiſpiam, qui ab inimico ſuo contemptus, percuſſus & infamatus eſt, ſe vindicet, injuriam repellat, odium nutriat, ſi inquam, hæc faciens contra divinam legem peccet, licet quoad portionem hominis inferiorem, aliquam excuſationem prætexere poſſit, longè magis contra divinam legem peccabit, qui accenditur ad iram, ad malevolentiam, ad perſecutionem contra proximum, qui nihil ipſi mali fecit, ſolummodo quia virtuoſè vivit, & bene ſe habet. Quamnam talis malignus excuſationem aut prætextum allegare poterit? *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Rupertus Abbas inquit: *Eſt autem invidiæ proprium, ut quanto eis, quibus invidetur, majora conferuntur beneficia, tanto magis ipſa invidia confirmetur; ſiquidem quo amplius ſplendeſcit, cui invidetur, tanto magis invidus indureſcit, & uritur.*

Matt. 20. 15.
Rup. Abb. l. 1. in Exod. 21.

Invidus eſt homicida ſuipſius.

2. *Eris invidus vitæ tuæ.* Lividus invidendo bono alterius, nullum ipſi damnum adferre poteſt, irreparabile verò eſt damnum illud, quod ſibimetipſi conciliat; ac proinde S. Bernardus quemdam ex invidis his verbis affatur: *O quiſquis es, qui ſaluti invides alienæ, parcito vitæ tuæ: Si enim ubi invidia, ibi mors profectò non potes ſimul & invidere, & vivere.* Quamnam excuſationem adducere homicida poterit? At verò ut Alcuinus ſcribit: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, & qui invidet, inſuper eſt homicida ſuipſius.* Sanctus Bernardus in eadem epiſtola ſubjungit: *Quid moleſtus es fratri tuo, quoniam ſatagit, quemadmodum quæ præceſſerunt de labiis ſuis, non faciat irrita? Si quærat homo, quomodo & ubi perſolvat, quod pollicitus eſt Deo, quid tu perdis? Fortaſſis ſi aliquantæ pecuniæ tu eum debitorem teneres, circuire cogeres mare, & aridam, donec uſque ad noviſſimum quadrantem debitum redderet univerſum. Quis igitur meruit de te Deus tuus, quoniam non vis, ut & ipſe à ſuo, quod ſuum eſt, debitore recipiat? Imo uni invidens, duos tibi reddis infenſos, dum & Dominum ſervi obſequio, & Domini gratia ſervum fraudare conaris.* Sanctus Thomas de Villa Novo livoris vitium peccatum nominat diabolicum, idque ob rationem ſequentem: *Hoc peccatum,* inquit, *diabolicum eſt, & purum malum, non alia vitia & peccata aliquod bonum prætendunt, licet inordinatè. Nam ambitioſus quærit honores, avarus divitias; lubricus voluptates; guloſus ſapores; acedioſus, quietem, & hæc omnia bona ſunt, ſi non nimis, & præter divinæ legis, & rationis ordinem quærerentur: Sed invidia pura malitia eſt, nihil habens commodi, ſed tormenti pleni, nihil voluptatis.* Divus Chryſoſtomus ſimiliter invidiam diabolicam & ſathanicam appellat, dicens: *Bello pernicioſior eſt invidentia, nam qui bella gerit, ſublatâ belli cauſa, inimicitias deſerit. Aſt invidentiæ morbo qui laborat, amicitiam numquam inierit. Ille honeſtâ quidem ratione bellum excuſare poteſt, hic autem aliud nihil, quam inſanit, animo præditus ſathanico.* Idem quoque in alia quadam homilia ita diſcurrit: *Alii quidem homines, ſi animantes rationis expertes crudeliter cædi, ac dilaniari viderint, aliquantulum commiſerentur, tu verò cùm ſalutis beneficium conferri hominis cernas, & palles, & in ferocitatem cædendi benefactoris conſpiras. Et quid hac inſania furioſius umquam reperietur.*

S. Bern. ep. 7.
Alcuin l. de div. offic. c. 13.
S. Tho. de Villa nova ſer. in fer. 6. poſt.
Invidia eſt vitium diabolicum.
D. Chryſ. h. 7. ad Rom.
Idem hom. 41. in Matth.

3. Ad hoc quoque propoſitum conſiderari meretur ille Sancti Vincentii Ferrerii circa latus Redemptoris lanceâ apertum, inſtitutus diſcurſus, dicit enim: *Septimum opus Chriſti in cruce fuit lanceatio. Dic quomodo poſt mortem unus militum aperuit lancea latus ejus, Joan. 19. Quare voluit hoc fieri? reſpondeo, quod ad dandum nobis exemplum & inſtructionem vitandi peccatum invidiæ, alia vulnera voluit Chriſtus recipere, dum viveret, ſed vulnus lateris poſt mortem. Ratio, quoniam alia peccata mortalia omnia habent quid boni, vel apparens bonum. Dic v.g. de omnibus; Primò de ſuperbia, quia delectabile videtur ſuperbo, quòd honoratur &c. Et ſic de aliis, ſed peccatum invidiæ nullam habet rationem boni, totum eſt mors, quia invidia non eſt niſi dolor de bono alterius, qui in corde conſiſtit, licet etiam oſtendatur linguæ; item de aliis plagis Chriſti exivit ſolum ſanguis, de iſta ſanguis & aqua; ratio eſt, quia caleſit invidus gaudendo de malo proximi, ideo exivit aqua ad refrigerandum. Secundo frigeſcit in amore, & bono proximi, ideo ſanguis exivit ad calefaciendum.* Advertendum quoque eſt, quòd Sanctus Hieronymus ad Demet. in hæc verba ſcribit: *Duo ſunt ex omnibus vitia, quæ homines maximè decipiunt ſui voluptate, gula ſcilicet ac libido, quæ deponere eo difficilius eſt, quo eis uti dulcius eſt; & tamen hæc vitia tam moleſta, tamque delectatione ſui periculoſa, ita à multis calcari vidimus, ut totâ ætate virgines permanſerint in ſumma abſtinentia, ut de illis taceam, quæ poſt deliciarum longum fluxum, & inveteratum uſum libidinis, caſtitati ac temperantiæ ſe dederint, & utrumque vitium contrariâ ſibi virtute mutaverint; aliorum verò vitiorum eſt longè diverſa ratio, quæ cùm nihil habeant jucunditatis, tamen multum amaritudinis habent, quæque cùm ad vitandum multò ſint faciliora, raro à quibus vitentur, invenies.* Quodnam verò vitium inter omnia alia dari poterit, quod amarius fel & venenum à ſe ſcaturiat, quàm invidia? audite S. Iſidorum ea de re ſic differentem: *Primum ſibimet nocet, primùm ſe mordet, primùm ſuum authorem rodit; cor hominis quaſi quadam peſtis depaſcit.* At verò quænam ſunt conſolationes, quas lividus & malignus exinde ſibi acquirit: *Cum aliquid triſte proximo acciderit, tunc aliquantulum acquieſcit, ac reſpirat invidus, alienas enim jacturas ſuos quæſtus exiſtimat, & aliorum felicitatem miſeriam ſuam arbitratur.*

S. Vinc. Ferr. ſer. in Dom. 1. poſt octo. paſchæ.
Chriſti latus poſt mortem apertum, monet vitandam nobis eſſe invidiam.
S. Hier. tom. 9. ad Demetriad. de virgin.
Vitium invidiæ amariſſimum à ſe ſcaturit venenum.
S. Iſid. l. 2. Synon. c. 8.
D. Chryſ. h. 41. in Matth.

4. Omnes homines ex naturali Inclinatione in hac vita deſiderant gaudere, vivere quieti, multò verò magis ad requiem ſempiternam ſuſpirant. At verò quædam eſt illa *invidi* ſtultitia, qui ad ærumnas condemnatur æternas, & in hac vita vivum ſibi infernum fabricat, ſiquidem *dura ſicut infernus æmulatio?* Porro quodnam ſit unicum & ſolum bonum invidiæ, Sanctus Thomas à Villa nova his verbis exponit: *Nihil habens commodi, ſed tormenti plena, nihil ſolatii, nihil voluptatis. Nihil habet bonum invidia, niſi quod meritò torquet habentem.* Sanctus Hieronymus in epiſtola qua[illegible] ita ſcribit: *Quid invido præſtat invidia delectationis, quem ſecretis conſcientiæ ungulis livor ipſe diſcerpit, & alienam felicitatem tormentum ejus facit?* Idipſum Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam his verbis confirmat: *O invide, qui numquam quieſcere potes; an ignoras, quod omnis malitia habet aliquam felicitatis umbram?* Invidi autem ſibimetipſis fabricant ærumnam & miſeriam. *Seipſos perturbant & cruciant,* inquit Divus Chryſoſtomus, *& ita in agendo ſemper, invidendoque ſunt, ut numquam peccandi afferant finem.* Alius quidam author ita ſcribit: *Quando diabolus capit hominem vitiis, aliquam delectationem ponit tamquam eſcam; ſed invidos miſerabilius capit, quia ſine eſca alicujus delectationis, cum eſca doloris & cru-*

Invidi ſibi ipſis fabricant in vita ſua infernum.
Cant. 8. v. 6.
S. Th. à Vill. ibid.
S. Hier. ad Adeodat.
S. Aug. ſer. 18. ad Fratres.
D. Chryſ. h. 41. in Matth.
Alex. Ang. ſum. p. 7. c. 2. num. 2.

cruciatus quotidiani, trahit illos ad dolorem, & cruciatum æternum.

5. Conſideremus nunc cruciatus, quos invidi ſibi in hac vita adſciſcunt. Sanctus Bonaventura hoc vitium tribus rebus aſſimilat; ſcilicet vermi, ærugini, & tineæ: *Invidia*, inquit, *eſt ſicut vermis in ligno, rubigo in ferro, tinea in veſtimento.* Porro ex quonam ſigno colligere poſſumus, hoc peccatum ad ſummum malitiæ ſuæ culmen pertigiſſe, Richardus de Sancto Victore *de homine interiori* diſſerens, ita declarat: *Invidia in invidentiam tam veraciter excreſcit, quando animum eo uſque exagitat, ut eum nullo pene jam tempore quieſcere ſinat*, adeo ut ſomnus, menſa & refectio corporalis, quâ alios reſtaurat, ipſis moleſtiam inferat. *Non cibus talibus latus; non potus poteſt eſſe jucundus*, inquit Sanctus Auguſtinus in quacumque operatione livoris carnificem circa cor experientur, qui illos cruciat, & quocumque vadunt, eoſdem aſſociat, *Quiſquis ille eſt, quem in zelo ſuo perſequitur invidus, ſubterſugere eum forſitan poterit, & vitare, invidus verò fugere non valebit. Ubicumque fuerit adverſarius ſuus ſecum eſt hoſtis in pectore ſemper incluſus.* Sanctus Gregorius illis, quibus hæc paſſio prædominatur, ſequens præſcribit documentum: *Admonendi ſunt invidi; ut perpendant quanta cæcitatis ſunt, qui alieno profectu deficiunt, alienâ exaltatione contabeſcunt; quanta infelicitatis ſunt, qui melioratione proximi deteriores fiunt, dumque augmenta alienæ proſperitatis aſpiciunt, apud ſemetipſos anxii afflicti cordis ſui peſte moriuntur. Quid iſtis infelicius? quos dum conſpecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum vero bona, quæ habere non poſſunt, ſi diligerent, ſua facerent?* Sanctus Bernardus in ſermone quodam *de modo bene vivendi, ærumnas*, quas hoc vitium conjunctas habet, his verbis repræſentat: *Invidia primum ſuum mordet authorem. Invidia ſenſum hominis comedit, pectus urit, mentem lacerat, cor hominis quaſi quadam peſtis paſcit.* Idem in libro *de interiori domo*, ſequentia ejuſdem vitii mala recenſet, dicens: *Illâ Deus offenditur, proximus læditur, animus affligetur; invidia enim ſemper torquet poſſeſſoris ſui animum, quamvis ſæpe lædere non poſſit ſuum ergà quem ſævit proximum.* Beatus Laurentius Juſtinianus quoque peſſimas invidi qualitates in hunc modum deſcribit: *Eorum, quibus invident, bonis operibus affliguntur. Facile, & pro minimo adverſus eos, quos æmulantur, turbantur, nec ſpiritu livoris agitati ſuum valent exhibere vel diſſimulare furorem. Non poſſunt pacifice loqui, ſed mox ut verba protulerint, fervere intrinſecus inchoant, feriſque contumelioſa verba jaculantur.* Quidquid hactenus à principio circa ſententiam Eccleſiaſtici: *Eris invidus vitæ ſuæ*, diximus, Caſſianus confirmat, poſtquam enim invidum dæmoni aſſimilaſſet, qui ſibimetipſi mortem intulit, & peſtem eandem homini per livorem procuravit, ſubjungit: *Nam ante ſuus, quam ejus, cui inviderat, interemptor, prius quam in homines mortis virus effunderet, ipſe ſe perdidit.* Quiſquis bono alterius invidet, prius maximum malum, quod facere novit & poteſt, ſibimetipſi procurat, id eſt, ſemetipſum gratiâ Dei privat, & gloria, ſecundò verò in corde ſuo locum dat cuidam veneno, quod illum inceſſanter amaritudine replet. *Hæc eſt illa*, inquit, *ſurſum terminans amaritudinis radix, quæ ſe erigens ad ſuperna, in contumeliam ipſius, qui bona homini confert, tendit authoris.*

S. Bonav. in diæta ſalut. tit. 2. c. 4.
Peccatum invidiæ ad ſummum malitiæ culmen pertingit.
Rich. de S. Vict. p. 1. l. 3. de erud. hom. inter. c. 8.
S. Aug. ſer. 83. de temp.
S. Greg. 3 p. paſt. adm. 11.
Ærumnæ invidorum.
S. Bern. ſer. 30. de modo bene vivendi.
S. Bern. c. 61. de int. dom.
B. Laur. Juſt. de diſc. & perf. mon. conv. c. 13.
Eccli. 18. 33.
Caſſian. coll. 18. cap 17.

6. Sanctus Antoninus invidum & malignum carnibus paſci viperinis, affirmat, *Comedit*, inquit, *carnes vipereas, quia ſolùm malis aliorum ſatiatur, & paſcitur.* Et hoc fortè eſt myſterium, ob quod præcurſor Domini lividam & malignam Judæorum adverſus Salvatorem cognoſcens naturam, illos germina appellat viperarum, dicens: *Progenies viperarum.* De quibus proinde Beatus Laurentius Juſtinianus ita ſcribit: *De hoc lethali veneno ex omni parte abundarunt Judæorum ſacerdotes & Phariſæi contra Dominum Jeſum.* Sanctus verò Auguſtinus ita de eodem hoc invidiæ vitio ſcribit: *Sicut ajunt viperas dilacerato & diſrupto illo ipſo materno utero, in quo conceptæ ſunt, naſci; ita & invidia natura illam ipſam animam à qua concepta eſt, & conſumit, & perdit.* Equidem veſpertilio, tamquam lucis hoſtis, circa lumen volitare ſolet, ut illud extinguat, ſed eo ipſo uritur & moritur; ita quoque invidis accidit, ut bene quidam author probat in hæc verba: *Juſto Dei judicio contingit, quod ſicut papilio circa lumen volitans, illudque extinguere volens, ſeipſum conſumit; ſic invidi, dum aliis lumen bonæ famæ extinguere conantur, ipſimet inde læduntur, & turbantur.* Quemadmodum patet in Caino, quis enim melancholiæ pallorem ac tremorem ipſius à livore, quem in corde ſuo fovebat, proceſſiſſe neſcit? *Dixit Dominus ad eum, cur concidit facies tua? Iratus eſt vehementer, & concidit vultus ejus; omnis, qui invenerit me, occidet me.* A quacumque fera ne dilaceraretur, timebat ſibi impius. Sed quare? Reſpondet Rupertus Abbas: *Iratus fuerat invidendo, & conſiderat facies ejus parricidium meditando.*

S. Anton. 2. p. tit. 8. c. 2. §. 3.
Invidus paſcitur carnibus viperinis.
Matt. 3. 7.
B. Laur. Juſt. ibid.
S. Aug. ſer. 83. de temp.
Comparatur veſpertilioni.
Alan. in 8. de pranc. natura.
Rup. abb. ibid.

7. Conſiderationem pariter meretur illa Sancti Proſperi doctrina, quâ invidos ſibiipſis inimicos eſſe, aſtruit; equidem aliarum tribulationum ipſi nos authores non ſumus, hujuſmodi contra noſtram nobis accidunt voluntatem, eaſque impedire & removere conamur; invidus autem ſuipſius carnifex eſt, & voluntarius continuæ nec unquam intermiſſæ afflictionis, inquietudinis & triſtitiæ eſt faber. *Amici diaboli*, inquit ille, *inimici etiam ſui, omnibus odioſi.* Et paulò ante præmiſerat dicens: *Omnia ſuis æmulis fingunt eorum profectu deficiunt, odia intra ſe abſcondunt, ſuos cruciatus enutriunt.* Quia igitur naturæ inſtinctu omnes malum declinamus, capere nequit Caſſianus, qualiter ſolus invidus malum pro objecto habeat, ſiquidem eſt de malo gaudet, deque bono contriſtatur alieno. *Quis eſt*, inquit ille, *qui ſe ut ſatisfaciat invidenti, à bonis corruere, aut à proſperis alienari, aut calamitate aliqua optet involvi?*

S. Proſp. de vit. contempl. l. 3. c. 9.
Invidus ſuiipſius carnifex eſt.
Caſſian. ib.

8. Poſtquam Divus Chryſoſtomus quamdam homiliam ſuam his eſſet exorſus verbis: *Grave vitium invidia eſt*; paulò poſt ſubdit, dicens: *Primum eos offendit, conſumitque, tamquam mortiferum quoddam virus eorum animos occupant. Si quo autem pacto eum, cui invidetur, lædit, parvum quidem & nullius ferè momenti detrimentum eſt, quodque plus emolumenti, quam damni afferat; ſed qui afficis, is damnum accipit.* Tandem vero quibus titulis Sanctus Gregorius Niſſenus invidiam afficiat, ne vobis difficile fuerit auſcultare. Ait igitur: *Mortifer ſtimulus, mucrure conditus, bilis venenoſa, tabes ſponte adhibita, telum amarum, figens animam clavus, flamma cordis, inteſtinorum ignis. Hanc qui habet, non ſuis malis, ſed alienis bonis infelix eſt.*

D. Chryſ. h. 15. in Joan.
S. Greg. Niſſ. in vita Moyſis.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Remedia contra invidiam ſunt charitas, bonorum æternorum, & vanitatis mundanæ conſideratio, contemptus ſuipſius, imitatio creaturarum, quæ ſibi mutuo opem præſtant, nec non membrorum corporis humani, quorum quodlibet ſuo contentum eſt officio, nec aliud ambit.

THEMA.

Æmulamini chariſmata meliora, & adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

1. Cor. 12. v. 31.

Bona, quæ videmus in proximo non invidere, ſed æmulari debemus, & imitari.

1. NE vobis perſuadeatis, Apoſtolum in præſenti de æmulatione loqui, quæ relationem habet ad invidiam, quin potius, ut ex conſequentibus colligitur verbis, hanc ipſam extinguere conatur, ad charitatem nos animando, ſiquidem ut ex capite deducitur ſequenti, regia ad cœlum via, (*adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro,*) amor & dilectio Dei eſt, ideoque ſubnectit loquens: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, &c.* Hinc & S. Valerianus ait: *Ubi occurrit oculis noſtris aliena gloria felicitatis, æmulationis nos magis ſtudium teneat, non livoris, juxta illud, quod dicit Apoſtolus: Æmulamini meliora.*

S. Val. ho. 13.

2. D. Chryſoſtomus inſignem nobis methodum, vi cujus non modo à proximorum invidia liberi, ſed etiam bonorum & meritorum ipſorum participes eſſe poſſimus, in hæc verba tradit: *Etiamſi nihil aliud egeris, lætatus ſis autem ob ea, quæ facta ſunt, ſic quoque non parum fuiſti ſocius, attuliſti enim charitatem, quæ eſt ſumma bonorum omnium. Nam qui flent, videntur eſſe luctus participes, & iis, qui lugent, multum gratificantur, & doloris multum adimunt, multo magis etiam qui lætantur, majorem afferunt voluptatem.* Dilectio igitur erga proximos non ſolùm expellet à nobis omnem timorem, verum etiam meritorum proximi participes efficiet, ejuſdemque nobis gratiam ac benevolentiam conciliabit. S. Gregorius malignos deteſtatur invidos, qui ex aliorum bonis ſibi metipſis malum acquirunt, cum tamen gaudendo de iis, ex motivo charitatis, boni illius, cui invident, bonam ſibi partem acquirere poſſent, dicit enim: *Quid iſtis infelicius, quos dum conſpecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit! Aliorum vero bona, quæ habere non poſſunt ſi diligerent, ſua facerent. Hinc penſent invidi charitas quanta virtutis eſt, quæ alieni quoque laboris opera noſtra facit ſine labore.* Qui ergo hoc monſtrum ab animo ſuo eliminare contendit, non opus ei eſt ferro, nec ut loricâ accingatur, neque ut galeâ caput ſuum contegat, ſed ſolùm ſi cor ejus charitate ardeat, ſufficit; hanc enim ſuadet Sanctus Iſidorus dicens: *Adverſus invidiam charitas præparetur.* Hoc idem conſilium quoque tradit Beatus Laurentius Juſtinianus, dum nos proximos noſtros tamquam fratres, & in cœleſti hæreditate cohæredes diligere docet, his verbis: *Qui ab hac peſtifera tentatione liberari deſiderat, proximum tamquam fratrem, tamquam cœleſtis regni cohæredem diligat, & complectatur intimis viſceribus charitatis.* Magnum profecto lucrum eſt poſſe per viam amoris in ſudoribus & meritis alienis participare ſine labore, cùm è contra per viam livoris non ſolùm nullum acquiramus lucrum, verum etiam perdamus omne illud, quidquid boni operati fuimus per totum vitæ noſtræ decurſum, quia *qui non diligit, manet in morte. Poteſt homo*, inquit Alcuinus, *alterius bonum ſuum facere, dum amat in altero, quod in ſe non facit.* Sanctus Auguſtinus in homilia 15. inquit: *Congaude illi, cui Deus gratiam aliquam donavit, & tua eſt. Habet ille fortè virginitatem, ama illam, tua eſt. Tu habes fortè majorem patientiam, diligat te, & ſua eſt. Ille poteſt ſatis vigilare, ſi non invides, tuum eſt ſtudium ejus. Tu forte potes amplius jejunare, amet te, ſuum eſt jejunium, quia tu per charitatem in illo es, & ipſe in te eſt.* Divus Chryſoſtomus in citata homilia ſimiliter hanc praxin fuſè exemplificat ſequentibus verbis: *Non es dicendo laudem aſſecutus, ſed tu, dum ei gratularis, majorem es laudem adeptus, quam ille; ſi enim charitas eſt res magna, & caput omnium, tu eam, quæ ex ipſa paratur, accepiſti coronam; ille eam, quæ acquiritur ex arte dicendi, tu eam, quæ acquiritur ex vehementi amore. Ille oſtendit vim verborum, tu per facta dejeciſti invidiam, & conculcaſti livorem, quamobrem multò magis quam ille fueris coronatus; certamen tuum eſt præclarius, non ſolùm conculcaſti invidiam, ſed etiam aliquid feciſti, ille unam ſolùm habet coronam, tu verò duas, & duas illas unâ ſplendidiores. Quænam ſunt hæ? unam ſuſcepiſti adverſus invidiam; altera eſt, quâ fuiſti redimitus ex charitate, non enim collætari ſolum eſt indicium, quod ſis mundus ab invidia, ſed etiam, quod habeas charitatem, quæ radices egerit.*

D. Chryſ. h. 11. ad Col.

Quomodo poſſimus eſſe liberi ab invidia & merito rum proximi participes.

Nempe per dilectionem proximi.

S. Greg. p. 3. paſt. adm. 31.

S. Iſid. l. 2. ſynonim. c. 8.

B. Laur. Juſt. de diſc. & perf. monaſt. conv. c. 13.

1. Joh. 3. 14.

Alcuin. l. de virt. & vit. c. 22.

S. Aug. ho. 15.

D. Chryſ. ibid.

3. Eſt quoque contra hoc vitium remedium potentiſſimum ſublevare mentem & cor noſtrum ad bona æterna; quando enim bona temporalia eo loco habuerimus, quo haberi merentur, erga poſſeſſores illorum, livore & invidia extimulari non poterimus. Cupiditas horum bonorum temporalium ſola eſt, quæ nos ad invidendum proſperitati alienæ extimulat. *Difficile* enim *eſt*, inquit Sanctus Gregorius, *in hoc alteri non invideat quod adipiſci alter exoptat, quia quidquid temporaliter percipitur, tanto fit minus ſingulis, quanto dividitur in multis, & idcirco deſiderantis mentem livor excruciat, quia hoc, quod appetit, aut ſundi tus aliter accipiens adimit, aut à quantitate reſtringit. Qui ergo livoris peſte plenè carere deſiderat, illam hæreditatem diligat, quam cohæredum numerus non anguſtat quæ eſt omnibus una, & ſingulis tota.* Hunc diſcurſum paulò poſt notabili hac ſententiâ concludit: *Diminutio livoris, & plena mors ejus, eſt perfectus amor æternitatis.* Guerricus Abbas, qui diſcipulus fuit S. Bernardi, ad hoc ſe reflectit, quod oculus lividus bona reſpiciens terrena, & ad cœleſtia bona ſe minimè elevans, malignâ cor repleat æmulatione, odioque venenoſo & mortifero. *Hac peſte nullus moritur*, inquit, *niſi qui terrena hæc appetit, quæ tota non veniunt pluribus. Unde ſi quæ deſiderat, illi invidet, qui penitus ea accepit, vel ille partem habendo, quantitatem ei reſtringit. Hunc parvulum occidit invidia, quia dum non poteſt adipiſci, quod alii invident, in odium invidiæ filiam cadit.* Invidus enim ſimul & avarus, in tantum opibus invidet alienis, boniſque terrenis, in quantum ea ipſe poſſidere vellet, ut æmulo major evaderet, *Et quando invidus non avarus*, inquit Chryſologus, *quando quidquid habet alter, ſe computat perdidiſſe.*

Aliud remedium contra invidiam eſt ſublevatio mentis ad bona æterna.

S. Greg. l. 9. mor. c. 31.

Guerric. in duo purifi.

D. Chryſol. ſer. 4.

4. Alias inter patriæ beatorum felicitates hanc pariter S. Auguſtinus ad invidorum recenſet confuſionem, dicens: *Id etiam beata civitas illa magnum in ſe bonum videbit, quod nulli ſuperiori nullus inferior invidebit, ſicut nunc non invident archangelis Angeli cæteri, tamquam nollet eſſe unuſquiſque quod non accepit, quamvis ſit pacatiſſimo concordiæ vinculo ei, qui accepit, obſtrictus.* Et S. Bonaventura S. Anſelmi ſimilitudi-

S. Aug. l. 22. de Civ. c. 30.

In cœlo nullus invidet alteri.

bus

S. Bonav. in Solil.

bus authoritatique innixus, ait: *Ibi erit tam perfecta & beata charitas juſtorum, quod unusquisque in tantum diliget proximum ſuum, quantum ſeipſum, ex quo illud inæſtimabile ſequitur bonum, quod ita unusquisque de alterius bono vel gaudio gaudebit, ſicut de proprio, proinde tum inenarrabilis ſit numerus Electorum; quis putas narrare ſufficeat gaudia beatorum.*

Magna ſtultitia eſt ſibi perſuadere, quod bona terrena mereantur invidiam.

5. *Æmulamini meliora.* Stultitia eſt magna, ſi nobis, quod bona hæc terrena noſtram mereantur invidiam, perſuademus; non enim ſi ita ſe res haberet, ea à nobis contemni voluiſſet creator eorumdem. Ad quem proinde inordinatum appetitum ſe reflectens S. Baſilius, ſub morbi alluſione ita ſermocinatur: *Quomodo morbum hunc aut ab initio non perpetiemur aut ipſi ſubjecti effugerimus? Si primum quidem, nihil magnum, nihil excellens rerum humanarum eſſe judicaverimus, non opulentiam, non gloriam marceſcentem, non corporis bonam habitudinem, non enim in bonis prætereuntibus felicitatem ſtatuimus, ſed ad æternorum ac verorum bonorum participationem vocati ſumus.* Ad bona itaque æterna cordis noſtri oculos erigamus oportet, ſi intelligere deſideramus, quam omni indigna ſint livore animæ ad cœlum creatæ bona hæc inferiora; unde Richardus à S. Victore ait: *Quantum æterna cognoſcimus, tantum tranſitoria deſpicimus, & damnamus, hæc eſt enim illa pretioſa margarita; quam qui invenerit, quæ prius amaverat, libenter cuncta derelinquit.* Imò S. Bernardinus Senenſis nihil penitus bonorum terrenorum contemptum ita radicare autumat, quam æternitatis præſtet notitia, ideoque ait: *Nec aliquid tantum valet ad ſpernendum præſentem vanitatem, quam cogitare jugiter æternitatem.*

S. Baſil. h. de invid.

Rich. de S. Vict. p. 2. in anno. c. 9.

S. Ber. ſer. in Dom. 5. Epiph. c. 4.

Eccle. 2. 14.

Invidus ambulat in tenebris.

6. Eccleſiaſtes alia inter dogmata ſua hoc quoque ſtatuit: *Sapientis oculi in capite ejus, ſtultus in tenebris ambulat.* Quis unquam ſtultorum aut ſapientum oculos in alia corporis parte ſituatos vidit? Quis unquam quantumcumque ſtultus oculos ſuos in calcaneo habere viſus eſt? Myſterium ſententiæ hujus explanat S. Baſilius verbis ſequentibus: *Cujusnam oculi non ſunt in capite, atqui hic in capite, ut ea contemplentur, quæ in ſublimi ſunt, nam qui non ad bona, quæ in ſublimi ſunt, ſed quæ in terra reſpectat, is utique defigit, detrahitque oculos in terram.* Invidi namque certo quodam modo oculos non in capite habere dici poſſunt, invidia namque & livor eos eruit, aut lividos efficit, impotentes felicitatem intueri proximi, dicente Eccleſiaſtico: *Nequam eſt oculus lividi, & avertens faciem ſuam.* Inſuper invidus, ut diximus ſupra, ſtultus eſt, inque tenebris ambulat, aliud non deſiderans, niſi proximi videre malum, juxta Alcuinum dicentem: *Qui invidet, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat.*

S. Baſil. ho. 11. in Ex.

Eccli. 14. 8.

Alcuin. l. de div. offic. c. 11.

Humilitas plurimum conducit ad ſuffocandam invidiam.

6. *Æmulamini chariſmata meliora.* Invidiam ex peſſima ſuperbiæ & præſumptionis propriæ radice pullulare, abunde probavimus in Diſcurſu II. qui itaque hunc partum vult ſuffocare, matrem prius, quæ ipſum in lucem edit, ſuffocet; humilitas igitur propriusque contemptus noſtriipſius ad invidiam extinguendam ſufficit. Hinc fortè S. Paulus Galatas ad vitam dictamini Spiritus conformem ducendam exhortaturus, ita ſcribit: *Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus; non efficiamur inanis gloriæ cupidi.* Moxque ſubnectit dicens: *Invicem provocantes, invicem invidentes.* Quando namque quis ad gloriam aſpirat mundanam, ſubitò æmulatio & invidia ſe ingerere ſolet, ſecus verò quando quis vileſcere quærit & contemni; ideoque S. Ambroſius quondam conſulebat, dicens: *Ut invidiam reprimat, humiliorem ſe præſtare debet.* Imo humilis & abjectus non modò

Gal. 5. 26.

S. Amb. l. 2. de Abrah. c. 4.

non ſcopus & meta eſt invidiæ, ſed nec ipſe invidet aliis, quia pedibus ſe ſubjicit omnium, propriam non urget promotionem, lætus, non triſtis de bono alterius, nec per invidiam commovetur aliorum, prout bene Seneca moralis advertit, dum ait: *Sic vere invidiam effugies, ſi te non egreſſeris oculis, ſi bona tua non jactaveris, ſi ſcieris in ſinu gaudere.* In hunc errorem Joſeph incautè incidit, de quo proinde à patre ſuo redargutus fuit: *Increpavit eum pater ſuus.* Poſſet equidem aliquod in Joſeph excuſationis fieri argumentum, aut enim Jacob ſomnia illa vana eſſe, aut vera, & à Deo procedere arbitrabatur? Si primum, annis puerilibus vanitatem hujusmodi indulgere debuiſſet: Si ſecundum, quorſum exprobratio, *opera autem Dei revelare ... honorificum eſt*? Reſpondet autem Divus Chryſoſtomus, inquiens: *Sciens pater, quod fratres invidebant ei, propter hoc increpavit puerum, & dijudicavit etiam ipſe ſomnium, & conjectans à Dei revelatione ea facta obſervabat verbum.* Sed numquid aliud, præterquam ſomnus erat? Quorſum itaque tot reprehenſiones? Quorſum tot gravamina? Quia ſcilicet vel ſola etiam ſomnia, ſola ſuſpicio imò quæcumque felicitatis & boni ſomniati umbra, ſufficiens eſt ad excitandum invidiam æmulorum. Hinc etiam, ut ſuprà diximus, Deus noſter magnam illam Paleſtinæ promiſſionem Abrahæ facere diſtulit, donec Loth ab eo ſeparatus eſſet; ut enim Oleaſter ſcribit, id Deus fecit, ne Abrahæ nepotem, tantam Abrahami audiendo felicitatem, ad invidiam concitaret; ideoque ad noſtram ſubdit inſtructionem, dicens: *Quam oculati eſſe debent domini in diſtribuendis bonis, aut oſtendendis favoribus, ne ſcilicet ex hoc alios ad invidiam provocent.*

Sen. ep. 105.

Gen. 37. 10.

Tob. 12. 7.

D. Chryſ. h. 61. in Gen.

Gen. 13. 14. Oleaſt. ib.

7. Debbora æquali prudentiâ & fortitudine prædita mulier, poſt prælium contra Jabim Regem Canaan, cum electiſſimis duarum tribuum Zabulon & Nephthali militibus habitum, glorioſamque reportatam victoriam, in cantico ſuo reliquas etiam tribus, quantumvis otioſæ bellici exitus fuiſſent ſpectatrices, laudaſſe legitur, idque ut unicum invidiæ averteret malum, dicente Cajetano: *Conſentaneum fuit, ut Debbora judex in publica laude illarum tribuum, quæ adfuerunt, ne invidiam excitaret in aliis tribubus, laudes aliarum tribuum pro bonis pacis inſeruerit.* Sed ut ad noſtrum de humilitate, contemptuque ſuiipſius redeamus propoſitum, (qui efficax invidiæ, ut diximus, remedium & frænum eſt,) phraſim immutarem ego, aſſerturus, ut ſancta cum ſuperbia quadam invidiam aſpernemur, conſiderantes ipſam vile & abjectum eſſe vitium, ut probavimus in Diſcurſu X.

Conſultum eſt etiam ut ex ſancta quadam ſuperbia aſpernemur invidiam.

Jud. 5. 14. Cajet. ib.

8. S. Antoninus hanc aliam, ut ad invidiæ abominationem adducat, conſiderationem adducit, inquiens: *Conſideratio creaturæ univerſalis. Omnis creatura communicat ſeipſam modo ſuo, Sol omnibus præbet lumen ſuum, & Luna & Stellæ; Terra communicat fructus ſuos omnibus animalibus, & nihil ſibi retinet; Membra in corpore humano ſe invicem juvant, nec invidet pes oculo, quia nobilior eſt eo, & eminentiorem locum tenet, ſcilicet in capite.* Pro cujus Diſcurſus intelligentia ſciendum, nos fideles corpus eſſe myſticum, cujus caput Chriſtus eſt, de qua partium corporis noſtri proportione S. Anſelmus in tractatu de beatorum in cœlis unione ita ſcribit: *Nec etiam in humano corpore vel pes loco aut officio manus, vel manus pedes fungi exoptat, aut pes, vel naſus, ubi oculi ſunt, aut oculi, ubi os aut naſus relictis ſedibus ſuis cupiunt transferri, aut ſi transferrentur, convenienter &*

S. Anton. p. 2. tit. 8. c. 1. §. 5.

Ab invidia nos compeſcere poteſt conſideratio creaturæ univerſalis.

S. Anſel. l. de ſimil. cap. 64.

fine

ſine injuria non id paterentur; eodem modo in illo admirabili, & glorificata diſpoſitione, & æque diſpoſita glorificatione beata Civitatis Dei iſta quisque, quod adeptus fuerit, amabit, ut ſtatum ſuum priori gradu, immutari non velit, quare? quia cuique ſatis erit felicitas ſua & beatitudo ſibi pro meritis ſuis miſericorditer impertita. Quæ doctrina ſervire poteſt omnibus, ne quis unquam invidiam adverſus proximos concipiat, qui ſumus ejuſdem corporis Eccleſiæ membra, tametſi illa quæ ſurſum eſt triumphans ſit, hæc autem, quæ in terris eſt, militans, unusquisque enim ſtatu, ſexu, conditione, profeſſione, & vocatione, in qua
1. Cor. 7. 20. Deus illum poſuit, contentus eſſe debet: *Unusquisque, in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.* Quod ſi verò de bono alterius contriſtemur, injuriam facimus Deo, ejusque divinæ voluntati nos opponimus, à qua bonum proximi dependet, juxta
Num. 23. v. 8. illud: *Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus?* Quis enim adeo temerarius erit, ut divinam arguere auſit providentiam & dicere: *Cur ita facis? Annon licet mihi, quod volo facere?* Quod ſi bonum iſtud tibi datum fuiſſet; eo utique abuſurus, & ſupremo datori ingratus futurus fuiſſet.

9. D. Chryſoſtomus aliud memorat motivum, ad reſtænandum invidi livorem & malignitatem; Dicit enim: *Si atrocitas malignitatis ejus omnibus patuerit, facile ab ea reſiliemus*; Quod ſi enim invidus firmiter ſibi tandem aliquando futurum eſſe perſuaſerit, ut ejus occulta malignitas omnibus manifeſtetur, utique eamdem à ſe eliminabit, nec hanc ſibi confuſionem & vituperium ſuperinducet. Advertendum nihilominus eſt, quod Sanctus Bernardus in hac materia obſervat, dicens: *Quomodo proficere poſſum, qui fratri proficienti invideo? ſi doles quod invides, ſentis & non conſentis, paſſio eſt quandoque ſananda, non actio condemnanda; ſtandum non illic reſideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet faveas morbo, ſatisfacias peſti.*

D. Chryſ. hom. 41. in Matth. Tandem juvabit conſiderare malum hoc aliquando omnibus revelandum. S. Bern. in Pſal. 118.

TRACTATUS XXXIX.

DE

PECCATO IRÆ

CONTINET

DISCURSUS XVII.

DISCURSUS I. Variæ traduntur iræ definitiones, & diſtinctiones inter indignitatem, iracundiam, furorem, excandeſcentiam, perturbationem, & zelum, & quando ad gravem culpam imputetur.

II. Ira multorum eſt peccatorum origo, utpote quæ ad ſanguinem, cædes, & quævis alia mala prorumpit.

III Ira ab homine auſert humanitatem, feris illum ſimilem, imò pejorem reddit, omnes rumpit honeſti limites, & in quævis præcipitia proturbat.

IV. De turpi & deformi iracundi ſpecie, quam in vultu, motibus, aliisque exterioribus operibus præ ſe fert, quibus ſe amentem eſſe oſtendit.

V. Ira intellectum excæcat, abſorbet diſcurſum, & rationem, & iratum ſtulto ſimilem efficit.

VI. Ira virtutibus opponitur, eſtque contraria Spiritui Sancto, & divinæ gratiæ, nec non compaſſionis inimica.

VII. Effrænis ira animæ mortem infert, eſtque certum reprobationis ſignum, & character infallibilis, quo filii dæmonis agnoſcuntur.

VIII. Iracundi membra ſunt dæmonis, & dæmoniacis ſimiles, utpote in quibus liberum habet aditum, cum ira vitium ſit diabolicum.

IX. De animæ & corporis morte, cujus effrænis ira cauſa conſiſtit.

X. Ira amicitiæ & ſocialitati eſt contraria, multoque magis homines ad alios gubernandos inhabiles efficit.

XI. Ira abominabilis eſt coram Deo, cum ſit ingentium malorum cauſa & origo; & licet homini connaturalis ſit, natura tamen eidem ad illam reprimendam de variis remediis proſpexit, ubi etiam Deo manſuetudinem placere oſtenditur.

XII. Ira, quæ vitioſa eſt, dedecet hominem & multo magis Chriſtianum, licet nonnumquam propter zelum laudabilis exiſtat.

XIII. Victoria iram vincentis ponderatur, cum ſimul illam ſuperando dæmonem vincat, ubi etiam utilitas iracundorum, & alia inde emergentia damna exponuntur, dum ob cauſas frivolas iraſcuntur.

XIV. Dandus eſt locus iræ impetuoſæ, ut cum judició & maturitate operari poſſimus, celeriter quoque reprimenda eſt, priusquam Sol tam materialis, quàm myſticus occidat.

XV. Iræ paſſio impreſſa eſt homini, ut contra inordinatos appetitus, & peccatum iraſcatur, nec non ut à pigritia ſua evigilet.

XVI. Varii adducuntur caſus, in quibus homo licitè & virtuosè iraſci poteſt.

XVII. Varia conſiderantur adverſus iram remedia.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Variæ traduntur iræ definitiones & diſtinctiones, inter indignationem, iracundiam, furorem, excandeſcentiam, perturbationem & zelum; inſuperque docetur, quando illa culpam importet gravem.

THEMA.

Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis.
Epheſ. 4. v. 31.

1. CONtra vitium in præſenti tractatu nobis præliandum eſt, quod quemcunque ſtatum, ætatem, & perſonarum oppugnat conditionem, di- Vitium iræ oppugnat omnem
cente

ætatem, & perſonarum conditionem. Sen. lib. 3. de ira c. 1.

cente Seneca: *Nullam tranſit ætatem, nullum hominum genus excipit; quædam gentes beneficio egeſtatis non novere luxuriam, quædam quia exercitæ, & vagæ ſunt, effugere pigritiam, quibus incultus mos, agreſtis vita eſt circumſcriptio ignota eſt, & fraus, & quodcumque in foro malum naſcitur; nulla gens eſt, quam non ira inſtiget, cætera ſingulos corripiunt, hic unus affectus eſt, qui interdum publicè concipitur, nunquam univerſus populus unius fœminæ amore flagravit; ambitio viritim ſingulos occupat, impotentia non eſt malum publicum, ſæpe in iram uno agmine itum eſt. Viri, fœminæ, ſenes, pueri, Principes, vulguſque conſenſere.* Ex adductis autem Apoſtoli verbis clare deducitur, hydram iſtam plura habere capita, ſiquidem inquit:

Variæ definitiones iræ.

Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor tollatur à vobis. Quapropter & varias à variis ejuſdem vitii effectibus, ut in progreſſu hujus diſcurſus patebit, interpretes ſacri adduxere definitiones.

S. Bonav. T. 6. comit. ſeſt. 10.

2. Et in primis quidem S. Bonaventura Caſſiodori adducens authoritatem inquit: *Definitur ira à Caſſiodoro ſic: Ira eſt animi motus concitatus, ad pœnam provocans inferendam*, & paulo poſt quandam à Sancto Joanne Damaſceno allegatam refert definitionem, inquiens: *Ira eſt fervor ejus, qui circa cor eſt ſanguinis, ex evaporatione fellis vel returbatione ficus.*

S. Jo. Dam. Orth. fid. lib. 2. c. 2. S. Bonav. in decl. termin. theol.

Et in tractatu declarationis terminorum theologicorum, idem Seraphicus ita ſcribit: *Ira eſt motus & fervor ſanguinis circa cor, ex evaporatione fellis, propter appetitum vindictæ.* Et Sanctus Joannes Climacus de eadem tractans materia, iræ eſſentiam his aliis explicat verbis:

S. Jo. Clim. Grad. 8.

Ira eſt occulti odii recordatio ſive memoria injuriarum; ira eſt deſiderium ulciſcendi eam, qui nos ad iram incitavit. Præter quas definitiones Bellovacenſis ſuperaddit ſequentes, dicit enim:

Bellovac. ſpec. mor. l. 3. p. 5. diſt. 1.

Gloſſa ſuper illud Matth. 5. qui iraſcitur fratri ſuo: ira eſt omnis malus motus ad nocendum. Auguſtinus: Ira eſt triſtitia ex impotentia ulciſcendi ſe. Aliter à magiſtris deſcribitur: Ira eſt ſubita animi tempeſtas, quæ dum inordinatè ſe concutit, cor hominis ad inſaniam trahit.

Adducuntur differentiæ inter iram, iracundiam, furorem &c. S. Baſil. ho. de ira.

3. Porro variæ inter iram, iracundiam, indignationem, furorem, & excandeſcentiam aſſignantur differentiæ, dicente in primis inter alios S. Baſilio: *Sicut autem differentia nomina ſunt indignationis, & iræ, ſic & ab ipſis ſignificantia plurimum invicem differunt. Eſt enim indignatio ſtimulus quidam brevis, & ſubitus, acutuſque paſſionis pavor. Ira verò permanens ac diuturna triſtitia, aptaque ſeſe otioſe ulciſci, veluti libido quædam ſe vindicandi.* Sedulius in prædictorum verborum expoſitione hanc conſiderat differentiam:

Sedul. Epheſ.

Omnis amaritudo rancor in corde; ira, quæ in vultu apparet, furore reſtincto, deſiderat ultionem; indignatio eſt ex ſuperbia, cum aliquem judicamus indignum, & ideo nolumus eum ſuſtinere. Porro quid ſit iracundia, & quomodo ab ira diſtinguatur, multæ ſunt ſanctorum Patrum opiniones.

Quomodo diſtinguatur ira ab iracundia. S. Ant. de Padua in Dom. 6. poſt Trin.

4. Sanctus Antonius de Padua in quodam ſermone dicit: *Notat quod inter iram & iracundiam hoc diſtat: Ira eſt præſens, & ex cauſa naſcitur, iracundia verò vitium naturale, vel perpetuum. Iracundus dictus, eo quod accenſo ſanguine in furorem compellitur; ira enim Græcè flamma dicitur, & ira, inflamma eſt.* Sanctus Hieronymus ſuper caput

S. Hier. ad Gal. c. 4.

4. Ep. ad Galatas hanc aſſignat aliam differentiam: *Inter iracundiam & iram hoc intereſt, quod iracundus ſemper iraſcitur, iratus pro tempore concitatur.* Et ſuper caput primum epiſtolæ ad Epheſ. ſuper illa verba: *non iracundum*, idem Sanctus Hieronymus

Idem Eph. 1.

ita ſcribit: *Neque verò qui aliquando iraſcitur, iracundus eſt, ſed ille dicitur iracundus, qui crebro hac paſſione ſuperatur.* Sanctus Ephrem de timore Dei differens ad propoſitum noſtrum inquit:

S. Ephr. de timore Dei.

Quid porro eſt iracundia? perturbatio eſt impudens, & inverecunda, cui dolor ſuccedit, & in pœnitentia, triſtitia cor devorat incidentis in eam. Sanctus Iſidorus in libro de differentiis hanc inter iram & iracundiam ſtatuit differentiam:

S. Iſid. Hiſp. lib. differ. de verb. l. n. 301.

Ira præſens eſt, & ex cauſa naſcitur, iracundia autem vitium naturale, & perpetuum eſt. Item iratus pro tempore concitatus, iracundus autem frequenter iraſcitur, & ad levem ſermonis auram, quaſi à vento folium commovetur, de talibus dicit Scriptura: Vir iracundus inhoneſtus eſt; & iterum iracundus effodit peccata. Sanctus Anſelmus differentem à prædictis adducit expoſitionem inquiens:

S. Anſel. in Eph. 4.

Iracundia dicitur quaſi ira abſcondita, quia ſcilicet diu tenetur in animo.

Furor diſtinguitur ab ira. Pſ. 38. 8. Eccli. 27. 33.

5. Furor quoque ab ira diſtinguitur, prout liquet ex Pſalm. 38. *Deſine ab ira, & derelinque furorem.* Quæ diſtinctio pariter ab Eccleſiaſtico inſinuatur dicente: *Ira, & furor, utraque execrabilia ſunt, & vir peccator continens erit illorum.* Commentator Nazianzeni hanc utriuſque aſſignat diverſitatem:

Elias Cret. Orat. 1. Nazianz.

Eſt autem furor ſubita turbulenta permotionis inflammatio, & evaporatio, ira autem diuturnus mœror, & continua ulciſcendæ acceptæ injuriæ cupiditas, animo videlicet ad eam vindicandam æſtuante, ac geſtiente. S. Joannes Climacus furorem terminis ab ira diſtinctis ita definit:

S. Joan. Clim. ibid. S. Iſid. Pel. l. 4. ep. 123.

Furor eſt intempeſtiva cordis inflammatio. De ira vero, quæ aliàs appellatur excandeſcentia Sanctus Iſidorus Peluſiota in quadam epiſtola inquit: *Indicat celerem commotionem affectus, quæ & cogitationes homini ſuffuratur, atque antevertit.* Iræ vero hunc ſubindicat effectum: *diuturnam in eo affectu commotionem ac perſeverantiam ſignificat.* Sanctus Dorotheus ad diſtinguendum varios hujus paſſionis gradus & motus, utiliſſimam hanc tradit doctrinam,

S. Doroth. ſerm. 8. Declarantur facili, & manifeſta ſimilitudine.

inquiens: *Aliud eſt memoria injuriarum, aliud ira, aliud furor, ſive impetus animi, & aliud perturbatio.* Moxque quemlibet horum motuum ſequenti facili & omnibus manifeſta ſimilitudine declarat: *Ignem, qui accendit*, inquit, *primum quidem exiguam habet prunam, ſeu carbunculum, id ſane verbum ſignificat, quod fratrem contriſtat, & affligit; Rurſus enim ecce paucula eſt pruna. Quid enim obſecro eſt verbum fratris tui? ſi æquo animo tuleris illud, extinxiſti prunam illam ignitam; quod ſi perſtiteris, cogitando & mente volvendo, cur illud, & illud mihi dixit? cur ita locutus eſt? habeo certè quod illi invicem dicam, nam ſi voluiſſet me affligere, & lædere, nequaquam ita locutus fuiſſet; ſed ne dubitet, habeo, ut ſpero, quo invicem illum affligam & cædam; & ligna, & fomenta adjeciſti, ceu qui ignem accendis, & fumum feciſti, quod quidem eſt perturbatio. Perturbatio autem eſt motus ſive conflictatio, pugna cogitationum, quæ cor noſtrum excitant, & audax, animoſumque reddunt illud; audacia verò eſt exercitatio quædam vindictæ, ſeu talionis, reddendæ adverſus eum qui nos læſit. Si æquo animo verbulum illud tui fratris pertuliſſes, faciliimè prunulam illam potuiſſes extinguere, antequam animus tuus perturbaretur. Sin pergas ignem accendere, & fumum excitare, cor tuum ſcilicet variis cogitationibus irritando, & in audaciam temet his verbis hortando: Cur illud, & illud mihi dixit? habeo & ego quod illi dicam, ex hac veluti velitatione & conflictu, ſeu tumultu cogitationum, cum agitatur, & accenditur cor, ſuboritur veluti quædam flamma, & furoris accenſio; eſt enim furor ſanguinis circa cor fervor ac-*

cenſus, ut ait S. Baſilius: hæc eſt quam dicunt repentina ira ſeu bilis acuta, hanc, ſi velis extinguere, potes, antequam fiat ira perfecta. Si verò turbatus turbare perſtiteris, idem facies, ut qui ligna congerit in focum, & magis ac magis excitat ignis incendium atque ita demum complures fient carbones, quæ quidem abſoluta eſt ira.

Ira notabiliter excedens limites ſuos, eſt peccatum mortale.
S. Bonav. ſer. 1 in Dom. 5 poſt Pent.
Eph. 4. 26.
S. Ambr.

6. Quando ita limites ſuos notabiliter excedit, in culpam mortalem prorumpit, de qua variæ Sanctorum Patrum leguntur doctrinæ. S. Bonaventura Gloſſam citat dicentem: *Ira eſt malus motus ad nocendum, qui ſi ſubitus eſt, cui non conſentitur, propaſſio dicitur, paſſio vero accedente conſenſu.* Enim vero hæc iræ paſſio nobis congenita eſt, & naturalis, ac proinde nos culpabiles non conſtituit, niſi in caſu quo convenientes excedimus limites; ac proinde S. Ambroſius ſuper illa verba S. Pauli: *iraſcimini, & nolite peccare,* inquit: *Quoniam iraſci quis non poteſt prohiberi (quippe cum ira motus ſit naturalis, conceptus ex cauſis, qui ſolet ad profectum pertinere delinquentis.) ideirco iraſcendum dicis, ſed commonet, ne per iram peccetur, ſolemus enim modum egredi, cum iraſcimur, & invenimur ipſi peccare, qui peccantes arguimus, dum plus iraſcimur, & amplius oneramus pe tantem, quam mercatur.*

Pariſienſ. inc. 16. Apoc.
Enumerantur varii gradus iræ.

Gulielmus Pariſienſis aliquos iræ vitioſæ gradus conſiderat. Primus gradus eſt ira ſubitanea, id eſt primus motus, præcedens conſenſum & deliberationem rationis, & hic tunc eſt veniale peccatum, quando refrænatur, & ad effectum non perducitur; vocaturque propaſſio. Secundus gradus eſt, quando huic motui conſenſus & deliberatio una cum deſiderio vindictæ conjungitur, & in corde abſconditur, nequaquam in actus exteriores per verba contumelioſa prorumpens, & hæc ira reatui mortalis peccati eſt obnoxia. Albertus Magnus adducit doctrinam ab incarnata Sapientia in hac materia Matthæi cap. 5. celebribus hiſce verbis traditam; *Omnis, qui iraſcitur &c.* dicit enim: *Dominus ponit tres gradus circa reatum iræ, cum dicit: omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio, qui autem dixerit Raca, reus erit concilio, qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. De his dicendum eſt, quod ubi crevit gradus culpæ, crevit & ordo pœnæ. Unde rectè ira ſine voce punienda eſt judicio; ira cum voce concilio, ira cum ſermone contumeliæ, gehennæ ignis mancipatur; ſecundùm Auguſtinum enim, in primo eſt ira tantum; in ſecundo ira & vox, in tertio ira eſt & ſermo, & certa expreſſio irriſionis.*

Matth. 5. 22.
Alb. Mag. l. 4. comp. theol. ver. lib. 3. c. 17.

S. Th. 2. 2 q. 158. art. 2.
Ira, excluſo ordine rationis, mala eſt.

7. S. Thomas in articulo, in quo quærit, *utrum ira ſit peccatum?* per verba S. Pauli in præſenti themate adducta ita concludit: *Si ordinem rationis excludat, mala eſt: Ordo autem rationis ita poteſt attendi quantum ad duo. Primo quidem quantum ad appetibile, in quod tendit, quod eſt vindicta, unde ſi aliquis appetat, quod ſecundum ordinem rationis fiat vindicta, eſt laudabilis iræ appetitus & vocatur ira per zelum; ſi aliquis appetat, quod fiat vindicta qualitercumque contra ordinem rationis, puta ſi appetat puniri eum, qui non meruit, vel ultra quam meruit, vel etiam non ſecundùm legitimum ordinem, vel non propter debitum finem, qui eſt conſervatio juſtitiæ, & correctio culpæ, erit appetitus iræ vitioſus, & nominatur ira per vitium. Alio modo attenditur ordo rationis circa iram quantum ad modum iraſcendi ut ſcilicet motus iræ non immoderatè ferveſcat, nec interius, nec exterius, quod ſi prætermittatur, non erit ira abſque peccato.* In articulo vero ſequenti examinans: *An omnis ira ſit peccatum mortale?* hanc ſtatuit concluſionem: *Ira qua quis injuſtam appetit vindictam, peccatum mortale eſt, ira verò ex paſſione, & qua immodicè vindictam appetimus, veniale eſt.* Quam propoſitionem his verbis declarat: *Ex genere ſuo ira eſt peccatum mortale, quia contrariatur charitati & juſtitiæ; poteſt tamen contingere, quod talis appetitus ſit peccatum veniale propter imperfectionem actus; quæ quidem imperfectio attenditur, vel ex parte appetentis, puta cum motus iræ prævenit judicium rationis, vel etiam ex parte appetibilis, puta cum aliquis appetit cum aliquo modico ſe vindicare, quod quaſi nihil eſt reputandum, ita etiam quod ſi actu inferatur, non eſſet peccatum mortale, puta ſi aliquis parum trahit aliquem puerum per capillos, vel aliquid hujuſmodi. Alio modo poteſt eſſe motus iræ inordinatus quantum ad modum iraſcendi, utpote ſi nimis ardenter iraſcatur interius, vel ſi nimis exterius manifeſtet ſigna iræ, & ſic ira ſecundùm ſe non habet de ſuo genere rationem peccati mortalis, poteſt tamen contingere, quod ſit peccatum mortale, puta ſi ex vehementia iræ aliquis excidat à dilectione Dei & proximi.*

S. Th. ibid. art. 4.

Idem Angelicus præceptor in Articulo 5. Philoſoph. lib. 4. Ethicorum conſectans tria diſtinguit iracundorum genera: *Quidam,* inquit, *ſunt acuti, quidam amari, quidam difficiles, ſive graves. Amari ſunt, quorum ira difficile ſolvitur, & multo tempore manet; difficiles ſive graves, quorum ira non commutatur, ſine cruciatu vel punitione.* Acuti verò ſunt, qui ſubito ſine cauſa, vel ex levi motivo ad iram accenduntur. Citatque Sanctus Gregorius Niſſenum tres alias iræ ſpecies his verbis conſiderantem: *Tres ſunt iraſcibilitatis ſpecies, ſcilicet ira, quæ vocatur fellea; & Mania, quæ vocatur inſania, & furor. Iram felleam dicit eſſe, quæ principium & motum habet, quod Philoſophus attribuit acutis, Maniam vero dicit eſſe iram, quæ permanet, & in vetuſtatem devenit quod Philoſophus tribuit amaris, furorem autem dicit eſſe iram, quæ obſervat tempus in ſupplicium, quod Philoſophus attribuit difficilibus.*

S. Th. ibid. art. 5.

8. Seneca Philoſophus de ira diffusè tractans, hanc pro illius diſtinctione aſſignat regulam, inquiens: *Putavit ſe aliquis læſum, voluit ulciſci, diſſuadente aliqua cauſa ſtatim reſedit; hanc iram non voco, ſed motum animi rationi parentem. Illa eſt ira, quæ rationem tranſilit, quæ ſecum rapit. Ergo illa prima agitatio animi, quam ſpecies injuriæ incuſſit, non magis ira eſt, quam ipſa injuriæ ſpecies, ſed ille ſequens impetus, qui ſpeciem injuriæ non tantum accepit, ſed approbavit. Ira eſt concitatio animi ad ultionem voluntate & judicio pergentis.*

Sen. lib. 2. de ira c. 3.
Gradus iræ ex Seneca.

9. Porro ad cognoſcendam iræ gravitatem ad culpam mortalem uſque tranſcendentem. S. Antoninus paucis verbis hanc regulam aſſignat dicens: *Tunc ira eſt peccatum mortale, quando ſcilicet quis appetit injuſtam vindictam, ſeu puniſionem proximi, notabiliter damnoſam, & hoc ſecundùm deliberatam rationem. Ex parte autem modi, quo quis iraſcitur interius, ſi ita ardenter iraſcitur, quod ex vehementia iræ decidat à dilectione Dei vel proximi, quod ſolet contingere, quando ira tranſit in odium, tunc eſſet mortale.* Quando verò actus imperfectus eſt & indeliberatus, tunc malitia ejus diminuitur. Richardus de Sancto Victore ait: *Ira non eſt mortalis, quando aliquis non movetur circa proximum voluntate & conſenſu nocendi ei in perſona, aut in facultate, aut infamia, quando tantum primos motus iracundiæ incurrit; & ideo Sol non occidat ſuper iracundiam ejus, id eſt Chriſtus.*

S. Ant. 2. p. Sum. tit. 7. c. 1. § 2.
Regula ad cognoſcendum, an ira ſit peccatum mortale.
Rich. de S. Vict. p. 2. in cant. c. 25.

10. Ad-

Diſtinctio inter zelum & iram. S. Greg. l. 5. mor. cap. 30

10. Advertendum quoque eſt iram à zelo multum differre, nam ut S. Gregorius ait: *Solerter ſciendum eſt, quod alia eſt ira, quam impatientia excitat; alia quam zelus juſtitiæ format, illa ex vitio; hæc ex virtute generatur.* Attendenda tamen hac in re eſt doctrina illa S. Auguſtini, ob cujus neglectum multi ſæpe decipiuntur; dicit enim: *Paſſione movemur, & zelum putamus.* S. Bernardinus ad hoc propoſitum ſequentem habet conſiderationem: *Eſt duplex ira*, inquit: *Una quæ fit per vitium; Secunda, quæ fit per zelum. Prima eſt, quæ fit per vitium, & de hac inquit: Iraſcimini & nolite peccare, id eſt, ſi primus motus iræ inſurgat, nolite peccare, ſcilicet conſentiendo in corde, vel ad effectum perducendo in opere, vel diu retinendo in mente. Quod neceſſitatis eſt permittit, quod verò culpæ eſt, interdicit; ſecunda autem ira eſt, quæ fit per zelum; ſecundùm enim Gregorium in S. Moral. in fine, ſuper illud Jobi quintum, virum ſtultum interficit iracundia. Ira per vitium oculum mentis excæcat, ira verò per zelum oculum mentis ad tempus conturbat.*

S. Ber. ſer. 1. t. l. de tri-plici art. 2. cap. 2.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ira multorum eſt peccatorum origo, utpote quâ ad ſanguinem, cædes & quævis alia mala prorumpit.

THEMA.

Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor tollatur à vobis, cum omni malitia.
Epheſ. 4. v. 31.

Enarrantur peſtifera germina iræ.

1. S. Paulus peſſimos iræ effectus recenſere volens, poſtquam de peſtiferis illius germinibus mentionem feciſſet, ſubjungit: *Cum omni malitia.* quaſi dicere vellet, ira omnem in ſe malitiam includit, unde Sedulius prædicta verba ita exponit: *Comprehendit omnia mala dicendo omnem malitiam.* D. Chryſoſtomus in quadam homilia ſuper Geneſim, ad myſticum hunc S. Pauli loquendi modum ſe reflectens, ſubjungit dicens: *Denique radicem hujus mali volens areſacere, & inutilem reddere, dicit: Cum omni malitia.* S. Cyrillus Alexandrin. de Juliano Apoſtata iniquitatis Monſtro, & ad iram vehementer proclivi diſſerens, de iracundo inquit: *Talis à quibus abſtinet, facinoribus?* S. Iſidorus Pelufiota in hujus vitii deteſtationem ita ſcribit: *Ira blaſphemia gravior eſt, per quam omne malorum genus in mundum irrepſit.* S. Ambroſ. iram concupiſcentiæ carnali conjungens, utramque omnium & ſingulorum vitiorum nutricem eſſe dicit: *Libido*, inquit, *atque iracundia reliquorum vitiorum educatrices ſunt.* Sapiens in proverbiis inter alias aureas ſententias, hanc quoque ſubinfert: *Qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum proclivior.* S. Hieronymus vel ut alii volunt V. Beda hæc verba exponens inquit: *Janua vitiorum omnium iracundia eſt, quâ clauſa: virtutibus intrinſecus dabitur quies, extra vero ad omne facinus armabitur animus.* conſiderari quoque, & in pondere ſanctuarii trutinari merentur verba B. Petri Damiani in Epiſtola quadam, in qua hanc iræ paſſionem prolixè deteſtatur, ita ſcribentis: *Per omne vitium quod ab hominibus perpetratur, diverſis utique modis miſero cordi veternoſi hoſtis virus infunditur, in Iracundia verò peſte, tota ſua viſcera ſerpens concutit, omnem fellis amaritudinem evomens fundit.* Tametſi enim ira nonnumquam in ſemetipſa peccati mortalis rea non ſit, attamen qui huic vitio committendo pronus eſt, ad omnem ſe exceſſum committendum diſponit. Unde S. Bonaventura quoque ait: *Ira facit hominem pronum ad quodcunque peccatum, vulgo namque dicitur de homine irato, vel averſo, quod omnia faceret.* Idem quoque in ſermone quodam ſuper Dominicam quintam poſt Pentec. in cujus Evangel. inter cætera dicitur: *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. &c.* prædictum memorans proverbiorum textum, ita inquit: *Sicut enim omnium virtutum incrementum pendet à charitate, ſic omnia vitia ſumunt incitamentum ex furore iræ; unde Gloſſa ſuper illud: Vir iracundus ſuſcitat rixas, dicit ſic: Janua omnium vitiorum eſt iracundia.* Hebræus verba illa: *Qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum proclivior*, ita legit: *Auctor excandeſcentiæ multæ prævaricationis*; Septuaginta vertunt: *Vir iracundus effodit peccatum*; Syriaca legit: *Iracundus multiplicat peccata.* Philo in libro cui titulus eſt: *Quod Deus ſit immortalis*, ita ſcribit: *Ira eſt peccatorum fumus.* Eccleſiaſtes inquit: *auſer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua*, ubi eodem nomine circumſcribit iram & malitiam, quæ genericum eſt omnis culpæ, omniſque vitii nomen habet. Eccl. 11. 10.

D. Chryſ. h. 53. in Gen.

S. Cyr. Alex. lib. 1. con. Julian.

S. Iſid. Pel. lib. 1. Ep. 318.

S. Ambr. de obitu Satyri.

Prov. 29. 22.

S. Hier. ib. Eſt janua omnium vitiorum.

B. Petr. Dam. lib. 4. Ep. 17.

S. Bonav. in diæta ſal. tit. 1. de pec. c. 5. Matt. 5. 22.

Idem ſer. 1. in Dom. 5. poſt Pent.

S. Bonav. ibid.

2. S. Bonaventura dictum textum ita interpretatur: *Hortatur abjicere omnem nequitiam, videlicet malitiam cordis & immunditiam carnis*; aſt ſi iram dumtaxat à nobis removere intendit; cur ſubjungit dicens: *Et malitiam amove à carne tua*, reſpondit Seraphicus: *Quantum ad malitiam cordis dicit, auſer iram à corde tuo ut non iraſcaris, quia ira reddit hominem nequam.* Ita namque hominem iracundum ad quodcumque diſponit malum, dicente Sancto Hieronymo in Gloſſa: *In ira omnes perturbationes animi comprehendit.* Et interlineari: *Omnes pravos motus, à parte totum, omnes malas voluntates.* Hinc & Cajetanus Eccleſiaſtem duo vitia, quæ omnium aliorum radices eſſe ſolent, ſcil. concupiſcibilem, & iraſcibilem partem attigiſſe obſervat inquiens: *Per hæc duo inſinuantur peccata omnia, nam per malitiam carnis inſinuantur peccata reliqua repugnantia rectitudini rationis naturalis; per appetitum verò vindictæ inſinuantur peccata reliqua, divina lege prohibita.* Quod autem ira aſſocietur iraſcibili, varia confirmant teſtimonia, dicente inter alios Luciano in Dialogo, cui titulus eſt: *Merc. & Maji: Iracundi ſunt, qui amant*, nec non Ariſtotele 2. Rhetorices cap. 2. *juvenes omnia nimis amant, nimis oderunt, ad iraſcendum apti ſunt, acutaque ira potentes appetitiones ſequi.*

Ira hominem iracundum ad quodcumque vitium disponit.

S. Hier. ib. cit. à Gloſſ. à Interlin.

Cajet. ibid.

3. Eccleſiaſticus nos ad hujus vitii deteſtationem ſequentibus conatur inducere verbis: *Ira & furor utraque execrabilia ſunt.* Qua præmiſſa deteſtatione ſubjungit: *Et vir peccator continens erit illorum*, quaſi quod utrumque vitium in peccatore, id eſt in eo, qui timorem Dei non habet, nidum centrumque habeat; hinc & Spiritus S. impium ſeu ſceleratum delineaturus per Pſalmiſtam, non adulterum, non Simoniacum, non avarum, aut blaſphemum, ſed iracundum & rabidum deſcribit, dicens: *Peccator iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet.* Quem Hugo Cardinalis ita exponit: *Vir Peccator, id eſt, aſſuetus peccare.* Ad quod idem intentum Sanctus Ambroſius ita ſcribit: *Ille, cui dominatur ira, ſubjicitur jugo peccati, homo enim iracundus peccatum effodit.*

Eccli 27. 33.

Homo planè impius, antonomaſticè dicitur peccator.

Pſ. 111. v. 10.

Hug. Card. ibid.

S. Ambr. in Pſ. 104.

4. S. Joannes Climacus pernitioſam admodum innumerabilium malorum ab ira procedentium propaginem agnoſcens, ſequenti utitur ſimilitudine: *Quemadmodum in humanis corporibus febris, quidem una eſt, ſed multas habet ardoris cauſas; ſic iræ*

S. Jo. Clim. gr. 8.

Innumerabilia mala procedunt ab ira. S. Th. 2. 2. qu. 158. art. 6.

motus & incendium, uti reliquorum vitiorum morbi multas & varias origines habent & fontes Quot namque iræ vitioſæ ſunt cauſæ, totidem deſordinationes & mala ſunt, quæ eidem ſociantur. *Ira vitium eſt capitale* (inquit Sanctus Thomas,) *ex quo multa oriri vitia poſſunt.* Imo S Baſilius eradicata ex animabus, ira, omnia pariter reliqua vitia noxaſque extirpari verbis docet ſequentibus: *Si ab animo ſapienti amaram extirpationis radicem extirpare poteris, multa cum hoc principio perturbationis ſemina facilè extingues; nam & dolus, & ſuſpicio, & infidelitas, & malignitas, & inſidia, & audacia, & omnia his ſimilia, hujus vitii germina ſunt, atque appendices. Itaque fratres amantiſſimi, ne obſecro tantum nobis malum inducamus, animæ morbum, rationis tenebras, à Deo alienationem, oblivionem familiaritatis principium bellorum, plenitudinem calamitatum, dæmonem peſſimum noſtris animis innatum, incolam quemdam impudentem, noſtra interiora poſſidentem.*

S. Baſil. ho. de ira.

Ira eſt vitium venenoſum & peſtiferum

5. Iram pariter interpretes ſacri titulo afficiunt veneni, nec immeritò; ſicuti enim hoc per omnes diffundit venas, eaſque inficit, ita & ira è corde promanans ſuam in interiores animæ potentias, nec non in ſenſus exteriores tranſmittit malitiam, dicente Caſſiano: *Ira mortiferum virus, de receſſibus animæ noſtræ funditus eruendum. Hac enim in cordibus noſtris inſidente, & oculum mentis noxiis tenebris obcæcante, nec judicium rectæ diſcretionis acquirere, nec honeſtæ contemplationis intuitum, nec maturitatem Conſilii poſſidere, nec vitæ participes, nec juſtitiæ tenaces, ſed nec ſpiritualis quidem ac veri luminis capaces poterimus exiſtere, quia turbatus eſt, inquit, præ ira oculus meus.* Qui idem Author in ſequenti ejuſdem tractatus capite iram vocat *peſtiferum vitium*: qui igitur peſte correptus eſt, innumeros quoque alios inficit, ita & hoc iræ vitium ad multos mortiferum ſuum tranſmittit venenum, dicente Sancto Auguſtino: *Ab ira procedit rancor, à rancore odium, quod eſt ira inveterata in animo, inde naſcitur homicidium, & ſi non opere, ſaltem voluntate; inde contumelia, inde detractio, inde ſuſurratio, ſuſpicio & injuria, quæ ſunt opera carnis & diaboli.*

Caſſian. l. 8. de Spiritu iræ. c. 1.

Caſſian. ib. cap. 2.

S. Aug. ſer. 9. ad Fratr.

6. S. Bonaventura de ſpirituali tractans conflictu, dum inter alia iræ pariter diſpendia recenſet, ita diſcurrit: *Eſt nociva beſtia. ſibi nocens, & alios ſcandalizans, virus mortiferum animam interficiens, & Spiritum Sanctum expellens. Cum autem vim iraſcibilem obtinuit. ſtatim introducit ibi ſuam familiam, quæ ſunt rixa, clamor mentis, contumelia, clamor, indignatio & blaſphemia.* Cui alia quædam Alberti Magni conſonat doctrina, quando peſſimas filiarum iræ à Gregorio Magno inſinuatas adducit qualitates inquiens: *Filiæ iræ ſecundum Gregorium ſunt ſex. Prima eſt rixa; hæc eſt audax voluntas vindicandi injuriam factam per ſe. 2. Eſt tumor mentis, hæc eſt voluntas vindicandi cauſa fugiens adverſantem, ne cum eo colloquium habeatur propter æſtimatas inimicitias 3 Eſt contumelia, quæ eſt voluntas ſe vindicans per exprobrationem malorum. 4. Eſt clamor, quæ eſt voluntas ſe vindicans in exaltando vocem per vituperium exprobratum, & aliorum aures perveniens. 5. Eſt indignatio, quæ eſt voluntas ſe vindicans per ſignum moleſtiæ exterius declaratum. 6. Eſt blaſphemia, quæ eſt voluntas ſe vindicans per opprobrium Deo, vel ſanctis illatum.* Enimvero experientia veriſſimum eſſe docet, quod lingua hominis iracundi in verba prorumpat injurioſa, vituperoſa, & convitiatoria, per quæ tandem ad rixas & ſtrages pervenitur. *Primò jaciuntur contumeliæ inter iratos*, inquit S. Baſil. *& ſic durant donec contumeliæ, ſicuti ſagittæ deficiunt; deinde omni contumelia per linguam conſumpta, ad manus venitur, & pugnam, ira namque certamen excitat, certamen vero convitium, convitium verbera, hæc vulnera, ex quibus & mortes ſæpe ſequuntur.* S. Jacobus Apoſtolus de lingua noſtra non refrænata inquit, quod ſit *univerſitas iniquitatis.* Homo enim ab ira correptus, ad blaſphemias, ad imprecationes, ad perjuria, ad maledicentias, ad improperia, ad obſcœnitates, denique ad hæreſes; linguam ſuam laxat, Oecumenius enim verba illa: *Omnis amaritudo*, explicans inquit: *Amarulentiam vocat præparationem ad iram tumor autem iræ generativus eſt, ex ira vero procedit vociferatio. & ex hac maledicentia ſive convitium. Hæc igitur omnia tollantur à vobis, non dicit cohibeantur, aut puniantur, ſed omnem eorum ſignificans ablationem, tollantur, inquit, cum omni malitia quandoquidem enim nonnulli ſunt homines more canum clam mordentes, qui neque vociferantur, neque manifeſtam faciunt iram, ſed in animo eam ſervantes, data occaſione ulciſcuntur ſe de eo, qui contriſtavit.*

S. Bonav. de pugna ſpir. cap 4. Eſt nociva beſtia, cum meretur quoque ipſius filiæ.

Alb. Mag. l. 3. Comp. theol. veritat. lib. 3. cap. 17.

Lingua hominis iracundi prorumpit in verba injurioſa. S. Baſil. ho. de ira.

Jacobi 3. 6.

Oecumen. Epheſ. 4.

7. Theophilactus circa illud verbum: *Amaritudo*, ita ſcribit: *Eſt occulta inflammatio, dolus, prava ſuſpicio ad maleſaciendum præparata* Ita enim igni aſſimilatur, ſiquidem de eo, qui ad vitium proclivis eſt, dici ſolet: Facile ab igne apprehenditur, unica autem ignis ſcintilla, ad ingens excitandum incendium ſufficit, ita quoque unicum verbum iracundum ad innumeras & irreparabiles rixas pariendas abunde valet. Unde Eccleſiaſticus ait: *Certamen feſtinatum incendit ignem, & lis feſtinans effundit ſanguinem, & lingua teſtificans adducit mortem, ſi ſufflaveris in ſcintillam, quaſi ignis exardebit.* Vatablus non legit *certamen concitatum*, ſed *ira concitata accendit ignem.* Quæ verba Hugo Card, ita exponit: *Certamen feſtinatum, id eſt, cito prorumpent ad opprobria. & convitia, incendis ignem iracundiæ & furoris.* Seneca lib. 1. de ira c. 1. inter malignas hujus vitii conditiones, primo loco *hunc præcipuè affectum. maxime ex omnibus tetrum ac rabidum recenſet, quod licet cæteris aliquid quieti, placidique ineſt. hic totus concitatus, & in impetu ſit armorum, ſanguinis. ſuppliciorum, minime humana fervens cupiditate,* S. Antonius de Padua circa facilitatem, qua invidi ad contumelias & improperia prorumpunt, hanc habet conſiderationem, quod ſcilicet *iracundi, & impatientes non ſunt triticum, ſed hordeum, quod longas, & pungitivas ariſtas habet, ſcilicet odii, rancoris, & contumeliarum, quando iracundus acuit, ut gladium linguam ſuam.*

Theophil. Epheſ. 5. Ira aſſimilatur igni.

Eccli. 28. 13.

Vatabl.

Hug. Card, ibid.

Senec. lib. de ira c. 1.

S. Anton. de Pad. ſer. 3. dom. mar.

8. Eccleſiaſticus inquit: *Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in deſertum, quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis.* Iracundus enim & furioſus, tam parvi facit ſanguinem fundere, quam aquam, quia ſanguis præ ira bulliens, ad vulnera hominem extimulat & ſtrages, imo ad mortem uſque adverſarium perſequitur, maxime ſi in loco ſolitario conſtitutus ſit, ubi nemo ſe iræ ipſius interponere poſſit, ibi namque ferocior eſt & truculentior; & ideo Sapiens ſubdit: *Et ubi non eſt adjutorium elidet te.* Tigurina legit: *Quoniam homicidium pro nihilo ducet, & ubi nihil eſt opis proſternet te.* Syriaca vertit: *Quoniam deſpicabilis eſt ſanguis tuus in oculis ejus, & niſi habeas liberatorem occidet te.* Porrò S. Antonius de Padua contra illos, qui iram ſuam per verba contumelioſa evomunt, in quodam ſermone ad febres alludens, ita ſcribit: *Quædam procedit ex inflammatione, & accenſione choleræ. Hæc notat peccatum ſuperbiæ & iracundiæ. Nota quod quando ignis non poteſt evaporare, & ipſi non ſubminiſtratur materia, quam abſumit, crudeſcit in ſeipſum ſic iracundus creparet, niſi evaporaret & reſpiraret per verba contumeliæ. Nota quod tales ſunt proprietates ſerpentium, qui*

Eccli 8. 19. Iracundus parvi facit effundere ſanguinem.

S. Anton. de Pad. ſer. in fer. 5. poſt. 3. Dom. Quad.

propter

Digitized by Google

propter abundantiam veneni in capite, non ceſſant linguam movere, & habent linguam nigram & acutam: propter abundantiam veneni in capite, id eſt in mente, & in corde, portant rancorem, & odium, & ſuperbiam: Lingua nigra locutio prava & acuta, quia pungunt & penetrant.

S. Greg. l. 5. mor. c. 30. Alii effectus iræ enumerantur.

9. S. Gregorius alium quemdam recenſet peſſimum iræ effectum, inquiens: *Per iram concordia rumpitur, ſicut ſcriptum eſt: Vir animoſus parit rixas, & vir iracundus effundit peccata, iracundus quippe peccata effundit, quia etiam malos, quos incautè ad diſcordiam provocat, pejores facit.* Alcuinus Caroli Magni præceptor, virtutibus & ſcientia celeberrimus, de ira, quæ triſtitiam comitem habet, diſſerens inquit: *De triſtitia, quæ oritur ex ira, naſcitur malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa præcepta, vagatio mentis extra illicita.* Et in libro de virtutibus & vitiis diffuſius ita ſcribit: *Ira una eſt de octo vitiis principalibus, quæ ſi ratione non regitur, in furorem vertitur, ita ut homo ſui animi impotens erit faciens quæ non convenit. Hæc enim ſi cordi inſederit, omnem eximit providentiam, nec judicium rectæ directionis inquirere, nec maturitatem conſilii habere poterit, ſed omnia per præcipitium quoddam facere videtur. De qua, id eſt ira, pullulat tumor mentis, rixa & contumelia, clamor, indignatio, præſumptio, blaſphemia, ſanguinis effuſio, homicidia, ulciſcendi cupiditas, injuriarum memoria.* Sanctus Bonaventura iracundum apro ſimilem his verbis dicit: *Iracundus ſimilis eſt apro, nam ſicut aper ex furore impingit, & currit contra gladium, ſic iracundus currit ad peccatum, ſcilicet contentionem, injuriam & homicidium.* Hugo Cardinalis obſervat, quod Eccleſiaſticus cap. 28. iram inimicitiæ conjungat; dicit enim: *Ponit tres partes iracundiæ & inimicitiæ. Prima quærere ultionem ſive ſe velle vindicare: ſecundo movere lites, quas ira ſemper vel comitatur vel generat. Tertia contumeliis, vel detractionibus deſervire.* Paulus de Palatio ſuper illa verba ejuſdem Eccleſiaſtici: *Ira & furor, utraque execrabilia ſunt,* ita ſcribit: *Utrumque eſt execrabile monſtrum.* Tigurina legit: *Vir ſceleroſus his eſt obnoxius.* Tandem Divus Chryſoſtomus ad hoc propoſitum inquit: *Fons & radix cædis eſt furor & iracundia.*

Alcuin. l. 2. dev. off. cap. 31.

Idem lib. de virt. & vit. c. 31.

Iracundus æſtimatur apro. S. Bonav. in diæta ſalut. tit. 1. de peccat. cap. 5.

Hug. Card. in Eccli. 28. 14.

Paul. de Pal. Eccli. 27.

D. Chryſ. T. 5. de ver. Apoſt. 2. Cor. ſer. 24.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM,

Ira ab homine aufert humanitatem, feraque illum ſimilem imo pejorem efficiens, omnes rumpit honeſti limites, & in quævis præcipitia proturbat.

THEMA.

Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis.
Pſalm. 57. v. 5.

Pſ. 131. v. 1. Homo iracundus ſimilis eſt beſtiæ. & Catarabido.

1. DAvid mitis & ſupra modum patiens, (qui proinde dicebat: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus.*) De furore hominis iracundi diſcurrens, eumdem ſerpenti aſſimilat, quia omni ſe humanitate exuit, & tamquam beſtia ferocire incipit, quiſquis iræ in prædam cedit. Unde S. Baſilius ait: *Quando ſemel iræ perturbatio mentem præcipitans imperium animæ ſumpſerit, hominem penitus in feram convertit, nec hominem qui rationis ſit compos, eſſe ſinit.* Idem quoque in oratione quadam de ira & inimicitiis idipſum confirmat, dicens: *Cum iracundia rationem depulerit, & dominatum animæ occupaverit, hominem penitus efferat, nec amplius hominem eſſe ſinit: quod enim beſtiis, quæ venenum emittunt, eſt venenum, hoc hominibus exacerbatis eſt ira. Inſaniunt tamquam canes, impetum faciunt ut ſcorpiones, mordent veluti ſerpentes.* Hunc eumdem canis titulum & ſimilitudinem Sanctus Bonaventura quoque eis impingit, dum ait: *Homo iratus fugiendus eſt, ſicut canis rabidus, & leo concitatus.*

S. Baſil. orat. 9.

S. Baſil. h. de ira.

S. Bonav. in diæta ſalut. tit. de peccat. c. 5.

2. Origines Herodem tribus magis, qui juxta conventionem non redierunt ad ipſum, ut nuntium novi regis nati ad eumdem deferrent, iratum manuſque ſuas in ſtrage innocentum cruentantem, conſiderans quamdam adducit canum proprietatem, inquiens: *Magos ſe deludentes apprehendere quærens, nec potens, ut eos more canum, ſi fieri contigeriſ, dentibus diſcerpſiſſet ſuis, & nullo modo reperiens, malitia canum rabidorum ad alios lacerandos converſus eſt, ut ſuæ ſatisfaceret iracundiæ. Vel iterum ſicut canis inſanus ſaxo percuſſus, dum percutientem ſequi non prævalet, ad ipſum furore convertitur lapidem, quem pedibus dentibuſque diſſipare perquirit: Non aliter Herodes ſua præcipitatus iracundia, ſolicoque inſanæ ſuæ mentis furore in infantium cæde verſatus, & concitatus eſt.* Commentator Nazianzeni ſimiliter iracundos beſtiis & feris aſſimilans inquit: *Cum moleſtus ſermo aut actio, aut etiam ſuſpicio incitarit, aut ſanguis eorum circum cor inferbuerit, repente eſt eos cernere, in apros, aut canes, aut pardos, aut aliud quoddam hujuſmodi ferarum genus præ animi concitatione atque iracundia mutatos.* S. Nilus de ira ſcribens, hominem illius impetu percitum omnem humanitatem excuſſiſſe his verbis inquit: *Cum in tot ac tanta mala eum, quem ſemel invaſit, conjiciat, miſerandum in modum ei humanitatem omnem excutit.*

Origen. in diver. ho. 3. Proſecutio ejuſdem ſimilitudinis.

Elias Cret. orat. 4. Naz.

S. Nil. de octo vitior. cogit. de ira.

3. Spiritus S. hominem vehementia iræ correptum deſcribere volens, de Jaſone ſummo ſacerdote, licet tam ſublimi miniſterio indigno, inquit: *nihil quidem habens dignum ſacerdotio, animos vero crudelis tyranni, & feræ belluæ iram gerens.* Bellovacenſis rationem aſſignat, cur ira naturæ opponatur dictamini, inquiens: *Hoc vitium maxime videtur contra naturam, cum homo ſit animal manſuetum natura, quod manifeſte patet ex hoc, quod natura non armavit hominem cornibus, nec unguibus, nec dentibus, ſed dedit ei minores ungues & dentes, quam alicui animali ſuæ quantitatis, nec dedit ei rictum ſed riſum.* S. Nilus in oratione de ira ita ſcribit: *In corde iracundo & perturbato feræ nidos efficiunt.* Chryſoſtomus pariter iram feram his verbis appellat: *Ira fera eſt vehemens, & furibunda.* Et in homilia 4. ſuper S. Matth. hominem iracundum ſequenti argumento perſtringit: *Illæ quamquam naturaliter ſæviant, ſi humana tamen arte palpentur, plerumque manſueſcunt: hic autem, qui illarum profecto naturalem fœditatem, in eam quæ contra naturam eſt manſuetudinem ſæpe commutas, quam habebis excuſationem? Leonem quidem mitigas, reddiſque tractabilem, furorem vero animi tui omni prorſus efficis leone ſæviorem? Et certe cum ibi ſint duo impedimenta vel maxima, quod fera ipſa & ratione privatur, & longè omnium alterius generis animalium excedit furorem, tu tamen de copia à Deo tibi donata ſapientiæ ipſam ſuperas arte naturam. Qui igitur naturam vincis in beſtiis, cur in temetipſo cum natura etiam voluntatis bonum prodidiſti? Si te, ut alium hominem manſuefaceret, juberem, nihil hic quidem impoſſibile viderer imponere, quamquam excuſare poſſes, non te eſſe Dominum voluntatis alienæ. Nunc vero tua hæc propriè fera eſt, & cui certiſſimo jure domineris. Quam igitur habes apologiam? quemne reperies honeſtum excuſationis colorem? qui cum ſolerti ſtudio hominem quoddammodo facias de Leone, tu tamen negligens leo efficiaris ex homine?*

2. Machab. 4. v. 25. Ira eſt vitium contra naturam.

Bellovac. ſpec. Mor. l. 1 part. 5. diſt. 1.

S. Nil. orat. de ira.

Chryſ hom. 47 in Joan.

Idem hom. 4. in Matt.

Et fera pejor.

Superius ex ſententia S. Bonaventuræ hominem iratum Leoni ſimilem diximus; qui idipſum ex textu illo Geneſeos probat, in quo Eſau ob præreptam ſibi à Jacob benedictionem paternam, contra eumdem iratus & exacerbatus verbis deſcribitur. *Irrugiit clamore magno.* Rugitus enim Leoni proprius eſt, qui cum calidiſſimæ ſit complexionis, continuaque quaſi febre laboret, & plus aliis feris iræ ſubjectus ſit, utpote copioſiorem circa cor ſanguinem habens, efficitur ut mira cum proportione iracundus leoni aſſimiletur.

Similis Leoni. Gen. 27. 34.

Pſ. 57. 5. Euth. ibid. Et ſerpenti furioſo.

4. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis.* Euthymius de ſerpente inquit: *Ajunt ſerpentem, ubi in aliquem cœperit furere, numquam iram, aut furorem deponere donec venenum intulerit, aut rabiem mors ademerit. Furor aque igitur his implacabilis eſt perſeverant enim irati.* Pari quoque modo homo iratus & exacerbatus nullum habet inundantis furoris ſui frænum, nec limitem, nec marginem. Et ideo Sapiens hunc et titulum attribuit: *Erumpens furor & impetum concitati ferre quis poterit?* Quæ verba Cajetanus ex Hebræo ita adducit: *Crudelitas ira*, ac demum ſubjungit: *Crudelitas attribuitur ira, inundatio furoris. Furori attribuitur pejus quam crudelitas, videlicet inundatio, hac eſt impetus, & ſævitia adinſtar impetus aquarum inundantium, quæ eradicant arbores, & occurrentia omnia mala non ſolum ſubmergunt, ſed tranſportant, homines enim furore acti deſtruunt omnia promiſcuè.*

Prov. 27. 4. Cajet. ib.

Deut. 19. Quare Deus conſtituerit Civitates refugii.

5. In Deuteronomio legimus Deum populo ſuo præcepiſſe, ut exiſtentes in terra promiſſionis nonnullas deputarent civitates, quæ civitates refugii appellarentur. In quas ſe recipere poſſent omnes illi, qui alienum ſanguinem licet infeliciter & contra voluntatem ſuam effudiſſent, ut verò quænam cauſa Deum ad hoc movit, ut præciperet in haſce ſe civitates recipere, & ad ſalvandam vitam confugere licet innocentes eſſent: Oleaſter inquit: *Admonentur homines, qui alios non ſponte offenderunt, eorum fugere conſpectum, ne præſenti dolore commoti vindictam ex innocentibus ſumant, homines enim vehementi ira affecti ſolent non diſcernere, quid juſtum, aut injuſtum ſit*, S. Baſilius iræ affectum inundantis torrentis ſimilitudine his verbis exponit: *Quemadmodum torrentes ad curva loca decurrentes, ſecum obvia quæque trahunt ſic & iratorum impetus violenti & inſtabiles omnia ſimiliter percurrunt atque obruunt.* Legatur Cap. 22. libri 1. Regum: ibi namque reperietur, quod Saul iratus, eo quod Abimelech Sacerdos Davidi in Nobe hoſpitalitatis jura exhibuiſſet, ſine ullo miniſterii ſacerdotalis, rationis vel juſtitiæ reſpectu, per inauditam crudelitatem 85. alios ſacerdotes trucidari fecerit, neque hoc contentus *Nobe autem civitatem ſacerdotum percuſſit in ore gladii, viros, & mulieres, & parvulos, & lactentes, bovemque & aſinum, & ovem.* Et tamen idem Abimelech paulo ante Sauli ſuggeſſerat dicens: *Quis in omnibus ſervis tuis ſicut David fidelis, & gener Regis, & pergens ad imperium tuum, & glorioſus in domo tua?* nec mirum, hanc enim Seneca inter iram & alia vitia aſſignat differentiam, quod *cætera vitia impellunt animam, ira præcipitat, non ſecus quam fulmina, procellæque.*

Oleaſt. ib.

S. Baſil. ho. de ira. Ira eſt torrens inundans.

1. Reg. 22. 19.

Ibid. v. 14.

Sen. lib. 3. de irac. 1.

6. Propriiſſima nullique non notiſſima eſt illa D. Chryſoſtomi ſimilitudo, qua immoderatum iræ impetum in hæc repræſentat verba: *Quomodo importata quædam ſæviſſima, & immaniſſima bellua, quamdiu quidem continetur in ſuis carceribus, etiamſi efferetur & vociferetur, neminem poterit lædere, quando vero ira dominatus invaluerit, perfractiſque, quæ interjecta erant, repagulis, & poterit exilire, omni tumultu, & conturbatione replet civitatem, & omnes abigit. Ita etiam in bili, quamdiu quidem continetur ſuis finibus, nobis non magnum facit malum, poſtquam autem rupta eſt, quæ eam continebat membrana, nihil vetat, quo minus de cætero in univerſam diffundatur naturam.* Author operis imperfecti adverſus Herodem, qui innocentes interfecit, longum texit diſcurſum, & inter alia ait: *Sicut fera beſtia habens naturalem aſperitatem, ſi ab aliquo fuerit vulnerata, naturalem crudelitatem ejus duplicat ira doloris, & quaſi cæca furore, jam non aſpicit vulnerantem, ſed quicumque ante oculos ei occurrerit, ſive homo, ſive alterum animal, quaſi authorem vulneris ſui dilaniat, ſic & ille deluſus à Magis, iram ſuam ſuper parvulos effundebat.* Paulo poſt impium tyrannum his verbis interrogat, *quid agit inſenſata ira tua Herodes? ſi non credis verbis, quæ Magi dixerunt de Rege futuro, quare ſine cauſa inſanis in pueros? Si autem credis verum eſſe, quod dictum eſt de pueros, & de ſtella iterum dico, quare ſine cauſa inſanis in pueros?* Et tandem per veriſſimam hanc ſententiam concludit inquiens: *Ira non poteſt habere conſilium*; in præcipitium namq; ſe abripi ſinit impetum & furorem ſuum conſectans. Idem S. Doctor alibi ad Herodiadem & ad filiam ejus, quæ tanta cum crudelitate ab altero Herode caput poſtularunt Baptiſtæ, inquit: *Rurſus furit Herodias, rurſus perturbatur, rurſus ſaltat, rurſus quærit caput Joannis ſceleratè ab Herode amputari. Mihi quidem videtur nullas eſſe in mundo feras, quæ poſſint comparari cum irata muliere, Danielem in lacu leones ſunt reveriti, juſtum autem Naboth Jezabel occidit, corvi Eliam in monte aluerunt, Jezabel poſt beneficium perſequebatur ad necem. Dracones & aſpides Joannem formidarunt, Herodias autem ipſum in cœna interfecit.* Elias poteſtatem habuit ſuper mortem reſuſcitando defunctos; ſuper elementa, quæ nutibus ejus obediebant, ſuper volucres, quæ obſequioſe ei prandium miniſtrabant, & tamen mulieris cujuſdam iræ indomitæ ſubjectus fuit, timenſque ne ab ea occideretur, per quadraginta dies & noctes ambulavit per montium prærupta præcipitia, montium inacceſſibilia aſcendit juga, præcipiteſque torrentes expedite trajecit, & tamen *Elias timuit mulierem, qui pluviam orbis terra geſtabat in lingua.* Unde D. Chryſoſt. de ira ita concludit: *Fera eſt, quæ non poteſt cicurari. Scio aſpides blanditiis manſueſieri, & leones, & tygrides, & pardos cicures fieri, & mites, mulier autem inſanit*; quia ut Eccleſiaſticus inquit: *Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris, commorari leoni, & draconi placebit.*

D. Chryſ. ſ. 15. ad Hebr. Eſt immanis bellua.

Auth. Imp. hom. 2.

Ira omnia agit ſine ratione & conſilio, quod patet in Herode.

D. Chryſ. cit metaph. in decoll. S. Joan. Bapt. Furor iræ mulieris, maximus eſt.

3. Reg. 19.

Eccl. 25. 22.

7. Ira quoque viri non minus eſt furioſa quam ira mulieris. Id quod S. Joan. Chryſoſt. authoritatem S. Cyrilli citans, docet, dum interrogat: *quænam bellua ita ſæva & truculenta eſt, ut homo iracundus?* Imo teſte Valerio Maximo Alexandrum Deorum numero adſcripſiſſet gentilitas, niſi à furore ſuo ſe vinci permiſiſſet, quo agitatus, ſuis etiam charioribus optimeque meritis mortem intulit injuſtam. Ita Liſimachum Leonibus objici fecit, Clitum haſta perfodit, Calliſtenem ferro jugulari juſſit: quibus permotus ſceleribus Seneca ait: *Hoc eſt Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla rerum felicitas redimet; nam quoties quis dixerit, occidis Perſarum multa millia, opponetur, & Calliſtenem &c.*

Ira viri non minus truculenta, quam mulieris.

S. Jo. Dam. lib. 3 parr. c. 3.

Val. Max. l. 9. c. 3.

Sen. lib. 6. nat. q. c. 23.

8. S. Cyrillus Alexandrinus iracundum ſaxo in præceps ruenti comparat dicens: *Quemadmodum enim ſi lapis in præceps eat, & contra omne quod invenit, impetu fertur, ita etiam aſper & audax ſi ferocitatis & furoris vim ferat, à nullo vel verbo vel opere abſtinebit, Deum etiam ſicut hominem lingua ſua immoderantia & ira impotentia invadet.* Et S. Iſidorus Pelu-

S. Cyr. Al. lib. 6. con. Julian. Iracundus ſimilis eſt ſaxo cadenti in præceps.

Digitized by Google

Peluſiota iracundum vino, quod ſuperflue potatum ebrii conturbat caput, comparat dicens: *Quemadmodum vinum cum ultra ſacietatem infunditur, omnes ſenſuum meatus, ac cerebri membranas implet, mentemque in dementiam convertet, ad eumdem modum iracundia extra metas ſuas proſiliens, mentem temulentam reddit, eam videlicet furore afficiens.* Ad quem eumdem effectum ſe reflectens S. Antoninus dum hominem furore agitatum conſiderat, inquit: *Ira turbat animum, adeo, ut ſi totus mundus filo teneretur, iratus frangeret, non curando de mundi totius deſtructione, ut ſatisfaceret ira ſua.* Quod ſi quis hujus ebrietatis iræ aliquod deſideret videre exemplum, conſideret id ipſum quod de Cajo Caligula recenſetur; hic enim Imperator exiſtens cum pretioſiſſima ingenti pompa ſumptuumque diſpendio præparaſſet ſpectacula, eodem vero die quo exhibenda erant, continuæ de cœlo decidentes pluviæ, tonitrua & fulgura omnia ejus deſtruxiſſent conſilia, indignatus acerbiſſime ipſummet Jovem in duellum provocavit, dicendo cum Homero: *aut tolle me, aut ego te.* Magnis quoque injuriis Jovem affecit, ſuis namque militibus ut ſuas in cœlum ſagittas evibrarent præcepit, licet hæ in terram recidentes magnam in populo ſtragem effecerint. *Ob iram enſis acuitur,* inquit Baſilius, *mors homini ex homine venit, fratres inter ſe ignorantur, parentes ac liberi natura obliviſcuntur, ſed ante omnia ſeipſos haud agnoſcunt irati.*

S. Iſid. Pel. l. 2. epiſt. 479. — Et vino ſuperflue potato.
S. Ant. 2. p. tit. 7. c. 1. §. 3. — Mirabile exemplum Caji Caligulæ.
S. Baſil. ho. de ira.

9. In quadam hiſtoria Patavina funeſtus hic legitur eventus, de duobus antiquæ & nobilis familiæ fratribus, *ex familia nimirum Liminea Patavina antiquiſſima.* Dum enim ſub intempeſta nocte vice quadam foris extra domum conſiſtentes, cœlum ſuſpicerent ſtellatum, unus eorum dixit, utinam tot boves haberem quot in cœlo ſunt ſtellæ, alter vero ex joco ſubjunxit: Utinam cœlum pratum quoddam eſſet, & in mea proprietate & dominio poſitum, in quo tu votivos hoſce boves tuos paſcere cogereris. Subjunxit alter, in tuone prato ego boves meos paſcam? Reſpondit ille: quid ſi ego nollem? ſubdebat alter etiam te invito illos in paſcua tua ducerem. Itane inquit alter, in meum deſpectum hoc faceres? tandem joco in furorem mutato, à verbis ad verbera, à verberibus ad enſes deventum fuit, quibus unus alterius viſcera tranſegit. Longe deplorabilior eſt alter quidem caſus qui noſtro hoc contigit ſæculo, ſi authori illum referenti fidem habere volumus. *Aud igitur quod novimus de facto contigiſſe ævo noſtro, inquit ille. Quidam ira quaſi furia infernali agitatus, cum in hoſtem incidiſſet, pedibus ſuis terebat diu proſtratum, quaſi deliberando quanam via, furori & odio concepto ſatisfacere poſſet. Tandem urget ut Deum abneget, alioquin mucrone jam jugulo incumbente ſe illum confeſſurum eſſe aſſeris ſpem autem evadendi ei dabat, ſi modo abnegaret. Hærebat ille ſub pugione trepidus, & mortem horrebat imminentem, quam ſperans evadere, & peccatum poſtmodum pœnitentia diluere, in Dei abnegationem ore ſacrilego prorumpit; verum id malo ſuo æterno & irrevocabili. Mox enim eum alter perfodit, ubi abnegationem extorſit, hancque adjecit conſolationem Satanicam. Jam tandem ſatiabor, jam in eo me ſolabor, quod tibi non ſolum corporis ſed & animæ perennem ſalutem ademerim.* In vita Divi Chryſoſtomi de Eudoxia Imperatrice refertur, quod cum Sancto huic Epiſcopo irata eſſet eumdem hæreſeos coarguere conata fuerit, ut in exilium ipſum proſcribere poſſet, hoc igitur fine Epiphanium Epiſcopum Cypri partibus ſuis adſciſcere ſategit, qui dum illam hortaretur ut ſe cum S. Doctore reconciliaret, illa rabie & furore plena reſpondit: *Niſi tu Epiphani adjuveris, ut Joannes exilio mulctaberis, ego clauſa idolorum templa aperiam, omnibusque ea adoranda proponam.* Vides igitur, quod nullum ſit adeo profundum impietatis barathrum, in quod homo iracundus ſe præcipitem non agat, cholera ei prædominante.

S. Bern. Sard lib. 3. — Funeſtus iræ eventus.
Horrendum ejuſdem exemplum.
Her. Paſſ. de ira propri. Zubota, cor. dot. tr. 6. lect. 3.
Aliud Eudoxiæ Imperatricis.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De turpi & deformi iracundi ſpecie, quam in vultu, motibus, aliiſque exterioribus operibus præ ſe fert, quibus ſe amentem eſſe oſtendit.

THEMA.

Impii autem quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt; & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum. Iſa. 57. v. 20.

1. TAmetſi cujuslibet impii cor velut mare ſit tempeſtuoſum, per hunc tamen loquendi modum, & adductam ſimilitudinem homo iracundus præ cæteris vivacius delineatur, de iracundis namque Procopius adductum Iſaiæ textum ita exponit: *Animi fluctuationem patiuntur, maris inſtar, ſicioſos ulciſcentes, quod quos fluctus ad littora tradit, aſſidue parit quidem, ſed eorumdem in ſe reflexionem rurſum pati cogitur.* Homo enim cholericus per continuum fluxum & refluxum, ex ore ſpumam emittit, è faucibus & inmundante ac amaro corde injurioſorum, obſcœnorum, maledicorum & blaſphemorum verborum ſordes evomit, nec tamen propter hoc ira ejus extinguitur; unde in Hebræo legitur: *Numquam non ſtercus, & lutum projiciunt.* Et ideo de illis cum S. Juda Apoſtolo dicere licet, quod *ſint fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones.* Quod ſi verum eſt, quod *ex abundantia cordis os loquitur*, obſerveris velim quales homo iracundus præ ſe fert motus, geſtus, verba, aliosque actus exteriores. *Perturbatio iræ*, inquit Bellovacenſis *uſque ad exteriora membra producitur, & maxime ad illa membra, in quibus relucet expreſſius veſtigium cordis, ſicut in oculis, & in facie, & in lingua.*

Iracundi aſſimilantur tempeſtuoſis fluctibus maris. — *Procop. ib.*
Juda 1. 13.
Bellovac. Spec. mor. l. 1. p. 2. diſt. 31.

2. S. Bonaventura tria obſervat effrænem hanc paſſionem concernentia. *De ira*, inquit, *nota ſpecialiter tria: ſcilicet odioſam ejus effigiem, ejus ruinoſam perniciem, & ejus vitioſam propaginem.* Plutarchus ingenioſam noſtroque propoſito congruam habet reflexionem; dicit enim, quod ſicut infirmitas illa ſupra modum maligna eſſe cenſetur, quæ vultum infirmi adeo deformat, ut amplius agnoſci non poſſit, ipſum eumdem eſſe qui antea erat, nec ex voce, nec ex geſtibus, nec ex facie, eodem modo in cognitionem malignitatis iræ venire poſſumus ex eo, quia ſcilicet hominem cholericum interius & exterius adeo transformat, ut vix agnoſci poſſit, an ſit idem qui antea erat. *Nulli certè affectui pejor eſt vultus*, inquit Seneca, *habet enim vultum aſperum, & acrem, & nunc ſubitò retrorſum ſanguine fugato pallentem, nunc in os omni colore & ſpiritu verſo ſubrubicundum at ſimilem cruento, venis tumentibus, oculis nunc trepidis, & exſilientibus, nunc in uno obtutu defixis & hærentibus. Atque dentium inter ſe arietatorum, & aliquem eſſe cupientium, non alium ſonum, quam eſt apris tela ſua attritu acuentibus. Adjice articulorum crepitum, cum ſe ipſa manus frangunt, & pulſatum ſæpius pectus anhelitus crebros, tractosque altius gemitus, inſtabile corpus, incerta verba ſubitis exclama-*

S. Bonav. diæta ſalut. tit. 2. de pec. c. 5. Plut. de cohibenda iracundia.
Iræ dignoſcitur ex vultus deformitate. — *Seneca lib. de ira c. 4.*

mationibus, trementia labia, interdumque compreſſa & dirum quiddam exſibilantia. Ferarum mehercule eſt ſive illos fames exagitat, ſive infixum viſceribus ferrum, minus tetra facies eſt, etiam cum venatorem ſuum ſemianimes morſu ultimo petunt, quam hominis ira flagrantis. Obtulit quondam ſe nonnemo ad dandum huic morbo curando efficaciſſimum remedium hoc nimirum quod Veſpuccius ex America ſecum attulit, nimirum vivam quandam hominis cujuſdam iracundi effigiem, cui malum hoc nares corroſerat, eumque in monſtrum quoddam horribile transformarat. Etenim ad iram & furorem abominabilem reddendam nullum eſt efficacius antidotum, quam ſiquis geſtus, motus, vultumque horrendum hominis iracundi attente conſideret; nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Quem tenet ira, ebrius eſt; ſimiliter & huic turget facies, vox fit aſperior, oculi fiunt ſanguinolenti, mens obtenebratur, prudentia ſubmergitur, lingua tremit, oculi intorquentur, aures alia pro aliis audiunt.* Seneca nonnullis ad refrænandum furorem profuiſſe ſcribit, quod ſemetipſos ira effervescentes in ſpeculo conſiderarint. *Quibuſdam ut ait Sextius, iratis profuit aſpexiſſe ſpeculum. perturbavit illos tanta mutatio ſui, velut in rem præſentem adducti non agnoverunt ſe.* Sanctus Ephrem eorum, qui ab aſpide morſi ſunt ſimilitudinem his verbis adducit: *Sicut venenum aſpidum ita ſe habet iracundia, quoniam & formam atque aſpectum immutat, & mentem conturbat, & nervos diſſolvit, & ad operandum imbecillitatem affert.* S. Nilus ſimiliter ad deformitatem vultus hominis cholerici ſe reflectens ait: *Etiam efficit, ut turpiter & indecore ſe homo gerat.* Seneca hanc eamdem exteriorem faciei turpitudinem pluribus in locis memorat: *Nihil æque profuit,* inquit, *quam primum intueri deformitatem rei, deinde periculum. Non eſt ullius affectus facici turbatior. Pulcherrima ora fœdavit, torvos vultus ex tranquilliſſimis reddidit, liquit decor omnis iratos.* D. Chryſoſtomus pariter nullam dari poſſe odioſiorem deformitatem cenſet, quam ſi quis oculos in quemdam ira effervescentem defigat. *Vir iratus,* inquit, *immodeſtus eſt. Nihil turpius aſpectu irati, nihil viſu gravius, quod ſi aſpectus, multo magis anima.* Seneca hominem furibundum his verbis deſcribit: *Sive amictus illius compoſitus ſit ad legem, attrahat veſtem, omnemque curam ſui effundit. Si capillorum natura, vel arte jacentium non informis eſt animus, cum animo inhorreſcunt, tumeſcunt venæ, concutitur crebro ſpiritu pectus, rabida vocis eruptio colla diſtendit; tunc artus trepidi inquietæ manus, totius corporis fluctuatio, qualem putas intus eſſe animum, cujus extra imago tam fœda eſt; quanto illi intra pectus terribilior vultus, acrior ſpiritus eſt, intenſior impetus, rupturus ſe niſi eruperit?* S. Baſilius in Homilia *de ira* hominem iracundia exaſperatum in hunc modum delineat dicens: *Superne accenſa facie alio aſpectu viſendum exhibet iratum, eam formam, quæ omnibus conſueta eſt & nota, quaſi larva quadam, ut in ſcena fieri ſolet, prorſus immutans! oculi conſueti non apparent, ſed ignei micantesque, dentes acuunt, velut ſues graſſantes, vultu ſunt liventi, ſanguine ſuffuſo. Oris tumore increbeſcente, venæ obeurbati intra viſcera, Spiritus anguſtiam diſrupta. Vox aſpera & intenſa ſermo inconſtans, & confuſus, ac temere cadens, nec concinne, nec ſignificanter; nec ex parte quidem prolatus.* Et in alia quadam homilia de hoc eodem vitio ita ſcribit: *Quisque ſibi ex ſcripturis morbo ſuo convenientia ſumat, iracundus es? cohibe iram, vir iracundus,* inquit, *turpis eſt; diſce ex hac ſcriptura, ſit vultui tuo ſpeculi vice, nam impia cogitatio mentem obtenebrans non ſinit agnoſcere, quale ſit ira peccatum; ſcriptura verò tibi dicit: Vir iracundus turpis eſt. Quomodo turpis eſt? deco-rem namque & humanam quaſi figuram amittit, feræ ſpeciem indutus.*

Ad iram compeſcendam multum juvabit conſiderare hominis irati effigiem.

D. Chryſ. h. 17 adverſus Judæos. 5.

Seneca l. de ira c. 36.
Irati ſe contemplentur in ſpeculo.

S. Ephrem. de timore Dei.

S. Nilus de octo vitiis cogitat.

Seneca ib. cap. 35.

D. Chryſoſ. 45. in Joan.
Nihil turpius aſpectu irati.

Seneca ib. cap. 35.

S. Baſil. ho. de ira.
Accurate delineatur conſtitutio hominis irati.

S. Baſil ho. 21 de aliqua Scriptura loca.

3. Ita binis vicibus Rex Nabuchodonoſor aliam legitur ab humana induiſſe figuram, quando ſcilicet ut beſtia paſcebatur in deſerto, & quando contra tres pueros, ſtatuam ejus adorare, recuſantes, iratus fuit, dicente Scriptura: *tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore, & aſpectus faciei illius immutatus eſt.* Hinc idem S. Baſilius hominem iratum ita porro deſcribere pergit: *Conſidera parumper iratum, furit, debacchatur, immutantur oculi, turbidi ſanguineique fiunt, cor accenditur, ſanguis commovetur. Hunc videas ut aprum dentes acuentem, loqui ſæpe incipientem, ac verba imperfecta relinquentem.* Et Nazianzenus in ſacris Poëmatibus ſuis inter alia perniſioſa hujus paſſionis damna pariter annumerat ſequentia dicens: *Jam fœditatem quanta ſit quæſo vide, qualemque reddat ira, cui plagam intulit. Nam veterorum teſtus eſt morbus, quæque amor, odiumque mœror & livor malus. Atque in quibusdam preſſa ſit morbi lues tenetur, ut non prorſus, aut extet parum, ac forte citius intimo in cordis ſinu liqueſcit, hominum viſibus quam ſe exerat; occulta porro poſtmodum eſt calamitas, aſt ira nudum penitus & clarum eſt malum.* Quì enim paſſionem iræ occultare vellet, non poſſit, ſiquidem illa in vultum ſtatim prorumpit, & motus exteriores. Ita dum Eſau Jacobi mortem machinaretur, ſubito peſſimum animum penetravit Rebecca, dicente Scriptura: *nunciata ſunt hæc Rebeccæ.* Sed qualiter obſecro, mater in ejus poterat devenire notitiam odii, ſiquidem juxta ſacrum textum Eſau dictam deliberationem in ſuo dumtaxat corde & mente fecerat: *Dixit Eſau in corde ſuo?* reſponderi poteſt quod licet interius vindictam exordiatur iratus in corde ſuo, nihilominus eam taliter abſcondere nequeat, quin non ſe exterius inſinuet, aut in vultu, verbis, geſtis, aliave actione apparente ſeſe prodat. Ita & Hebræi infideles ira contra S. Stephanum excandeſcentes, *diſſecabantur cordibus ſuis,* ut ſcribit S. Lucas, ſed quod immediate ſubjungitur, notetis velim, ſcilicet: *Et ſtridebant dentibus in eum,* quantumvis enim rabies corda eorum corroderet interius, nihilominus etiam in dentium ſe tranſmittebat ſtridorem.

Nebuchodonoſor bis aliam ab humana induiſe figuram.
Dan. 3. 19.
S. Baſil. ib.
Nazian. Jambico 21. adverſus iram.
Paſſio iræ nequit occultari.
Gen. 27. 42.
Ibid. v. 14.
Act. Apoſt. 7 v. 54.
Ibid.

4. Seneca prædictis iræ effectibus novos adjicit, dum ait: *Quid opus eſt menſam evertere: quid pocula affligere, quid ſe in columnas impingere? quid capillos evellere? femur pectusque percutere, quantam iram putas? quæ quia non tam cito in alium, quam vult, erumpit, in ſe revertitur?* Sanctus quoque Gregorius peſſimas iracundi qualitates ſequentibus fuſè deſcribit verbis: *Ira ſuis ſtimulis accenſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe præpedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi, & nequaquam recognoſcuntur noti, ore quidem clamorem format, ſed ſenſus. quid loquatur, ignorat. In quo itaque ab arreptitiis longè eſt, qui actionis ſuæ conſcius non eſt?* Cui ultimo aſſerto retro citroque ſubſcribit Sanctus Baſilius, dum iratum ſeu furibundum minimè ab obſeſſo differre docet in hæc verba: *Neque enim enſis acies, neque ignis, neque horrendum aliquid animum ira intumeſcentem ac furentem ſatis compeſcere valebit. Non magis quam à Dæmonibus detenti, à quibus irati nihil nec forma, neque animi affectu differunt.*

Seneca
Alii effectus iræ adducuntur.
S. Greg. Lib. mor. c. 30.
S. Baſil. ho. de ira.

5. Albert. Magnus conſiderat, quod in capite 14. lib. 1. Reg. ſcribitur, ubi de Saule dicitur: *Spiritus Domini receſſit à Saul, & exagitabat eum Spiritus nequam, à Domino:* Circa hæc enim verba dicit, iram & furorem in Saule maligni ſpiritus partes expleſſe. *Spiritus Domini,* inquit, *eſt ſpiritus manſuetudinis, ſicut ipſe dicit Matth. 11. Diſcite à me, quia mitis ſum*

1. Reg. 16. 14.
Alb. Mag. lib. de virtut. ſerie c. 20. §. 1.

Spiri-

Alia iraci hominis deſcriptio.

Spiritus autem malus & nequam eſt Spiritus iræ, qui exagitavit Saul, & exagitat iracundos, qui ad litteram ex fervore ſanguinis circa cor, & ex aſpiratione fellis ad ſuperiora & ex protenſione, & multiplicatione ſpirituum in ſuperiori parte corporis, incipit corpus tremere, labia habere motum inordinatum, & oculi volvuntur & rubeſcunt, nares ampliantur, quemadmodum in proverbiis dicitur, quod iracundus ſpiritum habet in naribus, lingua balbutit improperia. Seneca de iracundorum facie diſſerens inquit: *Iratis quidem nulla eſt formoſior effigies, quam atrox, & horrida, qualiſque eſſe etiam videri volunt.* Et in Cap. 6. l. 3. pariter de homine irato ita ſcribit: *Quis traditus dolori, & furens non primam rejecit verecundiam? quis impetu turbidus, & in aliquem ruens, non quidquid in ſe verecundi habuit, abjecit? cui officiorum numerus, aut ordo conſtitit incitatio? quis lingua temperavit? quis ullam partem corporis tenuit? quis ſe regere potuit?* Reperiuntur nonnulli, qui tametſi non loquantur, ignem tamen iræ in corde ſuo fovent. Unde S. Gregorius ait: *Aliquando ira perturbato animo quaſi ex judicio ſilentium indicit, & quo ſe foras per linguam non exprimit, intus deterius ignoſcit, ut iratus quiſque collocutionem ſuam proximo ſubtrahat, & nihil dicendo, quam ſit accenſus dicat.*

Seneca lib. 2. de ira c. 36.

Idem lib. 3. de ira c. 6.

S. Greg. ib.

Alii vero loquuntur interiorem, oſtendendo excandeſcentiam: *Certè extremi furoris eſt argumentum,* inquit Climacus, *cum quis apud ſeipſum ſeorſum, & ſolum verbis, & geſtibus, cum abſente, à quo moleſtia eſt affectus, depugnat & efferatur.* Cajetanus ſuper illa verba S. Pauli ad Epheſios: *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor &c.* ita ſcribit: *Ut amaritudo referatur ad cor, furor ad impetum, & ira ad vindictam & clamor in voce comes ſingulorum.*

S. Joan. Clim. Grad. 8.

Ephe. 4. 31. Cajet. ib.

Ira eſt furor & phreneſis. Seneca lib. 1. de ira cap. 1.

6. Ira quoque appellatur ſtultitia, furor, Phreneſis: Unde Seneca inquit: *Ut furentium certa indicia ſunt, audax & minax vultus, triſtis frons, torva facies, citatus gradus, inquieta manus, color verſus, crebra & vehementius acta ſuſpiria, ita iraſcentium eadem ſigna ſunt. Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, æſtuante ab imis præcordiis ſanguine, labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horrent, ac ſubriguntur capilli, ſpiritus coactus, ac ſtridens, articulorum ſeipſum torquentium ſonus, gemitus, mugitusque & parum explanatis vocibus ſermo præruptus, & complosæ ſæpius manus, & pulſata humus pedibus, & totum concitum corpus, magnaſque minas agens, fœda viſu & horrenda facies, neſcias utrum magis deteſtabile vitium ſit an deforme.*

Iratus aſſimilatur ebrio.

7. Sicut homo ebrius, qui ſit, extrinſecus per multos actus inordinatos & deformes oſtendit, tales quoque ſunt illi qui choleram ſibi prædominari permittunt. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Cogita iraſcentes & ebrios à furore, quæ ſaliva non immundiora verba ejiciunt profectò fœtidum ſputum eructant; & ſicut illi nullum ex præſentibus norunt, ita neque hi; obumbrata eſt enim eorum mens, & diſtorti ſunt oculi: Non amicum, non inimicum, non reverendum, non contemptibilem, ſed omnes ſimpliciter vident. Ea dicunt, & faciunt, quæ ebrii furoris æſtu periti,* porro Seneca furioſos actus in quos iracundi & biloſi ſæpe prorumpunt his verbis exemplificat: *Quædam ſine ſenſu ſunt, ut librum quem minutioribus litteris ſcriptum ſæpe projecimus, & mendoſum laceravimus, ut veſtimenta, quæ quia diſplicebant, ſcidimus. His iraſci quam ſtultum eſt, quæ iram noſtram nec meruerunt, nec ſenſiunt?* eamdem quoque ſtultitiam paulo poſt his verbis perſtringit: *Quid eſt dementius, quam bilem in homines collectam in res effundere? atque ut his iraſci dementis eſt, quæ anima carent, ſic & mutis animalibus, quia nulla eſt injuria, niſi à conſilio perfecta; nocere quidem nobis poſſunt, ut ferrum, aut lapis, injuriam vero facere non poſſunt;* Et tamen ira rebidus omnia mordet quæ ipſi offeruntur: ira enim ut Seraphicus doctor ait: *Reddit hominem ſtultum, & quaſi rabidum, unde eo tempore quo homo eſt iratus, perit ratio, & humanitas in homine.*

D. Chryſ. ho. 41. in Acta c. fin.

Seneca lib. 2. de ira c. 25.

S. Bonav. in dieta Salus tit. 1. de peccat. cap. 5.

8. S. Baſilius præcitatam ebrietatis ſimilitudinem his verbis exponit: *Ira mentis eſt temulentia, eamque à ſobrietate excutit, haud aliter quam vinum. Conſidera mihi hominem ira percitum, quam temulentus ſit eo morbo Non eſt ſui compos non novit ſemetipſum, non novit qui adſunt ſed velut in pugna nocturna tentat omnia, impingit in omnia, inconſiderata loquitur, non poteſt cohiberi, convitiatur, cadit, minatur, dejerat, vociferatur, clamore diſrumpitur.* S. Nilus de ira ait: *Iracundia canum in morem cæcas cogitationes parit;* ſicut enim canes catulos ſuos cæcos parturiunt, ita quoque cogitationes, deſideria, affectus, conſilia iracundorum cæca ſunt, omniſque luminis, vel rationis, vel diſcurſus expertia. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Ira videre non permittit, canis eſt impudens ira.* Similiter Hugo Cardin. de hoc iræ vitioſæ cæcitate ait: *Ira per vitium omnino extinguit oculum mentis, ne poſſit diſcernere verum.* Quiſquis autem cæco modo graditur, in quemvis ſcopulum impingit, corruitque in quodvis obvium præcipitium.

S. Baſil. Ho. 1. de laud. jejun.

Ira eſt temulentia mentis.

S. Nilus ora. de ira.

D. Chryſ. Hom. 80. ad pop.

Hug. Card. Prov. 27. 9.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Ira intellectum excæcat, abſorbet diſcurſum & rationem, & iratum ſtulto ſimilem efficit.

THEMA.

Ira in ſinu ſtulti requieſcit. Eccleſiaſt. 7. v. 10.

Ira excæcat oculum rationis, & facit hominem amentem.

1. SApiens apud Eccleſiaſtem furorem iracundi reprimere volens, iram in pectore hominis ſtulti commorari his verbis dicit: *Ira in ſinu ſtulti requieſcit;* non dicit, quod ibi ſit *per modum tranſeuntis,* ſed quod *per modum permanentis* in ſtulto velut in centro *requieſcat.* S. Bonaventura quinque notabilia damna enumerat, quæ ab ira procedunt; quorum primum & præcipuum eſt illud quod Sapiens indicat: *Excæcat rationis oculum, nam dicitur: Turbatus eſt à furore oculus meus, id eſt, rationis; & per conſequens non poteſt videre iratus, quid juſtum ſit vel injuſtum.* B. Petrus Damianus in quadam Epiſtola hoc vitium deteſtans inter alias ejus peſſimas qualitates hanc quoque conſiderat: *Ira,* inquit, *reddit amentem, quæ dum exequitur, quod impatientia ſuggerit, ſemetipſum videntibus pabulum ſubſannationis exponit.* Seneca proinde iram eodem ſtultitiæ nomine deſcribit inquiens: *Nullus affectus vindicandi cupidior eſt ira, & ob idipſum ad vindicandum inhabilis, prærabida, & amens,* S. Baſil. in homilia quadam *de ira,* inquit, *momentanea quædam inſania eſt ira.* Marcus Tullius nullum vitium eſſe dicit, quod propinquius accedat ad ſtultitiam quam ira: *An eſt,* inquit, *quidquam inſaniæ ſimilius, quam ira? quam benè Ennius initium dixit inſaniæ? Color, vox, oculi, ſpiritus, impotentia dictorum atque factorum* quam

S. Bonav. in dieta ſalut. tit. 1. de pec. cap. 5.

B. Petr. Dam. lib. 4. epiſt. 17.

Seneca lib. 1. de ira cap. 9.

S. Baſil. Hom. de ira Cic.

quam partem habet ſanitatis? S. Hieronymus ſuper prædicta verba thematis ita ſcribit: *Signum inſipientia dedit; quia quamvis aliquis potens exiſtimetur & ſapiens, ſi iracundus ſit, inſipiens arguitur.*

S. Hier. in Eccle.

Ira comparatur fumo.

2. Verum quidem eſt, iram homini connaturalem eſſe, verumtamen temperanda, & imperio rationis reprimenda eſt, tunc enim degenerat in vitium quando rationem ſupplantat. Unde Alcuinus ait: *Ira ſine temperamento expers eſt rationis.* S. Nilus iram fumo comparat, quod viſum excæcat, vel ad minus turbat vel offuſcat. *Ira cum ſemel pectus obſederit*, inquit, *atque exarſerit, mentem fumo obcæcat judiciumque corrumpit, ac denique lubrica omnia & confuſa reddit: conturbatus eſt, inquit Scriptura, in ira oculus meus.* Paulo poſt vero idem Sanctus iram nubi aſſimilat, quæ lucem & claritatem aëris sereni obſcurat: *Ut nubes cum ſurſum effertur, tunc aërem condenſat ſic iracundiæ excitatio iracundi mentem.* Merito igitur S. Joannes Climacus hominem iracundum his verbis inſtruit: *Coerce iram, ne mente excidas; caſtiga, & retunde excandeſcentem animum, eſt enim inſaniæ parens, qui modum omnem excedit.* Quod ſi quiſcor hominis iracundi explicare poſſet, quemadmodum pannus aliquis explicatur & panditur, ſine dubio intus præter ſtultitiam nil aliud reperiretur, teſte S. Joanne Climaco qui ait: *Si cor iracundi explicaveris deprehendes inſaniam.* S. Auguſtinus ad mordicatam hanc paſſionem fugiendam in ſermone quodam nos exhortans, his verbis utitur: *Fugiamus iram, quæ rationem ſuffocat, menſuram Juſtitiæ ignorat, Solem juſtitiæ neſcit, amicitias rumpit, de facili aufert pacem mentis, ſapientiam calcat, ſapientes infatuat, gravitatem in Paſtoribus dilacerat.* Obſervandum vero quod primus effectus iræ quem S. Auguſtinus recenſet, ſit luminis rationis & diſcurſus turbatio, unde poſtea omne malum promanat.

Alcuin. lib. de virt. & vit. cap 24.
S. Nilus de octo vit. cog. de ira.
Clim. Schol. 4. ad grad. 24.
Clim. gr. 24.
Cor hominis irati eſt plenum inſaniæ.
S. Auguſt. ſer. 9. ad Fratres.

3. S. Antoninus ait: *Ira inter cæteras paſſiones manifeſtius impedit uſum rationis.* In ſecunda vero parte ejusdem ſummæ, id quod in prima parte dixerat, fuſius his verbis declarat: *Propter iram, omnes vires ſeu potentiæ animæ & virtutes alterantur; Nam oculus intellectus obtenebrat, quia ut ait Cato: Ira impedit animum, ne poſſit cernere verum; Unde dicit Gregorius quod cum rector eſt in ira, non debet tunc judicare ſententialiter quia judicium rationis eſt offuſcatum, dicit enim reſtringenda eſt ſub ratione poteſtas, nec quid agendum, priuſquam concitata mens ad tranquillitatem redeat.* Porro quomodo nimia bilis rationem perturbet, Bellovacenſis his verbis declarat: *Ad Tertium, utrum ſcilicet ira impediat uſum rationis, dicendum, quod mens ſeu ratio hominis quamvis non mutatur organo corporali in proprio ſuo actu, tamen quia indiget ad ſuum actum quibusdam viribus ſenſitivis, quorum actus impediuntur corpore perturbato, neceſſe eſt quod perturbationes corporales, etiam judicium rationis impediant, ſicut patet in ebrietate & ſomno. Dictum eſt autem, quod ira maxime facit perturbationem corporalem circa cor, ita ut etiam uſque ad exteriora membra derivetur, unde ira inter cæteras paſſiones manifeſtius impedit judicium rationis, ſecundum illud Pſalmi: Conturbatus eſt in ira oculus meus.* Idem vero author in alio loco ejusdem ſpeculi moralis multos enumerat hujus ſtultitiæ effectus inquiens: *Iracundi multis ſtultitiis laborant. Primo quidem ſtultus eſt, qui illatam injuriam appetit vindicare, quia ſicut dicit Auguſtinus de aliena pœna quærit ſibi medicamentum, qui acquirit grande tormentum; ſimile eſt quaſi ſi in aqua quæreres ignem. Stultus eſt inſuper, quia potius vult morti corporis quandoque & animæ, ſemper & æternæ ſe exponere, ut occidat & puniat aſinum inimici ſui, id eſt corpus, quam expectare Dominum juſtiſſimum qui ita judicabit eum de hoſte, & aſino ſimul, quod totus mundus videns admirabitur & ſatiabitur. Ira omni conſilio & diſcurſui aditum præcludit* inquit Seneca. Stobæus ſententiam Ariſtotelis ſequens, ita ſcribit: *Ut fumus mordicans oculos non videre permittit quæ pedibus adjacent, ſic iracundia oboriens, rationem offuſcat, & quod bonum habitura mens fuerat à ratione, eo non ſinit ipſum iracundia ſine labore potiri ac moleſtia.* Cujus rei corroborativa varia ſunt exempla, tam in ſacris, quam profanis hiſtoriis relata, quæ iracundos in ſtultitiam incidiſſe confirmant.

S. Anton. p. 1. tit. 6. cap. 11. §. 1.
Ira impedit uſum rationis.
Idem 2. p. tit. 7. c. 1. §. 3.
Bellov. ſpec mor. lib. 1. p. 1. diſt. 33.
Bellovac. ibid. lib. 3. part. 5. diſt. 1.
Alii ſtultitiæ irati effectus.
Seneca lib de ira cap. 1.
Stobæus ſer. cap. 18.

4. Poſtquam Jonas datum ſibi à Deo ordinem de annunciando Ninive exterminio impleſſet, è civitate egreſſus, extrum præſtolatus eſt finæ prædicationis, dicente Scriptura: *Fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati, Et præparavit Dominus Deus hederā, & aſcendit ſuper caput Jonæ, ut eſſet umbra, ... & protegeret eum.* Sed quo ſucceſſu? vermis intra noctem unicam, arborem iſtam arefacit & exſiccavit, ideoque Sol & ventus urens Caput Prophetæ infeſtare cœperunt, ita *ut peteret animæ ſuæ ut moreretur*, & dixerit, *melius eſt mihi mori, quam vivere.* Ecce vobis veſaniam hominis, non lachrymabatur, non vaſtæ adeo deplorabat urbis deſolationem, non innumerabilis ruinam populi, ſed mori petit, quia herba, quæ ipſi umbram præſtabat, fuerat exſiccata. Cauſamne noſtis? eam ipſe ſacer Textus in principio hujus capitis præmiſit dicens: *Afflictus eſt Jonas afflictione magna, & iratus eſt*, ac furore tanto, ut etiam à Deo interrogatus: *Putaſne bene iraſceris tu .. ſuper hedera?* reſponderit: *bene iraſcor ego uſque ad mortem.* Ubi Sanctus Ephrem ad Jonam converſus ait: *Cucurbita tibi nunc loco magiſtri efficitur, ex qua ſapientiam & prudentiam addiſce, tugurium abjectum quatis, & urbem funditus evertis? ubi rectum judicium tuum ô Jona? cucurbitam civitate potiorem ducis? ſuper vili cucurbita commiſerationis affectum oſtendis & in civitatem duriſſimum & ſeveriſſimum te exhibes?*

Jonæ 4. v. 5.
Jonas ex ira Veſanus factus eſt.
Ibid. v. 6.
Ibid. v. 8.
Jonæ 4. v. 1.
Ibid. v. 4.
S. Ephr ſer. de Jona.

5. Naaman primus Regis Syriæ Conſiliarius, homo cæteroquin prudentiſſimus, multo cum diſcrimine, diſpendiis, ſumptibus, apparatibus, ſervis, & efficaciſſimis ad Regem Iſraël recommendatoriis litteris, ut à lepra per Eliſæum liberaretur, ſe contulerat in Samariam, indignatus autem quod ſibi Propheta cum obſequio & ſubmiſſione non occurriſſet, incuratus domum rediiſſet, niſi, dum iratus recedebat, unus eum aulicorum placaſſet. *Numquid non meliores ſunt Abana & Pharphar fluvii Damaſci omnibus aquis Iſraël?* ubi Sanctus Ambroſius inquit: *Sed iratus hos prætulit: Jordanem meditatus elegit, neſcit enim ira myſterium.* Numquid enim maxima erat ſtultitia à lepra eximi nolle, ut ultionem de vana quadam ceremonia ſumeret? Quam myſterioſe intermiſerat Propheta? Ita & Balaam jumento inſidens, dum ad inſtantiam Regis ſui ad maledicendum pergeret populo Iſraël, jumentum greſſus fixit, multis adigendum ſtimulis, quapropter feſſor ira concitatus verbera adjecit verberibus, quando prodigioſe, quod auditum eſt nunquam, vocem aſina formare cœpit humanam, moxque angelus gladio evaginato apparens viſibiliter, ne ulterius progrederetur, Prophetæ minatus eſt ſeveriſſime; hic autem præ iræ paſſione excæcatus, poſtpoſito ange-

Naaman ex ira à Lepra curari noluit.
4 Reg. 5. v. 12.
S. Ambr. lib. 4. in Luc. cap. 4.
Num. 22. v. 24.
Balaam ira excæcatus, Angelum non vidit, & cum jumento ſuo expoſtulabat.

angelo, cum jumento diſcuttere cœpit; Quæ autem irrationabiliter excogitari poteſt inſania, quam Angelum poſtponere aſinæ? Bene itaque B. Laurentius Juſtinianus inquit: *Nihil prorſus ſic ſtatum mentis evertit, velut conturbans furor. Eſt quidem animi paſſio ſubverſio naturæ; dehoneſtatio hominis.* Et paulo poſt ſubdit: *Nullum ſanum conſilium, nulla matura poteſt eſſe deliberatio, ubi ira paſſio dominatur, periclitatur ratio, inebriatur cor, incompoſita verba proſiliunt, immutatur facies, lumen oculorum præſente furore caligat.*

B. Laur. Juſt. de caſto connubio cap. 10.

6. Imo Job iracundum non modo ſtultum, ſed veraciter ſtultum appellat, dum ait: *Vere ſtultum interficit iracundia.* Quemadmodum enim amens haberetur, qui ut induſium inimici laceraret, propria diſcerperet viſcera, ita quoque ſtultus eſt, qui contra proximum ferocit, ſuæ namque animæ mortem infert, & damna inſuper majora contra ſe agglomerat, quam contra proximum, quemadmodum patet in Saule, David enim Regni Saulis fulcrum erat, ejuſque Sceptrum per glorioſam de Goliath victoriam ſtabilierat; ipſe Saulem à vicinis, qui potentes erant defendebat inimicis, eum à Spirituum malignorum liberabat tyrannide, quin & gener regius evaſerat; & nihilominus livore irritatus atque ira Saul mortem continuo machinabatur Davidi: *Iratus eſt Saul.* Ecce vobis ipſiſſimum malum quod iracundum cerebro privat. Quem in finem Bellovacenſis illum inſuper Proverbiorum textum (*qui impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam*) addocit inquiens: *Per impatientiam non ſolum in ſigna vel verba, verum & in opera fatuitatis prorumpit, ſicut ſapiens. Prov, 14. Impatiens operabitur ſtultitiam, turbatus enim per impatientiam multa facit, quæ nullo modo fecerat ſerenatus.*

Job. 5. v. 2. Iratus non ſimpliciter, ſed veraciter dicitur ſtultus.

Patet exemplum Saulis, irati in Davidem.

1 Reg. 20. v. 30.

Prov. 14. 29.

Bellovac. ſpec mor. lib 5. p. 5. diſt. 1.

7. Seneca celebre quoddam proeodem intento factum de Cyro memorat in hæc verba: *Cum Babylonem oppugnaturus feſtinaret ad bellum, cujus maxima momenta in occaſionibus ſunt, Gyndem late fuſum amnem vado tranſire tentavit, quod vix tutum eſt etiam cum ſenſit æſtatem, & ad minimum deductus eſt. Ibi unus ex his equis, qui trahere regium currum alibi ſolebant abreptus, vehementer commovit Regem juravit itaque eoſe redacturum; ut tranſiri, calcarique etiam à fœminis poſſet. Huc deinde omnem tranſtulit belli apparatum & tamdiu aſſedit operi, donec centum octoginta cuniculis diviſum alveum in 350. rivos diſpergeret, & ſic cum relinqueret in diverſum fluentibus aquis. Periit itaque & tempus, magna in vanis rebus jactura, & militum ardor, quem inutilis labor fregit, & occaſione aggrediendi imperatos, dum ille bellum indictum hoſti, cum flumine gerit.* B. Petrus Damianus qui prætentem hiſtoriam refert, inquit: *Annum ut conjicitur totum in hoc ridiculoſo labore perpetuat, ac reum Majeſtatis fluvium cum multis utrimque foſſis aperuit, quaſi totidem per latera vulneribus ſauciavit per quadringentos, ſcilicet & ſexaginta rivulos aquas fluminis ſubdiviſit: ſic, ſic veluti inimici ſui ſanguinem ſolvere compulit, & divitem venam in quam Tyrannus infremuit, paupertatis mulctavit. Cernis itaque qualiter ira reddit amentem.* De C. Cæſare Seneca lib. 1. de ira, ſequens factum narrat: *C. Cæſar iratus cælo quod obſtreperet Pantomimis, quos imitabatur ſtudioſius quam ſpectabat, quodque comeſſatio ſua fulminibus terreretur ad pugnam vocavit Jovem: Quanta dementia fuit? Putavit aut ſibi noceri ne à Jove quidem poſſe, aut ſe nocere etiam Jovi poſſe. Non puto parum momenti hanc ejus vocem ad incitandum conjuratorem animos addidiſſe; ultimæ enim patientiæ viſum eſt, eum ferre qui Jovem non ferret.* De Xerxe Herodotus refert, quod dum exercitus ipſius in mari diſperſus eſſet, militibus ſuis præceperit ut aquas Helleſponti trecentis ictibus caſtigarent, totidemque colaphos impingerent iiſdem ut vel ſic ejus tranſiret incolumis exercitus; & quia mons Ato eidem ob nimiam ſui ſublimitatem tranſitum prohibebat, furore correptus quamdam ad eum conſcripſit epiſtolam, in qua eidem comminabatur, quod illum diviſurus, & particulatim in mare projecturus eſſet.

Senec. lib. 3. de ira c. 21. Magna ſtultitia Cyri Regis irati narratur.

B. Petr. Dam. ib.

Seneca lib. de ira. cap 16. Item Caii Cæſaris.

Herod. lib. 7. Et Xerxis.

8. Dionyſius Carthuſ. ſuper prædicta Eccleſiaſticis verba ita ſcribit: *Eo ipſo quo quis iram non ſolum admittit, ſed etiam intra ſe retinet, ſtulto aſſimilatur & luce ſapientiæ caret, & ſtultus eſt, non ſolum eo modo, quo omnis qui in mortali eſt culpa ſtultus aſſeritur, ſed & tanto ſpecialius quo ira mentem intus magis excæcat, & hominem in apparatu vultus exteriorique geſtu ſtulto, imo furioſo facie ſimiliorem.* Citatque in eodem loco ſequentem S. Hieronymi authoritatem dicentis: *Quid iracundo furor ſuus conferat, quem ſæviſſimus exagitat ſtimulis paſſionis, & ita ab omni conſilio & mente deturbat, ut dum iraſcitur, inſanire credatur?* adducit quoque Tullium & Senecam ita ſcribentes: *Menti furore ebrii rectum videtur, quidquid judicat, & operatur.* Porro Phrenetici ſive in furorem adacti elata voce clamant & ſtrident, idem quoque facit iracundus ac proinde S. Paulus ad Epheſios ita ſcribit: *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis.* Ubi S. Ambroſius ait: *Per iram fit indignatio, per indignationem clamor, quaſi vox inſanientis, quæ aliena eſt à Dei ſervo, per clamorem ſubrepit blaſphemia.* Seneca ait: *Parum agilis eſt puer aut tepidior aqua potui, aut turbatus torus, aut menſa negligentius poſita. Ad iſta concitari inſania eſt; æger & infelicis valetudinis eſt, quem levis aura contraxit.* Sicut enim in ætate minori, debilioriquе ſexu minus quoque ſolet eſſe judicium, minorque uſus rationis, ita pariter, & magis propria illis eſt iræ aſperitas, ut idem Seneca ita, loquens: *Puerorum fœminarumque ira acres magis quam graves ſunt*, id quod Philoſophus hic, ni fallor, à Platone didicit, qui diu ante ipſum in hæc verba ſcripſerat. Non & in pueris hoc aliquis videat, qui ſtatim atque non ſunt, ita quidem pleni apparent, rationis vero meo judicio quidam numquam compotes fiunt. Sunt & aliæ Sacræ Scripturæ loca, præter ſuperius adducta in quibus iracundi ſtulti vocantur, ſic in Proverbiis cap. 12. dicitur: *fatuus ſtatim indicat iram ſuam*, circa quæ verba S. Hieronymus ita ſcribit: *Hunc verſiculum alia translatio ſic habet: ſtultus eadem hora pronunciat iram ſuam.* In iiſdem quoque Proverbiis Cap. 27. dicitur: *Grave eſt ſaxum, & onerosa arena, ſed ira ſtulti utroque gravior. Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor.* Et in Cap. 29. ejuſdem libri hæc verba leguntur: *Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus, ſapiens differt, & reſervat in poſterum*, quæ verba juxta verſionem Septuaginta de irato intelliguntur; hi enim ita legunt: *Totam iram ſuam profert ſtultus.* Dionyſius Carthuſianus in Commentario Epiſtolæ Sancti Jacobi Apoſtoli inquit: *Iram Scriptura valde vituperat, & condemnat, ſtultitiam vocat, & iracundo valde aſſimilat.*

Dion. Cart. Eccle. 7. Iram retinens eſt ſimilis ſtulto, & caret lumine Sapientiæ.

Epheſ. 4. v. 31.

S. Ambr. Ibid.

Seneca l. 2. de ira. c. 25.

Seneca ib. cap 19.

Plato lib. 4. de Repub.

Prov. 12. 16.

S. Hier. ib.

Prov. 27. 3.

Prov. 29. v. 11.

Dion Cart. Jacobi 1. 19.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Ira virtutibus opponitur, eſtque contraria Spiritui Sancto, & Divinæ gratiæ, nec non compaſſionis inimica.

THEMA.

Ira enim viri, juſtitiam DEI non operatur. Jacob. 1. v. 20.

Ubi ira locum obtinet, omnis virtus exulat.
Matth. 11. v. 29.
Matth. 5. v. 20.
D. Chryſ. h. 16 in Matth.

1. S. Jacobus Apoſtolus (qui diſcipulus fuit ſcholæ Chriſti, in qua incarnata Sapientia manſuetudinem præ cunctis aliis virtutibus inculcabat dicens: *Diſcite à me quia mitis ſum*) ſine dubio jam dudum celebrem illum à Chriſto toti collegio Apoſtolico traditam audierat doctrinam, videlicet: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra, pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum*, ubi D. Chryſoſtomus ait: *Hic juſtitiam univerſam dicit profecto virtutem.* Cœleſtis itaque Magiſter noſter planam virtutum viam, quam Apoſtolos ſuos & conſequenter alios fideles ingredi volebat complanare volens iræ vitium præ cunctis aliis primo omnium loco eradicare conatus fuit, unde ait: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, non occides qui autem occiderit, reus erit Judicio, Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio,* Hujus ratio eſt, quia ut S. Jacobus aſſerit: *Ira viri, juſtitiam Dei non operatur*, quia ubi ira locum obtinet, omnis virtus exulat; & quia charitas regina eſt omnium virtutum, hæc omnium aliarum prima eſt, quæ per furorem & iracundiam ab anima proſcribitur. Unde S. Ephrem de iracundo dicit: *A longanimitate, & Charitate alieniſſimus eſt.* S. Dorotheus pariter inquit: *ubi Charitas, & cordis demiſſio ſeu humilitas ineſt, quid moliri, quid efficere obſecro poterit furor?* Sapientia ſimiliter, quæ epitome quædam eſt omnium virtutum, per iram amittitur. Unde S. Gregorius ait: *Per iram ſapientia perditur, ut quid, quove ordine agendum ſit, omnino neſciat, ſicut ſcriptum eſt: Ira in ſinu ſtulti requieſcit: quia nimirum intelligentiæ lumen ſubtrahit, cum mentem permovendo confundit. Per iram juſtitia relinquitur, ſicut ſcriptum eſt: Ira viri juſtitiam Dei non operatur, quia dum perturbata mens judicium ſuæ rationis exaſperat, omne quod furor ſuggerit, rectum putat.* Idem pariter in quadam homilia in hæc verba ſcribit: *Per impatientiæ vitium ipſa virtutum nutrix doctrina diſſipatur; ſcriptum namque eſt: Doctrina viri per patientiam noſcitur. Tanto ergo minus oſtenditur doctus, quanto convincitur minus patiens.* Seneca ſimiliter iram cum virtutibus incompatibilem eſſe his verbis demonſtrat. *Nec magis quiſquam eodem tempore, & iratus poteſt eſſe, & vir bonus, quam æger, & ſanus.*

Ibid. v. 21.
Ibid. v. 22.
S. Ephr. lib. de virt. & vitiis.
S. Dor. ſer. 8.
Sapientia omittitur per iram.
S. Greg. lib. 5. mor. c. 30.
S. Greg. Hom. 35.
Seneca lib. 2. de ira cap. 12.

Ira eſt ruina omnium virtutum.
B. Pet. Dam. lib. 4. epiſt. 17.

2. Notatu digna ſunt ad propoſitum noſtrum ſequentia beati Petri Damiani verba, dicentis: *per iracundiam tota virtutum ſtructura collabitur.* Imaginemini vobis myſticam animæ noſtræ Jeroſolymam, tot cinctam & munitam eſſe validis propugnaculis, quot eſt inſtructa virtutibus; Hæ autem omnes in terram corruunt, dum ira nos impugnat & vincit; cujus idem Sanctus ſequentem aſſignat rationem, quia *per iram certe Sancti Spiritus ſplendor excluditur, hujus ſcilicet habitaculum fieri mens improba non meretur; unde per Prophetam dicitur: ſuper quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem ſermones meos; Nam cum humilem dixit, quietum conſequenter addidit, quia dum ira menti quietem ſimul & humilitatem ſubtrahit, ſuam Sancto Spiritui protinus habitationem claudit.* Unde S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha, inquit. Quod dum anima ab ira abſtinet optimum ſignum erit, quod in virtutibus & bonis moribus egregium profectum acquirat: *Sit abſtinens*, inquit, *irarum, & fugitans litium, ut bonis pollere moribus hoc indicio comprobetur.* Gloſſa interlinearis ſuper propoſiti thematis verba inquit: *Iracundus, & ſi apud homines, apud Deum non eſt juſtus.* Cui conſonat Hugo Cardinalis inquiens: *Juſtitiam Dei non operatur, etſi juſtitiam apud homines.* Dionyſius Carthuſ. iiſdem verbis aliam adhibet expoſitionem, dum ait: *Juſtitiam Dei non operatur, id eſt, opus vere juſtum & Deo acceptum non operatur, ſed opus Deo diſplicens atque damnabile facit, quia à rationis tramite abducit, & contra juſtitiam agit.* S. Hieronymus verba illa Amos: *Quoniam convertiſtis in amaritudinem Judicium*, ita exponit: *Fructum juſtitiæ qui dulciſſimus eſt, vertit in amaritudinem. Quod de una virtute diximus, intelligamus & de reliquis, prudentia, fortitudine, temperantia, quarum qui iratus fuerit, fructus capere non poterit, & cum ceperit, amarierunt.* Idem quoque punctum de virtutum cum ira incompatibilitate Caſſianus tangit, idque inter alias præcipue de honeſtate oſtendit, inquiens: *Honeſtatis gravitatem, quæ etiam viris ſæculi hujus ſolet familiaris exiſtere, nullo modo poſſidere poterimus, quia vir iracundus inhoneſtus eſt. Conſilii maturitatem nullatenus valebimus obtinere, quamvis graves & ſumma ſcientia præditi videamur, quia vir iracundus agit ſine conſilio.*

S. Bernard. de ordine vitæ.
Jacobi 1. 20.
Interlin.
Hug. Card.
Dion. Cart. Ibid.
Amos. 6. 13.
S. Hier. ib.
Caſſian. lib. 8. de Spir. iræ cap. 1.

3. Variæ leguntur ſacrorum Interpretum authoritates, quibus Spiritum Sanctum ejusque divinas gratias cum ira incompatibiles eſſe oſtenditur. S. Baſilius inter alios iram vocat *S. Spiritus, iter ad nos ingredientem.* S. Jacobus poſtquam dixiſſet: *Ira viri juſtitiam Dei non operatur*, hoc conſilium protinus ſuggerit: *Suſcipite in manſuetudine inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.* Etenim in ardore iræ, nulius in corde conturbato Spiritus Dei ejusque cœleſtibus inſpirationibus locus conceditur. In vita S. Joannis Columbini refertur quod cum die quadam domum reverſus promptum non inveniſſet prandium, cum furore conjugem ſuam reprehenderit, quæ cum ei librum legendum porrexiſſet, eumdem in terram projecit, improperando ei, quod jam prandendi non vero libros legendi tempus adeſſet; verumtamen paulo poſt nonnihil ſibi reſtitutus vultu & corde tranquillo librum aperuit, & *cum manſuetudine ſuſcepit inſitum verbum, quod potuit ſalvare animam ſuam*, quia vitam S. Mariæ Ægyptiacæ quiete legendo adeo compunctus fuit, ut ab illo momento primo exiſtentis ſanctitatis ſuæ fundamenta jaciens, veterem exuerit hominem, novumque induerit. Nec ſine Myſterio hanc loquendi phraſin adduco, quia S. Paulus ad Epheſios ita ſcribit: *Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in juſtitia, & ſanctitate veritatis.* Modum vero idipſum conſequendi continuo ſubjungit dicens primo: *Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem*, quia Deus prima & æterna veritas eſt; Secundo dicit: *Iraſcimini, & nolite peccare, Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*; iræ namque paſſionem nobis connaturalem eſſe ſciens, hanc tamen primos motus tranſcendere prohibuit.

S. Baſil. hom. de ira.
Jac. 1. v. 21.
Gratia Spiritus S. eſt incompatibilis cum ira.
Hiſtoria S. Joannis Columbini.
Eph. 4. v. 24.
Ibid. v. 25.
Ibid. v. 26.

4. Dionyſius Carthuſ. ſuper illa verba S. Job: *Virum ſtultum interficit iracundia*, ita fatur: *Cum*

Job. 5. v. 2.
S. Dion. Cart.

ſcri-

Ira ſpecialiter facit hominem Deo difformem.
S. Greg. lib. 5. mor. c. 30.

ſcriptum ſit: *Tu Dominator Domine cum tranquillitate judicas*, ira facit hominem in judicando ſpecialiter Deo difformem, dum homo cum turbulentia judicat. quod maxime indecens eſt. S. Gregorius inquit, *ſciendum nobis magnopere eſt, quia quoties turbulentos motus animi ſub manſuetudinis virtute reſtringimus, ad ſimilitudinem redire conditoris conamur; nam cum tranquillitatem mentis ira diverberat, dilaniatam quodammodo ſciſſamque perturbat, ut ſibimetipſi non congruat, ac vim intimæ ſimilitudinis amittat quanta ergo ſit iracundiæ culpa penſemus, per quam, dum manſuetudo amittitur, ſupernæ imaginis ſimilitudo vitiatur.* Porro ad peſſimum hunc iræ effectum inſinuandum Bellovacenſis ſequentem S. Gregorii authoritatem adducit dicentis: *Ira vel odium aufert imaginem Dei, & Characterem filiorum Dei, quem imprimit charitas, imprimens characterem beſtiæ, id eſt diaboli*: Unde quando hominem aliquem ingenti cholera exceptum fuiſſe indicare volumus, ipſum in beſtiam commutatum eſſe dicere ſolemus. De quo charactere agitur in Apocalypſi, cap. 13. ſubditque immediate hic author: *Hic Character imprimitur; in corde, quando mens intrinſecus perturbatur; in fronte vero, dum per ſignum extrinſecus demonſtratur in manu autem quando ad proximi læſionem manus extenditur.*

Bellovac. lib. 3. p. 5. diſt. 1. ſpec. mor.
Aufert homini characterem & imaginem Dei.
Apoc. 13. v. 16. & 17.

Nazianzenus in ſacris ſuis poëmatibus poſtquam varia iræ adduxiſſet mala ſubdit dicens: *Hæc nonne dirigunt maximo planè à DEO? eſt namque placidus, lenis, eſt ſummus pater.* Qualiter autem imaginem Chriſti portare poterit iracundus, ſiquidem ille maxima cum cura atque inſtantia proteſtatus inquiens: *Diſcite à me, quia mitis ſum?* præterquam quod inſuper B. Petrus Damianus diſcurrit: *Per iram Lux veritatis amittitur, & obtenebrata mentis obtutibus, occidui Solis radius occultatur, unde dicit Apoſtolus: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, nam cum iracundia menti confuſionis tenebras incutit, huic Deus illico radium ſuæ cognitionis abſcondit.* Quam eamdem conſiderationem his verbis inſtituit Bellovacenſis: *Per iram gratiæ lumen amittitur, quia mentis oculos obcæcat, ſicut equo operiuntur oculi, ut circumeat in molendino; ſicut Philiſtiim Samſonis oculos eruerunt, & clauſum in carcere molere fecerunt.*

Nazianz. Iamb. 11.
Matt. 11. 29.
B. Petr. Dam. lib. 4. epiſt. 17.
Bellovac. Ibid.

5. Climacus ut illam quam Spiritus Sanctus contra iram averſionem habet, educeat, tali utitur argumento: *Si Spiritus Sanctus Pax animæ dicitur, & eſt, ira vero cordis perturbatio & eſt & appellatur, neceſſario ſequitur, nihil adeo Spiritus Sancti præſentiæ repugnare quam ira.* S. Nilus ſequentem adducit rationem: *Ut vir honeſtus & gravis obſcœnum diverſoriuum averſatur, ſic Deus iracundi pectus; ut fumus oculos turbat, ſic ira animum.* Ac proinde S. Bernardus in quodam ſermone *de modo bene vivendi*, virginem quamdam Chriſti Sponſam ita monet: *Virgo quæ templum Dei debet fieri, nullo modo debet iraſci; non decet Chriſti Sponſam eſſe iracundam; Virgo quæ in pectore ſuo præparat manſionem Chriſto, omnibus modis debet expellere iracundiam à corde ſuo.* Advertendum quoque eſt, quod poſtquam S. Paulus Epheſiis in hæc verba ſcripſiſſet: *Nolite contriſtari Spiritum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in diem Redemptionis*, mox ulterius evidenter demonſtret, quanam in re præcipue contriſtetur, quia illos exhortatur ad fugiendam iram, furorem, & choleram, ne injuriam inferant Spiritui Sancto. Unde S. Primaſius ait: *Oſtendit in quo contriſtetur Spiritus Sanctus, ſcilicet amaritudine, id eſt, provocatione & ira*; quia ſtatim S. Paulus eodem loco ſubdit: *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia à vobis tollatur.* Monet tamen Sedulius circa hunc textum S. Paulum ita loqui, *non quod ipſa Spiritus Sancti ſubſtantia contriſtari poſſit cum habeat æternam atque immutabilem beatitudinem. Sed quia ita in Sanctis habitat, ut eos impleat charitate*; charitas autem iræ contraria exiſtit, atque ideo incompatibiles ſunt ira & charitas, quæ primus eſt fructus Spiritus Sancti.

Clim. gra. 8.
Ira ſingulariter repugnat Spiritui Sanct.
S. Nilus de oct. vit. cogit.
S. Bern. ſer. 35. de modo bene vivendi.
Eph. 4. v. 30.
Primaſ. ib.
Epheſ. 4. v. 31.
Sedul. ibi à

6. Caſſianus in duobus locis ad propoſitum noſtrum ita diſcurrit & primo quidem dicit: *Puritatem mentis noſtræ mox perturbandam, templumque eum S. Spiritus effici omnino non poſſe iracundia in nobis ſpiritu commorante.* Deinde paulo ante in capitulo undecimo ejuſdem libri dixerat: *Ab arcanis noſtri pectoris eruenda iracundia, ne tenebris illius obſcurati, nec conſilii ſalubris, nec ſcientiæ lumen admittere, ſed nec templum Spiritus Sancti, habitante in nobis, ſpiritu iracundiæ, nequaquam valeamus exiſtere.* B. Laurentius in deteſtatione iræ, dicit illam eſſe *opprobrium ſervorum Chriſti*, neque id mirum eſt, ſiquidem S. Franciſcus inter alia documenta hoc quoque ſequacibus ſuis tradidit: *Ille eſt ſervus Dei qui non iraſcitur, neque turbatur pro aliquo.* Porro B. Laurentius Juſtinianus in eodem capite contra iracundum dicit, quod ſit *repulſio gratiæ, fugator Paracleti, omniſque Sanctitatis inimicus.* S. Auguſtinus quoque in Sermone quodam ait: *Per iram ac ſuperbiam animæ negligentium, Spiritus Sancti cuſtodia & protectione nudantur, non ergo per hujuſmodi paſſiones contriſtemus Spiritum Sanctum, ſed potius eum ad ſedem cordis noſtri, per gratiam humilitatis, & pacis manſuetudinem evocemus.* Apud Eccleſiaſticum hanc legimus adverſus hoc vitium terribilem comminationem. *Ira & furor utraque execrabilia ſunt*; id eſt, ut Lyranus exponit: *Ira, quæ eſt per vitium, & furor qui eſt notabilis exceſſus iræ, utraque execrabilia ſunt*; id eſt, ut Hugo Card. inquit: *Apud Deum & homines.*

Caſſian. lib. 8. de Spir. iræ cap. 21.
Iracundi templum Spiritus S. eſſe non poſſunt.
Caſſian. ib. cap. 11.
B. Laur. Juſt. de caſt. connub. c. 11. tom. 1. opuſc. c. 11.
S. Franc.
B. Laur. ib.
S. Aug. ſer. 185. de temp.
Eccli. 27. v. 33.
Lyran. ib.
Hugo Card.

7. Eſt & alius quidam abominabilis iræ effectus, videlicet, quod hominem iracundum omni compaſſione, miſericordia & pietate deſtituat. Nam ut Sapiens ait: *Ira non habet miſericordiam*; Circa quæ verba Gloſſa ait: *Ira ſtulti ubi incanduerit, mox viſcera pietatis amittit.* Legatis velim horrendas quas fratres Joſephi eidem intulerunt injurias, non obſtante quod prandium illis adferret, quodque irreprehenſibilis, & innocentiſſimis moribus imbutus eſſet; neque mirum eſt, quod nullum habuerint reſpectum, neque tam arctæ conſanguinitatis, neque ætatis Joſephi teneriſſimæ, multo minus reverentiæ paternæ, tametſi Patrem ex triſti nuncio extreme affligendum eſſe ſcirent, quia *ira non habet miſericordiam.* S. Bonaventura de effrœni hac paſſione tractans, poſtquam multos peſſimos recenſuiſſet effectus, ab ipſa procedentes, ſubjungit: *Aufert homini omnem miſericordiam, & compaſſionem, ideo dicitur: Ira non habet miſericordiam.* Bellovacenſis ſimiliter eamdem iræ malitiam his verbis indicat: *per iram amittitur clementia, vel pietas, quia nec condolet patienti, nec ſubvenit indigenti, nec ignoſcit pœnitenti.* Hugo Card. ſuper illa verba S. Jacobi à principio adducta ſcilicet: *Ira viri juſtitiam Dei non operatur*, ita ſcribit: *Quia talis ſine compaſſione eſt; Vera autem juſtitia compaſſionem habet, non indignationem.* Seneca utiliſſimum quemdam nobis inſinuat modum, tum ad acquirendam compaſſionem, tum ad cavendam turbationem, efficiendumque ut iræ ſuperiores ſimus, quæ ex illis rebus derivari ſolent, quæ vel ſenſualitati noſtræ opponuntur, vel quas nobis injurioſas eſſe cenſemus. Hunc namque dictus Philoſophus inſtituit ſapientiſſimum diſcur-

Ira deſtituit hominem omni miſericordia & compaſſione.
Prov. 27. 4.
Gloſſ. ibid.
Gen. 37.
Patet in fratribus Joſeph.
S. Bonav. in Fasc. ſalut. tit. 1. c. 5.
Bellovac. ſpec. mor. lib. 3. p. 5. diſt. 1.
Jac. 1. v. 20.
Hugo Card.
Conſilium Senecæ ad cavendam iram, & acquirendam compaſſionem.

Seneca lib. 2. de ira, cap. 25.

ſum. *Num is cui iraſceris puer eſt? ætati donetur, neſcit an peccet. Pater eſt? aut tantum profuit, ut illi etiam injuriæ jus ſit, aut fortaſſis ipſum hoc meritum ejus eſt, quo offendimur. Mulier eſt? errat. Juſſus eſt? neceſſitati quis niſi iniquus ſuccenſet? Læſus eſt? non eſt injuriam pati, quod prior feceris. Judex eſt? plus illius credas ſententiæ quam tuæ. Rex eſt? Si nocentem punit, cede juſtitiæ, ſi innocentem cede fortunæ; Mutum animal eſt, aut ſimile muto? imitaris illud ſi iraſcaris. Morbus eſt aut calamitas? levius tranſiliet ſuſtinentem. DEUS eſt? tam perdis operam, cum illi iraſceris quam cum illum alteri precaris iratum. Bonus vir eſt qui injuriam facit? Noli credere; malus? Noli mirari; dabit pœnas alteri, quas debet tibi, & jam ſibi dedit qui peccavit.*

Optimum motivum ad refrænandam iram.

8. Neque profecto mirum eſt, quod ira omnem in feris extinguat compaſſionem, aut humanitatem, quia feritas & truculentia innata eſt eis? at vero quomodo excuſari homo poterit, cui humanitas propria eſt, ſi hujus inordinatæ paſſionis imperium ſequens ea ſe exuat? porro ad refrænandam iram optimi motivi loco deſerviet, ſi ſerio conſiderentur verba illa S. Jacobi Apoſtoli dicentis: *In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras*; Verbum hoc Dei ſalutare, Salvator noſter eſt, qui ſe in animas noſtras inſinuat, ut illas per manſuetudinem & compaſſionem æternæ ſalutis participes efficiat, cum econtra ira & furor perniciosus ſit ſcopulus, ad quem iracundi impingentes, in æternæ perditionis abyſſum proturbantur, optime B. Laurentius Juſtinianus ait: *Qui contentioſus exiſtit antiqui hoſtis in ſe immiſſiones admittit, diaboli miniſterium operatur, diſrumpit pacem, rixas concitat, parit odium, furorem nutrit, denigrat honeſtatem, ſapientiam perdit, rationem confundit, cœlum mentis obnubilat, gratiæ lumen repellit, fraternam dilectionem frangit, & ipſam cœleſtem in ſe occidit Charitatem.*

Jac. 1. v. 21.

B. Laur. Juſt. de diſcip. mon. conver. cap. 13.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Effrenis ira animæ mortem infert, eſtque certum reprobationis ſignum, & character infallibilis quo filii dæmonis agnoſcuntur.

THEMA.

Perdis animam tuam in furore tuo. Job. 18. v. 4.

Ira limites excedens præcipitat nos in barathrum damnationis.

1. QUod ſi ex ira nullum aliud reſultaret damnum præterquam illud quod Job, qui ſpeculum patientiæ fuit, nobis in præcitatis thematis verbis inſinuat, id utique ſufficeret ad reprimendum quemvis Chriſtianum, qui animæ ſuæ æternam ſalutem deſiderat; *perdis animam tuam in furore tuo*, Ira etenim, quæ limites ſuos notabiliter excedit, nos in manifeſtum ſtatuit maximæ & irreparabilis, quam facere poſſumus, jacturæ periculum, videlicet æternitatis Beatæ, vel æternitatis damnatæ pœnarum. D. Angelicus iram peccatum mortale eſſe, ſub his terminis decidit, nimirum *ſi modum rationis excedat*; ac proinde nullum poteſt dari certius reprobationis ſignum, quam timoris Dei carentia; *nam qui ſine timore eſt*, (inquit Spiritus Sanctus per os Eccleſiaſtici) *non poterit juſtificari*; hic autem timor, teſte eodem Eccleſiaſtico, in iracundo locum non habet, ſubjungit enim: *Iracundia enim animoſitatis illius, ſubverſio illius eſt.* S. Joannes Climacus proinde nec Deum nec Sanctum ejus timorem in corde iracundi locum habere dicit, ut ibi quieſcat, ſicut quieſcit in manſuetorum & patientium cordibus requieſcet: *In cordibus manſuetorum requieſcit Dominus*, inquit, *anima autem turbulenta nidus eſt Diaboli. Mites hæreditabunt terram vel potius dominabuntur terris, furioſi autem exterminabuntur à terris ſuis. Animus iracundus eſt architectus improbitatis, iracundus animus, ſocius, & domeſticus eſt caliginis.* In Juliano Apoſtata priuſquam daretur in reprobum ſenſum, hoc præceſſit reprobationis ſuæ prognoſticum indicium, ut ex S. Cyrillo Alexandrino his verbis deducitur: *Quando ab aliqua affectione ſuccendebatur, tanta cum fuiſſe dicitur impudentia, ut a nullo neque nomine neque re abſtineret. Jam quid turpius ira? An non peſſimus animæ morbus eſt ira impotens, & affectio implacabilis, & amaritudo vehemens.* S. Auguſtinus in quodam Sermone ſuo ad iram reprimendam hoc efficaciſſimo motivo exhortatur, inquiens: *Depone iram deſtrue rancorem, mitiga furorem, ne filius perditionis efficiaris.*

S. Thom. 2. 2. q. 158. art. 2.

Eccl. 1. 28.

Clim. grad. 24.

Nec Deus, nec ſanctus ejus timor requieſcunt in corde irati hominis.

S. Cyrill. lib. 6. cont. Julian.

S. Auguſt. ſer. 4. ad Fratres.

2. Deus apud Apoſtolum in Epiſtola ad Romanos inquit: *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui*, cujus ratio eſt quia Jacob mitis fuit & ideo ad evitandam cum fratre ſuo controverſiam & ut iræ ejus, ne ulterius exaſperaretur, locum daret, è domo paterna velut peregrinus fugit, multoque tempore in dura perfidi & indiſcreti Laban ſervitute vixit: Eſau vero quia reprobus, & Deo abominabilis erat, ideo cor ejus continuo iræ & odii erga fratrem concepti veneno imbutum fuiſſe legimus: Ut ex his verbis colligitur: *Venient dies luctus Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Obſervandum quoque eſt, quod quando S. Paulus de electis & prædeſtinatis loquitur, ſemper de benignitate & manſuetudine, tamquam certo prædeſtinationis ſigno & charactere mentionem faciat. Sic enim ad Coloſſenſes cap. 3. ait: *Induite vos ergo ſicut electi DEI, Sancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, ... patientiam, Supportantes invicem & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam, ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos; Super omnia autem hæc, Charitatem habete, ... Et Pax Chriſti exultet in cordibus veſtris.* S. Antoninus multas nobis oſtendit vias ſeu potius præcipitia, per quæ in inferni barathrum deturbamur, & quidem inter cæteras vias, etiam meminit viæ iracundorum, dicens: *Quinta via eſt tumultuoſa, id eſt, cum multi ambulant per eam, ita quod ſe comprimunt, hæc eſt via iracundorum, qui propter iracundiam ſuam multis & diverſis affliguntur, & conculcantur contumeliis, clamoribus, rixis, minis, odiis, & de his dicit Pſalmus 13. Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt.* Idem quoque Sanctus alibi in quo caſu ira peccatum mortale ſit his verbis declarat: *Tunc ira eſt peccatum mortale, quando ſcilicet quis appetit injuſtam vindictam, ſeu punitionem proximi notabiliter damnoſam, & hoc ſecundum deliberatam rationem.*

Rom. 9. v. 13.

Eſau reprobus, ſemper in corde ſuo fovit iram contra fratrem ſuum Jacob.

Gen. 27. v. 41.

Coloſſ. 3. v. 12.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 16.

S. Antonin. p. 2. ſum. tit. 7. c. 1. §. 2.

Ira eſt via ad infernum.

Pſ. 13. 3.

S. Antonin. 2. p. tit. 7. c. 1. §. 2.

3. Neſcio an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod tametſi Salvator noſter tantam habeat ſalutis noſtræ curam, ut de illo S. Apoſtolus dicat: *Vult omnes ſalvos fieri*, attamen quando ei ſermo eſt de iracundis, qui in proximorum injurias prorumpunt illis directe & immediate comminetur infernum, dicens: *Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo... Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quam comminatoriam ſententiam,

Chriſtus iracundis comminatur infernum.

1 Tim. 2. v. 4.

Matth. 5. v. 22.

D. Chryſ. Hom. 47. in Joan.

tiam, D. Chryſoſtomus ponderans ait: *Injuria affecto in mentem veniat quod illi ſupplicium maneat, & non modo nulla in proximum ira fureris, ſed deplorabis vicem ejus.* Et paulo poſt in hæc verba ſubjungit: *Sæviſſimam hanc belluam fræno cohibeamus; inter iram & inſaniam nihil differt, ſed temporarius quidam dæmon eſt, imo quam qui dæmonio vexatur gravior; ille enim venia dignus eſt, iratus nulla, ſed ſuppliciis innumeris, qui ſponte ſua in profundum perditionis defertur, & etiam ante futuram gehennam pœnas dat* inquit Eccleſiaſticus: *Zelus & iracundia minuunt dies;*

Eccli. 30. v. 26.

Quæ verba licet ſecundum ſenſum litteralem de vita præſenti intelligantur, interlinearis tamen eadem de vitæ æternæ diebus exponit, ut ſenſus ſit: *Minuunt dies, id eſt, vita æterna indignos efficient;* Et Hugo Cardinalis ait: *Vitæ præſentis ad litteram, vel dies vitæ æternæ, quam auferunt.* Rabanus quoque eidem conſentit interpretationi dicens: *Minuunt dies hominis, cum eum vita æterna indignum efficiant.*

Interlin. ibid. Hug. Card. Raban.

Conſideratione dignus eſt diſcurſus ille, quem Bellovacenſis ad propoſitum noſtrum inſtituit, in quo inter alia dicit: *Per iram quies mentis diſtruitur, quia ira cor hominis dilacerat, & corrodit ut genimina viperarum corpus, & latera matris, ubi aluntur vermes corrodentes ſe, & dilacerantes, quos debent excutere ſinu ſuo ubi nutrit.*

Bellovac. ſpec. mor. lib. 3. p. 5. diſt. 1.

Refertque congruentiſſimam propoſito noſtro ſequentem fabulam: Dum enim vir quidam ſerpentem in via gelidum, & quaſi præ frigore mortuum inveniſſet, compatiens eidem, è terra ſublatum ſinui impoſuit calefaciendum; qui calore ſinus recreatus vigore ſuo priſtino recuperato ſe extendere & dilatare totumque benefactoris ſui corpus ſtringere & mordere cœpit; cumque bonus hic vir ſerpentem ob id corriperet, is ei reſpondit, id ſe ex inſtinctu ſuo naturali facere, quem deſerere non poſſet. Poſt hanc vero enarratam fabulam, idem Bellovacenſis ſubjungit: *Sic eſt de motibus ira, quia pungunt cor in quo foventur; ſicut vermis lignum & tinea veſtem, qui tamen in eis & ex eis naſcuntur, & aluntur. Iracundus enim vindicat hoſtem ſuum de ſeipſo, dum cauſas odii in ſeipſo abſcondit, quibus affligitur, corroſus ab his, hoſte illæſo; Iracundi quaſi ſepeliunt ſe vivos in infernum, à vermibus infernalibus, & immortalibus corrodendi.* Iſaiæ ultimo: *Vermis eorum non morietur. Vermis infernalis eſt ira rancor, inſania, quo inceſſanter affliguntur.* Iſaiæ 14. *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.*

Fabula ad hanc materiam applicata.

Iſa. 26. v. 24.

Iſa. 14. 11.

B. Petrus Damianus ſimiliter iracundorum cogitationes viperis aſſimilat dicens: *Sapiens quidam ait: Cogitationes iracundi viperæ ſunt generationes, mentem comedunt matrem ſuam:* Idem quoque refert S. Gregorium lib. 5. moralium cap. 30. idipſum dicentem.

B. Pet. Dam. lib. 4. epiſt. 17.

4. D. Chryſoſtomus ſequentem adducit conſiderationem: *Nullus Leo, nulla ſic vipera viſcera queunt laniare, ut hominis iracundia ferreis quibuſdam ungulis univerſa confodiens, neque enim ſolummodo corpori nocet, ſed ipſius etiam corrumpit animæ ſanitatem.* Et vero quidnam D. Chryſoſtomum dicere voluiſſe exiſtimatis, dum ita nobis ſuaſit: *Satius tibi eſſet anguem vel viperam in corde tuo latere, quam iram & rancorem?* quis unquam credere potuiſſet melioris conditionis eſſe eum in cujus corde vipera volvitur & revolvitur illo cui ira prædominatur? Et tamen revera ita eſt, nam vipera ſoli corpori mortem inferre poteſt, furor autem mortem animæ adſciſcit æternam; vipera cauſare quidem poteſt, ut corpus recondatur in ſepulchrum, iracundia verò, niſi refrænetur, condemnat animam in infernum.

D. Chryſ. hom. 4. in Matth.

Præſtare viperam, quam irā in corde fovere.

D. Chryſ. Hom. 30. ad pop.

Unde S. Ephrem hominem quemdam honoratum his verbis exhortatur: *Opta potius invadi gladio, quam iracundia corripi, magiſque elige animi iracundiam comprimere, quam illam oſtendere.* Ratio autem cur deſiderabilius ſit, acuto transfigi gladio, quam iracundiæ tyrannidi ſubjugari, eſt eadem, quam ſtatim attulimus, videlicet quia hæc mortem animæ æternam adfert, hic vero vitam corpori temporalem eripit.

S. Ephrem. de perfec. Monach.

Iracundia occidit animam.

Idem quoque de virtutibus & vitiis diſſerens, in capite *de iracundia*, ita ſcribit: *Iracundus animam ſuam occidit. Vere autem animam ſuam interficit, perditque iracundus, nam ſemper in perturbationibus vivit, animi tranquillitate ac pace, commodaque corporis valetudine carens.*

S. Ephr. lib. de virt. & vitiis.

Guerricus Abbas operibus S. Bernardi inſertus, dum de hoc vitio tractat ſequentem proponit exhortationem: *Ira*, inquit, *non habeat in nobis locum, quia ut ait Dominus in Evangelio, gradatim ducit ad gehennæ puteum, dicens: Qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio; qui dixerit Raca, hoc eſt vocem indignationis qua iram emiſerit, reus erit concilio, in quo tractatur qua pœna ſit mulctandus; qui dixerit fatue, hoc eſt tale quid fecerit, aut verbo, aut verbere, ut inter fratres deſpiciatur, reus erit gehennæ ignis niſi reſipuerit. Hæc eſt ira quæ ſtultorum oculos extinguit ſapientium oculos nonnumquam turbat, dicente Pſalmiſta: turbatus eſt præ ira oculus meus.*

Guer. Abb. in die pur.

5. S. Antonius de Padua hiſtoriam quæ in cap. 16. lib. 3. Reg. legitur iracundis his verbis adaptat: *Hic eſt ille homicida Zambri de quo 3. Reg. 16. dicitur: Ingreſſus eſt palatium & ſuccendit ſe cum domo regia, & mortuus eſt in peccatis ſuis quæ peccaverat. Zambri interpretatur ille laceſcens, vel amaricans, & ſignificat iracundum, qui ſe & domum regiam, id eſt, animam ſuam regis ſanguine emptam in igne iracundiæ ſuccendit, & ſic peccans mortaliter moritur coram Domino.* Unde merito contra vitium hoc exclamat S. Auguſtinus dicens: *O quanta fratres mei, hujus peccati labes? O quam grandis & lata miſeria, tam corporis quam animæ.*

S. Anton. de Pad. in Dom. 6. poſt Trin.

3 Reg. 16. v. 18.

S. Auguſt. ſer. 9. ad Fratres.

6. Author quidam contra hoc idem vitium invehens inter alia deteſtationis motiva, pariter adducit ſequens his verbis: *Iram prohibet Scriptura, Job 36; dicens: Non ſuperet te ira, ut aliquem opprimas, in quo verbo innuitur, quod ira eſt hoſtis, nos impugnans; magis enim timere debemus ſuperari ab ira quam à quocumque homine; quia quidquid poteſt inferre injuriator, minus eſt, quam mors animæ, quam interficit iracundia, dicente Scriptura Jobi 5. Vere ſtultum interficit iracundia.* Anima per peccatum mortua ad gratiam reſurgere non poteſt niſi per pœnitentiam, huic autem opponitur ita dicente S. Joanne Climaco: *Nihil tam inimicum pœnitentibus quam animi furor, qui mentem perturbat.* Ad quod intentum conſiderabilis pariter quædam occurrit ſuper illum Jobi textum (*vere ſtultum interficit iracundia*) Cajetani Gloſſa dicentis: *Secundum Hebræam habetur, quia ſtultum occidet ira.* Ubi hic author ſubjungit, dicens: *Eſt ſermo non de interfectione corporis, ſed animi, hoc eſt, de morte peccati.*

Job. 36. 18.

Alex Aug. ſum. p. 8. cap. 2.

Ira eſt hoſtis nos impugnans.

Job. 5. v. 2.

Clim. gra. 8.

Job 5. v. 2.

Cajet.

Job. 5. v. 2.

7. S. David, qui laudabiliſſime de ſua gloriabatur manſuetudine dicens: *Memento Domine David & omnes manſuetudinis ejus;* in Pſalm. 36. frænum quoddam ad reprimendam hanc paſſionem efficaciſſimum, meoque judicio omnipotens aſſignat, dum ait: *Deſine ab ira & derelinque furorem, noli æmulari ut maligneris;* ubi malitiæ & malignitatis titulo, quemadmodum & nos in Diſcurſu primo pro-

Pſal. 131. v. 1.

Ira percitī plerumq; ſunt blaſphemi in Deum.

Pſ. 36. v. 8.

probavimus iram officii audimus; ſed quo putatis motivo Prophetam hunc impium reprimendum docere? *Quoniam qui malignantur*, inquit, *exterminabuntur, ſuſtinentes autem ipſi hæreditabunt terram*, id eſt, viventium terram. Nec mirum, quia iracundi, ut experientia docet, ut plurimum blaſphemant, maledicunt peſſimeque tractant Deum, & res ſacras, ita ut de unoquoque iracundo illud Jobi adimpleatur oraculum: *Tetendit autem adverſus Deum manum ſuam, & contra omnipotentem roboratus eſt, cucurrit adverſus eum erecto collo.* Contra Deum namque indignantur iracundi, eumque contemnunt; Sanctiſſimam Dei Genetricem; ſanctosque maledicunt; quemadmodum Julianus Apoſtata qui divino oppreſſus ſupplicio, pugnum ſanguine plenum è vulnere ſuo educens, eum contra Deum in aëra vibravit horribilem & deriſoriam illam vomitando blaſphemiam: *Viciſti Galilæe, viciſti; ſaturare Nazarene, ſaturare.*

Ibid. v. 9.
Job. 15. v. 25.

8. S. Ephrem arma, quibus inimicus infernalis plurimas oppugnare & proſternere ſolet animas, inſinuat dicens: *Ipſius gladio amariſſima ſcilicet, graviſſimaque iracundiæ hujuſmodi quippe velut anceps gladius, uno momento perimit, quem percutit, ſicuti ſcriptum eſt, momentum enim furoris ruina illius.* Et Albertus Magnus inquit: *Sicut in pace factus eſt locus Dei, ſic in diſcordia locus diaboli: iſti ſunt ſimiles Draconi, qui emittit ex ore ſuo ignem.* Equidem Salvator noſter de inimico infernali atteſtatur dicens: *Ille homicida erat ab initio*; qui autem iraſcitur, ejuſdem ſe perhibet eſſe naturæ, & diabolicæ afflictionis inſignitum charactere, dicente eodem Salvatore: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Ad quod idem intentum ſervit, quod in antiquo authore quodam his reperio expreſſis verbis: *Ira placet diabolo, quia per iram multum dominatur diabolus homini, non enim timet homo iratus facere quæ diabolus præcipit ſibi, quantumcumque magnum ſit peccatum, non parcit patri, nec matri, uxori, nec filiis, quin quandoque projiciat eos in ignem iracundiæ. Placet ira diabolo quia cum hoc vitio non lucratur diabolus unum & unum, ſed aliquando totum domum, aliquando totam civitatem, & aliquando regnum.*

S. Ephrem. de armat. Spir.
Iracundus oſtendit ſe filium eſſe diaboli.
Alb. Mag. lib. 3. Compend. Theol. veritat. c. 7.
Joan. 8. 44.
Alex. Ang. p. 5. c. 2. ſum.

9. Sedulius in Sacris poëmatibus ſuis ad duos illos dæmoniacos de quibus Matth. cap. 8. Marci cap. 5. & Lucæ pariter c. 8. mentio fit alludens ita cecinit: *Sæva catenatis geſtabant vincula lacertis; augebat quoque pœna duplex, heu dira furoris conditio, qui vim patitur magis ille ligatur.* De his dæmoniacis S. Matthæus teſtatur quod fuerint *ſævi nimis*, præfigurabant enim iracundos, qui ſunt crudeles, ſævi, implacabiles, & veluti à dæmone poſſeſſi, ut in Diſcurſu ſequenti fuſius probavimus, id vero quod ad præſens propoſitum præcipue facit, eſt, quod videlicet ſpiritus illi ingredi petierint in animalia illa immunda, eaque ingreſſi in profundum maris adegerint, & ſubmerſerint, ad denotandum finem iracundorum illum tandem eſſe, quod videlicet finaliter in abyſſum ſubmergantur perditionis. Character ſive livrea ex qua filii Dei dignoſcuntur manſuetudo eſt: *Diſcite à me quia mitis ſum. In hoc cognoſcent quia diſcipuli mei eſtis ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Character vero dæmonis, ex quo filii ejus dignoſcuntur, rabies eſt & furor ac proinde S. Ambroſius optimè monet inquiens: *Non inveniat in te adverſarius imaginem ſuam, non rabiem, non furorem, in his enim imago nequitiæ eſt, adverſarius enim diabolus tamquam Leo rugiens, quærit quem occidat*, at vero qua via diabolus infernum adimplere damnatorum multitudine nititur? Audite Apocalypſin dicentem: *Deſcendit diabolus ad vos habens iram magnam*; ira itaque & furor illum ad prædam animarum faciendam excitant, ſeminando inter nos rixas, iras, diſſenſiones, odia, inimicitias, lites, homicidia, bella, tumultus; *ille homicida erat ab initio.* In conſtitutionibus S. Clementis Papæ ſequentia verba leguntur: *Ubi eſt ira, non eſt Dominus, ſed amica Satana.*

Sedul lib. 3. paſc. carm.
Finis iracundorum eſt, quod finaliter demergantur in infernum.
Matth. 8. 28.
Chriſti character eſt dilectio.
Matth. 11. v. 29.
Joa. 13. 35.
Character dæmonis eſt ira.
S. Ambr. offic. lib. 1. cap. 44.
Apoc. 12. v. 12.
Joan. 8. v. 44.
Conſt. Clem. lib. 2. c. 37.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Iracundi membra ſunt dæmonis, & dæmoniatis ſimiles, utpote in quibus liberum habet aditum, cum ira vitium ſit diabolicum.

THEMA.

Nolite locum dare diabolo. Ad Epheſ. 4. v. 27.

1. Utiliſſimum eſt hoc S. Pauli Epheſis traditum monitum, quo omnes Evangelii profeſſores docentur, ne diabolo in animas ſuas aditum præbeant; *nolite locum dare diabolo.* Advertendum vero eſt, quod poſtquam Apoſtolus dixiſſet: *Iraſcimini & nolite peccare, Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram* immediate ſubjungat *nolite locum dare diabolo. Per quod ſignificat Apoſtolus*, inquit Eſtius, *Eum qui ſinit iram diutius apud ſe morari, dare locum diabolo, parit enim ira reſervata odium, aut vindictæ conſenſum, per quem diabolus jam incipit in corde dominari.* D. Chryſoſtomus autem diu ante ſcripſerat: *Numquam locum ſic habet diabolus, ut in inimicitiis; hinc mala naſcuntur innumerabilia.* Si enim ira in corde ſuccenſa ſit, ejusque incendium non celeriter extinguatur, unica ſcintilla in ingantem flammam excreſcit & dilatatur. S. Thomas obſervat, quod licet omnes inordinatæ paſſiones uſum rationis in nobis pervertant, multo tamen amplius idipſum ira præſtet; unde ait: *Sed hoc ſpecialiter facit ira, quæ conſiſtit in accenſione ſanguinis, quæ quidem ratione velocitatis ſui motus præcedit judicium rationis, & quia ſic nobis perturbatis, diabolus incipit locum habere in nobis, ideo dicit: Nolite locum dare diabolo, quaſi dicat: non perſeveretis in ira, quia per hoc datis locum diabolo, quia totus diabolus iracundus eſt, ideo Pſalmo 17. dicitur: liberator meus de inimicis meis iracundis.* Theophylactus quoque circa hæc verba ita ſcribit: *Quam primum animadverterit diſſenſionem inter nos, tum ceu invento loco caput ſuum introjicit, ſerpentis inſtar, ac deinceps omnem reliqui corporis tractum contrahit ſecum.* S. Ambroſius eumdem textum exponens hoc nobis tradit documentum: *Iram tranſire vult, nec retineri in pectore; ut die orta, cum die decidat, quia ſi in animo manſerit, dat occaſionem diabolo gloriandi; neceſſe eſt enim iratus animus male cogitet quod cupit diabolus, invenit enim mentem paratam ad malum.*

Diabolo datur aditus in animam per iram.
Epheſ. 4. v. 26.
Ibid. v. 27.
Eſtius ibid.
D. Chryſ. h. 14. ad Epheſ.
S. Thom. ib.
Theoph. ib.

2. Verum quidem eſt quod ira & bilis paſſio quædam ſit nobis connaturalis, quam proinde fugere non poſſumus, at vero, ut Cajetanus ſapienter inquit: *Motus iræ humana eſt paſſio, ſed cum diutius protenditur, locum parat diabolo, ad ſuggerendum quæ confixa ſunt iræ, & ſic paulatim ad principandum in animo, qui locus negatur diabolo, ſi quam primum ira*

Cajet.
Si motus iræ protendatur,

Locum præbuit diabolo.

Salmeron. to. 15. diſp. 21.

ira terminetur. Salmeron Spiritum malignum ignem iræ afflare dicit, ut magis in nobis accendatur. Unde ſubdit: *Nolite locum dare diabolo; de ira id intelligendum eſt, quæ ex ſufflante dæmone creſcit in odium, & de feſtuca trabem efficit, & ita ultionis cupida, redditur homicida.* Sancta Mater Eccleſia à Spiritu Sancto directa in Litaniis ons ſequentem petitionem Deo proponere docet: *Ab inſidiis diaboli libera nos Domine*; quænam verò ſint hæ dæmonis inſidiæ, per immediate ſubſequentem petitionem inſinuare videtur, quia immediatè poſt in iiſdem litaniis ſubjungitur: *Ab ira, & odio, & omni mala voluntate, libera nos Domine.* Quia aſtutus ſerpens in ira & cholera mortiferum venenum ſuum principaliter evomit. Sanctus Bernardus inquit: *Diabolus quando decipere quemquam tentat, prius naturam uniuſcujuſque intendit, & inde ſe applicat, unde aptum hominem ad peccandum aſpicit. Blandis & lenibus mentibus luxuriam, aut vanam gloriam proponit; aſperis verò mentibus iram.* Cum enim hæc paſſio nobis ſit connaturalis, facilè eſt dæmoni, ut ex parva ſcintilla ingens excitet incendium, maximè ſi ad illam ſuffocandam non ſimus ſoliciti. Sanctus Hilarius perſuadere nobis volens, ne iraſcamur illis qui indigne nos tractant, hoc præcipue utitur motivo, ut ſcilicet conſideremus dæmonem iracundorum eſſe inſtigatorem. *Non his iraſcendum eſt*, inquit, *à quibus aliqua perpatimur, ſed quoties ad contumeliam ab iracundia provocamur, quotieſcumque per convitia ad liteſ exhortamur, agnoſcendus eſt hoſtis ille, per quem hæc operum ac dictorum incentiva proveniunt. Neque iraſcendum eſt hominibus alienæ inſtigationis operatis, ſed potius in his deteſtandi officii intereſſio fœda miſeranda eſt, quod ſint vaſa diaboli, Satanæ miniſterium, latrocinantium telum, & aliena malitia ac nequitia parturientes.* Divus Chryſoſtomus in quadam homilia *de ira & furore* idipſum his verbis ſcribit: *Si quis te infeſtet, ne ad ipſum reſpicias, ſed ad dæmonem hunc commoventem, atque univerſam iram contra illum effunde, ejus verò qui ab illa concitatur miſerere; ſi enim mentiri à diabolo eſt, multo magis ſine cauſa iraſci.* Dum imperante Henrico Tertio eodemque in Urbe Moguntina Feſtum Pentecoſtes devote peragente familiares Archiepiſcopi & Abbatis Fuldenſis propter præcedentiam, de qua inter ſe Archiepiſcopus & Abbas contendebant manus conſererent, pavimentum effuſo utrimque ſanguine conſperſum fuit; at verò Prælato Fuldenſi ſe interponente utrimque præliantes reconciliati fuere, eumque poſt templi profanati repetitam benedictionem Miſſa ſolemnis in eodem celebraretur, hæcque verba recitarentur: *Hunc diem glorioſum feciſti*; audita eſt ex aëre reſonans vox dicens: *Hunc diem bellicoſum ego feci*; quam vocem Imperator audiens facilè ſibi dæmonis vocem eſſe perſuaſit, prouti revera erat, ac proinde reſpondit: *Tu omnis malitiæ incenſor & inventor diem bellicoſum, & arrogantibus luctuoſum feciſti, ſed per gratiam Dei, qui illum glorioſum fecit, paciſcentibus glorioſum faciemus.* Juſſit igitur lautiſſimos menſæ ſuæ cibos inter pauperes diſtribui, quibus ipſemet cæſareis manibus ſuis miniſtravit. Inter alia exempla quæ de antiquis patribus leguntur, celebre eſt illud, quod de quodam illorum refertur, qui cum ad iram proclivis eſſet, ſolitarius vivere ſtatuit, ne haberet occaſionem qua ad furorem iracundiæ concitaretur. Cum verò die quadam hydriam ſuam aqua implere vellet, hæc mox ut aqua impleta fuit, everſa eſt;

Per iram diabolus nobis maxime inſidiatur.

S. Bern. de inter. domo cap. 47.

S. Hilar. in Pſal. 128.

Diabolus eſt iracundorum inſtigator.

D. Chryſ. ſerm. 6. Hom. c. 20.

Hort. Paſt. Tuba ſacerd. tract. 6. lect. 3.

Patet ex inſigni hiſtoria.

Manip. exempl. pars 4.

Aliud exemplum.

ſecunda igitur vice eamdem reimplevit, & hydria impleta denuo corruit: Cumque tertia vice eamdem impleviſſet, hydria everſa denuo omnem aquam effudit; Unde ira percitus hydriam in minutas partes confregit. Tandem verò *in ſe reverſus agnovit, quia ab eodem dæmone iracundia ſit illuſus, & dixit: Ecce ego ſolus ſum, & vincit me; revertar in congregationem, quia ubique labore & patientia opus eſt, & maxime adjutorio Dei.*

3. B. Petrus Damianus in Epiſtola quadam ait: *Ira, ſicut ſcriptum eſt, dæmonium habet; quod etiam experimento dignoſcimus, ſi Saul iraſcentis hiſtoriam per ordinem perpendamus, ait enim Scriptura; quia cum mulieres Iſraelitarum laudentes in ſiſtris, & lætitia tympanis canerent: percuſſit Saul mille, & David decem millia, iratus eſt Saul nimis, & diſplicuit in oculis ejus iſte ſermo; deinde ſubinfert. poſt diem autem alteram invaſit Spiritus Dei malus Saul ira præceſſit, & mox nequitiæ Spiritum introduxit; dehinc abreptitium ſuum veſani furoris accendit, ac ad perſequendum David, quem ſanctus inhabitabat Spiritus, incitavit.* S. Hieronymus ſuper illa verba S. Pauli: *Nolite locum dare diabolo*, ita ſcribit: *Tunc vel maximè in poteſtatem ei damur, quando nec clementia, nec manſuetudine ejus vincimur quem odimus indigne. Hinc quod nunc præcepit, neque locum detis diabolo, illud de Eccleſiaſtico comparatur: Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dederis ei.* Nazianzenus in ſacris ſuis Poëmatibus adverſus iram ita canit: *Iraſcor iræ, dæmoni intus condito.* S. Baſilius in oratione quadam contra iracundos ita ſcribit: *Si ex adverſo æquale malum reſiſtens reperierint, nempe iram aliam & inſaniam parem, dum ſane inter ſe commiſſi mutuo confligunt, ac ea mala perpetiuntur, quæ par eſt eos perpeti, qui ſub tali dæmone ſtipendia merentur.* Primaſius ſuper illa verba: *Nolite locum dare diabolo*, inquit: *Locum damus diabolo, iracundiam retinendo.* B. Petrus Damianus quamdam refert hiſtoriam quæ ſuo tempore in territorio Urbinate contigit. Cum enim duo presbyteri circa veſperam inter ſe contendentes mutuis ſe injuriis & convitiis peterent, unus illorum vindictam machinans, arrepta lancea domum ſe recepit, alteri comminando & convitiis eum afficiendo; ſuperveniente autem nocte obvios habuit quinque equites nigris equis inſidentes, & ejuſdem coloris chlamydibus tectos, quorum unus, qui præcipuus eſſe videbatur, presbytero dixit: Sæpius te rogavi, ut te ſubditum meum declarares, militumque meorum albo te inſcribi faceres, quod quidem hactenus diverſis vicibus facere detrectaſti, nunc autem id ipſum evitare, teque meum eſſe abnuere non poteris, quapropter ac tutum me ſequere; acceptavit igitur presbyter equitis ſibi ignoti (quem nobilem quemdam, Romanum nomine, eſſe credebat, à quo ad ſuam ſocietatem ſæpius acceptandam invitatus fuerat) oblatum conſortium, ſeque illius individuum ſodalem futurum eſſe promiſit, confeſtim verò dæmon (talis enim revera eques hic erat) presbytero dixit: *Scisne quis ſim ego?* presbyter iratus reſpondit: *Nonne tu es Dominus meus Romanus?* Cui inimicus infernalis ſubintulit:

Abſit, abſit, ſed ego ſum diabolus, cui tu nunc commiſſus es, & individua deinceps ſocietate conſtrictus. Quibus verbis auditis vir ille conſternatus, ſine mora Epiſcopum ſuum audiens (cui Sanctus Petrus Da-

S. Pet. Dam. lib. 4. epiſt. 17.

Ex hiſtoria Saul patet iratum habere dæmonium.

Eph. 4. 27. S. Hieron.

Nazianz. Iamb. 21.

S. Baſil. orat. 9. de ira & inim.

Eph. 4. 27. Primaſ.

B. Pet. Dam. Ibid.

Terribilis hiſtoria iracundi ſacerdotis.

mianus, qui hanc hiſtoriam ſcripſit, præſens aderat) ad ejus ſe pedes proſtravic & ad rigoroſam ſubeundam pœnitentiam ultro ſe obtulit, à quo proinde miniſterii ſacri exercitio privatus, & in carcerem per iotegrumannum in rigoroſa pœnitentia ſuſtinendum conjectus fuit. *In quo nimirum facto*, ioquit prædictus Sanctus Cardio. *Manifeſte perpenditur; quoniam iracundus, dum zelo immoderati furoris accenditur, juxta ſcriptura teſtimonium à dæmonio poſſidetur, numquid enim iracundus dæmonio vexante non agitur, qui nonnumquam ad plectendam cujuslibet non lædentis, quin potius ſibimet obſequentis innocentiam permovetur.*

Ex litteris Soc. Jeſu an. 1592. p. 63.

Mulier iracunda, à dæmone abrepta fuit.

4. In litteris Societatis Jeſu ſequens recenſetur hiſtoria: *Eripienda fuit à poteſtate diaboli fœmina, quæ ſe illi devoverat, ſi ingreſſa amplius eſſet ſub tectum filii, à quo irata receſſerat. Execrationis oblita, ſtatim rediit, & ſtatim dæmon mulierem indutus eam arripuit, in ſummam templi pinnam adduxit, & dediſſet ex eo loco præcipitem, niſi illa ad ſe reverſa tremendo nomine hoſtem à ſe aliquantulum removiſſet, eodem tele tiſtumcurſantem quaſi canem, januamque ſe immittentem tam diu arcuiſſet, donec allatum eſt præſidium, & ab homine ſocietatis reconciliata fuit Deo.* Div. Chryſoſtomus in quadam homilia ſuper acta Apoſtolorum, iracundos dæmoniacis non inferiores eſſe his verbis dicit: *Nonne peccantes deterius affecti ſumus, quam à dæmonio vexati? Sed quod non ſpumamus, neque pupillas diſtorquemus, neque manus, utinam in corpore hoc pateremur, & non in anima. Vis tibi monſtremus animam ſpumabundam, immundam, & diſtortos oculos mentis? cogita iraſcentes, & ebrios à furore,* Sanctus Bernardinus in ſermone *de exercitu ſpirituum malignorum* deits inquit: *Spiritus peſſimus nuncupatur. Dicitur ira ab ur quod eſt ignis, quaſi ura, quia urit atque inflammat. De hoc ſpiritu iracundia Judicum 9. circa medium ſcriptum eſt: Immiſit Dominus Spiritum peſſimum inter Abimelech, & habitatores Sichem.* Citatque illum Jobi textum, quo dicitur: *Vidi eos qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos, Flante Deo periiſſe, & ſpiritu iræ ejus eſſe conſumptos.* Sanctus Antoninus per dæmoniacum illum Evangelicum, qui veſtes lacerabat, iracundum his verbis intelligendum eſſe dicit: *Merito figuratur per illum dæmoniacum, qui veſtimentis ſuis dilaceratis, nudus incedebat, homines vexabat, in monumentis manebat.* In libro cui titulus eſt: *Admirandum divinæ vindictæ theatrum*, in capite *de pœnis maledictionum* ſequens legitur funeſta tragœdia; etenim virgo quædam cæteroquin bonis moribus prædita, cum apud quamdam cognatam ſuam educaretur, fictilem Scyphum modici valoris fortuitu fregit, ideoque à cognata ſua ingenti cum ſeveritate reprehenſa, tali cœpit ira excandeſcere ut ad cibum ſumendum induci non poſſet, cumque à cognata urgeretur inceſſanter, ut ſaltem cibum vitæ neceſſarium ſumeret, ipſa indignata dixit: *Si me oportet edere, in nomine diaboli fiat*; menſæ igitur accumbens in primo cibi bolo muſcam quamdam ori ingeſtam ſenſit, quam cum nequaquam ejicere poſſet, deglutivit, ſimulque cum illa eam dæmon intravit.

D. Chryſ. Hom. 41. in acta.

Irati comparantur dæmoniacis.

S. Bernard. T. 3. ſer. de exercit. ſpir. malig. art. 3. c. 3.

Job 4. v. 8.

Ibid. v. 9.

S. Antonin. ſum. 2. p. tit. 7. cap. 1. §. 3.

Virgo irata à dæmone poſſidetur.

5. Belluvacenſis Caſum quemdam refert qui inter antiquos illos monachos quondam accidit: *Nam in collocutionibus Patrum, lib. 12. dicitur: Quod cum quidam ſenex vita probatiſſima quemdam ſermonem durum ex ira & præſumptione contra B. Macarium protuliſſet traditus nequiſſimo dæmoni humanas egeſtiones per os emittebat.* Merito igitur S. Auguſtinus in quodam ſermone iracundum his verbis exhortatur: *Si verbo offendiſti, verbo reconcilia, ſi vero facto, quod Deus avertat, placa eum facto; ſic enim decet ſervos Dei facere, ſic decet eos dæmonem expellere, & Sanctos Angelos introducere, nam ubi ira regnaverit, ibi omnino princeps diabolus erit, nec inde aliquid boni exire poterit.* S. Bernardus in quodam ſermone *de modo bene vivendi* ait: *Non pacificus, conſortium non meretur angelorum; iracundus erit particeps dæmoniorum.*

Bellov. ſpec. mor. lib. 3 part. 5. diſt. 5.

Aliud exemplum.

S. Aug. ſerm. 9. ad Fratres.

S. Bern. ſer. 4. de modo bene vivendi.

Delrio. T. 2. diſquiſ. magic. p. 7. ſect. 1.

Terribilis hiſtoria irati nobilis.

6. In Sileſia ſequens contigit caſus omnino horribilis. Cum enim nobilis quidam primores nonnullos loci illius convivas ad menſam ſuam invitaſſet, ſingulique eorum ſe excuſaſſent, nobilis hoſpes indignatus in ſequentia prorupit verba: Si venire nolunt, omnes ea inferno veniant diaboli; domo itaque egreſſus, ad proximam ſe contulit Eccleſiam; ut irae locum daret; Quo interim tempore ad domum ejus nonnulli convenerunt ſtaturæ proceræ atræque faciei equites qui ſervis præceperunt, ut Dominum certiorem redderent, quoniam invitati ab eo adveniſſent, ille itaque ut res erat ſuſpicatus, tremuluſque, quid faciendum deliberare cœpit, cui ſuggeſſerunt aliqui, ut totam à domo egredi juberet familiam, quæ è domo confeſtim egreſſa, innocentem inibi in cunis dormientem ex oblivione reliquit infantem; dæmones autem familiaribus domus abeuntibus menſæ accumbentes epulari mutuaſque facere propinationes cœperunt, alii verò per feneſtras proſpicientes luporum, urſorum, aliarumque ferarum formas exhibebant; quorum unus infantem è cunis levatum durius cum tractaret, unus è famulis animoſior miſelli infantuli lachrymis commotus in domum properans, infantem è maligni illius Spiritus manibus extorquere conatus eſt, ſed fruſtra, ſiquidem dæmon infantem reſtituere renuit, donec prius Pater illius, à quo invitati fuerant inter illos ſe præſentem ſiſteret; Tandem verò ſervus invocato ſanctiſſimo Jeſu nomine puerum obtinuit. Dæmones quoque poſtquam in domo illa aliquot perſtitiſſent diebus, poſtea inde migrarunt. Ecce itaque peſtiferos iræ fructus. Unde merito S. Auguſtinus dicit: *Humanum eſt, fratres mei, iraſci, & turbari iram incurrere, bonorum & malorum communis eſt conditio, ſed in ira, vel odio perſeverare, diabolicum eſt.* Ad quod idem facit quædam S. Ambroſii ſpeculatio, dum Apoſtolum primò, *iraſcimini & nolite peccare*: poſtea verò *nolite locum dare diabolo* dixiſſe advertit inquiens: *Quoniam iraſci quis non poteſt prohiberi (quippe cum iræ motus ſit naturalis) idcirco iraſcendum dicit, ſed commonet, ne per iram peccetur, ſolemus enim modum egredi dum iraſcimur.*

S. Aug. ib.

Eph. 4. 26.

S. Ambr.

7. Satius eſt corpus à dæmone, quam animam & corpus poſſideri ab ira; juxta illam D. Chryſoſtomi doctrinam: *Et ii potius, quam qui à dæmone vexantur, miſeri dicendi ſunt; à dæmone enim vexari non immittit in gehennam, iraſci autem, & accepta injuria meminiſſe, expellit à regno cœlorum.* Et alibi ita contra iracundus idem ſcribit doctor: *Miſeriores infeliciores que eos cenſeo, qui ab ira quam qui à dæmone corripiuntur. Da operam ut iram remittat; libera eum à ſæviſſimo dæmone, propria ſcilicet mentis furore, nam & cum aliquos à dæmone actos videmus; ſæpè lachrymamur, non autem agimur ut ipſi quoque eadem patiamur. Hoc igitur etiam in ira percitis ſervemus, illorum enim ſunt ſimiles iracundi, imò etiam illis longè miſeriores.*

D. Chryſ. in Pſ. 4.

Præſtat corpus à dæmone quam corpus & animam ab ira poſſideri.

Idem. Hom. 18. in Matth.

8. San-

8. Sanctus denique Antoninus ita de iiſdem iracundis ad præſens ſcribit intentum: *Converſantur cum talibus dæmones libenter, unde Apoſtolus ad Epheſios 4. ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram, nolite locum dare diabolo q. d. per iracundiam diabolus habitat in vobis, & hoc cum ſol rationis ſuccumbit ſuper iram, id eſt, quando tanta eſt, quod tollitur uſus debitus rationis. Quinimò iracundi videntur pejores diabolo, nam diabolus non fuit auſus præcipitare Chriſtum de pinnaculo, ſed dixit: Mitte te deorſum, Phariſæi contra Chriſtum repleti in Synagoga ira, propter verba ejus vera & ſancta, duxerunt uſque ad ſupercilium montis ut præcipitarent.*

S. Antonin. 2. p. tit. 7. cap. 1. §. 1.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De animæ & corporis morte cujus effrænis ira cauſa exiſtit.

THEMA.

Verè ſtultum interficit iracundia. Job. 5. verſ. 2.

Ira corpori & animæ infert mortem.

1. TAmetſi vita hominis; ab uno quoque caro quidem in pretio habetur, magniſque cum moleſtiis, diſpendiis & curis conſervatur, & tamen iracundus eamdem ultro citroque diſſipat, ſibique abbreviat, mortem ſibi voluntariam adſciſcendo. Unde Job ait: *Verè ſtultum interficit iracundia*, ſiquidem & corpori & animæ mortem accelerat. Unde B. Petrus Damianus ſuadet dicens: *Excludatur ab iratorum mentibus iracundia, quæ odium generat, quæ nimium cordis oculos, quos per ſemetipſam turbat, per virulentam ſobolem deterius cæcat, & iracundus quiſque ſe veraciter perimit, dum læſionem proximi, vel, quod atrocius eſt, mortem ſitit, unde ſcriptum eſt verum ſtultum interficit iracundia.* S. Bonaventura de hoc vitio diſſerens inquit: *Aufert hominem ſeipſum, ſicut vulgo dicitur, quod homo turbatus, vel iratus, non eſt in ſeipſo, facit autem damnificatur, qui perdit ſeipſum.* Et quidem ingens jactura eſt, corpus ſimul & animam perdere, hanc quidem propter peccatum illud verò quia *Viri ſanguinum ... non dimidiabunt dies ſuos*, iracundi enim viri ſanguinum eſſe ſolent: *Stultum ſe demonſtrat* inquit alibi idem Seraphicus doctor *qui per cor ſuum immittit gladium ut lædat tunicam inimici ſui*; hoc autem iratum facere experientia docet, prius enim iracundus mortali ferro animam propriam transfodit, quam offendat perſonam illius cui graviter iraſcitur. Unde D. Chryſoſtomus in homilia quadam *de ira & furore* ita ſcribit: *Non ita martyrum viſcera diſcerpere interiora poſſunt ſicut ira ferreis unguibus ſemper incidens univerſa pandit. Non enim corpus ſolum vaſtat, ſed ipſam quoque animæ lædit ſanitatem.* Unde S. Iſidorus Pelnſiota quemdam ad iram valdè proclivem his verbis monet: *Fac frænum iracundiæ quam ocyſſimè injicias, ne te in exitium præcipitem agat.* Caſſianus venenoſæ cujuſdam iræ ſpeciem inſinuat, quæ ad cor uſque ſerpendo mortem animæ infert, licet exterius non appareat; dicit enim *rancorem animi reſervantes negant quidem ſe verbis iraſci, ſed re ipſa & opere indignari graviſſimè comprobantur. Nam neque eos congruo ſermone compellant, neque affabilitate eis ſolita colloquuntur, & in eo ſe minimè delinquere putant, quod vindictam ſuæ commotionis, non expetant, quam tamen quia proferre palam, & exercere, aut non audent, aut certè non poſſunt, in ſuam perniciem virus iracundiæ retorquentes, concoquunt eam in corde taciti, ac ſilenter in ſemetipſis conſumunt.*

Job 5. 2.
B. Petr. Dam. lib. 4 epiſt. 17.
S. Bonav. in diæta ſalut. tit. de p ... cap 5.
Pſal. 54. v. 24.
S. Bonav. lib. 1. compen. theol. verit. c. 17.
D. Chryſ. to. 6. Hom. 20.
S. Iſid. Pel. lib. 1. epiſt. 180.
Caſſian. lib. 8 de ſpir. iræ cap 10.

2. S. Ephrem conſiderat quod malum, ab iracundo in corde ſuo inimico præparatum, in propriam ipſius recidat perniciem & ruinam; unde ait: *Vis iræ ejus, ruina eſt ipſi.* S. Dorotheus iram peſtis nomine compellat dicens: *Annitamur, & invigilemus, opemque nobis ipſis mutuo feramus, ut ab hac peſtifera paſſionis amaritudine adjuvante Deo liberemur*: S. Joannes Climacus hoc iracundiæ ſuggerebat remedium, ut ſcilicet conſiderarent ruinam, quam proximo præparant, ipſiſmet tandem fore pernitioſam; dicit enim: *quidam cum ex ira faciliè commoveantur, nullum huic morbo quærunt remedium, & curam, dum infelices non meminerunt illud dicentis, momentum furoris ejus ruina eſt illi*: Sapiens ait: *Grave eſt ſaxum & oneroſa arena, ſed ira ſtulti utroque gravior*; cui quidem Ven. Beda conſonare videtur, cum iram æquo lance trutinans loquit: *Ira quia non corporale, ſed ſpirituale eſt vitium, quo minus deprehenditur, eo amplius gravat*, verumtamen opinione mea parum nimis dicit, quia ira, quæ animam peccato aggravat, corpus inſuper deteriorando, ſaluti ipſius nimium præjudicat. Idem V. Pater iracundum hortatur, ut paſſionem hanc celerrime refrænet, eo quod periculum ſit, ne diu continuata in odium degeneret. *Ab omni*, inquit, *indignatione cito recedendum eſt ad manſuetudinis lenitatem, nam pertinax motus faciliè in ejus odium tranſit, cui non celeriter ignoſcit*; Unde ſequitur quod *qui non diligit manet in morte.* S. Auguſtinus conſiderabilem in hoc propoſito doctrinam adfert dicens: *Appende in ſtatera conſiderationis iram & odium. Quid iſt ira? fervor quidam animi. Ad præſens diſplicet tibi. Jam in te ira iſta inveterata eſt, ideo fecit odium. Ira feſtuca eſt, trabes futura creſcendo, ſicut enim feſtuca creſcit in trabem, ſic ira inveterata fit odium.* Idem quoque de celebri Chriſti in monte habito ſermo diſſerens, poſt longum diſcurſum de ira, diſcurrens, nonnullos illis ſequentibus verbis gradus diſtinguit dicens: *Gradus itaque ſunt in iſtis peccatis, ut primo quiſque iraſcatur, & eum motum retineat corde conceptum. Jam ſi extorſerit vocem indignantis ipſa commotio, non ſignificantem aliquid, ſed illum animi motum ipſa eruptione teſtantem, qua feriatur ille cui iraſcitur, plus eſt utique, quam ſi ſurgens ira ſilentio premeretur. Si verò non ſolum vox indignantis audiatur, ſed etiam verbum, quo jam certam ejus vituperationem, in quem profertur, deſignet, & notet, quis dubitat amplius hoc eſſe, quam ſi ſolus indignationis ſonus ederetur? itaque in primo unum eſt; id eſt ira ſola; in ſecundo duo, & ira, & vox quæ iram ſignificat; in tertio tria, & ira, & vox quæ iram ſignificat, & in voce ipſa certa vituperationis expreſſio. Vide nunc etiam tres reatus judicii, concilii, & gehennæ.*

S. Eph. de ... varia de humilit.
S. Doroth. ſerm. 8.
Clim. gra. 8.
Ira eſt paſſio peſtifera ſibi ipſi præparans ruinam.
Prov. 27. v. 3.
Ven. Beda.
Ven. Beda. Eph. 4.
Hæc cito reprimenda eſt.
1. Joan. 3. 14.
S. Auguſt. tom. 10. Hom. 5.
Gradus ſunt peccato iræ.
S. Aug. L. 1. de ſer. Domini in monte c. 9.

3. Bellovacenſis ſimiliter damna conſiderat quæ iracundus ſibimetipſi infert, dum animam ſuam lethaliter offendit. *Per iram*, inquit, *omne bonum ſuccenditur, aufert enim homini bona ſua temporalia, ſpiritualia & æterna*; Proverb. 19. *Qui impatiens eſt ſuſtinebit damnum. Ira eſt quaſi ignis ſubitus, qui ſubito occupans domum hominis, aufert ei ſe, & ſua omnia; iracundia, & odium ferens, ſimilis eſt rhamno in radice fovet ignem, qui ſubterrumpens, primo ſeipſum, poſt vicinas arbores conſumit*, Paulo poſt ignis adhibens ſimilitudinem, ridi-

Bellov. Spec. mor. lib. 3. par. 5. diſt. 1.
Recolentur damna iræ ſpiritualia & temporalia.

ſum queſi repetit, dum ait: *Ira ignis eſt, primo nocens ei, in quo naſcitur, quam rebus aliis.* Unde S. Auguſtinus inquit, *nemo malus, qui non primo ſibi noceat. Iracundus primo ſe ſuccendit, faciens de ſe faculam, qua rem proximi ſui lædat, ſe vero ſuccendendo animam ſuam occidit, ſicut ſcriptum eſt, Job. 5. Verè ſtultum interficit iracundia.* Et in ejusdem Diſcurſus progreſſu iracundi, ſibiipſi mortem inferentis veſaniam inſinuans, ita ſcribit contra *virum ſtultum: Conſidera quam ſtultum ſit iraſci, non enim eſt iracundus ſolum ſtultus, ſed inſanus, qui in odium alterius ſe ſuo gladio imperit, vindicat eum ſeipſo.* D. inſuper Chryſoſtomus ad irreparabile, quod iracundus ſibi infert, ſe reflectens damnum, nos ad manſuetudinem his exhortatur motivis: *Si quis nobis inſultaverit, humilietur; ſi quis exaſperatur, mitigemus, ſi quis mordet & lacerat, & contumeliis proſequitur, nolite commoveri, ne victi nosipſos perdamus. Etenim ira fera eſt vehemens, & furibunda. inducatemus eam Divina ſcriptura carminibus, dicentis: Terra & pulvis es, & quid ſuperbit terra & pulvis? & impetus ira ejus, caſus ei.* Olympiodorus ſimiliter dicta exponens verba inquit: *Contra Deum ſuperbia elatus inſipienter ira accenderis, ita ut merito juſta divina ira impetum experiaris, vel à tua ipſius opprimaris, omni enim inſipienti & iracundo, propria iracundia interitum affert.*

Iratus ſeipſum perimit.
D. Chryſ. h. 47. in Joan.
Olympiod. Job. 5. v. 2.

4. *Interficit iracundia.* Paſſio illa irrefrænata non modo animæ, ſed & corporis deſtruit Salutem, dicente Eccleſiaſtico: *Zelus & iracundia minuunt dies;* ubi Lyranus ſubdit: *Quia corrodunt cor à quo procedit vita. Et ante tempus* (proſequitur Eccleſiaſticus) *ſenectam adducet cogitatus*, quia ſcilicet inquit Lyranus, *ante tempus determinatum à natura, ſenectam adducet cogitatus illius*: Et S. Ephrem in libro *de virtutibus & vitiis*, de Ira tractans inquit: *Iracundus ſemper in perturbationibus vivit, animi tranquillitate ac pace, commodaque corporis valetudine carens, ſemper illi corpus illius contabeſcit, & animus angitur, caro marceſcit, oboritur pallor, & mens perturbatur; ſenſus debilitatur, & cogitationes fluminis inſtar ſcaturiunt.* Seneca autem inter iram & reliqua vitia, pro eodem noſtro ſtabiliendo propoſito hanc aſſignat differentiam, *alia vitia à ratione, hæc à ſanitate deſciſcit.* Porro ut dicti Eccleſiaſtici textus (*ſenectam adducet cogitatus illius*) efficaciam magis penetremus, ad quemdam D. Chryſoſtomi nos divertamus oportet diſcurſum, qui interiores hominis, hac effræni paſſione arrepti anguſtias conſiderans inquit: *Nullus Leo, nulla ſic vipera queunt laniare, ut hominum iracundia, ferreis quibuſdam unguibus confodiens univerſa. Neque enim ſolummodo corpori nocet, ſed ipſius etiam corrumpit animæ ſanitatem; cunctas ſiquidem ejus omnino vires diſcerpit ac devorat, eumque ad omnia inutilem facit ſicut enim ii qui vermes in interioribus corporis nutriunt, ne reſpirare quidem ſinuntur, vexatis profecto adeſisq; viſceribus, quomodo nos venenatam hanc in nobis alentes viperam, iram dico, quæ omnia interiora hominis depaſcitur, quid inquam ſanum aut forte poterimus cogitare, aut parere?*

Non tantum in anima, ſed & in corpore,
Eccl. 30. v. 26.
Lyran.
S. Ephr. lib. de virt. & vit.
Seneca l. 3. c. 1. de ira.
D. Chry. Hom. 4. in Matth.

5. Quoniam verò modo invidia & ira vitam hominis abbrevient, Dionyſius Carth. his verbis declarat: *Minuunt dies*, inquit, *abbreviant vitam, ſunt enim paſſiones corporalis appetitus & fiunt cum tranſmutatione corporali, innaturali læſiva, & ſunt velut quædam corroſiones compunctioneſque cordis.* Hugo Cardinalis inquit: *Minuunt dies*, id eſt, *vita præſentis ad litteram.* Apoſtolus ad Epheſios ſcribens ut eosdem ad declinandam iram exhortetur, hoc utitur myſtico loquendi modo: *Omnis amaritudo & ira*, &c. Ira etenim à felle derivatur, quod eſt amariſſimum, & à bile, hæc enim in ſtomachum & in alias corporis partes cum earumdem non modico detrimento ſe diffundit. Seneca capite ultimo libri 2. *de Ira*, inquit: *Magis illud videndum eſt quam multis ira per ſe nocuerit. Alii nimio fervore rupere venas, & ſanguinem ſupra vires elatus clamor egeſſit, & luminum ſuffudit aciem, in oculos vehementius humor egeſtus, & in morbos ægri recidere. Nulla celerior ad inſaniam via eſt. Multi itaque continuaverunt iſte furorem, nec quam expulerant mentem, unquam receperunt*; adeoque adimpletur in illis ad unguem illud Jobi: *Virum ſtultum interficit iracundia*, ſiquidem hæc præterquam quod vitam abbreviet, etiam cerebrum lædi vel amitti facit. Jonas Propheta olim ſe moriendi cupidum eſſe oſtendit, quando *petivit animæ ſuæ ut moreretur, & dixit melius eſt mihi mori quam vivere.* At verò cur adeo vitæ pertæſus erat? quum fortis dolebat vivendo Deum contemni, Baal vero adorari, ad eum modum quo Elias ſuper hoc doluit? nequaquam; ſed ira judicium & diſcurſum in ipſo ſuppreſſerat: *Et afflictus eſt Jonas afflictione magna, & iratus eſt.* Quem Deus cum interrogaſſet: *Putaſne bene iraſceris tu ſuper hedera?* reſpondit ipſe: *Bene iraſcor ego uſque ad mortem. Id eſt vehementiſſimè* ut Dionyſius Carthuſ. exponit. *Poteſt autem contingere, ut homo ex nimia commotione iræ lethalem infirmitatem, & mortem incurrat, quoniam paſſio iræ propter accenſionem & ebullitionem ſanguinis circa cor eſt corruptiva.* S. Auguſtinus in quodam ſermone, poſtquam dixiſſet: *Fugiamus iram quæ rationem ſuffocat*; paulo poſt ſequens motivum allegat: *O quam grandis, & lata miſeria, tam corporis quam animæ. Nam corpus, quietem; ſomnum, & alacritatem amittit & anima vitam perdit æternam.*

Dion. Cart in Eccl.
Quomodo ira abbreviet vitam hominis
Hugo Card.
Epheſ. 4. 31.
Seneca.
Job. 4 v. 57
Jonas. 4. v. 8.
Jonas præ ira petit mori.
Ibid. v. 1.
Ibid. v. 9.
Dion. Carth. ibi
S. Aug. ſer. 9. ad Fratres.

6. S. Antoninus inter alia peſſima peſtiferæ hujus plantæ germina, enumerat quoque ſequentia dicens: *Talis vehemens ira accelerat mortem unde animalia iracunda, ut Canis qui de facili mordet & latrat, ſunt brevis vitæ; & de Sylla conſule Romanorum narrat Auguſtinus de Civitate Dei, quod præ ira, cum turbulentiſſimus eſſet, fracta eſt ſibi vena ſanguinis in corpore, unde mortuus eſt.* Victor Piſanus exercitus maritimi Venetorum dux generalis, ob multas reportatas victorias glorioſus, accepto nuncio quod ſuum locumtenens occaſionem expugnandi & acquirendi decem Genuenſium triremes neglexiſſet, nimio furore correptus in febrim incidit, mortuusque eſt tabidus præ nimio furore. Berchorius exemplum adducit apum, quæ eodem tempore, quo iracundæ aculeum iis, quos invadunt, affigunt ſimul quoque ſemetipſas interficiunt; *Sic cum iracundi multoties taliter iraſcantur, quod abſque judicio rationis ad lædendum alios animantur, ſæpè fit, quod quantum ad Deum, & quantum ad mundum, corpus & animam perdere dignoſcuntur.* Apud Plutarchum in libro *de cohibenda iracundia* ſequentia verba leguntur: *Sicut Hippocrates ait; Eum morbum eſſe graviſſimum, qui faciem ægrotantis quam maximè mutet in diverſum; ita conſpiciens alios ob iram maximè ſibi excedere, & vultum immutantes, colorem, inceſſum & vocem in diverſum vertere.* Eodem quoque argumento nititur Seneca, ut quam hoc vitium corpori pernicioſum ſit explicet; dicit enim:

S. Antonin. 2. p. tit. 7. c. 1. §. 3.
Sylla, & Victor Piſanus ex ira moriuntur.
T. 3. flor. Exemp. tit. 19. n. 3.
Berch. Red. mor. tit. ira.
Plutar. lib. de cohibenda iracundia.

Seneca l. 2. de ira c. 35. *Ut ſcias non eſſe ſanos, quos ira poſſedit, ipſum illorum habitum intuere. Nam ut furentium certa indicia ſunt, audax & minax vultus, triſtis frons, torva facies, citatus gradus, inquieta manus, crebra & vehementius acta ſuſpiria, ita iraſcentium eadem ſigna ſunt.* D. Chryſoſtomus pariter hoc tradit eſſe corporis ex ira malè habituati evidens ſignum, inquiens: *D. Chryſ. Hom. 15. ad Epheſ.* *Non videtis bilioſa corpora quam ſint injucunda, cum omnis flos in eis emarcuerit? quam ſint imbellia, & ingracilia, & inepta ad omnia? qui eſt ad gravem iram propenſus, nunquam remittit animum, ut ſit ſemper cogitabundus, ſemper triſtis. Ipſi primi ſua mala ſentiunt.* Advertendum quoque eſt, quod Eccleſiaſticus priuſquam diminutionem vitæ corporalis ex ira ſubſequi inſinuaret, jam antecedenter dixerat: *Eccl. 30. 21. Job. 5. v. 2.* *Triſtitiam longe repelle à te, multos enim occidit triſtitia*, iracundi enim ſemper ſunt tetri, melancholici, Saturnales. Carthuſianus ſuper illa propoſiti thematis verba: *Vere ſtultum interficit iracundia*, inquit: *Interdum enim etiam morte corporali eum efficit dignum.* *Varia exempla ex quibus mors ex ira emanavit.* In hiſtoriis de Wenzeslao Rege Bohemiæ ſequentia leguntur: *cuidam ſubito uſ ſenſus morti eum adjudicare parabat, itaque ab iracundia eſt ſuperatus, ut brevi paralyſi convulſus membrorum officio deſtitutus in terram caderet, pauloque poſt moreretur.* *Ioan. Carb. Marc. Cromer. in hiſt. Pol. lib. 18.* De Matthia Rege Hungariæ legitur, quod cum ipſi ad menſam accumbenti diceretur, Legatum Franciæ adeſſe ut ipſum regis ſui nomine veneraretur, ſervis ſuis recentes opponere ficus juſſerit, cui cum ſervi nullas ficus ſupereſſe reſponderent, adeo vehementer iratus fuerit, ut ſubito ex apoplexia mortuus conciderit. *Caue. hiſt. lib. 14. c. 6. n. 2.* In Sozomeno ſequens legitur caſus: *Sozom. lib. 6. c. 6.* *Valentinianus Imperator expeditionem in Sarmatas & Quados facturus, legatis eorum pacem rogantibus ſimul intellexit quod rogarat, eos videlicet ſua gentis honoratiſſimos eſſe: tantopere ob indignationem eorum, imperium ſuum exagitantium ſtomachatus eſt, ut ruptis venis atque arteriis ſanguine exhauſtus mortuus ſubito corruerit.* In Deuteronomio de Moyſe ſcribitur, quod ad ætatem centum viginti annorum in continuata rigoroſa ſanctitate pertigerit: *Deut. 34. v. 7.* *Non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti ſunt*; idque ex ea ſolum ratione, quia manſuetiſſimus fuit omnium hominum qui fuerunt ſuper terram. Seneca ſententiam quamdam tradit, quæ ſola ſufficeret dominantibus, ut iræ furorem ſuum coërcerent, dicit enim *Seneca lib. 3. de ira c. 3.* *neceſſarium eſt fœditatem ejus ac feritatem coarguere, & ante oculos ponere, quantum monſtri ſit homo in hominem furens, quandoque impetu ruens, non ſine pernicie ſua pernicioſus.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Ira amicitiæ & ſocialitati eſt contraria, multoque magis homines ad alios gubernandos inhabiles efficit.

THEMA.

Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo, ne fortè diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. Prov. 22, v. 24.

Iracundus privatur hominum amicitia. 1. B. Petrus Damianus in Epiſtola quadam hoc iræ vitium diffuſe perſtringens, inter alios pernicioſos illius effectus hunc quoque iiſdem annumerat, quod videlicet hominem iracundum bono amicitiæ privet; ita enim ſcribit: *B. Petr. Dam. lib. 4. epiſt. 17.* *Quanta ſane ſit iracundiæ peſtis, in hoc patenter exprimitur, cum nobis iracundi hominis ſocietas prohibetur, & quaſi per antiquæ ſcripturæ ſententiam, quadam jam, ut ita fatear, excommunicatione percellitur, dum à proximorum ſuorum contubernio ſeparatur; ait enim Salomon. Noli eſſe aſſiduus cum homine iracundo, ne diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.* *Symac.* Symacus legit, *Ne amicitiam contraxeris.* Experientia docet, quod ſicut latratus canis alium confeſtim irritat ad latrandum, & ſic ſe invicem mordent, eodem modo homo iracundus per iram ſuam alium quoque provocat ad bilem, adeo ut mox in pugnam devenientes inter ſe confligant; *Simile canis alium allatrantis.* *ne ... ſumas ſcandalum animæ tuæ*; *Prov. 22. 25.* Vatablus legit: *Ne tandem male pereas, & ab aliis interficiaris.* S. Auguſtinus in libro de amicitia ita ſcribit: *Sunt vitia quadam, quibus ſi quis fuerit involutus, non diu leges amicitiæ, vel jura ſervabit, non enim ad amicitiam ſunt idonei homines iracundi. Difficile eſt eum quem ſæpe iracundiæ furor exagitat, non aliquando inſurgere in amicum, unde Eccleſiaſticus: Eſt amicus qui odium & rixas & convitia denudabit.* *S. Auguſt. tom. 4. lib. de amicit. c. 13.* Dionyſius Carthuſ. hoc ipſum verbis ſequentibus aſſignat præjudicium: *Per iram ſocialis vita confunditur, concordia diſſipatur, ſocietas aggravatur, juxta illud Prov. ſpiritum ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?* *Dion. Carth. in c. 5. Joan.*

2. Hugo Card. ad eum à nobis ſæpe citatum ſe reflectens textum: *Ira in ſinu ſtulti requieſcit*, ita ſcribit: *Eccl. 7. 10. Hug. Card.* *Quaſi Leo in ſpelunca ſua unde non eſt ambulandum inter ſtultos, ſicut nec inter ſpeluncas Leonum, periculoſum eſt Leonem dormientem excitare, ſic ſtultum ad iram provocare, unde Prov. 26. ſicut qui apprehendit auribus canem, ſic qui pertranſit, & impatiens commiſcetur rixæ alterius.* *Conſortium iracundi prorſus devitandum ſuadetur.* B. quoq; Laurentius Juſtinianus ob eamdem rationem hoc de iracundo perhibet teſtimonium dicens: quod ſit *fraternitatis diſſipator*, homo namque Cholericus integram congregationem optime munitam atque concordem diſpergere & per ſe conturbare ſufficiens eſt; *B. Laur. Juſt. de caſto con. c. 15.* in quem finem S. Gregorius, præmiſſa de vitæ ſocialis jactura, quam ira operatur, conſideratione, præter citatam, aliam pariter ſcripturæ authoritatem in hæc ſubjungit verba: *Per iram gratia vita ſocialis amittitur, ſicut ſcriptum eſt: Noli eſſe aſſiduus &c. & idem: Quis poterit habitare cum homine, cujus ſpiritus facilis eſt ad iraſcendum, quia qui ſe ex humana ratione non temperat, neceſſe eſt, ut beſtialiter ſolus vivat.* *S. Greg. lib. 5. mor. cap. 30.* *Iracundus omnibus eſt exoſus.* Omnibus odioſus & exoſus eſt iracundus, ad pacificam ineptus vitam & converſationem, quod & S. Ephrem in capite de iracundia his inſinuat verbis: *Omnibus inviſus iracundus redditur.* *S. Ephr. lib. de virt. & vit.* Quemadmodum è contra mitis, nulli non eſt gratus, prout de Moyſe notanter, viro manſuetiſſimo, Scriptura Sacra in hæc atteſtatur verba: *Dilectus Deo & hominibus.* *Eccli. 45. v. 1.* Unde idem mox ſubjungit S. Ephrem de iracundo dicens: *Ubique odium ſibi accumulat. Quis hominem ejuſmodi non deplorat? quoniam apud Deum & homines abominabilis eſt.* Nec id mirum, quia ſi pacem ipſemet ſecum ſervare nequit, quomodo unionem & charitatem cum proximo fovebit? *ſibi ipſi adverſatur*, inquit S. Juſtinus Martyr, *quiſquis ira commovetur, & contentiones animorum quaſi quadam belli ſpecie hoſtiliter ſibi ipſi obviam ire conſuevit.* *S. Juſtin. Mart. epiſt. ad Zen. & Seren.*

3. Ingenioſam quamdam ponderationem S. Ambroſius ſuper illud, quod Joſeph fratribus ſuis à ſe diſcedentibus dedit monitum, in hæc inſtituit verba (*Et dixit illis Joſeph, nolite iraſci in via, quam* *S. Ambr. lib.*

 bene

de Joſeph. cap. 13. *beni docet ab iracundia præcavendum , quod ea poſſit etiam amantes ſui ſeparare germanos , & maxime in via fugiendam eſſe diſcordiam , ubi ipſo viandi comitatui debet eſſe inviolabilis, & gratia habere conſortium.* Qui idem Sanctus ſuper Pſal. 36. ita ed præſens ſcribit propoſitum, *amicos & fratres per indignationem plurimi peremerunt , ideo Sapiens dicit ; Ira perdit & ſapientes ; Salomonis dictum eſt quia non ſolum quoſcumque de medio homines, ſed etiam ipſos perdat ira ſapientes.* Quod idem punctum D. Chryſoſtomus dum iracundos nec amicorum nec conſenguineorum ſuorum rationem habere conſideret, ſequentibus inſinuat verbis: *Qui iraſcuntur non agnoſcunt præſentes, non memores ſunt cognationis , non amicitiam , non conſuetudinem , non dignitatem , neque quidquam aliud in mentem accipiunt, ſed ira vi preſſi , in præceps miſerabiliter feruntur.* Ita Saul Davidis ſocer erat , iſque ei regium ſtabilierat Diadema, regni ejus fulcrum erat, nec tamen rex ingratus ullam cognationis aut amicitiæ habebat reſpectum. *Quemadmodum quamdiu nox* (verba ſunt D. Chryſoſtomi) *adeſt ſæpe ne præſentem quidem amicum agnoſcimus, itidem & in iracundia ſolet uſu venire. Donec inter nos malevolum animum gerimus, & vox audita nobis aliter ſonat , & ipſam faciem corrupta mente aſpicimus. Cæterum ubi potuerimus iram deponere & vox quæ prius erat inviſa , atque hoſtilis, placida nobis ac jucundiſſima videtur, & aſpectus ipſe prius inimicus , & injucundus , tunc fit amabilis & jucundus.*

Ab ira omnino cavendum etiam inter fratres.
S. Ambr. in Pſal 36.
D. Chryſ. h. 53. in Gen.
Iratorum proptieritas.
D. Chryſ. tom. 2. hom. 3. de David & Saul.

4. Cum igitur iracundi pro vita ſociali & amicitiis conſervando nequaquam ſint boni , conſequens eſt, quod ad regimen aliorum multo minus ſint apti. In hiſtoriis ſcriptum reperio *quod Iſaacus Caloivannis filius imperio exciderit , prælato ei fratre minore natu , eo quod ad iracundiam eſſet proclivior ; ſic enim pater jam moriturus ad proceres Imperii inter cætera ait : Filii mei quamvis eodem patre nati, tamen diverſis præditi ſunt ingeniis ; qui etſi ambo & viribus corporum, & dignitate vultuum , & animorum gravitate præcellunt, tamen natu minor Manuel ad Imperii adminiſtrationem mihi aptior videtur. Nam Iſaacus ſapiens ira percitus mihi adſtitit, & quavis de cauſa bile efferveſcente moderari animo non poteſt , quæ res inimiciſſima conſilio ſapientes perdit.* Plutarchus rationem reddit, cur conſules Romani in more poſitum habuerint , ante ſe, dum egrediebantur , euntes habere lictores cum ſtrictis virgarum faſcibus , in quarum medio ſecuris poſita erat ; ad denotandum videlicet , quod quando ad puniendos reos procedendum illis erat , procedere debebant cum maturitate & tempore , & nequaquam permittere ut furor illis prædominaretur præmaturos, quia eam neceſſario interponere debebant dilationem, donec ſolutis faſcibus , virgas ab invicem ſeparare , nonnumque ferro eduineere poſſent. De Athenodoro Philoſopho refertur, quod moriens hoc Cæſari Auguſto documentum poſt ſe reliquerit : *Iratus ne dicas aut facias priuſquam alphabetum integrum recitaveris :* Increata Sapientia, quæ omnia in ordine , pondere, & menſura diſponit , inter omnes viventes Abrahamum omnium credentium patrem elegit , unde tot regum ſtirpem deinceps propagaret , cui ingentem hanc præſtitit promiſſionem : *Leva oculos tuos , & vide à loco in quo nunc es , ad Aquilonem & Meridiem , ad Orientem & Occidentem ; Omnem terram quam conſpicis tibi dabo , & ſemini tuo uſque in ſempiternum ... Surge & perambula terram in longitudine , & in latitudine ſua, quia tibi daturus ſum eam,* At vero ſcitiſne quo merito

Iracundi ad regimen aliorum non ſunt apti.
Flor exem. T 3. tit. 19. n. 6.
Probatur exemplis.
Plutarch. lib Problem.
Gen. 13. v. 14. & 15.
Unde Abraham tot gratias & dona pro-

Abraham hanc à Deo promiſſionem acceperit? nimirum Salvator noſter inquit : *Beati mites quoniam ipſi poſſidebunt terram,* Sanctus enim hic Patriarcha manſuetudini ſummopere deditus erat, ideoque omnem adhibebat operam , ut in quavis occaſione lites , diſſenſiones, & furorem reſecaret, non ſolum quoad ſe , ſed etiam quoad alios. Jure ſibi debitas dimittebat facultates , ut illæſam charitatem conſervaret. Tametſi enim tamquam ætate major , & tamquam patruus Loth ſuperior eſſet, attamen eidem inferior eſſe , & cedere potius voluit , bonis temporalibus , quam quod iræ & ſororis ipſius cauſa quantumvis remota fieret ; unde ait : *Ne quæſo ſit jurgium inter me & te &c.* Ubi D. Chryſoſtomus ait: *Ætate & dignitate ſenior juvenem fratris filium , fratrem appellat , & in eamdem in qua ipſe erat dignitatem evehit , nihilque minus illi quam ipſi tribuit. Quid hac anima pacatius? proinde non fruſtra neque temere principio dicebam , quod amore quietis & tranquillitatis ſolitudinem locis frequentibus prætulerit. Statim in initio tentat reſtinguere incendium quod erupturum erat , & contentionem ſedat. Debebat enim ipſe, utpote miſſus omnibus paleſtinæ cultoribus ſapientiæ doctor , nullam ſcandali dare occaſionem , vel anſam concedere ; ſed morum lenitate tuba clarius omnes erudire , & ſuæ virtutis facere imitatores.*

meruerit à Deo
Ibid v. 17.
Matth 5. v 4.
Gen. 13. v. 8.
D. Chryſ. h. 33. in Gen.

5. Idem S. Doctor in progreſſu ejuſdem homiliæ obſervat , quod ſacer textus notanter dicat : *Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam diviſus eſt ab eo Loth* ; non enim Deus Abrahæ terræ promiſſionis contulit dominium , quando domum deſeruit paternam ; non quando ad ſacrificandum ſuum cultrum ſuum ejus faucibus appoſuit ; non quando tres illos angelos hoſpitio ſuſcepit , ſed quando erga Loth virtutem manſuetudinis zeloſe probravit. *Ut diligentes diſcamus* , inquit D. Chryſoſtomus, *quod Deus remuneraverit eum pro iis quæ in Loth collocaverat, hæc addidit , quaſi manifeſtè hæc in verba dicens , ceſſiſti ob tuam manſuetudinem regionem meliorem, & amœniorem fratris filio & eximiam prætuliſti humilitatem, tantamque pacis habuiſti curam ; ut nihil non potius delegeris , quam eſſe inter vos contentiones , ea propter largas illas à me retributiones accipe.*

Et quando promiſerit poſſeſſionem terræ promiſſionis.
Gen. 13. v. 14.

6 Duodecim illi Patriarchæ ex Jacob non vero Eſau lumbis egreſſi ſunt, licet Eſau ætate major eſſet : *Serviant tibi populi* , inquit eum benedicens pater ejus *& adorent te tribus , eſto Dominus fratrum tuorum , & incurventur ante te filii matris tuæ* Rebecca quoque mater ejus , quæ Eccleſiam præfigurabat, Jacob, licet Eſau natu minori , ſuaſit, ut patris præoccuparet benedictionem : *Nunc ergo fili mi* , inquit , *acquieſce conſiliis meis ... fili mi tantum audi vocem meam* ; ipſa namque utpote à Deo illuminata, probe intelligebat , iracundos, qui ad odium & furorem proni ſunt , minimè aptos eſſe ad dominandum aliis, ſed potius illos, qui iræ cedere norunt ; eadem quoque Rebecca Jacob ſuaſit, ut malevolentiam Eſau declinaret , non reſiſtendo , ſed ſe ſubducendo , ut hac ratione omnem illi rancoris occaſionem eriperet : Unde ait : *Nunc ergo fili , audi vocem meam, & conſurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran , habitabiſque cum eo dies paucos, donec requieſcat furor fratris tui, & ceſſet indignatio ejus.* S. Ambroſius adducto hoc exemplo nos exhortatur dicens : *reſiſte iræ ſi potes : cede , ſi non potes , quia ſcriptum eſt : date locum iræ. Jacob fratri indignanti pie ceſſit , & Rebecca , id eſt , patientia inſtructus conſilio abeſſe maluit, & peregrinari , quam excitari fratris indigna-*

Gen. 27. v. 29.
Eſau propter iracundiam rejectus fuit à dominatu.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 13.
Gen. 27. v. 43.
S. Ambr. lib. 1. de offic. c. 21.

dignationem. Idem quoque S. Doctor alibi de Eſau ita ſcribit: *Minitabatur quod poſt obitum patris fratrem occideret, ſed ſi id acciderit, dicamus ad Rebeccam quemadmodum providendum ſit, ne in iracundia iracundiam excitet, iracundia in parricidium prorumpat. Veniat Rebecca, hoc eſt, induatur patientia, bona cuſtos innocentiæ ſuadeat, ut ira locum demus. Concedamus aliquo longius, donec tempore indignatio molliatur, offenſionis ſubrepat oblivio.*

S. Ambr. lib. 2. de Jacob & vita beata cap. 4.

Cur Deus abjecerit Eliab, & elegerit David fratrem ejus in Regem.

7. Deus olim Prophetam ſuum Samuelem in Bethlehem ad domum Iſai miſerat, ut quemdam filiorum ſuorum in Regem Iſraëlis inungeret, nec tamen in individuo, quiſnam ad Sceptrum illud gubernandum, ab eo deſtinatus eſſet, ſpecificaverat. Iſai igitur è ſeptem filiis quos domi habebat, Eliab propoſuit; Samuel autem *vidit Eliab & ait: Num coram Domino eſt Chriſtus ejus? Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpicias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ ejus, quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico.* Porro Samuel olim viderat Regem Saulem ſtatura eminentem *ab humero & ſurſum* electum fuiſſe ad regnum, ac proinde ſibi perſuadebat, Eliab fortè eſſe illum, quem conſecraturus eſſet, at verò deceptus fuit. Scitiſne autem cauſam cur Deus illum reprobaverit? Abulenſis hac de re ita diſcurrit: *Erat pulcher vultu, & ſtatura præclarus, ob hoc autem Samuel putabat, quod Deus eum acceptaſſet; inducebatur autem ad hoc, quia Saul quem Deus prius in regem elegerat, erat corpore excellens, ſuper omnes ab humero & ſurſum eminebat; Et in quæſtione ſequenti inquit: Quæret aliquis quare Deus abjecit Eliab? reſpondet Nicolaus, & Hebræi, quod hoc factum eſt, quia Eliab erat ſuperbus, corde, & iracundus, quod patet ex eo quod dicitur capite ſequenti;* Nam cum David à Patre in agrum miſſus fuiſſet, ad ferendum fratribus ſuis prandium, iſque ſe ad ineundum cum gigante duellum offerret, Eliab ira & cholera plenus contra ipſum ſurrexit, eique improperavit: *Iratus eſt contra David, & ait: Quare veniſti &c.* Quicumque igitur faciles ſunt ad iram, ad regendum populos omnino ſunt inhabiles, habiliores autem ſunt, qui placidi & manſueti eſſe noſcuntur, qualis David erat: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus.*

1. Reg. 16. v. 6. & 7.

1. Reg. 10. 23.

Abul. q. 24. ibid.

Q. 25. ib.

1. Reg. 17. v. 28.

Pſal. 131. v. 1.

B. Eleazarius Comes in familiam ſuam nunquam iratus fuit.

8. In vita B. Eleazari comitis Ariani ſcribitur, quod tametſi familiam & aulam haberet frequentiſſimam, quam tum ad ſuum ſervitium, tum ad juſtitiæ adminiſtrationem ſtipendio conduxerat, nunquam tamen ſubditis ſuis iratus viſus fuerit; unde conjugi ſuæ manſuetudinem ejus admiranti reſpondit: *Quid mihi prodeſt iraſci? Dicam tamen veritatem. Quandoque inſurgit in me indignatio in moleſtiis, at mox mihi ob oculos pono injurias, quas à me & pro me Redemptor tulit, & tunc in me ipſe ſic loquor: Etiamſi famuli tui tibi barbam evellerent, & colaphis cæderent, oporteret te tolerare, nihil enim iſtud eſt, in comparatione ejus, quod Dominus pro te tulit. Hæc vero conſideratio animum meum mox reddit pacatum.* S. Anſelmus exponens verba illa Apoſtoli: *Iraſcimini & nolite peccare*, inquit: *Poteſt & prælatis juberi: Iraſcimini vitiis delinquentium, id eſt ſeveritatem in corripiendo exhibere, & nolite peccare, id eſt nolite in hoc nimis diſtrictè agere, ne modum excedendo peccetis.* In Exodo Deum populo dixiſſe legimus: *Non enim aſcendam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne forte diſperdam te in via.* Ubi Cajetanus ait: *Ideo negat ſe iturum cum eis, ne eis noceat.* Oleaſter in hunc locum ita ſcribit: *Admonemur hoc in loco bilioſi viri, non ſe immiſcere quæſtionibus; ſimiliter non debere velle prælaturam accipere, qui non poteſt, aut vix poteſt ferre peccata ſuorum ſubditorum. Non vult Dominus populum ducere, quia tanta majeſtas & ſanctitas non facile ferret eorum errores, & tu qui vix iram continere potes, audes prælaturam ſubire?* B. Petrus Damianus Prælatus & Cardinalis digniſſimus, ex naturali indole ſua iræ deditus erat, ſciens autem quam in illa dignitate neceſſaria ſit manſuetudo, audite quidnam in Epiſtola quadam à principio allegata de ſemetipſo ſcripſerit: poſtquam enim ibidem damna ab ira proficiſcentia prolixe expoſuiſſet, ſubjungit: *Porro autem, & me qui hæc utcumque ſcribo, naturalis iracundiæ conſperſio ſtimulat, ac ſæpe leviſſima qualibet offenſa concuſſa mea quietis arcana perturbat, ut in me plerumque, quod vix eſt acu, vel ſpina leviter punctum, phalarico telo mihi videatur eſſe perfoſſum. Sed hæc intrinſecus; quantum verò ad opus, dicat ira quod vult, frendeat, fremat, dentibus ſtrideat, in omnibus his quæ mihi interius ſuggerit, in quantum negare potuero, meum extrinſecus adjutorium non habebit; licet inflata turgeat ſufflet, furiat, ſæviat, intumeſcat; ego tibi membra mea non dabo, ut per ea quaſi per arma, quod conatur, efficiat. Nolite, inquit Apoſtolus, exhibere membra veſtra arma iniquitatis peccato. Non enim illi do manum meam, ut per eam inflata percutiat, vel aliquid rapiat. Non linguam non labia moveo, ut per eam ſui fellis amaritudinem fundat. Dum ergo itaque ſævienti iræ penitus hæc auxilia denego, neceſſe eſt ut mox velut ſine pabulo flamma flacceſcat aut prorſus intereat, aut tamquam ventus inoffenſo aëre inaniter tranſeat, dum obſtaculum deeſt in quo præcipitanter impingat.* Seneca idipſum per ſimilitudinem membrorum noſtrorum declarat, dum ad unionē & concordiam his verbis nos exhortatur: *quid ſi nocere velint manus pedibus, manibus oculi? ut omnia inter ſe membra conſentiant, quia ſingula ſervari totius intereſt, ita homines ſingulis parcent, quia ad cœtum geniti ſumus; ſalva autem eſſe ſocietas niſi amore & cuſtodia partium non poteſt.* Idem quoque in cap. 23. ejuſdem libri de falſis numinibus, quæ gubernatores mundi adorabant, differens, ita ait: *Quædam ſunt quæ nocere non poſſunt, nullamque vim niſi beneficam, & ſalutarem habent ut Dii immortales, qui nec volunt obeſſe, nec poſſunt: Natura enim illis mitis & placida eſt, tam longe remota ab aliena injuria quam à ſua:* De Philippo pariter Macedoniæ rege idem Seneca ita ſcribit: *Si qua alia in Philippo virtus fuit, & contumeliarum patientia, ingens inſtrumentum ad tutelam regni.*

Eph. 4. 26. S. Anſelm.

Exod. 33. v. 3.

Cajet. Oleaſter.

Quomodo B. Petrus Damianus ſuppreſſerit exurgentem iram. B. Petr. Dam. lib. 4. epiſt. 17.

Seneca lib. 2. de ira cap. 31. Monitum Senecæ.

Seneca ib. cap. 23.

Idem lib. 3. de ira c. 22.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Ira abominabilis eſt coram Deo, cum ſit ingentium malorum cauſa, & origo, & licet homini connaturalis ſit, natura tamen eidem ad illam reprimendam de variis remediis proſpexit, ubi etiam Deo manſuetudinem placere oſtenditur.

THEMA.

Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam? Eccleſiaſt. 28. v. 3.

1. DEus noſter omnia quidem abominatur vitia, ſpecialiter autem iram, ita ut Eccleſiaſticus, an iracundus veniam à Deo conſecuturus ſit, non immerito dubitat, inquiens: *Homo homini reſer-*

Deus præ omnibus vitiis abominatur iram.

ſervat iram &c. Circa quam veritatem B. Petrus Damianus hoc indubitatum format argumentum: *Quod ſi ira Dei viventis cunctis peccantibus eſt timenda, illi certè eſt obnoxius, ac terribilius formidanda, qui laborat impatientiæ vitio, quid juſtius quam ut mereatur iram,* idque illo probat Eccleſiaſtici textu citato inquiens: *Argumentando ſubjungit: Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam; & adhuc etiam velut indignando ſubinſert: ipſe dum caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petiit à Deo? & tamquam pro iracundo fuſa oratio exaudiri non valeat, donec in iracundia perſeverat, convenienter adjecit. Quis exorabit pro peccatis illius?* hanc itaque paſſionem in nobis Deus, tamquam ſibi directè contrariam ſolicitè reprimere voluit ſæpius dicens: *Diſcite à me quia mitis ſum;*

B. Petr. Dam lib. 4. epiſt. 17. Converſio & ſalus iracundi vocatur in dubium.

Matth. 11. v. 29.

2. Primus omnium, in quo effrænis hic appetitus ſeſe prodidit reprobus fuit, quem proinde Deus graviſſimis perſtringit verbis: *Iratuſque eſt Cain vehementer, & concidit vultus ejus, dixitque Dominus ad eum; Quare iratus es? & cur concidit facies tua? ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius;* Nec eſt quod ſeveriſſima impii hujus divinitus inflicta ſupplicia, fuſius enarrem, ſiquidem notiſſima ſunt. Ideoque Tertullianus inquit: *Omnis ira ab initio interdicta eſt nobis*: Infelix igitur hic homo, primus omnium fuit, qui de ſalute ſua deſperans in barathrum corruit perditionis, per quod Deus manifeſtare voluit, in quanto ſalutis periculo verſentur iracundi, utpote divini furoris ſcopus.

Patet in Cain quam periculoſa ſit ſalus iracundi. Gen. 4. v. 5.

Tertull. l. de ora. c. 10.

3. S. Hieronymus nimiam iraſcendi libidinem in homine contemplans, ſequentem non dubitat pronunciare ſententiam: *Neſcio quis poterit regnum Dei poſſidere, cum is qui iraſcitur, ſeparetur à regno.* De qua autem ira id intelligendum ſit, idem explicat in hæc verba. *Ira eſt, cujus amaritudo, & furor, ſpecies ſunt; quæ furore reſtincto deſiderat ultionem, & eum quem nocuiſſe putat, vult lædere. Nos, ſi iraſcimur, perturbamur, & furore rapti, noſtri eſſe deſinimus.* A quo proinde malo ut nos eximat D. Chryſoſtomus ſequenti nos imbuit dogmate dicens: *Chriſtus iram comprimens & refrænans dicebat: Qui iraſcitur fratri ſuo temerè reus erit gehennæ ignis, qui iraſcitur temerè inquam (licet enim etiam juſte iraſci) nam & Paulus Elimæ ſuccenſuit, & Petrus Sapphiræ; ſed id non iram dixerim abſolutè, ſed Philoſophiam, curam, & œconomiam; iraſcitur enim pater filio, ſed ejus curam gerens. Ille eſt, qui temere iraſcitur, qui ſeipſum ulciſcitur.* Imo ita, ut idem docet Sanctus, vitium Deo tam abominabile eſt, ut nullum majori cum ſtudio à nobis eradicandum ſit, quam hoc ipſum. Unde in homilia *de ira & furore* ita nos admonet dicens: *Nihil tantopere ſtudeamus chariſſimi, quam ab ira liberi eſſe.* Quia ſcilicet homicidium mentale ira eſt, non ſedata, prout ex quadam Caſſiani, illum Salvatoris reatum, (*qui iraſcitur fratri ſuo &c.*) conſiderantis patet ſententia dum inquit: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, in eo ſcilicet, quod cum corde cupiat interire, cujus cruorem propria manu, vel telo apud homines minime fudiſſe cognoſcitur, affectu iræ homicida pronunciatur à Domino, qui non ſolum pro operationis effectu, ſed etiam pro voluntatis, ac voti deſiderio unicuique aut præmium reddet aut pœnam.* B. Petrus Damianus pariter eamdem proximo iraſcentis à Salvatore noſtro cæteroquin benigno, & miſericorde comminatam pœnam his verbis conſiderat: *Ira quippe tamquam rapaci atque præcipiti cuidam fluvio, Dominus trinum obſtaculorum ſufflamen* *oppoſuit in quibus utique furoris impetum diſciplinæ loco cohibendum eſſe mandavit. Primum ſcilicet in corde, ſecundum in gutture, poſtremam oppoſitionis metam præfixit in voce, omnis, inquit, qui iraſcitur fratri, ſuo, reus erit judicio: hic oppoſuit obicem cordis: Qui autem dixerit Raca, reus erit conſilio, ecce obſtaculum gutturis; Qui autem fatue, reus erit gehennæ ignis ecce obſtaculum vocis.* Præterea quam ſit deteſtabilis ira S. Gregorius ex odio deducit, quo illam proſequuntur omnes divinæ ſcripturæ; dicit enim: *Cum iram quæ cor permovet ſacra eloquia tot teſtimoniis deteſtentur, perpendamus qua intentione debemus hoc vitium fugere, quod Deo judice in teſtimonium illius toties reprobatur.* Sicut enim inter omnia venenoſa animalia draco horrendiſſimus, magiſque lethifer eſt, ita inter omnes inordinatas paſſiones ira horribilior magiſque mortifera eſſe videtur: *Væ vobis à Dracone*, inquit S. Bernardus, *immanis eſt beſtia, flatu igneo quidquid attigerit, necat, non modo beſtias terræ, ſed & volucres cœli Haud alium ego draconem hunc quam ſpiritum iracundiæ reor, quantos etiam ſublimis (ut videbatur) vitæ flatu hujus Draconis miſera ſatis aduſtos, turpiter in hujus os ingemiſcimus cecidiſſe.*

S. Hieron. ad Gal. 4. De qua ira hoc ſit intelligendum.

S. Hieron. Eph. 5.

D. Chryſ. Hom. in Pſal. 3.

D. Chryſ. Tom. 6. Hom. 20. Ira eſt homicidium mentale Matth. 5. 22. Caſſian. lib. 8. de ſpir. ira c. 19.

B. Pet. Dam. Ibid.

S. Scriptura per totum clamat contra deteſtabile vitium. Iræ.

S. Greg. lib. 8. epiſt. indict.

S. Bern. ſer. 13. ſuper Pſ. qui habitat.

4. Bellovacenſis illum in præſenti Prov. adducit textum: *Sex ſunt quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus.* Quid autem hoc, quod Deus ſuper omnia deteſtatur, eſſe putatis? iracundia eſt, quæ peſſima rixarum diſcordiarumque zizania inter proximos diſſeminat: *Qui ſeminat inter fratres diſcordias.* Qui enim ab ira abripitur, injurioſa profert verba, percutit, ferit, male tractat, contemnit, injuriis afficit quemcumque ſibi indiſcriminatim obvium. *Iſtud ſeptimo loco ponit*, inquit dictus Author, *tamquam magis exoſum Deo inter cæteros peccatores, nec mirum, quia tales tunicam Chriſti inconſutilem nituntur dividere, quam Dominus indiviſam voluit remanere; per hanc tunicam ſignificatur Charitas, in qua, & per quam unitas Eccleſiæ conſervatur, ad quam hortatur Apoſtolus Epheſ. 4. Soliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo Pacis. Tales ſunt directè contrarii Chriſto, quia Chriſtus venit ut diſperſos congregaret in unum; de diabolo autem vel de impio membro ejus dicitur Joannis 10. Lupus rapit & diſpergit.* Imo Eccleſiaſticus iram atque furorem ſumme Deo deteſtabilia vitia, titulo execrabilitatis afficere non dubitat dum ait: *Ira & furor utraque execrabilia ſunt; & vir peccator continens erit illorum.* Quæ verba Author quidam ita exponit: *Execrabilia ſunt, ſupple Deo, pro quo notandum, quod ſex de cauſis ira vehementer Deo diſplicet. 1. Quia hoſpitium ejus turbat. Unde ad Epheſios 4. nolite contriſtare Spiritum Sanctum, ira imaginem diaboli in loco ejus collocat. Unde Gregorius: Manſuetudo in nobis imaginem Dei ſervat, cum ſemper tranquillus eſt, ſed ira imaginem Dei diſſipat & multis virtutibus privat, quæ dum quietem mentis tollit, Spiritus Sanctus ibi non quieſcit. Diſplicet ira Deo quia templum Dei incendit, unde Pſal. 73. Incenderunt igni ſanctuarium tuum. 1. Cor. 3. Neſcitis quia templum Dei eſtis vos, & Spiritus Sanctus habitat in vobis? ſi quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. 4. Diſplicet ira Deo, quia nullum vitium magis contemnit Deum, quam ira, unde de irato homine poteſt intelligi illud Job. 15. tetendit adverſus Deum manum ſuam, & contra omnipotentem roboratus eſt.*

Prov. 6. v. 16. Deus præ omnibus vitiis deteſtatur iram. Ibid. v. 19.

Bellovac. Spec. mor. lib. 3. p. 5. diſt. 1.

Eph. 4. 3.

Joan. 10. v. 12.

Eccli. 27. v. 33.

Alex. Aug. ſum. p. 8. cap. 2.

Eph. 4. v. 30. Ira eſt vitium execrabile propter ſex cauſas.

Pſ. 73. v. 7.

1. Cor. 3. 16.

Job. 15. 25.

5. Quis omnium primus ſanguineum impiumq; movit bellum contra Dei filium quando in forma viſi-

Omnium primo

Digitized by Google

contra filium Dei bellum movit iratus Herodes.

viſibili in terram deſcendit? forſitan blaſphemus, forſitan idololatra, adulter, latro, avarus, Simoniacus? nequaquam, ſed iracundus, qui à furore abreptus barbaram atque inhumanam Innocentium edidit ſtragem, ipſummet Meſſiam taliter è medio auferendum ratus; de quo impio Chryſologus ita

D.Chryſol. ſer. 152.

ſcribit: *Herodes tunc cæcus ſic Chriſtum gladiis quærit, inveſtigat cruore crudelitate rimatur, peremit innocentes, volens innocentiam deperire.* *De quo eodem ita canimus in antiphona quadam Herodes iratus occidit multos pueros in Bethlehem Juda.* Neque impium hunc hominem in tantam prolapſum eſſe barbariem quis admiretur, ſiquidem ira omnis tyrannidis eſt origo, ut his verbis docet Seneca dum

Seneca lib. 1. de ira c. 2

ait: *Si effectus ejus damnaque intueri velis nulla peſtis humano generi pluris ſtetit. Videbis cædes ac venena & reorum mutuas ſordes, & urbium clades, & totarum exitia gentium & principum, ſub civili haſta capita venalia, & ſubjectas tectis faces, nec intra mœnia coercitos ignes, ſed ingentia ſpatia regionum hoſtili flamma relucentia. Aſpice nobiliſſimarum civitatum fundamenta vix notabilia, has ira dejecit; aſpice ſolitudines per multa millia ſine habitatione deſertas, has ira exhauſit.*

Optat. Milevit. lib. adver. Parmenian. Partus iræ ſunt ſchiſmata, Apoſtaſia & hæreſes.

6. Optatus Milevitanus de ſchiſmatis origine tractans, ita ſcribit: *Hoc apud Carthaginem, poſt ordinationem Cæciliani factum eſſe, nemo eſt qui neſciat, per Lucillam ſcilicet, neſcio quam fœminam factioſam, quæ cum correctionem cæci Archidiaconi Cæciliani irata ferre non poſſet, diſceſſit. Tribus convenientibus cauſis & perſonis ut malignitas haberet effectum. Schiſma igitur illo tempore confuſa mulieris iracundia peperit ambitus nutrivit, avaritia roboravit;* Ecce tibi igitur quam abominabiles ſunt iracundiæ partus, ſcilicet ſchiſma Apoſtaſia à Deo, & hæreſis. In vita S. Pantaleonis leguntur ſequentia:

Lipel. in vita S. Pantal. Bego propter iram obſeſſus à dæmone.

Bego gener Ludovici Franciæ Regis cum per oſtium oratorii nonnihil humile, ipſe corpore procerus ingrediens, caput impegiſſet, quod non ſatis ſe inclinaſſet, ira percitus, juſſit dirui oratorium, dicens ad ſuos Cavete ne huc revertens iſtud hic inveniam, alioquin certe pœnas luetis. Verum ubi id dirui cœptum, ipſe à dæmone obſeſſus eſt.

Quantum Deus deteſtatur iram.

7. Porro quantum Deus iram deteſtetur, ex eo facile deduci poteſt, quod quando apud S. Lucam duo illi fratres Apoſtoli tam arcto cum Chriſto ſanguine & amore juncti Samaritanis graviter indignabantur, eo quod portas civitatis cœleſtis magiſtri ſui faciei clauſiſſent, ab eodem acriter fuerint reprehenſi: Dicit enim ſacer textus:

Luc. 9. v. 54.

Cum vidiſſent autem diſcipuli ejus, Jacobus & Joannes dixerunt: Domine vis dicimus, ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos? & converſus increpavit illos dicens: neſcitis cujus ſpiritus eſtis; Quibus verbis illos tamquam omnis ſpiritus expertes redarguit, quod certe probroſum eſt improperium.

Cæterum obſervandum, eum qui iræ deditus eſt, ad recipiendum Deum minime eſſe diſpoſitum;

Jac. 1. v. 21 Deus nobis providit de mediis reſiſtendi iræ.

Unde S. Jacobus monet dicens: *In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.* Enimvero tametſi ira paſſio ſit nobis connaturalis & impetuoſa, attamen quia *ipſe fecit nos, & non ipſi nos*, nobis pariter ad illam reprimendam, de ſufficientibus remediis providit, nam

Philo lib. 2 alleg.

ut Philo Hebr. ait: *Philoſophi iram locant in pectore, ajuntque hac de cauſa à natura munitam hanc partem, denſis ac validis oſſibus, non ſecus ac ſtrenuum militem inſtructum thorace & clypeo ad repellendos adverſarios.* Et D. Chryſoſtomus ait: *Beſtia quædam*

D.Chryſ. T. 6. hom. 20 de ira & furore.

eſt ira, facile exiliens, atque idcirco infinitis nobis opus eſt vallis & ſeptis ad eam ſuperandam & cobibendam. Ideo enim hanc maxime partem ex oſſibus veluti ex quibuſdam lapidibus Deus nobis condidit, poſito ei firmamento, ut ne aliquando ea diſrupta, & diſciſſa facile totum animal læderet, Ita eſt inſtar cujuſdam

Ira ſe habet inſtar ignis. Pſal. 118. 73.

ignis, quia eſt *accenſio ſanguinis circa cor*; & ideo ſupremus artifex noſter, cui dicere debemus: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu*, tali nos artificio fabricavit, ut ignem hunc facile extinguere valeamus quando cum impetu erumpit. Unde S. Baſilius ait:

S. Baſil. Hom. de ira

His qui ad vindictam anhelant, ita circum præcordia ſanguis fervet, quaſi vi ignis ebulliat & exæſtuet; atque ideo Deus pulmonem cordi vicinum poſuit, quod certe non eſt parvum naturæ beneficium;

S. Ambr. lib. 6. examer. cap. 9.

Quid enim tam ſalutare, inquit S. Ambroſius, *quam ut pulmo cordi finitimo limite jungeretur? ut cum exarſerit cor ira & indignatione, pulmonis ſanguine atque humore citius temperetur: ideo mollior pulmo eſt, qui madet ſemper, ſimul ut vigorem indignationis emolliat.*

8. Aponius conſiderans ſponſam in ſacris canticis ſponſum inter lilia deliciari dixiſſe, hoc inde elicit ſalutare documentum:

Aponius lib. 4. In cant. in Bib. vet. Patrum. Diabolus paſcitur ira Chriſtus manſuetud. ne. S. Ambr. lib. de Joſeph cap. 13

Sicut diabolus cruenta iracundia, & execrando cæco libidinis ſaginatur, ita Chriſtus Dei filius miſericordia, manſuetudinis, vel Caſtimonia liliis paſcitur. S. Ambroſius ad illud à Joſepho fratribus ſuggeſtum monitum ſcilicet *ne iraſcamini in via*, alludens ita ſcribit: *Quid autem aliud ait Dominus Jeſus, ex hoc corpore receſſurus, cum diſcipulos dimitteret ſuos, niſi ne iraſcerentur in via dicens Pacem meam do vobis: ubi enim pax eſt, iracundia locum non habet, ablegatur diſcordia; fugatur diſſenſio.* Porro eodem tempore quo Chriſtus ſuis ſalutare hoc monitum ſuggeſſit, iiſdem quoque ſe metipſum in Sacramento altaris manducandum præbuit, in cujus honorem verba illa recitamus: *Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* S. Bernardus ſequens proponit dubium:

S. Bern. de præcep. & diſpenſ. c. 26. Ira commotus non accedat ad altare.

Sit videlicet tutum ira commota accedere ad altare, an ſe ſubtrahere interim debeat, donec compeſcatur commotio? & reſpondet: *Numquam mihi contingat turbatum ad pacis accedere ſacrificium, cum ira & diſceptatione contingere Sacramentum, in quo Deus indubitanter eſt mundum reconcilians ſibi. Certe non recipitur munus quodcumque meum, quod defero ad altare, niſi ante placato fratre, quem me forte læſiſſe meminero, quanto minus ſi meipſum non placavero prius.*

9. *Diſcite à me quia mitis ſum*, inquit benigniſſimus Salvator noſter, qui quando ſe, Judæis ipſum lapidare volentibus abſcondit, ut inquit S. Cyrillus Alexandrinus.

S. Cyrill. Alex. l. 6. in Joan. c. 12.

Nobis memorabile reliquit exemplum, ut etiam cum reſiſtere poſſumus, iram ſuperbientium humiliter declinemus, ut enim ſubtractione ligni extinguitur ignis & diminuitur, ita abſentia ejus, in quem quiſpiam ira inflammatur, ſedatur, & mitigatur efferventis iræ incendium, & ad lenitatem revocatur ebulliens animus. Porro ex facto illo quod in Cap. 31. Gen. refertur ad reprimendum iracundi hominis impetum Dei omnipotentiam neceſſariam eſſe manifeſtè deducitur;

Ad reprimendum iracundi hominis impetum requiritur omnipotentia Dei Gen. 31. v. 24.

nam cum Laban Jacob genero ſuo vehementer indignaretur eo quod *inſalutato hoſpite* una cum conjugibus, & familia ſua, è domo ſua fugiſſet, rabioſe illum perſequendo, cum ad montem uſque Galaad perveniſſet Deus illi apparuit; Deus inquam, non vero angelus, nec quævis alia

quantumvis authoritate præſtans perſona; *viditque in ſomnis dicentem ſibi Deum: Cave ne quidquam aſpere loquaris contra Jacob*, quaſi ad mitigandam indignantis viri iram dexteritate & omnipotentia Dei opus ſit. Abluſenſis ſuper illa verba: *Deus autem meus omnipotens faciat eum vobis placabilem* ita ſcribit: *Vocat eum omnipotentem, qui reddere aliquem; qui erat iratus, vel in odio poſſit, ut ſit placatus, & diligat, eſt enim mutatio voluntatis, & intellectus; & quia iſta duæ potentiæ excedunt corpus, nulla eis naturalis rerum elementarium, vel corporearum cœleſtium, vel etiam ipſorum angelorum poteſt influere ſuper iſtas potentias, ſed ad ſolas infinitas poteſtates pertinet, quæ eſt divina, recte ergo vocavit Deum omnipotentem, cum nullus poſſit illum placatum facere mutando ſcilicet ejus intellectum & voluntatem, niſi qui omnipotens eſt.* Refert Nicephorus quod Antiocheni propter aliqua eis impoſita tributa in furiam acti, Placillæ Imperatricis ſtatuam in terram proſtraverint, onde Theophilus commotus ad inſtituendam civium illorum cruentam cædem, eoſque privilegiis ſuis privandos, magnam ad illos militum copiam ſubmiſit; cui ſe Macedonius Eremita Sanctus, licet Idiota oppoſuit dicendo: *Imperator, ſi tu ob imaginem inſenſibilem ac mortuam ita offenderis, quo Deus ob imaginem ſuam vivam & veram, quam homines occidendo violabis: offenſum iri exiſtimas?*

Gen. 43. 14
Abul. Ibid.
Niceph lib 12. cap. 43.

Quotieſcumque enim iracundia noſtra in proximum noſtrum ſe exerit adverſus imaginem & ſimilitudinem Dei, ſeſe effundit, illamque contumelia afficit, & conſequenter graviſſimi ſe ſupplicii ream conſtituit. S. Iſidorus exemplo Chriſti nos in contradictionibus obviis, ad patientiam hortatur, quam niſi ſectemur, ſupplicium nobis ex parte Dei his verbis prædicit: *Ipſe dicit: ſi patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus? ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Sed quanta ſunt in comparatione illius quæ patimur? ille enim opprobria, irriſiones, contumelias, alapas, ſputa flagella, ſpineam coronam, crucemque ſuſtinuit, & nos miſeri ad noſtram confuſionem uno ſermone fatigamur, uno verbo deficimur? Et quid agimus de eo quod dicitur: Si non compatimur, nec conregnabimus? quapropter retundendi ſunt iræ ſtimuli, & ejus metuenda damnatio, unde ſcriptum eſt: qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio, &c.*

Qui adverſus proximum iram effundit, lædit imaginem Dei.

S. Iſid. Hiſp. de conflictu vitior. & virt.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Ira quæ vitioſa eſt dedecet hominem, & multo magis Chriſtianum, licet nonnumquam propter zelum laudabilis exiſtat.

THEMA.

Quoniam ſumus invicem membra, iraſcimini & nolite peccare. Epheſ. 4. ỷ. 26.

1. S. Paulus ut nos ab ira mutua dehortaretur, efficacius nobis motivum ſubminiſtrare non poterat, quam in memoriam nobis revocando, quod ſimus unius & ejuſdem corporis membra, quia tametſi nonnumquam contingat, quod manus pedem percutiat, non tamen propter hoc pes manui iraſcitur. *Non enim poſſunt alterutrum membra*, inquit Sedulius: *ſe fallere neque laniare, ita & vos.* Hujus autem corporis myſtici Eccleſiæ caput Chriſtus eſt, membra autem ſumus nos Chriſtiani, & quidem tametſi ira huic noſtræ naturæ corruptæ connaturalis ſit, attamen per virtutem manſuetudinis temperanda eſt, ne offendat proximos.

Ira temperanda eſt, ne noceat proximo.

Sedul. ibid.

Unde S. Hieronymus ait: *Affectus & perturbationes, quamdiu in tabernaculo hujus corporis habitamus, & fragili carne circumdamur, moderari & regere poſſumus, amputare non poſſumus, ideo Pſalmiſta dicit: Iraſcimini, & nolite peccare quia iraſci hominis eſt, & finem iræ ponere Chriſtiani.* Prædominantem ſibi iram admittere, contra naturam eſt hominis, multo magis autem opponitur characteri hominis Chriſtiani.

S. Hieron. T. 9. in reg. mon.

Iram admittere eſt contra naturam hominis.

2. In Geneſi cap. 9. hoc à Deo homini præceptum impoſitum fuiſſe legitur: *Qui effuderis humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius, ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.* Ecce tibi rationem ob quam Deus appetitum iraſcibilem & vindicativum nobis eradicare nititur, quia ſcilicet *ad imaginem Dei factus eſt homo*; non enim beſtiæ creati ſumus, ſed homines, ad imaginem Dei facti, illiuſque in nobis portamus effigiem, de quo ſcribitur: *Tu autem ... cum tranquillitate judicas*; dedecet igitur hominem furor & iracundia S. Ambroſius ait: *Animus qui eſt rationis capax non eſt ſuarum paſſionum Dominus ſed repreſſor, neque enim fieri poteſt, ut facilis ad iracundiam non iraſcatur, ſed ut ratione ſe temperet, indignationem cohibeat, & puniendo ſe revocet, ſicut & Propheta nos docet dicens: Iraſcimini, & nolite peccare; conceſſit quod natura eſt, negavit quod culpa eſt.* Extra controverſiam quidem eſt iram homini connaturalem eſſe verumtamen temperanda eſt, ſecus enim niſi reprimatur, degenerat in vitium, quod ab homine alienum eſſe debet. Ven. Beda verba S. Pauli in hunc ſenſum explicat: *Duobus modis intelligi poteſt, aut etiamſi iraſcimini nolite peccare, id eſt, etiamſi ſurgit jam motus animi (qui jam propter pœnam peccati non eſt in poteſtate) ſaltem non ei conſentiat ratio & mens, quæ intus regenerata eſt ſecundum Deum ut mente ſerviamus legi Dei, ſi adhuc ſervimus carne legi peccati. Aut, agite pœnitentiam, id eſt, iraſcimini vobiſmetipſis de præteritis peccatis, & ulterius peccare deſinite.* S. Anſelmus, iram, quæ utpote connaturalis nobis, evitari à nobis nequit, diſtinguit ab ira prohibita & vitioſa, dicens: *Cum prohibeat iram, videtur contrarius eſſe ei qui dicit: iraſcimini, & nolite peccare: ſed qui dicit: iraſcimini, de paſſione dicit, quæ auferri non poteſt, & non eſt criminalis, imo naturalis; Deus autem prohibet paſſionis iram, quæ eſt ex deliberatione, quæ eſt criminalis.*

Gen. 9. ỷ. 6.

Ratio cur appetitum iraſcibilem & vindicativum eradicare debeamus.

Sap. 12. ỷ. 18.

S. Ambr. de Jacob & vita beata lib. 1. c. 1.

Ira eſt homini quidem connaturalis, temperanda tamen eſt ne declinet in vitium.

S. Anſelm. Matth. 5.

3. Idem forte S. Auguſtinus quoque dicere voluit, inquiens: *Per ſubitaneam iram, cordis oculus turbatur, per odium lumen charitatis extinguitur.* Ita igitur quæ condemnatur, eſt ira volita, deliberata gravis, quæ in odium degenerat; hæc enim indigna eſt homine, ratione prædito & multo magis Chriſtiano, qui talem profitetur legem quæ dilectioni & charitati proximi totaliter innititur.

S. Aug. ſer. 202. de temp.

4. Bellovacenſis aliam quamdam horum verborum tradit intelligentiam, à ſancto quodam Seniore eremita traditam, qui circa illa verba: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*, in hunc modum diſcurrebat: *Si quis audit verbum malum proximo ſuo, & non reſpondet, ſed vincit animum ſuum, hic animam ſuam ponit pro amicis ſuis.* Paulo poſt vero idem author ſubjungit: *Remedium obtemperat iram, eſt virilis mens, quando homo cogitat ſe virum, & quod eſt homo animal manſuetum natura, repellere debet viriliter ferinas & crudeles voluntates, & ei viriliter dominari,*

Joan. 15. 13.

Bellov. ſpec. mor. lib. 3. p. 5. diſt. 1.

Homo natura manſuetus, ferinam iram ſupprimere debet.

nari. Seneca lib. 1. De ira ſequens movet dubium dicens: *Quæramus an ira ſecundum naturam ſit & an utilis, atque ex aliqua parte retinenda. An ſecundum naturam ſit, manifeſtum erit ſi hominem inſpexerimus quo quid eſt mitius dum in recto animi habitu eſt? Quid autem ira crudelius eſt? homine quid aliorum amantius? quid ira infeſtius? homo in adjutorium mutuum generatus eſt, ira in exitium.* Idem author idipſum paulo poſt alia quadam propoſitione confirmat, dicens: *Ira avida pœnæ eſt, cujus cupidinem ineſſe pacatiſſimo hominis pectori minime ſecundum ejus naturam eſt.* Quod fuerunt qui ſolum naturæ lumen ſequentes, in virtute manſuetudinis celeberrimi extiterunt? *Contumeliam tibi fecit aliquis;* Quæris idem Seneca alibi lib. 3 *Numquid majorem quam Diogeni Philoſopho Stoico? de ira cum maxime differenti adoleſcens protervus inſpuit, tulit hoc ille leniter, ac ſapienter, non quidem, inquit, iraſcor, ſed dubito tamen an iraſci oporteat Cato noſter melius, cui cum cauſam agenti in frontem mediam, quantum poterat attracta pingui ſalivo, inſpuiſſet Lentulus ille, patrum noſtrorum memoria factioſus, & impotens, abſterſit faciem & affirmabo, inquit, omnibus Lentule, falli eos, qui te negant os habere.* Idem cap. 36. paulo ante de alio quodam nomine Sextio ita ſcripſerat: *Natura patientes ſunt, ſi animus illos deſinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus eſt. Faciebat hoc Sextius ut conſummato die, cum ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum: Quod hodie malum tuum ſanaſti? Cui vitio obſtitiſti: Qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet quotidie ad judicem eſſe veniendum. Quid ergo pulchrius hac conſuetudine excutiendi totum diem* Quod ſi vero gentiles tantam in reprimenda ira adhibuerunt induſtriam, quanto magis ad illam refrænandam obligabitur Chriſtianus, cum illum vel maxime hoc vitium dedeceat, qui hoc eſt charactere inſignitus.

Seneca lib. 1 de ira c. 5.

Seneca l. 3. de ira c. 2.

Pulchra exempla Ethnicorum.

Seneca ib. cap. 36.

4. S. Hieronymus verba illa Evangelii conſiderans: *Qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa*, hæc verba: *ſine cauſa* indebite & inconvenienter adjuncta fuiſſe exiſtimat, dicit enim: *Ad illud Evangelii, quicumque iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa, reus erit judicio, fruſtra eſt additum ſine cauſa, quia nec cum cauſa nobis iraſci conceditur, manifeſtiſſime Apoſtolo nunc dicente: Amaritudo & furor, & ira tollatur à vobis; & Pſal. 36. Univerſam commotionem animi generaliter auferente. Quieſce ab ira, & dimitte furorem. Si enim ira deſiderat ultionem, omnis autem ultio rependere cupit ei malum à quo ſe læſum putat, & Chriſtianus non debet malum pro malo reddere, ſed vincere in bono malum; & mihi vindictam & retribuam; Omnis qui iraſcitur peccat, ira quippe viri juſtitiam Dei non operatur.*

S. Hieron. ad Eph. 5. Ab ira etiam dato cauſa, abſtinere debemus.

5. Cœleſtis Magiſter, ut ſcribit S. Matthæus, à ſuis quondam ita interrogatus eſt Apoſtolis: *Quis putas, major eſt in regno cœlorum? Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum, Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.*

Matth. 18. v. 1, 2. & 3. Debemus eſſe pueri, qui iram non ſervant.

Ubi S. Ambroſius finem doctrinamque Chriſti, quam Collegium Apoſtolicum univerſo populo Chriſtiano tradere debebat, nobis declarat ad intentum præſens; ſciens namque Dominus iram corruptæ naturæ noſtræ propriam eſſe, ut eam inſtar puerorum temperemus, exhortatur. *Commotiones*, inquit Sanctus; *in pueris innoxiæ ſunt, quæ plus habent gratiæ, quam amaritudinis. Et ſi cito pueri inter ſe moventur, facile ſedantur, & majori ſuavitate in ſe recurrunt. Itaque & ipſe Dominus* (ſubdit idem Sanctus) *hoc eſt Dei virtus, ſicut puer, cum malediceretur non remaledicit. Ita te compara, ut quaſi puer injuriam non teneas.* In capite 10. alia quadam vice omnibus coram ſe advocatis Apoſtolis, eis quæ pro fidei dilatatione, promulgatione Evangelii, bonoque animarum regimine facta erunt, ordinavit inter alia vero quæ ipſis præſcripſit, hoc quoque fuit: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum neque pecuniam in zonis veſtris; non peram in via neque virgam.*

S. Ambr. lib. 1. de offic. c. 21.

Matth. 10. v. 9.

6. Enimvero quod Chriſtus diſcipulis ſuis argentum & aurum prohibuerit, hujus myſterium intelligere non eſt difficile; Siquidem volebat ſuum circa illos explicare providentiam, ſimulque ſpiritum alienitatis ab his bonis terrenis in Eccleſiam ſuam inſinuare, nam S. Philippus Nerius dicere ſolebat: date mihi decem viros à rebus terrenis prorſus alienos, mihique promitto, quod cum iiſdem univerſum mundum ſim converſurus: At vero quo fine prohibuit illis virgam & baculum, maxime cum in tanta viarum difficultate, hic illis ſervire poterat pro fulcro? præterquam quod virga authoritatem inſinuare poterat, ad quam ipſi tanquam omnium Eccleſiarum electi paſtores & prælati aſſumpti fuerunt, unde in Pſalmo dicitur: *Conſtitues eos Principes ſuper omnem terram; virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion.* Reſpondet huic difficultati idem S. Ambroſius his verbis: *Quid autem aliud ait Dominus Jeſus ex hoc corpore receſſurus, cum diſcipulos dimittaret ſuos, niſi ne iraſcerentur in via dicens: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, ubi enim pax eſt, iracundia locum non habet.* Et paulo poſt ſubjungit: *Unde dimittemus ad Evangelizandum diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine pecunia, ſine virga, id eſt, ut incentiva litis, & inſtrumenta eriperet ultionis.* Alibi quoque idem S. Doctor ait: *Si vis operari orationem tuam leva puras manus per innocentiam:* nam ut S. Paulus ait: *Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus ſine ira, & diſceptatione. Nihil verius. Ira, inquit, perdit etiam ſapientes. Ideo cum omni tempore, quantum fieri poteſt vir Chriſtianus iracundiam debet temperare.*

Cur Chriſtus diſcipulis ſuis prohibuerit portare virgam in via.

Pſal. 44. 17.

S. Ambr. lib. de Joſeph. cap. 13.

Idem lib. 6. de ſacram. c. 4.

1. Tim. 2. v. 8.

6. Amor Dei & proximi duo ſunt poli, circa quos lex à Chriſtiano adimplenda vertitur & volvitur; quis autem eſt qui non videat, quantum huic ira opponatur, ut paulo ante ſignificavimus: *Iram vince patientia*, inquit S. Hieronymus, *Sanctus enim amor impatientiam non habet, manſuetudo namque nulla paſſione turbatur, & ſpecialiter ira & furore non rumpitur, quam qui habuerit, beatitudinem conſequetur voce Domini promiſſam, ut terram poſſideat, id eſt, imperet & dominetur corpori ſuo.* D. Chryſoſt. ſuper illa verba S. Pauli ad Romanos: *Vince in bono malum*, ita ſcribit: *Ex diabolicis quippe legibus eſt, malefaciendo vincere, propterea & in Olympicis certaminibus diabolo conſecratis, ad eum modum vincunt, quotquot illic decertant; In ſtadio vero Chriſti, non eſt ea certandi Lex, ſed omnino contraria; hic enim non eum qui percutit, ſed qui percutitur coronari decretum eſt.* Lex Evangelica alium finem ſibi non habet propoſitum, quam ut pro-

Ira adverſatur amori Dei, & proximi S. Hier. T. 9 in reg. monach.

Rom 12. v. 3. Malefaciendo vincere, eſt Lex diaboli.

ot profeſſores ſuos irreprehenſibiles & immaculatos efficiat, quia *lex Domini immaculata, convertens animas*: iracundus autem, ut in primo diſcurſu probavimus, omnis culpæ centrum eſt, & nidus. *Scriptum eſt*, inquit B. Petrus Damianus, *vir iracundus effodit peccata: peccata nempe iracundus perhibetur effodere, quia malos etiam quos ad furoris inſaniam provocat, cogit & deteriores per impatientiam fiant.*

Pſ. 18. v. 8. — *B. Petr. Dam. lib. 4 Epiſt. 17.*

Qualis fuerit ira Moyſis. alioquin viri mitiſſimi.

7. Deus olim Synagogæ Hebræorum per 40. annorum ſpatium Moyſen dedit principem, ducem, & directorem; hic autem inter omnes virtutes ſpecialiſſime à manſuetudinis virtute commendatur, ſiquidem de illo ſcriptura dicit: *Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines qui morabantur in terra.* Ubi D. Chryſoſtomus ait: *Hoc certiſſimum ſignum, quo internoſcitur vir ratione præditus ſi manſuetus fuerit, ſi lenis, ſi mitis, ſi modeſtus, & quietus, ſi non quaſi ſervus ducatur, & trahatur, aut ab ira, aut ab aliis affectionibus, ſed ratione vincat inter nos illos incompoſitos motus, nobilemque ſuam generoſitatem ſervet, ne in brutorum feraciam negligentia degeneret. Et ut diſcas quantum manſuetudinis & lenitatis ſit robur, & quod ſola hæc virtus poſſit ſe colentem diligenter ineffabilibus laudibus dignum reddere, audi B. Moyſen hinc potiſſimum prædicari, & ex hac ei coronam plecti, & Moyſes inquit; erat mitiſſimus omnium hominum qui erant ſuper terram. Vidiſti encomii magnitudinem quod omni enim humano generi parem pronunciat, imo omni hominum generi præfert?* Quod ſi objeceris Moyſen quoque à Spiritu Sancto nonnumquam tamquam iratum & cholericum deſcribi; reſpondebo per doctrinam S. Hieronymi, qui ſuper illa verba Prov. *Ira non habet miſericordiam*, ita ſcribit: *Non de omni ira dicit; nam de mitiſſimo ac modeſto viro ſcriptum eſt, quia exiit à Pharaone, iratus nimis, ſed de ira ſtulti, cujus in priori verſiculo meminerat, quæ ubi excanduerit, mox viſcera pietatis amittit, & furori tantum ſuo novis fræna laxare; Alioquin de utili ac neceſſaria ira dictum eſt, melior eſt ira riſu, quia per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquentis.* Etenim Moyſes honorem & cultum Dei in adoratione vituli contumeliatum videns, licet in manibus ſuis theſaurum portaret inæſtimabilem tabularum legis, quas Deus illi dederat divino digito ſuo conſcriptas, attamen ira percitus, *projecit de manu tabulas; & confregit eas ad radices montis*, cruentamque idololatrarum ſtragem & cædem inſtituit.

Num. 12. 3. — *D. Chryſ. hom. 34. in Gen.* — *Prov. 27. 29.* — *S. Hieron. Ibid.* — *Exod. 32. v. 19.*

Qualis fuerit ira & furor Mathathiæ, quo occidit duos viros.

8. Mathathias Machabæorum pater ſe ex templo exturbari, ſummoque ſacerdotio, cunctiſque bonis temporalibus ſpoliari & exui ſine ira patienter tulit: At vero quando cultum Dei profanari, Hebræoſque coram facie ſua idolis ſacrificare vidit, *doluit & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecundum judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram, Sed & virum quem Rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare, occidit in ipſo tempore, ... Et zelatus eſt legem.* Ubi tamen advertendum eſt, quod S. Gregorius his verbis inſinuat: *Cum per zelum animus movetur, curandum ſummopere eſt, ne hac eadem, quæ inſtrumento virtutis aſſumitur, menti ira dominetur, nec quaſi domina præeat, ſed velut ancilla ad obſequium parata, à rationis tergo numquam recedat.* S. Hieronymus in epiſtola quadam ad Salvinam ita ſcribit: *Iraſci hominis eſt, & iram non perficere Chriſtiani:* Hi enim qui ſequaces ſunt Evangelii plus cæteris ab ira ſtimulantur, quia dæmon intra nos ſuggeſtionibus ſuis promovendis magnum habet adjutorium, maxime in iis qui natura ſua ad bilem propenſi ſunt. *Unde bella, & lites in vobis?* inquit S. Jacobus Apoſtolus, *nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris quæ militant in membris veſtris* Magnum eſt inimici ſubſidium, quod dum civitatem quamdam obſidione cingit, intra illam correſpondentes ſecum habeat traditores, qui extrinſecus quidem ſe illam defendere ſimulant, revera tamen inimici partes tuentur, & ſuſtinent, talis autem eſt ira & appetitus vindicativus, ſi cum dæmone conſpirent. Obſervandum proinde quod poſtquam Eccleſia in Litaniis poſtulat dicendo: *Ab inſidiis diaboli libera nos Domine*, immediate ſubjungat: *Ab ira, & odio, & omni mala voluntate libera nos Domine*; Nemo quantumvis virtuoſus, inquit Seneca, ſe ab ira liberum eſſe credat: *Nemo ſe judices tutum ab ira, cum lentos quoque natura & placidos, in ſævitiam & violentiam evocet. Quemadmodum adverſus patientiam nihil prodeſt firmitas corporis, & diligens valetudinis cura, promiſcue enim imbecilla robuſtaque invadit, ita ab ira tam inquietis moribus periculum eſt, quam compoſitis & remiſſis.* Dæmon cum Chriſtianis, iis præſertim, qui virtuti dediti ſunt, magis ex induſtria colluctatur, ut eoſdem ad iram incitet, quia novit quod vitia ſordidiora, magiſque erubeſcenda valde exhorreſcant. Præterquam quod veriſſimum ſit quod S. Antoninus obſervat inquiens: *Cholera inter cæteros humores citius movetur, aſſimilatur enim igni, & ideo magis eſt in promptu, ut ille quia diſpoſitus eſt, ſecundum naturalem complexionem, ad iram, iraſcatur, quam de eo qui eſt diſpoſitus ad concupiſcendum concupiſcat, unde & Philoſophus dicit. 7. Ethicorum, quod ira magis traducitur à parentibus in filios, quam concupiſcentia.*

1. Mach. 2. v. 24. — *Ibid. v. 25.* — *Ibid. v. 26.* — *S. Greg. lib. 5. Moral. c. 30.* — *S. Hier. ad Salvi.*

Iraſci, humanum, iram non perficere, Chriſtianum eſt. *Jac. 4. v. 1.*

Seneca l. 3. de ira c. 5. Nemo liber eſt à paſſione iræ.

S. Antonin. p. 1 ſum. tit. 6. c. 11. §. 5.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Victoria iram vincentis ponderatur, cum ſimul illam ſuperando dæmonem vincat, ubi etiam vilitas iracundorum, & alia inde emergentia damna exponuntur, dum ob cauſas frivolas iraſcuntur.

THEMA.

Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore urbium. Prov. 16. v. 32.

1. HOc laudis encomio Sapiens illum commendare ſatagit, qui iram reprimere, & naturalem ad furorem inclinationem vincere novit S. Gregorius dum iram vitioſam ſuos excedentem limites reprehendit, ita ſcribit: *Contra hanc in laudem patientiæ dictum eſt: Melior eſt vir, qui vincit iram quam qui capit civitatem magnam.* Eamdem quoque laudem S. Auguſt. choleram reſcænantibus hiſce verbis attribuit: *Contra iram dictum eſt: Turbatus eſt præ ira oculus meus, ſed melior eſt qui vincit iram, quam qui capit civitatem.* Quod verum eſſe patet, ſi conſideres conſtantiam & invictam hominis cujuſdam fortitudinem, qui in injuriis & oppoſitionibus mitis & benignus perſiſtit Climac. ait: *Manſuetudo eſt immotus animi ſtatus, qui nulla vel contumelia, vel laude de conſtantia dimoveri poteſt, primum virtutis hujus & iræ vincendæ tyrocinium eſt intra labra continere fervorum impetum quamvis cor tumultuetur. Abſoluta iræ victoria eſt inter immanium turbinum flatus tranquilla animi ſerenitas.*

Iram vincere, eſt opus magnæ fortitudinis. *S. Greg. lib. 8. regeſt. indict. 3. ep. 31.* — *S. Auguſt. T. 6. lib. 19. con. Fauſt. c. 28.* — *Clim. gra. 8.*

Clim. gra. 24.

vitas. Alibi quoque idem Sanctus manſuetudinem hiſce terminis deſcribit: *Manſuetudo eſt prominens adverſus iram Maris rupes, quæ omnes illiſos fluctus diſſolvit, ac frangit, nec ipſa interim movetur, aut frangitur, manſuetudo eſt ſtabilimentum patientiæ, charitatis janua, imo vero parens.* Ad virtutem fortitudinis iram vincere pertinet, ſi credimus S. Ambroſio dicenti: *Eſt fortitudinis iram vincere indignationem cohibere, ac per hoc fortitudo animum juxta corpusque confirmat.* Idem quoque in lib. 1. de Offic. ita ſcribit: *Melior eſt autem ſecundum Salomonem qui iracundiam continet, quam qui urbem capit, quia ira etiam fortes decipit.* D. Chryſoſtomus in homilia quadam de ira & furore inquit: *Non tam illuſtres reges facit victoria ab hoſtibus reportata, quam iram & furorem ſuperaſſe, ibi enim armorum & militum facinus bellicum fuit, & hic aperte tua eſt victoria, & ibi quidem victoriæ alios habes participes, hic vero ſolus trophæum ſtatuiſti.* Idem quoque in homilia quadam ad populum Antiochenum his verbis ſcripſerat: *Non tam claros facit Reges hoſtes vincere, quam animum & iram ſuperare, illis enim armorum & militum opus geritur, hic vero tuum ſolius ſimpliciter trophæum, & habes neminem qui tecum ſapientiæ gloriam partiatur. Superaſti tumultum barbaricum, ſupera & animum regium; diſcant omnes infideles, quod Chriſti timor omnem potentiam refrænare poteſt.*

S. Ambr. lib. 5. in Luc. — *Idem lib. 1 de offic. c. 21.* — *D. Chryſ. tom. 1. Hom. 20. de ira & furore.* — *D. Chryſ. t. 1. hom. 6. ad pop.*

Homo ab ira ſuperatus, quantumvis bonus ſit Deo gratus non eſt.

2. Quantumvis homo aliquis virtutibus & inſignibus meritis præſtans ſit, ſi tamen ab ira ſe vinci ſinat, Deo gratus non erit, id quod ex Dionyſio Carth. facile deducitur, qui ita ſcribit: *Abbas Agato dixit: iracundus homo etiamſi mortuos ſuſcitet, Deo non placet.* Seneca ſimiliter hanc manſuetudinis virtutem eximiis laudibus extollit, dum ait: *Nullum eſt argumentum magnitudinis certius, quam nihil poſſe quo inſtigeris accidere. Pars ſuperior mundi & ordinatior, ac propinqua ſideribus, nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatem impellitur, nec verſatur in turbine, omni tumultu caret, inferiora fulminant. Eodem modo ſublimis animus, quietus ſemper & in ſtatione tranquilla collocatus intra ſe premens, quibus ira contrahitur, modeſtus & venerabilis eſt, & compoſitus, quorum nihil invenies in irato.* S. Auguſtinus quoque pluribus in locis hanc manſueti hominis ſemetipſum in ira vincentis victoriam conſiderat, & in primis quidem ait: *Non eſt fortitudo ſi conviciis tu percuſſus, quoniam ab ira victus es. Valde ſtultum eſt hominem victum fortem dicere, cum dicit Scriptura: Melior eſt qui vincit iram, quam qui capit civitatem. Meliorem dicit iræ victorem, quam civitatis captivatorem, habes ergo adverſarium magnum in teipſo. Cum audito convicio, ira cœperit ſurgere, ut reddas malum pro malo, recordare verba Apoſtoli, non reddentes malum pro malo, neque maledictum pro maledicto. His verbis recordatis, frangis iram, tenes fortitudinem.* Et ſuper Pſal. 111. non modo non probrum aliquod, ſed etiam gloriam & honorem, ſi indignationem repreſſerimus, nos conſecuturos probat dicens: *Non eris inglorius, ignoſcendo, quia de ira victa laudabilius triumphatur.* Et in alio quodam ſermone ait: *Fortiter ſpiritum iraſcibilem continere magna prudentia eſt, & perfectionis* Equidem glorioſiſſima, quam homo referre poteſt, victoria, eſt, ſi inimicum infernalem ſuperat; ira autem domita & victa eundem vincit & proſternit, quemadmodum S. Antonium Magnum ſuos docuiſſe in hæc atteſtatur verba D. Athanaſius: *Pertimeſcit Satanas manſuetudinem & ira dominatum.* Et S.

Jac. 1. v. 19. — *Seneca lib. 3. de ira c. 6.* — Præclara encomia manſuetudinis. — *S. Aug. in Pſal. 91.* — Et repreſſionis iræ. — *S. Aug. in Pſal. 111. Idem ſer. 9. ad Fratres.* — *S. Athan. in vita S. Ant.*

Dorotheus inter alia documenta ſpiritualia pariter dicere ſolebat: *Si perturbationem animi quis ſuperarit, aut iram, is & dæmones procul dubio ſuperavit.* Cui ſimillimam conſiderationem D. Chryſoſtomus ſuper Pſal. 4. inſtituit dum ait: *Neque enim dæmon ita eum metuit, qui eum expellit, & ejicit ex alio homine, ut hominem, qui iram vincit, & animo imperat, nam hoc ipſum quoque eſt ſævus dæmon, & ii potius quam qui à dæmone vexantur miſeri dicendi ſunt.* Neque minorem in præſenti conſiderationem quædam S. Auguſtini meretur doctrina dicentis: *Deus tentat ut doceat, diabolus tentat ut decipiat. Cui tamen niſi ille qui tentatur, dederit locum, inanis tentatio, & irridenda repellitur. Ideo Apoſtolus neque detis, ait, locum diabolo, dant autem locum homines diabolo, & concupiſcentiis ſuis; non enim vident homines diabolum, cum quo pugnant, ſed facile habent remedium.* Facilem itaque diabolum vincendi nobis modum tradit dicens: *Seipſos interius vincant, & de ipſo foris triumphant.*

Doroth. ſer. 8. — *D. Chryſoſt. in Pſa. 4.* — *S. Aug. ſer. 7. de temp.*

3. Quanto honorabilior eſt iræ victoria, tanto ignominioſius & vilius, eidem ſuccumbere. Iraſci nunquam quidem pulchrum (dicere ſolebat S. Juſtinus Martyr. *furoris enim ſpecies hujuſmodi commotio eſt. Si quando tamen illa nos invaſerit, concedendum aliquid eſt iræ, ad proximi curam & correctionem, nam qui ea præter rationem utitur, ſeipſum primum odit, deinde proximum, ſeipſum perturbando, proximum dolore afficiendo.* Imo vel ex ſola hominis Cholerici & furibundi exteriori ſpecie in iræ deformitatis notitiam deveniri poteſt, ut probavimus in diſcurſu 4. quibus S. Antoninus ſubdit: *Per iram excedit quis à compoſitione corporali, debet enim quis eſſe bene compoſitus in geſtibus ſuis, quod pertinet ad modeſtiam.* Ad quod idem intentum S. Joannes Climacus, dum & ipſe deformitatem animæ, quam ira cauſat, oſtendens, eamque pariter ad corpus tranſmitti in hæc aſſerit verba: *Ira eſt prona morum depravatio, & deformitas animi:* Si namque quis hominem furore rabieque abreptum conſideret, quis eum ſumme abominabilem eſſe non obſervat? Ubi conſequenter hoc ſalutare proponit monitum Alcuinus: *Diſpliceat tibi alterius ira, quod tibi in altero diſplicet, in teipſo quoque diſpliceat. Noli te æqualem ſtulto facere; quia ira in ſinu ſtulti requieſcit. Si tu iraſceris contra eum, eritis duo mali tu & ille. Melius eſt te eſſe bonum, quamquam ille ſit malus; cur tu ex alterius malitia malus efficieris?* q. d. ſi iracundus vobis adeo diſplicet, tamque deformis apparet, cur eum imitamini, voſque ipſos indignationi & rabiei ſubdimini?

Ignominioſum eſt iræ ſuccumbere. — *S. Juſtinus Mart. epiſt. ad Zenam & Serenum.* — *S. Antonin. 2. p. tit. 7. c. 1. §. 3.* — *Clim. gra. 8.* — *Alcuin. lib. de virt. & vit. c. 24.*

4. S. Hieronymus ſuper illa ſcripturæ verba (*fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui autem diſſimulat injuriam, callidus eſt.*) Iram pariter ignominioſam appellare non dubitat inquiens: *Non autem ignominioſam iracundiæ paſſionem ita ſapientibus occultandam eſſe decernit, ut ejus velocitatem culpans non prohibeat tarditatem, &c.* Quam eamdem veritatem D. quoque Chryſoſtomus dum ab ira vinci, idem eſſe quod vili & ignominioſæ paſſioni ſubjici oſtendit, in hæc confirmat verba: *Si vituperatus viciſſim vituperas, ſuperatus es, non quidem ab homine, ſed quod turpius eſt, ab affectu illiberali, ira ſcilicet commotus. Si vero tacueris, viciſti, & citra laborem trophæum erexiſti; & infinitos habebis, qui te coronent. Ergo ira abſtinendum eſt* (conſulit prudentiſſime Seneca) *Sive par eſt, quo laceſſendus eſt, ſive ſuperior, ſive inferior.*

Prov. 12. 16. — *S. Hieron.* Continuatur idem argumentum. — *D. Chryſoſt. T. 6. Hom. 20. de ira & furore.* — *Seneca lib. 2. de ira c. 34.*

 Nam

Nam cum pare contendere anceps eſt; cum ſuperiore, furioſum; cum inferiore, ſordidum; puſilli hominis & miſeri eſt repetere mordentem, mures & formicæ, ſi manum admoveris, ora convertunt; imbecillia ſe lædi putant, ſi tangantur.

Inſignis doctrina Senecæ de ira ſupprimenda; quæ etiam ſæpe ex levi cauſa oritur.

Idem lib. 3. de ira c. 1.

Idem Seneca, ut iræ indignitatem nobis ob oculos ponat, aliquot ejuſdem motiva & cauſas, quæ plerumque nos ad indignationem extimulant, nobis in hæc verba conſideranda proponit: *Alium ſpem noſtram fefellit, alium diſtulit, alius intercepit; non ex deſtinato propoſito fluxerunt; nulli fortuna tam dedita eſt, ut multa tentanti ubique reſpondeat; ſequitur ergo ut is cui contra quam propoſuerat, aliqua ceſſerunt, impatiens hominum rerumque ſit, ex leviſſimis cauſis iraſcatur, nunc perſona, nunc negotio, nunc loco, nunc fortuna, nunc ſibi.* Et in ejuſdem libri progreſſu debilitatem hominis iracundi hac exprimit ſimilitudine dicens: *Ut ulcera ad levem tactum, deinde etiam ad ſuſpicionem tactus condoleſcunt, ita animus affectus minimis offenditur; ita ut quoſdam ſalutatio, epiſtola, oratio, & interrogatio in litem evocent.*

Seneca ib. cap. 10.

In libro primo autem alias frivolas, quibus iracundi facile turbari ſolent adduxerat cauſas verbis ſequentibus: *Iraſcuntur boni viri pro ſuorum injuriis? ſed idem faciunt, ſi calida non bene præbeatur, ſi vitrum fractum eſt ſi calceus luto ſparſus eſt. Non pietas illam iram, ſed infirmitas movet, ſicut pueri qui tam parentibus amiſſis flebunt, quam nucibus. Iraſci pro ſuis, non eſt pii animi, ſed infirmi.*

Idem lib. 1. de ira c. 12.

Quod idem punctum in duobus diverſis lib. 3. locis inſinuaverat dicens: *Inde vobis ira & inſania eſt, quod exigua magni æſtimatis.* Et paulo ante in eodem libro exemplum adduxerat animalium inquiens: *Quod accidere vides in animalibus mutis, idem in homine deprehendes, frivolis turbamur & inanibus. Taurum color rubicundus excitat, ad umbram aſpis exurgit, urſos leoneſque mappa proritat; Omnia quæ natura fera ac rabida ſunt, conſternuntur ad vana. Idem inquietis & ſtolidis ingeniis evenit, rerum ſuſpicione permuntur.*

Idem lib. 3. de ira c. 34. Idem ibid. cap. 29.

5. Bellovacenſis alias vilitatis hujus vitii rationes aſſignat dum ait: *Per iram homo vilis efficitur. Magna vilitas eſt iraſci, vel contendere cum fatuo vel ægro, aut de talibus vindicare ſe velle? talis autem eſt, qui ſibi fecit injuriam injuſte. Magna vilitas eſt, pugnare cum vilibus perſonis, quorum pugnam abhorret nobilis animus.* In quorum confirmationem illum ex proverbiis textum adducens ſubdit: *Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus: Econtra vilitas eſt inquinare os ſuum contumeliis & conviciis, & quanto major eſt perſona quæ iraſcitur, tanto vilius & tibi indecentius eſt iraſci.* Sane ſi quis propter inſultus & injurioſa ſtulti alicujus verba iraſceretur, non exilem judicii ſui oſtenderet debilitatem.

Bellovac. ſpec. mor. lib. 3. p. 5. diſt. 1.

Per iram homo efficitur vilis.

Ad quod intentum ſapientiſſime ita diſcurrentem auſcultemus Senecam: *Non poſſum inquis pati, grave malum eſt injuriam ſuſtinere? Mentiris: Quis enim injuriam non poteſt ferre, qui poteſt iram? adjice nunc quod id agis, ut & iram feras & injuriam. Quare fers ægri rabiem & phrenetici verba? puerorum protervas manus? nempe quia videntur neſcire quid faciunt.* Quam eamdem doctrinam in ſequenti capite proſequens ait: *Numquid ſatis conſtare tibi videatur, ſi mulam calcibus repetat & canem morſu? iſta, in quis peccare ſe neſciunt. Primum quam iniquum eſt, apud, quem, hominem eſſe, ad impetrandam veniam nocet? Deinde ſi cætera animalia ira tua, ſubducis, quod conſilio carent, eo loco tibi ſit, quiſquis conſilio caret.*

Seneca lib. 3. de ira c. 26.

Seneca ibid cap. 27.

6. Definitionemne iræ noſtis? *furor brevis* eſſe deſcribitur; qui igitur iram non vincit, ſed diu eidem ſubjacet, furibundus, judicio carens, rationis & diſcurſus incapax dici poteſt; unde iratus compaſſionem potius meretur quam indignationem; Unde idem Seneca inquit: *Quid ergo? ſanum hunc aliquis vocat, qui velut tempeſtate correptus non it, ſed agitur, & furenti malo ſervit.* Quis obſecro adeo ſtultus eſt, ut per medicinam contrahere intendat infirmitatem? hoc autem quibuſdam accidit, qui ratione ſtatus ſui, delinquentes corripere & emendare obligati, à propria iraſe abripi ſinunt.

Iræ diu ſe ſubjiciens, furibundus judicatur, & ratione carens.

Seneca lib. 3. de ira cap.

Unde S. Nilus hoc tradit documentum: *Ita comparati eſſe debemus, ut lenitatem, placiditatemque tum conſiſtemur, noſque ab omni perturbatione puros conſervemus, cum eum, qui aliquid peccati admiſit, corrigere aggredimur, ne alioquin per medicinam morbum conerabamus*; id quod plerumque fieri conſuevit; quot enim ſunt, qui ut injurias acceptas repellunt, iraſcendo majorem accendunt indignationis ſuæ flammam, ob alterius iram? audite quibus terminis S. Cyrillus iram deſcribat; ait enim: *Sane cum affectus ira immoderatus ſuo ruat impetu in multa facinora, hominemque cæcum trudat in gravia ſcelera, & fera ducitur plenitudine, optimum eſt ad rectam vitæ inſtitutionem documentum, ne hanc immanem belluam vim ulis frænemus & teneamus, ipſamque effrænem intra rectæ rationis metas atque leges cohibeamus.*

S. Nilus de octo vitiis.

S. Cyrill. Alex. l. 6. in Joan. c. 13.

S. Joannes Climacus de homine iracundo coercendo, & tamquam mancipio in ligando, cædendo vinciendo, & flagellando, in hæc verba ſcribit: *Vinciatur iracundus animus veluti tyrannus nexibus manſuetudinis, & longanimitatis flagro tundatur, adeoque per charitatem ſanctam ad tribunal rationis ſiſtatur, atque illa qua convenit, per quæſtiones rogetur. Age fatue & impudens, ede nobis parentis tui nomen, matriſque tuæ, quæ te infeliciter genuit cognomen, nec non eorum qui ex te nati nataque ſunt, impurorum liberorum nomina:* Ehem quot mala ab ira non repreſſa derivantur, quæ in diſcurſibus præcedentibus examinavimus.

Iracundus inſtar mancipii ligandus & tractandus eſt.

Clim. gr. 8.

7. De Theodoſio imperatore, cæteroquin adeò digno principe refert S. Antoninus, ut in hiſtoriis Eccleſiaſticis legitur: *Theodoſius Imperator, licet ſic devotus, tamen cum audiſſet quemdam ex militibus ſuis à tumultu populari occiſum apud Theſſalonicam quia permiſit ſe ira ſuccendi, fecit doloſe vocari populum ad ludos Circenſes, ubi ob vindictam fecit plures occidi, propter quod poſtea à B. Ambroſio Mediolani non fuit permiſſus intrare Eccleſiam, niſi prius facta publica pœnitentia.* Bellovacenſis ad explicanda iræ damna, ſimilitudinem adducit tempeſtatis, totam meſſem omneſque ſegetes diſperdentis: *Ira*, inquit, *eſt ſubita animi tempeſtas, quæ ad modum tempeſtatis agros mentium fertiles evertit, & ſteriles facit.* Et paulo poſt aliud irreparabile damnum memorat, videlicet: *Ira auſert ſapientiam, ſeipſum Deum, & proximum.*

Theodoſius Imperator, ira percitus graviter deliquit.

S. Antonin. 2. p. tit. 7. c. 1. §. 3.

Belvac. ſpec. mor. lib. 3. p. 5. diſt. 1.

8. Eſt & aliud motivum ne iraſcamur, ſed potius illatas nobis injurias diſſimulemus, ne illas per iram noſtram confirmare videamur; Nam ut S. Baſilius ait: *Si contra maledicta iraſceris, jam ea corroboraſti. Quidnam eſt ira ſtultius? ſi vero quietus & immobilis perſiſtas, pudorem maledicenti magnum incuſſiſti, cum re ipſa prudentiam modeſtiamque oſtenderis.*

S. Baſil. Hom. de ira

DIS.

DISCURSUS. XIV.

ARGUMENTUM

Dandus eſt locus iræ impetuoſæ, ut cum judicio & maturitate operari poſſimus, celeriter quoque reprimenda eſt, priuſquam occidat Sol, tam materialis, quam myſticus.

THEMA.

Tardus ad iram. Jacob. 1. ℣. 19.

1. INter alia à S. Jacobo Apoſtolo tradita documenta, hoc quoque non eſt poſtremum, quod
Ibid. v. 20. dicit: *Sit autem omnis homo tardus ad iram*; cujus rationem immediate ſubjungit, inquiens: *Ira*
Ira in primo impetu refrænanda eſt. *enim viri, juſtitiam Dei non operatur*; quibus verbis iram in primo ſuo impetu refrenandam eſſe inſinuat; ad quod etiam S. Gregorius ſequentibus verbis hortatur: *Quoties ira animum invadit, mentem*
S. Greg. lib. 8. regiſt. indic. 3. ep. 51. *edoma, vince teipſum; differ tempus furoris, & cum tranquilla mens fuerit, quod places vindica; ira enim in vindictam malorum ſequi debet rationem animi, non præire, ut quaſi ancilla juſtitiæ poſt tergum veniat, & non laſciva ante faciem prorumpat. Aliquando vero oſtendenda eſt, & non exhibenda, aliquando exhibenda, ſed numquam ſequenda; quando enim in executione juſtitiæ placata mente iraſcimur, iracundiam, & non ſequimur, & exhibemus. Ira enim quæ animum perturbat quanta conſideratione cavenda eſt monſtratur, de qua ſcriptum eſt: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.* Ven. Beda his verbis aliam adhibet ad
Ven. Beda. Ibid. expoſitionem dicens: *Non ita velocitatem iræ vetat, ut hujus tarditatem approbet, ſed hoc potius admonet ut & hora perturbationis & litium, ne nobis ira ſubrepat, caveamus, aut ſi forte ſubrepſerit, intra oris ſepta ejus cohibeamus impetum, & exacta hora diſcriminis, liberius eam ad integrum à noſtro corde per tempus expurgemus.* Seneca, qui contra inordinatam hanc paſſionem fuſius ſcripſit, ſimiliter hoc dilationis remedium præſcripſit, inquiens: *Maxi-*
Seneca lib. 2. de ira cap. 28. *mum remedium eſt iræ, mora, nec ab illa pete initio ut ignoſcat, ſed ut judicet, deſinet ſi expectat.* Is libro tertio rationem reddit, cur ira differenda ſit;
Idem lib. 3. de ira c. 39. dicit enim *Primam iram non audebimus oratione mulcere, ſurda eſt, & amens, dabimus illi ſpatium.*

2. Eccleſiaſtes ante S. Jacobum ſimiliter nos
Eccl. 7. v. 10. S. Hieron. hortatus eſt his verbis: *Ne ſis velox ad iraſcendum.* S. Hieronymus legit: *Ne feſtines in ſpiritu tuo, ut iraſcaris; non quod concedas tardius iraſcendum,*
Ira ad tempus differenda eſt, ne rationem abſorbeat. *idcirco nunc dicit: Ne feſtines in ſpiritu tuo iraſci, ſed quod cum furens & recens fuerit ira, dilata facilius ſedata poſſit auferri.* Hic impetus Choleræ, ut in diſcurſu quinto vidimus, rationem, judicium, & diſcurſum abſorbet, ac proinde in excandeſcentia dilatio in operando & loquendo eſt neceſſaria.
Paez Jacobo 1. 19. Interpres quidam ſuper propoſiti thematis verba ita ſcribit: *Niſi forte ea ſit ratio, ob quam nos Jacobus tardos ad iram eſſe velit, ut nihil omnino exequamur, niſi poſtquam expergefacti ab ira reſipuerimus.* Dio-
Dion. Cart. Ecc. c. 30. nyſius Carthuſ. hoc iram titulo exactas: *Ira eſt quaſi inſania hominis*, ſiquidem ita definitur: *Ira furor brevis*; ſicut autem in furioſo quodam dari ſolent lucida intervalla, ita quoque dici poteſt de ira, quod qui iraſcendo tardat, & primum impetum coercet, offuſcatæ mentis caliginem pellat. Bene igitur
Seneca ibi cap. 12. Seneca ait: *Maximum remedium iræ, dilatio eſt:*

ut primus ejus fervor relangueſcat, & caligo quæ premit mentem, aut reſidat, aut minus denſa ſit. Quædam ex his quæ te præcipitem ferebant, hora, non tantum dies molliet, quædam ex toto evaneſcent. S. Augustinus ſequentem propoſito noſtro aptiſſimam adducit ſimilitudinem, inquiens: *Quid vides feſtucam* *S. Auguſt. ſer. 202. de temp.*
in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? vidiſti hominem ſubito iraſci, noli continuo judicare, forſitan quam velociter iraſcitur, tam celeriter mitigatur. Quid tamen feſtuca, quid trabs ſignificet videamus; ſubita enim iracundia feſtuca eſt, ira vero quæ in longum tempus protrahitur, dum per odium falſis ſuſpicionibus nutritur, trabs efficitur. Cito ergo iraſci, & cito placari feſtuca eſt; iracundiam diu in corde tenere, ac ſervare, trabs eſt; ergo iracundia inveterata vertitur in trabem.

3. Quando S. Jacobus nos monet ut tardi ſimus ad iram, per hoc nequaquam inſinuat, ut malevolentiam & odium erga proximos proſequamur, continuemuſque & foveamus iracundiam, ſed ut omnem noſtram reſolutionem, & operationem ſuſpendamus, & tardemus, donec vehemens illa paſſio tranſeat, quæ mentem noſtram excæcat & offuſcat. S. Ambroſius verba illa exponens, *deſine* *Simile S. Ambroſii.*
ab ira, & derelinque furorem, dicit: *Non hortatur* *ib.*
ut iraſcaris, ſed ad tempus cedis affectui. Dat tamen *Pſal. 36.*
medicamentum, ne diutius vis ulceris ſerpat. Iraſcimini *8.*
quod ait: tua eſt paſſionis; medicus enim non ſtatim *S. Ambr. ib.*
adhibet medicamentum languori. Si dolor fervet, fomenta adhibet, ut miteſcat dolor; ſi febris exæſtuat, remedii tempus expectat, ipſum potum ſitientibus negare conſuevit, non dicit nolite febrire, cum vapor fervet ægroti, ſed dicit exſpecta, deſinat febris, digeratur commotio, ſic & propheta non potuit dicere homini, cujus caro, ut variis morborum, ita commotionum paſſionibus excitatur, non iraſcere; ſed dicit: deſine ab ira, & indignationem relinque ne pecces. Ira enim gravis eſt magiſtra peccati. Unde & Apo-
ſtolus Romanis inculcabat dicens: *Date locum iræ,* *Rom. 12.*
q. d. quando vos impetuoſus ſtimulat & accendit *19.*
iracundiæ ignis, expectate, differte, nec quidquam attentate aut dicite, donec ignis remiſerit.

4. Conſiderabilia in primis ſunt illa Pſalmiſtæ
verba: *Diſtuliſti Chriſtum tuum:* ubi S. Hierony- *Pſ. 88. v.*
mus legit: *Iratus es adverſum Chriſtum tuum.* Ex *39.*
quibus verbis deducitur, Deum velle ut ab ipſo be- *S. Hieron.*
nignitatem & longanimitatem diſcentes, tempus *Deus vult ut ab illo benignitatem diſcentes, tempus concedamus iræ*
concedamus iræ, ſiquidem juxta Sancti hujus mentem, idem eſt apud Deum differre, ac monſtrare ſe iratum. Unde & idem Pſalmiſta alibi de Deo loquens ait: *Audivit Dominus & diſtulit, . . . & ira*
aſcendit in Iſrael. q. d. quando Deus juſtum ſuum *Pſal. 77.*
exercere vult furorem, id cum maturitate facit, *v. 21.*
pœnamque differt; Quæ doctrina ſemper tenenda eſt, ita etiam, ut quando ira noſtra à vero zelo derivatur, & ordinata eſt, nihilominus in corrigendis alienis exceſſibus cum hujuſmodi mora procedere debeamus, expectantes donec primi evanuerint impetus. In Exodo Deus noſter aliquando Moyſi
dixiſſe legitur: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus.* *Exo. 32. v. 10.*
At vero numquid Deus iræ ſuæ fulmina contra rebellem populum evibrare poterat, niſi prius loque- *Corn. à Lap.*
retur Moyſi? quis dubitat? reſpondet Cornelius à Lapide? hoc tamen loquendi modo docere nos voluit Dominus: ut in ira nihil præcipitanter agamus.
Ferunt gentiles (inquit S. Ambroſius) *ut in manus* *S. Ambr. l.*
omnia verbis extollere ſolent, Archita Tarentini di- *1. de offic. c.*
ctum Philoſophi quod ad villicum ſuum dixerit: O te *21.*
infeli-

infælicem, quam te afflictarem niſi iratus eſſem. Sed etiam David & armatam dexteram in indignatione compreſſerat, & quanto plus eſt non remaledicere, quam non vindicare? & belleſores adverſas Nabal ad ultionem paratos, Abigail deprecatione revocaverat.

Eccle.7.10. *Hugo Card.* Ira in ſinu ſtulti eſt Leo in ſpelunca ſua.

5. Hugo Cardinalis Eccleſiaſtem eodem tempore quo dixerat, *ne ſis velox ad iraſcendum*, ſubjunxiſſe advertit: *Quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.* Ubi ipſe conſequenter ait: *Idrotardus, quia vitiis alienis periculoſe iraſcimur, dum enim turbatur oculus mentis, periculoſè adhibere poteris ignem aut ferrum alienis vulneribus ſanandis. Nimis velox eſt ad ſaltum, qui prius ſalit quam attrutat quo ſaliat, ſic nimis velox eſt qui ſtatim iraſcitur injurianti vel alia peccanti. Domum eſſe velocem ad iraſcendum nihil aliud eſt, quam eſſe velocem ad inſaniendum. In ſinu ſtulti dicitur requieſcere ira, ſicut in proprio domicilio; unde ira in ſinu ſtulti, eſt quaſi leo in ſpelunca ſua unde non eſt ambulandum inter ſtultos, ſicut nec inter ſpeluncas leonum.*

Iac.1.v.19. Eph.4.v.26.

6. Videri nonnemini poſſet, id quod S. Jacobus his verbis docet: *Tardus ad iram*, contrarium eſſe iſti quod poſtea S. Paulus tradidit dicendo: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*, his enim verbis Apoſtolus non tarditatem, ſed celeritatem & velocitatem in ira ſuffocanda exigit; unde & D. Chryſoſtomus ait: *Novit talem eſſe hujuſmodi paſſionem, quæ ſatis velocis curationis indigeat.* Verumtamen reſpondetur S. Jacobum de illis loqui reſolutionibus, quæ ineundæ ſunt ira excandeſcente in hiſce namque lente procedendum eſt: S. Paulus autem requirità nobis ut ira quaotocyus extinguatur, priuſquam nox increbeſcat; quod idem Pſalmiſta dicere voluit dum ait: *Deſine ab ira & derelinque furorem*, quia niſi primas iræ ſcintillas extinxeris, ingens immoderati furoris incendium in te excitabis. Unde S. Ambroſius circa hæc Pſalmi verba inquit *Deſine ab ira, ne cum accenderis eam, illa non te deſinat, priuſquam te ejus flamma conſumat.* S. Auguſtinus in quodam ſermone ita exponit: *Intelligitur quidem ſecundum tempus, quia etſi ex ipſa humana conditione & infirmitate mortalitatis, quam portamus, ſubrepat ira Chriſtiano, non debet diu tenere, & fieri pridiana. Ejice illam de corde antequam occidat lux iſta viſibilis, ne te deſerat lux inviſibilis. Sed aliter melius intelligitur, quia noſter Sol juſtitia & veritatis Chriſtus, non iſte Sol, qui adoratur à paganis, & & Manichæis, & videtur etiam à peccatoribus, ſed ille alius, cujus virtute anima humana illuſtratur ad quem gaudent angeli. Non ergo occidat Sol iſte ſuper iracundiam tuam, id eſt, non deſerat Chriſtus mentem tuam, quia non vult Deus habitare cum iracundia tua.* Moxque rationem reddit, cur tanta cum celeritate extingui debeat ignis iræ; ſubdit enim: *Occideris ab iracundia tua, quia cum inveteraverit, fit odium.* Unde Seneca de ira non refrænata ita ſcribit: *Inemendabilis eſt, cum ira in odium occaluit.* S. Auguſtinus inquit: *In comparatione odii ira feſtuca eſt, ſed feſtucam ſi nutrias trabs erit, ſi evellas, & projicias, nihil erit.* Et in Epiſtola quadam idipſum ſequenti ſimilitudine declarat: *Inveteraſcens ira fit odium, dum quaſi jaſti doloris admixta dulcedo diutius eam in vaſe retinet, donec totum aceſcat, vaſque corrumpit. In recipiendis hoſpitibus ignotis ſolemus dicere, multo eſſe melius, malum hominem perpeti, quam forſitan per ignorantiam excludi bonum, dum cavemus ne recipiatur malus: ſed in affectibus animi contra eſt, nam incomparabiliter ſalubrius eſt, etiam ira juſte pulſanti, non aperire penetrale cordis, quam admittere non facile receſſuram, & perventuram de ſurculo ad trabem. Audet quippe impudenter etiam creſcere citius, quam putatur, non enim erubeſcit in tenebris, cum ſuper eam Sol acciderit.*

D Chryſ. Hom.16.in Matth. Primæ ſcintillæ iræ extinguendæ, ne gravius incendium oriatur. Pſalm.36.v.8. S. Ambr. ibid. S. Aug. ſer. 221. de temp. Seneca lib.3 de ira c.41. Ira comparatur feſtucæ. S Aug. tr.1 Hom 40. Sed odium trabi. Idem Epiſt 149.

Ven. Beda ibid. Qualis Sol occidere non debeat ſuper iracundiam noſtram. S Anſel. ibid.

7. Beda ſimiliter in ſenſu myſtico hunc Solis occaſum, qui iracundo accidit, hunc in modum exponit: *Quod interiorem ſolem, id eſt, ſapientiam Dei, tamquam occaſum in ſe pati arbitratur mens, quæ ſua perturbatione illam videre non ſinitur; ſupercecidit ignis ſcilicet iracundia, & non viderunt ſolem. Quantus ignis eſt? ſuper quem ceciderit, non videbit Solem ideo dictum eſt, ut non occidat Sol ſuper iracundiam veſtram.* S. Anſelmus eamdem fere affert expoſitionem; ait enim: *Noſter Sol Chriſtus eſt, qui veritas & ſapientia, & juſtitia eſt, cujus luce anima humana illuſtratur; ſed hanc lucem deſinit mens videre, cum perturbatione iracundia fuerit tamquam nubilo ſuperata; & tunc quaſi occidet ſuper iracundiam hominis Sol, quia cum menti iracundia confuſionis tenebras incutit, huic Deus radium ſuæ cognitionis abſcondit, proptee quod multum cavenda eſt iracundia, per quam lux veritatis amittitur, qua amiſſa, princeps tenebrarum diabolus locum in homine ſibi invenit; unde ſequitur: nolite locum dare diabolo: Iratus enim mala cogitat, & ſic ſe diabolo ingerit, atque pandit ut cogitata perficiat; pandit oſtium cordis, & hoſtem ſinit introire.* Caſſianus in libro *de ſpiritu iræ*, examinans, de quo Sole intelligendus ſit Apoſtolus, de eo Sole id accipiendum concludit, de quo dicitur: *Timentibus nomen meum orietur Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus.* Et alibi: *Occidit eis Sol in meridie.* Moxque aliam non abſimilem ſubjungit interpretationem dicens: *Vel certè ſecundum tropicum ſenſum, mens, ſive ratio, quæ pro eo, quod omnes cordis cogitationes, diſcretioneſque perluſtret Sol merito nuncupatur, ira vitio non extinguatur, ne eadem occidente, perturbationum tenebræ cum authore ſuo diabolo univerſum noſtri cordis occupent ſenſum, & tenebris iræ poſſeſſi, velut in nocte cæca, quid nos oporteat agere ignoremus.*

Caſſian. lib. 8.c.9.

S. Iſid. Pel. lib.2 Epiſt. 189. Continuatur eadem materia.

8. S. Iſidorus Peluſiota in Epiſtola quadam hominem ad iram proclivem, ad manſuetudinem, dicti S. Pauli affetto hortari conatur, dum inquit: *Quoniam cum iracundia rationis, quæ auriga munere fungitur, habenas infringit, hominis mentem extra naturæ terminos plerumque tranſverſam agit, idcirco Paulus hujuſmodi lapſus excogitata, non modo optima, ſed etiam celerrima medicina his verbis uſus eſt: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, hoc eſt, antequam Sol in occaſum vergat, naturam agnoſcite, furorem extinguite, arrogantiam comprimite, cognationem, ac propinquitatem, quæ etiam feris dominatur, complectimini, ne nox interjecta morbum immedicabilem efficiat. Nam tum diabolus idoneum tempus nactus, ea quæ contigerunt, magis inflammat, ad ultionem irritat, ad inimicitiam extimulat, ad accuſationes excitat, injuriarum memoriam parit, innumeraque hinc mala procreat.* Conſiderabilia pariter verba ſunt Tertulliani, quando idem Apoſtoli dictum conſiderans, in libro *de patientia*, varia iræ prolongatæ damna his inſinuat verbis: *Sol ſuper iram noſtram ſi occiderit, periclitamur; non licet vobis una die ſine patientia manere.* S. Thomas autem ſenſum prius hujus dicti Apoſtolici litteralem, ac promptam iræ extinctionem pariter applicat dicens: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, id eſt, non perſiſtasis*

Tertull. lib. de patient. cap. 12. Epheſ.4. 26.

S. Thom. ibid.

ſiſtatis in ira concepta, ſed ante Solis occaſum deponatis, quia licet permittatur motus per fragilitatem, non permittitur mora.

Pulchrum exemplum S. Joannis Eleemoſynarii.

9. S. Joannes Eleëmoſynarius Patriarcha Alexandrinus aliquando propter pauperes cum Niceta contenderat, Imperatoris cliente, non parum indignatus quod inopes videret pelſumdari, nihilominus ſeipſum de hac alteratione reprehendere cœpit, ſeque ita alloqui: Non vides, quoniam Sol ad occaſum vergit? non recordaris præcepti Apoſtolici? moxque vocatis ſacerdotibus, eos ad Nicetam ablegavit ut dicerent: *Sol ad occaſum eſt.* Quo hic audito, inteneraſcere cœpit, ita ut mutuam, longè ſtrictiorem, quam umquam, renovarit amicitiam. S. Thom. myſticam aliam ejusdem textus expoſitionem adducit verbis ſequentibus: *Sol non occidat, id eſt, non obtenebretur dictamen rationis.* Hinc & S. Chryſoſtomus conſulebat dicens: *Si nata fuerit aliqua offenſiuncula, longior uno die non eſto, neque ſpatium diurnum excedito.* Theoderetus textum hunc interpretans primo dictum fuiſſe advertit: *Iraſcimini & nolite peccare; ſciebat enim non ſemper rationem forti & generoſo animo ferre, motuum & perturbationum impetum; jubet ergo ut iram ſolvant quam citiſſimè, hoc ergo ſubjunxit: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Veretur ne noctu quieſcens cogitatio morbum augeat. Porro etiam novit diaboli machinas, unde ſubjunxit: Nolite locum dare diabolo.*

D. Chryſ. tom. 1. Hom. 12. de ſimultate. Theodoret. ibid.

Niſi ira ſubito refrænetur magnum infert damnum. S. Ambr. ib.

10. S. Ambroſius pariter eum accuratius, quem ſerpens aſtutus animæ iracundi ſe inſinuando, niſi ſubito refrænetur celeriterque reprimatur impetus, accipit, perpendit aditum, inquiens: *Iram tranſire vult, nec retineri in pectore, ut die orta cum die decidat, quia ſi in animo manſerit, dat occaſionem diabolo gloriandi, neceſſe eſt enim iratus animus malo cogitet, quod cupit diabolus, invenit enim mentem paratam.* Salmeron pariter, qui & ipſe Epiſtolas Apoſtoli fuſius examinat, ad textus hujus veniens interpretationem, difficultates ab aliis motas, enumerans ait: *Cum dixit: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, admonuit, iram cito ponendam, & de pectore excutiendam, ne in odium convertatur, eſt enim ira inveterata ipſum odium; nam ira retenta, cogitationes vindictæ ſemper concipis, & ad vindictam ſumendam vehementer impellit. Verus etiam eſſet ſenſus, ſi rationem, & lumen judicii, per ſolem intelligamus; eſt enim intelligentia noſtra Sol, qui non debet occidere ſuper iracundia, hoc eſt, non debet eſſe tam atrox, & implacabilis, qua conſtituat hominem abſq; miſericordia, & abſque judicio, & reddat illum furioſum, ac ſævam beſtiam, alias enim ſi de ſole corporeo capias, quid eſſet, ſi quis ab ortu ſolis, aut meridie iraſceretur, & antequam Sol occidat interficiat hominem? Quodſi nocte iraſceretur, & ferro hunc & illum percuteret, an hoc ſibi liceret, eo quod Sol non occideret ſuper ejus iracundiam?* Gregorius Magnus ait: *Per iram lux veritatis amittitur, ſicut ſcriptum eſt: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, quia cum menti iracundia confuſionis tenebras incutit, huic Deus radium ſuæ cognitionis abſcondit.*

Salmeron. to. 15. diſp. 11.

S. Greg. lib. 5. mor. c. 30.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Ira paſſio impreſſa eſt homini, ut contra inordinatos appetitus, & peccatum iraſcatur, nec non ut à pigritia ſua evigilet.

THEMA.

Ne ſis velox ad iraſcendum. Eccleſ. 7. v. 10.

1. QUod ſi Eccleſiaſtes iram totaliter prohibuiſſet, conſequens utique eſſet, quod numquam ex quacunque demum cauſa homini iraſci liceret, nunc verò quia tempus limitat, ſine defectu nonnunquam iraſci licere, videtur ſubindicare. Hanc vero difficultatem Cajetanus ſolvit dicendo: *Non prohibet iram (quoniam ira materia eſt virtutis, cum moderate homo utitur illa adverſus vitia) ſed prohibet feſtinum impulſum ad iram, hoc eſt, ut ira non præveniat rationem, nam prævenire, eſſet feſtinare, ſed ſequatur rationem.* Doctor Angelicus in quodam articulo diſputat, *an ira ſit licita*, hancque ſtatuit in hac quæſtione concluſionem: *Secundùm rectam rationem iraſci laudabile eſt;* idque probat authoritate D. Chryſoſtomi dicentis, *qui ſine cauſa iraſcitur, reus erit, qui verò cum cauſa, non erit reus; nam ſi ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia ſtant, nec crimina compeſcuntur.* S. Bonaventura non ſolum iram totaliter non condemnat, verum etiam eamdem nonnumquam convenientem & neceſſariam eſſe cenſet; unde ait: *Non ut penitus homo non iraſcatur, ſed ubi debet, & quando debet; unde debet habere & faciem hominis, & faciem leonis;* Idem quoque alibi in quodam ſermone idipſum confirmans ait: *Ira quæ eſt ex cauſa, non eſt commotio illicita, ſed judicium, eo quod non iraſcitur fratri ſuo, ſed vitio.* Seneca ſolo lumine naturali præditus hujus nobis innatæ paſſionis inordinationem agnovit, dum ait: *Magna pars hominum eſt, quæ non peccatis iraſcitur, ſed peccantibus.*

Ira non debet prævenire rationem.

Cajetan. ibid.

S. Thom. 2. 2. q. 158 art 1. Quæ ira ſit laudabilis.

S. Bonav. ſer. 4. in Hexamer.

S. Bonav. ſer. 1. in Dom. 5. poſt Pentec.

Seneca lib. 2. de ira c. 28.

2. Ira autem, quæ in vitium degenerat, & peccaminoſa eſt, illa dicitur, quæ contra proximum ex vindicta & odio privato armatur, & huic incarnata Sapientia comminatur apud S. Matthæum c. 5. dicens: *Qui iraſcitur fratri ſuo, &c.* circa quæ verba Cornelius Janſenius hanc ad propoſitum noſtrum habet ingenioſam & utilem obſervationem; dicit enim: *Non prohibentur hic primi iracundiæ motus, qui in noſtra non ſunt poteſtate, ſed ira deliberata & perfecta, cui ſcilicet conſenſus accedit. Deinde nec hujuſmodi ira, qua quis vitio hominis offenditur, ad quod ſignificandum quidam putant dictum: Qui iraſcitur fratri, hoc eſt non vitio hominis, ſed homini, quem quod frater ſit, diligere deberet. Itaq; per dativum fratri, ſatis ſignificatur Dominum loqui de ira tali, quæ pugnat cum dilectione fraterna.* Axioma eſt communiter receptum quod Deus & natura nihil agunt fruſtrà. Non igitur ſupremus rerum artifex, quando corpus noſtrum plaſmavit bilem & appetitum iraſcibilem ſine cauſa nobis impreſſit. S. Bernardus in quodam ſermone ait: *Quam melius, ſi ſibi ipſis iraſci potuerunt non peccarent. Nimirum affectio naturalis ira hominum eſt, ſed abutentibus bono naturæ gravis perditio eſt, & miſeranda pernities; occupemus iram fratres in quibus expedit, ne forte ad inutilia illicitaq; prorumpat.* S. Baſil. in homilia quadam contra iram ait: *Eſt pars animi iraſcibilis nobis ad multa virtutis opera neceſſaria, quando veluti miles quidam apud ducem arma ſumens, paratus eſt ejus juſſu auxilii præbere, ſic iracundia rationi adjutrix contra peccatum fuerit.*

Quæ ira degeneret in vitium, & ſit peccaminoſa.

Matth. 5. v. 22.

Corn. Janſ. concord. evang. c. 40

S. Bern. ſer. 13. ſuper Pſ. qui habitat.

S. Baſil. hom. de ira.

S. Baſil. Hom. 10. de invid.
Appetitus iraſcibilis comparatur Cani Moloſſo, defendenti Dominum ſuum, dum illum invadit hoſtis.

Idem S. Doctor alibi cani cuidam moloſſo, qui ad cuſtodiam gregis alicujus invigilat, appetitum iraſcibilem aſſimulat. Contingit nonnunquam, quod inimicus Paſtorem aggrediatur, ad illum feriendum & dilacerandum, at verò paſtor idipſum advertens, exaltat vocem ſuam, illum reprehendit, & canem ſe defendere parantem impedit, unde canis obediens inimicum deſerit ſeque ſubducit, quod ſi verò lupus quidam, vel alia fera eſſet, quæ armentum damnificare niteretur, permitteret cani, ut illam morderet & dilaniaret, imò verò ad hoc illum animaret & excitaret: idem quoque dici poteſt, quod in nobis operetur appetitus iraſcibilis, dummodo eo utamur fine, quo Deus illum nobis inſeruit; latrare enim debet & dentes ſtringere adverſus peccatum, vitia mordere, & inordinatos in nobis appetitus dilaniare, ſi tamen idipſum adverſus proximum facere tentaret, imperio rationis & diſcurſus reprimendus & refrænandus eſſet; *ira enim rationi ſicut canis paſtori obedit.* S. Iſidorus Peluſiota in quadam Epiſtola ita ſcribit: *Ob eam cauſam nobis ira inſita eſt, non ut nos peccemus, verum ut peccantes prohibeamus, nec ut ea turbidus motus, ac morbus ſit, verum ut vitioſarum ſit affectionum medicina. Non autem medicamentum in venenum commutemus, dum eo ad ea quæ minimè decens abutimur.* Beda S. Clementis Papæ adducens authoritatem, quænam ira laudabilis & virtuoſa ſit, his verbis docet: *Hæc eſt juſta & neceſſaria iracundia, qua unuſquiſque in iis, in quibus erravit, & perperam geſſit, indignatur, & ſemetipſum innuſat.*

S. Iſid. Peluſ. lib. 2. epiſt. 328.

Ven. Beda to. 7. ſcintil. c. 19.

Rich. de S. Vict. p. 1. lib. Benjamin. cap. 40.
Quid ſit iraſcendo non peccare.

3. Conſideratione digna eſt illa ad propoſitum noſtrum ab Hugone de S. Victore adducta moralitas, *Poſt Iſaſchar*, inquit, *Zabulon naſcitur, qui habitaculum fortitudinis interpretatur. Quid enim per Zabulon intelligimus, niſi odium vitiorum? hunc procul dubio in nobis affectum Propheta ordinare cupiebat, cum dixit, iraſcimini, & nolite peccare. Quid eſt enim iraſcendo non peccare, & non peccando iraſci, niſi homines utiliter, non ad oculum amando, eorum vitiis indignari? hunc habere ſe filium idem Propheta ſignificabat, cum alias dixit: Perfecto odio oderam illos; Et alibi: Omnem viam iniquitatis odio habui. Hic eſt egregius ille miles Dei, qui prælia Domini præliari non ceſſat, & quem uſitato vocabulo ſcriptura ſacra zelum Domini, vel zelum rectitudinis appellat. Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei.* Sanctus quoque Bonaventura rationem, cur Deus hujusmodi nobis impreſſerit appetitum, in hæc aſſignat verba: *Ira affectus datus eſt homini, ut iraſcatur vitiis, & malis ſuggeſtionibus, & ex indignatione non patiatur ſe trahi in conſenſum peccati, & reprimat malos motus in ſe & in aliis, ubi opportunè poteſt, & ulciſcatur Dei injurias, & tranſgreſſiones juſtitiæ, & tunc dicitur zelus juſtitiæ. Sic legitur Chriſtus pluries iratus Phariſæis & aliis non recte agentibus, & alii ſancti viri.* Caſſian. inter alia documenta ſpiritualia, hoc quoque nobis inſinuat: *Iraſcimini vitiis, & furori veſtro, ne conniventibus vobis Sol juſtitiæ Chriſtus incipiat propter iracundiam veſtram mentibus obſcuratis occidere, & diſcedente illo locum diabolo in veſtris cordibus præbeatis.* S. Nilus modum inquirit quo quis cum merito, & ſine culpa iraſci poſſit: *At qui fieri ne poſſit*, inquit, *ut quis ſuccenſendo non peccet?* reſpondet ſanctus, *nimirum ſi adverſus vitia ſua ſemper iraſcatur, atque iracundiæ cauſas, ſuæ ipſius ſocordiæ adſcribat.* S. Anſel. ſuper illa verba Apoſtoli: *Iraſcimini & nolite peccare*, obſervat, Apoſtolum prius ſuaſiſſe: *Deponite veterem hominem*, & poſtea verba illa prædicta ſubjunxiſſe. Unde idem Sanctus ait: *Si autem contigerit, ut vos aliquid adhuc vetuſto modo agatis, iraſcimini inde vobismetipſis, id eſt, agite pœnitentiam & ulterius peccare deſiſtite. Quid enim eſt pœnitens, niſi homo iraſcens ſibi?* in eumdem quoque ſenſum Theoph. hæc verba exponit, dum ait: *Iraſcimini vobiſcipſis, peccatis, & vitiis veſtris, ea per pœnitentiam puniendo.* S. Bern. nobis quidem ut iraſcamur permittit, imò ſuadet, at verò notare quibuscum id circumſtantiis conſulat: *Oſtendam*, inquit, *vobis cui debeatis iraſci; iraſcimini ei, quæ ſola vobis nocere poteſt, ſola facere ut omnia illa non proſint. Vultis ſcire quænam illa ſit? iniquitas propria. Ita dico vobis huic iraſcimini.* S. Aug. ſe reflectens ad eamdem exhortationem à Pſalmiſta nobis propoſitam, & à S. Paulo iterum repetitam, duas adfert illius expoſitiones, inquiens: *Duobus modis intelligi poteſt. Aut, etiamſi iraſcimini, nolite peccare, id eſt, etiamſi ſurgit motus animi, qui jam propter pœnam peccati non eſt in poteſtate ſaltem ei non conſentiat ratio, & mens, quæ intus regenerata eſt ſecundum Deum, ut mente ſerviamus legi Dei, ſi adhuc carne ſervimus legi peccati. Aut agite pœnitentiam, id eſt, iraſcimini vobismetipſis, de præteritis peccatis, & ulterius peccare deſinite.* S. Thom. ſuper eumdem text. S. Pauli duo quoque diſtinguit iracundiæ genera, dicens: *Duplex eſt ſpecies iræ, quædam bona, & quædam mala, mala quidem, quando inordinate tendit in vindictam, ſcilicet contra juſtitiam: bona verò, quando in vindictam debitam, quando ſcilicet quis iraſcitur quando oportet, cum quibus, & quantum oportet. De utraque poteſt exponi; ſi de mala, hic eſt ſenſus; non præcipit ſed permittit quaſi dicat: ſi ſic eſt quod motus iræ inſurgat (quod humanum eſt) nolite peccare, id eſt, nolite perducere ad effectum per conſenſum: ſi autem exponatur de bona, ſic tenetur non ſolum permiſſive, ut primo, ſed imperative; iraſcimini ſcilicet contra peccata veſtra. Una de ſeipſo peccante, & ſic pœnitentia eſt quædam vindicta quam homo facit & capit de ſeipſo, & hæc eſt bona ira, & de hac dicitur imperative: Iraſcimini, ſcilicet contra peccata veſtra, & nolite peccare de cætero, nec talia committere, contra quæ iterum oporteat iraſci.*

S. Bonav. de profect. religioſ. cap. 14.
Cur Deus nobis impreſſerit affectum iraſcibilem, ut iraſcamur vitiis.

Caſſian. de Spir. ira lib. 8. cap. 7.

S. Nilus de octo vitioſ. cogitat.

Eph. 4. v. 26.

S. Anſelm.

Theophylact.

Ibid.

S. Bern. in ſer. c. 21.

S. Aug. in Pſ. 4.

S. Thom. Eph. 4.
Duplex ſpecies eſt iræ bonæ & malæ.

4. Ira ut plurimum contra inimicos accendi ſolet, qui contra nos pugnant: At vero majores adverſarios, ferocioresque inimicos habere non poſſumus, quam ſint inordinati appetitus noſtri; ac proinde contra illos dirigenda eſt ira noſtra. Unde Alcuin. inquit: *Ira data eſt ad vitia cohibenda ne impiis, id eſt, peccatis homo ſerviat, tamquam Dominis, qui juxta Domini vocem, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.* S. Iſidor. Peloſiota ad quemdam qui apertè omnes vindicativos audiebat ita ſcribit: *Multi te ut injuriarum memorem traducunt, malis armis, hoc eſt iracundia utentem, quam creator animæ opitulatricem adhibuit ut corporis ignaviam, ac mollitiem corroboret.* S. Hieronym. in vita S. Hilarion. ſcribit, quod dum hic adhuc in annis adoleſcentiæ conſtitutus in deſerto viveret: *Titillabat diabolus ſenſus ejus, & putreſcenti corpori ſolita voluptatum incendia ſuggerebat. Cogebatur tirunculus Chriſti cogitare quod neſciebat, & ejus rei animo pompam volvere, cujus experimenta non noverat. Iratus itaque ſibi, & pectus pugnis verberans, quaſi cogitationes cæde manus poſſet excludere. Ego, inquit, aſelle, faciam*

Quibus inimicis piè iraſci debeamus.

Alcuin. lib. de anima ratione.

S. Iſid. Pel. lib. 1. Epiſt. 280.

S. Hieron. in vita S. Hilarion.

ciam ut calcitres, nec te hordeo alam, ſed paleis, fame te conficiam & ſiti, gravi onerato pondere, ut cibum potius quam laſciviam cogites.

Caſſian. ib. David bis licitè iratus fuit.

5. Caſſian. S. illum conſiderat furorem, quo David, licet alioqoin mitiſſimus, & benignissimus; variis in occaſionibus accenſus fuit: *Cum aquam de ciſterna Bethlehemitica concupiſſet, eamq; à viris fortibus per medeas hoſtium catervas ſuſcepiſſet, allatam protinus effudit in terram, & ita voluptuoſam concupiſcentiæ paſſionem iratus extinguens, libavit eam Domino.* Pergit olterius ad ponderandam quoque iram, quam contra filios Sarviæ conceperat, qui ipſum, ut ſe de Semei injurianti vindicaret; extimulabant, unde ſubdit: *Vel cum Semei in regem David, audiente eo, lapides & maledicta coram omnibus irrogaret, velletq; Abiſai filius Sarviæ princeps militum convitii regalis ultionem truncatione capitis ejus explere. B. David adverſus diram ſuggeſtionem ejus, indignatione pia commotus; humilitatis modum & patientiæ rigorem inconcuſſa lenitate ſervavit.* S. Aug. declarat in quonam caſu laudabilis & meritoria ſit ira, dum inquit: *Volo vos iraſci, ſed non ut peccetis, ut autem non peccetis, quibus habetis iraſci niſi vobis? quid eſt non homo pœnitens, niſi homo iraſcens ſibi?* S. Bonav. de iracundo differens, inquit: *Si ſapienter faceret, prius ſe de ipſo vindicare deberet, iram ſcilicet & zelum adverſus iram ſuam propter vitium aſſumendo.* Quod ſi verò ira abutamur, degenerando in vitium, nobiſipſis irreparabilium animæ damnorum fabri ſumus; ſi autem iram contra noſmetipſos, id eſt, contra vitia & malas inclinationes dirigamus, magnas inde utilitates recipimus, magnumque nobis meritum comparamus. Unde D. Chryſoſt. monebat dicens: *Ne nos temerè iraſcamur; ira enim in nobis ideò inſita eſt, ut non peccemus, ſed ut alios peccantes prohibeamus; non ut fiat animi perturbatio & ægritudo, ſed ut ſit ægritudinum & perturbationum remedium: Cogita apud te, quam ſit inſigne vitium, quando medicamentum venenum efficitur, quando per quod aliorum vulneribus medendum eſt, per id vulnera infligimus; quemadmodum ſi quis accepto ferro, ut quæ in aliis putrefacta ſunt exſcindat, ſeipſum ubiq; concidat; ſe per totum corpus ſaucians; vel gubernator per clavum cimbam ſubmergat; per quam ventorum impetentium impetum oportebat cohibere. Hujuſmodi eſt etiam ira utile inſtrumentum, ut noſtrum excitet ſomnolentiam, ut animum noſtrum intendat, viresq; & robur addat, ut nos actiores efficiat, ut pro his indignemur; qui ſunt affecti injuria; vel ad pœnas de inſidiatoribus ſumendas nos moveat; ea de cauſa dicit: Iraſcimini, & nolite peccare.*

S. Aug. ſer. 35. de verb. Domini.

Quo caſu ira ſit meritoria.

S. Bonav. lib. 1. com. theol. verit. c. 17.

S. Chryſ. in Pſal. 4.

Pia diſſenſio Pauli & Barnabæ.

S. Chryſ. ſer. 44. de laud. Pauli.

6. Alibi quoque idipſum confirmat, quando diſſenſionem, quam inter ſe S. Paulus & S. Barnabas ratione Marci habuerunt, quæ cap. 13. Actuum Apoſtol. recenſetur, examinans, inquit: *Si verò Lucas refert, quoniam aliqua inter ipſos facta eſt contenſio, noli hoc delictum putare; non enim commoveri malum eſt, ſed irrationabiliter, nulloque juſto flagitante negotio commoveri. Iracundia*, inquit, *injuſta non juſtificabitur; non ergo culpatur ſimplex iracundia, ſed injuſta; Et rurſus: Qui iratus fuerit fratri ſuo ſine cauſa; non ergo ſimpliciter iratus; Et Propheta ait: Iraſcimini, & nolite peccare; quod ſi omninò hujuſmodi uti non oporteret affectu, etiam cum tempus expoſcit, fruſtra nobis videretur ingenitus; ſed profecto non fruſtra, quem certè providus nobis creator inſeruit, ut dormientes animas, atque reſolutas ab inertia ac deſidia ſuſcitaret.* Paulo poſt inſuper per ſequentem ſimilitudinem iræ declarat effectus, dicens: *Quaſi enim gladio aciem, ita mentis noſtra iræ acumen impoſuit, ut eo, cum oportet, utamur.*

Rom. 8. v. 28.

Juſti utuntur ira exercitium virtutis, impii econtra.

7. Nota eſt omnibus illa Apoſtoli propoſitio dicentis: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, ac proinde cum hæc iræ paſſio omnibus naturaliter ſit impreſſa, juſti & electi ea utuntur, ad exercitium & virtutum & meritorum comparationem. Impii vero, ut effræni paſſioni ſatisfaciant. iræ habenas relaxant. S. Bonaventura de iracundo vitioſo ita ſcribit: *Limum purgationis convertit in rubiginem depravationis, adverſitates enim quæ ipſum deberent à peccato purgare, per impatientiam magis inquinant, & fornax probationis mutat ei aurum in cuprum, & flagellum ex grano facit paleam.* Alcuinus in libro *de virtutibus & vitiis*, iram non ſolum neceſſarium & juſtum eſſe dicit: *Illa*, inquit, *ira eſt juſta & neceſſaria, quando homo contra propria iraſcitur peccata; & contra ſeipſum indignatur, cum malè agit.*

S. Bonav. lib. 1. compen. theol. verit. c. 17.

Alcuin. lib. de virt. & vit. c. 24

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Varii adducuntur caſus in quibus homo licitè & virtuoſè iraſci poteſt.

THEMA.

Iraſcimini & nolite peccare. Epheſ. 4. v. 26.

1. HÆc verba, quæ S. Paul. ad Epheſ. ſcripſit, diu ante à Spir. S. regio Pſalmiſtæ dictata fuerunt, ſiquidem in Pſal. 4. hic quoque nos exhortatur dicens: *Iraſcimini & nolite peccare quæ dicitis in cordibus veſtris; in cubilibus veſtris compungimini.* Ubi Eſtius ait: *Non præcipit, ut iraſcamur, ſed hypotheticus ſermo eſt, quo per imperativum uti ſolent Hebræi, quale illud* Eccli. 30. *Lacta filium & paventem te faciet, lude cum illo, & contriſtabit te, id eſt, ſi lactaveris eum, id eſt, ſi luſeris cum eo. Proinde ſenſus Apoſtolici præcepti eſt: ſi contingat iraſci, cavete, ne in opus ira prorumpat, id eſt, ne facite quod ira ſuggerit, ne ſinite eam progredi uſq; ad injuriam.* S. Hieron. ſup. Epiſt. S. Pauli ita ſcribit: *De 4. Pſalmo hoc uſurpatum nulli dubium eſt, & videtur illi eſſe contrarium, quod alibi dicitur: Nunc autem deponite vos omnem iram, & indignationem, & malitiam &c. ſed & ſimpliciter intellectum nocet, dum putatur ira fræna laxata. Duplex animi non ſolum appellat nos, ſed etiam apud Philoſophos iræ nomen accipite; vel cum injuria laceſſiti naturalibus ſtimulis concitamur, vel cum requieſcente impetu & furore reſtincto, poteſt mens habere judicium, & nihilominus ſuper eo qui putat læſiſſe, deſiderat ultionem. Arbitror itaq; de priore ira nunc dictum, & nobis quaſi hominibus eſſe conceſſum, ut ad indigna alicujus rei faciem moveamur, tranquillitatemq; mentis, velut lenis quædam aura conturbet nequaquam tamen intumeſcentes gurgites furoris impetu, ſublevemur.* Dionyſ. Carth. S. Paulum non iraſci præcepiſſe ſed potius ad reprimendum hunc affectum, quando in vitium degenerat, exhortatum fuiſſe his verbis dicit: *Non eſt exhortatio iraſcendi, ſed conſilium atque remedium iram vincendi, quia immediatè ſubditur: nolite peccare; Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Sol juſtitiæ, id eſt, Chriſtus; vel certe Sol intelligentiæ, hoc eſt judicium non occidat ſuper iracundiam veſtram, id eſt, à vobis non elongetur, nec ſeparetur propter iracundia veſtra exceſſum.* David equidem Saulem in propriam defenſionem juſtiſſimè occidendo, ſe crudeliſſimis eripuiſſet perſecutionibus regiumque dia-

Pſal. 4. v. 26.

Eſtius ib.

Eccli. 30. v. 9.

Iræ varietas explicatur.

S. Hier. Ep.

Dion. Cart. Eph.

demain vertice ſuo ſtabiliſſet; & nihilominus ab ira & furore provocatus, hunc deprimere decrevit in-
1. Reg. 24. v. 7.
quiens: *Propitius ſit mihi Dominus ne faciam hanc rem Domino meo.*

Ratio dirigat iram, ſicut Nauclerus navem. D. Chryſ. Hom. 1. de David & Saul.

2. Dum impetuoſus, naufragiumque minitans ſpirat ventus, tunc naucleri advertitur experientia, probaturque valor, in ducendis velis jaciendiſque anchoris. *Vide quanta ira tempeſtas coorta fuerit* (verba ſunt D. Chryſ. de Davide loquentis) *at non proceſſit ulterius neque fecit naufragium, eo quod gubernatrix illico ſentiens periculum pia ratio tempeſtatem vertit in tranquillitatem. Percuſſit enim David cor ſuum, ac velut equum ſubſilientem ac ferocientem, revocavit iram.* De quo eodem vitio tractans Caſſian. ſenſum Pſalmiſtæ, dum iram nobis permittens inquit:
Pſ. 4. v. 5. Caſſian de Spiritu ira lib. 8. c. 7.
quæ dicitis in ſordibus &c. ita explicat: *Jubemur iraſci ſalubriter, ſed nobiſmetipſis, ac ſuperſtitionibus accedentibus pravis, & non peccare, quæ utique in cordibus veſtris, ingruentibus repentinis ac lubricis inſtigationibus, cogitatis, Conſilii moderatione omnem ſtrepitum & perturbationem furoris amoventes, velut in cubili quietis poſiti, compunctione ſaluberrima emendate.* Qui idem author in cap. priori, ne ullam ob cauſam iraſceremur, ita ad noſtram ſcripſerat in-
Caſſian. ib. cap. 6.
ſtructionem. *Qualibet ex cauſa iracundia motus effervescens excæcat oculos cordis, & acumini niſus exitialem validioris morbi ingerens trabem, Solem juſtitiæ non ſinit intueri. Nihil intereſt utrum aurea lamina, plumbeave ſeu cujuslibet metalli oculorum obtutibus imponatur, differentiam cæcitatis non facit pretioſitas metallorum. Habemus ſane iræ miniſterium ſatis commode nobis inſertum, ad quod ſolum eam recipere utile nobis eſt, ac ſalubre, cum contra laſcivientes cordis noſtri motus indignantes infremimus, & ea quæ agere confundimur coram hominibus, vel proloqui, in latebras aſcendiſſe noſtri pectoris indignamur.* Ad quod intentum quædam pariter S.
S. Tho. 2. 2. q. 158. art. 1. ad ſecundum.
Thomæ deſervit doctrina inquientis: *Ira dupliciter ſe poteſt habere ad rationem, Uno quidem modo antecedenter, & ſic habet rationem à ſua rectitudine, unde habet rationem mali. Alio modo conſequenter, prout ſcilicet appetitus ſenſitivus movetur contra vitia ſecundùm ordinem rationis, & hæc ira eſt bona, quæ dicitur ira per zelum*, unde Gregorius dicit in 5. moral. *curandum ſummopere eſt, ne ira, quæ ut inſtrumentum virtutis aſſumitur, menti dominetur, ne quaſi domina præeat, ſed quaſi ancilla ad obſequium parata à rationis tergo nunquam recedat.*

3. *Iraſcimini &c.* S. Iſid. Peluſ. quadam in Epiſtola hæc verba ita exponit: *Quoniam acris affectus iracun-*
S. Iſid. Peluſ. lib. 2. epiſt. 328.
dia eſt, quæque animam mire ſurripere queat (per ſæpè enim rationem præcurrit, ac præter voluntatem pene procreatur) idcirco ratione atque in ſequenti conſideratione hanc ſedate non in ultionem prorumpentem, ſed in lenitatem atque clementiam deſinentes. Denique illud quoque deſignare poteſt. Iraſcimini huic affectui, qui vobis moleſtus atque infeſtus eſt, ac præſertim voluptati, & non peccabitis, nam ſi vos fractos ac diſſolutos inveniet, nullo negotio vos ſuperabit, ſi autem vigilantes, ac ſobrios, ipſiq; iraſcentes, quam primum diſcedet.

Iracundiam & vindictam, ſi iram meritoriè contra hoſtem infernalem convertere poſſumus.

4. *Iraſcimini, &c.* Iracundia & vindicta noſtra contra inimicum infernalem convertatur, ita namq; non modo non peccabimus, ſed etiam magnum ex ira acquiremus meritum, dicente D. Chryſ. *Sinetis iraſci, non ei qui eſt tibi genere conjunctus, ſed malo dæmoni iraſcere, habes in quem affectum effundas; illi nunquam reconciliaberis illi iram tuam impende & conſume.* Et in homilia de David & Saule jubet ut dæmonem agnoſcamus eſſe malorum ab inimicis noſtris
D. Chryſ. in Pſ. 123.
illatorum unicam cauſam: *Cum videris inimicum*, inquit, *ſi in mentem veniat quam multa tum audieris.*
Idem to. 2. Hom. 3. de David & Saul.
tum perpeſſus fueris moleſta, ac omnium horum obliviſcaris, Etiam ſi recorderis, tamen fac ea diabolo imputes. Oecumeo ſuper prædicta S. Pauli verba inquit
Oecumen. Epheſ.
Quoſdam ita audivi interpretantes. Una aït inculpata ira eſt, nempe quæ erga dæmones & affectus concitatur. Haym. Halberſt. eadem verba ſic interpreta-
Haymon. ibid.
tur: *Si quando peccatis, & à via rectitudinis diabolo ſuadente receditis, iraſcimini vobiſmetipſis, & indignamini, ne talia amplius faciatis, caſtigando corpus veſtrum vigiliis & jejuniis.*

5. S. Bonav. iram, quæ à zelo procedit, proximi correctionem pro objecto habere debere dicit: *Sunt*
S. Bonav. to 6. centil. ſect. 20.
enim, inquit, *circa eandem materiam, ſcilicet circa perſonam, ira per vitium, & ira per zelum. Ira per vitium vult quod perſona puniatur, ut ſic ſatietur vindicta perſona; ira vero per zelum appetit punitionem perſonæ, ut deſtruat vitium in perſona.*
Ira pro objecto habeat correctionem proximi.
Job quidem omnibus ſæculis à Deo datus eſt, velut exemplar & idæa manſuetudinis, & tamen ipſum uxori ſuæ iratum fuiſſe legimus, cum ait: *Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es.* Cum tamen cœleſtis magiſter noſter comminando dicat: *Si quis dixerit fratri ſuo fatue,*
Job. 2. v. 10. Matth. 5. v. 22.
reus erit gehennæ ignis; niſi forte dicere quis velit, quod quia Job conjugem ſuam ſtultam nominaverit, ideo ab omni culpa immunis fuerit, eo quod Chriſtus condemnet eum qui fratrem ſtultum appellat, non vero eum, qui hoc nomine compellat mulierem.
Job uxori ſuæ juſtè iratus fuit.
At verò Lyran. in defenſionem Jobi dicit: *Quamvis afflictiones proprias patienter ſuſtinuerit tamen injurias Dei abſque reprehenſione ſuſtinere non potuit.* Zelus ira & furore armandus eſt, ad vindicandum contumelias, non proprias ſed Dei; & ideo Job meritò adverſus conjugem ira exarſit, utpote quæ eum incitabat ad maledicendum & blaſphemiis impetendum Deum, qui ipſum per illatas miſerias ad ſterquilinium inſidendum redegerat. Quis umquam Moyſe repertus eſt mitior? & tamen hic videns Pharaonem in cultus divini ignominiam populum ſuum flagellantem, manus ſuas in Ægyptii illius ſanguine cruentavit.
Taliter etiam Moyſes iratus fuit in Pharaonem.
In lib. Num. pariter de hoc Propheta legimus: *Iratuſque Moyſes valde, ait ad Dominum.* Ubi
Num. 16. v. 15. Dion Cart.
Dion. Carth. inquit: *Iſta Sancti iracundia fuit ira per zelum, ſiquidem divinitatis amore, & vera æquitate repletum, tantam omnipotentis injuriam, & poteſtatis à Deo collatæ contemptum amplius ferre nequivit.* S. Iſid. Peluſ ait: *Licet utiliter iraſci, cum id vel ob*
S. Iſid. Pel. ibid.
Dei gloriam ſit, vel ob eos quibus injuria infertur, vel ut proximi ad meliorem mentem revocentur; nam & Moyſes vir alioquin ſumma lenitate præditus in eos qui vitulum effecerant, ira exarſit, eoſque funditus de medio tolli juſſit. Et Phinees iis qui ſtupri crimine ſe devinxerant, iratus eſt, eoſque lancea interemit; Et Elias Judæis, Paulus Elymæ, & Petrus Ananiæ & Saphyræ, & Pater filio, & Magiſter diſcipulo ignavia torpenti iraſcitur.

6. Corn. Janſenius hac de re ita ſcribit: *Non om-*
Corn. Janſ. concord. c. 40.
nimodam abſtulit iram, ſed intempeſtivam. Dicitur autem opportuna, quæ ſumitur adverſus eos, qui contra Dei præcepta vivunt, quando non ad vindicandum nos, ſed ad utilitatem eorum, qui malè vivunt, ex dilectione & amore fraterno iraſcimur, cum congrua honeſtate.
Ira opportuna laudabilis.
Tametſi Moyſes, teſte Spiritu veritatis, manſuetiſſimus fuerit omnium hominum, qui erant in mundo, attamen ſcriptura de eo dicit: Exivit à Pharaone
Exod. 11. v. 9. Interlin.
iratus nimis; Iratus videlicet, ut interlinearis ait, *non perturbatione mentis, ſed pro duritia Pharaonis,*

Qua quis accenditur ob Deum offenſum.

onis, qui tactus tot pœnis non reſipuit. Ita enim qua quis percellitur ob offenſum Deum, ob conculcatam divinam ejus legem ob blaſphemias temere effutitas, ita eſt zeli laudabiliſſima, ſimiliter furor, quo quis armatur, in defenſionem divini cultus, adverſus contemptæ religionis inimicos, adverſus impios, adverſus ſcandala ut illa extirpentur, furor eſt ſimilis illi, quem ſacra Scriptura Deo, qui imperturbabilis eſt, attribuit: *Miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſicut ſtipulam.*

Exod. 15. v. 7.

Quem loquendi modum S. Hieron. obſervans, inquit, quod ſicut ſagitta vel telum quod ſagittator in alium evibrat cum ſagittante minimè eſt conjunctum & unitum, ita pariter Scriptura ſacra hac phraſi inſinuare voluerit, iram non eſſe intrinſecam Deo, ſed nobis, propter ſupplicia tamen à divina juſtitia promanantia, quæ immittit in delinquentes, Deum iratum eſſe dicere ſolemus. *Ex quo perſpicuum eſt*, inquit idem Hieron. *non eſſe naturalem iram Dei, ſed noſtris vitiis, manſuetiſſimum, & clementiſſimum Deum iracundiam provocari.* Div. Chryſ. iram vitioſam à zelo hoc modo diſtinguit: *Ille eſt qui temere iraſcitur, qui ſe ipſum ulciſcitur; qui autem aliena corrigit, is eſt omnium manſuetiſſimus. Nam Deus etiam quando dicitur iraſci, non ſeipſum vindicans iraſcitur, ſed nos corrigens.* S. Antonin. verba propoſiti thematis examinans inquit: *Iraſcimini contra aliena vitia, & noſtra, cum oportet, & nolite peccare; q. d. ſi hoc non facitis, peccatis, nolite ergo peccare non iraſcendo. Pro cujus declaratione dicit. B. Tho. 2. 2. q. 158. Art. 8. quod ira dupliciter poteſt intelligi; uno modo prout eſt ſimplex motus voluntatis, quo aliquis, non paſſione, ſed ex judicio rationis infligit pœnam, & ſic defectus iræ abſque dubio eſt peccatum, & hoc modo intelligitur verbum Chryſ. cum dicit ſuper Matthæum: Qui cum cauſa non iraſcitur, peccat, nam talis vitia ſeminat, negligentia nutrit, & non ſolum bonos, ſed etiam malos invitat ad peccandum, iracundia enim quæ eſt cum cauſa iracundia non eſt, ſcilicet proprie ſed indicium. Hæc Chryſoſt.*

Qualis ira ſit in Deo. S. Hier. lib. 5. in Ezech.

D. Chryſ. in Pſal. 4.

S. Antonin. 2. p. ſum. tit. 7. c. 1. §. 3.

Peccari poteſt etiam non iraſcendo.

7. In vitis Patrum legitur quod Abbas Paſtor interrogatus: *Quid eſt hoc quod ſcriptum eſt: qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa? reſpondit: Ex omni re, qua te gravere voluerit frater tuus, ſi iraſceris adverſus eum, donec oculum tuum dextrum ejiciat, & à te projiciat, ſine cauſa iraſceris ei. Si autem aliquis voluerit te ſeparare à Deo, propter hoc iraſcere.* Obſervandum tamen eſt in hac materia, quod etiam ira per zelum eſſe debeat temperata; Nam ut S. Antonin. obſervat. *Etiam ex zelo iraſcendo peccatur. Ita ergo iraſcendum eſt contra ſua, vel aliorum vitia, quod ratione ira regatur, non impatientia, vel odio, vel nimia ſeveritate utatur.* De S. Malachia qui zelantiſſimus fuit, ita S. Bern. ſcribit; *Nonnumquam repletus zelo pro aliis in alios movebatur, ut eripiens inopes, & reprimens fortes, conſuleret proinde omnibus in ſalutem. Itaq; iraſcebatur, ſed ne iraſcendo peccaret, juxta illud Pſalmi. Iraſcimini, & nolite peccare. Non ira illi, ſed ipſe animo dominabatur; erat ſuimet potis; ſane victor ſui, ira ſuperari non poterat, ira ejus in manu ejus, vocata veniebat, exiens, non erumpens; nutu, non impetu ferebatur, non urebatur.* De S. Phil. Nerio legimus, quod pariter à Deo præditus fuerit dono imperturbabilitatis, tametſi extrinſecus nonnumquam videretur alteratus. Numquam fuit viſus rapi in choleram, imò iraſci non poſſe videbatur; & tametſi nonnumquam vel ad utilitatem filiorum ſuorum ſpiritualium, vel ad impendendam illis aliquam correctionem, vultum illis iratum exhiberet, ſubito illis ab eo recedentibus, ad aliquem eorum qui cum ipſo rem auferant converſus dicebat; ne tibi perſuadeas me fuiſſe iratum, & confeſtim ad eamdem vultus ſerenitatem redibat, quam alias communiter præ ſe ferebat. Imò quandoque eoſdem quos reprehenderat, ſubito arridebat, dicendo: Numquid ex me ſcandalizatus fuiſti?

In vita Patrum lib. 1. p. 6.

Ira, etiam per zelum temperata eſſe debet.

S. Antonin. p. 1 ſum. tit. 6. c. 11. §. 2.

Talis fuit illa S. Malachiæ.

S. Bern. in feſt. S. Malachia.

Ex S. Philippi Nerii.

Lib. 1 c. 20. vita S. Phil. n. 24.

8. Ven. Beda verba illa S. Jacobi Apoſtoli, *tardus ad iram*, gloſſa ſua illuſtrans inquit: *Vel certè tardos ad iram nos eſſe præcepit, ut non quaslibet ob cauſas ſerenitatem noſtri vultus in auſteritatem vertamus, ſed certa exiſtente ratione, v. g. ſi aliter corrigi proximos, maxime qui nobis ſunt commiſſi, non poſſe cernamus, ſeveritatem erga eos, verbi vel etiam judicii diſtrictionis exhibeamus, manente tamen, quantum natura patitur, ſtatu mentis noſtræ ſereno. Nam, ut credo Phinees, Samuel, Elias, & Petrus, tardi fuerunt ad iram & tamen peccantes; vel gladio, vel verbo peremerunt.* Alcuinus ait: *Illa ira mala eſt quæ mentem turbat, & rectum conſilium perdit.* S. Ambr. verba Thematis noſtri exponens inquit: *Commonent ne per iram peccetur, ſolemus enim modum egredi, dum iraſcimur, & invenimur ipſi peccare, qui peccantes arguimus, dum plus iraſcimur, & amplius oneramus peccantem quam meretur.* Seneca ad hoc ipſum explicandum aptiſſimam adducit Medicorum ſimilitudinem morbis aliorum mederi ſatagentium: *Corrigendus eſt*, inquit, *qui peccat, & admonitione, & vi, & molliter & aſpere, melior q; tam ſibi quam aliis faciendus, non ſine caſtigatione, ſed ſine ira; Quis enim cui medetur iraſcitur?* De Plutarcho ſcribitur, quod cum ſervum quemdam ſuum contumacem in ſua præſentia flagellari feciſſet, hæc ei improperavit, dicendo: *Plutarchum non ſe habere ut Philoſophum qui librum ſcripſerat de patientia, de ira cohibenda, & tamen prolapſus in iram & furorem, doctrinam ſuam moribus impugnabat. Ad hæc ille cum gravitate ait: Numquid quia vapulas, tibi iraſcor? eſtne ira, ſi à me debitum recipis? mihi quidem nec oculi cruenti, nec os turbidum, nec immaniter clamo; & converſus ad eum qui cædebat, interim, inquit, dum ille & ego diſputamus, tu age quod cœpiſti; & ſine iracundia mea retunde ſervilem contumaciam.* S. Hieron. differentiam aſſignat, quæ eſt nos inter & Deum, dum limites debitos excedendo iraſcimur; dicit enim: *Nos ſi iraſcimur, perturbamur & furore rapti noſtri eſſe deſinimus. Unde à nobis omnis amaritudo, & furor, & ira penitus auferenda ſunt.*

Ven. Beda in Ep. Jacobi.

Quomodo tardi eſſe debeamus ad iram.

Alcuin. lib. de div. offic. c. 13.

S. Ambr. Eph.

Seneca l. 1. de ira. c. 12.

In manip. exemp. ver. ira.

Plutarchus ſine ira ſervum caſtigari fecit coram ſe.

S. Hier. lib 3. ad Eph.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur adverſus iram remedia.

THEMA.

Date locum iræ. Rom. 12. v. 19.

1. OPportunam fuit hoc S. Pauli monitum, quo nos hortatur, ut iræ locum cedamus; cum enim malitia humana ſit impetuoſus quidam torrens, qui ex omni parte præcipitanter exundat; ſi ob quemvis ſiniſtrum eventum, ob quamvis contradictionem, & quamcumque injuriam

Si Vir ſapiens ad omnia Vitia iraſci deberet, eſſet revera miſerrimus.

Seneca lib. 2. de ira cap. 7.

commovere & alterari vellemus, utique & nos ab eodem torrente in abyſſum perditionis rapi ſineremus; prudenter igitur diſſimulandum eſt, dandusque eſt locus illi, qui nos offendit, donec ira & furor à nobis tranſeat; *date locum iræ.* Unde Seneca ait: *Atqui ſi iraſci ſapiens debet turpiter factis, & concitari triſtariq́; ob ſcelera, nihil eſt ærumnoſius ſapiente, omnis illi per iracundiam mærorem que vita tranſibit, quod enim momentum erit, quo non improbanda videat? quoties proceſſerit domo per ſceleratos illi, avaroſque & prodigos, & impudentes, & ob iſta felices incedendum erit; nuſquam oculi ejus flectentur, ut non quod indignentur inveniant? deficiet, ſi toties à ſe iram, quoties cauſa poſcet, exegerit. Heu tot millia ad forum prima luce properantia, quam turpes lites, quam turpiores advocatos habent?* Et in capite ſequenti ſubjungit:

Seneca ib. cap. 8.

Numquam iraſci deſinet ſapiens, ſi ſemel cœperit, omnia ſceleribus ac vitiis plena ſunt, plus committitur quam quod poſſis coërcitione ſanari. Denique

Ibid. c. 9.

in c. 9. ſequenti inquit: *ſi tantum iraſci vis ſapientem, quantum ſcelerum indignitas exigit, non iraſcendum illi ſed inſaniendum eſt.* Idem quoque Philoſophus modum quemdam facilem nos docet, ne concitemur ad iram, etiam ex motivo zeli, & conſervandæ pacis & tranquillitatis internæ. Ita

Ibid. c. 10.

enim ſcribit: *Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinoſi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia iſta tam propitius aſpiciet, quam ægros ſuos medicus.*

Ira eſt vehemens & impetuoſa infirmitas.

Seneca lib. 3. de ira c. 1.

Præclaræ ſententiæ Senecæ de malis iræ.

2. Porro Medici variis utuntur remediis ad curandas infirmitates; inter alia verò antidota iræ medendæ ſervientia hoc unum efficaciſſimum eſſe videtur, ſi nimirum quis conſideret iram impetuoſam quamdam & vehementem eſſe infirmitatem; Nam ut Seneca ait: *Cæteri affectus dilationem recipiunt, & curari tardius poſſunt, hujus incitata & ſeipſa rapiens violentia, non paulatim procedit, ſed dum incipit tota eſt.* Quid ſi quis idoneum de malignitate iræ facere velit conceptum, eumdem

Ibid. c. 4.

auſcultet Philoſophum de iracundo dicentem: *Excarnificati animi, nonne revocare ſe quiſquam ab ira volet, cum intellexerit illam à ſuo primo malo incipere?* & in cap. 12. ejuſdem libri apertius loqui-

Idem lib. 3. cap. 12.

tur: *Omnis indignatio*, inquit: *in tormentum ſuum proficit, & imperia graviora ſentit, qui contumaciter patitur.* In cap. 28. hanc legimus ejuſdem Phi-

Ibid. c. 28.

loſophi propoſitionem: *Pleraq́; eorum propter quæ iraſcimur, offendunt nos magis quam lædunt.* In

Ibid. c. 25.

cap. 25. dixerat: *Plus mihi nocitura eſt ira, quam injuria.* Et paulo ante *qui non iraſcitur inconcuſſus injuria perſtitit, qui iraſcitur motus eſt. At ille quem altiorem omni incommodo poſui, tenet quodam amplexu ſummum bonum.* Enimvero ira ignis quidam eſt qui in nobis accenditur, cum ſit *accenſio ſanguinis circa cor*, ac proinde ſicut ignis ſub terra concluſus vaſtas turres in aëra vibrat; ita quoque ignis circa cor noſtrum concluſus, poteſt (niſi ei aperturam quamdam cedamus *dando locum iræ*) in præcipitium infernale, proturbare animam noſtram & ſæpè *corpus & animam perdere in*

Pſal. 96. v. 3.

S. Aug. ib.

Prov. 6. 27.

Ira comparatur igni.

Eccle. 7. v. 10.

gehennam. Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus. Furor magis cruciat animum furentis, verba ſunt S. Auguſt.) *quam corpus patientis. Numquid poteſt homo* (interrogat Sapiens) *abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant, aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus?* Ira ignis eſt, utpote *accenſio*; ſuumque nidum in noſtro habet gremio, quoniam *ira in ſinu ſtulti requieſcit.* Prius verò ignem hunc in ſe experitur iracundus, quam contra proximos eum evomat; prius interiores ejus conturbat potentias, alterat ſenſus primum mobile, ſcil. judicium invertit, intellectum & diſcurſum offuſcat & obtenebrat, atque hoc eſt quod dicitur: *Ira in ſinu ſtulti requieſcit.*

S. Aug. ib.

Ira vel maximè nocet iraſcenti.

3. S. Auguſt. ita ad noſtrum præſens diſcurrit intentum, *cum videmus duos, unum iraſcentem, alterum patienter ferentem, quis eorum ardeat, veſtrum eſt judicare. Ponite vobis ante oculos hominem iniquum, commotum animo, trucem vultu flammantibus oculis, ſcintillantibus verbis ferri in hominis necem, in deprædicationem, in injurias, in contumelias. non ſe capere, non ſe tenere, alterum patienter excipientem verba ac plagas, cum hinc furias, unde lenitatem; hinc iram, inde patientiam, hinc flammas, inde tolerantiam, dubitas pronunciare, quis eorum ardeat, pœnamq́; patiatur?*

Iſa. 26. v. 24.

adducitque illum Iſaiæ textum: *Et nunc ignis adverſarios comedet*; cui innixus ſubjungit inquiens: *Quin eſt & nunc? antequam veniat dies ille judicii magnus, jam furore ſuo ardent, qui poſtea ſupplicio ſempiterni illius ignis arſuri ſunt.* Quam veritatem non minus ſolicitè conſideravit S. Nilus, dum & ipſe iracundos ab ineffrænatis iraſcibilibus appetitibus ſuis excruciari oſtendit inquiens:

S. Nilus de octo vit. cogit.

Irati excruciantur ſuis appetitibus.

S. Baſil. ora. 9. de ira & inimic.

Iracundi cogitationes, viperini fœtus ſunt, affectui, ex quo orta ſunt, erodunt. Accidit quandoque, ut iracundus in virum incidat virtuoſum, ſed quo putatis effectu? audite S. Baſilium: *Si permanſeris ſine ira*, inquit, *pudore afficies eum, qui tibi injuriam dedit, reipſa modeſtiam oſtendens; quemadmodum enim qui verberat nihil ſentientem ſeipſum excruciat, nam & inimicum non ulciſcitur & iram non ſedat.*

S. Anſelm. Rom.

Ira eſt clavus in corde irati.

4. *Date locum iræ.* S. Anſelmus circa verba hæc ita diſcurrit: *Sinite iram perſecutoris in vobis expleri, ille enim dat locum iræ; qui adverſarium permittit facere quod vult.* Et quidem heroica adeò virtus iſta clavus eſt in corde iracundi. D. autem Chryſoſt. ut iracundis potius compati, quam indignari diſcamus, ſequenti nos exhortatur doctrina & ſimilitudine dicens:

S. Chryſoſt. Hom. 47. in Joan.

Neque enim febribus laboranti; aut gravi inflammatione quiſpiam iraſcitur, ſed hi maxime affecti, ſui miſericordiam, & lachrymas movent, hujuſmodi eſt iratus, animus, qui ſi in te proſiliat, tace, & opportunam ei plagam infliges.

Ira deſtruit in nobis imaginem Creatoris noſtri.

Coloſſ. 3. v. 8.

Ibid. v. 9.

Ibid. v. 12.

5. *Date locum iræ.* Quoties indignatiōne nos abripi ſinimus, imaginem & ſimilitudinem creatoris maxima ex parte in nobis deſtruimus. Unde S. Paulus aliquando Coloſſ. ita animaſſe legitur: *Nunc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro.* Iræ enim abortus ſunt, malitia, blaſphemia, & verba obſcœna, ſed Apoſtolicam proſequamur doctrinam: *Expoliantes vos veterem hominem, cum actibus ſuis & induentes novum eum, qui renovatur in agnitionem, ſecundum imaginem ejus, qui creavit illum.* Et paulo poſt: *Induite vos ergo, ſicut electi Dei, Sancti, & dilecti, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam ſupportantes invicem.* Ad quod conformiter dogma Petr. Damian. nos in quadam Epiſt. ubi de hoc vitio agit fuſius, ita exhortatur:

B. Petr. Dam lib. 4. epiſt. 17.

Cum ſcriptum ſit, tu autem Domine cum tranquillitate indicas, quoties turbulentos animi motus ſub manſuetudinis vigore reſtringimus, ad conditoris noſtri ſimilitudinem redire conamur, nam dum quietem mentis ira diverberat, dilaniatam quodammodo, ſciſſamq́; perturbat, ut ſibimetipſi non congruat, ac formam intimæ ſimilitudinis, velut aqua fluctuante, confundat, & dum cor fluidum iracundia permovet, tamquam unda fluctuantis imago propria origini non reſpondet.

6. Porro

Virtus humilitatis eſt correctiva iræ.

6. Porro S. Paulus inter alias virtutes humilitatis quoque ſpecialem mentionem fecit, utpote quæ correctiva iræ, illiusque frænum exiſtit; ita enim nonnulli ſacri interpretes ſcripſerunt. S. Joannes Climacus ait: *Ut ad ſolis exortum fugiunt tenebræ, ita ad odorem humilitatis omnis ex animo evaneſcit amaritudo, & extinguitur iracundia.* Superbia, exiſtimatio, & præſumptio noſtri ipſios ſæpiſſime efficiunt quod nos offenſos eſſe exiſtimemus, licet in veritate offenſi non ſimus. Doctor Angelicus ait: *Quidam ſunt magni & elati animi, qui facile provocantur ad iram, quod ideo eſt, quia ira eſt appetitus vindictæ ex præcedenti offenſa proveniens; quanto autem aliquis eſt magis elati animi, tanto ex leviori cauſa ſe putat offenſum, & ideo facilius provocatur ad iram.* Porro originem iræ & furoris, qua iracundus ad vindictam concitatur, Seneca his verbis ſubindicat: *Cauſa iracundiæ opinio injuriæ eſt: cui non facile credendum, nec apertis quidem manifeſtiſq; ſtatim accedendum. Quædam enim falſa veri ſpeciem præferunt. Dandum ſemper eſt tempus, veritatem dies aperit; quæ inviti audimus, libenter credimus, & antequam judicemus iraſcimur:* Qui autem vere eſt humilis, ſe omni contemptu dignum eſſe exiſtimat, ac proinde non iraſcitur. In Cap. 27. ejusdem libri idem Seneca in hunc modum diſcurrit: *Hoc primum nobis ſuadeamus, neminem noſtrum eſſe ſine culpa; hinc enim maxima indignatio oritur, nihil peccavi, nihil feci, imo nihil fateris. Indignamur aliqua admonitione, aut coërcitione nos caſtigatos, cum illo ipſo tempore peccemus, quo adjicimus malefactis arrogantiam & contumaciam.*

Clim. gr. 8.
S. Thom. Job 5. v. 2.
Seneca lib. 2. de ira cap. 22.
Seneca ib. cap. 27.

Ira ſit ſine clamore, & facile conquieſcet.

6. Porro ira cum clamoribus & vociferationibus conjuncta eſſe ſolet, & ideo iracundi & cholerici vocem ſuam ſemper ſuper tecta extollunt, quæ cauſa eſt, quod Apoſtolus præcipiat inquiens: *Omnis ira, indignatio, & clamor tollatur.* Ubi Theophylactus ait: *Tumor autem iræ eſt principium veluti accenſio quædam. Ira autem eſt, quâ jam ad opus etiam patrandum turget. Quia vero ira, niſi habuerit clamorem ſimul inflammantem ipſum, facile extinguitur, ideo adjicit, quod clamor etiam tollatur.* D. Chryſoſtomus proinde optime monet dicens: *Numquam clames, & numquam iraſceris, ecce modum vacuitatis iræ. Iræ pennas amputas, ſi auferas clamorem, cordis tumorem comprimis.*

Eph. 4. 31.
Theophylact.
S. Chryſ. Hom. 15. ad eph. in mor. in init.

7. Ad reprimendam iram, ſæpe à nobis citatus Seneca aliud quoddam his verbis ſuggerit remedium inquiens: *Non vis eſſe iracundus? Ne ſis curioſus. Qui inquirit quid in ſe dictum ſit, qui malignos ſermones, etiam ſi ſecreto habiti ſint, eruit, ſeipſe inquietat.* Idem libro 2. Cap. 31. jam ante dixerat. *Aut ignorantia nos rerum, aut inſolentia nos iracundos facit. Ignorantia, quid enim mirum eſt malos mala facinora edere? quid novi eſt ſi inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, ſervus peccat? Turpiſſimam ajebat Fabius imperatori excuſationem eſſe: non putavi; Ego turpiſſimam homini puto. Omnia puta, expecta, etiam in bonis moribus aliquid exiſtit aſperius.* Idem quoque Philoſophus aliud quoddam tangit conſideratione dignum vitium, quod in iis præcipue ſe prodit, qui iram ſuam tamquam rationabilem ſuſtinere volunt, licet eam injuſtam eſſe agnoſcant. Ait enim: *Multos abſolvemus, ſi cœperimus ante judicare, quam iraſci. Nunc autem primum impetum ſequimur; Deinde quamvis vana nos concitaverint, perſeveramus, ne videamur cœpiſſe ſine cauſa, & quod iniquiſſimum eſt, pertinaciores nos facit iniquitas iræ. Retinemus enim illam & augemus, quaſi argumentum ſit juſte iraſcendi, graviter iraſci.*

Seneca l. 3. de ira c. 11. Si non vis iraſci, non ſis curioſus.
Idem.
Seneca lib. 3. de ira c. 27.

Recordatio mortis, tollit iram.

8. Neſcio ſi verum ſit, quod Lactantius Firmianus tradit, ſcilicet morſum viperæ per cinerem ejusdem curari. Certiſſimum tamen eſſe non dubito, quod S. Chryſoſtomus ſcribit, nempe, *melius eſt viperam in corde poſitam eſſe, quam iram.* Hujus itaque viperæ morſum memoria ſanat mortis, id quod Seneca inſinuat dum ait: *quid ſervo, quid Domino, quid regi, quid clienti tuo iraſceris? ſuſtine paulum. Venit ecce mors, quæ nos pares faciet.* Quo etiam ſpectat doctrina, quam Hector Pintus ſuper Ezechielem ſcribens à proprietate deſumit apum, quæ ſi ad invicem indignatæ fuerint, per ſparſionem pulveris ſubito reuniuntur & pacificantur ad invicem. Bellovacenſis autem efficax nobis iræ aſſignaturus remedium, ad judicium invitat divinum, dicens, quod efficaciſſimum furoris emplaſtrum ſit *divini judicii conſideratio de qua Matth. 5. omnis qui iraſcitur fratri ſuo; reus erit judicio.* Caſſinus vero ad prius ſe reflectens punctum inquit: *Præ omnibus incertum ſtatum conditionis humanæ præ oculis habentes, quotidie nos credamus à corpore migraturos, nihilque nobis continentia caſtitatis, nihil ab renuntiatione omnium facultatum, nihil divitiarum contemptu, nihil jejuniorum, vigiliarumque laboribus conferendum, quibus propter iracundiam ſolam & odium, ab univerſitatis judice ſupplicia promittuntur æterna.*

S. Chryſ. Hom. 41. in Acta 2.
Seneca lib. 3. de ira c. ult.
Quomodo Apes invicem iratæ, pacificentur.
Bellovac. ſpec. mor. lib. 3. p. 5. diſt. 1.
Caſſian. lib. 8. de Spir. iræ cap. 21.

Occaſiones iræ tollendæ ſunt, & quæ ſint illæ.

9. Remedium ad evitandam iram præſentiſſimum eſt, ſi occaſiones & ſcintillas, quæ ignem hunc accendere poſſunt, removeamus, dicente S. Antonino: *Remedium contra iram eſt tollere occaſiones, videlicet dura verba, & ea quæ magis accendunt iram, eſt enim ira accenſio ſanguinis, incendium autem ignis diminuitur, per ſubtractionem lignorum, vel infuſionem aquæ. Ligna quæ magis accendunt, ſunt duræ reſponſiones, dura verba, quæ dici non debent, ſed taceri.* Unde & S. Dorotheus magnus ſpiritus magiſter hanc ſuis tradere ſolebat doctrinam: *Si æquo animo verbulum illud fratris tui pertuliſſes, facillimè prunulam illam potuiſſes extinguere, antequam animus tuus perturbaretur.*

S. Antonin. p. 2. ſum. tit. 7. c. 1. §. 3.
S. Doroth. ſer. 8.

10. Albertus Magnus hæc alia contra iram aſſignat remedia dicens: *Remedia ſunt iræ, ſilentii obſervatio Prov. 26. cum defecerint ligna, extinguetur ignis, quia ſicut ex colliſione duorum corporum elicitur ignis, ita ex amaris verbis, aliquorum ira concitatur. Prov. 15. reſponſio mollis frangit iram; ſermo durus ſuſcitat furorem.* Quapropter S. Bernardus Cholericos, & indiſcrete zelantes, ſeveroſque ita admonet dicens: *Sedulus ſub ſpecie corripiendi, verbo acuto & urenti transfigere audeat ullatenus animam, pro qua Chriſtus affigi cruci dignatus eſt, non grunnire quaſi increpando, non labiis muſſitare quaſi murmurando, non narem contrahere aut cachinnare, quaſi ſubſannando, non frontem rugare quaſi invehendo aut comminando. Sane commotio tua ibi moriatur, ubi oritur; nec permittatur exire quæ mortem portat, ne perimat, ut dicere poſſis & tu cum Propheta: Turbatus ſum, & non ſum locutus.*

Alber. Magn. lib. 3. Comp. theol. verit. cap. 17.
Silentii obſervatio eſt remedium iræ.
S. Bern. ſer. 29. in cant.
Pſal. 76. v. 4.

11. Deus quondam Labano contra Jacobum excandeſcenti præcepiſſe legitur: *Cave ne loquaris quidquam aſpere contra Jacob.* Idem omni illi dici poteſt qui aſperis provocatus eſt verbis: ſcilicet. Tace, aut benigne reſponde. Ita Gedeon peſſime à Tribu Ephraim exceptus, eo quod & ipſam ad prœliandum contra Madiam non vocaſſet, manſuetiſſime reſpondit. *Quid enim tale facere potui quale*

Judic. 8. v. 2.
Irato ſuaviter reſpondendum eſt.
Ibid. v. 2.

quale vos feciſtis? nonne melior eſt racemus Ephraim vindemiis Abiazer? in manus veſtras tradidit Deus principes Madiam. Quod cum locutus eſſet requievit ſpiritus eorum, qui tumebant contra eum. Unde D. Chryſoſtomus hanc accommodam in præſenti adducit ſimilitudinem inquiens: *Quemadmodum ſi inſtes in ſcintillam ignis, excitas incendium; contra vero ſi inſpuas; extinguis, & utrumq; tibi in manu tua eſt, ſic ſi inflatos & vecordes inferas ſermones, excitas ignem iracundi hominis: ſin mites ac moderatos admoneas, priusquam excandeſcat, iram omnem extinxeris.*

D. Chryſ. hom. de non adeundo ſpect.

Pulchrum exemplum quomodo ira com-primenda ſit.

12. In Patrum antiquorum vitis de Sancto quodam Seniore, cui nomen Iſidorus, legitur, quod aliquando, cur dæmonibus adeo formidabilis eſſet, interrogatus reſponderit: *Ex quo factus ſum monachus: ſtudeo ne permittam iracundiam uſq; ad fauces meas aſcendere.* Ac proinde ſapientiſſimum nobis conſilium dat Seneca dicens: *Nihil tibi liceat dum iraſceris: Quare? quia vis omnia licere.. Pugna tecum ipſe, ſi iram vincere non potes illa te incipit vincere.* Et in primo libro idem inquit: *Optimum eſt, primum irritamentum iræ protinus ſpernere, ipſiſq; repugnare ſeminibus, & dare operam, ne incidamus in iram, nam ſi cœperit ferre transverſos, difficilis ad ſalutem recurſus eſt.*

In Manip. Exemp. ver ira; ex vit Patrum lib. 4 p. 2.

Seneca lib. 1. de ira c. 12.

Idem lib. 1. c. 8. de ira.

13. Aliud iræ remedium ſuper citata Pauli verba (*date locum iræ*) in hæc verba aſſignat S. Anſelmus: *Illa dat locum iræ, qui iram ſuperbientium humiliter fugiendo declinat, non ſe contra acceptas contumelias erigens ſed de loco pia humilitate recedens.*

Rom. 12. v. 3.

S. Anſelm

TRACTATUS XL.

DE

JUDICIBUS.

CONTINET

DISCURSUS XII.

DISCURSUS I. Accurata Juſtitia paci cooperatur Reipublicæ, injuſtitiæ verò fulmina iræ Dei populis adſciſcunt.

II. Judices ſunt in terra Dei locum tenentes, ideoque Dii appellantur, ac proinde ſecundum Deum judicare debent, ad illum ſemper reſpicientes, à quo tandem ſeverè judicabuntur.

III. Judicandum & decidendum eſt ſecundùm acta & probata, ſequendo leges, non verò ſcientiam & voluntatem propriam.

IV. De diligenti cauſarum examine, ne judicia pervertantur, ſed potius veritas inveſtigetur.

V. Judices ab omni paſſione alieni eſſe debent, ſeque ab amicitia, parentela, amore, vel odio moveri ne quidquam ſinunt.

VI. Adducuntur nonnullæ rationes, cur judices in portis civitatum conſiſtant, ubi etiam de facilitate & promptitudine audientiarum diſſeritur, quam quovis tempore exhibere debent, ſine ulla perſonarum acceptione, rectam adminiſtrando Juſtitiam.

VII. In vindicando & condemnando, exemplo Dei, contemperanda & unienda eſt ſeveritas cum clementia.

VIII. Judices juſtitiam animosè defendere, timorem Dei noſſe, veritatemque amare & ſectari debent.

IX. Dona & munera rationem offuſcant, excæcant intellectum, tametſi judex antea timoratus & ſapiens extiterit.

X. Munera judices obtumeſcere, omnemque in defenſionem juſtitiæ, quæ per avaritiam corrumpitur, libertatem amittere faciunt.

XI. Conſiderantur ſupplicia, quæ divina juſtitia in pœnam, commiſſæ à judicibus juſtitiæ, ad univerſale & particulare judicum damnum immittit, ubi etiam nonnullæ inſtituuntur conſiderationes, circa judicium à Pilato contra Chriſtum, factum.

XII. Culpa ad damnum ponderantur, quæ munera in judicibus, quibus avaritia exoſa eſſe debet, operantur: Ubi etiam tanguntur laudes & remuneratio judicum, & rectè ſine ſpe lucri judicantium.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Accurata juſtitia Reipublica paci cooperatur, injuſtitia verò ira Dei fulmina populis adſciſcunt.

THEMA.

Juſtitia & pax oſculatæ ſunt. Pſal. 84. v. 11.

1. PRopheta regius, utpote qui ſceptro Iſraëlis longo tempore moderatus fuit, quantum publico quieti & tranquillitati populorum, recta juſtitiæ adminiſtratio proſit, probe cognoſcens hanc ſimul cum pace conjunxit, dicendo: *Juſtitia & pax oſculatæ ſunt.* Quam veritatem in Pſalmo 71. clarius expreſſit, eumdem ab hiſce verbis exordiendo: *Deus, judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio Regis, judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio:* at verò quemnam ex eo Reſpublica fructum, ſi bilances æquâ trutinâ contemperatæ fuerint, reportabit? *ſuſcipiant*, inquit Regius Pſaltes, *Montes pacem populo & colles juſtitiam.* S. Bonaventura in Hierarchia Eccleſiaſtica ita ſcribit: *Ut pax & concordia in Chriſti Eccleſia habeatur, juſtitia à Domino eſt ordinata, juſtitia enim & pax ſe invicem comitantur, nam dicit Pſalmiſta: ſuſcipiant montes pacem populo, & colles juſtitiam, quia non eſſet pax in montibus, id eſt, in ſuperbis hominibus, niſi eſſet juſtitia in collibus, id eſt, in bonis & humilibus prælatis ac judicibus.* Unde David in eodem Pſalmo, iteratò pacem cum recta juſtitia conjungit, dicens: *orietur in diebus ejus juſtitia & abundantia pacis.*

Ut pax conſervetur in Eccleſia juſtitia ordinata eſt.

Pſ. 71. v. 1.

Ibid. v. 3.

S. Bonav. to. 2. de Eccl. hier. p. 2. c. 1. de virtut.

Pſ. 71. v. 7.

2. Supre-

Digitized by Google

Pax eſt merces juſtitiæ.

2. Supremus legislator, poſtquam in Deuteronomio pro adminiſtrande accurate juſtitia, multas populo ſuo præſcripſiſſet regulas, eidem in juſtitiæ recte adminiſtratæ mercedem, pacificam & proſperam promiſit terræ Chanaam poſſeſſionem, dicens: *Ut vivas & poſſideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi*; Ubi Oleaſter ait: *Iſti ſunt fructus juſtitiæ, in locis ubi adminiſtratur; ſcilicet vita civium & conſervatio civitatis; unde qui cupiunt urbis vitam & conſiſtentiam, juſtitiam adminiſtrare laberent.* Note eſt omnibus ingens ille proſperitas, qua urbium Regina Roma, tempore reipubl. tot ſæculis in ſumma pace gaviſa fuit, ſuumque imperium, per omnes mundi partes dilatavit, hæc autem potiſſimum ex juſtitia rectiſſime adminiſtrata dimanavit; prout perſpicue ex eo deducitur, quod in actibus Apoſtolorum Textus ait: *Quia non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.* Principia pariter reipublicæ Hebræorum, quæ tot annis feliciter ſtetit, & per ſpecialem divini Patrocinii aſſiſtentiam, omnibus nationibus formidabilis & terrifica fuit, in quonam alio fundata fuere, præterquam in accuratæ juſtitiæ rectitudine, quam Jethro Moyſen docuit, prout in Exodo Cap. 18. legitur? *Provide*, inquit Jethro, *de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis, qui judicent populum omni tempore.* Ubi author Catenæ ita ſcribit: *Libra prudens lector has quatuor conditiones virorum, qui aſſumendi ſunt ad judicium, & perſpicies beatam eſſe Republicam illam, in qua tales eliguntur.* Optime vero author hic Ly *provide* ponderat, quia ut principes bono publico debite invigilent, neceſſum eſt, ut electionem & proviſionem rectorum & prudentum judicum ſumma cum maturitate inſtituant: *Provide, id eſt, conſiderabis, id eſt, cum multa animadverſione & cognitione deliges.*

Deut. 16. v. 20.
Oleaſt. ib.
Romam magnificavit & conſervavit juſtitiæ exacta adminiſtratio.
Act. 25. v. 16.
Similiter Hebræorum rempublicam tempore Moyſis.
Exod. 18. v. 21.
Lyr. ibid.

3. Econtra vero certum eſt, quod, quando ab iis, quibus munus judicandi incumbit, rectitudo juſtitiæ negligitur, conſequenter ingentia infortunia, & exterminia publica in Rempublicam deriventur; ideo Deus poſtquam apud Jeremiam aſſeruiſſet: *Cauſam viduæ non judicaverunt, cauſam pupilli non direxerunt*; mox ſupplicii comminationem ſubjungit, dicens: *Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentē hujuſcemodi non ulciſcetur anima mea?* etenim fletus pupillorum & viduarum ad cœlum uſque pertingentes, divinam implorant juſtitiam quando humana deficit, atque ad perniciem uniuſcujusque iræ supernæ flagella impugnat. Porro verbum hoc *viſitare* in pluribus ſcripturæ locis, tribolationum & ærumnarum eſt expreſſivum; ſic in Pſalmo dicitur: *Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*; Unde S. Auguſtinus ad quemdem Oſeæ textum, ſe reflectens, ait: *Conſiderate ô Judices terræ, quid per Oſeam ſervum ſuum Deus loquatur, ait enim: Viſitabo populum meum, & judices & vias eorum, & cogitationes eorum reddam eis. O quam horrendum eſt, incidere in manus Domini, ô quanta ultio?* Apud Iſaiam, ſeveriſſimi cujuſdam ſupplicii, nimirum exercituum inimicorum, comminatio, Jeroſolymæ interminatur, per quos totaliter deſolanda eſſet, idque in pœnam neglectæ, rectæ & incorruptæ juſtitiæ, pupillis & viduis ſpecialiter adminiſtrandæ: *Principes tui infideles, ſocii furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones, pupillo non judicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad illos: propter hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Iſrael*: ubi ſpecialiter obſervandum eſt verbum illud: *Propter hoc*, quod eſt cauſativum, manifeſtumque motivum, ob quod Deus diſtrictos iri adverſus Jeruſalem, vindicativæ juſtitiæ ſuæ enſem, mox vero ſubdit: *Heu, conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis; Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam* Circa quæ verba Abulenſis ſuper Cap. 18. Exodi ita ſcribit: *Exprimens cauſam deſtructionis Jeruſalem, & totius Judææ, & captivationem in Babylonem, dixit Iſaia 1. Principes tui, &c.*

Neglecta juſtitia omnia mala derivantur in Rempublicam.
Jerem. 5. 28.
Ibid. v. 29.
Pſ. 88. v. 33.
S. Aug. ſer. 38. ad frat.
Neglecta cauſa viduarum & pupillorum, provocat flagella Dei.
Iſai. 1. v. 23.
Ibid. v. 24.
Ibid. v. 25.
Abul.

4. Dionyſius Carth. in ea eſt opinione, Judæos Romanis datos eſſe in prædam, pariter ob ſolam juſtitiæ perverſæ cauſam; Unde ait: *Hoc fecit Dominus, tradendo eos in manus Romanorum.* In altis ſupplicits immittendis Deus ad apprehendendum flagellum, invitum ſe ſemper oſtendit; Unde in progreſſu ejuſdem Prophetiæ dicitur: *Sicut in valle, quæ eſt in Gabaon iraſcetur, ut faciat opus ſuum, alienum opus ejus, ut operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus ejus ab eo*: At verò quando de judicum injuſtitiis vindicandis agitur, maximè iis, quæ contra viduas, pupillos aliasque miſerabiles perſones committuntur, Deus ſe gaudere declaret, dum atrociſſima juſtitiæ ſuæ fulmina in perniciem Civitatum, Provinciarum, & Populorum immittendi occaſionem accipit: *Conſolabor ſuper hoſtibus meis*: ubi etiam ſpecialiter notandum quod eos, qui juſtitiam contaminant, hoſtes ſuos ſpecialiter vocet. Sic etiam apud Ezechielem legimus: *Complebo furorem meum, & requieſcere faciam indignationem meam in eis, & conſolabor.* In Deut. pariter ita ſcribitur: *Sicut ... ante lætatus eſt Dominus ſuper vos, bene vobis faciens: ſic lætabitur diſperdens vos, atque ſubvertens.* Oleaſter ſuper Iſaiam, hanc habet reflexionem: *Quemadmodum præcipuū in urbibus ſunt principes boni ita initium deſtructionis earum ſunt principes & judices mali.*

Dion. Cart. Ibid.
Judæi Romanis dati ſunt in prædam ob malè adminiſtratam juſtitiam.
Iſa 28. v. 21.
Iſa. 1. v. 24.
Ezech. 5. v. 13.
Deut 28. v. 63.
Oleaſter in Iſai. ibid.

5. In Michæa, qui Iſaiæ coætaneus fuit, legimus ſequentia: *Verumtamen ego repletus ſum fortitudine Spiritus Domini, ... ut annunciem Jacob ſcelus ſuum.* At verò quænam erant illæ abominationes, quas ex parte Dei, illi populo ennunciaturus erat? *Audite hoc Principes domus Jacob, & Judices domus Iſrael, quia abominamini Judicium, & omnia recta pervertitis, Qui ædificatis Sion in ſanguinibus, & Jeruſalem in iniquitate, Principes ejus in muneribus judicabant.* At verò, quid tandem hiſce judiciis, & illetis ob hiſce iniquis horrendis injuſtitiis eveniet? *Numquid non Dominus in medio noſtrum? non veniet ſuper nos mala? Propter hoc ... Sion quaſi ager arabitur, & Jeruſalem quaſi acervus lapidum erit. Quorum cauſa* (inquit de perverſis hiſce judicibus S. Hieronymus) *ſpeculatorium Dei beſtili aratro dividitur, & locus quondam pacis, ruinis plenus fit, templum Domini in vepres ſpinasque convertitur, & eſt habitaculum beſtiarum.* Unde quando has vel illas Civitates deſolatas, Eccleſiasque deſtructas conſpicimus, temerè utique non judicabimus, ſi deſolationem illam ad vindicandas injuſtitias in tribunalibus & judiciis commiſſas accidiſſe nobis perſuadeamus. *Quaſi ager arabitur*, ſcilicet à *Romanis*, inquit Hugo Cardinalis, *quaſi acervus lapidum, id eſt, tota ſubvertetur.* Dionyſius Carthuſianus obſervat, quod Michæas Propheta, poſtquam corrupta à Judicibus & perverſa in tribunalibus judicia recenſuiſſet, mox inde ad prædicendam Jeroſolymæ & templi deſolationem progrediatur, dicendo: *Propter hoc, id eſt, propter præſcripta peccata, illa pars Hiruſalem, in qua fuit templum, atq; palatium, arabitur, id eſt in ſolitudinē redigetur, ita ut poſſit arari, ædificiis deſtructis, habitatoribus occiſis. Mons templi convertetur in excelſa ſylvarum, id eſt, frutera, & arbores alta creſcent in eo, quæ omnia*

Mich. 3. v. 8.
Prædicitur Hebræis & Jeroſolymæ extrema ruina propter defectum
Ibid. v. 9. 10. & 11.
Ibid. v. 11.
Ibid. v. 12.
S. Hieron. in Michæam.
Hugo Card.
Dion. Cart. Ibid.

completa ſunt tempore Babylonicæ captivitatis, quæ ſeptuaginta annis duravit.

Judicibus perverſis extrema mala comminatur Deus. *Pſal. 81. v. 2.*

6. Regius Propheta David, juſtitiæ rectè adminiſtrandæ zelotes ardentiſſimus, in Pſal. 81. ad Judices corrumpi & ſeduci ſe permittentes converſus, in hæc verba iisdem improperat: *Uſquequo judicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis? Judicate egeno & pupillo, humilem & pauperem juſtificate, eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate.* Imò ejuſmodi quoque judices ignorantiæ arguet, utpote qui ſtudere neglexerint, ut cauſas ſibi propoſitas benè intelligerent, diligenterque diſcuterent: *Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant.* (*Ibid. v. 5.*) At verò quinam ſunt illi qui talia agunt, quærit S. Hieronymus? moxque reſpondet, dicens: *Mali judices, quos ego Deos vocabam, vitio ſuo mali judices appellati ſunt. Neſcierunt me, neque intellexerunt judicium meum, in tenebris ambulant. Ego dixi: Vos eſtis Lex mundi, & vos declinaſtis à Luce, & facti eſtis tenebræ, quia ergo hoc fecerunt, videamus quod ſequitur. Movebuntur omnia fundamenta terræ. Videte principes mali, qualem habent retributionem. Propter malos judices terra fundamenta quatiuntur.* (*S. Hieron. ibid.*) Quotieſcumque enim terræmotus integras civitates è fundamentis ſubvertunt, quotieſcumque montes dehiſcere & voragines aperiri faciunt, certi eſtote, hoc ipſum eſſe juſtum perverſorum judiciorum, commiſſarumque injuſtitiarum ſupplicium, Deique in ſimiles exceſſus manifeſtam vindictam Hugo Cardinalis ad præſens propoſitum adverſus Prælatos & Cardinales his verbis invehitur: *Fundamenta terræ, id eſt, Eccleſiæ, ſunt Prælati, & præcipuè Romani Cardinales, qui debent portare & ſuſtinere totam fabricam Eccleſiæ. 1. Reg. 2. Domini ſunt Cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem; moventur autem hæc fundamenta, nunc prece, nunc pretio. A quo moventur? A juſtitia, à veritate, & tandem movebuntur de loco ſuo, ubi turres & palatia conſtruxerant, quando dicet Dominus exterminatori Angelo illud Amos 9. Percute cardinem, & commovebuntur ſuperliminaria.* Euthymius & Nicephorus, à Lorino relati, Davidem hoc loquendi modo iram & furorem Dei indicare his verbis dicunt: *Hunc eſſe ſermonem Dei indignationis, jubendo terram commoveri, & fluctuare, ad incutiendum terrorem injuſtis principibus, atque iniquis judicibus, vel ut eorum iniquitates nec terra, ſuſtineat, ſed dehiſcat & eos abſorbeat.* Refert quoque idem Lorinus verſionem Symmachi, ita Legentis: *Conturbabo terram propter habitantes in ea, videlicet* ut idem Lorinus declarat, *injuſtos judices. Solet enim vehementior Dei ira vindictaque commotione terræ, ac fundamentorum illius deſcribi, præterea eradicari fundamenta, terras gentium everti à Domino, & perdere eas uſque ad fundamentum, & cum complet furorem ſuum, & effundit iram indignationis ſuæ, ſuccendere ignem, & devorare fundamenta, ad hæc exinaniri uſque ad fundamentum, & hos deſtrui & denudari.*

Quantumvis horrendæ calamitates cauſantur ex injuſtitia judiciorum.

Hugo Card. Ibid.

1. Reg. 2. v. 8.

Amos 9. v. 1.

Lorinus ibid.

7. Seniores, Magiſtratus, Sacerdotes, Scribæ & quotquot in infami illo Hebræorum concilio ſimul convenerant, per fraudem & dolum, ut S. Matthæus ait, mortis ſententiam adverſus Salvatorem pronuntiare ſtatuerunt. *Tunc congregati ſunt Principes Sacerdotum, & ſeniores populi in atrium Principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, & conſilium fecerunt, ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent.* Ecce tibi, quo modo à Judicibus protegatur innocentia & juſtitia adminiſtretur: *Ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent:* Quid igitur miramur, ſi populum hunc, velut ſervile quoddam mancipium per omnes terræ nationes diſperſum & diſterminatum eſſe videamus? Audite Origenem in hæc verba ſcribentem: *Et propter atrium puto illud, in quo conſilium fecerunt, ut Jeſum dolo tenerent, diſſoluta eſt Jeruſalem.* Non igitur populi hujus exterminium ejuſdem attribuitur avaritiæ, nec repulſæ quam Chriſto turpiter dederunt, nec Sacerdotũ ſcandalis, nec Phariſæorum malignitati, aut exhibitæ erga Dei beneficia ingratitudini; ſed ſoli imputatur injuſtitiæ, quam in tribunalibus, notam opprimendo innocentiam, committere non dubitarunt.

Matth. 26. v. 3. Exterminium Judæorum ſolum attribuendum eſt injuſto judicio, quo condemnarunt Chriſtum morti.

Greg. Tr. 35. in Joan.

8. Enimvero tametſi David Rex ſanctiſſimus tot ſibi ac tanta apud Deum congregaſſet merita, ut eidem ſe ex ejus ſtirpe carnem aſſumere velle promiſerit, deque eo expreſſis verbis conteſtatus fuerit: *Inveni hominem juxta cor meum* nihilominus eo demortuo regnum ipſius dividi, decemq; tribus à Roboam diſcedere permiſit, illis nimirũ ſervum quemdam in Regem ſibi adſciſcentibus. At verò quonam ex motivo idipſum factum fuiſſe exiſtimatis? Nimirum ut injuſtum illud puniret judicium, quod David inter Mephiboſeth & Sibam pronuntiavit: Siquidem tametſi Mephiboſeth impoſitam ſibi calumniam evidenti veritate à ſe depuliſſet, ſibi tamen calumniatori præter omne fas & æquitatem, dimidium facultatum Mephiboſeth adjudicavit. Unde Abul. opinionem refert Hebræorum, aſſerentium, quod, quando David in hæc verba decretoriam protuliſſet ſententiam: *Tu & Siba dividite inter vos, audita eſt quædam vox de cœlo: Roboam & Jeroboam regnum divident, & ſic datum fuit iſtud in pœnam David.* Hæc autem diviſio irreconciliabilium inter utroſque Reges, Juda videlicet & Iſraël, nec non inter Jeruſalem & Samariam, obortorum bellorum cauſa extitit, & origo.

Regnum Iſrael diviſum fuit in duas partes propter Davidis injuſtam ſententiam inter Sibam & Mephiboſeth.

Abul. Q. 31. in cap. 19. 2. Regum.

9. Tametſi Samuel adeo fuerit de Hebræorum populo benè meritus, tantoque in amore & veneratione ab eodem habitus, attamen filii ejus, quia per munera corrupti & seducti judicia pervertebant, à regimine populi ejuſdẽ fuerunt depoſiti & exauthorati; quod ipſum multis quoq; accidit principibus, quorum populi aut ſubditi, ob non adminiſtratam illis incorruptam juſtitiam, adverſus ipſos per rebellionem ſeſe contumaciter erigunt. Hinc S. Petrus Damianus ait: *Filii Samuelis nullum aliud crimen habuiſſe leguntur, niſi quia munera dilexerunt, & quia paternæ munditiæ non ſequebantur Exemplum, irrecuperabiliter amiſerunt plebis Iſraeliticæ principatum.* S. Greg. hanc hiſtoriam conſiderans, ita ad noſtram doctrinam ſcribit: *Sed libet in iis valde admirari judicia omnipotentis Dei: nam filii Samuelis, dum poſt avaritiam declinant, dum cauſæ pervertendi judicii munera ſuſcipiunt, populo, cui præſunt exempla pravitatis impendunt. Ipſe autem populus dum Regem petit, de culmine poteſtatis Prophetæ filios abjicit. Quid juſtius eſt, quam ut populi judicio corruat, qui reprobo mentis ſuæ judicio ſic ſtruduit ut ſe ſequens populus periret.* Principes enim primi ſunt, qui cum ſubditorum damno & præjudicio caſtigari merentur, eo quod, ut bono publico de judicibus rectis & juſtis proſpiceretur, omni cum ſtudio ac induſtria non invigilarunt. Unde S. Iſidorus ait: *Ad delictum pertinet Principum, qui pravos Judices contra voluntatem Dei, populis fidelibus præficiunt.* Culpa autem poſt ſe infallibiliter trahit pœnam, Deus enim hæc delicta ut plurimum impunita non dimittit, hæ autem pœnæ pariter demum transmittuntur in ſubditos populos.

Filii Samuelis propter corrupta judicia, à regimine populi depoſiti fuerunt.

S. Petr. Dam. l. 2. Epiſt. 2.

S. Greg. in Regiſt. c. 9. l. 4.

Principes merito puniuntur, dum pravos judices proponunt populo.

S. Iſid. l. 3. ſent. c. 52.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Judices, utpote in terra locum Dei tenentes, Dii appellantur, ac proinde ſecundum Deum judicare debent, ad illum ſemper reſpicientes, à quo tandem rigidè judicandi erunt.

THE-

THEMA.

Videte, ait, quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini, 2. Paral. 19. verſ. 6.

Judices, cum obtineant partes Dei, non in favorem, nec in odium ferant ſententiam. 2. *Paral.* 19. *v.* 5. & 6.

1. INter alias, à Rege Joſaphat pro bono ac felici regni ſui regimine factas proviſiones; Sacer textus hanc quoque, eamque non infimam, recenſet, videlicet, quod in cunctis, Dominio ſuo ſubditis, civitatibus inſignem inſtituerit bonorum judicum delectum: *Conſtituit judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca, Et præcipiens judicibus: Videte, ait, quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini.* Cum igitur hi judices, omnes in illis Judaiſmi Civitatibus occurrentes, cauſas & controverſias examinare & decidere debuerint, meritò Rex ille eos monebat, ut judicando, non in favorem vel odium hominum ſententias ſuas proferrent, ſed potius Domini judicium ſe exercere cogitarent. *Non enim hominis exercetis judicium, ſed Dei.* Cajetanus in Hebræo hunc

Cajet. ibid.

in modum legi dicit: *Quia non homini judicabitis, ſed Jehovæ, dativi caſus, quia non vices hominis, ſed vices ſummi Dei exercebitis judicando.* Et hinc fit, quod ſicut in progreſſu hujus diſcurſus videbimus, judices multis in locis Sacræ Scripturæ, Deorum titulo honorentur.

Judices ferre debent ſententiam ſecundum Deum. *Exod.* 18. *v.* 13.

2. Moyſes, utpote qui præterquam quod illuminatiſſimus Dei Propheta eſſet, inſuper à Deo Dux generaliſſimus populi electus erat, continuò ingenti opprimebatur multitudine cauſarum, quæ certatim ad eum deferebantur ad decidendum: *Altera autem die ſedit Moyſes, ut judicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à mane uſque ad veſperam.* Cui proinde, ut ſe ab hac moleſtia eximeret, Jethro ſocer ejus modum propoſuit, facilius ſe ab hoc onere expediendi, deputando nimirum alios Judices inferiores, inter quos cauſæ populares ordinariè diſtribuerentur, judicandæ. Quod vero vel maximè propoſito noſtro deſervit, eſt modus, quo Moy-

Ibid. v. 15.

ſes loquebatur; *Venit ad me populus,* inquit, *quærens ſententiam Dei.* Quem enim horum verborum ſenſum eſſe exiſtimatis? Num fortè ad tabernaculum & Arcam confugiendo, divinumque ibidem conſulendo oraculum, per cœlitus ſibi factam revelationem decidebat controverſiam; Nequaquam: eo igitur dicit populum ſtetiſſe ut expectaret ſententiam Dei, quando ipſe allatas ad ſe cauſas judicabat *more humano ſecundùm acta & probata?* Au-

Lipp. ibid.

thor Catenæ dicit: *Chaldaica habet: venit ad me populus, ut quærat doctrinam à facie Domini, Et Septuaginta: Quærere judicium à Deo.* Ut ſenſus ſit: Populus ſententiam Domini ab eo exquirebat, id eſt, ut in pronuntianda ſententia, Deum, rectamque juſtitiam ſibi propoſitam haberet, deſiderabat. Deuteronomii cap. 1. ubi pariter hujus electionis variorum Judicum & tribunalium, cauſarum examini & judicio Deputatorum, fit mentio,

Judices non ſint acceptatores perſonarum. *Deut.* 1. *v.* 17.

Moyſes Judices, ne perſonarum eſſent acceptatores his verbis monuit; *Nec accipietis cujuſquam perſonam, quia Dei judicium eſt.* Quæ verba Cajetanus pro meliori intelligentia noſtra ita exponit:

Cajet. ibid.

Quia judicium ipſum ſupremo judici famulatur. Etenim licet Deus, tamquam ſupremus Judex, in cœlo tribunal habeat rectum & juſtum, utpote *qui ſcrutatur renes & corda*; in terris tamen ad judicium ſuum exercendum, hominibus utitur, locum Dei obtinentibus, qui in judicando ab eo dependere debent.

3. S. Bonaventura de Eccleſiaſtica Hierarchia diſſerens, per virtutes, quæ Angelici ſunt Spiritus, Judices intelligit, de quibus ita ſcribit: *Congruit*

S. Bonav. T. 7. de Eccle. Hier. p. 2. c. 2.

eis, quod dicitur de virtutibus, quod ad Pontificem & ſupereſſentialem virtutem perveniunt, id eſt, in ſuis motibus & operibus, ſolum Deum, & non proprium commodum attendunt; ſic virtuoſi Judices, nihil faciunt propter lucrum, ſed omnia peragunt propter Deum, quia non hominum eſt judicium, ſed divinum.

Judices ſolum Deum, & non proprium commodum ſpectent.

Dionyſ. Carthuſian. ſuper illa verba, à Rege Joſaphat propoſita: *Non enim hominis exercetis judicium,* ita ſcribit: *Id eſt, in judicando eſtis vicarii judicis ſummi; ſic & Rex in gubernando, & à Deo authoritas & poteſtas judiciaria derivatur, ita quod Dei locum, vicemque ſuppletis. Ideo Judices ſicut & Principes, Dii in ſcripturis vocantur juxta illud Exod. 22. Diis non detrahes.* Sanctus quoq; Cyrill. Alexandrin. Judices locum Dei in terris obtinere docet, qui proinde judicia profanando, ipſummet Deum directè offendunt, & injuria afficiunt.

2. Paral. 19. v. 6. Dion. Cart. Exod. 22. 28.

Ita enim ſcribit: *Cui officium Judicis mandatum eſt locum Dei planè obtinet, cui & ſoli proprium eſt judicare, Unus eſt enim Legiſlator & Judex* (Jacobi 4.) *ut Sanctus quidam ait: Qui igitur juſtitiæ rationem adulterat, in divinam excellentiam injurioſus erit, & Deum offendet dicentem: Juſtum judicium judicate.*

S. Cyrill. Alex. l. 3. c. 2. in Amos.

Obtinent enim in terris locum Dei, tamquam ejus Vicarii.

4. Propheta regius Pſalmum 49 ab his verbis exorditur: *Deus Deorum Dominus locutus eſt, & vocavit terram.* At verò qua ratione Deus noſter, *Deus Deorum* appellari poteſt, cùm ex fide unicum ſolum Deum eſſe conſtet, non verò plures, ut falsò finxerunt & ſomniarunt gentiles; Theodoretus inquit, ſeptuaginta *Deorum* nomine intelligere Judices: *Septuaginta nominant illos Deos, qui Imperium ſortiti ſunt & judicandi officium commiſſum habent, id quod ſolius Dei proprium eſt.*

Pſal. 49. v. 1.

Et hinc vocantur Dii.

Theodoret.

Probatq; id ipſum ex Pſal. 81. ubi dicitur: *Deus ſtetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat.* Circa quæ verba idem Doctor ita ſcribit: *Judæorum Principes Deos, utpote quibus judicandi officium commiſſum erat, nominavit; eodem modo eos etiam lex nuncupat; Diis non detrahes. Quoniam enim verè Judex eſt Deus, & hominibus judicandi officium commiſſum eſt, propterea Judices nuncupati ſunt Dii, tamquam in hoc Deum imitantes.*

Pſal. 81. v. 1.

Theodoret.

5. Exodi cap. 22. Deus ordinavit, quid fieri debeat in caſu, quo quis amico ſuo aliquam mutuaſſet pecuniam, vel dos aliquod ei conſignaſſet in cuſtodiam, & alterutrum horum mutuatatio vel cuſtodi, furto eriperetur: *Si invenitur fur, duplum reddet, ſi latet fur, Dominus domus applicabitur ad Deos,* id eſt, ut Abulenſis exponit: *ducetur coram Judicibus.* Et in Quæſt. 7. rationem aſſignat, cur hi, quibus judicandi munus incumbit, Deorum nomine appellentur: *Vocantur iſti Judices Dii,* inquit, *quia loco Dei ponuntur ad dirimendum litigia, nam judicium iſtud ad Deum pertinet, & quia Deus non communicat tali modo cum hominibus, tradit judicium hominibus, ut hi per alios judicentur, tamquam Deus judicaret, ſic enim dicitur Deuter. 1. Nec accipiatis cujuſquam perſonam, quia Dei judicium eſt, id eſt, eſtis poſiti judices loco Dei.* Similiter in alio quodam Exodi loco de ſervo, qui nimis affectu Domino ſuo adhærens, nihil curat de acquirenda libertate, ita ſtatuitur: *Quod ſi dixerit ſervus: Diligo Dominum meum, & uxorem, ac liberos, non egrediar liber, Offeret eum Dominus Diis.* Ubi Deorum nomine judices intelliguntur, qui, ut interpres quidam ait: *participant aliquid Divinitatis.* Chaldæus quoque loco hujus dictionis, *Diis*, legit *judicibus*. Et Oleaſter

Cur Judices appellentur nomine Deorum.

Exod. 22. 8.

Abulen. Q. 6. ib.

Ibid. Q. 7.

Deuter. 1. v. 17.

Exod. 21. v. 5. Ibid. v. 6.

Tyrin. ib.

Rrrrrr 2 dicit:

Oleaſt. ib. dicit : *Ad judices, Hebraicè ad Elohim, quod eſt Dii, vocantur autem Judices Dii, quòd debent eſſe ita conſtantes & inflexibiles in jus dicendo, ſicut eſt Deus.*

Judices vel maximè cogitent quod agant vices Dei. 2. *Paral.* 19. *v.* 6. *Ibid. v.* 7.

6. Advertendum porro eſt, quòd poſtquam Joſaphat factâ per civitates regni ſui Judicum electione, iiſdem dixiſſet : *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini* ; ad eorum eruditionem, & Reipublicæ beneficium ſubjunxerit : *Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite, non enim eſt apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.* Quibus verbis inſinuare vult Judicibus, quòd tunc vel maximè integritatis & rectitudinis juſtitiæ habituri ſint curam, ſi ſe locum Dei obtinere, illodque miniſterium ſupremi Judicis vice & loco exercere & adminiſtrare recognoverint.

Cajetan. ibid. Itaqui Judices ſunt ſine timore Dei.

Unde Cajetanus ait : *Præſentia divina in judicando deſcribitur, ut ratio ſubjuncti timoris ; quamvis enim Deus cunctis actionibus humanis ſit præſens, quia tamen ſpeciali modo præſens eſt judiciis propriis (qualia erant iſta, quæ per proprios vicarios exercebat) ideo deſcribitur ſpecialiter Deus præſens.* Nimis enim injuſtitia Judicem dedecere conſpicitur, ſi is, velut locum Dei tenens, conſideretur, de quo ſcriptum

Pſ. 7. 12. eſt : *Deus Judex juſtus, fortis.* S. Hieronym. ſuper illa verba Pſalmi 81. quibus Deus malis Judi-

Pſ. 81. 2. *S. Hieron. ibid.* cibus improperat, ſcilicet : *Uſquequo judicates iniquitatem ?* ita ſcribit : *Ipſe Deus loquitur ad Judices. Qui judicat iniquitatem Judex iniquitatis eſt. Ille erat Judex iniquitatis, de quo dicitur in Evangelio, qui Dominum non timebat, & hominem non verebatur.*

7. Enimverò inter alias maximè neceſſarias conditiones, quas Jethro in Judicibus requirebat, una hæc fuit, ut ſcilicet eſſent *timentes Deum.* Circa

Exod. 18. 21. *Cajet. ibid.* Singularis conditio judicum eſt, ut ſint timentes Deum.

quæ verba Cajetan. ait : *Prima animi virtus eſt timor Dei Judicis ; oportebat jus dicentem aliis, rationem habere ſuperioris Judicis, ut ſic judicet alios tamquam certus quod redditurus eſt rationem Deo de ſuis Judiciis, & ratione judicandi, & quod puniendus eſt, ſi peccat & quod timeat puniri à Deo.* Ac tandem optimè concludit, quòd ad conſervandam in judiciis integritatem, non ſufficiat timor humanus, quia cum Judices ut plurimum in ſupremæ authoritatis munere ſint conſtituti, ſæpe nullos habent ſuperiores, quibus actionum ſuarum rationem reddere teneantur, ideoque ſubdit : *Si enim ſolus timor humanus in animo regnat Judicis, innumerabiles injurias faciet.* S. Hieronymus de Athenienſium Areopago diſſerens, in quo tamquam in ſupremo & incorrupto tribunali cauſæ decidebantur ſingulorum

S. Hier. l. 3. *ex tradit. Hebræorum ex locis Act. Apoſt.*

ita ſcribit : *Areopagus, hoc eſt villa Martis, Athenarum curia, ipſi quondam cum ducentis duodecim Diis dicatus.* Athenienſes itaque Judices in eo loco decretoriam in cauſis pronuntiabant ſententiam, ubi ducentorum duodecim Deorum habebant præſentiam ut vel ſic per horum præſentiam & venerationem, juſtitiæ ſuæ incorruptibilitatem toti mundo facerent eſſe teſtatam.

Athenienſium incorrupta judicia.

Unde magnopere timendum eſt, ne hi Areopagitæ Judices, innumerabiles aliquando condemnaturi ſint Judices Chriſtianos, qui in pronuntiandis ſententiis ſuis, non Deum, ſed genium ſuum vel intereſſe proprium, aut certè affectum ſanguinis, vel amicitiæ Legem, vel alios ſimiles fines humanos ob oculos poſitos habent.

8. Regius Pſaltes ait : *Annuntiabunt cæli juſtitiam ejus.* At verò inquies, quænam juſtitiam inter & cælos poteſt eſſe proportio ? Quando alias idem Propheta regius cecinit dicens : *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum*, facile quidem idipſum intelligi poterat. At verò quòd Sphæræ cæleſtes, quæ continuò volvuntur & revolvuntur, cum Juſtitia, quæ in tribunalibus adminiſtratur, quamque Deus ipſe exercet, relationem habeat, quis hoc ipſum capere poterit ? S. Bonaventura locum hunc de judicibus exponit, qui inſtar cælorum incorruptibiles eſſe & cor ſuum in Deum fixum habere debent. *Annuntiabunt cæli juſtitiam ejus, non enim poſſunt annuntiare Dei juſtitiam homines impii & terreni : Unde Pſalmiſta : Peccatori dixit Deus, quare tu enarras juſtitias meas ? ſed cæli, id eſt, cæleſtes viri, quorum converſatio in cælis eſt, ad cæleſte officium ſunt digni.* Ubi obſervandum eſt, quod judices cælorum nomine appellet, eò quod Deum, tamquam judicem, ob oculos poſitum habent, *quoniam Deus judex eſt.* Idem quoque Seraphicus Doctor paulo ante de judicibus dixerat : *Virtutibus cæli comparantur, propter divinæ ſapientiæ imitationem, quam ſemper debent judices in ſuis ſententiis præ oculis retinere, humana enim juſtitia divinam debet, prout eſt poſſibile, imitari, & ne erret per ignorantiam, divino lumine illuſtrari : Ideo dicitur in libro ſapientiæ Diligite lumen ſapientiæ, qui præeſtis. Qui à Deo illuminantur, ſine offendiculo ipſius juſtitiam exequuntur : & hoc eſt quod dicit Pſalmiſta : Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in juſtitia tua exaltabuntur.*

Pſ. 49. *v.* 6. *Pſal.* 18. *v.* 1. Quinam Cæli annuntient juſtitiam Dei. *S. Bonav. de Eccl. Hier. p.* 4. *c.* 3. *S. Bonav. ibid p.* 2. *c.* 2. *Sap.* 6. *v.* 21.

9. Ad hoc ut Judices judicium non humanum ſed divinum, id eſt, juſtum & rectum judicent, nullo efficaciori fortiorique fræno adigi poſſunt, quam ſi ob oculos ſibi judicium illud ſtatuant, quo & ipſi à ſupremo ſunt judice judicandi ; Nam ut S. Iſidorus ait : *Qui Dei judicia oculis ſuis proponit, ſemper timens, tremensque in omni negotio reformidat, ne de juſtitiæ tramite devians, cadat.* Quando Deus ſuas Judicibus improperabat injuſtitias, in tribunali ſive in magnificæ majeſtatis throno ſe conſpiciendum exponebat. *Deus ſtetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat ; uſquequo judicatis iniquitatem.*

Ut judices rectè judicent cogitent ſe juſto Judici pariter præſentandos. *S. Iſid. l.* 3. *ſent.* 452.

Ubi Theodoretus ait : *Juſtus Judex hoc in loco non juſtè judicantes, neque firmiter juſtitiæ ſtateram tenentes redarguit, futurumq; juſtum judicium ab eo exercendũ prædicit. Uſquequo judicatis iniquitatem & c.* Bollandus in vita S. Antonii Magni refert ; Cujusvis generis & conditionis homines ad ſanctum hunc Abbatem properaſſe, ut ab eo veluti cæleſti quodam oraculo perfectioris vitæ præcepta ediſcerent ; Inter alias verò inſignes doctrinas, hoc judicibus tradebat ſalutare monitum : *Suadebat judicibus, ut in ſententia proferenda, & odio, & gratia, timorem Dei anteponerent ; nec ignorare eos debere, quòd ſcriptum eſt : Quocumque judicio judicaveritis, in eo judicabitur de vobis.*

Theodor. in Pſal. 81. Pulchra inſtructio ut juſtè judicent. *Bolland. in vit. S. Ant. c.* 19. *n.* 108.

Thomas Cantipratenſis optime conſiderat, quàm ſeverè corã incorrupto Altiſſimi tribunali condemnandi ſint judices, qui delegata iis poteſtate temerè nimis fuere abuſi : *Quâ fronte, inquit, in futuro illo extremo, & tremendo judicio ipſum ſummum judicem expectabit, qui hic temporaliter judex, cum per univerſum & falſum judicium irritare non timuit ?* Dionyſius Carthuſianus ad verba Jethro in iis, quibus per ſententiam aliorum cauſas dirimere incumb..,

Thom. Cantipr. l. 2. *c.* 35. 64. Juſto Dei judicio condemnabuntur

Judices abutentes poteſtate ſua. Dion.Cart. in Exod. 18.

bit. timorem Dei expolcenris, ſe reflectens, ait: *Data eſt vobis poteſtas ab altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes veſtras ſcrutabitur. Citò & horrende apparebit vobis, quoniam duriſſimum judicium his, qui præſunt, fiet.*

Dion.Cart. in 2. Paral. c. 19.

Idem quoque extaticus Doctor ſuper propoſiti thematis verba ita ſcribit: *Ideo Judices debent eum præcipuè formidare, tamquam juſtiſſimè judicandi ab eo, qui à veritate & æquitate nequaquam flexibilis eſt, propter quod ait Scriptura: Præbete aures vos, qui continetis multitudines, quoniam data eſt vobis poteſtas à Domino, qui interrogabit opera veſtra & cogitationes veſtras ſcrutabitur.* Joſaphat judices his verbis monuit: *Quodcumque judicaveritis, in vos redundabit*, id eſt, ut Carthuſianus exponit: *Si juſtè judicaveritis, habebitis præmium glorioſum à Deo; ſi injuſtè, ſupplicium.*

Dion.Cart.

Unicum Davidis peccatum graviſſimè fuit punitum.

10. Neſcio, an aliquando ad illam vos reflexeritis ſeveritatem, quam Deus in Davidem, poſtquam ad regnum aſſumptus fuit, exercuit. Videmus porro per experientiam, quod Principes ad vendicandas ſibi aliorum uxores valdè ſint proclives & faciles; Et quidem tametſi hic Rex unica tantum, ſcilicet Bethſabæâ, idque ſemel dumtaxat abuſus fuerit, attamen quis eſt qui neſciat, quanta propter hoc iratus Deus Davidi ſupplicia immiſerit? Etenim adulterium iſtud Deus in conſpectu totius mundi publicavit; Abſaloni quoque permiſit, tum ut contra eum rebellaret, tum ut uxoribus illius publicè ſe commiſceret, tum ut Ammon fratri ſuo proditoriè necem inferret, tum denique ut ſororem ſuam infami inceſtu deflorares.

Idem quoque David in Pſalmo 142 cui titulus

Pſal. 142. v. 2.

eſt: *Pſalmus David*, quando perſequebatur eum Abſalon filius ejus, Deum his verbis affatur: *Et non intres in judicium cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*; Quibus verbis hanc à Deo poſtulabat gratiam, ut ab ejus judicio ſubtrahi mereretur, neque enim ejus ſe examini ſiſtere audebat, *quoniam judicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet.* Non igitur abs re erit, ſi hac occaſione ſalutare illud adduxero monitum S. Ambroſii, dicentis: *Exiſtimas ô homo, qui judicas de aliis, de iis qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies judicium Dei? Hoc eſt, numquid quia tibi examen datum eſt, & poteſtas judicandi de malis, & ſtupris, cum eadem agas, & non eſt qui te ad præſens judicet, effugies judicium Dei? Non utique, quia ſi judicium Dei in mundo evaſiſti, quia omnis hæc poteſtas & judicium à Deo eſt, in futurum non evades.*

David petiit ſubtrahi à judicio Dei. Sap.6.v.6.

S. Ambr. in Epiſt. ad Rom. c. 2.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Judicandum & decidendum eſt ſecundùm allegata & probata, ſequendo Leges, non vero ſcientiam, & voluntatem propriam.

THEMA.

Non poſſum ego à me ipſo facere quidquam; ſicut audio, judico, & judicium meum juſtum eſt. Joan. 5. v. 30.

Quomodo intelligendum quod Chriſtus judicio non poſſit quidquam facere à ſemetipſo.

1. Unigenitus Dei filius, prima & infallibilis Veritas apud S. Joannem, ſibi ab æterno Patre ſuo abſolutam & independentem in judicando authoritatem delegatam fuiſſe declarat: *Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio*; ac proinde valdè mirum eſt, quòd eadem incarnata & increata Sapientia paulò poſt dixerit: *Non poſſum ego à me ipſo facere quidquam.* Verumtamen Rupertus Abbas hanc illis verbis adhibet interpretationem: *Deus ſicut nullis vitio, nulliſque accidentibus ſubjacet, ita ſummè juſtus, tale quid omnino facere non poteſt. Igitur cum dico: Non poſſum à meipſo facere quidquam, tale eſt, ac ſi dicam: Non poſſum facere quidquam iniquum, non poſſum pervertere, aut ſupplantare judicium. Sed quid? ſicut audio, judico, id eſt, ſecundum cauſæ judicandæ meritum, vel rei, quæ judicatur, eſſentiam judico, ac proinde cum in judicando nihil à meipſo faciam judicium meum verum eſt.* Quod ſi igitur Filius Dei, de quo ſcriptum eſt: *Alta à longe cognoſcit, ſcrutans renes & corda*; *Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine*, nihilominus judicaturus & pronuntiaturus ſententiam nequaquam per ſcientiam & notitiam privatam procedere voluit, quantò magis homo, de quo Pſalmiſta ait: *Omnis homo mendax*, ſecundum acta & probata decidere tenebitur? S. Cyrillus Alexandrinus in expoſitione hujus textus inquit: *Nihil facere ſe poſſe oſtendens, quod lex prohibeat, ſed id judicium ſequi quod legi*, videatur S. Ambroſius verba illa Pſalmiſtæ (*ſecundum judicium tuum vivifica me*) exponens, ſuper prædicta Chriſti apud S. Joannem verba prolixè in hunc modum diſcurrit: *Perſonam judicis, propoſitumque ſuſcepit, dicens: Non poſſum à me facere quidquam. Bonus enim Judex & domeſtica propoſite voluntatis, ſed juxta leges & jura pronuntiat, ſtatutis juris obtemperat, non indulget propriæ voluntati nihil paratum & meditatum domo defert, ſed ſicut audit, ita judicat, & ſicut ſe habet negotii natura, decernit, obſequitur, legibuſque non adverſatur, examinat cauſæ merita, non mutat. Diſcite judices ſæculi, quem in judicando tenere debeatis affectum, quam ſobrietatem, quam ſinceritatem; Dominus omnium dicit: Non poſſum ego à me facere quidquam; Alibi lego: Negare ſemetipſum non poteſt; Non poteſt utique, non per infirmitatem, ſed per integritatem; non per impoſſibilitatem faciendi ſed per obſervantiam judicandi. Quid non poteſt, qui omnia poteſt, niſi quod poſſe nolit? Non vult poſſe adverſus veritatem. Audi poſtremò ipſum dicentem, cur non poſſit à ſe facere quidquam: Sicut audio, inquit, judico, hoc eſt, non ex mea poteſtate decerno quod libitum, ſed ex judicandi religione, quod juſtum eſt. & ideo judicium meum verum, quia non voluntati meæ indulgeo, ſed æquitati.*

Joan. 5. v. 22. Rupp. Abb. l. 5. in Joan.

Pſ. 137. v. 6. Apoc. 2. v. 23. Joan. 2. v. 25. Pſal. 115. v. 11. S. Cyrill. Alex. lib. 2. in Joan. c. 146. Pſ. 118. 149. eſt ſecundo. S. Ambr. ibid.

Judices debent judicare ſecundùm Leges, & probata.

2. Enimvero ſi Scripturam ſacram pervolverimus manifeſta utique reperiemus hujuſce veritatis exempla. Vix primi parentes noſtri divinum fuerant prævaricati præceptum, cum ecce Deus noſter, tametſi delictum eorum ſecundum omnes illius circumſtantias plenè noſſet, & abſque ulla diſcuſſione & examine illius, condemnationis adverſus illos poſſet pronuntiare ſententiam, attamen proceſſum potius formare voluit, de reatu illos convincendo, eoſque inducendo ad confitendam ſuam propriam transgreſſionem. Unde Cajetanus ait: *Quamvis Deus certiſſimè noſſet, quod Adam peccaverat, & ubi tunc erat; judiciario tamen ordine procedere volens, tamquam judicium habens, &c.* Et paulo poſt ſubdit: *Exemplum proinde judicibus, ut quamvis certiſſimè ſciant, quod aliquis deliquerit, non procedant inaudito reo.* Eamdem quoque obſervationem diu ante Cajetanum expreſſerat S. Chryſoſtomus, cum in Homilia 17. ſuper Geneſin ita ſcribit: *Per hoc nos docendo, ut quem condemnemus, niſi cauſa antea diligenter cognitâ.* Similiter commiſſum ab impio Caino crudele fratricidium coram ipſiſmet Dei oculis patratum fuerat: *Sanguis fratris tui clamat ad me de terra*, ideoque Deus nullo opus habebat præmiſſo cri-

Gen. 3. Nemo condemnari debet niſi citatus & auditus.

Cajet. ib.

Hunc judicii formam obſervavit ipſe Deus.

D. Chryſ. Hom. 17. in Gen.

Gen. 4. v. 10.

mini,

minis patrari examine, & tamen quanta cum ventilatione & maturitate proceſſit, priuſquam adverſus Sacrilegum, condemnationis promulgaret ſententiam? Qua de re Abulenſis ita ſcribit: *Dominus clarè videbat peccatum Cain, ſed noluit eum punire, donec eum de peccato manifeſtè convinceret; Ut detur forma procedendi judicibus, ut non ante ſententient, quam partes interrogent, & merita cauſarum diſcutiant.*

Abul. ibid.

Sedulo examinandus eſt ſtatus criminis antequam feratur ſententia.

3. Pari quoque modo temerarii illi, qui turrim Babylonicam ad cœlum uſque erigere & fabricare moliebantur, ut exinde Deo ipſimet bellum indicere poſſent, merebantur utique ut Divina juſtitia abſque ullo proceſſu juſtiſſimi furoris ſui in eos fulmina evibraret, & tamen ſacer textus ait: *Deſcendit autem Dominus ut videret civitatem & turrim*: Utique non fuiſſet neceſſum, ut Deus ad puniendum & judicandum hoc delictum de cœlo ad videndam turrim deſcenderet, utpote qui arroganti & præſumtuoſi conatus hominum illorum ocularis teſtis fuerat, nam *excelſus Dominus... alta à longè cognoſcit.* Cur igitur ſacer Chroniſta ipſum deſcendiſſe dicit? *Numquid deſcenſu indiguit Dominus*, inquit S. Cyrillus Alexandrinus, *ad videndam turrim, cui omnia, antequam fiant, ſunt cognita, & qui cœlum atque terram implet? An non ideo deſcendiſſe ſcribitur, ut nobis ſignificet examinandam prius eſſe cauſam criminis, quam feratur ſententia.* Similiter S. Thomas ait: *Nota, quod in hoc modo loquendi docet veſtum & ordinatum proceſſum judicii, nam culpa prius debet eſſe certa Judici.* Sed numquid temeritas perſonarum Deo manifeſta erat, quid igitur opus erat, ut in propria perſona deſcenderet ad formandum judicium? Reſponſio ad hoc in promptu eſt, quia culpa ei certa & indubitata eſſe debebat, non per notitiam & ſcientiam ſuam privatam, ſed per viam accuſationis, & teſtiū, nec non per juridicum examen & proceſſum: *Sicut audio, ſi judico.* Divus Chryſoſtomus pariter ſcribit, Deum per hunc ſuum deſcenſum Judicibus hoc tradere voluiſſe documentum, ut videlicet prius clarum & perſpicuum redderent judicium ſuum, priuſquam ſententiam promulgarent. *Et deſcendit Dominus*, inquit, *non ut humano more intelligamus, ſed ut per hoc erudiamur; numquam temerè fratres condemnandos, neque auditu ſolo judicandum: niſi pluribus argumentis prius certi reddamur.*

Gen. 11. v. 5.

Pſal. 137. v. 6.

S. Cyrill. Alex. l. 5. in Joan. c. 56.

S. Thom. in Gen.

D. Chryſ. Hom. 30. in Gen.

Non ſufficit quod judex delictum ſciat, ſed inſuper juridicè probari debet.

4. Similiter nefandorum peccatorum, qui infames illas Pentapolitanas civitates incolebant, graveolentis & abominabilis fœtor jam cœlum ipſum quaſi imbuerat, proinde minimè opus erat, ut Deus (cui omne id quod facimus, prius præſens erat, quam illud operemur, imo priuſquam illud in cogitationem & imaginationem noſtram indicat) Angelos ſuos mitteret, ut ſe de impiis illis, eorumque ſceleribus informarent; & tamen Deus in Geneſi Abrahæ dixiſſe legitur: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis; deſcendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam.* Circa quæ verba D. Antoninus de judicibus forenſibus diſſerens ita ſcribit: *Quod judicari non debeat per ſuſpiciones, ſed per ſufficientes probationes, oſtendit Evariſtus Papa, dicens: Si Deus omnium conditor, Sodomorum mala, quorum clamor uſque ad cœlum pervenerat, omnia ſciens prius, noluit credere, nec judicare voluit, quam ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inveſtigans, quæ audierat, opere comprobaret, nos, qui ſumus homines & peccatores, quibus incognita ſunt occulta judicia Dei, hæc præcaventes, nullum ante veram, juſtamque probationem judicare & damnare debemus.* 2. Q. 1. *Deus omnipotens.* S. Ambroſius quoque notat, Deum, ſcelera illa minimè ignoraſſe, ſed judices docere voluiſſe, non ſufficere, quod ipſi delicta ſciant, niſi etiam illis juridicè probentur. *Non ignorabat Deus peccata Sodomorum, ſed propter te inſtruendum verba hujuſmodi loquebatur, ut tu propius ſcruteris eorum commiſſa, in quos vindicandum arbitraris. Deſcendam inquit, ut videam: hoc eſt, etiam tu deſcendere cura, deſcende indaginis ſtudio, ne quid ſit, quod fallat, aut lateat abſentem, ut oculis facinus deprehendas. Eminus poſiti multa neſcire poſſunt.* Obſervandum quoque eſt Deum non adverſus Pentapolim pronunciaſſe condemnationem, quando nefandi illius incolæ miſſos in Sodomam, ſub ſpecie humana Angelos, auſi fuerunt aggredi, ut illis turpiter abuterentur. P. Bollandus quondam recenſet S. Iſidori Peluſiotæ, ad S. Cyrillum Alexandrinum conſcriptam epiſtolam, in qua ſequentia leguntur: *Præpoſterus favor haud acutè cernit, odium vero nihil cernit; quapropter ſi ab utraque lippitudine purus atque immunis eſſe ſtudes, noli violentas ſententias ferre, verum illata crimina juſto & integro judicio committe; quandoquidem Deus etiam, qui omnia ſcit antequam oriantur, pro ſua humanitate deſcendere, ac Sodomorum clamorem perſpicere voluit, hinc videlicet nos ad res accuratè perſcrutandas ac perpendendas erudiens.*

Gen. 18. v. 20.

Non eſt judicandum ex ſuſpicionibus.

S. Ambr. l. 1. de Abra. c. 2.

Bolland. tom. 1. Febr. 4. pag. 480. n. 12.

Licet Deo notiſſimum fuerit delictum Achan, tamen voluit illud inquiri.

5. Favorabilis triumphorum rota, quos populus Iſraël ſub Joſue felici regimine de inimicis ſuis frequenter reportabat, in Jericho plurimum retardata fuit, ejuſque mutationis cauſam hanc Deus ſervo ſuo eſſe revelavit: *Dixit Dominus ad Joſue: peccavit Iſrael, & prævaricatus eſt pactum meum, tuleruntque de anathemate, & furati ſunt, atque mentiti, & abſconderunt inter vaſa ſua, nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet.* Præcepitque proinde Deus, ut diligenter inveſtigaret, quiſnam Sacrilegus ille eſſet, qui rapinam feceral, iſque atrociter caſtigaretur: *Quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, comburetur igne cum omni ſubſtantia ſua.* Ubi notandum, Deum quidem delictum ad unguem revelaſſe, imò inſuper præcepiſſe, ut in eum diligens fieret inquiſitio, imò & pœnam expreſſit, qua in eum animadvertendum eſſet, & licet perfectiſſimè ſciret, quiſnam in individuo delicti illius reus eſſet, illum tamen minimè revelaſſe, nec minimam illius legitur feciſſe mentionem: Sciſne cauſam, cur id fecerit? Nimirum ſupremus ille judex vult, ut in inquiſitione criminum more humano procedatur, formentur proceſſus, teſteſque examinentur, ſicque convincatur reus. Unde contra Achan minimè proceſſum fuit ad mortis ſententiam, donec prius conſtaret de corpore delicti, iſque illud proprio ore confiteretur.

Joſ. 7. v. 13.

Ibid. v. 15.

Hoc ipſum obſervavit Chriſtus in dæmoniaco.

6. S. Marcus de dæmoniaco quodam refert, adeo truculento & feroci, ut catenas ferreas haud ſecus ac ſubtiliſſimum quoddam linum rumperet, habitoq; ut plurimum in mortuorum ſepulchris; de hoc inquam refert, quod Salvatori occurrens, velut eum adoraturus, ſe coram eo proſtraverit, clamando: *Quid mihi & tibi, Jeſu fili Dei altiſſimi: adjuro te per Deum, ne me torqueas? Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine: Et interrogabat eum, quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt.* Ubi meritò quærendum venit, quo fine Chriſtus à Spiritibus illis infernalibus id ſcire contenderit, quod ei perſpicuum erat & manifeſtum? Is inquam, *Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat. Ut in nomine Jeſus omne genu flectatur cœleſtium,*

Marc. 5. v. 7.

Ibid. v. 8.

Ibid. v. 9.

Pſ. 146. v. 4.

Phil. 2. v. 10.

ſtium, terreſtrium, & infernorum? At verò reſponſo præſto eſt; nam tametſi Salvator dæmones illos, quos interrogavit, quique coram ipſo timent & contremiſcunt, probè cognoverit ex nomine, attamen ut D. Chryſologus inquit: *Interrogat, non ignorat, ſed implicat judicem, ſervat ordinem cognitoris; nomen interrogat, ut de conditione diſcutiat, judicet de reatu, addutat de crimine.*

D. Chryſ. ſer 16.

Luc. 16.

7. Huic quoque propoſito optimè conſentit parabola illa villici. Etenim homo ille dives Chriſtum præfigurat, ut D. Chryſologus declarat, inquiens: *Et quis erat homo iſte, niſi Chriſtus?* Cui pariter D. Bonaventura his verbis ſuſcribit: *Intelligitur Deus Dominus omnium.* Per villicum verò homo intelligitur: *Hujus villicus eſt quilibet homo.* Obſervandum eſt igitur hiſce ſuppoſitis, quod tametſi Deus probiſſimè ſciret, œconomum iſtum ſuas diſſipaſſe ſubſtantias & facultates, hâc tamen privatâ ſcientia nequaquam uti voluerit, ſed expectarit, donec publicè diffamaretur. *Hic diffamatus eſt apud illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* Sed quo fine tantis erga eum utebatur ambagibus? Siquidem *opus ei non erat, ut quis teſtimonium perhiberet de homine, ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.* Ut S. Joannes de Chriſto dicit: Verumtamen D. Chryſologus ait: *Ergo ille famæ credidit, famâ nuntiante cognovit? Abſit, ſed quia illa, quæ noverat, quæ verè tunc cœpit, quando accuſabat terra.* Nicodemum pariter: Synagogæ Principem, S. Joannes dixiſſe refert: *Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi priùs audierit ab ipſo, & cognoverit quid faciat?* Imo & ipſi gentiles hanc habebant conſuetudinem, ut neminem condemnarent, niſi priùs authoritate publicâ formarentur proceſſus; Ita enim ex Actibus Apoſtolorum deducitur, ubi textus de antiquis Romanis loquitur. Tullius quoq; pro Cluentio ita ſcribit: *Eſt ſapientis judicis, meminiſſe ſe hominem, cogitare tantum ſibi eſſe permiſſum, quantum commiſſum ſit & creditum, & non ſolum ſibi ſoli poteſtatem eſſe datam, verum etiam fidem habitam eſſe meminiſſe; poſſe quem oderit, abſolvere, quem non oderit condemnare, & ſemper non quæ velit ipſe, ſed quid Lex & Religio cogat, cogitare.* S. Ambroſius (qui priùs Judicis quam Epiſcopi munus ſuſtinuit) in quadam Epiſtula, ſapientiæ incarnatæ verba hunc in modum expendit: *Non poſſum ego à meipſo facere quidquam, ſicut audio, judico. Didici qualis Judex, qualis teſtis eſſe debeam; non enim quaſi infirmus dicit: Non poſſum ego à me facere quidquam, ſed infirmus ille qui hic intelligit. Nihil quidem ſine parte facit filius, quia communis operatio, & unitas poteſtatis eſt. Sed hoc loco quaſi judex loquitur, ut cognoſcamus homines in judicando, quod non ex voluntate noſtra, & poteſtate, ſed ex æquitate debeamus formare ſententiam.* Cajetanus verba illa: *Non quæro voluntatem meam*, gloſſâ ſuâ illuſtrans inquit: *Voluntas enim humana declinare poteſt, & propterea quicumque quærit facere voluntatem propriam, facilè errat in judicio, voluntas autem divina lex eſt omnis judicii.*

D. Chryſol. ſer. 125.
S. Bonav. in Luc.
Judex non debet ſolum uti privata ſcientia in judicio
Luc. 16. v. 1. & 2.
Joan. 2. v. 25.
D. Chryſ. ibid.
Joan. 7. v. 51.
Hoc etiam obſervarunt gentiles.
Act. Ap. 25. v. 16.
Cicero pro Cluentio.
Joan. 5. v. 30.
S. Ambr. l. 4. Epiſt. 28.
Joan. 5. 30.
Cajetan. ibid.

8. S. Ambroſius reum quemdam introducit, ad implorandam veniam & clementiam ante judicis pedes proſtratum, cui Judex reſpondet: *Non poſſum à me facere quidquam; juſtitia in judicando, non potentia eſt; ego non judico, ſed facta tua de te judicant, ipſa te accuſant, & ipſa condemnant, leges te adjudicant, quas judex non perverto, ſed cuſtodio. Nihil ex me profero, ſed ex te forma judicii in te procedit.* S. Bernard. objectioni, quæ in hac materia fieri poterat, nimirum quòd hâc ratione rei remanebunt impuniti, ſi ponendi non ſunt, niſi tales eſſe verè probentur, ſicque judex ſcientia ſua privata, ſuaq; arbitrio utinon poſſit hunc in modum reſpondet: *Nequaquam Reſpublica omnia mala punire debet, ſed quæ commiſſa ſunt, punienda ſunt: & hæc illa ſunt, quæ coram officiali Reipublicæ ſufficienter probari poſſunt. Præterea non læditur Reſpublica, ſed divinum judicium excedit judicium ejus, ut ſcilicet aliqua reſerventur judicio Dei, ſuper quo non poteſt Reſpublica juſtum judicium eſſe.* S. Thomas ſuper prædicta S. Joannis verba, pro quiete eorum, ad quos ſpectat formare ſententias, hanc ſtatuit concluſionem. *Judicium meum verum eſt, inquit Chriſtus, cujus ratio eſt, quia non quæro voluntatem meam, non enim judicium alicujus eſt injuſtum, quando procedit ab eo ſecundum regulam legis.* S. Ambroſius quoque ita ſcribit: *Audite quid verus Judex loquatur. Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me. Quaſi homo loquitur, quaſi Judex docet, quoniam qui judicat, non voluntati ſuæ obtemperare debet, ſed tenere quod legum eſt.*

S. Ambr. ibid.
Solvitur dubium circa dimiſſionem rei.
S. Bern T. 3. ſer. de multiplici mendacio A. 1. 62.
S. Thom. in Joan. 5.
S. Ambr. in Pſal. 118. oct. 20.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De diligenti cauſarum examine, ne judicia pervertantur, ſed potius veritas inveſtigetur.

THEMA.

Cauſam, quàm neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam. Job. 29. v. 16.

1. INter alias virtutes, quibus S. Job, qui multorum ſubditorum obtinuit dominium, præfulgebat, hæc quoq; una ex præcipuis erat, quòd ſcilicet cauſas coram ſe allatas accuratè & exactè examinaret, priuſquam illas decideret: *Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam*: *Hæc ad judices potiſſimè ſpectat*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ne ex ſuſpicione, aut paſſione, aut facili credulitate ad judicandum procedant, ſed cum maturitate & utriuſque partis auditione, ac cæteris obſervandis omnia agant.* Pari quoq; ſenſu Hugo Cardinalis ſuper hunc textum ita ſcribit: *His docet nos Job, ne ſententiam præcipitanter proferamus, ne indiſcuſſa temeritate judicemus, ne mala audita citò nos moveant, ne dicta paſſim ſine probatione credamus.* Certus quidam interpres ſagaciter obſervat, quòd S. Job non dicit: *Diligentiſſimè interrogabam, ſed inveſtigabam, ut enim bonus canis venaticus non tam ad voces, quàm ad ſemitas, quàm ad veſtigia attendebat.* Cajetanus quoque hanc Jobi virtutem, in omnibus judiciis forenſibus merito practicandam his verbis obſervat: *Manifeſtat ſe non præcipitem proceſſiſſe, ſed vacaſſe inquiſitioni, ad ſciendam veritatem*; Hoc tamen in iis faciebat judiciis, in quibus veritas & juſtitia non manifeſta, ſed ambigua erat, cæteroquin, ut ſuo loco dicemus, quando judices aſſecuti ſunt cauſæ veritatem certam, nequaquam ab iis procraſtinanda eſt, in litigantium perniciem & damnum, ſententiæ promulgatio. S. Bonaventura circa hunc textum, authoritatem adducit S. Gregorii, dicendo: *Vidit Gregorius bene, qualiter judices debent eſſe diligentes in judicando, ubi ait: Nota de judicio ne ad proferendam ſententiam unquam præcipites eſſe debeamus, ne temerariè indiſcuſſa judicemus, ne qualibet mala audita nos moveant.*

Status delicti diligenter examinandus eſt.
Dion. Cart. ibid.
Hugo Card. ibid.
Ex ſententia non præcipitanda.
Corderius.
Cajetan.
S. Bonav. in c. 5. Joan. Greg.

2. Inter alias inſtructiones, quas Joſaphat Rex dedit judicibus, quos ſingulis regni ſui civitatibus præpoſuit, una eaque valde præcipua hæc fuit: *Præcipiens judicibus, videte, ait, quid faciatis, id eſt*, ut Lyranus exponit, *ne præcipitanter, ſed cum magna deliberatione ſententiam feratis.* In tribunalibus enim de negotiis tractabatur arduis, & maximi momenti, ſiquidem ut plurimum ſpectant vel faculta-

Magna deliberatio, præmittenda pronuntiationi ſententiæ.
2. Paral. 19. v. 6.

tum

minis patrari examine, & tamen quanta cum ventilatione & maturitate proceſſit, priusquam adverſus Sacrilegum, condemnationis promulgaret ſententiam? Qua de re Abulenſis ita ſcribit: *Dominus clarè videbat peccatum Cain, ſed noluit eum punire, donec eum de peccato manifeſtè convinceret; Ut detur forma procedendi judicibus, ut non ante ſententient, quam partes interrogent, & merita cauſarum diſcutiant.*

Abul. ibid.

Sedulo examinandus eſt ſtatus criminis antequam feratur ſententia.

3. Pari quoque modo temerarii illi, qui turrim Babylonicam ad cœlum uſque erigere & fabricare moliebantur, ut exinde Deo ipſimet bellum indicere poſſent, merebantur utique ut Divina juſtitia abſque ullo proceſſu juſtiſſimi furoris ſui in eos fulmina evibraret, & tamen ſacer textus ait: *Deſcendit autem Dominus ut videret civitatem & turrim:* Utique non fuiſſet neceſſum, ut Deus ad puniendum & judicandum hoc delictum de cœlo ad videndam turrim deſcenderet, utpote qui arrogantis & præſumtuoſi conatus hominum illorum ocularius teſtis fuerat, nam *excelſus Dominus ... alta a longè cognoſcit.* Cur igitur ſacer Chroniſta ipſum deſcendiſſe dicit? *Numquid deſcenſu indiguit Dominus*, inquit S. Cyrillus Alexandrinus, *ad videndam turrim, cui omnia, antequam fiant, ſunt cognita, & qui cœlum atque terram implet? An non ideo deſcendiſſe ſcribitur, ut nobis ſignificet examinandam prius eſſe cauſam criminis, quam feratur ſententia.* Similiter S. Thomas ait: *Nota, quod in hoc modo loquendi docet rectum & ordinatum proceſſum judicii, nam culpa prius debet eſſe certa Judici.* Sed numquid temeritas præſumptuoſorum Deo manifeſta erat, quid igitur opus erat, ut in propria perſona deſcenderet ad formandum judicium? Reſponſio ad hoc in promptu eſt, quia culpa ei certa & indubitata eſſe debebat, non per notitiam & ſcientiam ſuam privatam, ſed per viam accuſationis, & teſtiū, nec non per juridicum examen & proceſſum: *Sicut audio, ſi judico.* Divus Chryſoſtomus pariter ſcribit, Deum per hunc ſui deſcenſum Judicibus hoc tradere voluiſſe documentum, ut videlicet prius clarum & perſpicuum redderent judicium ſuum, priusquam ſententiam promulgarent. *Et deſcendit Dominus*, inquit, *non ut humano more intelligamus, ſed ut per hoc erudiamur; numquam temerè fratres condemnandos, neque auditu ſolo judicandum: niſi pluribus argumentis prius certi reddamur.*

Gen. 11. v. 5.

Pſal. 137. v. 6.

S. Cyrill. Alex. l. 5. in Joan. c. 16.

S. Thom. in Gen.

D. Chryſ. Hom. 30. in Gen.

Non ſufficit quod judex delictum ſciat, ſed inſuper juridicè probari debet.

4. Similiter nefandorum peccatorum, qui infames illas Pentapolitaneas civitates incolebant, graveolentis & abominabilis fœtor jam cœlum ipſum quaſi imbuerat, proinde minimè opus erat, ut Deus (cui omne id quod facimus, prius præſcius erat, quam illud operemur, imo priusquam illud in cogitationem & imaginationem noſtram inducat) Angelos ſuos mitteret, ut ſe de impiis illis, eorumque ſceleribus informarent; & tamen Deus in Geneſi Abrahæ dixiſſe legitur: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis; deſcendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam.* Circa quæ verba D. Antoninus de judicibus forenſibus diſſerens ita ſcribit: *Quod judicari non debeat per ſuſpiciones, ſed per ſufficientes probationes, oſtendit Evariſtus Papa, dicens: Si Deus omnium conditor, Sodomorum mala, quorum clamor uſque ad cœlum pervenerat, omnia ſciens prius, noluit credere, nec judicare voluit, quam ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inveſtigans, quæ audierat, opere comprobaret, nos, qui ſumus homines & peccatores, quibus incognita ſunt occulta judicia Dei, hac præcautela, nullum ante veram, juſtamque probationem judicare & damnare debemus.* 2. Q. 1. *Deus omnipotens.* S. Ambroſius quoque notat, Deum, ſcelera illa minimè ignoraſſe, ſed judices docere voluiſſe, non ſufficere, quod ipſi delicta ſciant, niſi etiam illis juridicè probentur. *Non ignorabat Deus peccata Sodomorum, ſed propter te inſtruendum verba hujuſmodi loquebatur, ut tu propius ſcruteris eorum commiſſa, in quos vindicandum arbitraris. Deſcendam inquit, ut videam: hoc eſt, etiam tu deſcendere cura, deſcende indaginis ſtudio, ne quid ſit, quod fallat, aut lateat abſentem, ut oculis facinus deprehendas. Eminus poſiti multa neſcire poſſunt.* Obſervandum quoque eſt Deum tunc adverſus Pentapolim pronunciaſſe condemnationem, quando nefandi illius incolæ miſſos in Sodomam, ſub ſpecie humana Angelos, auſi fuerunt aggredi, ut illis turpiter abuterentur. P. Bollandus quondam recenſet S. Iſidori Peluſiotæ, ad S. Cyrillum Alexandrinum conſcriptam epiſtolam, in qua ſequentia leguntur: *Præpoſterus favor haud acutè cernit, odium vero nihil cernit; quapropter ſi ab utraque lippitudine purus atque immunis eſſe ſtudes, noli violentas ſententias ferre, verum illata crimina juſto & integro judicio committe; quandoquidem Deus etiam, qui omnia ſcit antequam oriantur, pro ſua humanitate deſcendens, ac Sodomorum clamorem perſpicere volens, hinc videlicet nos ad res accuratè perſcrutandas ac perpendendas erudiens.*

Gen. 18. v. 21.

Non eſt judicandum ex ſuſpicionibus.

S. Ambr. l. 1. de Abra. c. 1.

Bolland. tom. 1. Febr. 4. pag. 480. n. 52.

5. Favorabilis triumphorum rota, quos populus Iſraël ſub Joſue felici regimine de inimicis ſuis frequenter reportabat, in Jericho plurimum retardata fuit, ejusque mutationis cauſam hanc Deus ſervo ſuo eſſe revelavit: *Dixit Dominus ad Joſue: peccavit Iſraël, & prævaricatus eſt pactum meum, tuleruntque de anathemate, & furati ſunt, atque mentiti, & abſconderunt inter vaſa ſua, nec poterit Iſraël ſtare ante hoſtes ſuos, eosque fugiet.* Præcepitque proinde Deus, ut diligenter inveſtigaret, quisnam Sacrilegus ille eſſet, qui rapinam fecerat, isque atrociter caſtigaretur: *Quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, comburetur igne cum omni ſubſtantia ſua.* Ubi notandum, Deum quidem delictum ad unguem revelaſſe, imò inſuper præcepiſſe, ut in eum diligens fieret inquiſitio, imò & pœnam expreſſit, quæ in eum animadvertendum eſſet, & licet perfectiſſimè ſciret, quisnam in individuo delicti illius reus eſſet, illum tamen minimè revelaſſe, nec minimam illius legitur feciſſe mentionem: Scitisne cauſam, cur id fecerit? Nimirum ſupremus ille judex vult, ut in inquiſitione criminum more humano procedatur, formentur proceſſus, teſtesque examinentur, ſicque convincatur reus. Unde contra Achan minimè proceſſum fuit ad mortis ſententiam, donec prius conſtaret de corpore delicti, isque illud proprio ore confiteretur.

Licet Deo notiſſimum fuerit delictum Achan, tamen voluit illud inquiri.

Joſ. 7. v. 11.

Ibid. v. 15.

6. S. Marcus de dæmoniaco quodam refert, adeo truculento & feroci, ut catenas ferreas haud ſecus ac ſubtiliſſimum quoddam linum rumperet, habitaretque plurimum in mortuorum ſepulchris; de hoc inquam refert, quod Salvatori occurrens, velut eum adoraturus, ſe coram eo proſtraverit, clamando: *Quid mihi & tibi, Jeſu fili Dei altiſſimi: adjuro te per Deum, ne me torqueas; Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine: Et interrogabat eum, quod tibi nomen eſt? Et dixit ei: Legio mihi nomen eſt.* Ubi merito quærendum venit, quo fine Chriſtus a Spiritibus illis infernalibus id ſcire contenderit, quod ei perſpicuum erat & manifeſtum? Is inquam. *Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat. Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium.*

Hoc ipſum obſervavit Chriſtus in dæmoniaco.

Marc. 5. v. 7.

Ibid. v. 8.

Ibid. v. 9.

Pſ. 146. v. 4.

Phil. 2. v. 10.

ſtium, terreſtrium, & infernorum? At verò reſponſo præſto eſt; nam tametſi Salvator dæmones illos, quos interrogavit, quique coram ipſo timent & contremiſcunt, probe cognoverit ex nomine, attamen ut D. Chryſologus inquit: *Interrogat; non ignorat, ſed implicet judicem, ſervat ordinem cognitoris; nomen interrogat, ut de conditione diſcutiat, judicet de reatu, adducat de crimine.*

D. Chryſ. ſer. 16.

Luc. 16.

7. Huic quoque propoſito optimè conſentit parabola illa villici. Etenim homo ille dives Chriſtum præfigurat, ut D. Chryſologus declarat, inquiens: *Et quis erat homo iſte, niſi Chriſtus?* Cui pariter D. Bonaventura his verbis ſuſcribit: *Intelligitur Deus Dominus omnium.* Per villicum verò homo intelligitur: *Hujus villicus eſt quilibet homo.* Obſervandum eſt igitur hiſce ſuppoſitis, quod tametſi Deus probiſſime ſciret, œconomum iſtum ſuas diſſipaſſe ſubſtantias & facultates, hâc tamen privatâ ſcientia nequaquam uti voluerit, ſed expectarit, donec publicè diffamaretur. *Hic diffamatus eſt apud illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* Sed quo fine tanti erga eum utebatur ambagibus? Siquidem *opus ei non erat, ut quis teſtimonium perhiberet de homine, ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine,* Ut S. Joannes de Chriſto dicit: Verumtamen D. Chryſologus ait: *Ergo ille famæ credidit, famâ nuntiante cognovit? Abſit, ſed quia illa, quæ noverat, quæ vere tunc cœpit, quando accuſabat terra.* Nicodemum pariter: Synagogæ Principem, S. Joannes dixiſſe refert: *Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo, & cognoverit quid faciat?* Imo & ipſi gentiles hanc habebant conſuetudinem, ut neminem condemnarent, niſi prius authoritate publicâ formarentur proceſſus; Ita enim ex Actibus Apoſtolorum deducitur, ubi textus de antiquis Romanis loquitur. Tullius quoq; pro Cluentio ita ſcribit: *Eſt ſapientis judicis, meminiſſe ſe hominem, cogitare tantum ſibi eſſe permiſſum, quantum commiſſum ſit & creditum, & non ſolum ſibi ſoli poteſtatem eſſe datam, verum etiam fidem habitam eſſe meminiſſe; poſſe quem oderit, abſolvere, quem non oderit condemnare, & ſemper non qua velit ipſe, ſed quid Lex & Religio cogat, cogitare.* S. Ambroſius (qui prius Judicis quam Epiſcopi munus ſuſtinuit) in quadam Epiſtola, ſapientiæ incarnatæ verba hunc in modum expendit: *Non poſſum ego à meipſo facere quidquam, ſicut audio, judico. Didici qualis Judex, qualis teſtis eſſe debeam; non enim quaſi infirmus dicit: Non poſſum ego à me facere quidquam, ſed infirmus ille qui hic intelligit. Nihil quidem ſine patre facit filius, quia communis operatio, & unitas poteſtatis eſt. Sed hoc loco quaſi judex loquitur, ut cognoſcamus homines in judicando, quod non ex voluntate noſtra, & poteſtate, ſed ex æquitate debeamus formare ſententiam.* Cajetanus verba illa: *Non quæro voluntatem meam*, gloſſâ ſuâ illuſtrans inquit: *Voluntas enim humana declinare poteſt, & propterea quicumque quærit facere voluntatem propriam, facile errat in judicio, voluntas autem divina lex eſt omnis judicii.*

D. Chryſol. ſer. 125.
S. Bonav. in Luc.
Judex non debet ſolum uti privata ſcientiâ in judicio
Luc. 16. v. 1. & 2.
Joan. 2. v. 25.
D. Chryſ. ibid.
Joan. 7. v. 51.
Hoc etiam obſervarunt gentiles.
Act. Ap. 25. v. 16.
Cicero pro Cluentio.
Joan. 5. v 30.
S. Ambr. l. 4. Epiſt. 28.
Joan. 5. 30.
Cajetan. ibid.

8. S. Ambroſius reum quemdam introducit, ad implorandam veniam & clementiam ante judicis pedes proſtratum, cui Judex reſpondet: *Non poſſum à me facere quidquam; juſtitia in judicando, non potentia eſt; ego non judico, ſed facta tua de te judicant, ipſa te accuſant, & ipſa condemnant, leges te adjudicant, quas judex non perverto, ſed cuſtodio. Nihil ex me profero, ſed ex te forma judicii in te procedit.* S. Bernard. objectioni, quæ in hac materia fieri poterat, nimirum quòd hac ratione rei remanebunt impuniti, ſi puniendi non ſunt, niſi tales eſſe verè probentur, ſicque judex ſcientia ſua privata, ſuaq; arbitrio uti non poſſit hunc in modum reſpondet: *Nequaquam Reſpublica omnia mala punire debet, ſed quæ commiſſa ſunt, punienda ſunt: & hæc illa ſunt, quæ coram officiali Reſpublica ſufficienter probari poſſunt. Præterea non læditur Reſpublica, ſed divinum judicium excedit judicium ejus, ut ſcilicet aliqua reſerventur judicio Dei, ſuper quo non poteſt Reipublica juſtum judicium eſſe.* S. Thomas ſuper prædicta S. Joannis verba, pro quiete eorum, ad quos ſpectat formare ſententias, hanc ſtatuit concluſionem. *Judicium meum verum eſt, inquit Chriſtus, cujus ratio eſt, quia non quæro voluntatem meam, non enim judicium alicujus eſt injuſtum, quando procedit ab eo ſecundum regulam legis.* S. Ambroſius quoque ita ſcribit: *Audite quid verus Judex loquatur. Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me. Quaſi homo loquitur, quaſi Judex docet, quoniam qui judicat, non voluntati ſuæ obtemperare debet, ſed tenere quod legum eſt.*

S. Ambr. ibid.
Solvitur dubium circa dimiſſionem rei.
S. Bern. T. 3. ſer. de multiplici m. i dacto A 1. 62.
S. Thom. in Joan. 5.
S. Ambr. in Pſal. 118. oct. 20.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De diligenti cauſarum examine, ne judicia pervertantur, ſed potius veritas inveſtigetur.

THEMA.

Cauſam, quàm neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam. Job. 29. v. 16.

1. INter alias virtutes, quibus S. Job, qui multorum ſubditorum obtinuit dominium, præfulgebat, hæc quoq; una ex præcipuis erat, quòd ſcilicet cauſas coram ſe allatas accuratè & exactè examinaret, priusquam illas decideret: *Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam: Hoc ad judices potiſſimè ſpectat*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ne ex ſuſpicione, aut paſſione, aut facili credit ione ad judicandum procedant, ſed cum maturitate & utriuſque partis auditione, ac cæteris obſervandis omnia agant.* Pari quoq; ſenſu Hugo Cardinalis ſuper hunc textum ita ſcribit: *Hic docet nos Job, ne ſententiam præcipitanter proferamus, ne indiſcuſſa temeritate judicemus, ne male audita citò nos moveant, ne dicta paſſim ſine probatione credamus.* Certus quidam interpres ſagaciter obſervat, quòd S. Job non dicit: *Diligentiſſime interrogabam, ſed inveſtigabam, ut enim bonus canis venaticus non tam ad voces, quàm ad ſemitas, quàm ad veſtigia attendebat.* Cajetanus quoque hanc Jobi virtutem, in omnibus judiciis forenſibus meritò practicandam his verbis obſervat: *Manifeſtat ſe non præcipitem proceſſiſſe, ſed vacaſſe inquiſitioni, ad ſciendam veritatem;* Hoc tamen in iis faciebat judicio, in quibus veritas & juſtitia non manifeſta, ſed ambigua erat, cæteroquin, ut ſuo loco dicemus, quando judices aſſecuri ſunt cauſæ veritatem certam, nequaquam ab iis procraſtinanda eſt, in litigantium perniciem & damnum, ſententiæ promulgatio. S. Bonaventura circa hunc textum, authoritatem adducit S. Gregorii, dicendo: *Vide Gregorius bene, qualiter judices debent eſſe diligentes in judicando, ubi ait: Nota de judicio ne ad proferendam ſententiam unquam præcipites eſſe debeamus, ne temerariè indiſcuſſa judicemus, ne qualibet mala audita nos moveant.*

Status delicti diligenter examinandus eſt.
Dion. Carth. ibid.
Hugo Card. ibid.
Ex ſententia non præcipitanda.
Corderius.
Cajetan.
S. Bonav. in c 5. Joan. Greg.

2. Inter alias inſtructiones, quas Joſaphat Rex dedit judicibus, quos ſingulis regni ſui civitatibus præpoſuit, una eaque valde præcipua hæc fuit: *Præcipiens judicibus, videte, ait, quid faciatis, id eſt*, ut Lyranus exponit, *ne præcipitanter, ſed cum magna deliberatione ſententiam feratis.* In tribunalibus enim de negotiis tractabatur arduis, & maximi momenti, ſiquidem ut plurimum ſpectant vel faculta-

Magna deliberatio, præmittenda pronunciationi ſententiæ.
2. Paral. 19. v. 6.

tum

Lyran. ib.

tum jactatam, vel præjudicium & damnum famæ & existimationis, vel etiam in iis de vita ſæpè agitur, ac proinde juſtum eſt, ut ad promulgandam ſententiam magna cum prudentia & maturitate procedatur. In Exodo hæc verba leguntur: *Alterâ autem die ſedit Moyſes, ut judicaret populum.* Uſus namque communiter ita obtinuit, ut Judices ſententiam pronunciaturi non ſtent, aut ambulent, ſed quietè ſedeant, quod maturitatem indicat actionis. Unde Abulenſis ſuper illa verba S. Matth. cap. 5. *Et cum ſediſſet,* ita ſcribit: *Ad ſignandam quamdam maturitatem; ſignatur autem maturitas per ſeſſionem; unde judex ſedendo jubetur ſententiam dare, ut non videatur inconſultè data.* Neque Joſaphato ſufficere videbatur, quòd judices monuiſſet; dicendo: *Videte quid faciatis,* ſed poſtquam dixiſſet: *Sit timor Domini vobiſcum,* ſubjunxit: *Et cum diligentia cuncta facite.*

Exod. 18. v. 13.

Matth. 5. v. 1. Abulen. ibid.

2. Paral. 19. v. 6. Ibid. v. 7.

3. David quidem, licet fuit tantâ juſtitiâ & integritate præditus, ut Deus ipſe de illo dixerit: *Inveni David... ſecundum cor meum,* & tamen inter Sibam & Miphiboſeth judicaturus, turpiter erravit, condemnando Miphiboſeth causâ ejus minimè examinatâ, ejusque facultatum dimidietatem calumnianti illius adjudicando. *Condemnavit enim inauditum, & non vocatum,* inquit Abulenſis, *& indefenſum, nam etiam dato, quod verum fuiſſet peccatum objectum Miphiboſeth, condemnatum eum non vocatum & indefenſum peccatum erat, quia etiam in notoriis delictis citatio requiritur, ut veniat reus ad audiendam ſententiam & allegandas aliquas excuſationes, ſi quas habet, nam licet notorius ſit actus, non eſt notorium, an injuſtè egit, & ad hoc vocandus eſt, ne innocens condemnetur.* Dionyſius Carthuſianus quoque hanc Davidis injuſtitiam conſiderans, hanc primò in eo relucere dicit, quòd Sibæ tanto cum facilitate, absque ullo teſtium interventu adhibuerit fidem. *Secundo inordinatè proferendo judicium, utpote ſine accuſati auditione, ſine accuſationis examine, ſine debita mora ſeu deliberatione.* S. Paulus Apoſtolus Timotheum Epiſcopum Epheſinum his verbis hortatus fuit: *Sine præjudicio nihil faciens in alteram partem declinando;* Ubi enim de damno proximorum agitur, cum magna circumſpectione procedendum eſt, ne inconſideratè qualecumque aliis inferamus præjudicium.

Act. Apoſt. 13. v. 22.

David ſedendo ſententiam contra Mephiboſeth turpiter erravit.

2. Reg. 16. v. 88.

Abul. q. 6. ibid.

Dion. Cart. ibid.

1. Tim. 5. v. 21.

4. Thomas Cantipratenſis, in judiciorum perverſione duas notat accidere deordinationes: *In perverſione judicii duo mala; unum offendit Deum, aliud proximum. Primum fit, mandatum Dei tranſgrediendo; ſecundum, proximo judicium ſubtrahendo; retributio ergo ejus veniet, ut offenſam Dei, etiamſi hic pœniteris per afflictionem corporis, luat, & offenſam proximi, quam per judicium injuſtum incurrit, damnis ejus ſatisfaciendo reſtituat, idem eſt enim judicio, quam manu diripere.* At verò ſi in ſententiis capitalibus judicia pervertantur, & offendatur juſtitia, damnum, quod inde oritur, eſt irremediabile. Et ideo refert Plutarchus, apud Lacedæmonios uſu receptum eſſe, ut cauſæ tales magno cum maturitate per plures dies ventilentur: *Ideo pluribus diebus cognoſcunt, quoniam ſi in capitis diſcrimine erraverint; non eſt corrigendi conſilii poteſtas.*

Th. Cantipr. l. 2. c. 35. §. 4.

Duo mala cauſantur in perverſione judicii.

Plutarch. in Laconicis.

5. Jonas in Niniven ad prædicandam populo pœnitentiam à Deo abire juſſus, iter ingreſſus eſt juſſu Dei omninò contrarium, ſiquidem in Joppen abiens, inventam ibidem navim expanſis velis ad ſolvendum paratam, ingreſſus eſt, ut fugeret in Tharſum, in alto autem mari conſtitutus cum eſſet, ſæva inter undas maris commota eſt tempeſtas, quæ evidens omnibus comminabatur naufragium; Quia verò ejectis è navigio omnibus mercium oneribus Aquilonares venti impetuoſius urgebant procellas, ſuſpicari cœperunt nauclerij ne fortè pondus navigium quoddam maxime premens, eſſet ingens cujuſdam illorum iniquitas, juxta tritum proverbium illud, unius piſcatoris culpâ ſæpè navis periclitatur, jactis per ſingulos ſortibus, Jonas deprehenſus eſt reus, qui in profunda navigii carina ſomno jacebat ſepultus; Nautæ verò licet idololatræ verique Dei notitiâ deſtituti eſſent, non obſtante quod ipſummet Jonam ore proprio audiſſent dicentem: *Tollite me, & mittite in mare ... ſcio enim ego quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos;* ſiquidem inobedientia, qua Deum offenderat, graviter ejus remordebat conſcientiam, imò licet aqua ad gulam uſque ſingulorum aſcendens, præſentem ſingulis intra navigium degentibus mortem minaretur, attamen in profundiſſimis abyſſi voraginibus conſtituti, multum inſumpſerunt temporis in diligentiſſima circa Jonæ patriam, nomen, cognomen, & profeſſionem exploranda examine: *Indica nobis cujus cauſa malum iſtud ſit nobis? quod eſt opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis? Vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos: Hebræus ego ſum, & Dominum Deum cæli ego timeo, qui fecit mare & aridam. Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum, quid hoc feciſti? Cognoverunt enim viri, quod à facie Domini fugeret;... Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & ceſſabit mare à nobis? quia mare ibat & intumeſcebat.* Hæc enim tempeſtas à Deo adverſus navigium iſtud excitata fuerat: *Dominus miſit ventum magnum,* adeoque naturaliter nequaquam ab elementorum intemperie excitata fuerat, cujus ſignum erat, quia omnes alii, quotquot idem mare pernavigabant, optima fruebantur aëris cœliq; ſerenitate. Verumtamen eſt obſervandum, quod illum in mare non conjecerint, donec prius ſemetipſum pleno ore agnoviſſet, palamque confeſſus fuiſſet culpabilem, dicendo: *Tollite me, & mittite in mare, & ceſſabit mare à vobis, ſcio enim ego, quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos.* Imò poſtquam propheta nautis de facto dediſſet licentiam, ut eum ejicerent, *remigabant viri, ut reverterentur ad aridam, & non valebant, quia mare ibat & intumeſcebat ſuper eos. Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Quæſumus Domine, ne pereamus in anima viri iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinem innocentem, quia tu Domine, ſicut voluiſti, feciſti. Et tulerunt Jonam, & miſerunt in mare, & ſtetit mare à fervore ſuo.* Eheu quot ſunt hodie Judices, quos hi Idololatræ condemnabunt, quando in univerſalis judicii die coram Deo comparebunt, illi videlicet, qui ſine convenienti cauſarum examine ad mortis ſententiam procedere non dubitârunt. Præfatam Jonæ hiſtoriam D. Chryſoſtomus his verbis more ſuo efficaciter expendit: *Miſerunt ſortes & prodidit ſors noxium. Hi verò neque ſic arripientes eum demerſerunt, ſed tanto tumultu, tantâ tempeſtate incumbente, veluti multa in quiete, multo ſilentio, ſic judicium in navi ſtatuentes, & ut pro ſe loqueretur, ſeque defenderet, ei permiſerunt, atque cuncta ſubtili cum indagine exquirebant, veluti rationes eorum, quæ decreverint, alicui reddituri. Audi igitur eos, quemadmodum in judicio, examine cuncta exactiſſimo inquirunt. Quod opus eſt tuum? unde venis? quo vadis? qua de regione? quo de populo es? Et quidem accuſabat mare acclamans contra; increpabat autem ſors, & condemnabat, ſed tamen neque mari contra exclamante, neque ſorte ex adverſo teſtimonium reddente, ſententiam uſque dabant, ſed veluti in judicio & accuſatoribus inſtantibus, & teſtibus præſentibus, indiciis atque argumentis veritatis prius dam-*

Nautæ Jonam, etiam culpam fatentem, non projecerunt in mare, niſi accurate examinatum.

Jonæ 1. v. 10.

Ibid. v. 8.

Ibid. v. 9.

Ibid. v. 10.

Ibid. v. 11.

Jonæ 1. v. 4.

Ibid. v. 12.

Ibid. v. 13.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 15.

D. Chryſ. Hom. 53. de Pœnit. T. 1.

damnanteipſi ſententiam ferunt, quaſi damnandus ipſe propria fieret accuſator culpa. Sit & hi nautæ homines barbari & inſenſati, eum qui in judiciis optimus eſt, ordinem imitantur. Porro hic in mare ejectus, & poſt triduũ è balenæ ore vivus denuo in littus evomitus Propheta, propriiſſimus fuit typus Chriſti, poſt triduum reſurgentis, utpote qui haud ſecus ac Jonas in mari paſſionis ſuæ acerbiſſimæ exagitatus fuit. *Veni in altitudinẽ maris, & tempeſtas demerſit me.*

Matth. 12. v. 40.

Pſal. 68. v. 3.

Sacrilegium Judæorum conciliabulum contra Christum præcipitavit mortis ſententiam.

6. At vero quis eidem Redemptori noſtro necem tam iniquam intulit? Nullus profectò alius quàm ſacrilegi illius Conciliabuli præcipitium, utpote quod in re tanti momenti, qualis mors Chriſti erat, nullum conſultandi vel deliberandi tempus admiſit? Sciebat quippe, quòd Chriſtus juxta prædictiones Propheticas in Nazareth conceptus fuiſſet; *quoniam Nazaræus vocabitur*; quòd natus in Bethlehem, quòd prodigioſa in ejus ortu prodiens ſtella Reges ad ipſum adorandum excitaſſe, quòd Baptiſta digito eum palam indicaſſet, quod ſtupenda miracola patraſſet; & tamen quando de nece Deo inferenda agebatur, ſine ullius moræ interjectione, ſubitò in ejus conſpirant necem, condemnationem: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Et ab illo die cogitaverunt, &c.* Pro deliberatione non tempus adhibent anni totius, vel aliquot menſium, aut ſeptimanarum, ſed *ab illa die, &c.* Non ſic nobiſcum Deus noſter procedit, qui ab humano genere non per annorum, ſed ſæculorum decurſum exaſperatus (*Omnis quippe caro corruperat viam ſuam; cuncta cogitatio ... hominis intenta erat ad malum omni tempore*) nihilominus per centum annorum decurſum prolongavit proceſſus, prævaricatoribus liberum ſe defendendi locum indulſit, tametſi eorum delicta innumera, totique mundo, & vel maximè cœlo notoria eſſent ac manifeſta.

Matth. 2. v. 23.

Joan. 11. 47. Ibid. v. 53.

Gen. 6. v. 5.

7. S. Bonaventura ſuper illum S. Lucæ textum, in quo Salvatori noſtro in Synagoga Nazareth, Liber Iſaiæ traditus fuiſſe dicitur, ita ſcribit: *Ad inſtructionem certitudinis ad judicandum ſubjungit: Et ut revolvit Librum; in quo ſignificatur diligens diſcendi inquiſitio, quæ prævenire debet judicium certum; non ex abrupto procedendum eſt ad judicium, ſed cum maturitate, propter quod dicitur: Cauſam quam neſciebam diligentiſſimè inveſtigabam.*

S. Bonav. Luc. 9. S. Luca.

8. Quidam noſtri temporis prædicator Apoſtolicus in ſuis Concionibus verba illa Pſalmiſtæ: *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ*, accuratè ponderans eadem judicibus applicat, inquiens: Sit vobis Judicibus tribunal eodem prorſus loco, quo Levitis altare erat; In eadem vobis veneratione ſit ſententia, quâ hoſtiam veneramini; Ea cum religione legantur à vobis informationes & proceſſus, quâ legitur canon Miſſæ, & quâ ſuper calicem profertur forma conſecrationis, cujus vel minima quævis Syllaba omiſſa ream læſæ Majeſtatis divinæ reddit negligentiam ſacerdotis; Et ut ſummatim plura uno verbo edicam cũ eodẽ ſacro horrore tractetis, cauſas partiũ quá tractatur & adoratur Euchariſtiæ ſanctiſſimum ſacrificium.

Pſal. 4. v. 6.

P. Oliva ſ. 63.

Inſtructio Judicum quâ merito reverenda ſit ſententia.

9. In Apocalypſi cap. 2. ſequens legitur, Epiſcopo Epheſino ab Angelo facta admonitio: *Memor eſto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; ſin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum.* Circa quæ verba advertendum eſt, hunc Angelum locum obtinuiſſe judicis, qui proinde ut hoc munus debitè exerceret, primo loco præfato Epiſcopo dicit: *Memor eſto, unde excideris*, ut his verbis ei ob oculos ſtatuat ſtatum perfectionis & ſanctitatis, qui añexus eſt miniſterio Epiſcopali, à quo exciderat. Secundò tradit ei modum à lapſu ſuo reſurgendi; *Age pœnitentiam.* Tertiò verò loco exhortatur illum, ut vias denuo reingrediatur priſtinas, dicit enim: *Prima opera fac*; Hic verò omnibus nihil proficientibus, minatur illi dicens: *Sin autem, venio tibi & movebo candelabrum tuum de loco ſuo.* Rupertus Abbas hunc textum exponens, inquit: *Sicut multa Sacræ Scripturæ teſtimonia, ſic & locus iſte docet, nos non debere præcipitare ſententiam, non enim dixit. Quia charitatem tuam primam reliquiſti, idcirco venio tibi, & movebo candelabrum tuum, ſed grande intervallum vacat ſua, magnumque frænum poſuit currenti ſententiæ* (in originali dicitur: *curanti ſententia*) *dicendo: Memor eſto igitur, unde excideris, & age, &c.*

Apocal. 2. v. 5.

Angelus Apocalypticus egit perſonam juſti judicis.

Rup. Abb. l. 2. in Apoc.

10. D. Chryſoſtomus quamdam adducit conſiderationẽ, judicibus ſcitu utiliſſimam, maximeq; neceſſariam, qui nonnumquam advocatos eloquentes & doctè cum energia & efficacia perſuadentes auſcultando, ſæpè rapiuntur ad propendendum & inclinandum in illam partem, cui tales advocati patrocinantur: at verò in hoc contra Judicis munus graviſſime impingunt, quia judex parti adverſæ ſemper alteram aurem reſervare debet apertam: *Sæcularium rerum iſtarum judices, & ſi videant eum, qui prius dicit Oratorem concitato eloquentiæ flumine omnia inundantem, non ſuſtinent, niſi etiam adverſarii reſponſionibus cum longanimitate auditis pronuntiare ſententiam, ſed etiamſi prior juſtiſſimam cauſam habere videatur, integras aures etiam alteri reſervant; ſiquidem hæc quoq; judicum virtus eſt, ut utriuſq; partis cauſa, quam accuratiſſimè cognita, tum demũ ipſi ſuũ interponant judicium.*

Quod nemo læditur niſi à ſeipſo, Judices non propendeant magis in unam quam alteram partem.

D. Chryſ. Tom. 4.

11. In Concilio Sinedrii nemo audita ratione noxius poterat, quin etiam præſens eſſet & audiretur pars altera, deciſioneſq; magna cum maturitate ponderabantur: *Comperta innocentem eſſe abſolvunt, Sin judicium ejus in craſtinum differunt, binique conveniunt, & diminuto cibo, vino non guſtato, tota die inter ſe de cauſa conferunt poſtridie matutina curiam adeunt, tum is qui abſolvit ſic ait: Ego abſolvo & in ea ſententia perſevero; qui condemnat: Ego condemno, & in ea ſententia perſevero. Qui condemnaverat, ei licet abſolvere; & qui abſolverat, ei non eſt licitum mutata ſententia pœnæ reum adjudicare.* Facilè homo decipitur, nihilq; eſt difficilius, quam ipſiſſimam aſſequi veritatem; atque inde S. Paulus non ſine myſterio Timotheum his verbis monet: *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*, cujus moniti convincentem rationem Dionyſius Carthuſianus his verbis aſſignat: *Presbyteri enim cum habeant alios corripere, facile adverſarios acquirunt, veritas enim parit odium, & ut Ætoman profitetur, non amat peſtilens eum qui ſe corripit: ideo non eſt accuſatio contra Presbyterum admittenda, niſi ſub duobus teſtibus ad minimum, vel tribus.* S. Paulus in eadem Epiſtola ſubjungit: *Teſtor coram Deo & Chriſto Jeſu, & electis Angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio nihil faciens, in alteram partem declinando.* Circa quæ verba Eſtius hanc habet obſervationem: *Declarat Apoſtolus ſe ea quæ dixit de exercendo judicio præcipere Timotheo coram graviſſimis teſtibus, ne forte negligentius agat in re tanti momenti. Si enim Paulus de ſeipſo timuit, ne cum aliis prædicaſſet, ipſe reprobus efficeretur, potuit & de Timotheo vereri, ne quid peccaret in hoc genere, præſertim cum res ſit difficillima, tanta æquitate judicia exercere, ut nullus relinquatur locus affectibus, aut nulla obrepat negligentia, quamquam non propter Timotheum ſolum, ſed propter alios Epiſcopos in uno Timotheo inſtruendos adjicienda fuit hæc tam gravis & terribilis obteſtatio.*

Semper in judicio audienda altera pars.

Novarin. L. ſchediaſ. mat. c. 18.

1. Tim. 5. v. 19.

Dion. Carth. ibid.

Ibid. v. 21.

Guilielm. Eſtius ib.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Judices ab omni paſſione alieni eſſe debent, ſeq; ab amicitia, parentela, amore vel odio ne quidquã moveri ſinant

THEMA.

Alterâ autem die ſedit Moyſes, ut judicaret populum. Exod 18. v. 13.

Cur ſententia profertur à Judice ſedente.

1. Receptus in tribunalibus uſus eſt, quod ſententiæ ſedendo pronuntientur; neque uſus ille myſterio vacat, hæc enim ſeſſio notat in judice animum tranquillum atque à paſſione minimè agitatum, ac proinde author Catenæ ſuper Exodum, ad propoſiti thematis verba ſe reflectens, ita ſcribit: *Quia verò omne judicium non in motu paſſionis, ſed in rationis tranquillitate exerceri debet, ideo ſedit Moyſes ad judicium peragendum, & hinc venit, quòd judices pro tribunali ſedentes, ſententiam proferant, ſeſſio enim corporis tranquillitatis mentis figura eſt.*

Lipp. ibid.

Chriſtus in adulteram noluit præcipitare ſententiam. *Joan. 8. v. 6.*

2. Malignantes Pharisæi apud S. Joan. c. 8. coram Salvatore adduxerunt mulierem quamdam in adulterio deprehenſam, ut adverſus ipſam ore ſuo veridico condignam pronuntiaret ſententiam. At verò quonam conſilio Salvatorem uſum fuiſſe exiſtimas? *Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.* Is ergo, qui olim in monte Sinai tabulas legis digito ſuo exſculpendo conſideratè cuſtodiri juſſit, in hac præſenti occaſione circumſpectionem & maturitatem indicare voluit, quâ procedendum eſt in ferenda ſententia. Unde S. Cyrillus ait: *Antequam autem aperiret ſententiam, inclinavit ſe & digito ſcribebat in terra quo nobis oſtendat, quod, antequam judicium feramus de proximo, ad veritatis inveſtigationem condeſcendere, & animum inclinare debemus, & diſcretionis digito ſingula ad rem propoſitam attinentia prius diſcutere, alioquin rectè judicare non poſſemus ſi prætermiſſa indagatione veritatis, & examine diligenti, præcipiti & inconſiderato animo proximum in publico judicio, aut abſolvimus, aut damnamus.* Hugo Cardinalis eamdem conſiderationem exprimit his verbis: *Noluit ſtatim proferre ſententiam, ne levem eum in judiciis arguerent.* Veruntamen aliud inſuper ad propoſitum noſtrum advertere in hoc facto poſſumus documentum; nimirum per hoc inſinuare voluit, quòd is, cui munus judicis incumbit, in judicandi faciem minimè ſe picere debeat, ne paſſione aliquâ moveatur, nec quinam & quales litigantes ſint, agnoſcere aut ſcire contendat. Et ideo *Jeſus inclinans, ſe deorſum digito ſcribebat in terra.* Plutarchus Judices in urbe Thebana ideo ſine manibus & ſine oculis pingi conſueviſſe dicit, *quia Juſtitia nec muneribus capitur, nec hominum vultu flectitur.* Cælius August. pariter ſcribit juſtitiam antiquitus in hac forma repræſentatam fuiſſe à pictoribus; In manibus namque ſtateram quamdam tenebat, caput autem inter nubes abſconditum, cœlum verſus ita convertebat, ut hic deorſum nihil penitus aſpicere poſſet, per quod denotabatur, quòd ne in loco, ubi juſtitia adminiſtranda eſt, ullo moveamur affectu vel paſſione, ſola reſpicienda ſit legis integritas & rectitudo, nullius autem contemplanda ſit facies, ne ab affectu terreno pervertantur.

S. Cyrill. Aux 15. in Joan. c. 16.

Hugo Card. Ibid. *Ne voluit judicari levis in judiciis eſſe.*

Plutarch. de Iſide. Cælius Aug. l. 31. *Judices olim pingebantur ſine oculis & manibus.*

A Judice abeſſe debet omnis Laus & adulatio. *Matth. 19. v. 17.*

3. Refert S. Matthæus quòd Redemptor noſter vice quadam à non nemine bonus appellatus, titulum hunc indignè tulerit: *Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus Deus.* Sed nunquid epithetum illud ei, qui verus Deus erat, aptiſſimè conveniebat: Imò omni jure iſtud ei debebatur, cur igitur illud à ſe repulit? S. Hilarius dicit ideo Chriſtum hunc titulum acceptare renuiſſe, quia ſuſtinebat perſonam judicis, à quo omnis laus, omniſque adulatio procul abeſſe debet: *Quid me vocas bonum? Is enim, cui neceſſe eſt impios & iniquos punire, nomine boni artis abſtinuit, ſoli hoc nomen Deo Patri reſervans, qui ſe judicem dando, officio ſeveritatis exuerit, non quod bonus & ipſe non eſſet, ſed quòd congruâ in eum ſeveritate Judex eſſet futurus.*

S. Hilar. Can. 19. in Matth.

4. Moyſes de populo Dei electo ait: *Venit ad me populus, quærens ſententiam Dei;* at verò ex quo ipſemet Moyſes, non verò Deus ſententias pronuntiabat, cur dicit, *ſententiam Dei?* Lippomanus inquit: *Ego juxta legem Dei, & dictamen Spiritus divini judico populum, & lites compono, non juxta meos affectus.* Solent communiter bene regulatæ reſpublicæ ſtipendio extraneos conducere judices, ne ulli per parentelam, amicitiam, vel alios ſimiles reſpectus adhæreſcant, ſed juſtitiam impartialiter & indifferenter adminiſtrent. Hanc verò conſuetudinem veriſimile eſt valde eſſe antiquam, ſiquidem & Seneca Philoſophus moralis ita ſcribit: *Evocari è longinquis regionibus judices ſedent judicaturi.* Enimverò quantum ab illis judicibus noſcatur præjudicium qui à Paſſione rapi ſe ſinunt, Abulenſis his verbis inſinuat: *Conſiderandum, quòd judicia plerumque detorquentur propter paſſiones judicum, ut quia moventur ad iram, vel odium, vel amorem, aut invidiam; cum autem ad aliquam iſtarum judex commotus fuerit, neceſſe eſt malè judicare.*

Exod. 18. v. 16.

Lippom. ib. *Judices extranei & impartiales quandoque advocandi.*

Seneca l. 3. de ira c. 33.

Abulenſ. q. 3. in c. 23. Exo.

5. S. Bernardinus quatuor enumerat ſcopulos, ad quos juſtitia impingens ſubmergi & naufragari ſolet: *Mutari à recto affectus ſolet quadruplici affectione mentali, quæ ſunt amor, & odium ſpes & timor,* adducitque verba illa Danielis cap. 7. ubi ingentem ventorum luctam in mari vidiſſe dicit: *Ecce quatuor venti cœli pugnabant in mari magno, id eſt,* ut idem Sanctus declarat, *in mente judicis partialis. Difficile quidem eſt, quòd cujus intereſt juſtitiam rectâ Lance tenere, quòd aliqua iſtarum affectionum ad injuſtitiam non flectatur; nam amor affectum trahit ad ſuum compartialem & amicum; odium ab adverſa parte repellit, de dilectis enim difficulter malè ſentimus, ſicut de non dilectis difficulter bene. Offendit amicus, culpa magna æſtimatur parva; delinquit adverſarius, offenſa parva ſentitur magna. Servit dilectus ſuper ſydera exaltatur, fideliſque plenis faucibus prædicatur; alter contrariæ partis maxima præſtat commoda, impendit magna ſervitia; parvipenditur, eique detrahitur. Ex quacumque cauſa patratur crimen, pro ſuo partiali quilibet ſupplex orat, culpam minuit, aut ipſam negat, aut pro miſericordia inſtat. Pars verò adverſa offenſam gravat juſtitiam poſtulat; adeſt ſpes ſuæ parti inhærens, & timor contrariam partem pavens. Judicantis intellectus his mentis turbinibus conquaſſatus, diſcernere verum neſcit, vix vult, & ſi fas eſt dicere, nequaquam poteſt, inde conſequens eſt, quod reus juſtificatur, innocens condemnatur.*

S. Bernard. Tom. 1. Ser. 25. Art. 3. c. 1. *Dan. 7. v. 2.* *Adducuntur quatuor ſcopuli in quos juſtitia plerumque impingit.*

6. Quod ſi conſiderationis oculum ad amicitiam deflectamus, quod ſi hæc aliquem in judice locum habeat, nihil eſt certius, quàm quòd per eum juſtitia violanda ſit & pervertenda. Et idem Tullius inquit: quod is, cui munus judicandi incumbit, amicitiæ legibus penitus renuntiare debeat. *Ponit perſonam amici, cum induit judicis, nam ſi omnia facienda ſint, quæ amici velint, non amicitiæ tales, ſed conjurationes putanda ſunt.* Digniſſima igitur conſideratione eſt illa Biantis ſententia; qua dicit: *ſe malle inter inimicos, quàm inter amicos judicare, nam ex amicis alterum prorſus futurum ini-*

Propter amicitiam ſæpe violatur juſtitia. *Cicero l. 3. offic.*

inimicum, ex inimicis autem alterum fore amicum. S. Iſid. l. 3. ſent. c. 53. *Qui conſanguinitatis*, inquit S. Iſidorus, *vel amicitia favere, ſive inimicitiarum odio judicium pervertunt, ſine dubio in Chriſtum, qui eſt veritas & juſtitia, peccare noſcuntur.*

Quare Deus per ſignum germinantis virgæ elegerit Aaronem in ſummum Sacerdotem.

7. Deus populo ſuo ſummum quemdam ſacerdotem dare volens, Aaronem ad hoc tam præclarum munus deputavit. At verò ex quo Moyſi generale populi ſui imperium contulerat, eique in tot aliis bonum publicum concernentibus negotiis divinæ voluntatis ſuæ placita revelarat, cur non etiam ſuum de ſummo Aaronis ſacerdotio decretum eidem manifeſtavit? Etenim Deus, ut noſtis præcepit, ut ex qualibet tribu ſicca quædam virga acciperetur, Num. 17. v. 5. *quem ex his elegero, germinabit virga*; germinavit igitur virga Aaronis, voluitque Deus per prodigioſum hocce miraculum, Aaronis indicare promotionem ad ſacerdotium, ne ullus unquam vel ſuſpicari quidem poſſet, Aaronem à Moyſe, tamquam fratre ejus, carnis & ſanguinis propinqui affectu ad ſacerdotium fuiſſe provectum. Unde Oleaſter. Oleaſter ait: *Ne quis diceret eum acceptare perſonas, voluit eam committere judicio ſortium, quoniam de his quæ nobis ſorte accidunt, non conquerimur.* Quia igitur Aaron munus Judicis Eccleſiaſtici adminiſtraturus erat, ideo Dei ſpeciali diſpoſitione factum eſt, ut in hac ejus ad tam ſublimem dignitatem promotione nullam parentelæ aut fraterni amoris affectus partem haberet, ſed ab ipſiuſmet Dei providentia immediatè per tam inſigne prodigium & miraculum eveheretur.

Heb. 7 v. 2. Omnis affectus conſanguinitatis à Judice eſt præſcindendus.

8. Obſervaſtiſne aliquando titulum, quo Apoſtolus Melchiſedechum condecoravit: *Interpretatur*, inquit, *Rex juſtitiæ*; Melchiſedech enim idem ſignificat, quod Rex juſtitiæ. Subdit verò ibidem Apoſtolus: *Deinde autem & Rex Salem, quod eſt Rex pacis, ſine Patre, ſine matre, ſine genealogia, aſſimilatus autem filio Dei*; tales enim neceſſum eſt ut ſint illi, qui rectam volunt adminiſtrare juſtitiam. Neſcio, an aliquando obſervaveritis in Libro Joſue, quod Spiritus Sanctus illum filium Nun: Ibid. v. 2. & 3. Joſue 1. v. 1. *Factum eſt, ut loqueretur Dominus ad Joſue filium Nun*, & tamen paulo poſt in eodem capite illum nominans bene ejus nomenclaturam omittit, & ſimpliciter Joſue appellat. Quonam id myſterio factum fuiſſe exiſtimatis? Idem nimirum, quia ibi Joſue tamquam populi Imperatorem & Judicem introducit, quo in munere nulla fieri debet mentio alicujus conſanguinitatis. Ibid. v. 20. *Præcepit Joſue principibus populi, tranſite per medium caſtrorum. Ex ſacri ſermonis obſervationibus illa una eſt*, inquit Arias Montanus, Arias Montanus in c. 1. Joſue. *ut cum quiſpiam patris cognomento appellatur, niſi quid præterea exprimatur, privati hominis locum, citra ullam publicam dignitatem tenere intelligatur.* Quod idem punctum ex eo, quod in monte Calvariæ accidit, manifeſtius probatur; Hoc fecit Chriſtus pendens in Cruce. Joan. 19. v. 26. ibi namque Chriſtus, quia alioquin erga ſuam ſanctiſſimam matrem adeo venerabundus extitit, eamdem, mulierem tantùm non verò matrem appellaſſe legitur: *Mulier ecce filius tuus.* Scitiſne cauſam, cur id fecerit? Ideo nimirum, quia in patibulo Crucis Chriſtus tamquam Judex pendebat ſuſpenſus; ibidemque bonus Latro repræſentabat electos, malus verò Latro reprobos ſignificabat judicandos; ubi verò dignitas intervenit Judicis, neceſſum eſt, ut ne quidem per umbram mentio fiat parentelæ aut matris. S. Hieron. in Marci v. 15. *Cum iniquis veritas deputata*, inquit S. Hieronymus, *unum relinquit ſiniſtrum, alterum aſſumit dexterum, ſicut in die Judicii faciet.* Jacob Joſephum præ cunctis filiis tenerrimè amabat, & meritò, & tamen non propter hoc ei regnum & ſceptrum Iſraëlis deſtinavit, ſed illud Judæ commiſit: Gen. 49. v. 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda.* Hujus vero ratio eſt, quia in deſtinatione Regni non affectum naturalem, ſed ſuperiorem cœli inſtinctum ſequi voluit.

Amor Carnalis offuſcat judicium.

9. Deus in juſtitiam judicum illorum, qui ex effræni libidine ſua caſtiſſimam Suſannam deperibant, manifeſtare volens, juvenculum adhibuit, qui in medio populi, in facie ſenum illorum tribunal erigeret juſtitiæ. Cur ita? *Omnia in ſapientia feciſti.* Nimirum Deus per hoc indicare voluit, quod homines maturæ ætatis & judicii ob carnalem affectum, in iis prædominantem, ſæpè pervertant ſententias, graveſque iniquitates committant; ut igitur in hoc caſu, in quo ſenſualis hujus paſſionis impetus haud immeritò timeri poterat, juſtitia debita cum æquitate & rectitudine adminiſtraretur, opus erat puerili innocentiâ. Unde S. Ambroſius S. Ambr. in Pſal. 118. oct. 2. de Daniele inquit, quod fuerit *non ſenior longævitate, ſed gratia, erat enim in illo ætas ſenectutis vita immaculata.* Putiphar econtra ſine ullo præmiſſo veritatis examine, Joſephum in vincula conjecit, quia injuſtam ei à conjuge ſua calumniæ impoſturam veram eſſe credidit; amor namque carnalis ut plurimum offuſcat judicium ac juſtitiæ rectitudinem diſcernere minimè permittit. Unde Regius Propheta elatâ voce exclamat: Pſal. 2. v. 10. *Erudimini, qui judicatis terram, ſervite Domino in timore*: et verò quâ ratione hunc finem incorruptè & in timore Dei judicandi aſſequi poterunt? Medium ad hoc obtinendum confeſtim ſubdit, dicens: Deum metuentes Judices, ut diligant honeſtatem vitæ & continentiam. *Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta*, quibus verbis hortatur judices, ut vitæ diligant honeſtatem & continentiam, nam S. Hieronymus & alii loco hujus dictionis, S. Hieron. Lovanius ibid. *diſciplinam*, legunt, *adorate puritatem*. S. Ambroſius de Daniele, à Spiritu Sancto in arbitrum libidinoſorum judicum electo, ita ſcribit: S. Ambr. l. 2. in c. 13. Dan. lib. 2. *Judicem meretur caſtitas, Danielem puerum juniorem, necdum pubeſcentis ætatis. Secura eſt de victoria caſtitas, cui eſt judicatura virginitas; pudicitia autem cauſam niſi vir pudicus audire, non debuit, talem enim arbitrum meretur caſtimonia, apud quem non periclitetur verecundia.*

Juſtus Lipſius Politic. Exempl. l. 2. cap. 9. Funeſta hiſtoria de iniquo judice.

10. Secus verò accidit circa impium quemdam judicem de quo Juſtus Lipſius ſequentem contexuit funeſtam hiſtoriam. Carolus enim Audax, Comes & Dux Burgundiæ, ſeverum de Judice quodam Zelandiæ ſumpſit ſupplicium, qui nobili cuidam matronæ, cæteroquin caſtiſſimæ, violentiam intulerat; Hic enim ut deinceps majori cum libertate ſuos poſſet exſatiare veleni carnis appetitus, maritum hujus matronæ coram tribunali falsò accuſari curavit de crimine læſæ Majeſtatis, obque hoc ementitum ſcelus illum mori fecit in carcere; Mortuo autem marito conjugem ejus ſub prætextu ſecuturæ liberationis mariti ſubitò ad ſe accerſiri fecit, quæ mox ut in conſpectum cadaveris conjugis perducta fuit, præ nimio dolore quaſi inſanire & inconſolabiliter plorare cœpit; cui tandem ſuaſum eſt ab amicis, ut atrox hoc crimen in judicium deduceret. Quapropter ad Ducem confugiens omnia ei recenſuit, ſpeciatim fatalem illatam violentiam; & laſcivus impii Judicis fines & conatus. Qui judicem protinus ad ſe evocavit, qui remordente eum delicti conſcientiâ, protinus ad ſatisfaciendum illatis ei & marito ejus injuriis, idque illam paris nobilitatis Sponſa ſibimetipſi videlicet jungendo, eamque ampliſſimâ dote locupletando, promptè ſe obtulit;

tolit; Et qoidem tametſi hiſce oblationibus vidua frequentius dediſſet repulſam, attamen à moltis viris ſapientibus, tandem ei ſuaſum fuit, ut factis oblationibus ſuum præberet conſenſum, adeoque mos mattimonium iſtud ſtipolatum fuit, ita tamen ot juſtiſſimus & zelotiſſimus Priuceps eodem die & tempore præceptum neoſponſo impoſuerit, ut ſuom conderet teſtomentom, in eoque noviter ſibi deſpoo ſatom omnium facultatum ſuarum ex aſſe aſſereret hæredem, quod eum executus perfectè fuiſſet, ſpetans quòd ſibi tandem captâ prædâ frui & gaudere liceret; Dux præfatus eidem noudum joſtitiæ publicæ ab eo ſatisfactum eſſe dixit; præcipiensque ei, ut huic adimplendæ lucum cederet, decretoriam adverſus ipſum pronuntiavit mortis ſententiam, eodemmet temporis puncto in eodem carcere, in quo meritom viduæ illius innocentem capitoli afferẽrat ſupplicio, ſine ulla dilatione exequeudam. Id quod reipſa circa illum adimpletum fuit, illâ omnium divitiarum iniqui & adulteri judicis relictâ hærede.

Ira & odium proſul ſint à judice.

21. Habent quoque ira & odium eumdem effectum, ſcilicet quod intellectum adeo excæcent, ut aſſequi nequeat veritatem. *Furor in judice*, inquit S. Iſidorus, *inveſtigationem veri non valet attingere, quia mens ejus turbata furore, à ſcrutatione abenatur juſtitia.* Seneca pariter in primo libro ſuo de ira ſcribit: *Procedam in tribunal non furens, nec infeſtus, ſed cultu legis.* Et paulò poſt ſubjungit: *Cum cervicem noxio præcidi imperabo, cum parricidam inſuam culeo, & cum mittam in ſupplicium militare, & eum Tarpejo proditorem, hoſtemque publicum imponam, ſine ira, & vultu animoque ero, quo ſerpentes & animalia venenata percutio.* S. Hieronymus ſuper caput 6. Amos verba illa exponens: *Convertiſtis in amaritudinem judicium*, legit, *in furorem convertit in furorem judicium, qui iratus judicat.* Deniq; D. Chryſoſtomus concludit, tunc vel maximè judicem futurum eſſe ſummæ rectitodinis & æquitatis cultorem, ſi inimicus factus fuerit ſuiipſius, omnemque amorem proprium depoſoerit. *Qui ſui amore ducitur*, inquit, *non immeritò ſuſpectus eſt, ne ea gratis juſtum transgrediatur, qui verò nullam ſuiipſius curam habet, quid eum impedire poteſt, ne juſtam ferat ſententiam?*

S. Iſidorus l.3. ſent. c.50.
Seneca l. de ira c. 16.
Amos. 6. v. 13.
S. Hierom.
D. Chryſ. Hom. 38. in Joan.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Adducuntur nonnulla rationes, cur judices olim in portis Civitatis jus unicuique dixerint; ubi etiam de facilitate & promptitudine audientiarum differitur, quam quovis tempore exhibere debent ſine ulla perſonarum acceptione, rectam adminiſtrando juſtitiam.

THEMA.

Præcepi eis, dicens: audite illos, & quod juſtum eſt, judicate, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus, nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis, ut magnum, Deut.1. verſ.16.

Salutares regulæ pro judicibus.

1. IN his Deutereuomii verbis multæ continentur ſalutares regolæ pro judiciis rectè adminiſtrandis, quas in hoc diſcurſu ad utilitatem judicom in pondere ſanctuarii accuratè trutinabimus.

Primo igitur dicitur: *Audite illos.* Judicum namque muuus poſtulat, ut partes litigontes & delinquentes diligenter audiant, facilem omnibus audientiam præbeant, ſintqoe quovis tempore ad obſequeudum parati. Deus quondam popolo ſuo, cujus regimen cunctis velut recta gubernii norma ſervire debebat, præcepit, inquiens: *Judices ... conſtitues in omnibus portis tuis, ut ... judicent populum juſto judicio.* Varii porro à ſacris expoſitoribus adducuntur fiues, ob quos increata Sapientia tribunalia iu portis civitatis erigi decreverit. Ven. Beda de muliere illa forti, de qua Sapieus inter cætera ait: *Nobilis in portis vir ejus.* Ita ſcribit: *In portis ſedere ad judicandum ſolebant, ut venientes ad civitatem aliunde, paratum continuò reſponſum judicantis acciperent, & ne ruſticos vel paſtores inſolita urbis ædificia ſtupefacerent; nec rurſus pacem urbis intrinſecus frequens litigantium controverſia fœdaret.* Sanctus Hieronymus ſuper illum textum Zachariæ: *Judicate in portis veſtris*, idem movet his verbis dubium: *Quæritur, quare apud Judæos in portis locus fuerit judicandi?* Et reſpondet: *Ne cogerentur agricolæ intrare urbes, & aliquod ſubire diſpendium, judices in portis reſidebant.* Deus namque ſupremus Judex ſolicitè providebat, ne miseri & pauperes ruſtici aliquando in civitatibus expenſas facere cogerentur, ideoque judices in portis earum eos præſtolari debebant, ut inde judices intelligerent, cotam illis incumbere, ut diſpendia quæ reſecaro poſſunt à litigantibus avertant. Idem quoqoe ſuper illa Amos verba: *Odio habuerunt corripientem in porta*, qoaſi idipſum ſcribit, quod jam ex Vener. Beda diximus, nimirum *ut agricola ad cauſam veniens nec frequentia civitatis, nec novo terretur aſpectu.* Subjungit inſuper: *nec urbis habitator longè ab urbe præpararet.*

Ligantes diligenter audiant.
Deut. 16. v. 18.
Cur olim tribunalia in portis fuerint erecta.
Prov. 31. v. 23.
Ven. Beda. Tom. 7. l. de muliere forti.
Zach. 8. v. 16.
S. Hier. ib.
Amos 5. v. 16.
S. Hier. ib.

Abulenſis ad publicitatem loci ſe reflectit, inquiens: *Quia ſicut Judex eſt perſona publica, cuilibet juſtum diſtribuens, ita congruebat ei locus publiciſſimus ſcilicet porta civitatis, ad quam accedebant omnes, ſive divites, ſive pauperes, advena & indigenæ.* Ven. Beda alibi commentando ſuper verba illa Pſalmi: *Qui exaltas me de portis mortis*, diverſam à ſuperiori cauſam inſinuat, dum ait: *Id eſt, de humanis judiciis, quæ antiquitus ſolebant fieri ante portas urbium, ut egredientes & ingredientes, videntes damnationem malorum, & remunerationem bonorum caverent vitanda, & appeterent facienda.* Ratio verò quam Rabanus adducit, cujus etiam S. Hieronymus meminit, propoſito noſtro præ cunctis aliis maximè deſervit, dicit enim ideo Deum judicibus locum ſuum ad portas urbium deſtinaſſe, ut ad ipſorum tribunalia confluentes, non ſolùm in publico & manifeſto loco haberent audientiam, ſed etiam ut hæc prompta illis eſſet, nec diu illam præſtolari cogerentur: *In portis, ut advenientes undique ſtatim in introitu civitatis judices paratos inveniant, à quibus juſta judicia accipiant.* Sanctus Hieronymus ſimiliter ſuper Zachariam ita ſcribit: *Ut tam urbanos quam ruſticos in exitu & introitu urbis audirent, & finito negotio, unuſquiſque confeſtim ad ſedes proprias reverteretur.* Imo quidam populi, ut Abulenſis teſtatur, promptas & faciles audientias adeò curabant, ut Judices in curribus ſingulos circuire debuerint, ut ad privatarum Domuum portas audirent, quidquid in cauſis illorum ad tribunalia deducere oportebat. *Olim judices in curribus ferebantur per totam civitatem, ut volentes aliquid petere, exeuntes januas domorum ſuarum, ſine labo-*

Abulen. ib. Deut. 20. q. 4.
Pſal. 9. v. 15.
Ven. Beda ibid.
Aliæ rationes cur judices ſederint in portis.
Raban. l. 2. in Deut. 13.
S. Hieron. ibid. in Zachar.
Alicubi judices in curribus vehebantur per plateas, & quo fine.
Abulen. ib.

Digitized by Google

labore judices invenirent. Quod Judex ambularet in curru, erat quaſi iret ad expediendum aliquid, quod leviter expediri poſſet, foralas tamen diſceptatianes jurgiorum maturitate peraguntur. Etenim ad adminiſtrandam rectam & illibatam juſtitiam permagni refert, ſi judices propriis auribus omnes audiant accuſationes & purgationes, nec illas aliis committant, hi enim ſæpènumero ſunt infideles, paſſionati, invidi & malevoli.

Pſal. 10. v. 5.
Putiphar verbis uxoria nimis credulus, Joſephum miſit in Carcerem.

2. David de ſupremo judice Deo diſſerens, ait: *Oculi ejus in pauperem reſpiciunt, palpebra ejus interrogant filios hominum.* Enimverò divites, ſtipendio conductos habent advocatos eloquentes, qui rationes argumenta ipſorum adeò expolire & exaggerare norunt, ut in ipſorum favorem moveant & inclinent judicem; ac proinde niſi pauperes benignè auſcultentur, ipſorum querimoniis æque pronæ præbeantur aures, quiſnam ad ipſis patrocinandum moveri poterit? Joſeph, Putipharis ſervus emptitius & mancipium erat, eique tot annis adeo fideliter ſervierat, ut ne quidem per umbram quidquam pudicitiæ adverſum eum ſuſpicari poſſet, & tamen *iratus eſt valde, tradidit Joſeph in carcerem*; Scitisne cauſam? videlicet id faciebat *nimium credulus verbis conjugis*; verbis uxoris adhibuit fidem, at verò juſtis & legitimis ſervi rationibus non præbuit aurem.

Gen 39. v. 20.

Judices ſemper debent eſſe prompti ad audiendas cauſas litigantium.

3. Veruntamen advertendum eſt, quòd ad bonam juſtitiam adminiſtrandam minimè ſufficiat aures præbere informationibus, inſuper enim requiritur, ut audientiæ partium promptæ ſint quovis tempore, ne litigantes longas & diſpendioſas nectere moras cogantur. S. Ambroſius à Lippomano citatus, circa Moyſen obſervat, quod *Moyſe uſus eſt populus quotidie à mane uſque ad veſperam, judicium Dei aperiendo.* Circa quæ verba Origenes inquit: *Audiant principes populi, & presbyteri plebis, quia debent omni horâ populum judicare, ſemper, & ſine intermiſſione ſedere in judicio, dirimere lites.* Interlinearis ſuper hæc verba, locum illum Pſalmiſtæ adducit, dicentis: *Beati qui cuſtodiunt & faciunt juſtitiam in omni tempore.* Circa quæ verba Oleaſter ait: *Admonentur hic judices, paratas ſemper eſſe ad judicandum, ne populus remoretur in expectando judice, aut judicio.* Ad hoc verò à Judicibus obtinendum, neceſſum eſt, ut conſiderent damna & præjudicia quæ patiuntur litigantes, quando ob defectum vel dilationem audientiarum, à domo propria procul abſentes patiuntur ſumptuum gravia diſpendia, ſæpè etiam enormia præjudicia in perſona propria, in facultatibus, nec non frequenter in ſuis familiis à quibus ob aliorum negligentiam diu abeſſe coguntur. Plurimum proinde laudatur in Scriptura ſacra Samuel, populi Iſraëlitici judex integerrimus, eò quod ad audiendos, ad ipſum quaquaverſum confluentes, promptus ſemper extiterit: *Judicabat quoque Samuel Iſraëlem cunctis diebus vitæ ſuæ*; Nullus ipſi præteribat dies, in quo ad bonam promptamque juſtitiam adminiſtrandam omnibus non eſſet palam expoſitus. Ideo quoque S. Ambroſius ſuis continuò præcipere ſolebat, ne portas domus ſuæ ſemper tenerent apertas, ut quilibet ad ipſum ſine ulla difficultate aditum habere poſſet.

S. Ambr. in Catena. Orig. Hom. 11. in Exod.
Interlin. in Pſ. 105. v. 3.
Oleaſter ibid.
Et hoc conſideratione damnorum quæ patiuntur partes ex dilatione audientiæ.
1. Reg. 7. v. 15.
S. Ambr.

Luc. 7.
Chriſtus meretricem hora valde im-

4. Advertendum quoque eſt, quod Salvator noſter, qui cunctas actiones ſuas ad noſtram inſtructionem direxit, ægrè nequaquam tulerit, quòd publica quædam meretrix horâ valdè importunâ, & in loco pariter improprio, ſcilicet in domo Phariſæi, dum menſæ accumberet pranſurus, eum convenerit, de rebus ſuis cum illo acturа. Quam ob rem S. Auguſtinus ita ſcribit: *Vidiſtis non invitatam irruiſſe convivio, ubi ſuus medicus recumbebat, & quæſiſſe pia impudentiâ ſanitatem, irruens quaſi importuna convivio, opportuna beneficio; noverat enim, quanto morbo laboraret.* Quod ipſum quoque nonnullis applicare licet, qui licet in exquirendis audientiis importuni eſſe videantur, ſunt tamen compaſſione & veniâ digni, quia de arduo ipſorum agitur negotio. Enimvero Chriſtus die quodam diſcipulis ſuis præcepit, ut per breve ſpatium à laboribus ſubducendo, nonnihil ſibi quetis indulgerent: *Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum*; Cum ordinationis S. Marcus hanc aſſignat rationem: *Erant enim qui veniebant, & redibant multi, nec ſpatium manducandi habebant.* Ex quibus verbis perſpicuè deducitur, quòd ſi Judex nonnunquam ſolitam intermittat audientiam, id ex hoc ſolo motivo facere poſſit, ut ſcilicet vires ſuas ex præcedentibus laboribus nimiopere fatigatas reſtauret, ut ſequentes tanto majori cum vigore animi reſumere valeat.

portuna patienter ſuſtulit.
S. Aug. Hom. 23. Exod. 50.
Marc. 6. v. 31.

5. Sequitur: *Et quod juſtum eſt, judicate.* Quibus verbis judicibus præcipitur, ut ſoli ſint intenti juſtitiæ, abſque propenſione in alias virtutes, quibus juſtitia labefactari poſſit; Fieri enim nonnunquam poteſt, ut pauperis cauſæ jus parum vel nihil ſuffragetur licet cæteroquin compaſſione & ſubſidio opus habeat, tunc enim ad judicem non ſpectat compaſſionem erga illum exercere, quando pro tribunali ſedet ad adminiſtrandam ſingulis juſtitiam: *Quod juſtum eſt, judicate.* Deus, qui adeo partialiter addictus eſt pauperibus, ut dicat: *Pauper ſum ego, & in laboribus à juventute mea,* ſiquidem pauper naſci & perpetuò vivere voluit, in Exodo nihilominus expreſſe præcepit: *Pauperis quoque non miſereberis in judicio.* Circa quæ verba S. Hieronymus ſequens movet dubium: *Diligit miſericordiam & judicium Dominus; quomodo autem dicit: Diligit miſericordiam, cum in alio loco dicat: Ne miſerearis pauperis in judicio?* Reſpondetque verba illa hoc ſenſu intelligenda eſſe, quòd videlicet nec intuitu pauperis, nec ob reſpectum divitis numquam ſit pervertendum judicium; *Prius judica rectum judicium, & poſtea ſubveniat miſericordia.*

Judices omnino intenti ſint juſtitiæ etiamſi agetur de perſona pauperis.
Job 6 v. 10
Pſal. 87. v. 16.
Exod. 23. v. 3.
S. Hieron. in Pſal. 32.

S. Auguſtinus quoque hanc Quæſtionem examinans, inquit: *Niſi addidiſſet in judicio; magna eſſet quæſtio, ſed intelligendum eſſet, etiamſi ſcriptum non eſſet*; ac tandem idem Sanctus Doctor his verbis concludit: *Bona eſt miſericordia, ſed non debet eſſe contra judicium.* Author Catenæ pariter in hæc verba monet, dicens: *Cum agitur in judicio de æquitate & iniquitate cauſarum, ibi tum nullus eſt habendus reſpectus paupertatis, ſed tantum ipſius cauſa & circumſtantiarum, quæ propriè ad illam pertinent. Utinam hæc inculcari poſſint pectoribus judicum, ut de juſtitia diligentiſſimè conſervanda ſemper cogitent, & non flectantur affectibus, maximè id autem ante prolatam ſententiam; poſtea enim ubi non exegerit, miſereri poſſunt.*

S. Aug. q. 58. in Exod.
In judicio nullus habendus eſt reſpectus paupertatis.
Lippoman.

6. Refert Cæſarius de quodam Epiſcopo, quod dum in Quadrageſima Pſalterium legens, ad illa verba perveniſſet: *Quis loquetur potentias Domini?* Quidam miniſter juſtitiæ in ejus Cameram ingreſſus fuerit, interrogaturus, quid ſibi circa quem-

In manip. Exempl. V. Judex.

Probatur pulchrâ hiſtoriâ.

dam capitalis delicti reum faciendum eſſet. Cui Epiſcopus, compaſſione erga reum commotus, reſpondit, ea quo quadrageſimæ tempus miſericordiam ſuadet, vita ei condonetur. *Redeunte autem Judice, ut reum dimitteret; Epiſcopus reflexit oculis ad Pſalterium dimiſſum, vidit verbum: Beati qui cuſtodiunt judicium, & faciunt juſtitiam in omni tempore; qua voce territus, judicem revocavit, & ait: Diſcute diligenter cauſam, ſicque ad vocem Propheticam vita privatus eſt.*

7. Sequitur ulterius: *Sive civis ſit ille, ſive &c.* Non enim vult Deus in tribunalis irrepat acceptio & diſtinctio perſonarum. Christus quoque Joan.

Joan. 7. v. 24. S. Bon. v. ibid.

7. ait: *Nolite judicare ſecundùm faciem*, quæ verba Sanctus Bonaventura exponens, inquit: *Quod evadere in hoc ſæculo magni laboris eſt*, citatque authoritatem S. Auguſtini, dicentis: *Non perſonaliter judicemus, ſed rectum judicium teneamus. Quis autem eſt, qui non judicat perſonaliter? Qui æqualiter diligit. Dilectio æqualis facit non acceptare perſonas judicium ſecundùm faciem eſt ex perſonarum acceptione.*

Judices æqualiter ſine acceptione perſonarum adminiſtrent juſtitiam.

Christus ſupremus judex Apoſtolos ſuos in Eccleſiæ judices, elegit, de quibus proinde Eccleſia canit: *Vos ſæculorum juſti judices*; eoſdemque in judicio finali ſuos futuros eſſe Aſſeſſores & conjudices prædixit: *Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim tribus Iſrael*, at verò quo præcipuè titulo eos inſignivit? nimirum lucem mundi & ſolem eos appellavit: *Vos eſtis lux mundi.* Nec immeritò, quia Sol in medio Planetarum conſtitutus, lumen ſuum divitibus & pauperibus, principibus & ſubditis ex æquo miniſtrat. Cum eadē igitur hac indifferentia judicis Sapientiæ ſuæ lucem miniſtrare debent omnibus æqualiter, abſque ulla diſcretionis differentia. *Iniqui judices*, inquit S. Iſidorus, *errant in veritate ſententiæ, dum intendunt in qualitatem perſonæ, & exulcerant ſæpe juſtos, dum improbè defendunt iniquos.* Conſideratione dignus eſt ille Iſaiæ textus, maximè ſecundùm expoſitionem à Cornelio à Lapide allatam: *Juſtitia habitavit in ea*, inquit Propheta, ubi præfatus Cornelius juxta Hebræorum textum legit. *Pernoctavit*; Juſtitia enim in tenebris noctis centrum ſuum habere debet, non ſolùm quia hoc tempus poſt datas audientias & acceptis utrimque informationibus, ſtudiis, & expeditionibus cauſarum abſolvendis valdè favet, verùm etiam ad denotandum, quòd tunc juſtitia rectè adminiſtretur, quando perſonæ non cognoſcuntur, nec ulla earum intervenit diſtinctio & acceptio.

Matth. 9. v. 28.

Matth. 5. v. 14.

Hinc comparatur Soli.

S. Iſid. l. 3. ſent. c. 53.

Iſai. 1. v. 21. Corn. à Lap.

Olim extendebatur velum inter judicem & reum.

8. Inſuper additur: *Ita parvum audietis, ut magnum.* Antiquitus inter Judicem & reum, velum quoddam ſeu cortina extenſa intercedebat, ne judex illum videns aut agnoſcens, ad compaſſionem, vel alium ſimilem affectum commoveretur; ad quod velum Eccleſia alludere videtur; dum in Antiphona quadam Paſchali *de communi Martyrum* ita canit: *In velamento clamabunt Sancti tui Domine. Nec accipietis cujuſque perſonam, quia Dei eſt judicium.* Cur autem Moyſes judicium à judice prolatum, judicium Dei eſſe dicit? Ideo nimirum, quia ſicut S. Petrus de Deo teſtimonium perhibet, quòd non ſit acceptor perſonarum, ita quoque judex in tribunali eamdem perſonarum acceptionem cavere debet, *quia judicium Dei eſt*; eſt enim judex vices gerens Dei. Adversùs iniquos & partiales judices Deus olim per Pſalmiſtam ſic lamentabatur: *Uſquequo judicatis iniquitatem?* at verò undenam illos verè iniquos judices eſſe arguere poterat? ex eo videlicet, quod ſequitur: *Et facies peccatorum ſumitis*; Quæ verba S. Hieronymus in

Deut. 1. v. 17.

Judicium à Judice prolatum, vocatur judicium Dei, & quare.

Pſ. 81. v. 2.

favorem noſtrum, hunc in modum declarat: *Quando venerit ad vos judicium; non conſideratis cauſam, non conſideratis judicium, ſed perſonas eorum qui habent cauſas; ac ſi dicat: Si venerit pauper habens juſtum negotium, & venerit dives habens malum negotium, vos perſonam accipitis, non negotium.* Et quidem ſatis eſt veriſimile, abuſum hunc tempore S. Gregorii Nazianzeni plurimum viguiſſe, ſiquidem is ita ſcribit: *Hoc pleriſque judicibus hac tempeſtate accidere videmus, ut ſublimibus viris magna flagitia promptius condonent, quàm minima humilibus & abjectis.* Quando Chriſtus ad judicandum veniet, ignis prodromus ejus erit: *Ignis ante ipſum præcedet; ignis in conſpectu ejus exardeſcet.* Scitiſne cauſam? Ideo videlicet, quia ſicut ignis tam ſericum quam ſeras, tam lanam quàm lignum, tam denique ferrum æqualiter comburit; ſine ullo majoris, quæ in illis eſt, aut minoris pretioſitatis diſcrimine; ita quoque per hoc indifferentiam indicare voluit, qua præditus judex eſſe debet, ut unumquemque ex æquo judicet ſine ulla perſonarum diſtinctione. Cajetanus verba illa (*ita parvum audietis, ut magnum*) exponens ita ſcribit: *Juxta Hebræum habetur: Non timebitis à facie viri. Tria vitia judices prohibet, videlicet habere rationem ſanguinis, amicitiæ, & hujuſmodi. Diſcernere audiendo inter magnum & parvum divitiis, potentia, ſtatu & hujuſmodi. Deum timere à potentia cujuſcumque viri.* Eadem hæc indifferentia in pluribus aliis ſcripturæ locis inculcatur; Et quidem in Levitico dicitur: *Non facies quod iniquum eſt, nec injuſtè judicabis*; at verò quia acceptio perſonarum primus ut plurimum ſcopulus eſſe ſolet, in quem judices impingunt, ideo ſubjungit: *Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis, juſtè judica.* In Deuteronomio cap. 10. denuo reperitur: *Deus... perſonam non accipit.* Nonnulli benedictionem obſervant, quam Jacob Judæ eſt impertitus, è cujus progenie tot populi illius electi principes & Judices procreandi erant; Dicit enim inter cætera: *Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.* Circa quæ verba D. Chryſoſtomus ait: *Juſtitiam ſignat & claritatem Judicis, nam per dentes, & lac nihil aliud ſignificare vult, quàm fore candidum & manifeſtum judicium, ut eſt lactis & dentium qualitas.* Quod verò ad propoſitum noſtrum ſpecialiſſimè ſervit, eſt, quod lac hanc ſibi peculiarem habeat proprietatem, quod rerum imagines non reflectat, ut alii liquores, quia judex nullius perſonam aſpicere debet; Secus enim facientibus rigida illa apud Iſaiam, cap. 5. verſ. 20. intentatur comminatio: *Væ... ponentes amarum in dulce, & dulce, in amarum*; nam ut S. Hieronymus ſuper Amos ſcribens, & commiſſas in tribunalibus injuſtitias deteſtans, ait: *Hos illi dicunt, qui non cauſas in judicando, ſed perſonas conſiderant, & fructum Chriſti juſtitiæ, qui eſt dulciſſimus, vertunt in amaritudinem.*

S. Hier. ib.

Nazianzenus à Damaſceno l. 1. Parall. c. 98.

Pſal. 96. v. 3.

Pſal. 49. v. 3.

Cur ignis præceſſurus ſit extremum judicium.

Deut. 1. v. 17.

Cajet. ib.

Acceptio perſonarum eſt primus ſcopulus Judicum.

Levit. 19. v. 15.

Deut. 10. v. 17.

Gen. 49. v. 12.

D. Chryſ. Hom. 67. in Geneſ.

Iſai. 5. v. 20.

S. Hieron. in Amos. c. 6.

Hanc autem partialitatem S. Ambroſius in Judicibus Eccleſiaſticis graviorem eſſe dicit, utpote deteſtabiliorem magiſque pernicioſam. Ita enim ſcribit: *Cum in omnibus injuſtitia citò offendat, tum maximè in Eccleſia, ubi æquitatem eſſe oportet, ubi æqualitatem haberi decet, ut nihil ſibi potentior; nec perſonam alterius accipiamus in judicio gratia abſit, cauſam merita diſcernant. Nihil ſit opinionem, imò fidem gravat, quàm ſi in judicando potentiori dones cauſam inferiori vel pauperem innocentem arguas, divitem excuſat reum culpa; pronum quippe eſt genus hominum favere honorabilioribus.*

S. Ambr. lib. 2. de off. c. 24.

DISCUR-

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Exemplo Dei contemperanda & unienda eſt in judicando & candemnando ſeveritas cum Clementia.

THEMA.

Diligit miſericordiam & judicium. Pſ. 32. v. 5.

In judicio clementia & juſtitia conjungendæ ſunt.

Hugo Card. ibid.

S. Gregor. Magn.

1. PRophetæ regius, qoi juſtitiæ adminiſtrandæ cauſâ, thronum Iſraëlis inſidebat, ſimul ad invicem miſericordiam coojungit & judicium, ſiquidem de Deo ſupremo judice ait: *Diligis miſericordiam & judicium. Hæ autem duo,* inquit Hugo Cardinalis, *ſicut fuerunt in ipſo, ſcilicet miſericordia & juſtitia, ita & debent præcipuè eſſe ſimiliter in Prælatis*; adducitqoe ſequentem S. Gregorii Magni ſententiam, dicentis: *Juſtitiæ aut miſericordia multum deſtituitur, ſi una ſine altera teneatur; ſed erga ſubditos ineſſe rectoribus debet, & juſtè conſulens miſericordia, & piè ſæviens diſciplina.* Verùm enimvero haud immerito hic cuipiam ſubnaſci poſſet dubium, quâ ratione David judicibus ſuadere poſſit, ut in judicio adhibeant & intermiſceant miſericordiam, cum Deus, ut in Diſcurſu præcedenti vidimus, expreſsè prohibeat, ne Judices in tribunalibus forenſibus miſereantur aut compatiantur pauperibus: *Ne miſerearis pauperi in judicio*; At verò S. Hieronymus, ut ſopra diximus, reſpondet verborum illorum hunc eſſe ſenſum: *Non miſerearis in judicio, id eſt, non propter pauperem, nec propter divitem, nec propter proximum & longinquum, non propter cognitum & incognitum declines à recto judicio, ſed prius judicsa rectum judicium, & poſtea ſubveniat miſericordia.* Non enim eſt temerandæ juſtitia ob reſpectum divitis, ſicut nec ob iotuitum pauperis, ſed hæc virtus eo modo eſt exercenda, ac ſi judex penitos neſciret ſtatum & conditionem litigantis; neque enim io judicio, alteri rei ſtudendum eſt, quàm integritati & æquitati; quantum ois verum ſit, quòd judex ſententiam proountiaturus, memor eſſe debeat ſe judicem eſſe, oon verò tyrannum, qoia tritum eſt axioma illud: *Summum jus, ſumma injuria.*

S. Hieron. in Pſal. 113.

Hoc fecit Deus judicando primos parentes noſtros.

D. Chryſ. Hom. 17. in Gen.

2. Cæterom banc juſtitiæ & miſericordiæ connexionem ipſemet Deus oos, à primis generis humani natalibus, io primis parentibus noſtris, docere voluit, quaodo illos poſt Divini præcepti ſui prævaricationem in judicium advocavit: Nam ut D. Chryſoſtomus graviter conſiderat: *Cum poſſet ſtatim pœnam infligere, quam prius ſtatuerat prævaricaturo, Longanimis tamen eſt, & ſuffert & interrogat, & reſponſum accipit, quaſi ad defenſionem eum provocans, ut arrepta occaſione etiam poſt tantam prævaricationem, ſuam erga illum miſericordiam declaret. Quo etiam nos docet, ut quando & nos reis jus dicimus, non tam crudeliter illis loquamur, neque ferina in illos utamur ſævitia, ſed Longanimiter & miſericorditer agamus, utpote nos ipſorum membris jus dicturi, & cogitantes illos nobis ſecundùm naturam cognatos, ſupplicium miſericordia temperemus.* Conſiderandum eſt itaque, quod cum infinita illa altiſſimi majeſtas, *quam adorant dominationes, tremunt poteſtates*, ab homine, qui vilis terræ pugillus eſt, quemque tantopere ſublimarat, tam eoormi injuriâ affecta fuiſſet illum tamen non quemadmodum Luciferum in profundiſſimam abyſſum præcipitarit, quio potius ſummâ cum benignitate illum affata fuerit, dicens: *Quis indicavit tibi, quod nudus eſſes, niſi quod ex Ligno, &c.* ubi D. Chryſoſtomus ait: *Conſidera bonitatis Dei excellentiam, quomodo quaſi amicus amicò loquitur.* Qui idem Sanctus Doctor, poſtquam diſcurſum à Deo cum Adamo, adverſus quem paulò poſt promulgaturus erat ſententiam, habitum maturè poonderaſſet, ſubjungit: *Vidiſtis judicis clementiam? Vidiſtis manſuetudinem & tolerantiam Domini? Vidiſtis verborum attemperationem? Jannas illi aperire vult defenſionis, ut & miſericordiam ſuam erga eum qui tantum peccaverat, declararet.*

Gen. 3. v. 11. D. Chryſ. ib.

Quando Reus licitè abſolvi poteſt, non condemnetur homo.

Mich. 6. v. 8.

3. Hic juſtitiæ & manſuetudinis nexus apud Michæam pariter exprimitur, ibi oam cap. 6. dicitur: *Judicabo tibi ô homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te, utique facere judicium & diligere miſericordiam*; Enimvero quando reus intra limites legum abſolvi poteſt, baud æquum eſt, illum condemnare, nam Pſalmiſta poſtquam dixiſſet: *Diligit miſericordiam & judicium*, ſtatim ſubjungit, *Miſericordia plena eſt terra.* Idem quoque regius Pſaltes in Pſalm. 16. ſe quamdam Dei vocem audiſſe dicit: *Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi, quid poteſtas Dei eſt; & tibi Domine miſericordia*; imò Deus non tantùm de poteſtate io judicando gloriatur, quantum de miſericordia, quam judicando exercet; attamen utramque virtutem ſimul conjuogit: *Duo hæc audivi; In ſui judicii veritate miſereri*, inquit S. Hieronymus Joſue, qui Jeſu Chriſti Domini noſtri figura fuit, caſtigaturus Acban, qui divioo præcepto non obediendo, irreparabilia univerſo populo Dei damna intulerat, eum jam ejus formatus fuiſſet proceſſus, examinati teſtes, ipſeque reus proprii oris teſtimonio convictus fuiſſet, nihilominus ſupplicium, quod Deus ipſemet cœlitus contra Achao, decreverat, executurus atrocitati ſupplicii cordis junxit compaſſionem, quia ubi vulgata noſtra legit: *Quia turbaſti nos, exturbet te Deus in die hac*; in Hebræo Joſue dixiſſe fertur: *Heu conturbaſti nos, conturbabit te Dominus in die hac.* Hæc enim dictio *Heu*, flebile quoddam eſt ſoſpirium, expreſſivum animi amari & compatientis. Unde docentur hi, qui alios condemnare debent, ut ſemper idipſum cordialiter compatiendo exequantur.

Pſal. 61. v. 12.

S. Hier. ib. Sententia in Reum feratur cum compaſſione.

Joſue 7. v. 19.

Hoc obſervatum fuit in condemnatione Caini.

S. Ambr. lib. 2. de Abel & Cain. c. 10.

4. S. Ambroſius inhumanom Caini in inoocente Abelo commiſſum fratricidiom conſiderans, dicit, quòd licet ſanguis Abel fumaret, & ad ſtellas cœli oſque ſtridulâ voce clamaret vindictam, *Juſti ſanguis clamat & mortui*, attamen Deus, deficientibus adhuc in terra tribunalibus, tanti ſceleris proceſſum formaturus, juſtitiam ſimul cum pietate conjuogere voluerit. *Cum enim parricidium eſſet admiſſum, hoc eſt ſcelerum principatus, ubi peccatum obrepſit; ſtatim & Lex divina manſuetudinis prorogari debuit, ne, ſi continuo vindicatum eſſet in reum, homines quoque in vindicando nullam patientiam moderationemque ſervarint, ſed ſtatim reos ſupplicio darent. Divina autem ſententia providentia eſt, ut magnanimitatem & patientiam doceret judices, ne quis præpropere raperetur ſtudio vindictæ, & ipſa deliberationis immaturitate puniret innoxium, aut pœnam exacerbaret irati.*

Quid ſignetur per oleum & vinum in-

Porro oeminem eſſe credo, cui nota non ſit illa iofelicis illius hominis hiſtoria, qui deſcendens in Jericho io Latrones incidens, ab iiſdem ad mortem uſque vulneratus fuit; ad cujus curationem acce-

fuſum vulneribus illius qui inciderat in Latrones.

accelerandam Samaritanus vino pariter & oleo uſus fuit: *Appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum.* Cur autem ipſum in hæc vulnera oleum pariter & vinum infudiſſe arbitraris? S. Gregorius ideo id factum eſſe dicit: *Ut per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foveantur, neceſſe quippe eſt, ut is, qui ſanandis vulneribus præeſt, in vino morſum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis. Sit amor, ſed non emolliens; ſit rigor, ſed non exaſperans.*

Luc. 10. v. 34. S. Greg. l. 2. Reg. paſt. ſuadet 9. Epiſt. 24.

Quid ſignificent manna, & virga, repoſita in arca fœderis.

5. In arca fœderis manna, quod ſuave & amabile erat, conſervatum fuit, ita tamen ut pariter in illo cuſtodiretur virga, quæ ſymbolum eſt ſeveritatis; Quæ omnia in figura contingebant, nim tum ad inſinuandam nobis, hanc ſeveritatis & manſuetudinis concordiam inter ſe unionem; Unde idem Pontifex ait: *Sit eſt virga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis.* S. Iſidorus ait: *In judicio ſine miſericordia non ſedeas, cuſtodi diſcretionem in juſtitia; non ſis plus juſtus quam juſtum eſt, omne enim quod nimium eſt, vitium eſt; nimia juſtitia eſt, fragilitati humanæ non ignoſcere. Tene ergo rigorem in diſcuſſione juſtitiæ, miſericordiam in definitione ſententiæ.* Ideo David Rex, qui juſtitiam populis ad miniſtrabat, Deum his verbis affabatur: *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine*; nam ut Caſſiodorus à Gloſſa citatus, inquit: *Hæc duo mutuâ ſocietate junguntur.* Lyranus hanc propoſito noſtro aptiſſimam habet obſervationem: *Pſalmum iſtum fecit David, quando regnavit ſi confirmatum in regno Iſraël, proponens ut i regia dignitate, ad Dei honorem, innocentiam ſui, & populi utilitatem*, ac proinde ad hoſce fines aſſequendos, ſcilicet ad integerrimum Reipublicæ regimen obtinendum, neceſſum ſibi eſſe intelligebat, ut cum juſtitia illibata & ſeveritate procederet, ita tamen ut hæc à manſuetudine & benignitate minime disjungeretur. S. Bruno, ſolitudinis Carthuſianæ Patriarcha in expoſitione hujus Pſalmi, Davidem in ſpiritu Chriſtum hiſce verbis affari voluiſſe exiſtimat: *Multi Prælati te ſolummodo miſericordem conſiderantes, non juſtum judicem, & peccata punientem, non puniendo ſubditos eorum peccatis conſentiunt, quæ jam ipſimet operantur. At ego ſic te repuans miſericordem, ut etiam cognoſcam eſſe juſtum judicem, hoc aliis ad inſtructionem cantabo.* S. Auguſtinus pariter in quodam ſermone, in quo de virtutibus agit, quæ judicem exornare debent, idipſum his verbis prædicat: *Decet judices clementiæ eſſe cultores deteſtatores ſævitiæ, tanctis benignos, ad iram tardos, ad miſericordiam feſtinos, in adverſis firmos, in proſperis humiles & cautos, & quibuſcumque dignitatibus ſublimatos ſeipſos agnoſcant, caveant ne ſuos inferiores deſpiciant.*

S. Euthym. ad ſolum Caſſiodorus in Gloſſa. Lyranus ad præſtitum Pſalmum. Quid ſignificante volverit David cantando Domino miſericordiam & judicium. S. Bruno in Pſalm. S. Aug ſer. 35. ad fratr.

Jerem. 25. v. 38. Judex ſimilis ſit Columbæ.

6. Apud Jeremiam dicitur: *A facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Domini.* Columba autem avis eſt mitis & benigna, felleque carens non iraſcitur; Vult igitur Jeremias hiſce verbis dicere, talem quoque eſſe ſupremi judicis ſeveritatem. Unde S. Gregorius ait: *Quod iram columbæ prædixerat, hoc furorem Domini ſubjunxerat; columba namque valde ſimplex eſt animal, & quia in Deum nulla furoris inæqualitas ſerpit, furorem Domini iram columbæ nominavit; Ut enim divina diſtrictionis vim imperturbabilem demonſtraret & iram dixit, & columba, ac ſi apertius diceret. diſtrictum judicium incommuſſus exeret, qui permanens manſuetus, injuſtos punit.* Judex ergo velut lex eſſe debet, quia zelus ejus armari debet in puniendis delictis; in corde autem ſuo columbæ manſuetudinem conſervare debet, delinquenti compatiendo, quem aliat in vigore legum, & ad ſatisfaciendum Reipublicæ, quæ eum ad hoc munus

S. Greg. l. 32. mor. c. 7.

Delinquenti exhibeas compaſſionem, puniri illi ſuadeum

evexit, punire tenetur. Temerarius vir ille, qui ſine veſte nuptiali cum cæteris convivis eleganter veſtitis, menſæ accumbere præſumpſit, furorem Regis illius graviter provocavit, à quo proinde debita cum ſeveritate caſtigatus fuit, ſiquidem delictum ejus patens adeo & manifeſtum fuit, ut nullam ejus excuſationem aut defenſionem excogitare valuerit; *At ille obmutuit: Tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores.* Quis igitur tanta cum aſperitate benignitatem conjunctam fuiſſe credere potuiſſet; Et tamen revera ad invicem conjunctiſſimæ fuerunt, ſiquidem eum amicum appellavit: *Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* Ubi Cajetanus ait: *Nota pendent Lector, quòd non contumelioſè increpat, Non dicit, indignè, præſumptuoſe, impudens, ſed amice; Non, quomodo auſus es? ſed quomodo huc intraſti? proponendo interrogativè factum ſimplex, ut ipſe ſeipſum damnet, ad erudiendum nos, ut etiam in notorio facto non judicemus inauditum, ſed examinemus abſque contumelia, abſque convitio, cum dilectione hominum, & odio vitiorum.* S. Iſidorus proinde judicibus, ne in tyrannidem incidant, ſequentem valde adæquatam regulam præſcribit: *Sic alios judicas, inquit, ut ipſe judicari cupis, dum enim indulges alieno vitio, & tibi miſereris.* Quamvis hæc indulgentia in eo ſolum caſu admittenda ſit, quem lex permittit. In Deuteronomio Deus judici populi præcipit, dicens: *Juſte quod juſtum eſt perſequeris*, id eſt, ut Hugo Cardinalis declarat, *non durius æquo, nec remiſſius.* Dionyſius Carthuſianus quoque Judices, ne nimis ſeveri ſint, nec indulgentes nimium, his verbis hortatur: *Nec in alteram partem declinent; hoc eſt, nullo modo à rectitudine æquitatis & veritatis recedant, nec unam partem præ alia palpent nec nimie rigoroſi, nec nimis remiſſi exiſtant: Sed per diſcretionem temperent miſericordiam atque juſtitiam.*

Fuit, qui caruit veſte nuptiali. Matth. 22. 13. Ibid. v. 12. Cajetan. ib. S. Iſid. lib. 3. Deut. 16. 20. D. Cart. ib.

7. Nobilem profectò conceptum S. Propheta Job exprimit, dum de fulminibus à tenſo divinæ juſtitiæ arcu evibratis diſſerens, ita inquit: *Mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.* Deus enim fulmina ſuæ iræ tali cum cautela & circumſpectione emittit, ut neminem lædant, aut feriant niſi quem ipſe ſauciatum eſſe cupit, adeoque à ſcopo ſuo numquam aberrat; Per hoc docens illos, ad quos munus puniendi & proceſſus criminales formandi ſpectat, ut ſolos culpabiles feriant, adverſus delicta & crimina ſæviendo, fulmen verò ſententiæ innocentes non involvat, reorum quoque naturæ compatiantur, utpote quæ à noſtra nequaquam differt. *Ergo fulmina locum alium*, inquit S. Gregorius, *nequaquam tangunt, quia videlicet igne ſuo, non grana, ſed paleas incendunt.* Sola enim comburuntur zizania, non verò frumentum, ſi igitur à reo commiſſum eſt delictum, caveat judex, ne propter illud maletractet innocentes, ut reorum delicta probet, & convincat.

Job. 40. v. 14. Fulmen ſententiæ contra reum prolatum, ne involvat innocentes. S. Greg. l. 34. mor. cap. 8.

8. Porro quòd filius Dei ad finale judicium humanâ ſpecie indutus venturus ſit, ex Scriptura ſacra manifeſtè conſtat: *Cum venerit filius hominis in majeſtate ſua*: At vero cur non potius in qualitate verbi Patris æterni, nube carnis humanæ omnino occultatâ comparebit? Motivum propter quod Pater cœleſtis poteſtatem ei judiciariam delegavit, S. Joannes his verbis exprimit: *Poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt*: In medio igitur fulgurum & fulminum furoris ſui, Filius Dei in ſpecie humana apparebit, ut

Matth. 25. 31. Cur Chriſtus Judex in extremo judicio compariturus ſit in forma humana.

Joan. 5. v. 27. ut eliquis etiam pietatis ſuæ ſplendor inter Judicandum reluceat; Ita enim meditatur S. Bernardus, S. Bern. ſer. 52. in Cant. dum in hæc verba ſcribit: *O verè patrem miſericordiarum vult per hominem homines judicari, quo in tanta trepidatione malorum, electis fiduciam præſtet naturæ ſimilitudo.*

Deus primos parentes puniens, ſimul exhibuit propenſionem ad clementiam.

9. Similiter licet Deus, ut à principio diximus, juſtitiæ ſuæ rigorem affatim demonſtravit, hoc tamen ita fecit, ut aliquam clementiæ ſuæ propenſionem pariter exhibere non omiſerit; Tameſi enim condemnationem illius jam in promptu haberet, tempus tamen ſe defendendi & purgandi eidem ſimul indulſit, dum *deambulantis* .. *ad auram poſt meridiem*? Id quod Abul. conſiderans ait: *Sic enim* Gen. 3. v. 8. Abul. ibid. *Deus ad puniendum peccatum primorum parentum tardus veniebat, quia Deo proprium eſt miſereri ſemper & parcere.* S. Ambroſius quoque dicit, quod Deus illum advocando & interrogando, ſignum manifeſtum ediderit, quod illum ad reſipiſcendum, pœnitendum, & veniam deprecandam invitarit: S. Ambr. ibid. *Hoc ipſum quod vocat, indicium ſanaturi eſt; quia Deus quibus miſeretur, hos vocat.* Verum quidem eſt, quod Deus illum è Paradiſo ejecerit, ſed quo fine id fecit? non eſt quidem dubium, quin hoc ad illum caſtigandum & puniendum fecerit, veruntamen pœnam hanc certa quadam clementiæ mixtura multum attemperavit, fecit enim hoc, *ne fortè ſumat de ligno vitæ, & vivat in æternum*; id eſt, ne manducando de arbore vitæ, ſuas nimium prolongaret miſerias. Unde S. Hilarius ait: S. Hil. in Pſ. 61. *De Paradyſo poſt culpam, ne lignum vitæ attingens in æternitate pœnæ maneret, ejecit.* Et quidem tametſi Cherubinus ille ad Paradiſi cuſtodiam collocatus fuerit, advertendum tamen eſt, quod gladius, quem Angelus ille vibrabat, verſatilis fuerit; habuit enim *flammeum gladium atque verſatilem.* Gen. 3. v. 24. Unde Rupertus Abbas ait: Rup. Abb. ibid. *Ira Dei grandis neceſſariæ miſericordiæ ſocietatem non relinquit, ira namque Dei eſt quod poſitus ſit flammeus gladius, miſericordia verò, quod verſatilis ſit.* Quidquid igitur Deus in judicandis protoparentibus noſtris operatus eſt, hoc totum eo ordinatum fuit, ut homines illos, quibus munus alios homines judicandi incumbit, ad imitationem Dei, ſeveritatem cum juſtitia temperare diſcerent, Deus enim *miſericordiam & judicium diligit.* Pſal. 32. v. 5.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Judices juſtitiam animosè defendere, timorem Dei ſectari, veritatemque amare debent.

THEMA.

Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas. Exod. 18. v. 21.

Expendantur conditiones in judicibus requiſitæ. Primo; ſint Viri. Cajet. ib.

1. INter alia requiſita quibus ii, qui præſunt Tribunalibus, inſtructi eſſe debent Jethro Moyſi hoc quoque neceſſarium eſſe dixit, ut ſint *viri potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas.*

Et primò quidem dicit: *Provide autem viros.* Circa quæ verba doctiſſimus Cajetanus ingenioſè obſervat, quod ſacer textus *viros*, dicat, non verò *mulieres*: Quia ut judex aliquis ſe malis opponat, juſtitiamque à potentum oppreſſionibus illæſam ſuſtineat, pectore opus eſt virili; Et ideo Eccleſiaſticus ſalubriter monet: Eccli. 7. v. 6. *Noli quærere fieri judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne fortè extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.* S. Bonaventura de Eccleſiaſtica Hierarchia diſſerens, per ſpiritus Angelos, qui virtutes appellantur, Judices intelligit. Hi enim *ſic vocantur, ut dicit Dionyſius, propter fortem & immutabilem virilitatem, ad ſuſceptionem divinarum illuminationum nullatenus infirmam, ſed viriliter in Dei imitationem reductam*; S. Bonav. T. 7. de Eccl. Hierarch. p. 2. c. 2. demum verò ad propoſitum noſtrum ita concludit: *Hæc omnia figurativè intellecta ſunt ad illos, qui judicandi recipiunt poteſtatem.* Idem quoque Seraphicus paulo poſt ulterius progreditur oſtendendo, quam ſit in Judicibus neceſſaria virtus virilis; Dicit enim: *In his virilitas ſive Angelica virtuoſitas requiritur, ut nec benedictione nec maledictione à rectitudine juſtitiæ moveantur.* Adducitque Davidis exemplum, cui hoc datum eſt encomium: 2. Reg. 14. 17. *Tu autem Domine mi Rex es ſicut Angelus, qui nec maledictione, nec benedictione movetur.* Fortis igitur & virilis debet eſſe judex, ne timore, odio, vel amore à vigore juſtitiæ deflectat. Oleaſter ad ſapientiſſimum Jethro, qui vivam Judicis rectè delineavit effigiem, ſic reflectens ait: Oleaſt. in locum. *Ad vivum depingit prudens ſenex quales debeant eſſe judices, cujus nomen utinam ut ſtet principes manu tenerent, cum Judices in Republica conſtituunt. Et mirum valde eſt quod inter judicis conditiones, ſcientiæ non meminerit, quia ſcilicet eſſent viri ſcientes, ut deceret; quod non tam exigitur in judice ſcientia, quàm fortitudo.*

Duo Viri fortes ſe oppoſuerunt malitiæ Judæorum & Hebræorum. Joan. 7. v. 51. Luc. 23. 51.

Duo præcipuè in Hebraiſmo reperiuntur viri fortes, qui adverſus Sacerdotum & Phariſæorum malignitatem & injuſtitiam virili ſe pectore oppoſuerunt. Primus eſt Nicodemus, qui ad Chriſti defenſionem proteſtatus eſt dicendo: *Numquid Lex noſtra judicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo & cognoverit quid faciat?* Alter verò eſt Joſeph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui pariter fortitudinem ſuam probavit, dum determinationibus, adverſus innocentem Salvatorem factis, fortiter reſtitit: *Hic non conſenſerat conſilio, & actibus eorum.* Et ideo hi ambo digni æſtimati fuerunt, qui Sacratiſſimum Chriſti corpus de Cruce deponerent, & honorificè ſepelirent; Et Joſeph quidem revelata facie & manifeſtè ſe ejus declaravit eſſe diſcipulum, dum à Pilato theſaurum hunc inæſtimabilem dono ſibi dari poſtulavit. Quis veſtiumque eum ad cere poterit, cur divina providentia, poſtquam ambos fratres Moyſen & Aaronem ſimul deſtinaſſet ad Pharaonem, ut populi ſui ab eo expoſcerent libertatem, virgam tamen prodigioſam ſolis Moyſis manibus concrediderit, non verò Pharaonis? *Virgam quoque hanc ſume in manu tua.* Exod. 4. 17. Pro cujus reſolutione revocandum eſt in memoriam, Aaronem ſe virili animo præditum non fuiſſe ſatis declaraſſe, quando populus vitulum ſibi ab eo fundi & erigi inſtanter petiit, in eo enim ſacrilegæ eorum petitioni meticuloſo animo acquievit: Econtra verò Moyſes generoſo animo ſe Pharaoni oppoſuit, nec theſaurorum, nec dignitatum, imò nec vitæ propriæ jacturam ſubire quidquam curavit: Cur Moyſi commiſſa fuerit Virga, qui animoſus, & non Aaroni. *Negavit enim ſe eſſe filium filiæ Pharaonis.* Hebr. 11. 24. Tales autem optimi ſunt Judices, quibus hæc virga imperii aptiſſime congruit. Abulenſis ſuper prædicta verba ita ſcribit: Abul. Q. 6. in c. 18. Exod. *Dicendum quod præter iſta duo, quæ ſunt verus intellectus, & bona voluntas, requiritur quædam conſtantia & vis animæ, ut ipſe judex ſit fortis animo, non formidans rectè judicare, & executioni mandare ſententiam, propter aliquam perſonam ſi de ea agat omnes in virga ferrea. Hoc autem eſt, quod communiter deficit in judicibus; nam licet multum jura cognoſcant, & bene judicare velint, adeo molles & formidoloſi ſunt, quod propter magnas perſo-*

nares eſſe judicare non audent, tales autem judices eſſe non debent. Quisquis ſe ad cujvis contradictioni igitur in defenſionem juſtitiæ, reſiſtendum, pectus & animum non habere cognoſcit, judicis munus acceptando, ut Abulenſis ait, graviter peccat: *Valde magna culpa eſt.*

Secundo ſint Viri potentes. Abul. ibid. 3. *Viros potentes; id eſt,* ut Abulenſis exponit *tales, qui ſint majoris poteſtatis, quàm populares. nam cæteris paribus, melius potentes judicabunt, quàm vulgares, & impotentes, nam hi deſpectui habentur, & ſi ipſi benè ſententient, non poterunt ſententias executioni mandare.* Potentia igitur & authoritate opus eſt, ut Juſtitia defendi, & debiliores eum oppriments, protegi poſſint. Unde Seraphicus Doctor viros potentes neceſſarios eſſe dicit, S. Bonav. *Propter celerem & virilem oppreſſorum liberationem, nam judex virtuoſus innocentes, oppreſſos viriliter eripit, & facienti injuriam totis viribus ſe opponit.* Meritò igitur S. Job, qui multorum in Oriente ſubditorum principatum gerens, rectam illi & immeritatam adminiſtrabat Job 29.17. juſtitiam, de ſe glorabatur, dicens: *Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Ezech. 3. v. 9. Ideo etiam Deus Ezechieli dixit: *Ut adamantem & ut ſilicem, dedi faciem tuam.* Juſtus Judex comparatur adamanti & ſilici. At verò dices fortaſſe, quis eſt qui infinitam, quæ adamantem inter & ſilicem eſt, diſtantiam ignoret, ſiquidem hic in plateis publicis conculcatur, ille verò regiis diadematibus ad majorem decorem & opulentiam exprimendam immittitur: qua igitur ratione increata illa Sapientia duos hoſce tam diſparatos inter ſe lapides unit, dicendo: *Ut adamantem & ſilicem?* Pro reſponſione notandum. Deum paulo ante eidem Ibid. v. 8. Prophetæ dixiſſe: *Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum,* quaſi Prophetæ huic dicere voluiſſet, animum tibi generoſum ſuggeſſi, quo mediante juſtitiam tam adverſus magnates, per adamantem denotatos; quàm adverſus populares, ſignificatos per S. Bonav. ibid. ſilicem, defendere poſſis. *In ſilice duro,* inquit S. Bonaventura, *& adamante ſolido, omnis ferri attractivo, ſignificatur judicis conſtantia & fortitudo;* Eccli. 4. 33. Hunc enim Eccleſiaſticus monet, dicens: *Pro juſtitia agoniʒare ... & uſque ad mortem certa pro juſtitia.*

In vitis Patrum l. 9. Enumerantur conditiones juſti Judicis. 4. Theodoretus de S. Jacobo Epiſcopo Niſibita, ita ſcribit: *Is cum aliquando vidiſſet judicem Perſam iniquam tuliſſe ſententiam, quendam maximum lapidem, qui prope ſitus erat execratus juſſit eum conteri, & diſpergi, & illius iniquam arguere ſententiam; Lapide autem ſtatim comminuto in particulas innumerabiles, conterriti ſuere qui aderant; horrore autem plenus judex revocavit quidem priorem, alteram autem juſtam tulit ſententiam.* S. Iſidorus Peluſiota in Epiſtola quadam quoad judicem rectum, quisnam talis verè dicendus ſit, ſuam his verbis exprimit opi- S. Iſid. Peluſ. l. 2. Epiſt. 107. nionem: *Ille verâ quidem ſententia juſtiſſimus controverſiarum judex eſt non qui homines ampliſſimis dignitatibus ornatos pertimeſcit, verum qui imbecillioribus ad, quæ carent, pro eo atque æquitas poſtulat, ſubminiſtrat.* S. Auguſtinus in ſermone quodam ad Judices, dotes, quibus illi qui judicant ornati eſſe debent, S. Aug. Epiſt. 35. ad Fratr. ita ſcribit: *Judices terræ, orphanorum patres, viduarum mariti, juſtitiæ zelatores, Reipublicæ amatores. Cavete ergo ne corrumpamini odio, amore, pretio, precibus, vel timore.* S. Bernardus quoque ejuſmodi vult eſſe judices, qui juſtitiæ ſint defenſores. Unde Eugenium Papam his verbis monet: S. Bern. l. 4. de Conſid. c. 4. *Qui ſtent viriliter pro afflictis, & judicent in æquitate pro manſuetis terræ.* Quovis timore ſuperior eſſe debet, cui incumbit decretoriam promulgare ſententiam. S. Iſidorus Peluſiota poſtquam in alia quadam Epiſtola, malorum judicum recenſuiſſet vitia, tandem de judice recto & æquo ita ſcribit: *Quocirca opus eſt judicem & ſagacem & integrum eſſe, pudoreque ac blanditiis, & metu ſuperiorum, nam cuivis iſtorum affectuum ſuccumbat, totam judicii religionem obteret.* S. Iſid. Peluſ. l. 3. Epiſt. 175.

5. *Viros potentes;* Cajetanus legit *Sapientes,* & ſubdit: *Non tamen ſignificat ſapientes, ſed propriè viros valentes, ſeu valoris; Et etiam apud Hebræos hac nuncupatio communis tam valentibus ingenio ſeu arte aliqua, quàm valentes viribus & armis eſt. In hoc loco viros valentes ingenio intelligunt, ac ſi in ſpecie dictum eſſet, viros ingenii: Et verè prima pars judicis à natura ingenii eſt.* Sint etiam Viri ſapientes. Cajet. in Exod. Enimvero neceſſum eſt, ut judices ad aſſecurandum judicium, bono ſint præditi judicio, ad rectam diſcernendam juſtitiam, maximè quando hæc à varietate opinionum probabilitate obfuſcatur. Et prædi bono judicio. Dionyſius Carthuſianus Ly, *potentes,* interpretans ait: *Ubi noſtra tranſlatio habet: Provide viros potentes, alia continet, ſapientes,* ſiquidem ſapientia, ſtudium, & intelligentia partes ſunt judicis eſſentiales. D. Carth. in Exod. *Sapientia quippe ſummè eſt neceſſaria judicibus.* Judex enim ſcientia deſtitutus, eſt velut oculos ſine luce, vel ſicut cæcus, in noctis vigilias agens, vel ſicuti paſtor gregem ſuum à lupis defendere neſciens aut negligens, ut Author quidam ait: Et ideo Pſalmiſta dicit: *Erudimini, qui judicatis terram.* Pſal. 2. 10. Deus cum Moyſe de propitiatorio diſſerens, hoc ei præceptum impoſuit: *Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi.* Exod. 25. 18. At verò cur non duos Seraphinos fieri præcepit, qui Spiritus ſunt Deo propinquiores. *Omnia in figura contingebant:* Cherubinis enim, non vero Seraphinis ſapientia attribuitur: Propitiatorium autem velut cathedra quædam erat, è qua Deus velut Judex ſupremus pronuntiabat ſententias, eaſque tanquam infallibile quoddam oraculum promulgabat; ac proinde procul à judiciis abeſſe debent Seraphini, quibus amor tribuitur, qui in amicitia locum habet, quia amor, bonæ juſtitiæ integritatem corrumpit; quin potius oraculum, è quo ſententiæ promanent, Cherubini cingant, quia in eo ſola ſcientia, doctrina, & eruditio ad juſtum diſcernendum locum habere debent. Cur Deus in propitiatorio poni voluerit duos Cherubinos, & non Seraphinos. Cajetanus ponderans verba illa: *Inde loquar ad te ..., de medio duorum Cherubim,* Exod. 25. 22. loquit: *Juxta Hebræum, ſenſus hic eſt: Et ero paratus tibi ibi, paratus ad officium audientiæ.* Cajet. ibid. Beda quoque Ly *Cherubim* interpretatur: *ſcientia multitudo, vel ſcientia intellectus,* ac proinde Cherubini oraculo ſuperimpoſiti ſignificabant neceſſitatem ſcientiæ ad cauſas examinandas, ventilanda dubia, rationes ponderandas, diſcutiendaſque ſententias minus probabiles. V. Beda ut in Cat. Plutarch. in Apophth. Plutarchus de Philippo Macedonum Rege refert, quòd cum in cauſa quadam, Machetem condemnante, ſomnolentus injuſtam pronuntiaſſet ſententiam, hic appellationem à lato Regis arbitrio interpoſuiſſet; Rex iratus eum interrogavit, ad quem appellaret, nullum enim ſe ſuperiorem agnoſcebat judicem, ad quem poſſet appellando habere recurſum; Qui protinus reſpondit: *Ad teipſum, ô Rex, ſi expergiſcaris, & attentius audias cauſam.* Pulchra hiſtoria Philippi Regis Macedonum. Quo audito Rex ſurrexit, cauſæque examinandæ & ruminandæ diligenter incubuit; Et quidem tametſi, ne errâſſe videretur, ſententiam non revocavit, Machetus tamen cauſam juſtam & æquam eſſe agnoſcens, clandeſtino modo omnia quæ perpeſſus fuerat damna reparavit. S. Hieronymus ſuper illa Amos verba: *Convertiſtis in amaritudinem judicium,* ita ſcribit: *Ille* Amos 6. 13. *irata ad judicandum mente deſcendit, qui cum cauſam neſciat, nec judicii noverit veritatem, ante præjudicat, qualem debeat ferre ſententiam. Fructum juſtitiæ, qui dulciſſimus eſt, vertit in amaritudinem.* S. Hier. ib.

Tertio, Judices ſint timentes Deum.
S. Aug. ſer. 94. de Temp. c. 6.

6. *Et timentes Deum.* De hoc puncto porro in Diſcurſu ſecundo egimus. Quibus addi poteſt, quòd S. Auguſtinus in ſerm. quodam eos, qui in Cathedra ſedere, juſtitiamque in tribunalibus adminiſtrare geſtiunt, hoc ſalutari monito inſtruat, dicens: *Ut ergo non ſitis iniquæ poteſtatis, quicumque per homines vultis habere in homines poteſtatem, erudimini, ne perverſe judicetis, & ante in anima pereatis, quam quemquam in carne perdatis. Judex eſſe vis? Pates meritis, vel pecunia? nondum reprehendo. Fortaſſe enim prodeſſe cupis rebus humanis, & emis ut proſis, ut ſervias juſtitiæ, non partis pecuniæ.* Id verò quod ibidem ſequitur, documentum in ſe continet utiliſſimum eis, ad quos ſtipulare in judiciis ſententias ſpectat. *Prius,* inquit, *propter te eſte, judex in te; prius judica de te, & de penetrali conſcientiæ ſecurus procedas ad alterum.* Author catenæ ſuper illa verba Moyſis: *Venit ad me populus, quærens ſententiam Dei,* inquit: *Ubi diſcendum, judicium nobis juſtum inquirendum à Deo, cujus Lex eſt non noſtra, verbum Dei, ſpiritum legis tenendo, non ſolum litera, ne qui legum ſunt peritiſſimi, ſiant omnium peſſimi, ac verſutiſſimi homines. Oportet enim judices eſſe viros pios, & fideles, Deumque metuentes, qui juxta mentem Legis & Dei judicent.*

Exod. 18. 15.
Lippoman.

Quarto ſit in illis veritas.

7. *In quibus ſit veritas.* Scribit Diod. Siculus veteres judicem effigiare ſolitos fuiſſe velut ſenem quemdam è cujus collo pendulus Zaphyrus erat, qui hanc dictionem, *veritas* ſibi inſculptam habebat. Meritò autem judicem in ſpecie ſenis præfigurabant, quia ut ait Eccleſiaſticus: *Quam ſpecioſum canitiei judicium, & presbyteris cognoſcere conſilium, quam ſpecioſa veteranis ſapientia, & intellectus, & conſilium?* Porro *Presbyter*, idem ſignificat, quod *ſenex*; Et ideo in Syriaca legitur: *Quam decet ſenes judicium, & provectos ætate intelligentia?* S. Iſidorus Peluſiota rationem aſſignat, cur Judicibus neceſſaria ſit perſpicax intelligentia, nimirum ut veritatem explorare valeant: *Eos qui de rebus judicant, acutiſſima ingenio eſſe oportet, ut & eorum qui loquuntur, facundiam, & eorum, quæ dicuntur, probabilitatem, ac veriſimilitudinem miſſa facientes, ſenſa ipſa introſpicere, atque hinc expiſcantes, veritatem haurire queant.* Maligni quoque Phariſæi rectitudinem juſti judicis in Chriſto Salvatore noſtro (de quo apud S. Joannem dicitur: *Pater ... omne judicium dedit filio*) adumbrarunt ad vivum, quando hanc de eo veritatem, licet ex ſolo adulationis motivo, pronuntiarunt: *Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo.* Talis enim eſſe debet judex, ut verum judicium proferat.

Diod. Siculus de fabul. antiq. geſt. l. 2.
Eccli. 25. v. 6.
Judex olim figuratus fuit in ſpecie ſenis.
S. Iſid. Peluſ. l. 3. Epiſt. 9.
Joan. 5. v. 22.
Matth. 22. v. 16.

Judices boni aſſimilantur vino.
Gen. 49. v. 12.
D. Chryſ. Hom. 67. in Gen.

8. Adhæc non vacat myſterio quod Jacob Judæ filio ſuo, ex cujus ſtirpe multi Hebræorum judices prodituri erant, benedicendo dixerit: *Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores;* nam ut in præcedentibus diſcurſibus diximus, D. Chryſoſtomus ait: Quod Patriarcha *Juſtitiam ſignet, & claritatem judicis; nam per dentes & lac, nihil aliud ſignificare vult, quam ſere candidum & manifeſtum judicium, ut eſt lactis, & dentium qualitas.* At verò dicet fortaſſe quiſpiam, quâ ratione vini ſimilitudo judici adaptari poterit? Cui ego reſpondeo, hoc illi optimè reſpondere; quis enim tritum illud ignorat proverbium, quo dicitur: *In vino veritas?* Judex enim veritatem inquirere & explorare tenetur, quantum poteſt. Dionyſius Carthuſianus ſuper illa verba: *In quibus ſit veritas*, triplicem judici veritatem ineſſe debere dicit: *ſcilicet veritatem vitæ, doctrinæ, juſtitiæ*, & inde Chriſtus ſecurè dicit: *Judicium meum juſtum eſt*, quia triplici hac veritate cohoneſtabatur. Joſaphat Rex Juda Judices, quos per Regni ſui civitates diſtribuerat, his verbis monuit: *Videte ait quid faciatis, id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *actus veſtros, verba, & ſententias diligenter penſate, ne devietis in aliquo*; hoc enim modo in veri agnitionem & notitiam devenitur.

Exod. 18. 21.
D. Carth. ib.
Joan. 5. v. 30.
2. Par. 19. v. 6.
D. Carth. ibid.

9. Deus apud Sophoniam de iniquis quibuſdam judicibus, his verbis lamentatur: *Judices ejus Lupi veſpere.* Qui modus loquendi valde obſcurus eſt & difficilis intellectu; Si enim illos tantum lupos eſſe dixiſſet; facilè intelligi potuiſſet propter lupi voracitatem inſatiabilem; At verò Ly *veſpere*, adjunctum ſenſum difficillimum efficit; Cur igitur hanc dictionem adjecit? Ideo nimirum, quia iniqui illi judices abſcondebant veritatem, ut injuſtitiam tantò liberius exercere poſſent. Unde S. Hieronymus ait: *Hoc eſt, occidentes veſpere, non aſpicientes ad ortum ſolis, ſed morantes ſemper in tenebris, qui quaſi in nocte, & nullo vidente, omnia depopulantur.* Econtra verò in Bythiniâ, judices tribunalia ſua ad Solem expoſita habebant, ne veritas obſcurari poſſet, quam multi iniqui obtenebrare ſatagunt, ac proinde David Deum rogabat, ut ſe eriperet: *A negotio perambulante in tenebris.* S. Hieronymus ſuper illa Iſaiæ verba: *In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti, ... Civitas ſolis vocabitur una*: De hac civitate Solis ita ſcribit: *Hanc ſeptuaginta interpretantur civitatem juſtitiæ*; quia hæc in aperto & in propatulo eſſe debet, neque enim veritas abſcondi debet. Cajetanus ſuper illa verba: *In quibus ſit veritas*, dicit in Hebræo legi: *Viros veritatis, quemadmodum dicitur vir ſanguinum, qui effuſor eſt multi ſanguinis, ita dicitur vir veritatis, qui ſectator eſt veritatis, hoc eſt, & quod ſit verax, tum dicendo, tum faciendo quod dixit, & quod veritas rerum geſtarum, teſtium & hujuſmodi inveniant locum ſuum apud eum, hæc enim duo exiguntur ad uſum veritatis.*

Soph. 3. v. 3.
Iniqui judices nominantur Lupi Veſpertini.
S. Hier. ib.
Pſ. 90. v. 6.
Iſaiæ 19. 18.
Exod. 18. 21. Cajet. ibid.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Dona & munera rationem offuſcant, excæcant intellectum, tametſi judex antea timoratus & ſapiens extiterit.

THEMA.

Judices ... conſtitues in omnibus portis tuis, ... ut judicent populum juſto judicio, ... nec accipies munera, quia munera excæcant oculos Sapientum. Deuter. 16. v. 18.

Judices æqui amantes, deteſtentur munera.

1. SUpremus Legiſlator Deus inter alias leges, bonum publicum concernentes, populo ſuo in Deuteronomio præſcriptas, hanc quoque ſancivit longè utiliſſimam, videlicet ne judices muneribus ſe corrumpi aut depravari ſinerent; cujus legis hæc eſt præcipua ratio, quia cum Deus hominem, naturâ ſuâ divitiarum avidum & ferè inſatiabilem eſſe ſciret, meritò vereri poterat, ne ii, qui pro tribunalibus ſedent, munera ſine metu conſcientiæ acciperent, graviter inde ſit lædenda & violanda juſtitia, *quia munera excæcant, &c.* Et ideo *æquum putabat lex & meritò*, inquit S. Cyrillus Alexandrinus, *quicumque ad judicia exercenda collocati eſſent, eos ſui lucri atque emolumenti cupiditate mini-*

S. Cyrill. Alex. l. 8. de ador.

me, capi, neque aliorum gratia tantum tribuere, ut à rectis integroque officio declinarent.

Oculi animæ excæcantur per munera in Judicibus.

2. Myſterio utique non vacant verba illa: *Munera excæcant oculos Sapientum*; Nam licet unicuimini videri poſſit, Spiritum Sanctum potius dicere debuiſſe. Munera aperiunt oculos Sapientum, non verò illos obtenebrant, quia munera nobis ferentes blando & benevolo oculo reſpicere ſolemus; ut proinde Sidonius Apollinaris in Epiſtola quadam ita ſcribat: *Quorum ſi nares afflaverit uſpiam rubiginoſi aura marſupii, confeſtim videbis illic & oculos Argi, & manus Briarei, & ſphingarum ungues.*

Sidon. Apoll. l. 7. Epiſt. 15.

Verumtamen Spiritus Sanctus prædictis verbis non de oculo corporis ſed de animæ oculo, qui eſt intellectus, loqui intendit, hic enim offuſcatur & caligine quadam per munera induitur. Lampridius Severum Imperatorem erga judices iniquos rigidiſſimum fuiſſe, & præ nimia abominatione, quâ illos execrabatur, dicere ſolitum fuiſſe refert; ſe in promptu ſemper habere digitum, quo oculum erat judicis illius excavaturus, qui rectam offendere juſtitiam non dubitaret, atque ideo quotieſcumq; commiſſam fuiſſe aliquam injuſtitiam intelligebat, graviſſimam de illius authore ſemper ſumebat vindictam. Samſon Iſraelitici populi judex qui unicâ tantum aſini maxilla, multa inimicorum millia interemerat, tandem factus eſt hoſtium ſuorum, riſus, fabula, & ludibrium atque poſt erutos ei oculos, ad inſtar aſini ejusdem molam vertere coactus fuit. At verò undenam hæc ejus miſeria originaliter proceſſit? profectò ex nullo alio principio, quàm ex muneribus, quibus Philiſtæi ſibi comparârant Dalilam uxorem ejus ut eũ traderet. Per experientiam quotidianam videmus, quod ubicumq; dona & munera aditum habent, omnes plane leges contemnerentur, ſive illæ naturales ſint, ſive humanæ, vel divinæ, fiuntque Judices cæci.

Lampridius Severus rigidiſſime punivit injuſtos Judices.

Samſon à Dalila proditus fuit propter munera.

Judic. 16. v. 5.

Sacer textus de Samſone ait: *Venerunt ad eam principes Philiſthinorum, atque dixerunt, decipe eum, & diſce ab eo in quo habeat tantam fortitudinem:... quod ſi feceris, dabimus tibi ſinguli mille & centum argenteos.* Quam hiſtoriam S. Ambroſ. ponderans, his verbis adverſus avaritiæ crimen exclamat: *Ille qui rugientem Leonem manibus diſcerpſit ſuis, qui vinctus, & alienigenis traditus, ſine ullo adjutorio, ſolus diſſolutis vinculis, mille ex his peremit viros, is ſuper genua mulieris inflexâ cervice truncatus, invicti crinis ornatum prærogativam ſuæ virtutis amiſit, influxit pecunia in gremium mulieris, & à viro diſceſſit gratia.* Eheu quot ſunt hiſce temporibus, quibus idem prorſus accidit, qui cum antea pro juſtitiæ defenſione firmi & conſtantes fuerint, tandem nihilominus in ſinu Dalilæ cujuſdam procumbentes, vel Philiſthinorum argento corrupti leges convellunt, truncant Codices, & ad imitationem Samſonis cæci fiunt, non corpore, ſed intellecto & animo, *quia munera excæcant oculos ſapientum?* S. Iſid. Peluſ. in quadam Epiſt. inquit: *Rectum ille judicium apparet, qui avaritia non expugnatur, cui lucri ſtudium animæ oculos non extinguat, ſi enim munera excæcant ſapientum oculos, lumina inſipientum quid non facient?* Unde quod Eccli. de laſciva muliere dicit, nos quoque avaritiæ adaptare poſſumus: *Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obcæcat vultum ſuum tamquam urſus.* Pecuniæ enim cupiditas eumdem habet effectum in Judice, quem lamina auri vel argenti urſi oculis objecta, præſtat in urſo; Si enim hujus feræ oculis ſplendeſcens objiciatur lamina auri vel argenti, viſus ejus adeò obcæcatur, ut cæcutire incipiat. Quot enim ſunt hodie judices, quibus idem accidit? cum enim antea in judicando Argi eſſent, oblato auro vel argento, efficiuntur talpâ cæciores. Porro Spiritus S. in multis aliis Scripturæ locis præter. Deut. evidens huic veritati perhibet teſtimonium. In Exod. enim c. 23. dicitur: *Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes & ſubvertunt verba juſtorum.* Ubi Cajet. dicit, quod in Hebr. *prudentes* idem ſignificet, quòd *apertas, hoc enim ad ſimilitudinem videntium apertis oculis; ſignificatur ad litteram, quod tanta eſt vis munerum, ut non ſolum parum, aut mediocriter videntes ea quæ ſunt juris excæcent intus, mutando enim affectum, efficiunt ut appareat, etſi non ſpeculativè ſaltem practicè, hæc eſt apparet fovenda, vel excuſanda, vel tolleranda pars à qua ſuſcepit munera.* Oleaſter dictionem, *excæcant*, ponderans dicit, quod juxta text. Hebr. *propriè ſignificat eruere, munus enim eruit oculos videntis, ac ſi apertius dicat, nedum excæcat videntes, ſed etiam oculos illi eruit.* Quod ſi verò munera oculos judicis eruunt, quomodo igitur ſcrutari ſcripturas Doctorum, pervolvere Bartol. aut Baldum, videre codices, perquirere proceſſuum acta, opinionumque probabilitatem trutinari aut ventilare poterunt? Cæci enim ſunt, & cæco modo judicant, in eamq; partem, à qua ſunt excæcati, vel maximè propendent: *Solent enim prius munera offerentis videre, quam cauſam*, inquit idem Oleaſter, *& muneris affectu excæcati, ad judicandum pergunt, unde non poſſunt rectè merita cauſæ ſpeculari, cum ſpecillo mali affectus cauſam intueantur.* Eodem quoq; apud Eccli. ſententia repetitur, dicentem: *Xenia & dona excæcant oculos judicum, interiores videlicet*, ut Hugo Card. exponit, *ut non videant veritatem.* Idem quoq; Eccli. immediate poſt ſubjungit: *Et quaſi mutus in ore &c.* Ubi Paulus de Pal. exclamat dicens. *O miſera dona quæ cæcos & mutos faciunt? Audito miraculum, Chriſtus venit aperire oculos cæcorum, & linguas mutorum diſertas facere; at dona cæcant oculos apertos, mutas faciunt linguas diſertas, ac proinde ſurdas faciunt patentes aures.* Oleaſter ſuper adducta ſuperius Deut. verba, cæcitatem, quam avaritia in judicio operatur; ponderans, ait: *Expende, quomodo omnia, quæ ſunt in Judice bona, munus corrumpit. Duo ſunt in judice maximè neceſſaria, ſcilicet judicium & judicii executio, quæ duo munus omnino pervertere ſolet.* Judicium verò & intellectus ſunt oculi animæ noſtræ, ſicut oculus materialis appellari poteſt corporis intellectus, & hi ambo oculi, ſcilicet intellectus & judicium à donis & muneribus obtenebrantur, ac proinde advertendum eſt, quod Moyſes non dicat *oculum*, ſed in numero plurali oculos; id quod Cajetanus pariter his verbis ponderat: *Perpende vim munerum contra utramque partem animi, intellectum ſcil. & affectum, & quod amplius eſt, intellectum perfectum ſapientiâ, & affectum præditum juſtitiâ.*

Gravites corripiuntur Judices avari & munera diligentes, per quæ excæcantur.

S. Ambr. l. 2. de offic. c. 16.

Deut. 16. 19.

S. Iſid. Peluſ. l. 1. Epiſt. 1820.

Eccli. 25. 24.

Urſi excæcantur ſplendore laminæ aureæ vel argenteæ.

Exod. 23 v. 8.

Cajetan. ibid.

Oleaſt. in Exod. ibid.

Si munera eruunt oculos Judicum.

Eccli. 20. 31.

Hug. Card. ibid.

Paul. de Pal. ibid. in Eccleſiaſt.

Oleaſt. in Deut. 16.

Cajetan. ibid.

2. *Sapientum.* At verò dicet fortaſſe aliquis, ex quo judices etiam muneribus affecti tantâ adhuc ſapientiâ prædîti manent, ſicut antea, quâ igitur ratione fieri poteſt, quod irreparabilia non cognoſcant damna & præjudicia, quæ violatam communiter conſequuntur juſtitiam? Dion. Carth. idipſum exponit; dum ait: *Qui ſcilicet ante munerum acceptionem fuerant ſapientes, ſed per munera ſeducuntur, & fiunt inſipientes.* Avaritia enim intellectum adeò excæcat, ut peſſimas, quæ ex injuſtitiis commiſſis in Reipubl. Litigantium, imò & ipſiuſmet judicis præjudicium enaſcuntur, conſequentias diſcernere non permittat. Unde Oleaſter optimè advertit quod nullus judex, quantumvis is ſapiens exiſtat, ſi munera accepter, oculatum ſe manſurum eſſe ſibi promittere poſſit, licet firmũ habeat juſtitiam ne quidquã offendendi propoſitum: *Nemo veſtrum ſibi fidat, & ut perſpicuus viſus ſe eſſe præſumat. Nullus dicat*

Munera excæcant intellectum Judicum Sapientum.

D. Carth. ib.

Oleaſt. in Exod. 23.

con-

conſtantiæ animi ſum, non mutabor munere. Utri enim hac in re magis credendum erit? An forte voluntati humanæ, de qua Job ait: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore;... numquam in eadem ſtatu permanet?* an verò primæ & æternæ veritati? de qua Oleſt. ait: *Teſte Deo, munus excæcat oculos videntium.* Cajet. propoſitum Deuter. text. interpretans, ita ſcribit: *Perpende hanc ſententiam non eſſe Moyſis ſed Dei, cui nota ſunt corda hominum, qui ſub in ſtabilitatem animi humani, animi virtute præditi.*

Job. 14. v. 2.

Cajet. in Deut. ibid.

Hiſtoria Judicis Ungarici Ducatibus tandem ſum adi.

4. De judice quodam ſuperiorum temporum refertur, quod cum hactenus acerbiſſimo judicio, & ſapientiâ non vulgari conſpicuus, Deumque timens à pronuntiatione juſtæ æquiſſimæque ſententiæ dimoveri non potuiſſet, tandem in diverſum mutatus & à juſtitia planè degenerans, cum de hujus mutationis cauſa motiva interrogatus fuiſſet, ideo id factum eſſe reſponderit, quia videlicet quater mille equitibus, ipſum inſectantibus, reſiſtere minimè potuerit, ad quatar mille alludens Ungaros, quæ equum ſibi impreſſum referunt. Similiter tametſi veriſimile ſit, quod etiam S. Auguſt. ſæculo, multi ſapientes & timorati viri vixerint, attamen etiam illo tempore munerum donativorumque intereſſe fortiſſima etiam pectora impugnavit, ut integritatis virtutem & conſtantiam penitus depravavit. *Uſque adeo hoc inoleſcit malum,* inquit S. Auguſt. *ut jam quaſi ex conſuetudine vendantur leges, corrumpantur jura, ſententia ipſa venalis ſit, & nulla jam cauſa poſſit eſſe ſine cauſa.* Quiſnam inveniri Davide juſtior potuiſſet, de quo indubitatum Deus perhibuit teſtimonium, dicendo: *Inveni... virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas?* quique rectam judicibus juſtitiæ adminiſtrationem in tot Pſalterii ſui locis tam anxiè inculcavit? Et tamen ſi id, quod circa Sibam fecit ritè examinemus, eum à recto juſtitiæ tramite procul aberraſſe comperiemus. Cum enim ob Abſalon rebellionem triſtis omnino & anxius fugeret de Jeruſalem, obvium ſibi Miphib. ſervum, Sibam nomine, qualiter cum Domino ſuo egerent, & ubinam degeret, interrogavit, hic enim cum filius Jonathæ Filii Saul eſſet, & conſequenter ſtirpis regiæ genuina propago, aliquem adverſum Davidem conjuratis & rebellibus colorem imprimere, & rebellionem fovere potuiſſet; Cui cum Siba reſpondiſſet: *Remanſit in Jeruſalem, dicens: Hodie reſtituet mihi domus Iſrael regnum Patris mei, & Ait Rex Sibæ: Tua ſint omnia, quæ fuerunt Miphiboſeth.* Poteratne hâc injuſtior proferri à tam ſancto & integerrimo Rege ſententia? Regius hic vates de ſemetipſo haud immeritò gloriabatur, dicens: *Super ſenes intellexi;* neque dubitare licet, quin ad ejus notitiam celebre illud Eccli. monitum pervenerit: *Qui credit citò, levis corde eſt;* & tamen Abul, Davidis in hac ſententia injuſtitiam ex pluribus capitibus redarguit, dicens: *Condemnavit inauditum, non vocatum, & indefenſum; in notoriis quoque delictis requiritur citatio, ut reus veniat ad audiendam ſententiam, & allegandas excuſationes, ſi quas habet.* Eaſdem quoque David. injuſtitiæ rationes Dionyſ. Carthuſ. tetigit, inſuper addens, Davidem ſoli accuſatori ſine teſte calumnianti nequaquam credere debuiſſe, perverſoque judicii ordine ſine examine ſine ulla præcedentis deliberationis mora pronuntiare ſententiam, maximè cum de fidelitate Miphiboſeth nihil ſiniſtri ne ſuſpicari quidem potuerit. Præterquam quòd de illo tempore claudo, & conſequenter Davidi ad militandum in exercitu minimè ſervituro valentè, facile ſibi perſuadere potuerit, hac ſolum de cauſa illum Davidis caſtre minimè fuiſſe ſecutum. Cur igitur in tam injuſtam & præter omnem Juris ordinem prolatam ſententiam prorupit? Reſponſio ad hoc dubium adæquata eſt, quia *apparuit Siba... in occurſum ejus cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis uvæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & utre vini.* Unde Lyran. in moralitatibus ſequens eruit documentum: *David ſanctus, ex verbis, & dono licet modico hujus adulatoris & detractoris, in tantum fuit deceptus, quòd ſine verborum ejus examinatione, dedit ei hæreditatem Domini.* Quodque majori dignum eſt admiratione, eſt, quòd cum impoſtura Sibæ jam detecta fuiſſet, ideoque ſeverè puniri mereretur, non ſolum in illum non animadverterit, eaque quæ Miphiboſeth injuſtè ablata ei donaverat, non repetierit, verum etiam illum in pacifica medietatis facultatum Miphiboſeth poſſeſſione reliquerit. Unde Abulenſis, qui hiſtoriam hanc diligenter examinavit, eum etiam in hoc ſecundo ceſu, tamquam manifeſtè injuſtum condemnavit, dum ait: *Locutus eſt contra conditionem judicis recti, quia judex non debet ſequi voluntatem ſuam, ſed ſtatuta patrum & leges, & rectam rationem.* At verò Abulenſis de Siba inquit: *Ut captaret Regis favorem, non ſolum munera cibi & potus, ſed etiam in quibus portabantur, Regi obtulit, dicens: Aſini, domeſtici Regis ut ſedeant.* Et idò factum eſt, quod poſtea, non obſtante quod jure merito latam debuiſſet revocare ſententiam, & ei qui Domini ſui calumniator, detractor, & traditor fuerat, non ſolum adjudicatas ei facultates eripere, verum inſuper & ſuas confiſcare teneretur, Miphiboſeth plenè ſe ab injuſta calumnia purganti, reſponderit: *Quid ultra loqueris? fixum eſt, quod locutus ſum.* Quid de hac tam manifeſta Davidis injuſtitia dicemus? Unde nam in illam ſe adeò turpiter ſeduci permiſit? Certè non aliunde, quam quia vivam oblatorum ſibi à Siba munerum habebat memoriam, quæ tametſi, ut veriſimile ſatis eſt, ex bonis Domini ſui, quæ ipſe adminiſtrebat, deſumpta fuerit, attamen ſola munerum illorum memoria tantum efficere potuit, ut David, cæteroquin ſanctus, juſtitiã adeo enormiter violaverit, *quia munera excæcant oculos Sapientũ.*

Lib. 3. Aug. ſer. 3. Append. 3. divor.

Act. 13. v. 22.

David injuſtam tulit ſententiam contra Miphiboſeth.

2. Reg. 16. v. 3.

Ibid. v. 4.

Pſ. 118. 100.

Eccli. 19. 4.

Abul. ibid. Q. 6.

D. Carth. ibid.

David ad hæc ſeductus ſuis muneribus.

2. Reg. 16. 1.

Lyran. in moral.

Abul. Q. 29 in c. 19 lib. 2. Reg.

Abul. Q. 2. in c. 16 ibid.

Etiam graviter peccavit non revocando poſtea ſententiam, ſiquam

5. Eliu Jobum in ſterquilinio miſerrimè ſedentem conſpiciens, id ei in pœnam culparum ſuarum accidiſſe temerè judicavit, ideoque ei dixit: *non te ergo ſuperet ira, ut aliquem opprimas, nec multitudo donorum inclinet te.* Sed numquid hic Jobi amici ſui innocentiam & ſanctitatem probè ſibi perſpectam habebat? Cui etiam Deus ipſe teſtimonium perhibuit, quòd eſſet *vir... rectus, & timens Deum & recedens à malo.* Verum quidem hoc eſt, attamen alia ex parte quoque ſciebat, quod etiam viri ſapientiſſimi & timorati in hunc ſcopulum ſæpiſſimè impingant. Et quidem ingenioſè Eliu iram & dona ſimul inter ſe jungit, quia ſicut furor rationem offuſcat, & excæcat intellectum viri iracundi ità quoque dona eumdem prorſus operantur effectum, *quia munera excæcant oculos Sapientum.* Unde Nazianz. ait: *Munera faciunt, ut Sapientes quoq; hallucinentur atq; ut aves laqueo, ſic homines auro capiuntur.*

Eliu ſuſpicabatur Job muneribus corruptum fuiſſe.

Job. 36. v. 18.

Job. 2 v. 4

Nazianz. in Diſtich.

6. Conſideratione digna eſt illa munerum oblatio, quam Saul Samueli deferre decreverat, à quo ad Regnũ Iſrael evectus fuit: *Ecce ibimus, quid feremus ad virum Dei? panis defecit in ſitarciis noſtris, & ſportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud.* Sed numquid Sauli hujus Prophetæ ſanctitas probè nota erat, qui de hoc præcipuè ipſemet gloriari non dubitavit: *Loquimini de me coram Domino, & coram Chriſto ejus, utrum bovem cujuſquam tulerim, aut aſinum,... ſi de manu cujuſquam munus accepi?*

1. Reg. 9. v. 7.

Sicuti & Saul Samuelem

1. Reg. 12. v. 3.

me, capi, neque aliorum gratia tantum tribuere, ut à recto integroque officio declinarent.

Oculi animæ excæcantur per munera in Judicibus.

2. Myſterio utique non vacant verba illa: *Munera excæcant oculos Sapientum*; Nam licet nonnemini videri poſſit, Spiritum Sanctum potius dicere debuiſſe. Munera aperiunt oculos Sapientum, non verò illos obtenebrant, quia munera nobis ferentes blando & benevolo oculo reſpicere ſolemus; ut proinde Sidonius Apollinaris in Epiſtola quadam ita ſcribat: *Quorum ſi nares afflaverit uſpiam rubiginoſi aura marſupii, confeſtim videbis illic & oculos Argi, & manus Briarei, & ſphingarum ungues.* Verumtamen Spiritus Sanctus prædictis verbis non de oculo corporis ſed de animæ oculo, quæ eſt intellectus, loqui intendit, hic enim offuſcatur & caligine quadam per munera induitur. Lampridius Severum Imperatorem erga judices iniquos rigidiſſimum fuiſſe, & præ nimia abominatione, quâ illos exſecrabatur, dicere ſolitum fuiſſe refert; ſe in promptu ſemper habere digitum, quo oculum erat judicis illius excavaturus, qui rectam offendere juſtitiam non dubitaret, atque ideo quotieſcumq; commiſſam fuiſſe aliquam injuſtitiam intelligebat, graviſſimam de illius authore ſemper ſumebat vindictam. Samſon Iſraelitici populi judex qui anteà tantum aſini maxilla, multa inimicorum millia interemerat, tandem factus eſt hoſtium ſuorum, riſus, fabula, & ludibrium atq; poſt ambos ei oculos erutos, ad inſtar aſini cujuſdam molam vertere coactus fuit. At verò undenam hæc ejus miſeria originaliter proceſſit? profectò ex nullo alio principio, quàm ex muneribus, quibus Philiſtæi ſibi compararant Dalilam uxorem ejus ut eũ traderet. Per experientiam quotidianam videmus, quod ubicumq; dona & munera aditum habent, omnes plane leges contemnerentur, ſive illæ naturales ſint, ſive humanæ, vel divinæ, fiantque Judices cæci. Sacer textus de Samſone ait: *Venerunt ad eam principes Philiſthinorum, atque dixerunt, decipe eum, & diſce ab eo in quo habeat tantam fortitudinem:... quod ſi feceris, dabimus tibi ſinguli mille & centum argenteos.* Quam hiſtoriam S. Ambroſ. ponderans, his verbis adverſus avaritiæ crimen exclamat: *Ille qui rugientem Leonem manibus diſcerpſit ſuis, qui vinctus, & alienigenis traditus, ſine ullo adjutorio, ſolus diſſolutis vinculis, mille ex his peremit viros, is ſuper genua mulieris inflexâ cervice truncatus, invicti crinis ornatum prærogativam ſua virtutis amiſit, influxit pecunia in gremium mulieris, & à viro diſceſſit gratia.* Eheu quot ſunt hiſce temporibus, quibus idem prorſus accidit, qui cum antea pro juſtitiæ defenſione firmi & conſtantes fuerint, tandem nihilominus in ſinu Dalilæ cujuſdam procumbentes, vel Philiſthinorum argento corrupti leges convellunt, truncant Codices, & ad imitationem Samſonis cæci fiunt, non corpore, ſed intellectu & animo, *quæ munera excæcant oculos ſapientum?* S. Iſid. Peluſ. in quadam Epiſt. inquit: *Rectum illi judicium apparet, qui avaritia non expugnatur, cui lucri ſtudium animæ oculus non extinguat, ſi enim munera excæcant ſapientum oculos, lumina inſipientum quid non facient?* Unde quod Eccli. de laſciva muliere dicit, nos quoque avaritiæ adaptare poſſumus: *Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obcæcat vultum ſuum tamquam urſus.* Pecuniæ enim cupiditas eumdem habet effectum in Judice, quem lamina auri vel argenti urſi oculis objecta, præſtat in urſo; Si enim hujus feræ oculis ſplendeſcens objiciatur lamina auri vel argenti, viſus ejus adeò obcæcatur, ut cæcutire incipiat. Quot enim ſunt hodie judices, quibus idem accidit? cum enim antea in judicando Argi eſſent, oblato auro vel argento, efficiuntur talpâ cæciores. Porro Spiritus S. in multis aliis Scripturæ locis præter. Deut. evidens huic veritati perhibet teſtimonium. In Exod. enim c. 23. dicitur: *Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes & ſubvertunt verba juſtorum.* Ubi Cajet. dicit, quod in Hebr. *prudentes* idem ſignificet, quòd *apertos, hoc enim ad ſimilitudinem videntium apertis oculis; ſignificatur ad litteram, quod tanta eſt vis munerum, ut non ſolum purum, aut mediocriter videntes ea quæ ſunt juris excæcent intus, mutando enim affectum, efficiunt ut appareat, etſi non ſpeculativè ſaltem practicè, hoc eſt appareat fovenda, vel excuſanda, vel tolleranda pars à qua ſuſcepit munera.* Oleaſter dictionem, *excæcant*, ponderans dicit, quod juxta text. Hebr. *propriè ſignificat eruere, munus enim eruit oculos videntis, ac ſi apertius dicat, non tantum excæcat videntes, ſed etiam oculos illi eruit.*

Sidon. Apoll. l. 7. Epiſt. 15.

Lampridius Severus rigidiſſime punivit injuſtos Judices.

Samſon à Dalila proditus fuit propter munera.

Judic. 16. v. 5.

S. Ambr. l. 2. de offic. c. 26.

Graviter corripiuntur Judices avari & munera diligentes, per quæ excæcantur.

Deut. 16. 19.

S. Iſid. Peluſ. l. 1. Epiſt. 182.

Eccli. 25. 24.

Urſi excæcantur ſplendore laminæ aureæ vel argenteæ.

Exod. 23 v. 8.

Cajetan. ibid.

Oleaſt. in Exod. ibid.

Quod ſi verò munera oculos judicis eruunt, quomodo igitur ſcrutari ſcripturas Doctorum, pervolvere Bartol. aut Baldum, videre codices, perquirere proceſſuum acta, opinionumque probabilitatem rimari aut ventilare poterunt? Cæci enim ſunt, & cæco modo judicant, in eamq; partem, à qua ſunt excæcati, vel maximè propendent: *Solent enim prius munera offerentis videre, quam cauſam*, inquit idem Oleaſter, *& muneris affectu excæcati, ad judicandum pergunt, unde non poſſunt rectè merita cauſæ ſpeculari, cum ſpecillis mali affectus cauſam intueantur.* Eadem quoq; apud Eccli. ſententia repetitur, dicentem: *Xenia & dona excæcant oculos judicum, interiores videlicet*, ut Hugo Card. exponit, *ut non videant veritatem.* Idem quoq; Eccli. immediate poſt ſubjungit: *Et quaſi mutus in ore &c.* Ubi Paulus de Pal. exclamat dicens. *O miſera dona quæ cæcos & mutos faciunt? Audite miraculum, Chriſtus venit aperire oculos cæcorum, & linguas mutorum diſertas facere; at dona excæcant oculos apertos, mutas faciunt linguas diſertas, ac proinde ſurdas faciunt patentes aures.* Oleaſter ſuper adducta ſuperius Deut. verba, cæcitatem, quam avaritia in judicio operatur; ponderans, ait: *Expende, quomodo omnia, quæ ſunt in Judice bona, munus corrumpit. Duo ſunt in judice maximè neceſſaria, ſcilicet judicium & judicis executio, quæ duo munus omnino pervertere ſolet.* Judicium verò & intellectus ſunt oculi animæ noſtræ, ſicut oculus materialis appellari poteſt corporis intellectus, & hi ambo oculi, ſcilicet intellectus & judicium à donis & muneribus obtenebrantur, ac proinde advertendum eſt, quod Moyſes non dicat *oculum*, ſed in numero plurali oculos; id quod Cajetanus pariter his verbis ponderat: *Perpende vim munerum contra utramque partem animi, intellectum ſcil. & affectum, & quod amplius eſt, intellectum perfectum ſapientiâ, & affectum præditum juſtitiâ.*

Si munera eruunt oculos Judicum.

Eccli. 20. 31.

Hug. Card. ibid.

Paul. de Pal. ibid. in Eccleſiaſt.

Oleaſt. in Deut. 16.

Cajetan. ibid.

2. *Sapientum.* At verò dicet fortaſſe aliquis, ex quo judices etiam muneribus affecti tantâ adhuc ſapientiâ præditi manent, ſicut antea, qua igitur ratione fieri poteſt, quod irreparabilia non cognoſcant damna & præjudicia, quæ violatam communiter conſequuntur juſtitiam? Dion. Carth. idipſum exponit; dum ait: *Qui ſcilicet ante munerum acceptionem fuerant ſapientes, ſed per munera ſeducuntur, & fiunt inſipientes.* Avaritia enim intellectum adeò excæcat, ut peſſimas, quæ ex injuſtitiis commiſſis in Reipubl. Litigantium, imò & ipſiuſmet judicis præjudicium enaſcuntur, conſequentias diſcernere non permittat. Unde Oleaſter optimè advertit quod nullus judex, quantumvis ſapiens exiſtat, ſi munera acceptet, oculatum ſe manſurum eſſe ſibi promittere poſſit, licet firmũ habeat juſtitiam ne quidquã offendendi propoſitum: *Nemo veſtrum ſibi fidat, & ut perſpicuus viſus ſit eſſe præſumat. Nullus dicat* con-

Munera excæcant intellectum Judicum Sapientum.

D. Carth. ibid.

Oleaſt. in Exod. 23.

conſtantis animi ſum, non mutabar munere. Utri enim hac in re magis credendum erit? An forte voluntati
Job.14. v.2. humanæ, de qua Job ait: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore; ... numquam in eadem ſtatu permanet?* an verò primæ & æternæ veritati? de qua Oleſt. ait: *Teſte Deo, munus excæcat oculos videntium.* Cajet. propoſitum Deuter. text. interpretans,
Cajet. in Deut. ibid. ita ſcribit: *Perpende hanc ſententiam non eſſe Moyſis ſed Dei, cui nota ſunt corda hominum, qui ſub inſtabilitatem animi humani, animi virtute præditi.*

Hiſtoria Judicis Ungarici à Ducatibus tantis everſum acti. 4. De judice quodam ſuperiorum temporum refertur, quod cum hactenus ſcitiſſimo judicio, & ſapientia non vulgari conſpicuus, Deumque timens à pronuntiatione juſtæ æquiſſimæque ſententiæ dimoveri non potuiſſet, tandem in diverſum mutatus & à juſtitia planè degenerans, cum de hujus mutationis cauſa motiva interrogatus fuiſſet, ideo id factum eſſe reſponderit, quia videlicet quatuor mille equitibus, ipſum inſectantibus, reſiſtere minimè potuerit, ad quatuor mille alludens Ungaros, quæ æquum ſibi impreſſum referunt. Similiter tametſi veriſimile ſit, quod etiam S. Auguſt. ſæculo, multi ſapientes & timorati viri vixerint, attamen etiam illo tempore munerum donativorumque interceſſe fortiſſima etiam pectora impugnavit, ut integritatis virtutem & conſtantiam penitus depravarit. *Uſque adeo hoc invaluit malum,* inquit S.
S. Aug. ſer. 3. Append. 3. de ver. Auguſt. *ut jam quaſi ex conſuetudine vendantur leges, corrumpantur jura, ſententia ipſa venalis ſit, & nulla jam cauſa poſſit eſſe ſine cauſa.* Quiſnam inveniri Davide juſtior potuiſſet, de quo indubitatum Deus perhibuit teſtimonium, dicendo: *Inveni ... virum*
Act.13. v.22. *ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas?* quique rectam judicibus juſtitiæ adminiſtrationem in tot Pſalterii ſui locis tam anxiè inculcavit?
David injuſtam tulit ſententiam contra Miphiboſeth. Et tamen ſi id, quod circa Sibam fecit ritè examinemus, eum à recto juſtitiæ tramite procul aberraſſe comperiemus. Cum enim ob Abſalon rebellionem triſtis omnino & anxius fugeret de Jeruſalem, obvium ſibi Miphib. ſervum, Sibam nomine, qualiter cum Domino ſuo ageret, & ubinam degeret, interrogavit, hic enim cum filius Jonathæ Filii Saul eſſet, & conſequenter ſtirpis regiæ genuina propago, alicuem adverſum Davidem conjuratis & rebellibus colorem imprimere, & rebellionem
2. Reg.16. v.3. fovere potuiſſet; Cui cum Siba reſpondiſſet: *Remanſit in Jeruſalem, dicens: Hodie reſtituet mihi domus Iſrael regnum Patris mei,* & *Ait Rex Siba:*
Ibid. v.4. *Tua ſint omnia, quæ fuerunt Miphiboſeth.* Poteratne hâc injuſtior proferri à tam ſancto & integerrimo Rege ſententia? Regius hic vates de ſemetipſo
Pſ.118. 100. haud immeritò gloriabatur, dicens: *Super ſenes intellexi:* neque dubitare licet, quin ad ejus notitiam
Eccli.19. 4. celebre illud Eccli. monitum pervenerit: *Qui credit citò, levis corde eſt;* & tamen Abul, Davidis in hac ſententia injuſtitiam ex pluribus capitibus redarguit, dicens: *Condemnavit inauditum, non voca-*
Abul. ibid. Q.6. *tum, & indefenſum; in notoriis quoque delictis requiritur citatio, ut reus veniat ad audiendam ſententiam, & allegandas excuſationes, ſi quas habet.* Eaſdem quoque David. injuſtitiæ rationes Dionyſ. Carthuſ. tetigit, inſuper addens, Davidem ſoli ac-
D.Carth. ibid. cuſatori ſine teſte calumnianti nequaquam credere debuiſſe, perverſoque judicii ordine ſine examine ſine ulla præcedentis deliberationis mora pronuntiare ſententiam, maxime cum de fidelitate Miphiboſeth nihil ſiniſtri ne ſuſpicari quidem potuerit: Præterquam quòd de illo utpote claudo, & conſequenter Davidi ad militandum in exercitu minimè ſervire valente, facile ſibi perſuadere potuerit, hac ſolum de cauſa illum Davidis caſtra minimè fuiſſe ſecutum. Cur igitur in tam injuſtam & præter omnem Juris ordinem prolatam ſententiam proropit?
David ad hæc ſeductus fuit muneribus. Reſponſio ad hoc dubium adæquata eſt, quia *apparuit Siba ... in occurſum ejus cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis uvæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & utre vini.* Unde Lyran. in moralitatibus ſequens eruit
2.Reg.16. 1. documentum: *David ſanctus, ex verbis, & dono licet modica hujus adulatoris & detractatoris, in tan-*
Lyran in moral. *tum fuit deceptus, quòd ſine verborum ejus examinatione, dedit ei hæreditatem Domini.* Quodque majori dignum eſt admiratione, eſt, quòd cum impoſtura Sibæ jam detecta fuiſſet, ideoque severè puniri mereretur, non ſolum in illum non animadverterit, eaque quæ Miphiboſeth injuſtè ablata ei donaverat, non repetierit, verum etiam illum in pacifica mediatatis facultatum Miphiboſeth poſſeſſione reliquerit. Unde Abulenſis, qui hiſtoriam hanc diligenter examinavit, eum etiam in hoc ſecundo caſu, tamquam manifeſtè injuſtum condemnavit, dum ait: *Locutus eſt contra conditionem*
Abul. Q. 29. in c.19. lib. 2. Reg. *judicis recti, quia judex non debet ſequi voluntatem ſuam, ſed ſtatuta patrum & leges, & rectam rationem.* At verò Abulenſis de Siba inquit: *Ut capta-*
Abul. Q. 2. in c.16. ibid. *ret Regis favorem, non ſolum munera cibi & potus, ſed etiam in quibus portabantur, Regi obtulit, dicens:*
Etiam graviter peccavit non revocando poſtea ſententiam iniquam. *Aſini, domeſtici Regis ut ſedeant.* Et idò factum eſt, quod poſtea, non obſtante quod jure merito latam debuiſſet revocare ſententiam, & ei qui Domini ſui calumniator, detractor, & traditor fuerat, non ſolum adjudicatas ei facultates eriperet, verum inſuper & ſuas confiſcare teneretur, Miphiboſeth planè ſe ab injuſta calumnia purganti, reſponderit: *Quid ultra loqueris? fixum eſt, quod locutus ſum.* Quid de hac tam manifeſta Davidis injuſtitia dicemus? Undenam in illam ſe adeò turpiter ſeduci permiſit? Certè non aliunde, quam quia vivam oblatorum ſibi à Siba munerum habebat memoriam, quæ tametſi, ut veriſimile ſatis eſt, ex bonis Domini ſui, quæ ipſa adminiſtrabat, deſumpta fuerit, attamē ſola munerum illorum memoria tantum efficere potuit, ut David, cæteroquin ſanctus, juſtitiā adeo enormiter violarit, *quia munera excæcant oculos Sapientū.*

Elius ſuſpicabatur Job muneribus corruptum fuiſſe. 5. Eliu Jobum in ſterquilinio miſerrimè ſedentem conſpiciens, id ei in pœnam culparum ſuarum accidiſſe temere judicavit, ideoque ei dixit: *non te ergo ſuperet ira, ut aliquem opprimas, nec multitudo donorum inclinet te.* Sed numquid hic Jobi amici
Job.36. v.18. Job. 1 v.8. ſui innocentiam & ſanctitatem probè ſibi perſpectam habebat? Cui etiam Deus ipſe teſtimonium perhibuit, quòd eſſet *vir ... rectus, & timens Deum & recedens à malo.* Verum quidem hoc eſt, attamen alia ex parte quoque ſciebat, quod etiam viri ſapientiſſimi & timorati in hunc ſcopulum ſæpiſſimè impingant. Et quidem ingenioſè Eliu iram & dona ſimul inter ſe junxit, quia ſicut furor rationem offuſcat, & excæcat intellectum viri iracundi ita quoque dona eumdem prorſus operantur effectum, *quia munera excæcant oculos Sapientum.* Unde Na-
Nazianz. in Diſtich. zianz. ait: *Munera faciunt, ut Sapientes quoq; hallucinentur atq; ut aves laqueo, ſic homines auro capiuntur.*

6. Conſideratione digna eſt illa munerum oblatio, quam Saul Samueli deferre decreverat, à quo ad Regnū Iſrael evectus fuit: *Ecce ibimus, quid feremus ad*
1. Reg.9 v.7. *virum Dei? panis defecit in ſitarciis noſtris, & ſportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud.*
Sicuti & Saul Samuelem Sed numquid Sauli hujus Prophetæ ſanctitas probè nota erat, qui de hoc præcipuè ipſemet gloriari non dubitavit: *Loquimini de me coram Domino, & coram*
1. Reg. 12. v.3. *Chriſto ejus, utrum bovem cujuſquam tulerim, aut aſinum, ... ſi de manu cujuſquam munus accepi?*

Ex quo igitur hic Samuelis à muneribus accipiendis alieniſſimus animus univerſo Iſraëli manifeſtus erat, qua ratione Saul timere aut ſuſpicari poterat, ne ſi vacuis ad Samuelem manibus veniſſet, eum ſibi non haberet favorabilem aut propitium? In promptu eſt reſponſio, ſi conſideretur, quod filii ejus munerum fuerint amatores, imò iniqui extorſores, & ideo ſaltem minus timorati haud immeritò ſuſpicari poterant, ipſum quoque Samuelem, ſuum inde habere participium, *quia munera excæcant oculos Sapientum.*

7. Erat Giezi intimus Scholæ Eliſæi diſcipulus, illumque Eliſeus ſummo complectebatur amore: Et tamen licet Magiſtrum, maximum eſſe ſciret donorum & munerum inimicum, quippe qui oblata ſibi à Naaman munera acceptare penitus abnuerat, ipſe tamen ſub ſpecioſi mendacii prætextu eadem à manibus principis elicuit, quod cum Eliſæus in ſpiritu vidiſſet, eum ad ſe revertentem interrogavit: *Unde venis Giezi?* qui libere Magiſtro ſuo reſpondit: *Non ivit ſervus tuus quoquam.* Quænam verò mendacis hujus diſcipuli temeritas? numquid Eliſeum ſpiritu Prophetico præfulgere per tot annorum experientiam ſcire poterat, ideoque metuere, ne & hoc factum, licet à procul diſtante commiſſum à Deo ſibi eſſet revelatum vel certè relatum ab aliis? Verumtamen licet hæc omnia vera ſint, *munera nihilominus excæcant oculos Sapientum. Etenim dum argentum Naaman aſſerente perciperet*, inquit B. Petr. Damian. *Domini ſui ſpiritum ſuſpicabatur abſentem.* Meritò profectò interpres quidam hujus ejuſdem Naaman aliud quoddam factum admiratur. Receptâ namque in aquis Jordanis ſanitate miraculoſâ, non conſtat ex ſcriptura ipſum vel minimam aquarum illarum ſtillam ingrati animi ſignum, & recepti beneficii memoriam ſecum aſportaſſe, bene tamen de terra Iſraël haud ſecum ac de reliquis duas ingentes ſarcinas implevit, ſecumque tulit, ut exinde domi ſuæ altare quoddam erigere poſſet. Scituſne, quid illum ad hoc faciendum promoverit? Ecce tibi ipſiſſima ſacri illius Scriptoris verba: *Sanctiorem judicavit terram illam, in qua munerum cupiditas ſepelitur, quam illam aquam in qua corporum lepra expiatur.* Naaman Giezi nec quidquam miratus eſt, at verò Eliſeum licet Prophetam ſanctum videns, attonitus remanſit, & portionem terræ illius, quàm Eliſæus tam generoſo animo oblata ſibi reſpuens munera, pedibus ſuis calcaverat, reliquiarum loco ſecum tulit.

Giezi muneribus Naaman Syri excæcatus fuit.

4. Reg. 5. v. 25.

B. Petr. Dam. l. 2. Epiſt. 2.

8. Et quidem quid dicturus eſſet, ſi ipſi quoque Angeli reipſa ſe metuere oſtenderent, ne muneribus depravarentur? id actum verè ita ſe habere ſequens ex pluribus aliis demonſtrat hiſtoria. Poſtquam enim Abraham Angelos, qui ad Sodomam juſſu Dei caſtigandam abituri erant, hoſpitio benevolo excepiſſet, tandem eos abeuntes aliquo uſque eſt comitatus: *Abraham ſimul gradiebatur, deducens eos:* Quam ſocietatem Lyranus civilitati Abrahæ attribuit, dicens: *Sicut ſolet fieri ex curialitate humana, quod hoſpites per aliquod ſpatium conducantur.* Cajetanus verò dicit: *Declinaverant à via publica, & propterea Abraham comitabatur eos, tamquam ad mittendum eos per viam publicam.* Ipſi verò quia ad infames illas ituri erant civitates ad formandos adverſus illius incolas criminales proceſſus, veluti rigoroſi judices ad eos puniendos, extra viam divertere noluerunt: *Non declinaverunt, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram*, ut eos, quibus judicandi officium incumbit, docerent, quod nequidem per viam ſuam in domibus privatis hoſpitium capere non debeant, ne erga ullum ſe obligatione aliqua adſtringant. Ex eodem motivo obſervandum, quòd mox, ut in Sodomam appulerunt, in publica platea demorari voluerint, quamvis inde à Loth in domum ſuam fuerint deducti; quam etiam haud dubiè ingreſſi non fuiſſent, niſi illum à divina vindicta immunem futurum eſſe ſciviſſent. Ex qua apparet, ipſos quoque Angelos aliquo quaſi percelli timore, ne munera acceptantes à rectitudine juſtitiæ propter receptam hoſpitalitatis benevolentiam declinent, id tamen; ut jam dixi ad ſolam noſtram fecere eruditionem, cum Angeli boni impeccabiles exiſtant. S. Auguſtin. conſiderat, quod quando Martha de ſorore ſua Chriſto dixit: *Dic illi ut adjuvet, Dominus pro Maria reſponderit Marthæ, & ipſe ejus factus eſt advocatus qui judex fuerat interpellatus.* Neque nam Chriſtus in illa domo judicis partes exercere voluit, eò quod in eadem tanta cum benevolentia fuerat receptus hoſpitio.

Ipſi SS. Angeli videntur metuere ne muneribus depraventur.

Gen. 18. v. 16.

Lyran. ib.

Caietan. ibid.

S. Aug. ſer. 27. de verb. Dom.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Munera judices obmuteſcere, animumque in defenſionem juſtitiæ, quæ per avaritiam corrumpitur, libertatem amittere faciunt.

THEMA.

Xenia & dona excæcant oculos judicum, & quaſi mutus in ore, avertit correptiones eorum. Eccli. 20. v. 31.

1. DE cæcitate porro, quàm dona & munera judicum intellectui ſuperinducunt, actum eſt in diſcurſu præcedenti, nunc reliquum eſt, ut examinemus, quænam ſit myſtica illa obmuteſcentia, de qua Eccleſiaſticus dicit: *Et quaſi mutus in ore &c.* At verò inquies, ex quo ad Judicis munus ſpectat proferre ſententiam, in audientiis benignas præbere informationibus aures ſimulque movere difficultates, ut illas componat, denique litigantes vel reos interrogare; qua igitur ratione judex mutus eſſe poterit? Ac proinde reſpondeo, judicem acceptis muneribus confeſtim mutum fieri, id eſt ad perquirenda cauſæ merita, ad juſtam pronuntiandam ſententiam, ad innocentiam tuendam omnino impotentem & inhabilem; Nam ut B. Petrus Damian. ait: *Acceptis muneribus, ſi contra datorem quid agere volumus, mox in ore noſtra verba molleſcunt, locutionis acumen obtunditur linguâ quadam pudoris erubeſcentiâ præpeditur; mens quippe perceptis muneris conſcia, debilitat judicialis cenſuræ vigorem, reprimit eloquentiæ libertatem.* Huc ſpectat ingenioſa illa S. Gregorii Nazianz. propoſitio, quam inter ejus poëmata ſacra ſcriptam reperio, quâ dicit: *Auro loquente, iners eſt omnis oratio.* Cui ſi objicias, auri metallum ejus eſſe proprietatis, quod exiguum ſonum edere ſoleat, ut proinde Tertullian. dicat: *Aurum percuſſum ſilet:* Idem Nazianz. quo ſenſu ejus propoſitio intelligenda ſit, his verbis exponit: *Perſuadet enim illud, etiamſi nullam vocem edit.*

Munera faciunt Judices obmuteſcere.

Eccli. 20. 31.

B. Petr. Dam. l. 2. Epiſt. 2.

S. Greg. Nazianz. in diſtich.

Aurum enim voces edit, auribus quidem inſenſibiles, non verò cordi judicis, coram hoc enim tanta cum efficacia perorat, ut ei occludat, & in magnum juſtitiæ præjudicium, mutum efficiat. Porrò loco ejus ubi vulgata noſtra legit: *Mutus in ore*, Græci, ut Paulus de Palatio obſervat, habent: *Adjectum frænum ori judicis*; unde ſermonis impotentia ſequitur; quod ſi enim frænum equinum ori alicujus, qui loqui debet immiſeris experientia ipſa docebit,

Aurum nullum ſonum edens, etiam mutum reddit Judicem.

Paul. de Pal. in Eccli.

bit, quod talis ne verbum quidem intelligibile proferre poterit; *Ergo judices Xenia accipientes, ſunt equus & mulus, quorum maxillas dona, velut chamo & fræno conſtringunt*, ac proinde de talibus dici poteſt illud Pſalmiſtæ, ſcilicet quòd fiant *ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus*, ſiquidem *Munera excæcant oculos Sapientum*. Equus ferox & indomitus juxta arbitrium noſtrum regi non poteſt, donec frænum ori ejus immiſſum fuerit; hoc autem immiſſo *poteſt etiam fræno*, ut S. Jacob ait: *circumducere totum corpus*. Adeo ut quantumvis ferox ſit, illum tamen agitare poſſimus, quocumque & quomodo volumus, *Si equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus*: Eodem prorſus modo, ſi judicem donis & muneribus nobis devinciamus, & obligamus, oris ipſius Domini erimus, cogemusque, ut pro voto & deſiderio noſtro nobis obſequatur, imò & voluntati ejus dominabimur, eumque pro libitu & arbitrio noſtro dirigemus, erit enim obediens donatario, ſequeturq; opinionem ipſi propitiam & favorabilem, tametſi illa nec æqua ſit, nec ſeventobilis.

Pſ. 31. v. 9.
Deut. 16. 19.
Jac. 3. v. 13.

2. Cornel. à Lapide appoſitè obſervat, quod *mutus in ore* in Græco texto idem ſit, quod *bos in lingua*. Et ratio eſt, quia antiquitus ad bujus animalis effigiem, pecuniam appendebant. Enimvero ſi quis bovem in lingua baberet, linguâ ſuâ utique uti non poſſet, præterquam quod inſtar bovis ignorans futurus eſſet. Hic igitur eſt effectus: quem aurum & argentum in judice operatur, talis enim munere corruptus judex, in defenſionem juſtitiæ os ſuum non aperit, quia non poteſt; ſaqua oſtendit ignorantem, dum ſententiam profert irrationabilem. P. Oliverius, qui commentatus eſt ſuper Eccleſiaſticum, curioſum refert litigantis cujuſdam factum, qui cum cauſam in tribunali controverſam haberet, die pridiano ante ferendam ſententiam, judici bovem dono tranſmiſit, adverſarius autem de hoc dono certior factus Judicis conjugi vaccam donavit, quæ hoc munere delinita, maritum ſuum eouſque diſpoſuit, ut ſequenti die in favorem donatarii ſui ſententia ab eo deciſa fuerit; Cumque is, qui bovem donaverat, certam ſibi promittens victoriam, ſpei ſuæ contrariam audiſſet pronuntiari ſententiam, coram Judice altum clamare cœpit: *Bos loquere*, cui Judex ſe defendere volens, reſpondit: *Bos loqui non poteſt, quia vacca non ſinit*. Eheu quot hodie ſunt judices muti, qui in defenſionem juſti & innocentis non loquuntur, ſive quia præventi ſunt muneribus, ſive *quia* nonnumquam *vacca loqui non ſinit*, ex æquo ſe ſeduci & depravari ſinantes ad injuſtitias, ſive ab avaritia ſive à luxuria per conjugis, alteri iniquiori parti patrocinantis, impertum. Et verò quia bovis mentionem facere cœpimus, opportunè, ut reor, incidit mihi bos ille aureus in deſerto ad idololatrandum in ignominiam cultus & honoris divini fabricatus. Etenim quisnam illum fudit? *Populus… congregatus adverſus Aaron, dixit: Surge fac nobis Deos, qui nos præcedant,… Formavit opere fuſorio, & fecit… vitulum conflatilem, dixerunt: Hi ſunt Dii tui Iſraël.*

Cornel. à Lapide.
Judex muneribus corruptus ad defenſionem juſtitiæ fit mutus.
Oliver. in Eccle. apud Lepidum corrupti Judicis exemplum.
Exod. 32. 1.
Ibid. v. 4.

Circa quod facinus: quærendum venit, cur Aaron tam iniquis populi poſtulationibus ſe non oppoſuerit, proque contumeliati Dei honore defendendo etiam cum vitæ propriæ diſcrimine animum generoſum induendo, eis non contradixerit? Audiatis velim, qua de cauſa idipſum non fecerit; nam ut ſacer textus ait: *Dixitque ad eos Aaron; Tollite inaures aureas, de uxorum, filiorumque & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me, Fecitque populus quæ juſſerat, deferens inaures ad Aaron, Quas cum ille acc*epiſſet, *formavit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum.* Et ecce confeſtim apparuit non immeritò cecini ſſe Poëtam illum: *Auri ſacra fames, quid non mortalia pectora cogis?* nam poſtquam Aaron ſummus licet ſacerdos hoc aurum vidit, & manibus ſuis tangere & tractare cœpit, factus eſt mutus, quia ad tam enorme populi delictum reprehendendum, ne minimo quidem verbo os ſuum aperire potuit; quin potiùs Moyſes frater ejus, qui hanc conſcripſit hiſtoriam, ipſummet Aaroni fabricatorem vituli aurei fuiſſe expreſſè ſcribit: *Auro enim & argento*, ut Euſeb. Emiſſenus inquit, *appetitur veritas, expugnatur integritas, juſtitia vincitur, innocentia proditur, pietas fidesque violatur.* Multos quidem invenietis, qui in juſtitiæ ſeminandæ probent eſſe Atlantes, magnatibus juſtitiæ adverſantibus generosè reſiſtant, favores aſpernantur commendantium, faciem perſonæ minime reſpiciunt, nec ſunt acceptores perſonarum; ſed quamdiu integritas & æquitas iſta durabit; quamdiu muneribus non infeſtantur; Nam ut S. Gregorius ait: *Plerumque nonnulli terrena munera appetunt, & juſtitiam defendunt ſeque innocentes æſtimant, & eſſe defenſores rectitudinis exultant, quibus ſi ſpes muneris ſubtrahitur, à defenſione protinus juſtitia ceſſatur, & tamen defenſores juſtitiæ ſe cogitant, ſeque aſſerunt rectos, qui nequaquam rectitudinem, ſed munera quærunt; Contra quos benè per Moyſen dicitur Juſte quod juſtum eſt, exequere. Injuſtè quippe quod juſtum eſt exequitur, qui ad defenſionem juſtitiæ non virtutis amore, ſed amore præmii excitatur.*

Ibid. v. 2.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 4.
Cur Aaron ſe non oppoſuerit populo vitulum aureum petenti.
Euſeb. Emiſſ. Hom. 4. de Epiph.
Multi Judices ſunt juſtitiæ defenſores, donec muneribus corrumpantur.
S. Greg. l. 9. mor. c. 19.

3. *Quaſi mutus, &c.* Hugo Cardinalis hæc verba exponens, ait: *Sicut bolus carnis vel panis in os canis projectus, obmuteſcere facit eum; ſic Xenia & dona obmuteſcere faciunt judices, ne judicent veritatem.* Adducit authoritatem Strabonis ſuper cap. 8. Exodi, qui de certo quodam ranarum genere, quæ Calamitæ appellantur, refert, quod una illarū ori canis injecto, eumdem à latratibus ſuis compeſcat & mutum efficiat: *Sic Xenia, id eſt, dona obmuteſcere faciunt judices.* Unde fit quod Iſaias ſuo tempore irreparabile hoc damnum in Hebraiſmo depingens, dicat: *Speculatores ejus cæci omnes,… canes muti non valentes latrare* Albertus Magnus ranarum proprietates deſcribens ait, quod ſi vel minimum ranæ alicujus oſſiculum ollæ bullienti injiciatur ſubitò deſinat ad ſuperficiem ejicere bullitus, adeo ut refrigeſcere & gelari videatur. Idem quoq; multis judicibus accidit, qui prius in defenſione juſtitiæ zeloſus ſe & fervidos exhibebant, protegendo illos, qui à divitibus & potentibus opprimebantur? at verò mox ut opulentis muneribus afficiuntur, refrigeſcere incipiunt adeo, ut non ſolum iſte zelus & fervor iſte in iis deficiat, verum etiam leges & ſtatuta pro libitu ſuo interpretando corrumpant, adeoq; de tali judice per munera corrupto, verificatur illud Pſalmiſtæ: *Ego autem tamquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum.* Nam acceptis muneribus, partis quidem adverſæ informationibus aures præbet, ſed ad diſcutiendas difficultates, cauſamque examinandam os ſuum non aperit; *& factus ſum ſicut homo non audiens, & non babens in ore ſuo redargutiones*, quia *quaſi mutus in ore avertit correptiones eorum.*

Hug. Card.
Similes ſunt Cani.
Iſai. 56. 10.
Alb. Magn. l. 26. de animal. & canis.
Pſ. 37. v. 14.
Ibid. v. 15.

4 Salomon Rex, tanti tamque ſancti patris filius cui ad populum rectè judicandum à Deo communicata & infuſa fuerat ſapientia admirabilis, porticum quamdam, in qua tribunal ejus poſitum erat, à pavimento ad fornicem uſq; veſtiri fecit tabulis cedrinis; *Porticum,… in qua tribunal eſt … texit lignis cedrinis à pavimento uſq; ad ſummitatem, & domuncula, in qua ſidebatur ad judicandum, erat in media porticu ſimili opere.* Qua in hiſtoria multa ad noſtram eruditionem con-

Porticus in qua erat tribunal Salomonis inveſtiebatur Columnis.
3 Reg. 7. v. 7.

S. Hier. ibid. ipſius ait: *Dicamus & aliter: Movebuntur omnia fundamenta terræ, id eſt, malos judices, qui fundamenta poſuerunt in terra, & non in cœlo, ſubvertam.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Conſiderantur ſupplicia, quæ divina juſtitia in pœnam commiſſæ à judicibus injuſtitiæ, ad univerſale Reipublicæ, & particulare judicum damnum immittit, ubi etiam nonnullæ inſtituuntur conſiderationes circa factum à Pilato contra Chriſtum judicium.

THEMA.

Væ, … qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti auferetis ab eo. Iſai. 5. v. 23.

Iniqua judicia infallibiliter ſequitur pœna. 1. ADverſus eos, qui propter dona & munera juſtitiam corrumpunt, inevitabilia cœleſte oraculum per os comminatur ſupplicia, dum ait: *Væ qui juſtificatis, &c.* Hæc enim dictio væ comminationem indicat formidabilem, ac proinde ſubdit: Iſaiæ 5. 24. *Propter hoc ſicut devorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit, & germen eorum, ut pulvis aſcendet.* Quæ enim in tribunalibus per innocentum oppreſſionem committuntur iniquitates, divinæ iræ fulmina non ſolum Reipublicæ, ſed ipſiſmet quoque transgreſſoribus infallibiliter accerſunt, prout in præſenti diſcurſu latius videbitur.

Dicit igitur vindex Dei juſtitiæ: *Propter hoc ſicut, &c.* ubi S. Hieronymus inquit: S. Hieron. ib. *Omnis flos & pulchritudo divitiarum pulveri comparabitur.* Divitiæ per injuſta judicia comparatæ, per bella & vaſtationes patriæ exterminantur. Ipſa namque experientia teſte, vidimus ſemper, quod *male parta male dilabuntur*; Infallibilis ſiquidem Dei providentia permittit ut divitiæ, quæ per viam injuſtitiæ congregatæ ſunt, per bella & patriæ deveſtationes penitus exterminentur. Iſaiæ. 5. 24. Hug. Card. ibid. *Propter hoc ſicut devorat, &c.* Hugo Cardinalis autem ex modo loquendi Iſaiæ Prophetæ flagellorum, iniquis judicibus immittendorum, deducit aſperitatem: *In hoc,* inquit, *quod dicit devorat, notatur pœna acerbitas; in hoc quod dicit: Radix & germen, notatur puniendorum univerſitas, nam per radicem peccata cordis, per germen peccata operis accipiuntur.* Similiter Deus in Pſal. 81. adverſus perverſos judices exaggeranter loquitur, & in illius progreſſu minatur illis, dicens: Pſ. 81. v. 7. S. Hier. ibid. *Vos autem ſicut homines moriemini*; ubi S. Hieronymus inquit: *Melius habetur in Hebræo: Vos autem ſicut Adam moriemini*; At vero dicite ſodes, quam connexionem inter ſe habent pœnæ mortis, quam Adam ob prævaricatum divinum præceptum incurrit & pœna illa qua Deus animadverſurus eſt in judices iniquos? Pro reſponſione vero obſervandum, quod Adam, ut pomum vetitum manducando Evæ complaceret, pro nihilo duxerat, quod hoc faciendo univerſum genus humanum, tot miſeriarum præcipitio involveret: Simili autem reatu obnoxii ſunt judices pravi, qui ut propriam ſuam exſatient avaritiam, nihili faciunt, ſi, ut in primo diſcurſu vidimus irreparabilia damna Reipublicæ, civitatibus & populis ſuperinducant; quamvis majora ſint præjudicia, quæ ipſis cauſantibus in perſonas privatas reſultant, utpote qui diſperguntur, & fortuna totaliter everſa in extremam rediguntur paupertatem Merito igitur Nazianzenus in ſuis poëmatibus ita canit:

Nazianz. in præc. ad virg.

Quam vereor, ne judiciis pater almus iniquis
Offenſus, juſta facinus grave vindicet ira?

2. Idem quoque ſanctus Doctor in [illegible] ma Abacuc Prophetam, de nimia [illegible] his verbis lamentantem, introducit: [illegible] *um ipſum ſtomachatur, ac benignum Dominum* [illegible] *judicum iniquitatem velut clamoribus inſequitur; dicens: Uſquequo Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor injuriam patiens, & non ſalvabis: quare oſtendiſti mihi labores & ærumnas? videre afflictionem & impietatem? In conſpectu meo factum eſt judicium, & judex capit.* [illegible] injuſtos judices. Ecce tibi in poſtremis hiſce verbis ipſiſſimam tot miſeriarum & ærumnarum cauſam, eorum videlicet, qui in tribunalibus ſedent, inſatiabilem avaritiam. Sed quid inde ſubſecutum fuit? *Propter hoc diſſipata eſt Lex, & non pervenit uſque ad finem judicium; deinde comminatio: ac deinceps, videte contemptores & reſpicite, & diſperdemini.*

S. Cyrillus Alexandrinus populi Hebræi exterminium, judicum injuſtitiæ attribuit, inquiens: S. Cyrill. Alex. l. 3. in Iſai. orat. 1. *Præter alias fœditates hoc etiam morbo laborabant, quod recte ſcilicet numquam judicarent, ſed injuſte potius ferrent calculos, & munerum atque donorum illecebra corrumperentur; ut enim Propheta inquit: Duces eorum propter munera judicabant.* Injuſta judicia fuerunt cauſa exterminii Judæorum. Idem quoque punctum S. Hieronymus in cap. 3. Michææ Prophetæ ſectibus, bis verbis tangit: S. Hier. in c. 3. Mich. *Judices domus Jacob, & domus Iſraël, non ſolum judicium non faciebant, ſed etiam abominabantur illud, & omnia recta pervertebant, ne ſaltem parva juſtitia remaneret in civitate: Qui ædificaverunt Sion in ſanguinibus, & Jeruſalem in iniquitate, rapinis pauperum cæde inſontium; Quod ſi quis de principibus videbatur judicare, quod erat rectum, vendebat magis ſententiam, & in muneribus judicabat.*

3. Quod ſi vero poſt adducta in Diſcurſu primo ſupplicia publica, ex judicum injuſtitia naſcentia, privata quoque inde orienda mala examinare voluerimus, primus occurrit Sapiens, qui ait: Iniquus Judex propriam domum per ſuam avaritiam evertit. Prov. 15. v. 27. *Conturbat domum ſuam, qui ſectatur avaritiam, qui autem odit munera, vivet.* S. Propheta Job pariter inquit: Job. 15. 34. *Ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt*; quaſi diceret: Juſtitia Dei per judicium iniquorum injuſtitias contumeliata, multos videns ipſorum iniquitate diſpergi pauperes, eorumque penitus diſſipari ſubſtantias, ignem devorantem illorum domibus immittet. S. Gregorius hunc textum ponderens, ait: S. Greg. l. 12. mor. c. 9. *Sicut enim corpus in tabernaculo, ſic mens habitat in cogitatione, ſed ignis tabernacula devorat, cum æſtus avaritiæ cogitationes devaſtat.* Imo ipſimet Angeli ſæpius de cœlo in terris comparent, ut contra iniquos hoſce judices rigoroſi divinæ vindictæ miniſtri exiſtant. Poſtquam ſenes illi libidinoſi, qui caſtam Suſannam calumnioſe condemnarant, populum ad illam lapidandam excitaſſent, Ipſimet Angeli puniunt iniquos judices. Spiritus Sanctus ad ſubvertendum iniquum illorum judicium hoc uſus eſt conſilio, nimirum puerum quemdam in medium proſilire fecit, eique auctoritatem dedit contra ipſos erigendi tribunal, in quo ipſos tamquam falſos & iniquos judices convinceret & condemnaret: Dan. 13. 45. *Suſcitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris.* Hic igitur hanc adverſus ipſos fulminavit ſententiam. Et uni quidem illorum dixit: Ibid. v. 55. *Ecce enim Angelus Dei accepta ſententia ab eo, ſcindet te medium*: alteri vero ſimiliter convictum comminatus eſt, dicens: Ibid. v. 59. *Angelus Domini gladium habens, ut ſecet te medium.* Ex quibus verbis liquet, quod in officina cœleſti fabricentur enſes, quibus maligni transfigantur judices, inque hoc miniſte-

 rium

rium Spiritus adhibentur cœleſtes. Notanda quoque eſt phraſis loquendi, qua uſus eſt Daniel, dum illos per medium ſecandos eſſe dicit; hoc namque ſupplicium, tormentum longum habet conjunctum, & dolores acerbiſſimos, ac proinde atrociſſimum iniquorum judicium indicat ſupplicium.

Valer. Max. l. 6. c. 3. Cambyſes injuſtum judicem vivum fecit decoriari.

4. Omnibus paſſim notum eſt famoſum illud Cambyſis Regis Perſarum judicium, qui certior factus judicem quemdam in cauſa quadam et dua iniquam pronuntiaſſe ſententiam, eumdem vivum decoriari, ejusque pellem in tribunali, in quo ſucceſſores ejus judicaturi erant, ſuſpendi & explicari juſſit, ut cæteri ejus exemplo rectam adminiſtrare juſtitiam diſcerent. In apparitionibus S. Vedaſti Epiſcopi P. Bollandus quoque refert ſequentem: *Verbum ad Winfridum judicem edicito ex mea parte; ut non familiam loci hujus immeritò excruciet, ne forte eamdem quam Gilbertus olim expendit, qui eodem die functus eſt officio, habeat pœnam. Nam & ipſe ut Echardus præfidicti ligni, morte tenus proprium conficit iter. Reddat itaque & nummos undecim, quos ab Ebruino immeritò ſumpſit, qui ſcilicet Ebruinus, quia & ipſe auſus fuit noſtram inique proprio ſervitio ſubjugare familiam, intelligat dextri luminis amiſiſſe virtutem, filiamque propriam ita una corporis parte eſſe debilem, ut vix jam recuperationem adipiſci amplius queat ullam.* Quando enim habituales in familiis accidunt infirmitates, aliæque ſimiles ærumnæ, quarum nullam diſcurſus humanus aſſequitur cauſam; tuto credi poteſt, illas ſupplicia eſſe, à Divina juſtitia vindice immiſſa in pœnam illorum, qui ab avaritia ſeducti, juſtitiæ violentiam intulerunt, iniquas proferendo ſententias. *Maledictus, qui accipit munera* (dicitur in Deuteronomio) *ut percutiat animam ſanguinis innocentis.* Quæ ſententia juſſu Dei cœlitus fulminata, ac demum ab univerſo populo in terra ratificata fuit: *Et dicet omnis populus; Amen.*

Bolland. T. 1. Febr. 6. Deus Winfrido iniquo Judici comminatur pœnam.

Deut. cap. 27.

Ibid. v. 26.

David graviter à Deo punitus fuit propter injuſtam ſententiam contra Miphiboſeth latam.

5. David à Siba ſe paſſus eſt ſeduci, qui eum manibus cor. meo plenis produſſet, multaque jumenta donativis onuſta adduxiſſet, ſine ullo veritatis examine, omnes Miphiboſeth facultates adjudicavit; Et tametſi poſtea de falſitate & calumnia Miphiboſeth à Siba impacta edoctus fuiſſet, earumdam tamen facultatum medietatem calumniatori indulſit. Ubi Cajetanus ſuper illa verba: *Tua ſint omnia*, inquit: *Iniqua temerariaque ſententia fuit hæc*, ad quam eum, ut in præcedentibus diſcurſibus diximus, oblata ei munera induxerunt. At vero audite obſecro pœnam, quam ex hac ſententia reportavit. Etenim Deus juſto judicio ſuo permiſit, ut eodem tempore conjuges ejus, ab Abſalone degenere filio ſuo, in conſpectu omnium violarentur. Item ut petulans quidam privatus miles, Semei nomine, per publicum vilipendium ipſi conviciaretur & lapidaret; Denique ut Nabal tanta cum arrogantia neceſſariam ei alimoniam denegaret. *Ideo permiſit Deus*, inquit Cornelius à Lapide, *ut hanc injuſtitiam graviſſima ab alio ſervo injuria compenſaret, nimirum ut Semei ſervus malediceret David ſuo principi, poſtulabat enim divina juſtitia, ut qui unum ſervum injuſte locupletarat, per alterum graviſſime caſtigaretur.* Cajetanus vero injuſtitiam Davidis magis aggravat ex eo, quod alia vice de veritate certior factus, nihilominus facultates inter iniquum ſervum, & legitimum Dominum ex æquo dividi præcepit: *Prius David fuerat præceps, dando totum Sibæ inaudita parte, modo audita parte, ſed indiſcuſſa veritate manifeſte injuſtus invenitur, & ingratiſſimus Jonathæ, patri Miphiboſeth.* At vero culpam injuſtæ hujus diviſio-

2. Reg. 16. v. 4.
Cajet. ibid.

Corn. à Lap. ibid.

Cajetan. ibid. c. 9.

nis Roboam luere debuit, quando diviſum eſt regnum ejus, decem tribubus Jeroboam adjudicatis, præterquam quod filii ejus in continuis vixerint diviſionibus & diſcordiis irreconciliabilibus, prout videre fuit inter Adoniam & Salomonem. Tandem vero ſanctus Rex reſipiſcens, pœnituit. Unde Pſ. 25. Deum his verbis eſt affatus: *Ne perdas cum impiis Deus animam meam, ... in quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus; Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum, ... pes meus ſtetit in directo.* *Pſal. 25. v. 9.*

6. In prato florido factum quoddam legitur ex Chronicis Minorum, parte 2. deſumptum, circa modum, quo F. Joannes Parens, qui primus poſt S. Franciſcum Generalis fuit, Minorum Religionem eſt ingreſſus. Cum enim ſæcularis exiſtens, Doctor Legum, & Judex eſſet, & veſperi quodam è feneſtra domus ſuæ proſpiciens, videret ruſticum anxie laborantem, ut porcos in ſtabulum reduceret, audivit quemdam è vicinia ruſtico illi acclamantem & dicentem; quod ſi porcos tuos ſine mora ſtabulum ingredi deſideras, his verbis eoſdem inclames: Porci, porci ingrediamini eo modo haram veſtram, quo Doctores, Advocati, Procuratores & Judices ingrediuntur in infernum, id eſt, turmatim. Vixque ruſticus verba hæc pronunciarat, cum ecce porci, qui antea omnibus ruſtici conatibus obſtreperi erant, ſine mora, magna cum facilitate ſtabulum ſuum ſunt ingreſſi. Quo viſo & audito, Judex metu divinæ juſtitiæ commotus, dimiſſo judicis officio, mundoque valedicens, Sancto Franciſco etiamnum vivente, una cum filio ſuo ordinem ingreſſus eſt Minorum, in quo tandem factus Generalis, Religionem ſuam nudis ſemper pedibus viſitando, circuivit. In eodem libro alia quædam legitur viſio; quam S. Franciſca Romana, in Societate Angeli ſui cuſtodis conſtituta, de pœnis inferni habuit. Ipſi namque ſub variis tormentorum ſimilitudinibus ingens revelata fuit pœnarum differentia, quas damnati pro quolibet genere patiebantur delictorum. Inter alios vero hi, qui judicum officio functi, pecuniarum amore falſas pronuntiarant ſententias, in lebete, auro & argento liquefacto pleno, immerſi in capite mitris igneis redimiti cernebantur, nec ullus erat in corpore ſenſus, qui à Dæmonibus, ſpecialibus non torqueretur ſuppliciis. Admiranda quoque eſt illa de Felice judice, in actibus Apoſtolicis à S. Luca recenſita hiſtoria; Dum enim ſonora illa Spiritus Sancti tuba, S. Paulus inquam, illius auribus horribili ſono inſonaret, ejuſque oculis judicium extremum, mortem & infernum apertum propoſuiſſet; *diſputante autem illo de juſtitia, ... & de judicio futuro, tremefactus Felix*, à vertice capitis uſque ad plantas pedum, totus obriguit; & tamen (ut pecuniæ accipiendæ prenſandiſque muneribus aſſuefactus erat) ſe minime emendavit, neque ſe vel unico paſſu ab abyſſo infernali retrorſum ſubduxit; imo S. Lucas immediate poſt ſubdit: *Simul & ſperans quod pecunia ei daretur à Paulo.*

Prat. flor. 1. p. lib. 3 c. 6. Inſignis hiſtoria, qua docentur injuſti judices & Advocati in infernum properare.

Prat. flor. 2. p. lib. 3. c. 29.

S. Franciſca Romana vidit in inferno horrendas pœnas iniquorum Judicum.

Act. Apoſt. 24. v. 25.

Ibid. v. 26.

7. Verum enimvero quiſquis ad illud, ex omni parte injuſtiſſimum ſe reflectit judicium, quo filius Dei triginta denariorum pretio coemptus, ad mortem condemnatus fuit, utique Jeroſolymæ deſtructionem, populique illius ex omni parte mundi proſcripti, diſperſi, & in ſervilem conditionem redacti exterminium, nequaquam mirabitur. Pilatus Præſes in conſpectu totius Hebraiſmi quidem proteſtabatur, dicens: *Nihil invenio cauſæ in hoc homine: Ego enim non invenio in eo cauſam*; & tamen ſuper crucis pa-

Expenditur iniquiſſima Judicis Pilati ſententia, qua Chriſtum condemnavit ad mortem.

Luc. 23. 4. Joan. 19. 4.

patibulo ſcripta fuit condemnationis ſuæ cauſa; *Matt. 27. 37.* *Impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam*; vel ut Syriaca legit: *Occaſionem mortis ipſius*; Et quidem eadem cauſa juſſu Pilati, ſcripta & Cru- *Joan. 19. 19.* ci Chriſti ſuperimpoſita fuit: *Scripſit autem & titulum Pilatus*, imo Judæis ſcripturam iſtam reformari, & modo ſuo formari cupientibus, nequaquam *Ibid. v. 22.* acquieſcens, reſpondit: *Quod ſcripſi, ſcripſi*. Quonam igitur modo hæ inter ſe pugnantes contradictiones conciliabuntur? Reſponderi ad hoc facile poteſt, in principio enim, quando cauſam Chriſti per terminos juridicos & per viam juſtitiæ examinare cœpit, nullam in eo cauſam inveniebat, per quam reus conſtitueretur; at vero quando He- *Ibid. v. 12.* bræos audivit clamantes: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris*, quia pluris faciebat terræ, quam cœli Imperatorem, tunc modum loquendi plane *Joan. 5. 30.* invertens, Innocentem Redemptorem occidendi, *Joan. 19. 10.* poteſtatem ſe habere expreſſe dixit. S. Ambroſius *S. Ambr. in Pſ. 118.* autem verba illa Chriſti: *Non poſſum ego à meipſo fa-* *art. 20.* *cere quidquam; ſicut audio, judico*, & verba illa Pi- *Examinatus Chriſti, judicio juſta ſententia, contra illam iniquis Pilati.* lati; *Neſcis, quia poteſtatem habeo &c.* inter ſe combinans, ita hac de re ſcribit: *Audite, quid judex dicat cœleſtis: Non poſſum à me facere quidquam, ſed ſicut audio, judico; & Pilatus dicebat ad Dominum Jeſum: Poteſtatem habes dimittendi te, & poteſtatem habeo crucifigendi te. Uſurpas ô homo poteſtatem, quam non habes, cum Dominus neget ſe habere, qui habet ſuper omnia poteſtatem? Audi, quid juſtitia dicat; Non poſſum à me facere quidquam; audite, quid judex æquitatis aſſerat. Sicut audio, ita & judico; audite quid judex iniquitatis loquatur: Poteſtatem habeo dimittendi te, & poteſtatem habeo crucifigendi te. Tua Pilate voce conſtringeris, tua damnaris ſententia, pro poteſtate igitur, non pro æquitate crucifigendum Dominum tradidiſti; per poteſtatem abſolviſti latronem; authorem vero vitæ interfeciſti.* Pilatus utique populum, ſacerdotes, & principes Synagogæ tumultuoſe agentes videns, atque à ſola invidia, non vero ab æquis fundatiſque rationibus agitari probe cognoſcens, generoſo animo ſe illis opponere, & innocentiam *Luc. 23. 24.* defendere debuiſſet, & tamen *adjudicavit fieri petitionem eorum*. Audite obſecro, qualiter S. Ambro- *S. Ambr. l. 7. ibid.* ſius iniquum hunc judicem perſtringit: *Lavit manus Pilatus, ſed facta non diluit; judex enim nec invidiæ cedere debuit, nec timori, ut ſanguinem innocentem addiceret*. Imo quando veritatis mentionem fieri audivit, haud ſecus ac ſi peregrinum & ignotum idioma audiviſſet, attonitus Chriſtum interrogavit: *Joan. 18. 38.* *Quid eſt veritas?* Unde ejus iniquitas manifeſte poterit redargui: Judices enim veritatis indagandæ cauſa, tribunalia conſcendunt, Ipſe vero interrogationis propoſitæ non expectavit reſponſum; Dixit enim ſacer textus: *Cum hoc dixiſſet, iterum exi-* *Ibid. v. 38. Lyran. ibid.* *vit ad Judæos*. Ubi Lyranus ait: *Per hoc autem quod non expectavit Chriſti reſponſum, ſignificata fuit ejus inſtabilitas, quia timore Cæſaris, & favore Judæorum à veritate declinavit, dando ſententiam contra Chriſtum? Et ſic hodie faciunt multi judices, timore & favore à veritate judicii declinantes*. S. Matthæus inquit; quod dum Pilatus pro tribunali ſederet, uxor ejus nuntium ad miſerit, qui diceret: *Nihil tibi, & ju-* *Matt. 27. 19.* *ſto illi*, quaſi diceret, ut S. Thomas ex opinione Gloſſæ cujuſdam ſcribit: *Non pertinet ad te judicare, imo* *S. Thom. in Matt.* *ipſe debet eſſe judex tuus*. S. Bonaventura de hoc ini- *S. Bonav. in cap. 19. Joan.* quo judice, Salvatorem condemnante, dicit: *Patet judicis injuſtitia, qui pecuniarum gratia omnia audebat, ut ait Chryſoſtomus*; metuebat enim, ne Cæſaris *Pilatus fuit typus iniquorum judicum.* ſibi indignationem concilians, à monere, quod gerebat, amoveretur, & hoc ſolum æquitati judicii obſtitit. Unde *patet, quod Pilatus hic gerit ty-* *Baron. An. 41. n. 103.* *pum judicum iniquorum, qui timore pervertunt judicium juſtorum*. Sed quid tandem accidit? *Comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant*. Ado Epiſcopus Viennenſis in Gallia ſcribit, quod Pilatus in deſperationem adactus, poſtquam à Cæſare in exilium miſſus fuiſſet, cultro ſibi vitam ademerit: *Tantis ibi irrogante Caio languoribus coarctatus eſt, ut* *Ado Vien. in Chron.* *ſua ſe transverberans manu, multorum malorum compendium, mortis celeritate quæſierit*. Adimpletum itaque in ipſo fuit illud Iſaiæ oraculum, dicentis: *Væ impio in malum, retributio enim manuum ejus fiet ei.* *Iſai. 3. v. 11.* Ad exemplum enim & terrorem omnium impiorum judicum, eadem manu, qua iniquæ condemnationi ſubſcripſit, ſibimetipſi corporis & animæ necem intulit.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Culpa & damnum ponderatur, quæ munera in judicibus, quibus avaritia exoſa eſſe debet, ſperantur. Ubi etiam tanguntur laudes & remuneratio judicum, recte & ſine ſpe lucri judicantium.

THEMA.

Si vere utique juſtitiam loquimini, recta judicate filii hominum. Pſ. 57. v. 1.

1. REgius Propheta omnes, quotquot pro tri- *Judices injuſti comparantur bilanci.* bunalibus ſedent, ad bonæ juſtitiæ rectitudinem invitat, dicens: *Si vere utique juſtitiam loquimini, recta judicate*. Porro in Aſtreæ manibus bilances depingi ſolent, experimur autem, quod ſi in illarum unam partem pondus aliquod immittatur, bilances minime juſtæ ſint & æquales. Eadem ſimilitudine S. Iſidorus Peloſiota utitur, dum ait: *Quemadmodum ſi alteri bilanci aurum imponas,* *S. Iſid. Peluſ. l. 1. Ep. 150.* *ſtatim deprimitur, & inæquale oſtendit jugum; Sic & Judex cum auro corrumpitur, nihil rectum judicat*. Unde in Exodo dicitur: *Munera ſubvertunt verba juſto-* *Exod. 23. 8.* *rum*, vel ut Cajetanus legit, *torquebunt verba &c.* *Cajet. ibid.* Judices enim muneribus corrupti *torquent verba flectendo illa hinc & inde*. Vel ut Dionyſius Carthuſianus exponit: *Qui ante proferebant verba juſtitiæ, in-* *D. Carth. ib.* *cipiunt loqui injuſte, & falſa proferre judicia*; Nam ut habet S. Leonis, omni exceptione major, ſententia: *Nullum eſt in eo corde juſtitiæ veſtigium, in quo* *S. Leo ſer. 9. de Paſſ.* *avaritia habitaculum fecit*. Ideo Deus apud Ezechie- *Ezech. 13. 19.* lem de populo ſuo lamentabatur, dicens: *Violabant me ... propter pugillum hordei, & fragmen panis,* *In avaris judicibus non eſt ullum veſtigium juſtitiæ.* *ut interficerent animas, quæ non moriuntur; & vivificarent animas, quæ non vivunt*. Quæ verba S. Gregorius hunc ſenſum habere dicit: *Non mori-* *S. Greg. hom. in Evang.* *entem interficit, qui juſtum damnat; non victurum vivificare nititur, qui reum à ſupplicio abſolvere conatur*. Porro hujus peccati gravitas ex multiplicibus cupiditatis auri & argenti ponderibus trutinari melius poterit. Axioma receptum eſt illud Apoſtoli: *Radix omnium malorum eſt cupiditas*; hæc tamen *Tim. 6. 10.* culpa in judicibus potius quam in aliis præponderat. Lipomanus ſuper illa, ad judices in Exodo directa, verba: *Qui oderint avaritiam*, ita ſcribit: *Exod. 18. 21. Lipom.* *Hoc eſt, qui non cupiant congregare opes, augere rem, ad faſtum contendere & luxum, propter quæ deſiderantur divitiæ, cupiditas enim ſi judicis oculos perſtrinxerit, rectum nihil geritur.*

Digitized by Google

Bellovac. ſpec. mor. l. 3. diſ. 12. p. 7.
Enumerantur effectus munerum, iniquorum judicum.

2. Bellovacenſis in ſpeculo ſuo morali nonnullas peſſimæ hujus radicis enumerat propagines, inquiens: *Sciendum, quod per acceptionem munerum impeditur cognitio veritatis, pervertitur affectio bonitatis, amittitur conditio libertatis, ſubvertitur executio æquitatis, amittitur æterna retributio, incurritur æterna damnatio.* Quantum enim per acceptationem munerum vigor & generoſitas animi, in judicibus ad juſtitiæ defenſionem diminuitur, tantum in illis, qui munera dederunt ad affectum conculcandi juſtitiam, creſcit ad tyrannidem in ipſosmet judices exercendam major temeritas. Idem quoque damnum Dionyſius Carthuſianus his verbis obſervat:

D. Carth. in c. 16. Deut.

Inter cætera mala inde ſequentia, præſtatur mala audacia ei, qui contulit munus, & res illa ſpeciem habet mali, mentemque judicis inficit, corrumpit, & inordinato flectit amore ad dantem. Bellovacenſis oppreſſiones pauperum, pupillorum, innocentum &c. inde conſequenter his verbis deplorat:

Injuſti judices comparantur meretricibus Iſai. 21. 23.

Heu, quam amarum eſt videre, quod curia, quæ debet & ſolet eſſe recurſus pauperum, refugium afflictorum, locus judicii, libra juſtitiæ; nunc ſit pauperum ſpoliatio, afflictorum deſperatio, ſubverſio judicii, locus injuriæ, & omnium bonorum deſolatio; unde Dominus per Prophetam conqueritur, dicens: Quomodo facta eſt meretrix civitas fidelis; plena judicii: Principes tui infideles, ſocii furum, omnes diligunt munera, Cur autem Jeroſolyma titulo meretricis dehoneſtetur, hanc idem Author rationem aſſignat: *Quia venalis exponitur. Venduntur enim in ea juſtitia, audientia, tempus id eſt, tarda vel feſtina expeditio, locus, imo ingreſſus ad locum, patrocinium, teſtimonium conſilium, favor, & ſilentium.*

Et latronibus.

Tandem quo ſenſu judices infideles dicantur eſſe, & latrones, idem Bellovacenſis declarat, dum ait: *Nec mirum, non enim poteſt fidelis eſſe Domino temporali qui infidelis eſt, & Domino creatori; nec ſolum ſunt infideles ſubditis, ſed etiam Domino ſuo, quia nec fideliter diligunt, nec fideliter conſulunt, nec fideliter ejus bona vel jura cuſtodiunt, nam ut modicum lucrum acquirant ſibi, vel alicui ſuorum, vel alii danti ſibi munera, in multo ſuum damnificare dominum non veritur.*

Judicium comparatur pudicæ virgini.
Plat. l. 12. de legibus.
Plut. Libello de Tranq. Doct.

Quemadmodum igitur omnes leges abominantur & deteſtantur virginis alicujus deflorationem, ita quoque ſervata proportione, execratur juſtitiæ violationem; nam ut Plato ait: *Judicium virgo quædam pudica vere dicitur;* Quod ipſum Plutarchus confirmat, dicens: *Virgo eſt, juxta Heſiodum, nimirum incorrupta, pudoris, modeſtiæ, & utilitatis amica.* At vero ut quid teſtimonia profana requirimus? cum Eccleſiaſticus quoque dicat: *Concupiſcentia ſpadonis devirginavit juvenculam; ſic qui facit per vim judicium iniquum.*

Philo lib. de judic.

Philo Hebræus in libro, quem de Judice compoſuit, inquit: *Præſes venalis muneribus juſtitiam ſuapte natura pulcherrimam, dehoneſtare ſe non intelligit.* S. Cyrillus textum illum Iſaiæ cap. 1. adducit, in quo dicitur: *Principes tui pupillis non judicant, & judicio viduarum non attendunt;* cujus eodem in loco rationem aſſignat, dicens, *quia diligunt munera.*

S. Cyr. Alex. l. 3. t. 2. in Amos.

Concludit proinde S. Doctor, inquiens: *Execranda igitur res apud omnes, non recte, & extra calumniam judicandi munere fungi.*

Cur divites, potius quam pauperes in litigio poſſint ſperare victoriam.

3. Hæc eſt præcipua litigantium miſeria, quod dives ut plurimum pro parte ſua poſſit ſperare victoriam, etſi nullam pro ſe fundatam habeat rationem, quia ut S. Iſidorus ait: *Dives muneribus cito corrumpit judicem, pauper autem non habet quod offerat, non ſolum audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur.* Hanc ob cauſam Eccleſiaſticus, mediocris fortunæ homini hoc ſuggerit conſilium:

S. Iſid. l. 3. ſent. c. 54. & Eccli. 8. v. 2.

Non litiges cum homine potente ne forte incidas in manus illius, non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te conſtituat litem tibi; multos enim perdidit aurum & argentum. Græcus text. legit: *Ni forte ſtatuat contra te pondus auri & argenti,* id eſt, ut Paulus de Palatio exponit, *quo ſua cauſa pejor facta, tamen auri pondere gravis, tuam cauſam elevet, & vincat,*

Paul. de Palatio ibid.

Ariſtoteles hanc Thebanos ſtatuiſſe legem ſcribit, ne aliquis, qui hactenus mercaturam exercuiſſet, judicis poſſet exercere officium, niſi prius aliquot annis à mercatura ceſſaſſet; Supponebant enim, quod interea ab omni avaritiæ immoderato affectu pariter ceſſaret. Hinc quoque eſt, quod Plutarchus *de Iride & Oſiride* ſcribat: *Simulachra Thebis conſecrata fuere judicum, manibus mutila.*

Ariſtot. l. 3. Polit. c. 3.

Judices debent eſſe odientes avaritiam.
Exod. 18. 21.
D. Carth. ib.

4. Inter alias conditiones, quas Jethro Moyſi pro illis, qui pro tribunalibus ſedere debebant, in Exodo præſcripſit, una & quidem valde præcipua hæc fuit, ut ſcilicet ſint tales: *Qui oderint avaritiam, id eſt,* ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *ut ſcilicet non ſolum non ſint avari, ſed tam in ſe, quam in aliis, totis præcordiis avaritiam deteſtentur.* Cajetan. ſuper illud ly, *oderint,* aliam habet obſervationem; Dicit enim:

Cajetan.

Quamvis ſufficiat homini non eſſe avarum, non ſufficit tamen judici; hunc enim oportet tam alienum eſſe ab avaritia, ut oderit eam. Minus dico, quia participium habet in Hebræo, puta odient avaritiam, ſignificans affectos continuo odio avaritiæ, & non quia ad horam oderint avaritiam, Oleaſter ſimiliter judici, infinitam quaſi ab omni lucro & intereſſe averſionem ſectandam eſſe dicit;

Oleaſt. ibid.

Notavit hic quidam, inquit, *à judice non ſolum exigi, ut expers avaritiæ ſit, ſed odio eam habeat, ut diſcat quam longe ab ea eſſe debeat;* Et quidem ad hoc ut Judices hac in re oculati ſint, ideo avaritiam judicibus vel maxime cavendam eſſe ſubdit, quia *Nulla paſſio humana ita inſectari judices videtur, ſicut avaritia.* Hinc etiam S. Carolus Vicarios ab omni, quantumvis minimo munuſculo alienos eſſe volebat, inquiens:

Act. Eccle. Mediol. pag. 104 Concil. Prov. 3.

Nullum neque munus, neque donum neque cujusvis Xenia & eſculenta quidem, poculentave, vicarii ab aliis accipiant, qui coram eis cauſas vel habent, vel agunt. Nec pecuniæ item quidquam ordinarius delegatus, vel judex accipiat pro recognitione, aut, ut vocant, viſione ſcripturarum, ad cauſas, quæ apud ſe aguntur, pertinentium.

Summ. Prædic. V. Judicem n. 12.
Lepida hiſtoria de injuſto Judice.

5. In ſumma Prædicantium ſequens legitur lepida hiſtoria; Cum enim paupercula quædam mulier, cauſam in tribunali ſuſpenſam habens, tritum illud audiviſſet proverbium, quod dici ſolet, ſi felicem cauſæ tuæ exitum, celeremque juſtitiam deſideras, judicis manus ungere non omittas; ipſa cauſam ſuam de die in diem procraſtinari videns, & ſæpius quæſitam apud judicem audientiam habere non valens; domum ſolicite properavit, & tranſeuntem judicem ſe in ſecreto alloqui velle ſimulans, accepto unguento manus ejus arreptas liberaliter unxit: *Manum aperiri fecit,* inquit Author, *quaſi volens in ea pecuniam ponere, quia aperta coram omnibus, non ſine magna judicis verecundia, fertur manus illius unxiſſe, qui confuſione compulſus, ipſam expedivit.* Idem quoque author manus judicum iniquorum, rotis minime unctis aſſimilat: *Tales,* inquit, *currui male uncto aſſimilantur, quia ſicut ille ſtridet, ita iſti.* Optime ſane S. Auguſtinus judices his verbis hortatur:

S. Aug. ſer. 34. ad Frat.

Decet Judices deſpicere avaritiam, quæ noverca dicitur eſſe, & ſumma inimica juſtitiæ. Idem quoque S. Doctor in Epiſtola quadam

dam

Digitized by Google

dam diſparitatem oſtendit, quæ verſatur inter advocatum & Judicem: *Non ideo debet Judex vendere juſtum judicium, aut teſtis verum teſtimonium, & juriſperitus verum conſilium; illi enim inter utramque partem ad examina adhibentur, iſti ex una parte conſiſtunt, cum autem judicia & teſtimonia, quæ nec juſta nec vera vendenda ſunt, iniqua & falſa venduntur, multo ſceleratius utique pecunia ſumitur, quia ſcelerate etiam quamvis à volentibus datur. Ille tamen ſolet tamquam male ſibi ablatam pecuniam repetere, qui juſtum judicium emit, quoniam venale eſſe non debuit. Qui vero pro iniquo judicio dedit, vellet quidem repetere, niſi timeret, vel puderet emiſſe.*

S. Aug. T. 2. Epiſt. 54.

Aviditate Judicum prolongantur proceſſus, & augentur ſumptus.

S. Iſidor. l. 3. c. 52.

S. Aug. ſer. 55. ad Fratr.

6. A judicum quoque aviditate aliud notabile damnum conſequitur, videlicet quod expeditiones cauſarum procraſtinentur; De quo præjudicio S. Iſidorus ita ſcribit: *Sæpe Judices pravi cupiditatis cauſa, aut differunt, aut pervertunt judicium, nec finiunt cœpta partium negotia, quouſque marſupia eorum, qui cauſantur, exhauriant.* Et tamen merito ad mentem revocare deberent, quod his verbis dicit S. Auguſtinus: *Decet Judices plus Deum timere, quam alii homines, plus de ſalute animarum curare, quam corporis, plus honorem Dei, quam marſupia plena diligere.* Ille ſempiterna memoria digniſſimus Thomas Morus *Cum Angliæ totius ſupremus eſſet Judex & Cancellarius, inveniſſetque tribunal ſuum plenum cauſis & litibus, ſpatio biennii omnes expedivit, & decidit, ut ne unam quidem reliquam reliquerit, idque ea fide, ut de eo nemo poſſet queri. Tantus vero fuit avaritiæ hoſtis, & munerum contemptor, ut cum à puero in Republica, uſque ad annum ætatis quinquageſimum eſſet verſatus ſummiſque muniis perfunctus, annuum tamen cenſum ſuum toto hoc tempore non auxerit ultra ſeptuaginta aureos.*

Corn. à Lap. in c. 1. Iſai.

7. In lib. 1. Regum c. 14. refertur, quod cum Jonathas contra præceptum & ordinationem Patris ſui, aggreſſus fuiſſet Philiſtæos, Pater ejus, quiſnam præceptum ſuum tranſgreſſus fuiſſet, ignorans, præcepit Sacerdoti: *Applica arcam Dei*, paulo poſt vero idem Pater monuit eumdem, dicens: *Contrahe manum tuam*, quia jam tranagreſſor detectus erat, Saul igitur oraculum conſultum eſſe voluit, quamdiu prævaricatoris notitia ambigua fuit, ſufficienti vero accepta informatione ab oraculo conſulendo deſiſtens, adverſus delinquentem, quamtumvis filium, proceſſum inſtituit. Quo in facto ſaluberrimum utique documentum traditum fuit judicibus; hi enim, quamdiu cauſa dubia eſt, merito permittere debent, ut utrimque cauſarum merita compileotur, contradictione diſceptetur, examinentur teſtes: At vero manifeſtata veritate cavendum eſt, ne in diſpendiis exhauriantur delinquentes. *Quid enim aliud ſignat*, inquit S. Gregorius, *quod prius applicari Saul arcam petiit, deinde Sacerdotem contrahere manum juſſit, niſi quia & obſcura debemus conſulendo diſponere, & quæ clarius innoteſcunt, cum feſtinatione complere.*

1. Reg. 14. v. 18.

Judices cum Saule ſumant diligentem informationem de ſtatu controverſiarum.

S. Greg. l. 5. in c. 14. lib. 1. Reg.

8. Magnum ſine dubio æternæ ſalutis ſuæ pignus poſſidet, quia cum rectitudine & æquitate, ſine ullo ſuo intereſſe, judicia complet. *Quis aſcendet in montem Domini?* interrogabat olim David, *aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Et confeſtim reſpondebat: *Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam & munera ſuper innocentem non accepit.* Iſaias pariter c. 33. inquit: *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte in excelſis habitabit.* Chriſtus tamquam judex ſupremus, Apoſtolos ſuos in terra conſtituit judices delegatos, unde in ipſorum honorem Eccleſia canit: *Vos ſæculorum Judices*; at vero inſuper voluit, ut *lucernæ ardentes eſſent in ipſorum manibus*; voluit enim, ut per haſce lucernas ardentes etiam in denſiſſimarum tenebrarum obſcuritate experiremur & videremus, quod reſplendentes & mundæ eſſent ipſorum manus, conſpicueque quales eſſent, videretur ab omnibus. Sic Valerius Maximus de Scipione refert, quod de muneribus & donativis receptis accuſatus, ſeſe purgaverit, dicendo, quod ob Africam, in Romanorum poteſtatem ſubjugatam, aliam non reportaſſet retributionem, quam quod Africanus paſſim appellaretur. Celebre quoque eſt exemplum illud, quod S. Bern. Eugenio Papæ, de Martino Danæ legato his verbis ſcribit: *Tam pauper remeavit, ut pene expenſis & equis deficientibus, vix perveniret Florentiam. Ibi Epiſcopus loci donavit ei equum, quo Piſas uſque, ubi eramus tunc, provectus eſt. Poſtridie credo ſecutus Epiſcopus (erat enim illi cauſa cum adverſario, & agendi aderat dies) cœpit requirere ſuffragia amicorum, cumque per ſingulos ſollicitaretur, ventum eſt ad Martinum. Fiducia erat major in illo, qui non poſſet immemor eſſe recentis beneficii. Tum Martinus, decepiſti me*, inquit; *neſciebam tibi imminere negotium, tolle equum tuum, ecce in ſtabulo eſt, & hora eadem reſignavit illi. Quid dicis mi Eugeni? Nonne alterius ſæculi res eſt, rediſſe legatum de terra auri ſine auro? Donum inſuper, quod poterat eſſe ſuſpectum, illico rejeciſſe?* Idem quoque melliſluus D. de Gaufrido Epiſcopo Carnotenſi refert, quod diu in Aquitania propriis ſe ſumptibus ſuſtentarit, ut eſſe poſſet in judiciis incorruptus, quæ in legatione ſua ipſi occurrere potuiſſent. *Rem loquar, quam vidi ipſe*, inquit S. Bernardus; *Eram cum ipſo in terra illa, cum à quodam Presbytero præſentatus eſt illi piſcis, quem vulgo vocant ſturionem; percunctatus legatus quanti venierit, non accipio*, inquit, *niſi receperis pretium, & reſignavit ſolidos quinque invito, & verecundo.* De hoc eodem Epiſcopo, qui erat ſedis Apoſtolicæ legatus ſubdit: *Cum eſſemus in quodam oppido, domina illius oppidi obtulit ei pro devotione cum manutergio, duas vel tres paropſides pulchras, ligneas tamen quas aliquando intuens homo ſcrupuloſæ conſcientia, laudavit eas, ſed non acquievit accipere.* Unde S. Bernardus ſequens formabat argumentum *Quando argenteas recepiſſet, ſi ligneas refutavit? O ſi talium daretur virorum copia, quales perſtrinximus nunc, quid te felicius, quid iſto jucundius ſæculo? Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*: Id quod Chriſtus alias inter beatitudines repoſuit; & à D. Chryſoſtomo intelligitur de illis, qui ſine ullo licet reſpectu incorruptam adminiſtrant juſtitiam. Tametſi enim hi dona & munera accipere renuant, nec ullam habeant terrenorum bonorum rationem, infallibilia tamen Dei providentia ita diſponit, ut in hujus repulſæ præmium, bonis fortunæ copioſe abundent, *quoniam ipſi ſaturabuntur. Noli igitur*, inquit idem D. Chryſoſtomus, *juſtitiam exercens, formidare pauperiem, neque famem timere cum certe illi magis bonis omnibus excidant, aut aliena diripiunt: Ut ex adverſo ille, qui juſtitiam diligit, tutiſſime omnia bona videt*; Nam æterna veritas apud Iſaiam ſtipulata fide pollicetur, quod, *Qui projicit avaritiam, & excutit manus ſuas ab omni munere iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas ejus; panis ei datus eſt, aqua ejus fideles ſunt, reges in decore ſuo videbunt oculi ejus.*

Magnum ſalutis pignus Judicum eſt juſte judicare & ſine ullo intereſſe.

Pſ. 23. v. 3.

Iſai. 33. 15.

Luc. 12. 35.

Valer. Max. c. 3.

S. Bern. l. 4. de conſid. c. 5.

Pulchra exempla judicum munera adverſantium.

Matth. 5. 6.

TRACTATUS XLI.

DE

JUDICIO FINALI.

CONTINET

DISCURSUS XXXI.

DISCURSUS I. Quam utilis ſit hæc de extremo judicio tradita materia, qualiterque nos tamquam frænum à peccatis abarceat, hoc diſcurſu oſtenditur.

II. Conſideratio finalis judicii ad timorate & virtuoſe vivendum, ad aſſecurandam ſalutem, Deique offenſas cavendas, magno nobis eſt auxilio.

III. Nonnullæ adducuntur rationes, cur optime ordinata Dei juſtitia, præter privatum uniuscujusque animæ judicium, etiam univerſale inſtitui velit.

IV. Hoc diſcurſu de commotione agitur omnium creaturarum, à Deo adverſus reprobos armatarum, quæ in vindicandi communi creatori ab his illatis injuriis, zelum ſuum probabunt.

V. Varia adducuntur motiva, ob quæ corda hominum in illo die noviſſimo timore ac tremore percellentur.

VI. De timore, quo viri ſanctiſſimi, quoadusque vixerunt, percuſſi fuerunt, nec non Angelorum ob judicii illius terribilitatem commotione ac tremore.

VII. Multas habemus in judicio illo timendi cauſas, in quo judicis in majeſtate futurus adventus majorem terrorem hominibus conciliabit.

VIII. Cur dies ille judicis die Domini, dies magnus, & dies iræ appelletur in ſapientia.

IX. De ira & furore Christi judicis, deque ſeveritate ſuppliciorum quæ immittet; nec non de cauſis timendi, quas habituri ſumus.

X. De igne qui in finali judicio præcedet Judicem, deque effectibus quos operabitur, nec non de nonnullis quæ in eo latent, myſteriis moralibus.

XI. Crux & vulnera Chriſti reprobis in die judicii majorem adferent damnationem, eo quod redemptione ipſius aliisque auxiliis abuſi fuerint.

XII. Judex in die illa ad preces noſtras inexorabilis erit, adeoque derelinquemur ab omnibus, ut nec Angeli, nec Sancti, nec ſanctiſſima Virgo, nec Redemptoris noſtri ſacratiſſima vulnera nobis ſint præſidio futura, quin potius totaliter adverſabuntur.

XIII. De rigoroſo examine, quod ſubituri ſumus in reddenda ratione bonorum gratiæ, naturæ, & fortunæ, peccatorum omiſſionis, aliarumque rerum, quæ nunc judicio noſtro minimæ eſſe apparent.

XIV. Judex in illo die manifeſtabit abſcondita cordium, manifeſtas omnibus efficiendo conſcientias noſtras, nobisque Legem ſuam ob oculos ſtatuet, quam in hac vita nobis obſervandam dedit.

XV. Variæ opiniones in ordine ad libros, qui in judicio finali ſunt aperiendi, in quibus divina virtute, plena & diſtincta unicuique revelabitur Conſcientiæ propriæ & aliorum notitia, fietque examen in comparatione actuum noſtrorum ad legem.

XVI. Exceſſiva futura erit reproborum erubeſcentia & confuſio, dum ſua videbunt in conſpectu omnium manifeſtari peccata, adeoque illa occultare haud quaquam poſſint.

XVII. Præſciti de ſuis peccatis à Dæmone, à propria conſcientia, & à Chriſto, veluti teſte accuſati & convicti, ne verbum quidem reſpondere poterunt.

XVIII. Variæ conſiderantur rationes, cur reprobi in illa die futuri ſint inexcuſabiles, eorumque excuſationes confutandæ ſint & exſibilandæ.

XIX. De reproborum anguſtiis, utpote quibus omnes recurſus & appellationes, omniaque ſubterfugiorum genera intercludentur, eo quod Judex in illa die futurus eſt juſtus, incorruptus, potens, ſapiens, inexorabilis & inflexibilis.

XX. Dæmon in judicio finali ſe reprobis opponet, qui ſupplicis & iræ Dei ſubjecti, & à proximis, cognatis & amicis infeſtati & derelicti, nullibi habituri ſunt ullum refugium.

XXI. De rigoroſiſſimo finalis judicii examine, cui etiam perfecti & ſancti ſubjicientur, quibus Dæmon adverſabitur, de culpis quibusque leviſſimis illos accuſando.

XXII. De rigoroſo examine operum bonorum, quæ quadantenus defectuoſa ſunt, nec non eorum, quæ ſolum apparenter bona exiſtunt.

XXIII. Nullus, quantumvis ſit ſanctus & innocens, coram divino tribunali ſecurus erit, ſed omnes timebunt ob transgreſſiones & defectus etiam minimos.

XXIV. Variæ inſtituuntur conſiderationes ſuper verba ſententiæ illius, quam Chriſtus adverſus reprobos fulminabit, dicendo: *Diſcedite à me &c.*

XXV. De invitatione, qua Chriſtus electos advocabit ad gloriam, dicendo: *Venite benedicti &c.* ubi etiam oſtenditur, nullam electos habituros occaſionem timendi judicium, ſiquidem rectam quamdam poſſideant conſcientiam.

XXVI. Cur Chriſtus in judicio ſub ſpecie humana ſit compariturus.

XXVII. Quod ſi in vita per exactum conſcientiæ examen judicaremus noſipſos, nulla nobis eſſet judicem timendi ratio, quia bonus judicii univerſalis exitus, à particulari uniuscujusque dependebit judicio, quod poſt ſingulorum mortem confeſtim inſtituitur.

XXVIII.

XXVIII. Judicium, quod in ſcripturis vicinum eſſe prædicitur, ex improviſo veniet, tempus autem certum Deus nobis ignotum eſſe volt ob utilitatem noſtram, illudque differt, ut tantò melius ad illud ſubeundum nos præparemus.

XXIX. Chriſtus finale judicium infallibile nobis prædixit, ut in illo iram ejus effugiamus, noſque ad illud per bona opera & continuam mentis applicationem præparemus.

XXX. Continua judicii finalis conſideratio ad ducendam vitam immaculatam, culpamque fugiendam plurimum confert. Unde certum indicium, unde hominem noviſſimum judicium credere conjici poteſt, eſt, ſi in continuo judicis venturi timore vivat, deque noviſſimo die continuò cogitet.

XXXI. Examen & proceſſus judicii finalis præcipuè circa opera miſericordiæ inſtituatur, quibus ſe electi tuebuntur, eorum verò omiſſio reprobis in damnationem vertetur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Quam utilis ſit hac de judicio extremo digeſta materia, qualiterque nos tamquam frænum à peccatis abarceat, hoc diſcurſu oſtenditur.

THEMA.

Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore, auferuntur judicia tua à facie ejus. Pſ. 9. v. 26.

1. PRopheta regius omnes gentes, cunctoſque totius univerſi populos ad porrigendas prædicationi ejus aures, eamque ſeria cum attentione auſcultandam his verbis invitat: *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes, qui habitatis orbem; quique terrigenæ & filii hominum, ſimul in unum dives & pauper.* Erat quidem hic vates cœleſti proceſſus eloquentia & Sapientia conſpicuus, *ſedens in Cathedra Sapientiſſimus*; Verumtamen in hac occaſione cunctas ſe Sapientiæ exercitum vires fore promittit, ut tanto efficacius, id quod volebat, inculcaret. *Os meum loquetur Sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam, inclinabo in parabolam aurem meam, aperiam in Pſalterio propoſitionem meam.* At verò quodnam myſticæ hujus prædicationis thema fuiſſe exiſtimatis? Certè non aliud, quàm quod pro gloria Dei, & pro animarum ſalute arduiſſimum, maximèque neceſſarium proponi poterat; videlicet materia de univerſali & finali judicio, ſiquidem tamquam diſcurſus ſui principale ſubjectum ſubnectit, dicens: *Cur timebo in die mala?* id eſt, ut apud Lorinum ſacri interpretes exponunt: *In die Judicii, iniquitas calcanei mei circumdabit me? id eſt*, ut Chaldæus legit: *Cur timebo, niſi quando reatus peccati mei circumdabit me?* David igitur attentionem & applicationem mentis fidelium ad judicium finale majori cum ſolicitudine, quam ad quævis alia fidei noſtræ myſteria rapere contendit, quia hæc, ut videbimus, præ ceteris potentiſſimum eſt ad profliganda vitia, noſque in virtutibus confirmandos inſtrumentum; cum enim divinæ legis adimpletio in duobus hiſce polis vertatur: *Declina à malo, & fac bonum*, manifeſtum eſt, quod utrumque hunc effectum per ſeriam univerſalis judicii conſiderationem perfecte aſſequamur.

Pſ. 48. v. 1. David à nobis requirit omnem mentis attentionem in conſideratione extremi judicii.

2. Reg. 23. & Pſ. 48. v. 4.

Lorinus ibid. Chaldæus.

Pſ. 36. v. 27.

2. Reflexiſtiſne vos aliquando ad ſolicitudinem illam, quam infallibilis illa divina providentia adhibuit, ut hoc nobis myſterium vivaciſſime imprimeret? Prima enim omnium vice, qua calamus Spiritus S. ad exarandam nobis ſcripturam ſacram ſe movit, Deum nobis ſimul non ſolum ut creatorem totius univerſi, verum etiam ut judicem ob oculos ſtatuit, dum ait: *In principio creavit Deus cœlum & terram.* Ubi ut Cajetan. & alii obſervant, in Hebræo loco, Deus, hæc dictio *Elohim* ponitur; ſubdit vero idem Cajetanus: *Appropriate utitur hoc nomine, ſignificat enim Deum, quatenus judicem.* Quamobrem vero Spiritus S. ab initio, dum air univerſum creatmm fuiſſet, Deum nobis immediate ob oculos tamquam judicem ſtatuit? *In promptu cauſa eſt*, inquit idem Cajetanus, *ut unus atque idem Deus creator mundi, & judex univerſorum.* Voluit nimirum increata Dei Sapientia ab ipſis mundi primis natalibus, imo à prima noſtrum productione firmam judicii extremi inſinuare memoriam, ut illud continuo in mente & corde noſtro haberemus inſculptum. Ob eumdem quoque finem poſtquam in terras deſcendiſſet, ut noſtram operaretur ſalutem, nos in oratione quotidiana, regnum ipſius petere docuit, dicendo: *Adveniat regnum tuum*; his namque verbis, ut S. Cyrillus Alexandrin. opinatur, petimus, ut diem illum tremendum feliciter evadere valeamus: *Mandavit in oratione petere illud tempus, revera terribile, ut ſciant quod vivere decet eos non lente, vel remiſſe, ut illud tempus non paret eis flammam vel vindictam.* Voluit quoque ut ſanctiſſimus præcurſor ſuus mundo myſterium iſtud ſpecialiter annuntiaret: *Cujus ventilabrum in manu ſua & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum in horreum paleas autem comburet igne inextinguibili.* Similiter ipſiuſmet incarnati verbi prædicatio, ut videre eſt, Matth. 25. per judicii extremi hiſtoriam terminata fuit: *Cum venerit filius hominis in majeſtate ſua &c.* ac proinde idem Evangeliſta c. 26 immediate ſequenti ait: *Et factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes.* Præterea non conſtat, quod in Paſſionis ſuæ decurſo aliam doctrinam æque ſolicite inculcarit, ac iſtam: *Amodo videbitis filium hominis, venientem in nubibus cœli*, cum poteſtate magna & majeſtate. In ſua ad cœlos Aſcenſione pariter nihil æque ſolicite curavit, quam ut in montem Oliveti, unde aſcenderat, Angelos mitteret, qui mundo hoc myſterium inſinuarent, dicentes: *Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.* S. Mater Eccleſia à Spiritu S. inſtructa & gubernata inſtituit, ut Annus Eccleſiaſticus exordium ſuum à judicio finali ſumeret; Unde in prima Dominica Adventus illud propoſuit Evangelium, in quo dicitur: *Erunt ſigna in Sole &c.* eumdemque pariter in ultima Dominica pentecoſtes per eamdem terminat Judicii finalis hiſtoriam Evangelicam. Verum enimvero quanto divina Sapientia ſolicitior eſt ad imprimendam in fidelium mentibus vivam hujus myſterii apprehenſionem, tanto ſterilior eſt hominis lingua, impeditiorque redditur omnis calamus ad digne de illo diſcurrendum, aut ſcribendum; quia ſcriptum eſt, quod horror diei illius tam ſuturus ſit exceſſivus, ut homines præ timore exareſcant: *Areſcentibus hominibus præ timore.* Et tamen Pſaltes regius materiam hanc dilucidandam aggredi non dubitavit, dicendo: *Os meum loquetur Sapientiam &c.* Inter alios autem hujuſce conſiderationis ſalutares effectus, unum hunc, eumque utiliſſimum eſſe ſignificat, quod ſcilicet viam ad quævis præcipitia detruncet, noſque à peccandi libertate coerceat & refrænet.

Deus nobis ab initio memoriam extremi judicii vivaciſſime im-primere voluit.

Gen. 1. v. 1.

Cajetan. ib.

Hoc ipſum fecit ab incarnatione ſua, uſque ad finem vitæ ſuæ, Matth. 6. 10.

S. Cyr. Alex. in Cat. D. Tho. in c. 12. Luca.

Matt. 3. 12.

Matt. 25. 31.

Matt. 26. 1.

Matt. 26. 64.

Act. Apoſt. 1. v. 11.

Luc. 21. 26.

Pſ. 48. v. 4.

3. Obſervandum vero eſt, in quem uſque exceſſum in impio multiplicata fuerint ſcelera, in tantum vide-

Oblivio extremi judicii principi-

Ut nos p… omne malum.

videlicet, ut David dicat: *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur, Exacerbavit Dominum, … Non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore.* At vero quinam fuit ille ſcopulus, ad quem allidentes tam enormiter ceciderunt? Nimirum quia obliti fuere ſe aliquando coram divino tribunali præſentandos & judicandos eſſe: *Auferuntur*, inquit *judicia tua à facie ejus*, id eſt, ut exponit S. Hieronym. *Longe ſunt judicia tua à facie ejus.* Quem textum D. Chryſ. Hom. 38. ſuper Joan. adducit, ut nos exhortetur, ne umquam noviſſimi hujus diei memoriam à mente noſtra excludamus. *Judicium*, inquit, *ſemper præ oculis habeamus, & ita ſemper virtuti vacare poterimus; nam ſicut qui diei illius obliviſcitur, tamquam fræno abjectis in præcipitium defertur (inquinatæ enim ſunt, inquit, viæ illius in omni tempore, & cauſam affert: Auferuntur judicia tua à facie ejus) ita quem continuus hic percellit timor, modeſte vivendi viam ingreditur.* Idem quoque Pſalmiſta impii conſiderans inverecundam temeritatem & impudentiam, qua ſibi in quoscumque exceſſus committendos fræna laxat attonitus interrogat: *Propter quid irritavit impius Deum?* moxque cauſam cur in barathrum iſtud corruerit, hanc aſſignat: *Dixit enim in corde ſuo; non requiret.* Unde S. Auguſtin. in quodam ſermone ad populum inquit: *Irremediabile periculum eſt, ſic aliquem vitiis & cupiditatibus fræna laxare, ut ſe rationem Deo non meminerit redditurum. Puta, quod magna ſit peccati pœna, metum ac memoriam futuri perdidiſſe judicii.*

Pſ. 10. v. 3. Ibid. v. 4. & 5. — Ibid. v. 5. — S. Hier. ibid. — D. Chryſ. Hom. 38. in Joan. in princ. — Pſ. 10. v. 13. — S. Aug. ſer. 34. in App. pend.

3. Ad voces Joannis Baptiſtæ egrediebantur ad eum in deſerta Judææ, Publicani, milites, Sadducæi, aliique peccatores enormes, qui ipſius opinione viperæ appellari merebantur: *Progenies viperarum*, ex quo nomine facile colligere licet, quam mortiferum culparum venenum ipſorum corda invaſerit: *Quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira?* Et tamen paulo poſt idem præcurſor ad illos dixiſſe legitur: *Ego baptizo vos in aqua?* Nimirum in aquis Jordanis baptizabat eos; Ac vero author quidam modernus appoſite notat, quod *Jordanis* idem ſignificet, quod *Fluvius judicii*. In hoc igitur flumine, abluuntur omnes maculæ & ſordes, quantumvis ſint deformes & inveteratæ. Regius Pſaltes quoſdam, qui inſtar Luciferi elati & ſuperbi exiſtentes blaſphemabant Deum, eratque abominabilis fæx ſacrilegorum & impiorum hominum, his verbis alloquebatur: *Dixi iniquis, nolite inique agere, & delinquentibus, … nolite extollere in altum cornu veſtrum, nolite loqui adverſus Deum iniquitatem.* Sed qua ratione Propheta illos coercendos & refrænandos fore exiſtimavit? omnium per hanc noviſſimi judicii ſeriam conſiderationem; ideoque mox ſubdit: *Quoniam Deus Judex eſt*: id eſt, ut S. Remigius exponit: *Quoniam Deus eſt qui judicat, & ubique præſens eſt.* Nam ut S. Vincentius Ferrerius in ſermone quodam ait: *Inter alia, quæ multum retrahunt hominem à malo, & à peccato, eſt timor judicii.*

Matth. 3. 7. S. Joan. Baptiſt. vementes ad ſe in aquis Jordanis, qui interpretatur Fluvius judicii. Ibid. v. 11. N… ibid. — Pſ. 74. v. 5. — S. Remig. ib. — S. Vinc. Ferr. ſer. 3. in Sen. ag.

4. S. Lucas S. Paulum tamquam furibundum Leonem & Chriſti perſecutorem nobis deſcribit, qui adverſus Evangelii ſequaces, fulmina iræ ſuæ evibrare ſatagebat; *Saulus adhuc ſpirans minarum & cædis in Diſcipulos Domini*; quem tamen eumdem paulo poſt in eodem capite nobis exhibet, velut agnum quemdam longe manſuetiſſimum: *Domine, quid me vis facere?* Unde illum ex nunc veneramur tamquam vas electionis, Doctorem gentium, & Apoſtolum glorioſiſſimum, ad totius mundi converſionem ſpecialiter deſtinatum: Sed undenam orta eſt hæc tanta viri hujus mutatio? Ex conſideratione finalis judicii. Audiamus hac de re loquentem S. Vincentium: *Quando*, inquit, *Chriſtus ſibi dixit; Saule, Saule, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare, cui Chriſtus oſtendit ſe, ut dicunt Gloſſæ, ſicut ſtabit in judicio. Paulus ſtatim tremens, ac ſtupens, dixit; Domine, quid me vis facere?*

Act. Apoſt. 9. v. 1. Conſideratione extremi judicii S. Paulus converſus fuit. Ibid. v. 6. — S. Vincent. Ferrer. ib.

5. Apud Bullandum in vita S. Theodoræ Imperatricis, Bulgarorum ad fidem noſtram Chriſtianam, legimus converſionem, quorum Rex habitum & vitam profeſſus eſt monaſticam. Hic venationi ſupra modum deditus erat, adeoque non ſolum delectabatur in conſectandis ferarum prædis, verum etiam ſumma cum voluptate intuebatur venationes, penicillo affabre in domo quadam ſpecialiter hoc fine delineatas, ad quas eleganter depingendas, uſus eſt opera Monachi cujuſdam, natione Romani, cui nomen Methodius erat, in arte pictoria admodum experti. *Sed veluti divina quadam providentia ductus, non præſcripſit definite quæ, & qualia is animalia pingeret. Solum mandavit, ut ſuo arbitratu pingeret quæ vellet, modo terribilia ea eſſent, quæque horrorem ac metum incuterent ſpectantibus. Ille cum nihil noſſet eſſe terribilius ſecundo Chriſti adventu, eum illic pinxit. Princeps ab hac parte juſtorum expreſſum cætum intuens, ab altera impiorum ſupplicia; edoctusque a pictore, quid ſibi iſta vellent, illico avitam ſuperſtitionem ejuravit, inſtitutusque à ſancto Epiſcopo divinis arcanis, intempeſta nocte ſacrum ſuſcepit Baptiſmum.*

Bolland. 11. Febr. fol. 568. n. 44. Rex Bulgarorum intuens depictum extremum judicium, ad fidem converſus fuit.

6. Merito igitur S. Bernardus ad propoſitum noſtrum ait: *Unde vero impii tanto furore tabeſcerent, niſi in regnum ſummæ beatitudinis, coram ſe vidiſſent alios introduci?* Plenæ ſunt hiſtoriæ converſionum innumerabilium, quæ ſuam originem traxerunt ex eodem, unde ſecundum S. Vincentium S. Paulus converſus fuit: Nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Nulla ibi virtutis cura, qui credit ſe non redditurum rationem de his, quæ hic operatus eſt; ſed opinatur res noſtras tantum intra anguſtos præſentis vitæ limites contineri, neque ultra ſe extendere.* Qui enim obligationem reddendarum poſt hanc vitam rationum non conſiderat, virtutem ſectari parum curat, imo vero, quod pejus eſt, ad quemvis exceſſum ſibiipſi fræna laxat. *Neque peccare deſinit*, inquit idem S. Doctor, *cum nihil ſuppliciorum imminere ſuis male actis credat, permittit ſe fœdis concupiſcentiis, & in nullum non peccandi genus ruit.*

S. Bernard. ſer. 1. in Pſal. qui habitat. Nullam virtutis cauſam habet, qui non cogitat extremum judicium. D. Chryſoſt. T. 5. ſer. 33. de Reſurr.

7. S. Petrus in Epiſtola ſecunda certum quoddam hominum impiorum genus nobis deſcribit, dum ait: *Hoc primum ſcientes, quod venient in noviſſimis diebus in deceptione illuſores, juxta proprias concupiſcentias ambulantes.* Sed quinam futuri ſunt hi impii & ſacrilegi? Illi nimirum, qui ab extremo judicio mentem ſuam avertunt, qui ſe aliquando coram tribunali Chriſti judicis præſentandos eſſe minime credunt, *dicentes: Ubi eſt promiſſio, aut adventus ejus?* At vero S. Petrus paulo poſt iiſdem dicit: *Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, adveniet dies Domini ut fur.* Denique poſtquam futurum illis creaturarum exterminium repræſentaſſet ſubjungit: *Propter quod chariſſimi hæc expectantes, ſatagite, immaculati & inviolati ei inveniri in pace.* Enimvero equus indomitus, & ad præcipitia pronus, fræno coercetur; Hac quoque ſimilitudine D. Chryſoſtomus utitur, dum modum

2. Petr. 3. 3. Conſideratione extremi judicii, tamquam fræno, retrahimur à peccato. — Ibid. v. 9. — Ibid. v. 14.

ſug-

ſuggeſtiones infernales, ad lapſum nos extimulantes, refrænandi his verbis inſinuat: *Si diteſcere, ſi rapere, ſi abſurdum aliquid facere voluerimus; e veſtigio dies illa, & judicium animo inſcribatur, & omni fræno vehementius abſurdos affectus cogitatio hæc cohibebit, atque invicem & nobiſcum ſemper dicamus: Horrendum illud nos judicium monet.*

D. Chryſ. H. 44. in Joan.

Cur bonus Latro præ aliis ſanctis acceperit promiſſionem paradiſi.

7. Conſideratione digniſſima eſt miraculoſa illa mutatio, quæ in unico momento circa bonum latronem facta fuiſſe noſcitur, qui pedem ſuum Paradiſo ante S. Joannem Baptiſtam intulit, qui prædicando dixerat: *Appropinquavit regnum cœlorum.* Imo & ante S. Petrum, cui claves cœli conſignatæ fuerant A Chriſto, qui porta cœli erat: *Ego ſum oſtium*, primus omnium mortalium ſibi dici audivit: *Hodie mecum eris in Paradiſo*; Et tamen quis eſt, qui ipſum vitam ſuam inter continuata latrocinia traduxiſſe ignoret? Imo paulo ante ſimul cum ſuo criminis & ſupplicii collega, Redemptorem noſtrum blaſphemaverat. Quam difficultatem S. Ambroſius movet, dicens: *Videamus cur tantorum criminum reus, tam cito à Salvatore Paradiſum promeretur, cum alii multorum temporum lacrymis frequentibusque jejuniis, vix delictorum ſuorum veniam conſequantur.* Inter alias vero ſubitaneæ hujus converſionis rationes, quas adducit, una eſt, quia Judicium finale vivaciter apprehendendo compunctus, poſtulavit veniam, nec tamen ideo ſubito Paradiſum ſibi donari aut dolores & cruciatus, quibus angebatur, mitigari ſibi petiit, ſed ſolum in die finalis judicii, bonam ſui memoriam haberi rogavit. *Devotione fidei*, inquit, præfatus Sanctus Doctor, *tam repente mutatus eſt, ut præſentem pœnam deſpiceret, ac de futura veniam precaretur, & magis crederet utile ſibi eſſe de æterno judicio petere, quam de temporali ſupplicio ſupplicare. Reminiſcens ſcelerum ſuorum, & pœnitudinem gerens, plus incipit dolere quod ſperat, quam ſentire quod patitur; potuit enim, niſi de futuris amplius cogitaſſet, qui in Chriſtum ſemel crediderat, de præſenti magis ſupplicio deprecari.*

Matth. 27. v. 44. Luc. 23. 43.

S. Ambr. l. 5. ſer. 49.

Diabolus ut augeat peccata, abſcondit à nobis memoriam extremi judicii.

8. Peculiaris tartarei ſerpentis aſtutia eſt qua hanc adeo ſalutarem ultimi diei reminiſcentiam impio abſcondit, ut culpas ſemper ſuas tanto amplius multiplicet. Cæſarius Arelatenſis, idem quoque punctum in Homilia quadam his verbis tangit: *Habet hoc infelix conſuetudo peccandi, ut, quantum amplius unuſquiſque peccaverit, tantum minus peccata ipſa intelligat. Veniat illud, quod Propheta peccatoribus clamat: Non eſt Deus in conſpectu ejus; Auferuntur judicia tua à facie ejus; etenim quando ſubrepit peccandi delectatio, ſtatim futuri judicii diem abſcondit oblivio.* Eamdem quoque veritatem nobis illa, quam incarnata Sapientia de illo, qui Regi ſuo decem millia talentorum debebat, propoſuit, parabola expreſſe declarat. In ea namque dicitur: *Aſſimilatum eſt regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis*; nam ut Carthuſianus ait: *In die judicii nullum peccatum relinquit inultum.*

Cæſar. Hom. 29.

Matth. 18. v. 23.

D. Carth. ibid.

9. Et quidem ut Venerab. Beda ait, per Regem hunc *quis melius, quam Redemptor noſter intelligitur, de quo Pſalmiſta ait: Deus judicium tuum Regi da? Oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.* Quis autem erat iſte, qui tam exceſſivum contraxerat debitum? Salmeron ait: *Significatur inſignis peccator, quaſi millies tranſgreſſus ſit decem præcepta Dei.* Cauſa autem, cur tam exceſſivum æs alienum contraxerit, eſt, quia de rationibus reddendis numquam cogitaverat, quæ proinde inopinate ab eo exacta fuit; Is vero, qui de judicio minime cogitat, in quemcumque quantumvis enormem exceſſum facile incidit. Jehu, qui ad extirpandam Achabi ſtirpem, ad thronum regium evectus fuerat, cum Jezabelem è feneſtra præcipitem agi præcepiſſet, hæc quidem à canibus devorata fuit, ita tamen, ut calvaria capitis, pedes & manus intactæ permanerent: *Cumque iſſent ut ſepelirent eam, non invenerunt niſi calvariam, & pedes, & ſummas manus.* Quodnam vero in eo latet myſterium, quod toto impiæ Jezabelis corpore à canibus conſumpto, ſolæ pedum, manuum, & capitis extremitates remanerent ſuperſtites? Utique de juſtitia divina dicendum, quod *omnia in ſapientia fecerit.* Jezabel namque mundi & carnis lenocinia ſignificat, quæ omnia tandem deficiunt, & à vermibus tamquam canibus devorantur; ſæpe tamen Deus per infinitam ſuam miſericordiam, extremæ diei nos commonefacit ut hujus memoria impietatem Iezabelis deteſtemur. Unde quidam ſacer interpres hac de re ita ſcribit: *Ecce Dominus voluit, ut extrema Jezabel conſervarentur, quia quocumque modo Jezabel pereat, Dominus vult, ut præ oculis habeamus extrema, quæ in miſeria ſunt; & non media, quæ in gaudio ſunt.*

V. Beda ib.

Salm. Tom. 7. Tr. 8.

Corpore Jezabelis à canibus devorato, ſola calvaria & extremitates pedum & manuum manſerunt intacta & quid per hoc ſignetur.

4 Reg. 9. 35

Steph. Cont... Gueſ. id.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Conſideratio finalis judicii, ad timorate & virtuoſe vivendum, & aſſecurandam ſalutem, Deique offenſas cavendas magno nobis eſt auxilio.

THEMA.

Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui. Pſ. 118. v. 120.

Optimum remedium ad proficiendum in Virtutibus ſemper præ oculis habere tribunal Judicis Chriſti.

1. Supplicatio, qua Propheta regius ſe clavis timoris cujuſdam reverentialis, in corde ſuo transfigi inſtanter rogabat, in eo fundabatur timore, quo idem Rex extremum Dei judicium ſibi aliquando ſuperventurum anxie metuebat: *Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui*; Inceſſanter namque in animo & memoria ſua, diei illius rigores & formidabiles revolvebat ſententias, hæ enim nos timorem Dei reverentialem concipere & conſervare faciunt. Unde S. Ephrem Syrus nos exhortabatur, inquiens: *Semper cor & lingua tua de extremo judicio meditentur. Sive igitur operi, ſive orationi intentus ſis, ſive ambules, ſive ſedas, ſive comedas, ſive jejunes, ſive in cubili tuo vigil jaceas, ſive quid aliud agas, non deſiſtat mens tua cogitare, & os tuum loqui de judicio.* Quibus in verbis S. Ephrem nihil aliud intendit, quam ut animam hominis ad perfectionem vitæ acquirendam dirigat & perducat, prout ex ejus inſtructionibus clare deducitur. Ad proficiendum vero in virtutibus, optimum eſt medium, ut quis continuo in mente ſua fixum habeat tribunal Chriſti judicis. Cæſarius Arelatenſis in Homilia quadam *de die judicii*, utiliſſimam quamdam nobis proponit doctrinam, quæ ſi bene capiatur, ad nos in ſchola Chriſti perfecte erudiendos, abunde ſufficit: *Audivimus*, inquit, *fratres, cum Evangelium legeretur, terribilem vocem, & metuendam pariter & deſiderandam*; Eſt enim terribilis reprobis, contra quos tremenda illa fulminabitur ſententia: *Diſcedite à me maledicti*: Deſiderabilis vero electis, qui ad æternam invitabuntur beatitudinem: *Venite benedicti Patris mei.* Subdit vero idem Cæſarius: *Rogo vos fratres chariſſimi, ut lectionem iſtam attento corde audiatis, & memoriter retineatis; qui enim iſtam lectionem* dili-

S. Ephrem. Tom. 2. Paræn. 47.

S. Cæſar. Arel. Hom. 35.

Matt. 25. v. 41.

Ibid. v. 34.

diligenti mente attendit, etiamſi reliquas ſcripturas minime intelligat, iſta ſola lectio ſufficere poteſt ad omne opus bonum faciendum, & ad omne opus malum fugiendum. Ut enim quis irreprehenſibilem agat vitam, virtuoſeque operetur, hoc unicum ſufficiet, ſi quis judicii memoriam in mente ſua ſemper fixam habuerit, nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Qui ſibi perſuadet futurum aliquando judicium, & ante oculos ſtatuerit terribile hoc tribunal, is modis omnibus conabitur, ut ſtudeat temperantia atque aliis virtutibus.*

D. Chryſ. Tom. 5. ſer. 31. de Ro ſur.

2. Præclarum illud patientiæ ſpeculum, S. Job his Deum verbis affabatur: *Oculi tui in me, & non ſubſiſtam.* Super quæ verba S. Gregorius ita ſcribit: *Voci juſtorum congruit, quorum mens ſemper ſolicita venturo examini intendit, omne enim quod agunt, metuunt, dum caute conſiderant, ante quantum judicem ſtabunt.* Electi proinde ſemper ſolicite ſtudent accumulandis meritis, virtutibus, & operibus Sanctis, ſcientes, quod hæc ſola nos ante tremendum ſupremi judicis tribunal comitabuntur, non vero dignitates, non theſauri, non ſceptra, nec voluptates: *Opera enim illorum ſequuntur illos.* Regius vates Pſalmum 100. ab his exorditur verbis: *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine, pſallam, &c.* At vero inquies, quis non timeat & contremiſcat, horrendum & terribilem illum rememorando diem, in quo à Chriſti throno omnis miſericordia exulabit? Sed advertendum id, quod immediate ſubjungit: *Et intelligam in vita immaculata, quando venies ad me, perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus mea; Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam; facientes prævaricationes odivi, non adhæſit mihi cor pravum.* At vero ſcitisne, undenam hæc ejus fuerit derivata innocentia? Ex continua nimirum & ſeria finalis judicii conſideratione: *Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui; Feci judicium & juſtitiam. Providebam Dominum*, inquit in alio Pſalmo, *in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne commovear, id eſt*, ut Hugo Cardinalis declarat: *Tribunal Chriſti judicis menti mea obſervabatur inceſſanter;* nam ut Sapiens ait: *Rex qui ſedet in ſolio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo, dum inſpicitur*, addit Hugo. *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, id eſt, ut judicem, ut timeamus, quia non ſolum videt, quæ facimus, & cogitamus; ſed & diſtricte judicabit. Unde Prov. 20. Rex qui ſedet in ſolio judicii, id eſt, Chriſtus, quem homo in corde ſuo ſtatuit judicem, intuitu ſuo diſſipat omne malum.* Pueris conſtituuntur Magiſtri & Pædagogi, qui illos in virtutibus dirigant, lubricamque juventutis ætatem gubernent, ſintque illis velut calcar ad bonum & ſicut frænum coercens à malo; Ad virtutem autem ſectandam nullus dari poteſt melior pædagogus, quam ſeria finalis judicii cogitatio. Unde S. Baſilius ait: *Timor judicii pædagogus eſt ad pietatem.*

Job 7. v. 8. Hoc expertus fuit Job.
Apoc. 14. v. 13.
Pſ. 100. 1. Et David.
Pſ. 118. v. 120.
Pſ. 15. v. 8.
Hug. Card. ibid.
Prov. 20. v. 8.
Prov. 20. 8
S. Baſil. in cap. 11. Iſai. v. 7.

3. S. Joannes in Apocalypſi audivit è cœlo vocem, dicentem ſibi: *Scribe, beati mortui, qui in Domino moriuntur.* In Domino mortuos & beatos appellat illos, qui pleni bonorum operum ex hac vita diſceſſerunt. *Amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant à Laboribus ſuis, opera enim illorum ſequuntur illos.* At vero ſcire ne cauſam vultis, cur beatificati fuerint, & in hoc caduco mundo ſancte viventes, cœleſtium ſibi gratiarum theſauros accumulaverint? Nimirum quoadusque vixerunt, mentem ſuam in judicium extremum defixam habebant; nam S. Joannes immediate ſubdit: *Et vidi, & ecce nubem candidam, & ſuper nubem, ſedentem ſimilem filio hominis, habentem in manu ſua falcem acutam.* Chriſtus enim in cœlos aſcendens, nube uſus eſt, velut curru triumphali: *Qui ponis nubem, aſcenſum tuum:* Quando autem venturus eſt ad judicium, pariter deſcendet in nube: *Venientem in nubibus;* per quod nobis inſinuatur, quod ſi in ejus ſocietate aſcendere velimus; mentis noſtræ oculum in hanc alteram nubem judicii, univerſalis defigere debeamus; ac proinde mox ut in Symbolo diximus: *Aſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis,* ſubjungimus ſtatim: *Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos,* quaſi Apoſtoli, qui Symboli fuere conditores, per hanc Aſcenſionis ad cœlum, & judicii connexionem indicare voluiſſent; hoc ad illam aſſequendam ingenti præſidio eſſe; Ideo quoque Chriſto, in cœlos aſcendente, Angeli in montem Oliveti deſcendentes, dixerunt: *Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.* Quapropter D. Chryſol. in ſermone quodam ſuper Symbolum ait: *Si credimus venturum judicem, innocentes judici nos preparemus: Judicem negat eſſe, advenire, non credit, judicandum ſe ſatis eſſe diffidit, qui male vivit.* Econtra vero qui in timore Dei vitam agit, ſe judicium finale ſæpius cogitare oſtendit, ſicut qui legem divinam conculcat, ſed de rationibus actionum ſuarum Deo reddendis parum ſolicitum eſſe manifeſto judicio probat. Nam *judicandum ſe eſſe diffidit, qui male vivit.* Propheta regius ſancte de ſe gloriabatur, dicens: *Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum,* quia ſe tremendi judicis tribunali vicinum eſſe ſemper cogitabat. *Omnia judicia ejus in conſpectu meo. Judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa. Memor fui judiciorum tuorum à ſæculo Domine, &c. Cognovi Domine, quia æquitas judicia tua. Jucundus homo qui miſeretur & commodat, diſponet ſermones ſuos in judicio.* Huc ſpectat, quod S. Auguſtinus ſuper Pſal. 49. his verbis ſcribit: *Minis Dei prohiberis à malo, invitaris ad bonum. Unde piget, niſi quia non credis? Excutiat ergo unusquisque cor ſuum, & videat quid ibi fides teneat. Si credimus futurum judicium fratres, bene vivamus: Tempus miſericordia nunc eſt, tempus judicii tunc erit, modo pæniteat*

Apoc. 14. v. 13. In Domino beati moriuntur, pleni bonis operibus, acquiſitis conſideratione extremi judicii.
Ibid. v. 14.
Pſ. 103. 3.
Matt. 26. v. 64. Quid ſignificet quod Chriſtus aſcenderit in nube, & ſimiliter ad judicium venturus ſit in nube.
Act. Apoſt. 1. v. 11.
D. Chryſol. ſer. 59.
Qui conculcant Legem Dei, non cogitant de finali judicio.
Pſ. 25. 11.
Pſ. 17. 23.
Pſ. 18. 10.
Pſ. 118. 52.
Ibid. v. 75
Pſ. 111. 5
S. Aug. in Pſ. 49.

4. David Deo generoſe promittebat, ſe ei ſoli victurum, eumque per omnia ſæcula laudibus celebraturum, eſſe: *Vivet anima mea & laudabit te:* At vero qua ratione ſe in æternum victurum eſſe, tanta cum libertate promittere ſibi poterat? maxime cum homo neſciat, utrum amore vel odio dignus ſit nimirum *judicia tua adjuvabunt me:* Per hanc namque judicii finalis continuam meditationem, ab omni ſe ſiniſtro eventu tueri poſſe confidebat, ſeque ſecurum reputabat. Verum quidem eſt, quod ſola perſeverantia coronas impertiatur: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit:* Veruntamen hanc perſeverantiam ſecure obtinebimus, ſi Chriſtum judicem continuo nobis ob oculos poſitum habeamus. Unde S. Baſilius ſuper verba Iſaiæ inquit: *Exquirite judicium, Chriſti videlicet, ſecundum quod de nobis fers ſententiam, ſingulis quibusque noſtrum promeritorum qualitate rependens mercedem, quod quidem niſi [illegible]emus, niſi præ oculis habeamus, non poſſumus perſiſtere in ullo opere bono.* S. Cyprianus textum illum adducens Ezechielis: *Super quem videritis Tau, ne occidatis,* illumque comparans cum illis Exodi verbis: *Videbo ſanguinem & tranſibo, nec erit in vobis plaga diſperdens,* ita demum ſcribit: *Cum vaſtari cœperit mundus, & percuti, quisquis in ſanguine, & cum ſigno Chriſti inventus fuerit, ſolus evadet: Reſpicite itaque dum tempus eſt ad veram & æternam ſalutem, quia jam mundi finis in proximo eſt, ad Deum mentes veſtras Dei timore convertite.* Quisquis enim extremum judicii diem ſerio & conſtanter meditatus fuerit, ſecure evadet

Pſ. 118. v. 175.
Ibid. v. 175
Eccle 9. 1. Perſeverantiam in bono obtinebimus, ſi Chriſtum judicem præ oculis habeamus.
Matt. 10. v. 22.
S. Baſil. in c. 1. Iſai.
Ezech. 9. 6.
Exod. 12. v. 13.
S. Cypr. ad Demetr. n. 52.
Qui finalis judicii di-

dec

em conſtanter meditatur, ſalutis diſcrimina ſecure evadet.

det ſalutis diſcrimina. *Vivet anima noſtra, & laudabit Dominum, judicia ejus adjuvabunt nos.* S. Ambroſius quoque fructum meditationis finalis judicii, æternam retributionem futuram eſſe his verbis affirmat: *In lege Dei atque hereditate fidei conſtitutos, judicii dies non ad pœnam invenit, ſed ad gloriam.* S. Hilarius beatos appellat illos, qui per continuam judicii memoriam actiones ſuas dirigunt, ſiquidem verba illa Pſalmi: *Superbi inique agebant uſquequaque*, explicans, in regii Prophetæ laudem, his verbis exeurtit: *Inter nimias & conſummatas ſuperborum iniquitates, valde enim inique agebant, nullo propheta deflexu à lege Dei declinat; oportet eſſe eum memorem judiciorum Dei. In omni enim vitæ noſtræ genere, memoria nobis divini judicii inferenda & continenda eſt: Ut, cum aliquid agimus, reſidente in nobis judicii memoria, vel numquam potius abeunte, præceptis Dei opera noſtra famulentur. Beatus erit, quisquis non ſine memoria divini judicii omnia geſſerit, quod de ſe profitetur Propheta dicens: Memoratus ſum judiciorum tuorum à ſæculo & exhortatus ſum.*

S. Ambr. l. 8. in Luc. c. 17. Pſ. 118 v. 51. S. Hilar. ib.

5. De S. Elia Propheta legimus, quod, dum in ſpelunca deliteſceret, unde à Deo egredi juſſus fuerit: *Egredere & ſta in monte coram Domino; & ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis & fortis ſubvertens montes, & conterens petras.* Simul tamen aliam vocem audivit Dominum in impetuoſo vento minime eſſe præſentem: *Non in ſpiritu Dominus.* Poſt hunc vero ventum, ingentem quamdam audivit commotionem: *Et poſt Spiritum commotio:* Nec tamen in hac commotione Dominus aderat: *Non in commotione Dominus.* Poſt hanc vero commotionem comparuit ignis: *Et poſt commotionem ignis:* ſed neque in igne Deus erat: *Non in igne Dominus: Et poſt ignem Sibilus auræ tenuis*, moxque vocem audivit Dei: *Et ecce vox ad eum.* Hugo de S. Victore Hiſtoriam hanc noſtro adaptans propoſito, inquit: *Ecce præambulos Dei ſpiritus, commotionem, & ignem: Non venit Dominus ad te, niſi prius iſti veniant. Spiritus eſt terror judicii æterni, qui ſi in cor peccatoris impegerit, & montes ſuperbiæ dejicit, & petras duritiæ diſſolvit. Sed hic nequaquam Deus eſſe dicitur, quia anima, quam adhuc timor perditionis afficit, nondum perfectæ charitatis dulcedinem ſentit. Poſt ſpiritum commotio ſequitur, quia terrore judicii concuſſa mens, mox à ſua ſtabilitate movetur. Poſt commotionem vero ignis ſequitur, quia poſt anxietatem futuri ſæculi, adverſus ſe ſæviens animus, ardore compunctionis inflammatur. Poſtremo igni ſibilus auræ lenis ſuccedit, quia poſt longa compunctionis incendia purgata mens, afflata ſpiritu, conſolationis refrigerium ſentit.*

3. Reg. 19. v. 11. Quando Elias audiverit vocem Dei. Ibid. Ibid. Ibid. Ibid. v. 12. Ibid. v. 12. Ibid. v. 13. Hug. de S. Vict. T. 3. ex miſcellan. l. 11. Tit. 108.

6. D. Joan. Chryſoſtomus poſtquam varios terribilis illius diei expoſuiſſet horrores, tandem ſubjungit: *Hæc à nobis dicuntur, non ut terrorem incutiamus, ſed ut ad meliorem mentem traducamus, ne præferantur Chriſto pecunia, ne Chriſto induſtria, & avaritia præferatur.* Difficile etenim eſt, ut Chriſtianus in corde ſuo volvere & fovere poſſit cogitationes inordinatas, ſi in contemplatione judicis illius, qui nos judicaturus & fortaſſe condemnaturus eſt, mente ſua fixus perſtiterit, nam ut S. Iſidorus Peluſiota ait: *Divinum judicium apud animum agentes, & eo tamquam ad ſcopum dirigentes oculum mentis, nihil umquam mali facere audebunt.* In Exodo dum veſtes Sacerdotales à Deo ordinabantur, ſimul etiam præceptum fuit, ut in earumdem extremitatibus certa quædam tintinnabula ſuſpenderentur: *Deorſum vero ad pedes ejuſdem tunicæ per circuitum, quaſi mala punica facies ex hyacintho & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis.* Per hæc autem tintinnabula Origenes prædicationem intelligit, miniſterio ſacerdotali annexam; ſimulque eorumdem ſitum vel poſituram obſervat, quia illa circa extremitatem corporis, id eſt, circa pedes, pariterque in extremitate veſtis appendi volebat, *ad pedes ejus*, ad denotandum, quod præcipuum prædicationis ſacerdotalis argumentum tangere debeat ultimum & extremum judicii diem, ſic enim ingentem in animabus effectum producere poterunt: *Et hæc tintinnabula, quæ ſemper ſonare debent, in extremo veſtimento ſint poſita, idcirco credo, ut de extremis temporibus & fine mundi numquam ſileas, ſed inde ſemper ſonet, inde diſputes & loquaris, ſecundum eum qui dicit: Memor eſto noviſſimorum tuorum, & non peccabis.*

D. Chryſ. T. 6. De ſacco & Zachæ. Inordinatas cogitationes in mente non volvet, qui contemplatione judicis Chriſti perſtiterit. S. Iſid. Pel. l. 4. Epiſt. 146. Exod. 28. v. 33. Origen. Hom. 9. in Exod.

7. B. Laurentius Juſtinianus pariter effectum conſiderat, qui ex hujus myſterii conſideratione producitur; nam ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi*, ita ſcribit: *Quis vero mentis conſideratione judicem intuetur iratum, & non contremiſcit & deficit? Quis divinam animadverſionem attendens, voluntarie delinquit interius? Hoc expreſſit vates eximius, dicens: Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? De cœlo auditum feciſti judicium, terra tremuit, & quievit. Quievit inquam, cum peccare ex propoſito deſiit. Salubris ergo hujuſmodi judicii comminatio eſt.* Belluvacenſis de ſancto quodam Eremita ſcribit, qui ſemper ob oculos & in ore ac in mente habebat verba iſta: *O anima mea ſcias & recognoſcas, quid operaris, dum poteſtas eſt in manu tua, antequam movearis de loco tuo, antequam venias ad locum, in quo eſt juſtitia & ad portam judicii, in quo leges omnia, quæ feciſti in rotulo conſcientiæ, ubi Angeli à dextris, & à ſiniſtris, conſilium tuum nudabunt, quando ante Deum veniet judicium tuum. Ubi omnes fratres, & amici tui te deſerent. Memento ergo modo, dum potes, creatoris tui.* Profecto ſi quis ſanctum hunc Eremitam imitaretur, vitam ducturus eſſet irreprehenſibilem, & conſequenter ſeverum & pariter juſtiſſimum Dei tribunal nec quidquam formidaturus.

Pſ. 75. 8. B. Laur. Juſt. de Triumph. Chriſti agone. 9. Bellovac. Spec. mor. l. 2. diſt. 71. Piiſſimum exercitium cujuſdam Eremitæ circa finale judicium.

8. Imo ut S. Auguſtinus in ſoliloquiis ſuis pientiſſime meditatur, quod ſi attente conditionem noſtram conſiderare velimus, ad hoc ut in Chriſtiana innocentia vitam noſtram agamus, cunctaque opera noſtra ex vero Dei timore exerceamus, quadam neceſſitate adſtricti ſimus, eo quod omnia opera noſtra in facie Dei illius, qui nos judicaturus eſt, omnia videt, omnia novit, omnibusque ſive cogitationibus, ſive verbis, ſive actionibus noſtris intime præſens eſt, faciamus. *Magna*, inquit præfatus, S. Doctor, *nobis eſt indita neceſſitas, juſte recteque vivendi, qui cuncta facimus ante oculos judicis, cuncta cernentis.* Quantumcumque enim quis inſolens ſit & diſſolutus, ante tamen tribunal illius Judicis terreni, cui in hac vita ſubjicimur, timorate cautus, timoratus, & modeſtus eſſe ſtudebit: quanto igitur magis idipſum facere obligabitur Chriſtianus, qui ſe ſemper in conſpectu & oculis Dei poſitum eſſe novit? Porro hanc eamdem S. Auguſtini ſententiam B. Laurentius Juſtinianus pariter his verbis tranſcripſit: *Indicta nobis eſt probitatis neceſſitas, cum agamus coram oculis judicis, cuncta cernentis.*

Cogitare debemus quod omnia opera facia mus coram diſtricto judice. S. Aug. in ſoliloq. c. 14. B. Laur. Juſt. de ligno vitæ c. 14.

Digitized by Google

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Nonnulla adducuntur rationes, cur optime ordinata Dei juſtitia præter privatum uniuscujusque animæ judicium, etiam univerſale inſtitui velit.

THEMA.

Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unusquisque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum. 2. Cor. 5. v. 10.

1. S. Paulus Apoſtolus perſpectas ſibi habens illorum impiſſimorum hominum miſerias, qui à mundi hujus gubernatione infallibilem Dei providentiam, ejusque excludebant juſtitiam dicentes: *Nec noſtra conſiderat circa cardines cœli perambulat*, de quibus etiam Pſalmiſta ait: *Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus;* illis omnibus ſequens æternæ veritatis effatum proponit: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal, &c.* Omnes enim in extremo univerſali judicio coram divino tribunali præſentandi ſumus, tam electi, quam reprobi; *Ut referat unusquisque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.* At vero dicet quispiam, numquid animæ beatæ jam *exultabunt in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis?* cur igitur coram divino tribunali iterum comparere debebunt? numquid potius curandum eſſet, *ne quis evigilare faciat dilectas?* Similiter ſi reprobi jam de facto in abyſſum perditionis ſunt profundati, quo fine inde denuo eruendi ſunt, ut in valle Joſaphat cum cæteris judicandis denuo compareant? Ad hoc regius Pſaltes optime reſpondet, dicens: *Judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa.* Redemptor enim noſter, qui totum univerſum juſtiſſime regit, naturamque Angelic. & humanam provide gubernat, univerſam œconomiæ ſuæ cauſam in conſpectu totius mundi juſtificare ſatagit, *ut juſtificeris in ſermonibus tuis.*

Job. 22. 14. *Pſ. 13. v. 1.*

In extremo judicio omnes comparere debebunt; tam beati quam damnati.

Pſ. 149. 5. *Cant. 2. 7.* *Pſ. 18. 10.* *Pſ. 50. v. 6.*

2. Redemptor noſter apud S. Matthæum cap. 24. de judicio finali è longinquo loquens, hanc ſtatuit concluſionem: *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.* Tametſi enim Deus in Scripturis Sacris multas ſequacibus ſuis retributionis, & bonorum permanentium fecerit promiſſiones, ſicut econtra reprobis multas comminatus eſt pœnas & ſupplicia; attamen quoad apparentiam exteriorem ſæpe experimur, promiſſionibus & minis à Deo factis omnino contrarium. Has igitur, & alias ſimiles contrarietates, quæ promiſſionibus & minis ſuis opponi poſſent, Deus noſter in tribunali univerſalis judicii elucidare intendit: Ac proinde dicit: Cœlum & terra quidem deficient & ſtatum ſuum mutabunt, verbum autem meum numquam præteribit, quod verum eſſe in univerſali judicio maxime ad oculum & palpabiliter patebit. Eamdem quoque difficultatem Didacus Stella movet, nam ex verbis Nahum Prophetæ Chriſtum his verbis affatur: *Non punis bis in idipſum: ſi hominem in morte judicas, ad quid iterum judicium facis, & iterum damnas?* Numquid uniuscujusque animæ judicium particulare ſufficiebat, quo igitur fine inſuper intimatur univerſale judicium? Scimus quidem, ſymboli fidei articulum eſſe, quod *Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos, ad cujus adventum omnes homines reſurgere habent cum corporibus ſuis, & reddituri ſunt de factis propriis rationem, & qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in ignem æternum:* At vero ex quo qualibet anima immediate poſt mortem, vitæ & operum ſuorum reddidit rationem exactam, pariterque deſtinata eſt vel ad beatitudinem Paradiſi, vel ad æternam damnationem, quo fine unamquamque animam ad ſuum vult tribunal redire, ut uniuscujusque culpa ventiletur? S. Thomas in ſupplemento tertiæ partis. Q. 88. Art. 1. ubi quærit: *Utrum generale judicium ſit futurum?* varias hac de re dubitandi adducit rationes. Prima eſt, quia ut apud Nahum Prophetam dicitur. *Non judicabit Deus bis in idipſum, ſed nunc Deus judicat de ſingulis hominum operibus, cum poſt mortem pœnas vel præmia pro meritis tribuit, & dum etiam quosdam in hac vita pro bonis vel malis operibus præmiat, vel punit, ergo videtur, quod non ſit aliud judicium futurum.* Secunda dubitandi ratio eſt, quia in nullo tribunali executio condemnationis ipſo eſt anterior judicio: Sententia autem finalis judicii vertitur vel circa conſecutionem beatitudinis cœleſtis, vel circa condemnationem ad abyſſum inferni, quorum alterutrum tam electi quam reprobi per judicium particulare ſunt aſſecuti: Ergo alia ſententia aliove judicio opus non erit. Tertia difficultas eſt, quia cauſæ ideo in tribunalibus ventilantur, ut ſi quæ ſunt dubia, elucidentur, & veritas manifeſtetur, ſed hoc totum unaquæque anima aſſecuta eſt in judicio particulari, priusquam adveniat dies noviſſimus; Ergo hic non erit neceſſarius. His vero rationibus dubitandi Angelicus Doctor per ordinem adæquate reſpondet. Ad primam namque obſervandum eſſe dicit, hominem dupliciter poſſe conſiderari, vel ut eſt perſona particularis, vel ut eſt pars totius humani generis, prout igitur eſt perſona particularis, ſic ei convenit judicium particulare, prout vero eſt pars generis humani, ſic ei judicium univerſale debetur. Ad locum ex Nahum adductum reſpondet his verbis: *Nec tamen Deus judicabit bis in idipſum quia non duas pœnas pro uno peccato infert, ſed pœna, quæ ante judicium complete inflicta non fuerat, in ultimo judicio complebitur, poſtquam impii cruciabuntur quoad corpus & animam ſimul.* Ad ſecundum argumentum reſpondet, propriam finalis judicii ſententiam in eo præcipue conſiſtere, ut per illam fiat univerſalis ſeparatio bonorum ab impiis, quæ utique idem judicium non præcedit, præterquam quod electorum remuneratio in judicio particulari perfecte non adimpleatur: *quia etiam boni amplius poſt judicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adjuncta, tum ex numero ſanctorum completo: Et mali etiam plus torquebuntur, ex adjuncta pœna corpori, & in completo in pœnis numero damnatorum, quanto cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.* Ad tertiam objectionem reſpondet, quod judicium univerſale directe magis reſpiciat univerſalitatem generis humani, quam ſingulos homines in particulari; *quamvis ergo cuilibet homini ante judicium ſit certa notitia de ſua damnatione, vel præmio, non tamen omnibus damnatio vel præmium innoteſcit; Unde judicium neceſſarium eſt.* Judicium enim & proceſſus qui fabricatur, nec non ſententia uniuscujusque animæ in particulari, quæ in puncto mortis in particulari judicio pronuntiatur, aliis eſt ignota, quia ſolum abſolvitur inter Deum, & animam ejusque Angelum cuſtodem, ac proinde divina juſtitia merito diſpoſuit, ut tandem veniat tempus, in quo in conſpectu omnium manifeſtentur ſingulatum proceſſus, appareatque æquitas ejus, ſive in abſolutione ſive in damnatione, ſiquidem *judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa.*

Matth. 24. v. 35.

Cur Deus præter particulare judicium animarum, inſuper inſtituere velit aliud generale.

Did. Stell. in c. 21. Luc.

Symbolum S. Athanaſii.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. Q. 88. A. 1.

Hujus variæ rationes adducuntur à S. Thoma.

Pſ. 18. 10.

3. S. Antonin. de eadem materia differens, conſiderat, quod, ſicut Deus in mundo omnipotentiam ſuam manifeſtavit in productione creaturarum, in

incar-

incarnatione vero & juſtificatione peccatorum, miſericordiam ſuam, ita quoque conveniens ſit, ut manifeſtet pariter in toto mundo juſtitiam ſuam, ſiquidem hæc proprie eſt dos illa quæ glorioſum illum Principem facit, & dignum judicem, quia in Lib. Sapientiæ cap. 1. dicitur: *Diligite juſtitiam, qui judicatis terram*; Juſtitia autem Dei in hac vita in multis rebus abſcondita latet, ac proinde cum ad illam pertineat, ut boni præmientur, malique caſtigentur, ſæpe tamen in hac vita omnino experimur hujus contrarium; Unde deploramus juſtorum perſecutiones & oppreſſiones pauperum, & de impiorum proſperitate plurimum ſcandalizamur. B. Laur. Juſt. hanc quoque habet reflexionem: *Frequentiſſime juſtis viris, & divinæ legis præcepta ſervantibus, ſe continentibus à voluptatibus carnis, & ventris, à rapinis, à lucris probibitis, & divitiarum cupiditatibus, nulli reddentibus, malum pro malo, neque maledictum pro maledicto, ſeque ab omni mendacio, linguaque detractionibus cohibentibus eleemoſynam facientibus, orationique vacantibus, permittente Deo adverſa proveniunt multa, infirmitates variæ, damna creberrima, adeo ut eorum juſtitia oblivioni tradita eſſe videantur.* Quod licet tolerabile ſit ſi conſideremus lucra, quæ paſſiones ex amore Dei toleratæ ſecum ſubinferunt, attamen id quod maximam viris etiam juſtis atque perfectis attulit tentationem, hoc fuit, quod ſcilicet impios quovis tempore in ſummo proſperitatis & felicitatis apice politos fuiſſe conſpexerint, unde ſubdit idem S. Patriarcha: *E contrario quot ſunt ſceleſti & nequiſſimi homines, elati corde, moribus incompoſiti, avari, raptores, pauperum oppreſſores, abſque compaſſione, ſine miſericordia ſuſurrones, mendaces, maledici vaniloqui, impudici, incontinentes, gulæ dediti, Deo odibiles, mandatis divinis non obtemperantes, neque Eccleſiæ Sacerdotibus obedientes, quibus pene ad vota proſpera cuncta procedunt, ac ſi eorum vita Altiſſimo ſemper eſſet accepta.* Unde non immerito toti mundo videri poſſet, ſubdit idem Juſtinianus, quaſi juſtitia divina æquitati oculos claudens, à bono mundi regimine exularet: *Sane cum bona bonis*, inquit, *& mala debeantur malis, omnis videtur periclitari juſtitia, quando mala bonis, & bona à Deo irrogantur malis, & hoc apud illos qui ſecundum carnem ſapiunt, & humana æſtimatione Dei judicia metiuntur, opinantes bonum divinæ eruditionis flagellum malum; & malum terrenæ felicitatis eſſe bonum.* Unde apud Malachiam ſequentia contra juſtitiam & gubernationem Dei leguntur lamenta: *Omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent, aut certe ubi eſt Deus judicii?* Et quidem, inquit idem B. Laur. *Licet quibus ineſt mens ſana, qui claritate fidei illuminatos habent oculos, mundoque cordis intuitu futura & æterna proſpectant, aliter arbitrantur*; attamen ſcimus, nonnullos fuiſſe illuminatos ſanctosque viros, qui priusquam ad finale ſe judicium reflecterent, adverſus infallibilem Altiſſimi providentiam magnas edidere querimonias: Sic enim David ait: *Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns: In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Legatis velim totum hunc Pſalmum, & invenietis, Davidem totaliter hæſiſſe ambiguum & perplexum, neſciiſſeque, quomodo malorum proſperitas bonæ juſtitiæ periodis conformis dici poſſit. Verum quidem eſt, quod tandem de Dei juſtitia ne quidquam dubitans, utpote quam incorruptam eſſe, nec umquam deficere poſſe ſciebat, exitum proſperitatis malorum ad finale judicium remiſerit, inquiens: *Exiſtimabam ut cognoſcerem hoc, labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum.* Jeremias quoque his verbis Deum interpellat; *Juſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum; Verumtamen juſta loquar ad te: Quare via impiorum proſperatur, bene eſt omnibus qui prævaricantur, & inique agunt?* Eccleſiaſtes ſimiliter juſtorum conſiderans adverſitates ait: *Vidi calumnias, quæ ſub ſole geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem conſolatorem.* Quot enim ſunt, qui honorem Dei defendentes, patiuntur calumnias, incarcerantur, contemnuntur, & tamquam vita indigni ab impiis indigniſſime habentur? Idem Eccleſiaſtes in capite præcedenti dixerat: *Vidi ſub ſole in loco judicii impietatem, & in loco juſtitiæ iniquitatem*, qui tamen ex judicii univerſalis conſideratione ſemetipſum ſolatus eſt dicens: *Et dixi in corde meo: Juſtum & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.*

S. Anton. Sum. Theol. Tit. 14. c. 11. §. 2.
Judicium finale manifeſtabit toti mundo juſtitiam Dei.
B. Laur. Juſt. de reg. Præl. c. 5.
Mal. 2. 17.
Pſ. 72. v. 2.
Ibid. v. 16.
Jer. 12. 1.
Eccle. 4. 1.
Eccle. 3. 16

4. Bellovacenſis proinde ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Si credis Deum creatorem, aut gubernatorem mundi, non debes eum credere aut cæcum, ut ea quæ fiunt, non videat: aut inſipientem, ut, ſi videat, non cognoſcat: aut malignum, ut malum quod videt, ei placeat, punire non curet, aut negligat: aut impotentem, ut ſi velit, non valeat: aut injuſtum, ut nec bonis bona, nec malis mala tribuat.* Ex quibus præmiſſis hanc ſubinfert conſequentiam: *Cum optimus ſit, & fons bonorum omnium, & principium, cum in præſenti non fiat ab eo ſemper bonorum & malorum retributio, neceſſe eſt, ut fiat in futuro, & à juſto judice, & generali omnium in judicio generali.* Mundus enim Babylonia quædam futurus eſſet, ſi impius ſemper triumphandum foret, nec venturus aliquando eſſet dies, in quo hi caſtigarentur, fideles vero Dei ſequaces præmiarentur.

Bellovac. Spec. mor. l. 2. diſt. 4.
Cum in præſenti Vita non ſemper fiat bonorum retributio & malorum puniſio, differuntur hæc ad finale judicium.

5. Admiramur omnes, inquit S. Thomas de Villa nova, in rebus naturalibus infinitam Dei ſapientiam, divinæque providentiæ ordinem diſpoſitionemque regulatiſſimam, qua igitur ratione humana imaginatio aſſequi poterit, quod in operibus ſupernaturalibus & in ordine gratiæ tanta ſit futura deordinatio, ut boni ſemper habeantur indigne, perverſi vero proſperitatibus jugiter affluant? *Quid hoc mundo pejus? quid inordinatius? quid à vera ſapientia diſtantius? Quæ enim tanta inordinatio, quam ut tanta mala maneant impunita, tanta bona ſine præmio relinquantur? Quid ergo? Dicemus Deum ſapienter omnia condidiſſe, ſed ne ſcire gubernare quod condidit? Abſit, abſit. Mundus iſte domus Dei eſt, & ordinatiſſima, qualem decet eſſe ſancti principis domum.* Verum quidem eſt, quod quælibet anima in puncto mortis ſecundum merita vel demerita ſua præmietur vel condemnetur, indeque divinæ juſtitiæ ſatisfieri videatur: Verumtamen quoque verum eſt, quod eidem juſtitiæ per hoc non totaliter ſatisfiat: *Judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa*; Neque enim hæc retributio & ſatisfactio toti mundo eſt manifeſta, cum privatim & in occulto fiat, ac proinde Apoſtolus ait: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti.* Et S. Antonin. inquit: *Quamvis in morte iniqui puniantur ſine dubio in alio ſæculo, & juſti præmia æterna recipiant, hoc tamen non conſtat, niſi ipſis recipientibus, quod meruerunt, non autem his potiſſime, qui verſantur in mundo.*

S. Th. de Vill. ſer. in Dom. 1. Adv.
Multi ſcandaliſantur quod Deus in hoc mundo iniquos non puniat.
Pſ. 18. 10.
2. Cor. 5. 10
S. Anton. ibid.

6. Didacus Stella ſcribit, quod tametſi Deus minime teneatur actionum ſuarum reddere rationes, attamen adeo ſit bonus, ut in conſpectu totius mundi æquitatem ſuam juſtificare non dedignetur: *Eſt adeo bonus, quod cum ſit maximus, & omnipotens, nos autem adeo minimi, non dedignatur nobis rationem reddere, humiliari, ſuamque coram hominibus defendere cauſam, ut ſuam oſtendat juſtitiam & quomodo quæ facit,*

Did. Stella ibid.
Per finale judicium manifeſtabit Deus omnibus

recte & juſtiſſime facit. Ad hoc quoque propoſitum ſervit, quod D. Angelicus hactenus dicta confirmans, in hæc verba ſcribit: *In ultimo & communi judicio oportet, quod divina juſtitia omnibus evidenter appareat, quæ nunc in pleriſque latet.* Sicut igitur in tribunalibus hujus mundi aperiuntur proceſſus, ſententiarumque datarum cauſæ manifeſtantur, ut condemnationem juſte factam eſſe appareat, ita quoque Chriſtus finale ſibi reſervavit judicium, ut judicia ſua coram cœlo, terra, & inferno juſtificet: *Paravit in judicio thronum ſuum, & ipſe judicabit orbem terræ in æquitate, judicabit populos in juſtitia;* vult enim, ut unusquisque ad eum dicere poſſit: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum;* & quilibet confiteatur, dicendo, quia *bene omnia fecit.* Ibi namque videbitur oppreſſiones à juſtis hic perpeſſas, ordinatas fuiſſe ad majus gloriæ ipſorum augmentum, benignamque impiorum tolerantiam, licet effectu ſperato deſtitutam, atrociſſima ipſis furoris ſui fulmina conciliaſſe.

æquitatem Juſtitiæ ſuæ.
T. Thom. in 4. diſt. 34. Q. ult.
Pſ. 9. v. 9.
Pſ. 118. v. 137.
Marc. 7. v. 37.

7. S. Apoſt. in Epiſt. ad Timoth. ait: *Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad judicium, quosdam autem & ſubſequuntur.* Deus igitur in judicio peſſimas & irreparabiles vult demonſtrare conſequentias, quæ ab exceſſibus derivantur multorum, qui *reliquerunt opus poſt ſe.* Videlicet ruinas, quas in Dei Eccleſia fecerunt Mahometes, Calvinus, Lutherus & ſimiles alii hæreſiarchæ; Prælatorum quoque Eccleſiaſt. Principum, & religioſorum ſcandala: Econtra vero omnibus quoque manifeſta facere intendit bona, quæ vel à Religionum fundatoribus, à locis piis aliisque ſimilibus derivantur, patefacere item contendit tot heroicos virtutum, multorumque aliorum bonorum operum actus, in quibus electi in hac vita ſe exercendo, eadem ex modeſtia & humilitate à mundi oculis abſcondebant. Præterea detegere contendit illorum hypocriſin, qui hominum virtuoſorum ſibi nomen & exiſtimationem furtive compararunt, licet revera virtuoſiſſimi coram Deo eſſent, *illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo.* Quot enim ſervi Dei inter calumnias mortui ſunt inglorii, quorum tunc in conſpectu omnium innocentia defendetur & palam omnibus manifeſta evadet? *Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus, Quia omnis ... qui ſe humiliat, exaltabitur;* quot item econtra ex hac vita migrarunt cum laude & ſanctitatis ac vitæ immaculatæ opinione, qui tamen ſub ovina pelle, lupi rapacitatem contegebant? Unde dicitur apud S. Lucam: *Ne æmulemini ſimulatores, quia veniet profecto tempus, in quo & veſtra virtus omnibus, & eorum reveletur hypocriſis.* S. Cyprian. pariter ad Florentium detractorem ſuum ita ſcribit: *Hac pro animi mei pura conſcientia, & Domini & Dei mei fiducia reſcripſi. Habes tu literas meas, & ego tuas; in die judicii ante tribunal Chriſti utraque recitabuntur.* D. Chryſoſt. in ſermone quodam, cui titulus eſt, *Dæmones non gubernare mundum,* quorumdam refert querelas, qui in hac vita præſenti, divinæ juſtitiæ leges & dictamina comprehendere non valentes, hunc in modum diſcurrebant: *Cur cum duo ſint improbi unus punitur, & alter evitato ſupplicio diſcedit: & cum duo ſint boni, unus honoribus cumulatur, alter continuis pœnis affligitur?* Quibus idem S. Doctor his verbis adæquate reſpondet: *Hoc ipſum providentia divinæ opus eſt maximum; Si enim improbos omnes hic puniret, nec ullum bonum honore afficeret, & pravi pejores fierent & deteriores, ut qui multi ſint probis negligentiores, & qui blaſphemare vellent Deum magis accuſarent, planeque res noſtras negarent Dei providentia gubernari.*

1. Tim. 5. v. 24.
In extremo judicio opera tam juſtorum, quam ini quorum, etiam modo occulta, omnibus manifeſtabuntur.
1. Cor. 4. 5.
Luca 14. v. 10.
Ibid. v. 11.
Luc 14. 10
S. Cypr. l. 4. Epiſt. 9. ad Flor.
D. Chryſ. Tom. 9. ſer. 60.

8. S. Anton. ubi ſupra hujus rei aliam rationem aſſignat, nimirum quia reprobi in judicio particulari ſolum in anima puniuntur; at vero in judicio univerſali corpora denuo reaſſumentes, in his quoque cruciabuntur, cum juſtum ſit, ut, cum animæ inſtrumenta & cauſæ fuerint offendendi Deum, in illarum quoque ſocietate æterni ſint participes ſupplicii. *Ut ergo pateat omnibus quod Princeps & Rex omnium ſæculorum Deus juſtiſſime mundum gubernaverit, & retribuat omnibus ſecundum ea, quæ geſſerunt in corpore, præmium vel ſupplicium, & integraliter, quoad animam & corpus, ideo neceſſarium eſt futurum judicium in fine mundi. Nos autem manifeſtari oportet ante tribunal ut referat unusquisque propria corporis,* inquit S. Paul. Quoties enim contingit, quod corpus reprobi cum ingenti pompa, cum ritibus & ceremoniis ſacris, magnaque cum ſolemnitate, imo nonnunquam cum opinione magnæ ſanctitatis & perfectionis deferatur ad Eccleſiam & publice exponatur ad ſepulturam, idque cum magno veritatis præjudicio? Pro quo tollendo neceſſarium eſt univerſale judicium, in quo *illuminabit abſcondita tenebrarum &c.*

S. Antonin. ibid.
Quod neceſſario in extremo judicio fieri debet.
2. Cor. 5. 10
1. Cor. 4. 5.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Hoc diſcurſu agitur de commotione omnium creaturarum, quæ adverſus reprobos armabuntur, ut in vindicandis communi Creatori illatis injuriis zelum ſuum probent.

THEMA.

Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, .. pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. Sap. 5. v. 18.

1. SApiens Judicem nobis ſupremum, veluti armis validiſſime munitum, ut adverſus humanum genus in judicio finali acerrime decertet, ob oculos ponit, dum ait: *Accipiet armaturam zelus illius, induet pro thorace juſtitiam, & accipiet pro galea judicium certum, ſumet ſcutum inexpugnabile æquitatem, acuet autem duram iram in lanceam.* Quibus autem utetur armorum & exercituum phalangibus, ut inimicos ſuos diſſipet & proſternat? Non utique Angelis in choros & hierarchias diſtributis, ſiquidem Apoſtolus ait: *Neſcitis, quoniam Angelos judicabimus?* Nec regni cœlorum beatis cœlitibus, ſiquidem *juſtus vix ſalvabitur;* nec Dæmonibus, quia & hi contremiſcent. Sed *Armabit creaturam ad ultionem, pugnabit cum illo orbis terrarum. Toto orbe,* inquit S. Thomas à Villa Nova, *mortales omnes naufragabuntur ubique.* Adducitque illud Apocalypſeos teſtimonium, in quo dicitur: *Omnis mons & inſula de locis ſuis mota ſunt, videlicet,* ut idem S. Archipræſul explicat: *à terræmotus magnitudine, tantum enim motum neque montes ſuſtinere valebunt, quin corruant, & ab inundatione fluctuum, aliis opertis aqua, aliæ de novo maris inſulæ alibi apparebunt.*

Quibus armis & exercitibus Judex in finali judicio utetur.
Sap. 5. v. 18
1. Cor. 6. 3.
1. Petr. 4. v. 18.
Apoc 6. 14
S. Thom. à Villa Nova c. 2 in Dom. 1. Adv.

2. Ad terreni judicis tribunal citatur reus, miniſtri emittuntur juſtitiæ, ut eum captivum illuc ducant, qui ſi non ſufficiant, militibus ſtipantur bene armatis. Sic etiam, ut Bellovacenſis inquit: *Circa modum vocationis ſciendum, quod illa voce terribili, & tuba mirabili perſtrepente, cœlum & terra concutientur, & omnis creatura, commovebitur, omnes ad judicium vocabuntur, & ad tribunal æterni judicis citabuntur.* Idem quoque Author hanc citationem variis epithetis appellari conſiderat; vocatur enim tem-

Judex obſervabit ſtilum terreni Judicis in citando & adducendo reum.
Bellovac. Spec. mor.

Digitized by Google

l. 2. diſt. 4.
Pſ. 49. v. 4.
Citatio illa variis epitheris appellatur.
Nahum. 1. v. 3.
Job. 26. 14.
Matt. 24. v. 27.
Pſ. 76. 19.

tempeſtas, turbo, tonitru, fulgur, fulmen &c. *In circuitu ejus tempeſtas valida, advocabit cælum deſurſum;* inquit de judicio noviſſimo Pſalmiſta, *& terram diſcernere populum ſuum* Nahum illam in turbine repræſentat: *Dominus in turbine.* Job illam vocat tonitru: *Quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?* Idem quoque citans judex fulguri aſſimilatur: *Sicut enim fulgur exit ab oriente, ... ita erit adventus filii hominis;* Fulguri quoque à Pſalmiſta comparatur: *Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ, commota eſt, & contremuit terra.* Merito autem, ut Bellovacenſis ait, ſcriptura his ſimilitudinibus utitur, ut per illas omnes denotet, quod in pernitiem noſtram omnes creaturæ quaſi conjurabunt. *Tempeſtas enim facit commotionem in mari, turbo in terra, fulgura & tonitrua in cælo, ad deſignandum quod omnis creatura terreſtrium, cæleſtium & infernorum in illa citatione commovebitur.* Advocavit Deus noſter apud Iſaiam per voces, ad ſtellas uſque pertingentes, cœlum & terram, ut ob unum dumtaxat peccatum ingratitudinis Hebræorum erga ipſum, pariter obſtupeſcant:

Iſaia 1. 2.

Audite cæli, inquit, *& auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt: Filios enutrivi & exaltavi: ipſi autem ſpreverunt me.* Quale igitur futorum ejuſdem Dei lamentum adverſus execrabilia omnium populorum, à principio mundi ad finem uſque ſæculorum, peccata? Verum quidem eſt, quod cœli per ſiniſtras ſuas influentias, tempeſtatum, famis, fulminum, & peſtiferorum influxuum horrenda flagella, in certam quamdam regionem immiſerint, at vero hæc omnia tantum ſunt ſtilla quædam iræ & juſtitiæ creatoris: *Furor Domini ſtillavit ſuper nos:* Aſt in die illo noviſſimo cœlum & terra pariter armabuntur ad vindicandas injurias, ab univerſo humano genere Creatori ſuo illatas, idque tanta cum ſeveritate, quanta à tenſo divinæ juſtitiæ arcu evibrari poterit, adeoque diluvium quoddam iræ Dei inundabit ſuper illos: *Armabit creaturam &c.*

2. Paral. 34. v. 21.

Luc. 21 26.
S. Th. de Vill. ibid.

3. Apud S. Lucam dicitur: *Virtutes cælorum movebuntur, id eſt,* ut S. Thomas de Villa Nova explicat, *influentiæ cæleſtes movebuntur, diſtemperabuntur, à quibus omnis iſta inferior machina gubernatur, quibus ita diſtemperatis, omnis elementorum ordo ſolvetur ac proinde fient, tonitrua, fulmina, fulgura tremenda, tempeſtates horribiles, grandines incredibilis magnitudinis, terræmotus, hiatusque terræ formidabiles fluctus maris intumeſcent adeo, ut videantur univerſam terram devoraturi.* S. Bonaventura multa, etiam ab aliis recenſita, refert horribilia ſigna. Etenim primo die, mare 15. cubitis elevabitur ſuper altitudinem montium, perſiſtendo hoc modo ſolidum & conſtans inſtar maris validi. Secundo die iterum adeo profunde ſubſidet, ut videri vix poſſit. Tertio die, monſtra marina ſuper maris ſuperficiem ſe erigeotia horrendos edent mugitus. Quarto die ſoccendetur mare & buillet, eodemque die quævis alia aqua ardebit. Quinto die herbæ & arbores humorem quemdam ſcaturient ſanguineum. Sexto die omnia ædificia ſolo æquabuntur, & perfectam facient planitiem. Septimo die omnes petræ allidentur ad invicem, & confringentur in octo partes, & quælibet partium allidetur ad alteram. Octavo die erit quidam terræmotus adeo horrendus, ut omnia animalia ſimul cum hominibus proſternantur in terram. Nono die montes & colles complanabuntur, omnesque redigentur in pulverem, fiet univerſa terra plana & æqualis. Decimo die egredientur omnes, qui in cavernis terræ latebant, & tamquam inſania diſcurrent, nec loquetur unus ad alterum. Undecimo die omnia mortuorum oſſa reſurgent, ſeque è monumentis levabunt, quæ omnia aperientur ut cadavera reſtituant. Duodecimo die ſtellæ è cœlo decident. Decimo tertio die omnes in vita ſuperſtites morientur, ut in ſocietate aliorum reſurgere poſſint. Decimoquarto die cœlum & terra conflagrabunt. Decimo quinto die: *Fiet cælum novum & terra nova, & reſurgent mortui ſecundum virtutes, merita, & demerita.* Tandem vero idem Seraphicus Doctor concludendo diſcurſum ſuum, dicit, omnia hæc ſigna velut citationes quaſdam futura eſſe, quibus omnes judicandi invitabuntur ad judicium. *Iſta ſigna erunt quædam peremptoria citatio, & terribilis, cum executione ſententiæ, ſine omni excuſatione ad judicium vocatio.*

S. Bonav. in Diæta ſalut. Tit. 9. c. ult.
Ennumerantur ſedecim ſigna finale judicium immediate tot diebus præcedentia.

3. S. Job de hoc funeſto die inquit: *Revelabunt cæli iniquitatem ejus, & terra conſurget adverſus eum.* Sed numquid cœlorum & terræ teſtimonio opus erit, ut peccatorum impiorum accuſentur iniquitates? S. Gregorius hæc verba ad noſtrum propoſitum ita explicat: *Ut hic nec bonis umquam, nec malis pepercit, in illo cum tremendo examine & juſtorum vita & peccatorum pariter accuſet.* Bellovac. inquit: *Accuſabunt impios & contra ipſos teſtificabuntur omnes creaturæ ſenſibiles, quarum uſu vel obſequio ſunt abuſi. Invocabo,* inquit Deus in Deuteronomio, *contra vos, cælum & terram,* id eſt, ut præfatus Author declarat, *omnes creaturas, quæ ſunt in cælo, & in terra.* S. Antoninus ex S. Gregorio ita ſcribit: *Si quæris, quis te accuſabit, dico totus mundus, offenſo enim creatore offenditur totus mundus.* Idem quoque authoritatem citat D. Chryſoſtomi, dicentis: *In illa die nihil erit, quod reſpondeamus; ubi cælum & terra, aqua, luna, & ſol, & dies, & noctes, & totus mundus ſtabunt contra nos ad accuſandum.* Quod ſi terra, inquit idem S. Doctor, ratione eſſet prædita, utique in illa die reprobis dictura eſſet. Ego ſuper me hoſce reprobos ſuſtinui, virentes illis ſubminiſtravi herbas, elegantes flores, fructusque ſuaviſſimos multa, in illorum commodum nutrivi animalia, variaque & pretioſa in viſceribus meis produxi metalla, ut communi creatori ſervientes, gratos ſe exhiberent; illi vero omnibus hiſce in ejus ſunt abuſi offenſam, ac proinde merito à me abſorberi merentur.

Job. 29. 27.
Omnes creaturæ contra nos teſtimonium ferent.
S. Greg. l. 5. mor. c. 19.
Bellov. ib. diſt. 8.
Deut. 31. v. 28.
S. Antonin. ſum. Theol. p. 4. tit. 14. c. 21. §. 5.
Quid dictura ſit terra contra peccatores.

4. Aqua pariter dicere poſſet: Ego peccatoribus ſervivi ad temperandum ardorem, & reſtinguendam illorum ſitim, ad abluendas corporis & ſuppellectilis ipſorum ſordes; Sacramentis materiam exhibui, ut exinde à peccatis purificarentur, dedi eis marium commoditatem, ut ex una provincia ad aliam navigare, merceſque ſuas devehere poſſent, piſces quoque in cibum illorum generavi & nutrivi, *at ipſi in malum uſi ſunt, & ideo à me ſubmerguntur.* Aer pariter, opponere poterit; Ego hiſce impiis per continuam reſpirationem, vitam ſubminiſtravi; dedi illis pluvias opportunas, variarumque avium ingentem multitudinem, *& quia conditorem ſuum & noſtrum non cognoverunt, in me ſuſpendantur, ſuffocentur.* Ignis ſimiliter objiciet, quia ſine meo calore victuri non fuiſſent, & tamen uſui meo fuerunt ingrati, ex me accendantur, & perpetuo ardentes, conſumantur numquam. *Sol, luna, & ſtellæ, & cæli cælorum, quia lumine noſtro non ſunt uſi ad quærendum lumen æternum, eo privati, perpetuis tenebris occupentur.*

Quid aqua.
Quid aer.
Quid ignis.
Quid Sol Luna & Stellæ.

5. Porro hæc omnium creaturarum obarmatio, ut S. Auguſtinus ait: ad caſtigandam creaturarum adverſus creatorem rebellionem, præcipue ordina-

tur:

S. Aug. l. 1. de mirabilibus S. Script. cap. 19.

Primus Chriſti adventus in mundum fuit totus pacificus & gaudioſus.

tur: *Ut oſtenderetur, quod contra rebelles & contumaces ſeſe pariter univerſus orbis armabit.* Etenim cum Rex aliquis quamdam civitatum ſuarum pacifice ingreditur, omnes præſidiarii milites tum eum, quam curiam comitatum ſuum, exploſis in lætitiæ teſtimonium ſclopetis, reverenter ſalutant; at vero ſi in civitatem paulo ante ſibi rebellem ei ingrediendum ſit, eamdem armato exercitu ſtipatus ingreditur, ut eam caſtiget: Pari quoque modo quia primus Chriſti adventus eo ſpectabat, ut ſe naturæ noſtræ deſponſaret, pacemque univerſo mundo indiceret, ideo omnes mundi creaturæ ediderunt ſigna jubili & lætitiæ: *Hodie per totum mundum melliflui facti ſunt cæli: Tunc exultabunt omnia ligna ſylvarum à facie Domini, quia venit:* In ſtellis novæ ſtellæ conſpicue comparuerant, tres viſi ſunt promicare ſoles, torrentes olei & balſami terra ſcaturivit; Angeli è cœlis aſcenderunt, ut canerent *Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax*: at vero quia in adventu ejus ſecundo deſcenſurus eſt ad caſtigandam humanam rebellionem, ideo Solem, lunam ſtellas, & elementa adverſum nos armabit, atque ideo *erunt ſigna in ſole, luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium.* Porro creaturæ contra voluntatem ſuam, & per potentiam obedientialem adſtrictæ, impiis ſervierunt, teſte ſcriptura, quæ ait: *Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis;* at vero quando veniet tempus illud, in quo creatura ab hoc ſervitio præſtando liberabitur? In judicio finali hoc fiet; tunc enim omnis creatura adverſus impios laxabitur, & tanquam inſtrumentum divinæ juſtitiæ injurias, creatori ſuo illatas, acerrime vindicabit; quia ut Sanct. Gregorius ait: *Qui in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur, ut impleatur quod dicitur, & pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos.* Quod ſi canis aliquis domeſticus doloſe à quodam latrone ad mordendum dominum ſuum incitaretur à quo per longum tempus blande tractatus & nutritus fuerat, hic utique ingratitudinis & fraudis ſi notitiam accipere poſſet, ſuam in eum rabiem converteret, qui eum decepiſſet: Deus autem in noviſſimo judicii die omnibus creaturis, etiam inſenſatis, lumen aliquod miniſtrabit, quo agnoſcere poſſint receptas ab hominibus contumelias & injurias, quos ipſe tot beneficiis accumulavit, quibusque ipſæ tanta cum exactitudine, ſua exhibuerunt ſervitia, ac proinde veriſimile eſt, quod dum illas armabit, ut eisdem in illorum caſtigationem uti poſſit, ipſæ ad iram & furorem permovendi ſint tanto vehementiorem, quanto clarius percipient, quod non ſolum vindicaturæ ſint offenſas, creatori ſuo irrogatas, verum etiam injurias, quas ſe ab iis recepiſſe agnoſcent, ſerviendo iis, qui inimici & rebelles ſunt Dei.

Pſ. 95. 12.

Secundus omnino erit terribilis.

Luc. 21. 25.

Rom. 8. 20.

S. Greg. Hom. 35. in Evang.

Simile Canis, proprium dominum mordentis.

A quo Cain timuerit occidi.

Gen. 4. 14.

S. Ambr. l. 2. de Cain c. 9.

6. Vix primus reprobus, Cainum intelligo, manus ſuas in innocentis fratris ſui ſanguine cruentarat, cum ecce formidine & terrore plenus, dixit: *Omnis qui invenerit, me, occidet me.* At vero quidnam funeſti vir ille inhumaniſſimus timere poterat, quandoquidem eo tempore nullus præter genitores ſuos ſuper terram vivebat? Si autem feras metuebat, certe vanus timor erat, quis enim illas homini ſubjectas fuiſſe ignorat? Verumtamen tametſi id vere ita ſe habeat, ob divini tamen præcepti prævaricationem hoc illos dominio conſtat fuiſſe exutos; Unde & S. Ambroſius ait: *Sed à quo timebat occidi, qui ſolos parentes habebat in terris? Potius quidem & incurſu beſtiarum timere, qui legis divinæ jura violaverat, nec præſumere de ſubjectis animalibus cæteris, qui hominem docuerat occidi.* Non ſolum igitur adverſus reprobos feræ excitabuntur, verum etiam mitiſſima animalia ad ſerviendum juſtitiæ Dei in ſæviſſimos leones convertentur: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum.*

Amos. 5. v. 18.

Unicus Arboris ramus punivit rebellem Abſalon.

D. Chryſ. in Pſ. 3.

7. Amos Propheta judicii diem prædicens, ait: *Væ deſiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? dies Domini iſta tenebræ & non lux. Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis & occurrat ei urſus.* Obſervaſtiſne aliquando mortem, quo Abſalon ex Capillis ad ramum quercus ſuſpenſus manens, interiit? *In arbore ſublimi ſuſpenſus eſt*, inquit D. Chryſoſtomus, *qui adverſus Patrem erigebatur, & à planta detinebatur, qui cum radice pugnabat, & vinctus erat cum ramo, ramus qui erat à paterna affectione abreptus, & capite tenebatur qui genitoris caput auferre contendebat: Coma tenebat coma tyrannum, illic eum contundens, ubi diadema paternum geſtare contendebat.* Arbor igitur, imo unicus arboris ramus ad rebellem hunc puniendum munus ſibi carnificis aſſumpſit, eumque tamdiu per capillos vinctum & captivum detinuit, donec viſcera ejus tribus lanceis tranſadigerentur. Si hoc ex peculiari Dei providentis diſpoſitione unica arbor, imo unicus arboris ramus efficere potuit, quid futurum erit, quando non jam arbor aliqua, ſed innumerabilis omnium creaturarum exercitus, facta adverſus reprobos conjuratione, ad infinitos totius humani generis exceſſus puniendos armabitur?

Cœli cum ſuo exercitu contra nos prælíabuntur.

Gen. 2. v. 1.

Judic. 5. 20.

Luc. 21. 25.

S. Ephrem Tom. 1.

Auth. imperf. Hom. 49.

Iſai. 24. 23.

Pſ. 32. v. 6.

Iſai. 34. 4.

8. *Virtutes cælorum movebuntur*: id eſt; Cœli velut exercitus quidam adverſum nos præliabuntur, ad faciendam ſtragem. Unde ubi vulgata noſtra legit: *Igitur perfecti ſunt cæli*, Hebræus vertit: *Et omnis exercitus eorum.* Et in libro Judicum ſimiliter dicitur: *Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo adverſus Siſaram pugnaverunt.* Supernæ item cœleſtium aſtrorum ſphæræ ac elementa contra reprobos armabuntur: *Armabit creaturam: Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis.* Denique ſicut in hyeme folia ab arboribus decidunt, ita in illa die Stellæ de cœlis cadent, ut S. Ephrem *de conſummatione hujus ſæculi* his verbis ſcribit: *Aſtra tanquam folia decident.* Author operis imperfecti ait: *Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum. Super impiorum peſſima opera indignantes, aut noviſſimam in eos Dei iracundiam demonſtrantes, ut adhuc viventibus impiis, ſuper terram jam guſtus dentur infernalium tenebrarum.* Videri quidem nonnemini poſſet exaggeratum quemdam loquendi modum eſſe, quo ſol & luna præ criminum noſtrorum pudore & confuſione ac verecundia confundenda eſſe dicuntur, & tamen ipſiſſima & à Spiritu Sancto Iſaiæ his verbis ad calamum dictata veritas eſt, dicit enim praefatus Propheta: *Erubeſcet luna & confundetur ſol, cum regnaverit Dominus exercituum.* Erubeſcent inquam & confundentur, quod rebellibus Dei tanto tempore, ſervitutis ſuæ obſequia exhibuerint. Sicut igitur Deus unico verbo cœlos creavit. *Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum*, ideo nunc eoſdem adverſus impios armabit: *Tabeſcet omnis militia cœlorum, & complicabuntur ſicut liber cæli, & omnis malitia eorum defluet, ſicut defluit folium de vinea, ... quoniam inebriatus eſt in cælo gladius meus.* Nec deſunt, qui exiſtiment Deum non ſolos caſtigare velle reprobos verum & omnia illa, quæ ipſis in hac vita ad offenſam Dei committendam deſervierunt, ut exinde intelligatur, quod omnes creaturæ, quæ ipſis miniſtrarunt ad peccandum, participium quoque habituræ ſint pœnarum.

DIS-

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Variæ adducuntur motiva, ob quæ corda hominum in illo die noviſſimo, timore & tremore percellentur.

THEMA.

Quantus tremor eſt futurus, quando judex eſt venturus?

Timor & tremor diei illius erit indicibilis.

1. S. Mater Eccleſia flebilibus hiſce verbis, fidelibus ſuis horrendiſſimum extremi judicii diem in memoriam revocare nititur: *Quantus tremor eſt futurus*: Etenim timor & tremor ille indicibilis, inexplicabilis, & imperceptibilis erit, omnemque humanam capacitatem & imaginationem ſuperans, viros etiam ſanctiſſimos contremiſcere facit. Apud Joëlem de hoc funeſto die flebiliter

Joel. 1.15.

dicitur: *A, a, a, diei; quia prope eſt dies Domini, & quaſi vaſtitas à potente veniet, à potente*

Alb. Mag.

autem dicit, ut Alb. Magn. declarat, *ut nullus valeat reſiſtere*; At vero quiſnam eſt hic adeo peregrinus loquendi modus: *A, a, a*,? Septuaginta legunt: *Heu, heu, heu, diei*, quæ verba dolorem & pavorem eo modo exprimere videntur, quaſi illum condigne declarare ignoret. S. Hieronymus per hunc diem, finalis & extremi judicii diem intelligit, de quo

S. Hier. ib.

Iſaias ait: *Ecce dies Domini inſanabilis venit, furoris & iræ, ut univerſum orbem deſertum & peccatores perdat ex eo.* Cornelius à Lapide dicit, quod, ubi vulgata noſtra legit: *A, a, a*, in Hebræo vertatur, *Ah,*

Cornel. à Lapide ib.

ah, ah; In Græco vero, Syriaco & Arabico: *Heu, heu, heu, diei.* Unuſquiſque enim Prophetarum, quantumvis eloquens fuerit, ſe ad diei illius terribilitatem explicandam inſufficientem declaravit, quia

Prov. 17. v. 22. Luc. 21. v. 26.

ſicut *Spiritus triſtis exſiccat oſſa*, ita quoque fauces ex timore vehementi exareſcunt: *Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi.*

2. In præcedenti diſcurſu de commotione diſſeruimus omnium creaturarum, quas Creator adverſus reprobos obarmabit, nunc de variis agemus juſti timoris & tremoris, quo corda hominum in illa

S. Hier. ad Demetr. de virgin. Hic timor & tremor docetur ſimilitudine.

die percellentur, motivis. Et quidem S. Hieronymus ad Demetriadem ſcribens, ut eidem horrorem diei illius tanto efficacius perſuadeat, practicum adducit ſequens exemplum: *Recens factum eſt, & quod ipſa audiſti; cum ad ſtridulæ buccinæ ſonum, Gothorumque clamorem lugubri oppreſſa metu, Domina orbis Roma contremuit, omnis domui planctus, & æqualis fuit per cunctos pavor. Si ita mortales timemus hoſtes, quid faciemus, dum clangore terribili tuba inſonare de cælo cœperit, & ad illam Archangeli vocem omni buccina clariorem, totus ſimul remugiet mundus? Cum viderimus ſuper nos non manufacta arma concuti, ſed & virtutes cælorum commoveri?* Idem quoque Sanctus Doctor Monachos ſuos, ut auſcultando ſtridulæ tubæ, in extremo judicii die clangentis; ſuas aures

S. Hier. in Reg. Mon. c. 30.

ſuas arrigant, his verbis exhortatur: *Semper tuba illa terribilis veſtris perſtrepit auribus: Surgite mortui, venite ad judicium.* S. Thomas de Villa Nova, hujus mundi Monarchas & principes conſiderans, qui ſolo perſtrepentis militaris buccinæ ſonitu Provincias & regna horrore & pavore ubique replent, ad illum ſe reflectit terrorem, qui ipſos quoque terrificos Reges in die illa tremenda occupabit.

S. Thom. de Villa nova

Timore, inquit, *agitati Reges terræ, & principes, & tribuni, & divites; & fortes abſcondent ſe in ſpeluncis*

& in petris montium, ne videlicet horrendam tremendamque rerum omnium videant confuſionem, mundique pereuntis formidabilem caſum, Reges qui cæteris ſolebant eſſe terrori, errabundi confugient ad ſpeluncas, & veluti reptilia quædam perterriti, montium perquirent latibula; Unde Joannes Angelum buccinantem audivit væ, væ, væ, habitantibus in terra.

Conc. 2. in Dom. 1. Adv. Timor ille etiam Reges terrificos occupabit.

3. D. Chryſoſt. aliud quoddam format efficax argumentum: dum ſe reflectit ad tremorem rei alicujus qui ob commiſſum capitale crimen in tribunali terreni alicujus judicis examinandus ſiſtitur: *Cogita, quo pacto efficiaris coram Judice, ſi contra te commentarii, quibus iniquitas tua continentur, coram magiſtratu aperiantur; Cogita, quantus timor, quantus tremor invadat te, quomodo membra contremiſcant, quomodo interiora omnia concutiantur homine judicante; quod ſi homine judicante tantus eſt timor, quis illum timorem queat enarrare, qui tum ingruet, cum univerſum orbem terrarum Dominus omnium judicabit*: Experientia teſte ſæpe fieri videmus, quod, dum nonnulli hunc terrorem diei illius audiunt, vel apprehendunt, cor illorum præ nimio timore & horrore, velut gelu quodam imbutum obrigeſcat: *Si adeo terribilia ſunt, dum audiuntur*, inquit idem D. Chryſoſtomus, *quanto terribiliora erunt, dum ſpectabuntur?* Tremenda quoque eſt illa S. Bernardi propoſitio, dicentis: *Recordatio judicii in barathrum deſperationis præcipitat.* Et in alio quodam ſermone idem mellifluus Pater, de hoc timore pariter inquit: *Quid tam pavendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementiſſimæ ſolicitudinis excogitari poteſt, quam judicandum adſtare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare ſubitam diſtricto judice ſententiam?* S. Gregor facta reflexione, ad omnium creaturarum in illa die commotionem, nec non ad horribilia ſigna, quæ judicium præcedent, in Homilia 1. ſuper Evangelia ita ſcribit: *Quid autem terrores, quos cernimus, niſi ſequentis iræ præcones dixerimus? Unde & conſiderare neceſſe eſt, quia ab illa tribulatione ultima, tanto ſunt iſtæ tribulationes diſſimiles, quantum à ſententia judicis, perſona præconis diſtat.* S. Ambroſius pariter univerſalem hanc mundi commotionem deſcribens, inquit: *Cælum plicabitur, & mare ſiccabitur, & montes ſicut cera ardebunt uſque ad inferos, & ſol convertetur in tenebras, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commovebuntur.* Sapiens univerſum mundum conquaſſatum, & ad præliandum contra reprobos in armis poſitum introducens, dictos reprobos, inſenſatorum nomine appellat, dicens: *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos.* At vero cur illos inſenſatos vocat, cum illos vivos & attentos ad offenſam creatoris ſui ſenſus habuiſſe conſtet? Notandum eſt igitur, illos proprie inſenſatos dici, qui extra ſe poſiti, ſicut à mente ſana alieni, ſtupidi & ſtolidi exiſtunt, hunc autem effectum vehemens ille terror, quo percellentur, operabitur, adeo ut amiſſo ſenſuum uſu, ſine motu permanſuri ſint, veluti ſtatuæ, *areſcentibus hominibus præ timore.*

D. Chryſoſt. Tom. 6. De ocu & Zachæo. Timor ille variis probatur comparationibus.

S. Bern. ſer. 7. in Cant.

S. Bern. ſer. 8. ſuper Pſal. Qui habit. & SS. PP. ſententiis.

S. Greg. Hom. 1. in Evang.

S. Ambr. ſer. 33. in Fer. 2. poſt Dom. 1. Quadr. Tom. 5.

Sap. 5. 21.

4. Author operis imperfecti nonnullos recenſet effectus, quos ſonus tubæ illius operabitur, de quo canit Sancta mater Eccleſia, dum ait: *Tuba mirum ſpargens ſonum, per ſepulchra regionum, coget omnes ante thronum*, Dicit enim: *Vere magna vox tubæ terribilis, cui omnia obaudiunt elementa, quæ petras ſcindit, inferos aperit, portas æreas conterit, vectes adamantinos & ferreas confringet, vincula mortis diſrumpet, & de profundo abyſſi animas liberatas corporibus ſuis aſſignat. Hæc omnia citius conſumet in opere, quam ſagitta tranſit in aere, dicente Apoſtolo: In momento, in ictu*

Auth. Imperf. Hom. 49. Varii effectus tubæ noviſſimæ.

Yyy yyy

oculi,

oculi, in noviſſima tuba. Sacer textus horrorem illum recenſet, quo formidabilis Holofernis exercitus univerſum quaſi mundum opplevit: *Deſcendit in campos Damaſci in diebus meſſis, & ſuccendit omnia ſata, omneſque arbores & vineas fecit incidi, Et cecidit timor illius ſuper omnes inhabitantes terram.* At vero ſi in ſolas arbores, vineas & meſſes crudelitatem ſuam exhibuit, cur inde omnes populi tanto fuerunt timore conſternati? Nimirum ab hac barbarie & inhumanitate, facile in ejus devenire poterant notitiam. De Adige Rege ſcribitur, quod licet in cruento quodam prælio ſuos deviciſſet inimicos, hi tamen diſperſis viribus ſuis recuperatis, iteratum adverſos eumdem Regem aggreſſi fuerint prælium; cumque uterque exercitus in acie ſtaret, Rex ſuos trepidare animadverteret, hiſce eos verbis animare contendit: *Cum enim nos qui vicimus, trepidemus, quid facere cenſetis eos, qui à nobis victi ſunt.* Eodem modo mihi in præſenti dicere licet, quod ſi elementa & creaturæ inſenſatæ, licet juſſu Dei, lic... pus invitæ ſervierint (*ſubjecta eſt non volens*, inquit S. Paulus) nihilominus primo omnium loco caſtigabuntur, eo quod impiis occaſionem dederint, ex propria licet malitia, creatorem offendendi, quanto potiori jure timere & contremiſcere debebunt illi, qui tot iniquitatum authores & operatores fuerunt?

Ju dith. 2. v. 17. Ibid. v. 18.

Qualiter Adige Rex animaverit exercitum ſuum ad pugnam.

Rom. 8. v. 20.

5. *Virtutes cœlorum movebuntur*, id eſt, præ nimio terrore ipſimet quoque cœli contremiſcent. *Sol & Luna obtenebrati ſunt*, inquit Joel; ubi ad propoſitum noſtrum S. Hieronymus ita ſcribit: *Cujus mœrorem diei, & tormenta pereuntium, ne Sol quidem & Luna aſtraque cætera poterunt intueri, ſed retrahent fulgorem ſuum, & ſeveritatem judicantis aſpicere non audebunt; non quod clementiora ſint, quam Dei judicia, ſed quod omnis creatura in tormentis aliorum de ſuo judicio pertimeſcat.* Et quidem licet exaggeratio quædam eſſe videatur, quod ipſe quoque Sol & Luna propter peccata noſtra, & ob judicis horrorem trepidabunt & contremiſcent, attamen doctrina eſt tam eximii Eccleſiæ Doctoris, qualis S. Hieronymus fuit. Neque ſolum cœleſtium ſphærarum poli trepidabunt, verum inſuper cilicio, quod pœnitentiæ habitum indicat, accingentur; nam in Apocalypſi dicitur: *Ecce terræmotus magnus factus eſt, & Sol factus eſt niger, tamquam ſaccus cilicinus, & Luna tota facta eſt ſicut ſanguis, Et ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, . . . Et cœlum receſſit ſicut liber involutus.* Syriaca legit: *Cœli ſeparati ſunt*; Arabicus vertit: *Cœlum involvetur quaſi charta.* Licet Pſalmiſta dicat: *Extendens cœlum ſicut pellem.* Porro cilicia ex ſetis contexi ſolent, quæ hiſpidæ ſunt, & pungentes. Sol igitur aſperi cujuſdam cilicii ſpeciem aſſumet, ad denotandam exceſſivam mœſtitiam & dolorem, quem ex horrenda illa creaturarum commotione percipiet.

Luc. 21. v. 26.
Joel. 2. 10.
S. Hier. ib.
Ipſi etiam Cœli præ nimio terrore contremiſcent.

Apoc. 6. v. 12.
Ibid. v. 13. & 14.

Pſ. 103. 3.

6. Bellovacenſis ea, quæ miſeris mortalibus, audito tubæ ſono, eventura ſunt, his verbis declarat: *Statim ut audierint miſeri tubam illam tam horribiliter perſtrepentem, occurret eis repente, & ante mentis oculos revolvetur omnium ſuorum congeries peccatorum, omni tormento amarior. Inde namque remorſus conſcientiæ, omni ſerpente mordacior; inde gehenna timor inconſolabilis; inde dolor irremediabilis, inde deſperationis horror inæſtimabilis, inde confeſſionis pudor intolerabilis.* S. Hieronymus in Regula Monachis præſcripta, de finali judicio diſſerens, hoc facit argumentum: Quod ſi dum Cœlum tempeſtatibus, turbinibus, fulguribus armatur, corda noſtra tanto adimplentur timore & horrore, quid futurum erit, quando *Sol obſcurabitur, Luna non dabit lumen ſuum? Ecce enim ſi umbrato repente cœlo Solis claritas noſtris aſpectibus denegetur, ſi commotis, ut aſſolent, elementis, ut in roſam ſui currus tonitrua concitentur, & de hinc fulgurum jacula palpebris terribiliter objecta coruſcent, quamquam & conſuetudine iſta contingant, pavemus, contremiſcimus. Quid faciemus in illa die miſeri, quando revoluto cœlo, cum Angelicis virtutibus igneus Dominus totus advenerit? Quando cadentibus deſuper ſtellis, Sol in tenebras, & in ſanguinem Luna mutabitur? quando montes ſicut cera liqueſcent? quando peccatores dicent montibus, cadite ſuper nos, & collibus, tegite nos?* Quod ſi ſolus ſonus nominis Moyſis populos illos bellicoſos, quales Cananæi erant, adeo perterruit & ſtravit; quanto horrore mortalium Deo rebellium, pectora ultrix divinæ juſtitiæ machæra terrore percellet, quando hæc eiſdem ſuperimminebit, ut juſtiſſimi divini furoris fulmina in eos exoneret? De Moyſe enim licet mitiſſimo & manſuetiſſimo omnium hominum æterna veritas inquit: *Hodie incipiam immittere terrorem, atque formidinem tuam in populos, qui habitant ſub omni cœlo, ut audito nomine tuo paveant, & in morem parturientium contremiſcant, & dolore teneantur.* Idem quoque Deus comminatus eſt populis illis, quod ad leviſſimum quemvis folii motum adeo ſint trepidaturi, ac ſi integer hoſtium exercitus illis immineret: *Terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium, cadent nullo perſequente*; Quod ſi igitur exigui folii motus ad terrefaciendos tot generoſos & invincibiles Paleſtinæ populos ſufficiebat, quid futurum eſſe dicimus, quando juſtitia Dei *armabit creaturam ad ultionem inimicorum*, illius inquam Dei juſtitia, de quo ſcriptum eſt: *reſpicit terram, & facit eam tremere?* Merito igitur S. Hieronymus inquit: *Judicaturo Domino, lugubre mundus immugiet, tribus ad tribus ferient pectora, potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt.*

Bellovac. ſpec. mor. lib. 2. diſt. 5.
Deſcribuntur alterius horrores illius diei.

S. Hier. de

Reg. Mon.

Solus ſonus nominis Moyſes perterruit populos bellicoſos, quid non faciet judex in illa die.

Deut. 5. v. 25.

Levit. 26. v. 36.

Sap. 5. 18.
Pſ. 103. 32.
S. Hier. ib.

7. D. Chryſoſtomus ad eum, qui catenis onuſtus coram tribunali ſiſtitur, in quo decretoriam accepturus eſt mortis ſententiam, ſe reflectens ait: *Qui vinctus propter ſua ſcelera fuerit, cum ſolvitur, ut ad judicium produci queat, tunc maxime tremit, tunc formidat quando ad tribunal judicis appropinquat, quando ad relationem rationum devenit.* Quando igitur reprobi cogentur, ut coram judice ſupremo ſe ſiſtant (*omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti*) idque funibus & catenis graviſſimis adſtricti, nam *funibus peccatorum ſuorum conſtringitur*, quanto putas horrore & terrore percellent: *Quantus tremor eſt futurus, quando judex eſt venturus, cuncta ſtricte diſcuſſurus?* *Defecimus in ira tua* (inquiunt per os Pſalmiſtæ, impii) *& in furore tuo turbati ſumus.* Aſt quænam turbationis cauſa futura erit? Nimirum ſinguli coram ſe omnia peccata ſua poſita videbunt, quæ ipſis velut totidem furori ſunt carnifices, nam ut habet tritum illud S. Auguſtini effatum: *Juſſiſti Domine, & ſic eſt, ut omnis ſibi pœna ſit inordinatus amor.* Et ideo præſciti apud Pſalmiſtam dicunt: *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, ſeculum noſtrum in illuminatione vultus tui, & in ira tua defecimus.* Bellovacenſis authoritatem adducit S. Hieronymi, dicentis: *Si tanta cura pertimeſcitur judicium pulveris, qua intentione cogitandum eſt, qua formidine providendum tanta judicium majeſtatis.* Apparebit enim in throno majeſtatis, *cum venerit filius hominis in majeſtate ſua*, atque hoc ipſum erit, quod nos vel maxime trepidare faciet, ſiquidem *videbunt, in quem transfixerunt.* Porro quando perſonam aliquam vilem, pauperem, nulliuſque æſtimationis enormi licet affecimus injuria, illius vindictam non

D. Chryſ. h. 54. in Matth.
Simile reſ, ad tribunal ſtantis, ut audiat ſententiam mortis.
2. Cor. 5. v. 10.
Prov. 5. v. 22.
Pſ. 89. 7.
Cauſa perturbationis in judicio, eſt quod ſinguli manifeſtabuntur peccata ſua.
S. Auguſt.
ibid.
Bellovac.
Ibid. diſt. 7.
Matt. 25. v. 31.
Joan. 19. v. 37.

magno-

magnopere formidamus: Non vero item quando magnum aliquem principem nos offendiſſe ſcimus, hunc enim, quia longas manus habet, facilis eſt atrociter ſe de receptis injuriis vindicandi modus.

Cauſa quod Deum tam leviter offendamus, eſt quod non reflectamus nos ad ipſius ſublimem dignitatem.

8. Enimvero quod ad Dei offenſas committendas faciles adeò & proni ſimus, hujus alia cauſa non eſt, quam quia ad ſublimem ejus, quem injuria afficimus, dignitatem non reflectimus, tametſi revera hæc talis ſit, *quam adorant dominationes, tremunt poteſtates*; hocque vel maximum motivum erit, ex quo in die illo peccatores potiſſimum trepidabunt; quando eundem in die illo velut judicem in throno majeſtatis poſitum aſpicient. Tunc præſciti, ut Sapiens ait: *Videntes turbabuntur timore horribili, ..., Dicentes intra ſe, ... & præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum & in ſimilitudinem improperii*. Ac proinde ſi iidem præſciti trepidabunt, videntes electos in gloria poſitos, quos hic oſtenderunt, quanto magis ſupremum illum judicem timebunt, qui de illatis ſibi injuriis atrociter omnino ſe eſt vindicaturus? *Quantus tunc iniquorum gemitus*, inquit S. Thomas de Villa Nova, *quis dentium ſtridor, quantus aſtantis animi fremitus & indignatio, cum præ oculis gloriam, quam amiſerunt, inſpexerint, & decorem filiorum Dei, quem neglexerunt, attenderint?*

Ibid. v. 3.
Sap. 5. 2.
S. Thom. de Villa conc. 3. in Dom. 1. Adv.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

De timore, quo viri ſanctiſſimi, quoadusque vixerunt, perculſi fuere, nec non de Angelorum, ob judicii illius terribilitatem, commotione & tremore.

THEMA.

Columnæ cœli contremiſcunt, & pavent ad nutum ejus. Job. 26. v. 11.

Ipſi Angeli, & ſancti trepidabunt in extremo judicio.

1. A Deo horrendum & formidabile futurum eſt extremum judicium, ut etiam fortiſſimæ cœli columnæ inde ſint trepidaturæ: *Columnæ cœli*, inquit S. Antoninus, *id eſt, Angeli & ſancti homines pavent ad judicium ejus*. Porro S. Propheta Job, cujus eſt illud in themate adductum oraculum, una ex his columnis erat, quem proinde vel ſola extremi judicii futuri reminiſcentia, & in mente ſua in ſpiritu Prophetico licet è longinquo facta apprehenſio adeo faciebat timere & contremiſcere, ut hanc ſibi à Deo gratiam fieri petierit, ut durante hoc judicio, vel in ipſomet inferno illum protegere dignaretur: *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo recorderis mei*; Quam hujus Deo tam accepti, adeoque ab ipſomet commendati & benemeriti ſervi Dei petitionem tanta cum anxietate animi factam S. Gregorius conſiderans, hanc inde deducit conſequentiam: *Perpendamus, quanta debemus formidine futurum judicium ſemper expaveſcere, quando & ille qui à judice laudatus eſt, adhuc de retributione judicis in ſuis vocibus ſecurus non eſt*. Numquid enim ille idem ipſe eſt, de quo æterna infallibilis veritas proteſtata fuerat, dicendo: *In omnibus his non peccavit Job?* Verum id quidem eſt, at vero prout in diſcurſu præcedenti vidimus, Judicem illum non ſolum reprobi expaveſcent, ſed etiam viros perfectiſſimos & ſanctiſſimos formidine replebit. Audiamus hac de re loquentem S. Auguſtinum: *Nunc autem*, inquit, *iſta mala, quæ tamquam ſumma & extrema creduntur, utrique genti, & utrique regno, & Chriſti, ſcilicet & Diaboli videmus eſſe communia; pariter quippe his; & boni affliguntur & mali*. Propheta Evangelicus hunc diem in ſpiritu Prophetico ob oculos ſibi ponens, omnes ad ululatum & clamoris ſtridorem invitat, dicens: *Ululate, quia prope eſt dies Domini, quaſi vaſtitas à Domino veniet. ... omne cor hominis contabeſcet, & conteretur*; neminem his verbis à pavore excipit, quantumcumque is ſanctus ſit & immaculatus: *Torſiones & dolores tenebunt, quaſi parturiens dolebunt*. Unde D. Chryſoſtomus tale format argumentum: *Si Propheta, cum diei recordatur, tremit; nos qui ſexcentorum ſumus peccatorum rei ſine timore recordabimur*.

S. Antonin. ſum. Theol. 2. p. 4. tit. 54. c. 11. §. 5.
Job. 14. 13.
Job tempore judicii petebat abſcondi in inferno.
S. Greg. l. 13. mor. c. ult.
Job. 1. 22.
S. Auguſt. Ep. 80.
Iſai. 13. 6.
Ibid. v. 8.
D. Chryſ. T. 6. Hom. de caco & Zachæo.

2. Gen. cap. 15. Sacrificium quoddam variorum animalium Abrahæ à Deo præſcribitur, prout ibidem diffuſius narratur; Id vero quod propoſito noſtro quam maxime deſervit, eſt terror & horror, quo cor ejus tunc perculſum fuit: *Sopor irruit ſuper Abram, & horror magnus & tenebroſus invaſit eum*. Ubi merito quærendum venit, quodnam ſanctus hic Patriarcha timendi motivum habuerit, quandoquidem ingens eidem paulo ante promiſſio facta fuerat, univerſam ejus progeniem cœlitus fore propagandam: *Suſpice cœlum, & numera ſtellas ſi potes, & dixit ei: Sic erit ſemen tuum; credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*. Quid igitur magnus hic credentium, Deo adeo familiaris, & unice charus Patriarcha timere potuit? Nimirum unicum dumtaxat tunc à Deo prolatum verbum timuit, ſcilicet *Judicabo*, & tamen hic judicii rigor ſupra ſtirpem ſuam minime cadebat, ſed ſuper illos tantum, qui indigne illam tractaturi eſſent: *Verumtamen gentem, cui ſervituri ſunt, ego judicabo*. Omnibus exiſtimo notum eſſe ſomnium iſtud, quod Jacob habuit, dum in Meſopotamiam peregrinaretur; vidit enim ſcalam, per quam aſcendebant & deſcendebant Angeli, & vertici illius innitentem Dominum; ubi ſacer textus inter alia loquitur: *Pavensque dixit: Quam terribilis eſt locus iſte?* At vero quid eſt, quod in hac viſione trepidabat? num forte timebat ſpirituum Angelicorum aſpectum? At vero quidnam majorem illi conſolationem adferre poterat? Aut vero ideo forſitan trepidavit, quia vultum illum in ſcalæ illius vertice conſpexit, qui lætitia perfundit univerſum Paradiſum? Tertullianus illum in hac viſione quamdam finalis judicii ſimilitudinem vidiſſe exiſtimat: *Cum vero Jacob ſomniat ſcalas obfirmatas in terra ad cælum, & Angelos alios aſcendentes, & alios deſcendentes, innixum deſuper Dominum, temere ſic forte interpretabimur, ſcalis his iter ad cœlum demonſtrari, quo alii perveniant, alii decidant, Domini conſtitutum eſſe judicium. Cur autem ut evigilavit, & primum loci horrore concuſſus eſt, convertitur ad interpretationem ſomnii? Cum enim dixiſſet, quam terribilis eſt locus iſte, non eſt, inquit, aliud, ſed ſedes Dei, & hac porta cœli*. Similiter Davidem ad conſpectum leonum & urſorum minime exhorruiſſe ſcimus, ſiquidem eosdem in minutiſſimas partes dilacerabat, verumtamen unicum ipſum exhorruiſſe conſtat: Aſt quodnam erat illud? *A judiciis enim tuis timui*; huncque timorem omnibus ſæculis voluit eſſe perſuaſum & manifeſtum, quando univerſum mundum ad ſe auſcultandum his verbis invitavit; *Audite hæc omnes gentes; auribus percipite omnes qui habitatis orbem, Quique terrigenæ & filii hominum, ſimul in unum dives & pauper: Os meum loquetur ſapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam*. Poſtquam vero

Gen. 15. v. 12.
Abraham ad unicum illud verbum à Deo prolatum (Judicabo) horrore percuſſus fuit.
Ibid. v. 5.
Gen. 15. v. 14.
Per ſcalam Jacob deſignabatur finale judicium.
Gen. 28. 1.
Tertull. l. 3. contra Marcion. c. 24.
David qui non expavit conſpectu Leonibus & Urſis, timuit recordatione judicii Dei.
Pſ. 118. 120.
Pſ. 48. v. 2.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 4.

vero hanc ſibi conciliaſſet attentionem, is de quo ipſemet Deus teſtimonium perhibuerat, dicendo: *Inveni hominem, ſecundum cor meum*, is inquam ſe diem extremum timere & formidare proteſtatus eſt. *Cur timebo in die mala?* Ideoque ſe formidoloſis vocibus Deo commendavit: *Non intres in judicium cum ſervo tuo.* Ad hunc ei timorem eximendum, nihil ipſi profuit, ſe hominem ſecundum cor Dei eſſe. Denique quisnam umquam Deo charior & acceptior erat S. Joanne Evangeliſta; qui à Spiritu ſancto appellatur *diſcipulus ille, quem diligebat Jeſus*; imo licet jam centenarius eſſet, ob ſuam tamen innocentiam puer appellatus fuit: *Ecce puer meus, noli timere*; & tamen in Apocalypſi cap. 1. poſtquam ſolum in ſpiritu judicem hunc, & ancipitem gladium ex ore ejus egredientem conſpexiſſet: *De ore ejus gladius, utraque parte acutus, exibat*, dicit: *Cecidi ad pedes ejus tamquam mortuus.*

Act. Apoſt. 13. v. 22.
Pſ. 48. 6.
Pſ. 142. 2.
Pſ. 142. 2.
S. Joannes Evang. in ſpiritu videns figuram Judicis, cecidit quaſi mortuus.
Apoc. 1. v. 17.

3. Quod ſi demum ad proteſtationes, quas multi ſervi Dei rarae virtutis quoad hunc timorem palam fecerunt, reflexionem aliquam facere velimus, utique in hujuſce veritatis agnitione magis confirmabimur. Refert Bollandus S. Joannem Eleemoſynarium his verbis ſe reprehendere ſolitum fuiſſe: *Quomodo tranſire poteris beſtias arundineti, quando obviabunt tibi exactores? Va, qualis timor & tremor obtinet animam, tunc rationem ponentem tantis exquiſitoribus, tam amaris & immiſericordibus?* Et tamen ille idem ipſe erat, qui per innumeras à ſe factas Eleemoſynas ab omni judicii furore liberaſſe ſe credi poterat, maxime cum hic ſuos ſit formaturus proceſſus quoad opera miſericordiæ, erga proximos exercita, vel omiſſa, quia *Jucundus homo, qui miſeretur & commodat diſponet ſermones ſuos in judicio, quia in æternum non commovebitur.* Quis itidem majorem exhibuit innocentiam & pœnitentiam S. Hieronymo, qui in deſertis à Solis radiis adustus, extenuatus à jejuniis, & velut Scorpionum ſocius, duriſſimo ſilice ſenile ſuum cruentabat pectus? Et tamen hic de ſemetipſo ita ſcribit: *Ego diebus ac noctibus operior cum timore reddere noviſſimum quadrantem.* S. Arſenius quoque auſteriſſimam in Eremis transegerat vitam, poſt factum in illa ex aula imperialis, in qua ſumma in veneratione erat apud omnes, regiis deliciis renuntiatum; & tamen interrogatus aliquando: *Et tu Pater trepidas?* reſpondit: *Non eſt novus hic timor O filii, quamdium vixi, hunc diem timui.* De ſanctitate S. Ephrem S. Baſilius egregium perhibet teſtimonium, præterquam quod, cujus ille Spiritus fuerit, ejus opera ſufficienter demonſtrent, & tamen audite qualiter idem ille in pluribus librorum ſuorum locis de hoc timore locutus fuerit. In quodam enim loco de apparitione crucis in judicio, inquit: *Heu mihi fratres mei in Chriſto dilecti, recordatus ſum hora illius, & contremui.* Et iterum: *Hæc dum mecum cogito, timore corripiuntur verba mea & diſſolvor undique, oculi præ timore lachrymas fundunt, vox mihi deficit, labia mea quaſi conglutinata hærent, lingua mea contremiſcit.* Idem quoque alio in loco de judicio extremo differens, ita ſcribit: *Mihi ſane cor tremit, & renes immutantur, dum cogito de actuum omnium manifeſtatione, cogitationumque ac ſermonum exacta diſcuſſione, quæ ibi fiet.* D. Chryſoſtomus & ipſe diem hunc noviſſimum meditando, quantum hic dies formidandus ſit, clare indicat, dum, quantumvis innocens & ſanctus fuerit, ex ſola tamen hujus judicii memoria, toto corpore ſe contremuiſſe dicit: *Horror invadit terribilis*, inquit, *& amariſſime perflens, ex profunda corde ingemiſco.* Audiamus ulterius, quos ſenſus timoris ex funeſti hujus diei apprehenſione, S. Bernardus in ſe expertus fuerit, licet à primis unguiculis vitam duxerit puram & immaculatam, & devotus per antonomaſiam fuerit appellatus: *Væ mihi miſero*, inquit, *cum venerit dies illa judicii, & aperti fuerint libri, in quibus omnes mei actus & cogitationes Domino præſentandæ recitabuntur, Tunc demiſſo capite, præ confuſione malæ conſcientiæ, in judicio coram Domino ſtabo trepidus & anxius, utpote commemorans ſcelerum commiſſa meorum.* Idem in ſermone 7. ſuper Cantica dicit, quod rigoroſas Judicii illius rationes conſiderans ſe quaſi à quodam horroris & pavoris barathro abſorptum fuiſſe crediderit; *Si quando ſtimulante conſcientia, judicio paulo diutius inhærerem, mox metu incredibili ac miſerabili confuſione dejectus, & tenebroſa circumfuſus horrore, hoc ſolum palpitans de profundo clamabam: Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Hujus autem incredibilis pavoris rationem in Epiſtola quadam his verbis declarat: *An ignoratis quis minetur? Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo, Quod ſi juſtitia, quanta magis injuſtitia?*

Variorum ſanctorum exempla, qui judicium hoc ſingulariter exhorruerunt.
S. Joan. Eleem.
Bolland. T. 2. Jan. 23. c. 12. n. 77. in vit. S. Joan. Eleem.
Pſ. 111. 5.
S. Hier. ib.
S. Hier. Ep. 5. ad Florent.
S. Arſenius.
S. Ephr. T. 1. de appar. Cruc.
S. Ephrem.
S. Ephrem de extremo judic. & compunct.
D. Chryſ.
D. Chryſ. Hom. 77.
in Matth.
S. Bern.
S. Bern Medit. c. 1.
S. Bern. Ser. 7. in Cant.
S. Bernard. Epiſt. 37.

4. S. Ambroſius & S. Auguſtinus, dum inter ſe conjunctis animis Canticum illud: *Te Deum Laudamus* componerent, licet illud cæteroquin paſſim aliud non reſonet præter lætitiæ & jubili gaudioſa verba, attamen ex laudabili ab Eccleſia introducta conſuetudine, quando in illius progreſſu fit mentio Chriſti tamquam in die illo noviſſimo futuri judicis omnes Chriſti fideles, timore & horrore pleni, genua flectentes divinam pietatem implorant: *Judex crederis eſſe venturus; Te ergo quæſumus tuis famulis ſubveni, quos pretioſo ſanguine redemiſti.* S. Bernardinus in alio quodam ſermone inquit: *Pavet judicis vultum, ipſis quoque pavendum Angelicis poteſtatibus;* Quid enim S. Lucam dicere voluiſſe exiſtimatis, quando ait: *Nam virtutes cælorum movebuntur?* Albertus Magnus ait: *Illi Angeli, qui virtutes dicuntur, tunc circummovebuntur, ut multa terribilia faciant.* Dionyſius Carthuſianus teſtem adducit Origenem, in hæc verba ſcribentem: *His accidentibus conſequens eſt, cælorum rationabiles virtutes; ſtuporem & commotionem aliquam pati ac conturbari.* S. Bonaventura veriſimile quoque eſſe cenſet, Angelos Paradiſi ob judicii terribilitatem, vehementi percellendos eſſe horrore & pavore: *Virtutes ſunt Angeli, qui ex turbatione omnium dicuntur commoveri, dicuntur pavere, non timore pœnæ, ſed horrore divinæ vindictæ.* D. Chryſoſtomus, à S. Thoma in Catena citatus, idipſum confirmat, dicens: *Movebuntur, quamvis ſibi conſcii non ſint, videntes enim infinitas multitudines condemnari, non intrepide ſtabunt illic.* Verum enimvero quia hic timor nonnullis videri poſſet, quoad Angelos incredibilis & inconveniens, hinc eſt; quod Haymo Halberſtadienſis Epiſcopus eumdem ſequenti ſimilitudine nitatur perſuadere: *Sicut dum Rex ſeverum & diſtrictum judicium in ſubditos exercet, non ſolum illi timent, qui pro ſuis meritis judicentur, ſed etiam illi, qui ejus lateri adhærere ſolent; ſic cum Deus omnipotens reprobos puniet in judicio, & ut terror & diſtrictio judicii oſtendatur, etiam illi timere dicuntur, qui æterna ſtabilitate firmati ſunt; unde bene per Job dicitur: Columnæ cæli contremiſcunt, & pavent.* Hujus quoque pavoris D. Chryſoſtomus alibi his verbis meminit: *Tum omnia ſtupore completa erunt, & horrore, & metu, tum etiam Angelos ingens metus occupabit, neque ſolum Angelos, ſed etiam Archangelos, & thronos, & poteſtates cælorum, præ-*

Adducuntur multorum SS. PP. ſententiæ horrorem illius diei confirmantes.
S. Bern ſer. 16. in Cant.
Luc. 21. 26.
Alb. Mag. ibid.
D. Carth. in Evang.
S. Bonav. in Luc.
D. Chryſ in Cat. S. Th.
Ipſorum SS. Angelorum timor in judicio probatur ſimilitudine.
Haymo Hom. in Dom. 2. Adv.
D. Chryſ. ad Theod. lapſum parœn. 2.

pte-

Digitized by Google

ptérea quod conſervi judicium ſubituri ſunt de peracta in hoc mundo vita. S. Auguſtinus pariter ejuſdem eſt opinionis, quod ſcilicet per virtutes Angeli intelligantur; Hæc enim verba: *Virtutes cœlorum movebuntur*, in quodam ſermone, gloſſa ſua illuſtrans

S. Aug. in Append. ſer. 49.

ait: *De Angelis dicit, tremor enim illos apprehendet, & timor magnus.* At vero quia hoc ejus effatum nimis videri poterat exaggerativum & paradoxum, ideo ſubjungit: *Cujus rei cauſa, dic mihi? Quia tunc tam terribile erit judicium illud, ut etiam ab Angelis timeatur. Quamobrem ergo tunc Angeli contremiſcent, & unde tremor apprehendet eos? Non enim illi habent judicari: Sed quemadmodum Principe judicante, non ſolum rei, ſed & officia, quæ nihil ſibi conſcia ſunt, timore ac tremore comprehenduntur propter judicis terrorem; ita & tunc cum genus humanum judicabitur, etiam cæleſtes miniſtri pavebunt, & terribili apparatu de judicis intuentis horrenda formidine contremiſcent.*

Probatur ulterius timor SS. Angelorum in judicio.

5. Rupertus Abbas Tuitienſis nimirum cenſet eſſe conveniens, ut & illi in die noviſſimo timeant, qui majores ſunt intellectu & Sapientia præditi, nam: *Qui non trepidat timore*, inquit, *iſte ſapiens non eſt, tunc enim timebunt Angeli, ait Dominus.* Beda ſimiliter in commentario ſuper Lucam, nequaquam

Rup. Abb. l. 9. de oper. Spir. S. c. 1. V. Beda l. 6. in Luc. c. 22.

ſe mirari dicit, quod homines timore in die illo futuri ſint pleni, quando etiam coram irati judicis tribunali ipſimet Angeli trepidabunt: *Nec mirum* inquit, *homines ad ejus judicium turbari, cujus aſpectum & ipſæ cælorum virtutes, hoc eſt Angelicæ tremunt poteſtates.* Id quod ex aſſumpti thematis verbis probat: *Columnæ cæli contremiſcunt*, unde eadem quæ diu ante ex S. Gregorio allata fuit, colligitur conſequentia, ſcilicet: *Quid ergo facient tabula, quando tremunt columnæ? Quid virgula deſerti patitur, cum cedrus Paradiſi concutitur?* Eamdem quoque veritatem S.

S. Ephrem. de extr. jud. & compunct. Tom. 1.

Ephrem Syrus his verbis teſtatur: *Contremiſcet ibi omnis creatura, ipſaque Sanctorum Angelorum agmina ob majeſtatem illam & gloriam adventus ejus expaveſcent.* S. Bernardinus in progreſſu cujuſdam ſermonis, hæc verba: *Virtutes cælorum movebuntur*;

S. Bern. T. 2. ſer. 11. art. 1. c. 4.

ita exponit: *Id eſt, horrebunt præ magnitudine ſignorum & cladis; ſicut enim homo manens in ſupercilio montis, videt aliquam abſorberi civitatem hiatu terræ, aut incendio concremari, quodam naturali inſtinctu horret, licet videat periculum ſibi non imminere, ſic Angeli atque beati videntes contra reprobos pugnare univerſum orbem, quodam naturali horrore commovebuntur.* S. Gregorius, à S. Thoma in catena citatus, ita ſcribit:

S. Greg. in cat. S. Th. ad c. 21. Luc.

Quid enim per virtutes cælorum, niſi Angelos, dominationes, & principatus & poteſtates appellat, quæ in adventu diſtricti judicis, noſtris tunc oculis viſibiliter apparebunt, ut diſtricte tunc à nobis exigant hoc, quod modo inviſibilis conditor æquanimiter portat; ac proinde timebunt, ne forte in commiſſarum ſibi animarum cura defecerint, & conſequenter quoad hunc defectum, Judicis ſint examini ſubjiciendi.

Iſai. 33. v. 7.

6. Apud Iſaiam dicitur: *Angeli pacis amare flebunt*; Qua autem ratione id fieri poſſit, difficulter intelligi poſſe videtur; Numquid enim David ſperat, quod in gloria cœleſti beatificatus, conſequenter beata quadam gaviſurus ſit imperturbabilitate?

Pſ. 29. v. 7.

Ego dixi in abundantia mea; Non movebor in æternum? quomodo igitur Angeli & Sancti in animabus ſuis, triſtitiæ incapacibus, timorem aliquem, qui illos ad lachrymas permovere poſſit, concipere poterunt? Ecce tibi igitur, qualis in die illo futura ſit omnium creaturarum confuſio, contra omnem naturæ & gratiæ pugnans ordinem, ita diſponente eo, qui omnia poteſt, qui *armabit creaturam ad ultionem.* S. Ambroſius ſuper illa Pſalmi verba: *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam,*

S. Ambr. in Pſ. 41.

quamdam ſtatuit concluſionem, ea quæ hactenus diximus, confirmantem & valde conſiderabilem, Nam de ſupremo Judice Redemptore noſtro diſſerens, inquit: *Ipſius ſolius eſt non timere judicium, qui vincit cum judicatur.* Quibus verbis, neminem, ſolo ipſomet Chriſto judice excepto, ab hoc timore exemptum fore declarat.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Multas habemus in Judicio illo timendi cauſas, in quo Judicis in majeſtate futurus adventus majorem hominibus terrorem conciliabit.

THEMA.

Areſcentibus hominibus præ timore. Luc. 21. v. 26.

1. IDem ille, qui in die noviſſimo velut formidabilis judex ad judicandum omnes, in Throno ſedebit, proprio nobis indicat ore, pavorem, quo tunc humana percellentur pectora, adeo futurum eſſe exceſſivum, ut à ſemetipſis intrinſecus marceſcere incipiant: *Areſcentibus hominibus præ*

In tremendo illo judicio areſcent homines præ pavore.

D. Carth.

timore; præſertim injuſtis, inquit Carthuſianus, *quia præ magnitudine formidinis & mœroris, corporalis harmonia quamdam exſiccationem & extenuationem incurret.* S. Vincentius Ferrerius de quodam juvene,

S. Vinc. Ferr. ſer. de Corona.

qui quantum erat pulcher aſpectu, tantum moribus & converſatione turpis & deformis erat, refert, quod nocte quadam ſe coram tribunali Dei, ad

Exemplum juvenis una nocte caneſcentis, præ hoc timore.

reddendas vitæ ſuæ rationes præſentandum mox eſſe ſomniando, adeo exhorruerit, ut ſequenti diluculo omnes capilli capitis ejus perfectiſſime incanuerint. Hic igitur Judicium extremum in ſomnio dumtaxat apprehenderat, & tamen tantopere exinde exhorruit, ut in unica nocte inſtar decrepiti ſenis canitiem toto capiti induerit, quid igitur futurum eſſe dicemus, quando Chriſtus ſupremus & implacabilis judex, ut reprobos horrore & pavore adimpleat, in hoc præceptum prorumpet: *Irruat ſuper eos formido & pavor in magnitudine*

Exod. 15. v. 16.

brachii tui. In Libro Joſue Civitatis Jerichuntinæ

Joſue 6.

legitur exterminium, quando ipſa in poteſtatem ignis tradita, muri ejus & mœnia ad tubæ ſonitum everſa & ſolo æquata fuere. *Omnia in figura.* Civitas enim illa mundum præfigurabat, qui igne conflagrabit, & ad horribilis illius tubæ ſonum, qui ipſis quoque mortuis hæc verba inſonabit: *Surgite mortui & venite ad judicium,* totaliter deſolabitur.

Tempore judicii primo deſolabitur terra.

2. Sapientia incarnata de judicio finali diſſerens, ruinæ quoque Jeroſolymitanæ mentionem facit, dicens: *Cum videritis abominationem deſolationis,*

Matth. 24. v. 15.

quia primo deſolabitur terra, & in hac omnium creaturarum ſubverſione reprobi *turbabuntur timore horribili.* *Cælum concutietur*, inquit D. Chryſo-

Sap. 5. 2.

ſtomus, *& terra commovebitur ex fundamentis ſuis, propter furorem iræ Domini Sabaoth, in die qua venerit furor ejus.*

D. Chryſ. ad Theod. Lapſ. Paræn. 1.

Quod ſi vero fortaſſe accidat caſus, quod in hac totius univerſi agitatione, homo ex luto compoſitus non timeat & contremiſcat, id utique non aliunde eveniet, quam quia præ nimio terrore exaruit, & in ſaxi inſenſibilitatem redactus fuit; *Areſcentibus hominibus præ timore.* Meri-

S. Aug. ſer. 67 de temp. Quænam in hoc judicio augebunt terrorem.

to igitur S. Auguſt. ait: *Quid faciemus in illo metuendo judicii die, cum tremente mundo Dominus præcinentibus Angelorum buccinis, in illo majeſtatis ſuæ throno circumdatus cæleſtis militiæ luce conſederit.* Thronus enim Judicis majeſtate plenus, poteſtas judiciaria, Angelicorum hierarchiarum magnifica præſentia, omnium Paradiſi cœlitum promptum obſequium, ſpirituum infernalium ad nutum parens obedientia, nec non omnium creaturarum ab eo infallibilis dependentia mirum in modum in reis terrorem augebunt; nam ut Innocentius III. ait: *Cum ſit potentiſſimus, manus ejus nemo poteſt effugere.*

Innoc. III. in Pſ. 141. *Dan. 7. 9.*

Porro tremendum hoc tribunal Danieli in ſpiritu fuit exhibitum, ut ipſemet teſtatur, dicens: *Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit, ... thronus ejus flamma ignis, ... fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus, millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei;* quanto autem reus judicium, quod injuriose contempſit, potentius eſſe conſpexerit atque auguſtius, tanto magis timebit & contremiſcet; tale autem judicium noviſſimum infallibiliter erit. *Non enim ſicut in primo adventu, mitis & humilis erit,* inquit S. Thomas de Villa Nova, *ſed fortis & potens; videbunt venientem non in virginis utero, ſed in altiſſimo ſolio, non vagientem in præſepio, ſed regnantem in throno;* Et quidem throni hujus viſio S. Joanni in Apocalypſi repræſentata fuit, quam proinde his verbis deſcribit: *Vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra & cœlum, ... & vidi mortuos magnos.*

S. Thom. de Vill. conc. 1. in Dom. 1. Adv.

Apoc. 20. v. 11.

Salmeron exiſtimat, quod cœleſtis curia, qua tribunal Chriſti circumquaque circumdatum erit, majorem impiis terrorem incutiet, unde ait: *Omnes Angeli ejus cum eo, ut majori terrori ſint reprobis.* S. Aug. dicit per verbum illud *ſedebit*, non exprimi ſeſſionem corporalem, ſed judiciariam authoritatem. *Sedere quod dicitur Deus non membrorum poſitionem, ſed judiciariam ſignificat poteſtatem, qua majeſtas illa numquam caret.* Didacus Stella ſuper illa verba: *Venientem cum poteſtate magna & majeſtate,* conſiderat, quo impiorum timor & tormentum ex eo augebitur, quod ſcil. ſe ſimilem judicem habere videant; in majorem namque divitis cedit confuſionem, dum ſibi deſtinatum eſſe videt judicem pauperem, à quo facile ſit condemnandus, idque ſequenti explicat ſimilitudine: ſi enim alicui debitorem ſuum in judicio convenire volenti, ab intimis judicis ſervis diceretur, quod omnes quotquot ſimilem habuere cauſam, qualis ſua eſt in tribunali illo ſententiam acceperint adverſam, is utique animo totaliter linqueretur, deſperaretque totaliter: Eodem modo ſi avarus quiſpiam coram Chriſto judice conſtituatur judicandus, is cauſam ſuam deſperatam eſſe judicare debebit, ſiquidem Chriſtus jam de facto avidam terrenorum bonorum cupiditatem condemnavit, dum pauper in ſtabulo naſci & tamquam mendicus nudus & inops vivere & mori voluit. *Damnavit Chriſtus,* inquit idem Didacus Stella, *qui tunc erit Judex, avaritiam, luxuriam, iram, gulam, invidiam, cæteraque vitia; iſte datur judex, qui fuit oppoſitus vitiis.*

Salm. To. 7. Tr. 40.

S. Aug. To. 3. l. de Fide & Symbolo c. 7.

Angeli cum Chriſto ad judicium venientes augebunt terrorem impiis.

Augebitur etiam impiorum terror conſpectu gloriæ & majeſtate judicis.

3. Augebitur item mirum in modum impiorum terror, dum videbunt tantam gloriam & majeſtatem Dei illius, cujus ſanctam legem, & pretioſiſſimum ſanguinem, pro animarum ſuarum redemptione effuſum, toties conculcarunt, & contempſerunt. Eccleſiaſt. dicit: *Noli fieri judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimeſcas faciem potentis.* Talis autem judex iſte erit; neque enim ille quidquam timebit Nerones; vel Domitianos, quantumvis illi fuerint feroces, & ſævi, nec quoſvis alios terræ Monarchas, ſiquidem hi omnes velut leve quoddam folium coram illo trepidabunt. Imperatores quidem olim formidabiles erant, quia per terrificos exercitus ſuos innumeras faciebant ſtrages, nec tamen mortem niſi ſolis corporibus inferebant: At vero Chriſtus judex irreparabiles tam animarum quam corporum faciet ſtrages. *Ne igitur terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quod faciant; oſtendam autem vobis quem timeatis, timete eum, qui poſtquam occiderit, habens poteſtatem mittere in gehennam, ita dico vobis, hunc timete.* Et quidem ille ipſe qui hoc dixit, idipſum quoque tunc cum inexorabili ſeveritate adimplebit; Eſt enim *Judex ſummus cum potentia inſuperabili,* ut inquit Bellov. Qui & ipſe efficax inde format ſequens argumentum, inquiens: *Nota ſi tam ſancti, tam chari amici Dei, tam innocentes & virgines, ſcilicet Joannes Evangeliſta & Daniel, viſo unico Angelo, tam quam mortui ceciderunt, ſicut de Joanne dicitur Apoc. 1. & Dan. 10 cum tamen Angeli illi mitterentur ad eorum conſolationem, quid facturi ſunt in judicio peccatores, videntes tot ſanctos & Angelos miſſos ad eorum confuſionem & condemnationem?* Neque enim in die illo ſoli comparebunt Angeli, divinæ juſtitiæ rigidi & ſeveri miniſtri, verum etiam ſpiritus infernales ex gehennæ abyſſo evocati reproborum animas accuſabunt & confundent, atque in perditionis abyſſum ſecum rapient. S. Anton. ex magnifico Chriſti throno ſequens majoris pavoris reproborum colligit motivum: *Habebunt ex viſione illa mali maximam pœnam, ita ut dicant montibus: Cadite ſuper nos; ſicut enim gloria amici maxime delectat, ita econtrario gloria & poteſtas inimici maxime contriſtat; mali autem Chriſtum odiunt in quantum punientem.*

Eccleſ. 7. 6.

Luc. 12. v. 4.

Bellovac. ſpec. mor. l. 2. diſt. 5.

Cum aliqui Sancti conſpecto Angelo conſolatorio ceciderint in terram quaſi mortui: quid fiet impiis conſpecto judice.

S. Anton. ſum. Theol. p. 4. Tit. 14. c. 14.

4. S. Paulus de fine mundi diſſerens, inquit: *Cum tradiderit regnum Deo & Patri, cum evacuaverit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem; oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus;* Idque optime cum ſtipulata illa Chriſto, per os Pſalmiſtæ facta promiſſione conſentit, qua dicit: *Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum,* Quando igitur reprobi tot mundi Monarchas idololatras, qui perſecuti ſunt Chriſtum & ſequaces eorum, coram quibus totum trepidabat univerſum, ſub pedibus Chriſti proſtratos videbunt, quem eorum futurum eſſe pavorem exiſtimatis? Potentatus terræ hujus, quantumvis ſint potentiæ viribus præcellentes, miniſtris juſtitiæ, armatiſque indigent exercitibus, ut incutiant inimicis terrorem, factaſque rebellium condemnationes exequantur: De hoc autem Judice ſcribitur: *Lingua ejus quaſi ignis devorans: De ore ejus gladius utraque parte acutus exibat; Dixit & facta ſunt, pugnabit pro eo orbis terrarum.* Præterquam quod, ut author imperfecti ſuper illa verba: *Venientem cum poteſtate &c.* advertit: *ſi quando Rex terrenus proceſſum aliquem, aut expeditionem mandat in populo, dignitates omnes moventur, & exercitus excitatur, tota civitas fervet; quanto magis Rege cœleſti exurgente judicare vivos & mortuos, virtutes Angelicæ commoventur?* qui ad augendum impiorum terrorem, velut *terribiles miniſtri terribiliorem Dominum præcedent.*

1. Cor. 15. v. 24

Continuatio ejuſdem ſententiæ.

Pſ. 109. v. 1.

Iſaia 30. *Apoc. 1. v. 16.*

Aub. imperf. Hom. 49.

5. S. Bern. ſuper illa verba Apocalypſis: *Vidi thronum magnum & candidum &c.* viſionis illius ſenſum hunc in modum exponit: *Per thronum magnum & candidum ſignificatur Regia & judiciaria poteſtas, ſeu majeſtas & gloria Divinitatis Chriſti, vel celſitudo,*

S. Bern. ſen. Tom. 2. ſer. 11. art. 2. c. 1.

Deſcribitur judicis majeſtas.

& candor munditia, & gloria humanitatis ſua, in qua ejus divinitas ſignificatur ſedere, ſicut in glorioſo throno; Additur, quod in conſpectu ſedentis fugit cœlum & terra, tum quia omnes habitantes in cœlo & in terra, pra nimio timore furoris ejus aut pra ſumma reverentia majeſtatis ejus in propriam nihileitatem. S. Th. de Villa Nov. Chriſti, in monte Oliveti magnificam comparationem, his verbis deſcribit: *Apparebit de cœlo ſenſim adveniens potentiſſimus judex, Angelorum millibus comitatus, in nube lucida, veluti in triumphali curru evectus, ſigno Crucis, veluti vexillo triumphi, deſuper in omnium oculis radiante.* Nam ut ſuo loco dicemus, ſignum comparentis ſanctiſſimæ Crucis, vulnerumque cicatrices, quibuscum apparebit, illum formidabiliorem efficient, magisque terrificum. Subdit verò idem S. Archipræſul: *Statuentur ſedes, locabuntur throni, ſedebunt circumquaque judices urbem judicaturi, nec Apoſtoli ſoli ſedebunt coram eo, ſed etiam omnis multitudo ſanctorum, quorum judicio judicandus eſt Orbis.* Pergitque ulterius, oſtendendo infinitam illam præſcitorum multitudinem in ampliſſima valle Joſaphat circumquaque cingendam fore legionibus Dæmonum: ibidemque affuturos præſentes Judam & Cainum, execranda traditorum, ſicariorum & homicidarum capita & Duces: Item Neronem tamquam crudelium tyrannorum principem, Herodem parricidarum anteſignanum, Pilatum peſſimorum judicum primipilum. Mahumetem ſtultorum & inſanorum doctorem, Arrium hæreticorum, Simon. Magum Simoniacorum Archimagiſtros. Ninus quoque aderit, tamquam Dux paganorum, Sardanapalus verò immundorum lenonum & ſcortatorum gregem præcedet, *omnesque in faſciculos conglobati, adunatique ad ignem ſecundum parabolam zizaniorum &c.* Principes, Reges, & Monarchæ iniqui veluti zizania & paleæ in ignem projicientur, ut ardeant. *Tremendum illud tribunal*, inquit S. Ephrem, *ubi non erit parvus & magnus, ſervus & liber, ubi non erit Rex & ſubditus, ſed æqualiter omnes judicio obnoxii, omnes vincti, omnes nudi, derelicti, tremebundi, plorantes, turbati, anxii. Ubi tunc ibi Regum imagines? Ubi tyrannorum jactantia? Ubi inſipientium ſuperbia? Ubi juventutis mollities? Ubi tunc, qui principibus aſſiſtebant, & à latere diſcurrebant famuli? Ubi aurum? Ubi argentum? Ubi auro infrenati equi? Ubi tunc epulæ atque deliciæ.* Demum vero idem Sanctus concludendo dicit, in illo die, præter ululatus & ſtridulos lamentabiliter vociferantium clamores, aliud nihil eſſe audiendum: *Nihil horum ibi erit, ſed animarum va, va.* Idem quoque S. Pater To. 1. in Oratione quadam de judicio inquit, quod truculentus Angelorum aſpectus, qui tunc in vultu mirabundo ſunt comparituri, timorem impiorum notabiliter adaugebit; & hi quidem omnes cum Chriſto comparebunt, eruntque illorum infiniti milliones; *Truces atque horrendi circumſtabunt Angeli, igneam pra ſe ferentes faciem, ignemque ſpirantes.* In illa Danielis viſione, in qua Chriſti in noviſſimo die futuri judicis thronus repræſentatus fuit, ſequentia verba leguntur: *Thronus ejus flamma ignis, rota ejus ignis accenſus, fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus.* S. Hieronymus quoque ſuper illa verba: *Accedam ad vos in judicio, & ero teſtis velox,* ita ſcribit: *Flumina ignis trahent ante eum peccatores quousque volventia.* Ac proinde tunc impii non ſolum exareſcent ob ignem, *areſcentibus hominibus*, verum etiam à timore & horrore, quo percellentur exinde, quia nimirum in conſpectu cœli & terræ, cum tanta ſui confuſione, ſunt præſentandi, qui à vertice capitis ad plantas pedum uſque innumeris ſunt ſceleribus pleni, ac proinde mirum non erit, ſi inter tot conglobatas illorum miſerias tabidi exareſcant: *Tunc ſuperveniente univerſo orbi timore, & expectatione diſtricti examinis,* inquit venerabilis Beda, *multi, qui in hoc mundo florere videbantur, cum ſe ſine fructu conſpexerint, areſcent.*

S. Thom. de Villa Nova conc. 2. in Dom. 1. Adv.

Et impiorum judicandorum multitudo & qualitas.

S. Ephrem. Tom. in eos qui in Chriſto obdierm.

S. Ephrem. T. 1. Orat. de futuro judicio.

Etiam SS. Angeli apparebunt vultibus minitabundis.

Dan. 7. 9.

Malach. 3. v. 5.

S. Hier. ib.

Impii tunc areſcent præ timore & horrore.

S. Beda l. 6. in Luc. 21.

6. Hi quoque qui in hac vita virtutum ſtudio jugem dederunt operam, à timore & tremore minime immunes erunt: Nam ut S. Bern. pie meditatur: *Juſtus urgente exitu, ſubtiliori terretur metu, quia etſi illa qua ſcivit, numquam ſe prætermiſiſſe meminit, formidat tamen ea, qua neſcit.* Nullus hominum erit, qui adhibita etiam omni potentia & aſtutia ſua, ab illo ſe tribunali ſubducere poſſit: *Sicut latere nemini eſt poſſibile, ita damnandis apparere intolerabile*, inquit B. Laur. Juſtin. *Equidem tunc evacuabuntur principatus ſaculi, poteſtates principum, dignitates regia, pontificales infula, opiniones hominum, favores populorum, & omne quod altum atque decorum eſt; quoniam de ſolis operibus ſingulorum diſceptatio fiet, quemadmodum in Apoc. per Joan. dicitur; Et vidi mortuos magnos & puſillos, ſtantes in conſpectu throni. & libri aperti ſunt; Et alius liber apertus eſt qui eſt vita, & judicati ſunt mortui ex iis qua ſcripta erant in libris ſecundum opera ipſorum. Quid ergo in illo tremendo examine acturi ſunt Reges, duces, potentes, & nobiles, qui violenter oppreſſerunt ſubjectos & pauperes?*

Etiam juſti non erunt ſine tremore.

S. Bern. in Med. c. 16.

B. Laur. Juſt. opuſc. de contemptu mundo c. 16.

7. Multifariam inter ſacros Doctores ventilatur exceſſiva illa Redemptoris noſtri perpeſſa agonia atque mœſtitia, quam S. Evangeliſtæ his verbis recenſent: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem, ... Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte; Factus in agonia; Factus eſt ſudor ejus, ſicut gutta ſanguinis decurrentis in terram; cœpit tædere & pavere.* Sed amabo, quidnam erat illud quod Redemptorem noſtrum in eam uſque anxietatem reduxit? Num forte mortem timebat is, qui dixit: *Ero mors tua ò mors?* Quis eſt qui neſciat, quod *exultavit ut gigas ad currendam viam?* Denique numquid ipſemet dixit: *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor uſque dum perficiatur?* Verumtamen omnem nobis dubitandi rationem S. Gregor. diſſipat, inquiens: *Redemptor noſter ſolutioni carnis appropinquans, factum in agonia, cœpit prolixius orare. Quid enim pro ſe ille, cum in agonia eſſet, peteret, qui in terra poſitus cœleſtia cum poteſtate tribuebat? Sed appropinquante morte, noſtra mentis in ſe certamen expreſſit, qui vim quamdam terroris atque formidinis patimur, cum per ſolutionem carnis, aterno propinquamus judicio.* Profecto ſi anima in judicio particulari adeo vehementer trepidat, cum tamen in illo nullus præter Deum & Angelum cuſtodem interveniat; quantus tremor adveniet illis, qui in judicio univerſali in conſpectu omnium, coram oculis infinitarum animarum, cum æterna confuſione ſua ſunt præſentandi? Quando funeſti in cœlo conſpiciuntur Cometes, vel ab Eclipſi quodam lux diei obſcuratur, aut vero per tonitrua & fulmina aër obſcuratur & ſtrepitat, unusquisque noſtrum, quantumvis ſit fortis, præ timore nimio cor ſibi palpitare ſentit, quid futurum erit in die noviſſimo, quando *erunt ſigna in Sole, Luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium*; Tunc enim, ut Dion. Carthuſ. ait: *multi fugient, adeo ut inter ſeinvicem comprimantur.* Haymo pariter in Hom. quadam inquit: *Eadem terra incolis invicem ſe prementibus.* Idipſum vero Author imperfecti ſequenti explicat ſimilitudine: *Patrefamilias moriente, tota domus ejus turbatur, omnis familia plangit, & conſciſſis tunicis ſuis, nigris*

Quidnam Chriſtus agonia ſua in horto ſignificaverit.

Matth. 26. v. 38.

Luc. 22. v. 44.

Oſea 13. v. 14.

Luc. 10. 50.

Pſ. 18. v. 6.

S. Greg. l. 24 mor. c. 7.

Cum anima in particulari judicio vehementer trepidet.

Quid fiet in extremo, cum judicatur in conſpectu totius mundi.

Luc. 21. v. 25.

D. Carth. ib.

Haim. hom. in 2. Dom. Adv.

Auth. imp. Hom. 49.

nigris ſe cooperiunt veſtimentis, ſic & humano genere, propter quod fuerant omnia circa exitum conſtituto, totum contriſtatur mundus, univerſa cœli miniſteria lugent, & candore depoſito pro veſtibus, luctuoſis tenebris veſtientur. Optimum igitur & utiliſſimum eſt illud Auguſtini monitum, dicentis: quod quanto magis Deum in hac vita experimur patientem & benignum in tolerando & expectando nos ad pœnitentiam, tanto magis nobis metuendum ſit in illo die, ſi exinde non profecerimus. *Hic enim miſericors eſt, ibi juſtus; nam quod non ſtatim in peccatores vindicat, patientia eſt, non negligentia: non ille potentiam perdidit, ſed nos ad pœnitentiam reſervavit; unde valde timendum eſt, ne, quanto diutius expectas, ut corrigamur, tanto gravius vindicet, ſi emendari noluerimus.*

S. Aug. in Append. de divers. ſer. 59. c. 8.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Cur dies ille judicii, dies Domini, dies magnus, & dies iræ appelletur in Scriptura.

THEMA.

Theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei. Rom. 2. v. 5.

1. S. Apoſtolus noviſſimum judicii diem, *diem iræ & furoris Domini* appellat; Unde ſancta mater Eccleſia, à Deo edocta, canit: *Dies iræ, dies illa ſolvet ſæculum in favilla.* Id quod etiam Sophonias his verbis expreſſit: *Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ, & turbinis, dies tubæ & clangoris … In igne zeli ejus devorabitur omnis terra,* ſubjungit B. Laurentius Juſtinianus ad hunc textum, ut hujus diei terribilitatem demonſtret.

Sophon. 1. 15.
Cur dies extremi judicii vocetur: dies illa.
B. Laur. Juſt. opuſc. de contemptu mundi c. 16.

2. Primo igitur dies finalis judicii per antonomaſiam *dies illa* appellatur. Ita enim eumdem ipſemet Judex apud S. Matth. vocat, inquiens: *Multi dicent mihi in die, ſcilicet,* ut Lyran. ſecundum literam exponit, *judicii extremi;* cujus Abulenſ. hanc rationem aſſignat, *quia per excellentiam eſt illa dies, cum poſt eam non ſit futura alia dies.* D. Chryſ. à S. Thoma in Catena citatus, ait: *In illa die, quando venerit in majeſtate patris ſui.* At vero dicet aliquis; ex quo veritas fidei eſt, quod *Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum,* qua ratione tempus illud dies appellari poterit? Reſpondet ad hoc D. Angelicus: *Diem terminum nominat, ſed non ſervandam temporis qualitatem, quia dies judicii aliquando nox dicitur.* Ejuſdem Angelici Doctoris Præceptor Albert. Magnus pariter dicit, tempus illud non ideo diem vocari, quia ſit illuminatum; *nec vocat diem pro qualitate temporis vel aeris tunc illuminata; ſed pro qualitate luminis, quod tunc conſcientias ſingulorum perluſtrabit.* Abulenſis aliam aſſignat rationem, cur tempus judicii finalis dies illa abſolute vocetur: *In illa die, quia eſt terribilior omni die, fient enim terribiliora die illa, quam in toto tempore præterito facta fuerint.*

Matth. 7. v. 22.
Lyran. ib.
Abul. q. 30 in Matth.
D. Chryſ. in Cat.
S. Thom. in Matth.
Alb. Mag. ibid.
Abul. ib.

3. Appellatur quoque dies noviſſimus in pluribus ſcripturæ locis *Dies Domini,* ſic enim illum Apoſtolus ad Corinthios ſcribens appellat, dum ait: *Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur.* Quæ verba S. Anſelmus ita exponit: *Dies judicii vocatur dies Domini, non quod omnes dies non ſint ejus, ſed per excellentiam hoc dicitur, & ad differentiam humani diei, dies enim præſentis temporis eſt dies hominis, quia in illo agit homo quod vult, ſed ille dies erit Domini, quia in illo faciet Dominus, quod juſtum erit.* Idem quoque Apoſtolus in Epiſtola ad Theſſal. ita ſcribit: *Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet.* Quorum verborum ſenſum S. Th. ita declarat: *Sciendum, quod tunc dicitur eſſe tempus, & dies alicujus rei, quando eſt in optimo ſtatu, & maximo ſui eſſe. Unde Eccleſiaſtis 3. dicitur: Omnia tempus habent; quando ergo homo ſuam voluntatem implet, etiam contra Deum, tunc eſt dies hominis; unde dicitur Jerem. 17. Diem hominis non deſideravi, tu ſcis: Dies vero Domini dicitur, quando voluntas Domini completur de hominibus qui per ejus juſtitiam vel præmiabuntur, vel damnabuntur.* In illa autem die omnipotens Dei juſtitia & ſeveritas omnem vim ſuam exercebit, de qua dicitur: *Quis novit poteſtatem iræ tuæ?*

Cur vocetur dies Domini.
1. Cor. 3. v. 13.
S. Anſelm. ibid.
1. Theſſ. 5. v. 2.
S. Thom. in 1. Cor. 3. v. 13.

4. In aliis quoque ſcripturæ locis judicium *dies Domini magnus* vocatur. Sic Joel poſtquam prædixiſſet: *Dabo prodigia in cœlo & in terra ſanguinem, & ignem; & vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras & Luna in ſanguinem &c.* ſubjungit: *Antequam veniat dies Domini magnus & terribilis.* Sophon pariter c. 1. inquit: *Juxta eſt dies Domini magnus.* In Apocal. quoque eodem ſub epitheto deſcribitur: *Venit dies magnus iræ ipſorum, & quis poterit ſtare?* Rupertus Abbas poſtquam horrenda conſideraſſet portenta, quæ noviſſimum judicii diem præcedent, & comitabuntur, ita ſcribit: *Magna & horribilia ſunt hæc, ut merito pro ipſis dicatur ille dies Domini magnus: Dies ille pro ſui magnitudine, & dies multi multorum dierum ſive annorum dicitur tempus utpote cui nulla lucis & tenebrarum viciſſitudo, ſive alternatio ſucceſſiva ſit.* Paulus de Palatio rationem haud diſſimilem his verbis adducit: *Vocatur ille dies magnus, quia fient in eo maxima mirabilia, conflagratio mundi, tubarum ſonitus, mortuorum reſurrectio, Angelorum cum Chriſto deſcenſus, Chriſti cum omnibus ſanctis adventus, judicium omnium, ſupplicium damnatorum, gloria beatorum.* Ubi vulgata noſtra in Apocalypſi legit: *Dies magnus;* Syriaca legit: *Ille iræ.* Hugo Cardin. ita exponit: *Dies magnus: id eſt animadverſionis Dei contra ipſos;* Diei judicii terrorem videns Apoſtolus Joannes exclamat, dicens: *Et quis poterit ſtare?* Alb. Magn. ſimiliter hæc verba de exceſſivo judicis furore exponit, inquiens: *Magnus poteſtate, quia mirani tunc magnitudinem potentiæ, Deus in condemnationem impiorum oſtendet.* Huic quoque propoſito illud Pſalmiſtæ teſtimonium apte deſervit; dicentis: *Quis novit poteſtatem iræ tuæ?* omnium potentiam, qua Dominus ad judicandum veniet, poteſtatem iræ & furoris appellat. At vero quis adeo ignotus rerum invenietur, qui hanc Dei potentiam, qua haſtenus à ſex annorum millibus & ultra iratus tranſgreſſores acerrime punivit, non agnoverit? Etenim Pharaonem cum univerſo exercitu ſuo in Mari Rubro ſubmerſit; ſuper Pentapolim ſulphur & bitumen de cœlo depluit, totum mundum per diluvium univerſale extinxit, quomodo igitur Pſalmiſta ait: *Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram dinumerare?* Verumtamen notandum, quod Pſalmiſta idem dicat: *Ex tunc iræ tuæ;* Tunc enim & non antea furorem ſuum agnoſci faciet: *Ex tunc.* Scitiſne cauſam, cur *ex tunc* id faciet? Videlicet, quia omnes alias juſtiſſimæ iræ ſuæ demonſtrationes ad finem uſque ſæculorum editæ, quaſi flagella ex roſis contexta, exiſtimari poterunt, nam *ludit in humanis divina potentia rebus;* Ludit enim tunc, quando ſuppliciorum ſuorum enſem

Cur dies Domini magnus.
Joel. 2. v. 30.
Ibid. v. 31.
Sophon. 1. 14.
Apoc. 6. 17.
Rup. Abb. l. 4. in Joel. c. 3.
Paul. de Pal. in Joel.
Hug. Card. in Apoc. 6.
Apoc. 16. v. 17.
Alb. Mag. in Joel. 2.
Pſ. 89. 11.
Pſ. 89. 11.

Caſſiod. ibid. in Pſ. enſem vibrat; ſed *ex tunc ira tua id eſt*, ut Caſſiod. exponit, *tempore, qui dies iræ & furoris dicitur.*

5. Porro qua ratione dies illa *Dies Domini magnus* dicatur, Bellovacenſis quoque hunc in modum explicat: *Dies magnus erit magnitudine judicantium, & magnitudine reorum; item multitudine judicandorum.* Tunc enim coram illo tribunali cœlum, terra, & infernus ſimul comparebunt, adimplebiturque quod Apoſtolus ad Philippenſes in hæc verba ſcribit: *In nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* A principio quidem mundi ad illum uſque diem infinita judicia particularia ab hoc Judice peracta fuerunt, verumtamen, ut Bellovacenſis præfatus obſervat, tunc omnia illa judicia, omneſque ſententiæ, de qualibet anima in privato pronunciatæ, in conſpectu omnium manifeſtabuntur. *Magnus quoque hic dies erit*, inquit Albertus Magnus, *quia magnos punit.* Unde Propheta regius omnes mundi potentatus monet, dicens: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram, ſervite Domino in timore.* Sed cur Rex ille omnes ſuos regios collegas monet, ut Deo ſerviant, & licet ſceptris dominentur, in conſpectu Divinæ majeſtatis trepidi & formidoloſi conſiſtant? Pro meliori hujus intelligentia obſervandum, quod idem regius Pſaltes paulo ante dixerit, æternum Patrem filio ſuo poteſtatem ſuam delegaſſe, dicendo ei: *Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos*, quaſi dicere voluiſſet, ut exponit Cardinalis Bellarminus. In die judicii Monarchas mundi hujus, qui legibus ſuis fuere rebelles, haud ſecus tractabit, ac figulus vaſa figulina tractare aſſolet, qui pro ſuo illa arbitrio rumpit, in pulverem redigit. *Figulus Chriſtus, vas homo*, inquit S. Hieronymus, *ut eſt illud: Sicut vas in manu figuli, ſic vos in manu mea, dicit Dominus; confringitur in die judicii in ignem.*

(Margin: Bellovac. ſpec. mor. l. 2. diſt. 5. Aliæ rationes cur dicatur dies Domini magnus. Philip. 2, 10. — Pſ. 2. v. 10. Alb. Mag. ibid. — Ibid. v. 9. — Card. Bel. ibid. — S. Hier. ibid.)

6. Poteſt quoque dies ille judicii appellari *dies Domini magnus* quia tunc dies temporis hujus in æternitatem immergetur; tunc enim curſus cœlorum quieſcet, ceſſabitque primi mobilis motus. Unde S. Hieronymus ait: *Erit dies Domini magnus propter æternitatem:* Tunc enim tempus finem habebit, neque ulla amplius erit temporis in dies & noctes diſtinctio. Eccleſiaſticus de Joſue diſſerens, ait: *Quis ante illum ſic reſtitit? nam hoſtes ipſe Dominus perduxit. Annon in iracundia ejus impeditus eſt Sol, & una dies facta eſt quaſi duo? Non fuit antea*, inquit in Libro Joſue ſacer textus, *nec poſtea tam longa dies.* Solem enim ſtare fecit, prolongavitque diem, ut inimicorum ſuorum totalem poſſet facere ſtragem. Quanto igitur majori cum potentia & authoritate, verus Joſue, ad vindicandum ſe de inimicis ſuis, Solem ſiſtet cœlorumque gyrum firmabit, ut proinde dies ille vere dici poſſit, *Dies Domini magnus?*

(Margin: Tertia ratio cur dicatur dies Domini magnus. — S. Hieron. in Sophon. 1. — Eccli. 46. 4. — Joſue 10 14.)

7. *In die iræ* Appellatur *dies illa, dies iræ & furoris. Ecce dies Domini veniet:* inquit Iſaias, *crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furoriſque, ad ponendam terram in ſolitudinem, & peccatores ejus conterendos.* Origenes ſuper epiſtolam S. Pauli ad Romanos commentando, inquit: *Nunc videamus, qui eſt dies iræ, quem hic Apoſtolus nominat, qui tamen facilius agnoſcitur, ſi de eo, quid etiam reliqua ſcriptura indicent, requiramus. Quæ ergo ad præſens exempla occurrere poterunt, aptabimus, & ex his, qui ſit dies iræ, monſtrabitur. Scriptum eſt in Amos: Væ his, qui deſiderant diem Domini; ut quid vobis dies Domini? & hæc eſt tenebræ, & non lux.* Citatque textum quemdam Joelis dicentis: *Heu me, heu me in diem; quia prope eſt dies Domini;* nec non verba illa Iſaiæ, dicentis: *Ecce dies Domini veniet, inſanabilis furoris, & iræ, ponere orbem terræ deſertum. Cœlum furoris, accendetur, & terra movebitur à fundamentis ſuis propter furorem iræ Domini Sabaoth, in die qua venerit furor ejus.* Magna autem conſideratione digna ſunt inter cætera verba illa, quibus dies ille ab eodem Propheta appellatur *crudelis & indignatione plenus, & ira, furoriſque.* Quæ S. Elredus in hunc modum egregie explicat: *Crudelitas eſt, quando ita modum excedit; indignatio, quando perſona alicujus, qui fecit injuriam, certa aliqua nota vilitas innoteſcit; ira in voce ſolet apparere, vel vultu. furor in actu. Dies itaque illa crudelis erit, quia in ea maxima crudelitatis ſpecies apparebit, quando elementa ignis calore ſolventur, & in conſpectu Domini ignis ardebit, & in circuitu ejus tempeſtas valida. Plenus erit indignatione, quando divina majeſtas & hominis innoteſcet infirmitas. manifeſtumque erit omnibus, quomodo adverſus tantam poteſtatem tanta ſævierat infirmitas, ut nullum lateat, quantum debeat indignari Rex gloriæ, quod tantam ſit paſſus injuriam à viliſſimo pulvere. Erit & plenus ira, quando vox illa terribilis audietur: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, quam profecto ſententiam judicis, furor ſequitur tribulantis, quando euntibus illis in combuſtionem æternam, nulla erit effugiendi facultas, nulla ſpes evadendi.*

(Margin: Vocatur etiam dies iræ & furoris. Iſai. 13. v. 9. Origen. l. 2. in cap. 2. ad Rom. — S. Elredus ſer. 9. in Iſai. c. 13.)

8. Verum enimvero Infinitum & inexorabilem Chriſti judicis furorem S. Apoſtolus in aſſumpti thematis verbis expreſſit, dum reprobum his verbis affatur: *Theſaurizas tibi iram in die iræ;* quæ verba ſequenti facile omnibuſque nota ſimilitudine declarare licebit. Is namque qui theſaurum ſibi accumulare contendit, vaſtam quamdam, firmiterque clauſam & obſeratam arcam ſibi fabricari facit, in eamque per multorum annorum decurſum varias auri monetas quotidie conjicit, donec tota repleta fuerit, quantoque diutius illam aperire diſtulit, tanto theſauri cumulus majora incrementa ſumit, adeo ut tandem eamdem omnem menſuram, omnemque numerum ſupergredi deprehendat, dum illam aperit: Pari quoque modo ad propoſitum noſtrum dicere poſſumus; Pectus namque Chriſti eſt veluti clauſa quædam arca, in qua nobis occulta ejus occultantur judicia; In hujus pectoris arca reconduntur bonorum merita, & demerita impiorum; In hanc arcam impii quotidie per 30. 40. vel 60. annorum ſpatium, innumera projiciunt ſcelera, nihil illo curantes, dum *bibunt quaſi aquam iniquitatem*, neque enim de reddenda judici ſupremo ſcelerum ſuorum ratione umquam cogitant: At vero quando tandem tempus adveniet, in quo arca hæc aperietur, id eſt, quando exactiſſimæ à nobis ſunt reddendæ rationes non ſolum omnium culparum mortalium, verum etiam venialium, imo cujuslibet verbi otioſi, eheu in quantum illorum ſummam excreviſſe deprehendemus? quantum in numero, in ſpecie, & malignitate, peccata innumera & commiſſas à nobis iniquitates excreviſſe experiemur? Vere tunc ſupremus ille Judex dicere nobis poterit: *Nonne hæc condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis?* inque majorem terrorem & conſternationem noſtram ſubjunget: *Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore;* Neque enim ſibi perſuadere debent impii, ſe peccata ſua in ſecculum recondidiſſe pertuſum & lacerum, nam ut S. Job ait:

(Margin: Dies furoris tandem dicitur. — Ratio declaratur. — Job. 35. 16. — Deut. 32. v. 34. — Peccata quæ nunc diſſimulamus, recondita ſunt.)

In theſauris Dei, ſuo tempore manifeſtanda. *Job. 14. 17.* *S. Bern. de triplici miſericor.*

Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, ſed curaſti iniquitatem meam. S. Bernardus in quodam ſermone hunc textum his verbis declarat: *Theſaurizas tibi theſauros iræ, pro prorogatis theſauris miſericordiæ, quos contemnis, & evacuas in te miſericordiam Dei.* Quanto enim quis in hac vita pietate divina magis abutitur, non faciendo peccatorum ſuorum pœnitentiam, tanto iratam ſibi Dei juſtitiam magis experietur ſeveram & implacabilem. Eſtius myſterium exponens, ob quod dies judicii, dies iræ appelletur, inquit: *Merito diem judicii vocat diem iræ, quia tunc impiis nulla erit ſpes miſericordiæ, ſicut nunc eſt, dum vivunt.* Hugo Cardinalis ad illa ſe reflectens verba: *Theſaurizas iram,* textum illum adducit Jeremiæ cap. 50. *Aperuit Dominus theſaurum ſuum, protulit vaſa iræ ſuæ,* pariterque citat verba illa Jobi: *Numquid ingreſſus es theſauros nivis, aut theſauros grandinis aſpexiſti; quæ præparavi in tempus hoſtis, in diem pugnæ, & belli?* id eſt, ut Hugo exponit: *In diem judicii, ſicut quando quis debet pugnare contra aliquid, vadit ad theſauros ſuos.* S. Thomas hunc locum ſic interpretatur: *Multiplicas tibi reatum pœnæ,* adducitque authoritatem S. Jacobi Apoſtoli, cap. 5. dicentis: *Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.* Cajetanus ſuper illa verba: *In die iræ* obſervat, Apoſtolum tribus præcipue ex capitibus inſinuare velle rigoroſam Chriſti in judicio vindictam. *Primo ab ira, dicendo in die iræ, hoc eſt, in die juſtitiæ vindicativæ ſine miſericordia; & revelationis; Ecce ſecundum, hoc eſt detectionis, & in manifeſtum deductionis, quæcumque erant crimina occulta. Juſti judicii Dei; Ecce tertium. Tertia ſiquidem dies illius conditio, eſt juſtum judicium divinum, hoc eſt, non ſecundum allegata & probata, ſed ſecundum juſtitiam Dei.* S. Thomas obſervat tunc vere detegendam eſſe Dei juſtitiam. *Tunc revelabitur juſtitia divini judicii, quod nunc non creditur eſſe, aut non videtur eſſe juſtum.* Quamdiu in hac vita ſumus, de miſericordia Dei plurimum confidimus, nobiſque perſuademus, quod Deus peccata noſtra diſſimulet, neque tam ſit futurum judicium rigidum, quantum à prædicatoribus exaggeratur; ſed valde decipiemur; nam licet Propheta regius adeo eſſet innocens, ut dicere non dubitaret: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.* attamen timebat & tremebat? *Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me;* id eſt, iniquitates, quas in hac vita flocci feci; Dicere enim ſolemus de eo, qui rem aliquam parvi facit, quod rem illam poſt calces pedum projecerit. Vult igitur David illis verbis dicere, in illa die nos à culpis illis quaſtamquam leves contempſimus, circumquaque coram tribunali Dei circumdandos, & quaſi obſidendos eſſe. Quiſnam enim boni alicujus deguſtationem leviter factam æſtimaſſet? & tamen hæc erit, quæ majori humani generis parti infernale pandet barathrum. Quam exiguum exiſtimaſſemus delictum in eo commiſſum fuiſſe, ſi quis exiguum ligni faſcem collegiſſet? & tamen Deus talem ab univerſo populo lapidari præcepit. Ananias & Sapphira ſimplex quoddam dixerunt mendacium, & tamen repentina fuerunt morte puniti. *Quis igitur novit poteſtatem iræ tuæ?* S. Joannes Chryſoſtomus verba illa Pſalmi conſiderans: *Paravit in judicio thronum ſuum,* ita ſcribit: *Quoniam throni meminit, oſtendit throni naturam, non ex lignis, neque ex aliqua materia compoſitum, ſed ex juſtitia;* in *juſtitia enim,* inquit, *collocatus eſt; judicabit orbem terræ in juſtitia.* Deus igitur, inquit S. Auguſtinus, nunc quidem ſe oſtendit patientem, ſed væ nobis, ubi tempus hoc aliquando tranſierit. *Tranſiet enim tempus patientiæ, veniet tempus judicii, ipſe videbitur terribilis, qui viſus eſt contemptibilis; demonſtrabit potentiam, qui demonſtravit patientiam. In cruce patientia erat, in judicio potentia erit.*

Eſtius ib. ad Rom. Aliæ rationes cur dicatur dies iræ. *Rom. 2. 5.* *Ier. 50. 25.* *Job. 38. 22.* *Hug. Card. ibid.* *S. Thom. ib.* *Jac. 5. v. 3.* *Cajet. ibid. ad Rom.* *S. Thom. ib.* Qui ſibi imaginantur judicium non fore adeo rigidum ſeipſos decipiunt. *Pſ. 100. 2.* *Pſ. 48. 6.* *Pſ. 89. 11.* *Pſ. 9. v. 8.* *D. Chryſ. ib.* *S. Aug. in Pſ. 85.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De ira & furore Chriſti judicis, deque ſeveritate ſuppliciorum, quæ immittet, nec non de cauſis timendi, quas tunc habituri ſumus.

THEMA.

Tacui ſemper, ſilui, patiens fui, ſicut parturiens loquar, diſſipabo & abſorbebo ſimul. Iſai. 42. v. 14.

1. Minatur Deus apud Iſaiam, quod poſt longam patientiam in tolerandis impiis habitam, tandem aliquando fræna laxaturus ſit furori ſuo, juſtitiæque ſuæ vindicativæ diſtrictum gladium fortiter ſit vibraturus. *Tacui ſemper, ſilui, &c.* *Suſtinuit,* inquit Apoſtolus, *in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum:* At vero tandem veniet tempus, in quo illa *tamquam vas figuli confringet, ſicut parturiens loquar, diſſipabo, &c.* Quando fluminis alicujus rapidi aquis inundantis aggeres, quibus coercebatur, rumpuntur, mox ingenti cum impetu erumpit, agros paſſim inundat, & obvia quæque proſternit, ſecumque abripit: Ita quoque Danieli in viſione ex ore filii Dei judicis torrentem igneum emanare vidit: *Fluvius igneus rapiduſque egrediebatur a facie ejus.* Job. peritus funeſti hujus diei mentionem faciens, inquit: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui;* Hic autem fluvius igneus, quamdiu præſens hæc vita durat, quaſi intra ſpondas coërcetur, quia quamdiu hic vivimus, Deus iniquitatem impiorum, *qui bibunt quaſi aquam iniquitatem,* patienter ſuſtinet & tolerat; at vero in illa die, rupto aggere erumpet fluvius hic igneus, id eſt, divini furoris plenitudo ut rebellem hunc mundum inundet & ſubmergat. Unde S. Thomas de Villa Nova Conc. 2. in Dom. 1. Adventus propoſiti thematis verba ponderans, inquit: *Omnem indignationem, quam longo tempore præcedentium ſæculorum in reprobos concepit, tunc effundet in eos.* Tunc etenim divina juſtitia omnia peccata quæ ab eo momento, quo Eva ad pomum vetitum manum ſuam extendit, usque ad diem noviſſimum judicii ab hominibus commiſſa fuerunt, vindicare diſpoſuit, idque ſumma cum ſeveritate in judicio exequetur.

Deus ſemper patiens, in die judicii fræna laxabit furori ſuo. *Rom. 9. 22.* *P. 2. 9.* Simile fluminis rumpentis aggeres ſuos. *Dan. 7. 10.* *Iob. 31. 23.* *Iob. 15. 16.* *S. Thom. de Vill. Conc. 2. in Dom. 1. Adv.*

2. Filius Dei, de quo Iſaias dicit: *Quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet,* à Joele Propheta tamquam Leo in ipſam et Jeroſolyma rugiens, deſcribitur: *Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam.* quia in valle Joſaphat *ſicut parturiens loquitur;* Et ideo Pſalmiſta affectuoſis hiſce verbis ſe Deo commendabat: *Aſpice in me & miſerere mei;* Licet enim Rupertus Abbas obtutus Chriſti vocet *feneſtras ſalutis, & patentes miſericordiæ januas,* attamen in illa die oculi Chriſti extenſo ſuperciliorum ſuorū arcu fulmina evibrabunt & ſagittas; *Aſpexit, & diſſolvit gentes, & contriti ſunt montes ſæculi, incurvati ſunt colles mundi:* Unde ubi vulgata noſtra legit: *In furore obſtupefacies gentes:* Septuaginta vertunt: *Aſpexit & diſtabuerunt.* Porro de voce ejus Iſaias inquit: *Ardens*

Iſai. 53. 7. Chriſtus modo agnus, in finali judicio erit Leo. *Ioel. 3. 16.* *Pſ. 118. v. 132.* *Rup. Abb. l. 3. c. 6. in Ioan.* *Hab. 3. 6.* *Ibid. v. 12.* *Iſai. 30. v. 27.*

furor

Comparatur viſio Chriſti glorioſa in monte Thabor, cum illa in finali Judicio. *Matth. 17. v. 5. & 6.*

furor ejus, ... labia ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus quaſi ignis devorans. Temetſi Filius Dei in monte Thabor jucunda facie, & quaſi jubilans conſpiceretur, attamen tres illi Apoſtoli ibidem præſentes, mox ut vocem illam audierunt: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, Et ... ceciderunt in faciem ſuam & timuerunt valde.* Quod ſi igitur dilectiſſimi hi ejus diſcipuli, magiſtrum ſuum in gloria poſitum videntes, vocemque æterni Patris benigniſſimam audientes, præ timore contremuerunt, quisnam pavor ille futurus erit, quem impii ex tonitribus iracundæ vocis Chriſti judicis ſunt concepturi? S. Gregorius id, quod in horto Gethſemani militibus, Chriſtum capere volentibus, accidit, his verbis conſiderat: *Priusquam ſe teneri permitteret, perſecutores ſuos requiſivit, dicens: Quem quæritis? Cui illico reſponderunt: Jeſum Nazar. quibus cum repente diceret: Ego ſum, vocem ſolummodo mitiſſima reſponſionis edidit, & armatos perſecutores ſuos protinus in terram ſtravit. Quid ergo facturus eſt, cum judicaturus venerit qui una voce hoſtes ſuos perculit, etiam cum judicandus venit? Quis ejus iram toleret, cujus & ipſa non potuit manſuetudo tolerari?* Quando velut agnus manſuetiſſimus in procinctu erat, ut ſe ad Calvariæ montis macellum duci ſineret mox ut os ſuum aperiens verba illa protulit: *Ego ſum,* armatos ſatellites in terram proſtravit, quid igitur futurum eſſe dicemus, quando velut furibundus Leo rugiet? *ſicut parturiens loquar.* Merito igitur S. Ambroſius inquit: *Quo mihi legiones Angelorum? quo mihi cæleſtem exercitum? vox Domini ſola plus terret.* S. Auguſtinus optanter conſiderat, quod licet Herodes Rex toti Judææ formidabilis eſſet, attamen præ nimio terrore conturbatus eſt, mox ſi Chriſtum tenellum infantulum in terris natum eſſe audivit: *Timuit enim Rex Herodes Magis nuntiantibus, cum adhuc quærerent parvulum. Quid erit tribunal judicantis, quando ſuperbos Reges cunabula terrebant infantis?*

S. Greg. l. 29. mor. c. 20.

Joan. 18. 6. Ad minaſſimam Chriſti vocem in horto, *Ego ſum?* milites ceciderunt retrorſum quid non fiet in finali judicio.

S. Ambr. in Luc. l. 10. nu. 22.

S. Aug. ſer. 30. de Temp.

3. David quidem adeo mitis & placidus erat, ut ipſemet de ſe coram Deo dicere non dubitarit: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus;* tametſi enim à Saule ad mortem uſque perſequeretur, ipſeque in tali occaſione poſitus eſſet, ut caput ejus ad vitam ſuam defendendam amputare poſſet, tantum tamen abfuit, ut hoc faceret, ut etiam ob præſciſam Chlamydis ejus oram graviter ſe accuſarit; & tamen quam truculentum & ſævum ſe adverſus Ammonitas ob irrogatas legatis ſuis contumelias & injurias exhibuit? Rabath namque civitatem violenter ſibi ſubactam militibus ſuis in prædam dedit, poſtea vero accerſitos coram ſe omnes magnos & parvos per medium ſecari juſſit, culteriſque carnes eorum in minutas partes ſcindi, carneſque hoc modo comminutas actis ſuper eas curruum rotis conteri fecit, hiſque peractis carnes illas in ardentem laterum fornacem, in pulverem redigendas, conjici mandavit: *Sic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon.* Et quidem Abulenſis Davidem hac in vindicta minime peccaſſe oſtendit; Et licet cuipiam videri poſſet, quod David tam multiplici vindictæ genere ſe ulciſcens juſtitiæ limites exceſſerit; Huic tamen reſpondetur, quod David in hac actione Chriſtum ſeveriſſimum in noviſſimo die futurum judicem, præfiguraverit, qui non obſtante furore & iracundia, quæ ſe ultorus eſt, nihilominus *judicabit populos in juſtitia,* quia caſtigabit eos *citra condignum. Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me retribuam.*

Pſ. 131. 1.

David ſeveriſſime puniens Ammonitas figuravit ſeveritatem Chriſti in finali judicio.

2. Reg. 12. v. 31.

Abul. Q. 18. in c. 20. l. 1. Paralip.

Pſ. 9. 9. Deut. 32. 41.

Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus devorabit carnes. Poſtque ingentem hanc ſtragem editam triumphabundus, militiaque Angelice circumdatus, in cæleſtem revertetur Jeruſalem: *Reverſus eſt David, & omnis exercitus in Jeruſalem.*

Ibid. v. 42.

2. Reg. 12. v. 31.

4. Idem ille Deus, qui antea manum ſuam tanta cum animi repugnantia virgæ caſtigandi admovebat; in illa die, ut Iſaias inquit, de rebellibus ſuis ſe vindicando, conſolabitur & gaudebit: *Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Cui conſonat, quod reprobis alibi improperat, dicens: *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo.* Ubi alia quædam verſio legit: *Ego ad veſtri perniciem ridebo.* Septuaginta quoque loco Ly *ſubſannabo,* legunt, *gaudebo.* B. Antiochus in Homilia quadam vertit: *Veſtra perditioni inſultabo.* S. Bonaventura pariter ad illa ſe verba reflectens, inquit: *Chriſtus qui tantum miſericors eſt, quod pro peccatoribus tradidit ſemetipſum, ridebit in damnatione eorum, in cujus perſona dicitur: Ego quoque in interitu veſtro ridebo.* Ridebit & gaudebit, inquit S. Bernardus non ob ſeveritatem, ſed ob juſtitiam ſuam adimpletam. *Quid ergo in inſipientium interitu ſapientia credimus placiturum, niſi juſtiſſimam ſuam diſpoſitionem, & irreprehenſibilem ordinem rerum hoc tribuat.*

Iſ. 1. 24.

Deus, qui in hac vita continet manum ſuam a Virga, in illa die cum gaudio illam arripiet.

Prov. 1. 25. & 26.

B. Antioch. Hom. 31 de inobedient.

S. Bonav. in Diata ſal. Tit. 9. c. anim.

5. Meminimus ſuperius petitionis illius, quam Job noviſſimum judicii diem mente ſua verſans, Deo propoſuit, dicendo: *quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, ... donec pertranſeat furor tuus.* Quæ utique petitio valde paradoxa eſſe videtur; numquid enim tenebroſam illam abyſſum, ignem gehennæ, Dæmonumque ſocietatem levius quid eſſe cenſuit, quam in illa die comparere ante Chriſtum judicem? Sine dubio hæc fuit Jobi ſententia; nec mirum, nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Si quis eſt qui ſenſu ac mente præditus ſit, is certe gehennæ pœnam tolerare mallet, quam coram adverſo Deo ſtare.* Non ſine myſterio de reprobis Evangeliſta dicit: *Ibunt hi in ſupplicium æternum,* non dicit illos eo violenter raptandos & trahendos eſſe, ſed ſponte propria & ſine violentia illuc eſſe conceſſuros, quaſi meliorem conditionem eſſe cenſentes, in ignem infernalem immergi, quam conſtitutum eſſe coram iracundo & furente judice: *Majus enim tormentum malis erit, furorem vultus divini tolerare,* inquit S. Auguſtinus *quam cruciatus infernales perpeti.* S. Vincentius Ferrerius ſuper illa Pſalmiſtæ verba; *Domine Deus virtutum converte nos,* notat Ly illud, *converte nos,* ſcilicet ad bonam vitam; quia alias melius eſſet animæ in judicio videre centum millia Dæmonum, quam faciem Chriſti irati. Quemnam obſecro verborum illorum Apoſtoli ſenſum fuiſſe exiſtimatis, dum ait: *Terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios?* Quænam eſt hæc æmulatio, de qua Apoſtolus loquitur? Nimirum Apoſtolus, ni fallor, dicere voluit, quod adventus tremendi & irati judicis, cum igne infernali ſit dimicaturus, ſicut enim pœna illa, quæ damni pœna dicitur, major eſt pœna ſenſus, ita dicere licebit, quod in judicio majus ſit futurum tormentum aſpicere vultum Chriſti irati, quam in pœnis infernalibus cruciari.

Job. 14. 13.

Impii in extremo judicio mallent abſcondi in inferno, quam videre iratum vultum judicis.

D. Chryſ Hom. 5. ad Rom.

Matth. 25. v. 46.

S. Aug. ſer. 120. de temp.

S. Vinc. Ferr. ſer. in Vigil. Nat.

Hebr. 10. 27.

6. Numa & Antoninus Pius in monetis ſuis fulgur quoddam in lectum evibratum effigiare ſolebant, ad denotandum ipſorum erga ſubditos propoſitum, quod ſcilicet erga illos mites & compatientes

eſſe volebant: Verumtamen per idem Hieroglyphicum pariter populi monebantur, quod fulgur etiamſi dormire videretur, excitari tamen facile poſſet. *Tacui ſemper, ſilui, patiens fui*; Ecce tibi fulgur dormiens, at vero in die illo ad generalem illum totius univerſi ſtrepitum evigilabit & expergiſcetur: *Ut parturiens loquar, diſſipabo & abſorbebo*: Ecce tibi fulgur expergefactum, tunc enim Deus *acuet ut fulgur gladium ſuum*. *Patiens eſt* inquit S. Auguſtinus, *ſuper peccatores non exercens iram, ſed expectans pœnitentiam*; Dixi alio loco: *Tacui, numquid ſemper tacebo? Ut parturiens loquar*. S. Ephrem populo Dei cor defuiſſe dicit, nec potuiſſe intrepidum perſiſtere ad ſonum tubarum, in Sinai monte reſonantium, neque ad fumum & caliginem montis illius, multo minus ad vocem Dei, e medio ignis erumpentis; ac proinde Moyſen rogaſſe, ut ſe Deum inter & ipſos mediatorem exhiberet; indeque ſequens format argumentum: *Neque cum horrore deſcenderat, neque cum ira alloquebatur ipſos, ſed omnipotentius cum conſolatione certiores eos reddebat, eſſe cum illis Deum. Audite ergo fratres chariſſimi, ſi neque cum conſolatione valuerunt ſufferre adventum ejus, quando nec cœli ſuccenſi igni ſoluti ſunt, nec terra cum his quæ in ipſa ſunt, exuſta, neque tubæ dederunt ſonum, neque ignis devoravit univerſum mundum, & non potuerunt tolerare.*

Valer. Max. l. 43.
Iſaiæ 42. v. 14.
Hieroglyphicum fulguris applicatur finali judicio.
S. Auguſt. in Pſ. 49.
S. Ephr. T. 1. de pat. & conſum. hujus ſæc.
Sonus tubarum in monte Sinai perturbavit Judæos.
Exod. 2.

7. Alia profecto nubes futura eſt illa, in qua in ſecundo adventu in monte Oliveti comparebit, juxta illud dictum Angelorum: *Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum*, ab illa, in qua in cœlos aſcendit, vel etiam ab illa, in qua in monte Sinai viſus eſt comparere; tameſi etiam vere ſimilis fuerit nubi illi, quæ populo Dei electo ad terram promiſſionis ducatum præſtitit, in illa tamen die imaginandus eſt nobis Dominus tamquam *reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis interfecit exercitum eorum*: Tunc vere nubes erit, quæ comminabitur tempeſtatem, nam *in circuitu ejus tempeſtas valida. Ecce Dominus in igne veniet*, prædixit Iſaias Propheta, *& quaſi turbo quadriga ejus, reddere in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis, quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem*. Quidnam obſecro Pſalmiſtam dicere voluiſſe exiſtimas, quando ait: *Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ?* Pro reſolutione hujus obſervandum, quod quandoquidem Pſalmiſta de divina ejus pietate diſſerebat, dixerit: *Continebit in ira ſua miſericordias ſuas*: At vero quando in tremendo illo tribunali ſedebit, iræ ſuæ fræna laxabit, furorque & indignatio ejus omni retinaculo carebit. Apud Iſaiam dicitur: *Nocte vaſtatus eſt murus Moab*. Cur vero, dic ſodes, hanc noctis circumſtantiam adjecit? S. Baſilius reſpondet: *Quod nocte irrogatum ſupplicium, atrocius eſſe ſolet & amarulentius*. Per hunc igitur murum Moab, reprobus intelligi poteſt & peccator, qui nocturno tempore caſtigabitur, ad denotandam ſummam judicis ſeveritatem, qui cæco quodam modo ſine miſericordia reos percutiet, quia *Sol obſcurabitur*. Moyſes in Deuteronomio inquit: *Vidit Dominus & ad iracundiam concitatus eſt, quia provocaverunt eum filii ſui & filiæ, & ait: Abſcondam faciem meam ab eis*, At vero dices fortaſſe, hoc videri eſſe illud, quod impii deſiderant, ut ſcilicet Deus illos non videat, ne furorem ſuum tanto majori cum libertate exercere poſſit; Verumtamen graviter erras, inquit Cajetanus, quiſquis id tibi perſuadet, nam hæc faciei ſuæ abſconſio ſeverius indicat ſupplicium. *Pœna deſcribitur*, inquit, *ad ſimilitudinem patris irati, nolentis videre miſerias filiorum, ne ad miſericordiam moveatur.*

Act. Apoſt. 1. v. 11.
Chriſtus in nube ad judicium veniet, quæ comminabitur horrendam iræ ipſius tempeſtatem.
Exod. 14. v. 24.
Pſ. 49. v. 3.
Iſai. 66. 15.
Pſ. 77. 50.
Pſ. 76. 10.
In illo judicio laxabit Judex fræna iræ & furori ſuo.
Iſai. 15. 1.
S. Baſil. ib.
Deut. 32. v. 19.
Cajet. ib.

8. Conſideranda quoque eſt in verbis aſſumpti thematis dictio illa: *Abſorbebo*; Etenim David in quodam Pſalmo judicium finale ſub titulo diluvii deſcribit, prout in progreſſu horum diſcurſuum videbimus; *Pro hac*, inquit, *orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno, verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt*. Cuncta ſupplicia, quæ juſtitia Dei per omnia ſæcula immiſit, velut ſtilla quædam erunt: Quam veritatem Hugo Cardinalis ſuper illa verba S. Joannis: *Arguet mundum de judicio*, his verbis expreſſit: *Quot enim tribulationes, quot infirmitates patimur, tot ſtillas de Dei judicio ſentimus; Si ergo tanta eſt ſtilla, quanta erit abyſſus ipſius? Judicia Dei abyſſus multa*. Job loco paulo ante citato inquit: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui*: At vero idem cap. 26. omnia vitæ hujus mala, ſtillæ cuidam aſſimilat, cum ait: *Cum vix parvam ſtillam ſermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis ejus intueri?* Hugo Cardinalis ſuper illa verba Pſalmi 13. *Illic trepidaverunt timore*, ita ſcribit: *Tumentes fluctus extremam poteſtatem dicit, quando comminutis omnibus elementis, ſupernus judex veniens, finem omnium apportabit, quem ſancti quotidie expaveſcunt; & pondus ejus ferre non potui, quia qui extremi judicii ejus adventum intenta mente conſiderat profecto videt, quia tantus pavor imminet, quantum non ſolum eum videre, ſed & nunc prævidere pertimeſcit*. At vero S. Gregorius ſuper hunc Jobi textum clarius ita ſcribit: *Quia quidquid terribile in hac vita poſiti, de ejus conſideratione cognoſcimus, ex immenſitate cœleſtium ſecretorum, velut tenuis ad nos gutta superni liquoris emanat; Et quis poterit tonitruum magnitudinis ejus intueri? ac ſi aperte dicat, ſi humilitatis ejus admiranda vix ferimus, horrendum atque terribilem majeſtatis ejus adventum qua virtute tolerabimus?* Idem quoque S. Doctor in Homilia prima populum Romanum alloquens, turbinem quemdam, qui triduo ante univerſam Romam trepidare fecerat, eidem in memoriam revocat, dicens: *Nudius tertius agnoviſtis, quod ſubito turbine annoſa arbuſta eruta, deſtructa domus atque Eccleſia à fundamentis everſa ſunt*. Atque ut auditorio ſuo finalis judicii horrorem tanto tenacius imprimat, eodem exemplo utitur, dicens: *Conſiderandum nobis eſt dilectiſſimi, quod ad hæc agenda inviſibilis judex, venti tenuiſſimi Spiritum movit, unius procellam vobis excitavit, & terram ſubruit, caſura tot ædificiorum fundamenta concuſſit. Quid ergo judex ipſe facturus eſt, cum per ſemetipſum venerit, & in ultionem peccatorum ira ejus exarſerit, ſi portari non poteſt: cum nos per tenuiſſimam nubem ferit? In ira ejus præſentia quæ caro ſubſiſtet, ſi ventum movit, & terram ſubruit concitavit aëra & tot ædificia proſtravit?* Unicum aëris ſpiraculum, in concavitate terræ recluſum, ſuſque deque evertit vaſtiſſimos montes, quid igitur futurum erit in die illa, quando iratus judex *reſpiciet terram, & faciet eam tremere*. Univerſus aër, imo cuncta elementa, & natura univerſa adverſus impios armabitur: *armabit creaturam ad ultionem*. Rupertus Abbas viſionem illam Apocalypticam, in qua S. Joannes gladium ex utraque parte acutum ex ore filii Dei egredientem vidit, exponens, inquit: *Gladius quippe hoc loco ultimum ſignificat judicium, quemadmodum & in Cantico Deuteronomii Deus dicit: ſi acuero ut fulgur gladium meum, nam exponens quod diceret gladium meum, continuo ſubjunxit, & arripuerit judicium*

Cuncta ſupplicia quæ Deus in hoc mundo inflixit, ſunt ſtillæ ſi comparentur ſuppliciis extremi judicii.
Pſ. 31. v. 6.
Joan. 16. 9.
Hugo Card. Ibid.
Job. 31. v. 23.
Job. 26. 14.
Pſ. 13. 5.
Hugo Card. Ibid.
S. Greg. l. 17. mor. c. 25.
S. Greg. Hom. 1.
Pſ. 103. v. 32.
Sap. 5. 18.
Rup. Abb. l. 1. c. 1. in Apoc.
Extremum judicium

compara-tus gladio ex utraque parte acu-to.

cium manus mea. Iſte judicii gladius utraque ex parte acutus, tunc ore ejus exibit, & utramque partem, dexteram ſcilicet & ſiniſtram, pro meritis efficaciter diſcernet & dijudicabit. Et eden D. Hieron. nullam creaturam hunc timorem & horrorem qui ex hoc judicio conſurget, explicare aut capere poſſe dicit; nam poſtquam multa formidabilia ſigna, quæ judicium præceſſura ſunt, expoſuiſſet, tandem in hæc verba concludit: *Eſt tamen ſciendum, quod judicium Dei humana non poſſit ſcire fragilitas, nec de pœnarum magnitudine atque menſura ferre ſententiam, quæ Domini arbitrio derelicta eſt.*

S. Hier. in c. 24. Iſai.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

De Igne, qui in finali judicio præceſſurus eſt ante judicem, deque effectibus, quos operabitur, nec non de nonnullis, quæ in eo latent, myſteriis moralibus.

THEMA.

Ignis ante ipſum præcedet. Pſ. 96. v. 3.

Signa præcedentia finale judicium.

1. Signa porro, quæ judicium finale præcedent, ex hiſtoriæ Evangelicæ teſtimonio adeo ſunt manifeſta, ut nullo prorſus examine indigeat. S. Thomas de Villa Nova poſtquam Antichriſti expoſuiſſet perſecutionem, quæ diem noviſſimum præcedet, ſubjungit: *Inſurgent prælia, diſſenſiones, rixæ, inimicitiæ, fames, peſtilentiæ, ægritudines, aliaque innumera infortunia, non qualia a principio ſæculi viſa ſunt, ſed multo majora, & quæ finis ſæculi apertiſſimum mortalibus ingerant teſtimonium.* Idem quoque Sanctus Præſul ad illa ſe Chriſti verba reflectens: *Erunt ſigna in ſole & luna, & ſtellis, & virtutes cœlorum movebuntur;* conturbationem oſtendit ſphærarum cœleſtium, inquiens: *Fient tonitrua, fulmina, fulguraque tremenda, tempeſtates horribiles, grandines incredibilis magnitudinis, terræmotus, hiatuſque terræ formidabiles; fluctus maris intumeſcent adeo, atque littoribus imminebunt, ut videantur univerſam terram devoraturi.* Verum enimvero inter omnia ſinalis judicii ſigna prognoſtica, prodromus, qui judicem proxime præcedet, ignis erit; Unde David poſtquam dixiſſet: *Juſtitia & judicium correctio ſedis ejus,* immediate ſubjungit: *Ignis ante ipſum præcedet:* Per hunc vero ignem S. Hieronymus ſuper illa verba ſcribens, naturam intelligit Angelicam, quam Chriſtus in finali judicio tamquam adminiſtram adhibebit, juxta illud ejuſdem Pſalmiſtæ affatum: *Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem urentem.* Unde ait: *Ego puto iſtos eſſe ignes, hoc eſt, Angelos ejus. Iſti ergo Angeli, hoc eſt, ignis ejus, præcedent ante eum.* S. Auguſtinus in ea eſt opinione, verba illa de igne infernali minime intelligi, cujus hanc vivam ſubnectit rationem: *Quia de quodam dicit, qui præibit ante illum antequam veniat ad judicium, dictum eſt enim, præire ignem, & inflammare in circuitu, id eſt, per totum orbem terrarum.* Dion. Carthuſ. verba illa de igne exponit elementari, inquiens: *Ignis conflagrationis, qui elementa exuret, tunc tam alte aſcendet, ut aqua diluvii: Quemadmodum enim mundus primo periit aquis diluvii, ſic ultimo peribit igne conflagrationis, qui omnes viventes in mundo occidet.*

S. Thom. de Vill. Conc. 2. in Dom. 1. Adv.

Luca 21. v. 25.

Inter cetera ſigna erit ignis, & quid per illum ignem intelligatur.

Pſ. 69. 2.

Pſ. 103. 4.

S. Hier. ib.

S. Auguſt. ibid.

D. Carth. Ibid.

Cur Deus in noviſſimo de uſu-

2. At vero quærat fortaſſe nonnemo, cur Deus in noviſſimo die igne potius, quam alio quovis inſtrumento uſurus ſit? *Omnia in ſapientia feciſti.* Eſt enim ignis proprium Divinitatis ſymbolum, ſiquidem *Deus noſter ignis conſumens eſt.* Eratque ignis olim certum imperii prognoſticum, ſic enim Servio Tullio infallibile fuit Regni potiendi augurium; Reges quoque Parſarum, itinere facientes in ſignum Majeſtatis ſuæ ignem ante ſe portari voluerunt: Merito igitur Chriſtus judex ignem ante ſe præire vult, ut omnipotentiam, Majeſtatem & Divinitatem ſuam per illum oſtentet, quando omnes eum videbunt *venientem in nube cum poteſtate magna & majeſtate.* Tametſi enim verum ſit, quod, ut S. Bernardinus ait, venturus ſit in ſpecie & forma hominis, attamen magna cum majeſtate comparebit: *Veniet ut homo, & hoc cum tanta altitudine majeſtatis & gloriæ, quod expreſſe in ejus corpore, non ſolum juſtis, ſed etiam impiis celſitudo majeſtatis ſuæ mirabiliter refulgebit.* Idem quoque ſanctus in alio quodam ſermone conſiderans verba illa: *Sedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ,* inquit: *Quid enim per hanc ſedem niſi majeſtas, quæ data eſt Chriſto homini, denotatur, de quo Pſalmiſta ait: Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi virga directionis, virga regni tui.* Porro in primo ſuo in hunc mundum adventu, in ſpecie apparuit humili; at vero ſecundus ejus adventus magnificus & majeſtate plenus erit, cujus hanc aſſignat rationem, quia *tunc apparuit judicandus, nunc vero judicaturus.*

res ſit igne.

Hebr. 12. v. 23.

Luc. 21. 27.

S. Bern. T. 1. ſer. 11. A. 3. c. 1.

3. Enimvero inter omnia alia elementa, imo inter omnia alia creata, nihil eſt, cui minor fieri poſſit reſiſtentia, quodque omnia alia adeo diſperdat & conſumat, quemadmodum ignis. Verum quidem eſt, quod Amos Propheta dicat: *Revelabitur quaſi aqua judicium,* qui proinde textus hactenus à nobis dictis plane videtur contrariari, ſcilicet, quod *ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit,* attamen ſi certam quamdam ignis proprietatem conſiderare velimus, videlicet quod aqua ſuperfuſus magis accendatur, diutiuſque duret, nullam inter utrumque textum diſcrepantiam uſſu comperiemus. Videmus enim per experientiam fabros ferrarios carbones ardentes aqua conſpergere, ut vehementius ardeant. Obſervandum quoque eſt, quod, poſtquam Amos dixiſſet: *Revelabitur quaſi aqua judicium,* confeſtim ſubjungat: *Et juſtitia quaſi torrens fortis:* Juſtitia enim Dei velut impetuoſus quidam torrens erit, qui in ignem illum exonerabitur, ut eumdem vehementiorem ardentioremque efficiet. S. Bonaventura inquit: *Ignis maximus præcedet faciem judicis, quia virtute divina non ſolum ignis, qui eſt in ſphæra ſua, ſed etiam omnes ignes, qui in terra & ſupra terram ſunt, concurrent ad mundi conflagrationem,* Idem quoque Seraphicus Doctor hunc ignem ſequentes quatuor effectus habere dicit: Scilicet; *Habebit officium ignis infernalis, reprobos puniendo. Purgatorii, bonos à venialibus purgando. Terreſtris, vegetabilia & ſenſibilia conſumendo, & omnium corpora incinerando; & Ignis elementaris, elementa ſubtilizando, & ad innovationem diſponendo.* Qua Seraphici Doctoris tradita doctrina, veriſimile eſt, uſum fuiſſe B. Laurentium Juſtinianum, dum hunc in modum ſcribit: *Ignis vehementia erit propter mundi novationem, propter hominum purgationem, propter malorum damnatorum cruciationem, & propter majorem ſanctorum illuminationem.*

Quia igni minor fieri poteſt reſiſtentia.

Amos. 5. v. 24.

S. Bonav. l. 2. in Comp. Theol. veritat. c. 1.

Quatuor effectus illius ignis.

B. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 4.

4. S. Bernardinus probabile eſſe ſubindicat, quod divina virtute efficietur, ut ignis, qui nunc in propria ſphæra ſua reſidet, cum eo, qui hic in terris, & ſub terra in Inferno & in Purgatorio ardet, ſimul inter ſe uniantur, & hi quatuor ignes inter ſe conjuncti, venturi judicis ſint prodromi. *Ex quatuor igni-*

S. Bern. T. 1.

 bus

Ser. 21. A. 3. Ex quatuor ignibus divino judicio fiet unus.

bus divino judicio fiet unus. *Ignis terreſtris purgabit juſtos, puniet malos, incinerabit corpora & conſumet terrena. Ignis elementaris elementa ſubtilizabit, atque ad innovationem diſponet. Ignis purgatorii purgabit electos illos, quibus purgatio neceſſaria erit; ignis vero inferni impios jam incipiet cruciare.* S. Baſilius hanc ſoſtinet opinionem, quod ſcilicet Deus per omnipotentiam ſuam, in igne reprobis præparato, lucem ab ardore ſit ſeparaturus. *Ignis ille*, inquit, *qui eſt ſeparatus in ſupplicium Diabolo, & Angelis ipſius, voce Domini diſſecabitur, & cum ſint duæ igni facultates, urendi una, illuſtrandi altera, acris quidem & punitoria vis ignis permanet apud eos, qui meruerunt urerentur: At illuſtrandi & perſpicua exhilarationi beatorum cedit, ita ut ſupplicii quidem ignis obſcurus, requiei vero urendi expers permaneat.* Quod idem S. Ephrem in oratione quadam de futuro judicio *ad unguem* confirmat.

S. Baſil. orat. 23. de ſub. judic.

5. Opportune igitur ad propoſitum noſtrum loquit S. Auguſtinus: *Ignis ante ipſum præibit. Timeamus mutemur & non timebimus. Ignem palea timet, auro quid facit? Eſt autem nunc in poteſtate quid facias, ne illud quod & te nolente venturum eſt, non correctus experiaris. Si enim poſſemus facere fratres, ut dies judicii non veniret, puto quia nec ſic erat male vivendum.* Quod ſi quis præſervativum aliquod haberet, quo efficeretur, ne ignem hunc quidquam tamquam nocivum ſibi timeret, numquid illud ei inæſtimabilis pretii futurum eſſet, quippe qui per hoc illæſus permaneret. Tale autem præſervativum omnes electi habent; Audiamus Dionyſium Carthuſianum, qui idipſum exemplo practico trium puerorum, in fornacem ardentem ſine læſione conjectorum, clare aſſerit, inquiens: *Electos non tanget, nec contriſtabit, nec aliquid moleſtiæ inferet, cujus figura præceſſit in tribus pueris, quos Rex Babylonis miſit in fornacem ignis, quos non tetigit ignis, ſed Chaldæos combuſſit.* Idem quoque Pſalmiſta regius in prædictis verbis inſinuare videtur; Nam dicit quidem: *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu:* Sed quoſnam inflammabit? an omnes univerſim tam electos quam reprobos. Minime, ſed *inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Unde Cajetanus ſuper illa verba ita ſcribit: *Hoc erit mirabile, quod ignis ille non erit moleſtus electis, ſed reprobis, cum tamen ignis futurus ſit in circuitu, & non ſeorſim in una parte.* Ideo quoque S. Hieronymus animas juſtas hortatur, ne incendium iſtud formident: *Ignem iſtum, qui ſanctus eſt, non timeat: Qui peccator eſt, timeat.* Quod ſi vero illo tempore vir quiſpiam aut mulier ſancta in vita hac mortali ſuperſtes fuerit huic ignis ille in vicem purgatorii deſerviet, nam *Ignis iſte ſanctos purgat, peccatores conſumit.* Celebris pariter, huicque propoſito opportunus eſt textus quidam Apoſtoli ad Corinthios. Dum enim de fabrica ſpirituali, quæ ſuper fundamentum fidei erigitur, diſſerit, ita ſcribit: *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit.* Sed quo modo in die noviſſimo diſcerni poterit is, qui huic fundamento ſuperædificaverit fœnum, ab eo, qui lapides pretioſos ſuperſtruxit? Nimirum ignis oſtendet, quiſnam paleas & quis aurum huic fundamento inædificaverit. *Dies Domini declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit. Si cujus opus manſerit, quod ſuperædificavit, mercedem accipiet.* Aurum enim, per quod electi, eorumque opera meritoria denotantur, non conſumetur ab igne, ſed ſplendidius & pretioſius ac mundius evadet; non item fœnum, per quod ſignificantur homines carnales, nam *omnis caro fœnum. Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur.* Unde S. Hieronymus quærit: *Iſte ignis quos conſumit?* & reſpondet: *Quicumque eſt lignum, fœnum, ſtipula qui autem aurum, argentum eſt, & lapides pretioſi, mittitur quidem in ignem, ſed mundior invenitur.* S. Bernardinus ſuper illa verba: *Cujus opus arſerit, detrimentum patietur*, inquit: *Ecce judicium damnationis inutilium operum, in quibus homo quaſi totam vitam ſuam conſumit.*

S. Aug. in Pſ. 36. Conc. 2. Omnes electi habent remedium ut ignis ille non noceat eis.

D. Carth. in Pſ. 10.

Solos reprobos inflammabit ille ignis. *Pſ. 96. v. 3. Cajet. ibid. S. Hier. ibid.*

1. Cor. 3. 12.

Ibid. v. 13.

Iſai. 40. 6. 1. Cor. 3. 15. S. Hieron. in Pſ.

S. Bernard. T. 2. ſer. 22. A. 2. c. 3.

6. S. Propheta Job in ſpiritu prophetico, ſe quaſi coram tribunali hujus judicis poſitum apprehendens inquit: *Et ſtipulam ſiccam perſequeris?* Sed cur obſecro ſe ſiccæ & aridæ cuidam ſtipulæ aſſimilat? Quonam hæc comparatio ſpectat? Nimirum quia ſicut lignum ſiccum & aridum facile ignem ſibi appoſitum concipit, eodem modo tunc anima, quæ Deum offenderit, ad hoc incendium valde diſpoſita erit, ac proinde ſtatim ſubjungit: *Conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ, ſcribis contra me amaritudines.* Unde S. Antoninus impium quemdam his verbis affatur: *Amplexaris peccata tua & delicias carnis tuæ? ſtipulam ad te congeris veniet ignis.* Didac. Stella ſuper illa verba S. Lucæ: *Areſcentibus hominibus præ timore:* differentiam obſervat, quæ inter lignum ſiccum & viride verſatur, videlicet quod hoc non ita ſubito ignem concipiat, ſicut iſtud. *Obſerva*, inquit, *quod hoc intereſt inter bonos & malos, quod boni ſint viride lignum, quod non facile comburitur & inflammatur: Mali vero ſicca ſunt ligna.* Quod vero boni ligno viridi ſimiles ſint, teſtimonio Chriſti confirmat, qui mulieribus Jeroſolymitanis ipſum, Calvariæ montem aſcendentem, lugentibus de ſemetipſo dixit: *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* De juſtis quoque Pſaltes regius dicit: *Lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo.* Ignis igitur iſte in damnum reproborum voraciſſimus erit. *ecce enim dies veniet ſuccenſa*, inquit Malachias, *quaſi caminus, & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem, ſtipula, & inflammabit eos dies veniens, … quæ non derelinquet eis radicem & germen.* Quæ ultima particula facile intelligitur, quia flamma vorax ſylvæ alicui applicata, frondes, germina, & ramos arborum devorat, at vero nuſquam ignis terræ viſcera euſque penetrare videtur, ut ipſas quoque conſumat arborum radices, & tamen Malachias dicit: *Non derelinquet eis radicem* Hugo Cardinalis per hunc ignem, judicium univerſale intelligit, oſtenditque, quod hoc non ſolum ad opera exteriora ſe extendat, verum etiam examinabit & condemnabit intentiones, fines, deſideria, & omnes alios actus internos. *Dies Domini non relinquet in eis neque radices, neque germen, id eſt, neque impunitam relinquet cogitationem, neque opus.*

Job. 13. 25. Ignis ille in damnum impiorum, tamquam fœnum ſiccum voraciſſimus erit.

Ibid. v. 26. S. Anton. ſum. Theol. p. 4. Tit. 14. c. 11. §. 1. Did. Stella in c. 21. Luc.

Luc. 23. 31.

Pſ. 1. v. 3.

Malac. 4. 1.

Hug. Card. ibid.

7. *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu.* Hic ignis quaquaverſum ardebit, quia *in circuitu*, id eſt, indifferenter & ſine ulla diſtinctione, nam ut in diſcurſibus de judicibus forenſibus diximus, elementum hoc ignis, rectorum & incorruptorum judicum proprium eſt ſymbolum, quia ſicut ignis nullum habet divitis, nobilis, docti, principis, vel pauperis reſpectum, ſed omnes pariter ſine differentia comburit & incinerat: Ita quoque Chriſtus judex ſupremus, nullum habebit judicandorum reſpectum, ſed quemlibet, cujuſcumque ſit ſtatus vel conditionis, pro meri-

Ignis ille ſine reſpectu conditionis aut perſonarum quoſcumque impios incendet.

meritorum ratione ſalvabit, vel condemnabit. *Quis igitur non judicis hujus formidet aſpectum?* inquit B. Laurentius Juſtinianus: *Ipſe quidem ſine paſſione judicat, ſine commotione terret, abſque compaſſione damnat.* S. Ephrem in diſcurſu quodam *de patientia & conſummatione hujus ſæculi*, quærit: *Ubi tunc potentia? Ubi tunc Tyranni? ubi qui in opibus, ubi qui in multitudine gloriabantur divitiarum ſuarum, & Deum contemnebant?* Nota eſt omnibus illa, apud S. Matth. cap. 13. de zizaniis conſcripta parabola: *In tempore meſſis dicam meſſoribus, colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum. In tempore meſſis, id eſt judicii*, inquit Lyranus, *dicam meſſoribus, id eſt Angelis.* Hos Spiritus Angelicos meſſores, de quibus ibi meminit Evangelium, D. Chryſoſt. divinæ juſtitiæ adverſus reprobos miniſtros futuros eſſe dicit; *Sicut enim miniſtrant nobis in procuranda ſalute noſtra, ita etiam in remuneratione accipienda, & in malos & reprobos divini judicii ſententiam exequentur.* Quod vero ad propoſitum noſtrum quam maxime conſiderandum venit, eſt, quod in faſciculo lignorum, qui in ignem conjicitur nulla habetur lignorum ratio, an recta ſint vel diſtorta & curva, nec cujus arboris ſint, ſed hinc inde ſine diſcrimine colliguntur, & mittuntur in ignem, ita quoque, ut Paulus de Palatio inquit: *Nullus erit Regum aut ſervorum ordo, ſed earum confuſio, & horror ſempiternus.* S. Joanni aliquando in viſione quadam Judex ſupremus, in throno majeſtatis poſitus, exhibitus fuit: *Vidi ... ſuper nubem, ſedentem ſimilem filio hominis habentem ... in manu ſua falcem acutam.* At vero quidnam nobis myſterii per falcem, quæ meſſorum eſt inſtrumentum, in manu Chriſti Judicis poſitam inſinuatur? Pro reſponſione obſervandum, quod, priusquam ſpicæ in agro demetantur: aliquæ illarum eminentiores ſint, aliæ humiliores, aliæ granis abundanter onuſtæ, aliæ vacuæ, at vero poſt falcem à meſſoribus adhibitam, omnes in terra vel in horreo pariter proſtratæ jacent: Ita quoque quamdiu durat hæc vita præſens, graduum quidem, ſtatuum & conditionum in perſonis cernitur diſtinctio & differentia ingens, at vero quando in Valle Joſaphat conſtituti erunt, unus altero major non erit ſed erunt omnes æquales. Unica tantum tunc inter judicandos erit diſtinctio; nam ut notat S. Anton. de Padua: *Omnes reprobi ſituabuntur ad ſiniſtram Dei, electi vero ponentur à dextris. O dura diſtinctio ſitus.* Porro S. Paulus non ſine myſterio dixit: *Ignis revelabit, illuminabit abſcondita*, nam ut idem S. Anton. ſubjungit: *Quot namque putas ſunt, qui modo videntur ſub divina dextera conſtituti, qui non ſolum habent in hoc mundo proſperitatem, verum etiam qui videntur tamquam electi ſanctitate fulgere, qui tunc flebiliter ad ſiniſtram pellentur, & è converſo.*

B. Laur. Juſt. de caſto connub. c. 14.
S. Ephr. T. 1.
Angeli, tamquam meſſores colligent zizania, id eſt impios in faſciculos.
Matth. 13. v. 30.
Lyran. ib.
D. Chryſ. Hom. 47 in Matth.
Paul. de Pal. ibid.
Apoc. 14. v. 14.
Pulchra ſimilitudine falcis meſſoriæ declaratur omnes judicandos ſine reſpectu perſonarum.
S. Anton. de Pad. in ſer. 1. poſt. Dom 1. Quadr.

8. *Ignis ante ipſum præcedet.* S. Bernardinus aliam quamdam adducit rationem, cur hoc elementum, judicium finale præcurret. *Quia mundus iſte purgari debet cum homine purgando, & homo in fine temporum indiget expurgari à ſcoria avaritiæ, & malitiæ ſicut in primo tempore à fæce luxuriæ; indiget etiam purgari velociter, intime & perfecte. Hinc eſt, quod ſicut primus mundus deletus eſt per aquam quæ eſt frigida & purgativa contra ardorem & fœtorem luxuriæ, quæ illud ſæculum inficiebat, ſic finalis mundus per ignem, qui calidus eſt & conſumptivus, finiri debet contra torporem charitatis, & frigus malitiæ & cupiditatis, quæ maxime regnabit in ſæculi ſenectute. Ignis ante ipſum præcedet;* Quisquis autem vult non timere hunc ignem, ad illum ſubito extinguendum mature ſatis de ſufficienti aqua ſibi proſpiciat; In communi namque proverbio dicere ſolemus, qui ignem domum alienam corripuiſſe conſpicit, domui ſuæ de aqua proſpicere non omittit. Aqua enim planctus & lachrymarum hunc ignem extinguit, Chriſtus vocem ſuam exaltat, ut nos moneat, & præmuniat, quatenus nobis pro die noviſſimo proſpiciamus. *Idea multo ante nobis prædicatur*, inquit S. Auguſtinus, *ut à nobis totis viſceribus caveatur, ſi enim nos Deus noſter vellet punire, non nos ante tot ſæcula commoneret:* At nos Chriſti monita ſurdis auribus excipimus, de nulla re minus quam de die noviſſimo cogitantes; *Memorare noviſſima tua.*

S. Bern. T. 1. ſer. 12. A. 2. c. 4.
Alia ratio cur hoc elementum ignis judicium finale præcedat.
Aqua lachymarum extinguitur ignis ille in hac vita.
S. Aug. ſer. de ſanctis.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Crux & vulnera Chriſti reprobis in die judicii majorem adferent damnationem, eo quod redemptione ipſius, aliisque auxiliis abuſi fuerint.

THEMA.

Videbunt, in quem transfixerunt. Joan. 19. v. 37.

1. S. Joannes Apoſtolus poſt recenſitam Redemptoris noſtri crucifixionem, cui ipſe ſolus inter omnes alios Coapoſtolos præſens adſtitit, non ſine myſterio dixit; *Videbunt in quem tranſfixerunt*, quaſi dicere vellet: Tametſi Dominum tanto cum vilipendio, tantisque cum injuriis in crucem egerint, veniet tamen tempus aliquando, in quo omnes videbunt in quem transfixerunt. Eritque hic aſpectus unum ex atrocioribus tormentis, quæ tunc noſtram cruciare poterunt ingratitudinem: *Hoc ſignum Crucis erit in Cœlo, cum Dominus ad judicandum venerit*, canit Eccleſia, idque incarnata Sapientia claris verbis prædixit, inquiens: *Tunc parebit ſignum filii hominis ... & tunc plangent omnes tribus terræ.* S. Thomas, vel quisquis Commentarii ſuper Apocalypſin author eſt, ait: *Plangent, quia offenderunt*, vel etiam ut S. Auguſtinus dicit; *Plangent, videntes accuſatorem ſuum, id eſt ipſam crucem.* Aliam planctus hujus rationem D. Chryſoſtomus his verbis aſſignat: *Plangent, quia ex morte ipſius nihil profecerunt, quia crucifixum, quem adorare oportebat, contempſerunt.* Paulus de Palatio in Commentario hujus loci, inquit: *Cum lucentem crucem vident, nigredinem & tenebras propria conſcientiæ cognoſcent; plangent ſe omnes tribus terræ; quia tunc plangent inimici crucis Chriſti, cum ipſa ſplendentis Crucis lux impietatis impias condemnabit.*

Impii ſummo concutientur horrore apparente cruce in finali judicio.
Matth. 24. v. 30.
S. Thom. in cap. 1. Apoc.
S. Aug. ſer. 130. de temp.
D. Chryſ. Hom. 77. in Matth.
Paul. de Pal. in c. 24.

2. Enimvero an illud ipſum lignum, cui affixus fuit, vero compariturum ſit in judicio, an vero figura quædam Crucis in aëre omnibus viſibilis exhibenda, nondum inter ſacros Doctores convenit. Author operis imperfecti dicit: *Quidam putant Crucem Chriſti oſtendendam eſſe in cœlo: Verius autem eſt, ipſum Chriſtum in corpore ſuo, habentem teſtimonia paſſionis id eſt vulnera lanceæ & clavorum.* Verum enimvero cur in glorioſo illo corpore, quod tanto cum majeſtate gloriæ Patris aſſidet, vulnerum retineri voluit cicatrices? S. Auguſtinus inquit: *Sciebat, quare cicatrices in ſuo corpore reſervaret, ſicut enim demonſtravit Thomæ non credenti: niſi tangeret, & videret, ita etiam inimicis ſuis vulnera demonſtraturus eſt ſua, non quod eis dicat ſicut Thomæ: Quia vidiſti, credidiſti, ſed ut convincat eos veritas, dicat: Ecce ho-*

Qualis crux apparitura ſit.
Auth. imperf. hom. 49.
S. Aug. de ſymb.
Cur Chriſtus retinuerit cicatrices vulnerum.

hominem, quem crucifixiſtis; videtis vulnera quæ infixiſtis, agnoſcitis latus quod pupugiſtis, quoniam per vos & propter vos apertum eſt, & intrare noluiſtis. Et quidem tametſi verum ſit, quod ſoli Judæi ipſum Crucis patibulo affixerint, hujus tamen ejuſdem ſceleris reus erit, quiſquis illum mortaliter offenderit, teſte S. Paulo, qui ait: quod tales ſint *rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes*: Imo nos præ illis digniores ſupplicio erimus, quia majus præ illis lumen, & Divinitatis ſuæ notitiam habemus, majoribusque quam Judæi beneficiis ab eodem cumulati ſumus, quæ ſi Judæis exhibita fuiſſent, tale ſcelus in Chriſtum committere numquam præſumpſiſſent; *Si enim cognoviſſent numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Enimvero ab hoc cruentato Chriſti latere exivit ſanguis & aqua, quæ Symbola ſunt Sacramentorum, ut inquit S. Auguſtinus quæ beatæ illæ portæ ſunt, quæ ad vitam immortalem & beatam nobis aditum præbent.

Hebr. 6. v. 6. — *1. Cor. 2. v. 8.* — *S. Aug. ibid.*

3. Author imperfecti inquit: *Corpus ſuſcitavit, vulnera ſervavit, ut in die judicii proficerent ad teſtimonium paſſionis contra Judæos, & omnes, qui denegantes filium Dei crucifixum in corpore judaizant.* De quo puncto Euſebius Emiſſenus in Homilia quadam diffuſe diſſerens, inter cætera ait: *Quod ſi requiras, unde veniat? Illo utique corpore, quod pro noſtra ſalute ſuſceptum, pro noſtris criminibus addictum, pro noſtra abſolutione damnatum, & pro noſtrorum vulnerum medicina, lancea clavisque confixum eſt. Prima erit in reos intoleranda ſententia reverendarum præſentia cicatricum.* Inter alias rationes, ob quas Ven. Beda Redemptorem noſtrum vulnera in humanitate ſua retinere voluiſſe exiſtimat, una eſt: *Ut perfidis in judicio, quam juſte damnentur, oſtenſa inter alia flagitia, etiam vulnerum, quæ ab eis ſuſcepit, cicatrices denuntiet.* Idem quoque venerabilis Pater ſcribens in cap. 9. S. Lucæ, illos ipſos, à quibus Chriſtus in paſſione ſua judicatus & tententatus fuit, in illa die præſentes futuros eſſe aſſerit, quibusquisnam ſit, ex vulnerum exhibitione oſtendit. *In ipſo tempore judicandi, & bonis ſimul & malis in forma ſervi videbitur, ut videlicet impii, quem ſprevere; Judæi, quem negavere, milites, quem crucifixerunt; Pilatus & Herodes, quem judicavere, queant agnoſcere judicem.* S. Auguſtinus Chriſtum vulneribus inſignitum introducit, velut tormenta ſua pro redemptione impii patienter tolerata, eidem impio graviter in hæc verba improperantem: *Cur, quod pro te pertuli, perdidiſti? Cur ingrate redemptionis tuæ munera renuiſti? Non te ego de morte mea quæro, redde mihi vitam tuam pro qua meam dedi. Redde mihi vitam tuam, quam vulneribus peccatorum indeſinenter occidis. Cur habitaculum, quod mihi in te conſecraveram, luxuriæ ſordibus polluiſti? Cur me graviori criminum tuorum cruce, quam illa, qua quondam pependeram, afflixiſti?* Similiter Chriſtum in noviſſimi judicii die, in ſpecie crucifixi comparitutum eſſe, ex alio quodam S. Auguſtini loco facile deducitur, ubi dicit: *Sane ubi dixerunt Septuaginta interpretes: Et aſpicient ad me, quem &c. pro eo quod inſultaverunt (ſic interpretatum eſt in Hebræo) Et aſpicient ad me, quem confixerunt, quo quidem verbo evidentius Chriſtus apparet crucifixus.* S. Hieronymus de timore judicii finalis diſſerens, judicem introducit his verbis, Judæis & Romanis improperantem: *Cerne manus Judæe, quas fixeras; cerne latus Romane quod foderas,* Ex citata Euſebii Emiſſeni Homilia, eum ejuſdem cum S. Auguſtino ſententiæ fuiſſe deduci poſſe videtur; ita enim ſcribit ibidem: *Quid igitur illo tempore facturi ſumus, quando contra illos cru-*

Auth. imperf. ibid. — Alia ratio cur Chriſtus vulnera retinuerit. — *Euſ. Emiſſen. Hom. 4. ad Monach.* — *V. Beda l. 6. in Luc. c. 23.* — *V. Beda in c. 9. Luc. l. 3.* — *S. Aug. ſer. 67. de temp.* — Quid Chriſtus improperaturus ſit impiis ratione SS. ſuorum vulnerum. — *S. Aug. l. 20. de Civ. Dei cap. 30.* — *S. Hier. in Reg. Monach.* — *Euſ. Emiſſ. ib.*

cifixi Domini livores, nota peccatorum noſtrorum, ac maculæ libidinum proferentur, Aut quo putas vultu reſpicit Redemptio noſtra perditionem noſtram; Tanto graviora erunt humana delicta, quanto majora ſe offenderunt divina beneficia. Unde Judicem reprobo, in illa die dicturum eſſe exiſtimat: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, agnoſce quæ pro te, & a te impietas humana pertulerim. Illa utique clavorum ſigno bonis ſalutaria, malis terribilia, quæ uſque ad diem judicii non delentur, ſine dubio objicienda ſervantur.* Pauloque poſt oſtendit planctus & ſtridores damnatorum, quos edituri ſunt quando à divino ejus conſpectu rejicientur: Dicit enim: *Quam lugubre erit homini Deum videre & perdere, & ante pretii ſui perire conſpectum.*

4 Incarnata Sapientia non ſine myſterio vallem elegit Joſaphat, ut ibidem tremendum tribunal ſuum collocare ſiquidem hæc vicina eſt locis illis; in quibus ipſa per tot ærumnas, triginta trium annorum decurſu, pro redemptione laboravit. Huic valli vicina erat Nazareth, in qua mortale hoc lutum noſtrum ſibi aſſumpſit, & *ubi verbum caro factum eſt & habitavit in nobis*, Bethlehem quoque ubi in fœtido ſtabulo natus fuit. Gethſemani, ubi ſanguineas guttas in terram manantes ſudavit: Calvariæ mons in quo crucifixus fuit: Judæa denique per quam *pertranſiit benefaciendo*: *Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* Ac proinde velut Judex iratus iniquo & ingrato generi humano improperabit, dicendo: Hi montes Calvariæ, ſcilicet & Oliveti, ſanguine meo irrigati, vindictam contra te magis inclamabunt, quam ſanguis Abel fecerit. Hic erectum videtis montem Sion, in quo ad hunc uſque diem, tibi corpus & ſanguinem meum dedi & reliqui in tui nutrimentum; ibidemque cum jam via ſurrexiſſem à mortuis, cumque potius tam ignominioſam mortem meam in eo ulciſci debuiſſem Eccleſiæ meæ delegavi poteſtatem remittendi & delendi peccata tua; Ibi pariter poſt meam in cœlos aſcenſionem, Spiritum Sanctum in commodum tuum ad te miſi cum plenitudine gratiarum & donorum ſuorum ut te ſanctificarem. Ecce tibi hic petras & compaſſione mortuis ſciſſas & diruptas, quando tu, pro quo ſanguinem meum fudi & vitam prodegi, cor habuiſti quovis ſilice durius. S. Antoninus ad illa ſe verba reflectens: *Tunc parebit ſignum filii hominis*, ad noſtram inſtructionem ita ſcribit: *Hoc non apparebit ad judicium tunc exiſtentis infirmitatis, ſed præterita, ut per hoc juſtior appareat eorum condemnatio, qui tantam miſericordiam neglexerunt. Exprobratiſſimam autem mortem oſtendet, non ſenſibiliter oculis eam ingerens, ac ſi tunc eam pateretur, ſed ex his, quæ apparebunt, indiciis præteritæ paſſionis, hominem in recogitationem præteritæ ejus mortis adducet.* D. Chryſoſtomus, ab Hugone Cardinali citatus, peccatores vivaciter terret verbis ſequentibus brevibus quidem, ſed valde nervoſis: *Crux,* inquit, *apparebit, ſole luculentior exiſtens, & non eſt neceſſitas accuſationis, cum viderint crucem.* Hæc enim infinita nobis exprobrabit beneficia Redemptoris, qui tunc partes aget ſeveri judicis, hæc nos de abominabili convincet ingratitudine, eo quod inæſtimabili paſſionis ſuæ pretio abuſi fuerimus, eamdem pro vilibus & turpibus delectationibus, pro exiguo lucro, & ob humanos reſpectus conculcando.

Cur Chriſtus tremendum tribunal ſuum erecturus ſit in valle Joſaphat. — *Act. Apoſt. 10. v. 38.* — *Iſai. 5. v. 4.* — *Matth. 24. v. 30.* — *S. Antonin. ſum. Theol. p. 4. tit. 14. c. 11. § 5.* — *D. Chryſoſt. cit. ab Hug. Card. in Matth. c. 24.*

5. S. Thomas inter alias ab ipſo relatas rationes, cur Chriſtus in glorioſo corpore cicatrices vulnerum retinere voluerit, hanc quoque adducit: *Ut*

ſua

S. Thom. 3. p. Q. 54. Art. 4.

Alia ratio cur Chriſtus cicatrices vulnerum in ſuo corpore retinuerit.

Pſal. 36. v. 33.

S. Amb. ib.

ſua morte redemptis, quam miſericorditer ſint adjuti, propoſitis ejuſdem mortis indiciis, inſinuet, & ut in judicio extremo, quam juſte damnentur, enuntiet. In Pſalmo 36. dicitur: *Nec damnabis eum, cum judicabitur illi.* Quæ verba S. Ambroſius expenens, inquit: *Quia ſeptuaginta viri ſic poſuerunt: Cum judicabitur illi, putamus, quod ad illud reſpexerit, quod ſcriptum eſt: Quoniam ipſe Dominus veniet ad judicium; Iſaiæ 3. ſed ad quod judicium? Audi dicentem: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci, ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum judicaris. Ideo ergo prabet Dominus ad judicandum, ut de ſe judicetur, quo magis vincat,* At vero idem S. Ambroſius ſubdit, quod ex eo, quod ipſemet judex non ſolum judicare, ſed etiam judicari velit, ſententia noſtra tanto magis enormiter aggravabitur: *Grave hoc judicium, cum Dominus de ſe poſtulat contra hominem judicari: quid enim reſpondeas ei, qui univerſa tibi contulit, omnibus te præfecit? Ille te creavit, te condidit, illo ſuo ſanguine te redemit, & tu tradis te, ut ejus ſervias inimico?* Judicium profecto noſtrum non tam propter ſcelera noſtra intolerabile erit, quam propter donorum abuſum, propter illorum repulſam, propter ingratitudinem pro tot auxiliis & beneficiis, à divina ſua bonitate conceſſis. Quidam valde illuminatus Dei ſervus dicere ſolebat: Niſi propoſitio ſcandaloſa eſſet, auderem dicere, quod mallem in extremo judicio judicari & condemnari à Diabolo, quam à Chriſto; cujus pronunciati hanc dabat rationem, quia ſi Chriſtus mihi objiciat, quam parum tot auxiliis & gratiis, ad propriam ſalutem mihi ſubminiſtratis, cooperatus & obſecutus fuerim, ne verbum quidem pro mea excuſatione adducere potero, quod poſſem forſitan, ſi de hac culpa à Diabolo judicandus eſſem. In illa die Principes & Reges potentiſſimi ſupplicabunt & *dicent montibus & petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni;* Sed cur in throno illo agnum ſedere dicit, ſi is adinſtar furibundi Leonis rugitus eſt editurus? Non ſine myſterio agni facit mentionem, hoc enim fit ad exprobrandum reprobis, quod hic idem ille ſit agnus, de quo Scriptura dicit: *Agnus occiſus ab origine mundi* pro ipſorum ſalute, agnus videlicet ille, qui ad macellum crucis eductus, non aperuit os ſuum, ut nos Sanguine ſuo redimeret; *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*, ſacrificatus in altari crucis, ut in favorem noſtrum, divinam iram placaret, De hoc Agno quidem Iſaias prædixit, quod *coram tondente ſe obmuteſcet*: At vero tunc, ſi quando patiens fuit, veniet tempus in quo dicit: *Sicut parturiens loquar.* S. Auguſt. ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Ego autem tamquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum*, inquit, Chriſtum locutionem ſuam eouſque diſtuliſſe donec prius omnes adimpletæ fuiſſent Prophetiæ, & ſpecialiter quam ex Iſaia paulo ante adduximus, ac proinde ad noſtrum propoſitum ſubjungit: *Oportebat ergo ut taceret in paſſione, non taciturus in judicio. Judicandus enim venerat, qui poſtea judicaturus veniret, & ideo cum magna poteſtate judicaturus, quia cum magna humilitate judicat.*

Mirabilis ſententia cujuſdam ſervi Dei de ſeveritate Judicis in extremo judicio.

Apoc. 6. 16.

Cur ſeveriſſimus Judex comparetur agno.

Apoc. 13. v. 8.

Joan. 1. v. 29.

Iſai. 53. v. 7.

Iſai. 42. 13.

Pſ. 37. v. 14

S. Aug. ib.

Proceſſus extremi judicii formabitur ſpecialiter circa auxilia gratiæ nobis à Deo fruſtra præſtita.

Apoc. 1. v. 7.

6. S. Joan. qui Paſſionis Redemptoris noſtri teſtis fuit oculatus adeoque ſcivit, viditque quanta & quanto eum amore paſſus fuerit, non ſine myſterio in Apocal. c. 1. finalis judicii mentionem faciens, ſimul quoque vulnerum, crucifixionis & ardentis charitatis, qua paſſus eſt meminit: *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris. Ecce venit cum nubibus, & videbis eum omnis oculus & qui eum pupugerunt*; quibus verbis inſinuare vult proceſſum, qui in illo tribunali formabitur, ſpecialiter circa auxilia gratiæ, pro noſtra ſalute in ejus morte, in tanta copia; nobis ſubminiſtrata, à nobis vero toties rejecta & contempta, verendum eſſe. S. Paul. de exaltatione Chriſti, in ſua crucifixione humiliati, diſſerens ait: *Formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*, & in eadem ſimilitudine venturus eſt ad finale judicium, juxta illud: *Cum autem venerit Filius hominis in majeſtate ſua.* At vero dic ſodes, cur ad judicium in ſimilitudine ſervi venturus eſſe dicitur, quandoquidem ipſemet ſe in majeſtate venturum eſſe prædixerit? Reſponderi poteſt id factum eſſe, ad faciendam de impiis vindictam tanto acerbiorem. Servus enim, qui multo tempore à Domino ſuo verberibus & plagis indigne tractatur, illud quidem patienter ſuffert, quia in eo ſtatu defendere ſe nequit, at vero ſi deinceps illum ſua libertate frui, ſeque vindicare poſſe contingat, idipſum ex poſſibilitate virium ſuarum facit. Chriſtum qui in forma ſervi nobiſcum vixit, multis à nobis injuriis oneratus, de ſe quidem quamdiu mortalis nobiſcum vixit, ait: *Silui patiens fui*, at vero in die judicii, cum ad ſtatum libertatis, & poteſtatem vindicandi ſe pervenerit, dicet, quod eodem in loco ſubditur: *Ut parturiens loquar, diſſipabo & abſorbebo ſimul.* Vel etiam dici poteſt, quod ideo in judicio comparebit, *formam ſervi accipiens*, ut nobis improperet ſervitia, per triginta trium annorum diſcurſum, pro noſtra ſalute, ab ipſo exhibita. Unde S. Thomas de Villa nova ſupremum illum Judicem introducit, quaſi in hæc verba Adæ poſteris exprobrantem: *Quid inveniſtis in me iniquitatis, quia receſſiſtis à me? Quid cauſa eſt, quod inimico meo, veſtroque ſervire magis libuit, quam mihi? neque enim ille creavit vos, ſed neque pavit quidem, aut tempora veſtra ipſe diſpoſuit: Et ſi parva hæc videntur ingratis, non ille, ſed ego redemi vos, ſed quo pretio? non utique corruptibilibus auro, & argento; non Sole, vel luna, non ſaltem aliquo Angelorum, ſed proprio vos cruore redemi. Teſtes ſunt plagæ iſtæ, quas in meo corpore cernitis: Teſtis crux illa, quæ ſuperius rutilat in excelſis. Teſtes hi, qui morienti adfuerunt & adhæſerunt. O generatio ſtulta & prava, quare cum labore huic deterrimo hoſti obedire voluiſti, quam mihi cum gaudio, Deo tuo Redemptori tuo?* Idem quoque S. Archipræſul ſubdit, quod Judex Angelorum interrogabit hierarchias, an in utilitatem noſtram plus facere potuerit quam fecit; unde his verbis Angelos allocuturum eſſe dicit: *Dicite vos Angeli, dicite vos Judices, judicate inter me & vineam meam, quid amplius illi debui facere, & non feci? attollent tunc omnes vocem ſuam, & dicent: Juſtus es Domine & rectum judicium tuum.*

Phil. 2. v. 7.

Cur Judex venturus ſit in ſimilitudine ſervi.

Matt. 25. 31.

Exprobrationes Judicis.

S. Thom. de Villa Nova Conc. 2. in Dom. 1. Advent.

7. Paſſim quidem nota & trita ſunt illa S. Gregorii verba, in homilia de talentis, ſed parum admodum à nobis conſiderata: *Lectio*, inquit, *S. Evangelii ſolicite conſiderare nos admonet, ne nos, qui plus cæteris accepiſſe aliquid cernimur, ab authore mundi gravius inde judicemur, cum enim augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum.* Ex quibus verbis perſpicue conſtat, nos Chriſtianos ſeverius à Deo examinandos & judicandos eſſe, utpote qui infinitis à Deo beneficiis cumulati ſumus. Apud ſanctum Joannem ſupremus ille Judex ait: *Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum; ſermo quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.* Bellovacenſis inquit: *Ad eorum confuſionem amplius cumulandam, & ut prorſus inexcuſabiles videantur, oſtendet eis Chriſtus*

S. Greg. hom. 9. in Evang.

Chriſtiani ſeverius aliis in judicio examinabuntur, & judicabuntur.

Joan. 12. 48.

Bellovac. Spec. mor.

Digitized by Google

l. 2. diſt. 9.

ſuæ paſſionis inſignia : Quanto benignior fuit , peccata noſtra diſſimulando , longanimior ad pœnitentiam expectando , promptior ad indulgendum , promior ad gratiam conferendam , tanto tunc erit ſeverior ad increpandum, gravior ad audiendum , implacabilior ad puniendum. S. Auguſtin. in quodam ſermone auditoribus ſuis continuam finalis judicii memoriam vivaciter imprimere volens, inquit : *Me neceſſe eſt & pro veſtra, & pro mea ſalute frequentius prædicare, ſtudio veſtros animos & ad timendum judicium, & ad deſiderandum præmium excitare.* Et paulo poſt ſubdit, dicens : *Certum eſt, quod ſi ſemper beneficia Dei noſtri , quæ nobis collata ſunt, aſſidue cogitemus , peccata noſtra nobis , aut non dominabuntur , aut ſi forte ſubrepſerint ; cito per pœnitentiam corrigentur.* Ubi ut videris S. Doctor , ne in Judicio timeamus , beneficiorum divinorum memoriam, tamquam frænum à peccatis nos coërcens proponit, at vero cur non potius ſupplicia nobis ob oculos hoc fine ſtatuit , quæ in illa die in reprobos fulminabit? ſcitiſne cauſam ? Superius in ſententia Euſebii , & Miceni diximus , quod *tanto graviora erunt humana delicta , quanto majora ſe oſtenderunt divina beneficia.* Unde idem S. Auguſtinus in homilia quadam ſalutare hoc nobis monitum inculcat : *Quantum poſſumus totis viſceribus laboremus , ut beneficia non nobis judicium pariant , ſed profectum : Ut cum tremendus judicii dies , & tempus reddendæ rationis advenerit, quidquid nobis Deus & Salvator noſter contulit judicatus , integrum inveniat judicaturus. Equidem ille cum venerit redditurus eſt quod promiſit : Sed requiſiturus eſt quod redemit , & quod in primo adventu contulit , exacturus eſt in ſecundo.*

S. Aug. ſer. 67. de temp.

Memoria divinorum beneficiorum ſublevabit horrorem judicii.

S. Aug. T. 10. Hom. 36.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Judex in die illo ad preces noſtras inexorabilis erit, adeoque tunc derelinquemur ab omnibus , ut nec Angeli nec Sancti , imo nec ſanctiſſima Virgo, nec Redemptoris noſtri ſacratiſſima vulnera , nobis ſint præſidio futura , quin potius tetaliter adverſabuntur.

THEMA.

Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ , nec acquieſcet cujuſquam precibus. Prov. 6. v. 35.

In judicio finali judex erit plane inflexibilis.

1. TEmpus , quod divina juſtitia ad infligenda reprobis ſupplicia ſibi reſervavit , eſt finale judicium juxta illud Interlinearis : *Furor viri , id eſt Chriſti , in die vindictæ , id eſt Judicis* ; appellatur autem Chriſtus homo , eo quod in figura comparebit humana. Septuaginta legunt : *in die judicii non parcet* ; & vere equidem , nam in judiciis forenſibus tam civilibus , quam criminalibus procuratores & advocati , cauſarum defenſores admittuntur , proque delictorum capitalium remiſſione Principibus ſupplicatur ſupremis , à quibus aut reviſio cauſæ, aut venia ſperari poteſt : In eo autem tribunali extremo judex penitus inflexibilis & inexorabilis erit ; unde & S. Bonaventura in præſenti ita ſermocinatur : *In illo judicio tam tremendo vel ſententia tremenda Judicis , nota ſeveritatem vel inflexibilitatem , unde dicitur , & quis poterit cogitare diem adventus ejus , aut quis ſtabit ad videndum eum?*

S. Bonav. in Diæt. ſal. Tit. 9. c. uni.

In illo

2. Poſtquam Sapiens Chriſtum minime placandum ſed penitus inexorabilem fore aſſeruiſſet, ſubjunxit : *Nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima* ; Si enim quis pro redemptione ſui totum vellet offerre mundum , quid ei proderit , quando ipſum vel ſolo flatu Judex in exterminium præcipitabit? Sed non erit , qui quidquam offerre queat , ne inter ipſos quidem maxime formidabiles Mundi monarchas , ſiquidem tunc temporis & ipſi & inter promiſcuum vulgus , pauperes nudique ſtabunt , & ut enim B. Laurentio Juſtiniano loquar : *Nullum intercesſorem habituri ſunt , nulloque pretio redimendi.* Porro ratio , quam S. Bernardus in præſenti adducit propoſito , admodum efficax eſt , & convincens , quod tunc cuilibet interceſſioni omnis ſit præcluſus aditus , nec ullus reſiduus miſericordiæ locus, quia nimirum nullum amplius ſupereſt emendationi tempus , unde inquit : *Nec ulla omnino credenda eſt ergo impios illic miſeratio , ubi nulla ſperanda eſt correctio.* Ad quam veritatem illa quoque Jobi verba certum eſt reſpexiſſe , quibus ait : *Numquid multiplicabit ad te preces aut loquetur tibi mollia?* nihil enim aliud hoc loquendi modo inferre voluit Propheta, quam quod in tribunali illo omnis facundia , omniſque verborum & argumentorum apparatus penitus inutilis ſit futurus , nec in minimo placaturus Judicem , dicente S. Gregorio : *Quia ad Dominum preces multiplicat , cum extremi diei judicii , inqui , qui ejus corpus ſunt , ſibi parci deprecantur.*

Judicio nulla interceſſio habebit locum.

B. Laur. Juſt. opuſc. cont. mundi c. 16.

S. Bern. ſer. 8. ſuper Pſ. Qui habit.

Nec ullus miſericordiæ erit locus.

Job 14. v. 22.

S. Greg. l. 33. mor. c. 12.

3. S. Hieronymus de Judicio finali ad Heliodorum & ipſe ita ſcribit: *Adducetur cum ſui ſtultus Plato diſcipulus* ; Sed numquid tota ſcientia & eloquentia , qua pollent , eos vel minimæ poterit eripere ignis ſcintillæ ? Reſponſum accipire ab eodem Sancto , protinus ſubjungente : *Ariſtotelis argumenta non proderunt.* Alias equidem lachrymæ veluti Oratores quidam , noſtræ , apud Juſtitiæ ſignaturam , patrocinantur cauſæ ad impetrandam gratiam ; tunc vero , ut S. Cyprianus atteſtatur , *continue erit & ſuperfluus illarum lachrymarum decurſus, non miſerebitur ultra DEUS , neque tunc audiet pœnitentes* ; Quod ut confirmet ſolidius , ad virginum fatuarum ſe convertit parabolam , quæ , ut ſibi conſulerent , à prudentibus petiere oleum , ne à ſponſi nuptiis excluderentur , ſed inſtantiæ omnes inanes atque infructuoſæ fuere : *Cum clauſa fuerit janua* (ſubdit ille) *fruſtra carentes oleo , acclamabunt excluſi , irreprehenſibilis erit illa ſententia & immutabile judicium.*

S. Hier. ad Helod.

Nulla ſcientia & nulla eloquentia nullæ lachrymæ tunc proderunt.

S. Cyprian. de adventu Chriſti.

Matt. 25.

4. S. Joannes in Apocal. quemlibet aliquando Angelum ita juraſſe atteſtatur ; *Juravit per viventem in ſæcula ſæculorum , qui creavit cœlum , & ea quæ in eo ſunt , & terram , & ea quæ in eo ſunt , & mare , & ea quæ in eo ſunt.* Sed quorſum ſolemne adeo hoc tendebat juramentum ? *Quia tempus non erit amplius.* Verum quidem eſt , quod Eccleſ. ait : *Omnia tempus habent , ... tempus flendi , & tempus ridendi.* Tempus flendi durat , quamdiu tempus eſt , id eſt quamdiu vita hæc præſens durat , ſive quamdiu cœli moventur , at vero quando ad æternitatem pervenerimus , *tempus non erit amplius* , tunc enim Deus lachrymas & preces noſtras deridebit , quantumcumque illæ humiles & ferventes fuerint. *Vocavi,* inquiet Deus, *& renuiſtis , extendi manum meam & non fuit qui aſpiceret , Deſpexiſtis omne conſilium meum , & increpationes meas neglexiſtis , Ego quoque in interitu veſtro ridebo & ſubſannabo. ... Tunc invocabunt me , & non exaudiam , ... Eo ... quod timorem Domini non ſuſceperint.* Salvianus ſuper verba illa Eccleſ. c. 30. *Miſerere animæ tuæ,* ſcribens his animam verbis affatur: *Vide pietatem erga te Domini noſtri,*

Apoc. 10. 6.

In finali judicio Deus preces & lachrymas noſtras deridebit.

Eccl. 3. v. 1.

Ibid. v. 4.

Prov. 1. 24.

Ibid. v. 25.

Ibid. v. 26.

Ibid. v. 28.

Eccl. 30. 20.

Salvian. l. 3.

ad Eccleſiam. Cath.

noſtri, vide quam miſericors ſit Dominus Deus noſter, qui nos ipſos pro nobis miſericordiam rogat: Miſerere, inquit, animæ tuæ, hoc eſt dicere: Miſerere etiam illius, cujus vides miſeratione me tangi. Rogat te, ut tui miſerearis; & non vis, cauſam tuam apud te agit, & à te non admittitur: Dignatur ſe pro te petere, & à te non poteſt impetrare. Et quomodo, quiſquis es ô miſerrime homo, quomodo te poſtea ſupplicantem ille in judicio ſuo audiet, cum tu hic eum pro te rogantem audire ipſe nolueris? In ſequentia, quam Eccleſia pro defunctis canit, inter cætera dicitur: *Quid ſum miſer tunc dicturus, quem Patronum rogaturus, cum vix juſtus ſit ſecurus?*

Pſ. 21. v. 21.

Supremus Judex deſignatur nomine Leonis.

Joel. 3. v. 15.

Caſ. Arel. Hom. 1. Bibl. Patr. de pœnit.

5. Regius Pſalmiſta in hac præſenti vita hanc DEO ſupplicationem propoſuit: *Erue à framea DEUS animam meam, & de manu canis unicam meam. Salva me ex ore Leonis.* Ubi Leonis nomine ſupremus Judex intelligitur, qui, ut apud Joëlem legitur, in throno conſidens, Leonis inſtar rugiet, at vero non æque clarum eſt myſterium, cur epitheton unicæ adſcribatur animæ, unde Cæſarius Arelatenſis interrogans, *quare unicam dixit?* ſibiipſi in hæc reſpondit verba: *Sive quia tanquam unica diligenda eſt, ſive quia ipſa ſola de ſingulis ante tribunal cœleſtem rationem, remotis omnibus ſolatiis, redditura eſt.* Dives ille, qui multam collegerat ſegetem, ſolicite ſecum diſceptabat, quo eam loco ſecure reponeret, moxque reſolutionem fecit, inquiens: *Deſtruam horrea mea & majora faciam*; id autem quod noſtro in præſenti deſervit propoſito, eſt verbum illud: *Cogitabat intra ſe*; numquid enim, qui tantis abundabat opibus, amicos, cognatos, ſervos habebat & alios, quibuscum conſultare poterat? ne admiremini ſucceſſum; per hanc namque parabolam, incarnata Sapientia infelicitatem nobis exhibere voluit animæ judicio præſentandæ, coramque divino Tribunali rationem redituræ, hæc enim deſeritur ab omnibus, dixit illi Deus *ſtulte, hac nocte animam tuam repetunt à te*; Ubi D. Chryſologus ita ad noſtrum diſcurrit intentum: *Digno conſiliario ſe uſus, qui mali animi non poterat habere ſolatium, non poterat habere collegam. In illa hora,* inquit S. Ephrem *nemo alteri auxiliari ibi poterit, non frater fratri, non parentes filiis, non filii parentibus.* Meminiſtisne illius, qui propter veſtis nuptialis defectum ad tenebras condemnatus fuit, nullum certe ex omnibus vel minimum, in ejus defenſionem, legitur protuliſſe verbum, cum tamen veriſimile ſit, quod cum ſodalibus aliis ingreſſus, facile quempiam noviſſe potuiſſet interceſſorem & advocatum, accipite myſterium. Miſer ille animam præfigurabat, inexorabili atque implacabili ſiſtendam Chriſti Judicis tribunali. *Dicite* (exclamat D. Chryſoſtomus) *quomodo nos adjuvare poteſt nemo, non Frater fratrem redimet, non amicus amicum, non parentes filios, non filii parentes, & quid dico homines miſerabiles, tum neque ſi Noe veniat, & Job, & Daniel, tum judicantem exorare poſſunt? ſed dices, unde horum demonſtratio? vide non indutum veſte nuptiali, ex ſponſali domo expulſum, & neminem pro illo intercedentem. Vide talentum habentem creditum, & non negotiatum, & quomodo pro illo ſupplicat nemo. Reſpicite mihi quinque virgines excluſas, & aquales pro illis non deprecatas.* Interlineatis quoque prædictum prætextum commentans, dum Virginum fatuarum, quam à prudentibus tulere conſiderat repulſam, talem hujus aſſignat cauſam: *Quia non tempus orandi, ſed remunerandi erat.*

Luc. 12. 18.

Animo in judicio illo ſola relinquetur omni conſilio & auxilio deſtituta.

Luc. 12. v. 20.

D. Chryſ. ſer. 144.

S. Ephrem. T. 3. de Compunct.

Homo carens veſte nuptiali, præfigurabat animam ſiſtendam judicio.

D. Chryſ.

Interlin. in c. 6. Prov.

Pſ. 13. 5.

6. S. David aliquando ad Deum converſus, ita oraſſe legitur: *Dixi confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis ſanctus, in tempore opportuno, veruntamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt.* Q. d. ad impetrandam peccatorum noſtrorum veniam, vita hæc tempus eſt opportunum, in tempore autem diluvii aquarum plurimarum nullus omnino ſanctus pro patrocinio ad Deum accedere audebit. Sed quale hoc eſt diluvium? numquid infallibilem primæ veritatis, quæ mentiri neſcit (*ego Deus & non mentior*) proteſtationem novimus, aſtruentis: *Nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii?* Tenet itaque dictum aſſertum de aquarum diluvio, non de ignis, quod ultimo judicii die totum univerſum inundabit; cui teſtimonium perhibet clariſſimum ille S. Matthæi textus: *Sicut autem in diebus Noë; ita erit & adventus Filii hominis*; ubi Chriſtus ipſemet Judex finale judicium tempori aſſimilavit diluvii. Porro in textu Hebraico pro tempore opportuno ſcriptum reperimus; *In tempore inveniendi.* Sanctus itaque Hieronymus diluvium dictum de judicio intelligit extremo, quando nullus, quantumcumque potens, ſua præſumet appropinquare interceſſione ad tremendum illud tribunal, ut miſericordiam imploret ac compaſſionem, quia nimirum, ut S. Gregorius affirmat: *Judex ſupremus ante judicium placari poteſt, in judicio non poteſt.* De eodem quoque judicio extremo vates Regius fuſe agit in Pſ. 71. in cujus fine ſequentia leguntur verba: *Defecerunt laudes David filii Jeſſe*; quæ verba non exilem continent difficultatem, quomodo namque Poëtæ illi admodum eloquenti, dum ſe Chriſto Judice tractaret, defecere laudes & rhythmi? alia quædam verſio habet: *Orationes David*; ad denotandum, quod ibi nullum ſupererit gratiæ divinæ lucrandæ tempus, nec per laudem, nec per orationes, nec per interceſſiones viri quantumcumque ſancti, etiamſi hic ipſemet David foret, de quo proteſtatur Dominus: *Inveni virum ſecundum cor meum.* Quin potius, ut S. Bonav. diſcurrit: *Sancti, qui pro ſalute omnium morti ſe expoſuerunt, non compatientur tunc miſeriæ reproborum, ſed potius gaudebunt in damnatione illorum juxta illud: Lætabitur juſtus, cum viderit vindictam.*

An impetrandam veniam peccatorũ modo eſt tempus opportunum.

Gen. 9. v. 11.

Matth. 24. v. 37.

S. Hier. ib.

In judicio autem extremo nullus audebit accedere interceſſor.

S. Greg. l. 15. mor. c. 30.

Pſ. 71. v. 20.

Act. Apoſt. 13. v. 22.

S. Bonav. ibid.

7. S. Hieron. de ſupremo illo tractans tribunali, quantumcumque ipſum exhorreſcere debeamur, oſtendens, ita ſcribit: *Ibi cum ante tribunal Chriſti venerimus, ſcimus, nec Job, nec Danielem nec Noë rogare poſſe pro quoquam, ſed unumquemque portare onus ſuum.* Quam eamdem veritatem his nonnihil diſtinctis verbis S. Antoninus inſinuat: *Cum ante tribunal Chriſti venerimus, nec Noe, nec Job, nec Daniel, ſcimus hos poſſe juvare, ſcilicet oratione vel ſum mentis; ſed unusquiſque onus ſuum portabit. Nullus ſanctorum, quantumvis amicitia vel parentela conjunctus in hoc ſæculo, orabit pro damnato aliquo in illo judicio.*

S. Hier. de reg. Monach.

S. Antonin. Theol. p. 4. tit. 14. c. 11. §. 8.

8. Aſt quid de Angelis ſtatuemus, iis maxime, qui in vita hac nobis aſſignati fuere cuſtodes, aliisque omnibus, qui in auxilium noſtrum miſſi fuere? Sane juxta ſacrorum expoſitorum teſtimonia non modo ut videbimus ſanctos nobis, ſed & Angelicos ſpiritus contrarios habebimus; de quibus Ezechiel in ſanguinea illa ſtrage, quæ ipſi tamquam judicii finalis figura repræſentata fuit, ita ſcribit: *Unusquiſque vas interfectionis habebat in manu ſua*, id eſt, ſinguli illi ſex Angeli inſtrumenta mortis manu propria deferebant, de qua materia S. Ephrem. ita ſermocinatur: *Tunc abibunt hi quidem in tenebras exteriores, propellentibus eos cum diligen-*

Ipſi ss. Angeli, ſpecialiter Angelus cuſtos, erunt nobis contrarii.

Ez. 9. v. 1.

S. Ephrem. T. 1. de ſecundo Dom. Adv.

diligentia & feſtinatione Angelis, & ad eos dicentibus: ſicut oves ſacti eſtis inferni mors depaſcet vos. Hinc & incarnata Sapientia in illa de zizaniis parabola ita

Matt. 13. 39. diſcurrit: *Meſſis vero conſummatio ſaculi eſt, meſſores autem Angeli ſunt; ſicut ergo colligunt zizania & igni comburuntur, ſic erit in conſummatione ſaculi; mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. Va fontibus* (exclamat S. Cyrillus Alexandr.) *cum S. Angelis odio, & ſanctis teſtibus erunt execrationi.* Ad quod idem intentum reſpiciunt illa Bellovacenſis verba: *Ibi nec proderunt divitia divitibus, nec parentes parentibus, nec Angeli pro hominibus intercedent:* quæ omnia illi ſuperius à nobis citatu confirmat Apocalypſis textu: *Tempus non erit amplius ſcilicet merendi;* & illo S. Matthæi: *Clauſa eſt janua quia miſericordia eſt ſublata.* Deindeque in tractatus ſui progreſſu ſubjungit, dicens: *S. Angeli perhibebunt contra impios teſtimonium, ſub quorum cuſtodia peccaverunt; quorum doctrinam monitiones & conſilia, nec non interceſſiones & auxilia; reprehenſiones & omne charitativum myſterium contempſerunt,* moxque Origenis adducit authoritatem, dicentis: *Unusquisque Angelorum in extremo judicio aderit, perducens illos, quibus præfuit, quos adjuvit, quos inſtruxit, pro quibus ſemper faciem Patris vidit.*

S. Cyrill Alex. l. 5. p. 2. Hom. div. ult. Bellov. ſpec. mor. l. 2. diſt. 5. Bellov. ib. diſt. 8. Et perhibebunt contra nos teſtimonium. Orig. hom. 11. in Num.

Omnes SS. cum Angelis conjungent vires ſuas contra impios. 9. Imo Angeli & Sancti ſuas conjungent vires, ut cauſæ patrocinentur judicis ſupremi contra præſcitos, dicente Pſalmiſta: *Exultabunt Sancti in gloria lætabuntur in cubilibus ſuis, gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, ut faciant in eis judicium conſcriptum;* forſitanne ſibi dedecori vertent electi executionem divinæ juſtitiæ? nequaquam reſpondet David, quin potius *gloria hæc eſt omnibus Sanctis ejus:* Ad majorem ſanctorum cedet gloriam, quod divinum zelaverint & vindicaverint honorem, ſeque Dei rebellibus oppoſuerint, unde apte illam à militibus Pſalmiſta deſumpſit metaphoram, qui ſuum ſequuntur caput & ducem, quando inimicum oppugnat exercitum. *Cum Christo in extremo judicio* (inquit Card. Bellar.) *ſententiam ferent adverſus Antiochos, Herodes, Nerones, Diocletianos & cæteros principes malos.* Cui eidem veritati S. Aug. teſtimonium in hæc perhibet verba: *Omnes contra nos tunc erunt, Abraham contra inobedientes, & Iſaac contra impatientes, & Jacob contra negligentes, & Joſeph contra incontinentes.*

Pſ. 149. v. 5. Ibid. v. 9. Card. Bellarm. ibid. S. Aug. ſer. 16. ad fratr.

10. S. Anton. aliam, cur, ne ſanctos nobis contrarios habeamus, unice timere debeamus, rationem in hæc aſſignat verba: *accuſatores erunt ſancti homines, à quorum conſortio peccantes receſſerunt, quos in præſenti contumeliis affecerunt, vel quorum feſta fregerunt, vel loca profanaverunt, unde dicitur Sap. 5. ſtabunt juſti in magna conſtantia adverſus eos, &c.* Cui illa conſonant Bellovacenſ. verba *accuſabunt Sancti, quorum pejeraverunt nomina, fregerunt vota, blaſphemiis & nefandis operibus impugnaverunt, juxta illum Apocalypſis textum; clamant omnes ſancti, usquequo Domine ſanctus & verus, non vindicas & judicas ſanguinem noſtrum.*

S. Antonin. ib. 5. 6. Et erunt accuſatores noſtri. Sap. 5. v. 1. Bellovac. ibid. Apoc. 6. v. 10.

11. Hoc ſimiliter inſinuare volunt verba illa Luc. 21. *Erunt ſigna in Sole, & luna, & ſtellis;* tunc enim planetæ luminoſiſſimi ingentem patientur eclipſin, noſque in obſcuro commorabimur, id eſt, ſine ulla fruitione interceſſionis Sanctorum, qui denotantur per ſtellas, aut B. Virginis, per Lunam figuratæ, vel Solis juſtitiæ, Christi, nam ut apud Danielem dicitur: *Qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates erunt.* Haymon quoque dicit: *Stellæ cœli ſancti ſunt, qui in tenebris iſtius vitæ lucent, velut in firmamento ſtellæ:* At vero in illa die, ut Joël c. 3. 14. ait: *Juxta eſt dies Domini in valle conciſionis, Sol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem.* Tunc vere adimplebitur illud, quod in libro Judicum legitur: *Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo adverſum Siſaram,* id eſt reprobum, *pugnaverunt. Luna* quoque *non dabit lumen ſuum* quia ut Alb. Mag. ait, *per lunam figuratur Virgo Maria; in hac ergo luna, id eſt, in B. Virgine, factum eſt ſignum mirabile, quia ſcilicet converſa erit in ſanguinem;* ipſa namque Deipara in ſtragibus & vindictis, quas Filius ejus facturus eſt, magnam partem habebit, quantumvis hac vita præſenti durante refugium peccatorum fuerit ſecuriſſimum. Porro quod in illa die luna non dabit lumen ſuum, id eſt, B. Virgo Maria ſuam nobis ſubtrahet protectionem, multa confirmat ſanctorum Patrum teſtimonia, & quidem in primis S. Bonav. ait: *Tanta erit tunc Judicis ſeveritas & inflexibilitas, quod ſi B. Virgo, & omnes Angeli, & ſancti, & ſanctæ genua flecterent, & cum lachrymis orarent pro aliquo, qui eſſent in peccato mortali, Judex non exaudiret eum,* Virgines illæ fatuæ, non obſtante quod virgines erant, ob defectum tamen olei charitatis, ſe quidem virginibus prudentibus commendarunt, quarum anteſignana eſt Maria, utpote quam Eccleſia hoc titulo, *Regina Virginum* honorat, & tamen paſſæ fuerunt repulſam ſponſo dicente: *Neſcio vos, clauſa eſt janua;* & hæc quidem parabola ab ipſomet Judice Christo enim poſita fuit, ad denotandum, ſe tunc in tribunali ſuo fore inexorabilem. S. Ang. quoque in ſermone quodam inquit: *Non tunc ſancti nobis ſubvenient, quia tempus non erit miſerendi & miſericordiam impetrandi, & jam fugiet janua Paradiſi Maria, qua hoc titulo ab Eccleſia inſignitur: Janua cœli, & felix cœli Porta.* S. Antoninus pariter ait: *Nullus orabit pro damnato aliquo in illo judicio, nec ipſa piiſſima Virgo Maria, Mater miſericordiæ, qua nunc aſſidue interpellat pro nobis quia cognoſcunt hoc Deum non velle; & ſi per impoſſibile poſito rogarent, non exaudirentur;* idque ex illo adducto probat Proverb. textu *Zelus & furor viri, &c.*

Luc. 21. 25. Impii in illa die nulla fruentur interceſſione ſanctorũ. Dan. 12. v. 3. Haymon in c. 6. Apoc. Joël. 3. v. 14. & 15. Judic. 5. 20. Alb. Mag. ſer. in Dom. 1. Adv. ſer. 2. Ne quidem B. Virginis Mariæ. S. Bon. ib. Matt. 25. 13. S. Aug. ſer. 16. ad fratr. S. Anton. ibid. 5. 8. Prov. 6. v. 34.

12. In memoriam vobis veniat illud Davidis præceptum, quando ſuis juſſit *reportare arcam Dei in urbem;* tunc enim quando hoc edictum promulgavit, vel maxime arca indigere videbatur, ut mediante illa, rebellionem Filii ſui Abſalonis peſſumdaret; Cur itaque eam à ſe elongari voluit? rationem aſſignat Theodoretus, inquiens: *Non poſſum mecum circumferre accuſationem, hanc audio legem dicentem non mœchaberis, non occides;* timebat namque David, ne arca patratum adulterium atque homicidium, eo quod legem in ſe recluderet, exprobraret, ita quoque acerbiſſimum erit impiorum tormentum, quando noverint Virginem ſacratiſſimam, quæ cæteroqui eorum extiterat refugium, quæque *fœderis arca* nuncupatur, non modo ſibi auxilium non ferre, ſed etiam opem eo uſque ſubminiſtratam exprobrare. Aman, qui poſtquam Aſſueri gratia excidiſſet, ſupplicio ſibi imminenti ſe ſubtrahere nitebatur per interceſſionem Eſther, aſt illa ſubito reſpondit: *Hoſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman, quod ille audiens, illico obſtupuit, vultum regis ac reginæ ferre non ſuſtinens.* Aman ille reprobum præfigurabat, in protectione reginæ cœlorum, cujus typus Eſther erat, confidentem, ſed turpiter illudetur, ſiquidem *clauſa eſt janua,* nullum em-

2 Reg. 15. v. 25. Quod erit impiis acerbiſſimum tormentum. Theodor. q. 3. Eſth. 7. v. 6.

Digitized by Google

Ipſa Crux Chriſti ejusque Vulnera, majus impiis afferent tormentum. *Bellov. ib. diſt.* 9.

amplius ſupereſt refugii aut miſericordiæ, ſed ſolius juſtitiæ tempus. Siqoe peccator ad crucem, quæ, ut in diſcurſu præcedenti probavimus, id cœlure ſplendebit, coofugerit, hæc majorem ipſi potius afferet crociatum, dicente Bellov. *Crux Chriſti contra te perorabit, ſi ad Redemptoris confugeris plagat,* reſpondet illico idem author: *Chriſtus per vulnera ſua contra te allegabit, cicatrices contra te loqeentur, clavi de te conquerenter.* Tunc enim ſtrictiſſima à nobis erit reddenda ratio, qualiter Chriſti pro oobis effuſus in nobis profecerit ſanguis: *En, ſanguis ejus exquiritur*; uoanimique impii omnes ore coofitebuntur, diceotes: *Merito hæc patimur.*

Gen. 42. *v.* 21.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De rigoroſo Examine, qeod ſubituri ſumus ie reddenda ratione bonorum gratia, natura, & fortuna, peccatorum omiſſionis, aliaremque rerum, quæ nunc judicio eoſtro minima apparent.

THEMA.

Redde rationem villicationis tuæ. Luc. 16. v. 2.

D. Chryſ. ſer. 125. Chriſtus, homo dives ſtrictam exiget rationem de Villicatione noſtra.

1. S. Petrus Chryſolog. parabolæ hujus de villico ſeu œcooomo ſenſum explicans, ait: *Homo quidam erat dives; quis erat homo iſte? Chriſtus, erat in Majeſtate ſua dives.* Cum hac igitur Majeſtate ad judicium procedet finale, ut ab homine de bonorum, quæ illi ſubminiſtrabit, adminiſtratione, ſtrictiſſimam exigat rationem, unde idem ſanctus inquit; *habebat villicum, quem niſi hominem,* huic ergo diligentiſſimum, exactiſſimumque intimabitur examen per verba illa: *Redde rationem villicationis tuæ,* ubi prædictus S. Doctor addit: *Venit finis vitæ jam te apparitio ſuperna conſtringit, jam judicium vocat.* Ubi Chriſto, qui tamquam Rex gloriæ in auguſto ſeſidebit throno illa ex lib. 2. Machab. deſumpta attriboere poſſumus verba: *Conſiderans autem Rex & rem diligeeter examinans,* ipſam namque uniuscujusque animæ cauſam, tanta cum diligentia & circumſpectione, diſcutiet, ac ſi uoicam dumtaxat ſententiam ſubitura eſſet, nec non ſi unius ſolummodo cauſa revideoda ac diſcutienda foret.

2 *Machab.* 1. *v.* 34.

Prima interrogatio inſtituetur circa finē, ob quem animatam nobile eſſe accepetit.

2. *Redde rationem.* Prima, ut credibile eſt, interrogatio circa finem inſtituetur propter quem eſſe adeo nobile animæ conceſſum fuit, ſcilicet propter Deum, cœlum, ſalutemque æternam ad imaginem & ſimilitudinem creatoris ſui creata fuit, ut, teſte S. Aug. *factorem ſuum pro imagine cognoſcat, & pro ſimilitudine diligat,* aſt quanta tunc obruetur amaritudine, quando ab hoc fine deviaſſe convincetur, toto amore in bonis collocato terrenis, eorumque gregi aſſociabitur, de quibus ſcriptum eſt: *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram,* inviolabile cuique homini Deus hoc ſtatuit præceptum: *Cuſtodi igitur temetipſum & animam tuam ſolicite,* ibi nova nos obruet coofuſionis congeries, ſi enim theſauros materiales ſumma cum ſolicitudine cuſtodivimus, quam culpabiles reputabimur, ſi eum neglexerimus theſaurum, de quo Apoſtolus ita ſcribit: *Habemus autem theſaurem iſtum in vaſis fictilibus?* tunc igitur Judex apertis plagis, ſignoque deſuper ſcintillante crucis pretium inæſtimabile, pro hoc datum theſauro, animæ exprobrabit, quæ ipſum propter ſordidam voluptatulam, vile intereſſe, aut propter reſpectum humanum prodegit. Neque tunc anima

S. Aug. l. de ſpiritu & anima.

Pſal. 16. *v.* 11.

Deut. 4. *v.* 9.

2 *Cor.* 4. *v.* 7.

ſeſe excoſare poterit, quod divinæ gratiæ theſauris locupletata non fuerit, ſiquidem *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis,* & ut tritiſſimum fert axioma: *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam.*

Rom. 5. *v.* 5.

3. *Redde rationem.* Juxta Bellovacenſis doctrinam, reddere debemus rationem *de remiſſionibus peccatorum, quas nobis Dominus fecit.* Id que illa probat decem millium talentorum parabola, quæ ſervus ille debebat, cui Rex improperavit, dicens: *Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi*; Sed eheu quoties io contumeliam promiſſionum, in ſacramento pœnitentiæ Deo factarum, temeraria com præſomptione divinæ miſericordiæ iterom facti ſumus recidivi? ac proinde rigoroſius nobis fidelibus formabitur examen qoam illis, qui in infidelitatis tenebris continuo vixerunt; oam *ſervus qui cognovit voluntatem Domini ſui .... & non fecit voluntatem ejus vapulabit multis.* Idem quoque author refert quod S. Bero. Pariſiis in Schola quadam conſtitutus, in qua Logica prælegebatur, lucrum conſideravit cujuſdam ſcholarium illorum, qui hunc in modum negotiabatur: *Finita diſputatione, rogans eum Magiſter, quid determinaret, ait: Nobis Deus fecit hoc argumentum, reſpondete, Deus propoſuit eobis legem & ejus mandata dicens: Hæc mandata, & hanc legem dedi vobis, aſſumit transgreſſionem, concludit damnationem. Sic ergo argumentatur homini. Legem tibi tradidi, tu prævaricator feiſti, ergo damnationem promeruiſti à juſto judice, ergo damnaberis.* Et vere talis unicuique homini proceſſus inſtituetur, in coonſpectu eoim omnium hominom, in medium produceotur proceſſiones, à nobis ſolemoiter in ſacroſancto lavacro ſtipulatæ, quando in malitiam Chriſtiaoam adſcripti fuimus, de quibus rigide examinabimur, qualiter eas adimplevetimus. Similem in Exodo legimus proceſſum. *Venit ergo Moyſes, & narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia, reſponditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus. Scripſit autem Moyſes univerſos ſermones,* at vero cur Moyſes omnes hoſce populi ſermones in tabula conſcripſit, quærit Oleaſter & reſpondet: *Quid præſe ferat hujuſmodi ſcriptura, noſti ô homo ſi oculos non amiſiſti; ſervatur enim, ut per eam in die examinis extremi interrogeris.* Unde quod fidei duorum receperimus: eidem tamen minime correſpondentes, vitam duxerimus infideli & pagano homine dignam, hoc unum erit ex improperiis aſperioribus, quæ Judex iratus reprobis exprobrabit. Interrogabat enim, an in Evang. & religionem credideris, quam profeſſus es Chriſtianam & Catholicam; an ſacramentis, in Eccleſia ſoa ioſtitutis, tempore congruo uſus fueris; an poſt hanc vitam aliam ſupereſſe, vereque paradiſum vel infernum, poſt hanc vitam, hominem manere firmiter exiſtimaris; denique an Chriſtum Creatorem, Redemptorem, & Salvatorem tuum eſſe firmiter tibi perſuaſum habueris; quod ſi ad hæc omnia affirmative reſponderis, per evidentiam manifeſtam convictus erit, qood in omni actione tua haud ſecus vixeris, ac ſi poſt hanc vitam nullus eſſet Deus, nec ulla alia vita, nec præmii aut pœnæ retributio æterna. Audiamus obſecro S. Ephrem, in oratione quadam de Judicio extremo in hæc verba lamentantem: *Heu mihi Fratres mei ie Chriſto dilecti. Timore percuſſus impedior, & vox mea deficit, lachrymaque mihi excident, dum tremendam hanc narrationem aggredior. Diſcutitur ſigillum Chriſtianiſmi, quod quisque noſtrum accepit ie Eccleſia confeſſionis fidei, & Baptiſmi.*

Bellovac. ſpec. mor. l. 2. *diſt.* 6. Reddendā erit etiam ratio de remiſſione peccatorū nobis facta.

Matt. 18. 32.

Luc. 12. 47.

Bellovac. ibid. Pulchra ratiocinatio cujuſdam ſcholaris.

Exod. 24. *v.* 3. & 4. Citra quæ ulterius examinandi ſimus in judicio. *Oleaſt. ib.*

S. Ephr. T. 1. *Orat. de ſut. jud.*

Impii Chriſtiani in illo judicio deteriori loco erunt quamquã incolæ Sodomæ & Gomorrhæ.

4. Idem met Chriſtus, qui in illa die Judex futurus erit, populo ſuo, cui lumen & notitiam fidei ſuæ communicavarit, hanc propoſitionem die quadam promulgavit, eam juramento eamdem ratificando, dum ait: *Amen dico vobis, tolerabilius erit terra Sodomorum & Gomorrhæorum, in die judicii, quam illi Civitati.* Horrenda profectò propoſitio. Ergone nam Chriſtiani deteriori loco erunt, quam Sodomæ & Gomorrhæ incolæ? quis eſt, cui non ſint manifeſti nefandi civium illorum exceſſus, utpote qui per ignem cœlitus dilapſum puniti fuere? S. Hilarius hujus, à Chriſto pronunciatæ ſententiæ cauſam edifferit, inquiens: *Quia illis ignorato Chriſto, erraſſe ſit levius, his vero inexpiabile ſit, aut prædicatum non recepiſſe, aut receptum non ſanctè atque Catholicè prædicaſſe.* Quanto enim clarius erit lumen & notitia, quam à Deo accepimus, tanta denſiores erunt tenebræ, in quas ejiciemur, ſi vita conceſſo lumini non correſponderit, ut adimpleatur illud: *Sicut tenebræ ejus ita & lumen ejus.* Habebimus quoque in illa die nobis adverſantes, Angelos noſtros cuſtodes, qui in rigoroſiſſimo illo examine, fiſcalis partes contra nos agent: Unde Origenes inquit: *Puto etiam ibi inquiſitionem futuram, non quidem an cultura hominum Angelus defuerit, ſed an culturæ Angelicæ nequaquam digne ſegnitia humana reſponderit.* Hi igitur in judicio omnes allegabunt ſigillatim inſpirationes internas, quibus Deus ad virtutem non exſtimulavit, omnia ſpecialia gratiarum ſuarum auxilia, quæ quovis nobis tempore ſubminiſtrata fuerunt; omneſque ſtimulos efficaces, ad ducendam vitam irreprehenſibilem, quos nobis addidit per ſalutaria aliorum exempla, per prædicatorum, confeſſariorum, Patrum ſpiritualium, Magiſtrorum ſuperiorum, & amicorum efficaces exhortationes: adeoque agnoſcetur clare Deum pro ſalute noſtra plus facere non potuiſſe juxta illud: *Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci?*

Matt. 10. 15.
S. Hilar. Can. 9 in Matth.
Pſ. 138. 12.
Angeli cuſtodes agent Fiſcales contra reprobos.
Orig. hom. 20. in Num.
Iſa. 5. v. 4.

Severiſſima inſtituetur diſcuſſio circa bona naturæ.

5. *Redde rationem villicationis tuæ.* Diligentiſſima ibi inſtituetur diſcuſſio, circa bona naturæ & ſpeciatim quidem circa nobiliſſimas animæ potentias intellectum videlicet, voluntatem & memoriam, nec non circa ingenium, & per illud exquiſitas ſcientias; ac proinde ibi manifeſtum erit, quot fuerint, qui acumina & perſpicaciam intellectus ſui in offenſam Dei fuere abuſi, novos in perniciem veræ fidei Catholicæ, adinveniendo errores; Quot item ingenium ſuum exacuerint; ut per aſtutias & fraudes ſuos circumvenirent ſodales; quot denique eo fuerint abuſi ad adulandum & laſcivas componendum Poëſeos cantiones, ſimulque ad æternam illorum confuſionem, manifeſtabuntur præjudicia, & conſequentiæ peſſimæ, quæ ex eorum ſcriptis & compoſitionibus in innumeros alios derivarunt; de quibus Apoſtolus proinde ait: *Sermo eorum ut cancer ſerpit*, Severiſſimus pariter circa bona corporis formabitur proceſſus. *An neſcitis, quoniam corpora veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in vobis eſt, quem habetis a Deo:* Hoc autem templum ſæpiſſime inordinatis ſordidiſque appetitibus noſtris violaſſe atque profanaſſe convincemur, cum tamen, ut Apoſtolus inquit, *corpus autem non fornicationi, ſed Domino & Dominus corpori*. Animæ unitum eſt corpus, ut illius creſcant merita, ut ſcilicet carnem ſubjiciat ſpiritui, & per macerationem caſtigationemque ſuam victima fiat illi, qui eam ſuis coagulavit manibus, ideoque Apoſtolus quondam ſuos exhortabatur, dicens: *Obſecro vos, … ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem.*

2 Tim. 2. 17.
Et bona corporis.
1 Cor. 6. 19.
1 Cor. 6. 13.
Rom. 12. v. 1.

6. S. Anſelmus ad Deum aliquando converſus in ſequentia legitur prorupiſſe verba: *Domine, quia totum me feciſti, totum me debeo amori tuo.* Qualiter igitur vires, pulchritudinem, juventutem, ſanitatem, doteſque corporis impendemus? *Redde rationem.* Numquid vigorem, complexionemque robuſtam dilapidaſti in voluptatibus carnalibus, in rixis, duellis, vindictis? Pulchritudinem tuam eo contuliſti, ut alios ad illicita pertraheres; Juventutem in vanitatibus, otiis, ludis, omnibuſque aliis ineptiis conſumpſiſti. Sanitatem in crapulis & fornicationibus exhauſiſti. *Redde rationem*, de omnibus illis, nec non de aliis ſenſuum tuorum uſibus; aures forſitan non modo verbo divino, Patrumque temporalium & ſpiritualium admonitionibus ſurdæ obduruerunt, ſed inſuper diſcurſibus patuerunt obſcœnis, murmurationibus, famæque alienæ detractionibus. Oculi diſcutientur circa tot impurorum obtutuum, qui innumerabilibus aditum patefacere inhoneſtatibus, tranſgreſſiones. Linguæ diſcutientur maledicta, perjuria, mendacia, blaſphemiæ, injuriæ, detractiones, impoſturæ & diſcurſus impudici, imo ne vel minimum indiſcuſſum remanebit verbum otioſum, ipſo proteſtante Judice: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Reddent rationem de omnibus male inſtitutis greſſibus, dicente Jobo: *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti.* Unde & ipſe David gemebundus, ajebat: *Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Severiſſimus namque Judex illa per 50. & 70. annor. decurſum, quibus noſtra duravit vita, quemcumque pedum noſtrorum diligentiſſime obſervaverit motum, ut rationem de quolibet exigat paſſu in tribunali illo, cui in omnium conſpectu præſidebit; Neque hic meus eſt conceptus, ſed ipſamet à veritatis Spiritu, per os ſanctiſſimi illius Prophetæ, qualem ſæculum illud venerarum eſt præ reliquis, nobis dictata veritas: ille namque de ſeveriſſimo hoc examine ingemiſcens, in hæc ſequentia prorumpit verba: *Scribis enim contra me amaritudines & conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ: Poſuiſti in nervo pedem meum, & obſervaſti omnes ſemitas & veſtigia pedum meorum conſideraſti:* ubi 70. legunt: *uſque ad radices pedum meorum perveniſti.* Id quod & Beliovacenſis ex illo Jobi textu (*ipſe conſiderat vias meas*) poſtquam Gloſſam adduxiſſet, in hæc confirmat verba: *Sic DEUS vias uniuſcujuſque conſiderat, ſic greſſus dinumerat, ut nec minutiſſimæ cogitationes ejus judicio ac verba tenuiſſima, quæ apud nos uſu viluerunt, indiſcuſſa remaneant.* Si autem tantam à pedibus exiget rationem, quanto majorem à manibus, quas forte exceſſibus contaminavimus verberum, vulnerum, ſtragum, tactuum illicitorum, ludorumque, ſi non ſemper illicitorum, ſed honeſtorum quandoque, limites tamen excedentia convenientes, temporis, loci, & perſonarum qualitatis; ut nihil dicam de rapinis atque extorſionibus, quarum manus fuerunt inſtrumentum. Iterum rationem exigetè gula, de tot violatis jejuniis, de crapulis, ebrietatibus atque exceſſivis in conviviorum lautitiæ diſpendiis, non ob alium finem inſtitutis, niſi ad farciendum opipareque tractandum implacabilem Dei animæque inimicum, qualis corpus noſtrum eſt, delicate enutritum, quod *incraſſatus, impinguatus, … dereliquit Deum factorem ſuum*; præterquam quod *corpus quod corrumpitur, aggravat animam.*

S. Anſelm. ib.
Specialiter de dotibus corporis.
Et quinque ſenſuum uſibus.
Matt. 12. 36.
De omnibus greſſibus.
Job 14. 16.
Pſ. 48. v. 6.
Job 13. 26.
Ibid. v. 27.
Bellov. ib. diſt. 6.
De uſu manuum.
De gula.
Deut. 32. 15.
Sap. 9. v. 15.

7. *Redde rationem Villicationis tuæ. Quia de omnibus tibi traditis*, inquit Lyranus, *Deus exiget rationem uſque ad minimum quadrantem;* bona namque temporalia

Lyran. ib.
De bonis temporalibus.

Digitized by Google

poralia nobis ad facilitandam æternorum acquiſitio-
nem contulit, ut iis cum ſubordinatione debitaque
directione uteremur; tunc itaque rationem exiget,
Matt. 25. 42. dicturus: *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi mandu-
care; Ubi S. Auguſtinus loquit: *Non illis dicendum*
S. Aug. ſerm 38. de Sanctis. *eſt, quia homicidia feciſtis, adulteria commiſiſtis, quia
alienam ſubſtantiam rapuiſtis; ſed hoc ſolum audituri
ſunt: quia eſurivi, & non dediſtis mihi manducare.*
Heu quot tunc confundentur, qui panem canibus
prodegerunt, tenaciſſimi in pauperes (in quibus
Dei Filius recognoſci voluit) quos præ fame deficere
emorique paſſi ſunt? *Rogo vos fratres* (ſubdit idem
Eccleſiæ Doctor) *nolite hæc tranſitorie cogitare.* Por-
ro ex his præmiſſis Sanctus ille talem eruit conſe-
quentiam, dicens: *Si in ignem mittetur, qui eſurienti
non dedit panem ſuum, putas ubi mittendus eſt, qui tulit
alienum? ſi in ignem mittetur, qui nudum non veſtit,
ubi mittendus eſt, qui veſtitum expoliavit? Si periturus
eſt, qui in carcere non viſitavit, quid de illo fiet, qui for-
te in carcerem miſit? Rogo vos fratres chariſſimi, hinc
attendite, quam ſpem habere poſſunt qui male faciunt,
quando illi perituri ſunt, qui bona non faciunt?* merito
itaque iis, qui fortunæ bonis abundant, atque
abutuntur, Jacobus Apoſtolus proteſtatur, in-
Jac. 5. v. 1. quiens: *Agite nunc divites, plorate ululantes in miſe-
riis veſtris, quæ advenient vobis; ... aurum & argen-
tum veſtrum æruginavit, & ærugo eorum in teſtimonium
vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis;
theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.* Imo quan-
to magis quis hic deliciis, voluptatibus, opibuſ-
que gaviſus fuerit, tanto ſeveriorem ibi experie-
tur proceſſum & condemnationem, juxta illa
Apoc. 18. 7. Apocalypſis verba: *Quantum glorificavit ſe & in
deliciis fuit, tantum illi date tormentum & lu-
Job 20. 15. ctum*; hinc & Job Prophetizabat, dicens: *Divi-
tias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius ex-
trahet eas Deus.*

De adminiſtratione familiæ & educatione proliam. 8. *Redde rationem. Requiret Dominus* (verba ſunt
Bellovacenſis) *quomodo Pater & Mater filium vel
filiam ſervavit, quomodo familiam, quomodo Magiſter
diſcipulum, ſocius ſocium, vicinus vicinum.* Cujus
hanc convincentem adducit rationem, quia juxta
Bellov. ib. irrefragabile axioma: *Mandavit illis unicuique de*
Eccli. 17. 12. *proximo ſuo*; rationem itaque reddere tenebimur
non modo de nobis, ſed etiam de proximis noſtris,
an ſcilicet bona illis præbuerimus exempla, ſaluta-
res præmonitiones, prudentiam & opportuna con-
ſilia, eorum temporales ſpiritualeſque eorum ſub-
levaverimus neceſſitates; cui intento confirmando
apprime deſervit ſequens S. Auguſtini diſcurſus,
quando illum commentans Evangelicum textum
Matth. 7. 19. (*omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur,
& in ignem mittetur*) ita ſermocinatur: *Dominus ter-*
S. Aug. ib. *ribiliter nos admonet, dicens: Omnis arbor, quæ, &c.
Non dixit; quæ facit fructum malum, ſed, quæ non fa-
cit fructum bonum; hinc ergo poſſumus evidenter agno-
ſcere, quas pœnas arbor ſpinoſa in die judicii patietur,
quando illa, quæ fructum non dederit excidetur, &
in ignem mittetur.* In judiciis criminalibus, quæ
De omiſſione bonorum operum. hic in terris aguntur, proceſſus & condemna-
tiones ſolum ſpectant delictorum caſtigationem,
at vero in tribunali Chriſti Judicis exactiſſima
quoque fiet inquiſitio circa omiſſionem boni,
quod poteramus & obligabamur facere; omnium
namque legum divinarum, quas adimplere de-
bemus, obſervantia circa duos hoſce polos verti-
Pſ. 36. v. 27. tur, ſcilicet: *Declina à malo, & fac bonum.* Idem
quoque S. Auguſtinus in alio quodam ſermone no-
tat id, quod Judex ille ſupremus proteſtatus fue-
rit, dicendo: *Filius enim hominis venturus eſt in glo-* S. Aug.
ria Patris ſui cum Angelis ſuis, & tunc reddet unicui- ſerm 59.
que ſecundum opera ſua; non dixit, ut reddat unicui- c. 8 in
que ſecundum miſericordiam, ſed ſecundum opera. Append. de diverſis.
Unde Bellovac. ait: *Hoc autem ſciendum, quod Ju-*
dex improperabit eis non ſolum mala quæ fecerint, & lo- Matt. 16.
cuti fuerint, aut etiam cogitaverint; verum etiam 27.
bona, quæ omiſerint aut neglexerint & beneficiorum Bellovac.
ſuorum omnium immenſam multitudinem, quæ in- ib. diſt. 9.
*grato ſuſceperint, quibus abuſi fuerint, quæ neglexe-
rint, contempſerint aut abjecerint caſtigationes, me-
delas, atque innumera remedia, quibus curari debuerint,
& non ſunt curati.* Idem quoque author cum funda-
mento ſacræ Scripturæ nos de minima quavis
tranſgreſſione rigoroſiſſime examinandos eſſe dicit:
Tunc condemnabitur, inquit, *quidquid fuerit inven-* Bellov. ib.
tum operis & otii, ſermonis, & ſilentii, uſque ad mini- diſt. 6.
*mam cogitationem etiam quod dixi ſi non fuerit ad Dei
voluntatem directum.*

9. Optime igitur Eccleſiaſtes unumquamque
animam monet, dicens: *In bono ſit cor tuum in diebus* Eccle. 11.
juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in in- v. 9.
tuitu oculorum tuorum, cujus moniti hanc ſubnectit De quovis
rationem: *Scito, quod pro omnibus his adducet te* etiam leviſſimo
DEUS in judicium. Idem quoque Eccleſiaſticus ca- errore
pite ſequenti librum ſuum notabili hac ſententia reddenda
concludit, inquiens: *Finem loquendi pariter omnes* erit ratio.
audiamus, Deum time & mandata ejus obſerva, hoc eſt Eccl. 12.
enim omnis homo, & cuncta quæ fiunt, adducet Deus 13.
in judicium pro omni errato; ubi notandum eſt, quod
dicat *pro omni errato*; quia pro quovis etiam leviſ-
ſimo errore in illo rigoroſo judicio conveniemur;
quod vero idem Sapiens ſubdit: *ſive bonum ſive ma-
lum illud ſit*, difficilius eſt intellectu; ſi enim ſolum
malum dixiſſet, facilis mens ejus intelligi potuiſſet;
at vero quod dicat etiam *ſive bonum*, non ſatis capi
poteſt, quomodo enim etiam de bono in tribu-
nali illo proceſſabimur?

S. Bernardinus inquit: *Tempore generalis judicii* S. Bern.
non ſolum maligna hominum opera, ſed etiam inutilia, T. 2. ſer.
& quæ quandoque videntur hominibus juſta, præmio 11. Art. 1.
æterna vita indigna judicabit. Qua de re inſignem c. 3.
quoque habemus, ad hoc propoſitum ſervientem, Si uti & de bonis operibus, non debite factis.
S. Antonini doctrinam; nam ita ſcribit: *Sed & de
bonis operibus judicabuntur homines, videlicet ſi cum
debitis circumſtantiis facta fuerint; Unde Dominus
Pſalmo 74. inquit: Cum accepero tempus, ſcilicet* S. Antonin. in ſum.
in fine mundi (tunc enim tempus, quod menſuratur Theol. p. 4.
motu primi mobilis ſubtrahetur, ceſſante motu ipſius tit. 14.
primi mobilis) ego, inquit, *juſtitias judicabo, id eſt,* c. 11.
diſcutiam opera juſta, ſi eum debito modo ſint facta. Ad- §. 5.
ducitque authoritatem quamdam S. Gregorii ad
Mauritium Imperatorem ita ſcribentis: *Multa ſunt,* S. Gregor.
*quæ de illius judicio homines ignorant, nam fortaſſis quod
vos laudatis, ille reprehendet; & quos vos vituperatis,
ille laudabit.* Bellovacenſis pariter idem hoc dubium
his verbis declarat: *De omnibus bonis operibus inqui-* Bellov. ib.
retur, qua intentione, diſcretione, utilitate & devo- diſt. 6.
tione facta ſunt.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

*Judex in illa die manifeſtabit abſcondita cordium,
manifeſtas omnibus efficiendo conſcientias noſtras,
ubique legem ſuam ob oculos ſtatuet, quam in
hac vita nobis obſervandam dedit.*

THE-

THEMA.

Et erit in tempore illo, ſcrutabor Jeruſalem in lucernis. Sophoniæ 1. v. 12.

1. DEus apud Sophoniam comminatur, venturum aliquando eſſe tempus, in quo Jeruſalem in lucernis inveſtigaturus ſit; Septuaginta legunt: *Scrutabor Jeruſalem cum lucerna.* S. Hieronymus literalem horum verborum ſenſum conſiderans, innixus hiſtoriæ Joſephi Hebræi, in ea fuit opinione, quod Propheta prædicere intenderet inquiſitionem quam Jeroſolymis circa potentes divites, principes & ſacerdotes, qui in ſpeluncis, antris & ſepulcbrorum cavernis abſcondendi eſſent facturus eſſet exercitus inimicus, adhibendo in hunc effectum lucernas, ut eos inde extraheret, & eductis mortem inferret poſſent; quod ipſum judicio finali adaptare poſſumus, maxime cum Gloſſa verba prædicta Sophoniæ: *in tempore illo*, de *tempore judicii* intelligat.

S. Hier. ib. In extremo judiſio etiam abſcondita cordium manifeſtabuntur.

Gloſſa ib.

2. Iſaias Propheta, vaticinatur, dicens: *Introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voragines terræ à facie formidinis Domini, & à gloria Majeſtatis ejus, cum ſurrexerit percutere terram*, quaſi diceret, introibunt in cavernas, ut ibidem latentes foras extractos ad ſupremum perducant tribunal Regis illius, in cujus fœmore ſcriptum eſt: *Rex regum & Dominus Dominantium*, lex enim communis omnibus ſtatuta eſt: *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti*, nec ab hac lege quiſquam excipitur, quantumvis ſit potens, imo ut idem S. Hieronymus ad Heliodorum ſcribit: *Ibi, ante hoc Judicium, potentiſſimi quondam reges nudo latere palpitabunt.* Verumenimvero juxta aliam quamdam ejuſdem S. Hieronymi expoſitionem, ex prædictis quoque verbis deduci poteſt ſeveritas examinis, quod inſtituetur etiam animabus electis & juſtis, per civitatem ſanctam Jeruſalem denotatis; dicit enim: *Multiplicata iniquitate in noviſſimo tempore refrigeſcet charitas & Solis lumen recedet ab Jeruſalem, & tanta erit vaſtitas, ut difficile ſalventur etiam electi Dei. Tunc in lucerna ſermonis ſui, atque rationis, omnia vitia ſcrutabitur Dominus in Jeruſalem, & in medium proferet, & de otioſo quoque verbo fiet judicium & vindicta.* At vero quæret hic aliquis, quid opus ſit lucernis, quibus inter tenebras nocturnas uti ſolemus, cum, ſicut alibi probavimus, tempus judicii extremi, dies appelletur: *Dies illa, dies iræ, dies Domini*, in die autem nullus eſt lucernarum uſus. Cui reſponderi poteſt, quod tunc Sol obſcurabitur: *Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ de cœlo cadent.* At vero Alb. M. ly *in lucernis* ita exponit, ut ſenſus ſit: *Scrutabitur illos in illuminationibus, ut omnia occulta manifeſtentur.* Etenim Sol ſolam exteriorem terræ ſuperficiem illuminat, recondita autem cavernarum & ſpecuum ſubterranearum latibula minime penetrat, atque ideo ut ea penetrare poſſit, lucernis opus erit, vult igitur Sophonias dicere, in Judicio finali *veniet Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.* Myſterio quoque non vacat verbum illud *ſcrutabor*; quia de hoc Judice ſcribitur, quod ſit *ſcrutans corda & renes Deus.* Vidiſtiſne aliquando, quid expertus anatomiſta circa cadaver aliquod anatomizandum facere ſoleat? nimirum acutiſſima cum novacula pellem ſcindere incipit, poſtea lacerat carnem, venas aperit, dilatat cartilagines, imo uſque ad muſculos ad erteres,

Iſai. 2. v. 19. Ab hoc judicio nullus, quantumvis potens eximetur.

Apoc. 19. 16.

2 Cor. 5. 10.

Ne quidē animæ electæ & juſtæ.

S. Hier. ad Heliodor.

Quales ſint Lucernæ, quarum uſus erit in die judicii.

Matt. 24. v. 29.

Alb. Mag. in Sophon.

1 Cor. 4. 5.

Pſ. 7. v. 10.

Simile anatomiſtæ ſcrutantis intima corporis.

magiſque intimas oſſium medullas ſcrutando progreditur. S. Joannes in Apocalypſi ex ore Chriſti Judicis, egredientem vidit gladium, utraque parte acutum: *De ore ejus gladius, utraque parte acutus exibat*; & hoc mediante, anatomiam cordium & renum perfectiſſime abſolvet. Quia vero Deus ſe animas in lucernis inveſtigaturum eſſe dicit, revocandum eſt in memoriam, quod Pſalmiſta vocem & verbum Dei lucernæ nomine appellet: *Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen ſemitis meis*; huic autem verbo & voci Chriſti, S. Paulus titulum gladii acuti attribuit, qui abſtruſiſſimi humani cordis viſcera & præcordia penetrat, dicit enim: *Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum & diſcretor cogitationum & intentionum cordis, & non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus, omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus.* Judices quidem pro noſtris tribunalibus ſedentes, ut veritatem in claram lucem edant, neceſſum habent fabricare proceſſus, teſtes examinare, eorumque teſtimonia ad invicem conferre, quia facile decipere & decipi poſſunt, quia *pravum eſt cor omnium & inſcrutabile, quis cognoſcet illud?* At vero Deus illud aperte manifeſtat, ideoque dicit: *Ego Dominus ſcrutans cor & probans renes, qui do unicuique juxta viam ſuam, & juxta fructum adinventionum ſuarum.* Et ut Daniel ait: *Ipſe revelat profunda & abſcondita & novit, in tenebris conſtituta, & lux cum eo eſt.* Regius Pſalmiſta pariter dicit, quod in die illo *conſumetur nequitia peccatorum, & diriges juſtum, ſcrutans corda & renes Deus*; Ubi S. Baſilius ſignificatum hujus dictionis. *Scrutans*, obſervat, ait: *Scrutatio proprie eſt, cum omnibus torturis & argumentis facta inquiſitio, quæ à judicibus adhibetur tortura admotis, ut, ſi conſcii ſint rerum arcanarum, quæ in inquiſitionem poſitæ ſunt, vi tormentorum adacti, eas, prius delitescentes, in apertum conſtituant.* Imaginandum proinde nobis eſt, quod, quidquid Judices hujus terræ operentur per torturas, comminationes, teſtes, & proceſſus ad manifeſtandam commiſſorum ſcelerum veritatem, hoc ipſum Chriſtus Judex multo melius operabitur per unicum tantum voluntatis ſuæ actum. Dionyſius Carthuſianus vim verbi hujus; *Scrutabor*, ponderans, Chriſtum hoc modo loquentem introducit: *Ego unigenitus Dei Jeſus Chriſtus, qui ſum Judex & teſtis, cui pater dedit omne judicium; Jeruſalem, id eſt, animam credentem, lucernis, id eſt, libris conſcientiæ, vel lumine veritatis, & ſacra ſcriptura ſermonibus examinabo.*

Apoc. 1. 16.

Pſ. 118. 105.

Vox judicis comparatur gladio acuto.

Hebr. 4. 12.

Judex non habet opus inſtituere proceſſus, aut examinare teſtes.

Jer. 17. 9.

Ibid. v. 10.

Dan. 2. v. 22.

Pſ. 7. v. 10.

S. Baſil. ib.

Dion. Cart. ib. in Soph.

3. Cœleſtis Sponſa divinum amatorem ſuum capræ aſſimilat, dicens; *Similis eſt dilectus meus capreæ.* At vero quænam inter regem gloriæ & capram; animal ſylveſtre, eſſe poteſt proportio? S. Bernardus obſervat, capram acutiſſimo viſu præditam eſſe; unde bene proprietatem Chriſto, ad extremum judicium venturo, adaptans, loquit: *Time ſcrutinium judicis, time oculos capreæ, time illum qui per Prophetam dicit: erit in die illa, ſcrutabor Jeruſalem in lucernis; acute viſu eſt, nihil inſcrutatum relinquit. Oculis ſuis ſcrutabitur renes & corda, ipſaque cogitatio hominis confitebitur illi.* Plinius quoque, quantumvis gentilis de DEO, licet ſibi non ſatis perſpicue cognito, dicit: *DEUS totus eſt ſenſus, totus viſus, totus auditus, totus animæ, totus animi, totus ſui.* Quaſi diceret: nihil eſt adeo occultum, quod ipſe neſciat, vel clare non perſpiciat, Idem quoque Tertullianus affirmat, inquiens: *Deus totus eſt oculus,* Ipſamet experientia te-

ſte

Cant. 2. v. 9.

Chriſtus Judex comparatur capreæ.

S. Bern. ſer. 55. in Cant.

Pl. l. 2. c. 7.

Tertull. lib. de Trinit.

Digitized by Google

Quis cer- ſte videmus, quod tametſi nocturno tempore variæ
tiſſimi vi- in conclavi aliquo effigiatæ ſint picturæ, ſcul-
lus eſt. pturæ, flores, acu picta periſtromata; hæc tamen
omnia, niſi obſcuritas noctis lucerna aut face illu-
minetur, minime diſtinguantur aut diſcernantur;
ſubito vero illata in idem conclave lucerna, vel ar-
dens facula *illuminat abſcondita tenebrarum*; eodem
modo quamdiu caligo & obſcuritas hujus vitæ du-
Intimas rat, fines, intentiones perverſæ, conſiliorum ma-
cordis te- chinæ, hypocriſes & fictiones, in corde maligno
nebras pe- latentes, videri minime poſſunt, at veniet tem-
netrans. pus, in quo Christus Sol juſtitiæ *illuminabit ab-*
1 Cor. 4. *ſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium;*
v. 5. *ſcrutabitur Jeruſalem in lucernis.* Unde S. Antonius
S. Anton. de Padoa ait: *Sicut Lex corporalis manifeſtat figu-*
de Pad. *ras & picturas, turpes vel pulchras, juxta qualitates*
Fer. 2. poſt *ipſorum colorum: ſic lux illa infinita ex ſuo ſplendore*
Dom. 1. *manifeſtabit, quidquid unquam fuit in cordibus bo-*
Quadr. *norum, ſive malum.* Nocturno tempore viſi non-
nulli vermes parvæ ſtellulæ eſſe videntur, quæ
tamen illuceſcente die vermes putridi eſſe conſpi-
ciuntur; ſic quoque quamdiu ſumus in hac caligi-
1 Cor. 13. ne, quamdiu *videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*,
v. 12. hæc vel illa proximi noſtri actio virtuoſa eſſe vide-
tur, at vero tunc in oculis omnium intentio & finis
perverſus & inordinatus, cum quo facta fuit, ma-
nifeſte comparebit.

4. Hugo Cardinalis ſuper illa verba Pſalmiſtæ
Pſ. 7. v. 10. *ſcrutans corda & renes DEUS*, ita inquit, *id eſt, ope-*
Hugo Card. *rationes, & cogitationes ſcrutans, & aſpiciens; unde*
c. 10. *prædixit ſe habere oculos tamquam flammam ignis.* Dio-
Continua- nyſius Carthuſianus eadem verba ſic interpreta-
tur eadem tur: *Scrutans, id eſt, intime cernens, diligenter diſ-*
materia. *cutiens uſque ad unguem.* Sapiens Deum Spiritus no-
Dion. Cart. ſtros, id eſt omnes actus interiores cordis & mentis
ib. in Pſal. diligenter ſcrutari & ponderare dicit: *Omnes viæ*
Prov. 16. *hominis patent oculis ejus, Spirituum ponderator eſt Domi-*
2. *nus*, ubi non dicit *actuum* ſed *ſpirituum*, quia noſtra
quidem opera externa ut plurimum patent oculis
hominum, at vero deſideria, intentiones & fines
occultos, Deus tunc in bilance Archangeli collo-
cabit, ut illos ponderet, & in conſpectu omnium
1 Cor. 4. manifeſtet. quia *manifeſtabit conſilia cordium.* Id quod
v. 5. S. Baſilius ſequenti exemplo declarat, inquiens:
S. Baſil. *Singula per partes ut ſeſe habeant veluti in pictura no-*
lib. de vera *ſcantur, exempli cauſa: quomodo ad patrandum quiſ-*
virginit. *que adulterium properans è lecto ſurrexit, quibus paſſi-*
bus incedens uſus eſt, quo motu corporis, lentiore, an con-
citatiore; quem habitum, cum progrederetur, aſſumpſit,
ex qua parte irrumpens, uxorem alienam violavit, quo
item ordine huic mulier ad nefarium opus ſe proſtravit.
Et quia hæc omnia in tenebris acta fuerunt (ſiqui-
Joan. 3. 20. dem *qui male agit, odit lucem*) ideo Christus Ju-
dex ſeveriſſimæ juſtitiæ ſuæ lucernam accendet
1 Cor. 4. 5. & *illuminabit abſcondita tenebrarum, ſcrutabitur in*
Nahum 3. *lucernis.* Unde apud Nahum Prophetam ait: *Re-*
v. 5. *velabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam gentibus*
nuditatem tuam. David quidem ſe adulterium,
cum Bethſabea commiſſum, coram oculis Iſraël,
abſcondere poſſe ſperavit, at vero graviter ſe
deceptum fuiſſe deprehendit, ſiquidem DEUS il-
lud per Nathan Prophetam velut per præconem
2 Reg. 12. publicari fecit: *Tu feciſti enim abſcondite, ego autem*
v. 12. *faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſraël, & in con-*
ſpectu Solis.

5. Danieli quondam Filius Dei, ad judicium uni-
Declaratur verſale venturus, in throno magnifico conſidens,
myſteriū per viſionem quamdam repræſentatus fuit: *Aſpi-*
throni ju- *ciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum*
dicis. *ſedit.* De quo tribunali S. Paulus quoque mentio- Dan. 7.
nem facit, inquiens: *Omnes enim nos manifeſtari* v. 9.
oportet ante tribunal Chriſti; hujus autem throni my- 2 Cor. 5
ſterium Origenes his verbis declarat: *Judicandi* 10.
forma ex iis, quæ inter homines geruntur, aſſumpta Orig. lib. 9.
eſt, quo ſcilicet noſceremus, quia ſicut judex ille cap. 14.
terrenus celſiorem quemdam locum, quod tribunal ap- ad Rom.
pellatur, aſcendit, ut ex eo altior & eminentior
cæteris, qui judicandi ſunt, fiat; ne conſpectui ejus
lateant vel malorum ſupplicia vel allegationes inno-
centium; intelligamus & judicem omnium Chriſtum,
natura & majeſtate cæteris eminentem, introſpicere
corda & conſcientias ſingulorum, manifeſtare occul-
ta, & objecta revelare, ut & bonis actibus laudem
tribuat, & mali pœnam, quam merentur, accipiant.
Judicabit, inquit pariter Bellovacenſis, *& manifeſta-* Bellov.
bit, qua intentione, & affectione, attentione, & Spec. mor.
in quo ſtatu opera facta ſint. Regius Pſaltes ait: l. 2. diſt. 16.
Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, P. 18.
& ab alienis parce ſervo tuo. Etenim quot erunt v. 13.
tranſgreſſiones, quas quotidie commiſimus, de
quibus nullum nobis fecimus ſcrupulum, ſive
quia de illis non cogitavimus, ſive quia eadem
ignoravimus? At vero tunc *ſcrutabitur Jeruſa-*
lem in lucernis. Unde S. Bernardus ait: *Multa*
peccata tunc prorument ex improviſo, quaſi ex inſidiis S. Bern. de
quæ modo non vides, & forſan plura, & terribiliora his, inter. domo
quæ nunc vides. c. 38.

6. Sapientia incarnata apud S. Matthæum, Scri-
bas & Phariſæos reprehendens, inquit: *De corde*
enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, Matt. 15.
fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Hæc v. 19.
autem omnia peccata, quæ non tranſierunt in Peccata
actum, ſive per verecundiam, ſive ob impoten- quæ ſolū
tiam, ſive ob alium quemcumque finem, quæ in corde
tamen interius in corde machinati fuimus, quo- machinati
rum ſunt innumera, in illa die prodibunt in lu- ſumus,
cem; nam ut Paulus de Palatio hunc textum ex- tunc etiam
ponens, inquit: *Vita Chriſtiana maxime interioribus* manifeſta
intenta eſt, contra Moſaica exterioribus; & ob hoc erunt.
motivum S. Cyrillus Alexandrinus, miſeram re- Paulus de
proborum in illo noviſſimo die conditionem de- Palat. ib.
ploravit, dicens: *Væ ſontibus, cum mentis agitationes*
arguentur, & pravarum cogitationum conſpirationes tru- S. Cyrill.
tinabuntur, & mens expendetur. Trutinabuntur, in- Alex. T. 5.
quit, quia meritum & malitia actuum humanorum p. 2. Hom.
ex fine, intentione, & animo ponderabitur, cum div. ulo.
quo fuerunt eliciti; *nam ſpirituum ponderator eſt Deus:* Prov. 16.
Tunc igitur in bilance æquitatis & juſtitiæ ſuæ, per 2.
infinitam ſuam ſapientiam, in pondere ſanctuarii
ponderabit omnes cogitationes noſtras & deſideria
occulta, eadem in conſpectu uniuſcujuſque mani-
feſtando, ſiquidem *omnes enim nos manifeſtari oportet* 2 Cor. 5. 10.
ante tribunal Chriſti. S. Ephrem de comparatione cru-
cis in judicio, quando Redemptor judicaturus de-
ſcendet, quæ Sole luminoſior erit, diſſerens, inquit:
Horrendum, Fratres, ibi erit judicium, in quo etiam S. Ephr.
abſque teſtibus cuncta erunt manifeſta opera atque ſermo- T. 1. de ap-
nes, cogitationes & animorum ſenſa, nam ut ſuperius parit. Cru-
ex ſententia Apoſtoli diximus, ante tribunal Chriſti cis.
omnia enim nuda & aperta erunt oculis ejus. Heb. 4. 13.

S. Iſidorus Peluſiota victimarum exenteratarum Hoc de-
adducit ſimilitudinem, inquiens: *Hæc verba, nuda,* claratur
& aperta, translatione ducta à victimis, quæ ad ſacrifi- duabus ſi-
cium adhibentur, à Paulo, ingenti ſapientia prædito viro, militudi-
ſcripta ſunt. Quemadmodum enim illæ, cum pelles nibus.
detrahuntur, omni conſpicuo indumento ſpoliantur, ab- S. Iſid. Pel.
ditarumque interne partium ſtatum & affectionem in- l. 1. Ep. 94.
dicant, atque ad omnium oſſium & membrorum inda- Victimarū
exentera-
tarum.

gationem diſſecantur, ut omnia ob rei, cui adhibentur, puritatem expurgentur; eodem etiam modo, in magno illo Domini die, actionum nobis incognitarum, & obſcurarum patefactio cuncta denudabit, diſſectionique ſimilis apparebit. Neque enim quiſquam latere poterit, verum omnes in apertum adducentur. S. Thomas de Villa nova in concione ſuper Dominicam primam adventus, hanc omnium interiorum animæ, in illa die reſtituendam manifeſtationem, ſequenti declarat ſimilitudine, inquiens: *Omnia ſecreta cordium, omnes cogitationes, affectionesque & deſideria nudabuntur. Omnia opera, ſive bona ſive mala, publicabuntur; & ita quiſque aſtantium conſcius erit alienarum cogitationum, affectionum, & operum ſicut ſuorum. DEO prodente, omnibus nota erunt, ut omnibus DEI juſtitia manifeſta ſit. Sicut enim in radio Solis atomi, qui prius non apparebant; oculis fiunt noti, ita in radio divinæ lucis, omnis illa congeries cogitationum, affectionum, & operum, veluti atomorum multitudo aperte & clare videbitur coram omnibus.* Monet quoque idem S. Præſul, ut in operationibus intellectualibus magna cum cautela procedamus, nec perſuadeamus nobis illas fore occultas, nobiſque ſolum notas, quia tunc *manifeſtabit conſilia cordium.* Hoc eſt, quod Dominus aperte in Evangelio innuat. *Nihil opertum, quod non reveletur; neque abſconditum, quod non ſciatur; quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur.*

S. Tho. de Villa nova conc. 2 in Dom. 1. Adv.

Et atomorum in radiis Solis.

Per drachmam perditam intelligitur anima peccatrix.

Luc. 15. v. 8.

7. *Scrutabor in lucernis.* Quænam obſecro hæc lucerna erit, per quam omne id, quod in tenebris & occulto operati aut meditati fuimus, revelabit? Salvator noſter apud S. Lucam parabolam proponit mulieris, quæ accenſa lucerna evertit domum, ut drachmam perditam reinveniret: *Accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter.* Per hanc mulierem Gloſſa, divinam intelligit Sapientiam, inquiens: *Dei ſapientia decem drachmas habuit, cum homines & angelos ad imaginem ſuam creavit, ſed unam perdidit, cum homo à ſimilitudine Creatoris receſſit.* Cui & Hugo Cardinalis ſubſcribit, dum ait: *Per drachmam ſignificatur qualibet anima, Dei imagine inſignita.* Divina itaque incarnata Sapientia hanc videns perditam animam (ut cum Gloſſa loquar) *lucernam ad quærendum accendit, cum in carne apparuit, quia lucerna eſt lux in teſta, id eſt, Verbum in carne;* aſt quia incarnationem, redemptionemque minime ſibi utilem reddidit anima, ideo in judicio prævaricationem hanc illi exprobrabit Dominus, *evertet domum, quia conſcientias hominum*, inquit Gloſſa, *de reatu ſuo perturbabit.* Conſcientias diſſipabit per lucernam, id eſt, Evangelii, Scripturæ ſacræ, & legis, quam qualibet anima obſervare tenebatur, oſtenſionem, juxta quod Sapiens inquit: *Mandatum lucerna eſt, Lex lux;* & Pſalmiſta: *Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen ſemitis meis.* Nemo ſeſe excuſare poterit de ſuis prævaricationibus caſibusque in via Dei, ſiquidem ſemper ad recte dirigendos pedes ſuos divinam ante oculos legem habebat; unde & Pſalmiſta immediate ſubjungit, dicens: *Juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ meæ.* Cauſa itaque principalis, cur in profundiſſimum præcipitemur barathrum, eſt, quia in obſcuro gradimur, & intellectus noſtri oculos huic divinæ legis & evangelii lucernæ occludimus.

Gloſſa ib.

Hugo Card. ibid.

Quæ quærentur in illo die cum lucerna. *Gloſſa.*

Prov. 6. 23. Pſ. 118. 105.

Pſ. 118. 106.

8. S. Ambroſius illa Pſalmiſtæ commentans verba: *Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud*, ita ad idem diſcurrit propoſitum: *Tripliciter deſcribe tibi ignitum eloquium Dei, vel quod inundat vel quod accendit, vel quod illuminat audientes. Ideo ait Dominus: ſcrutatus ſum Jeruſalem ad lucernam.* Sed quid per noſtram putatis accidere miſeriam? audite conſequentem diſcurſum: *Sed neminem in ea vel qui mundaretur, vel qui incenderetur, aut illuminaretur, invenit; ideo eam in tenebris dereliquit.* Denique & S. Ephrem dictam Evangelii lucernam in die judicii, ut noſtras revelet tenebras, in medium adducendum his aſtruit verbis: *Videte, quod ſecundum Evangelium ſumus judicandi in illo die; attendite diligenter, quæ ſcripta ſunt, & non deſpexeritis.*

Pſ. 118. 140. S. Amb. art. 18. ib.

S. Ephr. T. 1. orat. de fut. judicio.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Variæ adducuntur opiniones circa libros, qui in judicio finali aperiendi ſunt, in quibus divina virtute, plena & diſtincta unicuique revelabitur conſcientiæ propriæ & aliorum notitia, fietque examen in comparatione actuum noſtrorum ad legem divinam.

THEMA.

Libri aperti ſunt... & judicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris ſecundum opera ipſorum, Apoc. 20. v. 12.

1. S. Joanni in Apocalypſi Auguſtus, in quo Chriſtus judicium univerſale aggreſſurus conſidebit, thronus exhibitus fuit, prout his ipſemet atteſtatur verbis: *Et vidi thronum magnum & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra & cœlum, & vidi mortuos magnos & puſillos, ſtantes in conſpectu throni & libri aperti ſunt.* Ubi Lyranus inquit: *Hoc litteraliter exponitur de judicio finali.* De quibus libris Eccleſia in ſequentia pro defunctis ita canit: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Unde & Daniel de tremendo Chriſti judicantis tribunali agens, libros illos in numero plurali inſinuat, dicens: *Judicium ſedit & libri aperti ſunt.* Et S. Joannes: *Libri aperti ſunt*, qui tamen paulo poſt in numero ſingulari ſubdit, dicens: *Et alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ.* Cur vero hunc unum, illos vero multos eſſe arbitramini? undenam hæc differentia? dubio noſtro S. reſpondet Ambroſius in hæc verba: *Libri multi ad reprobos; unus, qui eſt vitæ, ad electos pertinet. Multos libros reprobi poſſident, quia multis modis Deum offendunt.* Aliam tamen hujus myſterii rationem aſſignat Alcazar, dum ait: *Cum, qui ſalvantur, ſint pauci; & qui damnantur, multi; ideo prædeſtinatorum librum eſſe unicum, reproborum multos.* Unde ipſemet Judex ſæpius hanc tremendam in Evangelio ſtatuit concluſionem; *Multi ſunt vocati, pauci vero electi.*

In judicio pro impiis aperientur libri, pro electis vero liber unus.

Apoc. 20. 11.

Lyran. ib.

Dan. 7. v. 10.

Apoc. 20. 12.

Ibid.

S. Ambr. in Gloſſa.

Alcazar ib.

Matt. 20. v. 16.

Matt. 22. 14.

2. *Libri aperti ſunt.* In diſcurſu decimo, igne mundum conflagraturum probavimus juxta illa Pſalmiſtæ verba: *Ignis ante ipſum præcedet & inflammabit in circuitu.* Unde merito quæritur, qua ratione conſervandi ſint illæſi hi libri? Scio equidem Jeremiæ à Deo præceptum fuiſſe, ut libros quoſdam ab incendio, quod Jeroſolymæ à Chaldæis imminebat, & in eodem capite prædictum fuerat, illæſos conſervaret; dixit enim Deus ad ipſum: *Sume libros iſtos, librum emptionis hunc ſignatum, & librum hunc qui apertus eſt, & pone illos in vaſe fictili, ut permanere*

Pſ. 96. v. 3.

Quomodo hi libri conſervabuntur ab igne.

Jer. 32. 14.

manere poſſunt diebus multis. Eſt quidem axioma irrefragabile ab Angelo pronunciatum; *Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* Verumtamen ſupponendum hic eſt, libros illos, qui tunc aperientur, nequaquam chartaceos futuros eſſe; nam ut S. Anton. ex authoritate S. Auguſtini optime notat: *Nimis magnus eſſet liber ille, in quo ſcripta eſſent omnia facta unius hominis, nedum omnium hominum mundi.* Ac proinde dictus Anton. concludit, per hæc volumina uniuſcujuſque conſcientias intelligendas eſſe: *Per librum*, inquit, *intelliguntur conſcientiæ ſingulorum.* Gloſſa quoque ait: *Libri conſcientiæ ſingulorum, quæ aperte omnibus erunt.* Rupert. Abbas pariter in comment. horum verborum, ita ſcribit; *Apertio librorum, manifeſtatio eſt conſcientiarum.* S. Thomas in quodam articulo ſequens allegat S. Auguſtini teſtimonium, dicentis: *Habet pro inconvenienti quod legatur aliquis liber materialis in judicio in quo facta ſingulorum ſint ſcripta, eo quod nullus valeat æſtimare illius magnitudinem, vel quanto tempore legi poſſet, ſed ſimiliter etiam non poſſet æſtimari tempus, quantum oportet ponere ad conſiderandum omnia merita & demerita ſua, & aliena ab aliquo homine, ſi ſucceſſive diverſa videat.* Ac proinde Doct. Angelicus expedire dicit, ut unaquæque anima in breviſſimo tempore omnia videat, unde hanc ſtatuit concluſionem: *Etſi in inſtanti aliquis viſurus non ſit ſingula, tamen breviſſimo tempore, auxilio divinæ virtutis, omnia particularia conſiderabit.* Albertus Magn. eidem quoque opinioni ſubſcribit, inquiens: *Liber apertus eſt, id eſt, quædam vis divina, oſtendens unicuique facta ſua.*

Luc. 1. v. 37.

Per illos libros intelligitur conſcientia.

S. Ant. ſum. Theol. l. 4. p. 4. tit. 14. c. 11. §. 7.

Gloſſa ib.

Rup. Abb. l. 11. in Apoc. ib.

S. Thom. 3 p. q. 87. Art. 3.

Apoc. 20. 12.

Alb. Mag. ibid.

3. S. Apoſtolus de hoc noviſſimo die diſſerens, inquit: *In momento, in ictu oculi*, ſcil. hæc omnia fient; oculus enim acutus & perſpicax uno obtutu in breviſſimo tempore innumera & quaſi infinite à ſe diſtantia conſpicit objecta, cujuſmodi ſunt ſtellæ in firmamento; quanto igitur magis per virtutem ſupernaturalem animæ à Deo infuſam, homo ante ſe præſentia videre poterit, quæcumque in decurſu 60. vel 80. annorum ab ipſo facta, dicta, cogitata & neglecta fuerunt? Non eſt quidem revocandum in dubium, inquit idem Sanctus, quin animæ beatæ in unico inſtanti omnia videant merita vel demerita, propria vel aliena, quia *omnia in verbo videbunt*; at vero de reprobis & damnatis major eſt difficultas, eo quod intellectus ipſorum ad viſionem Dei non ſit elevatus, ac proinde quoad illos ſequentem ſtatuit concluſionem: *Singula*, inquit, *conſiderabunt, non tamen in inſtanti ſed in tempore breviſſimo divina virtute ad hoc adjuvante.* Eamdem quoque doctrinam à Bellovacenſi traditam invenio, qui ad noſtram inſtructionem ita ſcribit: *Tunc virtute divina fiet, ut unicuique omnia opera ſua, bona vel mala, ad memoriam revocentur ac mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut hominem vel accuſet conſcientia, vel excuſet; Eaque teſte, vel damnetur æternaliter vel ſalvetur.* S. Bernardin. pariter huic Doctoris Angelici opinioni ſubſcribit, inquiens: *Conſcientia liber eſt in die judicii aperiendus, nam tunc ſingulis aderit vis divina, & tunc hac virtute fiet, ut omnia merita vel demerita ſibi ipſis & cæteris innoteſcant.* Quod vero unumquemque in particulari attinet, idem S. Pater ſubjungit: *Primo ſibiipſis propria innoteſcent, ut in promptu habeant ſinguli cogitationes, & accuſantes, vel etiam defendentes. Reducentur enim ad memoriam ſingulorum cogitationes, affectiones, operationes, & intentiones ad oſtenſionem divinæ juſtitiæ.* S. Bernardus in ſuis meditationibus iiſdem quaſi verbis, idipſum dicit, præterquam quod ſequentes duos hoſce verſus adjungat:

1. Cor. 15. v. 52.

Per virtutē ſupernaturalem animæ in inſtanti omnia videbunt, quæ geſſerunt, ſive bona, ſive mala.

Bellov. ſpec. mor. l. 2. diſt. 5.

S. Bern. T. 2. ſer. 52. Art. 3. c. 3.

S. Bern. c. 2. Medit.

Judicium faciet geſtorum quiſque ſuorum,
Cunctaque cunctorum cunctis arcana patebunt.

4. S. Baſilius de apertura horum librorum tractans, inquit: *Libri aperti ſunt, qui manifeſte bona, mala, aperta, abdita, facta, verba, cogitationes, omnia acervatim, ita ut ab angelis & hominibus exaudiri poſſint, pateſaciunt.* Porro dies judicii extremi in libro ſapientiæ appellatur *dies agnitionis, ſcil. univerſalis*, ut exponit Doct. Seraphicus, *quæ erit in judicio ſecundum Gloſſam, dies autem judicii dicitur dies agnitionis quoad bonos, qui à DEO cognoſcentur; item quoad malos, quia occulta eorum cognoſcentur.* Hoc autem agnitionis lumen, ut Origenes inquit, à Deo unicuique animæ infundetur; *nam volens Deus ventilare omnium mentes, ut unuſquiſque ſentiat proprios actus bonos & malos, cito omnia ab omnibus geſta, omni tempore faciet ſingulis quibuſque in mentem ineffabili quadam virtute venire.* Neque ſolum claram nobis Deus & ſolicitam infundet agnitionem, ad rememorandum & repræſentandum nobis, quidquid fecerimus, verum inſuper ad manifeſtandum quidquid à principio creationis ſuæ ad finem uſque ſæculorum à nobis geſtum fuerit: *Non relinquetur in cœlo Angelus*, inquit S. Thomas de Villa nova, *neque dæmon in inferno, neque quiſquam hominum, ex quo Adam conditus eſt, ſive in cœlo ſit, ſive in inferno, ſive in limbo, qui non aſtet in hoc judicio, & bonorum malorumque cauſam apertiſſime cognoſcat.* Venerabilis Beda obſervat, quod alii legant: *Liber, qui eſt vita uniuſcujuſque*; & ſubdit: *Librum vitæ uniuſcujuſque, memoriam dicit geſtorum noſtrorum*; certum eſt igitur, quod omnes libri conſcientiarum & vitæ cujuslibet hominis aperientur, nam ut S. Auguſtin. ait: *Futurum eſt, ut per DEI potentiam, cujuſque opera mira celeritate à quolibet conſpiciantur.* Et Origenes inquit: *Nudabitur univerſa, ut ego arbitror, creatura rationabili cor noſtrum, videbunt hæc & legent etiam angeli, & millies millia angelorum, & decies millies dena millia miniſtrorum.*

S. Baſil. orat. 23. de ſuo judicio.

Sap. 3. v. 18.

S. Bonav. ibid.

Orig. Tr. 7. in Matth.

Omnia ſecretiora noſtra legentur in libris conſcientiarum noſtrarum ab omnibus.

S. Th. de Villa nov. conc. 1. in Dom. 1. Adv.

V. Beda T. 5. in Apoc.

S. Aug. l. 20. de civ. Dei c. 14.

Orig. l. 9. c. 12. ad Rom.

5. D. Chryſoſt. modum nobis inſinuare volens, quo animam noſtram in Dei habitationem cuſtodire valeamus, ita in quadam homilia concionatur: *Ut animam tuam velut Dei habitaculum præpares, memento horrendi multum & tremendi illius diei, in quo omnes Chriſti throno aſſiſtentes rerum hic geſtarum rationes reddemus, ubi ante omnium oculos peccata noſtra ponentur, & rurſum revelabuntur & ignorantibus, oſtendentur actiones, ubi omnia nuda & aperta, ubi cordium noſtrorum libri aperientur, & in medio theatri manifeſta legentur & occulta, nocturna & diurna, & ex inconſiderantia & oblivione facta.* Idem quoque S. Doctor in alia quadam homilia ſuper illa verba; *libri aperti ſunt*, inquit: *Libri, in quibus ſcripta ſunt mala, in quibus ſcripta ſunt bona, in quibus ſcripta eſt cujuſque vita.* Qui & id, quod paulo ante ex ſententia S. Thomæ & Antonini diximus, ſcil. quod libri hi non ſint futuri manuſcripti vel impreſſi, his verbis confirmat: *Librum autem vocat, non quod pellis aut membrana ſit apud Deum & littera, ſed quoniam apud te liber memoriæ eſt inſtrumentum, Dei memoriam tamquam in libro poſitam narrat, libro ſiquidem Deus non indiget; liber enim Deo eſt memoria.* In his itaque apertis libris S. Ephrem, notitiam nobis omnibuſque aliis contineri aſſerit manifeſtiſſimam eorum omnium, quæ per totius vitæ noſtræ decurſum fecimus aut cogitavimos, *Libri aperti ſunt* (inquit ille) *bona & mala, manifeſta & occulta, facta & dicta atque cogitationes, omnia acervatim,*

D. Chryſ. T. 6. Hom. de cæco & Zachæo.

Quomodo anima noſtra in Dei habitationem ſit cuſtodienda.

S. Ephr. T. 1. orat.

vatim,

de fut. judicio.

vatim; ita ut ab omnibus pariter angelis & hominibus exaudiri poſſint, aperte revelabuntur. Quam eamdem irrefragabilem ſententiam S. quoque ſuſtinet Bernardinus, dum vitam, actiones, cogitationes, intentiones & quemcumque alium cujoſcumque animæ ſtatum & conditionem minutiſſimè propalari debere, in hæc aſtruit verba: *Innoteſcent omnibus aliis ſingula ſingulorum & geſta & cogitata, bona & mala, & ex tunc nota erunt omnibus & aperta.*

S. Bern. ib.

Qualiter autem hæc notitia communicari poſſit, Cornelius à Lapide ad varios & differentes ſe reflectens modos, declarat, quos inter primum hunc ſtatuit: *Per locutionem mentalem, nimirum per divinam revelationem ex ſua omniſcientia cuique indendo & ſuggerendo, quidquid aliud quiſque fecerit.* Exemplumque adducit Prophetarum, qui per Dei revelationem atque inſpirationem, futuros poſt ſæcula multa prædicebant eventus. Secundum autem modum in hæc inſinuat verba: *DEO ſimul & ſemel elevante omnium hominum phantaſiam & intellectum, illiſque vires & lumen ſupernaturale præbente ac concurrente ſupernaturaliter cum quocumque, ut videat facta cujuſcumque in alterius conſcientia & memoria quaſi deſcripta.*

Corn. à Lap. in Apocal. Quomodo notitia ſingulorũ peccatorũ aliis poſſit communicari.

6. *Libri aperti ſunt.* Notabilis quædam horum in præſenti librorum, alias inter occurrit conditio, quod ſcilicet omnia, quorum rei fuimus ſumusque, continebunt peccata, dicente Eccleſia: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, Judicabuntur* (verba ſunt Lyrani) *non ſolum ſecundum opera & dicta, ſed etiam ſecundum intentiones interiores & cogitata. In quo totum continetur*, in libro namque uniuſcujuſque ſcientiæ non modo opera legentur & verba, ſed etiam deſideria, cogitatus, intentiones, quin & imaginationes, quas ab eo tempore, quo uſum rationis poſſidere incepimus, eliciuimus aut habuimus umquam, quaſque infinitas 70. annorum cogitationes numerare numquam potuimus, tunc omnes ſimul contemplabimur conjunctas cum ſingulis circumſtantiis temporis, loci, & modi, tunc verba illa, quæ in auras evanuere, contra nos montium inſtar conſurgent, dicente Chriſto: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.*

In libro conſcientiæ continentur omnia peccata quorum rei ſumus. *Lyran. in Apocal.*

Matt. 12. 36.

7. *Liber conſcientiarum continebit tria capitula*, inquit S. Bonaventura, *cogitationes; quia ut dicitur, in cogitationibus impii interrogatio erit: continebit etiam verba & locutiones otioſas.* Idque ex illo probat citato textu: *Omne verbum otioſum, &c.* Continebit etiam liber ille facta & operationes, juxta illum Eccleſiaſtis textum: *Cuncta quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum ſive malum illud ſit.* Neque minus obiter libri hujus aperti, omniaque continentis Scripturam examinavit S. Thomas de Villanova, quando in primo ſuper primam dominicam Adventus, diſcurſu ita ſermocinatur: *Omnia opera ejus, cogitationes & affectus in libro Dei ſcripti ſunt: & ſicut ipſe per Prophetam ait: condita ſunt apud ipſum & ſignata in theſauris ejus; unde rurſus alius Propheta inquit: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur ſcilicet defectus mei, dies formabuntur, id eſt, tuæ lucis radius fulgebit in judicio, & nemo in eis, ſcilicet latebit.*

S. Bonav. in Diat. ſalut. Tit. 9. c. un. Liber conſcientiæ continebit tria capitula. *Eccl. 12. 14.*

S. Thom. de Villa nov. ſer. in Dom. 1. Adv.

8. Celebrem aliquando Zacharias Propheta habuit viſionem, quam his ipſemet exprimit verbis: *Et levavi oculos meos & vidi, & ecce volumen volans, & dixit ad me, quid tu vides? Et dixi, ego video volumen volans, longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum. Et dixit ad me, hæc eſt maledictio.* Hoc igitur loquendi modo Spiritus S. nos edocere voluit, quod maledictorum reproborumque proceſſus immenſus futurus ſit, utpote innumerabiles in ſe contenturus exceſſus, quandoquidem *impius cum in profundum venerit peccatorum contemnit; Peccator adjiciet ad peccandum, Abyſſus abyſſum invocat.* Opportunum igitur Eccleſiaſtes nobis tradit monitum, dicens: *Si annis multis vixerit homo & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis & dierum multorum.* Heu nobis, ſi rigoroſum de quolibet verbo otioſo inſtituendum eſt examen, quot quantaq; ſi vitæ noſtræ annos, menſes, ſeptimanas, dies, & horas numeraverimus, deprehendemus, præter ea; quæ nos ſubterfugerint latenter peccata? Quot alios inveniemus exceſſus? totum hoc in illo ad perpetuam memoriam indelebiliter continetur volumine, aperiendo coram tremendo illo tribunali: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Hujus autem tam exactæ diſcuſſionis, ad notitiam uniuſcujuſque deducendæ, rationem S. Antoninus aſſignat his verbis: *Sicut oportet, quod judex & aſſeſſor Judicis merita cauſæ cognoſcant ad hoc, ut juſtam ſententiam proferant: ita oportet ad hoc ut juſta ſententia appareat, quod omnibus, ſententiam cognoſcentibus merita innoteſcant, unde ſicut unicuique nota erit ſua præmiatio & damnatio, & omnibus aliis innoteſcet; ita oportet, quod ſicut cuilibet ſua merita, vel demerita reducet ad memoriam, ita etiam & aliena ejus cognitioni ſubjaceant.*

Zach. 5. v. 1. Reproborum proceſſus erit immenſus.

Prov. 18. 3. *Eccl. 3. 19.* *Pſ. 41. v. 8.* *Eccl. 11. 8.* Rigoroſam reddere debebimus rationem de quolibet verbo otioſo.

S. Antonin. ſum. Theol. p. 4. Tit. 14. c. 11. §. 7.

9. *Libri aperti ſunt.* Per hoſce libros Venerabilis Beda Sacram Scripturam, id eſt, duo Teſtamenta, vetus & novum, intelligit, quæ coram fidelibus adducentur, ut examinetur, an per opera ſua dogmatibus ex præceptis Evangelicis corceſponderint. *Libros apertos*, inquit, *teſtamenta Dei dicit, ſecundum enim utrumque teſtamentum judicabitur mundus.* Gloſſa ſimiliter ait: *Libri, id eſt, divina præcepta, quæ quia dimiſerunt, ſcient ſe pro merito puniri.* Quapropter imaginemini vobis, ac ſi judicem è cœlo in vallem Joſaphat in illa ſimilitudine deſcendentem videretis, quæ in Deuteronomio capite 33. repræſentata fuit, ubi dicitur: *Apparuit de monte, Pharan & cum eo ſanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.* Ubi, ut Cajetanus advertit, in Hebræo legitur: *A dextera ejus ignis, lex eis*; qui idem ſubjungit: *Non dicit, quod in manu dextera geſtaret ignem aut legem, ſed quod à dextera ejus erat tam ignis quam lex: in ſpecie ſiquidem principis apparebit, ad cujus dexteram lex geſtabatur & ignis.* Et quidem lex eo fine deſerviet, ut uniuſcujuſque vita exinde examinetur, an videlicet hæc conformiter ad illam regulata fuerit: ignis autem adhibebitur, ut per illum tranſgreſſores æternaliter puniantur. Verum quæres forſitan, quiſnam futurus ſit liber, qui coram paganis, Mahometanis, aliiſque infidelibus, Evangelii notitia deſtitutis, ad eos confutandos aperiendus erit? Reſpondetur, librum hunc futurum eſſe legem naturæ, & inſtinctum rationis, de quo in Pſalmo dicitur: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*, ex hoc enim libro examinabuntur infideles & pagani, an conformiter huic lumini vixerint; Si enim huic lumini cooperati fuiſſent, Deus utique ſacroſanctum lavacrum Baptiſmi illis procurare non omiſiſſet; unde Apoſtolus ad Romanos ſcribit: *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum;*

Per libros apertos etiam intelligitur Lex vetus & nova. *V. Beda ib.*

Gloſſ. ibid.

Deut. 33. 2.

Cajet. ibid.

Quis liber aperiendus ſit coram infidelibus.

Pſ. 4. v. 7.

Rom. 2. v. 14.

rum; & inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus, in die cum judicabit Deus occulta hominum ſecundum Evangelium meum, per JEſum Chriſtum. Denique quod nos attinet, Hugo Cardinalis inquit: *Libri ſunt præcepta Dei, quæ modo clauſa ſunt multis, quia non attendunt quid ſequitur ad impletionem eorum vel tranſgreſſionem: Sed tunc aperti erunt libri, quando videbunt ſe puniri, quia præcepta Dei dimiſerunt.* S. Thomas pariter, vel quiſquis commentarii in Apocalypſin alius eſt author ita ſcribit: *Libri id eſt divina præcepta manifeſta erunt quæ modo multi nolunt cognoſcere.* Venerabilis Beda aliam hiſce libris expoſitionem adhibet, dicit enim: *Poſſunt etiam libri facta juſtorum intelligi, quorum dum ex comparatione reprobi damnantur, quaſi in librorum expanſione legunt bonum, quod agere ipſi noluerunt.* Denique S. Bonaventura quoad librum vitæ ita ſcribit: *Aperietur liber vitæ, id eſt, Chriſtus, cujus virtute manifeſtabuntur ſecreta conſcientiarum unius ad alterum.*

Hug. Card. in Apoc.

S. Thom. in Apoc.

V. Beda ib.

S. Bonav. ibid.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Exceſſiva erit reproborum erubeſcentia & confuſio, dum ſua videbunt, in conſpectu omnium, manifeſtari peccata, adeo ut illa occultare haud quaquam poſſint.

THEMA.

Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum & revelabo pudenda tua in facie tua & oſtendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Nahum. cap. 3. verſ. 5.

1. GLoſſa Interlinearis ingenioſe obſervat Deum ſtatuiſſe, confuſionem & erubeſcentiam reprobi, mundo, non per Angelum, vel quemvis alium, ſed per ſemetipſum immediate & directe revelare voluiſſe. Unde ait: *non Angelis vel cuiquam alii committam judicium tuum, ſed ipſe diſcooperiam pudenda tua.* Haymon Halberſtadienſis in commentario horum verborum, perſpicue nobis explicat ſimilitudinem, qua divina ſapientia hoc loco utitur, ad exprimendam confuſionem & ignominiam præſcitorum, quando coram tribunali ſupremi Judicis præſentabuntur: *Eſt*, inquit, *metaphora mulieris adulteræ, quæ cum fuerit deprehenſa, producitur in medium, & ante omnium oculos damnatur. Hæc ad mundum tropologice referri poſſunt, cujus pudenda in faciem Dominus revelabit.* Huc quoque referri poteſt, quod Rupertus Abbas in expoſitione hujus textus, ad aliud licet propoſitum, his verbis ſcribit: *Nuda turpitudinis conſcientia patebit in facie tua, in oculis tuis, jugi memoria quaſi libro aperto, ut legere cogaris, quæcumque feciſti, dixiſti, aut mente tractaſti.*

Interlin. Judex per ſemetipſum, nō per alium, revelabit peccata noſtra.

Haym. c. 3. in Nahum. ibid.

Rup. Abb. l. 3. in Nahum. ib.

2. S. Thomas de Villa nova rationem aſſignat, cur juſtiſſimus judex diſpoſuerit punire impios, præter pœnam & ſupplicium æternum, inſuper confuſione & vituperio, idque in conſpectu totius cœli, terræ, & inferni. Adducitque juſtitiæ politicæ, quæ in noſtris tribunalibus adminiſtratur, ſequens exemplum, *peccator non ſolum meretur pœnam, ſed etiam verecundiam & confuſionem, unde juſtiſſime præcipiunt leges Imperatorum, ut delicta reorum publice puniantur, ut videlicet pœnam inflictam aſtantium verecundia & confuſio comitetur.* Unde ſi Judex aliquis famoſum quemdam latronem ſecreto in carcere decapitari curet, æquis juſtitiæ legibus minime ſatisfacier, quia de ſupplicio, latrociniis debito, magnam partem adimit, ſcilicet confuſionem & contumeliam publicam, in conſpectu omnium illi merito irrogandam, quæ per nullam aliam pœnam ſuppleri poteſt, cum confuſio ad ſphæram, quaſi pœna ſuperiorum pertineat.

Impii etiam puniuntur confuſione & vituperio.

S. Thom. de Villa nov. ſer. 2. in Dom. 1. Adv.

Subdit vero S. Thomas cujus totus hic eſt diſcurſus: *Uſque adeo confuſio & verecundia humana pœna eſt, ut hæc præcipua ſit hominis pœna, quatenus homo eſt; nam & jumenta flagellari, cruciari, occidi poſſunt, ſed non verecundari, quo fit, ut ingenuus quiſque malit aliquando ſecreto torqueri, quam publice confundi & libenter quamlibet pœnam ſecreto portare, ut publici pudoris confuſionem evadat.*

3. Propheta Evangelicus quondam de Filio Dei, ad judicium univerſale venturo, prædixit: *Erubeſcet luna, & confundetur Sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion.* Sed amabo, quiſnam eſt hic mons, in quo Filius Dei eſt regnaturus? Dionyſius Carthuſianus per hunc montem, cœlum intelligit, ait enim: *Cum peracto judicio regnaverit in gloria triumphanti.* Sed unde rubor hic & verecundia ſplendidiſſimis cœli luminaribus, ſoli videlicet & lunæ eveniet? idem Carthuſianus ait: *Hoc metaphorice intelligendum eſt, ita quod Sol & luna dicuntur confundi.* In his namque aſtris cœleſtibus, ut bene Oleaſter obſervat nulla dari poteſt erubeſcentia, cum hæc operum turpium conſcientiam & cognitionem ſupponat: *In Sole & luna*, inquit, *non poteſt eſſe verecundia vel erubeſcentia; quæ ſupponit turpes actus, aut mali cognitionem; Sed ſignatur, lunam & Solem ſe habituros ad modum erubeſcentis, qui faciem ſuam operit, & occultat, & erubeſcit.* Gloſſa ex S. Hieronymo hanc aſſignat erubeſcentiæ horum luminarium rationem, quia *cernent homines, quia ſuo fruebantur lumine, nihil dignum Dei bonitati feciſſe, qui Solem ſuum oriri facit ſuper juſtos & injuſtos.* Neſcio, annon Hugo Cardinalis in expoſitione hujus textus exaggerative locutus fuerit, quando ſibi perſuaſit, quod Sol & luna ſuam cooperient faciem, ob turpitudinum & abominationum noſtrarum verecundiam, dicit enim: *Viſis nequitiis hominum, quæ omnibus patebunt, erubeſcere poſſent.* Neſcio itidem, an pariter exaggeratio an verò veritas ſit, ſi quis diceret confuſionem, quæ in illa die reprobos cruciabit, ipſo inferno futuram eſſe pœnoſiorem; profecto idipſum aſſerere non auderem, niſi idipſum in duobus ſanctis, maximæ fidei Patribus, me legiſſe recordarer. Quorum primus eſt S. Baſilius qui opinionem hanc in illis verbis exprimit: *Plus torquentur iniqui peccatores pudore in extremo judicio, cum illis ante oculos fuerint propoſita peccatorum maculoſæ ſordes, quam cum fuerint igni æterno traditi.* Alter vero S. Pater, qui hanc quoque opinionem ſuſtinuit, eſt Divus Chryſologus, qui parabolam exponens villici Evangelici (qui, ut in diſcurſu decimo tertio vidimus, typus eſt animæ, in funeſto illo die coram tribunali Chriſti examinandæ) dum hæc illius verba: *Mendicare erubeſco*, exponens ita ſcribit: *confuſionem futuri judicii pertimeſcit, in quo jam non pœnitendi tempus eſt, ſed pœnarum, & ubi reus magis de conſcientia, quam de gehennæ erubeſcit incendio.*

Iſ. 24. 23. Quomodo Sol & luna erubeſcent & confundentur in judicio.

Dion. Carth. ibid.

Oleaſt. ib.

Gloſſa ex S. Hieron.

Hugo Card. ibid.

Confuſio quam patientur reprobi in judicio magis illos torquebit, quam ipſe infernus.

S. Baſil. Or. de judic. & in Pſalm. 33.

Luc. 16. v. 3.

D. Chryſ. ſerm. 125.

Job quidem in conſpectu Dei reus non erat, quia hic illum tamquam irreprehenſibilem commendarat, dicendo: *In omnibus his non peccavit Job. Vir ſimplex & rectus, ac timens Deum*, & tamen dum ſibi immenſam illius diei confuſionem, vel ex longinquo repræſentaret, hanc ſibi à Deo concedi poſtulavit gratiam: *Quis mihi det, ut in inferno protegas me &*

Job 1. v. 22.

Job 1. v. 1.

Reges & Principes in illa die

& abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus? S. Joanni in Apocalypſi datum eſt videre, qualiter mundi hujus monarchæ in illa die præ nimia verecundia, terræ ſe cavernis incluſerint; unde ait: *Reges terræ & Principes, & tribuni, & divites, & fortes... abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium, Et dicunt montibus & petris; cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni. Quoniam veniet dies magnus iræ ipſorum, & quis poterit ſtare?* S. Antonius de Padua reprobos, in illa die ab Angelis, tamquam inſtrumentis iræ & juſtitiæ Dei, poſtulaturos eſſe exiſtimat, ut promerita ſupplicia in ipſis quantocius & ſine mora exequantur; *Tunc procul dubio*, inquit, *dicent illud Lucæ 23. montibus, id eſt Angelis (de quibus in Pſalmo; montes in circuitu ejus) cadite ſuper nos, id eſt, cito exequimini juſtitiam contra nos inferendam*; cujus unica ratio eſt, quia tantam tolerare nequeunt confuſionem.

volent operiri montibus ne patiantur confuſionem illam.
Job 14.13.
Apoc. 6.15.
Ibid. v. 16.
Ibid. v. 17.
S. Anton. de Pad. ſer. 2. poſt Dom. 5. Quadr.

4. Porro hæc erubeſcentia & confuſio, à Sacris Doctoribus tam æſtimatur horribilis & metuenda, ut quod hoc nihil ei comparari poſſit. *Nudabitur in illo judicii die*, inquit S. Ambroſius, *uniuſcujuſque peccatum, teſtimonium reddente omnibus conſcientia ſua. Quis pudor ille, cum prodi omnibus cœperit quod putabimus occultum?* Ingentem experimur ruborem, & verecundiam intolerabilem, quoties nobis per auricularem confeſſionem aperiendum & explicandum eſt turpe aliquod peccatum, tametſi illud aperiamus homini, iiſdem nobiſcum fragilitatibus ſubjecto inviolabiliſque ſecreti ſigillo obſtricto; quid igitur futurum erit, quando tale peccatum, & tot alii exceſſus coram toto publicabuntur univerſo. Unde ſanctus Bernardus ait: *Quod enim nunc confiteri erubeſcimus, tunc omnibus manifeſtabitur; & quidquid hic diſſimulando palpamus, totum illic vindex flamma comburet.* Id quod Nahum Propheta prædixit, dum in nomine tremendi hujus Judicis ait: *Revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam gentibus nuditatem tuam.*

Confuſioni illi nihil comparari poteſt.
S. Ambr. Apol. poſter. pro David c. 12.
S. Bern. Medit. c. 2.
Nah. 3. 5.

5. Bellovacenſis ut Infinitam; quæ in extremo judicio reprobos obruet, ubi omnia peccata ſua propalata viderint, exprimat ignominiam, hac ſequenti utitur ſimilitudine: *Attende, quanta verecundia ſuffunderetur honeſta mulier & pudica, ſi coram hominibus totius regni in ſuam ignominiam nudaretur, revera præ nimia confuſione deficeret, adhuc longe magis horreret, ſi multa fœda & enormia in ſecreto cordis ejus jacentia coram omnibus divulgarentur quanto igitur incomparabilius, imo ineffabilius qualibet anima confundetur, quando corpus omni deformitate turpius, & omni fœtore fœtentius omnibus oſtendetur? Adhuc longe vehementius, quia cuncta ejus horrenda flagitia omnibus reprobis hominibus & dæmonibus nudabuntur: Adhuc etiam horribilius, quia ab omnibus bonis Angelis & hominibus videbuntur, ſed inæſtimabiliter tolerabilius ſe videri à ſummo Judice confundentur,* juxta illum Jeremiæ textum: *Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium ſempiternum, quod numquam delebitur.* Ad quod intentum, quemdam recenſet ex vitis patrum deſumptum ſucceſſum, ſcilicet ſequentem. Adoleſcens quidam in ætate florida vitam profiteri deſiderans monaſticam, à Sancti propoſiti executione per matrem diſſuadebatur, cui ille conſtanter obſtrepens, repetebat identidem: *Volo ſalvare animam meam.*

Explicatur verecundia illa apta ſimilitudine.
Bellov. ſpec. mor. l. 2. diſt. 7.
Jer. 20. 11.

Monachus itaque effectus, ſua invocatione tepeſcere cœpit, defunctaque Matre, dum aliquando ad mortem infirmus eſſet, nocte quadam thronum Christi judicis ſe videre, illique ut judicaretur, præſentari videbatur: *Inter judicandos igitur vidit Matrem ſuam, dicentem ſibi: quid eſt fili, quod veniſti nobiſcum hic judicandus? Ubi ſunt verba illa, quæ dicebas: volo ſalvare animam meam? qui confuſus erubuit, atque obmutuit, audivitque vocem dicentem ſibi, ut adhuc reduceretur.* Superſtes itaque in vita dictam ſerio meditari cœpit viſionem, cellulæque incluſus, tempus quod in ſervitio divino tepidus tranſegerat, inconſolabiliter deplorare: *Cum multi autem diſſuaderent ei tantum fletum, ne læſionem oculorum pateretur, non acquieſcebat eis, ſed dicebat: Si improperium Matris meæ ferre non potui, quomodo ferre potero improperium Chriſti, & Angelorum, & Sanctorum omnium?* Et ſane quidem ipſa experientia teſte, quanto non ſuffundimur rubore, ſi coram perſonis gravibus noſtra detegantur peccata, præſertim carnalia quorum teſtes noctem dumtaxat adhibemus & tenebras? Quanta igitur infamia erit, quando eadem in Dei, Angelorum, Sanctorum, totiuſque generis humani conſpectu manifeſtabuntur? quando, ut Origenes inquit, *criminum noſtrorum, in quibus nunc unum ſaltem teſtem pati confundimur; cœleſtium tunc virtutum teſtes, catervas innumerabiles patiemur.* Porro qualis in judicio univerſali ſpectatorum futura ſit turba & multitudo, S. Bonaventura his verbis indicat: *Nota in iſto judicio auditorum multitudinem vel curiæ ſolemnitatem, in cujus conſpectu reprobi confundentur, totus enim mundus congregabitur, omnes Angeli de cœlo, omnes homines de mundo, omnes diaboli de inferno.* S. Thomas de Villa nova populo ſuo Valentino ſimiliter hunc in modum prædicavit: *Non relinquetur in cœlo angelus, neque dæmon in inferno, neque quiſquam hominum, ex quo Adam conditus eſt, ſive in cœlo ſit, ſive in inferno, ſive in limbo, qui non aſtet in hoc judicio; & bonorum malorumque cauſam apertiſſime cognoſcat.* Petrus Bleſenſis fortiſſimum hoc ſtringit argumentum: *Libri conſcientiarum tunc aperientur, qui modo iniqua obſtinatione ſigillati tenentur Si modo alicujus noſtrum omnia ſecreta ad omnium noſtram notitiam prodirent, vix præ pudore ſubſiſteres, quia ſic ſe detectum conſpiceres. Nullus noſtrum adeo correcte vixerit, nullius noſtrum adeo correcta ſunt opera, quin miro profunderetur rubore, ſi videret reſerari omnibus latebras conſcientiæ*, quem diſcurrendi modum, ni fallor, à Divo Chryſoſt. didicit, qui in Homilia 5. ſuper Epiſtolam ad Romanos, eadem utitur ratiocinatione. *Si noſtrum cujuſquam occultum crimen aliquod, in medium delatum, huic modo confeſſus innoteſceret, nonne fieret, ut ille interire, ac terram potius ſibi dehiſcere, quam tam multos peccati ſui teſtes habere mallet? quid igitur cum nobis fiet miſeris, cum omnia orbi univerſo palam facta, in tam aperto tamque illuſtri theatro denudata, hominum nobis partim cognitorum oculis ſubjicientur?* Imo inquit idem S. Doctor, ſi tolerare non poſſumus, quod in conſpectu hominum confundamur, quomodo in conſpectu Dei & Sanctorum, confuſionem ſuſtinere poterimus? *Enimvero prô dolor, undenam ipſe territare vos cogor? nempe ab hominum opinione, cum id facere convenientius fuerit ab ipſius Dei, cum terrore, cum condemnatione.*

Inſignis hiſtoria de hac verecundia.
Orig. l. 9. cap. 14. ad Rom.
De multitudine ſpectatorum in illo judicio.
S. Bonav. in Diæt. ſalut. Tit. 9. c. un.
S. Thom. de Villa nova Conc. 2. in Dom. 1. Advent.
Petr. Bleſen. ſerm. 45. in Synod. ad Sacerd.
In quo omnia ſecreta noſtra pandentur.
D. Chryſ. Hom. 5. in Epiſt. ad Rom.

S. Ephrem pariter ad ignominioſam hanc confuſionem ſe reflectit, cui reprobi ſubjacebunt, videntes, ſcelera ab ipſis in occulto commiſſa, in conſpectu totius mundi manifeſtari, dicit enim: *Quis ergo non perhorreſcat, aut quis non lugeat, ac ploret, quoniam ibi manifeſtanda erunt, quæ nunc quiſque in occulto & obſcuro hic geſſerit?* Peccata illa, quæ ventus quaſi ſecum rapuit, cujuſmodi ſunt verba perjurii, blaſphemiæ, detractionum, injuriarum, & ſimilia à nobis prolata, in illo die, ad maximam confuſionem noſtram, indelebiliter deſcripta reperientur,

S. Ephr. de extr. jud.

in

in conſcientiis uniuſcujuſque quæ tunc erunt apertæ. S. Bernardus ex Origine ita ſcribit: *Nudabitur peccatoris conſcientia, & aperto corde videbuntur literæ peccatorum, quæ ſtylo ferreo & ungue adamantino ſcriptæ ſunt, atque univerſa ſpectantium multitudo leget in pectore noſtro ſignatas imagines peccatorum.*

S. Bernar. T. 1. ſerm. 52. A. 3. c. 1.

Anima impii nunc nullibi inveniet refugium.

6. Verum enimvero num forte aliquod in quo abſcondantur, ſperare refugium poterimus, ut ab hac confuſione nos eximere valeamus? *Ubi anima illa ſubmergetur*, quærit S. Ephrem, *quæ in tot ſpectantium oculis tam fœda turpitudine plena eſſe viſa eſt?* Ubinam poterit occultari? Audite S. Bernardum, dicentem: *Non erit, in quo lateas miſera, fruſtra dices montibus, cadite ſuper nos, & operite nos, nudam & opertam oportet teſtare ante tribunal Chriſti.* Nam ut S. Paulus ait: *Omnes manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unusquisque propria corporis, prout geſſit.*

S. Ephræm. S. Bern. ſerm. de verbis Abacuc. 2 Cor. 5. v. 10.

Unde Eccleſiaſticus ait: *Non dicas, à Deo abſcondar, & ex ſummo quis mei memorabitur? in populo magno non agnoſcar, quæ eſt enim anima mea, in tam immenſa creatura*, & ſi quis forte tale quid ſibi perſuaderet, huic vanæ fiduciæ vir quidam illuminatus reſpondet, dicens: *Agnoſceris, nec abſcondi poteris. Tu ſolus ante Judicem ſtabis.* De unoquoque enim in ſingulari judicium fiet haud ſecus ac ſi ſolus ipſe ex infinita illa multitudine judicandus & examinandus foret. Primi parentes noſtri poſt tranſgreſſionem & manducationem pomi vetiti, videntes Deum ad proceſſum de illis formandum appropinquare, erubeſcentes de commiſſa prævaricatione ſub umbra arboris ſuum quæſiverunt refugium, ut abſconderentur: *Abſcondit ſe Adam*, inquit ſacer Textus, *Et uxor ejus à facie Domini Dei in medio ligni Paradiſi.* At vero hoc ab illis quæſitum latibulum illis non infeliciter ceſſit, nam Deus illorum erubeſcentiam videns, eos ad pœnitentiam invitare & reducere ſategit, hoc enim innuere videtur ſacer textus, cum ait: *Cum audiſſent vocem Domini DEI, deambulantis in Paradiſo ad auram:* Verumtamen non ita erit in die Judicii, ibi namque tempus miſericordiæ amplius non erit, nec locus ullus dabitur pœnitentiæ, nec erubeſcentiæ indulgebitur; ibi ignis omnes comburet & conflagrabit arbores, ſub quibus quæri latibula potuiſſent: nam *ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu.*

Eccli. 16. v. 16.

Unusquisque ſolus ante judicem ſtabit, quaſi ſolus judicandus.

Gen. 3. v. 9.

Ibid. v. 8.

Pſ. 96. v. 3.

S. Crux, & humanitas Chriſti ſplendore ſuo illuminabunt omnia.

7. Verumtamen dices fortaſſe, quod, ex quo judicandus in obſcuro conſtitutus eris, non ſit futura tanta erubeſcentia & confuſio, ac ſi in conſpectu Solis ſtares, quia Iſaias dicit: *Dies Domini veniet crudelis, & indignationis plenus, & iræ furoriſque, ... Stellæ cæli & ſplendor earum non expandent lumen ſuum, obtenebratus eſt Sol in ortu ſuo, & luna non ſplendebit in lumine ſuo*, & conſequenter Solis & lunæ lumine deficiente tenebræ erunt, quæ omnem excludunt verecundiam & erubeſcentiam. Reſpondeo igitur hæc omnia vera eſſe ſcilicet quod Sol & luna omni deſtituentur lumine, verumtamen conſiderandum eſt, tunc tanto ſplendidiorem futuram eſſe crucem Chriſti, & glorioſiſſimam ejus humanitatem, nam ut S. Ambroſius ait: Tunc *apparebit ſignum filii hominis in cælo, in cujus lumine tenebreſcent totius mundi lumina*, & ideo inquit S. Baſilius: *Ea die, qua hactenus delituerunt occulta tenebrarum, in apertam lucem depromentur;* nam Sol Juſtitiæ Chriſtus, *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & ideo dies illa peculiari hac ratione deſignatur; Nox autem præſens hac vita eſt, in qua occultantur infamia & dedecoris opera.*

Iſa. 13. v. 9.

S. Ambr. ſer. 33. in Fer. 2. poſt Dom. Quadrag. S. Baſil. ib.

8. Conſideratione digniſſima ſunt illa S. Apoſtoli verba: *Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* Quis autem adeo effrons & inverecundus futurus erit, qui in theatro publico, & in oculis omnium præſentium ſpectatorum, inhoneſtatem vel impudicitiam aliquam auderet committere? Eſt autem veritas Evangelica, quod in die judicii velut in theatro quodam omnes turpitudines noſtræ in conſpectu omnium manifeſtabuntur. De Julio Druſo, Tribuno plebis, ſcribit Plutarchus, quod cum habitatio illius ex omni fere parte aperta eſſet, adeo ut, quidquid ageret, oculis omnium pateret & à vicinis obſervari poſſet, architectus quidam ad eum acceſſerit, dicens, ſe quinque talentorum impendio hanc ab eo amovere poſſe ſubjectionem & ſervitutem, cui ſubjiciebatur, cui ipſe ſapienter reſpondit: *Decem dabo ſi feceris domum meam ita patulam, ut omnes cives videant, quid domi mea agam*

1 Cor. 4. v. 9.

Ita ut omnibus pateant noſtræ turpitudines.

Præclarum dictum Julii Druſi.

Hunc animi ſenſum merito habere deberet quilibet Chriſtianus, quamdiu in hoc mundo vivit, nimirum omnia opera, ſermones & cogitationes eo modo debet inſtituere, ac ſi in conſpectu Dei & totius mundi operaretur, nec ullam habeat erubeſcendi cauſam. *Ubi me ab ira ejus abſcondam* quærit S. Ambroſius, *qui conturbat profundum maris? Si aſcendero in cælum, ibi eſt, ſi deſcendero in infernum, adeſt, non ergo falli poteſt, qui ubique eſt. Adeſt itaque judicii dies, ſi vis non comprehendi, quotidie time, quotidie fuge. Quæris, quomodo fugias? aſcende in montem, qui Evangelizat Sion, ut excelſorum vertice poſcis eminere meritorum, Deus enim montium, & non vallium eſt.* Sint actiones noſtræ exemplares, ſint regulatæ ſecundum normam legis Dei, hic enim unicus eſt modus, quo nos ab omni confuſione eximere valemus. Hoc modo ſe David tuebatur, ideoque inquit: *Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis*, proficiamus ex viſis aliorum bonis exemplis, quia ut Sanctus Bernardus ait: *tot argumentibus confunderis, quot tibi præbuerunt bene vivendi exempla.*

Quamdiu vivimus ita inſtituamus vitam noſtram ac ſi in conſpectu Dei, & totius mundi operaremur.

S. Ambr. lib. 8. in Luc. in cap. 17.

Pſ. 118. v. 6.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Præſciti de ſuis peccatis à Dæmone, à propria conſcientia, & à Chriſto veluti teſte accuſati & convicti, ne verbum quidem reſpondere poterunt.

THEMA.

Omnis iniquitas oppilabit os ſuum. Pſal. 106. v. 42.

1. Regius Pſalmiſta per cœleſtis oraculi ſententiam reprobis inſinuat, quod in ſupremi Judicis juſtiſſimo judicio adeo erunt convicti, ut ad ſe excuſandum vel defendendum, ne os quidem ſuum aperire auſint: ideoque dicit *omnis iniquitas oppilabit os ſuum*, id eſt, ut Interlinearis exponit, *omnis iniquitas convicta.* In illo tribunali Philoſophi & ſapientes doctiſſimi, facundiſſimique Oratores erunt ſine voce, intellectus illorum confundetur nec ſcient quid in ſui excuſationem reſpondere poſſint, licet ſæpe in cauſis aliorum ex propriis cauſis ſumma cum laude ante patrocinati fuerint: *Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum devorata eſt.* S. Ephrem de extremo Judicio diſſerens, ait: *Obturabitur coram tribunali illo os hominis peccatoris*, conſcientia enim propria illum accuſabit,

Omnes Philoſophi & ſapientes in judicio ad ſe defendendum non poterunt aperire os ſuum.

Pſ. 106. v. 17.

S. Ephr. T. 1. de extrem. judicio.

bit, confutabit, convincet, & irremiſſibili condemnationis ſententia feriet, *Sua quiſque conſcientia convincetur*, inquit S. Thomas de Villanova, *nec erit, quid valeat reſpondere convictus, ſed ſicut ſcriptum eſt, omnis iniquitas oppilabit os ſuum, & rurſus: Impii in tenebris conticeſcent, unde & ſervus ille nequam in Evangelio, quia quod pro ſe reſponderet, non habebat, obmutuit.*

S. Thom. de Villa nova Conc. 2. in Dom. 1. Adv.

Adducitur circa hoc exemplum Joſephi & fratrum ejus.

Gen. 45. v. 3. & 4.

2. Joſeph nimia ex cordis teneritudine ſuos benigniſſime excipiens fratres, ſe, quis eſſet, manifeſtavit, dicente Scriptura: *Non ſe poterat ultra cohibere Joſeph*; & nihilominus, ut idem facet ſubnectit Textus: *Non poterant reſpondere fratres, nimio terrore perterriti, Ad quos ille clementer accedite, inquit, ad me*; ex his argumentum formemus convincens; quando Chriſtus veniet non Salvator, ſed Judex, non benignus ſed iracundus atque inexorabilis, reprobis non unam ſed multas contra ſe factas exprobraturus traditiones, quando ipſe non dicet: *Accedite ad me*, ſed horrendum intonabit: *Diſcedite à me maledicti*, qualiter os noſtrum aperire poterimus? quid reſpondere valebimus? non tunc amplius dicet: *Ego ſum frater veſter, ſed: Judex veſter.* Quando nullum excuſationi ſupererit effugium, quia ut Sapientia divina de miſera præſcitorum conditione tractans aſtruit: *Erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum, quoniam diſrumpet illos inflates ſine voce, & commovebit illos à fundamentis, & uſque ad ſupremum deſolabuntur, & erunt gementes... Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates ipſorum.* Si enim reprobus quiſpiam temeraria cum imprudentia ſuas vellet negare noxas, ſingulæ ad ipſum convincendum, accuſandum & condemnandum ei ob oculos ponentur: *Traducent illos ex adverſo iniquitates ipſorum.*

Sap. 4. n. 19.

Quam eamdem veritatem S. Ambroſius hiſce declarat verbis: *Adverſarius nobis omnis vitiorum eſt uſus, adverſaria nobis libido, adverſaria avaritia, adverſaria omnis improbitas, adverſaria omnis iniqua cogitatio, omnis denique mala conſcientia, quæ nos & hic afficit, & in futuro accuſabit & prodet.* Imo nullus in judicio illo præter peccatum proprium neceſſarius erit accuſator, dicente B. Laurentio Juſtiniano: *Accuſator erit proprium ſcelus, tunc loquentia ſimul opera noſtra dicent: tu nos egiſti, opera tua ſumus, non te deſeremus, tecum erimus, & tecum ad judicium pergemus.* Quæ omnia S. Bernardus diu ante accurate meditatus fuerat, prout ex ſecundo meditationum ejus patet capitulo, ubi hæc inter cætera reperio verba: *Vitia quoque multis & multiplicibus criminibus eam accuſabunt, multaque falſa teſtimonia adverſus illam invenient quamquam vera & condemnationem ejus ſatis poſſent ſufficere.*

S. Amb. l. 7. in Luc. in c. 12.

Omnia vitia in judicio ſtabunt contra nos, tamquam accuſatores & teſtes.

B. Laur. Juſtin. de Lig. vitæ c. 4.

S. Bern. lib. medit. c. 2.

3. Peccata, in quibus ſe oblectavit reprobus, implacabiles in die illo adverſus eum agent accuſatores, fiſcales, inimicos atque judices. Unde S. Anton. de Padua exclamat: *O infelix peccator quid facies, quando ſic comprehenſus, nec ipſe te poteris adjuvare, nec excuſare? Audi, quid dicit Hieronymus ſuper Matth. in judicio extremo opera ſingulorum loquentur, & ora tacebunt.* In Judiciis quidem criminalibus multi quandoque nos infeſtant accuſatores, aſt in numero ſemper limitato, accuſatores autem qui in Chriſti tribunali adverſus impios ſe opponent, tot erunt, quot per longum annorum curſum commiſſa fuerint peccata, dicente S. Bernardo: *Accuſaberis multis & magnis offenſis, non uno, non paucis ſed innumeris criminibus, non parvis ſed immenſis, non dubiis ſed certis, non brevi accuſatione, ſed tam longa, quam longa eſt tota vita tua: non uno accuſatore, ſed tot, quot ſunt delicta tua.*

S. Anton. de Pad. Fer. 2. poſt 1. Dom. Quadr.

S. Bern de inter. domo c. 138.

Unde & Sanctus Ephrem de ſecundo Chriſti in mundum adventu tractans, cuilibet in judicio locum, quem propriæ ipſi aſſignaverint operationes, obventurum atteſtatur, dum ait: *Tum quiſque abibit, quo & opera ejus. Conſtituta quippe uniuſcujuſque coram ipſo erunt opera.* Ibi omnia coram videbuntur adulteria, inceſtus, uſuræ, extorſiones, vindictæ, homicidia, blaſphemiæ, perjuria, &c. omnes hæ impietates adverſus impium conſurgent, eodem in hæc verba affirmante Sancto: *Tu nos feciſti ô miſer, debuiſſes tuis nos deleviſſe lacrymis.*

S. Ephr. T. 2. de ſec. adventu Domini.

4. Alia inter Jeremiæ lamenta, hoc quoque expreſſum legimus: *Vocavit adverſum me tempus*; quin & Pſalmiſta pariter in Dei, ad judicium venientis, perſona loquens, prædicit: *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo*; Ad quod intentum noſtro accommode propoſito ita ſcribit Bellovacenſis: *Sicut non peribit capillus de capite, ſic nec peribit momentum de tempore, quando à te requiretur ratio illius; nam inter omnia creata videtur eſſe nihil acceptabilius tempore, quia in uno momento poſſent peccatores lucrari plus quam valeant infiniti mundi, ſcilicet animas ſuas.* Tunc palam erit illud, quod in Apocalypſi legimus: *Dedit ei Dominus tempus pœnitentiæ, & non vult pœnitere.* Tunc impiis datum in pœnitentiam tempus, quoad ſua continuandas abuſi ſunt voluptates, exprobrabitur, quia ſcilicet ut Job inquit, *dedit ei* (ſcilicet reprobo) *DEUS locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo*: quam nimiam temporis jacturam, ab iis, qui emendationem ſuam negligunt, factam aliquando meditans S. Anſelmus, in ſequentia prorumpebat lamenta: *O lignum aridum & inutile, æternis ignibus dignum, quid reſpondebis illa die, cum exigetur à te uſque ad ictum oculi, omne tempus vivendi tibi impenſum, qualiter à te fuerit expenſum:* Idem quoque tempus in judicio contra peccatores ob aliam quamdam rationem producetur in medium, quam S. Auguſtinus his verbis tangit: *Objiciet nobis in faciem omnia quæcumque fecimus, in qua die & in qua hora peccavimus, & quid facere debuimus*: & quidem, ut idem S. Doctor advertit, idipſum nobis dæmon objiciet: *Præſto, inquit, erit Diabolus ante tribunal Chriſti, & recipiet verba profeſſionis noſtræ.* Bollandus in vita S. Joannis Eleëmoſynarii refert, hunc S. Patriarcham in memoria recenti tenere ſolitum fuiſſe, quidquid circa judicium particulare cuique animæ, quondam à S. Simone Stilita audierat, videlicet: *Obviat ei chorus dæmoniorum ſuperbiæ, inveſtigat eam, ſi habeat opera ſuperbiæ. Obviat chorus ſpirituum detractionis, ut aſpiciat, ſi quando oblocuta ſit, & pœnitentiam non egerit. Obviant dæmones, fornicationis, & ſcrutantur, ſi recognoſcant in ea voluptates ſuas, & quando à terra uſque ad cælum miſera anima poſitura rationem pervenerit, ſeorſim ab ea ſancti Angeli ſtabunt, & non adjuvabunt eam niſi bonitates ſuæ.* Et quidem credibile eſt, malignos hoſce Spiritus eaſdem oppoſitiones in judicio univerſali facturos eſſe contra præſcitos in conſpectu omnium, ut os eis occludant, ne excuſare ſe poſſint. Sanctus Auguſtinus teſtatur, dæmonem audacter coram judice proditorum, eique dicturum eſſe: *Æquiſſime Judex judica*

hunc

Striſtiſſima exigetur ratio temporis.

Thr. 1. v. 15.

Pſ. 74. v. 3.

Bellov. ſpec. mor. l. 2. diſt. 6.

Apoc. 2. 21.

Job 24. v. 23.

S. Anſelm. in Medit.

S. Aug. T. 6. cont. Jud. & Arrianos.

Exemplū S. Joannis Eleemoſynarii.

Bolland. T. 2. Jan. 3. c. 12. n. 77.

S. Aug. ib.

hunc eſſe meum per culpam, qui tuus noluit eſſe per gratiam: tuus per naturam, meus per malitiam; tuus ob paſſionem, meus ob ſuaſiones: tibi inobediens, mihi obediens: qui tecum noluit habere vitam, judica ut mecum habeat gehennam.

1 Reg. 15. v. 14. — Nemo in judicio peccata ſua negare, aut excuſare poterit.

5. Deus olim Sauli expreſſum impoſuerat mandatum, igne conflagrandi univerſam Amalech prædam, cui præcepto quia is inobediens extiterat, miſſus ad eum fuit Samuel, ut eum reprehenderet, & à regno exauthoraret, juſtiſſimamque Dei indignationem ei indiceret: Cumque is excuſare ſe vellet, Propheta armentorum & gregum audivit vocem, quos à morte præſervaverat, qui clariis indiciis eum inobedientiæ accuſarent: Unde Propheta ait: *Et quæ eſt hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?* Eheu quot ſunt hodie mendaces & fraudulenti homines, qui in illo die iniquitates ſuas Chriſto in faciem impudenter negare ſe poſſe ſperant? Verum *omnis iniquitas oppilabit os ſuum*, quia ad eos convincendos in medium prodibunt pauperes, quos fame mori crudeliter permiſerunt, cum tamen econtra canes & equos abundanter ſaginarint: Accuſabunt illos pupilli & viduæ, quibus injuſtas movarunt lites, quouſque per iniquos oppreſſerunt exactiones, virgines item defloratæ & male educati filii, cunctique, quos per ſcandala ſua in innumerorum excelſuum barathrum induxerunt, ſuis quoque partibus non deerunt.

1 Reg. 15. v. 14.

Pſal. 106. v. 42.

Apoc 16. v. 1. — Omnes electi iniquorum condemnationem approbabunt.

6. S. Joannes in Apocalypſi hoc mandatum ſeptem Angelis dari audivit: *Ite & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram*, paulo poſt vero Angelum quemdam audivit, dicentem: *Juſtus es Domine, qui es & erat ſanctus, qui hæc judicaſti, quia ſanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt.* Tota namque curia cœleſtis, præteritorum ſacrilegia, impietates & abominationes, quæ in illa die manifeſtabuntur, videns, dicet: *Juſtus es Domine*, omnes electi ipſorum condemnationem tamquam juſtiſſimam approbabunt, dicentes: *Digni ſunt.* Beatus Laurentius Juſtinianus univerſum mundum illos accuſaturum & convicturum eſſe exiſtimat, dicit enim: *Accuſator quoque erit mundus, merito namque accuſator erit, quia offenſo Creatore offenditur totus mundus.*

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

B. Laur. Juſtin. de ligno vitæ c. 4.

Condemnabuntur & ab his qui illis præluxerunt bonis exemplis & ſalutaribus monitis.

7. S. Bernardus aliud quoddam punctum valde notabile adfert in medium, propter quod omnium ora occludentur, ne excuſare ſe poſſint, in conſpectu enim reproborum, dum judicaturi præſentes quoque aderunt illi, qui impiis illis in variis occaſionibus, bonis præluxerunt exemplis, eoſque ex fraterna charitate reprehenderunt & correxerunt, quamvis ſine ullo fructu ob propriam illorum obſtinationem. *Tot judicibus, & populis aſtabis*, inquit mellifluus Doctor, *quot præceſſerunt te in opere bono; tot convinceris teſtibus, quot te monuerunt bonis ſermonibus, & juſtis actionibus.* Proceſſus autem, qui illus arctius convincet, vel maxime intra uniuſcujuſque conſcientiam abſolvetur, nam ut S. Bonaventura diſcurrit: *Tria ſunt in judicio, teſtis, tortor, Judex. Sic in mente hominis, ibi teſtis conſcientia, quæ accuſat; dolor qui cruciat, ratio & judex, qui judicat.* S. Auguſtinus ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Lætentur & exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate*, ſententiandum in illa die his verbis affatur: *Nemo te fallit, gaudeat judicandus, qui timuit judicaturum. Cum venerit, populos in æquitate judicabit. Quid ibi valebit calliditas accuſatoris, ubi eſt teſtis conſcientia, ubi tu eris & cauſa tua, ubi Judex non quærit teſtem?* Etenim à propria noſtra conſcientia con-

S. Bern de inter. domo cap. 38.

S. Bonav. in Pſ. 82.

Pſ. 66. v. 5.

S. Aug. ib.

À propria

vincemur, & ideo hic Judex nec accuſatoribus opus habebit nec teſtibus, quia conſcientia noſtra nos accuſabit, ipſeque Judex omnis noſtræ operationis præſens & ocularis eſt teſtis. *Certum eſt, in die illa* (inquit idem S. Doctor in quodam ſermone) *ipſum ante ſe hominem conſtituendum, & ipſam ſibi vitam in cordis ſpeculo demonſtrandam, & teſtes contra eam non deferis aliquando, ſed intus de ipſa anima proferendos. Adjicienda erunt non aliqua peregrina, ſed nimium nota teſtimonia, id eſt, opera ſua.* Tandem S. Doctor concludit, dicitque quod ad impii animam convincendam & debellandam, perpetuamque mortem ei inferendam, formidabilis propriorum ſuorum peccatorum ordinabitur exercitus: *Ordinabuntur*, inquit, *ante infelicem animam peccata & crimina ſua, ut eam & convincat probatio, & confundat agnitio.* Idipſum quoque B. Laurentius Juſtinianus his verbis inſinuat: *Judicandus eſt unusquisque non alieno teſtimonio, ſed ex conſcientia propria, & inevitabili, veriſſimoque operum ſuorum teſtimonio.* Et ideo juxta doctrinam S. Bernardi, non erit DEO opus, ut in illa die impium examinet, & proceſſum contra eum inſtituat, quia implacabilis contra noſ ipſos Judex, erit rea uniuſcujuſque conſcientia. *In die illa*, inquit Mellifluus Doctor, *cum Dominus ad judicandum venerit, uniuſcujuſque conſcientia ad teſtimonium adducetur, & aperto libro conſcientiæ, omnis culpa ante oculos reducetur, atque ita cogente conſcientia, unusquisque erit accuſator & Judex ſuus.* S. Antoninus ad idem propoſitum probandum, adducit textum illum Apoſtoli ad Romanos, ubi dicitur: *Teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & cogitationibus accuſantibus & defendentibus, &c. accuſantibus*, inquit S. Antoninus *id eſt, remordentibus, ſcilicet quoad mala opera; defendentibus, id eſt, excuſantibus à malo quoad bona opera.* Citatque teſtimonium S. Auguſtini, dicentis: *Senti de Auguſtino, quidquid libet, ſolum me in oculis DEI conſcientia non accuſet, id eſt, non teſtificetur.* Imo Belluvacenſis docet, quod unusquisque, priusquam coram tremendo illo tribunali compareat, ſecum portaturus ſit ſententiam ſuam, in propria conſcientia deſcriptam. *Unusquisque*, inquit, *librum condemnationis ſuæ portabit, & apertum coram omnibus demonſtrabit, quia omnibus aliis evidentior & irrefragabilior teſtis erit, cunctiſque & ipſo Judice tacentibus, id eſt, ſi tacerent, quinimo ſi pro ipſo teſtimonium perhibere poſſent & vellent, ipſum impium nihilominus condemnabit.* S. Baſilius ait: *Nemo alius accuſator ſiſtetur, quam propria facta, quæ geſta ſunt ſorma, unumquodque aſſiſtens, ceu ſunt adulterium, furtum, fornicatio, cum ipſa nocte, cum modo, cum propriis notis formam peccati deſignantibus.*

conſcientia convincentur impii.

S. Aug. ſer. 19. in App. de diverſ. c. 8.

B. Laur. Juſtin. de inſt. & regim. Prælat. c. 25.

S. Bern. de inter. Dom. cap. 31.

Rom. 2. 15.

S. Antonin. ſum. Theol. p. 4. tit. 14. c. 11. §. 7.

Bellov. ſpec. mor. l. 2. diſt. 8.

S. Baſil. in Pſal. 48.

Imo tametſi conſcientia propter ſcelera ſua impudenter negaret, & abſcondere poſſet, illa tamen eis per teſtem omni exceptione majorem, ipſummet videlicet Judicem exprobrarentur: Nam Deus ipſe apud Malachiam proteſtatur, dicens: *Et accedam ad vos in judicio, & ero teſtis velox.* Quæ verba S. Auguſtinus adducit ad demonſtrandum, quod Chriſtus ipſemet, utpote ſcelerum noſtrorum teſtis, reprobum confutabit. *Teſtem ſe dicit futurum*, inquit S. Doctor, *Quia in Judicio ſuo non indiget teſtibus; eumque velocem, ſive quia repente venturus eſt, eritque judicium, ipſo inopinato ejus adventu celerrimum, quod tardiſſimum videbatur, ſcilicet quia ipſas convincet ſine ulla ſermonis prolixitate conſcientias.* Idem quoque Sanctus ſuper Pſalm. 47. ad idem propoſitum ita ſcribit: *Eſt ibi alius teſtis, qui non videtur & videt.* Sed ubinam hunc teſtem præſentem eſſe exiſti-

Ipſemet Judex omnia ſciens, erit teſtis contra eos.

Malach. 3. v. 5.

S. Aug. l. 20. de Civit. Dei. c. 26.

S. Aug. in Pſ. 47.

Cant. 2. 9. exiſtimatis? num forte ubi ſponſa dicit: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos?* Audiamus eumdem Sanctum ad hoc reſpondentem: *Non in cubiculo adeſt parietum, ſed in cubilibus conſcientiarum veſtrarum.* Memorabilia quoque ſunt illa S. Gregorii verba: *Ille quippe vitæ cauſas examinat, qui has per alienum teſtimonium non explorat, quia qui diſtrictus quandoque oſtenditur illator pœnæ, ipſe diu tacitus exſtitit teſtis culpæ.*

Cur reprobi dicantur in inferno poſiti ſicut oves.

8. Propter has igitur & alias rationes, quas in ſequentibus diſcurſibus adducemus, reprobi ita confuſi & convicti remanebunt, ut ne verbo quidem reſpondere aut excuſare ſe poſſint. S. Propheta Job inquit: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*; ubi alii legunt: *Cum quiete*, id quod cum illis Pſalmiſtæ verbis concordat: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt*; Quod ſi illos in inferno velut hædos poſitos eſſe dixiſſet, facile intelligi potuiſſet, at vero cur in inferno poſitis ovium nomen attribuit, per quod electi præfigurari ſolent; nimirum ut per hoc denotetur, quod, ſicut oves ſine ulla reſiſtentia ad macellum ducuntur, ita damnati quiete & ſine ulla recalcitratione in abyſſum perditionis deſcendent, juſte ſe hanc pœnam meritos fuiſſe confitentes. Unde reprobi apud Jeremiam dicunt: *Scrutemur vias noſtras ... nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus; idcirco tu inexorabilis es, operuiſti in furore & percuſſiſti nos, occidiſti, nec pepercisti.* B. Laurentius Juſtinianus, tres nos irrefragabiles teſtes habituros eſſe dicit, à quibus convincemur & confutabimur. *Tres teſtes habebimus*, inquit, *unum ſupra nos, ſcilicet DEUM, de quo ait Jeremias; Ego ſum Judex & teſtes, dicit Dominus; alium intra nos, ſcilicet conſcientiam propriam: Quisquis es ô homo, qui futurum judicium times, præſertim conſcientiam corrige: Sermo namque cauſæ tuæ teſtimonium conſcientiæ tuæ. Alium juxta nos, ſcilicet noſtrum Angelum cuſtodem, de quo ait Job: revelabunt cœli, id eſt, Angeli iniquitatem ejus.* Omnes hi teſtes impiorum ora claudent & aperient: claudent quidem ne ſe excuſent, defendant aut juſtificent: aperient autem, ut confiteantur, dicentes: *Juſtus es Domine & rectum judicium tuum.*

Job. 21. v. 13. Pſal. 48. v. 15. Thr. 3. 40. Tres teſtes nos habebimus in judicio cõtra nos. B. Laur. Juſtin. de Lig. vit. c. 4. Pſ. 118. v. 137.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur rationes, cur reprobi in illa die futuri ſint inexcuſabiles, eorumque excuſationes omnes confutandæ ſint & exſibilandæ.

THEMA.

Arguam te & ſtatuam contra faciem tuam. Pſal. 49. v. 21.

Impii in judicio convicti, non habebunt quod reſpondeant.

1. DEUS peccatori futurum aliquando tempus eſſe comminatur, in quo poſitis coram eo commiſſis ſceleribus ſuis, & exprobrato abuſu, gratiarumque & auxiliorum ſuorum repulſa, ad eas ſit redigendus anguſtias, ut convictus, neſciat quid dicat aut quid opponat: *Arguam te*, inquit, *& ſtatuam contra faciem tuam.* Sed quando tempus hoc veniet? S. Hieronymus reſpondet: *Cum in ſiniſtra parte ſedis fueris collocatus in futuro judicio.* Tunc enim præſciti, audita æternæ damnationis ſuæ ſententia, caput ſuum inclinabunt, hanc ſe juſte promeritos fuiſſe agnoſcentes, ſcientesque ſe eſſe inexcuſabiles. S. Thomas verba illa: *Statuam te contra faciem tuam*, ſic exponit, ut ſenſus ſit: *Tu ipſa te condemnabis.* S. Hier. ib. S. Thom. ib.

2. Nemini ignota eſt illa Regis Evangelici parabola, qui fecit nuptias Filio ſuo, in quibus, qui ſine veſte nuptiali menſæ accumbere præſumpſit, ad ignem condemnatus fuit: *Mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Priuſquam vero ſententiaretur, arrogantis facti illius rationem reddere juſſus fuit: *Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit*, non ſolum non reſpondit quidquam in ſui defenſionem, ſed nec os ſuum aperire potuit, imo nec poſt fulminatam contra ſe ſententiam de injuria lamentatus fuiſſe legitur, hic autem reus reprobum præfigurat, qui ab æternæ beatitudinis nuptiis in judicio finali repelletur, nec quidquam in ſui excuſationem reſpondere poterit. *Nullus enim poteſt reſpondere Deo*, inquit Lyranus *ſed propria arguente conſcientia convincitur, & mutus efficitur.* Præ cæteris autem ad propoſitum noſtrum melius in hæc verba ſcribit Paulus de Palatio. *Quid enim dicet cui monſtrantur tot beneficia, tot à Deo impenſa auxilia, tot inſtituta remedia, toties Deus contemptus, toties violata Sacramenta? vere ſcio quod ita ſit*, inquit S. Job, *& quod non juſtificetur homo compoſitus DEO: ſi voluerit contendere cum eo, non poterit reſpondere unum pro mille.* Quantumvis enim cavillutus, aſtutus, & eloquens talis reprobus fuerit, ex mille criminibus ſibi objectis, ne unum quidem coram hoc judice excuſare aut defendere poterit, tunc enim Chriſtus Judex animæ reprobæ exprobrabit, dicendo: *Perditio tua ex te*: tunc aperiet & palam monſtrabit vulnera ſua: *ſtatuam contra faciem tuam*, ut iis conſpectis, videat illa tam frequenter pro ſalute ipſius ſibi miniſtrata auxilia, ut videat quod culpa propria illa perdiderit: *Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum.* S. Hieronymus in prædictorum verborum commentario, ejus ſe monſtrat eſſe ſententiæ, quod ſcilicet reprobis lex atque decalogus, quem pro cœli conſecutione adimplere debebant, ob oculos ponendus ſit. *Arguam te*, inquit ille, *& ſtatuam contra faciem tuam, ut his confuſus damneris, hoc eſt, per illa mandata, quæ non cuſtodiſti.*

Sicut ille, qui caruit veſte nuptiali. Matth. 22. v. 13. Ibid. v. 12. Lyran. ib. Paul. de Pal. ſ. ib. in Matth. Job 9. v. 2. Oſeæ 13. 9. Ibid. S. Hieron. in Pſ. 49. ibid.

3. Juxta quod ſupra probavimus, Deus noſter in Deuteronomio auguſtam Judicis induit figuram, quando ad judicium veniet finale, unde dicitur: *Cum eo ſanctorum millia, in dextra ejus ignea lex.* Aſt cur legem illam igneam fuiſſe arbitramini? Reſpondebitis forſitan, quia *Deus tuus ignis conſumens eſt.* Aliam nihilominus etiam ſuperaddere poſſumus rationem, dicendo, quod, cum ignis amoris & charitatis ſit ſymbolum, Deus hujus tranſgreſſores inexcuſabiles proſtituere velit, ſiquidem pro totius cœleſtis regni acquiſitione, legem adeo facilem ſuavemque adimplere detrectarunt. Tota, ut noſtis, illius ſubſtantia atque eſſentia in dilectione comprehenditur, dicente Apoſtolo: *plenitudo ergo legis eſt dilectio*, hancq; ipſam non eſt, cur in remotis indagemus regionibus, quandoquidem *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis*, cuilibet animæ illa in Sacramento infuſa eſt lavacro: unde & Pſalmiſta dicebat: *Nec eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus*: ubi Hugo Cardinalis ita ſcribit: *Nec eſt, qui ſe poſſit excuſare,* quia

Quod dextera ignea Lex in dextera judicis. Deut. 33. v. 2. Deut. 4. 24. Rom. 13. 10. Rom. 5. 5. Pſ. 18. v. 7. Hug. Card. ibid.

Amor eſt res facilis, nobilis, digna, & utilis. Idiota de divino amore.

qui non eum diligere poſſit. Væ vobis, ſi pro æternæ beatitudinis pretio Deus aliud quidpiam ab amore diſtinctum ſtatuiſſet. Quot enim tunc quamvis non defeciſſemus: aſt nemo à Dei, tanta digni dilectione, ſe eximere poteſt amore, niſi penitus excors ſit, ſiquidem ille Creator, Redemptor, Benefactor, & Salvator noſter eſt. Qua de re eruditiſſimi auſcultemus Idiotæ judicium, in libro illo aureo de Dei amore, ita diſſerentis: *Amor facilis res eſt, omnibus ſe exhibet, nulli ſe negat, capit eum juvenis, & ſenex: vir, & mulier: ſanus, & infirmus: dives, & pauper: ſummus, & infimus: liber, & ſervus: ſecularis, & religioſus: debilis & fortis: nec eſt qui ſe valeat excuſare.* Amoris hujus objecto nihil nobilius, nihil dignius, nihil magis meritorium, magisque utile eſſe poteſt. Nihil nobilius, quia ille eſt, *quem adorant dominationes, tremunt poteſtates*: nihil dignius, quia in ſuo circumfert fœmore ſcriptum:

Apoc. 19. 16.

Rex regum & Dominus dominantium: nihil opulentius, quia innumerabilia atque inæſtimabilia nobis confert beneficia; nihil denique utilius, quia in præmium, ipſum nobis exhibet paradiſum. Jure itaque meritiſſimo Apoſtolus hanc pronunciat excommunicationem:

1 Cor. 16. 22.

Si quis non amat Dominum noſtrum JESUM Chriſtum, anathema ſit. Si autem quis curioſior indagare voluerit, cur hanc Charitatis nobis impoſuerit legem, reſponſum accipiat à D. Hieronymo, dum ita ad Cœlanciam ſcribit:

S. Hier. l. 2. Epiſt. 20.

Ideo imperat, ut cauſas habeat remunerandi, neque enim obſequiis noſtri DEUS indiget, ſed nos illius indigemus imperio. Si enim DEUS nobis hanc non ſtatuiſſet legem, defuiſſet nobis, quo gloriam lucrifaceremus, Ideoque cuicumque noſtrum dicitur:

Matt. 19. 17.

Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata: Sed quid amore facilius? *Tam leve præceptum ad obſervandum* (verba ſunt Divi Auguſtini) *Tam breve ad memoriam retinendum: tanto majori injuſtitia violatum eſt, quanto faciliori poterat diligentia cuſtodiri.* Sane ſi canes amore proſecuti eſtis, cur non & Deum? nec erit, qui ſe poſſit excuſare.

S. Aug. l. 14. de Civit. Dei. c. 12.

Job 7. v. 1. Peccator non poterit ſe excuſare quod fuerit nimis debilis.

4. *Arguam te.* Si vos excuſare volueritis, dicendo: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*, quodque ſufficientes ad reſiſtendum potenterque inimicos veſtros vincendos defecerint vires, Apoſtolus irrefragabili illo confutabit vos axiomate: *Fidelis autem DEUS eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.*

1 Cor. 10. 13.

In militia namque Chriſtiana, viribus non opus eſt corporalibus, quandoquidem teneræ, in aciei frontiſpicio, eminuerunt virgunculæ, quæ licet inermes, ſexumque habentes imbellem, nihilominus pugnantes ſtrenuæ, dæmonem, carnem, mundumque vincentes, Unde Gloſſa nos admonet, dicens:

Gloſſ. in c. 7. Jud.

Non vos terreat iſta malitia, quæ facile fideliter militantibus impletur. Solent in his caſtris mulieres vincere, non corporis robore, ſed fidei virtute, in his, qui militant Deo, non corporis, ſed animæ fortitudo quæritur. Hoc autem robur nemini deeſt, quia certa hæc lex eſt: *Facienti, quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*: Gratia autem eſt, quæ animam fidelem corroborat, unde Apoſtolus dicebat: *Non ego autem ſed gratia DEI mecum*; *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.*

1 Cor. 15. 10. Phil. 4. 13.

Porro tres potiſſimum ſunt inimici, qui continuo nos impugnant; videlicet dæmon, caro, & mundus.

Tres inimici nos continuo impugnant facile ſuperandi.

Quod primum attinet, eumdem vincere in noſtra poſitum eſt poteſtate, quia hoc fine DEUS nobis aſſiſtere voluit Angelum Cuſtodem, qui, accedente voluntatis noſtræ cooperatione, omnibus inferni conatibus ſine dubio prævalet.

Dæmon. Matt. 25. 31.

Matthæi 25. dicitur: *Cum autem venerit Filius hominis in Majeſtate ſua, & omnes Angeli ejus cum eo*; circa quæ verba D. Chryſoſtomus quærit, cur hic Angelicarum Hierarchiarum comitatus ſimul cum Chriſto deſcenſurus ſit ad judicium? & reſpondet:

D. Chryſ. Hom. 80. in Matt.

Evacuari, ut ita dixerim, cælos oſtendit, omnes enim Angeli erunt, cum ipſo, teſtantes quot, quantaque miniſterio ſuo, cum à Domino mitterentur ad ſalutem hominum, peracta ſunt. Cum ſervus Eliſæi à longe innumerum propeareſſe exercitum, una Dothain caſtrametantem, ut Eliſæum Dominum ſuum caperent, timore perculſus, hoc ei triſte retulit nuntium, qui libere & generoſe reſpondit:

4 Reg. 6. 16.

Noli timere, plures enim nobiſcum ſunt, quam cum illis; quia in re ipſiſſimam dixit veritatem, quia Deus ab Empyreo in ejus auxilium, cœleſtem expediverat militiam, juxta illud:

Matth. 4. 6.

Angelis ſuis Deus mandavit de te, ... ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum, id eſt, ut Interlinearis declarat:

Interl. ibid.

Ne umquam offendas legem in lapideis tabulis ſcriptam, in quo omnes offendebant. At verò quid reſpondebimus, quando cerberus infernalis iniquitates nobis noſtras improperabit? non de hoc ſolicitus ſimus umquam, nam *mordere omnino non poteſt niſi volentem, non enim cogendo ſed ſuadendo nocet, non extorquet à nobis conſenſum, ſed petit*; Ideoque ſi in fauces illius voluntarie incidetimus, culpa noſtra erit.

S. Aug. ſer. 197. de temp.

Caro.

5. *Arguam te.* Enimvero quod ſi te per carnis tuæ fragilitatem excuſare volueris, de eo quod à concupiſcentia carnali te ſuperari permiſeris, excuſatio iſta pluribus modis repudiabitur. Tametſi enim veriſſimum ſit, quod continuam nec umquam intermiſſam in nobis experiamur luctam, quia *caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum, Spiritus autem adverſus carnem*; veriſſimum pariter eſt, quod caro noſtra infirma ſit; at vero quid reſpondere poterimus, ſi alia ex parte objiciatur:

Gal. 5. 17.

Spiritus quidem promptus?

Matth. 26. v. 41.

Verum quidem eſt, violentos eſſe appetitus noſtros, adeo etiam ut vel ipſe S. Paulus hac de re conqueſtus fuerit, dicens:

Rom. 7. v. 23.

Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati ...: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?

Ibid. v. 24.

Verumtamen attendendum eſt, quod ſequitur: *Gratia Dei per JEſum Chriſtum*, efficaciora enim ſunt auxilia gratiæ, Sacramenta, Orationes, abſtinentiæ, diſciplinæ, ſolitudines & pœnitentiæ, ſuper omnes, quos Spiritus fornicationis nobis intentare poteſt, inſultus.

Ibid. v. 25.

S. Auguſtinus, qui per 33. annorum decurſum carnaliter vixerat, tandem reſipiſcens, hoc divinæ gratiæ auxilio confortatus, innocentiam baptiſmalem ad ultimum uſque ſpiritum conſervavit. Idem quoque S. Doctor in capitulo quodam confeſſionum ſuarum, cui titulus eſt: *Lucta Spiritus & carnis in Auguſtino*, refert apperuiſſe ſibi in ſpecie pulcherrimæ virginis, caſtitatis virtutem, eique amabiliſſimas promiſiſſe delectationes atque delicias:

S. Aug. l. 8. Conf. c. 11.

Caſta dignitas continentiæ, ſerena & non diſſolute hilaris, honeſte blandiens, invitavit ut venirem, neque dubitarem, & extendit ad me ſuſcipiendum atque amplectendum pias manus; Subdit quoque inſuper eamdem virtutem, innumeros ex omni ſexu, ætate, & ſtatu tenerorum virginum & viduarum, in continentia fortiter perſeverantium, exhibuiſſe exercitus, ſibique dixiſſe: *Tu non poteris, quod iſti & iſtæ? an vero iſti, & iſtæ in ſemetipſis poſſunt, ac non in Domino Deo ſuo?* Non eſt quidem dubium, quin longius & prolixius, quod in Judicio fiet examen futurum ſit illud, quod de pecca-

to carnali inſtituetur, de quo S. Remigius inquit:

S. Remig. in c. 1. ad Rom.

Demptis parvulis, ex adultis pauci propter hoc vitium ſalvantur; & hi quidem Judicem ſe ſibi conciliare poſſe ſperant his verbis: *Memento quaſo, quod ſicut lutum feceris me*, at vero ipſis reſpondebitur: *Ipſe cognovit figmentum noſtrum.*

Job 10. v. 9.
Act. Ap. 9. v. 15.
Pſal. 102. 14.
2 Cor. 12. v. 7.
Ibid. v. 9.

Quid enim ſupremus ille Artifex Apoſtolo ſuo, de quo dixerat *vas electionis eſt mihi iſte*, carnis tentationibus excogitato, (*datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ*) atque eadem liberari deſideranti reſpondit? hoc videlicet: *Sufficit tibi gratia mea*, tametſi enim caro infirma ſit, à Spiritu tamen & gratia fortificatur. S. Ephrem de his, qui univerſalem negant reſurrectionem, diſſerens, dum ad materiam de judicio tractandam deſcendit, in hæc verba ſcribit:

S. Ephr. T. 1.

Væ, qui judicatur ab eo, qui illum finxit: quaſi dicere vellet; Deus qui nos creavit & plaſmavit, fragilitatem noſtram optime ſibi habet perſpectam idemque qui juſtiſſimus eſt, noſter eſt, futurus judex, ac proinde nihil apud ipſum valebunt futiles excuſationes noſtræ, ſiquidem is, qui nos finxit, pariter novit, quid à nobis fieri poſſit ac proinde *time ô homo*, ſubdit idem Sanctus Ephrem, *durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.*

Mundus.

6. *Arguam te.* Quod ſi allegare voluerimus, nos à mundi lenociniis miſere deceptos & victos fuiſſe, Judex, qui illum in judicio extremo, flatu oris ſui ſubvertet & devaſtabit, improperabit nobis, dicendo: Ecce miſerum amoris tui objectum, quod plus quam me Creatorem tuum amaſti, perit enim mundus, cum tamen ego in æternum permanſurus ſim. Non ſine myſterio DEUS cœlum in habitationem noſtram creans (propter quod electis dicturus eſt; *poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*) ſimul etiam inſinuare voluit, mundum, quem tamquam exilii noſtri locum creaverat, nihil in ſe habere boni; nam poſt prima illa ſacræ Scripturæ verba: *In principio creavit DEUS cœlum & terram* ne terræ nimium per affectum adhæreremus, ſubito ſubjunxit: *Terra autem inanis erat & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi.* Et quis eſt, qui non videat, in majori numero eſſe ſpinas, quibus DEUS mundi hujus vias obſepſit, quam ſint roſæ? *Amarus eſt mundus, & diligitur*, inquit ingemiſcens S. Auguſtinus; *putas ſi dulcis eſſet, qualiter amaretur.*

Matth. 25. v. 34.
Gen. 1. v. 1.
Ibid. v. 2.
S. Auguſt.

Non ſine cauſa, æterna & infallibilis veritas iis, qui ponderoſo mundi jugo gravati ſunt, dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis*, vere enim mundi hujus vita laborioſa eſt & difficilis, quod vel ipſimet præſciti, ſerius licet, confitebuntur: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, ... ambulavimus vias difficiles.*

Matt. 11. v. 28.
Sap. 5. v. 7.

Jugum hujus mundi eſt graviſſimum.

Quid igitur in ſui excuſationem reſpondere poterunt, quando iis objicientur labores, anguſtiæ, ſudores, vilipendia, & dolores exceſſivi, quos ut dæmonis & inferni mancipia fierent, ſuſtinuerunt, quando ſe ſuavi divinæ legis jugo ſubjiciendo, cœlum tanta cum facilitate ſibi comparare poterant? *Jugum enim meum ſuave eſt & onus meum leve*; *Ego reficiam vos.* O quam facilior, jucundior, & ſuavior eſt via virtutis, præ via peccatorum! ut quis aſſequatur theſauros, honores, voluptates, ſatisfaciatque carni, ambitioni, cupiditati, innumeros neceſſum eſt ſuſtinere labores & anguſtias: at vero ut quis ſibi virtutem, quæ ſanctos nos facit, acquirat, *una res quæritur*, inquit D. Chryſoſtomus, *magnitudo ſcilicet & generoſitas animi, quam non ætas, non inopia, non divitiæ, non aliquid aliud, ne ad virtutem pervenias, coërcebit.* Quod ſi lamentatus fueris, crucem, ad quam invitaris à Chriſto, dicente: *Qui non bajulat crucem ſuam, ... non poteſt meus eſſe diſcipulus*, viribus tuis nimiam ponderoſam, intolerabilem & ſuperiorem eſſe: *Arguam te*, quia convinceris à Chriſto, dicente: Non te obligavi, ut in humeros tuos ſuſcipias crucem *meam*, ſed *tuam*; *qui non bajulat crucem ſuam*, non dicit *meam*; at vero numquid ô Domine longe pretioſius eſſet patibulum crucis tuæ, utpote innumeris meritis cumulatum, tuoque inæſtimabili Sanguine copioſe tinctum? Verum quidem hoc eſt, at vero ad tantum onus portandum alii, quam Chriſti humeri minime ſufficiebant, & ideo dicit *qui non bajulat crucem ſuam*, non vero *crucem meam*. quaſi diceret, ut S. Thomas de villa nova ait: *Tollat crucem ſuam, nam meam non poteris, graviſſima eſt enim, quam nullius puri hominis humerus portare ſuſtineat, non meam injungo, ſed tollat ſuam, levem & facilem.* Deus enim unicuique crucem, quam ſcalam ad paradiſum conſcendendum eſſe voluit, ita adaptavit viribus uniuſcujuſque, ut ætati, ſtatui, ſexui, conditioni, & profeſſioni uniuſcujuſque conformis exiſtat, Scala Jacob per quam Angeli aſcendebant & deſcendebant, multos habeat gradus, ideoque varios figurabat ſtatus, eoſque omnes gloriæ capaces. De hac ſcala S. Bernardinus ait: *Crux Chriſti ſcala utique eſt, quæ merito per ſcalam Jacob ſignatur.*

Matth. 11. v. 30.
D. Chryſ. Hom. 44. in Matth.
Luc. 14. 27.

Sequentes Chriſtum jubentur portare Crucem ſuam propriam, non illam Chriſti.

S. Thom. de Villa nova.

S. Bern. T. 2. ſer. 56. A. 2. cap. 1.

Deus igitur ex omnibus vocationibus certos quoſdam homines habere voluit in cœlo, ut illos reprobis in die judicii opponeret, ad eos confutandos & convincendos: *Arguam te & ſtatuam contra faciem tuam.* Ingenioſa porro eſt illa Oleaſtri obſervatio, illis Deuteronomii verbis, *cum eo ſanctorum millia*, adhibita. Citans enim illud Pſalmiſtæ textum: *Congregate mihi ſanctos meos, qui pepigerunt pactum meum ſupra ſacrificium*, inquit, *Quid eſt, quaſo Domine, quod ad Judicium & ad promulgandas leges tuas, ſanctos tuos tecum adfers?* & reſpondet, quod data opera ſanctis Paradiſi cœlitibus aſſociatus, venturus ſit ad judicium, ut horum exemplo, reorum retundet malitiam, qua ſe tunc excuſare nitentur: *Solent*, inquit, *tranſgreſſores legis divinæ excuſationes adferre ad judicium. Alius, cui jejunium præceptum eſt, & non jejunavit, cauſatur imbecillitatem carnis ſuæ. Alius, quem ad Fratri veniam dandam inclinare vix potes, dicit ſe hominem, non Chriſtum; & ſic quiſque tranſgreſſorum excuſationes ſuas ad manum habet, quas judici offerat, ad quarum confutationem ſanctos ſecum affert.* Hic igitur, qui ſe jejunare non poſſe dicent, opponet Baptiſtam continuo jejunantem, vindictæ cupidis objiciet S. Stephanum, qui genuflexus pro ſuis lapidatoribus oravit; & ſic de cæteris Sanctis cujuslibet profeſſionis & vocationis diſcurrere licet.

Quare Judex ſanctos ſuos ſit adducturus ſecum ad Judicium.

Deut. 33. v. 2.
Pſ. 49. v. 5.
Oleaſt. ib.

7. *Arguam te.* Similiter quid reſpondebimus, dum nobis improperabitur nos pluris æſtimaſſe certum quemdam hominis & mundi reſpectum, quam ſui ſequelam, quam honoris ſui tutamen, quam denique divinæ legis ſuæ adimpletionem, quando videlicet ne modicum quid erubeſcentiæ ſuſtinere, vel à ſolis impiis digito monſtrari cogeremur, virtuoſe & Chriſtiane operari negleximus, maxime cum idem Judex antecedenter nobis proteſtatus fuerit, dicendo: *Qui me erubuerit, ... hunc Filius hominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua, & Patris, & SS. Angelorum?*

Quid dicent qui pluris fecerunt reſpectum hominis, quam honorem Dei.

Luc. 9. v. 26.

8. *Arguam te.* In illa namque die Judex electorum & præſcitorum evidenter in proceſſu, quem formaturus eſt, monſtrabit, beatitudinem, cujus adipiſcendæ cauſa, creata eſt anima, potiſſimum conſiſtere in operibus charitatis, quorum unuſquiſ-

Acquiſitio beatitudinis, potiſſimum conſiſtit in operi-

que

tibus charitatis.

que capax exiſtit. *DEUS regnum fragmento panis vendit*, inquit D. Chryſologus, *quis excuſare poterit non ementem, quem tanta vilitas venditionis accuſat?* Salvator noſter non ſine cauſa apud S. Lucam dicit: *Regnum DEI intra vos eſt*; quaſi dicat, in poteſtate veſtra conſiſtit, gratia enim DEI non deeſt nobis, quin potius ultro citroque eam nobis offert, hæc autem pignus eſt gloriæ, de qua D. Chryſoſtomus aſſerit: *Pretium non appono, ne objicias inopiam, quanti potes, tanti eme.* Ideo DEUS æternam promiſit retributionem, calicem aquæ, licet frigidæ, ex amore ſuo pauperi propinanti: *Quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum, ... Amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.* S. Bernardinus D. Chryſologi authoritati innixus, in quodam ſermone ſuo ait: *Coram Angelis Domini in conſpectu reſurgentium, quod Abel paſſus ſit, quod mundum ſalvavit Noe, quod Abraham fidem cuſtodivit, quod Moyſes legem dedit, quod Petrus etiam crucem aſcendit, DEUS tacet & clamat, quod pauper comedit, eſurivi, & dediſtis mihi manducare,* ecce tibi quam exiguo pretio cœlum comparari poſſis.

D. Chryſ. ſer. 41.
Luc. 17. v. 21.
D. Chryſ. Hom. 57. ad pop.
Matt. 10. v. 42.
S. Bern. T. 1. ſer. 58. A. 3. cap. 2.

9. *Arguam te.* Quod ſi te excuſaveris, dicendo: *In multis enim offendimus omnes*, ac proinde te à peccatis immunem vivere non poſſe, utique reſpondebitur tibi: Habes Sanguinem Agni immaculati, in monte Calvariæ effuſum, ad tuum arbitrium, ut per actus contritionis, perque pœnitentiam Sacramentalem culpas commiſſas delere poſſis; iiſdem peccatis, quibus tibi infernum aperuiſti, dummodo ea deteſteris, & cum vero dolore & propoſito ea non repetendi amplius, confitearis, erigere tibi poteris ſcalam quamdam, per quam aſcendere poſſes in paradiſum. Expreſſa idipſum dicit S. Auguſtinus: *De vitiis noſtris ſcalam nobis facimus, ſi vitia ipſa calcamus, elevabunt nos ſi fuerint infra nos.* Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Statuam contra faciem tuam*, inquit: *Faciam te argui à peccatis tuis, peccata quæ quaſi quædam perſonæ apparebunt in judicio, accuſantes peccatores,* confeſſa & rite per pœnitentiam expiata, gradus nobis erunt, per quos aſcendere poterimus in Paradiſum; avertat autem DEUS, ne per noſtram obſtinationem illa convertamus in ligna inferni, quibus crememur, conculcando Sanguinem Chriſti, in Sacramentis pro noſtra utilitate depoſitum. Tandem vero S. Auguſtinus de Impiis, per conſiderabilem hanc propoſitionem concludit, inquiens: *Hoc in extremo judicio recte fit, ut iniqui, & impii, bonorum damna in cruciatibus defleant, ſentientes eorum ablatorem juſtiſſimum DEUM, quem contempſerunt largitorem benigniſſimum.*

Jac. 3. v. 2.
Improperabitur impiis quod neglexerint ſibi applicare pretium Sanguinis Chriſti.
S. Aug. ſer. 176. de temp.
Pſ. 49. 21.
Hug. Card.
S. Aug. l. 10 de Civ. Dei. cap. 13.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De reproborum anguſtiis, utpote quibus omnes recurſus, & appellationes, omniaque ſubterfugiorum genera intercludentur, eo quod Judex in illa die futurus eſt juſtus, incorruptus, potens, ſapiens, inexorabilis & inflexibilis.

THEMA.

Dies iræ dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, Sophon. 1. v. 15.

1. Tremendus finalis judicii dies à Spiritu S. non ſolum per os Sophoniæ dies anguſtiæ appellatus fuit, verum etiam in pluribus aliis ſacræ Scripturæ locis, idem epithetum ei attributum fuiſſe reperio. S. Propheta Job de peccatore diſſerens, interrogat. *Numquid DEUS audiet clamorem ejus; cum venerit ſuper eum anguſtia?* Idem pariter alibi de eodem die prædicit: *Terrebit eum tribulatio & anguſtia vallabit eum.* Iſaias de judicio mentionem faciens, ſimul quoque anguſtiæ meminit, inquiens: *De anguſtia, & de judicio.* Et ratio eſt, quia ut S. Bernardus ait: *Arcta & ſtricta erunt tunc viæ omnium peccatorum, quando non poterunt negare, non excuſare, non appellare, non fugere, non impetrare veniam, non habere refugium.* Omnes enim viæ præoccupatæ erunt. *Contrahentur in anguſtiis ſuis.*

Dies finalis judicii vocatur dies anguſtiæ.
Job 27. v. 9.
Job 15. v. 27.
Iſ. 53. v. 8.
S. Bern. ſerm. 54. in Cant.
2 Reg 22. 6.

2. Undecim tribus populi Hebræi olim præliabantur contra tribum Benjamin, ut nefandum illum exceſſum, à quodam illorum in Gabaa commiſſum, vindicarent, adeoque illos ex omni parte per inſidias cinxerunt, ut quaſi omnes in ore gladii fuerint interfecti. *Non enim intellexerunt, quod ex omni parte illis inſtaret interitus.* Pari quoque modo ſciendum eſt reprobis, quod ex omni parte in illa die anguſtiati erunt & obſeſſi: *Pugnabit cum illo* (id eſt in favorem judicis) *orbis terrarum, armabit creaturam ad ultionem.* S. Bonaventura terribilem judicii faciem, his verbis nobis repræſentat: *Eſt horribile ex omni parte, quia ſupra erit judex auſterus & iratus, ſubtus patens infernus; intus conſcientia remordens; extra mundus ardens; à dextris peccata accuſantia, à ſiniſtris dæmonia terrentia; circa illa boni Angeli in inferna propellentes; ibidem omnes ſancti Judicis ſententiam approbantes; & omnes mali cum bonis, peccata damnatorum cognoſcentes.* Innocentius III. diſcurſum ſuum ad Judicem Chriſtum dirigens, inquit: *Cum ſis potentiſſimus, manus tuas nemo poteſt effugere; cum ſis Sapientiſſimus, oculos tuos nihil poteſt latere; cum ſis Juſtiſſimus, animum tuum nemo poteſt corrumpere.* Nec eſt quod quis ſperet, quod ſe per fugam ſubducere poſſit, quia Pſalmiſta ait: *Quo ibo à ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si aſcendero in cælum, tu illic es; ſi deſcendero in infernum, ades; ſi ſumpſero pennas meas diluculo & habitavero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducit me.* Omnes creaturæ propellent à ſe reprobos ante tribunal DEI, utpote illis vehementer iratæ, ut in Diſcurſu IV. probavimus; Ac proinde nullum reprobus poteſt ſperare in univerſa natura creata refugium aut latibulum, & ideo merito reprobus dicet: *Quo à facie tua fugiam?*

Undique enim anguſtiabuntur impii.
Jud. 20. v. 34.
Sap. 5. v. 18.
S. Bonav. l. 7. Comp. Theol. verit. c. 17.
Innoc. III. in Pſ. 142.
Pſal 138. v. 7.

3. S. Propheta Job ait: *Semitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum.* At vero numquid ſe in innumerabili electorum multitudine abſcondere poterit, ita ut non agnoſcatur? Audiamus ad id reſpondentem S. Antonium de Padua: *Nullus malus inter bonos poterit locari, ut ibi ſalvetur.* Citatque textum illum Danielis 13. *Separate eos ab invicem, & judicabo eos.* Nullus ſe ſubducere poterit; eſt enim *generalis citatio; omnes peremptorie citantur, nec ullus poterit ſe ullatenus abſentare;* nam ut Apoſtolus ad Romanos capite 14. ait: *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti.* Et ad Corinthios ſcribit: *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti; Omnes nos,* inquit D. Angelicus, *nullus excipitur.* Unde S. Mater Eccleſia canit: *Tuba mirum ſpargens ſonum per ſepulchra regionum, coget omnes ante thronum.* Idem quoque Angelicus in dictione illa, *oportet*, neceſſitatem obſervat, qua omnes & ſinguli ad comparendum adſtringentur.

Job 19. v. 8.
Nullus dabitur latendi locus, ſed omnes citabuntur, & comparere cogentur.
S. Anton. de Pad. ſerm. in Fer. 2. poſt Dom. 1. Quadr.
Rom 14. v. 11.
2 Cor. 5. 10.

S. Thom. ib.

Ponit judicii neceſſitatem, inquit, *quia nec per interpoſitam perſonam, nec per contumaciam poterit quis effugere judicium illud; unde dicit; oportet, id eſt, neceſſarium eſt.* Unde S. Ephrem ait: *Huc & illuc diffugere volens non reperit ullum aufugiendi modum.* S. Thomas de Villa nova Chriſtum per Pſalmiſtam impio prædixiſſe conſiderat, illum nuſquam habiturum refugium. *Ad iniquos ita proloquitur*, inquit; *Dixi iniquis: nolite inique agere, nolite loqui adverſus Deum iniquitatem. Propter quid ô Propheta? qua ratione? Sequitur: quia neque ab Oriente neque ab Occidente, neque à deſertis montibus, ſcilicet fuga vobis patet.* Porro qui capitale aliquod admiſit delictum, in regionem longinquam & peregrinam fugit, ut ſic Principis ſui juſtitiam evadat, vel potentis alicujus regis favorem ſibi conciliari nititur, ut in ejus regnis ſecurus degat: At vero in die illa id fieri non poterit cujus Pſalmiſta hanc reddit rationem, *quoniam DEUS Judex eſt.* Unde & S. Ephrem dicit: *Nullus, qui auxiliari ibi poſſit, reperietur. Ubi cuncta tunc mundi opes? ubi potentia regum? ubi principum temeritas? quomodo nuſquam tunc apparebit, qui adjuvare poſſit dilectos? ubi tunc, qui genuit Pater? ubi fratres ubi amici?* S. Thomas de Villa nova miſerabilem in illa die magnatum conſiderat conditionem, inquiens: *Quot Reges & potentes, bubulcis ibi & agricolis ſociati ſilebunt? Quid illis tunc proderit gloria mundi? Quid faſtus & pompa Regalis? quid apparatus familiæ? Tantum abeſt*, quod ante illum Judicem, in cujus fœmore ſcriptum eſt: *Rex regum & Dominus dominantium*, tueri & defendere ſe poſſint, ut Iſaias de ipſis prædixerit: *Reges terræ, qui ſunt ſuper terram & congregabuntur in congregatione unius faſcis in lacum*; ubi S. Hieronymus ait: *Congregationem Regum & Principum in unum faſcem in die Judicii pariter colligatos mittet in lacum inferni.* Quod ſi quis Nabuchodonoſorem, ante quem totus mundus tremebat, in ſylva quadam adinſtar beſtiæ alicujus herbas depaſcentem vidiſſet, quid dicturus fuiſſet? In illa autem die auguſti Reges & Imperatores ab iisdem conculcabuntur, quos in hac vita velut mancipia vilipendebant.

S. Ephr. T. 1. — Contra negantes, reſurr. mortuorum. — *S. Tho. de Villa nova Conc. 1. in Dom. 1. Adv.* — *Pſ. 49. v. 6.* — *S. Ephr. T. 2. de 2. Adv. Dom.* — Miſerrima tunc erit conditio Magnatū. — *S. Tho. de Villa nova Conc. 2. Dom. 1. Advent.* — *Iſai. 24. v. 22.* — *S. Hier. ib.*

4\. *Cum ſis Sapientiſſimus, oculos tuos nihil poteſt latere.* Reprobi enim tunc Judicis rigorem, veritatem celando vel fraudes adhibendo, evadere non poterunt; Nam ut Sanctus Bonaventura ait: *Nullus tunc poterit fallere ſapientiam.* Bellovacenſis poſtquam Judicis conſideraſſet omnipotentiam, ſtatim ſubjungit: *Cujus ſcientia indeceptibilis. Timendus eſt Judex iſte, quia ejus ſcientia infallibilis, quia nec fallit, nec falli poteſt, quia ſcit omnia Judex iſte, quia coram eo argutia nihil proderunt*, nam ut S. Job capite 42. ait: *Scio, quia omnia potes, & quia nulla te latet cogitatio.* Alii Judices pro eruenda in lucem veritate neceſſario examina præmittere & teſtes utrimque audire debent, at vero de hoc Judice Salvianus inquit: *Alia omnia, id eſt, humana dicta, argumentis & teſtibus agent, Dei autem ſermo ipſe ſibi teſtis eſt.* S. Antonin. ex S. Thoma in tertio ſententiarum inquit: *Novit Chriſtus omnia quæ unquam fuerunt, ſunt, & erunt in actu, unde omnes operationes humanas, cogitationes & affectus malorum & bonorum novit, cum de his omnibus habeat judicare.* Unde ſequentem deducit conſequentiam, condemnato omne refugium præcludentem: *Non ergo per ignorantiam aliquam fiet aliqua injuſtitia.* B. Laurentius Juſtinianus inter alias hujus judicis conditiones, hanc quoque enumerat: *Nec errore falletur, quia Sapientiſſimus eſt: Iſta namque eſt ſcientia ſummi Judicis, iſte tremendus aſpectus, cui pervium eſt omne ſolidum & apertum omne ſecretum, cui obſcura clarent, muta reſpondent, ſilentium confitetur & ſine voce mens loquitur; & ideo cum ejus ſapientia ſit tanta, & talis, non prævalebit contra eam præclariſſimum eloquium, & aſtutia verſutorum Oratorum.* Regius Propheta in Pſal. 95. de Chriſto, coram Tribunali ſedente, inquit: *Judicabit orbem terræ in æquitate & populos in veritate ſua.* At vero cur Propheta ipſum judicaturum eſſe dicit *in æquitate & veritate ſua*; quis enim veritatem judicii ſui, aliam quam ſuam eſſe ſuſpicari poſſet? nimirum inter judicia, quæ hic in terris à Judicibus humanis fiunt, & illud quod Filius DEI in die illa adminiſtrabit, hæc eſt differentia, quod in noſtris Judicibus ignorantia vel paſſiones, eorum intellectus excæcantes, efficiant, ut unam rem pro alia judicent, ſintque erroribus obnoxii; ſæpe etiam inconſideratio in ipſis locum habet; at vero non ſic erit in judicio DEI: *Judicabit in veritate ſua, non vero in veritate accuſantium vel teſtium; cum enim ſit Sapientiſſimus, oculos ſuos nihil poteſt latere.* S. Thomas ſuper illa verba: *Manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti*, inquit, *in illo perfectiſſimo judicio certitudo erit, quia ibi erit manifeſtatio cordium.*

Reprobi judicis rigores fallere, aut evadere non poterunt. — *S. Bonav. Solilog. c. 3.* — *Bellov. ſpec mor. l. 1. diſt. 5.* — *Job 42. v. 2.* — *Salvian. l. 3. de Prov.* — *S. Ant. ſum Theol. 4. p. Tit. 4. c. 11. §. 8.* — *B. Laur.* — *Juſtin. de lig. vitæ c. 4.* — *Pſal. 95. v. 13.* — Ipſe enim judicabit populos in veritate ſua, non vero teſtium, aut aliorum. — *2 Cor. 5. 10.* — *S. Thom. ib.*

5\. *Cum ſis Juſtiſſimus, animum ſuum nemo poteſt corrumpere.* S. Job de hoc judicio diſſerens, ait: *Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt*; enimvero inter alias dotes, ad judicem rectum requiſitas, una hæc eſt, ut ſcilicet generoſo ſit pectore præditus, ut perſonis ſe opponere poſſit potentibus: *Si æquitas judicii, nemo audet pro me teſtimonium dicere.* Judices ſententiam pronunciant *ſecundum acta & probata*; de Chriſto autem dicitur: *Reddet unicuique ſecundum opera ejus.* Unde S. Auguſtinus in perſona Chriſti ait: *Ecce non poteſt juſtitia mea aliud judicare, niſi quod merentur opera veſtra.* Sanctam Birgittam Chriſtus die quadam interrogavit: *Potes quærere, ſi in omni juſtitia habeo miſericordiam, quomodo miſericors ſum in damnatos?* & reſpondet ei adducta ſimilitudine judicis alicujus, pro tribunali ſedentis, coram quo dilecti fratris ſui cauſa agitatur; hic enim ſi judex rectus ſit, fratri ſuo utique dicet: *Tu frater meus es, & ego Judex tuus, & licet te intime diligo, tamen non poteſt, nec debet facere contra juſtitiam. Tu vides omnem juſtitiam in conſcientia tua ſecundum merita tua, ſecundum hanc oportet te judicari.* Perque hanc ſimilitudinem Chriſtus ſanctæ Sponſæ demonſtrabat, quod licet ipſe per aſſumptam humanitatem Frater noſter ſit, attamen ut Judex conſtitutus, neceſſario juxta merita & demerita noſtra judicare debeat. S. Antoninus ait: *Sciendum judicium illud fore juſtiſſimum*: Cujus has reddit rationes: *Humanum pervertitur judicium timore, cupiditate, avaritia, odio, & amore amicitiæ vel conſanguinitatis; Addit Gloſſa tres alios defectus, ſcilicet imperitiam ſeu ignorantiam, nimiam compaſſionem miſeriæ alterius, rigorem, ſeveritatem; ſed nihil horum poterit eſſe in Chriſto.* Citatque authoritatem S. Hieronymi, modum, quo iram & furorem huic judici ineſſe intelligi debeat, in hæc verba explicantis: *Ira Dei non eſt concitati animi furor ut noſtra, ſed juſti ſupplicii conſtitutio.*

Job 9. v. 19. — Judicis juſtiſſimi animum nemo corrumpere poterit. — *Matt. 16. 27.* — *S. Aug. de vanitate ſæculi.* — *Revelat. S. Brigittæ l. 2. c. 8.* — Revelatio circa hoc, facta S. Birgittæ. — *S. Antonin. ibid. §. 8.*

6\. Ezechiel Propheta divites nequaquam ſperare poſſe prædicit, quod juſtitiam Judicis hujus corrumpere, vel ipſum donis & muneribus placare poterunt: *Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit, argentum & aurum eorum non*

Divites judicem corrumpere non poterunt auro vel argento.

valebit

Digitized by Google

Ezech. 7. 19.

Judicium enim hoc non erit venale.

valebit liberare eos in die furoris Domini. S. Bernardus in epiſtola quadam, quam ad Robertum nepotem ſuum ſcripſit, eamdem habet conſiderationem, nimirum quod judicium hoc venale non erit, & conſequenter nullum ſit effugium, quo incorrupta hujus judicis ſeveritas declinari poſſit: *Veniet*, inquit, *veniet dies judicii, ubi plus valebunt pura corda, quam aſtuta verba; & conſcientia bona, quam marſupia plena; quandoquidem Judex ille nec fallitur verbis, nec flectetur donis. Tuum Domine JESU tribunal appello, tuo me judicio ſervo, tibi committo cauſam meam, Domine DEUS Sabaoth.* At vero dicat aliquis, numquid ille idem Bernardus eſt, qui paulo ante prædicaverat, dicens: *Paveo Judicis vultum, ipſis quoque tremendum angelis poteſtatibus?* Quomodo igitur nunc ad hoc tribunal appellat, & ad judicium iſtud recurrit? nimirum rationem mox ſubdit, dicens: *Quia judicas juſte:* in tribunalibus mundi hujus aliquando ſubinde nobis ſpes affulget appellationis, reviſionis cauſæ, differendæ executionis ſententiæ, recurſus ad tribunal ſupremum: At verò hic, inquit S. Bernardus: *Sententia ſemel lata erit immutabilis; tortores horribiles, qui numquam miſerentur, erunt parati, ut data ſententia te damnatum ad tormenta rapiant.*

S. Bern. Ep. 1. ad Robertum.

S. Bern. ſerm. 16. in Cant.

S. Bern. de inter. domo c. 38.

Nulla admittitur appellatio.

7. Trita eſt illa regula juris: *In criminibus notoriis non admittitur appellatio;* reproborum autem crimina, omnibus nota & manifeſta erunt, quia ut S. Paulus ait: *Nos manifeſtari oportet*, atque ideo nulla ratione poterunt in controverſiam vocari. Præterquam quod S. Hieronymus dicat: *Quanta formido judicii, cum ipſe ſit teſtis & judex, teſtis eſt autem cunctis maleficis & adulteris, hæc enim crimina perpetrantur occulte, & ideo proferuntur in medium, ne diu lateant.* In Apocalypſi dicitur: *A JEſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis.* Ubi Vulgata noſtra apud Malachiam legit: *Ero teſtis velox*, Vatablus vertit, *ero teſtis promptus.* D. Chryſoſtomus quoque ait: *Hominum judicia ſæpe falluntur, ſententia divina nec reprehendi umquam poterit, nec corrumpi;* & dato caſu, quod contra reprobos nullus eſſet alius teſtis ad teſtificandum, tamen contra illos præſentes aderunt illi, qui ab ipſis fuere oppreſſi. Unde Bellovacenſis ait: *Teſtimonium perhibebunt homines juſti, quos contemnentes deriſerunt; pauperes quos oppreſſerunt temporaliter, læſerunt corporaliter vel ſpiritualiter gravaverunt, vel ad peccata traxerunt, impedierunt à bono, verbis, moribus, & exemplis, occaſionem ruinæ, vel ſcandali præbuerunt, pacem eorum turbaverunt, & Creatorem eorum & Dominum offenderunt.* Sancti quoque & Angeli, ut in Diſc. 12. probavimus, confutabunt eos, illisque objicient, quod auxiliis & interceſſionibus ſuis fuerint abuſi; Unde ſequetur, ut idem Author notat, quod per horum teſtimonium tanto manifeſtior evadet meritiſſima eorum condemnatio: *Unde tot teſtibus & tantis multiplicatis contra miſeros, omni fide digniſſimis, & omni exceptione majoribus, non habebit aliquis eorum, quid valeat reſpondere.* S. Antoninus pariter hoc irrevocabilis ſententiæ punctum his verbis tangit: *Valde timendum circa hoc judicium, eſt ſententia juſtiſſima irrevocatio. In humanis judiciis quia Judex poteſt errare, ideo inventum eſt remedium appellationis, per quod ſententia lata poteſt retractari, & pluries, ſed per ſuperiorem*, ut patet 2. quæſt. 6. per totum, *Sed à ſententia Chriſti iſta appellari non poteſt, quia ſuperiorem non habet.* Æquitas & juſtitia ejus controverti non poterit utpote cui cœlum, terra & infernos his verbis applaudent: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum.* Non ſe ſinet flecti per preces, lacrymas, emendationis promiſſionem, & propoſitum, nec per favores, parentelam, amicitias, lucra, interceſſiones. Ad illum placandum & in ſuam ſententiam trahendum, locum non habebit nobilitas, authoritas, divitiarum abundantia, timor, eloquentia, paſſio, odium, doctrina, compaſſio, furor, ſed juſtiſſimus, inflexibilis, & inexorabilis erit. S. Ephrem de divina retributione diſſerens, inquit: *Heu anima mea quidnam tibi faciendum putabis, quando formidabiles Angeli, ſuppliciis exigendis deſtinati, te cum omnibus peccatoribus arripient? Quid faciam? quid agam? Heu mihi, quod nulla via queam relaxatione potiri. Receſſit tempus exorandi. Quis mihi indulgebit exoptatam unius diei pœnitentiam, quo poſſim flendo ad miſericordiam Chriſtum flectere?* Quod ſi quis integrum mare quoddam lacrymis impleret, vorax inferni ignis illud immediate abſorberet; quia *ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus;* præterquam quod inutile futurum eſſet, quia *receſſit tempus exorandi, quia inexorabilis erit*, inquit S. Bonaventura, quia *zelus & furor viri non parcet in die vindictæ.* S. Auguſtinus in quodam ſermone id, quod Chriſtus reprobis ibi ſupplicaturis reſpondebit, in hæc nobis expreſſum reliquit verba: *Deſpexiſtis in homine DEUM, in inferno ſalutem, in via reditum, in Judice veniam, in cruce vitam, in ſuppliciis medicinam.*

2 Cor. 5. 10.

S. Hier. Malach. 3. v. 5.

Apoc. 1. 5.

Mal. 3. 5.

D. Chryſ. Hom. 10. in 1 ad Cor.

Bellov. ſpec. mor. l. 1. diſt. 8.

Qui ſint futuri teſtes.

S. Antonin. ib. §. 8.

Nihil habebit locũ ad judicẽ placãdum.

Pſal. 118. v. 137.

S. Ephr. T. 1. de divina retributione.

Pſ. 96. v. 3.

S. Bonav. l. 7. Comp. Theol. verit. c. 17.

S. Aug. ſerm. 67. de temp.

8. S. Cyprianus Chriſtum contemplans, in monte Oliveti aſcendentem (quando duo angeli comparuerunt, dicentes: *Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*) ita ad præſens pariter ſermocinatur intentum: *Hoc duo angeli Chriſto aſcendente teſtati ſunt, quia qui judicatus abibat Judex eſſe terribilis rediturus, & videret collecta in unum generalitas hominum, quas foderat manus, quod terebraverat latus, faciem quam conſpuerat, & prolata in medium inflexibili ſententia, occurrentibus Salvatori electis, remanent impii infinitis deputati tormentis.* Et bene vereque infinitis, quia juxta infallibile Spiritus veritatis axioma, *non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur; nec ut filius hominis, ut mutetur.* Quemadmodum judices terreni, qui ſententias ſuas mutant *ex noviter deductis*, coram illo enim tribunali *omnia nuda & aperta ſunt.* Deus novit perfectiſſime, quidquid opere, intentione aut imaginatione tranſactum, utpote qui *alta à longe cognoſcit.*

Sententia Judicis mutari nõ poterit.

Act. Ap. ſt. 1. v. 11.

S. Cypr. de Aſc. Chriſt.

Num. 23. 19.

9. Beatus Laurentius Juſtinianus de eodem hoc Judice inexorabili ita ſcribit: *Non flectetur timore, quia potentiſſimus eſt, de quo legitur; non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, tu enim feciſti cœlum & omnia & univerſa quæ cœli ambitu continentur, nec flectitur munere, quia ditiſſimus eſt.* Equidem Eſau cum benedictionem paternam, ſibi debitam, fratri minori Jacob collatam eſſe audiret, *irrugiit clamore magno, & conſternatus ait: Benedic etiam & mihi Pater mi.* Inclinatusque Pater precibus nimiis novam Eſau impertit benedictionem, dicente Scriptura; *cum ejulatu magno fleret, motus Iſaac, dixit ad eum: In pinguedine terræ & in rore cœli deſuper, Erit benedictio tua.* Nequaquam autem ſimilem in judicio illo gratiam experiantur reprobi; plorent namque, quantum poterunt & noverint, Chriſtum conſtanter nihilominus inflexibilem & inexorabilem offendent, nulla alia audituri verba, præterquam: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. Judex ſummus*, inquit Bellovacenſis, *cujus potentia inſuperabilis, cujus ſcientia indeceptibilis, cujus æquitas implacabilis, cujus ſententia inflexibilis.*

B. Laur. Juſt. de lig. vitæ c. 4.

Quibuscumque ejulatibus & fletibus.

Gen. 27. 34.

Ibid. v. 38.

Ibid. v. 39.

Ibid. v. 40.

Matth. 25. 41.

Bellov. ſpec. mor. l. 2. diſt. 5.

DIS.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Dæmon in judicio finali ſe reprobis opponet, qui ſupplicus, iraque DEI ſubjecti, & à propriis cognatis & amicis infeſtati, & derelicti, nullum ulibi habituri ſunt refugium.

THEMA.

Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique. Lucæ 19. v. 43.

Dæmones capitales hominis inimici in illa die animam undique obſidebunt.
V. Beda Hom. 10. poſt Trin.
S. Greg. Hom. 39.

1. LIcet incarnata Sapientia hanc exercitus inimici obſidionem contra Jeruſalem prædixerit, Ven. nihilominus Beda in ſenſu morali de anguſtiis, quas reprobi in die judicii experientur, in hæc exponit verba: *Qui ſunt humanæ animæ majores inimici, quam maligni ſpiritus? quam vallo circumdant, quia ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus, quas perpetravit, hanc ad ſocietatem ſuæ damnationis trahentes coarctant. Et circumdabunt te & coanguſtabunt te undique; maligni ſpiritus undique animam coanguſtant, quando ei non ſolum operis, verum etiam locutionis atque inſuper cogitationis iniquitates replicant.* Quod idem & S. Gregorius, verbis tamen nonnihil differentibus, in homil. 39. ſuper Evangelia expreſſit.

Lucifer inſultabit in illa die Chriſto, eo quod plures habeat ſequaces quam ipſe.
S. Cypr. de opere & Eleem. n. 46.

2. Noſtro autem in primis propoſito quidem S. Cypriani fovet diſcurſus, in quo faſtum Luciferi, quo in die judicii adverſus Chriſtum propter majorem ſuorum ſequacium numerum inſultabit, in hæc repræſentat verba: *Ponat unuſquiſque ante oculos ſuos, Diabolum cum ſervis ſuis, id eſt, cum populo perditionis ac mortis, in medium proſilire plebem Chriſti, præſente & judicante ipſo comparationis examine, provocare, dicentem: Ego pro iſtis, quos mecum vides, non alapas accepi nec flagella ſuſtinui, nec crucem pertuli, nec ſanguinem fudi, nec familiam meam pretio paſſionis & cruoris redemi; ſed nec regnum illis cæleſte promitto, nec ad paradiſum reſtituta immortalitate denuo revoco.* Et ſane ſi reprobi nullius alterius rei forent transgreſſores, niſi quod dorſum Chriſti obvertiſſent labaro, ſub quo conſcripti fidelitatem jurarunt in Baptiſmo, Dei animarumque inimico renunciantes Diabolo, nonne delictum ſufficiens hoc foret, ut ad pœnarum infernalium condemnarentur æternitatem. Eventum auſcultate mirabilem, quem Bellovacenſis de quodam commemorat obſeſſo, qui prædicatoris cujuſdam, eo quod auditoribus ſumme placuiſſet, inaudiens laudes, ſe quoque obtulit ad prædicandum, promittens, ſe nihil à veritate alienum, nec quod illi nocere poſſet, pronunciaturum. Novitatis itaque avidus populus concurrit pluſimus. In cujus præſentia diabolus per os obſeſſi loquens, efficacem & fructuoſum diſcurſum quendam tenere cœpit de ſuo è cœlis lapſu, de hominis è paradiſo exilio, de ſubminiſtratis nobis à DEO pro noſtra ſalute auxiliis, pro qua etiam Prophetas ſuos, Unigenitum ſuum, Apoſtolos denique Martyres & confeſſores ad nos miſerat, ac tandem in fine concluſit, inquiens: *Et ne aliquid omittat Deus, noveritis me eſſe Diabolum, qui vobis compellor veritatem prædicere.* Verum enimvero quærendum hic venit, cur Dæmon, qui perditionem noſtram unice cupit, ea in occaſione in auditoribus ſuis compunctionem excitare materiamque adeo utilem illis prædicare conatus fuerit? Ecce vobis cauſam: Nimirum *ut DEUS magis habeat in die judicii, quid vobis improperet, & ego unde vos magis accuſem.* S. Auguſt. pariter oppoſitiones inſinuat, quibus cum Dæmon coram Tribunali ſupremi Judicis luctaturus eſt cum reprobis: *Habet tunc dicere ipſe diabolus: Æquiſſime judex, judica hunc eſſe meum; à te accepit immortalitatis ſtolam, à me hanc pannoſam, qua indutus eſt, veſtem; tuam veſtem amiſit, cum mea veſte huc advenit. Quid apud DEUM impudicitia faciebat, quid intemperantia, quid avaritia, quid ira, quid ſuperbia, quid cetera membra mea? dimiſit te, confugium fecit ad me. Meus eſſe voluit & mea concupivit, mecum puniri debet, quoniam quem tu dignatus es tanto pretio liberare, ipſe mihi voluit ſe poſtmodum libenter obligare.* Quid igitur (quærit S. Auguſtinus) infelix ille in his anguſtiis poſitus, ad hæc improperia & exprobrationes reſpondere valebit? *Poteritne talis aperire os, qui talis ibi invenietur, ut juſta ira cum diabolo deputetur.*

Bellovac. ſpec. mor. l. 2. diſt. 8.
Mirabilis hiſtoria Dæmonis in homine obſeſſo, prædicantis.
S. Aug. T. 4. lib. de ſalut. docum. c. 62.
Qualiter Dæmon inſultabit damnato coram judice.

3. *Circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique.* S. Bonaventura hanc animæ in futuro judicio obſidionem ex S. Bernardo his verbis delineat: *Conſidera*, inquit, *anima mea cum tremore, quid erit de te in die noviſſimo, quando contra te de cogitationibus loquetur conſcientia; quando te de tuis actionibus omnibus accuſabunt elementa; Quando contra te crux Chriſti portabitur in teſtimonium, quando verbera ipſius contra te clamabunt, vulnera ejus allegabunt, clavi loquentur, cicatrices conquerentur? O anguſtia! Hinc erunt peccata accuſantia, inde terrens juſtitia, intus furens conſcientia, ſubtus horrendum chaos inferni, ſupra judex iratus juſti judicii fortis mundus ardens, intus juſtitia judicantis terrens.* S. Bern. innumeram hominum judicandorum conſiderat turbam, coram magnifico illo tribunali conſiſtentem. *Congregabuntur ante faciem ejus omnes gentes;* ubi Gloſſa ab eo citata inquit: *Congregabitur ante eum omnis ætas, omnis ſexus, quia ſc. mali & boni; boni per angelos, mali per dæmones.* Et quidem prioſquam ad ſeparationem zizaniæ à frumento perveniatur, omnes ſimul conglobati ſtabunt, ac tum demum Judicis juſſu, pro ſeis dura illa ſeparatio fiet.

Animæ iniquorum undique coanguſtabuntur.
S. Bonav. T. 7. ſoliloq. cap. 3.
Matt. 25. v. 32.
S. Bern. T. 1. ſerm. 11. A. 3. a 1.

4. Bellovacenſis verba illa S. Pauli obſervat, dicentis: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti;* eademque hunc in modum exponit: *Terrorem multum exaggerat comparendi neceſſitas, de qua dicit Apoſtolus 1 Cor. 5. omnes, generaliter, ſine exceptione; nos, perſonaliter, ſine excuſatione; oportet ſine evitatione, manifeſtari, ſine abſconſione vel tergiverſatione ante tribunal Chriſti, ſine retardatione. Non poteris pro te procuratorem mittere, nemo pro te poterit reſpondere, nulli licebit tibi conſulere, nullus pro te audebit intercedere, nec aliquis poterit te juvare.* Funeſta illa & horribilis ſcena, quæ in tremendo illo die repræſentabitur, in Deuteronomio hiſce perſpicuis verbis, nobis deſcribitur: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima, devorabitque terram cum germine ſuo & montium fundamenta comburet; congregabo ſuper eos mala & ſagittas meas complebo in eis, … dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram atque ſerpentium, foris vaſtabit eos gladius & intus pavor.* Quod ſi impius ad cœlum ſuos levet oculos, videbit inde ardentes contra ſe evibrari ſagittas; ſi ad terram ſe convertat, hæc ſub pedibus ejus dehiſcens per tremendos terræ motus aperietur atque à voraci ignis torrenti conflagrabit; Quod ſi in

2 Cor. 5. 10.
Bellov. ib. diſt. 5.
Terrorem iniquorũ multum augebit comparendi neceſſitas.
Deut. 32. 22.
Quocumque ſe impius verteret, inveniet omnia ſibi contraria.

montium

Digitized by Google

moltum ſe abſcondere voluerit cavarnis, à feris di-
laniabitur; ſi fugere voluerit, præcipitabitur in
voragines; ſi amicos conquirat, eorum loco urſos
Amos 5. 19. ſibi obvios habebit: *Quomodo ſi fugiat vir a facie
leonis, & occurrat ei urſus, & ingrediatur domum,
& innitatur manu ſua ſuper parietem, & mordeat
eum coluber. Coangustabunt te undique.*

5. Deus olim per Ezechielem comminabatur,
Ezech. 21. 4. dicens: *Egreditur gladius meus de vagina ſua ad
omnem carnem, ab Auſtro uſque ad Aquilonem*;
In pœnis in hac vita inflictis continuit Deus gladium in vagina ſua, ſed in finali Judicio extrahet illum è vagina. id quod vel maximè in die illo noviſſimo adim-
plebitur, in omnibus namque quantumvis diris
ſuppliciis, cujuſmodi ſunt incendium quinque
civitatum, diluvium univerſale, aliaque quam-
plurima, quæ durante hâc vitâ præſente per lon-
giſſimum præteritorúm ſæculorum ſpatium, ſuper
terram immiſſa fuerunt, Deus vindicativæ juſtitiæ
ſuæ enſem ſemper intra vaginam continuit, quia
ſemper, etiam puniens, miſericordiæ ſuæ memor
fuit, at verò in illa die gladium evaginabit; egre-
dietur gladius meus de vagina ſua ad omnem carnem:
eumque ſtringet adverſus omnes & ſingulos, ſiqui-
dem, ut in ſequentibus Diſcurſibus videbimus, in
Sap. 5. v. 18. illa die trepidabunt viri etiam ſanctiſſimi, *armabit
creaturam ad ultionem*. Mare enim reſtituet om-
Cœlum & terra erunt hominum contraria. nia corpora, quæ deglutiverat; ignis pariter red-
det omnes carnes & oſſa, quæ in cineres redacta
devoraverat; terra foris integra ejiciet omnia ca-
davera, quæ intra ejus viſcera putrefacta fuerant;
infernus os ſuum dilatabit admittendum in vallem
Joſaphat omnes animas reproborum, quas ha-
ctenus in carceribus ſuis tenuit vinctas. Cœlum
Empyreum quoque eo mittet angelos & animas
beatas, ad ſupremi judicis obſequium & impro-
Iſa. 34. v. 6. perium reproborum. *Gladius Domini*, dicitur
apud Iſaiam, *repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt,
adipe*, quaſi diceret: juſtitia Dei tunc in centru ſuo
erit & incraſſabitur. Omnia ſupplicia hujus vitæ
quantumvis ſeveriſſima unicæ dumtaxat ſtillæ aſſi-
2. Paral. 34. v. 25. milantur. *Furor Domini ſtillavit ſuper nos*: At ve-
rò in noviſſimo judicii die cataractæ cœlorum ape-
rientur, dilatabunturque abyſſi furoris ejus, nam
Pſ. 35. v. 7. *judicia tua abyſſus multa*.

6. Apud Danielem Rex Balthaſar, viſâ manu
ad parietem ſcribente, toto corpore contremiſcere
cœpit: *Facies regis commutata eſt, & cogitationes
Dan. 5. v. 6. Rex Balthaſar viſa manu ſcribente contra parietem contremuit. ejus conturbabant eum, & compages renum ejus
ſolvebantur, & genua ejus ad ſe invicem collidebantur.*
Forſitan ne lethalia ſibi imminere videbat fulmina?
Inaudierat fortè ſuos ſuccubuiſſe exercitus, & reg-
na perdita? nequaquam; ſed epulabatur jucun-
dus, ſuis cinctus concubinis, omnibuſque vaſtiſſi-
mi regni ſui ſtipatus ſatrapis: quæ igitur tanti timo-
Ibid. v. 5. ris ratio? *Apparuerunt digiti quaſi manus hominis
ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis*.
Plagæ Ægyptiorum, dicebantur digitus Dei ſingulariter cyniphes. Hi duo digiti mortem ipſi & regni intimarunt
jacturam. Iterum totum I. Exodi percurre
caput, duritiem decem ponderaturi flagellorum,
quibus Ægyptus percuſſa fuit; & nihilominus val-
ut digitus dumtaxat manus divinæ erat: *Digitus
Philo l. 1. de vita Moyſ. Dei eſt hic*; Ubi Philo ita ſcribit: *Quid enim
cyniphe vilius? & tamen tantum efficit, ut tota
Ægyptus exclamare videatur hunc eſſe digitum
Dei.* Muſcæ, ranæ, cyniphes milites agebant, mediis
quibus Deus ſuos oppugnabat rebelles, aſt quia ira
Dei illus duxerat, feroces videbantur leonas, unde
& alibi dicitur: *Dabo pavorem in cordibus eorum, ter-
Lev. 26. 36. rebit eos ſonitus folii volantis... cadent nullo perſequen-
te & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos.* Sed ut ad
primum de digitu redeamus ſermonem, iterum Phi-
lonem audiamus, quærentem, quare Ægyptii
dixerint: *Digitus Dei*, & non potius, *ma-
nus Dei*, reſpondetque: *nam manus nec à
tota quidem terra, quanta quanta eſt, ſuſtentari
poſſet, imo nec à mundo univerſa*. Si namque Deus
Job omnes pœnas ſuas lœſum dicit fuiſſe tactum manus Dei. Ægyptum percuſſurus unicam dumtaxat elevaſſet
manum, totum univerſum in exterminium ultimum
conjeciſſet. Oculum in miſerias conjice Jobi, utque
majus familiam, ſubſtantiam, perſonamque ejus
Job. 19. 21. opprimere non poterat infortunium, & nihilominus
dicit ſolummodo: *Manus Domini tetigit me*, dicit
ſe unicâ dumtaxat manu non percuſſum, ſed levi-
ter dumtaxat attactum fuiſſe. *Tetigit me*; Aſt
Iſai. 63. v. 4. quid de judicio ſtatuamus finali, quod dicitur
Ibid. v. 6. *dies iræ dies ultionis in corde Dei*; Quid autem even-
turum putaris? *Indignatio mea ipſa auxiliata eſt
Ibid. v. 3. mihi. Et conculcavi populos in furore meo, & ine-
briavi eos in indignatione mea.* Tunc illud adim-
plebitur, quod à Divina quondam juſtitia poſce-
Pſ. 73. v. 3. bat Pſalmiſta: *leva manus tuas in ſuperbias eorum*,
In judicio finali utraque manu percutiet Deus. quæ tunc rerum facies erit, quando non una, ſed
utraque Dei manus, vindicativæ juſtitiæ vibrabit
gladium? *In finem*, id eſt, in judicio finali. Qui
equidem ſæculis judex ille ſuis cruci affixis nos ad
pœnitentiam invitavit, manibus ut hoc implo-
randæ miſericordiæ doceret eſſe tempus? ſed *the-
Rom. 10. 21. ſaurizavimus nobis iram in die iræ*. Tunc manus
ſuas, ut noſtram vindicet duritiem & obſtinatio-
nem, reſolvet. *Tota die expandi manus meas ad
Ibid. populum, non credentem & contradicentem*, tunc
autem levabit manus ſuas. Circa quem text. Bel-
luv. ſequens format argumentum: *Sit Balthaſar
Bellarm. ibid. diſſ. 7. Rex adeo extimuit articulos manus, quos vidit ſcri-
bentes in pariete: Mane, Thecel, Phares, id eſt,
numeravit, appendit, diviſum eſt; quanto plus ti-
mebunt videntes illum, qui numerabit bona &
mala, appendet ſingulorum merita, dividet bona
& mala?*

7. Unicus Moyſes ſufficiens fuit, qui integrum Exod. 32.
Unicus Moyſes aſpectu ſuo numeroſiſſimum exercitum ſoro aſpectu exterruit. Abul. c. 30. ſexcentorum millium militum terreret exercitum,
21. millibus gladio interfectis; quia ſcil. ut Abu-
lenſis inquit, *extimuerunt, nec quicquam abſiſtere
audebant*. Iterum quantumvis Iſraelitæ bovemil-
lum, pro cujus fabrica pretioſiſſimum ſubmini-
ſtraverant metallum, ut Deum ſuum adorarent,
tamen ad præſentiam Moyſi (verba ſunt ejuſdem
Toſtati) *vitulum illum conculcantis & in eorum
confuſionem maximam, turpiter deſtruentis, nullus
aliquid faciebat, quia invaſerat eos timor & tremor*.
Arbitratur autem hic author, Moyſen de monte
Sinai deſcendentem, vultu emicuiſſe reſplendenti,
quo reprobos illos terreret; unde inquit: *Emit-
tens aliquos radios de vultu ſuo ad terrorem malorum*.
Quanto igitur major terror obruet reprobos,
tot reos idololatriarum, quot effrænes ſecuti ſunt
appetitus, quanto inquam major eos percellet for-
mido obtutus Dei, *qui reſpicit terram & facit eam
Pſ. 103. 32. tremere qui tangit montes & fumigant*? angeli quos
Angeli, animarum noſtrarum tutores, erunt in judicio noſtri inimici. hac in vita defenſores, animarumque noſtrarum ha-
buimus cuſtodes, tunc noſtri erunt inimici, abuſum
nobis exprobantes auxiliorum, quæ nobis ſubmi-
niſtrarunt, eorumque opera utetur Chriſtus, ut ziza-
nia colligat frumentumque ſeparet ab illis, ut
hæc in faſces concluſa in flammas conjiciantur
Matt. 13. 30. S. Aug. ſer. 19. de ſanctis. inextinguibiles: *Dicam meſſoribus, colligite pri-
mum zizania, & alligate ea in faſciculos ad
comburendum*. Ubi S. Auguſt. inquit: *Meſſis
hoc eſt genus humanum, in conſummatione ſæculi ad
judicium congregandum; Zizania peccatores, inimi-
cus homo diabolus, qui ſuperſeminavit peccata; Meſ-*

ſores ſunt angeli, qui eligunt juſtos à peccatoribus. Ligate faſciculos, hoc eſt, rapaces cum rapacibus, adulteros cum adulteris, fornicatores, cum fornicatoribus, ut ſcilicer conjiciantur in ignem illum, *ubi nullus ardo, ſed ſempiternus horror inhabitat*, nullus ſiquidem in colligandis hiſce faſcibus habebitur reſpectus, ſed ſtrictiſſimè ſimul conſtringentur ſervi & Domini, reges & ſubditi, divites & mendici, nobiles & plebei, Cæſares cum ſutoribus. Qui omnes majorem longe incurrent confuſionem quàm Eutropius quondam, cujus immutatam ſcenam, dum primitus Imperatori gratus, ſed poſtmodum fugitivus & deſperationis effectus præda, hunc in modum deplorat Chryſoſt. *Ubi nunc inclytus ille conſulatus ſplendor? ubi illuſtres illi faſces? ubi applauſus illi & feſti conventus? ubi corona & aulea?*

Job. 24. 12. — D. Chryſoſt. Hom. in Eutrop.

8. Infelicem porro reproborum conditionem vivacius ob oculos ponit S. Ant. de Padua dum inquit: *Peccatores conculcabunt ſeipſos, & inter ipſos erit mutua preſſura & mira propter arctitudinem loci; Juſti verò erunt ſublevati à terra.* Spiritus igitur illi Angelici, qui per 60. & 70 annos noſtras cœlo lucrari voluere animas, ut ſuas reſtaurarent ruinas, in die illo faſces coagulabunt, ut in infernum projiciant; quoſque confidentiſſimos habuimus amicos & cognatos, tunc implacabiles noſtri erunt inimici. Septuaginta equidem Filios Achab, iidem illi occiderunt Pædagogi morumque rectores, à quibus abſcondi protegique debebant: *Apud optimates civitatis nutriebantur*; & nihilominus multas occiſorum capitibus impleverunt ciſtas, quas veluti in triumpho tranſmiſerunt ad Jehu, qui hujuſmodi accipiens, nequaquam admiratus fuit, probe ſciens, quod ira Dei, contra Achab eorum patrem, tantæ ſtragis extitiſſet inſtrumentum; Audite Theodoretum: *Filiis Achab interfectis non ab hoſtibus, ſapienter Jehu dixit populo; Annon ira Dei immiſſa, quæ neceſſariis & ſanguine junctis uſa eſt miniſtris?* Ecce vobis ipſiſſimum furoris divini judicium, dum ſcil. nobis conjunctiſſimos in ſuæ contra nos adhibet vindictæ miniſtros. Sennacherib totius exercitus 185. millium militum, per angeli manum, in nocte unica paſſus ſtragem, ipſe ſolus mortem evaſit, quam tamen ei proprii poſtmodum intulere filii. Grande myſterium! Cur enim 185. mille militibus occiſis, ipſe, qui caput erat, illæſus evaſit? ita ſcilicet infallibilis ordinabat Dei providentia, ut per Filiorum propriorum manum plecteretur; *Omnia in figura contingebant*: aſt quæ pluribus circa factum hoc proſequi poſſemus, Paucis à Cyrillo Alexandrino excipiamus, dicente: *Percellitur itaque miraculo quantumvis audaciſſimus hic vir bellicoſus, vixque reductus eſt domum, omnique nudus exercitu, quem advexit.* Et paulo poſt ſubjungit, dicens: *Nam divina ſententia in aliquos lata; undecumque & omnibus modis veniunt in pericula, quibus hoc accidit, non ſanguinis conjunctionem incolumitatis pignus habentes, non affectum, neque ſtudium filiorum Patribus debitum; ſed à quibus ſervari eos par erat, periclitantes, per eos ipſos in foveam interitus præcipitantur.* Tunc omnis exolabit parentela, amicitia, & faſtus, nec ulla defendet authoritas, dicente S. Auguſtino: *In futuro Chriſti judicio, nec abſida gradata, nec Cathedra velata, nec ſanctimonialium occurſantium atque cantantium greges adhibebuntur ad defenſionem, ubi cœperit accuſare conſcientia & conſcientiarum arbiter judicare. Quæ hic honerant, ibi onerant; quæ hic relevant, ibi gravant.*

S. Anton. de Pad. in Fer. 2. poſt Dom. 1. Quadr. — 4. Reg. 10. — Et colligabunt impios in faſciculos ad comburendum. — 4. Reg. 10. 6. — Theodor. q. 32. ibid. — Sennacherib à propriis filiis interfectus fuit. — S. Cyrill. Alex. l. 3. in Iſai. — S. Aug. T. 2. Epiſt. 203.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

De rigoroſiſſimo finalis Judicii Examine, cui etiam quantumque perfecti & ſancti ſubjicientur; quibus Dæmon adverſabitur; de culpis leviſſimis illos accuſando.

THEMA.

Si juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt. 1. Petr. 4. ℣. 18.

1. HÆc S. Petri doctrina in Teſtam. N. cum illa conſonat veteris Ezechielis, conſiſtente in eo, quod judicii finalis examen à juſtis inchoandum ſit; Primò namque ad ſcrutinium vocabuntur, qui cum virtutum & perfectionis vixerunt apparentia: *Tempus eſt, ut incipiat judicium à domo Dei*; velut Hebræus legit: *A ſanctuario meo incipite, à ſanctis meis*; ſeverus namque judex ille nos per Ezechielem præmonet, rigoroſum adeo exactumque in exigenda ratione futurum Chriſtum, ut vix ipſimet etiam ſanctiſſimi ſint evaſuri; quod ad intentum Origines ita diſcurrit: Cum Paulus dicat; *quia omnes ſtabimus ante tribunal Dei, & ſe conſociet his, qui ſtabunt ante tribunal, quiſnam eſt, qui ſemetipſum ita decipiat & fallat, ut ad judicium Chriſti & tribunal cognitionis ejus non putet eſſe venturum.* Apoſtolus de ſua erat certus ſalute, ſiquidem prima & æterna veritas, quæ nec mentiri nec mutari poteſt, hanc manifeſtam fecerat declarationem: *Vas electionis eſt mihi iſte*, & nihilominus coram tremendo illo tribunali ſe in ſocietate collocat reliquorum.

Ab ipſis juſtis incipiet examen in judicio finali. — Ezech. 9. v. 6. — Rom. 14. 10. Orig. l. 9. ibid. — Act. Ap. 9. v. 15.

2. S. Hieronymus, tantus Eccleſiæ doctor, ut ad lætam de S. Hilarii libris ſcribere non dubitarit: *Hilarii libros inoffenſo decurras pede*, quid putatis credit iſve, ſuper illius Pſalmi ſcripſerit verſiculi commentarium reſolverit: *concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore?* Audite ipſiſſima S. Doctr. verba: *Cum nemo vivens, in conſpectu ipſius mundus ſit, quomodo deſiderabile ejus poteſt eſſe judicium? An cum ex omni otioſo verbo rationem ſumus præſtituri, diem judicii concupiſcimus, in qua eſt nobis ille indefeſſus ignis obeundus, in quo ſubeunda ſunt gravia illa expiandæ à peccatis animæ ſupplicia? B. Mariæ animam gladius pertranſivit, ut revelentur multorum cordium cogitationes. Si in judicii ſeveritatem capax illa Dei virgo ventura eſt, deſiderare quis audebit ab illo judicari.* Hinc & Rupertus Abbas dicto S. Petri, ab ipſamet incarnata Sapientia edocti, innixus teſtimonio, ita ſcribit: *Tunc timebunt Angeli, ait Dominus; Vix enim juſtus ſalvabitur, etiamſi pro merito juſtitia talis ſit, ut rectè vocetur Angelus.*

Conſtituuntur eadem ſententia. — Pſ. 118. 20. S. Hilar. ibid. — Rup. Abb. l. 9. de Oper. Spir. Sancti c. 9.

3. *Si Juſtus &c.* Micheas Propheta ita ſextum Prophetiæ ſuæ exorditur capitulum: *Audite, quæ Dominus loquitur, ſurge, contende judicio adverſum montes, & audiant colles vocem tuam; audiant montes judicium Domini, & fortia fundamenta terræ, quia judicium Domini.* Quos hoſce putatis eſſe montes, Dei in judicio irati audituros vocem? Audite Gloſſam: *ſunt adminiſtratorii ſpiritus, quibus commiſſa eſt procuratio humanarum rerum, adverſus hos jubetur judicio contendere, ut, ſi inventi fuerint non bene procuraſſe populum, ſi culpa ſit ipſorum, ſi non egerint, quæ ad officium eorum pertinebant.* De quibus iidem ſpiritibus

Mich. 6. v. 1. — Etiam ipſi Angeli citabuntur ad judicium. — Gloſſ. ibid.

bus Angelicis, qui ſtellarum inſtar in beato firmamento ſcintillant, illa Jobi quamvis poſſint intelligi verba: *Ecce ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus:* Nihilominus S. Gregorius illa de hominibus perfectioribus ſanctioribusque explicat, dicens: *Qui apud Deum diſtrictè judicati, ipſi quoque maculas inquinationis habent, qui per munditiam ſanctitatis lucent.* Quiſnam obſecro ipſomet Jobo irreprehenſibilior & innocentior erat, de quo æterna veritas veridicum hoc perhibuit teſtimonium, quòd nullus in ſanctitate illi ſimilis eſſet, & tamen idem ipſe inquit: *Numquid homo Dei comparatione juſtificabitur? ... Ecce, qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit pravitatem: quantò magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum?* Bollandus in vita S. Joannis Eleemoſynarii refert, hunc ſæpenumero ſe reflectere ſolitum fuiſſe ad S. Hylarionis tranſitum, qui in extremo illo timebat & tremebat; Unde S. Joannes hoc formavit argumentum: *Si is, qui 80. annos ſervivit Chriſto, & mortuos ſuſcitavit, & ſigna fecit, timuit amaram illam horam; quid habet tu humilis Joannes dicere aut facere, quando obviaverint in faciem tuam crudeles illi exactores & immiſericordes inquiſitores? Ad quantos poteris rationem reddere, ad eos qui exquirunt de mendacio, ad eos qui de detractione, ad eos, qui de crudelitate, ad eos qui de avaritia, ad eos qui de memoria mali, ad eos qui de odio, ad eos qui exquirunt de perjurio?* Tam lyncea malorum illorum ſpirituum eſt impietas, ut etiam inſidias tendant, ubi numquam quis poſuit pedem.

Job. 15. v. 4.
S. Greg. l. 5. mor. cap. 11. Sicut & homines perfectiores & ſanctiores.
Job. 2. v. 3.
Job. 4. v. 17.
Exemplo S. Joannis Eleemoſynarii. Bolland. T. 2. Jan. 23. c. 42. n. 17.

4. *Si juſtus &c.* Gregorius Turonenſis de prodigioſis S. Martini tractans miraculis, cum ad viſionem, quam S. Severinus Archiepiſcopus Colonienſis habuit, recenſendam ſeſe accingit, quando ſublimis illa anima ab hac ad beatam tranſiit vitam, poſtquam harmonicos Angelorum ſtipantium, cantus audiiſſe aſſeruiſſet Severinum, ſubjungit nihilominus: *Diabolus eum cum iniquis angelis, retinere tentabat nihilque ſuum in eodem reperiens confuſus abſceſſit: quid ergo de nobis peccatoribus erit, ſi tantum ſacerdotem voluit pars iniqua nocere?* Hinc & in hujus Sancti lectionibus ſcriptum reperimus: *Inſtante jam morte, viſo humani generis hoſte, quid, inquit, aſtas cruenta beſtia? Nihil in me funeſtè reperies.*

S. Greg. Turon. in Bibl. PP. Tom. T. vol. 1. c. 3. Etiam ipſum S. Martinum vexare non deſtitit malignus ſpiritus in hora mortis ejus.
In off. S. Martini Turon. Epiſc.

5. *Si juſtus &c.* Talem aliquando Zacharias Propheta habuiſſe legitur viſionem: *Oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum, ſtantem coram angelo Domini, & Satan ſtabat à dextris ejus, ut adverſaretur ei;* Ut Vatablus legit: *Ut eum accuſaret.* Aſt numquid Magnus ille ſacerdos, conſummatæ perfectæque virtutis & ſanctitatis homo erat? Ita ſanè, ſed S. Cyrillum Alexandrinum audiamus, dicentem: *Quod quidem ad arbitrium & voluntatem ipſius attinebat miſericordiam, ut peccatis obnoxio & impietatis criminibus irretito, & nullius frugis, tribui non ſinens. Stabat,* inquit, *à dextris ejus; non enim ſiniſtras res noſtras, ſed dexteras & laudabiles oppugnat.* Unde & Joannes Taulerus, Eccleſiaſticus inſignis, notæ famoſæque perfectionis homo, morti vicinus, cum ad particulare hoc judicium proceſſurus eſſet, ut in operum ejus principio legitur & vitæ ipſius perhibet hiſtoria, cœpit *geſtus terribiles ac pavenres edere, impatienter luctari, fremere, ac velle fugere, nec poſſe, huc illuc manus jactare, oculos fœdum intorquere, aſpectu eſſe formidabili,* ita enim ſcribit vitæ ejus hiſtoria. Quidam verò amicus huic ſpectaculo præſens ex hoc ſpectaculo ſupra modum perterrefactus eſt adeo, ut ab illo loco diſcedens in longinquam ſe contulerit regionem: tertiâ autem itineris ſui nocte requieſcens, vocem quamdam audiit abſque eo, quod, quis illam ederet, videret; *terrore mutus tacuit, ſed attentiſſime vigilavit; cui vox: Ne metue; ego ſum amicus tuus ante triduum mortuus;* ex quo reſponſo Taulerum agnoſcens, & de loco moræ ſuæ ambiguus, eo quod ex hac vita migrans, tam terribilia ſigna edidiſſet, eum, ubi moraretur, interrogavit, cui Taulerus ſubitò hoc reſponſum ſubjungit: *Ita Judex in me fieri decrevit, ut ad beatitudinem tantò expeditius tranſirem, quantò in morte difficilius pugnarem. Et revera in eas me anguſtias cacodæmones adduxerunt, cum ſubtilibus ac prævalidis fallaciis impugnarunt, ut mihi viderer deſperationi eſſe proximus.*

Zach. 3. v. 1. Quod ipſum etiam facit aliis viris ſanctis.
S. Cyrill. Alex. ibid.
Patet exemplo Joannis Tauleri.
Thom. ſing. Operum Tauleri cap. init.

6. In vita B. Philippi Benitii, religionis ſervorum B. Virginis fundatoris, ac ſanctitate & miraculis illuſtris legitur, ipſum in agone mortis ſuæ terribilem quamdam habuiſſe viſionem, in qua ſibi ſe coram Tribunali Dei præſentari videbatur, ubi dæmon leves nonnullos defectus ei improperabat, ut eum ad deſperationem induceret. Unde alium inclamare cœpit terrificis verbis, à circumſtantibus ſuum poſtulando librum; date mihi librum meum exclamabat, quærite illum; quis illum mihi ſuſtulit? Cur me eumdem auferendo, cruciatis? Accurrentes igitur omnes & ſinguli certatim, dederunt ei alius hunc, alius illum librum, nec tamen ei ſatisfacere valentes, unus ſuorum illum oculos ſuos ad parvulum crucifixum frequenter dirigere obſervavit, quaſi indicare volendo hunc eſſe ſuum librum, quia eumdem frequentiſſime in manibus ſuis portare ſolitus erat. Ideóque hunc ei crucifixum in manibus dedere, moxque priſtinæ ſerenitati mentis integre reſtitutus fuit: unde credere licet, ſanctum hunc virum, Chriſto crucifixo addictiſſimum, ad Apoſtoli imitationem dicere ſolitum fuiſſe: *non judicavi me ſcire aliquid inter vos niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum.*

c. 3. n. 6. vita B. Philippi. Exemplum Item B. Philippi Benitii
1. Cor. 2. 2.

7. De S. Elzeario Comite Ariani, eminenti virtute conſpicuo viro, qui in ſtatu conjugali & de conſenſu conſortis ſuæ; virginitatem perpetuò conſervavit, narrat Laurentius Surius, quòd *in agone poſitus vultum præ ſe tulit valde terribilem, unde colligere liceret eum in magno verſari labore, & quædam illi objecta; atque ſub ejuſmodi conflictu exclamavit: planè vici. Poſt aliquantum temporis ſpatium, cum ingenti clamore dixit: Totum me divino judicio committo.* Cauſavitque hoc ſpectaculum & conflictus, à ſancto cum dæmone habitus, tantum in circumſtantibus horrorem, ut Nobilis quidam ibidem præſens, cum ſenſu intimo ferventiſſimæ compunctionis, ad peccata ſua expianda, ad pedes cujuſdam confeſſarii ſe projecerit. *Hæc omnia* inquit Surius, *vidit quidam Nobilis, multum petulans & lubricus, adeoque ob ſua peccata corde compunctus eſt, ut nullo pacto ferre ſuſtineret, mox accito ad ſe Fratre Franciſcano, qui illic aderat in quodam cubiculo, cum ingenti pietate & largiſſimo lachrymarum imbre ſua peccata confiteretur.* Utique Deus illa citata S. Petri verba ei in memoriam revocaverat: *ſi juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* unde & S. Hieronymus, qui in tota vita maximum judicis concepit timorem, ita in ſuo libro ad Monachos ſcribit: *Ecce Rex in manu potenti venit, à cunctis vult exigere rationem certe de cogitationibus minimis, certe de levibus & otioſis verbis.* Eidem huic S. Comiti, (quem providentia divina ſæcularibus, ut ad imitationem ejus magnos in Dei via paſſus promoverent, ſpeculum ideamque ſtatuit) Rex Robertus (cujus ſubditum agebat)

S. & Elzearii Comitis.
Sur. 27. Sept. de S. Elzeario.
1. Petr. 4. 18.
S. Hieron. in Reg. Monach. c. 30.

bat)

bat) præceperat, ut unà cum fratre ſuo, ejus ſubtri- ſignibus militaturus, ſe Romam conferret; finito autem bello S. Eleazarus febri ardentiſſimâ ad mortem uſque confici cœpit, prout ejuſdem vitæ hiſtoria in hæc edocet verba: *Tam acri febre correptus eſt, ut ſibi videretur inter duos lectos igneos totus inflammari. Reminiſcens belli jam confecti, admodum dolere cœpit, ſe illi interfuiſſe, cumque in ea cogitatione perſeveraret, audivit corporeis auribus Chriſtum ſibi dicentem: Scias Elzeari, in hoc bello, cui armatus adfuiſti, expoſitum te fuiſſe periculo amittendi gratiam meam, ſed quia ejus te pœnitet, volo te flagellare; tum ille inclinavit ſe, cæpit dicere Pſ. 50. ad ſingulos autem verſus Chriſtus eum ter, ut ipſe ſolitus erat, in tergo cecidit.*

Diabolus monachum accuſavit de micis panis.

8. Longè tamen manifeſtius dicta S. Hieronymi propoſitio ea quodam colligetur facto, quod in vita S. Odonis, Abbatis Cluniacenſis recenſetur. Quidam igitur ejus Monaſterii Monachus, morti vicinus, in extaſim velut raptus fuit, quando vna ſubitò inſonuit, dicentis: *Modo raptus ſum ad judicium, ibique protulit accuſator humani generis Diabolus contra me, ad teſtimonium de micis panum ſacculum plenum, quas comedere ſecundum conſuetudinem nolui, & de menſa ceciderunt.* Qua ex hiſtoria judicii divini rigor colligi poteſt, quod ad intentum, præclara quædam S. Auguſtini conſidero verba dicentis: *Si in ignem mittetur, qui eſurienti non dedit panem ſuum putas, ubi mittendus eſt, qui tulit alienum? Si in ignem mittetur, qui nudum non veſtit, ubi mittendus eſt, qui veſtitum expoliavit?* Si diabolus tanta cum ſeveritate accuſat, & quaſi grave defert delictum ante Dei tribunal levem negligentiam unius religioſi, contra quem nonniſi unicam poterat prætendere culpam ſcilicet quod micas panis de menſa cadere permiſiſſet, quæ putatis exprobrabit peccata iis, qui neglectis pauperibus canes ſuos pane impinguarunt, qui extorſiones inſtituerint, qui domos deſtruxerint? Monachorum itaque precibus efficaciter ſe commendabat agonizans ille, eò quòd tranſgreſſionem illam dæmon amplificaret: Unde in hiſtoria ſubditur: *Atque poſt puſillum iterum clamare cœpit terribiliter, & dicere, Ecce, de quo vobis dixi, diabolus adeſt, deferens prædictum ſacculum; dum territi fratres mirarentur, adjecit rurſum: Ille in loco adeſt, annon videtis illum.*

Sur. 19. Nov. in vit. S. Odonis.

S. Aug. Serm. 31. ad Frat. in Eremo.

Dan. 2. 34. Parvi modo peccata occulta & levia diabolus in judicio contra exaggerabit.

9. Sequentnobis in Daniele exhibetur: *Videbas ita donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus, & percuſſit ſtatuam, ... tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt à vento. Lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus.* Ita ſæpe peccatum occultum, flocci à nobis æſtimatum, generis humani inimicus coram Dei Judicis throno veluti montem apparere faciet; Unde Pſalmiſta ſupplicabat, dicens: *Non intres in judicium cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.* Vel unica per ignorantiam culpabilem neglecta culpa, ſufficiens erit ad conterendam ſtatuam, inque pulverem reducendum argentum & aurum omnium aliorum operum bonorum. Nemo non illud noverit, quod duo quidam amici (ſi ita Deo placitum foret) fecerant pactū, ut, qui primus eorū moreretur, alteri ſtatum ſuum revelaret: Mortuus itaque prior ſocio apparuit, nihilque aliud præterquam vicibus trinis verba repetiit ſequentia: *Nemo credit, nemo credit, nemo credit;* hiſque dictis diſparuit; alter igitur totus perplexus, neque dictorum aſſequens intelligentiam, tandem ferventibus precibus ſenſum eorum ſibi meruit revelari, quando ei reſponſum fuit: *Nemo credit, quam diſtrictè judicet Deus, & quam ſeverè puniat.* Unde & Job dicebat: *Si contempſi ſubire judicium cum ſervo meo, & ancilla mea, cum diſceptarent adverſum me; quid enim faciam, cum ſurrexerit ad judicandum Deus? & cum quæſierit, quid reſpondebo illi?* Quot equidem modis negotiiſque ſanctus hic vir ſe, ut in eo tribunali ſubſiſteret, præmunire ſatagebat? noverat proceſſum circa miſericordiæ corporalis opera inſtituenda, ſiquidem *eſurivi enim & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum; hoſpes eram, & non collegiſtis me; nudus, & non cooperuiſtis me;* ad hæc omnia ſe reſpondere poſſe ſciebat, prout ea eodem in hæc verba deducitur capitulo: *Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci; ſi comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea* (quia *ab infantia mea crevit mecum miſeratio, & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum*) *ſi deſpexi pereuntem, eò quòd non habuerit indumentum, & abſque operimento pauperem; ſi non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus eſt; humerus meus à junctura ſua cadat, & brachium meum cum ſuis oſſibus confringatur.* Juxta regium vatem *jucundus homo, qui miſeretur & commodat; diſponet ſermones ſuos in judicio, quia in æternum non commovebitur;* quis igitur in judicio illo magis imperturbabilis ſtare poterat, quam Job, tot miſericordiæ deditus operibus? nihilominus quotieſcumque tremendi hujus tribunalis habebat memoriam, omnes maris unde humeris ſuis ſuperimminere videbantur, *ſemper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.* Erat hic Propheta, Princeps admodum potens, quem omnia orientis regna timebant, cumque à Throno in ſterquilinium uſque dejectus: loco ſceptri teſtam manibus verſaret, quâ defluentem ex ulceribus ſaniem abraderet, loco regii paludamenti, ceu purpuræ, fœdiſsimâ tegeretur leprâ; jacturam quoque bonorum temporalium, domus ſuæ exterminium, omnium filiorum ſuorum mortem, inſultus ſubditorum, conjugis ſannas, ſpaſmos & dolores acerbiſſimos, qui irremiſſibiliter corpus ejus affligebant, utpote in quo *à planta pedis uſque ad verticem ejus;* denique omnium furiarum infernalium in ejus perniciem conjurantium, obſidionem continuò præ oculis haberet, attamen dixit: *Nunc autem non infert furorem ſuum, nec ulciſcitur ſcelus valde,* quaſi dicere vellet; nullum eſt hujus vitæ malum, quod cum ærumnis diei noviſſimæ comparari poſſit, atque ideo donec judicis ira tranſiiſſet, in inferno à Deo protegi poſtulabat: *In inferno protegas me, donec pertranſeat furor tuus.*

Pſ. 142. v. 2.

Quam diſtrictè Deus judicet, declaratur per hiſtoriam.

Job. 31. 13.

Matt. 25. 42.

Job. 31. 16. Job quantumcumque juſtus valdè exhorruit extremum judicium.

Pſ. 111. v. 5.

Job. 31. 23.

Nihil æſtimans pœnas temporales contra illud.

Job. 2. v. 7.

Job. 35. 15.

Job. 14. 13.

10. S. Greg. in dialogis ſuis in capite, cui titulus eſt: *De quodam ſancto viro, qui veniens ad mortem expavit;* aptam huic propoſito habet doctrinam; dicit enim: *Plerumque de culpis minimis ipſe ſolus pavor egredientes ipſorum animas purgat.* Et in alio quodam loco pariter inquit: *Converſus quiſque ſibi caute, ſolicitè, tacite ſecum conſiderare non ceſſat, æternus judex quam diſtrictus adveniat, ſuumque terminum quotidiè proſpicit, & ante ſeveritatem tantæ juſtitiæ, quas rationes vitæ ſuæ ſit poſiturus, attendit. Et ſi cuncta prava opera, quæ intelligere potuit, devitavit, venturus tamen coram diſtricto Judice, illa magis, quæ in ſemetipſo non intelligit, pertimeſcit. Quis enim conſiderare valeat, quanta mala per momenta temporum quis inconſtantibus cogitationum motibus perpetramus? Facilè eſt enim, opera perverſa vitare, ſed nimis difficile eſt, ab illicita cogitatione cor tergere, & tamen ſcriptum eſt: Væ vobis, qui cogitatis*

S. Greg. l. 4. Dial. c. 36.

S. Greg. l. 24. Mor. c. 9. Inutiles cogitationes in judicio examinabuntur.

Licet illas vix devitare poſſimus.

gitatis inutile, & rurſum: in die cum judicabit Dominus occulta hominum. Deus olim die quadam Ezechielem vocavit, eique præcepit, ut aſſomptâ acutâ novaculâ, omnes capitis & barbæ ſuæ pilus raderet, unamque eârum partem in ignem conjiceret, aliam gladio in minutiſſimas partes concideret, tertiam verò partem in ventum diſpergeret, ac demum dixit: *Gladium evaginabo poſt eos.* Inter alias hujus textus expoſitiones, præcipuè nobis ſervit illa Hugonis Cardinalis explicatio dicentis: *Per pilos capitis poſſunt intelligi peccata cogitationis, caput enim mentem ſignificat.*

Ezech. 5. 12.

Hugo Card. ibid.

Hæc igitur cogitationum, occultarumque intentionum peccata etiam ab ultore judicis hujus gladio comminuenda ſunt, unde Iſaias prædixit: *In illa die radet Dominus in novacula.* Eademque quoque hujus finalis judicii ſeveritas in Homilia 52. operis imperfecti, his verbis deſcribitur: *Tantus timor tunc erit omnium etiam Sanctorum, ut nemo ſperet ſe juſtum inveniendum, ſed adhuc timeat, ne fortè reus exiſtat: quis enim poteſt ad perfectum dijudicare conſcientiam ſuam & cognoſcere cor ſuum, cum ſcriptum ſit: quia de omni verbo otioſo reddituri ſumus rationem?*

Iſai. 7. v. 20.

Auth. imperf. Hom. 52.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

De rigoroſo Examine operum bonorum quæ quadantenus defectuoſa ſunt, nec non eorum, quæ ſolum apparenter bona exiſtunt.

THEMA.

Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo Pſ. 74 ℣. 3.

Etiam opera bona ſubjicientur in judicio examini.

1. SAcri interpretes hanc à Deo per os Pſalmiſtæ factam proteſtationem (*cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo*) in pondere ſanctuarii revocarunt ad trutinam. Et quidem ut S. Thomas de Villa nova obſervat, *non ait: Judicabo peccata, & ſcelera, ſed juſtitias.* Albertus Magnus ad Ly *ego* ſe reflectit, dicens: *Nota, quod dicit, ego, diſcretive, quaſi diceret; non alius*; cujus ratio eſt, quia ut Chriſtus ipſe Joannis capite 5. dicit: *Pater omne Judicium dedit Filio*; & meritò, cum enim ipſe offenſus per longum tempus illatas patienter tulerit injurias, eaſdem in propria perſona tandem judicabit, eritque Judex non ſolum tranſgreſſionum, ſed etiam operum bonorum: quia *Juſtitias judicabit*; *Non enim mali tantum judicabuntur, ſed etiam juſti*; ac proinde Eccleſiaſtes inquit: *Juſtum & impium judicabit Deus.* Dionyſius Carthuſianus ſimili modo exponit, inquiens: *Judicabo juſtitias electorum, prout eorum juſtitia exigunt & merentur.* S. Bernardus in quadam ſermone ſuper cantica, eadem verba exponens, de examine rigoroſo judicii illa intelligenda eſſe dicit: *Juſtitias judicabo, vias juſtorum, ni fallor, & actus eorum diſcuſſurum ſe, & examinaturum dixit.* Etenim in fine ſæculorum reſtaurandæ ſunt Angelorum ruinæ, hoc enim fine creata eſt natura humana, juxta illud Pſalmiſtæ; *Judicabit in nationibus, implebit ruinas*, id eſt, ut S. Bernardinus explicat: *Implebit ruinas Angelorum, conquaſſabit capita in terra multorum, quia multi ſunt vocati, pauci vere electi.* Hoc igitur ſuppoſito S. Bern. meritò dicit, quod, tum à nobis ſint occupandæ ſedes illæ, à quibus Spiritus Angelici ceciderunt, neceſſum ſit, ut Angelicâ quoque munditiâ & puritate præditi ſimus: *qualem ergo putas*, inquit, *neceſſe eſt hominem inveniri, qui repudiati locum Angeli ſortiatur?*

S. Th. de Villa nov. conc. 2 in Dom. 1. Adv.

Alb. Magn. ibid.

Eccle. 3. 17.

Dion. Carth. ibid.

S. Bern. ſerm. 55. in Cant.

Pſ. 109. v. 6. S. Bernard. ſen. T. 2. ſer. 31. A. 2. c. 2.

S. Bern. ſer. 2. de verb. Iſai.

Gen. 1. v. 4.

2. In capite primo Geneſeos dicitur: *Vidit Deus lucem, quod eſſet bona*; quâ phraſi loquendi Moyſes inſinuare velle videtur, quòd Deus lucem, poſtquam creata fuit, ſeriò examinarit: per lucis verò creationem, ex mente S. Auguſtini, natura Angelica ejuſque creatio intelligitur, quæ non minus quàm aliæ creaturæ, examinata & judicata fuit, cum igitur in locum illorum Angelorum, qui ob rebellionem ſuam in barathrum perditionis præcipitati fuerunt, ſubintrare debeant animæ electæ, meritò lux examinabitur, id eſt, prius omnia merita, cunctaq; opera bona, quæ fecerimus, in pondere ſanctuarii trutinabuntur; hæc enim lucis nomine à S. Paulo appellantur: *Induamur arma lucis.* Author imperfecti verba illa Jobi conſiderans: *ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus, & cœlum ſine crimine non eſt*: hoc inſolubile format argumentum: *Si ergo impeccabilis natura ſtellarum & cœli quantum ad juſtitiam Dei, invenitur eſſe peccatrix; quomodo ante eum homo appareat juſtus, cujus & ſine voluntate peccandi, natura ipſa peccatum eſt?* Huncque in finem illa Apoſtoli ad Romanos adducit verba, dicentis: *Ego autem carnalis ſum venumdatus ſub peccato, quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio.*

Cum in locum rebellium Angelorum ſubſtituendi ſimus angelica in nobis requiretur puritas.

Rom. 13. 12.

Job. 25. v. 5. Auth. Imperf. Hom. 32.

Rom. 7. 14.

3. *Juſtitias judicabo, id eſt*, inquit Albertus Magn. *quæ videntur apud homines juſtitia* juxta illam S. Bern. ſuper Cantica, doctrinam: *Valde verendum eſt, ne ſub tam ſubtili examine, multæ noſtræ juſtitiæ (ut putantur) peccata appareant.* Qui idem S. Doctor in quadam ad Robertum Nepotem ſuum Epiſtola, eamdem reinſinuat veritatem, inquiens: *Veniet, veniet, qui malè judicata rejudicabit, illicite jurata confutabit, qui faciet judicium injuriam patientibus: qui judicabit in juſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ*: Quæ omnia cum præmiſiſſet, illum citatum ſubdit Pſalmiſtæ verſiculum: *Cum accepero tempus.* Hinc & Iſaias, cui Seraphim labia purificavit, homo ſummè Deo acceptus, raræque ſanctitatis, aliquando lamentari auditus eſt: *Facti ſumus ut immundus omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ, univerſæ juſtitiæ noſtræ*: Quin & Apoſtolus, quia ab ipſa increatâ & incarnata ſapientia audierat: *Vas electionis eſt mihi iſte.* & licet ſuam examinans conſcientiam, diceret intrepidè: *Nihil mihi conſcius ſum*, nihilominus ſubjunxit, inquiens: *Sed non in hoc juſtificatus ſum*: cujus hanc aſſignat rationem: *Qui judicat me, Dominus eſt.* Ubi Angelicus Doctor ita commentatur: *Non ſufficit ad hoc, quòd me juſtum pronuntiem, quia poſſunt in me aliqua peccata latere, quæ ignoro, ſecundùm illud Pſalmiſtæ: Peccata quis intelligit?* Atque hæc ipſamet cauſa erat, cur David Deo ſe ſolicitè commendaret, dicens: *ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo.*

Alb. Magn. ibid.

S. Bern. ſerm. 55. in Cant.

S. Bern. Ep. 1. ad Rob. Nepot.

Quales juſtitiæ judicandæ ſint in judicio.

Iſai. 64. v. 6.

Act. Apoſt. 9. v. 15.

1. Cor. 4. 4.

S. Th. ibid.

Pſ. 18. v. 13.

4. *Juſtitias judicabo.* Multa peccata, quæ modò non advertimus, in rigoroſo illo examine ſeverè nobis imputabuntur: in vita namque præſenti, in obſcuro gradimur, unde & culpæ, *opera tenebrarum* appellantur: & Apoſtolus dixit: *Nox præceſſit dies autem appropinquavit.* Sane ſi cubiculum aliquod ingrediamur, apertis clarum feneſtris, aërem intuemur purum: aſt ubi Solis ſubintraverit radius, ſubitò atomi & pulveres, quos primò non videramus comparent. Ita quoque multis accidet animabus, quæ variis operibus bonis & meritoriis ſe vacaſſe ſibi videbuntur, ubi autem Sol

Peccata quæ modo non advertimus, ſeverè nobis imputabuntur.

Rom. 13. 12.

ille

ille affulſerit juſtitiæ & examen ſtrictiſſimum, multi cognoſcentur defectus; diſcutietur enim, an Miſſa debita cum attentione & devotione celebrata vel audita fuerit, ſi officium divinum cum recollectione recitatum, ſi confeſſio ſtabilia non recidivæ habuerit propoſita: actusque pœnitentiæ ferventes, ſi communio cum præparatione gratiarumque actione convenienti aſſociata fuerit, quia ſcil. ut Eccleſ. inquit, *qui timet Deum, nihil negligit.* Atque hanc ob cauſam David cor ſuum, ut ſcil. in illa hora, quando coram divino tribunali ſe juſtificaturus erat, mundus purusque appareret, purificari petierat, ſupplicans: *Fiat cor meum immaculatum:* Sed quomodo? *in juſtificationibus tuis, ut non confundar.*

Eccle. 7. v. 19.

Pſ. 118. 80.

5. *Juſtitias judicabo.* S. Thomas de Villa nova de libris, ad judicium producendis tractans, ejuſdem quoque examinis ſeveritatem nobis ob oculos ponit in hæc verba: *Hi ſunt libri infallibiles & veri, quos nemo poteſt rejicere, ipſa enim cujuſque conſcientia reatus ſui teſtimonium palam omnibus exhibebit. Ita ad amuſſim ibi diſcutientur non ſolum exteriores actus & opera, ſed radices quoque operum, intentiones & voluntates, meritorum quoque & demeritorum cauſa, intentionumque & deſiderium & fines, & circumſtantia, ut vix ulla reperiatur pura juſtitia quæ non auxilio gratiæ & miſericordiæ egeat roborari.* Porrò in parabola zizaniorum obſervandum eſt, quod prudens ac providus ille Paterfamilias ſervis ſuis permittere noluerit, ut malam herbam à frumento ſincero diſcernerent, ſed hoc meſſoribus reliquerit reſervatum. Per meſſores autem ut in diſcurſibus præcedentibus notavimus, Angeli intelliguntur: per meſſem verò judicium finale, per ſervos denique, homines repræſentantur: hi autem diſcretionem ſufficientem non habent, ad diſtinguendum frumentum à zizaniis, id eſt, diſcernere nequeunt, quænam ſint verè opera bona, meritoria, Deo accepta, & vita æterna digna, ſoli Angeli illa diſcernent, hancque cognitionem ſpecialiter à Deo habebunt: *Dicam meſſoribus, colligite, &c.* S. Gregorius de animabus juſtis ait: *Et ſi ea quæ ſciunt, numquam te prætermiſiſſe meminerunt, formidant tamen illa, quæ neſciunt.* Idem quoque S. Pontifex in ejuſdem capituli progreſſu, in perſona electorum loquens, ſubjungit: *Conſideramus, quia viam vitæ præſentis nequaquam ſine culpa tranſire poſſumus: conſideramus etiam, quia nec hoc quidem ſine reatu noſtro eſt, quod laudabiliter geſſimus, ſi remota pietate judicemur.* S. Bonaventura in memoriam revocans textum illum Zachariæ, in quo Deus minatur, ſe reconditiſſima Jeroſolymæ penetralia ſcrutaturum in lucernis, eumdem in ſenſu morali exponens, inquit: *Jeruſalem ſcrutabitur in lucernis, id eſt, hi qui apparebunt velut ſancti, inveſtigabuntur ibi, & quidquid in eis occultum erit, ad lumen veniet.*

Ad amuſſim examinabuntur radices operum intentiones. S. Thom. de Villanov. ib.

Matth. 13. v. 30.

Cur paterfamilias voluerit à meſſoribus in meſſe ſeparari zizania à tritico. Quinam ſint illi meſſores, & quæ meſſis?

S. Greg. l. 9. mor. c. 7.

S. Bonav. in Faſciculo.

6. Myſteriis turget illa decem virginum parabola, quibus Chriſtus regnum cœlorum aſſimilavit, id eſt, Eccleſiam ſuam. Quinque ex eis fatuæ virgines quoque erant: ideo dicitur *decem virginibus*; Eædem quoque fatuæ lampades in manibus ferebant: & licet in ſocietate prudentem nonnihil dormierent, nihiſominus expergefactæ ſunt: *Dormitaverunt omnes & dormierunt, ...: Ornaverunt quoque lampades ſuas, ... Exierunt obviam ſponſo & ſponſæ:* Quid ergo illis defuit, quo minus ad nuptias ingrederentur? Nihil profectò aliud, quam modicum Olei, & ob hoc in faciem ſibi dici audierunt: *Neſcio vos, clauſa eſt janua.* Idem quoque multis continget animabus, quas Deo acceptas, & gratas, & è numero prædeſtinatorum eſſe exiſtimamus, tametſi enim multa opera bona fecerint, tunc tamen in iis charitatis experiemur defectum. S. Jacobus Apoſtolus ait: *Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factum eſt omnium reus.* At verò dicite ſodes, ſi per has decem virgines, omnes denotentur fideles, numquid ſpem firmam concipere poſſumus, quod ſicut ex hoc denario numero medietas in ſecuro habuit ſalutem, ita quoque medietas Chriſtianorum ſalvanda ſit? Conſequentia quidem probabilis eſſe apparet; Verumtamen Cajetanus dicit: Advertite bene, quia non ſic ſe res habet, ut exiſtimatis; Parabola enim non intendit loqui de omnibus Chriſtianis, quia multorum opera etiam apparenter bona, perverſa ſunt: Unde concludit: *Habes, quòd parabola iſta ad litteram tractat non de omnibus Chriſtianis) nam multorum extrinſeca opera manifeſtè ſunt mala, ſed de illis tantum, qui profitentur ſe ſtudere factis ad continuum progreſſum, verſus patriam cœleſtem: horum enim lampades exteriorum operum lucentes apparent.* At verò ſi in Judicio Dei examinentur, eis oleum charitatis & divinæ gratiæ defuiſſe cognoſcitur. *Sæpè ipſa juſtitia noſtra, ad examen divinæ juſtitiæ deducta, injuſtitia eſt, & ſordet in diſtrictione judicis,* inquit Gregorius Magnus, *quod fulget in æſtimatione operantis.* Idem quoque S. Pontifex exponens verba illa: *Viro, cujus abſcondita eſt via, & circumdedit eum Deus tenebris,* ad hoc ne in operibus noſtris bonis confidamus, ſed ſemper in timore & perplexitate vivamus, ſequentem nobis tradit utiliſſimam doctrinam, inquiens: *Eſt autem & alia vita noſtra abſconſio, quia nonnumquam ea ipſa, quæ rectè nos agere credimus, an in diſtricti Judicis examine recta ſint, ignoramus. Sæpe enim opus noſtrum cauſa damnationis eſt, quod & profectus putatur eſſe virtutis. Sæpe unde placari Judex creditur inde ad iraſcendum placidus inſtigatur,* juxta illud Sapientis: *Eſt via, quæ videtur homini recta, & noviſſima ejus ducunt ad mortem.*

Matth. 25. v. 1. Parabola decem virginum applicatur ad hoc intentum.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 7.

Ibid. v. 10. & 12.

Jac. 2. v. 10.

An per has decem Virgines denotentur omnes fideles.

Cajet. ibid.

S. Greg. l. 5. mor. c. 8. Job. 3. v. 23.

S. Greg. l. 5. mor. c. 8.

Prov. 16. v. 25.

7. Agathon Abb. morti vicinus, per tridui ſpatium, oculis apertis immobilis pertranſit, quod ii, qui lectum circumſtabant, obſtupeſcentes, eumdem hinc inde trahendo movebant, ut ſibi denuo illum reſtituere poſſent, ad ſe verò reverſum cum interrogarent, quid egiſſet, ſe coram tribunali Dei conſtitutum fuiſſe reſpondit. Interrogatus autem ab illis, an judicium Dei formidaſſet, utpote qui vitam ſemper immaculatam duxerat, reſpondit: Verum quidem eſt, quòd, quantum in me fuit, divina quidem præcepta obſervare ſategerim, verumtamen quia homo ſum, an actiones meæ Deo acceptæ ſint, ignoro. Ergone, replicarunt illi, opera tua Deo grata eſſe diffidis? Reſpondit. Nequaquam id mihi promitto, quia diverſa ſunt judicia Dei à judiciis hominum. Mater mea, fœmina ſancta erat, inquit S. Auguſtinus, Orationibus, jejuniis, aliiſque devotionibus plurimum dedita; *Sed væ etiam laudabili vita hominum, ſi remota miſericordia, clementia & pietate diſcutias eam.* In illa namque die non ſolum nobis rationes reddendæ ſunt, quomodo virtuoſe operati fuerimus, an ſcilicet convenientibus & debitis cum circumſtantiis, verum etiam bonum illud examinabitur, quod facere neglieximus, ita enim meditatur S. Bernardus: *Quis conſiderare valeat, quanta mala per momenta perpetramus, & quanta bona facere negligimus? Sicut enim peccatum eſt perpetratio mali, ſic delictum eſt deſertio boni.*

In vit. PP. l. 5. c. 23.

Abbas immo te dubitaret an bona opera ipſius Deo eſſent accepta.

Dictum S. Auguſtini de ſua matre. Agathum.

S. Aug. l. 9. Conf. c. 13.

S. Bern. in dicto, c. 9.

S. Pro-

Job. 7. v. 8. Pſ. 7. v. 10.

8. S. Propheta Job his Deum verbis affatur: *Oculi tui in me, & non ſubſiſtam;* & merito quidem, nam *Scrutans corda & renes Deus*, de hiſce divinis oculis inquit Eccleſiaſticus: *Oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper Solem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes:* quid mirum igitur ſi Job hos ſuper ſe defixos oculos videns, timuerit, ne opera ſua in conſpectu Dei non ſubſiſterent? S. Gregorius ad idem propoſitum, ejuſdem Jobi verba (*Aſtra non ſunt munda in conſpectu ejus*) adducens, inquit: *Quia apud Deum diſtrictè judicati ipſi quoque maculas inquinationis habent, qui per munditiam ſanctitatis lucent. Bene ergo dicitur, oculi tui in me, & non ſubſiſtam, ac ſi apertè Juſti voce diceretur: Si ſubtili examinatione diſcutier, ad perferendum judicium non aſſurgo quia ad pœnam vita non ſufficit, ſi hanc immanitas juſta retributionis premit.* Chriſtus Judex in Evangelio nos monet, dicens: *attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Multi enim ſunt, qui coram mundi oculis de numero electorum eſſe creduntur, quia ovina pelle ſe contegunt, qui tamen coram illo tribunali nudi comparebunt, quorumque lupina rapacitas manifeſte videbitur. S. Cyprianus in Epiſtola quadam ad hoc propoſitum ita ſcribit: *Nos, in quantum nobis & videre & judicare conceditur, faciem ſingulorum videmus, cor ſcrutari & mentem perſpicere non poſſumus, de his judicat occultorum ſcrutator, & cognitor citò venturus, & de arcanis cordis atque abditis judicaturus.*

Eccli. 23. v. 28. Job pertimuit perſpicaciſſimos Judicis oculos in remunerando: Job ſæculis noſtris. S. Gregor. l. 17. mor. c. 9. Matth. 7. v. 15. S. Cypr. Epiſt. 54.

S. Paulus etiam diffidebat juſtitiæ ſuæ. 1. Cor. 4. v. 3.

9. S. Paulus de hac judicii materia in Epiſtola prima ad Corinth. diſſerens, nihil ſe judicia hominum, nec proprium ſuo de ſe ſenſum facere inquit, ejusque hanc reddit rationem, quia ſcilicet neceſſum eſt expectare judicem, qui cordium occulta revelabit. *Mihi autem*, inquit, *pro minimo eſt, ut a vobis judicer, aut ab humano die: Sed neque meipſum judico: nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum.* Qui competentior magisque veridicus ſuiipſius Judex eſſe poterat, quam Apoſtolus? & tamen propriæ conſcientiæ ſuæ non fidit, quando omnibus nobis coram Chriſto tribunali comparendum erit: Unde ſubdit: *Qui autem judicat me, Dominus eſt*, indeque hoc deducit ſalutare conſilium: *Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.* S. Gregorius conſiderans, quod Apoſtolus hanc cauſam aſſignet, cur ſe minimè juſtificatum eſſe cenſeat, licet eum propria conſcientia nullius reatus argueret, quia videlicet Chriſtus ejus Judex futurus erat, eamdem rationem his verbis magis declarat: *Idcirco in eo, quod nihil mihi conſcius ſum, juſtificatum me eſſe abnego, quia ab eo, qui me judicat, examinari me ſubtilius ſcio.* At vero inquies fortaſſis, quam rem Apoſtolus rigoroſum hujus Judicis examen timerè poterat, num forte perſecutiones, quibus dum lupinâ pelle tegebatur (*Benjamin lupus rapax*) Evangelii ſequaces inſeſtat? *Saulus autem adhuc ſpirans minarum & cædis, &c.* At vero de hujus criminis remiſſione ſecurus erat, ſiquidem ait: *Qui prius blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus: ſed miſericordiam Dei conſecutus, quia ignorans feci in incredulitate.*

Ibid. v. 4. Ibid. v. 5. Et quænam hujus ſuæ fit cauſa. S. Greg. l. 5. mor. c. 6. Gen. 49. v. 27. Act. Apoſt. 9. v. 1. 1. Tim. 1. v. 13.

Quid ergo timerè poterat, quod in bilance Dei poſitum minus haberet? an fortè viſiones, revelationes, extaſes, ad cœlum Empyreum raptus, vel totius mundi per ipſum procurata converſio? *In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter &c.* Certè aliud nil ad hoc reſponderi poteſt, quàm quod illi, qui majori à Deo lumine præditi ſunt, quanto ſe divino tribunali viciniores eſſe vident, tanto magis timeant & contremiſcant; quia *qui judicat, Dominus eſt.* S. Gregorius verba illa Job: *Cogitationes meæ variæ ſuccedunt ſibi & mens in diverſa rapitur*, exponens, inquit: *Ac ſi non apertis vocibus dicat. Quia extremi judicii terrorem conſidero, idcirco cogitationum tumultibus in timore confundor: tanto ſe quippe animus amplius in cogitatione dilatat, quanto illud eſſe terribile, quod imminet, penſet: & in diverſa mens rapitur, quando modo mala quæ egit, modo bona quæ agere neglexit, modo reprehenſibilia, in quibus eſt, modo recta quæ ſibi adhuc deeſſe conſpicit, ſolicito pavore perpendit.*

2. Cor. 11. v. 23. Job 20. v. 2. S. Greg. l. 13. mor. c. 6.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM

Nullus, quantumvis ſit ſanctus & innocens, coram divino tribunali ſecurus erit, ſed omnes timebunt ob tranſgreſſiones & defectus etiam minimos.

THEMA.

Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui. Pſ. 118. ỳ. 120.

David quantumvis ſanctus, extimuit finale judicium. S. Ambr. ib.

1. REgius Propheta hanc ſibi à Deo gratiam concedi rogat, ut ſcilicet carnes ſuæ ſancto ejus tranſfigantur timore: *Confige timore tuo carnes meas*, ubi S. Ambroſius legit: *Confige claves, &c.* neque mediocrem poſtulabat timorem, ſed exceſſivum, & tranſcendentem, optaſſet enim ut clavus quidam per tranſverſum cor ſuum continuo tranſfigeret, ut in obſervantia divinorum præceptorum tanto exactior eſſet. Sed quodnam erat motivum, cur adeo vehementem concipere timorem poſſet? *à judiciis enim tuis timui.* Licet enim Sanctus hic Rex vitam egiſſet ſanctam & immaculatam, finale tamen judicium penes ſe commemorans, toto corpore contremiſcebat. *Ut ſciamus autem claves ſpirituales eſſe*, inquit idem Ambroſius. *Etiam ſtimuli ſpirituales ſunt, de quibus ſcriptum eſt; durum tibi eſt adverſum ſtimulum calcitrare. Hoc ſtimulo Paulus ſtimulatus ſurrexit è terra, & ſe levavit, ut converſaretur in cælo.*

S. Vinc. Ferr. Chriſtus apparuit S. Paulo in ſua converſione in forma Judicis. Act. Apoſt. 26. v. 14. Luca 21. v. 32. Deſcribitur thronus Salomonis, & applicatur tribunali.

2. Probavimus ex Sanct. Vincentio Ferrerio dum Chriſtus Sauli, Damaſco vicino, & Eccleſiæ perſecutori, appareret, formam induiſſe Judicis, qualis ad Judicium deſcendet extremum, hæcque figura Apoſtolum in timoris conjecit anguſtias, dicente Scriptura: *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare, & tremens ac ſtupens, dixit: Domine, quid me vis facere.* Iterum auguſtus Salomonis thronus illius typus erat, cui Chriſtus in judicio univerſali inſidebit, de quo ſcriptum eſt. *Ecce plus quam Salomon hic:* id autem quod ad noſtrum in præſenti deſervit propoſitum, in Throni hujus conſiſtit fabrica, quam hunc in modum deſcribit Spiritus S. *Duæ manus hinc atque inde tenentes ſedile, & duo leones ſtabant juxta manus ſingulas:* equidem in parte ſiniſtra leonem collocandum nemo ambigit, ſiquidem Judex tamquam leo furibundus conſurget contra reprobos, dicente Bellovacenſi: *Comparans*

3. Reg. 10. v. 19. Bellov. ſpec. mor. l. 2.

Scri-

Digitized by Google

Scriptura (ſcilicet Chriſtum Judicem) *Leoni furenti & rugienti* Prov. 19. *Sicut fremitus leonis, ita ira Regis, qui facit omnes feras timere & tremere.* Aſt cur in dextra ſedilis parte ſapientiſſimus ille Rex non potius agnum ſtatuit manſuetum, ſiquidem iſta benedictionem præfigurabat electorum? Reſpondet Rupertus Abbas: *Grandis thronus, grande quippe judicium exſpectamus, thronus ex ebore, judicium quippe ex puritate conſtabit juſtitiæ. Sex ille habebit gradus, ſex enim ſententiis judicium perficitur; Eſurivi, & dediſtis mihi manducare &c. duæ manus hinc atque inde, id eſt, duo tenores, hinc judicii atque inde miſericordiæ.* Aſt ubi miſericordia locum habet, quorſum collocantur leones? Reſpondet idem Author: *Duo leones juxta manus ſingulas, id eſt, utrobique fortis ac formidabilis judicii veritas; nam & à ſiniſtris omnis iniquus condemnabitur, & à dextra vix juſtus ſalvabitur.* Timent, tremuntque in judicio Dei ſeveriſſimo, viri maximè perfecti & ſancti, ſcientes ſe abſque Dei miſericordia nequaquam evadere potuiſſe. *Perituros ſe abſque ambiguitate ſciunt*, inquit S. Gregorius, *ſi remota pietate judicentur; hoc ipſum quod juſte videmur vivere, culpa eſt, ſi vitam noſtram cum judicat, hanc apud ſe divina miſericordia non excuſat.* Et ſanè quis S. Bernardi in ſæculo illo æquoverit merita, ſtabiliſſimum tunc Eccleſiæ vacillantis fulcrum, quem per Antonomaſiam devotum appellare non dubitamus? Et nihilominus in quodam ſermone *de interiori domo*, hanc Deo offert ſupplicam: *Eripe me Domine ab homine malo, id eſt, à meipſo, à quo recedere non poſſum; nam quocumque me verto, vitia mea me ſequuntur: ubicumque vado, conſcientia mea non me deſerit, ſed præſens aſſiſtit, & quidquid facio ſcribit.* Verum enimvero quid aliud hic ſcribere poterat, niſi quotidiana jejunia, exceſſivas innocentis & immaculatæ carnis emacerationes, extaſes, prophetias, miracula, hæreticorum converſiones, varias pro fidei Catholicæ ſediſque Apoſtolicæ defenſione ſuſceptas peregrinationes? & nihilominus Sanctus ſubdit, dicens. *Id circo quamquam humana ſubterfugio judicia, judicium propria conſcientiæ fugere non valeo. Proprii reatus conſcientia me non quieſcere ſinit, ſed de die in diem vehementer me torquet, & de die judicii vehementer terret.*

Rup. Abb. l. 3. de Trinit. & operib. ejus in cap. 31. Reg.
Viri maxime perfecti tremunt ad judicium Dei.
S. Gregor. lib. mor. c. 12.
Patet in S. Bernardo.
S. Bern. de inter. domo cap. 37.

3 Notatu digniſſima illo in præſenti occurrit Eccleſiaſtis propoſito: *Sunt juſti... & opera eorum in manu Dei*, igiturne (dicet aliquis) propriæ ſalutis ſecuritatem capere potuerunt, coramque Dei throno alacres comparere? Præſertim cum & Eccleſia cantet: *Juſtorum animæ in manu Dei ſunt*: difficultati huic ſatisfacit idem Eccleſiaſtes, dum ſubdit: *Et tamen neſcit homo, utrum amore an odio dignus ſit: ſed omnia in futurum ſervantur incerta, eo quod univerſa æque eveniant juſto & impio, bono & malo, mundo & immundo.* Quæ verba S. Bernardo tremendi & timendi occaſionem præbuere, dicit enim: *Terribilis & locus iſte, & totus expers quietis, totus inhorrui, ſi quando in eum raptus ſum, illam apud me replicans cum timore ſententiam: Quis ſcit, ſi eſt dignus amore, an odio?* Ruffinus Aquilejenſis & Palladius de Elia Abbate referunt, quòd 70 ann. in antro quodam ſepultus delitecens, vixque pane & olivis paſtus, imò frequentes ſeptimanas ſine cibo tranſigens, ad ætatem pertigerit 110. annorum, qui, ſi quis viſitandi cauſa ad eum accederet, dicere illi ſolitus erat: *Tria ſunt quæ timeo: Primum animæ è corpore diſceſſio; Secundum inevitabilis neceſſitas comparendi coram Deo: Tertium ſententia, quam in me dicturus eſt Judex.* Si Cedri Libani contremiſcunt, quantò magis inanes vacillabunt paludum arundines? Præſtate, quantum poteritis & ferveritis, numquam tamen auream validamque offeretis monetam, niſi acceptationis & miſericordiæ divinæ eidem impreſſa reperiantur inſignia. Unde S. Iſidorus dicere conſueverat. *Ad diſtricti examen judicis nec juſtitia juſti ſecura eſt, niſi pietate divina: ut & ipſa juſtitia, qua quiſque juſtus eſt, Deo juſtificante juſtificetur, alioquin apud Deum, & ipſa peccatum eſt.* Quem in finem, librum conſulite Prophetæ Job, ubi digniſſimum licet ac copioſiſſimum operum Heroicorum, quæ ipſe priuſquam eum inferno confligeret, exercuerat, reperturi ſitis; ipſe nihilominus proteſtabatur, dicens: *Verebar omnia opera mea.... ſi lotus fuero, quaſi aquis nivis, & fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ tamen ſordibus intinges me.*

Eccl. 9. v. 1. Ho quod neſciet an dignus eſſet amore, vel odio.
Ibid. v. 2.
S. Bern. ſer. 23. in Cant.
Quid timuerit Abbas Elias, qui 110. annis delituerat in antro rigidiſſimè vivens.
Ruffin. Aq. l. 3. c. 12. n. 4. Pallad. c. 55.
S. Iſid. lib. ſent. c. 38.
Job 9. v. 28.

4. *A Judicii tuis timui.* S. Bernardus in præſenti illum Apoſtoli adducens textum (*nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum, qui judicat me, Dominus eſt*) ita ad præſens diſcurrit loquentem, in Apoſtoli perſona: *Illius enim prorſus nequeo declinare judicium, & ſi juſtus fuero non levabo caput, quoniam omnes juſtitiæ meæ, tamquam pannus menſtruatæ coram Deo.* Sancti namque, quantumcumque ſe viriliter conflixiſſe, inimicoſque mundum, carnem & dæmonem ſe viciſſe noverint, nihilominus uſque dum prælium terminatum ſit, ſemper expaveſcunt, dicente S. Gregorio: *Sancti viri cum mala ſuperant, ſua etiam bene geſta formidant, ne cum bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur*, quemadmodum Angeli, qui in cœlo Empyreo venuſtiſſimi, abominabiles abyſſi facti ſunt tyranni, idque propter unicum ſuperbiæ peccatum, tanto cum rigore judicati à Domino, aſt quis neſcit, vanam gloriam noſtris vel maxime virtuoſis ſanctiſque inceſſanter inſidiari operibus? *Omnipotentis Dei judicia* (exclamat S. Gregorius) *ſuper nos valde occulta ſunt, & injuſta non ſunt. Sed ſi tendamus oculum mentis ad ſuperiora, in illis aſpicimus, quia de nobis, quòd juſtè conqueri non habemus: Omnipotens enim Deus Angelorum merita diſcernens, alios in æterna luce ſine lapſu permanere conſtituit, alios ſponte lapſos a ſtatu ſuæ celſitudinis, in æterna damnationis ultione proſtravit: nobis igitur injuſtè arbitrari, qui & ſubtiliorem nobis naturam juſte judicavit.* Si itaque vel unicum ſuperbiæ peccatum cœleſtes illos Spiritus in profundiſſimas inferni abjecit abyſſos, quanto magis expaveſcent vel maximè ſancti, præſertim cum ab illis ipſis inceſſanter ex invidiæ motivo, ad veram gloriam & ſuperbiam, ex bonis operibus aucupandam, incitentur? Audite Hildebertum, in quadam Epiſtolarum ſuorum ita diſcurrentem: *Superbia natiōnis cæleſtis ſublimes appetit mentes; & velut ad proprios revolans ortus, in gloriam & puritatem irrumpit hominum, quæ a gloria & puritate prorupit Angelorum.* Hæc vana gloria macula eſt, quæ perfectiores etiam inſenſibiliter inficit quam Magiſtri ſpirituales tineam appellaverunt ſanctitatis.

1. Cor. 4. v. 4. S. Bern. ſer. 2. de verb. Orig.
Quantum ſancti Dæmonem, mundum & carnem vicerint, ſemper ſe timuiſſe virtutes.
S. Greg. l. 9. mor. c. 4.
Propter unicum ſuperbiæ peccatum Angeli facti ſunt diaboli.
S. Greg. l. 25. mor. c. 30.
Hild. Ep. 30.

5. *A Judiciis tuis timui.* S. Ephrem, teſte Bollando, ſuum in hunc modum legitur feciſſe teſtamentum: *Cum tempus meum perfecerim, hinc abeo ac migro: utrimque circumdederunt me lictores atque ſatellites, ſeveri exactiores ad ſubjiciendum cervices meas, tamquam hominis malefactoris, graviſſimo ſupplicio. Quid igitur? ploremus? At non eſt, qui attendat: clamemus? at ubi eſt, qui me exaudiat? Heu mihi, ab increpatione judicii expectatio mihi gravis. Nam quando adſtitero ante horrendum Domini tribunal, & ibi dijudica-*

Bolland. 1. Febr. c. 1.
S. Ephrem pluriſſimum extimuit extremum judicium.

Digitized by Google

judicabunt me, undique circumdantes, qui noverunt me, valde confundi incipiam. Quod ſi verò vir tam eximiè ſanctus, quem S. Baſilius Magnus in tantâ habuit veneratione, de Heroicis operibus ſuis diffidebat, quanto majorem timendi occaſionem habebunt illi, qui largam mundi viam ingrediuntur? Verumtamen non eſt, quòd Sancti Ephrem in tremendo hoc tribunali admiremini timorem, ſiquidem is in Tomo 1. operum ſuorum de noviſſimo judicio diſſerens, in ea fuit opinione, quòd etiam ipſimet Spiritus Angelici in illa die ſint trepidaturi: *Ut vel ipſæ virtutes cœlorum tremore magno corrigantur: Nos quales oportebit tunc eſſe, nos timor & horror invadet.*

S. Ephr. Tom. de parvul. & conſummat. hujus ſæculi.

9. Obſervaſtisne aliquando, quòd Chriſtus priusquam in hoc tribunali ſederet, prius accuſari, judicari, & ſententiari voluerit, non obſtante, quod Pilatus diceret: *Nullam cauſam invenio in homine iſto. Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus?* Unde de certis quidam Author ſcribit: *Ex hoc valde pertimeſcendum Dei judicium, cum non ſolum peccator, ſed ipſe Judex Chriſtus dijudicandus aſpicitur.* Ex quo, ut paulo ante probavimus, parabolæ de decem virginibus ad judicium, quod tam de animabus electis, quam reprobis inſtituendum erit, alludit, meritò quærendum venit, quænam cauſa fuerit, cur prudentes, à ſordibus ad modicum olei accommodandum rogatæ (*date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur*) repulſam iiſdem dederint? Cum enim oleum charitatis ſymbolum ſit, nullum ad eam exercendam opportunius tempus eſſe videbatur quam illud in quo illarum ruinæ remedium adferre poterant, ne à nuptiis cœleſtis ſponſi excluderentur, maximè cum tritum ſit axioma: *Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo.* Forſitan dicetis, charitatis rectum ordinem id exigere, ut à ſeipſa & à ſalute propriâ incipiat, nam *quid enim prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Unde & prudentes virgines ſe excuſarunt, dicentes: *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis.* Author operis imperfecti verum hujus petitionis (*date nobis de oleo veſtro,*) ſenſum eſſe dicit: *Hoc eſt, vos Sancti, qui habetis opera larga juſtitiæ ſufficientia vobis, non ſolum ad evadendam pœnam, ſed etiam ad gloriam conſequendam, accommodate nobis auxilium bonorum operum veſtrorum, id eſt, intercedite pro nobis peccatoribus ad Dominum, quia juſtitia veſtra ſufficiens eſt vos glorificare, & nos excuſare.*

Luc. 23. 14. Matth. 27. v. 24.
Cur Virgines prudentes denegaverint ſocialibus accommodare Oleum. *Matth. 25. v. 2.*
Matth. 16. v. 26.
Matth. 25. 9.
Auth. imperf. hom. 23.

7. Verumtamen valdè in hoc hallucinatæ fuerunt, nam tametſi prudentes virgines fatuarum petitioni conſentire, & illis propriorum meritorum oleum communicare voluiſſent, idipſum tamen facere non potuiſſent, nam *opera enim illarum ſequuntur illos*, ut in Apocalypſi dicitur, id eſt, ſola illa bona opera, quæ nos ipſi fecerimus, nos tuebuntur, nobisque proderunt, non verò aliorum; Ac proinde interceſſiones, quantumcumque potentes ſint & efficaces, in tempore illo nequaquam utiles erunt, ut in diſcurſu duodecimo fuſius diximus. Imo tametſi ſancti eximia merita ſua aliis applicare poſſent, idipſum tamen in illa die facere minimè conveniret, ſiquidem coram illo tribunali tanta erit ipſiſmet ſanctis meritorum neceſſitas, ut etiam illi, qui operum bonorum ditiſſimi in hac vita ſunt, clientum ſuorum petitioni conſentire, iiſque merita ſua participare non auderent. *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis. Oſtendit in his verbis, quòd ita terribile erit futurum judicium, ut nulla innocentia ſibi confidat: & verè quis eſt homo natus de muliere, qui*

Nullæ interceſſiones in illa die erunt utiles. *Apoc. 14. v. 24.*
Auth. op. imperf. ibid.

credit juſtum ſe eſſe inveniendum in conſpectu illius, de qua beatiſſimus Job dicit: ſtellæ in conſpectu ejus non ſunt mundæ, & cœlum ſine crimine non eſt. S. Bernardus rationem aſſignare volens, cur Chriſtus in ſpecie humana ad judicium ſit compariturus, ideo, id futurum eſſe exiſtimat, ut ſe erga electos humanum & benignum oſtendat: *Etenim ſi iniquitates obſervaveris etiam electorum, quis ſuſtinebit? aſtra non ſunt munda in conſpectu ejus, & in angelis ſuis reperit pravitatem. Audite ſanctum & electum, quid dicet Deo: Tu remiſiſti iniquitatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno. Opus itaque habent & Sancti pro peccatis exorare, ut de miſericordia ſalvi fiant, propria juſtitia non fidentes.* Eſt & alia ratio, cur viri etiam ſanctiſſimi in noviſſimo die, timore percellendi ſint, eaque ex illa deducitur S. Joannis Apoſtoli ſententia. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Hâc enim veritate, quæ eſt indubitata, à nobis ſuppoſita, certum eſt, quod etiam electi, utpote, qui alicujus ſaltem quantumvis levis tranſgreſſionis rei ſunt, rigoroſiſſimam daturi ſint Judici illi rationem. S. Gregorius inquit: *ſæpe electis etiam nolentibus, in cogitatione ſurripitur, quod in ſe quidem ſolerter inſpiciunt, & ante Dei oculos quantus ſit reatus, attendunt, & cum de his omnibus diſtricta judicia ſemper pertimeſcant: tunc tamen hæc vehementer metuunt, cum ad ſolvendum humanæ conditionis debitum venientes, diſtricto Judici appropinquare ſe cernunt: & fit tanto timor auctior, quanto & retributio æterna vicinior, ante oculos autem cordis nihil inane tunc tranſvolat de phantaſmate cogitationis.* Tunc etiam minima quævis cogitatio, quæ ſimul cum vento evanuerit, examinabitur, an videlicet debitam ei fecerimus reſiſtentiam, an convenientem illius habuerimus horrorem, an de ea doluerimus, ut oportet, ac omnem ſimilis cogitationis habendæ ſuſtulerimus occaſionem: *Quoniam omne verbum otioſum*, inquit apud S. Matthæum inexorabilis ille judex, *Quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die judicii.* Ubi S. Ambroſius ait: *Si pro otioſa verba periculum eſt, quanto magis pro criminoſo?* S. Bernardus pariter hanc inde deducit conſequentiam: *Quanto diſtrictius de verbo mendacii, mordaci, injurioſo, elato, vel laſcivo, de adulatorio vel detractorio judicabuntur?*

Cur Chriſtus in ſpecie humana venturus ſit ad judicium.
S. Bern. ſerm. 73. in Cant.
1. Joan. 1. 8.
Etiam de levibus tranſgreſſionibus reddenda erit ratio.
S. Greg. l. 14. mor. c. 7.
Matth. 12. v. 36.
S. Ambr. in Pſal. 36.
S. Bern. ſer. de triplici cuſtod.

7. In vita S. Pachomii legitur, quod cum Theodoro Monacho ab eo præciperetur, ut ſe Matri ſuæ videndum exhiberet, utpote quæ ejus videndi cauſa illuc ſe contuliſſet, is Magiſtro ſuo dixerit: *Prius me venerabilis Pater certum facito, quod poſt tantam ſpiritualium rerum cognitionem, ſi videro eam, non dabo inde rationem Domino in die Judicii & quod præcipis, faciam.* At vero quanam in re Filius hic deficere poterat, quando cum ſuperioris ſui licentia, corporali ſua præſentia conſolabatur matrem? forſan memoriæ illius verba illa pſalmi obvenerant: *Audi filia, obliviſcere domum Patris tui.* Verumtamen quidquid ſit, S. Pachomius, qui à Deo magnopere illuminatus erat, huic objectioni aliud reſpondere non potuit, præterquam ſequentia verba: *Si probas id tibi non expedire fili mi, non te cogo.* Sancti igitur viri peccata etiam venialia ponderant, tantoque rigoroſius horum contra illos examen inſtituendum eſſe intelligunt, quantò majus fuerit lumen, quo à Deo fuerint dotati, majoraque ad illa evitanda acceperint auxilia. Unde S. Bernardus ſalubriter monet. *Tu ne leve dixeris, in quo offenditur Chriſtus; unde ad Dei judicium pertrahi habes, cum horrendum ſit incidere in manus Dei viventis?*

In vita S. Pachomii.
Monachus timuit ſe propriæ matri exhibere videndum.
Pſ. 44. v. 11.
S. Bern. ſer. 3. in Cant.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM

Varia inſtituuntur conſiderationes ſuper verba ſententia illius, quam Chriſtus adverſus reprobos fulminabit dicendo; Diſcedite à me maledicti.

THEMA.

Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus, Matth. 25. ℣. 41.

Maximum tormentum iniquorum erit, quod viſuri ſint juſtos prius vocari ad cœleſtem gloriam. Matth. 25. v. 31.

1. HÆc à Chriſto adverſus reprobos fulminata condemnatio, ſimul cum pœna infinitam ipſis adaugebit confuſionem eo quod promulganda ſit in cœli, terræ, & inferni totius conſpectu, ac proinde non ſine myſterio idem judex de ſe prædixit: *Cum autem venerit Filius hominis in Majeſtate ſua, & omnes Angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem Majeſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes.* Circa quæ verba S. Bernardus ait: *Hoc planè illis grave tormentum, & magnus malorum cumulus erit, ſorte enim quodcunque ſolatium videretur, eorum quos tam malitioſe impugnaverunt, vel conſcientiam latere, vel ipſos ſaltem declinare poſſe conſpectus.* Myſterio utique non caret dictio illa Evangelii. *Tunc*, expreſſiva temporis, in quo ſententia contra præſcitos pronuntiabitur. *Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erunt*, id eſt, poſtquam electos retributione æterna remuneravit, in conſpectu omnium illorum, bonis applaudendo operibus, tunc iræ ſuæ fulmina contra impios evibrabit; id enim S. Bernardus obſervavit, dicens: *Prius benedicti vocantur in regnum, quam maledicti ejiciantur in ignem æternum.* Ad illa quoque ſe Pſalmi verba reflectens: *Et retributionem peccatorum videbis*, mox interrogat Sanctus, qualem animæ beatæ ex impiorum damnatione haurient ſatisfactionem: *Et ſi illis ex hac noſtra conſideratione immenſum quoddam miſeriæ genus accedat nobis, quæ neceſſitas erit, quæ utilitas, quæ voluptas?* Inhumanitas namque eſſe videtur, aliorum paſci ſanguine, quantumvis inimicorum, Deoque rebellium, aſt ipſemet reſpondens, mox ſubjungit: *Attamen ſicut videbit peccator & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet (prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti in caminum dejiciantur ignis æterni, quod videlicet acrius doleant, videntes quid amiſerint) ſic juſti quoque videbunt & lætabuntur, conſiderantes quid evaſerint.* Ac proinde damnatio illa competent Exodi verba: *Irruat ſuper eos formido & pavor, . . . donec pertranſeat populus tuus iſte, quem poſſediſti*, cruciabuntur namque crudeliſſime, dum ſe tormentis addici, electos verò, quos hac in vita contempſerant, ad paradiſi gaudia conſpicient abripi, juxta illa Sapientiæ verba: *Videntes turbabuntur timore horribili, . . . Dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes, hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum.* De quo proinde ſententia fulminatoria merito dici poteſt: *Tot Sacramenta, quot apices.*

S. Bern. ſer. 3. in Pſal. Qui habit. Matth. 25. v. 41.

S. Bern. ibid.

Pſalm 90. 8. Electi de reprobatione impiorum gaudebunt, & qua ratione.

Exod. 15. 16.

Sap. 5. v. 2. & 3.

S. Bon. T. 7. Comp. Theol. verit. l. 7. cap. 19. Sex circumſtantiæ ſententiæ reproborum.

2. *Diſcedite à me, &c.* S. Bonaventura hac in ſententia ſex notabiles conſiderat circumſtantias: *Primo à Deo ſeparationem, cum dicit: Diſcedite. Secundo, maledictionem, maledicti. Tertio, Incarcerationem, per hanc, præpoſitionem IN. deſignatam. Quarto, Pœnæ acerbitatem, ignem. Quinto, Liberationis deſperationem ibi: æternum, Sexto, Dæmonum aſſociationem, ibi: qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus.*

Explicatur verbum diſcedite.

3. *Diſcedite à me, &c.* Sacrorum expoſitorum inhærentes veſtigiis, primum hoc enucleemus verbum, ab Alberto Magno inchoaturi, qui reproborum abominationem & deteſtationem in hoc loquendi modo denotari autumat dicens: *Sententia eſt cum exprobratione*; quam doctrinam forſitan hauſerat ab operis imperfecti Authore, hunc in modum ſcribente: *Quaſi qui non ſufferat præſentiam illorum vel aſpicere, ſic dicit, Diſcedite à me. Deus, qui in ſanctitate delectatur animarum, peccatrices animas aſpiciens, quaſi gravatus non ſuffert; tamquam dicat eis; quaſi putredo & ſpurcitia eſtis, nec tamdiu vos ſuſtineo, quamdiu ſtatis in judicio meo.* Quando quis juſte cum indignatione atque contemptu eum à ſe rejicit, à quo offenſus fuit, cum indignatione dicere ſolet; apage. Similem igitur circa verbum hoc conſiderationem inſtituit Abulenſis, dum ait: *Tertur contra eos contumelia, & quaſi ex indignatione dicet eis: Diſcedite, quia magnus contemptus eſt, quando quis abjicit alterum à facie.* Ob idem igitur motivum, quo paulo ante electos invitaverat ad gloriam, dicendo: *Venite*; ob idem quoque impiis dicet: *Diſcedite.* Porro ad juſtos dicit: *Venite ad me*, ad hos verò alios: *Diſcede à me.* Tametſi enim juſti etiam prius Chriſto vicini eſſent, ſiquidem *qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*, attamen præſentia corporum vicini non erant, ac proinde illos invitat, ut non ſolum quoad animam ſed etiam quoad corpora gloria ſua fruantur; Abulenſis inquit: *Jucunditas eſt in tali præſentia, ideo venite dicitur, id eſt, accedite ad me, E contraria malis dicitur, quòd recedant, ne, ex præſentia ejus aliquem favorem habere videantur.* Origenes à Doctore Angelico in catena citatus, dicit: *Sicut juſtis dixerat venite, ita & injuſtis dixit: Diſcedite; nam propinqui ſunt verbo, qui ſervant Dei mandatum, & vocantur ut adhuc propinquiores efficiantur; longe autem abſunt, qui non faciunt mandata ipſius.*

Alb. Magn. in Matth. ib. Auth. im perf. Hom. 54.

Per hoc verbum inqui magna efficientur contumelia.

Abul. Q. 40. in c. 25. Matth.

1. Cor. 6. 17.

Abul. ibid.

Orig. in Cat. D. Thom. ib.

4. Samſon Philiſtæis adeo erat formidabilis, ut unicâ Aſini maxilla, multa ex ipſis licet armatis, millia ceciderit: Et tamen ipſorum poſtea factus eſt præda, & poſtquam illi tamquam viliſſimo mancipio oculos eruiſſent, ad inſtar jumenti, condemnatus fuit ad volvendam molendini rotam. *Eruerunt oculos ejus, & vinctum catenis clauſum in carcere molere fecerunt*; At verò ſeirene vultis hujus mutatæ conditionis ſuæ cauſam? nimium *receſſerat ab eo Dominus, Dalila cœpit abigere eum, & à ſe repellere.* Quando enim irata nobis Dei juſtitia peccatores tamquam reos à ſe rejiciet, jam non Philiſtæi, ſed ſpiritus infernales illos in carcerem abyſſi recludant, ut re ipſa experiantur, quidnam ſit à Deo repudiatum eſſe. Apud Oſeam Deus olim comminatus eſt, dicens: *Væ eis, cum receſſero ab eis*, ubi S. Baſilius loquit: *Nulla acrocior pœna, cæteras omnes vincit calamitas hæc, deſeri à Deo.* At verò quid de reprobis futurum erit, quando judex adverſus eos poſitivam fulminabit condemnationis ſente[...]am dicendo: *Diſcedite à me;* Neſcio, an ad hoc vos aliquando reflexeritis quod idemmet Judex, qui omnia, quæ in die illa tremendo facere diſpoſuit, clare prædixit, de animabus prædeſtinatis dicat: *Tunc dicet Rex his, qui à dextris ejus erunt*; At verò quando de præſcitis loquitur, ita non dicit, ſed mutat phraſin loquens: *Tunc dicet & his qui à ſiniſtra erunt*, non [illegible]cit *à ſiniſtris ejus*, quod obſervat S. Paſchaſius, inquiens:

Jud. 16. 21. Maximum tormentum erit, per illud verbum repelli à Deo.

Ibid.

Ibid. v. 19.

Oſee. 9. 12.

S. Baſil. in 20 Iſai.

Expenditur modus quo fulminabitur ſententia contra reprobos. Matth. 25. v. 34. Ibid. v. 41.

Digitized by Google

quiens: *Nequaquam invenies dixiſſe à ſiniſtris ejus aut à ſiniſtris ſuis ſtetiſſe hædos, ſed ſolummodo in ſiniſtris* [S. Paſchaſ. L. 11. c. 22. Matth. ib.] quia abominatio & averſio, qua Deus reprobos execratur, adeo eſt exceſſiva, ut, quando de ejus vicina, licet illa à ſiniſtris fiat, agitur, illos ne quidem nominare ſuſtineat.

[Alb. Magn. in Matth. Reprobi optime meruerunt à Chriſto rejici.] 5. Albertus Magnus oſtendit, reprobos magnopere meruiſſe, ut à Chriſto rejicerentur: *Diſcedite à me, qui dum vixeratis, dixiſtis mihi; Recede à nobis.* Apud Jobum mentio fit quorumdam impiorum hujus mundi hominum, vitam ſuam in gaudiis, & [Job. 21. v. 13.] voluptatibus conſumentium; *ducunt*, inquit ſacer textus, *in bonis dies ſuos; & in puncto ad inferna deſcendunt; qui dixerunt Deo recede a nobis & ſcientiam viarum tuarum nolumus, quis eſt omnipotens, ut ſerviamus ei?* Qui proinde cum Deum à ſe repulerint, juſte merentur, ut in noviſſimo die coram [Diſcutitur particula illa ſententiæ reproborum; A me.] tribunali divino adſtantes, audiant: *Diſcedite à me.* Nec vacat myſterio dictio illa *à me*; quam S. Bernardinus in ſermone quodam de judicio extremo [S. Bernard. T. 1. ſer. 10. A. 3. c. 2.] conſiderans, exclamat: *O infelix diſceſſio, & ſeparatio ab omnibus bonis. O verbum pertingens uſque ad diviſionem animæ a ſummo Deo, compagumque & medullarum & interiorum cordis & corporis concuſſivum. Oradicatio univerſorum malorum, cum nemo poſſit à Deo divelli, quin malis omnibus repleatur.* Ad hoc propoſitum, uti nobis licet verbis illis, inter [Luc. 16. 26.] nos & vos: *Magnum chaos firmatum eſt.* Enimverò hæc reproborum repudiatio & diſceſſio æqua rationis trutina ponderanda eſt, ſerioque conſiderandus eſt terminus *à quo* & terminus *ad quem*, diſcedit namque anima à Deo, omnis boni fonte, ut ingrediatur fauces inferni, centrum omnis mali. Idem S. Bernardinus in alio quodam ſermone hiſce verbis: [S. Bernard. T. 3. ſer. 12. A. 2. c. 3.] *Diſcedite a me*, pœnam damni ſignificari exiſtimat; *Repellet eos à ſuo conſortio, dicens: Diſcedite à me; tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Quando Hebræi, audito ſermone Chriſti de ineffabili Eucharistiæ myſterio, ab eodem diſceſſerunt, Chriſtus [Joan. 6. v. 67.] diſcipulos ſuos interrogavit, dicens: *Numquid & vos vultis abire?* At verò S. Petrus ſubitò ei reſpondit: *Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes;* vita autem beata & æterna, à divini vultus viſione inſeparabilis exiſtit; ac proinde quando ſupremus ille Judex impiis dicet: *Diſcedite à me*, idem erit ac ſi eos à Viſione beatifica eliminet; hæc autem pœna ſine dubio, pœna ſenſus major eſt, ac proinde hanc primo loco fulminabit, dicendo; *Diſcedite à me*, ac tum demum ſubjunget; *in ignem æternum.* Con- [D. Chryſoſt. Hom. 41. ad pop.] firmat idipſum D. Chryſoſtomus his verbis: *Licet quis innumerabiles ponat gehennas, tale nihil dicet, quale eſt illa excidere gloria, à Chriſto odio haberi, audire; neſcio vos.* At verò dicet aliquis, numquid & reprobi faciem judicis videbunt, juxta il- [Joan. 19. 37. S. Iſid. L. 1. ſent. c. 37.] lud: *videbunt, in quem transfixerunt?* Reſpondet S. Iſidorus: *In judicio reprobi humanitatem Chriſti, in qua judicatus eſt, videbunt ut doleant; divinitatem verò ejus non videbunt, ne gaudeant; quibus enim divinitas oſtenditur, utique ad gaudium demonſtratur.*

[Examinatur verbum Maledicti.] 6. *Maledicti*; Abulenſis inquit, quòd ſicut benedicti dicuntur, qui omnium bonorum abundantia fruuntur, ita maledicti appellantur illi, quibus [Abul. Q. 401. in Matth. c. 25.] hæc omnia deficiunt; *Nulli autem magis in bono deſtituuntur, quam damnati, quia nullum bonum eis manet, & omne genus mali eis applicatur.* S. Bernar- [S. Bernardin. T. 1. ſer. 11. de ult. judic. A. 3. c. 2.] dinus maledictionem hanc ita explicat: *Maledictis id eſt, malis natura, culpa, & pœna, æternaliter applicati.* Obſervandum eſt enim, quod ſiniſtra ærumnas & miſerias ſignificet, unde quando aliquis cujus funeſti eventus facimus mentionem, illum eventum ſiniſtrum appellare ſolemus; nec ſine myſterio de præſcitis in numero plurali dicitur *à ſiniſtris ſunt*, non vero *à ſiniſtra*; quia in illa die omnigenis ſubjecti erunt ærumnis & miſeriis. Albertus Magnus inquit: *Maledicti, idem eſt, quod malo addicti*, [Alb. Magn. in Matth.] addocitque textum illum ad Hebræos capite 6. [Hebr. 6. v. 8.] *Proferens ſpinas ac tribulos terra maledicta, eſt combuſtioni proxima;* tunc enim ſpinæ & ſentes, quas maledicta peccatorum terra produxerit, ignis æternalis alimentum erunt. *Maledicti, qui declinant à mandatis* [Pſ. 118. 21.] *tuis.* Verum quærendum hic venit, quænam cauſa ſit, cur Chriſtus judex benedictionem electis [Cur in maledictione reproborum nulla fiat mentio Dei Patris.] etiam in æterni Patris ſui nomine annunciet, dicendo: *Venite benedicti Patris mei;* in maledictione autem impiorum nulla Patris fiat mentio. Quæſtionem hanc movet, pariterque reſolvit Doctiſſimus Abulenſis inquiens: *Benedictio eſt à Patro, id eſt,* [Abul. ibid. Q. 409.] *Deo; maledictio autem à quolibet, & Deus non eſt author ejus.* Prædeſtinatio opus manuum Dei eſt, eique proinde in acceptis referenda, reprobatio autem à noſtra ſolum dependet malitia, in eaque Deus omni culpa caret, ſiquidem maledictionem nos nobis ipſis fabricamus, citatque textum illum Apoſtoli ad Epheſios: [Epheſ. 1. v. 3.] *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto. Sicut ele-* [Ibid. v. 4.] *gis nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati, . . . Qui prædeſtinavit nos in* [Ibid. v. 5.] *adoptionem Filiorum.* Non eſt penes nos, ut ſalvemur ſed penes Deum, qui tamen noſtram pariter [Rom. 9. v. 16. Maledictio noſtra à nobis eſt, non à Deo.] cooperationem à nobis exigit; & ideo Apoſtolus de prædeſtinatione loquens, ait: *Non volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei.* cum tamen ſacer textus de reprobatione diſſerens, eamdem unicæ noſtræ malitiæ attribuat. Unde apud Oſeam dici- [Oſeæ 13. v. 9.] tur: *Perditio tua Iſrael ex te eſt, tantummodo in me auxilium tuum.* S. Thomas quoque ſuper Matthæum ſcribens, eamdem hanc tangit difficultatem, inquiens: [S. Thom. in Matth.] *Benedictio noſtra à Deo eſt, maledictio autem à nobis* quia enim, ut Pſalmiſta ait: [Pſ. 108. v. 18.] *Dilexit maledictionem, & veniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo;* damnati enim ut Theophylactus quoque ait, verè ſuam voluere maledictionem, *Quia maledicti propriis operibus facti ſunt.* [Theophyl. ibid.] Verum enimverò quodnam in eo latet myſterium, inquit S. Hieronymus, quòd incarnata Sapientia præſcitos hædos, non verò capras appellet? & reſpondet: [S. Hieron. in Matth.] *Nec dixit capras, quæ poſſunt habere fœtus, & tonſa egrediuntur de lavacro, omnes gemellis fœtibus; & ſterilis nulla inter eos: ſed hædos laſcivum animal, & petulcum, & fervens ſemper ad coitum.* [Cur reprobi appellentur hædi non capræ.] D. Chryſoſtomus quoque notat, quòd [D. Chryſoſt.] nomine ovium & hædorum denotentur bonorum & malorum mores: *Mores utriuſque partis aperiuntur; cum alii hædorum, alii ovium nuncupatione nominentur, ut aliorum fertilitas oſtendatur. Uberes enim & multi ab ovibus fructus proficiſcuntur, à lactis copia, ab elegantia lanæ, à fœtu, quibus omnium hædorum genus omnino caret.* Albertus Magnus in deteſtationem horum hædorum ita ſcribit: [Alb. Magn. ibid. in Matth.] *Hædis indomitis, fœtentibus, ſcandentibus alta, de paſcentibus viridia ramorum, & cornibus acutis & altius impingentibus.*

[Pſ. 62. v. 12. Quid ſignificent verba illa, in ignem.] 7. *In ignem.* Pſalmiſta ait: *Introibunt in inferiora terræ*, quia infernus, in quo ignis hic ardet in centro terræ eſt ſituatus; in hunc locum multa millionum millia corruent, erit præcipitium quoddam ruinoſum & irreparabile, cadent cumulatim, unus ſuper alium

 cum

cum iugenti confuſione, ad invicem conſtricti, ſicut carbones in ampla quadam fornace ſuper ſe invicem jacere videntur. S. Anſelmus ait: *Tanto pœnarum prementur pondere, ut ne pedem vel manum inpis movere poſſint.* S. Ephrem de judicio extremo diſſerens, infelicem damnatorum conditionem his verbis deplorat: *Heu, Heu, quanta preſſura & anguſtia ſpiritus afficientur, quando ſupervenerit clamor, omnibus audientibus: Convertantur peccatores in Infernum, omnes gentes, quæ obliviſcuntur Deum.* S. Bernardinus inqoit, verba illa: *In ignem, æterba pœnæ incarcerationem inferunt.* Et in progreſſu ejuſdem ſermonis, ſubjungit: *Totus ignis ille, qui præcedet faciem judicantis, & omnis caliditas ejus conglomeratos involvet & attrahet ad inferos peccatores, & ſic præcipitanter ruent in ſupplicium ſempiternum.* Iſaias Propheta inquit: *Interfecti eorum projicientur & de cadaveribus eorum aſcendet fœtor, tabeſcent montes à ſanguine eorum.* Infernus enim ſentina quædam erit omnium ſordium, cunctarumque enormium abominationum; quæ à principio mundi ad finem uſque ſæculorum commiſſæ erunt, quibus mundum fœtoribus & puteolentiis peſtiferis adimplet; de fumo ignis illius dicitur in Apocalypſi: *Fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum.* At vero dicet fortaſſe aliquis, ex quo in illa perditionis abyſſo non ſolum flammæ comburent, ſed alii quoque innumeri cruciatus aderunt, cur hiſce omiſſis, ſolius fit ignis mentio? *Nullus modus afflictionis eſt*, inquit Abulenſis, *quem mali non patiantur in inferno, ſed nominatur ignis, quia iſta fortè erit præcipua pœna inferni.* Cajetanus quoque ſimilem tradit rationem, inquiens: *Ignis inter omnia, corpora vehementer cruciat, & quia pœna illa eſt maxima ex ſuo genere, ideo ignis nominata eſt nobis, quibus alterius vitæ pœnæ ignotæ ſunt.* Dionyſius Carthuſianus judicem, partem pro toto accepiſſe exiſtimat, dum ait: *Per ignem infernalem intelliguntur cætera gehennæ ſupplicia de quibus ait Pſalmiſta: Pluet ſuper peccatores laqueos ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum.* At vero quis nam erit follis, quo hæc flamma accendetur? Reſpondet Iſaias: *Flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam*, nocte & die non extinguetur, in ſempiternum aſcendet fumus ejus.

S. Anſel. in Elucidar.

S. Ephr. T. 1. de pat. & conſumm. hujus ſæc.

S. Bernard. ibid. c. 2.

S. Bernard. ibid.

Iſai. 34. 3.

Apoc. 14. 11.

Cur in ſententia reproborum aliis pœnis omiſſis ſolum fiat mentio ignis.

Abul. q. 401. Cajet. in Matth.

Dion. Carth.

Iſai. 30. 33.

8. *Æternum.* Tertullianus de inextinguibili hoc igne ita ſcribit: *Quid mirum, ſi æternaliter ardebit? æterna erit materia, æternum pabulum, anima & peccatum.* Abulenſis Chriſtum hanc pœnarum æternitatem comminatum eſſe ſcribit, ut illarum horrore offenſas noſtras coërceat & refrænet: *æternum, per incuſſionem timoris, nam nihil eſt, quod homines arceat à malo, quam cum ſciunt pœnam damnatorum eſſe æternam.*

Ignis erit æternus. Tertull. in Apologet.

Abul. q. 404. ibid.

Qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus. Sicut enim regnum cœlorum pro electis eſt fabricatum, juxta illud: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*: ita infernus pro ſpiritibus rebellibus eſt paratus D. Chryſoſtomus hac de re ita ſcribit: *Ego regnum vobis, ignem autem non vobis, ſed Diabolo & Angelis ejus præparavi, in quem quoniam vos ſponte injeciſtis, vobiſipſis id reputate.* Idem quoque in alia quadam homilia repetit & impios exprobrat, dicens: *Quod ſi vos talem vitam exhibuiſtis, ut pœna digni & ſupplicio fieretis, id vobiſmetipſis imputare meritò poteſtis.* S. Thomas authoritatem adducit Origenis, dicentis: *Deus pœnas non fecit propter homines, ſed homines fecit propter bonum, ſed ipſi acquirunt ſibi mortem manibus ſuis.* In his quoque verbis conſiderari poteſt horrenda, quam reprobi habituri ſunt, Dæmonum ſocietas; *Societas eſt malorum*, inquit Albertus Magnus, S. Bernardinus pariter ait: *O conſortium horribile ad imaginandum, horribilius ad videndum, horribiliſſimum ad cohabitandum.*

Ignis ille paratus eſt diabolo & angelis ejus.

D. Chryſoſt. Hom. 40. in Matth.
D. Chryſoſt. Hom. 33. de petit. filior. Zebedæi.

S. Thom. in Matth.

Alb. Magn. in Matth.
S. Bernard. T. 2. ſer. 12. A. 2. c. 3.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

De invitatione, qua Chriſtus electos vocabit ad gloriam dicendo, venite benedicti, &c. *ubi etiam oſtenditur, nullam electos habituros occaſionem timendi judicium, ſiquidem rectam & irreprehenſibilem poſſidere conſcientiam.*

THEMA.

Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Matth. 25. ℣. 34.

1. S. Bonaventura in ſoliloquiis ſuis ſalutare quoddam nobis tradit monitum, ut in amore & timore Dei ſtabiliamur, videlicet ſeriam quamdam & continuam conſiderationem ſententiæ illius, quam in judicio finali Judex promulgabit, tam in favorem electorum, quam in præſcitorum æternam perniciem. *O anima numquam excidat à tua memoria: Ite maledicti in ignem æternum; venite benedicti percipite regnum. O quid poteſt lamentabilius, & terribilius cogitari, quam ite? & quid delectabilius exprimi, quàm venite: Duæ ſunt voces, quarum nihil horribilius una, & nihil jucundius altera poterit audiri.*

In amore Dei ſtabiliri poſſumus conſideratione ſententiarum, in finali judicio promulgandarum.
S. Bonav. T. 7. ſolilog. cap. 3.

De B. Mechtilde, nobiliſſimi cujuſdam Germaniæ Comitis filia legitur, quod, cum à primis annis Chriſto deſponſata fuiſſet, hic ejus ſponſus animam illius ineffabili adimpleverit gaudio & exultatione per ſolam horum verborum meditationem: *Venite benedicti*, adeo ut ſæpe ſolita fuerit dicere: *O ſi eſſem una ex illis benedictis, qui hanc dulciſſimam vocem ſunt audituri*; Inter quæ verba aliquando cœleſtem audivit ſponſum ſuum, ſibi dicentem: *Scias certo te ex illis eſſe, & ut nihil dubites; Ecce do tibi cor meum in pignus amoris, & in domum refugii, ut ſemper & maximè in hora mortis tibi conſolationem, & requiem invenias.* Unde & in articulo mortis, nulla alia proferebat verba, quàm hæc: *Jeſu bone, Jeſu bone*, in ipſo verò momento, quo animam expiravit, audita eſt vox de cœlo, in hæc verba prorumpens: *Veni benedicta Patris mei, poſſide regnum tibi paratum à conſtitutione mundi.* S. Bernardinus quoque ſuaviſſimam horum verborum amabilitatem conſiderat, inquiens: *O dulciſſima locutio, & vox omni jucunditate pleniſſima, invitans ad amplexum totius Trinitatis, & ad quietam, & æternam poſſeſſionem ſuæ gloriæ triumphans. O quanta jucunditas erit cuilibet, videre ſe regem fieri æterni Regni.* Idem quoque ſanctus Pater dum in primo tomo pariter de judicio diſſerit, hæc verba: *Venite benedicti*, conſiderans, in affectus parum à prædictis differentes, his verbis prorumpit: *O vox omni jucunditate ac ſuavitate repleta, qua invitantur ad viſionem, ad poſſeſſionem & ad fruitionem totius ſanctiſſimæ Trinitatis. Primo invitat eos ad glorificationem, dicens: Venite, Venite, inquam, ad me fontem vitam dulcificantem, ad me lucem gloriæ viviſicantem, ad me torrentem voluptatis inebriantem, ad me plenitudinem ubertatis mundantem.* Valde differt hæc invitatio ab illa, quæ apud S. Matthæum his verbis deſcribitur: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos: Tollite*

Hort. Paſt. l. 1. Tr. 3. Lect. 33.
S. Mechtildis in hora mortis ſuæ audivit vocem Chriſti Veni benedicta Patris.

S. Bernard. T. 2. ſer. 12. A. 2. c. 3.

S. Bernard. T. 1. ſer. 11. A. 2. C. 2.
Expenditur jucunditas hujus verbi Venite benedicti.

Matth. 11. v. 28.
Ibid. v. 29.

jugum

Ibid. v. 30. *jugum meum ſuper vos . . . Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*, quia hoc *venite* in vitatorium, quo inducimur ad declinandum illud jugum licet ſuave, ut verâ filiorum Dei libertate perfrui, & pro meritis remunerari poſſimus, *quos eſſe ſuos agnoſcit*, inquit Author imperfecti, *tantis eos laboribus onerat, & tam diu laborare facit, donec digni efficiantur regno cœleſti.* Albertus Magnus tamen ait, quòd in hac invitatione hoc ipſum plenè adimplebitur, quod his verbis, ut alibi diximus, promiſit, videlicet: *Venite ad me omnes, qui laboratis, &c. & ego reficiam vos.* In Martyrologio Romano, die Secunda Februarii, commemoratio fit S. Aproniani Martyris, qui cum paganus eſſet, ſanctum Siſinnium è carcere educens, ut Laodicio præfecto, coram tribunali ſedenti, præſentaretur, hancque de cœlo delapſam audiſſet vocem: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt à conſtitutione mundi*, ſine ulla mora ſub vexillo fidei & crucis Chriſti ſe recenſeri fecerit, dignusque factus fuerit, qui corona decoraretur Martyrii.

Auth. Imperf. Hom. 4.
Alb. Magn. ib.
Martyrol. Rom. 2. Febr.

2. *Benedicti.* S. Paſchaſius ſuper hoc verbum ita ſcribit: *Vocat benedictos Patris ſui ob eminentiam divinæ benedictionis, qua condonatur eis immenſa gloria, qui benedicuntur à Domino, qui fecit cœlum & terram, qua nulla major eſt benedictio quam ea, qua per Filium benedicuntur à Patre.* S. Bernardinus bona ſpecificat quibuſcum Judex juſtis benefacere intendit: *Benedicti*, inquit, *id eſt, bonis naturæ, gratiæ & gloriæ inſeparabiliter addicti.*

S. Paſch. ib.
S. Bernard. ibid.

Patris mei. Idem Sanctus Bernardinus inquit: *Attribuit paternæ dilectioni, dicens: Patris mei, quia benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto Jeſu.*

Patris mei. S. Bern. ib.

Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi; non dixit accipite (inquit D. Chryſoſtomus) *ſed poſſidete, ſive familiaria dona, ſive paterna.* Cum enim ad divinam adoptati ſint filiationem conſequenter & ad hæreditatem; unde Pagninus legit *accipite hæreditatem.* Quam eamdem retributionem S. Athanaſius contra Arrianos ſcribens, hunc nobis in modum diſcurſumque exhibet: *Agite benedicti Patris mei, pro hæreditate veſtra poſſidete Regnum, præparatum à primis mundi fundamentis;* prima namque ſupremi hujus artificis manuum fabrica cœlum fuit Empyreum ut in judicio finali ipſum impertiretur electis, ſocietate ſuæ fruituris æternum; hinc notanter Spiritus S. inquit: *In principio creavit Deus cœlum*, id eſt Empyreum ſeu paradiſum, ad quem electos vocabit in die illo extremo; Cujus invitationis ſublimitatem S. Bernardinus exprimit, dum ait: *introducit eos, in poſſeſſionem, poſſidete æternaliter Filii viſionem, Patris tentionem & Spiritus S. fruitionem, & animæ & corporis æternam glorificationem.*

Poſſidete regnum vobis paratum. D. Chryſoſt. Hom. 80. in Matth.
S. Athanaſ. L. cont. Arrianos.
Gen. 1. v. 1.
S. Bernard. ibid.

3. *Venite benedicti, &c.* Paulus de Palatio ſublimem in præſenti conſiderat honorem, ad quam ſublimabuntur electi, cœleſti beatoque dotandi regno, & conſequenter totidem coronis inſigniti reges; *agnoſce dignitatem electorum* (inquit ille) *quos Chriſtus, Angeli, mundus, & infernus ut Reges habebit*; cui & S. Bernardinus adſtipulatur, inquiens: *Facit eos Reges, nam quilibet beatus Rex erit totius cœleſtis Regni.* Quo illa Jeremiæ (quantumvis ſecundùm litteram, Jeruſalem ſpectaret terreſtrem) collimat propheta: *Ingredientur per portas civitatis hujus* (id eſt cœleſtis;) *Reges & Principes.* Quibus ex præmiſſis vel maximè conſolatoriam deducere licet conſequentiam pro quolibet timoratè pieque vivente, ſcilicet quod talis judicem non timebit, ſed potius coram illo exultabit, dicente Pſalmiſtâ: *Jucundus homo, qui miſeretur, & commodat, diſponet ſermones ſuos in judicio, quia in æternum non commovebitur.* Doctor quoque Angelicus, illi S. Matthæi innixus textui, ubi Chriſtus Apoſtolis, quod in univerſali duodecim thronorum judicio aſſeſſores futuri eſſent, promiſit, inquiens: *Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael;* & inſuper illum Iſaiæ allegans textum (*Dominus ad judicium veniet cum ſenioribus populi ſui*) hanc ſtabilit concluſionem: *Judicabunt perfecti viri cum Chriſto, in quantum in eis continentur decreta divinæ juſtitiæ, in quibus homines judicabuntur, non quidem ex propria authoritate, ſed Chriſti ſententiam in aliorum notitiam ducendo.* Quam eamdem dignitatem animarum illarum, quæ in terris majori cum perfectione vixere, ſpecificè magis illo ſapientiæ adducto textu: *Judicabunt ſancti nationes*, elucidat in hæc verba: *Dicitur judicare, qui ad ſimilitudinem judicis ſe habent, in quantum ſedent in loco eminenti, ſicut & Judex, & ſicut aſſeſſores dicuntur judicare, & ſecundùm hunc modum dicunt quidam quod perfecti viri, quibus judiciaria poteſtas promittitur Matth. 19. judicabunt: Scilicet per honorabilem aſſeſſionem, quia ſuperiores cæteris apparebunt in judicio obviantes Chriſto in aëre.*

Paulus de Palat. in Matth.
Omnes electi per ſententiam judicis declarantur Reges.
S. Bernard. ibid.
Jerem. 17. v. 25.
Pſal. 111. v. 5.
Matth. 19. v. 28.
Iſaiæ 3. v. 14.
S. Thom. in ſuppl. 3 part. q. 89. art. 1.
Et judices, ſive aſſeſſores judicis Chriſti.

4. *Venite benedicti, &c.* Evangelium evidenti eiuſdem favet teſtimonio atque promiſſo, quod in juſtorum favorem Judex ipſemet fecit, dum ait: *dico autem vobis, omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus; & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei*; quia ea promiſſione D. Chryſoſtomus honorificentiam, quæ in die illo palam fiet electis, eruit, dicens: *Cogita, quanta gloria, quantus honor, quanta corona illa futura ſit, cum Judex dicet: iſte verbum meum ſervavit, iſte fidem meam prædicavit, iſte pauperem meum non deſpexit, iſte avaritiam conculcavit, & juſtitiam illi prætulit; iſte mundum, quaſi non eſſet, deriſit, iſte verbum meum honore affecit.* Electi itaque ex his ſimilibusque verbis maximam capient conſolationem, quemadmodum & S. Auguſtinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba (*miſericordia & judicium cantabo tibi Domine*) advertit aſſerens, quod judicium extremum impios terrefaciet, bonos autem conſolabitur. *Numquid ideo* (verba ſunt S. Doctoris) *Judicium Dei tantummodo formidandum eſt, & non amandum? formidandum malis propter pœnam, amandum bonis propter coronam.* S. Joannes Apoſtolus nos ad fiduciam, coram Tribunali Chriſti Judicis, concipiendam exhortatur, inquiens: *Cum apparuerit habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo, in adventu ejus.* Quibus verbis utique de ſecundo adventu loquitur, quia quando hanc conſcripſit epiſtolam, jam Chriſtus prima vice venerat ad mundum redimendum; at verò ſcire non vultis, quomodo ſanctus idem Apoſtolus hanc fiduciam noſtram ſuffulciat? nimirum hæc verba præmittit: *Sicut docuit vos, manete in eo, & nunc filioli manete in eo;* Hæc autem manſio per viam charitatis & amoris Dei habetur, dicente S. Joanne: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. In hoc perfecta eſt dilectio in nobis* (inquit S Auguſtinus:) *ut fiduciam habeamus in die judicii. Quiſquis fiduciam habet in die judicii, perfecta eſt in illo charitas.*

Quæ nam in favorem juſtorum dicturus ſit judex.
Luc. 12. v. 8.
D. Chryſoſt. T. 6. Hom. de Cæc. & Zachæo.
Pſ. 100. v. 1.
S. Aug. ibid.
Extremum judicium impios terrefaciet, & bonos conſolabitur.
1. Joan. 2. 28.
Ibid. v. 27.
1. Joan. 4. 16.
S. Aug. Tract. 9. in epiſt. 1. Joan.

Magna erit electorum prærogativa, & unde.

5. Magna tunc uniuſcujuſque electi erit prærogativa, quòd ſuper verum ſolidumque ædificaverint fundamentum, quos Apoſtolus alloquitur, dum dicit: *Dei ædificatio eſtis*, ac proinde S. Antoninus, doctrinâ ex S. Thoma deſumpta, diſcuſſionem & examen in die illo, nonniſi ubi fœnum & palea cum alia materia commixta fuerit inſtituendum ſuſtinet inquiens; *Quantum ad diſcuſſionem meritorum, hoc non fit niſi ubi eſt aliqua commixtio meritorum bonorum cum malis. Unde illi, qui ædificant ſuper fundamentum fidei aurum & argentum & lapides pretioſos, divinis ſervitiis totaliter inhærentes, quia nullam admixtionem alicujus mali meriti habeat in eis, diſcuſſio meritorum non habet locum.* Quin potius à ſupremo judice laudabuntur electi, omnes iis applaudent angeli, animæque beatæ, dicente Chryſoſtomo; *illi, qui rebus mundi penitus abjectis, ſolicitè cogitant ſolùm quæ Dei ſunt, ſalvabuntur, & non judicabuntur. Illi verò, qui ædificant ſuper fundamentum fidei viva, lignum, fœnum & ſtipulam, qui ſcilicet amant ſecularia & implicantur terrenis, ita tamen quod Chriſto nihil præponunt, in eis diſcuſſio meritorum locum habet, & hi judicabuntur, ſed ſalvabuntur.* Doctrina hæc eſt S. Thomæ 3. p. q. 89. art. 6.

1. Cor. 3. 9.
S. Antonin. ſum. Theol. p. 4. Tit. 14. c. 5. §. 1.
D. Chryſoſt.

Pſ. 118. 20.
S. Hilarius.
Bona conſcientia non metuet extremi judicii rigorem.

6. Ubi vulgata noſtra legit: *Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore;* S. Hilarius vertit: *Concupivit anima mea, ut deſiderem judicia tua in omni tempore.* Et poſtquam oſtendiſſet, quantum etiam viri ſancti & perfecti judicium Dei timeant, mox quâ ratione hic textus intelligendus ſit, his verbis declarat: *Non judicium deſiderat, ſed ut deſideret concupiſcit, deſiderii enim cupiditas non judicii continebat; concupiſcit enim deſiderare, ſcilicet, ut in tanta innocentia maneat, ut tutò jam & ſine metuendi judicii terrore deſideret rem ipſam, nondum per concupiſcentiam humanæ conditionis deſiderans, ſed ejus deſiderium ex conſcientia perfecta ſibi proveniat innocentia concupiſcens.* Sicut enim infirmus vocem chirurgi auſcultans metuit, quia inciſiones ſibi adhiberi formidat, indeque ſe aliquam corporis partem læſam habere incidat; Econtra verò qui ſanus eſt, omnis eſt expers timoris. Ita quoque quoad timorem judicii extremi ratiocinari poſſumus, qui enim bonam habet conſcientiam, eſtque capax amabiliſſimæ hujus invitationis *Venite benedicti Patris mei*, horam comparendi ad judicium nec videt, nec metuit; non verò item, qui conſcientiam habet peccatis onuſtam; nam ut S. Gregorius ait: *Viſionem juſti judicis, quam Juſtus vehementer expectat, injuſtus venire formidat; iſte namque labores ſuos conſiderans, mercedem retributionis quærit & cauſa ſua meritum ſciens, præſentiam Judicis expectat; ille verò qui injuſtitiæ ſuæ meminit, venire ad judicium perhorreſcit, quia damnari, ſi examinetur, ſe novit.* Conſideratione digna eſt illa S. Auguſtini propoſitio, dicentis: *in poteſtate noſtra poſitum eſt, qualiter in die judicii judicemur.* Judicium enim noſtrum à conſcientiæ noſtræ inſpectione dependebit, hæc autem in manu uniuſcujuſque conſiſtit. Idem S. Doctor exponens verba illa Pſalmi: *Quoniam judicas populos in æquitate,* ut animæ innocenti & irreprehenſibili animum fiduciam ſuggerat, his eam verbis alloquitur: *Ergo ſecurus ſit. Nemo corrumpit Deum, manifeſtum eſt, ne forte ideo magis timendus ſit, quia corrumpi nullo modo poteſt.* Idem quoque ſuper alium quemdam Pſalmum ſcribens, cauſas examinat, quæ horrorem judicii parere ſolent; dicit enim: *Unde autem timor? quia judex venturus eſt; numquid injuſtus? numquid malevolus? numquid invidus? numquid poſtremò ab altero expectans noſſe cauſam tuam, ne fortè ille, quem inſtruxiſti, vel prævaricatione te decipiat, vel minori facundia & facultate deficiens, innocentiæ tuæ bonum verbis demonſtrare non poſſit? Nihil horum. Qui ergo venturus eſt? Quare non gaudes, quis venturus eſt judicare te, niſi qui venit judicari propter te.*

S. Greg. l. 31. mor. c. 13.
S. Aug. ſerm. 43. de temp.
Judicium noſtrum dependebit ab inſpectione noſtræ conſcientiæ.
Pſ. 66. v. 5.
S. Auguſt. in Pſalm. 147.

Non timebimus inimicum infernalem, cujus Chriſtus deſtruxit tyrannidem.

7. Neque ullam habemus cauſam; inimicum timendi infernalem inquit idem S. Doctor, quia idemmet Chriſtus, qui noſter futurus eſt Judex, ſecuros nos reddidit, quod ejus deſtruxerit & proſtraverit tyrannidem, dicens: *Nunc princeps mundi hujus ejicietur foras. Non timeas malum advocatum ille enim tibi modo advocatus eſt, qui tunc judex futurus eſt. Ille erit & tu & tua cauſa, ſermo cauſa tua, teſtimonium conſcientiæ tuæ. Quiſquis ergo futurum judicem timet, præſentem conſcientiam ſuam modò corrigat.* Propheta Regius in Pſalmo 95. dicit: *Judicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua:* ac proinde juſti dignam habebunt occaſionem lætandi, eò quòd judicium iſtud omni cum æquitate ſit abſolvendum. *Venturo fortè aliquo Judice, homine, cui non poteſt patere conſcientia, contremiſcunt homines, etiam innocentes, ſi ab ipſo expectant præmium laudis, vel timent pœnam damnationis: Quando ille veniet, qui falli non poteſt, gaudeant mentes, ſecuri gaudeant, illuminabuntur ab eo, non damnabuntur.* Unuſquiſque noſtrum ſciet in qua ſpecie Judex in noviſſimo illo die coram tribunali ſit compariturus, an ineffabili & benigna, an verò in tremenda & terrifica. id enim S. Iſidorus his verbis inſinuat: *Pro diverſitate conſcientiarum, & mitis apparebit in judicio Chriſtus electis, & terribilis reprobis, nam qualem quiſquis conſcientiam tulerit, tale judicium habebit, ut manente in ſua tranquillitate, Chriſto, illis ſolis terribilis appareat, quos conſcientia in malis accuſat.* Hanc quoque eamdem doctrinam S. Gregorius in quadam homilia ſuper Ezechielem his verbis tradit: *Redemptor humani generis cum judex apparuerit, & ſpecioſus juſtis, & terribilis erit injuſtis; quem enim manſuetum aſpiciunt electi, hunc eumdem pavendum atque terribilem conſpiciunt reprobi. Sed hunc ideo tunc electi terribilem non videbunt, quia modo terrorem illius conſiderare non ceſſant.*

Joan. 12. 31.
Pſ. 95. v. 13.
S. Aug. ibid.
Pro diverſitate conſcientiarum, apparebit Judex.
S. Iſid. l. 1. ſent. c. 27.
S. Greg. l. 1. Hom. 7. in Ezech.

8. S. Auguſtinus alluſioni cauſæ forenſis, quæ in tribunalibus noſtris, vertitur, inſiſtens, ſimiliter probare nititur nullum nobis in die illo futurum eſſe timendi motivum, dummodo rectam poſſideamus conſcientiam. Ait enim: *Quæris te defendere, & nemo accipit defenſionem tuam. Jam tu perturbaris, quaſi perdideris cauſam tuam, quia nullius habes defenſionem vel teſtimonium.* Ut verò nos in cauſa noſtra triumphemus, idem Sanctus valde efficax nobis inſinuat remedium, dicens: *Cuſtodi intus innocentiam tuam, ubi nemo opprimit cauſam tuam. Prævaluit in te falſum teſtimonium, ſed apud homines, numquid apud Deum valebit, ubi cauſa tua dicenda eſt? Quando Deus judex erit, alius teſtis quàm conſcientia tua non erit; ſi cauſam malam non habueris, nullum accuſatorem pertimeſces, nullum falſum teſtem refelles, nullum verum requires, tu tantùm bonam conſcientiam affer, ut poſſis dicere: quoniam in te Domine ſperavi, tu exaudies Domine Deus meus.*

S. Auguſt. in Pſalm. 37.
Nullam habebimus cauſam timendi in judicio, dummodo rectam afferamus conſcientiam.

DIS-

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Cur Chriſtus in judicio ſub ſpecie humana ſit compariturus?

THEMA.

Cum autem venerit Filius hominis in majeſtate ſua ... ſtatuet oves a dextris ſuis, & hædos à ſiniſtris. Matth. 25. ℣. 31.

Cur Judex compariturus ſit in ſpecie humana.

S. Thom. in Matth.

1. IPſemet Judex, ſed ad judicium univerſale in ſpecie humana, magnifica tamen & majeſtatis plena, deſcenſurum eſſe manifeſtè indicat, *Cum venerit Filius hominis in majeſtate ſua.* Ubi S. Thomas ait: *Non eſt dubium, quoniam idem ſit Filius Dei, ſed quare potius nominat ſe Filium hominis, quam filium Dei, cum denominatio merito a potiore fieri debuiſſet?* nimirum hoc loquendi modo inſinuare nobis voluit, ſe in forma humana compariturum, ut adimpleatur, quod ſcriptum eſt Joannis quinto: *Poteſtatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis eſt.*

Joan. 5. 27.

Tria requiruntur in forma judiciali.

Eccli. 7. v. 6.

2. S. Thomas in quodam articulo conſiderat, ad formandum judicium in forma judiciali, tria potiſſimum requiri, primum eſt authoritas refrænandi & reprimendi ſubditos, ac proinde Eccleſiaſtes capite 7. monet: *Noli quærere fieri Judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates.* Secunda conditio eſt, Zelus rectitudinis, ut ſcilicet judex non moveatur per odium nec per invidiam, nec per amorem ad miniſtrandam juſtitiam. Tertia eſt ſcientia ejus, qui judicii arbiter eſſe debet: Propter quod Eccleſiaſticus capite decimo inquit: *Judex ſapiens judicabit populum ſuum.* Subdit vero idem Angelicus Doctor: *Prima duo præexiguntur ad judicium, ſed propriè tertium eſt, ſecundum quod accipitur forma judicii, quia ipſa ratio judicii eſt lex ſapientiæ vel veritatis, ſecundùm quam judicatur.* Ex quibus deducitur, quod pater æternus judiciariam poteſtatem Filio adæquatè delegarit, eodem ſubdente Doctore Angelico: *Et quia Filius eſt ſapientia genita, & Veritas à Patre procedens, & ipſum perfectè repræſentans, ideo propriè judiciaria poteſtas attribuitur Filio Dei.* Hæc verò authoritas illi non modo ut Dei ſed etiam ut hominis Filio conceſſa fuit juxta illa ejuſdem primæ veritatis verba: *Cum venerit Filius hominis; dedit ei poteſtatem judicium facere, quia Filius hominis eſt;* ideoque in articulo ſequenti idem S. Thomas hanc veridicam ſtatuit concluſionem: *Poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt; non quidem propter conditionem naturæ (quia omnes homines hujuſmodi poteſtatem haberent) ſed hoc pertinet ad gratiam Capitis quam Chriſtus in humana natura accepit.*

Eccli. 10. 2.
S. Thom. 1 p. Q. 59. A. 1.

Cur judiciaria poteſtas attribuatur filio.

Joan. 5. 27.

S. Thom. ibid.

S. Thom. in ſuppl. ad 3. p. Q. 90. A. 1.
Quæritur an Chriſtus in forma humanitatis ſit judicaturus.

3. Idem Doctor in ſupplemento ad tertiam partem hoc aliud dubium in quodam ventilat articulo, qui quæſt. 90. eſt primus, ſcilicet *utrum Chriſtus in forma humanitatis ſit judicaturus*; & rationes quidem in contrarium ſuadentes ſunt hæ ſequentes: Judicium authoritatem annexam habet, hæc autem magis in Divinitate, quam in natura relucet humana; poteſtaſque ſuper vivos & mortuos data eſt Chriſto, tamquam Dei Filio; iterum in judice invincibilis requiritur poteſtas, quæ Chriſto competit ut Deo. Inſuper eidem favere videtur parti ille S. Joannis textus. *Omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent ... Patrem; ſed honor æqualis Patri, non datur Filio ſecundùm humanam naturam, ergo non judicabit ſecundùm formam humanam.* Quin & in Danielis prophetia legimus, quòd *Antiquus dierum ſedit*, quâ voce natura divina, antiqua & æterna Chriſti exprimi videtur. Tandem pro eadem ſententia S. Doctor quamdam S. Auguſtini atteſtationem adducit, dicentis: *Per Dei verbum fit animarum reſurrectio, per Verbum factum in carne, filium hominis, fit reſurrectio corporum, ſed judicium finale pertinet magis ad animam, quàm ad carnem; ergo magis convenit judicare Chriſto ſecundùm quod eſt Deus, quàm ſecundùm quod eſt homo.* Nihilominus oppoſitam, ſuperiori conformem Angelicus ſtatuit concluſionem, dicens: *Cum ultimum judicium hanc ob cauſam ordinetur, ut boni recipiantur in regnum cæleſte, mali vero ab eo arceantur; congruum eſt, ut Chriſtus ſecundum humanam naturam ſit mundum judicaturus, cujus redemptionis beneficio ad regnum cælorum admittitur.* Hancque veritatem dupliciter probat, primo quidem ex Scriptura Sacra per illum citatum S. Joannis textum: *Poteſtatem dedit ei Judicium facere, quia Filius hominis eſt*, & ex illo Jobi: *Cauſa tua quaſi impii judicata eſt*, ubi Gloſſa ſubdit: *à Pilato, ideo judicium cauſamque recipies: Gloſſa ut juſtè judices, ſed Chriſtus ſecundum humanam naturam eſt judicatus à Pilato, ergo ſecundùm illam judicabit.* Quibus ſacræ Scripturæ teſtimoniis hanc ſequentem adjicit rationem: *Ejus eſt judicare, cujus eſt legem condere; ſed Chriſtus in humana natura apparens, nobis legem evangelii dedit, ergo ſecundum eamdem naturam judicabit.* Deinde Sanctus in contrarium adductis reſpondet objectionibus; ſcilicet quod in Chriſto ſecundùm naturam humanam detur dominii authoritas, quam paſſione ſuâ meruit, quodque poteſtas ejus vi divinitatis, utpote omnes ſubjectas habentis creaturas, penitus ſit invincibilis, & ſic deinceps ad reliquas in contrarium reſpondet rationes, quas ſuo loco videre poterit lector.

Joan. 5. 22. & 23.
Prima ſententia ſeu in contrarium.
Dan. 7. v. 9.

Secunda aſſumitur.

Joan. 5. v. 27.

Job. 36. 17.

4. *Filius hominis.* In ſecundo quæſtionis 59. jam adductæ articulo, S. Thomas authoritatem adducit D. Auguſtini, dicentis: *Erit reſurrectio corporum mortuorum, quæ ſuſcitat Deus per Filium hominis, ſicut per eumdem Chriſtus ſuſcitat animas, in quantum eſt Filius Dei:* ad ſonitum itaque tubæ omnia defunctorum reſurgent corpora; unde canit Eccleſia: *Tuba mirum ſpargens ſonum per ſepulchra regionum, coget omnes ante thronum.* Quam cadaverum extinctorum reſurrectionem ita deſcribit S. Ephrem. *Pulvis, qui computruerat, naturæ humanæ, auditâ voce tubæ, ſpiritum, vitamque recipiet. Erit verè tunc mirabile, hora illa, quaſi in ictu oculi, in inferno innumerabilem multitudinem cernere, inſtar piſcium maris agitari, & oſſa ſingula humanæ naturæ circumcurrendo, ſuas unumquodque compages, atque juncturas requirere.* Hæc autem corporum reſurrectio ſuper illam Chriſti fundata eſt, dicente Apoſtolo: *Chriſtus reſurrexit à mortuis primitiæ dormientium ... in Chriſto omnes vivificabuntur;* cum igitur in virtute & per merita humanitatis Chriſti fieri debeat, æquum eſt, ut in ſimilitudine & forma humana compareret.

S. Thom. 3. p. q. 59. Art. 2.
Alia ratio pro ſententia affirmativa.

S. Ephrem. T. 5. de vit. relig.

1. Cor. 15. v. 20.

5. *Filius hominis.* Conſideratione digna ſunt illa ad hoc propoſitum ſervientia Locæburgenſis verba, in perſona Chriſti, dicentis: *Ego vilis, qui jam habeor homuncio, eadem quidem hac hominis forma, ſed in majeſtate*, quaſi diceret, in eodem ſervi habitu, in quo con-

Confirmatio ejuſdem ſententiæ.
Loc. Burg. in Matth.

coutemptos fui, in majeſtate quoque apparebo. Enim verò Chriſtus quamdiu nobiſcum hic in terris vixit, à majori humani generis parte pro homine nauci æſtimatus fuit, ac proinde manifeſtè monſtrabit, quod ſe contemptum, contumeliatum, in crucem affixum eſſe, voluntatis fuerit effectus, non verò impotentiæ & debilitatis ſuæ. S. Antonius de Padua inter alias rationes, propter quas ipſum naturam aſſumpſiſſe humanam cenſet, una hæc eſt,

S. Anton. de Pad. ſer. 3. poſt Dom. 3. Quadr.

Ad oſtendendam celſam potentiam quia enim in forma hominis judicatus eſt ne videretur hoc paſſus ex impotentia, idcirco in tali forma judicabit, juxta illud, Ut vincas, cum judicaris.

Luc. 21. 27.

Venientem in nube cum poteſtate: nubem loco throni vel currus triumphalis, adhibebit, quia hæc ex parte lucida eſt, & ex parte obſcura, ideòque humanitatis ſuæ pariter & divinitatis eſt ſymbolum; Et ideò, tametſi *Filius hominis* dicatur, additur tamen immediate *in majeſtate ſua, & omnes Angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem Majeſtatis ſuæ.*

Math. 25. v. 31.

Luc. 3. v. 6. Adducitur alia ejuſdem ratio.

6. Porro S. Lucas prædixerat: *Videbit omnis caro ſalutare Dei*, quod utique in primo Chriſti adventu adimpleri non poterat, ſiquidem quamdiu vixit in ſola Palæſtina demoratus fuit, ac conſequenter in judicio univerſali adimplebitur; Nam *in die Judicii*, ut ait venerabilis Beda, *in ſede Majeſtatis ipſum & electi & reprobi pariter videbunt*, minime autem conveniebat, ut à præſcitis ſecundum naturam videretur divinam, utpote cujus videndæ incapaces ſunt & indigni, ideòque in figura humana illum ab ipſis videri oportebat. Hoc eſt, quod S. Auguſtinus ait: *cum enim boni & mali viſuri ſunt Judicem vivorum & mortuorum, procul dubio eum videre non poterunt mali, niſi ſecundùm formam, quâ Filius hominis eſt, ſed tamen in claritate, in qua judicabit, non in humilitate in quâ judicatus eſt. Cæterum illam Dei formam, in qua æqualis eſt Patri, impii eum non videbunt, non enim ſunt mundi corde.* Idem ſuper Joannem ſcribens, idipſum denuo repetit, inquiens: *quia judicium futurum eſt juſtorum & iniquorum, nec licet, ut iniqui videant Deum (beati enim mundi corde, quoniam ipſi Deum videbunt) talis apparebit Judex, qualis videri poſſit, & ab his, quos coronaturus eſt & ab eis, quos damnaturus.* Eamdem quoque rationem Doctor Angelicus his verbis tangit: *Reſtabat, ut in Judicio forma ſervi, & bonis & malis oſtenderetur, forma Dei ſolis bonis ſervaretur.*

Beda in Gloſſ. ord.

S. Aug. l. 1. de Trin. c. 13.

S. Aug. Tr. 20. in Joan.

S. Thom. ibid. Art. 20.

S. Aug. ibid. In forma hominis judicabit, ut exprobret hominibus ſummam ingratitudinem pro beneficio redemptionis.

7. *Filius hominis.* S. Auguſtinus Chriſtum Judicem in forma hominis appariturum eſſe cenſet, ut hominibus ſummam erga ipſum pro redemptione ſua ingratitudinem exhibitam, exprobraret. Ideo *videbunt, in quem pupugerunt. Forma illa erit Judex*, inquit Auguſtinus, *quæ ſtetit ſub Judice, illa judicabit quæ judicata eſt; judicata eſt enim inique, judicabit juſte; veniet ergo forma ſervi, & ipſa apparebit.* Idipſum quoque in alio quodam ſermone replicans, adjungit: *Audite & intelligite. Jam hoc Propheta dixerat. Videbunt, in quem pupugerunt, ipſam formam videbunt, quem lanceâ percuſſerunt. Sedebit judex, qui ſtetit ſub Judice.* Ac proinde cum in die judicii regia crucis inſignia explicare atque cum cicatricibus vulnerum comparere debeat, ipſum in ea forma, in qua vulnera inflicta fuerant, deſcendere omnino conveniebat. Nam ut S. Auguſtinus ait: *Quid autem miraris, ſi crucem afferens,*

S. Aug. ſerm. 64. de verb. Dom. c. 7.

S. Aug. Ap-

veniet, ubi & ipſa vulnera oſtendet? S. Antonius de Padua eamdem quoque rationem his verbis adducit: *ad hoc apparebit in humanitate, ut oſtendat electis, quomodo beneficium incarnationis ad ipſorum non ſufficiebat ſalutem, niſi quibus adhuc eſſet beneficium redemptionis, & ut oſtendat reprobis, quomodo digne reprobandi ſint, qui tantum beneficium contempſerunt.* Venerabilis Beda Redemptorem, cicatrices clavorum & lanceæ, duobus ex capitibus præcipuis retinuiſſe obſervat, ſcilicet primo ut ſpem & fidem diſcipulorum ſuorum circa reſurrectionis articulum, de quo titubabant, tanto firmius ſtabiliret & corroboraret; Secundum verò caput eſt, quia in *die Judicii, eadem ſuæ paſſionis indicia, & ipſam pariter crucem monſtrando venturus eſt, ſuperborum impietatem infidelitatemque confundere, ſcilicet ut ipſum ſe eſſe, qui ab impiis & pro impiis mortuus eſt, cunctis palam angelis & hominibus oſtendat, videantque, ut ſcriptum eſt, in quem pupugerunt.*

... de Ann. ſerm. 49. S. Anton. de Pad. ibid.

Beda l. 6. in Luc. 2. v. 11.

8. *Filius hominis.* Apoſtolus ad Philippenſes ita ſcribit: *humiliavit ſemetipſum* Dominus Jeſus Chriſtus, *factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum.* Hæc autem exaltatio Chriſto in judicio univerſali debebatur in remunerationem humilitatis & contemptus ſui, necnon tam ignominioſæ mortis, ad quam tamquam reus judicatus & ſententiatus fuit. S. Thomas authoritatem adducit S. Auguſtini, dicentis: *Sedebit judex, qui ſtetit ſub Judice, damnabit vero reos, qui falſo factus eſt reus. Nihil prohibet unum & idem deberi alicui ex diverſis cauſis; ſicut gloria corporis reſurgentis debita fuit Chriſto non ſolum propter congruentiam divinitatis & propter gloriam animæ, ſed etiam ex merito humilitatis paſſionis. Et ſimiliter dicendum, quod judiciaria poteſtas homini Chriſto competit & propter divinam perſonam & propter plenitudinem gratiæ habitualis, & tamen etiam ex merito eam obtinuit, ut ſcilicet ſecundum Dei juſtitiam judex eſſet, qui pro Dei juſtitia pugnavit & vicit, & injuſte judicatus eſt.*

Phil. 2. v. 8.

Chriſto homini debetur judiciaria poteſtas, eo quod injuſte ab homine judicatus fuerit. S. Thom. 3. p. q. 59. Art. 3.

9. *Filius hominis.* Antiquum eſt proverbium: *homo homini lupus.* Quando enim quis offenſus eſt ab alio, & vindicandi ſe occaſionem accipit, tanto magis vindicantis aggravatur manus. Quoties autem Chriſtus à reprobo offenſus fuit? & tamen *tacuit ſemper, ſilens patiens fuit*; quando ab homine judicabatur, *non reſpondit, ita ut Præſes miraretur vehementer.* At vero ut S. Auguſtinus notat: *oportebat, ut taceret in paſſione, non taciturus in judicio, judicandus enim venerat, qui poſtea judicaturus veniret; & ideo cum magna poteſtate judicaturus, quia cum magna humilitate judicatus.* Miram quamdam rem Regius Propheta David à Deo poſtulabat, videlicet ut Deus ipſe eum judicaret, dicebat enim: *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam*, ſed numquid ipſe utpote prophetiæ dono illuminatus, prævidere poterat, Chriſtum Judicem in forma humana comparitutum eſſe, *Cum venerit Filius hominis*, cur igitur inquit, *judica me Deus?* nimirum David aliquid amplius habere deſiderabat, quippe majorem ſe in Deo bonitatem experturum confidens, Chriſtus olim ſub hoc titulo: *Magiſter bone*, interrogatus fuit, at verò ſubito reſpondit. *Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus Deus*, ut videre eſt apud Matthæum ubi S. Auguſtinus ait: *Unus Deus ipſe eſt ſolus bonus, quia nemo eum videt ad lu-*

Convenit ut Chriſtus qui in ſua paſſione coram judice in quo tacens judex effectus eſt, eundem judicet. Iſa. 42. v. 14. Matth. 27. v. 14.

Pſ. 42. v. 1. Cur David petierit judicari ab ipſo Deo.

Matth. 19. v. 17. S. Aug. l. de Trin. c. 13.

ctum

ctum & planctum, ſed tantum ad ſalutem & lætitiam verum ſecundùm illam formam; ſi me intelligis, bonus ſum; ſi autem ſecundùm hanc ſolam, quid me interrogas de bono, ſi inter illos es, qui videbunt, in quem pupugerunt, & ipſa viſio malum eis erit, quia pœnalis erat.

Multi quidem ſe excuſare nitentur, hujus noſtræ naturæ allegando fragilitatem, at verò Sanct. Antonius de Padua inquit: *Aliter poſſumus dicere, quod ipſe in forma hominis judicabit ad convincendam ſuam familiam, ipſe enim in forma hominis oſtendit & docuit formam vivendi, & ideo in tali veniet ad judicandum, ut ipſe ſit Judex & teſtis.*

S. Anton. de Pad. ibid.

10. *Filius hominis.* Idem S. Antonius aliam quamdam, à multis quoque aliis SS. Patribus inſinuatam, tradit rationem, ob quam Chriſtus in forma hominis ad judicium ſit compariturus, nimirum *ad exhibendum & exercendum gratam clementiam, ut ſit manifeſtum, quod in miſericordia judicabit, puniendo citra condignum. Idcirco veniet in forma humana, ut ex his, quæ paſſus eſt, diſcat miſereri.*

S. Ant. ibid. Aliæ adducuntur rationes cur Chriſtus in forma humana ſit judicaturus.

Sanctus Thomas de villa nova in concione 1. de Judicio extremo ita ſcribit: *In hoc judicio omnia terrent me, omnia me conturbant, neque ſine timore nimio, hujus tanti Judicii valeo recordari, ſola hæc mihi relicta eſt conſolatio; Domine mi, qui criminum meorum tu ſolus futurus es Judex, tu inquam Redemptor meus, Advocatus meus, Pater meus, tota ſpes mea, & totum bonum meum & ſolatium.*

S. Thom. à Villanova Conc. 1. in Dom. 1. Ad.

S. Thomas Doctor Angelicus expreſſurus nobis myſterium, ob quod Filius Dei in habitu hominis ad judicandum deſcenſurus eſt, ita ſcribit: *Competit autem Chriſto hoc modo ſecundùm humanam naturam judiciaria poteſtas propter convenientiam & affinitatem ipſius ad homines, ſicut enim Deus per cauſas medias, tamquam propinquiores effectibus operatur, ita judicat per hominem Chriſtum homines, ut ſit ſuavius judicium hominibus.* Hinc adducit textum illum ſancti Pauli ad Hebræos capite 4. dicentis; *non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccatis. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.*

S. Thom. 3. p. q. 59. Art. 2.

Hebr. 4. v. 15.

Idem quoque Sanctus Thomas de Villa nova confirmat, indeque hanc deducit conſequentiam: *Quanta hominibus fiducia? Quanta mortalibus ſpes in Judice iſto? Quis non ſperabit ſalutem, etiam ſi peccator ſit & indignus, quando à Patre piiſſimo ejus ſententia ferenda eſt? unde Apoſtolus: Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus qui juſtificat, quis eſt, qui condemnet? Chriſtus Jeſus, qui mortuus eſt, imo qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis, quomodo condemnabit interpellator, qui ne damnares, ipſe mortis ſubiit damnationem? Quando Salvator damnabit, qui morte redemit?*

S. Thom. à Villanova ibid.

S. Bernardus in ſermone 71. In cantica ejuſdem eſt opinionis, quod ſcilicet forma hominis mitiorem reddet magiſque miſericordem, dicit enim: *Cur hoc? nempe ut ex utroque admoneatur infima miſeſcere in die iræ, memineritque in judicio miſericordiam ſuperexaltare judicio. Etenim ſi iniquitates obſervaverit, etiam electorum quis ſuſtinebit?*

S. Bern. ſer. 71. in Cant.

In ejuſdem ſermonis progreſſu paulo poſt ſubdit, dicens: *Denique ipſe Pater Deus dedit Filio judicii poteſtatem, & non quia ſuus, ſed quia filius hominis eſt. O verè patrem miſericordiarum! vult per hominem homines judicari quo in tanta trepidatione & perturbatione malorum, electis fiduciam præſtet naturæ ſimilitudo.*

11. Ingenioſam admodum circa luminarium clariorum caliginem, quam induent in die illa, obſervationem inſtituit Paulus de Palatio, dicens: *Cur Dominus vult Solem, Lunam & ſtellas obtenebrari, cur vult hunc mundum emori?* & paulo poſt reliquas inter hanc aſſignat rationem, inquiens: *Si tantis tenebris mundus tegitur, ubi judex venit iratus? non id igitur opus eſt judicis, non eſt opus ſuum iraſci, condemnare, punire; alienum opus ejus, peregrinum opus ejus*, ut apud Iſaiam habetur, *alioqui ſi lubens & gaudens veniſſet ad pœnam videret orbis.*

Paul. de Palat. in cap. 24. Matth. Cur Sol, Luna, & ſtellæ obtenebrandæ ſint in die illa.

Nec minus efficaciter S. Thomas de Villa nova fiduciam, quam Chriſtum dum in figura humana ad judicium veniet, videntes concipere debemus, ob oculos ponit, dum ait: *non recurſo judicem, quem habui Redemptorem, agnum pro me occiſum, hunc judicem efflagito, hunc deſidero, hunc totis viſceribus concupiſco. Non ipſius crudelitatem accuſabo; quia agnus eſt, non ſuſpectam habeo amicitiam, quia Frater meus & caro eſt*, imo ipſemet plagæ nos in ſpem erigere debent, totidem divinæ ejus clementiæ teſtes.

S. Thomas de Villa nova ibid. Magnam fiduciam concipere debemus ex eo quod Chriſtus nos judicaturus ſit in forma humana.

Unde idem Sanctus Præſul ſubdit: *Quidni confidam, ubi in corpore mei judicis, ſalutis meæ impreſſa inſignia fulgent?* quibus præmiſſis Sanctus hoc ſaluberrimum ſubdit monitum. *Sed quamvis iſta dixerim, nemo ſe circumveniat, nemo dormites, ut in peccatis ſuis perduret in ſpe veniæ; Maledictus enim, qui peccat in ſpe.*

Ad Prophetam itaque regium nos invitat, dicentem: *Deus noſter, Deus ſalvos faciendi & Domini Domini exitus mortis.* Ubi ſanctus hic Præſul talem ſubdit doctrinam, inquiens: *Ita eſt profecto, Deus ſalvos faciendi, non damnandi, ab ipſo enim non mors ſed exitus mortis, verumtamen etſi ita ſit, Deus confringet capita inimicorum ſuorum, verticem capilli perambulantium in delictis ſuis.*

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Si in vita per exactum conſcientiæ examen judicaremus noſmetipſos, nulla nobis eſſet Judicem timendi ratio; quia bonus judicii univerſalis exitus à particulari uniuscujusque dependebit judicio. Quod poſt ſingulorum mortem confeſtim inſtituitur.

THEMA.

Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur. 1. ad Corinth. 11. v. 31.

1. CApere nequeo, quomodo Apoſtolus aſſerat, nos à judicio eximendos fore, *ſi noſmetipſos dijudicaremus*, quandoquidem idem Apoſtolus in ſecunda epiſtola ad eoſdem Corinth. expreſſè proteſtatur, dicens: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti.* Et S. Bonaventura inter alias judicii finalis conditiones, hanc quoque recenſet, quod ſcili-

Quomodo rigorem diſtricti judicii effugere poſſimus.

2. Cor. 5. v. 10.

S. Bonav. in Comp. Theol. ver. c. 7. 1. Cor. 11. v. 31.

cet ſit inevitabile; quod ſi ita eſt, quomodo nunc S. Paulus dicit: *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur?* Nullus etenim ſui ipſius judex eſſe poteſt, ſed omnes coram ſupremo illo tribunali infallibili & inevitabili judicandi ſumus. Idem quoque S. Apoſtolus ad Romanos contrarium affirmat, dicens: *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti, ſcriptum eſt enim; Vivo ego dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, … unuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet.*

Rom. 14. v. 11.

Sed reſpondetur, Apoſtolum in aſſumpti thematis verbis non voluiſſe dicere, quod abſolute evaſuri ſimus neceſſitatem præſentandi nos coram ſupremi judicis tribunali, ſed potius quod rigorem & ſeveritatem Judicis effugiemus, ſi, priusquam coram illo compareamus, noſmetipſos diligenter examinare ſtuduerimus. Unde Sanct. Anſelmus ait: *Ceſſat vindicta divina, ſi converſio præcedat humana, quia ut ait Apoſtolus, ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique à Domino judicaremur.*

S. Anſelm. 1. Cor. 11. v. 31.

Et ideo S. Bernardus tametſi adeò innocentem & immaculatam duxerit vitam, nihilominus de ſemetipſo dicebat: *Statuam me ante me, & judicabo meipſum, ut illius extremæ tremendæ diei judicium evadere poſſim.*

S. Bern. de inter. domo c. 31.

Ubi Sanctus ille non à judicio, ſed ab ejus horrore eximi poſtolabat; Ideoque primò ſeverum ſecum ipſe inſtituebat examen, unde & in quodam ſuper ſacra cantica ſermone ita ſcribit: *Unum eſt tamen, ſi noſmetipſos judicaverimus, non utique judicabimur. Bonum judicium quod me illi diſtricto divinoq; judicio ſubducit & abſcondit. Prorſus horreo incidere in manus Dei viventis.*

S. Bern. ſerm. 55. in Cant.

Nec non ſuper pſalmum *qui habitat, &c.* In Sermone octavo, hoc idem repetit monitum, dicens: *Judicemus interim fratres & terribilem illam expectationem præſenti ſtudeamus declinare judicio; Non judicabit Deus bis in idipſum.*

S. Bern. ſer. 8. ſuper. Pſ. Qui habitat.

2. S. Job ut ex quibusdam ejuſdem deducitur verbis, ſupremum hoc tribunal judicandus adire non exhorreſcere viſus fuit, quando dicebat intrepide: *Si fuero judicatus, ſcio quod juſtus inveniar.* Aſt numquid ſine ipſe proteſtatus fuerat, dicens: *Stellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus?* numquid in inferno abſcondi poterat, donec illa iræ indignationiſque tranſiiſſet dies? Ita ſanè, aſt non ſuæ diffidebat cauſæ; ſed tot tantarumque animarum diſcrimini; quod namque ipſum concernebat, dicebat audacter, *Scio quod juſtus inveniar.* Sed cauſam forſitan noſtis tam intrepidi animi? In Chaldæo illa inſinuatur, qui ita legit: *Ecce nunc ordinavi judicium*, ubi S. Gregorius ait: *in hoc mentis noſtræ judicio, tantò citius abſolvimur, quantò nos diſtrictius reos tenemus.*

Job. 13. v. 18. Job 25. v. 5. Exemplo Job non eſt timendum judicium extremum ſi nos prius ipſos judicaverimus in vita.

Unde & ipſemet Job, ne coram tribunali hoc, cæteroquin tremendo, expaveſcere cogeremur, ſequens nobis tradit conſilium; *Judicare coram illo, & expecta eum*, quaſi diceret Sanctus, ſi in hac vita in conſpectu Dei, exactum circa noſipſos inſtituerimus judicium, tunc ipſum abſque pavore præſtolabimur.

S. Greg. l. 25. mor. c. 7. Job 35. v. 14.

Aſt ecce ipſummet S. Gregorii textum, hunc ita interpretantis diſcurſum: *Coram Domino judicatur, qui corde Dominum conſpicit, & actus ſuos ſub ejus præſentia ſolicitâ inquiſitione diſcerpit; quem tantò quis ſecurius expectat, quanto quotidiè vitam ſuam ſuſpectus examinat. Qui enim ad extremum ejus judicium venit, non jam coram illo ſed ab illo judicatur.*

S. Greg. l. 25. c. 5.

Idque illâ apud Iſaiam Dei confirmat proteſtatione, dicentis: *Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.* Aſt qualiter hoc adimplendum eſſe putatis? *Reduc me in memoriam & judicemur ſimul; narra, ſi quid habes, ut juſtificeris.*

Iſ. 43. v. 25. Ibid. v. 26.

Quin & in alio quodam loco epiſtolarum ſuarum, dictum replicans Iſaiæ textum, idem nobis reinculcare nititur verbis ſequentibus: *Judicemur modo in noſtra cogitatione cum Deo, ne directè poſtmodum judicemur à Deo.*

S. Greg. l. 9. Indict. 4. Ep. 25.

3. Quisquis bonam habet conſcientiam, dextram electorum & benedictionem, qua Deus ad poſſeſſionem Regni cœlorum invitat, quaſi in manu ſua habet. Unde S. Paulus expreſsè dicit: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.*

Læta & bona conſcientia non timet judicium. 2. Corinth. 1. v. 12.

Porro in judiciis forenſibus non ſufficit innocentem eſſe, quia vel teſtes falſi, vel malignitas Judicis, nos reos & culpabiles declarare poſſunt, licet reverà irreprehenſibiles ſimus. Unde S. Auguſtinus ait: *Hic in terreno judicio, & juſti condemnantur, & injuſti effugiunt, & rei dimittuntur, & innocentes puniuntur. Volentes namque & nolentes, multum errant qui judicant; ignorantes enim juſtitiam ſeducuntur, vel certè ſcientes, per avaritiam corrumpuntur, ut ſanguinem innocentem vendant.*

S. Aug. ſerm. 49. in Append.

Hæc autem præjudicia in hoc tribunali timere non poſſumus, utpote in quo *gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ;* Noſtra verò conſcientia Chriſto patens eſt & manifeſta. Unde idem Auguſtinus ſubjungit: *In ſupernis nihil tale, Judex enim juſtus eſt, & judicium ejus tamquam lumen prodiit, non habens tenebras, neque ignorantiam.* Totum igitur negotium noſtrum, in hoc conſiſtit, ut per rigoroſum quoddam examen, conſcientiam noſtram purificando, adaptemus. Et forſitan hoc eſt, quod Eccleſiaſticus nos monere voluit, dum ait: *Ante judicium, para juſtitiam tibi.*

Eccli. 18. v. 19.

Quænam enim hæc eſt juſtitia, quam ſapiens vult, ut ante judicium nobis præparemus? Quis neſcit Chriſtum ſeveriſſimum futurum Judicem, ultoremque juſtitiæ ſuæ gladium ſine ullo hominum reſpectu vibraturum? Quænam igitur eſt illa juſtitia, quam Eccleſiaſticus ſuadet, ut nobis præparemus? potius dicendum fuiſſe videbatur: *Para miſericordiam*, & tamen optimè dixit, quia quantò adverſum nos rigoroſiores fiſcales ſive Judices erimus, priusquam coram Chriſti tribunali præſentemur, tantò Chriſtum Judicem favorabiliorem nobis futurum eſſe ſperare poſſumus; Nam ut S. Thomas de Villa nova ait: *Secundum judicandorum conſcientiam, Judex in ſe unus, varius apparebit, probis agnus, improbis Leo. Quo quiſque diſtrictior fuerit in ſeipſum peccatorum vindex, eo illi mitior tunc apparebit Judex. Felix, qui dicere poterit in illo die: Feci judicium & juſtitiam Domine, non tradas me calumniantibus me. Judicium facit contra ſe, qui ſe reum agnoſcit & confitetur, & judicat; Juſtitiam facit, qui peccata, quæ ſententia damnat, pœnitentia punit.*

S. Thom. de Vill. nov. Conc. 1. in Dom. 2. Adv.

Quod ſi igitur contra nos ipſos implacabiles & inexorabiles fuerimus, ſi juſtitiam, non verò pietatem in caſtigandis culpis noſtris exercuerimus, ſine dubio miſericordem judicem ſperare poſſumus; ita enim nobis promittit S. Gregorius, dicens: *Pius Conditor noſter, cum ad judicium venerit, tantò nos majori gratiâ conſolabitur quanto nunc conſpicit, quod à nobis noſtra delicta puniuntur.*

S. Greg. l. 12. Indict. 12. Epiſt. 29.

Et in libro 25. moralium cap. 6. ita ſcribit: *Cogitationes juſtorum, judicia.* Cujus propoſitionis ſenſum ſequentibus verbis declarat: *Accedunt ad Secretarium Judicis intra ſinum cordis, conſiderant quam diſtrictè quandoque feriat, qui diu patienter expectat; metuunt in his, quæ ſe egiſſe meminerunt, & puniunt flendo quod perpetraſſe ſe intelligunt. Ibi adverſum ſe, quidquid ſe impugnat, enumerant;*

S. Greg. l. 25. mor. c. 6.

merant;

merant; Ibi ante oculos ſuos omne quod deſleant, coacervant; Ibi, quidquid per iram diſtricti Judicis decerni poſſit intuentur; ibi tot patiuntur ſupplicia, quot pati timent, nec deeſt in hoc judicio mente concepto omne miniſterium, quod punire reos ſuos plenius debeat. Nam conſcientia accuſat, ratio judicat, timor ligat, dolor excruciat. Quod judicium eò certius punit, quo interius ſævit.

Aliud remedium evadendi judicium ſe præjudicare illud. *Mich. 6. v. 8.* 4. Apud Michæam Prophetam ſalutare quoddam nobis traditur documentum, ad effectum non timendi judicium extremum. Dicit enim ſacer textus: *Judicabo tibi ô homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te. Utique facere judicium.* Si dicet fortaſſe aliquis, numquid hoc judicium ad Filium Dei pertinet? *Joh. 5. v. 22.* *Pater omne judicium dedit Filio;* aut verò unus Scripturæ textus alteri? Rupertus Abbas dubium hoc ſolvit, dicendo: *Rup. Abb. l. 3. in Mich. c. 7.* *Quid eſt judicium facere, niſi judicium Dei prævenire? Prævenit autem judicium Dei, ſi ſemetipſum prior judicat in conſpectu Dei, nè à Deo judicetur.* Idem quoque alibi verba illa adducit ſancti Gregorii, videlicet *cogitationes juſtorum judicia*, ſimulque declarat modum, quo id in homine juſto adimpletur; *Rup. Abb. l. 8. de oper. Spir. S. c. 21.* Dicit enim: *Ponit in mente ſua Domini ſui tribunal, & accuſante conſcientiâ (juſtus enim in Principio accuſator eſt ſui) confeſſio judicat, timor ligat, ibique audit, vel audire ſibi videtur dictum Domini: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* Enimverò hæc judicii forma a Sanctis, pluribus modis ponderata fuit, atque ideo fuerunt Sancti S. Anſelmus ſuper aſſumpti thematis verba inquit: *S. Anſelm.* *Si de ſingulis, quæ nos malè egimus, aut cogitavimus, nosipſos diſtrictè pœnitendo judicaremus, non utique à Domino judicaremur.* *1. Cor. 11.* *Aſcendat itaque homo contra ſe tribunal mentis ſuæ, & conſtituat ſe ante ſe; Teſtes conſcientia, carnifex timor, verſetur ante oculos ejus imago futuri judicii, & quidquid in ſe viderit, quod à judice futuro reprehendi poſſit, & puniri, ipſe nunc in ſe puniat, & reprehendat.*

Conſilium ut non fiamus inexcuſabiles in judicio. *S. Auguſt. in Pſal. 49.* 5. Porro reum inexcuſabilem futurum, nec habiturum, quod pro ſui defenſione reſpondere poſſit, in Diſcurſu decimo octavo probavimus; nam ut ſanctus Auguſtinus ait: *Arguet, quando correctioni locus nullus erit, ſtatuam te, inquit, ante faciem tuam.* Ne igitur malum hoc nobis quoque eveniat, fiamusque ante Chriſti tribunal inexcuſabiles. Idem S. Auguſtinus ibidem ſequens tradit conſilium: *S. Auguſt.* *Modo tu fac, quiſquis talis es, quod tibi minatur facere Deus. Tolle te à tergo tuo, ubi te videre non vis, diſſimulans à factis tuis, & conſtitue te ante te. Aſcende tribunal mentis tuæ; Eſto tibi Judex, torqueat te timor, erumpat à te confeſſio, & dic Deo tuo: Quoniam iniquitatem ego cognoſco, & delictum meum ante me eſt ſemper. Quod erat poſt te, fiat ante te, ne tu ipſe poſtea à Deo Judice fias ante te, & non ſit, quo fugias à te.* Idem quoque ſanctus Doctor ſuper Pſalm. 57. ita ſcribit: *S. Auguſt. in Pſ. 57.* *Judica cauſam, Judicis tribunal eſt in mente tua, ſedet tibi Deus, adeſt accuſatrix conſcientia, tortor, timor.*

Aſſignatur tempus quo nos judicemus. *D. Chryſ. Hom. 43. in Matth.* 6. D. Chryſoſtomus ſimiliter diſcurſum ſuum ad quemdam, quem in judicio extremo ſecurum eſſe cupiebat, dirigens, ita illi ſuadet; *Si cupiditate judicandi judex eſſe velis, ſedem ego tibi oſtendam, quæ magnum quæſtum tibi conferet, & nullâ criminis ſorde maculabit. Sedeat mens, atque cogitatio tua Judex in animam, atque conſcientiam tuam adducat omnia delicta tua in medium; ſcrutare, quæ animo commiſiſti, & ſedulo rationem exigas, & dicas: Quare hoc atque hoc auſus es? accuſa tua vitia; ſic aſſiduè ipſam ad hunc terrorem revoca.* Idem quoque ſanctus Doctor modum tradit, quem ſervare debemus, ſi quando corpus hoc noſtrum contumax & rebelle erit, hicque appetitus ſenſitivus & portio inferior in hoc judicio obedire detrectaverint. *Si cauſam tuam dicere non poſſit*, inquit, *ſed ſubterfugiat & detrectet, quaſi ſuperbam ancillam cæde, verberibus, ac flagellis dilania. Hoc judicium quotidie tibi diligenter conſtituatur.* *D. Chryſ. in Pſ. 4.* At vero quiſnam hujus judicii futurus eſt fructus? Hunc idem Doctor his verbis declarat: *Id ſi quotidie diligenter facias, terribili futuri judicii tribunali lætus aſſiſtes.* Aſſignat quoque jam dictus Eccleſiæ Doctor opportunum tempus, quo hoc tribunal quotidie erigere poſſimus, nam in expoſitione Pſalm. 4. ita ſcribit: *Ibid.* *Poſt cœnam, quando itis dormitum, quando eſtis decubituri, & nullo præſente multa quies, & ſilentium eſt, excita judicium tuæ conſcientiæ, ab ipſa rationes exige;* ibidem quoque modum diffusè tradit in hoc examine obſervandum, ac demum concludit, dicens: *qui hoc hic judicium ſtatuerit, acerbas illic pœnas non dabit.* Fructus ex proprio judicio quotidiano & confuſio ex neglectu ejuſdem. Nam homines timoratæ conſcientiæ, qui ſe exactè examinat, & ſæpe confitentur, ſi ſidipſum debitis cum circumſtantiis & diſpoſitionibus faciant, ſecurum pignus non experiendi iram judicis habent. Unde S. Auguſtinus ait: *Unuſquiſque conſcientiam ſuam ante conſpectum interioris hominis conſtituat, ipſi noſmetipſos caſtigemus, ipſi nobiſcum rationem de quotidiana converſatione faciamus, ipſi nos accuſemus quotidie Judici noſtro.* Idem quoque in Pſalmum 74. ſcribens, docet, quod juxta menſuram, quo rigoroſi & auſteri in nos ipſos fuerimus judices, Chriſti judicis in tremendo ejus tribunali, experturi ſimus clementiam & miſericordiam. *Qui ſe conterit, iraſcitur ſibi. Se habeat iratum, ut illum habeat propitium; ſe habeat Judicem, ut illum habeat defenſorem.* *S. Auguſt. in Pſ. 74.* Quem in finem non abs re fuerit, illam accuratius ponderare confuſionem, quam in judicio univerſali incurſuri ſumus ſimulque conſiderare, quantum contra pudorem iſtum prævaleat ſecreta accuſatio in confeſſione ſacramentali; Qua de re idem S. Doctor ita ſcribit: *In judicio confundentur perniciosè qui modo nolunt confundi ſalubriter.* *S. Aug. ſerm. 59. in Append. c. 9.* *Modo ergo confundantur, accuſent vias ſuas malas, teneant viam bonam. Præbet illis Deus modò aditum ſalubris confuſionis, ſi non contemnant medicinam confeſſionis.* *S. Auguſt. Pſalm. 85.*

Judicium longe abeſſe nullus ſibi perſuadeat. 7. Communis autem in præſenti, cui maxima generis humani pars ſubjacet, notandus occurrit error, dum plerique diem judicii extremi adhuc remotum eſſe credentes, tempus ſufficiens ad præparationem debitam ſupereſſe ſibi perſuadent; Sanctus itaque Cyprianus eo nos tempore ita judicandos eſſe docet, juxta quod, dum nos vocaverit Judex, ſententiati fuerimus. *Qualem te invenit Dominus cum vocat, talem & judicat.* *S. Cyprian. l. 4. ſerm. de mortalitate.* Judicium univerſale nos examinabit, procedet atque ſententiabit conformiter ad particulare, quod in mortis noſtræ momento inſtituitur, hoc autem nullo non momento nobis eſt imminens; unde D. Chryſoſtomus ſuos aliquando ita alloquebatur Auditores: *Ponamus, ſæculi conſummationem poſt viginti annos futuram, poſt triginta, poſt centum. Quid hoc ad nos? an non uniuſcujuſque conſummatio eſt vitæ ſuæ terminus.* *D. Chryſ. Hom. 9. in 1. ad Theſſ.* Idque authoritate Apoſto-

li, qui Chriſti adventum veluti furis nocturni, dum minime timetur, futurum eſſe aſſeruit, confirmat; (*Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet,*) *non ſolum communis ille, ſed & uniuſcujuſq; proprius ita veniet; iſte quippe illum comitatur; eſt enim & iſte cognatus illi; quod enim ille ſimul & ſummatim, hoc iſte per partes facit*, quæ omnia novo illo confirmat Jobi textu, dicentis: *Neſcio enim, quamdiu ſubſiſtam; etſi poſt modicum tollat me factor meus.* Quam eamdem veritatem Sanctus quoque Juſtinus Martyr in hæc verba inſinoat: *Dominus Chriſtus JEſus dixit, in quibus vos deprehendero, in eis & judicabo.* Nec diverſum ab eo dogmate B. Laurentius Juſtinianus inferre voluit, dum ait: *Particulare judicium quotidie agitur, nam quam primum quis de corpore egreditur, fit de illo judicium & condignam operum ſuorum recipit mercedem.*

1. Theſſ. 5. v. 2.
Job 32. v. 22.
S. Juſtinus Mart. Dial. cum Tryph. f. 207.
B. Laur. Juſtin. de Inſt. & regim. Prælat. c. 5.

8. Ineptam itaque argumentationem cenſuit S. Auguſtinus, quá quis diem finalem longè adhuc abeſſe ſtatuit: ideoque Sanctus hic Præſul hoc in contrarium ſubminiſtrat, adducitque argumentum: *Longè eſt quidem dies judicii, ſed uniuſcujuſque hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt, quia brevis eſt vita, & quia ipſa brevitas ſemper incerta eſt; quando ſit dies tuus ultimus, neſcis.* Concludenſque Sanctus, hoc maximi momenti ſubnectit monitum: *Corrige te hodie propter cras.* Quam eamdem materiam in quadam Epiſtolarum ſuarum fuſius proſequitor, inquiens: *In quo quemque invenerit ſuus noviſſimus dies, in hoc eum comprehendet mundi noviſſimus dies; quoniam qualis in die illo quiſque moritur, talis in die illo judicabitur.* Optimam itaq; pro judicio finali præparationem eſſe, ſi quis ad ultimum vitæ ſuæ diem ſe diſponat, tandem ſtatuit idem S. Doctor in hæc verba: *Vigilare debet omnis Chriſtianus, ne imparatum eum inveniat Domini adventus. Imparatum autem inveniet dies ille, quem imparatum invenerit ſua vita hujus ultimus dies.*

Optima præparatio ad diem ultimum judicii eſt præparatio ad diem mortis.
S. Aug. ſerm. 16. de verb. Dom. c. 9.
S. Aug. Ep. 80.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Judicium, quod in ſcripturis vicinum eſſe prædicitur, ex improviſo veniet; tempus autem certum Deus nobis ignotum eſſe vult ob utilitatem noſtram, illudque differt, ut tantò melius ad illud ſubeundum nos præparemus.

THEMA.

Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet. 1. Theſſ. 5. v. 2.

Judicium extremum propius quam putetur.

1. Dies Domini (ut probatum eſt in diſcurſu octavo) judicium appellatur univerſale; hoc itaque Apoſtolus ex improviſo, inexpectatum, & latronis inſtar in media noctis caligine venturum proteſtatur verbis illis: *Ipſi enim diligenter ſcitis &c.* Ægyptus, mundi figura, decem horribiliſſimis legitur percuſſa flagellis, quæ ſigna præfigurabant horrifica, quæ judicium extremum anteceſſura erant, quibusque juſtitia divina univerſum erat poniturn; ultima autem plaga, quæ primogenitorum ſtrages erat, ſecundum temporis circumſtantiam ſpecialiter notari meretur; dicit enim Scriptura ſacra; *Factum eſt autem in noctis medio, percuſſit Dominus omne primogenitum.* Media quoque nocte ſupervenit Sponſis ad decem illas Virgines, juxta illum Matthæi textum: *Media nocte clamor factus eſt*, hæ autem Virgines, ut ſuo loco dictum eſt, id repræſentabant, quod in judicio eventurum erat. Mediâ igitur nocte quis dormire ſolet, nec malum timet ullum ſibi imminens, alioqui enim vigilaret; eò autem tempore Judex veniet, rationem exacturus: *Quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet.* Unde Rupertus Abbas dictum Exodi textum ita ad noſtram applicat inſtructionem, dicens: *Scientes, quia quiſquis exemplo Ægyptiorum theſaurizaverit ſibi iram in die iræ, nihilominus exemplo ipſorum improviſam accipiet vindictam; Sic enim univerſale judicium duris corde, & impœnitentibus ex improviſo ſuperveniet, tanquam laqueus, & tanquam fur; idcirco Dominus adventum ſuum, quo perdendi ſunt impii, mediâ nocte comparabit.* Quo & illa authoris imperfecti ſpectat ſententia, inquientis: *Subitus veniet noviſſimus mundi interitus, hominibus nihil adhuc tale fieri ſuſpicantibus, ſecundùm quod dicit & Apoſtolus. Cum dixerint; pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus.*

Exod. 12. v. 29.
Matth. 25 v. 6.
Luc. 12. v. 40.
Rup. Abb. l. 2. in Exod. c. 27
Auth. imperf. Hom. 50.

2. Aliquam nihilominus temporis, quando ad judicium venturus eſt, ab ipſomet Judice Chriſto, in Evangelio hauſiſſe videmur notitiam, dum ait: *De die autem illa & hora nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi ſolus Pater.* Mox enim ſubdit: *Sicut autem in diebus Noë, ita erit & adventus Filii hominis.* Quando igitur ad imitationem temporis illius, quando diluvium ingruit, minimè cogitaverimus, & abſque timore feſtis, gaudiis, epulis, & choreis vacaverimus, tunc ex improviſo veniet; & quando minimè credemus, tunc Judex viciniſſimus erit. Qua de materia fuſius tractans Sanctus Bernardinus, ſeptem ſtatuit vicini judicii ſigna verbis ſequentibus: *Septem ſunt ſigna matura meſſis, per quæ finale judicium cognoſci poterit, & cognoſcuntur in generali, quando futura ſint. Primum eſt horribilitas peccatorum multorum; Secundùm multitudo peccantium; Tertium impunitas manifeſtorum ſcelerum; Quartum animadverſio in peccatis; Quintum affectio ad ſcelera; Sextum ſtudium peccandi; Septimum longa perſeverantia in omnibus ſupradictis.*

Signa aliqua judicii extremi.
Matth. 24. v. 36.
Ibid. v. 37.
S. Bern. T. 2. ſer. 11. Art. 1. c. 3.

3. In Deuteronomio Judicium futurum nobis vicinum eſſe clarè ſignificatur, his verbis: *Juxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora.* Sanctus Jacobus Apoſtolus pariter de ſuo ſæculo ſcribit: *Ecce Judex ante januam aſſiſtit.* In eodem ſæculo Chriſtus S. Joanni dilecto & familiari Diſcipulo ſuo revelavit, dicens: *Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.* S. Thomas de Villa nova in Concione 1. Dominicæ primæ Adventus, nonnullis, qui de hoc noviſſimo judicii die parum cogitabant, illomque procul à nobis abeſſe exiſtimabant, in hæc verba improperat: *Nolite putare, quod commenta, aut aniles fabulas vobis narremus, rem certam, ſeriamque narramus. Heu, heu, quam ſecuri, & intrepidi hæc dicimus, & audimus, quaſi nos non tangeret hæc ſcientia, quaſi ad nos non pertineret hiſtoria, quaſi alii, non nos, tribunal aſtare deberent, rationemque reddituri eſſent; aut quaſi dies ille unquam eſſet venturus ſed adeſſe feſtinant tempora, & cum minus putaverimus, feſtinus adveniet.* Idem quoq; Archi-Præſul obſervat, quod, quando Chriſtus de hoc myſterio locutus eſt, ut illud infalli-

Deut. 32. v. 35.
Judicium prope eſt.
Jacob 5. v. 9
Apoc. 22. v. 12.
S. Thom. de Villa nova Conc. 1. in Dom. 1. Advent.

Digitized by Google

fallibiliter, & ſine ulla hæſitatione crederemus, dixerit: *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt: quam dictorum confirmationem huic maximè loco apponendam idcirco Dominus judicavit, ut ſopitos, & ſecuros ad pœnitentiam excitaret, indubitati examinis cognitâ certitudine.*

4. Sanctus Gregorius in quadam Epiſtola, ſigna judicium præcedentia jam de facto adimpleta eſſe his verbis demonſtrat; *Ecce jam mundi hujus omnia perdita conſpicimus, quæ in ſacris paginis audiebamus peritura. Everſæ urbes, caſtra eruta, Eccleſiæ deſtructa, nullus terram veſtram cultor inhabitat. In nobiſipſis pauciſſimis, qui ad modicum derelicti ſumus, cum ſuperno percuſſionis cladibus humanus gladius inceſſanter ſævit. Mundi igitur mala, quæ dudum audiebamus ventura, aſpicimus; quaſi paginæ nobis codicum factæ ſunt ipſæ jam plagæ terrarum.* Neſcio, an S. Bernard. de judicio particulari; an vero de extremo loqui intendat, quando his verbis minatur: *Attende, quam ſubito veniet dies ultima, ſubito veniet, & forſitan hodie erit. Jam adeſt, jam præſentaberis ante timendum Judicem,* Sophunias Propheta cap. 1. hunc extremi judicii diem vaticinari volens, clarè dicit: *Juxta eſt dies Domini magnus, juxta eſt, & velox nimis . . . dies iræ, dies illa.* Super quæ verba Rup. Abbas ita commentatur: *Quo autem verbo, qualive dicto attentionem ſpeculator melius excitaret, quam dicendo: juxta eſt? Contemplatus eſt diligenter, multoque & claro intuitu vidit, quia juxta eſt id, quod lippis & cæcutientibus longè eſſe videtur, & dicunt: in tempora longa fiet iſtud. Nec ſemel contentus dixiſſe, juxta eſt dies Domini, repetivit, juxta eſt & velox nimis.* Quonam verò modo intelligendum ſit, judicium extremum adeo nobis eſſe vicinum, cum tamen ab eo tempore, in quo illud proximum eſſe prædictum fuit, tot elapſa ſint ſæcula, his verbis declarat: *Juxta eſt, & velox nimis, hoc non vanè videtur homini, habenti quidpiam de ſenſu Dei, cujus ante oculos mille anni ſunt, tamquam dies heſterna quæ præteriit.*

S. Greg. Regiſt. l. 2. Jul. 11. Epiſt. 29.
Signa judicium præcedentia facta ſunt.
S. Bern. de inter. dom. c. 38.
Sophon. 1. v. 14.
Rup. Abb. l. c. in Soph.

5. Verum quâ ratione intelligendus erit ſacer ille textus apud S. Matthæum: *De die autem illa & hora, nemo ſcit niſi ſolus Pater:* Ergone Filius, qui in Symbolo dicitur *venturus judicare vivos & mortuos,* tempus illud ignorabit? Impii porro, ut S. Iſidorus Peluſiota, inquit, hoc textu in favorem ſuum abutuntur, aſſerentes, quod ne quidem ipſemet Dei Filius hujus noviſſimæ die notitiam habeat. *Conſummationis diem, inquiunt, Dominus ignoravit. Abſit. Verum inutiles quæſtiones explicare recuſabat. Alioquin quonam pacto horam, & diem ignorare poterat ſæculorum effector, in quo theſauri omnes ſapientiæ ſiti ſunt?* S. Bernardinus quidem teſtimonium citat S. Marci capite 13. tibi ipſemet Chriſtus apertè dicit: *De die autem illa vel hora, nemo ſcit, neque angeli in cœlo, neque Filius, niſi Pater;* quibus verbis Chriſtus fateri videtur, quod nequidem ipſe ſciat, quando ad judicium univerſale ſit adventurus. Verumtamen idem Sanctus Pater Sanctum Hieronymum allegat, prædictum textum in hæc verba exponentem: *Cum omnia tempora fecerit Jeſus, hoc eſt, Verbum Dei (omnia enim per ipſum facta ſunt) in omnibus autem temporibus cum dies judicii ſit, quæ conſequentia eſſe poteſt, ejus ignorare partem, cujus totum novit? hic quoque dicendum eſt. Qui enim magis ex notitia Patris, an Filii? ſi magis novit, quomodo ignorare potuit, quod minus eſt? Numquid Deus Pater cognitionem illius diei Filio denegavit, cum dicit: Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Ergo non omnia, ſi eſt aliquid, quod negatur.* Tandem idem ſanctus Bernardinus per authoritatem S. Auguſtini concludit: *Dicitur Chriſtus ſecundum Auguſtinum, illum neſcire diem, quia non facit homines ſcire.*

Matt. 24. v. 36.
Utrum Chriſtus ignoret diem hunc extremum.
S. Iſid. Peluſ. l. c. Epiſt. 117.
Marci 13. v. 32.
S. Bern. T. 2. ſerm. 11. A. 1. c. 1.

6. At verò quo fine infallibilis Dei providentia diem hunc noviſſimum nobis ignotum eſſe voluit? B. Laurentius Juſtinianus ſuper illa verba: *Dies Domini quemadmodum fur in nocte veniet;* dicit: *Voluit hunc hominibus eſſe ignotum, ut ad vigilandum ſingulas induceret generationes.* S. Bernardinus multas adducit rationes, ob quas utile nobis eſt & expediens, ignorantia diei illius venturi; Dicit enim: *Talis dies debet abſcondi, ſicut & mortis, ex multiplici ratione. Primò, ut ſemper timeant. Secundò, ut ſemper ſe præparent ad diem illum, tamquam de proximo imminentem. Tertiò, ut tam in hoc, quam in pleriſque aliis ignorantes ſe noſcant, quod quidem eſt perutile ad ſuperbiam comprimendam. Quartò, ut arcana divinorum judiciorum magis reverentur. Quintò, quia non decet Dei ſecreta indignis & indiſpoſitis revelare.* Sexta ratio præſcitos tangit; ignotum enim eſſe voluit hunc diem *& excæcandos reprobos talium temporum, & ad hoc ut tale judicium Dei veniat ſuper eos ſubito, & improviſè.* Eamdem quoque difficultatem S. Hilarius in hæc verba diſcutit: *Cur autem dies ſcientia abſcondita ſit, non in obſcuro eſt; namque cum monet nos irremiſſâ fide intentos ſemper manere, ſecuritatem cognitionis ademit, ut pendula expectationis incerto mens ſolicita, feſtinans, & adventus diem ſemper expectans, ſemper expectando ſperaret, curamque per vigilem incertum ipſum non ambigendi tamen temporis detineret.*

B. Laur. Juſtin. de inſt. & reg. Prælat. c. 5.
S. Bern. ibid. c. 3.
Cur voluerit Deus diem extremum nobis ignotum eſſe.
S. Hilar. de Trin. l. 9. fol. 80.

7. S. Cyprian. exponens illum ſymboli articulum: *Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos;* finem pariter declarat, ob quem incarnata Sapientia, quæ omnia novit, tempus quo ad judicium eſt deſcenſura, occultare nobis voluit: *illud,* inquit, *neceſſario arbitror admonendum, quod iſta fidei traditio, quotidie nos vult de adventu Judicis eſſe ſolicitos, ut actus noſtros ita præparemus, velut reddituri imminente Judici rationem.* Ideo Pſalmiſta de homine perfecto & ſancto ita ſcribit: *Diſponet ſermones ſuos in judicio, quia in æternum commovebitur.* Cum enim incerti ſimus, quo tempore hic ſtus venturus ſit ad exigendam à nobis exactam & rigoroſam vitæ noſtræ rationem, convenit omnino, ut in hoc tempore mortalis vitæ, ſi forſitan ob vitam malam ad ſiniſtram ſpectemus, ſine dilatione ita operemur, ut ad dexteram locum nobis comparare valeamus. Unde ſaluberrimum eſt illud S. Auguſtin. conſilium: *Sed quia, quando, vel quâ horâ de hoc ſæculo rapiamur, ſcire non poſſumus, ſine ulla dilatione vel mora, de ſiniſtra fugere feſtinemus ad dextram. Non ſanitati, non ætati credendum eſt: non in remedium ſalutis ſuæ ſemper finis tardandus eſt, qui vitæ ſuæ ſemper incertus eſt, quia qui nos ſecuros facit, dicendo: Peccator, in qua die converſus fuerit, omnes iniquitates illius oblivioni tradantur, ipſe nos etiam cautos voluit, dicens: Nolite tardare converti ad Dominum, nec differatis de die in diem.*

S. Cypr. in Expoſ. in Symb.
Alia cauſa cur dies judicii nobis ſit ignotus.
Pſ. 111. v. 5.
S. Auguſt. in append. de diver. ſer. 59. cap. 10.

8. Neque ſolum judicii univerſalis diem nobis incertum eſſe voluit, verum etiam die judicii particularis, unuſquiſque tanto cautior ſit, & unum quem-

Dies ultimus judicii

particularis eſt etiam ignotus. S. Aug. in Pſ. 36. conc. 1.

quemq; diem ſuſpectum habeat, an fortè ſit ultimus. Idem S. Auguſtin. ſuper Pſalm. 36. inſinuat terrore illius diei ſolum percellendos eſſe illos, qui male vivunt, non vero animas timoratas. *Noviſſimus dies*, inquit, *terribiliter venturus auditur eis, qui ſecuri eſſe bene vivendo nolunt, & malè vivere diu volunt. Utiliter autem Deus latere voluit illum diem, ut ſemper ſit paratum cor ad expectandum, quod eſſe venturum ſcit, & quando venturum ſit, neſcit.* In noſtra igitur eſt poteſtate poſitum, diem hunc timere vel non timere; Si enim peccatis immerſi ſumus, tempus habemus nos emendandi, quamdiu in hoc corpore reſpiramus, nam ut S. Auguſtinus

S. Aug. in Pſ. 97.

alibi dicit: *Corrigantur & gaudeant. In poteſtate tua eſt, quomodo expectes venturum Chriſtum; Ideo enim differt venire, ut cum venerit, non te damnet.* Huic doctrinæ S. Auguſtini optimè conſonat, quod S. Gregorius in homilia quadam in hæc verba ſcribit:

S. Gregor. Hom. 10. in Evang.

Neceſſe eſt, ut ſemper pavidi, ſemperque ſuſpecti ponamus ante oculos cordis, hinc culpas operis, illinc judicium extremæ diſtrictionis. Penſemus, quàm diſtrictus Judex veniat, qui judicium minatur, & latet; terrores peccatoribus intentat, & tamen adhuc ſuſtinet. At verò ex quo motivo ultorem divinæ juſtitiæ ſuæ gladium nos ſtringere tardat? Reſpondet idem S. Greg. *Idcirco venire citius differt, ut minus inveniat, quod condemnet.*

Non eſt differenda pœnitentia uſque ad finem vitæ.

9. Porroquam ſit fallax eorum ſpes & fiducia, qui ſe in extremo vitæ ſuæ die ad pœnitentiam reducendos eſſe confidunt, Sanctus Auguſtinus his verbis declarat: *Ipſe ſeducit, & de morte ſua ludit, qui hoc cogitat. Poteſt mihi extremi temporis indulgentia ſubvenire. Non eſt hoc. Primum, quia periculoſiſſima eſt in ultimum diem promiſſa ſecuritas; deinde ſtultiſſimum eſt, ut cauſa, quæ de neceſſitatibus agitur æternis, inutilitatibus vitæ deficientis committatur extremis.*

S. Aug. ſer. 54. in Append. de diver.

Deus nobis hanc vitam dedit, ut in illa vitam negotiemur æternam, nosque ex induſtria particulari præparemus ad vitæ finem; Duo enim ſunt præcipue dies, de quibus unaquæque anima neceſſariò, quantum novit & poteſt, cogitare debet; videlicet ultimus vitæ hominis dies, & noviſſimus dies omnium ſæculorum, id eſt, dies judicii extremi; hi autem dies ita ſe habent, ut hic ab illo dependeat, ſi enim finis vitæ felix fuerit, in judicio univerſali omnis timoris expertes erimus; nam, ut Sanctus Bernardus ait: *Qui tempus miſericordiæ negligit, judicii tempus formidet.* Unde Beda ſuper illa verba Proverbiorum: *Uſquequò piger dormies?* ſcilicet *in vitiis*, ut idem Sanctus exponit, homini, nunc noviſſimum diem ſæpius cogitare negligenti, hunc in modum exprobrat: *Quando potes reſurgere ad bene operandum, qui noxio torpore depreſſus, ſemper dicis: Paululum adhuc jaceam, & ſic poſtea pœnitendo reſurgam? Fit namque, ut eo ſemper differente opus bonum, repente Judex, qui mala tua facta conſiderat, adſit.*

S. Bern. ſer. in Cœna Dom. Prov. 6. 9.

Ven. Beda, ib.

Bonum & ſalutare eſt quod judicium tam particulare quam univerſale ignoretur.

10. Videri quidem alicui poſſet, ſaluti animarum noſtrarum plurimum profuturum, ſi de adventu Chriſti, tam ad judicium noſtrum particulare in articulo mortis, quam ad judicium univerſale, exactam haberet notitiam; ſic enim ad utrumque judicium melius & ſolicitius præparare ſe poſſet. Verumtamen veriſſimum eſt axioma illud Evangelicum: *Bene omnia fecit; Omnia in ſapientia feciſti.* Quot enim futuri eſſent, qui, ſi utriusque adventus perfectam haberent notitiam, tempus vitæ illis conceſſum, ſolum in creationes & voluptates impenderent, ſperantes ſe vitam ſuam emendaturos, dum mortis hora imminere incipit? Cum tamen tunc adeo in vitio habituati forent, ut propter inveteratam peccandi conſuetudinem, impoſſibile illis foret ſe convertere ad Deum; *ſi mutare poteſt Æthiops pellem ſuam*: Optime igitur S. Iſidorus Peloſiota ait: *Quid, dic quæſo, utilitatis attulerit finis mundi diem exploratum habere? At verò eumdem ignorare conducit, ut omnem diem illum eſſe exiſtimantes, parati ad eum ſimus, vigilantes ac Dominum noſtrum expectantes.* In Miſſis defunctorum verba illa Apocalypſeos identidem leguntur: *Scribe beati mortui, qui in Domino moriuntur, ... opera enim illorum ſequuntur illos.* Ubi Bellovacenſis ex S. Bernardo inquit: *Opera bonorum ſequuntur eos, ſed opera malorum eos perſequuntur;* id quod ex illis Pſalmiſtæ verbis probat: *Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator;* Ut vero damna & pernitioſa præjudicia demonſtret, quæ impii ſibimetipſis conciliant, dum præſentis vitæ tempore abutuntur, ut ſua continuando peccata, pœnitentiam procraſtinent, ſequenti utitur ſimilitudine. *Ut Ericius, quandò venit ad poma, onerat ſe pomis, infixis in ejus aculeis; & tum venit hortulanus, & credit fugere, non poteſt onus excutere, ſed capitur cum furto; ſic mali capientur in peccatis ſuis.*

Marc. 7. v. 37.

Jerem. 13. v. 23.

S. Iſid. Peluſ. l. 2. Epiſt. 117.

Apoc. 14. v. 13.

Bellovac. ſpec. mor. l. 2. diſt. 8.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Chriſtus finale judicium infallibile nobis prædixit; ut in illo iram ejus effugiamus, nosque ad illud per bona opera, & continuam mentis applicationem præparemus.

THEMA.

In hoc glorietur, qui gloriatur; ſcire & noſſe me, quia Ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam & judicium. Jerem. 9. v. 24.

In quo gloriari oportet.

1. DEus noſter per Jeremiam Prophetam, ne ſapiens de ſapientia, ne fortis in robore ſuo, nec dives in opibus ſuis ſuperbiat, & inſoleſcat, nos commonuit, dicens: *Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis.* Qua igitur in re nos gloriari volet? *In hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire & noſſe me.* Hæc autem ſcientia & notitia, ad quam nos invitat, non qualiscumque eſt, ſed ad miſericordiam & judicium, quod circa nos inſtituet, ponderandum ordinata; Ideoque ſubdit: *Qui ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam & judicium.* Sed dicet forte quiſpiam, ſi conformiter ad dicta, nullus in judicio finali, miſericordiæ, ſed ſoli juſtitiæ locus erit, cur igitur eam judicio aſſociat? Ecce vobis in promptu ratio, quia nimirum Deus noſter magnam nobis exhibet miſericordiam, dum judicii extremi, ut ad ipſum nos præparare poſſimus, rigorem nobis & infallibilitatem ob oculos ponit,

Jerem. 9. v. 23.

Ibid. v. 24.

Digitized by Google

ponit, tela namque præviſa facilius evitantur. Quem eumdem finem in die extremo hoc prædicando Incarnata Sapientia ſpectavit, S. Auguſtino teſte, dum ait: *Propterea ſe Judex venturum minatur, ut non inveniat, quos puniat, cum venerit. Propterea illud cantant Propheta, ut corrigamur, ſi damnare vellet, taceret.* Unde & in S. Luca inter rogantibus diſcipulis: *Quando hæc erunt, & quod ſignum, cum fieri incipient?* Magiſter cœleſtis, qui Judex ipſe futurus erat, ad perpetuam memoriam in Evangelio ſigna apertè revelavit, quæ judicium præcedent, diemque illum noviſſimum, infallibiliterq; eventurum, maximis indubitatis, adeoque manifeſtis declaravit, ut Gloſſa ſeu interpretatione non indigeant ulla. Quapropter & S. Gregorius in quadam homilia, quam frequenter in officio divino *de communi plurimorum Martyrum* legimus, ita ſermocinatur: *Dominus ac Redemptor noſter perituri mundi præcurrentia mala prænuntiat, ut eò minus perturbent venientia, quo fuerint præſcita; minus enim jacula feriunt, quæ prævidentur, & nos tolerabilius mundi mala ſuſcipimus, ſi contra hæc per præſcientiæ clypeum munimur.*

S. Aug. T. 3. ſer. 109. de temp. Luc. 21. v. 7.

S. Gregor. Hom. 35. in Evang.

Cur tot teſtimonia extent in ſacra ſcriptura de extremo judicio.

2. In eamdem condeſcendit ſententiam S. Iſidorus Peluſiota, quando diem hunc noviſſimum, per omnia ſæcula à cunctis ſcripturis decantatum ab omnibus Sanctis prædicatum, & innumerabilibus teſtimoniis ratificatum conſiderans, id factum fuiſſe docet, ut majori cum diſpoſitione ad ipſum accederemus; Ita enim in quadam epiſtolarum ſuarum ſcribit: *Non dubium ſed clarum, atque cognitum & verum, & ab omnibus viris eruditis & ſacris Scripturis confeſſum, atque omnino futurum, extremi Judicii dogma pectore conditum habere ſanè debebas, ab iisque abſtinere, quæ, dum judicium minimè fore exiſtimas, committis.* Sanctus autem Thomas de Villa nova ſubtilem hanc inſtituit contemplationem, quod ſcilicet alia fidei myſteria in Scriptura Sacra nonniſi à paucis fuerint prædicta Prophetis; non item judicium finale, de quo tam vetus quam novum Teſtamentum clarum patenſque perhibent teſtimonium, prout ex textibus colligere licet in tractatu hoc jam adductis. Quinimò infallibilis cœli providentia ſecundum hunc Filii Dei judicaturi adventum ipſis etiam Sybillis revelare voluit; Id quod obſtupeſcens dictus S. Præſul, ad Deum converſus, quærit: *Quare hoc Domine?* Reſpondetque: *Nempe ut nullus in judicio reus ullam tanti examinis futuri ignorantiam obtendat.*

S. Iſid. Peluſ. l. 3. Epiſt. 2.

S. Thom. de Villa nova Conc. 1. in D.m. 1. Advent.

In extremo judicio ſera eſt pœnitentia.

3. S. Bernardin. in quodam ſermone de judicio, illa Apocalypſis conſiderans verba (*Et juravit per viventem in ſæcula ſæculorum*) ita ad præſens diſcurrit intentum: *In quo quidem juramento certitudo oſtenditur futurorum, cum omnia, quæ divino conſilio decreta, atque definita ſunt, irritari nequaquam poſſint; Juravit Dominus, & non pœnitebit eum, indicat juramentum divinum, divini conſilii immutabilitatem, & firmitatem.* Sanctus quoque Auguſtinus illa Pſalmi interpretans verba (*Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie arcus*) quærebat: *Quid ergò futurum eſt in judicio? Arcus eſt extenſus, adhuc in comminatione eſt, nondum in præſentatione, & videto, quid ſit in arcu. Nonnè ſagitta in priora mittenda eſt? Nervus tamen verò retenditur in contrarium, quà illa mittenda eſt, & quanto plus erit ejus extenſio retrorſum, tantò majori impetu illa recurrit in priora. Quid eſt, quod dixi? quanto magis differtur judicium, tantò majore impetu venturum eſt.* Ex

Apoc. 10. v. 6.
S. Bern. T. 1 ſer. 21. A. 2. c. 2.
Pſ. 109. v. 4.
Pſ. 59. v. 6.
S. Aug. ib.

ejuſdem quoque Sancti ſuper Pſalmum 49. commentario clarè deducitur id, quod in principio diſcurſus hujus ex Jeremia inſinuavimus, ſcilicet quod Deus in ſuo judicio miſericordiam univerit ſeveritati, cum hac tamen diſtinctione, quod miſericordia, dumtaxat priuſquam judicium veniat, locum habeat. *Si credimus*, inquit ille, *futurum judicium; bene vivamus; Tempus miſericordiæ nunc eſt, tempus judicii tunc erit; nemo dicet, revoca me ad priores annos; pœnitebit, & tunc, ſed & fruſtrà pœnitebit, modò pœniteat cum fructus eſt pœnitendi.*

S. Aug. in Pſal. 49.

Chriſtus eſt futurus Judex.

4. Ingens utique prærogativa foret, ſi in tribunali quodam conveniendus eumdem haberet, à quo cauſa ipſius pronuntianda eſſet, Judicem, quem alias habuerat advocatum; Id autem nobis in hoc judicio eveniet, ut idem Sanctus Auguſtinus ait, quia Chriſtus, qui Redemptor noſter eſt, idem quoque tunc futurus eſt Judex. Audiamus ipſiſſima Sancti Doctoris verba: *Advocatum*, inquit, *miſit tibi propter illum, & per illum confitere. Age cauſam tuam, & defenſor eſt pœnitentis, & petitor veniæ confitentis, & Judex innocentiæ. Verè timere poteris cauſam tuam, ubi advocatus tunc erit Judex tuus?* Sciendum tamen eſt, S. Doctorem paulo ante dixiſſe: *Gaudeat judicandus, qui timuit judicaturum.* Væ nobis, inquit Sanctus Bernardus, niſi hiſce prænunciis monitis, hocque judicium antecedente tempore, ad noſtram præparationem bene uſi fuerimus; quia, *Quanto diutius Deus nos expectat; ut emendemus, tanto diſtrictius judicabit, ſi neglexerimus.* Sapiens, qui ex inſtinctu Spiritus Sancti loquebatur, ad animal quoddam tenue & vile, quale eſt formica, nos remittit, inquiens: *Vade ad formicam ô piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam.* Sed numquid alia erant animalia, formicâ longè nobiliora, magiſque illuſtria, ad quæ nos remittere potuiſſet? Cur non ad apem vel bombycem nos remiſit? pro reſolutione notandum eſt, hunc eſſe formicæ inſtinctum naturalem, quod ſingulari quadam cum providentia in æſtate ſibi annonam comparet, unde hyberno tempore vivere poſſit, eo quod tunc frumenta colligendi tempus præterierit. Vult igitur Sapiens, ut quævis anima fidelis, hujus mortalis vitæ tempore, de operibus bonis ſibi proſpiciat, ut iiſdem in articulo mortis; quando coram tribunali divino præſentandi ſumus, decorari valeamus. *Dies enim judicii, hyemis ſimilatur frigoribus*, inquit Beda, *Quia tunc nimirum nulla relinquitur facultas pro vita laborandi, ſed tantum cogitur quiſque de horreo priſcæ actionis, quod recondidit, proferre; Unde & Dominus præcipit, dicens: Orate autem, ut non fiat fuga veſtra in hyeme.*

S. Aug. in Pſ. 66.

S. Bern. in Medit. c. 2.

Prov. 6. v. 6.

In vita eſt habenda ſecum ratio.

Beda in Prov. c. 6.

5. S. Propheta Job ait: *Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius eſt, & ſcitote eſſe judicium.* At verò, inquies, quiſnam adeò dexter, fortis & potens erit, qui hunc gladium, id eſt, hunc divinæ juſtitiæ rigorem declinare poſſit? Numquid Pſalmiſta ait: *Si aſcendero in cœlum, tu illic es; ſi deſcendero in infernum ades; ſi ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextra tua?* Audiamus ſanctum Gregor. ſuper hunc Jobi textum ſcribentem, huicque dubio in hæc verba reſpondentem: *Faciem gladii fugere, eſt animadverſionis diſtrictæ ſententiam, priuſquam appareat, placare; vitari namque terror judicis nonniſi ante judicium poteſt.*

Job, 19. 29.

Remedium non timendi juſtitiæ divinæ rigorem.

Pſ. 138. 8.

S. Gregor. l. 14. mor. cap. ult.

6. Ingenioſa & fructuoſa eſt ponderatio, quam S. Ambroſius circa conſilium ab ipſomet Judice, pro tem-

Oſtenditur ...

refugium in extremo judicio. *Lucæ 21. v. 21. S. Ambroſ. l. 8. in Luc. c. 17.*

tempore judicii vicino traditum, inſtituit; dicit enim Salvator: *Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes*; ubi S. Ambroſius ait: *Quales autem iſti ſunt montes, qui poſſunt metum futuri cohiberi judicii, cum ſcriptum ſit; tremor ante te montes occupabat, & cœlum & terra tranſibunt? Quomodo terrarum portio manebit immunis aut tueri me poterit, quæ nec ipſa ſe ſervat? Ubi igitur me ab ira ejus abſcondam, qui conturbat profundum maris?* Tandem verò S. Doctor reſpondet, Montes, in quibus tutum & ſecurum refugium habere poſſumus, eſſe virtutes Chriſtianas & opera bona, per quæ antecedenter nos ad judicium præparavimus. *Quæris*, inquit, *quomodo fugias? Aſcende in montem, qui Evangelizas Sion, ut excelſorum virtute poſſis eminere meritorum; Deus enim montium, & non vallium eſt.*

Omnia periclitantur in illo tremendo judicio. *S. Hier. ad Demetriad. de Virginit.*

7. S. Hieronymus Demetriadem monet, inquiens, *Ad illam tantum diem totum para te, in quo mundi gloria finienda eſt.* Vult igitur, ut Sancta hæc mulier in triginta, 50. vel 80. annorum vitæ ſuæ ſpatio, illum dumtaxat diem recogitet, ſitque illi meditando totaliter intenta; *totum para te ad illum tantum diem.* Et certè quævis anima de ſalute ſua æternâ ſolicita meritò frequenter conſiderari deberet, quænam ſit hæc ipſius cauſa, quæ in hoc tam rigido tribunali tractanda erit. Etenim id quod in judicus forenſibus criminalibus vel maxime amittere poſſumus, eſt vel divitiarum ſubſtantia, vel vita, vel bona fama, vel parentes, vel alia ſimilis res temporis; anima verò ibi extra omne eſt periculum; nam in judiciis hujus mundi Deus & cœlum auferri nobis nequit niſi conſentientibus; in judicio autem finali omnia, quæ in hoc mundo poſſidebamus, periclitabuntur; nam *corpus & animam perdet in gehennam*; Si enim in hoc judicio rei fuerimus, ſimul & ſemel amittemus Deum, cœlum, Angelorum & Beatorum conſortium, idque per omnem æternitatem, præcipitesque corruemus in ſempiternæ perditionis barathrum *in æternum & ultra*; Unde urgentia, ſummaque conſideratione digna ſunt verba illa. *Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam.* (*Matth. 25. v. 46.*) Quid Filius Dei, quamdiu hîc in terra nobiſcum vixit, viva voce non fecit per omnium Prophetarum vaticinia, per tot innumeras proteſtationes & comminationes, ut nos præpararet, & excitaret ad cogitandum de gravi illo, quod nobis reddendum incumbit vitæ & actionum noſtrarum ratiocinio? & tamen quanta eſt in hominibus negligentia.

Cur Deus ante tot ſæcula hunc diem prædixerit. *S. Antonin. ſum. Theol. p. 4. Tit. 14. c. 11. §. 1. S. Aug. ſer. 38. de Sanctis.*

8. S. Antoninus ad præcitata Pſalmi verba ſe reflectens, videlicet: *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie arcus* ſcilicet *divini Judicii, ut liberentur dilecti tui*; Ita ſcribit: *Silet ait Auguſtinus, & non ſilet; ſilet nunc à judicando finaliter, non ſilet admonendo, nec etiam flagellando.* Idem S. Auguſtinus in quodam ſermone finem, ob quem Chriſtus tot ante ſæcula judicium prædixit, hunc fuiſſe ait, ut videlicet juſtum ejus fugeremus rigorem. *Irrevocabilis ſententia erit*, inquit, *quæ à piiſſimo Deo ideo multò ante prædicitur, ut nobis totis viſceribus caveamus*, ſi enim nos Deus noſter vellet punire, non nos ante tot ſæcula commoneret, invitus quodammodo vindicat, qui quomodo evadere poſſumus, multo ante demonſtrat, non enim te vult percutere, qui tibi clamat, obſerva. Apud Iſaiam legimus, Deum nunquam defuiſſe, quin nobis auxilia ſua offerret in tempore opportuno, ut iram ejus evadere poſſemus: *Hæc dicit Dominus, in tempore placito exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui.* (*Iſai. 49. v. 8.*) Quodnam vero aliud eſt tempus adeo propitium nobis, præterquam tempus hujus præſentis vitæ, de quo exclamans S. Paulus ait: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* (*2. Cor. 6. v. 2.*) S. Gregorius proinde inquit: *Regni janua lugentibus claudetur, quæ modo quotidie pœnitentibus aperitur; nequaquam tunc veniam invenit, qui modo veniæ tempus perdidit*; (*S. Gregor. Hom. 10. in Evang.*) citatque illa Proverb. 1. verba: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam eos.* (*Prov. 1. v. 28.*)

Cauſa ruinæ multorum aſſignatur. *Matth. 24. v. 15.*

9. Neſcio, an aliquando obſervaveritis, quod Incarnata Sapientia de judicio finali, ſignisque illud præcedentibus diffusè loqui volens, ſuum à deſolatione Jeroſolymitana duxerit diſcurſus exordium, inquiens: *Cum ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele, &c.* cujus myſterium eſt, quia videlicet circa tempus judicii finalis, totum univerſum deſolabitur. At verò cur obſecro tam innumerabiles animæ ſub illis ruinis in viſceribus terræ ſepulturæ manebunt? Audiamus Propheticum Jeremiæ oraculum: *Deſolatione deſolata eſt omnis terra quia nullus eſt, qui recogitet corde*, (*Ierem. 12. v. 11.*) id eſt, nullus reperitur, qui oculum & multò minus cor ſuum in hunc noviſſimum diem defixum teneat. Sanctus Bernardus inter alia Salvatoris beneficia, hoc quoque valde eximium enumerat. *Dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus effodi, quod videlicet nonniſi de dextra mihi propinare vellet, nonniſi in dextra locum paravit refugii*; (*S. Bern. ſer. 7 ſuper Pſal. Qui habitat.*) at vero ſi ita eſt, cur obſecro tot nihilominus ſunt, qui ad ſiniſtram collocantur? *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*; (*Pſal. 90. v. 7.*) ac proinde illorum, qui à dextra decidunt, decuplo plures ſunt, quam qui à ſiniſtra ad dextram ſe recipiunt, ac proinde S. Bernardus optimè monet, inquiens: *Cæterum jam nunc tibi provide, quiſquis es dextri negligens, ſiniſtri lateris cultor, ne cum hædis locum accipias in ſiniſtra.* (*S. Bernardus.*) Non enim ſufficit, quod Chriſtus ex latere dextro pretium redemptionis meæ exſolverit, ut me in die illo ad dextram collocaret, niſi ego illud in anima mea cuſtodiero; ac proinde Euſebius Emiſſenus poſtquam dixiſſet, quod Chriſtus Judex, oſtenſo lateris ſui vulnere, reprobis exprobraturus ſit ſanguinis ſui contemptum ab ipſis ſæpius iteratum, ſubjungit: *Iſta, dum tempus eſt, cogitantes, ita indefeſſo ſtudio laboremus, ut, quod nobis conſulit judicaturus, integram in nobis inveniat judicaturus.* (*Euſ. Emiſſ. Hom. 4. ad Monach.*)

Tempore vitæ noſtræ durat miſericordia Dei, poſt illam juſtitia ſequitur. *Iob. 10. v. 12.*

10. Myſteriis plena ſunt verba illa Jobi: *Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi*, ubi advertendum, quod non dicat *animam & miſericordiam*, ſed *vitam & miſericordiam* quia licet divina pietas animæ ſe aſſociet, quamdiu hæc corpori huic unita eſt, non tamen poſtquam à corpore reſoluta erit, pietas enim & miſericordia ſolum durat, quoad uſque vita durat, non verò quamdiu durat anima, quia poſt hanc vitam ſine ulla miſericordia examinabitur, quando *juſtus vix ſalvabitur*, (*1. Petr. 4. v. 18.*) tunc enim *opera illorum ſequuntur illos.* (*Apoc. 14. v. 13.*) Valde igitur opportunum eſt illud Sancti Bernardi conſilium, dicentis: *Utilius & multò ſalubrius eſt, hodie audire eum conſulentem, conſolantem, docentem, admonentem, corripientem, increpantem, quam in die illa tam amara, tam lugubri, audire judicantem, indignantem, ulciſcentem, ſævientem, condemnantem.* (*S. Bernard. hom. de verb. Abac.*) In primis igitur ipſum auſcultemus *conſulentem*, per inſpirationes internas, quibus nos inſtigat ad mores emendandos, ad terendam non ſolum latam præceptorum viam, verum etiam conſiliorum ſemitam. Audiamus *conſolantem*; Id eſt, ſi modò injuſtas patimur perſecutiones, ſi infirmitates toleramus, ſi paupertate divexemur & calumniis, aures præbeamus

mus Chriſto promittenti nobis, quod tandem aliquando venturus ſit dies ille, in quo nos & opera noſtra liberaliter remunerabit, dicendo ſuave illud verbum: *Venite Benedicti, &c.* Auſcultemus *docentem*, dum per verbum ſuum prædicatum & ſcriptum nos erudit, qualiter ipſum, miſericordiæ operibus mediantibus, propitium nobis reddere valeamus. Audiamus *admonentem* per Superiores, Confeſſores, Prædicatores, librorum ſpiritualium lectiones.

Chriſtus eſt in hac vita noſter advocatus, poſt illam Judex.
S. Aug. ſer. 119. de temp. cap. 5.

11. S. Auguſtinus ad conſolationem eorum, qui coram illo tribunali arduum æternæ ſalutis negotium tuendum habent, hunc in modum ratiocinatur: *Si haberes cauſam apud aliquem judicem agendam, & inſtrueres advocatum, eſſes ſuſceptus ab Advocato, ageret cauſam tuam, ſicut poſſet, & ſi non illam finiiſſet, & audires illum in judicio venturum judicem, quantum gauderes, quia ipſe potuit eſſe Judex tuus, qui fuit paulo ante advocatus tuus? Et modo ipſe pro nobis orat, ipſe pro nobis interpellat, qui in illa die nos judicabit.* Innititur vero Sanctus hic Doctor verbis illis S. Joannis Apoſtoli, dicentis: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem JEſum Chriſtum juſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.* Advertendum verò, quod Sanct. Auguſtinus dicat: *modò ipſe pro nobis orat*: *modo*, inquam, id eſt, quamdiu durat hæc præſens vita, quia poſt hanc vitam non jam amplius advocatus erit, ſed inexorabilis Judex; Nec decipi à nobis poterit, quia tamquam advocatus noſter de meritis & demeritis optime eſt informatus. D. Chryſoſtomus admiratur, ne dicam, ſcandalizatur ob noſtram negligentiam, & exiguam ad negotium tanti momenti, animi applicationem; ac proinde dicit: *Ne effugiamus, quæ de gehenna dicuntur, ut gehennam ipſam effugiamus; Ne fugiamus ſupplicii memoriam, ne ſupplicio puniamur; Si Dives ille ignem cogitaſſet, utique non deliquiſſet; quià verò numquam in mentem ejus venit, illuc venit;* Demum verò ad materiam de judicio finali deſcendens, hominem, de illo parum vel nihil cogitantem, his verbis alloquitur: *Dic mihi homo, Tribunali Chriſti cum ſiſtendus ſis, omnia magis loqueris, quam de iſto?* Quænam hæc eſt inexcuſabilis negligentia, nihil cogitare de illo, unde tantum pendet æternitatis momentum? Dum litem aliquam in tribunali quodam agitandam habes, in qua omnes facultates tuæ, fama, & exiſtimatio, vel vita periclitatur; die nocteque ſtudes & laboras, ut defendere te poſſis, omnes exploras in favorem tuum ſervientes ſcripturas, ut Procuratores, Advocatos, Judices bene informes, ejuſque, qui ſententiam eſt pronunciaturus, gratiam & benevolentiam captare pro viribus niteris; Quid igitur tibi in hoc tribunali Chriſti faciendum erit, ubi cauſa tua tam ardua agitatur, unde æternitas vel beata, vel damnata unicè dependet?

1. Joan. 2. v. 1.
D. Chryſ. Hom. 2. in 2. Theſſ. 1.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Continua finalis Judicii conſideratio ad ducendam vitam immaculatam, culpamque fugiendam plurimum confert. Et ideo certum indicium, unde hominem noviſſimum judicium credere conjici poteſt, eſt, ſi in continuo Judicis venturi timore vivat, deque noviſſimo die continuò cogitet.

THEMA.

In hoc perfecta eſt Charitas Dei nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die judicii. 1. Joan. 4. v. 17.

Cur ignis præcedat judicium.
Pſ. 96. v. 3.

1. ANimam aliquam amore Dei ferventer ardere, ex nullo evidentiori indicio colligere poſſumus, quam ſi ignem, qui judicem præceſſurus eſt (*Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu*) nequaquam timeat, eo quod alius quidam ignis longè ferventior, id eſt, amoris divini, in ejus corde vehementer ardeat, de quo ſcriptum eſt: *Deus ignis conſumens eſt.* Unde S. Auguſtinus ait: *Quisquis fiduciam habet in die judicii, perfecta eſt in illo charitas. Quid eſt, habere fiduciam in die judicii? Non timere, ne veniat dies judicii. Date operam, intus agite vobiſcum, ut deſideretis diem judicii, aliter non probatur perfecta charitas, niſi cum cœperit ille dies deſiderari; Ille autem eum deſiderat, qui fiduciam habet in illo, ille autem fiduciam habet in alio cujus conſcientia non trepidat in charitate perfecta atque ſincera.* Porro ad acquirendam hanc puram conſcientiam, ad accendendum in corde charitatis ignem, ad excludendum omnem judicii timorem, nullum eſt efficacius medium, quam ſi quis continuò de futuro judicio cogitet.

Deuter. 4. v. 24.
S. Auguſt. Tr. 9 ibid.

Job 31. v. 14.
Conſilium non timendi judicem venturum.
S. Gregor. l. 21. mor. cap. 10.

2. S. Propheta Job quærit: *Quid enim faciam, cum ſurrexit ad judicandum Deus? & cum quæſierit, quid reſpondebo illi:* Super quæ verba S. Gregorius ita ſcribit: *Qui venturum judicem cogitat indeſinenter, quotidie rationum ſuarum in melius cauſas parat:* Econtra vero, qui malè vivit, eo ipſo judicat, quod diem hunc tremendum venturum, ſeque coram ſupremi Judicis tribunali præſentandum eſſe minimè credat, Unde idem S. Gregorius ſuper illa Jobi verba: *Scitote eſſe judicium*, ita ſcribit: *Omnis qui perverſa agit, eo ipſo quo hoc deſpicit, eſſe Dei judicium neſcit; ſi enim hoc timendum ſciret, quæ in illo ſunt punienda, non ageret. Nam ſunt plerique, qui extremum eſſe judicium verbotenus ſciunt, ſed perverſè agendo teſtantur, quia neſciunt.* Quodnam obſecro in eo latet myſterium, quod ſolum illa animalia, quæ diviſam in pede ungulam habeant, ad ſacrificia admittebantur? Nimirum quia animalia illa reputabantur pura & munda. Unde interpres quidam ait: *Ungula noſtra finis noſter eſt; quam non findimus, ſi noviſſima non providemus; Non enim eſt noviſſimum hominum, non eſt unicus finis noſter, ſed diviſus in partes, & per partes valdè contrarias. Providet autem noviſſima, & ungulam findit, qui circa eamdem diviſionem ſedula intentione verſatur.*

Job. 19. v. 29.
S. Gregor. l. 44. mor. cap. ult.
Levit. 11. v. 3.
Gotfrid in Sylv. Alleg.

Optima diſpoſitio ad hoc judicium eſt quotidiana memoria.
Matt. 22. v. 9.

3. Nota paſſim omnibus eſt illa nuptiarum parabola, ad quas illos Rex invitari præcepit, qui in exitu viarum deprehendebantur: *Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias.* Miſerat quidem & alios ſervos ad invitandum alios, ſed ſine ullo ſubſecuto fructu; in his autem nullam reperit reſiſtentiam, quia hi, qui de noviſſimo judicio, de ultimo hoc fine, deque reddendis ibi rationibus continuò cogitant, ſemper reperiuntur diſpoſiti, qui veſte nuptiali charitatis ornati, nuptiis aſſideant ſponſi cœleſtis; dicente Alberto Magno: *Illi ſunt in exitibus viarum, qui mortem ſuam jugiter proſpiciunt; Tales dignos ſe efficiunt, ut ad Chriſti nuptias introire mereantur; Quicumque enim mortis ſuæ efficaciter recordantur* (idem de

Albert. Magn. ſer. 74. in Dom. 20. p. Trin.

de judicio univerſali dicendum quod à particulari dependent) *ſtudent eſſe continentes, patientes, obedientes.*

Cur electi aſſimilantur aquilæ.
Matth. 24 v. 28.
Deuter. 32 v. 23.
Plin. Hiſt. nat. l. 2. c. 55.

4. Obſervaſtisnè aliquando, quod incarnata Sapientia, de electis pro die judicii tractans, eos aquilis aſſimilaverit, dicens: *Ubicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ?* In Deuteronomio Deus autem ſe in die illo ultimo ſagittas evibraturum orinatus eſt, dum ait: *Sagittas meas complebo in eis.* Quod igitur ad præſens de Aquila ſervit intentum, Plinius ſubminiſtrat verbis ſequentibus: *Aquilam ſolam è volucribus fulmine tangi negant, quæ ob hoc armigera hujus teli fingitur.* Ecce itaque vobis ipſiſſimam rationem, cur prædeſtinati aquilis æquiperentur, qua ſcilicet in die illo ab iræ vindicativæ Dei ſagittis immunes erunt. Inſuper aquilæ proprietas eſt rejuveneſcere, & antiquas mutare exuvias, dicente Athenæo. *Seipſam eventilat, & à vetuſtate expurgat, liberando ſe in ſublime ad tertiam regionem aëris, ubi cum radiis Solis & calido aëre incaluerit, ita ut ferè exuri videatur, ſubito in fontem frigidum ſe dimittit, inde ad nidum revolans ſudat, eoq; ſudore veteres pennas excutit, & novis deinde veſtitur.* Idem perfecta operatur anima, Soli ſe opponit juſtitiæ Chriſto, amore & charitate accenditur, ſuam examinat conſcientiam, actus excitat compunctionis, confitetur ſe ream & culpabilem coram Deo, ſuis immergitur lachrymis, atque ita veteres

Col. 3. v. 9.

peccaminoſorum habituum deponit exuvias, *expoliantes veterem hominem .... & induentes novum, qui ſecundùm Deum creatus eſt.*

Fuga peccati eſt continua judicii & mortis memoria.

5. Teſte S. Joanne Climaco quidam aliquando ſolitarius, habitans in Choreb, tepidam traduxerat vitam, qui tandem mortali oppreſſus infirmitate in extaſin raptus fuit, poſtea autem ſenſibus reſtitutus circumſtantes, ut diſcederent obteſtatus eſt; iisque egreſſis portam cellæ ſuo muro occluſit, ubi per duodecim annos ſolo pane & aqua victitans, nil niſi habitam diſcutiebat viſionem inter continuos fletus. Poſt 12 autem annorum circulum, iterum infirmatus, portam dejici curavit; aditúque patefacto ingreſſi Patres ſalutare à decumbente petiere monitum; Quid autem infirmum reſpondiſſe putatis? Ipſiusmet auſcultate dicti Sancti Authoris verba: *Hæc tantum audivimus; Ignoſcite mihi, nemo, qui mortis & judicii memoriam verè agnoverit, peccare unquam poterit*, Unde & Baptiſta, ut publicanos & alios perverſos peccatores non modò ad pœnitentiam, ſed etiam ad perfectionem reduceret, horrorem judicii finalis incutere ſatagebat, inquiens:

S. Joan. Climac. in ſcal. Parad. gr. 6.
Matth. 3. v. 7.

Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira, id à die judicii, qui dies iræ nuncupatur; Sed quem hujus conſiderationis fuiſſe putatis effectum? *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*; ubi ly *dignos* ſingulariter notetis oportet. V. quoque Beda de Sancto quodam tradit Epiſcopo, qui, quoties tonaret, judicii memor ad Eccleſiam convolabat, & peccaturus ſe proſternens, non ſurgebat, donec cœlum ſerenatum eſſet, dicere ſolitus: *Leo rugit, quis non timebit? Per hoc enim nos movemur, ut arcum Dei tenſum precibus retundamus, & conſcientiâ ſuſpectâ paratos nos ſiſtamus ad reddendam judicii rationem*; Quo ſancto exercitio repræſentationis judicii extremi in corde ſuo, ad tam eminentem meruit pertingere ſanctitatem, ut ab Angelis de ſuo ab hac ad alteram beatam vitam tranſitu præmonitus fuerit, & anima ejus ab iisdem ſpiritibus viſa fuerit in cœlum portari. Alius pariter quidam Dei ſervus, dum lethaliter infirmus ad confeſſionem faciendam moneretur, ut coram Altiſſimi tribunali ra-

Beda l. 4. Hiſt. Angl. cap. 3. de S. Ceadd. Mercorum Epiſc.

tionem reddere poſſet optatam, reſpondiſſe legitur; Benedictus Deus, quia in eo ſemper vixi timore, unde modo ad judicium meum particulare accedens, ad meum me converto Creatorem & Redemptorem crucifixum, illíque cum Jobo dico: *Vocabis me, & ego reſpondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram*; hocque dicto expiravit.

Job 14. v. 15.

6. S. Gregor. vitæ morumque noſtrorum emendationem memoriæ aſſociat judicii, inquiens: *Illum diem Fratres chariſſimi, totâ intentione cogitate, vitam corrigite, mores mutate, mala tentantia reſiſtendo vincite, perpetrata fletibus punite; adventum namq; æterni Judicii tanto ſecuriores quandoq; videbitis, quantò nunc diſtrictionem illius timendo prævenitis.* Nec minus ſolicite S. Auguſtinus hoc utiliſſimum dictæ recordationis exercitium nobis inculcare nititur, dum ait: *Scire & intelligere debemus Fratres chariſſimi, nihil nobis eſſe ſalubrius, quam in damnatis omnium præſentium rerum voluptatibus, id potius cogitemus, quando erimus de hoc ſæculo tranſituri, vel quando tabernaculum corporis ultimo die ſuperveniente depoſituri, & iterum illud reſurrectionis tempore recepturi, ut cum eodem recipiamus, prout geſſimus, ſive bonum ſive malum. Et ideo rogo Fratres, ut quotidie cogitemus, quales erimus in die judicii, puriſſimis Angelorum conſpectibus offerendi, & æterno judici rationem de libris conſcientiæ reddituri, remotis omnibus probationibus.* Liber namque uniuscujusque, qui producetur, plus minusve cuilibet incutiet terroris; *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur.* Equidem non nego, quoniam faciliter innumerabilibus repletur debitis; ſed & veriſſimum, quod per vitæ noſtræ curſum eadem abolere valeamus, id quòd facile actu fuerit, ſi frigoroſam, quam coram cœlo, terra, & inferno reddituri ſumus, perpenderimus rationem. *Ibi ſcribuntur virtutis opera*, inquit D. Chryſoſtomus: *Ibi prava ſcribuntur; Ne tibi timeas inde præjudicium; licet perverſa tua præſcripta ſint opera, bonis operibus poſſunt deleri; uti rurſus, ſi cujus inibi nomen pietatis ergo perſcriptum ſit, moribus autem abnegarit, nullum ex eo ſit præjudicium, quod ſcriptum ſit, ſed deletur.*

S. Greg. Homil. 1. in Evang.
Adhortatio ſincera ad hujus judicii præparationem.
S. Auguſt. ſer. 49. in Append. de diver. c. 8.
D. Chryſ. Tom. 6. de Cæc. & Zachæo.

7 Job audacter aliquando in hæc legitur prorupiſſe verba: *Per ſingulos gradus meos, pronunciabo illum, & quaſi Principi offeram eum.* Altiſſima quorum verborum myſteria ex S. Gregor. interpretatione hauriamus oportet, dicentis: *Sacri itaque libri, id eſt, divini eloquii memoriam faciens, dicit; per ſingulos gradus meos pronunciabo illum, quia nimirum ille ad doctrinam Dei veraciter aſcendit, qui ad obtinendum hanc gradibus ſanctæ operationis erumpens, & quaſi per ſingulos gradus ſuos librum pronunciat, qui percepiſſe ſe ejus ſcientiam non per verba tantummodo, ſed etiam per opera demonſtrat; Unde adhuc ſubditur: Et quaſi Principi offeram eum; omne enim quod offerimus, in manibus tenemus. Venienti ergo ad judicium Principi librum efferre, eſt verba præceptorum illius in actione tenuiſſe.* Nec eſt, quod in tribunali illo eloquentiam, favores, adhærentias, dona, reſpective humanos cuiquam ſuffragaturos ſibi quis perſuadeat, dicente S. Ephremo: *Nihil nobis in illa proderit hora præter bona, quæ hinc nobiſcum detulerimus opera, futurum eſt enim, ut unusquisque noſtrum propria facta ac dicta ante corrupti atque tremendi Judicis tribunal deferat.* Utique ſi de minimo etiam otioſo verbo, quod diſſipatur à vento, rigoroſam nos rationem reddituros cogitaremus, non faciliter adeo ora noſtra in verba reſolveremus detractoria, injurioſa, obſcœna, ſacrilega, quin & quandoque blaſphema.

Job 31. v. 37.
S. Gregor. l. 22. mor. c. 14.
Bona opera tantum ſequuntur hominem in judicio.
S. Ephrem. T. 1. de extremo judicio.

8. S. Gregorius illa Scripturæ ſacræ conſiderans verba

Digitized by Google

S. Greg. l. 5. in 1. Reg. cap. 20.

verba (*Si timueritis Dominum, & ſervieritis ei,*) Prophetam dixiſſe advertit non ſatis fieri per timorem (*ſi timueritis*) ſed & requiri obſequium, (*ſi ſervieritis*)

Qui timet judicem in hac vita & ſervit ei non habet ſibi timere in extremo judicio.

Quiſquis igitur hunc timet judicem, illi conformiter operatur timori, ſuo exactiſſimè ſerviens Judici. *Quid eſt ergo, quod ait* (verba ſunt dicti S. Doctoris) *Si timueritis Dominum, & ſervieritis ei, niſi quia pleri que diſtrictionis judicia metuunt & tamen prava agere non deſiſtunt? paventis quidem cordi futura judicia cogitant, ſed præſenti voluptate devicti, mala committere nequaquam vitant. Bene ergo poſt timorem Domini, ejus ſervitia memorantur, quia ille ſolus timor probabilis eſt, qui dum mentem concutit, ad boni operis ſtudium trahit.* Hinc Salvianus ſe intelligere poſſe negabat, qualiter quis credens in judicium, in quo tanta cum ſecuritate examinandus eſt, nihilominus cum tanta animi vivat relaxatione & licentia, quaſi non veritas Catholica, ſed fabula eſſet Poëtica.

Salvian. l. 3. ad Eccleſ. Cathol.

Quid cauſa eſt (interrogat ille) *ut, ſi quiſpiam Chriſtianus futura credit, futura non timeat? Quid ergo cauſa eſt, ut ſi credit, quæ dixit Deus, non timeat, quæ minatur Deus?* Moxque rationem, quæ Chriſtianum credentem; dum, quæ Deus prædicit & minatur, non timet; valdè convincit, in hæc ſubnectit verba: *Neque enim ſe probat promiſſionibus Dei credere, qui non ſic agit, ut poſſit ad promiſſa Dei præmia pervenire.* Quo fine practicum ab eo, qui hic coram tribunalibus, quampiam magni momenti litem negotiumque tractat, deſumptum adducit exemplum verbis ſequentibus: *In ipſa quippe hac vita hominum, ſi judicandum ſe aliqui ab humana hac poteſtate, & rapiendum ad tribunal terrenum eſſe cognoverit, advocatos requirit, patronos adhibet, officialium gratiam & favorem mercatur, & hæc omnia metu futuri judicii agit, cum tamen eventum judicii comparare non poſſit. Dic mihi, quiſquis ille es, qui credere te judicium Dei dicis? Tu ſi ſupradictorum exemplo hominum judicandum te eſſe à Deo crederes, nonne ſpem ac ſalutem tuam quolibet pretio comparares? Sed non credis utique, non credis & licet credulitatem tuam verbis velis aſſeverare, non credis; Verbis enim, ut ait Apoſtolus, confiteris, ſed factis negant.* Qui enim tibi perſuadebit poſſibile fore, ut quis in diem illum noviſſimum credens, eumque cogitans omnes affectus ſuos in vita præſenti collocet; *Quæ eſt vita veſtra,* inquit Jacobus Apoſtolus? *Vapor eſt ad modicum parens & deinceps exterminabitur.* Qui idem Apoſtolus in eadem epiſtola paulo poſt ad eos, qui hiſce bonis terrenis affixi hærent, & ad illa duntaxat corda ſua convertunt, converſus, in hæc minatur verba: *Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.* Ubi Salvianus in primo ad Eccleſiam libro ita ſcribit: *Theſaurizaſtis in noviſſimis diebus, per hoc duplex & cupiditatis nexa eſt, & infidelitatis.*

Jac. 4. v. 15.

Jac. 5. v. 3.

Salv. l. 1. ad Eccleſiam.

Invectio in eos, qui hoc judicium cogitare negligunt.

9. Sanctus quoque Iſidorus Pelufiota in quadam epiſtola, in eos, qui myſterium hoc tractant, credunt, nec controvertunt; ex alia tamen parte quaſi ludus foret, in peccatorum tenebris caligant, acriter invehitur, dum ait: *Abſurdiſſimum meo quidem judicio illud eſt, eorum quidem, in quibus externi ſapientes & Scriptura Sacra inter ſe diſſident; magnam rationem habere eorum, in quibus conſentiunt, exiguam. Etenim judicii extremi dogma tametſi & rationi conſentaneum, & juſtum, & rationi præditis congruent, atque à nobis & ab ipſis confeſſum ac receptum ſit, tamen paucos inducit, ut ea, quæ officii ratio poſtulat, faciant. Pleriqueenim (nec verò me quiſquam iracundiâ commotum hæc dicere arbitretur) non ſecus ac ſi nec judicium futurum ſit, nec providentia*

S. Iſid. Pel. l. 3. Ep. 37.

ulla rebus præſit, atque humanas actiones conſpiciat, velut in denſiſſimis noctis tenebris ea faciunt, quæ faciunt.

Seria adhortatio ad hoc judicium cogitandum.

10. Meritò itaque omnes ſacri Doctores ad ſeriam hujus tribunalis recordationem uniſono exhortantur ore; Et in primis quidem D. Chryſoſtomus in quadam homilia ita ſermocinatur: *Ut animam tuam velut Dei habitaculum præpares, memento horrendi multum, & tremendi illius diei, in quo omnes Chriſti throno aſſiſtentes, rerum hic geſtarum rationes reddemus, ubi ante omnium oculos peccata noſtra deponentur & rurſum revelabuntur, & ignorantibus oſtendentur.* Inſignis quidem præceptor, magnâ præditus ſcientiâ, Teſte Bellovacenſi, timebatur quondam ab omnibus nec erat, qui cum eo congredi præſumeret, niſi vincendus. Tunc ille ad eos converſus, ait: *Quid timoris ab homine concludi, qui non cavetis a Deo concludi? Nulli autem concluſio à Deo timetur.* Nec minus efficaciter atque utiliter S. Bernardus ad idem nos propoſitum exhortatur, dum ait: *Judicium diſtricti judicis veſtigemus fratres; & eo amplius frequentemus in timore ac tremore ipſius conſiderationem, quo minus comprehendere poſſumus inveſtigabilem abyſſum judiciorum Dei, & irrefragabilem diſpoſitionem.* S. Gregorius inquit, quòd, quantò Judicis adventus magis tardat, tantò magis rigoroſiam ejus juſtitiam timere debeamus: *Neceſſe eſt, inquit, nunc timere Judicem, dum necdum judicium exercet, cum diu mala uſtinet, dum mala adhuc tolerat quæ videt; ne, cum ſemel manum in retributione ultionis excuſſerit, tantò in judicio diſtrictiùs feriat, quantò ante judicium diutius expectat.* S. Iſidorus Peluſiota in Epiſtola quadam dicit, Judicii extremi incredulitatem impii dediſſe motivum relaxandi fræna ad quemlibet exceſſum. *Non mors,* inquit, *ſed judicium, quod poſt mortem futurum eſt, avertit à peccatis. Impii enim cum exiſtimarent animam eſſe ſcintillam quamdam, quæ extincta, ut ajebant, corpus in cinerem abibit, mori ſe tantum (more brutorum) putantes, non autem poſt mortem judicari? Hæc enim talia in libro, qui Sapientia Salomonis inſcribitur, dixerunt, ut noſti quod ſi neſcio, ſume in manus eum librum, & ſcies quod nihil intentatum vel inauſum relinquebant. Unde Pſalmiſta ait: Auferuntur judicia tua a facie ejus.* Et quid inde ſecutum fuit? *Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore.*

Bellovac. ſpec. mor. l. 2. d. 1. 5.

D. Chryſ. Hom. 77. de Pœnit.

S. Bern. Serm. de ... Qui habitat.

S. Greg. l. 24. mor. c. ult.

S. Iſid. Pel. l. 4. epiſt. 146.

Pſal. 10. v. 5.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Examen & proceſſus judicii finalis præcipuè circa opera miſericordiæ inſtituitur, quibus ſe electi tuebuntur; Eorum verò omiſſio reprobis in damnationem vertetur.

THEMA.

Venite benedicti Patris mei, . . . eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare. Matth. 25. v. 34.

Opera miſericordiæ ... judicium benignum.

1. EX hujus thematis adducti loco evidenter conſtat, quod cum Chriſtus, qui nos judicaturus eſt, examen & proceſſum, qui in judicio extremo coram ejus tribunali formandus erit, manifeſtaſſet; ſimul etiam modum nos edocuerit, quem obſervare debemus, ut ad ejus dextram collocari mereamur, qui in adimplendis in hac præſenti vita miſericordiæ operibus præcipuè conſiſtit. Atque hinc eſt quod tot ante ſæcula per Prophetam ſuum Regium, virum

ſecun-

Pſ. 111. v. 5.

ſecundum cor ejus nos monuerit, dicendo: *Jucundus homo qui miſeretur & commodat, diſponet ſermones ſuos in judicio, quia in æternum non commovebitur.*

Hoc probatur exemplo quod opera miſericordiæ ſint medium ad judicium hoc ſe diſponendum.

2. De S. Eliſabetha Ungariæ Regina refertur, quod cum ei hoſpitalia ſæpe frequentanti, infirmisq; ibidem decumbentibus magnâ cum charitate, & compaſſione inſervienti, pium hoc miniſterium à pediſſequis ſuis diſſuaderetur, ipſa eas reſponſo adæquato compeſcuerit, imo ad ſe ſequendam & imitandam ſtimulos addiderit, dicendo: Ego me diſpono & præparo ad diem judicii, ut examinanti me Judici aptè reſpondere poſſim; Dictura enim ſuo Chriſto: Recordare, quod tibi in hoſpitalibus infirmanti tanta cum charitate inſervierim, ut pediſſequæ meæ ab hoc pietatis officio me revocare conatæ fuerint. Porrò quod judicandi de ſola ſint miſericordia examinandi, an ſcilicet illam adimpleverint, & circa quos, an verò eamdem neglexerint, hujus veritatis plenæ ſunt antiqui & novi Teſtam. paginæ; Et certè ſi in illa die congregares omnes eloquentiſſimos totius mundi Oratores, Advocatos item celeberrimos, ſanctos quoque Paradiſi efficaciſſimos, cauſam tuam in illo tribunali nullâ ratione tueri, vel ab inexorabili Judice gratiam quantumvis minimam obtinere poſſes: At verò, ſi tecum habere potueris pauperculum aliquem à te ſublevatum, vel infirmum ſolicitè à te curatum, vel vinctum in carcere à te viſitatum; hi utique efficacius & potentius te juvabunt, quam omnes mundi theſauri, omnesque cœlites paradiſi. Auſcultemus igitur illud ſalubre Tobiæ conſilium.

Tob. 4. v. 7.

Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli advertere faciem tuam ab ullo paupere; Ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Aſt quia mendicus v. g. ſe excuſare poterat, eo quod inops ipſe alienas non poſſit ſublevare neceſſitates, vel infirmus, quod aliis ſervire non poſſet; ideo ſubdit Tobias, inquiens:

Ibid. v. 8.

Quomodo potueris, ita eſto miſericors; Deus enim non tam manum, quam cor reſpicit, dicente S. Gregorio: *Ante Dei oculos numquam eſt vacua manus à munere, ſi fuerit arca cordis repleta bonâ voluntate*; dexteræ ſuæ non plus depoſcit, quam noſtræ valeant vires; Unde ſi miſericordiam & charitatem executioni mandare non poſſimus, ſufficit eam in corde ſovere. Unde S. Bernardus dicere conſueverat: *Deus indubitanter tribuit bonæ voluntati quod deſit facultati.*

S. Gregor. hom. 5. in Evang.

S. Bern. Ep.

Sola opera miſericordiæ ſufficiunt ad hoc judicium non timendum.

3. Doctiſſimè ſimul & ſuccinctiſſimè ad hoc intentum diſcurrit Chryſoſtomus, dum ait: *Da indigenti ſi minus habueris, vel ſuſpirium ſi profers, omne tribuiſti; nam inſomnis ille oculus vidit te dediſſe, quod habueras.* Væ nobis, ſi alio pretio paradiſus comparandus fuiſſet, non enim omnes illibatum ſervare poſſunt virginitatis lilium, non omnes pro fidei confeſſione collum ſuum mucronibus ſubdere Tyrannorum, non omnes per viam prædicationis & ſacramentorum adminiſtrationes abundantem facere animarum meſſem; Aſt quis vel unicum ſaltem compaſſionis non poterit excitare actum, niſi petitus excors fuerit? *Proponit iſta tamquam nota*, (inquit Doctor Angelicus) *quæ dictat natura*; Nihil namque naturæ noſtræ conformius, & facilius, quàm benefacere, dicente Dionyſio Carthuſiano: *Nihil naturalius, quam benefacere conſorti naturæ.* Quamvis autem Judex ille rigoroſiſſimus futurus ſit; nihilominus etiam ſummæ diſcretionis erit & æquitatis, *quia judicabit orbem terrarum in æquitate.*

D. Chryſ. hom. 7. de Pænit.

S. Thom. in Matth. ib.

Dion. Carthuſ. ibid.

Pſal. 9. v. 8.

Non unum ſed varia ad hoc ſunt miſericordiæ opera.

4. *Eſurivi, &c.* Deus non unum, ſed varia miſericordiæ recenſet opera, ut quilibet juxta habilitatem, & vocationem ſuam in eo ſe exercere poſſit, in eo, quod illi facilius & conformius erit; ſpecificam autem operum miſericordiæ inſtituit mentionem, juxta Carthuſiani mentem: *Quia directè & evidenter includunt charitatem*, quæ nos Dei declarat amicos, nobisque divinam conſervat gratiam, gloriæ cœleſtis pignus. Aſt vero Cornelius Janſenius aliam, cur incarnata Sapientia dicta commemorabit opera, aſſignat rationem in hæc verba: *De quibus nemo ſe facile excuſare poteſt; hujusmodi dilectionis enumerat opera, quæ omnibus competere poſſunt.* Jejunia enim eremi, cilicia, religiones, aliaque ſimilia perfectionis exercitia non omnium perſonarum ſtatibus & conditionibus adæquantur. *Ex his, quæ poſſumus* (verba ſunt Euthymii) *Humanitatem requirit, his enim, qui non poſſunt, ſufficit quòd velint.* Quid amplius dici poſſet? Certè facilior ad cœlum aditus dari nequit: Sed dictum porro auſcultemus Authorem, dicentem: *Varias ſiquidem humanitatis partes recenſet, ut ſi quidem poſſumus, omnes impleamus; Sin autem, & ſaltem eas, quas poſſumus.* Bellovacenſis quoque cur Judex in examine finali prædicta ſit memoraturus opera, diſcutit, inquiens: *Ut ſe pronum ad remunerandum oſtendat, magis opera miſericordiæ, quàm juſtitiæ, vel alterius virtutis commemorat; Si enim opera tam facilia & quæ ratio naturalis inclinat tanto præmio remunerabit, quantò magis ea, quæ ſunt difficiliora.*

Dion. Carthuſ. ibid.

Janſen. cap. 127. Conc. Evang.

Euthym. ibid.

Bellov. Spec. mor. l. 2. diſt. 9.

Cur opera miſericordiæ corporalia potius quam ſpiritualia ad hoc deſerviant.

5. Aſt quale putatis ſubeſſe myſterium, quod nulla operum miſericordiæ ſpiritualium, quæ perfectiora ſunt, ſed corporalium dumtaxat mentio fiat? Dubium hoc Abulenſis ventilat; inter cujus varia reſponſa ſequens ad noſtrum in primis deſervium propoſitum, quando ait: *Opera miſericordiæ ſpiritualia ſunt majoris difficultatis, ad talia non ſtatim aſpirant imperfecti; Corporalia poſſunt pertinere ad omnes ſpiritualia non Chriſtus voluit ponere cauſam ſalutis noſtræ eſſe cuilibet facilem.* Quo ſine Author imperfectus, ut ſcilicet immenſam, quam Deus in noſtra erga proximos compaſſione experitur ſatisfactionem, exprimat, tali utitur exemplo: Si quis hodie amicus veſter, aut ruſticus vobis unam è ſuis donaret veſtibus, vosque eam contemptibiliter in præſentia ſua alicui circumſtantium projiceretis, utique munus vobis factum cum donatoris rubore vilipenderetis; Aſt ſi eam ſubitò indueretis, ſummè eam vobis placitam, gratamque eſſe demonſtraretis. Nunc autem ad intentum ſic proſequitur dictus Author: *Putas, quanto gaudio extolluntur Sancti, quando in conſpectu omnium Angelorum quod fecerunt hominibus, ipſe Dominus ſe fatetur accepiſſe?* Dimidiam chlamydem, quam S. Martinus etiamnum Catechumenus pauperculo militi ſub portis Ambianenſibus fuit elargitus, Chriſtus eadem ſe contegens, in conſpectu totius paradiſi oſtentavit, dicendo, Martinus adhuc Catechumenus hac me veſte contexit, eademque amictus in judicio apparebit, omnibusque, pauperes, nudos contegentibus, dicet: *Nudus eram, & operuiſtis me.* S. Lucas de Tabitha ſcribit, quod, poſtquam plena operibus bonis, & eleëmoſynis, quas faciebat, mortua fuiſſet, diſcipuli ſancti Petri velocem accelerarint adventum, ut eo jubente in vitam revocaretur; *Circumſteteruntque illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis*; id quod S. Petro efficax ad patrandum miraculum, ipſamque reſuſcitan-

Abul. Q. 38. in cap. 25. Matth.

Auth. Imperf. Hom. 54.

Act. Ap. 9. v. 39.

tandam fuit motivum; Hæc autem vidua eleëmoſynaria quamlibet præfigurabat animam electam, quæ in die judicii ab omnibus pauperibus, qui aliquod ab ea acceperunt ſubſidium, auxilio & patrocinio adjuvabitur, & à morte æterna immunis fiat.

Cur in valle Joſaphat ſit futurum judicium.

6. Non ſine myſterio, vallis Joſaphat pro erigendo in ea tribunali ſupremi judicis à Deo electa fuit, utpote quæ monti oliveti adjacet, ſuper quem judicaturus deſcendet, ſicut pariter ex eodem aſcendit, futurum faciens ab Angelis intimari judicium, dicentibus: *Hic JEſus, qui à vobis aſſumptus eſt in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem*; Quæ omnia perfectò in ſapientia à Deo facta ſunt; oliva enim ſymbolum eſt miſericordiæ, quique hanc in domibus ſuis plantarit, ut ſupremi Judicis ſocietate & favore conſiſtent. Sola enim erga proximos miſericordia in futuro judicio, ſublato omni metu, ſecuros cultores ſuos efficit: & ſpem certam tribuit, *Ponam in pondere judicium*, inquit Deus apud Iſaiam, *& juſtitiam in menſura*. Nullus eſt in futuro judicio, quantumcumque ſit ſanctus & irreprehenſibilis, qui non timeat & contremiſcat, ſolus tamen miſericors & eleëmoſynarius in eo jucundabitur, unde Pſalmiſta ait: *Jucundus homo, qui miſeretur & commodat; diſponet ſermones ſuos in judicio, quia in æternum non commovebitur*; idque propter opera miſericordiæ pauperibus exhibita, quæ in bilance S. Michaëlis poſita ſpem ſalutis certam & ſecuram ei tribuent; *Miſericordia mea in ſtateris.* Hujus celebre in perſona Petri Telonarii habemus exemplum, qui propter panem in bilance Archangeli poſitum ſalvatus fuit, tametſi illum per impatientiam pauperi projeciſſet. Sanctus Antonius felicem & fortunatam illam conſiderans invitationem: *Venite benedicti Patris mei*, illam præmium dicit eſſe benedictionum, quas in hac vita per beneficentiam erga pauperes ſeminavimus, de quibus S. Paolus ſcripſerat, inquiens: *Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, ſcilicet eleemoſynarum, largè quandò pauperibus, propter quod à Deo & hominibus benedicitur & collaudatur, de benedictionibus & metet, ut ait Apoſtolus Deo.*

Act. Ap. 1. v. 11.
Iſai. 28. v. 17.
Pſ. 111. v. 5.
2. Cor. 9. v. 6.
S. Anton. ſum. Theol. p. 4. Tit. 14. c. 11. §. 8.

Miſericordes in extremo judicio habent pauperes pro ipſis intercedentes.

7. Summæ conſolationis eſt Propheticum illud oraculum, quod illos concernit, qui operibus dediti fuerint charitatis. Videlicet *Beatus, qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* Ubi Petrus Bleſenſis in quodam ſermone, per diem malam, finalis judicii diem intelligit, inquiens: *Diem malam appellat diem judicii; non quia mala, ſed quia multis amara propter amaritudinem futurorum in ea.* S. Ephrem ait: *Bonum in illa tunc hora tibi ſubvenies auxilium ſi pauperibus hic compaſſus fueris. Boni pro ſe apud Chriſtum tunc erunt Advocati, qui hic egeni à te nutriti, & miſericordiam conſecuti, protecti, ac conſervati fuerint. Magni hi tunc Patroni tibi iſtic erunt; Magni defenſores, magni fautores, atque auxiliatores, exhibentes tunc Chriſto, quæcumque ipſis hic dederis, quemadmodum ipſos paveris, quomodo ipſos refeceris. Boni tibi hi fratres iſthic reddentur, ſicut ſunt fratres Chriſti.* Quibus ultimis verbis ſanctus hic pater ſequens inſinuat argumentum; Si enim frater Regis plurimum valet ad obtinendam alicui gratiam, quando ſe is apud Regem efficaciter interponit; quanto efficacior erit interceſſio magnæ cujuſdam multitudinis Fratrum, id eſt, pauperum, coram hujus Regis tribunali? Chriſtus enim Rex Regum in magnifico illo throno poſitus pauperes & egenos, fratrum ſuorum nomine honorare non dedignabitur: *Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis*, ubi idem S. Ephrem ait: *Hoc dicens, omnes oſtendit digito ibi præſentes, & ad pedes ſuos conſiſtentes. Quis porro dignus, quis ita felix in illa erit hora, quando cuncti exhorreſcent, & contremiſcent Angeli & homines, ut tunc nominari mereatur Frater Chriſti? Quam multis uti iſtud theſauris erit potius?* Idem quoque S. Ephrem in tomo 2. de comparitione crucis ad judicium ita ſcribit: *Miſericordes cernent ibi mendicos ac pauperes, quorum hic miſerti ſunt, pro ipſis interpellantes, eorumq́; opera bona, coram Angelis & hominibus annunciantes.*

Pſ. 40. v. 2.
Petr. Bleſ. ſer. 4. in ſyn.
S. Ephr. T. 3. de Compunct. animi.
Matth. 25. v. 40.
S. Ephrem. T. 1. de apparit. Crucis.

Exhortatio ad viſitandos infirmos pro habendo benigno finali judicio.

8. Magnus ille Dei ſervus Camillus de Lellis, qui religionem clericorum, infirmis miniſtrantium, inſtituit, probè ſciens, quod natura noſtra inter fœtores, vulnera, ulcera, putredinem, & famem inde emanantem nauſeat & abhorreat, ut ſuos ad conſtantiam & lætitiam ſpiritualem, in hoc munere concipiendam animaret, hanc finalis judicii hiſtoriam ob oculos illis ponebat, volebatque, ut hoc monitum continuo audiri numquam intermitterent: *Non te pigeat viſitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis.* Ubi notanda eſt dictio illa, *Pigeat*, quia magna experimur in miniſtrando infirmis naturæ repugnantiam, maxime quando nauſeabundi ſunt & ſtomachum provocant. At verò ſi conſideremus, quòd Chriſtus, qui Judex noſter futurus eſt, in illorum perſona velit agnoſci, in dilectione & amore illius magis confirmabimur. *Vide autem*, inquit Euthymius: *Quomodo de ſola humanitate ſive amore erga proximos differat.*

Eccli. 7. v. 39.
Euthym. c. 61. in Matth.

Maxima fit diſcuſſio in die extremo de charitate erga proximum.

In illius namque tribunalis proceſſu & allegationibus, ſolum de charitate & amore erga proximos diſputabitur, ac proinde opus eſt, ut in illo fortiter ſtabiliamur. *Ab hac ſola juſtos honore dignos judicat, peccatores ſupplicio. Non quod cæteræ vel juſtorum bona opera, vel peccatorum delicta ſine examinatione, vel diſcuſſione relinquenda ſint; omnium ſiquidem cuncta inquiret, & opera & verba, & cogitationes, ut ipſemet frequenter ſuâ doctrinâ manifeſtavit; ſed nunc de ſola hac virtute differit, confirmare volens quod hanc maximè requirit, & hanc præ omnibus expetit, utpote Chriſtianis maximè neceſſariam; cujuſcumque enim Chriſtiani inſigne, quo cognoſci poteſt, eſt dilectio; hujus autem optima pars, eſt pauperum amor, & erga proximum miſericordia, & compaſſio.* S. Ephr. ſæpe citatus eximia benevolentiæ ſigna, quæ Chriſtus exhibiturus eſt illis, qui miſericordiæ operibus dediti fuerint, affectuoſis hiſce verbis exprimit: *Cernens Chriſtus, in throno ſedens, ad ipſum ingredientem, lætus excipiet, obviamque illi procedet hilari facie, & aſpectu arridente, atque appellatione latâ & benigna allocutione hunc apprehenſum amplectetur, & tamquam ex longinqua peregrinatione venientem amicum, ſeu filium deoſculabitur, talibusque eum verbis compellabit. Bene veniſti ò Amice bone, & fidelis, Bene veniſti educator, & altor meus, Hoſpes meus; Non ſum oblitus charitatis tuæ. Memini, quanta mihi dona præſtiteris, memini quoties me refeceris, quæ dum ad eum ait Chriſtus, tenet ipſum manu coram omni illâ magnâ celebritate, coram Angelis, & Archangelis, & omni Principatu & Poteſtate, coram omnibus juſtis & Prophetis, & Apoſtolis, ac Sanctis, ſtatuenſque hunc in medio ſimul prædicat & oſtendit eum omnibus ac dicit: hic homo eſurientem me aliquando conſpexit, & pavit; ſitientem, & potavit; frigeſcentem, & cooperuit me; hoſpitem, & ſuſcepit me; Infirmum me vidit, & miniſtravit, geſtavit, & in domum ſuam introduxit.*

S. Ephrem. T. 3. orat. qui in Chriſti abdormierunt.

Digitized by Google

Miſer eorum ſtatus qui non habuerint charitatem. *Jac. 2. v. 13.* *S. Auguſt. in Pſ. 143.*

9. Quam vero deplorabilis erit conditio illorum, qui Charitatis viſcera minimè habuerint? De quibus S. Jacobus Apoſtolus ita ſcribit: *Judicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam.* Unde exclamat D. Auguſtinus: *Parva putatis opera miſericordiæ, libet de his aliquid dicere. Attendite primò illam ſententiam, è ſacra Scriptura depromptam, quam modo commemoravi; Judicium ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam. Sine miſericordia judicabitur, qui miſericordiam non fecit, antequam judicaretur. Quid deinde quod ſequitur? Superexaltat miſericordia judicium. Superponitur miſericordia judicio; in quo inventum fueris opus miſericordiæ; Et ſi habuerit aliquid fortè in judicio, quo puniatur; tamquam unda miſericordiæ peccati ignis extinguitur.*

Sola fiet mentio in judicio de operibus miſericordiæ exhibitis. *S. Bern. T. 1. ſerm. 11. de ult. jud. A. 3. c. 2.*

10. S. Bernardinus Judicem condemnationis, contra reprobos pronunciandæ, rationem redditurum obſervat, eamque in operum miſericordiæ omiſſione conſtituturum; Siquidem nulla explicata de adulteriis, ſacrilegiis, ſimoniis, rapinis, homicidiis fiet mentio; Sed: *Eſurivi & non dediſtis mihi manducare, &c.* Unde nihilominus talem Sanctus hic deducit conſequentiam: *In hoc innuit Dominus, quod ſi propter peccata omiſſionis; impii tot cruciatibus punientur; quot ſuppliciis plectendi ſunt, qui ſcelera commiſſionis impiè patrarunt, Sicut ſunt ſortilegi, ſacrilegi, fures, raptores, uſurarii, luſores, perjuri, blaſphemi, homicidæ, & hujuſmodi.* Et in alio quodam ſecundi tomi ſermone, ſuper eandem ſcribens materiam, cur operum miſericordiæ domtaxat omiſſionis mentio facienda ſit, has ſequentes adducit cauſas. *Primò, ut* *S. Bern. T. 2. ſerm. 12. A. 2. c. 3. & 5.* *non ſolùm ſpe præmii, ſed etiam propter timorem ſupplicii, homines ad opera miſericordiæ provocentur. Secundò, ad monſtrandum, quod ita nihil provocat Deum ad rigorem juſtitiæ, ſicut defectus pietatis. Tertiò, ut oſtendatur, quod non ſolum per mala opera, ſed etiam propter defectum bonorum operum homo damnandus ſit.* Idque ex illo probat Chriſti apud Matthæum aſſerto: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* *Matth. 7. v. 19.* *Quarto, ut ſecundùm Gregorium apertè clareſcat, quod ſi tantâ pœnâ mulctatur, qui ſua non dediſſe convincitur, quâ pœnâ feriendus eſt, qui aliena redarguitur abſtuliſſe.*

Salv. 3. ad Eccl. *Eccli. 30. v. 24.* Amentia eorum qui non ſtudent miſericordiæ operibus.

11. Salvianus ſæpe eos, qui à miſericordia alieni, ultimi illius judicii proceſſum & examen non cogitant, redarguit, illo Eccleſiaſtici uſus monito: *Miſerere animæ tuæ, placens Deo. Dic mihi quæſo ô Miſer, ô infidelis. Cum multos patrimonium tuum dividas, cum multos facultatibus tuis dites, numquid de ſolo tu es tam malè meritus, ut tibi nec inter extraneos locum facias hæredis?* Quæ & ſimilia in ejuſdem libri progreſſu repetens, cætera inter ita ſermocinatur: *Et credere te futurū judicem dicis? apud quem! nullus eſt minor atque deſpectior, quam ipſe Judex, nam in tantum eum ſpernis, in tantum eum deſpicis, ut nec tibimetipſi conſulas, dummodo ejus juſſa contemnas; Aut refello me, & convinco, ſi mentior. Clamat tibi ecce morienti ipſe, qui te judicaturus eſt; Judex tuus, ne ullum omnino hominem in prorogandis rebus ac facultatibus tuis plus quam teipſum ames; Nec ulli de tua ſubſtantia moriens magis quam tibi conſulas, nullum animâ tuâ propinquiorem, nullum judices chariorem.* Quis non videt, quam exilis de anima in judicio aſſecurando habeatur ratio, dum ſubſtantia, pro Dei amore pauperibus erogata, nos ante judicem ſiſteret; & nihilominus eam inter extraneos, ad provocandam contra nos Dei iram, diſpertimur.

TRACTATUS XLII.

DE

JUDICIO TEMERARIO.

CONTINET

DISCURSUS XII.

DISCURSUS I. Judicium temerarium charitati opponitur; derivatur à malignitate judicantis; Eſtque ſpecies detractionis & contemptum proximi includit. Ubi etiam, quibus in caſibus committatur, fuſius exponitur.

II. Judicare malè de aliis, Zizania quædam eſt, quam dæmon ſeminat & nutrit, quæque ad ignem deſtinata eſt infernalem.

III. Peccati judicii temerarii conſideratur gravitas, utpote quod iram Dei ad ſevera provocat ſupplicia.

IV. Qui ſiniſtrè de aliis judicat, injuriam Deo facit, quia ejus juriſdictionem temerè ſibi uſurpat cum judicium de rebus occultis ferre ad ſolum Deum pertineat.

V. Facilè proximos noſtros judicando decipimur, quia finem & intentionem, ob quam ad operandum moventur, penetrare non poſſumus.

VI. Quam ſint fallacia humana judicia, utpote quæ ſolum juxta apparentiam exteriorum regulantur, per varia exempla oſtenditur.

VII. Variis ex eventibus & factis, quam facilè, judicando actiones alienas, erremus, demonſtratur.

VIII. Sæpè fallitur humanum judicium, quando ſolum ad ſtatum præteritum reſpicitur, præſens verò & futurus, ſicut & emendatio non advertitur, quam proximus tam intus, quam exterius feciſſe potuit.

IX. Priuſquam de aliis feramus judicium, maximè quando dubii ſumus, veritatem diligenter

Digitized by Google

ter examinare, & ad credendum bonum potius quàm malum proniores eſſe debemus.

X. Juſtorum proprium eſt, malum de aliis non credere; virtus enim Charitatis alienarum imperfectionum reatus cooperit, diſſimulat, iisque compatitur, eſtque alienis ſuperior defectibus.

XI. Peccata aliorum judicare & condemnare non debet, qui multis obnoxius eſt propriis criminibus; potius igitur talis prius examinet & condemnet ſeipſum, timeatque ne & ipſe ſimiliter cadat.

XII. Qui ſiniſtrè de aliis judicant, ut plurimum eâdem ſunt pice coinquinati; aut verò Deus juſtè permittit, ut in eaſdem culpas incidant, quas in aliis condemnant. Ubi & variæ adducuntur declarationes verborum: Nolite judicare & non judicabimini.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Judicium temerarium charitati opponitur; Derivatur à malignitate judicantis, eſtque ſpecies detractionis, & proximi in ſe includit contemptum; ubi, & quibus in caſibus, hoc peccatum committatur, latius oſtenditur.

THEMA.

Charitas non cogitat malum. 1. Cor. 13, v. 5.

Rom. 13. v. 10. Cauſæ temerarii judicii eſt defectus charitatis.

1. CUm lex Evangelica baſi Charitatis innitatur, juxta illud; *Plenitudo legis eſt dilectio*, neceſſariò conſequitur, quod judicium temerarium dilectionis tam Dei quàm proximi directè opponatur, cum indubitata ſit illa Eccleſiæ, ab Apoſtolo dictata, veritas: *Charitas non cogitat malum.* Unde B. Dorotheus in quodam ſermone de hac materia fuſius diſſerens, cauſam cur adeo ad temerè judicandum de proximis, faciles ſimus, charitatis defectum eſſe his verbis dicit: *Unde autem iſthæc patimur, niſi ex eo, quod charitate vacamus: nulla enim, vel admodum tenuis, & exigua ineſt nobis charitas: Nam charitas non cogitat malum, omnia ſuffert, ac tolerat, omnia credit.* S. Bonaventura de hoc vitio ita ſcribit: *Occulta peſtis eſt, ſed graviſſima, quæ Deum fugat, ei fraternam lacerat charitatem*; Peſtis enim eſt venenum quoddam occultum quod ad cordis regionem ſerpendo, vitam homini eripit; Vita autem animæ in charitate conſiſtit, quia *qui non diligit, manet in morte*; ac proinde judicium temerarium, venenum quoddam & peſtis eſt quæ charitatem extinguit, quam proximo debemus, quia *fraternam lacerat charitatem*; Ipſum quoque Deum in fugam agit, quia Deus charitas eſt. Idem B. Dorotheus dignam hanc nobis inſinuat propoſitionem: *Tantò quisque ad Deum proximè accedit, quantò magis in amore, & benevolentia Chriſtiana proximo ſuo adhæſerit.* Docet verò experientia, quod, dum quis malè de proximo ſuo judicat, manifeſtè per hoc indicet, ſe ab eo eſſe averſum, alias enim non tam facilè ſiniſtrum de eo formaret conceptum. Sicut enim deficiente in ſtomacho calore naturali, ad cibum digerendum requiſito, quantumvis cibus delicatus & ſubſtantioſus ſit, illum tamen in bilem & malos humores convertit; Econtra verò ſtomachus vigoroſus alimentum cæteroquin crudum & noxium, in bonam transmutat ſubſtantiam: Ita quoque in caſu præſenti aſſerere poſſumus: Nam anima charitate ardens licet actionem quamdam proximi ſui ſecundùm exteriorem apparentiam malam videat, attamen *non cogitat malum*, quia *charitas operit multitudinem peccatorum*, convertitque in virtutem, quod oculo vitium eſſe videtur, excuſat actionem illam, eamdemque rectâ cum intentione factam fuiſſe interpretatur; At verò qui animam depravatam, & cor malignum ac charitatis expers habet, actus quoque revera virtuoſos ſiniſtrè interpretatur. Unde S. Auguſtinus inquit: *Maximè hi temerè judicant de incertis, & facilè reprehendunt, qui magis amant vituperare, & damnare, quam emendare atque corrigere.*

B. Doroth. ſer. 6. — S. Bonav. in ſtim. amoris c. 10. — 1. Joan. 4. v. 8. — B. Doroth. ibid. — 1. Petr. 4. v. 8. — S. Aug. T. 4. de ſer. Dom. in monte L. 2. c. 18.

2. S. Gregorius Nanzianzenus in oratione quadam, quam in Magni Baſilii laudem compoſuit, hanc quoque tetigit malignitatem. Cum enim nonnulli perverſi homines ſanctum hunc Prælatum, humilitate valdè conſpicuum, ſuperbiæ & faſtus arguerent, Nazianzenus ſe illis opponens, his eos verbis perſtringit: *Quid ad hæc nobis dicturi ſunt, qui homini faſtum, ſuperciliumque objiciunt? Iniqui ſanè, & acerbi rerum hujusmodi judices. An verò fieri poteſt, ut, qui leproſos deoſculetur, & huc uſque ſe demittat, adverſus ſanos & valentes ſupercilium attollat?* Mox quoque modum declarat, quo malignantes virtutibus vitiorum nomina attribuebant; Dicit enim: *Morum conſtantiæ & gravitati faſtus nomen impoſuerunt. At iidem homines facilè quoque mihi facturi videntur, ut & fortem temerarium appellent, & prudentem ac circumſpectum timidum, & temperantem agreſtem & inhumanum, & juſtum aſperum & contumacem.*

Nazianz. Orat. 20. n. 98. Malum hujus vitii tangit. S. Greg. Nazian.

3. S. Bernardinus Senenſis multa quoque hujus peſtilentis radicis judicii temerarii peſſima enumerat germina, & inter cætera, in temerè alios judicante, hanc manifeſtat malitiam; Quod videlicet *in tantam inſaniam veniat, ut omnia benefacta pervertat in malum.* Idque exemplo malignorum ſcribarum & Phariſæorum confirmat, qui omnia Chriſti bona opera in malam partem interpretabantur. Ita igitur ſcribit: *Dicunt, ſi quis ſtudet & vacat humilitati, hypocrita eſt; ſi recreationi, guloſus eſt. Si patientiæ, timidus eſt. Si juſtitiæ, impatiens eſt. Si ſimplicitati, fatuus eſt. Si prudentiæ, malitioſus eſt; Si maturitati, phlegmaticus eſt. Si jucunditati, diſſolutus eſt; Si religioni, ſingularis eſt. Si ſocietati ſæcularis eſt. Si ſilentio & patientiæ, diſſimulator eſt; Si aliorum correxioni, præſumptuoſus eſt. Si inſtat vigiliis & orationibus, indiſcretus eſt. Si communi dormitioni, ſomnolentus eſt. Si prædicationi, & aliorum ſaluti, appetitor laudis eſt. Si deſiſtit, negligens & remiſſus eſt. Si habeat gratiam hominum, adulator eſt. Si adulare renuit, ſuperbus eſt. O Deus, quis poterit evadere ab his labiis iniquis, & à lingua doloſa, cum & te Domine JEſu Chriſte non legimus evaſiſſe?* Quando radix arboris alicujus vitioſa eſt, videmus per experientiam, quod humorem ſuum vitiatum in ramos & germina, transmittens, malam qualitatem ſuam illis pariter communicet. Eadem quoque ratio eſt cordis & mentis humanæ, quando enim hæc veneno odii & averſionis erga proximum ſuum eſt obnoxia, quidquid boni operatur, defectui adſcribitur.

Enumerantur mala hujus vitii. S. Bern. T. 2. ſer. 14. A. 3. c. 1.

4. S. Anton. Judicium temerarium hiſce terminis definit: *Judicium temerarium eſt, cum aliquis opus proximi, de quo non habet ſufficientiam ad cognoſcendum, utrum bonum vel malum ſit, in mente ſua firmiter æſtimat, ſeu determinat illud eſſe malum.* Idem quoque inter alias cauſas, à quibus hæc malitia derivatur, & hanc aſſignat, inquiens: *Provenit hoc ex eo, quod quis malè afficitur ad alterum. Cum enim quis contemnit alium, vel odit, vel iraſcitur, vel invidet; ex*

Deſcriptio temerarii judicii. S. Anton. ſer. Theol. p. 2. Tit. 3. c. 8. §. 1.

levibus

Digitized by Google

levibus ſignis opinatur malè de ipſo, quia unusquisque faciliter credit, quod appetit; quia igitur malè affectus ad alium, appetit illi malum, promptus eſt ad cogitandum malum de eo. Eamdem quoque doctrinam S. Thomas his verbis tradit: *Cum aliquis contemnit, vel odit aliquem, aut iraſcitur, vel invidet, ex levibus ſignis opinatur mala de ipſo.* Qui enim infirmum habet palatum, omnisque cibi patitur inappetentiam, omnis cibus, quantumvis ſit delicatus & ſapidus, illi inſulſus & inſipidus eſſe videtur; Ita quoque ut D. Chryſoſtomus ait: *Donec inter nos malevolum gerimus animum, & vox audita nobis aliter ſonat, & ipſam faciem corruptâ mente aſpicimus.*

S. Thom. 2.2.Q.60. Art. 2.

D. Chryſoſt. Hom. de David & Saule.

Temerarius omnia male interpretatur.

Job 35. v. 2. Job 9. v. 28.

Pined. ib.

5. In libro Job cap. 35. eumdem Jobum ab Eliu reprehenſum fuiſſe legimus; Dicit enim ſacer textus: *Igitur Eliu hæc rurſum locutus eſt. Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres; Juſtior ſum Deo?* At verò qua ratione de hoc tam humili & modeſto viro, qualis Job erat, qui alias dixerat: *Verebar omnia opera mea*, tam ſiniſtrum judicium formare potuit; Septuaginta Interpretes, ut Pineda notat ex Hebræo ita vertunt; *Quare hoc exiſtimaſti in judicio?* At verò inquit idem Author: *Ubinam Job dixit ſe juſtiorem Deo? Nusquam ut apparet;* Idque plurium interpretum Latinorum authoritate probat; Ac proinde Eliu mentitum fuiſſe concludit, dum hanc impoſturam Jobo innocenti affinxit; Quia *id ſemper moris eſt accuſatoribus, ut dubia pro certis, conjecturas pro re ipſa, veriſimile ſignum pro neceſſario afferant contra reum. Potuit itaque Eliu ex eo, quod Job aſſeruit ſe juſtum coram Deo, imponere, quod dixerit ſe juſtiorem.* Nec mirum, quia malum adverſus Jobum animum gerebat, ideoque hoc judicium temerarium de ipſo formabat. Nazianzenus in oratione de laudibus S. Baſilii ita ſcribit: *Neque enim hoc quidam malè tradiderunt, virtutibus finitima, & quodammodo vicina eſſe vitia, nihilque facilius eſſe, quam ut ab illis, qui hujusmodi rerum ſcientiam non tenent, res quædam aliud eſſe judicetur, quam revera ſit.*

Nazianz. ibid. n. 95.

S. Bernardinus ibid. c. 2.

Mala judicii temerarii S. Bernardinus deſcribit.

6. Sanctus Bernardinus judicii temerarii malignitatem his verbis exprimit: *Videntur tales amare malum fraternum, conſtat enim, quod judicium, quod indefinitè aſſerunt eos malos, ex affectu inclinante eos, trahit ad ſentiendum malè de eis. Includit igitur & nutrit abſconditum venenum, & odium.* Citatque authoritatem D. Chryſoſtomi, dicentis: *Perfectum odium, & perfectus amor rerum, judicia non recognoſcit. Videntur tales quodammodo ſe impinguare de proximi ruina, culpa atque infamia.* Et ideò ab his, qui tales ſunt, exulat charitas & amor, Deo & proximis debitus, quia ſi charitas non cogitat malum de proximo, multo minus malum illius videre deſiderat aut gaudet. Porrò obſervandum, quod incarnata Sapientia non ſine myſterio apud S. Lucam capite 6. adeo fusè dilectionem fraternam & miſericordiæ opera commendat, ac demum ſubjungit: *Nolite judicare, & non judicabimini, nolite condemnare, et non condemnabimini.* Quodnam enim in eo latet myſterium, quærit Didacus Stella; & reſpondet: *Oſtendit, in quo conſiſtat miſericordia, quam erga proximos exercere debemus; nempe ſi eos non judicaverimus. Charitas quippe & miſericordia vetant, ne quid mali de proximis ſuſpicemur.* Cum igitur alienæ famæ detractio ut certum eſt, charitati opponatur, quis judicium temerarium occultæ detractionis ſpeciem apud noſmetipſos eſſe non videt? Quod in vitium vates regius invehebatur, cum diceret: *Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar.* Judicium igitur temerarium, quod in mentis cordisque noſtri ſecreto formamus, occultæ detractionis eſt ſpecies, quia ſcilicet, dum ipſum intra nos absque ulla manifeſtatione externa facimus, injuſtè apud noſmetipſos & temerariè abſque ſufficienti fundamento, bonum conceptum, bonamque proximi noſtri, qui non minorem reputabit offenſam & injuriam, dum ſuam apud te, quam apud quemcumque alium bonam perdidit æſtimationem, eluimus & annihilamus famam.

Luc. 6. v. 37.

Did. Stella ibid.

Judicium temerarium eſt ſpecies occultæ detractionis.

Pſ. 100. v. 5.

7. Jacob Patriarcha ſuo aliquando ſocero graviter legitur indignatus fuiſſe, dicente Scriptura: *Tumensque Jacob cum jurgio, ait: Quam ob culpam meam; & ob quod peccatum meum ſic exarſiſti poſt me, & ſcrutatus es omnem ſuppellectilem meam?* Minas equidem ſuſtinuerat Fratris ſui Eſau; Quin & per multos annos, varios inſultus vexasque ipſiusmet devoraverat Laban; *Nocte & die æſtu urgebar & gelu;* Idque absque omni impatientiæ verbo; Eſt modò nihilominus *tumens cum jurgio, &c.* Cauſam igitur tantæ indignationis intelligamus oportet. Socer ejus totam Jacob perſcrutatus fuerat ſupellectilem atque ſubſtantiam, credens eum ſua abſtuliſſe idola; Ut igitur Jacob de furto ſe infamari vidit, ſe continere nequit, quin lamentaretur graviter, dicente Dionyſio Carthuſiano: *Juſtè indignans Jacob, quoniam contumelioſum fuit, ita de furto impeti, reprehendi, & examinari.* Quia ſcilicet proximus noſter jus habet, bonum nomen bonamque famam, tàm apud nos, quam quemcumque alium exigendi, modò malis ſuis; iisque manifeſtis & patentibus actionibus conceptum bonum non deſtruxerit; Illi itaque injuriamur, dum absque conjecturis, & argumentis ſufficientibus in contrarium, ſiniſtrum formamus affectum; Atque ita charitatem, cujus debitores ſumus, oſtendimus; Hinc Dionyſius Carthuſianus ſequens ſtatuit monitum: *Sicut in grave damnum infers proximo, apud alterum ejus famam & bonam opinionem lædendo, ita & apud teipſum; quia non minus optat proximus apud te æſtimari probus, quam apud alterum.* Atque hinc manifeſta poſtmodum procedit detractio, quia ut plurimum conceptus ille ſiniſter judiciumque temerarium intra nos non perſiſtit, ſed propalatur; Unde Sanctus Bernardinus dicebat: *Decimus fructus* (ſcilicet judicii temerarii) *eſt detractio, nam tale judicium temerarium radix eſt & fomentum omnis detractionis.*

Geneſ. 31. v. 36.

Ibid. v. 40.

Dionyſ. Carth. ibid.

Idem.

S. Bernardin. ibid. c. 3.

8. Ex judicio temerario contemptus quoque oritur proximi, quem judicamus; Unde ſanctus Antoninus alia inter vitii hujus præjudicia hunc etiam effectum annumerare non dubitavit, quando ait: *Contemnit proximum ex judicio ſuſpicioſo;* Idque illâ S. Thomæ confirmat authoritate, dicentis: *Ex hoc quod habet aliquis malam opinionem de aliquo, & absque ſufficienti cauſa injuriatur ei, & contemnit ipſum in mente ſua. Nullus autem debet contemnere proximum, vel quodcumque nocumentum inferre abſque cauſa urgente, quia hoc eſt contra charitatem proximi.* Quod idem punctum & à S. Bernardino inſinuatum legimus, dicente: *Octavus fructus eſt Deſpectioſ facit enim hominem deſpicere propinquum, licet juſtum.* Idq; exemplo ſuperbi & faſtuoſi probat pharisæi, qui publicanum contemnebat eum, quando jam juſtificatus, inque gratia conſtitutus erat, indignum reputans conſpectu Dei. *Tale judicium* (inquit dictus Sanctus) *eſt ſignum incompaſſionis & impietatis, quia cum quodam contemptu talis mordet & corrodit aliorum vitam, & eo ipſo, quod ſic judicantur, eis irreveren-*

Ex judicio temerario oritur contemptus proximi.

S. Antonin. ſum. Theol. p. 2. Tit. 3. c. 8. § 1.

S. Bernardin. ibid. c. 2.

verentia & contumelia irrogantur. Cui & S. Thomas aſſentitur, quando in articulo quodam, ubi de hac materia tractat, ita ſcribit: *Ex hoc ipſo, quod aliquis malam opinionem habet de alio ſine cauſa ſufficienti, indebite contemnit ipſum, & ideo injuriatur ei.* Ad quod idem intentum ſequens Abulenſis deſervit doctrina, quando illum ſancti Matthæi commentans textum (*Nolite judicare, & non judicabimini*) ita ſermocinatur: *Ex quibuſdam ſignis exterius habitis male aliquis judicat, id eſt, opinatur in corde ſuo de proximo ſuo: Et quia id, ut communiter ſolet, provenire ex radice iniqua, vetat nobis Chriſtus judicare, id eſt, nihil pravum de proximo in corde noſtro affirmare.*

S. Thom. 2. 2. Q. 60. Artic. 2. — Matt. 7. 1. — Abul. ibid.

9. Idem Author in quadam quæſtione hoc ventilans dubium (*quando ſit malum judicium*) ad radicem unde derivatur, attendendum eſſe reſolvit. Hæ autem ut plurimum tres ſunt. Prima eſt, quando quis in ſeipſo malus eſt, talis namque alios ſibi reputat ſimiles, difficile æſtimans factu, ut quis ab iis vitiis remotus ſit, quibus ipſe immerſus hæret. Secunda judicii temerarii radix, eſt malignitas atque odium, quod quis concipit contra proximum à paſſione invidiæ, contemptus, aut indignationis traductus: Talis enim vel ex leviſſimis movebitur indiciis, ut quodcumque de proximo formet judicium, quilibet enim faciliter credit, quod appetit. Tertia radix in longa fundatur experientia, quam quis de malis alterius habet actionibus & inclinationibus; Tunc enim faciliter movetur ad credendum malum, unde Ariſtoteles libro 2. Rhetorices, Senes ut plurimum præ reliquis ſuſpicioſos eſſe aſtruit, quia majorem de juvenibus experientiam habent. Hisque præmiſſis tandem concludit Abulenſis in hæc verba: *Primæ duæ radices judicandi male ſunt, quia manifeſte pertinent ad perverſitatem judicantis, ſcilicet ad pravum judicium & ad malum affectum: Nam quod quis judicet, alios malos eſſe, quia ipſe malus eſt, gravitas judicii eſt: Quod vero mala judicat, quia mala cupit, iniquitas voluntatis eſt: Ideo iſtis duobus modis judicare ſemper peccatum eſt. Judicare autem Tertio modo habet aliqualem rationem, quia experientia præteritorum certificat hominem aliqualiter circa ea, quæ contingunt, & in quantum cauſat aliquam certitudinem tollit vel diminuit conditionem ſuſpicionis.* Quæ doctrina magna ex parte ex S. Thoma deſumpta eſt, qui tres ſuſpicionis gradus in hæc diſtinguit verba. *Primus gradus eſt, ut homo ex levibus indiciis de bonitate alicujus dubitare incipiat, & hoc eſt veniale, & leve peccatum, pertinet enim ad tentationem humanam, ſine qua vita iſta non ducitur. Secundus gradus eſt, cum aliquis pro certo malitiam alterius æſtimat ex levibus indiciis, & hoc ſi ſit de aliquo gravi, eſt peccatum mortale, in quantum non eſt ſine contemptu proximi:* Citatque Gloſſam, ſequens ſuggerentem conſilium: *Si ſuſpiciones vitare non poſſumus, quia homines ſumus, judicia tamen, id eſt, definitivas & firmas ſententias continere debemus. Tertius gradus eſt, cum aliquis judex ex ſuſpicione procedit ad aliquem condemnandum, & hoc directe ad injuſtitiam pertinet, unde eſt peccatum mortale.*

Abul. ibid. Q. 4. — Radix judicii temerarii. — S. Thom. 2. 2. Q. 60. Artic. 2.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Judicare male de aliis Zizania quædam eſt, quam Dæmon ſeminat & nutrit, quæque ad ignem deſtinata eſt infernalem.

Manſi Bibliotheca Moralis, Tom. II.

THEMA.

Filia mea malè à Dæmonio vexatur. Matth. 15. v. 22.

1. SUper hæc verba, quibus afflicta Cananæa Filiam ſuam à Dæmone male vexari lamentabatur, ait Gloſſa: *Filia, eſt anima vel conſcientia cujuslibet diabolo mancipata.* S. Bernardinus autem hæc verba de judicio temerario exponens inquit: *Quænam eſt iſta filia, quæ alligatur à Diabolo male vexata, niſi anima, quæ variis ſuſpicionibus, nec non & judiciis temerariis & falſis, contra charitatem Chriſti moleſtatur?* Sicut enim dæmon judicii temerarii primus author fuit, ita pariter pro viribus illud, ubi poteſt, fovet, nutrit, & inſinuat.

Temerarium judicium aſſimilatur filiæ à Diabolo vexatæ. — Gloſſa ibid. — S. Bern. Tom. 2. ſerm. 14.

2. Deus olim tamquam Creator & Dominus hominis eidem tributum quoddam impoſuerat obedientiæ & ſubjectionis, videlicet ne pomum arboris ſcientiæ boni & mali ullatenus guſtaret, Et ecce ſubito ſerpens malignus temerarium formavit judicium, illudque primis parentibus noſtris pariter aperuit & manifeſtavit, videlicet prohibitionem hanc ſingulari Dei artificio illis fuiſſe impoſitam, ne ſcilicet Divinitatis, ſcientiæ, & ſapientiæ ejus redderentur participes: *Scit enim Deus, quod, in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum.* Hocque venenum quovis ſæculo in univerſum humanam progeniem transfundere molitus fuit; Propter quod S. Auguſtinus in epiſtola quadam ita ſcribit: *Qui timetis Deum, mementote, quod ait Apoſtolus Petrus, quoniam adverſarius veſter Diabolus tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem devoret: quem non poteſt devorare, ſeductum ad nequitiam, famam ipſius inquinare conatur, ut, ſi fieri poteſt, opprobriis hominum, & malignarum linguarum detractione deficiat, & ſic in ejus fauces ruat. Si autem nec famam innocentis maculare potuerit, hoc perſuadere tentat, ut per malevolas ſuſpiciones de fratre ſuo judicet, & ſic ab illo implicatus abſorbeatur.*

Dæmon eſt primus auctor temerarii judicii. — Gen. 3. v. 5. — S. Aug. Tom. 2. Ep. 137.

3. Merito igitur monet Corinthios Apoſtolus, ne ſe à tentatione, præterquam humana, ſeduci permittant: *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana:* Diabolica enim tentatio eſt, in interiora mentium & cordium alienorum penetrare velle, deque iis formare judicium, quod ſoli reſervatum eſt Deo, qui eſt *ſcrutans corda & renes.* Unde S. Auguſt. ait: *Hoc ad humanam tentationem pertinere arbitror, ſine qua duci iſta non poteſt vita, ita ut Apoſtolus diceret: Tentatio vos non apprehendat, niſi humana. Quid enim tam humanum, quam non poſſe inſpicere cor humanum, ideo non ejus latebras perſcrutari, ſed plerumque aliud, quam id, quod ibi agitur, ſuſpicari?* Nam ut Deus per os Jeremiæ proteſtatur: *Pravum eſt cor omnium & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes.* Quis igitur corda humana, illorumque ſinum penetrare, Deique juriſdictionem ſibi uſurpare præſumit, præterquam Lucifer, qui temere de ſe gloriatus eſt, dicens: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.* Author quidam modernus ingenioſe hac de re ita ſcribit: *Nubes quaſi velata ſunt hominum corda, eorumque cogitationes & intentiones, quas naturaliter Angeli poſſunt cognoſcere, niſi voce aut ſigno prodantur, cum vero actiones hominum, quæ ex natura ſua mala non ſunt, pendeant ex intentione agentium, conſequens eſt, ut, qui de illis pravum fert judicium, nubes tranſcendere, & Dei ſimilitudinem attribuere ſibi velit:* Qui hoc conatur facere, Luciferniæ temeritati ſuam ſimilem,

Dehortatio ab hoc vitio. — 1. Cor. 10. v. 13. — Pſ. 7. v. 10. — S. Aug. Tr. 91. in Joan. — Jer. 17. v. 9. — Iſai. 14. 14.

ſeque aſſeclam illius eſſe demonſtrat. S. Joannes Climacus, magnus ſpiritualis vitæ Magiſter ait: *Noſtri hoſtes Dæmones, aut ad peccandum nos incitant, aut, ſi hoc non poſſint, ſaltem ad peccantes judicandos, ut per alterum etiam primum aſſequantur, & peccato nos homicida inquinent & occidant.*

S. Joa. Clim. Gr. 10. de ſcala Parad.

Dives epulo hoc vitio infectus fuit.

4. Omnibus paſſim nota eſt illa Divitis Epulonis Evangelica hiſtoria: hic enim in abyſſo perditionis conſtitutus, hanc Abrahæ porrexit ſupplicationem: *Pater Abraham . . . mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam.* Ubi Theophilactus interrogat, cur dives ille Lazarum in ſinu Abrahæ poſitum videns, hoc refrigerium non directè à Lazaro petierit, ſed potius Abraham tamquam mediatorem interpoſuerit, & reſpondet: *Confundebatur, fortaſſe exiſtimans Lazarum vindictæ avidum, & ex ſuis cauſis judicabat illum; Si enim ego, tanta felicitate fruens, contempſi illum tantis malis coangustatum, & neque micas ei communicavi, multo magis ipſe contemptus vindicabit:* Ecce tibi, quam verum ſit, quod ſubditi Dæmonis in inferno eumdem in judiciis temerariis imitentur, ſiquidem hic, qui in illa abyſſo ſepultus hærebat, ſe mendico micam panis denegaſſe probe ſciens, judicabat in corde ſuo illum pariter ex motivo vindictæ, ſtillam aquæ petitam ſibi denegaturum; Neque id mirum videatur, quia iis, qui proximos temere judicent, libere dici poteſt: *Vos ex Patre Diabolo eſtis, & deſideria Patris veſtri vultis perficere.*

Luc. 16. 23.

Theophyl.

Joa. 8. 44.

Matth. 13. v. 25.

Comparatur Zizaniæ.

5. *Inimicus ejus ſuperſeminavit Zizania.* Bonus ille Paterfamilias bonum ſemen in agrum ſuum ſeminaverat, at vero inimicus in eum zizaniam ſuperſeminavit; Quam ſervis ejus evellere volentibus, ipſe minime conſenſit, quod nonnemini inconſulte ab eo factum fuiſſe videri poteſt, cum hortetur Apoſtolus: *Auferte malum ex vobis.* Verumtamen advertendum eſt, hanc Patrisfamilias prohibitionem nequaquam judicare, quod is peſſimum illud ſemen approbarit, ſed ut ipſemet declarat, timebat, ne ſervi loco malæ herbæ, frumentum pariter evellerent: *Ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum,* hoc namque Dæmonis eſt artificium, ut nos ad credendum inducat & in ſenſu ſiniſtro bonas judicandum operationes, quæ cum fine & intentione virtuoſa, licet hæc oculis noſtris non appareant, factæ fuerunt: Ideoque Chriſtus nos admonebat, dicens: *Nolite judicare ſecundum faciem ſed juſtum judicium judicate.* Et ſane ſi quis in publicæ meretricis Thaidis domo Monachum frequenter obſervaſſet, qualem formaſſet conceptum? utique lolium æſtimaſſet igni deſtinatum infernali, & nihilominus quam longe aberraſſet à veritate. Monachus ille; Sanctus erat Paphnutius qui eo ſe conferebat, ut infame ſcortum à mala vita avulſum, ad pœnitentiam ſanctam induceret. Quo etiam ſpectat illud S. Paſchaſii commentarium, quod ſuper præfatum Apoſtoli textum, nec non ſuper illa Chriſti verba (*nolite judicare, & non judicabimini*) inſtituit in hunc modum. *Non dico, ut contradicam illud Apoſtoli auferte malum ex vobis, quod contrarium huic loco ſonare videtur; ſed aliud eſt, de manifeſtis apertiſque criminibus judicare in Eccleſia, aliud de his, quæ adhuc in herba latent.*

1. Cor. 5. 13.

Matth. 13. v. 30.

Joa. 7. v. 24

Luc. 6. 37.

S. Paſchaſi l. 7 in Matt.

Quando judicium temerarium perficiatur.

6. Zizania non ſeminavit inimicus, quando frumentum jam excreverat, ſed dum adhuc in herba foret; Et ecce novam Dæmonis malitiam, conantis induſtriæ, ut malum judicemus, quantumvis factum adhuc obſcurum, dubiumque ſit; Ubi dictus Sanctus ſequentem proinde ſtatuit doctrinam: *Unde colligitur, ne, ubi quid ambiguum eſt, Magiſter Eccleſia ſententiam cito proferat, ſed Dei judicio terminum reſervemus.* Naas Ammonites contra incolas Jabes Galaab præliari conſtituerat; Qui expaveſcentes, ſubito ad pacta bonæ confœderationis convolarunt, dicentes: *Habeto nos fœderatos, & ſerviemus tibi.* Aſt ille ſuperbus quid opinamini, reſponderit? *In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dexteros, ponamque vos opprobrium in univerſo Iſrael.* Per hunc igitur tyrannum Dionyſius Carthuſianus, ad intentum noſtrum, dæmonem intelligit, dicens: *Diabolus reſpondet fidelibus.* Aſt quinam illi dextri ſunt oculi, quos eruere intendit Satan? oculi interioris, ſcilicet judicii rectitudo, cujus apud S. Lucam fit mentio, cum dicitur: *Si oculus tuus fuerit ſimplex totum corpus tuum lucidum erit. Quamvis utroque oculo* (ſubnectit dictus interpres) *excæcari majus fuiſſet damnum, tamen dextro privari fuiſſet majus opprobrium.* Dictos igitur habitatores coram univerſo Iſrael infames proſtituere volebat, Quod probrum in quo conſiſtat, David oſtendit, quando ad Deum converſus, in hæc ſupplicat verba: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum, quia judicia tua jucunda.* Hoc ipſo judicii temerarii opprobrio & vituperio Dæmon nos onerare ſatagit; Quemadmodum ex vita colligitur S. Mariæ Magdalenæ de Pazzi Carmelitanæ, cujus Sanctæ Virginis ſiniſtrum, ut in ſororibus fundaret conceptum, ejus aſſumpſit figuram; Et quia in pane & aqua jejunare ſolita erat, impoſtor culinam ingreditur, & in coquæ abſentia partem carnis è lebete extractam ſecum aufert, moxque obvius cuidam moniali, quæ ipſam ſanctam Virginem eſſe credebat, non exile præbuit ſcandalum; Nec mora, mox enim rumor facti per totum vagari cœpit monaſterium; Aſt ſerpentis maligni diſcoopertum fuit ſtratagema, ſiquidem eo ipſo tempore ſanctam in domo capitulari pro communione facienda fuiſſe compertum fuit. Alia pariter vice eamdem Diabolus aſſumens formam, tempore nocturno res aliquas abſtulit commeſtibiles; Sed ex novitiæ cujuſdam relatione omnes certificatæ fuerunt ſorores, Sanctam toto illo tempore, quod dictum furtum memorabatur admiſſum, numquam ex noviratus oratorio egreſſam fuiſſe. Idem S. Henricus Imperator communi conſenſu virginitatem perpetuam colit cum Imperatrice Cunegunde Uxore ſua, & nihilominus non una ſed vicibus trinis, ex Conjugis thoro quemdam exire vidit in forma militari, unde & ſiniſtrum formare cœpit conceptum; Sed Dæmonis, qui, ut malum de ſancta judicium ſuſcitaret, dictum habitum induerat, illuſionem fuiſſe tandem didicit.

1. Reg. 11. v. 1.

Ibid. v. 2.

Dion. Carth. ib.

Luc. 11. 34

Pſ. 118. 39

In vita S. Mariæ Magdalenæ de Pazzi Carmelitanæ c. 47

Tentatur a dæmone hoc vitio B. Magdal. de Pazzis.

7. Aliquandone ad reſponſum, quod Satan Deo dedit, reflexionem feciſtis: *Numquid conſideraſti* (dicebat Dominus ad Satanam) *ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo?* Quid enim temerarium hunc reſpondiſſe exiſtimatis? Hoc nimirum, quod ad male inde aliis judicandum proclives dicere ſolent: *Numquid Job fruſtra timet Deum? Nonne tu vallaſti eum, ac domum ejus, univerſamque ſubſtantiam per circuitum?* Nimirum ut Olympiodorus ait, *ſimulatam Jobi oſtentat religionem*, quaſi dicere voluiſſet. Nil mirum eſt, quod Job fidelem ſe ſibi exhibuerit, quia quidquid faciebat, id totum ad ſuum intereſſe augendum dirigebatur, ut ſcilicet in bonis temporalibus proſperaretur; Non autem id fine recto faciebat, ſcilicet ob bonitatis & divinitatis

Dæmon judicat temere D. Job.

Job. 1. v. 8.

Ib. v. 9. & 10.

Digitized by Google

Job. 1. v. 11.

tatis tuæ meritum; Ac proinde *Extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem benedixerit tibi.* Sanctus Auguſtinus ſuper illa verba: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum, quia judicia tua jucunda,* dicit:

S. Auguſt. in Pſ. 118. Conc. 12.

Hominum judicia de occultis hominum non ſuavia, quia temeraria, & ideo ſuum dixit opprobrium, quod de aliis ſuſpicatus eſt, hoc opprobrium ſuum volebat auferre, ut non eſſet Diabolo ſimilis, qui de occultis S. Job ſuſpicatus eſt, quod non gratis Deum coleret; proſequens vero id, quod Jobo evenit, ſubjungit: *Inventum eſt autem falſum judicium Diaboli, & opprobrio plenum, dum temere judicavit.* Simile quoque venenum contra Chriſtum ipſum evomuit; quo enim motivo aſtutus ille ſerpens (*ſerpens erat callidior*) Chriſtum de vana gloria tentare molitus fuit? Num illi alia loca deerant, in quibus machinarum ſuarum plantare potuiſſet Baliſtas? Nonne Chriſtum virtutem humilitatis ſpecialiter docuiſſe ſciebat: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde?* numquid in Jordane, æterni Patris ſui vocem ſciebat in hæc verba inſonuiſſe: *Hic eſt Filius meus dilectus.* Verumtamen Author operis imperfecti dubium hoc reſolvit, dicendo: *Sicut concupiſcentia vanæ gloriæ ipſi ruit de cœlo (nam cum eſſet angelus, volens ſe oſtendere Deum, perdidit & illud quod erat.) Dum voluit apparere quod non erat, ſic putavit & Chriſtum concupiſcentia vanæ gloriæ ferri. Nam ſicut difficile aliquem ſuſpicatur malum, qui ipſe eſt bonus; ſic difficile aliquem ſuſpicatur bonum, qui ipſe eſt malus.*

Gen. 3. v. 1.
Dæmon judicavit Chriſtum temerarie.
Matt. 11. v. 29.
Matth. 3. v. 17.
Auth. Imperf. Hom. 5.

8. Hæc autem peſſima temerariorum judiciorum izania, ab inimico maligno ſeminata, centrum terræ pro agro ſuo habuit, atque ad ignem inferni deſtinata fuit. Diſpoſuit olim divina juſtitia ſevere caſtigare Core, Dathan & Abiron, quodnam vero fuit illud ſupplicium, quod illis cælitus immiſit? *Dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, Et aperiens os ſuum devoravit illos.. Deſcenderuntque vivi in infernum.* At vero quonam hæc inaudita, & à principio mundi ad illud uſque tempus numquam practicata pœna collimavit, ut ſcilicet præſciti illi, vivi in infernum commigrarent? Nimirum pœnam ipſorum condigne reſpondit; Ipſi namque ut Lyranus & Abulenſis aſſerunt, adverſus duos fratres Moyſen & Aaron malignati fuerant, dum illos temere judicarunt, ac ſi ex propriæ ambitionis motivo, populo Dei dominari, in eumque tyrannidem exercere voluiſſent: Ideoque priuſquam in abyſſum deturbarentur, Moyſes cauſam ſuam juſtificare volens inquit: *In hoc ſcietis, quod Dominus miſerit me, ut facerem univerſa, quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim: Si conſueta hominum morte interierint, ... non miſit me Dominus. Sin autem novam rem fecerit Dominus ut aperiens terra os ſuum deglutiat eos, deſcenderintque viventes in infernum, ſcietis quod blaſphemaverint Dominum.* S. Dorotheus iis, qui non ſolum privata in corde ſuo temeraria de proximis ſuis formant judicia, verum etiam aliis eadem aperiunt & manifeſtant, Deum ſeveriſſime comminatur, illosque dæmonis conductores eſſe, his verbis demonſtrat: *Nos miſeri citra delectum judicamus, faſtidimus, odimusque ac nihili facimus quidquid videmus, quidquid audimus, quidquid tandem ſuſpectum habemus, & quod longe gravius eſt, non malo ac damno noſtro contenti, ceteros in communem ruinam pertrahimus. Quemcumque enim ex fratribus obvium habuerimus, confeſtim illum alloquimur ac dicimus: Illud & illud effectum eſt, eique pariter nocemus, dum cordi ejus pravas cogitationes lutulentasque cloacas ingerimus; nec eum timemus qui dicit: Væ væ illi qui proximo ſuo turbidam ſubverſionis portionem propinat.* Quod vero id facientes ſpiritum malignum imitentur, & cooperentur, idem ſanctus his verbis probat: *Ceterum dum hoc agimus, dæmonis peragimus opus ac munus; Neque id cura proſus nobis. Quod enim opus aliud agit dæmon quam lædere & obturbare quemquam? Itaque dæmonum ſumus coadjutores, in noſtram ipſorum ac proximorum perniciem & ruinam.*

Num. 16. v. 31.
Ibid. v. 32.
Ibid. v. 32.
Ibid. v. 28.
Ibid. v. 29.
Ibid. v. 30.
Quam commune ſit temerarium judicium.
S. Doroth. ſerm. 6.
Temerarii ſunt ſimiles dæmoni.

9. Phariſæus Evangelicus, non obſtantibus operibus bonis, de quibus ſe jactabat, dæmonis factus eſt præda, illum quidem in templo reperimus orationibus fundendis agendisque laudibus & gratiis Deo intentum, eo quod ipſum à multis enormibus exceſſibus conſervaſſet immunem, in quos reliquus mundi torrens velocibus paſſibus properabat: *Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum, raptores, injuſti, adulteri. Jejuno bis in ſabbato; Decimas do omnium, quæ poſſideo:* & tamen nulla habita operum horum ſanctorum ratione, ipſum legimus à Deo reprobatum, eo quod dæmonis coadjutor eſſet, de quo proinde S. Joannes Chryſoſtomus ait: *Phariſæus quamvis ipſe nihil peccaverat, ſed juſte vixerat & multa de ſe prædicare poterat, quia tamen publicanum ut raptorem, avarum & iniquiſſimum, condemnavit, juſtificatus non eſt, & ad majorem quam ille pœnam ſervatus.* Unde idem S. Doctor ut illos qui ad judicandum male de aliis proni ſunt culpabiles eſſe & ſevera ſupplicia promereri oſtendat, ſequens format validum Argumentum: *Quod ſi is, qui nihil peccavit & peccantem alium (qui manifeſtus erat omnibus) verbo brevi condemnavit, tantum jacturæ fecit, & in tantum eſt punitus, qui multum quotidie peccantes alterumque vitam condemnant, cogita quantam ſuſtinebunt pœnam quomodo omni venia excident, in quo enim judicio judicatis, inquit, condemnabimini.*

Temerarium judicium omnia bona opera deſtruit exemplo phariſæi.
Luc. 18. 10
D. Chryſ. Tom. 5. ſer. 57.
Punitio divina in temerarios.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Peccati judicii temerarii conſideratur gravitas, utpote quod iram Dei ad ſevera provocat ſupplicia.

THEMA.

Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam.
Sapientiæ 5. v. 4.

1. EX hoc Sapientiæ textu, certum quoddam ſuppliciorum divinæ juſtitiæ, temere judicantibus inflictorum, ſpecimen deduci poteſt. Ipſimet namque damnati ex perditionis barathro confitentur & deplorant, quod virtuoſam optimeque regulatam juſtorum vitam inſaniam æſtimarint & ſtultitiam: *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam & finem illorum ſine honore.* S. Dorotheus in ſermone quodam cui titulus eſt: *Quod proximum judicare non debemus,* ex hiſce verbis peccati hujus ponderat gravitatem, inquiens: *Ecce quam grave peccatum & ſcelus, proximum judicare. Quid gravius? Quid eſt hoc vitio moleſtius?* Certum eſt quod quanto anima longinquius à Deo, qui ſummum bonum eſt, recedit, tanto magis rea & culpabilis efficiatur; Cum igitur proximum temere judicans contra charitatem directe operetur (nam ut in diſcurſu præcedenti probavimus, *charitas ... non cogitat malum*) conſequens eſt, ut & ipſe procul à Deo recedat, quia *Deus charitas eſt. Quid magis averſatur & abomi-*

Gravitas judicii temerarii.
S. Doroth. ſerm. 6.
1. Cor. 13. 5.
1. Joan. 4. 8.

abominatur Deus, inquit idem S. Dorotheus, *quam crimen hoc ut præclare omnes aſſerunt patres noſtri? quandoquidem nihil pejus, nihil deterius, quam proximum judicare conſueverunt.*

Dehortatio ſeria ab hoc vitio. Matth. 7. 3. Luc. 6. 37.

2. Idem quoque S. Pater ingenioſam habet conſiderationem ſuper illa Chriſti verba apud S. Matthæum: *Qui vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?* Monuerat paulo ante incarnata Sapientia inquiens: *Nolite judicare & non judicabimini.* Unde idem ſanctus obſervat, Chriſtum peccatum illud, cujus proximum noſtrum in mente noſtra reum facimus, feſtucæ nomine appellaſſe: At vero peccatum, quod à nobis contrahitur, ſiniſtrum hunc de proximo formando conceptum appellaſſe trabem. *Adeo* inquit *grave & moleſtum eſt de quovis peccato judicare, ut Chriſtus in Evangelio aperte dixerit: Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo & tunc poteris ejicere feſtucam de oculo fratris tui. Comparavit proximi peccatum feſtucæ; judicium vero trabi; uſque adeo grave & inſuave eſt, proximum judicare, ut fere omne peccatum excedat.* Et quidem obſervandum eſt Chriſtum hujus culpæ reum nomine quodam reprehendiſſe, ſibimet valde exoſo, nam hypocritam illum vocavit. Vix autem in ſcriptura hypocritarum fit mentio quin dictio illa *væ* ſemper præmittatur, quæ certa eſt pœnæ æternæ comminatio. Cajetanus ſuper illa verba:

Matt. 7. 2. Cajetan. ib. Sicut judicamus proximum ita & judicabimur.

In quo judicio judicaveritis, judicabimini, obſervat Chriſtum non dixiſſe, *in quali, quia non judicabimini temerario aut injuſto judicio quali alios judicaſtis. Nec dicit judicabit vos Deus aut judicabo ego, ſed dicit judicabimini, ſignificando judicium paſſivè. Et vere in quo judicio judicamus, illomet judicabimur meritorie quia illudmet judicium quod nos exercemus, erat ratio, quo judicabimur ad pœnam.* Et hinc eſt quod apud S. Lucam hanc legamus promiſſionem ab ipſomet, qui tamen judicio particulari, quam univerſali nos judicaturus eſt, ſtipulatam: *Nolite judicare, & non judicabimini.*

Luc. 6. 37.

Temerarium judicium eſt via ad quælibet ſcelera. Rom. 1. 28. Ibid. v. 29. Ibid. v. 30.

3. In Epiſtola ad Romanos prolixum legimus innumerabilium, earumque omnium execrabilium iniquitatum Catalogum; Dicit enim Apoſtolus: *Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt, Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum.* Circa quæ verba ſi Juſtiniani legeritis paraphraſim, invenietis utique Deum illis, qui eum agnoſcere noluerunt (propter quod in omnis malitiæ barathrum præcipites acti ſunt) majora non intuliſſe ſupplicia, quam hoc, quod ſcilicet permiſerit illos ad temere judicandum fieri proclives. *Quemadmodum*, inquit, *eam, quam de Deo rebuſque divinis aſſequi poterant cognitionem, mente complecti & excolere neglexerunt, ita illos Deus in averſam ac plane deteſtabilem mentem, & omnis veri, probique judicii expertem tradidit.* Idem quoque ſanctus Patriarcha commentando ſecundum textum græcum, dictionem illam, *Malignitate*, inquit, hoc verbo denotari *vitium, quo in deteriorem partem omnia accipiuntur.* Ecce igitur, in quoſnam exceſſus ii, qui hac pice coinquinati ſunt, deturbentur. Conſideranda quoque eſt dictio illa, *Deo odibiles*, quia Deo exoſi ſunt, cum divinam ejus uſurpantes juriſdictionem, falcem ſuam in meſſem alienam immittunt. Unde

Juſtin. ib. v. 29.

B. Laurentius Juſtinianus ait: Quod *altiſona divinæ Sapientiæ tuba Apoſtolus Paulus exhortetur, dicens: Nolite Fratres mei ante tempus judicare, quoadusque veniat tempus &c. Hoc propterea ſanctus ille ajebat, quoniam noverat, quam facile de factis alienis conſueverint judicia fieri. Noverat Deo odioſum eſſe, mentium proximorum velle ſecreta ſcrutari.*

B. Laur. Juſt. de vit. ſol. c. 3.

Quanta mala temerarium judicium cauſet. D. Chryſ. T. 5. ſer. 17.

4. Conſiderabilis eſt quædam D. Chryſoſtomi comminatio, quæ ad hoc vitium fugiendum, mentibus & cordibus noſtris imprimenda eſt; Dicit enim: *In die illo magno non ſolum de his, quæ peccavimus, ſed & de his, ob quæ in alios ſententiam tulimus, omnino judicabit nos Deus. Et quod ſæpe natura leve peccatum eſt, hoc grave & inexcuſabile fit, dum peccans alium judicat.* S. Joannes Climacus Magnus magiſter ſpiritus ita ſcribit: *Quemadmodum ſuperbia etiam ſine alio vitio hominem perdere poteſt, ita judicare, per ſe jam ſolum ſufficit ad nos funditus perdendos.* B. Dorotheus temere judicantem, in pœnam hujus tranſgreſſionis, auxiliis & gratiis cœleſtibus omnino ſpoliari his verbis docet: *Atqui nihil adeo provocat Deum ad iram, nihil ita hominem ſpoliat, & omni præſidio ac virtute denudat, nec non ad ſummum diſcrimen adducit, ut proximum judicare & condemnare, & nihili eum ducere.* D. Chryſoſtomus in caput 7. S. Matthæi ſcribens, Chriſtum in eradicandis à nobis judiciis temerariis magnopere ſolicitum fuiſſe dicit, quia graviſſimam illis comminatur pœnam: *Plurimum* inquit, *incuſſit timorem, inevitabile ſupplicium comminando atque dicendo: in quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis. Non enim illum condemnas, inquit, ſed temetipſum profecto condemnas, & facis tibi terribilius eſſe judicium, cogiſque ad verſum te digniſſimam fieri etiam de minimis ultionem.* Ecce tibi, quod vel maxime à judiciis temerariis nos retrahere debet, videlicet majori cum rigore, nos à Deo ſeveriſſimo judice de noſtris peccatis, quantumvis alias levibus, examinandos eſſe. Idem ſanctus Doctor in progreſſu ejuſdem homiliæ, idipſum, quod paulo ante advertimus, conſiderat, videlicet quod Chriſtus illos, qui ad hoc vitium proclives ſunt, reprehendere volens, hypocritarum nomine perſtringat: *Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo. Hic jam iram vult monſtrare plurimam,* inquit ille, *quam habet in eos, qui iſta committunt. Quotieſcumque enim voluerit oſtendere, aliquod malignum eſſe peccatum, magnamque etiam propter illud & pœnam, & iram, à convitio facit correctionis exordium.* Idem quoque memorat idipſum, quod debitori decem millium talentorum accidit, huic enim, quia ſodali ſuo ſummam illam tenuem condonare noluit, dictum fuit, *Serve nequam;* In quo eodem ſenſu Chriſtus ex furore iracundiæ eos, qui temere judicant, *hypocritas* appellavit.

B. Doroth. ibid.

S. Joa. Clim. Gr. 12. ſcal. Parad.

D. Chryſ. 3. tom. 24. vel 23. in c. 7. Matth.

Matth. 18. v. 32.

Qui judicat alium ſibi ſoli nocet. Iſai. 5. 20. B. Laur. Juſt. ibid.

5. B. Laurentius Juſtinianus Spiritum S. temere judicantibus, his verbis comminatum fuiſſe dicit: *Væ, qui dicunt malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem & lucem tenebras.* S. Antoninus de hac materia differens damna recenſet, quæ ſibimetipſi conciliat, qui proximum ſuum ſiniſtre judicat, & condemnat: *Per hujuſmodi judicium,* inquit, *lædit homo ſeipſum; Nam ut dicit Auguſtinus; de occultis alieni cordis judicare peccatum eſt. In quo enim alium judicas, ait Apoſtolus, teipſum condemnas, id eſt, tibi noces, committendo peccatum, unde punieris. Quantum hoc diſpliceat Deo, oſtenditur per punitionem.* Porro cur Deus temere judicantibus adeo graviter indignetur, eoſque ſine remiſſione caſtiget, hujus efficacem rationem Didacus Stella his verbis tradit: *Fieri non poteſt, quin in manus divinæ iræ incidas, quandoquidem tam audax es, ut judicium Dei fureris. Homo quippe videt quæ foris ſunt,*

S. Ant. 2. p. ſum. Theol. Tit. 3. c. 8. e.

Cur Deus hoc vitium tam ſevere puniat. Did. Stella Luc. 6.

ſunt, Deus autem intuetur cor. D. Chryſoſtomus ad hoc propoſitum commemorat, quod Mariæ ſorori Moyſis accidit, quæ ingenti cum ignominia per totum corpus turpi lepra percuſſa fuit, pro qua licet Moyſes tanta cum efficacia ſe interponeret, nullam tamen pro ipſo gratiam conſequi potuit; *D. Chryſoſt. T. 5. ſer. 17.* Dicit igitur S. Doctor: *Fratre Deum orante veniam non obtinuit, tametſi illa ipſa eſſet, quæ ſanctum illum olim expoſuerat, & pro ejus educatione multa excogitaverat, ut ejus Mater in Alumnam & nutricem aſſumeretur.* Neque enim ſolum Moyſes de judicio temerario, quod ipſa adverſus illam commiſerat, offenſus eidem hoc condonavit, verum etiam pro impetranda illa venia mediatorem ſe in- *Num. 12. v. 10.* terpoſuit, licet conatu fruſtraneo: *Nec Moyſes qui tantum populum poſt recentem illam impietatem precibus obtinuerat, pro ſorore ſupplicans, & veniam petens, placare Deum potuit, ſed ab eo valde increpatur, quo diſcamus & nos, quantum mali ſit aliorum judicare vitam.*

S. Anton. ibid. Probatur exemplo quod judicium temerarium etiam alias ſanctis gratiam ſubtrahat.

6. S. Antoninus de duobus Fratribus, qui ſervitio Dei cum fervore intenti eremum incolebant, refert, eos ad tantam perveniſſe puritatem & perfectionem, ut ſæpe unus ſuper capite alterius ſplendidiſſimo viderit lucis radios, clara ſupernæ gratiæ indicia. Accidit autem, quod, dum ſancti Patres illius ſolitudinis, in qua demorabantur, illos inviſerent, unus ex duobus hiſce Fratribus Monachum quemdam, in die veneris ad horam tertiarum, manducantem conſpiciens, illum jejunium, quod tunc haud ſecus, ac ſi præceptum fuiſſet, inviolabile eſſe cenſebat, tranſgreſſum fuiſſe temere judicarit. Qui cum ad cellam ſuam reverteretur, Frater ejus natu major ſolitos ſuper caput ejus ſplendores minime videns, illum, an conſcientia alicujus culpæ illum redargueret, interrogavit, eo quod nullus ſuper eum lucis radius ſplendeſcere conſpiceretur. Qui rigidum circa ſeipſum examen inſtituens, nihil aliud invenit, præterquam temerarium illud judicium, quod de illo Eremita ſibi formaverat. *Intellexit ergo major natu illud temerarium judicium fuiſſe cauſam illius ſubtractionis gratiæ, juſtam enim cauſam potuit habere ille ſol:endi jejunii*

Punitio judicii temerarii.

7. Viri Bethſamitæ olim tanta cum ſeveritate, ſubitanea morte fuere puniti, eo quod per curioſitatem non profanam ſed devotam potius, arcam *1. Reg. 6. v. 19.* Domini fuiſſent intuiti: *Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent arcam Domini, & percuſſit de populo 70. viros & quinquaginta millia plebis.* Sed hæc *omnia in figura contingebant illis.* Unde Didacus Stella ex prædicta hiſtoria ſequentem de- *Did. Stella ib. in Luc.* ducit moralitatem: *Quanto obſecro ſecretius eſt ipſum hominis cor, quam ipſa arca? Quanto major temeritas, penetralia cordis hominis judicare, quam ſecreta loca arcæ illius? Maxime igitur tu, qui hunc peſſimum morem habes, ut ſemper alienam vitam inquiras, timere debes, ne in te Dominus mittat ſimilem punitionem, & majorem.* In vita S. Auxentii presbyteri Archimandritæ Bollandus de impio quodam homine refert, quod, cum ab Amico ſuo rogaretur, ut ſecum ad S. illum Archimandritam ad recipiendum *Bolland. T. 2. Febr. 14. Fol. 772. l. 2. n. 14.* ſalutis monitum concederet; *ille diabolico quodam inſtinctu ab eo alienus non ſolum non fuit perſuaſus, ut iret, ſed etiam eum cœpit maledictis inceſſere & irridere, eum vocans impoſtorem.* Cumque nihilominus ambo ad ſanctum virum Dei acceſſiſſent, ab eodem ſumma cum charitate accepti fuere, veruntamen illum qui incredulus erat, ne verbo quidem affatus eſt, propter quod is abinde recedens *pluribus rurſum maledictis B. Auxentium inſectatus eſt, ut, qui gloriæ cauſa & non virtutis quidquam faceret.* At vero quamnam hujus ſuæ temeritatis pœnam retulit? Nimirum in itinere obvium quemdam filiorum ſuorum habuit, qui veſtem ſibi lacerans inconſolabiliter plorabat, à quo cum fletus ſui cauſam interrogaret, neque is eam pandere auderet, tandem Patris importunitate victus dixit, Filiam ejus fortiter à Dæmone exagitari. *Tunc ille ſtimulo motus ſcientiæ, cœpit faciem ſuam percutere & vellere capillos ſuos, & magna voce clamare: væ meæ incredulitati.* Cumque ad pœnitentiam reductus, ad S. Virum Dei recurrere, & erroris ſui veniam poſtulare moneretur, hic bona aliorum conſilia ſequens, ſubito Filiam ſuam à ſpiritu maligno, ſe vero ab ejus malignitate liberum eſſe factum expertus eſt.

8. In vita S. Philippi Nerii ſcribitur, quod an- *Lib. 1. vitæ S. Philippi Nerii c. 16.*
no 1559. adverſus viſitationem ſeptem Eccleſiarum, quas ille inſtituerat, quaſque cum ingenti hominum concurſu ad hæc uſque tempora feria 5. *Terribile exemplum de temerarie judicante.* poſt Dominicam ſexageſimæ, ad declinanda Bacchanaliorum pericula, Patres Congregationes, ab eo inſtitutæ, continuare ſolent, ſæva ſuſcitata fuerit perſecutio, ſiquidem arguebant eum, quod ex ſuperbia, tanta populi multitudine congregata, totius urbis oculos ad ſe niteretur convertere, crevitque hic perſecutionis, ſtrepitus eo uſque, ut ad vicarium ſummi Pontificis in alma Urbe rumor ille tandem pervenerit, qui malevolorum ſermonibus permotus, Philippum accerſiri jubet & accedentem acrius his verbis objurgat: Non te pudet, inquit, hominem, qui mundi contemptum profiteris, ut auram popularem colligas, tanta ſtipatum turba per Urbem incedere, tibique his retibus Eccleſiæ dignitates aucupari. At vero quamnam res hæc tandem finem habuit? nimirum Prælatus iſte prout ei prædictum fuerat, intra 15. dies miſerabiliter mortuus occubuit, ſicque perſecutio ceſſavit, ſanctique Viri Dei bona & recta intentio omnibus per ſigna miraculoſa manifeſta evaſit. Heroicas Davidis Regis actiones alia, quam Saulis reprobi Filia in ſiniſtram partem interpretari non potuit; Michol enim Regem conjugem ſuum in proceſſione ſolemni coram arca ſaltantem videns, *deſpexit eum in corde ſuo,* hiſque probroſis verbis & convitiis *2. Reg. 6. v. 16.* eſt aggreſſa: *Quam glorioſus fuit hodie Rex Iſrael, diſ-* *Ibid. v. 20.* *cooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur unus de ſcurris?* Et ta- *Multorum punitio ob temerarium judicium.* men conſtat, quod omnes SS. Doctores hanc ſolam Davidis actionem omnibus victoriis & triumphis, ab inimicis ſuis reportatis, generoſiorem eſſe aſſeverant. Unde celebris eſt illa Gregorii Magni ſententia: *Ego David plus ſaltantem ſtupeo, quam pugnantem.* Advertendum eſt autem, quod ſubito condignum, Michol uxorem ſuam, eum irridentem, exceperit ſupplicium, ſiquidem ſterilitate punita fuit, qui illo tempore in populo Dei manifeſtum erat divinæ maledictionis indicium; unde ſacer textus poſtquam ſiniſtrum hoc Michol judicium retuliſſet, confeſtim ſubjungit: *Igitur Michol Filia* *Ibid. v. 23.* *Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ.* Porro incomparabiliter major pœna fuit, quæ Ammonitis immiſſa legitur, ob judicium quoddam ſiniſtrum quod de legatis Davidis formaverant, dum eoſdem regionis Ammonitarum exploratores eſſe cenſuerant. Quid vero Regis legatis intulerint, notum eſt omnibus, quia contra jus gentium miniſtros publicos peſſime tractarunt; David autem licet de manſuetudine ſua gloriari non dubitarit, dicendo: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus,* *2. Reg. 18. v. 31.* nihilo-

nihilominus adeo atroci pœna illos mulctavit, ut atrocior in hiſtoriis tam ſacris, quam profanis hactenus numquam lecta fuerit, nec legetur deinceps. Nam Rabat Civitatem deſtruxit, omnem Madianitarum populum per medium ſecari, & ſuper carnes, in minutas partes conſciſſas, currus ferratos agitari, easque tandem in ardentem laterum fornacem conjici imperavit: *Et ſic fecit univerſis civitatibus Filiorum Ammon.* In prato florido legitur, quod in regno Luſitaniæ, Juvenis quidam fuerit in religione conſpicuus, multisque virtutibus dotatus, & orationis exercitio plurimum deditus, qui tamen ad contemnendum alios, eorumque actiones ſiniſtre dijudicandas, pronus & facilis fuit. Hic igitur poſt mortem amicis ſuis apparens dixit, quo tametſi ob conſervatam virginitatem multasque effuſas lachrymas in ſalvo eſſet, nihilominus in purgatorio graviter arderet, ob nimis pronam, alios judicandi & contemnendi conſuetudinem.

Ibid. v. 31.

Prat. Florid. p. 2. l. 4. c. 37.

9. Idem Author aliud quoddam valde peregrinum narrat vindictæ divinæ in ſiniſtre judicantes exemplum; Sibi namque à multis ſcriptoribus, quos nominatim ſpecificat, relatum fuiſſe dicit, quod an vere, ut ſcribitur, acciderit prudentis lectoris fidei arbitrandum relinquo. Margarita enim, olim Hollandiæ Comitiſſa, paupereulam quamdam fœminam duobus infantibus, quos uno partu enixa fuerat, onuſtam videns, eam illos ex adulterio genuiſſe temere judicavit, & tamquam adulteram publice calumniata fuit. Quæ calumniam hanc ſibi inuſtam cum dolore audiens, Comitiſſæ reſpondit: Ego tametſi pauper & egena ſim, mulier tamen ſum boni nominis & honeſta, neque hujus mihi inuſti criminis vel minimum conſcia, ac proinde Deum obſecro ut ad innocentiæ meæ tutandæ teſtimonium circa te diſponat, ut tot Filios unico partu enitaris, quot ſunt dies in anno. Nec diu ſuſpenſum eſt juſtum Dei judicium, quia in hujus temerarii judicii pœnam poſt multos menſes, trecentos ſexaginta quinque filios unico genuit partu, qui omnes vivi ſimul ab Ottone Epiſcopo ſacri Baptiſmatis undis abluti fuere. Celebre quoque eſt, quod S. Gregorius in dialogis ſuis de Totila recenſet, qui S. Craſſum, ſanctitate inſignem, in vultu rubicundum nimis eſſe cernens, ruborem hunc à nimio vino potato proceſſiſſe judicavit: Deus autem ſervi ſui cauſam tueri volens, diſpoſuit, ut Dæmon ſcutiferum ejus ingrederetur, qui cum à S. Epiſcopo miraculoſe à tartareo hoc hoſpite liberaretur, Totila judicium ſuum, quod de viro Dei temere formaverat, agnovit, & damnavit. Abulenſis ſuper illa verba Chriſti apud Matthæum cap. 7. *In quo judicio judicaveritis, judicabimini,* ita ſcribit; *Deus judicat nos tali judicio, id eſt tanto, quanto nos judicaverimus; id eſt, tantum malum nobis infert, quantum nos proximo intulimus;* Cum hac tamen differentia, quod cum *nos injuſte de proximo judicaverimus, Deus econtra juſte nos judicet.* Unde dum de aliis ſiniſtrum formamus judicium, merito nobis timendum erit, ne in judicio ad ſiniſtram cum damnatis collocemur.

Ibid. lib. 2. cap. 70.

Alia exempla de hac materia.

S. Greg. l. 2. Dial. c. 6.

Matt. 7. 2.

Abul. Q. 3 in cap. 7. Matth.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Qui ſiniſtre de aliis judicat, injuriam Deo facit, quia ejus juriſdictionem temere ſibi uſurpat, cum judicium de rebus occultis ferre ad ſolum Deum pertineat.

THEMA.

Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat, aut cadit. Rom. 14. v. 4.

1. DAmnata & ab omnibus legibus punita arrogantia eſt, ſi quis falcem ſuam in meſſem alienam mittere præſumat; Qui vero in rebus, à ſola intentione & finibus internis dependentibus, alios judicare præſumit, altiſſimi juriſdictionem ſibi uſurpat, ad quem ſolum corda hominum ſcrutari pertinet. Deus olim in Deuteronomio hoc condidit præceptum: *Nec accipietis cujusquam perſonam, quia Dei judicium eſt.* Quo loquendi modo juxta expoſitionem S. Cyrilli Alexandrini, Deus prohibere voluit, ne quis judicium formet de rebus illis, quæ in mentibus & cordibus hominum occultantur, hoc enim facere, nihil eſt aliud, quam jus ſoli Deo debitum uſurpare. *Qui ſe ad inique judicandum exercet,* inquit idem S. Cyrillus, *non tantum divinum & altiſſimum thronum invadit, ſed in ipſam ineffabilem gloriam ſe peccare ſciat, quæ niſi recte & juſte judicare novit.* S. Bernardinus inquit: *Duo ſunt, quæ ſibi Deus retinuit, & ſpectans ad ipſum ſolum; ſcilicet gloria & judicium; gloriam meam nemini dabo. Judicium dedit ei Pater facere.* Magna utique & omni ſeveriſſimo ſupplicio digniſſima arrogantia foret, ſi ſubditus aliquis Regi, in Throno ſedenti, & diademate regio redimito, ſceptrumque in manibus ferenti, coronam & ſceptrum violenter eriperet, hoc autem facit omnis ille, qui proximum de occultis cordis ſui temere judicat; Audiamus eumdem S. Bernardinum, id clare his verbis dicentem: *Quando tu judicas, accipis ſceptrum de manu Dei, & iſte eſt modus præſumptuoſus, & huic dicit Paulus: Tu quis es, qui judicas alienum ſervum, quia Domino ſuo ſtat, ſcilicet judicare, ſi bene vel male facit, quia tibi non eſt datum judicare, ſed poteſtatibus in hoc mundo per juſtitiam, & Deo ſuper omnia.*

Judicans temerarie juriſdictionem Dei aggreditur.

Deut. 1. 17

S. Cyrill. Alex.

S. Bernardinus T. 4. ſer. 28. 2. parte principali.

S. Bernardinus ibid.

2. Imo tametſi peccata aliorum manifeſte videamus, habeamusque nobis certo perſpectam illorum malitiam, illos tamen judicare vel condemnare nec tunc nobis competit; Nam ut Cajetanus ſuper illa verba apud S. Matthæum: *Nolite judicare,* inquit: *Quamvis cognoſcamus perſonas blaſphemas, adulteras &c. Prohibentur tamen privati judicare illas, quia nonniſi uſurpato judicio, aut temere jus dicerent illis.* Chriſtus enim judicare alios prohibens, non de judicibus à Republica deputatis, ſed de perſonis privatis loqui intendit. *Prohibet enim mala judicii. Primum malum eſt temeritas, ſeu uſurpatio judicii, Non alloquitur Dominus judices, ſed inſtruit privatos homines* S. Bernardinus tomo 2. in alio quodam ſermone, hanc eamdem tangit injuriam, quæ Deo irrogatur ab iis, qui ejus juriſdictionem temere uſurpant. *Judicis injuria eſt,* inquit, *ſi ante ejus judicium à ſervo procedat ſententia. Sed notandum eſt, quod talis judicis uſurpatio tanto gravior eſt, quanto ſummo judicio judicandi authoritas uſurpatur.* Adducitque verba illa Apoſtoli: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum?* in quibus verbis Apoſtolum tria præcipue tangere obſervat. *Primo judicantis nihilitatem, dicens: Tu quis es? Id eſt, cujus authoritatis es, cum nihil à te ſis, & vis rapere judicium à Filio Dei, cui dedit Pater judicium facere, quia filius hominis eſt? Secundo judicantis rapacitatem vel temeritatem, ibi: Qui judicas alienum*

Matt. 7. 1. Cajetanus ibid.

Temerarium judicium eſt ignominioſum Deo.

S. Bernardinus Tom. 2. ſer. 14. A. 3. c. 2.

Rom. 14. 4.

num

Digitized by Google

num ſervum. Exodi ſecundo: Quis te conſtituit principem ſuper nos? Tertio judicantis authoritatem, dicens: Domino ſuo ſtat, aut cadit. Cratque textum illum

1. Cor. 4. 5.

Apoſtoli prima Corinth. 4. *Qui autem judicat me, Dominus eſt; & ſuperius dixit: Sed neque meipſum judico, quaſi dicat: Quanto magis tu, qui interiora mea non noſti?* S. Joannes Climacus præſumptionem & temeritatem alios judicantium vivacius exprimere

S. Joa. Climac. grad. 10. Scala Parad.

non poterat, quam dum ait: *Judicare alterum, eſt divini honoris, per impudentem rapinam & uſurpatio. Condemnare, præſens animæ propriæ eſt exitium.* Et certe numquid ſumme impudens præſumptuoſus, elatus & reprehenſibilis eſſet, ſi quis propria authoritate, abſque eo quod ad decidendum cauſas tribunalibus præfectus eſſet, ad ea judicanda ſe ultro ingereret, quæ ad ſupremam Principis ſui pertinent

Jacob. 4. 13.

juriſdictionem? *Tu autem quis es?* quærit S. Jacobus Apoſtolus, *qui judicas proximum tuum?* Quaſi diceret, qua ratione tibi vendicare audes judicium, ſcientiam, diſcretionem, & experientiam ſufficientem, ut infallibile & rectum judicium formare poſſis?

Petr. Bleſenſ. Epiſt. 45.
Judicium ſoli Deo competit.

3. Petrus Bleſenſis inquit: *Nolite hominem criminoſe arguere, nolite judicare ſervum Domini, ſuo enim Domino ſtat, aut cadit. Ejus eſt judicium, qui ſcrutatur renes & corda, qui ſcrutatur Jeruſalem in lucernis cui cogitatio hominis confitetur. Ei ſoli relinquatur judicium, cui omne judicium dedit Pater.* Unde priusquam S. Jacobus prædictam exprobraret arrogantiam volendi judicare alios, qui ad noſtram non pertinent juriſdictionem, paulo ante hæc præmiſerat verba: *Unus eſt legiſlator, & Judex, qui poteſt perdere & liberare.* S. Baſilius exponens verba illa

Pſ. 7. v. 10.

Pſalmi: *ſcrutans corda & renes, Deus,* modum, quo hæc inveſtigatio intelligenda ſit, his verbis declarat:

S. Baſil. hom. in Pſ. 7.

Scrutatio proprie eſt, cum omnibus torturis & argumentis inquiſitio. quæ à Judicibus adhibetur tortura admonitis, ut, ſi conſcii ſunt rerum arcanarum, quæ in quæſtione poſitæ ſunt, vi tormentorum adacti, eas primum deliteſcentes, in apertum conſtituant. Et quidem inquiretur in cogitationes noſtras, æquiſſimi Judicis examine prorſus infallibili. Hanc autem perſcrutationem ſolus Deus facere poteſt, utpote cui abſtruſiſſima cordium noſtrorum arcana ſunt manifeſta; Ac proinde idem Baſilius monendo ſubjungit: *Nemo igitur hujus veriſſimi Judicis prævertat ſibi ſumere vices, neque ante tempus judicet, donec veniat ipſe Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.* S. Ambroſius ſuper verba S.

S. Ambr. in 1. Cor. 4.

Pauli, in Themate adducta, ita ſcribit: *Monet illos, ne judicent, cum judicandi ſint, & habeant duplex peccatum, ſicut ait Dominus: Nolite judicare, ut non judicemini; ſed expectate diem judicii Dei. Injuria Judicis eſt, ſi ante cognitionem ejus à ſervo procedat judicium aut ſententia.*

4. Injuriam certe facimus Deo, inquit B. Laurentius Juſtinianus, ſi id, quod ad ſolum Deum

B. Laur. Juſtin. de vit. ſolitar. c. 3.
Ratio cur non debemus judicare proximum.

pertinet, ſcire præſumamus. *Dei gloriam deprædari videtur, quicumque humanarum mentium aſſueſcit arcana perquirere. Ipſi ſoli hominum cogitationes, ſicut notæ ſunt, ita judicandæ ab illo.* S. Bonaventura rationem aſſignat, cur alios modico intellectu noſtro minime judicare debeamus, quia videlicet, qua intentione hoc, quod cenſura noſtra perſtringimus, factum ſit, ignoramus.

S. Bonav. 7. 7. de prof. relig. l. 1. c. 7.

Sicut enim non videamus aliorum cogitationes, ita nec intentiones eorum, quare hoc vel hoc fiat. Unde quidquid aliquo modo poteſt excuſari, ſemper ad meliorem partem interpretemur, ſi volumus tranquillum cor nobiſcum habere; & cum aliis, & alios non turbare, & Deum non offendere, quia ſæpe judicamus malum eſſe, quod in ſe non eſt malum. Videri quidem nonnemini poſſet ſolum nos offendere proximum, dum illum, ſine præhabita facti certitudine, ſiniſtro conceptu dijudicamus, & tamen Deus primo omnium loco per hoc offenſus eſſe cenſetur. *Peccamus enim per temeritatem,* inquit idem Doctor Seraphicus, *uſurpando nobis judicia Dei de occultis cordium.* Cum Appelles inſignem quamdam publicæ cenſuræ expoſuiſſet, à ſe artificioſe depictam tabulam, tranſiensque ſutor de calceo quodam ibi expreſſo ſuum ederet judicium, illum non bene factam eſſe dicendo, Appelles poſt tabulam deliteſcens, ſutoriſque judicium audiens libenter accepit cenſuram; aſt quando etiam ad alios picturæ partes conſiderandas progreſſus eſt, præſumptionem retudit, dicens: *Ne ſutor ultra crepidam.* Idem omnino multis accini poteſt; quamdiu namque de rebus judicant ſibi & apud alios manifeſtatis, & dependentibus à ſenſibus, excuſationi locus eſſe poteſt; Aſt ubi finem & intentionem pariter internam diſcutere præſumpſerint, ſingulis exprobari poteſt dictum Apoſtoli verbum: *Tu quis es, qui judicas &c.* Rom. 14. 4.

5. Didacus Stella inſignem, ſuper caput ſextum Lucæ, ad præſens intentum, nobis doctrinam exhibet, dum ait: *Si ſolus Dominus corda hominum videt, quid eſt, quod officium Domini uſurpare vis, qui hominum intentiones novis & judicas? At Dominus honorem ſuum recuperabit, & in te gravius, quam tu cogitas animadvertet.* Quam eamdem de injuria, quam per judicium temerarium Deo inferimus, rationem in ſumma ſua his verbis aſſignat S. Antoninus: *Ex judicio hujuſmodi ſuſpicioſo uſurpatur Dei proprium Dicitur enim diſt. 23. cap. erubeſcant. Occultorum cognitor & judex eſt Deus, ideo ſolus habet judicare de occultis, quia ſolus novit occulta. ſecundum illud quod ait Salomon: Tu ſolus noſti corda filiorum hominum.* Ut autem inter judicia temeraria & alia diſcernere valeamus, hanc ſequentem idem Sanctus in hæc verba aſſignat regulam: *Cum de his, quæ de ſe mala non ſunt, ſed de genere bonorum, ut eleemoſyna, jejunium, & hujuſmodi, vel indifferentia, ut comedere, bibere, loqui & hujuſmodi; malitia eorum, id eſt, quod ſint malefacta, procedat hoc ex mala intentione facientis, & intentio ſit occulta, ideo judicans male de aliquo, uſurpat Deo judicium ſuum, unde valde ſuperbus & arrogans.*

Remedium [illegible] judicium temerarium.
Dida. ex Stella in c. 6. Lucæ.
Regula cognoſcendi illud.

6. Nec minus accommode B. Laurentius Juſtinianus in quodam libello, cui titulus: *De ſpirituali animæ interitu,* hanc pertractat materiam, dicens: quod homo virtuoſus & ſapiens occulta cordium alienorum nequaquam præſumat examinare penetralia, certus, id Deo ſoli reſervatum eſſe, ideo arrogantiam eorum, qui hoc in vitio faciles reperiuntur; deteſtatur in hæc verba: *Hinc quorumdam præſumptuoſorum eſt redarguenda temeritas, qui ne dum proximorum opera diſcutiunt, verum etiam alieni cordis ſe faciunt judices. Volunt quippe judicare, quales ſint hominum cogitationes, quibus agitentur affectionibus, qua intentione operentur, quove ſpiritu moveantur, quod omnino non licet, cum nemo ſcire valeat, quid agatur in homine, niſi ſpiritus hominis, qui in illo eſt, quamque perſæpe contingat, quod ſibiipſi ignotus ſit. Divinam in ſe tales reflectunt authoritatem, quæ interiorum ſola eſt capax, dum intentionum, cogitationumque abdita penetrare poſſe ſe putant. De his legitur ſi.: Ambulabunt in tenebris, ſicut in meridie. Porro quemadmodum in meridie, ita illi in tenebris ambulare dicendi ſunt, qui mentium proximorum profunda* con-

B. Laur. Juſtin. l. de Spirit. animæ interitu
Dehortatio ab hoc vitio.

conſilia, curioſa inveſtigatione perluſtrant. Et ex hoc judicia temeraria contingentes, in nocte ignorantia ambulantes, meridiem ſe aſpexiſſe exultant.

B. Dorothæus ſerm. 6
Quam grave ſit proximum judicare habetur ex hiſtoria alicujus ſenis.

7. *Tu quis es, qui judicas.* B. Dorothæus in quodam ſermonum ſuorum, hiſtoriam adducit in vitis Patrum contentam; Aſt priusquam eam commemorare incipiat, hæc præmittit verba: *Cur Dei judicium nobis uſurpamus? Quid ad nos de creatura ejus? Nonne contremiſcere debemus, cum id, quod Magno illi ſeni acciderit, audimus? Qui cum audiſſet, quemdam ex fratribus in fornicationem incidiſſe, dixit: O quam male egit. An neſcitis, quam horrenda res de ipſo narratur in libro ſeniorum? Nam Angelus ſanctus animam illius qui peccarat, cum jam ex hac vita migraſſet, ad ſenem hunc detulit, & ait illi? Ecce quem judicaſti vita functus eſt; quo igitur animam ejus jubes deferri ad cælorum regnum, an ad pœnas æternas?* Moxque idem ſanctus finem, quem Deus in ſeniore hoc, quantumvis ſancto, ſed ad ſiniſtre judicandum proclivi finem habuit, interpretari ſatagit, dicens: *Quid quæſo aliud innuere ſeni volebat Angelicus ſermo, quam hoc? Quoniam tu jam Judex ac cenſor es juſtorum, ſimul & peccatorum, quid fieri jubes de hac miſera anima? cenſeſne miſericordia dignam, an pœna, & cruciatu? Qua quidem horrenda viſione adeo perculſus eſt ſenex ille ſanctiſſimus, ut reliquum vitæ ſuæ tempus, in gemitibus, lachrymis, in innumeris ærumnis, & laboribus egerit, Deum aſſiduis precibus fatigans, & pulſans, ut veniam tanti ſceleris, & erroris ſibi concederet.* Ad pedes itaque Angeli ſe proſternens, veniam petit de culpa, moxque ab eodem audit: Ecce oſtendit tibi Deus, quam grave ſit proximum judicare, ne poſthac amplius rem hanc committeris. Quapropter S. Joannes Climacus, ne ullam actionem, quantumcumque apparenter malam, in proximo condemnemus, admonet, dicens: *Tu, ſi quempiam etiam in extremo ſpiritu videris peccare, noli tamen condemnare, nam divinum judicium nobis eſt incognitum.*

S. Ioan. Climac. ſer. 10 de Scala Parad.
Quam fallax ſit judicium temerarium.
Tertull. l. de anima c. 17.

8. *Tu quis es, &c.* Tertullianus, quam facile in rebus, quarum ipſimet oculati teſtes ſumus, errare poſſimus, ſequenti docet diſcurſu: *Mendacium viſui objicitur, quod remos in aqua inflexos vel infractos aſſeverat adverſus conſcientiam integritatis; Quod turrem quadrangulatam de longinquo rotundam perſuadeat; Quod cælum tanta ſublimitate ſuſpenſum, muri jungat.* Sed ulterius digrediamur ad Iſaiam, eamdem ab illo edocendi veritatem, quando de Meſſia, pro nova lege Evangelica prophetizans,

Iſai 11. 2.

inquit: *Et requieſcet ſuper eum ... ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii, ſpiritus ſcientiæ.* Et nihilominus licet per hanc ſcientiam & ſapientiam, ſecretiſſimos quosvis cordium humanorum receſſus

Ibid. v. 3.

penetrare potuiſſet, tamen ſubdit propheta: *Non ſecundum viſionem oculorum judicabit, neque ſecundum auditum aurium audiet; ſed judicabit in juſtitia, ... & arguet in æquitate.* Quæ omnia ad noſtram deſcripta ſunt doctrinam, ſi enim ille juxta judiciales juſtitiæ terminos, & non ſecundum viſum vel auditum judicaturum Meſſiam aſtruit, quin potius juxta probationes & allegata; Quam nos temerarii erimus, ſi illud judicare præſumpſerimus, quod ſenſui dumtaxat ſubjacet, & neutiquam ſcientiæ certæ & infallibili? Utique ſi quis S. Ambroſium vultu ſeverò vidiſſet excandeſcentem, carnificesque extimulantem ad ſeveræ juſtitiæ executionem, nec non impudicas in palatio ejus obſervaſſet mulieres, Epiſcopum utraque reputaſſet infectum macula, ſcilicet laſcivæ & crudelitatis. Et nihilominus injuſtiſſimum fuit judicium atque condemnatio; Ut enim Archiepiſcopatum Mediolanenſem, ad quem viva voce proclamatus fuerat, heroico excuteret, dictas adinvenit methodos, ut ſuam apud populum bonam opinionem infirmaret; ſententiam itaque audiamus atque ſequamur S. Bernardini, dicentis: *Temerarium eſt, propter aliquod opus præſens bonum vel malum, judicare de aliquo, hoc ſolius eſt Dei.* Idque ex illo confirmat Apoſtolico textu: *Scimus enim quoniam judicium Dei eſt ſecundum veritatem;* quod ex tribus probans capitibus, ſubdit: *Primo, quia ipſe ſolus corda novit. Secundo quia, qui ſunt ejus, novit. Tertio quia mercedem juſtam retribuit. Judicium enim humanum inficitur & pervertitur multis modis, ſed judicium Dei eſt ſecundum veritatem.*

S. Bern. T. 2. ſer. 14. A. c. 2. 3.
Rom. 2. 2.

9. D. Chryſoſtomus non levem nos incurrere culpam, dum proximo quantumvis in mente dumtaxat & corde noſtro transgreſſionem adſcribimus, à qua ipſe multoties immunis eſt, incurrere docet, cum ait: *Opus malitiæ implet extremæ, dum falſa proximo opprobria affigit & crimina, & invadit locum Magiſtri, cum non ſit dignus tenere diſcipuli.* Quin & aliam alibi deordinationem idem attingit ſanctus, ſcilicet quod authoritate privata univerſale prævenire velimus judicium, ad quod rerum occultarum reſervata ſpectat manifeſtatio: *Nolite ante tempus judicare, quoadusque, &c. Cur ante tempus invadis Judicis jus? Cur prævenis diem illum terribilem? Vis judex eſſe? Judica temetipſum.*

D. Chryſ. Hom 24. vel 23. in Matth.
D. Chryſ. Hom 42. in Gen.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Facile proximos noſtros judicando decipimur, quia finem & intentionem, ob quam ad operandum moventur, penetrare non poſſumus.

THEMA.

Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc, laus erit unicuique à Deo. 1. Cor. 4. v. 5.

Quam facile erret & decipiatur temeratie judicans.

1. POſtquam S. Paulus proteſtatus fuiſſet, nihili ſe facere judicia, quæ de ipſo faciebant homines, cum Deus ejus futurus eſſet Judex, mox Corinthiis inſinuat, ne nimium ſint in judicando præcipites, priusquam veniat tempus, in quo Deus per adventum ſuum res manifeſtabit ſecretas, occultaque cordium penetralia dilucidabit, quia tunc unicuique laus vera erit; In hac autem tenebrarum caligine, quæ obumbrat mentes noſtras quæ ad diſcernendas intentiones & fines internos operantium pertingere nequeunt, nihil eſt facilius, quam quod judicando decipiamur, & à veritate aberremus. Cum Deus olim Samuelem prophetam in Bethlehem ad domum Iſai ablegaſſet ad conſecrandum Regem, qui Saulis ſucceſſoris erat, nec tamen in ſpecie declaraſſet ei, quemnam ex filiis Iſai ſpeciatim ungere deberet, videns coram ſe Eliab, qui ſtatura altus erat, hunc à Deo electum fuiſſe ſibi perſuaſit, unde Deum interrogavit propheta: *Num coram Domino eſt Chriſtus ejus?* 1 Reg 16. v. 6.
Qui reſpondit ſervo Dei: *Ne reſpicias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ ejus, quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico; homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* Ibid. v. 7.

Quo

Quo loquendi modo Deus inſinuare nobis voluit, quam facile decipiamur, ſi ſecundum externam apparentiam judicare velimus. Cum enim operationis humanæ malitia ſecundum actus internos metiri debeat, certum eſt, quod hos ſolus Deus videre & ponderare poſſit, utpote qui *manifeſtat conſilia cordium*, homo autem nonniſi externa judicare poteſt.

Fallacitas hujus vitii patet ex ſacra ſcriptura.

2. Et quidem ne adductam de Saule & Davide egrediamur hiſtoriam, in ambobus hiſce humanorum judiciorum fallacitas perſpicue videri poterit. Etenim unus illorum poſt alium juſſu Dei ad idem regnum Iſraelitarum electus fuit; Saul ſequebatur aſinas, David oves; Ab eodem quoque Samuele in Regis præconizati & conſecrati fuere. Uterque in dignitate illa ſublimi enormiter peccavit, fueruntq; ad ambos corrigendos miſſi Prophetæ, ad Saulem quidem Samuel, ad David vero Nathan, & ambo pariter reſponderunt pœnitendo: *Peccavi*: Quod ſi hac in re nobis judicandum eſſet, crederemus utique ambos fuiſſe vere pœnitentes, Deumque ambobus pariter ſua dimiſiſſe peccata, & tamen certum eſt Saulem à regno cœli pariter & terræ fuiſſe reprobatum, nec umquam vere pœnituiſſe, Davidem vero à Pietate Divina benigne fuiſſe receptum, qui proinde à Nathan audire meruit: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Porro differentiam hanc inter utrumque prædictum Regem nemo hominum, ſed ſolus Deus per ſpiritum veritatis penetrare potuit, quia, ſicut dictum eſt, *homo videt ea quæ patent, Deus autem intuetur cor.* Unde B. Petrus Damianus ait: *Quid eſt, niſi quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde? humilitas quæ in ore David extitit, etiam in corde radiavit.*

2. Reg. 12. v. 13.
1. Reg. 16. v. 7.

Non temere judicare docet nos S. Matthæus.

3. S. Matthæus ſcribit, quod in ſecunda pretioſi unguenti ſuper caput Salvatoris, effuſione à Magdalena facta, *videntes autem diſcipuli, indignati ſunt, dicentes: Ut quid perditio hæc?* Econtra vero S. Joannes ſolum traditorem de hujus unguenti effuſione conqueſtum fuiſſe ſcribit, de aliis vero Diſcipulis nihil meminit; Sed cur ita differenter utrumque Evangeliſtam hac de re ſcripſiſſe exiſtimatis? Cur Joannes ſolius traditoris mentionem facit? Reſpondetur, quod, tametſi forſan alii quoque de Magdalenæ liberalitate obmurmurarint, exiſtimantes ex fine recto & ſincera intentione, pretium hoc melius in ſubſidium pauperum adhiberi potuiſſe: veruntamen quia Judas ex ſolo avaritiæ motivo de Magdalenæ liberalitate ſcandalizabatur, denarium illum burſæ ſuæ eripi dolens, ideo Evangeliſta, cujus calamus à Spiritu S. dirigebatur, idipſum detegere nobis voluit ad noſtram inſtructionem, ut intelligeremus, quod inferendo de aliis judicio, primo loco examinanda ſit intentio & motivum, ob quod proximi operantur; Certum autem eſt, quod hoc ſolus Deus aſſequatur & penetret, non vero homines.

B. Petr. Dam. ſer. 2. de S. Andrea.
Matth. 26. v. 8.
Joan. 12. 5.

4. S. Bonaventura ſalutare hoc monitum addit: *Cum non ſit commiſſum alicui, occulta cordis judicare; dicit Apoſtolus: Nolite judicare, quoadusque veniat Dominus, qui, &c. Idcirco numquam te transferas ad aliorum judicium vel contemptum.* Idem quoque S. Doctor alibi dixerat: *Judicium temerarium eſt, quando credo aliquod factum mala intentione, quod potuit fieri alia intentione, cum actio ſit indifferens. Et hoc eſt vitium, quia judicatur cordis intentio, quæ ſoli Deo eſt manifeſta*, qui dicit Jeremiæ capite 7. *Ego Dominus ſcrutans corda & probans renes.* B. Laurentius Juſtinianus ſuper illa verba S. Pauli. *Nolite ante tempus, &c.* adverſus illos, qui fines & intentiones illorum qui operantur, perſcrutari & penetrare præſumunt, ſequens format efficax argumentum: *Noverat Apoſtolus Deo odioſum eſſe, mentium proximorum velle ſecreta rimari. Cæterum qui ad plenum ignorat ſe atque ſui interioris latebras penetrare non valet, quomodo poterit detegere occulta aliorum?* Idem in eodem capitulo hanc præſumptionem & facilitatem judicandi alios, his verbis deteſtatur: *Imprudentiæ ac temeritatis ſignum notiſſimum eſt quempiam velle æſtimare ſe ſcire, quod inveſtigare non licet. Quamobrem audite omnes, qui judicia temeraria agere conſueſtis, æterni judicis præconem, qualiter vos admonendo coerceat, qua ſententia audaciam repercutiat veſtram. Quis inquit, hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in illo eſt? Quis quæſo non erret in judicando occulta proximorum, cum frequentiſſime fallatur quiſque in propriis?* S. Auguſt. in libro quodam, in quo nonnullas explicat propoſitiones ſuper epiſtolam ad Romanos, ita ſcribit: *Quod autem dicit: Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? ad hoc dicit, ut his rebus, quæ poſſunt & bono animo fieri & malo, judicium Deo dimittamus, nec audeamus de alterius corde, quod non videmus, ferre ſententiam.* Idem S. Doctor in epiſtola 137. idem repetit monitum; poſtquam enim judicium temerarium Zizaniam eſſe, quam inimicus infernalis mentibus noſtris inſerit, demonſtraſſet, ſubjungit: *Jam vero ne malevolo animo de ſervis Dei falſa ſuſpicando pereatis, illud Apoſtolicum recordemini, ubi ait: Nolite ante tempus judicare quidquam, donec veniat tempus, & illuminet, &c. Et item illud quod ſcriptum eſt; Quæ manifeſta ſunt, vobis; quæ autem occulta ſunt, Domino Deo noſtro.* Idem quoque exponens in Pſalmis à Davide factam petitionem: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum, quia judicia tua jucunda*, rationem reddit prærogativæ illius, qua judicia Dei noſtris ſuperexcellunt; Dicit enim: *Poſſunt homines videre, quod agimus; cujus autem rei contemplatione agimus, occultum eſt; & ideo datur ſuſpicionibus locus, ut audeat homo judicare de occultis hominum, & falſa plerumque, & ſi vera, tamen ei incognita temere ſuſpicari.*

S. Bonav. ſe. 7. in Reg. No. c. 12.
1. Cor. 4. 5.
S. Bon. ib. de profeſ. relig. l. 1. c. 1.
Quid ſit temerarie judicare quando aut quomodo id
Ser.
Jer. 17. 10.
1. Cor. 4. 5.
B. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 3.
S. Aug. T. 4. L. 1
Dehortatio ab hoc vitio.
S. Aug. Ep. 137.
Pſ. 118. 39

5. Apud S. Matthæum Paterfamilias Evangelicus rogabatur à ſervis, ut liceret ipſis Zizaniam ab inimico bono ſemini ſuperſeminatam, ex agro evellere; Qui porro huic eorum petitioni conſentire renuit: *Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea? Et ait, Non, ne forte colligentes Zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.* Circa quam parabolam bene obſervandum eſt, eos, qui hanc malam herbam eradicandi poſtulabant licentiam, non fuiſſe Agricolas, qui agrum illum excoluerant, quique proinde germinis tam boni quam mali aliquam habere potuiſſent notitiam & diſcretionem, ſed ſervos, agriculturæ parum peritos, qui facile errare potuiſſent, ſiquidem Zizania hanc habet proprietatem, quod quoadusque vireſcit, & germinat in agro, frumento ſimillima ſit, ideoque facile errare poterant, loco lolii, evellendo frumentum. Quæ *omnia in figura contingebant*, nam ille Paterfamilias, qui incarnatam præfigurabat ſapientiam per hoc nobis indicare voluit, quod ad diſcernendum frumentum & Zizaniam, neceſſarium ſit expectare meſſem, id eſt, noviſſimum judicii diem, in illo enim apparebit, quid ſit Zizania, quid vero frumentum; *Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, &c.* Quamdiu enim Zizania & frumentum in viridi herba conſiſtunt id eſt, quamdiu in hac vita moramur, fines & intentiones occultas operantium

Judicium temerarium fugiendum eſſe docet parabola patrisfamilias.
Matth. 13 v. 28.
1. Cor. 4. 5.

tantium penetrare non poſſumus, niſi forte dono prophetiæ & diſcretionis ſpirituum à Deo dotati ſimus, ſicut multis ſanctis id contigiſſe conſtat. Optime igitur monet B. Laurentius Juſtinianus, inquiens: *ubi opus ambiguum eſt & quo fiat animo, ignoratur, definitum judicium evitandum eſt, ne efficiatur homo temerariæ ſententiæ reus, dum quod rectum eſt, arbitratur eſſe obliquum.*

B. Laur. Juſt. obed.

Judicium temerarium patet de S. Philippo Nerio.

6. Philippus Nerius in atrio baſilicæ S. Petri in vinculis, primo die Auguſti, quando ſolemniſſimum Eccleſiæ illius celebratur feſtum, haud ſecus ac ſi ex nimio vino potato ebrius aut inſanus fuiſſet, publice coram omnibus ſaltare cœpit, unde aliqui illum delirum eſſe exiſtimabant, alii vero id vini nimii ſumpti dicebant eſſe effectum, quia *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus*; Et tamen idipſum ex ſpeciali divini ſpiritus inſtinctu faciebat, ut famam, exiſtimationem, & bonorum, quo ab univerſa Urbe Romana ob ſanctitatem ſuam in deliciis habebatur, reprimeret, ſeque conſilio conformaret Apoſtoli, dicentis: *Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens.* Ex quo enim ſanctus vir Dei, Cardinalium & Pontificum illius temporis erat oraculum, omneſque ſapientes & viri ſancti ab ejus ore pendebant, omni ſtudio in id enitebatur, ut ab omnibus velut homo inſanus & delirus contemneretur. Nonnunquam etiam iracundum ſe ſimulans, in verba furoris plena prorumpebat, cum tamen animo intus tranquillo eſſet; Nimirum per hoc ab omnibus aſpernari, & tamquam homo multis imperfectionibus obnoxius haberi prætendebat. At vero magnopere decipiebantur illi, qui ſecundum exteriorem hanc apparentiam, illum judicabant. Optime igitur ad propoſitum noſtrum ſervit illud Auguſtini documentum: *In diſciplina noſtra non tam quæritur, utrum pius animus iraſcatur, ſed quare iraſcatur; Nec utrum ſit triſtis, ſed unde ? ſi triſtis, nec utrum timet, ſed quid timeat ? Iraſci enim peccanti ut corrigatur, contriſtari pro afflicto ut liberetur, timere periclitanti ne pereat, neſcio utrum quiſque ſana conſideratione reprehendat.* De his igitur & ſimilibus actionibus experientia teſte, major pars hominum ſemper quaſi ſiniſtre judicat, inque pejus propendet. Aſt quis hoc ex levitate & virtutis praxiſque defectu promanare neſcit? Dicente Eccleſiaſtico: *Qui credit cito, levis corde eſt.*

1. Cor. 2. v. 14.

1. Cor. 3. v. 18.

S. Aug. l. 9. de Civ. Dei cap. 5.

Eccl. 19. 4.

Charitas proximi eſt optimum remedium contra hoc vitium.

7. Ex eodem pulchro, venuſto atque odorifero flore mel colligitur ſuave & ſalutiferum, nec non venenum amarum & mortiferum. Quæ tanta rei hujus differentia? forſitan in flore conſiſtit? Nequaquam; Sed totum penes animalia, quæ iis inſident, eſt diſcrimen; Apis mel ſugit, aranea vero virus, quia aranea eſt. Ita quoque homo virtute & charitate præditus omnia, quantumvis apparenter mala, in meliorem interpretatur partem, aut indifferentia reputat, aut judicium ſuſpendit, quia ſcilicet, ut Apoſtolus inquit: *charitas non cogitat malum, diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata,* ut Gloſſa ſubnectit. Contra vero cor malignitate plenum ſemper ad malum inclinatur, licet actio proximi indifferens ſit, dicente ſcriptura: *Impii autem replebuntur malo.* Si quis Phinees vidiſſet, pugione confodientem Principem tribus Simeonis, qualenam formaſſet judicium, niſi ei conſtitiſſet, quod enſem illum tamquam Juſtitiæ zeli, honoriſque divini vibraſſet inſtrumentum, unde & tantam laudem tantumque retulit præmium? Ita quoque ſi quis Chriſtianus Zeloſus injuriam Deo factam vindicaturus, colaphum impingat blaſphemo & ad aliorum emendationem; ſanè ſi quis blaſphemiam non audierit, neque finem noverit, cur alapa inflicta ſit, injuriam reputabit à percuſſore illatam, huncque, qui Dei ſervus eſt, malæ vitæ reum arbitrabitur, Ita *pes fatui facilis in domum proximi.* Ubi ſingulariter notetis velim illam Spiritus S. loquendi circumſtantiam, dum eos, qui in judicandis proximis faciles ſunt, deſcribit. Numquid enim eum, qui in domo proximi dominari geſtit, præſumptuoſe eam ingredi, ludere cum authoritate, judicium dare, ſententiare, condemnare, numquid inquam arrogans reputabitur ab omnibus, experſque judicii? Aſt quantò reprehenſibilior foret, ſi Patremfamilias, ad quem ingreſſus eſt, etiam de rebus occultis & intra remotos receſſus mentis ejus recluſis, cenſurare vellet? *Pes fatui.* Se irrationalem ſtultumque monſtrat, pertingere præſumens quò nec ſcit, nec pervenire poteſt. Quandoque ſolus *Deus manifeſtat conſilia cordium.*

1. Cor. 13. 6.

Gloſſ. Rom. 2. v. 8.

Prov. 12. v. 21.

Eccl. 21. v. 25.

1. Cor. 4. 5.

8. Apoſtolus ad præſens pariter inſtitutum locutus fuiſſe videtur, dum ait; *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate;* Ænigma namque definitur *a veritate quædam abductio.* Aliud *palam oſtendit, aliud in abſcondito habet.* Quamdiu igitur in vitæ hujus caligine reſpiramus, incerti ſumus nec finem, aut intentiones hominum penetramus, ſolus eas Deus videt, ideoque per ſpeculum videmus in ænigmate, contemplantes forinſecus, cujus contrarium delitet interius, propter finem, qui rectus eſt. Si aquam limpidam inſpicitis, baculus quantumvis rectus ſit & integer, ruptus plicatuſque apparebit. Et interim homo, qui coram oculis veris male operatur, propter rectam intentionem, à qua movetur (nec vos eam penetrare poteſtis) præmium meretur apud Deum, ſiniſtrumque veſtrum deludit judicium. Quapropter illud Abbatis Machetis, in Caſſiano repertum amplexemur documentum dicentis: *Etiam ob hoc judicare de aliis eſt periculum, quod ignorantes vel neceſſitatem, vel rationem, qua illi hæc, in quibus offendimus, aut rectè coram Deo aut venialiter agunt, invenimus eos temere judicaſſe, & admittimus non leve peccatum.*

1. Cor. 13. v. 12.

Quamdiu homo vivit nihil poteſt de internis perſpicere adeoquè nihil judicare.

Caſſia. l. 5. c. 30. inſti.

9. Celebris eſt illa apud S. Matthæum de nuptiis parabola, ad quas invitati accedere cum renuiſſent, ſervi ex præcepto Domini, omnes quotquot nancisci poterant, convocarunt bonos & malos, dicente ſcripturâ: *Congregaverunt omnes, quos invenerunt, bonos & malos.* Ubi ſcire optarem, an Regis illius intentio fuerit, ut menſæ ejus mali etiam homines aſſiderent? minime equidem, prout exitus docuit; Cur igitur ſervis non juſſit, ut bonos à malis, zizania ſecernerent à frumento? Reſponſio ad hoc dubium eadem eſt, quam paulo ante allegavimus circa parabolam de Zizaniis. Igitur qui miſſi fuerant, ſervi erant; Ad Deum autem, in eo Rege figuratum, duntaxat diſcernere ſpectat inter bonos & malos; Ipſe namque ſolus mentes videt & corda. Aſt quare ſervi illi convivam ſine veſte nuptiali accumbentem non repulerunt? Cur ipſum, quòd expellendus, quòd reliquis convivantibus Regique ipſi exoſus futurus eſſet non admonuerant? Voluit nimirum per hoc docere nos Dominus, quod judicium hominis non ad alium hominem, ſed ad ipſum ſolum ſpectet, *quoniam Deus judex eſt;* Veſtis illa charitatem, virtutum perfectionem, & ſanctitatem denotabat, quam ſolus videt & diſcernit Deus. Audiamus hac de re Sanctum Paſchaſium, ita loquentem: *Quia malos in conſcientia intus intelligere non omnium eſt, ideo hunc malum ſolus Deus invenit.* Sanctus Auguſtinus ad demonſtrandum, quàm facilè ob defectum hujus notitiæ actuum internorum decipiamur,

Matth. 22. v. 10.

Quod non ſit alterius judicare dum docet parabola de nuptiis.

Pſ. 49. v. 6.

S. Paſch. l. 10. in Matth.

sequens

S. Aug. de ſer. Dom. in monte l. 2. c. 18.

ſequens adducit exemplum practicum: *Si quiſpiam conqueſtus de ſtomacho jejunare noluerit, & tu id non credens, edacitatis vitio tribueris, temere judicabis.* Idem quoque S. Doctor cauſam hujus temeritatis, ignorantiam eſſe dicit cauſarum & motivorum internorum, quibus proximus noſter urgetur ad operandum; *Non ergo reprehendamus ea inquit, quæ neſcimus, quo animo fiant.* S. Bernardinus quoque hanc incertitudinem judiciorum alienorum, quæ formamus, ex ignorantia intentionis occultæ oriri

S. Bern. T. 2. ſer. 14. A. 1. c. 5.

obſervat, inquiens: *Eſt nobis aliquid dubium ex ignorantia Principis: Nam principium boni vel mali operis, eſt intentio vel voluntas, unde cum incertum ſit, quo animo, vel qua intentione opus ſit factum: temerarium judicium præcavere debemus.* Adducitque authoritatem S. Auguſtini in libro 12. contra Manichæos, dicentis: *Quandoque opus eſt malum, & voluntas non eſt mala, ſicut cum aliquis hominem inadvertenter occidit. Quandoque inſuper opus eſt bonum, & voluntas eſt mala, ſicut cum quis opus miſericordiæ facit eo, ſed non pro honore Dei, ſed mundi, ut bonus reputetur:* Ecce igitur tibi, quam facile errare poſſimus tam in bono, quam in malo, dum nimis præcipitanter alios judicamus.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Quam ſint fallacia humana judicia, utpote quæ ſolum juxta apparentiam exteriorem regulantur, per varia exempla oſtenditur.

THEMA.

Nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate. Joannis 7. v. 24.

Quam ſit periculoſum temere judicare.

1. QUam fallax ſit hominis judicium, proximum ex ſpecie exteriore judicantis, Salvator noſter apud S. Joannem his verbis indicat: *Nolite judicare ſecundum faciem, ſed rectum judicium judicate.* Porro duo ſunt, quæ certa & infallibilia eſſe novimus; Primum eſt quod omnis homo ſit

Pſ. 115, 11

mendax: *Omnis homo mendax*, inquit Pſalmiſta. Secundum eſt quod intentiones & finis, propter quos operantur, quos nos judicamus, attingere minime valeamus: Atque ex ambobus hiſce capitibus decipimur & ad judicia temeraria procedimus. Quod ſi nos ipſimet ſenſus noſtri decipiant, quanto magis deludemur ab illo, quod ſub ſenſus noſtros minime cadit, ſed in corde & mente alterius recon-

Tertull. l. de anima c. 17

ditum latet? *Auditus fallacia reus*, inquit Tertullianus, *ut cum cœleſte murmur putamus, & plauſtrum eſt, vel tonitru meditante pro certo, de plauſtro credimus ſonum.*

Quam fallax ſit temerarium judicium patet ex duobus pictoribus.

2. Parrhaſius & Xeuxes tam experti & famoſi pictores ſeſe mutuo egregie deceperunt, dum unus depictam ab alio uvam eſſe credidit, quia aves ad illam deguſtandam advolare vidit: Alius vero picturam à collega factam, cortina & velo quodam obductam exiſtimavit, quod fictum duntaxat & apparens erat.

Nemeſius l. 7. de natura hom. citato ſit.

Interdum aſpectus cæterorum ſenſuum teſtimonio indiget, inquit Nemeſius, *cum id, quod cernitur, artificio ad fallendum factum fuerit, ut in picturis: nam pingendi artis opus eſt fallere aſpectum non veris eminentiis & luminis, ſi res ejuſmodi natura eſt, ubi opus ſit maxime quidem tactum aſciſcere; Interdum etiam guſtatum & odoratum ut in pomo cereo.*

Idem patet in Scriptura ſacra de Iſaac.

Iſaac, Jacob primogenitum Filium ſuum Eſau eſſe credidit, licet audiret loquelam & vocem ejus à voce Eſau primum differentem & Jacob manibus ſuis contrectaret; Qua de re Lyranus ita ſcribit:

Gen. 27. Lyran. ib.

Clare audiebat, & ad vocem videbatur Jacob, ad tactum Eſau: Veruntamen quia ſenſus tactus in hominibus certior eſt, quam ſenſus auditus, quia homo in tactu excedit omnia animalia, ut dicitur libro 3. de animalibus: In auditu autem excellitur à multis animalibus, ideo judicavit magis ſecundum tactum, quam ſecundum auditum: Et tamen maxime deluſus fuit. Quiſquis

In vitis Pat. l. 1. in vit S. Joan. Eleem. c. 35

ſacras legit hiſtorias multos inveniet dilectos à Deo & velut Jacob electos ad gloriam, titulumque meruiſſe Iſraelis, qui tamen vel ex ſenſu humilitatis vel propter majorem Dei gloriam coram oculis mundi ſe tamquam Eſau exhibuerunt, id eſt, maximos ſe peccatores eſſe, & æſtimari voluerunt.

3. In vitis Patrum de Sene quodam ſexagenario, & conſummatæ perfectionis viro narratur, quod in Alexandriam concedens, omnium celebriorum meretricum in ea urbe exiſtentium, conſcripſerit catalogum, & per quotidiani laboris mercedem ad ſingulas illarum ſibi fecerit aditum, datisque illis ſtipendiis, eaſdem induxerit, ut per noctes ad ſuum illas haberet arbitrium. Ipſe vero *ſtabat à veſpere in uno angulo cellulæ, ubi dormiebat mulier, pſallens & orans pro ea, & mittens genuflectiones uſque ad auroram.* Unde meretrices frequentans omni cum ſtudio finem abſcondebat rectum, quem in ſtipendiandis hiſce mulieribus habebat, nimirum ne corpora ſua proſtituerent, iiſdemque ne idipſum manifeſtarent, ſerio prohibebat; Interea vero in urbe Alexandrina male audiens ſiniſter de vita ejus conceptus quotidie magis invaleſcebat, adeo ut illum calumniarentur, in præjudicium quoque aliorum Monachorum, dicentes:

Hiſtoria terribilis de temerario judicio.

vere & ipſi homines ſunt ut omnes. His vero, qui ipſi perſuadere conabantur, ut à mulierum iſtarum familiaritate, quam malam eſſe ſuſpicabantur, imo judicabant, ſubduceret, reſpondebat: *Quid vultis ex me? Numquid judices conſtituti eſtis ſuper me à Deo? Ite, de vobis curam habetote, vos pro me Deo non reddetis rationem. Unus eſt Judex, & ſancta dies judicii, qui ſingulis reddet ſecundum opera eorum.* Tandem apud S. Joannem Eleemoſynarium Patriarcham accuſatus fuit, qui tamen ejus cum meretricibus initam familiaritatem malam eſſe numquam ſibi perſuadere potuit, ſicut re ipſa mala non erat, ſed ſanctiſſima & plane irreprehenſibilis. Convertit enim Vitalius (hoc ſenis hujus nomen erat) per continuatam hanc familiaritatem multas meretrices; Accidit vero, quod dum matutino tempore domum cujuſdam meretricis egrederetur, vir quidam fornicarius eamdem ingrediens, validam illi impegerit alapam, dicendo: *Uſquequo peſſime illuſor Chriſti, non emendas te ab his nequitiis tuis? Qui dixit ad eum: Crede mihi, accipies alapam à me humili, ut tota Alexandria colligatur ad clamores tuos.* Paulo poſt vero vir ſanctus in cella ſua mortuus eſt, abſque eo quod ullus de morte ipſius certior fieret. Interea vero alter quidam Dæmon ad inſtar Æthiopis, qui illum percuſſerat, apparens inſignem quoque ei colaphum retulit, dicendo: *ſuſcipe alapam, quam miſit tibi Abbas Vitalius & cadens ſtatim cœpit ſpumare.* Hæc autem alapa tanto cum rumore à circumſtantibus audita fuit, ac ſi ſclopetum exploſum fuiſſet, unde tota illuc concurrit civitas; ipſe vero ſerios pœnitentiæ actus exercens, & quia à Spiritu maligno atrociter vexabatur, reſipiſcens, ad cellam Sanct. Vitalii accurrit, ut liberaretur,

Digitized by Google

ubi & protinus ad ſolum cellæ illius aſpectum, deſideratam obtinuit gratiam. Deum vero porta cellulæ aperiretur, ſanctum virum Dei, genibus innixum, veluti animam expirantem invenerunt, in pavimento autem legebantur digito inſcripta hæc verba: *Viri Alexandrini, nolite ante tempus aliquid judicare, quoadusque veniat Dominus.*

In vitis Patr. c. 23.

Alia hiſtoria de hac materia.

4. Idem S. Patriarcha, alia quadam vici deceptus fuit, ut fidem adhibuerit accuſationibus, quæ coram eo de Monacho quodam deponebantur, qui ſæpius cum muliere quadam juvencula per civitatem incedere viſus, fama publica laborare cœpit, ac ſi ea tamquam concubina ſua abuteretur. Sanctus itaque Patriarcha ipſum pariter & juvenculam acerbe faſtigatos in carcerem retrudi præceperat, verum eadem nocte pius ille Monachus, ei in ſomnis apparuit, eique humeros & dorſum lividum oſtendens, his verbis eum eſt affatus; *Hac una vice erraſti ut homo, crede mihi, quia de proximo eſt vita & mors,* hisque dictis confeſtim diſparuit. Illuceſcente diluculo, experiri volens, an Monachus, quem in carcerem conjici fecerat, ſimilis eſſet illi, quem viderat in ſomno, cum ad ſe accerſiri juſſit, eumque Monacho, qui ſibi apparuerat, ſimillimum videns, eum Eunuchum mulierem vero Hebræam eſſe intellexit, quæ in Gaza monachum conveniens, ab ipſo in fidei myſteriis inſtrui, & Baptiſmi lavacro tingi petierat. Inſuper dictus Monachus S. Joanni ſeriatim verba recenſuit, quibus hanc ſibi ab eo gratiam fieri poſtulaverat: *Cæpit narrare verbis horribilibus, ut non permitterem perire eam: timens ego judicium Dei, ſumpſi eam, æſtimans quod non immittet tentationem Satanas ſpadonibus.* Illa igitur baptizata, tantam hanc inde conquiſivit pecuniam, quæ ad eam in monaſterium quoddam collocandam ſufficere poterat. *Cum hæc audiſſet Patriarcha, dixit: Papæ, quot abſconſos ſervos habet Deus, & neſcimus nos humiles?*

Job. 13. v. 8.

5. Job capite 13. inquit: *Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini,* quaſi diceret, ergone vos ſolum alterius hominis vultum reſpiciendo, judicium formare, Deique juriſdictionem vobis uſurpare præſumitis, ad quem ſolum interiora hominis penetrare ſpectat? Plinius junior de Domitiano Imperatore ita ſcribit, quod erat *pallor in corpore, in ore impudentia, multo rubore ſuffuſa.* Unusquisque proinde illum aſpiciens, facile ruborem hunc à verecundia laudabili & virtuoſa procedere ſibi perſuadere potuiſſet, & tamen falſum fuiſſet judicium, quia *in ore ejus impudentia* relucebat. Optime igitur Seneca inquit: *Quidam numquam magis, quam cum erubuerint, timendi ſunt, quaſi omnem verecundiam effuderint.* Quando igitur ſigna exteriora tam manifeſta, etiam fallacia ſunt, quanto magis decipiemur, ſi fines & intentiones internas, quas diſcernere non poſſumus, judicare præſumpſerimus? Neque ad tute judicandum de aliis famæ publicæ confidere poſſumus, nam & hæc ut plurimum mendax eſt, judicantem fallit. *Natura famæ omnibus nota eſt*, inquit Tertullianus, *veſtrum eſt; fama, quo non aliud velocius ullum: Cur fama malum? quia velox? quia judex? an quia plurimum mendax? quæ ne tunc quidem, cum aliquid veri affert, ſine mendacii vitio eſt, detrahens, adjiciens, demutans de veritate. Quid? quod ea illi conditio eſt, ut nonniſi, cum mentitur, perſeveret? Fama, nomen incerti locum non habet, ubi certum eſt. An vero fama credat, niſi inconſideratus? quia ſapiens non credit incerto.* Ergone nos in tanti momenti re, qualis eſt bona fama, bonus conceptus & bona proximi noſtri conſcientia, fidem nos verbo quantumvis publico vulgi, & judicium inde formabimus? Audite, quid hac de re Tertullianus ſenſerit, cùm de fama loquens, ita ſcribit: *Ita modici ſeminis vitium cætera rumoris obſcurat, ut nemo recogitet, num primum illud os mendacium ſeminaverit, quod ſæpe fit; aut ingenio æmulationis aut arbitrio ſuſpicionis, aut non nova, ſed ingenita quibusdam mentiendi voluptate.*

Plin. junior

Difficile eſt judicare de interioribus cum in exterioribus fallamur.

Senec. Ep. 11.

Tert. Apol. p. 101.

6. In illa nuptiarum parabola ſervi miſſi leguntur, ut, quotquot reperirent, ad convivium invitarent? Ubi ſingulariter notandum textum ſacrum in numero plurali dicere, *congregaverunt bonos & malos.* Aſt unus dumtaxat, eo quod veſte nuptiali careret, ejectus fuit. Qualiter itaque dicitur *malos?* Reſponſio in promptu eſt, quia ſcilicet ſervorum illorum oculus ita quidem judicabat, aſt Rex ipſemet unicum dumtaxat exulare juſſit, quia ſcilicet alia Dei & alia hominum ſunt judicia, qui ordinarie, quod pejus eſt, cogitamus. Quis tibi perſuaſiſſet umquam unicum inter duodecim Apoſtolos fuiſſe traditorem, furem, avarum, ſacrilegum, & præſcitum? Inter latrones autem in carceribus Hieroſolymitanis incluſos unum electum, qui partibus fungeretur Apoſtolicis, Redemptorem in conſpectu Synagogæ, ſacerdotum, Pontificum, imo ipſiusmet defenderet collegii Apoſtolici, à quo Chriſtus derelictus erat? Joſeph in ætatis flore, ſingularis adoleſcens venuſtatis (quæ ut plurimum ad voluptates incentivum eſſe ſolet) à Domina ſua continuo tentatus atque vexatus fuerat; ſed ſemper inaniter, reſiſtente viriliter juvene caſtiſſimo: ſi quis autem in manibus Dominæ pallium profugi vidiſſet Adoleſcentis, indubie ſibi perſuaſiſſet, eum manus declinare Putipharis, à quo in adulterio deprehenſus fuiſſet; Et nihilominus turpiſſime aberraſſet. Prudentiſſime itaque nobis Seneca conſulit, dum ait: *Tollenda ex animo ſuſpicio & conjectura, fallaciſſima irritamenta.*

Matth. 22. v. 10.

Judicium temerarium patet in parabola de invitatis ad nuptias.

Facilis lapſus in hoc vitium.

Seneca l. 2. de ira c. 24. n. 126.

7. *Nolite judicare.* S. Thomas de Villa nova, dum Valentiæ Archiepiſcopum ageret, per duos continuos annos fovere, demulcere, & beneficus afficere non deſtitit diſcolum quemdam ſacerdotem, peſſimorum hominem morum, totiusque ſcandalum diœceſis; Qui autem ſancti hujus Præſulati integritatem ignoraſſet, ſimilia videns, quale putatis judicium formaſſet? Crediſſet utique Præſulem ejuſdem fuiſſe farinæ. Et nihilominus omnia hæc, ſpe lucrandæ & ad pœnitentiam inducendæ animæ, quemadmodum & accidit, operabatur. Neminem riſus latet Abrahæ & Saræ conjugis ejus; Et nihilominus hanc dumtaxat, non vero illum reprehendit Angelus: undenam hæc differentia, ſiquidem ex una eademque cauſa, tantus jubilus atque lætitia utriusque derivabatur? Ecce vobis rationem, diffidentiam prætendebat Sara, reputans ſe in ſenili iſta ætate concipere & parere non poſſe, ideoque ridebat: dicente S. Auguſtino: *Illius riſus, admirationis, & lætitiæ fuit, Saræ dubitationis: Et ab illo dijudicari potuit, qui corda hominum noverat.* Hic itaque actus internus erat, quem ex inſtinctu divino manifeſtavit, reprehenditque Angelus.

Frequens & commune eſt in quem temere judicans incidit eſt remedium contra hoc vitium hoc patet in S. Thoma à Villa nova.

Gen. 18.

Idem patet in ſacra ſcriptura de Abraham & Sara uxore ejus.

S. Aug. q. 30. in Gen.

8. Heli ſummus Sacerdos Annam, Matrem Samuelis, mulierem ſanctam, viderat moventem labia, orationibus fervidis intentam, moxque ebriam eſſe judicavit. Judæi pariter in die Pentecoſtes audientes Apoſtolos, piſcatores primitus Idiotas variis diſcurrere linguis, ebrios reputabant, *& irridentes dicebant: Quia muſto pleni ſunt iſti.* Ignorabant namque, quod Spiritum ſanctum cum cœ-

1. Reg. 1.

Heli ſummus ſacerdos in hoc vitium incidit.

Act. Ap. 2. v. 13.

Apoſtoli

leſtium

In Pentecoſte repleti Spiritu judicantur temere.

leſtium donorum plenitudine, recepiſſent. Ideoque eos redarguit S. Petrus, dicens: *Non enim, ſicut vos exiſtimatis, hi ebrii ſunt* O temeritatem maxime ſacrilegam, quæ Spiritus Sancti effectum muſto & ebrietati adſcribit! Iterum contra Chriſtum inſurgentes Hebræi, peſſima de eodem formabant judicia, dicente Scriptura: *Ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat.* Blaſphemia profecto hac horribilior dari non poterat, quam quando Filium Dei eo præcipue tempore blaſphemiæ redarguebant, quando condonabat & remittebat peccata, animasque juſtificabat. Obſervandum vero, quomodo Chriſtus judicii temerarii malitiam deſcripſerit, *ut quid*, inquit, *cogitatis mala in cordibus veſtris?* dicit ergo in numero plurali *mala*, quia ſicuti in horum Diſcurſuum progreſſu videbitur, vitium hoc multas in ſe malitias continet.

Ibid. v. 15.

Matth. 9. 3. Chriſtus judicatur blaſphemus.

Ibid. v. 4.

Quomodo Abraham à quo poterit temere judicari.

9. Quod ſi quis S. Abraham Eremitam (cujus admirabilem vitam S. Hieronymus conſcripſit, quique tantæ ſolicitudinis, tamque eminentis ſanctitatis vir fuit) equo, militis inſtar, inſidentem conſpexiſſet, quemnam formaturus ſibi fuiſſet conceptum, maxime videndo, quod tanto cum ſtudio juvenculam quamdam inſequeretur, quæ paulo ante pudicitiæ ſuæ paſſa fuerat naufragium: *Beatus iſte Abraham,* inquit S. Dorothæus, *inimici habitu, ut eam in fugam verteret, utebatur. Venite igitur, admiramini dilectiſſimi fratres, hunc ſecundum Abraham. Primus quidem Abraham egreſſus ad prælium Regum, percutiensque eos, Loth nepotem ſuum reduxit; Hic vero ſecundus Abraham contra Diabolum profectus eſt ad bellum, ut eo devicto, neptem ſuam cum majori triumpho revocaret.* Nam ſub perſonato & ementito habitu Neptem ſuam, quæ quoad caſtitatem periclitata fuerat, ut eamdem in ſtatum ſalutis reduceret, inſequebatur. Quod ſi quis mulierem quamdam rara pulchritudine conſpectam omnibusque gemmarum elegantiis, odorum fragrantia, aliisque mundi muliebris illecebris, adornatam, media nocte ſub denſis tenebris, è civitate Bethuliæ, ad exercitum bellicum egredientem, vidiſſet, illamque in tentorio Holofernis, hominis ebrietati, crapulæ & carnalibus deſideriis dediti, dormiviſſe ſciviſſet, quemnam ſibi de illa formaſſet conceptum? Et tamen æternæ veritatis verbum eſt, quod ſequitur: *Vivit autem ipſe Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſine pollutione peccati revocavit me vobis.* Quod ſi quis univerſum populum Dei in Babylonia, lapidibus armatum conſpexiſſet, ut Suſannam veluti adulteram lapidaret, utique illam revera talem fuiſſet arbitratus, maxime cum ipſimet ætatis maturæ judices, ad populi regimen deputati, tamquam oculati teſtes, ideoque fide digniſſimi, de prætenſo delicto perhiberent teſtimonium; Et tamen quantum ille, ut eventus probavit, fuiſſet hallucinatus, cum per ſpecialem divinæ providentiæ inſtinctum, innocentia ejus juſtificata fuerit? Quis umquam imaginari ſibi potuiſſet paſtores in lupos fuiſſe transmutatos, ut innocentem devorarent oviculam? Et tamen *credidit eis multitudo quaſi ſenibus, & judicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.* Econtra vero in Geneſi legimus, quod Laban poſtquam Jacob cum univerſa familia ſua è domo ejus fugiſſet, inveniens Idola ſibi eſſe ſublata, eumdem in itinere interceptum accuſarit, tamquam ſi illa ſibi fraudulenter ſurripuiſſet; Jacob vero non ſolum furtum negavit, verum etiam neminem ſuorum furti illius reum eſſe tanta cum ſecuritate affirmavit, ut diceret: *Apud quemcumque inveneris Deos tuos, necetur coram fratribus noſtris: ſcrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & auſer.* Sed ecce quam ſint incerta judicia noſtra; Nam *hæc dicens, ignorabat, quod Rachel furata eſſet Idola:* Tametſi igitur Iſrael, id eſt, *videns Deum*, eſſet, non tamen omnia videbat, judicium ſoceri ſui temerarium eſſe exiſtimabat, & tamen revera tale non erat, quia ſocer ejus veritatem dicebat. Unde Rupertus Abbas ait: *Neque quisquam hominum umquam omnia ſcivit, vel ſemper ſubjectum prophetiæ Spiritum habuit, præter eum, qui cum homo ſit, Deus etiam eſt, & omnia ſcit, cum ſit ipſa ſapientia Dei. Non ergo parum in verbo contra ſemetipſum offendit, qui tam cito protulit ſententiam.*

Vita Patr. l. 1. c. 5.

Quam facile poſſit quis contra hoc vitium impingere probatur diverſis exemplis.

Judith. 13. v. 20.

Dan. 13. v. 41.

Gen. 31. v. 32.

Ibid. v. 32.

Rup. Abb. l. 7. de Trin. c. 44.

10. Beatus Dorotheus ſibi à perſona quadam ſui ſæculi fide digniſſima, relatum fuiſſe refert, quod, cum nauta quidam navigio mancipiis pleno, ad civitatis cujuſdam portum, ut mancipia ſua in ea divenderet, appuliſſet, virgo quædam ſanctitate celebris in eadem civitate habitans, nauclerum interrogarit, an inter mancipia ejus, puella quædam eſſet annis juvencula, omnisque mundanæ malitiæ expers & innocens, hanc enim ſuo ſibi ſervitio vendicare ſtatuerat. Hic ſe duas tales habere aſſerens, unam huic virgini conſignavit, aliam vero mulieri cuidam laſcivæ & mundanæ, quæ comœdiis agendis operam dando, vitam ducebat. Quam proinde huic conſignando, ingenti expoſuit periculo; ſicut enim prima ſub Magiſterio & educatione ſanctæ illius Virginis, ad vitæ promovebatur ſanctitatem, ita ſecunda pleno curſu agebatur in præcipitium; Audiamus hac de re Sanct. Dorotheum in hæc verba loquentem: *Conſiderate myſterium Dei, conſiderate judicium. Quisnam hujus rei rationem reddere par eſt? Quid de horrendo hoc Dei judicio effari poſſumus?* Certe neceſſum eſt, ut judicium noſtrum demittentes, divino judicio ſubſternamus, dicendo: *Bene omnia fecit.*

B. Doroth. ſer. 6.

Ut non peccemus contra hoc vitium relinquemus omne judicium Deo.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Variis ex eventibus & factis, quam facile judicando actiones alienas erremus, demonſtratur.

THEMA.

Mendaces filii hominum in ſtateris. Pſ. 61. v. 10.

1. Divinum nos docet oraculum, homines in alienis actionibus trutinandis eſſe mendaces, quia raro vel numquam dicunt, aut judicant verum David porro hisce verbis præmiſerat: *Veruntamen vani filii hominum ... in ſtateris, ut decipiant ipſi.* Tales enim per judicia temeraria, quæ de aliis formant, revera nos decipiunt; Imo dum interiora cordium penetrare nequeunt; non ſolum nos decipiunt, ſed decipiuntur & ipſi, hanc enim ſcientiam Deus ſibimetipſi reſervavit. Et ideo *vani autem ſunt omnes homines in quibus non ſubeſt ſcientia Dei.* Quæ verba, ut Lorinus refert, Græci, Ruſious, & multi interpretes Latini de humanorum judiciorum fallacia exponunt. *Mendaces in ſtateris ajunt eſſe, qui de rebus inique judicant, ut decipiant, decipiunt autem, quia decipiuntur:*

Temere judicantes plerumque errant & ideo vere dicuntur mendaces.

Sap. 13. 1.

Lorin. in Pſ. ibid.

Digitized by Google

tur: Cujus Sapiens hanc rationem aſſignat, quia non habent ſcientiam Dei, *qui eſt ſcrutans corda, & renes.*

Gen. 15. 21 Rebecca mulier Sancta judicatur temere ob ſterilitatem.

2. In Geneſi Rebeccæ, mulieris ſanctæ, conjugis Iſaac Filii Abrahæ, Deoque magnopere accepti, è cujus progenie populus Dei propagandus erat, legimus ſterilitatem; certum vero eſt, ſterilitatem apud populum illum, manifeſtum fuiſſe maledictionis indicium: Ac proinde nullum eſt dubium, quin varia de illa formata fuerint judicia ab illis, qui ad omnia in ſequiorem partem interpretanda, proclives erant. Audiamus D. Chryſoſtomum ita ſcribentem: *Quare cum ipſa & vir ejus, vita fuerint eximia, ſterilis fuit? non poſſumus carpere eorum vitam, & dicere, quod ſterilitatem illam peccata fuerint operata; Et ut diſcas rem miram, non ſolum ipſa ſterilis fuit, ſed & mater Juſti Sara; atque mater ejus ſola, & nurus Rachel uxor Jacob.* Hi omnes apud Deum tantis erant meritis præclari, ut teſte Apoſtolo *ad Hebr.* 11. *v.* 16. Deus glorianter appellari voluerit: *Deus Abraham, Deus Jacob, Deus Iſaac.* Reſpondet igitur D. Chryſoſtomus, ex hoc manifeſtum fieri, omni ſtudio nobis cavendum eſſe, ne in adverſis juſtorum eventibus ad ſiniſtre judicandum faciles ſimus; quia *multa utiliter Deus diſpenſat, quorum nos cauſam neſcimus.* Quis enim ad ponderandas infallibilis providentiæ divinæ periodos penetrare præſumat? Diogenes quemdam, qui de cœlo libere nimis diſſerebat, interrogavit: *Quam nuper tu de cœlo veniſti?* Quis noſtrum eſt, qui in ſecreta divinorum judiciorum penetralia unquam inſpexit, ut ſiniſtre interpretari præſumat id, quod Deus in beneficium alterius per infinitam ſuam ſapientiam diſponit? Paulus vas electionis raptus fuerat in cœlum Empyreum, divina ei ſecreta revelata erant, quia *raptus in paradiſum, audivit arcana verba*, mortis, omniumque creaturarum imperium authoritativum habebat, & tamen illum in mari inter procelloſas tempeſtates jactatum, ventorumque ludibrium factum fuiſſe videmus, vix fractum & diſſipatum, quo vehebatur, navigium ad inſulam Melitenſem appulerat, & ecce in Inſulam eamdem exſcendens, cum accenſo ibidem igne, ad reſtauranda frigida corporis membra, veſteſque ex aquis madidas exſiccandas, ſarmenta hinc inde colligeret, *vipera à calore cùm proceſſiſſet, invaſit manum ejus.* Quod videntes barbari, ejuſdem loci incolæ, veri Dei notitia deſtituti, ſubito, de S. Paulo temerarium formarunt judicium; dicit enim ſacer Textus: *Ut vero viderunt barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida eſt homo hic, qui cum evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.* Videntes autem poſtea, quod omnis damni expers manſiſſet, cœperunt inter ſe concludere, ipſum non hominem, ſed Deum quemdam eſſe. Ecce tibi duo judicia temeraria, adeo inter ſe diſtantia quorum uno ipſum homicidam, altero autem Deum ipſum eſſe arbitrabantur; neque hoc mirum eſt, ſiquidem S. Lucas eos barbarorum nomine appellat. Quantum vero in primo judicio errarint, ex eo conſtat, quia Deus per merita hujus Apoſtoli, omnes ſecum navigantes è naufragio liberaverat, atque inſuper diſpoſuerat, ut hac vipera mediante, inſula prædicta in ſempiternum privilegiaretur, ut ſcilicet animalia illa venenoſa ibidem nemini nocerent, indeque ad alia loca translata antidota fierent, quibus à ſimilibus venenis ſanarentur, & præſervarentur. Unde Dionyſius Carthuſianus inquit: *In judicando de cauſa erraverunt, non enim in peccati ultionem, ſed ad ſanctitatis ſua oſtenſionem, divinæque poteſtatis declarationem illa res contigit.* Legatur Cornelius à Lapide, qui multa ſpecialiſſima enumerat beneficia ab Apoſtolo huic Inſulæ collata, quæ omnia facilitatem condemnant, qua à principio tam ſiniſtram homicidæ opinionem de eo formarunt, qui potius illis datus erat, velut inſtrumentum ad vitam conſervandam.

D. Chryſ. Hom. 49. in Gen.

Monitio ad hoc vitium fugiendum.

Act. Apoſt. 28. v. 4. S. Paulus temere judicatur.

Ibid. v. 3.

D. Cart. ib.

3. Inter alia, à S. Antonio Magno tradita documenta, etiam leguntur ſequentia: *Illius quoque admonebat præcepti memores eſſe, quod dicit de his; dijudicate voſmetipſos, & probate; Nolite judicare ante tempus; magis debere eſſe Chriſti, cui ſoli occulta patent, reſervari judicio. Multas eſſe* (ut ſcriptum eſt) *vias; quæ videntur hominibus juſta, ſed fines earum ad profundum reſpicere inferni. Sæpe noſtra non poſſe nos intelligere peccata, ſæpe falli in ratione geſtorum. Aliud eſſe Dei, cuncta cernentis, judicium, qui non ex ſuperficie corporum, ſed ex mentium judicat arcanis.* Porro error, quo homines decipiuntur in dijudicandis & ponderandis aliorum actionibus, in eo conſiſtit, quod menſura, qua illas ponderant, nimium ſit levis & exigua; hæc enim non eſt alia, quam ignorantia intentionis & finis, ob quem tales actiones factæ fuerunt, cum tamen hic ſolus ſit, qui actiones bonas vel malas reddit. Sanctus Paulus pro nihilo ducebat ab hominibus ſe judicari, quia judicia humana recte regulari non poſſe ſciebat: *Mihi autem pro minimo eſt, ut à vobis judicer.* De judicio humano dici poteſt, quod de homine livido & invido in Proverbis ſcribitur: Videlicet *in ſimilitudinem Arioli & conjectionis æſtimat, quod ignorat.* In vita Sanct. Apoſtolorum Simonis & Judæ legitur, quod quia viliter veſtiti erant, ab omnibus contempti fuerint, propter quod dixerunt: *Sæpe evenit, ut inter ſcrinia aurea, quæque vilia habeantur; & inter viliſſimas capſas, ſint gemmarum pretioſa monilia.* Rex Joſaphat, ut Sanct. Joannes Damaſcenus in vita ejus refert, duo fecit accommodari ſcrinia, quorum unum foris deforme, carioſum, & aſpectu vile, gemmis & lapidibus pretioſis implevit: Alterum vero gemmis diſtinctum, aureiſque laminis ornatum, fœtentibus mortuorum oſſibus & cineribus ſcatebat; Deditque fratri ſuo optionem, ut alterutrum ex his eligeret, quod maxime placeret, qui ſubito capſulam oculo lenocinantem petiit, eaque aperta commiſſum à ſe agnovit errorem; maxime quando alterum oculis quidem vile, intus vero theſauris plenum, licet foris turpe & vile, aſpexit.

In vitis Patr. c. 28. Documentum quod hoc vitium fugiendum ſit.

In quo conſiſtat error in judicio temerario.

1. Cor. 4. 3.

Prov. 23. v. 7.

Sur. ibid.

4. Quot ſunt hodie, in eoſdem errores incidentes, homines, ab exteriori apparentia, & imaginatione læſa, ſæpe etiam paſſionata, ſeduci ſe permittentes? Sylenes Alcibiadis, imagines erant Numinum & Deorum, quos cæci gentiles venerabantur; erant autem imagines hæ, foris quidem rudes & viles, at vero patefactæ aurum & gemmas de ſe evibrabant, & neſcio quid divini præ ſe ferebant. Quot ſunt hodie ſervi Dei, qui in conſpectu mundi ſe aliis vulgaribus hominibus ſimiles eſſe demonſtrantes, ab oculis ſe hominum abſcondunt, nullaque apud homines fulgent virtutis opinione, licet in propria conſcientia irreprehenſibiles ſint, & immaculati? *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore?* Ecce tibi clauſas haſce imagines, at vero mox ut apertæ fuerint, dicetur de illis: *Ecce, quomodo computati ſunt inter Filios Dei,* quis Jacob Patriarcham non exiſtimaſſet à Deo derelictum, quando exul à domo paterna vagabatur,

Quam multi hoc vitio laborant.

Sap. 5. v. 4.

Ibid. v. 5.

Quam inſcrutabiles ſint hu-

Digitized by Google

miſeum intentiones ideoque vix ſine errore judicantur.

tur, reprobi Eſau ad mortem uſque infeſtabatur perſecutionibus, adeoque anguſtiabatur, ut pro lecto nudam humum cervicali loco ſaxum habens, aeris injuriis expoſitus, ſub deciduis pruinis noctem tranſigeret, tantaque affligeretur fame, ut ad ſui ſuſtentationem vix panem haberet? Et tamen hic cœlos ſupra ſe apertos vidit, cum Deus myſtica illum ſcalæ dignatus eſt viſione, per quam aſcendebant, & deſcendebant Angeli. Hic colloquia cum Deo habebat, eique manifeſtum fecit, quod tunc in majori erat gratia & amicitia Dei politus, quanto magis coram oculis humanis videbatur derelictus. Quisquis Eſau audiſſet de fratre ſuo

Gen. 27. v. 36.

conquerentem: *Juſte vocatum eſt nomen ejus Jacob, ſupplantavit enim me en altera vice; Primogenita mea ante tulit, & nunc ſecundo ſurripuit benedictionem meam;* utique in favorem ejus judicaſſet; Et nihilominus Abulenſis in eum invehitur, dicens:

Abul. ibid.

Mentitur Eſau in duobus; Primo quia dicit Jacob abſtuliſſe primogenita ſua; tamen non erant ſua, ſed Jacob; cum Deus tranſtuliſſet illa ad Jacob. Secundo quia dicit, quod Jacob abſtulit, ſed falſum eſt; quia non abſtulit, ſed ipſe gratis vendidit, Jacob autem jus ſuum redemit.

Gen. 31. 30

Iterum quando Laban de furto eumdem ſuum generum redarguebat, negavit ipſe, neſcius quod Rachel idola abſtuliſſet; & nihilominus judicium erat temerarium penes ſocerum, prout pluribus rationibus probat Oleaſter, factumque illud à furto eximit, dicens:

Oleaſt. ib.

Prima, ob ablatam mercedem Mariti à Patre; Secunda, ne Pater illorum monitis, per quod iter abiiſſent, cognoſceret; Tertia, ut ita Patrem ab Idololatria avocaſſet.

Quod Petrus & Paulus ab invicem ſeparati ſint non propterea judicandi ſunt ut inimici.

5. Continget quandoque, homines multa cæteroquin præditos virtute, contendere invicem, quod, ubi quis obſervarit, averſionis & antipathiæ rubiginem in corde eorum nidificare ſuſpicabitur; cum tamen nil niſi zelus ſit; quemadmodum apparuit inter Sanctos Petrum & Paulum, inter Abraham & Loth; Opiniones itaque contrariæ erunt, aſt conſentientes, voluntates, id quod in Abraham & Loth ſingulariter advertit Abulenſis, quando illa

Gen. 13. 11

Scripturæ verba (*diviſi ſunt alterutrum à fratre ſuo*) conſiderans, hanc ſeparationis iſtius rationem aſſignat verbis ſequentibus:

Abul. ibid.

Fuit ad inſtructionem noſtram, quam principaliter intendit Scriptura, ut non judicemus malum eſſe, quod ſancti viri aliquando ab invicem ſeparati ſunt, neque poſſent ſalva charitate cohabitare. Diſceſſerunt itaque ab invicem non ex diſcordia, ſed ut tanto magis viverent concordes. Iterum Apoſtoli veſtes deferebant, quas cœleſtis Magiſter iis conſignaverat, gentilitias dilectionis

Joan. 13. v. 35.

reciprocæ: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem;* Ex nihilominus SS. Paulum & Barnabam ſeparatos fuiſſe legimus, quod apparenter quidem ex diſſenſione factum fuiſſe videtur, veraciter tamen providentiæ divinæ diſpoſitio erat, ut ſcilicet ſeparati tanto largius in aliis mundi partibus, prædicationem extenderent Evangelii.

Act. Apoſt. 15. v. 39.

Quomodo Chriſtus temere judicatus.

6. Alia inter improperia, quibus innocentem Salvatorem maligni ingerarunt Phariſæi, illud quoque fuit de Samaritanu, quando dicebant: *Samaritanus eras.*

Joan. 8. 14.

Sed quodnam obſecro eos, ut ſimile quid dicerent, inducere poterat motivum? Equidem quod talis ſecundum natales foret Salvator, ei neutiquam imputabant, probe ſcientes, quod in Nazareth conceptus, educatusque eſſet; prætterquam quod matrem & patrem ejus cognoſcerent putativum; volebant itaque calumniari eum quaſi ſchiſmaticus eſſet, qui erroribus adhæreret Samaritanorum; Et nihilominus novimus omnes, quod portas ipſi civitatis occluſerint in faciem, qua injuria permoti zelotiſſimi illi duo fratres Jacobus & Joannes ajehant, *vis dicimus, ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat eos?*

Luc. 9. 45.

Quod igitur motivum reprobos induxit, ut judicarent eum Samaritanis communicare? Non aliud ſane judicio meo, niſi quia illum vice quadam cum muliere Samaritana longum ſermonem habuiſſe intellexerant; Sed ecce turpiter deluſos; id enim eo ſpectabat, ut ad veri cultus, veræ religionis, verique Dei notitiam reduceretur; adeoque *tantum abeſt*, ut per hoc blaſphemiam meruerit, quin potius propterea ſumma fuerit laude dignus.

Chriſtus in ipſo agone temere & inique judicatur.

7. In ipſo momento, quo Chriſtus in Calvariæ monte jamjam exſpiraturus erat, hæc ab ejus ore audita ſunt verba: *Eli, Eli, Lamma, Sabacthani; Hoc eſt, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?*

Matth. 27. v. 46.

at vero quomodo maligni Hebræi crudelesque lictores hæc verba fuere interpretati? ſacer Textus inquit: *Quidam autem illic ſtantes & audientes, dicebant: Eliam vocat iſte.*

Ibid. v. 47.

Hug. Card. ibid.

Forſitan, inquit Hugo Cardinalis, erant ibidem præſentes nonnulli Romani, qui linguam Hebraicam non intelligentes, exiſtimarunt Salvatorem in ſubſidium ſuum vocaſſe Eliam, utpote de quo alias ſæpe diſſeruerat. Vel etiam idem fortaſſe ſibi perſuaſere Judæi, eo quod propter ſtrepitum circumſtantium eum diſtincte ſatis intelligere non potuerint. Quot mira dicuntur, quæ veritati minime ſunt conformia, dum differenter narrantur, quam acciderant, idque ob malignitatem vel ignorantiam referentium, qui illa ſecos interpretantur? ſimiles ſunt hi teſtibus illis, qui ad conſtituendum Chriſtum mortis reum examinati, Chriſtum dixiſſe teſtabantur: *Poſſum deſtruere Templum Dei & poſt triduum reædificare illud,*

Matth. 26. v. 61.

quod tamen nullo modo dixerat, ſed potius: *Solvite templum hoc & in tribus diebus excitabo illud,*

Joan. 2. 19.

quibus verbis de reſurrectione corporis ſui loquebatur. Unde S. Paſchaſ. inquit: *Templum hoc quaſi digito tangit;* Maligni autem interpretabantur & judicabant, prout illis propria dictabat malignitas. In venerabili Beda doctrinam quamdam invenio (quæ pariter eſt S. Auguſtini in libro 2. *de ſermone Domini in monte* cap. 18.) his verbis traditam:

V. Beda 1. 6 ad Rom. 15.

Non reprehendamus ea, quæ neſcimus, quo animo fiant; neque ita reprehendamus, quæ manifeſta ſunt, ut deſperemus ſanitatem & vitabimus judicium, de quo nunc dicitur: Nolite judicare, ut non judicetur de vobis. Maxime autem hi judicant temere de incertis, & facile reprehendunt, quia magis amant vituperare & damnare, quam emendare, & corrigere. Idem quoque Venerabilis Beda in quadam homilia cauſam aſſignat, ob quam in ponderandis per judicium noſtrum, aliorum actionibus toties erramus; Dicit enim:

V. Beda in dedicat. altarium n. 7.

Bonus homo de bono theſauro cordis ſui, profert bonum, & malus homo de malo theſauro cordis ſui profert malum. Theſaurus cordis intentio eſt cogitationis, ex qua proventum operis internus arbiter judicat. Inde fit plerumque, ut minora bona nonnulli majori cœleſtis gratiæ mercede operentur, videlicet propter intentionem cordis, qua majora voluerant patrare bona ſi poſſent, & alii majora virtutum opera oſtentantes, ob incuriam cordis tepidi, minora à Domino præmia ſortiantur. Hæc autem omnia, de quibus Beda loquitur, nemo alius ponderare aut æſtimare poteſt, prætterquam Deus, de quo dicitur: *Spirituum ponderator*

eſt;

Digitized by Google

eſt; Noſter autem intellectus nimis eſt brevis & exiguus, quam ut illa aſſequatur: *Humanum enim judicium*, ſubdit idem Beda, *ſæpe fallit, quia cor proximi neſcit, niſi ex ore & opere penſaret. Dominus autem ipſum opus & ſermones ex cordis radice perpendit.*

8. Theus Guerrus Senenſis, vir valde illuminatus, pietate notiſſimus, S. Philippo Nerio valde familiaris, maximeque ab eodem æſtimatus, cum ad negotia Romam veniſſet; à S. Philippo hoſpitio exceptus, vidit veſpere S. Virum Dei, una cum quibuſdam Prælatis hilariter admodum ſe gerere, ſimulque riſus miſcere: Quamobrem ratus iſthæc puerilem redolere levitatem, tentatione actus eſt, num revera tanta ſanctitate floreret, quanta vulgus arbitrabatur. At cum mane inſequenti ad S. Virum culpas expiaturus accederet, quam de eo conceperat opinionem, omnino reticuit. Ad quem is: Caveas, inquit, o Thee, ne ficte ad confeſſionem accedas; culpamque vel leviſſimam humanis de cauſis ſilentio involvas: Et cur, ſubjecit, confeſſus non es, quod heri veſperi de me perperam cogitaſti? Admiratus eſt Theus, remque omnem aperuit; atque hominis ſanctitatem veneratus, altiorem de eo opinionem animo defixit. Merito igitur S. Ephrem monet; inquiens: *Verum neque judicemus quemquam, non enim ejus novimus pœnitentiam, neque ſi ridentem, aut quid loquentem aſpexerimus, cum nobis exploratum non ſit, quomodo in cella ſua vitam degat, aut cujuſmodi erga Deum laborem ſubeat.* Sorius in vita S. Severini Archi-Epiſcopi Colonienſis refert, quod Dominus quidam, magnis natalibus oriundus, in die nuptiarum ſuarum ab Angelo quodam, ad ſe ſequendum eum invitante, in eremum quamdam ductus fuerit, In qua vitam per multos annos tranſegit auſteriſſimam. Huic die quadam ſcire deſideranti, quale ſibi pro vita hac tam auſtera in cœlo præmium præparatum eſſet, Deus revelavit, eum pari præmio donandum, quo Archi-Epiſcopus Colonienſis. Quare, ut illum ejusque converſationem videret, Coloniam profectus, Sanctum Severinum, in Throno quodam magnifico ſedentem invenit, atque poſt finitam Miſſam una cum aliis perſonis illuſtribus lautiſſimo convivio accumbere vidit; Tunc Eremita perterritus timere cœpit, ne hactenus ab eo in ſumma auſteritate tranſacta vita Deo parum grata fuiſſet, utpote pro qua altiori non eſſet præmio donandus, quam is, quem in ſumma majeſtate, & deliciis ſedere conſpexerat; Deus igitur, ut ab hoc illum errore liberaret, Angelum quendam ei ſubmiſit, qui eum moneret, majori ipſum affectu, ſuſpenſæ ad cingulum lagunculæ, adhæreſcere, quam Archi-Epiſcopum omnibus dignitatibus & felicitatibus humanis, quibus ipſum propitius mundus locupletare potuiſſet. Porro ex quo S. Ephrem mentionem fecimus, intermittere nequeo, quin id, quod ei cum S. Baſilio Magno accidit, pariter recenſeam; ille enim cum eximio de ſanctitate Baſilii Magni conceptu, ex inſtinctu cœleſti, Cæſaream ſe recipiens, Sanctum hunc Epiſcopum cum non minori apparatu, quam ſanctum alter ille Severinum, ſolemniter celebrantem invenit; unde hactenus apud ſe de ſanctitate ejus conceptus notabiliter imminutus fuit; Quamvis poſtea ſanctitatem vitæ ejus conſiderans, errore depoſito confeſſus fuerit, dicens: *Veraciter Sanctus Baſilius columna ignis, veraciter Spiritus Sanctus loquitur ex ejus.*

In vit. S. Philipp. Nerio l. 3. c. 8. n. 7. — *S. Ephrem. T. 1. Parœn. 4.* — *Sur. Tom. 1. Jan. vita S. Baſil. M. n. 11. In vita S. Thom. de VillaNova.*

9. In vita S. Thomæ de Villa Nova Archi-Epiſcopi Valentini, ſcribitur, quod, dum ſibi à ſartore quodam thoracem confici feciſſet, in ſolutione adſtiti laboris tanta cum tenacitate cum illo egerit, ut ille pactionem hanc avaritiæ attribuens, non parum ſcandalizatus ab eo receſſerit. Cum vero filia ejuſdem ſartoris ad annos nubiles pertigiſſet, ut illam honeſto in matrimonio collocaret, ſuaſum ei fuit, ut pro ſubſidio dotis ad Archi-Epiſcopum recurreret, qui modicam ſibi in illo ſpem repoſitam reſpondit, utpote qui illum facultatibus ſuis nimium addictum eſſe probe ſciret, verumtamen conſiderans, quod tentare Archi-Epiſcopi liberalitatem nihil noceret, confectum à ſe memoriale eidem porrexit. Sanctus igitur Præſul, debitis acceptis informationibus, dotem ei dari juſſit; Nocte vero ſequenti cogitavit, non abs re futurum, ſi ultra dotem, quam largitus fuerat, ſummam aliquam ſuperadderet, quare Patrem filiæ ad ſe acceriri præcepit, quem cum eumdem illum ſartorem eſſe animadverteret, qui ſcandalizatus nuper ab eo cum murmure receſſerat, dixit eidem: Lucrum, quod per parcimoniam ſumptuum, pro ſua perſona impendendorum; reponebat, in nullum alium ordinari finem; quam ut pauperibus benefacere poſſet, quo reſponſo tacitus temerarium illius judicium condemnavit. Quis non deciperetur, qui videns Aman, ſuper lectum Eſther Reginæ proſtratum, ad tantam eum crederet perveniſſe arrogantiam, ut Reginali pudicitiæ violentiam inferre moliretur, prout Rex Aſſuerus judicavit, & tamen is ſimul cum Rege deciperetur; quia Aman præ nimio dolore in lectum decidit, videns ſe ex favore & gratia Principis ſui deturbatum.

Temere judicatur S. Thomas de Villa Nova. — *Judicatur temere Aman. Eſther. 7. 8.*

10. Celebris eſt illa S. Ambroſii de S. Theodorâ, à Tyranno in proſtibulo expoſita, deſcripta Hiſtoria; quid ſi quis vidiſſet ad ſanctam hanc Virginem ingredientem juvenem diſſolutum & militari vitæ addictum, quem ſibi conceptum formaturus fuiſſet? Et tamen audiamus, qualis novellus hic Martyr Dydimus ſanctam hanc Virginem allocutus fuerit. *Frater huc veni*, inquit, *ſalvare animam, non perdere; ſerva me, ut ipſa ſerveris. Quaſi adulter ingreſſus, ſi vis Martyr egrediar: Veſtimenta mutemus, Virg. ſume habitum, qui abſcondat fœminam, trade qui conſecret Martyrem.* Econtra vero, ſi quis vidiſſet Berſabeam ingredientem domum Davidis Regis tam ſancti, qui ſepties, diem inter & noctem Domino pſallebat, is utique credidiſſet eam illuc acceſſiſſe, ut pro negotio quodam valde arduo Regiam haberet audientiam; certe nullus mali quidquam ſuſpicari potuiſſet, & tamen facer Textus inquit, *reverſa eſt in domum ſuam, concepto fœtu.* O quam ſumus ad judicandum faciles, & quam pariter fallaces? *Mendaces filii hominum in ſtateris, ut decipiant.*

S. Ambr. l. 2. de Virg. — *2. Reg. 11. v. 5.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Sæpe fallitur humanum judicium, quando ſolum ad ſtatum præteritum reſpicitur, præſens vero & futurus, nec non conſequens emendatio non advertitur, quam proximus tam intus quam exterius feciſſe potuit.

THEMA.

Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem: Matth. 13. v. 30.

1. Ratio, cur Paterfamilias Evangelicus ſervis de eradicandis zizaniis, ab inimico ſuper ſeminatis, ſolicitis, & licentiam eas eradicandi efflagitantibus, conſentire noluerit, hæc præcipue fuit:

Parabola de non eradicandis zizaniis

Ne

Ob ſimilem ſuperſemi triticum. Inimicos docet proximum non eſſe judicandum.

Ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum. At vero quænam fuit ratio timendi, ne ſimul cum zizaniis triticum pariter evelleretur? Ergone miniſtri non habebant oculos, aut adeo ſtolidi erant, ut triticum à lolio diſcernere non poſſent? pro reſponſione ſciendum, finem hujus parabolæ illuc tendere, ut inſtruamur, quod proximos noſtros judicare & condemnare nequaquam debeamus; eo quod ſæpe deludamur, non valentes penetrare finem, quo cum operantur; vel etiam quia frequenter accidit, quod, qui jam eſt lolium paulo poſt in conſpectu Dei fiat triticum, nobis id minime advertentibus. Audite, quam opportune ad propoſitum noſtrum hae de re loquatur B. Laurentius Juſtinianus, dicit enim: *Evenire ſæpe cognoſcimus, ut, qui heri nequam fuit, hodie efficiatur bonus, & qui gehennæ filius exiſtimatur, in filiorum Dei ſit numero computatus,* idque per prædictam demonſtrat parabolam, inquiens: *Ad reſecanda itaque temeraria judicia, zizaniorum nobis Dominus in Evangelio parabolam propoſuit, in qua illos compeſcuit, qui ante tempus meſſem illam evellere cupiebant, dicens: ſinite utraque creſcere, ne forte &c. Sic ſane in judicandis proximorum meritis frequentiſſime contingit, ut damnetur juſtus, accuſetur innocens, & electus à Deo, reprobus exiſtimetur.*

B. Laur. Juſt. libello de ſpirit. animæ interitu.

2. Quando Ananias à Deo Saulum adire jubebatur, utique ſibi imaginabatur, ſe in fauces luporum mittendum eſſe, ita enim jam ante ſuis prædixerat: *Ecce ego mitto vos … in medio luporum*; Idque ſibi perſuaſum fuiſſe ſatis indicat his verbis: *Audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Jeruſalem.* Veruntamen Dominus ad hunc timorem evellendum, indicavit ei, Saulum jam non zizaniam ſed electum eſſe triticum: *Vade,* inquit, *quoniam vas electionis eſt mihi iſte.* Hæcque mutatio in unico momento conſummata fuit; unde Rupertus Abbas inquit: *Ubi projectus eſt in terram Saulus, ſurrexit Paulus.* D. Chryſologus Ananiam dicere voluiſſe ait: *Domine eradica zizania, quid ad lupum venis?* Subdit vero idem S. Pater: *Cum Ananias videret Saulum, Paulum Dominus tunc videbat; Cum Ananias perſecutorem diceret, tunc Dominus prædicatorem ſciebat, Et cum ille eum zizania reputaret inferni, Chriſtus eum tamquam vas electionis & triticum in cœleſti horreo jam ponebat.* S. Auguſtinus Tom. 4. in libro illo, in quo varias Epiſtolæ ad Romanos examinat propoſitiones, exponens verba illa S. Pauli: *Alius judicat diem inter diem, alius autem judicat omnem diem:* Inquit: *Non de duobus hominibus mihi videtur dictum, ſed de homine & Deo. Qui enim alternos dies judicat, homo eſt, poteſt enim hodie aliud, cras aliud judicare, id eſt, ut, quemcumque hodie malum, convictum, confeſſumque damnaverit, cras bonum inveniat, & correctum, vel contra, cum aliquem juſtum hodie laudaverit, cras inveniat depravatum. Qui autem judicat omnem diem, Deus eſt, quia non ſolum, qualis quisque ſit, ſed etiam qualis omni die futurus ſit, novit. Unusquisque ergo in ſuo intellectu abundet, inquit, id eſt, quantum humano intellectui, vel unicuique homini conceſſum eſt, tantum audeat judicare. Qui ſapit, inquit, diem, Domino ſapit, id eſt, quia hominem ipſum ad præſentem diem bene judicat, Domino ſapit. Hoc eſt autem bene judicare ad diem, ut noveris non eſſe de correctione ejus deſperandum in futurum, de cujus culpa manifeſta in præſentia judicaberis.*

Matt. 10. 16.

Judicium temerarium patet in converſione S. Pauli.

Rup. Abb. l. 4. c. 8. de operib. Spir. Sancti.

D. Chryſ. ſer. 95.

Rom. 14. v. 5.

S. Auguſt. Tom. 4.

3. Una ex cauſis, ob quam judicium Dei ſemper rectum, noſtrum vero ut plurimum eſt temerarium, vel ad minus incertum & fallibile, hæc eſt, quia ſemper ei præſens eſt æternitas; noſtrum vero judicium fallax eſt, quia in rebus dubiis regulamur ab illo, quod aliis temporibus in proximis noſtris vidimus, & ab eo pro tempore præſenti deducimus conſequentias; At vero hæc Regula ſæpiſſime fallit, quia ab illo tempore poteſt quis mutatus fuiſſe, & quidem hæc emendatio ſæpe fit in inſtanti licet nobis ſit ignota. S. Propheta Job de homine ait: *Homo natus de muliere, … numquam in eodem ſtatu permanet.* Unde neceſſum eſt conſiderare humanorum eventuum pariterque mentium noſtrarum metamorphoſin & inſtabilitatem. Sic enim pulcherrimus Angelorum de cœlo corruit; homo in ſtatu innocentiæ, juſtitiæ originali amictus, è Paradiſo proſcriptus fuit; Judas in Apoſtolatu factus eſt traditor & latro; Petrus caput Eccleſiæ, multis perjuriis negavit Chriſtum; David inter Prophetas non ſolum adulter, ſed & homicida fuit: Ex alia vero parte publicanus Matthæus unico Chriſti verbo transmutatus eſt in Apoſtolum, Zachæus, publicanorum Princeps, hoſpitio recipere meruit Chriſtum, qui in ejus domum non invitatus ultro ſe ingeſſit; Alius quidam publicanus è Templo in domum ſuam deſcendit juſtificatus; Unus latronum, primus fuit hominum viſione beatifica perfruitus; Magdalena meretrix publica, in unico momento, Chriſto deſponſari meruit, adeoque impoſſibile eſt, ut in judiciis noſtris tuti ſimus. Videbitis ſculptorem aliquem, ſaxum quoddam è fundamentis erutum; quod antea ab omnibus conculcabatur, intra paucos menſes adeo expolire, ut ab omnibus in Altaribus adoretur & incenſetur. Si tempore S. Auguſtini viſiſſes, vidiſſeſque illum per triginta tres annos turpibus carnis voluptatibus operam dantem, & hæreticum Manichæum, eum utique contempſiſſes tamquam reprobum, deque ejus ſalute peſſimum tibi formaſſes conceptum, & tamen Deus adeo ipſum Sanctum facere novit, ut, poſtquam aquis baptiſmalibus tinctus fuit, illæſam ſemper conſervarit ſuam innocentiam: *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Anaſtaſius Sinaita in quodam ſermone de communione inquit: *Tu fratrem tuum forte peccantem vides, neſcis autem, quis ſit ejus vitæ futurus exitus.* Probatque idipſum Judæ Apoſtoli, & boni latronis exemplo; circa utrumque enim *in exiguo tempore magna rerum commutatio facta eſt, & latro in regnum & diſcipulus in perniciem factus eſt.* Simon Phariſæus Magdalenam fuiſſe publicam meretricem certo ſciebat, nam & talem illam veridicus Spiritus S. calamus his verbis deſcribit: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix.* Et tamen Simon falſum dixit, deceptus fuit, ejusque judicium ipſum graviter fefellit, quando in tempore præſenti aſſerebat, *quia peccatrix eſt,* ſi dixiſſet, *Fuit,* verum dixiſſet; nunc autem quando dicit, *Eſt,* graviter erravit, ſiquidem ipſa poſt excitatos in corde ſuo ferventes contritionis & Divini amoris actus Sancta evaſit; obſervandum quoque eſt, S. Lucam non ſine myſterio dixiſſe: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix;* dicit in tempore præterito, *erat.* Male autem locutus eſt Simon Phariſæus, dum ait, *quia peccatrix eſt:* ex quo enim illa ſparſis crinibus, & ingenti effuſo lacrymarum imbre ſuſpirans & dolens ad pedes Chriſti veniam poſtulabat, juſtum erat, ut priſtinum ſuum de ea mutaret conceptū. Cur igitur illam etiamnum cenſebat peccatricem? Ratio eſt, quia judicabat illam ſecundum vitam præteritam, minime conſiderando mutationem præſentem. S. Joannes Climacus ſe quoque ad illam reflectens mu-

Cur judicium Dei rectum noſtrum

Vero incertum & fallax.

Job. 14. 1.

Humanæ mentis inconſtantia qui enim hodie injuſtus erat juſtus efficitur & ſic è contrario idque patet ex multis Scripturæ locis ideoque nihil temere judicandum.

Matt. 3. 9.

Anaſtaſ. Sinaita T. 1. Bibliotb. vet. PP. ex ſer. de Sancta Communione.

Luc. 7. v. 37.

mutationem, quæ in Juda & latrone in breviſſimo tempore viſa fuit, ita ſcribit: *Quin & hoc attende, & penitus abſtinebis à judicando ſi quem videris peccantem; Judas in Collegio diſcipulorum erat, latro vero in numero homicidarum; & mirandum eſt, quanta rerum uno momento facta ſit converſio.* In vita S. Philippi Nerii (qui corda penetrandi dono pollebat, aliorumque obſcœnam impuritatem ex ſolo ſentiebat odore) legitur, quod cuidam malam ejus detexerit conſcientiam, dicendo ei, quod peſſimum faciei præ ſe ferret colorem, ad peccatum alludens, quo coinquinatus erat, hic autem ſeorſim ſe ſubducens, cum in corde ſuo compunctionis actus excitaſſet ad præſentiam S. Philippi denuo rediit, cui tunc ſanctus vir dixit: Fili vultus tui mutaſti colorem, jucundiorem enim refers faciem, quam antea. Idem S. Climacus ibidem ait: *Vidi, qui palam peccaret & clam pœniteret, & quem ego ut impurum nequam damnaveram, jam apud DEUM, temperans, & pudicus habebatur, cum per ſinceram emendationem DEUM ſibi propitiaſſet.* S. Ephrem quoque ita ſcribit: *Si fratrem peccantem aſpexeris, & poſtero die eumdem videris, nec ipſum ut peccatorem tecum reputes; ignoras enim, an te abſente poſt lapſum bene operatus ſit, & ſuſpiriis atque gemitibus Dominum placaverit.*

(S. Joan. Clim. ibid. Grad. 10. ſcal. Par. — Vit. S. Phil. Neri l. 3. c. 8. e 18. — S. Joan. Clim. ibid. — S. Ephrem T. 3. de timore Dei.)

4. Apud S. Joannem legimus, Petrum à Christo poſt ejus reſurrectionem, his verbis fuiſſe interrogatum: *Simon Joannis diligis me plus his? dicit ei, etiam Domine, tu ſcis, quia amo te; dicit ei: Paſce agnos meos.* Sed numquid Petrus idem ille erat, qui eadem ſeptimana, adhibitis perjuriis ipſum ſæpe turpiter negaverat, aſſerendo ſe neſcire, quis eſſet? Veriſſimum quidem hoc eſt, nihilominus cœleſtis Magiſter non ſolum ei delictum ſuum non improperavit, ſed haud ſecus ac ſi illud numquam commiſiſſet, ſummis eum beneficiis affecit, dando ei primam & ſublimiſſimam Eccleſiæ ſuæ dignitatem, conſtituendo illũ ſuum in terris vicariũ, deniq; conſignando illi gregem iſtum, quem paulo ante pretioſiſſimo Sanguine ſuo redimeret, idque quia ut ſacer Textus ait: *Egreſſus foras, flevit amare.* Quod ſi quis in atrio Caiphæ præſens, hujus Apoſtoli audiviſſet perjuria & negationem, crediſiſſet utique Petrum Chriſti amicitiam numquam fuiſſe recuperaturum, & tamen paulo poſt unico benigno obtutu mediante, eum denuo in ſuam reſtituit gratiam: *Quia reſpexit Petrum, & flevit amare.* S. Paulus ad Epheſios ita ſcribit: *Et vos cum eſſetis mortui delictis & peccatis veſtris, in quibus aliquando ambulaſtis, ſecundum ſæculum mundi hujus &c. cum eſſemus mortui peccatis, convivificabit nos in Chriſto.*

(Joan. 21. 15. — Quod propter lapſum aut peccatum aliquod nullus judicandus ſit temere utpote inimicus Dei docet pœnitentia Petri. — Matt. 26. 75. — Epheſ. 2. v. 1.)

5. Dic ſodes, in ſuperioribus temporibus male viventes, nunc in timore Dei vitam ageremus ſanctam, quidnam nobis futurum eſſet gratius, an ut à proximis noſtris judicaremur, ſecundum ſtatum præſentem, an vero ſecundum præteritum? Utique ſecundum præſentem judicari mallemus, quomodo S. Paulus de Corinthiis judicavit, dum ait: *Hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis;* juſtum eſt igitur, ut nos quoque idem circa alios faciamus; ſcilicet ut non judicemus actiones, ab illis ſuperioribus temporibus factas, ſed præſentem illorum judicemus emendationem. In parabola de operariis vineæ, unusquisque noſtrum in ſuis judiciis fuiſſet deceptus; nam eadem merces ultimis, qui una dumtaxat hora laboraverunt, aſſignata fuit, quam pactus fuerat paterfamilias cum primis, qui tota die operati fuerunt. Utique quilibet noſtrum id videns, crediſiſſet illos, qui portarunt pondus diei & æſtus, majori cum liberalitate fuiſſe præmiandos, & tamen revera non ita accidit; imo cum primi de hac diverſitate laboris & mercedis identitate lamentarentur, prudens paterfamilias reſpondit: *Amice, non facio tibi injuriam.* Sciebat enim illos, qui modico tempore laboraverant, laborem ſuum tanta cum diligentia, affectu & fervore expleviſſe, ut digni eſſent pari præmio, quali remunerati fuerant illi, qui per totum diem, pondus laboris ſuſtinuerunt; Unde incarnata Sapientia parabolam his verbis includit: *Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi.*

(Ut judiciũ noſtrum ſit rectum non debemus judicare actiones præteritas aut futuras ſed præſentes. — 1 Cor. 6. v. 11. — Matt. 20. v. 13. — Matt. 20. 16.)

6. Petrus Bleſenſis in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Deus Deorum Dominus loquetur, & vocabit terram, habensque ventilabrum in manu ſua, veniet, ut diſcernat populum ſuum. Interim cum Jeroſolymis habitat Jebuſæus, in horto patrisfamilias ſimul ſunt ſaliunca & abies, urtica & myrtus. Non eſt noſtrum aliquem judicare, novit enim Dominus, qui ſunt ejus, cum futuri ſint primi noviſſimi, & noviſſimi primi, Credo, quod vos præcedet ad vitam, quem noviſſimum reputatis.* Cui & S. Antoninus ſubſcribit, quando in ſumma ſua ita loquitur; *Pertinet etiam ad temerarium judicium, quod aliquis eum, qui nunc malus eſt, manifeſte velit judicare damnandum, niſi per præſuppoſitionem, ſcilicet ſi perſeveret in malo. Poteſt enim quilibet, quantumcumque malus, converti ad Dominum,* juxta illud S. Leonis Papæ aſſertum: *Nemo eſt deſperandus, dum eſt in hoc corpore conſtitutus.* Dictæ autem temeritatis idem S. Antoninus hanc aſſignat rationem, dicens: *Hoc enim eſſet judicare de futuris, quorum cognitio DEO eſt nota; ſed & de præteritis malis proximi quæ novimus, non debemus judicare, ſcilicet quod perſeveret in eis, niſi hoc appareat.*

(Petrus Bleſ. Epiſt. 45. — Eſt temerarium judicium aliquem malum judicare damnandum. — S. Antonin. Theol. p. 2. Tit. 3. c. 8. § 1.)

7. S. Joannes Climacus hanc quoque notabilem inſtituit reflexionem, quod ſcilicet multi errantes in publico, emendantur occulte, privatamque agunt pœnitentiam, quam dum nos ignoramus, ſiniſtrumque de peccato admiſſo conceptum retinemus, quod pœnitentia tamen ſuperveniens aboleverat, maximam iis injuriam inferimus: *Quidam propalam* (inquit ille) *graviter deliquerunt, & clam multo majora bona perpetrarunt, & magnopere decepti illi aliorum deriſores, qui fumum pro Sole complexi ſunt.* Ita Scribæ & Phariſæi mulierem aliquando ad Salvatorem noſtrum adduxerunt in adulterio deprehenſam, interrogantes: *Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio; in lege autem Moyſes mandavit nobis hujuſmodi lapidare, Tu ergo quid dicis?* Sane Chriſtus jam proteſtatus fuerat, dicens: *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere; Jota unum aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Erat Chriſtus honoris æterni Patris ſui zelantiſſimus, offenſarumque ei illatarum inimicus; & nihilominus ſuum in adulteræ hujus punitionem minime oſtendiſſe legitur zelum; cauſamne noſtis? mulier illa interiori jam fuerat pœnitentia ducta, deque errore ſuo dolebat; Hanc igitur pœnitentiam & emendationem videbat Chriſtus, non Scribæ. Ideoque eam ream judicare & condemnare noluit. Notandum autem in præſenti duo ſiniſtra à Phariſæis formata fuiſſe judicia; primum, quod in conſpectu DEI rea eſſet, quam jam pœnituerat erroris; Secundum, quod Chriſtus legis poſſet eſſe tranſgreſſor, ut ex illis liquet Scripturæ verbis: *Hoc autem dicebant, tentantes eum, ut poſſent accuſare.* Circa quem proinde proceſſum ita ſermocinatur Chryſologus. *Judicatur hic ſolus, qui ſolus judicare noluit, ne puniret; Improba ſeveritate deſævitur, qui, ut largiretur veniam, nihil quæſivit, & cum*

(S. Joan. Clim. Gr. 10. ſcal. Parad. — Peccator poteſt occulte facere pœnitentiam ideoque non judicandus ut patet de muliere in adulterio deprehenſa. — Joa. 8. v. 4. — Matt. 5. v. 17. — D. Chryſ. ſer. 49.)

& cum ſolus innocens invenerit omnes reos, ad judicium pietatis immenſæ ſuſcipere maluit, quam rogare ſententiam.

8. S. Dorotheus in quodam ſermone ſuo de hac eadem judiciorum temerariorum materia fuſe tractans, alia inter monita hoc pariter ſtatuit; *ſi contigerit, ut deflectat & labatur, unde quæſo tu noſti, quanta ille pertulerit prius, quæ certamine ſudaverit, aut quanto ſanguine maduerit? Fortaſſe fieri poteſt, ut error illius coram DEO tanquam juſtitia reputetur; intuetur enim DEUS agonem, & laborem illius, & afflictionem quam pertulit, antequam errorem illum & caſum incurrerit, proindeque miſeretur & ignoſcit. Itaque DEUS miſeretur & veniam illi præſtat, tu vero condemnas & animam tuam perdis. Unde quæſo tu noſti, quam largas & uberes effuderit ille pro ſuo delicto lachrymas ante conſpectum Domini?* Quam eamdem judiciorum temerariorum, circa facta præterita, Sanctus quoque Barnardinus reprehendit temeritatem, dum ait: *Licet fuerit malus, nunc forte non eſt.* Quemadmodum Britius adeo ſcandaloſus, & S. Martino injurioſus; Quis enim præſumpſiſſet unquam, eum S. Martino, ut Sanctus hic Præſul ipſi prædixerat, in Epiſcopatu ſucceſſurum, atque inſuper tantæ ſanctitatis virum futurum fuiſſe? Camillus de Lellis à ſervitio Hoſpitalis Romani, S. Jacobi incurabilium ejectus fuit, eo quod infirmos male tractaret, eorumque neceſſitates negligeret; quod ſi quis vidiſſet & audiſſet, utique hanc de ipſo opinionem concepiſſent, eum aliquando in judicio finali maledictionem reportaturum reproborum, & auditurum eſſe: *Infirmus eram, … & non viſitaſtis me*, & tamen quantum is fuiſſet deceptus? ſiquidem emendavit ſe, ideoque in idem hoſpitale receptus fuit, ac tandem religionem clericorum, miniſtrantium infirmis, inſtituit. Bene igitur S. Bernardinus ait: *De quo deſperamus, ſubito convertitur, & fit optimus; de quo multum præſumpſeramus, deficit & fit malus, nec timor noſter certus eſt, nec amor. Quid ſit hodie quiſque homo, vix novit ipſe homo;* qui hic authoritatem S. Bernardi adducit, dicentis: *Duo ſunt, in quibus temerarium judicium cavere debemus, cum incertum eſt, quo animo ſit quid factum, vel cum incertum eſt, quid futurum ſit, qui nunc bonus vel malus apparet.* Præter quæ aliud, non exilis momenti, documentum, idem paulo ante præmiſerat S. Bernardinus in hæc verba: *Licet homo tale opus inceperit bona vel mala intentione, tamen in ipſo opere perverti & converti poteſt de bono in malum, & econtra.*

S. Doroth. ſer. 6. Monitum ab hoc vitio.

Matth. 25. 43.

S. Bern. ib. A. 1. c. 2. Quamdiu homo vivit eſt magnus peccator poteſt ſe convertere ideoque nunquam temere judicandus.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Priuſquam de aliis feramus judicium, maxime quando dubii ſumus, veritatem diligenter examinare, & ad credendum bonum potius quam malum proniores eſſe debemus.

THEMA.

Die ſeptimo contemplabitur, ſi obſcurior fuerit lepra, & non creverit in cute; mundabit eum, quia ſcabies eſt. Levit. 13. v. 6.

1. S. Auguſtinus hunc majoris Chriſtianorum partis deplorat abuſum, quod ſcilicet præcipitanter adeo in ſiniſtra de proximis prorumpant judicia. *Maxima pars generis humani* (verba ſunt dicti S. Præſulis) *indiſcreto judicio ad reprehendendum prompta & parata eſſe probatur; cum tamen non ita velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare.* Quod abominabile vitium in lepra præfiguratum fuit, circa quam, talem DEUS legitur in Levitico dediſſe ordinem, ut ſcilicet, quando lepra in corpore cujuſpiam appareret, ille ad ſummum ſacerdotem Aaron, aut ad filios ejus, ut hi judicium de veritate formarent, adduceretur; deinde modum diſcernendi atque examinandi eam, priuſquam ſententia & deciſio fieret, ipſamet quoque præſcripſit Increata Sapientia, ſtatuens, ut ſi de malo dubium foret, per dies 7. leproſus includeretur, atque interim effectus morbi probarentur, quo ſpatio elapſo ſi lepra non accreviſſet, iterum per 7. alios dies includi debebat: *Rurſus recludet eum 7. diebus aliis, & die ſeptimo contemplabitur.* Sane ſi Apoſtolus aliquando admirabundus dixit: *Numquid de bobus cura eſt DEO?* quid ni & nos aſtruemus dicentes: *Numquid de lepra cura eſt DEO?* Igiturne Sapientia Altiſſimi, *omnia in menſura, numero, & pondere* ordinantis & diſponentis, adeo ſe humiliat atque exinanit, ut ſummum Sacerdotem modum tam abominabilis morbi edoceat? Ita ſane, quia nimirum lepra illa judicia temeraria, & ſiniſtros quos de proximorum formamus operationibus, præfigurabat conceptus, dicente Oleaſtro: *Sunt homines, qui ea de facilitate alios de malo judicant, ac ſi quæ in corde eorum ſunt, eo acumine viderent, quo Deus ſcrutatur renes & corda, quos locus iſte arguere videtur, qui non permittit, ſacerdotem, facile hominem leproſum judicare, ſed prius multis diebus includere judicium ſuſpendere. Quod ſi Dominus non ſinit ſacerdotem ſuum ſtatim de lepra, quam oculis cernit, diſcernere, quomodo te permittet de cordis malitia proximum temere judicare?*

S. Auguſt. ſer. 202. de temp. Judicium temerarium fit plerumque præcipitanter et ſine inquiſitione ver veritatis.

1 Cor. 9. v. 9.

Sap. 11. v. 21.

Oleaſt. ib.

2. Solicite proinde Eccleſiaſticus nos admonet, ne ullum, niſi præmiſſa diligenti circa veritatem inquiſitione, diffamemus, judicium autem temerarium, licet proximis non pateſaciamus; apud nosmetipſos nihilominus proximum infamat, bonaque exuit fama; Aſt ecce ipſamet Eccleſiaſtici verba: *Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam.* Ubi Biblia Regia legunt, *priuſquam exquiras; ne accuſes.* Vatablus autem: *Ne quid reprehendas priuſquam exploraveris.* Ad quod intentum promovendum; quædam D. Chryſoſtomi ſingulariter deſervit obſervatio, quam ſuper illa inſtituit Geneſis verba: Ubi DEUS in Pentapolim, ut ſi clamores atque nefandæ illorum populorum accuſationes veræ eſſent, probaret, ſe deſcenſurum proteſtatus eſt, inquiens: *Deſcendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Circa quæ verba dictus S. Doctor ita diſcurrit: *Docere nos vult, quod opus ſit magna diligentia, & non auditu ſolo peccatores condemnandi ſunt, neque ſententia ferenda, niſi cum probatio præcedat. Audiamus hæc omnes; Non enim ſolum hi, qui pro tribunali ſedent, obſervare hanc legem debent; ſed & nullus unquam ad nudam accuſationem, proximum condemnet. Idcirco enim & poſt hæc B. Moyſes Spiritu Sancto afflatus admonet, dicens: Auditum vanum ne accipias; Et B. Paulus ſcribens, clamabat: Tu autem cur judicas fratrem tuum?* Rupertus Abbas conſiderans, in Sodomam non unum ſed duos Angelos, non ſine myſterio, miſſos fuiſſe inquit: *Bene duo venerunt, ut in teſtimonio duorum juſtum ſtaret judicium; hoc enim ad illud reſpicit, quod ſupradixerat Dominus; Deſcendam*

Eccli. 11. v. 7. Si aliquid de proximis velimus judicare id fiat cum præmiſſa diligenti circa veritatem inquiſitione.

Eccl. 11. v. 7.

Gen. 18. v. 21. D. Chryſ. Hom. 42. in Gen.

Rup. Abb. l. 6. de Trinit. c. 6.

& videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam. Sicut illa idcirco dicta ſunt, ut de inexperta culpa temerariam nemo promat ſententiam.

Joſ. 7.

3. In facto Achab (propter quod DEUS adeo fuit offenſus, ut totius populi impediverit victorias, donec tranſgreſſor condigne puniretur) licet DEUS tranſgreſſionis reum nominare & indigitare potuiſſet, Joſue tamen, utpote Duci generali totius populi impoſuit, ut ad illum explorandum jacerentur ſortes; voluit quoque ut examinarent primo tribus, poſtea vero familiæ, ac demum cujuslibet domus perſonæ, & ut reo deprehenſo is furtum à ſe commiſſum proprio ore confiteretur; Quæ omnia increata Sapientia fieri voluit, ut temeritatem confunderet humanam, quæ ad judicandum & condemnandum proximum nimis eſt præceps, licet in illo judicio de honore & bona famæ illius agatur. S. Bernardinus inter alia judicii temeraria peſtifera germina hoc quoque recenſet, quod ſcilicet *ſententia præcipitetur ante examinationem, & certam diſcuſſionem ipſius veritatis.*

S. Bern. T. 3. ſer. 14. A. 1. a. 2.

Pſ. 7. v. 10.

Antequam Deus judicet prius rem accurate examinat.

4. Regius Propheta David in Pſalmo 7. ait: *Conſumetur nequitia peccatorum, & diriges juſtum, ſcrutans corda, & renes DEUS.* At vero quid opus eſt DEO, ut ad dignoſcendam veritatem, corda & renes noſtros ſcrutetur & inveſtiget, quando omnia ipſi ſine hujusmodi ſcrutatione manifeſta ſunt atque præſentia? Nimirum hoc dixit ad condemnandam præſumptionem & arrogantiam noſtram; qua ſine indagatione veri ad ſiniſtre judicandum illa prorumpimus, quæ ſcire non poſſumus, eo quod aſſequi non valeamus intentionem operantis, & ideo DEUS ipſemet oſtendit ſe certo quodam modo laborare pro inveſtiganda veritate, tametſi hæc ipſi cæteroqui notiſſima ſit. Unde quando ſuperbi illi turrim conati ſunt erigere Babylonicam, ſacer Chroniſta DEUM introducit velut de cœlo deſcendentem ad videndum eam: *Deſcendit autem Dominus,* inquit ſacer Textus, *ut videret civitatem & turrim.* Sed qua ratione deſcendit? utique non eſt factum corporaliter, quia humanitatem noſtram nondum aſſumpſerat, neque ſecundum Divinitatem deſcendere poterat, cum ipſe ſit, *qui cœlum & terram implet*; Et de quo Clemens Alexandrinus, ſcribit, quod *ſit totus oculus, omnia videns, omnia audiens, omnia ſciens.* Philo Hebræus dubium ad noſtram inſtructionem his verbis reſolvit: *Iſta humano more legislator de DEO dixit (quamvis is non humana forma & natura præditus) ſed ad legentium & diſcentium utilitatem. Migratoris motus nequaquam DEO conveniunt, nihilominus tamen dicitur DEUS deſcendens videre, qui omnia prius antequam fiant, clariſſime prævidet, ut doceamur, ne quis homo de abſentibus rebus & incertis putet ſe certum poſſe judicium ferre.* Imo ex ipſis idololatris homines quoque abjectiſſimi, quales nautæ eſſe ſolent, nos Chriſtianos condemnant, quia tam faciliter ſine ulla demeritorum diſcuſſione alios condemnamus & judicamus. Enimvero propter Jonam furibunda illa in mari exorta fuerat tempeſtas, quæ manifeſtum navi minabatur naufragium, pariterque facultatum & vitæ omnium navigantium jacturam; nec tamen quidquam mali de Propheta opinari præſumpſerunt; Unde priuſquam illum in mare dejicerent, diligenter cauſam ejus examinarunt, ac tandem poſtquam diligenti præmiſſo examine illum ſolum in culpa eſſe deprehendiſſent, cur mare ſuſque deque ageretur, ex hoc ſolum etiam, & ob nullam aliam cauſam, eum reum & culpabilem eſſe cenſuerunt: *Cognoverunt enim viri, quod à facie Domini fugeret, quia indicaverat eis.*

Gen. 11. v. 5.

Clem. Alex. l. 7. Stromat.

Philo Hebr. l. de confuſione linguarum.

Hoc etiam fecerunt Idololatræ.

Jon. 1. v. 10.

Optimum proinde eſt illud D. Chryſoſtomi conſilium, dicentis: *Etſi judiciariæ poteſtatis non ſis particeps, attamen judicaſti mente, & peccatore feciſti obnoxium, præſertim, quando nulla demonſtratione audita, ſed ſæpenumero ſola ſuſpicione, & tenui accuſatione condemnas; quapropter B. David clamabat, dicens, detrahentem clam proximo ſuo hunc perſequebar.*

D. Chryſ. ibid.

5. *Si obſcurior erit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia ſcabies eſt.* Ecce tibi traditum utiliſſimum monitum à quavis anima Chriſtiana merito practicandum; quamdiu enim lepra in obſcuro eſt & ambiguo, id eſt, quamdiu de malo proximi certi non ſumus, ſed dubii, gradiendum eſt ea via, quæ proximo noſtro melius expedit. Digniſſima namque eſt illa S. Cyrilli Alexandrini ſententia, dicentis: *Gloria & laus Evangelii, recte judicare.* Hæcque doctrina, qua in dubio potius bonum quam malum de proximo arbitrari monemur, paſſim à ſacris Doctoribus ſuſtinetur. S. Bonaventura innixus authoritatibus S. Auguſtini, & Venerabilis Bedæ dicit, quod, dum Chriſtus ait; *nolite judicare*, dicere voluerit, quod quoadusque dubii ſumus, omnia in meliorem partem interpretari debeamus. *Hoc loco*, inquit, *nihil aliud præcipit, niſi ut ea facta, quæ dubium eſt, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur.* Abulenſis in quæſt. 5. ſuper cap. 7. S. Matthæi, hanc ſtatuit concluſionem: *Debet judicari in dubio potius aliquis eſſe bonus quam malus, quia magis debemus niti ad bonum quam ad malum, niſi appareat ratio manifeſta in contrarium.*

In dubiis omnia in meliorem partem interpretanda.

S. Cyrill. Alex. l. 1. in Iſai. Orat. 1.

S. Bonav. p. 1. Centiloq. ſect. 19.

Abul. Q. 5. in c. 7. Matth.

6. Sanct. Propheta Job quotidie DEO pro filiis ſuis, ſimul per vices epulantibus, offerebat ſacrificia; dicit enim ſacer Textus: *Cum in orbem tranſiſſent dies convivii; mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos, conſurgensque diluculo, offerebat holocauſta pro ſingulis, dicebat enim, ne forte peccaverint filii mei.* Verum enimvero dictio illa *forte* fruſtra poſita nonnemini videri poteſt, tum; quia difficulter fieri poteſt, ut quis ſe in conviviis lautis ab aliqua ſaltem ad minus veniali deordinatione eximere poſſit; Tum quia ipſemet Propheta de ſeipſo dicebat: *Antequam comedam, ſuſpiro;* ſemper enim timebat, ne forte per cibi neceſſitatem furtive ſubingrederetur nimis aliqua cibi complacentia; Tum denique, quia cum filii & filiæ ejus opulentiſſimi, valdeque potentes Orientis Principes erant, utique ſibi invicem lautiſſima præparabant fercula, à quibus vix peccatum abeſſe poteſt: Nam ut Sanct. Gregorius ait: *Nonnulla quippe ſunt vitia, quæ à conviviis aut ſeparari vix poſſunt, aut certe nequaquam poſſunt; pene enim ſemper epulas comitatur voluptas, nam cum corpus in refectionis delectatione reſolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur.* Quidnam igitur Sanct. Jobum movit; ut diceret; *Ne forte?* Pro reſponſione obſervandum, quod Spiritus Sanctus innocentem Jobum his epithetis deſcribat: *Vir ſimplex, & rectus, & timens DEUM*, homines autem recti, ſimplices, & timorati in dubio exiſtentes, ſemper in partem propendent meliorem, malum autem de iis judicare non poſſunt, imo ne ſuſpicari quidem. Unde Sanct. Gregorius ait: *Quia vero de alienis cordibus judicare temere non debeamus in Sancti hujus viri verbis agnoſcimus, qui non ait: Quia benedixerunt Deum in cordibus ſuis, ſed ne forte benedixerint DEO.* Sanctus

Job 1. v. 5.

Homines ſimplices in meliorem propendent in dubiis partem.

Job 3. v. 24.

S. Greg. l. 1. mor. c. 4.

S. Greg. l. 1. mor. c. 5.

Augu-

Auguſtinus quoque in ſermone quodam hanc nobis tradit doctrinam: *In iſtis ergo, & in his ſimilibus, quæ, utrum bono, an malo animo ſiant, ſcire non poſſumus, melius eſt, ut ad partem dextram noſtrum animum declinemus, quia tolerabilius eſt, nos in hoc præſumi, ut eos, qui mali ſunt, bonos eſſe credamus, quam ex conſuetudine judicandi etiam de bonis, quod malum eſt ſuſpicemur.*

S. Auguſt ſer. 202. de Temp.

Gen. 12. v. 15.

7. In libro Geneſeos Hiſtoria quædam legitur, quæ multorum Chriſtianorum temeritatem, qui ad credendum ſemper pejus de proximis adeo ſunt proclives, manifeſte condemnat. Cum enim Abraham una cum Sara, raræ pulchritudinis fœmina, uxore ſua Ægyptum ingrederetur, illam ſibi eripiendam eſſe formidans, eam; ut ſe ſororem, non vero uxorem ſuam appellaret, rogavit. Mox vero ut fama adventus eorum apud Pharaonem innotuit, *ſublata eſt mulier in domum Pharaonis* DEUS autem manum ſeculæ adjiciens, Regem iſtum graviter flagellavit, qui proinde apud Abraham conqueſtus eſt, dicens: *Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce Conjux tua, accipe eam, & vade.* Etenim malitia humana id, quod pejus eſt, credere ſemper ſolet; Dum enim peregrinum una cum muliere elegantis formæ, per diverſoria & hoſpitia vagari conſpicit, ſubito peſſima quæque de utriſque ſuſpicari incipit; Veruntamen Pharao de Abraha nihil ſiniſtri judicavit; Saram vero ſororem non vero uxorem eſſe credens; ſi enim hoc ſciviſſet, eam nunquam in Regiam ſuam perduci permiſiſſet. Iſaac pariter una cum Rebecca conjuge ſua in Gerari appellens, interrogatus, quænam illa eſſet mulier, reſpondit *ſoror mea eſt*; timebat namque mortem, *reputans, ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem.* Accidit autem ut Abimelech Rex Palæſtinæ, die quadam è feneſtra proſpiciens, *vidit eum jocantem cum Rebecca uxore ſua*, qui proinde *accerſito eo ait, perſpicuum eſt, quod uxor tua ſit.* Videri porro nonnemini poſſet, quod vir hic barbarus & Idololatra, ab omni lege charitatis alienus, contrarium potius arbitrari debuiſſet, ſcilicet Iſaac fornicarium, Rebeccam vero concubinam ipſius fuiſſe Et tamen judicio ſuo ad partem inclinavit meliorem, non vero pejorem, inquiens: *Perſpicuum eſt, quod uxor tua ſit.* Ubi Lippomannus ait: *Regis notatur hic probitas, qui non judicabat inceſtum, & integra fama illorum, & honeſta maturitas, non ſinebat turpiora in ſuſpicionem adduci.*

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 19.

Malitia humana omnia ſumit in malam partem.

Exempla Pharaonis.

Gen. 26. v. 8.

Et Abimelech in contrariũ.

Ibid. v. 9.

Lippom. ib.

8. Sanctus Thomas Doctor Angelicus in articulo quodam quærit: *Utrum dubia ſint in meliorem partem interpretanda?* Ratio autem ejus dubitandi hæc eſt, quia judicium de illis rebus formandum eſſe videtur, quæ ut pluſimum accidere ſolent. At vero ipſamet experientia teſtatur, quod major pars hominum ex depravata & vitioſa natura magis ſemper inclinet ad malum; Unde Scriptura ait: *Omnes declinaverunt; Stultorum infinitus eſt numerus; Senſus enim & cogitatio humani cordis in malum plena ſunt ab adoleſcentia ſua.* Sanctus Thomas autem per rationem efficacem & convincentem, hunc in modum reſpondet. *Poteſt contingere, quod ille, qui in meliorem partem interpretatur, fallatur frequentius, habens bonam opinionem de aliquo malo homine, quam quod rarius fallatur, habens malam opinionem de aliquo bono, quia ex hoc fit injuria alicui, non autem ex primo.* Ad hoc tamen propoſitum obſervanda eſt quædam à S. Bonaventura adducta reſponſio, quæ in praxi neceſſaria eſt, ut cum cautela procedamus, gubernemusque nos prudenter, ne noſtram inquietemus conſcientiam; Dicit igitur Seraphicus Doctor: *Eſt differentia inter timorem & ſuſpicionem, temerarium judicium & juſtum. Timor eſt ſecundum illam acceptionem, quando nihil mali ſuſpicor de aliquo, timeo tamen, quod malum, quod nondum evenit, poſſit evenire; niſi caveatur; ſicut cum obfirmantur ceris monaſteria, & juvenes prohibentur ab incautis familiaritatibus, non quia malum jam velle præſumuntur, ſed timetur mali occaſio, ſi non præcaveatur. Suſpicio eſt, quando ſine rationabili præſumptione reputo aliquod factum eſſe malum, vel aliquem velle male facere, & non eſt ita; hoc vitium eſt etiam ſæpe peccatum. Judicium temerarium eſt, quando credo aliquid factum mala intentione, quod potuit & alia fieri, cum actio ſit indifferens.* Optimum proinde eſt illud Sancti Bernardi conſilium: *Cave, alienæ converſationis eſſe aut curioſus explorator, aut temerarius judex; Etiamſi perperam actum quid deprehendas, nec ſic judices proximum, magis autem excuſa. Excuſa intentionem, ſi opus non potes; puta ignorantiam, puta ſubreptionem, puta caſum. Quod ſi omnem omnino diſſimulationem rei certitudo recuſat, ſuade nihilominus ipſe tibi, & dicito apud temetipſum, vehemens fuit nimis tentatio. Quid de me illa feciſſet, ſi accepiſſet in me ſimiliter poteſtatem.*

Quomodo dubia ſint interpretanda.

Pſ. 13. v. 3

Eccle. 1. v. 15.

Gen. 8. v. 21.

S. Thom. 2. 2. q. 60. A. 4.

S. Bonav. l. 7. de prof. relig. l. 1. c. 1.

S. Bern. ſer. 40. in Cant.

9. Cum Chriſtus in ultima cœna collegio Apoſtolico, unum ex ipſis ſe traditurum eſſe in mortem prædixiſſet, *aſpiciebant ergo ad invicem Diſcipuli, hæſitantes, de quo diceret.* Quia vero Sanct. Joannes, utpote dilectiſſimus Chriſti diſcipulus, capite ſuo ſuper pectus ejus reclinaret, Sanct. Petrus cupidus ſciendi, quinam ſacrilegus ille Apoſtata eſſet ad eum modeſte accedens rogavit, ut traditorem hunc à Chriſto manifeſtari ſibi peteret, Tuncque cœleſtis Magiſter evidens expreſſit ſignum, unde dignoſci poſſet, dicendo: *Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero, & cum intinxiſſet panem, dedit Judæ Simonis Iſcariotæ, & poſt buccellam introivit in eum Satanas, & dixit ei JESUS, quod facis, fac citius.* Ex quibus omnibus ſignis ſimul collectis, ſi vel modicum ad illa ſe reflexiſſent, in notitiam traditoris facile pervenire potuiſſent, & tamen ſacer Textus (cujus idem Sanctus Joannes, qui ibidem præſens adfuerat, Scriptor ſuit) inquit: *Quidam putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixiſſet ei JESUS; Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis ut aliquid daret;* Nullus mali quidpiam de ullo collegium ſuſpicari poterat, licet tam manifeſta conjecturæ indicia haberent; Nec mirum, quia Chriſtus in illa nocte charitatem & dilectionem reciprocam maximopere commendaverat, *charitas* autem *non cogitat malum.* Audiamus Sanctum Cyrillum Alexandrinum, ſuper hanc hiſtoriam ita ſcribentem: *Admirari in his oportet, & pietatem in Chriſtum, & religionem diſcipulorum; nam cum neque conſcii ſibi eſſent, neque conjecturis dare ſe vellent, per Petrum, qui omnibus præerat, interrogare maluerunt.* Quod vero hac in re maximam admirationem meretur, eſt, quod etiam poſtquam, quiſnam traditor ille eſſet, ſciverunt, nullus illorum fuerit, qui illum reprehenderet, teneret, vel impediret, quaſi ſcelus tam enorme de ipſo perſuadere ſibi minime poſſent.

Licet Apoſtoli indicium haberent quis traditor eſſet attamen de Juda malum ſuſpicari non ſunt.

Joan. 13. v. 26.

Ibid. v. 29.

S. Cyrill. Alex. l. 9. c. 15. in Joan.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Juſtorum proprium eſt, malum de aliis non credere, virtus enim charitatis alienarum imperfectionum reatus cooperit, diſſimulat, iis compatitur, eſtque alienis ſuperior defectibus.

THEMA.

Si vere utique juſtitiam loquimini, recta judicate filii hominum. Pſal. 57. v. 2.

Charitas aperit alienum defectus.

1. PSalmiſta his verbis monet, ut, ſi quis ſit homo virtute & conſcientia recta præditus, idipſum, bene & recte de proximis judicando, demonſtret: *Si vere utique juſtitiam loquimini, recta judicate.* Quapropter B. Laurentius Juſtinianus nos admonet, dicens: *A cordibus famulantium Christo, proximorum ſunt reſecanda judicia, quæ commaculant puritatem animæ, interioremque perturbant oculum.* Quemadmodum enim vel minima palea oculum obfuſcat & obtenebrat, ita ſiniſtra de proximo ſuſpicio æſtimationem, quam de eo habere, affectumque, quo eum proſequi deberemus, diminuit; Aſt animæ juſtæ oculum illum clarum conſervare ſtudent, de quo dicitur apud Matthæum: *Si oculus tuus fuerit ſimplex; totum corpus tuum lucidum erit.*

B. Laur. Juſt. l. de vit. ſolit. c. 3.

Matth. 6. 22.

Gen. 18. Præclarū hujus exemplum habemus in Abraham circa Sodomitas.

2. Conſiderabilis admodum eſt illa Geneſeos Hiſtoria, ubi Abraham, poſtquam in Mambre tres illos Angelus hoſpitio excepiſſet, ſe iis ad demonſtrandam viam aſſociaſſe legitur; quo tempore DEUS ſupplicium, quo quinque infames civitates abolere ſtatuerat, manifeſtavit; Muxque Abraham peſſimam illius populi vitam ſe ignorare adeo conſtanter aſſeruit, ut multos etiam virtute & perfectione inſignes inibi demorari crederet, inquiens: *Numquid perdes juſtum cum impio? Si fuerint quinquaginta juſti in civitate, peribunt ſimul?* Et nihilominus ne quidem decem juſtos reperire erat; quin potius fœtor peccatorum nefandorum gentis illius uſque ad Empyreum aſcenderat; *Clamor Sodomorum ... multiplicatus eſt*; Quanto igitur magis ad Mambre, vicinum ad pauca milliaria locum; pertigiſſe debuerat, præſertim cum veriſimile ſit, mutuum inter habitatores utriuſque loci viguiſſe commercium. Imo bonum adeo de Sodoma conceptum ſurmabat Abraham ut non in plurali (*cum impiis*) ſed in numero ſingulari malos deſignaret, dicens: *Numquid perdes juſtum cum impio?* maximam Patriarcha ille ſervorum habebat familiam 308. Adeoque de peſſimis populorum illorum poterat informatus eſſe moribus; Dubium nobis accommode reſolvit Procopius, dum ait: *Juſtus cum fores, & cæteros juſtos eſſe credebat, quiſque enim in ſuo ingenio etiam alios judicat.*

Gen. 18. 23.
Ibid. v. 24.
Ibid. v. 20.

Procopius ibid.

Innocentes etiam alios tales eſſe judicant.

3. Dum populus Dei in ſervitute degeret Madianitica; Angelus de cœlo ad Gedeonem deſcendens, eum in hæc legitur ſalutaſſe verba: *Dominus tecum virorum fortiſſime*; Cui mox Heros ille: *Si Dominus nobiſcum eſt, cur apprehenderunt nos hæc omnia?* Ubi notandum, Angelum in numero ſingulari ad Gedeonem dixiſſe: *Dominus tecum*; q. d. tu es DEO gratus, atque acceptus non populus ille; Et nihilominus Gedeon, dum reliquos omnes ejuſdem ſecum perfectionis, rectique cultores eſſe arbitraretur, reſpondit in plurali: *Si Dominus nobiſcum eſt*; Nec mirum, quia ut Theodoretus inquit: *Enimvero conſuetudo eſt boni animi & innocentis, ut etiam alios ab iniquitate procul eſſe credat, à quo ſe noverit eſſe immunem.* Nec minus efficaciter idem promovet intentum Hiſtoria Juſue; Hebræis namque per glorioſas victorias Palæſtinam ſibi ſubjugantibus, Gabaonitæ excidium ſuum prævidentes, per notiſſimum omnibus ſtratagema, ſupplantarunt Juſue; cumque eo fœdus pepigerunt, non obſtante, quod Iſraëlitis præcepiſſet DEUS, ut nulli parcerent terræ illius habitatori. Circa quod factum interrogaverit merito quiſquam, an non Joſuë tamquam prudens expertuſque Capitaneus de aliqua fraude ſuſpicari poterat? Sed Sanctus Ambroſius ejus partes defendendas ſuſcipiens, in hæc reſpondet verba: *Quia adhuc erat ignarus locorum, & incolarum inſcius, non cognovit fraudes eorum, neque Dominum interrogavit, ſed cito credidit.* Non ex levitate, ſed ex virtute talis promanavit credulitas, prout idem Sanctus Doctor in hæc porro atteſtatur verba: *Adeo Sancta erat illis temporibus fides, ut fallere aliquos poſſe non crederetur. Quis hoc reprehendat in Sanctis, qui cæteros de ſuo affectu æſtimant, & quia ipſis amica eſt veritas, mentiri neminem putant; fallere quid ſit, ignorant; credunt, quod ipſi ſunt; nec poſſunt ſuſpectum habere, quod non ſunt.* Ita Petrus Bleſenſis Reginaldum excuſat Epiſcopum, & cooperatorem, conſenſumque mortis negat fuiſſe Sancti Thomæ Cantuarienſis, dicens: Quod ſi verbis aut factis in illa participarit, id totum per ignorantiam fecerit; Et exinde conceptum ſiniſtrum, qui aliquando de hominibus Sanctis formatur, innocentiæ & candori eorum minime præjudicare oſtendenti, quia ſcilicet homines timorati atque pii probe norunt, juſtos ut plurimum calumniis appeti & perſecutionibus impiorum.

Judith 6. v. 13.

Theodoret. ibid.

S. Ambr. l. 11. de officiis c. 10.

Petr. Bleſ. ſer. 45.

Cur F. Bernardus de Quintavalle habuerit oculos ſcintillantes inſtar ſtellarum.

4. Frater Bernardus de Quintavalle, Sancti Franciſci ſocius, ſcintillantes duarum inſtar ſtellarum habebat oculos; Perque divinam revelationem intellexit frater Leo: *Ideo eſſe ejus oculos radiantes quod, quidquid viderit, ſemper in meliorem partem interpretaretur, & neminem aſpiceret, quem ſe meliorem non judicaret.* Unde ſi quem paupercula opertum videbat veſte, dicebat intra ſe: *Hic patientius paupertatem tolerat, quam tu Bernarde*; Si pretioſam videbat chlamydem: *Hic forte ſub veſte delicata melior eſt, quam tu ſub tunica rudi Bernarde.*

5. Poſtquam Salvator vice quadam loquelam auditumque muto & ſurdo cuidam reſtituiſſet, circumſtantes acclamarunt, dicentes: *Bene omnia fecit; Et ſurdos facit audire, & mutos loqui.* Aſt ſi Chriſtus in præſentia illorum unicum duntaxat fuerat operatus miraculum, qualiter inde intolerunt populi, quod cuncta bene operatus fuiſſet: *Bene enim omnia fecit?* Gratitudinem obſtupeſcatis populi, ioſuſamque iis divinitus notitiam: *Quanto eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur.* Populi namque illi juſtas denotabant animas, quarum proprium eſt, vel ex unica laudabili & virtuoſa in aliis conſpecta actione conſequentiam deducere ad omnes, cæteraſque ſimiles judicare; Econtra maligni ſi vel unicum in proximo malum obſervant factum, cætera pariter omnia defectuoſa eſſe concludunt. Ita quoque in parabola de zizaniis, ſervi ſemen malum in agro ſeminatum fuiſſe dum ad patremfamilias deferrent, quibus putatis

Marc. 7. v. 37.

Juſti ex uno opere Virtuoſo judicant reliquos etiam eſſe talia.

Digitized by Google

Matth. 13. v. 28. tatis terminis uſi fuerint? *Inimicus homo hoc fecit;* In numero ſingulari loquebantur; nullam penitus nominando perſonam, nec ullum ſiniſtrum formando judicium, ſed in genere dumtaxat dicendo: *Inimicus homo hoc fecit.* Indubie Dominus eorum diverſas patiebatur perſecutiones, ſiquidem veriſſimum eſt illud Apoſtoli axioma: *Omnes, qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur;* Homo autem ille timoratæ erat conſcientiæ, utpote qui *ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo;* Præterea credibile eſt, ſciri potuiſſe, aut ad minus ſuſpicari, unde hujuſmodi promanaſſet malignitas; Nihilominus tamquam ſervi viri timorati nequaquam ſiniſtram de quopiam formare præſumpſerunt ſuſpicionem. Quia ſcilicet ut Sanctus Hieronymus inquit: *præmonet Dominus, ne ubi quid ambiguum eſt, cito ſententiam preferamus, ſed DEO Judici terminum reſervemus.*

2 Tim. 3. v. 12.
Matt. 13. 24.
S. Hier. ib.

Omne judicium Deo relinquendũ.
Gen. 16. v. 5.
Exemplo Saræ.

6. Saram ſerva ſua Ægyptia, poſtquam ex Abraham concepiſſet, inſolenter exagitabat, dicente Scriptura: *At illa concepiſſe ſe videns; deſpexit Dominam ſuam;* Verba autem, quibus Sara inſolenti ancillæ ſuæ reſpondit, unamquamque animam fidelem modum docent, quo regulandi ſumus in judiciis, quæ de proximis formamus; Dixit enim: *Judicet DEUS inter te & me.* Judicium enim earum rerum, quas certo non ſcimus, remittendum eſſet, ad quem ſpectat, videlicet DEO; Nam ut S. Gregorius ait: *non tanto minus debemus aliena corda audacter reprehendere, quanto ſcimus, quia viſu noſtro non poſſumus alienæ cogitationis tenebras illuſtrare.* Porro juſti, quia judicium, quod de ipſis faciendum eſt, continuo præ oculis habent ab aliis judicandis prorſus abſtinent, ſcriptum eſſe ſcientes: *Nolite judicare, & non judicabimini.* Ac proinde B. Laurentius Juſtinianus de homine juſto dicit: *Semetipſum laudabiliter damnando dijudicat, quatenus æternum tremendi DEI valeat non formidare judicium.* Cardinalis Baronius ex Anaſtaſio Sinaita Epiſcopo Antiocheno, ſequentem de Monacho quodam refert Hiſtoriam; Hic enim cum in otio magnaque negligentia ſuam transegiſſet vitam, tandem infirmitate correptus, cum morti vicinus eſſet, non ſolum non timebat, verum etiam perlibenter gaudens, Deoque gratias agens ultimum ſuum expectabat vitæ finem, quem nonnulli ejuſdem Monaſterii religioſi, qui cum ipſo familiariter egerant, convenientes, dixerunt ei: Frater unde hæc tanta tua procedat ſecuritas, ſcire haudquaquam poſſumus, utpote qui hactenus te usque in præſentem horam cum ſumma negligentia vixiſſe vidimus. Quibus moribundus reſpondit: Vere ita eſt, negligentiſſime inter vos vixi, verumtamen ſcire vos velim Angelos Domini in hac eadem hora quamdam ad me attuliſſe chartam, omnia à me admiſſa peccata continentem, quæ ea, quæ poſt dimiſſam ſæcularem vitam commiſi, mihi prælegentes me interrogarunt, an ea à me commiſſa eſſe agnoſcerem, quibus ego ſubjunxi. Imo vero hæc omnia negare non poſſum, verumtamen certiores eſtote, quod ab ea hora, qua factus monachus, mundum reliqui, neminem umquam temere judicaverim, neque illatas mihi injurias recordari umquam voluerim. Ac proinde ſpero & Deum rogo, ut in me quoque verificentur verba illa Domini, dicentis: *Nolite judicare, & non judicabimini,* nec non & illa: *Dimitte, & dimittetur vobis.* Quibus à me dictis, Angeli protinus dictam Scripturam dilacerarunt, & ideo lætus & ſecurus hinc recedo ad Dominum; Et poſt hæc verba placide ſuum Spiritum emiſit. Conſonat factum iſtud digniſſimæ Sancti Joannis Climaci ſententiæ, dicentis: *Et hæc eſt breviſſima, quæ ad impetrandam peccatorum veniam ducit, via, non judicare; Si enim non judicaveritis, non judicabimini.* Veriſſimum quidem eſt, Monachum illum, eo quod in Religione tepide vixerat, reprehenſibilem fuiſſe, verumtamen virtus hæc non judicandi aliquem, quam in corde ſuo ſæpius exercuerat, omnibus ab iis ab eodem commiſſis imperfectionibus præponderabat. Optime igitur D. Chryſoſtomus in quadam Homilia ad propoſitum noſtrum in hæc verba ſcribit: *Si nos peccata noſtra imminuere volumus, hoc maxime omnium ſervemus, ne condemnemus fratres noſtros.* Quod ſi enim aliquis veram pro peccatis ſuis pœnitentiam facere propoſuiſſet, & poſtea in ſiniſtra aliorum judicia prorumperet, ſibimetipſi futurus eſſet contrarius inquit Sanctus Joannes Climacus; Nam *ut contrarium eſt igni aqua, ita quemque velle judicare repugnat illi, qui de ſuis peccatis vult ex animo pœnitere.*

Luca 6. 37.
B. Laur. Juſt. ibid.
Baron. An. 599. n. 8.
Præclara hiſtoria Monachi neminem judicantis temere.
S. Joan. Clim. gr. 10. Scala Parad.
Hæc eſt breviſſima via ad impetrandam veniam.
D. Chryſ. H. 42. in Gen.
S. Joan. Clim. ib.

Præclarum exemplum S. Joſeph.
Matth. 1. 19.

7. Sanctus Evangeliſta Matthæus priuſquam referret, qualiter Sancto Joſepho Beatiſſimam Virginem gravidam eſſe, ignotum fuerit, hæc verba præmittit: *Joſeph autem ... cum eſſet juſtus;* Hæc enim vitæ juſtitia & innocentia efficiebat, quod, licet Joſeph in gravido Virginis utero partem ſe non habere ſciret, noſſetque inſuper, ex lege adulteras lapidandas eſſe, nihilominus ne minimam, in præjudicium Virginitatis Sponſæ ſuæ, ſuſpicionem concipere præſumpſerit. *Quod velim audiant temerarii,* inquit Sanctus Paſchaſius, *& diſtant inter cauſarum incerta diu ſecum, ex reverentia timoris Dei, deliberare negotia, ne diſcrimine levitatis preſſi, in deterius cadant.* Porro factum hoc Joſephi, Authorem operis imperfecti induxit, ut in hæc verba exclamaret: *O inæſtimabilis laus Mariæ: Magis credebat caſtitati ejus, quam utero ejus; Et plus gratiæ, quam naturæ; Conceptionem manifeſte videbat, & fornicationem ſuſpicari non poterat. Poſſibilius eſſe credebat, mulierem ſine viro poſſe concipere, quam Mariam poſſe peccare.* Quoties nos rem aliquam oculis vidiſſe juraremus, quam tamen poſtea falſam eſſe deprehendimus? DEUS enim nonnumquam, ut nos probet, permittit, ut in videndo etiam decipiamur, videaturque à nobis unum pro altero.

S. Paſchaſ. lib. 2. in c. 1. Matth.
Auth. r. Imperf. Hom. 1.

8. *In vitis Patrum* de Abbate Joſepho refertur, quod Abbatem Paſtorem die quadam interrogarit, dicendo: *Dic mihi, quomodo Monachus fiam,* qui reſpondit: *Si vis invenire requiem in hoc ſæculo & in futuro, in omni cauſa dic: Quis ſum ego? Ne judices quemquam.* Enimvero certiſſimum eſt, progreſſus in via Dei & vitæ ſpiritualis profectus, ab exercitio procedere charitatis & dilectionis erga Deum & proximum, hanc autem charitatem cum ingenti lucro noſtro exercere poterimus, ſi ſemper nobis ea, quæ meliora ſunt, de aliis perſuademus, ſi defectibus eorum compatiamur; eosque, quoad poſſumus, excuſemus. Qui imaginem Crucifixi in luto jacentem invenit, eam reverenter inde levat, lavatque, & in luto nequaquam manere permittit. Eodem modo, qui veram charitatem habet, & proximum noſtrum, qui eſt imago Dei, nonnumquam defectui vel vitio ali- cui

In manip. Exempl. V. Judex l. 9. in vit. Patr. p. 1.
Charitas operit aliorum delicta.

cui manifeſto immenſum eſſe deprehendit, illum corrigere ſtudet, eique compatitur, & ſi defectus non ſint publici, eos pro viribus celat; Si vero ſint incerti, male de illis non judicat, quia *Charitas operit multitudinem peccatorum.*

1 Petr. 4. v. 8.

Sanctus Baſilius in Homilia quadam hanc eſſe ſturnorum proprietatem dicit, quod, licet cicutam, quæ venenoſa eſt, manducent, talem tamen habeant viſcerum conſtitutionem, ut exinde nocumentum non recipiant. *Cicuta quidem*, inquit, *ſturni veſcuntur, & tamen propter cordis conſtitutionem, à veneno non occupantur. Cum enim per tenues ad corda penetrantes meatus tranſeat; fit ut antea devoratam cicutam concoquant; quam inde lethale gelu ad præcordia pervenerit.*

S. Baſil. Hom. 5. in Hexam.

Inſignis comparatio ſturni comedentis cicutam ſine damno.

Quam eamdem ſturnorum proprietatem juſtia appliceare, indeque hunc in modum diſcurrere poſſumus: Cicuta, id eſt, venenum operationis vitioſæ proximi noſtri, animæ noſtræ tunc minime perniciosum erit, ſi de proximis noſtris ſiniſtre nihil opinemur, ſi in nobis ardeat calor charitatis; Si aliorum defectus excuſemus, diſſimulemus, iiſque ex corde compatiamur: *Charitas enim non cogitat malum, & qui non diligit, manet in morte:*

1 Cor. 13. v. 6.
1 Joan. 3. v. 14.

Econtra vero ſi hanc virtutem non exercuerimus, venenum ad cor uſque ſerpendo, procedet. B. Dorotheus ait: *Qui ita abominatur, & odio proſequitur peccata, ut Sancti viri? Et tamen peccatorem non abominantur, neque item dijudicant, aut illius facta diſquirunt, ſed condoleſcunt potius, admonent, hortantur, medentur.*

B. Doroth. ſer. 6.

Sancti abominantur peccata ſed non peccatorem.

Idem quoque B. Dorotheus de Sancto quodam Monacho, nomine Amon, refert, quod cum quidam zelo ardentes, eum ſuraere abiiſſet ad accuſandum quemdam Monachum, qui mulierem quamdam in cellam ſuam introducere præſumpſerat, ut vero idem Dorotheus oſtenderet viſcera charitatis Amonis, in hæc verba prorupit: *Bone DEUS, qua miſerationis viſcera oſtendit, quantam præ ſe tulit anima illa ſanctiſſima charitatem! Cum enim non ignoraret ſub pithacio abſconditam haberi, latereque ibi; Ingreſſus cellam, ſuper pithacium ſedit, juſſitque ut cellam univerſam fratres perſcrutarentur, ſed cum nihil penitus inveniſſent, dixit ad eos: Parcat vobis DEUS fratres; Quo pacto pene illos confuſos dimiſit, præmonuitque ne facile quiddam adverſus proximum crederent. Illum vero, fratrem correctione ſua modeſtum ac ſobrium reddidit.*

In vitis Patr. l. 5. c. 4.

Præclarum dictum Conſtantini Magni.

In vita Sancti Joannis Eleëmoſynarii, Patriarchæ Alexandrini in Concilio Niceno ſecundo ſequentem accidiſſe Hiſtoriam refertur; Cum enim unus aut alter Eccleſiaſticos quoſdam Cleri ſæcularis & regularis, deductis in ſcripto eorumdem delictis accuſarent, libelloſque famoſos Imperatori Conſtantino porrexiſſent, hic videns calumnias haſce veras eſſe; cum poſtularetur ad faciendam juſtitiam, reſpondit: *Si propriis oculis vidiſſem, chlamydem meam explicarem, & cooperirem, ne ab aliquo viderentur;* Hiſque verbis dictis eos confuſos dimiſit. Cum igitur hic Imperator delicta, quæ vera eſſe ſciebat, omni ſtudio conatus fuerit abſcondere, quid de iis delictis dicemus, quæ dubia ſunt, quanto magis per charitatem illa cooperienda eſſent. Ipſe quoque Seneca, licet gentilis eſſet, hanc charitatis virtutem exercendam eſſe monuit, ne debitus erga proximos affectus & benevolentia ab animis noſtris depereat; Ita enim ſcribit: *Tollenda ex animo ſuſpicio.* Ille me parum humane ſalutavit, illius vultus averſior viſa eſt. Non deerit ſuſpicioni argumentatio; *His ſimplicitate opus eſt, & benigna rerum æſtimatione. Nihil niſi, quod in oculos incurret, manifeſtumque erit, credamus; Et quoties ſuſpicio noſtra vana apparuerit, objurgemus credulitatem; Hæc enim caſtigatio conſuetudinem efficiet non facile credendi.*

Seneca l. 2. de Ira c. 24. n. 162.

Pius ille pater filii prodigi, quando filium ſuum laceris ſordidiſque veſtibus amictum è longinquo vidit, ſubito accurrit, ut illum amplexaretur, eumque ab oculis ſuorum abſconderet, quo ſine veſtimenta nova protinus adferri mandavit; quo facto docere nos voluit, ut pro viribus aliorum defectus per amorem cooperiamus.

Luc. 15. v. 20.

Pater filii prodigi tegit delicta.

Qua de re S. Ambroſius ita ſcribit: *Et cum adhuc longe ſit videt & accurrit. Videt in pectore ſuo, accurrit ne quis impediat, complectitur quoque. In occurſu præſentia eſt, in complexu clementia.*

S. Ambr. l. 7. in Luc.

Metiin autem filium ſuum prius decoris indui voluit veſtimentis, priuſquam eum ad oculos ſuorum adduceret, quia ſi domeſtici illius, prodigum illum adeo ſordide & lacere indutum vidiſſent, licet in oculis paternis is jam non amplius talis appareret, ipſi tamen quodvis malum facile de eo credidiſſent. Unde D. Chryſologus ait: *Ante veſtiri voluit quam videri, & ſic ſuſtulit filii crimina.* Et paulo poſt ſubjungit: *Vitulus pinguis teſtatur paterna pinguedinem charitatis.*

D. Chryſ. ſer. 3.

DISCURSUS XL.

ARGUMENTUM.

Peccata aliorum judicare & condemnare non debet, qui multis obnoxius eſt propriis criminibus; Potius igitur talis prius examinet & condemnet ſeipſum, timeatque, ne & ipſe ſimiliter cadat.

THEMA.

Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt non conſideras? Lucæ 6. v. 41.

1. POſtquam increata Sapientia de temerariis diſſeruiſſet judiciis, dicendo: *Nolite judicare & non judicabimini*, pergit ulterius quorumdam perſtringere arrogantiam & temeritatem, qui cum ad fauces uſque vitiis ſint immerſi, de culpis tamen levibus proximos ſuos judicare & condemnare non dubitant; Eoſque ſimiles eſſe dicit illis, qui cum trabem in oculis ſuis ferant, ad diſcernendum tamen feſtucas in oculis aliorum, argos ſe exhibere præſumunt.

Gravibus peccatis obnoxii leves aliorum defectus facile dijudicant.

Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? id eſt, ut exponit Theophylactus; *Modicum criminis in oculo fratris tui vides, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, id eſt, peccatum tuum maximum non adverſis.*

Theoph. ib.

Qua de re Sanct. Thomas ait: *Dicendum, quod illi, qui ſunt in gravibus peccatis, non debent judicare eos, qui ſunt in iiſdem peccatis vel minoribus. Aut quomodo potes dicere fratri tuo; Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo ipſo in oculo tuo trabem non videns?*

S. Thom. 2. 2. q. 60. A. 2. ad 3.

Quæ verba S. Bonav. ad noſtrum propoſitum hoc modo declarat: *Quaſi dicat, poteſt ſibi dici: qui alium judicas, teipſum non judicas? Hic revocat à temeritate judicandi, quod quidem facit oſtendendo, eum, qui temere judicat iniquum in cogitatione, indiſcretum in locutione, inordinatum in operatione.*

S. Bon. ib.

Nomine igitur trabis, peccatum indicat temere judicantis, hic enim præter peccatum proprium, ſibimetipſi culpam adauget, id quod etiam D. Chryſ. his verbis obſervavit:

D. Chryſ. Hom. 42. in Gen.
Magna temeritas eſt propria vitia diſſimulare, & aliena ſcrutari.

vavit: *Si relictis rebus tuis, ſedes ad judicandum alios majeſtate, tibi ipſi calligere peccatorum ſarcinas non ſentis. Idirca obſecro fugiamus omnino ne condemnemus alios.* Nimis enim arrogans temeritas eſt, diſſimulando peccatum & vitium proprium, cui quis eſt immerſus oculum ſuum in domos dirigere aliorum, illorum cenſurando & judicando defectus; Id quod etiam Petrus Bleſenſis his verbis indicat: *Temerarium eſt, ſi tuum delictum diſſimulas & judicas alienum.* Sanctus Ambroſius exponens verba illa Pſalmi: *Secundum judicium tuum vivifica me*, quam periculoſum ſit aliene judicare peccate, in quibus & ipſe ſuam partem habet, demonſtrat, inquiens: *Grave eſt, de alio judicare, unde etiam ſcriptum eſt; Nolite judicare & non judicabimini; Cum enim unusquisque ſit ſuorum conſcius peccatorum, quomodo poteſt de alterius judicare peccato? Judicet de alterius errore, qui non habet, quod in ſeipſo condemnet. Judicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putaverit punienda; ne, cùm de alio judicat in ſe ferat ipſe ſententiam. Judicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio, nullâ offenſione, nulla levitate ducatur.*

Petr. Bleſ. Epiſt. 45.
S. Ambr. octav. 20. in Pſ. 118.

2. D. Chryſoſtomus ſenſum verborum illorum: *Quid autem vides feſtucam* &c. conſiderans declarat, cœleſtem Magiſtrum non voluiſſe generaliter prohibere, ne quis omnino condemnet, & judicet delinquentes, quia nonnulli illorum ſunt publici, & manifeſti, & conſequenter deteſtandi. *Hic* inquit, *non generaliter omnia peccata prohibuit judicari, nec prorſus iſtius rei abſtulit poteſtatem, ſed prodicte ſolis, qui cùm flagitiis abundent innumeris, alios de leviſſimis quibuſque delictis, totâ temeritate condemnant.* Quos in progreſſo ejuſdem homiliæ, judices amaros appellat, dicens: *Noli judicare, noli effici judex amarus, quid autem vides feſtucam* &c. In hunc autem errorem multi profecto incidunt. Videbunt, inquit idem Sanct. Doctor, Monachum quemdam veſte ſuperfluè indutum, & ſubitò illi dictum objicient Chriſti, præcipientis, unicè ſint tunicâ contenti, cùm tamen ipſi mille habeant veſtes inutiles in armariis ſuis, vel extorſionibus ſuis alios ſpoliare ſatagent; Videbunt religioſum aliquem ſibi in modico cibo ſolito indulgentiorem eſſe, & ſtatim ſiniſtram de illo concipient opinionem, cum tamen ipſi quotidie crapulæ indulgeant & inebrientur; Quos idem Sanct. Doctor his verbis monet: *Ut diligentius peccata examinentur tua, legem primus ipſe poſuiſti, ſeverius de his, quæ proximus peccaverit judicando.*

D. Chryſoſt. h. 20. vol. 24. in Matth.
Christus non prohibuit omnia peccata judicare

3. Sanct. Bernardinus Senenſis curioſum quoddam factum, quod in patria ipſius contigit, in hunc modum refert. Cum tempore magnæ caritatis annonæ, Magiſtratus in granariis ſuis copioſam congregaſſet farinam, proque illius cuſtodia ad capita vicinarum platearum conſtituiſſet vigilias, ne quis de farina illa quidquam auferre præſumeret, contigit, quod aſtutus quidam & rapax prædo ſuſpenſâ ad collum campanellâ, beſtiam ſe fingens, in noctis obſcuritate circa granaria illa oberraret. Vigiles autem ſonum campanellæ audientes, eumque de longè videntes quidem, ſed diſcernere non valentes, an homo vel beſtia eſſet, illum porcum vel aliud ſimile animal fuiſſe exiſtimabant. Hic ſingulis noctibus ſacculum, quem ex tranſverſo circa dorſum portabat farinâ implebat, idque longo tempore facere continuavit; Cumque diebus illis reus quidam ob latrocinia commiſſa ſuſpenderetur, jamque lictores circa illum exequerentur juſtitiam, hic prædo ſpectator aſſiſtens, ad circumſtantem populum converſus, dicebat: *Fratres mei, capite exemplum ab iſto latrone, qui propter ſua latrocinia eſt ſuſpenſus; caveatis, ne faciatis ſimiliter, vivite de laboribus veſtris, quia ſi ipſe vixiſſet de laboribus ſuis, ut ego facio, non fuiſſet ſuſpenſus.* Audiſtiſne unquam majorem hac impudentiam & arrogantiam? Hanc autem caro pretio luere debuit nam & ipſe in idem fere incidit, cùm enim detectum eſſet ejus latrocinium, pariter & ipſe in patibulo ſuſpenſus fuit, nimirum, *in quo judicavit alium, ſeipſum condemnavit.*

S. Bern. Sen. T. 4. ſer. 28. a. 3. c. 2. p. principali.
Lepidum exemplum pravi judicii.

4. Idem S. Bernardinus tomo 3. authoritatem allegat Chryſoſtomi, ita ſcribentis: *In alienis dictis ſeveri & amariſſimi judices reſidemus, noſtras autem trabes, oculis infixas propriis non videmus, quia aliena enim minima perſcrutamur.* Hoſce tales autem idem ſanctus illis ſimiles eſſe exiſtimat, qui accuſarunt adulteram, eamque ad Chriſtum adduxerunt judicandam cum tamen Chriſtus illos ſimilibus & longè gravioribus reatibus, quos mulier illa non commiſerat obnoxios eſſe ſciret. Unde idem ſanctus concludit, dicens: *Stultum eſt, in domo propria, habenti mortuum ad alienum deflendum pergere.* S. Ambroſius ſuper illa verba Chriſti apud Sanct. Lucam: *Nolite judicare, & non judicamini*, dicit, quòd dum alios de illis peccatis judicemus, quorum ipſimet rei ſumus, ſeveriſſimam adverſus noſipſos provocemus & proferamus condemnationis ſententiam: *Addit*, inquit, *non temerè judicandum, cum ſis tui conſcius ipſe delicti, dum alterum judicas, in teipſum cogaris ferre ſententiam.* Saluberrimum proinde eſt illud Sancti Bernardi documentum, dicentis: *Ita Clemens eſto in alienis delictis, ſicut & in tuis, nec quemquam diſtrictius quam te judices; ſic alios judica, ut ipſe judicari cupis.* Sanct. Bonaventuræ utiliſſimam hac in re nobis tradit regulam, videlicet ut, dum aliquid in proximo noſtro videmus, quod nobis diſplicet, priuſquam ſiniſtram de illo concipientes opinionem, eum condemnemus, prius diſpiciamus, qualiter conſtituta, ſit propria noſtra conſcientia. *Quandocumque aliquid videris fieri quod tibi diſpliceat, antequam judices ſententiam, primo reſpicias temetipſum, utrum in te invenias, aliquid reprehenſibile, quod ſi inveneris, tunc in illo in quo alium judicas temetipſum condemna, dicendo cum Propheta: Ego ſum qui peccavi, ego qui iniquè egi, & non ſis ſicut hypocrita, qui numquam reſpicit defectus ſuos, ſed præſumit de ſe & omnes alios judicat, detrahit & condemnat & vult videre feſtucam in oculis eorum; trabem autem, quæ eſt in oculo ſuo, non conſiderat; quem veritas reprehendit, dicens: Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.*

S. Bern. T. 3. ſer. 14. art. 3. c. 1.
Temerarii Judices, ſimiles ſunt illis qui adulteram adduxerunt ad Chriſtum.

S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 7.

S. Bern. de inter. domo cap. 41.
Tam clementer judicemus alios ſicut noſipſos.

S. Bonav. T. 7. in reg. nov. c. 18.

5. S. Auguſtinus ſuper illa verba Pſalmi 65. *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo*, illos, qui ad alios judicandum faciles ſunt, cum ipſi ſint ſimili, vel alia pice inquinati, his verbis inſtruit: *Vide ſi non in corde tuo conſpicis iniquitatem, ne forte quod reprehendis in altero, cogites facere. Redi ad te, intus eſto tibi Judex.* Videbitur aliquando non neminem, qui de alio ſcandalizatur, eò quòd illum facilem videat ad iram; cùm tamen ecce ille ſit motus primo primus, eò quòd ex bilioſo conſtat temperamento. Et

S. Aug. in Pſ. 65.
Temerarii Judices ſimiles ſunt oculo qui videt alios & non ſemetipſum.

tamen is, qui hoc modo judicat & ſiniſtrum format judicium, non conſiderat ſemetipſum, quòd ſcilicet in corde ſuo inveterata foveat odia & mortales inimicitias; *In quo judicat alium, ſeipſum condemnat.* Obſervat diligenter in oculis ſodalis ſui feſtucam, & trabem oculis ſuis infixam non advertit; Tales erant impii illi, qui in libro Sapientiæ electis dicebant: *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam.* S. Gregorius hanc eſſe impiorum in judicandis alienis tranſgreſſionibus docet proprietatem, quod ſcilicet *ſtulti tanto intenſius de aliis judicant, quantò ſua profundius ignorant.* In quo ſimiles ſunt oculo, qui videns & diſcernens alios, ſemetipſum non videt.

Sap. 5. v. 4.

S. Greg. l. 4. mor. c. 2.

6. Quando Nathan Davidi expoſuit, qualiter dives quidam alteri egeno ſuam ſurripuiſſet oviculam, quam Filiæ loco habebat, & nutriebat, ut gregi ſuo copioſiſſimo parcens, venienti ad ſe peregrino epulas pararet, David ſubito iratus, magna cum ſeveritate reſpondit: *Iratus autem indignatione David, adversùs hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir, qui fecit hoc, ovem reddet in quadruplum;* Neque enim David cogitabat, quod Nathan Propheta de adulterio & homicidio ipſius loqueretur. In parabola, quam Chriſtus ſcribit & Phariſæis de vineæ propoſuit, legitur, quod, poſtquam Chriſtus vinitores ſervos, quos Pater familias ad fructus ab eis exigendos miſerat, ſicut & proprium ejus filium occidiſſet dixiſſet, Phariſæos interrogavit: *Cum ergo venerit Dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?* Qui ſubiò & inadvertenter reſpondentes, condemnarunt ſeipſos, nam ajunt illi: *Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.*

Alium judicans ſeipſum condemnat,

2. Reg. 12. v. 5.

patet in exemplo Davidis.

Matt. 21. 41.

7. S. Propheta Job ait: *Os meum condemnabit me, ... & parvum me eſſe comprobabit;* Sed eheu quot ſunt hodie, quibus idem accidit, cum proprios defectus non conſiderant, judicando alios, condemnant ſeipſos? S. Gregorius in homilia quadam ſuper Ezechielem, cauſam, cur oculos noſtros in defectum aliorum, non verò in proprios dirigamus, his verbis ediſſerit: *Sunt multa peccata, quæ committimus ſed idirco nobis gravia non videntur, quia privato nos amore diligentes, clauſis nobis oculis, in noſtra deceptione blandimur, unde fit plerumque, ut & noſtra gravia leviter, & proximorum mala levia, graviter judicemus.* Idem quoque rationem explicat, ob quam adeo ſumus ſeveri judices quoad alios, cum tamen eamdem judicii ſeveritatem non adhibeamus quoad nosipſos; dicit enim: *Sed quare hoc grave videtur nobis eſſe in proximo, niſi quia nec nos ſicut proximum, nec proximum conſpicimus ſicut nos? Si enim nos ſicut proximum aſpiceremus, noſtra reprehenſibilia diſtrictè videremus; & rurſum, ſi proximum aſpiceremus ut nos, numquam nobis ejus actio appareret intolerabilis, quæ ſæpe fortaſſe talia egimus.* Adducitque in confirmationem illius, textum illum proverbiorum, in quo poſtquam ſapiens dixiſſet: *Quis poteſt dicere; mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato?* Immediatè hoc monitum ſubjungit: *Pondus & pondus, menſura & menſura, utrumque abominabile eſt apud Deum.* Quaſi vellet dicere; Deus velut gravem & manifeſtam rectæ juſtitiæ læſionem ſummè abominatur, ſi quis ſibi menſuram latam & magni ponderis, aliis verò ſtrictam & levem menſuram adhibeat. Hocque textum idem S. Doctor propoſito noſtro applicans, alium quemdam ſcripturæ locum, proxi ſimilem, adducit, loquens: *Hoc malè diviſum mentis noſtræ judicium corrigere, per leges præceptum, Moyſes ſtuduit, cum dixit, ut juſtus deberet eſſe modius, æquusque ſextarius; Hinc Salomon ait, pondus & pondus menſura & menſura, utrumque abominabile eſt apud Deum. Scimus, quia in negotiatorum duplici pondere, aliud majus, aliud minus eſt, nam aliud pondus habent, ad quod penſant ſibi & aliud pondus, ad quod penſant proximo. Ad dandum, pondera leviora; ad recipiendum vero, graviora. Omnis itaque homo, qui aliter penſat ea, quæ ſunt proximi; & aliter ea, quæ ſua ſunt, pondus & pondus habet; utrumque ergo abominabile eſt apud Deum, quia ſi ſic proximum ut ſe diligeret, hunc in bonis ſicut ſe amaret, & ſi ſic ſe ſicut proximum aſpiceres, ſe in malis ſicut proximum judicaret.* S. Bonaventura propoſiti Thematis verba exponens eumdem quoque Proverbiorum textum adducit, inquiens: *Non judicas æqualiter; feſtucam vocat leve peccatum, quod quis reprehendit in alio, magnum negligens in ſemetipſo, ideo addit; trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras, trabem magnum peccatum; ex quo colligitur, quòd ſic judicantis iniquum eſt judicium; quia abominatio eſt apud Deum pondus & pondus; ſtatera doloſa non eſt bona, non habet æquale pondus, qui magis ponderat culpam in alio quam in ſe, & talis dicitur abominabilis, quia dupliciter peccat, & ſeipſum, cum ſit ſuperbus & impius, juſtificando, & ſuum proximum condemnando.* Quòd ſi peccata & tranſgreſſiones noſtras proprias ſine paſſione examinare vellemus, tantam in iis condemnandis experiremur difficultatem, ut non facilè tentaremur ad condemnandum umquam tranſgreſſiones alienas, nam ut S. Joannes Climacus ait: *Quicumque ſua ipſius vitia ſine amoris proprii velo accuratè perſpexerit, nullius rei alterius humanæ curam ſuſcipiet, ut, qui intelligat, nullum tempus ad ſua ſibi peccata deflenda ſufficere, etiamſi centum annos viveret, videretque totum Jordanem in lachrymas verſum ex oculis ſuis defluere.*

Job. 9. v. 20.

Iniqua ſtatera ponderamus noſtra, & aliena peccata.

S. Gregor. l. 2. Hom. 4. in Ezech.

Prov. 20. v. 10.

Levit. 19. 35.

S. Bonavent. Luc. 6.

S. Joan. Clim. Gradu 10. Scal. Parad.

8. D. Chryſoſtomus utiliſſimam quondam ſcituque neceſſariam in hoc re tradit doctrinam, nimirùm quòd in judicio Dei ſeverè puniendi ſimus non tam propter peccata noſtra propria, quàm propter illa, quæ in proximis noſtris judicaverimus; cùm tamen eâdem eſſemus pice coinquinati. *Peccavit aliquis, inquit, & alium idem committentem peccatum condemnavit. Is in die illo valdè amara non eam pœnam luet, quam peccati natura expoſcit, ſed majorem, quàm duplicem & triplicem, non propter id, quod ipſe peccavit, ſed quod alium judicavit; Et ideo in eum ſententiam feret Deus.* Beatus Dorotheus in ſermone ſexto, à nobis in præcedentibus Diſcurſibus ſæpius citato, nos exhortatur, ut ad propria noſtra peccata judicanda intenti ſimus; dicit enim: *Cur obſecro nosmetipſos potius non dijudicamus? Cur mala noſtra noſtroſque errores, & ea potiſſimùm, de quibus rationem reddere Deo debemus, exactè agnoſcere non ſtudemus?* Idem quoque monitum B. Laurentius Juſtinianus his verbis tradit: *Sibi intendens, cæterorum minimè perquirit errata, negligitque, dum plangit propria, aliena judicare delicta.* S. Bernardinus pariter reprehendit illos, qui oculos ſuos ad peccata aliorum dirigunt, pro-

D. Chryſ. Tit. 5. ſer. 17.

Severiùs à Chriſto judicabuntur qui aliena, & non propria peccata judicant.

B. Doroth. ſer. 6.

B. Laur. Juſt. de vit. Solit. c. 3.

pria

S. Bona. Ser. 7. p. fr. 14. A. 8.02. pria non conſiderantes; dicitque judicii temerarii fructum eſſe, propria peccata non advertere. *Incircumſpectio ſumpſius*, inquit, *& ſuorum actuum, fructus eſt temerarii judicii, contra quod Eccleſiaſticus* 18. *ante judicium, ſcilicet proximi, interroga teipſum; & ad Romanos* 14. *Beatus, qui non judicat ſeipſum in eo quod probat, id eſt, continuè de ſe experitur; Unde Hugo: Si teipſum non vides, nihil bene vides.* Quidam vir ſanctus cum audiſſet quemdam peccaſſe, amarè flevit, dicens: *Ille hodie, & ego cras.* Idem quoque exercitium S. Dorothæus, ipſummet ejuſdem ſancti reſponſum memorans, his verbis inſinuat: *Cernis*
S. Doroth. d. *cautionem? Quemadmodum videlicet fugit, ne proximum judicaret? Ob id enim quod dixit: Cras utique & ego, ſibiipſi timorem incuſſit & ſolicitudinem injecit, ne eodem & ipſe ſcelere involveretur, & ſic evaſit, ne proximum ſuum dijudicaret.* Et paulò poſt hominum timoratorum & virtuoſorum conſuetudinem deſcribens ait: *Qui ſalutem aſſequi optant, minimè proximorum delictis & erroribus non attendunt, neque ea curioſius inveſtigant, ſed ſua tantùm curantes, proficiunt ſemper.*

9. S. Bernardinus inter alios judicii temerarii effectus, præſumptionem quoque recenſet, dicens:
S. Bern. ib. *Qui enim alios judicant, ſi ſe longè inferiores & pejores illis, quos judicant, exiſtimarent, temerariè eos judicare non auderent.* In Vitis Patrum refertur, quod, dum quis ſeniorem quemdam eremitam interrogaret, quis ſit ſenſus verborum Sancti Pauli ad Titum:
Vita Patr. *omnia munda mundis*; Sanctus vir Dei illi reſpondeAlium non judicat qui ſe aliis inferiorem agnoſcit. rit: *Qui hoc intelligit, videt ſe inferiorem omni creatura.* Cumque Monachus ille replicaret, dicendo: *Quomodo poſſum me minorem judicare, eo quòd vidi hominem homicidium perpetraſſe*, reſpondit ſenior: *Iſte ſemel homicidium fecit, ego autem omni hora occido animam meam: Hæc enim eſt ſola hominis juſtitia, ut ſeipſum reprehendas, tunc enim juſtus eſt homo, cum mens ſua peccata condemnat.* B. Laurentius Juſtinianus dicit, quod anima juſta humilis ſit, trepidet & formidet, ne fortè & ipſa cadat; ac proinde
B. Laur. Juſt. ibid. aliorum lapſus non inveſtigat: *Sane* inquit, *pertimeſcit humilis perſcrutari mentium proximorum ignota conſilia, ſibiipſi utiliter vacans. Stat infatigabilis circa ſuper ſui cuſtodiam, ut motus mentis inſurgentie cognoſcat.* Idipſum quoque B. Dorothæus his verbis nos docet: *Quid nobis de proximo? Quid nobis de*
B. Doroth. ſer. 4. *alieno & male peccato? Habemus in nobis, quod curemus, habemus quid cogitare & ſatagere debeamus, unuſquiſque noſtrum attendat ſibiipſi, & ſua ipſius mala caveat.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Qui ſiniſtrè de aliis judicant, ut plurimùm eadem ſunt pice coinquinati; aut verò Deus juſte permittit, ut in eaſdem culpas incidant, quas in aliis condemnant; ubi & varia adducuntur declarationes verborum illorum: Nolite judicare, & non judicabimini.

THEMA.

In quo enim judicas alterum, teipſum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas. Rom. 2. ℣. 1.

Communiter eodem vitio laboramus de quo alium judicamus. 1. Unuſqoiſque homo honorem & bonam famam ſuam permagni æſtimat, ideoque pro viribus cavet, ne condemnetur, & tamen infallibilis eſt illa Apoſtoli ad Romanos ſententia, quod, qui temerè judicat proximum, ſibimetipſi conciliet condemnationem, totique mundo palam faciat ſe iiſdem eſſe erroribus imbutum, de quibus alios redarguit: *In quo judicas alium, teipſum condemnas, eadem enim agis, qui judicas.* S. Anton. in ſumma ſua ita ſcribit: *Ex hoc, quod aliquis in ſeipſo malus eſt, & ex hoc ipſo quod conſcius eſt malitiæ ſuæ, facilius* S. Antonin. ſum. Theol. p. 2. tit. 3. c. 6. *male de aliis opinatur.* S. Bernardinus Senenſis peſſimam illorum deſcribit naturam, qui ad judicandum de aliis peſſima prompti ſunt & faciles; idque ex malis eorum vitæ moribus derivari, his verbis oſtendit: *Multi invidia, & odio, atque omni malitia* S. Bern. ſen. T. 1. ſer. 14. a. 3. c. 3. *pleni plerumque neſciunt de aliis niſi malè judicare, & ſentire temerariè.* Sic enim inquit idem Sanctus; avarus ſodalem ſuum pariter cupiditati deditum eſſe credit; Carnalis ſimiliter alios carnalibus deſideriis vacare præſumit, & qualiter quis continenter vivere poſſit, intelligere nequit: *Utique proverbium eſt, credit latro, quòd omnes ſint fratres ejus*; citatque Senecam, in libro de moribus dicentem: *Hoc habet omnis affectus, ut, in quod ipſe inſanit, in idem putet cæteros inſanire.* Adducitque ſimilitudinem illius, qui in aquis arbores videns, illas putat eſſe curvas vel ruptas; nec non & ſpeculi, in quo dextera apparet ſiniſtra: *Sic impietas impii pervertit judicium ſuum; Unde Chryſoſtomus ſuper Matthæum ait: Sicut difficile aliquem ſuſpicatur malum, qui bonus eſt; ita difficilè ſuſpicatur aliquem bonum, qui malus eſt.* Addit que exemplum oculorum, quibus, dum ſanguine pleni ſunt, cuncta quæ vident, rubicunda quæ videntur. S. Bonaventura authoritatem citat D. Chryſoſtomi, idem quod S. Bernardinus dixerat, in hæc verba ſcribentis: *Omnis homo* S. Bonav. in. 1 Luc. c. 6. *ſecundùm ſe exiſtimat alterum: & fornicarius neminem putat caſtum, caſtus non facilè de fornicario ſuſpicatur, ſuperbus neminem putat humilem.*

2. Vagao, Holofernis cubicularius, licet pudiciſſimæ Judith oculis ſuis inſpiceret ſobrietatem, Patet exemplo Vagao cubicularii Holofernis. modeſtiam, pietatem, & honeſtatem, illam tamen carnalibus Domini ſui deſideriis adhæreſcere credidit, quia & ipſe eodem vitio, ad quod ipſam inducere nitebatur, coinquinatus erat. Nazarei, Salvatori noſtro per parentelam proximò conjuncti, eidem perſuadere conabantur, ut ex motivo vanitatis & humani applauſus, Jeroſolymam ad feſtivitatem concelebrandam properaret. *Dixerunt autem ad eum fra-* Joan. 7. v. 3. *tres ejus, tranſi hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis: Nemo quippe* Ibid. v. 4. *in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe; ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo.* Num fortè neſciebant vani hi Chriſti patriotæ, Salvatorem noſtrum humilitatem, & ſuipſius contemptum ſummo in gradu prædicaſſe & exercuiſſe, adeo ut diceret: Matth. 11. 29. *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde?* Unde igitur vel minimum vanæ gloriæ veſtigium de Chri- S. Thom. d. ſto ſuſpicari poterant, reſpondet Angelicus Doctor: *Hoc eſt proprium malorum, ut credant alios ſimiles eis animi paſſiones habere.* Ita fratres Joſeph Fr. fratres Joſeph. ad ipſum introducti, cum ſe furti reos declaratos, dixere ad invicem: *Introducti ſumus, ut devolvat in nos calumniam, & violenter ſubjiciat ſervituti nos & aſinos noſtros.* Gen. 43. v. 18. Undenam talem ſuſpicari poterant violentiam, ſcientes, quod Ægyptum non ut tyrannus, ſed ut Salvator,

vator, gubernaret. Sanè uſque ad tempus illud Joſeph nullum, ſervitutis ſubjecerat jugo, unde nulla fratribus ſuppetebat ratio tam indigni atque temerarii formandi judicii. Facilis eſt reſponſio, in quo judicabant alium, ſeipſos condemnabant. Ipſi faciles adeo fuerant in divendendo & ſervituti Iſmaeliticæ mancipando fratrem, quid igitur mirum, ſi & Joſeph quem necdum noverant, ſimiles ſibi perſuaderent habere cogitationes? ſiquidem homo impius omnes alios per eamdem iniquitatis ſemitam ſecum gradi opinatur; juxta illud Eccleſiaſtis: *In via ſtultus ambulans, cum ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.* [Eccle. 10 v. 3.] Et quidem hæc per viam gradientis accommodatiſſima eſt ſimilitudo, ſiquidem experientia teſte, aliqui in judicando ſiniſtrè adeo maligni ſunt & faciles, ut, ſi quem religioſum domum quampiam bona cum occaſione atque ratione ingredi videant, ſubitò non modo ſuſpicentur, ſed & judicent deliberatè, quod hujuſmodi ingreſſus ex malo fine fiat; Unde dicere ſoleo: Continuò ille gyrat & regyrat per unam eamdemque plateam, non alio fine niſi ut honeſtati inſidietur alienæ, ut carnali ſuæ ſatisfaciat curioſitati, ut voluptati ſuæ obtemperandi nanciſcatur commoditatem; hæc autem non aliunde oriuntur, niſi quia murmurator iſte, qui hujuſmodi impiè effutit, talia practicare conſuevit, ideoque omnes alios eodem autumat duci motivo: *Omnes ſtultos æſtimat*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ut, in quo ipſe inſanit, omnes furere putet.* [D. Carth. ib.] Ita Laban Jacob fugientem, quamvis per tot ſemper innocens apud eum annos demoratos, de furto arguebat, omnem ejus invertit ſupellectilem. [Gen. 31. 34.] Unde & Jacob indignatus fuit, nec immerito, ut inquit Dion. Carth. quia *juſte indignatur Jacob, quoniam contumelioſum fuit ita de furto impeti, reprehendi & examinari.* [D. Carth. ib.] Sed quod putatis hujus judicii fuiſſe motivum, Laban ipſe homo rapax, cupidus, rerumque alienarum avidus erat.

[Rom. 2. v. 1. Eadem agimus in quibus alios judicamus.] 3. Notandum verò, Apoſtolum in tempore præſenti, (*eadem agis quæ judicas*) non vero in futuro dicere, quia non modo antehac, ſed etiam ut plurimùm de facto hujuſmodi judices iis ſunt inquinati defectibus, quos in aliis temerè & abſque fundamento reprehendunt & accuſant. Quò illa ſpectat Hugonis Victorini expoſitio, quam ſuper illa Pſalmi verba (*& ſi ingrediebatur, ut videret, vana loquebatur, cor ejus congregavit iniquitatem ſibi*) [Pſ. 40. v. 7.] inſtituit, dum ait: *Neque enim alieni peccati, ſuſpectus cor ejus ureret, ſi non prius ejuſdem peccati affectus in eo radicaſſet. Juſto ergo judicio, dum ex ſui cordis pravitate falſam, de alio exiſtimationem colligit, per eamdem ſe exiſtimationem in affectum pravitatis amplius accendit, & inde veraciter mens ejus corrumpitur, unde fallaciter alienæ actio inſimulatur.* [Hug. de S. Vict. T. 2. in Pſ. 40.]

4. Nullum Evangelica divitis Epulonis latet hiſtoria, qui in inferno conſtitutus Abraham rogavit, ut Lazarum mitteret, qui unica aquæ gutta linguam ejus refrigeraret; ubi Theophylactus ſubtiliter interrogat; dicens: *At cur non vertit ſermonem ad Lazarum, ſed ad Abraham?* [Luc. 16. Theophyl. ib.] Directe namque ad Lazarum recurrere debuiſſe videtur &c. abſque licentia & perſuaſione petenda Abrahæ, cur igitur authoritatem Abrahæ interponi voluit? Reſpondet idem Doctor: *Confundebatur fortaſſis, exiſtimans forſitan Lazarum vindictæ avidum:* juxta malitiam propriam mentes & corda menſurans, aliena timebat, ne ſubſidio deſtitueretur, quin potius vindictam impietatis, quam contra Lazarum exercuerat, incuſſurum; Hic namque impiorum ſtylus eſt ordinarius, ſcilicet alios juxta impietatis ſuæ menſuram judicare. [Dives epulo ex ſuo facto, judicabat Lazarum eſſe immiſericordem.] Sed ecce ipſamet, quæ præcitatus Doctor in perſona Epulonis pronunciat, verba: *Si enim ego tanta felicitate fruens, contempſi illum, tantis malis coangustatum, & neque micas ei communicavi; multò magis ipſe contemptus vindicabit, & non annuet, ut mihi beneficium concedatur.* Primus inter homines reprobus poſt innocentis Abelis mortem adeò perterrefactus eſt, ut timuerit, ne ad quemvis greſſum in homicidam aliquem incideret, qui necem ei inferret; unde dicebat: *Omnis igitur qui invenerit me, occidet me.* [Gen. 4. v. 14.] At verò quemnam hic fratricida timere poterat; quando in toto mundo præter domus ſuæ familiares, nulli alii homines vivebant? Num forte mali aliquid de genitoribus ſuis ſuſpicari poterat? aut fortè metuebat, quod, ſicut manus ſuas in fratris ſanguine cruentaverat, ita quoque pater & mater ejus, hanc de ipſo haberent opinionem, quòd pari quoque modo illorum ſe ſanguine conſpurcaret. Quando Jeroſolyma quaquaverſum ab exercitu Chaldæorum obſidione cincta erat, blaſphemus Chaldæorum Archiſtrategus ad Ezechiam Regem, de auxilio cœleſti confiſum, ideoque violentiæ inimicorum ſe dedere nolentem, unicos miſit, qui ei dicerent: *Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis;* [Iſa. 37. v. 10.] Sed unde impius ille vir de Deo Iſrael ſuſpicandi occaſionem habere poterat, quòd decepturus eſſet illos, qui in ipſum confidebant? Audi Oleaſtrum, dicentem: *Solent impii homines alios ex ſeipſis judicare, & quia ſæpius fidentibus ſibi ſunt mentiti, tales omnes alios, etiam Deum, arbitrantur.* [Oleaſt. ibi.]

5. S. Auguſtinus exponens verba illa Pſalmi: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum, quia judicia tua jucunda,* [Pſ. 118. v. 39.] conſiderat, Chriſtum ex una parte dicere: *Nolite judicare, ut non judicemini,* [Matt. 7. v. 1.] Pſalmiſta, verò poſtquam dixiſſet: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum,* ex alia parte ſubjungere, [S. Aug. in Pſ. 118.] *quia judicia tua ſuavia, id eſt, judicia tua vera. Veritatis enim amator ſuave clamat eſſe, quod verum eſt. Hominum autem judicia de occultis hominum, non ſuavia; quia temeraria; & ideo ſuum dixit opprobrium, quod de aliis eſt ſuſpicatus, quia & hoc, quod Apoſtolus ait: Comparantes ſemetipſos ſibimetipſis non intelligunt, hoc enim proclivius homo ſuſpicatur in alio, quod ſentit in ſeipſo. Hoc itaque opprobrium ſuum petebat auferri, quod in ſe ſenſerat, & in aliis fuerat ſuſpicatus.* Enimverò veriſimile ſatis eſt, Judam Iſcariotem licet de ſchola Chriſti eſſet, longè tamen deliciarios præ cæteris Apoſtolis vixiſſe, hocque fine ſurtis operam dediſſe; ac proinde nihil mirandum eſt, ſi temerarium de Magiſtro ſuo formarit judicium, [Judas temere judicavit Christum delicias eſſe deditum.] quando de unguento, à Magdalena corpori ipſius adhibito dixit: *Ut quid perditio hæc?* [Matt. 26. v. 8.] nimirum pretioſæ illius fragrantiæ effuſionem Chriſto acceptam, deliciis attribuit, qui ſecundùm ſenſus ſuos in judicando Magiſtro ſuo dirigebatur; At vero quantum in hoc deceptus fuerit, verba Redemptoris ſignificant, dicentis: *Mittens hoc unguentum, ... ad ſepeliendum me fecit.* [Ibid. v. 12.]

6. B. Dorotheus hoc temerarii judicii peſſimum vitium, veluti hydram venenoſam multicipitem, ſummè deteſtatur, inquiens: *Incipit mens noſtra propria peccata, & errores proprios dimittere, & negligere, & contra proximum nugari, ac futili loquacitate jocari. Hinc nempe poſtmodum illud naſcitur, quod proximum dijudicamus, condemnamusque & contra eum obloquimur, & nihil eum facimus,* [B. Doroth. ſer. 6. In illa cadimus de quibus alios judicamus.] ſubdit vero aliud quoddam præcipitium longe pernicioſius, dum ait: *Ex quibus quidem erroribus proculdubio fit ut in eadem vitia prolabamur, quæ ipſi damnaveramus in aliis.* San-

Ctus

Googl

ctus Caſſianus de ſancto quodam ſeniore, cui nomen Machetes erat, refert, illum in ordine ad judicia temeraria evitanda, varia dediſſe præcepta, in exemplum deducens id, quod ſibimetipſi in perſona acciderat: *Intulit enim tria fuiſſe, in quibus diſcuſſerit, vel reprehenderit fratres; quod ſcilicet uvam ſibi nonnulli paterentur abſcindi, quod haberent in cellulis ſagum, quod oleum benedicentibus expoſcentibus ſæcularibus darent; Et hæc omnia ſe incurriſſe dicebat.* Juſte enim Deus permiſit, ut in omnes illos incideret errores, quos in aliis reprehenderat, & judicaret. Auſcultemus velim illud S. Joannis Climaci documentum, dicentis: *Audite me, auſcultate omnes improbi, alienorum factorum cenſores, ſi vera vox Chriſti, ut eſt veriſſima: In quo judicio judicaveritis, judicabimini, Sine dubitatione enim in quibus rebus alios vituperamus, in illas ipſas incidimus ſeu corporeas, ſeu ſpirituales. Qui faciles & acres ſunt ad aliena delicta cenſenda, in hoc vitium incurrunt, quod ſuorum ipſi vitiorum & peccatorum, nondum perfectam, & certam fixamque memoriam habeant, neque curam eorum emendandorum ſuſceperint.*

S. Caſſ. l. 5. Inſtit. c. 38.

S. Joa. Clim. Gr. 10. ſed Farad.

7. Sanctus Antoninus tria judicii temerarii damna notat, quia ut inquit: *Contemnit proximum, uſurpat Dei proprium, lædit ſeipſum.* Et quidem ex his duo prima damna facile intelliguntur; At vero qua ratione tertium adimpletur? Reſpondeo Deum juſto ſuo judicio permittere, ut temere judicantes, in temeritatis ſuæ pœnam, in eadem vel alia ſimilia peccata, quæ in proximis judicant, miſere labantur: *Eadem enim agis, qua judicas.* Idipſum quoque S. Auguſtinus tradit, duo de hac materia prolixe diſſerens ait: *Temeritas, qua punis alium, eadem ipſa te puniat neceſſum eſt; ſæpe nihil nocet ei, qui patitur injuriam, ei autem, qui facit, neceſſe eſt ut noceat. Temerarium judicium plerumque nihil nocet ei, de quo temere judicatur, ei autem qui temerè judicat ipſi temeritas neceſſe eſt ut noceat.* S. Bonaventura illa citans S. Pauli verba: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum?* Subjungit: *Sæpe merentur temerarii judices aliorum, ut aut in ſimilibus aut gravioribus exceſſibus cadere permittantur, ut diſcant ex ſua infirmitate compati alienæ.* Apud Iſaiam terribilem quamdam legimus comminationem, quæ pariter temere judicantibus haud difficulter applicari poteſt, videlicet: *Væ, qui prædaris! nonne & ipſe prædaberis? & qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris?*

S. Antonin. ſum Theol. p. 2 T. 3 c. 8 §. 2.

Judicium temerarium tria ſecum trahit damna.

S. Aug. Tom. 7. de ſerm. Dom. in monte l. 2 c. 18.

S. Bonav. l. 7 de prof. relig. c. 44.

Iſai. 33. v. 1.

8. Abulenſis ſuper illa verba Chriſti apud Matthæum: *Nolite judicare, & non judicabimini,* prolixe more ſuo diſcurrit, variaſque verborum illorum adfert expoſitiones *poteſt intelligi,* inquit, *hoc de judicio proximi, ut non judicemus de factis ejus, & tunc dicitur: Ut non judicemini, id eſt, ut non peccetis mortaliter, & per hoc ſitis digni judicari, quia qui peccavit, eſt dignus judicio;* Declarat inſuper, qualiter intelligenda ſit illa propoſitio: *Quo judicio judicaveritis, judicabimini, id eſt, ſi durè judicaveritis de aliquo, etiam fiet de vobis durum judicium & ſi judicando de proximo, infamaveritis eum, etiam de vobis judicabitur, & infamabimini.* Cujus in vita B. Joannis de Deo, manifeſtum habemus exemplum, cum enim hic domum viduæ cujuſdam ſæpius frequentaret, impius quidam ſubito temerarium de eo formavit judicium, in quo ut ſe melius certificaret, eum, inſecutus eſt, ut occaſionem haberet tanto ſecurius ejus lacerandi famam; cum autem juxta domum illam acceſſiſſet, Deus ipſum videre fecit in muris deſcripta omnia ſua peccata, ſimul ipſum interius commonendo, ut prius conſideraret proprias iniquitates, quam judicaret & ſuſpicaretur malum de aliis; vidit quoque in eodem momento ſuſpenſum in aere, ſuper caput ejus, gladium, unde ex utroque prodigio terrefactus cecidit in terram quaſi mortuus, quod advertens ſanctus vir Dei, opportunum ei attulit ſubſidium. Idem Abulenſis alios quoque adfert eorumdem verborum ſenſus: *Nolite judicare, & non judicabimini;* dicit enim: *Intelligi poteſt propriè de judicio humano, ſcilicet quod non judicet homo proximum ſuum, quia alias ipſe judicabitur ab aliis; hoc enim Deus poſuit in pœnam, ſcilicet quod permittit homines illos, qui judicant de aliis, quod judicentur ab aliis & quia homines timent judicari quia in hoc honor eorum minuitur, qui conſtat ex opinione aliorum, & ſi male opinantur de illo, jam iſte perdit honorem; non fuit ergo aliquid, per quod homines magis vitarent rationabiliter ſe à judicando alios, quam ut ipſi non incurrant aliorum judicium.* In tertia vero quæſtione ſequenti dicit ulterius; *Si intelligatur de judicio humano, eſt ſenſus, quod ſi judicaverimus de hominibus, ita alii homines judicabunt de nobis; & ſi bene judicaverimus bene de nobis judicabitur, ſi vero male, etiam de nobis male judicabitur.*

Abul. in c. 7. Matth.

Qualiter intelligenda illa verba Chriſti nolite judicare, & non judicabimini.

Vita B. Joan. de Deo.

Inſignis punitio temere judicantis

Abul. ibid. Q. 2.

Abul. ibid. Q. 3.

INDEX LOCORUM
SACRÆ SCRIPTURÆ.
QUÆ IN HOC SECUNDO TOMO BIBLIOTHECÆ MORALIS EXPLANANTUR.

Prior Numerus Tractatum, alter Diſcurſum, tertius Numerum cujuſque Diſcurſus denotat.

EX LIBRO GENESIS

Cap. I.

Verſ. 1. *In Principio creavit Deus cœlum & terram* Tract. 27. Diſc 7. num. 7. tr. 10. d. 3. n. 2. tr. 41. d. 1. n. 2. d. 18. n. 6.

Verſ. 2. *Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi, dixitque Deus, fiat lux, & facta eſt lux.* tr. 26. d. 2. n. 5. tr. 34. d. 10. n. 6. tr. 37. d. 7. n. 7.

Verſ. 4. *Vidit Deus lucem quod eſſet bona.* tr. 41. d. 22. n. 2.

Verſ. 6. *Dixit quoque, fiat firmamentum.* tr. 26 d. 1. n. 3.

Verſ. 11. *Germinet terra herbam virentem & lignum pomiferum faciens fructum.* tr. 30. d. 11. n. 11.

Verſ. 14. *Dixit Deus, fiant luminaria in firmamento cœli. & dividant diem ac noctem, & ſint in ſigna et tempora, & dies, & annos.* tr. 30. d. 2 n. 6. d. 11. n. 4.

Verſ 26. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* tr. 30 d. 1. n. 6.

Ead. Ut præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtiis, omnique reptili quod movetur in terra. tr. 31. d. 22. n. 2.

Verſ. 27. *Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam,* tr. 30. d. 12. n. 4.

Verſ. 28. *Dominamini univerſis animantibus quæ moventur ſuper terram.* tr. 35. d. 3. n. 6.

Verſ. 30. *Ecce dedi vobis omnem eſcam & univerſa ligna, ut ſint vobis in eſcam, & cunctis animalibus terræ.* tr. 31. d. 6. n. 7.

Verſ. 31. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona,* tr. 30. d. 3. n. 3.

Cap. II.

Verſ. 1. *Igitur perfecti ſunt cœli & terra, & omnis ornatus eorum compleviitque Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat, & requievit ab omni opere quod patrarat.* tr. 32. d. 12. n. 1. tr. 28. d. 4 n. 4. tr. 41. d. 4. n. 8.

Verſ. 3. *Benedixit diei ſeptimo, & ſanctificavit illum.* tr. 28. d. 1. per totum. d. 12. n. 1.

Verſ. 7. *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ.* tr. 30. d. 13. n. 4

Verſ. 16. *Ut operaretur, & cuſtodiret illum.* tr. 30. d. 1. n. 8.

Verſ. 17. *Præcepit ei dicens, ex omni ligno Paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali, ne comedas*, tr. 31. d. 11. per totum. d. 21. n. 8. d. 25. n. 5.

Verſ. 18. *In quocumque Die comederis ex eo, morte morieris.* tr. 26 d. 1. n. 5.

Cap. III.

Verſ. 1. *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ* tr. 31. d. 2. n. 1. tr. 33. d. 1. n. 3. tr. 37. d. 4. n. 7. tr. 38. d. 1. n. 4. d. 2 n. 4 tr. 22. d. 28. n. 7.

Verſ. 5. *Scit Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo aperientur oculi veſtri & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum.* tr. 42. d. 2. n. 2. tr. 26. d. 7 n. 3.

Verſ. 6. *Tulit de fructu illius & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit.* tr. 31. d. 1. per totum.

Verſ. 7. *Conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.* tr. 32. d. 8 n. 3 tr. 33 d. 4 n. 6.

Verſ. 8. *Cum audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiſo ad auram poſt meridiem.* tr. 31. d. 1 n. 4. tr. 40 d. 7 n. 9

Ead. Abſcondit ſe Adam & uxor eius à facie Domini Dei, in medio ligni Paradiſi. tr. 41. d. 16 n. 6.

Verſ. 14. *Quia feciſti hoc, ſuper pectus tuum gradieris* tr. 31. d. 2. per totum. tr. 28. d. 15. n. 6 tr. 31. d 8. n 4. tr. 27. d. 7 n. 8.

Verſ. 18. *Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi.* tr. 30. d. 11. n. 11.

Verſ. 19. *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* tr. 31. d. 25 n. 2 tr. 37 d. 5 n. 10.

Verſ. 21. *Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori eius tunicas pelliceas & induit eos.* tr. 23 d. 4. n 6.

Verſ. 24. *Collocavit ante Paradiſum voluptatis Cherubim.* tr. 22. d. 34. n. 3.

Cap. IV.

Verſ. 1. *Concepit & peperit Cain dicens: poſſedi hominem per Deum*, tr. 30 d. 2. n. 1. tr. 23 d. 1. n. 2 d. 8. n. 3 d. 16. n 6.

Verſ. 3. *Fuit Abel Paſtor ovium, & Cain agricola. factum eſt autem poſt dies multos ut offerret Cain de fructibus terræ.* tr. 26. d. 36. n. 2. tr. 33. d. 11 n. 5 tr. 37. d. 2. n. 3

Verſ. 4. *Obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum, & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius*, tr. 30. d 2. n. 1. d 3. n. 3. d. 5. n 1. tr. 33. d. 2 n 3. tr. 37. d. 2 n. 3.

Verſ. 6. *Concidit vultus eius, dixitque Dominus ad eum: quare iratus es, & cur concidit facies tua?* tr. 38 d. 4 n 3. d. 18. n. 6. tr. 39. d. 11. n. 2.

Verſ. 10. *vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra.* tr. 35. d 27. n. 5. tr 40. d. 1. n. 2.

Verſ. 11. *Maledictus eris ſuper terram, quam cum operatus fueris, non dabit tibi fructus.* tr. 30. d. 11 n. 11. tr. 38 d. 12. n. 2.

Verſ. 13. *Maior eſt iniquitas mea quam ut veniam merear.* tr. 38. d. 7 n. 4. d. 17. n 7.

Verſ. 14 *Ecce eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar*, tr. 38. d 7 n. 1.

Verſ. 14. *Omnis qui invenerit me, occidet me*, tr. 27. d. 9. n. 6. tr. 41. d. 4. n. 6. tr 42. d 12. n. 4.

Verſ. 15. *Septuplum punietur.* tr. 23. d. 19. n. 1.

Verſ. 23. *Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum.* tr. 35. d. 16. n. 5.

Cap. V.

Verſ. 3. *Vixit autem Adam centum & triginta annis, & genuit ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, vocavitque nomen eius Seth* tr. 23. d. 4. n. 5.

Cap. VI.

Verſ. 2. *Videntes filii Dei filias hominum quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores.* tr. 27. d. 10. n 10. tr. 23. d. 4. n. 4.

Verſ. 3. *Non manebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt.* tr. 22. d. 17. n. 3.

Verſ. 5. *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore.* tr. 33. d. 7 n 7 tr. 40. d. 4 n 6.

Verſ. 8. *Noe invenit gratiam coram Domino, vir iuſtus atque perfectus in generationibus ſuis.* tr. 31. d 27 n 4 tr. 25. d. 5 n. 5 d. 7. n 5.

Verſ. 9. *Noe vir iuſtus & perfectus in generationibus ſuis fuit*, tr. 23. d. 17. n 3.

Verſ. 12. *Omnis caro corruperat viam ſuam*, tr. 20 d. 14. n. 11. tr. 31. d 16 n. 7.

Cap. VII.

Verſ. 1. *Te enim vidi iuſtum coram me in generatione hac.* tr. 32. d. 27. n. 4. tr 30. d. 9 n. 5.

Verſ. 2. *Ex omnibus animantibus mundis tolle ſeptena & ſeptena maſculum & fœminam, de animantibus vero immundis duo & duo* tr. 30. d. 2. n. 3.

Cap. VIII.

Verſ. 6. *Aperuit Noe feneſtram arcæ quam fecerat, miſit corvum, & egreſſus eſt &c.* tr. 30. d. 26. n. 8.

Verſ. 11. *Portans ramum virentibus foliis* tr. 29. d. 6. n. 13.

Verſ. 20. *Ædificavit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus, obtulit holocauſta ſuper altare & odoratus eſt Dominus odorem ſuavitatis.* tr. 30. d. 2. n. 3. d. 6. n. 8 d. 7. n. 2. tr. 37. d. 2. n. 4.

Cap. IX.

Verſ. 3 *Omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum*, tr. 3 d. 14. n. 2. d. 18. n. 8.

Verſ. 4. *Carnem cum ſanguine non comedetis*, tr. 15 d. 2 n. 3.

Verſ. 6. *Quis effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.* tr. 39. d. 12. n. 2.

Verſ. 11. *Nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii* tr. 41. d. 12. n. 6

Verſ. 20 *Cœpit Noe vir agricola exercere terram & plantavit vineam, bibenſque vinum inebriatus eſt, & nudatus in tabernaculo ſuo* tr. 33. d. 4 n. 6. d. 8. n. 1.

Verſ. 22 *Quod cum vidiſſet Cham Pater Chanaan.* tr. 23. d. 3. n. 3.

Verſ. 28. *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem* tr. 23. d. 17. n. 6.

Cap. XI.

Verſ. 5. *Deſcendit Dominus ut videret civitatem & turrim.* tr. 40. d 3. n. 3. tr. 42. d. 4. n 4.

Cap. XII.

Verſ. 13. *Sublata eſt mulier in domo Pharaonis.* tr. 42. d 9 n. 7.

Verſ. 17. *Flagellavit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Saram uxorem Abraham.* tr. 27. d. 8. n. 3. tr. 35. d 24. n. 1.

Cap. XIII.

Verſ. 2. *Aſcendit Abram de Ægypto, erat enim dives valde in poſſeſſione auri & argenti, reverſuſque eſt per iter quo venerat* tr. 30. d. 2. n. 4.

Verſ. 7. *Ne quæſo ſit iurgium inter me & inter te.* tr. 39. d. 10. n. 4

Verſ. 11. *Diviſi ſunt alterutrum à fratre ſuo.* tr. 42 d. 7. n. 5.

Verſ. 14. *Leva oculos tuos & vide à loco in quo nunc es ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientem & Occidentem, omnem terram quam conſpicis tibi dabo & ſemini tuo uſque in ſempiternum.* tr. 39. d. 10. n 4. tr 3. d. 16 n. 7.

Verſ. 16. *Faciam ſemen tuum ſicut pulverem, terræ.* tr 32. d. 26 n. 8

Cap. XIV.

Verſ. 19. *Proferens Panem & vinum (erat enim ſacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt.* tr 30. d 5 n. 4 tr. 22 d. 11. n. 4.

Verſ. 22. *Levo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli & terræ, quod à filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus.* tr. 26. d. 10 n. 4.

Cap. XV.

Verſ. 12. *Sopor irruit ſuper Abram & horror magnus & tenebroſus invaſit eum* tr 42. d. 6. n. 2.

Verſ. 14. *Verumtamen gentem cui ſervituri ſunt ego iudicabo.* tr. 41. d. 6. n. 2.

Verſ. 15 *Omnem terram quam conſpicis tibi dabo.* tr. 30. d. 2. n. 4.

Verſ. 16. *Nec dum completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum, uſque ad præſens tempus.* tr. 22. d 14. n. 10.

Cap. XVI.

Verſ. 4. *At illa videns ſe concepiſſe, deſpexit dominam ſuam* tr 42. d. 10. n. 6.

Verſ. 7. *Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit &c. Revertere ad dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.* tr. 32. d. 14 n. 5

Cap. XVII.

Verſ. 1. *Ambula coram me & eſto perfectus* tr. 32. d 3. n 4

Verſ. 2 *Ponam fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis* tr 30. d. 7 n. 8.

Verſ. 3. *Cecidit Abraham pronus in faciem* tr. 32. d. 3. n. 4.

Verſ. 18 *Utinam Iſmael vivat coram te* tr. 23. d. 2. n. 5.

Cap. XVIII.

Verſ. 1. *Apparuit ei Dominus in convalle Mambre*, tr. 24. d. 10. n 3 tr. 32 d. 5. n. 6.

Verſ. 3. *Ipſo fervore diei cucurrit in occurſum eorum, de oſtio tabernaculi, & adoravit in terram & dixit. Domine ſi inveni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſervum tuum* tr. 24. d. 2. n. 4.

Verſ. 5. *Ponam buccellam panis, & confortate cor veſtrum* tr. 26. d. 23. n. 3 d 28 n. 7.

Verſ. 6. *Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque eis accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes.* tr. 26. d. 51. n. 4.

Verſ. 10. *Revertens veniam ad te tempore iſto vita comite, & habebit filium Sara uxor tua: quo audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi &c.* tr. 37. d. 9. n. 3.

Verſ. 16. *Abraham ſimul gradiebatur, deducens eos.* tr. 40. d. 9. n. 8

Verſ. 17. & 18. *Num celare potero Abraham quæ geſturus ſum! Cum futurus ſit in gentem magnam & robuſtiſſimam, & benedicendæ ſint in illo omnes generationes terræ?* tr. 23. d. 14. n. 5. tr. 32 d. 10. n. 2.

Verſ. 20. *Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus eſt*

eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis: deſcendam & videbo, utrum clamorem qui venerit ad me, opere compleverint; an non eſt ita, ut ſciam tt.40.d.3.n.4.tt.42.d.9.n.2.tt.35.d.3.n.4.

Verſ. 23. Numquid perdes iuſtum cum impio? ſi fuerint quinquaginta iuſti in civitate, peribunt ſimul? tt.42.d.10.n.2.

Verſ. 27. Loquar ad Dominum meum cum ſim pulvis & cinis, tt. 32.d.14.n.3.

Cap. XIX.

Verſ. 19. Quaeſo Domine mi, quia invenit ſervus tuus gratiam coram te, & magnificaſti miſericordiam tuam, quam feciſti mecum &c. tt.30.d.7.n.4.

Verſ. 26. Reſpiciens uxor eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis. tt. 33.d.8.n.11.tt.38.d.9.n.3.

Cap. XXI.

Verſ. 9 Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ, ludentem cum Iſaac. tt.25.d 1.n.1.

Verſ. 17. Vocavitque Angelus Dei Agar de cælo. tt. 22. d. 10. n. 1.

Verſ. 17. Quid agis Agar? tt.30.d 4.n.9.

Cap. XXII.

Verſ. 17. Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam, tt.32.d.16.n.8.

Cap. XXIV.

Verſ. 1. Erat Abraham ſenex, & Dominus in cunctis benedixerat ei, tt 30 d.5.n 3.

Verſ. 3. Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum tt.23.d.19.n.5.

Verſ. 5. Ipſe mittet Angelum ſuum coram te, & accipies inde uxorem filio meo, tt.30.d.6.n.9.

Verſ. 14. Inclina hydriam tuam & bibe, & illa reſponderit bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipſa eſt quam præparaſti ſervo tuo Iſaac. tt.24.d.5.n.10.tt.30.d 7.n.8

Verſ. 47. Suſpendit itaque inaures ad ornandum faciem eius, & armillas poſuit in manibus eius. tt.29.d.8.n.15.

Cap. XXV

Verſ. 22. Colliidebantur in utero eius parvuli. tt.35.d.28.n.9.

Verſ. 28. Iſaac amabat Eſau, eo quod de venationibus eius veſceretur, tt.31.d.13.n 11.d.27 per totum.

Verſ. 34. Accepto pane, & lentis edulio comedit & bibit, & abiit parvipendens quod primogenita vendidiſſet. tt. 32.d.5. per totum. d.13.n.6.

Cap. XXVI.

Verſ. 8. Vidit eum iocantem cum Rebecca uxore ſua. Et accerſito eo ait, perſpicuum eſt, quod uxor tua ſit, tt.42.d 9.n.7.

Verſ. 12. Benedixitque ei Dominus, & locupletatus eſt homo, & ibat proficiens atque ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt, &c. tt.38 d.13.n 3.

Cap. XXVII.

Verſ. 22. Vox quidem vox Iacob eſt, manus, autem Eſau. tt.26.d. 49.n.3.

Verſ. 27. Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni. cui benedixit Dominus, tt.29 d.9.n.7.

Verſ. 28. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ. tt.28. d.12.n.4.tt.26.d.1.n.1

Verſ. 29. Serviant tibi populi & adorent te tribus, eſto Dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tuæ, tt.39 d.10. n.6.tt.26 d.1.n.1.

Verſ. 33. Eſau irrugiit clamore magno. tt.38 d.3.n.5.tt.14.d.19. n.9.

Verſ. 36 Iuſtè vocatum eſt nomen eius Iacob, ſupplantavit enim me altera vice: Primogenita mea ante tulit, & nunc ſecundo ſurripuit benedictionem meam. tt.42 d.7 n 4.

Verſ. 37. Frumento & vino ſtabilivi eum tt.26.d.1.per tot.

Verſ. 37. Et tibi poſt hæc fili mi quid faciam? tt.26.d.47.n.3.

Verſ. 40. Vives in gladio, & fratri tuo ſervies, tt.31.d.5.n.9.

Verſ. 41. Venient dies luctus Patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. tt.39.d.7.n.2.

Verſ. 42. Nunciata ſunt hæc Rebeccæ. tt.19.d.4.n.3.

Verſ. 34. Nunc ergo fili mi, audi vocem meam, & conſurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran, habitabiſque cum eo dies paucos, donec requieſcat furor fratris tui, & ceſſet indignatio eius, tt.39. d.10.n.6.

Cap. XXVIII.

Verſ. 13. Ego ſum Dominus Deus Abraham Patris tui, & Deus Iſaac terram in qua dormis dabo tibi, & ſemini tuo &c. tt. 30. d. 5. n.5.

Verſ. 13. Et Dominum innixum ſcalæ, tt.30.d.7.n.5.

Verſ. 17. Quam terribilis eſt locus iſte. tt.29.d.8.n.11.tt.41.d.5. n.2.

Ead. Non eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cæli, tt. 29.d.3. n.8.tt.35.d.7.n.3.tt.36.d.9.n.8.tt 35.d.15 n.5.

Verſ. 18. Fundens oleum deſuper. tt.21.d.23.n.5.

Verſ. 20. Si fuerit Deus mecum, & dederit mihi panem ad veſcendum, erit mihi Dominus in Deum, tt.16.d.7.per totum.

Cap. XXIX.

Verſ. 25. Deus Patris tui erit adiutor tuus, omnipotens benedicet tibi, benedictionibus uberum & vulvæ. tt.23.d.16.n.3.

Cap. XXX

Verſ. 1. Da mihi liberos alioquin moriar. tt.38.d.3.n 8.

Verſ. 20. Rurſum Lia concipiens, peperit ſextum filium, & ait, dotavit me Deus dote bona. tt.23 d.5.n.2.

Verſ. 37. Tollens Iacob virgas populeas virides & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas, detractiſque corticibus, in his quæ ſpoliata fuerant candor apparuit, &c. tt.22.d.26.n.9.

Cap. XXXI.

Verſ. 23. Qui aſſumptis fratribus ſuis perſecutus eſt eum diebus ſeptem, & comprehendit eum in monte Galaad. tt.35.d.4.n.9. tt.33. d.11.n.8.

Verſ. 24. Viditque in ſomnis dicentem ſibi Deum: Cave ne quidquam aſpere loquaris contra Iacob. tt 39.d.11.n.9.d.17.n.10.

Verſ. 32. Apud quemcumque inveneris Deos tuos, necetur coram fratribus noſtris, ſcrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer. tt.42.d 6.n.9.

Verſ. 35. Ne iraſcatur Dominus meus, quod coram te aſſurgere nequeo. tt.23.d.13.n.4.tt.23.d.14 n.2.

Verſ. 36. Tumenſque Iacob cum iurgio ait: quam ob culpam meam & ob quod peccatum meum ſic exarſiſti poſt me, & ſcrutatus es omnem ſupellectilem meam, tt.42.d.1.n.7.

Verſ. 40. Die æſtuque aſtu urebar & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis, tt.12.d.23.n.3.tt.42.d.1.n.7.

Cap. XXXII.

Verſ. 2. Caſtra Dei ſunt hæc. tt.35.d.7 n.3.n.8.d.15.n.4.tt 36.d.9. n.8.

Verſ. 8 Si venerit Eſau ad unam turmam, & percuſſerit eam, alia turma, quæ reliqua eſt ſalvabitur. tt.22 d.33.n.11

Verſ. 10. In baculo meo tranſivi Iordanem, & nunc cum duabus turmis regredior. tt.28.d.15.n.3 tt.26 d.36.n.6.

Verſ. 27. Manus noſtra excelſa fecit hæc omnia, tt.30.d.23. n. 12.

Verſ. 28. Si contra Deum fortis fuiſti, quanto magis contra homines prævalebis? tt.32 d.10.n.3.

Verſ. 30. Non dimittam te niſi benedixeris mihi, & benedixit ei in eodem loco, tt.35.d.12.n.4.

Cap. XXXIII.

Verſ. 10. Vidi faciem tuam, quaſi viderem vultum Dei, tt.35.d. 10.n.13.d 12.n.5.

Cap. XXXV.

Verſ. 1. Surge & aſcende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo qui apparuit tibi quando fugiebas Eſau. tt 30.d 5.n.5.

Verſ. 2. Abiicite Deos alienos qui in medio veſtri ſunt, & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra. tt.16.d.32.n.8.

Verſ. 4. Convocata omni domo ſua, ait, abiicite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt. tt.37 d 9 n.4.

Cap. XXXVII.

Verſ. 2. Accuſavit fratres ſuos apud Patrem de crimine peſſimo. tt.38.d.1.n.9.

Verſ. 4. Nec poterant ei quidquam pacifice loqui. tt.38.d.2.n.9.d.3. n.4.d 14.n 3.

Verſ. 5. Numquid Rex noſter eris, aut ſubiiciemur ditioni tuæ? tt. 32.d.10.n.3.

Verſ. 10. Quid ſibi vult ſomnium? num ego & mater tua, & fratres tui adorabimus te ſuper terram? increpavit eum Pater ſuus. tt.23.d. 13.n.10.tt 31 d.19.n.6.

Verſ. 14. Vade & vide ſi cuncta proſpera ſint erga fratres tuos. tt.30 d.14.n.1.

Verſ. 19. Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum. tunc apparebit quid illi proſint ſomnia ſua tt.35.d.9.n.7.

Verſ. 26. Dixit Iudas fratribus ſuis, quid nobis prodeſt ſi occiderimus fratrem noſtrum. tt.25.d.9.n.9.

Verſ. 27. Melius eſt ut venundetur Iſmaelitis, & manus noſtræ non polluantur, frater enim & caro noſtra eſt, &c. tt.36.d 26.n.5. tt.35.d.25.n.7.

Verſ. 32. Vide utrum tunica filii tui ſit, an non. tt.38.d.2.n.10.d. 3.n.2.

Verſ. 33. Fera peſſima devoravit Ioſeph. tt.30.d.24.n 2.tt.38.d.1. n.9.d 17.n.8.

Cap. XXXIX.

Verſ. 6 Nec quidquam aliud noverat niſi panem quo veſcebatur. tt.31 d.8.n.8.

Verſ. 9. Quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? tt.30.d.9.n.4.

Verſ. 20. Nimium credulus verbis coniugis, iratus eſt valde, tradiditque Ioſeph in carcerem tt.40 d 6.n.2.

Cap. XL.

Verſ. 15. Furto ſublatus ſum de terra Hebræorum. tt.35 d.23 n 3

Verſ. 16. Vidi ſomnium quod tria caniſtra farinæ haberem ſuper caput meum, & in uno caniſtro quod erat excelſius portare me omnes cibos qui fiunt arte piſtoria. tt.26.d.26.n 4 d.37.n 8

Verſ. 18. Tres adhuc dies ſunt poſt quos recordabitur Pharao meum-

miniſterii tui, & reſtituet te in gradum priſtinum, &c. tt.30. d. 23. n.2. t 31.d.15.n.8.

Cap. XLI.

Verſ. 40. *Uno tantum regni ſolio te præcedam*, tt.30.d.8.n.2.

Verſ. 52. *Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ*, tt. 32. d.10.n.3.

Verſ. 56. *Aperuit univerſa horrea*, tt.26.d.33 n.5.

Cap. XLII.

Verſ. 9. *Recordatusque ſomniorum quæ aliquando viderat*, &c. tt. 35.d. 3.n 3

Verſ. 9. *Exploratores eſtis, ut videatis infirmiora terræ veniſtis*, tt 35.d.11.n 5.

Verſ. 20. *Fratrem veſtrum minimum ad me adducite, ut poſſim veſtros probare ſermones*, tt.32.d 13.n.3.

Verſ. 21. *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum videntes anguſtiam animæ illius*, &c. tt.36.d.11.n.5.tt.38. d. 15.n.2.tt.42.d 12.n.12.

Verſ. 54. *In univerſo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægypti Panis erat*, tt.26.d.9 n.3.

Cap. XLIII.

Verſ. 10. *Inſtrue convivium, quoniam mecum comeſturi ſunt hodie* tt.26.d.19 n.4.

Verſ 18 *Introducti ſumus ut devolvat in nos calumniam & violenter ſubjiciat ſervituti, nos & aſinos noſtros*, tt.42 d.12.n.2.

Verſ 32 *Illicitum eſt enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuſmodi convivium*, tt.25.d.1.n.3.

Cap. XLIV.

Verſ. 5. *Scyphus quem furati eſtis, ipſe eſt in quo bibit Dominus meus peſſimam rem feciſtis*, tt 30.d 24.n.2.

Verſ. 12. *invenit ſcyphum in ſacco Benjamin*, tt.26.d.45.n 7.

Cap. XLV.

Verſ 3 *Non poterant reſpondere fratres nimio terrore perterriti: ad quos ille clementer, accedite, inquit ad me*, tt 4 d 17 n 2.

Verſ 5 *Nolite pavere, neque vobis durum eſſe videatur quod vendidiſtis me in hiſce regionibus pro ſalute enim veſtra miſit me Deus in Ægyptum*, tt.35.d.23.n.3

Cap. XLVI.

Verſ. 27. *Miſit Judam ante ſe ad Joſeph*, tt.23.d 14.n.6.

Cap. XLVII.

Verſ. 1. *Ingreſſus ergo Joſeph, nunciavit Pharaoni dicens. Pater meus & fratres, oves & armenta, & cuncta quæ poſſident, venerunt de terra Chanaan*, tt 13.d 13.n 9.

Verſ 7. *Duo filii qui nati ſunt tibi, mei erunt*. tt 22.d 16.n 8.

Cap XLIX.

Verſ. 3. *Primogenitus meus, & principium doloris mei.. effuſus es ſicut aqua non creſcas*, tt.35.d.7.n.7

Verſ 4. *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas*, tt 23.d 8 n.9

Verſ 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus donec veniat qui mittendus eſt*, t 45 d 9 n.9.tt 40.n 5 n 8

Verſ. 11. *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum*, tt 26 d.20 n 5

Verſ 12. *Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores*, tt.40 d 6.n 8 d 8 n 2

Verſ 20. *Aſer pinguis Panis ejus, & præbebit delicias Regibus*, tt.26 d 9.n.6.d 23 per totum d 33 n 2.

Verſ. 21. *Nephtali cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis* tt.30 d 6 n 1.

Verſ 22 *Filius accreſcens Joſeph. filius accreſcens, & decorus aſpectu, inviderunt que illi portantes jacula*, tt 38.d.13 n.4.

Verſ 27 *Benjamin lupus rapax*, tt 41.d.12 n 9.

Verſ 33 *Collegit pedes ſuos ſuper lectulum*, tt.29.d.8.n 12.

Cap. L.

Verſ. 15 *Quo mortuo timentes fratres ejus & mutuo colloquentes, ne forte memor ſit injuriæ quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum quod fecimus*, &c tt 35.d 4.n 10.

Verſ 17 *Obſecro ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ, quam exercuerunt in te*, tt.35 d.13 n 11.

Verſ 24 *Cum adjuraſſet eos atque dixiſſet: Deus viſitabit vos, aſportate oſſa mea vobiſcum de loco iſto*, tt.30 d 26.n 13.

EX LIBRO EXODI.

Cap. I.

Verſ. 4. *Oderant filios Iſrael Ægyptii & affligebant illudentes eis* tt 25 d 1 n 2

Verſ 7. *Filii Iſrael creverunt, & quaſi germinantes multiplicati ſunt ac roborati nimis*, tt 39 d 15 n 3.

Verſ. 8. *Surrexit interea Rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph*, tt.30 d 41.n.4 d 25 n 3

Verſ. 11. *Præpoſuit eis Magiſtros operum*, tt.27.d.10 n.7.

Cap II

Verſ. 9. *Perrexit puella & vocavit matrem ſuam, ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe ait puerum, & nutri mihi*. tt 33 d.7 n.7.

Verſ. 15. *Fugiens moratus eſt in terra Madian*, tt 30 d 8.n 2.

Verſ. 18. *Cur velocius veniſtis ſolito gregem enim paſcere & certo dici tempore ad ovile reducere ſolita erat*. tt.23.d 8 n.7.

Cap III

Verſ. 2. *Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi* tt.30.d 11 n 10.

Verſ. 5 *Solve calceamenta de pedibus tuis*, tt 26 d 26.n 10

Verſ 9. *Abſcondit Moyſes faciem ſuam, non enim audebat aſpicere contra Deum*, tt.32.d.5.n.9

Cap IV.

Verſ 10 *Ignorabat Moyſes quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini*, tt 32.d 18 n 4.

Verſ. 17. *Virgam quoque hanc ſume in manu tua*, tt 40.d 8.n 2.

Cap. V.

Verſ. 2. *Neſcio Dominum*, tt.28.d.17.n.5.tt 38.d.5.n.3.d. 6.n 6. tt.25 d 5 n.4.

Verſ. 4 *Ite ad onera veſtra, vacatis otio. & idcirco dicitis eamus & ſacrificemus Domino, ite ergo & operamini*, tt.28.d 7 n 13.

Cap. VI.

Verſ 27. *Iſte eſt Aaron, & Moyſes, quibus præcepit Dominus*, tt.22 d 13.n 14

Cap. VII.

Verſ. 1. *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis*, tt 35.d 12.n 7.tt.25.d 7.n 9.

Verſ. 11. *Vocavit Pharao Sapientes & maleficos, & fecerunt ſic*, tt 33 d 9 n.12.

Verſ. 19. *Dic ad Aaron, tolle virgam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper fluvios eorum* &c. tt 30 d 22.n 8.

Cap VIII

Verſ. 19. *Digitus Dei eſt hic*, tt.35 d 1.n 8 tt 32.d.8 n 7.tt. 35 d. 10 n 9.

Verſ 26. *Abominationes Ægyptiorum immolabimus Deo noſtro*, tt 37 d 6 n 5.

Verſ. 24. *Venit muſca graviſſima, corruptaque eſt terra ab hujuſmodi muſcis*, tt.23 d.18.n.5.

Cap IX.

Verſ. 7. *Mortua ſunt omnia animalia Ægyptiorum, de animalibus vero filiorum Iſrael nihil omnino periit; & miſit Pharao ad videndum* &c. tt 38.d.13.n.3.

Cap. X.

Verſ. 2. *Narres in auribus filii tui, & nepotum tuorum quoties contriverim Ægyptios, & ſigna mea fecerim in eis, & ſciatis quia ego Dominus*, tt.34.d 27.n.2.tt.33 d.2 n 8.

Verſ. 23. *Factæ ſunt tenebræ horribiles, nemo vidit fratrem ſuum, nec movit ſe de loco in quo erat*, tt.34.d 6 n 12.tt 29.d.12.n.5.

Verſ. 26. *Non remanebit ex eis ungula*, tt.30.d.3.n.8.

Cap. XI.

Verſ. 9. *Exivit à Pharaone iratus nimis*, tt.39 d 16.n.6.

Cap. XII

Verſ. 3. *Decima die Menſis hujus tollat unuſquiſque agnum*, tt.22 d.22.n.3

Verſ. 5 *Erit Agnus abſque macula*, tt.22.d.21.n.2.tt.26.d.27.per totum

Verſ. 8. *Edent carnes iſtas aſſas igni, cum lactucis agreſtibus*, tt.26. d.16 n.11.

Verſ. 8. *Edent carnes nocte illa*, tt. 26 d.46.n.6.

Verſ. 9. *Non comedetis ex eo crudum quid*, tt.22. d. 21. n. 4. n. 26. d.25 n.3.d.26.n 2.

Verſ. 9 *Sed tantum aſſum igni*, tt. 26.d.36.n.9.

Verſ. 9. *Caput cum pedibus ejus, & inteſtinis vorabitis*, tt.26.d.8. n 9.

Verſ. 11. *Sic autem comedetis illum... tenentes baculos in manibus*, tt.26 d.17.n.2.d.29.per totum d.34.n.2.d.48.n.20.

Verſ 11. *Renes veſtros accingetis*, tt.21.d.21. n. 13. tt. 26. d. 48 num. 7.

Verſ 11 *Calceamenta habebitis in pedibus*, tt.22.d.21.n 12.

Verſ. 13 *Videbo ſanguinem, & tranſibo, nec erit in vobis plaga diſperdens*, tt.26.d.46 n.8.

Verſ. 15. *Non erit fermentum in domibus veſtris, quicumque comederit fermentatum peribit anima illa de Iſrael*, tt.27 d. 7 n. 5.

Verſ 22. *Faſciculum hyſſopi tingite in ſanguine, qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & utrumque poſtem*, tt.26.d.16.n.3. d.16.n.6 & 9.

Verſ. 23. *Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, in utroque poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi domus veſtras, & lædere*, tt.26.d.10.n.6.

Verſ. 26. *Cum dixerint filii veſtri, quæ eſt iſta Religio? dicetis eis, victima tranſitus eſt*, tt.23.d 2.n.7.

Verſ. 29 *Factum eſt in noctis medio percuſſit Deus omne primogenitum*, tt.43.d.21.n.1.

Verſ. 32. *Abeuntes benedicite mihi*, tr. 35. d. 12. n. 7.

Verſ. 37. *Profectique ſunt filii Iſrael & oves & armenta, & animantes diverſi generis*, tr. 30. d. 5. n. 8.

Cap. XIV.

Verſ. 14. *Dominus pugnabit pro vobis*, tr. 26. d. 20. n. 3.

Verſ. 31. *Viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris*, tr. 30. d. 15. n. 7.

Cap. XV.

Verſ. 2. *Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem*, tr. 30. d. 17. n. 11.

Verſ. 5. *Deſcenderunt in profundum quaſi lapis*, tr. 34. d. 6. n. 10.

Verſ. 7. *Miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos quaſi ſtipulam*, tr. 19. d. 16. n. 6.

Verſ. 10. *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus*, tr. 30. d. 15. n. 7. tr. 34. d. 15. n. 2. & 7.

Verſ. 16. *Irruat ſuper eos formido & pavor in magnitudine brachii tui*, tr. 41. d. 7. n. 1. d. 24. n. 1.

Cap. XVI.

Verſ. 3. *Utinam mortui eſſemus, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate*, tr. 31. d. 21. n. 8.

Verſ. 4. *Ecce ego pluam vobis panem de cælo, egrediatur populus, & colligat*, tr. 26. d. 13. n. 9.

Verſ. 4. *Egrediatur populus, & colligat, ut tentem eum utrum ambulet in lege mea, an non?* tr. 16. d. 49. n. 9. & 10.

Verſ. 12. *Mane ſaturabimini panibus, ſcietiſque quod ego ſum Dominus Deus veſter*, tr. 26. d. 14. n. 7. d. 16. n. 6.

Verſ. 13. *Aſcendens coturnix cooperuit caſtra, ros jacuit per circuitum caſtrorum*, tr. 26. d. 19. n. 2. d. 13. n. 2.

Verſ. 14. *Apparuit in ſolitudine minutum*, tr. 26. d. 13. n. 3.

Verſ. 16. *Hic eſt ſermo quem præcepit Dominus, colligat unuſquiſque ex eo quantum ſufficiat ad veſcendum*, tr. 31. d. 15. n. 2.

Verſ. 22. *Die ſexto collegerunt cibos duplices*, tr. 28. d. 4. n. 8.

Verſ. 26. *Sex diebus colligite, in die autem ſeptimo Sabbatum eſt Domini*, tr. 28. d. 1. n. 3.

Verſ. 29. *Maneat unuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo*, tr. 26. d. 13. n. 9. tr. 28. d. 4. n. 9.

Verſ. 31. *Eratque quaſi ſemen Coriandri album*, tr. 26. d. 14. n. 5.

Verſ. 32. *Imple Gomor ex eo, et cuſtodiatur in futuras retro generationes*, tr. 30. d. 27. n. 4.

Verſ. 33. *Sume vas, & mitte ibi Man quantum capere poteſt Gomor*, tr. 26. d. 13. n. 10.

Cap. XVII.

Verſ. 8. *Venit autem Amalec, & pugnabat contra Iſrael*, tr. 29. d. 4. n. 6.

Verſ. 9. *Elige viros & egreſſus pugna contra Amalec, cras ego ſtabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea*, tr. 24. d. 17. n. 8. tr. 26. d. 10. n. 3.

Verſ. 14. *Delebo memoriam Amalec ſub cælo*, tr. 25. d. 2. n. 1.

Verſ. 15. *Ædificavitque Moyſes altare, & vocavit nomen ejus: Dominus exaltatio mea*, tr. 30. d. 3. n. 1.

Cap. XVIII.

Verſ. 13. *Altera die ſedit Moyſes, ut judicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à mane uſque ad veſperam*, tr. 40. d. 1. n. 2. d. 4. n. 1. d. 5. per totum.

Verſ. 15. *Venit ad me populus, quærens ſententiam Dei*, tr. 40. d. 5. n. 4. d. 8. n. 6.

Verſ. 21. *Provide de omni plebe viros potentes & timentes Deum & in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis, qui judicent populum omni tempore*, tr. 40. d. 1. n. 2. d. 2. n. 7. d. 8. per totum d. 11. n. 4.

Cap. XIX.

Verſ. 10. *Vade ad populum, ſanctifica illos hodie & cras, laventque veſtimenta ſua*, tr. 22. d. 17. n. 6.

Verſ. 12. *Cavete, ne aſcendatis in montem, nec tangatis fines illius, qui tetigerit montem, morte morietur*, tr. 29. d. 15. n. 10.

Cap. XX.

Verſ. 2. *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, & de domo ſervitutis*, tr. 30. d. 9. n. 2.

Verſ. 8. *Memento ut diem Sabbati ſanctifices*, tr. 28. d. 2. per totum. d. 12. n. 1.

Verſ. 10. *Sabbatum Domini Dei tui eſt, non facies omne opus in eo*, tr. 28. d. 3. per totum.

Verſ. 18. *Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & ſonitum buccinæ, & montem fumantem*, tr. 29. d. 15. n. 4.

Cap. XXI.

Verſ. 5. *Quod ſi dixerit ſervus, diligo Dominum meum & uxorem ac liberos, non egrediar liber, offeret eum Dominus Diis*, tr. 40. d. 2. n. 5.

Verſ. 6. *Quod ſi dixerit ſervus, diligo Dominum meum, & uxorem ac liberos, non egrediar liber & offeret eum Dominus Diis*, tr. 22. d. 21. n. 1.

Verſ. 22. *Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem & abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit, ſubjacebit damno*, tr. 27. d. 13. n. 1.

Verſ. 33. *Si quis aperuerit ciſternam, & non operuerit eam, cecideritque bos & aſinus in eam, reddet Dominus ciſternæ pretium jumentorum*, tr. 27. d. 13. n. 8.

Cap. XXII.

Verſ. 8. *Si inveniatur fur, duplum reddet, ſi latet fur, Dominus domus applicabitur ad Deos*, tr. 46. d. 2. n. 5.

Verſ. 28. *Diis non detrahes*, tr. 22. d. 12. per totum.

Cap. XXIII.

Verſ. 3. *Pauperis non miſereberis in judicio*, tr. 40. d. 6. n. 5.

Verſ. 4. *Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo*, tr. 31. d. 19. n. 6.

Verſ. 8. *Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorum*, tr. 40. d. 9. n. 2. d. 12. n. 1.

Verſ. 10. *Sex annis ſeminabis terram, ſed ſeptimo anno dimittes eam ut comedant pauperes populi tui*, tr. 24. d. 6. n. 4.

Verſ. 14. *Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis*, tr. 30. d. 2. n. 5.

Cap. XXIV.

Verſ. 3. *Venit ergo Moyſes, & narravit plebi omnia verba Domini atque judicia, reſpondit que omnis populus una voce: omnia verba Domini quæ locutus eſt faciemus*, tr. 41. d. 13. n. 3.

Verſ. 4. *Mane conſurgens ædificavit altare ad radices montis & duodecim titulos per duodecim tribus Iſrael*, tr. 30. d. 1. n. 7.

Verſ. 6. *Tulit itaque dimidiam partem ſanguinis, & miſit in crateras*, tr. 22. d. 7. n. 9.

Verſ. 10. *Viderunt Deum Iſrael, & ſub pedibus ejus, quaſi opus lapidis Sapphyrini, & quaſi cælum cum ſerenum eſt*, tr. 32. d. 12. n. 7. tr. 37. d. 5. n. 6.

Cap. XXV.

Verſ. 15. *Cherubim utrumque latus propitiatorii tegant*, tr. 26. d. 50. n. 4.

Verſ. 18. *Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi*, tr. 40. d. 8. n. 5. tr. 22. d. 34. n. 3.

Verſ. 23. *Facies & menſam*, tr. 26. d. 9. n. 3.

Verſ. 25. *Facieſque illi labium aureum per circuitum & ipſi labio coronam, & ſuper illam alteram coronam aureolam*, tr. 26. d. 9. n. 3.

Verſ. 30. *Pones ſuper menſam panes propoſitionis*, tr. 25. d. 37. n. 9.

Verſ. 40. *Inſpice & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt*, tr. 32. d. 7. n. 2. tr. 36. d. 7. n. 2.

Cap. XXVI.

Verſ. 29. *Dixit Dominus ad Moyſen: uſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem meam; videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices*, tr. 28. d. 1. n. 3. d. 13. n. 4.

Cap. XXVIII.

Verſ. 1. *Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum, cum filiis ſuis de medio filiorum Iſrael, ut ſacerdotio fungantur mihi*, tr. 22. d. n. 1.

Verſ. 2. *Facies veſtem ſanctam Aaron fratri tuo, in gloriam & decorem*, tr. 22. d. per totum.

Verſ. 11. *Sculpes in eis nomina filiorum Iſrael*, tr. 22. d. 15. n. 7.

Verſ. 30. *Pones in rationali doctrinam & veritatem*, tr. 22. d. 34. n. 9.

Verſ. 33. *Deorſum vero ad pedes ejuſdem tunicæ per circuitum, quaſi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto mixtis in medio tintinnabulis*, tr. 41. d. 1. n. 6.

Verſ. 42. *Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis ſuæ, à renibus uſque ad femora, & utentur eis Aaron & filii ejus*, tr. 22. d. 17. n. 6.

Verſ. 43. *Iniquitatis rei morientur*, tr. 12. d. 18. n. 8.

Cap. XXX.

Verſ. 32. *Unges ſanctificabiſque eos ut ſacerdotio fungantur mihi, filiis quoque Iſrael dices: Hoc oleum unctionis ſanctum erit mihi in generationes veſtras, caro hominis non ungetur ex eo*, tr. 22. d. 9. n. 18. tr. 22. d. 10. n. 14. tr. 22. d. 17. n. 9. tr. 22. d. 11. n. 11.

Cap. XXXI.

Verſ. 13. *Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos, videte, ut Sabbatum meum cuſtodiatis*, tr. 28. d. 8. n. 7.

Verſ. 14. *Cuſtodite Sabbatum meum, ſanctum eſt enim vobis*, tr. 28. d. 13. n. 1.

Verſ. 18. *Moyſes valde iratus projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis*, tr. 27. d. 2. n. 3.

Verſ. 21. *Quid tibi fecit hic populus, ut introduceres ſuper eum peccatum maximum?* tr. 12. d. 29. n. 6.

Verſ. 26. *Ponat vir gladium ſuper femur ſuum, & occidat unuſquiſque vir fratrem & amicum & proximum ſuum*, tr. 12. d. 17. n. 7.

Verſ. 28. *Percuſſit eos plaga magna nimis*, tr. 31. d. 17. n. 6.

Verſ. 29. *Ut non poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi propter gloriam vultus ejus*, tr. 26. d. 5. n. 7.

Cap. XXXII.

Verſ. 1. *Videns populus quod moram faceret deſcendendi de monte Moyſes congregatus adverſus Aaron dixit ſurge, fac nobis Deos, qui nos præcedant*, tr. 30. d. 17. n. 10. tr. 31. d. 14. n. 3. tr. 40. d. 10. n. 2.

miniſterii tui, & reſtituet te in gradum priſtinum, &c. tr.30. d. 25. n.2. 132.d.15.n.8.

Cap. XLI.

Verſ. 40. *Uno tantum regni ſolio te præcedam*, tr.30.d.8.n.2.

Verſ. 52. *Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ*, tr. 32. d. 10.n.3.

Verſ. 56. *Aperuit univerſa horrea*, tr.26.d.33 n.5.

Cap. XLII.

Verſ. 9. *Recordatusque ſomniorum quæ aliquando viderat, &c.* tr. 35.d. 3.n 3

Verſ. 9. *Exploratores eſtis, ut videatis infirmiora terræ veniſtis*, tr 35.d.11.n 5.

Verſ. 20. *Fratrem veſtrum minimum ad me adducite, ut poſſim veſtros probare ſermones*, tr.32.d 13.n.3.

Verſ. 21. *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum videntes anguſtiam animæ illius, &c.* tr.36.d.11.n.5.tr.38. d. 25.n.2.tr.41.d 12.n.12.

Verſ. 54. *In univerſo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægypti Panis erat*, tr.26.d.2.n.3.

Cap. XLIII.

Verſ. 10. *Inſtrue convivium, quoniam mecum comeſturi ſunt hodie* tr.26.d.19.n.4.

Verſ 18 *Introducti ſumus ut devolvat in nos calumniam & violenter ſubjiciat ſervituti, nos & aſinos noſtros*, tr.42.d.12.n.2.

Verſ 32 *Illicitum eſt enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuſmodi convivium*, tr.25.d.1.n.3.

Cap. XLIV.

Verſ. 5. *Scyphus quem furati eſtis, ipſe eſt in quo bibit Dominus meus peſſimam rem feciſtis*, tr 30.d 24.n.2.

Verſ. 12. *invenit ſcyphum in ſacco Benjamin*, tr.26.d.45.n 7.

Cap. XLV.

Verſ 3 *Non poterant reſpondere fratres nimio terrore perterriti: ad quos ille clementer, accedite, inquit ad me*, tr 4 d 17 n 2°

Verſ 5 *Nolite pavere, neque vobis durum eſſe videatur, quod vendidiſtis me in hiſce regionibus pro ſalute enim veſtra miſit me Deus in Ægyptum*, tr.35 d.23.n.3.

Cap. XLVI.

Verſ. 27. *Miſit Judam ante ſe ad Joſeph*, tr.23.d 14.n.6.

Cap. XLVII.

Verſ. 1. *Ingreſſus ergo Joſeph, nunciavit Pharaoni dicens, Pater meus & fratres, oves & armenta, & cuncta quæ poſſident, venerunt de terra Chanaan*, tr 23 d 13.n 9.

Verſ 7. *Duo filii qui nati ſunt tibi, mei erunt*, tr 23 d 16.n 8

Cap XLIX.

Verſ. 3. *Primogenitus meus, & principium doloris mei. . effuſus es ſicut aqua non creſcas*, tr.35.d 7 n 7

Verſ 4. *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas*, tr 23.d 8 n.7

Verſ 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus donec veniat qui mittendus eſt*, tr 15 d 9 n.9.tr 40.d 5 n 8

Verſ. 11. *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum*, tr 26 d.20 n 5

Verſ 12. *Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores*, tr.40 d 6.n 8 d 8 n 8

Verſ 20 *Aſer pinguis Panis ejus, & præbebit delicias Regibus*, tr.26 d 9.n.6.d 23 per totum d 33 n 8.

Verſ. 21. *Nephtali. cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis* tr.30 d 6 n 1.

Verſ 22 *Filius accreſcens Joſeph. filius accreſcens, & decorus aſpectu, cucurrerunt que illi portantes tacula*, tr 38.d.13 n.4.

Verſ 27 *Benjamin lupus rapax*, tr 41 d.12 n 9.

Verſ 33 *Collegit pedes ſuos ſuper lectulum*, tr.29.d.8.n 10.

Cap. L.

Verſ. 15 *Quo mortuo timentes fratres ejus & mutuo colloquentes, ne forte memor ſit injuriæ quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum quod fecimus, &c* tr 35.d 4 n 10.

Verſ 17 *Obſecro ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ, quam exercuerunt in te*, tr.35 d.13 n 11.

Verſ 24 *Cum adjuraſſet eos atque dixiſſet, Deus viſitabit vos, aſportate oſſa mea vobiſcum de loco iſto*, tr.30 d 26.n 13.

EX LIBRO EXODI.

Cap. I.

Verſ. 4. *Oderant filios Iſrael Ægyptii & affligebant illudentes eis* tr 25 d 1 n 2

Verſ 7. *Filii Iſrael creverunt, & quaſi germinantes multiplicati ſunt ac roborati nimis*, tr 39 d 15 n 3.

Verſ. 8. *Surrexit interea Rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph*, tr.30 d 11.n 4 d 25 n 3

Verſ. 11. *Præpoſuit eis Magiſtros operum*, tr.27.d.10.n 7.

Cap II

Verſ. 9. *Porrexit puella & vocavit matrem ſuam, ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe ait puerum, & nutri mihi.* tr 23 d 7 n.7.

Verſ. 15. *Fugiens moratus eſt in terra Madian*, tr 30 d 8.n 2.

Verſ. 18. *Cur velocius veniſtis ſolito gregem enim paſcere & certo diei tempore ad ovile reducere ſolita eras*, tr.23.d 8 n.7.

Cap III

Verſ 2. *Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi* tr.30.d 22 n 10.

Verſ. 5 *Solve calceamenta de pedibus tuis*, tr 26 d 26.n 10

Verſ 9. *Abſcondit Moyſes faciem ſuam, non enim audebat aſpicere contra Deum*, tr.32.d.5.n.9

Cap IV.

Verſ 20 *Ignorabat Moyſes quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Divini*, tr 32.d 18 n 4

Verſ. 17. *Virgam quoque hanc ſume in manu tua*, tr 40.d 8.n 2.

Cap. V.

Verſ. 2. *Neſcio Dominum*, tr.28.d.17.n.5.tr.38.d.5.n.3 d. 6.n 6. tr.25 d 5 n.4.

Verſ. 4. *Ite ad onera veſtra, vacatis otio, & idcirco dicitis eamus & ſacrificemus Domino, ite ergo & operamini*, tr.28.d 7 n 13.

Cap. VI.

Verſ. 27. *Iſte eſt Aaron, & Moyſes, quibus præcepit Dominus*, tr.22 d 13.n 14

Cap. VII.

Verſ. 1. *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis*, tr 35.d 12.n 7.tr.25.d. 7.n 9

Verſ. 11. *Vocavit Pharao Sapientes & maleficos, & fecerunt ſic* a tr 33 d 9.n.12.

Verſ. 19. *Dic ad Aaron, tolle virgam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper fluvios eorum &c.* tr 30 d 22 n 8.

Cap VIII

Verſ. 19. *Digitus Dei eſt hic*, tr.35 d 1.n 8 tr 32.d.8 n 7.tr. 35 d. 10 n 9.

Verſ 26. *Abominationes Ægyptiorum immolabimus Deo noſtro*, tr 37 d 6 n 5.

Verſ. 24. *Venit muſca graviſſima corruptaque eſt terra ab hujuſmodi muſcis*, tr.23 d.18.n.5.

Cap IX.

Verſ. 7. *Mortua ſunt omnia animalia Ægyptiorum, de animalibus vero filiorum Iſrael nihil omnino periit: & miſit Pharao ad videndum &c.* tr 33.d.15.n.3.

Cap. X.

Verſ. 2. *Narres in auribus filii tui, & nepotum tuorum quoties contriverim Ægyptios, & ſigna mea fecerim in eis, & ſciatis quia ego Dominus*, tr.34.d 17.n.2.tr.23 d.2 n.8.

Verſ. 23. *Factæ ſunt tenebræ horribiles, nemo vidit fratrem ſuum, nec movit ſe de loco in quo erat*, tr.34.d 6 n 12.tr 29.d.12.n.5.

Verſ. 26. *Non remanebit ex eis ungula*, tr.30.d.3.n 8.

Cap. XI.

Verſ. 9. *Exivit à Pharaone iratus nimis*, tr.39 d.16.n 6.

Cap. XII

Verſ. 3. *Decima die Menſis hujus tollat unuſquiſque agnum*, tr.22. d.21.n.3

Verſ. 5 *Erit Agnus abſque macula*, tr.22.d.21.n.2.tr.26.d.27.per totum

Verſ. 8 *Edent carnes igne aſſas igni, cum lactucis agreſtibus*, tr.26. d.16 n.11.

Verſ. 8. *Edent carnes nocte illa*, tr. 26 d.46.n.6.

Verſ. 9. *Non comedetis ex eo crudum quid*, tr.22. d. 21. n. 4. n. 26. d.25.n.3.d. 26.n.2.

Verſ. 9 *Sed tantum aſſum igni*, tr. 26.d.36.n.5.

Verſ. 9. *Caput cum pedibus ejus, & inteſtinis vorabitis*, tr.26.d.8, n 9.

Verſ. 11. *Sic autem comedetis illum. . . tenentes baculos in manibus*, tr.26 d.17.n.2.d 29.per totum d.34.n.2.d.48.n.10.

Verſ 11. *Renes veſtros accingetis*, tr.22.d.21. n. 23. tr. 26. d. 48 num. 7.

Verſ 11 *Calceamenta habebitis in pedibus*, tr.22 d.21.n 12.

Verſ. 13 *Videbo ſanguinem, & tranſibo, nec erit in vobis plaga diſperdens*, tr.26.d.46 n.8.

Verſ. 15. *Non erit fermentum in domibus veſtris, quicumque comederit fermentatum peribit anima illa de Iſrael*, tr.17 d.3 n. 5.

Verſ 22. *Faſciculum hyſopi tingite in ſanguine, qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & utrumque poſtem*, tr.26.d. 16.n.3. d.16 n.6 & 9.

Verſ. 23. *Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, in utroque poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi domus veſtras, & lædere*, tr.26.d.20.n.6.

Verſ. 26. *Cum dixerint filii veſtri, quæ eſt iſta Religio? dicetis eis, victima tranſitus eſt*, tr.23.d 2 n.7.

Verſ. 29 *Factum eſt in noctis medio percuſſit Deus omne primogenitum*, tr.42.d.28.n.1.

Verſ. 32. Abeuntes benedicite mihi, tr. 35. d. 12. n. 7.

Verſ. 37. Profectique ſunt filii Iſrael & oves & armenta, & animantes diverſi generis, tr. 30. d. 5. n. 8.

Cap. XIV.

Verſ. 14. Dominus pugnabit pro vobis, tr. 26. d. 20. n. 3.

Verſ. 31. Viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris, tr. 30. d. 25. n. 7.

Cap. XV.

Verſ. 2. Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem, tr. 30. d. 27. n. 11.

Verſ. 5. Deſcenderunt in profundum quaſi lapis, tr. 34. d. 6. n. 12.

Verſ. 7. Miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos quaſi ſtipulam, tr. 39. d. 16. n. 6.

Verſ. 10. Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus, tr. 32. d. 15. n. 7. tr. 34. d. 15. n. 2. & 7.

Verſ. 16. Irruat ſuper eos formido & pavor in magnitudine brachii mei, tr. 41. d. 7. n. 1. d. 24. n. 1.

Cap. XVI.

Verſ. 3. Utinam mortui eſſemus, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate, tr. 31. d. 21. n. 8.

Verſ. 4. Ecce ego pluam vobis panem de cælo, egrediatur populus, & colligat, tr. 26. d. 13. n. 9.

Verſ. 4. Egrediatur populus, & colligat, ut tentem eum utrum ambulet in lege mea, an non? tr. 16. d. 49. n. 9. & 10.

Verſ. 12. Mane ſaturabimini panibus, ſcietiſque quod ego ſum Dominus Deus veſter, tr. 26. d. 24. n. 7. d. 26. n. 6.

Verſ. 13. Aſcendens coturnix cooperuit caſtra, ros jacuit per circuitum caſtrorum, tr. 26. d. 19. n. 2. d. 13. n. 2.

Verſ. 14. Apparuit in ſolitudine minutum, tr. 26. d. 13. n. 3.

Verſ. 16. Hic eſt ſermo quem præcepit Dominus, colligat unuſquiſque ex eo quantum ſufficiat ad veſcendum, tr. 31. d. 15. n. 1.

Verſ. 22. Die ſexto collegerunt cibos duplices, tr. 28. d. 4. n. 8.

Verſ. 26. Sex diebus colligite, in die autem ſeptimo Sabbatum eſt Domini, tr. 28. d. 1. n. 3.

Verſ. 29. Maneat unuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo, tr. 26. d. 13. n. 9. tr. 28. d. 4. n. 9.

Verſ. 31. Erat quaſi ſemen Coriandri album, tr. 26. d. 14. n. 5.

Verſ. 32. Imple Gomor ex eo, ut cuſtodiatur in futuras retro generationes, tr. 30. d. 27. n. 4.

Verſ. 33. Sume vas, & mitte ibi Man quantum capere poteſt Gomor, tr. 26. d. 13. n. 10.

Cap. XVII.

Verſ. 8. Venit autem Amalec, & pugnabat contra Iſrael, tr. 29. d. 4. n. 6.

Verſ. 9. Elige viros & egreſſus pugna contra Amalec, cras ego ſtabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea, tr. 24. d. 17. n. 8. tr. 26. d. 20. n. 1.

Verſ. 14. Delebo memoriam Amalec ſub cælo, tr. 25. d. 2. n. 5.

Verſ. 15. Ædificavitque Moyſes altare, & vocavit nomen ejus: Dominus exultatio mea, tr. 30. d. 3. n. 2.

Cap. XVIII.

Verſ. 13. Altera die ſedit Moyſes, ut judicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à mane uſque ad veſperam, tr. 40. d. 2. n. 1. d. 4. n. 2. d. 5. per totum.

Verſ. 15. Venit ad me populus, quærens ſententiam Dei, tr. 40. d. 5. n. 4. d. 8. n. 6.

Verſ. 21. Provide de omni plebe viros potentes & timentes Deum & in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis, qui judicent populum omni tempore, tr. 40. d. 1. n. 2. d. 2. n. 7. d. 8. per totum d. 11. n. 4.

Cap. XIX.

Verſ. 10. Vade ad populum, ſanctifica illos hodie & cras, laventque veſtimenta ſua, tr. 22. d. 17. n. 6.

Verſ. 12. Cavete, ne aſcendatis in montem, nec tangatis fines illius, qui tetigerit montem, morte morietur, tr. 29. d. 15. n. 10.

Cap. XX.

Verſ. 2. Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, & de domo ſervitutis, tr. 30. d. 9. n. 4.

Verſ. 8. Memento ut diem Sabbati ſanctifices, tr. 28. d. 2. per totum d. 12. n. 1.

Verſ. 10. Sabbatum Domini Dei tui eſt, non facies omne opus in eo, tr. 28. d. 3. per totum.

Verſ. 18. Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & ſonitum buccinæ, & montem fumantem, tr. 29. d. 15. n. 4.

Cap. XXI.

Verſ. 5. Quod ſi dixerit ſervus, diligo Dominum meum & uxorem ac liberos, non egrediar liber, offeret eum Dominus Diis, tr. 40. d. 2. n. 5.

Verſ. 6. Quod ſi dixerit ſervus, diligo Dominum meum, & uxorem ac liberos, non egrediar liber & offeret eum Dominus Diis, tr. 22. d. 22. n. 1.

Verſ. 22. Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem & abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit, ſubjacebit damno, tr. 27. d. 13. n. 2.

Verſ. 23. Si quis aperuerit ciſternam, & non operuerit eam, ceciderit que bos & aſinus in eam, reddat Dominus ciſternæ pretium jumentorum, tr. 27. d. 13. n. 8.

Cap. XXII.

Verſ. 8. Si inveniatur fur, duplum reddet, ſi latet fur, Dominus domus applicabitur ad Deos, tr. 40. d. 2. n. 5.

Verſ. 28. Diis non detrahes, tr. 22. d. 11. per totum.

Cap. XXIII.

Verſ. 3. Pauperis non miſereberis in judicio, tr. 40. d. 6. n. 5.

Verſ. 4. Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo, tr. 35. d. 19. n. 2.

Verſ. 8. Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorum, tr. 40. d. 9. n. 2. d. 12. n. 1.

Verſ. 10. Sex annis ſeminabis terram, ſed ſeptimo anno dimittes eam ut comedant pauperes populi tui, tr. 24. d. 6. n. 4.

Verſ. 14. Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis, tr. 30. d. 2. n. 5.

Cap. XXIV.

Verſ. 3. Venit enim Moyſes, & narravit plebi omnia verba Domini atque judicia, reſpondit que omnis populus una voce: omnia verba Domini quæ locutus eſt faciemus, tr. 41. d. 13. n. 3.

Verſ. 4. Mane conſurgens ædificavit altare ad radices montis & duodecim titulos per duodecim tribus Iſrael, tr. 30. d. 1. n. 7.

Verſ. 6. Tulit itaque dimidiam partem ſanguinis, & miſit in crateras, tr. 22. d. 7. n. 9.

Verſ. 10. Viderunt Deum Iſrael, & ſub pedibus ejus, quaſi opus lapidis Sapphyrini, & quaſi cælum cum ſerenum eſt, tr. 32. d. 12. n. 7. tr. 37. d. 5. n. 8.

Cap. XXV.

Verſ. 15. Cherubim ex utraque latus propitiatorii tegens, tr. 26. d. 50. n. 4.

Verſ. 18. Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi, tr. 40. d. 8. n. 5. tr. 21. d. 34. n. 3.

Verſ. 23. Facies & menſam, tr. 26. d. 9. n. 3.

Verſ. 25. Facieſque illi labium aureum per circuitum & ipſi labio coronam, & ſuper illam alteram coronam aureolam, tr. 26. d. 9. n. 3.

Verſ. 30. Pones ſuper menſam panes propoſitionis, tr. 25. d. 37. n. 9.

Verſ. 40. Inſpice & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt, tr. 32. d. 7. n. 2. tr. 36. d. 7. n. 2.

Cap. XXVI.

Verſ. 29. Dixit Dominus ad Moyſen: uſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem meam; videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices, tr. 28. d. 1. n. 3. d. 13. n. 4.

Cap. XXVIII.

Verſ. 1. Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum, cum filiis ſuis de medio filiorum Iſrael, ut ſacerdotio fungantur mihi, tr. 22. d. . n. 1.

Verſ. 2. Facies veſtem ſanctam Aaron fratri tuo, in gloriam & decorem, tr. 22. d. 6. per totum.

Verſ. 11. Sculpes in eis nomina filiorum Iſrael, tr. 22. d. 15. n. 7.

Verſ. 30. Pones in rationali doctrinam & veritatem, tr. 22. d. 34. n. 9.

Verſ. 33. Deorſum vero ad pedes ejuſdem tunicæ per circuitum, quaſi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto mixtis in medio tintinnabulis, tr. 41. d. 1. n. 6.

Verſ. 42. Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis ſuæ, à renibus uſque ad femora, & utentur eis Aaron & filii ejus, tr. 22. d. 17. n. 6.

Verſ. 43. Iniquitatis rei morientur, tr. 22. d. 18. n. 8.

Cap. XXX.

Verſ. 32. Unges ſanctificabiſque eos ut ſacerdotio fungantur mihi, filiis quoque Iſrael dices: Hoc oleum unctionis ſanctum erit mihi in generationes veſtras, caro hominis non ungetur ex eo, tr. 22. d. 9. n. 15. tr. 22. d. 10. n. 14. tr. 22. d. 17. n. 9. tr. 22. d. 11. n. 21.

Cap. XXXI.

Verſ. 13. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos, videte, ut Sabbatum meum cuſtodiatis, tr. 28. d. 8. n. 7.

Verſ. 14. Cuſtodite Sabbatum meum, ſanctum eſt enim vobis, tr. 28. d. 13. n. 1.

Verſ. 18. Moyſes valde iratus projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis, tr. 27. d. 2. n. 3.

Verſ. 21. Quid tibi fecit hic populus, ut introduceres ſuper eum peccatum maximum? tr. 22. d. 29. n. 6.

Verſ. 26. Ponat vir gladium ſuper femur ſuum, & occidat unuſquiſque ver fratrem & amicum & proximum ſuum, tr. 12. d. 17. n. 7.

Verſ. 28. Percuſſit eos plaga magna nimis, tr. 31. d. 17. n. 6.

Verſ. 29. Ut non poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi propter gloriam vultus ejus, tr. 26. d. 5. n. 7.

Cap. XXXII.

Verſ. 1. Videns populus quod moram faceret deſcendendi de monte Moyſes congregatus adverſus Aaron ait: ſurge, fac nobis Deos qui nos præcedant, tr. 30. d. 27. n. 1. tr. 31. d. 14. n. 3. tr. 40. d. 20. n. 2.

Verſ. 4. *Fecit vitulum conflatilem, dixeruntque: hi ſunt Dii tui Iſrael, quod cum vidiſſet Aaron, ædificavit Altare coram eo, & præconis voce clamavit dicens: Cras ſolemnitas Domini eſt*, tr. 24. d. 7. n. 8.

Verſ. 6. *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere*, tr. 32. d. 7. n. 7. d. 10. n. 7. d. 24. n. 3.

Verſ. 10. *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam*, tr. 22. d. 31. n. 4. tr. 3 d. 16. n. 4. tr. 32. d. 14. n. 14. tr. 35. d. 9. n. 7.

Verſ. 19 *Projecit de manu tabulas & confregit eas ad radicem montis*, tr. 31. d. 12. n. 11. tr. 39. d. 12. n. 7.

Verſ. 28. *Ceciderunt que in die illa, quaſi viginti tria millia hominum*, tr. 27. d. 9. n. 4.

Verſ. 29 *Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino*, tr. 13. d. 10. n. 7.

Verſ. 31. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ*, tr. 22. d. 3. n. 13. tr. 35. d. 15. n. 6.

Cap. XXXIII.

Verſ. 1. 2. & 3. *Vade, aſcende de loco iſto tu, & populus tuus, . . . Et mittam præcurſorem tui Angelum, Non enim aſcendam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne forte diſperdam te in via*, tr. 30. d. 19. n. 8. tr. 29. d. 10. n. 8.

Verſ. 11. *Loquebatur Dominus ad Moyſen facie ad faciem, ſicut ſolet homo loqui ad amicum ſuum*, tr. 35. d. 10. n. 9.

Verſ. 9. *Oſtende mihi faciem tuam, oſtende mihi gloriam tuam*, tr. 35. d. 15. n. 7. tr. 38. d. 7. n. 2.

Verſ. 20. *Non enim videbit me homo & vivet*, tr. 25. d. 15. n. 7.

Cap XXXIV

Verſ. 1. *Præcide tibi duas tabulas lapideas inſtar priorum*, tr. 30. d. 9. n. 2

Verſ. 18. *Oſtende mihi gloriam tuam, ego oſtendam omne bonum tibi*, tr. 25. d. 7. n. 1.

Verſ. 22 *Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum meſſis tuæ triticeæ, & ſolemnitatem quando redeunte anni tempore cuncta conduntur*, tr. 30. d. 3. n. 5.

Verſ. 24. *Tribus temporibus anni apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu omnipotentis Domini Dei Iſrael nullus inſidiabitur terræ tuæ, aſcendente te, & apparente in conſpectu Dei tui*, tr. 28. d. 12. n. 8.

Verſ. 27. *Panem non comedit & aquam non bibit, & ſcripſit in tabula verba fœderis decem*, tr. 27. d. 2. n. 3.

Cap. XXXV.

Verſ. 2. *Septimus dies erit vobis ſanctus*, tr. 23. d. 13. n. 1.

Verſ. 30. *Vocavit Dominus Beſeleel, filium Uri, implevitque eum Spiritu Dei, ſapientia & intelligentia*, tr. 22. d 6 n. 3.

Cap. XXXVI.

Verſ. 4. *Unde artifices venire compulſi, dixerunt Moyſi, plus offert populus, quam neceſſarium eſt*, tr. 22. d. 35 n. 7.

Cap. XXXVIII.

Verſ. 4. *Fecit & labrum æneum, cum baſi ſua, de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi*, tr. 22. d. 8. n. 1.

EX LIBRO LEVITICI.

Cap. I

Verſ. 4. *Ponetque manum ſuper caput beſtiæ & acceptabilis erit*, tr. 37. d 2 n 5. tr. 36. d 12. n. 4.

Verſ. 9. *Maſculum immaculatum offeret*, tr 26 d. 28 n. 7.

Verſ. 15. *Retorto ad collum capite*, tr. 27. d 3 n 4.

Verſ. 16. *Si autem de avibus holocauſti oblatio fuerit Domino, veſiculam gutturis & pulmas projiciet ad orientalem plagam in loco in quo cineres effundi ſolent*, tr. 31. d 10. n. 8.

Cap II

Verſ. 1. *Anima cum obtulerit oblationem ſacrificii*, tr. 22. d. 11. n. 7.

Verſ. 4. *Cum obtuleris ſacrificium coctum in clibano, de ſimila panes ſcilicet abſque fermento*, tr 33 d 9 n. 1.

Verſ. 5. *Si oblatio fuerit de ſartagine, divides eam minutatim*, tr. 26 d 36. n 3 d 46. n 7.

Verſ. 11. *Nec quidquam mellis adolebitur in ſacrificio Domini*, tr. 35. d. 8. n. 9 tr. 22. d. 17 n 6.

Verſ. 13. *Quidquid obtuleris ſacrificii, ſale condies*, tr. 35. d. 8. n 9.

Verſ. 14. *Si obtuleris munus primitiarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus &c.* tr. 34 d 3. n. 9.

Cap. IV.

Verſ. 2. *Si peccaverit per ignorantiam*, tr. 28 d. 34. n. 12.

Verſ. 3 *Si Sacerdos peccaverit delinquere faciens populum offeret vitulum, ſi peccaverit Princeps, offeret hoſtiam Domino hircum de capris*, tr 22. d 13. n. 24. tr 22 d. 25. n 2 tr. 22. d 27. n 8. tr. 22. d. 29 n 3.

Verſ. 12. *In locum mundum, ubi cineres effundi ſolent*, tr. 12 d 21 n 6.

Verſ. 26. *Rogabit pro eo Sacerdos, & pro peccato ejus, & remittetur ei* tr. 22 d 15 n 9.

Cap. VI.

Verſ. 12. *Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet Sacerdos ſubjiciens ligna per ſingulos dies*, tr. 27. d. 6 n. 5.

Verſ. 25. *Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato: in loco ubi offertur holocauſtum, immolabitur coram Domino; ſanctum Sanctorum eſt. ſacerdos qui offert, comedet eam in loco ſancto: quidquid tetigerit carnes ejus ſanctificabitur*, tr. 26. d. 42. n 1.

Cap. VII.

Verſ. 20. *Anima polluta quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis ſuis*, tr. 26 d 40. n 4.

Verſ. 35. *Hæc eſt unctio Aaron, & filiorum ejus, in ceremoniis Domini*, tr 22. d. 4 n. 3.

Cap VIII

Verſ. 2. *Congregata omni turba ante fores Tabernaculi*, tr. 22. d. 4. n 6.

Verſ. 6. *Tolle Levitas de medio filiorum Iſrael, & purificabis eos juxta hunc ritum: Aſpergantur aqua luſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuæ*, tr. 22. d. 8. n. 4.

Verſ. 33. *De oſtio Tabernaculi non exibitis ſeptem diebus, uſque ad diem, quo complebitur tempus conſecrationis veſtræ*, tr. 22. d. 15. n. 4

Cap. X.

Verſ. 1. *Egreſſus ignis à Domino devoravit eos, & mortui ſunt coram Domino*. tr. 22 d 19 n. 1.

Verſ. 3. *Hoc eſt, quod locutus eſt Dominus, ſanctificabor in iis, qui appropinquant mihi*, tr 22. d 4 n. 5.

Verſ. 5. *Arreptis Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat*, tr 11. d 21 n. 9

Verſ. 8. *Vinum & omne quod inebriare poteſt non bibetis, tu & filii tui, quando intratis in tabernaculum teſtimonii, ne moriamini, quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras*, tr 22. d. 17. n. 5. tr 11. d. 21 n. 9.

Cap. XI.

Verſ. 18. *Hæc ſunt, quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vobis, aquilam & gryphem, & cygnum*, tr. 13. d. 7. n. 8.

Cap. XIII.

Verſ. 6. *Die ſeptimo contemplabitur, ſi obſcurior lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia ſcabies eſt*, tr. 42. d. 9 per totum

Cap. XVI.

Verſ. 30. *In hac die expiatio erit veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis veſtris, Sabbatum enim requietionis eſt, & affligetis animas veſtras*, tr. 28. d 4 n 6 7 d 14. n 6

Cap. XVII.

Verſ. 6. *Omnis adeps Domini erit jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitationibus veſtris, nec ſanguinem nec adipem omnino comedetis*, tr. 37 d. 1. n. 3.

Cap. XIX.

Verſ. 15. *Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis, juſtè judica*, tr 40 d. 6. n. 8

Verſ. 15. *Non facies quod iniquum eſt, nec injuſte judicabis*, tr. 40 d. 6. n 8.

Verſ. 17. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo*, tr. 31. d. 30. per totum.

Verſ. 19. *Veſtem quæ ex duobus texta eſt, non indueris*, tr. 33. d. 1. n. 1

Verſ. 24. *Quarto anno omnis fructus eorum ſanctificabitur, laudabilis Domino*, tr. 24. d 6. n. 5.

Verſ. 36 *Juſtus modius æquuſque ſextarius*, tr. 41. d. 21. n 7.

Cap. XX.

Verſ. 26. *Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum ego Dominus, & ſeparavi vos à cæteris populis, ut eſſetis mei*, tr. 22. d 1. per totum.

Cap. XXI.

Verſ. 6. *Sancti erunt Deo ſuo, incenſum enim Domini & panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt*, tr 22. d 7 per totum.

Verſ. 7 *Sancti erunt Deo ſuo, & non pollùent nomen ejus, incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideo Sancti erunt*, tr. 22. d 1. n. 4.

Verſ. 9. *Sacerdotis filia, ſi deprehenſa fuerit in ſtupro, & violaverit nomen Patris ſui flammis exuretur*, tr. 22. d. 19 n 3.

Verſ. 16. *Caput ſuum non diſcooperiet*, tr. 22 d. 13. n. 21.

Verſ. 20. *Non offeret panes Deo ſuo, nec accedat ad miniſterium ejus, ſi fuerit gibbus*, tr. 22. d. 3. n. 2.

Verſ. 21. *Omnis qui habuerit maculam de ſemine Aaron Sacerdotis, non accedat offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo*, tr. 28 d. 20. n. 9.

Cap. XXII.

Verſ. 3. *Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea, quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino, Ego ſum Dominus*, tr. 28. d. 20. n. 9.

Verſ. 22. *Omnis macula non erit in eo, ſi cæcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem habens, ſi papulas, aut ſcabiem; aut impetiginem, non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis ſuper altare Domino*, tr. 22. d. 20. n. 9.

Cap. XXIII.

Verſ. 8. *Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: loquere* filiis

Iſrael, & dices ad eos : hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis ſanctas : ſex diebus facietis opus, dies ſeptimus quia Sabbati requies appellabitur ſanctus; &c. tr. 18 d 3 n. 1. d. 4. n. 7. d 6. n 4. d. 13. n. 5.

Verſ. 24. *Erit vobis Sabbatum memoriale clangentibus tubis*, tr. 21. 6. n 6.

Verſ. 34. *A quinto decimo die menſis hujus ſeptimi erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino*, tr. 28. d 8. n. 8.

Verſ. 40. *Sumetis vobis fructus arboris pulcherrimæ ſpatulaſque palmarum, celebrabitiſque ſolemnitatem*, tr 28. d. 7. n 12.

Cap. XXIV.

Verſ. 2. *Aaron accendebat lucernas fomentis olei, quod contulerat populus, lumini pabulum præbens*, tr. 29. d. 5. n. 3.

Cap. XXV.

Verſ. 21. & 22. *Dabo vobis benedictionem meam anno ſexto, & faciet fructus annorum trium : ſeretiſque anno octavo, & comedetis fructus veteres, uſque ad annum nonum*, &c. tr. 24. d 6. n 4.

Cap. XXVI.

Verſ. 2. *Cuſtodite Sabbata mea, & dabo vobis pluvias temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur, apprehendet meſſium tritura vindemiam*, &c. tr. 28 d. 16 n. 7. tr 30. d. 11.

Verſ. 36. *Dabo pavorem in cordibus eorum in Regionibus hoſtium terrebit eos ſonitus folii volantis*, tr. 34. d. 15. n. 9. tr 35. d. 17. n 4. tr. 41 10 n. 6.

Verſ. Ead. Terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium, cadent nullo perſequente, tr. 41. d, 5. n. 6.

EX LIBRO NUMERI.

Cap. VI.

Verſ. 18 *Radetur Nazaræus ante oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ, tolletque capillos ejus, & ponet ſuper ignem qui ſuppoſitus eſt ſacrificio pacificorum.* tr. 22. d 2 per totum.

Cap. VIII.

Verſ. Tolle Levitas de medio filiorum Iſrael, & purificabis eos juxta hunc ritum, aſpergantur aqua luſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuæ, tr. 12. d. 17 n. 6.

Verſ. Hæc eſt lex Levitarum à viginti quinque annis & ſupra ingredientur, ut miniſtrent in tabernaculo fœderis, tr. 25. d. 1. n. 5.

Cap. X.

Verſ. 4 *Si ſemel clangueris, venient ad te Principes, & capita multitudinis Iſrael, ſi autem prolixior atque conciſus clamor increbuerit, movebuntur ſtra primi qui ſunt ad Orientalem plagam*, tr. 27. d. 5. n. 3.

Cap. XI.

Verſ. 4 *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis*, &c. tr. 26. d. 13. n 12.

Verſ. 9 *Aperis quaſi panis ſicati*, tr. 26. d 13. n. 1.

Verſ. Flent coram me dicentes, da nobis carnes, ut comedamus, tr. 31. d 5. n 2.

Verſ. 5. *Non poſſum ſuſtinere hunc populum, quia gravis eſt mihi*, tr. 31 d. 16. n 4.

Verſ. 7. *Surgens populus toto die illo & nocte, ac die altero congregavit coturnicum, decem coros*, tr. 31. d. 15. n. 2.

Cap. XII.

Verſ. 1. *Num per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter eſt locutus*, tr 29. d. 12 n. 2.

Verſ. 2. *Quod cum audiſſet Dominus, iratus eſt*, tr. 35. d. 19. n. 3.

Verſ. 3. *Erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra*, tr. 35. d 9 n. 7 d 14. n. 7 tr. 39. p. 12. n 7.

Cap XIII.

Verſ. 24. *Pergenteſque uſque ad torrentem botri, abſciderunt palmitem cum uva ſua, quem portaverunt in vecte duo viri*, tr 26. d. 36 n. 2. d. 38. n. 2.

Cap. XIV.

Verſ. 2. *Utinam eſſemus mortui in Ægypto*, tr. 30 d. 25 n 4.

Verſ. 17. *Magnificetur fortitudo Domini, ſicut juraſti, dicens. Dominus patiens*, tr. 35. d. 25. n. 6.

Cap. XV.

Verſ. 35. *Dixit Dominus ad Moyſen, morte moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus omnis turba*, tr. 18. d 10. per totum

Cap XVI.

Verſ. 15. *Iratuſque Moyſes valde dixit ad Dominum*, tr. 39. d. 16. n. 5.

Verſ. 31 & 32 *Diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum devoravit illos. cum tabernaculis ſuis deſcenderuntque vivi in infernum operti humo* tr. 38 d 1. n. 5 tr. 42. d. 1. n 8.

Verſ. 48. *Stans inter mortuos & viventes pro populo deprecatus eſt & plaga ceſſavit*, tr. 15. d 14. n 7.

Cap. XVII.

Verſ. 5. *Quem ex his elegero, germinabit virga ejus*, tr. 22. d. 5 n. 2. tr. 40. d. 5. n. 7.

Verſ. 9 *Invenit germinaſſe virgam Aaron in domo Levi & turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt*. tr. 22. d. 31. n. 2.

Cap. XVIII.

Verſ. 20. *In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos, ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael*, tr. 22 d. 3. n. 1.

Cap. XX.

Verſ. 8. *Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas*, tr. 27. d. 2. n. 7

Verſ. 9. *Tulit Moyſes virgam, quæ erat in conſpectu Domini*, tr. 22 d. 23. n. 2.

Verſ. 10. *Audite rebelles & increduli, num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere*, tr. 26 d. 10 n 6.

Verſ. 12. *Quia non credidiſtis mihi ut ſanctificaretis me coram filiis Iſrael*, tr. 27. d 15. n. 5.

Verſ. 24. *Eo quod incredulus fuit ori meo ad aquas contradictionis* tr. 22. d. 30 n. 9.

Cap. XXI.

Verſ. 5. *Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo*, tr. 34 d. 17. n. 16. tr. 31. d. 14. n. 3. tr. 26. d. 13. n. 6. d, 43. n. 4. d. 46. n. 3.

Cap. XXII.

Verſ. 28. *Aperuitque Dominus os aſinæ, & locuta eſt*, tr. 30 d. 22. n. 9.

Cap. XXIII.

Verſ. 9. *Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus?* tr. 38. d. 29. n. 9.

Verſ. 19. *Non eſt Deus quaſi homo ut mentiatur, nec ut filius hominis ut mutetur*, tr 41. d. 19. n. 8.

Verſ. 25. *Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam innocentis*, tr. 40. d. 11. n. 4.

Cap. XXVIII.

Verſ. 20. *Mittet ſuper te Dominus famem, & eſuriem & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies*, tr. 11. d. 20. n. 12.

Verſ. 63. *Sicut ante lætatus eſt Dominus ſuper vos, bene vobis faciens, ſic lætabitur diſperdens vos, atque ſubvertens*, tr. 40 d. 1. n 4.

Cap. XXXI

Verſ. 17. *Abſcondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem invenient eum omnia mala*, tr. 14. d. 12 per totum.

Verſ. 28. *Invocabo contra eos cælum & terram*, tr. 41. d. 4. n. 4.

Cap. XXXII.

Verſ. 1. *Audite cæli, quæ loquor, audiat terra verba oris mei* tr. 27 d. 9. n. 6. tr. 30. d. 27 n. 6.

Verſ. 6. *Hæc ne reddis Domino, popule ſtulte, & inſipiens? numquid non ipſe eſt Pater tuus*, tr. 30. d 1 n. 10 tr. 23 d 1 n. 2

Verſ. 10. *Invenit eum in terra deſerta, in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis*, tr. 30. d, 14. n. 1.

Verſ 11. *Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos & ſuper eos volitans*, tr. 38 d 6. n 5. tr. 26 d. 10. n. 6.

Verſ. 13. *Ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo, butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipe agnorum*, &c. tr. 31. d. 7 n. 5.

Verſ 15 *Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem ſuum*, tr. 30. d. 24. n. 9. tr. 31. d. 12 n 9. d. 27. n. 6 tr. 26. d. 33 n. 4.

Verſ. 17. *Immolaverunt dæmonibus, & non Deo, Diis quos ignorabant*. tr. 31. d. 14. n. 3. tr. 12. d. 17. n 4.

Verſ. 18. *Deum, qui te genuit, dereliquiſti, & oblitus es Domini creatoris tui dereliquiſti vero Dominum, & ad iracundiam concitatus eſt*, tr. 30, d. 20 per totum tr 41 d. 6. n. 7.

Verſ. 22 *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima*, tr. 34 d 9. n 3 tr. 30. d 21 n. 9. tr 30. d 24 n. 6. tr. 41. d. 20 n. 4.

Verſ. 23. *Congregabo ſuper eos mala & ſagittas meas complebo in eis*, tr. 34 d. 7. n. 1. tr. 41 d. 10 n 4

Verſ. 32. *De vinea Sodomorum vinea eorum, propago eorum de Gomor, uva eorum uva fellis*, &c. tr. 34 d 13. n 6. d. 28. n. 2.

Verſ. 33. *Fel Draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile*, tr. 31. d. 16. n. 3. tr. 34. d 27. n. 16.

Verſ 34 *Nonne hæc condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis? mea eſt ultio & ego retribuam in tempore*, tr. 41 d 8. n 8.

Verſ. 35. *Juxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora*. tr. 41. d. 28 n. 3.

Cap. XXXIII.

Verſ. 2. *Apparuit de monte, & cum eo Sanctorum millia, in dextera ejus ignea lex* tr. 41 d. 15. n. 9 d 18. n. 3. tr. 19 d. 10 n. 9.

Verſ. 3. *Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius*, tr. 31. d. 15. n. 7.

Verſ. 7. Manus ejus pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adverſarios ejus erit, tr. 26. d. 20. n. 5.

Verſ. 8. Levi quoque ait: qui dixerit patri ſuo, & matri ſuæ neſcio vos, & fratribus ſuis ignoro vos, hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſervaverunt, tr. 23. d. 10. n. 1.

Verſ. 17. Benedictio illius qui apparuit in rubo veniat ſuper caput Joſeph, quaſi primogeniti tauri pulchritudo ejus cornua Rhinocerotis tr. 35. d. 7. n. 6.

Cap. XXXIV.

Verſ. 5. Mortuus eſt ibi Moyſes ſervus Domini, jubente Domino tr. 26. d. 9. n. 5.

Verſ. 7. Non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti ſunt, tr. 29. d. 21. n. 6. tr. 39. d. 9. n. 6.

Cap. XLII.

Verſ. 30. Mea eſt ultio & ego retribuam in tempore, tr. 35. d. 29. per totum.

EX LIBRO JOSUÆ

Cap. I.

Verſ. 1. Factum eſt . . . ut loqueretur Dominus ad Ioſue filium Nun tr. 40. d. 5. n. 8.

Cap. II.

Verſ. 1. Dominus Deus veſter, ipſe eſt Deus in cælo ſurſum, tr. 21. d. 20. n. 8.

Cap. III.

Verſ. 6. Surge & tranſi Jordanem iſtum tu, & omnis populus tecum tr. 37. d. 5. n. 6.

Cap. IV.

Verſ. 6. Ut ſint ſignum inter vos, & quando interrogaverint filii veſtri cras dicentes, quid ſibi volunt iſti lapides? Reſpondebitis eis &c. tr. 31. d. 2. n. 7.

Verſ. 9. Cuſtodi temetipſum, & animam tuam ſolicite, tr. 41. d. 13. n. 2.

Cap. V.

Verſ. 11. Comederunt de frugibus terræ azymos panes, & polentam ejuſdem anni, tr. 41. d. 11. n. 5.

Cap. VII.

Verſ. 15. Quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, comburetur igne cum omni ſubſtantia ſua, tr. 40. d. 3. n. 5.

Verſ. 19. Quia turbaſti nos, exturbet te Deus in die hac, tr. 40. d. 7. n. 3.

Cap. VIII.

Verſ. 18. Leva clypeum qui in manu tua eſt contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam, tr. 29. d. 4. n. 7. tr. 26. d. 22. n. 5.

Verſ. 31. Ædificabitis altare Domino Deo tuo ex lapidibus, quos ferrum non tetigit, tr. 35. d. 8. n. 9.

Cap. X.

Verſ. 12. Sol contra Gabaon ne movearis &c. ſtetit itaque Sol obediente Deo voci hominis, tr. 32. d. 10. n. 5. tr. 22. d. 12. n. 4. tr. 26. d. 52. n. 10.

Cap. XI.

Verſ. 11. Cepit Azor, & Regem ejus percuſſit gladio, percuſſitque omnes animas, quæ ibidem morabantur tr. 27. d. 5. n. 3.

Cap. XIX.

Verſ. 1. Egreſſa eſt ſors ſecunda, filiorum Simeon per cognationes ſuas, fuitque hæreditas eorum in medio poſſeſſionis filiorum Juda. tr. 29. d. 9. d. 1.

EX LIBRO JUDICUM

Cap. I.

Verſ. 2. Quis aſcendet ante nos contra Chananæum, & erit Dux belli; tr. 38. d. 16. n. 7.

Cap. V.

Verſ. 20. Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo, adverſus Siſaram pugnaverunt, tr. 41. d. 4. n. 8. d. 12. n. 11.

Cap. VI.

Verſ. 12. Dominus tecum virorum fortiſſime: ſi Dominus nobiſcum eſt, cur apprehenderunt nos hæc omnia? tr. 42. d. 10. n. 3.

Cap. VII.

Verſ. 12. Madian autem Amalec, & omnes orientales populi jacebant in valle ut locuſtarum multitudo, cameli quoque innumerabiles erant ſicut arena, tr. 26. d. 22. n. 2.

Verſ. 13. Videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis volvi, & in caſtra Madian deſcendere, cumque perveniſſet ad tabernaculum percuſſit illud, atque ſubvertit, & terra funditus coæquavit, tr. 26. d. 16. n. 4. d. 21. n. 2.

Verſ. 13. Diviſit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque vacuas ac lampades in medio lagenarum & dixit ad eos, quod me videritis facere facite, tr. 27. d. 5. n. 4.

EX LIBRO NUMERORUM

Cap. XXIV.

Verſ. 2. Irruente in ſe Spiritu Dei, aſſumpta parabola ait: dixit Balaam filius Beor, dixit homo cujus obturatus eſt oculus, &c. tr. 32. d. 15. n. 12.

Cap. XXV.

Verſ. 1. Adoraverunt Deos earum, vocaverunt eos ad ſacrificia ſua, tr. 31. d. 14. n. 7. d. 17. n. 4.

Verſ. 3. Initiatus eſt Iſrael Beelphegor, & iratus Dominus, ait ad Moyſen: Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra Solem in patibulis, ut avertatur furor meus, tr. 27. d. 9. per totum.

Verſ. 4. Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra Solem in patibulis, tr. 22. d. 29. n. 11.

Verſ. 13. Erit tam ipſi quam ſemini ejus, pactum Sacerdotii ſempiternum, quia zelatus eſt pro Deo, tr. 22. d. 14. n. 14. tr. 22. d. 2[illegible] n. 11.

Verſ. 14. & 15. Erat autem nomen viri Iſraelitæ, qui occiſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione & tribu Simeonis. Porro mulier Madianitis . . . vocabatur Cozbi, Filia Sur Principis nobiliſſimi, Madianitarum. tr. 27. d. 9. n. 1.

Cap. XXVI.

Verſ. 2. Numerate omnem ſummam filiorum Iſrael à viginti annis & ſupra . . . cunctos qui poſſunt ad bella procedere, tr. 22. d. 4. [illegible]

Cap. XXVII.

Verſ. 15. Provideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis hominem qui ſit ſuper multitudinem hanc, tr. 33. d. 10. n. 5.

Verſ. 18. Tolle Joſue filium Nun, virum in quo eſt Spiritus, & pone manum tuam ſuper eum, tr. 32. d. 10. n. 5. tr. 22. d. 13. n. 7.

Cap. XXVIII.

Verſ. 18. Dies ſeptimus celeberrimus & ſanctus erit vobis, omne opus ſervile non facietis in eo, tr. 26. d. 4. per totum.

Cap. XXXI.

Verſ. 15. & 16. Cur fœminas reſervaſtis? Nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam, & prævaricari fecerunt? tr. 27. d. 9. n. 5.

Cap. XXXIII.

Verſ. 1. Egreſſi ſunt de Ægypto in manu Moyſis & Aaron, tr. 2[illegible] d. 16. n. 2.

EX LIBRO DEUTERONOMII

Cap. I.

Verſ. 16. 17. Præcepique eis dicens, audite illos, & quod juſtum eſt judicate, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus, nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis ut magnum, tr. 40. d. 6. per totum.

Verſ. 17. Nec accipietis cujuſquam perſonam, quia Dei judicium eſt, tr. 40. d. 2. n. 2. tr. 42. d. 4. n. 1.

Cap. II.

Verſ. 25. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos qui habitant ſub omni cœlo, ut audito nomine tuo paveant, & in morem parturientium contremiſcant, & dolore teneantur, tr. 41. d. 5. n. 6.

Cap. III.

Verſ. 25. Tranſibo & videbo terram hanc optimam trans Jordanem, & montem iſtum egregium, tr. 30. d. 15. n. 7.

Cap. IV.

Verſ. 7. Neque enim eſt, aut fuit aliquando tam grandis natio, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut adeſt nobis Deus noſter tr. 26. d. 47. n. 8.

Verſ. 24. Deus ignis conſumens eſt, tr. 41. d. 30. n. 1.

Cap. V.

Verſ. 12. Obſerva diem Sabbathi, ut ſanctifices eum; ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, tr. 28. d. 13. per totum.

Verſ. 16. Honora patrem tuum & matrem tuam, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, tr. 23. d. 18. n. 8.

Cap. VI.

Verſ. 8. Ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, & ante oculis, tr. 33. d. 15. n. 10.

Verſ. 13. Cave diligenter, ne obliviſcaris Domini, qui eduxit te de terra Ægypti de domo ſervitutis, tr. 31. d. 12. n. 9.

Cap. VIII.

Verſ. 10. Cum comederis & ſatiatus fueris benedicas Domino Deo tuo, pro terra optima quam dedit tibi, obſerva & cave, ne quando obliviſcaris Domini Dei tui, tr. 26. d. 48. n. 5.

Cap. X.

Verſ. 20. Dominum Deum tuum timebis, & ei ſoli ſervies, tr. 29. d. 9. n. 12.

Cap. XVI.

Verſ. 20. Juſte, quod juſtum eſt perſequeris. tr. 40. d. 7. n. 6.

Verſ. 20. Ut vivas & poſſideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi, tr. 40. d. 1. n. 2.

Verſ. 18. Judices conſtitues in omnibus portis tuis, ut judicent populum juſto judicio, tr. 40. d. 6. n. 1. d. 9. per totum.

Verſ. 19. Non accipies munera, quia munera excæcant oculos Sapientum, tr. 40. d. 9. per totum.

Cap. XVIII.

Verſ. 3. Hoc eſt judicium Sacerdotum, à populo & ab his, qui offerunt victimas, ſive bovem ſive ovem immolaverint, dabunt Sacerdoti armum, tr. 27. d. 4. n. 9.

Cap. XXVIII.

Verſ. 22. Percutiet te Dominus egeſtate, frigore, pœna ardore &c. tr. 34. d. 7. n. 3. & 5.

Cap. XXI.

Verſ. 18. Si genuerit filium contumacem & protervum,

qui

qui non audiat patris aut matris imperium, & coercitus obedire contempſerit, apprehendent eum, & ducent ad Seniores civitatis illius, &c. tr.23.d.15.n.6.

Cap. XXII.

Verſ. 5. Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea, abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc, tr.31.d.1.n.4.

Verſ. 8. Cum ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum, tr.12.d.4.n.2.

Verſ. 11. Non indueris veſtimento, quod ex lana linoque contextum eſt, tr.31.d.1.n.4.

Verſ. 41. Si acuero ut fulgur gladium meum, arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hoſtibus meis, &c. tr.41.d.9.n.3.

Cap. XXIII.

Verſ. 3. Ammonites & Moabites, & jam poſt decimam generationem non intrabunt Eccleſiam Domini in æternum, tr.10 d.5.n.6.

Cap. XXV.

Verſ. 2. Pro menſura peccati erit & plagarum modus, tr.24.d.30.n.1.

Cap. XXVII.

Verſ. 5. Ædificabis Altare Domino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit, tr.26.d.19 n.9.

Verſ. 15. Maledictus homo qui facit ſculptile, & conflatile, abominationem Domini, ponetque illud in abſcondito, tr.37.d.9.n.4.

Verſ. 20. Cumque per gyrum caſtrorum tribus perſonarent locis & hydrias confregiſſent, tenuerunt ſiniſtris manibus lampades, & dextris ſonantes tubas, clamaverunt: Gladius Domini & Gedeonis, tr.27.d.1.n.3.

EX LIBRO JUDICUM

Cap. VIII.

Verſ. 2. Quid enim tale facere potui, quale vos feciſtis? nonne melior eſt racemus Ephraim vindemiis Abiezer? in manus veſtras tradidit Deus Principes Madian. Quod cum locutus eſſet, requievit ſpiritus eorum qui tumebant contra eum, tr.39.d.17 n.11.

Cap. IX.

Verſ. 8. Ierunt ligna, ut ungerent ſuper ſe Regem, dixeruntque olivæ, impera nobis; quæ reſpondit, numquid poſſum deſerere, &c. tr.31 d.17.n.3.

Verſ. 13. Numquid poſſum deſerere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, tr.20.d.4.n.10.

Verſ. 22 Dominare noſtri tu, & filius tuus, quia liberaſti nos de manibus Madian. tr.30.d.8.n.2.

Verſ. 45. Interfectis habitatoribus ejus ipſaque deſtructa, ita ut ſal in ea diſpergeret, tr.30.d.20.n 7.

Verſ. 48. Arrepta ſecuri præcidit arboris ramum impoſitumque ferens humero, dixit ad ſocios: quod me videtis facere, cito facite, tr.27 d.5.n.5

Verſ. 49. Factum eſt ut fumo & igne mille homines necarentur, viri pariter & mulieres habitatores turris Sichem tr.34.d 27.n.7.

Cap. XIII.

Verſ. 3. & 5. Cui apparuit Angelus Domini, & dixit ad eam: ... Concipies & paries filium, ...erit enim Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris utero, & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſthinorum, tr 23 d.6.n.6.

Cap XIV.

Verſ 5. Deſcendit itaque Samſon cum patre ſuo & matre in Thamnatha, cumque veniſſet ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis ſævus & rugiens, tr.23.d.17.n.4.

Cap XV.

Verſ. 21. Eruerunt oculos ejus, & vinctum catenis clauſum in carcere molere fecerunt, tr.41 d.24.n.4

Cap. XVI.

Verſ. 5. Venerunt ad eam Principes Philiſthinorum, atque dixerunt, decipe eum, & diſce ab eo in quo habeat tantam fortitudinem, quod ſi feceris &c. tr 40.d.9.n 2.

Verſ. 20. Ab eo fortitudo diſceſſit, neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus, tr.31 d.12.n.2.

Verſ. 25. Lætantes per convivia, ſumptis jam epulis, præceperunt, ut vocaretur, Samſon, & ante eos luderet, tr.7.d.15.n.7.

EX LIBRO RUTH

CAP. I.

Verſ. 20 Ne vocetis me Noemi, id eſt, pulchram, ſed vocate me mara, id eſt, amaram, quia amaritudine valde replevit me omnipotens, tr.29.d.11.n 4.

Cap. II.

Verſ. 19. Comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto, tr.26. d.14.n.5.d.30.n.8.

Cap. IV.

Verſ. 11. Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris ſui, tr. 23 d.8.n.4.

EX LIBRO PRIMO REGUM.

Cap. I.

Verſ. 1. Fuit vir unus de Ramathaim Sophim, & nomen ejus Elcana tr.37 d.1.n.6.

Verſ. 6. Affligebat eam æmula ejus, & vehementer angebat in tantum ut exprobraret, quod Dominus concluſiſſet vulvam ejus, tr.34.d.6.n.2.

Verſ 16. Nequaquam Domine mi, tr.36.d.14 n.13.

Cap. II.

Verſ. 1. Exultavit cor meum in Domino, dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos, quia lætata ſum in ſalutari tuo, tr. 6.d. .1.2.

Verſ. 3. Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum, tr. 15. d. 10.n.

Verſ. 5. Repleti prius pro panibus ſe locaverunt, & famelici ſaturati ſunt, tr.26 d.10.n.7.d. 4 n. .d.35 n.8.

Verſ. 6. Dominus deducit ad inferos & reducit, tr.34.d.3. per totum.

Verſ. 8. Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore elevat pauperem ut ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat, &c. tr.32.d.1. n.7.d.11.n.7.

Verſ. 8. Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem tr.40.d.1.n.6.

Verſ. 12. Porro filii Heli, filii Belial neſcientes Dominum, tr.32 d.2.n.12.d.13 n.8.

Verſ. 13. Quicumque immolaſſet victimas, veniebat puer ſacerdotis dum coquerentur carnes & habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua, &c tr.21.d.9 n.9.d.14.n.3.

Verſ. 17. Erat peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à ſacrificio Domini, tr.25.d.11.per totum.

Verſ. 21. Viſitavit ergo Dominus Annam, & concepit & peperit tres filios, & duas filias. tr 30.d.6.n.1.

Verſ. 23. Quare facitis res hujuſcemodi? quas ego audio res peſſimas ab omni populo! tr.27.d.10.n.5.

Verſ. 15. Da mihi carnem & coquam ſacerdoti, non enim accipiam à te carnem coctam, ſed crudam. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à ſacrificio Domini, tr.18.d.13.n.5.

Verſ. 29. Honoraſti filios tuos magis quam me, tr.27.d.37. per totum.

Verſ. 29 Quare ergo calce abjeciſtis victimam meam? tr.13.d. 5. n.8.tr.23 d. .9.

Verſ. 30. Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me erunt ignobiles. tr 34.d 18 n 5.tr 35.d 2.n.6

Verſ. 31. Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum & brachium domus patris tui, ut non ſit ſenex in domo tua, & videbis æmulum tuum in templo &c. tr.31.d.1 .n.4 d 16.n.5

Verſ. 32. Videbis æmulum tuum in templo in univerſis proſperis Iſrael, tr 38 d 15.per totum.

Verſ 33. Verumtamen non auferam virum penitus ex te ab altari meo, ſed ut deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua, tr. 38. d. 15 n.4.

Cap. III.

Verſ. 1. Puer autem Samuel miniſtrabat coram Domino Heli tr.28 d.27 n.5.

Verſ. . Heli jacebat in loco ſuo, & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre, tr 38.d.1 .n.7.

Verſ. 11. Facio verbum quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus, tr.27.d.8.n.

Verſ. 13. Prædixi enim ei, quod judicaturus eſſem domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos. tr.31.d.16.n 10.tr 21.d.9.n.9.

Verſ. 14. Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis & muneribus uſque in æternum, tr.29.d.14.n.7.

Cap. IV.

Verſ 3. Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini & veniat in medium noſtri, ut ſalvet nos de manu inimicorum noſtrorum, tr.26.d.22.n.10.

Cap. V.

Verſ. 6. Percuſſit in ſecretiori parte natium Azotum, & fines ejus tr. 11 d.20.n 5.

Verſ. 10. Cumque veniſſet arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ dicentes, adduxerunt ad nos arcam Dei Iſrael ut interficiat nos & populum noſtrum, tr.29 d.7.n. 3.

Verſ. 14. Et quæ eſt hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus meis, & armentorum quam ego audio, tr.33.d.14.n.6.

Cap VI.

Verſ. 12. Ibant in directum vaccæ, tr 23.d.10.n 2.

Cap. VII

Verſ. 15. Judicabat quoque Samuel Iſraelem cunctis diebus vitæ ſuæ, tr.40.d.6.n.3.

Cap. VIII.

Verſ. 5. Ecce tu ſenuiſti, & filii tui non ambulant in viis tuis, com-

Digitized by Google

conſtitue nobis Regem, tr.23.d.5.n.9.

Cap. IX.

Verſ. 2. Electus & bonus, & non erat vir de filiis Iſrael melior illo, tr.38 d 8.n.3.

Verſ. 7. Ecce ibimus, quid feremus ad virum Dei? panis defecit in ſitarciis noſtris, & ſportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quodquam aliud, tr.30.d.9 n.6.

Cap. X.

Verſ. 6. Inſiliet in te Spiritus Domini, & mutaberis in virum alterum, tr.29.d 23 n.5.tr.26.d.51.n.7.

Cap. XI.

Verſ. 1. Habeto nos fœderatos, & ſerviemus tibi, in hoc feriam vobiſcum fœdus ut eruam omnium veſtrum oculos dextros, tr.29.d.4.n 3 tr.31.d.1.n.9 tr.37.d.4.per totum.tr.42.d.2.n.6.

Cap. XII.

Verſ. 3. Loquimini de me coram Domino & coram Chriſt. ejus utrum bovem cujuſquam tulerim, aut aſinum, ſi de manu cujus quam munus accepi? tr.40 d.9.n.6.

Verſ. 13. Verumtamen, quia blaſphemare feciſti inimicos Domini, tr.27.d.10.n.10.

Cap. XIV.

Verſ. 18. Applica arcam Dei, tr.40 d.12 n.7.

Verſ. 27. Intinxit in favum mellis, & convertit manum ſuam ad os ſuum, & illuminati ſunt oculi ejus, tr.26.d.12 n.13.

Cap. XV.

Verſ. 14. Et quæ eſt hæc vox gregum quæ reſonat in auribus meis & armentorum quam ego audio, tr.41.d 1 n.5

Verſ. 17 Nonne cum parvulus eſſes in oculis tuis caput in tribubus Iſrael factus es? unxitque te Dominus in Regem ſuper Iſrael, &c. quare ergo non audiſti vocem Domini, ſed ſeciſti malum hoc in oculis Domini? tr 30.d.9 n.6.tr.32.d 10 n.6.d.12.per totum.

Verſ. 28. Quia projeciſti ſermonem Domini & projecit te Dominus, ne ſis Rex ſuper Iſrael, tr.34 d.12 n.12.

Verſ. 32. Siccine ſeparat amara mors, tr.31.d.16.n.2.

Cap. XVI.

Verſ. 1. Imple cornu tuum oleo, & veni ut mittam te ad Iſai Bethlehemitem, provide enim in filiis ejus mihi Regem, &c.tr. 38.d. 3.n.4.

Verſ. 5. Sanctificamini & venite mecum, ut immolem, tr.22.d.18.n.2.

Verſ. 6 & 7 Vidit Eliab, & ait, num coram Domino eſt Chriſtus ejus? Et dixit Dominus ad Samuelem; ne reſpicias vultum ejus neque altitudinem ſtaturæ ejus, quoniam abjeci eum, tr.39. d. 10.n.7. tr.42.d 5.n.2.

Verſ. 7. Nec juxta intuitum hominis ego judico, homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor, tr.17.d.8.n.3.

Verſ. 7. Homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor, tr.33.d.10.n 1

Verſ. 11. Adhuc reliquus eſt unus parvulus, tr.25.d.8.n.1.tr.32.d d.12 n 3.

Verſ. 18. Et reſpondens unus de pueris ait: ecce vidi filium Iſai Bethlehemitem ſcientem pſallere, & fortiſſimum hominem, & virum bellicoſum, &c tr.3.d 13.n.7

Verſ. 19. Miſit ergo Saul nuncios ad Iſai dicens, mitte ad me David filium tuum, qui eſt in paſcuis, tr.38.d 12 n.7.

Cap. XVII.

Verſ. 17. Curre in caſtra ad fratres tuos, viſitabis ſi recte agant, & cum quibus ordinati ſunt diſce, tr.23.d.3.n.11.

Verſ. 28. Iratus eſt contra David, & ait: quare veniſti, & quare dereliquiſti pauculas oves in deſerto? Ego novi ſuperbiam tuam, & nequitiam cordis tui. tr.38 d.3.n.1.tr 39.d.10 n 7.

Verſ. 44 Ego venio ad te in nomine Domini, tr.25.d. 12.n. 3.

Verſ. 55. Ait ad Abner Principem militiæ, de qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens, tr 23.d.4 n.1.

Verſ. 58. Percuſſit Saul mille & David decem millia, tr.38. d. 11.n.7.

Cap. XVIII.

Verſ 3. Spoliavit ſe Ionathas tunica ſua, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua veſtimenta, tr.26.d.47.n.6.

Verſ. 8. Num & Saul inter Prophetas, tr.38.d.7.n 3.

Verſ. 9. Non rectis ergo oculis aſpiciebat Saul David à die illa, tr.38.d.3.n 7.d 8.n.3

Cap. XIX.

Verſ. 4. Locutus eſt Jonathas de David bona ad Saulem patrem ſuum dixitque ad eum, ne pecces &c.tr.30.d 21.n.3.

Verſ. 9. Dederunt David decem millia, & mihi mille dederunt, quid ei ſupereſt niſi ſolum regnum, tr.38.d 8.n.3.

Cap. XX

Verſ. 30. Iratus eſt autem Saul, tr.19.d. 5.n.6.

Eadem. Numquid ignoro, quia diligis filium Iſai in confuſionem tuam, & in confuſionem ignominiæ matris tuæ? tr.30.d.21.n.3.

Cap. XXI.

Verſ. 4. Si mundi ſunt pueri, maxime à mulieribus, tr.22. d. 18. n.4.

Verſ. 13. Extimuit valde à facie Achis. tr.38.d.11.n.7.

Cap. XXII.

Verſ. 2. Convenerunt ad eum omnes, qui erant in anguſtiis conſtituti, & factus eſt eorum Princeps, tr.32.d.8.n.3.

Verſ. 8. Non eſt, qui vicem meam doleat ex vobis, tr.35 d.27.n.4. tr.38.d.4 n.4

Verſ. 19. Nobe civitatem ſacerdotum percuſſit in ore gladii, viros & mulieres, & parvulos, & lactentes bovemque & aſinum, & ovem, tr.39.d.3.n.5.

Verſ. 22. Et ait David ad Abiathar, ſciebam, quod in die illo cum ibi eſſet Doeg Idumæus, procul dubio annunciaret Sauli &c.tr.30.d.5.n 9.

Cap. XXIV.

Verſ. 7. Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, tr.39.d.16 n.1.

Verſ. 1. Quare audis verba hominum loquentium, David quærit malum adverſum te? Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea &c. tr.35 d 5.n.8

Verſ. 1. Quin potius pater mi, vide, & cognoſce oram chlamydis tuæ in manu mea, tr.35.d.11 n 8.

Verſ. 1. Quem perſequeris canem mortuum, tr.3.d.10.n.7.

Verſ. 17. Numquid vox hæc tua eſt fili mi David? & levavit vocem ſuam & flevit dixitque ad David: juſtior tu es, quam ego, &c. tr.35.d.11 n.8.d.19.n.4 n 25.n 1.

Verſ. 20. Quis enim invenerit inimicum ſuum, dimittet eum in via bona? ſed Dominus reddat tibi vicem hanc, &c. tr.35.d.8. n.9.

Verſ. 21. Nunc ſcio, quod certiſſime regnaturus ſis, & habiturus in manu tua Regnum Iſrael, tr.35.d.9 per totum d.23.n.1.

Cap. XXV.

Verſ. 31. Cum fecerit tibi Dominus omnia hæc, &c. non erit tibi hoc in ſcrupulum cordis, quod ipſe te ultus fueris, tr 35.d.24.n.5.

Verſ. 38. Percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt, tr. 36.d. 4. n.9.

Cap. XXVI

Verſ. 8. Et perfodiam eum lancea in terra ſemel, tr. 35. d. 19. n.3.

Verſ. 21. Peccavi revertere fili mi David, nequaquam ultra tibi male faciam, apparet enim quod ſtulte egerim, tr.35.d.19.n.3.d.25. per totum

Verſ. 25. Benedictus es tu fili mi David, & quidem faciens facies, & potens poteris, tr.35.d.9.n 2.

EX LIBRO II. REGUM.

Cap. I.

Verſ. 1. Factum eſt autem poſtquam mortuus eſt Saul, ut David reverteretur à cæde Amalec. tr 27.d.1.n.4.

Cap. II.

Verſ. 25. Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus, ſi autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? tr.22.d.30.n.8

Verſ. 28. Inſonuit Joab buccina, & ſtetit omnis exercitus neque perſecuti ſunt ultra Iſrael, neque inierunt certamen, tr.35 d 4.n.6.

Cap. VI.

Verſ 6. Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam, tr 22.d.18.n 9.tr.22.d 18 n 11.

Verſ.9. Extimuit Dominum David, tr.22 d.21.n.15.

Verſ. 16. Quam glorioſus fuit hodie Rex Iſrael, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur unus de ſcurris, tr.42.d.3 n.5.n.8.tr.25.d.3.n.7.tr.36 d 4 n.9.

Verſ. 19. Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent arcam Domini, & percuſſit de populo 70. viros, & quinquaginta millia plebis, tr.42.d 3 n.7.

Verſ. 22. Ero humilis in oculis meis, tr 32 d.1.n.2.

Verſ. 22. Ludam & vilior fiam, plus quam factus ſum, tr.32 d.5. n.8.d.21 n.9.tr.25.d.2.n.6.d.8 per totum.

Verſ. 23. Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ, tr.36.d.4 n.9.tr.42.d.3.n 8

Cap. VII.

Verſ. 18. Ingreſſus autem eſt Rex David, & ſedit coram Domino & dixit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxiſti me huc uſque? tr.30.d.5.n.9.d.7.n.4.tr.32.d.20 n.6.

Cap. VIII.

Verſ. 1. 2. & 3. Factum eſt poſt hæc percuſſit David Philiſthiim, Et percuſſit Moab, ... Et percuſſit ... Adarezer, tr.30.d.7.n.4.

Cap. IX.

Verſ. 3 Putaſne eſt aliquis qui remanſerit de domo Saul, ut faciam cum eo miſericordiam propter Jonathan, tr.55.d.10.n.5.

Verſ. 8. Quis ego ſum ſervus tuus quoniam reſpexiſti ſuper canem mortuum, ſimilem mei, tr.31.d 20.n.5.

Cap. X

Cap. X.

Verſ. 2. Dixitque David, Faciam miſericordiam cum Hanon filio Naas: miſit ergo conſolans eum per ſervos, &c. tt.30.d.20.n.8.

Cap. XI.

Verſ. 8. Secutuſque eſt eum cibus Regius, tt.36.d.4.n.8.

Cap. XII.

Verſ. 5. Iratus autem indignatione David adverſus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quia filius mortis eſt vir, qui fecit hoc, ovem reddet in quadruplum, tt.41.d.11.n.6.

Verſ. 7. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ego unxi te Regem ſuper Iſrael, & ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum Domini tui, &c. quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo. tt.30.d 8 n.6.

Verſ. 10. Non recedet gladius de domo tua, uſque in ſempiternum: Suſcitabo ſuper te malum de domo tua tollam uxores tuas in oculis tuis. tt.30.d.19.n.5.

Verſ. 12. Tu feciſti abſcondite, ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael. tt.34 d.18.n.9.

Verſ. 13. Peccavi Domino, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum. tt.37.d.3.n.7.

Verſ. 31. Sic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon, tt.41. d. 9.n.3.tt.42.d.3.n.8.

Cap. XIII.

Verſ. 6. Veniat obſecro Thamar ſoror mea ut faciat mihi in oculis meis duas ſorbitiunculas, ut cibum capiam de manu ejus, &c. tt.31. d.9 n 4.

Verſ. 28. Obſervate cum temulentus fuerit Amnon vino, & dixero vobis, percutite eum & interficite, nolite timere, ego enim ſum qui præcipio vobis. tt.35.d.5.n.8.tt 31.d.15.n.8.

Cap. XIV.

Verſ. 17. Sicut enim Angelus Dei, ſic eſt Dominus meus Rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur. tt.34.d.15.n 2

Verſ. 24. Verumtamen faciem meam non videat, tt.34.d.22 n.4.

Cap. XV.

Verſ. 7. Vadam & reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron tt.33.d.3.n.9.

Verſ. 25. Reporta Arcam Dei in urbem. tt.41.d.12.n.12.

Cap. XVI.

Verſ. 3. Hodie reſtituet mihi domus Iſrael regnum Patris mei; ait Rex Siba, tua ſint omnia quæ fuerunt Mephiboſeth. tt.40.d 9.n.4.

Verſ. 6. Maledicebat, mittebatque lapides contra David, tt.35. d. 8.n.9.

Verſ. 7 Ita loquebatur Semei cum malediceret Regi: Egredere, egredere vir ſanguinum, & vir Belial. tt.36.d 9 n 8.

Verſ. 9 Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo Regi. tt.31. d.10.n.5.

Verſ. 9. Vadam & amputabo caput ejus tt 36.d.2.n.3.

Verſ. 10. Quid mihi & vobis eſt filii Sarviæ, cur efficimini mihi hodie in Satan. tt.36 d.2.n.5.

Verſ. 12. Reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna, tt.36.d.9.n.8.d.10.per totum.

Cap. XVIII.

Verſ. 17. Tulerunt Abſalon & projecerunt eum in ſaltu, in foveam grandem, & comportaverunt ſuper eum acervum lapidum grandem nimis. tt.23.d.15.n.6.

Cap. XIX.

Verſ. 22. Cur efficimini mihi hodie in Satan, ergone hodie interficietur vir in Iſrael? An ignoro me hodie factum Regem ſuper Iſrael? tt.15 d.23.n.1.

Verſ. 27. Tu autem Domine mi Rex ſicut Angelus Dei es: Neque enim fuit domus Patris mei niſi morti obnoxia Domino meo Regi, &c. tt.35.d.15.n.5.tt.40.d.8.n.1.

Verſ. 29. Fixum eſt quod locutus ſum, dividite tt.35.d 22.n.10.

Verſ. 33. Veni mecum, ut requieſcas ſecurus mecum in Jeruſalem, tt.30.d.5.n.9.

Cap. XXIII.

Verſ. 8. Quaſi teneriſſimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. tt.32.d.18.n.3.

Cap. XXIV.

Verſ. 25. Obtulit holocauſta & pacifica,& propitiatus eſt Dominus. tt.26 d.23.n.9.

EX LIBRO III. REGUM.

Cap. II.

Verſ. 19. Surrexit Rex in occurſum ejus, adoravitque eam, & ſedit ſuper thronum ſuum, poſituſque eſt thronus Matri Regis, quæ ſedit ad dexteram ejus. tt 23.d.21.n 9.

Verſ. 26. Equidem vir mortis es, ſed hodie te non interficiam, quia portaſti arcam Domini, tt.26.d 23.n.9.

Cap. IV.

Verſ. 25. Habitabat Juda & Iſrael abſque timore ullo, unuſquiſque ſub vite ſua cunctis diebus Salomonis, tt.26.d.22.n.7.

Cap. VII.

Verſ. 3. Iſrael autem diligebat Joſeph ſuper omnes filios ſuos tt.35 d.9.n.5.

Verſ. 7. Porticum in qua tribunal erat, texit lignis cedrinis à pavimento uſque ad ſummitatem & domum illa in qua ſedebatur ad judicandum, erat in media porticu ſimili opere. tt.40 d.10.n 4

Verſ. 29. Et inter coronulas & plectas leones, boves & Cherubim, tt 22.d.34.n. 3.

Cap. VIII.

Verſ. 27. Ergone putandum eſt, quod vere Deus habitet ſuper terram? ſi enim cœlum, & cœli cœlorum te capere non poſſunt, quanto magis domus hæc quam ædificavi? tt 26.d.31.n.7 tt.22.d.22 n.1.

Cap XII.

Verſ. 3. Poſt verba hæc non eſt reverſus Jeroboam, de via ſua peſſima, ſed è contrario fecit de noviſſimis populi ſacerdotes excelſorum. tt.27.d.11.n.4.

Verſ. 10. Dixerunt juvenes qui nutriti fuerant cum eo, ſic loqueris populo huic qui locuti ſunt ad te dicentes, tt.36.d.3.n.5.

Verſ. 28 Nolite ultra aſcendere in Jeruſalem, ecce dii tui Iſrael qui te eduxerunt de terra Ægypti. tt 30.d 2.n.7.

Cap. XIII.

Verſ. 6. Oravitque vir Dei faciem Domini, & reverſa eſt manus Regis ad eum, & facta eſt ſicut prius fuerat tt 35 d. [illegible] .8

Verſ. 8. Si dederis mihi mediam partem domus tuæ non veniam tecum. tt.31.d.27.n.11.

Cap. XIV.

Verſ. 2. Surge & commuta habitum ne cognoſcaris, & vade in Silo ubi eſt Ahias. tt.33.d.3.n.9.

Verſ. 6. Quare aliam te eſſe ſimulas, tt.33 d.6.n.7.

Verſ. 10. Percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem, mundabo reliquias domus Jeroboam, ſicut mundari ſolet fimus uſque ad purum &c. tt.30.d 20.n.3.

Cap. XVI.

Verſ. 18. Ingreſſus palatium ſuccendit ſe cum domo Regia, & mortuus eſt in peccatis quæ fecerat. tt.39.d.7.n.5.

Cap. XVII.

Verſ. 1. Affer mihi buccellam panis in manu tua. Quæ reſpondit vivit Dominus Deus, quia non habeo panem. tt.24 d.3.n.8.tt.26. d. 29.n 3.

Verſ. 13. Fac mihi primum ſubcinericium panem. tt.14.d.6.n.8.

Verſ. 19. Dixit ad eam Elias, da mihi filium tuum, tulitque eum de ſinu ejus, & portavit in cœnaculum, ubi ipſe manebat, & poſuit ſuper lectulum ſuum, expandit ſe, atque menſus eſt ſuper puerum, &c. tt.23.d.8.n.9.

Cap. XXVI.

Verſ. 21. Uſque quo claudicatis in duas partes tt 29 d.7.n 3.

Verſ. 28. Incidebant ſe juxta ritum ſuum cultris & lanceolis, donec perfunderentur ſanguine tt.33.d. 3 n.1.

Verſ. 38 Voravit holocauſta, & ligna & lapides, pulverem quoque & aquam quæ erat in aquæ ductu lambens tt.35.d.1.n.9.

Verſ. 44. Et ecce nubecula parva tt 26 d 23.n 10

Cap. XIX.

Verſ. 5. Projecitque ſe, & obdormivit in umbra Juniperi. tt. 26. d.36.n 9.

Verſ. 6. Et ecce ad caput ejus ſubcinericius panis. tt.26.d.26.n.4. d.29.n.6

Verſ. 8. Ambulavit in fortitudine cibi illius uſque ad montem Dei Horeb. tt.16.d.15.n 5.d.23.n.7.d 24 n.5.d 36.n.7.

Verſ. 11. Egredere & ſta in monte coram Domino, & ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis & fortis ſubvertens montes & conterens petras. tt 41 d.2.n.5.

Cap. XX

Verſ. 1. Benadab Rex Syriæ congregavit omnem exercitum ſuum, & triginta duos Reges ſecum, &c. tt.31 d.17.n.5.

Cap. XXI.

Verſ. 29. Nonne vidiſti humiliatum Achab. tt 37.d.9.n.5.

EX LIBRO IV. REGUM.

Cap. I.

Verſ. 9. Homo Dei Rex præcipit ut deſcendas. tt 22.d.24.n.12.

Cap. II.

Verſ. 23. Aſcende calve, aſcende calve, &c. egreſſique ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. tt.36 d.4. n 9.

Verſ. 24. Qui cum reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini, egreſſique ſunt duo urſi, &c. tt.23.d.3.n.9.tt. 23. d. 12.n.6.

Cap. III.

Verſ. 19. Factum eſt igitur mane quando ſacrificium offerri ſolet, & ecce aquæ veniebant per viam Edom, & repleta eſt terra aquis tt.25.d.23.n.10.

Digitized by Google

Cap. IV.

Verſ. 1. *Ecce Creditor venit ut tollat duos filios meos ad ſerviendum ſibi*, tr. 35. d. 16. n. 4.

Verſ. 10. *Faciamus ei cœnaculum parvum, & ponamus in eo lectum & menſam*, tr. 22. d. 15. n. 13.

Verſ. 38. *Pone ollam grandem, & coque pulmentum filiis Prophetarum*, tr. 31. d. 19. n. 5.

Cap. V.

Verſ. 12. *Numquid non meliores ſunt Abana & Pharphar fluvii Damaſci, quam omnes aquæ Iſrael?* — *Nonne boni Amana & Pharphar fluvii Damaſci, præ Jordane*, tr. 39. d. 5. n. 5.

Verſ. 25. *Unde venis Giezi? non ivit ſervus tuus quoquam*, tr. 40. d. 9. n. 7.

Cap. VI.

Verſ. 16. *Noli timere, plures enim nobiſcum ſunt quam cum illis*, tr. 41. d. 18. n. 4.

Verſ. 17. *Porro Eliſæus oravit ad dominum dicens: percute obſecro gentem hanc cæcitate, percuſſitque eos Dominus ne viderent*, &c. tr. 35. d. 20. n. 4.

Verſ. 23. *Appoſita eſt eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt*, tr. 26. d. 46. n. 9.

Verſ. 25. *Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat ſi ſteterit caput Eliſæi Saphat, ſuper ipſum hodie*, tr. 22. d. 14. n. 13.

Verſ. 29. *Mulier iſta dixit mihi, da filium tuum ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras*, &c. tr. 34. d. 13. n. 1.

Verſ. 3[illegible]. *Quod cum audiſſet Rex, ſcidit veſtimenta ſua, viditque omnis p[illegible]lus cilicium quo veſtitus erat intrinſecus*, tr. 37. d. 9. n. 6.

Cap. VII.

Verſ. 3. *Si Dominus fecerit etiam cataractas in cœlo, numquid poterit eſſe quod loqueris?* tr. 26. d. 43. n. 4.

Cap. VIII.

Verſ. 12. *Quare Dominus meus flet? quia ſcio quæ facturus ſis Iſrael mala; civitates munitas eorum ſuccendes* &c. tr. 30. d. 26. n. 10.

Cap. IX.

Verſ. 30. *Depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornavit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram*, tr. 33. d. 3. n. 12.

Verſ. 35. *Cum iſſent ut ſepelirent eam, non invenerunt niſi calvariam & pedes, & ſummas manus*, tr. 41. d. 1. n. 8.

Cap. X.

Verſ. 15. *Numquid eſt cor tuum rectum, ſicut cor meum cum corde tuo? ſi eſt, da mihi manum tuam* tr. 29. d. 4. n. 9.

Cap. XIII.

Verſ. 21. *Quod cum tetigiſſet oſſa Eliſæi, revixit homo*, tr. 26. d. 6. n. 8.

Cap. XVIII.

Verſ. 31. *Nolite audire Ezechiam; hæc enim dicit Rex Aſſyriorum, facite mecum quod vobis eſt utile* &c. tr. 31. d. 17. n. 7.

Cap. XIX.

Verſ. 15. *Domine Deus Iſrael, qui ſedes ſuper Cherubim, tu es Deus ſolus Regum univerſæ terræ*, tr. 26. d. 21. n. 9.

Verſ. 35. *Factum eſt igitur nocte illa, venit Angelus Domini & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia*. tr. 33. d. 3. n. 14.

Cap. XX.

Verſ. 3. *Obſecro Domine, memento quæſo quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum eſt coram te fecerim*, tr. 37. d. 9. n. 1.

Verſ. 13. *Non fuit quod non monſtraverit eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua*, tr. 33. d. 12. n. 1.

Cap. XXV.

Verſ. 8. *Venit Nabuzardan Princeps exercitus, ſervus Regis Babylonis in Jeruſalem, omnemque domum combuſſit igni. & ſuccendit domum Domini, & muros Jeruſalem in circuitu deſtruxit*, tr. 31. d. 22. n. 5. d. 17. n. 4.

EX LIBRO I. PARALIPOMENON.

Cap. XIII.

Verſ. 7. *Impoſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum novum, de domo Aminadab* tr. 22. d. 8. n. 9.

Verſ. 9. *Bos laſciviens inclinaverat eam*, tr. 22. d. 18. n. 9.

Cap. XXIX.

Verſ. 1. *Grande opus eſt: neque enim homini præparatur habitatio ſed Deo*, tr. 22. d. 22. per totum.

EX LIBRO II. PARALIPOMENON

Cap. XIX.

Verſ. 6. *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Dei*, tr. 40. d. 2. per totum. d. 4. n. 2. d. 8. n. 8.

Cap. XXIV.

Verſ. 22. *Non eſt recordatus Joas Rex miſericordiæ quam fecerat Joiada pater illius ſecum, ſed interfecit filium ejus, qui cum moreretur ait, videat Dominus & requirat*, tr. 30. d. 20. n. 5.

Cap. XXVIII.

Verſ. 24. *Fecit ſibi altaria in univerſis angulis Jeruſalem*, tr. 33. d. 15. n. 4.

Cap. XXIX.

Verſ. 31. *Offerte victimas & laudes in domo Domini*, tr. 30. d. 3. n. 7.

Cap. XXXIII.

Verſ. 2. *Fecit malum coram Domino juxta abominationes gentium*, tr. 27. d. 9. n. 3.

Cap. XXXIV.

Verſ. 21. *Furor Domini ſtillavit ſuper nos*, tr. 41. d. 4. n. 2. d. 20. n. 5.

Verſ. 25. *Quia dereliquerunt me, & ſacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent idcirco ſtillabit furor meus ſuper locum iſtum*. tr. 28. d. 11. n. 6.

Cap. XXXVI.

Verſ. 16. *Subſannabant nuncios Domini & parvipendebant ſermones ejus*, tr. 25. d. 12. n. 4.

EX LIBRO II. ESDRÆ.

Cap. X.

Verſ. 31. *Populi quoque terræ qui important venalia, & omnia ad uſum per diem Sabbati, ut vendant non accipiemus ab eis in Sabbato, & in die ſanctificato*, tr. 28. d. 11. n. 3.

Cap. XII.

Verſ. 27. *In dedicatione muri Jeruſalem requiſierunt Levitas de omnibus locis ſuis ut adducerent eos in Jeruſalem, & facerent dedicationem & lætitiam in gratiarum actione & Cantico*, tr. 30. d. 5. per totum.

Cap. XIII.

Verſ. 17. *Et objurgavi Optimates Juda, quæ eſt hæc res mala quam vos facitis, & profanatis diem Sabbati?* tr. 28. d. 12. n. 6.

Verſ. 18. *Numquid non hæc fecerunt Patres noſtri, & adduxit Deus noſter ſuper nos omne malum, hoc eſt ſuper civitatem hanc*, tr. 28. d. 1. n. 3.

Verſ. 19. *Factum eſt cum quieviſſent portæ Jeruſalem in die Sabbati dixi: & clauſerunt januas, & præcepi ut non aperirent eas. uſque poſt Sabbatum*, tr. 28. d. 3. n. 6.

Verſ. 22. *Dixi quoque Levitis, ut mundarentur*, tr. 28. d. 13. n. 6.

EX LIBRO TOBIÆ.

Cap. I.

Verſ. 5. *Denique cum irent omnes ad vitulos aureos*, &c. tr. 29. d. 6. n. 11.

Verſ. 6. *Solus fugiebat conſortia omnium, & pergebat Jeruſalem ad Templum, & ibi adorabat* Dominum Deum *Iſrael*, tr. 28. d. 11. n. 2.

Cap. II.

Verſ. 13. *Nam cum ab infantia ſua ſemper* Deum *timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra* Deum, tr. 3. d. 6. n. 11.

Verſ. 15. *Cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat, hic ſolus fugiebat conſortia omnium, ſed pergebat in Jeruſalem ad Templum*, tr. 25. d. 1. n. 3.

Cap. IV.

Verſ. 4. *Honorem habebis Matris tuæ, omnibus diebus vitæ ejus, memor enim eſſe debes, quæ & quanta pericula paſſa ſit, propter te in utero ſuo*, tr. 24. d. 15. n. 2.

Verſ. 7. *Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini* tr. 41. d. 11. n. 2.

Verſ. 8. *Quomodo potueris ita eſto miſericors, ſi multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum tibi fuerit, exiguum etiam libenter impertiri ſtude*, tr. 26. d. 8. n. 9. tr. 24. d. 18. n. 8.

Verſ. 10. *Eleemoſyna ab omni peccato liberat*, tr. 35. d. 17. n. 3. tr. 34. d. 11. per totum.

Verſ. 11. *Eleemoſyna à morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras*, tr. 24. d. 13. n. 3.

Cap. V.

Verſ. 12. *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video*, tr. 34. d. 10. n. 9.

Cap. VI.

Verſ. 1. *Profectus eſt autem Tobias, & canis ſecutus eſt eum*, tr. 30. d. 10. per totum.

Cap. VII.

Verſ. 2. *Quam ſimilis eſt juvenis iſte conſobrino meo?* tr. 23. d. 4. n. 8.

Cap. XII.

Verſ. 1. *Quid poſſumus dare viro iſti ſancto qui venit tecum?* &c. tr. 30. d. 5. n. 11.

Verſ. 2. *Quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus?* tr. 30. d. 27. per totum.

Verſ. 19. *Videbar quidem vobis manducare & bibere*, tr. 26. d. 37. n. 2.

Verſ. 19. *Ego cibo inviſibili, & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, utor*, tr. 26. d. 2. n. 4.

EX LIBRO JUDITH

Cap. I.

Verſ. 3. Dixit cogitationem ſuam in eo eſſe, ut omnem terram ſuo ſubjugaret Imperio, quod dictum cum placuiſſet omnibus. tt.27.d. 12. n.2.

Cap. II.

Verſ. 18. Deſcendit in campos Damaſci in diebus meſſis, ſuccendit omnia ſata, omneſque arbores & vineas fecit incidi, & cecidit timor illius ſuper omnes habitantes terram. tt.41.d.5.n.4.

Cap. VI.

Verſ. 21. Quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, tt. 22.d.32.n.12.

Cap. VII.

Verſ. 16. Incidi præcepit aquæductum illorum, tt.26.d.43.n.2.

Cap. IX.

Verſ. 1. Ingreſſa eſt oratorium ſuum, & induens cinerem ſuper caput ſuum, & proſternens ſe Domino, clamabat ad Dominum, &c. tt. 32.d.14.n.3.

Cap. XII.

Verſ. 19. Holofernes fecit cœnam ſervis ſuis, & dixit ad Vagao eunuchum ſuum, vade, & ſuade Hebræam illam, &c. tt.31.d.9.n.6.

Cap. XIII.

Verſ. 20. Vivit ipſe Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus ejus & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari. tt.42.d.6.n.9.

Cap. XVI.

Verſ. 21. Dabit ignem in carnes eorum ut comburantur, & ſentiant uſque in ſempiternum. tt.34.d 9.n.7.d.29 per totum.

EX LIBRO ESTHER.

Cap. I.

Verſ. 12. Renuit, & ad Regis Imperium venire contempſit, tt. 32. d.14.n.10.

Verſ. 17. Non ſolum Regem læſit, & omnes populos & Principes. tt.27.d.10.n.8.

Cap. V.

Verſ. 12. Regina quoque Eſther nullum alium vocavit ad convivium præter me. tt.26.d.36.n.3.

Verſ. 13. Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum ſedentem ante fores Regias. tt.35.d.27. n.2.

Cap. VI.

Verſ. 1. Noctem illam duxit Rex inſomnem, tt 31.d.19.n.4.

Verſ. 10. Feſtina, & ſumpta ſtola & equo fac ut locutus es Mardochæo Judæo, cave ne quidquam de his quæ locutus es intermittas, &c. tt.35.d 4.n.8.

Verſ. 12. Feſtinavit ire domum ſuam lugens & operto capite, narravitque Zaræ uxori ſuæ & amicis, omnia quæ evenissent ſibi, tt 38. d.14 n.2.tt.34.d.21.n.9.

Cap. VII.

Verſ. 7. Hoſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman, quod ille audiens illico obſtupuit vultum Regis ac Reginæ ferre non ſuſtinens. tt.41.d.12.n.12.

Cap. XIII.

Verſ. 12. Veſtigia pedum ejus deoſculari paratus eſſem, ſed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem tt.32 d.14 n.10.

Cap. XIV

Verſ. 1. Eſther quoque Regina confugit ad Dominum, pavens periculum quod imminebat, &c tt.32.d.14.n.10.

EX LIBRO JOB.

Cap. I.

Verſ. 1. Vir ſimplex & rectus, 12.33.d.1.n 9.tt.37.d.1.n.5.tt.40. d. 9.n.5.

Verſ. 5. Ne forte peccaverint Filii mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis. tt 31.d.27.n 0.tt.42.d.9 n.6.tt.31 d.6.n 4.tt.23. d 2. n.9.

Verſ. 10. Numquid Job fruſtra timet Deum? numquid tu vallaſti eum, ac domum ejus, univerſamque ſubſtantiam ejus per circuitum? Extende paululum manum tuam, &c tt. 41.d.2.n.7.tt 38.d.10.n.4.

Verſ. 11. Extende paululum manum tuam. tt.34.d.9.n.3.

Verſ. 13. In omnibus his non peccavit Job, tt.41.d.6 n.1

Verſ. 19. Ventus vehemens irruit à regione deſerti concuſſit quatuor angulos domus, tt.33.d.3 n 5.d.6.n.12.

Verſ. 20. Tonſo capite corruit in terram, tt.32.d.14.n.12.tt. 36. d.9.n.6.

Verſ. 21. Nudus egreſſus ſum de ventre, Matris meæ, & nudus revertar illuc, tt.34 d.5.n.5.

Cap. II.

Verſ. 1. Factum eſt autem cum quadam die veniſſent filii Dei, & ſtarent coram Domino, veniſſet quoque Satan inter eos, &c. tt. 48. d. 25.n.2.tt 30.d.14 n.4.

Verſ. 3. Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis in terra? tt.23 d 1.n.7.

Verſ. 6. Verumtamen animam illius ſerva, tt.34. d.12.n.2.& 5.

Verſ. 7. A planta pedis uſque ad verticem non erat in eo ſanitas. tt.24.d.21.n 6.

Verſ. 9. Adhuc permanes in ſimplicitate tua? benedic Deo & morere, tt.36.d 6.n 10.

Verſ. 10. Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es, tt 36 d.6.n.10.

Verſ. 11. Audientes tres amici Job omne malum quod accideret ei, venerunt ſinguli de loco ſuo, tt.36.d.5.n.5.

Cap. III.

Verſ. 18. Non audierunt vocem exactoris, tt.31.d.24.n.5. d. 25. n.6

Verſ. 23. Viro cujus abſcondita eſt via, & circumdedit eum Deus tenebris, tt.41.d.22.n.6.

Verſ. 24. Antequam comedo ſuſpiro tt 32.d 26.per totum.tt.42. d.9.n.6.d 30.n.10.

Cap. IV.

Verſ. 11. Tygris periit, eo quod non haberet prædam. tt.26.d. 21. n 7.tt.33.d.15.n 12.

Verſ. 17. Numquid homo Dei comparatione juſtificabitur? Ecce qui ſerviunt ei non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit pravitatem, quanto magis qui habitant domos luteas? tt 41.d.21.n.3.

Cap. V.

Verſ. 2. Stultum interficit iracundia. tt.35.d.25.n.7.d.26. n.5. tt. 39.d.5.n.6.d 7 n 6 d.9.per totum.

Verſ. 2. Parvulum occidit invidia. tt.38 d.10.per totum.

Verſ. 5. Salvum faciet egenum à gladio oris eorum. tt.32. d. 23. n.2.

Verſ. 7. Naſcitur avis ad volatum. tt.38 d.15.n.6.

Verſ. 9. Qui facit magna & inſcrutabilia & mirabilia abſque numero tt.30.d.11.n.6.

Verſ. 11. Ponit humiles in ſublime. tt.31.d 9 per totum

Verſ. 17. Beatus homo qui corripitur à Deo increpationem Domini ne reprobes, quia ipſe vulnerat & medetur, percutit, & manus ejus ſanabunt, tt.30.d 18.n.8.

Verſ. 21. Flagellum linguæ. tt.36.d.3 n.7.

Cap. VI.

Verſ. 11. Omnia opera mea verebar, tt.34 d 3 n.9.

Verſ. 16. Qui timet pruinam irruet ſuper eum nix, tt. 34. d. 24. n.9.

Cap. VII.

Verſ. 1. Militia eſt vita hominis ſuper terram tt.29.d 4.n.3.tt.31. d 12.n.9.tt.33 d.8.n.7.

Verſ. 7. Memento quia ventus eſt vita mea & non revertetur oculus meus ut videat bona. tt.34.d.29 n.2.

Verſ. 8 Oculi tui in me, & non ſubſiſtam tt.42 d 2.n.2 d 21.n.8.

Cap. VIII.

Verſ. 11. Numquid vivere poteſt ſcirpus abſque humore, aut creſcere carectum abſque aqua? tt.31.d.11.n 7.

Verſ. 13. Spes hypocritæ peribit. tt.35.d.2 n.10 d. 12. per totum. d.13.n.3.

Cap. IX.

Verſ. 2. Vere ſcio quod ita ſit, & quod non juſtificetur homo compoſitus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit reſpondere unum pro mille. tt.41 d 18.n.2.

Verſ. 19. Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt ſi æquitas judicii, nemo audet pro me teſtimonium dicere. tt.41.d.19.n.5.

Verſ. 20. Os meum condemnabit me, & parvum me eſſe comprobabit, tt.42.d.11.n 7

Verſ. 23. Non de pœnis innocentum rideat. tt.34 d.24.n.2.

Verſ. 28. Verebar omnia opera mea, tt.42.d.1 n.5.

Cap. X.

Verſ. 9. Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me. tt. 30. d. 1. n.8.

Verſ. 10. Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus & cum eo in pulvere dormient tt.23.d.6 n.5.tt 23 d 7 n.5.tt.23 d.7.n.8.

Verſ. 12. Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, tt.41 d. 29. n. 10.

Verſ. 20. Terram tenebrarum & opertam mortis caligine tt.34.d 10 Per totum.

Verſ. 22. Ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, tt 34.d.10.n.7 d 14 n.5.d 24.n.5.d.6.n.7 d.18 n 4. d. 19.n 2.d.23.per totum.d 31.n 4.

Cap. XII.

Verſ 4. Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, invocabit Deum & exaudiet eum, deridetur enim juſti ſimplicitas. tt.25.d 8.n 4.tt. 25. d 9.n.1.

Cap. XIII.

Verſ. 8. Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini. tt.42.d.4.n 5.

Verſ. 14. Animam meam porto in manibus meis, tt.29 d 9 n. 10.

Verſ. 16. Et ipſe erit Salvator meus, non enim veniet in conſpectu ejus omnis hypocrita, tt.33.d.1.n 9.

Verſ. 18. Si fuero judicatus, ſcio quod juſtus inveniar, tt 41. d. 27. n 2.

Verſ. 26 *Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?* tr. 26 d. 50 n. 3.

Verſ. 26 *Scribis contra me amaritudines, & conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ*, tr. 41. d. 10. n. 6. d. 13. n. 6. tr. 23. d. 7. n. 4.

Verſ. 27 *Poſuiſti in nervo pedem meum, & obſervaſti omnes ſemitas meas & veſtigia pedum meorum conſideraſti*, tr. 25. d. 10. n. 6. tr. 37. d. 1. n. 8.

Cap. XIV.

Verſ. 1. *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis*, tr. 30. n. 17. n. 4. tr. 40. d. 5. n. 3.

Verſ. 4. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es*, tr. 29. d. 23. n. 6. tr. 26. d. 45. n. 7.

Verſ. 13. *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me donec pertranſeat furor tuus*, tr. 14. d. 31. n. 8. tr. 41. d. 6. n. 1. tr. 41. d. 9. n. 5. d. 16. n. 3. tr. 31. d. 5. n. 5.

Verſ. 16. *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti*, tr. 37. d. 1. n. 8. tr. 41. d. 13. n. 6.

Verſ. 17. *Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, & curaſti iniquitatem meam* tr. 41. d. 8. n. 8.

Cap. XVII.

Verſ. 3. *Pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me*, tr. 26. d. 21. n. 8.

Verſ. 24. *Putredini dixi pater meus es, mater mea & ſoror mea vermibus*, tr. 31. d. 20. n. 4.

Cap. XVIII.

Verſ. 4. *Perdis animam tuam in furore tuo*, tr. 39. d. 7. per totum

Cap. XIX.

Verſ. 1. *Uſquequo affligitis animam meam & atteritis me ſermonibus*, tr. 36. d. 1. n. 5.

Verſ. 5. *Arguitis me opprobriis*, tr. 36. d. 1. n. 5.

Verſ. 8. *Semitam meam circumſepit, & tranſire non poſſum*, tr. 41. d. 29. n. 3.

Verſ. 29. *Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius eſt, & ſcitote eſſe judicium* tr. 41. d. 29. n. 5. tr. 41. d. 30. n. 1.

Cap. XX.

Verſ. 2. *Cogitationes meæ variæ ſuccedunt ſibi, & mens in diverſa rapitur*, tr. 41. d. 22. n. 9.

Verſ. 4. *Panis ejus in utero vertetur in fel aſpidum, divitias quas devoravit evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus*, tr. 26. d. 12. n. 15.

Verſ. 5. *Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti; ſi aſcenderit uſque ad cœlum ſuperbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit &c.* tr. 33. d. 2. n. 2. d. 4. n. 9.

Verſ. 11. *Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient*, tr. 33. d. 12. n. 4.

Verſ. 14. *Panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus*, tr. 34. d. 20. n. 11.

Verſ. 18. *Juxta multitudinem adinventionum ſuarum ſic ſuſtinebit*, tr. 34. d. 15. n. 1. d. 26. n. 6. d. 31. n. 5.

Ead. Luet quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur, tr. 34. d. 23. n. 2.

Verſ. 22. *Cum ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & dolor irruet ſuper eum*, tr. 34. d. 13. n. 2. d. 15. per totum.

Verſ. 26. *Devorabit eum ignis, qui non ſuccenditur*, tr. 34. d. 8. per totum.

Verſ. 27. *Revelabunt cœli iniquitatem ejus, & terra conſurget adverſus eum*, tr. 33. d. 14. n. 9. tr. 41. d. 4. n. 4.

Cap. XXI.

Verſ. 12. *Egrediuntur quaſi greges parvuli eorum & infantes eorum exultant luſibus, tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad ſonitum organi*, tr. 23. d. 9. n. 8. tr. 14. d. 13. n. 2. d. 20. n. 4. tr. 41. d. 17. n. 8. d. 24. n. 5.

Verſ. 13. *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*, tr. 41. d. 17. n. 8. d. 24. n. 5. tr. 34. d. 20. n. 4.

Cap. XXII.

Verſ. 14. *Nec noſtra conſiderat & circa cardines cœli perambulat*, tr. 33. d. 8. n. 2. tr. 41. d. 3. n. 1.

Cap. XXIV.

Verſ. 19. *Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium*. tr. 34. d. 8. n. 5. d. 13. n. 9. d. 14. per totum.

Cap. XXV.

Verſ. 5. *Stellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus*, tr. 41. d. 21. n. 3. d. 22. n. 2. d. 27. n. 2.

Cap. XXVI.

Verſ. 11. *Columnæ cœli contremiſcunt, & pavent ad nutum ejus*, tr. 41. d. 6. per totum.

Verſ. 14. *Cum vix parvam ſtillam ſermonum ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri*, tr. 34. d. 27. n. 1. tr. 41. d. 4. n. 2. d. 9. n. 8.

Cap. XXVII.

Verſ. 8. *Quæ eſt enim ſpes hypocritæ, ſi avarè rapiat, & non liberet Deus animam ejus? numquid Deus audiet clamorem ejus &c.* tr. 33. d. 2. n. 1 n.

Cap. XXVIII.

Verſ. 11. *Et dixi: huc uſque venies, & non procedes amplius & hic confringes tumentes fluctus tuos*, tr. 36. d. 14. n. 5.

Verſ. 13. *Non invenitur in terra ſuaviter viventium*, tr. 31. d. 22. n.

Cap. XXIX.

Verſ. 4. *Quando ſecretò Deus erat in tabernaculo meo*, tr. 29. d. 11. n. 4.

Verſ. 16. *Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inveſtigabam*, tr. 40. d. 4. per totum.

Verſ. 17. *Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam*, tr. 40. d. 8. n. 3.

Verſ. 24. *Si quando ridebam ad eos, non credebant*, tr. 23. d. 9. n. 8.

Cap. XXX.

Verſ. 1. *Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei*, tr. 34. d. 18. n. 7.

Verſ. 12. *Ad dexteram Orientis calamitates meæ illicò ſurrexerunt*, tr. 29. d. 11. n. 6.

Verſ. 25. *Flebam ſuper eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi*, tr. 24. d. 18. n. 9. tr. 30. d. 3. n. 6.

Verſ. 29. *Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum, cutis mea denigrata eſt ſuper me*, tr. 34. d. 19. n. 3.

Verſ. 30. *Cutis mea denigrata eſt*, tr. 34. d. 18. n. 2.

Cap. XXXI.

Verſ. 14. *Quid enim faciam, cum ſurrexerit ad judicandum Deus? & cum quæſierit, quid reſpondebo illi?* tr. 41. d. 30. n. 2.

Verſ. 18. *ab infantia mea mecum crevit miſeratio, & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum*, tr. 14. d. 6. n. 2.

Verſ. 23. *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui*, tr. 41. d. 9. n. 1. & 8. tr. 14. d. 5. n. 5.

Verſ. 29. *Si gaviſus ſum ad ruinam ejus, qui me oderat, & exultavi quod inveniſſet eum malum, non enim dedi ad peccandum gutur meum* tr. 35. d. 30. n. 5.

Verſ. 31. *Dixerunt viri tabernaculi mei: quis det de carnibus ejus ut ſaturemur?* tr. 26. d. 8. n. 4. tr. 26. d. 47. n. 3.

Verſ. 37. *Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum, & quaſi Principi offeram eum*, tr. 41. d. 30. n. 7.

Verſ. 38. & 40. *Si adverſum me terra mea clamat, & cum ipſa ſulci ejus deflent, .. Pro frumento oriatur mihi tribulus*, tr. 27. d. 10. n. 9.

Cap. XXXIV.

Verſ. 30. *Regnare facit hominem hypocritam*, tr. 33. d. 5. n. 11.

Cap. XXXV.

Verſ. 2. *Igitur Eliu hæc rurſum locutus eſt: numquid æqua tibi videtur hæc tua cogitatio, ut diceres, juſtior ſum Deo?* tr. 42. d. 1. n. 5

Verſ. 14. *Judicare coram illo, & expecta illum*, tr. 41. d. 27. n. 2.

Verſ. 15. *Nunc non infert furorem ſuum, nec ulciſcitur valde ſcelus*, tr. 41. d. 21. n. 9.

Cap. XXXVI.

Verſ. 13. *Simulatores & callidi, provocant iram Dei*, tr. 33. d. 1. n. 9. d. 3. n. 4.

Verſ. 16. *Igitur liberavit te de ore anguſto latiſſime, & non habente fundamentum ſubter ſe*, tr. 34. d. 6. n. 6.

Verſ. 17. *Cauſa tua quaſi impii judicata eſt*, tr. 41. d. 26. n. 3.

Verſ. 18. *Non te ſuperet ira, ut aliquem opprimas, nec multitudo donorum inclinet te*, tr. 40. d. 9. n. 5.

Cap. XXXVII.

Verſ. 11. *Frumentum deſiderat nubes*, tr. 26. d. 4. n. 4.

Cap. XXXVIII.

Verſ. 2. *Quis eſt iſte, involvens ſententias ſermonibus imperitis* tr. 35. d. 19. n. 2.

Verſ. 7. *Cum me laudarent ſimul aſtra matutina*, tr. 30. d. 11. n. 10.

Verſ. 11. *Huc uſque venies & non procedes amplius, hic confringes tumentes fluctus tuos*, tr. 35. d. 4. n. 12.

Verſ. 16. *Et in noviſſimis abyſſi deambulaſti*, tr. 34. d. 11. n. 8.

Verſ. 22. *Numquid ingreſſus es theſauros nivis, aut theſauros grandinis aſpexiſti, quæ præparavi in tempore hoſtis, in diem pugnæ & belli*, tr. 41. d. 8. n. 8.

Cap. XXXIX.

Verſ. 7. *Clamorem exactoris non audit*, tr. 31. d. 11. n. 4. d. 12. n. 4.

Verſ. 14. *Quando relinquit ova ſua in terra, tu forſan in pulvere calefacies ea? obliviſcitur, quod pes conculcet ea, aut beſtia agri conterat. duratur ad filios ſuos, quaſi non ſint ſui*. tr. 23. d. 9. n. 7.

Verſ. 29. *Gloria narium ejus terror*. tr. 29. d. 23. n. 5.

Cap. XL.

Verſ. 11. *Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus*, tr. 31. d. 1. n. 3.

Verſ. 16. *Sub umbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus circumdabunt eum ſalices*, tr. 33. d. 6. n. 2.

Verſ. 18. *Ecce abſorbebit fluvium & non mirabitur, & habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus*, tr. 29. d. 13. n. 7. tr. 37. d. 4. n. 7.

Verſ. 22. *Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?* tr. 41. d. 12. n. 2.

Cap. XLI.

Verſ. 10. *De ore ejus lampades procedunt ſicut tædæ ignis accenſæ, de naribus ejus procedit fumus*, tr. 34. n. 12. n. 3.

Verſ. 14. *Mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non feretur*, tr.40.d.7.n.7.

Verſ. 23. *Æſtimavit Abyſſum quaſi ſeneſcentem*, tr.34.d.5.n.6.

Verſ. 24. *Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt, ut nullum timeret*, tr.34.d.12.n.7.

Cap. XLII.

Verſ. 7. *Ite ad ſervum meum Job, & offerte holocauſtum pro vobis, Job autem ſervus meus orabit pro vobis, faciem ejus ſuſcipiam*, tr.35 d.14.n.11.

Cap. LI.

Verſ. 13. *Si contempſi ſubire judicium cum ſervo meo & ancilla mea, cum diſceptarent adverſum me, quid enim faciam cum ſurrexerit ad judicandum Deus? & cum quæſierit, quid reſpondebo illi?* tr.41.d.21.n.9.

EX PSALMIS.

Pſalm. I.

Verſ. 1. *Beatus vir, qui non abiit in conſilium impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in Cathedra peſtilentiæ non ſedit*, tr.25.d.11.n.2 tr.27.d.10 n.4.tr.27.d.11 n.7

Verſ. 2. *In lege Domini voluntas ejus*, tr.35.d 14.n.11.

Verſ. 3. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit*, tr.29.d 6 n.13.tr.23.d. 4. n.23.tr.34.d.8 n.9.

Pſalm. II.

Verſ. 1. *Quare fremuerunt gentes & populi meditati ſunt inania aſtiterunt Reges terræ*, &c. tr.29.d 21.n.3.

Ead. Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ & Principes &c. tr.27.d 9.n.3.

Verſ. 4. *Qui habitat in cælis, irridebit eos*, tr.25.d.12.n.1.

Verſ. 6. *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo, Super Sion montem Sanctum ejus, prædicans præceptum ejus*. tr.22.d.13.n 2.tr.35.d.4. n.2.tr.29.d 17 n.1.tr.32 d.9.n 8.

Verſ. 10. *Erudimini qui judicatis terram, ſervite Domino in timore*. tr 40.d.5 n.9.d.8 n.5.tr 41 d.8 n.5.

Verſ. 12. *Apprehendite diſciplinam*. tr.22.d.22 n.5.

Pſalm. IV.

Verſ. 3. *Filii hominum uſquequo gravi corde?* tr.11 d.10.n.7.

Verſ. 6. *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ*. tr.40.d.4 n.8.

Ead. Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona? à fructu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt, tr 30.d.25.per totum.

Verſ. 7. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*, tr. 41. d. 25.n.9.

Verſ. 8. *A fructu frumenti vini & olei ſui multiplicati ſunt*, tr.26 d.1.n.6.

Pſalm. V.

Verſ. 1. *Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum*. tr.35.d.14 n.9.

Verſ. 8. *Odiſti omnes qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mendacium*, tr.35.d.16.n.3.

Verſ. 10. *Ego ſicut oliva fructifera in domo Dei, ſperavi in miſericordia Dei*, tr.22 d.33 n 2.

Verſ. 11. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant, judica illos Deus*, tr 27.d.11.n 7.

Verſ. 13. *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos*. tr.35.d.14 n.11.

Pſalm. VI.

Verſ. 6 *Quoniam non eſt in morte, qui memor ſit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi*. tr.34.d.25.n 6.d.26.n.4.

Pſalm. VII.

Verſ. 2. *Ne quando rapiat ut leo animam meam*, tr.23.d. 18.n. 2.

Verſ. 9. *Comprehendat & conculcet in terra vitam meam*, tr. 35. d. 27.n.1.

Verſ. 10. *Conſumetur nequitia peccatorum, & diriges juſtum, ſcrutans corda & renes Deus*. tr 37.d 9.n.7.tr.41.d.14.n.2.tr.42.d 9.n.4

Verſ. 11. *Qui ſalvos facit rectos corde*. tr.37.d.1.n.9.

Verſ. 16. *Lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit*, tr.29 d.12.n.3. tr.38.d 7 n.7.tr.34.d.16.n.7.

Pſalm. VIII.

Verſ. 5. *Quid eſt homo, quod memor es ejus*, tr.30 d.1.n.1.

Ead. Quoniam videbo cælos tuos opera digitorum tuorum, Lunam & Stellas quæ tu fundaſti. tr.26.d.52 n.1.tr 30 d.14.n 2.

Verſ. 6. *Minuiſti eum paulo minus ab angelis gloria & honore coronaſti eum*. tr.34.d.20 n.3.tr.35.d.4.n.3.tr.30.d 1.n.5, d.11. per totum. tr 31.d.6 n.1

Verſ. 8. *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas inſuper & pecora campi, volucres cæli & piſces maris*. tr.31.d.25.n.1

Pſalm. IX.

Verſ. 7. *Inimici defecerunt frameæ in finem, & civitates eorum deſtruxiſti*, tr 34.d.4.n.6.

Verſ. 9. *Paravit in judicio thronum ſuum, & ipſe judicabit orbem terræ in æquitate, judicabit populos in juſtitia*, tr. 41 d.3.n.6.

Verſ. 18 *Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviſcuntur Deum*, tr.34.d.20.n.10.tr.34.d.2.n.6.d 5.per totum.

Verſ. 23. *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper*. tr.36.d.6 n. 5

Verſ. 26. *Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore, auferuntur judicia tua à facie ejus*, tr.41.d 1.per totum.

Pſalm. X.

Verſ. 5. *Non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore*, tr.14.d 2.n.1.

Verſ. 7. *Pluet ſuper peccatores laqueos ignis & ſulphur &c.* tr 34. d.6.n.10.& d.7.per totum

Verſ. 8. *Juſtus Dominus, & juſtitias dilexit*, tr.35.d.29.n.4.

Verſ. 13. *Propter quid irritavit impius Deum, dixit enim in corde ſuo non requiret*. tr 41.d.1.n.2.

Pſalm. XI.

Verſ. 1. *Salvum me fac Deus*, tr.27.d.11 n.3.tr 33.d.5 n.9.

Verſ. 2. *Diminutæ ſunt veritates à filiis hominum. vana locuti ſunt unuſquiſque ad proximum ſuum, labia doloſa in corde & corde locuti ſunt. diſperdat Dominus univerſa labia doloſa*. tr.27.d.1.n 8.

Verſ. 3. *Labia doloſa in corde & corde locuti ſunt*, tr.32.d.9 n.7.

Verſ. 9. *Secundum altitudinem tuam multiplicaſti filios hominum* tr.26.d.1.n.6.

Pſalm. XII.

Verſ. 6. *Ego in miſericordia tua ſperavi, exultavit cor meum in ſalutari tuo*, tr.30.d.7.n.4.

Pſalm. XIII.

Verſ. 1. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus, corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis &c.* tr.27.d.8 n.8.tr.41.d. 3. n.1.

Verſ. 2. *Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum ut videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum*, tr.18.d.8.n 6.

V. 2. & 3 *Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum, Omnes declinaverunt*, tr. 27. d 10.n.10.tr 34 d.2 n 3.

Verſ. 3. *Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem*. tr.34 d. 6.n.13.tr.30.d.17 n.3.

Verſ. 5. *Trepidaverunt timore, ubi non erat timor*, tr.34 d.28.n 1.

Pſalm. XV.

Verſ. 1. *Dixit Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*: tr.20.d.6.n.9 tr.30.d.1.n.1.d 6.n.2.

Verſ. 4 *Nec memor ero nominum eorum per labia mea*. tr.30 d.21. n.9.

Verſ. 5. *Dominus pars hæreditatis meæ*. tr 32. d 3. per totum.

Verſ. 8. *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne commovear*. tr.41.d.26.d.33.n.2.

Pſalm. XVI.

Verſ. 2. *De vultu tuo judicium meum prodeat, oculi tui videant æquitates*. tr 35.d 29.n.5.

Verſ. 3. *Igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum*. tr.34.d. 5 n 9.

Verſ. 4. *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras* tr.35.d.5.n 10.

Verſ. 6 *Dolores inferni circumdederunt me*, tr. 34.d.21.n.9.

Verſ. 8. *Cuſtodi me ut pupillam oculi*, tr.32 d.13.n.2.

Verſ. 10. *Adipem ſuum concluſerunt, os eorum locutum eſt ſuperbiam*. tr.31.d.7.n 9 d.10.n.10.d.16 n.4.

Verſ. 11. *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram*. tr.41.d 15. n.2.

Verſ. 12. *Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam, & ſicut catulus leonis habitans in abditis*. tr.26,d 19.n.8.

Verſ. 14. *Domine à paucis divide eos in vita eorum*. tr. 34. d 32. n 6.

Verſ. 15. *Satiabor, cum apparuerit gloria tua*, tr.26.d.9 n.3.d.34. n 8.

Pſalm. XVII.

Verſ. 6. *Dolores inferni circumdederunt me, præoccupaverunt me laquei mortis*. tr.34 d 19 per totum.d.31.n.6 tr.38.d.7 n.1.

Verſ. 9 *Aſcendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarſit, carbones ſuccenſi ſunt ab eo*, tr.14 d.5 n.9.

Verſ. 12. *Poſuit tenebras latibulum ſuum* tr.26 d. 46.n.4.

Verſ. 40. *Præcinxiſti me virtute ad bellum, & ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me*. tr 12.d 17.n 4.

Verſ. 46. *Filii alieni mentiti ſunt mihi* tr.29.d 14.

Pſalm XVIII

Verſ. 2. *Cæli enarrant gloriam Dei*, tr.27,d.4.n.1.tr.20.d. 11. n. 10 tr 30.d.1.n.1.

Verſ. 5. *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, tr.29.d.17.per totum.

Verſ. 6 *Exultavit ut gigas ad currendam viam, à ſummo cælo egreſſio ejus*, tr 27.d.6 n.1.tr 31.d 7 n.2.

Verſ. 7. *Non eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus*, tr.24.d 18 n.1.

Verſ. 8. *Lex Domini immaculata convertens animas*, tr 39. d 82. n.6.tr.29.d 13.n 3.d.23.per totum tr.10 d.9 n.1.

Verſ. 10. *Judicia Domini vera juſtificata in ſemetipſa*, tr. 41. d.2 n.1.

Verſ. 13. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo*, tr. 41.d.14.n.5.d 22.n.3.

Pſalm. XX.

Verſ. 4 *Non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael*, tr. 29, d.18.n 6.

Verſ. 7. *Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo*, tr 26 d 37.n.9.

Verſ. 9 *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis* &c. tr.34. d. 30 n.4.

Verſ. 10, *Devorabit eos ignis*, tr 34.d.8 n.3 & d.16, per totum.

Pſalm. XXI.

Verſ. 7. *Ego autem ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis*, tr 31 d.10.n.7.tr.26.d.17.n.5

Verſ. 21. *Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam, ſalva me ex ore leonis*, tr.41.d.12.n.5.

Verſ. 27. *Edent pauperes, & ſaturabuntur*, tr.26 d 8.n.3 d.9.n 4. d.10.n.8 d.36.n.8.

Verſ. 28. *Convertentur ad Dominum univerſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ gentium*, tr.29.d 17.n.2.

Pſalm. XXII.

Verſ. 1. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit: in loco paſcuæ ibi me collocavit, ſuper aquam refectionis educavit me*, tr 26.d 8.n.5. d.9.n 7.

Verſ. 4. *Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt*, tr. 26 d. 36.n6.

Verſ. 5. *Paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos, qui tribulant me* tr.26.d.10 per totum.

Ead. Impinguaſti in oleo caput meum, & calix meus inebrians quam præclarus eſt, tr. 26.d 11.n 9.

Pſalm. XXIII.

Verſ. 3. *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* &c. tr.22 d.1 n.2.tr.40 d 12 n8

Verſ. 8. Deus exercituum, Dominus fortis & potens in prælio, tr. 35.d.4 n.6.

Pſalm. XX3V.

Verſ. 7. *Delicta juventutis meæ & ignorantias ne memineris Domine*, tr.23 d.7.n.1.

Pſalm. XXV.

Verſ. 6. *Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine*, tr 22 d.8.per totum.tr.26 d.25 n 1

Verſ. 9. *Ne perdas cum impiis Deus animam meam*, tr.40.d 11. n.5.

Verſ. 10. *In quorum manibus iniquitates ſunt*, tr 22 d.35.n.16.tr. 40.d 10.n6 d 11,n 5.

Verſ. 15. *Oculi mei ſemper ad Dominum*, tr 15,d 5.n 10

Verſ. 19. *Inebriabor ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos*, tr.26.d.4.n.10.

Pſalm. XXVI.

Verſ. 1 *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea*, tr. 35.d8 n 5. & 14

Verſ. 3 *Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum*, tr.15.d.26.n 1.tr.26.d.20.n.2.

Ead. Si exurgat adverſum me prælium, in hoc ego ſperabo, tr, 38. d.4.n.9.

Pſalm. XXVII.

Verſ. 18. *Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte univerſa delicta mea*, tr.32 d.13.n.4.

Pſalm. XXVIII.

Verſ. 1. *Afferte Domino filii* Dei, *afferte* Domino *filios arietum*, tr. 22.d.11.n.8.tr.16.d.32.n.4.

Verſ. 3. *Vox Domini in virtute, vox* Domini *in magnificentia*, tr.26. d.47.n 4.tr.35 d.5.per totum.

Verſ. 4. *Vox Domini in magnificentia*, tr.26 d 8.n.7.

Pſalm. XXIX.

Verſ. 4. *Domine eduxiſti ab inferis animam meam*, tr.34.d.3 n 7 d 51.n 6.

Verſ 5. *Confitemini memoriæ ſanctitatis ejus*. tr 26.d.32 n.9.

Verſ. 7. *Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum*, tr.41 d.6 n 6 tr 34 d 25 n.2.

Verſ. 10. *Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem*, tr 26 d.42.n.5.

Pſalm. XXX.

Verſ. 8 *Quoniam reſpexiſti humilitatem meam, ſalvaſti de neceſſitatibus animam meam*.tr.32.d 13.n.2.d.17. per totum.

Verſ. 12. *Super omnes inimicos meos factus ſum opprobrium, & vicinis meis valde*, tr.29.d.12n.7.

Verſ 14. *Audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu, in eo dum convenirent adverſus me, accipere animam meam conſiliati ſunt. Ego autem in te* Domine *ſperavi*, tr.25.d.5.n.2.

Verſ 18 *Erubeſcant impii, & deducantur in infernum, muta fiant labia doloſa*, tr 32.d.21 n 3.

Verſ. 20. *Illuſtra faciem tuam ſuper ſervum tuum, ſalvum me fac in miſericordia tua*, tr.25.d.8 n 6.

Pſalm. XXXI.

Verſ. 4. *Die ac nocte gravata eſt ſuper me manus tua, dum configitur ſpina*, tr 34.d.17.n. 10.

Verſ. 5. *Dixi, confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei* &c. tr.41.d.1 n 6.

Verſ. 6. *Pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno: verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt*, tr.41.d.9.n.8.

Verſ. 9. *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus* tr.30 d.26.n.6.

Verſ 9. *Sicut equus & mulus quibus non eſt intellectus*.tr.40.d.10 n.1.

Verſ. 11. *Lætamini in Domino, & exultate juſti, & gloriamini omnes recti corde*, tr.37 d.2.n.9.

Pſalm. XXXII.

Verſ. 1. *Exultate juſti in* Domino, *rectos decet collaudatio*, tr.37.d. 2.n.9.

Verſ 4 *Quia rectum eſt verbum Domini, & omnia opera ejus in fide*, tr.29.d.15.n.7.

Verſ. 5. *Diligit miſericordiam & judicium*, tr 40 d 7.per totum.

Verſ. 6, *Verbo* Domini *cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum*, tr.41.d 4.n.8 tr 30.d 1 n.8.tr.30.d.13.n 5.

Pſalm. XXXIII.

Verſ. 1, *Ut quid Deus repuliſti in finem, iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ*, tr.28 d.11 n.5.

Verſ. 2. *Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus ejus in ore meo*, tr.30 d.18 n.4.

Verſ. 3. *In Domino laudabitur anima mea*, tr.30.d.5 n 9.

Verſ. 6. *Accedite ad eum, & illuminamini*, tr 26.d.24 n 3.

Verſ. 12, *Venite filii audite me, timorem Domini docebo vos*, tr.23. d.2.n 11 tr 23.d.7 n 2.tr.34.d 5 n 5.

Verſ. 15. *Inquire pacem, & perſequere eam*, tr.26.d.19.n 9.

Verſ. 17. *Vultus autem Domini ſuper facientes mala*, tr. 34.d.10.n. 4.d.12.n.10.tr.26.d.37.n.9.

Verſ 22. *Mors peccatorum peſſima*, tr.34 d.26.n.5.

Verſ. 19. *Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*, tr. 26 d. 26 n 5.d,30 n.1.tr.34.d.22.n 8.

Pſalm. XXXIV.

Verſ 7. *Veniat illi laqueus & captio, quam abſcondit, apprehendat eum, & in laqueum cadat in ipſum*, tr 35 d.27.n 2.

Verſ 5. *Via illorum tenebræ & lubricum*, tr 30 d. 15.n 3.

Verſ. 11. & 12. *Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me; Retribuebant mihi mala pro bonis* &c. tr 35.d.14.n.10.

Verſ. 12. *Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ*, tr 30 d.21.n 10.d.22.n.9 d.24.n.1.& n.10.

Verſ. 14 *Quaſi proximum, & fratrem noſtrum ſic complacebam*, tr.30,d.26 n,12.

Pſalm. XXXV.

Verſ. 4, *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*, tr. 26 d 11 n 1.

Verſ. 9. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos*, &c. *non veniat mihi pes ſuperbiæ*, tr. 32.d.3. n.1.tr.34 d,12.n 8.

Pſalm. XXXVI.

Verſ 3. *Fac bonitatem, & paſceris in divitiis ejus*, tr.26. d.6. per totum.

Verſ. 11. *Manſueti autem hæreditabunt terram*, tr.35.d 9 n. 2. d. 15 n 8.

Verſ. 12. *Obſervabit peccator juſtum, & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis*, tr.34.d.21.n,9.tr.28.d.2.n.7.

Verſ. 15. *Gladius eorum intret in corda eorum, & arcus eorum confringatur*, tr.35.d 26.per totum.

Verſ. 27. *Declina à malo, & fac bonum*, tr.41.d.1.n.1 d.13. n 8. tr.32.d.2.n 4.

Verſ. 33. *Nec damnabit eum, cum judicabitur ei*, tr.41.d 11.n.5.

Pſalm. XXXVII.

Verſ. 5. *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſuper me*, tr.18.d 5 n 8.tr.31 d.15 n.2.

Verſ. 6. *Quoniam excelſus Dominus & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit*, tr.29 d.24.n.7.

Verſ. 7. *Incenderunt igni ſanctuarium tuum in terra, polluerunt tabernaculum nominis tui*, tr.22,d 35.n.6.

Verſ. 10. *Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus*, tr.33.d.2 n.12.

Verſ. 14. *Ego autem tamquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os meum*, &c. tr.36.d.15.n.2.tr.40.d.10.n.3.tr.41.d 11.n.5.tr.35.d.3.n.9.

Verſ 21. *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi quoniam ſequebar bonitatem*, tr.25.d.2.n.8.

Pſalm. XXXVIII.

Verſ 2 *Poſui ori meo cuſtodiam cum conſiſteret peccator adverſum me*, tr.36.d.2.per totum.d.15.n.2,& 4.tr.35.d.14.n.11.d.15.n.6.

Verſ. 4. *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis* &c. tr.34.d.3.n.10.

Verſ. 9. *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me, & opprobrium inſipienti dediſti me*, tr.16.d.10.n.5.d.11.per totum.

Verſ. 10, *Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu feciſti*.tr 36 d.10.n.7.

Pſalm.

Pſalm. XXXIX.

Verſ. 13. *Circumdederunt nos mala quorum non eſt numerus*, tr. 34. d. 7. n. 1. tr. 30. d. 15. n. 2.

Verſ. 23. *Cor meum dereliquit me*, tr. 34. d. 3. n. 10.

Pſalm. XL.

Verſ. 2. *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem*, tr. 24. d. 15. per totum tr. 41. d. 31. n. 7.

Verſ. 3. *Dominus conſervet eum & vivificet eum*, tr. 24. d. 14. per totum.

Verſ. 4. *Univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus*, tr. 24. d. 6. n. 7.

Verſ. 5. *Oculi ejus in pauperem reſpiciunt, palpebræ ejus interrogant filios hominum*, tr. 40. d. 6. n. 2.

Verſ. 6. *Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur & peribit nomen ejus*, tr. 35. d. 29. n. 7.

Pſalm. XLI.

Verſ. 2. *Sicut cervus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus*, tr. 35. d. 21. n. 2.

Verſ. 4. *Gravata eſt ſuper me manus Domini*, tr. 34. d. 9. n. 3.

Pſalm. XLII.

Verſ. 1. *Judica me Deus & diſcerne cauſam meam*, tr. 26. d. 30. n. 3.

Verſ. 3. *Emitte lucem tuam & veritatem*, tr. 26. d. 24. n. 6.

Pſalm. XLIII.

Verſ. 1. *Patres noſtri annunciaverunt nobis*, tr. 23. d. 2. n. 8.

Verſ. 13. *Vendidiſti populum tuum ſine pretio*, tr. 29. d. 24. n. 8.

Verſ. 14. *Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem & deriſum his qui ſunt in circuitu noſtro*, tr. 25. d. 1. per totum. tr. 34. d. 18. n. 7. tr. 25. d. 1. n. 5.

Verſ. 16. *Tota die verecundia mea contra me eſt & confuſio faciei meæ cooperuit me à facie exprobrantis & obloquentis*. tr. 25. d. 4. n. 6. tr. 25. n. 6. n. 5.

Verſ. 14. & 17. *Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, . . . à facie inimici & perſequentis, &c.* tr. 36. d. 5. per totum.

Verſ. 25. *Conglutinatus eſt in terra venter eorum*, tr. 31. d. 26. n. 2. tr. 34. d. 26. n. 9.

Pſalm. XLIX.

Verſ. 3. *Tu formaſti me & poſuiſti ſuper me manum tuam, mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me*, tr. 38. d. 5. n. 2.

Verſ. 6. *Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent*, tr. 34. d. 3. n. 8.

Verſ. 7. *Hæc eſt virga directionis*, tr. 21. d. 8. n. 3. tr. 40. d. 10. n. 5.

Verſ. 10. *Aſtitit Regina à dextris tuis, in veſtitu deaurato circumdata varietate*, tr. 22. d. 32. n. 6.

Verſ. 11. *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam & obliviſcere populum tuum & domum Patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus*, tr. 22. d. 37. n. 1. tr. 29. d. 8. n. 15.

Verſ. 13. *Filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur*, tr. 24. d. 17. n. 4. tr. 22. d. 9. n. 7. tr. 22. d. 1. n. 5.

Verſ. 14. *Omnis gloria filiæ Regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus*. tr. 13. d. 7. n. 1.

Verſ. 17. *Pro Patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos Principes ſuper omnem terram*, tr. 22. d. 13. n. 2.

Pſalm. XLV.

Verſ. 5. *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*, tr. 34. d. 22. n. 8.

Verſ. 5. *Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem*, tr. 34. d. 22. n. 12.

Verſ. 12. *Vacate & videte, quoniam Ego ſum Deus*, tr. 28. d. 1. n. 7. d. 13. n. 4. d. 14. per totum. tr. 26. d. 25. n. 5.

Pſalm. XLVI.

Verſ. 10. *Dii fortes terræ vehementer elevati ſunt*, tr. 22. d. 12. n. 9.

Pſalm. XLVII.

Verſ. 4. *Deus in Domibus ejus cognoſcetur, cum ſuſcipiet eam*, tr. 32. d. 8. n. 5.

Pſalm. XLVIII.

Verſ. 1. *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite, qui habitatis orbem, &c.* tr. 41. d. 1. n. 1. d. 6. n. 2.

Verſ. 6. *Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me.* tr. 41. d. 8. n. 8. d. 13. n. 6.

Verſ. 8. *Non dabit Deo placationem ſuam*, tr. 34. d. 24. n. 4. d. 23. per totum.

Verſ. 10. *Simul inſipiens & ſtultus peribunt*, tr. 24. d. 12. n. 10.

Verſ. 13. *Homo cum in honore eſſet non intellexit. comparatus eſt jumentis inſipientibus, &c.* tr. 34. d. 11. n. 10. d. 22. n. 5. tr. 30. d. 13. n. 3. tr. 26. d. 31. n. 1. d. 35. n. 1. tr. 31. d. 6. per totum.

Verſ. 14. *Hæc via illorum ſcandalum ipſis, & poſteà in ore ſuo complacebunt*, tr. 33. d. 5. n. 10.

Verſ. 15. *Sicut oves in inferno poſiti ſunt*, tr. 34. d. 2. per totum, & d. 6. n. 9. & n. 13. d. 12. n. 5. d. 20. n. 5. d. 23. n. 11. d. 26. n. 6. d. 32. n. 4. tr. 41. d. 17. n. 8.

Verſ. 15. *Auxilium eorum veteraſcet in inferno*, tr. 34. d. 20. n. 11.

Verſ. 18. *Cum interierit non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus*, tr. 31. d. 21. n. 6.

Verſ. 19. *Confitebitur tibi cum benefeceris ei*, tr. 30. d. 8. n. 2. d. 18. n. 2.

Pſalm. XLIX.

Verſ. 1. *Deus Deorum Dominus locutus eſt, & vocavit terram*, tr. 40. d. 2. n. 4.

Verſ. 3. *Ignis ante ipſum exardeſcet*, tr. 40. d. 6. n. 8.

Verſ. 4. *Advocabit cælum deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum, congregate illi Sanctos ejus*, tr. 22. d. 27. n. 4.

Verſ. 5. *Congregate illi Sanctos ejus qui ordinant teſtamentum ejus ſuper ſacrificia*, tr. 22. d. 7. n. 2.

Verſ. 6. *Annunciabunt cæli juſtitiam ejus*, tr. 40. d. 2. n. 8.

Verſ. 8. *Non in ſacrificiis tuis arguam te, holocauſta autem tua in conſpectu meo ſunt ſemper*, tr. 30. d. 12. n. 8.

Verſ. 13. *Numquid manducabo carnes taurorum aut ſanguinem hircorum potabo? Immola Deo ſacrificium laudis, &c.* tr. 37. d. 1. n. 3.

Verſ. 14. *Immola Deo ſacrificium laudis*, tr. 30. d. 1. per totum.

Verſ. 21. *Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam*, tr. 34. d. 17. n. 8. tr. 41. d. 28. per totum.

Pſalm. L.

Verſ. 4. *Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me*, tr. 22. d. 23. n. 6. tr. 30. d. 19. n. 5.

Verſ. 6. *Tibi ſoli peccavi & malum coram te feci*, tr. 30. d. 16. n. 1. tr. 30. d. 27. n. 9.

Verſ. 7. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*, tr. 21. d. 8. n. 1. & tr. 26. d. 18. n. 4.

Verſ. 8. *Incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi*, tr. 32. d. 15. n. 5.

Verſ. 9. *Aſperges me hyſſopo & mundabor, lavabis me & ſuper nivem dealbabor*. tr. 26. d. 18. n. 3.

Verſ. 16. *Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ*, tr. 30. d. 7. n. 4. tr. 26. d. 13. n. 9.

Verſ. 19. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum*, tr. 28. d. 8. n. 9. d. 24. n. 3.

Pſalm. LI

Verſ. 1. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus*, tr. 31. d. 8. n. 2.

Verſ. 10. *Ego autem ſicut oliva fructifera in domo Dei*, tr. 29. d. 7. n. 12.

Pſalm. LII

Verſ. 6. *Diſſipavit Deus oſſa eorum qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos*, tr. 33. d. 1. n. 9.

Pſalm. LIV.

Verſ. 1. *Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam, intende mihi & exaudi me, &c.* tr. 15. d. 14. n. 10.

Verſ. 5. *Cor meum conturbatum eſt in me. & formido mortis cecidit ſuper me* tr. 35. d. 26. n. 1.

Verſ. 7. *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ*, tr. 31. d. 5. n. 8.

Verſ. 13 & 14. *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, . . . Tu verò, &c.* tr. 22. d. 27. n. 11. tr. 29. d. 12. n. 2. tr. 30. d. 19. n. 1. d. 24. n. 3. tr. 25. d. 30. n. 3.

Verſ. 16. *Deſcendant in infernum viventes*, tr. 34. d. 4. per totum.

Pſalm. LV.

Verſ. 1. *Miſerere mei Deus quoniam conculcavit me homo, tota die impugnans tribulavit me*, tr. 38. d. 3. n. 7.

Verſ. 7. *Ipſi calcaneum meum obſervabunt*, tr. 37. d. 4. n. 6.

Verſ. 12. *In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi*, tr. 37. d. 2. n. 9.

Pſalm. LVII

Verſ. 1. *Si verè utique juſtitiam loquimini, recta judicate filii hominum, &c.* tr. 15. d. 24. n. 9. tr. 40. d. 12. per tot. tr. 42. d. 10. per tot.

Verſ. 4. *Erraverunt ab utero locuti ſunt falſa*, tr. 31. d. 7. n. 9.

Verſ. 5. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet, &c.* tr. 35. d. 3. n. 9. tr. 38. d. 17. n. 2. tr. 39. d. 3. per totum.

Verſ. 6. *Supercecidit ignis, & non viderunt Solem*. tr. 34. d. 20. n. 8.

Verſ. 8. *Ad nihilum devenient, tamquam aqua decurrens*, tr. 30. d. 28. n. 3.

Verſ. 10. *Cæli diſtillaverunt à facie Dei*, tr. 36. d. 13. n. 2.

Verſ. 11. *Lætabitur juſtus cum viderit vindictam, manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris*, tr. 34. d. 5. n. 10. tr. 34. d. 21. n. 3. d. 24. n. 2. & 3.

Pſalm. LVIII.

Verſ. 7. *Famem patientur ut canes*, tr. 34. d. 13. per totum. d. 31. n. 3. d. 28. n. 2.

Verſ. 8. *Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum*, tr. 25. d. 12. n. 7.

Pſalm. LIX.

Verſ. 1. *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie arcus*, tr. 34. d. 7. per totum

Pſalm. LXI.

Verſ. 10. *Mendaces filii hominum in ſtateris*, tr. 42. d. 7. per tot.

Verſ. 12. *Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi, quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia*, tr. 40. d. 7. n. 3.

Pſalm. LXII.

Verſ. 6. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum*, tr. 26. d. 33. per totum.

Verſ. 11. *Introibunt in inferiora terræ*, tr. 34. d. 5. n. 2.

Pſalm. LXIII.

Verſ. 4. *Exacuerunt ut gladium linguas ſuas*, tr. 33. d. 14. n. 9.

Verſ. 6. *Firmaverunt ſibi ſermonem nequam, narraverunt ut abſconderent laqueos*, tr. 33. d. 7. n. 10.

Verſ. 8. Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum, tt. 36. d. 4 n. 4.

Verſ. 9. Infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum, tt. 22. d. 16. n. 11.

Pſalm. LXIV.

Verſ. 4. Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos, & impietatibus noſtris tu propitiaberis, tt. 36. d. 10. n. 5.

Verſ. 10. Viſitaſti terram & inebriaſti eam, tt. 26 d 8. n. 1.

Verſ. 13. Pingueſcent ſpecioſa deſerti, tt. 26 d 13. n 9.

Pſalm. LXV.

Verſ. 15. Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo arietum d. 37 n 2. n. 9.

Pſalm. LXVII.

Verſ. 1. Exurgat Deus & diſſipentur inimici ejus, & fugiant, tt. 26. d. 22 n. 1.

Verſ. 11. Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus tt. 26 d. 10 n 8.

Verſ. 12. Dominus dedit verbum evangelizantibus virtute multa, tt. 1 . d. 17 n 5.

Verſ. 13. Rex virtutum dilecti & ſpecies domus dividere ſpolia, ſi dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, tt. 22. d. 37 n. 2.

Verſ. 14. Pennæ columbæ deargentatæ & poſteriora dorſi ejus in pallore auri, tt. 24. d. 9. n. 2.

Verſ. 15. Super eam nive dealbabuntur in Selmon, tt. 16. d. 18. n. 5 tt. 1 . d. 14. n. 4.

Verſ. 7. Et famelici ſaturati ſunt tt 26. d. 10. n 8.

Verſ. 35. Dabit voci ſuæ vocem virtutis, tt. 27. d. 1 n 3.

Pſalm. LXVIII.

Verſ. 1. intraverunt aquæ uſque ad animam meam, tt. 24 d. 4. n 4

Verſ. 3. Veni in altitudinem maris & tempeſtas demerſit me, tt 28 d. 12. n. 6. tt. 22 d 26 n 4. tt 34 d 1 . n 7.

Verſ. 4. Intraverunt aquæ uſque ad animam meam, infixus ſum in limo profundi, tt. 26 d 19. n 4.

Verſ. 8. Propter te ſuſtinui, opprobrium, operuit confuſio faciem meam, adverſum me loquebantur qui ſedebant in porta, &c. tt. 36. d. 9. n 1.

Verſ. 14. Ego vero orationem meam ad te Domine, tempus beneplaciti Deus, in multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me, tt. 35. d. 14. n. 6.

Verſ. 15. Libera me de profundis aquarum, non me demergat tempeſtas aquæ &c. tt 34. d. 6 n 6.

Verſ. 16. Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum, tt 34. d 6. n. 3.

Verſ. 20. Tu ſcis improperium meum & reverentiam meam, tt 36. d. 7 n. .

Verſ. 21. Suſtinui qui ſimul contriſtaretur & non fuit, tt. 18. d. 12 n. 5.

Verſ. 22. Dederunt in eſcam meam fel, tt. 22 d. 10. n 3. tt. 26. d 41. n. 1.

Verſ. 23. Fiat menſa eorum ipſis in laqueum & in retributionem & in ſcandalum, tt. 26. d. 39. n 1. d 41. n. 3.

Verſ. 30. Ego ſum pauper & dolens, ſalus tua ſuſcepit me, tt. 26. d 22. n. 9.

Verſ. 31. Laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude, &c. tt. 10. d 3. n. 8.

Pſalm. LXX.

Verſ. 6. In te confirmatus ſum ex utero, de ventre matris meæ tu es protector meus, tt. 30 d. 17. n 7.

Verſ. 8. Repleatur os meum laude ut cantem gloriam tuam; tota die magnitudinem tuam; tt 30. d. 18 n 2.

Pſalm. LXXI.

Verſ. 1. Deus judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio Regis, judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio, tt. 40. d. 1 n. 1.

Verſ. 8. Dominabitur à mari uſque ad mare, &c. tt. 26 d. 1. n. 3.

Verſ. 16. Et erit firmamentum in terra in ſummis montium, tt. 26. d. 1. n. 3.

Verſ. 20. De abyſſis terræ iterum reduxiſti me, tt. 30. d. 26. n. 1.

Pſalm. LXXII.

Verſ. 3. Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns, &c. tt. 41. d. 3. n. 3.

Verſ. 7. Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tt 31. d. 4. per tot. d 7. n 9 tt. 33. d 11. n. 7.

Verſ. 9. Poſuerunt in cœlum os ſuum, & ideo lingua eorum tranſivit in terra, tt. 22. d. 25. n. 4.

Verſ. 12. Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias, tt. 24. d. 2. n. 3. tt 24. d. 8. n. 1. tt. 34 d. 2. n. 1.

Verſ. 23. Ut jumentum factus ſum apud te & ego ſemper tecum, tt. 26 d. 42. n. 5. tt. 32. d. 10. n. 7.

Pſalm. LXXIII.

Verſ. 3. Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem, tt. 34 d. 9. n. 3.

Verſ. 3. Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto, tt. 18. d. 7. n 3. d 10. n. 1. d 11. n. 6.

Verſ. 4. Glorіati ſunt qui te oderunt, in medio ſolemnitatis tuæ, tt 28 d. 5 per totum.

Verſ. 7. Incenderunt igni ſanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui, tt. 18. d. 9. per totum.

Verſ. 2. Quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei à terra, tt. 28 d. 7 per totum. d 9. n. 1.

Verſ. 23. Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper, tt. 34. d. 12. n. 6 & d 16. n. 9 tt. 18 n. 2 n. 8.

Pſalm. LXXIV.

Verſ. 3. Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo, tt. 41 d. 17. n. 4. d. 21. per totum.

Verſ. 5. Dixi iniquis, nolite inique agere & delinquentibus, nolite exaltare in altum cornu veſtrum, quoniam Deus judex eſt, tt 41. d. 1. n. 3.

Verſ. 9. Bibent omnes peccatores terræ verumtamen fæx ejus non eſt exinanita, tt. 34. d. 13. n 7.

Pſalm. LXXV.

Verſ. 2. Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus, tt. 29 d 17. n 4

Verſ. 4. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, tt. 12. d 34. n. 11.

Verſ. 8. Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi, tt. 41. d. 2. n. 7.

Verſ. 11. quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi, tt. 18. d. 13. n 8.

Verſ. 12. Reddite Domino Deo veſtro omnes qui in circuitu ejus affertis munera, tt 34. d. 10 n 2.

Pſalm. LXXVI.

Verſ. 6. Cogitavi dies antiquos, meditatus ſum nocte cum corde meo tt. 30. d 9 n. 3.

Verſ. 6 & 7. Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui, et meditatus ſum nocte cum corde meo & exercitabar & ſcopebam ſpiritum meum, tt. 34. d. 22 per totum.

Verſ. 8. Numquid in æternum projiciet Deus aut non apponet ut complacitior ſit adhuc, tt 34. d 30. per totum.

Verſ. 8. Continebit in ira ſua miſericordias ſuas, tt. 41. d. 9 n 7.

Verſ. 11. Hæc mutatio dexteræ excelſi, tt. 29. d 1 . n 8 d. 18 n 8.

Verſ. 19. Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ, commota eſt, & contremuit terra, tt. 41. d. 4 n 2.

Pſalm. LXXVII.

Verſ. 5. Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, tt. 41. d. 9 n. 7.

Verſ. 5. Quanta mandavit Patribus noſtris, nota facere ea filiis ſuis ut cognoſcat generatio altera, ut ponant in Deo ſpem ſuam, & non obliviſcantur operum Dei, & mandata ejus exquirant, tt. 23. d. 2. n 4.

Verſ. 14. Deduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis, tt. 34. d 4 n. 2.

Verſ. 19. Numquid poterit Deus parare menſam in deſerto? tt. 31. d. 25. n. 3. tt. 35. d. 10. n. 14.

Verſ. 20. Percuſſit Petram & fluxerunt aquæ, tt. 31. d. 18. n. 4.

Verſ. 21. Audivit Dominus & diſtulit, & ira aſcendit in Iſrael, tt. 39. d. 14 n. 4.

Verſ. 25. Panem angelorum manducavit homo, cibaria miſit eis in abundantia, tt 26. d 13. n 2 d 33 n. 4.

Verſ. 17. Coram Patribus eorum fecit mirabilia, tt 22. n. 37. n 8.

Verſ. 29. Manducaverunt, & ſaturati ſunt nimis, tt. 34. d 13. n. 2.

Verſ. 30 & 31. Adhuc eſcæ erant in ore ipſorum. Et ira Dei aſcendit ſuper eos, tt. 31 d. 15. per totum d. 16. n. 7. d. 24 n. 5. d. 25. n. 7. tt. 26. d 41. n 3 d. 42. n 9.

Verſ. 65. Et excitatus eſt tamquam dormiens Dominus tamquam potens crapulatus à vino, & percuſſit inimicos ſuos, &c tt. 31. d. 10. n. 5.

Verſ. 70. Elegit David ſervum ſuum & ſuſtulit eum de gregibus ovium paſcere Jacob ſervum ſuum, & Iſrael hæreditatem ſuam & pavit eos in innocentia cordis ſui, tt. 27. d 7. n. 4. tt. 27 d. 3. n. 3.

Pſalm. LXXIX.

Verſ. 1. Qui regis Iſrael intende, qui deducis velut ovem Ioſeph, tt. 27 d 4. n. 9.

Pſalm. LXXX.

Verſ. 2. Exultate Deo adjutori noſtro jubilate Deo Jacob, ſumite Pſalmum & date tympanum, tt. 30 d. 2 . n .

Verſ. 4. Buccinate in neomenia tuba in inſigni die ſolemnitatis veſtræ, quia præceptum in Iſrael eſt, tt. 30 d 2. n 5.

Verſ. 1. Inimici Domini mentiti ſunt ei, & erit tempus eorum in ſæcula, tt. 35. d. 10. n. 14.

Verſ. 7. Manus ejus in cophino ſervierunt, in ſervum venundatus eſt Ioſeph, humiliaverunt in compedibus pedes ejus, tt. 35. d 9 n. 5. d. 25 n 7.

Verſ. 11. Dilata os tuum, & implebo illud, tt. 26. d. 6. n. 3. d 8. n. 2.

Verſ. 13. Dimiſit eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis, tt. 30 d. 15. n. 6.

Verſ. 17. Et cibavit eos ex adipe frumenti, tt. 26. d. 3. n. 7. d. 4 n. 5. d. 11. n. 5. d. 13 n 6.

Verſ. 17. De Petra melle ſaturavit eos, tt 35. d. 22. n. 4 tt. 26. d. 12 per totum.

Pſalm. LXXXI.

Verſ. 1. Deus ſtetit in Synagoga Deorum in medio autem Deos dijudicat, tt 40. d. 2 n. 4.

Verſ. 2. Uſquequo judicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis? Judicate egeno & pupillo, humilem & pauperem juſtificate, &c tt. 40. d. 1. n. 6 d. 6 n. 8. d 10. n. 6.

Verſ. 7. Vos autem ſicut homines moriemini, tt. 40. d. 11. n. 2.

Pſalm

Pſalm. LXXXII.

Verſ. 17. *Imple facies eorum ignominia & quærent nomen tuum Domine*, tr. 27. d. 4. n. 4.

Pſalm. LXXXIII.

Verſ. 6. *Aſcenſiones ſuas diſpoſuit in valle lachrymarum*, tr. 23. d. 5. n. 9.

Verſ. 8. *Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion*, tr. 12. d. 5. n. 2. tr. 29. d. 5. n. 9.

Verſ. 11. *Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei*, tr. 32. d. 5. n. 8. d. 17. n. 6.

Eod. *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia*, tr. 34. d. 12. n. 8.

Pſalm. LXXXIV.

Verſ. 10. *Verumtamen propè timentes eum ſalutare ipſius, ut inhabitet gloria in terra noſtra*, tr. 26. d. 32. n. 1.

Verſ. 11. *Juſtitia & pax oſculatæ ſunt*, tr. 40. d. 1. per totum.

Verſ. 13. *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum*, tr. 16. d. 4. n. 2. d. 12. n. 3.

Pſalm. LXXXV.

Verſ. 2. *Cuſtodi animam meam quoniam ſanctus ſum*, tr. 24. d. 5. n. 6.

Pſalm. LXXXVII.

Verſ. 4. *Vita mea inferno appropinquavit*, tr. 32. d. 7. n. 3.

Verſ. 6. *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle*, tr. 32. d. 16. n. 3.

Verſ. 16. *In laboribus à juventute mea*, tr. 23. d. 12. n. 1. tr. 40. d. 6. n. 5.

Pſalm. LXXXVIII.

Verſ. 33. *Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*, tr. 40. d. 1. n. 3.

Verſ. 38. *Sicut Luna perfecta in æternum*, tr. 32. d. 18. n. 1.

Pſalm. LXXXIX.

Verſ. 4. *Mille anni ante oculos tuos tamquam dies heſterna quæ præterit*, tr. 34. d. 19. n. 7.

Verſ. 7. *Defecimus in ira, & in furore tuo turbati ſumus*, tr. 41. d. 5. n. 7.

Verſ. 8. *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui*, tr. 23. d. 7. n. 4.

Verſ. 11. & 12. *Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare*, tr. 34. d. 9. n. 3. tr. 41. d. 8. n. 4.

Verſ. 14. *Repleti ſumus mane miſericordia tua, exultavimus & delectati ſumus omnibus diebus noſtris*, tr. 26. d. 8. n. 9.

Pſalm. XC.

Verſ. 1. *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi*, tr. 31. d. 2. n. 4.

Verſ. 6. *A negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano*, tr. 11. d. 5. n. 13. d. 10. n. 1. tr. 40. d. 8. n. 9.

Verſ. 7. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*, tr. 41. d. 19. n. 9.

Verſ. 8. *Retributionem peccatorum videbis*, tr. 41. d. 24. n. 1.

Verſ. 11. *Angelis ſuis Deus mandavit de te ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis, ne umquam offendas ad lapidem pedem tuum*, tr. 27. d. 14. n. 12. tr. 22. d. 10. n. 17. tr. 30. d. 14. n. 2.

Verſ. 13. *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem*, tr. 34. d. 11. n. 3.

Pſalm. XCI.

Verſ. 13. *Sicut cedrus Libani multiplicabitur*, tr. 40. d. 10. n. 4.

Verſ. 14. *Plantati in domo Domini, in atriis Dei noſtri florebunt adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi*, tr. 23. d. 6. n. 9.

Pſalm. XCII.

Verſ. 1. *Dominus regnavit, decorem indutus eſt: indutus eſt Dominus fortitudinem*, tr. 27. d. 13. n. 2.

Verſ. 5. *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis*, tr. 29. d. 21. per totum.

Pſalm. XCIII.

Verſ. 1. *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit*, tr. 35. d. 29. n. 3.

Verſ. 17. *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea*, tr. 30. d. 15. n. 3. d. 16. per tot. tr. 34. d. 21. n. 6.

Verſ. 19. *Secundum multitudinem dolorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam*, tr. 35. d. 8. n. 6.

Pſalm. XCIV.

Verſ. 5. *Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud*, tr. 29. d. 18. n. 7.

Pſalm. XCV.

Verſ. 5. *Omnes dii gentium dæmonia*, tr. 23. d. 23. n. 3. tr. 29. d. 21. n. 10.

Verſ. 9. *Tollite hoſtias, & introite in atria ejus, adorate Dominum in atrio ſancto ejus*, tr. 26. d. 33. n. 1.

Verſ. 12. *Tunc exultabunt omnia ligna ſylvarum à facie Domini quia venit*, tr. 41. d. 4. n. 5.

Verſ. 13. *Judicabit orbem terrarum in æquitate, & populos in veritate ſua*, tr. 41. d. 19. n. 4. d. 25. n. 7.

Pſalm. XCVI.

Verſ. 3. *Ignis ante ipſum præcedet*, tr. 40. d. 6. n. 8. tr. 39. d. 17. n. 2. tr. 41. d. 10. per totum. d. 15. n. 2. d. 19. n. 7. d. 30. n. 1.

Pſalm. C.

Verſ. 1. *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine*, tr. 40. d. 7. n. 5. tr. 41. d. 2. n. 2.

Verſ. 2. *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*, tr. 30. d. 15. n. 3. tr. 33. d. 11. n. 1. tr. 35. d. 21. n. 3. tr. 41. d. 8. n. 8.

Verſ. 4. & 5. *Declinantem à me malignum non cognoſcebam. Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar*, &c. tr. 27. d. 5. n. 2.

Verſ. 5. *Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar*, tr. 42. d. 1. n. 6.

Verſ. 8. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem*, tr. 27. d. 7. n. 4.

Pſalm. CI.

Verſ. 5. *Percuſſus ſum ut fœnum & aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum*, tr. 25. d. 17. n. 9. d. 43. n. 7.

Verſ. 7. *Similis factus ſum pellicano ſolitudinis, factus ſum ſicut nycticorax in domicilio*, tr. 27. d. 11. n. 8.

Verſ. 15. *Tu exurgens miſereberis Sion*, tr. 29. d. 28. n. 1.

Verſ. 18. *Reſpexit in orationem humilium, & non ſprevit preces eorum*, tr. 38. d. 14. n. 8.

Pſalm. CII.

Verſ. 1. *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto ejus*, tr. 30. d. 3. n. 6.

Verſ. 3. *Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas*, tr. 30. d. 11. n. 6.

Verſ. 6. *Faciens miſericordiam Dominus, & judicium omnibus injuriam patientibus*, tr. 35. d. 28. n. 2.

Verſ. 11. *Quoniam ſecundum altitudinem cæli à terra*, tr. 35. d. 3. n. 4.

Pſalm. CIII.

Verſ. 3. *Extendens cælum ſicut pellem*, tr. 42. d. 5. n. 5.

Verſ. 3. *Qui ponis nubem aſcenſum tuum*, tr. 41. d. 2. n. 3.

Verſ. 10. *Qui emittis fontes in convallibus*, tr. 12. d. 5. n. 5.

Verſ. 15. *Panis cor hominis confirmet*, tr. 26. d. 1. n. 3. tr. 26. d. 2. n. 5. tr. 26. d. 2. n. 8. tr. 26. d. 1. n. 1. d. 2. n. 8. d. 17. per totum.

Verſ. 16. *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani quas plantavit*, tr. 26. d. 21. n. 9.

Verſ. 22. *Poſuiſti tenebras & facta eſt nox, & in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſylvæ. Ortus eſt Sol, & congregati ſunt*, &c. tr. 29. d. 12. n. 5.

Verſ. 24. *Omnia in ſapientia feciſti*, tr. 34. d. 1. n. 1.

Verſ. 27. *Das eſcam illorum in tempore*, tr. 26. d. 46. n. 1.

Verſ. 29. *Auferes ſpiritum eorum & deficient, & in pulverem ſuum revertentur*, tr. 30. d. 12. n. 1. tr. 32. d. 21. n. 2.

Verſ. 32. *Qui reſpicit terram & facit eam tremere*, tr. 33. d. 4. n. 6.

Pſalm. CIV.

Verſ. 7. *Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum*, tr. 32. d. 7. n. 8.

Verſ. 15. *Nolite tangere Chriſtos meos*, tr. 22. d. 25. per totum.

Verſ. 16. *Omne firmamentum panis contrivit*, tr. 26. d. 1. n. 8. d. 3. n. 5. d. 17. n. 8.

Verſ. 25. *Convertit cor eorum, ut odiret populum ejus*, tr. 38. d. 6. n. 6.

Verſ. 37. *Non erat in tribubus eorum infirmus*, tr. 31. d. 18. n. 4.

Verſ. 44. *Et dedit illis regiones gentium & labores populorum poſſederunt*, tr. 30. d. 24. n. 9.

Pſalm. CV.

Verſ. 3. *Beati qui cuſtodiunt & faciunt juſtitiam in omni tempore*, tr. 40. d. 6. n. 1.

Verſ. 29. *Irritaverunt eum in adinventionibus ſuis*, tr. 34. d. 12. n. 9.

Verſ. 37. *Immolaverunt filios ſuos & filias ſuas dæmoniis*, tr. 29. d. 17. n. 4.

Eod. *Immolaverunt filios ſuos & filias ſuas dæmoniis, Diis quos ignoraverunt*, tr. 23. d. 1. n. 8. tr. 29. d. 17. n. 4.

Pſalm. CVI.

Verſ. 8. *Confiteantur Domino miſericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum: quia ſatiavit animam inanem, & animam eſurientem implevit bonis*. tr. 36. d. 33. n. 1.

Verſ. 17. *Turbati & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum devorata eſt*, tr. 41. d. 17. n. 1.

Verſ. 42. *Omnis iniquitas oppilabit os ſuum*, tr. 41. d. 17. per totum tr. 35. d. 17. n. 8.

Pſalm. CVIII.

Verſ. 4. *Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi*, tr. 30. d. 24. n. 5. tr. 35. d. 14. n. 10.

Verſ. 10. *Diabolus ſtet à dextris ejus, cum judicatur exeat condemnatus, filii ejus orphani*, &c. tr. 34. d. 19. n. 4.

Pſalm. CIX.

Verſ. 2. *Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*, tr. 42. d. 7. n. 4.

Verſ. 4. *Juravit Dominus & non pœnitebit eum*, tr. 41. d. 29. n. 3.

Verſ. 6. *Judicabit in nationibus, implebit ruinas*, tr. 41. d. 22. n. 1.

Cap. CX.

Verſ. 3. *Ecce peccatores intenderunt arcum paraverunt ſagittas ſuas in pharetra, ut ut ſagittent in obſcuro rectos corde*, tr. 25. d. 6. n. 3.

Verſ. 4. *Memoriam fecit mirabilium ſuorum eſcam dedit timentibus ſe*. tr. 26. d. 52. per totum tr. 26. d. 12. n. 4. d. 12. per totum.

Verſ. 9. *Mandavit in æternum teſtamentum ſuum*, tr. 20. d. 9. n. 4.

Pſalm

Pſalm. CXI.

Verſ. 9. Diſperſit dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi, tr.14.d.4.n.1.tr.24.d.4.n.7.tr.24.d.6.n.1.

Verſ. 10. Peccator videbit & iraſcetur, dentibus ſuis fremet, & tabeſcet, tr.38.d.13.n.8.tr.39.d.2.n.3.tr.34.d.16.n.10.tr.34.d.21.n.1.

Verſ. 5. Iucundus homo qui miſeretur & commodat, diſponet ſermones ſuos in judicio, &c. tr.24.d.4.n.3.tr.24.d.13 per totum tr.41.d.6.n.3.d.21.n.9.d.25.n.3.d.28.n.7.

Pſalm. CXIV.

Verſ. 1. Exaudivit Dominus vocem orationis meæ, inclinavit aurem ſuam mihi, & in diebus meis invocabo, tr.32.d.14.n.4.

Verſ. 3. Pericula inferni invenerunt me, tr.34.d.6.n.8.tr.32.d.13.n.2.

Pſalm. CXV.

Verſ. 1. Credidi propter quod locutus ſum, ego autem humiliatus ſum nimis, tr.29.d.7.n.5.tr.32.d.16.n.10.

Verſ. 4. Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo, tr.30.d.6.n.2.

Verſ. 10. Ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mendax, tr.25.d.8.n.5.tr.32.d.5.n.8.d.10.n.7.d.17.n.6.tr.33.d.7.n.9.

Verſ. 12. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi, tr.30.d.3.n.5.d.6 per totum.d.9.n.1.d.18.n.3.

Verſ. 13. Calicem ſalutaris accipiam & nomen Domini invocabo, laudans invocabo Dominum, tr.26.d.33.n.6.

Verſ. 17. Tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, vota mea Domino reddam, tr.25.d.4.n.5.

Pſalm. CXVII.

Verſ. 10. Et in nomine Domini quia ultus ſum in eos, tr.35.d.27.n.3.

Verſ. 11. Circumdederunt me ſicut apes, tr.35.d.8.n.9.d.26.n.2.

Verſ. 23. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris, tr.29.d.20.n.12.

Pſalm. CXVIII.

Verſ. 6. Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis, tr.34.d.32.n.4.tr.35.d.24.n.8.

Verſ. 12. In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam, tr.23.d.7.n.2.

Verſ. 20. Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore, tr.41.d.25.n.6.

Verſ. 21. Maledicti qui declinant à mandatis tuis, tr.41.d.14.n.6.

Verſ. 27. Conſtitue diem ſolemnem in condenſis, tr.18.d.15.n.5.

Verſ. 32. Viam mandatorum tuorum cucurri, tr.31.d.11.n.3.

Verſ. 36. Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in avaritiam, tr.30.d.9.n.1.

Verſ. 39. Amputa opprobrium meum quod ſuſpicatus ſum, quia judicia tua jucunda, tr.42.d.2.n.6.d.5.n.4.

Verſ. 46. Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum & non confundebar, tr.29.d.7.n.3.

Verſ. 51. Superbi inique agebant uſquequaque tr.41.d.2.n.4.

Verſ. 62. Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi, tr.30.d.18.n.4.

Verſ. 63. Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua, tr.26.d.32.n.1.

Verſ. 66. Mandatis tuis credidi, tr.29.d.9.per totum.

Verſ. 73. Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu, tr.39.d.11.n.7.

Verſ. 98. Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo, quia in æternum mihi eſt, tr.35.d.21.n.3.tr.36.d.17.n.2.

Verſ. 105. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis, tr.41.d.14.n.2.& 7.tr.34.d.n.9.tr.29.d.3.n.10.

Verſ. 107. Humiliatus ſum uſquequaque Domine, vivifica me ſecundum verbum tuum, tr.32.d.15.n.5.d.19.per totum.

Verſ. 109. Anima mea in manibus meis ſemper, tr.24.d.34.n.4.tr.30.d.13.n.5.

Verſ. 112. Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum, propter retributionem, tr.39.d.9.per totum.

Verſ. 119. Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ, tr.22.d.1.n.9.

Verſ. 120. Confige timore tuo carnes meas à judiciis enim tuis timui, tr.41.d.2.per totum.d.6.n.2.d.23.per totum.

Verſ. 126. Tempus faciendi Domine, diſſipaverunt legem tuam, tr.27.d.9.per totum.

Verſ. 129. Mirabilia teſtimonia tua, ideo ſcrutata eſt ea anima mea, declaratio ſermonum tuorum illuminat, tr.29.d.24.per totum.

Verſ. 136. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei quia non cuſtodierunt legem tuam, tr.34.d.31.n.3.

Verſ. 137. Iuſtus es Domine, & rectum judicium tuum. tr.38.d.12.n.3.tr.41.d.19.n.7.

Verſ. 139. Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei, tr.15.d. .n.4.

Verſ. 145. Clamavi in toto corde meo exaudi me Domine, tr.32.d.3.n.5.

Verſ. 149. Secundum judicium tuum vivifica me, tr.40.d.3.n.1.

Verſ. 153. Vide humilitatem meam, quia legem tuam non ſum oblitus, tr.32.d.4 per totum.

Verſ. 155. Longe à peccatoribus ſalus, tr.30.d.22.n.12.

Verſ. 175. Vivet anima mea & laudabit te, & judicia tua adjuvabunt me, tr.41.d.2.n.4.

Pſalm. CXIX.

Verſ. 2. Domine libera animam meam à labiis iniquis & à lingua doloſa, tr.25.d.1.n.1.

Verſ. 3. Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam, ſagittæ potentis acutæ, &c. tr.36.d.2.n.15.

Verſ. 4. Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus deſolatoriis, tr.34.d.3.n.8.

Verſ. 17. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus, cum loquebar illis impugnabant me gratis, tr.30.d.5.n.7.

Pſalm. CXXI.

Verſ. 6. Rogate quæ ad pacem ſunt Jeruſalem, & abundantia diligentibus te, tr.36.d.3.n.8.

Pſalm. CXXII.

Verſ. 4. Miſerere noſtri, Domine, miſerere noſtri, quia multum repleti ſumus deſpectione, tr.15.d.6.n.4.

Pſalm. CXXIII.

Verſ. 7. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium, laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus tr.34.d.21.n.6.tr.32.d.17.n.6.

Pſalm. CXXV.

Verſ. 6. Euntes ibant & flebant mittentes ſemina ſua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos, tr.26.d.30.n.10.

Pſalm. CXXVII.

Verſ. 2. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit, tr.32.d.13.n.3.tr.26.d.6.n.4.

Verſ. 3. Uxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ, tr.23.d.4.n.2.tr.23.d.5.n.7.tr.16.d.10.n.1.d.19 per tot.d.26.n.2.

Pſalm. CXXIX.

Verſ. 4. Propter legem tuam ſuſtinui, ſuſtinuit anima mea in verbo ejus, ſperavit anima mea in Domino, tr.35.d.5.n.3.

Pſalm. CXXXI.

Verſ. 1. Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus tr.13.d.5.n.3.tr.41.d.9.n.3.tr.30.d. .n.8.tr.39.d.3.n.1.

Verſ. 9. Sacerdotes tui induantur juſtitiam, tr.22.d.5.per totum.

Verſ. 16. Sacerdotes ejus induam ſalutari & ſancti ejus exultatione exultabunt, tr.22.d.22.n.1.

Pſalm. CXXXIII.

Verſ. 3. Extollite manus veſtras in ſancta, tr.24.d.16.n.1.

Pſalm. CXXXIV.

Verſ. 7. Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo, in terra, mari, & omnibus abyſſis, tr.34.d.14.n.6.

Pſalm. CXXXVI.

Verſ. 7. Memor eſto Domine filiorum Edom in die Jeruſalem, qui dicunt, exinanite uſque ad fundamentum in ea, tr.29.d.18.n.3.

Pſalm. CXXXVII.

Verſ. 6. Quoniam excelſus Dominus & humilia reſpicit, tr.32.d.5.n.1.d.6.n.1.

Pſalm. CXXXVIII.

Verſ. 1. Domine probaſti me, & cognovisti me, tr.32.d.8.n.2.

Verſ. 6. Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, tr.26.d.52.n.2.

Verſ. 8. Si aſcendero in cœlum tu illic es ſi deſcendero in infernum ades, tr.35.d.29.n.4.tr.41.d.29.n.3.

Verſ. 11. Nox illuminatio mea in deliciis meis, tr.26.d.46.n.5.

Verſ. 17. Nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt Principatus eorum, tr.22.d.12.per totum.

Verſ. 20. Accipient in vanitate civitates tuas, tr.34.d.4.n.6.

Verſ. 21. Nonne qui oderunt te Domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam, tr.23.d.10.n.2.

Pſalm. CXXXIX.

Verſ. 6. In via hac qua ambulabam, abſconderunt ſuperbi laqueum mihi. tr.31.d.2.n.3.

Verſ. 7. Et funes extenderunt in laqueum juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi, tr.27.d.12.n.1.

Pſalm. CXL.

Verſ. 9. Cuſtodi me à laqueo quem ſtatuerunt mihi, & à ſcandalis operantium iniquitatem. tr.27.d.12.per totum.

Pſalm. CXLII.

Verſ. 2. Non intres in judicium cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens, tr.24.d.13.n.4.tr.40.d.2.n.10.tr.41.d.6.n.2.

Pſalm. CXLIII.

Verſ. 5. Tange montes, & fumigabunt, tr.33.d.15.n.23.

Pſalm. CXLIV.

Verſ. 2. Per ſingulos dies benedicam tibi, tr.30.d.18.n.4.

Verſ. 7. Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt, tr.26.d.48.n.10.

Verſ. 15. Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das eſcam illorum in tempore opportuno, tr.31.d.19.n.1.

Verſ. 16. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione, tr.31.d.25.n.1.

Pſalm. CXLV.

Verſ. 7. Dat eſcam eſurientibus, tr.26.d.34.n.1.

Pſalm. CXLVI.

Verſ. 9. Qui dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum, tr.30.d.10.n.12.

Pſalm. CXLVII.

Verſ. 1. *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: quoniam confortavit, &c.* tr. 26. d. 19. n. 2.

Verſ. 14. *Adipe frumenti ſatiat te,* tr. 26. d. 19. n. 2.

Verſ. 29. *Non fecit taliter omni nationi,* tr. 29. d. 14. n. 11. tr. 30. d. 19. n. 2.

Pſalm. CXLVIII.

Verſ. 8. *Ignis, grando nix, glacies ſpiritus procellarum quæ faciunt verbum ejus,* tr. 34. d. 14. n. 2.

Pſalm. CXLIX.

Verſ. 2. *Lætetur Iſrael in eo qui fecit eum,* tr. 30. d. 13. per tot.

Verſ. 5. *Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis, gladii ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam, &c.* tr. 41. d. 12. n. 9. tr. 34. d. 23. n. 2.

EX LIBRO PROVERBIORUM.

Cap. I.

Verſ. 8. *Audi fili mi diſciplinam Patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo,* tr. 23. d. 16. n. 8.

Verſ. 18. *Ipſi quoque contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas,* tr. 35. d. 26. n. 1.

Verſ. 25. *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis, ego quoque in interitu veſtro ridebo & ſubſannabo,* tr. 34. d. 18. n. 7. d. 24. n. 2. tr. 41. d. 9. n. 4. tr. 25. d. 21. n. 1.

Cap. II.

Verſ. 14. *Lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis* tr. 25. d. 1. n. 7.

Cap. III.

Verſ. 6. *In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos,* tr. 27. d. 1. per totum.

Verſ. 31. *Ne æmuleris hominem injuſtum, nec imiteris vias ejus, quia abominatio Domini eſt omnis illuſor,* tr. 25. d. 11. n. 3. d. 2. n. 7.

Verſ. 34. *Ipſe deludet illuſores,* tr. 25. d. 12. per totum.

Cap. IV.

Verſ. 18. *Juſtorum ſemita quaſi lux procedit, & creſcit uſque ad perfectum diem, via impiorum tenebroſa, &c.* tr. 37. d. 7. n. 8.

Verſ. 23. *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit,* tr. 37. d. 2. per totum.

Verſ. 25. *Oculi tui videant recta,* tr. 38. d. 1. n. 1.

Cap. V.

Verſ. 9. *Ne des alienis honorem tuum* tr. 35. d. 24. n. 2.

Cap. VI.

Verſ. 1 & 2. *Fili mi ſi ſpoponderis pro amico, … Illaqueatus es verbis oris tui. Fac ergo quod dico fili mi, & temetipſum libera, diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis, neque dormitent palpebræ tuæ,* tr. 21. d. 32. n. 7.

Verſ. 1. *Lex lux eſt, & via vitæ,* tr. 29. d. 13. n. 8.

Verſ. 6. *Vade ad formicam O piger,* tr. 35. d. 10. n. 12. tr. 41. d. 29. n. 4. tr. 24. d. 7. n. 4.

Verſ. 13. *Mandatum lucerna eſt, lex, lux,* tr. 41. d. 14. n. 7.

Verſ. 27. *Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant, aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus,* tr. 39. d. 27. n. 2.

Verſ. 35. *Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquieſcet cujuſquam precibus,* tr. 41. d. 11. per totum.

Cap. VII.

Verſ. 26. *Via inferi domus ejus,* tr. 34. d. 29. n. 9.

Cap. VIII.

Verſ. 15. *Per me Reges regnant, & legum conditores juſta decernunt. per me Principes imperant, &c.* tr. 35. d. 24. n. 7. d. 4. n. 2. tr. 25. d. 8. n. 1.

Verſ. 22. *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum,* tr. 32. d. 7. n. 5.

Verſ. 28. *Librabat fontes aquarum, & circumdabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis ne tranſirent fines ſuos,* tr. 29. d. 18. n. 5.

Verſ. 31. *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum,* tr. 35. d. 7. n. 5. tr. 26. d. 46. n. 5. d. 48. per totum.

Cap. IX.

Verſ. 1. *Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem &c. Miſit ancillas ſuas ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis* tr. 27. d. 5. n. 5. tr. 23. d. 5. n. 5. tr. 26. d. 1. n. 7. tr. 32. d. 15. n. 2. tr. 37. d. 2. n. 7. tr. 26. d. 20. n. 1. d. 29. n. 2.

Verſ. 5. *Venite comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis,* tr. 26. d. 16. n. 1. d. 4. n. 4.

Verſ. 9. *Da ſapienti occaſionem & ſapientior erit,* tr. 25. d. 13. n. 6.

Cap. X.

Verſ. 15. *Subſtantia divitis urbs fortitudinis ejus,* tr. 24. d. 8. per totum.

Verſ. 18. *Qui profert contumeliam, inſipiens eſt,* tr. 36. d. 4. per totum.

Verſ. 26. *Sicut acetum dentibus & fumus oculis, ſic piger his, qui miſerunt eum:* tr. 22. d. 10. n. 3.

Verſ. 28. *Spes impiorum peribit,* tr. 34. d. 24. per totum.

Cap. XI.

Verſ. 2. *Ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia, ubi autem eſt humilitas, ibi & Sapientia,* tr. 35. d. 25. n. 7. tr. 36. d. 4. n. 3. tr. 32. d. 15. per totum.

Verſ. 24. *Alii dividunt propria & ditiores fiunt,* tr. 24. d. 3. n. 2.

Verſ. 26. *Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem ſuper caput vendentium,* tr. 24. d. 5. n. 9.

Cap. XII.

Verſ. 12. *Non contriſtabit juſtum quidquid acciderit ei,* tr. 33. d. 25. n. 13.

Verſ. 16. *Fatuus ſtatim indicat iram ſuam, qui autem diſſimulat injuriam, callidus eſt,* tr. 35. d. 25. n. 7. d. 30. n. 11. tr. 36. d. 14. n. 5. d. 16. per totum d. 17. n. 1.

Verſ. 21. *Impii autem replebuntur malo,* tr. 42. d. 5. n. 7.

Cap. XIII.

Verſ. 19. *Deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala,* tr. 25. d. 5. n. 1.

Verſ. 24. *Qui parcit virgæ odit filium, qui autem diligit illum, inſtanter erudit,* tr. 2. d. 8. n. 5.

Verſ. 25. *Juſtus comedit & replet animam ſuam, venter autem impiorum inſaturabilis,* tr. 31. d. 21. n. 3. d. 23. n. 12.

Cap. XIV.

Verſ. 2. *Ambulans recto itinere & timens Deum, deſpicitur ab eo qui infami graditur via,* tr. 25. d. 1. n. 8.

Verſ. 4. *Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt, ubi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bovis* tr. 22. d. 4. n. 10.

Verſ. 12. *Eſt via quæ videtur homini juſta, noviſſima autem ejus deducunt ad mortem,* tr. 37. d. 4. n. 3.

Verſ. 30. *Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium invidia,* tr. 38. d. 2. per totum, d. 17. n. 8.

Cap. XV.

Verſ. 1. *Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem,* tr. 36. d. 14. per totum d. 13. n. 6.

Verſ. 12. *Non amat peſtilens eum qui ſe corripit,* tr. 33. d. 15. n. 10.

Verſ. 19. *Via juſtorum abſque offendiculo,* tr. 27. d. 14. per totum.

Verſ. 27. *Conturbat domum ſuam qui ſectatur avaritiam, qui autem odit munera vivet,* tr. 40. d. 11. n. 3.

Verſ. 28. *Per miſericordiam & fidem purgantur peccata,* tr. 29. d. 3. n. 6.

Cap. XVI.

Verſ. 2. *Omnes viæ hominis patent oculis ejus, ſpirituum ponderator eſt Dominus,* tr. 37. d. 8. n. 3. tr. 41. d. 14. n. 4.

Verſ. 12. *Fatuus ſtatim indicat iram ſuam,* tr. 39. d. 5. n. 8.

Verſ. 27. *Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardeſcit,* tr. 36. d. 3. n. 3.

Verſ. 28. *Homo perverſus ſuſcitat lites & verboſus ſeparat Principes,* tr. 36. d. 3. n. 3.

Verſ. 32. *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore urbium,* tr. 35. d. 9. n. 4. d. 15. n. 3. d. 25. n. 6. tr. 36. d. 7. n. 3. d. 13. per totum. tr. 39. d. 13. per totum tr. 35. d. 1. n. 7. d. 5. n. 8.

Cap. XVII.

Verſ. 5. *Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus,* tr. 38. d. 12. per totum.

Verſ. 13. *Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus,* tr. 30. d. 10. n. 7.

Verſ. 14. *Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum,* tr. 36. d. 15. n. 6.

Verſ. 22. *Spiritus triſtis exſiccat oſſa, & ante tempus determinatum à natura ſenectam adducit,* tr. 38. d. 4. n. 1.

Cap. XVIII.

Verſ. 3. *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit,* tr. 34. d. 18. n. 7. tr. 41. d. 18. n. 8. tr. 14. d. 5. n. 8. tr. 25. d. 11. n. 2.

Cap. XIX.

Verſ. 11. *Doctrina viri per patientiam noſcitur, & gloria ejus iniqua prætergredi.* tr. 35. d. 22. per totum.

Verſ. 13. *Dolor Patris filius ſtultus,* tr. 23. d. 5. n. 8.

Verſ. 17. *Fœneratur Domino qui miſeretur pauperis.* tr. 24. d. 3. per totum.

Verſ. 19. *Erudi filium tuum, ne deſperes,* tr. 23. d. 8. n. 2.

Verſ. 29. *Parata ſunt deriſoribus judicia,* tr. 25. d. 21. n. 2.

Cap. XX.

Verſ. 1. *Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas, quicumque his delectatur non erit ſapiens,* tr. 31. d. 10. n. 1. d. 17. n. 2.

Verſ. 4. *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate.* tr. 34. d. 14. n. 8.

Verſ. 8. *Rex qui ſedet in ſolio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo,* tr. 41. d. 2. n. 1.

Verſ. 9. *Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato,* tr. 42. d. 11. n. 7.

Verſ. 10. *Pondus & pondus, menſura & menſura, utrumque abominabile eſt apud Deum,* tr. 33. d. 1. n. 8. tr. 42. d. 11. n. 7.

Verſ. 20. *Qui maledicit Patri ſuo & Matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris,* tr. 23. d. 16. n. 6.

Cap. XXI.

Verſ. 1. *Cor Regis eſt in manu Domini, & quocumque voluerit inclinabit illud,* tr. 55. d. 5. n. 1.

Verſ. 13. *Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe*

clamabit & non exaudietur : munus abſconditum extinguit iras, & donum in ſinu indignationem maximam. tr.24.d.12.per totum tr.24 d.16 n.6.tr.20.d.2 n.7.

Verſ. 17 Qui diligit epulas in egeſtate erit qui amat vinum & pinguia non ditabitur, tr.31.d 23.per totum.

Verſ. 20. Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis, tr. 34. d.1 n.2.

Verſ. 26. Qui juſtus eſt tribuet, & non ceſſabit, tr.30.d 8.n 8.

Cap. XXII.

Verſ. 2. Dives & pauper obviaverunt ſibi, utriuſque operator eſt Dominus, tr 24.d 2.per totum.

Verſ. 6. Proverbium eſt : Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.tr.23.d.6.per totum.

Verſ. 15. Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam, tr.23.d.8.per totum.

Verſ. 24. Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo, ne forte diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ tr.39.d.10.per totum.

Cap. XXIII.

Verſ. 1. Quando ſederis ut comedas cum Principe, diligenter attende quæ appoſita ſunt ante faciem tuam, tr 26.d.26.n.9 d.30.n.4.

Verſ 6. Non comedas cum homine invido, tr.38.d.11.n.5.

Verſ. 8. Cibos quos comederas evomes, tr.31.d 19.n 6,

Verſ. 19. Audi fili mi, & eſto ſapiens, & dirige in via animum tuum. Noli eſſe in conviviis potatorum, &c. tr.31 d 13.n.7.

Verſ. 20. Noli eſſe in conviviis eorum qui carnes ad veſcendum conferunt, tr.31 d.7.n.10 d.24.n 7.

Verſ. 13 Noli ſubtrahere à puero diſciplinam, tr.23.d.8 n 3.

Verſ. 26 Præbe fili mi cor tuum mihi, tr.37.d.1 n 1.d.7.n.7.

Verſ. 29. Cui væ? cui fovea? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? nonne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis, tr.31 d.5.n.6.d 10.n 4.d.15.n.3.d 19 n.2.

Verſ. 31. Ne intuearis vinum quando flaveſcit, cum ſplenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber. tr.31.d 19.n.3.

Verſ. 34. Eris ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator amiſſo clavo, tr.31.d.26.n.5.

Cap XXIV

Verſ. 13. Comede fili mi mel, quia bonum eſt, tr.26.d.12.n.13.

Verſ. 27. Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum, &c.tr. 29.d 15.n.13.

Verſ. 27. Qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria, tr. 39. d.15.n.1.

Cap. XXVI.

Verſ. 4. Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis, tr.36.d.12.per totum.

Verſ 8. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit inſipienti honorem, tr.22.d.24.n 5.

Verſ. 18. Dicit piger leo in via, in medio platearum occidendus ſum, tr 34.d 28.n.1.

Verſ. 22. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perveniunt ad intima ventris, tr 25.d 6.n 3.d 11.n 2.

Cap. XXVII.

Verſ. 3. Grave eſt ſaxum, & oneroſa arena, ſed ira ſtulti utroque gravior, tr.39.d.5.n 8.d 9 n.2.

Verſ. 4. Ira non habet miſericordiam, tr.39 d 6 n 7 d.12.n.7.

Ead. Erumpens furor, impetum concitati ferre quis poterit? tr.39. d.3.n 4.

Verſ 20. Infernus & perditio numquam replentur, tr.34.d 12.n. 5.d.23.n.5.

Cap. XXVIII.

Verſ. 27. Qui dat pauperi non indigebit qui deſpicit deprecantem ſuſtinebit penuriam, tr.24.d.3 n.6.

Cap XXIX.

Verſ 9. Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus, ſapiens differt, & reſervat in poſterum, tr.39 d. 5.n 8.

Verſ. 15. Puer qui dimittitur voluntati ſuæ confundit Matrem ſuam, tr.23.d.9.n.10.tr 31 d.19.n.3.

Verſ. 21. Qui delicate à pueritia nutrit ſervum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem, tr.31.d.5.n.9.

Verſ. 23. Humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria, tr.32.d.1.per totum.d. 16.per totum.

Cap. XXX

Verſ. 15. Tria ſunt inſaturabilia, & quartum quod numquam dicit ſufficit. tr.34.d.8.n 7.

Verſ. 17. Oculum qui ſubſannat Patrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ, tr 23.d.18.per totum.

Verſ. 27. Regem locuſta non habet, ſed egreditur univerſa per turmas ſuas, tr 20.d.10.n.8.

Verſ. 36. Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pavebit occurſum, tr.34.d.4.n.8.

Cap. XXXI.

Verſ. 4. Noli Regibus O Lamuel, noli Regibus dare vinum : quia nullum ſecretum eſt ubi regnat ebrietas. tr.31.d.7 n.8.

Verſ. 18. Guſtavit & vidit quia bona eſt negotiatio ejus, tr.14.d.5. per totum.

Verſ. 20. Quæſivit lanam & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum, &c. tr.29.d.7.n.9.

Verſ. 21. Omnes domeſtici ejus veſtiti ſunt duplicibus, tr.27 d 25. n.3.tr.26.d.8.n.17.

Verſ. 23. Nobilis in portis vir ejus, tr 40.d.6.n.1.

Verſ. 24. Sindonem fecit, tr 26.d.26.n.5.

Verſ 27. Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit tr.26.d.6.n.5.d.32.n.6.

EX LIBRO ECCLESIASTE

Cap. I.

Verſ. 4. Generatio præterit, & generatio advenit, terra autem in æternum ſtat. Oritur Sol & occidit, & ad locum ſuum revertitur, &c. tr.34.d.29.n.3.

Verſ. 7. Ad locum unde exeunt flumina revertuntur, ut iterum fluant tr.30.d.6.n.4.d.7.per totum. d.23.n.1.

Cap. II.

Verſ. 3. Cogitavi in corde meo abſtrahere à vino carnem meam, ut animum transferrem ad ſapientiam, tr.31 d.10.per totum.

Verſ. 14. Sapientis oculi in capite ejus, ſtultus in tenebris ambulat, tr.37.d.6 n.5.d.7.n 4 d.19.n.5.

Cap. III.

Verſ. 1 & 4 Omnia tempus habent, ... tempus flendi, & tempus ridendi, tr 41.d.12 n.4

Verſ. 6. Tempus acquirendi, & tempus perdendi. tr.28.d.5.n.5.

Cap. IV.

Verſ. 1. Vidi calumnias quæ ſub Sole geruntur & lacrimas innocentium, & neminem conſolatorem, tr.41.d 3 n.3.

Verſ. 5. Stultus complicat manus ſuas, & comedit carnes ſuas. tr. 38. d.23.n.9.

Cap. V.

Verſ. 17. Hoc itaque viſum eſt mihi bonum, ut comedat quis & bibat, tr.26.d.11.n.3.

Cap. VI.

Verſ. 7. Nonne ad unum locum properant omnia? omnis labor hominis in ore ejus, ſed anima ejus non implebitur, tr.31.d.21.n.11. d. 23.n.5.

Cap. VII.

Verſ. 3. Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum convivii, in illa enim finis cunctorum admonetur, &c. tr.34.d.3.n.6.

Verſ. 10. Ne ſis velox ad iraſcendum, tr.39.d.14.n.2.& 5.d. 15. per totum.

Verſ. 19. Qui timet Deum nihil negligit, tr.41.d.21.n.4.

Cap. VIII.

Verſ. 15. Laudavi igitur lætitiam, quod non eſſet homini bonum ſub Sole, niſi quod comederet & biberet, atque gauderet. tr.26 d.11.n.3.

Cap. IX.

Verſ. 1. Sunt juſti & opera eorum in manu Dei, tr.41.d.23.n.3.

Verſ. 1. Neſcit homo utrum amore vel odio dignus ſit. tr.32.d.21.n.3.

Verſ. 10. Quodcumque poteſt facere manus tua, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas, tr.34 d.25 n 7.

Verſ. 14. Hanc ſub Sole vidi ſapientiam, & probavi maximam. Civitas parva, & pauci in ea viri, venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, &c tr.30.d.16.n.2.

Cap. X.

Verſ. 3. In via ſtultus ambulans, cum ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat, tr.42.d.12.n.2.

Verſ 8. Regnum à gente in gentem transfertur propter injuſtitias & contumelias, tr.36 d 3, per totum.

Verſ. 15 Labor ſtultorum affliget eos, tr.34.d.16 n.7.

Verſ 16. Væ tibi terra, cujus Principes mane comedunt: beata terra cujus Principes veſcuntur tempore ſuo. tr.31.d.7.per totum.

Cap XI.

Verſ. 3. Si ceciderit lignum ad Auſtrum aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit, tr.34.d.8.n.9.d.25.n.1.

Verſ 8. Si annis multis vixerit homo, aut in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum, tr. 41.d 15.n.8.

Verſ. 9. In bono ſit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, ſcito quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium, tr.42.d 13.n.9.

Verſ. 10. Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua, tr.39.d.2.n.1.

Cap. XII.

Verſ. 14. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum, ſive malum illud ſit. tr.41.d.5.n.7.

Cap XIV.

Verſ. 14. Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat, tr.28.d.12.per totum.

EX CANTICO CANTICORUM

Cap. I.

Verſ. 1. Oſculetur me oſculo oris ſui, quia meliora ſunt ubera tua vino. tr.26.d.11.n.4.d.32.n.1.

Verſ. 3.

Verſ. 3. *Trahe me poſt te, curremus in odorem unguentorum tuorum* tt.27.d.1 n.10.

Verſ. 3. *Recti diligunt te*, tt.19.d.15.n.2 tt.37.d.1.n.4 d.8 n.8.

Verſ. 4. *Nigra ſum ſed formoſa*, tt 32 d.7.n.8.tt.33.d.11.n.4

Verſ. 8. *Equitatui meo in curribus Pharaonis, aſſimilavi te amica mea*, tt.21.d.31.n.6.

Verſ. 9. *Pulchræ ſunt genæ tuæ*, tt.37.d.1.n 4.d.2.n.6.

Verſ. 10. *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis, collum tuum ſicut monilia*. tt.25 d 6.n.3.

Verſ. 11. *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuavitatis*, tt.32.d.6.n.3.

Verſ. 14. *Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi*, tt.26.d.36.n 2.d.50.n 10.tt.26.d.4 n.1.

Verſ. 25. *Lectulus noſter floridus*, tt.29.d 8 n.10.

Verſ. 16. *Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina* tt.22 d.4.n.12.d.5.n.9.

Cap. II.

Verſ. 1. *Ego flos campi, & lilium convallium*, tt.35.d. 10. n.14.tt.26.d.12.n.6.d.15.n.2.

Verſ. 2. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*, tt.27.d.15.n.4.

Verſ. 3. *Fructus ejus dulcis gutturi meo, ordinavit in me charitatem, fulcite me floribus, ſtipate me malis*, tt.29.d.8.n.9.tt.36.d.n.n.4 d.9 n.7

Verſ. 4. *Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem*, tt.26.d.25 n.4.

Verſ. 5. *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*, tt.26.d.11.n.5.

Verſ. 8 *Vox dilecti mei ecce iſte venit ſaliens in montibus tranſiliens colles, ſimilis eſt dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum*. tt.29.d.7.n.11.tt.41.d.14.n.3.

Verſ. 9. *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras proſpiciens per cancellos*, tt 41.d.17 n.7.tt.26 d.50. per totum.

Verſ. 13 *Vineæ florentes dederunt odorem ſuum*, tt.23.d.6.n.10.

Verſ. 14. *Oſtende mihi faciem tuam*, tt.37.d.1.n.6, tt.25 d.4. n.2.

Verſ. 15. *Facies tua decora*, tt.37 d.1 n.4.

Cap. III.

Verſ. 2. *Surgam & circuibo civitatem per vicos & plateas*, tt. 28. d.9.n.5.

Verſ. 3. *Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem*, tt.22 d. 10.n.15.tt.22.d.32 n.1

Verſ. 4. *Tenui eum nec dimittam*, tt.34 d.22.n 5.

Verſ. 11 *videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater ſua, in die deſponſationis ejus*.tt.29.d.8.n 4.tt.22. d.20.n.2.

Cap. IV.

Verſ. 1. *Oculi tui columbarum*.tt 37.d 6.n.4.

Verſ. 2. *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas* tt. 29. d. 7. n.9.tt 21,d 2.n.9

Verſ. 3 *Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce*, tt. 36.d.14 n 12.

Ead. Sicut fragmen mali punici ita genæ tuæ, tt.25.d.4.n. tt 25.d 7.n 2.

Verſ. 4. *Sicut turris David collum tuum quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*, tt.26. d 22.n.8.tt.28 d.5.n 4.

Verſ. 9. *Vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum*, tt.26 d. 49. n.6.

Ead. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, in uno crine colli tui, tt.37 d.1 n 5.d.6.. 23 n.2.

Verſ. 11. *Mel & lac ſub lingua tua*, tt 26 d.11 n.7.

Verſ. 12. *Hortus concluſus ſoror mea ſponſa*, tt.16.d. 12 n 6.

Verſ. 13. *Emiſſiones tuæ paradiſus*, tt.26 d 52.n.5.

Cap. V

Verſ. 1. *Veniat dilectus meus in hortum ſuum, & comedat fructum pomorum ſuorum*, tt.32 d.21.n 5.

Ead. Comedi favum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo, comedite amici, & bibite, tt.26.d.12.n.1.d.19.n.3.d.31.n.4.d 36.n,8.d.50, n.3.

Verſ. 2 *Ego dormio, & cor meum vigilat*.tt.29.d.18.n.6.tt. 26. d. 19.n 3.

Verſ. 7 *Invenerunt me cuſtodes, qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi*, tt.13 d.2. n.6.tt.35.d.18.n 2.

Verſ. 10 *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus eſt millibus, caput ejus aurum optimum*, tt 37.d.1.n.5.

Verſ. 14. *Manus ejus tornatiles plenæ hyacinthis*, tt.28.d.10.n 2. tt.32.d.36.n 6.

Cap. VI.

Verſ. 1. *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum*, tt 32.d.3 per totum.

Ead. Qui paſcitur inter lilia, tt.26.d.7 n.2.d 16.n.2.

Verſ. 9 *Quaſi aurora conſurgens*, tt.32.d.2.n.6

Verſ. 10. *Deſcendi in hortum meum, ut viderem poma convallium*, tt.32.d 5.n.10 tt.35.d.7.n.5

Cap. VII.

Verſ. 2. *Venter tuus ſicut acervus tritici vallatus liliis*, tt. 26. d. 15.n.4 d 16. per totum.

Ead. Umbilicus tuus crater tornatilis numquam indigens poculis, tt.22.d.5.n.7.

Verſ. 6. *Comæ capitis tui, ut purpura Regis vincta canalibus*, tt. 26.d.36.n.0.

Verſ. 6. *Quam pulchra es, & quam decora chariſſima in deliciis*, tt.26.d 14.n.11.

Verſ. 9. *Guttur tuum ſicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum labiiſque & dentibus illius ad ruminandum*, tt. 12.d.22. n. 2.

Verſ. 13 *Omnia poma nova & vetera dilecte mi ſervavi tibi*, tt. 37.d.5.n.6.

Cap. VIII.

Verſ. 3. *Leva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*, tt.30 d.8 n 6.

Verſ. 5. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum*. tt 26 d 33.n 3.tt.13 d 12.n.9.

Verſ. 6. *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum*, tt.29.d 8.n.8.tt 33.d.1.n.10.

Ead. Fortis eſt ut mors dilectio, tt 26 d.47.n 5.

Ead. Dura ſicut infernus æmulatio. tt 37.d. 7. per totum.d 8. n.2. d.18.n.4.

Ead. Lampades ejus, lampades ignis atque flammarum, tt.38.d. 5.n.1.

Verſ. 7. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*, tt.35.d 18.n.1.tt.36.d.6 n.5.

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

Cap. I.

Verſ. 1. *In ſimplicitate cordis quærite illum*, tt.33 d.11 n.5.

Verſ. 4. *In malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis &c* tt.33.d.1 n.11 tt 26.d.37.n.2.

Verſ. 5 *Spiritus S. diſciplinæ effugiet fictum*, tt 31.d.6 n.4.

Verſ 14. *Non eſt in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra*, tt.34.d.31.n.2.

Cap. II.

Verſ 1. *Non eſt qui agnitus ſit reverſus ab inferis*, tt 34.d.2 n.5.d. 25.n.7.d.31.n.8.

Verſ. 12. *Contrarius eſt operibus noſtris, improperat nobis peccata legis, & infamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ, gravis eſt nobis ad videndum, circumveniamus juſtum*.tt 36 d.8 n.6,tt. 25.d 3. per tot.

Verſ. 19. *Contumelia & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus*. tt.36.d 1.n.4.d 7.n 3 d.14.n.11.

Verſ. 24. *Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum*, tt.38 d.1.n.4.d 6.n.2.d.8.per totum.d.14.n.4

Cap. IV.

Verſ. 13. *Conſummatus in brevi explevit tempora multa*, tt. 23. d. 17.n.6.

Verſ. 18. *Illos Dominus irridebit & erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum*, tt 34.d.18.n.9.

Verſ. 20. *Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi*, tt.34 d 15 n.9 tt.41.d.17 n 2.

Cap. V.

Verſ. 1. *Stabunt juſti in magna conſtantia adverſus eos, &c.* tt.41. d.11.n.10

Verſ. 2. *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis*. tt.34.d.10.n 4 d.12.n 2.d 15.n.9.d 18 n.2.d.20.n.11.d.21, per tot d.22.n.2.tt.38.d.15 n 7 tt.41.d 5. n 8.

Verſ. 3. *Præ anguſtia Spiritus gementes*, tt.34 d 15.n 6 d.21.n.9. d 24 n 1.d.29.n 2.

Ead. Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii, tt.36.d 8 n.6 tt.38 d.15.n.7.tt 41.d 24.n 1.tt. 25.d.9 n.3 d 5 n 4.

Verſ. 4. *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam*.tt.42 d.3.per totum d.11.n 5.tt.25.d.9.n 5.

Verſ 5. *Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei*, tt.34.d 21.n.5

Verſ. 6. *Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ, lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis*, tt.33 d.8 n.6.

Verſ. 7. *Laſſati ſumus, in via iniquitatis, & perditionis, viam Domini ignoravimus*, tt.34 d.2.n.4.d.17.n.20.d.22.n.8.d.27.n. 14 d. 31.n 7.tt.41.d.18 n 6.

Verſ. 8. *Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? tranſierunt omnia illa tamquam umbra*, tt.24. d.20.n 7.d.23.n.10.

Verſ. 18. *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum*, tt.28 d.10. n.1.tt.41.d 4 per totum.tt.34.d.23.n 9.

Verſ. 21. *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos*, tt.30 d. 1.n.4.tt.41,d 4 per totum d.5.n.3.tt 34.d.7.n 2.& 5.

Cap. VI.

Verſ. 7. *Potentes potenter tormenta patientur*, tt.34.d.18.n.4. d. 20 n.7.

Verſ. 25. *Diligite lumen ſapientiæ qui præeſtis*, tt.40 d.2.n.8.

Cap. VII.

Verſ 26. *Candor lucis æternæ*, tt.26.d.31.n.1.

Verſ. 26. *Speculum ſine macula Dei majeſtatis, & imago bonitatis illius.* tr.23.d.4.n.9.

Cap VIII.

Verſ. 2. *Propoſui hanc adducere mihi ad convivendum, ſciens, quia mecum communicabit de bonis.* tr.29 d.8 n.17.

Verſ. 21. *Scivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det.* tr.30.d.14.n.8.

Cap. IX.

Verſ. 15. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem* tr.28 d.1.n.8.tr.31.d.10.n.5 d.23.n.5.

Cap. X.

Verſ. 10. *Juſtum deduxit Dominus per vias rectas, & oſtendit illi Regnum Dei,* tr.37.d.9.n.7.

Cap XI.

Verſ. 17. *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur,* tr.31.d.5.n.2.

Verſ. 21. *Omnia in menſura & numero, & pondere trutinas,* tr.32.d.10.n.7.

Cap. XII.

Verſ. 18. *Tu autem cum tranquillitate judicas,* tr.39.d.12.n.2.

Cap. XIII.

Verſ. 1. *Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei* tr.41.d 7.n.1.

Verſ. 5. *A magnitudine ſpeciei & creaturæ cognoſcibiliter poterit eorum creator videri,* tr 29.d.21.n.5.

Cap XVI.

Verſ. 16 *Negantes te noſſe impii, per fortitudinem brachii tui flagellati ſunt, novis aquis & grandinibus & pluviis perſecutionem paſſi &c.* tr.34 d.14 n 6.

Verſ. 20 *Angelorum eſca nutrivisti populum tuum,* tr. 22. d. 10. n.2.

Ead. Paratum panem de cœlo præſtitiſti illis omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem, tr.26.d.11.per totum. d.15.per totum.

Verſ. 21. *Subſtantia enim tua, dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat,* tr.26.d 6.n.1.d.11.n 9.d.25.per totum.

Cap. XVII.

Verſ. 5. *Ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam* tr.34.d.10.n.6.

Verſ. 17. *Una catena tenebrarum omnes erant ligati,* tr. 34. d. 6. n.13.

Cap XVIII.

Verſ. 14. *Dum quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus de cœlo, a regalibus ſedibus venit,* tr 26.d.46.n.2.

Verſ. 21. *Non diu permanſit ira tua, properans enim homo ſine querela deprecari pro populis, proferens ſervitutis ſuæ ſcutum orationem, & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ oſtendens, quoniam tuus eſt famulus,* tr.22.d.14.n.4.

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

Cap. I.

Verſ. 2. *Altitudinem cœli, & latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt, &c.* tr 26.d.51.n 4.

Verſ. 28. *Qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari,* tr.39.d.7.n.1

Ead. Iracundia animoſitatis illius ſubverſio illius eſt, tr.35. d. 26. n.2.

Verſ. 36. *Ne acceſſeris ad eum duplici corde,* tr.33.d 11.n.5.

Verſ. 37. *Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum, ne forte adducas animæ tuæ inhonorationem, & revelet Deus abſconſa tua &c.* tr.35.d 14 n.2.

Verſ. 40. *Acceſſiſti maligne ad Dominum, & cor tuum plenum eſt dolo & fallacia.* tr.33.d.11.n.5.

Cap. II.

Verſ. 1. *Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem.* tr.22.d.2 n.6.

Verſ. 14. *Væ duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus viis,* tr.13.d.3.per totum.

Verſ. 20. *Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas,* tr.32.d.3.n.7. tr. 26. d 32. n.1.

Cap. III.

Verſ. 2. *Judicium Patris audite filii & ſic facite, ut ſalvi ſitis,* tr.23.d 17.n.8.

Verſ. 6. *Qui honorat patrem ſuum, jucundabitur in filiis,* tr. 23.d.16.n.7.

Verſ. 7. *Qui obedit patri refrigerabit matrem.* tr.23.d.16 n.4.

Verſ. 8. *Qui timet Dominum, honorat parentes, & quaſi Dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt,* tr 23.d.11.n.4.tr.23.d.13.per totum tr. 23.d 14 n.2.

Verſ. 9. *In opere & ſermone, & omni patientia honora patrem tuum,* tr.23.d.14 per totum.tr.23 d.15 n.4.tr.23.d.17.n.9.

Verſ. 10. *In opere & ſermone, & omni patientia honora patrem tuum, ut ſuperveniat tibi benedictio ab eo.* tr.23.d.16.n 10.

Verſ. 11. *Benedictio patris firmat domos* tr.23 d.5.per totum. tr.23 d.16.n.4.

Verſ. 14. *Fili ſuſcipe ſenectam patris tui,* tr.23.d.14.n.3.tr.23.d.15.n.5.

Verſ. 15. *Fili ne ſpernas eum in virtute tua,* tr.23.d.13.n.11.

Verſ. 16. *Vidi ſub Sole in loco judicii impietatem, & in loco juſtitiæ iniquitatem, & dixi in corde meo, juſtum & impium judicabit Deus,* tr.41.d.3 n.3.

Verſ. 20. *Humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam,* tr.32 d.5.per totum.d.18 per totum.

Verſ. 27. *Cor durum male habebit in noviſſimo.* tr.35 d. 29.n.5. tr.24.n.11.n.9.

Verſ. 33. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis,* tr.24.d.11 n 1.

Verſ. 34. *Eleemoſyna reſiſtit peccatis,* tr.24 d.9 n.6.tr.24.d.11.n.6

Cap. IV.

Verſ. 1. *Eleemoſynam pauperis ne defraudes,* tr.24.d.1.n.2.

Verſ. 6. *Non relinquas quærentibus tibi retro maledicere, maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius.* tr.24.1.12.n.7.

Verſ. 24. & 25. *Pro anima tua ne confundaris dicere verum.... Eſt enim confuſio adducens gloriam & gratiam,* tr.25.d.7.per tot.

Verſ. 33. *Pro juſtitia agoniʒare, & uſque ad mortem certa pro juſtitia,* tr.40 d.8.n.3.

Cap. V.

Verſ. 5. *Et ſicut qui theſaurizat, ita & qui honorificat matrem ſuam & qui honorat patrem ſuum,* tr.23.d 16.n.2.

Cap. VI.

Verſ. 5. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos,* tr.35.d 14.n 3.

Cap. VII.

Verſ. 3. *Non ſemines mala in ſulcis injuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum.* tr.34.d.7.n.4.

Verſ. 6. *Noli quærere fieri judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.* tr.40.d.8.n.1.tr.41.d.7.n.3 d.26.n.2.

Verſ. 10. *Ira in ſinu ſtulti requieſcit.* tr.39.d.5.per tot.d. 10 n 2.

Verſ. 19 *Humilia valde ſpiritum tuum* tr.32.d.20.per totum.

Verſ. 19 *Vindicta carnis impii ignis & vermis,* tr.14.d 17.n.2.

Verſ. 25 *Filii tibi ſunt erudi illos, & curva illos à pueritia,* tr.23.d.1.per totum tr.23.d 6 n.1 tr.23.d.8 n 1.

Verſ. 26. *Filiæ tibi ſunt? ſerva corpus illarum,* tr 23.d.5.n.11.

Verſ. 29. *In toto corde tuo honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviſcaris, retribue illis, quomodo & illi tibi,* tr.23.d. 15. per totum.d.13.n.8.

Verſ. 32. *In omni virtute tua, dilige eum, qui te fecit,* tr. 30. d. 1. n 10.

Verſ. 33 *Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes,* tr.12 d.24.per totum.

Verſ. 39 *Non te pigeat viſitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis.* tr.41.d.31 n.8.

Verſ. 40. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* tr 34 d.5.n 6.

Cap. VIII.

Verſ. 1. *Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius: ne contendas cum viro locuplete, ne fortè contra te conſtituat litem tibi, multos enim perdidit aurum & argentum,* tr 40.d. 2.n.3.

Verſ. 19. *Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in deſertum, quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis,* tr. 39. d. 2. n.3.

Cap. X

Verſ. 1. *Judex ſapiens judicabit populum ſuum.* tr.41.d 26.n.2.

Verſ. 2. *Qualis rector eſt civitatis, tales & inhabitantes in ea,* tr.27.d.4.n 6.

Verſ. 6. *Omnis injuriæ proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuriæ,* tr.35.d.30.n 10.tr 36.d.17.per totum.

Verſ. 9. *Quid ſuperbis terra & cinis?* tr.32.d.20.n.9.

Verſ. 15. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia.* tr.33.d.7.n.9.

Cap. XI.

Verſ. 1. *Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, quia poſt tempora multa invenies illum,* tr.24.d.4.n.4.tr.24.d.4.n.10 tr.24.d. 9. n.1.

Verſ. 25. *Pes fatui facilis in domum proximi,* tr.42.d.5.n 7.

Verſ. 30. *In filiis ſuis agnoſcitur vir,* tr 23.d.4.per totum.

Verſ. 34. *Ab una ſcintilla augetur ignis, & ab uno doloſo augetur ſanguis.* tr.27.d.7.n.5.tr 36.d.3.n.1.d.16.n.3.

Cap XII.

Verſ. 2. *Benefac juſto, & invenies retributionem magnam & ſi non ab ipſo, certe à Domino,* tr.30.d.8.n.8.

Cap. XIII.

Verſ. 23. *Venatio leonis onager in eremo, ſic paſcua divitum ſunt pauperes,* tr.24.d.12.n.7.

Cap. XIV.

Verſ. 8. *Nequam eſt oculus lividi.* tr.38.d.7.n.2. & 7.d.13.n. 8.d.19.n 5.

Cap. XV.

Cap. XV.

Verſ. 3. Cibavit illum pane vitæ & intellectus, tr. 26. d. 24. n. 7. d. 26. n. 4.

Verſ. 10. Initium omnis peccati eſt ſuperbia, tr. 38. d. 2. n. 4.

Verſ. 14. Deus ab initio conſtituit hominem & reliquit eum in manu conſilii ſui: ante hominem vita & mors, bonum & malum, tr. 34. d. 32. n. 11.

Verſ. 16. Ne dicas, à Deo abſcondar, & ex ſummo quis mei memorabitur? in populo magno non agnoſcar, quæ eſt enim anima mea in tam immenſa creatura, tr. 41. d. 16. n. 6.

Cap. XVII.

Verſ. 12. Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo, tr. 41. d. 13. n. 8.

Verſ. 18. Eleemoſyna viri, quaſi ſignaculum cum ipſo, tr. 24. d. 4. n. 2.

Cap. XVIII.

Verſ. 16. Nonne ardorem refrigerabit ros? tr. 26. d. 14. n. 6.

Verſ. 19. Ante judicium para juſtitiam tibi, tr. 41. d. 27. n. 3.

Verſ. 33. Eris inimicus vitæ tuæ, tr. 38. d. 18. per totum.

Cap. XIX.

Verſ. 1. Operarius ebrioſus non locupletabitur, tr. 31. d. 13. n. 3.

Verſ. 2. Vinum apoſtatare facit, tr. 31. d. 7. n. 2. d. 8. n. 8. d. 13. n. 7. d. 17. n. 3.

Verſ. 4. Qui credit cito, levis corde eſt, tr. 31. d. 27. n. 12. tr. 40. d. 9. n. 4.

Verſ. 10. Audiſti verbum adverſus proximum tuum? commoriatur in te, videns quoniam non te diſrumpet, tr. 36. d. 15. n. 5.

Verſ. 23. Eſt qui nequiter ſe humiliat, & interiora ejus plena ſunt dolo, tr. 32. d. 1. n. 2. tr. 33. d. 1. n. 6.

Verſ. 31. Vinum quod bibitur multum in irritatione, & omni lapſu replet, tr. 31. d. 4. n. 1.

Cap. XX.

Verſ. 31. Xenia & dona excæcant oculos judicum, tr. 40. d. 9. n. 1. d. 10. per totum.

Cap. XXI.

Verſ. 2. Quaſi à facie colubri fuge peccata, tr. 25. d. 11. n. 6.

Cap. XXII.

Verſ. 17. Super plumbum quid gravabitur? arenam & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre, quam imprudentem, tr. 14. d. 15. n. 2.

Verſ. 25. Mittens lapidem in volatilia dejiciet illa, ſic & qui conviciatur amico diſſolvit amicitiam, tr. 36. d. 3. n. 8.

Verſ. 30. Ante ignem camini vapor, & fumus ignis exaltabitur, ſic & ante ſanguinem maledicta & contumeliæ, tr. 36. d. 3. n. 8.

Cap. XXIII.

Verſ. 14. Replebitur retributione domus illius, tr. 30. d. 8. per totum.

Verſ. 20. Homo aſſuetus verbis improperii, in omnibus diebus ſuis non erudietur, tr. 36. d. 4. n. 10.

Verſ. 26. Quis me videt? tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me & nemo circumſpicit me, quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus, tr. 34. d. 10. n. 10. tr. 33. d. 10. n. 2.

Verſ. 28. Oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper Solem, circumſpicientes profundum abyſſi, tr. 32. d. 5. n. 1. tr. 33. d. 10. n. 2. tr. 41. d. 22. n. 8.

Cap. XXIV.

Verſ. 25. In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis ſpes vitæ & virtutis, tr. 26. d. 2. n. 5.

Verſ. 29. Qui edunt me adhuc eſurient, tr. 26. d. 34. n. 8.

Cap. XXV.

Verſ. 2. In tribus placitum eſt Spiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo & hominibus, concordia fratrum & amor proximorum, &c. tr. 35. d. 8. n. 3.

Verſ. 22. Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris, commorari leoni & draconi placebit, tr. 39. d. 2. n. 6.

Verſ. 24. Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obcæcat vultum ſuum tamquam urſus, tr. 40. d. 9. n. 2.

Cap. XXVI.

Verſ. 9. Flagellum linguæ, tr. 36. d. 1. n. 3.

Verſ. 11. Mulier ebrioſa ira magna, & turpitudo illius non tegetur, tr. 31. d. 8. n. 8. d. 13. n. 3. d. 20. n. 7.

Cap. XXVII.

Verſ. 12. Sanctus homo manet in ſapientia ſicut Sol, tr. 25. d. 3. n. 2. d. 5. n. 6.

Verſ. 33. Ira & furor utraque execrabilia, & vir peccator continens erit illorum, tr. 39. d. 1. n. 3. d. 2. n. 4. d. 6. n. 6. d. 11. n. 4.

Cap. XXVIII.

Verſ. 2. Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam & peccata illius ſervans ſervabit: Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti peccata ſolventur, &c. tr. 35. d. 17. n. 4. d. 19. n. 5.

Verſ. 3. Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam? in hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur, &c. tr. 35. d. 26. n. 6. d. 28. n. 7. tr. 39. d. 11. per totum.

Verſ. 6. Memento noviſſimorum, & deſine inimicari, tabitudo enim & mors imminent in mandatis ejus, tr. 35. d. 22. n. 11.

Verſ. 13. Certamen feſtinatum incendit ignem, & lis feſtinans effundit ſanguinem, & lingua teſtificans adducit mortem ſi ſufflaveris in ſcintillam, quaſi ignis exardebit, tr. 39. d. 2. n. 7.

Verſ. 15. Multos turbavit pacem habentes: lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem, &c. tr. 36. d. 3. n. 2. & 5.

Verſ. 21. Flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuet oſſa, tr. 36. d. 2. n. 7.

Verſ. 22. Multi ceciderunt in ore gladii ſed non quaſi qui interierunt per linguam ſuam, tr. 36. d. 3. n. 3.

Cap. XXIX.

Verſ. 15. Conclude eleemoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit, ab omni malo ſuper ſcutum potentis, & ſuper lanceam adverſus inimicum tuum pugnabit, tr. 24. d. 17. per totum.

Verſ. 28. Initium vitæ hominis, aqua & panis, tr. 31. d. 25. n. 1.

Cap. XXX.

Verſ. 1. Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, ut lætetur in noviſſimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia, tr. 23. d. 6. n. 12.

Verſ. ead. Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur, mortuus eſt pater ejus, & quaſi non eſt mortuus, tr. 23. d. 4. n. 2.

Verſ. 5. In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo, in obitu ſuo non eſt contriſtatus, neque confuſus coram inimicis, tr. 23. d. 19. n. 7.

Verſ. 8. Equus indomitus evadit durus, & filius remiſſus evadet præceps, tr. 23. d. 8. n. 2.

Verſ. 9. Lacta filium & paventem te faciet, lude cum eo, & contriſtabit te, non corrideas illi, ne doleas, & in noviſſimo obſtupeſcent dentes tui, non des illi poteſtatem in juventute, tr. 23. d. 9. n. 5. tr. 23. d. 9. n. 10.

Verſ. 13. Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas, tr. 23. d. 5. n. 4.

Verſ. 16. Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis, tr. 30. d. 17. n. 4.

Verſ. 24. Miſerere animæ tuæ placens Deo, tr. 41. d. 31. n. 11.

Verſ. 25. Triſtitiam longè repelle à te, multos enim occidit triſtitia, tr. 39. d. 9. n. 6.

Verſ. 26. Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ſenectam adducent, tr. 38. d. 4. per totum. d. 7. n. 7. tr. 39. d. 7. n. 3. d. 9. n. 4.

Cap. XXXI.

Verſ. 11. Stabilita ſunt bona illius in Domino, tr. 24. d. 4. n. 3.

Verſ. 12. Supra menſam magnam ſediſti? non aperias ſuper illam faucem tuam prior, tr. 26. n. 26. n. 9.

Verſ. 14. Utere quaſi homo frugi, his quæ tibi apponuntur, tr. 31. d. 6. n. 7.

Verſ. 15. Nequius oculo quid creatum eſt? tr. 37. d. 3. n. 3. tr. 38. d. 1. per totum. d. 10. n. 1. d. 13. n. 8.

Verſ. 37. Sanitas eſt animæ & corporis ſobrius potus, vinum multum potatum irritationem & iram, & ruinas multas facit, tr. 21. d. 17. n. 8.

Verſ. 39. Amaritudo animæ vinum multum potatum, ebrietatis animoſitas imprudentis offenſio, minorans virtutem & faciens vulnera, tr. 31. d. 14. n. 6.

Cap. XXXII.

Verſ. 7. Gemmula carbunculi in ornamento auri, tr. 26. d. 18. n. 4.

Cap. XXXIII.

Verſ. 9. Et immutavit tempora & dies feſtos ipſorum & in iis dies feſtos celebraverunt ad horam, tr. 28. d. 8. n. 3.

Verſ. 13. Quaſi lutum figuli in manu ipſius plaſmare illud & diſponere, tr. 35. d. 4. n. 3.

Cap. XXXIV.

Verſ. 2. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis, quaſi victimat filium in conſpectu Patris, tr. 24. d. 16. n. 8.

Verſ. 25. Panis egentium vita pauperum eſt, qui defraudat, illum homo ſanguinis eſt, tr. 26. d. 43. n. 6.

Cap. XXXV.

Verſ. 21. Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit, tr. 32. d. 14. per totum.

Cap. XXXVII.

Verſ. 30. Præſumptio nequiſſima unde creata es operire aridam malitia, & doloſitate illius? ſodalis amico coucundabitur in oblectationibus, & in tempore tribulationis adverſarius erit, tr. 33. d. 4. n. 10. d. 7. n. 10.

Verſ. 32. Noli avidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam, in multis enim eſcis erit infirmitas, & aviditas appropinquavit uſque ad choleram, tr. 31. d. 18. n. 9. d. 19. per totum.

Verſ. 34. Qui abſtinens eſt, adjiciet vitam, tr. 31. d. 19. n. 7.

Verſ. ead. Propter crapulam multi obierunt, tr. 31. d. 16. n. 7. d. 18. per totum.

Cap. XXXIX.

Verſ. 33. Sunt Spiritus, qui ad vindictam creati ſunt, tr. 34. d. 12. n. 3.

INDEX

Cap. XL.

Verſ. 1. Grave jugum ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ, tr. 26. d. 21 n. 2.

Cap. XLI.

Verſ. 1. O mors quam amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis, & adhuc valenti accipere cibum, tr. 31. d. 16. n. 7.

Verſ. 10. De patre impio conqueruntur filii, tr. 34 d. 19. n. 6.

Verſ. 15. Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quam mille theſauri, tr. 35. d. 24 per totum.

Cap. XLIII.

Verſ. 7. Luminare quod minuitur in conſummatione, tr. 32. d. 18. n. 1

Cap. XLV.

Verſ. 1. Dilectus Deo & hominibus, tr. 39. d. 10. n. 2.

Verſ. 10. Viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt, cum ſemine eorum permanent bona, tr. 24. d. 6. per totum.

Verſ. 20. Ipſum elegit ab omni vivente offerre ſacrificium Deo incenſum & bonum odorem, tr. 22. d. 1. n. 1. d. 14. per totum.

Verſ. 22. Quia contra illum ſteterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deſerto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Chore, tr. 38. d. 12 n. 5.

Cap. XLVII.

Verſ. 5. In tollendo manum ſaxo funda, dejecit exultationem Goliæ, tr. 36. d. 12. n. 8.

Cap. LI.

Verſ. 1. Confitebor tibi Domine Rex, & collaudabo te Deum Salvatorem meum, &c. tr. 29. d. 19. n. 9.

Verſ. 2. Confitebor nomini tuo: quoniam adjutor & protector factus es mihi, tr. 30 d. 15 per totum.

Verſ. 20. Ambulavit pes meus iter rectum. tr. 37. d. 1. n. 8.

ISAIAS

Cap. I.

Verſ. 2. Audite cæli & auribus percipe terra: filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me, cognovit bos poſſeſſorem ſuum, &c. tr. 28. d. 2. n. 6. tr. 30 d. 20. n. 9. d. 21. per totum d. 26. per totum, tr. 41. d. 4. n. 2. tr. 26. d. 48 n. 6.

Verſ. 3. Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, tr. 29. d. 15. n. 13. tr. 30 d. 10. n. 3. tr. 26. d. 04 n. 3.

Verſ. 5. Omne caput languidum & omne cor mœrens, à planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas, tr. 22. d. 29. n. 2.

Verſ. 13. Neomeniam & ſabbatum, & feſtivitates veſtras non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri, calendas veſtras: & feſtivitates veſtras odivit anima mea, tr. 28. d. 2. n. 6. d. 5. n. 6. per totum. d. 9. n. 6. d. 15. n. 4. tr. 28. d. 8. n. 9 & 10 d. 15 n. 4. tr. 33. d. 1. n. 10.

Verſ. 14. Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum? plenus ſum, holocauſta arietum, & adipem pinguium, &c. nolui, tr. 37. d. 2 n. 4.

Verſ. 15. Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt lavamini, mundi eſtote, tr. 24. d. 11. n. 2. tr. 28 d. 8. n. 10.

Verſ. 17. Quieſcite agere perverſe, diſcite benefacere, ſubvenite oppreſſo, judicate pupillum, defendite viduam, tr. 28. d. 14. n. 4.

Verſ. 21. Juſtitia habitavit in ea, tr. 40 d. 6. n. 7.

Verſ. 23. Principes tui infideles, ſocii furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones, pupillo non judicant & cauſa viduæ non ingreditur apud illos: Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Iſrael, &c tr. 40. d. 1. n. 3. tr. 40. d 12. n. 1.

Verſ. 24. Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis, tr 41 d. 9. n. 4.

Verſ. 25. Principes tui infideles, tr. 22. d. 11. n. 13.

Verſ. 31. Erit fortitudo veſtra ut favilla ſtuppæ, tr. 34. d. 16. n. 4.

Cap. II.

Verſ. 19. Introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria Majeſtatis ejus, cum ſurrexerit percutere terram, tr 41. d 14. n. 2.

Cap. III.

Verſ. 11. Væ impio in malum, retributio enim manuum fiet ei, tr. 40. d. 11. n. 7.

Verſ. 13. Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit, tr. 13. d. 14 n. 3.

Verſ. 14. Dominus ad judicium veniet cum ſenioribus populi ſui, tr. 41. d. 25. n. 3.

Verſ. 24. Et erit pro ſuavi odore fœtor, tr. 34. d. 11. n 9.

Cap. V.

Verſ. 1. Vinea facta eſt dilecto meo, ſepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, &c. tr. 30. d 23. n. 6.

Verſ. 6. Quid eſt quod ultra debui facere vineæ meæ, & non feci? tr. 41 d 11. n 4.

Verſ. 8. Væ qui conjungitis domum & agrum agro copulatis, uſque ad terminum loci, tr. 24. d. 1 n. 1.

Verſ. 11. Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam. Cythara, & Lyra, & Tympanum, & Tibia, & vinum in conviviis veſtris, tr. 34. d. 20. n 4. tr. 31. d. 10. n 9. d. 11. n. 5. d. 17. n 1.

Verſ. 14. Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino, tr 27. d. 10. n. 4. tr 34 d 6. per totum d. 7. n 2 d. 20. n. 9. tr 31. d. 3 n. 2.

Verſ. 20. Væ qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras tr. 42. d. 3 n 5.

Verſ. 22. Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum: propter hoc ſicut devorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: ſic radix eorum quaſi favilla erit, &c. tr 31. d. 15 n. 3. tr. 34 d 13. n. 2.

Verſ. 23. Væ qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti aufertis ab eo, tr 40. d. 11. per totum.

Cap. VI.

Verſ. 2. Duabus velabant faciem ejus, & duabus volabant, tr. 26. d. 5 n. n. 4.

Verſ. 5. Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum tr. 27. d. 4. n. 7. tr 40 n 6. n. 8.

Verſ. 9. Vade & dic populo huic, audite audientes, & nolite intelligere, & videte viſionem, & nolite cognoſcere, tr. 31. d. 10 n. 10.

Cap. VII.

Verſ. 15. Butyrum & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum, tr. 32. d. 15 n. 9.

Cap. IX.

Verſ. 3. Multiplicaſti gentem, & non magnificaſti lætitiam, tr. 28. d. 5. n 4.

Verſ. 19. In ira Domini exercituum conturbata eſt terra, & erit populus quaſi eſca ignis, tr. 15. d. 28 n 9. tr. 34. d. 13. n. 8.

Cap. XI.

Verſ. 2. Et requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii, ſpiritus ſcientiæ, tr. 42. d. 4. n. 1.

Verſ. 3. Non ſecundum viſionem oculorum judicabit, neque ſecundum auditum aurium arguet, tr 37 d 8 per totum.

Cap. XII.

Verſ. 3. Dominus factus eſt mihi in ſalutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & dicetis in die illa: Confitemini Domino & invocate nomen ejus, tr. 26. d. 46. n. 11.

Cap. XIII.

Verſ. 6. Ululate, quia prope eſt dies Domini, quaſi vaſtitas à Domino veniet, omne cor hominis tabeſcet & conteretur, tr. 41. d 6. n. 1.

Verſ. 9. Ecce dies Domini veniet crudelis & indignatione plenus, & iræ furoriſque ad ponendam terram in ſolitudinem, & peccatores ejus conterendos, tr. 41. d. 8. n. 7. d. 16 n. 7.

Cap. XIV.

Verſ. 9. Infernus ſubtus conturbatus eſt in occurſum adventus tui, tr. 34. d. 6. n. 1.

Verſ. 11. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum, tr. 34. d 18. n. 2. d. 20. n. 2.

Verſ. eod. Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes, tr 34. n. 4 n. 10. d. 27. n. 13.

Verſ. 13. In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum &c. tr. 32 d. 7. n 3. tr. 18. d 6. n. 2. tr 42. d. 2. n 3.

Verſ. 13. Sedebo in lateribus aquilonis, tr. 34. d. 14. n. 8. tr. 31. d. 1. n. 9.

Cap. XV.

Verſ. 1. Nocte vaſtatus eſt murus Moab, tr. 41. d. 9. n. 7.

Cap. XVII.

Verſ. 5. Et erit ſicut congregans in meſſe quod reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget, & erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim, tr. 34. d. 32. n. 5.

Cap. XVIII.

Verſ. 2. Ite Angeli veloces, tr. 22. d. 10 n. 16.

Verſ. 2. Ite Angeli veloces ad gentem convulſam & dilaceratam ad populum terribilem, poſt quem non eſt alius, tr. 38. d. 7 n 4

Cap. XXI.

Verſ. 5. Pone menſam contemplare in ſpecula comedentes & bibentes ſurgite Principes, arripite clypeum, tr. 26. d. 21. n. 3.

Cap. XXII.

Verſ. 12. Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, & ad calvitium, & ad cingulum ſacci, tr. 31. d. 13. n. 4.

Verſ. 13. Ecce gaudium & lætitia occidere vitulos, jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum, comedamus & bibamus, cras enim moriemur, tr. 31. d. 16. n. 7. tr. 34. d. 13. n 2.

Verſ. 16. Et revelata eſt in auribus meis vox Domini exercituum ſi dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, tr. 31. d 16. n. 10.

Cap. XXIII.

Verſ. 4. Erubeſce Sidon, ait mare, tr. 35. d. 4. n. 12.

Cap. XXIV.

Verſ. 13. Quomodo ſi pauca olivæ quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit finita vindemia, tr 34. d. 32. n 5.

Verſ. 21. In die illa viſitabit Dominus ſuper militiam cœli in excelſo, & ſuper Reges terræ qui ſunt ſuper terram, tr. 34. d 18. n. 6.

Verſ. 22. Congregabuntur in congregatione unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcere, tr. 34. d. 14 n. 2.

Verſ. 23. Erubeſcet

Digitized by Google

Verſ. 13. *Erubeſcet Luna & confundetur Sol, cum regnaverit Dominus exercituum*, tr.41.d.4 n 8 d 16 n.3.

Verſ. 27. *Reges terræ qui ſunt ſuper terram, congregabuntur in congregatione unius faſcis in lacum*, tr 41.d 19.n.3.

Cap. XXV.

Verſ 6. *Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium vindemiæ, & præcipitabit in monte iſto faciem vinculi colligati*, tr.26.d.11.per totum, tr.34.d.13 n.9.d 21.n.3.

Verſ. 12. *Omnia opera noſtra operatus eſt in nobis*, tr.32.d.21.n.5.

Cap. XXVI.

Verſ. 1. *Urbs fortitudinis noſtræ Sion Salvator ponetur in ea*, tr.26 d 20 n 2.

Verſ. 2. *Urbs fortitudinis noſtræ Sion, Salvator ponetur in ea, murus & antemurale*, tr.29 d.4 n.8.

Verſ. 10. *In terra Sanctorum iniqua geſſit, & ideo non videbit gloriam Dei*, tr.11.d.18 n.5

Verſ. 17. *Ponam judicium in ſpem, at miſericordia mea in ſtateris*, tr 41.d.31.n.6.

Cap. XXVIII.

Verſ. 7. *Præ vino neſcierunt, ſacerdos & Propheta neſcierunt, præ ebrietate, neſcierunt videntem, ignoraverunt. Quem docebit ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum?* tr.31.d.10, n.10.tr.31.d.6.n.5.

Cap. XXIX.

Verſ. 4. *Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum*, tr.32 d.18 n 2.

Verſ. 13 *Populus iſte ore ſuo & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longe eſt à me*, tr.29.d.11 n.11.tr.13 d.4.n 1.

Cap. XXX.

Verſ. 14. *Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione prævalida, & non invenietur de fragmentis ejus teſta*, &c.tr.34.d.13 n.5.

Verſ. 15. *In ſilentio & ſpe erit fortitudo veſtra*, tr 36.d.15.n.1.

Verſ. 27. *Ardens furor ejus, labia ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus quaſi ignis devorans*, tr.41.d 9.n.2.

Verſ. 29. *Dabit Dominus vobis Panem arctum*, tr.26.d 4.n.7.d.13 n.3.

Verſ. 32. *Requieſcere faciet Dominus ſuper eum in tympanis & cytharis, & in bellis præcipuis expugnabit eos*, tr 26.d.22.n.3.

Verſ. 33. *Nutrimenta ejus ligna*, tr.14 d.1.n 9.

Flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eum, tr.34.d. 9. per totum tr.34.d.29.n.2.

Cap. XXXII.

Verſ. 14. *Tenebræ & palpatio facta ſunt uſque in æternum*, tr 34. d 29.n.2.

Verſ. 20. *Beati qui ſeminatis ſuper omnes aquas*, tr.22 d.33.n.1.

Cap. XXXIII.

Verſ. 1. *Væ qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris?* tr.25.d 12.n 7.

Verſ. 7. *Angeli pacis amare flebunt*, tr.41.d.6.n.6.

Verſ. 14. *Poſſedit tremor hypocritas*. tr.33 d.3.n.2.

Verſ. eod. *Quis ex vobis habitare poterit cum ardoribus ſempiternis?* tr.34.d.2 n.4.& d.4.n.1.d.8 n.3.d 9.n.12.d.27.n.25.tr.33.d.2. per totum.

Verſ. 15. *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte in excelſis habitabit*. tr 40.d.11.n 8.

Verſ. 18. *Ubi eſt literatus? ubi legis verba ponderans? ubi Doctor parvulorum*, tr.23.d.5.n 4.

Cap. XXXIV.

Verſ. 3. *Interfecti eorum projicientur, & de cadaveribus eorum aſcendet fœtor, tabeſcent montes à ſanguine eorum*, tr.41.d.24 n.7. tr. 34.n.11.per totum.

Verſ. 4. *Tabeſcet omnis militia cælorum, & complicabuntur ſicut liber, & omnis militia eorum defluet, ſicut defluit folium de vinea, quoniam inebriatus eſt in cælo gladius meus*, tr 41.d.4 n.8.

Verſ. 5. *Inebriatus eſt in cælo gladius meus, ecce ſuper Idumæam deſcendet, & ſuper populum interfectionis*, tr.33.d.3 n.11.

Verſ. 6. *Gladius Domini repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt adipe*, tr.41.d.20.n 5.

Cap. XXXV.

Verſ. 7. *In cubilibus in quibus prius habitabant dracones orietur viror calami & junci, & ibi ſemita, & via, & via ſancta vocabitur*, tr.29.d. 17.n.8.

Cap. XXXVII.

Verſ. 10. *Non te decipiat Deus tuus in quo tu confidis*, tr. 42.d. 12. n.4.

Cap. XXXVIII.

Verſ. 10. *Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi*. tr.34.d 31.n.6.

Verſ. 17. *Ecce in pace amaritudo amariſſima*, tr.29.d.12.per totum.

Verſ. 19. *Pater filiis notam faciet voluntatem tuam* tr.23.d.2.n 4.

Verſ. 21. *Et juſſit Iſaias ut tollerent maſſam de ficis, & cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur*, tr.26.d 10.n.5.

Cap. XXXIX.

Verſ. 3. *Quid dixerunt viri iſti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias, de terra longinqua*, &c. tr.30.d.20.n.4.

Cap. XL.

Verſ. 9. *Super montem excelſum aſcende, tu qui Evangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam*, tr.27.d.3 n.4.

Verſ. 31. *Mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient*, tr.27.d. 6. n.7.

Cap. XLII.

Verſ. 14. *Tacui ſemper, ſilui, patiens fui, ſicut parturiens loquar diſſipabo & abſorbebo ſimul*. tr.41.d.9.per totum. d.26.n.9. tr. 35.d. 13.n.1.

Verſ 21. *Non me invocaſti Iacob, nec laboraſti in me Iſrael, nec obtuliſti mihi arietem holocauſtoſi, & victimis tuis non glorificaſti me*, tr.28.d.9.n.6.

Cap. XLIII.

Verſ. 24 *Servire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis*, tr.33.d 8 per totum

Verſ 25. *Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Reduc in memoriam, & judicemur ſimul, narra ſi quid habes, ut juſtificeris*. tr.41.d. 27. n. 2.tr.26.d 18.n.5.

Cap. XLV.

Verſ. 9 *Væ qui contradicit fictori ſuo, numquid dicet lutum figulo ſuo, quid facis?* tr.35.d.4.n 3.

Cap. XLVII.

Verſ. 3. *Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum, ultionem capiam, & non reſiſtet mihi homo*, tr.33.d.14 n.2.

Cap. XLVIII.

Verſ. 9. *Laude mea infrenabo te, ne intereas*, tr.30.d.9 n 8.

Verſ. 12. *Audi me Jacob, & Iſrael quem ego voco*, tr.23.d.4.n.8.

Cap. XLIX.

Verſ 8. *Hæc dicit Dominus in tempore placito exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tibi* tr.41 d 29 n 8.

Verſ. 33 *Et erunt Reges nutritii tui*. tr.22 d.13.n.10.

Cap. LI.

Verſ. 3. *Invenietur in ea gratiarum actio & vox laudis*, tr.30.d. 2.per totum.d 4 n 6.

Verſ. 7. *Nolite timere opprobria hominum, ſicut enim veſtimentum ſic comedet eos vermis, & ſicut lanam ſic devorabit eos tinea*, &c. tr.35.d.29 n.3.

Verſ. 17. *Bibiſti de manu Domini calicem iræ ejus, uſque ad fundum calicis bibiſti &, potaſti uſque ad fæces*, tr.54.d.13 n.7.

Cap. LII.

Verſ. 2. *Excutere de pulvere, conſurge, ſede filia Ieruſalem, ſolve vincula colli tui, captiva filia Sion*, tr.32.d.12.n.3.

Verſ. 5. *Iugiter tota die nomen meum blaſphematur*, tr.26.d.2.n.7 tr.27.d.10.n.9.

Verſ. 7. *Quam pulchri ſunt pedes annunciantis & prædicantis*, tr.17.d 3.n.5

Verſ. 11. *Mundamini qui fertis vaſa Domini*, tr.22.d.8 n 7. tr. 26.d.31.per totum.

Cap. LIII.

Verſ. 7. *Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum, quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet*, tr.30 d 22.n 10.tr.32.d.9. n.9. tr.35 d 13.n.1.tr.41.d.9.n 1.

Verſ. 8 *Propter ſcelus populi mei percuſſi eum*, tr.30 d.22.n.6. tr. 26 d.40 n.2.

Verſ. 10. *Et pro tranſgreſſoribus rogavit*, tr.35.d.7.n.2.

Verſ. 12. *Cum ſceleratis reputatus eſt*, tr.32.d.8.n 7.

Cap. LV.

Verſ. 1. *Omnes ſitientes venite ad aquas. & qui non habetis argentum properate, emite & comedite: venite emite abſque argento, & abſque ulla commutatione vinum, & lac*, tr.26.d.3.n.4.

Verſ. 2. *Comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra*, tr.26.d.12.n.8.

Cap. LVI.

Verſ. 6. *Omnem cuſtodientem ſabbatum ne polluat, adducam in montem ſanctum meum, & lætificabo in domo orationis meæ holocauſta & victimæ eorum placebunt mihi*, tr.28.d.12.n 8.

Verſ. 10. *Speculatores ejus cæci omnes canes muti non valentes latrare*, tr.40.d.10.n.3.

Verſ. 12. *Canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem*, tr.31.d.20. n.5.

Cap. LVII.

Verſ. 20. *Cor impii quaſi mare fervens quod quieſcere non poteſt*, tr.34 d.16.n.4.tr.35.d.27.per totum, tr.39.d.4.per tot.

Cap. LVIII.

Verſ. 5. *Numquid tale eſt jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam, numquid iſtud vocabis jejunium* &c. tr. 31.d.1 n.10.

Verſ. 6. *Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes. Frange eſurienti Panem*. tr.14.d.11.n.4.

Verſ. 7. *Frange eſurienti panem tuum & egenos vagosque induc*

Digitized by Google

aut in domum tuam, &c. tr.24.d.5.n.6.tr.24.d.12.n.10.tr.24.d.17.n.2.

Verſ. 8. *Sanitas tua citius orietur & antecibit faciem tuam juſtitia tua*, tr.25.d.11.n.6.

Verſ. 13. *Si vocaveris ſabbatum delicatum tunc delectaberis ſuper Domino*, tr.28.d.1.n.8.d.12.n.2.

Cap. LX.

Verſ. 1. *Surge illuminare Jeruſalem, quia venit lumen tuum* tr.29.d.3.n.11.

Verſ. 8. *Qui ſunt iſti qui ut nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?* tr.27.d.6.n.7.

Cap. LXI.

Verſ. 8. *Ego Dominus diligens judicium & odio habens rapinam in holocauſto*, tr.24.d.16.n.9

Cap. LXII.

Verſ. 2. *Vocabitur tibi nomen novum quod os Domini nominabit*, tr.29.d.10.n.9

Verſ. 6. *Super muros tuos Jeruſalem conſtitui cuſtodes*, tr.22.d.32.n.6

Verſ. 8. *Juravit Dominus in dextera ſua & in brachio fortitudinis ſuæ, ſi dedero triticum tuum ultra, cibum inimicis tuis, & ſi biberint filii alieni vinum tuum, in quo laboraſti, &c.* tr.26.d.43.n.5.

Cap. LXIII.

Verſ. 2. *Quare rubrum eſt indumentum tuum*, tr.28.d.8.n.4.

Verſ. 3. *Torcular calcavi ſolus.* tr.23.d.12.n.5

Verſ. 4. *Indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi, conculcavi populos in furore meo, & inebriavi eos in indignatione mea*, tr.41.d.10.n.6.

Cap. LXIV.

Verſ. 6. *Facti ſumus ut immundus omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ univerſæ juſtitiæ noſtræ.* tr.41.d.22.n.3 tr.26.d.18.n.4

Verſ. 8. *Et nunc Domine Pater noſter es tu, nos vero lutum, & fictor noſter es tu, & opera manuum tuarum omnes nos*, tr.30.d.11.n.4

Cap. LXV.

Verſ. 8. *Hæc dicit Dominus, quomodo ſi inveniatur granum in botro*, tr.26.d.4.per totum.

Verſ. 13. *Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis*, tr.34.d.13.n.3.& 9.

Cap. LXVI.

Verſ. 2. *Ad quem reſpiciam niſi ad pauperculum*, tr.32.d.6.per totum.

Verſ. 15. *Ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadrigæ ejus, reddere in indignatione furorem ſuum & increpationem ſuam in flamma ignis, quia in igne Dominus dijudicabit.* tr.41.d.9.n.7.

Verſ. 23. *Et erit ſabbatum ex ſabbato*, tr.28.d.12.n.11.

Verſ. 24. *Egredientur & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me*, tr.34.d.11.n.4.d.17.n.5.d.21.n.5.

Verſ. 24. *Vermis eorum non morietur*, tr.34.d.13.n.7.d.27.per totum d.26.n.1.d.27.n.10.& 12.d.30.n.1.

Verſ. 24. *Ignis eorum non extinguetur*, tr.34.d.9.n.1.

JEREMIAS.

Cap. I.

Verſ. 11. *Virgam vigilantem ego video*, tr.22.d.32.n.2.

Verſ. 24. *Ab aquilone pandetur malum* tr.31.d.13.n.6.tr.34.d.14.n.8.

Verſ. 19. *Bellabunt adverſum te, & non prævalebunt*, tr.29.d.18.n.3.

Cap. II.

Verſ. 13. *Duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt fontem aquæ vivæ & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas*, tr.28.d.6.n.3 tr.26.d.48.n.3.

Cap. III.

Verſ. 12. *Vade & clama ſermones iſtos contra Aquilonem & dices revertere averſatrix Iſrael* tr.31.d.13.n.6.

Cap. IV.

Verſ. 14. *Lava à malitia cor tuum Jeruſalem*, tr.33.d.11.n.6.

Verſ. 21. *Inebriaberis, atque nudaberis*, tr.31.d.12.n.6.

Cap. V.

Verſ. 7. *Saturavi eos & mœchati ſunt*, tr.31.d.8.n.1.d.9 per totum.

Verſ. 19. *Servietis diis alienis*, tr.34.d.12.n.6.d.23.n.2.

Verſ. 28. & 29. *Cauſam viduæ non judicaverunt, cauſam pupilli non direxerunt . . . Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus, ſuper gentem hujuſcemodi non ulciſcetur anima mea?* tr.40.d.1.n.3.

Cap. VI.

Verſ. 16. *Hæc dicit Dominus: ſtate ſuper vias & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona & ambulate in ea*, tr.26.d.44.n.2.

Cap. VII.

Verſ. 2. *Verbum quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, dicens: ſta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum iſtud & dic: Audite verbum Domini omnis Juda, qui ingredimini per portas has*, tr.28.d.2.n.4.

Cap. VIII.

Verſ. 7. *Milvus in cœlo cognovit tempus ſuum, turtur & hirundo & ciconia cuſtodierunt tempus adventus ſui; populus autem meus non cognovit judicium Domini*, tr.30.d.26.n.9.

Verſ. 13. *A minori uſque ad majorem omnes avaritiæ ſtudent, à Propheta uſque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum*, tr.21.d.35.n.16.

Verſ. 17. *Mittam vobis ſerpentes Regulos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos*, tr.34.d.12.n.5.tr.38.d.27 per totum.

Cap. IX.

Verſ. 24. *In hoc glorietur qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam & judicium*, tr.41.d.29.per totum.

Cap. X.

Verſ. 20. *Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti, non eſt qui extendat ultra tentorium meum*, tr.22.d.3.n.10.

Cap. XI.

Verſ. 12. *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet corde*, tr.30.d.9.n.1

Verſ. 15. *Quid eſt quod dilectus meus in domo mea fecerit ſcelera multa? numquid carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas?* tr.22.d.27.n.11.

Verſ. 19. *Venite mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius*, tr.30.d.24.n.19 tr.26.d.29.n.3.d.36.n.4.

Cap. XII.

Verſ. 1. *Juſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum: verumtamen juſta loquar ad te: quare via impiorum proſperatur, bene eſt omnibus qui prævaricantur*, tr.41.d.3.n.3.

Verſ. 2. *Prope es tu ori eorum, & longè à renibus eorum, & tu Domine noſti me & vidiſti me &c.* tr.13.d.3.n.4.

Verſ. 3. *Congrega eos quaſi gregem ad victimam & ſanctifica eos in die occiſionis*, tr.34.d.25.n.7.

Verſ. 11. *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet corde*, tr.41.n.29.n.9.

Verſ. 19. *Numquid avis diſcolor hæreditas mea mihi, numquid avis tincta*, per totum tr.33.d.13.n.8.d.14.n.6.

Cap. XIV.

Verſ. 7. *Tu in nobis es Domine, & nomen ſanctum tuum invocatum eſt ſuper nos, ne derelinquas nos Domine Deus noſter*, tr.29.d.19.n.7.

Cap. XV.

Verſ. 1. *Si ſteterit Moyſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum, ejice eos à facie mea*, tr.34.d.24.n.2.

Verſ. 15. *Scito, quoniam ſuſtinui propter te opprobrium.* tr.36.d.6.n.9.

Verſ. 18. *Factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis, renuit curari*, tr.4.d.26.n.5.

Cap. XVII.

Verſ. 4. *Ignem ſuccendiſtis in furore meo uſque in æternum ardebit*, tr.34.d.9.n.4.

Verſ. 9. *Pravum eſt cor hominis & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? ego Dominus ſcrutans corda, & probans renes*, tr.13.d.9.n.1.tr.41.d.14.n.2 tr.42.d.2.n.3.

Verſ. 18. *Induc ſuper eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos*, tr.31.d.13.per totum.

Verſ. 19. *Vade & ſta in porta filiorum populi, & dicas ad eos, ſanctificate diem Sabbati*, tr.28.d.10.n.9.

Verſ. 24. *Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die Sabbati, & ſi ſanctificaveritis diem Sabbati, ne faciatis in eo omne opus*, tr.28.d.4.n.3.d.12.n.5.

Verſ. 25. *Ingredientur per portas civitatis hujus Reges & Principes*, tr.28.d.12.n.5.& 10.tr.41.d.25.n.3.tr.34.d.19.n.3.

Cap. XVIII.

Verſ. 6. *Sicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea*, tr.35.d.4.n.3.

Verſ. 17. *Dorſum & non faciem oſtendam eis, in die perditionis eorum*, tr.34.d.10.n.4.

Verſ. 18. *Venite percutiamus eos lingua*, tr.36.d.1.n.3.

Verſ. 20. *Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ*, tr.30.d.24.per totum.

Cap. XX.

Verſ. 11. *Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium ſempiternum, quod numquam delebitur*, tr.41.d.16.n.5.

Cap. XXIV.

Verſ. 2. *Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut ſolent ficus eſſe primi temporis, & calathus unus ficus habebat malas nimis, &c.* tr.33.d.4.n.5.

Cap. XXV.

Verſ. 38. *A facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Domini*, tr.40.d.7.n.6.

Cap. XXVI.

Cap. XXVI.

Verſ. 8. Apprehenderunt eum Sacerdotes & Prophetæ, & omnis populus dicens, morte moriatur, tr. 22. d. 35. n. 4.

Cap. XXXI.

Verſ. 3. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te, tr. 30. d. 13. n. 1.

Verſ. 12. Et venient & laudabunt in monte Sion, & confluent ad bona Domini ſuper frumento & vino, eritque anima eorum quaſi hortus irriguus, & ultra non eſurient, tr. 26. d. 8. n. 3.

Cap. XXXII.

Verſ. 14. Sume libros iſtos, librum emptionis hunc ſignatum, & librum qui apertus eſt, & pone illos in vaſe fictili, ut permanere poſſint diebus multis, tr. 41. d. 15. n. 2.

Verſ. 31. In furore, & in indignatione mea facta eſt mihi civitas hæc, tr. 29. d. 14. n. 8.

Verſ. 41. Plantabo eos in veritate, tr. 29. d. 12. n. 5.

Cap. XXXIII.

Verſ. 3. Clama ad me, & ego exaudiam te, tr. 34. d. 14. n. 6.

Cap. XXXV.

Verſ. 5. Poſuiſſeram filiis domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino & calices, & dixi ad eos, bibite vinum. Qui reſponderunt, non bibemus vinum, &c. tr. 31. d. 24. n. 7.

Verſ. 13. Vade & dic viris Juda, & habitatoribus Jeruſalem, numquid non recipietis diſciplinam, ut obediatis verbis meis dicit Dominus? &c. tr. 35. d. 4. n. 5.

Cap. XLIX.

Verſ. 12. Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem, bibentes bibent, & tu quaſi innocens relinqueris, tr. 34. d. 27. n. 8.

Cap. LI.

Verſ. 7. Calix aureus Babylon in manu Domini inebrians omnem terram, de vino ejus biberunt gentes, & ideo commotæ ſunt. Subito cecidit Babylon & contrita eſt, ululate ſuper eam, tr. 27. d. 8. n. 6. tr. 33. d. 10. n. 4.

Verſ. 9. Curavimus Babylonem & non eſt ſanata, derelinquamus eam, tr. 34. d. 5. n. 8. d. 18. n. 3.

Verſ. 25. Ecce ego ad te mons peſtifer, qui corrumpis univerſam terram, & extendam manum meam ſuper te, & dabo te in montem combuſtionis, tr. 27. d. 10. n. 4.

THRENI.

Cap. I.

Verſ. 4. Viæ Sion lugent, eo quod non ſint qui veniant ad ſolemnitatem, tr. 28. d. 5. n. 2. d. 8. n. 6.

Verſ. 7. Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt Sabbata ejus, tr. 28. d. 2. n. 6. d. 3. n. 4. d. 5. n. 4. d. 6. n. 4. d. 7. n. 12. d. 14. n. 2.

Verſ. 11. Dederunt pretioſa quæque pro cibo, conſidera, quoniam facta ſum vilis, tr. 31. d. 10. per totum.

Verſ. 13. De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me, tr. 34. d. 1. n. 6.

Verſ. 15. Vocavit adverſum me tempus, tr. 41. d. 17. n. 4.

Cap. II.

Verſ. 9. Defixæ ſunt in terra portæ ejus, perdidit & contrivit vectes ejus, non eſt lex, & Prophetæ ejus, non invenerunt viſionem à Domino, tr. 22. d. 35. n. 10.

Verſ. 12. Matribus ſuis dixerunt ubi eſt triticum & vinum? cum deficerent quaſi vulnerati in plateis civitatis, cum exhalarent animas ſuas, tr. 26. d. 33. n. 4.

Verſ. 13. Velut mare contritio tua, tr. 22. d. 21. n. 6.

Cap. III.

Verſ. 4. Scrutemur vias noſtras, nos inique egimus & ad iracundiam provocavimus, idcirco tu inexorabilis es, operuiſti nos furore & percuſſiſti nos, tr. 41. d. 17. n. 8.

Verſ. 27. Bonum eſt viro cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua, tr. 23. d. 7. per totum.

Verſ. 29. & 30. Ponet in pulvere os ſuum, ... Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis, tr. 35. d. 5. n. 7. tr. 32. d. 14. n. 3.

Verſ. 30. Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis, tr. 36. d. 6. per totum, d. 9. n. 7. d. 10. n. 6. d. 14. n. 10. d. 5. per totum, tr. 25. d. 6. n. 11.

Verſ. 41. Levemus corda noſtra cum manibus ad Deum, tr. 37. d. 9. n. 1.

Cap. IV.

Verſ. 1. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii? tr. 22. d. 3. n. 8. tr. 22. d. 7. n. 4.

Verſ. 3. Crudelis quaſi ſtruthio in deſerto, tr. 23. d. 2. n. 3.

Verſ. 4. Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret, tr. 26. d. 29. n. 2.

Verſ. 6. Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, quæ ſubverſa eſt in momento, tr. 34. d. 20. n. 6.

Verſ. 8. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, tr. 38. d. 12. n. 3.

Verſ. 8. Et non ſunt cogniti in plateis, adhæſit cutis eorum oſſibus, & facta eſt quaſi lignum, tr. 34. d. 18. n. 2.

Cap. V.

Verſ. 7. Patres noſtri peccaverunt & non ſunt, & nos iniquitates eorum portavimus, tr. 23. d. 15. n. 7.

Verſ. 16. Cecidit corona capitis noſtri, væ nobis quia peccavimus, tr. 37. d. 4. n. 3.

BARUCH.

Cap. III.

Verſ. 38. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus, tr. 31. d. 13. n. 2. tr. 32. d. 8. n. 9.

EZECHIEL.

Cap. I.

Verſ. 5. Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio pro die Domini, tr. 22. d. 14. n. 6. tr. 22. d. 17. n. 14.

Verſ. 11. Facies eorum & pennæ eorum extenſæ deſuper, tr. 37. d. 1. n. 4.

Verſ. 13. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens, tr. 19. d. 5. n. 9.

Verſ. 18. Et manus hominis ſub pennis eorum, tr. 26. d. 31. n. 7.

Verſ. 19. Cum ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ juxta ea: Et cum elevarentur animalia de terra, elevabantur ſimul & rotæ, tr. 27. d. 4. n. 5.

Cap. II.

Verſ. 9. Et vidi & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber, & expandit illum coram me, qui erat ſcriptus intus, & foris, tr. 34. d. 1. n. 8.

Cap. III.

Verſ. 1. Scriptæ erant in eo lamentationes & carmen, & væ: & dixit ad me, comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſrael, tr. 34. d. 1. n. 8.

Verſ. 9. Ut adamantem & ſilicem dedi faciem tuam, tr. 40. d. 8. n. 3.

Verſ. 17. Speculatorem dedi te domui Iſrael, tr. 22. d. 10. n. 15.

Verſ. 18. Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à via ſua impia & vivat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram, tr. 21. d. 32. n. 9.

Cap. V.

Verſ. 1. Sume tibi gladium acutum radentem pilos, & aſſumes eum, & duces per caput tuum, & barbam tuam, tr. 22. d. 4. n. 1. tr. 22. d. 31. n. 5.

Verſ. 2. Gladium nudabo poſt eos, tr. 41. d. 21. n. 10.

Verſ. 11. Pro eo quod ſanctum meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis, ego quoque confringam te, tr. 21. d. 30. n. 9.

Verſ. 31. Complebo furorem meum, & requieſcere faciam indignationem meam in eis, & conſolationem accipiam, tr. 40. d. 1. n. 4.

Cap. VII.

Verſ. 12. Nunc finis ſuper te, & dimittam furorem meum in te, & ponam contra te omnes abominationes tuas, & non parcet oculus meus ſuper te, & non miſerebor, tr. 34. d. 18. n. 6.

Verſ. 19. Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit, argentum & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini, tr. 41. d. 19. n. 6.

Verſ. eod. Animam ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum non implebuntur, tr. 31. d. 21. n. 1.

Verſ. 23. Terra plena eſt judicio ſanguinum, & civitas plena iniquitate, tr. 34. d. 1. n. 8.

Cap. VIII.

Verſ. 6. Fili hominis vidiſti abominationes maximas, at converſus videbis majores, tr. 22. d. 28. n. 2. tr. 28. d. 5. n. 6.

Verſ. 8. Fili hominis, fode parietem, & cum fodiſſem, apparuit oſtium unum, & dixit ad me ingredere, & vide abominationes peſſimas &c. tr. 33. d. 7. n. 2.

Cap. IX.

Verſ. 1. Unuſquiſque vas interfectionis habebat in manu ſua, tr. 41. d. 12. n. 8.

Verſ. 4. Signa Thau ſuper frontes dolentium & gementium, tr. 25. d. 7. n. 7.

Verſ. 5. Non parcat oculus veſter, neque miſereamini, tr. 26. d. 18. n. 4. d. 40. n. 5.

Verſ. 6. Super quem videris Thau, ne occidas, tr. 41. d. 2. n. 4.

Verſ. 7. A ſanctuario meo incipite, cœperunt ergo à viris ſenioribus, qui erant ante faciem domus, tr. 22. d. 27. per totum, tr. 41. d. 11. n. 2. tr. 26. d. 40. n. 5.

Cap. XIII.

Verſ. 19. Violabant me propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, tr. 40. d. 12. n. 1.

Cap. XIV.

Verſ. 4. Homo de Iſrael, quicumque ſcandalum iniquitatis ſtatuerit contra faciem ſuam, ponam faciem meam ſuper hominem illum, tr. 27. d. 13. n. 10.

Verſ. 13. Fili hominis, terra cum peccaverit mihi, ut prævaricans prævaricetur, extendam manum meam ſuper eam, & conteram virgam panis ejus, & immittam in eam famem, tr. 21. d. 17. n. 10.

Cap. XV.

Verſ. 2. *Quid fiet de ligno vitis?* tr.22.n.30.n 11 & tr.34 d 9. n. 12.

Cap. XVI.

Verſ. 3. *Radix tua & generatio tua de terra Chanaan*, tr.29.d 13. n.11.

Verſ. 17. *Nudabo ignominiam tuam, & videbunt omnem turpitudinem tuam*, tr.34.d.18 per totum.

Verſ. 46. *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſaturitas panis, & abundantia & manum egeno & pauperi non porrigebant*, tr.24. d. 12. n.6.

Verſ. 49. *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſaturitas panis & abundantia*, tr.30.d.24.n.7.& tr.31 d 9 n 14.& d.21.n.7.

Cap. XVII.

Verſ. 3. *Aquila grandis tulit medullam cedri*, tr.27 d.5 n.8.

Verſ. 12. *Ecce venit Rex Babylonis in Jeruſalem, & aſſumet Regem & Principes ejus, adducet eos ad ſemetipſum in Babylonem, & tollet de ſemine Regni, ferietque cum eo fœdus* tr 27.d.10.n.2.

Verſ. 22. *Sumam de medulla cedri ſublimis, & de vertice ramorum ejus, & plantabo in montem excelſum, & erumpet in germen, & faciet fructum*, tr.29 d.10 n.1

Cap. XVIII.

Verſ. 32. *Nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini & vivite*, tr.23.d 17 n 10.

Cap. XX.

Verſ. 13. *Irritaverunt me Domus Iſrael in deſerto, in præceptis meis non ambulaverunt*, tr.27 d 8 n 8.

Verſ. eod. *Sabbata mea violaverunt vehementer, dixi ergo, ut effunderem furorem meum ſuper eos in deſerto, & conſumerem eos*. tr. 28.d.11.n.6.

Cap. XXI.

Verſ. 4. *Egredietur gladius meus de vagina ſua ad omnem carnem ab Auſtro uſque ad Aquilonem*, tr 41.d 20 n.3.

Verſ. 5. *Ut ſciat omnis caro quia ego Dominus, eduxi gladium meum de vagina ſua irrevocabilem*, tr 34 d 24 n 2.

Verſ. 9. *Gladius gladius exacutus eſt & limatus*, tr.33.d.4.n.6

Verſ. 10. *Ut cædat victimas exacutus eſt*, ibid.

Cap. XXII.

Verſ. 26. *Sacerdotes polluerunt ſanctuaria mea, & coinquinabar in medio eorum*, tr.22.d.18.per totum

Cap. XXIII.

Verſ. 33. *Ebrietate & dolore repleveris, calice mœroris & triſtitiæ* tr.31,d.24 n 6.

Verſ. 38. *Polluerunt ſanctuarium meum, & Sabbata mea profanaverunt*, tr 8 d.5.n.2.

Cap. XXV.

Verſ. 15. *Pro eo quod fecerunt Palæſtini vindictam, & ulti ſunt toto animo &c. Ecce ego extendam manum meam ſuper Palæſtinos &c.* tr. 35.d.29 n.6.

Cap. XXVIII.

Verſ. 2. *Tu ſignaculum ſimilitudinis, lapis pretioſus operimentum tuum*, tr.34.d.20 n.3.

Cap. XXXII.

Verſ. 27. *Deſcenderunt in infernum cum armis ſuis*, tr.34. d. 16, n,11

Verſ. 14. *In paſcuis uberrimis paſcam eos*, tr.26.d.7.n.5.

Cap. XXXIV.

Verſ. 18. *Nonne ſatis vobis erat paſcua bona depaſci? inſuper & reliquias paſcuarum veſtrarum conculcaſtis pedibus veſtris*. tr.27. d. 10.n.6.

Cap. XXXVII.

Verſ. 10. *Steterunt ſuper ſuos exercitus grandis nimis valde*, tr. 38.d.10.n.6.

Cap. XXXIX.

Verſ. 2. *Væ Paſtoribus, qui paſcebant ſeipſos*, tr.22.d. 31.n.6.

Cap. XLIV.

Verſ. 1. *Convertit me ad viam portæ ſanctuarii exterioris, quæ reſpiciebat ad Orientem, & erat clauſa*, tr.27 d.12.n.4.

D A N I E L.

Cap. I.

Verſ. 4. *De ſemine regio pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia*, tr.22.d.1 n.3

Verſ. 5. *Conſtituit eis Rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino unde bibebat ipſe*, tr 31 d.27 n.7.

Cap. II.

Verſ. 12. *Ipſe revelat profunda & abſcondita, & novit in tenebris conſtituta, & lux cum eo eſt*, tr.41.d 14.n.2.

Verſ. 32. *Abſciſſus eſt autem lapis de monte ſine manibus, & percuſſit ſtatuam, & comminuit*, tr.29.d.22 n.9

Cap. III.

Verſ. 3. *Tunc congregati ſunt Satrapæ Magiſtratus & judices, Duces & Tyranni &c. ut convenirent ad adorationem ſtatuæ*, tr. 27. d.10.n.3.

Verſ. 19. *Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore, & aſpectus faciei ejus immutatus eſt*, tr. 39 d.4.n.3.

Verſ. 24. *Ambulabant in medio flammæ laudantes Deum & benedicentes e Fecit eum medium fornacis, quaſi ventum roris flantem &c* tr.34.d 31.n.8.

Verſ. 34. *Videbas, donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus & percuſſit ſtatuam: Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum & redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ*, tr.41. d. 21 n 9.

Verſ. 39. *In Spiritu humilitatis ſuſcipiamur*. tr.32.d 21. per tot.

Verſ. 46. *Effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem*, tr 34.d.24.n 2.

Verſ. 48 *Effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem, & erupit, & incendit, quos reperit juxta fornacem*, tr.38.d.12 n.3.

Verſ. 49. *Angelus Domini deſcendit cum Azaria & ſociis ejus in fornacem, & excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem*, tr 30 d. 18.n.1.

Verſ. 51. *Quaſi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace*, tr.30.d 18.per totum.

Verſ. 87. *Benedicite Sancti & humiles corde Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula*. tr.32.d.16.n.15.

Verſ. 92. *Ecce video quatuor viros ſolutos & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis Filio Dei*, tr.30.d.18.n.1.

Cap. IV.

Verſ. 24. *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſerationibus pauperum*, tr.2 . .d.11 n.1.& tr.24 d.12.n.3.

Cap. V.

Verſ. 2. *Præcepit jam temulentus, ut afferrentur vaſa aurea & argentea, quæ aſportaverat Nabuchodonoſor &c*. tr.31.d.21.n.7.

Verſ. 5. *Apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ Regiæ, & Rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis*, tr.31.d.15.n.5.& tr.41.d 20.n 6.

Verſ. 6. *Facies Regis commutata eſt, & cogitationes conturbabant eum & compages renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad invicem collidebantur*, tr.41.d.20.n.6.

Cap. VI.

Verſ. 3. *Porro Rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne Regnum Unde Principes & Satrapæ quærebant occaſionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis. &c.* tr.38.d 4 n 6.

Verſ. 24. *Jubente Rege adducti ſunt viri illi, qui accuſaverant Danielem, & in lacum leonum miſſi ſunt ipſi & filii, & uxores eorum, & non pervenerunt uſque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum comminuerunt*, tr 38.d 12.n.4.

Cap. VII.

Verſ. 2. *Ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno*, tr. 40. d.5.n.5.

Verſ. 9. *Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: Thronus ejus flammæ ignis fluvius igneus rapidusque egrediebatur à facie ejus* tr.41 d 7 n.2.&7.d.9.n.1 & d.14.n.5.

Verſ. 10. *Judicium ſedit & libri aperti ſunt*, tr.41.d.15.n.1.

Verſ. 22. *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi* tr 29.d.20.n.12.

Cap. XII.

Verſ. 3 *Qui ad juſtitiam erudiunt multos erunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.*

Cap. XIII.

Verſ. 9. *Everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cælum, neque recordarentur judiciorum juſtorum*, tr. 34 d 22.n.12.

Verſ. 31. *Erat delicata nimis, & pulchra facie, at iniqui illi juſſerunt, ut diſcooperiretur, erat enim cooperta*. tr.27 d.14.n.7.

Verſ. 41. *Crediderunt eis multitudo quaſi ſenibus & judicibus populi & condemnaverunt eam ad mortem*, tr.41.d.6.n.9.

Verſ. 45. *Suſcitavit Dominus Spiritum ſanctum pueri junioris*, tr. 40.d.11.n.3.

Verſ. 55. *Ecce Angelus Dei accepta ſententia ab eo ſcindet te medium*, tr.40.d.11.n.3.

Cap. XIV.

Verſ. 2. *Erat idolum apud Babylonios nomine Bel, & impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, vinique amphoræ ſex*, tr.31.d.14.n.5.& d.15.n.7.d.20.n.3.

Verſ. 5. *An non vides, quanta comedat, & bibat quotidie?* tr.31 d. 25 n.7.

Verſ. 14. *Vide veſtigia virorum & mulierum, & infantium* tr.33 d.15.n.12.

Verſ. 41. *Porro illos qui perditionis ejus cauſa fuerant intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo*, tr.38,d.12.n.4.

OSEE.

OSEE

Cap. II.

Verſ. 5 Vadam poſt amatores meos propter hoc, ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria &c. tr. 32 d. 15. n. 5.

Verſ. 8 Ego dedi ei frumentum & vinum & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum quæ fecerunt Baal, tr. 30 d. 24. n. 6.

Verſ. 10. Sponſabo te mihi in fide, tr. 25 d. 4 n. 2, & tr. 29. d. 3. n. 4 & d. 8 per totum, tr. 37. d. 6. n. 3, & tr. 29. d. 8. n. 17.

Cap. IV.

Verſ. 4. Populus tuus ſicut hi qui contradicunt Sacerdoti, tr. 22. d. 24 n. 7.

Verſ. 8. Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſublevabunt animas eorum, tr. 22. d. 35. n. 11.

Verſ. 10. Comedent & non ſaturabuntur, tr. 31. d. 4. n. 10. & d. 21. per totum.

Verſ. 11. Vinum & ebrietas auferuntur, tr. 31. d. 6. n. 4. & d. 9. n. 7. & d. 10. n. 11. & d. 14 n. 4. & d. 16. n. 1.

Verſ. 15. Nolite ingredi in Galgala, tr. 30. d. 24. n. 14.

Cap. V.

Verſ. 1. Audite hoc Sacerdotes, quia vobis judicium eſt quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi, tr. 22, d. 19 n. 6. & tr. 22. d. 17. n. 7.

Verſ. 4. Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Dominum, tr. 31. d. 16. n. 1.

Cap. VII.

Verſ. 8. Ephraim factus eſt ſubcinericius panis qui non reverſatur, alieni comederunt robur ejus, tr. 31 d. 12. n. 4.

Verſ. 14. Super triticum & vinum ruminabant, tr 26. d. 26. per totum.

Verſ. 16. Ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum, & in me cogitaverunt malitiam, tr. 30 d. 24. n. 14.

Cap. VIII.

Verſ. 4. Ipſi regnaverunt, & non ex me. Principes extiterunt, & non cognovi, tr. 22. d. 31 n. 2.

Verſ. 7. Quia ventum ſeminabunt, & turbinem metent, culmus ſtans non eſt in eo, Tr. 33. d. 12. n. 2.

Cap. IX.

Verſ. 12. Væ eis cum receſſero ab eis, Tr. 30. d. 22. n. 12. & Tr. 42. d. 24 n. 4.

Cap. X.

Verſ. 12. Seminate vobis in juſtitia, & metite in ore miſericordiæ. Tr. 24. d. 10. n. 5.

Cap. XI.

Verſ. 4. Declinavi ad eum, ut veſceretur, Tr. 26. d. 35. n. 5.

Verſ. 9. Non faciam furorem iræ meæ, non convertar, ut diſperdam Ephraim, quoniam Deus ego & non homo, Tr. 15. d. 10. n. 6. Tr. 6. d. 23. n. 4.

Cap. XII.

Verſ. 1. Oleum in Ægyptum ferebant. Tr. 29. d. 22. n. 10.

Cap. XIII.

Verſ. 8. Occurram eis quaſi urſa raptis catulis. Tr. 25. d. 12. n. 6.

Verſ. 9. Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum. Tr. 41. d. 18. n. 2. d. 24. n. 6.

JOEL.

Cap. I.

Verſ. 5. Expergiſcimini ebrii, flete, & ululate, Tr. 31. d. 6. n. 9. d. 24. n. 5. d. 25 n. 9.

Verſ. 15 A, a, a, diei, quia prope eſt dies Domini, & quaſi vaſtitas à Potente veniet. Tr. 41. d. 5. n. 1.

Cap. II.

Verſ. 3. Ante faciem ejus ignis vorans, & poſt eum exurens flamma, Tr. 34. d. 8. n. 3.

Verſ. 6. Omnes vultus redigentur in ollam, Tr. 34. d. 18. n. 2.

Verſ. 10. Sol & Luna obtenebrati ſunt, Tr. 41. d. 5. n. 5.

Verſ. 26. Comedetis veſcentes, & ſaturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei veſtri, qui fecit vobiſcum mirabilia, Tr. 26. d. 33. n. 1.

Verſ. 30. Dabo prodigia in cœlo & in terra, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi. Sol convertetur in ſanguinem, & Luna in tenebras, Tr. 41. d. 8. n. 4.

Verſ. 23 Et filii Sion exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro, quia dedit vobis Doctorem juſtitiæ. Tr. 26 d. 24. n. 8.

Cap. III.

Verſ. 15. Juxta eſt dies Domini in valle conciſionis, Sol & Luna obtenebrata ſunt, & Stellæ retraxerunt ſplendorem, Tr. 41. d. 12. n. 11.

Verſ. 16. Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam, Tr. 41. d. 9. n. 2.

AMOS.

Cap. I.

Verſ. 12. Mittam ignem in Theman, & devorabit ædes Boſra, tr. 18. d. 1. n. 6.

Verſ. 13. Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, & ſuper quatuor non convertam eum, eo quod diſſecuerit prægnantes Galaad, tr. 27 d. 12. n. 3.

Cap. III.

Verſ. 8 Leo rugiet, quis non timebit? tr. 29 d. 4. n. 4.

Cap. IV.

Verſ. 2. Juravit Dominus Deus in Sancto ſuo, quia ecce dies venient ſuper vos, levabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis ferventibus &c. tr. 34. d. 16 n. 5.

Verſ. 10. Aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras, tr. 34. d. 11. n. 4.

Cap. V.

Verſ. 10. Odio habuerunt in porta corripientem, tr. 40. d. 6. n. 1.

Verſ. 18 Væ deſiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? dies Domini iſta tenebræ & non lux. Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei urſus, tr. 41 d. 4 n. 7, d. 27. n. 4.

Verſ. 21. Odi & projeci feſtivitates veſtras, & non capiam odorem cœtuum veſtrorum, quod ſi obtuleritis mihi holocauſtomata & munera veſtra, non ſuſcipiam, tr. 28 d. 8 n. 2 & 10. d. 15. per tot.

Verſ. 24 Revelabitur quaſi aqua judicium. tr. 41. d. 10. n. 3.

Cap. VI.

Verſ. 3. Separati eſtis in diem malum, & appropinquatis ſolio iniquitatis, tr. 32. d. 16 n. 2.

Verſ. 4. Comeditis agnos de grege, & vitulos de medio armenti, tr. 31. d. 17. n. 8.

Verſ. 6. Bibentes vinum in phialis, nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph, tr. 31. d. 17. n. 8.

Cap. VII.

Verſ. 7. Ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii, tr. 32. d. 11. n. 2.

Verſ. 14 Non ſum Propheta, & non ſum filius Prophetæ, ſed armentarius ego ſum, tr. 32. d. 11 n. 2.

Cap. VIII.

Verſ. 9 Erit in die illa dicit Dominus, occidit Sol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis: convertam feſtivitates veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra in planctum, tr. 28. d. 10. n. 6 d. 11. n. 3.

Verſ. 11 Mittam famem in terram, non famem panis, ſed audiendi verbi Dei, tr. 26. d. 2. n. 3.

Cap. IX.

Verſ. 1. Percute cardinem, & commoveantur ſuperliminaria, tr. 40. d. 2 n. 6.

JONAS.

Cap. I.

Verſ. 8. Indica nobis: cujus cauſa malum iſtud ſit nobis? quod eſt opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis? vel ex quo populo es tu? &c. tr. 40. d. 4 n. 5.

Verſ. 10. Cognoverunt viri, quod à facie Domini fugeret, quia indicaverat eis, tr. 42. d. 9. n. 4.

Cap. III.

Verſ. 6. Veſtiti ſunt ſaccis à majore uſque ad minorem, tr. 27. d. 4. n. 5.

Cap. IV.

Verſ. 9 Putaſne bene iraſceris tu ſuper hedera? Bene iraſcor ego uſque ad mortem. tr. 39 d. 9. n. 5.

Verſ. 5 Fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati: Et præparavit Dominus Deus hederam, & aſcendit ſuper caput Jonæ, tr 39. d. 5. n. 4.

ZACHARIAS.

Cap. I.

Verſ. 1. Oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum ſtantem coram Angelo Domini, & Satan ſtabat à dextris ejus, ut adverſaretur ei, tr. 41. d. 21. n. 5.

Cap. II.

Verſ. 7. Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei, tr. 21. d. 1. n. 5.

Verſ. 8. Ipſi ſunt quibus dixit Dominus, qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, tr. 22 d. 25. n. 1.

Cap. V.

Verſ. 1. Et levavi oculos meos, & vidi, & ecce volumen volans & dixit ad me, quid tu vides? & dixi, ego video volumen volans, longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum, & dixit ad me, hæc eſt maledictio, tr. 41. d. 15. n. 8.

Cap. VII.

Verſ. 12. Cor ſuum poſuerunt ut adamantem, ne audirent legem & verba, quæ miſit Dominus, tr. 22. d. 19. n. 6.

Cap. VIII.

Verſ. 10. Ante dies illos merces hominum non erat, tr. 29. d. 1. n. 10.

Cap. IX.

Verſ. 16. Judicate in portis veſtris, tr. 40. d. 6. n. 1.

Verſ. 17 Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines, tr 26. d. 4. n. 9 d. 11. n. 3. d. 14. per totum. d. 15. per totum, d. 16. n. 2. tr. 22. d. 22. n. 2.

Digitized by Google

INDEX

Cap. X.

Verſ. 1. *Petite à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbres dabit*, tr.26.d.14.n.4.

Cap. XI.

Verſ. 17. *O Paſtor & Idolum*, tr.22.d.32.n.9.

Cap. XIII.

Verſ. 6. *Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? his plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me*, tr.35.d.13.n.9.

MICHÆAS.

Cap. III.

Verſ. 8. *Veruntamen ego repletus ſum fortitudine Spiritus Domini, ut annunciem Jacob ſcelus ſuum*, tr.40.d.1.n.5.

Cap. VI.

Verſ. 1. *Audite, quæ Dominus loquitur, ſurge contende judicio adverſus montes & audiant colles vocem tuam, audiant montes judicium Domini, & fortia fundamenta terræ, quia judicium Domini*, tr.41.d.21.n.3.

Verſ. 8. *Indicabo tibi, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te; utique facere judicium, & diligere miſericordiam*, tr.40.d.7.n.3.tr.41.d.27.n.4.

Verſ. 14. *Humiliatio tua, in medio tui eſt*, tr.32.d.7.n.9.

Cap. VIII.

Verſ. 1. *Væ mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ, non eſt botrus ad comedendum. Periit Sanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt*. tr.32.d.32.n.5.

NAHUM.

Cap. I.

Verſ. 3. *Dominus in turbine*, tr.41.d.4.n.2.

Verſ. 10. *Sicut ſpinæ ſe invicem complectuntur, ſic convivium eorum pariter potantium: conſumentur quaſi ſtipula ariditate plena*, tr.31.d.15.n.3.d.24.n.6.

Cap. II.

Verſ. 10. *Facies eorum quaſi nigredo ollæ*. tr.34.d.18.n.2.

Cap. III.

Verſ. 5. *Revelabo pudenda tua in conſpectu omnium nationum, & manifeſtabo gentibus ignominiam tuam*, tr.34.d.18.n.11.tr.36.n.4.tr.41.d.14.n.4.d.16.per totum.

HABACUC.

Cap. II.

Verſ. 6. *Væ qui multiplicat non ſua, aggravat contra ſe denſum lutum*, tr.22.d.36.n.7.

Cap. III.

Verſ. 2. *Domine opus tuum in medio annorum tuorum vivifica illud in medio annorum tuorum notum facies, cum iratus fueris miſericordiæ recordaberis*, tr.26.d.23.n.9.

Verſ. 5. *Ibi abſconſita eſt fortitudo ejus*, tr.26.d.20.n.7.

Verſ. 6. *Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus*, tr.34.d.29.n.9.tr.41.d.9.n.2.

SOPHONIAS.

Cap. I.

Verſ. 7. *Silete à facie Domini Dei, quia præparavit Dominus hoſtiam*, tr.26.d.47.n.3.

Verſ. 8. *Viſitabo ſuper omnes qui induti ſunt veſte peregrina*, tr.33.d.1.n.6.

Verſ. 12. *Et erit in tempore illo, ſcrutabor Jeruſalem in lucernis*. tr.41.d.14.per totum, tr.29.d.24.n.8.tr.30.d.27.n.11.

Verſ. 14. *Juxta eſt dies Domini magnus, juxta eſt & velox nimis*, tr.41.d.28.n.4.

Verſ. 15. *Dies iræ dies illa tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis &c.* tr.14.d.24.n.4.tr.33.d.2.n.11.tr.41.d.2.n.1.d.19.per totum.

Cap. III.

Verſ. 3. *Judices ejus lupi veſpere*, tr.40.d.8.n.9.

AGGÆUS.

Cap. I.

Verſ. 5. *Et nunc hæc dicit Dominus exercituum ſeminaſtis multum & intuliſtis parum, comediſtis, & non eſtis ſatiati, bibiſtis, & non eſtis inebriati &c.* tr.31.d.23.n.4.tr.33.d.12.n.9.tr.37.d.3.n.3.tr.26.d.48.n.3.

Cap. II.

Verſ. 12. *Interroga Sacerdotes legem*. tr.22.d.34.per totum.

MALACHIAS.

Cap. I.

Verſ. 6. *Filius honorat Patrem, & ſervus Dominum ſuum, ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? ſi Dominus ego ſum ubi eſt timor meus?* tr.35.d.13.n.13.

Verſ. 17. *Omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent, aut certe ubi eſt Deus judicii*, tr.41.d.3.n.3.

Verſ. 11. *In omni loco ſacrificatur nomini meo oblatio munda*. tr.22.d.8.n.7.

Cap. II.

Verſ. 8. *Scandalizaſtis plurimos, propter quod & ego dedi vos contemptibiles omnibus populis*, tr.27.d.10.per totum.

Verſ. 2. *Si nolueritis ponere ſuper cor, ut detis gloriam nomini meo, mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam illis; ecce ego projiciam vobis brachium*, tr.28.d.10.n.3.tr.30.d.24.n.10.

Verſ. 7. *Angelus Domini exercituum eſt*, tr.22.d.20.per totum.

Verſ. 9. *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam*, tr.22.d.34.per totum.

Verſ. 3. *Ecce ego vobis projiciam brachium & diſpergam ſuper vultum veſtrum, ſtercus ſolemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum*, tr.22.d.30.n.9.tr.28.d.7.n.6.d.8.n.2.d.9.n.5.d.11.per totum.

Verſ. 5. *In pace & æquitate ambulavit mecum*, tr.28.d.34.n.10.

Cap. III.

Verſ. 5. *Accedam vos in judicio, & ero teſtis velox*. tr.41.d.7.n.5.d.17.n.7.

Verſ. 6. *Ego Dominus & non mutor*, tr.28.d.8.n.1.

Verſ. 10. *Inferte omnem decimam in horreum, & ſit cibus in domo mea & probate me ſuper hoc dicit Dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cæli & effudero vobis benedictionem*, tr.22.d.35.n.11.tr.24.d.12.n.4.

Cap. IV.

Verſ. 1. *Ecce dies veniet ſuccenſa quaſi caminus, & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem, ſtipula & inflammabit eos dies veniens, quæ non derelinquet eis radicem & germen*, tr.41.d.10.n.6.

I. MACHABÆORUM.

Cap. II.

Verſ. 24. *Doluit & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecundum judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram &c.* tr.39.d.12.n.8.

Cap. IV.

Verſ. 55. *Adoraverunt & benedixerunt in cælo eum qui proſperavit eos*, tr.30.d.7.n.6.

Verſ. 57. *Ornaverunt faciem templi coronis aureis*, tr.37.d.1.n.4.

Cap. VI.

Verſ. 34. *Elephantis oſtenderunt ſanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in prælium*, tr.26.d.28.n.5.

Cap. VIII.

Verſ. 16. *Committunt uni homini Magiſtratum ſuum per ſingulos annos, dominari univerſæ terræ ſuæ, & omnes obediunt uni, & non eſt invidia neque zelus inter eos*, tr.38.d.10.n.1.

II. MACHABÆORUM.

Cap. I.

Verſ. 19. *Cum in Perſidem ducerentur Patres noſtri, Sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè abſconderunt in valle, ubi erat puteus altus & ſiccus & in eo contutati ſunt eum*, tr.22.d.3.n.17.

Verſ. 34. *Conſiderans Rex, & rem diligenter examinans*, tr.41.d.13.n.1.

Cap. IV.

Verſ. 24. *Nihil habens dignum ſacerdotio, animos vero crudelis tyranni, & feræ belluæ iram gerens*, tr.39.d.3.n.3.

Cap. VI.

Verſ. 24. *Præmitti ſe velle in infernum, non enim ætati noſtræ dignum eſt fingere*. tr.17.d.14.n.12.

Cap. VII.

Verſ. 10. *Neque enim ego Spiritum & animam donavi vobis, & vitam & ſingulorum membra non ego compegi ſed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem*, tr.23.d.2.n.1.

Cap. IX.

Verſ. 9. *Manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans, ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent &c.* tr.34.d.11.n.6.

Verſ. 12. *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire*, tr.32.d.2.n.8.

Verſ. 13. *Orabat hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus*, tr.34.d.24.n.1.

Cap. X.

Verſ. 38. *In hymnis & confeſſionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Iſrael*, tr.30.d.7.n.7.

EX EVANGELIO S. MATTHÆI.

Cap. I.

Verſ. 1. *Liber generationis Jeſu Chriſti filii David, filii Abraham*, tr.31.d.10.n.7.tr.35.d.11.n.7.d.23.n.2.

Verſ. 5. *Obed*

Verſ. 5. *Obed genuit Ieſſe*, tr. 13. d 17 n 8.

Verſ. 19. *Ioſeph autem cum eſſet juſtus, voluit occultè dimittere eam*, tr. 32. d. 18. n. 6. tr. 42. d 10. n 7.

Verſ. 20. *Quod enim in ea natum eſt de Spiritu ſanctò eſt*, tr. 23 d. 18. n. 4. tr 26 d'15. n. 1.

Cap. II.

Verſ. 3. *Turbatus eſt Herodes, & omnis Ieroſolyma cum illo*, tr. 31. d. 13 n. 2.

Verſ. 8. *Ut & ego veniens adorem eum*, tr. 33. d. 3. n. 10.

Verſ. 11. *Et procedentes adoraverunt eum, & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera*, tr. 32. d. 9. n. 3. d. 18. n. 8. tr. 29 d. 7. n 3.

Verſ. 13. *Surge & accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum*, tr. 38. d. 5. n. 3.

Verſ. 23. *Nazaræus vocabitur*, tr. 23. d. 6 n. 10.

Cap. III.

Verſ. 2. *Pœnitentiam agite*, tr. 34 d. 5. n. 4. tr. 33 d. 2 n. 12.

Verſ. 3. *Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus*, tr. 34. d. 1. n. 7 tr. 33. d. 11. n 9

Verſ. 5. *Exibat ad eum Ieroſolyma, & omnis Judæa, & omnis Regio circa Jordanem, & baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata ſua*, tr. 34. d. 1 n 7.

Verſ. 7. *Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira*, tr. 22. d 25 n. 6 tr. 41 d. 1. n. 3 d 10. n. 5 tr. 38. d 18 n 6.

Verſ. 9. *Potens eſt enim Deus de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ*, tr. 42. d. 8. n. 3.

Verſ. 10. *Jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt*, tr. 34. d. 8. n. 9.

Verſ. 12. *Cujus ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili*, tr. 41. d 1. n 2.

Verſ. 14. *Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me*, tr. 32. d. 9. n. 7.

Verſ. 15. *Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam* tr. 27. d 3. n. 3 tr 32. d. 3. n. 9. d. 13. n. 9

Verſ. 17. *Et ecce vox de cœlo dicens, hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, tr. 23. d. 12. n. 2 tr. 35. d 12. n. 15. tr. 32. d. 16. n. 11.

Cap. IV.

Verſ. 1. *Ductus eſt in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo* tr. 32. d. 9. n. 7.

Verſ. 4. *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*, tr. 11. d. 14. n. 3.

Verſ. 6. *Mitte te deorſum*, tr. 22. d. 28. n. 7.

Verſ. 13. *Si Filius Dei es, dic, ut lapides iſti panes fiant*, tr. 26. d. 31. n. 3.

Verſ. 17. *Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere pœnitentiam agite*, tr. 27. d. 2. n. 2. tr. 34. d. 1. n 1

Verſ. 21. *Cum Zebedæo patre illorum reficientes retia ſua, & vocavit eos*, tr. 23. d. 16. n 8.

Cap. V.

Verſ. 3. *Beati pauperes, quoniam ipſorum eſt Regnum cœlorum.* tr. 24 d 14. n. 9. tr. 32. d. 1. n. 2. d 2. n 4.

Verſ. 4. *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*, tr. 35. d. 9. n. 2. tr 39. d. 10. n. 4.

Verſ. 3. *Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat eis, qui in domo ſunt*, tr. 22. d. 7. n. 3 tr. 22. d. 34. n. 6.

Verſ. 6. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*, tr. 40. d. 12 n. 8. tr. 26. d 34. n. 7.

Verſ. 7. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*, tr 35. d. 16. n. 8.

Verſ. 8. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*, tr. 29 d. 1. n. 1. tr 32 d 16 n 9.

Verſ. 9. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*, tr. 33. d. 11. n. 3.

Verſ. 10. & 11. *Beati qui perſecutionem patiuntur, &c. Beati eſtis, cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos, &c.* tr 35. d 13. n. 3. tr. 36. d. 6. n. 3. d. 9. per totum, d 11. n. 3. tr. 29 d. 1. n. 1.

Verſ. 13. *Vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mundi, non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum ut luceat omnibus*, tr. 22. d. 9 per totum. tr. 27 d. 2. n. 8. tr. 22. d. 6. n. 5.

Verſ. 14. *Vos eſtis lux mundi*, tr. 22. d 4. n. 9. tr. 22. d. 32. n. 4. tr. 40. d. 6 n. 7.

Verſ. 16. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt*, tr. 22. d. 16. per totum, tr. 22. d. 5. n 5. tr. 27. d 2. n. 3. tr. 27. d. 5. n. 4.

Verſ. 18. *Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege donec omnia fiant*, tr. 33. d. 15 n. 12. tr. 28. d. 13 n. 3.

Verſ. 19. *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno cœlorum*, tr. 27. d. 3. n. 5.

Verſ. 20. *Niſi abundaverit Juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, &c.* tr. 37 d 4 n. 4. tr 39 d 6. n 1.

Verſ. 21. *Qui dixerit fratri ſuo fatue: Reus erit gehennæ ignis*, tr 22. d 24. n. 11.

Verſ. 22 *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio*, tr. 39. d. 1 n. 5. d. 7. n. 3. d 15. n. 2.

Verſ. eod. *Qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis*, tr. 33. d. 28. n 5. tr. 36. d. 1. per totum, d. 2. n. 1. & 14 d 6 n. 10. tr. 39. d. 16 n. 5. tr. 34. d 6 n. 3.

Verſ. 23. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adverſum te, vade. &c.* tr. 35. d. 8. per totum, d. 17. n. 10. d. 18 n. 11. d 19 per totum. tr. 26. d. 19 n. 8.

Verſ. 26. *Non exies inde donec reddas noviſſimum quadrantem.* tr. 34. d. 23. n. 3.

Verſ. 43. *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum*, tr. 35. d. 2. per totum.

Verſ. 44. *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros*, tr. 33. d. 1. n. 3. d. 4. per totum d. 10 n. 3. d. 11. per totum, d. 12. n. 1 & 14 d. 13. n. 1. d. 14. per totum, d. 18. per totum, d. 26. n. 4. d. 30 n 3.

Verſ. 45. *Qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos*, tr. 35. d. 3. per totum, tr. 29. d. 9. n. 3 tr. 10. d. 12 n. 9. tr 35. d. 10 n 3 d. 12. n. 11 d. 19 n. 2.

Verſ. 47. *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis, nonne & Ethnici hoc faciunt?* tr. 35. d 1. per totum. d. 6. per totum, tr. 35 d. 18. n. 1.

Verſ. 48. *Eſtote ergo perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt*, tr 35. d. 7. per totum d. 17. n. 4.

Cap. VI

Verſ. 2. *Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis & vicis, ut honorificentur*, tr. 14. d. 16. n. 5.

Verſ. eod. *Ut videantur ab hominibus, amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*, tr. 37. d. 7. n. 10.

Verſ. 3. *Te faciente eleemoſynam neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera*, tr. 24. d. 16. n. 5.

Verſ. 5. *Cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus*, tr 13. d. 15. n 4

Verſ. 6. *Receperunt mercedem ſuam*, tr. 33. d. 12. n. 2.

Verſ. 10. *Adveniat Regnum tuum*, tr. 41. d. 1. n. 2.

Verſ. 11. *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem*, tr. 26 d. 3. n. 3. d. 32. n 7.

Verſ. 12. *Dimitte nobis debita noſtra*, tr. 35. d. 7. n. 8 d. 12. n. 8 d. 17 per totum.

Verſ. 13. *Libera nos à malo*, tr. 36. d. 2 n. 2.

Verſ. 14. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater cœleſtis debita veſtra, &c.* tr. 35. d. 16. n. 7.

Verſ. 16. *Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes &c.* tr. 33. d. 1. n. 10. d. 18 n. 8

Verſ. 18. *Conſiderate lilia agri*, tr. 35. d 10. n. 11.

Verſ. 23. *Si oculus tuus fuerit nequam totum corpus tuum tenebroſum erit*, tr. 37. d 9 n. 3.

Verſ. 25. *Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis*, tr. 31. d. 21. n 9. d. 22. per totum

Verſ. 33. *Quærite primum Regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis*, tr. 26. d. 10. n. 8. tr. 34 d. 5. n. 4.

Cap. VII.

Verſ. 1. *Nolite judicare, ut non judicemini*, tr. 42. d. 4. n. 2.

Verſ. 2. *In quo judicio judicaveritis, judicabimini*, tr. 42. d. 3. n. 2.

Verſ. eod. *Qua enim menſura menſi fueritis, remetietur vobis* tr. 35 d 22 n 7.

Verſ. 3. *Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides*, tr. 41 d. 3. n. 2.

Verſ. 15. *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos.* tr. 38. d. 2. n 6 & 8. d. 3. n. 10 per totum. d 15. n. 6 & 11. tr. 41. d. 21. n. 8.

Verſ. 12. *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis*, tr. 29 d. 23. n. 2.

Verſ. 13. *Lata porta & ſpacioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam*, tr. 34. d. 32. per totum.

Verſ. 14 *Arcta via eſt, quæ ducit ad vitam; & pauci ſunt, qui inveniunt eam.* tr. 24. d. 14. n. 7.

Verſ. 16. *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*, tr. 28. d. 6. n. 12. d. 8. n. 3. tr. 33. d. 15 per totum.

Verſ. 17. *Omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autem arbor malos fructus facit*, tr. 23 d. 3. per totum. tr 31 d 1. n. 2.

Verſ. 18. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere*, tr. 31 d. 27. n 6.

Verſ. 19. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, tr. 34. d. 8. n. 9. tr. 19. d. 6 n 13 tr. 33. d. 2. n. 6. tr. 41. d. 13 n. 8. d. 31 n. 9.

Verſ. 21. *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine intrabit*

Digitized by Google

trabit in Regnum cælorum, tr. 29. d.5.n.6.d.6. n.12.d.8.n.12.d.11 n.4.

Verſ. 22. *Multi dicent mihi in die illa, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos; diſcedite à me, qui operamini iniquitatem* tr.34. d.25.n.5. tr.33.d.13.n.6.

Verſ. 26. & 27. *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam, & deſcendit pluvia &c.* tr.34.d.1.n.3.tr.12.d.2.n.9.

Verſ. 28 & 29. *Et factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus: Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens*, tr.34.d.1.n.2.tr.27.d.1.n.1.

Cap. VIII.

Verſ. 3. *Vade, oſtende te Sacerdoti*, tr.22.d.5.n.9.

Verſ. 7. *Ego veniam, & curabo eum*, tr.32.d.14.n.7.

Verſ. 8. *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum*, tr. 26.d.18.n.5.d.15.per totum.

Verſ. 9. *Habens ſub me milites, dico huic, vade & vadit, & alii veni, & venit. Fac hoc & facit*, tr.27.d.5.n.3.

Verſ. 10. *Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſrael*, tr. 32.d.2.n.8.d.5.n.11.

Verſ. 12. *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*, tr.34.d.21.n.9.d.31. n.3.

Verſ. 19. *Unus ſcriba ait illi, Magiſter, ſequar te quocumque ieris: Vulpes foveas habent, &c.* tr.32.d.15.n.10.tr.37.d.2.n.7.

Verſ. 20. *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet*, tr.38.d.16.n.6.

Verſ. 21. *Domine dimitte me primum, & ſepelire patrem meum, Jeſus autem ait illi, ſequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos*, tr.23.d.10.n.4.tr.29.d.6.n.4.

Verſ. 23. *Aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus, & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat*, tr.29.d.18.n.6.tr.34.d.32. n.8.

Verſ. 28. *Quid nobis & tibi Jeſu Fili Dei? veniſti huc ante tempus torquere nos.* tr.29.d.31.n.1.

Verſ. 29. *Veniſti ante tempus torquere nos*, tr.38.d.15.n.8.

Verſ. 34. *Tota civitas exiit obviam Jeſu, & viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum*, tr.30.d.22.n.12.

Cap. IX.

Verſ. 8. *Remittuntur tibi peccata tua*, tr.35.d.17.n.1.

Verſ. 12. *Non eſt opus valentibus Medicus, ſed male habentibus*, tr.27.d.6.n.1.tr.26.d.18.n.5.d.20.n.7.tr.30.d.18.n.7.

Verſ. 13. *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*, tr.35.d.8. n.4.

Verſ. 14. *Quare nos & Phariſæi jejunamus frequenter, diſcipuli autem tui non jejunant*, tr.38.d.16.n.6.

Verſ. 17. *Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres*, tr.26.d.32.n.7.

Verſ. 18. *Veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet*, tr.22. d.25.n.8.

Verſ. 21. *Si tetigero tantum fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero*, tr.26.d.15.n.8.d.25.n.7.

Verſ. 23 & 24. *Cum vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem dicebat, Recedite, non eſt mortua puella, ſed dormit, & deridebant eum*, tr.25.d.3.n.5.

Verſ. 25. *Tenuit manum ejus, & ſurrexit puella*, tr.30.d.6. n.10.

Cap. X.

Verſ. 9. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, non peram in via neque virgam*, tr.29.d. 12.n.5.

Verſ. 10. *Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*, tr.29.d.16.n.4.

Verſ. 12. *Pax huic domui*, tr.29.d.9.n.10.

Verſ. 14. *Quicumque non receperit vos, exeuntes foras de domo vel civitate pulverem excutite de pedibus veſtris, amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum*, tr.24.d.12.n.8.

Verſ. 15. *Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum, quam illi civitati*, tr.41.d.13.n.4.

Verſ. 16. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*, tr.31. d.1.n.7.tr.29.d.20.n.11.

Verſ. eod. Eſtote ſimplices ſicut columbæ, tr.22.d.29.n.6.tr.22. d.35.n.1.tr.22.d.37.n.3.tr.35.d.10.n.12.

Verſ. 19. *Ecce homo vorax, & potator vini, amicus publicanorum & peccatorum*, tr.36.d.7.n.2.

Verſ. 22. *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*, tr. 41.d.2.n.4.

Verſ. 24. & 25. *Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum, nec ſervus per Dominum ſuum. Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut Magiſter ejus, &c.* tr.16.d.8.n.2.

Verſ. 27. *Quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta*, tr. 32.d. 4.n.2.

Verſ. 28. *Corpus & animam perdis in gehennam*, tr.35.d.28.n.2.

Verſ. 32. *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt*, tr.25.d.9.n.6.

Verſ. 33. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo, qui in cælis eſt*, tr.25.d.9. per totum.

Verſ. 41. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet*, tr.24.d.14.n.3.

Verſ. 42. *Quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis, calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam*, tr.24.d.8.n.10.tr.30.d.8.n.1.tr.37.d.8.n. 4.tr.41.d.18.n.8.

Cap. XI.

Verſ. 4. *Euntes renunciate Joanni, quæ audiſtis & vidiſtis cæci vident, claudi ambulant &c.* tr.38.d.7.n.7.

Verſ. 11. *Inter natos mulierum non ſurrexit major Joanne Baptiſta*, tr.3.d.11.n.3.

Verſ. 12. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, tr.24.d.14.n.10.tr.35.d.15.n.5.tr.36.d.5.n.9.

Verſ. 14. *Ego ſum Paſtor bonus*, tr.22.d.16.n.12.

Verſ. 15. *Cum autem dormirent homines, venit inimicus homo & ſuperſeminavit zizania in medio tritici*, tract. 34. d. 14. n.8.

Verſ. 20. *Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus quia non egiſſent pœnitentiam. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, &c.* tr.29.d.14.n.11.

Verſ. 25. *Confitebor tibi Pater Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis*, tr.42.d.5.n.6.d.15.n.1.

Verſ. 28. *Servi autem dixerunt ei, vis imus & colligimus ea? & ait, non, ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum*, tr.42.d.5.n.5.

Verſ. 29. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*, tr.35. d.1.n.2.& 9.tr.28.d.2.n.3.d.10.n.2.tr.32.d.1.n.3.d.7. per totam. d.9.n.2.d.13.n.3.d.11.n.6.d.14.n.4.d.15.n.1.d.16.n.1.tr.35.d. 10.n.11.tr.38.d.16.n.2.tr.42.d.2.n.7.

Verſ. 30. *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem*, tr.42.d.8. per totum.

Verſ. eod. In tempore meſſis dicam meſſoribus, colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum igni, tr.41.d.10. n.7.d.20.n.7.d.21.n.5.

Cap. XII.

Verſ. 13. *Extende manum tuam, & extendit, & reſtituta eſt ſanitati, ſicut altera*, tr.35.d.5.n.4.

Verſ. 14. *Exeuntes autem Phariſæi concilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent*, tr.32.d.4.n.9.

Verſ. 24. *Hic non ejicit dæmones, niſi in Beelzebub, Principe Dæmoniorum*, tr.35.d.11.n.11.

Verſ. 34. *Progenies viperarum quomodo poteſtis bona loqui cum ſitis mali: Ex abundantia enim cordis os loquitur, &c.* tr.37.d.8.n.2. d.9.n.6.tr.34.d.16.n.11.tr.33.d.11.n.9.

Verſ. 36. *Dico autem vobis quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii*, tr.41. d.13.n.6.d.15.n.6.d.32.n.6.

Verſ. 38. *Magiſter volumus à te ſignum videre*, tr.35.d.12.n. 13.

Cap. XIII.

Verſ. 22. *Statim compulit diſcipulos ſuos aſcendere in naviculam*, tr.26.d.48.n.7.

Verſ. 25. *Venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania*, tr.36. d.2.n.1.tr.42.d.2.n.5.tr.42.d.10.n.5.

Verſ. 26. *Cum autem creviſſet herba, tunc apparuerunt & zizania*, tr.23.d.6.n.7.

Verſ. 30. *Zizania alligate in faſciculos ad comburendum triticum autem congregate in horreum meum*, tr.34.d.3.n.4.d.19.n.8.tr. 33.d.12.n.2.

Verſ. 34. *Sine parabolis non loquebatur eis*, tr.34.d.1.n.2.

Verſ. 41. *Mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de Regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis*, tr.27.d.7. per totum, tr.41.d.13. n.8.

Verſ. 42. *Mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor dentium*, tr.34.d.1.n.2.

Verſ. 44. *Simile eſt Regnum cælorum theſauro abſcondito in agro, quem qui invenit homo, abſcondit & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa quæ habet*, tr.29.d.2.n.2.

Verſ. 52. *Ait illis, ideo omnis Scriba doctus in Regno cælorum ſimilis eſt homini Patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera*, tr.34.d.1.n.1.

Verſ. 54. *Veniens in patriam ſuam, docebat eos in Synagogis eorum, ita ut mirarentur*, tr.38.d.5.n.4.

Verſ. 55. *Nonne hic eſt fabri filius, & mater ejus dicitur Maria*, tr.36.d.7.n.2.tr.38.d.5.n.4.d.11.n.8.d.16.n.6.

Cap. XV.

Verſ. 4. Quicumque dixerit patri & matri, munus quodcumque eſt ex me tibi proderit, & non honorificabit patrem ſuum, aut matrem ſuam, & irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram tr. 23. d. 11. n. 5.

Verſ. 17. Quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur, tr. 31. d. 14. n. 3.

Verſ. 19. De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. tr. 41. d. 14. n. 6. tr. 26. d. 18. n. 6.

Verſ. 22. Filia mea malè à Dæmonio vexatur, tr. 42. d. 2. per tot.

Verſ. 24. Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael, tr. 38. d. 6. n. 5.

Verſ. 26. Etiam Domine, nam & Catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum, tr. 32. d. 5. n. 12. d. 14. n. 6. tr. 26. d. 25. n. 9.

Verſ. 39. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, ſtans ſuper illam imperavit febri, & dimiſit illam, tr. 30. d. 4. n. 8.

Cap. XVI.

Verſ. 6. Intuemini, & cavete à fermento Phariſæorum, tr. 33. d. 10. n. 1.

Verſ. 13. Quem dicunt homines eſſe filium hominis, tr. 22. d. 11. n. 6.

Verſ. 16. Tu es Chriſtus Filius Dei, vivi tr. 29. d. 5. n. 4. d. 15. n. 5. tr. 30. d. 2. n. 11.

Verſ. 18. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, tr. 29. d. 18. per totum.

Verſ. 23. Vade poſt me Sathana, tr. 22. d. 14. n. 12. tr. 27. d. 7. n. 8.

Verſ. 24. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me, tr. 33. d. 13. n. 2. tr. 35. d. 1. n. 4. tr. 29. d. 7. n. 6. & d. 10. n. 1.

Verſ. 26. Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur, tr. 29. d. 4. n. 1.

Verſ. 27. Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis, & reddet unicuique ſecundum opera ejus, tr. 41. d. 13. n. 8.

Cap. XVII.

Verſ. 2. Timuerunt valde, & ceciderunt in faciem ſuam, tr. 41. d. 9. n. 2.

Cap. XVIII.

Verſ. 3. Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum cælorum, tr. 32. d. 2. n. 8. d. 16. n. 1. tr. 39. d. 12. n. 5.

Verſ. 4. Quicumque humiliaverit ſe, ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno cælorum, tr. 32. d. 1. n. 2.

Verſ. 5. Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur, &c. tr. 23. d. 18. n. 9.

Verſ. 6. Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris, tr. 27. d. 8. per totum.

Verſ. 7. Væ mundo à ſcandalis, væ homini illi, per quem ſcandalum venit, tr. 27. d. 7. n. 6. tr. 33. d. 9. n. 9.

Verſ. 8. & 9. Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcide eum & projice abs te, & oculus tuus ſcandalizat te, erue, eum, & projice abs te, tr. 27. d. 8. n. 5.

Verſ. 9. Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te, tr. 26. d. 49. n. 7.

Verſ. 21. Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties? dicit illi Ieſus, &c. tr. 35. d. 8. n. 8.

Verſ. 23. Voluit rationem ponere cum ſervis ſuis, tr. 27. d. 11. n. 6.

Verſ. 24. Oblatus eſt ei unus, qui debebat decem millia talenta, tr. 35. d. 16. n. 4. d. 17. n. 5.

Verſ. 27. Aſſimilatum eſt Regnum cælorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis, tr. 41. d. 1. n. 8.

Verſ. 32. Serve nequam omne debitum dimiſi tibi, tr. 41. d. 13. n. 3. tr. 35. d. 28. n. 3. tr. 42. d. 3. n. 4.

Verſ. 34. Tradidit eum tortoribus, quoadúſque redderet univerſum debitum, tr. 34. d. 29. n. 2. tr. 35. d. 26. n. 4.

Verſ. 35. Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo, tr. 35. d. 27. n. 5. d. 30. n. 2.

Cap. XIX.

Verſ. 16. Magiſter bone, Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus Deus. tr. 22. d. 16. n. 12.

Verſ. 17. Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus Deus tr. 40. d. 5. n. 3. tr. 41. d. 26. n. 9.

Verſ. eod. & 20. Serva mandata, Omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt, tr. 23. d. 7. n. 6. tr. 41. p. 18. n. 4.

Verſ. 21. Si vis perfectus eſſe, vade & vende quæ habes, & da pauperibus, tr. 24. d. 7. n. 10. tr. 24. d. 16. n. 4.

Verſ. 22. Abiit triſtis, erat enim habens multas poſſeſſiones. tr. 24. d. 9. n. 3.

Verſ. 28. Sedebitis ſuper ſedes judicantes duodecim tribus Iſrael, tr. 40. d. 6. n. 7. tr. 41. d. 25. n. 3.

Cap. XX.

Verſ. 1. Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam, tr. 22. d. 33. n. 4. tr. 22. d. 25. n. 9.

Verſ. 11. Murmurabant adverſus Patremfamilias, tr. 38. d. 11. n. 8. d. 13. n. 2.

Verſ. 13. Amice non facio tibi injuriam, tr. 42. d. 8. n. 5.

Verſ. 15. An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum, tr. 38. d. 13. per totum, d. 18. n. 1. tr. 38. d. 8. n. 6.

Verſ. 16. Quam anguſta porta & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam & pauci ſunt, qui inveniunt eam, tr. 34. d. 32. n. 5.

Verſ. 23. Sedere ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo, tr. 32. d. 7. n. 3.

Verſ. 24. Et audientes decem indignati ſunt de duobus fratribus, tr. 38. d. 16. n. 2.

Verſ. 31. Turba autem increpabat eum, ut taceret, tr. 25. d. 3. n. 8.

Cap. XXI.

Verſ. 7. Adduxerunt aſinam & pullum, & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, tr. 26. d. 31. n. 2.

Verſ. 13. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum, tr. 22. d. 29. n. 4.

Verſ. 16. Audis quid iſti dicunt, tr. 27. d. 12. n. 6.

Verſ. 19. Videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam, & nihil invenit in ea niſi folia tantum, & ait illi, numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum, & arefacta eſt continuo ficulnea, tr. 29. d. 6. n. 12. tr. 33. d. 4. per totum.

Verſ. 23. In qua poteſtate hæc facis, & quis dedit tibi poteſtatem, tr. 38. d. 7. n. 5.

Verſ. 28. & 29. Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum dixit, fili vade hodie operari in vinea mea, ille autem reſpondens ait, nolo, poſtea autem pœnitentia motus, abiit. tr. 23. d. 14. n. 1.

Verſ. 38. Hic eſt hæres, venite occidamus eum, tr. 22. d. 30. n. 5.

Verſ. 43. Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus, tr. 30. d. 27. per totum.

Cap. XXII.

Verſ. 5. Illi neglexerunt & abierunt alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam, tr. 30. d. 19. n. 6.

Verſ. 9. Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias, tr. 38. d. 4. n. 7. tr. 41. d. 30. n. 3. tr. 26. d. 29. n. 4.

Verſ. 10. Congregaverunt omnes, quos invenerunt bonos, & malos tr. 41. d. 5. n. 9. d. 6. n. 6. tr. 32. d. 15. n. 2.

Verſ. 12. Quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? at ille obmutuit, tr. 33. d. 8. n. 9.

Verſ. eod. At ille obmutuit, tunc dixit Rex miniſtris: ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, tr. 40. d. 7. n. 6. tr. 41. d. 18. n. 2. tr. 26. d. 41. per totum, tr. 35. d. 28. n. 3. tr. 26. d. 41. per totum.

Verſ. 13. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores, tr. 34. d. 6. n. 13. tr. 29. d. 2. n. 8. tr. 33. d. 2. n. 6. tr. 34. d. 24. n. 6. d. 25. n. 1. d. 27. n. 12.

Verſ. 14. Mittite eum in tenebras exteriores, tr. 34. d. 10. n. 5.

Verſ. eod. Multi ſunt vocati, pauci verò electi, tr. 34. d. 32. n. 5.

Verſ. 16. Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, nec eſt tibi cura de aliquo, tr. 40. d. 8. n. 7.

Verſ. 17. Licet cenſum dare Cæſari an non? tr. 38. d. 5. n. 10.

Verſ. 17. & 18. Licet cenſum dare Cæſari an non? Quid me tentatis hypocritæ, tr. 33. d. 7. n. 10. d. 10. n. 6.

Verſ. 35. Interrogavit unus ex Legis Doctor, tentans eum, tr. 38. d. 8. n. 10.

Verſ. 37. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, & in tota anima tua, tr. 35. d. 6. n. 6.

Verſ. 46. Et nemo poterat reſpondere ei verbum, nec auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare, tr. 38. d. 17. n. 5.

Cap. XXIII.

Verſ. 2. Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. tr. 27. d. 2. n. 5.

Verſ. 3. Quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite ſecundum opera illorum nolite facere, tr. 21. d. 13. n. 9. tr. 22. d. 26. per totum.

Verſ. 5. Dilatant phylacteria ſua, & magnificant fimbrias, tr. 33. d. 7. n. 1.

Verſ. eod. Opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus, tr. 33. d. 13. n. 1.

Verſ. 12. Qui ſe humiliaverit, exaltabitur, tr. 32. d. 1. n. 2.

Verſ. 13. Væ vobis Scribæ & Phariſæi, quia clauditis Regnum cælorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes, ſinitis intrare, tr. 27. d. 7. n. 6. tr. 22. d. 17. n. 1. tr. 33. d. 2. n. 12. tr. 33. d. 1. per totum.

Verſ. 14. Propter hoc amplius accipietis judicium, tr. 33. d. 8. n. 4.

Verſ. 15. Væ

Digitized by Google

Verſ. 15. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum, &c.* tr. 33. d. 9. n. 7.

Verſ. 23. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentam & anethum, & cyminum, & reliquiſtis, quæ graviora ſunt legis, &c.* tr. 33. d. 15. n. 2.

Verſ. 24. *Excolantes culicem,* tr. 33. d. 15. n. 10.

Verſ. 25. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis eſt calicis, intus autem pleni eſtis rapina,* tr. 33. d. 10. n. 4. d. 11. n. 3.

Verſ. 26. *Phariſæe cæce, munda prius quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id quod deforis eſt mundum,* tr. 33. d. 11. n. 6. tr. 37. d. 4. n. 4.

Verſ. 27. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, &c.* tr. 33. d. 7. n. 6. d. 11. n. 2.

Verſ. 28. *A foris quidem paretis hominibus juſti, intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate,* tr. 33. d. 7. per totum.

Verſ. 29. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum, &c.* tr. 33. d. 10. n. 3.

Verſ. 33. *Serpentes, genimina viperarum quomodo fugietis à judicio gehennæ,* tr. 33. d. 2. n. 1.

Cap. XXIV.

Verſ. 7. *Surget gens contra gentem, & Regnum adverſus Regnum,* tr. 36. d. 3. n. 5.

Verſ. 12. *Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum,* tr. 35. d. 26. n. 8.

Verſ. 15. *Cum videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta, ſtantem in loco ſancto, qui legit, intelligat,* tr. 22. d. 29. per totum. tr. 41. d. 7. n. 2. d. 29. n. 9.

Verſ. 19. *Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus,* tr. 33. d. 14. n. 5.

Verſ. 20. *Orate, ne fiat fuga veſtra in hyeme vel Sabbato,* tr. 28. d. 8. n. 3.

Verſ. 28. *Ubicumque fuerit corpus illic congregabuntur & aquilæ,* tr. 26. d. 10. per totum, tr. 41. d. 30. n. 4.

Verſ. 29. *Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ de cœlo cadent,* tr. 41. d. 14. n. 2.

Verſ. 30. *Tunc parebit ſignum filii hominis, & tunc plangent omnes tribus terræ,* tr. 41. d. 11. n. 1.

Verſ. 35. *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt,* tr. 41. d. 3. n. 2.

Verſ. 36. *De die autem illa, & hora nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi ſolus Pater,* tr. 41. d. 28. n. 2. & 4.

Verſ. 37. *Sicut autem in diebus Noe, ita erit & adventus Filii hominis,* tr. 41. d. 12. n. 6.

Verſ. 50. *Veniet Dominus ſervi illius, & dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis,* tr. 33. d. 2. n. 1. d. 5. n. 9.

Cap. XXV.

Verſ. 8. *Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur,* tr. 41. d. 13. n. 6.

Verſ. 12. *Neſcio vos,* tr. 34. d. 12. n. 1. d. 32. n. 2. tr. 33. d. 10. n. 6.

Verſ. 27. & 29. *Omni habenti dabitur, & abundabit, ei autem qui non habet, & quod videbitur habere, auferetur ab eo,* tr. 30. d. 23. per totum.

Verſ. 31. *Cum venerit Filius hominis in Majeſtate ſua* tr. 41. d. 11. n. 6. d. 18. n. 4. d. 26. per totum, tr. 41. d. 1. n. 2. & d. 24.

Verſ. 33. *Statuet quidem oves à dextris,* tr. 34. d. 2. n. 1. d. 31. n. 10. d. 26. n. 8. tr. 38. d. 7. n. 3.

Verſ. 34. *Poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi,* tr. 34. d. 3. n. 3. d. 31. n. 2. tr. 41. d. 25. per totum. tr. 41. d. 31. per totum.

Verſ. 34. *Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erunt,* tr. 41. d. 24. n. 4.

Verſ. 35. *Statuet oves à dextris,* tr. 27. d. 11. n. 2.

Verſ. ead. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare, tr. 30. d. 8. n. 2. tr. 41. d. 31. per totum.

Verſ. 40. *Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis* tr. 24. d. 10. per totum, tr. 41. d. 31. n. 7.

Verſ. 41. *Maledicti diſcedite in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, &c.* tr. 34. d. 3. n. 3. d. 29. n. 1. tr. 41. d. 24. per totum, tr. 34. d. 6. n. 4. 6. & 9. d. 22. n. 3.

Verſ. 43. *Infirmus eram, & non me viſitaſtis,* tr. 42. d. 8. n. 8.

Verſ. 46. *Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam,* tr. 41. d. 29. n. 7. tr. 34. d. 1. per totum.

Verſ. 52. *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare,* tr. 31. d. 13. n. 7.

Cap. XXVI.

Verſ. 2. *Factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis: ſcitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & Filius hominis tradetur, ut crucifigatur,* tr. 34. d. 1. n. 1.

Verſ. 3. *Tunc congregati ſunt Principes ſacerdotum & Seniores populi in atrium Principis ſacerdotum qui dicebatur Caiphas, & conſilium fecerunt, ut Jeſum dolo tenerent & occiderent,* tr. 40. d. 1. n. 7.

Verſ. 5. *Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo,* tr. 28. d. 6. n. 8.

Verſ. 8. *Videntes autem diſcipuli indignati ſunt, dicentes: Ut quid perditio hæc? potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus,* tr. 17. d. 3. n. 8. tr. 38. d. 10. n. 6. tr. 42. d. 5. n. 3. d. 12. n. 5.

Verſ. 15. *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? at illi conſtituerunt ei triginta argenteos,* tr. 16. d. 19. n. 2.

Verſ. 18. *Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo,* tr. 25. d. 6. n. 3.

Verſ. 21. *Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur, bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille,* tr. 26. d. 29. n. 1.

Verſ. 26. *Accepit Jeſus panem & benedixit ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: accipite & comedite, hoc eſt corpus meum,* tr. 26. d. 3. n. 4.

Verſ. 28. *Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum,* tr. 22. d. 11. n. 7.

Verſ. 29. *Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis uſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum novum, in Regno Patris mei,* tr. 26. d. 10. n. 6. d. 29. n. 2.

Verſ. 30. *Hymno dicto exierunt in montem,* tr. 26. d. 33. n. 1.

Verſ. 33. *Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego numquam ſcandalizabor,* tr. 32. d. 4. n. 3.

Verſ. 38. *Suſtinete hic & vigilate mecum,* tr. 22. d. 32. n. 3.

Verſ. 38. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem,* tr. 41. d. 7. n. 7.

Verſ. 39. *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte,* tr. 35. d. 13. n. 8.

Verſ. 40. *Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum, orate ut non intretis in tentationem,* tr. 6. d. 48. n. 3.

Verſ. 48. *Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum,* tr. 26. d. 5. n. 7.

Verſ. 50. *Ave Rabbi, & oſculatus eſt eum,* tr. 37. d. 3. n. 7.

Verſ. ead. Amice ad quid veniſti? tr. 15. d. 28. n. 3.

Verſ. 52. *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt,* tr. 35. d. 27. n. 6.

Verſ. 53. *An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum?* tr. 35. d. 12. n. 13.

Verſ. 61. *Poſſum deſtruere Templum Dei, & poſt triduum reædificare illud,* tr. 42. d. 7. n. 7.

Verſ. 64. *Amodo videbitis Filium hominis venientem in nubibus cœli cum poteſtate magna,* tr. 41. d. 1. n. 1. tr. 34. d. 29. n. 7.

Verſ. 65. *Ecce, nunc audiſtis blaſphemiam,* tr. 33. d. 14. n. 9.

Verſ. 75. *Egreſſus foras flevit amarè,* tr. 42. d. 8. n. 4.

Cap. XXVII.

Verſ. 3. *Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos: peccavi tradens ſanguinem juſtum,* tr. 38. d. 7. n. 7. tr. 30. d. 21. n. 5.

Verſ. 6. *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt,* tr. 22. d. 3. n. 4.

Verſ. 13. *Non audis, quanta adverſum te dicunt teſtimonia? & non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer,* tr. 30. d. 20. n. 10. tr. 35. d. 18. n. 1.

Verſ. 18. *Sciebat enim, quod per invidiam tradidiſſent eum,* tr. 33. d. 7. n. 1. d. 14. n. 9. tr. 38. d. 5. n. 2.

Verſ. 20. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi,* tr. 22. d. 12. n. 3. tr. 26. d. 22. n. 8. d. 44. n. 2. d. 47. n. 6.

Verſ. 24. *Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus,* tr. 41. d. 23. n. 6. tr. 13. d. 8. n. 5.

Verſ. 28. & 29. *Exuentes chlamydem coccineam circumdederunt ei, & plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus, &c.* tr. 22. d. 7. n. 6.

Verſ. 32. *Angariaverunt eum, ut tolleret crucem ejus,* tr. 33. d. 23. n. 2.

Verſ. 34. *Dederunt ei vinum bibere felle mixtum,* tr. 26. d. 41. n. 3.

Verſ. 37. *Impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam,* tr. 40. d. 11. n. 7.

Verſ. 44. *Idipſum autem, & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei,* tr. 35. d. 12. n. 14.

Verſ. 46. *Eli, Eli, lamma ſabacthani, hoc eſt, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me,* tr. 42. d. 7. n. 7. tr. 35. d. 22. n. 14.

Verſ. 54. *Verè Filius Dei erat iſte,* tr. 38. d. 5. n. 10.

Verſ. 57. *Venit quidam homo dives ab Arimathæa nomine Joſeph: hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu,* tr. 20. d. 28. n. 8. d. 32. n. 4.

Verſ. 59. *Accepto corpore Joſeph, involvit illud in ſindone munda,* tr. 26. d. 28. per totum.

Verſ. 62. *Convenerunt Principes ſacerdotum & Phariſæi ad Pilatum dicentes: Domine recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit, &c.* tr. 38. d. 5. n. 10.

EX EVANGELIO S. MARCI.

Cap. I.

Verſ. 27. *Mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe dicentes, quidnam eſt hoc, quænam doctrina hæc nova? &c.* tr. 38. d. 5. n. 8.

Cap. I.

Cap. II.

Verſ.16. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter, tr. 26.d 50.n.3

Cap. V.

Verſ.9. Exi ſpiritus immunde ab homine, & interrogabat eum, quod tibi nomen eſt? & dicit ei, legio mihi nomen eſt, tr. 40.d.3.n 6.

Verſ.12. Mitte nos in porcos? tr.34 d.11 n.7. tr.31.d.2.n.12.

Cap. VI.

Verſ.3. Nonne hic eſt faber, filius Mariæ, tr.29 d 17.n 4.

Verſ.5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, tr.38.d.6. per totum.

Verſ.19 Herodias inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat; Herodes enim metuebat Joannem, tr.31.d 8.n.9

Verſ.20 Libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat, tr. 31.d.1.n.8.d.5 n.5.d 16 n.5.

Verſ.21. Cum dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit, tr.31. d.1.n 8.

Verſ.31. Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum; Erant enim qui veniebant, & redibant multi, nec ſpatium manducandi habebant, tr.40 d.n.n 4.

Verſ.40. Diſcubuerunt in partes per centenos & quinquagenos, tr.26.d.29 n 5.

Cap. VII.

Verſ.3. Phariſæi & omnes Judæi, niſi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem ſeniorum, &c tr.33.d.11.n.6.

Verſ.10. Moyſes dixit, honora patrem tuum, & matrem tuam, qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur, tr.13.d.19. per totum.

Verſ.36. Præcepit illis ne cui dicerent, quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, &c tr.30.d.4.n.10.

Verſ.37 Bene omnia fecit, & ſurdos fecit audire, & mutos loqui, tr.42.d.10.n.5.

Cap. VIII.

Verſ.24. Video homines quaſi arbores ambulantes, tr.34. d.8.n.9.

Verſ 33. Vade retro me Sathana, tr.25.d 2.n.2.

Verſ.38. Qui me confeſſus fuerit, & verba mea in generatione iſta adultera & peccatrice, & filius hominis confitebitur eum, cum venerit in gloria Patris ſui, tr.25.d.9.n.2.

Cap. IX.

Verſ 20. Quantum temporis eſt ex quo ei hoc accidit, tr.23.d.5.n.10.

Verſ.22 In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, tr.34 d.17 n.3.

Cap. XI.

Verſ.2. Pullum ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit, tr.26.d. 31.n.2.

Verſ.24 Non enim erat tempus ficorum, tr.33 d.4.n.1.tr.36.d. 5.n.8.

Verſ.20. Viderunt ficum aridam factam à radicibus. & recordatus Petrus dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixiſti, aruit Reſpondens Ieſus ait illis, habete fidem Dei, tr 29.d.6.n.12.

Verſ.23. Et tu Capharnaum numquid uſque in cœlum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes, quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, &c. tr.30.d.19 n.7.

Cap. XII.

Verſ.10. Venit in Synagogam, & ecce homo, manum habens aridam, ait homini: Extende manum tuam, & extendit, & reſtituta eſt ſanitati, tr.22.d.36.n 3.

Verſ 41. Aſpiciebat quomodo turba jactaret æs, tr.24.d.9 n 6.

Cap. XIII.

Verſ.32. De die autem illa, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, niſi Pater. tr.41.d 28.n.5.

Cap. XIV.

Verſ.12. Quo vis eamus & paremus tibi, ut manduces Paſcha, tr.26 d 28.n.2.d 32.n.7.

Verſ.26. Hymno dicto exierunt in montem Oliveti, tr 30.d.18. n.5.

Verſ.56. Sed convenientia teſtimonia non erant, tr.38.d.5.n.7.

Cap XV.

Verſ 39. Videns autem centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: vere hic homo Filius Dei erat, tr.35.d.12. per totum.

Verſ 43. Audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu, tr.25.d.6.n.12.

Verſ 46. Joſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum involvit ſindone, tr.26 d 28.n.9.

Cap. XVI

Verſ 1. Maria Magdalene, & Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum, tr.26 d.33.n.2.

Verſ 14 Recumbentibus illis undecim, apparuit illis Jeſus, tr. 26.d 10 n 3.

Verſ.15. Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ. tr.29.d 24.n.1.

Cap XXI.

Verſ.33. Forſitan verebuntur filium meum, tr.25.d.7.n.8.

EX EVANGELIO S. LUCÆ.

Cap. I.

Verſ.6. Videbit omnis caro ſalutare Dei, tr.41.d 26.n.6.

Verſ 18 Unde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit in diebus ſuis, &c tr 37 d.9 n.2.tr.22.d 24 n.12.

Verſ.22 Egreſſus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quod viſionem vidiſſet in templo, tr.22.d.25 n.6.

Verſ.23. Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum, tr.26.d.7.n.6.

Verſ.31 Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum, tr.22.d 18.n.7.

Verſ.32. Dabit illi Dominus Deus ſedem Patris ejus, & regnabit in æternum tr.25.d 8.n.2 tr.27.d.1.n.4. tr.30. d.5 n.9. tr.31. d. 28.n.6 tr.35.d.9 n 1.

Verſ. 33. Regnabit in domo Jacob in æternum tr 29.d 3.n.8.tr.31. d.13.n.11.tr.32 d.8 n.3 tr 35.d.7.n.3.tr 36.d.1.n.1 d 47 n.3.

Verſ 37. Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum, tr.34.d. 24.n 6.tr.26.d.51.n.3.

Verſ 39. Abiit in montana cum feſtinatione, tr.16.d.35.n.9. tr. 32.d 18.n.8

Verſ.45. Beata quæ credidiſti, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino, tr.29.d.1 n 4.

Verſ.49. Fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus, tr.29 d 10.n.6.

Verſ.71. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos, tr.35.d.22 per totum.

Verſ.76 Præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus, tr. 32.d.2.n.7.

Verſ.79. Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis ſedent, tr.26.d 2.n.2. tr.29.d.3.n 8.

Cap. II.

Verſ.8. Paſtores erant in Regione eadem vigilantes, tr.22.d.32. n.6.

Verſ.12. Hoc vobis ſignum, invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio. tr.32.d 7 n.5 d 9.n 4.

Verſ 20 Glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant, & viderant, tr 30.d 2.n.12.

Verſ.33. Poſitus eſt hic in ſignum cui contradicetur, tr 36. d.7 n.2.

Verſ.42. Cum factus eſſet annorum duodecim aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, &c. tr.28. d. 8. n.2.

Verſ.48. Fili, quid feciſti nobis ſic, tr 23.d.8 n.8.

Verſ.48 & 49 Fili quid feciſti nobis ſic? Neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe, &c. tr 31.d 15 n.8

Verſ.49. Neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt oportet me eſſe, &c Tr 31 d.8. n.8.

Verſ 51. Deſcendit cum illis & venit Nazareth, & erat ſubditus illis, tr.23 d.11 n.2.tr.23 d.12.per tot.tr.31.d.1.n.1.

Verſ.52. Jeſus proficiebat ſapientia & ætate, & gratia, apud Deum & homines, tr.23.d.12.n.1,

Cap. III.

Verſ. 3. Venit in omnem regionem Jordanis prædicans, tr.34.d 1. n.7.

Verſ 7. Dicebat ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab ipſo, genimina viperarum, tr.12.d.25.n 6

Verſ 9. Jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, tr.34 d.1 n.7.

Verſ.11. Qui habet duas tunicas det non habenti, tr.24 d.8.n.8.

Verſ 12. Venerunt autem & publicani ut baptizarentur, tr.34.d. 1.n.7.

Verſ.14. Quid faciemus & nos, tr.24 d.1.n 7.

Verſ 16. Non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus, tr.32 d.17 n 8

Verſ.17. Triticum autem congregate in horreum meum. tr.24 d. 7.n.3.

Cap. IV.

Verſ 5. Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam illorum, & cui volo do illa, tr.12 d 7.n 3

Verſ.23 Pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes, tr.30.d 19. n.7

Verſ.16. Duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent illum, tr.38. d.5.per totum.

Cap. V.

Verſ.6. Aſcendens in unam navim quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere puſillum, & ſedens docebat de navicula turbas, tr. 30 d.4.n 5

Verſ.8. Exi à me, quia homo peccator ſum, tr 32 d 11.n.4.tr.26. d.38.n 1 tr.32.d 6 n.

Verſ 21. Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus, tr.35.d. 10.n.12.

Cap. VI.

Verſ.1. Cum tranſiret per ſata, vellebant Diſcipuli ejus ſpicas, tr.34.d.3.n 8.

Verſ.12. Erat pernoctans in oratione Dei, tr.22.d.32.n.10.
Verſ.19 Virtus de illo exibat, & ſanabat omnes, tr. 38.d.6.n.1.
Verſ.25. Væ vobis qui ſaturati eſtis, quia eſurietis, tr.34.d.13.n.2.
Verſ.36. Eſtote miſericordes ſicut & Pater veſter miſericors eſt, Tr.24.d.9.n.5.tr.35 d 10 per totum.
Verſ.37 Nolite judicare & non judicabimini. dimittite, & dimittemini, tr.35 d.15.n.9.d.16. per totum, tr. 42 d.2.n 6.
Verſ 41 Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? Tr. 42 d.12. per totum
Cap. VII.
Verſ.3. Deſcende priusquam moriatur filius meus; Dixit Jeſus ad eum niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis, tr. 32. d 6.n.4.
Verſ.5. Dignus eſt, ut hoc illi præſtes, diligit enim gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificavit nobis. Tr. 26.d.19.n.5.
Verſ.12. Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitavit plebem ſuam, Tr.26.d.24.n.4.
Verſ.14 Adoleſcens tibi dico, ſurge, T.30,d.6.n.10.
Verſ.16. Propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitavit plebem ſuam, Tr.38 d.16.n.3.
Verſ.20. In illa autem hora multos curavit, Tr. 38 d.7.n 6.
Verſ.37. Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix, Tr.25.d.7.n 5 Tr 42.d.8.n.3. Tr.26.d.6.n 4.
Verſ.37. Capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, Tr. 26.d.15.n.7.
Verſ 47. Dilexit multum, Tr.25.d.4.n.6.
Cap. VIII.
Verſ.5. Volucres cœli comederunt illud, Tr.26.d.50.n.10.
Verſ.eod. Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum, & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, &c. Tr.33 d.1.n.3.
Verſ.27. Rogabat illum vir, à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet, tr 30.d.4.n.6.
Verſ.38. Dimiſit autem eum Ieſus, dicens, redi in domum tuam, & narra, quanta tibi fecit Deus, &c. tr.30.d.8.n 3.d.9 n 9.
Verſ 43. Contigit dum iret à turbis comprimebatur. Quis me tetigit, &c. Tr.28.d.8.n 4.
Verſ.53. Et deridebant eum, Tr.25.d.5.n.5.
Verſ.55. Reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit continuo, & juſſit illi dare manducare: Tr.26.d.17.n.7.d.24.n.4.
Cap. IX.
Verſ.11. Eos qui cura indigebant, ſanabat, tr.26.d.30.n 2.
Verſ.26. Nam qui me erubuerit & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet, Tr. 25. d. 9.n.1.Tr.25.d.9.n.2.Tr.25.d.3.n.6. Tr. 28 d.9.n.10.
Verſ.55. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem, &c. *vis dicimus ut ignis deſcendat de cœlo*, &c. *neſcitis cujus ſpiritus ſitis*, Tr.35.d.19.n.7.Tr.39.d.11.n.7.tr.42.d.7 n.6. Tr. 35.d.1.n.2.
Verſ.58. Filius hominis non habet ubi caput reclinet, tr. 27. d. 3. n.8.
Cap. X.
Verſ.2. Rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam. Tr.22.d.16 n 4.
Verſ.16. Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit, qui autem me ſpernit, eum ſpernit, qui miſit me, tr. 22. d. 24. n. 3.
Verſ.18. Domine etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo, Tr.33 d.2.n 3.
Verſ 23. Beati oculi, qui vident quæ vos videtis, dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt, Tr.23.d 9 n.6.
Verſ.25. Magiſter quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Tr 29. d.5 n.6
Verſ 31. Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem via, Tr.22.d.23 n 9.tr.22 d.10. per tot.tr.22.d 31.n 5
Verſ.33 Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum. Tr 23 d 9.n.5.tr 42 d.7.n.4.
Verſ.39 Sedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius, Tr. 32.d 17.n.7.
Verſ.40. Quod ſuper eſt date eleemoſynam, Tr 24.d.8.n.4.Tr.24. d.8.n 7.
Cap. XI.
Verſ.1. Domine doce nos orare. Tr.22.d.15. per totum.
Verſ 3 Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, Tr.26.d.45. per totum, Tr.31.d.25 per totum.
Verſ.5. Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, commoda mihi tres panes, &c. Tr. 24.d 6.n. 3. Tr. 24.d.9 n.4.
Verſ 15. In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia, &c. tr.36.d 3.n.4. Tr 35.d.11 per totum.
Verſ.24. Cum immundus ſpiritus exierit ab homine quærens requiem, & non inveniens, dicit, &c. tr 32, d. 17. n. 7. tr. 35. d. 6. n. 2.
Verſ.26. Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus, Tr. 30. d.21 n.9.
Verſ.34. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit; ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit, Tr 35.d 3.n.3.d.6. per tot. tr.42.d.2.n.6.
Verſ.35. Vide ne lumen quod in te eſt tenebræ ſint, Tr.22.d. 5. n.5 tr.37 d.7 per totum.
Verſ.36. Si corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, Tr.37.d.9 per tot.
Cap. XII.
Verſ.1. Attendite à fermento Phariſæorum quod eſt hypocriſis, Tr. 33.d.1.n.1.d.9. per tot. d. 10.n.1.d 14. per totum.
Verſ.4. Ne igitur terreamini ab his, qui occidunt corpus, &c. *timete eum qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam*, Tr. 41.d.7.n.3.
Verſ.8. Dico autem vobis, omnis quicumque confeſſus me fuerit coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei, Tr.41.d.25.n.4 Tr.25 d.4.n 4.
Verſ. 17. Omne Regnum in ſe diviſum deſolabitur, ſi autem & Satanas in ſeipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit Regnum ejus, Tr.38. d.8 n.9.
Verſ.17 & 18. Quid faciam? ... deſtruam horrea mea, Tr. 24.d. 1.n.3.Tr 41.d.12.n 5.
Verſ.19. Anima mea habes multa bona depoſita in annos plurimos comede, bibe, epulare, Tr.31.d.2.n.6.d.6 n.8.d.16.n.2.& 7.d.13.n. 6.tr.24.d 1.n.2.& 6.
Verſ.32 Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro, dare vobis Regnum, Tr.34.d.32.n.5.Tr.32.d 16 n.12.
Verſ.33. Date eleemoſynam, facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt theſaurum non deficientem in cœlis, tr.24 d 4.per tot.
Verſ.35. Lucernæ ardentes in manibus veſtris, Tr.37. d.7 n.3.
Verſ.37. Præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis, Tr. 20.d 43.n 3.
Verſ.40. Qua hora non putatis, Filius hominis, veniet Tr.41.d.28. n.1.
Verſ.45. Quod ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo, moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere ſervos & ancillas, &c. Tr.31 d 5.n.5.d.8 n 2.
Verſ.46. Patrem ejus cum infidelibus ponet, Tr.33.d.5 n.9.
Verſ.47. Servus qui cognovit voluntatem Domini ſui, & non fecit, vapulabit multis, tr.29.d.14. per totum. tr 41.d 13.n.3.tr.33. d 8. n.6.
Verſ.49. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur, tr.35.d.1.n.9.tr.29 d 15 n.4
Cap. XIII
Verſ 4 & 5. Si pœnitentiam non egeritis, omnes ſimul peribitis, tr. 34 d.2 n.6.
Verſ.7 Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærere fructum in ficulnea hac, &c tr 34.1,n.6.
Verſ 9. Fodiam circa illam, & mittam ſtercora, tr. 32. d. 20. n. 3.
Verſ.8. & 9. Dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam, &c. ibid.
Verſ.14. Sex dies ſunt in quibus oportet operari, in his ergo venite & curamini, & non in die Sabbati, &c tr.28 d.1.n.7.
Verſ 23. Ait autem illi quidem: Domine ſi pauci ſunt qui ſalvantur? Tr.34 d 32.n.2.
Verſ.28. Neſcio vos unde ſitis, diſcedite à me omnes operarii iniquitatis, Tr.31.d.3.n.4.

Cap. XIV.

Verſ 1. Cum intraret Jeſus in domum cujuſdam Principis Phariſæorum Sabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum, &c. *ſi licet Sabbato curare*, tr.28.d.2.n.7.
Verſ.5 Et ecce, homo quidam hydropicus erat ante illum, tr.31.d.4. n.10.
Verſ.10 Recumbe in noviſſimo loco, ut cum venerit qui te invitavit dicat tibi, amice aſcende ſuperius, tr.32. d.16 n 13.
Verſ 11. Qui ſe humiliat, exaltabitur, tr.29.d.1.n.1.
Verſ.12. Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, Tr. 37.d. 4.n.5.
Verſ 15. Beatus, qui manducabit panem in Regno Dei, tr.16.d.2. n 4.tr.26.d 9.n.5.tr.32 d.16.n.13
Verſ. 16. Homo quidam fecit cœnam magnam, tr. 26.d.29 n.2.
Verſ.18 Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam, tr. 26.d 10.n 6.
Verſ.20. Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire, Tr. 26. d. 42. n 8.
Verſ.24 Nemo virorum illorum guſtabit cœnam meam, tr.26.d.10. n.8.d.43 n.4.
Verſ 26. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, non poteſt meus eſſe diſcipulus, tr.23 d.10. n.2.
Verſ 27. Qui non bajulat crucem ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus, tr.41.d.18.n.6.
Cap. XV.
Verſ.8. Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat, tr.34.d 8 n 9.tr.41.d.14.n 7.
Verſ 10 Gau.

Verſ.10. Gaudium eſt coram Angelis Dei in cœlo, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, tr.38.d.7 n.3.

Verſ.12. Da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit, tr.31. d.23.n.8.

Verſ. 14. Facta eſt fames valida in Regione illa, & ipſe cœpit egere, tr.27.d.9 n.3

Verſ.16. Cupiebat implere ventrem ſuum, tr.31.d.6.n.7.d.9. n.8. d.11.n.5.

Verſ.17. Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, tr.26.d.15.n.11.

Verſ.17. In ſe reverſus ait, ſurgam & ibo ad Patrem meum, tr.28. d.4 n.9.

Verſ.22. Date annulum in manum ejus, tr.29.d.8.n.2.

Verſ.25. Erat autem filius ejus ſenior in agro, tr.38 d.4.n.2.d. 16.n.1.

Verſ.28. Indignatus nolebat introire, tr.38.d.7.n.3.

Verſ.29. Ecce tot annis ſervio tibi, numquam mandatum tuum præterivi, & non dediſti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer, tr.38.d.19 n.1.

Verſ.30. Poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum, tr.38. d.3, per totum.

Verſ.32. Epulari & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus eſt, tr.28.d.4.n.6.

Cap. XVI.

Verſ.2. Hic diffamatus eſt apud illum, & ait illi: quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ, tr.40.d.4.n.7. tr.41.d.13. per totum.

Verſ.3. Quid faciam? quia Dominus aufert à me villicationem ſuam, tr.38.d.14 n.5.

Verſ.3. Mendicare erubeſco, tr.41.d.16.n.3.

Verſ.6. Quantum debes Domino meo? centum cados olei, tr.22. d.23 n.3.

Verſ.9. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, &c. tr.24. d.7.n.1. tr.24.d.8 n.2. tr.24 d.16.n.10.

Verſ.15. Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda veſtra, quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt apud Deum, tr.33.d.14 n.8.

Verſ.19. Epulabatur quotidie ſplendide, tr.31 d.2. n.4. d.7.n.7. d.11 n.8.d.18.n.9 d.23 n.2 & 6.

Verſ.21. Cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis & nemo illi dabat, tr.14 d.8 n.7.

Verſ.22. Mortuus eſt & dives & ſepultus eſt in inferno, tr.14.d. 12.n.5.

Verſ.eod. Sepultus eſt in inferno, tr.34 d.6.n.22.d.12.n.5.d.20.n.6, tr.31.d.3.per totum, d.7.n.11.

Verſ.24. Pater Abraham miſerere mei & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam & refrigeret linguam meam, tr. 38.d.25.n.9.tr.42.d.2.n.4.tr.34 d.12 n.5 & 9 d.21.n.5

Verſ.25. Recordare quia recepiſti bona in vita tua, tr.34. d.16.n. 8.d.29.n.8.tr.30 d.21.n.8.

Verſ.26. In his omnibus inter nos & vos Chaos magnum firmatum eſt, ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare, tr.34.d.25.n 2.tr.41.d.24.n.5.

Verſ.28. Ne veniant in hunc locum tormentorum, tr.34. d.23.n 3. tr.31.d.13.n.3

Verſ.29. Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos. At ille dixit, &c. tr.34.d 1.n.10.tr 31 d.15.n 1.d.16.n 6.

Verſ.31. Si Moyſen & Prophetas non audiunt, &c. tr.34.d.1. n.10.

Cap. XVII.

Verſ.2. Utilius eſt illi, ſi lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quam ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis tr.27.d 8.n.1.

Verſ.14. & 15. Factum eſt dum irent, mundati ſunt, unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum, tr.30.d 3.n.4.

Verſ.15. Unus ex illis ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum, tr.30 d.4.n.6

Verſ.17. Novem ubi ſunt? tr.30 d.8. n.3. d.21. per totum, d. 22.n.5.

Verſ.21. Regnum Dei intra vos eſt, tr.17.d.8.n.7.tr.26.d 45.n 8. tr.41 d.18.n.8. tr.32.d 6 n 8.tr 26.d.9 n.1.

Verſ.26. Sicut factum eſt in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis, edebant & bibebant, tr.31 d.12 n 8.d.13. n.4. [illegible]6.n.5. d.17.n 9.

Cap XVIII.

Verſ. 8. Verumtamen Filius hominis veniens, putas ne inveniet fidem in terra? tr.14.d.3.n.3.

Verſ.11. Non ſum ſicut cæteri hominum raptores, injuſti, adulteri, tr.32 d.2 n.4.tr 37.d.4.n. .tr.42.d 2.n.9 tr.30 d.15.n.3.

Verſ.13. Deus propitius eſto mihi peccatori, tr 35.d.16 n 2.

Verſ.12. Jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium, quæ poſſideo, tr.32.d.5.n.4.tr. 37.d.9.n.1.tr.42 d.2.n.9.

Verſ.14. Deſcendit juſtificatus in domum ſuam, tr.32.d.13.n.7.d. 14 n.11.tr 39.d.10.n.3.

Verſ.eod. Qui ſe humiliat, exaltabitur, tr.32 d.11 per totum.

Verſ.18. Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem, tr. 33.d.5. n.3.

Verſ.39. Qui præibant, increpabant eum ut taceret: ipſe vero multo magis clamabat: Fili David miſerere mei, tr. 25. d.4. per tot.

Verſ 39 & 41. Fili David, miſerere mei! ... quid tibi vis faciam? tr.30.d.4.n.7.tr.34.d.22.n.5.

Cap. XIX.

Verſ 2. Princeps Publicanorum & ipſe dives, tr 24.d.14.n.7.

Verſ. 3. Statura puſillus erat, tr 24 d.6.n.8.

Verſ.5. Suſpiciens Jeſus, vidit illum, & dixit: Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere, tr.32.d 6.n 4.

Verſ.8. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, tr.24. d. 16.n.7.tr.26.d.10.n.6.d.32.n.8.

Verſ.20. Et alter venit, dicens: Domine ecce Mna tua, quam habui repoſitam in ſudario, tr.26 d 33.n 6.

Verſ.29. Solvite, & adducite mihi, tr.26.d.31.n.2.

Verſ 42. Quia ſi cognoviſſes & tu, tr.30.d. 10.n.9.

Verſ.43. Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique, tr.41.d.20. per totum.

Verſ 44. Non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eo quod non cognoveris tempus viſitationis tuæ, tr.30 d.17.n.11.

Cap. XX.

Verſ 46. Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in ſtolis, &c. ſimulantes longam orationem, tr 33 d.10.n.1.

Cap. XXI.

Verſ.2.&3. Vidit quamdam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo. Et dixit, vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quam omnes miſit, tr.24 d.18.per totum, tr.37.d 8 n.4.

Verſ.16. Virtutes cœlorum movebuntur, tr.24.d.13.n.1.

Verſ.25. Erunt ſigna in Sole, Luna, & ſtellis, tr.41.d.4.n.8. d.7 n. 7.d.12 n.11.

Verſ.26. Virtutes cœlorum movebuntur juſtus vix ſalvabitur, tr. 25.d.12 n.2.tr.41.d.4.n 3.d 6.n.4.tr.41.d.7. per totum.

Verſ.29. Venientem in nube cum poteſtate magna, & Majeſtate, tr.41.d.10.n.1.d 26.n.5.

Verſ.33. Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt, tr.24 d.4.n.3.

Verſ.34. Attendite vobis ne forte graventur corda veſtra in crapula & ebrietate, & curis hujus vitæ, tr.28 d.9.n.3.tr.32. d.24. per totum.

Cap. XXII.

Verſ.8. Et miſit Petrum & Joannem dicens: euntes parate nobis Paſcha, tr.26.d.28.n 2.

Verſ.10. Occurret vobis homo amphoram aquæ portans, tr.22 d.22. n.10.tr.26 d.24 n.8.d.28.n.3.

Verſ.12. Accepto pane dedit eis dicens: hoc eſt corpus meum, tr. 26.d.3.per totum.

Verſ.15. Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum, tr.26.d 25.n.3.

Verſ.19. Accepto pane dedit eis dicens, hoc eſt corpus meum, tr 26.d.3 per totum.

Verſ.20 & 21. Hic eſt calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur, Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa, tr.22.d.20.per totum, tr.26.d.39 n.1.

Verſ 23. Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua, tr.29. d.22.per totum.

Verſ.24. Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major, tr 26.d.10.n.7.d.19.n.3.

Verſ. 30. Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, tr.34 d.13.n 9 d.21.n.3.

Verſ.31. & 32. Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum, Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, tr.26 d 1.n.2.

Verſ.32. Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, tr.28.d. 18.n.5.

Verſ.41. Avulſus eſt ab eis, quantum jactus eſt lapidis, tr.26. d.5.n.5.

Verſ.43. Acceſſit Angelus de cœlo confortans eum, tr.22 d.32.n. 3. tr.30. d.12 n.11.

Verſ 44. Factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram, tr.41.d.7. n 7.

Verſ. 53. Hæc eſt hora veſtra & poteſtas tenebrarum, tr.27. d.12. n.2

Verſ 57. Et hic cum illo erat, tr.25.d. 1.n 4.

Verſ.61 Reſpexit Petrum, & flevit amare, tr.35.d 13 n.9.

Cap. XXIII.

Verſ 4. Nihil invenio cauſæ in hoc homine, tr.40.d. 13.n 7.tr.41. d.23 n.6.

Verſ.8 Herodes autem viſo Jeſu gaviſus eſt valde, tr.17.d.9.n.6.

Verſ.22. Nullam cauſam mortis invenio in eo, tr.33.d.8 n.5.

Verſ.24. Adjudicavit fieri petitionem eorum, tr 40.d.11.n.7.

Verſ.34 Jeſus autem dicebat: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt, tr.35.d.13. per totum.

Verſ.41. Nos quidem juſte, nam digna factis recipimus, tr. 37. d.9 n.8.

Verſ.42. Memento mei, dum veneris in regnum tuum. Tr.35.d.22.n.3.d.15.n.4.

Verſ. 43. Hodie mecum eris in Paradiſo, Tr.41.d.1.n.7.

Verſ.48. Revertebantur percutientes pectora ſua, Tr.30.d.21.n.5.Tr.35.d.7.n.2.Tr.36.d.14.n.11 Tr.38.d.7.n.7.

Verſ. 51. Hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum, tr. 40.d. 8.n.2.

Cap. XXIV.

Verſ.1.Una autem Sabbati valde diluculò veniunt ad monumentum portantes, quæ paraverunt aromata, Tr.2d.d.30.n.1.

Verſ.10. Duo homines aſcenderunt in Templum, ut orarent. unus Phariſæus, & alter publicanus, &c. Tr.32.d.6.n.8

Verſ.16. Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoſcerent, Tr. 26. d. 46.n.5.

Verſ.29. Mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, Tr.24.d.5.n.10.

Verſ.32. Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis? Tr.26. d. 48.n.6.

Verſ.35. Et cognoverunt eum in fractione panis, Tr. 26. d. 24. per totum, d.32.n.7.d.44 n 1.

Verſ. 39. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet. tr. 26 d.51.n.1.

EX EVANGELIO S. JOANNIS.

Cap. I.

Verſ 1. In Principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, Tr. 26. d 35.n.4.

Verſ.4. In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum, Tr.16.d.2.n.2

Verſ.7. Hic Venit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, Tr.32.d 11.n.3.

Verſ.6. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum, Tr.34.d 22.n.5. Tr. 32.d.11. n.3.

Verſ.11. In propria venit, & ſui eum non receperunt, Tr.29.d.17.n.4.tt.30.d.19.n.7.

Verſ. 11. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus, tt.29 d 9.n.6. tt. 32.d.8.n.6.

Verſ.14. Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, Tr. 32. d. 8. n. 2. d. 12. n. 3. tt. 26. d. 5. n. 8. d.6 n.5 d.15.n.3.

Verſ. 19. Miſerunt Judæi ab Jeroſolymis Sacerdotes & Levitas ad Joannem, Tr. 22.d.25.n.6.

Verſ. 21. Ego vox clamantis in deſerto, Tr.32.d.1.n.7.

Verſ.27. Non ſum dignus; ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti, tt.32.d 1.n.7.d.11.n.3.

Verſ.29. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, tt.26.d 18. per totum, tt.32.d.11.n.3.

Verſ.38. Converſus autem Jeſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis, quid quæritis? Tr.37.d.1.n.1.

Verſ. 46. Quem ſcripſit Moyſes in lege & Prophetæ, invenimus, Jeſum à Nazareth. tt. 37.d.2.n.8.

Verſ. eod. A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? tt.36.d.6.n.7.d.7.n.2. tt. 37.d.2.n.8.

Cap. II.

Verſ.4. Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea, Tr.23.d 12 n.5.tt 26.d.46.n.11.

Verſ.16. Prope erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam, & invenit in Templo vendentes boves & oves, &c. Tr.28.d.2.n.3.d.10.n.2.

Verſ 18. Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis? tt.38.d.5.n.6.

Verſ.25. Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine, Tr.32.d.4.n.8.Tr.33.d.14.n.7.

Cap. III.

Verſ 2. Scimus, quia à Deo veniſti Magiſter, nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo, tt.38.d.4.n.9.

Verſ 10. Tu es Magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? Tr.32.d 15 n 6.

Verſ.16. Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, Tr.26.d 2 n.1. tt.26.d.47.n.1.d 2.n.1.

Verſ.19. Hoc eſt autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, tt.34.d.10.n.10.

Verſ 30. Illum oportet creſcere, me autem minui, Tr.32.d.11.n.3.

Verſ 36 Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum, Tr.34.d.22.n.5.

Cap. IV.

Verſ.3 Reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam, tr. 38.d.5.n.7.

Verſ.9. Quomodo tu Judæus cum ſis, bibere à me poſcis? Tr. 26.d.24. n.3.

Verſ.14. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam, Tr.22.d.23.n.2.tt.26.d.14.n.10.d.25.n.3.

Verſ.23. Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate, nam & Pater tales quærit, qui adorent eum, Tr.37.d.3 n.6.

Verſ. 38. Alii laboraverunt, vos in labores eorum introiſtis, Tr.30.d.24.n.9.

Verſ 40. Cum veniſſent ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret, & manſit ibi duos dies, & multo plures crediderunt in eum, Tr. 35.d.19.n.7.

Verſ 46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, Tr 30.d 6.n.6.

Verſ 49. Deſcende priuſquam moriatur filius meus, Tract. 22 d. 25.n.8.

Verſ. 50. Credidit homo ſermoni, quem dixit ei Jeſus, & ibat Tr. 29 d.2.n.9.d.6 n.8

Verſ.53. Credidit ipſe, & domus ejus tota, Tr. 27.d 4.n.3. Tr.30.d.18.n.7.

Cap. V.

Verſ.1. Poſt hæc erat dies feſtus Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam. Tr.28.d.14.n.9.d 2 n.1.

Verſ.2. Eſt autem Jeroſolymis probatica piſcina, tt.28 d.2.n.2.

Verſ.6. Vis ſanus fieri? Tr. 30.d.4.n.7.

Verſ.10. Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum. Reſpondit eis, qui me ſanum fecit, ille mihi dixit, tolle grabatum tuum, & ambula, tt. 38.d.5.n.7.

Verſ. 15. Abiit ille homo, & nunciavit Judæis, quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum, Tr.30.d.4.n.7.

Verſ 22. Pater ... omne judicium dedit Filio. Tr.40 d.8.n.7. Tr.41.d.27 n.4.

Verſ.27. Poteſtatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis eſt. Tr 40 d.7 n.8.

Verſ. 30. Non poſſum à meipſo facere quidquam ſicut audio judico, & judicium meum verum eſt, Tr. 40.d.3. per tot. d. 8.n.8 d.11. n.7.

Verſ.35. Ille erat lucerna ardens & lucens, Tr.32.d.11.n.2.

Cap VI.

Verſ. 10. Facite homines diſcumbere, erat autem fœnum multum in loco, Tr. 26. d.16. n 12.

Verſ.10. Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quinque millia, Tr.26.d.42.n.3.

Verſ.12. Colligite fragmenta, ne pereant, Tr.26.d.48.n.4. tt.30.d.25.n.8.

Verſ.13. Accepit ergo Jeſus Panes, & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus, Tr.30.d.7.n.5.

Verſ.14. Illi ergo homines cum vidiſſent, quod fecerat Jeſus ſignum, dicebant, quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundum, Tr.31 d 7.n 3.

Verſ. 26. Amen Amen dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis, tt.22.d.35.n.1.

Verſ.27 Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis; hunc enim Pater ſignavit Deus, tt.26.d 2 n.6.tt.25 d.9.n 4.Tr.26.d.2.n.6.

Verſ. 28. & 29. Quid faciemus, ut operemur opera Dei? Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum, quem miſit ille, tt.31.d.11.n.5. tt.29.d.5.n 6.

Verſ.30. Quod ergo ſignum facis, ut videamus & credamus tibi? tt.29.d.24.n.1.

Verſ.33. Panis Dei eſt, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo, tt. 26 d 2. per totum.

Verſ 38. Deſcendi de cœlo non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me, tt. 23.d.11.n.6.

Verſ. 41. Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi, Tr.26.d.30.n.4.

Verſ 44. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum, Tr.30.d.14 n.9.

Verſ. 53. Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes, quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum, tt.26.d.19.n.3.d.38.n.2 d 41.n.8.

Verſ.54. Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis, Tr. 26. d. 43. per totum.

Verſ. 55. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. tt.26.d.9. per tot. *Et ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die*, Tr.26.d.43.n.7.

Verſ.56. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, Tr.26.d.2.d 6 n.3.n.2.d.51. per totum.

Verſ. 57 Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo, tt. 26.d.5. per totum, d.6 n.5.d.7.n.1.d.24.n 4.d.30.n.4.d. 31 n 7.d.37.n.2.

Verſ. 58. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipſe vivet propter me, Tr.26.d.2.n.6.d.5.n 2

Verſ. 61. Hoc vos ſcandalizat? ſi videritis Filium hominis aſcendentem, ubi erat prius, tt.26.d.51.n.11.

Verſ.63. Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt audire eum? tt.26.d.9.n.10.d.47.n.3.d.50.n.6.

verſ.69.Num-

Digitized by Google

Verſ. 69. *Numquid & vos vultis abire? Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes*, tr.26.d.9.n.8.d.38.n.2.d.47.n.3.d.49.n.4. tr.54.d.1.n.2.

Cap. VII.

*Verſ.*2. *Dixerunt autem ad eum fratres ejus, tranſi hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui videant opera, quæ facis, nemo quippe in occulto quid facit*, tr.38.d.3.n.6.tr.42.d.11.n.2.

Verſ 8. *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc*, tr.28.d 8.n.7.d.15. n.2.

*Verſ.*10. *Aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè, ſed quaſi in occulto*, tr.28.d.14.n.8.

*Verſ.*20. *Dæmonium habes*, tr. 36 d.1.n.6.

Verſ 23. *Si circumciſionem accipit homo in Sabbatho, ut non ſolvatur lex Moyſi, mihi indignamini quia totum hominem ſalvum feci in Sabbato*, Tr.18.d.3.n.8.

*Verſ.*24. *Nolite judicare ſecundum faciem*, Tr.40.d.6.n.7.tr.42. d.2.n.5.d.6 per totum.

Verſ 37. *In noviſſimo autem die magno feſtivitatis ſtabat Jeſus, &c.* tr.28.d.1; n 3.

*Verſ.*31. *Numquid cum Chriſtus venerit plura ſigna faciet*, tr.29. d.24.n.8.tr.38.d 4.n.9.

*Verſ.*37. *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat*, Tr.26.d.25.n.4.tr. 32.d.5.n.8.

Verſ 48. *Numquid aliquis ex Principibus credidit in eum*, tr.25. d.11.n.5.tr.38.d.5.n.5.d.16.n.6.

*Verſ.*51. *Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo, & cognoverit, quid faciat*, tr. 40 d.3 n.7.d.8.n.2.

*Verſ.*71 *Unus ex vobis Diabolus eſt*, Tr.26.d.21.n 4.tr.33.d.6.n. 4.tr.36.d.2.n.4 tr.26.d.39 n.15.

Cap. VIII.

*Verſ.*4. *Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio, in lege autem Moyſes mandavit nobis hujuſmodi lapidare, tu ergo quid dicis*, Tr.42.d.8.n.9.

*Verſ.*7. *Et remanſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans*, tr.26.d. 16.n.9.

*Verſ.*9. *Jeſus autem inclinans ſe deorſum digito ſcribebat in terram*, tr.40.d.5.n.1.

*Verſ.*34. *Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, tr.28.d.4. n.18.

*Verſ.*39. *Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite*, tr 23.d.4. n.3.

*Verſ.*44. *Ille homicida erat ab initio*, Tr.34.d 12.n.3.tr 35.d 10, n.11.d.22 n 6.d.28.n.3.tr.36.d.2.n.5.tr 39.d.7.n.8.

Verſ.eod. *Vos ex patre Diabolo eſtis*, tr.34 d.18.n.5.Tr. 33.d.6. per totum, Tr.38 d 5.n.6.tr.39.d.7.n.8.Tr.27.d.7.n.3.

*Verſ.*49 *Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum*, Tr.36.d.1 n.6.tr.36.d.6.n.9.d.7.n 4.

*Verſ.*58. *Antequam Abraham fieret, ego ſum*, Tr.23.d.4.n.5.tr. 38.d.5.n.6.

Cap. IX.

*Verſ.*1. *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam* Tr.29 d.8.n.3.

Verſ 4. *Venit enim nox, quando nemo poteſt operari*, Tr.34.d.25. n.7.

*Verſ.*6. *Expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus*, tr. 16.d.24.n.5.

*Verſ.*14. *Poſtea invenit eum Jeſus in templo, & dixit illi, ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi quid contingat, &c.* tr.30.d.7 n.10.

*Verſ.*16. *Non eſt hic homo à Deo, qui Sabbatum non cuſtodit*, tr. 28.d.3 n.7.d.4 n 3 tr 38 d 11 n 5.tr.16 d.7 n.2.

*Verſ.*22. *Conſpiraverant Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret*, tr.30.d.7.n.10.

*Verſ.*24. *Da gloriam Deo, nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt*, tr 30 d.4 n.7.tr 38.d 11.n.5.

*Verſ.*29. *Hunc autem neſcimus, unde ſit*, tr. 31 d.7.n.8.

*Verſ.*32. *A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati*, tr 38.d 11 n 8.

Verſ. 34 *In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et ejecerunt eum foras*, tr. 36.d.8 n.4.

Verſ 38. *At ille: Credo Domine, & procidens adoravit eum*, tr 29. d 8.n 3.

Verſ 39. *Ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, & qui vident, cæci fiant*, tr 32.d 15 n 12.

Cap. X.

*Verſ.*4. *Oves vocem ejus audiunt, cum proprias oves emiſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus*, tr. 27. d.4 n.9.

Verſ. 9 *Ego ſum oſtium. per me ſi quis introierit, ſalvabitur*, tr.31.d.3 n.2 d.7.n.3.d.16.n.1. tr.35.d.15.n.4. tr.34.d.32.n.1. tr. 29.d.2 n.2.

*Verſ.*13. *Mercenarius enim, & qui non eſt Paſtor, & non pertinet ad eum de ovibus, videt lupum venientem, & fugit*, tr.22.d 33.n.11.

*Verſ.*18. *Ego pono animam meam, & iterum ſumo eam, nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à meipſo, &c.* tr.32.d.9.n.9.

*Verſ.*24. *Quouſque animam noſtram tollis*, tr.38 d.13.n.7.d.14. per totum.

*Verſ.*24. *Si tu es Chriſtus, dic nobis palam*, tr. 29.d.9.n 12.

Verſ. 32. *Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis*, tr.30.d.17.n.11.

Cap. XI.

Verſ. 11. *Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis*, tr. 22. d.31.n.9.

Verſ. 16. *Eamus & nos, & moriamur cum eo*, tr.26.d.19 n 3.

Verſ. 25. *Ego ſum reſurrectio & vita, qui credit in me etiamſi mortuus fuerit, vivet*, tr.33 d.14 n.1. tr 29.d 3.n.3.

*Verſ.*46. *Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant, quæ fecit Jeſus crediderunt in eum, quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, &c.* tr. 38 d 4 n.9. tr.30.d. 27.n.2.

Verſ 47 *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* tr. 33.d. 7.n.11.tr.38 d.13.n.4 d.14.n 5 d 17.n 10 tr 40 d 4.n.6.tr.29.d. 24 n.8

Verſ. 50. *Expedit, ut unus moriatur pro populo*, tr 38.d.6.n.6.

Verſ. 53 *Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum*, tr.40. d.4 n 6.

Cap. XII.

Verſ 3 *Unxit pedes Jeſu*, tr 32.d.17.n.7.

Verſ 4.& 5. *Dixit ergo unus ex Diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus, Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis. & datum eſt egenis?* tr.37.d 3. n. 8. tr. 38. d.10. n 6.

*Verſ.*24. *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. ſi autem mortuum fuerit, multum, fructum affert*, tr. 26 d.4 n.2.d 16.n.1.

*Verſ.*25. *Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam*, tr.29.d.4.n.1.

Verſ. 31 & 32. *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras. Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum*. tr.32.d.8 n.5. d 17.n.4 tr.41.d.15.n.7.tr. 16.d.1.n.6. tr.30.d.16.n.2.

Verſ 48. *Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum; ſermo, quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die*, tr.41 d 11.n.6.

Cap. XIII.

*Verſ.*1. *Sciens Jeſus, quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem*, tr. 26.d.46.n.11.d.47.n.6 tr.26.d.10 n 5.tr. 27.d. 1 n 3.

Verſ.eod *Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*, tr. 32.d. 6.n.6. tr.26.d 9.n.7.d.14.n.9.d.25.n.3.tr.16.d.47.n.4.

*Verſ.*2. *Cum Diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum*, tr. 33. d.6.n.4, tr.35.d.22.n.6.tr.36.d.1.n 4.

*Verſ.*3. *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus*, tr. 26.d.51. n.3.tr.35.d.4 n.2.tr.32.d.7.n 3 d 12.n 5 tr.35.d.13.n.4. tr.26.d.8. n 1.

*Verſ.*4. *Ponit veſtimenta ſua, & cum accepiſſet linteum præcinxit ſe &c.* tr 32.d 9 n.7.

Verſ 5. *Mittit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo*, tr. 22.d 8 n.5.tr 26.d.28 n.7.

Verſ. 8. *Domine, non lavabis mihi pedes in æternum*, tr. 32 d. 11 n 4.

Verſ. 10 *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet*, tr. 26. d 32 n 2.

Verſ 13. *Vos vocatis me Magiſter, & bene facitis, ſum etenim*, tr. 32.d.15 n 6.

*Verſ.*14. *Surgens à Cœna veſtimenta ſua depoſuit*: tr. 22. d. 22. n.9.

Verſ. 15. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*, tr 32 d.15 n.6.tr.35 d.13 n.11.

Verſ 19 *Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum*, tr.26.d 39.n.2.

*Verſ.*26. *Aſpiciebant ad invicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret*, tr.42.d.9.n.9.

Verſ 27. *Et poſt buccellam introivit in eum Sathanas*, tr. 22.d.20. n.2.tr.16.d 2 n.4 tr.26 d 39 per totum.

Verſ 34. *Mandatum novum do vobis ut diligatis invicem*, tr. 35. d.2.n.2

Verſ 35. *In hoc cognoſcent omnes quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*, tr.19.d.9.n.10.tr.38.d.9 n 2.d. 16.n.2.tr.39.d.7.n 9. tr.42.d.7 n.5 tr 95.d.2.n.3.

Cap. XIV.

*Verſ.*2. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, tr. 38 d.7. n.3.

Verſ. 6. *Ego ſum via. veritas & vita*, tr. 24.d.32.n 1

*Verſ.*9. *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum*. tr. 26. d.7 n.10.

*Verſ.*16. & 17. *Rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, Spiritum veritatis*, tr 26 d.51.n 2.

*Verſ.*17. *Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis, &c.* tr.26.d 4.n.9.

Verſ 34. *Meus cibus eſt ut faciam voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt*, tr. 26.d.23 n 4.

Cap. XV.

Verſ. 2. *Ego ſum vitis vera & Pater meus agricola eſt*

omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet, eum, tr. 29. d. 2. n. 12. d. 23. n. 9 tr 30 d. 6. n. 1.

Verſ. 5. Ego ſum vitis vera & vos palmites, Tr 34 d. 9 n. 2.

Verſ. 12. Hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem ſicut dilexi vos, Tr 35 8. n. 2.

Verſ. 13. Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, Tr. 35 d 15. n 7.

Verſ 14. Jam non dicam vos ſervos, quia ſervus neſcit quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, tr. 21. d. 12. n 1.

Verſ. 15. Jam non dicam vos ſervos, quia ſervus neſcit quid faciat Dominus ejus: Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis, tr. 26. d. 24. n. 6. d. 50. n. 3. tr. 22 d. 28 n 2.

Verſ 19. Si de mundo fuiſſetis, mundus, &c, tr. 25. d. 3. n. 3. tr. 25. d 11. n 4.

Verſ. 22. Si non veniſſem, & locutus non fuiſſem eis, peccatum non haberent, nunc autem excuſationem non habent, tr. 38. d. 4. n. 9.

Verſ. 51. Cum eſſet Pontifex illius anni, prophetavit, tr. 22. d. 24. n. 9.

Cap. XVI.

Verſ. 2. Abſque Synagogis facient vos, & venit hora ut omnis, qui interficit vos arbitretur obſequium ſe præſtare Deo, tr. 35. d. 8. n. 4. tr. 37. d 6. n. 7.

Verſ. 8. Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, &c, tr. 34. d. 2. n. 3.

Verſ. 9. Arguet mundum de judicio, tr. 41. d. 9. n. 8.

Verſ. 11. Princeps hujus mundi jam judicatus eſt, tr. 26. d 21. n. 2.

Verſ. 27. Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis & credidiſtis, quia ego à Deo exivi, tr. 29. d. 8. n. 8 d. 17. n. 5

Cap. XVIII.

Verſ. 3. Judas ergo cum accepiſſet cohortem, & à Pontificibus & Phariſæis miniſtros, venit illuc cum laternis, facibus & armis, tr. 30. d. 27. n. 12 tr. 29. d. 24. n. 8.

Verſ. 6. Quem quæritis? Jeſum Nazarenum: ego ſum, tr. 41. d. 9. n. 2.

Verſ. 8. Si me quæritis, ſinite hos abire, tr. 35. d. 13. n. 9.

Verſ. 10. Erat autem nomen ſervo Malchus, tr. 30. d. 22. n 10.

Verſ. 14. Expedit unum hominem mori pro populo, tr. 30. d. 27. n. 2.

Verſ. 22. Unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu dicens: ſic reſpondes Pontifici? Reſpondit ei Jeſus, &c. tr 30. d. 22. n 10.

Verſ 23. Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo, ſi autem bene quid me cædis, tr. 22. d. 25. n. 7. tr 27. d. 11. n. 2.

Verſ 31. Nobis non licet interficere quemquam, tr. 28. d. 6. n. 8.

Verſ. 38 Quid eſt veritas. Cum hoc dixiſſet, iterum exivit ad Judæos, tr. 40. d. 11. n. 7.

Cap. XIX.

Verſ. 6. Ego non invenio in eo cauſam, tr. 40 d. 11. n 7.

Verſ. 7. Nos legem habemus, & ſecundum legem noſtram debet mori, tr. 33. d 7. n. 11. d. 14. n 9.

Verſ 10. Mihi non loqueris? tr. 35. d. 13. n. 3.

Verſ. 11. Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet, tr. 26. d. 39. n 4.

Verſ 12. Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris, tr. 40. d. 11. n 7.

Verſ. 12. Regem veſtrum crucifigam? tr. 38. d. 2. n. 12.

Verſ 15. Non habemus Regem, niſi Cæſarem, tr. 32. d. 7. n. 3. tr. 38. d. 2. n 12.

Verſ. eod. Tolle, crucifige eum, tr 38 d. 5. n. 10.

Verſ. 19 Cum ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit, conſummatum eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritum, tr. 26. d. 39. n. 4.

Verſ. 22. Quod ſcripſi, ſcripſi, tr. 40. d. 11. n. 7

Verſ 23, Mulier ecce mater tua, tr. 23. d 12. n 7.

Verſ 26. Mulier ecce filius tuus, tr. 40 d. 5 n. 8.

Verſ. 31. Erat enim magnus dies ille Sabbati, tr 28. d. 6 n. 8 d. 21. n. 5. d. 14. n. 5

Verſ. 37. Videbunt in quem transfixerunt, tr. 41 d 11, per tot, d. 24. n. 5. tr, 34 d. 10. n. 4.

Cap XX.

Verſ. 22. Inſufflavit & dixit eis, accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, tr. 26 d. 31. n. 3.

Cap. XXI.

Verſ. 5. Numquid pulmentarium habetis? tr. 31. d. 5. n. 1.

Verſ. 7. Dominus eſt. Simon Petrus cum audiſſet, quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe. (erat enim nudus, & miſit ſe in mare, tr. 22. d. 12. n. 6.

Verſ 15. Simon Joannis, diligis me plus his? dicit ei: etiam Domine, tu ſcis, quia amo te, tr. 32. d 4. n. 8. d 21. n 7. tr. 42. d. 8 n. 4

EX ACTIS APOSTOLORUM.

Cap. I.

Verſ. 1 Cœpit Jeſus facere & docere, tr, 27. d 3. per totum, tr. 35. 1 . n. 1.

Verſ. 11. viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes, tr. 29. d 10. n. 7.

Verſ. 11. Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum tr. 41. d. 1. n 8. d. 2. n. 3. d 12. n. 6.

Verſ 18. Suſpenſus crepuit medius & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus, tr. 13. d 3. n. 10 d. 6. n. 5. tr. 10 d 21 n. 5. tr. 38. d. 7 n. 7. tr. 26. d. 37. n. 5.

Verſ. 25. Accipere locum miniſterii hujus, tr. 22. d 53 n. 2.

Cap II.

Verſ 1. Erant omnes pariter in eodem loco, tr. 35. d. 18. n 12.

Verſ. 3. Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis, tr. 34. d. 8. n. 1.

Verſ 7. Facta eſt perſecutio magna in Eccleſia, & omnes diſperſi ſunt, tr. 29. d 18 n. 4.

Verſ 13. Alii autem irridentes dicebant, quia muſto pleni ſunt iſti tr. 36. d. 5. n. 5 d. 14 n. 13.

Verſ. 15 Non ſicut vos exiſtimatis hi ebrii ſunt, tr. 36. d. 8. n. 5. d. 14. n. 13. tr 42 d. 6. n. 8.

Verſ. 32. His auditis compuncti ſunt corde & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos diſcipulos, quid faciemus viri fratres? tr 29. d. 6 n. 9.

Verſ. 41. Appoſitæ ſunt in die illa animæ, circiter tria millia, tr. 26. d 1. n. 4.

Verſ. 42. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, tr. 26. d. 24. n. 2. d. 44 per totum.

Cap. III.

Verſ. 7. Apprehenſa manu ejus, dixit: Surge, & ambula, tr. 29. d. 7. n. 3.

Cap. IV.

Verſ. 7. In qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos? tr. 38 d. 5. n. 11.

Verſ 16 Quid faciemus viris iſtis? quoniam quidem notum ſignum factum eſt per eos omnibus, tr 38. d. 24 n 5.

Verſ 32. Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, tr 29. d. 2. n. 10 tr 38 d. 6. n. 7. tr. 26. d 19. n. 3.

Cap. V.

Verſ. 3 Cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto, tr. 33. d 6. n 4. tr 37 d. 3. n 6.

Verſ. 4. Non es mentitus hominibus, ſed Deo, tract. 22. d. 21. n 12.

Verſ 38. Si eſt ex hominibus conſilium, hoc opus diſſolvetur, ſi vero ex Deo eſt, non poteritis diſſolvere eos, ne forte & Deo repugnare videamini, tr. 29. d. 21. n. 7.

Verſ. 41. Ibant gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt, pro nomine Jeſu contumeliam pati, tr. 25. d. 6. n. 10. tr. 25. d. 20. n. 4. tr. 35. d. 1. n. 8. tr. 32. d. 19. n. 7.

Cap. VI.

Verſ. 8. Stephanus autem faciebat prodigia, & ſigna magna in populo, tr. 35. d. 14. n. 3. tr. 38. d. 11. n. 2. d. 17. n. 2.

Verſ. 15. Viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli, tr. 35 d. 25. n. 2. tr. 38 d. 4. n. 8.

Cap. VII

Verſ. 52. Quem Prophetarum non ſunt perſecuti Patres veſtri? tr. 38. d 4. n. 8.

Verſ. 54. Diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum, &c. tr. 35. d. 15. n. 2. d. 19. n. 1. tr 38 d. 4. n 8. tr. 39 d. 4 n 3. tr. 34. d. 21. n 10.

Verſ 55. Ecce video cælos apertos, & Jeſum ſtantem à dextris virtutis Dei, tr. 33 d. 7 n 8. d. 15. per totum, tr. 38. d. 4 n 8.

Verſ. 56. Continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum, tr. 18. d 17. n 2.

Verſ. 59. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, & cum hoc dixiſſet, obdormivit in Domino, tr 31 d 15 per totum. tr. 38. d. 4. n. 4.

Cap. VIII.

Verſ. 14. Cum audiſſent Apoſtoli, qui erant Jeroſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem, &c. tr. 35 d 19 n. 7.

Cap. IX.

Verſ. 1. Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini &c. tr. 37. d. 9. n. 5. tr. 41 d. 1. n. 4. d. 22. n. 9. tr 35. d. 12. n. 3.

Verſ. 3 Circumfulſit eum lux de cælo, tr. 32. d. 18. n. 2.

Verſ. 6 Durum eſt tibi, contra ſtimulum calcitrare, & tremens ac ſtupens dixit: Domine quid me vis facere, tr. 41 d 23. n. 1.

Verſ. 15. Vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram gentibus, & Regibus, & filiis Iſrael, tr. 32. d. 2. n. 2 d. 22. n. 4. tr. 42. d 8. n. 2.

Verſ. 16 Ego oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati, tr. 29. d 11. n 2.

Verſ 18. Ceciderunt ab oculis ejus, tanquam ſquamæ tr, 29 d 3. n 8 tr. 26 d 24. n. 7.

Verſ 36. Circumſteterunt que illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas quas faciebat illis, tr. 41 d 32. n. 5.

Cap. X.

Verſ. 2 Vir religioſus ac timens Deum, cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper, tr 29. d. 2. n. 5.

Verſ 7 Hic

Verſ.7. Hic dicet tibi, quid te oporteat facere, Tr.29.d.7.n.4.

Verſ.15. Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris, Tr. 26. d.28 n.9

Verſ.34. In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus, tr.24 d.18.n.6. Tr.37.d.9.n.2.

Verſ.38. Qui circuit: pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes, tr. .d.27.n.2.tr.38.d.4.n.9.d.6.n.1.

Cap. XI.

Verſ.3. His auditis tacuerunt, & glorificaverunt eum dicentes: ergo & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam, Tr. 38.d.6.n.7.

Cap. XIII.

Verſ.10. O plene omni dolo, & omni fallacia fili Diaboli inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas, Tr.25.d. 2.per totum, tr.38.6.8.n.4.

Verſ.11. Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus non videns Solem, uſque ad tempus, & confeſtim cecidit in eum caligo & tenebræ, Tr.22.d.25.n.7. Tr.18 d.11 n.2.

Verſ.22. Elegi mihi virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Tr.25 d.4 n.5. Tr.39.d.7.n.12. Tr.32.d. 10. n.7.Tr.33 d.11 n.1.tr.35 d.7.n.4.tr.36.d.7.n.6. tr.40.d.4.n.3.d.9. n.4.

Verſ.27. Voces Prophetarum, quæ per omne Sabbatum leguntur, judicantes impleverunt, Tr.28.d.14.n.9.

Cap. XVII.

Verſ.32. Quidam quidem irridebant, Tr. 25 d.5.n.3.

Cap. XIX.

Verſ.2. Si Spiritum Sanctum accepiſtis credentes? ſed neque ſi Spiritus Sanctus eſt, audivimus, tr.29.d.17.n.4.

Cap. XX.

Verſ.28. Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, &c. Tr.33.d.20. n.1.

Cap. XXII.

Verſ.3. Sedens ſecus pedes Gamalielis eruditus, tr.32.d.25.n.3.

Cap. XXIII.

Verſ.3. Percutiet te Deus, paries dealbate, Tr.22.d.22 n.7.

Cap. XXIV.

Verſ.16. Studeo ſine offendiculo conſcientiam habere ad Deum, & ad homines ſemper. Tr.27 d 15. per totum.

Verſ.25. Diſputante illo de juſtitia, & de judicio futuro, tremefactus Felix, &c. ſimul & ſperans, quod pecunia ei daretur à Paulo, Tr.40.d.14.n.6.

Cap. XXV.

Verſ.16. Non eſt Romanis conſuetudo, damnare aliquem hominem, priuſquam is qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina, tr.40.d.1.n.2.

Cap. XXVIII.

Verſ.4. Ut verò viderunt barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant. Utique homicida eſt homo hic, qui cum evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere, tr.42.d.7.n.2

Verſ.22. De ſecta hac notum eſt nobis, quia ubique ei contradicitur. tr.25.d.1.n.4.tr.36.d.8.n.1.

EX EPISTOLA S. PAULI AD ROMANOS.

Cap. I.

Verſ.7. Gratia vobis & pax à Deo Patre. Tr.29.d.9 n.10

Verſ.8. Gratias ago Deo meo pro omnibus vobis, Tr.30.d.3. n.11.d.6.n.4.

Verſ.ead. Fides veſtra annunciatur in univerſo mundo, Tr.29. d.1.n.2.

Verſ.9. Teſtis mihi eſt Deus, cui ſervio in Spiritu meo, Tr. 33. d.11. per totum.

Verſ.16. Non erubeſco Evangelium, tr.22 d.6 n 16.

Verſ.17. Juſtus autem ex fide vivit. Tr.29.d 5 n 2

Verſ.21. Cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, tr.30.d. 23.n.2.

Verſ.28. Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit eos Deus in reprobum ſenſum, &c. Tr.41.d.3.n.3.

Cap. II.

Verſ.1. In quo judicas alium, teipſum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas, tr.42.d 12. per totum, tr 22.d.27.n.8.

Verſ.2. Scimus, quoniam judicium Dei eſt ſecundum veritatem, Tr.42.d 4 n.8.

Verſ.4. An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit, &c. Tr.34.d.17 n.9. Tr. 30.d.16 n 6.d 19 per tot.

Verſ.5. Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram, Tr 34.d.9.n.2. Tr.33.d.1.n.9. Tr.41.d.8. per totum.

Verſ.14. Cum enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt Lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, &c. Tr.41 d. .5.n.9

Verſ.15. Teſtimonium illis reddente conſcientia ſua, & cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus, tr.41.d.17.n.7.

Verſ.24. Qui abominatis idola ſacrilegium facis, qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras, nomen enim Dei per vos blaſphematur inter gentes, Tr. 29.d.14.n.10.

Verſ.25. Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem obſervas, ſi autem prævaricator legis ſis, circumciſio tua præputium facta eſt Tr.29.d. 13.n.5.

Cap. IV.

Verſ.15. Lex iram operatur, Tr. 29.d.13.n.8.

Cap. V.

Verſ.5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis, Tr.41.d.13 n 2.tr.38.d.9.n.2.

Verſ.8. Cum adhuc peccatores eſſemus, Tr.35.d.4.n 4.

Cap. VI.

Verſ.5. Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato? abſit, Tr.20.d.9 n.1.

Verſ.4. Ergo & nos in novitate vitæ ambulemus, Tr. 29.d.10. n.9

Verſ.19. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita &c. tr.35.d 6 n.8.

Verſ.21. Quem fructum habuiſtis tunc, in quibus nunc erubeſcitis? Tr.31.d.20 n 5.

Verſ.23. Stipendia peccati, mors. Tr.34.d.26.n.4.

Cap. VII.

Verſ.24. Quis me liberabit de corpore mortis hujus? tr.26.d.21. n.2.

Verſ.23. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, tr. 41.d.18 n.5.

Verſ.25. Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, Tr.16.d.2.n.5.

Cap. VIII.

Verſ.20. Vanitati creatura ſubjecta eſt, non volens, ſed propter eum, qui ſubjecit eam in ſpe; quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis, tr.41.d.4 n.5.d.5 n.4.

Verſ.23. Nos autem primitias Spiritus habentes, tr. 26.d. 45. n.2.

Verſ.28. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tr. 37. d.5.n.8.d 6.n.6 tr.38.d.10.n.8.d 17 n.10 tr 39.d.15.n.7.tr. 42.d. 5.n.7.

Cap. IX.

Verſ.6. Non omnes, qui ex Iſrael ſunt, hi ſunt Iſraelitæ, nec qui ſemen Abrahæ ſunt, omnes filii, tr.29.d.10 n.1.

Verſ.11. Cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: quia major ſerviet minori. tr.30.d 13.n.1.

Verſ.13. Eſau odio habui, tr.31.d.3.n.10 d.27.n.1.tr 35.d.7.n.3. d.10.n 13.d.28.n.9.tr.38.d 7.n.4 tr.39 d 7.n.2.

Verſ.22. Suſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta ad interitum, ut oſtenderet divitias gloriæ in vaſa miſericordiæ, tr. 35.d.22.n.3. tr.41.d.9.n.1.

Cap. X.

Verſ.6. Ne dixeris in corde tuo, quis aſcendet in cælum. quid dicit Scriptura? prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo, tr.32 d.13. n.1.

Verſ.17. Fides ex auditu, Tr.29.d.8 n.15.

Cap. XI.

Verſ.16. Non erubeſco Evangelium, tr. 25.d.4.per totum, tr. 25. d.5 n.4.

Verſ. 20. Tu autem fide ſtas, noli altum ſapere, ſed time, tr.29. d 15.n 11.

Cap. XII.

Verſ.1. Obſecro vos fratres, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum, tr 28 d.15.n.5.tr.33.d.13.n.2.tr.41.d.13 n 5 tr.25.d.9.n.1.

Verſ.6. Dico per gratiam, quæ data eſt mihi omnibus, qui ſunt inter vos, non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, tr.29 d 15.n.12.

Verſ.12. Neceſſitatibus Sanctorum communicantes, tr.24.d.5. n 3.

Verſ.17. Non reddentes malum pro malo, tr.15.d.30 n.9.

Verſ.19. Non vosmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ, ſcriptum eſt enim, &c. tr. 35.d.29.n 1.tr.36.d.14.n.7.tr. 39.d.14.n.3 d 17. per totum.

Verſ.19. Mihi vindicta & ego retribuam, tr.35.d.9.n 1

Verſ.20. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi. hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus, tr 25.d.20. pe totum.

Verſ.21. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum, tr.35.d. 22. per totum, tr.36.d.13 n.5.tr.39.d.12.n.6.

Cap. XIII.

Verſ.8. Qui diligit proximum, legem implevit, tr. 53.d.1.n.3. d 4 n 1. tr. 6.d.8.n.9.

Verſ. 10. Plenitudo legis eſt dilectio. tr.35.d.1.n 3.d 4 n.1. d.10. n.2.d 24 n.6. tr.36.d.5 n.9 tr 42 n 1.n 1.

Verſ.11. Fratres, hora eſt jam nos de ſomno ſurgere, nunc enim propior eſt noſtra ſalus. tr. 34.d 5 n.2.d.23 n.6.

Verſ.12. Nox præceſſit, dies autem appropinquavit, abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis, ſicut in

die

die honeſte ambulemus, tr.28.d.4.n.4.tr.34.d.10.n.6.tr.29.d.3.tr.30.d.12.n.5 tr.41 d.22.n.4.tr.24.d.46.n.3.

Verſ.13. Induamur arma lucis, ſicut in die honeſte ambulemus, tr.31.d.27 n.8.tr.37.d.7.n.7. tr.41 d.22.n.2.tr.36.d.8 n.9.

Cap. XIV.

Verſ.4. Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit, tr.35.d.29 n.3.tr.42.d 4.per totum.

Verſ.5. Alius judicat diem inter diem, alius judicat omnem diem, tr.42 d.8.n.2.

Verſ.10 Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, ſcriptum eſt enim, vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, &c. tr.41.d.27.n.1.

Verſ.15 Si propter cibum frater tuus contriſtatur, jam non ſecundum charitatem ambulas, noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt, tr.27.d.18.n.3.tr.27 d.15.n.5 tr.31 d.11.n 11.

Verſ.17. Non eſt Regnum Dei eſca & potus, tr.31.d.3 n.31.d 14.n.10.d 23.n.5.tr 26.d.11.n.3.

Verſ.19 & 20 Quæ ædificationis ſunt, in invicem cuſtodiamus, Noli propter eſcam deſtruere opus Dei, tr.27 d.11.n.1.

Verſ.20. Noli propter eſcam deſtruere opus Dei, tr.31 d.12. per totum.

Cap. XVI.

Verſ.18. Chriſto Domino non ſerviunt, ſed ſuo ventri, tr.31.d.14.n.8.d.20.n.7.

EX EPISTOLA I. AD CORINTHIOS.

Cap. I.

Verſ.4. Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis, tr.30 d.12 n 6.

Verſ.9. Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti, tr.29 d.10.n.10.

Verſ.23. Judæis ſcandalum, gentibus ſtultitiam, tr.25.d.6.n.9.tr.25.d.10.n.2.tr 29.d 17 n 4.

Verſ.26. Videte vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, tr.29.d.21.n.2.

Cap. II.

Verſ.9. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, &c. tr.34.d.7.n 1.tr 32 d.3.n.2.

Verſ.14 Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus, tr.31.d.10.n.11.

Cap III.

Verſ 6. Ego plantavi, Apollo rigavit, ſed Deus incrementum dedit, tr.33 d.12.n.2.

Verſ.7. Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus, tr.30.d.6.n.3.d.20.n.12.tr.37.d 5.n.10.tr.24.d.7.n.8.d.15 n 6.

Verſ.9. Dei ædificatio eſtis, tr 41.d.25.n 5.

Verſ.eod. Dei adjutores ſumus, tr.22.d.11.n.14.

Verſ.10. Secundum gratiam Dei, quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui, tr.29 d.1.per totum, d.18 n 1.tr.32.d.2.per totum.

Verſ.11. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus: ſi quis autem ſuperædificat, &c. tr.19.d.5.n.4.tr 33.d 12.n.5.

Verſ.12. ſupra fundamentum hoc, aliud ædificant ſænum & ſtipulam, quale cujuſque opus ſit, &c, tr.34.d 8.n 9.tr.41.d 10 n.5.

Verſ.13. Dies Domini declarabit, quia in igne revelabitur, tr.41.d.8.n.3.

Verſ.eod. Uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit, tr.34.d.5.n 9.

Verſ 16. Neſcitis, quia templum Dei eſtis? tr.33.d.7 n.2.tr.26.d.40.n.4.

Verſ.17. Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus, tr 26.d.40.n.4 tr.27 d 13.n.4.

Verſ.eod Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos, tr.21.d 22 n.1.

Verſ.18 Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe, &c. tr.35.d.24 n.3.tr.42.d.5 n.6.

Cap. IV.

Verſ.1. Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum Dei, tr.22.d 5.n.6.tr.22 d.36.per totum.

Verſ 3. Mihi autem pro minimo eſt, ut à vobis judicer, tr 42.d.7.n.3.

Verſ.4. Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum, qui autem judicat me, Dominus eſt, tr.32 d.21.n.4 tr 41.d 22 n.3.& 9 tr.42 d 4 n 2.

Verſ.5. Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo, tr.33 d.14.n.5. & 8.tr.37.d 7.n 8 tr.41 d.3.n 7 d. 4.n.2.tr.42.d.5.per tot.

Verſ.7 Quid habes, quod non accepiſti? tr.30 d.14.n 8.

Verſ.9 Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus, tr.35.d.7.n.8.tr 41 d.6.n.8.

Verſ.10. Nos ſtulti propter Chriſtum, tr.25.d 6 n.11.

Verſ.12. Maledicimur & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus, blaſphemamur & obſecramus, tr.35.d.1.n 6.d.7.n.8.tr.36.d.8.per totum.

Verſ.13. Facti ſumus omnium peripſema, tr.32.d.15.n.1.tr.36.d.6.n.5.

Cap. V.

Verſ.1 Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat, tr.26 d 15.n.10

Verſ 6. Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit, tr.27.d.11.n.5.tr.33 d.15.n.12.

Verſ.7. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis. tr.28 d 4.n.9.d.13.n.5.

Verſ.13 Auferte malum ex vobis, tr.32.d.2.n.5.

Cap. VI.

Verſ.3. Neſcitis, quoniam Angelos judicabimus? quanto magis ſæcularia, tr.22.d.10 n 3 tr 41 d.4 n 1.

Verſ.9. Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, &c. Regnum Dei poſſidebunt, tr.31.d.3 n 9 d.4 n.2.

Verſ.eod. Hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, tr.42.d 8.n.5.

Verſ.15 & 16 Neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis. abſit. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur, tr.22.d 20.n.7.tr.26 n 42 per totum.tr.31.d.14 n.8.

Verſ.17. Qui adhæret Deo, unus Spiritus eſt, tr.41.d.24 n.3.

Verſ.18. Fugite fornicationem: Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt, qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat, tr.26.d.42.n.4.

Verſ.19. Neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri, glorificate & portate Deum in corpore veſtro, tr.28.d.4.n.9.tr.31.d.14.n.8 tr.33.d.7.n 2. tr 41.d.13.n.5.tr.26.d.7.n 3 tr.26.d.11.n.2.d.48.n 6.

Cap. VII

Verſ 29. Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat, tr.38 d.19 n.6.

Cap. VIII.

Verſ 11. Et peribit infirmus in tua conſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt? ſic autem peccantes in fratres, & percutientes eorum conſcientiam infirmam, in Chriſtum peccatis tr.27.d.10.n 4 tr.27.d.13.per totum.

Cap. IX.

Verſ 9. Numquid de bobus cura eſt Deo? tr.30.d.11.n.11.d.22.n.9 tr.31.d.10.n.8 tr.35 d.19 n.6 tr 42.d 9.n.1.

Cap. X.

Verſ.1 Nolo vos ignorare fratres, quoniam Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, ſed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo, nam proſtrati ſunt in deſerto, hæc autem in figura facta ſunt. tr 34.d.32 n 6.tr.19 d. .n.4.tr.34 d.4.n 3.

Verſ 12 Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat, tr 32 d.21 n.8.

Verſ.13. Tentatio vos non apprehendat, niſi humana. tr.42 d.2.n.3

Verſ.eod Fidelis autem Deus eſt qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, tr.34.d 11.n.9 tr.30.d 15.n.3.tr.41.d.18.n.4.

Verſ.16. Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt? tr 26.d 24.n 2.d.44 n.1.

Verſ.17. Unus panis, & unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane, & de uno calice participamus, tr.33.d.18.n.11. d.18 n 6.tr.26.d 3.n.7.

Verſ.31. Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliquid aliud facitis, omnia in gloria Dei facite, tr.17 d.5.n 4.

Verſ.32. Sine offenſione eſtote Judæis, & Græcis, & Eccleſiæ Dei. ſicut & ego, tr.27.d.19.n.1.tr.27.d 15 n.6.

Cap. XI.

Verſ 1. Æmulor enim vos Dei æmulatione deſpondi, vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. tr 26 d 15.n 10.

Verſ.10. Debet mulier poteſtatem habere ſuper caput, propter Angelos, tr 22.d.10.n.4.d.18 n.5.

Verſ 17. Hoc autem præcipio, non laudans, quod non in melius, ſed in deterius convenitis, tr.28.d.8.n.2.

Verſ.23 Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, tr.29.d.16 n.4.tr.26 d.25.n.10.

Verſ.23 In qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, tr.26.d 46 per totum, d.48 per totum, d 51 n.1.& 2.

Verſ.26 Quotieſcunque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat, tr.22 d.22.n.3.tr 26 d 36.per totum.

Verſ.27. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & ſanguinis Domini, tr.26.d 40 per totum.d 42 n.7.

Verſ.28. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat, tr.20.d 30.per totum. d.32.n 1 d.49 n.-

Verſ.29 Qui

Digitized by Google

Verſ. 29. *Qui enim manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini*, Tr. 26. d. 6. n. 3. d. 38. per totum. d. 41. n. 2.

Verſ. 31. *Si nosmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur*, Tr. 41. d. 27. per totum.

Cap. XII.

Verſ. 26. *Idipſum pro invicem ſollicita ſunt membra, ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, ſive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra, &c.* tr. 34. d. 9. n. 6.

Verſ. 31. *Æmulamini charismata meliora, & adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro*, Tr. 38. d. 19. per totum.

Cap. XIII.

Verſ. 1. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum; charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, &c.* Tr. 32. d. 3. n. 2. tr. 35. d. 18. n. 12.

Verſ. 2. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum*, Tr. 29. d. 2. n. 8.

Verſ. 3. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil ſum*, tr. 30. d. 3. n. 6. Tr. 24. d. 16. per totum.

Verſ. 4. *Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur*, tr. 35. d. 1. n. 3. Tr. 38. d. 9. per totum.

Verſ. 5. *Charitas non cogitat malum*, Tr. 42. d. 1. per totum, d. 3. n. 1. d. 5. n. 2.

Verſ. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*, Tr. 29. d. 3. n. 9. Tr. 41. d. 14. n. 4. Tr. 42. d. 5. Tr. 26. d. 46. n. 4. d. 52. n. 8.

Verſ. 13. *Major autem horum eſt charitas*, tr. 32. d. 2. n. 9. d. 8. n. 1. d. 6. n. 5. tr. 35. d. 7. n. 5. d. 18. n. 1.

Cap. XV.

Verſ. 9. *Non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei*, Tr. 32. d. 2. n. 2. d. 18. n. 2. d. 20. n. 7.

Verſ. 10. *Abundantius illis omnibus laboravi*, tr. 29. d. 7. n. 5. Tr. 32. d. 18. n. 2.

Verſ. eod. Non ego, ſed gratia Dei mecum, tr. 30. d. 15. n. 3.

Verſ. 20. *Chriſtus reſurrexit à mortuis primitiæ dormientium, in Chriſto omnes vivificabuntur*, tr. 41. d. 26. n. 4.

Verſ. 24. *Cum tradiderit Regnum Deo & Patri, cum evacuaverit omnem principatum & poteſtatem, & virtutem; oportet illum regnare, &c.* Tr. 41. d. 7. n. 4.

Verſ. 31. *Quotidie morior per veſtram gloriam*, Tr. 26. d. 47. n. 6.

Verſ. 52. *In momento, in ictu oculi*, Tr. 41. d. 15. n. 3.

Verſ. 56. *Stimulus mortis peccatum eſt*, Tr. 30. d. 16. n. 3.

Cap. XVI.

Verſ. 3. *Cum autem præſens fuero, quos probaveritis per Epiſtolas, hos mittam perferre gratiam in Jeruſalem*, tr. 24. d. 5. n. 7.

Verſ. 22. *Si quis non amat Dominum noſtrum JEſum Chriſtum, anathema ſit*, Tr. 41. d. 28. n. 3.

EX EPISTOLA II. AD CORINTHIOS.

Cap. I.

Verſ. 1. *Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, cum omnibus Sanctis in univerſa Achaia*, Tr. 22. d. 4. n. 2.

Verſ. 12. *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*, Tr. 41. d. 27. n. 3.

Cap. II.

Verſ. 14. *Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco; quia Chriſti bonus odor ſumus Deo in iis, qui ſalvi fiunt, &c.* tr. 38. d. 10. n. 6. Tr. 22. d. 4. n. 3. Tr. 29. d. 9. n. 7.

Cap. III.

Verſ. 5. *Non quod ſimus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*, tr. 29. d. 5. n. 5. tr. 30. d. 15. n. 3. tr. 32. d. 21. n. 5. tr. 26. d. 45. n. 7. tr. 34. d. 16. n. 9.

Cap. IV.

Verſ. 7. *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis*, Tr. 29. d. 2. n. 2. d. 19. n. 10.

Verſ. 13. *Habentes autem eundem Spiritum Dei, ſicut ſcriptum eſt, credidi propter quod locutus ſum, & nos credimus, propter quod & loquimur*, Tr. 29. d. 7. n. 5.

Verſ. 17. *Momentaneum hoc & leve noſtræ tribulationis æternum gloriæ pondus operatur in cœlis*, Tr. 34. d. 28. n. 5.

Cap. V.

Verſ. 1. *Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur*, Tr. 26. d. 17. n. 2.

Verſ. 10. *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unusquisque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*, Tr. 41. d. 3. per totum, d. 8. n. 7. d. 24. n. 2. & 5. d. 19. n. 3.

Cap. VI.

Verſ. 1. *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*, Tr. 30. d. 14. n. 11.

Verſ. 2. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis*, Tr. 30. d. 14. n. 11. tr. 41. d. 29. n. 8.

Cap. VIII.

Verſ. 14. *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas*, Tr. 24. d. 3. n. 2. d. 1. per totum.

Cap. IX.

Verſ. 6. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*, Tr. 24. d. 5. n. 7. tr. 24. d. 7. per totum.

Verſ. 7. *Hilarem datorem diligit Deus*, Tr. 24. d. 9. per totum.

Verſ. 10. *Augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ*, Tr. 24. d. 15. n. 8.

Cap. X.

Verſ. 5. *Et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti*, Tr. 29. d. 1. n. 3.

Cap. XI.

Verſ. 14. *Transfigurat ſe in Angelum lucis*, Tr. 33. d. 2. n. 3. d. 8. per totum.

Verſ. 23. *In laboribus plurimis in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter*, Tr. 41. d. 22. n. 9.

Cap. XII.

Verſ. 4. *Audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*, Tr. 32. d. 2. n. 2. d. 11. n. 4.

Verſ. 7. *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet*, tr. 32. d. 8. n. 7. tr. 22. d. 4. n. 10.

Verſ. 8. *Ter Dominum rogavi, ut diſcederet à me, & dixit mihi, ſufficit tibi gratia mea*, Tr. 30. d. 17. n. 2.

Verſ. 9. *Gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*, Tr. 32. d. 2. n. 2. d. 6. n. 6.

Verſ. 10. *Placeo mihi in contumeliis*, Tr. 36. d. 6. n. 5.

Verſ. 12. *Signa apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos, in omni patientia, in ſignis & prodigiis, & virtutibus*, tr. 35. d. 14. n. 3.

Verſ. 20. *Timeo ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos, & ego inveniar à vobis, qualem non vultis, ne fortè contentiones, æmulationes, &c. ſint inter vos*, tr. 38. d. 1. n. 5.

EX EPISTOLA AD GALATAS.

Cap. I.

Verſ. 10. *Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem*, tr. 25. d. 6. per totum.

Verſ. 14. *Abundantius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum*, tr. 37. d. 9. n. 5.

Cap. II.

Verſ. 11. *Reſtiti ei in faciem, quia reprehenſibilis erat*, tr. 27. d. 4. n. 8.

Verſ. 20. *Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Chriſtus*, tr. 32. d. 6. n. 7. Tr. 36. d. 6. n. 8. tr. 26. d. 5. n. 3.

Cap. III.

Verſ. 1. *Ante quorum oculos Jeſus Chriſtus præſcriptus eſt in vobis crucifixus*, Tr. 29. d. 15. n. 6.

Cap. V.

Verſ. 6. *In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur*, tr. 29. d. 2. n. 6. d. 6. n. 5.

Verſ. 9. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*, tr. 33. d. 4. n. 8. d. 9. n. 1.

Verſ. 17. *Caro concupiſcit adverſus Spiritum, & Spiritus adverſus carnem*, tr. 26. d. 18. n. 3. tr. 34. d. 2. n. 7. tr. 31. d. 11. n. 2.

Verſ. 22. *Fructus autem Spiritus eſt, charitas, gaudium, pax, patientia, manſuetudo, &c.* tr. 36. d. 5. n. 8. tr. 26. d. 23. n. 3.

Verſ. 25. *Si Spiritu vivimus, Spiritu & ambulemus, non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes*, tr. 38. d. 19. n. 6.

Cap. VI.

Verſ. 8. *Quæ ſeminaverit homo hæc & metet*, Tr. 25. d. 2. n. 3.

Verſ. 10. *Dum tempus habemus, operemur bonum*, tr. 34. d. 25. n. 7.

Verſ. 14. *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri JEſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo*, Tr. 31. d. 6. n. 7.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

Cap. I.

Verſ. 3. *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri JEſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, &c.* Tr. 41. d. 24. n. 6.

Verſ. 10. *Inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt in ipſo*, tr. 32. d. 16. n. 12.

Cap. VI.

Verſ. 5. *Obedite Dominis carnalibus cum timore, & tremore in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto, non ad oculum ſervientes*, Tr. 22. d. 26. n. 5.

Cap. II.

Verſ. 20. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, &c.* Tr. 33. d. 12. n. 5.

Cap. III.

Verſ. 16. *Det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ Chriſtum habitar*

habitare per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati & fundati, tr. 29 d. 2. n. 11.

Cap. IV.

Verſ. 1. *Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate*, Tr. 32. d. 3. n. 3.

Verſ. 9. *Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit, primum in inferiores partes terræ*, Tr. 32 d. 7 n. 3 d. 9 n. 10.

Verſ. 14. *Circumferantur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in aſtutia, ad circumventionem erroris*, tr. 29 d. 21. n. 10

Verſ. 24. *Renovamini Spiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in juſtitia & ſanctitate veritatis*, Tr. 39. d. 6 n. 3.

Verſ. 25. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*, Tr. 35. d. 30. n. 10. tr. 39. d. 14. n. 6.

Verſ. 26. *Quoniam ſumus invicem membra, iraſcimini & nolite peccare*, tr. 39. d. 12. per totum d. 16. per totum.

Verſ. 28. *Nolite locum dare Diabolo*, Tr. 39. d. 8. per totum.

Verſ. 30. *Nolite contriſtare Spirit. S. Dei, in quo ſignati eſtis in diem redemptionis*, tr. 39. d. 6 n. 5.

Verſ. 31. *Omnis amaritudo & ira, & indignatio, & clamor tollatur à vobis*, tr. 39. d. 1. per tot. d. 2 per tot, d. 5. n. 3. d. 6. n. 2.

Verſ. 32. *Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem*, tr. 24. d. 2. n. 5.

Cap. V.

Verſ. 1. *Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filii chariſſimi*, tr. 35. d. 11. n. 4.

Verſ. 2. *Chriſtus dilexit & tradidit ſemetipſum pro nobis, oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis*, tr. 22 d. 14 n. 2.

Verſ. 8. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulate, &c.* tr. 29. d. 3 n. 10.

Verſ. 12. *Quæ in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt dicere*, tr. 33. d. 7. n. 3.

Verſ. 18. *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*, tr. 26. d. 15. n. 1. d. 48. n. 2 tr. 31. d. 8. per totum, d. 26. n. 7 tr. 22. d. 17. n. 5.

Verſ. 19. *Implemini Spir. S. loquentes vobiſmetipſis in pſalmis & hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes, &c. Deo gratias agentes ſemper pro omnibus*, tr. 30 d. 2. n. 8.

Verſ. 25. *Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, &c.* tr. 26. d. 31. n. 4.

Cap. VI.

Verſ. 1. *Filii obedite parentibus veſtris in Domino, hoc enim juſtum eſt*, tr. 23. d. 10. per totum.

Verſ. 3. *Honora Patrem tuum & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione*, tr. 23. d. 11. per totum, tr. 13. d. 12. n. 1. tr. 23. d. 10. per totum.

Verſ. 4. *Ut bene ſit tibi, & ſis longævus ſuper terram*, tr. 23. d. 11. n. 3. tr. 23. d. 17. per totum.

Verſ. 5. *Educate illos in diſciplina, & correptione Domini*, Tr. 23. d. 2. per totum.

Verſ. 7. *Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate*, tr. 37. d. 6. n. 3.

Verſ. 11. *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias Diaboli*, tr. 35. d. 22. n. 6.

Verſ. 12. *Spiritualia nequitiæ in cæleſtibus*, tr. 33. d. 7. n. 10. tr. 38. d. 7 n. 2. d. 15. n. 5.

Verſ. 16. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere*, tr. 29. d. 4 per totum.

EX EPISTOLA I. AD PHILIPPENSES.

Cap. I.

Verſ. 12. *Scire vos volo fratres, quia quæ circa me ſunt magis ad profectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifeſta fierent omni prætorio*; tr. 29 d. 18. n. 9.

Verſ. 15 & 17. *Quidam quidem & propter invidiam & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant. ... Quidam autem ex contentione Chriſtum annunciant, &c.* tr. 38 d. 16. n. 6.

Verſ. 29. *Vobis donatum eſt pro Chriſto non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini*, tr. 29. d. 9. n. 12.

Cap. II.

Verſ. 3. *Superiores ſibi invicem arbitrantes*, tr. 32. d. 19. n. 8.

Verſ. 6 & 7. *Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus*, tr. 32 d. 1 n. 5 d. 7. n. 3. d. 12. n. 3. tr. 41. d. 11. n. 6.

Verſ. 8. *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem; mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum*, Tr. 32 d. 8. per totum, d. 9. n. 9 d. 17. n. 4. tr. 41. d. 25. n. 8.

Verſ. 10. *In nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris*, tr. 41 d. 8 n. 5.

Verſ. 12. *Cum metu & tremore ſalutem veſtram operamini*, tr. 32. d. 21. n. 2.

Verſ. 15. *Ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravæ & perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo*, tr. 35 d. 19. n. 2.

Verſ. 21. *Quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti*, tr. 22. d. 31. n. 3.

Cap. III.

Verſ. 8. *Omnia arbitror ut ſtercora*, tract. 34. d. 3 n. 9. d. 11 n. 10.

Verſ. 9. *Quæ ex Deo eſt juſtitia in fide ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis ejus, & ſocietatem Paſſionum illius configuratus morti ejus*, tr. 29. d. 5 n. 10.

Verſ. 18. *Multi ambulant, quos ſæpe dicebam, & nunc flens dico inimicos crucis Chriſti*, tr. 31. d. 13. per totum.

Verſ. 19. *Quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione qui terrena ſapiunt*, tr. 34 d. 22. n. 8. tr. 31. d. 10. n. 8. d. 14. per tot. d. 16. n. 8. d. 18. n. 10 d. 20. n. 3.

Verſ. 21. *Reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*, tr. 32. d. 16. n. 3.

Cap. IV.

Verſ. 18. *Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis hoſtiam acceptam, placentem Deo*, tr. 24 d. 16. n. 3.

Verſ. 22. *Salutant vos omnes Sancti, maxime autem qui de domo Cæſaris ſunt*, tr. 29. d. 21 n. 8.

EX EPISTOLA AD COLOSSENSES.

Cap. I.

Verſ. 12. *Gratias agentes Deo, qui nos fecit dignos in partem ſortis Sanctorum in lumine*, tr. 29. d. 10. n. 6.

Cap. II.

Verſ. 10. *In ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, qui eſt caput omnis principatus & poteſtatis* tr. 26. d. 8. n. 4.

Cap. III.

Verſ. 8. *Nunc autem deponite & vos omnem iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro*, tr. 39. d. 17. num. 5.

Verſ. 9 & 10. *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, Et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem ſecundum imaginem ejus, qui creavit illum*, tr. 29. d. 9. n. 4.

Verſ. 12 & 13. *Induite vos ergo ſicut electi Dei, Sancti, & dilecti viſcera miſericordiæ, benignitatem, ... patientiam, ſupportantes invicem & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam, &c.* tr. 39 d. 7. n. 2.

Verſ. 15. *Grati eſtote*, tr. 20. d. 4. per totum.

Verſ. 17. *Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti facite*, tr. 29. d. 10. n. 9. tr. 37. d. 5. per totum.

Verſ. 21. *Patres nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant*, tr. 23. d. 9. per totum.

Cap. IV.

Verſ. 3. *Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis, ad loquendum myſterium Chriſti*, tr. 32. d. 15 n. 3.

EX EPISTOLA I. AD THESSALONICENSES.

Cap. II.

Verſ. 13. *Gratias agimus Deo ſine intermiſſione*, Tr. 30 d. 11. per totum.

Cap. III.

Verſ. 2. *Miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti ad confirmandum vos & exhortandos pro fide veſtra*, tr. 29 d. 6 n. 10.

Cap. IV.

Verſ. 16. *Rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus*, tr. 34 d. 21. n. 3.

Cap. V.

Verſ. 2. *Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini ſicut fur in nocte ita veniet*, tr. 41. d. 8 n. 3. d. 17. n. 7. d. 28. per totum.

Verſ. 5. *Omnes vos filii lucis eſtis, & filii Dei*, Tr. 29. d. 21. n. 5.

Verſ. 12. *Rogamus vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, ut habeatis illos abundantius in charitate*, tr. 22. d. 28 n. 9.

Verſ. 17. *Sine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite*, Tr. 30. d. 12. n. ...

Verſ. 18. *Gratias agite, hæc eſt enim voluntas Dei*, tr. 30. d. 1. per totum, d. 28 n. 11.

EX EPISTOLA II. AD THESSALONICENSES.

Cap. II.

Verſ. 10. *Mittet illis Deus operationem erroris ut credant mendacio, ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati*, Tr. 29. d. 10 n. 3.

EX EPISTOLA I. AD TIMOTHEUM.

Cap. I.

Verſ. 12. *Gratias ago ei, qui me confortavit, Chriſto Jeſu Domino noſtro quia fidelem me exiſtimavit*, tr. 30 d. 14 per totum.

Verſ. 13. *Qui prius blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate*, tr. 41. d. 22. n. 9. tr. 37. d. 9 n. 5.

Verſ. 15.

Verſ. 15. *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quod Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum, peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum*, Tr. 32.d.2.n.2.

Verſ. 18. *Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, ſecundum præcedentes in te Prophetias, ut milites in illis bonam militiam*, Tr.29.d.4 n.8.

Verſ. 19. *Habens fidem, & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt*, Tr.29.d 11.n.7. d. 5. per totum.

Cap. II.

Verſ. 4. *Vult omnes homines ſalvos fieri*, Tr.34.d.5.n.4.

Cap. III.

Verſ. 1. *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*, Tr.22. d.23. n.6.

Verſ. 2. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, oportet illum & teſtimonium habere ab iis, qui foris ſunt*. tr.22.d 16 n.3.

Verſ. 3. *Oportet eſſe Epiſcopum pudicum*, Tr.22.d.17.n.1. tr. 22.d.36.n.11.

Verſ. 4. *Filios habentem ſubditos cum omni caſtitate*, Tr. 23. d 3 n.2.

Verſ. eod. Oportet Epiſcopum non eſſe cupidum, Tr.22. d. 35. per totum.

Verſ. eod. Domus ſuæ bene præpoſitum. Tr.22. d. 16. n.11.

Verſ. 5. *Oportet illum & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt*. tr. 22.d.4 n.6 d.16.n.3.

Verſ. 15. *Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis*, Tr.29.d 3. n.9.

Cap. IV.

Verſ. 2. *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina*, Tr.22.d 16.n 4.

Verſ. 11. *Exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione*, Tr.17 d 2.per totum, tr 27. d 4. n 3.

Verſ. 14. *Noli negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt tibi, per Prophetiam cum impoſitione manuum presbyterii*, Tr.22. d. 9 n.14.

Cap V.

Verſ. 8. *Si quis ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infidele deterior*, Tr.23.d.1.n 4.

Verſ. 17. *Qui bene præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur*. Tr. 22. d. 23. per totum.

Verſ. 19. *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*, Tr 40 d.4.n.11.

Verſ. 21. *Sine præjudicio nihil faciens, in alteram partem declinando*, Tr.40.d 4.n.3.

Verſ. 24 *Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad judicium, quorumdam autem & ſubſequuntur*, Tr. 41. d.3 n.7.

Cap. VI.

Verſ. 18. & 19. *Facile tribuere & communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam*, Tr.14.d.13. n 5.

EX EPISTOLA II. AD TIMOTHEUM.

Cap. I.

Verſ. 6. *Admoneo te ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum, non enim dedit nobis Deus Spiritum timoris, ſed virtutis*, Tr 25 d.1.n 6.

Cap. II.

Verſ. 4. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*, Tr.22.d.3.n.3 tr. 22. d.35. n.8.

Verſ. 5. *Non coronatur niſi qui legitime certaverit*, Tr.29. d.8. n.11.tr.32.d.13.n.3.

Verſ. 6. *Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere*, Tr. 22. d. 16. n 6

Verſ. 17. *Quorum ſermo ut cancer ſerpit*, Tr.41 d.13.n.5.

Verſ. 19. *Firmum fundamentum Dei ſtat habens ſignaculum hoc, cognovit Dominus, qui ſunt ejus, & diſcedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini*, tr.29 d 9 n.3.d.10.n.10.

Cap. III.

Verſ. 1. *Hoc autem ſcito, quod in noviſſimis diebus, inſtabunt tempora periculoſa: Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, &c.* Tr.30 d.22.n.3.

Verſ. 5. *Habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes*. tr.33.d.10.n.3.

Verſ. 16. *Perfectus ſit homo ad omne opus bonum inſtructus*, tr. 22.d.5.n.4.

Cap. IV.

Verſ. 2. *Increpa in omni patientia*, tr.22 d.33. n.8.

Verſ. 5. *Tu vero vigila*, tr.22. d.10.n.15.tr.12.d.12. per tot.

Verſ. 5. *In omnibus labora*. tr. 22. d. 33. per totum.

Verſ. 7. *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus, juſtus Judex*, tr.29 d.8 n.11.

Verſ. 8. *Non ego, ſed gratia Dei mecum*, tr.29.d.9 n.12.

EX EPISTOLA AD TITUM.

Cap. I.

Verſ. 7. *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe, non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non turpis lucri cupidum, ſed hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum, ſanctum, &c.* tr.22 d.16.n.3.

Verſ. 8. *Oportet Epiſcopum eſſe continentem*, tr. 22. d. 17. per totum.

Verſ. 9. *Ut potens ſit exhortari eos in doctrina ſana*, Tr. 22. d. 34. n. 7.

Verſ. 16. *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant*. tr.29. d 5.n.4. d.11. per totum.

Cap. II.

Verſ. 1. *Tu autem loquere, quæ decent ſanam doctrinam, ſenes ut ſobrii ſint*. Tr. 27. d.1. n.7.

Verſ. 7. *In omnibus teipſum, præbe exemplum bonorum operum*, Tr. 27. d 4. per totum.

Verſ. 15. *Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni Imperio*, Tr. 27. d.2. n.1.

Cap. III.

Verſ. 3. *Eramus enim & nos aliquando inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem*, tr.33 d.1.n.4.tr.29.d.1. n. 10.

EX EPISTOLA AD HEBRÆOS.

Cap. I.

Verſ. 6. *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrarum dicit, & adorent eum omnes Angeli Dei*, Tr 31.d.9.n 2.

Verſ. 14. *Sunt adminiſtratorii Spiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis*, Tr. 34. d.21. n. 3.

Cap. II.

Verſ. 16. *Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ*, Tr. 30. d. 14. n. 2.

Cap. IV.

Verſ. 12. *Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ & Spiritus, &c.* Tr 37. d.8 n 3.Tr.41.d.14.n.2.

Verſ. 13. *Omnia nuda & aperta ſunt oculis ejus*, Tr.41. d.14. n.6.

Verſ. 15. *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato, &c.* Tr.41. d.26.n 10.

Cap V.

Verſ. 1. *Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum*, Tr.22.d.1.n.2,tr.22.d.3.n.11.tr. 22 d.37.n.14.d.31.n.3.

Verſ. 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo*, Tr.22.d.31. per totum.

Verſ. 7. *Cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia*, Tr 15.d.13 n.3. d.14 n.3.

Cap. VI

Verſ. 6. *Guſtaverunt donum cæleſte, & participes facti ſunt Spir. S.* Tr.22. d.20.n.5.

Verſ. 6. *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*, Tr.28.d.6.n.7. tr.41.d.11.n 2. tr.22 d.10.n 3.

Verſ. 8. *Proferens ſpinas ac tribulos terra maledicta eſt combuſtioni proxima*, tr.41.d 24 n.6

Cap. VII.

Verſ. 1. *Hic enim Melchiſedech Rex Salem, Sacerdos Dei Altiſſimi, qui obviavit Abrahæ, & benedixit ei, cui & decimas omnium diviſit Abraham, ſine Patre ſine Matre, ſine Genealogia*, Tr. 20. d.37. n.1.

Verſ. 2. & 3. *Interpretatur Rex Juſtitiæ: Deinde autem & Rex Salem quod eſt Rex Pacis, ſine Patre, ſine Matre, ſine Genealogia, aſſimilatus Filio Dei*, tr 40 d.5 n.8.

Cap. IX.

Verſ. 28. *Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio*, Tr. 26. d. 18. n. 1.

Cap. X.

Verſ. 7. *In capite libri ſcriptum eſt de me ut facerem voluntatem tuam*. Tr.35.d 13 n.5.

Verſ. 19. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti, quam initiavit nobis viam novam*, Tr. 35.d.2.n.2.

22. *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei*, tr. 29. d. 2. n.9. tr. 33.d.18 n.5.

Verſ. 26 *Voluntarie enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio*, Tr.29 d.14.n.1. tr.41.d.9 n.5.

Verſ. 27. *Terribilis quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios*, Tr.14 d.9.n 4.

Verſ. 28. *Irritam quis faciens legem Moyſi ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit?* Tr. 22. d 18.n. 7. tr.22. d.19. per totum.

Verſ. 31. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*, Tr.34 d.9.n.3.

Cap. XI.

Verſ. 1. *Eſt fides ſperandarum ſubſtantia rerum*, tr 29.d 1 n.1. d.3 n.8 & 9.

Verſ.4. Fide plurimam hoſtiam Abel, quam Cain obtulit Deo, tr. 26.d.36.n.2.

Verſ.6. Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit, tr.29 d.1.n 5.d.15.per totum.

Verſ.24. Fide Moyſes grandis effectus negavit, ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem tr.29 d.2.n.2.tr.30.d.8 n.2. d.27.n.10. tr.32.d.12.n.4.tr.35.d.9.n.7.tr.40.d.8 n 2.

Verſ 16. Æſtimavit improperium Chriſti, tr.25.d.7 n.9.

Verſ.33. Sancti per fidem vicerunt Regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, tr.29.d.2.per totum.

Verſ. 36. Ludibria & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tr.27.d.6.n.4.

Cap. XII.

Verſ.2. Curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta, tr.25.d.6.n.7.tr 27.d.6. per totum, tr.36 d.8.n.3.

Verſ.16. Ne quis fornicator aut profanus ut Eſau, tr.31.d.8.n.7. d.13.n.6.d.14.n.6.

Verſ.17. Reprobatus eſt, non enim invenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eum, tr.31.d.16. per totum.

Verſ.23. Acceſſiſtis ad Eccleſiam primitivorum, & teſtamenti novi mediatorem Jeſum, & ſanguinis aſperſionem, melius loquentem quam Abel, tr.35.d.1.n.13.

Cap. XIII.

Verſ.8. Jeſus Chriſtus heri & hodie, ipſe & in ſæcula, tr.26. d.22. n 8.

Verſ.9. Optimum eſt gratia ſtabilire cor, tr.26 d.2.n.5 d 6.n.1.

Verſ.10. Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui Tabernaculo deſerviunt, qui ſunt Angeli, tr.22.d.10. n.21.

Verſ.13. Exeamus ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes, tr.22.d.2.n.3, tr 25.d 1.n.7.tr.36 d 8.n 11.

Verſ.16. Beneficentiæ & communionis nolite oblivisci, tr.26 d.8. per totum. d.23.n.3.

Verſ.17. Obedite præpoſitis veſtris & ſubjacete eis, tr.22.d.23. n.6.

EX EPISTOLA CANONICA S. JACOBI.

Cap. I.

Verſ.9. Tardus ad iram, tr.39 d.14 per totum.

Verſ.17. Omne datum optimum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum, tr.34.d.25.n.7.tr.29.d.23.n.6.tr.30 d.6 n.4.tr.38.d. 6 n.3.

Verſ.20. Ira viri juſtitiam Dei non operatur, tr 39.d.6 per tot.

Verſ.21. In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras, tr.29 d.11 n.7.tr.26.d.5 n 5 d 30.n 4.

Verſ.27. Religio pura & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt, viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, tr. 26. d.14.n.4.

Cap. II.

Verſ.10. Quicumque vero legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus, tr.34.d.22.n.4.tr.43.d.22.n 6.

Verſ.13 Judicium ſine miſericordia fiet illi, qui non fecit miſericordiam, tr.15.d.17.n.7.d 29.n.5 tr.41.d.31.n 9.

Verſ.14. Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat numquid poterit fides ſalvare eum, tr.29.d. 6.n.7.d.7.n 10.d.11 n.6.

Verſ.15. Si frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis, illis, ite in pace, &c. tr.24. d.10.n.5.

Verſ.18. Sed dicet aliquis, tu fidem habes, & ego opera habeo: Oſtende mihi ſine operibus fidem tuam, & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam, tr.29.d.8 n.5 d.9.n.1.

Verſ.19. Tu credis quoniam unus eſt Deus, & bene facis, & Dæmones credunt, & contremiſcunt, tr. 29.d.13 per totum.

Verſ.20. Vis autem cognoſcere homo inanis, tr.29.d.8.n.13.

Verſ.20. Fides ſine operibus, mortua eſt, tr.29.d.4.n.5.d.12 n 3.

Verſ.29. Sicut corpus ſine Spiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt, tr.29.d.6.per totum

Cap. III.

Verſ.2. In multis offendimus omnes, tr.35.d16.n 4.

Verſ.2. Si equis frænos in ora mittimus, ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus, tr.40.d.10.n.1.

Verſ.5. Lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat, ecce quantus ignis, quam magnam ſylvam incendit, & lingua ignis eſt, & univerſitas iniquitatis, tr. 36 d.3.n.3.d.16. n.3. tr.39. d.2.n.4.

Verſ.16 Ubi zelus & contentio, ibi inconſtantia & omne opus pravum, tr.38.d.2 n.8.

Cap. IV.

Verſ 1. Unde bella & lites in vobis, nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris, tr.39 d.12.n.8.

Verſ.5. Ad invidiam concupiſcit Spiritus, qui habitat in nobis, tr.38.d.16.per totum.

Verſ.6. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam, tr. 32.d.5.n.1.

Verſ.10 Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos, tr. 32.d.10 per totum d 14 n.5.

Verſ.15. Quæ eſt vita veſtra? Vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur, tr.41.d.30.n.8.

Cap V.

Verſ.1. Agite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis: aurum & argentum veſtrum æruginavit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis, &c. tr.41 d 13 n 7.

Verſ.4. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus, tr.41.d. 30.n.8.

Verſ 5. Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis enutriſtis corda veſtra in die occiſionis, tr.31 d 21.n.9.

Verſ.18 Oravit, & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum, tr.30.d.23.n.5.

EX CANONICA I. S. PETRI.

Cap. 3.

Verſ.7. Probatio fidei: multo pretioſior auro, tr.29 d.2 per totum.

Verſ.12. In quem deſiderant Angeli proſpicere, tr.34.d.22.n.4.

Cap. II.

Verſ.1. Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & detractiones, & invidias, tr.38.d.1.n.7.

Verſ.8. Lapis offenſionis, & petra ſcandali, tr 27.d 11.per tot.

Verſ 9. Vos autem genus electum, gens ſancta, populus acquiſitionis, &c. tr 19.d.10 n 6,tr.22.d.4.per totum.

Verſ. eod. Regale ſacerdotium, tr.22.d.13.per totum.

Verſ.11. & 12. Chariſſimi obſecro vos, . . . vos abſtinere à carnalibus deſideriis, Converſationem veſtram inter gentes habere bonam, ut ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum, tr.27.d. 1 per totum, d.11 n 4.

Verſ.13. Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, tr.32.d.1.n.7.

Verſ.18. Subditi eſtote Dominis, etiam dyſcolis, tr.38.d.5.n.10.

Verſ 21. In hoc enim vocati eſtis, quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus, qui cum malediceretur, non maledicebat, tr.29 d 9.n.10.tr.35. d.7. n. 3.tr.16 d.7.per totum.

Verſ 22. Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus, tr 23.d.9.n.5.

Cap. III.

Verſ.19 & 20. Et his in carcere erant ſpiritibus veniens prædicavit: Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe tr.31.d.12.n.8.

Verſ.20 Cum fabricaretur arca, in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt, tr.34 d 12.n.5.

Cap. IV.

Verſ.8. Charitas operit multitudinem peccatorum, tr.42. d.22. n.11 tr.24.d 5 n.8.tr.26.d.18 n 4.

Verſ 14. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis, quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus ſuper vos requieſcit, &c tr 36.d 8.n.4.

Verſ.16 Nemo veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor, ſi autem ut Chriſtianus, non erubeſcat, glorificet autem Deum in iſto nomine, tr 25.d.7.n.4. tr.25. d 10.per totum, tr.29.d.9 n.9.

Verſ.17 Tempus eſt, ut incipiat judicium à domo Dei, tr 22.d. 28.per totum.

Verſ. 18. Si juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt, tr.41.d.21.per totum.

Cap. V.

Verſ.3. Forma facti gregis ex animo, tr.22.d.16.n.9.tr.27.d.5. per totum.

Verſ 5. Omnes invicem humilitatem inſinuate, quia Deus humilibus dat gratiam, tr.31 d 13. per totum.

Verſ 8. Tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, tr. 34.d.4.n.8 tr.19.d.4 n 4.tr.33 d.6.n.1.tr.23. d 2 n.3.

EX CANONICA II. S. PETRI.

Cap. I.

Verſ.5. Miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute ſcientiam, in ſcientia abſtinentiam, &c tr.29.d 23.n.8.

Verſ.10. Magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis, tr 19 d 7 per totum.

Verſ.16. Non doctas fabulas ſecuti notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem, ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis, tr.29.d.16 per totum.

Verſ.19. Habemus firmiorem propheticum ſermonem, tr.29.d.16. n.1 tr 34.d.1.n.10.

Cap. II.

Verſ 13. Voluptatem exiſtimantes diei delicias, coinquinationes & maculæ, deliciis affluentes in conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum, oculos habentes plenos adulterii, tr 31 d.9.n 3.

Verſ. 28.

Verſ. 21. *Melius erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ* tr. 29. d. 12. n.7.d.13 n.3.

*Verſ.*22. *Canis reverſus ad ſuum vomitum*, tr.31.d.20.n.5.

Cap. III.

Verſ. 3. *Hoc primum ſcientes, quod venient in noviſſimis diebus in deceptione luſores, juxta proprias concupiſcentias ambulantes*, tr. 41. d. 1.n.6.

EX CANONICA I. S. JOANNIS.

Cap. I.

Verſ. 1. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ &c.* tr. 29. d. 16. n 1.

Verſ. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, &c.* tr. 35. d. 17. n.2. tr.41. d. 23. n 6.

Cap. II.

Verſ. 1. *Advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum*, tr 35. d.6.n. 7.tr.41 d.29. n 11.

Verſ. 11. *Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat*, tr. 35. d. 28 per totum. tr.36.d.15.n.5.

Verſ. 16. *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*, tr. 28. d.5. n.4. tr.38.d.8. n. 2.

Verſ. 17. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*, tr.41.d.25.n 4

Verſ. 28. *Cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.* tr. 41. d.25. n 4.

Cap. III.

Verſ. 12. *Non ſicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus juſta*, tr. 33. d.11 n.5.

Verſ. 14. *Qui non diligit manet in morte*, tr.35 d.26.n 1.d.28. n 2.tr.38 d.9.n.1d.14. n.4 d.19.n.2. tr.39.d.9 n.2.tr.42.d.1. n.1. tr. 26. d 43. n 1.

Verſ. 17. *Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum egere, & non dederit, quomodo charitas Dei manet in illo?* tr 31.d.11.n.9.

Verſ. 5. *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum fides noſtra*, tr.29. d.18.n. n.

Verſ. 16. *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* tr.31.d.6.n 5.tr.35.d.10.n.8. tr.38.d 6. n.7. tr.38.d.9.n.1.tr.42.d.3.n 1.

Verſ. 17. *In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die judicii*, tr 41.d 30. per totum.

Verſ. 20 *Si quis dixerit, quia diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt, qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, &c.*tr.35.d 6.n.7.

Cap. V.

Verſ. 4. *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra*, tr 29.d.3.n.5.d 4 n.6.

*Verſ.*7 *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* tr.29.d.16 n 2.

*Verſ.*19. *Totus mundus in maligno poſitus eſt*, tr.29.d.17.n.4.

EX CANONICA III. S. JOANNIS

Caput I.

Verſ 4. *Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare*, tr. 12.d 23.n.6.

EX EPISTOLA B. JUDÆ APOSTOLI.

*Verſ.*4. *Subintroierunt quidam homines impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, &c. hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes*, tr. 31,d.13.n.11.

Verſ 11. *Væ illis, quia in viam Cain abierunt*, tr. 38 d.7 n.2.

Verſ. 13. *Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones*, tr 39. d.4.n 1.

EX LIBRO APOCALYPSIS S. JOANNIS APOSTOLI.

Cap. I.

Verſ 4. *Caput ejus, & capilli erant candidi tamquam lana alba*, tr.12 d.4.n.1.

Verſ. 10. *Fui in Spiritu in die Dominica*. tr 28.d 1.n.4.

*Verſ.*12. & 13. *Converſus vidi ſeptem candelabra aurea, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem Filio hominis, &c.* tr. 40 d.10. n 6.

Verſ 14. & 15. *Oculi ejus tamquam flamma ignis. Et pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti, &c.* tr. 34. d 10. n.4.

Verſ. 16. *De ore ejus gladius utraque parte acutus exibat*, tr. 41. d.14 n.1.

Cap. II.

Verſ. 5. *Memor eſto, unde excideris, & age pœnitentiam*, tr.31.d. 24 n.8.tr.40.d.4.n 9.

Verſ. 9. *Scio paupertatem tuam, ſed dives es*, tr. 12. d.3. n.10.

Verſ. 14. *Habeo adverſus te pauca, habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, edere & fornicari*, tr. 38. d. 7. per tot, d. 13.n. 11.

Verſ. 17. *Qui habet aurem audiendi audiat, quid Spiritus dicat Eccleſiis: vincenti dabo manna abſconditum*, tr.26.d 20.n.8.

Cap. III.

Verſ. 1. *Hæc dicit, qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas, ſcio opera tua.* tr 33.d.10.n.7.d.13 n.2.d 14.n.7.

Ead. Nomen habes, quod vivas, & mortuus es, non enim invenio opera tua plena coram Deo meo, tr.29.d.10 per tot.d.11 n.4. tr.33.d.7 n.5.d.10.n.7 tr.37.d 3. per tot. tr. 37 d.7 n.6.

Verſ. 8. *Ecce, dedi oſtium apertum coram te, quod nemo poteſt claudere, quia modicam habes virtutem*, tr. 12. d.15.n.3.

*Verſ.*14. *Angelo Laodiceæ Eccleſiæ ſcribe: hæc dicit Amen, teſtis fidelis: ſcio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus eſſes aut calidus, ſed quia tepidus es, &c.* tr.39.d.2.n.5.

Verſ. 17. *Quia dicis, quod dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*, tr.37.d.5.n 3.

Verſ. 18. *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas*, tr.32.d.18 n.2.

Cap. IV.

Verſ. 16. *Plena erant oculis ante & retro*, tr.31.d.20. n. 1.

Cap. V.

Verſ. 10. *Feciſti nos Deo noſtro Regnum, & Sacerdotes & regnabimus*, tr. 34. d.19 n 3. tr. 12 d.13.n 4.

Verſ. 13. *Et omnem creaturam quæ in cœlo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & ... audivi dicentes ſedenti in throno: benedictio, & honor, & gloria, &c.* tr.30.d.4.n.2.

Cap. VI

Verſ 6. *Vinum & oleum ne læſeris*, tr 34.d.13 n 7.

Verſ. 7. *Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum*, tr.33.d.2.n.5.d.5.n 7.

*Verſ.*10. *Dicent montibus & petris, cadite ſuper nos, & abſcondite nos*, tr.34 d 18,n 9.

Verſ. 12. *Ecce terræ motus factus eſt magnus, & Sol factus eſt niger, tamquam ſaccus cilicinus, & Luna tota facta eſt, ſicut ſanguis, & ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, & cœlum receſſit ſicut liber involutus*, tr.41 d 5.n 5.

*Verſ.*13. *Et ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cum à vento magno movetur*, tr.33.d.4 n 4.

Verſ 16. *Tunc dicunt montibus, cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni*, tr. 41. d. 11. n. 5. d.16.n.3.

Verſ. 17. *Venit dies magnus iræ ipſorum, & quis poterit ſtare?* tr. 41. d.8.n.4.

Cap. VII.

Verſ. 10. *Clamabant voce magna, dicentes: ſalus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum & agno.* tr 30.d 18.n.3.

*Verſ.*11. *Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, &c.* tr. 30. d.4.n.3.

Ead. Benedictio, & claritas, & ſapientia & gratiarum actio, honor & virtus & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, Amen. tr. 30. d. 2. n.9.

Cap. VIII.

*Verſ.*3. *Stetit Angelus juxta aram templi, habens thuribulum aureum in manu ſua*, tr.22 d.10.n 18.

Cap. IX.

Verſ 1. *Vidi ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clavis putei abyſſi, &c.* tr. 34. d. 10. n. 6.

Verſ 6. *Quærent mortem, & non invenient eam, & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis*, tr. 34. d. 26. per totum.

Cap. X.

Verſ. 5. *Et Angelus quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam, &c.* tr. 34. d. 25. n. 7.

Verſ 6. *Juravit per viventem in ſæcula ſæculorum quod tempus non erit amplius*, tr. 34 d.24 n.5. tr 41.d.12 n.4.d.29. n.3.

Cap. XI.

Verſ. 2. *Atrium autem quod eſt foris templum, ejice foras*, tr. 29. d. 11. n. 6. tr. 33.d.2. n 12.

Cap. XII.

Verſ. 4. *Et ecce draco magnus, cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram*, tr.33.d.6.n.1.

Verſ. 9 *Projectus eſt draco ille magnus*, tr. 33. d. 2.n.3.d. 5.n.8 tr.34 d.12. n.3.

Verſ. 12. *Deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam*, tr. 39. d.7.n.9.

Cap. XIII.

Verſ. 8. *Agnus occiſus ab origine mundi*, tr. 26.d 18.n.1.

Cap. XIV.

Verſ. 5. *Sine macula enim ſunt ante thronum Dei*, tr. 34. d. 16. n. 9.

Verſ. 10. *Bibet de vino iræ Dei, quod mixtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu Angelorum Sanctorum*, tr.34.d. 21. n. 4.

Verſ. 11. *Si quis adoraverit beſtiam & imaginem, & acceperit characterem, &c.* tr.34.d.9.n.1.

Verſ. 11. *Cruciabitur igne & ſulphure, & fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum, nec habent requiem die ac nocte*, tr. 34 d. 23. n. 1. d. 27. n. 7. tr. 41. d. 24. n. 7.

Verſ. 13. *Scribe, beati mortui, qui in Domino moriuntur: opera enim illorum ſequuntur illos* tr. 41. d. 2. n. 2. & 3. d. 28. n. 10.

Verſ. 15. *Vidi ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis, habentem in manu ſua falcem acutam* tr. 41. d. 10. n. 7.

Verſ. 19. *Miſit in lacum iræ Dei magnum*. tr. 34. d. 11 n. 4. d. 32 n. 4.

Verſ. 20. *Miſit Angelus falcem ſuam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ*, tr. 34. d. 32 n. 4.

Cap. XVI.

Verſ. 1. *Ite & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram*. tr. 41. d. 17. n. 6.

Verſ. 5. *Juſtus es Domine, qui es, & qui eras ſanctus, qui hæc judicaſti, quia ſanguinem Sanctorum, & Prophetarum effuderunt*. tr. 41 d. 17. n. 6.

Verſ. 9. *Blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas*. tr. 35. d. 16. n. 10.

Verſ. 10. *Et quintus Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ, & factum eſt Regnum ejus tenebroſum, & commanducaverunt linguas ſuas præ dolore*. tr. 38 d. 10. n. 3.

Cap. XVII.

Verſ 4. *Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione*. tr. 33. d. 1. n. 8.

Verſ. 5. *In fronte ejus nomen ſcriptum, myſterium*. tr. 33. d. 9. n. 10.

Cap. XVIII.

Verſ. 2. *Babylon magna, facta eſt habitatio dæmoniorum & cuſtodia omnis Spiritus immundi, quia de vino iræ fornicationis ejus, biberunt omnes gentes*. tr. 27. d. 10. n. 5.

Verſ. 7. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*. tr. 34. d. 20. per tot. n. 6. tr. 41. d. 13. num. 7.

Verſ. 21. *Lapidem magnum quaſi molarem*, tr. 34. d. 15. n. 7.

Cap. XIX

Verſ. 17. *Et vidi unum Angelum ſtantem in Sole, & clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium cæli: venite & congregamini ad cœnam magnam Dei, ut manducetis carnes Regum*, tr. 26. d. 48. n. 3.

Verſ. 20 *Stagnum ignis ardentis ſulphure*. tr. 34. d. 11. n. 2. d. 20. num. 11.

Cap. XX.

Verſ. 6. *Diabolus miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris*. tract. 34. d. 11. num. 2.

Verſ. 6. *Beatus & Sanctus, qui habet partem in reſurrectione prima, in his ſecunda mors non habet poteſtatem*, tr. 34. d. 26. n. 2

Verſ. 10. *Cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorum*. tr. 34. d. 29. n. 1.

Verſ. 12. *Libri aperti ſunt, & judicati ſunt ex his, quæ ſcripta erant in libris ſecundum opera eorum* tract. 41. d. 15. per tot.

Verſ. 14. *Miſſi ſunt in ſtagnum ignis & ſulphuris*. tr. 34. d. 24. n. 5.

Cap. XXI.

Verſ. 8. *Timidis autem & execratis, &c. pars illorum erit in ſtagno ardenti, igne & ſulphure*. tr. 34 d. 11. n. 2. d 15. num. 9.

Verſ. 19. *Fundamenta civitatis omni lapide pretioſo ornata* tr. 34. d. 32. n. 7.

Verſ. 27. *Non intrabit aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens*. tr. 34. d. 12. n. 8. tr. 35. d. 21. n. 6.

Cap. XXII

Verſ 12. *Ecce venio cito, & merces mea mecum eſt dare unicuique ſecundum opera ſua*, tr. 41. d. 28. n. 3.

Verſ. 14. *Ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in Civitatem*. tr. 26. d. 42. n. 9.

INDEX RERUM ET VERBORUM MEMORABILIUM
QUÆ IN HOC SECUNDO TOMO BIBLIOTHECÆ MORALIS CONTINENTUR.

Numerus primus Tractatum, ſecundus Diſcurſus, tertius Numerum in quolibet Diſcurſu ſignificat.

A.

Aaron, *Tract.* 21, *Diſc.* 2. *num* 9. & *Diſc.* 13. n. 14.

Dum ad ſacerdotium evehendus eſſet, cur id per germinantem virgam ſignificare DEUS voluerit. *Tract.* 40. *diſc.* 5. *n.* 7.

Abdias.

Factus eſt Propheta propter erogatam Eleëmoſynam, *tr* 24. *d.* 17. *n.* 8.

Abel

Cur ejus ſacrificium Deo acceptius fuerit, quam quod Cain frater ejus obtulit.

Abigail

Davidem donis & muneribus placavit. *tr.* 24. *d.* 12. *n.* 2.

Abimelech

Suo exemplo populum adverſus Sichemitas continuit, *tr.* 27. *d.* 5. *n.* 5.

Fumo ſuffocavit milites & cujus rei ſit hoc factum figura, *tr.* 34. *d.* 27. *n.* 7.

Abraham Patriarcha

Monitus eſt ab Angelo de Iſaac, ſibi ex Sara naſcituro. *tr.* 26. *d.* 4 *n.* 8 & 9.

Non eſt invitatus ab Angelo ad ſpecialem gratiarum actionem, ſed tunc ſolum gratias egit, quando filium ſuum in monte, Deo in ſacrificium obtulit. *Ibid.*

Tribus Angelis in Mambre convivium præparavit, *tr* 26. *d.* 51. *n.* 4.

Cui poſt quinque Reges devictos nihil ab eis ſpoliorum accepit. *tr* 26 *d.* 10 *n.* 3.

Abrahæ gratitudo expenditur. *tr.* 30. *d* 5. *n.* 3. *tr.* 30. *d* 7. *n.* 8.

Abraham gratitudine ſua Rebeccam Iſaac filio ſuo in uxorem obtinuit. *tr.* 30. *d.* 6. *n* 9. & *tr.* 30. *d.* 7. *n.* 8.

Limbus Patrum ſinus Abrahæ appellatus, & cur? *tr.* 30 *d.* 5 *num.* 3.

Abrahæ magnalia humilitatis ejus præmia fuere *tract.* 32. *d.* 10. *num.* 2.

Abraham poſt receptas in Tabernaculum ſuum tres perſonas divinas, tanto eſt humilior factus. *tr.* 32. *d.* 18. *n.* 1.

S. Abraham Eremita.

Injurias & contumelias tolerando convertit Paganos.

Abraham

Anachoreta per patientiam injuriam Idololatras ad Chriſtianam fidem convertit *tr* 30. *d* 8. *n.* 11.

Abſalon

Vide *tr.* 23 *d* 15. *n* 6.

Intolerabilis eidem fuit paterni affectus privatio. *tr.* 34. *d.* 22. *n.* 4.

Abſtinentia.

Abſtinentia à carnibus præcedit communiter dies feſtos ſolemniores. *tr* 28. *d.* 9 *n.* 2.

Abſtinentia a vino optimum eſt caſtitatis conſervandi remedium *tr.* 31. *d* 8. *n* 7 & 8.

Judith per abſtinentiam Holofernis evaſit libidinem. *tr.* 31. *d.* 9. *num.* 6

Abſtinentia ferrum eſt, quo omnes inordinatorum affectuum noxiæ herbæ eradicantur, *tr.* 31 *d.* 12. *n.* 5.

Julius Cæſar abſtinentia & ſobrietate ſua Romanum Imperium reſtauravit, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 3.

Alphonſus Arragoniæ Rex indecens eſſe dicebat, quod Rex ſapientiam per intemperantiam ſupprimat *tr.* 31. *d* 17 *n* 3.

Abſtinentia & frugalitas victus liberat à morbis, & plures vitæ adjicit annos *tr.* 31. *d.* 18. *per totum.*

Os hominis parvum, & erectus ejus ad ſydera vultus victus ei præſcribunt abſtinentiam, *tr.* 31. *d.* 25 *n.* 7.

Diis ſimillimus eſt abſtinens, *tr* 31. *d.* 25 *n* 8.

Egregium in S. Romualdo cernitur abſtinentiæ exemplum. *tr.* 31 *d.* 36 *n.* 5.

Achab

Rex Iſrael ob peccatum ſuum caſtigari metuit. *tr* 28. *d* 13 *n* 6.

Acharon

Idem eſt quod fluctuoſus. *tr.* 34. *d.* 6. *n.* 2. Item dicitur

Infernus ab *A* quod eſt *ſine*, & *Cheronta*, quod eſt *ſalus* quaſi ſine ſalute. *Ibid.*

Accidentia

In Sacramento Euchariſtiæ ſubſiſtunt ſine ſubjecto, *tr.* 26. *d.* 52. *n.* 1.

Accipiter

Gratus eſt erga aviculam captam ſe calefacientem, *tr.* 30. *d.* 10. *n.* 11.

Actio

Actiones humanæ in quotuplici ſint differentia, *tract.* 37. *d.* 5. *n.* 2.

Actio eadem in diverſis perſonis, & laudabilis, & reprehenſibilis, & quomodo, *tr.* 37. *d.* 9. *n.* 3.

Adamas

Per ſanguinem hircinum frangitur, *tr.* 22. *d.* 37. *n.* 4.

Adiges

Rex in cruento prælio milites ſuos nimium pavidos, hiſce verbis animavit; Cum nos qui vincimus, trepidamus, quid facere cenſetis eos, qui victi ſunt: dictum hoc terrori extremi judicii eleganter applicatur, *tr.* 41. *d.* 5. *n.* 4.

Adulator

Magis vitandus quam inimicus, *tr.* 36. *d.* 10. *n.* 3.

Adultera

Evangelica cur ſola cum Chriſto permanſerit, *tr.* 18. *d.* 16. *n.* 9.

Ægyptus

Ægypti decem flagella umbra ſunt pœnarum infernalium. *tr.* 34. *d.* 15. *n.* 5.

Ætas

Ætas juvenilis ceræ comparatur, *tr.* 23. *d.* 6. *n.* 2. & 3.

Æternitas

Inferni & ejuſdem pœnarum varie probatur, *tr.* 34. *d.* 29. *per totum.*

Vitæ beatæ, probat æternitatem inferni. *Ibid.*

Quid ſit æternitas, *tr.* 34. *d.* 26. *n.* 3.

Pœnarum infernalium inconſideratio cauſa eſt præcipua damnationis multorum, *tr.* 14. *d.* 29. *n.* 8.

Conſideratio vero cauſa eſt ſalutis, *Ibid. n.* 9.

Ejus conſideratio pro fide certantibus vires addit. *tr.* 34. *d.* 20. *n.* 9.

Agapitus Papa

Quem pro eleemoſyna ex purpura conceptum ſortiatur, *tr.* 24. *d.* 14. *n.* 7.

S. Agatha Virg. & Mart.

Lætabunda ibat ad carcerem, *tr.* 29. *d.* 29. *n.* 5.

Agnus

Paſchalis, ejuſque figura, circumſtantiæ membra, eorumque rationes explicantur, *tr.* 27. *d.* 7. *n.* 1. & *tr.* 22. *d.* 21. *n.* 4. & *tr.* 26. *d.* 50. *n.* 10.

Paſchalis crudus manducari non poterat. & quare? *tr.* 26. *d.* 8. *n.* 9.

Pedibus calceatis manducari debebat. *tr.* 22. *d.* 21. *n.* 12.

Idem ſuccinctis renibus, *Ibid.*

Sacrificabatur die decimo. *tr.* 22. *d.* 22. *n.* 2.

Veſperi ſacrificabatur & manducabatur in nocte, *tr.* 26. *d.* 45. *n.* 6.

Cur domi quatriduo ſtare debuerit, priuſquam ſacrificaretur? *tr.* 26. *d.* 18. *n.* 2.

Qua ratione manducari debuerit, ejuſque myſterium *tr.* 26. *d.* 8. *n.* 9.

Alba ſacerdotalis

Quid ſignificet, *tr.* 22. *d.* 7. *n.* 4. & *d.* 8. *n.* 10.

S. Albanus Martyr

Per bonum exemplum converſus fuit. *tr.* 27. *d.* 2. *n.* 6.

Alexander Magnus

Per Jaddo ſacerdotis præſentiam mitigabatur. *tr.* 22. *d.* 13. *n.* 9.

Summum Hebræorum Sacerdotem veluti Deum quemdam adoravit. *tr.* 22. *d.* 14. *n.* 8.

Mores in juventute imbibitos deſerere non potuit, *tr.* 23. *d.* 6. *n.* 7.

In ſomno exiſtens furore & vindictæ capiendæ propoſito, hiſce verbis placatus eſt: O Rex, totius mundi victor es, at ſi te non viceris, non es victor, ſed victus *tr.* 35. *d.* 25. *n.* 1. & *tr.* 36. *d.* 13. *n.* 4.

In Deorum numerum relatus fuiſſet, niſi à furore ſe vinci permiſiſſet.

In temulentia occidit Clitum, chariſſimum amicum, *tr.* 31. *d.* 5. *n.* 6.

Antigonus Alexandrum ob temulentiam imperio indignum eſſe cenſuit, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 2.

De ebrietate Alexandri Magni, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 5.

Caliſthenes Alexandri craterem ebibere noluit, ne Æſculapio indigeret, *tr.* 31. *d.* 18. *n.* 5.

Brachmanenſium ad Alex. M. Epiſtola de frugalitate victus ipſorum, *tr.* 31. *d.* 28. *n.* 9.

Androclides monebat Alexandrum, ut vinum bibens ſe terræ ſanguinem potare crederet. *tr.* 31. *d.* 29. *n.* 3.

B. Algerus

Ejus dictum de venerabili Sacramento Euchariſtiæ, *tr.* 26. *d.* 16. *num.* 8.

S. Alipius

S. Auguſtini in converſione ſocius qualiter ad primam vitam reductus fuerit.

B. Aloyſius Gonzaga

A S. Carolo Borromæo initiatus, Spiritum & ſanctitatem acquiſivit, deque morte ipſius, *tr.* 26. *d.* [illegible] *n.* 3.

Alphonſus I. Rex

A Matre ſua maledictus ipſum ab inimicis ſuis paſſus fuit, quod matri intulerat. *tr.* 23. *d.* 15. *n.* 8.

Alphonſus, Arragoniæ Rex.

Non decere Regem dixit, ut per temulentiam ſapientiam ſuam obrueret, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 3.

Ejus de Antonio Panormitano inſigni hypocrita à vermibus devorato, egregium dictum, *tr.* 33. *d.* 3. *n.* 5.

P. Alphonſus Valentinus Ord. Prædicat.

Hoſpitium ſibi a ſacerdote quodam exhibitum grata mercede compenſavit orando *tr.* 30. *d.* 8. *n.* 10.

Altare

Symbolum eſt cordis. *tr.* 22. *d.* 8. *n.* 2.

Amitrenſi

A terra ſunt devorati *tr.* 22. *d.* 14. *n.* 4.

Amicitia

Philoſophus quidam amicitiam duorum impenſe ſe diligentium parvi fecit, eo quod eorum unus dives, alter pauper eſſet, *tr.* 26. *d.* 47. *n.* 7.

Amicus S. R. E. Cardinalis

A Paulo II. creatus, quia paſtor ovium antea fuerat, pro inſigni ſuo agnum librum tenentem ſibi aſſumpſit.

S. Ammonius

Illius egregium facinus, quod, ne Epiſcopus fieret, præſtitit, *tr.* 22. *d.* 31. *n.* 8.

Amor

Jonathæ erga Davidem, *tr.* 26. *d.* 47. *n.* 6.

Anachoreta

Quidam poſt vitam tepide tranſactam, ad modicam inferni conſiderationem, auſteriſſimam duxit [illegible] *tr.* 34. *d.* 3. *n.* 2. & 3.

Anaſtaſius Synaita

Epiſcopus Antiochiæ, ejuſque [illegible] *tr.* 26. *d.* 31. *n.* 7.

Andronicus ſervus fugitivus

Egregium huic à Leone exhibitæ gratitudinis exemplum, *tr.* 30. *d.* 10. *n.* 4.

B. Angelus de Fulginio

Quos ex SS. Sacramento perceperit effectus, *tr.* 29. *d.* 11. *n.* 6.

Ejus circa idem Sacramentum inſtructiones & viſiones, *tr.* 26. *d.* 26. *n.* 10. & *d.* 35. *n.* 5.

Ejus de humilitate affatum *tr.* 32. *d.* 6. *n.* 5.

Egregia ipſi à Chriſto ſponſo ſuo de humilitate tradita inſtructio, *tr.* 32. *d.* 7. *n.* 3. & *tr.* 32. *d.* 13. *n.* 6.

Angeli

Angelorum damnatorum nonnulli ſunt in aëre collocati, & quare. *tr.* 38. *d.* 15. *n.* 5.

Angeli in extremo judicio timebunt, *tr.* 41. *d.* 6. *n.* 1.

Eorundem in tentationibus aſſiſtentia, *tr.* 41. *d.* 18. *n.* 4.

Serviunt nobis propter Deum, propter nos, & propter ſeipſos, *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 3.

Deus minus contulit Angelis, quam hominibus. *tr.* 30. *d.* 24. *n.* 4.

Ingens eſt hominis beneficium habere ab ortu Nativitatis ſuæ cuſtodem Angelum, *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 7.

Angeli Chriſtum carne indutum juſſi ſunt adorare, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 2.

Cur Angeli Chriſti nativitatem ſolis denunciarint paſtoribus, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 4.

Lucta Angeli cum Jacob conſideratur, *tr.* 32. *d.* 18. *n.* 4.

Angerus Japo

Primus Japonici Chriſtianus ejuſque fides laudata, *tr.* 26. *d.* 8. *n.* 7.

Anicetus Papa

Scripſit de non nutrienda coma ad Epiſcopos Franciæ, *tr.* 22. *d.* 2. *n.* 5.

Anima

In quonam ejus finis & voluptas conſiſtat, *tr.* 26. *d.* 11. *n.* 6. *per totum Diſc.*

Sponſalitium animæ cum Deo qualiter fiat, *tr.* 29. *d.* 8. *per totum diſc.*

Teſtis hujus ſponſalitii ſunt opera, *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 5.

In ſponſalitio animæ cum Chriſto fieri debet mutua corporum traditio. *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 23.

Anima ſponſa Chriſti armillis ornanda eſt, *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 15.

Anima ſponſa pretioſis induenda eſt veſtibus, & quænam illæ, *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 16.

Dos animæ quæ ſit. *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 17.

Quid ſit, animam in manibus portare, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 10.

Cur Deus animam noſtram adeo nobilem luteo corpori conjunxerit, *tr.* 30. *d.* 13. *n.* 4.

Cur Deus homini animam per afflationem inſeruerit, *tr.* 30. *d.* 13. *n.* 3.

Horten-

Horrendum exemplum cujuſdam animam ſuam vendere, & pretium poſt diſſipare volentis, *tr.* 31. *d.* 2. *n.* 12.

Pravis appetitibus nimium dedita, portatilis quidam eſt infernus, *tr.* 34. *d.* 16. *n.* 4.

Extra abyſſum exiſtens, quomodo ab igne infernali inceſſanter puniatur. *tr.* 34. *d.* 16. *n.* 7.

Damnatæ deformitas, *tr.* 34. *d.* 18. *n.* 2.

Animalia

Defectuoſa à ſacrificiis excluduntur, *tr.* 12. *d.* 20. *n.* 9.

SS. Anna & Ioachim

Quo merito B. Virginem in prolem obtinuerint, *tract.* 15. *d.* 8. *n.* 4.

S. Anna mater Samuelis

Ob gratitudinem ſuam fœcunda mater extitit trium filiorum & duarum filiarum loco Samuelis, *tr.* 30. *d.* 6. *n.* 1.

S. Anno Archiepiſcopus Colonienſis

Ejus memorabilis viſio rancorem & odium quod contra cives Colonienſes in corde fovebat, in ipſo corrigens. *tr.* 35. *d.* 18. *n.* 12.

Annonæ caritas.

In obſidione Samariæ ab Eliſæo prædicta fuit, *tract.* 26. *d.* 43. *num.* 4.

Annulus

Idem ſignificat, *tract.* 29. *d.* 8. *n.* 3.

Antichriſtus

In Angelum lucis ſe transformans animas multas ſeducet. *tr.* 33. *d.* 5. *n.* 11. *& ſeqq.*

Antiochia

Qualiter à terræ motu liberata fuerit, *tr.* 26. *d.* 17. *n.* 3.

S. Antonius Magnus Abbas

A S. Athanaſio celebratus & à Conſtantino Magno Imperatore in honore habitus, *tr.* 25. *d.* 9. *n.* 9.

S. Antoninus Archiepiſcopus Florent.

Quod ruſtico poma afferenti retulit: Retribuat tibi Deus, magis, quam poma, in pondere habuit, *tr.* 30. *d.* 8. *n.* 5.

S. Antoninus Imperator

Ad reſtinguendam iracundiam optimam dicebat eſſe rationem, timere, ne ſimilis fias ei qui injuriam fecit, *tr.* 35. *d.* 10. *n.* 8.

S. Antonius

Multa à dæmonibus eſt perpeſſus, *tr.* 34. *d.* 15. *n.* 6.

Antiſthenes

Cum illi nunciatum eſſet quod quidam male de illo aliquid dixiſſet, reſpondit: Non male dixit mihi ſed ſibi *tract.* 36. *d.* 4. *num.* 4.

Apis

Symbolum eſt hominis vindicativi, *tr.* 35. *d.* 3. *n.* 9. *& tr.* 35. *d.* 26. *n.* 2.

S. Apollinaris Martyr

Ejuſdem Martyrii deſcriptio, *tr.* 29. *d.* 19. *n.* 5.

S. Apollinaris

Quomodo juveni cuidam e conditione divitiarum redacto eleemoſynam erogarit, *tr.* 24. *d.* 15. *n.* 4.

SS. Apoſtoli

Simon & Iudas operibus & bonis exemplis converterunt infideles, *tr.* 27. *d.* 2. *n.* 8.

Cur SS. Paulus & Barnabas à gentilibus Deorum loco in veneratione fuerint, *tr.* 27. *d.* 14. *n.* 13.

Apoſtoli

Tam brevi tempore mundum ad fidem convertiſſe ex 3. præcipuè capitibus mirum eſt, *tr.* 29. *d.* 17. *n.* 1.

Apoſtoli omnia errorum ignorantiæ, malitiæ, & ſacrilegiorum lolis ab hoc mundo extirparunt, *tr.* 29. *d.* 17. *n.* 4.

Apoſtoli puncta difficillima proponebant fide divina credenda, *tr.* 29. *d.* 17. *n.* 4.

Apoſtoli ſignificantur per cœlos, *tr.* 29. *d.* 33. *n.* 1.

Apoſtoli ſunt Cardines terræ ſuper quos Deus poſuit orbem, *tr.* 32. *d.* 8. *n.* 7.

Apoſtata

Cur Deus multos à fide apoſtatare permittat, *tr.* 29. *d.* 10. *n.* 3. *& tr.* 29. *d.* 11. *n.* 6. *& ſeqq.*

Apoſtatæ a fide vel inſtituto religioſo dici merentur atrium Eccleſiæ vel religionis, *tr.* 29. *d.* 11. *n.* 6.

Fruſtra ſe excuſant per mala aliorum exempla, *tr.* 29. *d.* 11. *n.* 7.

Malè prius vivendo, fidem quam habent amittunt, *tr.* 29. *d.* 11. *n.* 7. *& ſeqq.*

Naufragantur circa fidem vel religionem, *tr.* 29. *d.* 11. *n.* 8. *& ſeqq.*

Difficulter convertuntur ad Deum. *tr.* 29. *d.* 11. *n.* 9. *& ſeqq.*

Appetitus

Iraſcibilis cani cuidam Moloſſo comparatur, *tr.* 29. *d.* 15. *num.* 2.

Aquila

Qualiter à veteribus depicta ut ſymbolum eſſet patientiæ, *tr.* 36. *d.* 5. *n.* 3.

Ex cæteris volucribus ſola a fulmine immunis dicitur, *tr.* 41. *d.* 30. *n.* 4.

Arca Domini

In quanta munditie conſervata fuerit & quamobrem, *tr.* 26. *d.* 22. *n.* 9.

Cur Accaronitæ illam exhorruerint, *tract.* 26. *d.* 3. *n.* 13.

Arca Noe

Cur Deus ex animalibus ſeptena & ſeptena in arcam duci voluerit, *tr.* 30. *d.* 2. *n.* 3.

Arelatenſes

Dum adhuc gentiles eſſent, tres juvenes bene ſaginatos quotannis dæmoni ſacrificabant, *tr.* 21. *d.* 2. *n.* 7.

Ariſtomachus

Apes per 58. annos obſervans quid didicerit, *tr.* 26. *d.* 11. *n.* 4.

Ariſtides

Philoſophus dum aliquis ex injuria in faciem ei ſpueret, illam abſtergens dicebat: Admone iſtum ne poſtea tam improbe oſcitet. *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 4.

Ariſtoteles

Ex invidia contra Platonem Magiſtrum ſuum concepta, libros ejus combuſſiſſe dicitur, ut facilius eum impugnaret, *tr.* 39. *d.* 9. *n.* 7.

Arrius. Hæret. Arriani

Fictum quoddam Cerulæ Epiſcopi Arriani miraculum, *tr.* 29. *d.* 24. *n.* 6.

Aſinus

Natura ſua gratus eſt ei qui pabulum præbet, *tr.* 30. *d.* 10. *n.* 1. *& tr.* 30. *d.* 26. *n.* 9.

Chriſtum natum halitu ſuo caleſecit, *ibid.*

Cur Deus Aſinæ Balaam loquelam indulſerit, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 9.

Aſinus piſcis

Cor in ventre habens guloſi ſymbolum eſt, *tr.* 31. *d.* 21. *n.* 1.

Aſſius Epiſcopus

Alios nimio timore à Martyrio ſuſtinendo deterritos ad idem ſuo exemplo animavit, ejuſque hiſtoria, *tr.* 27. *d.* 6. *n.* 6.

Aſſuerus

Ejuſque convivium quid ſignificarent, *tr.* 26. *d.* 14. *n.* 11.

Aſſyrii

Nocte quadam cum Hebræis bellantes cæcati ſunt, & cur. *tr.* 26. *d.* 22. *n.* 9.

Aſpis

Symbolum eſt hominis vindicativi, *tr.* 35. *d.* 3. *n.* 9. Item invidi, *tr.* 38. *d.* 17. *n.* 2.

Attila

Hunnorum Rex Leonis Pontificis affabilitate victus, tyrannidem compeſcuit, *tr.* 35. *d.* 22. *n.* 2.

Aves

Harum gratitudo exponitur, *tr.* 30. *d.* 10. *n.* 9.

Cur Deus avibus benedixerit non vero quadrupedibus, *tr.* 30. *d.* 26. *n.* 14.

Augures

Romani leges annullant & deponunt Conſules. *tr.* 22. *d.* 13. *n.* 18.

M. Avila

Sacerdotem lingua cœlum aperire & claudere reſpondit.

Aula, Aulicus

Cur vitiis tantopere patrocinentur, *tr.* 27. *d.* 5. *n.* 2.

Duo aulici Conſt. M. Imperatoris S. Antonii exemplo converſi ſunt, *tr.* 27. *d.* 6. *n.* 6.

Aurum

In veſtibus ſacerdotum quid ſignificet, *tr.* 22. *d.* 6. *n.* 6.

Azarias

Sacerdos Oſiam Regem reprehendit & cur, *tr.* 21. *d.* 13. *n.* 11.

B.

Bajazethes

A Tamberlano ferreæ caveæ incluſus fuit, *tr.* 34. *d.* 18. *n.* 5.

Balduinus

Archiepiſcopus Cantuarienſis, ejus dictum de Euchariſtia, *tr.* 26. *d.* 33. *n.* 3.

Balduinus Rex Jeroſolymorum.

Ejus egregia erga Admirati Turcarum Præfecti conjugem exhibita beneficentia, *tr.* 30. *d.* 8. *n.* 6.

Balthaſar Rex Babyloniæ

Cur convivium inſtruxerit, quando à Cyro Rege ad extrema redactus erat, *tr.* 31. *d.* 14. *n.* 4.

Cur vaſa ſacra templi in convivium adduci juſſerit. *tr.* 31. *d.* 14. *n.* 4.

De ſententia mortis Balthaſari per Scripturam ad parietem inſinuata, *tr.* 31. *d.* 14. *n.* 5.

Balthaſaris guloſitas ponderatur, *tr.* 31. *d.* 21. *n.* 7.

Cur ob minorem errorem punitus & in majori diſſimulatus fuerit, *tr.* 27. *d.* 10. *n.* 6.

Baptiſmus

Poſt Baptiſmum tuto cum diabolo pugnare licet. *tr.* 29. *d.* 4. *n.* 5.

Ut Baptiſmus contra diabolum prævaleat, opera fidei conjungenda ſunt, *ibid.*

Verus Chriſtianus non ſolo Baptiſmo efficitur ſed per ſanctam converſationem, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 6.

In Baptiſmo nomina Chriſtiana imponuntur ut mores induamus Chriſtiano dignos *tr.* 29. *d.* 11. *n.* 2.

Examinatur profeſſio quam in Baptiſmo profitemur, *tr.* 29. *d.* 14. *n.* 2.

Qui factas in Baptiſmo promiſſiones violaverit, ſeveriſſimè punitur, *tr.* 29. *d.* 14. *per totum*

Cæremoniæ Baptiſmi conſiderantur, *tr.* 29. *d.* 14. *n.* 2.

Cur

Cur Deus deleto per Baptiſmum peccato originali pœnam tamen corruptionis ab homine non auferat, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 4.

V. Mater Baptiſta de Camerino

Exiſtimabat nec B. Virginem, nec Angelos, nec Sanctos alios ſufficientes pro unico campi flore gratias agere poſſe, *tr.* 30. *d.* 25. *num.* 7.

Barathrum

Idem eſt quod sorago atra. *tr.* 34. *d.* 6. *n.* 2.

S. Barlaam

In tormentis ſumma gaudia oſtendit. *tr.* 29. *d.* 20. *n.* 4.

Barnabas & Paulus

Vid. verbum Apoſtoli.

S. Baſilius Magnus

Quid de Euchariſtia docuerit, *tr.* 26. *d.* 4. *n.* 8.

Quid de quotidie communicantibus ſenſerit, *tr.* 16. *d.* 45. *n.* 2.

Baſilius Macedo Imperator.

Erga ſervum liberatorem ſuum ingratus fuit, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 6.

Beati

Ad augmentum gloriæ ſuæ damnatorum videbunt pœnas, *tr.* 34. *d.* 21. *n.* 6.

Beliſarius

Ejus laus eximia ab invidia obſcurata, *tr.* 38. *d.* 1 c. *n.* 6.

Bellarminus

Cardinalis, ſacerdotem mentiri non poſſe credidit, *tr.* 22. *d.* 5. *num.* 10.

S. Benedictus

Juſtiniani & Heraclii filiorum Imperatoris comas recepit, *tr.* 22. *d.* 2. *n.* 2.

Eum Monachi præ invidia veneno necare tentarunt, *tr.* 38. *d.* 2. *n.* 8.

Benedictus Pontifex

Beſtiæ inſtar viveos poſt ſuæ finem beſtiæ ſpeciem referre conſpectus fuit, *tr.* 34. *d.* 18. *n.* 2.

Benefacere, Beneficium

Tres præcipue ob cauſas unus alteri benefacit, ſcilicet vel ex timore, mali, vel ex ſpe boni, aut ex virtute beneficentiæ, *tr.* 30. *d.* 1. *n.* 1.

Beneficia non ſunt danda invitis, *tr.* 30. *d.* 4. *n.* 7.

Inſignis Balduini erga conjugem admirati Turc-capitis exercita beneficentia. *tr.* 30. *d.* 8. *n.* 6.

Egregium militis Angli erga militem Hiſpanum beneficentiæ exemplum, *tr.* 30. *d.* 8. *n.* 6.

Beneficia nos coercent ne offendamus benefactorem, *tr.* 30. *d.* 9. *n.* 4. *& ſeqq.*

De beneficiorum multiplicitate & varietate quibus homo increaturarum in ſui uſum productarum accumulatus fuit, *tr.* 30. *d.* 10. *per tot.*

Magnum Dei beneficium eſt hominis aliarumque creaturarum jugis conſervatio, *tr.* 30. *d.* 12 *per tot.*

Ingens à Deo homini conceſſum beneficium eſt nobiliſſima ejus eſſentia, & corpus elegantiſſime formatum, *tr.* 30. *d.* 13. *per tot.*

Ingens hominis beneficium eſt Angelus ejus cuſtos à Deo ab ortu Nativitatis ſuæ eidem ordinatus. *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 4.

Ingens Dei donum eſt gratia & ejuſdem auxilia, *tr.* 30. *d.* 14 *per totum.*

Eximium Dei beneficium eſt vocatio ad fidem, *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 9. *& ſeqq.*

Magnum Dei beneficium eſt quod multa culpæ & pœnæ mala à nobis arceat, *tr.* 30. *d.* 15 *per totum.*

Ingens Dei beneficium eſt quod in ſtatu peccati mortalis æternæ damnationis executionem ab homine ſuſpendat, *tr.* 30. *d.* 16. *per totum.*

De variis beneficiis particularibus uniuſcujuſque hominis. *tr.* 30. *d.* 17. *per totum.*

Ingens Dei beneficium eſt peccatorum remiſſio, *tr.* 30. *d.* 17. *n.* 10

Ingens beneficium Dei eſt exactiſſima illius circa nos providentia, *tr.* 30. *d.* 17. *n.* 11.

Quo majora ſunt beneficia, eo majora erunt ingratorum ſupplicia, *tr.* 30. *d.* 19. *per totum.*

Sub nomine frumenti vini & olei, omnigena exprimuntur beneficia, *tr.* 30. *d.* 25. *n.* 1.

Beneficium tanto majus eſt, quanto major eſt qui illud confert, *tr.* 30. *d.* 25. *n.* 6. *&* 7.

Amor erga benefactorem innatus eſt nobis, *tr.* 30 *d.* 25. *n.* 7.

S. Bernardus

Ad altare accedens timebat & contremiſcebat, *tr.* 21. *d.* 8. *n.* 10.

Parentem ſuum per prædicationem pœnarum inferni ad ſtatum Religioſum amplectendum induxit, *tr.* 34. *d.* 5. *n.* –.

De inferno cogitans toto tremebat corpore, *tr.* 14. *d.* 7. *n.* 10.

A quodam Clerico etiam ad tumorem in faciem percoſſus dicebat: Oportet eum aliis ignoſcere cui toties ignoſcitur a *Deo*, *tr.* 35. *d.* 19. *n.* 10.

Bernardus de Quintavalle

Fuit is Socius S. Franciſci, oculi autem ejus ſemper radios quoſdam emittebant, quia omnia in bonam partem interpretabantur, *tr.* 42. *d.* 10. *n.* 2.

S. Bernardinus

Euchariſtiam ultimum & perfectiſſimum divini amoris gradum eſſe cenſuit, *tr.* 26. *d.* 44 *n.* 5.

S. Bertrandus

Diſſolutus quidem juvenis mediæ inter choreas & tripudia, levi quadam tactus inferni cogitatione mox reſipuit. *tr.* 34. *d.* 4. *num.* 8.

Benadad

Rex Syriæ Samariam obſidet, *tr.* 2. *d.* 21. *n.* 3.

Benignitas

Chriſti in converſando, *tr.* 26. *d.* 59. *n.* 3.

Berſabea

A Salomone honorata, *tr.* 23. *d.* 13. *n.* 8.

S. Brigitta

Terribilem de iis qui Euchariſtiam nauſeant à Chriſto revelationem habuit, *tr.* 16. *d.* 43. *n.* 8.

Alia ejus circa indigne communicantes revelatio, *tr.* 26 *d.* 27. *num.* 5.

Ejus pediſſequa ferventem in ſe libidinis ignem conſideratione ignis infernalis extinguit. *tr.* 34 *d.* 20 *n.* 9.

Blandina Martyr

Qua ratione in tormentis tractata fuerit, *tr.* 27. *d.* 1 *n.* 2.

De ejus in tormentis invicta conſtantia, *tr.* 29. *d.* 19. *n.* 7.

S. Blaſius Epiſcopus & Martyr

Inſigne in ejus hiſtoria refertur invictæ mulieris & filii ejus fortitudinis exemplum, *tr.* 29. *d.* 20 *n.* 6.

Blaſphemi

In inferno quomodo puniantur, *tr.* 34 *d.* 31 *n.* 4.

S. Bonaventura

Ejus humilitas, *tr.* 26. *d.* 35. *n.* 7.

Contra ſcandaloſos, *tr.* 27 *d.* 13. *n.* 4.

A Communione quotidiana ob ſui exiſtimatam indignitatem abſtinens ab Angelo communicatus fuit, *tr.* 26. *d.* 45 *n.* 5.

S. Bonifacius

Archiepiſcopus Moguntinus ſuo tempore ſacerdotes aureos, & calices ligneos fuiſſe aſſerit, *tr.* 22. *d.* 8 *n.* 6.

Bos

Gratus eſt Domino ſuo, *tr.* 35 *d.* 1. *n.* 1.

Ad ejus effigiem olim pecunia appendebatur & quare, *tr.* 40. *d.* 10 *n.* 2.

Boves

Quid ſignificent, hujuſque Allegoriæ applicatio, *tr.* 12. *d.* 4. *n.* 10.

S. Britius

Per manſuetudinem ſancti Martini converſus, *tr.* 35. *d.* 19 *n.* 8.

Bulgari

Eorum Rex per depictam effigiem Judicii finalis ad Chriſtianam fidem cum tota ſua gente converſus fuit, *tract.* 40. *d.* 1. *n.* 15.

Buſo

Etiam hic ad agendas gratias nos invitat.

C

Cain.

Ingratus & primus reprobus fuit, *tr.* 30. *d.* 21 *n.* 1.

Cain inter homines primus hypocrita fuit, *tr.* 33. *d.* 3. *paſſim per tot.*

Cain primus ſacrificium Deo obtulit, *tr.* 33. *d.* 2. *n.* 3. *& tr.* 33. *d.* 11. *n.* 9.

Qualiter opera Cain maligna fuerint.

Cadaver Moyſis

Cur ab Hebræorum oculis abſconditum fuerit, *tract.* 27. *d.* 14. *num.* 4.

Cades

Interpretatur contradictio, *tr.* 36 *d.* 8. *n.* 1.

Cæſar de Bus

Doctrinæ Chriſtianæ in Francia inſtitutor ob inſignem humilitatem ſuam magnum a Deo ſpiritum acquiſivit, & quomodo, *tr.* 25. *d.* 8. *n.* 6.

Cajus Caligula

Per iram eo temeritatis devenit, ut Jovi bellum indicere auſus fuerit, *tr.* 39. *d.* 3. *n.* 8.

Calcio

Luſus in Tuſcia uſitatus quid importet. v. Luſus.

Calvinus

Ignem infernalem aſſeruit eſſe metaphoricum & imaginarium, *tr.* 34 *d.* 2. *n.* 8.

Cambyſes

Ejus de iniquo Judice atrox ſumptum ſupplicium. *tr.* 40. *d.* 11. *n.* 4.

Ejus crudele facinus ut licentiorem ſibi redderet intemperantiam, *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 4.

Cameli

Defatigati harmonico ſono ad progrediendum incitantur, *tr.* 23. *d.* 9. *n.* 4.

Camillus de Lellis

Clericorum infirmis miniſtrantium fundator quem hujus inſtituti habuerit finem, *tr.* 41. *d.* 3 c. *n.* 9.

Campanulæ

Aureæ in extremitate Pontificiæ veſtis poſitæ quid ſignificent, *tr.* 22 *d.* 16. *n.* 11.

Canis

Natura ſua gratus eſt, *tr.* 36. *d.* 10 *n.* & 2. *d.* 26. *n.* 3. & 10.

Canis animal eſt viliſſimum, *tr.* 31 *d.* 20. *n.* 2.

Canis guloſi hominis eſt ſymbolum, *tr.* 31 *d.* 10. *n.* 6.

Canes

Eos qui Euchariſtiam deriſerunt, dilacerant, *tr.26 d.45.n.6.*

Canis cum præ cæteris animalibus de ſociorum malo gaudeat, invidos adumbrat, *tr.38.d.10 n 5.*

Canonicus

Unde dicatur, *tr.22.d.2 n.5.*

Cantiones laſcivæ

Quomodo in inferno puniantur. *tr.34. d.12.n.5.*

Caput

Vel Dux Banditorum ſeu proſcriptorum per Eleemoſynam convertitur, *tr.24.d.11.n 3.*

Capitaneus

Seu quinquagenarius Belli Dux filiam deridens cœleſti igne conflagrat & moritur, *tr.25.d.12. n.4.*

Carbo

Carbones congregare ſuper caput inimici qualiter ſit intelligendum, *tr.36.d.20. n.1.2. & 3.*

Caro

Poſt diluvium carnes manducandi licentia indulta fuit, *tr.26. d.47. n. 3.*

Cruda aggravat ſtomachum, *tr.26.d.26. n.3.*

Cur Deus tam ſero, id eſt, poſt ſedecim ſæcula carnes homini edendas indulſerit, *tr.31.d.14.n.1.*

Quomodo à nobis carnes manducandæ ſint, ne ſanitati noceant, *tr.31 d 55.n.8.*

Ejus concupiſcentiæ ignis extinguit infernalis, *tr. 34.d 2.n 7. Item tr 34 d.4. n 5.& 6.*

Carnis tentationes Monachus quidam Scythiæ fœtidi cadaveris vermibus reſtrinxit, *tr.34.d.23.n.6.*

Carolus

Filius Ludovici Regis Germaniæ à dæmone obſeſſus fuit & quare, *tr.23.d 15 n.7.*

S. Carolus Borromæus

Egregias Eccleſiaſticis inſtructiones tradidit, *tr.22.d.1.n.2.*

Quænam monita Eccleſiaſticis per Prædicatores inculcari voluerit, *ibid.n 4.*

Subdiaconos ſolos per menſem exercitiis ſpiritualibus vacare & Confeſſionem generalem inſtituere voluit, *tr.22.d 3 n 6.*

Parochis impoſuit ut ſubditos frequenter ad communionem ſacram accedere faciant, *tr.26.d 44 n 4.*

Impudicæ cujuſdam mulieris tentationem deriſit, *tr.25.d 11 n.6*

Plus & majori cum fructu loquebatur per bona exempla quam per verba, *tr.27.d 2 n 6.*

Suo exemplo reformavit Eccleſiam Mediolanenſem *tr 27. d 5.n.7*

Laqueum collo ſuo injectum portavit, *tr.22.d 14. n 6.*

Valde niſus obſervantiam Feſtorum, *tr.28. d 2. n. 4.*

Onera ſervorum ſuorum iter faciens in humeros ſumpſit, *tr.32. d.1.n.7 & tr.32 d.11.n.8.*

Ejus ſymbolum erat hæc dictio, humilitas, *tr.32.d.11. n 8.*

Nomine & inſignibus familiæ Borromeæ renunciata, Cardinalem S. Praxedis ſe nominavit, *ibid.*

Sub habitu Cardinalitio tam laceris induebatur veſtibus, ut pauper quidam eas acceptare renuerit, *ibid.*

Diabolus quadam vice exclamavit: O utinam in laciniam purpuræ Card. Borromæi globulum aliquam immittere poſſem. *tr. 32.d.11 n 8. & tr.32.d.17.n.5*

In eo Eccleſiæ loco qui magis calcabatur ab hominibus ſepeliri voluit, *tr 32 d.31.n.8.*

Intra quatuor annorum ſpatium poſt mortem & ante ejus Canonizationem ſupra 14. millia tabularum argentearum ad pretium 38. millium ſcutorum ad ejus tumulum oblata fuere, *tr. 32. d.11.n.8.*

In ejus canonizatione centum & quinquaginta milliones Medalliorum enſi fuerunt, *tr.32.d.11.n.8.*

Carbunculus charitatis dictus, *tr.35.d 22. n 9.*

Ejuſdem in perferendis injuriis magna conſtantia & animi æquitas, *tr.35.d.22.n.9.*

Carolus Rex Francorum

Pipinum ad Luitprandum ablegat, *tr. 22. d.2.n.2.*

Caſus

Qui improviſo cuidam ſacerdoti contigit, *tr.22.d 18.n.9.*

Caſſianus Martyr

Ejus ingens ſupplicium, *tr.34.d.27. n.12.*

Caſtus, Caſtitas

Caſte vivendum eſt diebus Feſtis, *tr.28 d 9 paſſim.per tot.*

Ingens Dei donum eſt Caſtitas ſeu continentia, *tr.30 d.14.n 7. & 8.*

Caſtitatis conſervandæ optimum eſt remedium abſtinentia à vino, *tr.31. d.8. n.7. & 8.*

Cataſtæ ſupplicium

Quid ſit, *tr.29.d.19 n.3.*

S. Catharina Senenſis

A Chriſto in Euchariſtia inſtruitur, *tr.26. d.25.n.3.*

Huic revelatum fuit, id quod in calice Paſſionis Chriſti amariſſimum fuit, ingratitudinem fuiſſe, *tr.30 d 22.n.11.*

Mulieri Gangræna laboranti inſerviens variè à dæmone infeſtatur, *tr.35.d.8.n.6.*

Cathedra ſynagogica

Cur Cathedra Moyſis potius quam Aaronis appellata fuerit, *tr. 27.d 2.n.5.*

Centurio Evangelicus

Ejus humilitas, *tr. 32. d.2.n.8. & tr.32.d.5. n.11.*

Cur ipſe milites ſuos recenſens punitus non fuerit ſicut David, *tr.31.d.2. n 8.*

Cur Chriſtus non in domum Reguli Capharnaitæ, bene tamen in Centurionis domum deſcenderit, *tr.32.d.6.n.4.*

Humiliter orans exaudiri ſubito meruit, *tr 32. d.14. n.7.*

In monte Calvariæ ad factam à Chriſto pro interfectoribus orationem converſus fuit. *tr.35.d.12. n.1.*

Cerula Epiſcopus Arrianus

Fictum quoddam circa ſimulatum cæcum patrare voluit miraculum, ſed divinitus eluſum, *tr.29. d.24 n 6.*

Cervus

Apologus cervi & vitis. *tr.30 d.20.n 6.*

Baſilium Macedonum Imperatorem è cornu per cingulum ſuſpenſum habuit, *tr.30.d 20.n.6.*

Chaldæi

Sanctuarium igne abſumunt *tr.22. d 34. n.6.*

Chananæa

Ejus humilitas expenditur, *tr 35 d.5 n.12 & tr.32.d.14.n.6.*

Humiliter orans exaudiri meruit, *tr 32.d.14.n.6.*

Character

Chriſtiani eſt dilectio inimicorum, *tr.35.d.1.n.1. & paſſim. per totum.*

Idem vermis eſt ſingularis in inferno, *tr.34 d.17.n.9.*

Charitas

Qua Abraham flagravit, *tr.24.d.1.n 4.*

Qua S Gregorius exarſit *tr.24. d 3. n 5.*

Qua ſubditi erga Job Dominum ſuum affecti fuere, *tr.26.d 47. num.3.*

Sine hac fides apud Deum eſt ſine pretio & præmio, *tr.19. d.2. n.1.& ſeqq.*

Eſt veſtis nuptialis. *ibid n 8.*

Sola charitas fictionem non admittit, *tr.29.d 9.n 6.*

Charitas vera non eſt quam non informat humilitas, *tr.32. d.3. num.1.*

Nutrix & bajula charitatis eſt humilitas, *tr.32 d.3.n.2.*

Ejus in hac vita defectus & concupiſcentiæ ardor, cauſa eſt exceſſivi in damnatis frigoris & caloris, *tract.34. d. 14. num. 7. & 8.*

Charitas lex ignea eſt. *tr.41 d 18 n.3.*

Ejus pulchræ quædam conditiones explicantur, *tr. 42. d.10 per totum.*

Chriſma

Cur ſigno crucis fronti confirmandi affricetur. *tract. 25. d. 4. num. 1.*

Chriſtiani

A Gentilibus velut Dei ſui manducatores deriſi fuerunt, *tr.27 d.1. n.2.*

Divinitatis fiunt participes & quomodo, *tr.26.d.7.n 4.*

Chriſtus

Obedit ſacerdoti conſecranti. *tr. 22.d.12. n.4.*

Reſuſcitatus primo omnium Matri Virgini Matri ſuæ apparuit, *tr.23.d 12.n.8.*

Corpus ſuum magna adverſus communem hoſtem virtute præditum eſſe S. Birgittæ revelavit, *tr 26.d.43.n.2.*

S. Mechtildi, ut ſe omni cum affectu poſſibili ad communionem præpararet, injunxit. *tr 26 d 48. n 9.*

Cur nobis in Euchariſtia non exhibeatur glorioſus, *tr.26. d. 50. num. 2.*

Corpus Chriſti in Euchariſtia velatum eſt ejusque myſteria, *tr. 26 d.50.n.8.*

Filiam Archiſynagogi reſuſcitare volens deriſus fuit, hujusque myſteria.

Quantum Chriſto peccatorum erubeſcentia placeat, *tr. 25.d. 6. num. 5.*

Poſt toleratas pœnitentias baptizari & prædicare cœpit, *tr. 27. d.1. n. 3.*

Chriſtus ejusque actiones gratiarum ſunt prodigia, *tr.26. d 23. num. 2.*

Magnopere Chriſto placet verecundia de peccatis concepta. *tr. 25.d.7.n.7. & 8.*

Chriſtus cur duodennis aſcenderit in templum, *tract.28. d.2. num. 2.*

Sæpe ad feſta celebranda ſe contulit, *ibid.*

Chriſtus aſſimilatur à ſponſa capreæ hinnuloque cervorum, & cur primo capreæ, deinde vero cervo, *tr.29.d.7 n.11.*

Cur Chriſtus paſtor bonus oves ſuas lupis objecerit laniandas, *tr.30.d 20. n.11.*

Chriſtus pauper vinctus, flagellatus, crucifixus, per pauperes piſcatores univerſum mundum fidei ſuæ ſubjecit. *tr. 29. d. 21. num. 2.*

Chriſtus ante ſacrificium cruentum Paſſionis obtulit ſacrificium laudis & gratiarum actionis, *tr.30.d.18. n.5.*

Cur

Cur Chriſtus rariora apud Nazarethenos quam alibi fecerit miracula, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 7.

Cur Chriſtus in tota paſſione ſua ſilens colaphizantem objurgavit, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 10.

Malchus Chriſto alapam impegit, *ibid.*

Amariſſimum calicis Chriſti toxicum ingratitudo fuit, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 11.

Qua nocte Chriſtus hominibus ſummum largiebatur beneficium, Judæi ipſi machinabantur mortem, *tr.* 30. *d.* 24. *n.* 13.

Cur Chriſtus refecta in deſerto plebe fragmenta colligi præceperit, *tr.* 30. *d.* 25. *n.* 8.

De heroica humilitate Chriſti, *tr.* 32. *d.* 5. *n.* 5. *in fine.*

Cur Chriſtus pedes diſcipulorum aqua & non alio liquore laverit, *tr.* 31. *d.* 4. *n.* 6.

Cur Chriſtus dixerit: Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, *tr.* 32. *d.* 7. *n.* 2. *& ſeqq.*

Inter Chriſti humilitatem & Luciferi ſuperbiam apta antitheſis, *tr.* 32. *d.* 7. *n.* 4.

Chriſti humilitas in omnibus ipſum attinentibus reſplenduit, *tr.* 32. *d.* 7. *n.* 5. *& ſeqq.*

Chriſti nativitas mira reſplenduit humilitate, *tract.* 32. *d.* 7. *num.* 6.

Chriſti cum diabolo certamen humilitate confectum eſt, *tr.* 33. *d.* 7. *n.* 7.

Chriſtus longe ſpecioſior in humilitatis actibus quam in miraculis fuit.

Chriſtus per ſuam humilitatem mundo eſt manifeſtatus, qui antea non cognoſcebatur nec colebatur, *tract.* 32. *diſc.* 8. *per totum.*

Chriſtus per ſuam divinitatem non habebat unde exaltaretur aut creſceret, crevit autem & exaltatus fuit per humanitatis aſſumptæ humilitatem, *tr.* 32. *d.* 8. *n.* 1. *& ſeqq.*

Chriſtus in præſepi Bethlehemitico glorioſe magnificatus eſt, *tr.* 32. *d.* 8. *n.* 2.

Chriſtus in ſtabulo Bethlemitico ſuum exorſus eſt regnum, *tr.* 32. *d.* 8. *n.* 3.

Chriſtus crucifixus omnes ſibi attraxit, *tr.* 32. *d.* 8. *n.* 7.

Quanto Chriſtus in principalioribus vitæ myſteriis magis humiliatus fuit, tanto magis ab æterno Patre ſecundum humanitatem exaltari meruit, *tr.* 32. *d.* 9. *per tot.*

Chriſtus incarnatus meruit adorari ab Angelis, *tract.* 32. *d.* 6. *num.* 2.

Chriſti Incarnatio negotium fuit omnium ſæculorum, *ibid.*

Chriſti Nativitas glorificata eſt multifariam, *tract.* 32. *diſc.* 9. *num.* 3.

Humilitas Chriſti nati non minorem in tribus Magis reverentiam, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 3. *in fine.*

Cur Chriſti Nativitas ab Angelis fuerit ſolis Paſtoribus annunciata, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 4.

Chriſtus in ſua Circumciſione infimam exhibuit humilitatem, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 5.

Præſentatio Chriſti in templum magnum fuit humilitatis ſuæ indicium, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 6.

Chriſtus à diabolo ex humilitate ſed tentari permiſit, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 7.

Baptiſmus Chriſti humilitatis fuit eximiæ, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 7.

Chriſtus diſcipulorum pedes lavans humillimus fuit, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 8.

Chriſtus non lapidari ſed ex humilitate in cruce mori voluit, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 9.

Mira in Chriſti morte facta ſunt prodigia, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 10.

Chriſtus poſt mortem, humilitatis minime oblitus, ad inferos deſcendere voluit, *ibid.*

Judiciaria Chriſti poteſtas humilitatis ſuæ præmium eſt, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 11.

Cur Chriſtus ante lotionem pedum diſcipulorum ſuorum dixerit: Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit, *tr.* 32. *d.* 12. *n.* 5.

Cur Chriſtus poſt lotos Apoſtolorum pedes, Magiſtri nomen quo appellabatur ab Apoſtolis probavit, *tr.* 32. *d.* 15. *n.* 7.

Cur Chriſtus duodennis in templo reinventus, cum Maria & Joſeph in Nazareth deſcendentes, ibidem illis ſubditus fuerit, *tr.* 32. *d.* 15. *n.* 8.

Cur Chriſtus Scribam ipſum ſequi volentem quocumque iret, ad ſcholam ſuam admittere noluerit, *tr.* 32. *d.* 15. *n.* 10.

Quem locum deſignare voluerit, cum dixit: Reus erit gehennæ ignis, *tr.* 34. *d.* 6. *n.* 3.

Cur in paſſione ſitim paſſus, & quam acerbum hoc fuerit tormentum, *tr.* 34. *d.* 13. *n.* 8.

Chriſti & Martyrum paſſiones indicant pœnarum inferni atrocitatem, *tr.* 34. *d.* 27. *n.* 8.

Ex Judæis licet ingratis prima jecit Eccleſiæ fundamenta. *tr.* 35. *d.* 1. *n.* 4.

Cur præceperit Apoſtolis, ne geſtarent virgam, *tract.* 35. *d.* 1. *n.* 5.

Cur dixerit: Mitto vos ſicut oves in medio luporum, & non ſicut urſos & leones, *tr.* 35. *d.* 1. *n.* 7.

Pro inimicis ſuis oravit, *tr.* 35. *d.* 7. *n.* 2. *&* 3.

Quando in cruce pro tranſgreſſoribus oravit, coram Patre ſpecioſiſſimus apparuit, *tr.* 35. *d.* 7. *n.* 3.

Pro inimicis orans, quare dixerit, Pater, & non Deus dimitte illis &c. *ibid. d.* 13. *n.* 5. 6. *&* 7.

Pro quibus inimicis in cruce oravit, *ibid. n.* 9.

Chriſti Spiritus, Spiritus eſt manſuetudinis, quo plurimos convertit, *tr.* 35. *d.* 19. *n.* 7.

Chriſti in Judam ſumma clementia efficax motivum ut inimicis ignoſcamus, *tr.* 35. *d.* 21. *n.* 2. *&* 4.

Chriſto Domino injuriæ & contumeliæ graviſſimum fuere tormentum, *tr.* 36. *d.* 5. *n.* 56.

Chriſtus in cruce pro inimicis oravit, ut omnibus pateret, quod hoc, quod prædicavit verbo, docuerit quoque exemplo, *tr.* 35. *d.* 13. *n.* 1.

Chriſtum Dominum in monte Calvariæ ſe torquentes & crucifigentes benigniori obtutu reſpexiſſe, non vero ſe conviciantes, *tr.* 36. *d.* 6. *n.* 10.

Chriſtus quas paſſus fuit patienter injurias, ſummatim ad mores recenſentur, *tr.* 36. *d.* 7. *n.* 2.

Chriſtum occidit invidia, *tr.* 38. *d.* 2. *n.* 13. *ibid. d.* 5. *n.* 3.

Chriſtus infans quare à S. Joſepho Angelo monente in Ægyptum fuga abductus fuerit, *tr.* 38. *d.* 5. *n.* 3.

Chriſtus quo præclariora edebat miracula, unde à populo æſtimaretur, eo magis Judæi invidia ſtimulati honori ejus detrahebant, *tr.* 38. *d.* 11. *paſſim per totum.*

Chriſti Judicis ira & furor, *tr.* 41. *d.* 9. *per totum.*

Chriſti Judicis aſpectus ſummum reprobis tormentum. *tr.* 41. *d.* 9. *n.* 5.

Chriſtus quare in forma ſervi veniſſe dicatur, *tract.* 41. *d.* 11. *num.* 6.

Chriſtus ut Judex ſub ſpecie humana comparebit, *tr.* 41. *d.* 26. *per totum.*

Chriſtus non ignoravit tempus judicii, ſed inutile judicavit illud manifeſtare, *tr.* 41. *d.* 28. *n.* 5.

Chriſtus quare non objurgavit mulierem in adulterio deprehenſam, *tr.* 42. *d.* 8. *n.* 7.

Chriſtianus

Chriſtiani mali pejori loco erunt poſt hanc vitam, quam infideles, *tract.* 41. *d.* 13. *n.* 4.

Quanta fuerint in primitiva Eccleſia paſſi, pulchre deducitur, *tr.* 36. *d.* 8. *per tot.*

Chriſtiani in primitiva Eccleſia variis fuerunt nominibus appellati, *tr.* 29. *d.* 2. *n.* 10.

De Chriſtiani nominis dignitate & excellentia, *tr.* 29. *d.* 10. *n.* 6. *& ſeqq.*

Nomen Chriſtiani ad meliorem vitam ſectandam nos exſtimulare debet, *tr.* 29. *d.* 14. *n.* 4.

Primi Chriſtiani ſe fratres mutuo appellabant, *tr.* 29. *d.* 23. *num.* 8.

Omnes primitivæ Eccleſiæ Chriſtiani ſancti erant, *tr.* 29. *d.* 23. *num.* 7.

Quantum Martyres ex nomine Chriſtiani ſolatii & virium acceperint, *tr.* 29. *d.* 19. *n.* 7.

Cur Chriſtiani fideles appellentur, *tr.* 29. *d.* 10. *n.* 10.

Chriſtiani nomen unde derivetur, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 3. *& tr.* 29. *d.* 10. *num.* 3.

Multi Chriſtiani ſunt nomine, re autem pauci, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 3. *& tr.* 29. *d.* 10. *per totum.*

Certa veri Chriſtiani indicia, *tr.* 29. *d.* 9. *per totum.*

Chriſtianus mori debet ſicut Jacob, pedes ſuos ſuper lectulum colligendo, *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 12.

Officium Chriſtiani eſt mandatis Dei obedire, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 1. *&* 2.

Item inculpabiliter vivere, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 2. *& ſeqq.*

Item Chriſtum imitari, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 5. *&* 6.

Item charitatem exercere in alios, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 5.

Boni nominis fragrantiam ſpirare, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 7.

Item facere ea quæ credit, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 8.

Item implere, quæ in Baptiſmo promiſit, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 8.

Item fidem habere debet in corde. 2. Illam confiteri ore. 3. *Eamdem* confirmare opere. *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 10.

Item de futuro ſæculo jugiter cogitare, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 11.

Item pro Deo quidvis libenter pati, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 12.

Ex moribus dignoſcitur, non vero ex ſolis verbis, *tr.* 29. *d.* 9. *num.* 6.

Fidem profitetur coram Tyrannis, coram amicis illam non erubeſcit, & inimicis charitatem non abnuit, *tract.* 29. *d.* 9. *num.* 10.

Comedit ut vivat, non vero vivit ut comedat, *tract.* 31. *d.* 25. *num.* 8.

Chriſti humilitatem ſectatur. *tr.* 32. *d.* 7. *n.* 10.

Verus Chriſtianus eſt anima mundi, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 12.

Chriſtianum dedecet otium. *tr.* 29. *d.* 10. *n.* 7.

Chriſtiani ſunt filii lucis, *tr.* 29. *d.* 12. *n.* 4.

Chriſtianorum alii fidem mortuam habent, alii fictam, alii perverſam alii rectam, *tr.* 29. *d.* 14. *n.* 4.

Cur Chriſtus dæmoniacum in finibus Geraſenorum liberatum in diſcipulum recipere noluerit, tr. 30.d.9.n.9.

Mali Chriſtiani Deum blaſphemari faciunt, & alios à fide avertunt tr. 29.d.14.n.9. & 10.

Abominabiles ſunt, qui ore Chriſtum confitentur, & factis negant, tr.29.d.11. per totum.

Mali Chriſtiani naufragantes circa fidem, tr.29.d.11.n.9 & 10. & tr 29 d.14. in fine.

Varie Deum & ejus attributa negant. tr 29.d.11.n 2.

Eorum vitia & mali mores ſæviſſimam movent Eccleſiæ perſecutionem, tr. 29. d.12. per totum.

Mali Chriſtiani ſunt Antichriſti, tr.29.d.12.n 4.

Pejores ſunt infidelibus, tr.29.d.12.n.6 & 7 tr.29.d.13.n.3. & ſeqq. tr.29.d.14 per totum.

Dæmonibus pejores ſunt, tr.29.d.13. per totum.

Magna eſt Chriſtianorum confuſio, quod dæmon credit & contremiſcit, ipſe vero credens nihil timeat. tr 29. d. 13. n. 2.

Melius eſſet Chriſtiano fidei lumen non habere, quam cum illo male vivere. tr 29.d.13. n 3, & ſeqq.

Malus Chriſtianus tepidus eſt, infidelis, frigidus, & tamen hic illo felicior eſt, tr.19.d.13.n 4.

Mali Chriſtiani lapidant Chriſtum, tr.29 d.14 n 2.

Infideles Deos criminoſos colentes, ſi & ipſi criminoſi ſint, habent unde ſe excuſent, ſed quid Chriſtiani. tr 29.d.13.n.12.

Chriſtiani ſi promiſſa in Baptiſmo non obſervent, & lumini fidei non correſpondeant graviſſime punientur, tract. 29.d.14. per totum.

Chriſtianus gravius peccat, quam infidelis. tr.29.d.14.n.1.

Mali Chriſtiani eadem agunt quæ barbari, tr.29.d.14 n 3.

Chriſtianus nihil boni operans, timere debet etiamſi cœlum ſibi apertum videat, tr.29 d 8.n.11.

Ciconia

Earum naturalis proprietas, tr 23.d 13.n.6.

Cineres

Sacrificii in locum mundum offerebantur. tr.22.d.21 n 6.

Cingulum

Sacerdotis quod Baltheus dicitur quid ſignificet, tract. 22.d.6. n 18.

S. Clemens Epiſc. Ancyranus

Diuturnum 28. annorum cum S. Archangelo ſuſtinuit martyrium, tr.19.d.19 n.5.

Clemens

Pontifex VI. hujus nominis tam nomine quam re verus Clemens fuit, tr.36 d 5.n.9.

Cleopatra

Magni pretii Margaritam in aceto reſolvit & quo fine, tr.26.d.14.n.9.

Clericus

Quid ſignificet. tr. 22. d. 2. n. 5.

Quidam ex condicto ſocio apparens poſt mortem de gravitate pœnarum inferni perhibet teſtimonium, tr.30.d.28.n.8.

Injuſte quidam occiſus, pro occiſore orans in cœlo converſionem ejus impetrare meruit, tr.35 d.14 n.24.

Cœlum

Honorificentius per merita quam ex gratia comparatur. tr. 29. d.9. n.12.

Cur Deus cœlum non gratis donet ſed merita noſtra exigat, tr. 29 d.9. n.12.

Cœlum per deſcenſum, id eſt, per humilitatem acquiritur & cur? tr. 32.d. 6. n.1. & tr.32.d.16 n.1.

Cœlum ſoli parvuli & pauperes ſpiritu, id eſt, humiles ingrediuntur, tr. 32. d.16.n.2. & 3.

In cœlum ex valle aſcenditur humilitatis, tr.32.d.16.n 9.

Cœlorum regnum propter hominem, infernus vero propter rebelles Angelos conditum fuit, tr.14.d.3.n 3.

Cœnaculum

Cur Chriſtus Euchariſtiam inſtituturus mundum & aqua conſperſum elegerit, tr. 26. d. 28. n. 3.

Punctualiter per omnigenas circumſtantias examinatur, ib.

Quanta cum reverentia illud à Turcis honoretur. ibid. n. 4.

Colores

Veſtium ſacerdotalium quatuor Elementis applicari ſuere & cur, tr.22.d.6.n.5.

Columba

Symbolum eſt hominis à Deo electi, tr.30.d.23.n.2.

S. Columbanus.

Per lectionem libri ſpiritualis ſe ſeiſæ furorem compeſcuit, & primus ſanctitatis ſuæ fecit fundamenta, tr.39.d.6 n.3.

Communio

A quodam lubrice converſante ſuſcepta, quale ei pepererit ſupplicium. tr.26.d.42.n 11.

Raro communicantes ſæpius peccant ibid.d.18.n 3.

A muliere quadam gravida quotidie deſiderata effecit, ut filius quem peperit, ſæpiſſime Euchariſtiam frequentarit. tr. 26.d. 45. n. 4.

Communio quotidiana quod aliquos non multum à SS. Patribus laudatur, ibid. n.6.

Unde ſumpſerit originem, tr.26 d.5.n.3.

Concilium

Tridentinum, qualis communioni præparatio præmitti debeat, definit, tract.26.d.45.n.8.

Confirmationis Sacramentum.

Cur in eo Epiſcopus confirmando alapam leviter impingat, tr. 26.d.1.n.7. Vid. verb. Chriſma.

Confuſio

Qua percellentur damnati in inferno v. Damnati.

Quanta in extremo die Judicii damnatis futura ſit, tr. 41. d. 17. per totum.

Conſervatio

Creaturarum ingens eſt Dei beneficium, tr. 30. d.12. per totum.

Conſcientia

Examinanda eſt præcipue diebus feſtis, tr.28.d.4.n.9.

Conſcientia juſti eſt lectulus floridus, ſed flores ſæpe renovandi ſunt ne marceſcant, tr.29.d 8.n.10.

Mala apud inferos maximum tormentum. tr.34. d. 17. n. 34. & 35.

Bona de illatis injuriis triumphat, tr 36.d.17 per tot.

Noſtra in die Judicii omnibus erit manifeſta, tr.41. d. 14. per totum.

Ejus examen & judicium multum commendatur, tr. 41. d.27. per totum.

Conſtantinus Magnus

Dum fundamenta Baſilicæ S. Petri Romæ foderentur, duodecim cophinos terra refertos humeris ſuis portavit & cur, tr. 22. d.11. n. 10.

Ejus ſtatua dum injuria affecta eſſet, & ad vindicandum irritaretur, hoc regia clementia dignum dedit reſponſum; Ego nuſquam vulnus in fronte factum video, ſed ſanum quidem caput, ſana viſo & facies tota, tr.33.d.23.n.5.

Ejus in abſcondendis proximorum delictis ſtudium, tr.40.d.10. n 8.

Conſtantius Auguſtus

Eccleſiæ plus nocuit blanditie & hypocriſi, quam ſi eam manifeſte perſecutus fuiſſet, tr.33.d 5.n.6.

Conſtantius Monachus

De ejus inſigni humilitate ex S. Greg. tr.32.d.1.n.4. & tr.32.d. 19.n.6.

Conſules Romani

Quare iiſdem faſces præferebantur. tr.39.d.10.n.4.

Continentia

Sacerdotum Ægyptiorum, tr.22 d.37.n 2.

Convallus Rex Scotiæ

Exemplo ſuo regnum illud ſanctitate imbuit, tr.27.d.5 n.8.

Convivium

Ultimæ Cœnæ cur in nocte habitum fuerit. tr.26.d 46.n.1.

A Chriſto in deſerto inſtauratum ejuſque ſignificata, tr. 26. d. 48 n.4.

Convivia

Præſidem habent dæmonem meridianum. tr.31.d.1.n.4.

Alexander Magnus Clytum chariſſimum amicum in convivio interfecit, tr.31 d.5. n.6.

Reprehenduntur urgentes in conviviis ad nimios hauſtos, tr.31. d.5.n.7.

In conviviis multum peccatur per linguæ loquacitatem, tr. 31. d.7.n 11.

Quid Socrates uxori frugalitatem quaconvivas vocatos excipiebat exprobranti reſponderit tr.31 d.10.n.6.

Coquus

Coqui induſtria ſua præparandi cibos, vitam homini abbreviant, tr.31.d.18.n 9.

Coqui olim in magna habebantur reverentia, & ad ſummas dignitates evehebantur, tr.31.d 22.n 4.

Core

Prope radices montis Sinai electus, tr 22 d.28.n.8.

Coriander

Ejus granum tritum carnem in æſtate incorruptam conſervat, tr.26.d.14.n.5.

Cornelius

Centurio in virtute Eleemoſynæ à S. Petro ad Deum converſus fuit, tr.24.d.11.n.3. Vid. S. Petrus.

Corona

Cur Deus in fabrica Arcæ Moyſi præceperit, ut duas illi coronas imponi faceret, ejuſque figura, tr.26.d.9.n.3.

Cornu

In S. Scriptura ſymbolum eſt fortitudinis, tr. 35.d.7.n.7.

Corporale

Cruentum in civitate Dorom in Hiſpania aſſervatur & cur, tr. 26.d.22. n.12.

Corpus Chriſti

Velatum ejuſque myſteria tr.26 d.50.n.8.

Materiale cur illæſum conſervatum fuerit in cruce, tr.26.d 16. n. 30.

In ſepulchro aromatibus conditum quid ſignificet, tr.26.d.30. n. 2.

Coronæ

Corvus

Eliæ in deſerto cibum attulit, *tr.* 22. *d.* 26. *n.* 2.

Cur Elias & S. Paulus primus Eremita à corvo & non ab alio nobiliori volucre cibati fuerint, *tr.* 10. *d.* 10 *n.* 12.

Symbolum eſt hominis ingrati & reprobi, *tr.* 30. *d.* 21. *n* 2. & *tr.* 30. *d.* 26. *n.* 8.

Creatura

Quælibet creatura tribus his vocibus nos alloquitur, accipe, redde, fuge, accipe beneficium, redde gratias, & fuge ſupplicium, *tr.* 30. *d.* 1 *n* 4.

Crux Chriſti

Quam Chriſtianus portare debet quænam ſit, *tr.* 35. *d.* 1. *n.* 4.

Chriſti reprobis ob ejus abuſum in die judicii majorem adferet damnationem, *tr.* 41. *d.* 11. *per totum.*

Num in qua Chriſtus crucifixus fuit in judicio apparebit? *Ibid. n.* 2.

Humilitatem à nobis expoſcit ut videre eſt in exemplo Heraclii Imperatoris, *tr.* 26. *d.* 10. *n.* 2.

Nemo in cruce glorietur niſi cruci conformiter velut crucifixus vivat, *tr.* 29. *d.* 10. *n.* 2.

Currus Ezechielis

Quid per motum ſuum ſignificet, *tr.* 27. *d.* 4 *n.* 5.

S. Cyprianus

Quodnam habuerit ſuæ converſionis motivum, *tr.* 29 *d.* 21. *n.* 6.

D.

Dagon

Idolum coram arca Dei concidit, *tr.* 22. *d.* 21. *n* 14.

Cur Philiſtæi illius coram arca confracti centris truncum adoraverint, *tr.* 13. *d.* 14. *n.* 5.

Dagobertus Rex Franciæ

In feſta profanantes ſevere animadvertit, *tr.* 28. *d.* 10. *n.* 4.

Damnati

In inferno hærere debebunt immobiles, *tr.* 34 *d* 6. *n.* 7. 8. 9 10. & 11.

Damnatorum tot ſunt dotes terribiles, quot juſtorum in cœlo ſunt dotes glorioſæ, *tr* 34. *d.* 7. *n.* 4.

Damnati non ſolum exteriores ſed etiam interiores patiuntur tenebras, *tr.* 34. *d* 10. *n.* 7.

Damnati pabulum ſunt dæmonum, *tr* 34. *d.* 12. *n.* 4 & 5.

Damnatorum potus quis ſit futurus, *tr.* 34. *d.* 13. *n.* 6.

Damnati numquam invenient medium, ſed ſemper de extremo frigoris tranſibunt ad extremum caloris, *tract.* 34. *d.* 14. *n.* 5.

Cur exceſſivo frigore puniantur, *tr.* 34. *d.* 14 *n* 7.

Damnati habent pœnas correſpondentes quatuor dotibus corporum Beatorum, *tr.* 34. *d.* 15 *n* 1 & 2.

Damnatorum corpora ponderoſiſſima, *Ibid.*

Numquam aliquid boni velle poterunt, *tr* 34. *d.* 16 *n.* 9.

Eorundem in inferno deformitas atque confuſio deſcribitur, *tr.* 34. *d.* 18. *per tot.*

Damnatorum confuſionem augebit eorundem ſuperbia, *tr* 34. *d.* 18 *n* 5. Item conſortium aliorum damnatorum, *Ibid. n* 6. *Item tr.* 34. *d* 19 *n.* 6.

Eorum pœna augetur per repræſentationem malorum exemplorum quæ ſibi in hac vita dederunt ad invicem, *tr.* 34. *d.* 19 *n* 4. & 7.

Eorum intellectum Deus illuminabit ut illud de Beatorum gloria cognoſcant, quod magis eos torquebit, *tr* 34. *d.* 21 *n* 1. 2. 3.

Deo in æternum ſatisfacere non poſſunt, *tr.* 34 *d* 25 *n.* 1.

Damnatorum peccandi deſiderium quia eſt inſatiabile, ideo in æternum juſte puniuntur, *tr.* 34. *d.* 30. *n* 5.

Damnati morte æterna arctantur nec tamen mori poſſunt, *tr.* 34. *d.* 26. *per tot.*

Damnatorum confuſio quam in extremo die judicii patientur, maxima erit, *tr.* 41. *d.* 16. *per tot.*

Daniel

In medio leonum poſitus ab Angelo per Habacuc cibatus fuit, ejuſque ſignificatum. *tr.* 26. *d* 2. *n.* 4.

Abſtinens fuit ne per gulam peccaret, *tr.* 31. *d* 27. *n.* 7.

Cur Deus Danielem filium hominis appellarit, *tract.* 31. *d.* 20. *num.* 6.

David Rex & Propheta

Cur ante arcam Domini ſaltans a Michol Regina deriſus fuerit, *tr.* 25. *d.* 3. *n.* 7.

Cur Deo in actionibus ſuis placuerit, *tr.* 25 *d* 4 *n.* 5.

Coram arca ſaltans fortem ſe probavit, quia in eo quod pro Dei honore humiliaret ſe & mortificaret, gloriatus fuit, *tr.* 25. *d.* 8. *n.* 1.

Quo merito id aſſecutus ſit ut Filius Dei ex ejus ſtirpe naſceretur. *Ibid.*

Populum ſibi ſubjectum exemplo ſuo dixerit, *tract.* 27. *d.* 3. *num.* 3.

Quando in thronum aſcenderit & cur, *tr.* 27. *d.* 1. *n.* 4.

Rex fuit quia in victoria contra Amalecitas Melchon Idolo coronam ſuſtulit, *tr.* 25. *d.* 12. *n* 4.

Miphiboſeth ad menſam ſuam invitavit, *tract.* 26. *diſc.* 47. *num.* 5.

Ex fidei dono egregias virtutes exercuit, *tr.* 29. *d.* 7. *n* 5.

Cur David ſe vocet olivam fructiferam in domo *Dei*, *ibid. n.* 12.

David unde reſipuerit, *tr.* 30. *d.* 9. *n* 6. & 7.

David quomodo omni tempore benedixerit Domino, *tr* 30. *d.* 18 *n* 4.

Qua ratione media nocte ſurgere potuerit ad benedicendum Dominum, *ibid.*

Cur David adulter & homicida punitus fuerit, cum tot alii longe deterius peccantes impuniti evadant, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 5.

David graviter ultus eſt ingratitudinem Regis Ammonitarum Legatis ſuis exhibitam, *tr.* 30 *d.* 20. *n.* 8

Cur David dixerit: Tibi ſoli peccavi, *tr* 30. *d.* 27. *n* 9.

Cur David milites ſuos recenſens punitus fuerit, non v. Centurio Evangelicus. *tr.* 32 *d.* 2 *n.* 8.

Davidis humilitas expenditur, *tr* 32. *d.* 4. *n.* 3. & *tract.* 32. *d.* 5. *n.* 8.

Davidis ad regnum ſublimatio ex ejus humilitate proceſſit, *tr.* 32. *d* 10. *n.* 6. & 7.

David ſe canem nominavit & cur, *tr.* 32. *d* 10. *n.* 7.

Cur Deus Samueli præceperit ut Davidem in Regem unctum ſurgeret, *tr.* 32. *d.* 12. *n.* 3.

Per humilitatem factus eſt divinorum ſecretorum particeps, *tr.* 32 *d.* 15. *n.* 5.

Cur David eſt ſecundum cor Dei ſe teneriſſimum ligni vermiculum appellarit, *tr* 32 *d* 18. *n* 3.

Davidis humilitas in patienter tolerantis à Semei irrogatis opprobriis pateſcit, *tr.* 32. *d.* 19. *n.* 6.

Cur David ad Regnum evectus dixerit: Quis ſum ego Domine Deus, & quæ domus Patris mei, quia adduxiſti me huc, *tr.* 32. *d* 20. *n* 6.

Ejus in Saulem mira indulgentia, *tr.* 35. *d.* 5. *n.* 8 9. & 10. *Item d.* 11. *n* 8.

Per manſuetudinem ad Regnum Iſrael evectus eſt. *tr.* 35. *d* 9. *n.* 1.

Cervo ſeipſum aſſimulans ardentem ſuam erga inimicos charitatem exprimere voluit, *tr.* 35. *d* 21. *n.* 2.

Cur S. Matthæus Davidem in Genealogia Chriſti natu ſenioribus præpoſuerit, etiam pluſquam cæteros tertius nominatis, *tr.* 35. *d* 23. *n.* 2.

Ejus victoria contra Saul glorioſior fuit quam contra Goliath, & cur, *tr.* 36 *d* 13, *n* 2 & 3.

Silentio vicit adverſarios ſuos, *ibid. d.* 15. *n* 3

Per invidiam mirum in modum agitatus fuit, *tr.* 38. *d.* 3. *n.* 12. 3. 4 & 7.

Decalogus

Cur Deus in principio Decalogi illa verba præmiſerit: Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi &c. *tr.* 30 *d.* 9 *n.* 4.

Decretum

S Caroli, ne Clerici in publico mulieribus colloquerentur, *tr.* 22. *d.* 18. *n.* 5.

(Deſcenſus?)

Quand corpus ab altaris miniſterio arceatur. *tract.* 22. *d.* 8. *n.* 8.

Delicia

Cauſa ſunt damnationis, *tr.* 34. *d* 20. *per tot.*

Hujus mundi nimis diuturnæ faſtidium generant, *tr.* 34. *d.* 19. *n.* 9.

Delphinus

Gratitudinis ſoæ erga nutritores ſuos mirum exemplum, *tr.* 30. *d.* 10. *n.* 6.

Deriſores

S. Pauli Athenis omnes malo fine vitam ſuam clauſerunt, *tr.* 35. *d.* 12. *n.* 7.

Deriſio

In inferno intolerabilis pœna, *tr.* 34. *d* 18. *n.* 6.

Detractio

Invidiæ partus eſt, *tr.* 38. *d.* 11. *per tot.*

Deus

Eos qui ſacras veſtes faciebant, qui Doctores ſignificabant, ſapientia implevit, *tr.* 22. *d* 6. *n.* 4.

Madjanitas debellare volens, quo modo uſus fuerit, *tr.* 27. *d.* 12 *n* 3.

Cur Moyſen virga petram percutere voluerit, *tr.* 27. *d.* 2. *n.* 7.

Cur Samuel unum ex filiis Iſai nomine ſpecificato in Regem ungere juſſus fuerit, *tr* 27. *d.* 14. *n.* 5.

Immediate à feſtorum profanatoribus offenditur, *tr.* 28. *d.* 10. *n.* 2.

Ipſemet manu ſua in profanatores animadvertit, *ib.* & *n.* 2.

Cur Deus non omnes peccatores ne ſemper puniat, *tr.* 29 *d* 18. *n.* 3.

Deus nobis benefacit ſine ulla ſpe retributionis, *tract.* 30. *d.* 1. *num.* 1.

Quomodo inter ſe differant Dominus & Deus, *tract.* 30 *d* 8. *num* 2.

Dei nomen beneficentiam indicat, *tr* 30. *d.* 1. *n* 2.

Deus nobis perpetuo benefacit, *tr* 30 *d.* 1. *n.* 2.

Digitized by Google

Philo Deum in creatione mundi in hoc defeciſſe putat, quod non creaverit vocem in mundo ſonoram quæ Creatorem ſuum laudet, tr 30 d 1 n.2.

In hoc tamen errat, quia quot ſunt creaturæ, tot ſunt ora Deum laudantium, tr.30 d.2. n.2.

Deus primus eſt Author beneficiorum, quæ à creaturis accipimus. tr.30.d.1. n.4.

Cur Deus luminaria cœleſtia creavit tr.30.d.2. n.6.

Deus beneficia ſua non conſervavit, tr.30. d.4. n 7.

Deus gratitudinem noſtram loco beneficii accepit ideoque novis donis compenſat. tr. 30. d. 6. n. 2.

Deus valde ſollicitus eſt pro ſalute noſtra, tr.30. d.24. n.8 & paſſim & tr.30 d.15. per tot & tr. 30. d.10. per totum.

Deus prompte ad omnes noſtras actiones concurrit, tract 30. d.17 n 3.

Deus inſtar Medici vulnera noſtra ſanat, tr.30 d 18 n.8.

Cur Deus in igne rubi ardentis Moyſi apparuerit, tr.30.d.21. num 10.

Licet Deus ſolus altiſſimus ſit, ad eum tamen non pervenitur aſcendendo ſed deſcendendo, & cur? tr.32 d 6.n 2.

Quanto quis Deo ſit propinquior, tanto magis coram eo contremiſcit. tr 32 d.18.n 4. & ſeqq.

Illi non minus obligati ſumus quod infernum, quam quod cœlum creaverit. tr.34.d.3. n.1.

Eſt immutabilis. tr.34.d 24.n.2.

Deus indulgendo in hac vita ſuam manifeſtat omnipotentiam. tr.34 d.27.n 9.

Cur nos potius per lucem Solis, & pluvias, quam per alia ſpiritualis beneficia inimicorum dilectionem docere voluerit, tr.35. d.3. n 3.

Cur in conſpectu totius orbis ſtatuerit reprobis inferre confuſionem, tr.41 d.17.n.2.

Dei & hominum in condendis legibus differentia. tract.35.d.5. num 1.

Deus ad hoc quod præcipit exequendum vires quoque addit ſufficientes. ibid, n. 1. & 2.

Deus ut diligatur impoſſibile eſt niſi diligatur & proximus, imo etiam inimicus, tr 35.d 6.n.7.

Dei indiviſibilis proprietas, injurias ignoſcere, tr.35.d.10 n.1.

Dei judicium eſt clementia. tr.35.d 12.n.3.4. & 5.

Deus injuriarum ultor eſt & vindex, tr 35.d.29 per tot.

Deus ſecundum cor, non vero juxta externam rerum apparentiam judicat, tr.37 d 8. paſſim per tot.

Deus coronat bonam voluntatem quando non invenit facultatem tr 32 d.8. n 5.

Deus in judicandis hominum criminibus tardus admodum & circumſpectus. tr.40.d.5 n.2.3.& 4.

Deus æque Juſtitiam ac miſericordiam ſuam omnibus vult manifeſtari. tr 41 d.3. n.4.5 & 6.

Duo ſingulariter ad Deum ſpectant: Gloria & judicium. tr.42. d 4. n.1.

Diabolus

Poſt communionem Judam poſſedit. tr 22.d 20. n 2.

Credit & contremiſcit, tr 29.d 13 n 1. & ſeqq

Diabolus aliquando Deo jubente virginitatem tutatus eſt, tr. 29 d.20 n.12.

Dæmones per Evangelium facti ſunt impotentes & muti, tr.29. d.21. n.5 & 6.

S. Gregorii in Dæmonem mira potentia. tr.29.d.21 n 6.

Sacerdotum in dæmones imperium firmum eſt veritatis fidei Chriſtianæ argumentum, tr.29.d 21.n.6 & 7.

Nulla re magis affligitur, quam cum Deo gratias agimus in adverſis, tr 30.d.18.n.6.

In duobus præcipue vitiis fortior eſt, ſcilicet in gula & in luxuria. tr.31 d.1.n.4.

Dæmon meridianus quis ſit. tr.31.d 1. n 4.

Dæmon per gulam in quævis nos ſcelera rapit. tract. 31. d. 1. num 9.

Dæmon epulonum eſt architriclinus. tr 31.d 2 per tot.

Dæmon ad gulam excitans omnium peſſimus & perniciosiſſimus eſt, tr.35.d.2, n.1.

Lucifer eſt qui menſis epulonum præſidet. tr.31.d.2.n.1.

Gula eſt telum diaboli, tr.31.d.2.n.2.

Gula eſt rete & laqueus diaboli, tr 31.d.2.n 3.

Goloſus dæmonis ſtipendiarius eſt. tr.31.d.2 n.11.

Sicut Satan Princeps eſt dæmonum ita gula vitiorum, tr 31. d. 4. num. 3.

Cur tres immundi ſpiritus in modum ranarum ex ore beſtiæ egrediantur. tr.31.d 7.n 1.

Cur diabolo dictum fuerit: Super pectus tuum gradieris. tr. 31.d 8 n.4.

Cur diabolus Chriſto lapides obtulerit in panes convertendos. tr 31 d.27 n.10.

Prudens ab Eremita diabolo datum reſponſum eum ab energumeno pepulit, tr 32.d 17.n.5.

Egregium B. Franciſci Borgiæ poſt ejectum à ſe è corpore obſeſſi diabolum effatum. tr.32.d 17,n.6.

Cur dæmon à Chriſto fulguri comparetur. tract 33. d.2. num.3.

Diabolus in Angelum lucis ſe transformans multas ſeducit animas, tr 33.d.5.per tot.

Diabolus hypocritas ſpecialiter in ſua habet poteſtate arctiſſime ſibi devinctos, tr. 33. d 6. per tot.

Domus ſcopis mundata ad quam diabolus ejectus revertitur, eſt hypocrita, tr 33.d.6 n.2.

Nuntii qui Jobo filiorum ſub ruina domus mortem nuntiarunt, dæmones fuiſſe creduntur, tr.33.d.6.n.12.

Dæmonis poteſtati ſe ultro concedens & ob hoc damnatus Deique ordinatione ad vitam reverſus eam in aſperrima pœnitentia traduxit ob gravitatem pœnarum inferni quas parvo tempore perſenſerat, tr.34.d.25.n.3.

Dæmonum quam ſit horribilis aſpectus, ibid n.2.

Dæmonis in hominem odium unde oriatur, tract. 34. d. 12. num.1.

Dæmon injuriarum Author eſſe probatur, tract. 36. d. 2. per totum.

Ejus invidia tanta eſt ut damnationem ſuam non tam curet, quam hominem ad eamdem pertrahere. tr.38.d.8.n.8.

Ordinarie ſuſcitat iram, tr. 39 d.8.n.2.

Qualiter in pœnam commiſſæ iracundiæ & furoris Presbyterum quemdam decipere permiſſus fuerit, tr.39.d 8. n.3.

Dæmoni ſtatim cedendum eſt, ibid d 16.n 3 & 4.

Dæmon quadam vice ex obſeſſo quodam præclarum habuit ad populum ſermonem & quare, tr.41.d.20.n 2.

Dæmon juſtis in agone minimos improperat defectus, tr.41. d. 21 per tot.

Dæmon temerarii Judicii Author. Vid. Judicium temerarium.

Dæmon ut in aliis Judicium temerarium cauſaret, varias formas illuſorias ſuſcepit, tr.42 d.2.n 6.

Diaconus

In Eccleſia Orientali clara voce intonare ſolebat: *Sancta Sanctis*, tr.22.d.7.n.2.

Dilectio inimicorum

Præceptum hujus per ignem qui Eliæ ſacrificium coram Baalitis abſumpſit demonſtratur, tr.35 d.1.n.9.

Idem animalia irrationalia nos docent. tr.35 d.3.n.4. & ſeq.

Diligendi ſunt inimici maxime quia id Chriſtus præcipit, tr 35. d.4.n.1.& 2. & ſeqq.

Diogenes Imperator

Ejus ob nimium vindictæ capiendæ deſiderium mira & horrenda punitio. tr.32.d 2. n 5.

Diogenes Philoſophus quemdam de cœlo nimis libere diſſerentem interrogavit; Quam nuper tu de cœlo veniſti, tract. 42. d. 7. num.2.

S. Dionyſius Areopagita

Ejus humilitas, tr 32. d.1. n 6.

Diſpenſatores

Chriſti qui ſint & quales, tr 22 d 5. n. 6.

Dives. Divitiæ

Cujuſdam exemplum qui propter ſolas Eleemoſynas ſalvatus fuit, tr.24. d 13. n 5.

Dives Epulo

Ob ſuam ingratitudinem ſepultus eſt in inferno, tr. 30. d. 22. num.8.

Ejus voracitas expenditur. tr.31.d 2.n 4.

De nullius reprobi damnatione tam manifeſte in Scriptura conſtat ut de damnatione hujus epulonis, tract. 31. diſc. 3. num.1.

Fuit Parochianus diaboli & ideo ab eo velut plebano ſuo in inferno eſt ſepultus, tr.31.d.3 n.6.

Dives Epulo ſepultus eſt in inferno, quia anima ejus dum viveret, ſepeliebatur in corpore quaſi ſepulchro, tract.31. d. 3. num.6.

Cur dives Epulo in lingua potiſſimum fuerit cruciatus, tr.31. d.7. n 11.

Omnem erga pauperes compaſſionem exuit, tract. 31. d. 11. num 8.

Cur dives Epulo Moyſe & Prophetis non contentus, Lazarum ad fratres ſuos mitti petierit, tr 31. d. 13. n. 3.

Dives Epulo Scripturas ſacras pro fabula vivens habuit. tr.31, d.16 n.6.

Fratres divitis Epulonis ab Abraha incorrigibiles æſtimati fuere, tr.31.d.16 n.6.

Dives Epulo ob crapulam brevis vitæ fuit, tract. 31. diſc. 8. num. 9.

Non eſt condemnatus quia epulabatur, ſed quia id faciebat quotidie ac ſplendide, tr.31.d 23 n.2.

Cur ſolam aquam ad reſtinguendam ſitim & nullum contra alias inferni pœnas remedium petierit, tr 34.d 13 n.5.

In exemplum continuæ ſine ullo ſolatio damnatorum pœnæ adducitur, tr.34 d 23 n 3. & 4.

Invidia ſtimulatus Lazarum ad ſe mitti petebat fratreſque ſuos moneri, tr.34.d.25.n.4.

Doctrina

Chriſti in exemplo potius quam in verbis conſiſtit. *tr.* 27. *d.* 3. *num.* 1.

Documentum

Ad bene educandos filios, *tr.* 23. *d.* 5. *n.* 12.

Dolor

Dolorum hujus vitæ exiguitas atrocitatem repræſentat dolorum inferni, *tr.* 34. *d.* 27. *per totum.*

S. Dominicus fund. Ord. Prædicat.

De ejus humilitate, *tr.* 31. *d.* 1. *n.* 8.

Paupertatis & humilitatis ſuæ exemplo convertit Hæreticos Albigenſes, quod ante ipſum prælati prædicantes facere non potuerunt. *tr.* 27. *d.* 10. *n.* 9.

Dominica dies

Inſtituta fuit loco Sabbathi, *tr.* 28. *d.* 1. *n.* 4.

Quando & cur id factum fuerit, *ibid.* & *n.* 7. & 8.

In Scotia miraculoſe aſſerta & confirmata fuit, *ibid.* *n.* 5.

Magna in ea contigerunt myſteria, *ibid.* *n.* 6.

Ejus duodecim prærogativæ, *ibid.* *n.* 6.

Diei Dominicæ Profanatores graviter puniuntur, *tr.* 28. *d.* 11. *n.* 6. & 7. & 13.

Donatiſtæ.

Eorum hæreſis per Chriſtianorum eleemoſynam profligata fuit. *tr.* 27. *d.* 1. *n.* 5.

Alii ejuſdem ſectæ exemplo & eleemoſynis converſi, *tr.* 27. *d.* 1. *num.* 5.

Lacerati à canibus & cur, *tr.* 16. *d.* 41. *n.* 6.

Donum

Quas qualitates habere debeat ut ſit magnificum, *tr.* 26. *d.* 9. *num.* 7.

Cur permagni æſtimari debeat, *ibid.* *n.* 7.

S. Dorothea

A Theophilo deriſa promiſſos in puncto mortis Paradiſi fructus eidem tranſmiſit, *tr.* 25. *d.* 8. *n.* 3.

S. Dunſtanus

Nobili cuidam ſanato priſtinum malum immiſit, eo quod ſe tamquam divitem ſanatum fuiſſe gloriabatur, *tract.* 25. *d.* 10. *num.* 7.

Dux Sabaudiæ

Cum filiis benedictionem à S. Carolo flexis genibus poſtulavit, *tr.* 25. *d.* 10. *n.* 9.

E.

Ebba Abbatiſſa

Dum ad conſervandam virginitatem labia ſibi præcidit, alias Moniales ad idem faciendum permovit, *tract.* 26. *diſc.* 6. *n.* 6.

Ebrietas. ebrius

Euchariſtiam contemnens caſtigatur.

Hac mediante diabolus nos in quævis ſcelera adigit, *tr.* 31. *d.* 1. *num.* 9.

Ebrietas voluntarius & blandus dæmon eſt, & dulce venenum, *tr.* 31. *d.* 1. *n.* 9. & *tr.* 31. *d.* 2. *n.* 5.

Dæmon eſt ebriorum pincerna, *tr.* 31. *d.* 2. *n.* 1.

Ebrii cujuſdam Indi mira converſio *tr.* 31. *d.* 2. *n.* 8.

Ebrii dæmonibus ſimiles fiunt *ibid.*

Duo horrenda ebriorum exempla. *tract.* 31. *diſt.* 2. *num.* 12. & 13.

Ebrietas eſt quaſi quidam inferni puteus, *tr.* 31. *d.* 3. *n.* 2.

Funeſtum ebrii cujuſdam in infernum inſimum demerſi exemplum. *tr.* 31. *d.* 3. *n.* 3.

Quod de ebrietate naſcitur igni præparatur, *tract.* 31. *d.* 3. *num.* 7.

Ebrii in eadem cymba cum divite epulone navigant, *tr.* 31. *d.* 3. *num* 8.

Ebrietas ſentina eſt omnium vitiorum. *tract.* 31. *diſc.* 4. *per totum.*

Ebrius regnum cœlorum non poſſidebit. *tr.* 31. *d.* 3. *n.* 9.

Ebrietas omne vitium accendit & detegit, *tr.* 31. *d.* 4. *n.* 5.

Ebrietas ratione quæ caſtrum animæ gubernat ſopita animæ caſtrum tradit Dæmoni omniumque vitiorum exercitui, *tr.* 31. *d.* 4. *n.* 6.

Ebrius per hydropicum ſignificatur, *tr.* 31. *d.* 4. *n.* 10.

Ebrius ſimilis eſt navi nauclero deſtitutæ, *tr.* 31. *d.* 4. *n.* 13.

Ebrietas parit rixas, cædes & omnia turbat, *tr.* 31. *d.* 5. *per totum ſpecialiter n.* 5. & *ſeqq.*

Ad Ebrietatem etiam intentata morte urgentibus obtemperandum non eſt, *tr.* 31. *d.* 5. *n.* 7.

Ebrii in mente ſua excæcantur, *tr.* 31. *d.* 6 *per totum.*

Fiunt beſtiis ſimiles, *tr.* 31. *d.* 6 *per totum. maxime num.* 7. & *ſeqq.*

Quid convivantes juvenes apud Pyrrhum, quæ ſi ipſi detraxiſſent, accuſati reſponderint, *tr.* 31. *d.* 6. *n.* 6.

In ebrioſis non eſt prudentia. *tr.* 31. *d.* 6. *n.* 3.

Egregium quoddam Studentis Pariſienſis, equum ſuum parcius bibere videntis dictum, *tr.* 31. *d.* 5. *n.* 11.

Ebrietatis filiæ enumerantur, *tr.* 31. *d.* 7. *n.* 2. & 6.

Ex ebrietate naſcitur ſcandaloſa lætitia ſeu petulantia. *tr.* 31. *d.* 3. *n.* 7.

Ebrietas ſecreta cordis pandit, *tr.* 31. *d.* 7. *n.* 8.

Ebrietas eſt concupiſcentiæ carnalis incentivum, *tr.* 31. *d.* 8. *per tot.* & *tr.* 31. *d.* 9. *per totum.*

Ebrietas Noe verenda nudavit, *tract.* 31. *diſc.* 8. *num.* 1. & 2. & 7.

Loth ebrius factus eſt inceſtuoſus, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 10.

Valerius ebrius cum filia congreſſus præ dolore ſe præcipitem fregit, *tr.* 15. *d.* 8. *n.* 10.

Ebrietas impellit hominem in inverecundam libidinem, *tr.* 31. *d.* 9. *n.* 2. & *ſeqq.*

Funeſtum ex ebrietate juvenis Hipponenſis ſecutum exemplum ex S. Auguſtino. *tr.* 31. *d.* 9. *n.* 7.

Ebrietas impedit intellectum ne ſapiens fiat, maxime circa ſpiritualia & cœleſtia, *tr.* 31. *d.* 10. *per tot.*

Gula inter omnia vitia primo loco ſuperanda eſt, quia Deum & proximum contemnit, *tr.* 31. *d.* 1. *per tot.*

Sultanus Monachos miſſionarios per ebrietatem in vitium carnis & apoſtaſiam a fide impulit, *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 7.

Ebrietas in aliis crimen in ſacerdotibus vero ſacrilegium eſt, *tr.* 31. *d.* 11. *n.* 9.

Nadab & Abiu ignem alienum Deo obtulerunt quia ebrii erant, *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 9.

Ebrioſi ab ordinibus ſacris arcendi, *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 10.

Uxor ebrii cujuſdam filios panem poſtulantes, ac demum maritum ebrium occidit, *tr.* 31. *d.* 15. *n.* 9.

Michael III. Imperator Orientis in ebrietate miſerè à Baſilio interemptus fuit, *tr.* 31. *d.* 15. *n.* 9.

Zeno Imperator Orient. in ebrietate poſitus ab uxore ſua vivus ſepultus eſt, *tr.* 31. *d.* 15. *n.* 9.

Ebrii communiter impœnitentes & morte improviſa maxime vero Apoplexia moriuntur, *tr.* 31. *d.* 16. *per totum.*

Tremendum ebriorum exemplum, quorum unus Deo ipſi de ſimplici vino propinavit, ſed infeliciter eveniebat. *tract.* 31. *d.* 16. *n.* 12.

Mulier cujuſdam ebrii in Bacharach prope Rhenum monſtrum horrendum peperit, quod ebrium tandem maritum enecavit, *tr.* 31. *d.* 16. *n.* 12.

De damnis & ruinis Reipublicæ ex ebrietate Principum & Gubernatorum emergentibus. *tr.* 31. *d.* 17. *per tot.*

Dionyſius Tyrannus Syracuſanus cæcus fuit ob ebrietatem & Syracuſanos ſubditos in idem vitium exemplo ſuo pellexit. *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 8.

Antigonus Alexandrum Magnum utpote ebrioſum Imperio indignum cenſuit. *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 2.

Rex ebrius ſuis eſt contemptui *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 4.

Phocas Imperator in ebrietate miſerrime occiſus fuit, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 4.

Ebrietas foſſa eſt cœmeterio contermina. *tr.* 31. *d.* 19. *n.* 2.

Ebrius cadaver eſt animatum. *tr.* 31. *d.* 19. *n.* 3.

Ebrietas varios morbos cauſat & vitam abbreviat, *tr.* 31. *d.* 18. *per totum* & *tr.* 31. *d.* 19. *per tot.*

Ebrii ab omnibus habentur ludibrio, *tract.* 31. *diſc.* 20. *n.* 7. & *ſeqq.*

Ebrius dæmoniaco deterior eſt, *tr.* 31. *d.* 10. *n.* 8.

Agrigenti ebrii quidam ſe in maris tempeſtate navigare credentes, omnia ſua è feneſtris rejecerunt, *tr.* 31. *d.* 20. *n.* 10.

Ebrius febricitanti ſimilis eſt, *tr.* 31. *d.* 21. *n.* 7.

Febris hæc in anima non in corpore reſidet, *tract.* 31. *diſc.* 21. *num* 9.

Ad cavendam ebrietatem ſervit ſeria fellis & aceti Chriſto in cruce propinati cogitatio, *tr.* 31. *d.* 24. *n.* 3.

Item lectio vel auditio Sacræ ſcripturæ & elongatio ab occaſione ſe inebriandi, *tr.* 31. *d.* 15. *n.* 3.

Item conſideratio quam parum duret guſtus & ſapor vini, *tr.* 31. *d.* 24. *n.* 4. & 5.

Item recogitatio gravis offenſæ Dei quæ fit per ebrietatem, *tr.* 31. *d.* 24. *n.* 7. & 8.

Item conſideratio malorum quæ ex ebrietate naſcuntur, *ibid.*

Terribile exemplum quod ebrio contigit à mortuo, quem in cœmeterio ad cœnam invitarat, ad dictam cœnam comparente, *tr.* 31. *d.* 24. *n.* 9.

Eccleſia

Significatur per vineam & cur? *tr.* 29. *d.* 7. *n.* 8.

Significatur per mulierem fortem, *ibid.* *n.* 9.

Significatur per Sponſam in Canticis, *ibid.*

Significatur per domum Jacob. *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 7.

Significatur per Noemi primo pulchram poſtea amaram, *tr.* 29. *d.* 12. *n.* 4. & 5.

Eccleſia modicum tantum mundi angulum occupat *tr.* 29. *d.* 12. *num.* 5.

Tres Filii Noe propagarunt in omni parte mundi genus humanum, & pauci piſcatores per totum mundum fundarunt Eccleſiam. *tr.* 29. *d.* 17. *n.* 1. & 3.

Eccleſia in die Pentecoſtes fundata fuit, *tr.* 29. *d.* 17. *n.* 1.

Eccleſia

Eccleſia firmioribus quam cœlum ipſum radicibus defixa hæret, *tr.29. d.18. n.2.*
Cur Deus Eccleſiam tot tempeſtatibus perſecutionum & hæreſum concuti permittat *tr.29. d.18. n.6.*
Deus in cuſtodia Eccleſiæ aliquando dormire videtur, ſed cor ejus in illius defenſionem ſemper vigilat, *tract.29. d.18. num. 6. & 7.*
Deus Eccleſiæ perſecutores in ejusdem defenſores commutat, *tr.19. d.18. n.8.*
Perſecutiones Eccleſiæ in majus illius bonum cedunt, *tr.29. d.18. n.8. & 9.*
Deus Eccleſiam non bello & armis, ſed per pauperes & nudos piſcatores fundavit, *tr.29. d.21. n.2.*
De Eccleſiæ ſtabilitate in fide, *tr.29. d.22. n.6.*
Admirabiles ſunt ritus & cæremoniæ quibus cum Eccleſia Deum colit, *tr.29. d.13. n.1. circa fin.*
Cur Eccleſia in domo Jacob non vero in domo Eſau fundata ſit, *tr.31. d.13. n.11.*

Eccleſiaſtici

Eorum encomia, *tr.22. d.1. n.1.*
Mediatores ſunt inter Deum & hominem, *ibid.*
Deſtinati ad conſecrandum, *ibid. & d.4. n.1. & d.7. n.1.*
Ad eorum ſtatum meliores ex populo eliguntur, *ibid. diſc. 1. num. 1.*
Sancti eſſe debent, *ibid. n.4.*
Sunt facies Eccleſiæ, *ibid. d.1. n.5.*
Sunt oculi Eccleſiæ.
Eorum peccata trabibus comparantur, *ibid. n.6.*
Veſtis linea ſacerdotum quid ſignificet, *ibid. n.7.*
Deum tamquam filii venerari debent, *ibid. d.2. n.2.*
Non ſunt de hoc mundo, *ibid.*
Auro comparantur, *tr.22. d.3. n.8.*
In plateis, id eſt, inter negotia hujus mundi candorem ſuum amittunt, *ibid. n.11. & 12.*
Proximi non vero propriam utilitatem quærere debent, *ibid. num.13.*
Qui ſtatum Clericalem aggreditur ut reditibus Eccleſiæ gaudeat, ſuper pinnaculum templi deportatur, *ibid. n.12.*
Diſtinctio inter Dei & Pharaonis ſacerdotes, *ibid. n.16.*
Eccleſiaſtici ſolum ut Deo ſerviant ſtatum ſuum aſſigere debent, *ibid. n.17.*
Ad puerilem contendere debent innocentiam, *tract.22. d.4. num.4.*
Omnes ritus Eccleſiaſtici prædicant ſanctitatem miniſtrorum Dei, *ibid. n.5.*
Cur in publico conſerventur, *ibid. n.6.*
Sunt lux mundi, *ibid. n.9. & d.9. n.5.*
Eorum exercitia *tr.22. d.5. n.8. & 9.*
Sunt ſal terræ, *tr.22. d.9. n.4.*
Sunt civitas, *ibid. n.6.*
Cœlis ſimiles ſunt, *ibid. n.6.*
Sunt os Dei, *ibid. n.8.*
Sunt cor Eccleſiæ, *ibid. n.9.*
Mali Eccleſiaſtici replent Eccleſiam amaritudine, *tr.29. d.12. n.4. & ſeqq.*
Mali Eccleſiaſtici ſunt perſecutores Chriſti, *tract.29. d.12. num. 7.*

S. Eduardus Rex Angliæ

Sordidum & nervis contractum pauperem in humeris ſuis portans ſanavit, *tr.32. d.21. n.9.*
De educatione liberorum, & eorum obligatione ergà parentes. *Vide tract. 32. per tot.*

Effigies

Antiquorum Deorum quænam fuerint, *tr.26. d.47. n.5.*

Effectus

Amoris divini, *tr.26. d.50. n.1.*
Euchariſtiæ in iis qui digne communicant, *tr.26. d.33. n.1. & d.34. n.1.*
Euchariſtiæ in S. Philippo Nerio, *tr.26. d.34. n.4.*

Eleazarus

Martyr coronatur, *tr.27. d.4. n.11.*
Laudatur ex eo, quod ſcandalum dare noluerit. *tr.27. d.14. num.11.*

Eleemoſyna

Quantum aliis virtutibus prævaleat oſtenditur exemplo, *tr.24. d.14. n.10.*
In Eleemoſyna Deus affectum dantis reſpicit non vero donum. *Exemplum S. Martini, ibid. d.18. n.5.*
Eleemoſyna juſtitia appellatur & cur, *tr.24. d.1. n.4.*
Baptiſmo præfertur, *tr.24. d.5. n.7.*
Eſt ſemen, *tr.24. d.7. n.5.*
Eſt in Deo veluti cor in corpore, *ibid. d.9. n.7. & 8.*

S. Elias Propheta

Cur virgo permanſerit, *tr.26. d.15. n.5.*
Mulieris Sareptanæ filium ad vitam revocavit, *tract.2. d.8. num.9.*
In curru igneo ad cœlum aſcendens pallium ſuum Eliſæo reliquit, ejusque ſignificatum, *tr.26. d.46. n.11.*
Cur a corvo & non a nobiliori quadam volucre paſtus fuerit, *tr.30. d.10. n.12.*
Cur ei unicus tantum panis allatus fuerit per corvum, *tr.31. d.25. n.3.*
Sacrificium ejus ab igne cœlitus dimiſſo ſimul cum altari abſumptum, pulchre dilectioni inimicorum adaptatur, *tr.35. d.1. n.9.*
Cur ſemel à corvo poſtmodum ab Angelo paſtus fuerit, *tr.35. d.7. n.10.*
Elias Abbas tria dicebat ſe timere, *tr.41. d.23. n.3.*

Elimas Magus

Converſione Sergii Proconſulis contrarius à SS. Apoſtolis Paulo & Barnaba convictus fuit, *tr.27. d.4. n.5.*

S. Eliſabetha Hungariæ Regis filia.

Infirmos viſitando convertit, pediſſequas idipſum ei diſſuadere conantes, *tr.24. d.13. n.1.*
Pro inimicis orans à Deo audiri meruit; *Numquam orationem gratiorem effudiſſe, tr.35. d.14. n.7.*
Ejusdem in ministram a qua petulanter in lutum intruſa fuerat, clementia, *tr.3. d.20. n.7.*
Per miſericordiæ opera ad diem Judicii ſe præparabat, *tr.41. d.31. n.2.*

S. Eliſæus Propheta

Salem in aquas Jerichuntinas amaras conjiciendo eaſdem dulces reddidit, *tr.26. d.51. n.7.*
Typus eſt noſtri Salvatoris, *ibid. 45. n.9.*
Mors et comminata fuit & cor, *tr.12. d.14. n.13.*

Elzearius Comes

Invicta ejus in perferendis injuriis patientia, *tr.36. d.6. n.8.*
Numquam viſus fuit iraſci, *tr.39. d.10. n.8.*

Emblema

Maſſa bituminis accenſa, ſuper quam ardentem cum hac Epigraphe. Etiam in flammis. ſignificat animam ſanctam quæ ob virtutem patientiæ per injuriarum aquas non admittit charitatis extinctionem, *tr.36. d.6. n.5.*

Epaminondas Thebanus.

Quid æmulis ſuis reſponderit, *tr.30. d.26. n.2.*

Epiſcopus

Qua oratione primam tonſuram conferens uti ſoleat, *tr.22. d.1. n.5.*
Non examinans mores reprehenditur, *tr.22. d.7. n.9.*
Epiſcopi Aſiæ Angeli appellati fuere, *tr.22. d.17. n.8.*
Veſtes Epiſcopales earumque myſteria, *tr.22. d.7. n.4.*
In ejus vertice nihil ſplendidius fulget quam humilitas, *tr.32. d.11. n.2.*

Equuleus

Quid ſit, *tr.29. d.19. n.3.*

Ericius

Aſtu proprio deluditur & capitur, ſic quoque peccator, *tr.41. d.28. n.10.*

Erubeſcentia vitioſa

Vid. *tr.25. per totum.*

Eſau

Ab Iſaac benedictionem petiit, *tr.26. d.47. n.3.*
Cur ab Apoſtolo fornicator & profanus appelletur, *tr.31. d.8. n.7. & tr.31. d.13. n.6. & tr.31. d.14. n.6.*
Præ edulio lentis Jacob primogenita ſua vendens examinatur, *tr.31. d.5. per tot.*
Id faciens vilem ſe & abjectum eſſe probavit, *tr.31. d.20. n.2.*

Eſdras

Populum Hebræum exemplo ſuo ad pœnitentiam perducit, *tr.27. d.4. n.4.*

Eva

Poſt genitum Cain gratiam ſe exhibuit, *tr.30. d.2. n.2.*

Evangelica lex. Evangelium

Quanto eſt perfectior tanto majorem infert viræ melioris neceſſitatem. *tr.29. d.10. n.5. & tr.29. d.11. n.3.*
Evangelium malos Chriſtianos condemnat, *tr.29. d.12. n.8.*
Eſt lex immaculata convertens animas, *tr.29. d.35. n.1.*
In lege Evangelica exactiorem Deus à Chriſtianis exigit gratitudinem, *tr.30. d.2. n.8.*

SS. Euchariſtia

In hanc S. Ludovicus Rex Franciæ firmiſſime credidit, *tr.29. d.15. n.5.*
Euchariſtia eſt gratiarum actio, *tr.30. d.2. n.10.*
Cur ſuper lino conſecretur, *tr.11. d.11. n.10.*
Cur eo præciſe tempore inſtituta ſit, variæ conſiderationes, *tr.26. d.47. n.6.*
Cur hoc nomine appelletur, *ibid. d.48. n.1.*
Cur olim à fidelibus in domos ſuas deportari permiſſum fuerit, *tr.26. d.2. n.8.*
Cur Euchariſtia ſub ſpeciebus panis & vini inſtituta fuerit, *ibid. d.1. per totum.*
Euchariſtia operatur in ſpiritu ſicut anima in corpore, *tr.26. d.17. n.1.*

Verus eſt panis, *ibid. d.* 32. *num.* 6.
Effectus magnos producit in iis qui ea cibantur, *tr.* 26. *d.* 23. *num.* 3.
Auget fructus Spiritus Sancti, *ibid.*
Percipientes in filios Dei adoptat, *ibid.*
Dat vires animæ ut in amore divino perſeverare poſſit, *ibid. num* 7.
Aſſimilatur pani ſubcinericio, *tr.* 26 *d.* 23. *n.* 7.
Item Agno Paſchali, *ibid num.* 9.
Propheta in populi Hebræi liberatione, *ibid num.* 9.
Illuminat intellectum, quod exemplis oſtenditur, *ib d.* 24 *n* 3.
Figuratur in columna ignis, *ibid num.* 6
Præbet delicias, *tr.* 26. *d* 13. *num* 1.
Gratiam confert juxta uniuſcujuſque diſpoſitionem, *tr.* 26. *d.* 25 *per totum.*
Mirabilitèr iis ſpiritualiter viventibus operatur, *ibid. n* 6.
Exemplum Evangelii, *ibid num* 6. & 7.
Cur in monte Sion inſtituta fuerit, *tr* 26. *d* 26 *n.* 6.
Dicitur panis intellectus, *tr* 16 *d* 26. *n* 4.
Exempl. Mariæ Imperatricis & Maximiliani filii, *ibid n.* 5.
Figuratur per Agnum ſine macula, *ibid. d.* 27 *per totum*
Ejus circumſtantiæ & figuræ, *tr.* 26 *d* 27. *n.* 6 7. 8. &c.
Cur Agnus ille maſculus eſſe debuerit, *ibid. num* 6.
Cur anniculus, id eſt, unius anni, *ibid num.* 7.
Cur ad veſperam fuerit reſervatus, *ibid. num* 9.
Sanguine ejus ſuperliminaria oſtiorum tingebantur, *ibidem num.* 11.
Aſſari & cum lactucis agreſtibus manducari debuit, *ibidem n* 12. & 14.
Caput & inteſtina ejus pariter devorabantur, *ibid num.* 16.
Quibus cum ceremoniis & circumſtantiis idipſum factum fuerit. *tr* 6. *num* 18 & *ſeqq*
Quibus manducantes veſtibus induti eſſe debuerint, *tr.* 26. *d* 29 *num* 1.
Figuræ Euchariſtiæ, *ibid. num.* 1.
Exemplum Eliæ & viduæ Sareptanæ. *ibid. d* 29 *n.* 3.
Cum qua diſpoſitione communio ſumenda ſit, *tr.* 26. *d.* 30. *per totum.*
Egregia motiva ad hanc diſpoſitionem inducentia, *ibid. d.* 30 *num.* 8.
Aliæ conſiderationes ad Euchariſtiam dignè percipiendam, *tr.* 26. *d.* 31 *per totum.*
Timoratis Dei gratias ſuas communicat, *tr.* 26 *d* 32. *per tot.*
Apoſtoli decem dies orationis continuæ primæ conſecrationi Euchariſtiæ præmiſerunt, *ibid d* 32. *n.* 5
Cur Agnus Paſchalis a ſtantibus & calceatis ac baculos manu tenentibus manducari debuerit. *ibid d.* 32 *n.* 6.
Ut quis Euchariſtiam dignè ſumat, ſuam voluntatem divino beneplacito conformare debet, *ibid num* 7.
Edictum à Jacob Iſraelitis traditum in ordine ad ſacrificandum Deo ſuo, *ibid num.* 8.
De modo faciendi hoſtias ejuſque myſteria, *tr.* 16 *d* 32. *n.* 10. & *d.* 4. *n* 2.
Cur Chriſtus poſt cœnam Hymnum cecinerit, *tr* 26 *d* 31. *num.* 1.
Quanto tempore Chriſtus ſub ſpeciebus Sacramentalibus duret, *ibid d* 34. *n.* 7.
Poſt communionem ardua cum Chriſto negotia conferri debent, *ibid. n* 7.
Effectus quos Euchariſtia indignè communicantibus producit, *ibid. d.* 34. *n.* 1.
Exemplum S. Catharinæ Senenſis, *ibid. n.* 1.
Nos armat Euchariſtia, *tr.* 16 *d* 21 *n.* 9
Effectus Euchariſtiæ in S. Philippo Nerio infirmo, *ibid* 34. *num.* 4.
Exempla Sanctorum circa Euchariſtiam, *tr.* 26 *d* 34 *n.* 5.
S. Luciani & alterius religioſi mirabiliter communicati, *ibid d.* 34. *num.* 5.
Caſus mirabilis qui Mediolani olim tempore peſtis circa Euchariſtiam accidit, *ibid. n.* 6.
Exemplum B. Margaritæ filiæ Regis Hungariæ, *ibid. n.* 7.
Item B. Veronicæ de Binaſco, *ibid.*
Item duorum Franciſcanorum, *ibid.*
Cujuſdam Monialis S. Thomæ a Villa Nova ſubditæ, *ibid. num* 7.
Cur ante communionem dicantur hæc verba: *Domine non ſum dignus d.* 35 *num* 1.
Rudolpho I. mirabilis per Euchariſtiam natus eſt fructus, *ibid. num* 2.
Miraculum inſigne Euchariſtiæ quod in perſona B Simeonis de Alna contigit, *ibid. d.* 35. *n.* 7
Elias per ſumptionem panis ſubcinericii ad vigorem quaſi juvenilem denuo rediit, *tr.* 26. *d.* 37. *n.* 7.
Similitudo duorum idem onus portantium, *tract.* 26. *d* 38. *num* 2.
Euchariſtia in Abraha & Loth, tres Angelos convivio excipientibus præfigurata fuit, *d.* 37. *n.* 7.

Qui ad illam indignè accedunt, condemnantur, *tract* 26. *d* 39. *per totum.*
Qui Euchariſtiam offendit Chriſto immediate injuriam infert, *d.* 40. *per totum.*
Quale ſupplicium talibus in inferno reſervetur, *ibid. n.* 1.
Euchariſtia in arca Domini figurata fuit, *tract.* 26. *d* 40. *num.* 4.
Unde colligi poteſt quanta ei reverentia habenda ſit, *ibid. num.* 4.
Euchariſtia reſervata ignis flammas emittit, *tract.* 22 *d.* 19. *num.* 2.
Terribile cujuſdam exemplum indignè communicantis, *tract.* 26. *d.* 42 *n* 11.
Saraceni ab Aſſiſio per Sacramentum Euchariſtiæ in carbone ardenti ſymbolizatum fugati fuere, *tr.* 16. *d* 22 *n* 1
Quale Epithetum Concil. Tridentinum ei attribuat, *tract.* 26. *d.* 9. *n.* 1.
Quo nomine à Sancto Sylveſtro appellatum fuerit, *ibid. d* 9. *num.* 3.
A Chriſto pro noſtra ſalute eſt inſtitutum, *tr.* 26 *d.* 9. *n* 2.
Cur dictum ſit Teſtamentum, ejus rationes & figuræ, *ibid. num* 1.
Mirabilis ex eo in Serapione Chriſtiano & moribundo cauſatus effectus, *ibid. num.* 8.
Melli comparatur & cur, *d* 12 *per totum.*
Cur in ultimis vitæ Chriſti diebus inſtitutum fuerit, *tr.* 26. *d.* 21 *n.* 6.
Mirabiles ejus virtutes, *d.* 9. *n* 11.
Innocentiam parit, *d* 31 *n.* 1 &c.
Reſurrectionis noſtræ cauſa exiſtit, *ibid. num.* 12
Frequenter communicantes aquilæ comparantur, *d.* 10. *n.* 1.
Parit gratitudinem, *d.* 33. *per totum.*
Frœnat concupiſcentiam, *d* 14 *per totum.*
Exigit humilitatem, *d.* 35. *num* 1.
Comparatur gemmæ quam prudens ille negotiator venditis omnibus emit, *d.* 42. *n.* 8.
In primitivâ Eccleſia quotidie ſumebatur, *tr.* 26 *d.* 45 *n.* 1. &c. & *n.* 7.
Cur hoc Sacramentum per modum cibi inſtitutum fuerit, *d* 43 *n* 6. & *d.* 49 *n.* 3. & *d.* 44 *n* 1.
In quonam ſymboli articulo contineatur, *tr* 20. *d.* 51 *n.* 3.
Sacrificium ejus duobus modis conſideratur, *tr* 22 *d* 12 *n.* 6.
Sanguis Euchariſticus ab eo qui in crucifixione effuſus fuit diſtinguitur & quomodo, *tr.* 26 *d* 47. *n* 6.
Cur ſæculares ſub duplici panis & vini ſpecie non communicent, *tr.* 22. *d.* 7. *n.* 9.
Sacerdos quando dicit: *Hoc eſt Corpus meum*, Creatori locum dat, *tr.* 26. *d* 51 *n.* 4.
Diſcurſus quos S. Thereſia cum Chriſto in hoc Sacramento miſcuit, *tr.* 26. *d* 11. *n.* 11
Ejuſdem dictum de hoc Sacramento, *ibid num.* 7.
In virtute hujus Sacramenti omnes in reformatione religionis moleſtias ſuperavit, *tr* 26 *d.* 17. *n* 6.
Ejuſdem hoc Sacramento doctrina, *tr.* 26. *d* 34 *n* 7.
Timothei Presbyteri de hoc Sacramento doctrina, *tract* 26. *d* 1 *num.* 3.
Ebrius Euchariſtiam contemnens graviter punitur, *tract* 26. *d.* 41. *num.* 8.
Hugo de S Victore hoſtiam non conſecratam diſcernere potuit, *tr* 26. *d* 35. *n* 5.
Veronicæ de Binaſco erga Euchariſtiam effectus, *ibid. n.* 7
Veracitas Euchariſtiæ authentica, *ibid. d.* 51. *n* 1.
Urbanus IV. ſolemnitatem corporis Chriſti inſtituit & cur? *tr.* 26 *d* 1 *n* 9.
Unio Euchariſtiæ cum Chriſti paſſione, *ibid d* 35 *per totum.*
Zelus S. Chryſoſtomi adverſus indignè communicantes, *ibid* 40. *n.* 3.
Poſſibilitas Euchariſtiæ multis rationibus evincitur, *tract.* 26. *d* 51 *n.* 4. & *ſeqq.*
Rabbini antiqui Euchariſtiam prædixerunt, *tr.* 26 *d* 1 *n* 3.
Religioſi obſervantes præ cæteris magis Euchariſtiæ ſunt deditti, & cur? *ibid d.* 10 *n.* 8.
Religioſus cibus retinere non valens mirabiliter communionem accepit, *ibid. d* 35. *n* 5.
Remedium Chriſtianorum unicum tempore perſecutionis Euchariſtia fuit, *ibid d* 1. *n* 8.
Gratiarum actio quam Chriſtus in ultimâ cœnâ fecit ejuſque myſteria, *ibid. d.* 48 *per totum.*
Miraculum quod Mediolani circa hominem per Euchariſtiam à mortuis ſuſcitatum contigit, *tr.* 26. *d* 55. *n.* 6.
Myſterium fidei eſt ſanctiſſimum Sacramentum, *tr.* 21 *d* 7. *n.* 2 & *tr.* 26. *d.* 43 *per totum.*
Nauſea qua multi ſacerdotes ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum faſtidiunt S. Birgittæ à Salvatore revelata fuit, *tract.* 26. *d* 42. *num* 8
Urſula Benincaſa à communione ſacra prohibita, quid fecerit, *tract.* 26, *d.* 23, *num.* 2.

Panem noſtrum, in oratione Dominica quid ſignificet, *tr.* 26. *d.* 3. *n* 3.

Manna & Agnus Paſchalis figura Euchariſtiæ fuerunt. *tr.* 28. *d.* 21 *n* 8.

Maledictiones 12 indigne communicantibus intentatæ, *tract.* 26. *d.* 41. *n* 3.

Maria Maximiliani II. Conjux, quidnam ſe ad Euchariſtiam ſumendam præparans in certâ quadam occaſione reſponderit, *tr* 26 *d.* 26 *n*, 5.

Lingua poſt communionem loquacitati dedita Judæis aſſimilatur, *tr*, 26. *d* 48. *n*. 10.

Quidnam Laico acciderit qui panem & vinum Chriſti corpus & ſanguinem eſſe non credidit, *ibid. d.* 50. *n* 6.

Juvenis libidinoſus per Sacramentum Euchariſtiæ reſipuit, *ibid d* 14. *n*. 4.

Joannes Avila 40. annis de Sacramento hoc diſcurrens novam ſemper materiam reperit, *ibid. d.* 12, *n* 4.

Hæreticus per hoſtiam ſacram converſus fuit, *tract.* 26 *d.* 4. *num* 6

Humilitas S. Franciſci erga S. Euchariſtiam, *tract.* 26. *d.* 35. *num* 5.

Hoſtia diviſa in ſpeculo in multas partes diviſo, *ibid. d.* 43. *num.* 3

Ignis mulierem quamdam ciborium in quo Euchariſtia continebatur, aperientem combuſſit, *tr* 22. *d.* 19 *n* 2.

S. Gertrudis Chriſtum interrogavit, quidnam cauſet frequentia continua hujus Sacramenti, *tr.* 26. *d.* 44. *n.* 6.

Joſue firmavit Solem, Chriſtum in Euchariſtia præfigurantem, *tr* 26. *d* 52 *n* 10.

Jacob & ejus verba in hoc Sacramento ſymbolizata, *ibid. d.* 7. *num* 1.

Judæi cur ab Euchariſtia excluſi, *tr.* 26. *d.* 19. *n.* 5.

S. Euphraſia Virgo.

Inſigne ejus pro virginitate tuenda ſtratagema, *tr* 29. *d.* 20, *num* 7.

De bono & malo exemplo ſeu ſcandalo, *vid. tr.* 27. *per tot.*

S. Exſuperius.

Tholoſanus Epiſcopus magnus pauperum amator, *tract.* 24. *d.* 12. *n.* 7.

Ezechiel.

Ejus viſio, *tr.* 26, *d.* 40. *n.* 5.

Ezechias.

Ejus vulnus miraculoſè ſanatum quid ſignificet, *tr.* 26. *d.* 16. *num*, 5.

F.

Fabula.

Matrona Romana à S. Paulo laudatur & cur, *tract* 25. *d*, 10. *num*, 4.

Facies.

Decora in Canticis quid ſignificet, *tr.* 37. *d.* 1. *n.* 4

Facies bona delineatio rectæ intentionis, *tr.* 37 *d.* 1. *n*, 4. 5 6. & 7. *Item d.* 2. *n.* 6.

Fames.

Inter cæteras maxima cenſetur eſſe pœna, *tr.* 34 *d.* 12. *n* 3.

In inferno eſt gulæ pœna, *ibid. n.* 2. 3.

Fermentum.

In Scriptura Sacra in deteriorem partem ut plurimum accipitur, *tr.* 33. *d.* 9. *n.* 1.

Feſtivi dies.

Præcepti & inſtituti fuerunt ſtatim poſt conditum mundum, *tr.* 28. *d.* 1. *n.* 1. & *ſeqq.*

Præter Sabbathum Deus ſequentia feſta inſtituit ſcilicet Paſchæ, Pentecoſtes, Tubarum, Propitiationis tabernaculorum & collectarum, *tr.* 28. *d.* 1 *n.* 4. & *tr.* 28. *d.* 15. *n.* 3 & *tr.* 30. *d.* 2. *num* 5 & 6.

Præter hæc Judæi inſtituerunt feſtum liberationis per Eſther factæ, feſtum Encæniarum & feſtum ignis, *ibid.*

Sabbathum ab eccleſia in diem Dominicam commutatum fuit. *ibid.*

Quando & cur hoc factum ſit, *ibid.*

Convenientiſſimè unus ad minus Septimanæ dies Deo conſecratur, *tr.* 28 *d.* 2. *n.* 7 & *tr* 28. *d* 6. *n.* 12.

Eccleſia varios dies feſtos inſtituit, *tr* 28. *d.* 2. *n.* 9.

Feſta B V. cur ſæpius celebrentur. *tr* 28. *d* 2 *n.* 9.

Cur Feſta Sanctorum celebrentur, *tr.* 28. *d.* 2. *n.* 9. & *tr.* 28. *d.* 9 *num.* 1.

Deus valde ſollicitè feſta inſtituit, *ibid. d.* 2 *per totum*

Chriſtus Feſta magno zelo proſecutus fuit, *ibid n.* 3.

Chriſtus ad Feſta celebranda ſæpe ſe recepit, *ibid. n.* 2.

Dies Feſti inſtituti ſunt in memoriam beneficiorum Dei, *tr* 28. *d* 15 *n.* 1. & *ſeqq.* & *tr.* 28. *d.* 2. *n.* 12.

S. Carolus Borromæus Feſtorum obſervantiam ſummo cum zelo promovit, *tr.* 28 *d.* 2. *n.* 4.

Feſtorum obſervantia urgetur à Conciliis, *tr.* 28. *d.* 2, *num.* 4. & 5.

Feſtorum obſervantiam bruta animantia colunt, *tr.* 28. *d.* 2 *n.* 6.

In dubiis circa feſta emergentibus conſulendi ſunt periti maximè ſuperiores, *tr*, 28. *d* 2. *n.* 7.

Feſtorum ſanctificatio conjuncta eſſe debet cum pietate & devotione, cum exercitio virtutum, & munditie conſcientiæ, *tr.* 28. *d.* 13. *per totum.*

Varia media ſanctificandi dies feſtivos, *tr.* 28. *d.* 14. *per tot.*

Feſta non coluntur exteriori ornamentorum Eccleſiæ ſed virtutum apparatu, *tr.* 28. *d.* 15. *n.* 4.

Quis finis præfigendus in celebratione feſtorum de Sanctis. *tr.* 28 *d.* 2. *n.* 9. *tr.* 25. *d.* 2. *n.* 8. & *tr.* 28 *d.* 8 *n* 7. & 8.

Feſta miſericordiæ operibus ſanctificantur. *tr.* 28. *d.* 2. *n.* 2. & *tr.* 28. *d.* 14. *n.* 4 & 5.

Feſta exactè obſervanda ſunt, *tr.* 28 *d* 2 *n.* 6.

Chriſtiani nomine indignus eſt qui feſta non colit, *tract* 28. *d* 2. *n* 5. *in fin.*

Feſta maximè à Sacerdotibus & Religioſis colenda ſunt in exemplum aliorum, *tr.* 28. *d.* 2. *n* 7.

Feſta ſpiritualiter peragenda ſunt, *tr* 28 *d.* 3. *n.* 8.

In feſtis vacandum eſt ab operibus ſervilibus non vero à ſpiritualibus, *tr.* 28. *d* 3 *per tot* & *tr.* 28 *d.* 14 *per totum*

Non eſt otiandum in diebus feſtis, *tr* 28. *d* 3 *n.* 1. & *ſeqq*

Quibus operibus incumbendum ſit diebus feſtivis, *tr.* 28. *d.* 3. *n.* 3 & *tr.* 28 *d* 14. *n.* 5.

Diebus feſtivis cuſtodiendi ſunt ſenſus corporis, *tr.* 28. *d.* 3. *n.* 2. & *tr.* 28. *d.* 14 *n.* 7.

Diebus feſtis animæ curæ vacandum eſt, *tr.* 28 *d.* 3. *num.* 7. & 8.

Inter opera ſervilia diebus feſtis prohibita, maximè intelliguntur peccata, *tr* 28 *d* 4. *per totum.*

Diebus feſtis evitandæ ſunt rixæ, *tr.* 28 *d* 5 *n.* 7.

Diebus feſtis pœnitendum eſt de peccatis commiſſis, *tr.* 28. *d* 5. *n.* 7 & 8.

Feſtos dies dedecent ludi, ſpectacula, choreæ, comeſſationes, libidines &c. *tr*, 28 *d* 5 *n.* 4. & 5.

Diebus feſtis inſtitutæ recreationes reprehenſibiles ſunt, *tract.* 28 *d* 5. *n* 8. *in fin.*

In diebus feſtis nec facetia dicere nec ludicra facere convenit, *tr* 35. *d*, 5 *n* 5,

Ctatitudo beneficiis Dei in feſtis repenſa dies feſtivos noſtros facit, ob utilitatem inde emanantem, *tr.* 28. *d* 25. *n.* 8. & *ſeqq.*

Deus dies feſtivos devotè colentes ſpecialiter remunerat. Hiſtoria, *tr* 28 *d* 12 *n.* 9 & 11.

Feſtivos dies communiter præcedunt vigiliæ, jejunia & abſtinentia à carnibus *tr* 28 *d.* 9 *n.* 2.

Dies feſtivos dedecet gula & ingluvies ventris, *tr.* 28 *d.* 9. *per totum.*

Feſta corde & conſcientia munda & caſto corpore celebranda ſunt, *tr* 28. *d* 9 *n.* 8. & *tr.* 28. *d.* 13. *per totum.*

Feſta in pœnitentia & mortificatione tranſigenda ſunt, *tr*, 28. *d.* 9 *n* 9 & *tr.* 28. *d.* 14. *n.* 6.

In die feſto non noſtra ſed Dei voluntas facienda eſt, *tract.* 28. *d.* 12, *num.* 2.

Dies feſtivi Dæmoni ſummè exoſi ſunt. *tr.* 28 *d.* 7 *per tot.*

Feſtivi dies non bene obſervati, non Dei ſed Dæmonis feſta ſunt. *tr.* 28 *d* 2 *n* 13. & *tr* 28 *d.* 8. *per totum.*

Deus feſta noſtra abominatur, nec ea ut ſua agnoſcit & cur. *tr.* 25. *d* 8 *per tot.* & *tr* 28. *d.* 15. *n.* 4.

Feſtorum debita obſervantia arcet Dei flagella. *tract* 28 *d* 2. *num.* 4.

Feſta ritè celebrando ingentia lucra tam ſpiritualia quam corporalia comparantur, *tr.* 28. *d.* 18 *per totum*,

Variè diebus feſtis peccata committi poſſunt, *tr* 28. *d.* 1. *n.* 2. & *tr.* 28. *d* 5 *n.* 8

Impii in diebus feſtis plus peccant quam aliàs, *tract.* 28. *d.* 5. *per totum* & *d.* 6. *n.* 1.

Diebus feſtis puer Jeſus ſæpius amittitur, *tr.* 28. *d.* 5 *n.* 8.

Feſti dies tempus ſunt acquirendi, profani verò dies perdendi vocari poſſunt, *tr* 28 *d* 5. *n.* 5.

Feſta multi quidem frequentant ſed pauci colunt, *ibid.* & *tr.* 28. *d.* 8 *n* 4. 6.

Feſta quidam deturpant, quidam exterminant, *tract.* 28. *d* 5. *num.* 6.

Gravius peccatur in diebus feſtis quam alias, *tract.* 28. *d.* 6. *per totum*

Qui diem feſtum violat, Deum immediatè offendit, *tract.* 28. *d.* 6. *n.* 3 & 4. & *ſeqq*

Quibus modis feſta profanentur, *tr.* 28 *d.* 2. *n.* 6. & *tr.* 28. *d.* 8 *n.* 7. & 8.

Qui violat dies feſtos quaſi ex omnibus vitiorum ſordibus ſterquilinium congregat, *tr.* 28. *d.* 7. *n.* 6.

In Scripturâ enormiſſima peccata in die feſto commiſſa leguntur, *tr.* 28 *d.* 7. *n* 7.

Senſualitas carnis per gulam nutrita diebus feſtis abutitur in ſuum commodum, *tr.* 28. *d.* 9. *per totum.*

Dierum feſtorum Profanatores Dei in ſe flagella provocant,

vocant, *tr* 28. *d* 10. *per totum*

Feſtorum Profanatores communiter mala morte moriuntur, *tr.* 28. *d.* 10 *n* 1

Feſtorum Profanatores à Deo egeſtate puniuntur, *tract.* 28. *d.* 11. *n.* 3 *&* 4

Variæ recenſentur hiſtoriæ quibus pœnæ feſtorum Profanatoribus a Deo inflictæ deſcribuntur, *tr* 28 *d.* 10 *n.* 4 *& ſeqq. uſq. ad fin. & tr* 28. *d.* 11. *n* 4. *& ſeqq. & n* 12 *&* 13.

Deus feſtorum violatoribus graviter iraſcitur eoſque per ignominiam & calamitates publicas ſeverè punit, *tr.* 28. *d.* 8. *per totum*

Feſtorum Profanatores Deus per ſeipſum punit, *tr* 28 *d.* 10. *num* 1. *&* 2.

Feſtorum profanatio magis Deum offendit quam Idololatria, *tr.* 25. *d* 11. *n.* 6.

Felix.

Porticenſis pro SS. Sacramento collocando turriculam auream fabricavit. *tr.* 26. *d.* 14. *n.* 9.

Ferdinandus.

Undecimus Auſtriacus ejuſque factum circa Euchariſtiam. *tr.* 26. *d.* 35. *n.* 1.

Fides

Quia exigua eſt aut fere nulla circa pœnas inferni, hinc tanta damnatorum copia, *tr.* 34. *d.* 2. *n* 3. 4. 5.

Eſt principium & fundamentum; cui omnia bona ſpiritualia innituntur, *tract.* 29. *d.* 1. *per totum & tr.* 29. *d.* 4. *n.* 5 *in fin. & tr.* 29 *d.* 15. *n* 8.

Fides radix eſt arboris vitæ, *tr.* 29 *d* 1. *n.* 3. *& tr.* 29. *d.* 2. *n.* 18.

Fides eſt theſaurus abſconditus & cur, *tract.* 29. *d.* 2. *n* 2. *& ſeqq.*

Fides quovis theſauro pretioſior eſt, *tr.* 29. *d.* 2. *per totum.*

Fides à SS. Patribus variis honorificis titulis condecoratur, *ibidem.*

Fides dos eſt ſponſæ, *tr.* 29. *d* 3 *n* 4.

Fides eſt aratrum quo eradicantur urticæ ſtirpes, lolia vitiorum hæreſium, *tr.* 29 *d* 3. *n.* 6

Fides porta eſt cœli & via ad paradiſum, *tr.* 29. *d.* 3. *n.* 8.

Fides oculus eſt & lampas ad viam ſalutis inveniendam, *ibidem*

Eſt ſcala Jacob, *ibid.*

Eſt columna nubis & ignis, *tr* 29. *d.* 3. *n.* 9.

Fides lux eſt, *tr.* 29. *d.* 3. *n* 10 *&* 11.

Eſt anchora, *tr* 29 *d.* 3. *n.* 12.

Scutum eſt quod omnes inimici hoſtiles ictus avertit, *tr* 29. *d.* 4. *per totum*

Eſt annulus pronubus, *tr.* 29 *d* 8 *n.* 12.

Eſt vinculum conjugale copulans animam cum Deo, *tr.* 29. *d* 8. *n.* 1. *& ſeqq.*

Fides per flores, opera per fructus ſignificantur, *tract.* 29. *d.* 8. *num* 9.

Debet eſſe ſignaculum poſitum ſuper brachium. *tr* 29 *d* 8. *num* 8.

Fides eſt navis, conſcientia & ſpes ſunt anchoræ, *tr* 29. *d.* 13. *num.* 10.

Fides piſci aſſimilatur, *tr.* 19. *d.* 21. *n.* 8.

Sine fide opera bona Deo grata non ſunt nec æternæ vitæ meritoria, *tr* 29. *d.* 1. *n.* 5. *& ſeqq.*

Fides charitate deſtituta pretium ſuum amittit, *tr.* 29. *d* 8. *num.* 5. *& ſeqq.*

Fides dupliciter plena dicitur, *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 9.

Fidei ſymbolum veſperi & mane recitandū eſt, *tr.* 29 *d* 3. *n* 7.

Fides operibus conjuncta eſſe debet. *tr.* 29. *d.* 4. *per totum. d* 7. *per tot d.* 5. *per tot d.* 9 *per tot d.* 13 *n* 1 *&* 7.

Nec fides ſine operibus nec opera ſine fide proſunt, *tract.* 26. *d.* 6 *num.* 7.

Præter fidem requiri opera S. Jacobus ſex argumentis demonſtrat, *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 14.

Fides exigit ut illam confiteamur coram tyrannis, illam non erubeſcamus coram inimicis illamque exerceamus erga inimicos, *tr.* 29. *d* 9. *n.* 10.

Fidei fundamentum eſt ſanguis Martyrum, *tr* 29 *d.* 19 *n* 2.

Fides non eſt fundata ſuper fabulas Poëtarum ſed in Dei teſtificantis veracitate, *tr.* 29. *d.* 16 *n* 1 *& ſeqq.*

Fides in cœlo teſtes habet, Patrem, Verbum & Spiritum ſanctum, in terrâ vero, Spiritum, Aquam & Sanguinem, *tract* 29. *d* 16. *num.* 2.

Si præclaris viris fidem habemus, cur non magis Deo, *tr.* 19. *d* 16. *n.* 3. *&* 4.

Fides innititur honeſtati & rationabilitati credendorum, *tr.* 29. *d* 16. *n* 5 *& ſeqq.*

Fidem tria pariunt diceati, *tr.* 29. *d.* 16. *n.* 6.

Apoſtoli difficillima fidei puncta mundo propoſuerunt, *tr.* 29. *d.* 17. *n.* 4. *&* 5.

Fidei infenſiſſimi hoſtes ſunt intellectus & voluntas noſtra, *tr.* 29. *d.* 23 *n* 3.

Fides Chriſti bonum nominis & virtutum odorem ſpargit non ſic aliæ ſectæ

Veritatis fidei noſtræ argumenta.

1. Faciunt perſecutiones fidelibus illatæ & ad mortem uſque toleratæ, *tr* 29. *d* 18 *per totum*

Quæ tamen fidem non minuerunt ſed propagarunt, ſicut flatus auget ignem, *ibid. num* 4

Licet enim Perſecutores omnia deſtruant, fidem tamen deſtruere aut perdere non potuerunt, *tr.* 29 *d* 18. *n* 3.

2. Ex acerbiſſimis Martyrum paſſionibus & tormentis deſumitur, *tr.* 29. *d.* 19 *per totum.*

Item ex Martyrum in tormentis conſolatione & patiendi aviditate divinaque protectione, *tr* 29. *d* 20. *per totum.*

Tum etiam ex atrociſſimis mulierum tormentis quæ fortiter ſuperarunt, *tr.* 29. *d.* 20 *n* 11 *&* 14.

3. Ex eo quod pauperes piſcatores ad Crucifixi adorationem perduxerint Reges; Perſecutores Eccleſiæ in ejuſdem defenſores commutarint, Dœmones in Idolis obmuteſcere fecerint & Paganorum ac Hæreticorum errores detexerint, *tr.* 29. *d* 21, *per totum.*

4 Ex Eccleſiæ Catholicæ in Dæmones imperio, *tr.* 29. *d.* 21. *num* 5. *&* 6.

5 Ex inconcuſſa & intemerata Romanorum Pontificum fide, *tr.* 29. *d.* 12 *per totum.*

6. Ex teſtimonio divino, Prophetarum oraculis & Doctorum cum Sacra Scriptura conſonantia, *tr.* 29 *d* 16. *per totum*

7. Ex eo quod in tam brevi tempore per pauperes piſcatores in omnes populos propagata fuerit, licet per illam difficillima proponerentur, *tr.* 29. *d.* 16. *per totum*

8. Ex doctrinæ ſanctitate, *tr.* 29. *d* 13 *n* 1 *&* 2.

9. Ex Prophetarum adimpletione perfect., *tr.* 29. *d.* 14. *n.* 7, *& ſeqq*

10. Ex Judæorum perpetuâ ſervitute & diſperſione, *tr.* 29. *d.* 24 *n.* 8.

Duodecim quoque veritatis fidei argumenta traduntur ex S. Bernardino, *tr* 29. *d* 24 *n.* 8

Unde fides tot eſt confirmata teſtimoniis ut jam fides in claram quaſi lucem tranſierit, *tr* 29 *d* 21 *n.* 1.

Vel certè cum Richardo a S. Victore cuilibet Catholico Chriſtiano dicere liceat: Domine ſi eſt error a te decepti ſumus, *tr.* 29 *d* 24 *n.* 4.

Fidem quoque miracula valde confirmant, *tr* 29 *d.* 24. *n.* 1. *& ſeqq.*

Fides alia eſt mortua, alia eſt ficta, alia perverſa, alia ſecta, *tr.* 29 *d* 14. *n.* 5.

Myſteria fidei integrè & indubitanter credenda, non vero diſcutienda ſunt niſi ſobriè, *tr* 29. *d.* 15. *per tot & præcipuè n.* 8.

Fides aſſimilatur ſpeculo, *tr* 29. *d.* 15 *n* 3. 8. *&* 9.

De fidei infallibilitate, *tr* 29. *d* 15. *n.* 4.

Fidei oculus procul diſſita cognoſcit, *tr.* 29 *d* 15 *n.* 6.

Fides non rationi humanæ ſed revelationi divinæ innititur, *tr.* 29. *d* 15. *n.* 7 *&* 8.

Fides his 4. innititur, ſcilicet teſtificantium notitiæ certæ; præclaræ famæ, plenæ concordiæ & ſententiæ firmæ, *tract.* 29. *d.* 16 *num.* 1.

Fides vincit mundum, *tr.* 29. *d.* 3. *n* 5.

Fidei vivæ mirabiles effectus, *tr.* 29 *d* 3 *n.* 1 *& ſeqq.*

Fides magna in nobis operatur, *tr.* 29. *d.* 3. *per totum.*

Varia ſunt fidei vivæ indicia, *tr.* 29. *d.* 9. *per totum*

Fides Barbaros infidelium mores urbanos & vitam illorum impiam ſanctam efficit, *tr.* 29 *d* 23. *n* 5 *& ſeqq.*

Fides ſolitudines Eremitis implet, *tr* 29 *d* 23. *n.* 10.

Cur Deus multos a fide apoſtatare permittat, *tract.* 19. *d.* 10. *num* 3.

Fides conjungi debet cum rectâ conſcientiâ, *tr.* 29. *d.* 5. *per totum.*

Filia, Filius.

Filii à matribus aſſi & manducati fuerunt, *tr* 26 *d* 47. *n.* 6.

Filius Patri naſum dentibus præmordens tollit, *tr.* 23. *d* 8. *num.* 6.

Filia matrem in carcere lactans nutrit, *tr* 23. *d.* 13. *n* 7.

Filia Pharaonis Moyſen educat, *tr.* 23 *d.* 7 *n* 7

Filius baculus ſenectutis paternæ, *tr.* 23 *d.* 5. *n* 8.

Filia ſacerdotis ob impuritatem igne combuſta fuit, *tract.* 22. *d* 19. *n.* 3.

Flagella.

Ictus flagellorum quibus Pilatus Chriſtum caſtigari juſſit quot fuerint, *tr* 38. *d* 5. *n* 9. Item quare tot inflicti fuerint & quidem contra legem, *ibid.*

Florentius Presbyter.

S. Benedicti inimicus à tectu domus ſuæ percuſſus & oppreſſus & cur, *tr.* 27. *d.* 11. *n.* 10.

Fœmina, vide *Mulier.*

A marito conducta, in jumentum transmutata fuit, *tract* 26. *d.* 16 *num.* 1.

Fœtor.

Inferni terribilis per horrendam hiſtoriam comprobatur, *tr.* 34 *d.* 11. *n.* 4.

Eſt juſtiſſima damnatorum pœna, *tr.* 34. *d.* 11. *n.* 9.

Fortitudo.

Samſonis, *tr.* 26. *d.* 47. *n.* 4.

S. Franciſcus Aſſiſius.

Viſus eſt humeris ſuis ſuſtinere Eccleſiam Dei, *tract.* 27. *d.* 5. *num.* 7.

Plus operibus quam verbis prædicavit, *tr.* 27. *d.* 2. *n.* 4.

Deſiderium ejus quo erga ſacram ferebatur communionem, *tr.* 26 *d.* 33 *n.* 7.

Ejus circa Euchariſtiam dicta & humilitas, *ibid. n.* 5.

Ad ſacerdotium præ nimiâ reverentia progredi non præſumpſit.

Franciſcani laici miraculosè communicati, *tr.* 26 *d.* 34. *n* 7.

Franciſcus I. Rex Franciæ.

Quidnam ad profligendas è regno ſuo Hæreſes fecerit, *tr.* 26. *d.* 1. *n.* 10.

S. Franciſcus de Sales.

Ejus de Sacramento commendatio, *tr.* 26. *d.* 17. *n* 4.

Ejus de eodem doctrina, *tr.* 26. *d.* 31. *n* 7.

S. Franciſcus Fundat. Ord. Minorum.

Sacrificulos Soldani Ægyptiorum adverſus ipſum diſputantes convincit, *tr.* 29. *d.* 24. *n.* 3.

Dæmon in primis S. Franciſci filiis conatus eſt per Eleëmoſynarum affluentiam ſpiritum Patris ipſorum extinguere, *tr* 31. *d* 22. *n* 3

De eximia S. Franciſci humilitate ob quam mirè à Deo exaltari meruit, *tr.* 32 *d* 11. *n.* 7.

S. Franciſcus in ſedem è qua Lucifer cecidit ſubvectus fuit, *ibidem.*

S. Franciſci cervical à Rege Franciæ ſummâ in veneratione habitum fuit, *ibid.*

S. Franciſcus nutantem Eccleſiam Lateranenſem ab Honorio Pontifice viſus eſt ſuſtentare, *ibid.*

Sacris ſtigmatibus in præmium humilitatis inſignitus fuit, *ibidem.*

Filium Bernardonis & maximum peccatorem ſe appellare ſolebat, *tr.* 32. *d.* 25. *n.* 4.

B. Franciſcus Borgia Soc. Jeſu.

Gratum ſe orando exhibuit erga Archiepiſcopum Toletanum hoſpitem ſuum. *tr* 30. *d.* 8 *n.* 9.

Quid poſt ejectum à ſe ex Energumeno Dæmonem reſponderit, *tr* 31. *d.* 17 *n.* 6.

Dæmonem humilitatem imitari non poſſe dixit, *tr* 32 *d* 17. *num.* 6

S. Franciſcus Xaverius Soc. Jeſu Indiarum Apoſtolus.

De ipſius in India Apoſtolatu.

S. Franciſcus.

Omnes fere patientiæ laudes pulchra à terra deſumpta ſimilitudine nobis explicavit, *tr.* 36. *d.* 5 *n.* 8.

Ejuſdem de horrendo Dæmonis aſpectu ſententia. *tract.* 34. *d.* 22 *num* 9.

S. Franciſca Romana.

Eidem deformis Diaboli exhibetur viſio, *tr.* 34 *d.* 18. *n.* 3.

Varias variorum peccatorum in inferno conſpexit pœnas, *tr.* 34 *d.* 31. *n* 4.

Frigus.

Frigoris infernalis conſideratio & aſpectus animas ad amorem Dei excitat, *tr.* 34. *d.* 14. *n.* 9.

Fulco.

Epiſcopus Toletanus. *vid.* Ignis inferni.

Fulgur.

In lectam evibratum quid ſignificet, *tr.* 41 *d* 9. *n.* 6.

G.

Gabaonitæ.

Alias tribus deridendo, ab iiſdem eodem ſtratagemate victi fuere, *tr.* 25 *d* 1. *n.* 7.

Gabriel Archangelus.

Summus Angelorum fuit. *tr.* 32. *d* 9. *n.* 2.

S. Gallus.

Gregem ſuum à morbo inguinario liberat, *tr.* 22. *d.* 14. *n.* 8.

S. Gallicanus Martyr.

Glorioſior fuit in exercitiis humilitatis quam olim ſub triumphalibus Infulis, *tr.* 32. *d.* 12 *n.* 8.

S. Gaudentius.

Ejus circa Euchariſtiam doctrina, *tr.* 26 *d.* 6. *n.* 2.

S Gedeon.

Ejus adverſus Madianitas obtenta victoria quid ſignificet, *tr.* 26. *d.* 16 *n.* 4.

Gehenna.

Ejus Etymon, *tr.* 24. *d* 6. *n* 3.

Gemma.

Superhumeralis Aaronici uſus & ſignificatum, *tract.* 22. *d.* 6. *num.* 8.

Gentes.

Significantur per cœlum rtum, *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 3.

Gentiles.

Priusquam ad Idolorum ſuorum menſas accederent omne deponebant odium, *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 5.

S Germanus.

Ejus doctrina, *tr.* 26. *d.* 7. *n.* 6.

S Gertrudis.

Vide ſupra verb. Euchariſtia, *tr.* 26. *d.* 44. *n.* 6.

Gibboſus.

Ab Altaris miniſterio excluſus, *tr.* 22. *d.* 3 *n.* 2.

Giezi.

Lepra caſtigatus, *tr* 22 *d* 37. *n* 10.

Gorgonia.

Soror S. Gregorii Nazianzeni nihil reputabat grave quod finem habere conſiderabat, *tr* 34. *d.* 28 *n.* 7.

Gradus.

Sacerdotalis compendium eſt omnium virtutum, *tr.* 22. *d.* 5. *num.* 6.

Gratia.

De gratiis & auxiliis quibus Deus animabus aſſiſtit, *tract.* 30 *d* 14 *per totum.*

An major ſit gratia ejus ſemper manet innocens an vero illius qui poſt peccata reſipiſcit, *tr* 30 *d.* 15. *n.* 3.

Gratia aqua comparatur & cur. *tr.* 32 *d.* 5 *n.* 2.

Gratia Dei omnia nobis contraria facilitat, *tr.* 13. *d.* 3. *n* 3.

Gratitudo.

Gratitudine erga Deum nihil eſt magis obligatorium, nihil juſtius, utilius, honeſtius aut magis neceſſarium, *tr.* 30 *d.* 26 *n* 3.

Gratiarum actio eſt eloquium pulchritudinis, *tr.* 30. *d.* 6 *n.* 3.

Grati hominis ſymbolum eſt ovis, *tr* 30. *d* 21. *n.* 1.

Columba ſymbolum eſt hominis grati, *tr.* 30. *d.* 21 *n* 2.

Terra gratitudinis eſt ſymbolum, *tr.* 30. *d.* 1. *n.* 9.

Deus nos pro beneficiis acceptis vult eſſe gratos. *tr.* 30. *d.* 1. *per totum.* & *tr.* 30. *d* 2. *n* 7

Deus in lege naturæ, ſcripta & Evangelica gratitudinis tributum a nobis popoſcit, *tr.* 30. *d.* 2. *per totum.*

Tunc Deo grati ſumus, quando illum beneficiorum quæ à Creaturis accipimus primum authorem eſſe agnoſcimus & confitemur, *tr* 30 *d.* 1. *n.* 3. & 4.

Quælibet creatura nos ad gratitudinem invitat, *tract.* 30. *d.* 1. *n.* 4 & *tr.* 30 *d.* 4. *n.* 2.

Gratitudo ſuaviſſimum coram Deo odorem ſpirat, *tract.* 30. *d.* 2. *n* 3 *circa fin.*

In lege Evangelica gratitudo exactior requiritur, *tr.* 30. *d.* 2. *num.* 8.

Quanto quis ſe in gratiarum actione magis exercet, tanto eſt ſtatui Beatorum propinquior, *tr.* 30. *d* 9.

Gratitudo optima eſt beneficiorum cuſtos, *tr.* 30. *d* 2. *n* 10.

Sacramentum Euchariſtiæ & ſacrificium eſt gratiarum actio, *tr.* 30. *d.* 2 *n.* 10.

Gratiarum actio gratiſſimum Deo eſt ſacrificium. *tract.* 30. *d.* 3. *per totum.*

Hæc verba: Deo gratias, ſummæ apud Deum ſunt excellentiæ, *tr* 30 *d.* 3. *n.* 7 & *tr* 30. *d.* 8 *n.* 5. & *tr.* 31. *d.* 3. *n.* 3.

Licet omnes creaturæ gratæ eſſe debeant Deo maximè tamen homines, *tr.* 30. *d.* 4. *per totum.*

Nulla eſt jam vilis creatura, quæ debito gratitudinis erga Deum non obſtringatur.

Tametſi ad agendas condignas Deo gratias inſufficientes ſimus, hanc tamen inſufficientiæ noſtræ agnitionem Deus loco gratitudinis libenter acceptat, *tr.* 30. *d.* 4 *n* 2.

Chriſtus nos juvat ut erga Deum grati eſſe poſſimus, *tr.* 30. *d.* 4. *n.* 4.

Beneficia petituri primum Deo laudes & gratias exſolvere debemus, *tr.* 30 *d* 4. *n* 5.

Quia qui Deo pro receptis donis gratus eſt, ipſum ad majora largienda debitorem facit, *tract.* 30. *d.* 6. *per tot.* & *tr.* 30. *d.* 7. *per totum.*

Grati terra ſunt fertilis in quibus perinde beneficiorum ſemina in Dei laudes progerminant, *tr.* 30. *d* 6 *n.* 2.

Anna Mater Samuëlis ob ſuam gratitudinem loco Samuëlis trium filiorum & duarum filiarum fœcunda mater exiſtit, *tr.* 30. *d.* 6. *num.* 1.

Gratus etiam injuſtos beneficia rependit, *tr.* 30 *d.* 5 *n.* 2.

Invitis non dantur beneficia ne ſint ingrati, *tr.* 20. *d* 4 *n.* 7.

Gratus non reſpicit in benefactoris defectus, ſed ſolum in illius beneficentiam, *tr* 30 *d.* 4. *n* 7.

Flumina beneficiorum ad mare unde exeunt, id eſt, ad Deum per gratiarum actionem revertuntur, *tr.* 30. *d* 6 *n.* 4 & *tr* 30. *d.* 7. *n.* 5.

Deo grati eſſe debemus, ſi non amore virtutis, ſaltem amore lucri quod inde comparamus. *tr.* 30. *d* 6. *n.* 8.

Jacob per gratitudinem erga Deum ab innumeris fuit ereptus periculis. *tr.* 30 *d.* 7 *n* 3.

David gratus multas ſibi acquiſivit victorias, *tr.* 30. *d* 7. *n.* 4.

Machabæi grati erga Deum illuſtres reportarunt de inimicis triumphos, *tr.* 30. *d.* 7 *n* 6.

Abraham gratus novas obtinuit gratias, *tr.* 30 *d.* 7. *n.* 8.

Gratias referentes minimè ſe gratiis privant, *tr* 30. *d.* 7. *n.* 3.

Quanti ponderet verbum hoc: Retribuat tibi Deus, exemplo S. Antonini oſtenditur, *tr.* 30. *d.* 8. *n.* 5.

Gratitudo exhibenda eſt non propter retributionem, *tract.* 30.

tr. 30. *d.* 4 *n.* 1.

Gratitudo pro beneficiis acceptis obſervantiæ perfectioni & chriſtianæ acquirendæ plurimum confert, *tr.* 30. *d.* 9. *per totum.*

Gratiarum actio puro corde exſolvenda eſt, *tr.* 30 *d.* 9. *n.* 10.

Deo grati eſſe debemus exemplo variorum animalium, *tr.* 30. *d.* 18 *per tot.* & *tr.* 30. *d.* 26. *n.* 6 & *ſeqq.*

Qua ratione ſemper & in omnibus Deo grati eſſe poſſimus, *tr.* 30. *d.* 12. *n.* 6. & *ſeqq* & *tr.* 30. *d* 23. *n.* 12.

Quilibet etiam pauper Deo gratus eſſe poteſt & debet & quomodo. *tr* 30. *d.* 12. *n.* 9. & *tr.* 30. *d.* 25. *n.* 9.

Quiſnam ad majorem obligetur gratitudinem innocens an pœnitens, *tr* 30. *d.* 13. *n.* 3.

Gratiarum actio in adverſis mirè Deo placet, *tract.* 30. *d.* 18, *num.* 1.

V. M. Baptiſta de Camerino tanti unius floris æſtimabat beneficium, ut nec B. Virginem, nec alios Sanctos ſufficientes pro illo gratias agere poſſe cenſeret, *tr* 30. *d.* 13. *n.* 7.

Gratitudinis motiva.

1 Quia ad imaginem Dei creati ſumus, *tr.* 30. *d.* 1. *n.* 6.

Et ob nobiliſſimam noſtram eſſentiam & corpus elegantiſſimè formatum, *tr.* 30. *d.* 13. *per totum.*

2. Ob gratias & auxilia quibus Deus nobis continuò aſſiſtit, *tr.* 30. *d* 14, *per totum.*

3. Ob beneficium vocationis ad fidem, *tract.* 30. *d.* 14 *n.* 9. & *ſeqq.*

4. Ob multa culpæ & pœnæ mala, quæ à nobis removet, *tr.* 30. *d.* 15. *per totum*

5. Quia Deus à nobis in peccato mortali poſitis æternæ damnationis pœnam ſuſpendit, *tr* 30. *d.* 16 *per totum.*

6. Ob plurima beneficia nobis particulariter conceſſa, *tr.* 30. *d* 17. *per totum, videlicet.*

1. Ob ſanitatem corporalem, *tr.* 30. *d.* 17 *n.* 4.

2. Ob multa pericula quæ evaſimus, *tr.* 30. *d.* 17. *n.* 6.

3. Ob legitimitatem natalium, *tr.* 30. *d.* 17 *n.* 7.

4. Ob honores ad quos evecti ſumus, *tr.* 30. *d.* 17. *n* 9.

7. Ob dimiſſa nobis ſæpe peccata, *tr* 30. *d* 17. *n.* 10.

8. Ob exactiſſimam Dei circa quemlibet hominem in particulari providentiam, *tr* 30. *d* 17. *n.* 11.

9. Ob immiſſas adverſitates, *tr* 30 *d* 18 *per totum.*

10. Ob creaturarum concervationem, *tr.* 30. *d* 12 *per totum.*

Gratitudinis exempla exhibuere ſequentes.

Eva, *tr* 30. *d* 2 *n* 2.

Tribus Nephthali *tr.* 30. *d.* 6. *n* 3.

Pharao erga Joſeph, *tr.* 30 *d.* 8. *n.* 2.

Jethro erga Moyſen, *ibid*

Joſue erga Raab meretricem, *tr.* 30 *d* 8 *n* 2.

Hebræi erga Gedeonem, *ibid.*

Abel erga Deum. *tr* 30. *d.* 1. *n.* 2 & *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 1.

Et ideo primus electus fuit, *ibid.*

Noë, *tr* 30 *d* 2. *n* 3

Abraham, *tr* 30. *d* 2. *n* 4. & *tr.* 30. *d.* 5 *n* 3.

Angeli, *tr.* 30 *d* 4 *n* 3.

Anna mater Samuëlis

Sancti varii poſt recepta in Veteri Teſtamento beneficia cantica Deo concinuerunt, *tr.* 30. *d.* 1 *n.* 7. & 11.

Joſeph erga Ruben, *tr.* 30 *d* 8. *n.* 4

Paulus & Silas orantes evaſerunt ex carcere, *tr* 30. *d.* 8 *n.* 2.

Pius V. erga ruſticum hoſpitem, *tr.* 30. *d.* 8 *n* 8.

Pius V erga Pium V *ibid.*

Sixtus V. erga Pium V. *ibid.*

Paulus V. erga Clementem. VIII. *ibid.*

B. Franciſcus Borgia erga Archiepiſcopum Toletanum hoſpitem. *tr* 30. *d.* 8 *n.* 10.

Alphonſus Valentinus Ord Prædicat. erga ſacerdotem hoſpitem, *tr* 30. *d.* 8. *n.* 10

S. Thereſia erga viatorem aquæ potum ei ſitibunda miniſtrantem, *tr* 30. *d* 8. *n* 11.

P. Matthias Paulus Wagenerus erga eos qui ſibi ex peſte laboranti inſervierunt, *tr* 30 *d.* 8 *n.* 5.

Admoratus Turcarum Princeps erga Balduinum Imperatorem, *tr.* 30 *d* 8. *n.* 6.

Miles alius in militem, *tr.* 30. *d* 8. *n.* 7.

Diverſa alia gratitudinis exempla, *tr.* 30. *d.* 2. *n.* 12. & *tr* 30. *d* 8. *per totum.*

Chriſtus S Petro ipſum in naviculam recipienti bifariam ſe gratum exhibuit, *tr.* 30. *d.* 4. *n.* 5.

Leproſi Samaritani à Chriſto mundati octuplex gratitudo.

Chriſtus indignatus novem aliorum leproſorum mundatorum ingratitudini, *tr.* 30. *d.* 4. *n.* 6.

Cur Chriſtus à leproſis gratitudinem exegerit, *tr.* 30 *d* 4. *n.* 6.

Gratitudo ſocrus Simonis conſideratur, *tr.* 36. *d.* 4. *n.* 8.

Hæmorrhoiſſa à fluxu ſanguinis a Chriſto liberata eidem ex gratitudine ſtatuam in horto ſuo erexit, *tr.* 30. *d* 4 *n.* 9.

Varia Veteris Teſtamenti recenſentur gratitudinis exempla, *tr* 30. *d.* 3. *per totum.*

Varia variorum animalium erga Deum alioſque benefactores gratitudo, *tr.* 30. *d.* 10. *per tot*, & *tr* 30. *d* 18. *n* 7.

Modus agendi Deo gratias. *tr.* 30. *d.* 13 *n* 9 & *tr.* 30. *d* 15 *n* 2.

S. Gregorius Nazianzenus

Juliani Apoſtatæ impietatem prævidit, *tr.* 23. *d.* 7 *n.* 9

In Teſtamento ſuo parentes pauperibus poſtpoſuit, *tract* 24. *d.* 13. *n.* 7.

Exemplo ſuo populum ſibi commiſſum in Dei ſervitio continuit, *tr.* 27. *d.* 3. *n.* 1.

Hæreticum qui necem ei intentabat manſuetudine devicit, *tr.* 35. *d* 30 *n.* 4.

S. Gregorius Thaumaturgus.

Ejus laus admirabilis, *tr.* 36. *d.* 8. *n* 6.

S. Gregorius Magnus Papa

De illius in Dæmones potentiâ egregium exemplum, *tr.* 29. *d.* 21 *num.* 6.

De illius humilitate exaltata, *tr.* 35. *d.* 18. *n.* 6.

S. Gregorius I. inter Pontifices ſe nominavit ſervum ſervorum Dei, *ibid.*

Gula.

Primum peccatum fuit, *tr.* 31. *d.* 1. *n.* 1.

Toti humano generi crudeliter dominatur, *tract* 31. *d* 1. *n.* 1. & 5.

Gula a primordio homicida fuit, *tr.* 31. *d* 1. *n.* 1.

Gula familiam Jobi evertit, *tr.* 31. *d.* 1. *n* 2

Guloſus in tentationibus facilè ſuperatur. *tr* 31. *d.* 1 *n.* 2.

Gulæ à Serapione ſuperatæ exemplum, *tr* 31. *d.* 1. *n.* 6.

Gula umbilicus eſt Dæmonis, *tr.* 31. *d.* 1. *n.* 3.

Gula S Joannem Baptiſtam decollari fecit, *tr.* 31. *d* 1 *n.* 8.

Gula frænum & capiſtrum eſt Diaboli quo nos pro libitu in quævis ſcelera adigit, *tr.* 31 *d* 1 *n* 9 *in princ.* & *fin.*

Dæmon epulonum eſt Architriclinus. *tr* 31 *d* 2 *per totum.*

Guloſi ſuper pectus ſuum gradiuntur, *tr.* 31 *d* 2. *n* 1.

Dæmon ad gulam incitans omnium peſſimus & perniicioſiſſimus eſt, *ibid*

Gulam inter & jejunium apta Antitheſis. *tr.* 31. *d.* 2. *n* 4.

Guloſi ſunt bene ſaginati porci Diaboli, *tract.* 31. *d* 2 *n.* 6. 7. & 11.

Guloſi ſunt filii Belial neſcientes Dominum. *tr.* 31 *d.* 2 *n.* 12. & *tr.* 31. *d.* 13 *n.* 8.

Capit Diabolus guloſos ut capiuntur urſi, *tr* 31. *d.* 2 *n* 14.

Potiſſimum locum habet diebus feſtivis, *tr* 28. *d.* 9. *per tot.*

Eſt incentivum libidinis, *tr* 28 *d* 9 *n.* 7 & *tr.* 31. *d* 1. *n* 7 & *tr.* 31. *d.* 8 *per tot.* & *tr* 31. *d* 9 *per. tot.* & *tr.* 31. *d.* 13. *n* 7.

Gula in pœnam ſibi adſciſcit infernum, perpetuum à Paradiſo exilium, & animæ perditionem, *tr* 31 *d.* 3 *per totum.*

Infernus aperit & dilatat os ſuum propter guloſos, *tract.* 31. *d.* 3. *n* 2.

Fletus & ſtridor dentium in inferno proprium erit avarorum & guloſorum ſupplicium. *tr* 31. *d.* 3 *n* 5.

Sodoma ob panis ſaturitatem periit *tr* 31 *d.* 3 *n.* 3.

Gula arcet nos à Paradiſo, *tr* 31 *d.* 3. *n.* 7.

Gula ſentina eſt omnium vitiorum, *tr* 31 *d* 4. *n* *per totum.*

Guloſi in eadem cum divite Epulone claſſe ſunt, *tract* 31, *d.* 3. *num* 8.

Guloſus ſignificatur per Eſau, *tr* 31. *d* 3. *n.* 10.

Gula per Hydropiſim ſignificatur, *tr* 31. *d.* 4 *n* 10.

Guloſus Aſino piſci ſimilis eſt, qui cor in ventre gerit. *tr.* 31. *d.* 21. *n* 5.

Gula febris quædam eſt, *tr.* 31. *d.* 21 *n.* 7 & *tr.* 31 *d.* 26 *n* 5.

Febris hæc in anima non in corpore reſidet, *tr.* 31 *d.* 21. *n* 9. & 10.

Guloſus ſimilis eſt ſacculo pertuſo, *tr.* 31. *d.* 21 *n.* 11 *in fin.* & *tr.* 31. *d.* 23 *n.* 4.

Sicut Lucifer Princeps eſt Dæmonum ita gula vitiorum, *tr.* 31. *d* 4. *num.* 3.

Gula eſt de genere vitiorum quæ nimio impetu rapiunt hominem, *tr* 31. *d* 4. *n.* 12.

Gula & luxuria ſcandali nomine appellantur, *tr.* 31 *d.* 7 *n* 1.

Gula cum avaritia & libidine nexum habet indiſſolubilem, *tr.* 31. *d.* 4 *n.* 12.

Homines gulæ & ebrietati dediti viles ſunt & opprobrium hominum, *tr.* 31. *d.* 20 *per totum*

Guloſi dant pretioſa quæque ad corpus ſaginandum, *tr.* 31. *d.* 20 *n.* 1. & 2.

Guloſi canibus ſunt ſimiles *tr* 31 *d.* 20. *n.* 6,

Guloſus quidam collum ſibi gruis optabat, ut cibi & potus delectatione diutius frueretur, *tr.* 31. *d* 20. *n.* 6.

Guloſus totus in eo eſt, ut ingerat, digerat & egerat, *tr.* 31. *d.* 20 *num.* 7.

De gulæ aviditate & inſatiabilitate cui nihil ſufficit, *tract* 31. *d* 21 *per totum.*

De guloſorum pro epulis habendis ſolicitudine & anxietate, *tr* 31 *d* 21. *n.* 6. & 18. & *tr.* 31. *d* 22 *per totum.*

Gula ingenioſiſſima eſt in præparatione ciborum ad guſtum, *tr.* 31. *d* 22 *per totum.*

Tametſi guloſi venter plenus ſit, non tamen acquieſcit appetitus, *tr.* 31. *d.* 28, *n.* 1.

Cur guloſus per quantamcumque ingluviem ſatiari nequeat, *tr. 31. d. 21. n. 4.*

Guloſi quidquid lucrantur per crapulam conſumunt & pauperes fiunt, *tr. 31. d. 23. per totum.*

Guloſo non neceſſarius ſed immoderatus cibus & potus interdicitur, *tr. 31. d. 23. n. 1. & tr. 31. d. 23. per totum.*

Sicut res pingues & unctuoſæ nutriunt ignem, ita guloſi fomentum ſunt ignis infernalis, *tr. 31. d. 25. n. 7.*

Guloſus prꝫmediatorium efficitur latrinarum, *tr. 31. d. 20. num. 2.*

Gula litigante cum burſa guloſus æquus Judex fit niſi penuriam pati velit, *tr. 31. d. 23. n. 12.*

Guloſus poſt mortem fœtorem tanto emittet majorem quanto pinguiorem habuit carnem, *tr. 31. d. 24. n. 2.*

Comedendum eſt ut vivamus, non verò vivendum ut comedamus, *tr. 31. d. 25. per totum.*

Deus nos ſolum panem petere juſſit & cur. *tr. 31. d. 25. n. 1. & 2.*

Cibus velut medicina ſumendus eſt, *tr. 31. d. 25. n. 7.*

Parvum os hominis & ſtatura ejus ad ſydera erecta docent hominem victus ſobrietatem, *tr. 31. d. 25. n. 7.*

Gula ita eſt connexa cum libidine, ut ſi horum vitiorum unum ſine altero daretur, id veluti monſtrum eſſet, *tract. 31. d. 8. num. 5.*

Vicinia quæ eſt inter ventrem & genitalia ſignificat gulæ & libidinis mutuam cognationem, *tr. 31. d. 8. n. 5. & tr. 31. d. 9. num. 1. & 11.*

Gula movet hominem in inverecundam libidinem, *tract. 31. d. 9. num. 1.*

Guloſus proximè indigentibus non compatitur, *tr. 31. d. 11. n. 5. circa fin. & ſeqq.*

Guloſus inimicus eſt Dei & gratiarum ejus, *tr. 31. d. 12. per totum.*

Gula ſpiritui opponitur, *tr. 31. d. 12. n. 3. & ſeqq.*

Guloſi proprium ventrem quaſi Deum adorant, *tr. 31. d. 14. per totum.*

Cur guloſos ventrem pro Deo habere dicatur, *tract. 31. d. 4. num. 8. & 9.*

Filiorum Heli gula ponderatur, *tr. 31. d. 11. n. 3. & tr. 31. d. 15. n. 4.*

Eſau guloſus pariter ſacrilegus fuit, *tr. 31. d. 13. n. 6.*

Nulla hæreſis ſine gula conſtruitur, *tr. 31. d. 13. n. 6. & 8. & 11.*

Virtute opus eſt ne per cibi neceſſitatem ſubingrediatur avidius & immoderata voluptas in quâ gulæ malitia conſiſtit, *tr. 31. d. 26. per totum.*

Gula etiam in cibis vilibus locum habere poteſt, *tr. 31. d. 26. num. 9. & ſeqq.*

Gula viros timoratos & perfectos ſæpè ſeduxit, *tr. 31. d. 27. per totum.*

Iſaac à gula immunis non fuit, *tr. 31. d. 27. n. 8. & 2.*

Cæſar maximè guloſus fuit, *tr. 31. d. 4. n. 5.*

Uxor Putipharis adultera fuit, quia maritus ejus Princeps erat coquorum, *tr. 31. d. 8. n. 8.*

Nullus illibentius moritur quam guloſus, *tr. 31. d. 16. n. 2.*

Gulæ effectus.

Peſſimi gulæ effectus ex S. Laurentio Juſtiniano, *tr. 31. d. 4. num. 4.*

Ex gula Eſau multi eruuntur gulæ effectus, præcipuè verò ferocitas, truculentia rixæ, nec non ſervitus carnis, *tr. 31. d. 5. per totum.*

Gulæ dediti omnem legem contemnunt, *tr. 31. d. 5. n. 4.*

Gula rixas, cædes & odia parit, *tr. 31. d. 5. n. 4. & 5.*

Gula intellectum hominis excæcat illumque beſtiis ſimilem facit, *tr. 31. d. 6. per totum.*

Gula intellectum impedit à contemplatione rerum ſpiritualium & cœleſtium, *tr. 30. d. 10. per totum.*

Per gulam homo in multa mala prolabitur, *tr. 31. d. 7. per totum.*

De damnis quæ Reſpublica ex crapula gubernantium & rectorum patitur, *tr. 31. d. 17. per totum.*

Monarchiam Aſſyriorum gula deſtruxit, *tr. 31. d. 17. n. 4.*

Monarchia Babylonica per gulam Balthaſaris interiit, *tr. 31. d. 17. n. 4.*

Huguccius Faggida per gulam duas civitates abligurivit, *tr. 31. d. 17. n. 5.*

Nimia edendi & bibendi aviditas abbreviat vitam, *tract. 31. d. 18. per tot. & tr. 31. d. 19. per totum.*

Gula infirmitates cauſas corporales, *tr. 31. d. 18. n. 2. & tr. 31. d. 19. per totum.*

Multi qui in ſtatu fortunæ guloſè viventes ſemper infirmabantur ad paupertatem redacti conſtantem recuperarunt ſanitatem, *tr. 31. d. 18. n. 2. & 9.*

Ciborum deliciæ quas gula appetit, ſpinæ ſunt, *tr. 31. d. 18. num. 10.*

Guloſi communiter impœnitentes moriuntur, *tract. 31. d. 16. per totum.*

Guloſi communiter ex Apoplexia ſubitò moriuntur, *tr. 31. d. 16. n. 1. & 7.*

Guloſus incorrigibilis fit, *tr. 31. d. 16. n. 3.*

Unde licet Moyſes pro populo idololatrante interceſſerit non tamen pro eodem guloſo, *tr. 31. d. 16. n. 4.*

Varia infortunia è gula provenientia recenſentur, *tract. 31. d. 28. n. 5. & 6.*

Gula quinque filias habet, quarum prima eſt ſcurrilitas, ſecunda eſt multiloquium, detractio & alia inania verba, tertia eſt inepta lætitia, quarta, laſcivia carnis, quinta hebetudo mentis, *tr. 31. d. 7. n. 2.*

Aliæ gulæ filiæ recenſentur, *tract. 31. d. 7. num. 6. & tr. 31. d. 8. num. 5.*

Gula libidinem parit, vide ſupra.

Gula conjunctam habet loquacitatem, *tr. 31. d. 7. n. 11.*

Gula proſternit virtutes, *tr. 31. d. 12. n. 4. & ſeqq.*

Gula alterius vitæ oblivionem inducit, *tr. 31. d. 12. n. 7. & 8. & ſeqq. & tr. 31. d. 13. n. 4. & tr. 31. d. 16. n. 8.*

Gula ſeptem dona Spiritus Sancti opprimit, *tract. 31. d. 12. num. 1.*

Gula Religionis, Fidei & cultus veri Dei contemptum parit, *tr. 31. d. 13. per totum.*

Gula hæreſim parit, *tr. 31. d. 13. n. 6. & 8. & 11.*

Gula idololatriam ſemper promovit & auxit, *tract. 31. d. 14. num. 3.*

Gula omnis impietatis & ſacrilegii eſt inſtrumentum, *tr. 31. d. 14. n. 3.*

Gulæ punitæ exempla.

Gulam mors vilis abjecta & probroſa communiter ſequitur, *tr. 31. d. 25. n. 8.*

De juſtis aliis ſuppliciis quibus Deus crapulam ajusque amatores punit, *tr. 31. d. 14. per totum.*

Funeſtum ex ebrietate cujusdam Hipponenſis ſecutum exemplum refert S. Auguſtinus, *tr. 31. d. 9. n. 7.*

Horrendum duorum monachorum guloſorum exemplum, *tr. 31. d. 15. n. 6.*

Alexander Imperator ob gulam graviter punitus, *tr. 31. d. 15. num. 6.*

Funeſtus circa uxorem ebrii cujusdam caſus, *tract. 31. d. 15. num. 9.*

Michael III. Imperator Orientalis ebrius à Baſilio miſerè occiſus periit, *tr. 31. d. 15. n. 9.*

Zeno Imperat. Orientis ebrius ab uxore vivus ſepultus eſt, *tr. 31. d. 15. n. 9.*

Horrendum guloſi cujusdam Halberſtadienſis exemplum, *tr. 31. d. 2. n. 4.*

Binori Presbyteri exemplum, *tr. 31. d. 2. n. 9.*

Infirmarii Monon. Ord. S. Dominici gulæ dediti à Dæmone poſſeſſi exemplum, *ibid.*

Tremendum exemplum guloſi cujusdam animam ſuam vendere geſtientis, *tr. 31. d. 2. n. 12.*

Terribile exemplum duorum qui ad crepidinem ventris uſque bibere pacti fuerant, *tr. 31. d. 1. n. 13.*

Exemplum Monialis quæ per eſum lactucæ poſſeſſa fuit à Dæmone, *tr. 31. d. 2. n. 14.*

Guloſi hominis funeſtæ mortis exemplum, *tr. 31. d. 3. n. 2.*

Funeſtum opificis alicujus in Monaſterio Religioſorum laborantis guloſi exemplum, *tr. 31. d. 3. n. 3.*

Memorabile trium monachorum in quodam Flandriæ prioratu guloſè viventium exemplum, *tr. 30. d. 15. n. 7. & tr. 31. d. 3. n. 5.*

Exemplum ebrii qui cœmeterium tranſiens mortuum invitarat ad cœnam, *tr. 31. d. 24. n. 9.*

De remediis contra gulam.

Varia ad gulam refrænandam traduntur remedia, *tr. 31. d. 25. per totum.*

Gulæ reſtringendæ ſervit recordatio 4. noviſſimorum, *tr. 31. d. 24. num. 2.*

Item ciborum ſpiritualium frequens paſtus, futuræ carnis noſtræ conſideratio, æternæ cœnæ meditatio, famis Chriſti & ſuorum recordatio, *tr. 31. d. 24. n. 3.*

Item S. Scripturæ lectio vel auditio & ab omnibus crapulæ occaſionibus elongatio, *tr. 31. d. 24. n. 3.*

Item cogitatio quam brevi tempore duret guſtus & ſapor cibi, *tr. 31. d. 24. n. 4. & 5.*

Item recogitatio amaritudinis quæ eſt in gula, *tr. 31. d. 24. num. 6.*

Item conſideratio gravis offenſæ Dei quæ per gulam committitur, *tr. 31. d. 24. n. 7. & 8.*

Item cogitatio malorum quæ ex gula ſequuntur, *tr. 31. d. 24. num. 8.*

Maobrunus Abbas Laureacenſis ne ſuperaretur à gula varios comedendo eliciebat actus virtutum, *tr. 31. d. 26. n. 2.*

De gula appoſitè dicta.

Ingenioſum Diogenis de nepote ſuo guloſo domum ſuam divendente dictum, *tr. 31. d. 23. n. 9.*

Aptum guloſo in rerum abundantia optimos piſces comedenti,

denti, poſtea vero depauperato datum reſponſum, *tr.* 31. *d.* 23. *num.* 10.

Heliogabalus guloſus cuidam ſibi pauperiem ſecuturam comminanti ſordidè reſpondit, *tr.* 51. *d.* 23. *n.* 10.

H.

Habitus.

Sacerdotales omnes ſunt myſtici, *tr.* 22. *d.* 7. *n.* 4.

Hæreſis, Hæreticus.

Exurgenti cuivis hæreſi Deus ſemper ſuſcitat Antagoniſtam, *tr.* 29. *d.* 15. *n.* 5.

Hæretici in opinionibus ſectæ ſuæ requiem non habent & ideo novas ſemper hæreſes adinveniunt, *tract.* 29. *d.* 21. *num.* 10.

Hæreticorum dogmatum inſtabilitatem recenſet Author, *tr.* 29. *d.* 22. *n.* 2.

Eamdem inſtabilitatem Marchio quidam Montisferrati illuſtri exemplo comprobavit, *tr.* 29. *d.* 21. *n.* 10.

Ingens Hæreſiarcharum & Hæreticorum numerus recenſetur, *tr.* 29. *d.* 22. *n.* 10.

Hæretici veſtem Chriſti, id eſt, Eccleſiam ſcindunt & dilacerant, *tr.* 29. *d.* 22. *n.* 2.

Hæreſis neminem ſuorum ſanctum efficit, *tr.* 29. *d.* 23. *n.* 6.

Hæretici nulla umquam patrarunt miracula niſi ficta, *tr.* 29. *d.* 29. *num.* 1.

Fictum quodam Arriani hæretici miraculum qualiter divinitus eluſum fuerit, *tr.* 29. *d.* 24. *n.* 6.

Hæreſis nullis Prophetiis innititur, *tr.* 29. *d.* 24. *n.* 7. *& ſeqq.*

Nulla Hæreſis ſine gula conſtruitur, *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 6. *&* 8. *&* 11.

Jovinianus per gulam factus eſt hæreticus, *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 8.

Hæreſes ut plurimum per hypocriſim incipiunt, *tract.* 33. *d.* 5. *num.* 13.

Hæreſis Lutheri ab invidia ortum habuit, *tr.* 38. *d.* 6. *n.* 4.

Harpago.

Ab impio Perſarum Rege filiorum ſuorum carnes manducare coactus fuit, *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 3.

Hebræi.

Unde ad tranſeundum Jordanem moti fuerint, *tract.* 27. *d.* 5. *num.* 6.

A Tiberio Imperatore Romà pulſi fuerunt & cur?

Heli.

Sacerdos ob nimiam erga filios benignitatem caſtigari meruit. *tr.* 23. *d.* 5. *n.* 8.

Reprehendit filios qui malo ſuo exemplo populum Iſraël ad peccata inducebant, *tr.* 27. *d.* 10. *n.* 5.

Heliodorus.

Ab Angelo caſtigatus eſt, *tr.* 21. *d.* 14. *n.* 6.

Heliogabalus.

Libidinoſus fuit, *tr.* 23. *d.* 3. *n.* 3.

Henricus II. Rex Angliæ.

A paupere monitus ut ſubditos ad feſtorum obſervantiam cogeret, illudque exequi negligens variè à Deo punitus fuit, *tr.* 28. *d.* 11. *n.* 4.

Henricus II. Imperator.

Ob collatum Epiſcopatum pro ludicro licet dono efficaciam ignis infernalis experiri debuit, *tr.* 34. *d.* 9. *n.* 5.

Idem ob collatum Eccleſiæ S. Laurentii calicem iiſdem in tormentis ab eodem Sancto ſanatur, *ibid.*

Heraclius Imperator.

Crucem portans progredi non potuit, niſi ornatu Regio depoſito, *tr.* 29. *d.* 10. *n.* 11. *& tr.* 32. *d.* 21. *n.* 8.

Herebus.

Infernus dicitur ab hærendo quia damnatis ſemper adhæret, *tr.* 34. *d.* 6. *n.* 2.

S. Hermenegildus.

Conſideratione pœnarum inferni libens martyrium ſubiit, *tr.* 34. *d.* 28. *n.* 7.

S. Hieronymus,

Ex conſideratione inferni inter maximas vitæ aſperitates fortiſſimus evaſit, *tr.* 34. *d.* 25. *n.* 2.

S. Hilarion.

Ex S. Antonii exemplo bene vivendi modum didicit. *tr.* 27. *d.* 6. *n.* 6.

S. Hilarius.

Nobiliſſimus & opulentus manum ſuam ad arandam terram applicuit ut pauperibus ſubveniret, *tr.* 24. *d.* 16. *n.* 7.

Hædi

Vocantur damnati ob fœtorem, *tr.* 34. *d.* 11. *n.* 10.

A ſiniſtris in finali judicio ſtatuendi invidos ſignificant, *tr.* 38. *d.* 7. *num.* 2.

Holofernes.

Civitatem Bethuliæ ſibi ſubjugare conatus fuit & quomodo, *tr.* 26. *d.* 43. *num.* 2.

Homo, Homicidium.

Homo Dei & cujuslibet generis creaturarum aliquid in ſe continet, *tr.* 30. *d.* 15. *n.* 3.

Inæſtimabilis eſt hominis dignitas, *tr.* 30. *d.* 1. *n.* 5.

Magnum eſt hominis beneficium quod ad Dei ſit creatus imaginem, *tr.* 30. *d.* 1. *n.* 6.

Cur Deus homini articulatam dederit locutionem, *tract.* 30. *d.* 1. *num.* 7.

Cur Deus hominem ex luto formarit, *tr.* 30. *d.* 1. *n.* 9.

Nihil eſt in toto univerſo quod non ſit creatum in beneficium hominis, *tr.* 30. *d.* 11. *per totum.*

Deus homini non ſolum de rebus neceſſariis, ſed etiam ad ejus recreationem ſervientibus proſpexit, *tr.* 30. *d.* 11. *n.* 5.

Magnum Dei beneficium eſt nobiliſſima hominis eſſentia & corpus ejus elegantiſſimè formatum, *tr.* 30. *d.* 13. *per totum.*

Totum univerſum in hominis ſervitio continuo occupatur, *tr.* 30. *d.* 13. *n.* 7.

Cur Deus hominem præ cæteris animalibus rationis uſu exornarit, *tr.* 30. *d.* 13. *n.* 8.

Homo quodammodo Angelis ſuperior eſt. *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 2. *&* 3.

Homo tantam habet excellentiam ut paulo minoratus ſit à Deo, *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 4.

Deus plus homini contulit quam Angelis, *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 5.

Deus ſpiritum ſuum infundit hominibus ad miraculum, ad auxilium ad ſolatium & ad fervorem, *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 6.

Ingens eſt hominis beneficium habere ab ortu Nativitatis ſuæ Angelum cuſtodem, *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 7. *& ſeqq.*

Vocatio hominis ad fidem magnum Dei donum eſt. *tract.* 30. *d.* 14. *n.* 9. *& ſeqq.*

Deus ab homine multa culpæ & pœnæ mala removet, *tr.* 30. *d.* 15. *per totum.*

De variis beneficiis particularibus quibus Deus hominem afficit, *tr.* 30. *d.* 17. *per totum.*

Deus tam exactam cujuslibet hominis curam habet ac ſi ſolum ipſum curaret, *tr.* 30. *d.* 17. *n.* 11.

Homo ad deponendum faſtum recogitet primam ſuam ex materie originem, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 2.

De vili ac ſordida hominis origine, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 2.

Homo dicitur ab humo, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 3.

Cur Deus hominem ex terra & luto formaverit, & non potius illum purum ſpiritum effecerit ſicut eſt Angelus, *tract.* 32. *d.* 20. *num.* 4.

Cur Deus hominem non in cœlo crearit ſicut Angelum ſed in terrà, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 5.

Cur Deus Danielem, Ezechielem & Zachariam Prophetas filios hominis appellarit, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 6.

Homo tria hæc ſemper ob oculos habere debet, ſcilicet quid fuerit, quid ſit & quid futurus ſit, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 8.

Cum arbores & herbæ bonos ex ſe flores, odores & fructus producant, homo non niſi fœtida egerit excrementa, *tr.* 30. *d.* 20. *num.* 8.

Homo nudus & miſer gignitur, cum cætera creatura ſua naturaliter habeant tegumenta, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 9.

Hominis vita ab unica tantum reſpiratione continuatâ dependat, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 2.

Homo pulvis & cinis eſt non ſolum quoad corpus ſed etiam quoad animam, & quo ſenſu, *tr.* 32. *d.* 21. *n.* 2.

Nemo humilitatem abjectorum hominum virtutem eſſe cenſeat, *tr.* 32. *d.* 21. *n.* 8.

Hominum genus quodnam potiſſimum damnationi obnoxium, *tr.* 34. *d.* 11. *n.* 11.

Hominum in conſiderandis inferni pœnis negligentia, *tr.* 34. *d.* 27. *num.* 1.

Homicidium plus conſcientiam remordet quam cætera peccata, *tr.* 35. *d.* 27. *n.* 5. 6.

Homicidæ in inferno quomodo puniantur, *tr.* 34. *d.* 31. *n.* 4.

Homo nimium præ cæteris animantibus eſt vindicativus, *tr.* 35. *d.* 36. *n.* 7.

Homines in infernum quomodo viventes deſcendere intelligantur, *tr.* 34. *d.* 4. *per totum.*

Honor.

Omni ſtudio conſervandus. *tr.* 38. *d.* 24. *n.* 2.

Honoratus,

Ob ſuam abſtinentiam deriſus largam ſibi & miraculoſam annonam miniſtrari promeruit, *tr.* 25. *d.* 8. *n.* 2.

Deriſiones & ludibria converſionis ſuæ fuerunt exordium, *ibid.*

Hoſtia

Sacrificii Miſſæ cur ex flore frumenti fiant, *tr.* 26. *d.* 4. *n.* 2.

Hoſtia diviſa aſſimilatur ſpeculo in multas partes confracto, *tr.* 26. *d.* 43. *n.* 3.

Hugo de S. Victore.

Vide ſupra verb. Euchariſtia, *ibid. d.* 35. *n.* 4.

Humilitas

Antonomaſticè virtus dicitur, *tr.* 32. *d.* 17. *n.* 4.

Certum eſt prædeſtinationis ſignum, *tr.* 32. *d.* 15. *n.* 5. *&* 6. *& ſeqq.*

Eſt turris fortitudinis à facie inimici, *tr.* 32. *d.* 17. *n.* 2.

Humilitas dicitur ab humo, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 3.

Quid ſit & in quo conſiſtat, *tr.* 32. *d.* 1. *per totum.*

Humilitas ſali comparatur, *tr.* 32. *d.* 4. *n.* 9.

Humilitas per ſal præfiguratur, *tr.* 32. *d.* 4. *n.* 10.
Humilitas dicitur virtus Chriſti, *tr.* 32. *d.* 6. *n.* 6. *tr.* 32. *d.* 7. *n.* 8 & 2, *tr* 32. *d.* 17. *n.* 4.
Summa doctrinæ Chriſtianæ eſt humilitas, *tr.* 32 *d.* 7. *per totum.*
Humilitas via eſt qua ad cœlum aſcenditur, *Tract.* 32. *d.* 9. *num.* 11.
Quia ad Deum non pervenitur aſcendendo ſed deſcendendo & cur? *tr.* 32. *d* 6. *n* 2.
Et quia ſicut ſuperbia inclinat cor deorſum, ita humilitas cor ſurſum elevat, *tr.* 32. *d.* 12 *n.* 9.
Humilitas eſt pupilla animæ, *tr.* 32. *d.* 13. *n.* 2.
Humilitas ut virtus ſit, voluntaria eſſe debet & exercenda non ſolum coram Deo ſed etiam coram hominibus.
Id eſt, ſyncera eſſe debet non ficta, *tr.* 32. *d.* 1. *n* 2. & 3.
Humilitas eſt qui ſeipſum contemnit, humilior qui ab aliis contemni non refugit, humillimus qui contemni concupiſcit, *tr.* 32 *d* 1. *n* 4.
Qui enim verè humilis eſt de ſui contemptu gaudet, *tr.* 32. *d.* 1. *num.* 5.
Hujus humilitatis exempla emicuerunt in S. Philippo Nerio & Conſtantio Monacho, qui datâ operâ contemni ab aliis voluerunt, *tr.* 32. *d.* 1. *n.* 4.
Humilitas caſum non novit, *tr.* 32. *d* 4. *n* 8. & 11.
Varii ſunt gradus humilitatis, *tr.* 32. *d.* 1. *n.* 3. & 5.
Humiles ad gratias & dona Dei recipienda capaciores ſunt, *tr.* 32. *d.* 5. *per totum.*
Quia humilitas capax vas eſt ad excipiendam gratiæ aquam, *tr.* 32. *d* 5 *n* 3.
Humilitas gratiæ & donorum eſt attractiva, *tract* 32. *diſt.* 3. *n.* 1. & 2.
Sicut natura vacuum horret ita Spiritus Sanctus animam humilem, ne vacua ſit gratia ſuâ adimplet, *Tract.* 32. *d.* 5. *num.* 4.
Pluviæ gratiarum in valles decurrunt humilitatis, *tr* 32. *d.* 5. *num.* 4. & 1.
Humilibus divina myſteria revelantur, *tract.* 32. *d.* 5. *n.* 6. & 8.
Humilitas ſignum eſt abundantiæ meritorum, *tract.* 32. *d.* 3. *num.* 7.
Humilitas Deum in hominum animas trahit, *tr.* 32 *d.* 6. *per totum.*
Deus in humili velut in loco deliciarum & tanquam in centro ſuo commoratur, *tr.* 32. *d.* 6. *n* 7. & *ſeqq.*
Ab humilitate ſectanda nemo ſe excuſare valet. *tract.* 32. *d* 7. *num.* 10.
Cur Chriſtus ſolam à ſe diſcere nos voluerit humilitatem, *tr.* 32 *d* 7. *n.* 1. & *ſeqq.* & *tr.* 32. *d.* 16 *n.* 5.
Humilitas in omnibus ad Chriſtum attinentibus reſplendoit, *tr.* 32 *d.* 7. *n.* 5. & 6. & *ſeqq*
Præſepe Salvatoris humilitatem prædicat, *tract.* 32. *d.* 7. *n.* 6. & 7.
Humilitas Filium Dei mundo manifeſtum fecit, qui priuſquam in hunc mundum natus humiliaretur non agnoſcebatur nec colebatur, *tr.* 32 *d* 5. *per totum.*
Celebriorum Sanctorum Veteris Teſtamenti humilitas glorificata fuiſſe oſtenditur, *tr.* 32. *d.* 10. *per totum.*
Humilitas non ex triſtitia aut ex neceſſitate ſed voluntariè & promptè exerceri debet, *tr.* 32 *d* 10. *n* 1.
De quorumdam novæ legis Sanctorum exaltatâ humilitate, *tr.* 32. *d.* 14. *per totum.*
Quanto quis ſe magis humiliat, tanto à Deo magis exaltatur, *tr.* 32. *d.* 11. *n* 2.
De humilitatis nobilitate, magnificentia & gloria, *tract* 32. *d.* 12. *per totum.*
Stultus eſt timor eorum qui ſe per humilitatem omnimis exiſtimationem amiſſuros eſſe verentur, *Tract.* 32. *diſt.* 12. *num.* 2. & 1.
Humilitas excelſi animi eſt indicium, *tr.* 32. *d.* 12 *n.* 2.
Nobiliſſima humilitatis proſapia per avos & proavos deſcribitur, *tr.* 32. *d.* 12. *num.* 7. *in fin.*
Multæ ex humilitate derivantes utilitates conſiderantur, *tr.* 32. *d.* 13 *per totum.*
Humilitas hominem à multis tam culpæ quàm pœnæ malis liberat & præſervat, *tr.* 32 *d* 13. *n.* 2.
Qui ſine humilitate bona opera agit, quaſi pulverem in ventum portat. *tr.* 32 *d* 13. *n.* 4. & 5.
Humilitas quietem & tranquillitatem animæ cauſat. *tr.* 32. *d* 13 *num* 6.
Humilitas merita amiſſa recuperat, *tr.* 32. *d.* 13. *n.* 7.
Humilitas citius reſurgit, *tr.* 32. *d.* 13. *n* 8.

Motiva ad humilitatem nos invitantia.

1. Quia facilè morimur, *tract.* 32. *d.* 1. *n.* 2. & *tr.* 32. *d.* 21. *per totum.*
2. Quia pulvis & cinis ſumus non ſolum quoad corpus ſed etiam quoad animam, *tr.* 32. *d.* 21. *n.* 2
3. Quia proni nimis ſumus ad peccandum, *tract.* 32. *d.* 23. *num.* 3.
4. Ob bonorum naturæ & fortunæ mutabilitatem, *tract.* 32. *d.* 21. *n.* 3.
5. Ob anxietates nos conturbantes, *tr.* 32. *d.* 21. *n* 3.
6 Quia neſcimus an amore vel odio digni ſimus, *tract.* 32. *d.* 21. *n.* 3.
7. Quia potentes inimici nos circumdant, *tr.* 32. *d.* 21. *n* 5.
8. Quia non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis tamquam ex nobis ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, *tract.* 32. *d* 21 *n.* 5.
9. Si proprias noſtras imperfectiones conſideremus, *tr.* 32. *d.* 21. *num.* 6.
10 Si naturalium noſtrorum conſideremus utilitatem cujus varia recenſentur exempla, *tr.* 32 *d.* 21. *n.* 6.

Veræ humilitatis exempla.

De his vide, *tr.* 32. *d.* 19. *per totum.*
Duodecim ſigna humilitatis indicat S Benedictus in regula, *tr.* 32 *d.* 19. *num.* 1.
Varia humilitatis indicia ex S. Joanne Damaſceno, *tract.* 32. *d* 19 *num.* 4.
Octo humilitatis indicia ex Caſſiano, *tr.* 32. *d.* 19. *n.* 3.
Quinque humilitatis indicia ex S. Bonaventura, *tr.* 32. *d.* 19. *num.* 6.
Aliqua illius indicia ex S. Thomâ à Villa Nova, *ibid.*
Ratum monia is ex humilitate ſtultam ſe & Dæmoniacam ſimulantis exemplum, *tr.* 32. *d.* 19. *n* 7.
Certum humilitatis ſignum eſt honores & applauſus hominos fugere, *tr.* 32 *d* 19. *n.* 7. & 8.
Humilitatis indicium eſt ſi quis ſe in virtutibus excelſum humilem per opinionem efficiat, *tr.* 32 *d* 19. *n.* 8.
Item prompta in omnibus obedientia, *tr.* 32 *d.* 19 *n* 9.
Item facile propriæ opinioni cedere, *tr.* 32. *d* 19 *n* 10.
Varia humilitatis indicia ex S. Dorothea, *tr.* 32. *d.* 19. *n.* 11.
Alia ejuſdem virtutis ſigna ex S. Joanne Climaco, *tract.* 32. *d* 19 *num.* 12.
Qui humilis eſſe deſiderat vilitatem originis & ortus nec non vitæ humanæ finem ob oculos ponat, *tract* 32. *d.* 20. *per totum.*
Dæmon ſolam humilitatem imitari nequit, *tract.* 32. *d.* 17. *num.* 6.
Quantò quis à Deo magis eſt illuſtratus Deoque vicinior factus, tanto magis ſe humiliat, *tr.* 32. *d.* 18. *per totum.*

Humilitatis effectus.

Orationem efficacem reddit impetratque quidquid petitur, *tr.* 32 *d.* 14. *per totum.*
Judith per humilem orationem Holofernem trucidavit, *tr.* 32. *d.* 14. *n* 3.
Humilitas ad ſapientiam divinorumque myſteriorum intelligentiam plurimum confert, *tr.* 32. *d* 15. *per totum.*
Humiles ſibi ſpecialiori titulo cœlorum regnum acquirunt, *tr.* 32 *d.* 16 *per totum*
Humilitas Diaboli inſidias & tentationes vincit & declinat, *tr.* 32 *d* 17. *per totum.*
Humilitas eſt calceamentum quo pes animæ cuſtoditur ne offendat ad lapidem, *tr.* 32 *d.* 17. *n.* 8.

Hunnericus Rex Arrianus.

Divinitus eluſum videns fictum Artiani Epiſcopi miraculum proprii ſe dentibus diſcerpſit, *tr.* 29. *d.* 24. *n.* 6.

Hypocriſis.

Variæ illius Analogiæ.

Hypocritæ Simoni Mago ſunt ſimiles, *tr.* 33. *d.* 3 *n* 7.
Per uxorem ethice ſignificantur, *tr.* 33 *d* 3 *n.* 9
Significantur per Abſalonem, *tract* 33. *d.* 3. *n.* 9. & *tract* 33. *d.* 6 *n* 5
Significantur per Herodem, *Tract.* 33. *d.* 3. *n* 10. & *tract.* 33. *d.* 9. *num* 7.
Judas hypocrita fuit, *tr.* 33. *d* 3 *n.* 10. *tr.* 33. *d.* 6. *n.* 4.
Significantur per Jezabelem, *tr* 33. *d.* 3. *n.* 12.
Ananias & Sapphira hypocritæ fuerunt,
Hypocriſis ſignificatur per pallium ſponſæ à cuſtodibus eidem ablatum, *tr.* 33. *d.* 2 *n.* 8.
Hypocritæ ſignificantur per equum pallidum Apocalypticum, *tr.* 33 *d* 2. *n.* 5. *tr.* 33. *d.* 5. *n.* 7. *tr.* 33. *d* 6. *n.* 8.
Cain hypocrita fuit, *tr.* 33. *d.* 2. *n.* 3.
Primus hypocrita Dæmon fuit, *tr.* 33. *d.* 2. *n.* 3.
Hypocriſis eſt aurum immunditiarum, *Tract.* 33. *diſt.* 2. *num* 8.
Hypocriſis eſt veſtis peregrina, *tr.* 33. *d.* 1. *n* 6.
Hypocriſis eſt veſtis ex duobus ſcilicet lana & lino contexta, *tr.* 33. *d.* 1. *n* 3. 4 & 7.
Significatur per veſpertilionem ubi aptus adducitur Apologus idipſum explicans, *tr* 33. *d* 2. *n.* 9.
Significatur per occiſos ab Angelo Sennacherib milites, *tr.* 33. *d.* 3. *num.* 14.
Hypocritæ ſignificantur per ficulneam maledictam à Chriſto ob multas analogias, *tr.* 33 *d.* 4. *per totum.*
Hypocriſis eſt Dæmonium meridianum, *tr.* 33 *d.* 5. *n.* 13.

Hypocritæ comprehenduntur ſub tertia parte ſtellarum quas Lucifer ſecum è cœlo in abyſſum trahit, *ibid.*

Hypocritæ ſignificantur per ſalices & calamos junci, *tr.* 33. *d* 6, *n.* 1, & 2.

Domus ſcopis mundata & ornata ad quam Dæmon cum ſeptem ſpiritus ſe nequioribus revertitur, hypocrita eſt, *tr.* 33. *d.* 6, *n.* 2,

Hypocritæ Diaboli pictores ſunt, *tr.* 33, *d.* 6. *n.* 3.

Anguli hypocritas ſignificant, *tr.* 33, *d.* 6, *n.* 12.

Hypocrita ſepulchrum eſt pulchrè ornatum, *tr.* 33, *d.* 7. *n* 6, *tr* 33. *d.* 12. *n* 2. & 3. *tr.* 33. *d* 12. *n.* 6.

Hypocrita ſimilis eſt ſterquilinio altâ nive cooperto, *tr.* 33. *d* 7. *n.* 7.

Per cygnum præfiguratur, *tr.* 33. *d.* 7. *n.* 8.

Hypocriſis partus eſt mendacii, *tr.* 33. *d* 7. *n.* 9.

Hypocriſis eſt primogenitus ſuperbiæ fœtus, *tr.* 33. *d.* 7. *num* 9.

Pilatus Hypocriſim præfigurat, *tr.* 33. *d.* 8. *n.* 5.

Hypocriſis ſignificatur per fermentum, *tr.* 33. *d.* 9. *n.* 1. 2. 3. & 5. *tr.* 33. *d.* 15. *n.* 6. & 12.

Hypocriſis peſtilentia quædam eſt, *tr.* 33. *d.* 9 *n.* 2.

Hypocriſis lepra eſt, *tr.* 33. *d.* 9 *n* 6,

Hypocriſis tinea eſt, *tr* 33. *d.* 9. *n.* 7.

Similis eſt ſcopulis ſub aquis deliteſcentibus, qui magis nocent navibus quam rupes in aquis prominentes. *tract.* 33 *d.* 9. *num* 11.

Hypocritæ ſunt ſtellæ erraticæ quæ naves plurimas naufragari faciunt, *tr* 33. *d* 9. *n.* 11.

Sunt velut pyxis quædam aromatarii, quæ cum balſami nomen foris inſcriptum referat, intus veneno plena eſt, *tr.* 33. *d.* 9 *num.* 11.

Hypocrita ſicut Bel foris æneus & aureus, intus luteus eſt, *tr.* 33. *d.* 10. *n* 3.

Hypocrita ſub larva pietatis ſcenam agit, *tr.* 33. *d.* 10. *n.* 5. & 6. *tr.* 33. *d* 14 *n* 9.

Hypocritæ per 5. Virgines fatuas adumbrantur, *tract.* 33. *d* 10. *n* 6.

Hypocritæ lupis Africanis ſimiles ſunt, *tr.* 33. *d.* 10. *n.* 8.

Hypocritæ ſimiles ſunt arboribus Sodomorum. *tr.* 33. *d.* 10. *num.* 8.

Ezechias Rex eſt typus hypocritæ, *tr.* 33. *d.* 12. *n.* 1.

Opus hypocritæ eſt ſemen ſecus viam ſeminatum, *tract.* 33. *d* 13. *n.* 3.

Hypocritæ ſunt Martyres Diaboli, *tr.* 33. *d.* 13. *n* 2.

Hypocriſis in ſcriptura ſacra generico nomine nequitia appellatur, *tr.* 33 *d* 7. *n* 10.

Fiducia hypocritæ ſimilis eſt telæ aranearum, *tract.* 33. *d.* 12. *n.* 1 & 9. *tr.* 33. *d* 12. *n* 3.

Hypocritæ ſimiles ſunt Simoni Cyrenæo. *tr.* 33. *d.* 13 *n.* 2.

Hypocrita corniculæ ſimilis eſt, *tr.* 33. *d.* 14. *n.* 6

Sicut mel veneno admiſcetur ut tanto avidius ſumatur, ita hypocrita malitiam bonâ converſatione tegit, *tract* 33. *d.* 10. *num.* 2.

Quatuor ſunt hypocritarum ſpecies. *tr.* 33. *d.* 7. *n.* 9.

De malitia hypocriſis.

Hypocriſis Deum & quidquid ad divinum cultum ordinatur, ſibi ſervire facit, & ideo eſt inexcuſabilis, *tract* 33. *d.* 8. *per totum*

Ad alia peccata committenda concurrit fomes concupiſcentiæ, ad hypocriſin verò minime, ſed hæc Deo utitur tamquam mediatore & inſtrumento, *tr.* 33. *d* 8. *n.* 2.

Alii peccatores à Deo videri nolunt, hypocriſis autem in conſpectu Dei peccare ſe gaudeat, *tr.* 33 *d* 8 *n.* 2.

Hypocrita ipſiuſmet Dei armis Deum offendit, *tr.* 33, *d.* 8, *num.* 4. & 7.

Enormius peccatum eſt adulterare virtutem quàm aurum vel monetam, *tr.* 33 *d.* 8. *n.* 4. *tr* 33 *d* 9. *n.* 2.

Hypocrita præ cæteris impiis excuſabilius peccat.

Hypocrita difficulter agnoſcitur, *tr.* 33. *d.* 8. *n.* 9. *tr.* 33. *d.* 10, *per totum.*

Et ideo difficillimè corrigitur, *tr.* 33. *d.* 8. *n* 10.

Damna quæ ex hypocriſi in Rempublicam derivantur, ſæpè deteriora ſunt illis quæ naſcuntur ex ſcandalis, *tr* 33. *d.* 9. *per tot.*

Majus ab hypocritis quam à ſcandalis damnum Eccleſia patitur, *tr.* 33. *d* 9 *n.* 8.

Hypocritæ intus, Hæretici exterius Eccleſiam oppugnant, *tr.* 33. *d* 9. *n* 10.

Una hypocriſis minus ſæpè pernicioſa eſt altera, *tr.* 33. *d* 9 *num.* 12,

Illa hypocriſis deterrima eſt quæ in Sacramentis committitur, *tr* 33. *d* 9 *n.* 12.

Hypocrita eſt duplici corde, *tr.* 33 *d.* 12. *n.* 5.

Hypocritæ facies ſuas exterminant & cur? *tr.* 33. *d.* 12. *n.* 9.

Hypocrita operum bonorum merita amittit, *tr.* 33. *d.* 15. *per totum,*

Hypocritæ ſuper fundamentum lignum, fœnum & ſtipulam ædificant, *tr.* 33. *d.* 12. *n* 5.

In maledictione ficui à Chriſto interminata, multa circa hypocritas panduntur myſteria. *tr* 33. *d* 4. *per totum.*

Dæmonem Angelum lucis ſe transformantem multas per Hypocriſin ſeducit animas, *tr.* 33. *d.* 5. *per totum*

Mirum quoddam inſignis hypocritæ Bituricenſis exemplum.

Hypocritæ ſunt infideles, *tr.* 33. *d.* 5 *n.* 9. & 10.

Ab Hypocritis communiter incipiunt hæreſes, *tr* 33 *d.* 5 *n* 13.

Hypocritæ ſpecialiter ſunt in poteſtate Dæmonis eique arctiſſime colligati. *tr.* 33. *d* 6. *per totum.*

Dæmon in hypocritis quietè dormit nec timet illos ſibi eripiendos eſſe, *tr.* 33. *d* 6. *n* 1 & 2.

Virtus ſimulata duplex eſt iniquitas, *tr.* 33 *d* 6. *n.* 3.

Hypocriſis plurima ſibi habet conjuncta vitia, *tr.* 33. *d.* 7. *per totum.*

Chriſtus nullum vitium toties & tam acerbè reprehendit ſicut hypocriſin, *tract* 33. *d.* 1. *num.* 1 & 5. & *tract.* 33. *d.* 7. *num.* 1.

Chriſtus coram ingenti hominum multitudine diſcipulos ſuos ab hoc vitio deterruit & cur, *tr.* 33 *d.* 1. *n.* 1. & *tr.* 33. *d.* 9. *num* 1.

Cur Chriſtus ab hoc vitio nos deterrens ſemper fere dicat: Attendite vel cavete vel intuemini, *tr.* 33. *d.* 1. *n.* 1. *tr* 33. *d* 9. *num* 1.

Hypocriſis valde eſt Deo abominabilis. *tr.* 33. *d.* 1. *per tot.*

Hypocriſis gravem iram Dei in ſe provocat, *tract.* 33. *d.* 1. *n.* 8 & *ſeqq. tr* 33 *d.* 3. *n* 4.

Cur Eccleſia in die Cinerum in Evangelio prælegat hæc verba: Nolite fieri ſicut hypocritæ, &c. *tr.* 33. *d.* 1. *n.* 10. *tr.* 33. *d.* 5 *n.* 1.

Hypocrita adulterat bona opera, *tract.* 33. *diſc.* 2. *num.* 10. & 11.

Hypocriſis indigna eſt cœlo utpote ad infernum deſtinata, *tr.* 33 *d.* 2. *per totum*

De variis hypocritarum ſtultitiis, *tr.* 33. *d* 3 *per totum.*

Chriſtus hypocriſi multiplicia interminavit, *tr.* 33. *d.* 1. *n.* 1. *tr.* 33. *d* 3 *n.* 4.

Hypocrita claudicat uno pede. *tr.* 33. *d* 3. *n.* 3.

Hypocritæ communiter horrent confeſſionem Sacramentalem, *tr.* 33. *d.* 7. *n.* 8.

Conſtantius Auguſtus plus hypocriſi ſua Eccleſiæ nocuit quàm manifeſtâ perſecutione, *tr.* 33 *d.* 3. *n* 6.

Hypocriſis calumnioſè accuſavit Chriſtum & in crucem ſuſpendit, *tr.* 33. *d.* 7 *n* 11.

Achab per Hypocriſin Naboth occidi fecit, *tr* 33. *d* 8. *n* 8.

Hypocrita ſine veſte nuptiali convivio præſumpſit accumbere, *tr.* 33. *d.* 8. *n.* 9. & 11.

Signa e quibus hypocrita dignoſcuntur.

Vid. *tr.* 33 *d* 15. *per totum.*

Hypocritæ minima magni, maxima vero parvi faciunt, *tr.* 33. *d* 15. *n.* 2. & 3.

Curant tantum apparentiam exteriorem, interiorem verò virtutis ſubſtantiam negligunt, *tr.* 33. *d* 15. *n* 4

Hypocritæ ſemper ſuperbi ſunt, *tr.* 33. *d* 15. *n* 6.

Hypocritæ de ſe quidem humiliter ipſi loquuntur alios tamen ipſos contemnentes ferre non poſſunt. *tr* 33. *d.* 15. *n.* 7.

Pulchrum illius exemplum, *tr.* 33. *d.* 15 *n* 4.

Correctiones illibenter admittunt hypocritæ, *tract.* 33. *d.* 15. *num.* 10.

Hypocritæ ſemper inveniunt in aliis quod calumnientur, *tract.* 33 *d* 15. *n.* 11.

Hypocritæ in adverſis impatientes ſunt, *tr.* 33. *d.* 15. *n.* 13.

Exempla ultionis divinæ in hypocritas.

Vide duos hypocritarum horrendos in morte exitus, *tr.* 33. *d* 6. *n* 9.

Vide aliud ex S. Greg *tr.* 33. *d.* 6. *n.* 11.

Aliud non minus terribile, *tr.* 33. *d.* 6. *n.* 12.

Inſignis Hypocritæ in præcipua quadam Italiæ civitate detecti exemplum, *tr.* 33. *d* 7. *n.* 7.

Joannes Picentinus à vermibus devoratus fuit ob hypocriſin, *tr.* 33 *d.* 3. *n.* 5.

Exemplum mulieris hypocritæ quæ ad privatum ſuum oratorium puellas convocatas ſtupro lenonum objiciebat, *tr.* 13. *d* 5. *n.* 3.

Hypocrita laborando & patiendo in hac & in altera vita infernum ſibi acquirit, *tr.* 33. *d.* 13. *per totum,*

Monachus hypocrita ſub S. Pachomio confunditur.

Hypocriſis ſæpè magna cum ignominia detegitur, *tr.* 33. *d.* 14. *per totum,*

I.

Jacob Patriarcha,

Filios ſuos in Ægyptum ad frumentum comparandum abire coëgit, ejuſque applicatio, *tr.* 26. *d.* 43, *n.* 2.

Patrem ſuum honoravit, *tr.* 23. *d.* 13. *n.* 9.

Speculum eſt paſtoris Eccleſiaſtici, *tr.* 22, *d.* 33, *n.* 11.

Coram Iſaac Patre ſuo cœno comparuit, *tr.* 26. *d.* 49 *n.* 3.
Cur Eccleſia ſit in domo Jacob in æternum & non in domo Eſau. *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 11.
In præmium humilitatis luctans cum Angelo victor evaſit, *tr.* 32 *d.* 10. *n.* 3.
Propter manſuetudinem & injuriarum oblivionem multis adeo præventus fuit beneficiis. *tr.* 35. *d.* 7. *n.* 3.
Jacob quia Eſau perſecutorem ſuum dilexit, mirum adeo proſperatus eſt, *tr.* 35. *d.* 9. *n.* 5.
Angelorum meruit occurſum, *tr* 35. *d.* 15. *n.* 3.

S. Jacobus Apoſtolus.

Primus fuit qui electus in Epiſcopum Miſſam celebravit, *tr.* 22. *d.* 7. *n.* 7.

Idololatria, Idolum.

Ejus origo, *tr.* 26. *d.* 47. *n* 9.
Deus Madianitas quomodo debellarit, *tr.* 17. *d.* 1. *n.* 3.
Idololatria quatuor ſeculis viguerat quam cuncti Reges terræ profitebantur per pauperes piſcatores brevi tempore profligata fuit. *tr.* 29 *d* 21 *n.* 3. & 5.
Idola ſive Dii gentium ſibi mutuo adverſabantur, *tract.* 29. *d.* 21. *n.* 8
De mira Idololatrarum ſtultitia & cæcitate, *tr.* 29 *d.* 21. *n.* 5. & 9. *tr* 30. *n.* 1. & *ſeqq.*
Pro varietate vitiorum erat quoque Deorum varietas, *tr.* 29. *d* 21. *n.* 8.
Dii gentium non credebantur ab ipſis ubique eſſe, *tract.* 29. *d.* 21. *n.* 8.
Deos ſuos ludibrio habebant, *tr.* 29 *d* 21 *n.* 9.
Deos ſuos inhoneſtis & crudelibus facinoribus venerabantur, *tr.* 29. *d.* 21. *n.* 9
Dii gentium exectandis cultorum ſuorum placabantur ſceleribus, *tr.* 29 *d* 21. *n.* 9.
Arelatenſes etiamnum gentiles quotannis tres juvenes bene ſaginatos Dæmoni ſacrificabant, *tr.* 31. *d.* 2. *n.* 7.

Jejunium

Diebus feſtis communiter præmittitur & cur? *tract.* 21. *d.* 9. *num.* 2.
Jejunii apta epitheta ex D. Chryſologo, *tr.* 31. *d* 1. *n.* 1.
Angeli gaudent & ſerviunt jejunio ſicut Dæmon gulæ, *tr.* 31. *d.* 2. *n* 4.
Pulchra jejunium inter & gulam Antitheſis. *tract.* 31. *d.* 2. *num.* 4.

Jeremias.

In foſſum ut marceſceret conjectus quid ſignificet, *tract.* 27. *d.* 6. *n.* 4.

Jeroboam.

Rex cur præ cæteris dirius caſtigatus fuerit, *tr.* 27. *d.* 9. *n.* 2.

Jezabel

Cur acrius marito ſuo caſtigari meruerit. *ibid. d.* 8. *n.* 6.

S. Ignatius Epiſc. & Mart

Avidè diſideravit leonum ictus, *tract* 29 *d.* 20. *n.* 3.

Ignis.

E ſeda Valentiniani egreſſus eſt & cur, *tr* 22 *d.* 13. *n.* 8.
Ignis cœlitus deſcendens filios Aaronis in cineres redegit, *tr.* 22. *d* 15. *n.* 2.
Ignis in Altari Tabernaculi ſemper ardens quid ſignificet. *tr.* 27. *d.* 6 *n.* 5.
Ignis eſt ingratitudinis ſymbolum & ideo ingrati præcipuè ad ignem gehennæ congrue condemnantur, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 10.
Cur Moyſes nullam creationis ignis faciat mentionem, *tr.* 30. *d.* 21. *n* 10.
Cur Deus in igne rubi ardentis à Moyſe auditus fuerit. *tr.* 30. *d.* 21 *num.* 10.
Ignis concupiſcentiæ carnalis infeſtiſſimus nobis eſt hoſtis, *tr.* 34 *d* 2. *n* 7.
Ignis igni remedium eſt, *ibid.*
Ignis cujuſdam ſpecies in partibus Orientalibus reperitur, manum hominis quidem crucians ſed non abſumens. *tr.* 34 *d.* 9. *num.* 7.
Ignis gravis ſymbolum invidiæ & quare, *tr.* 37. *d.* 13. *n.* 4.
Ignis quidam eſt in montibus Lyciæ non niſi per terram aut fœnum extinguibilis.
Applicatur modo quo reſtinguenda ſit ira. *tr.* 36. *d.* 14 *n.* 1.
Ignis etiam elementaris præcedet Judicem & quare, *tract.* 48. *d.* 10. *n.* 2. & *ſeqq.*
Ignis qui Judicem dicitur præceſſurus fuit Angeli, *ibid. num.* 8.

Ignis infernalis.

Ignis infernalis levis tantum memoria ſubitam vitæ peſſimæ cauſat mutationem, *Vid.* Bertrandus, *Item tr.* 34. *d.* 4. *num.* 9. & 10.
A torpore nos excitat, *tract.* 34. *d.* 5, *num.* 11.
Ignis Infernalis voracitas in manu impii cujuſdam presbyteri oſtenditur, *tract* 34. *d.* 8. *n.* 3.
Ignis noſtri & infernalis differentia, *tract.* 34. *d.* 8, *n.* 1. & *d* 9 *num.* 3.
Ignis & aqua quantumvis contraria ſint elementa, tamen in inferno nec ignis aquæ frigus, nec aquæ frigus calorem ignis mitigabit.
Ignis infernalis juxta peccatorum diverſitatem majus vel minus eſſe nutrimentum ex Baronii hiſtoria probatur, *tr* 34. *d* 8. *num.* 9.
Ignis infernalis iræ & juſtitiæ divinæ inſtrumentum, *tr.* 34. *d* 9 *per totum.*
Ignis infernalis vivacitas & potentia variis & ſtupendis naturæ effectibus demonſtratur, *tr.* 34 *d.* 9 *n* 9
Ignis æterni memoria ſemper præſens admodum eſt ſalutaris *tr* 34 *d.* 27. *per totum*
Hujus ignis memoria Falconem Epiſcopum Toloſanum ad perfectam ſanctitatem perduxit, *ibid. diſc* 27. *n* 13.
Ignis in concavo Lunæ exiſtens abſque materia combuſtibili & tamen per omnipotentiam conſervatus æternitatem probat ignis infernalis, *tr.* 13 *d* 29. *n.* 2.

Interitum.

Sacerdotum multo majus eſt terreno, *tr* 22 *d.* 13. *n.* 5.

Impuritas.

Peccatum eſt maximè offendens Chriſtum, *tract.* 22. *d* 18. *num* 7.

Incarnatio.

Significatur per nuptias, *tr.* 29 *d* 8. *n* 4.
Myſtica fit ſuper verba conſecrationis, *tr.* 26 *d.* 31. *n.* 3.

Incenſum veteris legis.

Incenſi in antiqua lege magna virtus dum pro inimicorum offertur reconciliatione, *tr.* 35. *d* 14 *n* 5.

Inceſtuoſus.

Inceſtuoſi in inferno quomodo puniti. *tr.* 34. *d.* 32 *n.* 4.

Indulgentia.

Cur diebus feſtis præcipuè dentur, *tr.* 28. *d* 4 *n.* 6.

Indus, Inda.

Quomodo amatoris cujuſdam inſidias Inda evaſerit, *tr.* 26. *d.* 15. *n* 4.
Integro triennio parentum ſuorum exequias continuant, *tr.* 23. *d* 13. *n.* 4
Indus per bonum Chriſtiani exemplum converſus fuit, *tr* 27. *d* 1. *n.* 7.

Infernus.

Dilatat os ſuum ad devorandum guloſos, *tr* 31. *d.* 3. *n.* 2.
De fletu & ſtridore avaros præcipuè & guloſos affligente, *tr.* 31. *d.* 3. *n* 4.
Inferni varia nomina, *tr.* 34 *d* 6 *n* 2.
Inferni conſideratio donum lachrymarum confert, *tr.* 34. *d.* 5. *n* 9.
Infernum in corde terræ ſituatum probatur, *tract.* 34 *d.* 6. *num.* 1.
Inferni quænam ſit dimenſio, *tr* 34 *d* 6. *n* 6.
Inferni tormenta omnes hujus vitæ pœnas excedunt, *tract.* 34. *d* 7. *n.* 1.
Infernus quid ſit, *tr* 34 *d* 7 *n* 2.
In inferno ſolum quæritur quid non ſit pœna & quomodo hoc intelligendum, *tr* 34 *d.* 7 *n* 3.
Inferni pœnas impius quidam inter ſodales deridens & commentitias eſſe aſſerens, horrendum in modum punitus eſt, *tr.* 34. *d.* 2. *num* 5.
Inferni ſupplicia in ambabus Dei deſignantur manibus, contra verò vitæ hujus pœnæ in una tantum, *tract.* 34 *diſc.* 9. *num.* 4.
Infernus ſtagnum dicitur ob fœtorem, *tr.* 34 *d.* 11. *n* 1.
In inferno frigus quoque eſſe gelidiſſimum multis rationibus aſtruitur, *tr* 34 *d.* 1. *n.* 1. & 2.
Inferorum ſola quæſtio eſt quid non ſit pœna, *tract* 34 *d.* 16. *num.* 6.
In inferno per Dei omnipotentiam vivi ſervantur ſerpentes, *tract* 34. *d.* 17. *n* 1 & 2.
In infernum deſcendere viventes dicuntur qui Deum ex malitia offendunt, *tr.* 34. *d.* 17. *n.* 8.
In inferno nullus ordo, *tr.* 34. *d* 18 *n.* 4.
Infernus cur dicatur terra miſeriæ, *tr.* 34 *d.* 23. *n.* 1.
Infernalis pœna nullam admittit conſolationem, *Ibid. per totum.*
Inferni pœnæ tam graves ſunt ut reſpectu earum omnia etiam atrociſſima Martyrum tormenta, ſomnium quoddam reputentur, *tr* 34. *d.* 18. *n.* 4.
Inferni conſideratio mitigat omnes religioſæ vitæ auſteritates, *tr.* 34. *d.* 28. *n* 5.
Infernus duplex alius ſuperior alius inferior & quia ſit, *tr* 34. *d.* 31. *n* 1.
Inferni nomine varia deſignantur, *ibid n.* 1 & 2.
Infernus ſupplicium eſt indignè communicantibus deſtinatum, *tr.* 26. *d.* 40. *n* 1.

Infideles.

Significantur per claudum, *tr.* 29 *d.* 7. *n.* 3.
Infideles minus damnationis habent quam Chriſtiani, *tr.* 29. *d.* 10. *n.* 4. *tr.* 29 *d* 14. *n* 1.
Infideles cum Deos criminoſos colant ſi criminoſi ſint

&

& ipſi habent, unde ſe excuſent, at verò quid Chriſtiani prætendere poterunt, *tr.* 29. *d.* 55. *n.* 12.

Mira res fuit quod Infideles tam ſubitò difficillima fidei puncta ab Apoſtolis propoſita amplexati fuerunt, *tr.* 29. *d.* 57. *n.* 6. & 7.

Quod Jovem, Mercurium, Venerem adorarint non adeo miſum eſt, quia ea quæ ſenſualitati grata erant ab eis poſcebant: Valde autem mirum eſt quod legem Evangelicam dura præcipientem fuerint amplexati, *tr.* 29. *d.* 12. *n.* 9.

Ingenium

Eo abutentes perſtringuntur, *tr.* 30. *d.* 24. *n.* 7. & 8.

Ingratitudo.

Ejus *ſymbola.*

Eſt ventus urens & exſiccans, *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 1.

Eſt velut aqua ſtagnans, *Ibid.*

Ingrati ſignificantur per Jeroboam, *tr.* 30. *d.* 24. *n.* 5.

Hedera ingrati hominis ſymbolum eſt, *tr.* 30. *d.* 25. *n.* 3.

Significatur per mulum, *tr.* 30. *d.* 26. *n.* 6.

Ex mente Platonis eſt canibus pejor, *tr.* 30. *d.* 26. *n.* 10.

Ignis gehennæ eſt ingratitudinis ſymbolum, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 2.

Item corvus ejuſdem eſt ſymbolum, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 2.

Piſcis ingrati ſymbolum eſt, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 7.

Ignis ingrati ſymbolum eſt, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 10.

Significatur per debitorem 10000. talentorum, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 1. *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 2.

Pharao ingratorum typus eſt, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 3.

Appoſitus de ingrato Apologus inter cervum & vitem, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 6.

Malitia ingratitudinis.

Ingratus facilè in omnis generis peccata labitur, *tr.* 30. *d.* 9. *n.* 3. & *ſeqq.*

Ingratus cæteris gravius peccat, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 1. *in fine.*

Ingratitudo in Scriptura bis malitia nuncupatur, *tr.* 30. *d.* 20. *num.* 7.

Ingratitudo vera eſt reproborum teſſera, *tract.* 30. *d.* 21. *per totum.*

Ingratus eſt peſſimus hominum, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 4.

Ingrati nomen non habent apud Deum, *tract.* 30. *d.* 21. *num.* 9.

Ingrati omnibus abundant vitiis, omniſque malitiæ rei ſunt, & ideo maxime abominabiles, *tr.* 30. *d.* 21. *per totum.*

Deus ipſe oſtendit quaſi vix capere poſſit quomodo homo ingratus eſſe queat, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 1.

Ingratitudo magnitudo nequitiæ appellatur à Ruperto, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 3.

Chriſtum non tam crux, clavi & lancea quam ingratitudo afflixit, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 6.

Ingratitudo nequiſſimum vitium eſt, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 6. & *ſeqq.* *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 2.

Omnibus vitiis præſtituuntur pœnæ, nulla ingratitudini & cur, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 7.

Deus ingratum Balaam per Aſinam loquentem corripuit, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 9.

Chriſtus in tota ſuâ Paſſione ſilens, ingrato oblocutus eſt alapam infligenti, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 10.

In calice Paſſionis Chriſti nihil fuit amarius ingratitudine, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 11.

Ingratiſſimi ſunt qui mala pro bonis retribuunt.

Ingrati contra Dei beneficia certant, *tr.* 30. *d.* 24. *n.* 11.

Ingrati beneficiorum ſunt immemores, & inidonei eorumdem æſtimatores, *tr.* 30. *d.* 25. *per totum.*

Ingratitudo maxima eſt oblviſci beneficiorum imo negare illa, *tr.* 30. *d.* 25. *n.* 1.

Varii ingratitudinis gradus ex Abulenſi, *tr.* 30. *d.* 25. *n.* 3. & 5.

Ingratus beneficia extenuat, *tr.* 30. *d.* 25. *n.* 5.

Ingratitudo magna eſt ingrati hominis confuſio, *tr.* 30. *d.* 25. *per totum.*

Ingratitudo erubeſcere facit hominem ingratum, *tr.* 30. *d.* 26. *n.* 2. & *ſeqq.*

Ingratitudine nihil eſt injuſtius, ſceleſtius, turpius, *tract.* 30. *d.* 26. *n.* 3.

Ingrati beneficiis meritò verberati dicuntur, *tract.* 30. *d.* 27. *n.* 12.

Ingrati quidam in ſpecie recenſentur.

Varia ingratorum reproborum exempla ex S. Scriptura petita, *tr.* 30. *d.* 28. *n.* 3. & 4.

Primi parentes Deo ingrati fuerunt, *tr.* 30. *d.* 8. *n.* 10. *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 3. *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 3. *tr.* 30. *d.* 26. *n.* 2.

Eυa hanc ingratitudinem in partu filiorum correxit, *tr.* 30. *d.* 22.

Ingratitudo Judæ exponitur, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 3.

Ingratitudo Regis Ammonitarum erga Legatos Davidis, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 8.

Ingratitudo Judæorum erga Chriſtum, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 9.

Ingratitudo Colonienſium erga S. Severinum, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 12.

Ingratitudinis effectus & pœna.

Quo majora ingratis dantur beneficia, tanto ſeveriora erunt eorumdem ſupplicia, *tr.* 30. *d.* 19. *per totum.*

Per ingratitudinem peccata dimiſſa redeunt, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 1.

Deus ingratis beneficia & gratias ſuas ſubtrahit ne gravius inde luant, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 7. *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 6. & *per totum.*

Cur Deus ab ingrato gratias ſuas auferat, *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 8. 9.

De variis ſuppliciis maxime exterminiis publicis quibus Deus ingratitudinem punit, *tr.* 30. *d.* 20. *per totum.*

Saul ingratus punitus, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 3.

Jeroboam punitus, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 3.

Amaſias ingratus punitus, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 3.

Ezechias ingratus punitus, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 4.

Joas ingratus punitus, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 5.

Exempla varia publicæ cladis ex ingratitudine ſubſecutæ, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 7. & *ſeqq.*

Ingratitudo Judæorum erga Chriſtum graviter punita, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 9.

Colonienſes ingrati S. Severino triennali fuerunt ſiccitate puniti, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 12.

Propter ingratitudinem Judas crepuit medius, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 5.

Propter ingratitudinem Dæmon in Judam eſt ingreſſus, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 5.

Dives Epulo ob ſuam ingratitudinem ſepultus eſt in inferno, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 8.

In Dæmoniacum liberatum à Chriſto ſeptem Dæmones nequiores reingreſſi ſunt propter ingratitudinem, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 9.

Ingratitudo lumen notitiæ Dei obſcurat, *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 2.

Ingratitudo impedit progreſſum in virtutibus, *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 4.

Orationes noſtras infructuoſas reddit, *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 7.

Morbos quos evaſimus revocat, *tr.* 30. *d.* 23. *n.* 10. & 11.

Deum à ſe arcet, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 12.

Inimicus, Inimicitia.

Diligendus eſt, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 10.

Inimicitias in corde fovens inimicus eſt ſacratiſſimæ Euchariſtiæ, *tr.* 35. *d.* 18. *n.* 18.

Inimicitias mortales amicitias vero immortales eſſe debere, Dictum erat Romanorum, *tr.* 35. *d.* 23. *n.* 3.

Inimici ſalutis noſtræ cauſa ſæpiſſimè exiſtunt, *tr.* 35. *d.* 20. *per totum.*

Super inimici caput carbones congregare quid ſit, vide Carbones.

Inimicorum contradictiones ſunt veluti ſcalpelli, quibus ut ligna rudia in pulchras ſtatuas expolimur, *tr.* 35. *d.* 21. *n.* 4.

Inimici frænum ſunt vitiorum, *Ibid.* *n.* 5.

De inimicis cur dixerit David Circumdederunt me ſicut apes & non ſicut urſi, leones, &c. *tr.* 35. *d.* 26. *n.* 2.

Nullus nec pro tali habendus eſt niſi ſolus dæmon, *tr.* 35. *d.* 1. *n.* 12.

Inimicorum Dilectio.

Inimicos diligendi præceptum omni quidem tempore obligavit, aſt in lege nova magis obligat quia altius Chriſtianis eſt impreſſum, *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 1.

Inimicum odio habendum eſſe, Scriptura in lege veteri numquam docuit, *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 1.

Quomodo intelligendum ſit: Odio habebis inimicum tuum, *Ibidem.*

Inimicos diligendos eſſe Philoſophi gentiles etiam agnovere quod multis raris exemplis comprobatur, *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 5.

Inimicos diligendos ab inſenſatis etiam creaturis edocemur, *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 1. *paſſim per totum.*

Inimici ſunt diligendi maximè quia id Chriſtus præcipit, *tr.* 35. *d.* 4. *n.* 1. 2. & *ſeqq.*

Ut inimicos noſtros facili negotio diligamus Chriſti & Sanctorum nobis conferunt ſerio ponderata exempla, *tr.* 51. *d.* 5. *n.* 5.

Inimicos noſtros quo minus diligamus nulla excuſatio afferri poteſt, *tr.* 35. *d.* 5. *n.* 12. 13. & 14. *Item d.* 6. *n.* 5.

Inimicos diligere majoris eſt meriti quam amicos probatur, *tr.* 35. *d.* 6. *per totum.*

In quo conſiſtat meritum dilectionis inimicorum, *tr.* 35. *d.* 6. *n.* 6. & 10.

Inimicorum dilectio Dilectioni Dei erga nos quodammodo ſimilis eſt, *tr.* 35. *d.* 7. *n.* 1.

Inimicorum dilectio perfectionem vitæ confert, *Ibid.* *n.* 2.

Inimicorum dilectio juge Deo ſacrificium, *tr.* 35. *d.* 7. *per tot.*

Inimicorum dilectio quam grata Deo ſit variis hiſtoriis demonſtratur, *tr.* 35. *d.* 8. *n.* 10. 11. 12. 13. & 14. &c.

Inimicos ſuos diligentes ſingulariter adeo exaltantur & proſperantur, *tr.* 35. *d.* 9. *per totum.*

Inimicos diligendo magni ſentiuntur affectio, *tr.* 35. *d.* 18. *paſſim per totum.*

Inimicos ut diligamus non ad offenſas ſed ad naturæ quam nobiſcum gerit identitatem oculos reflectamus oportet, *tr.* 35. *d.* 18. *n.* 18.

Inimicos qualiter diligere debeamus luminaria cœli nos edocent, *tr.* 35. *d.* 19. *n.* 2.

Inimicis bonum pro malo reddendo filii Dei efficimur, *tr.* 35. *d.* 11. *n.* 1. 2. & *ſeqq.*

Inimico benefacere optima eſt vindicta, *tr.* 35. *d.* 20. *paſſim per totum, præſertim n.* 4. & 5.

Inimicis ignoſcere.

Inimicis faciliter ignoſcentes Deo ſimiles redduntur, *tr.* 35. *d* 10. *n* 2. *& ſeqq.*

Inimicis offenſas remittere, maxima eſt de ſenſualitate victoria, *tr.* 35 *d.* 22 *n* 1.

Inimicis ut ignoſcamus varia motiva proponuntur, *tr.* 35. *d.* 22. *per totum.*

Inimicus noſter quod inferendo nobis injurias Deum graviter offendat, Diaboli mancipium ſe reddat, efficax nobis debet eſſe motivum nos inducens ad ei ignoſcendũ, *ib* n. 3. 5. & 6.

Inimicis faciliter ignoſcentium varia exempla, *tr* 35. *d.* 22. *n* 9 *item d.* 23. *n.* 5.

Inimicis ignoſcere nolens veraciter nequit recitare Dominicam orationem, *tr.* 35. *d* 17. *n.* 3. 6. & 7.

Inimicis ignoſcere nolens per ſeptem menſes orationem Dominicam proferre non potuit, *tr.* 35 *d.* 17. *n.* 9.

Inimicum reconciliationis cauſa prævenire magna virtus eſt, *tr.* 35. *d* 19 *paſſim per totum*

Injuria & Injuriator.

Injuriatores phræneticis ſimiles, *tr.* 36 *d.* 12 *per totum.*

In illatis injuriis divinam circa nos diſpoſitionem agnoſcere debemus, *tr.* 36 *d.* 11 *per totum.*

Injuriantis vitium non perſonam odiſſe debemus, *tr.* 36. *d.* 8. *per totum*

Injuriarum honorem lædentium gravitas, *tr.* 36. *d.* 1. & *paſſim per totum*

Ira & furor internus minus eſt malum quam verbum injurioſum exterius prolatum, *tr.* 36 *d* 1 *n.* 1.

Injuriam alicui inferre cum læſione honoris quam facile ſit, *tr.* 36 *d* 1 *n* 2. & 3.

Injuria nobili animæ tormentum maximum, *tr.* 36. *d* 1. *n* 4. *Item d.* 3. *n.* 3.

Injuriæ pabulum ſunt ignis infernalis, *tr.* 36. *d.* 2. *n.* 8.

Injuriæ illatæ integra ſæpè regna evertunt aliaque damna inferunt, *tr.* 36. *d.* 3. *per totum.*

Injuria illata tantorum Turcici Imperii progreſſuum cauſa fuit, *tr.* 36. *d* 3 *n* 3.

Injuriantis & contumelioſi damna varia enumerantur, *tr.* 36. *d* 4 *per totum.*

Injuriæ ſunt lima animarum noſtrarum, *tr.* 36 *d* 18 *n* 6.

Injuria non accipientis ſed inferentis eſt miſeria, *Ib* *n* 1 & 2.

Injurias patienter ferre.

Injurias beneficiis viciſſe magnum magnæ virtutis ſpecimen *tr.* 36. *d.* 7. *n* 1. & *paſſim per totum.*

Injurias recipiendo nos hilares & lætos eſſe oportet, *tr.* 36. *d.* 6. *paſſim per totum.*

Injurias ut patienter toleremus Chriſti exemplum præ oculis habeamus *tr.* 36. *d.* 7. *paſſim per tot.*

Injuriarum tolerantia idololatras ad fidem convertit Chriſtianam. Vide Abraham, *Item tr.* 36. *d* 8. *n.* 84.

Injuriarum tolerantia certum æternæ beatitudinis pignus, *tr.* 36. *d* 9 *n* 7. 8. & 9.

Ad injuriarum tolerantiam multum confert ſcire quod eædem nobis non noceant ſed proſint, *tr.* 36 *d.* 10 *per totum.*

Injurias patienter ferre major eſt victoria quam eas ulciſci, *tr.* 36. *d* 8. *per tot.*

Ad injurias patienter tolerandas optimum medium cognitio ſui, *tr.* 36. *d.* 14. *n.* 10.

Item ſilentium. Vide in litera S

Injurias patienter ferre ſumma gloria, *tr* 35. *d.* 23. *n.* 1. *paſſim per totum*

Honorem auget & conſervat, *tr* 35. *d* 24. *per tot.*

Ad patienter tolerandas injurias multum confert meminiſſe nos aliquando etiam ab injuriante aliquod bonum nobis collatum ſit, *tr.* 35. *d.* 22. *n.* 10.

Injuriarum Remiſſio.

Injurias remittentibus Deus peccata remittit. *tr.* 35. *d* 16. *per totum.*

Injuriæ remiſſio cor hominis rapit & ex inimicis amicos facit. *tr* 35. *d* 19. *n.* 3.

Injuriarum cogitare vindictam, eſt aſpidem circum cor gerere, *tr.* 35. *d* 27. *n.* 3.

Injuriæ ex corde remittendæ ſunt & non tantum ad exteriorem ſpeciem. *tr.* 35. *d* 30 *per totum*

Injurias remittere eximiæ actus eſt fortitudinis, *tr* 35. *d* 25. *paſſim per tot maxime n.* 5.

Injurias diſſimulare non ſemper eſt laudabile, *tr.* 36. *d* 6. *n.* 10.

Injuriarum oblivio pœnitentiæ vere indicium eſt, *tr.* 36. *d.* 10. *n.* 6.

Inſtinctus.

Avibus congenitus, *tr.* 26. *d* 49. *n.* 3.

Intentio recta.

Deus in operibus noſtris unicè bonam & rectam intentionem a nobis requirit, *tr.* 33. *d.* 11. *per tot.*

Sine bona intentione opera noſtra quantumvis bona, mortua ſunt, *tr.* 33. *d.* 11. *n.* 2 & *ſeqq.*

Recta intentio eſt anima operum noſtrorum, *tr.* 33 *d.* 11 *n* 3.

Magna eſt differentia inter opera facta ex recta intentione & ad vanam oſtentationem facta, *tr.* 33. *d.* 11. *n.* 5.

Valor operum ab intentione ſumitur, *tr.* 33. *d.* 11. *n.* 5.

Deus intentionem æſtimat. *tr.* 33. *d.* 11. *n.* 5.

Peccata ab intentione derivantur, *tr.* 33. *d* 11. *n* 7.

Recta intentio operum bonorum adeps eſt, *tr.* 33. *d* 11 *n* 7.

Opus ex recta intentione factum panis ſubcinericius eſt *tr.* 33. *d.* 11. *n.* 4

Recta intentio eſt primum quod Deus quærit, *tr.* 37 *d.* 1. *n.* 2.

Cor Dei rapit, *Ibid n.* 5.

Et omnium actionum noſtrarum fundamentum, *Ibid. n.* 7.

Radici arboris aſſimilata, *ibid. n.* 9.

Intentio aut præmiat aut damnat, *d.* 3. *n.* 4. & 5.

Comparatur Alchimiæ, *d.* 3. *n.* 4.

Recta & vitioſa intentio quomodo per poma nova & vetera intelligatur, *ibid. d.* 5. *n* 6.

Recta intentio aptè per lumen intelligitur, *ibid. d* 7 *n* 5.

Defectu bonæ intentionis etiam opera bona nullius aliquando ſunt meriti, *tr.* 37. *d* 9. *per tot*

Ob diverſam intentionem eadem actio in diverſis perſonis & laudabilis & reprehenſibilis eſt V. Actio.

Inventio.

Curioſa Amaſis Regis Ægypti ad hoc ut à ſubditis honoraretur, *tr.* 22. *d.* 24. *n.* 7.

Invidia, Invidus.

Unde dicta, *tr.* 38. *d* 1. *n.* 1.

Ejuſdem variæ acceptiones, *ibid n* 2.

Omnium pene malorum cauſa, *ibid n.* 3. 4 & 5.

Quinque invidiæ filiæ, *ibid. n* 6.

Invidia jure merito crimen peſſimum appellatur, *ibid n* 9.

Omnia opera bona perdit, *tr* 38. *d.* 2. *per totum.*

Comparatur tineæ. *ibid d* 2 *n.* 2.

Eſt filia ſuperbiæ, *ibid n.* 4 & 5.

Naturæ leges infringit proximoque ſanguine junctis bellum infert, *tr.* 38. *d.* 3. *per totum.*

Invidia minuit vitam, *tr.* 38. *d.* 4. *paſſim per totum.*

Invidia etiam benefactoribus omne malum machinatur, *tr.* 38. *d* 4. *n* 4.

Invidia Religioni & cultui divino contrariatur, *tr.* 38 *d.* 6. *n.* 4. 5. & 6.

Invidia opponitur charitati, *ibid n.* 7 *item d.* 9 *per tot.*

Certum eſt reprobationis ſignum, *d.* 7 *per tot.*

Invidia peccatum eſt inexpiabile, *tr* 38. *d.* 7. *n* 4.

Invidia primum eſt in orbe peccatum, *tr.* 38. *d.* 8. *per tot.*

Invidia quia ſordida eſt, per res ſordidas a ſanctis Patribus explicatur, *tr* 38 *d.* 10 *n* 2.

Invidia honoris alieni inimica, *ibid d.* 11. *per tot.*

Invidia cauſa eſt cur multas Chriſtiani perdiderint victorias, *tr* 38. *d.* 12. *n.* 7.

Invidia aliorum quos perſequitur fœlicitates ſæpè adauget, *tr* 38. *d* 15. *per totum.*

Invidia etiam viros perfectos ſæpe infeſtat. *tr* 38. *d.* 16. *per tot.*

Etiam in clauſtris reperitur. *ibid. n* 2. 4. & 7.

Invidia morbus eſt incurabilis, *tr* 38. *d* 17 *per totum.*

Invidiæ remedia, *tr.* 38 *d* 19 *per totum*

Tria communiter ſunt invidorum ſcelera, *tr.* 38. *d.* 1. *n.* 6.

Invidus & æquiſſimus & iniquiſſimus ſibi ipſi eſt, *tr.* 38 *d.* 4 *n* 1.

Invidus proprio potius bono carere gaudet quam alterius bonum participare. *tr.* 38 *d* 4 *n* 4. & 6. *item d.* 13. *per tot.*

Quod etiam pulchra Hiſtoria exemplificatur, *ibid.*

Invidus Deo contrariatur, *ibid. d.* 6. *per totum*

Invidi per hædos à ſiniſtris ſtatuendos eleganter ſignificantur, *tr* 38 *d.* 7. *n* 2.

Invidi etiam in hac vita igne infernali cruciantur, probatur per Hiſtoriam ex vita ſanctæ Eliſabethæ Reginæ Portugalliæ, *ibid d.* 7 *n.* 7.

Invidus ipſo dæmone ferè pejor eſt, *tr* 35. *d* 8. *n* 9.

Invidi ordinarie homines ſunt viles puſillanimes & abjecti, *tr.* 38. *d.* 10 *per totum.*

Invidis varia a Deo ſunt inflicta ſupplicia, *tr.* 38. *d.* 12. *per tot.*

Invidus ſibi-ipſi pœna eſt & tormentum, *ibid. d.* 14. *per tot.*

Joachim & Anna.

Quo merito ſanctiſſimam Virginem in filiam habere meruerint, *tr.* 24. *d.* 9. *n.* 8 & *tr.* 25. *d.* 8. *n.* 4.

Joannes Avila.

Vide SS. Euchariſtia.

V. Joannes Baptiſta de Fulginio.

Ejus reſponſio cuidam Cardinali data, *tr.* 27. *d.* 4. *n* 6.

Dictum ejus in ordine ad Dei ſervitium, *tr.* 25 *d.* 4 *n.* 6.

Multum à Cardinalibus etiamnum ſæcularibus honorabatur, *tr* 25 *d.* 10. *n* 9.

Quale iis qui tentantur præſcripſerit remedium. *tr.* 30. *d.* 7. *num* 9

Ex cavillatione nutritæ à ſe aviculæ confundebatur ob ejus gratitudinem. *tr* 30 *d* 10. *n* 9.

S Joannes Eleemoſynarius.

Ob injuriam nepoti ſuo illatam loco vindictæ reum à tributo annuo eum omnium admiratione abſolvit, *tr.* 35. *d* 15. *n.* 9.

Ab

Ab altari receſſit, proximo qui odium adverſus ſe gerebat, ſe reconciliaturus, *tr.* 35. *d.* 17. *n.* 10.

In articulo mortis ſolum ſe bona Epiſcopatus ſui pauperibus diſtribuiſſe gloriabatur, *tr.* 24. *d.* 14. *n.* 3.

Recepta eſt in cœlum, *ibid. n.* 5.

Qualiter in cœlum evolare viſus fuerit, *ibid. n.* 5.

Quid ſervis ſuis pauperum conditionem curioſè explorantibus reſponderit, *tr.* 24. *d.* 15. *n.* 3.

Ob datam pauperi Eleemoſynæ loco veſtem.

Quomodo in judicando proximum erraret & qualiter correctus fuerit, *tr.* 42. *d.* 6. *n.* 4.

Abundanter remuneratus fuit, *tr.* 24. *d.* 15. *n.* 7.

Quâ ratione duos inimicos ad invicem reconciliarit, *tr.* 26. *d.* 19. *n.* 7.

S. Joannis Baptiſta præcurſor Domini.

Ad convertendos peccatores pœnas iis jugiter prædicabat æternas, *tr.* 34. *d.* 1. *n.* 17.

Ejus humilitas, *tr.* 32. *d.* 3. *n.* 7.

Ejus humilitas exaltata expenditur, *tr.* 32. *d.* 11. *n.* 3. *& tr.* 32. *d.* 13. *n.* 9.

S. Joannes Chryſoſtomus.

Tempore horrendæ inundationis ſuos monuit ut non tantum Deo gratias redderent, quod ab ea liberati ſint, ſed etiam quod illam immiſerit, *tr.* 30. *d.* 18. *n.* 8.

Joannes Jejunans.

Per hypocriſim primò quidem Patriarchalem dignitatem tenuit, poſt vero ea non contentus Oecumenicus appellari voluit, *tr.* 33. *d.* 9. *n.* 4. *&* 5.

S. Job Propheta.

Acceptabile Deo ſacrificium obtulit, gratias Deo agendo in adverſis, *tr.* 30. *d.* 18. *n.* 4.

Heroica illius merita, *tr.* 30. *d.* 15. *n.* 6.

Diabolum vicit gratias agendo in adverſis, *tr.* 30. *d.* 18. *n.* 6.

Quo motivo pro filiis ſimul convivantibus Deo ſacrificarit, *tr.* 31. *d.* 6. *n.* 4.

Septem Jobi filii ſub domus ruinis oppreſſi ſignificant ſeptem dona Spiritus ſancti quæ per gulam opprimuntur, *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 1.

Job in ſterquilinio ſedens tentari deſiit, *tr.* 32. *d.* 17. *n.* 2.

Job vitii Hypocriſis hoſtia fuit.

Ex inferni aſſiduâ meditatione contra omnes Dæmonis aliasque tentationes victor evaſit.

Jonathas.

Per mel degustatum illuminatus fuit, *tr.* 26. *d.* 45. *n.* 5.

B. Jordanus.

Dæmonem nomen ſuum fateri cogit, *tr.* 34. *d.* 12. *n.* 3.

Joſaphat.

Felix ob puerorum educationem ſolicitam, *tr.* 23. *d.* 5. *n.* 6.

S. Joſaphat.

A Terda Mago ad libidinem explendam concitatus, ſed ab Angelo in Extaſi ad pœnas infernales contemplandas raptus, mox à gravi tentatione liberatus eſt, *tr.* 34. *d.* 2. *n.* 8.

Joſeph Patriarcha.

Ab Ægyptiis ſub nomine Dei Serapidis adoratus fuit & cur, *tr.* 26. *d.* 34. *n.* 5.

Beneficia quæ in Pincernam Pharaonis & Ægyptum contulit, oblivioni data ſunt, *tr.* 35. *d.* 25. *n.* 2. *&* 3.

Cur Joſeph oſſa ſua ex Ægypto portari voluerit, *tr.* 30. *d.* 26. *num.* 13.

Joſeph caſtus manſit quia temperanter vixit, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 8.

Cur Joſeph ex ſomnio Pincernæ proſperum, ex ſomnio verò Magiſtri piſtorum funeſtum eventum prædixerit, *tr.* 31. *d.* 15. *n.* 8.

Joſephi exaltatio humilitatis ſuæ præmium fuit, *tr.* 32. *d.* 10. *n.* 3.

Cur ſcyphum aureum in quo augurari ſolebat in ſaccum fratris minimi imponi juſſerit, *tr.* 32. *d.* 15. *n.* 3.

Cur Joſepho regnum prognoſticatum fuerit per viſos in ſomnio manipulos, *tr.* 32. *d.* 21. *n.* 6.

Joſephi erga ſuos fratres in condonandis injuriis promptitudo, *tr.* 35. *d.* 4. *n.* 10. *item tr.* 35. *d.* 9. *n.* 3.

Joſeph invidiæ objectum ſingulare, *tr.* 38. *d.* 1. *n.* 2. *&* 3. *n. variis.*

Ad regnum cum evexit, *ibid. d.* 11. *n.* 2.

S. Joſeph Sponſus B. V. Mariæ.

Poſt matrimonium cum B. Virgine contractum jamque factus Salvatoris nutricius nihilum ſuum vel maximè agnovit, *tr.* 32. *d.* 18. *n.* 6.

Joſue.

Solem firmat Chriſtum in Euchariſtia figurantem, *tr.* 26. *d.* 52. *n.* 10.

Joſue quæ fecit magnalia ex humilitate tamquam ex radice proceſſerunt, *tr.* 32. *d.* 10. *n.* 5.

Ira.

Ira Dei valde irritatur per carnales ad Sacram Communionem accedentes, *tr.* 26. *d.* 42. *n.* 8.

Ira quid ſit & quomodò ab iracundia, furore, excandeſcentia, zelo & perturbatione diſtinguatur. Item quando culpam importet gravem, *tr.* 39. *d.* 1. *per totum.* Item *d.* 6. *&* 7. *n.* 1.

Ira multorum peccatorum eſt origo, *tr.* 39. *d.* 2. *per totum.*

Ira non tantum corporis ſed & animæ in aliis procurat perditionem, *tr.* 39. *d.* 3. *n.* 9.

Ira vultus morumque ac geſtuum deformitatem inducit, *tr.* 39. *d.* 4. *n.* 1. *& paſſim per totum.*

Ira hominem ſtulto reddit ſimilem, *ibid. d.* 5. *per totum.*

Excæcat intellectum, *ibid.*

Eſt quidem homini naturalis, ſed tamen rationis imperio temperanda, *tr.* 39. *d.* 5. *n.* 2.

In pueris & fœminis aſperior eſt, *ibid. n.* 8.

Virtutibus, gratiis, & Spiritui ſancto eſt inimica, *tr.* 39. *d.* 6. *per totum.*

Hominem brevi compaſſione deſtituit, *ibid. n.* 7.

Eſt ſignum reprobationis, *d.* 7. *per totum.*

Vitium eſt Diabolicum, *tr.* 39. *d.* 8. *per totum.*

Vitam hominis abbreviat, *ib. d.* 9. *n. variis maximè, n.* 3. *&* 6.

Amicitiæ vitæque ſocialitati contraria eſt hominesque ad regimen ineptos reddit, *tr.* 39. *d.* 10. *per totum.*

Aliquando bona eſt & licita, *d.* 15. *n.* 3.

Quædam ſit vitioſa, *ibid. n.* 2.

Contra iram natura homini de diverſis providit remediis, *d.* 18. *n. variis.*

Ira citò terminanda eſt ne in odium areſcat, *tr.* 39. *d.* 14. *per totum.*

Iræ paſſio homini impreſſa eſt ad refrænandos appetitus, *d.* 15. *per totum.*

Contra iram varia remedia, *d.* 17. *per totum.*

Iracundus.

Iracundus quaſi ſerpentem in ſinu nutrit, *tr.* 39. *d.* 7. *n.* 3.

Iracundus ſerpenti ſimilis itemque aliis beſtiis, *tr.* 39. *d.* 2. *n.* 1. *& ſeqq.*

Iracundi quàm periculosè poteſtati dæmonis ſubſint, *tr.* 39. *d.* 8. *n.* 3. *n.* 5. *&* 6.

Iracundis vindicativis hoc communiter contingere ſolet quod Eleazaro Elephantem proſternenti, qui poſtmodum beſtiæ mole oppreſſus interiit, *tr.* 36. *d.* 16. *n.* 6.

Iraſci.

Iraſci dedecet hominem maximè Chriſtianum, *tr.* 39. *d.* 12. *per totum.*

Quibus in caſibus ſit licitum, *tr.* 39. *d.* 16. *per tot.*

Iſaac Patriarcha.

Angulæ redargui poſſit, eo quod carnes ferinas dilexerit, *tr.* 34. *d.* 27. *n.* 1. *&* 2.

Iſai.

Ob diligentiam in filiorum educationem adhibitam à Deo benedici meruit, *tr.* 23. *d.* 5. *n.* 11.

S. Iſaias.

Cur lingua ejus à Deo purgata fuerit, *tr.* 27. *d.* 4. *n.* 7.

Iſmael.

Et Agar in exilium ejecti, *tr.* 23. *d.* 9. *n.* 10.

Judas.

Cur Ab Euchariſtia excluſi. vid. ſup. V. Euchar.

Judæorum perpetuâ ſervitus verum eſt fidei noſtræ argumentum, *tr.* 23. *d.* 24. *n.* 8.

Deus iiſdem ferme modis Judæos caſtigavit quibus Chriſtum in Paſſione ſuâ cruciarunt, *tr.* 29. *d.* 24. *n.* 8. *& tr.* 28. *d.* 13. *n.* 5. *& d.* 27. *n.* 12.

Ob ſuam ingratitudinem diſperſi ſunt per orbem, *tr.* 30. *d.* 19. *num.* 2.

Cur Ægyptiis punitis non fuerint ſimul puniti Judæi, illi præſertim qui in Idololatriam conſenſerunt, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 4.

Judæorum erga Chriſtum ingratitudo graviter punita, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 9. *& tr.* 30. *d.* 27. *n.* 12.

Judæorum ingratitudo ponderatur, *tr.* 30. *d.* 24. *n.* 6. *&* 9. *& tr.* 30. *d.* 25. *n.* 4.

Quâ nocte Chriſtus corpus ſuum Euchariſticum præparabat ad vitam, Judæi Chriſti machinabantur mortē, *tr.* 30. *d.* 24. *n.* 13.

Judæi ob continuam ſuam ingratitudinem contra Deum reprobati & exterminati ſunt, *tr.* 30. *d.* 27. *per tot.*

Judæi perditionis propriæ ſententiam contra ſeipſos pronuntiarunt, *tr.* 30. *d.* 27. *n.* 2.

Judæi ex invidia Chriſtum occiderunt, *tr.* 30. *d.* 27. *n.* 2.

Cur Judæi nervos carnium non comederint, *tr.* 30. *d.* 27. *n.* 5.

Cur Hebræus diſperſurus cœlum & terram in teſtes ingratitudinis ipſorum advocarit, *tr.* 30. *d.* 27. *n.* 6.

Cur Judæi tam frequenter contra Deum murmuraverint, *tr.* 31. *d.* 7. *n.* 3. *&* 4.

Judæi ſemper gulæ dediti fuerunt, *tr.* 31. *d.* 7. *n.* 3. *&* 4.

Cur Judæi in deſerto à Deo ſibi carnes dari petierint, qui tot armentis & pecoribus abundabant, *tr.* 31. *d.* 15. *n.* 2.

Judæi ob gulam ſæpius debuerunt luere ſupplicia *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 6.

Hypocriſis cauſa eſt obſtinationis Judæorum, *tr.* 33. *d.* 3. *n.* 10. *& tr.* 33. *d.* 4. *n.* 1.

Synagoga Judæorum ſignificatur per ficulneam maledictam, *tr.* 33. *d.* 4. *n.* 1.

Judæorum malignitas in occiſione Chriſti procuranda expenditur, *tr.* 33. *d.* 9. *n.* 8.

Judæorum contra Chriſtum invidia obſtinatiſſima, *tr.* 38. *d.* 5. *per totum*

Judæi per invidiam exaſperati plus contra Chriſtum auſi fuerunt attentare quam ipſe Dæmon, *tr* 38. *d.* 5. *n* 1.

Judæorum invidia contra Chriſtum non minus fuit obſtinata dum doceret & miracula patraret, quam etiam cum publicæ curam ſe opponeret poteſtati per Petrum Malcho auriculam amputantem, *tr.* 38. *d.* 5. *n.* 7.

Judas Iſcharioter.

Judas Iſchariotes cur ad Chriſtum tradendum egreſſus fuerit è cœnaculo, *tr* 26. d. 21 n. 4

Cur ob traditionem ſuam adeo acriter punitus fuerit, *ibid. d.* 38. *n* 5.

Indignitas ejus ex multis capitibus conſideratur, *ibid. d.* 39. *per totum*

Cur Chriſtum tradendo oſculatus fuerit. *tr.* 22. *d.* 12 *n* 7.

Cur tempore Paſſionis quo tot perverſi peccatores fuere converſi, ſolus Judas crepuerit medius. *tr.* 30. *d.* 21. *n* 5.

Ob ingratitudinem Dæmon ingreſſus eſt Judam, *tr.* 30 *d.* 21. *n.* 5.

Cur Evangeliſta Apoſtolos per ordinem recenſens Judæ hoc addiderit Epithetum: Qui tradidit eum, *tr.* 30. *d.* 24. *n* 3.

Hypocrita fuit, *tr* 38 *d.* 3 *n.* 10. & *tr* 33. *d* 6. *n* 4 & 5.

Ejus deſperatio ex invidia ortum traxit, *tr.* 38. *d.* 7. *n.* 5.

Niſi antequam Chriſtus pro inimicis in cruce oravit ſuſpenſus crepuiſſet medius, ſalvatorem ſperare potuiſſet remiſſionem, *tr* 35. *d* 14. *n.* 3.

Judex in Curia Sæculari.

Judices non ſuum ſed Dei judicium ſe judicare ſerio cogitare debent, *tr.* 40. *d.* 2 *per totum.*

Unde Judices velut Dii ſunt, *ibid n* 4 & 5.

Judices Athenienſes in ducentorum duodecim Deorum præſentia dicebant ſententiam, *tr.* 40 *d.* 2. *n* 7

Judices cur non ſtando aut ambulando ſed ſedendo proferre debeant ſententiam, *tr.* 40. *d.* 4 *n* 2. *Item d.* 5 *n.* 1.

Inter Judicem & reum olim velum extendebatur & quare, *tr.* 40 *d* 6. *n* 8

Judicem veteres virum ſenem cui ad collum Sapphyrus pendulus eſſet, cui inſcriptum eſſet, veritas, effigiare ſolebant, *tr.* 40. *d* 8 *n.* 7.

Judicibus munera accipere lege prohibitum erat, *ibid d* 9. *n.* 1. & *ſeqq.*

Judex iniquus.

Judices iniqui civitatum ſubverſores, *tr* 40. *d* 1. *n.* 6

Iniquis judicibus varia pœnarum immiſſa ſunt genera, *tr* 40. *d.* 11. *per totum.*

Miraculoſe iniquum judicem S. Jacobus Niſibita revocare ſententiam coëgit, *tr.* 40. *d* 8. *n.* 4.

Judicis cujuſdam iniqui atrox quidem at debitum ſupplicium, *tr.* 40 *d.* 3. *n.* 10.

Judex in extremo judicio.

Erit inexorabilis, *tr.* 41 *d.* 12. *per totum.*

Judicis contra reprobos pronuncianda ſententia plena erit horroris & confuſionis, *tr* 41 *d.* 24. *per totum.*

Judex in extremo judicio ſub ſpecie humana comparebit. Vide Chriſtus, & quare, *ibid.*

Judicare.

Judicandum eſt non ſecundum ſcientiam & voluntatem ſed ſecundum leges, *tr.* 40. *d.* 3. *per totum.*

Judicium finale.

Judicii finalis ſedula meditatio efficax contra peccata remedium, *tr.* 41. *d.* 1. *per totum.*

Judicii finalis veritatem Deus nobis magna cum ſolicitudine ſemper imprimere conatus fuit, *ibid. n.* 2.

Judicii finalis conſideratio timoratam in nobis cauſat vitam, *tr* 41. *d.* 2 *per tot. Item d.* 30 *per totum.*

Judicium univerſale cur Deus præter particulare inſtitui voluerit, *tr.* 41. *d.* 3. *per tot præſertim n* 2.

In judicio particulari reprobi ſolum in anima puniuntur, in judicio verò univerſali etiam corpora cruciabuntur, *ibid n.* 8.

In judicio univerſali omnes creaturæ armabuntur ad ultionem inimicorum Dei, *ibid d* 4. *n* 1. & *ſeqq.*

Juvenis quidam ſomnians ſe divino judicio præſentandum totus incanuit. *tr.* 41. *d.* 7. *n.* 8.

Judicii dies cur dies Domini, dies magnus, dies iræ appelletur, *tr.* 41. *d* 8. *per totum.*

Judicii extremi examen erit rigidiſſimum. *tr.* 41. *d.* 13. *per totum.*

Item bonorum operum examen, *d.* 12 *per totum.*

In judicio extremo omnia etiam occultiſſima manifeſtabuntur, *tr.* 41 *d* 16. *n* 8

In judicio extremo nulla admittetur, ex quocunque etiam motivo petita excuſatio, *tr.* 41 *d.* 18. *per totum.*

Nullum reprobi habebunt effugium nec refugium, *ibid. d* 20. *n.* 4. 3. & *ſeqq.*

Judicii extremi tempus divino conſilio & propter utilitatem noſtram incertum nobis eſt, *tr.* 41. *d.* 28 *per totum.*

Non tantùm univerſalis, ſed etiam particularis judicii dies nos latet, *tr.* 41 *d.* 28. *n.* 8 Et merito, *ibid. n* 10.

Judicii dies ut infallibilis nobis à Chriſto prædictus eſt ad hoc ut ad illum nos ſtudioſè præparemus. *tr.* 41 *d.* 29 *per tot.*

Judicis extremi ſedula conſideratio utiliſſima eſt, *tr.* 41. *d.* 30. *per totum.*

Judicii extremi tribunal quare ſit vallis Joſaphat, *tr.* 41 *d* 31. *num* 6

Judicium forenſe

Ad formandum judicium in foro judiciali tria requiruntur, *tr.* 41 *d* 26. *n* 2.

Judicia quare in Veteri Teſtamento in partes conſtitui juſſerit Deus, *tr.* 40 *d.* 6 *n.* 1. & *ſeqq.*

Judicia intermiſcenda eſt miſericordia, *tr.* 40. *d* 7. *per tot*

Judicium temerarium

Repugnat charitati, *tr* 42 *d.* 1. *n* 1. & *ſeqq*

Eſt ſpecies quædam detractionis, *ibid n* 6. & *ſeqq*

Quandonam ſit peccatum, *ibid n* 8 & 9.

Ejus author Dæmon eſſe probatur, *d* 2 *n* 1. & *ſeqq.*

Variis a Deo caſtigatum eſt ſuppliciis, *tr.* 42. *d* 3. *per tot.*

In Judicii temerarii pœnam a patente commiſſi filia malè à Dæmonio verſatur, *tr.* 42 *d* 3 *n.* 7.

Judicare alios etiam in apertis peccatis adhuc nobis non eſt conceſſum, *tr* 42 *d* 4 *n.* 2

Judicans temerariè injuriam Deo facit, *ibid d* 5 *per tot.*

Judicio temerario facilis & magna ſubjacet deceptio, *tr* 24 *per tot item d* 6 *per tot.* & *d.* 7 *per totum*

Judicium humanum unde maximè fallatur, *tr* 42. *d.* 8 *per totum*

In formando circa proximum judicio eundem quem in probanda lepra antiqui Teſtamenti Sacerdotes ſervare debemus modum, *tr.* 42 *d.* 9. *n* 1. & *ſeqq*

Judicium temerarium qualiter evitarit frater Bernardus de Quinta Valle, & quod ejus præmium, vid. Bernardus de Quinta Valle.

Judicanda ſunt prius facta propria antequam judicentur aliena, *tr.* 42 *d.* 11. *per totum*

Facilè alios judicantes, iiſdem de quibus alios judicant, ſcatent vitiis, *tr* 42 *d* 11 *per totum.*

Aut in illa cadere juſto Dei judicio permittuntur, *ibid.*

Temerarii judicii tria ſingulariter damna, *tr.* 42. *d.* 11. *n.* 7.

Judith.

Per temperantiam in cibo & potu Holofernis evaſit libidinem, *tr.* 31. *d* 9. *n.* 6.

Per humilem orationem Holofernem proſtravit, *tr.* 32. *d.* 14. *num.* 3.

Julianus Apoſtata.

Inſignis Hypocrita fuit, *tr.* 33. *d.* 5 *n.* 8.

Julius Cæſar

Sobrietate ſua ſuper Reipublicæ ruinas erexit imperium, *tr.* 31 *d* 17. *n.* 3.

Iuſſus ex victimis ominari auſpicia admonitus reſpondit: Erunt bona cum volo, *tr.* 37 *d.* 6. *n.* 6.

Julius Druſus.

Videri malebat quam eſſe, & quidem bene, *tr.* 41. *d.* 16 *n.* 8.

Frater Juniperus.

Injuriarum amans, *tr.* 36. *d* 9 *n.* 4.

Juſtitia, Juſtus.

Juſtitiæ ſedula adminiſtratio pacem & omnem proſperitatem Reipublicæ confert, *tr.* 10 *d.* 1 *per totum.*

Juſtitia qualiter veteribus pingi ſolita. *tr.* 40 *d.* 3 *n.* 2.

A quatuor ordinariè ſubverti ſolet, *ibid. n.* 5.

Juſti & electi in extremo judicio examini ſubjacebunt, *tr.* 41. *d.* 14 *n.* 3.

Juſti & ſancti in finali judicio timebunt, *tr.* 41. *d.* 6. *n.* 3. & *ſeqq*

Juſti raro malum de aliis credunt, *tr.* 42. *d* 10. *n.* 1. & *ſeqq.*

Juſtus ſapit ex pœna peccatoris, *tr.* 35. *d* 5. *n.* 10.

Juvenis.

Caſtus per laſcivam mulierem ſtimulatus, quem exitum habuerit, *tr.* 26. *d* 42. *n.* 11.

Juveni recenter ſuſpenſo barba ſuccrevit & incanuit, ac ſi decrepitus ſenex fuiſſet. *tr.* 23 *d.* 17. *n* 10.

Juvenis libidinoſus per SS. Sacramenti ſumptionem caſtus effectus fuit, *tr* 26 *d.* 14. *n.* 4.

B. Juetto.

A Chriſto communicata fuit, *tr* 26. *d.* 34. *n.* 5.

Ejus viſio circa quamdam ancillam indigne communicantem, *ibid. d.* 37. *n.* 3.

L.

Lacedæmonii.

Ad bellum procedentes capillos ſibi detonderi curabant, *tr.* 21. *d.* 2 *n.* 6.

Qua via Rempublicam ſuam optimè gubernârint, *tr.* 34. *d* 4 *n* 4.

Laertes Rex.

Promerheo icto gladii vitam eripere tentans caſu diuturnum

Digitized by Google

num apoſtema ei aperuit, unde ſanitati reſtitutus fuit: pulchrè hoc injuriantibus & perſequentibus nos applicatur, *tract.* 36. *d.* 10. *num.* 3.

Lamina aurea.

In fronte ſummi Sacerdotis quid ſignificet, *tr.* 22. *d.* 6. *n.* 16.

Lapis pretioſus.

Lapides pretioſi Rationalis Aaron quid ſignificent, *tr.* 22 *d.* 6. *num.* 54.

Lapides altaris Chriſtianos ſignificant, ob unionem illis maximè convenientem, *tr.* 33. *d.* 8. *n.* 9.

Laquei.

Mundi hujus mundanorum ludibria contemnendo vincuntur. *tr.* 25. *d.* 7. *n.* 4.

Latro in Cruce.

Bonus latro martyrii titulo condecoratur, & quare, *tract.* 32. *d.* 9. *num.* 8.

Lavare.

De lotione pedum Apoſtolorum à ſalvatore facta, *tract.* 22. *d.* 8. *num.* 5.

Sacerdotes manus in ſacrificio Miſſæ lavantes cur dicant: Lavabo inter &c. *tr.* 25. *d.* 8 *n.* 1.

Cur Sacerdotes in ſacrificio Miſſæ ſolam lavent digitorum extremitatem, *ibid. n.* 2. & *tr.* 22. *d.* 4 *n.* 8.

S. Laurentius Martyr.

Ejus in tormentis reddita reſponſa, *tr.* 26. *d* 4 *n.* 10.

F. Laurentius Brundusinus Cappucinus.

Ejus viſiones, *tr.* 26 *d* 11, *n.* 6.

B. Laurentius Juſtinianus, Patriarcha Venetus.

Per urbem Venetam ante Patriarchatum mendicans Maſſeo ſocio ſuo erubeſcenti quid dixerit, *tr.* 32. *d.* 3 *n* 10.

Lauretana domus.

Hodie ab omni hominum natione adoratur & colitur, *tr.* 32. *d.* 9. *num.* 3.

Leo Beſtia.

Leonum Martyribus placentium exempla, *tr.* 29. *d.* 20 *n.* 12.

Egregium Leonis erga Androdum grati exemplum, *tr.* 30, *d.* 10. *num.* 4.

Memorabile Leænæ erga S. Macharium gratæ exemplum, *tr.* 30, *d.* 10. *n* 5.

Leo gratus eſt erga benefactorem ſuum, *tr.* 30. *d.* 10 *n.* 13.

Ingrati leonibus ſunt truculentiores, *tr.* 30. *d* 26 *n.* 11.

Leones in lacu Babylonico cur Danieli pepercerint, *tract.* 27. *d.* 1. *num.* 9.

S. Leo Magnus Papa

Attilam ab Italia divertit invadenda, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 10.

Item Genſericum Regem Wandalorum à Roma devaſtanda divertit, *tr.* 30. *d.* 20. *n.* 10.

Lepra.

Peccati figura ad pedes Sacerdotis mundatur, *tr.* 22. *d.* 4 *n* 9.

Levita

Occidere patrem jubebantur, *tr.* 23. *d.* 10 *n.* 7.

Lex

Divina quidnam in ſacerdotibus operetur. *tr* 22 *d.* 4 *n* 7.

Lex Dei ab iis qui erga Deum grati ſunt, firmiter cuſtoditur, *tr.* 30. *d.* 9. *n.* 2. & *ſeqq.*

Libanius.

Sophiſta Juliani Apoſtatæ aſſentator Chriſtum deridebat & quo eventu, *tr.* 25. *d* 12. *n.* 3.

Libri in judicio aperiendi.

Quales ſint futuri, *tr.* 41. *d.* 15. *per totum.*

Libri hi cujusque erunt conſcientia, *tr.* 41 *d* 5 *n* 2.

Licentia.

Manducandi carnes indulta eſt hominibus poſt diluvium, *tr.* 26. *d.* 27. *n* 3.

Licurgus

Duos catulos ſimul, ſed diverſis modis educat, & quid inde? *tr.* 23. *d* 6. *n.* 8.

Ejus in juvenem à quo ipſi oculus excuſſus fuerat clementia & beneficium, *tr* 35 *d.* 2. *n* 5.

S. Liduina V.

Obſtinatum peccatorem ſingulari ſtratagemate convertit, *tr.* 34 *d.* 10. *n* 7.

Injuriarum admirabilis toleratrix, *tr.* 36. *d.* 9. *n.* 5.

Ligna,

Duo à vidua Sareptana ad Eliam reficiendum collecta quid ſignificent, *tr.* 27. *d.* 6. *n.* 2.

Lingua.

Linguæ improperantis damna, *tr.* 36. *d.* 16. *n.* 3 & *ſeqq.*

Linguæ damna, *tr* 36 *d.* 3 *n* 3. & 4

Martyres quidam poſt evulſam ſeu præciſam è faucibus linguam expeditè locuti fuerunt, *tr.* 29. *d.* 19 *n.* 7.

Liſimachus Rex.

Ob nimiam ſitim hoſti conceſſit victoriam, *tr.* 34 *d.* 13. *n.* 9.

Locuſta.

Non depaſcitur loca, in quibus naſcitur, *tr.* 30. *d* 10. *n.* 8.

Loth.

Hujus cum filiabus commiſſus inceſtus expenditur, *tract.* 31 *d* 9 *num* 4

Cur uxor ejus in ſtatuam ſalis converſa fuerit, *tr* 31. *d* 8 *num* 12.

Lucerna.

Quædam dantur inextinguibilis, *tr* 34. *d* 9 *n* 10.

Lucerna idem quod oculus ſymbolum rectæ intentionis, *tr* 37 *d.* 7. *per totum.*

S Lucianus.

Super pectus ſuum celebrat, *tr* 26. *d.* 34 *n.* 5.

Bono exemplo ſuo infideles convertit, *tr* 27. *d* 1. *n* 8.

S Ludovicus Rex Franciæ.

De eo quidam deriſoriè loquens graviter punitus eſt, *tr.* 36. *d.* 6. *num.* 10.

Ejus firma in Eucbariſtiam fides, *tr.* 29. *d.* 13. *n* 5.

Coram S. Franciſco de Paula ſe humiliavit, & cur, *tract.* 25 *d.* 10. *n.* 8.

Ludus.

Eſt quidam calcio appellatus injuriarum ſufferentiam adumbrans, *tr.* 35. *d* 24 *n.* 4

Lupus.

Lupi greges ovium & armenta ad Eccleſiam & Hoſpitale S. Pellegrini ſpectantia non invadunt, *tr.* 30. *d* 10. *n.* 4.

S. Lupus Epiſcopus

Attilam mitigat, *tr.* 22. *d.* 14. *n.* 9.

Miraculum ejus in Miſſa celebranda, *tr.* 26. *d.* 14 *n.* 9.

Lutherus.

Ejus hæreſis ab invidia ortum habuit, *tr.* 38 *d.* 6. *n.* 4.

Lutum.

Deus in manus acceptum in hominum transmutavit, *tr.* 26. *d.* 51 *n.* 6.

Lux,

Prima fuit Dei creatura, *tr.* 37 *d.* 7. *n* 7. 8 & 9.

In prima Creatione laudata ſignificat naturam Angelicam. *tr.* 41. *d.* 22. *n.* 2.

Luxuria.

Cur Scriptura gulam potius & luxuriam quam alia peccata ſcandali nomine appellet, *tr.* 31. *d* 7 *n* 1.

Luxuriæ incentivum eſt gula & ebrietas, *tr* 31 *d* 8. *per totum.*

Luxuria & gula ita inter ſe ſunt conjuncta, ut ſi una ſine altera daretur, illa monſtrum dici poſſet. *tr.* 31. *d* 8. *n* 5.

Vicinia quam inter ſe habent venter, & genitalia, indicat cognationem quæ eſt inter gulam & luxuriam, *tr.* 31. *d* 8. *n* 5.

Conjunctionem quæ eſt inter gulam & luxuriam indicat exemplum Monachi cujusdam apud B. Petrum Damiani. *tract.* 31. *d.* 8 *n* 6.

Eſau guloſus luxurioſus quoque fuit, *tr.* 31. *d.* 8 *n.* 7.

Uxor Putipharis luxurioſa quoque fuit, quia maritus ejus Princeps fuit coquorum, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 8.

Limbus Patrum

Cur ſinus Abrahæ appelletur, *tr.* 30. *d* 5 *n.* 3.

M.

S. Macharius Eremita.

Memorabilis gratitudinis exemplum quod Leæna quædam erga ſanctum hunc virum exhibuit, *tr* 30. *d* 10 *n.* 5.

Ei ob humilitatem ejus Diabolus nocere non potuit, *tract* 32. *d.* 17. *num.* 3.

Malogranata.

Ad fimbriam veſtimenti Aaronis ſuſpenſa quid ſignificent, *tr.* 22. *d.* 13. *n.* 10.

Manaſſes.

Idem eſt quod oblivio, *tr.* 35. *d.* 9. *n.* 7.

Cur adeo ſeverè punitus fuerit, *tr.* 27. *d.* 9. *n.* 3.

Manna

Nauſeabundum fuit Hebræis & ideo puniti, *tract.* 26 *d.* 43. *num.* 4.

Per quadraginta annos populo electo de cœlis depluit, *ibid* *d.* 47 *num.* 5.

Guſtui ſingulorum ſatisfacit, qui ipſum deſiderabant, *tr.* 26. *d.* 21. *n* 2.

Quovis alio epulo ſapidius fuit, *ibid.*

De cœlo inſtar roris depluit, *ibid.*

Ab Hebræis cibus levis dicebatur, ideoque nauſeabundus, *ibid* *n* 6.

Nocturno tempore deſcendit, *ibid* *n.* 7.

Conſervabat Hebræos ſanos & robuſtos, *num.* 8.

In deſerto tantùm depluit *ibid. num.* 9.

Semper erat in manu colligentis ejusdem quantitatis, *ib* *n* 10

In tabernaculo Aaronis repoſitum fuit, & cur? *ibid* *n* 20.

Cur multis nauſeam attulerit & faſtidium, *ibid* *n* 12.

Erat incompatibile cum farina Ægypti, *tract.* 26. *diſc.* 13. *num.* 12.

Quotidie deſcendebat excepto Sabbato, *ibid* *n.* 13.

Cur non deſcenderit in caſtra militaria, *tr.* 26. *d.* 19. *n.* 2.

Cur in arca conſervatum fuerit incorruptum, quod alias in diem alterum ſervari non poterat, *tr.* 31. *d.* 15. *n* 4

Cur

Cur Deus illud incerta menſura colligi voluerit, *tr. 31. d. 23. num. 4.*

Manus.

Pauperum ſunt ſinus Abrahæ, *tr. 24. d. 4. n. 5.*

Symbolum ſunt operum, *tr. 22. d. 7. n. 8.*

Manuel Comnenus.

Suo exemplo Civitatem Dordcum in Friſia reſtauravit, *tr. 27. d. 5. num. 5.*

S. Marcellinus Papa & Martyr.

Poſtquam ex timore mortis Diis ſacrificâſſet, quid fecerit, *tr. 27. d. 14. n. 14.*

Thus Diis obtulit non errore in fide, ſed ex metu confitendi fidem quam in corde habebat, *tr. 29. d. 22. n. 2.*

S. Marcianus Presbyter.

Ob datam pauperi veſtem ſuam veſte aurea Regia adornari meruit, & qualis illa fuerit, *tr. 14. d. 15. n. 7.*

Marcus Antonius.

Rogatus à conjuge, ut vindictam ſumeret, reſpondit non; Nam inquiebat: Nihil tam commendat Romanorum Imperatorem quam Clementia, *tr. 35. d. 12. n. 2.*

Marcus Bibulus.

Is ita propriæ vindictæ oſor fuit, ut cum amborum filiorum ſuorum interfectores eidem à Cleopatra Regina Ægypti in manus traditi eſſent, ipſe eoſdem remiſerit dicens: Hanc vindictam non ſuam ſed Senatus eſſe debere, *tr. 35. d. 29. n. 3.*

Marcus Cato.

Ejus facilis injuriarum oblivio, *tr. 35. d. 2. n. 5.*

Margarita.

Hollandiæ Comitiſſa in pœnam temerarii judicii unico partu trecentos ſexaginta quinque filios enixa eſt, *tr. 42. d. 3. n. 9.*

Margarita.

Filia Regis Hungariæ. Ejus extaſes, *tr. 26. d. 15. n. 6. & d. 34. num. 7.*

S. Maria Virgo & Mater Dei.

Octo verbis Deum è cœlo in terras protraxit, Sacerdos autem quinque verbis idipſum facit, *tr. 22. d. 12. n. 7.*

Cur plura ejus feſta inſtituta ſint, *tr. 25. d. 1. n. 9.*

Magnitudinem donorum à Deo ſibi datorum explicare verbis non potuit, *tr. 30. d. 4. n. 4.*

Ex humilitate turbata eſt; dum ab Angelo ſuas laudes audivit, *tr. 32. d. 1. n. 5.*

B. Virgo Filio Dei thronum præparavit per humilitatem, *tr. 32. d. 6. n. 2. circa fin. & 3.*

Dei Filius non Matris nobilitatem ſed humilitatem reſpexit, *tr. 32. d. 7. n. 5.*

B. Virgo ex humilitate Filium Dei concepit, *tr. 32. d. 9. n. 2. in fin.*

Quantò altius ſublimata fuit, tanto ſe viliorem & indigniorem æſtimavit, *tr. 32. d. 28. n. 7.*

Ut verbum Dei in utero conceperat, confeſtim ad inſerviendum Eliſabethæ in puerperio ſe accinxit, *tr. 32. d. 18. n. 8.*

In Bethlehem nullum in diverſorio locum inveniens nihil obmurmuravit, licet ſe Deum parituram eſſe ſciret, *tr. 32. d. 18. num. 8.*

Licet à tribus Magis ingentia accepiſſet munera, in templo tamen Jeſum præſentans munera pauperibus præſcripta obtulit, & cur? *tr. 32. d. 18. n. 8.*

B. Virgo Maria dici poteſt eſſe id quod ſimul eſt omnium maximum & omnium minimum, *tr. 32. d. 18. n. 9.*

Sicut nulla creatura ad tantam deſcendit gratiæ dignitatem ficut B. Virgo, ita quoque nulla deſcendit in tantæ humilitatis abyſſum ſicut ipſa, *tr. 32. d. 18. n. 8.*

S. Maria Magdalena pœnitens.

Unde ejus converſio orta, *tr. 26. d. 6. n. 4.*

Non erubuit civitatis ſannas & ludibria, *tr. 25. d. 11. n. 5.*

Qualiter primum modeſtiæ ruborem ſibi acquiſierit, *tr. 25. d. 7. num. 9.*

Unde ſibi tantam à Deo gratiam comparatit, *ibid. d. 7. n. 5.*

Qualiter ab immunditia ſua liberata fuerit, *tr. 26. d. 15. n. 7.*

Sola humilitate effecit, ne ſeptem Spiritus ab ea expulſi, in eam reverterentur, *tr. 32. d. 27. n. 7.*

Ex motivo humilitatis poſt ejectos ſeptem Spiritus ſemper ſe Chriſti pedibus advolvit, *tr. 32. d. 17. n. 7.*

S. Maria Magdalena de Pazzis Carmelitana.

Puella decennis exiſtens, quidam Matre communicante fecerit, *tr. 26. d. 11. n. 6.*

Votum virginitatis emiſit, *tr. 26. d. 15. n. 2.*

Maria uxor Maximiliani II.

Ad communionem ſe præparans, quidnam in certo caſu reſponderit, *tr. 26. d. 26. n. 5.*

Tres Mariæ.

Circa corpus Chriſti mortuum obſequioſæ, *tr. 26. d. 29. n. 6.*

S. Martinus Epiſcopus Turonenſis.

De ejus humilitate, *tr. 32. d. 1. n. 7.*

Unde ſibi tantam ſanctitatem acquiſierit & finis ejus, *tract. 25. d. 5. n. 7.*

Pauperi ante Miſſæ ſacrificium veſtem ſuam ſuperiorem donans qualiter à Deo veſtitus fuerit, *tr. 24. d. 15. n. 7.*

Prius potum Presbytero ſuo, & poſtea Maximo Imperatori propinavit, *tr. 22. d. 13. n. 9.*

Sub qua habitus ſpecie Chriſtum à Dæmone diſcernat, *tr. 34. d. 11. n. 8.*

Ejus in inſolentes equites beneficium, *tr. 35. d. 12. n. 12.*

Contumelias & injurias à B. Britio ſibi illatas, ideo patienter ferebat, quia à Dæmone proficiſci apertiſſime videbat, *tr. 36. d. 2. num. 3.*

Martinus Lutherus Hæreſiarcha.

In faſtu, ſuperbia, & arrogantia hæreſin ſuam diſſeminare cœpit, *tr. 29. d. 23. n. 9.*

Lutheri Hæreſis corruptæ naturæ inclinationibus omnino conformis eſt, *tr. 29. d. 23. n. 9.*

S. Martyr.

Romanus ſub flagellis deriſus ab iis eximi noluit, *tract. 15. d. 10. num. 3.*

Quidam melle conſperſus Soli expoſitus, veſpis, muſcis & apibus interemptus eſt, *tr. 34. d. 27. n. 12.*

Martyr. Martyrologium.

Sanguis Martyrum ſemen eſt fœcundum Chriſtianorum, *tr. 29. d. 18. n. 3.*

Cur Martyrologium in Eccleſia quotidie prælegatur, *tr. 25. d. 15. n. 1.*

Longe plures fuêre martyres, quam qui in Martyrologio recenſentur, *tr. 29. d. 19. n. 1.*

Martyres non ex pertinacia, temeritate vel ſtultitia paſſi fuerunt, *tr. 29. d. 19. n. 1.*

Martyres tanta paſſi non fuiſſent, niſi ſciviſſent vitam aliam quæ morte corporali digna ſit, *tr. 29. d. 19. n. 1.*

Sanguis Martyrum fundamentum eſt fidei, *tr. 29. d. 19. n. 2. & tr. 29. d. 20. n. 9.*

Varia Martyriorum genera recenſentur, *tr. 29. d. 19. n. 1. & 4.*

De viginti quatuor martyribus, qui A. 1622. 10. Sept. in Japonia paſſi ſunt, *tr. 29. d. 19. n. 6.*

Martyres poſt exciſas ſibi linguas expedite locuti, *tract. 29. d. 19. n. 7.*

De Martyrum Jubilo in tormentis, *tr. 29. d. 19. n. 8. & 9. & tr. 29. d. 20. n. 1. & ſeqq. per totum.*

Martyres Chriſtianos ſe profitentes robuſtiores effecti, *tr. 29. d. 19. n. 7.*

Magis in Martyribus ſexus fœminei virtus Chriſti relucet quàm in viris *tr. 29. d. 19. n. 3.*

Martyrum in tormentis conſolationes & patiendi aviditas, nec non frequens illis exhibitum divinæ protectionis præſidium evidens ſunt rectæ fidei teſtimonium, *tr. 29. d. 20. per tot.*

Martyres cataſtas & equuleos mollibus præferunt lectis, *tr. 29. d. 20. n. 5. in fine.*

Inſigne à fidelibus erga Martyres exhibitum ſimul cum ipſis patiendi Exemplum, *tr. 29. d. 20. n. 7.*

Undenam ortus ſit Martyrum in tormentis jubilus, *tr. 29. d. 20. n. 8.*

Carnifices viſa Martyrum conſtantia ſæpe converſi fuere ad fidem, *tr. 29. d. 20. n. 11.*

Leonum Martyribus parcentium exempla, *tr. 29. d. 20. n. 12.*

Martyria à mulieribus fortiter ſuperata, ſolidum ſunt fidei veræ argumentum, *tr. 29. d. 20. n. 13. & 14.*

Mater.

Per nimium amorem perdit liberos, *tr. 23. d. 9. n. 6.*

Matthias Paulus Wagnerus Soc. Jeſu.

Sibi peſte laboranti inſervientibus mediam meritorum ſuorum partem tranſſcripſit, *tr. 30. d. 8. n. 5.*

Maximilianus, II.

Velut peregrinus incognitus S. Jacobum Apoſtolum in Gallitia inviſit, *tr. 26. d. 26. n. 5.*

Maxentius Tyrannus.

Ejus crudele inventum ad torquendos Chriſtianos per cadaverum fœtorem, *tr. 34. d. 11. n. 4.*

S. Mechtildes.

A Deo amatur ut ſponſa non propter actuales quas poſſidebat virtutes, ſed propter continuum eas poſſidendi deſiderium, *tr. 37. d. 2. num. 5.*

Medulla.

Cedri quid ſignificet, *tr. 27. d. 5. n. 8.*

Mel.

Prohibitum in ſacrificiis & quare, *tr. 22. d. 17. n. 6.*

Repertum in faucibus leonis ejuſque ſignificatum, *tract. 26. d. 11. n. 4.*

Mel ab apibus virginibus naſcitur, *tr. 26. d. 22. n. 3.*

Delibatur à floribus, *ibid. num. 6.*

Utile valde eſt ad medicamenta, *ibid. num. 9.*

Colligitur à floribus per rorem, *ibid. num. 10.*

Sapit ſtomachis corruptis, *ibid. n. 15. vid. plura.*

De melle, *d. 22. per totum.*

Melchiſedech.

Rex & Sacerdos fuit, *tract. 26.*

Idem

Idem eſt quod Rex Juſtitiæ, *tr.* 40. *d.* 5. *n.* 8.

Menſa.

Accumbentes menſæ & inde ſurgentes Deum prius laudent & gratias agant, *tr.* 30. *d.* 7. *n.* 5. & *tr.* 30 *d.* 25 *n.* 7.

Diabolo & Judæ ſimiles ſunt, qui ſine actis gratiis è menſa recedunt, *tr.* 30 *d.* 21. *n* 6.

Quis ſit ſenſus proverbii illius: Ad menſam nemo caneſcit, *tr.* 31. *d.* 19. *n.* 2.

Mercatus.

Diebus feſtivis inſtitui non debent, *tr* 28. *d.* 11. *n* 4.

Mercator.

Teſtamentum cujuſdam horribile, *tr.* 34. *d.* 19. *n.* 4.

Mercurius.

Primus fuit, qui ludum & computum numerorum invenit, *tr.* 22. *d.* 24 *n.* 5.

Michol.

Uxori Davidis nullus natus fuit, quia contumeliam in Davidem ante arcam ſaltantem effuderat, *tr.* 36. *d.* 6. *n.* 9.

Milites.

Ochoziæ ab igne devorati. *tr.* 22 *d.* 24. *n.* 12.

Miracula.

Miraculum vide v. Euchariſtia.

Miracula fidem noſtram mirè confirmant, *tr.* 29. *d.* 24. *n.* 3. & *ſeqq*

Cur hiſce noſtris diebus tot non fiant miracula, *tr.* 29. *d.* 24 *num.* 5.

Miſericordia.

Bona eſt, ſed non debet eſſe contra judicium juſtum, *tr.* 40. *d.* 6 *n* 5. & 6.

Tamdiu durat, quamdiu vita durat, non verò quamdiu durat anima, *tr.* 41. *d.* 29. *n.* 10.

Mitra.

Summi Sacerdotis quid ſignificet, *tr.* 22 *d.* 6, *n.* 18.

Monachus.

Quidam qui numquam alium judicârat, aut injuriam acceptam ultus fuerat, licet alioquin ſatis negligenter vixiſſet, de vita æterna ſecurus eam quoque conſecutus eſt. *tr.* 35. *d.* 15. *n.* 9.

S. Monica.

S. Auguſtini Mater ab ancilla de mala extra prandium vini bibendi conſuetudine correpta, mox emendata eſt, *tract.* 36. *d.* 10. *num* 4.

Monumentum.

Chriſti cur novum & in viva petra exciſum fuerit, *tract.* 26, *d.* 49. *n.* 5.

Morbi.

Ex crapula oriuntur, *tr.* 31. *d* 18. *per totum.*

Multi in ſtatu felicitatis guloſi ſemper infirmi pauperes facti, & frugaliter viventes ſani facti ſunt, *tr.* 31 *d* 18. *n* 2.

In primis mundi annis quando homines frugaliter vixerunt, vix ullus morbo vexatus eſt, omnes verò longævam aſſecuti ſunt vitam, *tr.* 31. *d* 18. *n* 4.

Ciborum varietas præcipua eſt morborum cauſa, *tract.* 31. *d.* 18. *num.* 4.

Mors.

Eſt duplex, alia prima, alia ſecunda, *tr.* 34. *d.* 26. *n.* 2.

Item alia eſt corporalis, alia ſpiritualis, alia gehennalis, *ibid. num.* 4.

Inhoneſti cujuſdam Sacerdotis horrenda, *tr.* 22. *d* 19. *n.* 7.

Mortui.

De iis ad menſam mentionem facere veteribus piaculum erat, *tr.* 34. *d.* 5. *n.* 8.

Moyſes.

Ob ſui vilipendium à Deo factus eſt particeps beatitudinis, *tr.* 25. *d* 7 *n* 2.

Filius filiæ Pharaonis eſſe reſpuens Madianitarum tuguria prælegit & cur, *tr* 25. *d.* 7. *n.* 9

Moyſes & Aaron cur populum Iſraëliticum in terram promiſſionis non perduxerint, *tr.* 27. *d.* 11. *n.* 3.

Inter Deum & populum ſe Mediatorem ſtatuit, *tr.* 22. *d.* 31. *num.* 4.

Virgam manu verſans ſemper operatus eſt miracula, *tr* 23 *d.* 8. *num.* 3.

Cur primas tabulas digito Dei inſcriptas fregerit, non verò ſecundas à ſe factas: *tr.* 30. *d.* 9 *n.* 2. & *tr* 31 *d.* 12. *n.* 11.

Cur non Moyſes ſed Aaron aquas Nili virga percuſſerit, & verterit in ſanguinem, *tr.* 30 *d* 25. *n* 8.

Quàm ingrati fuerint Moyſi Judæi. *tr.* 30 *d.* 2?. *n.* 10.

Cur Moyſes pro populo idololatrante interceſſerit, non verò pro eodem guloſo, *tr.* 31. *d* 16. *n.* 4.

Moyſis exaltatio humilitatis ejus præmium fuit, *tr* 31 *d* 10. *num.* 4.

Cur Moyſes ſupremum populi imperium à Deo adeptus ſe impeditioris linguæ eſſe dixerit. *tr* 32. *d.* 16. *n.* 4.

Cur Deus Moyſis manus lepra infecerit, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 7.

Ex quo ſigno Ægyptius viſus fuerit verus Dei ſervus, *tr.* 35. *d.* 2. *num.* 1.

Ob manſuetudinem Deus pharaonis dictus eſt, *tr* 35. *d.* 12. *n.* 7.

Mulier vide Fœmina.

Mulieres Madianitides ſeduxerunt Iſraëlitas, *ibid. n.* 5.

Mulier quædam ex vitii quo obnoxia erat ſub concione facta reprehenſione mortua concidit, & Auditorum precibus ad vitam revocata mira ante tribunal Dei ſe vidiſſe teſtata eſt, *tr.* 34. *d.* 32 *n.* 10.

Mulieris cujuſdam P. Ivoni Dominicano obviæ, pro gloria Dei multum zeloſæ motus in exurendo cœlo & extinguendo inferno conatus, *tr.* 37. *d.* 3. *n.* 2.

Mulieres pervertunt virum ſed non ſine vino, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 8.

Vinolentæ ſimul etiam meretrices ſunt, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 10.

Munera.

Juſtitiam pervertunt, *tr.* 40. d. 8 *n.* 1. & *ſeqq.*

Mutos reddunt judices. *ibid. d* 10. *per totum.*

Mundus.

Perit propter falſam fidem, *tr.* 26 *d* 49 *n.* 10.

Ejus via difficilior viâ virtutis, *tr.* 41. *d.* 18. *n* 6.

Plenus eſt laqueis. *tr.* 30. *d.* 13. *n.* 1. & 2.

Murmuratores

Per ignem incinerati, *tr.* 22. *d.* 14. *n.* 4.

Muſca.

Invidorum ſunt ſymbolum. *tr.* 31. *d.* 10. *n.* 6. *Item d.* 11. *n.* 6.

Myſterium fidei.

Vide V. Euchariſtia.

N.

Naas Ammonites.

Quare Incolarum Gabes Goliath oculos dexteros erui petierit, *tr.* 37. *d.* 4 *n.* 1.

Nabuchodonoſor Rex.

Ad feræ ſpeciem condemnatus fuit, & cur? *tr.* 24. *d.* 11. *n.* 1.

Ex conſilio Danielis per Eleëmoſynam liberatus fuit, *ibid. n.* 1 & *d.* 12. *n.* 3.

Cur ſententia ſeptem annorum eidem in unum tantùm mitigata fuerit, *tr.* 24 *d.* 17. *n* 3.

Quoſdam ex Hebræis ſtirpis Regiæ ſelegit, qui ſibi in Regiâ miniſtrarent, *tr.* 22. *d.* 1. *n.* 3.

Natales.

Ad deprimendam hominis ſuperbiam multum confert, ſi primam ſuam recogitet originem, *tr.* 32. *d.* 20 *n.* 2.

Nathan.

Davidi amorem erga Berſabæam exprobrat, *tr.* 26. *d.* 47. *n.* 6.

Natura.

Etenim in omnibus quibus decipi poſſumus de certis modis nobis proſpexit, *tr.* 34 *d.* 5. *n* 9.

Natura ſtruthionis. *tr.* 23. *d.* 2. *n.* 3.

Nauſea SS. Sacramenti.

Vide V. Euchariſtia.

Neapolis Civitas.

Propter Eleëmoſynarum libertatem per ſpatium 200. annorum a Barbaria illæſa permanſit. *tr.* 24. *d.* 17. *n.* 7.

Nero.

Senecæ pretioſiſſimum à ſe procuratum tapetem oſtendit, ejuſque reſponſio, *tr.* 26 *d.* 8. *n.* 8.

Ejus in Chriſtianos crudelitas, *tr.* 34. *d.* 12. *n.* 3.

Nicodemus.

Cur ſe publicè Chriſti diſcipulum profiteri non erubuerit, *tr.* 26 *d.* 17. *n* 7.

S. Nicolaus.

Cur pro filiabus nobilibus dotandis aurum per feneſtras injecerit, *tr.* 24. *d.* 15. *n* 4.

Aurifabrum meſibibulum à Dæmone ſuffocatum liberavit, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 8.

Ninive.

Exemplo Regis ad pœnitentiam permota fuit, *tr.* 27. *d.* 4. *n* 5.

Noë.

Arcam fabricando deriſus fuit. *tr.* 25. *d.* 6. *n* 5.

Cur ſolus cum ſua familia ab univerſali diluvio ſalvatus fuerit, *tr.* 30 *d.* 6 *n.* 1.

De ſacrificio à Noë poſt diluvium oblato, *tr.* 30. *d.* 6. *n.* 8. & *tr* 30 *d.* 7. *n* 2.

Noë juſtus manſit, quia gratus eſſe numquam deſiit, *tr.* 30. *d.* 9. *num.* 5.

Noë primus vini plantator, vim vini expertus fuit, *tract* 31. *d.* 8 *n.* 6. & *tr.* 31. *d.* 27 *n* 4

Vinum Noë verenda nudavit.

Nomen.

Deus eorum mutat nomen, quos ad munus aliquod eligit, *tr.* 29 *d* 14 *n.* 4.

Numa Pompilius.

Ad annuntiatum ſibi bellum quid reſponderit, *tr.* 26. *d.* 22 *n.* 4.

Nuptiæ

In Cana Galilææ, earumque myſteria. *tr.* 26. *d.* 45. *n.* 21.

Nux

Patientiæ ſymbolum, *tr.* 35. *d.* 7. *n.* 5.

O.

Obedientia.

Obedientia erga divina præcepta variis ſimilitudinibus & pulchris rationibus perſuadetur, *tr.* 35. *d* 4 *n.* 3 4. 5. 6. 7. 8 & *ſeqq.*

Obedientiæ amore miles quidam captivus ad vocem præcipientis belli Ducis ex alta turri præcipitem ſe dedit, *tr.* 35 *d.* 4 *n.* 7.

Obligatio.

Chriſtiani erga proximum, *tr.* 27. *d.* 13. *n.* 7.

Oculus

Oculus ſymbolum rectæ intentionis, *tr.* 37. *d.* 6. *per totum, & ibid num* 5.

Oculus cur ab Eccleſiaſtico titulo nequam afficiatur, *tr.* 38. *d.* 1 *n.* 1.

Odium

Odium in corde ſervatum omnes actiones hominis reddit inutiles, *tr.* 13 *d* 18. *n.* 12.

Odium inimicorum quam abominabile coram Deo ſit peccatum, *tr.* 31. *d.* 28 *per totum.*

Ad odium ex corde abolendum pulchra remedia, *tr.* 33. *d.* 30. *n.* 8 9. & 10.

Olea, Oleum.

Olea à capra depaſta ſterileſcit, *tr.* 38. *d* 7 *n* 2. *Item. tr.* 34. *d* 32 *num* 4

Oleum ſymbolum eſt miſericordiæ, *tr.* 35. *d* 16. *n* 4.

Oleo ſacro Sacerdotes inunguntur & quo myſterio id fiat, *tr.* 22. *d* 4. *n.* 3.

Oliva.

Cur regnum oblatum acceptare renuerit, *tr.* 31. *d* 17. *n.* 3.

Olymp, Abbas.

Interrogatus quomodo tot vitæ Eremiticæ auſteritates ſufferre poſſet, reſpondit: *Hæ afflictiones finem habebunt non vero futura vita. tr.* 34. *d.* 18. *n* 6.

Opus, Opera.

Operibus miſericordiæ ſanctificantur Feſta, *tr.* 28. *d.* 2. *n* 2.

Opera bona ſine charitate nihil poſſunt, *tract.* 28. *d* 2. *n.* 3. *& ſeqq.*

Opera per manus ſignificantur, *tr.* 19. *d.* 4. *n.* 5.

Opera ſunt ornamenta, quibus anima ſponſa Chriſti adornatur, *tr.* 29 *d* 8 *per totum*

Malè operantes fidem negant, *tr.* 29. *d.* 12. *n.* 9 & 10. & *tr.* 29 *d* 12 *n.* 2.

Inexpiabilior eſt negatio quæ fit per opera, quam quæ fit per verba, *tr.* 29. *d* 12. *n* 3.

Deus primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus noſtris requirit, ſine qua opera etiam bona mortua ſunt, *tr.* 33. *d.* 11 *per totum.*

Inter opus virtutis verum & fictum eadem eſt differentia, quæ inter naturam & artem, *tr* 33. *d* 11. *n.* 1.

Anima bonorum operum eſt recta intentio, *tr.* 33. *d.* 11. *n.* 3.

Differentia, quæ eſt inter bona opera, recta intentione facta & ad omnem aſſentationem elicita exponitur, *tr.* 33. *d.* 11, *n.* 5.

Quo ſenſu opera Cain maligna fuerint, *tr.* 33. *d.* 11, *n.* 3.

Adeps bonorum operum eſt recta intentio, *tr.* 33. *d* 11, *n.* 7.

Hypocrita operum bonorum merita amittit, *tract.* 33. *d.* 12. *per totum*

Opus ad oſtentationem factum eſt ſemen ſecus viam ſeminatum. *tr.* 33 *d.* 12. *n* 3.

Opus recta intentione factum eſt panis ſubcinericius, *tr.* 33. *d.* 12. *num* 4.

Opera noſtra defectu debitæ intentionis mortua judicantur, *tr.* 37 *d.* 3 *per totum.*

Opera noſtra ſine recta intentione aſſimilantur corpori ſine anima, *ibid. num* 2.

Operum noſtrorum bonitas ſeu malitia ex diverſitate intentionis deſumitur, *ibid. d* 3.

Quod variis hiſtoriis exemplificatur, *ibid n.* 3. 6. 7 & 8.

Opera indifferentia per rectam intentionem magni apud Deum fiunt meriti, *tr.* 37. *d* 5. *per totum.*

Opera miſericordiæ in extremo judicii die optimum quo ſe tuebuntur, electorum erit ſcutum. *tr.* 41 *d* 31. *per totum.*

Opera miſericordiæ cur plura quam unum Deus præſcripſerit, *ibid num.* 7.

Oraculum.

Quidnam Athenienſibus in ordine ad Reipublicæ conſervationem reſponderit, *tr.* 25. *d* 5. *n.* 3.

Oratio.

Dominica ejuſque virtus ad amicos reconciliandos, *tr.* 26. *d* 19. *num.* 7.

Pro ejus repulſa non minor Deo debetur gratiarum actio quàm pro illius exauditione, *tr.* 20, *d* 18 *n* 7.

Oratio per humilitatem adeo efficax redditur, ut omne quod petitur, ſubito impetretur. *ibid, tr.* 8. *d.* 32 & *tr.* 14 *d.* 2

Humilis oratio Judith Holofernem proſtravit, *tr* 32 *d.* 14. *n.* 3.

Humilitas & charitas ſunt alæ orationis, *tr* 32. *d.* 14. *n.* 12.

Oratio pro inimicis Deo gratiſſima & ad impetrandum valde efficax, *tr.* 35. *d* 14. *n* 1. & *paſſim per totum.*

Orando pro inimicis S. Stephanus maximum edidit miraculum, *tr.* 35. *d.* 14 *n* 2.

Conſtans efficitur, *ibid. d.* 15. *n.* 2.

Oratio Chriſti in cruce pro inimicis fuſa inter cæteras Deo Patri fuit gratiſſima, *tr.* 35 *d* 14. *n* 6.

Orationem in ſinu converti quid ſit, *tr.* 35. *d.* 14. *n.* 10.

Oratio pro inimicis ſcutum eſt triumphatis, *tract.* 35. *d.* 14. *num* 11. & 12.

Ordines Sacri.

Ab his arcendi ſunt ebrioſi, *tr.* 31, *d* 13. *n.* 10.

Origo.

Sacerdotii à prodigiis derivati, *tr.* 22 *d* 9. *n.* 2.

Ornamenta

Sacerdotum vitæ perfectionem indicant, *tr.* 22 *d.* 5. *n* 1.

Oſwaldus Rex,

Ob Eleëmoſynarum liberalitatem poſt mortem manus incorruptas conſervavit, *tr.* 24. *d.* 14 *n.* 2.

Oſſa

Mortuorum in obſidione Pariſienſi molita fuêre, ut panes inde fierent, *tract.* 34. *d* 13 *num.* 2.

Otto Imperator.

Ejus inter litigantes incorrupta juſtitia, *tr* 26. *d.* 1. *n.* 5.

Ovis

Grati hominis eſt ſymbolum, *tr.* 30 *d* 21. *n.* 1.

Sicut electorum ita quoque & reproborum eſt ſymbolum, *tr* 34 *d.* 2. *n* 1. *Item n* 4. *Item tr.* 34. *d.* 6. *n.* 9 *Item tr.* 34. *d.* 20. *n.* 5. *Item tr.* 26. *d.* 8 *n.* 9.

Oza

Mortuus eſt, quia arcam tetigerat, *tr* 22. *d.* 18. *n.* 9. & *tr.* 26. *d.* 42 *num.* 4.

Ozias.

Lepra punitus fuit & quare, *tr.* 22. *d.* 13. *n.* 11.

P.

S. Pachomius.

Quomodo ad fidem converſus fuerit, *tr.* 27 *d.* 1. *n.* 6.

Ante omnia ultimum diem præ oculis habendum eſſe aſſerebat, *tr.* 34. *d.* 1. *n* 5.

Pallium.

Archiepiſcopale ejuſque myſteria, *tr.* 22. *d.* 6. *n.* 9.

S. Pamachius.

Eques Romanus à S. Hieronymo laudatus & cur? *tract.* 25. *d.* 7 *num* 6.

Ex amore paupertatis & ſuiipſius contemptu primos urbis Romæ honores eſt aſpernatus. *tr.* 25 *d.* 10. *n.* 9.

Panis.

Panem noſtrum quotidianum &c. cujus in oratione Dominica fit mentio, quid ſignificet, *tr.* 26. *d.* 3 *n* 3.

Panis omnibus mundi nationibus cibus eſt uſualis & cur? *ibid num.* 4.

Panis omnium aliorum ciborum eſt condimentum, *ibid. n.* 4.

Paralyticus.

Sanatus cur lectum ſuum in humeris portarit, *tr* 25 *d.* 2. *n.* 4.

Paralyticus quidam ob exorientem in domo ignem timore perculſus eodem vires addente, è feneſtra exiliens efficaciam probat ignis infernalis ad effugandam paralyſin, *tr.* 34 *d.* 28 *n.* 6.

Parrhaſius.

Celebris Pictor imaginem quamdam depicto velo contectam pingens, Zeuxem celebrem pariter pictorem deluſit, *tract.* 26. *diſc.* 50. *num.* 10.

Parens

Quidam ſerpente filium cinctum videns, ſagitta ſerpentem accuratè transfixit filio illæſo: injuriantibus & injuriatis optimè applicatur, *tr.* 36. *d.* 12. *n* 7.

Paſcha.

Quovis tempore omni ſpiritualiter celebrare poſſumus, *tr.* 28. *d* 4. *n.* 9.

Judæi in Paſchate per Titum & Veſpaſianum expugnati ſunt, quia in Paſchate Chriſtum crucifixerunt, *tr.* 28. *d.* 11. *n.* 5.

Paſchalis II.

Ob hæreſes late defenditur, *tr.* 29. *d.* 22 *n.* 3.

Pater

Ob non correctos filios acriter punitur, *tr.* 23. *d.* 4. *n.* 10.

S Paulus Apoſtolus.

Ad Judæorum ludibria intrepidus permanſit, *tr.* 25. *d.* 5. *n* 2.

Non æſtimat ſe hominibus placere ſatagentem Chriſti ſervum eſſe, *tr.* 25 *d.* 6 *n.* 1.

Cur in arte manuali laborarit, *tr.* 27 *d.* 15. *n* 3.

S. Pauli deriſores Athenis omnes malo fine vitam clauſerunt, *tr.* 25. *d.* 12 *n.* 7.

Ex fide incitatus eſt ad rectè operandum, *tr.* 29. *d* 7 *n* 5.

An ex verbis S. Pauli deduci poſſit, opera non eſſe neceſſaria ad ſalutem, ſed ſolam fidem ſufficere, *tr* 29. *d.* 7. *n.* 10

S. Paulus humilitatem omnium bonorum operum fundamentum eſſe agnovit, *tr.* 32. *d* 2 *n.* 1. 2 & 7.

Cur S. Paulus mundum ſibi & ſe mundo crucifixum eſſe dicat. *tr.* 32. *d.* 6. *n* 7.

Qualiter humilitas eximia S. Pauli exaltata fuerit. *tract.* 32. *d.* 11. *n.* 3.

Cur S. Paulus initio converſionis ſuæ poſt tot divinas illuſtrationes ei communicatas lumen oculorum amiſerit, *tract.* 32. *d.* 13. *num* 2.

Cur S. Paulus Apoſtolus & vas electionis factus, nomen Sauli in Pauli commutaverit, *tr.* 32. *d.* 18. *n.* 2.

S. Pau-

S. Paulinus Epiſcopus.

Ob facultates ſuas in pauperes erogatas deriſus fuit. *tract.* 25. *d.* 10 *n.* 2.

S. Paula Romana

Ejus humilitas, *tr.* 32 *d.* 2 *n.* 1.

Paulus V. Pontifex Max.

Gratum ſe erga Clementem VIII. a quo in Cardinalium numerum adſcriptus fuerat, exhibuit. *tr.* 30. *d.* 5. *n.* 8.

S. Paulus primus Eremita.

Cur a corvo & noſtra nobiliori volucre paſtus fuerit, *tr.* 30. *d.* 10. *n.* 12.

Cur dimidium tantum panem ei corvus attulerit, *tr.* 31. *d.* 25. *num.* 3.

Pavo.

Ejus carnes non putreſcunt, *tr.* 34 *d.* 5 *n.* 9.

Pauperes.

Unde introductus ſit uſus, quòd pauperes Eccleſiæ fores cingant, *tr.* 24. *d.* 17. *n.* 3.

Pax.

Olim erat Chriſtiani hominis ſymbolum, *tr.* 29. *d.* 9. *n.* 10.

Peccatum, Peccator.

Peccatum Caini, *tr.* 23. *d.* 19 *n.* 1.

Deus ſæpe peccata in quæ certò lapſi fuiſſemus, clementer avertit a nobis, *tr.* 30. *d.* 15. *per totum*

Deus nos a peccatis retrahit tripliciter, ſcilicet occaſionis ſubtractione, reſiſtendi data virtute, & affectionis ſanitate, *tr.* 30. *d.* 15 *num* 6

Peccatum ingens jactura ſequitur, *tr.* 30. *d.* 16 *n.* 1 *& ſeqq.*

Peccatum mortale æternæ damnationis reatum inducit, *tr.* 30. *d.* 16. *per totum.*

Remiſſio peccatorum ingens eſt Dei beneficium, *tr.* 30. *d.* 17. *num* 10

Peccatum quod eſt temporale & tranſitorium cur pœna puniatur æterna, *tr.* 34 *d.* 30. *n.* 1 *& paſſim per totum.*

Quod æternaliter puniatur, magnam adfert rebus publicis utilitatem, *tr.* 34. *d.* 30. *n.* 2.

De quo homo numquam pœnitet tria in homine operatur, ex quibus pœnæ æternæ eidem aſſignatæ juſtitia oſtenditur, *tr.* 34. *d.* 30. *n.* 3.

Peccatum nonnquam cenſus vocatur & quare, *tr.* 30. *d.* 30 *n.* 5.

Peccatum non ſecundum extrinſecam actionem peccaminoſam, ſed ſecundum infinitam deordinationem ponderandum, *tr.* 34 *d.* 30 *num.* 6.

Peccatum infinitam Deo infert contumeliam. *ibid.* *n.* 7.

Peccatum fabricator eſt inferni, *tr.* 34 *d.* 31. *n.* 2

Et pabulum ignis infernalis, *ibid.* *num.* 3.

Peccatorum omnium & quorumcunque indulgentiam diſpoſitivè comparat injuriarum remiſſio, *tr.* 36. *d.* 17. *n.* 2.

Peccatum ut ſit in Spiritum ſanctū, tria requirit, *tr.* 38. *d.* 15 *n.* 1.

Ad peccatum mortale ſufficiens gravitas quomodo dignoſcatur, *tr.* 31 *d.* 1. *n.* 8.

Peccata cordis in die judicii prodibunt in lucem, *tr.* 41. *d.* 14. *n.* 6.

Peccatori dum a Deo omnis peccandi licentia permittitur, peſſimum ad ſignum eſt, *tract.* 30 *d.* 13. *num.* 6.

Deus peccatorem æquanimiter ſuſtinet ad pœnitentiam, *tract.* 30 *d.* 16. *paſſim, per totum.*

Peccator multis eſt vinculis ligatus, *tr.* 30 *d.* 16. *n.* 8.

Quo ſenſu peccata dimiſſa redire dicantur, *tr.* 50. *d.* 19. *n.* 8.

Peccator nec finem ultimum nec tormenta perpendit æterna, *tr.* 34 *d.* 2 *n.* 2.

Peccatores quare ſicut oves in inferno poſiti ſint, *tr.* 34. *d.* 2. *num.* 4.

Peccatores obſtinati meditando pœnas inferni facilè convertuntur, *tr.* 34. *d.* 28. *n.* 7. *&* 8.

Pecunia

Pecuniæ cupiditas juſtitiam pervertit, *tr.* 40. *d.* 9. *n.* 1. *& ſeqq.*

Judices mutos reddit, *ibid.* *d.* 10 *per totum.*

Pellicanus.

Filios matris per amorem extinctos ſanguine ſuo vivificat, *tr.* 23. *d.* 9. *n.* 6.

Penna.

Aquilæ aliarum avium pennas conſumit, *tr.* 12. *d.* 36 *n.* 8.

Pentapolis.

Ob malum exemplum cœleſtis ignis incendio totaliter conflagravit, *tr.* 27 *d.* 7. *n.* 6.

S. Perpetua Martyr

Ejus ad martyrium adeundum (a quo uterum gerens ſe arcendam metuebat) deſiderium & generoſum reſponſum, *tr.* 29. *d.* 10. *num.* 10.

Perſecutiones.

Fidem non minuerunt, ſed propagarunt, *tr.* 29 *d.* 18. *per tot.*

Omnes fidei perſecutores malo fine interierunt, *tr.* 29 *d.* 15. *n.* 3.

Perſecutores licet omnia deſtruant, fidem tamen deſtruere nequeunt, *tr.* 29. *d.* 18 *n.* 3.

Cur Deus Eccleſiæ perſecutiones inferri permittat, *tr.* 29. *d.* 18. *num* 6.

Deus ex perſecutoribus Eccleſiæ facit defenſores, *tr.* 29. *d.* 18. *n.* 8. *tr.* 29 *d.* 21 *n.* 4. *& ſeqq.*

Perſecutiones in majus Eccleſiæ bonum cedunt, *tr.* 29 *d.* 18 *num* 8. *&* 9.

S. Petrus Apoſtolus.

Contemptus Chriſtum negavit, & cur. *tr.* 25 *d.* 2. *n.* 3.

Nationum ſe uſui accommodat, ne aliis malum exhibeat exemplum, *tr.* 27. *d.* 4. *n.* 8.

Primum miraculum patravit circa claudum & cur, *Tract.* 19. *d.* 7 *n.* 3

Cur Cornelius centurio non fuit juſſus ire ad Petrum, ſed potius ut Petrum in domum ſuam acceſſerit, *tr.* 29 *d.* 7. *n.* 4

Chriſtus Petrum poſt præclaram Divinitatis Confeſſionem ad crucem ferendam hortatus eſt, *tr.* 29 *d.* 7. *n.* 6.

De clavibus Petri bonus conceptus, *tr.* 19 *d.* 7. *n.* 7.

S. Petri negatio non arguit defectum fidei, ſed metum in confeſſione dei. *tr.* 29 *d.* 11 *n.* 1.

Eccleſia a S. Petro fundata Romæ cæteris Eccleſiis ab aliis Apoſtolis fundatis, deficientibus, nunquam in fide defecit, *tract.* 29. *d.* 21. *n.* 1

S. Petrus lapis parvus fuit a monte abſciſſus, qui ſtatuam Nabuchodonoſoris contrivit, *tr.* 29 *d.* 22 *n.* 9

Quia S. Petrus Chriſtum prædicare volentem in naviculam ſuam receperat, ideo piſcium copioſam cepit multitudinem & diſcipulus Chriſti factus eſt, *tr.* 30. *d.* 4. *n.* 5

S. Petri humilitas conſideratur. *tr.* 32. *d.* 4. *n.* 8. *tr.* 32 *d.* 6. *n.* 5.

Qualiter humilitas S. Petri fuerit exaltata, *tr.* 31. *d.* 11. *n.* 4.

Cur Chriſtus S. Petrum appellarit Simonem Joannis. *tr.* 32. *d.* 21. *n.* 7.

Petrus Telonarius.

Quomodo factus ſit Eleemoſynarius, notabile exemplum, *tr.* 24 *d.* 13. *n.* 4.

Pharao Rex Ægypti.

Moyſi & Aaron permittere noluit, ut populum Hebræum ad Deo ſacrificandum educerent, quia deſiderabat illos, *tr.* 25. *d.* 3 *n.* 4.

Ingratitudinis ſuæ gravitas ponderatur, *tr.* 30. *d.* 19. *n.* 3.

Pharisæi

Quare miſerint ad Joannem, ut interrogarent, num ipſe eſſet Chriſtus, *tr.* 38. *d.* 16 *n.* 6

S. Philibertus

Huic plus ſolito manducanti Dæmon applauſit, *tr.* 31 *d.* 2. *n.* 11.

Philippus Nerius.

In ſermone quodam triginta juvenes ob vitæ ſuæ ſanctiſſima exempla convertit, *tr.* 2 *d.* 3 *n.* 2

Communione facta cibatus, *tr.* 26. *d.* 11. *n.* 1.

Privatim celebrabat & cur? *tr.* 26. *d.* 11. *n.* 5.

Qualiter a ſe tentationes repulerit.

Infirmus ob dilatam ſibi communionem impatiens fuit, *tr.* 26. *d.* 34 *num.* 4.

Hinc poſt factum votum Indias petendi Roma Indiarum loco aſſignata fuit, *tr.* 29 *d.* 22 *n.* 10.

Baronium ad conſcribendum annales Eccleſiaſticos contra Centuriatores, Thomam verò Boſium ad deſcribenda veræ Eccleſiæ ſigna contra alios hæreticos extimulavit, *tr.* 29. *d.* 22. *n.* 10.

Deſideravit ab aliis contemni, *tr.* 32 *d.* 1. *n.* 4 *tr.* 32. *d.* 19. *n.* 6.

Ejus de humilitate effatum, *tr.* 32. *d.* 3 *n.* 7.

Ex odore vitium carnis in homine agnoſcebat, *tr.* 34. *d.* 11. *n.* 9

Dono imperturbabilitatis a Deo dotatus fuit, *tr.* 39. *d.* 16. *n.* 7.

Qualiter a temerario tumultuantis populi judicio divina ultione liberatus fuerit, *tr.* 42 *d.* 3. *n.* 8.

Stultum aut ebrium ſe ſaltando ex ſingulari Dei inſtinctu oſtendit, ut ſanctitatis nomen amitteret, *tr.* 42. *d.* 3 *n.* 6.

Philippus Benitius.

Ejus graves in morte tentationes, & quomodo illas ſuperarit *tr.* 41. *d.* 21. *n.* 6.

Philiſtæi.

Victores facti ſunt contra populum Hebræum ob malam filiorum educationem, *tr.* 23 *d.* 3. *n.* 6.

Philoſophus.

Quidam gentilis à quodam in faciem percuſſus alio modo injuriam ultus non eſt quam hiſce verbis: Oportere hominem ſcire quando galeâ obarmatus eſſe debeat, *tr.* 35 *d.* 2. *n.* 4.

Phinees.

Iſraëlitæ cujusdam peccatum vindicat, *tr.* 23. *d.* 29. *n.* 10.

Phœnix

Ejus cauſa, *tr.* 26 *d.* 9. *n.* 1

Photin.

Dum injuſtè ad mortem condemnatus venenoque interimendus à miniſtro juſtitiæ interrogaretur, quid filio ſuo commendatum vellet: reſpondit: Mando ei ut obliviſcatur potius hujus, *tr.* 35 *d.* 2. *n.* 5.

Piſces.

Cur non fuerint admiſſi in ſacrificium, *tr.* 30. *d.* 21. *n.* 7.

Piſtor.

Ad ſummos honores evectus furnum in Camerâ ſuâ extrui fecit, ne natalium ſuorum deinceps oblivìſceretur, *tr.* 32. *d.* 21. *n.* 6.

Pius V. Pont. Max

Cuidam ruſtico a quo ante Pontificatum hoſpitalitatis beneficium acceperat, egregie retribuit, *tr.* 30 *d.* 5. *n.* 8.

Plutarcus.

Hic aliquando ad ultionem incitatus, reſpondit: venia ultione melior eſt, illa namque mitis eſt ingenii, hæc ferini, *tr.* 35, *d.* 25. *n.* 7.

Planeta.

Ejus obſervatio, *tr.* 22. *d.* 6. *n.* 15. *&* *d.* 7. *n.* 6.

Plato Philoſophus.

Hic ab aliis injuriatus reſpondit, at ego ita mores componam, ut illis fides nulla adhibeatur, *tr.* 36. *d.* 6. *n.* 5.

Interrogatus, quo nomine ingratus appellandus eſſet? reſpondit: Canibus pejor, *tr.* 30. *d.* 26. *n.* 10.

Plinius.

De Deo dicere ſolitus: Deus totus ſenſus, totus viſus, totus auditus, totus animæ, totus animi, totus ſui, *tr.* 41. *d.* 14. *n.* 3.

Pœna

Damni major eſt pœna ſenſus *tr.* 34. *d.* 22. *per totum.*

In quo conſiſtat, *ibid. num.* 1.

Cur major ſit quàm pœna ſenſus, *ibid. num.* 9.

Hujus mundi ab una Dei manu cenſentur immiſſæ, futuræ vero vitæ ab utraque, *tr.* 41. *d.* 20. *n.* 6.

Pœnarum genera in legibus quot ſint, *tr.* 34. *d.* 7. *n.* 6.

Pœnitentia.

Sera inefficax, *tr.* 34. *d.* 32. *n.* 2

Facienda eſt diebus feſtis, *tr.* 28. *d.* 4. *n.* 8 & 9. *tr.* 28. *d.* 9. *paſſim per totum.*

Magnum Dei erga nos beneficium eſt, quod nos peccatis mortalibus obnoxios ad pœnitentiam expectet, *tr.* 30 *d.* 16. *per totum. tr* 30 *d.* 17 *n.* 9.

Appoſitum à Platone Diogenis Cynici rigores admirantibus datum reſponſum, *tr.* 32. *d.* 15. *n.* 4.

Pomum Punicum.

Symbolum eſt dilectionis. *tr.* 35. *d.* 7. *n.* 5.

Pontifex Maximus Romanus.

Imperatorem pedibus coronat, & cur? *tr.* 22. *d.* 13. *n.* 10.

In ſua conſecratione hiſce verbis admonetur: Annos æternos in mente habe, *tr.* 34 *d.* 1. *n.* 5.

Romani Pontifices fidem Catholicam nunquam contaminarunt, *tr.* 29. *d.* 22 *per totum.*

Paſchalis II. ab Hæreſi defenditur, *tr.* 29. *d.* 22. *n.* 3.

Marcellinus Papa ab hæreſi defenditur, *tr* 29. *d* 22 *n* 1.

Variæ Romanorum Pontificum enumerationes, *tr.* 29. *d.* 22. *num.* 4.

Populus.

Hebræus Deo gratus eſſe voluit, pro receptis ex terra Chanaan beneficiis. *tr* 26. *d.* 48. *n* 5.

Manna collecturus caſtra egredi debuit, & cur? *ibid. d.* 49. *n.* 9.

Porticus

Salomonis quare potius tabulis Cedrinis veſtita fuerit, quam ex alia materia, *tr.* 40. *d.* 10. *n* 4.

Poſſibilitas.

Vide V. Eucharistia.

Poteſtas.

Sacerdotum in condonandis vel caſtigandis delictis, *tract.* 22. *d.* 12. *num* 1.

Et evocandi à cœlis Deum, *ibid num.* 2.

Major eſt poteſtate Mariæ Virginis, *ibid. num.* 7.

Præcepta Dei.

Non tantum obſervanda, ſed & facili negotio obſervari poſſe oſtenditur, *tr* 35 *d* 5 *per totum.*

Prædicatores.

Magna cum utilitate de pœnis inferni ſæpè verba ad populum faciunt, *tr.* 34. *d.* 1. *per totum.*

Prædicator Evangelicus tot ſagittis corda audientium ferit, quot verba profert, quando cum inferni comminatione conjunguntur, *tr.* 34. *d.* 3. *n.* 8. *&* 9.

Praſaſpis.

Cambyſis Regis Domeſticus, ejus in perferenda patienter filii ſui injuſta occiſione ſumma conſtantia & manſuetudo, *tract.* 35. *d.* 2. *n* 4.

Presbyter

Dictus à puritate, *tr.* 26. *d.* 42. *n* 9.

Primaſius Rex Bohemiæ.

In die Coronationis ſuæ ſagum ruſticum ante ſe explicari voluit. *tr.* 32. *d.* 20 *n.* 6.

Primi Parentes.

Peccarunt circa meridiem, *tr.* 31. *d.* 1. *n.* 4.

Cur ſe potius Fici quam Platani, Cedri vel Lauri foliis poſt peccatum contexerint, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 3.

Adam non cognovit Evam, niſi poſt pomi vetiti manducationem, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 3.

Cur poſt peccatum primorum parentum ſerpenti Deus dixerit: *ſuper pectus tuum gradieris.* *tr.* 31 *d.* 8. *n* 4.

Cur Deus primis parentibus eſum fructus ligni ſcientiæ boni & mali interdixit, *tr.* 31. *d.* 11. *n.* 8. *& ſeqq*

Cur ſe poſt eſum pomi abſconderint, *tr.* 31. *d.* 20. *n.* 7.

Cur Deus primos parentes poſt peccatum veſte pellicea induerit, *tr.* 32. *d.* 20. *n.* 6.

Primi Parentes veriſimiliter ſub ficu pomum vetitum comederunt, *tr.* 33. *d.* 4. *n.* 6.

Primogenitura, Primogenita.

Primogenitura conjunctum habet ſacerdotium, *tr.* 31. *d.* 5. *n.* 3. *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 7. *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 6.

Primogenitorum oblatio non minuebat, ſed augebat hominum numerum, *tr.* 30. *d.* 6. *n.* 5.

Primogenita Deo oblata redimebantur non tamen Levitarum & cur, *tr.* 22. *d.* 3 *n.* 7

Principes.

Cur à Deo puniti fuerint, non vero populus qui peccaverat, *tr.* 27. *d.* 9. *per totum.*

Ebrii & guloſi commiſſam ſibi Rempublicam magna clade afficiunt, *tr.* 31. *d.* 17 *per totum.*

Principes mane comedentes velut intemperantes perſtringuntur, *tr.* 31 *d.* 17 *paſſim per totum.*

Principes intemperantes audientias ſubditorum negligunt, conſilia ordinaria intermittunt, & infeliciter gubernant, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 2.

Privilegium.

Sacerdotum Ægyptiorum, *tr.* 32. *d.* 23. *n.* 9.

Procopius.

Manus ſibi potius amputari permiſit, quàm ut ſcandalum præberet, *tr.* 27. *d.* 14. *n* 14.

Propheta, Prophetia.

Prophetiarum impletio, earum præcipuè quæ Hebræorum diſperſionem ſpectant, fidem valde corroborat, *tr* 29. *d.* 24. *n.* 7. *& ſeqq*

Nulla hæreticorum ſecta Prophetiis innititur, *ibid.*

Publicola,

Primus Romanorum Conſul cur à Romanis tanto in honore habitus, *tr.* 27. *d* 15. *n.* 7.

Pueri, Puella

Eliſæum deridentes ab urſis dilaniabantur, *tr* 25. *d.* 12. *n.* 6.

Puellæ ad Convivium Eucharisticum convivas invitantes quænam ſint, *tr* 25. *d.* 44. *n.* 4.

Pueri ab Eliſæo maledicti, & ab urſis devorati, & cur, *tr* 25. *d* 3 *num* 9.

Pueri Hebræorum Chriſto tamquam vero Meſſiæ acclamantes, Phariſæos ad eum talem verè æſtimandum impulerunt, *tr* 27. *d.* 12. *n.* 6.

Quid puellæ ex cibis Idolis oblatis manducanti acciderit, *tr.* 26. *d.* 37. *n.* 6.

R.

Raab

Semetipſam & familiam ſuam ab exterminio Jericho liberavit, *tr.* 24. *d.* 12 *n.* 3.

Tamquam meretrix Deum nominare non præſumpſit, *tr.* 22. *d* 25. *num.* 8.

Propter Eleëmoſynam facta eſt veri Dei candidata, *tract.* 24. *d.* 7. *n.* 10 *&* *d.* 11. *n.* 7.

Salutem æternam accepit propter exploratores populi Dei hoſpitio ſuſceptus, *tr.* 26. *d.* 43. *n.* 6.

Rabbini.

Vide V. Euchariſtia.

Racha.

Idem eſt quod vacuus, *tr.* 36. *d.* 43. *n.* 26.

Ramirus.

Hiſpaniarum Rex quondam victus, qualiter Saracenos profligarit, *tr.* 26. *d.* 22. *n.* 6.

Rana.

Ranæ Calamitæ dictæ, in os canis projectæ mutum reddunt, *tr.* 40. *d.* 10. *n.* 3.

Ratio, Rationale.

Ratio ſuper quibus reddenda ſit in judicio extremo, *tract.* 41. *d.* 13. *n.* 2. *& ſeqq.*

Rationale Aaronis ejuſque ſignificatum, *tr* 22. *d.* 6. *n.* 13.

Menſura Rationalis erat unius palmi per latitudinem & longitudinem, *ibid num.* 13.

Portabatur ante pectus ligatum, & cur, *ibid.*

Quatuor gemmarum ordinibus diſtinctum erat, & hujus ſignificatum, *ibid.*

Rechabitæ.

A Jethro Moyſis ſocero oriundi, *tr.* 35. *d.* 3. *n.* 4.

Regimen.

Illis potiſſimum convenit qui vindicativi non ſunt, *tract.* 35. *d.* 9. *n* 8 *&* 9.

Religio, Religioſus.

Religio Franciſcana exemplo potius quam verbo fundata fuit, *tr.* 27 *d.* 3. *n.* 2.

Religioſus feſta pie colere debet in exemplum aliorum, *tract.* 28. *d.* 2 *num.* 7.

Religioſi Deo oblati non minuunt ſed augent hominum numerum, *tr* 30 *d.* 6 *n.* 5.

Sicut avaritia radix eſt omnium malorum inter Sæculares, ita gula inter Religioſos, *tr.* 31. *d.* 4. *n.* 3.

Religioſi in menſa comedentes laudabiliter ſilentium obſervant, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 11.

Religioſi Miſſionarii à Sultano per vinum ad fornicationem & infidelitatem inducti, *tr.* 31. *d.* 13. *n* 7.

Religioſi hyperitæ ſignificantur per equum pallidum, *tr.* 33. *d.* 2, *n.* 5.

Religioſi mali ſignificantur per ficulneam maledictam, *tr.* 3. *d.* 4 *n.* 2. *& ſeqq.*

Religioſos malos eſt ovis in veſte, lupus in mente, *tr.* 33 *d.* 6. *n.* 7.

Significatur per uxorem Jeroboam, *tr.* 33. *d.* 6 *n.* 7.

Funeſtum Religioſi Hyprocritæ exemplum ex Euthymio, *tr.* 33. *d.* 6 *n.* 9.

Aliud non minus horrendum ex S. Antonino, *tr.* 33 *d.* 6 *n.* 9.

Aliud ſimile ex S. Gregorio, *tr.* 33 *d.* 6. *n.* 12.

Boni & mali Religioſi per bonum & malum latronem cum Chriſto crucifixos præfigurantur, *tr.* 33 *d.* 13. *n.* 9.

S. Rampertus, Epiſcopus Bremenſis.

Presbyterum ob gulam in igne purgatorii detentum 40. dierum jejunio liberavit, *tr.* 31 *d.* 17. *n.* 9.

Remedium.

Vide V. Euchariſtia.

Reprobi.

Reproborum in judicio extremo variæ anguſtiæ, *tr.* 41. *d.* 19. *per totum.*

Reputatio.

Hujus propriæ nimia æſtimatio ultionem perperam provocat injuriarum, *tr.* 36. *d.* 13. *n.* 1.

Res ſacra

Res ſacras irrident graviter puniuntur, *tr.* 34. *d.* 2. *n.* 5.

Reſponſum.

Leontii Epiſcopi Tripolitani Euſebiæ Auguſtæ datum, *tr.* 22. *d.* 13. *num.* 8.

Rex.

Per exemplum verus eſt populi motor, *tr.* 27. *d.* 4 *n.* 5.

Tres Reges ſeu Magni Orientales primi ex gentibus in ſtabulo Bethlehemitico fidem Chriſti profeſſi ſunt, *tr.* 29 *d.* 27. *n.* 2.

De damnis quæ Republica patitur ex crapula, gula & ebrietate Regum & Principum, *tr.* 31. *d.* 17. *per totum.*

Reges intemperantes audientias ſubditorum negligunt, conſilia Regia intermittunt & infeliciter gubernant, *tr.* 31 *d.* 17 *n.* 2.

Alexandrum Magnum Antigonus Imperio indignum eſſe dixit ob ebrietatem quam à Philippo Patre pariter ebrio hæreditavit, *tr.* 31 *d.* 17. *n.* 2.

Julius Cæſar ſobrietate ſua Romanum Imperium à ruinis eripuit, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 3.

Auguſtus Cæſar totum diem ſine cibo & potu tranſigebat, *tr.* 31. *d.* 17, *n.* 3.

Monarchiam Aſſyriorum Sardanapalus gulæ monſtrum deſtruxit, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 4.

Monarchia Babylonica per gulam interiit, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 4.

Rex ebrius etiam ſuis contemptui eſt. *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 4.

Phocas Imperator ob ebrietatem miſerrime occiſus fuit, *tr.* 31. *d.* 17 *n.* 4.

Attila Hunnorum Rex, cum viciſſet omnes, à vino occiſus fuit, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 5.

Humilitas Chriſti nati in tribus Regibus Orientalibus reverentiam Divinitatis non imminuit, *tr.* 32. *d.* 9. *n.* 3. *circa fin.*

Olim ad regna provehebantur inviti, *tr.* 32 *d.* 10. *n.* 5.

Primiſlius Rex Bohemiæ in die coronationis ſuæ ſagum ruſticum ante ſe explicari voluit, *tr.* 30. *d.* 20 *n.* 6.

Reges pavonem imitari debent, qui pedes pulvinos ante oculos habet, poſt tergum vero pennarum ſuarum elegantiam.

Eduardus Rex Angliæ pauperem & nervis contractum hominem portando ſanavit, *tr.* 32. *d.* 21. *n.* 9.

Rixa.

Intercedens inter paſtores Abrahæ & Loth quam cauſam habuerit, *tr.* 27. *d.* 14. *n.* 9.

Romani.

Amicitias immortales, inimicitias vero mortales eſſe dicebant, *tr.* 35. *d.* 25 *n.* 5.

Ab invidia prorſus erant immunes, *tr.* 38. *d.* 10. *n.* 1.

Ruben.

Cur à Jacob Patriarcha Patre ſuo maledictionem, à Moyſe vero benedictionem acceperit, *tr.* 35. *d.* 7. *n.* 7.

Rudolphus.

Auſtriacus improviſo ab aliquo læſus, & ut pro pœna factori brachium amputare juberet perſuaſus, in ſignum Clementiæ conſultori prudenter reſpondit: Bene & providi priusquam me læſiſſet, ſed quid nunc emolumenti exinde conſequar, *tr.* 35. *d.* 22. *n.* 7.

Rupertus Abbas Tuitienſis.

Conſecratus ſacerdos ejusque dicta, *tr.* 27. *d.* 11. *n.* 8.

Ruth.

Quomodo & à quibus ſuis in neceſſitatibus habuerit ſubſidium, *tr.* 24. *d.* 25. *n.* 1.

S.

Sabbathum.

An cultus Sabbathi à mundo condito cœperit an verò tempore Moyſis inſtitutus, *tr.* 28. *d.* 1. *n.* 1. *& ſeqq.*

Sabbathum ab Eccleſia in diem Dominicum commutatum fuit, *ibid. num.* 4.

Quando & cur id factum fuerit, *ibid.*

Aliqui quotidie diem Dominicum agunt & quinam illi, *ibid. n.* 8.

Deus nullum præceptum adeo ſolicite inſtituit ſicut Sabbathi præceptum, *tr.* 28 *d.* 2. *n.* 1.

Ridicula Judæi Sabbathum ſuum colentis Hiſtoria, *tr.* 28. *d.* 3. *n.* 4. *circa fin.*

Judæi male Sabbathum colunt, *ibid n.* 5. *&* 6.

Cur diebus feſtis concedantur Indulgentiæ, *tr.* 28 *d.* 4. *n.* 6.

Diebus feſtis examinanda eſt conſcientia, *ibid n.* 9.

Cur Deus Sabbathum inſtituerit,

Sacci.

Pecuniarum ſigillabantur, *tr.* 14 *d.* 4. *n.* 2.

Sacerdotes.

Tempore Joſeph in communi illa annonæ charitate aliis annumerati non fuere, *tr.* 22 *d.* 13. *n.* 18

Athenienſes cicutam ſumpſerunt ut continentes manerent, *tr.* 01. *d.* 17. *n.* 4.

Arcam portantes aperuerunt Jordanem, *tr.* 22. *d.* 16. *n.* 13.

Non ſunt in purgatorio, *tr.* 22. *d.* 19. *n.* 4.

Eorum Etymologia, *tr.* 22. *d.* 2. *n.* 3.

Sunt umbilicus Sponſæ, *ibid d.* 5. *n.* 7.

Sunt lucerna illuminans, *ibid d.* 7. *n.* 3.

Altare acceſſuri multis adſtringuntur ligaculis & cur, *ibid. n.* 3.

Æthiopes ordinabant mortem Regis & in ejus locum alium eligebant, *ibid d.* 13. *n.* 19.

Ægyptii leges promulgabant, *ibid. n.* 19.

Perſæ ſigno notati erant, *ibid n.* 19.

Cur filiis in Deuteronomio aſſignatus fuerit armus animalis ſacrificandi, *tr.* 27 *d.* 4 *n.* 9.

Romani ad accipiendum in judiciis juramentum adſtringi non poterant, *tr.* 21. *d.* 5. *n.* 10.

Sunt conſiliarii Dei, *ibid d.* 9. *n.* 12.

Sunt interpretes Dei, *ibid.*

Sunt Eccleſiæ fundamentum, *ibid. n.* 13.

Habent in ſe neſcio quid Divini, *ibid. n.* 15.

Sunt velut Angeli, *ibid d.* 11.

Sunt brachium dextrū Sanctiſſimæ Trinitatis, *tr.* 12 *d.* 11. *n.* 18.

Sacerdos ſummus caput non detegit, *ibid. d.* 13. *n.* 10.

Offert vitulum pro peccato, *ibid n.* 14.

Sacerdos Regio titulo appellatur, *ibid. n.* 15. *& d.* 13. *n.* 2.

Prope Deum locum obtinet, *ibid. n.* 10

Sacerdos obſervantiam feſtorum in exemplum aliorum pie colere debet, *tr.* 28. *d.* 2. *n.* 7.

Sacerdotes maxime dedecet ebrietas, *tr.* 31. *d.* 13. *n.* 9.

Sacerdotes gentiles Græci mel non vero vinum Deo libabant, *tr.* 31 *d.* 13. *n.* 10.

Sacerdotes veſtes ſacras induti, vita vero profani præſtringuntur, *tr.* 32 *d.* 10. *n.* 4.

Sacramentum, Sacrificium.

Vide V. Euchariſtia.

Sacrificium.

In ſacrificio quare Deus mel adhiberi prohibuerit, *tract.* 35. *d.* 8. *num.* 9.

Deus in nova lege ſpretis victimis antiquis ſacrificium laudis à nobis expectat, *tr.* 30. *d.* 3. *n.* 1. *& ſeqq. uſque ad* 7. *excluſive*

Cur Deus ſacrificium Abel reſpexerit, non vero Cain, *tr.* 30. *d.* 3. *n.* 3. *tr.* 30 *d.* 5. *n.* 1.

Cur ſacrificium carnium concrematarum quæ fœtorem ſpirare ſolent, odorem ſparſerit ſuavitatis, *tr.* 30 *d.* 7. *n.* 2.

Sacrificium Deo acceptiſſimum eſt gratiarum actio in adverſis, *tr.* 30. *d.* 18 *n.* 4. *& ſeqq.*

Cur piſces ad ſacrificia adhibiti non fuerint, *tr.* 30 *d.* 21. *n.* 7.

Cur Deus antiqua legis ſacrificia nauſearit, *tr.* 33. *d.* 1. *n.* 10.

Sal.

Typus eſt unionem & concordiam amantium, *tr.* 35. *d.* 8. *n.* 9.

Salamandra.

In igne vivit, *tr.* 34 *d.* 9. *n.* 8.

Quomodo veneno arborem inficiat, *tr.* 37. *d.* 4. *n.* 1.

Salomon

Poſt ædificatum Jeroſolymis Templum nullam armorum aut nominis ſui reliquit memoriam, & quare, *tr.* 37. *d.* 7. *n.* 12.

Salvandi.

Salvandorum cur ſint pauciores, *tr.* 44 *d.* 32. *n.* 1. *paſſim per tot.*

Samſon

Philiſthæorum muneribus in animo excæcatus etiam corporis oculos amiſit, *tr.* 40. *d.* 8. *n.* 2.

Samſon non imponit leges Parricidis, *tr.* 23. *d.* 29. *n.* 7.

Occidit leonem, *tr.* 23. *d.* 17. *n.* 4.

Favum mellis reperit in faucibus leonis occiſi, *tr.* 26. *d.* 46. *n.* 9.

Samuel.

Reprehenſus propter filios, *tr.* 13. *d.* 5. *n.* 9.

Sancta Sanctorum

Interdictum ſæcularibus, *tr.* 12. *d.* 15. *n.* 13.

Sanctus.

Sancti cultores ſuos non juvant, ſi inimici Dei exiſtant *tr.* 28, *d.* 5, *n.* 3.

Sancti & juſti ab examine in judicio extremo non erunt exempti. *tr* 41.*d*.21. *per totum.*

Sanguis.

In veteri Teſtamento ad altare effuſus quid myſtice ſignificet, *tract.* 37 *d* 1.*n*.3.

Sanitas corporis.

Eſt ingens Dei beneficium, *tr*. 30. *d*. 17.*n*.4.

Stulti ſunt qui ſanitatem corporis Dei beneficium eſſe non agnoſcunt, *tr* 30. *d*.23.*n*.10 & 11.

Sanitas corporis ex temperantia in cibo & potu naſcitur, *tr*.31.*d*.18.*per totum*

Sapientia.

Non acquiritur à vinolentis, *tr*. 31.*d*. 10.*per totum.*

Sapritius.

Qui Nicephoro ignoſcere noluit, juſto Dei judicio in Idololatriam cadere permiſſus, coronam Martyrii amiſit, *tr*. 35.*d*.26. *num*. 7.

Scandalum, Scandaloſi.

Quis primus ſcandali author, *tr*.27.*d*.7 *n*.2.

Quod malos augueretur effectus. *tr*.27.*d* 13.*n*.2.

Quinam ſint ſcandaloſi & quomodo à Chriſto in Evangelio puniti, *ibid d* 8. *& ſeqq.*

S. Scriptura.

Miros in nobis parit effectus, *tr*. 29. *d*. 16.*n*.8.

Theſaurus quidam eſt, *tr*.29 *d*. 16.*n*.8.

Gentiles & hæretici S. Scripturam velut araneæ convertunt in venenum, *tr*. 29. *d* 16.*n* 9.

Hagiographi qui Sacram Scripturam nobis ſcripto conſignarunt, ſumma cum ſynceritate illam nobis tradiderunt, *tr*.29 *d*.16 *n*.10.

Scripturæ Sacræ puritati Judæi teſtimonium perhibent, *tr*. 31, *d*.16.*n*.6.

Sem.

Filius Noë electus ſacerdos, *tr*. 22.*d*.37 *n* 1.

Semei.

Qua ratione intelligendum ſit quod præceperit ei Deus ut malediceret David. *tr*. 36 *d*. 11.*n* 2.

Senſus.

Quilibet damnatus correſpondentem ſibi habet pœnam, *tr*. 34. *d* 15.*n* 2 *& ſeqq.*

Sententia.

Tam pro electis quam contra reprobos in extremo judicio proferendæ ſententiæ conſideratio utiliſſima eſt, *tr*. 41. *d* 25. *per totum.*

Serapion.

Theonæ inſerviens panem furtivè in ſinu ſuo abſcondere ſolebat, & quomodo à mala hac conſuetudine liberatus fuerit, *tr*.31 *d*.1.*n*.6.

Serpens.

Gratitudinis fidæ erga nutritores exemplum, *tr*. 30. *d*. 10.*n*.7.

Serpentem illum qui in Paradiſo Evam decepit Baſiliſcum fuiſſe veriſimile eſt, *tr* 38.*d* 1 *n* 1

Severus Imperator.

In iniquos Judices ſeveriſſime advertebat, *tr*.40 *d*.8.*n*.2.

S. Severinus, Epiſcopus Colonienſis.

Colonienſes erga ſanctum hunc Epiſcopum ingrati, puniti ſunt triennali ſiccitate, *tr* 30.*d*.20.*n*.12.

Sicarius.

Quidam poſtquam ab injuriata vidua ab omni ſubeunda pœna abſolutus eſſet, Dei tamen ob perpetratum homicidium ultionem expertus eſt, *tr*. 15.*d* 29.*n* 3.

Silius

Patrem ſuum non ſine periculo ab incendio liberans, *tr*. 23. *d*.13.*n*.5.

Silentium.

Silentio injurias retundere maximæ eſt virtutis, *tr*. 36.*d*.15. *per totum.* Optimum quoque medium, *ibid.d* 12.*n*.1 *&* 2.

Silentium ſi iram plus provocaret, molli reſponſo temperandum eſt, *tr*. 36. *d*. 15.*n*.7.

Simeon.

Filius cur plus aliis punitus fuerit, *tr*.27.*d* 9.*n*.1.

Simon Magus

Primus fuit qui ſolam fidem ſine operibus juſtificare dicere non erubuit, *tr*. 29 *d*.7.*n* 1, *&* 10.

Hypocrita fuit & ficte Baptiſmum ſuſcepit, *tr*. 33. *d*. 3.*n*.7. *tr*.33.*d* 4 *n*.9.

Simon & Judas.

Infideles exemplis potius quam verbis converterunt, *tract.* 27. *d*.2.*n*.8.

Siſara.

Poſt epotatum lac obdormivit, *tr*.26.*d*.48 *n* 3.

Sixtus V. Pont. Max.

Gratum ſe Pio V. à quo ad Cardinalatum aſſumptus fuerat exhibuit. *tr*.30 *d*.8 *n*.8.

Socius.

Socium habere in pœna in inferno maximum tormentum, *tr*.34.*d*.19.*n*.1 *&* 2.

Socrates.

Ejus in perferendo colapho patientia, *tr*, 33.*d*.2.*n*.5.

Sol.

Deus variis modis impedivit ne Sol adoraretur ab hominibus, *tr*. 30.*d*.23.*n*.7.

Somnium.

Eleganter ad præſentis vitæ voluptates comparatum, *tr*. 34. *d*. 20.*n*.8.

S. Sothera Virgo & Martyr.

Qua occaſione ſuam detexerit faciem, *tr*.25.*d* 4.*n*.6.

Speculum.

Uſus illius, *tr*. 22 *d* 8.*n* 1 *&* 3.

S. Spiridion.

Quia injurias conſtanter novit tolerare, Conſtantium Imperatorem ab incurabili vulnere curare, virtutem divinitus accepit, & exinde in magna exiſtimatione in eadem aula habitus fuit, *tr*.35.*d*.25.*n* 2.

Spiritus Sanctus.

Cur columbæ ſpeciem aſſumpſerit, *tr*. 38.*d*.9 *n*.3.

Ejus ſeptem dona opprimuntur per gulam, & ſignificantur per ſeptem Jobi filios in triclinio oppreſſos, *tr* 31.*d* 22.*n*.1.

Sponſalitium, vid. V. *Anima.*

Animæ cum Deo qualiter fiat, *tr*.29 *d*. 8.*per totum.*

Teſtes hujus ſponſalitii ſunt opera

S. Stephanus Proto-Martyr.

Lapides ei dulces fuerunt, *tr*.29 *d* 20.*n*.1.

Vidit cœlos apertos & Jeſum ſtantem, *tr*.29.*d*.20.*n*.2.

Plura inter Judæos portenta patravit, ſed nullum ab invidia evitavit, *tr*.38.*d*.12.*n*.4.

Quando maximum patrarit miraculum. vid. Oratio.

Stola.

Proprium eſt ſacerdotis ornamentum, *tr*.22 *d*.34.*n*.3.

Struthio

Fœtus ſuos radiis ſolaribus mediantibus animat, *tr*.23 *d*.9. *num* 7.

Studentes Academici.

Vinum cavere debent tamquam ſpecialem Sapientiæ obicem, *tr*.31.*d* 10 *per totum.*

Sturnus.

Cicuta herba admodum venenoſa ſine ullo periculo veſcitur, temerè & non temere judicantibus eleganter applicata proprietas, *tr*.42.*d*.10.*n* 3.

Sultanus Turcarum Rex.

Ejus in condonandis injuriis mira promptitudo, *tr*. 35.*d*.2. *num*.5.

Superbia

Superbiæ & vanæ gloriæ in inferno ſupplicium horribili Hiſtoria deſcribitur, *tr* 34.*d*.8.*n* 5.

Cur huic vitio nomen pedis attribuatur, *tr* 32.*d*.13 *n*.2. *in fine.*

Surſum corda.

Cur in Miſſa à Sacerdote dicatur, *tr*.26.*d*.26.*n*.7.

Suſan.

Civitas Perſidis cur ſic appellata, *tr*.26 *d*.14 *n*.11.

Suſanna.

Tentata, *tr*.23.*d*.4.*n* 10.

S. Sylveſter Papa.

Singulis ſeptimanæ diebus feriæ nomen, impoſuit, *tract.* 20. *d*. 2 *num*. 10.

Ad converſionem S. Helenæ procurandam, tantum à ſacrificulis occiſum redivivum fecit, quod ſacerdotes Idolorum facere non potuerunt, *tr*.29.*d* 24.*n*.5.

Synagoga.

Significatur per vineam, *tr* 30.*d*.27.*n* 8.

T.

Tabernaculum.

In formam turris exſtructum & cur, *tr*. 26 *d*.22.*n*.8

Tamerlanes.

Ejus in morte pugna. *tr*.41 *d* 21.*n*.5.

Templum

Salomonis qualiter & cum quibus divitiis præparatum, *tr* 26. *d* 32.*num*.7.

Tempus.

De ejus pretioſitate, *tr* 30 *d* 17.*n*.9.

Temporis male collocati jactura apud inferos ſingulare tormentum, *tr* 34.*d*.17.*n*.7

Tenebræ.

Infernales cur à Chriſto vocentur exteriores, *tr*.34 *d* 10 *n*.5.

Tentatio.

Optimum illas vincendi remedium eſt facta Deo gratiarum actio pro illis quaſi jam fugatis, *tr*. 30.*d*.7.*n* 9.

Terra.

Symbolum eſt gratitudinis, *tr* 30.*d* 1.*n*.9.

Teſtamentum.

Horribile cujuſdam mercatoris vid. Mercator.

Thau.

Litera Hebræa ſignum Crucis exprimit & quid ſignificet, *tr*.25 *d*.7 *n* 7.

Thebani.

Quomodo à Lacedæmoniis Rempublicam ſuam bene gubernare edocti ſint, *tr*.34.*d*.4.*n*.5

S. Thecla Virgo & Martyr.

A Leonibus nihil paſſa eſt, *tr*.29.*d*.20.*n*.12.

Thema-

Themaxucha Indus.

Beneficium vocationis ad fidem permagni fecit, *tr.* 30. *d.* 14. *n.* 18,

Theodorus Monachus.

Etiam ad juſſionem S. Pachomii matrem propriam videre recuſabat, timens ne rationem inde Deo eſſet redditurus in judicio, *tr.* 41. *d.* 13. *n.* 7.

S. Theodorus.

In Conſtantinum VI Imperat. excommunicationem fulminat ob malum illius exemplum, *tr.* 27. *d.* 9. *n.* 6.

S. Thereſia à Jeſu Ord. Carmelitarum.

Ejus cum Chriſto Diſcurſus, *tr.* 26 *d.* 11. *n.* 6. *vid. V. Euchariſtia.*

Gratam ſe exhibuit erga viatorem à quo hauſtum aquæ ſitibunda acceperat, *tr.* 30. *d.* 8. *n.* 11.

Theſaurarius.

Reginæ Candacis non differt Baptiſmum & cur, *tr.* 25. *d.* 11. *num.* 6.

Thomas Aquinas.

Per humilitatem tam ſublimem ſibi ſcientiam acquiſivit, *tr.* 32. *d.* 15. *n.* 5.

Compoſuit officium feſti corporis Chriſti, *tr.* 26. *d.* 11. *n.* 2.

Thomas Morus Anglus Magnus Cancellarius & Martyr.

Ejus celebre pro fide certamen, *tr.* 34 *d.* 20 *n.* 9.

Ejus de æternitate conſideratio, *ibidem*

Ejuſdẽ ſalutaris doctrina de acquirendo cœlo, *tr.* 34. *d.* 17. *n.* 10.

Ejus de Hæreſi præclarum dictum, *tr.* 29. *d.* 23. *n.* 9.

Etiam Senex à Parentibus ſuis benedictionem genu flexus petiit, *tr.* 23. *d.* 13. *n.* 3.

S. Thomas à Villanova.

Contra ſcandaloſos invehitur, *tr.* 17. *d.* 13. *n.* 3.

Tiberius Conſtantinus Imperator.

Ob eleëmoſynas erogatas ingentem theſaurum reperit, *tr.* 24. *d.* 3 *n.* 7.

Timor.

Maximus erit in damnatis, *tr.* 34. *d.* 15. *n.* 9.

Timotheus Epiſcopus Epheſinus.

Ab Apoſtolo Paulo ad dandum bonum exemplum ſerio monetur, *tr.* 27. *d.* 4. *n.* 3.

Timotheus Presbyter Jeroſolym.

Ejus de Sacramento Euchariſtiæ doctrina, *tr.* 26. *d.* 2. *n.* 3.

Tumulus.

Abſalonis à pueris lapidibus impetitus, *tr.* 23. *d.* 15. *n.* 6.

S. Titus.

Monetur ab Apoſtolo ut ad facilitandam animarum converſionem bonum edat exemplum, *tr.* 27 *d.* 1. *n.* 7.

Titus Epiſcopus Candiæ.

Monebat ut decorum dignitatis per bonum exemplum conſervaretur, *tr.* 27. *d.* 4. *n.* 1 *& ſeqq.*

Titus Veſpaſiani filius.

Inferni terrore milites ſuos ad fortiter pugnandum excitavit, *tr.* 34. *d.* 4 *n.* 7.

Tobias.

Ejus Hiſtoria, *tr.* 26. *d.* 11. *n.* 5.

Non adorat vitulos, *tr.* 21 *d.* 6 *n.* 12.

Cur in Rages Medorum profecturus canem ſecum habuerit, *tr.* 30. *d.* 10. *n.* 1.

Tonſura.

Inſtituta eſt ad imitationem Nazaræorum, *tr.* 22. *d.* 7. *n.* 1, 2.

Origo tonſuræ ab Apoſtolis derivatur, *ibid. n.* 1.

Epiſcopus tonſuram conferens quid moneat, *ibid.*

Fructus tonſuræ, *ibid n.* 5.

Primo ludibrioſa fuit, nunc honorifica eſt, *ibid. n.* 8.

Cur capillos præſcindendo fiat, *ibid. n.* 8. *&* 6.

Tophet.

Quid ſit, *tr.* 34 *d.* 6. *n.* 4.

Torques.

Dictatoribus in præmium data, *tr.* 23. *d.* 16. *n.* 8.

Tribulatio.

Temporalis indicium aliquod eſt æternarum, *tr.* 34 *d.* 27. *n.* 1. *&* 2.

Tribulationes ad cœlum viam ſternunt, *tr.* 34. *d.* 28 *n.* 5.

Tribulatio ſæpe magnum eſt Dei beneficium, *tr.* 30 *d.* 15, *n.* 4. *&* 5. *tr.* 30. *d.* 18. *per totum.*

Tribunal.

Tribunalia Judæorum quomodo fuerint conſtituta, *tr.* 36. *d.* 2. *n.* 1.

Tridentinum Concilium.

Sacerdotibus exempla potius quam verba commendat, *tr.* 27. *d.* 3. *n.* 3.

Triumphator.

Olim triumphatoribus corona ſertis plena imponebatur, *tr.* 35. *d.* 14. *n.* 12.

Tuba.

Cur à Gedeone Hebræis datæ, *tr.* 27. *d.* 5. *n.* 4.

Turca.

In regno Valentiæ profligati, *tr.* 26. *d.* 12. *n.* 12.

Eorum Imperium unde tantos fecerit progreſſus, vide Injuria.

Tygranes.

Ejus & conjugis mira conjugalis amoris efficacia, *tr.* 37. *d.* 6. *num.* 3.

V.

Valentinianus Imperator.

Præ iræ furore ruptis venis interiit, *tr.* 39 *d.* 9. *n.* 6.

Valerianus Imperator.

Sapori Perſarum Regi equum conſcendenti pro ſcabello ſervire coactus fuit, *tr.* 34. *d.* 18. *n.* 6.

Vallis Joſaphat.

Quare à Deo deputatus ſit locus judicii extremi, *tr.* 41. *d.* 18. *n.* 4. *item d.* 31. *n.* 6.

Vaticana Baſilica.

Significatur per montem Domini in vertice montium, & elevatum ſuper colles, *tr.* 29. *d.* 17. *n.* 2.

Omnes hæreſes ad Vaticanum colliſæ fuerunt.

Veracitas

Euchariſtiæ authenticata. vid. V Euchariſtia, *tr.* 26. *d.* 31 *n.* 1. 2.

Verbum caro factum eſt.

Quid indicet nobis, *tr.* 26. *d.* 15. *n.* 3.

Vermis.

Apud inferos eſt remorſus conſcientiæ, *tr.* 24. *d.* 17. *n.* 3.

Quid potiſſimum exprobrabit impiis, *tr.* 34 *d.* 17. *n.* 6 7. *&* 8.

Veſpertilio.

Symbolum invidiæ, *tr.* 35. *d.* 10. *n.* 2.

Veſtes.

Sacerdotales Aaronis, *tr.* 22 *d.* 6. *per totum.*

Sanctificant hominem, *tr.* 22. *d.* 6 *n.* 4.

Epiſcopales earumque myſteria. *ibid d* 7 *n* 3. *&* 4.

Cur Chriſtus montem Calvariæ conſcenſurus veſte inconſutili indutus fuerit, *ibid n.* 6.

Veſuvius.

Cur Neapoli proximus, *tr.* 34. *d* 20. *n.* 10.

Pœnas adumbrat inferni. *tr* 34 *d* 27. *n.* 7.

Victorinus Orator.

Inſignis ab Evangelio convictus, *tr.* 25. *d* 9. *n.* 3.

Viſtualea.

Nautarum convertuntur in ſaxa, *tr.* 24. *d.* 12. *n.* 7.

Vidua.

Quædam unici filii ſui interfectorem ab omni captivitatis eripuit periculo ne mortem filii ſui vindicare videretur, pro cujus pietatis præmio filius æternam ſalutem citius conſecutus eſt, *tr.* 35. *d.* 15. *n.* 10.

S. Vincentius Levita & Martyr.

Ejus in tormentis invictus & gaudens animus, *tr.* 29. *d.* 20. *n.* 3.

Vincentius.

Lanteri Archi-Epiſcopus Raguſinus manum S. Philippi inſtar Solis ſplendentem vidit, *tr.* 22. *d* 7. *n.* 3.

Vindicativus.

Vindicativi aſpidi ſunt ſimiles, vid. Aſpis.

Vindicativi Dæmonis ſunt imitatores, *tr.* 35 *d* 10. *n.* 11.

Vindicativus ſibi-ipſi magis nocet quam proximo, *tr.* 55. *d.* 26 *paſſim per totum.*

Vindicativi præ nimiis anxietatibus ſunt quaſi mare fervens quod quieſcere numquam poteſt, *tr.* 35. *d* 27. *per totum.*

Vindicativi in pœnam ſæpe impœnitentes moriuntur, *tr.* 25. *d.* 29. *n.* 6.

Vindicta.

Vindictæ hoſtes ad Regimen aptiſſimi, *tr.* 35. *d.* 9 *n.* 8. *&* 9.

Vindictæ incentivũ honoris nimius appetitus, *tr.* 35. *d.* 24. *n.* 2.

Vindictam ſumere in magnam cedit ignominiam, *tr.* 35. *d.* 25. *per totum*

Vindictæ propriæ oſor. vid. Marcus Bibulius.

Vindictam pertinaciter machinantis cujuſdam vetulæ terribilis punitio, *tr.* 35. *d.* 29. *n.* 7.

Vinea.

Synagogam ſignificat, *tr* 30. *d.* 27. *n.* 1.

Vinum.

Superflue potatum incentivum eſt libidinis, *tr.* 31. *d.* 1. *n.* 4.

Converſus Ord. S Dominici Bononiæ ſine licentia vinum bibens à Dæmone poſſidetur. *tr* 31. *d.* 2. *n.* 10.

Vinum S. Bern. manifeſtum dæmonem eſſe dicit, *tr.* 35. *d.* 2. *n.* 14.

Vinum ignem infernalem comminatur immodice ſumptum, *tr.* 31. *d.* 3. *n.* 5.

Primus crater ſitim extinguit. 2. tendit ad lætitiam. 3 ad voluptatem. 4. ad Ebrietatem. 5. ad iram. 6. ad litem. 7. ad furorem. 8 ad ſomnum. 9. ad morbum, *tr.* 31 *d.* 5. *n.* 6.

Beſtialitas illorum qui vinum ſuperflue bibere nolentibus iraſcuntur, *tr.* 31. *d.* 5 *n.* 7.

Ante uſum vini nulla ſit in Scriptura ſervitutis mentio. *tr.* 31. *d.* 5. *n.* 9.

Vinum intellectum excæcat & beſtiis ſimilem facit, *tr.* 31. *d.* 6. *per totum.*

Quid vinum mali pariat, primus illius author Noë expertus fuit, *tr.* 31. *d.* 6 *n.* 6.

Cur Moyſes percutiendo petram virga non vinum ſed aquam populo bibendam propinarit. *tr.* 31. *d.* 7 *n.* 2.

Vinum Noë veranda nudavit, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 1. *&* 2.

Mundus uſque ad ſexcenteſimum tertium annum vinum ignoravit, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 2.

Optimum caſtitatis conſervandæ remedium eſt abſtinentia à vino, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 7. *&* 8.

Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, *tr.* 31. *d.* 8. *n.* 8.
Vini uſus Romanis fœminis ignotus fuit, *tr.* 35. *d.* 8. *n.* 10.
Vinum immoderate potatum impedit intellectum ne ſanos fiat maxime circa cœleſtia. *tr.* 31. *d.* 10. *per totum.*
Vinum ab ebrioſis potatum fel eſt draconum inſanabile venenum. *tr.* 31. *p.* 16. *n.* 3.
Horrendum ebrii cujuſdam è ſimplici vino Deo ipſi propinantis exemplum, *tr.* 13. *d.* 16. *n.* 11.
In qua quantitate ſumendum eſt vinum. *tr.* 31. *d.* 19. *n.* 2.
Vinum eſt venenum aſpidum ſi immodice bibatur, *tract.* 31. *d.* 19 *num* 3.
Vinum eſt ſanguis terræ, *tr.* 35. *d.* 29. *n.* 3.
Certatim bibentes perſtringuntur, *tr.* 31. *d.* 25 *n.* 10.
Cur Deus vinum creavit a quo tot mala oriuntur, *tract.* 31. *d.* 26. *num.* 8.

Vipera.

Ejus morſus per cinerem curari dicitur, *tr.* 39. *d.* 17. *n.* 8.

Virga Aaronis.

Floruit *tr.* 22. *d.* 9. *n.* 2. *ſemper viridis ibid. d.* 18. *n.* 3.
Flores & amygdala producit, *tr.* 22. *d.* 32. *n.* 2.
Virga, *vid. ſimilitudines.*

Virgo Virginitas.

Inſigne S. Euphraſiæ Virginis pro virginitate tuenda juvenum ſtratagema, *tr.* 29. *d.* 20. *n.* 7.
Ad tuendam virginum pudicitiam Deus aliquando dæmonem velut miniſtrum adhibet, *tr.* 29. *d.* 20 *n.* 12.
Virginitas ſine humilitate tuta non eſt, *tr.* 32. *d.* 4. *n.* 11.

Viſio.

S. Joan. in Apocal. *tr.* 26. *d.* 48 *n.* 3.

Vitalius Eremita.

Mirus ejus modus in convertendis meretricibus, & quo modo judicia hominum deceperit, *tr.* 42. *d.* 6. *n.* 3.

Vitia.

Qualiter nobis ſcala ad cœlum fiant, *tr.* 34. *d* 17. *n.* 30.

S Vitus Martyr.

Pro beneficiis Martyrium paſſus, *tr.* 30. *d* 24. *n.* 2.

Vivens.

Quinam dicantur viventes in infernum deſcendere. *Vide Infernus.*

Unio.

Inter Sacerdotem & Principem eſſe debet, *tr.* 22. *d.* 13 *n.* 7.

Vocatio ad fidem.

Ingens eſt beneficium, *tr.* 30. *d* 24. *n.* 9. *& ſeqq.*

Voluntas.

Ejus perverſitas cauſa eſt cur peccatum æterno ſupplicio puniatur, *tr.* 34. *d.* 25. *n* 3. *&* 4.

Vox.

Vocis benignæ & vittæ rubeæ pulchra ad invicem comparatio, *tr.* 36. *d.* 14 *n.* 12.

Urſus, Urſa.

Cur tantopere mel diligant & quomodo ſuis medeantur malis, *tr.* 25 *d.* 8 *n.* 8.
Cur urſa raptis catulis tantopere ferociat, *tr.* 25. *d.* 22. *n.* 6.

Uſus antiquus.

Juvenes per exempla informandi, *tr.* 27. *d.* 3. *n.* 4.

Uva botrus.

E terra promiſſionis allatus quid ſignificet, *tr.* 26. *d.* 36. *n.* 2

Vulnera Chriſti.

Servavit Salvator illa in teſtimonium Paſſionis contra Judæos & peccatores, *tr.* 41. *d.* 11. *n.* 3. *&* 4.

Vultur.

Vultures apud inferos eſſe Poetæ gentiles finxerunt, *tract.* 34. *d.* 17. *num.* 2.

W.

Wenceſlaus,

Rex Bohemorum quanta cum diligentia agros excoluerit, qui frumentum pro hoſtiis formandis producebant, *tr.* 26. *d.* 4. *n.* 5

Widichindus.

Ejus in die Paſchatis habita viſio, *tr.* 26. *d.* 37. *n* 9.

S. Willegiſus Archi Epiſcopus Moguntinus

Rotam pro inſigni Electorali aſſumpſit, quia currificis cujusdam filius fuit, *tr.* 32 *d.* 20. *n* 6.

X.

Zeuxis.

Caniſtrum uvis plenum adeo affabre pinxit ut volucres ad illas deguſtandas certatim advolarint, *tr.* 26. *d.* 50. *n.* 10.

Z.

Zacharias.

Cur dubitando de præcurſoris nativitate punitus ſit, non verò B Virgo, dum in annunciatione quæſivit, quomodo fiet iſtud? *tr.* 37. *d.* 9. *n.* 2.

Zachæus.

Ad Chriſtum videndum arborem conſcendens quid ſignificet.
Cur Chriſtus ad ipſius domum non invitatus diverterit, *tr.* 30. *d.* 6 *n.* 4.

Zelus.

D. Chryſoſtomi contra indigne communicantes, *tr.* 26. *d.* 40. *num.* 3.

Zeno Imperator.

Obſtante Eleëmoſyna pro ſuis delictis caſtigari non potuit, *tr.* 26. *d.* 35.
Quondam vivus ſepultus præ fame nimia manum propriam comedit, *tr.* 34. *d.* 23. *n.* 8.

INDEX CONCIONATORIUS
IN TOMUM SECUNDUM
BIBLIOTHECÆ MORALIS
ADMODUM REVERENDI,
D. Patris JOSEPHI MANSI, Oratorii Presbyteri.

Indicans unumquodque Evangelium variis conceptibus explicatum, Prout ſuo ordine legitur in Eccleſia Romana,

Primo;

PER OMNES ANNI DOMINICAS,

Secundo;

PER OMNES FESTIVITATES.

DOMINICA I. ADVENTUS.

Erunt ſigna in Sole & Luna & ſtellis Luc. 21. ℣ 25. Lex Evangelica, quam Chriſtus Dominus ſuo in mundum Adventu promulgavit, lex quidem eſt amoris; ſed cum amor hic ſalutarem quemdam timorem pro ſuo habeat fundamento; Hinc eſt quod S. Mater Eccleſia tamquam Chriſti Vicaria, ſicut ipſe Adventu ſuo vero & reali magnam nobis Dei oſtendit miſericordiam & Amorem, ſic illa Adventu rememorativo per propoſitam ſacri Evangelii lectionem, magnam nobis incipit prædicare Dei in Judicio finali juſtitiam, ad hoc ut ſalutarem incutiens timorem, amorem Dei in nobis conſervet, conſideratio enim finalis Judicii ad timorate & virtuoſe vivendum, Deique offenſas declinandas magno nobis eſt auxilio, *tr.* 41. *d.* 2 *per totum.*

Erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis. Primum & ultimum quod S. Mater Eccleſia per totius Anni Eccleſiaſtici decurſum proponit Evangelium, tractat de terribilibus ſignis finalis Judicii, neque id ſine myſterio, vult enim Eccleſia oſtendere quam utile ſit illud Judicium ſemper habere præ oculis. utiliſſima enim eſt hæc de extremo judicio materia ad conſiderandum, *tr* 41. *d.* 1. *per totum.*

Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis. In omnibus inſenſibilibus dabit Deus ſigna ante Judicium, auferens à variis creaturis eam quam in prima ſua creatione obtinuerunt pulchritudinem, nitorem ac ſplendorem, eamque quam antea exhibuerunt gratiam modo convertendo in terrorem, idque in punitionem peccatorum, qui creaturarum abuſi beneficiis, creaturas omnes contra ſe ſentient armatas, ut illatas creatori vindicent injurias, *tr.* 41. *diſc.* 4. *per totum*

Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis. Quæri poſſet quod cum Juſtiſſimus & bonorum remunerator & malorum vindex Deus privatum cujusque animæ, jamjam mortalitatis vinculis exutæ, inſtituerit judicium, ad quid igitur ſerviat illud univerſale in ultimo mundi excidio inſtituendum? cujus quæſiti reſolutiones optimis fundatæ rationibus dantur, *tr.* 41. *diſc.* 3. *per totum.*

Areſcentibus hominibus præ timore. Viſis tot portentis ac prodigiis erunt homines tabeſcentes & tamquam ef-

ſlantes

ſtantes animam, quia, ut habet textus Arabicus; *Et egredientur animæ hominum ab eis, timore ejus quod veniet ſuper orbem.* Huncque timorem non tantum peccatores ſed etiam juſtos invaſorum teſtatur S. Auguſt. Ep. 80. *Nunc autem iſta mala quæ tamquam ſumma, extremaque creduntur, utrique regno Chriſti ſcilicet, & diaboli videmus eſſe communia pariter quippe his boni affliguntur & mali.* Valde mirum eſt, quod dicat S. Pater. *Pariter quippe his boni affliguntur & mali.* Quod mali timeant non multum mirandum eſt. Ad quod juſti Chriſti ſocii ac familiares futuri timere debeant id eſt quod admiratione quadam humanam percellit mentem; ſed reſpondetur: Sciunt quidem juſti ſeipſos æterna beatitudine donandos eſſe; cum tamen conſiderant iratum Judicis vultum & judiciali rigore ſeverum, divinas iras minantem, ſic præ timore filiali, ac expectatione Judicii finalis pavent, ut etiam ſimul cum improbis expalleſcant & contremiſcant, *Tr.41.d.6. per totum & diſc. 23. per totum.*

Areſcentibus hominibus præ timore. Tabeſcunt & conſumuntur homines præ timore & expectatione judicii appropinquantis, cum cogitant; quod adeſt tempus, ut appareant coram Judicis tribunali, ut ab ipſo judicentur, & eorum facta diſcutiantur, ac examinentur, inde palleſcunt, & maximo timore anguntur: Duriſſimum enim eſt ante judicem convenire, ut cauſa ventiletur & ſententia proferatur, *tr.41.d.5. per tot. & diſc. 6. per totum.*

Tunc apparebit ſignum filii hominis in cælo. D. Thomas in Commentario in Matth. *Crux apparebit*, ait, *ut ſignificetur judiciariam poteſtatem per crucem comparatam*, Imo etiam ut innoteſcat, Chriſtum pro omnium ſalute fuiſſe crucifixum, ac proinde ingratos eſſe & inexcuſabiles, qui tantam ejus Charitatem ac miſericordiam neglexerunt. Unde D. Chryſoſt. *in imperf.* ſic introducit Chriſtum loquentem. *Hom. 49. Ego*, ait, *propter vos alligatus, & deluſus & cæſus & crucifixus ſum, ubi eſt tantarum mearum injuriarum fructus?* Unde non erit neceſſitas accuſationis dum in Judicio rei videntur cruce, *tr. 41.d.11. per tot. Item diſc. 18. per totum.*

Cum autem venerit filius hominis in majeſtate ſua, & omnes Angeli ejus cum eo. Ex multis elucebit ingens Chriſti majeſtas venientis ad judicium. Primo ex prævio ac horrifico clangore tubæ. Secundo ex prævia voce Angeli vocante ad Judicium maxime tamen apparebit Majeſtas ex prævio igne, de quo Pſalm. 96.v.3. *Ignis ante ipſum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* De quo igne ejuſque miris effectibus, nec non de aliis nonnullis quæ in eo latent myſteriis. *Vide tr. 41.d.10. per totum.*

Et omnes Angeli ejus cum eo. Advenient Angeli primo, ut declaretur ingens Chriſti Majeſtas, cui tot millia Angelorum aſtant. Secundo omnes venient omnes Angeli ut teſtes ſint actionum eorum qui judicandi ſunt Philo *lib. de ſomn.* Angelos quos Jacob vidit aſcendentes, & deſcendentes per ſcalam ſibi oſtenſam *Gen. 28. v.12*, tamquam magni regis aures, & oculos audientes, videnteſque omnia appellavit, & ideo tot innumeri Angeli adducuntur, ut hominum ſententia rite examinata, ac promulgata habeatur pro noſtro documento, ut in ſententia proferenda multis adhibitis teſtibus & probe examinatis procedamus. Judicandum enim eſt ſecundùm acta & probata &c. *tr.40.d 3 & 4. per totum.*

Et omnes Angeli ejus cum eo D. Auguſtinus apud Catenam: *Angelorum nomine*, ait, *ſignificavit homines qui cum Chriſto judicabunt.* Per Angelos igitur juxta Auguſtinum intelliguntur Sancti qui venient tamquam judices ad judicandum, juxta illud Matth. 19. *Sedebitis ſuper ſedes duodecim tribus Iſrël.* Sed quid ad hos Sanctos denotandos Angelorum nomine utitur? Qui Judices inſtituuntur, ita debent eſſe denudati ab omni cognatione, neceſſitudine carnis & ſanguinis, ab omnique amicitia, odio, æmolatione, ac reliquis humanitatis affectionibus, ut de naturæ divortio Angelos æmulentur. Imo qui judex eſt divinam naturam debet imitari, ut nihil de humanis vitiis trahere videatur, ſed ſine ulla corruptelæ ſuſpicione integritate conſpicuus ſit, ut quoddam divinitatis veſtigium redolere videatur, *tr.40.d.2.7. per totum.*

His autem fieri incipientibus reſpicite & levate capita veſtra. Habentibus conſcientiam bonam & non invenientibus peccatum, nihil timendum erit in die illa; Unde merito reſpiciendum eſt nobis ſæpè ad conſcientias noſtras, ſi enim in hac vita per exactum conſcientiæ examen judicaremus noſipſos, nulla nobis eſſet judicem timendi ratio, quia bonus judicii univerſalis exitus a particulari uniuſcujuſque dependebit judicio, quod poſt ſingulorum mortem confeſtim inſtituitur, *tr.41. d. 28. per totum.*

Tunc dicet his, qui à ſiniſtris erunt, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus Matth. 25. v.41. Congregato ergo omnium hominum cœtu horrenda vox judicis inſonabit: *Ite maledicti.* O quam timoris ac tremoris vox hæc plena eſt! cum etiam inſenſibilia ac elementa hac voce audita contremiſcent; ac ingenti voce concutientur tamquam eam ſuſtinere non valentes. *tr. 41.d.14. per totum. Varios item hac de re eodem tractatu habes diſcurſus quos facile ad citata Evangelii Themata erit applicare.*

DOMINICA II. ADVENTUS.

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti. Introducitur hic Joannes in carcere inter vincula in vili loco detentus, in quo veluti proprio opinionis apud vulgus oblitus, diſcipulos mittit ad Chriſtum, ut ejus vera luce ac intelligentia illuminentur. Ut inde agnoſcas quam falſum ac à vero alienum ſit iniquorum dogma, qui præcelſam eminentiam volunt inveſtigare non à virtute ac præclaris factis, quibus quis nitet ac reſplendet; ſed à loco quem tenet: In hoc vero multus error reperitur. Joannes enim in abjecto claudebatur ergaſtulo, & tamen ipſum ejus eximia charitas ac virtus toti manifeſtum reddit orbi: Hoc enim proprium ſibi poſſidet vera humilitas &c. *tr.32.d.9.10. & 11. per totum.*

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti. Non caſu aut fortuito factum, quod Joannes tam magnus ſanctus in carcere detineretur captivus, & Herodes inceſtuoſus in Throno regni ſui reſidat regia majeſtate conſpicuus; quænam vero hujus rei cauſa ſit declarabit Deus in illa die quando manifeſtabit abſcondita cordium, manifeſtas omnibus efficiendo conſcientias noſtras. *Tract.41.d. 24. per totum.* Item una hæc cauſa eſt, cur optime ordinata Dei juſtitia præter privatum uniuſcujuſque animæ judicium etiam univerſale inſtitui velit. *ibid. diſ. 3. per totum.*

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti. Patet hic mira Sancti Joannis ſanctitas & fortitudo qui nec carcerem nec mortem timuit increpando Herodis inceſtu, ſolum Deum habens præ oculis, ad exemplum cæterorum Eccleſiaſticorum quorum ſtatum per officium prædicationis repræſentat, eorundem que officium & obligationem docet qualiter in procurando divini honoris augmento ab omni humano reſpectu ſequeſtrari eſſe debent, *tr. 22.d. 3. per totum.*

Mittens duos de diſcipulis ſuis. Communis hujus rei ratio hæc eſt: Quia cum Joannes eſſet in carcere, & mor-

tem ſuam in proximo præviderer, mittit diſcipulos ad Chriſtum; nam ipſi ejus doctrina indigebant, ut depoſito omni erga Joannem affectu ipſum Chriſtum Jeſum verum eſt Deum ac Meſſiam in lege promiſſum agnoſcerent. Sciens hanc fidem Chriſtique doctrinam eſſe bonorum omnium principium & fondamentum, *Tr. 29. d. 1. per totum.*

Mittens duos de diſcipulis. Bene ſciebat ipſe divinus Baptiſta, quod ea hac ſua miſſione pullulaturæ erant variæ hominum ſententiæ, etiam in dedecus & confuſionem ſui ipſius, non enim defuere autores, qui valde indocte aſſeruerunt hanc legationem fuiſſe inſtitutam à Joanne quia de perſona Chriſti dubitaverit, & tamen Joannes cum hac interrogatione eos mittit ad Chriſtum: Voluit enim potius honorem ſuum quam diſcipulorum ſuorum ſalutem in diſcrimen dare. Sciens ſequacium Chriſti & virtutis proprium eſſe, ſcopum eſſe irriſionum hominum, *tr. 25. diſc. 1. per totum.*

Mittens duos de diſcipulis. Pulchre in hunc textum D. Chryſoſtomus Homil. 37. *Non omnes*, inquit, *ſed duos, quos forſan faciliores ad credendum cæteris putabat & qui ſimpliciter abſque ſuſpicione interrogare poſſent, & rebus ipſis diſcere, quantum inter eſt inter Joannem & Jeſum mittere ſtuduit.* Singulariter ponderanda ſunt hæc verba, *faciliores ad credendum:* Nempe qui erant propenſiores & magis inclinati ad credendum, & minus curioſi ad perſcrutandum; nam myſteria fidei integre & indubitanter credenda ſunt, & non niſi ſobrie dumtaxat perſcrutanda & diſcutienda, *tr. 29. d. 15. per totum.*

Mittens duos de diſcipulis. Joannes Diſcipulos ad Chriſtum mittit non quod dubitaret de illo, quod alias confeſſus fuerat de ipſo, ſed potius per hanc miſſionem proteſtari volebat magiſtrum Chriſti; quod ipſe ſolus tam quam Deus poteſt cordi infundere fidem, eſt enim veritas fidei Dei ſolius opus: quod late probatur, *Tr. 29. d. 18. 19. & 20. per totum.*

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? quid eſt hic cauſæ, quod Joannes quaſi dubitans quærat à Chriſto, Tu es qui venturus es? cum ipſe optime noſceret Chriſtum eſſe verum Meſſiam venturum, ſicut in multis ſacri Evangelii locis oſtenditur. Varii S. Patres varias hujus dubitationis non tam rationes quam explicationes aſſignant, quas vide apud Sylveiram *Tom. 3. c. 13. q. 9.* præ cæteris myſtica hæc placet D. Ambroſii, *lib. 5. in Luc. 7.* dicentis, in Joanne ne quidem ullam fuiſſe dubii ſuſpicionem; Et per Joannem, ait, legem intelligendam eſſe, quæ in pectore perfidorum velut in carcere incluſa tenebatur. Contrarium hodie dum fit à multis Chriſtianis, qui Chriſtianorum quidem nomine inſigniuntur & legem Evangelicam ore paſſim profitentur ſed factis negant, ah quam male! *Tr. 29. d. 10, 11. 12. per totum.*

Tu es qui venturus es an alium expectamus. Præclare occaſione hujus textus de Joanne loquitur D. Baſilius Seleucus Orat. 34. *Non tam miramur Joannem exultantem quam nunc interrogantem*, ac ſi diceret, non ita nos rapit in admirationem quod Joannes infans cum perfecto rationis uſu in utero matris exultaverit, ſicut quod cum præclara Chriſti agnitione ipſum modo interroget, eum verbis dubitationis umbram importantibus, cum nihil ſit difficilius, quam quod vir ſapiens ad inſcientis habitum ac formam ſeſe dimittat; patet hic ſumma Joannis Homilitas, quæ opera bona omneſque alios actus virtuoſos in abſcondito cuſtodit ac conſervat, *tr. 32. d. 4. per tot.*

Tu es qui venturus es? Legatis Judæorum ad Baptiſtam venientibus, ut interrogent eum an ipſe ſit verus Meſſias, magna hic divinus præco utitur diligentia ut eos de veritate edoceat; *Confeſſus enim eſt & non negavit.* Et iterum de Chriſto ait: *ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt. Cujus ego non ſum dignus ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti Joan. 1. v. 27.* At vero ſuoſmet diſcipulos in veritate volens inſtruere, tantum legimus quod duos ex eis mittat. Cujus diſcriminis ratio hæc eſt; Judæi qui maximo odio & ira contra Chriſtum fervebant non tam facile convinci poterant de veritate, quam diſcipuli Joannis qui illum amabant. Magna enim vis & efficacia eſt iræ quæ intellectum excæcat, abſorbet diſcurſum, & rationem, & iratum ſtulto ſimilem reddit. *tr. 39. diſc. 5. per totum.*

Euntes renunciate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis. Non verbis ſed miraculis & operibus fidem in ſe plantare voluit Chriſtus Dominus. Voluit enim ſe potius manifeſtum facere ſui muneris adimpletione quam multis locutionibus voluit procul dubio divinus Magiſter oſtendere Fidem, niſi per opera eidem conſonantia vivificetur, mortuam eſſe, *tr. 29. diſc. 6. per totum.*

Pauperes Evangelizantur. Hoc ly *Evangelizantur*, ſi active ſumatur, idem eſt, ac pauperes prædicant, quo ſuppoſito ad quæſtionem reſpondet Abulenſis quæſt. 16 quod hoc ponitur tamquam miraculum inter cætera miracula: Valde enim mirabile fuit, quod viri ſine litteris prædicarent; nec quod ſolum prædicarent, verum etiam quod haberent conſtantiam aperiendi & loquendi aliquid coram hominibus. Unde veræ fidei ſpecimina & argumenta ſunt, quod pauperes Piſcatores per illam ad crucifixi adorationem compararent reges & regna &c. *Tr. 29. diſc. 21. per totum.*

Illis autem abeuntibus cœpit Jeſus dicere de Joanne. Hoc ſermone providus Dominus & Magiſter magnis Joannem extollit encomiis, nec id quidem ſine ratione; nam paulo ante dixerat; *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me*, voluit autem Dominus ab hoc errore excludi Joannem, eum mirificè extollens ſed cur aliis in occaſionibus veluti in Jordane cum à Joanne multum commendaretur puſſimus Dominus ad ejus laudes omnino mutus fuit, & hic illum ita commendat? ratio eſt; quia hic falſo judicio turba Joannem dehoneſtare videbatur, tunc valde largiter à Chriſto evehitur, & apparentes ac falſas injurias veris laudibus remundat. Sic qui injurias libenter tolerat Dei benevolentiam ac defenſionem ſibi conciliat. *Tract. 36. De Injuriis diſc. 9. per totum.* Item injuriatores multis titulis utiles nobis ſunt *Ibid. d. 10. per totum.*

Quid exiſtis in deſertum videre? Joannes ſeptennis in deſerto in tot magnis actam præclaris virtutibus educatus eſt. Merito ergo Joannis laudes à deſerto decantantur: Ab educatione enim homines mores ac virtutes pullulant ut qui in primis vitæ annis addiſcuntur, mores in ætate magis matura ſimiliter adhærere ut plurimum ſolent, *tr. 23. d. 6. per totum.*

DOMINICA III. ADVENTUS.

M*iſerunt Judæi ab Jeroſolymis Sacerdotes & Levitas ad eum ut interrogarent tu quis es?* Mittitur hæc legatio, ut Pontifices cognoſcant, an Joannes ſit Chriſtus, nam, ut clare patet ex text. *Luc. 3. v. 15.* hæc opinio maximè verſabatur in omnium ore. *Exiſtimante populo & cogitantibus omnibus in corde ſuo de Joanne, ne fote ipſe eſſet Chriſtus.* Sed volebant hi Chriſtum lancea occidere capientes Sanctum Joannem pro lancea, qui ſi acceptaret Meſſiatum quem ei offerebant videbatur eis quod Chriſtum lancea confoderent; ſed hac eadem lancea Judæi ſeipſos confoderunt; Hoc enim habet malitia invidi, qui ex aliena boni contriſtatus malum ſibi inde acceſſit, *tr. 38. diſc. 13. per tot.*

Miſerunt Judæi ab Jeroſolymis Sacerdotes & Levitas. Mali certe Principes, qui ex officio obligati erant, procurare ut populus reciperet Chriſtum pro Meſſia, ex invidia qua contra Chriſtum fervebant; conantur hanc Meſſiæ dignitatem à Chriſto auferre & Joanni attribuere, ex quo patet quam obſtinata fuerit Judæorum contra Chriſtum invidia, *tr. 38. d. 19. per totum.*

Ut interrogarent eum tu quis es? Videntur principes Jeruſalem velle implere officium ſuum, quærendo ea veſtigio Meſſiam

Meſſiam, apparenter valde ſoliciti pro populi ſalute; & tamen, cum Sanctus Joannes quem adibant, eum oſtenderet eis, nolebant eum recipere; & tamen hanc interrogationem tam ſolicitam in ſui commendationem cedere optabant. Veri certe Hypocritæ qui Deum & quidquid ad divinum ejus cultum pertinet ſuæ gloriæ ſervire faciunt, propterquod in ſuis transgreſſionibus inexcuſabiles exiſtentes ſevere punientur, *tr.33.d.8. per totum.*

Confeſſus eſt quia non ſum ego. Recte poteſt dici de S. Joanne quod Spiritus Sanctus de Davide dixit: *In omni opere confeſſionem dedit ſancto*; ſicque & nobis faciendum & omnia quæ habemus bona per bonam intentionem ad gloriam Dei referenda ſunt; niſi illa perdere velimus, *tr.37.d.3. & ſequentibus.*

Non ſum ego Chriſtus. Cum Sanctus Joannes haberet tot excellentium dona virtutum ſe adeo humiliavit repetens; *Non ſum, non ſum ego Chriſtus* nobis oſtendere volens humilitatem ſummam eſſe Doctrinæ à Chriſto nobis traditæ, ut eamdem in ſimilibus occaſionibus ad ejus imitationem exercere valeamus, &c. *tr.35.d.7. per totum.*

Non ſum ego Chriſtus. Manſueta certe reſponſio ad callidam illam ſacerdotum interrogationem. Sed quid eſt, quod divinus Baptiſta ad ſe bona intentione venientes ut baptizarentur acriter increpat, eos genimina viperarum vocitando, his autem Sacerdotibus & Levitis tam benigne reſpondeat? ratio eſt, quia hi legati cum eſſent ex ordine ſacerdotali licet impii, eos tamen reverenter alloquitur illorum præclaram dignitatem venerans; Sacerdotes enim licet indigni tamen honorandi ſunt, *tr.24.d.24.per totum.*

Non ſum ego Chriſtus. Non fuit S. Joannes ut Lucifer qui à Deo multis cumulatus beneficiis adhuc ſibi ultro ingratus arrogare auſus fuit quod Deo debebatur, unde quoque reprobatus eſt: S. Joannes vero recognoſcens beneficia à Deo recepta ſtat in veritate firmus nolens quidquam ſibi arrogare quod Dei erat, unde majoribus honorari dignus fuit gratiis. Dum enim Deo pro receptis gratiis nos gratos præſtamus Deum, ut majores nobis largiatur velut debitorem noſtrum obligamus, *tr.30. diſc.6. per totum.*

Ego vox clamantis in deſerto. Joannes vox erat, quia totum quod in eo apparebat vox erat; Oculi, manus, veſtis, cibus, modus vivendi & quidquid in eo erat clamabat per bonum exemplum quod præbebat, ac proinde vox ejus ad perſuadendum erat efficaciſſima, ſi enim boni illius quod perſuadere volumus, aliquod in nobis præmittamus exemplum auditori illud facilius perſuadere & imprimere poterimus; *tr.27.d.3. per totum.*

Ego vox clamantis in deſerto. Quædam in his verbis videtur adeſſe contradictio; nam quomodo tam altum & ſublime de ſe prædicat officium prædicatoris & mox ſe indignum reputat ut ſolvat calceamenta in pedibus Salvatoris: Divinus Baptiſta, quamvis ad tantum dignitatis apicem eſſet evectus & in tam ſublimi munere collocatus tamen propriæ humilitatis cognitionem non perdidit, & ita fatetur id ad quod illum divina gratia extulit, ſemper ut eſſet vox Dei, & etiam illud quod exiſtimabat ex propriis meritis ſibi eſſe condignum, ut ſcilicet non eſſet ſufficiens ad ſolvenda calceamenta Chriſti in nullo enim faſtigio dignitatis cognitio propriæ Vilitatis perdenda eſt, hoc enim vera requirit & exigit humilitas, *Tr.32.d.10. per tot.*

Cujus ego non ſum dignus ut ſolvam corrigiam ejus calceamenti. Joannes ſe indignum profeſſus quod ſolveret corrigiam calceamentorum ejus dignus factus eſt non tantum veniendi ad calceamentum Chriſti ſed etiam ad verticem ejus; quanto enim quis ſe magis humiliat tanto magis exaltatur, *tr.32.d.8.9.10.11.*

DOMINICA IV. ADVENTUS.

A*Nno Quintodecimo Imperii Tiberii Cæſaris Luc.3.* Non ſine ſingulari Myſterio Evangeliſta hic apponit omnes qui in exordio prædicationis Joannis principabantur, nam deſcribere volebat miſerrimum ſtatum ad quem reſpublica Judaica devenerat, & ideo in extrema illius terminatione atque ultima concluſione Herodem Philippum & Lyſaniam ponit: nam hi tres Fratres erant, filiique Herodis Idumæi: & reipublicæ in eo ſtat univerſalis ruina, quod totum illius regimen inter conſanguineos & amicos ſit diviſum, alii namque partes horum non ſequentes ad juſtitiam habere aditum minime valeant, ex quo advertendum quantum conſervationi reipublicæ intereſt ut Judices ſe ab amicitia ſeu Parentela moveri nullo modo ſinant, *tr.40.d.5.*

Factum eſt verbum Domini ad Joannem in deſerto. Imperat Deus Joanni ut expleat munus ſui præcurſoris, & licet ipſe jam exire deſideraret, detinuit ſe tamen per variarum virtutum bonorumque operum exercitationem in deſerto, quia ſi volumus per ſacra verba & officium prædicationis quemdam in populo fructum facere, oportet ut opera bona præcedant quæ plus perſuadent quam verba, *tr.27.diſc.2. per totum.*

Factum eſt verbum Domini ad Joannem in deſerto. In deſerto Joannem ad certos annos degere voluit Deus, ut in eo ſupponeret ſcientiam legis ejus ut fundamentum officii prædicationis, Sapientia enim & ſcientia ſacra in Eccleſiaſticis requiritur, *tr.22.d.34. per totum.*

Factum eſt verbum Domini ad Joannem in deſerto. Joannes in deſerto pelle Cameli veſtitus legitur; quod veſtimenti genus olim vitæ auſteritatem & ſanctitatem denotabat. Sic quoque Deus vult primam veſtem quam debet tergere ſacerdos ſacrificaturus eſſe tunicam albam ex lino, valde anguſtam quæ bene conveniat usque ad pedes, ad declarandum quod is qui debet offerre Deo ſacrificium totus veſtitus eſſe debeat ſanctitate & munditia, *tr.22.d.4.5.6.7.8. per totum.*

Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans Baptiſmum pœnitentiæ. Illud hic maximè notandum, quod Joannes in exordio ſuæ prædicationis non incipit prædicare Chriſti Domini divinitatem, vel ejus eximiam poteſtatem, ſed Baptiſmum in remiſſionem peccatorum; quod quidem ſecundùm litteram intelligendum eſt de vero ac reali Baptiſmo, credibile tamen eſt Joannem in ſua prædicatione alias ad pœnitentiam excitantes pertractaſſe materias, veluti etiam ex textu patet, dum loquit; *Genimina viperarum quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, Luc.3.v.8* Per quæ verba futuræ vitæ pœnas ius indicare voluiſſe non immerito dici poteſt; diſcant igitur hinc prædicatores de pœnis inferni ſæpe ad populum verba facere, *tr.34. diſc.1. per tot.*

Prædicans Baptiſmum pœnitentiæ. Erat Joannes ordinarie baptizans in Jordanis flumine. Quæri poſſet cur potius in hoc quam in alio? inter varias à ſanctis Patribus productas rationes hanc Gloſſa ordinaria hic aſſignat: *Joannes baptizat in Jordane, ut ibi aperiretur janua regni cæleſtis ubi datus eſt aditus filiis Iſrael in terram promiſſionis.* Veluti ab ipſo loco inductus, in quo cum Deus unum largitus eſſet beneficium, per ejus venerationem tamquam gratitudinis exhibitionem induceretur ad aliud excellentius communicandum. Gratitudo enim majora in nos Dei provocat beneficia, *tr.30.d.6. per totum.*

Ego vox clamantis in deſerto, parate viam Domini. Videtur dicere quod Abacuc prophetice inſinuat *Ante faciem ejus ibit verbum*: Verbum forte, clamoroſum, indefeſſum, pro ſalute populorum ſolicitum; omnibus prædicatoribus exemplum præbens quanta, in miniſterio ſacro & promovenda animarum ſalute, Vigilantia ſit neceſſaria, *tr.25.d.32. per tot.*

Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Recte quidem per valles difficultates in via virtutis occurrentes, per colles vero & montes maligni Spiritus offendicula ponentes intelligi poſſunt. Sed magis placet mens S. Auguſtini *ſerm 36 de ſanctis*, Chryſoſt. *Hom.* 10. in

in Matth. D. Gregorii; *Hom.* 10. *in Evang.* Leonis *ſerm. 7. in quadrageſ.* dicentium quod ſententia hæc idem valet, ac illa Chriſti Domini *Luc. cap.* 14. *v.* 11. *Qui ſe humiliat exaltabitur & qui ſe exaltat humiliabitur*, quo ſuppoſito; tunc omnis vallis implebitur, quando veri humiles per valles ſignificatur ſpecialiori titulo cœlorum regnum (in quo omnis impletio eſt & ſocietas) ſibi acquirunt, *Tract. 32. diſc. 16. per totum*, Mons vero omnis & collis humiliabitur, quando Dæmon qui per ſuperbiam velut mons erigitur per humilitatem vincitur: *ib. d. 17. per totum.*

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS. D. N. J. C.

ERant Pater ejus & Mater mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo Luc 2. Res divinæ altaque myſteria, quæ captum noſtrum ſuperant, licet ſint nota, menti tamen noſtræ ſeſe iterum ad illa recipienti, admirationem cauſant, ut hæc admiratio nos in amorem & obſequium Domini impellat, aut per timorem divinorum Judiciorum avocet & ita admirabantur Joſeph & Maria, non hærentes in ſola admiratione ſed tranſibant ad amorem & obſequium Domini, mirantur vero peccatores, cur damnati qui Deum temporaliter offenderunt in inferno nihilominus in æternum ſint puniendi ſed pauci emendantur, cujus divini rigoris varias ad Auditorum admonitationem rationes habes, *tr. 34. diſc. 30.*

Erant mirantes, Mirabatur Virgo ea quæ de Chriſto ſpargebantur, & ſubjungit D. Lucas: *Hæc conferebat in corde ſuo*, nec tibi ſufficiat audire ſolum myſteria Dei & tuæ Salvationis, ſed illa conferas in corde tuo & rite perpendas ut illis gratus reſpondeas ſi amorem Dei in illis experiris beneficiorum enim divinorum recognitio nec non ſedula recogitatio ex eaque orta gratitudo, legis divinæ obſervantiæ, perfectioni & charitati cooperatur, modo cum corde puro & modo hoc tributum exſolvamus. *Tr. 30. diſc. 9. per totum.*

Et benedixit illis Simeon & dixit ad Mariam Matrem ejus. Cum Simeon Jeſum in manibus haberet Parentibus benedixit. Videtur autem quod hæc benedictio fuerit valde ſpecialis, uti Carthuſianus hoc in loco ponderat, dicens: *Benedixit illis, quod quamvis Simeon minor eſſet illis ſanctitate, erat tamen major dignitate, nempe officio ſacerdotali.* Nam proprium eſt majoris minorem benedicere. Ex quo expende quanta ſit dignitas & poteſtas ſacerdotum, *tr 22. d. 9. 10. 11. 12. 13. per totum.*

Ecce eſt poſitus hic in ruinam & in reſurrectionem multorum. Per quam eleganter D. Fulgentius lib. 1. ad Thraſymundum regem Cap. 4. apte ad hunc textum ſcribit: *Ibi ergo male credentibus ruinam perfidia generat, ubi recta credulitas fideles exaltat.* Ubi recte ponderat, quod perfidiæ, tribuatur ruina, fidei vero exaltatio. F[i]des enim noſtra eſt omnium bonorum noſtrorum Principium & fundamentum, *tr. 29. d. 1. per totum.*

Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorum. Optime, uti præcedenti explicatione dictum eſt, perfidiæ, tribuitur ruina, fidei vero exaltatio; quæ explicatio confirmatur ex D. Gregorio Nyſſen. in Caten. D. Thomæ, quia quando Simeon loquitur de auxilio & ſalute à Deo hominibus præparata loquitur per reſpectum ad omnes. *Quod paraſti ante faciem omnium populorum*; quia Deus ex ſe omnibus dat ſalutem & ſufficientia media. Cum vero ſermo eſt in ordine ad executionem & effectum, ait per reſpectum ad multos: *In ruinam & reſurrectionem multorum*, quia multi efficaci Dei auxilio in Chriſto vitam, gratiam & gloriam invenerunt, multi vero etiam ruinæ & damnationis occaſionem habuerunt, ut vel maxime fideles qui promiſſiones in Baptiſmo factas non adimpleverunt, & communicato fidei lumini non correſponderunt, *tr. 29. d. 14. per totum.*

Et in ſignum cui contradicetur. Multæ & variæ ſunt hujus loci expoſitiones omiſſis pluribus. Chriſtus Dominus dicitur poſitus in ſignum quod à nobis imitandum eſt; vel dicitur ſignum quia ejus fides eſt nota populi Chriſtiani, huic tamen ſigno Judæi ac Hæretici moribus ac verbis contradixerunt, ſicuti autem Chriſtus ob varias contradictiones populi Judaici tantum abeſt, quin obſcuratus ſit verum magis clarificatus, ita quoque fides ſua quæ eſt Eccleſiæ Romanæ tantum abeſt quin in ſucceſſoribus ſuis fuerit obſcurata, quin potius per Æmulorum contradictiones & confutationes confirmata & ſtabilita, *tr. 29. d. 22. per totum.*

Et ſuam ipſius Animam pertranſibit Gladius. D. Hilarius *in Pſalm.* 118. *litt. Gimel* 3 gladium hunc explicat eſſe ſeveritatem divini Judicii. Cujus quidem ſententia, licet quantum ſpectat ad B. Virginem non ſit tenenda, cum non videatur ratio cur puriſſima hæc Virgo, quæ nec Originale habuit, nec actuale quodpiam peccatum ſive mortale, ſive veniale perpetravit, in illo die timere ſibi deberet; credibile tamen eſt quod ex compaſſione quoad alios qui rigido huic tribunali ſubjicientur animam virginis aliquis ſpiritualis gladius pertranſibit cum etiam Angeli ob Judicii illius terribilitatem, & rigorem commoveantur, *tr. 41. d. 6. per totum.*

Et erat Anna &c. Vidua uſque ad annos octoginta quatuor, quæ non diſcedebat de templo jejuniis & obſecrationibus ſerviens die ac nocte. Optimo ordine Spiritus Sanctus miram Annæ continentiam deſcribit, non tantum à ſtatu quo ante Matrimonium Virgo, & poſtea per tam longum tempus in caſtitate permanſit: ſed etiam à Mediis quo illam acquiſivit, jejuniis, inquiens, & obſecrationibus ſerviens die ac nocte. Exceſſus enim in cibo & potu eſt concupiſcentiæ carnalis incentivum, *Tract. 31. diſc. 8. per totum.*

DOMINICA INFRA OCTAVAM EPIPHANIÆ.

CUm Jeſus factus eſſet Annorum duodecim aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecundùm conſuetudinem diei feſti Luc. 2. v. 41. Singulare quoddam in ſe continet myſterium, quod Chriſtus ſe ita exhibeat in templo, quo adimpleta videtur Prophetia Malachiæ, qua dicitur quod ſubito ſe deteget in templo; quod autem hoc factum ſit ſecundùm conſuetudinem diei feſti voluit abſque dubio indicare ſolicitudinem, quam Deus ſemper circa feſtorum ſanctificationem exhibuit, *De qua vide tr. 28. d. 2 per to[t].*

Cum Jeſus factus eſſet Annorum duodecim aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecundùm conſuetudinem diei feſti. Lex olim ter præcipiebat viros aſcendere templum Jeroſolymitanum, Unde Deuteron. 16. v. 16. *Ter, ait, per annum omne maſculinum apparebit in conſpectu Domini Dei ſui, in loco quem elegerit Dominus.* Sed hic mox dubitabis, quomodo lex juberet & viri ſoli aſcenderent relictis domibus deſertis cum ſolis mulieribus ex quo fieri potuiſſet ut facile ab hoſtibus diriperentur? Cui dubio mox occurrit Dominus. Exod. 34. v. 24. *cum tulero gentes, ait, à facie tua, & dilatavero terminos tuos, nullus inſidiabitur terræ tuæ, aſcendente te, & apparente in conſpectu Domini Dei tui ter in Anno*, Ac ſi dicat, cum ſanctificabis dies feſtos meos, ne metuas hoſtes tuos, multus eſt fructus ſanctificationis feſtorum, *Tr. 28. d. 12. per totum.*

Aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecundùm conſuetudinem diei feſti. Narrat D. Matthæus cap. 2. v. 22. quod cum Joſeph rediret cum puero in Jeruſalem, & audiſſet quod ibi regnaret Archelaus, *Timuit illuc ire*; quomodo igitur nunc cum puero tendit in Jeruſalem Archelao adhuc regnante? Reſponderi poteſt, & quidem apte, quod quamvis Joſeph cum puero in eadem Civitate & loco cum Archelao habitare timuerit, minime vero in diebus Paſchæ cum Euchariſtici panis typus, paſchalis videlicet agnus immolabatur, cui valde eſt peculiare vires miniſtrare & timorem hoſtium tam viſibilium, quam inviſibilium excutere. *Tr. 26. d. 17. 20. 21. 22. per totum.*

Aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecundùm conſuetudinem

dici

dicisſti. Adhuc quæri poteſt, quod in triplici ſolemnitate omnes ad Jeroſolymitanum templum irent, & Chriſtus Dominus una cum parentibus, ter ad illud aſcenderet. Cur igitur non in feſto Pentecoſtes, vel tabernaculorum, ſed in Paſchali tantum ſe manifeſtat? Reſpondetur: In feſto Paſchæ divinæ Euchariſtiæ figura Paſchalis immolabatur agnus; & Chriſtus Dominus ubi tanti Sacramenti umbram vidit, ſe cohibere non potuit, quin ſuaviſſimos doctrinæ ac beneficentiæ ſuæ diffunderet flores; ſic adhuc Euchariſtia ſacra, lumen, ſcientiam & Dei myſteriorumque divinorum infundit cognitionem, *tr.26.d.25. per tot.*

Cum factus eſſet Jeſus annorum duodecim, Aſcendentibus illis. Chriſtus Dominus ſingulis annis à Nazareth in templum cum ſuis ſemper aſcendebat Parentibus. Cur autem duodecim annorum elegit ætatem; & non majorem vel minorem ad ſeipſum declarandum & tunc inter doctores interrogans & audiens eos ſe manifeſtat? Lyranus hic reſpondet: *Ut à pueritia oſtendat zelum ſuum erga ſpiritualia;* docens nos Pueritiam & Adoleſcentiam præ quavis alia ætate ad vitium proclivem fræno opus habere & in bonis rebus ſemper exercitandam, ut ſic reſiduis vitæ annis, in quos boni vel mali mores in pueritia comparati transmittuntur, optima regula præfigatur, *tr.23. d.7. per totum.*

Conſumatiſque diebus, remanſit puer Jeſus in Jeruſalem. Notanter dicit Evangeliſta, conſumatiſque diebus. Quia indicare vult, non ante Parentes Jeſu reverſos eſſe in Jeruſalem, niſi ſolemnitate undique expleta. Dei enim feſtivitates, non ex parte ſed undique ſunt colendæ & in nullo profanandæ, *tr.28.d.14. per totum.* Dæmones autem, ut nos ad dies feſtos profanandos inducant nullum non lapidem movent; quibus proinde generoſe reſiſtendum, *ibid.d.7. per totum.*

Conſummatiſque diebus remanſit puer Jeſus in Jeruſalem. Inſcius parentibus remanſit puer Jeſus in Jeruſalem; cujus moralem rationem aſſignat D. Gregorius *lib. 6. in Cap.8. Luc.* dicens: *Magiſter qui de cæteris præbet exemplum, atque ipſe præceptor ipſe etiam ſuorum executor eſt præceptorum.* Chriſtus Dominus prius adimplet, quæ nobis erat præcepturus, ſuis enim erat impoſiturus mandatum, ut propter ſe relinquerent Patrem & Matrem. *Luc. 14. v.26.* ſic ipſe propter nos Patrem & Matrem relinquere voluit; ut noſtræ ſaluti æternique Patris ſui honori conſuleret. Sic quoque obedientia quam filii Parentibus debent, non habet locum in Caſibus quando ſervitium Dei & ſalus animæ præferri debent, *Tr. 19. diſc. 10.*

Remanſit puer Jeſus in Jeruſalem. Magnus profectò fuit ob abſentiam Jeſu Virginis dolor, licet tantum abſens eſſet quoad corpus, optimeque Virgini conſtaret quoad animam ſibi intime præſentem, præſentia dilectionis: Aſt quantus dolor non obruet nos quando in æternum pœna damni recedet ab animabus noſtris, *tr.34. d. 22. per totum*

Et factum eſt poſt triduum invenerunt illum in templo ſedentem. Certum eſt quod Chriſtus Dominus miraculoſe ſe potuerit ſuſtentare, ita ut nullo indigeret cibo: cum tamen ex divina providentia habeamus, ubi humana adeſſe poteſt induſtria ordinarie ad miraculum recurrendum non eſſe, ideo hic quæri poteſt, quomodo Chriſtus Dominus ſe hoc triduo ſuſtentaverit? Reſpondent communiter Sancti Patres, quod Chriſtus Dominus in hoc triduo oſtiatim mendicaverit, & ad pauperum hoſpitia ſe receperit. Unde Mellifluus Bernardus *Hom. infra octav. Epiph.* ore mellito cum puero, loquens, ait: *Domine Jeſu, quis te cibavit in illo triduo? Quid dicam Deus meus? ut te per omnia noſtra conformares paupertati & in te humana natura Calamitates reciperes, quaſi unus è turba pauperum ſtipem per oſtia mendicabas.* Unde quanti adhuc pretii apud Deum ſit Eleemoſyna facile colligendum *tr.24. diſcurſibus variis.*

Et videntes admirati ſunt. Et dixit Mater ejus ad illum Fili quid feciſti nobis ſic? Cum beatiſſima Virgo ancillam Domini ſe profiteatur, hæc verba: *Fili quid feciſti nobis ſic?* per modum increpantis dicta non fuere, ut arbitratur D. Bonaventura hic; ſed vel ſunt prolata per modum admirationis interrogantis; ut vult Toletus *Annot 67.* vel per modum amoroſæ querelæ; & ut ait Cajetanus hic: *In præſenti Virgo non arguit, ſed querelam neſcientiæ propriæ vocem depromit: nec quærit cauſam cur fecerit, cur intulerit, dolorem ſed affectum manifeſtat.* Pulchra certè de modo quo Parentes filios delinquentes coercere debent, *tr.19.d.8. per totum.* Nimius enim Parentum rigor, nimiaque eorundem benignitas in filios per quam illis gravia damna conciliat, *ibid.d.9. per totum.*

Fili quid feciſti nobis ſic? Timotheus Presbyter *Orat. de occurſu Domini*, quæ habetur in Bibliotheca magna. *tom.4. in fine*, ita ait in perſona, virginis, *cur interrogas & doces, qui nondum literas didiciſti? cur pro Sapientia doctore te geris cur invidiam; adverſus te concitas? Ecce ardentibus oculis te undique aſpiciunt; jam dentibus ſuis ſtridens, tamquam fera beſtia, quæ adverſus agnum tenerum movetur.* Ubi primum tanta eos manifeſta Sapientia antecelluit, omnes invidia moti, mors jam in eorum animis parabatur ei, nam ut ait Petrus Bleſenſis. *Epiſt. 97. Invidiæ proprium eſt, laudem alterius ſuam reputare injuriam, tract. 38. d. 13. & 14.*

Et deſcendit cum eis & venit Nazareth: & erat ſubditus illis. Chriſtus Dominus non uno altero ve anno, ſed per longum tempus ad annum uſque trigeſimum parentibus ſuis ſubditus fuit, ad hoc ut relinqueret nobis exemplum obediendi Parentibus noſtris. Cujus obedientiæ quanta ſit obligatio. *Vide tract. 23. diſc. 11. & ſequentibus per totum.*

DOMINICA II POST EPIPHANIAM.

N*Uptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ Joan. 2.* Miraris forte audiens Jeſum veniſſe ad nuptias ſed eas acceptavit dominos non ad delicias ſed quando conveniebat, ad noſtram doctrinam & utilitatem docens nos quomodo etiam in nuptiis ubi ordinarie ultra neceſſitatem cibi apponuntur, ad neceſſitatem tantum ſumendi ſint, *tract.31.diſc.15.*

Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Si à ſenſu literali ad myſticum tranſire placet, tunc nuptias celebrat Deus dum per comunionem corporis & ſanguinis ſui veluti ſpiritualem cum animabus noſtris copulam init & unionem, noſq; divinitatis ſuæ reddit participes, *tr.26.d.5 & 7*

Et erat Mater Jeſu ibi. Rupertus Abbas Tuitienſis, *Lib.2. in Joan.* pulchre in hunc locum commentatur, dicens: *Magnum & cunctis Sanctæ Eccleſiæ ſpectandum ordinibus humilitatis exemplum, quod Mater Jeſu virgineum Domini templum; illibatum Sancti Spiritus ſacrarium, non aſpernata eſt carnalium intereſſe celebritati nuptiarum.* Quamvis enim ſacratiſſima virgo maximis Spiritus Sancti donis eſſet exornata, tamen inde nihil ſibi ſublime adſcripſit, nec alias longe minora dona habentes contempſit, quanto enimquis majori lumine à Deo eſt præditus, Deoque vicinior factus tanto magis ſe humiliat, *tr.33. diſc.18. per totum.*

Vocatus eſt autem Jeſus & diſcipuli ejus ad nuptias. Dominus Jeſus, ut quantis donis amici ſui eſſent afficiendi, explicarat, ad has nuptias venit: Nam, ſi in illis, quibus ut amicus adfuit, tot operatus eſt ſigna, quid in ſpiritualibus nuptiis fiet, in quibus Ipſe eſt ſponſus videlicet in venerabili Euchariſtiæ Sacramento? Unde pulchre Petrus Damianus *Lib.7. Ep.19.* ad Blancam: *Illic Jeſus aquam convertit in vinum; hic idem Jeſus & vinum ſemetipſum fecit & cibum.* De variis ſacræ Euchariſtiæ excellentiis & effectibus vide *tract.26.* diſcurſibus variis.

Et deficiente vino dixit Mater Jeſu ad eum, vinum non habent. Hunc defectum vini ex invitantium paupertate proveniſſe communiter aſſerunt interpretes: non enim convi-

 vantium

vantium intemperantia hoc præſtitit, nam ubi aderat Chriſtus, totius moderationis norma, omnis immoderatio gulæ aberat. Gula enim, Dei & gratiarum ejus eſt inimica. *tr.31. Diſc.12. per totam.*

Dixit Mater Jeſu ad eum, vinum non habent. Maria, inquit Euthymius hic, *deprecata eſt filium pro deficientis vini miraculo his: qui vocaverant gratiam volens rependere.* Sanctiſſima Deipara ut ſe benigno invitantium affectui maxime gratam exhiberet eorum, inopiam miraculo intendit compenſare, gratitudinis volens exercere virtutem. *De cujus virtutis pulchris effectibus & variis variorum exemplis. Vide tr.30. diſc.7. & 8. per totam.*

Quid mihi & tibi eſt mulier? circa genuinam horum verborum intelligentiam fœdi variorum hæreticorum irrepſerunt errores quos refutatos vide apud Sylveriam. *tom. 2.c.1 q.17.* genuinus autem horum verborum ſenſus eſt, quod Chriſtus Dominus ore ſereno atque benigno ita ſevere aliquantulum locutus eſt, non propter Genetricem, in ea enim nihil reprehenſione dignum dari poterat; ſed propter circumſtantes, ut omnes inſtrueret, quod in his, quæ ſui muneris erant, ad Patriſque obſequium & hominum ſalutem ſpectabant, nullo carnis aut ſanguinis affectu, ſed puro tantum in Deum ducebatur, reſpectu & ita quoties ſuſpicari poterat carnis amorem interrumpere ea, quæ Patris ſui erant aſpere reſpondet: ad exemplum omnium Eccleſiaſticorum ad quos ordinarie ſpectat ea quæ Dei ſunt exequi nihil horum facere humani alicujus reſpectus ſed ſolius Dei intuitu. *tr. 22. diſc 3. per tot.*

Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea. Virgo dum dixit: *Vinum non habent*; Euchariſtiæ inſtitutionem petere videbatur. Ita D. Irenæus *lib.3.c.18. Fervore quodam, ait, ducebatur Deipara bibendi ſanguinis Chriſti poculum.* Et ad hoc reſpondet Chriſtus: *nondum venit hora mea.* Sed valde mirum quod Chriſtus Dominus ita acerbè virgini reſpondeat; dum cœleſtis convivii deſiderio rapiebatur? Eleganter reſpondet D. Auguſtinus *ſerm. 41. de temp. Quod vinum eſt, ait, quod optimum judicatur, quod Architriclinus quaritur ſero prolatum, niſi ſanguinis dominica paſſionis? hoc eſt enim, quod Deus in horam ſuſpendit.* Quando fervida acceleratione virgo ad cœleſte convivium rapitur deſiderio, à Chriſto repellitur, non ob ſeipſam, quæ puriſſima erat, verum in eruditionem noſtram; quia ad menſam tantam non eſt feſtinanter ſed alta præparatione accedendum. *tract. 26. diſc. 26. & 42. per totum.*

Erant autem ibi Hydriæ lapideæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Judæorum. Hæ particulæ, ſecundum purificationem Judæorum, evidenter oſtendunt, in his Hydriis adhuc vinum non fuiſſe, cum enim Paleſtina raros habeat fontes, Hydriæ illæ aqua plenæ ſemper ſervabantur, ut ſi convivantium aliquis immunditiam aliquam contraxiſſet, flumina petenda non eſſent, ſed in eis prope purgaretur. Moraliter autem hoc ſuppoſito D. Gaudentius *tract. 2.* inquit: *Non poſſum parcere purificationi Judæorum immundæ: Lavant polluta corpora, abluta ſtatim polluunt: ſemper impuri ſunt & ut dici ſolet, laterem lavant. Illum laterem, quem paraverunt in Ægypto, Pharaone diabolo, exhibentes ſeipſos arma iniquitatis peccato.* Semper unuſquiſque antiquorum mores ebibit; cum igitur in Ægypto Judæorum majores operibus luti lateriſque inſtarent, & inde frequenter polluti ſeu idololatriæ fæce inquinati abluebantur inde hujuſmodi conſuetudo eſt ad poſteros derivata, non ex lege ſed ex majorum traditione. En quanta vis exempli majorum. *tract. 19. diſc. 4. & 6. tractatu 27. diſc. 12.*

Erant ibi ſex Hydriæ lapideæ. Aderant in menſa alia pocula, aderant & alia vaſa, ſed ad miraculum patrandum Hydrias eligit, erant enim ad Judæorum purificationem poſita, & puriſſima erant; & ideo non incongrue dici poteſt, quod Hydriæ ad hanc vini converſionem eliguntur, quod illa ſacram Euchariſtiam adumbraret; tanti enim myſterii figura in mundo puriſſimoque loco receptaculum ſuum tantum habere poterat; ſi autem tanta puritas figuræ exhibita, quæ igitur non eſt exhibenda figurato. *tract. 26. diſc. 28. per totum.*

Dixit eis Jeſus implete Hydrias aqua. Vinum ex aqua potius quam ex alia re fecit, quia, ut in hanc ſententiam eleganter ait Paſchaſius *lib. de Euchar. cap. 11. Bene in hoc myſterio noſtra figura per aquam admittitur, ut unuſquiſque in illo Chriſti ſanguine ſuſceptum ſe intelligat & in melius transmutatum. tract. 26. diſc. 5. De unione nos inter & Chriſtum in communione ſacra. per totum.*

Guſtavit Architriclinus aquam vinum factam. Deus quidem impleri jubet Hydrias aqua, id eſt, corda noſtra vario tribulationum genere, quæ non immerito aquæ dici poſſunt, ſed ſi earumdem bonum recte penſare valemus, videbimus per eas nos, ſicut & aliis modis invitari ad gratiarum actionem cum eædem, ob magnum quod ex ipſis capimus lucrum nobis cedant in præſtantiſſimum vinum quoddam ſpirituale. *Tract. 30. diſc. 18. per totum.*

Omnis homo primo bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Eſt vinum à Deo creatum in magnum hominis bonum, ſi eo, prout par eſt, homo utatur, magna etiam abuſus ejus cauſat mala. *Qua mala vide tract. 31 diſcurſibus variis.*

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

Cum deſcendiſſet de monte ſecuta ſunt eum turbæ multa Matth. 8. v. 1. Quid eſt quod turbæ non aſcendunt montem ad Chriſtum, ſed deſcendentem ſequuntur? Ratio moralis eſt: Aſcendit Chriſtus in montem, qui alienus erat ab omni peccato; aſcendunt diſcipuli qui jam Chriſti Domini doctrina onus peccatorum depoſuerant; & ideo expediti ac præcipites erant ut ad ſublimia intendant; at turba peccatorum ſarcina & pondere gravabatur, ideoque in altum ſcandere non valet: ſic ſola peccata onus illud grave ſunt, quod nos in inferno detinet, ut vi ejus ad montem cœleſtem ſcandere nequeamus. *tract. 34. diſc. 3 c. per totam.*

Et ecce leproſus veniens adorabat eum. D. Gregorius ab Abulenſi *quaſt. 4.* relatus, notat, quod leproſus hic non aſcenderit in montem ſed Domino deſcendenti occurrerit, rationem hujus hanc aſſignat, quia, non licebat leproſis intra urbes habitare ne alios inficerent. Quod ſi leproſis, qui aliorum corpora tantum inficiebant, ita neceſſum erat ſeparari, qui non magis cavendi ſunt ſcandaloſi qui ſunt veluti ligna ignem infernalem nutrientia. *tract. 27 diſcurſ. 7. per totam.*

Et ecce leproſus veniens adorabat eum dicens, Domine ſi vis potes me mundare. Diligenter attendendum quomodo hic leproſus in petitione ſua magna præventione uſus ſit. Perbelle ait Origenes *Hom. 5. in diverſ.* in perſona leproſi loquens: *Te ego ut Deum adoro, ideoque & Dominum dico opera prius conteſtans & ſic verba loquens.* Prius opera exhibet eum genu flexo adorans, & procidens in faciem ſuam, poſtea verba profert, ut facilius exaudiretur. Plus enim perſuadens opera quam verba, & ideo illa præcedere debent. *tract. 27. diſc. 2. per totum.*

Domine ſi vis potes me mundare. Magna fides reſplendet hic, ut ponderat Euſebius Gallicanus *Hom. 3. poſt Epiph.* Magna enim fide facta eſt hæc leproſi petitio, ait enim *ſi vis poteſt me mundare.* Eum, ut Deum omnipotentem recognoſcit, ſiquidem quidquid vult præſtare poteſt. Et non dixit, ut notat Origenes. *Hom. 5. in diverſos.* Roga deprecare pro me ut dictum eſt Moyſi; *ſed ſi vis potes me mundare*; Chriſtum Dominum recognoſcens cum Deo Patre poteſtate æqualem; & hanc fidem adoratione ſua exhibita proteſtabatur, quæ cultus latriæ erat; unde & meruit tam cito exaudiri: Ex quo patet quam multa bona vera fides in ſe contineat; de quibus *vide tract. 29. diſc. 3. per totam.*

Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens: volo, mundare. Leproſus iſte veniens ad Dominum procidit in faciem

ciem ſuam, judicans ſe indignum ut ante Domini ocu-
los appareret, ac proinde in faciem ſuam procidit, veluti cooperiendo faciem ſuam ac turpitudinem morbi ſui, Chriſtus Dominus hanc illius humilitatem honorans ac extollens non ſolum eum ſuis corporalibus, oculis aſpicit, ſed etiam tactum manu ejus propria concedit. Humiles enim ad recipiendas gratias capaciores ſunt, Deumque veluti ad ſe trahunt. *tract.21.diſc.5. per totum.*

Volo, mundare. Acceſſit hic leproſus cum magna verecundia ad Medicum genuflexus aderans, & quamvis in eo tanta eſſet erubeſcentia, tamen confeſſio ejus inde non impedit ſed publica ac patenti voce ſanitatem poſtulans infirmitatem ſuam ac vulnera ulceraque manifeſtat: unde & id quod petit impetravit. Qui enim pudorem ſuffert conſtans in ſervitio divino gratiam, amicitiam Dei, nec non criminum recipit indulgentiam. *tract. 25.diſc.7.per totum.*

Et ait illi Jeſus: vade nemini dixeris; ſed vade oſtende te Sacerdoti. Euſebius *Hom. in Dom. 3. poſt. Epiphan. præcepit ei,* inquit, *ut nemini dicat, prædicare namque & Dei miracula populis narrare ſacerdotum eſt. Leproſus vero etſi mundus ſit Sacerdos tamen fieri non debet: quoniam illi ad hoc officium eliguntur, ut Apoſtolus ait, qui ſine crimine ſunt.* Noluit igitur Dominus leproſo officium prædicationis committere, quod proprium eſt ſacerdotum, qui enim alios docet, ipſe irreprehenſibilis appareat neceſſe eſt, ne verbum Dei contemnatur. *tr.22.d.4 & 5.per to.*

Sed vade, oſtende te ſacerdoti. Ad principem ſacerdotum tamquam ad caput & ad reliquos ſacerdotes tamquam miniſtros ſpectabat mundatum à lepra inſpicere & de ejus mundatione teſtimonium dare; ne ergo legem violare videretur & ſacerdotis officium uſurpare, & ut etiam de miraculi veritate omnibus conſtaret ad ſacerdotes mittit. Et quamvis ſacerdotes iniqui & ſacrilegi eſſent, honorem tamen eis debitum mandat Dominus eis impendere. Ob perſonarum malitiam noluit dignitatis Authoritatem diminuere ac defraudare: proindeque quamvis perſona iniqua, dignitas tamen eſt veneranda. *tract.22.diſc.24.25. & 26.per totum.*

Et offer munus tuum. Jubet Dominus munus offerre in gratiarum actionem: Deus enim gratiarum tributum pro beneficiis ſuis in lege naturæ, ſcripta & Evangelica ſemper poſtulavit. *tract.30.diſc.2. per totum.*

Et offer munus tuum. Per leproſum optime peccatores ſignificantur; uti docet Divus Auguſtin. *ſerm.32.ad Fratres.* Chriſtus Dominus ergo manum ſuam extendens tangit eum ad contritionem & pœnitentiam, & ad ſacerdotem mittit, ut per ipſum abſolvatur ac Deo reconcilietur, & tunc in Eccleſia Deo Patri gratiſſimum munus offerret ſcilicet dilectiſſimi Filii ſui Jeſu Chriſti corpus, in omnium peccatorum remiſſionem ac gratiæ omniumque donorum augmentum. Quo docemur communioni præmittendam conſcientiæ purificationem. *tract. 26. diſc. 30.*

DOMINICA IV. POST EPIPHANIAM,

A*Scendente Jeſu in naviculam ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus. Matth. 8. v. 23.* Navis hæc eſt Eccleſia, ſeu fides; in eamdem navim, in qua eſt Chriſtus, aſcendunt diſcipuli, quia ad ſalutem habendam requiritur ut ambulemus in fide ac Eccleſia Chriſti quæ eſt una, nempe ſancta ac Romana & Catholica Eccleſia, *vide de hac Materia tract.29. diſcurſus varios*

Aſcendente Jeſu in naviculam ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus. Ex textu patet Chriſt. prius intraſſe in naviculam quam diſcipuli, quia Chriſtus erat Dominus & quo vadit Dominus vadunt & famuli, ſicut corpore ita & exemplo, unde colligitur quantum fructum Prælati cauſent, ſi ſuos ſubditos bono præeant exemplo. *tract.17.diſc.5. per totum.*

Aſcendente Jeſu in naviculam ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus. Prius Jeſus aſcendit in naviculam; & ut ait Marcus. *c.4.v.34. tranſeamus contra.* Seu ut D. Lucas narrat. *c.8 v.22. Tranſeamus trans ſtagnum.* Inſigne certe verbum, decens Imperatorem & Ducem. Tranſeamus, non enim ſuos jubet abire in mare ac in periculum; & ipſe manet domi deliciis indulgens: ſed ſimul cum eis pergit, & dum præcipit ſimul ipſe vadit ac prius aſcendit; & optime quidem ad ſuperiorum inſtructionem. Bonum enim exemplum magnæ eſt utilitatis & neceſſitatis præcipue in iis qui in regimine & ſuperioritate aliis præſunt. *tract.27.diſc.4.per totum.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Divus Paſchaſius *lib. 5. in Matth.* hanc maris commotionem aſſerit fuiſſe lætitiæ oſtentationem ob præſentiam Dei ac Domini ſui in qua ponderatione Paſchaſii dici poteſt, quod ubi primum mare agnoſcit ſe dominum recepiſſe ſe ſentiens indignum, ad ſuſtinendum tantam majeſtatem, ſtatim totis artubus contremiſcit, aquarum voragines velut celerato curſu fugiunt ima maris commoventur, quid ſi hoc in inſenſibilibus, quanto non magis homo rationalis trepidabit ad præſentiam Domini ſui maximè vero is qui indigne recipit in ſacra Euchariſtia, *tract. 26. diſc.38.39.40 41 per tot.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. Non inepte etiam per furentes ventos, ſævientem tempeſtatem, inſurgentes undarum voragines interpretari poſſunt, convitia, opprobria, injuriæ, quibus ab Adverſariis humanus animus degens in hoc ſæculo impetitur, ex quibus irà movetur ac efferveſcit, ut niſi in eis exurgat Jeſus exemplo ſuo infundens pium benevolumque affectum, ſine dubio humanum pectus inevitabile iræ ac vindictæ impelletur naufragium. Unde Chriſti jugiter in injuriarum tolerantia attendendum exemplum. *tract.36.diſc.7. per totum.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. D. Cyrillus *in catena Græca.* D. Chryſologus *Hom.21.* per hanc navim Eccleſiam Chriſti agnoſcunt, quam Tyranni ſua impia crudelitate, Hæretici ſuis falſis dogmatibus & erroribus impetunt, & ſpumoſis fluctibus ſuarum quæſtionum ac diſputationum contra ſacra dogmata Catholica, quæ potius fidei obedientia quam humana diſcurſiva ratione ſunt veneranda, inſurgunt ac navim Chriſti opprimere intendunt, tamen in vanum laborant & tantum abeſt quod oppriment, quin etiam potius per has ipſas contradictiones & perſecutiones magis ſolidetur & in veritate ſtabiliatur ac confirmetur. *tr.29.diſc.18.19.20. 21.& 22.per tot.*

Ipſe vero dormiebat. Quare diſcipulis ita periclitantibus dormiebat Dominus. reſpondet D. Baſilius Seleucus *orat. 22. Adverſus diſcipulos, cum tempeſtas depræliaretur, Dominus dormiebat, Et quod hoc tantum navigantibus prælium? & ſomnum quo fidem dormientem ex media maris tempeſtate exire parabat.* Sæviente tempeſtate dormiebat Dominus, non inertia, ſed ſtudio, ut denotaret, quantum debeant vigilare, qui in hoc mundi mari navigant, utque dormientis diſcipulorum fidei damna indicaret atque argueret. Si enim ex eo quod ſenſu corporis dormiebat ipſe, videbantur corpora periclitari, inde intelligerent, agnoſcerentque diſcipuli, quod cum fides in eorum animis dormiret, in acerbiſſimis periculis naufragii ſe jactari ac verſari. Fides enim ſcutum illud eſt, quod omnes à nobis hoſtiles ictus avertit. *tract.29.diſc.4. per totum.*

Porro homines mirati ſunt dicentes: Qualis eſt hic quia venti & mare obediunt ei. Non abſque cauſa mirabantur homines. Valde enim mirandum eſt, quod omnes creaturæ etiam intellectus ac prudentiæ expertes Dei juſſioni deſerviunt, idque in vicem gratitudinis; ſolus tamen ingratus homo non obſtantibus innumeris in ſe collatis beneficiis ad gratitudinem ſurdus perſiſtat & contumax, quod tantum malom dit. *vide tr.30 d.25.26.per tot.*

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

S*imile eſt regnum cælorum homini qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo. Matth.13.v.24.* Homo iſte extra omne dubium Deus eſt, qui tunc ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo quando homini eſſe, illudq; nobiliſſimum dedit,

dum

Digitized by Google

dam corpus ex luto compactum flatuque ſuo animatum ad maximam utilitatem ejus illi impertiit, quapropter etiam ad gratiarum actionem præſtandam obligatur. *tract. 30. diſc. 13.*

Simile eſt regnum cælorum homini qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo. Ager ille juxta communem Sanctorum Patrum doctrinam eſt Eccleſia; ſemen autem ſunt ſacra fidei dogmata, Sacramenta, virtutes in quibus conſiſtit pulchritudo & fertilitas hujus agri: In hunc agrum autem ſuperſeminantur zizania, quando Chriſtianorum vitia & mali mores ſæviſſimam Eccleſiæ inferunt perſecutionem. *tract. 29. d. 12. per totum.*

Cum autem dormirent homines venit inimicus ejus & ſuperſeminavit zizania. Deus, qui per iſtum hominem ſignificatur à principio mundi ſeminavit bonum ſemen in agro, id eſt, natura noſtra: ſtatim autem accurrit dæmon & ſuperſeminavit zizania malitiæ & odii, præſertim autem invidiæ & livoris cujus eſt principalis ſeminator, *tract. 38. diſc. 8. per totum.*

Cum autem dormirent homines. D. Bernardus *lib. 2. de conſideratione* per homines dormientes intelligit illos ſuperiores qua ſeculares qua Eccleſiaſticos qui negligenti & ſcandaloſa ſua vita faciunt in agro Eccleſiæ prodire urticas, ſpinas & zizania peccatorum: ſcandala enim ſuperiorum ad ſubditos tranſmittuntur cum gravi & irreparabili hominum præjudicio, *tract. 27. d. 10. per totum.*

Venit inimicus homo & ſuperſeminavit zizania. Non immerito vocat inimicum ſuum hominem, quia aliquando homo eſt talis, ut vocetur dæmon & ſymbolizat unus cum alio: maxime vero homo iracundus quia diabolo ſimilis cum ira vitium ſit diabolicum. *tractat. 39. diſc. 8. per totum.*

Venit inimicus homo. *Eleganter* ait D. Chryſoſt. *Hom. 47. in Matth. hominem inimicum ipſum diabolum, quia omnibus ſemper obeſſe conatur, merito appellavit.* Nullus major adverſarius homini, nulluſque majora nocumenta ei parat quam homo ſibiipſi, & maximè homo vindicativus, ac proinde cum diabolus homo non ſit homo tamen apellatur hoc loco ut aptius ejus furor & vindicandi libido, qua contra nos debacchatur, exprimatur, cum nulla major inveniatur, quam hominis in hominem & nulli magis noceat homo vindicativus quam ſibiipſi. *tract. 35. diſc. 26. per totum.*

Venit inimicus homo & ſuperſeminavit zizania. D. Auguſtinus *lib. 2. retract. c. 28. ex D. Cypriano*, cum adhuc aliis Patribus per zizania intelligi vult omnes malos & iniquos, quos diabolus inter fideles ſeminat, ut illi, ſua mala vita ac ſcandalis probos perdant. Scandalum enim nidus eſt omnis malitiæ & zizania à dæmone ſeminata. *tract. 27. d. 7 per totum.*

Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo, unde ergo habet zizania? D. Paſchaſius *lib. 7. in Matth. Vox hæc: unde habet zizania?* inquit *plena admirationis eſt, plena ſtupore & pavore. totum ergo ſe ignorare oſtendunt:* Quomodo ſcilicet in bono agro bono ſemine repleto inventa ſint zizania. Unde concludit ipſe Paſchaſius *idcirco eſſet humana præſumptio, ceſſet Hæreticorum pravitas, quæ in divino judicio & præſcientia Dei temere aliquid definire vel ſuſurrare præſumunt, cum & ipſi Angeli pie interrogando ſe ignorare videntur, quo judicio contigerit.* Cum igitur videris hominem, ad imaginem Dei factum aberrare, vel aliquem in apice Eccleſiaſtico conſtitutum cadere; vel etiam in optimo obſervantiæ clauſtro, jacto bono regularis, diſciplinæ ſemine, zizaniam peſtiferam herbam pullulare, noli aliquid temere judicare, ſed humiliter totum altiſſimæ Dei providentiæ ſubmitte. Judicare enim mala de aliis zizania quædam eſt, quam dæmon ſeminat & nutrit. *tract. 42. diſt. a. per totum.*

Dixerunt ſervi vis & colligimus ea? Et ait: Non; ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum. Mirum eſt, quod Dominus prohibeat auferri zizania; & ratio difficultatis conſurgit ex illis verbis Apoſtoli 1. *Cor. 5. v. 13. Auferte malum ex vobis ipſis*, hoc eſt, ut explicat D. Auguſtinus, *ut homo malus auferatur ex hominibus bonis quod fit per Eccleſiaſticam diſciplinam.* Sed difficultatem pulchre ſolvit. D. Paſchaſius *lib. 7. in Matth. Non dico*, ait, *ut contradicam illud Apoſtoli: Auferte malum ex vobis: quod contrarium huic loco ſonare videtur, ſed aliud eſt de manifeſtis apertiſque criminibus judicare in Eccleſia; aliud de his quæ adhuc quaſi in herba latent. Nam zizania, quod lolium eſſe dicimus, antequam in culmen veniant, tanta ſimilitudo in eis eſt, ut diſcerni vix aut nunquam poſſit, & hinc Dominus ait, ſinite utraque ad meſſem.* Apoſtolus citato loco agit de publicis, quorum ſcelera ſunt omnibus nota; Chriſtus vero ſimilitudine zizaniæ, quæ in herba vix differt à tritico, non de manifeſtis ſed de ambiguis & occultis pertractat, in quibus dijudicandis facile poteſt errari. *tractatu 42. diſcurſu 5. 6. & 7.*

Et ait: non, ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul & triticum. ſinite utraque creſcere uſque ad meſſem. Plus certe Dominus, longanimitatem ſuam, qua peccatores expectat ad pœnitentiam, hic nobis indicat; qui cum omni hora ſuas ſibi irrogatas poſſit abolere aut punire injurias tamen immenſo ſuo beneficio pœnas removet & differt. *tr. 30. diſ. 15. & 16. per totum.*

Et in tempore meſſis dicam meſſoribus, colligite primum zizania & alligate ea in faſciculos ad comburendum. Tempus meſſis dies eſt judicii, & tunc poſtquam omnia fuerint demeſſa ſeparate zizania; & ante omnia alligate ea in faſciculos. Zizania utpote damnata non excutiuntur, nec à paleis ſeparantur, ſed ſimul cum illis ſcilicet iniqui cum ſuis peccatis in faſciculos ad comburendum alligantur ut æterna ignis infernalis ſuſtineant ſupplicia. *De variis inferni pœnis ſimulque natura ignis infernalis vide tract. 34. diſc. 7. 8. 9. & 10. per totum.*

DOMINICA VI. POST EPIPHANIAM.

Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis. Matth. 13. v. 31. Optime per granum ſinapis quamvis ſit parvum ſignificatur doctrina fidei ac Eccleſiæ ſanctæ ad indicandum ejus efficaciam, fructum ac propaginem. Prædicatio enim Evangelica è tenui cum Chriſto cœpit, ac per paucos Apoſtolos, humiles, pauperes, ignobiles in totum mundum dilatata eſt, quæ res vera veræ Eccleſiæ eſt nota. *tract. 29. diſc. 21. per totum.*

Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis. Granum ſinapis, ait Sanctus Auguſtinus *ſerm 31. de ſanctis*, *Magnum eſt non ſpecie, ſed virtute: prima fronte ſpeciei ſuæ parvum eſt, vide deſpectum, non ſaporem præſtans, non odorem circumferens, non indicans ſuavitatem; at ubi tere cæperit: ſtatim odorem ſuum fundit & acrimoniam exhibet.*

In quo ſenſu per granum ſinapis non immerito ſignificatur Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui priuſquam humiliaretur & in Paſſione ſua contereretur in majeſtate ſua non agnoſcebatur nec adorabatur. *tr. 32. diſc. 8. per tot.*

Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, Sinapi ſuam virtutem non oſtendit niſi poſtquam conteritur, imo ut ait Gloſſa Interlin. *quanto plus teritur, tanto plus redolet.* Sicque Eccleſia Catholica, quo majores adverſitates ac oppugnationes contra eam exoriebantur, eo magis ſuam vim ac veritatem declarabat. *tract. 29. diſc. 18. 19. & 20. per totum.*

Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis. Granum ſinapis, ait D. Paſchaſius *lib. 7. in Matth. Chriſtus Dominus eſt, ita teratur in corde, ut ora noſtra guſtu ferventia, vide*

vidos fructus ſui ſapire ſuccendat, in tantum etiam ut ab oculis lacbrimæ præ nimio ardore decurrunt. Granum ſinapis, ſumptum in ore, ſi dentibus atteritur præ nimia ſua activitate totum os calefacit. Christus Dominus digne& reverenter ſub ſpeciebuspanis vini & ſumptus, eſt nobis in ore, velut ſinapis, totum hominem accendit ac ſolidum reddit erga cœleſtia. *tract. 26. d. 10. per totum.*

Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: cum autem creverit majus eſt omnibus oleribus. Granum ſinapis ſignificat Christum Dominum. D Gregorius *lib. 1. Moral. cap. 19. Granum namque fuit cum moreretur*, ait, *arbor cum reſurgeret: granum per humilitatem carnis, arbor per potentiam majeſtatis.* Item Granum ſunt ſancti & juſti, ut ait D. Paulinus Epiſt. 6. *Memento*, inquit, *granum ſinapis de quo ſemine ſumus &c.* Quanto enim magis Christus Dominus ſe in vita & paſſione ſua humiliavit; tanto magis eſt a Deo Patre in reſurrectione ſua exaltatus. Sicque Sancti quo magis ſe propter Dominum dejecerunt, eo magis ſunt ab ipſo ſublimati. *tractatu 32, Diſcurſu 9. & 10. per totum.*

Simile eſt regnum cælorum fermento. D. Gregorius Nyſſenus *Orat Catech.* de Christo Domino in Eucharistia rem explanat. *Quemadmodum enim*, ait, *parum fermenti totam maſſam ſibi ſimilem reddit: ſic corpus illud vivificum in corpus noſtrum ingrediens, totum in ſe transfert. Tractatu 26. Diſc. 5. per totum.*

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

Simile eſt regnum cælorum homini Patri familias. Bene dicitur homini Patrifamilias; Homini quidem ob humanitatem & clementiam, ut notat D. Hieronymus *Cap. 12. Matth. verſ. 7. Quando agebat opera clementiæ, ait, hominis nomen appoſitum eſt.* Paterfamilias vero ob curam & ſolicitudinem erga totam familiam. Ex ſingulari enim humanitate & clementia Deus ut ſolicitus Paterfamilias de omnibus curam habet, omnes ſingularibus præveniendo beneficiis; quod patet ex bonorum, quibus hominem in creaturarum ad beneficium ejus destinatarum productione Deus cumulavit, multiplicitate & varietate. *tract. 30. diſc. 11. per totum.*

Qui exiit prima mane. Syriacus habet ſummo diluculo. Bonus certe Paterfamilias, qui non miſit ſervos ſuos vocare operarios, ſed ipſe per ſe ad forum exiit, maxime vigilans ſuper vineam ſuam ut eam bonis repleat & à malis custodiat. Paterfamilias hic Deus eſt, vinea autem anima hominis, cui conſervantiæ & omnigenis virtutum fructibus exornandæ Deus maximis gratiis & auxiliis aſſiſtit: *Tract. 30. diſc. 14. per totum*

Qui exiit prima mane conducere operarios in vineam ſuam. Cum dicitur quod Paterfamilias exiit conducere operarios; ex ipſo verbo conducendi aperte denotatur vocatos eſſe ad excolendam vineam, non vero ad deliciis aut ſuis tantum commoditatibus vacandum,

Unde D. Chryſoſtomus *in Imperfect. Hom. 34. Scitote*, inquit, *quia mercenarii ſumus conducti. Sicut ergo nemo conducit mercenarium, ut hoc ſolum faciat, quod manducet, ſic & nos non ideo vocati ſumus à Chriſto, ut hæc ſolum operemur quæ ad noſtrum pertinent uſum, ſed ad gloriam Dei.* Et hoc profecto tot tantaque merentur Dei in nos beneficia, ita ut quandoquidem omnis creatura Deo gratitudinem exhibere obligata ſit, multo tamen magis nos ad hoc tributum perſolvendum obligamur. *Tractatu. 3. Diſcurſu 4. per totum.*

Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam. Pulchre in hæc verba ſcribit D. Paſchaſius *l. 9. in Matth. Omnes in hac vinea operarii eſſe debent, quia nemo eſt, etſi non alius, qui ſeipſum exercere & excolere non debeat, ut fructum ferat in Chriſto & in vite maneat.* Nullus in hac vinea, id eſt Eccleſia, ab operatione eximitur, etiamſi ſit claudus, puſillus, fœmina ac ſenex, quilibet maxime debet eſſe operans in cultura ſui animi, in expurgandisque illius vitiis, ac peccatorum vepribus eradicandis, ne ſi otio ſe tradiderit, de patrisfamilias contubernio ejiciatur in tenebras exteriores pro quo malo avertendo optimum eſt conſilium Davidis ut homines in infernum deſcendant viventes; Pœnarum enim æternarum conſideratio in divino ſervitio & cultura vineæ Domini ſervientes efficit. *tract. 32. diſ. 4 & 5. per totum.*

Conventione autem facta ex denario diurno. Cum operarii vocati ad vineam ſignificent omnes fideles ad Eccleſiam Dei vocatos ad bene operandum & merendum, ſub denario diurno intelligitur vita æterna, ut merces aſſignata, ut communiter docent Sancti Patres, ah quam facile eſt levi Præceptorum decalogi obſervantia hunc denarium lucrari ex quo pœna damnatorum multum augebitur ob conſiderationem gloriæ beatorum de tanto amiſſo bono maxime dolentes. *tr. 34. d. 21. per totum.*

Conventione autem facta ex denario diurno, Christus Dominus non incongrue confert beatitudinem cum denario diurno; ſciebat enim auri omnium hominum animos maxime rapere & attrahere, & à dandis Eleemoſynis retinere, ut autem ad dandas Eleemoſynas non excitet pro vitæ æternæ præmio cum operariis convenit ex denario, cum quandoque per denarium unum pro Eleemoſyna erogatum ſalutis æternæ pignus nobis comparare poſſimus. *tr. 24. d. 14. per totum.*

Et egreſſus circa horam tertiam vidit alios ſtantes in foro otioſos, & dixit illis; Ite & vos in vineam meam & quod juſtum fuerit dabo vobis. D Chryſoſtomus in imperfect. *Hom. 34.* Iſtis, ait, ſcilicet vocatis hora tertia non fecit pactum. Benignus enim paterfamilias ſciebat largitatem ſuam, quia tantum paratus eſt retribuere, quantum mercenarii recipere non ſperabant. De dato enim ejus nemo juſte murmurat, quia amplius dat quam omnis homo deſiderat. Nullus enim quantumvis in minimo Deo ſerviens à maximis beneficiis ejus etiam votum excedentibus eſt immunis. *tr. 30. diſc. 17. de variis beneficiis quibus Deus perſonam uniuscujusque replet.*

Circa undecimam vero exiit, & invenit alios ſtantes & dixit illis: quid hic ſtatis tota die otioſi? Notandum hic quod ſi hic bonus paterfamilias arguit, quos nondum conduxerat, nec in vineam ſuam adhuc intraverant, dicens: *quid hic ſtatis tota die otioſi:* quam ergo aſperius & rigidius non reprehendentur illi, qui jam conducti & in vinea Domini & Eccleſia multis beneficiis cumulati otioſi inveniuntur, nullum gratitudinis fructum afferentes. *tract. 30. diſc. 19 per totum.*

Circa undecimam vero exiit & invenit alios ſtantes otioſos & dicit illis quid ſtatis hic tota die otioſi? Vidit ſolicitus paterfamilias circa horam undecimam cum jam dies multum proceſſiſſet alios ſtantes otioſos, non potuit profecto ſibi temperare quin eos non increparet, cum tamen alios qui vocati ſunt hora tertia, ſexta, & nona, quamvis etiam inventi fuiſſent otioſi non increparit; ratio hujus eſt, quod hi qui ad ſummum & perfectum diem in publico otioſi inveniebantur, per malum otii exemplum ſcandaloſi notabantur, ac propterea ſtatim ac publice erant reprehendendi; ſimulque Scriptura ſacra ſeveras pœnas & ſupplicia ſcandalum dantibus comminatur. *tr. 27 d 8. per totum.*

Cum autem ſero factum eſſet, dicit Dominus vineæ procuratori, voca operarios & redde illis mercedem. Gloſſa ſic rem hanc explicat: *Dicit paterfamilias procuratori, id eſt. dixit Pater Filio, quia ſcilicet Pater omnia per filium operatur & filio dedit omne judicium facere. Jo 5.* apte igitur ad hoc propoſitum dicitur adveniente filio ut judicet mundū ſu

ut vineæ procuratorem exhibebit, quando Electis reddet mercedem eos advocando ad gloriam dicens: *Venite Be-nedicti Patris mei. tract. 41, diſc. 25. per totum.*

Venientes autem & primo, arbitrati ſunt quod plus eſ-ſent accepturi, acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios. Et accipientes murmurabant adverſus patremfamilias. D. Chryſoſtomus *imperfect. Hom. 34. Ergo*, ait, *non dole-bant, quaſi fraudati de mercede ſua, ſed quia illi amplius quam merebantur acceperant: hoc enim eſt proprium invi-diæ, quando aliquid alteri additur, ſic dolent invidi quaſi aliquid ſit illis ſubductum quod illi eſt additum, ut puta, ſi viderit fieri aliquem ditiorem putat invidus ſe pauperem fa-ctum, & ſapientior factus ita dolet, quaſi ipſe ſit inſipiens.* Si alienam proſperitatem pro damno ſuo habebant; Diabolica hæc eſt qualitas invidiæ. *tract. 38, diſc. 13. & 14.*

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Cum turba plurima convenirent & de Civitatibus pro-perarent ad Jeſum dixit per ſimilitudinem: exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Luc. 8. Parabola hac Dominus declarabat finem, ob quem venerat in mun-dum; qui erat prædicare & docere fidei doctrinam un-de ſibiipſi nomen ſeminantis imponit, quia et proprium eſt fidei doctrinam ſeminare in corde. Veritas enim fidei ſolius Dei opus eſt; quod pulchris rationibus pro-batur. *tr. 29, diſc. 18. & 19 per totum.*

Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. D. Anto-nius Ulyſſipon. *ſem.* in *Sexag.* ait; *Seminator eſt Chri-ſtus vel prædicator ipſius, ſemen eſt verbum.* Nam ſicut ſator effundit ſemen ſuper terram; ſic & prædicator doctrinam in Auditores. Et ſicut bonus ſator, terræ cœlique ingenium obſervat, ne importune ſemina ſua emittat, ſic & bonus prædicator temporis, loci, & Auditorum opportunitatem præmeditari debet, ne ſuo labore fruſtretur, quas circumſtantias ſi hoc tempore, hacque Dominica conſideret, videbit ſacer Eccleſiaſtes curandum ſibi eſſe ut gulam & ebrietatem individuos Bacchanalium comites tamquam ſeminarium omnis peccati abolere poſſit, pro qua materia vide efficaciſſima argumenta. *tr. 31. diſcurſibus variis.*

Et dum ſeminat aliud cecidit ſecus viam. Cœleſtis ſa-tor optimum ſemen miſit in terram, quæ etiam alias optima erat; tamen hominum conculcatione ſterileſcit ad fructum & etiam nullius proventus ſpem dat: talis hominum conculcatio ſunt irriſiones. O quam ſæpe optima devotio aut vitæ probitas quia irridetur ſic con-culcatur ac ſterileſcit; Diabolus enim has hominum irri-ſiones tamquam machinas adhibet quibus maxime timo-ratos à Deo ſeducat, &c. *tr. 25. diſc. 2. per tot.*

Et volucres cæli comederunt illud. Per volucres cœli apte intelliguntur dæmones, qui ideo bene volucres dicun-tur, quia magna eorum pars verſatur in hoc ſæculo per aëra uſque ad diem judicii, unde etiam à D. Paulo *Eph* 2. dicuntur poteſtates aëris. Nunc autem ſicuti volucri mi-nimus & ille quidem ſecretiſſimus ad nidificandum locus ſufficit, ut ibidem pullos excubet, ſic quoque dæmoni minimus iſque ſecretiſſimus & minime ſuſpectus ad ani-mam noſtram aditus ſufficit, ut deinceps omnem ſuam malitiam in eam infundere & pullos novorum peccato-rum procreare poſſit. Eſt autem hic aditus Hypocriſis: *tr. 33. diſc. 5. 6. & 7.*

Et aliud cecidit ſuper petram: & natum aruit, quia non habebat humorem. Moralis hujus rei expoſitio eſt, ce-cidit ſuper petram, corda ſcilicet indomita & ſuperba nullo fidei vomere penetrata. Et natum ad horam aruit, quia licet aliqualem fidem haberet, nullum tamen habe-bat humorem bonorum operum nec rectæ conſcientiæ. Fides enim conjuncta debet eſſe cum bonis operibus &c. *Tract, 29. diſc. 5. per totum,*

Et aliud cecidit inter ſpinas & ſimul exortæ ſunt ſpinæ & ſuffocaverunt illud. Cur non poſtea cum jam ipſum ſe-men dilataſſet in culmos, ſpicam produxiſſet, ac jam fructus protuliſſet; ſed cum ſemen adhuc eſſet in ſua ſpecie, ſimul cum eo naſcuntur ſpinæ? ſic ſæpe contin-git, acriores hoſtiles incurſus, non frequenter arman-tur in virtutem adultam, quæ jam multas per magnum annorum ſpatium habet firmas radices & magnos pro-ducit fructus; hanc enim multum timent adverſarii: omnes eorum conatus impetunt in teneram ac infantilem virtutem, ad ipſam perimendam ac eradicandam: & ad hoc utitur opera hominum præditæ ſalutis, quos tam-quam ſuos dæmon adhibet ſatellites. *tr. 25. diſc. 2.*

Et ſimul exorta ſunt ſpinæ & ſuffocaverunt illud. Spi-næ ſemen ſuffocant, & non ſemen ſpinas: ſpinæ enim ex contubernio boni ſeminis nullum habent damnum: at vero bonum ſemen ex vicinitate & approximatione ſpinarum ſuffocationem ac interitum reportat. Similes ſpinæ ſunt ſcandaloſi, qui cauſæ ſunt ruinæ multorum. *tr. 27. diſc. 11.*

Et ſimul exorta ſunt ſpinæ & ſuffocaverunt illud. Exor-tæ ſpinæ ſuffocant ſemen bonum. Sic ſane frequens eſt conſuetudo, ut ſi aliquis bonus affectus bonuſque motus in nobis apparet, ſtatim iniquorum cœtus excitetur & moveatur ad extinguendum, idque per irriſiones; virtus enim deridetur ab impiis; utpote ſpina in oculis eorum. *tr. 25. d. 3.*

Hæc dicens clamabat, qui habet aures audiendi audiat. Numquid aures ſunt ad aliud miniſterium niſi ad audi-endum? ad quid ergo ſervit hæc phraſis? Loquitur Do-minus de ſimplici ac recto uſu ſenſus, qui enim audit, ut oportet, & ut recte intelligat, hic vere audit. Qui autem audit; non ut audiat ac intelligat, ſed ut irrideat ac calumnietur, ut multi iniqui, qui confluebant ad ſermones Chriſti, hic non audit, juxta id, ad quod ſen-ſus ei dati ſunt, ſed ad quod ſua malitia ducit: hoc val-de peſtiferum & magnum malum eſt; & quam grave peccatum illud ſit, *vide Tract. 25. diſc. 11. per totum.*

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

Ecce aſcendimus Jeroſolymam: Luc. 18. v. 31. Sancta Mater Eccleſia non ſine ingenti myſterio præſens de paſſione Dominica prælegi jubet hodie Evangelium; vo-lens illam amariſſimam, videlicet Domini paſſionem, tam-quam præſentiſſimũ & efficaciſſimum contra Bacchanales diſſolutiones, gulam & ebrietatem hiſce diebus uſitatiſ-ſimam, proponere remedium. Ad eumdem modum ſi hiſ-ce diebus ſacer Eccleſiaſtes ſe contra hæc vitia armare vo-luerit, habet integrum tractatum trigeſimum primum viginti ſeptem diſcurſibus conſtantem, ex quibus illa Auditoribus deſuadendi anſam per efficaciſſima argu-menta haurire poterit. *tract, 31. per totum.*

Tradetur enim gentibus & illudetur & flagellabitur. Quis rogo tantum ſcelus auſit? Filium Dei tradere gen-tibus ad res tam ignominioſas imo ad ipſam crucis mor-tem? certe quod nullus unquam attentare auſus fuiſſet, id ipſum tamen auſu prorſus temerario fecit invidus & invidia Judæorum quæ contra Chriſtum uſque ad ipſam mortem ſemper obſtinatiſſima fuit, *tr. 38. d. 5. per totum.*

Tradetur enim gentibus & illudetur & flagellabitur. Non abſque myſterio hic ſicut & alias multoties Chriſtus Do-minus diſcipulis ſuis prædixit mortem & paſſionem ſuam; fecit enim hoc ut eximius ejus amor, ſingularisque ejus benignitas, quæ pro nobis tot pertulit alte eſſet infixa & impreſſa in mente diſcipulorum, & ut tantæ ejus charita-

tis

tis jugis in nobis memoria permaneret, divinum Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit, tanquam ſuæ ſacratiſſimæ paſſionis memoriale perenne. Et cum magna Sacramentum hoc inter & paſſionem ſit correſpondentia, ut igitur ex utroque proficiſcens benignitas altius menti infixa remaneat paſſionem jugiter meditemur, ut Euchariſtiam eo majori cum fructu percipiamus *tr. 16. diſt. 36. per totum.*

Factum eſt autem cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam mendicans. Divus Gregorius *Hom. 3. in Evang. cæcus, ait, eſt genus humanum, quod in parente primo à paradiſi gaudiis expulſum, charitatem ſupernæ lucis ignorans, damnationis ſuæ tenebras patitur: ſed tamen per Redemptoris ſui præſentiam illuminatur: ut internæ lucis gaudia jam per deſiderium videat, atque in via vitæ boni operis greſſus ponat.* Cæcus iſte præfigurat genus humanum quod in primo parente divinæ lucis claritatem perdidit, tamen per præſentiam divini verbi maxime in ſacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento illuminatur & internæ lucis gaudia recipit, *tr. 26. d. 24. per totum.*

Dixerunt autem ei quod Jeſus Nazarenus tranſiret. Et clamavit dicens Jeſu Fili David miſerere mei. Tertullianus *Liber 4. contra Marcionem Cap. 36* refert impiam peſſimi hujus hæretici improbationem, qua dicit. Non bene cæcum Chriſtum Filium David acclamaſſe pro ſanitate obtinenda; *Nam,* inquiebat Marcion, *ſi aliquando Davidem in recuperatione Sionis offenderant cæci reſiſtentes quo minus admitteretur: Ideo Chriſtus ex diverſo cæco ſubvenit, ut hinc ſe oſtenderet non eſſe* filium David, & ex animi adverſitate bonus cæcis quos ille juſſerat cædi. At reſpondet Tertullianus: *Atqui & propter hoc filium David, Antitheſin de ſuo retundendam. Nam & qui David offenderant cæci; Tunc vero ejuſdem indecoris homo ſupplicem ſe obtulerat filio David, idcirco ei ſatisfactioni quodammodo placatus filius David reſtituat lumina.* Recte Tertullianus Antitheſin & vim argumenti retorquet in hæreticum; Cæci magno odio exitentior adverſus David prout refertur. *2. Reſp. 5. 6.* & David idcirco præmium conſtituerat iis in die illo qui percuſſiſſent odientes animam David, Inde ergo Chriſtus, quia filius David, tantum abeſt ut cæcos inſequatur ac confundat; ſed quia cæci infeſti fuerunt parenti ejus, inde peculiariter movetur ipſe ut cæcis benefaciat. Longiſſime enim abeſt à Chriſto ut malum pro malo rependat & generis ſui inimicos odio proſequatur ſed potius illis ex animo benefacit, *de qua re vide tr. 35 d. 4. & 13.*

Et qui præibant increpabant eum ut taceret. D. Auguſtinus *ſerm. 18. de verbis Domini; Boni, inquit, Chriſtianos volentes facere præcepta Dei, Chriſtiani mali & tepide prohibent: clamant tamen illi non deficiunt. Cum enim quiſque Chriſtianus cœperit bene vivere, mundumq; contemnere, in hac ſui novitate patitur reprehenſores frigidos Chriſtianos; ſed ſi perſeveraverint ipſi jam obſequentur quod antea prohibebant.* Sic cum hic cæcus clamaret; Miſerere mei, incipiebat jam toto corde converti ad Deum, ejuſque veram fidem profiteri, Jeſumque verum Deum proclamare, ſtatimque turbæ ſeu impii homines in eum inſurgunt, Ipſum increpant & tamquam magni criminis reum objurgant. Hic enim mos eſt ſæculi, cum homo ſe ad Deum convertit ſtatim mundi contradictiones patitur ac ſuſtinet, *tr. 25. d. 1. 2. per totum.*

Et Jeſus dixit illi, reſpice fides tua te ſalvum fecit. Non de omni fide hic loquitur Jeſus, ſed de fide formata, nullum enim opus bonum è fide procedens à charitate ſejunctum eſſe debet, *tr. 29. d. 2. per tot.*

Et confeſtim vidit & ſequebatur illum magnificans Deum. Prudenter fecit iſte cæcus recognoſcens & gratus pro favore accepto, gratias agens Deo. Deus enim gratiarum tributum pro beneficiis ſuis in lege naturæ ſcriptura & Evangelica ſemper poſtulavit, *tract. 30. diſt. 2. per totum.*

Et confeſtim vidit & ſequebatur illum magnificans Deum. Receptus favor magnus erat, ſicque recognoſcebat eum, ſed major eſt quem exhibet tibi illuminando animam tuam eamque ad pœnitentiam excitando & expectando, unde & majorem ei exhibere debes gratitudinem, niſi etiam, ut ingratus te ſeverius velis puniri, *tr. 30. d. 19. per totum.*

DOMINICA I. QUADRAGESIMÆ.

TUnc Jeſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu, ut tentaretur à Diabolo. Poterat Chriſtus Dominus ante Baptiſmum tentari, ſed noluit niſi poſt ipſum ſuſceptum, in noſtrum documentum. Ut unusquiſque cum baptizatus fuerit, & fidem Chriſti ſuſceperit, ſi poſt Baptiſmum majoribus tentationibus urgeatur, non utique turbetur, idcirco enim Chriſtianus accepit arma, non ut otietur, ſed ut pugnet, & conformiter ad fidem ſuſceptam operetur, *tr. 29. d. 9. per totum.*

Tunc Jeſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu ut tentaretur à Diabolo D. Petrus Chryſologus *ſerm. 11. de tentationibus, ait: Ut tentaretur à Diabolo: Diabolus ſemper primordia boni pulſat, tentat rudimenta virtutum, ſancta in ipſo ortu feſtinat extinguere, ſciens, quod ea ſubvertere fundata non poſſit.* Statim poſt baptiſmi aquas omne prælian-di genus parat Diabolus; ſemper enim antequam virtutes adoleſcant machinas ſuas adhibet, *tr. 25. d. 2. per totum.*

Tunc Jeſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu ut tentaretur à Diabolo. In deſertum, ait Cyprianus *orat. de tentat. Chriſtus ingreditur, locus ſecretus eligitur, quia filius Dei judicio jejunia ſunt agenda. Jejuniorum ſudoribus laus importuna ſe ingerit: Et ſubtiliſſimis aculeis penetrans animam, dum extollit emollit.* Ut divinus Magiſter nos doceret vanam gloriam ac Hypocriſin fugere, & opera noſtra cum recta intentione peragere, ideo ipſe ad orandum ac jejunandum in occultum ad deſertum ſe confert. Per hypocriſin enim operum bonorum merita omittuntur, *tr. 33. d. 12.*

Ut tentaretur à Diabolo. Sicut Chriſtus Dominus omnia alto conſilio operabatur, ſic quoque non ſine magni rationе myſterii ſe tentari permiſit. Rationem pulcherrimam aſſignat, D. Leo *ſerm. 1. de quadrag. Ob hoc, inquit Dominus ſe tentari à tentatore permiſit, ut cujus muniremur auxilio, ejus erudiamur exemplo. Pugnavit ergo iſte tunc ut nos pugnaremus, vincit ille ut & nos ſimiliter vinceremus.* Elegantiſſime cum militia ſit vita hominis ſuper terram, ut Dominus ſuos inſtrueret ad pugnam, eamque & ſecuram redderet & facilem, non ſolum illos firmavit auxilio verum etiam exemplo; quod ſicuti eſt efficaciſſimum, ſic etiam difficilem virtutis viam, facilem reddidit, *tr. 27. d. 6. per totum.*

Et cum jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus D. Baſil. *Hom. 1. de laudibus jejunii,* ait: *Dominus noſter non prius in carne quam pro nobis aſſumpſerat, diaboli inſultus excepit, quam eam jejunio communiſſet, ſimul & nos erudiens, ut noſmet adverſus tentatoribus conflictus exemplo Palæſtrarum ungamus & exerceamus.* Cum è contra ſerpens infernalis ad proſternendum hominem inter omnia alia arma ſolam gulam elegerit, *tr. 31. d. 1. per tot.*

Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant. Hanc primam tentationem Chr. gulæ fuiſſe communis Patrum eſt opinio. Sed difficultas eſt, quid quia nti neceſſariis ad vitam nullum eſt peccatum, & ſi Chriſtus poſt tam longum jejunium cum eſuriret feciſſet panes & comediſſet nullum videbatur vitium veracitatis, quomodo ergo gulæ eſt iſta prima tentatio? Reſpondet Theophylactus & quidem dupliciter: *Jam rogas, ait, & quod peccatum erat, facere de lapidibus panes? Audi igitur*

quia audire Diabolum in aliquo peccatum eſt. Vide autem & aliud. Non dixit, ut lapis hic panis fiat, ſed lapides, volens Chriſtum ad ſuperflua inſtigare, eſurienti enim unus panis ſufficit. Vult enim Deus ut cibus corpori neceſſarius ſobrius ſit non ſuperfluus, *tr. 31. d. 25. per totum.*

Qui reſpondens ait: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Nomine verbi intelligitur Chriſtus, qui noſtra anima ſuper omnia paſcitur, ut amplius non eſuriat. Unde *D. Ambr. ſer. 37. de jejunio*, ita ait: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo Dei. hoc eſt non in pane terreno, ſed in verbo Dei in quo ſunt alimenta vita cœleſtis: Verbum autem Dei Chriſtus eſt Dominus, ſicut eſt Evangeliſta, In principio erat. Quisquis ergo Chriſto paſcitur terrenum pabulum non requirit.* Nec enim poteſt ſæculi panem cupere qui pane reficitur cœleſti. Sacra enim Euchariſtia terrenorum nauſeam & affectus bonorum imprimit cœleſtium, *tr. 26. d. 10. per totum.*

Scriptum eſt non in ſolo pane vivit homo ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Omnes dæmonum impetus teſtimonio legis compreſſit Chriſtus Dominus. Cauſam hujus rei aſſignat D. Hieronymus hic: *Ideo*, inquit, *ſic reſpondit Dominus: Quia propoſitum erat ex humilitate Diabolum vincere, non potentia.* Inſultus enim dæmonis evadit humilitas, *tr. 32. d. 17. per totum.*

Scriptum eſt non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. D. Gregorius. *Hom 16. in Evang.* ait: *Conſiderare debemus quia tentatus à diabolo Dominus ſacri eloquii præcepta reſpondit, & qui tentatorem ſuum in abyſſum mergere poterat, virtutem ſua potentia non oſtendit, ſola divina ſcriptura præcepta edidit: Quatenus nobis ſua potentia præberet exemplum, ut quoties a pravis hominibus aliquid patimur, ad doctrinam potius excitemur quam ad vindictam.* Docet nos Dominus exemplo ſuo, ut quoties ab iniquis hominibus impetimur, in eos iram & vindictam non retorqueamus, ſed potius blando ac ſoavi eloquio demulcere intendamus, *tr. 35. d. 19. 20. per totum.*

Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſervies. Dum Diabolus primo & ſecundo Chriſtum provocat, tentationes ſuggerit, tunc Chriſtus Dominus adhuc aliquo modo illum ſuſtinuit ad ſingula reſpondens, aſt dum in hac tertia tentatione multa promittens ipſum accedit, mox durioribus verbis tentatorem aggreditur & mox eum à ſe repellit dicens: Vade Satana: Ratio aliqualis hujus rei eſſe poteſt; Chriſtus Dominus conſtitutus eſt à Deo Patre Judex vivorum ac mortuorum, & ab ipſo Diabolus judicandus eſt in extremo die; dum ergo munera offert, ſine dilatione eum à ſe repellit, in exemplum noſtrum, quia ut dicitur Eccleſiaſt. 20. *Xenia, & dona excæcant oculos judicum, tr. 40. d. 9. per totum.*

DOMINICA II. QUADRAGESIMÆ.

ET poſt dies ſex aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum & Joannem. & duxit illos in montem excelſum ſeorſum. Matth. 17. v. 1. Eximium beneficium videndi transfigurationis glorias Chriſtus Dominus his tribus Apoſtolis, Petro, Jacobo, & Joanni conceſſit, quod aliis eſt denegatum, qui ad montis radicem relicti ſunt. Cujus rei pulchram rationem aſſignat D. Ambroſius *in cap. 9. Luca. Petrus* inquit, *aſcendit, qui claves regni cœlorum accepit, Joannes vero cui committitur Mater: Jacobus, qui primus ſolium ſacerdotale conſcendit.* Diligenter notandum hoc quod dicitur de divo Jacobo, *Qui primus ſolium ſacerdotale conſcendit.* Ut ex ipſa manifeſtata gloria inſtruamur quanta ſit ſacerdotalis dignitas, quantaque puritas exigatur, ut Euchariſtiæ Sacramentum, in quo adeſt corpus Chriſti conficiatur, cum ſcilicet eum, in quem oculi noſtri non poſſunt intendere ſacerdos manibus ſuis tractet oreque ſuo ſumat, *tr. 22. d. 11. 12. 20. 21. 22. per tot.*

Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum & Joannem. Cur hos tres tantum & non reliquos Apoſtolos? Annon omnes diſcipuli & Apoſtoli? Pulchram aſſignat cauſam D. Damaſcenus *orat. de transfigur.* Omnes inquit, *quidem diſcipuli, at non omnes pro invidia lippitudine oculorum perſpicacia privati.* Tamquam ſi dicat, quod omnes quidem digni erant ut ad hoc magnum myſterium aſſumerentur: Cum tamen inter eos Judas exiſteret, qui invidiæ vitio deturpatus erat, nam invidia oculos obturat, viſum deperdit, ne quid cœleſte perſpici queat. Invidus enim Deo opponitur, *tr. 38. d. 6. per totum.*

Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum & Joannem. Ad has Thaboris glorias in quibus Chriſtus Dominus apertum ſuæ divinitatis teſtimonium exhibebat, cur Phariſæos non adducit, ut re tam evidenti invidiam omnem deponerent, eumque utpote Deum verum venerarentur? ad quid ſolum tres intimi amici eliguntur? O magnum divini Magiſtri documentum! ut certo inſtruamur ne multum ſolliciti ſimus ut in inimicorum aut nobis fortunam noſtram invidentium conſpectu magnalia noſtra propalemus ac manifeſtemus; tantum enim abeſt, ut tali evidenti aſpectu emolleſcant ac mitigentur, quin potius in ſua invidia magis firmantur ac obdureſcunt, imo præ nimia inquietudine quaſi enervantur, *Tract. 38. diſc. 14. per totum.*

Et transfiguratus eſt ante eos. Quæri hic poſſet, cur Scriptura dicat, quod transfiguratus eſt Chriſtus & non potius quod ipſe ſe transfiguraverit. Dicitur hoc ideo ut fiat evidens, quod transfigurationis honores ipſe ſibi non affectabat, nec procurabat; ſed quod tales ſplendores ob ejus excelſa merita ipſum exquirebant, ad eumque convolabant. Quanto enim Chriſtum in principalioribus vitæ ejus myſteriis magis humiliatum invenimus tanto magis eundem ab æterno patre exaltatum admiramur, *tr. 32. d. 9. per totum.*

Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes. Non ſine myſterio factum crediderim, quod inter tot Patres veteris Teſtamenti ad hanc transfigurationem ſoli admiſſi ſint Moyſes & Elias *D. Ambroſius lib. c. de Jacob & vita beata c. 8.* cauſam dat, dicens: *Operationes bono commendantur affectu. Neque enim minus beatus Elias, quam Moyſes, cum alter ſibi indigus, meloti vilis, ſine filiis, ſine ſumptu, ſine comite: alter populi ductor, latus ſobole ſuccinctus potentia, diverſo genere meritum æquale fundarunt, quando cum Domino in transfigurationis gloria refulſerunt.* Valde diſpareſcebant in actionibus ac moribus Moyſes & Elias, ut diſcurrit S. Pater, & tamen æqualiter in transfigurationis majeſtate cum Domino apparent. Et quomodo inæqualibus operibus tam æquale præmium? Deus enim non id quod fit, ſed potius quo animo ac affectu fiat contemplatur, *tr. 37. d. 8. per totum.*

Loquebantur de Exceſſu quem completurus erat in Jeruſalem. Textus hic ſufficienter indicat: Exceſſum hunc intelligendum eſſe exceſſum paſſionis, qui exceſſus erat mors crudeliſſima quam paſſurus erat in Jeruſalem, ſi autem mors illa & redemptio tam fuerit copioſa & cum exceſſu pro peccatis noſtris, quid igitur pro illis à nobis petitur? Multum profecto pro noſtra parte; quandoquidem enim omnis creatura Deo gratitudinem exhibere obligata eſt, multo magis nos ad hoc tributum ſolvendum obligamur, *tr. 30. d. 4. per totum.*

Adhuc eo loquente, Ecce nubes lucida obumbravit eos. De Chriſto ſub ſacramentalibus ſpeciebus in myſterio altaris, moralizat hunc locum Drogo Hoſtienſis *ſer. de Sacramento Dominica paſſionis. Quoniam Moyſes & Elias*, ait, *tecum apparuerunt in monte, ſed nubes obumbravit eos: illis ſicut amicis & domeſticis (imo domeſticorum & Amicorum tuorum præcipuis) ſacramenti tui nubes erat perlucida, quæ nobis jacentibus & projectis facie oculorum tuorum val-*

valde ſub obſcur aeſt, Cum Chriſtus adeſſet in monte cum Moyſe & Elia venit nubes lucida obumbrans eos. Nubes illa ſpecies Sacramentales Chriſtum in Euchariſtico myſterio occultantes repræſentabat: Quæ ſpecierum nubes juſtis ac amicis ut Moyſi & Eliæ eſt valde perlucida, Chriſtum enim ibi oculis vivæ fidei ac cœleſtibus inſpirationibus agnoſcunt & introſpiciunt, quæ ſpecierum nubes valde denſa eſt projectis in peccato: Sacramentum enim hoc ſuas impertit gratias juſtis & timoratis, *tr. 26. d. 32. per totum.*

DOMINICA III. QUADRAGESIMÆ.

E*Rat Jeſus ejiciens dæmonium & illud erat mutum*, Luc. 11. v. 13. crudeliſſime dæmon hunc hominem torquebat, ſed maxima diaboli crudelitas in hoc apparet, quod linguam hominis impediverit ne ſua diceret ac confiteretur peccata in hac vita, cum tamen in rigoroſo illo judicii examine omnia ille velit eſſe manifeſta de culpis etiam leviſſimis hominem accuſando, *tr. 41. d 22.*

Erat Jeſus ejiciens dæmonium & illud erat mutum, Salvator noſter ita fregit potentiam dæmonis, ut modo quaſi canis ad catenam alligatos etiam facillimo negotio ſuperari poſſit, ſed quia in hac victoria reportanda nimium inertes ſumus ac deſides, hinc poſtmodum pati debemus quod dæmones ſuam potentiam omni quo poſſunt modo in nos exerceant, *tr 43 d 12.*

Et cum ejeciſſet dæmonium locutus eſt mutus. Ablato dæmone qui obſtaculum ac impedimentum apponebat loquitur homo. Et quamvis homini viſus & auditus ſint reſtituti, tamen optime Lucas de locutione tantum facit mentionem, tanquam quid valde rarum, quod linguam Dominus homini conceſſerit, ipſa enim eſt multorum malorum radix & aliorum vitiorum adjutrix, uti patet in vitio invidiæ cui detractio multum patrocinatur, *tract. 38. d. 13. per totum.*

Erat Jeſus ejiciens dæmonium. Duo ſunt animarum genera quæ inhabitari dici poſſunt. In uno habitat & regnat Deus & hi lætitia bonæ conſcientiæ frui dicuntur. In altero habitat & regnat dæmon, & hi maxime vero damnati, per vermem malæ conſcientiæ ſuum perpetuum ſentient tormentum, *tr. 34. d. 17. per totum.*

Et cum ejeciſſet dæmonium locutus eſt mutus. Cardinalis Toletus hic exiſtimat probabile eſſe hunc hominem locutum fuiſſe verba quædam laudis & encomia illius qui eum à tanto malo liberavit. Cur ergo Chriſti Encomia ab hoc homine publicata ab Evangeliſta non ſcribuntur, præcipue cum ipſemet maxime nobis narret Chriſti laudes à muliere in hoc evento publicatas? Reſpondetur, non ſcribi præconia ab hoc homine in Chriſti gloriam celebrata; quia hic homo relapſus eſt iterum in graviora peccata. *Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Et verba ac Encomia ex ore, factis & operibus ſtatim contradicentis prolata parvi ſunt æſtimenda imo abominabilia cenſentur, ſic quoque abominabiles ſunt ii Chriſtiani qui fidem quidem profitentur extrinſecus cum tamen eamdem per vitia & peccata negent. *tr. 29 diſc. 11. per tot.*

Quidam autem ex eis dixerunt, in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit dæmonia. Viſo miraculo ac loquente muto admirantur turbæ, Phariſæi vero blaſphemant, patet hic magna invidiæ malitia quam in his Phariſæis deſcribens *D. Athanaſius in decretis Nicenæ Synodi contra Arrianam Hæreſim*, ſic inquit: *Malebant ſe potius impios haberi, dum Beelzebub operum Chriſti auctorem volunt, quam repudiare ſuam ipſorum malitiam.* Frequens erat opinio, quod Chriſtus eſſet Propheta magnus, ac verus Meſſias, & tamen adeo maligni erant hi Phariſæi, ut potius eligant ſe blaſphemos & impios reputari, dum tantum opus dæmoni adſcribunt, quam à ſua invidia, qua Chriſto honorem ſuum invidebant diſcedere. Sic invitus etiam cum diſpendio proprio benefactori ſuo malum machinari non curat, *tr. 38. d. 4. per totum.*

Quidam autem ex eis dixerunt, in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Videbant Phariſæi divinam Chriſti virtutem omni puritate puriorem, & omni ſanctitate ſanctiorem; & tamen petulanter blaſphemantes dicunt: *In Beelzebub ejicit dæmonia.* Tanta enim eſt odii & invidiæ vehementia, ut ex quo charitatis officium præſtare poterat hoc in infamiam trahere contendat. Invidia enim Charitati totaliter opponitur, *tr. 38. d. 9.*

Quidam autem ex eis dixerunt, in Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Simplices turbæ Chriſti virtutem ac potentiam admiratione reverentes colunt; Phariſæi vero impii ac ſacrilegi in multas blaſphemias prorumpunt hoc enim frequenter evenit, ut illi qui moribus improbi ſunt, invidiæ vitio contra juſtos magis exagitentur: Invidia enim proprie eſt hominum vilium &c. *tract. 38. diſc. 10.*

Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia filii veſtri in quo ejiciunt? ideo ipſi judices veſtri erunt. Cur Judæis, impiis ac ſacrilegis hominibus aſſignantur in Judices eorum filii, ac conſanguinei cum nil magis ab iis optandum videatur, quam tales habere Judices? Reſpondetur, quod graviſſimum eis in hoc infligitur ſupplicium, ut ab his à quibus munimen ac protectionem ſperabant condemnationem ac redarguitionem reportent. At eumdem modum grave erit ſupplicium reprobis, graves eorumdem anguſtiæ quando ab illis à quibus auxilium ſperare poterant in finali judicio derelinquentur, *tr. 41. diſc. 12.* Item tanquam dira pœna tales eis Judices deputantur: Nulla enim ſeverior eſſe poteſt, quam ut iniquis ac perverſis illi aſſignentur Judices, qui eos intus ac medullitus agnoſcant ſic graviſſima reprobis erit pœna quando Judex in die extremo judicii manifeſtas ſibi eſſe oſtendet omnium conſcientias, *tr. 41. d. 14 & 16. per totum.*

Tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe. Venerabilis Beda pulchre hic in hunc locum commentatur, *dicens: Per ſeptem malos ſpiritus, quos aſſumit univerſa vitia deſignat: Nequiores autem dicuntur, quia non ſolum habebit illa ſeptem vitia, quæ ſeptem ſpiritualibus ſunt contraria virtutibus, ſed etiam per Hypocriſin ſe habere virtutes ſimulabit.* In relapſu hominis redeuntis ad peccatum inter cætera delicta in animam ejus ingreditur Hypocriſis vitium quo adhuc ſe innocentem & juſtum ſimulabit & inde noviſſima hominis illius fiunt pejora prioribus, quia, varia adhoc poſt ſe trahit peccata, *tract. 3. diſc. 7.*

DOMINICA IV. QUADRAGESIMÆ.

A*Biit trans mare Tiberiadis Joannis 6.* Prima hujus ſeceſſus cauſa aſſignatur mors & interfectio Joannis nunciata, & eſt hæc mens D. Hieronymi *in cap. 14. Matth.* & Paſchaſii *lib. 7. in Matth.* quorum verba quæ eadem fere ſunt huc refero. Ait enim D. Paſchaſius, *Audita Joannis nece ſeceſſit Chriſtus, non ut quidam arbitrati ſunt timore mortis, ſed ut parceret inimicis ſuis ne homicidium homicidio jungerent*, Ad noſtrum exemplum volens oſtendere quanta ſit virtus inimicis ignoſcere. *tract. 30. diſc. 11. 22. 19. 20.*

Abiit trans mare Galilææ quod erat Tiberiadis. D. Cyrillus, *lib. 3. in Joan. c. 18.* ait, quod Chriſtus abiit trans mare, *non quia aliquid pati poterat nolens, ſed ut exemplum nobis ſeipſum poneret, declinandos eſſe inimicos, ut hoc modo ira, & impetus eorum deferveſcat, & ſic multo magis illis quam nobis conferamus.* Magna quippe crudelitate occiſus erat Baptiſta ab Herode, maximeque hic ſanguinem Sanctorum ſitiebat: diſcedit Jeſus à loco ſuo, à Patria ſua ſævitiæ Tyranni cedens, magni enim meriti eſt vindicta qua vincitur, confunditur & comparatur inimicus, quando ei ita bonum pro malo reddere ſtudemus, ut ulterioris malitiæ exercendæ occaſionem tollamus, *tr. 35. diſc. 20.*

Subiit autem in montem Jeſus. Firmus perſtitit. Dominus, donec ad perfectum beneficia contuliſſet, curaris

ſiquidem infirmis aliiſque ſublatis adverſitatibus montem conſcendit Chriſtus, poſt beneficia ſanitatis collata ſimul nos docens adverſitates quaſque multum deſervire ut mons cœleſtis attingatur, *tr.30.d.18.*

Et ſequebatur eum multitudo magna. Cum turbæ ſequerentur Jeſum, erat ipſe exiens de ſolitudine deſerti ut hic explicat Cajetanus. Pulchre vero D. Hieronymus *hic in Matth.* ait; *Egreſſus autem Jeſus, ſignificat, quod turba quidem habuerint eundi voluntatem, ſed vires perveniendi non habuerint: Ideo Salvator egreditur de loco ſuo & pergit obviam.* Habe voluntatem eundi ad Jeſum, & non vereatis difficultates occurrentes, maxime vero inſultus dæmonis mundique deriſiones, tanto in virtute ardentior quanto magis impeteris, de divino certus auxilio, *tr.25 d.5. per totum.*

Erat autem proximum Paſcha Dies feſtus Judæorum. Optime notatur tempus quo hoc miraculum panum paratum eſt: Nam ante diem feſtum Paſchæ, ſcilicet ſequentis anni, inſtituenda erat in cœna ſacra Euchariſtia; ideo nunc ante diem feſtum Paſchæ, jam operatur miraculum in quo typos Euchariſtiæ præceſſit, ut in tempore cœnæ ſcirent Apoſtoli quid in Myſterio agebatur. Et ideo ut notant ſacri Evangeliſtæ. *Luc. 9. Dies autem jam cœperat declinare; & Matth. 14 Veſpere autem facto.* Rationem autem hujus rei pulchram aſſignat D. Chryſoſtomus hic, dicens: *Turbarum fidem oſtendit, quod Dominum etiam famem patientes expectabant uſque ad veſperam:* Maxime enim exercitati debent in fide, qui ad fructus ſacræ Euchariſtiæ accedere volunt, *tr.26 d.29. per tot.*

Erat autem proximum Paſcha dies feſtus Judæorum. Hoc feſto Paſchæ Chriſtus prout moris erat non in Jeruſalem ſed in deſertum cum tanta multitudine pergit; quod licet graviſſimis de cauſis fecerit; tamen pro more ſuo pulchra nobis præbuit documenta, quomodo ſolemnes dies nobis ſunt peragendi. Divinus Magiſter tunc prædicavit tunc docuit turbas; in monte oravit, fameſcentibus alimoniam præbuit &c. Ut inde nos hauriamus exempla quod diebus feſtis dimiſſis terrenis tantum divinis rebus incombamus, *tr.28.d.3. & 14.*

Erat autem proximum Paſcha dies feſtus Judæorum. Iſraëlitis olim præceperat Deus ut diem Paſchæ ſolemni ritu celebrarent, ſed cur hoc tantum Iſraelitis? cur non etiam omnibus nationibus? Inter univerſas nationes Iſraël erat populus circumciſus, ac Deo conſecratus; & ſolus ille qui eſt circumciſus alienus ab omni vitio aptus invenitur ad Domini feſta peragenda, *tr.38.d.8.13.14.*

Cum ſublevaſſet ergo oculos Jeſus &c. Quæritur cur non ad diſcipulos ſed ad venientes turbas ſublevarit oculos Dominus? non exigua certe ponderatione dignum, quod non ſublevarit oculos ut videret diſcipulos qui juxta ipſum ſedebant, ſed ut videret turbas quæ à longe ſtabant, diſcipulorum quippe Magiſter erat, turbarum autem auxiliator. O quantum diſtant divini Chriſti oculi ab oculis modernorum ſacerdotum dum hi hodie dum potius ſe ob fines temporales ſacerdotio immergunt quam animas aut lucrentur, aut juvent, *tr.22.d 31.32.33. per totum.*

Dixit ad Philippum, unde ememus panes ut manducent hi? Nummi deerant ad panes emendos quibus depelleretur fames; miraculoque opus fuit ut miſeri haberent ſubſidium, quia pro illis alendis non erat aurum. Vere divitibus ſæpe deeſt aurum ad ſublevandam pauperum inopiam, cum tamen Deus pauperes in commodum & utilitatem divitum ſtatuerit, ut hi per Eleemoſynam propriæ acquirant opem ſalutis ſuoſque augeant, *tr.24.d 2. per totum.*

Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos & duos piſces; ſed hæc quid ſunt inter tantos? Quinque panes hordeacei & duo piſces non plures nec pauciores eliguntur in materiam hujus miraculi; *Ex quo,* ait D. Chryſoſt. *Hom.41. in Joan. deliciis dediti intelligant, quod magni illi viri & admirabiles comederint, quam vilis & modica eorum menſa fuerit. Intueamur eorum in omnibus abſtinentiam & imitemur.* Chriſtus ſupremus rex Apoſtoli Principes orbis conſtituti erant; & tamen pro eorum victu non aliquis panis triticeus, ſuavis & dulcis ſed hordeaceus proponitur, erant enim turbæ fameſcentes in deſerto. Diſcant hinc Principes, diſcant Prælati, cum ſubditi penuria laborant, ipſi multarum epularum copiæ ac ſuavitati non indulgeant, ſed tantum neceſſariis contenti ſint. Damna enim gravia ex crapula gubernantium & rectorum in rempublicam reſultant, *tr.31.d.17.*

Dixit ergo eis Jeſus facite homines diſcumbere, erat autem fœnum multum in loco. Moraliter Euſebius Emiſſenus *ſerm. 4. in Dom. 4. Quadrag.* in hunc locum ſcribit. *Super fœnum turbas diſcumbere facit, quatenus hoc cibo ille ſe intelligat eſſe indignum, qui nondum ſuper fœnum diſcumbit Propheta enim dicit: Vere fœnum eſt populus, quicumque igitur es, qui vis ſatiari de panibus Chriſti diſcumbe prius ſuper fœnum, prius fœnum te eſſe cognoſce.* Expende ultima verba: *Prius fœnum te eſſe cognoſce:* Qui ſuæ vilitatis cognitionem obtinet, hic aptatur ut Chriſti menſa dignus eſſe cenſeatur, *tr.26.d.35. per totum.*

Accepit autem Jeſus panes & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus, ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant. Ecce quanta poſt gratiarum actionem ſecuta ubertas benedictionis, ut de paucis panibus, tot millibus ſatiatis, fragmenta quæ ſuperfuerant, decem cophinos exuberarent. Fœcundiſſima enim eſt gratitudinis virtus, Chriſtus dat gratias, ut ipſa gratiarum actio ingentem ubertatem ac fertilitatem pariat, neſcit enim in parvis ſiſtere, ſed ſemper in nova augmenta in dies proficit, *tr.30.d.7. per totum.*

Accepit ergo Jeſus panes &c. Panes hos non creavit Jeſus, ſed ex acceptis multiplicavit, & quamvis pauca viderentur pro cibo Apoſtolorum, illos tamen per turbas dividit, docens nos ex noſtris rebus quamvis exiguæ videantur, pauperibus ſubvenire & aliquid eis impertiri. Quilibet enim quantumvis pauper eleemoſynam dare poteſt, quia Deus affectum potius noſtrum quam effectum metitur, illudque acceptat quod pro conditione noſtra poſſumus, *Tr.24.d.11. per totum.*

Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, collegerunt & impleverunt decem cophinos. Diligenter notandum eſt quod quo plus de panibus & piſcibus largiebatur Chriſtus quo magis multiplicabantur; quia nimirum liberalitas in pauperes non minuit ſed auget bona, *Tract. 24. diſc. 2.3.4.5. per totum.*

DOMINICA PASSIONIS.

QUis ex vobis arguet me de peccato *Joann. 8, v. 46.* Valde ſolicite hic Chriſtus Dominus hic ingerit ſermonem de ſuæ puritatis integritate ac doctrinæ veritate, ſe ab omni prorſus peccato liberum inſinuans, qui enim novæ legis caput futurus erat nec non peccata capturus venerat, illum ſine peccato aut malo exemplo eſſe conveniebat; caput enim communitatis velut exemplar ſubditis prælucere debet in virtutibus, *Tract. 27. diſc. 5. per totum.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? Venerat Chriſtus Dominus perditam Judæorum vitam ſaniori doctrina ſuoque exemplo corrigere; & hinc ſuis inimicis ait: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* quaſi diceret, quod ſi in me aliquem defectum agnoſcitis, illum proferte in medium; ſi autem non habetis, cur non ſequimini exemplum meum & doctrinam meam, & cum nullus ſignum eſt hoc provenire ex ſola veſtra malitia; Bonum enim exemplum de ſe aptum natum eſt augere numerum fidelium, *Tr. 27.d. 1. per totum.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? Ego namque: inquit

quit Rupertus hic, *tendit, ut agnoſcant quod in die judicii nullam inde ſint excuſationem habituri, quia non crediderunt illi, præſertim cum nec eodem ſic proponente objicere feciſti, aut facis hoc vel illud. Proinde nec poterant in eum jactare illud, quod vulgo dicitur, cujus vita deſpicitur reſtat ut & prædicatio contemnatur.* Judæos ac Pharisæos teſtes in hoc negotio compellit, ut ſi quid habent adverſus eum proferant, ut inde nulla ſuperſit eis excuſatio in die Judicii, ob quam ejus veritati non crediderunt, ſicque fiat evidens quam juſta pœna damnantur. Ad eumdem modum reprobi omnes in die Judicii erunt inexcuſabiles, *Tr.41.d.17.18. per tot.*

Si veritatem dico vobis quare non creditis mihi? Cur eos benigniſſimus Dominus pro tanta tamque malitioſa incredulitate non punit? Ratio eſt; Animus magnus & prudens etſi doleat ac conqueratur de injuriis illatis, tamen pro ſui magnitudine patientiam exhibet & à vindicta abſtinet; Major enim eſt victoria injurias patienter ferre quam eaſdem ulciſci, *Tr.36 d.13. per totum.*

Qui ex Deo eſt verba Dei audit. Pro quo ad hæc noſtra verba Evangelii ait D. Greg. *Hom. 18. Sunt nonnulli qui libenter verba Dei ſuſcipiunt, ita ut etiam in fletibus compungantur: ſed poſt lachrymarum tempus ad iniquitatem redeunt; hi profecto verba Dei non audiunt quia hæc in opere exercere contemnunt.* Is enim vere auribus fidem per Dei verbum percipit qui ſimul manus operi conjungit, *tr.29.d.6.7.*

Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu & dæmonium habes? Cum multa modeſtia & manſuetudine dixit Chriſtus in ſua concione, *Quis ex vobis arguit me de peccato?* ſummam manſuetudinem ac Innocentiam Chriſti injuriis aggrediuntur: Sed quid hoc ſibi vult injuriando Chriſtum dæmonium habere dicunt? A dæmonio injuriam ordiuntur Judæi quia hæc à dæmone inſtigante proficiſcebatur, idcirco etiam ſubitam ad dæmonem habebant reflexionem. Author enim & inſtigator injuriarum dæmon eſt, *tr.36.diſc.2.*

Reſpondit Jeſus ego dæmonium non habeo. Mirabilis in tot injuriis relucet Chriſti manſuetudo; voluit procul dubio benigniſſimus Dominus indicare, valde ſibi complacere magnumque eſſe meritum eorum & virtutem qui adverſus injurias mites ſe oſtendunt, *Tract. 36. diſc. 5. 6. 7.*

Ego dæmonium non habeo. D. Cyrillus, *lib. 6. in Joan. A veris*, inquit, *etiam contumeliis ſe Dominus temperavit, & manſuete unum ei objectum negavit dicens: Ego dæmonium non habeo, hac dulci verborum manſuetudine eos ad lenitatem animi reducere curans.* Gravem ac falſam injuriam illatam habuit Dominus à ſuis inimicis, quam vere in eos retorquere poterat, vere enim dixiſſet, quod ipſi dæmonio erant pleni, tamen Dominus patienter ſuſtinet, multa manſuetudine reſpondet, laudabile enim eſt ſi quis accipiens injurias taceat, ad evitanda damna quæ in eos reſultant qui verbis amaris injurias à ſe repellunt, *tr.36.d.14.15.16.17. per totum.*

Et non quæro gloriam meam. Magnum jus habebat Chriſtus ad quærendam gloriam ſuam id eſt divinum honorem ſibi debitum; & tamen dicit: Non quæro; ad confuſionem illorum maxime vero Hypocritarum qui ita propriæ gloriæ ſunt cupidi ut quidquid ad Dei cultum pertinet ſibi ſervare faciant, *Tr.33.d.8.*

Ego non quæro gloriam meam eſt qui quærat & judicet? Cum, ut dicitur *Joannis 5. Pater omne Judicium dedit filio*, cur ergo ipſe non judicat ſed Patri remittit? Eleganter D. Gregorius. *Hom. 18. in Evangel. Illatas injurias* ait: *Patri reſervat, ut nobis inſinuet quantum nos patientes eſſe debemus dum ſe adhuc ulciſci non vult, & ipſe; qui judicat.* Pulchrum certe Chriſti documentum de tolerantia injuriarum, de qua vide, *Tract.36.d.7. per totum.*

Eſt Pater meus qui glorificat me, vos non cognoviſtis eum, ego autem novi eum. Verum dicit hic Chriſtus; Non enim cognoverunt eum, nam qui dicit ſe noſſe Deum & mandata ejus non cuſtodit hic mendax eſt, quocirca & tu ô Chriſtiane vide num vere cognoſcas Deum, abominabiles enim ſunt mali Chriſtiani qui fidem quidem exterius profitentur factis autem negant, *Tr.29.d.11.*

DOMINICA PALMARUM.

CUm appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis & veniſſet Betphage ad montem Oliveti. Matth. 21. Magnum certe miraculum & evidens divinitatis indicium ſubito corda hominum movere ad amorem & reverentiam, idque in ſtatu vili & abjecto, quod hodie in Chriſto videre licet, dum tam efficaciter in cordibus Judæorum tantam in ſe excitavit reverentiam, ut cum tanto eum triumpho recipere cogitarent: ſic etiam evidens veræ fidei argumentum eſt; quod illa in tam brevi temporis ſpatio per homines Idiotas & illiteratos tanto cum fructu fuerit ad omnes populos extenſa ut cum gaudio & applauſu illam receperint, *Tr.29.d.* [illegible] *per totum.*

Cum appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis & veniſſet Betphage ad montem Oliveti. Betphage viculus erat, Bethaniæ propinquus, qui ad radices montis Oliveti ſitus extabat, quinque ſtadiis ab urbe Jeroſolyma diſtans, ut tradit Joſephus *lib. 20. Antiquit. c. 6.* Hic autem vicus Betphage conſtitutus erat in orificio ſeu in ore vallis Joſaphat. Ut docet D. Hieronymus *in c. 26. Matth.* In hac autem valle Joſaphat erat via quæ ducebat ad portam auream templi: Per hanc autem vallem qui reſervatus eſt extremo Judicio, voluit Chriſtus ingredi cum regali Triumpho in Civitatem ad mortem, ut innueret in tremendo Judicio exactam rationem ſumendam eſſe ab iis qui mortem & paſſionem Chriſti contempſerunt, *tr.42.d.11. per totum*

Et veniſſet Betphage ad montem Oliveti. Frequentiſſime Dominus commoratus eſt ad montem Oliveti; nec ſine myſterio; mons enim Oliveti ſymbolum eſt miſericordiæ in qua Deus ſive quoad ſe erga nos, ſive quoad nos erga alios valde ſibi complacet maxime vero quando miſericordiam exercemus in pauperes & egenos, per quam ingens ſalutis pignus nobis acquirimus. *Tract. 24.diſc.14. per totum.*

Tunc Jeſus miſit duos ex diſcipulis, dicens eis: Ite in Caſtellum quod contra vos eſt. D. Bernardus, *ſerm. in Ramis palmarum.* Per Caſtellum intelligit ſuperbiam & elationem: *Caſtellum*, ait, *quod contra diſcipulos Chriſti eſt, anima eſt peccatrix, quæ per elationem internis & ſpiritualibus Redemptoris noſtri virtutibus contraria eſt. Talis anima turrim elationis habet.* Per duos illos diſcipulos à Chriſto miſſos intelligitur charitas, duo enim ſunt præcepta charitatis, per caſtellum ergo *quod contra vos eſt*, denotatur elatio ac ſuperbia, nihil enim magis eſt contrarium divino amori ac charitati quam elationis tumor, & ideo ſuis diſcipulis quos in charitate inſtruebat, ait, quod elationis Caſtellum contra eos eſt, ut ad recipiendas gratias & dona Dei alta fugiant & humilia quærant, *tr.32.d.5.*

Et ſtatim invenietis Aſinam alligatam & pullum cum ea ſolvite & adducite mihi. Moraliter communi ſanctorum Patrum ſententia per Aſinam alligatam intelligitur peccator juxta illud. *Prov. 5. v. 22. Impius funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.* Miniſterio ergo ſacerdotum à peccatis abſolvendus eſt ut ad Chriſtum veniat, hoc enim eſt officium ſacerdotum, unde imperterriti ſe pro animarum ſalute exponere debent, *tr. 22.d.33. per totum.*

Invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit, ſolvite illum & adducite Marc. 11. v. 2. Inſedit Dominus ſuper pullum aſinæ, ſuper quem nemo

adhuc

Digitized by Google

adhuc hominū ſedit, Ac proinde ferox & indomitus erat; Unde ergo habuit manſuetudinem ut quieto ac ſereno gradu incederet? Abulenſ. *q. 32. Chriſtus*, ait, *hoc ei auſert, faciens illum manſuetum, ac ſi ſemper aſſuetus eſſet oneribus ferendis.* Pullus indomitus ac effrænis erat: ubi vero ſuper eum inſedit Jeſus miro modo manſueſcit. Acceſſus enim ad Jeſum omnem naturæ ferocitatem expellit maxime in venerabili Sacramento quod eſt unionis & pacis ſymbolum, *tr. 26 d. 19.*

Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus hic opus habet. Cardinalis Hugo *in c. 5. ad Epheſ. v. 4.* Sic ſcribit ad illa verba, *Per Aſinam & pullum peccatores ſignificantur, quibus videtur Deus indigere ad hoc ut expendat Theſaurum miſericordiæ ſuæ: ſicut dicitur de aliquo qui magnum Theſaurum habet & filium prodigum: iſte indigebat tali filio, aliter nunquam expenderetur Theſaurus ejus.* Deus nullius rei indigus, indigentia eget humana, ut multum Dives in ſua miſericordia habeatur; unde magni æſtimandum immenſum illud beneficium quod Deus homini peccatori præſtat, dum æternæ condemnationis executionem ſuſpendit, *tract. 30. diſc 16. per totum.*

Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem, dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi manſuetus ſedens ſuper Aſinam Venit rex pacificus pacem & concordiam indicens mundo, lites ac diſſenſiones damnans; ideo ut inquit Chryſoſt. *Hom. 37. in imperfecto, non aſcendit ſuper equum fervidum diſcordiæ amatorem, ſed ſuper Aſinam tranquillitatis & pacis amicam.* Deus nos igitur pacem cum inimicis conſervare per creaturas docuit irrationales, *tr. 35. d. 3.*

Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via. Hoc autem ideo factum eſſe D. Paſchaſius *in Cap. 21. Matth.* inquit: *Ne aſellus in quo ſedebat terram calcaret nudam.* Divino igitur Spiritu afflata turba, viam floribus ac frondibus ornaverunt, non ſolum ut nihil turpe ac indecorum Salvatoris oculis objiceretur, ſed etiam ne Aſellus, quo ferebatur terram nudam luto ac pulvere fœdatam attingeret, quod ad majorem decentiam ac honorem eſt excogitatum. Ex quo perpende, quid facturi eſſent, ſi pedeſter, ut conſueverat advenirer: Ex quo recogita, quanta puritate ac decentia ornanda ſit anima, ut Dominum valeat recipere ut in ea habitetur, *tr. 26. d. 28. & 42.*

Alii autem cædebant ramos de arboribus & ſternebant in via. Cur turbæ ac Apoſtoli projiciunt ramos ac veſtimenta in via, cum hoc eſſet impedimentum ad viam ac iter agendum? Ad quid ergo? Pro myſterio ſane rami illi cum eſſent pomis ac fructibus expoliati præfigurabant eam, quæ de verbis tantum eſt fides, bonis carens operibus; & ideo ramos ſine fructu non geſtant vertice vel manibus ſed projiciunt in via; ut innuatur quod fides ſine operibus mortua eſt, & ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras & conculcetur ab hominibus, *tr. 29 d. 6. 7. & 8. per totum.*

DOMINICA ET FESTUM GAUDIOSISSIMÆ Reſurrectionis Domini Noſtri Jeſu Chriſti.

ET cum tranſiiſſet Sabbathum Maria Magdalene & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Jeſum. Marci 16. v. 1. *Cum tranſiiſſet Sabbathum.* Sactæ fœminæ obſervarunt locum ſepulturæ, ut ad ſepulchrum redirent, Jeſumque unguento perfunderent pretioſo: ungnentoque compoſito redierunt, ſed non eadem die, qua Dominus eſt ſepultus, id eſt, feria ſexta ſub veſperam, quia non ſuppetebat tempus illi die faciendi quod optabant. *Sabbattho quidem*, ut ait D. Lucas 23. v. 56. *Siluerunt ſecundum mandatum*, id eſt, quieverunt, ceſſarunt, ab opere ac negotiatione, quia diei feſtivitas id poſcebat; Jeroſolymis enim dabatur ſignum è templo incipientis & finientis Sabbathi, ut omnia rite ac ſuo tempore tractarentur Sabbatho vero tranſacto ſequenti die in ſepulchrum aromata portantes pergunt. O præclarum documentum; Pro illo tempore obſervatio Sabbathi erat ex præcepto, ungere vero corpus opus devotionis; & ſanctæ mulieres præceptum ob devotionis opus non violant. Ex quo colligere licet quantum peccatum dies feſtos profanando committatur, *tr. 28. diſc 6. per totum.*

Maria Magdalene, Maria Jacobi & Salome emerunt aromata ut ungerent Jeſum. D. Bernardus *ſerm 12. in Cantica. Non ad ungendum, ait, tantum aliquam corporis partem, v. g. pedes aut caput; ſed ut venientes ungerent Jeſum, quod eſt totius complexio. Tu quoque ſi te induas viſcera miſericordiæ liberalem benignumque exhibeas ad omnes.* Non ſolum pedes vel caput Chriſti, ſed etiam totum corpus ungere parat Magdalena, ut in corpore ejus myſtico ſimiliter tu te habeas; eleemoſyna enim eroganda eſt ſine termino ac diſcrimine in omnes ſive hos ſive illos, ſive Amicos ſive extraneos. Deus enim in perſona pauperis accipit Eleemoſynam, ac proinde non eſt examinandus pauper an mereatur &c. *tr. 24. diſc. 15.*

Et valde mane una Sabbathorum veniunt ad monumentum. Quæſtio hic oritur, cur hæ tres mulieres præ cæteris tam cito veniunt ad monumentum? & ratio eſt; Ex omnibus quæ Jeſum ſequebantur hæ tres ſolæ veniunt ad ſepulchrum, utpote maxime gratæ beneficiis acceptis à Jeſu, Nam Magdalena à ſeptem dæmoniis liberata magniſque gratiis dotata fuit, Maria Jacobi maxima erat propinqua Jeſu ſicuti & Maria Salome quarum quoque filios ad Apoſtolatum aſſumpſerat; cum ergo hæ tres fœminæ maxima recepiſſent beneficia, hinc etiam præ cæteris majorem habent gratitudinis obligationem. Gratiarum enim actio acceptiſſimum Deo eſt ſacrificium, *tr. 30 d. 3. per totum.*

Et valde mane veniunt ad monumentum orto jam Sole. Quid? annon periculoſus nimium erat hic exitus? Annon multis ſuſpicionibus & injuriis ſubjectus? exierunt tamen & mane exierunt, ſcientes ſequacium Chriſti & virtutis proprium eſſe, ſcopos eſſe injuriarum & irriſionum hominum improborum, *tr. 25. d. 1. Item tr. 36. d. 8 per totum.*

Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Elegantes D. Chryſoſtomus, *in Pſalm. 2. ſepulchrum accepto corpore,* ait: *territum, quod Patris Theſaurum accepiſſet, depoſitum cum tremore reddit.* Cum terra ſuſcepiura ſit corpus Chriſti cum tremore reddit, ſuo namque tremore magnam reverentiam exhibens corpori Chriſti cum ipſum accipit ex quo diſcendum homini Chriſtiano cum quanta reverentia ſit inſpiciendum hoc corpus in ſacratiſſimo Eucharistiæ ſacramento; cum Sacramenti fructus noſtræ quoque correſpondeat diſpoſitioni, *tr. 26. d. 25. per tot. Item d. 31. per tot.*

Angelus autem Domini deſcendit de cœlo &c. Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur & veſtimentum ejus ſicut nix. Venerat Angelus ad decantandum ac celebrandum Dominicæ Reſurrectionis Sacramentum, inde in veſte candida ut nive apparet, ad indicandum quod *Paſchale* feſtum cum omni puritate, ſinceritate ac virtutum candore ſit peragendum. Paſchale autem feſtum erat olim eſus agni Paſchalis, apud nos communio Euchariſtica, ex ritibus igitur eſus agni Paſchalis diſce dignum hujus Sacramenti uſum, *tr. 16 d. 27. per totum.*

Jeſum quæritis Nazarenum Crucifixum? Ad quid Angelus in hac triumphi gloria Crucifixi nomen allegat, paſſionem inſinuat, crucem in mentem revocat, numquid, inquit, D. Cyrillus Jeroſol. *Cateb. 13. Non potuiſti dicere O Angele, ſcio quem quæritis meum Dominum? Poterat ſane id dicere, ad quid igitur addere voluit Crucifixum?*

fixum? Ratio eſt, ut ſumptuoſius cumolet reſurrectionis gaudia, & diſcamus maximas Deo in cruce ſupportanda & adverſitatibus exantlandis Deo eſſe agendas gratias ex eo, quod ſecuri per eas ad ſpem beatæ reſurrectionis evolemus & ſalutem noſtram promoveamus, *tr.30. d.28. per totum.*

Surrexit, ecce locus ubi poſuerunt eum. Valde mirum eſt, quod inter reſurrectionis glorias horrorem ſepulchri indicat, *Ecce locus ubi poſuerunt eum;* cur non potius hic mortis obliviſcitur? Sapienter id quidem fecit Angelus, volebat enim Angelus ſpem beatæ reſurrectionis mentibus ingerere mulierum, ad quam concipiendam multum valet cogitatio mortis quæ etiam ſumme fructuoſum reddit paſchale Sacramentum, ſacram ſcilicet Euchariſtiam, ſi ſumatur quotidie quaſi foret ultima, *tr.26 d.29.*

Surrexit non eſt hic, ecce locus ubi poſuerunt eum. D. Hieronymus in c. 15. *Marci, oſtenditur moralitas,* ait, *immortalibus ad gratiarum actionem dedita, ut intelligamus quid fuerimus, & ſciamus quid futuri ſimus.* Nota Angeli prudentiam, inter reſurrectionis glorias ad ſepulchrum mulieres adducit, ut recordentur & intelligant ſuam terrenam originem & humilitatem ediſcant. Qui vult enim vere eſſe humilis memor ſit vilitatis ſuæ originis, *tr.32.d.20. per totum.*

DOMINICA IN ALBIS.

CUM *ſero eſſet die illa una Sabbathorum ſtetit Jeſus in medio eorum.* Subito ac inopinato ſtetit Jeſus in medio eorum ac ſi non aliunde veniſſet, uſus dote agilitatis, viſibili modo eis præſentem ſe exhibuit, non quaſi ſedens pro ſua majeſtate, ſed ut ſtans pro noſtro auxilio, ut diſcipulorum timori ac fragilitati ſubveniret. In medio eorum, ſpiritualiter explicat hæc verba Dionyſius Carthuſianus hic, *ut eos,* ait, *humilitatem doceret, & virtutes illius Magiſtrum ſe eſſe oſtenderet.* Unde etiam ante paſſionem ſuam dixit *ego in medio veſtri ſum, ſicut qui miniſtrat.* Humilitatis eſt ſumma doctrinæ à Chriſto nobis traditæ, *tr.32.d.7. per totum.*

Et dixit eis pax vobis. En regem pacificum, qui læſam hactenus pacem cœlo intulit, orbi conſuluit, nihil ſpirat vox ejus niſi pacem, quam proinde inter ſuos ſartam tectam mediante charitate & concordia vult conſervari etiam cum inimicis, verus character quo Chriſtiani ab aliis diſcernuntur eſt dilectio & pax cum inimicis habita *tr.35.d.5. per totum.*

Quid turbati eſtis & cogitationes aſcendunt in corda veſtra. Primo Chriſtus Dominus arguit ſuos diſcipulos de timore Judæorum, & cur non potius quod paſſionis tempore fugerint, eumque ſolum dereliquerint? Vel quod non crediderint teſtibus ſuæ reſurrectionis ſed his omiſſis tantum objicit eis timorem Judæorum? Apoſtoli conſtituti erant à Chriſto Eccleſiæ Paſtores ac totius orbis Judices, & licet in Judice ac Præſule aliqui ſint defectus qui deglutiri poſſint, minime tamen timor hominum in iis diſſimulandus eſt; Judices enim Juſtitiam animoſe ac ſine timore defendere debent, *tr. 40. d. 8. per totum.*

Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum. Chriſtus Dominus in corpore ſuo glorioſo poſt reſurrectionem, ſervavit quinque vulnerum non ſolum cicatrices ſeu ſigna, ſed etiam foramina, ad hoc ut his ſtigmatibus Chriſtus Judex in die Judicii Judæorum ac iniquorum impietatem ac ingratitudinem redarguat, quod tantam charitatem ac pretium contempſerint, *tr.41.d.11. per totum.*

Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipſe ſum. Non manifeſtat Chriſtus Dominus veritatem ſui corporis, exhibito aliquo miraculo ſed cicatricibus oſtenſis. Pro certo enim ſtat ſic ac indicavit Dei Sapientia, ut hominem in ſui ſequelam & mandatorum ſuorum pertraheret obſervantiam majorem vim habituram exhibitorum beneficiorum memoriam quam majeſtatis oſtentationem. Beneficiorum enim memoria cooperatur obſervantiæ legis divinæ, *tr. 30.d.9. per totum.*

Et cum hæc dixiſſet oſtendit eis manus & latus. Jam Chriſtus incredulitatem ſuam Apoſtolis exprobrarat dicens, quid turbati eſtis & cogitationes aſcendunt in corda veſtra: Jam quoque Apoſtoli culpam ſuam agnoverant, jam fugam arripuiſſe doluerant; en ecce mox Chriſtus Dominus eos iterum ſolatur oſtendens eis manus & latus ad exemplum Judicum qui in judicando & condemnando unire debent ſeveritatem cum clementia, *tr.40.d.7. per totum.*

Adhuc illis non credentibus & mirantibus præ gaudio dixit, habetis hic aliquid quod manducetur? Chriſtus comedit & ſuis porrigit eſcam, deinde de ſcripturis loquitur, & diſcipulis aperit ſenſum, ut eas intelligant? ſi illi ad ſcripturas vocandi erant, ut eas penetrarent, cur Dominus convivium ordinat & illis præbet eſcas? Nonne per tales eſcas hebetiores redderentur ad ſcripturæ ſenſum intelligendum? Cibus ille adumbrabat divini epuli eſcam, de qua venit, ut mentes illuminentur ad alta intelligenda, *tr. 26 d. 24. per totum.*

At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi & favum mellis. D. Hilarius, *Hom. 6. de Paſcha.* Myſticam hujus comeſtionis rationem aſſignat: In hac ſacratiſſima reſurrectionis die apparuit Chriſtus Dominus ſuis diſcipulis pauperi ac humili veſte indutus, ut ait D. Anſelmus in elucid: *Ut eum conſueverant diſcipuli ante videre:* & inde ab eis in morem pauperis cibos poſtulat, ut ſignificaretur quanto in pretio apud ipſum ſit eleemoſyna; quam etiam Chriſtus in perſona pauperis proteſtatur ſe recipere &c. *tr.24.d.10.*

Dixerunt ergo Thomæ alii diſcipuli vidimus Dominum. Dixerunt Apoſtoli Thomæ: Vidimus Dominum. Ut ad fidem reſurrectionis Thomam invitarent, hoc affectu ſalutis alienæ flagrat Apoſtolicus Senatus, & ſicut ipſi Apoſtoli laudes decantabant gloriæ ſui magiſtri ſuſcitati, ſic quoque in eis celebrandis ſocium habere volebant D. Thomam. Ad exemplum aliorum vitæ Apoſtolicæ ſequacium, ſcilicet ſacerdotum, ut diligenter ſaluti invigilent animarum, *tr.22.d.12.*

Ille autem dixit eis, niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum &c. non credam. Peccavit hic Thomas incredulitate, arrogantia ac irreverentia; cæteris enim Apoſtolis dicentibus Chriſtum ſurrexiſſe ipſe eis non credidit? Cauſam autem hujus incredulitatis inſinuare videtur D. Chryſolog. *ſerm.* 84. dum inquit; *Cur Thomas veſtigia fidei ſic requirit? cur tam pie patientem, tam dure diſcutit reſurgentem? cur ea vulnera quæ manus infixit impia, devota dextera ſic reſulcat? cur latus quod impii militis lancea patefecit, refodere manus nititur obſequentis? Ecce dolores perſecutorum furoribus irrogatos famulantis renovat immitis curioſitas.* Summum totius orbis crimen fuit Chriſti crucifigentium, huic nimia in myſteriis fidei perſcrutandis immitis adhæret curioſitas, unde myſteria fidei integre quidem credenda ſunt; ſed nonnisi ſobrie perſcrutanda, *tract. 29. diſc. 15. per totum.*

Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli ejus intus & Thomas cum eis. Venit Jeſus januis clauſis & ſtetit in medio & dixit: Pax vobis; Quæſtio hic non levis eſt, cur bonus Magi-

ſter abſit hebdomada integra? Incredulitas Thomæ, qua Apoſtolis ac diſcipulis non credidit, occaſio erat ad iram concipiendam, ut ipſe rigide argueretur; *Noli eſſe incredulus ſed fidelis*: Inde moratur Dominus cunctatur Judex, & poſt octo dies venit, ut juſte increpare dicatur, qui non rapido furore, ſed tarde increpat; ut ejus documento diſcamus quod mora ſit interponenda, ut ira decocta habeatur. Dandus eſt enim locus iræ, *tr. 38. d. 14. per totum.*

DOMINICA II. POST PASCHA.

EGo ſum Paſtor bonus, bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Joan 10. v. 11. Hoc non tantum parabolæ, ſed rei per parabolam denotatæ convenit. Paſtor enim ovium materialium plus debet æſtimare vitam ſuam, utpote hominis, quam ſuarum ovium: Unde non tenentur cum evidenti vitæ ſuæ periculo ſalvare ſuarum pecudum vitam, ſi autem id faciant magno affectu declarabunt ſe ovibus ſuis bene attendere. An vero in hoc ſemper peccent, diſputant aliqui. At vero Paſtor animarum ex officio tenetur & debet vitam ſuam temporalem diſcrimini exponere pro conſervanda vita ſpirituali ſui gregis ac fidelium ſibi commiſſorum, *tr. 22. d. 33. per totum.*

Ego ſum Paſtor bonus. Chriſtus Dominus Paſtori bono ſe comparat: Paſtor enim nullo parcit labori, ut ovibus conſulat: ſic dicebat Jacob: *Die noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis. Gen.* 31. v. 40. Deinde bonus Paſtor agnos tenere paſcit, oves infirmas conſolidat, confractas alligat, errantes reducit omnimodque conditioni qualitati ac neceſſitati ſeſe accomodat & aptat. Agi hic poteſt de variis beneficiis quibus Deus propriam uniuſcujusque perſonam replet, *tr. 30. d. 17. per totum.*

Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Conſiderandum hic merito eſt graviſſimum illud onus, quod poſt ſe trahit omne paſtorale officium, & ad quid teneatur: Ornamenta autem Aaroni Iſraëlitici Paſtori præſcripta onus illud ceteraſque quibus præditi debent eſſe virtutes nobis indicare videntur, *tr. 22. d. 6. per totum.*

Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus. Chriſtus Dominus non inquit, Ego ſum Paſtor bonus ſapientiſſimus, qui præclara doctrinæ documenta trado, ſed qui dat animam ſuam. Verus enim ſuperior alios præire debet potius opere ac integritate vitæ quam verbo ac ſermonis elegantia, *tr. 27. d. 4. & 5. per totum.*

Mercenarius autem & qui non eſt Paſtor cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem & dimittit oves & fugit. Pro Paſtore Deus intelligi poteſt cujus oves ſunt quælibet cujusque hominis anima, utpote quæ à Deo creata totum ſuum eſſe habet ab illo, *tr. 30. d. 13.* Dum vero lupus infernalis illas per peccatum aliquod illas ſibi rapit, non fugit ut Paſtor ille ſicuti Mercenarius, ſed magna illis auxilia & gratias offert illas ex faucibus ſuis iterum eripiat, *ibid d. 16.*

Mercenarius autem fugit quia mercenarius eſt. Reddit Dominus cauſam, cur mercenarius fugiat, quia ipſe ſolam ſuam quærit mercedem proindeque quando oves pereunt non ipſi ſed Domino pereunt, parum curans de ovium aut Domini commodo, *tr. 22. d. 31. ubi pulchram habes invectivam in illos, qui ob fines tantum temporales ſe in ſacerdotium ingerunt.*

Ego ſum Paſtor bonus & cognoſco oves meas & cognoſcunt me meæ. Prius ait, quod ipſe cognoſcat oves ſuas, quam quod illæ eum cognoſcant. Cauſam aſſignat hujus Theophylactus hic, *Vide* ait, *quod primus ille nos cognoſcit: deinde nos illum, neque aliter poteſt cognoſci Deus, niſi nos cogniti fuerimus ab illo.* Chriſtus prius oves ſuas cognoſcit, quam oves illum cognoſcant; Deum quippe cognoſcere nullus poteſt, niſi prius ipſe à Deo cognoſcatur cognitione ſua practica & benefica, qua nos gratiis ſuis & auxiliis prævenit nobisque aſſiſtit, *tr. 30. d. 14 per totum.*

Ego cognoſco oves meas. Non ait Chriſtus diligo, ſed cognoſco oves meas: dilectio actus voluntatis eſt; cognitio vero intellectus actus. Bonus autem & prudens Præſul oves reſpicit ad easque fertur, non voluntatis affectu, ſed intellectus dictamine, non enim ſuas oves dirigit amoris propenſione ſed rationis ac judicii diſpoſitione *tr. 40. d. 5.*

Et fiet unum ovile & unus Paſtor. Sicut enim eſt unum ovile, ſic & unus Paſtor, unus & ſupremus gubernator Chriſtus Jeſus, poſt cujus Aſcenſionem unus eſt Paſtor Petrus, unus etiam Paſtor Petri Succeſſor Romanus Pontifex, ſub quo militant inferiores multi Paſtores, non toti ovili uti ille, ſed ſinguli ſingulis ovilis partibus præſidentes. Si autem aliquis ex his Paſtoribus ſit improbus, Chriſtum tamen repræſentat, unde ait D. Auguſtinus: *tr. 46. in Joannem. Per eos*, ait: *vox Chriſti auditur & ſequuntur oves non mercenarium, ſed vocem Paſtoris per mercenarium*; ſi ergo aliquis Prælatus Eccleſiaſticus defectuoſus fuerit, non tamen lacerandus, nec quidquam illi reverentiæ adimendum eſt, *tr. 22. d 25. per totum.*

DOMINICA III. POST PASCHA.

MOdicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. Joa. 16. v. 16. Moralis hujus textus ratio hæc eſt: Chriſtus Dominus ſic ſe ſubtrahit à nobis ut iterum redeat: nec enim patitur ut quis prematur gravius quam par eſt, ac continuo labore gravetur, ſi eſt moleſtia ex abſentia. *Modicum non videbitis me*, indeque anguſtia & afflictio, mox iterum Chriſtus Dominus ſit levamen ac recreatio ex redeunte præſentia, *iterum modicum & videbitis me.* Sic Deus ſemper facit unire ſeveritatem cum clementia quod & exemplo Dei nobis maximeque Judicibus faciendum eſt, *tr. 40. d. 7. per tot.*

Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. Attende conſiderandum quod ait Chriſtus Dominus, *Modicum & non videbitis me*, quod erat extremæ triſtitiæ ac doloris, cum dilectiſſimi Magiſtri ſui præſentia carerent Apoſtoli. Deinde ſecundo loco ait: *Iterum videbitis me*; quod erat eis valde ſuave & gratum, cum ejus deſideratiſſimo conſpectu fruerentur, ut merentur ipſum videre. *Iterum videbitis me.* Expediens enim fuit, ut mœſtitia ex ejus abſentia affligerentur, ut in ipſo dolore ipſaque moleſtia præpararentur ad ejus præſentiam fruendum. Ad eumdem modum & nos quoque Deo gratias agere debemus in adverſitatibus, ex quibus ſalutem noſtram promovemus, *tr. 30. diſc. 58.*

Quia vado ad Patrem. D. Chryſoſtomus, *Hom. 78.* in hæc verba ſcribens pulchram moralem doctrinam ſubminiſtrat. *Quod ſi quis diligentius*, ait, *inveſtigaret hoc ipſum, conſolatio eſt, quod dicit ad Patrem ire: erat argumentum quod non periret, ſed mor. ejus tranſlatio eſſet ad Patrem.* Cum ait, *vado ad Patrem*, ut in ejus gloria ad dextram ejus ſedeam, magnam dat diſcipulis ſuis conſolationem, nam ex quo ex tam humili & contemptibili morte ad tantam gloriam eſſet exaltatus, magna diſcipulis anſa dabatur gaudendi, propter ſpem, quam inde concipere poterant, è tanto mundi contemptu aliquando ad ſimilem gloriam pertingendi; & tu Chriſtiane eamdem ſpem concipere poteris cum videas Chriſtum quanto magis humiliatum eo quoque magis à Patre ſuo æterno exaltatum, *tr. 35. d. 9. per totum.*

Dicebant ergo, quid eſt hoc quod dicit modicum? Neſcimus quid loquitur. Non intelligebant Apoſtoli, Spiritus Sancti gratia nondum edocti, quid eſſet hoc modicum & nos præſentis vitæ voluptatibus præpediti illud modicum aliquando aut non intelligimus, aut non perpendimus, & utinam ſerio recogitaremus, quod Deus nobis modicum tempus tribuit ne illud perdamus aut contemnamus, hoc enim juſtos valde reddit ſolicitos; teque etiam deberet anxium reddere ob rigoroſum examen quod habiturus eris

in

in reddenda ratione in illô modico tempore acceptorum bonorum gratiæ, naturæ & fortunæ, peccatorum omiſſionis allatumque rerum quæ nunc Judicio noſtro modica eſſe apparent, *tr.41.d.13.*

Dixerunt ergo quid eſt hoc modicum? Vin' ſcire mi Chriſtiane quid hoc modicum importet? Diabolum excitat ad diligentiam, teque vero merito excitare deberet ad ſolicitudinem ne te velut in muſcipula comprehendat & mors inveniat in peccatis, unde merito hoc tibi ducas cordi Regii Prophetæ conſilium, ut deſcendas vivens in infernum, *tr.34.d.4.* hoc enim conſideratio à culpa coercet, *ibid.d.2.*

Quid eſt hoc modicum? Neſcimus quid loquitur. O magna eaque perverſa mundanorum cæcitas, quod in magnum quid & durabile æſtiment, quod in ſe nihil eſt niſi modicum; ſicuti divitias cum ſint natura ſua labiles & defectui ſubjectæ magni æſtimant; nihilominus tamen ſi eas ex modico quod naturâ ſuâ poſſident ad digniorem & ſecuriorem ſtatum evehere velint eas manibus pauperum conſignent, *tr.24.d.4. per totum.*

Amen Amen dico vobis: quia plorabitis & flebitis vos mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Tertullianus lib. de ſpectaculis c. 28. poſt adducta hæc Chriſti verba ſic inquit: *Vicibus diſpoſita res eſt; nunc illi lætantur nos conflictamur*, & paulo poſt: *Lugeamus ergo dum Ethnici gaudent, ut cum lugere cœperint gaudeamus.* Patebit hoc verum eſſe in extremo die judicii quando juſti qui in hac vita afflicti fuere ad gaudia æterna invitabuntur & reprobi qui hic continuo lætari ſuere pœnis deputabuntur æternis, *tr.41.d.24.& 25. per totum.*

Vos autem contriſtabimini ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Volebat Chriſtus Dominus Apoſtolos ſuos hiſce verbis in fide confortare, intuitu cujus tam multa triſtia & adverſa eſſent perferenda; ſed hoc pro certo ſe habere debere tamquam evidentiſſimum veræ fidei indicium, quod triſtitia eorum vertatur in gaudium, ſic quoque Martyrum in tormentis conſolationes & evidens veræ fidei nobis perhibent teſtimonium, *tr.29.d.20. per tot.*

DOMINICA IV. POST PASCHA.

V*Ade ad eum qui miſit me & nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Joan.* 16. v. 15. Volebat hiſce verbis Chriſtus Dominus diſcipulis ſuis repræſentare & in memoriam revocare beneficium redemptionis noſtræ, dum enim dicit, *vado ad eum qui miſit me*, indicare volebat quod ad mortem, quæ viam & ſibi & nobis ſterneret ad Patrem, iret, idque voluntarie & ſpontaneè: miratur autem quod nemo interroget eum quorſum vadat cum tanta ſit cauſa interrogandi ut tantum agnoſcatur beneficium, ſicque animus excitetur ad perſolvendum gratitudinis tributum, quod Deo acceptiſſimum eſt ſacrificium, *tr.30.d.3. per totum.*

Vade ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis? Fruſtra eſſet ſi quis interrogaret Dominum quorſum vadat, cum ipſe omnia ſapientiſſime & providentiſſime operetur, ſcit quo vadat: Eſtne autem aliquis qui vadat & neſciat quo? Eſt & quidem præ cæteris peccatoribus homo iracundus; Ita enim Intellectum excæcat abſorbet diſcurſum & rationem &c. *tr.39. d. 5.*

Vado ad eum qui miſit me. Chriſtus Dominus hic de morte ſua ut futura loquebatur, unde mirum eſt quod dicat *vado*, & non potius *vadam*? ſed pulchre ad inſtructionem noſtram locutus eſt Dominus, dum unuſquiſque merito apud ſe dicat vado & non vadam, id eſt, jam nunc ex hac peccati occaſione vado per mortis recogitationem, quod quidem univerſale quoddam eſt contra peccata remedium, aſt inferni recogitatio omnipotens quoddam contra peccata eſt remedium, cum ideo Deus nobis infernum comminetur, ne in illum corruamus, *tr. 34. d. 3. per totum.*

Sed quia hæc dixi vobis triſtitia implevit cor veſtrum. Quia dixi vobis quod ad Patrem vado, hinc triſtitia implevit cor veſtrum. Sed quænam Apoſtolis cauſa triſtandi dum Chriſtus ad Patrem vadit & quidem ut ipſis paret gloriæ locum? ſi igitur ob talem Domini diſceſſum triſtantur Apoſtoli, quam non igitur jure merito triſtabuntur damnati à quibus Dominus in æternum diſceſſit nunquam rediturus, *tr.34.d.22. per totum.*

Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos, ſi autem abiero mittam eum ad vos. Vere expediebat ut Chriſtus abiret, antequam Paraclitus mitteretur; quia ante Aſcenſionem Chriſti diſcipuli non erant capaces tanti doni; nimis enim carnaliter de Chriſto ſentiebat, ac proinde conveniens fuit, & cum abſens eſſet Chriſtus, ex deſiderio ejus, exque deſiderio divini doni percipiendi, quod quotidie vehementer exoptabant, ad ipſum condigne recipiendum præpararentur, ſic quoque divini doni Euchariſtici fructus noſtræ correſpondet diſpoſitioni, ſed maxime præ reliquis illius participes fiunt, qui deſiderio magis ſunt famelici, *tr.26.d.25.*

Expedit vobis ut ego vadam. Et certe cur plus expediret nobis, quam tibi? Annon poſt tantos labores & dolores exantlatos promeritus es tantum gloriæ præmium? Eſt tamen tuomet proprio Judicio, expedit nobis ut ad Patrem eas? Imo vero; nobis expedire plurimum ipſe aſſerit, ut appareat quod non tam ſuæ quam noſtræ ſtudeat utilitati & commodo, hoc enim ſemper demonſtrant gratiæ & auxilia quibus Deus cujuſque aſſiſtit animæ, *tr.* 39 *d.* 14.

Et cum venerit ille arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & judicio: De peccato quidem quia non crediderunt in me. Spiritus Sanctus adveniens arguet & convincet qua Judæos, qua gentes, quia auditis tot Scripturarum teſtimoniis, ac tam efficacibus rationibus tantiſque miraculis in Chriſto viſis noluerunt credere à ſuiſque peccatis ſe emendare, gravius autem arguendi ſunt fideles quod jam communicatu & ſuſcepto fidei lumini non correſponderunt, *tr 29.d.14. per totum.*

Et de juſtitia. Arguitur, inquit, S. P. Auguſtinus, *tr.95. mundus de peccato ſcilicet, quia in Chriſtum non credit; & arguitur de juſtitia eorum qui credunt. Ipſa quippe fidelium comparatio, infidelium eſt vituperatio; unde quantum malum ſit eorum qui non credunt, ex bono poteſt apparere eorum qui credunt.* Arguet mundum Spiritus Sanctus de juſtitia Apoſtolorum atque credentium; & quod mundus eorũ juſtitiam, virtutes ac opera imitari noluit, viſoque tanto eorum exemplo virtutum illud ſequi contempſit, maxime cum bonum exemplum magnæ ſit efficaciæ ut impios ad Deum convertat & numerum fidelium in Eccleſia adaugeat, *tr.27.d.1. per totum.*

Et de Judicio. Spiritus S. adveniens arguet mundum de judicio, faciet nempe, ut Apoſtoli invocato Jeſu nomine, diabolum qui in orbe principabatur, ejiciant ex templis, mentibus ac corporibus hominum quæ ab eo poſſeſſa erant, ejuſque totum regnum evertatur ac deſtruatur. Et ſi Deus non pepercit capiti ac principi diabolo ſcilicet, etiam non parcet membris ac ſubditis ejus ac propterea Chriſtus finale judicium rigoroſiſſimum infallibile nobis prædixit, ut in illo iram ejus effugiamus, usque ad illud per bona opera præparemus, *tr.41.d.29. per totum.*

Et cum venerit ille arguet mundum de peccato &c. Quæſtio hic non levis oritur cur Chriſtus Dominus qui eſt Sapientia Patris ipſum mundum non arguat, ſed hoc tantum adſcribit Spiritui S. Reſpondetur, illud de quo mundus arguendus erat, crimina erant & injuriæ in Chriſtum commiſſæ, tamen libentius ad noſtram inſtructionem hoc judicium Spiritui Sanct. committit, ut nos injuriarum doceat tolerantiam *tr. 36. d. 7.* ma-

Joremque eſſe victoriam injuriarom obliviſci quam eas ulciſci, *ibid. d.* 13. *per tot.*

DOMINICA V. POST PASCHA.

SI *quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Joan.* 16. Magnam conſolationem magnumque documentum Chriſtus hic dat ſuis Apoſtolis, ut eo abſente utantur oratione ad impetranda omnia quibus egent à Patre ſuo. Ipſe enim qui erat ſacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech & ſummus Pontifex aſſidue interpellabat Patrem pro nobis, nunc vero cum Apoſtoli omnes poſt Aſcenſionem ſuam in ordine ſacerdotali ejus futuri eſſent ſucceſſores, hoc illis officiom demandavit, ut jugiter ſe in oratione exercentes orent & intercedant pro populo. Omnibus in ſacerdotio conſtitutis hæc quoque ſalutaris eſt doctrina. *De quo vide tr.* 25. *d.* 15. *per totum.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. Chriſtus Dominus potentem ſemper apud Patrem ſuum cœleſtem pro nobis advocatum egerat, nunc vero à nobis diſceſſurus non minus id de ſe verificari volebat quod de eo S. Joannes teſtatur dicens: *Advocatum habemus apud Patrem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum juſtum.* Unde ut confidenter petamus incitat, ſignificans ſe non minorem noſtri curam geſturum in cœlis quam olim geſſerat in terris, quia ſive in cœlis ſive in terris ſemper in nos beneficus exiſtit. In cœlis quidem per communicata auxilia gratiæ. *tr.* 30. *d.* 14. 15. *&* 16. In terris vero per creaturarum productionem in hominis beneficium, *ibid. d.* 1. *&* 11. *per tot.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. In nomine meo, poteſt illud intelligi & de modo quo petitur res, & de modo quo res jam impetrata ſuſcipitur, ſic enim petenda res eſt ut per merita Chriſti petatur, ut nomine ejus quo petimus impetrata acceptetur, nunquam tamen gratitudinis omittamus tributum ad quod quantum nos obligati ſimus ex variis veteris teſtamenti exemplis comprobatur, *tr.* 30. *d.* 5. *per totum.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. In nomine Jeſu petere, eſt eo modo petere quo ipſe petiit, magna autem Chriſtus in ſuis orationibus uſus eſt reverentia & humilitate quæ maxime in oratione neceſſaria eſt. Rem alieno exemplo declaro, valde metuebat Jacob Fratrem ſuum Eſau, venientem ei obviam rogabatque Deum dicens: *Minor ſum cunctis miſerationibus tuis & veritate tua &c. erue me de manu fratris mei Eſau Gen.* 32. *v.* 10. Cur ita ſe deprimit ac ſe indignum judicat acceptis à Deo beneficiis? cur non potius ſua erga Deum commemorat obſequia? Ex afflatu divini Spiritus orabat Jacob, ut liberaretur ab Eſau, quod ut impetraret, ex humilitate adjuvatur: Oratio quidem efficax eſt, ſi tamen humilitati fuerit conjuncta, *tr.* 32. *d.* 14 *per tot.*

Uſque modo non petiiſtis quidquam. Ex ipſomet ſacro Evangelii textu liquet, quod Apoſtoli multa à Chriſto poſtulaverint, nam Jacobus & Joannes per Matrem petierunt primas ſedes. *Matth.* 20. *v.* 20. petierunt item diſcipuli ut adaugeret eis fidem. *Luc.* 17. *v.* 5. In nomineque Chriſti ejecerunt dæmonia: *Domine etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo. Luc.* 10. *v.* 17. cum ergo tanta ac tot poſtulaverint, quomodo eis dicitur à Chriſto, *uſque modo non petiiſtis quidquam?* Ratio eſt quam tradit noſter D. Cyrillus Carmelita *lib.* 11. *c.* 7. quod Apoſtoli à pueritia conſueverunt orare more conſentaneo legi Moyſis, Judæi autem Deum orabant ab eoque poſtulabant quæ opus erant, ſed non in nomine Chriſti quæ illis primario quidem neceſſaria deerat intentio, quam Deus tamen rectam & in Oratione & in omnibus intendit operibus, *tract.* 33. *d.* 11. *per tot.*

Petite & accipietis ut gaudium veſtrum ſit plenum. Sæpe aut ea quæ petimus ignoramus, aut ea petimus quæ minus expediunt. Sed hic nos docet Dominus quid petere debeamus, nam juxta interpretationem D. Cyrilli. *lib.* 11, *in Joan cap.* 7. refertur gaudium plenum ad illud verbum, *Accipietis*, ut ſenſus ſit ſi petatis accipietis à Deo Patre plenum gaudium, id eſt gaudioſam in æterna gloria quietæ conſcientiæ poſſeſſionem, quæ vere gaudium plenum dici poteſt; & hoc jure merito gaudium continuis precibus petere deberemus ad evitandum horribilem cruciatum vermis conſcientiæ qui damnatos in æternum corrodet, *tr.* 34. *d.* 17.

Ut gaudium veſtrum ſit plenum. Effectus hic eſt veræ fidei, evidentiſſimumque ejuſdem teſtimonium, in ipſis tormentis pro fide exantlatis tantas deguſtare conſolationes, ut jam ipſas cœleſtes prægustare quodammodo videantur, ſeque jam in poſſeſſione plene id eſt, perfecti gaudii eſſe putent, *tr.* 29. *d.* 11.

Ipſe enim Pater amat vos quia vos me amaſti: & credidiſtis. Quæſtio hic eſſe poteſt, quare Chriſtus dicat, quia vos me amaſtis & credidiſtis. Quid ſi ſolum credidiſſent te à Patre exiviſſe, te verum Deum eſſe & hoc fide eminentiſſima; nonne ſufficeret? nequaquam ſane; quia fides licet excellentiſſima niſi bonis operibus ſit plena ad ſalutem non ſufficit, *tr.* 29. *d.* 6. *per totum.*

Ipſe enim Pater amat vos quia vos me amaſtis. Dubitat hic D. Auguſtin. & putat verba hæc ſibi aliquo modo repugnare cum his quæ dicuntur 1. *Joan.* 4. *Ipſe prior dilexit nos.* Nam ſi hic dicitur, *amat vos quia vos me amaſtis* ſupponitur quod noſter amor ſit prior? Reſpondetur juxta mentem D. Auguſtini *tract.* 102. quod amor in Deo erga nos eſt conſiderandus, unus antecedens alter concomitans ſeu conſequens: Deus amore antecedenti nos prævenit & prior amat nos cum nos peccatores ad pœnitentiam & amorem ſui vocat & excitat & tunc amat nos amore concomitanti, quando nos per gratiam juſtificantem facit amicos ſuos, *tract.* 30. *d.* 14. 15. *&* 16. *per totum.*

DOMINICA VI. POST PASCHA.

Quæ eſt infra Octavam Aſcenſionis Domini.

CUm *venerit Paraclitus quem ego mittam vobis à Patre. Joan.* 15. *v.* 16. Non ſine magna ratione myſterii Chriſtus Dominus hoc in loco Apoſtolis prædicit Adventum Spiritus Sancti, cum enim mittendi eſſent in univerſum mundum prædicare Evangelium & ſimul perhibere teſtimonium de Chriſto, voluit illis oſtendere unde etiam inter litterarum ignorantiam hæc illis virtus superveniret, nempe non ab homine qui ſicut fallax ſic & prædicata fides ejus fallere poſſet; ſed à ſuperveniente virtute Spiritus S. qui cum Spiritus ſit verax docens Apoſtolos, optime concluditur evidentiſſimum veræ fidei argumentum eſſe, quod illa in tam brevi temporis ſpatio per homines idiotas & illiteratos tanto cum fructu ad omnes populos extenſa ſit, hoc enim clare fidem probat eſſe veram quando ejus propagatio omnem humanam excedit facultatem, *tr.* 29. *d.* 17. *per tot.*

Cum venerit Paraclitus quem ego mittam vobis à Patre. Cur hic Chriſtus Dominus mentionem faciat de Spiritu Sancto pulchram & illam quidem moralem rationem dat Cajetanus hic, ſic ſcribens: *Ad cumulum inexcuſabilitatis, perſecutorum nominis mei accedet multiplicatio teſtium, nam ultra prædicationem meam & opera mea, ſuperveniet Spiritus Sanctus teſtis, adjungemini & vos teſtes.* Demonſtraverat Chriſtus Dominus ſuam divinitatem admirabili ſua prædicatione multis ac magnis operibus & miraculis, quæ nullus alius hactenus fecit; inſuper nunc adhibet teſtimonium ex Spiritu Sancto adveniente & ipſiſmet Apoſtolis ut omnino eſſet inexcuſabilis malitia Judæorum. Ex quo etiam redditur inexcuſabilis malitia multorum Chriſtianorum qui inter tot prædicationes, tot viſa miracula nomine Chriſtianorum quidem inſigniuntur, ſed ſine fructu, *tr.* 29. *d.* 10. *per totum.*

Cum

Cum veneris Paraclitus quem ego mittam vobis à Patre; dixerat aliquando Chriſtus Dominus agens de Adventu Spiritus Sancti *Joan.* 14 & 26. *Paraclitus autem Spiritus quam Pater mittet in nomine meo*; ſed quid eſt myſterii, quod in præſenti hanc miſſionem ſibi adſcribat? *Quem ego mittam vobis à Patre?* Ratio eſt, ut ex tanto dono hominibus conceſſo homines ſibi quoque habeat devictos & obligatos vinculo gratitudinis; quod Deus ſemper & omni tempore ab hominibus poſtulaverit, *tr.* 30. *d.* 2.

Quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis. Spiritum dicit veritatis, quia eſt quoque Spiritus ſanctitatis, quam ſanctitatem non inani fuco palliatam, ſed in veritate Apoſtolos docebit, cum econtra diabolus in Angelum lucis ſe transformans multas per hypocriſis falſitatem ſeducat animas, *tr.* 33. *d.* 5. *per totum.*

Ille teſtimonium perhibebit de me. Unicus fere Chriſtus Dominus & in vita & in morte fuit injuriarum ſcopus; & jam ad illas injurias vindicandas Pater Chriſto dederat teſtimonium dum in Jordane & Thabore *Matth.* 3. *Patris vox ſuper eum intonuit. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui ipſum audite.* Filius de ſeipſo teſtimonium dedit dum dixit: *Ego teſtimonium perhibeo de meipſo, Joan.* 8. Ergo conſentaneum erat, ut Spiritus Sanctus quoque ſuo teſtimonio adeſſet, juxta illud *Joan.* 1. *v.* 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater Verbum, & Spiritus Sanctus*; ſed cui hi tres dant teſtimonium? ad hoc ut juxta debitum juris ordinem iſtæ injuriæ divinitati & humanitati irrogatæ detegentur, & injuriatores acriter convicti magis confonderentur; ſimili enim periculo aliiſque damnis injuriatores ordinarie exponuntur, *tr.* 36. *d.* 4. *per tot.*

Hæc locutus ſum vobis ut non ſcandalizemini; ſeu ut habet Syriacus. non offendamini. Scandalizari autem dicitur, qui in offendiculum incurrens impingit, & cadit; volebat Chriſtus dicere, cum videritis odia & perſecutiones mundi inſurgere in vos ne ſcandalizemini aut offendamini in me, minus bene de me ſentientes, quia præmoneo vos de periculo; Ecce quanta cura & ſolicitudine Dominus præoccupat à diſcipulis ſuis avertere ſcandalum quo accepto potuiſſent à Chriſto deficere; eſt enim ſcandalum nidus omnis malitiæ, *tr.* 27. *d.* 7. *per totam.*

Abſque ſynagogis facient vos. Præmiſſa jam admonitione & tanto Spiritus Sancti auxilio promiſſo clarius Chriſtus Dominus refert perſecutiones futuras: *Abſque ſynagogis facient vos*, id eſt, ejicient vos, D. Auguſtin. *tr.* 93. à ſynagogis ejicient vos æſtimat dictum ad conſolationem Apoſtolorum, ac ſi diceretur: Judæi vos ejicient ex invidia nominis mei & doctrinæ veſtræ, ſed ego vos colligam in novum populum mihi electum, Hæc eſt divina bonitas, ut ex malis quæ impii & mundi contra juſtos machinantur, præclara bona in eorum gloriam & exaltationem eliciat, *tr.* 38 *d.* 15. *per totum.*

Sed hæc omnia facient vobis quia non noverunt Patrem neque me. Hoc Ly *noverunt* importat beneficiorum cum gratitudine recognitionem: ſic enim dicitur de Pharaone: *Surrexit Rex, qui non noverat Joſeph*: utique cognoſcebat illum cum adeo publica eſſet ejus famæ notitia; ſed indicat quod beneficia non conſideraret, quæ regnum illud à Joſeph non perceperat; atque hoc modo poteſt Chriſtus de multis conqueri, quod non noverunt Patrem neque ipſum: nam etiam hodie, quod Pater nobis ſuum tradidit filium, & filius ſuam nobis tradidit vitam & ſanguine ſuo nos redemit, non attendunt, nec conſiderant, unde etiam ad alia beneficia percipienda inhabiles reddimur: ingratitudo enim gratiarum Dei arefacit fontem, *tr.* 30. *d.* 23. *per totum.*

FESTUM SANCTISSIMUM PENTECOSTES

SI quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Joan 14. 23. Difficultas hic eſt, quod cum fide Catholica pro certo tenendum ſit quod Deus nos prius amat quam ipſum amemus, juxta illud Joannis *Epiſt.* 1. *c.* 4. *Ipſe prior dilexit nos*, nam per ſuum eximium amorem Deus nos prævenit, intellectum illuminando, voluntatem accendendo, ipſeque per auxilium ſuum nos excitat ac promovet ad fidem, charitatem, pœnitentiam, ac contritionem, ipſeque ad eliciendum actum fidei charitatis pœnitentiæ nos adjuvat de quo vide *tr.* 30. *d.* 14. 15. 16. & 17. Cum ergo prior ſit amor divinus, cur ergo Chriſtus amorem de illo inſtituens ſuum erga nos non exprimit, ſed prius noſtrum apponit? Morali ratione reſpondetur. Ille primus Dei amor eſt donum mere gratuitum ex ſumma ejus liberalitate ac pietate in nos deſcendens. *Ipſe gratis dilexit nos.* At noſter amor obſequii ac famulatus rationem induit, illius igitur non volens reddere oblitos? memores ad gratitudinem excitare voluit ut illa quæ ingratis deſtinata ſunt ſupplicia evadamus. Quo enim majora ſunt beneficia, eo ſeveriora ſunt ſupplicia ingratorum &c. *tr.* 30. *d.* 19 *per totum.*

Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Non tantum de dilectione hic nos monet Dominus, ut ad gratitudinem excitet, ſed etiam illud inſinuat per quod grati eſſe poſſimus dicens: *ſermonem meum ſervabit*; quia ſi amorem Dei erga te reciproco amore invicem gratitudinis compenſare volueris mandata ejus infallibiliter obſervabis: nam beneficiorum divinorum recognitio legis divinæ obſervantiæ cooperatur, *tr.* 30. *d.* 9. *per totam.*

Si quis diligit me ſermonem meum ſervabit. Infallibilis eſt te conſequentia; verum enim veræ dilectionis Dei ſignum eſt in vera fide legis ejus ac mandatorum obſervantia, & illi abominabiles & veluti Dei hoſtes habeotur qui fidem quidem exterius profitentur veluti amici Dei cum tamen eamdem per vitia & peccata, quæ legi ſuæ repugnant negent *tr.* 29. *d.* 15.

Si quis diligit me ſermonem meum ſervabit. Dominus in opere dilectionis noſtri erga ipſum primum oculos conjicit in amorem cordis, tanti namque facit opera, quantus eſt amor, & intentio bona quæ ad ea impellit & ita quamvis opera ſint in ſe bona ſine hac intentione cordiſque rectitudine inutilia erunt & mortua, *tr.* 33. *d.* 11. *per totam.*

Et Pater meus diliget eum. Hæc optima gratitudinis eſt reciprocatio, ut inibi quaſi abyſſus abyſſum invocet, dum beneficiorum profunda recognitio, benefactores noſtros ad nova impertienda excitet, unde ſi diligas, diligeris, *tr.* 30. *d.* 7. *per totum.*

Et ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus. Hodie vere dicere licet, abſolutum eſſe fidei noſtræ ædificium, quod jam Chriſtus morte ſua jecerat; dum majori ſane prodigio quo ipſe illud ut omnipotens Deus fundamentum poſuerat hodie per Spiritus Sancti virtutem perficit, & incrementa ſumere facit; quod patet ex eo, quod Spiritus Sancti gratia excitati & afflati pauperes piſcatores ad crucifixi adorationem compararint reges & regna &c, *tr.* 29 *d.* 21. *per totum.*

Et ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus, Veniemus ad eum non ut mox receſſuri, ſed quantum eſt ex parte Dei firmum & ſtabilem manſionem facientes in intimis ejus tamquam in templo: ſed ſuper quem requieſcit Spiritus Dei? Nonne ſuper humilem? Imo vero: Humilia ergo te ſub manu Dei, & veniet ad te & manebit in te Spiritus Sanctus: Humilitas enim eſt illa virtus quæ Deum in animas hominum attrahit & in illis tamquam in loco deliciarum commorari, facit, *tr.* 32. *d.* 6. *per totam.*

Et manſionem apud eum faciemus. Illi Sanctiſſima Trinitas conſtantem ſui pollicetur converſationem & familiaritatem, qui ſermonem ſeu præceptum ſervaverit Chriſti, hoc eſt autem præceptum ejus ut diligamus invicem quod præceptum non tam de amicis quam ini-

tuicis intelligendum eſt; Inimicus enim diligendus eſt quia Chriſti præceptum eſt, *tr.35.d.4.per totum.*

Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem pater mittet in nomine meo, ille vos docebit omnia. Nun inutile erit hic inquirere, quonam præcipue tempore Spiritus Sanctus ſuper Eccleſiam in Sion coadunatam à Chriſto poſt ſuam in cœlos aſcenſionem demiſſus fuerit, certo non alioquam eo quo jejuni erant, hoc enim ſanctus Petrus inſinuare voluit, quando Apoſtolos à calumnia ebrietatis eiſdem impoſita juſtificavit & defendit dicens: *Non ſicut vos vriſtimatis hi ebrii ſunt cum ſit hora diei tertia. Act. 2. v. 15,* Similiter quando idem Spiritus Sanctus alia quadam vice una cum gratiarum ſuarum theſauris ſuper Paulum & Barnabam deſcenſurus erat, dicit ſacer textus: *Miniſtrantibus autem illis domine & jejunantibus, dixit Spiritus Sanctus: ſegregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos. Tunc jejunantes &c. Act. 13. v. 2.* Non parum inde commendatur ſobrietas & abſtinentia, quæ tunc quaſi quædam ad Spiritum Sanctum recipiendum diſpoſitio fuit: Gula vero, Dei & gratiarum ejus eſt inimica, Spiritui Sancto opponitur, *tr.31.d.11. per totum.*

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Quid eſt hoc *pacem relinquo vobis? Relinquo hereditatem* indicat, ut videtur exponere D. Cyprianus *de unit Eccleſ.* legens, *pacem dimitto*, diſcedens igitur ex hoc mundo dominus, ſuis pacem tamquam propriam hæreditatem delegavit. Pulhre D. Auguſtinus *ſerm. 66. de temp.* ait: *Proficiſcens voluit dare, qua rediens deſiderabat invenire in omnibus, hanc ſuis hæreditatem dedit: dona omnia ſua pollicitationis & pramia in pacis converſatione promiſit, atque ideo fratres, ſi hæredes Chriſti eſſe volumus in ejus pace eſſe & manere debemus.* Verus enim character quo Chriſtiani ab aliis diſcernuntur eſt dilectio & pax etiam inimicis exhibita, *tr.35.d.1. per totum.*

DOMINICA ET FESTUM SANCTISSIMÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS.

D*Ata eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Matth. 28.* Celebramus hodie myſterium myſteriorum, quod eſt eſſentia divina Domini noſtri in ſeipſo; Myſterium plane ſupernaturale, abſque lumine fidei nòn cognoſcibile, ad hoc enim intelligendum ſola via eſt credere. Unde ſtatuit nos Deus in Eccleſiæ ſuæ ſchola, & primum principium illam frequentantium eſt credere; fides enim eſt omnium bonorum fundamentum &c, *tr. 29.d.1. per totum*

Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Unde tibi piiſſime Jeſu tanta acceſſit poteſtas? magno acumine rem tetigit Drogo *ſerm. de Sacram. Dom. Paſſ.* ſic devote inquiens *Data eſt tibi Domine Jeſu omnis poteſtas in cælo & in terras magne Rex virtutum quia factus es obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis; ecce elevata eſt magnificentia tua ſuper cælos & omnia ſubjecta ſunt ſub pedibus tuis.* Ecce dejectio & humilitas crucis tantæ extitit cauſa altiſſimæ poteſtatis. Quanto enim Chriſtum magis humiliatum invenimus tanto magis ab æterno Patre exaltatum admiramur, *tr. 32 d.9. per tot.*

Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra: Euntes ergo docete omnes gentes. Accepta ſibi poteſtate in homines, ſtatim de eorum ſalute pertractat & agit. Poteſtatem enim quam dabat non demonſtrat verbis ſed rebus ipſis. Volens etiam Apoſtolus ſuos docere parum eſſe quod ab illo poteſtatem acceperint convertendi omnes gentes, niſi etiam illas opere doceant, fruſtra enim ſunt verba quæ ſunt exempli, quæ plus perſuadent quam verba, *tr.26.d.2 per totum.*

Euntes ergo docete omnes gentes. Ut Apoſtoli velut primi exortenens, Eccleſiæ ſacerdotes juxta officii ſui obligationem animarum lucro incumberent, nullam recuſavere moleſtiam, imo nihil illis pro æterna vita erat arduum, nec pro ſalvandis animabus moleſtum? reliquis ſacerdotibus in exemplum quorum in promovenda animarum ſalute maxima eſt obligatio. *tr. 22.d. 32.*

Euntes ergo docete omnes gentes. Domine quo conſequentia jubes, ut pergant docturi totum mundum ex eo quod tibi data ſit plena poteſtas? optimâ ſane conſequentiâ hoc jubes; oſtendit enim magnam poteſtatem in eo quod fidem ſuam per homines idiotas & illiteratos tanto cum fructu ad omnes populos etiam illos qui in impietate ſua occalluerant propagant, *tr.29.d.17. per totum.*

Docentes eos ſervare omnia. Poſt fidem ac Baptiſmum adjungit Dominus mandatorum obſervationem, Ordo profecto pulcherrimus, juſſit Apoſtolis ut primum docerent univerſas gentes, deinde ut fidei intingerent ſacramento, & poſt fidem ac Baptiſma quæ eſſent obſervanda præciperent, Indicans neque fidem neque Baptiſmum ſatis eſſe ad ſalutem, niſi etiam operum impendamus obſervantiam, *tract.29.diſt.4.5.6.7.& 8. per totum.*

Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi. Diſcipulos ad prædicandum mittebat & etiam ad pugnandum cum inviſibilibus & viſibilibus hoſtibus ordinabat, inde eis promittit ſuam operam & auxilium cum ſui præſentia Sacramentali in altiſſimo Euchariſtiæ myſterio; quod denotant illa verba *uſque ad conſummationem ſeculi* Sacramentū enim nos à viſibilibus & inviſibilibus protegit hoſtibus, *t.26.d.20.21.22.per tot.*

Et ecce ego vobiſcum ſum; quaſi diceret: Grande facinus proponitur convertere corda & operari in illis ſed notandum vos ſolos non operari, operabor & ego vobiſcum; quod manifeſtum fiet, quando & illud opus quod operabimini nempe fidei plantatio inter maximas perſecutiones perſeverabit & incrementum accipiet, inde enim oſtenditur fide ſolius Dei opus eſſe, *tr.29.d.18.*

Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi. Multis modis nobiſcum eſt Deus eritque uſque ad ultimū mundi finem; ſed excellentiſſimo modo nobiſcum eſt in S.S. Altaris Sacramento, in quo intime nobiſcum eſt unitus, *tr 26.d.5. per totum.*

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

H*Omo quidam fecit cœnam magnam Luc. 14.* Non ſine ingenti myſterio Chriſtus Domin. hic de cœna magna faciens mentionem ſe hominem appellat, cum in aliis parabolis aut Regem aut patremfamilias ſe vocitet. Myſterium ne explicat D. Chryſoſtomus, in Catena: *Quoties*, ait, *punitivam ſuam virtutem indicare vult, Deus, urſa, pardus, Leo, & hujuſmodi nuncupatur: quando vero miſericordiam exprimere vult dicitur homo;* pro ſua pietate liberalitateque exprimenda dicitur homo, & illam vero oſtendit in cœna magna, quam inſtituit ſacra nimirum Euchariſtia, in qua omnium bonorum eſt beneficentia, *tr.26.d.8.*

Homo quidam fecit cœnam magnam. Mirum eſt, quod Deus ſemetipſum hominem tantum appellet, cœnam vero magnam dicat. Si conſideretur Deus in ſuis operibus, ſemper per reſpectum ad opera ipſa Deus magnus & excelſus viſus eſt, opera vero attenta Dei Majeſtate parva & anguſta apparent. At vero in auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, tantum eſt operis faſtigium, ut Deus ſua infinita ſapientia diſponat & ordinet, quod altaris Sacramentum ſemper magnum & excelſum appareat, ad cujus conſpectum ipſe qui immenſus eſt & infinitus veluti unus ex vulgaribus hominibus ſine ullo nominis ſplendore ſe exhibeat; Euchariſtia enim eſt exceſſus & compendium omnium mirabilium, *tract.26.diſt.52.*

Homo quidam fecit cœnam magnam. In quæſtionem vocari poteſt, cur hic homo potius fecit cœnam quam prandium? Rationem pulchram dat D. Cyrill. in Caten. Græca. *Conditor omniū atque gloria Pater, paravit cœnam magnam in Chriſto peractam. Noviſſimis enim temporibus, & quaſi in occaſu noſtri ſaculi illuxit nobis Dei Filius, & mortem pro nobis ſuſtinens dedit nobis proprium corpus comedere; unde*

& agnus

& agnus in veſpere immolabatur juxta legem Moſaicam; merſo igitur cœna dictum eſt, paratum in Chriſto convivium. Nunc vero ſicut cœna ſine lumine non celebratur & ſi lumen abſit fercula non intuentur; ſic cœleſte hoc convivium hac cœna non celebratur, ſine lumine fidei, *tr.26.d.49. per totum.*

Homo quidam fecit cœnam magnam. Dupliciter in hoc Evangelio mentio fit de hac cœna, in primo loco dicitur magna non vero in ſecundo. *Homo quidam fecit cœnam magnam.* Ecce magna nuncupatur; Poſtea vero paterfamilias loquens introducitor, & ait: *Nemo virorum illorum guſtabit cœnam meam.* Ubi nomine magni prætermiſſo ſolum cœna commemoratur; Ratio eſſe poteſt hæc; cum ad cœnam multi convocantur magna appellatur; *Homo quidam fecit cœnam magnam & vocavit multos:* non ſic vero quando ab illa aliquis excluditur. Tunc enim vera magnitudo ſplendet, quando de ejus exuberantia multi participant; Apte ex hoc fundamento agi poteſt contra nauſeabundos frequentis communionis, *tr.26 d.43. per totum.*

Et vocavit multos. Vocentur quicumque, non vocantur tamen niſi viri, ad indicandum quod quicumque ad hanc cœnam vocantur, ſive viri, ſive fœminæ, alii non debeant eſſe quam qui maſculo ſunt robore firmaque mente virtutem teneant ab illaque ſalutari timore perciti numquam diſcedant. Sacramentum enim hoc ſuas impertit gratias timoratis cumque habitu virtutum & bonorum morum accedentibus, *tract.26.diſc.2.per totum.*

Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia. Conſolationis plena ſunt verba iſta dum quantum eſt ex parte Dei omnia ad cœleſtem hanc cœnam parata ſunt, idque ex infinito Chriſti in hoc Sacramento erga nos amore *tract 26.d.47.* Neque aliud quidquam hic deſideratur, quam id quod tibi faciendum incumbit, ut nempe huic convivio intereſſe feſtines, teque ita diſponas, ut etiam quotidie accedere mereatis, *tr.26.d.45. ubi communio quotidiana variis commendatur rationibus.*

Quia jam parata ſunt omnia. Vocabant ſervi invitatos ut venirent, quia jam parata eſſent omnia, quod ſi hoc intelligamus de S.S. Sacramento cibus eſt, de quo proprie cecinit David, quod Deus illum præparavit, & ſicut nobis erat impoſſibile illo veſci in propria ſua ſpecie præparavit illum in forma panis, *tr.26.d 3.& 4. per tot.*

Et cœperunt ſe omnes ſimul excuſare. Stupendum ſane quod ad mundana convivia quæ propter exceſſum in vino & epulis mortem ſæpe accelerant, *tr.31.d.19.* convolemus, & ad cœleſtem hanc menſam in qua vita nobis datur, cum nauſea accedamus. *tr.26.d.2.*

Unus dixit villam emi. Vocatus hic homo ad cœnam excuſat ſe ob villam emptam, quaſi cum villa empta & cum Deo ſimul eſſe non poſſit, cum tamen ſponſa ſuum dilectum ad villam invitet. *Cant. 7. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum commoremur in villis?* ſed reſpondetur ex ſententia D. Auguſtini *ſerm. 33. de verbis Domini*; quod hic homo vadit ad villam ex ſuperbia ut multos ſibi ſubditos compararet ſponſa vero divertit in agrum ex multa charitate erga Deum ut homines agreſtes ad Deum adducat fidemque convertat. Ex quo patet quam graviter arguendus ſit iſte homo, qui propter villam à Deo ſe ſeparat quem per villam ſibi poterat comparare; ſic multi per divitias à Deo ſegregantur, cum tamen per illarum debitum uſum, & modicam in pauperes erogationem mirum in modum Deum & multa alia dona pro anima ſua poſſint lucrari, *tr.24.d.3. per totum.*

Tertius dixit: Uxorem duxi & ideo non poſſum venire. Invitabatur hic ad panem ſanctum corporis & ſanguinis Chriſti, & ideo recte reſpondit: *Non poſſum venire* Quare non poteſt? nonne matrimonii licitæ ſunt voluptates? Licitæ quidem ſunt, & ſi dignam Euchariſtiæ ſumptionem non impediant, obſtant tamen, ne illa animi puritate ſumatur quæ Angelos decet; onde ait: *Non poſſum venire*: id eſt non poſſum ſumere non ſuſcipere panem Euchariſticum. Honor enim & mundities corpori Chriſti debita *tr.26.d.28.* Advertant etiam hic ſacerdotes quanta eos deceat continentia & puritas, *tr. 22. d. 17.18.19.20.21.& 22.per totum.*

Exi cito per vicos & plateas civitatis: & pauperes ac debiles & cæcos introduc huc. Ait Dominus ſervo, *exi cito per vicos & plateas*: non mandat Dominus vocare homines domi abſconditos ſed in plateis ac vicis commorantes: miſit enim ad plateas quia miſit ad peccatores, ut de latioribus viis ad anguſtam viam venirent quæ ducit ad vitam. Latior via eſt via hujus ſæculi de qua vocavit peccatores ad hoc Sacramentum quod vere ducit ad vitam dum illud nobis confert indulgentiam & propitiationem Dei, *tr.26.d.23.per tot.*

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

ERant appropinquantes ad Jeſum publicani & peccatores. Luc. 15. Clare hic Dominus oſtendit adventus ſui finem, qui juxta Apoſtolum erat peccatores ſalvos facere, ideo namque cum tanta patientia & longanimitate illos expectat, æternæ condemnationis executionem ſuſpendendo multaque auxilia & gratias conferendo, *tr.30.d.16.*

Et murmurabant Phariſæi & Scribæ dicentes: Quia hic peccatores recipit & manducat cum illis. Murmurabant Scribæ & Phariſæi ad hanc tantam Domini benignitatem: ſed quare murmurabant? Gloſſa interlinearis ad illa verba, *hic peccatores recipit.* Sic habet: *Contrarium eſt legi qua hoc prohibet.* Sed tamen in lege veteri hoc eſſe prohibitum cum peccatoribus converſari nullus locus aſſignabitur, in quo talis prohibitio exſtet. Sed objicitur hoc dictum Apoſtoli Pauli, 1. Cor. 5. v. 11. *Si is qui frater nominatur inter vos, eſt fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax cum ejuſmodi nec cibum ſume.* Sed ſi attenduntur rationes Apoſtoli non contrariabitur hæc prohibitio conſuetudini Chriſti & bene feciſſe Chriſtus & præcepiſſe judicabitur Apoſtolus. Nam Chriſtus converſatus eſt cum peccatoribus, ut converteret, Apoſtolus vero hoc præcepit; ut peccatores tali pœna afficiantur, ac proinde in ſuorum delictorum ſupplicium ab eis fugiamus ad eundem modum quo Eccleſia mandat excommunicatos vitare, maxime quando ſunt manifeſti, quia tunc ſunt quoque ſcandaloſi qui omni modo ſunt fugiendi ſunt enim cauſa ruinæ multorum, *tr.27.d.12. per totum.*

Quia hic peccatores recipit & manducat cum illis. Publicani & Phariſæi hoc dicebant ex invidia ut Chriſtum vituperarent, unde tamen maximam Chriſti gloriam publicabant; hoc enim frequenter fit, quod Deus eorum qui aliorum invidia exagitantur fœlicitates adau- 38 *d.14.per totum.*

Et ait ad illos parabolam iſtam: Quis ex vobis homo qui habet centum oves, &c. Nonaginta novem oves relinquit Paſtor in deſerto & unam inquirit: Pulchre hunc locum elucidat Jobus Monachus lib. 3. de incarnat. cap. 14. in Bibliotheca Photii: *Quod pro nulla alia, inquit, ſuſtinuit, non pro Angelis, non pro ulla alia natura, hoc ad hominum toleravit ſalutem ſervus pro Domino factus. Merito igitur reliquiſſe oves nonaginta dicitur.* In parabola intelligitur Deus qui relinquit nonaginta novem oves in deſerto, ut quæreret unam perditam, relinquit nempe Angelos, ut hominem lapſu peccati aberrantem recuperaret & ad veram fidem revocaret, vide *tract. 30. d. 14.*

Quis ex vobis homo qui habet centum oves. Ubi homo vidit in grege ovem perditam, non moratur, ſed charitate vulneratus ingentique dolore affectus, eam dili-

genter

Digitized by Google

gentes per campos ac montes quærit, charitatem enim quam mente conceperat, totius corporis labore ac ſudore demonſtrat; vera enim charitas non retinetur mente tantum, ſed etiam ad manus & pedes pertranſit; id eſt, opera noſtra charitate veſtita eſſe debent, hanc Deus primo omnium loco requirit, *tr.33.d.11.per tot.*

Et ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam, quæ perierat donec inveniat eam. Ecce quanto dolore torquetur benigniſſimus Jeſus ex unius oviculæ jactura, cum cæteras relinquat hanc indagaturus; & tanto quidem labore indefatigabilis, Te præſervet Deus, ne ſis ille, qui eam perdis per ſcandalum, non enim invenies quidquam majori punitum ſupplicio, vide *tr.27.d.8.*

Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam & everrit domum donec invenit eam? D. Petrus Chryſolog. in hunc textum ſcribens ſic habet; *Chriſtus eſt plenum Deitatis numiſma*, maxime autem in venerabili Euchariſtia: Mulier vero quæ perdidit nummum non præſtolatur diurnam lucem, ſed accenſa candela vertit domum & quærit, Perdidit anima ſalutis drachmam gratiam, ut Chriſtum non mereatur recipere, tantiſper non immoretur, nec differat in aliud tempus, ſed quamprimum advertat à ſe ſalutis bonum delapſum; & ſi nox ſit ac profunda ſe delictorum objiciat denſitas, non procraſtinandum, ſed accenſa fidei devotione præmiſſa, confeſſione, verrat ac mundet conſcientiæ domum ut ſalutis drachmam id eſt Chriſtum in Euchariſtia mereatur recipere, *tract. 26.diſc.30.*

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

C*Um turba irruerent in Jeſum ut audirent verbum Dei. Luc. 5.v.1.* Non attenta ea quæ Domino debebatur reverentia turbæ irruunt in Jeſum; & tamen centurio; cum pro ſanitate pueri rogaret, & Dominus in domum ſuam ire vellet, dicebat: *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo & ſanabitur puer meus. Matth.8.v.8.* Valde autem mirum quod turbæ irruunt in Jeſum veluti inter ſe urgent; Centurio tamen ob magnam reverentiam, cum maxime præſentia Chriſti æſtuaret, Dominum ne in domum ſuam iret avertebat. Cauſam vero tantæ in Centurione reverentiæ aſſignat D. Auguſtinus *ſerm 46.* de diverſis. *Sic Centurio, ait, interius præſentem corde tenebat, cujus à ſuo tecto præſentiam honorifice revocabat.* Hoc enim certum eſt quod quanto quis majorem de Deo cognitionem habet, tanto ei majorem præſtat reverentiam & venerationem, quæ cognitio ſi in ullo aliquo ſaltem in S. Euchariſtia neceſſaria eſt, cui proinde ſemper antequam ſumatur, attenta conſideratio præmittatur, *tr. 26. d. 26. per totum.*

Cum turba irruerent in Jeſum. Vide quanto cum fervore hæc turba irruat in Jeſum, quod tamen valde mirabile eſt, cum hæc verba ex plebeis conſtaret: Si quandoque & multoties etiam inferiores in zelo & fervore ſuperant præpoſitos, qui tamen maxime obligati ſunt ſuis ſemper bono prælucere exemplo; *tr.27.d.4.& 5. per totum.*

Et ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth. Cardinalis Hugo alludens ad proprietatem illius ſtagni quod fluentibus aquis auram quamdam generabat: *Stagnum Geneſareth*, inquit, *ſignificat divitiarum terrenarum abundantiam, quæ auros inanis gloriæ, rixa atque diſcordia ex ſe generat*; has tamen divitias natura labiles, defectui ſubjectas, peccatorum procellis expoſitas qui aſſecurare cupit, bene commiſſæ navi, id eſt, manibus pauperum conſignet, *tr. 24. d.4. per totum.*

Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum. Dominus oculis ſuæ miſericordiæ vidit duas naves unam Petri & Andreæ; alteram filiorum Zebedæi; & vidit has duas naviculas licet in ſe humiles ad magna tamen myſteria deſtinatas. Per has duas naves Haymon & Hericus intelligunt duos populos Gentilem & Judaicum, quos mirabili prorſus modo etiam inter perſecutiones graviſſimas in una fide adunavit; ex quo probatur, Veritate fidei Dei ſolius opus eſſe quia ſemper inter tot perſecutionum fluctus perſeveravit, *tract.29 diſc.8.per totum.*

Piſcatores autem deſcenderant & lavabant retia. Gloſſa hic ſic habet: Lavabant retia ut ea plicarent, *lota vero retia*, inquit Gloſſa, *plicat doctor qui intermiſſo prædicationis officio, quod alios docuit ipſe implere ſatagit*; quia plus perſuadent opera quam verba, *tr. 27. d 2. per totum.*

Aſcendens autem unam navim quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere puſillum. D. Ambroſius *ſerm.62.* has duas, quid ſignificent, nobis explicat naviculas. Zebedæi navis Synagogam deſignat, in qua Deus olim per Mare Rubrum navigavit. Et quia Synagoga Judæorum multis injuriis ac obdurationibus laceſſerat dominum: merito hæc navis vacua contemnitur & derelinquitur. At fidelis navicula Petri ſcilicet Eccleſia eligitur, ut multis ſit donis repleta. Qui enim ut Synagoga pro beneficiis datis injurias rependit & ſolvit merito deſeritur ac repellitur. Et quo majora ſunt beneficia, eo ſeveriora ſunt ſupplicia ingratorum, &c. *tr. 30.d.19.20.23.25. per totum.*

Aſcendens in unam navim quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere puſillum. Chriſtus è navi docens turbas non longe à terra volebat reduci navim, ſed puſillum. Quia prædicator docens populum non omnino debet à mundo ſeparari, ita ut non conſpiciatur, quinimo convenit ut bona ejus opera videat, magna enim eſt Eccleſiaſticorum obligatio, ut proximis ſecularibus bonum præbeant exemplum, ut quod verbis docent operibus confirmetur, *tr.22.d.16.*

Et ſedens docebat de navicula turbas. Stabant turbæ, Chriſtus vero ſedebat, oſtendens authoritatem & reverentiam, quæ ſæculares tenentur colere & revereri ſacerdotes in recognitionem magnorum beneficiorum quæ ab illis recipimus. *tr.22.d.23.*

Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem. Duc in altum & laxate retia veſtra in capturam. D. Ambroſius *ſerm.42. in Dom.5. poſt Pent. Eccleſia*, inquit, *in altitudinem revocatur, tanquam cœlorum profunda Sacramenta diſcutiens, in illam ſcilicet altitudinem de qua Apoſtolus ait: O altitudo divitiarum! propterea dicitur Petro, duc in altum, hoc eſt, in profundum diſputationis divinæ.* Magna certe & ingens eſt altitudo myſteriorum fidei, & arcanorum ſacræ Scripturæ quæ in Synagoga latuerant, & ita Judæi appellabant Chriſtum fabri filium, *Marc. 6. n. 3.* Petro autem ut Gubernatori navis Eccleſiæ Chriſti dicitur: *duc in altum* hoc eſt, ut cum divina illuminatione aperiat altitudinem myſteriorum fidei. Unde ei quoque dicitur: *Non caro & ſanguis revelavit tibi ſed Pater meus qui in cœlis eſt.* Nam fidei noſtræ veritas ex teſtimonio divino ex Prophetarum oraculis, ex conciliorum & ſanctorum doctorum Sacra Scriptura conſonantia clare deducitur, *tract. 29.diſ.16.per totum.*

Laxate retia veſtra in capturam. Jubet divinus fidei noſtræ plantator laxare retia in capturam piſcium, ſcilicet hominum, multi enim laxant rigorem ſcripturæ non in capturam, ſed in deceptionem, vel ſi in capturam laxant retia, id eſt, explicant ſcripturas hoc faciunt, non in capturam piſcium, id eſt, hominum, ſed ranarum, id eſt divitiarum vel dignitatum, de quibus dicit Iſaias cap. 59. v. 5. *Telas araneæ texuerunt.* Unde Eccleſiaſtici, quorum potiſſimum eſt officium verbo prædicationis aliiſque miniſteriis ſacerdotalibus laxare in capturam hominum, ſolum Deum præ oculis habere, neque divinum aliquod ſervitium ex motivo lucri temporalis perſolvere debent, *tr. 22.d.3. per tot.*

Laxa

Laxate retia veſtra in capturam. Hoc hic nulla ratione prætereundum quod in hunc textum ſcribens Theophilactus pulchre obſervat; *Poſtquam autem, ait, turbam è navi docuit, Dominum navis non reliquit irremuneratum, ſed benefecit, quia & multitudinem piſcium ei donavit, & diſcipulum ſuum fecit.* Forſitan miſericordiæ corporalis aut quaſi eleëmoſynæ loco dominus hoc conceſſæ navis acceperat obſequium & ideo duplici remunerat beneficio ut nos edoceat eleemoſynam quamdam ſanctæ & lucroſæ uſuræ ſpeciem eſſe, *tr. 24. d. 3. & 5. per totum.*

Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus. Multi certe hoc cum Divo Petro ſed in alio ſenſu ingeminare poſſunt, *Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus*: maxime vero & veriſſime idipſum dicere poterunt hypocritæ, qui veluti in nocte Diabolicæ fraudis laborantes nihil meriti capiunt imo etiam ſæpe cum periculo damnationis æternæ omnia amittunt, *tr. 33. d. 12. & 13.*

In verbo autem tuo laxabo rete, & cum hoc feciſſent concluſerunt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum. Binæ fuerunt Piſcationes una poſt reſurrectionem, altera ante reſurrectionem Chriſti. In piſcatione poſt reſurrectionem non rumpabatur rete, quia ille feliciſſimus reſurrectionis ſtatus in Chriſto valde ſecurus eſt & alienus ab omni moleſtia: & ideo Dominus ſtabat in littore. At in hac piſcatione ante reſurrectionem dicitur quod rumpebatur rete, ſed non eſt mirum, quia hæretici ac ſchiſmatici ut mali piſces, morſibus errorum ſuorum hoc Eccleſiaſticum rete rumpere intendunt, ſed fruſtra laborant, cum ejus ſoliditas firmiſſime ſit in Chriſto; Et hoc efficax eſt veritatis fidei Catholicæ judicium, quod in ſucceſſoribus ſuis numquam obſcurata fuerit, ſed per æmulorum contradictiones magis ſtabilita, *tract. 29. d. 22. per tot.*

Exi à me Domine quia homo peccator ſum. D. Chryſoſtomus *Hom. in Matth.* ſic ſcribit: *Petrus ait: Exi à me Domine quia homo peccator ſum: & propterea factus eſt Eccleſiæ fundamentum. Nihil enim ſic eſt amicum Deo, quam ſi quis ſe mieimis annumeret: hoc eſt enim caput totius Philoſophiæ atque faſtigium.* Inter omnes qui aderant in navigio Petrus profert admirabile humilitatis ſignum, proſternendo ſe ad genua Jeſu, & ſe peccatorem, ejus præſentia indignum profitendo; quia ſuper omnes Petrus caput erat conſtituendus: & quanto quis ſe humiliat, tanto magis ſublimatur, *tr. 32. d. 10. & 11.*

Ex hoc eris homines capiens. A verbo hoc fructus non abſuit veritatis, quando pauperes piſcatores homines quaſi in invio degentes Reges & Regna ad illum crucifixi adorationem comparaverant *tr. 29. d. 21.*

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

D*ico enim vobis, niſi abundaverit juſtitia veſtra plusquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Matth. 5. v. 20.* Dixerat aliquando Dominus ſe non veniſſe ad ſolvendam legem, ſed ad implendam & ita intendit ut ſui ſint legis obſervatores exactiſſimi, & non ſolum vult, ut ipſam impleant eo modo, quo Scribæ & Phariſæi, ſed ut legis obſervatione abundent & excellant. Et ad hoc eos ehortatus eſt, primum ſuo exemplo: *Non veni ſolvere legem ſed adimplere.* Et quidem bene, ſi enim boni illius quod perſuadere volumus aliquod in nobis præmittamus exemplum, auditori illud facilius perſuadere poterimus, *tr. 27. d. 3. per tot.* Secundo magno propoſito præmio: Qui fecerit & docuerit magnus erit. Tertio nunc adhibita pœna: *Non intrabitis in regnum cælorum*: qui enim nec exemplis moventur nec alliciuntur favoribus, ſæpe pœnis trahuntur. Et hæc cauſa eſt, cur Deus nobis infernum comminetur ne in illum corruamus, *tract. 34. diſc. 3. per totum.*

Niſi abundaverit juſtitia veſtra plusquam Scribarum & Phariſæorum non intrabitis in regnum cælorum. Juſtitia Phariſæorum ad regnum cœlorum plane erat inſufficiens, quia docebant & non faciebant; aut ſi aliquid faciebant, per hoc tantum auram conabantur captare popularem, veri Hypocritæ, qui indigni ſunt cœlo, utpote ad ignem infernalem deſtinati, *tr. 33. d. 2. per tot.*

Niſi abundaverit juſtitia veſtra plusquam Scribarum & Phariſæorum. S. Thomas hic declarat quæ & qualis fuerit juſtitia Phariſæorum & cur à Domino cœlo indigna judicata. Juſtitia Phariſæorum ac Scribarum erat in præſumptione actionis ſuæ & in temerario de alterius actione judicio; ac proinde indigna cœlo quia judicium temerarium charitati opponitur, derivatur à malignitate judicantis, eſtque ſpecies detractionis & contemptum proximi includit, *Tract. 42 diſc. 1. per totum.* Secundo erat in oſtentione operis non vero rectitudine intentionis, cum tamen opera cæteroquin bona, ſi mala cum intentione fiant in caſſum cedant, uti variis S. Scripturæ textibus probatur, *tr. 37. d. 3. per totum.*

Niſi abundaverit juſtitia veſtra &c. Notanter Chriſtus Dominus dixit diſcipulis ſuis: Juſtitia veſtra debet abundare ut intretis in regnum cœlorum. In quo maxime pungit Scribas & Phariſæos qui multis nequitiis ac peccatis viventes maxime confidebant in Patre ſuo Abrahamo à quo deſcendebant, potius alienis meritis confidentes quam propriis, contemnit autem hoc Chriſtus, dum inquit: Juſtitia veſtra: q.d. non alienis meritis majorum confidendum eſt, ut intretis in regnum cœlorum, ſed propriis operibus, diſcant hic Chriſtiani merito eos perſtringi qui Chriſti quidem nomine gaudent dum Chriſtiani vocantur, ſed inaniter & ſine fructu bonorum operum, *tr. 29. d. 20. per totum.*

Audiſtis quia dictum, eſt antiquis, non occides; Ego autem dico vobis quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Exorditur hic Dominus explicare homicidium; & primo loco iram verſat, quæ eſt illius cauſa: qui enim malum vult amputare, à radice debet evellere. Ita enim inquit D. Chryſoſt. hic: *Radix quippe homicidii iracundia eſt.* Quod ulterius integro diſcurſu probatur, *tr. 29. d. 2. habes item integrum tractatum hic de ira diſcurſibus ſeptemdecim conſtantem ex quibus ſeligere poteris illum qui placebit.*

Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Hoc loco agi de ira mortifera quæ ſine digno fundamento concipitur & in animo retinetur contra debitam proximi dilectionem communis Patrum eſt ſententia, huic autem juſte hæc additur ſententia, reus erit judicio, quia hæc ira ſæpe cauſa exiſtit mortis corporis & animæ, *tr. 39. d. 9.*

Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca, reus erit concilio; Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Indicat per hæc verba Raca & fatue, Dominus particularia quædam mala & peccata quæ ex ira ortum ducunt, præcipue autem conſiſtunt in verbis contumelioſis; explicationem autem horum verborum vide ad longum deductam apud Sylveiram Carmelitam. *tom. 2. lib. 4. q. 9. ſol. 271. Num. 45. 46. 47. 48. 49. &c.* & quam abominabilis ſit ob hæc & alia mala hæc ira *vide tr. 39. hujus operis. d. 11. 12.*

Ego autem dico vobis quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, &c. Notanter Syriacus hic addit Ly temere, qui temere iraſcitur fratri ſuo. Ex quo notandum quod non quælibet ira ſit vitioſa, nam eſt ira per zelum, quæ eſt commotio animi contra vitium, quod videt in perſona contemnente lege Dei. Et ira hæc eſt mater diſciplinæ cuſtosque virtutum, ac proinde iræ paſſio idcirco eſt impreſſa homini, ut contra inordinatos appetitus & peccatum iraſcatur, *De quo vide tr. 39. d. 15. per totum.*

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te. Pulchre Tertullianus *lib. de patient. in cap. 12.* *Nemo convulſus, ait,*

 ani-

animum in fratrem ſuum, munus apud altare perficiat, niſi prius reconciliando fratri ſuo reverſus fuerit ad unionem & pacem. Præſtantiſſimum munus quod DEO offerre poſſumus eſt ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, vehementer autem nos Dominus monet ad unionem cum fratre dum jubet hoc munus relinquere ante altare & prius reconciliari fratri. Nam Sacramentum utpote unionis & pacis ſymbolum diſcordes rejicit, &c. *tr.* 26. *d.* 19. *per totum.*

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

C*Um turba plurima eſſet cum Jeſu nec haberent quod manducarent. Marc.* 8. quia hoc miraculum quoad myſteria prorſus convenit cum eo quod nobis Evangeliſta Joannes c. 6. deſcribit: ubi Chriſtus Dominus quinque millia hominum quinque panibus hordeaceis & duobus piſcibus pavit; Hinc communiter Authores in ſuis indicibus concionatoriis lectorem ad Dominicam quartam Quadrageſimæ remittunt, ne igitur multiplicentur entia ſine neceſſitate, & nos aliorum probatorum Authorum veſtigiis inſiſtentes ad Dominicam quartam Quadrageſimæ Lectorem remittimus; ubi illud ex profeſſo more conſueto fuſius pertractatum eſt.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

A*Ttendite a falſis Prophetis.* Hoc unicuique fidelium eſſe dictum conſtans Patrum eſt ſententia. Palatius tamen vult hanc Dominus admonitionem ad Epiſcopos & Prælatos ſpectare, ut videant ac conſiderent quos rectores ac miniſtros præficiant ſuis Eccleſiis; ne lupum pro paſtore qui pravo ſuo exemplo oves Chriſti diſrumpant ac dilacerent, magna enim eſt Eccleſiaſticorum proximis ſecularibus bonum præbendi exemplum, ut quod verbis docent, operibus confirmetur, *tr.* 22 *d.* 16. *per totum.*

Attendite à falſis Prophetis. Non ſine ingenti myſterio mandat Dominus non aſpicere falſos Prophetas, ſed attendere, ab eis D. Chryſ. *in Imperfecto, Hom.* 19. diligenter hoc obſervavit, *ſciens Dominus, ait, quia non erant manifeſti gentiles, ſed abſcondit nomine Chriſtiano, ideo non dixit, aſpicite, ſed attendite. Aſpicere enim eſt ſimpliciter videre. Attendere autem eſt caute conſiderare.* Quia autem iſti Prophetæ diſſimulato habitu veniebant, ita ut ad eos magna ſagacitas requireretur deprehendendos: ideo attentionis verbo uſus eſt, cum in hoc negotio ſeductionis per mala exempla magna cautela & ſolicitudo ſit adhibendæ, illa enim laquei ſunt dæmonis quibus animas deprædatur, *tr.* 27. *d.* 12. *per totum.*

Attendite à falſis Prophetis. Non dixit Dominus attendite ſeu cavete à falſis hominibus, quia ut ſic potuiſſent intelligi particulares homines; ſed ait, attendite à falſis Prophetis, per quos interpretantur Prælati & Doctores, Præſules & Principes quorum error eorum auctoritate munitur, & quorum malum exemplum multos ſeducit & ad ſe trahit. *tr.* 27. *d.* 10.

Attendite à falſis Prophetis qui extrinſecus veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Inde etiam Dominus ſolicite jubet nos à falſis iſtis Prophetis attendere, quia ſuæ turpia & iniquæ facta quæ exhibent, tamquam lupi rapaces aſtute ac ficta ſimulatione rectæ & bonæ intentionis volunt celare, exterius veluti quemdam animi candorem ac ſimplicitatem oſtendentes in veſtimentis ovium, ſpeciem ferentes tamquam ſoliciti de tua ſalute qui de maxime volunt perdere, & ideo ſolicite jubet te Dominus attendere, id eſt, omnem vigilantiam adhibere quia fictio eſt & hypocryſis, quam difficillimum eſt à veritate diſcernere, *tr.* 33. *d.* 10. *per tot.*

Veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Etiam dæmones per ſimiles falſos Prophetas intelligi poſſunt, qui ſæpiſſime nobis loquuntur ut decipiant & ſæpe veniunt induti pelle ovina, dum malitiam ſuam ſub pallio virtutis & ſanctitatis contegendo in Angelum lucis ſe transformant, *tr.* 33. *d.* 5 *per totum.*

A fructibus eorum cognoſcetis eos. Præceperat Dominus cavendos eſſe hos lupos, ſcilicet falſos doctores, hæreticos ac etiam hypocritas, latentes ſub ovium pelle, hoc eſt, ſub compoſito ac ſimulato habitu exteriori: & quia occulta cordis homini ſunt abſcondita, dat Dominus ſignum per quod eorum malitia deprehendatur. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Sæpe enim hypocriſis cum magna ignominia detegitur, *tr.* 33. *d.* 14. *per totum.*

Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus. Non ſine myſterio Dominus hic præ cæteris fructibus in exemplum adducit uvas & ficus. Quod pulchre *explicat D. Chryſ. Hom.* 19. qui ibidem per uvas & ficus unionem & charitatem adumbrari inſinuat; *Sicut enim*, inquit, *botrus multa in ſe grana ligno mediante ſuſpendet ſic Chriſtus multos ſibi fideles per lignum tenet crucis adjunctos. Similiter & ſicut ficus multa grana uno tegmine tenet incluſa, ſic & multos fideles quadam dulci charitatis amplexu una tenet Eccleſia.* Optime ergo ad agnoſcendum fructus veri vel falſi Prophetæ ponuntur in exemplum uvæ vel ficus, quæ unionem & charitatem adumbrant Charitas enim in proximos & dilectio verus eſt character quo Chriſtiani ab aliis diſcernuntur, *tr.* 35. *d.* 1. *per totum.*

Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur. Proſequitur Dominus ipſam metaphoram de arbore & ad incutiendum timorem falſis Prophetis Pœnam & ſupplicium. *D. Chryſ. Hom.* 24. notat, quod duæ ſunt pœnæ, *excidi & in ignem mitti*; & privari feliciſſima Dei viſione. Intolerabilis res eſt gehenna, ſed multo intolerabilior ac gravior pœna eſt à ſumma illa Dei viſione ac gloria expelli & excludi, *tract.* 34 *diſc.* 22. Tamen Dominus de igne gehennæ mentionem facit, quia homines hujus ſæculi utpote imperfecti, maxime ſupplicia ac pœnas corporis timent, & formidant, illorumque metu frequenter cohibentur, *tr.* 34. *d* 3. *per totum.*

Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum. Sunt qui hæc Chriſti verba ad omnes Auditores dicta referant. Sed accommodatius D. Auguſt. *l.* 2. *de ſer. Domini* in monte *D. Paſch. l.* 4. Falſos Prophetas ſubintelligunt, de quibus erat præſens ſermo, qui quamvis nomen Domini habeant in ore, operibus autem negant. Ac proinde tamquam quædam arbores habent quidem ſpecioſa verborum folia, operum autem fructibus carent, ac proinde regno cœlorum excluduntur; ſic quoque abominabiles eſſe oſtenduntur mali Chriſtiani qui fidem quidem profitentur exterius cum tamen eamdem per vitia & peccata ſua effective negent, *tr.* 29. *d.* 11.

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

H*Omo quidam erat dives. Luc.* 16. *v.* 1. Hanc parabolam Chriſtus avaris divitibus propoſuit, eorum exoptans ſalutem, perſuadens illis eleemoſynam: illa enim eſt per quam divites præcipue ſunt ſalvandi, cum enim divitiarum occaſione multa committant peccata, eleemoſyna tamen iterum Dei placat furorem, &c. *tr* 24. *d.* 12. *per tot.* aſt tamen cum confidentia in vitiis fieri non debet, *ibid. diſc.* 11. & 16. *per totum.*

Homo quidam erat dives. Per hunc divitem recte intelligitur Deus, juxta illud *Rom.* 10. *v.* 12. *Idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.* Ipſe enim ſolus eſt dives qui omnia habet & omnibus abundat, Vel ut ait D. Chryſol. *ſer.* 125. quis eſt iſte dives niſi creator? quis dives niſi ipſe, qui in paupertate noſtra, totas creaturæ divitias poſſidebat, quas ille omnes ex puro erga nos amore noſtro deputavit ſervitio, ex quo variæ hominis erga Deum grati animi perpenduntur motiva, *tr.* 33. *d.* 11. & 12.

Homo

Homo quidam erat dives qui habebat villicum. D. Ambroſ. in comment. D. Chryſ. in Caten. D. Thoma, D. Aug. l. 2. Quæſt. Evang. q. 34. & alii dicunt denotari in villico homines divites quibus Deus Divitias in pauperum uſus diſpenſandas tradidit. Unde hoc cuilibet diviti ſupponandum divitias non eſſe ſuas ſed Dei; Bonorum enim terrenorum ad commune beneficium creatorum diviſionem permiſit Deus, ut ſis abundans ſuperfluum indigentiæ eroget alienæ ſub reatu furti. *tr. 24. d. 1. per tot.*

Homo quidam erat dives qui habebat villicum. D. Ant. Olyſſipponenſis *ſerm: 9. poſt Trinit.* & Dionyſ. Carthuſ. hic ſub villico quemlibet Chriſtianum intelligunt, cui tradidit Deus multa bona naturæ & gratiæ, V. G. Naturæ corpus & animam gratiæ vero fidem, ſpem & charitatem, & alia dona ſuperinſuſa, de quorum uſu, adminiſtratione ac diſpenſatione exactam in judicio ac morte rationem exiget. *tr. 41. d. 13. per totum.*

Homo quidam erat dives. qui habebat villicum. Per divitem hunc non incongrue intelligetur Eccleſia, per villicum vero Eccleſiaſtici qui boni debent eſſe œconomi & fideles diſpenſatores redituum Eccleſiaſticorum, qui merum ſunt Patrimonium pauperum, & ne ſint horum bonorum diſſipatores ab omni luxu & pompa alieni eſſe debent. *tr. 22. d. 35. per totum.*

Et hic diffamatus eſt apud illum quaſi diſſipaſſet bona ipſius. Quæſtio hic eſſe poteſt, à quibus villicus hic diffamatus ſit. Reſp. D. Petrus Chryſol. *ſer. 125. Clamabat terra, clamabat cœlum, dolebant Angeli, quando jam tota ſeculi fama loquebatur.* Cum peccatum contra omnium bonorum Auctorem commiſſum ſit, cœlum & terra & omnes mundi creaturæ clamantes accuſabunt in judicio miſeros peccatores ſeſeque contra illos armabunt, *tr. 41. d. 4. per tot.*

Et vocavit illum & ait illi, quid hoc audio de te, redde rationem villicationis tuæ, Audivit Dominus famam, quod villicus illius bona dilapidaverit, tamen ex hac audita fama non vult eum condemnare, ſed eum vocat ad reddendam rationem bonorum, quæ illi tradita fuerunt, non enim cuilibet famæ aut quibuſcumque vocibus delatis acquieſcendum, ut ad damnandum ac ad ſententiam proferendam procedatur ſed altius eſt res examinanda, *tr. 40. d. 3. & 4. per totum.*

Jam enim non poteris villicare, Mox petiit Dominus à villico ſibi reddi rationem, & ſtatim ei comminatur dicens: Jam enim non poteris villicare? quid ſibi volunt iſtæ minæ? & tamen poſtquam delicta villici aperte cognoſceret, ut audita tantum objicit, & quamvis reum ſtatim ut convictum poterat oſtendere ad rationis tamen examen prius vocat: Quid ſibi aliud volunt hæ moræ? niſi ut dilationis tempus interponatur, niſi ut reus ſibi caveat, pœnitentiam agat & miſericordiam petat. Magnum profecto hoc eſt beneficium, quod Deus debitori, id eſt, peccatori præſtat, dum æternæ condemnationis executionem ſuſpendit & pœnitentia expectat, *tr. 30. d. 16 per tot.*

Ait autem villicus intra ſe, quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem. In hoc textu diligenter notandum, quod non dixit, auferet, de futuro, ſed aufert de præſenti, quia extrema vitæ noſtræ qualia ſunt Infernus, mors & judicium, non ut futura tantum ſed etiam ut præſentia ac Inſtantia debemus conſiderare, ſicque ſemper præparati ſimus, quia homo ideo peccatis immergitur, quia de inferno nec quidquam cogitat, hujus enim aſſidua meditatio à culpa coercet, *tr. 34. d. 2 per tot.*

Ait autem villicus intra ſe, quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem, fodere non valeo, mendicare erubeſco. Ecce quantis in anguſtiis ſe collocatum reperit iniquus villicus quia ut inquit D. Petrus Chryſologus, *unde ſibi jam ſuccurreret non habebat.* Ecce amicos, fratres, ac conſanguineos habebat villicus, at vero cum conſtituitur coram Deo judice ad reddendam rationem ſuæ villicationis ac vitæ, omnes illi ſtatim evaneſcunt, ac auferuntur, nullusque relinquitur, à quo levamen auxilium que habeat ſperare. Sic erit in extremo die judicii, *tr. 41. d. 12. & 19.*

Fodere non valeo mendicare erubeſco. De ſe ait villicus reſolutive quod fodere non valeat, ſed cur fodere non valet? Ecce in deliciis & per gulam nutritus laborioſis operibus neſciebat inſiſtere. *Qui delicate à pueritia nutrit ſervum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem Prov. 29. n. 21.* Non ſolum ad opus ac laborem, ſed etiam ad virtutem & humilitatem. Vinum enim & cibus nimius intellectum impediunt, eumque a ſapientia & intelligentia bonorum ſpiritualium divertunt, *tr. 31. d. 10. per totum.*

Fodere non valeo, mendicare erubeſco. Ad hæc verba pulchre D. Petrus Chryſologus *ſerm. 125.* ſcribit: *Confuſionem, ait, futuri judicii pertimeſcit, in quo jam non pœnitendi tempus eſt, ſed pœnarum & ob reus plus de conſcientia quam de gehennæ erubeſcit incendio.* Quis O miſer homo te in tantas anguſtias redegit, ut jam de præſenti dicas? Mendicare erubeſco? ſolum ad reddendam rationem vocaris & nondum aliqua pœna impoſita affligeris. Cur ergo tanto mendicandi rubore conturbaris? plus ſane torquebatur ipſa conſcientia criminum quam omni gehennali incendio, intolerabilior enim conſcientiæ cruciatus quam omne inferni ſupplicium, de hoc verme conſcientiæ. *Vide tract. 34. diſc. 27. per totem.*

Convocatis itaque ſingulis debitoribus Domini ſui dicebat primo: quantum debes domino meo? At ille dixit centum cados olei: dixitque illi accipe cautionem tuam & ſede cito & ſcribe quinquaginta: deinde alii dixit, tu vero quantum debes? qui ait: centum coros tritici. Ait illi, accipe litteras tuas, & ſcribe octoginta. Quæſtio præſens inquirit, cur villicus, qui Diabolum præfigurabat, ut exiſtimat D. Gaudent. lib. ad Geminum, dum toto ſuo conatu intendit, ut debita Domino ſuo integra non ſolvantur; cur illi qui oleum tenebatur ſolvere, non viginti ſicut in tritico perſuadet defraudare? cur illi qui centum coros tritici debebat, ſufficiens reputat ſi viginti diminuat, cum in oleo quinquaginta ſtuerit? cur minorem numerum in tritico quam in oleo intendit? Reſpondet D. Gaud. citat: *Nec illud otioſum eſt, quod major numerus deperiit domino, cui debitores ſumus ex operibus à Deo figuratis, quam ex tritico ad vitalis fidei ſpecimen comparato.* Minoris ac parvi numeri fraus ex tritico reputatur maxime exitialis ac damnoſa ſervis. Quamvis enim aliarum omnium virtutum dimidiam partem Diabolus tibi auferat, pro certo habe non tantum damnum tibi inferre, ac ſi paucis vicibus divino pabulo ac tritico defraudet ac ſeparet; tot ſunt gratiarum dona quæ in divino Sacramento communicantur, ut illius parva abſtinentia maximum negotium faceſſat Diabolo illique maxime placeat. Servit hoc contra nauſeabundos frequentis communionis quorum conſiderantur varia ſupplicia & damna. *tract. 06. diſc. 43. per tot.*

Et laudavit Dominus villicum iniquitatis quia prudenter feciſſet. Res valde mira eſt, quod hic Dominus qui Deus eſt laudet villicum iniquitatis, cum illius eſſet parvum ac malitioſum furtum: ſed reſpondet Gloſſa: Non de fraude, ſed de prudentia, quamvis peccantem laudat. Unde D. Auguſtinus *lib. 2.* Quæſt. Evang. *quæſt. 34. Si laudari potuit, ait, ille à Domino qui fraudem faciebat, quanto amplius placent Domino meo, qui ſecundum illius præceptum illa opera faciunt.* Argumentatur Dominus à minori ad majus. Si villicus cum eſſet fraudulentus & injuſtus ob aſtutiam ac providentiam laudibus condecoratur multo ergo majoribus encomiis ab ipſo laudabimur ſi per juſtam eleemoſynam nulli damnum ſed multis commoda contulerimus; tali autem modo pauperibus ſubveniendo à Deo impetremus quidquid petimus, &c. *tr. 24 d. 17. per tot.*

Ego autem dico vobis facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Hic mandat Dominus, ut pauperes & egenos faciamus nobis amicos, quorum paupertatem ampla eſt dignitas, ut non ſolum ſibi, ſed etiam aliis poſ-

poſſint ſols orationibus parare æterna tabernacula; ſic ipſi degunt in cœlis ut ſibimetipſis ac aliis valeant parare ſedes. *tr. 24. d. 8. & totum habes tractatum de bono eleemoſyna.*

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN.

V*idens Jeſus civitatem flevit ſuper illam. Luc.* 19. v. 41. Hiſtoria hæc Evangelica contigit in die palmarum, quando tanto cum Triumpho & applauſu ingredi volebat Jeruſalem, ad quam quia tenebat ex monte Oliveti occidentem verſus, tota Jeroſolyma erat ipſi in proſpectu, & attendens ſeu videns civitatem qui oculis corporis qua pietatis affectu, flevit ſuper illam; ſed quare flevit piiſſimus Redemptor? dicat antiquiſſimus Origenes *Hom.* 38. in Lucam hatum lachrymarum originem & cauſam: *Omnes beatitudines*, ait, *quas locutus eſt Jeſus in Evangelio, ſuo firmavit exemplo. Beati, inquit, mites, huic ſimile eſt de ſeipſo: diſcite à me quia mitis ſum. Beati pacifici, & quis alius ita pacificus, ut Dominus meus Jeſus, qui eſt pax noſtra?* Et poſteà ſubdit: *Ad quam ſimilitudinem quia dixerat, beati flentes, ipſe flevit, ut hujus quoque beatitudinis jaceret fundamenta.* Jeſus qui eſt riſus ac gaudium totius mundi tripliciter lachrymatur; in reſurrectione Lazari, in cruce teſte Paulo, & in præſenti, omnes virtutes quas in monte Dominus docuit, ad eaſque nos eſt exhortatus, ipſe eas in ſe adimplevit ac firmavit. Optimus certe ad imitandum procedendi modus, ſi enim boni illius, quod perſuadere volumus aliquod præmittamus exemplum, facilius illud, aliis imprimere poterimus. *tr. 27. d. 3. per totum.*

Videns Jeſus civitatem flevit ſuper illam. Judicarunt aliquando nonnulli lachrymas Chriſto fuiſſe indecoras, quia eſſent languentis animi indicia, ſed potius indicia pietatis & miſericordiæ fuiſſe exque ſummo quodam compaſſionis affectu prodiiſſe teſtatur D. Ambr. *l. 2. de Pœn. c. 6. Ipſe Dominus*, ait, *Jeruſalem flevit, ut quia ipſa flere nolebat lachrymis Domini provocaretur ad veniam. Ipſe nos flere vult ut pœnas evadere poſſimus.* Civitas lætanter exultabat, Dominus vero illius obſidionem & excidium præmeditabatur, ut ergo civitatem ad ſalutem vocaret lachrymas interponit, ut ex tantis lachrymis civitas commota mentem ebiberet, qua peccata ſua lachrymaretur ut inde ea abſtergeret ſalutem inveniret & ad Deum accederet. Sic Deus variis utitur mediis multa culpæ & pœnæ mala etiam incognita removendo ut nobis benefaciat. *tr. 30. d. 15. per totum.*

Videns Jeſus civitatem flevit ſuper illam. Euthymius in hunc locum ſcribens ait: *Sciens propter immenſa vitia deſtruendam, humano modo ipſam pro immenſa ſua bonitate deflet, etiam hinc oſtendens, qualia haberet erga ingratos Judæos viſcera.* Peculiariter deplorat Dominus miſeram deſtructionem Jeruſalem, ſic ſuper eam deflet Dominus cum ipſa ei datura eſſet crudelem mortem. O ingens Chriſti pietas; non iraſcitur in ſuos capitales hoſtes, non poſtulat vindictam contra eos, ſed maxime ſuper eorum deſolationem dolet, eorum caſum, à quibus lædendus erat, deplorans. Ex quo exemplo patet nos per veniam & dilectionem inimicis exhibitam nobis filiationem Dei comparare, eique ſimiles effici, *tr. 35. d. 11. 12. 13. per tot.*

Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi. Ignorantiam hic piiſſimus & miſerens Dominus potius objicit civitati quam ejus ſcelera & peccata; & ratio eſt quia ignorantia vitæ noſtræ & peccatorum noſtrorum cauſa omnium eſt malorum; ex hoc enim fonte oritur cur nobis poſtea in judicio timendum nobis ſit; nam ſi in hac die vitæ noſtræ quæ adhuc ad pacem nobis eſt per exactum conſcientiæ examen noſipſos judicaremus non utique judicaremur, nec eſſet ulla nobis judicem timendi ratio, *tr. 41. d. 27. per totum.*

Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. O utinam homo cognoſceret ea, quæ à Deo ſibi ad pacem, id eſt, ad bonum corporis & animæ collata ſunt beneficia quantum non ſtuderet ſe gratum exhibere: Hoc autem ut cognoſcere poſſit & gratitudinis ſuæ maximam quam habet erga Deum obligationem agnoſcere. *Vide tr. 30. d. 5. per totum, in qua ad longum probatur quantam Deo debeamus gratitudinem.*

Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coanguſtabunt te undique. Ad te hæc verba diriguntur, mi Chriſtiane, qui tanta vivis, quanta Jeruſalem incuria venient quippe dies in te & circumdabunt te inimici tui, id eſt Diaboli, qui ſe tibi in die finalis judicii opponent, & nullum ab hoſtibus habebis refugium, *tr. 41. d. 20. per totum.*

Quia venient dies in te & circumdabunt te inimici tui vallo. Excidium civitatis Jeroſolymitanæ antecedenter quadraginta annis minatur Chriſtus, ut ipſi reſipiſcant & non puniantur: Hic mos Dei eſt, prout patet ex *Gen.* 7. v. 4. Sic etiam excidium totius orbis & finale judicium infallibile nobis prædixit ut in illo iram ejus effugere ſtuderemus per emendationem vitæ noſtræ. *tr. 41. d. 29. per totum.*

Et circumdabunt te inimici tui vallo & coanguſtabunt te undique; vere veniet aliquando inimicus Chriſti, id eſt, reprobis dies illa, qua meris anguſtiis erunt coanguſtati utpote quibus, omnes recurſus & appellationes intercludentur. *tr. 41. d. 19. per totum.*

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN.

D*uo homines aſcenderunt in templum. Luc.* 18. Moraliter ſi conſideretur hoc quod dicit duo homines, tunc bene dicitur quod homo nomen magnitudinis ac excellentiæ præ ſe fert, tamen ſi eos conſideres unum invenies Phariſæum, alterum Publicanum; Phariſæum quidem Hypocritam ac propterea coram Deo abominabilem. *tr. 33. d. 1.* alterum Publicanum reputatum, peccatorem, humilitate ſua Deo appropinquantem & Deum quaſi ad ſe trahentem qui eſt inſignis humilitatis affectus. *tr. 32. d. 6. per totum.*

Duo homines aſcenderunt in templum ut orarent, unus Phariſæus alter Publicanus. Duo homines aſcenderunt, ambo pietatis ſtudium præ ſe ferentes, longe tamen mente diſpares erant, & ideo Publicanus exauditus utpote charitate & rectitudine cordis inſtructus, exauditus fuit, alter Phariſæus cujus quidem cor cum verbis minime concordabat non exauditus fuit, Deus enim primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus noſtris requirit, ſiquidem opera noſtra quantumvis extrinſecus bona ſint ſine hac inutilia ſunt & mortua. *tr. 33. d. 11. per totum.*

Duo homines aſcenderunt in templum ut orarent unus Phariſæus & alter Publicanus. Perſuadebant ſibi Phariſæi quod Deum ſuis orationibus ſibi haberent quaſi devinctum, Sed è contrario Deus illos execrabatur utpote ſuperbos: primum igitur omnium oratio ut gratias & dona Dei impetret poſtulat humilitatem, humiles enim ad recipiendas gratias & dona Dei capaciores ſunt & magis diſpoſiti. *Tr. 32. Diſc. 5. per totum.* Item ibid. *diſc.* 14.

Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat, Deus gratias ago tibi quia non ſum ſicut cæteri hominum. Valde ſuperbus ſtat ille Phariſæus & calumnias in alios molitur ac impingit: Unde D. Baſilius Seleucus *oratione* 35. *Non ſic olim*, ait, *ad Deum loquebatur progenitor tuus Abraham, vel potius Publicani progenitor; nam ſibi Abraham genus Publicani mores adjungant.* Non naturæ ſed virtutes & mores pariunt filios, licet enim Phariſæus & Publicanus eſſent filii Abrahæ, & tamen Phariſæos ab ipſo degeneraverat ut illius filius non reputaretur, ſed tantum Publicanus, qui illius humilitatem ſectatus erat, qui dicebat loquar ad Dominum meum cum ſim pulvis & cinis. Virtutes enim ac mores parentum ad filios tranſmittuntur. *tract. 23. d. 4. per totum.*

Deus gratias ago tibi. Si conſideremus qualiter ille Phariſæus proceſſerit, vix inveniemus quid reprehendamus:

quia

Digitized by Google

quia prologum orationis ejus nullus arguit, quia hic Dei donum apparenter recognoſcit eſſe Dei donum, dicens, gratias ego tibi: & tamen ob hypocriſin arguendus eſt. Difficillimum enim eſt hypocriſin & fictionem à veritate diſcernere, utpote quæ in inferiori hominis ſinu ſub virtutis larva occultata latet, *tr. 33. d. 10. per totum.*

Jejuno bis in Sabbatho. D. Chryſologus pro more ſuo magno acumine Phariſaicum hoc pungit jejunium *ferm. 7.* Cum Phariſæo hunc in modum diſcurrens: *Enatasti, erit, jejunii Pelages, & in ipſo porte jejunii naufragaſti, quia non comparaſti lucrum, ſed mercatus es vanitatem, qui de Dei credita humanum negotium perfeciſti.* Jejunaverat homo & tamen reprobatur quia de jejunio non utilitatem animæ ſed oſtenſionem captare ſatagebat, quod eſt veriſſima hypocriſis, quæ omnium bonorum operum merita devorat, *tr. 33. d. 12. per tot.*

Et Publicanus à longe ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum levare: Publicanus ille, inquit Auguſtinus, *ferm. 38. de verbis Domini, ut aſpiceretur non aſpiciebat, reſpicere ſurſum non audebat; premebat conſcientia ſpes ſublevabat.* Conſcientia humiliabatur ſpe tamen erigebatur ad Deum. Ait *Job. 22. v. 29. Qui inclinaverit oculos ipſe ſalvabitur.* Qui inclinat ſe humilitate inde poteſt habere ſpem quod Deus ſe inclinet ad ipſum, humilitas enim Deum in animas hominum attrahit. *tr: 3e. d. 6. per totum.*

Sed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. Publicanus percutiendo pectus ſuum docuit Phariſæum quid in actu orandi omnique bono opere primo curandum ſit, nempe bona interna cordis intentio quæ in pectore reſidet, juxta quam Deus judicat. *tr. 37. d. 8. per totum.*

Dico autem vobis deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo. Et profecto, ſanctificari hic Publicanus magis meruit, inquit D. Cyprian. de orat. Dom. qui ſua peccata confeſſus humiliter oravit: & exaudivit orantem, qui humilibus ignoſcit. Publicanus ut auro, argento, ac divitiis plenus, ſive conditione valde ſuperbus, & ut officio in republica eminens multum elatus erat, & tamen tam profunda humilitate dejicitur ut à longe ſtaret & oculos non auderet elevare in cœlum, inde de ejus humilitate oratio habet ſubſidium & juſtificatur cœlum quodemmodo ad ſe rapit. Humiles enim ſpecialiori titulo regnum cœlorum ſibi acquirunt. *tr. 23. d. 16. per totum.*

Quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur & qui ſe humiliat Exaltabitur. Super hoc Thema habes Tract. totum 32.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

E*Iterum exiens de finibus Tyri: venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos Marc. 7. v. 31.* Sanata filia Chananeæ, ut ait, Theophilactus hic, *non moratur diu in gentilium locis, ſed ſtatim tranſit, ut daret occaſionem Judæis quod prævaricaretur legem, gentilibus ſe miſcens.* Qua de cauſa inquit, Theodoretus. *Ideo ſtatim revertitur.* Quamvis enim in regionibus illis Dominus in ſanctis ac piis negotiis verſetur, ſtatim revertitur ſuo exemplo nos informans, ne aliis ſcandali occaſionem præſtemus. Magnam enim ſemper viri ſancti ac ſervi Dei ſollicitudinem habuerunt de edendis bonis exemplis arcendiſque proximorum ſcandalis. *tr. 27. d. 14. per totum.*

Venit per medios fines Decapoleos. Cur ſolicitus hic animarum Mercator venerit per medios fines Decapoleos declarat Haymon in *Homilia de præſenti Dominica: Venit, ait, per medios fines Decapoleos mare Galilææ. Per decapolim deſignantur Judæi propter Decalogum legis. Per mare Galilææ deſignantur gentiles qui remoti erant. Veniens Dominus in mundum reliquit Judæos, qui de præceptis legis erant imbuti, & venit ad tumentia corda gentium, ut gratiam ejus quam Judæi amittebant non credendo, gentiles reciperent credendo.* Per quod denotabatur quod Dominus relinqueret ſuperbos ac electos Judæos, & tranſibet ad gentes, quæ quamvis tumentia haberent corda, viſe tamen Christi humilitate ſeſe deprimebant ac humiliabant. Sic bonum exemplum adauget numerum fidelium in Eccleſia, impioſque ad Deum convertit ac reformat, *tract. 27. d. 2. per tot.*

Venit per medios fines Decapoleos. Venit Jeſus inter medios fines decapoleos, hoc eſt inter fines decem civitatum quæ ſitæ erant ex parte Orientali à Sidone trans mare Galilææ & Jordanem ut referunt D. Hieronym. *lib. de locis Hebraicis.* Beda *de locis ſacris & alii;* non per fines unius vel alterius, ſed decem quod quamdam univerſitatem ſignificat. Magnum documentum. Optimus Princeps ac Rex non per unius vel alterius, ſed omnium fines incedit, non uni vel alteri ſed omnibus ſua impertitur dona; hoc enim maxime proprium eſt beneficiorum Dei, ut dicit D. Ambroſius lib. 9. in Lucam. Chriſti munera parva videntur, & maxima ſunt, denique non uni collata ſed omnibus. *tr. 30. d. 17.*

Et adducunt ei ſurdum & mutum. Ex Evangeliſtis ſolus Marcus hanc Hiſtoriam ſcribit, & hoc in magnam noſtram eruditionem: nam hic morbus vel contigit huic homini ex malo dæmone; vel ex peccatis ipſius hominis; ſi ex peccatis? Non abs re proponitur hic ſurdus & mutus, ut nos ne talibus vexationibus torqueamur, ſimilia fugere peccata alienis oppreſſionibus diſcamus. Hinc utiliſſima etiam eſt pœnarum æternarum conſideratio, ut damnatorum exemplo ſapere diſcamus & citius à peccatis convertamur ad pœnitentiam. *tr. 34. d. 5. per totum.*

Et adducunt ei ſurdum & mutum. Sæpe Chriſtus Dominus non rogatus fecit miracula, & tantum ad viſam vel auditam fidem male habentium; ad quid voluit ut hic homo ſuis greſſibus ambulans adduceretur, pro eoque adducentes deprecarentur? ut his inſinuamur quod Deus vult ut ad conceptam de ſe fidem adhoc quantum in nobis eſt laboremus & fidei opera conjungamus, *tr. 29. d. 5. per totum.*

Et deprecabantur eum ut imponat illi manum. Non vacat Myſterio quod hi viri deprecabantur Chriſtum, ut imponeret huic miſero & afflicto manum; D. Ambroſius in *Pſalm. 118.* ſuper hæc verba; *Manus tuæ fecerunt me,* ſcribens *ferm. 10.* Sic ait & ſimul nobis aperit myſterium: *Magno commendationis exordio uſus eſt, ut opus Dei ſe eſſe diceret, quo facilius circa operis ſui gratiam favor inclinaretur Auctoris.* Et ſicut nunc David citius impetrare ſperabat quia opus manuum Dei ſe eſſe proponebat, ſic & hi adducentes per impoſitionem manus idem remonſtrare volebant; ut eo citius impetrarent quod volebant. Unde maximum hominis eſt beneficium, dum corpus ex luto compactum flatuque ſuo animatum ad maximam utilitatem illi impertit Deus, quapropter ad gratiarum actionem obligamur, *tr. 30. d. 13. per totum.*

Apprehendit eum à turba ſeorſum. Chriſtus Dominus in edendis miraculis non ſuæ oſtentationi ſed noſtræ conſolebat utilitati; & ſic aliquando inſpectante turba ob illius magnum bonum miracula faciebat, aliquando privatim ne popularem plauſum affectare videretur, inſtruens nos ad ſectandam humilitatem quæ maxime ad magna perpetranda, donaque & gratias Dei recipiendas inſervit, *tr. 32. d. 5. per totum.*

Miſit digitos in auriculas ejus & exſpuens tetigit linguam ejus. Per curationem hujus infirmi Haymon hic converſionem gentium interpretatur quæ dæmonum cultu ſurdi in auditu fidei, & muti in laude veri Dei tenebantur. Per ſpiritum ex ore doctrinam Evangelicam intelligit, per quam Dominus populum gentilem ad fidei cognitionem traduxit, per digitos autem in aures immiſſos Spiritus S. dona in gentium animos infuſa exponit, ut ipſi in cordibus ſuis veram haberent fidem, confeſſio enim fidei niſi & in corde ſit, in ore parum prodeſt. *tr. 29. d. 11. per totum.*

Suſpiciens in cœlum ingemuit. Suſpicit in cœlum ad Patrem

trem

tram regnantem, docens nos quod inde cuncta nobis bona profluant, & quando illa recepiſſemus intelligamus eſſe dona Dei, pro quibus illi gratiæ ſint refarendæ. Hanc enim gratiarum actionem Deus à nobis exigit. *tr.30.d.1.2.per tot.*

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

B*eati oculi qui vident quæ vos videtis. Luc.10.v.23.* Beati oculi tum corporis tum animæ. Matthæus addit *& aures veſtræ*, quod eodem modo intelligitur, tam externæ corporis aures, quam internæ ſcilicet animi. Et eſt ſenſus: O vos Apoſtoli mei, beati ſunt veſtri oculi corporis, vident enim mea ſancta opera, myſteria ac miracula, meos ſanctos mores ac geſtus. Veſtræque aures beatæ ſunt cum audiant meam cœleſtem doctrinam. Sed multo potius beati ſunt veſtri oculi veſtræque aures internæ mentis: nam divina gratia illuminante illa omnia capitis, creditis & intelligitis. Volebat illis Dominus remonſtrare quantum eſſet beneficium vocatio ad fidem. De quo vide. *tr.30.d.14.*

Dico enim vobis quod multi Prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis & non viderunt. Magno deſiderio antiqui Patres tenebantur videre Dominum, quod diſcipulis fuit conceſſum, ſed tamen deſiderium videndi multum fidem eorum erga futurum Meſſiam extulit. Ex quo deſiderio & nos diſcamus ut Chriſtum in Sacramento Altaris tamquam fameliei ſuſcipiamus, ut ejus Sacramentali præſentia relevati, tanti epuli dulcedine recreemur, tantisque divitiis repleamur, nam hujus Sacramenti fructuum præ reliquis participes fiunt famelici, *tr.26.d.25.*

Beati oculi qui vident. Videtur Chriſtus huic repugnare ſententiæ quæ dixit illuminato jam Divo Thomæ, *Beati qui non viderunt & crediderunt.* Si beati ſint, qui non vident, quomodo beati qui vident? Beatus fuit D. Thomas, qui vidit oculis ſuis Chriſtum à mortuis redivivum, & animo credidit quod Deus eſſet: & beati ſunt illi qui non videndo oculis corporis tamen credunt. Hoc Dominus dixit ad noſtrum ſolatium; ſi namque doleamus eo quod illum minime videamus ut beati, qui illo tempora vixerunt, audiamus ex ejus ore etiam beatos eſſe, qui illum non videntes oculis corporis, credunt tamen oculis fidei, & maxime beati illi qui oculis fidei illum credunt etiam nunc exiſtere in Sacramento Euchariſtiæ ad quod hæc maxime eſt neceſſaria. *tr.26.d.49.*

Et ecce quidam legis peritus ſurrexit tentans eum. Malitioſo, ficto & doloſo animo hunc legiſperitum ad tentandum Chriſtum acceſſiſſe uniformiter docent ſacri Interpretes, nunc durioribus verbis à Chriſto exerpi & rejici promeritus quidem fuiſſet, ſed à quibus magis impetebatur in eos magis beneficus extitit bonum pro malo reddens, ſicut in hoc patet Phariſæo, cujus dolum ſalutari doctrina compenſat, ſic cum Dei & Chriſti Domini proprium ſit bonum pro malo reddere, amando & benefaciendo iis qui oderunt nos, ſimiles nos ei efficimur. *tr.35 d.10*

Et dicens: Magiſter quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Inſignis certe & laudabilis quæſtio; niſi prava quærentis vitiata fuiſſet intentione; illa enim deberet eſſe prima noſtra ſollicitudo quomodo vitam æternam poſſidere poſſimus, ut ex hoc facilius vitam hanc miſeram & quidquid in ea peccaminoſum eſt condamnere & vitam immaculatam ducere poſſemus; ad hoc autem multum juvat Judicii finalis conſideratio. *tr.41.d.30.*

At ille reſpondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis. Ecce brevis lectio, breveque totius legis compendium, ſcilicet amare Deum ſuper omnia & ſine modo; ſed quomodo hoc aſſequetur fragilis & mortalis homo? En modum: dilige Deum ex tota mente tua, id eſt, ex tota memoria tua, ut memor ſis divinorum beneficiorum & illorum non obliviſcaris: illorum enim recognitio obſervantiæ legis divinæ (cujus obſervantia certiſſimum amoris indicium eſt) & charitati cooperatur. *tr.30.d.27.*

Hoc fac & vives. Quæſierat legiſperitus, quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Propoſitæ interrogationi ſatisfacit Dominus. Et non ait hoc cogita, dic, vel ſcribe, ſed fac: non enim ſufficit ſcire vel dicere, ſed facere, nec tantum ſcire quid mandaverit Dominus, ſed obſervare quod hic idem imponat ac facere. Unde abominabiles coram Deo oſtenduntur eſſe ii Chriſtiani qui fidem quidem profitentur ex trinſecus & factis negant, *tr.29.d.11.*

Suſpiciens autem Jeſus dixit: Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones. Veniunt eadem via ſacerdos, levita, & iſte homo, & nec ſacerdos nec levita ſed ſolus iſte homo à latronibus aggreſſus fuit. Quid hic cauſæ ſubeſt? Sacerdos & levita in ordine ſacerdotali extabant, iſte autem homo incidens in latrones, laicus erat ut notat Hugo, cum autem illi eſſent Eccleſiaſtici, in tanto honore ac Reverentia reputabantur, ut etiam ipſi fures & latrones ſecum degerent, ab omnique malo ac nocumento immunes incederent. Diſce hic ſacerdotibus & ſtatui Eccleſiaſt. debitum honor, exhib. *tr.22.d.23.24.& 25.*

Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem via, & viſo illo præterivit ſimiliter & levita. Magna certe erudelitas! Sacerdos etat, cui ex officio & dignitate incumbebat, ſacerà miſericordiam & vulnerato ſalutari medicina ſubvenire! Væ autem talibus ſacerdotibus qui in procurandis peccatis vulneratarum animarum ſalute negligentes ſunt. *tr.22.d.32.*

Samaritanus autem quidam iter faciens venit ſecus eum & miſericordia motus. Allegorice, præterierunt ſacerdos & levita ex ſtirpe Aaron cum ſuis per vetuſtis ſacrificiis ac ritibus, minime homini graviſſime cæſo medicamen attolerunt: acceſſit vero Samaritanus, id eſt, cuſtos, hoc eſt, Chriſtus Dominus hominum cuſtos, & miſericordia motus homini jacenti ac mortaliter vulnerato attolit medicinam oleo & vino ſacratiſſimi ſui corporis & ſanguinis. Sacramentum enim Euchariſtiæ vitam donat mundo per gratiæ collationem, &c. *tr.26.d.2.*

Et altera die protulit duos denarios & dedit ſtabulario & ait: Curam illius habe. Vere pius, vere miſericors iſti hic Samaritanus: Tam abſens quam præſens providet indigenti, & non relinquit eum hoſpitis expenſis curandum ſed de ſuo profert ut ei miniſtretur ſecurus hic eſſe poterat in extremo die Judicii in quo proceſſus præcipuus circa opera miſericordiæ inſtituetur, quibus ſe electi tuebuntur, eorum vero omiſſio reprobis in damnationem cedet. *tr.41.d.31.*

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

E*T factum eſt dum iret Jeſus in Jeruſalem tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Luc.17.v.11.* Non ſine myſterio Chriſtus Dominus viam direxit per mediam Samariam & Galilæam. Rationem pulchram moralem dat Titus Boſtrenſis: *Erat diſcordia, inquit, inter Samaritanos & Judæos, quam ipſe quaſi componens, per utroſque tranſit, ut utroſque in unum novum hominem compingat.* Samaritani ac Galilæi magno odio & inimicitia inter ſe diſſidebant, per eos tranſit pacis auctor Jeſus, ut utrumque populum ſuæ charitate ac fide coadunaret, ac pacificaret, eosque maxime unitos ac concordes redderet. Unde patet, quanta ſit virtus in curanda reconciliatione mutua, *tr.35.d.19.*

Et factum eſt dum iret Jeſus in Jeruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Cur Dominus eundo in Jeruſalem tranſierit per mediam Samariam aliam adhuc habet cauſam & rationem, noſtræ inſtructioni non parum ſervientem, nam Samaritani Dominum Jeſum euntem in Jeruſalem noluerunt hoſpitio excipere, ſed à quodam vico ſuo eum excluſerunt; *Luc.9.v.53.* Galilæi vero ejecerunt Dominum extra Civitatem ſuam, & eum tentarunt de ſupercilio montis præcipitare. *Luc.4.29.* Samaritanos tamen & Galilæos non reſpexit, ſed beneficio curationis illos voluit prævenire, ut pro maleficio rependeret beneficium; & propter hoc non eſt dubium, magnam Deum habere com-

complacentiam & affectum ſpecialem erga illos qui mala ſe tractantibus bonum pro malo reddunt. *tr. 35. d. 10.*

Et cum ingrederetur quoddam Caſtellum occurrerunt ei decem viri leproſi. Cum lepra morbus ſit incurabilis & contagioſus & facile ſerpat, in ſenſu morali per lepram bene ſignificari puto malum exemplum ſeu ſcandalum, lepra contagione ſerpit, ſic ſcandaloſi cauſa ſunt ruinæ multorum. *tr. 27. d. 18.* Lepra ejiciebat leproſum extra caſtra, ſic ſcandaloſi ejiciuntur ex cœlo, ſunt enim ſcandaloſi velut ligna ignem infernalem nutrientia, *ibid. d. 7.*

Et cum ingrederetur quoddam Caſtellum occurrerunt ei decem viri leproſi. Ob morbi contagionem magna olim Deus providentia & ſolicitudine decreverat ne leproſi habitarent locis populoſis, magna enim eſt lepræ efficacia ad ſeſe inter homines diffundendum ſimilis lepra eſt ſcandalum unde magnam varii ſervi Dei adhibuerunt ſolicitudinem in arcendis ſcandalis, *tr. 27. d. 14.*

Qui ſteterunt à longe & levaverunt vocem ſuam. Leproſi hi peccatorem adumbrant, qui ex malitia ſua quidem Deum deſerit, ad quem tamen ſine ſpeciali ipſiusmet Dei auxilio redire nequit; atque ideo ſteterunt procul, qui multum à Deo defecerant, donec gratiæ & miſericordiæ beneficium conſequerentur. Et vere immenſum eſt Dei beneficium dum Deus æternæ condemnationis executionem expectat, eumque in finem auxilia & gratias ſuas offert. *tr. 30. d. 16.*

Et levaverunt vocem Jeſu ſuam dicentes Præceptor Miſerere noſtri. Quos ut vidit dixit: ite oſtendite vos ſacerdotibus. Variæ quæſtiones excitari poſſunt inter curationem horum decem leproſorum & illius leproſi quem Dominus deſcendens de monte curavit. Nobis unica hæc ſufficiat, cur hic antequam ad ſacerdotem mitteretur ob ingentem ejus fidem curatur; Chriſto illi dicente volo, mundare, Hi autem decem ſanantur poſtquam ad ſacerdotes mittuntur? leproſis præcipit Dominus, ut ſeipſos ſacerdotibus oſtendant, ut à lepræ immunditia expiarentur, ut manifeſta fieret Authoritas quam habituri eſſent in lege Evangelica circa curationem Spiritualis lepræ id eſt, remiſſionem peccatorum illis delegatæ. *tr. 22. d. 12.* Secundo mandat leproſis Ite oſtendite vos ſacerdotibus, ut & ſacerdotibus etiam iniquis, quales hi erant ſuam reverentiam, ſuum honorem ac Jus illæſum ſervaret, nam honorandi ſunt ſacerdotes etiam indigni. *tr. 22. d. 24.*

Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum. Ut Samaritanus ſe mundatum videt, ſtatim abſque ulla mora in Dei laudes prorumpit, & omiſſo ad ſacerdotes itinere ad Chriſtum revertitur, eum ut ſuum Sanatorem cognoſcens, illique pro tanto beneficio gratias perſolvens: pro donis enim acceptis illico gratiæ ſunt perſolvendæ, ut receptorum beneficiorum gratitudo benefactores noſtros ad nova impertienda moveat. *tr. 30. d. 7.*

Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum. Titus Boſtrenſis hic, *Samaritanus*, ait, *ſolus ad ſalvatorem reverſus gratiam agnovit & gratiarum retulit actiones ſanitatem ſtabiliens, ne forte inquiens, propter ingratitudinem recidivam patiatur.* Et bene quidem fecit hic alienigena; timebat enim ne in aliquam ingratitudinis notam incideret, ob quam totam gratiam deperderet. Unde pulchre ait, D. Laurentius Juſtinianus *lib. de Humil. Cap. 15. Ingratitudo, deperdit utique aggregatas cum ſudore multo Spirituales divitias, obſtruit contra ſe oſtium divinæ bonitatis, miſericordiarum Dei exſiccat fontem. & Chariſmatum cœleſtium communicatione ſe privat tr. 30. d. 25.*

Reſpondens autem Jeſus dixit: Nonne decem mundati ſunt & novem ubi ſunt? Novem leproſi in ingratam oblivionem lapſi, non ſunt reverſi. Et quidem loquitur Chriſtus in præſenti per interrogationem ad majorem Emphaſin ac energiam orationis. Ac ſi dicat: Cur etiam illi, ſicut & tu non agnoverunt beneficium, ut ad me redirent, mihique benefactori ſuo gratias referrent? *Et novem ubi ſunt?* Optime ſciebat Dominus, ubi ipſi exiſtebant tamen tali modo loquendi hic utitur. Gloſſa Interlinearis ſic habet: *Ingratos, quaſi ignotos, ubi ſunt? inquirit Dominus.* Quaſi à Deo non cognoſcerentur, qui beneficia divinitus ſibi collata non recognoſcunt. Ingrati enim Deo maxime abominabiles ſunt, *tr. 30. d. 12.*

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN.

NEmo poteſt duobus Dominis ſervire. *Matth. 6. ℣. 24.* Dixerat Dominus ſupra, *Nolite Theſaurizare vobis in terra v. 19.* jam cur hoc docuerit cauſam aſſignat dicens: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire,* quo quaſi communi quodam adagio, tacite occurrit Dominus cuidam objectioni, quæ Avarus tueri ſe poterat, quod nempe vellet ſervire mundo & divitiis & non abſtinere à Dei obſequio. Hanc autem cogitationem Dominus excludit: *Non poteſtis duobus Dominis ſervire,* docuit tamen etiam præſenti ſermone qua ratione etiam cum divitiis Dei quiſpiam poſſit intendere obſequio, dicit enim: *ubi eſt Theſaurus, ibi eſt & cor tuum.* Hominis autem deſiderium ſpectat divitias, ut autem illis in grave ſuum incommodum cor ſuum omnis non collocet, docet futurum eum divitem, divitias in cœlo Theſaurizando, idque per eleemoſynas & ut illas eo poſſit deſtinare mittit illi pauperes qui omnino æternam promovent divinum ſalutem, *tr. 24. d. 8.*

Nemo poteſt duobus Dominis ſervire. Cor pars eſt hominis præcipua, unde illud prætendit ſibi Deus & Diabolus: hoc autem bellum maxime oritur in exercitio bonorum operum, unde ne per Hypocriſin illius Dominus fiat diabolus cura, ut rectitudinem cordis erga Deum geras in operibus tuis, hanc enim unice requirit Deus, *tr. 33. d. 18.*

Nemo poteſt duobus Dominis ſervire. Sunt qui ſerviunt mundo in avaritiæ uſura & Deo in obſequio eleemoſynæ, nec pro mundo quidquam lucrantur quia nimium in datam eleemoſynam confidentes in Dei indignatione peccata libere committendo perſiſtunt, *tr. 24. d. 17.*

Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ. Hæc impoſſibilitas non provenit ex ſola occupatione in ſervitio utriusque, ſed ex repugnantia circumſtantiarum; quia Deus & divitiæ in contrarium trahunt. Nam Deus movet ad ſuperiora ſibi ſervientem; hoc eſt, qui ſervit Deo cogitat de cœleſtibus & terrena omnia in oculis ejus viteſcunt, omniaque ſua pro Deo tribuit vel ſaltem dare deſiderat. Divitiæ vero ad inferiora inclinant; & qui eis ſervit, ſemper cogitat de terrenis & hæc ſunt ei pretioſa omnis pro iiſque acquirendis omnia contemnit; ſed hæ duæ contrarietates optime combinantur, quando & divitiæ terrenæ ad cœleſtia mentem inclinant, imo cœlum ipſum aperiunt nobis quod ſit pauperibus ſubveniendo, *tr. 24. d. 17.*

Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis neque corpori veſtro quid induamini. Damnat hic Dominus non ipſa temporalia, non ipſam eſcam & potum, ſed nimiam erga eadem ſollicitudinem: Solicitudo autem dicit quamdam nimiam curam ſuperfluam quam hic vetat Dominus Remigius *in Cap. 4. ad Philipp. ad illa verba proxime Citata: Nihil ſoliciti ſitis;* Ita ait: *Solicitudo eſt ſuperflua cura, ſed juſti non debent ſuperfluam curam aſſumere de rebus tranſitoriis,* ut in iis nempe abundent, ſed cum neceſſariis contenti ſint ſic quoque vult Deus & cibus corpori ſuppeditetur neceſſarius non ſuperfluus, *tr. 32. d. 25.*

Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis neque corpori veſtro quid induamini. Paulus Palatius in explanatione hujus textus, inquit, quod Dominus ſpeciatim cum ſuis Apoſtolis & Prædicatoribus loquitur. Et ita hanc ſententiam referens D. Lucas ait: Dixit ad diſcipulos ſuos. Cum ergo diſcipuli ab eo eſſent conſtituti Prælati, Paſtores ac Doctores Eccleſiarum vult Dominus ut ſollicitam curam de eſca deponant. Ob damna & ruinam quæ in Rempublicam ex crapula rectorum reſultat *tr. 32. d. 17.*

Ne

Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Diſcipuli omnia ſua pro Domino abjecerunt ac reliquerunt, & impoſterum a ſe omnium rerum poſſeſſionem abdicarunt; & inde maxime videbantur expoſiti periculo ſolicitudinis eorum quæ neceſſaria erant ad vitæ alimentum; magis quam ii qui res ſuas non dimiſerant: ideo ad eos Dominus hanc ſententiam profert, ut quieto ſtent animo, cum ſub cura ſint cœleſtis parentis; nam rerum temporalium pro Domino abjectio (quod potiſſimum fit in liberali erogatione eleemoſynæ) magnum eſt omnium bonorum incrementum. Eleemoſyna enim quamdam ſanctæ & lucroſæ uſuræ ſpeciem habet, *tr.24 d.3.*

Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Noverat Chriſtus Dominus familiarem hanc maxime eſſe Dæmonis tentationem, qua nimiam erga corporis per cibum & potum etiam ſuperfluum refocillationem, nobis ingerit ſolicitudinem; Serpens enim aſtutus ad poſternendum hominem inter omnia alia vitia gulam eligit, quia per hanc nos diſponit, ut ſuis facilius cedamus tentationibus; quare in cautelam non immerito dicit, nolite ſoliciti eſſe &c. *tr. 21. d. 1.*

Nonne Anima plus eſt quam eſca? multis plus Dominus & Magiſter Jeſus iisque efficacibus rationibus ſuperfluam maxime vero circa eſcam ſolicitudinem à noſtris cordibus excludere nititur: ſed cur tot rationes, tot motiva adhibet? Reſpondetur quod Dominus rationes adhibet non propter ſe ſed propter nos. Quia tanta eſt aviditas & inſatiabilitas gulæ, ut ei nunquam ſatisfiat etiamſi venter plenus exiſtat; maximaque crapulantium præ cæteris eſt ſolicitudo ideo contrarium merito tot rationibus perſuaderi debebat, *tr.31. d.21.*

Nonne Anima plus eſt quam eſca? Hoc non immerito in jam citato textu advertendum, quod quamvis per eſcam cibus materialis intelligatur, tamen Palatius hoc loco & Benedictus Fidal. *in ſuo Paradyſo Euchariſtico in Pſalm. 22. v. 2. Theorem. 1.* per eſcam moraliter ſacram Euchariſtiam interpretantur, ſed tunc oritur difficultas, quomodo anima dicatur plusquam illa diviniſſima eſca, nam anima noſtra entitate ſua inter ſubſtantias ſpirituales in humili gradu reponitur; in ſacra autem Euchariſtia eſt Deus qui eſt ſuper omnia? Reſpondet Palatius: *Plane ſicut placuit tibi miniſter noſter eſſe, & inter nos verſari, non ſicut qui major eſt, ſed ſicut qui miniſtrat: ita placuit hac ratione minor videri, quod cibus noſter eſſet.* Summa Dei benignitas ac miſericordia cum nobiſcum verſaretur in terris, non dedignatus eſt, ſe nobis exhibere miniſtrum: nunc vero reſidens in cœlo animarum noſtrarum cibus effectus, quodammodo infra nos ſe dimittens ac humilians nobis vitam ſpiritualem omniaque cœleſtia dona miniſtrat, *tr 26. d.1.6. & 8.*

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

IBat Jeſus in Civitatem quæ vocatur Naim. Luc.7. v.11. Naim juxta Haymonem, Hugonem & alios hic idem interpretatur quod motus & motio. Accommodatius tamen juxta Barradam, Cornelium à Lapide, Naim Hebraice idem eſt, quod pulchra, decora, jucunda & delectabilis. Unde Noemi Socrus Ruth defunctis filiis ac Marito flens dicebat: *Ne vocetis me Noemi, id eſt, pulchram, ſed vocate me Mara, quia amaritudine valde me replevit omnipotens. Ruth. 1. v. 20.* Tantus ergo matris luctus contigit in hac civitate tam jucunda & amœna, ut acutior eſſet dolor, quam ſi accidiſſet in alio loco agreſti ac ruſticano; maxima enim animo acruciatur conſideratione ac viſione alicujus boni, quod perdit ac amittit, hic reflecte mentem ad pœnas damnatorum quæ multum augebitur propter invidiam qua exagitabuntur ob beatorum gloriam, de tanto bono amiſſo perpetuo dolentes, *tr.34.d.21.*

Et ecce defunctus efferebatur Filius unicus Matris ſuæ. Defunctus iſte erat Adoleſcens, de quibus ait D. Chryſoſtomus Epiſt. ad Olympiam. *In Adoleſcentibus major eſt naturæ incendium, major concupiſcentiæ tempeſtas, infirmiora conſilia, ratio quæ vitia gubernet infirmior.* Deinde erat mortuus & jam ad portas civitatis deductus, & ideo ut docent doctores Hic, v.g. Euſeb, Beda, Haymon & alii. Adoleſcens iſte publicum ac manifeſtum peccatorem exprimebat; unde ait ipſe Euſeb. *Feſt.6. poſt 4. Dom. Quadr.* quod puella illa Archiſynagogi quam Chriſtus ſuſcitavit domi, *Matth.9.v.25.* peccatorem occultum & abſconditum denotabat. At vero hic defunctus, cum jam eſſet extra domum ac Civitatem, & proximus ut in terram inferretur publicum & notorium peccatorem deſignabat, qui in proximo eſt ut in æternum ſepeliatur. Tales peccatores publici ſunt ſcandaloſi &c. *tr.27.d.7.*

Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ. Voluit quidem D. Evangeliſta Lucas lubricæ Juventuti pulchrum hic quidem dare Recipe ſalutis, ut hunc adoleſcentem inſpiciens ſedulo, diligenter advertat, quam mors ei ſit propinqua, ſicque à vitiis abſtinens bonis operibus jugiter ſit intenta. Attamen non tantum Juvenibus ſed & ſenibus imo omnibus omnino Chriſtianis hoc Recipe ſerviet, maxime in ſumptione ſacræ Euchariſtiæ, quam ſumme fructuoſam efficit meditatio mortis, *tract. 26. d. 29.*

Et hæc vidua erat. Videtur Dominus cum hac vidua valde rigide proceſſiſſe, atque contra regulam Spiritus Sancti dicentis: *Afflicto non addes afflictionem*, viduitatem enim illam jam afflixerat, nunc angit ſolicitudine auferens ei filium quem ad conſolationem dederat ei. Sed quæ veræ viduæ ſunt, id eſt, virtutibus deditæ hanc ſervant regulam in afflictionibus quam poſt ſe reliquit S. Paula vidua, quæ in afflictionibus conſtituta jugiter repetebat verba Iſaiæ Prophetæ: *Ablactati à lacte, tribulationem ſuper tribulationem expectate*; pro certo tenens, quod ſimul creſcerent afflictiones & præmii lucrum; unde maximæ Deo agendæ ſunt gratiæ in afflictionibus, utpote ex quibus magnum lucrum capimus, *tr.30. d.28.*

Et hæc vidua erat. Forte Deus ex miſericordia abſtulit illi filium iſtum, ne forte nimia ſua benignitate in filium gravia & ſibi & filio damna conciliaret; ſicut enim nimius parentum rigor & ſic & nimia in liberos benignitas culpabilis eſt, *tr.23.d.9.*

Quam cum vidiſſet Dominus miſericordia motus, magnam hic ſacer Evangeliſta commemorat Domini pietatem ac benignitatem, dum inquit, quod Dominus miſericordia motus fuerit, ſimulque commendat nobis excellentiam ac magnitudinem beneficii, quod ex intimis miſericordiæ viſceribus proceſſit, quæ ſupra mulierem inclinata ſunt: & in donis plus, quam datum internus affectus ac animus æſtimandus eſt ac in majori pretio reputandus; Hoc & tu perpende diligenter in exercitio eleemoſynæ, quam, quilibet quantumvis pauper dare poteſt, quia Deus affectum potius noſtrum penſat quam affectum *tr.24.d.18*

Quam cum vidiſſet Dominus miſericordia motus, Vidua flebat & lachrymis ejus movebatur Dominus ad compaſſionem, non enim habebat cor lapideum, ut multi hodie, dum Chriſtiani qui licet mille audiant lachrymas pauperum & viduarum vix commoventur ad dandam modicam eleemoſynam; aut ſi aliquam elargiantur quaſi coacte verbisque duris deturpant eleemoſynæ candorem. Eleemoſyna enim voluntaria bonisque verbis inſtituenda eſt, *tr.24. d.9.*

Et acceſſit & tetigit loculum (Hi autem qui portabant ſteterunt) & ait: Adoleſcens tibi dico ſurge. Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui: & dedit illum matri ſuæ. Ad vocem Chriſti, *adoleſcens tibi dico, ſurge*; ſtatim ipſe ſurrexit, & poſtea reſedit, & cœpit loqui; tamen Evangeliſta, quod fuit prius, nempe revixit, ſupponit, ac prætermittit; & ſolum enarrat quod reſedit, ac locutus fuit. Cujus cauſam quamdam aſſignat Haymon. *Seſſit,* inquit,

inquit, *humilitatem ſignat. Reſidet enim peccator, cum incipit pœnitentiam agere, cum hi militate deflet quidquid deliquit, aut cogitando aut loquendo.* Sedere frequenter in Scriptura humilitatem denotat. Pſ. 138. v. 2. *Tu cognoviſti ſeſſionem meam & reſurrectionem meam.* Jer. 13. v. 18. *Dic regi & Dominatrici, humiliamini, ſedete.* Cap. 15. v. 17. *Solus Sedebam quia comminatione repleſti me.* Oleæ. cap. 14. v. 8. *Convertentur ſedentes in umbra ejus.* Cum iſte homo ex morte peccati reſurgit ad vitam, primo ſedet, quia primos gradus ſeu pœnitentiæ, ſeu cæterorum bonorum eſt humilitas, illa ſiquidem eſt fundamentum cui cætera bona innitontur, *tr.* 32. *d.* 2.

Dedit illum matri ſuæ. Non ſine myſterio Dominus filium dat Matri, quia dum dabat ſimul & curæ ejus commendabat, volens indicare illius jam officium eſſe ſolicitudinem gerere circa bonam filii educationem, ut qui venerat ad vitam corporis in eo conſervaretur vita gratiæ, præſtat enim ut parentes ſolicití ſint magis circa bonam filiorum educationem, quam ut iiſdem de divite Hæreditate proſpiciant, *tr.* 23. *d.* 1.

Accepit autem omnes timor & magnificabant Deum. Valde mirum quod cum in cæteris Chriſti miraculis ſemper adfuerint Calumniatores, hic in tanta multitudine nullus fuerit auſus contradicere, ſed omnes laudaverunt Deum; ratio eſt quia nulli aderant improbi, nulli Phariſæi, quod patet ex eo quia omnes ad gratitudinem excitabantur; Ingratitudo enim eſt reproborum teſſera, *tr.* 30. *d.* 21.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

Cum intraret Jeſus in domum Principis Phariſæorum Sabbatho manducare panem. Luc. 14. Theophylactus hic inquit: *Chriſtus in domos Phariſæorum ingreditur, cura enim erat ei animarum utilitas, potuiſſent enim vel ex doctrina, vel ex miraculis utilitatem percipere.* Aderat enim Chriſtus in hujuſmodi conviviis, ut præſentes tamquam verus Magiſter doceret verbo & etiam facto, ut exemplo ſuæ ſanctitatis ac virtutis, eos ineſcaret & alliceret ad juſtitiam & ſui ſequelam Bonum enim exemplum impios ad Deum convertit & reformat, *tr.* 27. *d.* 1.

Cum intraret Jeſus in domum Principis Phariſæorum Sabbatho manducare panem. Ericus Abbas, *Adibat*, ait, *Dominus carnalia hominum convivia, non tam ut exterioribus epulis veſceretur, quam ut ipſe qui eſt panis de cœlo deſcendens dapes superni convivii erogaret.* Chriſtus Dominus valde exiguo ac tenui cibo utebatur & inter nos tamquam peregrinus ac egenus eleëmoſynam ab hominibus accipiens degebat, ad quid ad hujuſmodi convivia ſe conferebat? *Non tam ut ipſe exterioribus epulis veſceretur, quam ut ipſe dapes superni convivii erogaret.* Sumebat Dominus panem ab hominibus, ut inde quodammodo obligaretur ad cœleſtem panem hominibus dandum, voluit Dominus parte accepto ab hominibus eis panem dare: Ut homines eleëmoſynæ ac opere charitatis præparati dignius cœleſtia beneficia exciperent, *tr.* 24. *d.* 10.

Et ecce Hydropicus erat ante illum. Sanabitur Hydropicus, ait hic Theophylactus, *ſi ante Chriſtum ſueris, cogitans ſemper quomodo ab ipſo videatur minime peccabit.* Hydropicus ſignificabat hominem anima ægrotantem. Hic ex Dei providentia in remedium ſuæ ſalutis conſtituitur ante Chriſtum. quia ſi homo ſe conſideret ante Dei oculos, maxime reſipiſcet, ac vitam reformabit, ſibique de cætero frænum injiciet, ne in alia peccata labatur. Boëtius. *lib.* 5. Conſolation. *Magna vobis eſt, ſi diſſimulare non vultis neceſſitas indicta probitatis: Cum ante oculos agitis judicis cuncta cernentis.* Continua enim Judicis & finalis judicii conſideratio ad ducendam vitam immaculatam plurimum confert, *tr.* 41. *d.* 30.

Et ecce Hydropicus erat ante illum. Cum eſſet dies Sabbathi, conſtituitur Hydropicus ante Chriſtum, à Phariſæis, ſciebant enim Chriſti genium, quod cum miſeria oppreſſum hominem videret, ſtatim ei ſubveniret, ut ex hoc eum arguerent tamquam Sabbathi violatorem, ut ipſi falſo exiſtimabant. Ecce quomodo irritatur & annihilatur malignantium conſilium; Hydropico impenditur ſanitatis beneficium; Gloria Chriſti facto miraculo divulgatur, & ipſi Phariſæi invidia contra Dominum ſtimulati, abſque eo quod Domini dictis reſpondere valeant, confuſi remanſerunt. Tanta eſt enim malitia invidi, cur ex bonis alienis contriſtatus malum ſibi inde acceſſat, *tr.* 38. *d.* 13.

Et ecce Hydropicus erat ante illum. Aderat Hydropicus ante Chriſtum, à quo valde notum erat quod omnes ſanitatem impetrarent & ſalutem, & hydropicus hic tanta neceſſitate oppreſſus pro ſe nihil orat ac petit ſed tacet. Cur hoc? Reſpondet Euthymius hic, *Hydropicus*, ait, *erat ſtans, nec audens petere curationem propter Sabbathum & Phariſæos.* Phariſæi principes ac viri potentiſſimi in republica, quamvis ergo homo multa neceſſitate laboraſſet, tamen pro ſe nihil petere audebat, timens ne præſentes offenderet Phariſæos propter Sabbathum de quo ipſi ex ſua malitia ſcandalizari poterant. Et utinam te ſalutaris hic aut proximum ſcandalizandi aut aliud quodvis Dei præceptum tranſgrediendi timor invaderet, quia Deo placet erubeſcentia, quæ peccati frænum non quæ virtutis eſt obſtaculum &c. *tr.* 25. *d.* 4.

Et ecce Hydropicus erat ante illum. Ab nomine Hydor, id eſt aqua, Hydropicus dicitur, quem humor aqueus, id eſt aqua intercus vexat, appellatur vero aqua intercus, quia inter carnem & cutem eſt. Dionyſius Carthuſianus ſeptem Hydropicis proprietatibus ſeptem vitia capitalia adaptat. Prima proprietas eſt tumor corporis per quam ſignificatur ſuperbia omnium mater vitiorum, cui contraria eſt humilitas omnium mater virtutum, *tr.* 32. *d.* 3. Secunda proprietas eſt compreſſio ſpirituum per quam ſignificatur invidia, quæ aliorum laudabilia comprimit ne videantur ac manifeſtantur, *tr.* 38. *d.* 1. Tertia eſt ardor ſitis deſignans avaritiam; quæ eſt inſatiabilis bonorum terrenorum cupiditas, neque illa in pauperum neceſſitatem juxta obligationem expendit, licet Deus ideo bonorum terrenorum diviſionem permiſerit, ut iis abundans ſuperfluum indigentiæ eroget alienæ, *tr.* 24. *d.* 5. Quarta eſt indigeſtio humorum, & ſignificat iram, cujus varias vide definitiones &c. *tr.* 39. *d.* 1. Quinta eſt pigritia ſeu tarditas pedum, per quam notatur acedia, & peccata omiſſionis circa quæ in extremo judicio rigoroſiſſimum inſtituetur examen, *tr.* 41. *d.* 13. Sexta inextinguibilis ſitis gulam innuit quæ omnia devorat, de qua vide totum, *tr.* 31. Septima luxoria eſt quæ per inſatiabilem ſitim adumbratur & per gulam excitatur, *tr.* 31. *d.* 8. & 9.

Et ipſi obſervabant eum. Præclara Chriſti virtus etiam à minima ſugillationis umbra immunis erat; Phariſæi tamen invidia pleni, facta Chriſti audent obſervare, ut detrahant ac arguant eum. Detractio enim invidiæ eſt partus, *tract.* 38. *diſc.* 11.

Et ipſi obſervabant eum. Phariſæi maxime debebant gratulari Chriſto Domino pro tanto beneficio in eos impenſo, ut Dominus dignaretur cum iis adeſſe in convivio ut ſummo bono nempe ejus colloquio ac præſentia fruerentur, & tamen illi ex tanto beneficio anſam ſuæ malevolentiæ arripientes ingrati facti ſunt unde & maledicti, peſſima enim eſt eorum retributio, qui mala pro bonis reddunt, *tr.* 30. *d.* 24.

Et reſpondens Jeſus, dixit ad Legis peritos & Phariſæos, dicens: Si licet Sabbatho curare? oſtendit hic benigniſſimus Dominus in diebus feſtis ab omnibus vacandum eſſe operibus præterquam ab operibus charitatis & actibus religionis, unde etiam non attento quod Phariſæi forent ſcandalizandi Hydropicum curavit, *tr.* 28. *d.* 14.

Et reſpondens ad illos dixit: cujus veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum in die Sabbathi? Ne videretur quod Dominus Phariſæorũ ſilentio fre-

tus abſque ulla ratione die Sabbathi Hydropicũ ſanaverit, ideo divinus Magiſter, qui alta providentia omnia operabatur, efficacem rationem producit: ſed cur potius in exemplum aſinum & bovem Phariſæis adducit? D. Auguſt. lib. 2. qq. Evang. c. 29. *congruenter autem*, ait, *hydropicum animali, quod cecidit in puteum comparavit.* Uterque enim nimio humore aquæ premitur ac laborat, cum dicitur *cadens in puteum.* Lapſu magnitudo & difficultas revocandi denotatur; in quæ mala ex immoderato gulæ ſtimulo devenerunt, hydropicus ex nimio appetitu bibendi, & animal etiam tamquam impaticns ut aquam ex puteo guſtaret; non mirum ergo quod in tot mala devenerint, damna enim quæ ex gula germinantur multam difficultatem revocandi ad ſanitatem greſſus important, *tr. 11. d. 17. 18 & 19.*

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN.

CUm præſentis Evangelii textus coincidant cum Evangelio Dominicæ duodecimæ poſt Pentecoſten ibidemque ad longum explicati ſint hinc benevolum lectorem illuc remitto.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

E*T aſcendens in naviculam tranſfretavit. Matth. 9.* hunc textum explicatum invenies. *Dom. 4. poſt Epiphaniam. Matth. 8.*

Et venit in civitatem ſuam. Zacharias Epiſcopus comment. in Evangel. *lib. 2. Cap. 53. ſic ait, Nunc ergo quis dubitat, Capharnaum fuiſſe civitatem Domini, quam non naſcendo ſed miraculis illuſtrando ſuam fecerat.* In nulla civitate tot miracula & mirabilia operatus eſt Dominus, ut in Capharnaum; & iden peculiariter hæc civitas dicitur ſua, quia tantis donis ac beneficiis eam ſibi comparavit ac coëmit. Merito igitur in ſenſu myſtico anima noſtra dicitur civitas Domini quam tot donis replet ac beneficiis, *tr. 30. d. 17. Certis gratiis & auxiliis aſſiſtit, ibid. d. 14.*

Et ecce offerebant ei Paralyticum jacentem in lecto. Figura hæc eſt peccatoris, eſt enim peccati pondus adeo grave quod nos veluti paralyticos in lectum projiciat inferni, ſola enim peccata ſunt quæ nos ignem infernalem timere faciunt utpote cujus pabulum & nutrimentum exiſtunt, *tr. 34. d. 31.*

Videns Jeſus fidem illorum. Videns, non ſolum intuitu divinitatis, ſed etiam corporalibus oculis nam: quamvis fides ſit actus mentis, tamen in opere videtur ac manifeſtatur. Unde non ſufficit hominem ad fidem vocatum eſſe, niſi etiam conformiter ad eam operetur, *tr. 29. d. 7.*

Et videns Jeſus fidem illorum. Magna fuit fides paralyticum offerentium; aliter enim minime ipſi ad tectum conſcenderent, ut inde per funes hominem dimitterent ante Chriſtum. Magna item fuit fides illius infirmi ut patet, & tamen ſolum Evagéliſtæ mentionem faciunt de fide offerentium & non Paralytici, cur hoc? Reſpondetur, quod quando in ſcriptura tribuuntur mirabiles effectus fidei, intelligitur de fide viva, quæ eſt Charitate formata, hoc eſt, fides cum operibus charitatis ac amoris in Deum. Nam fides ſine operibus mortua eſt. Cum autem dicitur: Videns fidem illorum, hoc intelligitur de fide viva. Ac proinde principaliter de fide offerentium, nam qui infirmum portabant charitatem & miſericordiam in fructu habebant. Sic igitur fit & fides tua conſtituta, *tr. 29. d. 2. 4. 5. 6. & 7.*

Confide fili remittuntur tibi peccata tua. Victor Antiochenus in *cap. 2. Marci*, ſic in hunc textum ſcribit: *Quod autem Paraliticum hunc filium vocat, illud aut propter fidem quam de illo conceperat, facit, aut certe ad creationis cauſam reſpicit*, nec immerito ideo filium vocat quia ad creationis cauſam reſpicit, quia homo Dei opus eſt; O quantum hoc Dei in hominem beneficium dum à Deo eſſe & hoc quidem nobiliſſimum accepit ita ut idcirco filium vocet hominem, quantas igitur idcirco non habet obligationes ad gratiarum actionem, *tr. 30. d. 13.*

Confide fili. Filium vocat hunc Paralyticum. Imo in Evangelio nullum alium hominem legi filium à Chriſto vocati. Caute dixi hominem, quia Dominus Mulierem illam quæ tetigit fimbriam veſtimenti filiam vocavit. *Matth. 9. v. 22. Luc. 8. v. 49.* Hunc autem inter cæteros filium dixit, quia hic erat valde miſerrimus pauper, diſſolutione membrorum infirmitatem patiens, & tantam hominis miſeriam tam blando atque affabili nomine filii voluit Dominus lenire ac conſolari, nobis præbens exemplum, quam ſibi gratum ſit ſubſidium & compaſſio pauperes cujus plurimi ſunt fructus, *tr. 24. d. 6:*

Confide fili remittuntur tibi peccata tua. Offerebatur Chriſto Domino iſte homo ut ab ipſo ſanitatem corporis impetraret, ipſe tamen prius dat remiſſionem peccatorum, hujus rei cauſam dat S. Chryſoſtomus Hom. 30. *Noluit*, ait, *ſtatim corpus palam propoſitum curare, verum ut ab inimicis ſibi occaſio traderetur, latentem atque abditam curam animæ contulit, cum peccata dimiſit.* Priuſquam Dominus petitam corporis ſanitatem homini daret, ei remittit peccata, prævidebat enim Dominus calumniam ſcribarum, quæ ex hoc facto erat ſequenda; Ut inde occaſionem aſſumeret ſuam probandi divinitatem, duplici ſalutem ſcilicet ſigno, revelando cordis arcana & dando corporis. Solet enim Deus inter invidias aliorum fœlicitates adaugere, ut tanto magis invidum torqueat & caſtiget, *tr. 38. d. 15.*

Et ecce quidam de Phariſæis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat. Ad collatum homini ſanitatis beneficium offendebantur hi Scribæ & Phariſæi præ invidia & malitia: Nam frequenter eum viderant etiam cum Auctoritate morbos fugantem, & dæmones ejicientem, vento marique imperantem: & hæc omnia modo humanas vires ſuperante facientem. Sed hi proprias ulciſcentes affectiones Dei videbantur injuriam ulciſci. Sic ſeipſos torquebant qui injuriam inferebant calumniando, ſemper enim gravibus damnis injuriatores ſunt expoſiti. *De quibus vide tract. 36. d. 4.*

Et cum vidiſſet Jeſus cogitationes eorum dixit, ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Judicium temerarium hic committebant Scribæ & Phariſæi. *De cujus malitia vide ist. tr. 42.*

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

S*Imile eſt Regnum cœlorum homini Regi qui fecit nuptias filio ſuo. Matth. 22. v. 1.* Diverſa eſt hæc parabola ab ea quam ſcribit D. Lucas cap. 14. de cœna magna. Valde tamen ſimilis eſt ei, & omnia quæ ibi dicta ſunt facile huc referri & adaptari poſſunt. Habes item integrum tractatum de Eochariſtia, in quo jam ad quemcumque hujus Evangelii textum adaptatum habes diſcurſum; & præterea vide Dom 2. poſt Pentecoſten.

DOMINICA XX. POST PENTECOTEN.

E*Rat quidam Regulus cujus filius infirmabatur Capharnaum* Patravit hoc miraculum Dominus Jeſus in Cana Galilææ uno anno poſtquam ibidem aquam convertiſſet in vinum; non caret Myſterio repetitus hic Chriſti in Canam adventus: Theophylactus & D. Bonaventura hic inquiunt venit in Galilæam quia ibi bene exceptus erat ab illis hominibus, gratos ſe exhibentibus pro primo miraculo. Noluit Dominus ire in locum ubi propter exhibita beneficia non venerabatur. In Nazareth patria ſua compatrioti erant infeſti, & eum contemnebant, ut ipſe Dominus declaravit hoc Cap. 4. v. 44. Venit ergo in Cana Galilææ ubi bene excipiebatur per gratitudinem ob collata beneficia, & hinc etiam revertitur, nam receptorum beneficiorum gratitudo benefactores ad nova impertienda movet, *tr. 30. d. 7.*

Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Primum ſignum edidit Dominus in Cana Galilææ, dum convertit aquam in vinum. In quo figura ſacræ Euch præceſſit. Nunc etiam in Cana ſecundum edidit mirabile

& ſui

& fuit primum, in quo donat vitam & ſanitatem hominibus. Sed cur in eodem loco hæc duo miracula operatur? Cur non alius locus ad primam hominis ſanitatem eligitur, niſi ille qui figura Euchariſtiæ primo nobilitatus eſt? Ut ex his diſcamus, quod tota vita & ſalus hominis ex umbra ſacræ Euchariſtiæ dimanat. Nec enim alibi homo poterat vitam recuperare, ſanitatem impetrare, niſi ubi vivifici Myſterii umbra ac figura demonſtrata ac à Chriſto data eſt. Sacramentum enim hoc vitam donat mundo, *tr.26.d.2.*

Erat quidam Regulus cujus filius infirmabatur Capharnaum. Capharnaum ager interpretatur pinguedinis, in Capharnaum igitur infirmatur, id eſt, in pinguedine ſeu multiplicitate ciborum & epularum per quarum exceſſum mors acceleratur & pœnoſæ ac mortales ægritudines contrahuntur, *tr.31.d.19.*

Cujus filius infirmabatur Capharnaum. Vide quam ſolicitus, quam anxius hic Regulus pro ſalute filii impetranda diſcurrat, & ad Chriſtum accedens, ejus inſignem patienter perferat reprehenſionem: Parentes enim ſui ſæpius obliviſcuntur, ut filiorum reminiſcantur eiſque in neceſſitatibus ferant ſubſidium, unde multum obligantur ad reverentiam parentibus exhibendam, *tr. 23.d. 15.*

Hic cum audiviſſet, quia Jeſus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum. Nactus Regulus bonam occaſionem ex appropinquatione Jeſu, *abiit ad eum*; nempe ex Capharnaum quæ interpretatur *pinguedo terræ*, proficiſcitur in Galilæam, hoc eſt in pinguedinem cœli ſeu Eccleſiæ. Ubi erat pinguis panis Chriſti præbens delicias regibus; hoc eſt Sacramentum Euchariſtiæ: quod cur ſub ſpecie panis inſtitutum fuerit: Vide *tr.16.d.3.*

Hic cum audiviſſet quia Jeſus adveniret à Judæa in Galilæam. Immediate Dominus diſceſſerat à Samaria in Galilæam, & tamen dicitur quod ex Judæa advenerit. Cur hoc? Ratio eſt, quia Judæi utpote maligni Chriſtum appellant Samaritanum & quod in Samariam abierit objiciunt. At Galilæi, quamvis Dominus immediate ex Samaria diſcederet, dicunt, quod ex Judæa advenerit, ad quam miſſus erat, & in qua natus fuerat, ut ita majori vinculo Domino adſtringerentur, quod relicta Patria ſua ad eos abiret. Multum ſane interjacet inter probos viros & iniquos: Nam probi ea ſolum memoria tenent, atque dicunt ex quibus ſe maxime obligatos vident, ut ita ſe gratos erga benefactorem ſuum exhibeant. At iniqui ſemper accepta beneficia minuunt & vituperant ne multas ſuo benefactori gratias referre cogantur. Ingratitudo enim reproborum eſt teſſera. *tr.30.d.21.*

Dixit ergo Jeſus ad eum niſi ſigna & prodigia videritis non creditis. Præcipua ratio cur tam dure & aſpere huic Regulo ad petitionem ſuam reſpondeat, eſt quia cum modica & imperfecta accedebat fide, eſt enim hæc miraculorum ſicut & bonorum omnium principium, *tr. 29.d.1.*

Niſi ſigna & prodigia videritis non creditis. Videtur hic Chriſtus nullam habuiſſe cauſam hunc Regulum increpandi ſeu durius alloquendi, cum juſtum non videretur nullis viſis ſignis credere, ſunt enim illa quibus vera fides aſſeritur *de quibus ſignis habes*, *tr.29.d.16.17.18,19.20.21.& 22.*

Dicit ad eum Regulus: Domine deſcende priuſquam moriatur filius meus. Dicit illi Jeſus, vade, filius tuus vivit. Dominus rogatur à Regulo, ut deſcendat in domum ſuam ad eam tamen accedere noluit: à Centurione autem rogatus ut det ſanitatem ſervo in domumque ſuam ne deſcendat, tamen ad ejus domum ſtatim ſe confert. Cauſam dat D. Auguſtinus Tract. 16. Videre, ait, diſtinctionem. Regulus iſte Dominum ad domum ſuam deſcendere cupiebat. Ille Centurio indignum ſe eſſe dicebat. Hic ceſſum eſt elationi. Illic conceſſum eſt humilitati. Regulus ſuperbia inflatus imperioſe dicebat, deſcende antequam moriatur, filius meus. At Centurio magna humilitate ſe indignum fatebatur, ut Dominus in domum ſuam veniret, & quod ſuperbiæ ac elationi denegatur humilitas ac ſubmiſſio obtinet & impetrat, *tr. 32.diſc.5.*

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

Simile eſt regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Matth. 18. v. 23. Chriſtus Dominus communis Magiſter per ſimilium parabolarum propoſitionem communi ſe doctrinæ ac methodo accommodat. Quia ut ait, D. Hieronymus, *Paleſtinorum Syriorumque ſecutus eſt morem, qui ad omnem ſermonem parabolas jungunt, ut quod per ſimplex præceptum teneri ab Auditoribus non poteſt, per ſimilitudinem & exempla teneatur, altèque cordibus infigatur.* Præſenti autem parabola rem valde neceſſariam nobis inculcare voluit Dominus, Deum nempe nobis peccata noſtra non eſſe remiſſurum, niſi & nos injurias fratribus remittamus, *tr. 35.d.17.*

Qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Certum eſt & de fide reddendam eſſe nobis omnium dictorum & factorum rationem contra eos, qui aſſeruerunt, quod Deus mundum non gubernet, & omnia comparari poſſe ergaſtulo ſtultorum, nulla adhibita dataque ratione; eſt autem hoc adeo certum reddendam eſſe rationem, ut in eum finem certum diem deſignaverit, licet tempus hoc certum Deus propter utilitatem noſtram nobis ignotum eſſe voluerit, *tr.41.d.28.& 29.*

Qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Hoc plurimum inter alia vitæ noſtræ congruit emendationi, ſi jugiter conſideremus reddendam eſſe nobis exactam omnium rationem, *tr.41.d.30.*

Et cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. In decem millibus talentorum denotatur hic magna & ingens auri ſumma. Tanta autem auri ſumma maxime congruit antecedenti doctrinæ, in qua docuerat Dominus Fratri injuriam dimittendam ſeptuagies ſepties. Si enim Deus nobis condonat tantam peccatorum multitudinem, quæ longe excedit decem millia talentorum, id eſt, centum viginti milliones aureorum; ergo multo magis omnes proximorum contra nos offenſas ei dimittere debemus, quæ numero pauciores & qualitate ſua multo inferiores ſunt, præſertim cum Deus hac lege & conditione noſtra graviſſima & plura crimina remittat, ut & nos exiguas & parvas offenſas proximis condonemus, *tr.35.d.16.*

Oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Origenes. tr.6. in Matth. *In principio ergo*, ait, *ponendæ rationis oblatus eſt ei debitor talentorum multorum, qui ſcilicet multa fecerat damna, & magna ei erant injuncta, & nullum attulit fructum, qui forſitan tot talenta perdidit, quantos perdidit homines.* Servus iſte ſuperiorum & Prælatorum perſonam exprimebat, ut docent. D. Paſchaſius D. Thomas, Abulenſis & alii hic. Talenta autem crediti ſunt ſubditi, quod ergo aut injuria ſua aut malo exemplo ſeu ſcandalo ſubditi perierunt, tot talentorum factus eſt debitor, ut de illis redderet rationem, pro eiſque pœnas ſolveret, *tr.27.d.9.*

Oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Idem Origenes loco citato ſic inquit; Nihil immodicum ſed omnia maxima & peſſima peccavit iſte, qui oblatus eſt Regi. Tot ſervus iſte peccatis implicatur, excidit enim ea è memoria computum coram rege eſſe ſubiturum. O quot peccata evitarentur, ſi homines recordarentur, ſeipſos de ſuis factis rationem reddituros? *tr.41.d.2.*

Oblatus eſt ei unus qui debebat ei decem millia talenta. Theophylactus hic inquit: *decem millium talentorum debitores nos ſumus, qui quotidie multis beneficiis afficimur & nil boni rependimus.* Et ingratitudine in bonis acceptis tot tantaque debita excreverunt. Ingrati enim omnibus pene abundant vitiis, ideoque maxime Deo debitores & abominabiles, *tr. 30.d.22.*

Cum autem non haberet unde redderet, juſſit eum Dominus ejus venumdari & uxorem ejus & filios, & omnia quæ habebat & reddi. Magna hic apparet ſeveritas illius Domini, ex

qua quilibet peccator miſeram ſtatus ſui valet condiſionem recognoſcere. Cum mandatur venumdari jam amittit Dominum ſuum, ſcilicet Deum, deindeque omnia gratiæ bona, & ad diaboli tranſit mancipium. Cum venumdatur, jam ſibi deperdit uſum propriæ vitæ alterius, cum ſit alterique vivat. Cum venumdatur, jam ſuum perdit honorem, ſervus enim conſtituitur. Cum venumdatur etiam omnia ſua bona deperdit. O utinam homines generaret ſedulo, quot mala illis inferunt peccata, tam in ordine ſupernaturali quam naturali. In ſupernaturali amittit Deum, indeque omnia gratiæ bona. In naturali vero propriam vitam, honorem & omnia quæ habet homo, & tandem ſola peccata ſunt pabulum & nutrimentum inferni, qui tamen adverſus animas innocentes nihil facere prævalet, *tr.34 d.31.*

Proſtatus ergo ſervus ille orabat eum dicens: patientiam habe in me & omnia reddam tibi. Valde confidenter promittebat ſervus iſte ſatisfactionem operum, quia novit per pœnitentiam applicare ſanguinem Chriſti, inquit hic Palatius, *qui cum ſit infiniti valoris profecto omnia talenta valet.* Non mirum quod iſte ſervus quamvis valde pauper eſſet, & multum pecuniæ deberet, tamen confidenter dicat ſe omnia redditurum, pollicebatur enim ſe Redemptoris corporis & ſanguinis participem fieri, indeque etſi extrema degeret paupertate confidenter tamen ſperabat, ſe decem millia talentorum perſoluturum; qui enim hoc ſacratiſſimo edulio reficitur, omnibus gratiarum divitiis abundat, ut omnia talenta valeat exolvere, *tr.26.diſc.8. 18. & 23.*

Miſertus autem Dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei. Magnitudinem doni hujus in ſervum collati nobis explanat D. Antonius Ulyſſipon. ſerm. in Dom. 22. poſt pentecoſt. *Tria facit hic*, ait, *Miſericordia Dei, ſcilicet, purificat animam à vitiis, locupletat Chariſmatum divitiis, accumulat cœleſtium gaudiorum deliciis.* Dei miſericordia purificat animam à vitiis, ſicque huic ſervo remiſit debitum, *tract.30.d.15.* Locupletat Chariſmatum donis; non ſolum Dei pietas interveniente noſtra pœnitentia culpam noſtrorum delictorum remittit, ſed etiam multa, quibus anima ditatur interiora gratiæ communicat dona, *ibid.d.14. & 17.*

Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat centum denarios, & tenens ſuffocabat eum dicens: redde, quod debes. O impudens ſucie! An tam facile oblitus es beneficii à Domino tuo tibi præſtiti, maxime ex hac cauſa ut addiſcas qualiter & tu te cum conſervo tuo habere debeas. Ex quo tu judica, quod ſi Deus tanta facilitate remittit decem talenta, annon & tu tenearis illi remittere. Cujus remiſſionis varia conſiderantur motiva, *tr.35.d.22. Vide quoque tractatum de injuriis.*

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

TUnc abeuntes Phariſæi Conſilium inierunt. Matth.22. v. 15. Multa Chriſtus Dominus tum verbo prædicationis ſuæ, tum opere curationis in Phariſæos contulerat beneficia, variaque media adhibuerat, quibus eos emendaret & in viam ſalutis reduceret, illi tamen hiſce nihil emendati adhuc conſilium inierunt, ut Jeſum caperent in ſermone & ſic cauſam mortis in eo invenirent. Certe peſſima retributio, unde etiam tam ſevere à Deo urbis ſuæ excidio puniti, in exemplum ingratorum, *tr. 30. d. 24.*

Ut Jeſum caperent in ſermone. Multa jam Phariſæi contra Chriſtum objecerant, quod nimirum eſſet vini potator, quod cum publicanis ac peccatoribus manducaſſet, ſed primum evidenter erat falſum, ſecundum autem nullum admittebat defectum, ſed erat ſumma ſanctitas, religio ac pietas, & quamvis ab ipſis Phariſæis judicaretur malum, non tamen ideo erat morte dignum, ut tamen nocerent, & aliquid morte dignum invenirent voluerunt Jeſum capere in ſermone lingua utentes pro inſtrumento, hanc enim communiter ſicut & hic ſolet pro inſtrumento aſſumere invidia, cujus partus Detractio eſſe oſtenditur, *tr. 38. d. 11.*

Ut Jeſum caperent in ſermone. Et miſeros omnibus miſeriores; quorſum eos ob innocentiam & ſanctitatem Jeſu non ſtimulat, non enervat invidia, *tr. 38. d. 14.* Sed vobis contingit quod culcitræ ſtramineæ quæ accurrit ut ignis flammas extinguat, & comburitur igne illæſo non tantum ſed ardentiori remanente, ſic ſæpe Deus eorum, qui aliorum invidia exagitantur felicitates adauget, *ibid. d. 15.*

Magiſter ſcimus quia verax es & viam Dei in veritate doces. Ecce quam pulchra verba; quam ingenioſa de Chriſto prædicatio! Etenim in rei veritate ita etiam res ſe habebat, ut hæc de Chriſto negare non poſſent: & tamen eouſque illos ſeducit invidia, ut hæc de Chriſto proferentes ejus confirment innocentiam, ſeſeque de injuria Chriſto per injuſtam mortem illata confundant, ſic invidus ſibimetipſi omnium malorum eſt artifex, *tr. 38. d. 18.*

Dic ergo nobis, quid tibi videtur, licetne cenſum dare Cæſari an non? Phariſæi quamvis agnoviſſent tributum ſolutum fuiſſe à Domino, ut eſt veriſimilius, tamen quæſtionem proponunt, quia ex Chriſti factis ac operibus conjecturabant, quod ipſe tributum præſtitiſſet pro vitando ſcandalo, pro quo inquam, evitando eheu quam non Chriſtus ipſe & Sancti inſudarunt; *tr. 28. d. 14.*

Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait, quid me tentatis Hypocritæ? Hos interrogatores qui blanda quærebant; *Magiſter ſcimus quia verax es* &c. Severe ac coram omni populo eos vocat Chriſtus Hypocritas, oſtendens quod eorum internam malitiam cognoſcebat, quo ſe verum Deum eſſe demonſtrabat, cum intima cordis agnoſceret. Sic Hypocriſis ſæpe cum magna ignominia detegitur, & tametſi homines lateat, Deo tamen occultari nequaquam poteſt. *tr. 33. d. 14.*

Date ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari & quæ ſunt Dei Deo. Hilarius: *Deo*, ait, *etiam ea quæ Dei ſunt reddere nos oportet*, id eſt, *corpus & animam & voluntatem. Numiſma autem Cæſaris in auro eſt, in quo eſt ejus imago depicta, Dei autem numiſma homo eſt, in quo eſt Dei imago figurata; ideo divitias veſtras date Cæſari, Deo autem innocentia veſtra conſcientiam ſervate.* Quod etiam docet D. Bernardus lib. de Paſſ. Domini c. 3. Terreno regi dandum eſt aurum & argentum, in quo eſt ejus imago exarata: Deo vero dandus eſt totus homo qui ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus eſt. *tr. 30. diſc. 13.*

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

LOquente Jeſu ad turbas, ecce princeps unus acceſſit. Conditio perſonæ hic deſcribitur, nam quamvis unum tantum eſſet templum Jeroſolymis in quo ſacrificare licebat, tamen per totam terram promiſſionis ad orandum & ad docendum populum multæ erant ſynagogæ, & unaquæque ſynagoga ſuos habebat præſides ſeu principes & hi dicebantur Archiſynagogi. Hic autem homo vere dicitur Princeps, quia ſeipſum & omnem vanam erubeſcentiam vincere noverat, ut à Phariſæorum ſupercilio deſcenderet & ad Chriſtum veniret eumque adoraret. Qui enim pudorem excutit conſtans in ſervitio divino magnam gloriæ poſſidet arrham &c. *tr. 25. diſc. 5.*

Et adorabat eum dicens: Filia mea modo defuncta eſt, ſed veni impone manum tuam ſuper eam & vivet. Princeps hic non acceſſiſſet ad Chriſtum niſi hac filiæ ſuæ preſſus fuiſſet infirmitate; hoc igitur ſunt corporis infirmitates ac ad-

verſitates,

verſitates, utpote ex quibus magnum capimus lucrum, unde propter eaſdem Deo agendæ ſunt gratiæ. *tract.* 30. *diſc.* 18.

Sed veni impone manum tuam ſuper eam, & vivet. Agnoverat Archiſynagogus carnem Chriſti habere vivificam vim, ac Spiritum vitæ; poſtulat ergo ut filiam tangat, tamquam certus quod ex tactu illius ſanctiſſimæ carnis ſpiritum vitæ hauriet filia Conferebat tunc per tactum corporis ſui vitam corporibus, nec minorem habet virtutem nunc in ſacratiſſimo Sacramento conferendi vitam animabus. *tr.* 26. *diſc.* 2.

Et ſurgens Jeſus ſequebatur eum. Poſtulat Regulus, ut Dominus vadat in domum ſuam, ad ſanandum filium, ipſum Chriſtus reprehendit, quod ejus præſentiam corporalem requirit, At dum Archiſynagogus petit adventum Domini in domum ſuam ad filiam ſuſcitandam Chriſtus cum illo pergit, & minime eum increpat. Ratio diverſitatis eſt: Erat enim iſte Princeps Synagogæ & ſacerdos; ergo ob Eccleſiaſticam dignitatem fuit venerandus & non publice arguendus ac increpandus. *tract.* 22. *d.* 23. 24. & 25.

Et ſurgens Jeſus ſequebatur eum. Cur hunc Archiſynagogum ſecutus ſit Jeſus ratio eſſe poteſt, quod hic Archiſynagogus fuerit de numero eorum, qui maxime Chriſtum adverſabantur & multis injuriis afficiebant, & ita de quodam dicitur à D. Luca. *c.* 13. & 14. Reſpondens autem Archiſynagogus, indignans quod Sabbatho curaſſet Jeſus. Ergo cum Jairus veniſſet ad Chriſtum non erat dure arguendus ſed benigne acceptandus; Magni enim animi eſt, eos, qui aliquando nos injuria affecerunt benigne alloqui. *tr.* 36. *d.* 14. & 15.

Et ecce mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur, acceſſit retro. Non clamat mulier vel rogat pro ſua ſalute, uti Archiſynagogus vel cæcus; ſed tacens retro venit ad Chriſtum, venit ergo ſecretò, & abſconditè, ut notant Optatus Milevitanus *cit. lib.* 5. D. Ambroſius, *lib. de Salomone c.* 5. *quia turpi & fœtido morbo laborabat, & tamen* ut notat D. Paſchaſius, *lib.* 5. *in Matth.* Accedit, *malunt enim fidei trepidante conſilio ex fiducia judicari, quam de tam fœtido vulnere ſic perire.* Audeant hoc ſceleſti & immundi, abrumpant pudorem noxium & aſſumant conſilium fidei, & viam ſalutis inveniant, qui pudorem ſuffert conſtans in ſervitio divino amicitiam Dei & criminum recipit indulgentiam. *tract.* 25. *diſc.*

Acceſſit retro. Albertus Magnus hunc acceſſum à tergo ſummæ Mulieris adſcribit humilitati, quia ſe judicavit indignam Domini aſpectu, unde in tantum ſublimata eſt à Chriſto, ut non ſolum Dominus in eam conjiceret oculos, ac cum ea loqueretur, ſed etiam ut filiam vocaret quod nulli alteri mulieri in Evangelio conceſſum fuiſſe legimus. Humilitas enim gratias & dona Dei promeretur. *tr.* 32. *d.* 5.

Et tetigit fimbriam veſtimenti. D. Gaudentius, *ſerm. in Dedicat. Baſilicæ*, hoc attribuit fidei mulieris, & ſic ait: *Attactu fimbriæ medelam credendi fides traxit, & ſalutem quam præſumpſerat acquiſivit.* Magna fuit fides hujus mulieris, quæ non ſolum tangendo carnem Chriſti, ſed etiam ejus veſtem ſperabat ſalutem, prout ultima verba, *quam præſumpſerat.* Nam tam præpotens eſt fides, ut quidquid hominis præſumptio effugere valet, hoc totum impetret ac aſſequatur firma fides. Varia enim ſunt bona quæ fides operatur. *tract.* 29 *diſc.* 3.

Acceſſit retro & tetigit fimbriam veſtimenti. Non prætermittendum eſt hic quod eleganter docet Chryſologus *ſerm.* 34. *Audiant Chriſtiani, qui quotidie corpus Chriſti attingunt, quamnam de ipſo corpore poſſunt ſumere medicinam, quando mulier totam rapuit de ſola fimbria Chriſti ſanitatem? ſed quod nobis flendum eſt, mulier de vulnere medicinam tollit, nobis medicina ipſa retorquetur in vulnus.* Mulier ex tactu fimbriæ veſtimenti reportavit ſanitatem, acceſſit cum fide & humilitate, ideo fimbriam tangit; acceſſit cum reverentia & compunctione gravitatem ſui morbi agnoſcens, ideo à tergo venit, non audens Chriſti faciem aſpicere, ac proinde ſanitatem ſuo vulneri impetravit. At ſæpe multi illis virtutibus deſtituti & in peccatis obdurati ad menſam Domini conveniunt & ideo ipſa medicina reflectitur eis in vulnus, *tract.* 26. *diſc.* 16. 25. 37. 38. 39. 40. & 41.

DOMINICA ULTIMA POST PENTECOSTEN.

AGit hoc Evangelium de ſignis Judicium Chriſti præcedentibus, & coincidunt cum iis quæ dicta ſunt dominica prima Adventus, nec aliud hic dici quidquam poteſt. Habes item integrum tractatum de Judicio finali. 41. Unde tum ad dictam Dominicam, tum ad citatum Tractatum conſulto lectorem remitto.

INDEX CONCIONATORIUS

FESTORUM.

FESTUM S. ANDREÆ APOSTOLI.

AMbulans Jeſus juxta mare Galilææ vidit duos fratres Simonem qui vocatur Petrus & Andream, fratrem ejus. Matth. 4. Inſolitus profecto vocationis modus, at tantum opus, quantum erat ſacri Evangelii prædicatio vocationem inſtituere ad littus maris, ubi non inveniuntur niſi homines ſimplices & rudes, ſcilicet pauperes piſcatores; Annon convenientibus fuiſſet ad tale opus eruditos aſſumpſiſſe Philoſophos? ſed oſtendere voluit Dominus illuminationem mundi & prædicationem Evangelii opus eſſe divinæ potentiæ, veræque fidei eſſe ſpecimina quod pauperes piſcatores tam potenter mundum Evangelio ſubjecerint. *tr.* 29. *diſc.* 18. & 21.

Ambulans Jeſus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus & Andream fratrem ejus. Ex eo quod hi ad Apoſtolicum munus vocati Apoſtoli piſcatores eſſent homines ſimplices & rudes, impiiſſimi idololatræ Porphyrius & Julianus objiciebant Chriſto, quod ideo tales rudes aſciverit ad Apoſtolatum quibus poſſet facile quod vellet perſuadere, abſque eo quod modum ejus vivendi valerent apprehendere. Sed tantum abeſt, ut inde aliquid de magnitudine ac excellentia Chriſti detrahere poſſet horum impoſtorum invidia, quin potius in eorum confuſionem ejus divinitas ac Majeſtas magis patefit ac declaratur, ſæpe enim Deus eorum, qui aliorum invidia exagitantur, fœlicitates adauget. *tr.* 38. *diſc.* 15.

Et ait illis venite poſt me & faciam vos fieri piſcatores hominum. Chriſtus ſtatim in Exordio ſuæ prædicationis hoſce vocavit Apoſtolos, & hoc propter Doctrinam moralem animis Apoſtolorum inſtillandam; quia ad compoſitionem morum non ſufficit ſolum verbalis inſtructio, ſed magis requiritur aſſuefactio cum eo, qui eſt morum Magiſter. Et quia Apoſtoli futuri erant Doctores orbis terrarum non ſolum quoad prædicationis doctrinam, verum etiam in compoſitione morum, & totius vitæ honeſtate, ideo inſtrui debere per longam converſationem

cum Chriſtoqui erat regula morum, ex qua Chriſti Domini erga Apoſtolos ſolicitudine erguere licet quanta ſit modeſtorum Eccleſiaſticorum obligatio per morum debitam compoſitionem proximis ſæcularibus bonum præbendi exemplum, ut quod docent verbis, operibus confirmetur. *tr. 22.diſc.16.*

Vidit duos fratres. Eligit ipſos atque in eos ſuos firmavit oculos; eligit enim juxta liberum ſuum beneplacitum, ſuosque firmat oculos in eum qui ipſi placuerit, ut dici non poſſit illi quare huic & non illi? eſt etenim gratiæ ſuæ Dominus ex quo colligere licet quantum ſit beneficium vocatio ad fidem, de quo vide. *tr.30.d.14.*

Vidit duos fratres & ait illis: venite poſt me & faciam vos fieri piſcatores hominum. Non ait: faciam vos Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, non ait nunc, ecce dabo vobis claves regni Cœlorum; ſed faciam vos fieri piſcatores hominum: Captores piſcium, fiunt hominum piſcatores. Inquit D. Chryſoſtomus ſerm. 28. Ut manifeſtum ſit, quod qui ad munus ſacerdotale vocantur ad labores non vero ad otium deſtinentur. *tr.22. diſc. 33.*

Domine ne me permittas de cruce deponi. Verba hæc ſunt Sancti Andreæ Apoſtoli: Accurrit turmatim populus illum de cruce liberaturus, ſed conſtantiſſimus in paſſione Apoſtolus Deum rogavit, *Domine ne me permittas de cruce deponi*, oſtendens hic certitudinem fidei quam colebat: Martyrum enim in tormentis conſolationes, ingens eorum pro fide patiendi aviditas, evidens veræ fidei noſtræ perhibet teſtimonium. *Tract. 29.diſc 20.*

FESTUM S. THOMÆ APOSTOLI.

De hoc feſto require Dominicam in Albis.

FESTUM NATIVITATIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

Factum eſt autem in illis diebus exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis. Luc.2.v.1. Non ſine ingentis pondere miſterii Chriſtus naſcitur dum univerſus orbis deſcribitur; divina enim diſponente Sapientia Chriſtus naſcitur eo tempore quo Romani principabantur; & ideo non memorantur hic Reges Judææ, ſed Imperator orbis, quia jam prædicatio & notitia veritatis, non in uno populo, ut olim in Judaico coercenda erat, ſed in omnium gentium nationes diffundenda ac promulganda; hoc enim evidens veræ fidei nobis præbuit argumentum quod poſt nativitatem Chriſti in tam brevi temporis ſpatio ad omnes omnino populos fuerit extenſa. *tr.29 diſ 17.*

Factum eſt autem in illis diebus exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis. Naſcitur Chriſtus ſub imperio Romanorum. Pulchre cauſam dat Hugo Victorinus lib. 4. de vanit. Mundi: *Cum Roma, ait, victrix ſuper regna omnia ſuperbo faſtu caput extuliſſet; tunc ergo dominante ſuperbia humilis venit, ut de ſua humilitate celſitudinem mundi ſterneret, manifeſte demonſtrans quantus in ſua majeſtate foret, qui in noſtra infirmitate poſitus univerſa ſubjecit.* Dum Romana poteſtas ſuper totum orbem imperabat, finis illius adeſt, & à Chriſto puero paupere & humili ſubjuganda, & ut glorioſiſſima ſit victoria, quando cum Cæſaris magnitudine congreditur, non exercitu Angelorum, ſed humana infirmitate ipſa mundana celſitudo eſt expellenda & confundenda. Sic quoque ad eumdem prorſus modum ſuperbiſſimi inſultus dæmonis humilitate vincuntur. *tr.32. diſc. 17.*

Aſcendit autem & Joſeph à Galilea de civitate Nazareth in Judæam in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem. In Bethlehem Juda naſcitur Chriſtus, Bethlehem idem valet ac domus panis, Juda & confeſſio, ubi enim cum peccatorum confeſſione adjungitur cœleſtis panis, ſtatim in anima naſcitur vera ſalus Chriſtus Dominus. *tract.56. diſc.30.*

Aſcendit autem & Joſeph in Civitatem David quæ vocatur Bethlehem. In Bethlehem Juda naſcitur Chriſtus, nec ſine myſterio. In Bethlehem ſiquidem ſepulta eſt Rachel, quæ figuraliter Eccleſiam exprimit; ut denotetur, quod ibi eſt ſecura requies Eccleſiæ, ubi adeſt cœleſtis panis, Euchariſtia enim ad Eccleſiæ fulcimentum contra Hæreſes inſtituta fuit. *tr. 26.diſc.1.*

Aſcendit autem & Joſeph in Civitatem David quæ vocatur Bethlehem. Aliud ex loco ubi facta eſt Chriſti nativitas eruitur myſterium; In Bethlehem Ephreta ſepulta eſt Rachel. Rachel Eccleſiam, Bethlehem domum panis, Ephrata vero fructum ferrentem ſignificant; quia Eccleſia ad præſentiam cœleſtis panis uberes fructus productura erat. In hoc enim Sacramento bonorum omnium reperitur beneficentia. *tr. 26.diſc.8.*

Et verbum caro factum eſt & habitavit in nobis. Joan. 1. Magnos peccator vires dæmoni ſuppeditarat, ita ut neceſſarium fuerit divino verbo carne obarmatum prodire in campum & cum hoſte congredi, & ut victoria eſſet perpetua neceſſarium erat carnem hanc nobis relinquere in Sacramento Euchariſtiæ uſque ad conſummationem ſæculi, quod proinde eſt contra omnes tentationes & inimici infernalis vires antidotum. *Tract. 26. Diſc. 20.*

Peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit & reclinavit in præſepio. Ponitur in præſepio Chriſtus Dominus, ut denotaretur, quod ipſe ut verus Paſtor non alio cibo, niſi proprio corpore vellet ſuos ſuſtentare & alere. D. Zeno ſer. 3. de Nativit. *In ſtabuli*, ait, *præſepe deponitur, ſcilicet Chriſtus, populorum paſtorem pabulumque ſe eſſe conteſtans.* Hic explica rationes ob quas Euchariſtia per modum cibi & ſub ſpeciebus panis inſtituta fuerit, *tr.26.diſc.3.*

Et reclinavit eum in præſepio. D. Chryſoſtomus Homil. de Nativit. *Propterea in ſtercore, ait, naſcitur, ut eos qui ſunt de ſtercore ſublevet. Levans de ſtercore inopem. In ſtercore naſcitur, ubi & Job ſedebat, & poſtea coronatus eſt.* Quando diabolus omnium malorum in Jobum conglomeravit tempeſtatem, ad hoc deventum eſt, ut ipſe ſederet in ſterquilinio; at piiſſimus Jeſus reclinatus eſt: majorem dejectionem & humilitatem pro nobis ipſe voluit ſuſtinere quam quilibet alius homo potuit invenire; ad hoc ut ad ejus imitationem eamdem exerceamus. *tr.32. diſc.7.*

FESTUM SANCTI STEPHANI Proto-Martyris.

Ecce ego mitto ad vos Prophetas & ſapientes & ſcribas. Matth.23.v. 34. Comminatur in hoc Evangelio Dominus Judæis univerſale eorum excidium & perniciem, & tamen inducit clamorem vindictæ ad pœnam infligendam à ſanguine tot juſtorum effuſo, nulla diſpendii proprii ſanguinis facta mentione: Cur hoc? Euſebius Emiſſenus reſpondet: *Puto enim, ait, quod Dominus noſter ſeipſum Zachariam vocat, & præterito pro futuro utitur. Interpretatur enim Zacharias memoria Domini ſicut enim Chriſtus Jeſus dicitur verbum Domini; ſic etiam dicitur memoria Domini, & iſte quidem eſt Barachiæ filius, qui Benedictus Dominus interpretatur. Hunc autem occiderunt Judæi inter templum & altare, quoniam ibi Chriſti mortem inter ſe conciliati ſunt.* Comminabatur Dominus Jeroſolymæ ſui exterminium & ruinam, & ſub nomine ac ſanguine Zachariæ ſeipſum paſſum intelligens; ſed jam inſurgit difficultas: Cur Chriſtus vaticinans rebellis populi extremam cladem ob facinus ſuæ mortis patratum Paſſionem ſuam ſub nomine Zachariæ abſcondit? Coarctabatur Dei Filius prædicere extremam ruinam miſeræ Civitatis ob ſcelus ſanguinis ſui effuſi & ſimul videbat ultionem in inimicos à generoſa Dei Filii indole valde degenerem eſſe, noverat enim inimicorum amorem divinæ filiationis eſſe inſigne. *tr.35.diſc.12.*

Ecce ego mitto ad vos. Conſidera hic retributionem miſericordiæ Dei: Cum enim ipſe pateretur injuriam & ad ipſum merito deberent recurrere veniam rogantes, ipſe ad

illos

los mittit quaſi præpoſtere incedens; Ad exemplum noſtrum, hoc fecit piiſſimus Jeſus ut nobis declararet virtutem quæ a ai ccitur præveniendo illos qui nos offenderunt, *tr.25.d.19*.

Et ex illis occidetis & crucifigetis & perſequemini de Civitate in civitatem. Voluit hic Chriſtus Dominus illis præſignificare certum aliquod fidei noſtræ indicium; quam continuis internecionibus perſequantes exterminare non poterunt, imo per eaſdem majora ſemper accipit incrementa. *Tractatu 29. diſc. 18*.

Et ex illis occidetis & crucifigetis & perſequimini de Civitate in civitatem. Enorma profecto ſcelus, talibus criminibus talia rependere beneficia, ac propterea non immerito reprobati ac exterminati meruerunt. *tract. 30. diſc. 27*.

Ut veniat ſuper vos ſanguis juſtus. A vobis ô Judæi! exigetur ratio omnis hujus ſanguinis omniumque beneficiorum quæ Deus in vos contulit. Certo enim ſcitote quod Deus hæc omnia tamquam teſtes juſtæ veſtræ damnationis proferet ad judicium in quo tanto magis excreſcent ſupplicia quo majora fuerunt beneficia. *tr.30.d.19*.

Jeruſalem Jeruſalem! quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas & noluiſti? Vox Græca, gallina; communis eſt ad avam in genere, & ad gallinam in ſpecie, aptiſſime tamen verſio noſtra trahitur ad gallinam in ſpecie: Nam & D. Auguſt. ait: *lib. 1. q. Ev. q. 36. Mirus eſt amor omnibus fere avibus ad conſervandos & protegendos pullos, ſed præcipue Gallinis quæ pullos colligunt ſub alas, id eſt cum deſiderio & ſollicitudine eos fovent.* Sic quoque Chriſtus animas noſtras ſua gratia ac auxiliis fovet ac protegit cum eas magnificat, unde & ipſi multum obligamur, *tract. 30. diſt. 17*.

FESTUM S. JOANNIS EVANGELISTÆ.

Converſus Petrus vidit illum diſcipulum quem diligebat Jeſus ſequentem, qui & recubuit in Cœna ſuper pectus ejus, & dixit: Domine quis eſt qui tradet te? Magnas & miras laudas hic Sanctus Joannes de ſeipſo commemorat, quod converſus Petrus vidit diſcipulum quem diligebat Jeſus, qui in cœna recubuit ſuper pectus ejus, &c. mirum eſt, quod cum Joannes eſſet ſumma modeſtia ac humilitate præditus, aliis hæc referenda non commiſerat? recte reſpondet Dionyſius Carthuſianus: *Joannes non ad ſui ipſius jactantiam toties commemorat, ſe ſpecialiter dilectum à Jeſu, ſed ut tanto beneficio gratus conſiſtat, & quia dulciſſimum ſibi fuit recolere, quam affectuoſe & familiariter ſe habuit Jeſus ad eum.* Scribit ſuas laudas Joannes, non ut ſe extollat, ſed ut ſe perpetuo memorem tantorum beneficiorum declaret. Grato ergo animo Joannes hæc beneficia retulit, indicans ſemper in eo illorum vigere memoriam ut ad nova viam ſternat, *tr. 30.d.6*.

Dixit Jeſus Petro ſequere me. Quamvis Chriſtus dux ſit omnium, omnesque ejus ſequi teneamur veſtigia, juxta D. Petri admonitionem, potiſſimum tamen ldua fuit ſacerdotum, quos ducas ovium creavit, qui in ſe ipſis referre debent Chriſtum & dicere cum Apoſtolo: *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* quod eſt, inſigne perfectionis & ſanctitatis in miniſtris factis motivum, qualia adhuc alia vide. *tract. 22. diſc. 7*.

Dixit Jeſus Petro ſequere me. Certe valde decipitur qui ſibi perſuadet, eos qui ad munus ſacerdotale vocati ſunt, ſedere poſſe & requieſcere, quanto eatantum intentione ſacerdotium inſtituit Chriſtus, ut perpetuo ad ejus exemplum diſcurrant animarum ſalutem procurentes. *tract. 22. diſc. 12*.

Hic eſt diſcipulus ille quem diligebat Jeſus. Multis & magnis prærogativis Joannem condecoravit Jeſus, ſed in aliquo videtur mihi illum etiam ultra dignitatem Angelorum à Chriſto fuiſſe elatum: ſcribit enim de ſeipſo in ſua Apocalypſi, *cap. 19. v. 10. & c. 22. v. 8. cecidi ante pedes ejus, ut eum adorarem & dixit mihi: Vide ne feceris, conſervus tuus ſum.* Cur Angelus tam ſtricte prohibet à Joanna adorari cum adoraret à Joſue non recuſaverit? *Joſue 5. v. 15.* qui etiam virgo erat ut ſcripſit D. Ignat. ad Philipp. D. Hieronymus lib. 1. contra Jovin. Cur ergo non patitur Angelus ſe adorari, quam excellentiam vidit in Joanne. Ratio videtur eſſe hæc; quod Angelus in Joanne agnoſcebat ordinem ſacerdotalem, inter Angelos enim & ſacerdotes multæ ſunt Analogiæ ita tamen ut Sacerdotes Angelis in multis prærogativis ſint ſuperiores. *tr. 22. diſc 10. per totum*.

Qui ſupra pectus Domini in cœna recubuit. Joannes ſumme ac fervide diligebat Jeſum, & tamen Joannes ſolum amorem commemorat quo eum Jeſus proſequebatur, de ſuo amore erga Jeſum nihil ſcribit; ſublimis hæc & perſpicax Aquila ſolum aaperiuit magna Domini beneficia in ſe impenſa, tacet vero ſua obſequia à ſe exhibita, & propter hanc gratam beneficiorum acceptorum memoriam altius à Domino meruit honorari, beneficiorum enim recaptorum recognitio benefactores noſtros ad impertianda movet, *tract. 30. diſc. 7*.

CIRCUMCISIO DOMINI NOSTRI J. C.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo. Incipimus hodie novum Annum; juſtum autem eſſet ut eum incipremus aliquo excellenti opera, imitando Chriſtum, ut omnes ſuæ prædicationis annos incepit opere aliquo prodigioſo. Illud autem opus excellans quo nos annum novum incipere debemus eſt ſacra communio virtute cujus corroboramur ne cadamus, & toto anno in bono perſeveremus. *tr. 26. d. 17*.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer. Voluntaria circumciditur Jeſus non viſeu coactione præcepti, Circumciſio enim inſtituta erat in ſignum peccati, & in illius remedium parvulis applicabatur; Chriſtus Dominus vero conceptus non de viro ſed de Spiritu Sancto peccatum non habuit; & idcirco circumciſione non indigebat piiſſimus Jeſus. Quare ergo voluit circumcidi? pulchram rationem dat D. Zeno ſer. de Circumciſione; *Non enim, ait, aut finis legis, ut verus Chriſtus eſſe patuiſſet, ſi quid prætermitteret, sed ab alio ſalutis hominum præſtari potuiſſet.* Ex eo circumciditur, quia ſic omnia præoccupavit ac implevit ſalus ut nihil quod pro nobis ipſe non feciſſet, præſtandum deſiderandumve relinquerat. *Vide tr. 30. diſc. 14*.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer, ex ttu hoc clare habetur quod Evangeliſta circumciſionem alaris non exprimat verbis ſed potius ſupponat, non enim ait: Circumciſus eſt, *ſed poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer*; in quo circumciſionem ſupponit. Et deinde indicat octavo die, ſcribit impoſitum illi fuiſſe nomen Jeſu. Quare ergo Evangeliſta circumciſionem non aaptimit? Ratio eſt: in præſentatione & Baptiſmo Jeſu Magnalia divulgantur: *Lumen ad revelationem gentium & gloriam plebis tuæ Iſrael.* In Baptiſmo hic eſt filius meus dilectus. At hic manifeſtantur ejus humilitas: Magnalium divulgatio cum ſit ejus ingenio admodum repugnans ut agnoſcatur ſcribi neceſſarium eſt: humilitas vero cum naturæ, maxime cohæret, calamo non indigat, ut credatur, ſed optima ea lenitei ejus propenſione patefit, eſt enim piiſſimus Jeſus humilitatem valde propenſus. *tract. 32. diſc. 7. & 8*.

Ut circumcideretur puer. Circumcidendo carnem diſponit ſe ad recandum ſuum nomen Jeſus quod venit à cœlo, & tuam circumcidendo à ſuis affectibus carna-

libus

libus maxime libidioſis diſpones te ad recipiendum ipſum totum Jeſum in Sacra Euchariſtia quæ virtute pollet ſomitem concupiſcentiæ mitigandi. *Tract.26. diſc.* 14. 15. & 16.

Vocatum eſt nomen ejus Jeſus. Non inepta hic oritur quæſtio, cur Dominus potius appelletur Jeſus quam Emanuel; cum tamen per Prophetam Iſaiam prædictum ſit quod Emanuel vocabitur? Pro cujus elucidatione ſciendum quod antiqui Patres filiis ſolebant imponere nomina ab eo, quod ſæpe in memoriam revocandum erat, ut notat Lippoman. *in Cap. 2. Exodi.* Et alii &c. ad hoc ut quoties nomen filii audirent, toties divinum recordarentur beneficium. Merito ergo dicitur Jeſus & non Emanuel. Emanuel ſignificat naturæ excellentiam, Jeſus Redemptoris officium indicat, quod vitam dare pro ſuis conſtringebatur, multiſque aliis hominem affecerat beneficiis creationis, conſervationis & præſervationis; potius autem obligatio muneris debet ante oculos obſervari quam dignitas perſonæ, ideoque ut & tibi hoc ex nomine proveniens munus rita eſſet expenſum ſemper fixum eſſet in mente, inſculptum eſt in nomine ad hoc ut ad gratitudinem excitareris. *tr.30.diſc.* 1.2.3.4.*&c.*

FESTUM EPIPHANIÆ DOMINI.

C*Um natus eſſet Jeſus in Bethlehem in diebus Herodis Regis. Matth.* 2. *v.* 1. Patefecerat jam Chriſtus Dominus humanitatem ſuam nativitate ſua in carne hac mortali, in lachrymis, in ſtabulo & præſepis modo nunc etiam aggreditur nobis oſtendere ſuam divinitatem, quando in Idololatriæ tenebris errantia Magorum corda hodie ex oriente vocat in admirabile lumen ſuum, quod vere opus ſolius Dei fuiſſe probatur. *tract. 9. diſc.*18.

Ecce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam, dicentes ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum? Ecce Magorum in Chriſto inquirendo fortitudo, conſtantia ac perſeverantia, nec timent dum alium Regem in præſentia Herodis nominant, nec dubitant an natus ille ſit Rex ſed certiſſime noverant, & ſolum inquirunt de loco, quo natus ſit Rex Judæorum. Et ne eorum tam certa reſolutio ac determinatio alicui videretur incauta & imprudens, ideo cauſam motivam & finalem ſui adventus explicant Magi. *Vidimus ſtellam ejus*: ecce Cauſa motiva. *Venimus adorare.* Ecce finalis; & ex hoc vere Regem natum Deum eſſe oſtendunt: *In his igitur tribus, inquit Hugo, continetur ſumma ſalutis æternæ, vidimus recta fide venimus bona operatione, adorare mentis devotione;* unde clare colligitur; Hominem ad fidem vocatum eſſe non ſufficere niſi etiam conformiter ad eam operetur. *tr.* 29.*diſc.*7.

Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum? Multo ſplendidius erat, quod Chriſtus Dominus Patris unigenitus diceretur, ſcilicet ubi eſt qui natus eſt Filius Dei? quam quod diceretur Rex Judæorum; & tamen hujus ultimi tantum fit mentio. Rationem aſſignat D. Chryſoſtomus *Hom. 7. in Matth. Oportebat*, inquit, *humiliore interim ſermonis ingreſſu inſtitui prædicationis exordia.* Voluit Chriſtus Dominus non ut ab eo quod ſublimius erat, & inauditum inter homines, ſcilicet, Filius Dei, ſed ab eo quod humilius magiſque uſitatum, ſemper nomen Regis initium ſumeret prædicatio. Humilitas enim fundamentum eſt cæterorum bonorum operum, unde illa non immerito cuilibet bono operi præmittitur. *tract.* 32. *diſc.*2.

Vidimus enim ſtellam ejus in Oriente. Quæſtio eſt, quomodo Magi cognoverint hanc ſtellam peculiariter eſſe Dei, dicunt enim: *Vidimus ſtellam ejus?* D. Chryſoſtomus *Hom. 6.* hanc cauſam aſſignat: Merito inter omnes ſtellas hanc eſſe ſtellas ejus peculiariter agnoverunt: quia *ſtella hæc tam exiguum locum, tugurii, ſcilicet atque præſepis oſtendit, ſublime illud relinquens, ad inferiora veniens, ſuperque ipſum caput pueri ſeſe conſtituens.* Stellæ aliæ in cælo fixæ hominum adorationem ſolicitabant; à quo vero hæc tantum abeſt, ut ſe demitteret, terræque eſſet propinqua ut dux Magorum fieret. Et ſtella quæ cum eſſet in cœlo, à loco ſublimi, humilibus non reluctavit hominibus in terra degentibus famulari, & hæc eſſe non poteſt niſi ſtella Dei, qui ſummopere in hoc ſibi complacet ſi non verecundemur in humilibus divini ſervitii exercitiis occupari, *tract. 25. diſc.*10.

Et venimus adorare eum. Solam hic Magi exprimunt adorationem munera tacent. Rationem hujus dat Hugo, Magi plus habuerunt in opere, quam ſermone dixerunt: qui veniebant adorare, & non ſolum adorant, ſed munera offerunt. Voluitque Chriſtus Dn. per hoc ſignificare quod potius deſideret noſtrum cultum ac intimam cordis reverentiam quam munera noſtra. Deus enim primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus noſtris requirit, ſiquidem opera noſtra quantumvis extrinſecus bona ſint, ſine hac tamen inutilia ſunt & mortua, *tr.* 33 *d.*11.

Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt. Herodem hic ita pavidum & timentem, D. Auguſtinus *lib. 4. de Symbolo ad Catechum.*: pulchre ſic alloquitur, *Quid metuis,* ait, *Herodes talem Regem, qui ſic venit regnare ut te nolit excludere? quem quæris Rex Regum eſt, ſi velles ſecurus obtinere regnum tuum, ipſi ſupplicares ut ab illo acciperes ſempiternum.* Herodes pavet, & timet, quia ita deditus erat temporalibus, ut nihil cogitaret de æternis. Ut ergo ſecurus ſis in terrenis mentem jugiter erige ad æterna. Idcirco enim homo peccatis immergitur quia de æternitate parum cogitat, *tract.*34.*diſc.*2.

Ite & interrogate diligenter de puero, & cum inveneritis, renuntiate mihi ut & ego veniens adorem eum. Ut magis placeret, eoſque facilius fallere poſſet, promittit Herodes puero cujus necem in animo meditabatur, cultum deferre velle. Ut & ego veniens adorem eum. Faxit Deus ne & hodie in populo Chriſtiano ſint aliqui Herodis imitatores prætextu cultus & adorationis ad ſacram Euchariſtiam accedentes, peccato tamen ſuo Chriſtum quidem interimere conantes, ſibique tamen plus quam Chriſto nocentes *tr.* 26.*diſc.*38.39.40. *&* 41.

FESTUM PURIFICATIONIS B. VIRGINIS MARIÆ.

P*Oſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi, tulerunt Jeſum in Jeruſalem ut ſiſterent eum Domino. Luc.* 2. In hac re præclara virginis virtus enituit. Submittit autem ſe virgo legi ob humilitatem ſuam quam hic extollens Hugo Cardinalis ait: *Hæc eſt vera humilitas quæ non vult humilis prædicari, ſed vilis reputari, & quamvis virgo eſſet puriſſima, non renuit inter cæteras mulieres immundas recenſeri.* Unde hic congrue pertractare poteris quænam ſit vera humilitas & in quo conſiſtat: Quod argumentum require. *tr.*32.*diſc.*1.

Tulerunt Jeſum in Jeruſalem ut ſiſterent eum Domino. Licet beatiſſima Virgo Maria non eſſet obnoxia, ſed libera atque immunis ab omni lege purificationis, prout eſt vera & conſtans Doctorum ſetentia, tamen eidem ſeſe ſpontaneæ ſubjicere voluit, quia quanto quis majori lumine à Deo eſt præditus, Deoque vicinior factus, tanto magis ſe humiliat, ſuumque nihilum agnoſcit, idque B. Virginis Mariæ exemplo ſpecialiter probatur. *tr.*32.*d.*18.

Tulerunt Jeſum in Jeruſalem ut ſiſterent eum Domino. Alia adhuc non incongrua ſubeſt ratio cur Deipara ſe legi purificationis ſubjecerit: Omnes enim eam filium

peperiſſe

peperiſſe viderant, ejus excuſationem, eſſeque eam Dei Matrem non noverant; ne ergo ſcandali daretur occaſio, legi ſe ſubjicit, ac aliis mulieribus conformatur, ſuaque exemptione ac privilegio non utitur quod & D. Paulus Apoſtolus ſuo exemplo commendat, 1. *Cor.* 9. v. 12. *ſed non uſi*, inquit, *ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti.* Ecce quam ſoliciti fuerunt ſancti de arcendis proximorum ſcandalis, *tr.* 27. *d.* 14.

Tulerunt Jeſum in Jeruſalem ut ſiſterent eum Domino. Virgo Maria virgo erat ſanctiſſima ipſa puritate purior erat, cum tamen inſpiceret ſe brachiis Sanctum Sanctorum portare, gremio fovere, uberibus lactare, voluit purificari ut nos doceret, quod anima etſi pura & ſancta, ut ad Deum accedat magis & magis præparari ac mundari debet. Unde hic pondera quanta requiratur munditiesad ſumendam ſacram Euchariſtiam, de qua vide. *tr.* 26. *d.* 31.

Et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini par turturum aut duos pullos columbarum. Præcipiebat lex *Levit.* 12. *v.* 8. quod ſi manus mulieris non potuerit offerre agnum, ſumat duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum alterum pro peccato. In cujus expoſitione morali valde ſoliciti fuerunt S. Patres. Ansbertus Abbas ſerm. de Purificatione, ait: *Utraque oblata, turtur qui ſervat fidem uni viro, fidem ſignificat: Columba vero quæ aliarum cohabitantium unitatem non deſerit, charitatem exprimit, quia ut omnis noſtra oblatio ſit Deo accepta, debet eſſe ex fide & charitate.* Fides quidem cuivis Theſauro prævalet, ut tamen hoc in ſe pretium habeat, ipſam à charitate nequaquam ſe junctam eſſe neceſſum eſt. *tr.* 29. *d.* 2.

Et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini. Suavis hæc fuit legis diſpoſitio, ut mulier juxta vires ſuas offerret, hæc etenim eſt Dei benignitas, quia etiam pro maximo & æterno præmio non petit à te niſi quod dare potes. *tr.* 24. *d.* 18.

FESTUM S. MATTHIÆ APOSTOLI.

Confiteor tibi Pater Dom. Rex cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus & revelaſti ea parvulis. Matth. 11. *v.* 25. Chriſtus Dominus una perſona, nempe Dei Filius ex duplici natura nempe divina & humana conſtans, ut ſe utramque naturam habere oſtendat, in hac unica eademque ſententia quoddam verbum, ut Deus, quoddam, ut homo profert, ut ſicut una perſona Deus, & homo erat, ita unica ſententia verbum Dei & verbum hominis habeat: Patrem appellat, ut Deus; gratias agit, ſeu confiteri dicit, ut homo. *Gratias vero agit* inquit D. Chryſoſtomus *Hom.* 29. *ut ſic certe diligentiores etiam fierent qui crediderunt, quibus quoniam revelata ſunt myſteria, lætari atque gaudere dignum eſt.* Tam diligenter & provida inter cætera Chriſtus gratias agit Patri pro revelatis myſteriis parvulis, ut ita credentes agnoſcant quanto beneficio ſint affecti, quantaſque gratias pro illis Deo exhibere debeant. Non enim exiguum eſt beneficium vocatio ad fidem, ejuſdemque myſteriorum revelatio, *tr.* 30. *d.* 14.

Confiteor tibi Pater Domine Rex cæli & terræ &c. Tantopere Patri gratulatur pro illuſtratione parvulis facta, ut undique appareat donorum excellentia ac magnitudo. Collatum beneficium gratitudinem, tamquam penſionis debitum annexum in accipiente expoſtulat. Sic enim dixit Seneca. *Qui grate beneficium accipit primam ejus penſionem ſolvit* Chriſtus Patri magnas gratias refert pro his, quæ parvulis communicavit, ut ita parvuli tanta ſint luminis illuſtratione inſigniti; tamque ingenti dono ſublimati ipſam tamen perſolvere gratitudinis penſionem ad ſe Chriſtus aſſumit, ſibique reſervat pro illuque ad Patrem gratias refert, ut oſtendat quanta ſit erga Deum pro acceptis beneficiis obligatio, *tr.* 30. *d.* 1. 2. 3. 4. *&* 5.

Confiteor tibi Pater Domine Rex cæli & terræ. Patrem & Dominum vocat, prius tamen Patrem, quam Dominum; utrumque autem dicit & Patrem & Dominum, & hoc ideo: Pater comparatione habita ad filium dicit æqualitatem in natura cum illo; Dominus vero cum ſervo inæqualitatem, In Chriſto duæ inerant naturæ, humana & divina, ut Deus, æqualis extabat cum Patre; ut homo illi inferior erat, Vocat ergo Patrem & Dominum, ut fieret manifeſtum, quod ſi illi ante oculos obverſabatur excellentia ſuæ perſonalitatis, quia Deus erat & æqualis Patri; è mente etiam illi non diſcedebat humilitas humanæ naturæ ſecundum quam homo & ſervus conſiſtebat. Ad docendum nos, ut qui vult vere eſſe humilis, memor ſit vilitatis ſuæ originis nec non finis, ob quem condita fuit humana natura. *tr.* 32. *d.* 20.

Et revelaſti ea parvulis. Ecce ad abſcondita divinitatis penetralia vehuntur, non ſæculi ſapientes, non mundi magnates, ſed parvuli, & qui minimos ſe in ſuis oculis appendunt. Hi autem ita accreſcunt et ad colloquium ſacratiſſimum Deitatis extollantur. Hoc reſpicit Baſilius Seleuc. *Orat* 28. *Hac enim*, ait, *parta ab humilitate lucra homines in altum erigunt, & Deo perſuadent ut verba cum hominibus faciat.* Humiles enim ad recipiendas gratias & dona Dei, ejuſque divinas illuſtrationes capaciores ſunt, magiſque diſpoſiti, *tr.* 31. *d.* 5.

Et revelaſti ea parvulis. Exhibet Chriſtus gratias Patri, quia myſteria ſapientibus abſcondita, parvulis. id eſt, Apoſtolis ac diſcipulis cæteriſque fidelibus, qui coram ſe propriiſque oculis, ac etiam ipſius mundi, parvuli videbantur, revelata ſint; & Chriſtum verum Deum & Meſſiam agnoverint. Quæ revelatio facta eſt non propter propria merita ſed ex revelantis gratia ac miſericordia, veritas enim fidei ſolius Dei opus eſt, quod variis argumentis probatur, *tr.* 29. *d.* 18, 19. 20. *&* 21.

Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Omnia. inquit Venerab. Beda in Luc. *mihi tradita non mundi elementa, ſed hi, quibus parvulis Spiritu Sacramenta Filii Pater revelavit.* Quid nomine omnium, quæ Chriſto dicuntur tradita; ipſe in hoc loco denotat? num divina attributa ab æterno communicata? vel jus & imperium ſuper totum orbem datum? ſeu poteſtatem miraculorum adhibitam? aut adorationem ab omnibus gentibus præſtitam? Auctor eſt ipſe venerabilis Beda, quod per *omnia* parvuli ac humiles ſpiritu intelliguntur. O Magna Chriſti deſignatio atque benignitas, quod pretioſi ac perjucundi ei ſunt humiles & parvuli, ut dum dicit, omnia ſibi tradita à Patre, omnium nomine parvulos ſignificet ac deſignet! Imo vero; ita enim humilitas Deo perplacet ut ipſum in animas hominum attrahat &c. *tr.* 32 *d.* 6.

Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Pulchre Gerſon. t. 1. *venite*, inquit, *ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis & ego reficiam vos. O dulce & admirabile verbum in ore peccatoris. quo tu Domine Deus meus egenum & pauperem invitas ad communionem tui ſacratiſſimi corporis.* Vocat Dominus omnes ad ſe laborantes & oneratos, aitque illis: *Reficiam vos:* ſeu recreabo vos, omni ſcilicet dono & recreatione ſpirituali. Sed in qua tanta erit refectio; Ad ſacram Euchariſtiam invitat in qua omni gratia, omnique fœlicitate ac cuncta divitiarũ ſuppellectili adimpletur ac ſatiatur, Euchariſtia ſiquidem omnium in ſe bonorum continet beneficentiam, *tr.* 26. *d.* 8, Bene autem oneratos invitat, hi enim reputantur famelici; Panis autem hic famelicos facit, *Ibid. diſs.* 34.

FESTUM ANNUNTIATIONIS DEIPARÆ.

Habes pro hoc Feſto integrum Tractatum de Humilitate, qui ſufficientem ſacro Eccleſiaſtæ ſuppeditabit materiam.

IN DIE PARASCEVES SEU VENERIS SANCTI.

PASSIO DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

HOdierna die pulchram paſſionem Domini noſtri JeſuChriſti fructuoſe nobis applicandi regulam præſcribit D. Auguſt. in Enchiridio cap. 53. *Quidquid, ait, geſtum eſt in cruce Chriſti, in ſepultura, in reſurrectione tertia die, ita geſtum eſt, ut his rebus non tantum myſtice dictis, ſed etiam geſtis configuraretur vita Chriſtiana, quæ hic geritur. Nam propter ejus crucem dictum eſt, qui Jeſu Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Propter ſepulturam conſepulti ſumus cum Chriſto in mortem Propter reſurrectionem, ut quemadmodum Chriſtus reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos per novitatem vitæ ambulemus.* Recogitemus igitur eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſus ſemetipſum contradictionem, & ita quidem, ut non fatigemur paſſioni ejus conformare vitam noſtram in exercitio virtutum & abominatione vitiorum.

Paſſio Chriſti Domini initium ſumpſit poſt cœnam ultimam feriæ quintæ; cujus finem & ſucceſſum ſic ſcribit D. Matthæus: *Et Hymno dicto exierunt in montem Oliveti. Tunc venit Jeſus cum illis in villam quæ dicitur Gethſemani & dixit diſcipulis ſuis: ſedete hic donec vadam illuc & orem. Matth. 26. v. 30.* Chriſtus Dominus primo ivit in deſertum *Matth. 4.* Nunc in hortum tendit cujus pulchras orationes morales & myſticas varias dant ſancti Patres; placet mihi pro habenda aliqua inſtitutæ ſacræ Euchariſtiæ memoria, illa Cardinalis Hugonis *in cap. 22. Luc.* ad illa verba: *Egreſſus ibat ſecundùm conſuetudinem in montem Olivarum.* Sic ait: *Recta autem poſt communionem aſcendit in montem Oliveti, ut ſic oſtenderet quod virtute domini Sacramenti aſcenditur ad culmen gratiæ, deinde ad culmen gloriæ quæ per olivum ſignificatur, vide tr. 26. d. 7 8. 9.* Valde autem notanda ſunt duo; primum eſt, quod ita immediate ante paſſionem ſuam ſacram inſtituerit Euchariſtiam; procul dubio ex hac cauſa, ob ſummam nempe correſpondentiam hoc Sacramentum inter & paſſionem, cujus illud extitit fructus; ac proinde conſultum, Euchariſtiam cum fructu participemus paſſionem meditemur, *ibid. diſc. 36.* Alterum eſt, quod hymno dicto exiverit Chriſtus cum diſcipulis ſuis quo monemur, in communione laudes Deo & gratias agendas eſſe cum devotionis effectu, *ib. 33. & 49. Servient hæc pro exhortatione in cœna Domini.*

Et aſſumpto Petro & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mæſtus eſſe. Pulchre hanc triſtitiam ejuſque cauſam deſcribit D. Ambroſius *in c. 22. Luc.* hic in præſenti: *Nuſquam ait, magis Chriſti pietatem & majeſtatem admiror, quam hic ubi plerique horrent: minus mihi contulerat, niſi meum ſuſcepiſſet affectum, ſuſcepit triſtitiam meam, ut mihi lætitiam largiretur. & veſtigiis noſtris deſcendit uſque ad mortis ærumnam, ut nos ſuis veſtigiis, revocaret ad vitam.* Ecce quot beneficia per hanc triſtitiam nobis contulit piiſſimus Dominus? quanta igitur non eſt obligatio gratitudinis. *Vide tract. 30.* Triſtabatur etiam de ſumma hominum ingratitudine prævidens tam paucis nos ſuos dolores profuturos paucoſque ſalvandos fore, *ibid.*

Et progreſſus puſillum procidit in faciem ſuam. Salmeron *tom. 10. tract. 12.* inquit in hunc textum: *Erubeſcit levare faciem ad Deum cum peccata totius mundi ſuſtineret.* Chriſtus verus Deus in ſua divinitate Impeccabilis, totius puriſſimæ ſanctitatis nitor, aliorum criminum miſericordia, ac amore bajulus, inde procidit in faciem ſuam, ac ſi pro tantis culpis, quas in ſe ad ſatisfaciendum ſuſceperat, ei eſſet ingens pudor ac erubeſcentia apud bonum amicum. Si igitur Chriſtus ita erubuit ob peccata aliena, quam horribilis non erit damnatorum deformitas & confuſio quo percellentur dum omnia ſcelera ſua in ſempiternum manifeſta videbunt. *tr. 34. d. 18.*

Procidit in faciem ſuam orans & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte. Alte & profunde hic ponderandum, quod antequam poſtulet à Patre, ut calix paſſionis ejus tranſeat ad diſcipulos ac fideles ſuos; tamen prius in cœna Sacramentum ſanguinis ſui in calice inſtituens ait: *Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine. Luc. 22. v. 20.* eiſque dixit: *Bibite ex eo omnes,* Ut ſcribit *D. Matth. 26.* Ad quid vult, ut acerbus & amarus paſſionis calix tranſeat ad eos, qui ſuave ac dulce ſanguinis ſui poculum biberunt? O magnum divinæ ſapientiæ conſilium! priùs dat eis poculum ſui ſanguinis, & poſtea vult ut tranſeat ad eos paſſionis calix. Optime præſciebat quod potus ſanguinis ſui ſic ſpirituales ac fortes reddebat bibentes eum, & veluti ferrei ac ænei in mortis luctamine prodirent, ut ſine ſpei diffidentia, ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis, ſeſe illatis tormentorum tempeſtatibus objicerent, & nihil tam divino munimine corroborati trepidarent, *tract. 26. diſc. 17. 20. & 22.*

Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit; & cum eo turba multa cum gladiis, &c. Ecce quid non machinetur invidia quorſum non impellit hominem ut quidvis etiam in ſummetipſos enormiam intentet. Jam multa bona à Chriſto viderant Judæi nec tamen ab impia mente deſiſtunt, Judam pecunia ſeducunt, milites conſcribunt, ipſimet curis agitantur & anguſtiis, nuſquam enim iis requiem permittit concepta ſemel contra Chriſtum invidia. *Vide de vitii hujus turpitudine, tr. 38.*

Et confeſtim accedens ad Jeſum dixit: Ave Rabbi & oſculatus eſt eum. Dixitque illi Jeſus amice ad quid veniſti? Ubique Dominus Jeſus ſuæ manſuetudinis ac charitatis eximium præbet ſuis exemplum, non digna quæ facile poterat, ultione proditorum ferit, non ab oſculo repulit, non convitiis perſequitur, non denique exprobravit perfidiam, ſed blando verbo ejus conſcientiam tangit amicum dicens. *Vide hic tract. 35. de inimicis eorumque dilectione per totum.*

Amice ad quid veniſti? Judas horrendum ac turpiſſimum facinus perpetrat: Petrus tamen ovium Paſtor, Eccleſiæ ſacerdos ac Apoſtolorum Princeps, ex ignorantia delinquit; etenim dicitur, *Vade poſt me Satana: ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea quæ Dei ſunt,* Sic in prælato ac ſacerdote divinarum rerum ignorantia diſplicet, ut Judas ſuum horrendum facinus aggrediens audiat; *Amice ad quid veniſti?* At Petrus ex ignorantia delinquens audit: vade poſt me Satana. Et cur ſic rigide vapulat? *quia non ſapis ea quæ Dei ſunt.* Crimen omnium horribilius patienter ſuſtinet in Juda, & inſcitiam in ſuo miniſtro & ſacerdote duris verbis objurgat. *tr. 22. diſc. 34. de ſapientia & ſcientia ſacra in Eccleſiaſticis requiſita.*

Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. Jam diſcipuli, juxta quod Chriſtus iis prædixerat, *vos omnes hac nocte ſcandalum patiemini in me.* Quaſi de Magiſtro ſuo & duce quem poſt tot miracula patrata, jam in comprehenſione militum infirmatum & humanæ poteſtati ſubjectum viderant, aliquo modo erubeſcant, ſicque relicto eo omnes fugerunt, aſt non laudabili ſed vitioſa laborant erubeſcentia, *de qua vide tract. 25. per totum.*

Et adduxerunt eum ad Annam primum, poſtea ad Caipham. Hic ad judices ducitur innocentiſſimus Jeſus, Amplam hic de judicibus tractandis Eccleſ. habet materiam de quibus quoque ampliſſima ſuppeditatur, *tr. 40. per tot.*

Hæc cum dixiſſet unus miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: ſic reſpondes Pontifici Merito quærit

D. Aug.

Digitized by Google

D. Auguſtinus *tract.* 113. Cur Dominus *non fecit quod ipſe præcepit.* Præcepit percutienti non reſpondere, ſed alteram maxillam illi præbere. Cur ergo non tacet, ſed modo hic reſpondet: *Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo.* Cur ergo non potius tacer, nam verba ſæpe patientiam, devenuſtant, nobilior enim tolerantiæ teſtis eſt ſilentium; & impatientiæ index extemporalis allocutio; ſanctus Pater, *Quanto ergo melius,* ait, *& reſpondet vere placatus, & ad perferenda graviora tranquillo animo fuit paratus.* Non enim tanti faciendum eſt fænum ponere ori in graviori injuria & ſilentio paſſionem refrænare, quam graviter offenſum verba moderari, & modeſtis verbis in acerba injuria modeſte reſpondere, grandis enim patientiæ index eſt inter opprobria tacere, at illis laceſſitos pacato reſpondere & tranquille loqui hoc totius patientiæ ſummum faſtigium ac apex eſt. *tract.* 36. *diſc.* 14 & 15. Ubi plora de injuriis & injuriatoribus diſcurſibus variis.

Veruntamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. De utroque ſuo adventu altiſſime Judæos hic docet Chriſtus: Interrogavit Pontifex, an ipſe eſſet Chriſtus Filius Dei benedicti, Reſpondet Chriſtus juxta D. Marcum: *Ego ſum.* Quem vos veſtris oculis cernitis in tanta hac humilitate in hoc meo primo adventu, quem poſtea in ſecundo meo adventu videbitis in multa majeſtate. Judæis autem objicit Chriſtus Dominus ſecundum ſuum adventum, quia ſi eum ob ſuam humilitatem contemnunt in primo adventu, ipſum timeant venientem in ſecundo cum poteſtate ad judicandum. Et vere timendus eſt in ſecundo Adventu ut Judex ob varia motiva de quibus *vide tract.* 41. *diſcurſus varios.*

Tunc Princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua dicens: Blaſphemavit. Lex erat *Levitic.* 21. lata quod Pontifex veſtimenta ſua non ſcinderet, quod intelligebat de cauſa lugendi mortuum, non vero blaſphemiæ occaſione: Ut docent Oleaſter & alii interpretes ibi: Tamen ſaltem pro morali Theſi juxta mentem ſanctorum Patrum Caiphas hic fregit legem ſcindens veſtes ſuas. Sed quomodo non timet legis præceptum ac ſui muneris depoſitionem? Caiphas hoc egit ad exaggerandum auditum Chriſti ſermonem tamquam blaſphemiam quamdam, ſic fervet impius invidia, ut contemnat ſuæ dignitatis privationem, dummodo alterius culpam exaggeret & graviorem oſtendat intendens alterius diſcrimen ſuom periculum minime timet. *tr.* 38. *d.* 13. & 14.

Petrus autem foris ſedebat in atrio, & acceſſit ad eum una ancilla dicens: Et tu cum Jeſu Galilæo eras? At ille negavit coram omnibus dicens: neſcio quid dicis. Quærit hic D. Ambroſius *in cap.* 22. *Luc. Quid ſibi vult*, ait: *quod prima eum prodit ancilla, cum viri utique magis eum potuerint recognoſcere: niſi ut iſte ſexus peccaſſe in nece Domini videretur, ut & iſte ſexus redimeretur per Domini paſſionem.* Ecce non ſolum adverſus dominum ſæviunt carnifices, ſed etiam in eum fœmineus ſexus armatur ad magis exaggerandas dominicæ paſſionis ærumnas; ſubdit tamen S. Doctor, *ut mulieris ſexus paſſione Domini redimeretur*; quæ verba ſuam habent difficultatem. Paſſio Chriſti eſt infiniti valoris ad infinitos homines mulieres & mundos redimendos, Quomodo ergo ait S. Doctor quod iſte ſexus redimeretur per Domini paſſionem? Reſpondetur: Adeo magnificus eſt Chriſtus Dei Filius in adverſarios & tortores ſuos, ut inde largios provocetur ad diffundenda dona gratiæ in nos, quo crudelius deſæviunt ad mortem ejus, non boc merito delicti ſed infinita Redemptoris beneficentia ac benignitate, ubi enim ſuperabundavit delictum ſuperabundavit & gratia; ne ergo fœmineus ſexus excluſus eſſet ab hac ubertima largitate, permittitur delinquere in paſſione Domini, ut ipſius clementia cumulatius hauriat de fontibus ſalutis, tantum abeſt ut hoſtilis malitia ſæviendi in Chriſtum provocet ad vindictam, quin potius ex viſceribus pietatis Jeſu incitativum copioſius miſerendi eſt. Ergo fœmineus ſexus peccare in nece Domini videtur, ut ejus paſſione redimeretur. Ut ita Dominos adimpleret quod præceperat. *Matth.* 5. *v.* 44. *Diligite inimicos veſtros benefacite his qui oderunt vos tr.* 35. *d.* 4. & *ſeqq.*

Et vincientes Jeſum duxerunt & tradiderunt Pilato. E domo Caiphæ ducitur Innocentiſſimus Jeſus in Pætorium Pilati. Hic attente conſiderandus eſt iniquiſſimus proceſſus, quem Pilatus contra Jeſum formavit; in cujus conſideratione facer Eccleſiaſtes agere poteſt de ſuppliciis, & quæ divina juſtitia in pœnam commiſſæ, à judicibus injuſtitiæ ad univerſale & particulare Judicium damna immittit. *tr.* 40. *d.* 1. *Ubi etiam nonnulla inſtituuntur conſiderationes circa judicium à Pilato contra Chriſtum, factum ib.*

Et bajulans ſibi crucem exivit in eum qui dicitur Calvariæ locum: Et poſtquam venerunt ad locum qui dicitur Calvaria, ibi crucifixerunt eum: & latrones unum à dextris & alium à ſiniſtris. Habuit tunc Innocentiſſimus Jeſus crucifixores ſuos Judæos: habet nunc tis multo pejores ſcilicet ingratos de quibus *vide tr.* 30. *d.* 20 *uſque ad* 27. *incluſive.*

Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum, & cum guſtaſſet noluit bibere. Voluit adhuc piiſſimus Jeſus extremum quaſi tormentum ſuſtinere in guſto ad expianda tot gulæ peccata, de quibus ampliſſime agitur, *tract.* 31. *per totam.*

Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam: Hic eſt Jeſus Rex Judæorum. Matth. 27. *v.* 37. Ex juſſu præſidis Pilati titulus crucis continens cauſam mortis Chriſti ſcriptus eſt, ut patet ex Joanne: Scripſit autem & titulum Pilatus. Quomodo ex ejus imperio imponitur cauſa mortis ejus, nam ipſemet Pilatus dixit ad Judæos *Apud Luc.* 23. *v.* 5. *Nihil invenio cauſæ in homine iſto.* Quomodo ergo nunc cauſam invenit & eam fixam in cruce publice appoſuit quamdiu Pilatus juſtitiæ metas intendebat ſervare, cauſam non inveniebat ad Chriſtum condemnandum; at vero cum corruptus fuit alieno timore ac indebito reſpectu: *ſi hunc dimittis non eſt amicus &c.* Statim cauſam invenit ac fabricavit, ut iniquiſſime juſtitiam prævaricaret ac innocentem agnum morti traderet. Et quot mali judices in hac parte Pilatum imitantur, contra quos *vide tr.* 40. *d.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.

FERIA SECUNDA PASCHÆ.

Pro hac feria conſule Tractatum vigeſimum nonom de Fide.

FERIA TERTIA PASCHÆ.

Pro hac feria vide Dominicam in Albis.

FESTUM SS. APOSTOLORUM PHILIPPI ET JACOBI.

Multa huic Evangelio conveniunt ex iis quæ diximus in Evangelio Dominicæ quintæ poſt Paſcha; pro majori autem hujus Evangelii elucidatione hæc apponere placuit.

Non turbetur cor veſtrum neque formidet. Joan. 14. *v.* 1. prævidebat piiſſimus Dominus & Magiſter qualiter ad ſuum à diſcipulis ſuis receſſum, ad tam ignominioſam mortem, ad tot etiam illis imminentes perſecutiones eſſent perturbandi; modo vult eos confortare ac conſolari, dicens: Non turbetur cor veſtrum; magna enim vobis debet eſſe conſolatio, quia in domo Patris mei manſiones multæ ſunt, & ex eo quod multa pro me ſufferre debebitis ludibria ob mei ſequelam, & vobis particularis quædam manſio obveniet ſcilicet Martyrum, certo enim quodammodo Mar-

tyrii participat meritum, qui ludibria ob ſequelam Chriſti ſuffert, *tract. 25. diſc. 9.*

Creditis in Deum & in me credite. Syriacus & Arabicus non legunt *creditis*; ſed utrumque in imperativo: *Credite in Deum & in me credite*; fide enim eos armat, adverſus omnem turbationem, pavorem ac anxietatem, ac ſi dicat: Aciem mentis per fidem ac ſpem in Patrem ac in me figite, qui ſum Deus conſubſtantialis Patri, & dejicite à vobis omnem timorem ac terrorem: nam animus fide armatus omnia conculcat pericula. Fides enim ſcutum eſt, quod omnes à nobis hoſtiles ictus avertit. *tr. 29. diſc. 4.*

Vado parare vobis locum. Ut eos de abſentia ſua conſoletur, oſtendit, quod quidquid agit in eorum fiat ſalutem: ſi conceptus fuerit, ſi natus, ſi mortuus, ſi reſurrexerit, ſi ad cœlos tendat, totum nobis proficit. Varia enim ſunt beneficia quibus Deus propriam uniuſcujusque perſonam replet. *tr. 30. diſc. 17.*

Et ſi abiero & præparavero vobis locum; iterum venio & accipiam vos ad meipſum. Ecce memoriam impendentis mortis ac judicii iis objicit, ut illa meliores fiant ac maxime ad regnum diſponantur. Et notat: veniam de futuro ſed venio de præſenti; quia memoria judicis ſemper eſt ante oculos habenda, *tract. 41. diſc. 1. 2. & 3.*

Amen, Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet. Fides, ſicut fundamentum eſt & baſis miraculorum, ita quoque eſt omnium bonorum noſtrorum principium & fundamentum cui innituntur, ſine qua nemo quidquam operari poteſt quod bonum Deo gratum, & æternæ vitæ meritorium ſit, *tr. 29. d. 1.*

FESTUM ASCENSIONIS DOMINI NOSTRI JESU CHRITI.

N*Oviſſime recumbentibus illis undecim apparuit*, ſcilicet Jeſus. *Marc. 16. v. 14.* Ipſo die Aſcenſionis apparuit Jeſus diſcipulis ſuis recumbentibus domi ad menſam ut pro more illius temporis pranderent, ſed quid ad menſam agit Dominus? dum diſcipuli menſæ aſſiſtunt, Jeſus adeſt, illiſque totius orbis prædicationem ac culturam committit, & cur quando totius mundi cultura commendanda eſt, inter epulas apparet Jeſus? ut denotaretur totius mundi regenerationem in Eccleſia ſua non aliter fieri poſſe niſi per cæleſte convivium, cujus virtute multiplicantur Eccleſiæ filii, ut per totum orbem dilatentur. Euchariſtia enim ad Eccleſiæ fulcimentum ad multiplicandam & ſtabiliendam populorum fidem contra hæreſes inſtituta fuit, *tr. 26. d. 5.*

Noviſſima recumbentibus illis undecim apparuit Jeſus. Dionyſius Carthuſianus hic, *Per hoc*, ait, *quod Chriſtus Dominus Apoſtolis manducantibus viſibiliter apparere dignatus eſt, edocemur, quod etiam corporalia exercitia, imo corporis noſtri refectio atque proviſio Deo placeant, dum ea ad ſpiritualem profectum referimus.* Unde vult Deus ut cibus corpori neceſſarius ſubminiſtretur, non ſuperfluus, neceſſitati ſerviens non voluptati, ideoque manducandum ut vivamus non vivendum ut manducemus. *tr. 32. d. 26.*

Noviſſime recumbentibus undecim apparuit illi Jeſus. D. Lucas & glorioſam Chriſti aſcenſionem ſcribens *Actor. c. v. 4.* ait: *Conveſcens præcepit eis ab Jeroſolymis ne diſcederent.* In quæ verba Richardus Victorinus *lib. 1. de Emanuele cap. 16.* *Attende* inquit, *quid dicitur, quomodo ibi legitur: & conveſcens præcepit eis ab Jeroſolymis ne diſcederent, & paucis interjectis additur, videntibus illis elevatus eſt, Ecce quia comedit, aſcendit.* O divitiſſimum Epulum! O convivium ſalutare! quæ huic menſæ accumbit ad cœleſtia evolat, quod ut nobis Chriſtus ſignificaret, antequam aſcenderet in cœlum comedit, tamquam in Typum ac figuram ſui cœleſtis epuli à quo elevabatur in cœlum: Ecce quia comedit aſcendit. Ut tanto documento nos moneret, quod hoc divino pane nutriti in cœlum advolent ac ferantur. *tract. 26. diſc. 9, 10. & 24.*

Et exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis. Recumbentibus undecim diſcipulis ad menſam nempe, apparens Jeſus exprobravit incredulitatem eorum: cur potius modo eos arguit quam in aliis apparitionibus? erant Apoſtoli ad menſam cum Chriſto, & peccata ad Chriſti menſam maxime ſe produnt ac manifeſtantur, ut inde damnemur. *tr. 26. d. 40.*

Prædicate Evangelium omni creaturæ. Cajetanus omnem hominem appellat creaturam, ad explicandum quare illis ſit prædicandum: ratione ſcilicet illius quod habent à Creatore, omnes moleſtiæ ac labores ſubeundi ſunt, ut Evangelium homini prædicetur, eſt enim Dei opus & ab ipſis manibus ejus creatum, *tract. 30. diſc. 13.* Unde magna in Eccleſiaſticis & ſacerdotibus veluti Evangelii cooperatoribus exurgit obligatio animarum ſaluti invigilandi. *tract. 22. diſc. 32. 33.*

Prædicate Evangelium omni creaturæ. Haymon. *Omni creaturæ*, ait, *prædicatur Evangelium, cum ſoli homini prædicatur. quia ille docetur propter quem omnis creatura facta eſt. Tract. 30. diſc. 11.*

FESTUM CORPORIS CHRISTI.

Pro hoc feſto habes Tractatum integrum de Euchariſtia.

FESTUM S. JOANNIS BAPTISTÆ.

Pro hoc feſto vide Dominicas ſecundam & tertiam Adventus, quibus per varia Themata ad laudes hujus ſancti deprædicandas amplam paravimus viam.

FESTUM SS. APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

V*Enit Jeſus in partes Cæſareæ Philippi. Matth. 16.* Hodie cum Eccleſia Catholica Feſtum celebramus duorum ſanctorum Apoſtolorum cæteris eminentiorum quibus Deus velut lucidiſſimis ſpeculis ſuam exornavit Eccleſiam; maxime vero eos ſtatui Eccleſiaſtico ejusque muneri & obligationi propoſuit in exemplum, de quo, conſiderata amborum Apoſtolorum vita amplam ſacer Eccleſiaſtes diſcurrendi habet materiam, *tr. 22. per totum.*

Interrogabat diſcipulos ſuos dicens: Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Chriſtus Dominus interrogat ab Apoſtolis, quem ipſum eſſe dicant homines, ut ab ipſis Apoſtolis ipſum eſſe Filium Dei profiteatur? Cur ergo non dixit quem me eſſe dicunt; vel cujus filium æſtimant. Ad quid ipſe intendit ut Filium Dei fateatur, cum ſe ipſe filium hominis aſſeverat? Domine unum dicis, & aliud vis audire? dicis te eſſe filium hominis, & tamen ut Filius Dei vis agnoſci? Reſpondet D. Hilarius hic: *Hæc* ait, *confeſſionis tenenda eſt ratio, ut ſicut Dei Filium, ita & filium hominis meminerimus, quia alterum ſine altero nihil ſpei tribuit ad ſalutem.* Fidei confeſſio debet eſſe de omnibus myſteriis, quæ quidem integre & indubitanter credenda ſunt non vero niſi ſobrie dumtaxat perſcrutanda. *tract. 29. diſc. 15.*

Venit in partes Cæſareæ Philippi. Relicta Judææ terra ad gentiles proficiſcitur, ut pro fundamento Eccleſiæ claram ſtatuit D. Petri confeſſionem, certum nobis fidei noſtræ relinquens ſpecimen & argumentum, quod pauperes Piſcatores per illam ad Crucifixi adorationem compararint Reges ad regna. *tract. 29. diſc. 21.*

Quem

Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Non dicit Chriſtus quem dicunt homines eſſe Filium Dei, vel quem me dicunt eſſe? ſed ait, quem dicunt eſſe filium hominis. Cur ſic ſciſcitatur, cum ipſe intendat ut Filius Dei fateatur? Eximius Chriſti ſplendor in eo extabat, quod ipſe eſſet Filius Dei; ſumma autem humilitas quod filius hominis exiſteret. Quando ergo de ſe quærit, interrogat quem dicunt eſſe filium hominis? ut his inſtruamur, quod ante oculos ac in ore ſummam noſtram abjectionem circumferamus, & quod ſupremum noſtrum honorem oblivioni demus, pulchrum certe ad conſervandam humilitatem motivum, pro quo adhuc varia adducuntur *tract. 32. diſc. 21.*

Vos autem quem me eſſe dicitis? Paulus Emiſſenus homilia de nativitate habita in Concilio Epheſino. *tom. 6. cap. 13.* pulchre in hunc textum ſcribit: *Vos qui tres jam annos me ſecuti eſtis*, inquit, *& qui meam virtutem & prodigia vidiſtis, & ſuper mare ambulantem ſpectaſtis, & in eadem menſa mecum communicaſtis, quem me eſſe dicitis?* Recte Chriſtus ſuos diſcipulos a multitudine hominum extrahit, & tanquam noſtram excedens ſecernit; erant enim jam per tres annos Chriſtum ſequentes, in ejusque comitatu perſeverantes, panemque ſacrum de ejus manu communicantes: unde de illis valde magna & ſublimia erant ſperanda: de illis enim qui de Chriſti affluentia tantum hauriebant excellentiora erant in ſcientia & cognitione quam de cæteris hominibus ſperanda. Communio enim ſacta lumen, ſcientiam & Dei Myſteriorumque divinorum infundit cognitionem. *tract. 26. diſc. 24.*

Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Petrus ad dignitatem electus ſacerdotalem ſuffulſit & omnibus profuit: Nil ſibi ſuxit inſtar bibulæ arenæ, ſed ut Petra ædificium ſuſtentavit; è contra vero accidere videas aliquando proh dolor! nam miniſterium ſacerdotale laborioſum eſt, & ad labores non vero ad otium deſtinatum, *tract. 26. diſc. 33.*

FESTUM S. JACOBI APOSTOLI.

TUnc acceſſit Mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis adorans & petens aliquid ab eo. Matth. 20. Non ſine ratione mulier hæc adorans petit aliquid à Chriſto. Cauſam dat D. Thomas: *Adorans*, ait, *quia cum humilitate petiit, ſciebat enim quod Deo placet ſemper humilis deprecatio*; nam oratio quidem efficax eſt, nobisque impetrat quæ poſtulamus, ſi tamen humilitati conjuncta fuerit. *tract. 32. diſc. 14.*

Tunc acceſſit Mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis adorans, & petens aliquid ab eo. Eſſet juſtum quod ſicut diligenter parentes curant captare occaſionem aliquam mediorum temporalium pro filiis ſuis, attenderent ut obtinerent veras divitias virtutum, per bonam educationem, pro qua maxime ſoliciti eſſe deberent, *tract. 23. diſc. 1.*

Dic ut hi duo filii mei, unus ſedeat ad dextram tuam. Si boni parentes velint videre filios ſuos cum quiete & proſperitate ſedere, procurent ſolum ut ſint boni, quia afflictiones morsque temporalis provenient eis in oculis propriis, ex malo exemplo & impia Parentum vita. *tr. 32. d. 3.*

Neſcitis quid petatis. Mater poſtulaverat & tamen filii redarguuntur, quia filii Matri perſuaſerant ut peteret: Nil falſum poteſt imponi Deo cui omnia parent, qui quoque ut judex manifeſtabit abſcondita cordium. *tract. 41. diſ. 14.*

FESTUM S. LAURENTII MARTYRIS.

NIſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit Aptiſſime Chriſtus in præſenti grano frumenti comparatur, nam granum frumenti ut ait Albertus Magnus, inter grana cibo naturali convenientia, ſolum perfectum eſt: figura columnæ; colore rubrum: quantitate magnum: in ſubſtantia purum: complexione conveniens ad ſubſtantiam nutriendum: dulce ad guſtum: præſtans & adhærens membris ad nutrimentum. Sic & Chriſtus ſolus perfectus eſt cibus animarum. *de quo vide tract. 26. per totum.*

Niſi granum frumenti. Chriſtus recte dicitur granum frumenti, duplicem ob cauſam, tum ut paratur ac moriatur tum ut nos nutriat ex quo colligitur correſpondentia Sacramentum inter & paſſionem, cujus illud extitit fructus. Ut igitur Euchariſtiam cum fructu participemus paſſionem meditemur *tract. 26. diſc. 36.*

Diſperſit dedit pauperibus. Præclare fuerunt D. Laurentii prærogativæ & virtutes, docet enim magnam eleemoſynæ præſtantiam. *De qua vide integrum tract. 24.*

Laurentius ingreſſus eſt martyr & confeſſus eſt nomen Domini Jeſu Chriſti. Quanto crudelius tormenta cruciabant, tanto lætiorem ſe exhibeat; non modicum per hoc inſignis hic Chriſti Martyr fidem noſtram corroboravit; Martyrum enim in tormentis conſolationes, & ingens eorum pro fide patiendi aviditas evidens eſt vere fidei teſtimonium *tract. 29. diſc. 20.*

FESTUM ASSUMPTIONIS B. VIRGINIS MARIÆ.

INtravit Jeſus in quoddam caſtellum. Luc. 10. Si cætera Virginis Deiparæ feſta valde ſunt glorioſa, hoc præ cæteris excellit, ſiquidem hodie coronam accipit omnium bonorum, quæ in aliis digna promeruit. Totum hodiernum feſtum gloriam ſpirat provenientem ex gaudioſa illa invitatione, qua Chriſtus dilectam ſibi Matrem ad cœlum invitavit. Occaſione cujus hic agi poteſt de invitatione qua Chriſtus electos advocabit. *tract. 40. diſc. 25.*

Et Mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuam. Non ſine ingenti myſterio Martha hic mulier dicitur, non autem Maria. Moraliter illud explicandum ſuſcipio: nam cum Martha repræſentatet corpus B. Dei Genetricis quæ Deum utero ſuo excepit, optime dicitur mulier, ut omnibus ſit apertum, quod hæc ſuprema Regina in ſua perſona ac corpore, quid humanum & non divinum extitit, ſicque præſcinderetur error aliquorum hæreticorum, qui perfide exiſtimarunt B. Virginem eſſe perſonam divinam. At Maria quæ præexcelſas Deiparæ virtutes præfigurabat, non ſcribitur mulier, ut cunctis ſit notum quod hæc Angelorum Regina in ſuis virtutibus ac dotibus maxime vero virginitatis quid cœleſte habuerit & divinum; quo tamen non obſtante excellentiſſima fuit in humilitate, clare ſuo exemplo probans quod quanto quis majori lumine à Deo eſt præditus, Deoque vicinior factus, gratiisque divinis & favoribus auctus, tanto magis ſe humilius ſuumque nihilum agnoſcit. *tr. 32. diſc. 18.*

Et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuam. Euthymius exiſtimat quod hoc caſtellum erat utriusque ſororis. *Joannis enim 11. v. 1.* appellatur hoc caſtellum Mariæ & Marthæ ſororis ejus, Cur ergo de ſola Martha dicitur, quod Dominum exceperit in domum ſuam? Reſpondetur: Martha virgo erat pia &

Religioſa fœmina ut eam appellat D. Auguſt, *Serm.* 27. *de verbis Domini.* At Magdalena, quamvis jam peccatorum ſuorum obtinuerit remiſſionem: *Remittuntur ei peccata multa. Luc.* 7. v. 48. tamen hæc illa recogitans & aliunde conſiderans eximiam Chriſti puritatem non audet ipſum in propriam domum recipere. Hæc eſt pia contemplatio D. Vincentii Ferrerii *Serm.* 1. *de Aſſumpt.* ubi ait, quod hoc Caſtellum in quod Chriſtus intrat, ſignificat B. V. Mariam, cui aſſimilantur illi, qui Chriſtum per Sacramentum Altaris recipiunt. Si ergo Magdalena tot lachrymis, tanta contritione, tantaque indulgentia à Chriſto obtenta non audet ipſum recipere in propria domo; quomodo præſumimus hunc ſacratiſſimum panem ſine magna contritione ac peccatorum deteſtatione comedere. *tr.* 26. *d.* 28.

Et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuam. Domus utriuſque ſororis erat, & tamen adeo ſancte ac uniformiter vivebant ut id quod ſub unius poteſtate erat, eſſet quoque ſub alterius: ac proinde Chriſtus hanc domum libenter ingrediebatur. Ad eumdem modum Sacramentaliter Chriſtus libenter ingreditur animas pacificas: Sacramentum enim hoc utpote unionis & pacis ſymbolum, diſcordes rejicit. *tract.* 26. *diſc.* 19.

Et mulier quædam Martha nomine. Optime & prudenter faciunt hæ duæ ſorores excipiendo Chriſtum in domum ſuam, grataque illi deferendo obſequia, quocirca anguſtiarum tempore tanto poſſunt illum majori accedere & rogare fiducia ſicut reipſa rogarunt Lazaro infirmante. Ecce quis fructus ſubſidii & compaſſionis in pauperes. *tract.* 24. *diſc.* 6.

Huic erat ſoror. Sorores hæ duæ unanimiter recurrunt ad Chriſtum. Martha ſignificat opera corporalia, Maria ſpiritualia: utriuſque Deo ſervire debemus, cum ab illo habeamus non animam tantum ſed & corpus. Quoad animam ſervire poſſumus bono exemplo, per hoc enim lucramur proximum, *tract.* 27 *diſc.* 1. quoad corpus vero per opera miſericordiæ corporalia & eleemoſynam. *tr.* 27. *diſc.* 2.

Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium. Verum quidem eſt, quod D. inquit Auguſtinus *ſerm.* 26. *de verb. Domini.* O Beati, qui Chriſtum in domum propriam ſuſcipere meruerunt; ſed non eſt quod deſuper triſtemur aut conqueramur quaſi nobis hæc non ſimilet facta gratia: Nam non abſtulit nobis hanc dignationem. Nam ut hoc & nos illi exhibere poſſemus obſequium ſe in perſona pauperis nobis propoſuit dicendo. *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. tr.* 24. *d.* 15.

FESTUM S. BARTHOLOMÆI APOSTOLI.

E*Legit duodecim ex ipſis quos Apoſtolos nominavit.* Ecce tibi duodecim Dominus elegit Apoſtolos pro opere maximo nempe Evangelii ſui prædicatione; ſed mirum quod homines elegerit adeo rudes & ignaros; ſed hoc non ſit tibi mirum, altiſſimo enim idipſum conſilio factum eſt, etenim hoc veritatem fidei noſtræ evidentiſſime probat, *Tr.* 29. *d.* 17. & 21.

Elegit Bartholomæum. Bartholomæum ad munus elegit Apoſtolicum ut homines doceret viam ſalutis, vitia eradicaret, Bartholomæus vocationi neutiquam reſtitit & factis egregiis munus ſuum rite perfecit, ſed merces ejus fuit excoriatio, nec tamen in hoc gravi periculo vitæ quidquam omiſit, multo minus Paganorum curans irriſiones & ludibria, inſigne nobis præben. exemplum, docens nos ut inſultibus & deriſionibus nos à Chriſto ſeducentibus ſurdas præbeamus aures, tanto in virtute ardentiores quanto magis impetimur. *tr* 25. *d.* 5.

Elegit Bartholomæum. Omni ſanctitate conſpicuum, qui enim debebat mundi vitia corrigere ab illis omnino conveniebat ut eſſet immunis, eſſetque exemplar & Judæa virtutis qui caput debebat eſſe Chriſtianæ cujuſdam communitatis, ſiquidem ſubditi ad talis capitis exemplum oculum ſemper habent directum. *tr.* 27. *d.* 5.

Elegit Bartholomæum. Bartholomæus ad faſtigium dignitatis ſacerdotalis evectus, laboribus non pepercit, dignitatem ſuam pro animarum ſalute exactam gerens curam, maxime nobilitans, probe ſciens ſe per miniſterium ſacerdotale non ad otium ſed ad labores eſſe vocatum. *tr.* 22. *d.* 33.

Elegit duodecim ex ipſis quos Apoſtolos nominavit. Obſerva textum, & binos ſimul ſcriptos advertes: cauſam nobis allegat D. Paſchaſius *lib.* 6. *in Matth. Bini ponuntur,* inquit, *ut charitas inois gemina. Dei videlicet & proximi, quam prædicaturi erant pateſceret.* Ut ita charitatem quam verbo prædicaturi erant, inceſſu & actione oſtenderent. Plus enim perſuadent opera quam verba, *tr.* 27. *d.* 2. & 3.

FESTUM S. MATTHÆI APOSTOLI.

PRo hoc feſto ſicut & pro Feſtis Sancti Michaelis Archangeli, SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ vide integros Tractatus, vigeſimum ſecundum de Eccleſiaſticis; particulariter autem pro feſto S. Michaelis Archangeli Tractatum vigeſimum ſeptimum de bono & malo exemplo ſicut & ſcandalo. Item pro feſtis Apoſtolorum Tractatum vigeſimum nonum de fide, ex iiſque ſeligat quiſque quod ſibi magis arriſerit, quia hiſce feſtis aſſignata Evangelia aliam diſcurrendi non præbent materiam quæ in hoc opere contineatur, ampliſſima autem in aſſignatis habetur tractatibus.

FESTUM OMNIUM SANCTORUM.

V*idens Jeſus turbas aſcendit in montem Matth.* 5. Proponit nobis hodie ſancta Mater Eccleſia ſub typo turbarum Chriſtum ſequentium dum in montem aſcenderet, altitudinem & ſanctitatem ſuæ doctrinæ, quæ plurimos habuit ſequaces eoſque ſanctos effecit, non obſtante quod virtus quam ſuadet naturæ noſtræ corruptæ adverſetur; econtra vero quod ſectæ profanæ multos habeant ſectatores, mirum non eſt, cum omnem carni & ſenſui permittant libertatem, *Tr.* 29. *d.* 23.

Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. Aſcendit Chriſtus in montem, & tu mi Chriſtiane hodie tibi perſuade, tecum Chriſtum aſcendere Tribunal, rationem ſuæ legis à te expoſtulantem, tuamque ex ipſis Sanctis convincentem ignaviam, per rigoroſiſſimum examen quod nobiſcum inſtituet, in reddenda ratione bonorum gratiæ, naturæ & fortunæ, &c. *tr.* 41. *d.* 13.

Et aperiens os ſuum docebat eos, Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Inter cæteras beatitudines, pauperes ſpiritu, primum locum obtinent; cauſam hujus dat D. Auguſtinus *lib. de ſerm. Domini. Recte hic intelliguntur pauperes ſpiritu, humiles & timentes Deum, id eſt, non habentes inflatum ſpiritum. Nec aliunde incipere oportuit beatitudinem, ſiquidem perventura eſt ad ſummam ſapientiam. Initium autem ſapientiæ timor Domini: quoniam è contrario initium omnis peccati ſuperbia ſcribitur.* Ab humilitate in beatitudinibus exorditur Dominus ſuum ſermonem, quia in illis perveniendum eſt ad ſummam ſapientiam, & ut ædificium magis excreſcat humilitate debet fundare ſua radices, *tr.* 5 a. *d.* 2.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Superbia eſt morbus mentis; nam per illam homo infirmatur

firmatur, ut ſeipſum ignoret. Dominus volens hominem ſanare, & reſtaurare ad beatitudinem, primum illi objicit humilitatem, (quæ hic intelligitur per ſpiritus paupertatem) per quam homo ſe ſuamque vilitatem recognoſcit; & hanc ponit in primo limine inter beatitudines; primus enim gradus ad magna ac ſublimia eſt, ut homo ſeipſum agnoſcat, ſuamque conditionem ac qualitatem ſciat menſurare ac demetiri. *tract.* 32. *diſc.* 20.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Inter eximias virtutes ac inſignes benedictiones pauperes primi veniunt in Chriſti ſermone. Sed unde pauperibus tantus decor & nobilitas? Non aliunde niſi ab ipſamet Chriſti divinitate. Valde enim ingenitus proprius ac peculiaris eſt affectus Dei in pauperes dejectos ac humiles, ut hi primi benedictionem habeant ab ore Chriſti, humilitas ſiquidem Deum in animas hominum attrahit. *tr.* 32. *diſc.* 6.

Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Chriſtus hic mites beatos appellat, quia ut ait, Climacus grad. 24. *Manſuetudo eſt Magiſtra gaudii, imitatrix Chriſti, cœlitum proprietas, vinculum & nodus dæmonum, ſcutum adverſus amaritudinem ſeu animi acerbitatem; In cordibus manſuetorum requieſcit Dominus, anima autem turbata nidus eſt Diaboli.* Exercetur autem hæc virtus maxime, in tolerantia injuriarum, ex qua prædicti reſultant fructus, prouti videre eſt. *tr.* 36. *diſc.* 9.

Beati mites. Non credas omnibus hanc eſſe virtutem. Illi enim vere dicuntur mites, qui cum poſſint vindictam ſumere ab offenſoribus, non tamen ſumunt, ſed cor erga ſuos gerunt blandum & pacificum. *tr.* 36. *diſc.* 6. 7. 10. 11. 14. & 15.

Quoniam ipſi poſſidebunt terram. Tangit hic Dominus magnam efficaciam manſuetudinis, prout videre eſt in Davide, qui per hanc virtutem omnes ſibi tribus ſubjecit: inſuper & hac virtute ſuos armavit Apoſtolos, ut totum mundum ſubjugaret Evangelio; hoc autem egit dum eos mittit ſicut oves. Nec major vis animos ſibi ſubjicere quam per tolerantiam calumniarum & irriſionum, unde ſequacium Chriſti proprium eſt, eſſe ſcopum irriſionum, &c. *tract.* 25. *diſc.* 1. 6 7. & 8.

Beati miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequentur; de hac virtute, ejusque exercitio, fructibus & modo vide Tractatum vigeſimum quartum per totum.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google